BIJBEL

dat is

DE GEHELE HEILIGE SCHRIFT

bevattende de boeken van het Oude Testament
van Genesis tot en met Esther

OPEN VERTALING

een vrije herziening van de Statenvertaling
in hedendaags Nederlands

Met de herziene kanttekeningen
uitleg bij moeilijke plaatsen en verwijzingen naar andere bijbelplaatsen

DEEL I

Genesis tot en met Esther

openvertaling.nl

Open Vertaling met kanttekeningen, deel I: Genesis tot en met Esther.
Deze PDF is opgebouwd op 2 november 2026 uit de tekst van openvertaling.nl.

De tekst van de Open Vertaling en de herziene kanttekeningen vallen onder CC0 1.0 (publiek domein). U mag ze vrij gebruiken, kopiëren, drukken, bewerken en verspreiden, voor elk doel, zonder toestemming en zonder bronvermelding.

Gezet in Source Serif 4, met Noto Serif Hebrew en EB Garamond voor het Hebreeuws en Grieks (SIL Open Font License).

INHOUD

Genesis 9
Exodus 103
Leviticus 165
Numeri 215
Deuteronomium 281
Jozua 335
Richteren 369
Ruth 413
1 Samuël 419
2 Samuël 473
1 Koningen 521
2 Koningen 579
1 Kronieken 629
2 Kronieken 673
Ezra 731
Nehemia 747
Esther 769

VERANTWOORDING

De Open Vertaling is een vrije herziening van de Statenvertaling in hedendaags Nederlands. De tekst blijft zo dicht mogelijk bij de Statenvertaling; alleen wat een lezer van nu niet meer begrijpt is aangepast: naamvallen, werkwoordsvormen, verouderde woorden en de spelling. Woorden die in de Bijbeltaal thuishoren, zoals uitspansel en gevogelte, zijn blijven staan. Uitgangspunt is de editie van de Statenvertaling uit 1888.

De Statenvertalers gaven hun vertaling kanttekeningen mee: toelichtingen bij woorden en zinnen en verwijzingen naar andere bijbelplaatsen. Ook die zijn in de Open Vertaling herzien, op dezelfde manier als de bijbeltekst. Deze uitgave zet ze weer op de plaats waarvoor ze bedoeld zijn: op dezelfde bladzijde als de tekst waarbij ze horen.

Vervangingen zijn gedaan volgens vastgelegde wijzigingsprincipes. AI is daarbij als hulpmiddel gebruikt; de uitgangspunten en de redactionele keuzes zijn door mensen bepaald. De volledige lijst met principes staat op openvertaling.nl.

Over deze uitgave

De bijbeltekst staat in twee kolommen, de kanttekeningen daaronder in drie. Een cijfer in de tekst verwijst naar een uitleggende kanttekening, een letter naar een verwijzing naar andere bijbelplaatsen; beide staan vlak vóór het woord waarop ze slaan en lopen per hoofdstuk door. Een schuingedrukt woord aan het begin van een kanttekening is het woord of de woordgroep uit de tekst die wordt besproken.

De Godsnaam staat in deze uitgave als YHWH, de vier medeklinkers waarmee de Hebreeuwse tekst hem schrijft, gelijk aan wat de website standaard toont.

In de digitale kanttekeningen is bij een verwijzing vaak de volledige tekst van de bijbelplaats ingevoegd. Hier staat alleen de verwijzing, zodat de bladzijde overzichtelijk blijft; veelvoorkomende woorden zijn afgekort volgens de lijst op de volgende bladzijden.

De apocriefe boeken staan, zoals in de oude Statenbijbels, apart achter de andere boeken. De Statenvertalers namen ze op met de waarschuwing dat ze niet tot de canon van de Heilige Schrift behoren. In deze uitgave staan bij die boeken geen kanttekeningen.

De tekst is vrij van rechten (CC0 1.0): iedereen mag hem citeren, kopiëren, drukken, bewerken en hergebruiken, zonder toestemming te vragen. Deze PDF wordt opnieuw opgebouwd uit de tekst op openvertaling.nl.

OVER HET LEZEN VAN DE SCHRIFT

Deuteronomium 31:12

Verzamelt het volk, de mannen, en de vrouwen, en de kinderen, en uw vreemdelingen, die in uw poorten zijn; opdat zij horen, en opdat zij leren, en vrezen YHWH, uw God, en waarnemen te doen alle woorden van deze wet.

Jozua 1:8

Dat het boek van deze wet niet wijke van uw mond, maar overleg het dag en nacht, opdat u waarneemt te doen naar alles, wat daarin geschreven is; want dan zult u uw wegen voorspoedig maken, en dan zult u verstandig handelen.

Psalmen 1:2

Maar zijn lust is in de wet van YHWH, en hij overdenkt Zijn wet dag en nacht.

Psalmen 119:105

Uw woord is een lamp voor mijn voet, en een licht voor mijn pad.

Johannes 5:39

Onderzoek de Schriften; want u denkt in deze het eeuwige leven te hebben; en die zijn het, die van Mij getuigen.

Handelingen 17:11

En deze waren edeler, dan die te Thessalonica waren, als die het woord ontvingen met alle bereidwilligheid, onderzoekende dagelijks de Schriften, of deze dingen zo waren.

Romeinen 15:4

Want al wat te voren geschreven is, dat is tot onze onderwijzing te voren geschreven, opdat wij, door volharding en troost van de Schriften, hoop hebben zouden.

2 Timotheüs 3:15-17

En dat u van kinds af de heilige Schriften geweten hebt, die u wijs kunnen maken tot zaligheid, door het geloof, dat in Christus Jezus is. Al de Schrift is van God ingegeven, en is nuttig tot onderwijzing, tot weerlegging, tot verbetering, tot onderwijzing, die in de rechtvaardigheid is; Opdat de mens van God volmaakt zij, tot elk goed werk volmaaktelijk toegerust.

Openbaring 1:3

Zalig is hij, die leest, en zijn zij, die horen de woorden van deze profetie, en die bewaren, wat daarin geschreven is; want de tijd is nabij.

VERKLARING VAN ENIGE AFKORTINGEN

aant.	aantekening, aantekeningen
Chald.	Chaldeeuws
d.i.	dat is
Gr.	Grieks
Hebr.	Hebreeuws
hst.	hoofdstuk, hoofdstukken
nl.	namelijk
t.w.	te weten
vgl.	vergelijk
vs.	vers, verzen

HET EERSTE BOEK VAN MOZES,

GENAAMD

GENESIS

INHOUD VAN DIT BOEK

Dit eerste boek van Mozes wordt genoemd met een woord dat aan de Griekse taal ontleend is, Genesis, dat Geboorte, of oorsprong, geslacht betekent. Want hierin vinden wij het begin (dat is als een geboorte, Gen. 2:4) van alle zichtbare en onzichtbare dingen, die door God in het begin door zijn Woord uit niets geschapen zijn; en onder deze de mens, begiftigd met Gods beeld, geplaatst in het paradijs, om gehoorzaam blijvend eeuwig te leven, waarvan de boom des levens hem een zichtbaar teken was. Hier is de reden voor het onderhouden van de sabbat, en ook de instelling van het huwelijk. Men vindt hier het begin van de zonde, van de dood en allerlei ellende, die door de ongehoorzaamheid van Adam en Eva in het eten van de verboden vrucht als een geweldige vloed over het hele menselijke geslacht is uitgestort; maar hier is ook de eerste belofte van de genade van de verlossing van de mens door het zaad van de vrouw, dat God uit louter barmhartigheid zou geven om de kop van de slang (die de mens tot ongehoorzaamheid had aangezet) te vermorzelen, de zonde en de dood weg te nemen, en de verloren gaven van de gerechtigheid en het leven terug te brengen. Wij vinden hier het eerste begin van de ware leer, godsdienst en eredienst, die met die eerste belofte ontstaan is, en daarmee van de ware Kerk, die niet alleen door de dienst van Adam, van Abel (die door Kaïn vermoord werd), van Seth, Henoch, Noach en anderen ijverig verzameld is, maar ook door God tot op Noach toe genadig bewaard is. Daarbij komt in dit boek het ontstaan van de afvallige Kaïnieten, die zich met verwerping van de waarheid, vervalsing van de godsdienst en verachting van de godsvrucht van dat heilige volk afgezonderd hebben, en ten slotte door hun grove zonden en schanden de straf van de zondvloed over zich gehaald hebben, maar met behoud van Noach en de zijnen. Vervolgens vindt men hier ook het begin van het herstel van de wereld na de genoemde straf, de afstamming van de volken, de eerste belofte van de roeping van de heidenen, het begin van het eerste wereldrijk, de verdeling van de talen, en de eerste geslachtsregisters die dienen voor de berekening van de tijden en het onderscheid van de volken. Ondertussen is het voornaamste oogmerk van Mozes de herstelling van de Kerk aan te wijzen, die voortgekomen is uit het kleine groepje van Noachs huisgezin, en die, nadat zij een tijd lang in het geslacht van Sem bewaard was gebleven, ten slotte ook tot afgoderij vervallen is. En hoewel Melchizedek en de zijnen nog een overblijfsel van de Kerk waren, heeft het God toch behaagd een bepaald geslacht uit de nakomelingen van Sem te verkiezen, dat hij van alle volken wilde afzonderen en tot zijn eigendom heiligen. Met dat doel heeft hij uit louter genade Abraham met zijn nakomelingen aangenomen, en hem uit Ur in Chaldea, waar hij een afgodendienaar was, geroepen naar het land Kanaän, hem belovend, behalve andere zowel lichamelijke als geestelijke zegeningen, dat de Messias uit zijn nageslacht geboren zou worden; en hij sloot een verbond met hem, dat hij door het teken van de besnijdenis bevestigde. Izak wordt hem geboren, in wie zijn nageslacht genoemd zou worden, en niet in Ismaël, die hij eerder uit Hagar verwekt had, noch in de kinderen die hij na de dood van Sara verwekte uit Ketura. Niettemin wordt hem bevolen zijn zoon te offeren, en hoewel God dit niet laat volbrengen, bewijst Abraham toch zijn gehoorzaamheid, die beloond wordt met de vernieuwing van de eerdere beloften. Van Izak gaat de erfenis van de belofte over op Jakob, aan wie het recht van de eerstgeboorte door God toebedeeld, door Ezau verkocht, en door Izak in zijn zegen toegezegd en bevestigd wordt. Van Jakob gaat zij over op zijn nakomelingen, zoals blijkt uit zijn profetische zegening. Dit uitverkoren geslacht heeft God doorgaans bewaard bij de ware leer en de oprechte godsdienst, geregeerd door zijn Woord en Geest, beschermd tegen zijn vijanden, beproefd met velerlei kruis, maar daarin getroost door zijn toespraken en geholpen door verlossingen. Ondertussen hebben de menselijke zwakheden zich, zelfs bij de voornaamsten, soms geopenbaard, die God hun ter wille van de Messias, die zij door een oprecht geloof met ware bekering omhelsden, genadig heeft vergeven. Deze dingen zijn zeer levendig te zien, zowel in wat Abraham en Izak in Kanaän, in Egypte en in Gerar, als in wat Jakob en Jozef in Kanaän, Mesopotamië en Egypte overkomen is. Ten slotte sterven zij, en laten zeer voortreffelijke getuigenissen na van hun geloof in Gods beloften, niet alleen de tijdelijke, die hun levende nakomelingen betroffen, maar ook de eeuwige, die henzelf als stervenden betroffen. De laatste van hen (van wiens dood in dit boek melding gemaakt wordt) was Jozef, met wiens levenseinde dit boek ook eindigt, en het omvat de geschiedenis van meer dan 2300 jaar.

HOOFDSTUK I

God schept de hemel en de aarde, vs. 1-2, en het licht, op de eerste dag, 3. Op de tweede dag het uitspansel, met scheiding van de onderste en bovenste wateren, 6. Op de derde scheidt Hij het droge en de wateren, 9. Hij schept gras en vruchtbare bomen, 11. Op de vierde dag de zon, maan en sterren, 14. Op de vijfde dag kleine en grote vissen, en het gevogelte, met zegening, 20. Op de zesde dag het gedierte van de aarde, 24. En ten slotte de mens, man en vrouw, naar Zijn beeld, en geeft hun heerschappij en Zijn zegen, 26. Ook onderscheidt Hij het voedsel van de mens en van de dieren, 29. Hij noemt al Zijn schepselen goed, 31.

De schepping van hemel en aarde

IN [1a]het begin [2]schiep God de [3]hemel en de aarde.

2 De [4]aarde nu was [5]woest en leeg, en duisternis was [6]op de afgrond; en de [7]Geest van God [8]zweefde [9]op de wateren.

3 En God [10]zei: Daar zij [11]licht! en daar werd licht.

4 En God [12]zag het licht, dat het [13]goed was; en God [14]maakte scheiding tussen het licht en tussen de duisternis.

5 En God noemde het licht dag, en de duisternis noemde Hij nacht. Toen was [15]het avond geweest, en het was morgen geweest, de [16]eerste dag.

6 [b]En God zei: Daar zij een [17]uitspansel in het midden van de wateren; en [18]dat make scheiding tussen [19]wateren en wateren!

7 En God maakte dat uitspansel, en maakte scheiding tussen de wateren, [20]die [c]onder het uitspansel zijn, en tussen de [21]wateren, die [d]boven het uitspansel zijn. En het was zo.

8 En God noemde het uitspansel hemel. Toen was het avond geweest, en het was morgen geweest, de tweede dag.

9 En God zei: [e]Dat de wateren van onder de hemel in één plaats verzameld worden, [22]en dat het droge gezien worde! En het was zo.

10 En God noemde het droge aarde, en de vergadering van de wateren noemde Hij [23]zeeën; en God zag, dat het goed was.

11 En God zei: Dat de aarde uitschiete grasscheutjes, [24]kruid zaadzaaiend, [25]vruchtbaar geboomte, dragende vrucht naar zijn aard, waarvan het zaad daarin zij op de aarde! En het was zo.

12 En de aarde bracht voort grasscheutjes, kruid zaadzaaiend naar zijn aard, en vruchtdragend geboomte, waarvan het zaad daarin was, naar zijn aard. En God zag, dat het goed was.

13 Toen was het avond geweest, en het was morgen geweest, de derde dag.

14 En God zei: [f]Dat [26]er lichten zijn in het uitspansel van de hemel, om scheiding te maken

1 Van de tijd van de schepping van alle schepselen, die door de schepping in het bestaan zijn gekomen; omdat zij daarvoor niet bestonden, maar alleen God, die zonder begin is. Ps. 90:2, Spr. 8:22-23, Kol. 1:17. Vgl. dit met Joh. 1:1.

– *a* Job 38:4, Ps. 33:6, 89:12, 136:5, Hand. 14:15, 17:24, Hebr. 11:3.

2 Scheppen betekent in dit hoofdstuk en elders: iets voortreffelijks maken dat er eerder niet was; hetzij uit niets (vs. 1), of uit iets anders dat uit niets geschapen was (vs. 21, 27). Over het Hebreeuwse woord Elohim (אֱלֹהִים), dat is God, zie hst. 20, bij vs. 13.

3 Met hemel, of hemelen (dit woord wordt bij de Hebreeën niet in het enkelvoud gebruikt) en aarde, kan men in dit eerste vers verstaan: de hemel en aarde zoals ze op de eerste dag zijn geschapen, of de hele wereld met alle hemelse en aardse schepselen daarin begrepen. Vgl. Gen. 2:1.

4 Versta hier door dit woord de aarde die nu is, maar dan zoals ze in het begin op de eerste dag geschapen was, en niet zoals ze door het verdere scheppingswerk geworden is.

5 Hebr.: tohu vavohu (תֹּהוּ וָבֹהוּ), woestheid of vormeloosheid, en leegheid of ijdelheid. Dit wordt van de aarde gezegd omdat zij was zonder enige gedaante, orde, onderscheid, sieraad, gebruik en bewoners, die er later in geschapen zijn. Met deze Hebreeuwse woorden wordt elders in de Heilige Schrift de uiterste verwoesting, vormeloosheid, ijdelheid, nietigheid of leegheid uitgedrukt. Zie Deut. 32:10, 1 Sam. 12:21, Job 12:24, Ps. 107:40, Jes. 34:11, 44:9, Jer. 4:23.

6 Hebr.: *al-penei tehom (עַל־פְּנֵי תְהוֹם), op het aangezicht van de afgrond.* Dat is: op het diepe en ondoorgrondelijke water, dat de aarde bedekte als een kleed en boven de bergen stond. Ps. 104:6. Zie 2 Petr. 3:5.

7 Versta hier door het woord Geest de Heilige Geest; niet de wind, die nog niet geschapen was.

8 Of: *bewoog zich*. Dat wil zeggen: om het eerste bestaan en de gestalte van de aarde en wateren, zoals die toen was, te onderhouden, opdat zulke voortreffelijke schepselen door de kracht van de Geest daaruit voortgebracht zouden worden. Het lijkt een vergelijking, ontleend aan vogels die de eieren uitbroeden om de jongen eruit te laten komen, en daarna met hun vleugels erover zweven om ze te koesteren en groot te brengen. Zie Deut. 32:11.

9 Hebr.: *op het aangezicht van de wateren*. Dat is: op het oppervlak van de wateren die de aarde bedekten.

10 Gods spreken is zijn wil, zijn bevel en zijn daad. Ps. 33:9, 148:5. Die Hij heeft uitgevoerd door zijn wezenlijk Woord, dat van eeuwigheid af God was en bij God was. Joh. 1:1-2, Ps. 33:6.

11 Een helder, stralend, luchtig wezen dat de duistere massa verlichtte en door zijn omloop dag en nacht maakte.

12 God beschouwde zijn schepping als goed.

13 Goed wordt hier datgene genoemd wat God aangenaam, op zichzelf mooi en lieflijk, en voor de schepselen, vooral de mensen, nuttig en dienstig is.

14 Nl. zo, dat het licht de duisternis en de duisternis het licht opvolgden, om nacht en dag te maken.

15 Dat is: nacht en dag samen vormden één natuurlijke dag, die bij de Hebreeën begon met de avond (zoals de duisternis voorafging) en eindigde met de volgende avond, en 24 uur omvatte.

16 Hebr. één dag. Maar het is zeer gebruikelijk bij de Hebreeën om 'één' in plaats van 'eerste' te zetten, zoals in Gen. 8:5, Num. 29:1, Matt. 28:1, 1 Kor. 16:2.

– *b* Ps. 33:6, 104:2, 136:5, Spr. 8:28, Jes. 42:5, Jer. 10:12, 51:15.

17 Hebr.: *raqia (רָקִיעַ), van raqa (רָקַע), uitspannen of uitrekken*. Hiermee wordt de hele ruimte tussen de onderste en bovenste wateren bedoeld.

18 Hebr.: *dat het scheiding makend zij*.

19 Die in het volgende vers verklaard worden.

20 Nl. op en in de aarde. Hebr.: die van onder, enz. Zo ook vs. 9.

– *c* Ps. 33:7, 136:6, Spr. 8:24.

21 Hebr.: *de wateren die van boven, enz.* Dat wil zeggen: de wolken, die boven het onderste deel van dit uitspansel drijven, of eventuele andere wateren die na de scheiding hun plaats boven hebben ingenomen.

– *d* Ps. 148:4.

– *e* Job 38:8, 26:10, Ps. 24:2, 33:7, 136:6.

22 Hieruit blijkt dat de hele aardbodem eerder met water bedekt was, zelfs de bergen, zoals hierboven bij vs. 2 is aangetekend.

23 Er staat niet 'zee' maar 'zeeën', omdat met dit woord bij de Hebreeën niet alleen de Grote Zee bedoeld wordt (Pred. 1:7), maar ook andere zeeën, poelen, meren en alle verzamelingen van wateren. Zie Gen. 14:3, Ex. 14:23, Num. 34:11, Matt. 4:18, Joh. 21:1 en elders.

24 Dat is: dat zaad voortbrengt, draagt, geeft en uitwerpt. Zo ook in vs. 12 en 29.

25 Hebr.: *ets peri (עֵץ פְּרִי), geboomte van de vrucht.*

– *f* Ps. 136:7.

26 Zie Ps. 74:16.

tussen de dag en tussen de nacht; en [27]dat zij zijn tot tekenen en tot vastgestelde tijden, en tot dagen en jaren!

15 [g]En dat zij zijn tot lichten in het uitspansel van de hemel, om licht te geven op de aarde! En het was zo.

16 God dan maakte [28]die twee grote lichten; dat grote licht tot heerschappij van de dag, en dat [29]kleine licht tot heerschappij van de nacht; ook de sterren.

17 En God [30]stelde ze in het uitspansel van de hemel, om licht te geven op de aarde.

18 En om te heersen op de dag, en in de nacht, en om scheiding te maken tussen het licht en tussen de duisternis. En God zag, dat het goed was.

19 Toen was het avond geweest, en het was morgen geweest, de vierde dag.

20 En God zei: Dat de wateren overvloedig voortbrengen [31]een gewemel van levende [32]zielen; en het gevogelte vliege boven de [33]aarde, in het uitspansel van de hemel!

21 En God [34]schiep de grote walvissen, en alle levende [35]wemelende ziel, die de wateren overvloedig voortbrachten, naar haar aard; en alle [36]gevleugeld gevogelte naar zijn aard. En God zag, dat het goed was.

22 En God [37]zegende ze, [h]zeggende: Wees vruchtbaar, en vermenigvuldigt, en vervult de wateren in de zeeën; en het gevogelte vermenigvuldige op de aarde!

23 Toen was het avond geweest, en het was morgen geweest, de vijfde dag.

24 En God zei: De aarde brenge levende [38]zielen voort, naar haar aard, [39]vee, en [40]kruipend, en wild gedierte van de aarde, naar zijn aard! En het was zo.

25 En God maakte het wild gedierte van de aarde naar zijn aard, en het vee naar zijn aard, en al het kruipend gedierte van de aardbodem naar zijn aard. En God zag, dat het goed was.

De schepping van de mens

26 En God zei: [41]Laat Ons [42]mensen maken, [43]naar Ons [44]beeld, naar Onze gelijkenis; en dat zij heerschappij hebben over [45]de vissen van de zee, en over het gevogelte van de hemel, en over [46]het vee, en over de hele aarde, en over al het kruipend gedierte, dat op de aarde kruipt.

27 En God schiep de mens [i]naar Zijn beeld; naar het beeld [47]van God schiep Hij hem; [k]man en vrouw schiep Hij hen.

28 En God [48]zegende hen, en God zei tot hen: [l]Wees vruchtbaar, en vermenigvuldig, en vervul de aarde, en onderwerp haar, en heb heerschappij over de vissen van de zee, en over het gevogelte van de hemel, en over al het gedierte, dat op de aarde [49]kruipt!

29 En God zei: Zie, [m]Ik heb u al het zaadzaaiend kruid gegeven, dat [50]op de hele aarde is, en alle geboomte, in dat zaadzaaiend boomvrucht is; het zij u tot voedsel!

30 [n]Maar aan al het gedierte van de aarde, en aan al het gevogelte van de hemel, en aan al het kruipende gedierte op de aarde, waarin een levende ziel is, [51]heb Ik al het groene kruid tot voedsel [52]gegeven. En het was zo.

27 Dat is: om te dienen voor het aangeven van de verschillende seizoenen, zoals lente, zomer, herfst en winter; de verlenging, verkorting en gelijkheid van de dagen; eclipsen, enzovoort. En ook om bepaalde dagen, weken, maanden en jaren waar te nemen en te onderhouden, zowel in kerkelijke als in politieke en burgerlijke aangelegenheden die dit leven betreffen.

– *g* Deut. 4:19, Jer. 31:35.

28 Nl. de zon en de maan, die groot worden genoemd met het oog op hun uiterlijke verschijning zoals die ons in de ogen valt, en hun bijzondere werking.

29 Nl. in vergelijking met de zon.

30 Hebr.: *gaf ze.*

31 Hebr.: *sherets (שֶׁרֶץ), gewemel.* Het Hebreeuwse woord wordt hier gebruikt voor dieren die in de zee en andere wateren door te zwemmen zich voortbewegen, hoewel het ook gebruikt wordt voor vliegend gedierte in de lucht (Lev. 11:20) en voor kruipende dieren op de aarde (ook vs. 44).

32 Hebr.: *nefesh (נֶפֶשׁ), ziel.* Hieronder worden verstaan de dieren die leven en voelen, en zich daardoor voortbewegen.

33 Hebr.: *al-penei (עַל־פְּנֵי), in (of naar) het aangezicht van het, enz.*

34 Zie de aantekening bij vs. 1.

35 Het Hebreeuwse woord betekent niet alleen zwemmende dieren, zoals hier en in Lev. 11:46, Ps. 69:35, maar ook wat op de aarde kruipt of met het verheffen van de poten erop gaat en treedt, zoals in vs. 24, 25, 26, 28, 30, hst. 6:20, 7:8 en Ps. 104:20.

36 Hebr.: *kol-of kanaf (כָּל־עוֹף כָּנָף), alle vogels van de vleugel.* Zo ook Ps. 78:27.

37 Dat is: God gaf ze de kracht om hun soort door voortplanting in stand te houden en talrijk te worden. Zie vs. 28 en elders.

– *h* Gen. 8:17.

38 Hebr.: *ziel (נֶפֶשׁ).* Zie boven, vs. 20.

39 Hebr.: *behemah (בְּהֵמָה).* Het Hebreeuwse woord betekent hier alle tamme, viervoetige dieren die onder de mensen verkeren en hun tot dienst, voedsel en kleding strekken.

40 Zie boven, bij vs. 21.

41 God spreekt in het meervoud, zoals Hij ook direct daarna doet met 'naar ons beeld, naar onze gelijkenis'. Hiermee wordt de goddelijke drie-eenheid en de waardigheid van dit laatste schepsel, de mens, aangewezen.

42 Dat is: man en vrouw, zoals blijkt uit het vervolg dat zij heerschappij hebben, en uit vs. 27 en hst. 5:2.

43 Hebr.: *betsalmenu (בְּצַלְמֵנוּ), in ons beeld.*

44 Deze twee woorden schijnen dezelfde betekenis te hebben, omdat in dit verband soms het ene in de plaats van beide gesteld wordt. Zie het volgende vers en hst. 5:1. Met beeld en gelijkenis wordt vooral verstaan: de ware kennis van God (Kol. 3:10), ware gerechtigheid en heiligheid (Ef. 4:24).

45 Hebr.: *dag (דָּג), vis, dat is: vissen.* Zo ook vs. 28.

46 Dit woord wordt hier ruimer genomen dan in vs. 24, waar het onderscheiden wordt van het wilde gedierte, dat hier onder het Hebreeuwse woord 'behema' (בְּהֵמָה) begrepen is.

– *i* Gen. 5:1, 9:6, 1 Kor. 11:7, Ef. 4:24, Kol. 3:10.

47 Dat wil zeggen: niet naar het evenbeeld van de mens die geschapen werd (zoals de voorgaande woorden zouden kunnen worden opgevat), maar naar het beeld van God die hem geschapen heeft. Vgl. hst. 5:1 en 9:6.

– *k* Matt. 19:4.

48 Zie de aantekening bij vs. 22, hoewel dit woord hier meer omvat volgens de tekst zelf.

– *l* Gen. 8:17, 9:1, 3.

49 Zie boven, bij vs. 21.

– *m* Gen. 9:3, Ps. 104:14-15.

50 Hebr.: *op het aangezicht van de, enz.*

– *n* Ps. 104:14.

51 Hebr.: kol-yereq esev (כָּל־יֶרֶק עֵשֶׂב), alle groente of groensel van het kruid.

52 Dit woord is hier ingevoegd uit het voorgaande vers.

31 En God zag al wat Hij gemaakt had, en [53]ziet, [o]het was zeer goed. Toen was het avond geweest, en het was morgen geweest, de zesde dag.

HOOFDSTUK II

God rust op de zevende dag, vs. 1-2. Hij zegent en heiligt die, 3. Hij stelt natuurlijke middelen in voor de vruchtbaarheid van de aardbodem, 5. Uitgebreider verhaal van de schepping van de mens naar lichaam en ziel, 7. God plaatst de mens in het paradijs, 8, dat beschreven wordt met zijn rivieren, 9. Verbod met betrekking tot de boom van de kennis van goed en kwaad, 17. Adam geeft de dieren hun naamn, 19. Uitvoeriger verhaal van de schepping van de vrouw, 21, die door Adam herkend en met bijzonder genoegen aangenomen wordt, 23. De huwelijkse staat, 24. Naaktheid van de mensen, 25.

De zevende dag, de rustdag

ZO zijn volbracht de [1]hemel en de aarde, en [2]al hun leger.

2 [a]Als nu God op de zevende dag volbracht had Zijn werk, dat Hij gemaakt had, [3]heeft Hij gerust op de zevende dag van al Zijn werk, dat Hij gemaakt had.

3 En God [4]heeft de zevende dag gezegend, en die geheiligd; omdat Hij op die gerust heeft van al Zijn werk, dat God geschapen had, [5]om te volmaken.

De mens in de hof van Eden

4 Dit is [6]de wordingsgeschiedenis van de hemel en van de aarde, als zij geschapen werden; op de dag als [7]God YHWH de aarde en de hemel maakte.

5 En alle struik van het [8]veld, voordat hij in de aarde was, en al het kruid van het veld, voordat het uitsproot; [9]want God YHWH had niet doen regenen op de aarde, en er was geen mens geweest, om de aardbodem te bouwen.

6 [10]Maar [11]een damp was opgegaan uit de aarde, en bevochtigde [12]de hele aardbodem.

7 En God YHWH had de mens [13]gevormd [14]uit [b]het stof van de [15]aarde, en in zijn neusgaten geblazen de adem van het leven; zo werd de mens [c]tot een [16]levende ziel.

8 Ook had God YHWH een [17]hof [18]geplant in [19]Eden, [20]tegen het oosten, en Hij stelde daar de mens, die Hij gevormd had.

9 En God YHWH had alle geboomte uit de aarde doen spruiten, begeerlijk voor het gezicht, en [21]goed tot voedsel; en [d]de boom [22]van het leven in

53 Deze woorden 'zie' en 'zeer' zijn door Mozes hier toegevoegd om des te beter de grootheid en voortreffelijkheid van dit werk uit te drukken, alsook het bijzondere welgevallen van God dat Hij heeft gehad in al zijn werk, en in het bijzonder in de schepping van de mens.

53 Deze woorden 'zie' en 'zeer' zijn door Mozes hier toegevoegd om des te beter de grootheid en voortreffelijkheid van dit werk uit te drukken, alsook het bijzondere welgevallen van God dat Hij heeft gehad in al zijn werk, en in het bijzonder in de schepping van de mens.

– *o* Deut. 32:4, Mark. 7:37.

1 Dat wil zeggen: de lucht, de hemel, de zon, maan en sterren, en ook de derde hemel met zijn inwoners, de heilige engelen, zoals zij ook het leger van de hemel genoemd worden, 1 Kon. 22:19. Vgl. Gen. 1:1.

2 De schepselen die in hemel en aarde begrepen zijn, worden een legermacht genoemd, niet alleen vanwege hun grote aantal en verscheidenheid, goede orde en bijzondere sieraad, maar ook omdat zij door God als hun Overste onderhouden en bestuurd worden, en Hem steeds ten dienste moeten staan. Zo ook Ps. 103:21, Jes. 45:12.

– *a* Ex. 20:11 en 31:17. Deut. 5:14. Hebr. 4:4.

3 Het woord 'rustte' betekent dat God ophield met het scheppen van nieuwe soorten dingen; niet dat Hij moe was van het werken. Hij werkt nog steeds in het onderhouden en besturen daarvan. Jes. 40:28, Joh. 5:17.

4 Dat wil zeggen: God heeft hem verheven boven de andere dagen, en waardiger gemaakt dan die. Vgl. het woord 'zegenen' met Gen. 24:31. De waardigheid ligt in het gebruik, dat door het volgende woord 'heiligen' aangegeven wordt, wat betekent: iets dat gewoon is, tot een heilig gebruik afzonderen. Zo ook Ex. 13:2, Lev. 8:10, Num. 7:1, 1 Kon. 8:64 enz.

5 Dat wil zeggen: om voor zulke doeleinden en gebruiken als met Gods Wijsheid overeenkomen, naar ieders aard op de sierlijkste en geschiktste manier in te richten, zoals zij nu zijn. Anders: scheppend gemaakt had.

6 Dat wil zeggen: oorsprongen, of beginselen. Vgl. Ps. 90:2 met de aantekening.

7 Na de voltooiing van het scheppingswerk wordt hier voor het eerst aan God de naam YHWH gegeven, die betekent: de Zelfstandige, Zelfbestaande, die van Zichzelf is van eeuwigheid tot eeuwigheid, en de oorsprong of oorzaak van het bestaan van alle dingen. Daarom komt deze naam alleen de ware God toe. Onthoud dit eens en voor altijd: overal waar u voortaan het woord YHWH geschreven vindt, staat daar in het Hebr. het woord YHWH (יהוה, Jahweh), of korter Jah (יָהּ, Jah).

8 Nl. vóór hun schepping, toen ze nog niet bestonden.

8 Nl. vóór hun schepping, toen ze nog niet bestonden.

9 De bedoeling is dat God de planten, zoals kruiden, struiken en bomen, uit de aarde had laten voortkomen bij de schepping op de derde dag, alleen door Zijn almachtige Woord, zonder enig middel, noch van de regen uit de lucht, noch van de arbeid van de mensen, die toen nog niet bestonden.

10 T.w. nu of daarna: want Mozes verhaalt hier het gewone middel dat God in de natuur heeft ingesteld om kruiden, struiken en bomen uit de aarde voort te brengen, nl. de damp die de regen veroorzaakt en de aardbodem bevochtigt.

11 Die door de hitte van de zon uit het water en de aarde omhooggetrokken wordt, stijgt tot in de middelste lucht, waar hij door de koude daarvan in wolken verandert, en daarna weer losbreekt en regen wordt; waarmee de aardbodem dan bevochtigd wordt.

12 Hebr.: *het hele aangezicht van de aardbodem*.

13 Of: *gevormd, of gefatsoeneerd*. Nl. zoals een pottenbakker uit klei iets vormt; zoals Jes. 45:9, Rom. 9:20-21. Versta dit met betrekking tot het lichaam van de mens.

14 Hebr.: *stof (עָפָר) uit de aardbodem*.

– *b* 1 Kor. 15:47.

15 Het 'blazen in de neus' wijst erop dat de ziel van de mens niet geschapen is uit enige voorafgaande materie, zoals de zielen van de dieren (Gen. 1:20-21, 24), maar uit niets, door Gods Geest, en van buitenaf in de mens ingeblazen.

– *c* 1 Kor. 15:45.

16 Dat wil zeggen: tot een schepsel dat met leven begiftigd is, bestaande uit een lichaam en een redelijke, onsterfelijke ziel, die samen de mens vormen.

17 Nl. het paradijs of de lusthof, die God de mens tot woning bestemd had.

18 T.w. op de derde dag van de schepping, voordat de mens geschapen was.

19 Eden (עֵדֶן) is de naam van een landschap in Thelassar, het bovenste deel van Chaldea, zoals te zien is in 2 Kon. 19:12. Het is te onderscheiden van een ander Eden, gelegen bij Damascus in Syrië, waarover te lezen is in Amos 1:5. Het Hebreeuwse woord Eden betekent wellust, genot, vermaak. Dit land wordt zo genoemd omdat het een mooi, lieflijk en edel land was, zoals blijkt uit het volgende vers van dit hoofdstuk, en ook uit Ez. 28:13 en 31:16, 18, Jes. 51:3.

20 Hebr.: *van het oosten, of vanuit het oosten*. Dat wil zeggen: in het oostelijke deel van Eden (עֵדֶן), of ten oosten van de plaats waar Mozes was toen hij dit schreef.

21 Versta dit als de vruchten van de bomen.

– *d* Openb. 2:7.

22 Dat wil zeggen: een teken van het leven, dat aanduidt dat de mens het leven van God ontvangen had, en dat zou behouden zolang hij in zijn gehoorzaamheid volhardde, totdat het God zou behagen hem in Zijn hemelse onsterfelijkheid op te nemen.

het midden van de hof, en de [23]boom van de kennis van het goed en van het kwaad.

10 En [24]een rivier was voortgaande [25]uit Eden, om deze hof te bewateren; en werd van daar verdeeld, en werd [26]tot vier hoofden.

11 De naam van de eerste rivier is [27]Pison; deze is het, die het hele land van [28]Havila [29]omloopt, waar het goud is.

12 En het goud van dit land is goed; daar is [30]ook bedolah, en de steen [31]sardonix.

13 En de naam van de tweede rivier is [32]Gihon; deze is het, die het hele land [33]Cusch omloopt.

14 En de naam van de derde rivier is [34]Hiddekel; deze is gaande naar het oosten van [35]Assur. En de vierde rivier is [36]Frath.

15 Zo nam God YHWH de mens, en zette hem in de hof van Eden, om die te bouwen, en die te bewaren.

16 En God YHWH gebood [37]de mens, [38]zeggende: Van alle boom van deze hof zult [39]u vrij eten;

17 Maar van de boom van de kennis van het goed en van het kwaad, daarvan zult u niet eten; want op de dag als u daarvan eet, zult u [40]de dood sterven.

De schepping van de vrouw

18 Ook had God YHWH gesproken: Het is niet goed, dat de mens alleen zij; Ik zal hem een hulp maken, [41]die als tegen hem over zij.

19 Want als God YHWH uit de aarde al het gedierte van het veld, en al het gevogelte van de hemel gemaakt had, [42]zo bracht Hij [43]die tot Adam, om te zien, hoe hij ze noemen zou; en zo als Adam alle [44]levende ziel noemen zou, [45]dat zou haar naam zijn.

20 Zo had Adam genoemd de namen van al het vee, en van het gevogelte van de hemel, en van al het gedierte van het veld; [46]maar voor de mens vond hij geen hulp, die als tegen hem over was.

21 Toen deed God YHWH een diepe slaap op Adam vallen, en hij sliep; en Hij nam één van zijn ribben, en [47]sloot hun plaats toe met vlees.

22 En God [48]YHWH bouwde de ribbe, die Hij [e]van Adam genomen had, tot een vrouw, en Hij bracht haar tot Adam.

23 Toen zei Adam: [49]Deze is ditmaal [f]been van mijn benen, en vlees van mijn vlees! Men zal haar Manninne heten, omdat zij uit de man genomen is.

24 [g]Daarom zal de man zijn vader en zijn moeder [50]verlaten, en zijn vrouw aankleven; [h]en zij zullen tot één vlees zijn.

25 En zij waren beiden [i]naakt, Adam en zijn vrouw; en [51]zij schaamden zich niet.

HOOFDSTUK III

De duivel verzoekt de vrouw door de slang, vs. 1. De vrouw wordt verleid en overtreedt, samen met de man, 6, waarna zij onmiddellijk de gevolgen ondervinden, 7. God spreekt na

23 Zo genoemd omdat de mens door het eten daarvan zou ondervinden (of ondervonden heeft) welk goed hij daardoor zou verliezen, en in welk kwaad hij zou vervallen.

24 Volgens sommigen moet dit verstaan worden van de rivier de Eufraat, die ontspringt in het gebergte van Groot-Armenië, en zich daarna met de rivier Hiddekel of Tigris vermengt, waaruit vervolgens de twee andere rivieren (Pison en Gihon) zich verdelen, enzovoorts. Maar de precieze ligging van deze rivieren is nu onzeker, en daarover wordt door de geleerden verschillend gedacht.

25 Zie de aantekening hierboven op vs. 8. De rivier stroomde door Eden (עֵדֶן), tot in en door de hof in het land Eden gelegen.

26 Dat wil zeggen: hoofdstromen, hoofdrivieren, hoofdwateren. Het woord hoofden betekent hier de beginselen van deze vier rivieren.

27 Hebr.: *Pishon (*פִּישׁוֹן*)*. Deze naam wordt nergens anders in de Heilige Schrift gevonden dan hier. Het is een arm van de rivier de Eufraat, die volgens velen bij Apamea in de Tigris valt, en vandaar in de Perzische Zee, en bij de inwoners de naam Pasitigris of Pisotigris draagt.

28 Hebr.: *Chavila (*חֲוִילָה*)*. Dit is de naam van een landschap, volgens sommige geleerden ook Susiane genoemd, naar de hoofdstad Susan, waarover te lezen is in Esth. 1:2, Dan. 8:2. Zie ook over een ander Havila Gen. 25:18, 1 Sam. 15:7.

29 Hebr.: *is omlopend*.

30 Dit is volgens sommigen de naam van een boom. Anderen menen dat het de naam is van een edelsteen. Num. 11:7 wordt de kleur van het manna vergeleken met de kleur van bedolach.

31 Hebr.: *Shoham (*שֹׁהַם*)*. De naam van een edelsteen, waarover verschillend gedacht wordt. Deze naam wordt ook gevonden in Ex. 25:7 en 28:9, Ez. 28:13 enz.

32 Hebr.: Gichon (גִּיחוֹן), die door de inwoners van het land (zoals sommigen schrijven) Nahar-sares genoemd wordt.

33 Dit woord omvat in het algemeen wel Ethiopië, Arabië en de hele landstreek naar het zuiden; maar hier in het bijzonder woest-Arabië, dat aan Chaldea grenst.

34 Hebr.: *Chiddekel (*חִדֶּקֶל*)*. Dit is eigenlijk de rivier de Tigris, Dan. 10:4, die nog steeds de naam Diglat of Tiglat draagt, zoals sommigen schrijven, maar het is hier een arm van de Eufraat, die in de rivier de Tigris stroomt, en daarom ook Tigris wordt genoemd.

35 Hebr.: *Ashur (*אַשּׁוּר*)*. Dit is Assyrië, Assur genoemd naar Assur, de zoon van Sem. Gen. 10:22.

36 Versta hieronder de voornaamste arm van de rivier de Eufraat, die omdat hij zeer groot is, de naam van de hele rivier draagt. Zie over deze rivier Gen. 15:18, Deut. 1:7, Jer. 13:4.

37 Hebr.: *gebood aan, of over de mens*.

38 Nl. zowel de man als de vrouw, zie Gen. 3:1, 3.

39 Hebr.: *etende zult u eten*. Deze manier van spreken, waarin een woord zo verdubbeld wordt, komt heel vaak voor in de Heilige Schrift, en dient om het verhaal naar de aard van de zaak een bijzonder gewicht, nadere verklaring of nadruk te geven. Zo ook in het volgende vers, en in Gen. 3:4, 16 en 17:13 en 18:18, Joz. 24:10, Jer. 25:17 enz.

40 Hebr.: *stervende zult u sterven*. Versta hieronder drieërlei dood: 1. de lichamelijke dood met al haar voorafgaande ellenden. 2. de geestelijke dood van de ziel. 3. de eeuwige dood, die zowel lichamelijk als geestelijk is.

41 Of: vóór hem, dat wil zeggen: die altijd als in zijn aanwezigheid is, op hem lijkend, en bereid tot zijn hulp en dienst. Zo ook in vs. 20.

42 Of: *deed ze komen*.

43 Anders: *tot de mens, en zo ook in het volgende*.

44 Zie Gen. 1:20.

45 Of: *dat werd, of: is zijn naam*.

46 Dat wil zeggen: voor hemzelf.

47 Dat wil zeggen: in plaats van de rib die Hij uit hem genomen had, maakte Hij vlees, en sloot daarmee de geopende plaats dicht.

48 Dit is een vergelijking, ontleend aan een huis dat door een kundig meester voor een waard doel gebouwd wordt.

– *e* 1 Kor. 11:8.

49 Of: ditmaal is er — Dat wil zeggen: ik heb nu eindelijk gezelschap gekregen dat aan mij gelijk is, wat ik eerder gezocht maar niet gevonden had.

– *f* Mal. 2:14. Ef. 5:30, 31.

– *g* Mat. 19:5. Mark. 10:7. Ef. 5:31.

50 Dit neemt niet de liefde of de eer weg die men zijn ouders verschuldigd is, maar het maakt onderscheid tussen de manier van samenwonen en de grootte van de verbintenis.

– *h* 1 Kor. 6:16. Ef. 5:28, 29.

– *i* Gen. 3:7.

51 De reden was hun volmaaktheid en onschuld, waardoor zij niets oneerlijks zagen aan hun lichamen, en niets onreins voelden in hun zielen.

beider bekentenis het vonnis uit over de slang, de vrouw en de man, met daarin de belofte van de Verlosser, 8. Adam noemt zijn vrouw Eva, 10. Zij worden beiden door God gekleed, van de boom des levens geweerd en uit het paradijs verdreven, 21.

De zondeval

DE [1]slang nu was listiger dan al het gedierte van het veld, dat God YHWH gemaakt had; en [2]zij zei tot de vrouw: [3]Is het ook, dat God gezegd heeft: U zult niet eten van alle boom van deze hof?

2 En de vrouw zei tot de slang: Van de vrucht van de bomen van deze hof [4]zullen wij eten;

3 Maar van de vrucht van de [5]boom, die in het midden van de hof is, heeft God gezegd: U zult van die niet eten, [6]noch die aanroeren, [7]opdat u niet sterft.

4 Toen zei de slang [a]tot de vrouw: [8]U zult [9]de dood niet sterven;

5 Maar [b]God weet, dat, op de dag als u daarvan eet, zo zullen uw ogen geopend worden, en u zult als [10]God wezen, [11]kennende het goed en het kwaad.

6 En de vrouw zag, dat die boom goed was tot voedsel, en dat hij een lust was voor de ogen, ja, een boom, die [12]begeerlijk was [13]om verstandig te maken; en zij nam van zijn vrucht en at; en zij gaf ook haar man [14]met haar, [c]en [15]hij at.

7 Toen werden hun beider [16]ogen geopend, en zij werden gewaar, dat zij [d]naakt waren; en zij hechtten vijgeboombladeren samen, en maakten zich [17]schorten.

Het vonnis en de belofte

8 En zij hoorden de [18]stem van God YHWH, wandelende in de hof, [19]aan de wind van de dag. Toen verborg zich Adam en zijn vrouw voor het aangezicht van God YHWH, in het midden van het geboomte van de hof.

9 En God YHWH riep Adam, en zei tot hem: Waar bent u?

10 En hij zei: Ik hoorde Uw stem in de hof, en ik vreesde; want ik ben naakt; daarom verborg ik mij.

11 En Hij zei: Wie heeft u te kennen gegeven, dat u naakt bent? Hebt u van die boom gegeten, van welke Ik u gebood, dat u daarvan niet eten zou?

12 Toen zei Adam: De vrouw, die U [20]bij mij gegeven hebt, die heeft mij [21]van die boom gegeven, en ik heb gegeten.

13 En God YHWH zei tot de vrouw: [22]Wat is dit, dat u gedaan hebt? En de vrouw zei: [e]De slang heeft mij bedrogen, en ik heb gegeten.

14 Toen zei God YHWH tot die [23]slang: Omdat u dit gedaan hebt, zo [24]bent u vervloekt boven al het vee, en boven al het gedierte van het veld! Op uw buik zult u gaan, en stof zult u eten, al de dagen van uw leven.

15 [25]En Ik zal [f]vijandschap zetten tussen u en tussen deze vrouw, en tussen [26]uw zaad en tussen [27]haar zaad; [g]dat zal u de kop vermorzelen, [28]en u zult het de hiel vermorzelen.

16 Tot de vrouw zei [29]Hij: [30]Ik zal zeer vermenigvuldigen uw smart, namelijk van uw dracht; met smart zult u [31]kinderen baren; en tot uw man zal

1 Een dier dat de duivel, vanwege zijn grote sluwheid, heeft misbruikt om de mens af te leiden van God zijn Schepper (zie zijn gebod in Gen. 2:16-17). Dit getuigt de Heilige Schrift in 2 Kor. 11:3 en Openb. 12:9.

2 Dat wil zeggen: de duivel sprak door het dier, met een arglistige en bedrieglijke redenering. De woorden van deze tekst en de daaropvolgende zijn van des te groter gewicht.

3 De duivel speelt hier met Gods gebod en probeert dit door dubbelzinnigheid in twijfel te trekken of te vertroebelen.

4 Dat wil zeggen: mogen wij er vrij van eten.

5 Of: *van de bomen*.

6 Nl. om daarvan te eten.

7 Anders: *Opdat u misschien niet sterft*. Dit wijst erop dat Eva hier begon te wankelen.

– *a* 2 Kor. 11:3.

8 Een brutale, schaamteloze en openlijke leugen van de duivel. Daarom wordt hij terecht een leugenaar en de vader van de leugen genoemd. Joh. 8:44.

9 Hebr.: *niet stervende sterven*. Anders: niet zeker sterven.

– *b* Joh. 8:44.

10 Of: *als goden*.

11 Het woord kennen heeft twee betekenissen. Ten eerste: wijsheid vatten en begrijpen, die de mens verheft en gelukkig maakt — en op dit aspect was de listigheid van de duivel gericht. Ten tweede: door ervaring het kwaad kennen en ondervinden — en dit was het eigenlijke doel van de duivel, nl. het verderf van de mens.

12 Anders: *begeerlijk, dat wil zeggen: te begeren of te wensen*.

13 Of: *om inzicht te verkrijgen*.

14 Of: *met haar, of bij haar zijnde*.

– *c* Rom. 5:14-15 e.v. 1 Tim. 2:14.

15 Nl. door de vrouw overgehaald, zoals te zien is in vs. 17.

16 Verstaat hier niet zozeer de ogen van het lichaam, waarmee zij hun schaamte zagen, als wel die van de geest, waarmee zij de ellende van hun nu aangebroken toestand voelden — beroofd van de heerlijke gaven waarmee God de eerste mens had toegerust.

– *d* Gen. 2:25.

17 Anders: *schorten of bedekkingen, om hun schaamte te bedekken*.

18 Of: *geluid*.

19 Dat wil zeggen: (zoals sommigen verklaren) in de koelte of wind van de ochtend of avond, of bij het waaien van een wind die God tegen de avond liet opsteken.

20 Anders: bij mij geplaatst, dat wil zeggen: gegeven of gesteld om bij mij te zijn.

21 Dat wil zeggen: van de vrucht van de boom, zoals ook hierboven in Gen. 3:6.

22 Anders: *Wat! Hebt u dat gedaan? Of: Waarom hebt u dat gedaan?*

– *e* Openb. 12:13.

23 Omdat de slang het werktuig van de duivel was; om die reden treft deze hele vloek de slang lichamelijk en de duivel geestelijk, die zonder ophouden de mens op aarde vervolgt om hem te verleiden.

24 Of: *wees*. Zo ook in Gen. 4:11.

25 Dit vonnis is voornamelijk uitgesproken tegen de duivel, die de voornaamste oorzaak was van de val van de mens.

– *f* Matt. 4:1.

26 Versta hieronder: alle kinderen van de duivel, Joh. 8:44.

27 Dit zaad is eigenlijk alleen de Heere Christus, de eniggeboren Zoon van God, die uit de vrouw — een maagd zijnde — door de kracht van de Heilige Geest mens is geworden om de duivel zijn macht te ontnemen en hen die hij gevangen hield te verlossen. Gal. 4:4. Jes. 7:14. Luk. 1:31, 35.

– *g* Kol. 2:15.

28 Dat wil zeggen: de duivel en zijn nageslacht zullen Christus en zijn gemeente vervolgen, maar zullen hen niet kunnen uitroeien en te gronde richten.

29 Namelijk: God.

30 Hebr.: *Ik zal vermenigvuldigende vermenigvuldigen*.

31 Hebr.: zonen (בָּנִן), welk woord in de Heilige Schrift veelvuldig gebruikt wordt voor kinderen, dat wil zeggen: voor zonen en dochters. Zo ook in Ex. 22:24, Ps. 128:6.

uw [32]begeerte zijn, [h]en [33]hij zal over u heerschappij hebben.

17 En tot Adam zei Hij: Omdat [34]u geluisterd hebt naar de stem van uw vrouw, en van die boom gegeten, waarvan Ik u gebood, zeggende: U zult daarvan niet eten; zo zij de aarde om uwentwil [35]vervloekt; en [36]met smart zult u daarvan eten al de dagen van uw leven.

18 Ook zal het u doornen en distelen voortbrengen, en u zult [37]het kruid van het veld eten.

19 In het zweet van uw aangezicht zult u [38]brood eten, [39]totdat u tot de aarde terugkeert, omdat u daaruit genomen bent; want u bent stof, en u zult tot stof terugkeren.

De verdrijving uit het paradijs

20 Verder noemde Adam de naam van zijn vrouw [40]Eva, omdat zij een moeder [41]alle levenden is.

21 En God YHWH maakte voor Adam en zijn vrouw rokken van vellen, en trok ze hun aan.

22 Toen zei God YHWH: Zie, de [42]mens is geworden als Onzer één, kennende het goed en het kwaad! Nu dan, [43]dat hij zijn hand niet uitsteke, en neme ook van de boom van het leven, en ete, en leve in eeuwigheid.

23 Zo verzond hem God YHWH uit de hof van Eden, om de aardbodem te bouwen, waaruit hij genomen was.

24 En Hij dreef de mens uit; en stelde [44]cherubim tegen het oosten van de hof van Eden, en [45]een vlammig lemmer van een [46]zwaard, dat zich omkeerde, om te bewaren de weg van de boom van het leven.

HOOFDSTUK IV

Kain en Abel worden geboren, vs. 1. Zij brengen beiden een offer, maar Abels offer is YHWH welgevallig, 3, waarover Kain woedend wordt en door God bestraft wordt, 5. Hij doodt zijn broer, 8, wordt daarover door God ter verantwoording geroepen en ontvangt zijn vonnis, 9, gaat ronddolen van Gods aangezicht, bouwt een stad en krijgt kin deren, 16. Lamech neemt twee vrouwen en krijgt kin deren, 19, en spreekt trots en aanmatigend, 23. Seth en Enos worden geboren, en de openbare godsdienst wordt hersteld, 25.

Kaïn en Abel

EN Adam [1]had gemeenschap met Eva, zijn huisvrouw, en zij werd zwanger, en baarde [2]Kaïn, en zei: Ik heb een [3]man [4]van YHWH verkregen!

2 En zij voer voort te baren zijn broer Abel; en [5]Abel werd een [6]schaapherder, en Kaïn werd een landbouwer.

3 En het gebeurde [7]na verloop van enige dagen, dat Kaïn van de vrucht van het land YHWH [8]offer bracht.

4 En Abel bracht ook van de eerstgeborenen van zijn schapen, en van [9]hun vet. [a]En YHWH [10]zag Abel en zijn offer aan;

5 [11]Maar Kaïn en zijn offer zag Hij niet aan. Toen ontstak Kaïn zeer, en zijn [12]aangezicht [13]verviel.

6 En YHWH zei tot Kaïn: Waarom bent u ontstoken, en waarom is uw aangezicht vervallen?

32 Dat wil zeggen: u zult gehouden zijn u naar de wil van uw man te voegen, bij hem bescherming te zoeken en door zijn leiding geregeerd te worden.

– *h* 1 Kor. 14:34. 1 Tim. 2:10. Tit. 2:5. 1 Petr. 3:6.

33 Dat wil zeggen: hij zal de bevoegdheid hebben u te gebieden, wat uw vlees nu zwaar zal zijn, terwijl het voor de val niets dan zoet en aangenaam was.

34 Zie de kanttekening bij vs. 6.

35 Zie Rom. 8:19, 20, 21.

36 Dat wil zeggen: met moeizame en zware arbeid zult u zich op aarde in leven houden.

37 Of: het gewas van het veld, dat u buiten deze hof zult moeten zoeken, nu u voortaan van de vruchten hiervan verstoken bent.

38 Dat wil zeggen: uw voedsel en levensonderhoud verkrijgen. Zo wordt het woord brood gebruikt voor allerlei voedsel. Gen. 18:5 en 28:20.

39 Dat wil zeggen: totdat u sterft.

40 Hebr.: *Chavvah (*חַוָּה*)*.

41 Hebr.: *alles levenden, dat wil zeggen: van alle mensen*.

42 God verwijt hier de mens zijn hoogmoed, waardoor hij dacht aan God gelijk te zullen worden, terwijl hij zichzelf nu juist in een poel van ellende heeft gestort. Zie Gen. 2:17.

43 God heeft niet gewild dat de mens het teken van het leven, dat hij door zijn overtreding had verloren, zou gebruiken, opdat hij zich daardoor niet zou bedriegen door zich stervende op dat teken te verlaten.

44 Versta hieronder engelen, die zo worden genoemd en bij de Israelieten onder die naam bekend waren, omdat de Ark van het Verbond met twee cherubs versierd was.

45 Hetzij dat het werkelijk van vuur was, hetzij dat het de gedaante van een opstijgende vlam had.

46 Of: *kronkelde en draaide heen en weer*.

1 Verstaat hier: de gemeenschap die tussen man en vrouw is tot voortbrenging van kinderen. Zie Gen. 4:17 en 25. Ook Gen. 19:8 en Gen. 24:16. 1 Sam. 1:19. Matt. 1:25.

2 Hebr.: *Kajin (*קַיִן*)*. Dat wil zeggen: verkregen.

3 Dat wil zeggen: een zoon.

4 Dat het Hebreeuwse woordje 'et (אֵת) soms wordt gebruikt voor me'et (מֵאֵת), dat wil zeggen: van en uit — zie daarover Jer. 51 bij vs. 59. Anders: met YHWH, dat wil zeggen: door de genade en hulp van YHWH. Weer anderen vertalen: YHWH, alsof Eva bedoeld had de beloofde Messias te hebben ontvangen.

5 Hebr.: *Hebel (*הֶבֶל*)*.

6 Hebr.: *Een herder van klein vee, zoals schapen en geiten*. Want het Hebreeuwse woord betekent beide gelijkelijk, zo ook Gen. 4:4 en Gen. 13:5 en Gen. 26:14 enzovoort.

7 Hebr.: *Van het einde van de dagen, dat wil zeggen: na enige tijd*. Het woord "dagen" alleen gesteld betekent soms in de heilige Schrift een aantal dagen; zoals Gen. 24:55 en Gen. 40:4. Richt. 14:8. Mark. 2:1.

8 Hebr.: *MINCHA (*מִנְחָה*)*. Dat wil zeggen: gave, geschenk of spijsoffer. Zie Lev. 2 op vs. 1.

9 Hebr.: *haar vetten*. Verstaat hierdoor dat Abel geofferd heeft niet alleen het vet, maar ook het beste van zijn kudde, en (zo het schijnt) in een goed aantal. Vet betekent dikwijls het beste in de heilige Schrift, zoals Num. 18:12 enzovoort.

– *a* Hebr. 11:4.

10 Dat wil zeggen: Abels persoon en offergave waren God welgevallig vanwege zijn geloof, dat gericht was op de offergave van de beloofde Messias. Zie Hebr. 11:4.

11 Dit verklaart de apostel in Hebr. 11:4, sprekende van het getuigenis dat God gaf aangaande Abels gaven, hetzij met woorden, met vuur uit de hemel, of enig ander teken. Verg. Lev. 9:24. Richt. 6:21. 1 Kon. 18:38. 1 Kron. 21:26. 2 Kron. 7:1.

12 Hebr.: *En de Kaïn ontbrandde, nl.* de toorn. Zo ook in het volgende vers — zie op gelijke wijze van spreken het woord "toorn" daarbij gevoegd, Gen. 39:19. Ex. 32:10-11.

13 Dat wil zeggen: het gelaat van zijn aangezicht veranderde.

7 Is er niet, als u weldoet, [14]verhoging? en zo
u niet weldoet, [15]de zonde [16]ligt aan de deur.
[17]Zijn begeerte is toch tot u, en u zult over hem
heersen.

8 En [18]Kaïn sprak met zijn broer Abel; en het
gebeurde, als zij in het veld waren, dat Kaïn
tegen zijn broer Abel opstond, [b]en sloeg hem
dood.

9 En YHWH zei tot Kaïn: Waar is Abel, uw
broer? En hij zei: [19]Ik weet het niet; [20]ben ik van
mijn broer hoeder?

10 En [21]Hij zei: Wat hebt u gedaan? [c]daar is een
stem [22]van het bloed van uw broer, dat tot Mij
[23]roept van de aardbodem.

11 En nu bent u vervloekt [24]van de aardbodem,
die zijn mond heeft opengedaan, om van uw
broer bloed van uw hand te ontvangen.

12 Als u de aardbodem bouwen zult, hij zal u
zijn vermogen niet [25]meer geven; [26d]u zult zwer-
vende en dolende zijn op aarde.

13 En Kaïn zei tot YHWH: Mijn [27]misdaad is
groter, dan dat zij vergeven wordt.

14 Zie, [28]U hebt mij vandaag verdreven van [29]de
aardbodem, en [30]ik zal voor Uw aangezicht ver-
borgen zijn; en ik zal zwervende en dolende zijn
op de aarde, en het [d[e]]zal gebeuren, dat [31]al wie
mij vindt, mij zal doodslaan.

15 Maar YHWH zei tot hem: [32]Daarom, al wie
Kaïn doodslaat, zal [33]zevenvoudig gewroken
worden! En YHWH stelde [34]een teken aan Kaïn;
opdat hem niet versloeg al wie hem vond.

De nakomelingen van Kaïn

16 En Kaïn ging uit [35]van het aangezicht van
YHWH; en hij woonde in het land [36]Nod, ten oos-
ten van Eden.

17 En Kaïn had gemeenschap met zijn
huisvrouw, en zij werd zwanger en baarde
[37]Henoch; en [38]hij bouwde een stad, en noemde
de naam van die stad naar de naam van zijn
zoon, Henoch.

18 En aan Henoch werd Hirad geboren;
en Hirad verwekte Mechujael; en Mechujael
verwekte Methusael; en Methusael verwekte
Lamech.

19 En [39]Lamech nam zich twee vrouwen; de
naam van de eerste was Ada, en de naam van de
andere Zilla.

20 En Ada baarde Jabal; deze is geweest een
[40]vader van hen, die tenten bewoonden, en [41]vee
hadden.

21 En de naam van zijn broer was Jubal; deze
was de vader van allen, die [42]harpen en orgelen
handelen.

14 Dat wil zeggen: zult u niet (als de eerstgeborene) verheven en verhoogd blijven boven uw broer? Anders: zult u uw hoofd of aangezicht niet vrij opheffen, in plaats dat het nu neergeslagen of zo gevallen is? Sommigen lezen: aanneming, aangenaamheid, of vergeving; vanwege de verschillende betekenissen van het Hebreeuwse woord.

15 Dat wil zeggen: de straf van de zonde, zo ook Gen. 19:15. Lev. 5:1. Num. 18:1. Zie de aantekening op vs. 13.

16 Dat wil zeggen: zij is zeer nabij en als tegenwoordig, zodat aan haar zekere komst niet te twijfelen valt. Verg. Matt. 24:33. Jak. 5:9.

17 Dit is te verstaan van Abel, Kaïns broer: alsof God zei: Maar wat uw broer betreft, u hebt geen reden om op hem toornig te zijn, omdat hij u gunstig gezind is en er vrede mee heeft dat u (als de eerstgeborene) boven hem verheven blijft. Verg. Gen. 3:16.

18 Om (naar het oordeel van sommigen) hem met vriendelijk gezicht en vriendelijke woorden alleen naar het veld te lokken, terwijl hij in zijn hart haat en doodslag verborgen hield. Hebr.: Zei tot zijn broer — nl. zoals sommigen verstaan, wat er tussen God en hem was voorgevallen, zodat het een afgebroken rede zou zijn.

– *b* Matt. 23:35. 1 Joh. 3:12. Jud. vs. 11.

19 Een schaamteloze leugen.

20 Een vermetele hoogmoed.

21 Dat wil zeggen: de Heer.

– *c* Hebr. 12:24.

22 Hebr.: *van de bloeden, in het meervoud*. Zo spreekt de heilige Schrift over moord en doodslag, omdat daarbij veel bloed vergoten wordt.

23 Hebr.: *zijn roepende, in het meervoud*. Moord is één van de zonden die om wraak roepen. Zie hierover ook Gen. 18:20 en Gen. 19:13.

24 Of: *vanwege*. Zie Gen. 5:29. Als wilde hij zeggen: de aarde, die geschapen was tot uw zegen en dienst, zal tegen u deze vloek ter wrake uitvoeren en u niet geven de vruchten die zij u anders gegeven zou hebben, zoals vs. 12 zegt.

25 Hebr.: *zij zal niet doorgaan u haar opbrengst te geven*.

26 Door twee soorten onrust: een lichamelijke, omdat Kaïn van het ene land naar het andere zou zwerven; de andere geestelijk, omdat het geweten, dat overal met hem meegaat, hem niet met rust zou laten maar in voortdurende vrees zou houden.

– *d* Spr. 28:17.

27 Anders wordt het woord misdaad of ongerechtigheid op veel plaatsen gebruikt voor de straf daarvan. Zie Lev. 5 op vs. 1. In die zin zou de vertaling aldus moeten luiden: Mijn straf is groter dan dat ik haar zou kunnen dragen. Waarover Kaïn zich beklaagt in vs. 14.

28 Nl. door uw vonnis, dat zo zeker en vast staat alsof het al voltrokken was.

29 Hebr.: *van het aangezicht van de aardbodem*.

30 Dit kan men verstaan van Kaïns verbanning uit Gods gunst en genade, alsmede van het aangezicht of de gemeenschap van zijn gemeente.

– *d[e]* Job 15:20, 21 etc.

31 Anders: *Al wie mij vindt*.

32 Dat wil zeggen: opdat u lang zwervend over het land anderen tot een voorbeeld mag zijn om hen van de doodslag af te schrikken, en u tijd van berouw mag hebben, aangezien u zich tot nu toe het meest verontrust over de straf.

33 Dat wil zeggen: veelvoudig, naar het gebruik van de heilige Schrift. Ps. 12:7 en Ps. 79:12.

34 Hoe dit teken eruit gezien heeft is onbekend, maar het duidde aan wie hij was, wat hij gedaan had en dat niemand het zou wagen hem te doden.

35 Zie Gen. 4:14.

36 Dit land is zo genoemd met het oog op de straf die God Kaïn opgelegd had in vs. 12, want het Hebreeuwse woord dat daar en hier gebruikt wordt, betekent: rondzwervend.

37 Hebr.: *Chanoch (חֲנוֹךְ)*.

38 Hebr.: hij was aan het bouwen, dat wil zeggen: hij was bezig een stad te bouwen ter eigen beveiliging, uit angst van zijn geweten. De vrome aartsvaders woonden meest in tenten, niet in steden. Hebr. 11:9, 10.

39 Deze Lamech is de eerste van wie men leest dat hij twee vrouwen tegelijk had, regelrecht tegen Gods ordinantie in. Gen. 2:24. Mal. 2:15.

40 Dat wil zeggen: die als eerste het maken en het gebruik van tenten voor de weiding en hoede van het vee heeft uitgevonden, zoals het volgende woord schijnt mee te brengen.

41 Het Hebreeuwse woord betekent vee en ook bezitting, bezittingen, goed.

42 Of: *citers*. Hebr.: die harp en orgel bespeelt. Dat wil zeggen: die daarmee omgaat. Hoe de muziekinstrumenten er in die tijd uitzagen is onzeker, maar hier is het gevoelen van de meeste geleerden gevolgd.

22 En Zilla baarde ook Tubal-Kaïn, een [43]leermeester van alle werker in [44]koper en ijzer; en de zus van Tubal-Kaïn was Naema.

23 En Lamech zei tot zijn vrouwen Ada en Zilla: Hoor mijn stem, u vrouwen van Lamech! neem ter ore mijn rede! [45]Werkelijk, ik sloeg wel een man dood, [46]om mijn wonde, en een jongeling, om mijn buile!

24 Want [47]Kaïn zal [f]zevenvoudig gewroken worden, maar Lamech [48]zeventigmaal zevenmaal.

De geboorte van Seth

25 En Adam had opnieuw gemeenschap met zijn huisvrouw, en zij baarde een zoon, en [49]zij noemde zijn naam [50]Seth; want God heeft mij, sprak zij, een ander [51]zaad gezet voor Abel; want Kaïn heeft hem doodgeslagen.

26 En die Seth werd ook een zoon geboren, en hij noemde zijn naam Enos. [52]Toen begon men de Naam van YHWH aan te roepen.

HOOFDSTUK V

Herhaling van de schepping van de mens, vs. 1-2. Adams nakomelingen worden naar zijn evenbeeld geboren, 3. Geslachtsregister daarvan, via de lijn van Seth tot Noach, met hun leeftijden, 5. Henoch wandelt met God en wordt weggenomen, 22. De geboorte van Noach en zijn zonen, 28.

Het geslachtsregister van Adam tot Noach

DIT is het [1]boek van Adams geslacht. Op de dag als God de mens schiep, maakte Hij hem [2a]naar de gelijkenis Gods.

2 [b]Man en vrouw schiep Hij hen, en zegende ze, en noemde [3]hun naam Mens, op de dag als zij geschapen werden.

3 En Adam [4]leefde [5]honderd en dertig jaren, en verwekte [6]een zoon naar zijn gelijkenis, naar zijn evenbeeld, en [7]noemde zijn naam Seth.

4 En Adams dagen, [c]nadat hij Seth gewonnen had, zijn geweest achthonderd jaren; en hij verwekte zonen en dochters.

5 Zo waren al de dagen van Adam, die hij leefde, negenhonderd [8]jaren, en dertig jaren; en hij stierf.

6 En Seth leefde honderd en vijf jaren, [d]en hij verwekte Enos.

7 En Seth leefde, nadat hij Enos gewonnen had, achthonderd en zeven jaren; en hij verwekte zonen en dochters.

8 Zo waren al de dagen van Seth negenhonderd en twaalf jaren; en hij stierf.

9 En Enos leefde negentig jaren, en hij verwekte [9e]Kenan.

10 En Enos leefde, nadat hij Kenan gewonnen had, achthonderd en vijftien jaren; en hij verwekte zonen en dochters.

11 Zo waren al de dagen van Enos negenhonderd en vijf jaren; en hij stierf.

12 En Kenan leefde zeventig jaren, en hij verwekte [10]Mahalal-el.

13 En Kenan leefde, nadat hij Mahalal-el gewonnen had, achthonderd en veertig jaren; en hij verwekte zonen en dochters.

14 Zo waren al de dagen van Kenan negenhonderd en tien jaren; en hij stierf.

15 En Mahalal-el leefde vijf en zestig jaren, en hij verwekte Jered.

16 En Mahalal-el leefde, nadat hij Jered gewonnen had, achthonderd en dertig jaren; en hij verwekte zonen en dochters.

43 Het Hebreeuwse woord betekent eigenlijk een scherper, slijper, en verder bij overdracht: onderwijzer, leraar.

44 Hebr.: *van het koper en het ijzer*.

45 Lamech schijnt met dit verwaand snoeven en pochen te zinspelen op de kunst die zijn zonen gevonden hadden, als kon hij zich daarmee beter wreken of zijn naaste schade berokkenen dan wie ook.

46 Dat wil zeggen: als iemand mij slechts zou verwonden of een buil zou slaan, die zou ik zonder aarzelen durven en kunnen doden.

47 Zie de aantekening op Gen. 4:15.

– *f* Gen. 4:15.

48 Deze manier van spreken gebruikt ook Christus in Matt. 18:22.

49 Nl. met instemming van haar man, zoals te zien is in Gen. 5:3, waar deze naamgeving aan Adam wordt toegeschreven.

50 Hebr.: *Scheth (שֵׁת)*. Dat wil zeggen: Stelling.

51 Dat wil zeggen: een andere zoon gegeven. Zo ook in Gen. 21:13 en Gen. 38:8. Matt. 22:24, 25.

52 De manier van spreken die in de Hebreeuwse tekst hier gebruikt wordt, komt op verschillende plaatsen voor in de betekenis van de aanroeping van de naam van de Heer, zoals in 1 Kon. 18:24-26, 2 Kon. 5:11, Joël 2:32, Hand. 2:21, Rom. 10:13. Zo is het ook hier bedoeld, maar daaronder begrepen, zoals uit enkele andere plaatsen blijkt (Gen. 12:8, Gen. 26:25), de beoefening van de gehele godsdienst. Zodat de betekenis hier is: dat men begon openlijk en met een grotere vergadering de godsdienst in te richten, omdat die tevoren door Kaïn en de zijnen een tijd lang bedorven en vervalst was. Anders: toen begon men zich naar de naam van YHWH te noemen, dat wil zeggen: toen begonnen de ware kinderen van God zich van de anderen af te zonderen en noemden zichzelf het volk of de kinderen van God. Dezelfde manier van spreken betekent ook elders: de Heer bij name uitroepen, zoals in Ex. 33:19 en 34:5.

1 Of: verhaal, register, rekening, optelling van de geboorten, of geslachten, d.i. dergenen die van Adam (אָדָם) geboren zijn; versta niet van allen, maar degenen, uit wie de Heer Christus, naar het vlees, door Seths linie geboren is, Luk. 3, en die voor het merendeel de ware godsdienst, tot de zondvloed toe, bewaard hebben.

2 *naar de gelijkenis Gods:* D.i. naar zijne gelijkenis, zie boven Gen. 1:26, 1:27.

– *a* boven, Gen. 1:26; onder, Gen. 9:6; 1 Kor. 11:7.

– *b* boven, Gen. 1:26; Matt. 19:4; Mark. 10:6.

3 *hun naam Mens:* Zowel van de vrouw als van de man: niettegenstaande de verscheidenheid van beider oorsprong; t.w. dat Adam (אָדָם) uit de aarde, en Eva uit Adam geschapen was.

4 D.i. toen hij zolang had geleefd, of zo oud was, kreeg hij een zoon. En zo moet men dit ook in het volgende verstaan.

5 *honderd en dertig jaren:* Hebr.: *dertig en honderd jaar*; en zo wordt hier en elders in de Hebr.: spraak het kleinere getal meest voor en het meerdere achter gesteld.

6 *naar zijn gelijkenis:* Tegen Gods beeld en gelijkenis, waarnaar Adam geschapen was, wordt hier nu gesteld Adams beeld en gelijkenis, waarnaar Seth geboren is. Gods beeld was volmaakt, maar na de val was Adams beeld geheel verdorven; waardoor nu alle mensen, die natuurlijk uit Adam geboren worden, zondig, ellendig en aan de dood onderworpen zijn. Zie Rom. 5:12.

7 *noemde zijn naam Seth:* T.w. uit occasie van de woorden, die Heva sprak, toen zij deze zoon kreeg, zie boven Gen. 4:25.

– *c* 1 Kron. 1:1.

8 *jaren, en dertig jaren:* Het woordje jaar wordt hier tweemalen gesteld naar de Hebr.: manier; maar hierna wordt het éénmaal, om de eigenschap van onze Nederduitse taal, nagelaten.

– *d* boven, Gen. 4:26.

9 Luk. 3:37, genaamd Kaïnan.

– *e* 1 Kron. 1:2.

10 Luk. 3:37 staat in het Gr. Malaleël.

17 Zo waren al de dagen van Mahalal-el achthonderd vijf en negentig jaren; en hij stierf.

18 En Jered leefde honderd twee en zestig jaren, en [11]hij verwekte [12f]Henoch.

19 En Jered leefde, nadat hij Henoch gewonnen had, achthonderd jaren; en hij verwekte zonen en dochters.

20 Zo waren al de dagen van Jered negenhonderd twee en zestig jaren; en hij stierf.

Henoch wandelde met God

21 En [g]Henoch leefde vijf en zestig jaren, en hij verwekte [13]Methusalach.

22 En Henoch [14h]wandelde met God, nadat hij Methusalach gewonnen had, driehonderd jaren; en hij verwekte zonen en dochters.

23 Zo waren al de dagen van Henoch driehonderd vijf en zestig jaren.

24 Henoch dan wandelde met God; [15]en hij was niet meer; [i]want God nam hem weg.

25 En Methusalach leefde honderd zeven en tachtig jaren, en hij verwekte Lamech.

26 En Methusalach leefde, nadat hij [16]Lamech gewonnen had, zevenhonderd twee en tachtig jaren; en hij verwekte zonen en dochters.

27 Zo waren al de dagen van [17]Methusalach negenhonderd negen en zestig jaren; en hij stierf.

Lamech en de geboorte van Noach

28 En Lamech leefde honderd twee en tachtig jaren, en hij verwekte een zoon.

29 En hij noemde zijn naam [18]Noach, zeggende: Deze zal ons troosten over ons werk, en over de smart van onze handen, [19]vanwege de aarde, dat YHWH vervloekt heeft!

30 En Lamech leefde, nadat hij Noach gewonnen had, vijfhonderd vijf en negentig jaren; en hij verwekte zonen en dochters.

31 Zo waren al de dagen van Lamech zevenhonderd zeven en zeventig jaren; en hij stierf.

32 En Noach was [20]vijfhonderd jaar oud; en Noach [21]verwekte Sem, Cham en Jafeth.

HOOFDSTUK VI

Algemene losbandigheid en grote slechtheid van de mensen leiden, na een uitstel van 120 jaar, tot de Zondvloed, vs. 2. Reuzen, 4. Noach vindt genade bij God en ontvangt het bevel en de aanwijzingen voor het bouwen van de ark, 8, 14. Gods verbond met Noach, 18. Het bevel om allerlei dieren en voedselvoorraad in de ark te laden, 19.

De toenemende slechtheid van de mensen

EN het gebeurde, als de mensen [1]op de aardbodem begonnen te vermenigvuldigen, en hun dochters geboren werden,

2 Dat [2]Gods zonen de dochters van de mensen aanzagen, dat zij [3]schoon waren, en zij namen zich vrouwen [4]uit allen, die zij verkozen hadden.

3 Toen zei YHWH: Mijn [5]Geest zal niet [6]in eeuwigheid twisten met de mens, omdat hij ook [7]vlees is; [8]maar zijn dagen zullen zijn honderd en twintig jaren.

4 In die dagen waren [9]er gevallenen op de aarde, en ook daarna, als Gods zonen tot de dochters van de mensen [10]ingegaan waren, [11]en zich kinderen gewonnen hadden; deze zijn [12]de

11 hij verwekte: Verg. de Zendbrief van Judas vs. 14, 1:15.

12 Hebr. Chanoch (חֲנוֹךְ).

– *f* 1 Kron. 1:3.

– *g* Judas v. 14.

13 Hebr. Methuschalach (מְתוּשֶׁלַח).

14 *wandelde met God:* D.i. hij leidde voor God een heilig leven met grote ijver en bijzondere gestadigheid, zich afzonderende van de goddeloosheid en boze zeden van de wereld. Zie onder dezelfde manier van spreken, hoofdstuk Gen. 6:9; Mich. 6:8; en vgl. Jer. 12, op vs. 3.

– *h* Hebr. 11:5.

15 en hij was niet meer: Dit wordt verklaard, Hebr. 11:5, dat hij is weggenomen en overgezet in het eeuwige leven.

– *i* 2 Kon. 2:11; Hebr. 11:5.

16 Hebr. Lemech (לֶמֶךְ).

17 Deze Methusalah is de oudste geweest van alle mensen, die op aarde geleefd hebben, waarvan de Heilige Schrift meldt.

18 In het Nieuwe Testament genaamd Noë, Luk. 3:36; 1 Petr. 3:20; Hebr. 11:7. De twee Hebreeuwse woorden Noach en Nicham, die hier beiden gebruikt worden, hebben enige gelijkheid. Het ene betekent rusten, waarvan de naam Noach genomen is; het andere vertroosten, waarmee de reden van de benaming aangewezen wordt, want Lamech, zonder twijfel door de Geest van de Heer onderricht zijnde, heeft gezien dat Noach tot wat bijzonders zou gebruikt worden.

19 *vanwege de aarde:* Zie boven hoofdstuk Gen. 3:17, 3:18, 3:19, Gen. 4:11.

20 *vijfhonderd jaren oud:* Hebr.: *een zoon van vijf honderd jaar*. D.i. Noach was zoveel jaren oud, of ging in het vijf honderdste jaar. Deze manier van spreken vindt men zeer dikwijls in de Heilige Schrift. Zie onder Gen. 7:6, Gen. 11:10, Gen. 17:17, enz.

21 Dat is hier te zeggen: hij begon te verwekken, gelijk hst. 11:26, want deze drie zonen zijn in één jaar niet geboren; maar eerst Jafeth, daarna Sem en ten laatste Cham. Zie hoofdstuk Gen. 9:24, Gen. 10:10; Sem wordt hier de eerste gesteld, als een godvruchtig voorvader van onze Heer Jezus Christus naar het vlees, en ook van alle Hebreën. Zie hoofdstuk Gen. 10:21, enz.

1 Hebr.: op het aangezicht van de aardbodem, dat wil zeggen: op het vlakke van de aardbodem.

2 Dat wil zeggen: de nakomelingen van de gelovige voorvaderen, die de ware godsdienst beleden en met hun huisgezinnen (als Gods gemeente) van het ongelovige en vleselijke geslacht van de Kaïnieten waren afgescheiden. Daartegenover worden met 'de dochters van de mensen' doorgaans de nakomelingen van Kaïn bedoeld, die afgodendienst pleegden en naar het vlees leefden. Zie Deut. 14:1, Joh. 1:12, Luk. 17:27, Jud. vs. 19.

3 Hebr.: *goed (טוֹב), dat wil zeggen: mooi*. Zo ook Gen. 24:16, 41:22, Ex. 2:2.

4 Alleen lettend op de uiterlijke schoonheid en wereldse bekoorlijkheid, niet op de ware godsdienst en de vrees voor YHWH, of op de wil van hun vrome ouders. Zie Gen. 26:34-35, 28:8.

5 Dat wil zeggen: mijn heilige Geest zal niet langer met deze hardnekkige mensen strijden, nl. door de mond van de overige vromen, en in het bijzonder door Noach. Anders: mijn gemoed (dat wil zeggen: Ik) zal niet langer beraadslagen (menselijkerwijs gesproken) wat Ik met dit boze geslacht zal doen, aangezien zij zich door geen vermaning noch bestrafing willen beteren. Zie 2 Petr. 2:5.

6 Dat wil zeggen: altijd.

7 Dat wil zeggen: verdorven. Versta hieronder niet alleen de kinderen van de mensen, maar ook de kinderen van God. Zo wordt het woordje 'vlees' voor de verdorven natuur van de mens genomen, Joh. 3:6, Rom. 7:18, 8:7.

8 Dat wil zeggen: deze tijd zal Ik hun nog toestaan tot bekering, maar daarna mijn straf niet langer uitstellen. Zie 1 Petr. 3:20.

9 Dat wil zeggen: mensen van grotere gestalte en meer kracht dan anderen. Zie Num. 13:33. Het Hebreeuwse woord nefiliem (נְפִלִים) komt van 'vallen', omdat zij, van God afvallig zijnde, de mensen met alle geweld en tirannie overvielen, noch God noch mensen vrezend, waardoor eenieder die hen zag de moed als ontviel. Dit wordt hier ook vermeld als een bijzondere oorzaak van Gods toorn.

10 Of: *gekomen*. Hiermee wordt op keurige en eerbare wijze de gemeenschap van man en vrouw aangeduid. Zo ook Gen. 16:2, 30:3 enz.

11 Of: *aldus hebben zij hun (nl.* hun mannen) kinderen gebaard.

12 Of: *machtigen*.

geweldigen, die [13]van ouds geweest zijn, [14]mannen van name.

5 [15]En YHWH zag, dat de boosheid van de mens veelvuldig was op de aarde, en [a]al het maaksel van de gedachten van zijn hart altijd alleen boos was.

6 Toen [16]berouwde YHWH, dat Hij de mens op de aarde gemaakt had, [17]en het smartte Hem aan Zijn hart.

7 En YHWH zei: Ik zal de mens, die Ik geschapen heb, vernietigen [18]van de aardbodem, van de mens tot [19]het vee, tot [20]het kruipend gedierte, en tot het gevogelte van de hemel toe; want het berouwt Mij, dat Ik hen gemaakt heb.

8 Maar Noach [21]vond genade in de ogen van YHWH.

De opdracht tot de bouw van de ark

9 Dit zijn de [22]afstammelingen van Noach. Noach was een rechtvaardig, [23]oprecht man in zijn [24]generaties. [b]Noach [25]wandelde met God.

10 [26]En Noach verwekte drie zonen: Sem, Cham en Jafeth.

11 Maar [27]de aarde was verdorven [28]voor Gods aangezicht; en de aarde was vervuld met wrevel.

12 Toen zag God de aarde, en ziet, zij was verdorven; want [29]al het vlees had [30]zijn weg verdorven op de aarde.

13 Daarom zei God tot Noach: [31]Het einde van alle vlees is voor Mijn aangezicht gekomen; want de aarde is [32]door hen vervuld met wrevel; en zie, Ik zal hen met de aarde verderven.

14 Maak u [33]een ark van [34]goferhout; met [35]kamers zult u deze ark maken; en u zult die bepekken van binnen en van buiten met [36]pek.

15 En zo is het, dat u haar maken zult: driehonderd [37]ellen zij de lengte van de ark, vijftig ellen haar breedte, en dertig ellen haar hoogte.

16 U zult een [38]venster aan de ark maken, en [39]zult haar volmaken [40]tot een el van boven; en de deur van de ark zult u in haar zijde zetten; u zult ze met onderste, tweede en derde verdiepingen maken.

17 Want Ik, zie, Ik breng een [41]watervloed over de aarde, om alle [42]vlees, waarin een [43]geest van het leven is, van onder de hemel te verderven; al wat op de aarde is, zal [44]de geest geven.

18 Maar met u zal Ik [45]Mijn verbond oprichten; en [c]u zult in de ark gaan, u, en uw zonen, en uw huisvrouw, en de vrouwen van uw zonen met u.

19 En u zult [46]van al wat leeft, van alle vlees, twee van elk, doen in de ark komen, om met u in het leven te behouden: mannetje en vrouwtje zullen zij zijn;

20 Van het gevogelte naar zijn aard, en van het [47]vee naar zijn aard, van al het kruipend ge-

13 Hebr.: *van eeuwigheid*. Zie Jer. 2 bij vs. 20.

14 Dat wil zeggen: vermaarde, beroemde mannen, die naar het oordeel van de wereld grote dingen hadden verricht. Zoals daarentegen gesproken wordt van 'mensen zonder naam', Job 30:8.

15 In dit vers is een zeer onverbloemde en grondige beschrijving van de erfzonde en haar vruchten vervat.

– *a* Gen. 8:21, Job 15:16, Spr. 6:14, Jer. 17:9, Matt. 15:19, Rom. 3:10-12, 8:6.

16 Zo wordt op menselijke wijze in de Heilige Schrift over God gesproken, omdat Hij zijn werk of handelen verandert, hoewel Hij in Zichzelf onveranderlijk blijft. Zie het volgende vers, en Num. 23:19, 1 Sam. 15:11, 29, 2 Sam. 24:16, Mal. 3:6, Jak. 1:17, Hand. 15:18.

17 Het woord 'het smartte Hem' drukt uit dat God een groot misnoegen had over de mens vanwege zijn boosheid. Vgl. Jes. 63:10. Zo wordt ook aan God verdriet toegeschreven, Ef. 4:30.

18 Hebr.: *uitwissen van het aangezicht van de aardbodem*.

19 Het Hebreeuwse woord betekent hier niet alleen het tamme, maar ook het wilde gedierte van de aarde. Zo ook Gen. 6:20; zie Gen. 1 bij vs. 26.

20 Nl. dat op de aarde kruipt en niet in het water kan leven. Zo wordt het Hebreeuwse woord gebruikt in Gen. 1:24-26, 28, 30.

21 Dat wil zeggen: heeft hem uit genade behaagd, niet vanwege eigen waardigheid. Zie deze manier van spreken in Gen. 19:19, Ex. 33:13 enz.

22 Dat wil zeggen: geslacht en geschiedenissen, of: wat Noach in zijn geslacht is overkomen. Want het Hebreeuwse woord toledot (תּוֹלְדוֹת) betekent niet alleen afkomst en nakomelingen, maar ook wat iemand overkomt, dat wil zeggen: een geschiedenis of verhaal van iemands zaken. Vgl. Gen. 25:19, 37:2, Num. 3:1.

23 Dat wil zeggen: die in het ware geloof en in de vroomheid van leven oprecht en zonder valsheid was. Zie Gen. 17:1, 25:27, Job 1:1.

24 Dat wil zeggen: onder de mensen die in zijn tijd leefden. Zo ook Gen. 7:1.

– *b* Gen. 5:22.

25 Zie Gen. 5 bij vs. 22.

26 Zie Gen. 5:32.

27 Versta de mensen, die op de aarde woonden. Zie Gen. 41:57. 2 Sam. 15:23. 1 Kon. 10:24. Ez. 14:13.

28 Dat wil zeggen: openlijk, onbeschaamd en vermetel zondigend, niet alleen zonder schaamte voor de mensen, maar ook zonder vrees voor God. Zie Gen. 10:9.

29 Dat wil zeggen: alle mensen. Zo moet men het woord 'vlees' ook opvatten in Jes. 40:6, Ps. 78:39 en elders.

30 Dat wil zeggen: zijn voornemen, zeden, leven en wandel. Zo ook Job 23:10, Ps. 1:1, Spr. 12:15 enz.

31 Dat wil zeggen: de tijd van hun ondergang is aanstaande. Zoals Ez. 7:2, 3, 6. Amos 8:2.

32 Hebr.: *van hun aangezicht, en: met de aarde*. Anders: van de aarde.

33 Een houten overdekt schip, bijna in de vorm van een kist, geschikt om op het water te drijven.

34 Wat goferhout voor een soort boom of hout geweest is, is onzeker.

35 Hebr.: *nesten*.

36 Het Hebreeuwse woord betekent een zeer taaie, lijmachtige en vasthoudende stof, vergelijkbaar met onze pek.

37 Of: *cubits, of ellebogen*. Velen zijn van mening dat deze maat van drieërlei soort was: de gewone, de heilige en de geometrische. De gewone zou vijf handbreedten zijn geweest, waarbij elke handbreedte de breedte van vier vingers had. De heilige was zes handbreedten, Ez. 40:5 (hoewel sommigen menen dat de gewone zes handbreedten was en de heilige nog eens zo groot). Die werd gebruikt bij de heilige gebouwen, zoals de tabernakel en de tempel. De geometrische zou zesmaal langer dan de gewone zijn geweest, en Noach zou bij het bouwen van de ark (naar sommigen menen) de laatste hebben gevolgd.

38 Anders: helder licht, dat door een of meer vensters op geschikte wijze in de ark verspreid werd.

39 Nl. de ark.

40 Sommigen verstaan dit van het deksel van de ark, dat aan beide zijden van boven af de hoogte van een el zou aflopen, voor het gemakkelijk afstromen van het water.

41 Hebr.: *mabbul (מַבּוּל), dat wil zeggen: een vallende en neerstortende vloed*.

42 Van mensen en dieren, uitgezonderd de vissen en al wat in de ark was, zoals hierna volgt.

43 Anders: *levende ziel*. Zie Gen. 1:20.

44 Hebr.: *de adem uitblazen*.

45 Versta hieronder, boven het algemene verbond dat met alle gelovigen gesloten is, een bijzonder verbond om Noach in de ark te bewaren, op voorwaarde dat Noach God zou vertrouwen en Hem gehoorzamen.

– *c* 1 Petr. 3:20. 2 Petr. 2:5.

46 Dat wil zeggen: van allerlei levende landdieren.

47 Zie Gen. 6:7.

dierte van de aardbodem naar zijn aard, twee van elk [48]zullen tot u komen, om die in het leven te behouden.

21 En u, neem voor u van [49]alle voedsel, die gegeten wordt, en verzamel ze tot u, opdat zij u en hun tot voedsel zij.

22 En Noach deed [50 d]het; naar al wat God hem geboden had, zo deed hij.

HOOFDSTUK VII

God beveelt Noach met zijn gezin in de ark te gaan, vs. 1, en van allerlei reine en onreine dieren een bepaald aantal mee te nemen, 2. Noach doet alles volgens Gods bevel, 5. De Zondvloed begint, met het openbarsten van de bronnen van de grote watervloed van onderen en een aanhoudende stortregen van boven, 10. De wateren stijgen 150 dagen, bedekken de bergen, en alles wat leeft op aarde komt om, 17.

De zondvloed begint

DAARNA zei YHWH tot [a]Noach: Ga u, en uw hele [1]huis in de ark; want [b]u heb Ik gezien rechtvaardig [2]voor Mijn aangezicht in dit [3]geslacht.

2 [c]Van alle [4]rein vee zult u tot u nemen [5]zeven en zeven, het mannetje en zijn vrouwtje; maar van het vee, dat niet rein is, twee, het mannetje en zijn vrouwtje.

3 Ook van [6]het gevogelte van de hemel zeven en zeven, het mannetje en het vrouwtje, om zaad levend te houden [7]op de hele aarde.

4 Want [8]over nog zeven dagen zal Ik doen regenen op de aarde veertig dagen, en veertig nachten; en Ik zal van de aardbodem vernietigen [9]al wat bestaat, dat Ik gemaakt heb.

5 [d]En Noach deed, naar al wat YHWH hem geboden had.

6 Noach nu was [10]zeshonderd jaar oud, als de vloed van de wateren op de aarde was.

7 Zo [e]ging Noach, en zijn zonen, en zijn huisvrouw, en de vrouwen van zijn zonen met hem in de [11]ark, vanwege de wateren van de vloed.

8 Van het reine vee, en van het vee, dat niet rein was, en van het gevogelte, en al wat op de aardbodem kruipt,

9 [12]Kwamen [13]er twee en twee tot Noach in de ark, het mannetje en het vrouwtje, zoals God Noach geboden had.

10 En het gebeurde [14]na die zeven dagen, dat de wateren van de vloed op de aarde [15]waren.

11 [16]In het zeshonderdste jaar van het leven van Noach, [17]in de tweede maand, op de zeventiende dag van de maand, op deze zelfde dag zijn alle fonteinen van [18]de grote afgronds opengebroken, en de [19]sluizen van de hemel geopend.

12 En een plasregen was op de aarde [20]veertig dagen en veertig nachten.

13 Even [21]op diezelfde dag ging Noach, en Sem, en Cham, en [22]Jafeth, Noachs zonen, evenzo ook Noachs huisvrouw, en de drie vrouwen van zijn zonen met hem in de ark;

14 Zij, en [23]al het gedierte naar zijn aard, en al het vee naar zijn aard, en al het kruipend gedierte, dat op de aarde kruipt, naar zijn aard, en al het gevogelte naar zijn aard, alle [24]vogeltjes van [25]allerlei vleugel.

15 En van alle vlees, waarin [26]een geest van het leven was, kwamen [27]er twee en twee tot Noach in de ark.

48 Versta: door mijn leiding en beschikking, zonder uw moeite of bezorgdheid. Vgl. dit met Gen. 2:19.

49 Dat wil zeggen: allerlei. Zie Gen. 1:29-30.

50 Noach deed alles, en dat op de manier die God bevolen had. Vgl. Ex. 40:16.

– *d* Gen. 7:5. Hebr. 11:7.

– *a* 2 Petr. 2:5.

1 Dat wil zeggen: huisgezin. Zo ook Gen. 17:12, 24:3, 39:11, Ex. 1:1, Spr. 31:27, Hand. 16:15 enz.

– *b* Gen. 6:9.

2 Dat wil zeggen: niet alleen uiterlijk, in schijn en woorden, maar ook innerlijk, in waarheid en in de praktijk, en dat door het geloof in het beloofde zaad en de heiliging van de Geest. Zo ook Luk. 1:6.

3 Zie Gen. 6 bij vs. 9.

– *c* Lev. 11.

4 Rein ten aanzien van Gods bepaling, waarmee Hij deze dieren van andere had afgezonderd voor het offer en als voedsel voor de mensen. Zijn wil had Hij aan de voorvaderen geopenbaard, maar later door Mozes volledig verklaard. Zie Lev. 11:2.

5 Hebr.: zeven zeven, evenals in het volgende, dat wil zeggen: van elke soort drie paar en een extra, bestemd voor het offer na de zondvloed. De Hebreeuwse schrijfstijl verdubbelt vaak een woord of meer als er een verdeling bedoeld wordt. Zie Gen. 32:16, Num. 7:11, 29:10, Mark. 6:39 enz.

6 Nl. van het reine, zoals in vs. 2.

7 Hebr.: *op het aangezicht van de gehele aarde*; en zo ook in het volgende.

8 Dat wil zeggen: na, of tegen het einde van zeven dagen.

9 Alle levende wezens, nl. die zich op de aarde moeten ophouden om in leven te blijven, en die zich door de kracht van de ziel die in hen is als het ware overeind houden, terwijl daarentegen een dood lichaam neerligt. Zie Gen. 7:23.

– *d* Gen. 6:22.

10 Hebr.: *een zoon van zeshonderd jaar*. Zo ook Gen. 5:32 enz.

– *e* Matt. 24:38, Luk. 17:27, 1 Petr. 3:20.

11 Hebr.: van het aangezicht van de wateren, of: voor de wateren, dat wil zeggen: om aan de wateren van de vloed te ontkomen.

12 Zie Gen. 6:20.

13 Zie Gen. 7:2.

14 Zie Gen. 7:4.

15 Dat wil zeggen: kwamen of vielen.

16 Zo ook Gen. 7:6. Dit was het 1656e jaar na de schepping van de wereld.

17 Welke maand dit geweest is, daarover bestaan twee opvattingen, omdat de Hebreeuwse kalender het jaar op twee manieren liet beginnen: in heilige zaken met de maand Nisan, grotendeels overeenkomend met onze maand maart, wanneer dag en nacht even lang zijn; in burgerlijke zaken met de maand Tisri, die meestal in september valt, wanneer eveneens dag en nacht even lang zijn. Welk begin voor deze tweede maand bedoeld is, laten wij aan het oordeel van de verstandige lezer.

18 Dat wil zeggen: van de diepe wateren, opgesloten in de holten van de aarde, waaruit alle bronnen, rivieren, stromen en watervloeden voortkomen.

19 Of: *vensters*. Zo worden de regenwolken genoemd, hier en in Gen. 8:2, 2 Kon. 7:2, 19, Jes. 24:18, Mal. 3:10.

20 Dit is de vervulling van de dreiging uitgesproken in vs. 4.

21 Hebr.: *in of op het gebeente of het wezen van die dag*. Zo ook Gen. 17:26; zie Ez. 2 bij vs. 3.

22 Hebr.: *Jefeth (יֶפֶת)*.

23 Dat wil zeggen: allerlei. Zoals ook in het volgende, en elders meer. Versta dan niet elk afzonderlijk dier, maar van alle soorten dieren die hier vermeld zijn een bepaald aantal, eerder uitgedrukt in vs. 2.

24 Het Hebreeuwse woord betekent in het algemeen allerlei vogels, maar hier specifiek grote en zware vogels, omdat het naast een ander woord staat dat meestal kleine vogels aanduidt. Vgl. Lev. 14 bij vs. 4.

25 Hebr.: *allen*.

26 Zie Gen. 6:17.

27 Hebr.: *twee twee*. Zie Gen. 7:2, 9.

16 En die er kwamen, die kwamen mannetje en
vrouwtje, van alle vlees, zoals hem God bevolen
had. [28]En YHWH sloot achter hem toe.

De wateren bedekken de aarde

17 En die [29]vloed was [30]veertig dagen op de
aarde, en de wateren vermeerderden, en hieven
de ark op, zodat zij oprees boven de aarde.

18 En de wateren namen de overhand, en ver-
meerderden zeer op de aarde; en de ark ging [31]op
de wateren.

19 En de wateren namen [32]geheel zeer de over-
hand op de aarde, zodat alle hoge bergen, die
onder de hele hemel zijn, bedekt werden.

20 Vijftien ellen [33]omhoog namen de wateren
de overhand, en de bergen werden bedekt.

21 [f]En alle vlees, dat zich op de aarde roerde,
[34]gaf de geest, van het gevogelte, en van het vee,
en van het wild gedierte, en van al het kruipend
gedierte, dat op de aarde kroop, en alle mens.

22 [35]Al wat een adem van de geest van het
leven in zijn neusgaten had, van alles wat op het
[36]droge was, is gestorven.

23 Zo werd vernietigd al wat bestond, dat op
[37]de aardbodem was, van de mens aan tot het
vee, tot het kruipend gedierte, en tot het gevo-
gelte van de hemel, en zij werden vernietigd van
de aarde; [g]maar Noach alleen bleef over, en wat
met hem in de ark was.

24 En de wateren hadden de overhand boven
de [38]aarde, honderd en vijftig dagen.

HOOFDSTUK VIII

De bronnen van de watervloed en de wolken worden gestopt, waardoor de wateren stil worden en geleidelijk zakken, vs. 1. De ark komt te rusten op het gebergte van Ararat, 4. Noach laat een raaf vliegen en daarna een duif, die met een olijftakje terugkomt, 7. De aardbodem is weer droog, 13. Noach gaat met alles wat bij hem was, op Gods bevel, uit de ark, 16. Hij bouwt een altaar en offert, 20. God belooft de aarde niet meer zo te verwoesten om de mens, 21.

Het zakken van de wateren

EN God [1]gedacht aan Noach, en aan al het
gedierte, en aan al het vee, dat met hem in
de ark was; en God deed een wind over de aarde
doorgaan, en de wateren werden stil.

2 Ook werden de fonteinen van de afgrond, en
de sluizen van de [2]hemel gesloten, en de [3]plasre-
gen van de hemel werd opgehouden.

3 Daartoe keerden de wateren weer van boven
de aarde, [4]heen en weer vloeiende, en de wate-
ren namen af [5]na verloop van honderd en vijftig
dagen.

4 En de ark rustte in de zevende maand, op de
zeventiende dag van de [6]maand, op de bergen
van Ararat.

5 En de wateren waren gaande, en afnemende
tot de tiende maand; in de tiende maand, op de
eerste van de maand, werden de [7]toppen van de
bergen gezien.

6 En het gebeurde, [8]na verloop van veertig
dagen, dat Noach het venster van de [9]ark, die hij
gemaakt had, opendeed.

7 En hij [10]liet een raaf uit, [11]die dikwijls heen en
weer ging, totdat de wateren van boven de aarde
verdroogd waren.

8 Daarna [12]liet hij een [13]duif van zich uit, om te
zien, of de wateren [14]gelicht waren van boven de
aardbodem.

9 Maar de duif vond geen rust voor het hol van
haar voet; zo keerde zij weer tot hem in de ark;
want de wateren waren op [15]de hele aarde; en hij
stak zijn hand uit, en nam haar, en bracht haar
tot zich in de ark.

10 En hij wachtte nog zeven andere dagen; toen
[16]liet hij de duif opnieuw uit de ark.

28 Hoewel Noach de ark van binnen gesloten mag hebben, duidt dit op een bijzondere afsluiting en beveiliging van de ark, gedaan door God, hetzij rechtstreeks, hetzij door de dienst van engelen.

29 Versta dit niet van het geweld en de overmacht van de wateren, die 150 dagen duurde (zie vs. 24), maar van de regen waarvan sprake is in Gen. 7:4 en 12.

30 Nl. natuurlijke dagen, bestaande uit 24 uur, dat wil zeggen: een dag en een nacht. Gen. 7:4, 12.

31 Hebr.: *op het aangezicht van de wateren.*

32 Hebr.: *zeer zeer.*

33 Boven de bergen.

– *f* Luk. 17:27.

34 Overeenkomstig de eerdere dreiging van God in Gen. 6:13 en in dit hoofdstuk vs. 4.

35 Vgl. hiermee Gen. 6:17 en de aantekening daarbij.

36 Hiermee worden duidelijk de vissen uitgesloten. Vgl. hiermee het voorgaande vs. 21.

37 Hebr.: *op het aangezicht van de aardbodem.*

– *g* 2 Petr. 2:5.

38 Hieronder zijn begrepen de dagen van de regen, die veertig dagen duurde. Zie hierboven vs. 17.

1 Op menselijke wijze over God gesproken. God wordt gezegd te gedenken wanneer Hij na enig uitstel zijn weldaden bewijst (Gen. 19:29, Ex. 32:13, Neh. 13:14, 22, Job 14:13, Ps. 132:1) of zijn straf uitvoert (Hos. 9:9, Openb. 18:5).

2 Die eerder waren opengebroken om dit verschrikkelijke oordeel van God uit te voeren. Gen. 7:11.

3 Die veertig natuurlijke dagen had geduurd. Zie Gen. 7:4, 12.

4 Hebr.: *gaande en wederkerende.* Dat wil zeggen: steeds meer teruglopend, afnemend. Zo ook in het volgende vs. 5; vgl. Gen. 26:13, en zie Jona 1 bij vs. 11.

5 Te rekenen vanaf het begin van de zondvloed. Zie Gen. 7:11. In die hele periode waren de wateren op de aardbodem toegenomen; zie daar ook vs. 24.

6 Dat wil zeggen: op één van de bergen van Groot-Armenië.

7 Hebr.: *hoofden.* Zo ook Deut. 3:27, Joz. 15:8, Richt. 9:7.

8 Nl. na de eerste dag van de tiende maand, waarover in het voorgaande vers gesproken wordt.

9 Zie Gen. 6:16.

10 Nl. om te onderzoeken of de aarde van het water ontdaan was.

11 Hebr.: *die uitging, uitgaande en kerende.* Dat wil zeggen: zij vloog heen en weer, en vooral rond de ark, omdat de aarde nog grotendeels met water bedekt was.

12 Nl. zeven dagen nadat de raaf was uitgelaten, zoals te zien is in vs. 10.

13 Die niet gemakkelijk haar partner verlaat en gewoon is naar dezelfde plek terug te keren.

14 Dat wil zeggen: verminderd, verder weggelopen.

15 Op de vlakte van het omliggende land. Want overigens begonnen de toppen van de bergen al zichtbaar te worden, Gen. 8:5.

16 Hebr.: *hij deed er nog bij, of: hij ging opnieuw over tot het uitzenden.* Deze manier van spreken komt ook voor in Gen. 8:12, 21 en elders vaak, en duidt het herhalen en hervatten van een handeling aan.

11 En de duif [17]kwam tot hem tegen de
avondtijd; en ziet, [18]een afgebroken olijfblad was
in haar [19]bek; zo merkte Noach, dat de wateren
van boven de aarde gelicht waren.
12 Toen bleef hij nog zeven andere dagen; en
hij liet de duif uit; [20]maar zij keerde niet meer
weer tot hem.
13 En het gebeurde [21]in het zeshonderd en eer-
ste jaar, in de eerste maand, op de eerste hun
maand, dat de wateren droogden van boven
de aarde; toen deed Noach het deksel van de
ark af, en zag toe, en ziet, [22]de aardbodem was
gedroogd.
14 En in de tweede maand, op de zeven en
twintigste dag van de maand, was de aarde
opgedroogd.

Het verlaten van de ark en het offer

15 Toen sprak God tot Noach, zeggende:
16 [23]Ga uit de ark, u, en uw huisvrouw, en uw
zonen, en de vrouwen van uw zonen met u.
17 Al het gedierte, dat met u is, van alle vlees,
aan gevogelte, en aan [24]vee, en aan al het krui-
pend gedierte, dat op de aarde kruipt, doe met u
uitgaan; en [a]dat zij overvloedig voortplanten op
de aarde, en vruchtbaar zijn, en vermenigvuldi-
gen op de aarde.
18 Toen ging Noach uit, en zijn zonen, en zijn
huisvrouw, en de vrouwen van zijn zonen met
hem.
19 Al het gedierte, al het kruipende, en al het
gevogelte, al wat zich op de aarde roert, [25]naar
hun geslachten, gingen uit de ark.
20 En Noach bouwde YHWH een altaar; en hij
nam van al [26]het [b]reine vee, en van al het rein
gevogelte, en offerde [27]brandoffers op dat altaar.
21 En YHWH rook [28]die liefelijke reuk, [29]en
YHWH zei in Zijn [30]hart: Ik zal voortaan [31]de aard-
bodem niet meer vervloeken vanwege de mens;
want het [32]maaksel van [c]'s mensen hart is boos
van zijn [d]jeugd aan; en Ik zal voortaan niet meer
al het levende [33]slaan, zoals Ik gedaan heb.
22 [e]Voortaan [34]al de dagen van de aarde zullen
zaaiing en oogst, en koude en hitte, en zomer en
winter, en dag en nacht, niet ophouden.

HOOFDSTUK IX

God vernieuwt Zijn zegen na de Zondvloed over de mensen, vs. 1. Hij staat hun bepaald voedsel toe en verbiedt hun ander, 3. Hij stelt straf in op doodslag, 5. Hij stelt de regenboog als teken van Zijn verbond dat er geen wereldwijde Zondvloed meer op aarde zal komen, 9. Noach plant de wijnstok, 20, en wordt in zijn slaap van dronkenschap vanwege zijn naaktheid door Cham bespot, 22. Cham wordt daarom met zijn nakomelingen vervloekt, 25, maar Sem en Jafeth worden gezegend, 26. Noachs ouderdom en dood, 29.

Gods verbond met Noach

EN God [1]zegende Noach en zijn zonen,
en Hij zei tot hen: [a]Wees vruchtbaar en
vermenigvuldigt, en vervult de aarde!
2 En uw vrees, en uw verschrikking zij over al
het gedierte van de aarde, en over al het gevo-
gelte van de hemel; in al wat zich op de aardbo-
dem [2]roert, en in alle vissen van de zee; zij zijn
in uw hand overgegeven.
3 [3]Al wat zich roert, [4]dat levend is, zij u tot
voedsel; Ik heb het u al gegeven, zoals [5b]het
groene kruid.
4 [c]Maar het vlees [6]met zijn ziel, dat is zijn bloed,
zult u niet eten.

17 Omdat zij geen voedsel voor zichzelf vond en in haar gewoonlijke hok wilde zijn.

18 Waarmee God Noach troostte en hem verzekerde dat zijn verlossing uit de ark nabij was.

19 Hebr.: *mond (פִּי)*.

20 Want zij had rust en voedsel op de aardbodem gevonden.

21 Nl. van Noachs leeftijd; het was het jaar 1657 na de schepping van de wereld. Vgl. Gen. 7:11, waar gezegd wordt dat de zondvloed begon in het zeshonderdste levensjaar van Noach.

22 Hebr.: *het aangezicht van de aardbodem*.

23 Op dit bevel had Noach gewacht, zoals hij ook op Gods bevel de ark was ingegaan. Hij was er een jaar en tien dagen in geweest.

24 Zie Gen. 6 bij vs. 7.

– *a* Gen. 1:22, 28, 9:1.

25 Dat wil zeggen: zij gingen keurig ordelijk, elk gepaard naar hun soort.

26 Zie Gen. 7:2.

– *b* Lev. 11.

27 Zo genoemd omdat dit offer geheel verbrand werd en zo met de rook omhoog steeg en verdween. In dat opzicht zou het ook een 'klimoffer' mogen heten. Zie ook Lev. 6 bij vs. 9.

28 Op menselijke wijze of bij wijze van vergelijking over God gesproken. Want zoals een lieflijke geur de mens zeer aangenaam is, zo had God een welgevallen aan het geloof en de dankbaarheid van Noach.

29 Hebr.: reach hannichoach (רֵיחַ הַנִּיחֹחַ), de geur van de rust, of: rustgevend. Te weten: de mens met God verzoenend en in rust of vrede stellend — niet door de eigen kracht van het offer, maar door het aangeduide offer van onze Heer Jezus Christus, waardoor alleen een eeuwige verzoening verworven is. Hebr. 9:12-13.

30 Of: *tot zichzelf*. Dat wil zeggen: bij Hemzelf. Op menselijke wijze over God gesproken, om ons duidelijk te maken dat Hij zijn raadsbesluit, dat Hij bij Zichzelf heeft, daarna aan zijn dienaren naar zijn welbehagen openbaart.

31 Dat wil zeggen: Ik zal de aardbodem niet meer zo door een algemene zondvloed verderven. Hebr.: Ik zal niet opnieuw vervloeken. Zo ook aan het einde van dit vers; zie Gen. 8:10.

32 Anders: *hoewel*.

– *c* Gen. 6:5. Spr. 22:15. Matt. 15:19.

– *d* Spr. 22:15.

33 Dat wil zeggen: door een algemene zondvloed ombrengen. Het woord 'slaan' wordt onder andere betekenissen vaak gebruikt voor doden, of het leven op enigerlei wijze beschadigen, op welke manier dan ook. Zie Ex. 21:18, Num. 14:12, 35:16, Deut. 28:22, 27, 1 Sam. 17:49, 26:8, 2 Sam. 3:27, 1 Kon. 22:34, Amos 4:9 enz.

– *e* Jer. 33:20, 25.

34 Dat wil zeggen: zolang als de wereld zal bestaan.

1 God hernieuwt de zegen die Hij in Gen. 1:28 over de mens had uitgesproken, om te tonen dat de instandhouding en vermenigvuldiging van het menselijk geslacht, evenals alle heerschappij en macht die de mens na de zondeval over de redeloze dieren had behouden, zowel na als voor de zondvloed aan zijn zegen gebonden was.

– *a* Gen. 1:28. en 8:17.

2 Of: *kruipt en zich beweegt, als een redeloos dier*.

3 Dat wil zeggen: allerlei eetbaar gedierte, op de aarde, in de lucht en in het water.

4 Want wat vanzelf of door ziekte gestorven is, is door deze wet verboden.

5 Hebr.: *het groen, of: de groente van het kruid, zoals in Gen.* 1:30. Dat wil zeggen (naar de gangbare opvatting): bovenop het groene kruid en de vruchten die Ik u eerder als voedsel had bepaald, geef Ik u nu ook allerlei levend eetbaar gedierte.

– *b* Gen. 1:29.

– *c* Lev. 3:17. en 7:26. en 17:14. en 19:26. Deut. 12:23.

6 God verbiedt bloederig vlees te eten, om de mensen af te schrikken van alle wreedheid en neiging tot doden en moorden. Vgl. Lev. 3:17, 17:11, Deut. 12:23.

5 [d]En werkelijk, Ik zal uw bloed, het [7]bloed van
uw zielen [8]eisen; van de hand [9]van alle gedierte
zal Ik het eisen; ook [10]van de hand van de mens,
van de hand van een ieder van zijn broer zal Ik
de ziel van de mens eisen.
6 [e]Wie van de mens bloed vergiet, zijn bloed zal
[11]door de mens vergoten worden; want God heeft
de mens [12f]naar Zijn beeld gemaakt.
7 Maar [g]u, wees vruchtbaar, en
vermenigvuldigt; teelt overvloedig voort op de
aarde, en vermenigvuldigt op die.
8 Verder zei God tot Noach, en tot zijn zonen
met hem, zeggende:
9 [13]Maar Ik, [h]ziet, Ik richt Mijn verbond op met
u, en met uw [14]zaad na u;
10 En met alle levende ziel, die met u is, van het
gevogelte, van het vee, en van alle gedierte van
de aarde met u; van alle, die uit de ark gegaan
zijn, tot al het gedierte van de aarde toe.
11 En Ik richt Mijn verbond op met u, dat niet
meer [15]alle vlees door de wateren van de vloed
zal worden [16]uitgeroeid; en dat er geen vloed
meer zal zijn, om de aarde te verderven.
12 En God zei: Dit is het teken van het verbond,
dat Ik geef tussen Mij en tussen u, en tussen
alle levende ziel, die met u is, [17]tot eeuwige
geslachten.
13 [18]Mijn boog heb Ik gegeven in de wolken; die
zal zijn tot een teken van het verbond tussen Mij
en tussen de aarde.
14 En het zal gebeuren, [19]als Ik wolken over de
aarde brenge, [20]dat deze boog zal gezien worden
in de wolken;
15 Dan zal [21]Ik gedenken aan Mijn verbond,
dat is tussen Mij en tussen u, en tussen alle le-
vende ziel van alle vlees; en de wateren zullen
niet meer wezen tot een vloed, om alle vlees te
verderven.
16 Als deze boog in de wolken zal zijn, zo zal Ik
hem aanzien, om te gedenken aan [22]het eeuwig
verbond tussen [23]God en tussen alle levende ziel,
van alle vlees, dat op de aarde is.
17 Zo zei dan God tot Noach: Dit is het teken van
het verbond, dat Ik opgericht heb tussen Mij en
tussen alle vlees, dat op de aarde is.

Noachs dronkenschap en de vloek over Cham

18 En de zonen van Noach, die uit de ark
gingen, waren [i]Sem, en Cham, en Jafeth; en
Cham is de vader van [24]Kanaän.
19 Deze drie waren de zonen van Noach; en van
deze is de hele aarde [25]overspreid.
20 En Noach [26]begon een [27]akkerman te zijn, en
hij plantte een wijngaard.
21 En hij dronk van die wijn, en werd dronken;
en [28]hij ontblootte zich in het midden van zijn
tent.
22 En Cham, [29]Kanaäns vader, zag van zijn
vader naaktheid, en hij gaf het zijn beiden broers
daar buiten te kennen.
23 Toen namen Sem en Jafeth een kleed, en
zij leiden het op hun beider schouders, en gin-
gen achteruit, en bedekten de naaktheid van
hun vader; en hun aangezichten waren achteruit
gekeerd, zodat zij de naaktheid van hun vader
niet zagen.
24 En Noach ontwaakte van zijn [30]wijn; en [31]hij
merkte wat zijn kleinste zoon hem gedaan had.

– *d* Ex. 21 vs. 12, 28.

7 Dat wil zeggen: van uw personen, of: uw lichamelijk leven.

8 Dat wil zeggen: wreken, hetzij door de door Mij ingestelde orde, hetzij ook daarbuiten.

9 Zie Ex. 21:28.

10 Wie hij ook mag zijn, van hoge of lage stand, rijk of arm, man of vrouw, omdat de mens zijn broer of zus en naaste is.

– *e* Klaagl. 4:13. Matt. 26:52. Openb. 13:10.

11 Hier wordt het ambt van de overheid bevestigd, en het zwaard haar gegeven tot bestraffing van de kwaaddoeners. Rom. 13:1.

12 Zie Gen. 1:27. En hoewel Gods beeld door de zondeval geschonden en gebroken is, heeft God toch enig overblijfsel daarvan om verschillende redenen in de mens gelaten. Hij wil niet dat dit geschonden wordt, en verordent hier de straf voor zulke schending.

– *f* Gen. 1:27.

– *g* Gen. 1:26, 28. en 8:17.

13 Dat wil zeggen: wat Mij betreft, om u van mijn kant te verzekeren dat Ik alle mensen en dieren niet meer op die manier zal verdelgen, verbind Ik Mij aan u met beloften en geef u het volgende teken.

– *h* Jes. 54 vs. 9.

14 Dat wil zeggen: met uw nakomelingen, die uit u voortgebracht en geboren zullen worden. Zo wordt het woord 'zaad' vaak gebruikt. Zie Gen. 12:7, Ex. 28:43, Lev. 22:4, Deut. 4:37, 1 Sam. 24:22, 1 Kon. 2:33, Joh. 8:33, Rom. 1:3, 11:1, 2 Tim. 2:8.

15 Dat wil zeggen: alle mensen, en al wat leeft, zich beweegt en gevoel heeft op de aarde.

16 Zie Gen. 8:21-22. Versta hieronder een vloed waardoor de hele aarde met water bedekt zou worden tot verdelging van alle mensen en dieren die hun woonplaats op de aarde hebben. Hiermee zijn dus plaatselijke overstromingen en watersnoden uitgezonderd.

17 Hebr.: tot geslachten van de eeuwigheid, dat wil zeggen: zolang als de wereld zal bestaan. Zo ook Gen. 9:16.

18 Versta hieronder de regenboog, die naar zijn aard weliswaar een teken van regen is, maar naar Gods bepaling een zeker bewijs dat de wereld niet opnieuw door regen en een algemene watervloed zal vergaan.

19 Hebr.: als Ik een wolk over de aarde bewolk, dat wil zeggen: als Ik haar met wolken overtrek.

20 Of: *en*.

21 Dat wil zeggen: Ik zal doen wat Ik beloofd heb. Zie hierboven Gen. 8:1 en ook hier het volgende vers.

22 Zie Gen. 8:21-22 en Gen. 9:12. Hebr.: berit olam (בְּרִית עוֹלָם), het verbond van de eeuwigheid.

23 Dat wil zeggen: Mij.

– *i* Gen. 6:10.

24 Van wie de Kanaanieten zijn voortgekomen, en het land Kanaän zijn naam heeft gekregen. Dit land is later het erfdeel geworden van de Israelieten, die van Sem afstammen.

25 Nl. met inwoners.

26 Of: *als landbouwer begon hij te planten.*

27 Of: *landman*. Hebr.: ish ha'adamah (אִישׁ הָאֲדָמָה), een man van de aarde, dat wil zeggen: een akkerbouwer of landbouwer. Zo ook Gen. 25:27: 'een man van het veld', dat wil zeggen: iemand die meer in het veld verblijft dan thuis. 1 Sam. 16:18: 'een man van de oorlog', dat wil zeggen: een krijgsman. Spr. 6:11: 'een man van het schild', dat wil zeggen: iemand die schild en wapens in de oorlog gebruikt, enz.

28 Nl. onwetend, onverhoeds in de slaap van de dronkenschap gevallen, en niet met opzet.

29 Dit wordt hier vermeld tot verdere bestraffing van Cham, en ter bemoediging van de Israelieten, die God naar het land van de Kanaanieten leidde door middel van Mozes.

30 Dat wil zeggen: van de slaap waarin hij door het drinken van de wijn was gevallen.

31 Hetzij door Gods ingeving, hetzij door het verhaal van zijn twee andere zonen, of ook door zijn eigen onderzoek.

25 En [32]hij zei: [33]Vervloekt zij [34]Kanaän; [35]een knecht van de knechten zij hij zijn broers!

26 Verder zei hij: Gezegend zij YHWH, de God [36]van Sem; en Kanaän zij hem een knecht!

27 [37]God breide Jafeth uit, en hij woon [38]in Sems tenten! en Kanaän zij hem een knecht!

28 En Noach leefde na de vloed driehonderd en vijftig jaren.

29 Zo waren al de dagen van Noach negenhonderd en vijftig jaren; en hij stierf.

HOOFDSTUK X

Uitbreiding van het menselijk geslacht door de drie zonen van Noach; hun nakomelingen met hun woonplaatsen worden beschreven. Van Jafeth, vs. 2. Van Cham, 6. Onder dezen zijn Nimrod en Assur, 8, 11. Van Sem, 21.

De volkerentafel

DIT [1]nu zijn de [2]afstammelingen van [a]Noachs zonen: Sem, Cham, en Jafeth; en hun werden zonen geboren na de vloed.

De zonen van Jafeth

2 De [3b]zonen van Jafeth zijn: [4]Gomer, en [5]Magog, en [6]Madai, en [7]Javan, en [8]Tubal, en [9]Mesech, en [10]Thiras.

3 En de zonen van Gomer zijn: [11]Askenaz, en [12]Rifath, en [13]Togarma.

4 En de zonen van Javan zijn: [14]Elisa, en [15]Tarsis; [16]de Chittieten en [17]Dodanieten.

5 Van deze zijn verdeeld de [18]eilanden van de volken in hun gewesten, [19]elk naar zijn taal, naar hun huisgezinnen, onder van hun volk.

De zonen van Cham

6 En [20c]de zonen van Cham zijn: [21]Cusch en [22]Mitsraim, en [23]Put, en [24]Kanaän.

7 En de zonen van Cusch zijn: [25]Seba en [26]Havila, en [27]Sabta, en [28]Raema, en [29]Sabtecha. En de zonen van Raema zijn: [30]Scheba en [31]Dedan.

32 Niet als een zondig mens door vleselijke toorn of ontzetting, maar als een profeet door de ingeving van de Heilige Geest.

33 Dat wil zeggen: gehaat door God, veracht bij de mensen, ongelukkig op de aarde, zowel hijzelf als de zijnen.

34 Versta hieronder niet alleen de zoon, maar ook de vader Cham, en de nakomelingen van de zoon.

35 Dat wil zeggen: de allerverachtste en laagste slaaf. Zo wordt 'ijdelheid van de ijdelheden' gezegd in Pred. 1:2, en 'boosheid van de boosheid' in Hos. 10:15, als aanduiding van het allerergste enz. Vgl. Lev. 2, de aantekening bij vs. 3.

36 Sem wordt hier in het bijzonder genoemd, niet alleen omdat hij het meest de eer had in het eerbetoon aan zijn vader (Gen. 9:23), maar ook omdat uit zijn nageslacht de Messias en Gods volk zouden voortkomen. Zie Gen. 10 bij vs. 21.

37 Anders: *God lokke of overrede Jafeth*. Versta dit als een profetie over de roeping van de heidenen (Jafets nakomelingen), die door de lieflijke prediking van het heilig Evangelie zou gebeuren.

38 Dat wil zeggen: zijn nakomelingen zullen tot de gemeenschap van Gods kerk gebracht worden.

1 Het oogmerk van dit verhaal is, voornamelijk om aan te wijzen, uit welke vaders de Messias naar het vlees gesproten, en onder welk volk intussen de gemeente van God gevonden werd. Daarna om bekend te maken de oorsprong van de volken, en de bedelingen van de landen, die zij bewoond hebben; wat alles ook zeer dienstig is tot verklaring van vele Schriftuurplaatsen, gelijk in het vervolg zal blijken.

2 Of: *geslachten*.

– *a* 1 Kron. 1:4.

3 Deze hebben zich van de plaatsen van hun woningen het meest noord- en westwaarts verspreid; want zich eerst nedergezet hebbende in Klein-Azië, hebben zij langzamerhand de noordse landen en Europa het meest vervuld.

– *b* 1 Kron. 1:5.

4 De nakomelingen van deze hebben het noordelijke gedeelte van Klein-Azië bewoond; waarom zij onder de noordse volken worden geteld. Ez. 38:6. En daar zij zich ook westwaarts uitgebreid hebben, zo houdt men het er voor dat zij de voortelers mee zijn van de volken in wier landen de Gallo-Grieken naderhand gewoond hebben.

5 De stamvader van de Scythen; zie van deze Ez. 38:2, Ez. 39:6.

6 Van wie zijn de Meden; zie 2 Kon. 17:6; Jes. 13:17; Jer. 25:25; Dan. 5:6, 5:8.

7 De vader van de Grieken; zie van deze Jes. 66:19; Dan. 8:21; Joël 3:6; Ez. 27:13, 27:19.

8 Men houdt het er voor dat van deze de Iberen en uit deze de Spanjaarden voortgekomen zijn. Zie Ez. 27:13, Ez. 32:28, Ez. 38:2, 38:3.

9 Hebr. Meschech (מֶשֶׁךְ), welke van deze afkomstig zijn, is onzeker. Sommigen menen die van Cappadocië; anderen, die van Mysië; enigen, de Moschen, of Moskovieten. Zie Ez. 38:2, 38:3.

10 Over hem wordt in de H. Schrift niet meer vermeld, maar de mening van velen is, dat de Thracische naburen van de Macedoniërs, van hem zijn voortgekomen.

11 De vader van de inwoners van Pontus en Bithynië, landschappen, gelegen in Klein-Azië. Sommigen houden het er voor dat van deze de Duitsers afkomstig zijn. Zie Jer. 51:27.

12 Anders: *Difath*. 1 Kron. 1:6. Hij was de voortteelder van de Paflagoniërs, een volk van Klein-Azië, te voren genaamd Rifatheën, of Ripheën.

13 Deze wordt meest gehouden voor de oorsprong van het volk in Klein-Armenië: of (naar de mening van anderen) van de Hoogduitsen. Zie Ez. 27:14 en 38:6.

14 Van wie afkomstig zijn de Eolen, een volk in Griekenland. Verg. Ez. 27:7.

15 Naar deze wordt genoemd de hoofdstad van Cilicië, het vaderland van Paulus, Hand. 23:3, zodat deze Tarsis geweest is de stamvader van de Ciliciërs. Zie Ez. 27:12; Jona 1:3.

16 De vader van de inwoners van Macedonië, of van Italië, of van Cyprus, of van een deel van het land Cilicië; de meningen zijn verdeeld. Zie Num. 24:24, Jes. 23:1, Jer. 2:10.

17 Anders: *Rodanieten (Rodanim), 1 Kron.* 1:7. Men meent dat van deze afkomstig zijn de Rhodiërs, en de Dorensen.

18 Versta, de landen aan de zee westwaarts van Syrië tussen de Middellandse zee en de Oceaan gelegen; nl. niet alleen die eigenlijk eilanden genoemd worden, maar ook de vaste landen, die door hun ligging eilanden schijnen te zijn.

19 *elk naar zijn spraak:* De verdeling van de spraken was in die tijd nog niet geschied (zie onder cap. 11) maar Mozes spreekt naar de tijd, in welke hij dit schreef. Zie dergelijke exempels Gen. 12:8 en 13:3 etc.

20 *zonen van Cham:* Deze nakomelingen hebben zich vanuit Babel meest zuidwaarts verdeeld in een deel van Azië, en in Afrika; en voor een tijd in Palestina. Zie 1 Kron. 4:40, Psa. 105:27.

– *c* 1 Kron. 1:8.

21 Van deze zijn de Arabiërs, en de Moren. Zie de aantekening bij cap. 2 vs. 13. Idem, 2 Kon. 19:9, Job 28:19, Jere. 13:23 en 46:9.

22 De vader van de Egyptenaren. De naam is overal in de H. Schrift. En 't is ook de naam van het land Egypte zelve, en van de inwoners.

23 Men meent dat hij een gedeelte van Lybië, waar de rivier Put is, bewoond heeft. Zie Jer. 46:9; Ez. 27:10, Ez. 38:5.

24 De voorvader van de Kanaänieten, in de Schrift genoegelijk bekend. Zie bij Gen. 9:25, en hier onder vs. 18.

25 Van deze komen de Sabeërs, in Woest-Arabië. Zie Ps. 72:10, en Jes. 43:3.

26 De vaders van de inwoners van een land aldus genaamd, boven Gen. 2:11.

27 Het gevoelen van de geleerden is dat de nakomelingen van deze bewoond hebben het onderdeel van Gelukkig-Arabië.

28 Mee een voorvader van de inwoners van het bovengenoemde Arabië. Zie Ez. 27:22.

29 Men houdt het er voor dat deze ook een stamvader van dezelfde natie geweest is.

30 Zuidwaarts wonende in Morenland; van waar men meent dat de koningin van Scheba gekomen is. Zie 1 Kon. 10:1, 10:4; Ez. 27:22; Matt. 12:42; Hand. 8:27. Anderen plaatsen hem in Gelukkig-Arabië.

31 Een inwoner mee van Gelukkig-Arabië, of volgens anderer gevoelen, van Morenland. Zie Ez. 27:15, Ez. 38:13.

Nimrod, een geweldig jager

8 En [d]Cusch verwekte Nimrod; deze begon [32]geweldig te zijn op de aarde.

9 Hij was een geweldig [33]jager [34]voor het aangezicht van YHWH; daarom wordt gezegd: Zoals Nimrod, een geweldig jager voor het aangezicht van YHWH.

10 En het [35]begin van zijn rijk was Babel, en Erech, en Accad, en Calne in het [36]land Sinear.

11 [37]Uit ditzelve land is Assur uitgegaan, en heeft gebouwd [38]Nineve, en [39]Rehoboth, Ir, en Kalach.

12 En Resen, tussen Nineve en tussen Kalach; deze is [40]die grote stad.

13 En Mitsraim verwekte [41]de Ludieten, en [42]de Anamieten, en [43]de Lehabieten, en [44]de Naftuchieten,

14 En [45]de Pathrusieten, en [46]de [47]Casluchieten, vanwaar de [48]Filistijnen [49]uitgekomen zijn, en [50]de Caftorieten.

15 En Kanaän verwekte [51]Sidon, zijn eerstgeborene, en [52]Heth,

16 [53]En de [54]Jebusiet, en de [55]Amoriet, en de [56]Girgasiet,

17 En de [57]Hivviet, en de Arkiet, en de [58]Siniet,

18 En de [59]Arvadiet, en de [60]Tsemariet, en de [61]Hamathiet; en daarna zijn de huisgezinnen van [62]de Kanaänieten verspreid.

19 En de [63]grens van de Kanaänieten was van Sidon, daar u gaat naar Gerar tot [64]Gaza toe; daar u gaat naar [65]Sodom en [66]Gomorra, en [67]Adama, en [68]Zoboim, tot Lasa toe.

20 Deze zijn zonen van Cham, naar hun huisgezinnen, naar hun spraken, in hun gewesten, in hun volken.

De zonen van Sem

21 Verder [70][69]zijn Sem [71]zonen geboren; die is ook [72]de vader [73]aller zonen van Heber, broer van [74]Jafeth, de grootste.

22 [76][e][75]Sems zonen waren [77]Elam, en [78]Assur, en [79][f]Arfachsad, en [80]Lud, en Aram.

– *d* 1 Kron. 1:10.

32 Zie boven Gen. 6:4.

33 *geweldig jager:* Hebr.: *geweldig in jacht, nl.* niet alleen van de beesten, maar ook van de mensen, met wie hij handelde gelijk de jagers met het wild, dat zij doden of bedwingen naar hun lust. Zie deze manier van spreken Jer. 16:16; Klaagl. 3:52.

34 *voor het:* D.i. openlijk en stoutelijk, zonder vrees voor God en schaamte voor de mensen; verg. hoofdstuk Gen. 6:11.

35 *begin van zijn rijk:* Nimrod wordt gehouden voor de stichter van de eerste monarchie, en hij heeft het eerst deze vier steden gebouwd; gelijk Kaïn de eerste stad bouwde, vóór de zondvloed.

36 Hebr. Schinhar (שִׁנְעָר), het land van Mesopotamië en Chaldea, aldus genaamd naar een gebergte daaraan gelegen, zie omtrent dit Sinear ook onder, Gen. 11:2, en Gen. 14:1, en Joz. 7:21.

37 *Uit ditzelve land:* Anders: *uit dit land is hij, namel.* Nimrod, uitgegaan naar Assyrië.

38 De hoofdstad van Assyrië, Jona 1:2.

39 Anders: *Rechoboth de stad, of, de straten van de stad, te weten van Ninevé.*

40 die grote stad: Te weten Ninevé. Zie Jona 3:3, Jona 4:11.

41 Anders: *Ludim, naar de stamvader van het volk van Lydië in Mauritanië.* Zie van deze Jes. 66:19.

42 Anders: *Anamim.* Naar degene die men houdt hem voor de stamvader van de Cyreneërs.

43 Anders: *Lehabim, naar de vader van de Lybiërs in Afrika.*

44 Anders: *Naphtuhim.* Van wie men acht afkomstig te zijn de Moren van Numidië.

45 Anders: *Pathrusim, die omtrent de stad Pathros in Egypte gewoond hebben.* Zie van deze Jes. 11:11.

46 Anders: *Kasluhim, de inwoners van Cassiotis.*

47 van waar: Als ook van Caphthorim. Zie Deut. 2:23; Jer. 47:4; Amos 9:7. Het schijnt dat deze twee broers uit hun woonplaats tezamen zijn opgetogen, en het land Palestina hebben ingenomen, waarom zij Filistijnen Palestina. genaamd zijn.

48 D.i. inwoners van Palestina.

49 Anders: *afgekomen.*

50 Anders: *Kaphtorim.* Afkomstig uit Caphtor; zie daarvan Deut. 2:23.

51 Hebr. Tsidon (צִידוֹן), stichter van de stad Tsidon, of Sidon in Phenicië; zie daarvan Joz. 11:8, Joz. 19:28; Richt. 1:31, enz.

52 De vader van de Hethieten, zie van deze Joz. 1:4, Joz. 9:1, enz.

53 En de: Dit zijn niet alleen eigennamen van personen, maar ook van gehele volken, die uit deze gesproten zijn; en worden daarom ook overgezet, de Jebusieter, de Amorieter, enz.

54 Van de nakomelingen van deze zie men Joz. 15:8, Joz. 18:28; Richt. 1:21.

55 Van de Emorieten (Amorieten), zie men Deut. 2:24.

56 Zie Matt. 8:28.

57 Zie Richt. 3:3.

58 Van deze wordt gesproken Jes. 49:12.

59 Zie Ez. 27:8, 27:11.

60 Zie Joz. 18:22, en 2 Kron. 13:4.

61 Zie Amos 6:2, 6:14; Zach. 9:2; van enige van deze tezamen, zie men Gen. 15:19, 15:20, 15:21.

62 Versta door deze de Kanaänieten in het algemeen, vooral de nakomelingen of volken van Kanaän.

63 De grenzen van het land Kanaän worden hier afgetekend; welke waren in de lengte aan de westzijde Sidon noordwaarts, en Gaza zuidwaarts; aan de oostzijde, Laza noordwaarts, en Sodom zuidwaarts; zijnde aldus de breedte aan de noordzijde Sidon en Laza; aan het zuideinde Gaza en Sodom.

64 *Gaza toe:* Hebr. Azza.

65 Hebr. Sedom (סְדֹם). Zie van deze stad en de drie volgende, onder Gen. 13:10, Gen. 14:2.

66 Hebr. Amora (עֲמֹרָה).

67 Hebr. Adma (אַדְמָה).

68 Hebr. Laschah (לָשַׁע).

70 *zonen:* Deze hebben meest hun woonplaatsen verkozen, oostwaarts in groot Azië, waarin Syrië, Assyrië, Mesopotamië, Chaldea, enz. gelegen zijn.

69 *zijn Sem:* Hebr.: *is geboren, gelijk vs.* 25.

71 D.i. niet alleen de stamvader naar het vlees, ten aanzien van de eerstgeboorte; maar ook een voorganger naar de geest, ten aanzien van de wedergeboorte.

72 *aller zonen:* D.i. van de Hebreën, (die daarom ook Heber genaamd worden, Num. 24:24) bij wie de kerk van God met de ware leer en de ware godsdienst langen tijd gebleven is. Anders: kinderen van de overvaart, van de rivier Eurfraat, die Abraham overgevaren is, Joz. 24:3. Zie verder van Sem, boven Gen. 6:10.

73 Deze wordt bijzonder genoemd, omdat hij mee deel had in de zegeningen over Sem, door God uitgesproken, waarvan Cham uitgesloten was, boven Gen. 9:25, 9:26, 9:27.

74 *de grootste:* D.i. de oudste.

76 Van hem zijn afkomstig de Elamieten, d.i. de Perzen; zie van deze onder Gen. 14:1, 14:9; Jes. 21:2; Jer. 49:34, enz. Dan. 8:2; Hand. 2:9.

– *e* 1 Kron. 1:17.

75 *Sems zonen:* Omtrent de woonplaats van zijn nakomelingen zie men op het voorgaande vs.

77 De stamvader van de Assyriërs, een volk genoeg bekend in de Heilige Schrift. Verg. boven vs. 11.

78 Van deze meent men dat de Chaldeërs voortkomen, genoemd Casdim of Chasdim.

79 Van wie afkomstig zijn die van Lydië in Klein-Azië.

– *f* onder, Gen. 11:10.

80 De stamvader van de Syriërs; zie van een anderen Aram, onder Gen. 22:21, van welke beiden men meent, dat het land Syrië en de Syriërs hun naam hebben.

23 En Arams zonen waren [82]Uz, en [83]Hul, en [84]Gether, en [81]Maz.

24 En [g]Arfachsad verwekte Selah, en Selah verwekte [85]Heber.

25 En Heber werden twee zonen geboren; van de ene naam was Peleg; want in zijn dagen is de aarde verdeeld; en de naam van zijn broer was [86]Joktan.

26 En Joktan verwekte Almodad, en Selef, en Hatsarmaveth, en [87]Jarach,

27 En Hadoram, en Usal, en Dikla,

28 En Obal, en Abimaël, en [88]Scheba,

29 En [90]Ofir, en Havila, en Jobab; deze alle waren zonen van [89]Joktan.

30 En hun woning was van Mescha af, daar u gaat naar Sefar, het gebergte van [91]het oosten.

31 Deze zijn zonen van Sem, naar hun huisgezinnen, naar hun spraken, in hun gewesten, naar hun volken.

32 Deze zijn de huisgezinnen van de zonen van Noach, naar hun afstamming, in hun volken; en van deze zijn de volken op de aarde verdeeld na de [92]vloed.

HOOFDSTUK XI

Alle mensen hadden tot dan toe dezelfde taal, vs. 1. De mensen beginn uit pure trots een stad met een zeer hoge toren te bouwen, 3. God verhin dert hun werk door de talen te verwarren en verstrooit hen over de wereld, 6. Babel krijgt daarvan zijn naam, 9. De nakomelingen van Sem tot Abram, 10. Abram vertrekt met zijn vader, Sarai en Lot uit Ur van de Chaldeeën naar Haran, 29.

De torenbouw van Babel

EN [1]de hele aarde was [2]van dezelfde [3]taal en dezelfde woorden.

2 Maar het gebeurde, als [4]zij tegen [5]het oosten trokken, dat zij een laagte vonden [6]in het [a]land Sinear; en zij woonden daar.

3 En zij zeiden een ieder tot zijn naaste: Kom aan, laat ons [7]bakstenen strijken, en [8]wel doorbranden! En de tichel was hun voor steen, en [9]het lijm was hun voor leem.

4 En zij zeiden: Kom aan, laat ons voor ons een stad bouwen, en een toren, waarvan de top in de hemel zij, [10][11]en laat ons een naam voor ons maken, opdat wij niet misschien over [12]de hele aarde verstrooid worden!

5 Toen [13]kwam YHWH neer, om te bekijken de stad en de toren, die de [14]kinderen van de mensen bouwden.

6 En YHWH zei: Zie, zij zijn dezelfde volk, en hebben alle dezelfde taal; en dit is het, dat zij beginnen te maken; maar [15]nu, [16]zou hun niet afgesneden worden al wat zij bedacht hebben te maken?

7 Kom aan, [17]laat Ons neervaren, en laat Ons hun taal daar verwarren, opdat ieder de taal van zijn naasten niet [18]hore.

8 [19b]Zo verstrooide hen YHWH van daar over de hele aarde; en zij hielden op de stad te bouwen.

82 Van deze meent men, dat zij het land van de Palmyrenen in Syrië bewoond hebben, of Armenië.

83 Van deze waren de Bactriërs, of die Apamene in Syrië bewoonden.

84 Anders: *Mesech, 1 Kron.* 1:17, die bewoond heeft [zoals men meent] het opperdeel van Syrië tussen Cilicië en Mesopotamië, aan een gedeelte van de berg Aman genaamd Masius; anderen plaatsen hen in Mysië.

81 Hebr. Uts (עוּץ). Men houdt het er voor dat deze de stamvader is van de bewoners van het land Trachonitis; volgens het gevoelen van anderen, van enige die omtrent Idumea woonden. Zie van Utz (Uz), Job 1:1; Klaagl. 4:21.

– *g* 1 Kron. 1:18.

85 En Arfachsad: Verg. onder Gen. 11:13, 11:15.

86 want in zijn dagen: D.i. omtrent de tijd van zijn geboorte zijn de bewoners van de aarde van elkaar gescheiden door de verdelingen van de spraken, wat in het volgende hoofdstuk verhaald wordt.

87 Van de nakomelingen van deze kan men niet veel bericht in de Heilige Schrift, noch bij andere schrijvers vinden.

88 Deze is te onderscheiden van een anderen Scheba, de zoon van Cus, de zoon Chams. Zie boven vs. 7.

90 Deze is te onderscheiden van een Havila, afkomstig van Cus, de zoon Chams; zie van deze boven vs. 7. Sommigen menen dat het land van de Ismaëlieten en Amalekieten naar hen aldus genoemd is, Gen. 25:18; 1 Sam. 15:7.

89 Zie 1 Kon. 9:28, 1 Kon. 22:49; Ps. 45:10; Jes. 13:12.

91 *het oosten:* D.i. van Chaldea. Zie Num. 23:7.

92 Zie boven Gen. 5:1.

1 *de gehele aarde:* Alle bewoners van de aarde, vóór en na de zondvloed, totdat deze verdeling van de spraken geschied is.

2 van enerlei: Het wordt er voor gehouden, dat dit de Hebreeuwse spraak [die haar naam heeft van Heber] geweest is; onder anderen daarom, omdat de eigennamen van de eerste mensen van Hebreeuwsen oorsprong zijn, als Adam, Heva, Kaïn, Abel, enz.

3 Hebr.: *lip (שָׂפָה), gelijk in het volgende.*

4 zij tegen: Dit is vooral te verstaan van Chams nakomelingen en hun hoofd Nimrod. Zie boven Gen. 10:10.

5 Van de plaats waarheen zij eerst getogen waren, toen zij, om de grote menigte, zich wat moesten verspreiden van het gebergte Ararat, waar de ark rustte. Zie boven 8:4.

6 *in het land:* Waarin Babel gelegen was. Zie boven Gen. 10:10.

– *a* Gen. 10:10.

7 Of bakstenen maken, of bereiden.

8 *wel doorbranden:* Hebr.: *branden met, of, tot branding*; d.i. door het branden hard bakken.

9 *het lijm:* Een taaie stof, vaster klevende dan pek, overvloedig in die landen; zie onder Gen. 14:10. De geschiedschrijvers verhalen dat de muren van Babel hiervan gemetseld waren en zo hard geworden als ijzer.

10 Hebr. Hoofd (רֹאשׁ).

11 *in de hemel zij:* Een manier van spreken, dienende tot zonderlinge vergroting; zie Deut. 1:28 en Deut. 9:1; Ps. 107:26; Matt. 11:23. Dit is een geheel goddeloos en stout voornemen, alsof zij God en alle mensen ten trots, zulk een werk wilden maken, waardoor zij zich tegen alle geweld mochten verzekeren.

12 *de gehele aarde:* Hebr.: *het aangezicht van de gehele aarde*; zo ook onder vs. 8,9.

13 *kwam YHWH neder:* Menselijk van de oneindige en alwetende God gesproken. De zin is: God wist en zag al hun vermetel en goddeloos bestaan, openbarende dat Hij zich bereidde ter straf.

14 *kinderen van de mensen:* Zie boven Gen. 6:2.

15 Met deze manier van spreken wordt uitgedrukt Gods toorn, en zijn voornemen om dit werk te beletten.

16 *zou hun niet afgesneden worden:* Anders: *hun zal niet afgesneden, of, belet worden, d.*i. zij zullen met hun werk willen voortgaan.

17 *laat ons nedervaren:* Verg. boven 1, de eerste aantekening op vs. 26.

18 D.i. versta; zo wordt het woord horen voor verstaan genomen, onder Gen. 42:23; Deut. 28:49; 1 Kon. 3:9; Jer. 5:15; 1 Kor. 14:2.

19 Wat zij meenden te voorkomen is hun door Gods rechtvaardig oordeel overkomen.

– *b* Deut. 32:8; Hand. 17:26.

9 Daarom [20]noemde men haar [21]naam Babel;
want daar verwarde YHWH de taal van de hele
aarde, en van daar verstrooide hen YHWH over
de hele aarde.

De nakomelingen van Sem tot Abram

10 [c]Deze zijn de afstammelingen van Sem: Sem
[22]was honderd jaar oud, en verwekte Arfachsad,
twee jaren na de vloed.

11 En Sem [23]leefde, nadat hij Arfachsad ge-
wonnen had, vijfhonderd jaren; en hij verwekte
zonen en dochters.

12 En Arfachsad leefde vijf en dertig jaren, en
hij verwekte [24]Selah.

13 En Arfachsad leefde, nadat hij Selah gewon-
nen had, vierhonderd en drie jaar; en hij ver-
wekte zonen en dochters.

14 En Selah leefde dertig jaren, en hij verwekte
Heber.

15 En Selah leefde, nadat hij Heber gewonnen
had, vierhonderd en drie jaar, en hij verwekte
zonen en dochters.

16 En Heber leefde vier en dertig jaren, en ver-
wekte Peleg.

17 En Heber leefde, nadat hij Peleg gewonnen
had, vierhonderd en dertig jaren; en hij ver-
wekte zonen en dochters.

18 En [d]Peleg leefde dertig jaren, en hij ver-
wekte Rehu.

19 En Peleg leefde, nadat hij Rehu gewonnen
had, tweehonderd en negen jaren; en hij ver-
wekte zonen en dochters.

20 En Rehu leefde twee en dertig jaren, en hij
verwekte Serug.

21 En Rehu leefde, nadat hij Serug gewonnen
had, tweehonderd en zeven jaren; en hij ver-
wekte zonen en dochters.

22 En Serug leefde dertig jaren, en verwekte
[25]Nahor.

23 En Serug leefde, nadat hij Nahor gewonnen
had, tweehonderd jaren; en hij verwekte zonen
en dochters.

24 En Nahor leefde negen en twintig jaren, en
verwekte [26]Terah.

25 En Nahor leefde, nadat hij Terah gewonnen
had, honderd en negentien jaren; en hij ver-
wekte zonen en dochters.

26 En Terah leefde zeventig jaren, en [27]ver-
wekte [28]Abram, Nahor en Haran.

De familie van Terah

27 [e]En deze zijn de afstammelingen van Terah:
Terah verwekte Abram, Nahor en Haran; en
Haran verwekte Lot.

28 En Haran stierf [29]voor het aangezicht van
zijn vader Terah, in het land van zijn geboorte,
in [30]Ur van de Chaldeeën.

29 En Abram en Nahor namen zich vrouwen;
de naam van Abrams huisvrouw was Saraï, en
de naam van Nahors huisvrouw was [f]Milka, [31]een
dochter van Haran, vader van Milka, en vader
van Jiska.

30 En [g]Saraï was onvruchtbaar; zij had geen
kind.

31 [h]En [32]Terah nam Abram, zijn zoon, en Lot,
Harans zoon, van zijn zoon zoon, en Saraï,
zijn schoondochter, de huisvrouw van zijn zoon
Abram, en [33]zij trokken [34]met hen uit Ur van de
Chaldeeën, om te gaan naar het land Kanaän; en
zij kwamen tot [35]Haran, en woonden daar.

32 En de dagen van Terah waren tweehonderd
en vijf jaren, en Terah stierf te Haran.

HOOFDSTUK XII

Abram vertrekt op Gods bevel en met Zijn beloften, samen met Sarai, Lot en alles wat hij in Haran verworven had, naar het land Kanaän, vs. 1. Hij komt bij Sichem en Bethel, en stelt daar, na Gods verschijning, de openbare godsdienst in, 6. Wegens hongersnood trekt hij naar Egypte en vraagt Sarai te zeggen dat zij zijn zus is; daardoor wordt Sarai hem

20 Anders: *noemde Hij, te weten God.*

21 Zie boven Gen. 10:10. Het woord betekent verwarring, of vermenging, of de verwarring is gekomen, of daarin is verwarring.

– *c* Gen. 10:22; 1 Kron. 1:17.

22 *was honderd jaren:* Hebr.: *een zoon van honderd jaar*. D.i. Sem was honderd jaren oud. Zie Gen. 7:6.

23 D.i. hij had geleefd, of, hij was zo oud. Zie boven Gen. 5:3.

24 Hebr. Schelach (שֶׁלַח).

– *d* 1 Kron. 1:25.

25 Hebr. Nachor (נָחוֹר).

26 Hebr. Thera, en Luk. 3:34 Thara.

27 D.i. hij begon te verwekken. Zie boven Gen. 5:32.

28 Abram wordt eerst genoemd, niet omdat hij de oudste, maar de waardigste was; gelijk dit ook hier tevoren met Sem geschied is, boven Gen. 5:32, en Gen. 10:1.

– *e* Joz. 24:2; 1 Kron. 1:26.

29 *voor het aangezicht van zijn vader:* D.i. in het leven en de aanwezigheid van zijn vader.

30 Een stad in het land van Chaldeën. Zie Neh. 9:7; Hand. 7:4.

– *f* Gen. 22:20.

31 *een dochter van Haran:* Milka is getrouwd geweest met haar oom Nahor, welke huwelijken door de wetten van die tijd nog niet uitdrukkelijk verboden waren. Jiska wordt door sommigen gehouden voor Sarai, de huisvrouw van Abram; anderen menen dat Sarai niet was de dochter van Haran, maar diens en Abrams en Nahors zus, uit één vader Terah, maar niet uit één moeder geboren. Verg. onder Gen. 20:12.

– *g* Gen. 16:1; idem 16:2; Gen. 18:11; idem 18:12.

– *h* Joz. 24:2; Neh. 9:7; Hand. 7:4.

32 *Terah nam Abram:* T.w. nadat hij door zijn zoon Abram verstaan had, dat God hem had geroepen om te gaan uit zijn vaderland, volgens het verhaal daarvan gedaan in het 12e hoofdstuk, Gen. 12.

33 zij togen: Namel. Terah en Abram.

34 *met hen:* Nl. met Lot en Sarai.

35 Hebr. Charan (חָרָן), Hand. 7:4 leest men Charran, een stad in Mesopotamië, in de historiën bekend. Zie onder Gen. 24:10, en Gen. 28:10, en Gen. 29:4.

ontnomen, maar door Gods wonderlijke en genadige beschikking weer teruggegeven, 10.

De roeping van Abram

DE YHWH nu had tot [1]Abram gezegd: [2a]Ga u uit uw land, en uit uw familie, en uit het huis van uw vader, naar het land, [3]dat Ik u wijzen zal.

2 En Ik zal u tot een [4]groot volk maken, en u [5]zegenen, en uw naam groot maken; en wees [6]een zegen!

3 En Ik zal zegenen, die u zegenen, en vervloeken, die u vloekt; [b]en [7]in u zullen alle geslachten van de aarde gezegend worden.

4 En Abram trok heen, zoals YHWH tot hem gesproken had; en Lot trok met hem; en Abram was [8]vijf en zeventig jaar oud, toen hij uit [9]Haran ging.

5 [c]En Abram nam Saraï, zijn huisvrouw, en Lot, van zijn broer zoon, en al hun [10]bezittingen, die zij verworven hadden, en [11]de zielen, die zij verkregen hadden in Haran; en zij trokken uit, om te gaan naar het land [12]Kanaän, en zij kwamen in het land Kanaän.

6 En Abram is doorgetogen in dat land, tot aan de plaats [13]Sichem, tot aan het [14]eikenbos [15]More; en [16d]de Kanaänieten waren toen ter tijd in dat land.

7 [17]Zo verscheen YHWH aan Abram, en zei: [e]Aan uw zaad zal Ik dit land geven. [18]Toen bouwde hij daar een altaar voor YHWH, Die hem verschenen was.

8 En hij brak op van daar naar het gebergte, tegen het oosten [19]van Beth-el, en hij sloeg zijn tent op, zijnde Beth-el tegen het [20]westen, en [21]Ai tegen het oosten; en hij bouwde daar YHWH een altaar, en [22]riep de Naam van YHWH aan.

9 Daarna vertrok Abram, [23]gaande en trekkende naar het zuiden.

Abram in Egypte

10 En er was [24]honger in [25]dat land; [26]zo trok Abram af naar [27]Egypte, om daar als een vreemdeling te verkeren, omdat de honger zwaar was in dat land.

11 En het gebeurde, als hij naderde, om in Egypte te komen, dat hij zei tot Saraï, zijn huisvrouw: Zie toch, [28]ik weet, dat u een vrouw bent, knap qua uiterlijk.

12 En het zal gebeuren, als u de Egyptenaars zullen zien, zo zullen zij zeggen: Dat is zijn

1 T.w. voordat hij uit Chaldea vertrokken was, want dit bevel van God was de oorzaak van zijn verhuizing uit Chaldea, voordat hij nog wist waar hij heentrekken zou; dat hem daarna is geopenbaard. Zie boven Gen. 11:31. Verg. hiermede Hand. 7:3, 7:4.

2 *Ga u:* Hebr. Ga voor u, of ga u. D.i. tot uw best; zo onder Gen. 22:2, idem, vlied voor u, onder Gen. 27:43, onderken voor u, onder Gen. 31:32, maar overigens is dit woordje u, dikwerf in de Hebr.: taal als een overtollig bijvoegsel, zoals het sommigen hier ook verstaan.

– *a* Hand. 7:3; Hebr. 11:8.

3 dat Ik u wijzen zal: Hij noemt geen land, om aldus Abrams geloof, gehoorzaamheid en geduld door beproeving te oefenen en openbaar te maken.

4 *groot volk:* Niet alleen ten aanzien van de veelheid van de mensen, wier vader u zult wezen naar het vlees, maar ook ten aanzien van hun waardigheid, omdat zij mijn volk en eigendom zullen zijn, wier vader u zult zijn naar de geest; Rom. 4:11, 4:12, 4:16, 4:17, Rom. 9:6, 9:7, 9:8; Gal. 3:7.

5 De zegening van God betekent allerlei weldaden, of in het algemeen lichamelijke en geestelijke, aardse en hemelse, tijdelijke en eeuwige, onder 24:1; Deut. 28:2, 28:3, 28:4, enz. of in het bijzonder enige derzelve; boven Gen. 1:22, 1:28; onder Gen. 39:5; Deut. 7:13; Ef. 1:3.

6 *een zegen:* Zo geheel zeer gezegend, dat u niet alleen in uzelven mijn zegen bezitten zult, maar dat ook deze zegen door uw zaad over ontallijke anderen uitgespreid zal worden.

– *b* Gen. 18:18; Gen. 22:18; Gen. 26:4; Hand. 3:25; Galat. 3:8.

7 *in u:* D.i. in uw zaad, onder Gen. 22:18, en Gen. 26:4, en Gen. 28:14; welk zaad is Christus, Gal. 3:16; die uit Abrahams zaad naar het vlees moest voortkomen, Matt. 1:1, om allen waren gelovigen, wier vader Abraham is, de eeuwige zegening te verwerven en mee te delen; Gal. 3:28, 3:29. Anders: met u, te weten door het geloof in Christus, gelijk Gal. 3:8, 3:9, in u, wordt uitgelegd, met Abraham. Zie ook Rom. 4:11, 4:12, 4:16.

8 *vijf en zeventig jaren:* Hebr.: *een zoon van vijf jaren en zeventig jaar*.

9 *Haran ging:* Vanwaar hij tevoren met zijn vader Terah uit Chaldea gekomen was, boven Gen. 11:31.

– *c* Hand. 7:4.

10 Dit zijn als de eerstelingen van de beloofde zegen, die Abram en de zijnen ontvangen hebben in Haran. Het Hebreeuwse woord begrijpt in zich allerlei goederen, hetzij vee, of geld en huisraad.

11 D.i. mensen van dienstbare conditie, die hij veroverd had, en die, welke uit deze geboren waren; want Abraham had toen nog geen kinderen. Het Hebreeuwse woord hier overgezet zielen, wordt aldus genomen voor mensen of personen, onder Gen. 17:14; Ex. 12:15; Lev. 2:1; Num. 23:10; Deut. 24:7; Richt. 16:30; Mark. 3:4, enz.

12 Van de grenzen van dit land [genaamd naderhand Palestina, het beloofde land, omdat dit Abrahams nakomelingen beloofd werd, onder vs. 7] zie boven Gen. 10:19 en de aantekening.

13 Hebr. Scechem, gelegen in het midden van het land Kanaän, in het gebergte Efraïm, Joz. 21:21; Richt. 8:31; 1 Kron. 6:67; Hand. 7:16; ook genaamd Sichar, Joh. 4:5.

14 Anders: *het effen veld*. Zie Deut. 11:30; want het Hebreeuwse woord betekent dit beide.

15 Dit kan zijn de naam van een man, naar wie deze plaats aldus genoemd wordt.

16 *de Kanaänieten:* Hebr.: de Kanaänieter, een vervloekt, afgodisch en goddeloos volk, afkomstig van Kanaän, Chams zoon; zie Zach. 14:21.

– *d* boven, Gen. 10:18; idem 10:19; boven, Gen. 13:7.

17 Zo verscheen YHWH aan Abram: Om door een nieuwe openbaring Abram in het geloof te versterken, die het land bewoond zag met Kanaänieten.

– *e* onder, Gen. 13:15; onder, Gen. 15:18; onder, Gen. 17:8; onder, Gen. 24:7; onder, Gen. 26:4; Deut. 34:4.

18 *Toen bouwde hij daar een altaar:* T.w. om daar offeranden, gebeden en dankzeggingen te doen; en de hele uiterlijke godsdienst onder de zijnen tegen de afgoderij van de Kanaänieten te oefenen; dat geheten wordt de naam van de Heer aanroepen; zie vs. 8, en boven Gen. 4:26.

19 Een stad, gelegen in het land, dat de stam van Benjamin daarna toegevallen is, en aldus eerst genoemd door Jakob, toen hij reisde naar Mesopotamië, maar vóór die tijd geheten Luz; onder Gen. 28:19.

20 Hebr.: *zee (ים)*. Hierdoor wordt het westen verstaan, omdat de westzijde van Kanaän aan de zee gelegen was; zie onder Gen. 13:14, en Gen. 28:14; Num. 3:23; Deut. 3:27, enz.

21 Een stad in het land Kanaän, in de stam van Benjamin, oostwaarts van Bethel gelegen; zie Joz. 7:2.

22 *riep de naam:* Zie boven Gen. 4:26.

23 *gaande en trekkende:* D.i. allengskens en geduriglijk voortreizende.

24 *honger in:* Hier wordt Abrams vertrouwen beproefd.

25 dat land: Te weten, Kanaän, dat wel vruchtbaar was, Deut. 8:7, 8:8, maar nu om de boosheid van de inwoners, met onvruchtbaarheid gestraft; Ps. 107:34.

26 zo toog: Verstaande dat hij, om God niet te verzoeken, wel voor enige tijd mocht vertrekken, om deze dure tijd te ontgaan.

27 Een land, in het Hebr. genaamd Mitsraïm, van Mitsraïm de zoon van Cham, gelegen in Afrika, grenzende oostwaarts aan de Rode zee en een deel van Arabië; zuidwaarts aan Ethiopië, westwaarts aan Libyë, en noordwaarts aan de Middellandse zee; zeer goed bekend in de Heilige Schrift; onder Gen. 13:10, en Gen. 39:1, enz.

28 ik weet, dat u een vrouw bent, schoon: Hier valt Abram in vleselijke vrees, daar hij wel behoorde zijn God vertrouwd te hebben.

huisvrouw; en zij zullen mij doden, en u in het leven behouden.

13 [f]Zeg toch: U bent mijn zus; opdat het mij wel ga om u, en [29]mijn ziel om uwentwil leve.

14 En het gebeurde, als Abram in Egypte kwam, dat de Egyptenaars deze vrouw zagen, dat zij zeer schoon was.

15 Ook zagen haar [30]de vorsten van Farao, en prezen haar [31]bij Farao; en die vrouw werd [32]weggenomen naar [33]het huis van Farao.

16 En hij deed Abram goed, [34]om harentwil; zodat hij had [35]schapen, en runderen, en ezels, en knechten, en maagden, en ezelinnen, en kamelen.

17 Maar [g]YHWH plaagde Farao met [36]grote plagen, ook zijn huis, vanwege Saraï, Abrams huisvrouw.

18 Toen riep Farao Abram, en zei: Wat is dit, dat u mij gedaan hebt? [37]waarom hebt u mij niet te kennen gegeven, dat zij uw huisvrouw is?

19 Waarom hebt u gezegd: Zij is mijn zus; zodat ik haar mij tot een vrouw zou genomen hebben? en nu, zie, daar is uw huisvrouw; neem haar en ga heen!

20 [38]En Farao gebood zijn mannen vanwege hem, en zij geleidden hem, en zijn huisvrouw, en alles wat hij had.

HOOFDSTUK XIII

Abram keert met Sarai, Lot en grote rijkdom uit Egypte terug naar het land Kanaän en slaat zijn kamp op bij Bethel, vs. 1. Abram en Lot gaan uit elkaar vanwege de omvang van beider bezit en vee, en ook vanwege onenigheid tussen hun herders, 5. Lot kiest de vruchtbare streek bij Sodom, 10. God verschijnt aan Abram en herhaalt Zijn beloften, 14. Abram trekt op Gods bevel door het land Kanaän om het te bezien, slaat zijn kamp op bij Hebron en bouwt voor YHWH een altaar, 17.

Abram en Lot gaan uiteen

ZO trok Abram op uit Egypte naar het [1]zuiden, hij en zijn huisvrouw, en al wat hij had, en Lot met hem.

2 En Abram was [2]zeer rijk, in vee, in zilver, en in goud.

3 En hij ging, [3]volgens zijn reizen, van het zuiden tot [4]Beth-el toe, [a]tot aan de plaats, waar zijn tent [5]in het begin geweest was, tussen Beth-el, en tussen [6]Ai;

4 Tot de plaats van het altaar, dat hij in het eerst daar gemaakt had; en Abram heeft daar [7]de [b]Naam van YHWH aangeroepen.

5 En Lot, die met Abram trok, had ook schapen, en runderen, en tenten.

6 [c]En dat land [8]droeg hen niet, om samen te wonen; want hun bezittingen was vele, zodat zij samen niet konden wonen.

7 [9]En er was twist tussen de herders van Abrams vee, en tussen de herders van Lots vee. [d]Ook [10]woonden toen de Kanaänieten en Ferezieten in dat land.

8 En Abram zei tot Lot: Laat toch geen twisting zijn tussen mij en tussen u, en tussen mijn herders en tussen uw herders; [11]want wij zijn mannenbroeders.

– *f* onder, Gen. 20:12; onder, Gen. 26:7.

29 *mijn ziel:* D.i. mijn persoon; zie boven op vs. 5.

30 *vorsten van Farao:* D.i. de voornaamste heren, edellieden en officieren van Farao's hof, die gemeenlijk met zulke diensten hun vorsten zoeken te behagen.

31 Een algemene titel van alle koningen van Egypte, die zij behouden hebben, totdat zij naderhand de naam van Ptolomaeus bekomen hebben.

32 Niet naar de koning, maar naar het koninklijke vrouwengetimmer, om daar naar de wijze van het land toebereid te worden voor de koning haar tot zijne huisvrouw zou nemen; zie Esth. 2:8, 2:9; intussen droeg God zorg voor Abram en de kuisheid van zijn huisvrouw.

33 *naar het huis:* T.w. om geleid te worden naar Farao's huis. De Hebreën begrijpen dikwijls onder één woord de betekenis van nog een ander, gelijk hier en elders geschiedt met het woord Lakach, nemen. Zie onder Gen. 18:7; Ps. 143:3; Ez. 28:16.

34 *om harentwil:* Omdat hij voorgenomen had haar te trouwen, en dat liever met Abrams vriendschap dan onwil.

35 *schapen, en runderen:* Onder de woorden van schapen en runderen, wordt allerlei klein en groot vee begrepen, gelijk onder Gen. 13:5, en Gen. 20:14, en Gen. 26:14, enz. Zie ook Lev. 1:2.

– *g* Ps. 105:14.

36 *grote plagen:* Wat dit voor plagen geweest zijn, is onzeker; het is zeker dat zij gediend hebben, zowel om de schending van Sarai te verhinderen, als om deze daad van de koning en zijn huis te straffen.

37 *Waarom hebt u:* Farao wist dit nu zonder twijfel, eensdeels uit de hoedanigheid van zijn plaag en de wroeging van zijn consciëntie, anderdeels uit de ingeving en openbaring van God, gelijk op een anderen tijd met Abimelech geschied is; onder Gen. 20:3.

38 En Farao gebood: Hier staat niet dat Abram enige woorden van verontschuldiging gebruikt heeft, daar hij zonder twijfel zijn zwakheid en onbedachtzaamheid gevoelde en bekende; als ook een bijzondere genade van de Heer, die hij opmerkte in het Goddelijk beleid van deze zaak.

1 D.i. naar het zuidelijke gedeelte van Kanaän.

2 *zeer rijk:* Hebr.: *zeer zwaar*. Aldus gevoelde Abram de waarheid van de goddelijke belofte. Hij meende slechts de honger te ontgaan, en hij werd nog daarenboven zo verrijkt.

3 *volgens zijn reizen:* D.i. volgende de wegen en plaatsen, door welke hij tevoren naar Egypte gereisd was; zie boven Gen. 12:9, of, hij reisde zoals het vervoeren van zijn goederen en het voortgaan van zijn beesten dat lijden konden.

4 Zie boven Gen. 12:8.

– *a* boven, Gen. 12:8.

5 *in het begin:* Zie boven Gen. 12:6, 12:8.

6 Zie boven Gen. 12:8.

7 *de naam van YHWH:* Verg. boven Gen. 4:26.

– *b* boven, Gen. 4:26; boven, Gen. 12:8.

– *c* onder, Gen. 36:7.

8 D.i. kon hen niet dragen.

9 En er was twist: Zie hoofdstuk Gen. 21:26, waar van gelijken twist gesproken wordt.

– *d* boven, Gen. 12:6.

10 Omdat de oude ingezetenen niet veel plaats in een gedeelte van het land voor de vreemden overlieten, zo konden Abram en Lot, die zeer machtig in vee waren, en daarom bij de inwoners buiten twijfel benijd waren, niet wel tezamen in één oord hun behoeften aan weiden vinden; waaruit niet alleen twist onder de herders van Abram en Lot gerezen is, maar ook zwarigheid van de Kanaänieten hun overkomen kon. Zie onder Gen. 21:25, en Gen. 26:15, 26:20, 26:21.

11 want wij zijn mannen broers: Wij zijn mannen broers, niet alleen naar het vlees, want ik ben uw oom, en u bent mijn neef, maar ook naar de geest, want wij dienen één God, en zouden met onze twist de ingezetenen ergeren en onze godsdienst schande aandoen.

9 [12e]Is niet het hele land [13]voor uw aangezicht?
Scheid u toch van mij; zo u de linkerhand [14]kiest,
zo zal ik ter rechterhand gaan; en zo u de
rechterhand, zo zal ik ter linkerhand gaan.

10 En Lot hief zijn ogen op, en hij zag de
hele vlakte van [15]de Jordaan, dat zij die geheel
bevochtigde; eer YHWH Sodom en Gomorra ver-
dorven had, was zij als de [16]hof van YHWH, [17]als
Egypteland, als u komt te [18]Zoar.

11 Zo koos Lot voor zich de hele vlakte van de
Jordaan, en Lot trok tegen het oosten; en zij wer-
den gescheiden, [19]de één van de ander.

12 Abram dan woonde in het land Kanaän; en
Lot woonde in de steden van de vlakte, en sloeg
tenten tot aan Sodom toe.

13 [f]En de mannen van Sodom waren boos, en
grote [20]zondaars tegen YHWH.

Gods belofte aan Abram

14 [21]En YHWH zei tot Abram, nadat Lot van
hem gescheiden was: Hef uw ogen op, en zie
van de plaats, waar u bent naar het noorden en
naar het zuiden, en naar het oosten en naar het
[22]westen.

15 [g]Want [23]al dit land, dat u ziet, [24]zal Ik [25]u
geven, en aan uw [26]zaad, tot in eeuwigheid.

16 [h]En Ik zal uw [27]zaad stellen als het stof van de
aarde, zodat, als iemand het stof van de aarde zal
kunnen tellen, zal ook uw zaad geteld worden.

17 Maak u op, wandel door dit land, in zijn
lengte en in zijn breedte; want Ik zal het u geven.

18 En Abram [28]sloeg tenten op, en kwam en
woonde [i]aan [29]de eikenbossen van [30]Mamre, die
[31]bij Hebron zijn; en hij bouwde daar YHWH een
altaar.

HOOFDSTUK XIV

De koningen van Sodom en de vier andere steden komen in opstand tegen Kedor-Laomer en worden door hem, met hulp van drie koningen, aangevallen en verslagen, vs. 1. Sodom wordt geplunderd, en Lot wordt samen met anderen als gevangene weggevoerd, 11. Abram hoort dit, trekt met zijn mannen en bondgenoten op, achtervolgt deze koningen, overvalt en verslaat hen, en bevrijdt Lot met de andere gevangenen, 14. Na de overwinning wordt hij verkwikt en gezegend door de koning en priester Melchizedek, aan wie hij een tiende van de buit geeft, 18. Hij zweert dat hij voor zichzelf niets wil hebben van wat de koning van Sodom toekomt, 21.

De oorlog van de koningen en Lots gevangenschap

EN het gebeurde in de dagen van [1]Amrafel, de
koning van [2]Sinear, van Arioch, de koning
van [3]Ellasar, van Kedor-laomer, de koning van
[4]Elam, en van Tideal, de [5]koning van de volken;

2 [6]Dat zij strijd voerden met Bera, koning van
[7]Sodom, en met Birsa, koning van Gomorra,
Sinab, koning van Adama, en Semeber, koning
van Zeboim, en de koning van Bela, [8]dat is Zoar.

12 *Is niet het gehele land:* Zulk een manier van vragen betekent een grote verzekering; zo onder Gen. 20:5; Ex. 14:12; Richt. 4:6.

– *e* onder, Gen. 20:15; onder, Gen. 34:10.

13 *voor uw aangezicht:* D.i. voor u open, om door u gebruikt te mogen worden. Zie gelijke manier van spreken, onder Gen. 20:15, en Gen. 34:10, 34:21, Gen. 47:6.

14 *kiest:* Dit woord is hier ingevoegd uit het volgende vs. 11.

15 Dit is de naam van een rivier, bevochtigende het land Kanaän, en spruitende uit twee fonteinen aan het gebergte Libanon, welke genaamd worden Jor en Dan.

16 Hiermede wordt verstaan de hof Eden, die God geplant had, of de hof van de Heer, d.i. een bovenmate schone hof; gelijk het leger Gods, 1 Kron. 12:22. Gods bergen, Ps. 36:7. De cederen Gods, Ps. 80:11. De worstelingen Gods, onder Gen. 30:8. D.i. zeer grote. Het woord God /bt hier uitnemendheid.

17 als Egypteland: Zie Ez. 31, waar een vergelijking gemaakt wordt tussen de vruchtbaarheid van Egypte en Assyrië.

18 Hebr. Tsohar (צֹעַר), een stad gelegen omtrent Sodom en Gomorra, welke deze naam heeft gekregen toen Lot daarin vluchtte; onder Gen. 19:23; zijnde tevoren genaamd Bela; onder Gen. 14:2.

19 *de één van de ander:* Hebr.: *de man van zijn broer*.

– *f* onder, Gen. 18:20; Ez. 16:49.

20 Hebr. Zondaars tegen de Heer zeer. Niettegenstaande de grote boosheid van de Sodomieten en andere omliggende volken, verkoos Lot deze landstreek, vanwege haar schoonheid. Anders: voor de Heer. Verg. boven Gen. 6:11, en Gen. 10:9.

21 En YHWH zei: God troost Abram over het vertrek van zijn neef, en de verkiezing van de schone landstreek.

22 Hebr.: *naar de zee, boven Gen*. 12:8.

– *g* boven, Gen. 12:7; boven, Gen. 15:7; idem 15:18; boven, Gen. 17:8; boven, Gen. 26:4; Deut. 34:4; Hand. 7:5.

23 *Al dit land, dat u ziet:* Niet wat hij toen geheel zag, maar wat hem geheel beloofd werd.

24 *zal Ik:* Wel tot een aardse herberg voor uw vleselijk zaad, maar ook tot een teken van het hemelse vaderland voor uw geestelijk zaad. Verg. Hebr. 11:9, 11:10, 11:14, 11:15, 11:16.

25 *u geven:* T.w. u het recht tot het aardse Kanaän, en uw zaad naar het vlees op zijn tijd de dadelijke bezitting; daarna u en uw geestelijk zaad, hier het recht tot het hemelse Kanaän en hierna de eeuwige bezitting daarvan; alles uit genade.

26 *tot in eeuwigheid:* D.i. een langen tijd, t.w. totdat de Messias, het zaad van de zegening, uit uw vlees geboren zijnde, het werk van de verlossing op aarde zal volbracht hebben. Het /hw wordt in andere betekenissen dikwijls genomen voor de gehele tijd van de wet. Zie onder Gen. 17:13, en Gen. 48:4; Ps. 132:4. Of: eigenlijk in eeuwigheid, ten aanzien van het geestelijke Kanaän en het geestelijke zaad.

– *h* onder, Gen. 15:5; onder, Gen. 17:4; Deut. 10:22; Jer. 33:22; Rom. 4:17; idem v. 18; Hebr. 11:12.

27 Abrams zaad en het stof van de aarde worden vergeleken met elkaar, ten aanzien niet van een gelijk getal, maar van een grote menigte, die bij de mensen ontelbaar is; zie dergelijke manier van spreken, onder Gen. 15:5, en Gen. 22:17, en Gen. 32:12.

28 *sloeg tenten op:* D.i. in het reizen en vertrekken sloeg hij hier en daar zijn tenten op.

– *i* onder, Gen. 14:13.

29 Anders: *in de effen velden*.

30 Deze Mamre was een Amorieter, wonende bij Hebron. Zie onder Gen. 14:13, 14:24, en hij is te onderscheiden van More, boven Gen. 12:6.

31 *bij Hebron zijn:* Of: *die te Hebron is*; welke stad in deze tijd was genoemd Kiriath-Arba, of de stad Arba, maar naderhand Hebron. Zie onder Gen. 23:2, en Gen. 35:27; Num. 13:22; Joz. 14:15; 2 Sam. 5:5.

1 *de koning:* Versta onder deze geen zo machtige of grote koningen en monarchen, als wel enige naderhand geworden zijn; maar zulke regenten, die over enige landen of plaatsen en menigte van mensen regeerden; wat blijkt daaruit, dat die vijf steden Sodom, Gomorra, enz. elk een koning gehad hebben, vs. 2.

2 Zie boven Gen. 10:10.

3 Opper(noordelijk)-Susan in Assyrië; verg. boven vs. 2, de aantekening op de naam Havila, vs. 11.

4 Een landschap in Perzië, genaamd Elymais, van Elam de zoon van Sem, boven Gen. 10:22.

5 *van de volken:* Het schijnt dat de onderdanen en krijgslieden van deze koning uit onderscheiden natiën bestonden. Enige menen dat het Hebreeuwse woord Gojim (גּוֹיִם) hier een naam is van zekere plaats of landschap.

6 Dat zij krijg voerden: Dit is de eerste oorlog in de Heilige Schrift duidelijk vermeld. Men vindt in geen andere historiën van de wereld van enige oorlog gewag gemaakt, die zo oud is als deze.

7 *Sodom, ... Gomorra, ... Adama, ... Zeboïm, ... Bela:* Deze vijf steden, die hier met oorlogen worden gestraft, zijn [Zoar uitgenomen] niet lang daarna, van wege haar ondragelijke goddeloosheid, met vuur en sulfer uit de hemel verteerd.

8 dat is Zoar: Zie boven Gen. 13:10.

3 Deze alle voegden zich samen [9]in het dal
Siddim, dat is [10]de Zoutzee.
4 Twaalf jaren hadden zij Kedor-laomer
gediend; [11]maar in [12]het dertiende jaar vielen zij
af.
5 Zo kwam Kedor-laomer in het veertiende
jaar, en de koningen, die met hem waren, en
sloegen [13]de [a]Refaieten [14]in Asteroth-karnaim, en
de Zuzieten in Ham, en [15]de [b]Emieten in [16]Schave-
kiriathaim;
6 En [17]de Horieten op hun gebergte Seïr, tot aan
het effen veld van [18]Paran, dat aan de woestijn is.
7 Daarna keerden zij opnieuw, en kwamen tot
[19]En-mispat, dat is Kades, en sloegen al het [20]land
van [21]de Amalekieten, en ook de [22]Amoriet, die te
[23]Hazezon-thamar woonde.
8 Toen trok de koning van Sodom uit, en de ko-
ning van Gomorra, en de koning van Adama, en
de koning van Zeboim, en de koning van Bela,
dat is Zoar; en zij stelden tegen hen slagorden in
het dal Siddim,
9 Tegen Kedor-laomer, de koning van Elam, en
Tideal, de koning van de volken, en Amrafel,
de koning van Sinear, en Arioch, de koning van
Ellasar; vier koningen tegen vijf.
10 Het dal nu van Siddim was [24]vol lijmputten;
en de koningen van Sodom en Gomorra
vluchtten, [25]en vielen daar; en de overgeblevenen vluchtten naar het gebergte.
11 En zij namen al de [26]bezittingen van Sodom
en Gomorra, en al hun voedsel, en trokken weg.
12 Ook namen zij Lot, de zoon van Abrams
broer, en zijn bezittingen, en trokken weg; want
[27]hij woonde in Sodom.
13 Toen kwam er één, die ontkomen was,
en boodschapte het aan Abram, de Hebreër,
die woonachtig was aan [28][c]de eikenbossen van
Mamre, de Amoriet, broer van Eskol, en broer
van Aner, die Abrams [29]bondgenoten waren.
14 Als Abram hoorde, dat zijn [30]broer gevan-
gen was, zo wapende hij zijn [31]onderwezenen,
de ingeborenen van zijn huis, driehonderd en
achttien, en hij jaagde hen na tot [32]Dan toe.
15 En hij verdeelde zich tegen hen van de
[33]nacht, hij en zijn knechten, en sloeg ze; en hij
jaagde hen na tot Hoba toe, dat is ter linkerhand
van [34]Damascus.
16 En hij bracht alle bezittingen weer, en ook
Lot zijn broer en ervan bezittingen bracht hij
weer, als ook de vrouwen, en het volk.

Melchizédek zegent Abram

17 En de koning van Sodom trok uit, hem tege-
moet (nadat hij teruggekeerd was van het slaan
van Kedor-laomer, en van de koningen, die met
hem waren), tot het dal [35]Schave, dat is, [36]het dal
van de koning.

9 Anders na, of tot. Dit was de laagte, waarin de voormelde steden gelegen waren.

10 *de Zoutzee:* Na de ondergang van deze steden aldus genoemd, omdat die landstreek [waarin veel zout- of brakke lijmputten waren, vs. 10], geworden is tot een grote stinkende poel, ook genoemd Lacus Asphaltites. D.i. de Pek-, of Lijm-zee, als ook de Dode-zee, omdat daarin geen dier levend kon blijven.

11 Zijnde door hem door een voorgaanden krijg, zoals het schijnt, zover bemachtigd, dat zij hem tribuut moesten geven.

12 *in het:* Hebr.: *dertien jaren, d.*i. dertiende jaar, en zo ook in het volgende vs. veertien, voor het veertiende.

13 de Refaïten: Een volk afkomstig uit Kanaän, zie onder Gen. 15:20. Anders: Reuzen, die men meent zo genoemd te zijn van hun gezonde kracht en sterkte.

– *a* onder, Gen. 15:20.

14 Een stad over de Jordaan, ook enkel Asteroth genaamd, Deut. 1:4, en Joz. 9:10 en 13:31. Haar toenaam is Karnaim, welke zij schijnt te hebben van haar ligging.

15 *de Emieten:* Een zeker volk, dat men meent reuzen geweest te zijn, Deut. 2:10, 2:11.

– *b* Deut. 2:10; idem v. 11.

16 Een stad van de Rubeniten, naderhand in Gilead opgebouwd, eerst, zo het schijnt, genaamd Schave (of Sawe, red.); zie onder vs. 17, Num. 32:37, Joz. 13:10. Anders: in het vlakke veld.

17 *de Horieten:* Hebr. Chorieten, een volk, dat in Seïr woonde, gelijk ook Ezau, onder Gen. 32:3, totdat de Edomieten of Ezaus nakomelingen hen van daar verdreven hebben, onder Gen. 36:20; Deut. 2:12, 2:22.

18 Dit is de naam van een stad, het gebergte en het omliggende land. Zie Num. 13:3; Deut. 33:2; 1 Sam. 25:1; Habak. 3:3. Hiervan heeft de woestijn Paran haar naam; onder Gen. 21:21; Num. 10:12.

19 Ten tijde van Mozes genoemd Kades, gelegen in de woestijn Sin. Zie Num. 20:1, 20:14, 20:16, 20:22, onderscheiden, naar eniger gevoelen, van Kades Barnea; waarvan te zien is Num. 32:8; Deut. 1:19.

20 *land van de:* D.i. de inwoners van het land.

21 Een volk, afkomstig van Ezau, die dit land daarna bewoond hebben. Zie onder Gen. 36:12.

22 Een van de volken afkomstig van Kanaän; zie boven Gen. 10:16.

23 Hebr. Chatsatson (חֲצָצֹן תָּמָר), daarna genoemd Engedi; zie Joz. 15:62; 1 Sam. 24:1; 2 Kron. 20:2.

24 *vol lijmputten:* Hebr.: *putten putten.* Aldus wordt een woord bij de Hebreën tweemaal gesteld, om de veelheid van enig ding uit te drukken, 2 Kon. 3:16; Jer. 2:13.

25 en vielen: Een manier van spreken omtrent degenen, die omkomen in de slag, of anders, zie Joz. 8:24, 8:25; Richt. 8:10; Richt. 12:6; 1 Kron. 21:14. De vallenden worden hier gesteld tegen de overgeblevenen. Anders: vielen daar in, of daar heen.

26 Zie boven Gen. 12:5, en onder vs. 16,21.

27 want hij: Namel. Lot; zie boven Gen. 13:12.

28 Zie boven Gen. 13:18.

– *c* boven, Gen. 13:18.

29 Hebr. Heren van het verbond. Het woord BAAL betekent in het algemeen dengene, die wat heeft, of ook gebruikt, of die tot iets genegen is, enz. gelijk onder Gen. 37:19, Heer van de dromen, die veel dromen heeft; en Gen. 49:23, Heren van de pijlen, die veel pijlen gebruiken; 2 Kon. 1:8. Heer van het haar, die veel van haar heeft; Spr. 29:22. Heer van de vergrimming, die tot toorn genegen is. Alhier, Heren van het verbond; zijn degenen die een verbond met elkaar hebben gesloten.

30 D.i. zijn neef, zijn broers Harans zoon; zie boven Gen. 11:27.

31 Of: *leerlingen.* Het Hebreeuwse woord betekent een, die van jongsaf in enig ding onderwezen is, zij in religie, krijgszaken, of in iets anders. Anders toegeëigenden van zijn huis.

32 Dan toe: Een stad aan de voet van het gebergte Libanon en de noordelijke grens van het land Palestina, tevoren genoemd Leschem, Joz. 19:47, of Lais, Richt. 18:27.

33 hij en zijn knechten: En ook het volk van Aner, Eskol en Mamre, die als bondgenoten met hem uitgetogen waren. Zie vs. 24.

34 Dit is de wijdvermaarde hoofdstad in Syrië. Zie Jes. 7:8, Jes. 17:1; Jer. 49:25; Hand. 9:2.

35 Zie boven vs. 5.

36 *het dal:* Aldus genoemd van wege deze geschiedenis. Zie ook van dit dal, 2 Sam. 18:18.

18 [d]En [37]Melchizedek, koning van [38]Salem, [39]bracht voort brood en wijn; en hij was een priester van de allerhoogste God.

19 En hij [40]zegende hem, en zei: [41]Gezegend zij Abram voor God, de Allerhoogste, Die hemel en aarde bezit!

20 En [42]gezegend zij de allerhoogste God, Die uw vijanden in uw hand geleverd heeft! En hij [43]gaf hem de tiende van alles.

21 En de koning van Sodom zei tot Abram: Geef mij de [44]zielen; maar neem de bezittingen voor u.

22 Maar Abram zei tot de koning van Sodom: [45]Ik heb mijn hand opgeheven tot YHWH, de allerhoogste God, Die hemel en aarde bezit;

23 [46]Zo ik van een draad aan tot een schoenriem toe, ja, zo ik van alles, dat het uwe is, iets neme! opdat u niet zegt: Ik heb Abram rijk gemaakt!

24 [47]Het zij buiten mij; alleen wat de jongemannen verteerd hebben, en het deel van deze mannen, die met mij getogen zijn, Aner, Eskol en Mamre, [48]laat die hun deel nemen!

HOOFDSTUK XV

Abram is moedeloos, maar wordt door God gesterkt door een visioen en zeer heerlijke beloften, zowel geestelijk als lichamelijk, en wordt door het geloof gerechtvaardigd, vs. 1. God bevestigt Zijn verbond op bijzondere wijze met Abram, en voorzegt en beeldt af wat zijn nageslacht zal overkomen, 9.

Gods belofte en het verbond met Abram

NA deze dingen kwam het woord van YHWH tot Abram [1]in een visioen, zeggende: Vrees niet, Abram! [a 2]Ik ben u een Schild, uw Loon zeer groot.

2 Toen zei Abram: Heere, YHWH! [3]wat zult U mij geven, [4]daar ik zonder kinderen heenga en de [5]bezorger van mijn huis is [6]deze Damaskener [7]Eliëzer?

3 Verder zei Abram: Zie, mij hebt U geen [8]zaad gegeven, en zie, [9]de zoon van mijn huis [10]zal mijn erfgenaam zijn!

4 En ziet, het woord van YHWH was tot hem, zeggende: [11]Deze zal uw erfgenaam niet zijn; maar die [12]uit uw lijf voortkomen zal, die zal uw erfgenaam zijn.

5 Toen leidde [13]Hij [14]hem [15]uit naar buiten, en zei: Zie nu op naar de hemel, en tel de sterren, als u ze tellen kunt; en Hij zei tot hem: [b 16]Zo zal uw zaad zijn!

6 [c]En [17]hij geloofde in YHWH; en [18]Hij rekende het hem [19]tot gerechtigheid.

– *d* Hebr. 7:1; idem v. 2; idem v. 3.

37 Hebr. Melchitsedek, die een voorbeeld was op Christus. Zie Ps. 110:4; Hebr. 7:1.

38 Hebr. Schalem (שָׁלֵם), daarna genoemd Jeruzalem.

39 Om Abram te vereren en zijn vermoeide legermacht te verversen, en niet om God daarmede offerande te doen. Want het Hebreeuwse woord, dat hier staat, wordt nergens in de Heilige Schrift voor offeren gebruikt.

40 *zegende hem:* Als een priester van de Allerhoogste. Zie Hebr. 7:7.

41 D.i. van de Heer begenadigd, en met allerlei weldaden naar ziel en lichaam begaafd.

42 D.i. geloofd en gedankt; gelijk boven Gen. 9:26, onder Gen. 24:27.

43 *gaf hem:* Abram gaf aan Melchizedek tienden. Zie Hebr. 7:4 enz., en vgl. dit met het volgende vs. 23.

44 Hebr.: *de ziel, d.*i. de mensen, of personen, of mensen. Zie boven Gen. 12:5.

45 Ik heb: D.i. Ik heb gezworen met opgeheven hand. Zie deze manier van zweren ook Ex. 6:7; Num. 14:30; Deut. 32:40; Ez. 20:5, 20:6; Openb. 10:5, 10:6.

46 Zo ik …: Dit is een afgebroken rede, bij de Hebreën zeer gebruikelijk, waardoor zij de straf, die zij verdienen, zo zij vals zweren, plegen te verzwijgen, tonende daarmede dat zij geen enkele straf uitnemen, maar die overlaten aan het rechtvaardig oordeel van God. Versta dan hier: Wee mij, of God doe mij dit of dat, zo ik, enz. Zie onder Gen. 26:29.

47 *Het zij buiten mij:* Of: *zonder mij, daar ik niets van het uwe zal nemen.* Anderen vertalen: behalve alleen wat, enz. Zie dergelijke manier van spreken, onder Gen. 41:16.

48 *laat die hun deel nemen:* D.i. laat volgen niet alleen de jongelingen, wat zij van de roof van de vijanden verteerd hebben, maar ook aan de drie mannen, wat zij daarvan nog voor hun deel zouden mogen eisen.

1 *in een:* Een soort van de goddelijke openbaring, waardoor de mens, als hij niet slaapt, òf uitwendig van God iets voorkomt, òf in zijn geest opgetrokken wordt, om door dezelfde inwendig te zien, of te verstaan wat de Heer hem wil bekendmaken, Num. 12:6, 12:7, 12:8, Num. 24:4; Jes. 1:1; Hand. 10:10, 10:11. Het schijnt dat God in dit gezicht Abram ook uitwendig op zichtbare wijze verschenen is; zie vs. 5 enz.

– *a* Ps. 16:6; Ps. 18:3; Ps. 19:12.

2 Ik ben: Deze woorden begrijpen de volheid aller gelukzaligheid, die God zijn kinderen in de Messias belooft en geeft, bestaande in de bescherming tegen alle kwaad, en toevoeging van alles goeds, hier aanvankelijk en hierna volmaaktelijk.

3 *wat zult:* D.i. welke gave zal mij vermaken, zolang ik niet zie de vervulling van uw belofte, aangaande mijn zaad, waaruit de Messias zal voortkomen?

4 *daar ik:* Anders: *ik ga toch zonder kinderen.*

5 *bezorger van:* Hebr.: de zoon van de beloping, of, besturing, of, van de bezorging van mijn huis. D.i. de verzorger van mijn huis. Aldus wordt een zoon van de vroomheid gezegd, 1 Kon. 1:52, voor een vroom man; aldus zonen van de gevangenis, Ezra 4:1, voor degenen, die gevangen geweest waren; zonen van de verdrukking, Spr. 31:5, voor verdrukten; en Jer. 48:45, zonen van de beroerte, voor degenen die beroerte maken.

6 *deze Damaskener:* Hebr. Dammeseck, d.i. van Damascus, of Damaskener. Dit is een afgebroken rede, die Abram vervolgt en ten einde brengt in het volgende vs. 3.

7 De naam van de verzorger van Abrams huis.

8 *zaad gegeven:* Dat is zoon. Zie boven Gen. 4:25.

9 *de zoon:* D.i. mijn knecht, die in mijn huis geboren is, vgl. boven Gen. 14:14. Met deze manier van spreken worden de ingeboren knechten onderscheiden van de zonen van het lichaam, of eigen kinderen, zoals Job 19:17; Spr. 31:2; Jer. 2:14.

10 *zal mijn:* Hebr.: *zal mij erven, zo ook vs.* 4.

11 *Deze zal:* Nam. Eliëzer de Damaskener.

12 *uit uw:* Hebr.: *uit uw ingewand.* Zie 2 Sam. 7:12; verg. onder Gen. 35:11, en 2 Kron. 6:9.

13 T.w. God.

14 Nam. Abram.

15 *uit naar:* Buiten de tent.

– *b* Ex. 32:13; Deut. 10:22; Rom. 4:18; Hebr. 11:12.

16 Zo zal: Verg. boven Gen. 13:16; 1 Kon. 4:20.

– *c* Rom. 4:3; idem v. 9; idem v. 18; idem v. 22; Galat. 3:6; Jak. 2:23.

17 hij geloofde: Niet dat Abram hier eerst begon te geloven, maar dat hij sterker werd in het geloof, zijn vlees overwinnende, en de grote belofte, die hem God. vs. 1,4,5, van zijn zaad en voornamelijk van de Messias gedaan had, tot troost en zaligheid van zijn ziel langs zo meer aannemende.

18 Hij rekende: D.i. God heeft uit loutere genade, hem, die geen gerechtigheid had in zichzelven, om voor zijn gericht te bestaan, voor rechtvaardig geacht, door het geloof aan zijn belofte en de beloofde Middelaar; Rom. 4:2, 4:3, enz.

19 *tot:* Het woordje tot, wordt hier bijgevoegd uit Ps. 106:31; Rom. 4:3; Gal. 3:6; Jak. 2:23.

De belofte van het land

7 Verder zei Hij tot hem: Ik ben YHWH, Die u uitgeleid heb [20]uit Ur van de Chaldeeën, [d]om u dit land te geven, om dat erfelijk te bezitten.

8 En hij zei: Heere, YHWH! waarbij zal ik weten, [21]dat ik het erfelijk bezitten zal?

9 En Hij zei tot hem: [22]Neem Mij een driejarige vaars, en een driejarige geit, en een driejarigen ram, en een tortelduif, en een jonge duif.

10 En hij bracht [23]Hem deze alle, en [24]hij deelde ze middendoor, en hij legde [25]elks deel tegen het andere over; maar het gevogelte deelde hij niet.

11 En het wild gevogelte kwam neer op het aas; maar Abram [26]joeg het weg.

De diepe slaap en de profetie

12 En het gebeurde, als de zon was aan het ondergaan, zo viel een diepe slaap op Abram; en ziet, een schrik, en [27]grote duisternis viel op hem.

13 Toen zei Hij tot Abram: [28]Weet voorzeker, [e]dat uw zaad vreemd zal zijn in een land, [29]dat het hunne niet is, en zij zullen [30]hen dienen, en zij zullen hen [31]verdrukken vierhonderd jaren.

14 Maar Ik zal het volk [32]ook rechten, dat zij zullen dienen; en daarna zullen zij uittrekken [f]met grote bezittingen.

15 [g]En [33]u zult tot uw vaders gaan met vrede; u zult in [34]goeden ouderdom begraven worden.

16 [h]En [35]het vierde geslacht zal hierheen terugkeren; want de ongerechtigheid [36]van de [37]Amorieten is tot nog toe niet volkomen.

17 En het gebeurde, dat de zon onderging en het duister werd, en ziet, daar was een [38]rokende oven en [39]vurige fakkel, die tussen die stukken [40]doorging.

18 Ten zelfde dage [41]maakte YHWH een verbond met Abram, zeggende: [i]Aan uw zaad heb Ik dit land [42]gegeven, [43]van de rivier van Egypte af, tot aan die grote rivier, de rivier [44]Frath:

19 [45]De Keniet, en de Keniziet, en de Kadmoniet,

20 En de Hethiet, en de Fereziet, en de [46]Refaieten,

21 En de Amoriet, en de Kanaäniet, en de Girgaziet, en de Jebusiet.

HOOFDSTUK XVI

Sarai is onvruchtbaar en geeft Abram haar slavin Hagar als bijvrouw, vs. 1. Hagar raakt zwanger en begint Sarai

20 *uit Ur:* Zie boven Gen. 11:31.

– *d* Ps. 105:11.

21 dat ik: Abram, hoewel gelovende, begeert nochtans van God nader bericht en versterking gelijk ook andere gelovigen eertijds gedaan hebben; Richt. 6:27; 2 Kon. 20:8.

22 *Neem mij:* Het is opmerkelijk dat hier zulke beesten genomen worden, als in de offeranden meest gebruikt werden.

23 *hem deze:* Aan God, die tevoren, vs. 9, gezegd had: Neem Mij, d.i. om aan Mij toe te brengen.

24 hij deelde: Zonder twijfel door God onderwezen zijnde.

25 *elks deel:* Hebr.: *de man zijn deels tegen over zijn naaste, of vriend*; d.i. de stukken die tezamen behoorden, legde hij tegen elkaar over, zoals de rechterzijde van de vaars tegen de linkerzijde, enz.

26 *joeg het:* Met geblaas, naar de eigenschap van het Hebreeuwse woord.

27 Duisternis betekent dikwijls in de Heilige Schrift verdriet, ellende, tegenspoed, Ps. 35:14 Ps. 38:7, enz.

28 *Weet voorzeker:* Hebr.: *wetende zult u weten*.

– *e* Ex. 12:40; Hand. 7:6; Galat. 3:17.

29 dat het: Versta het land Kanaän, maar voornamelijk Egypte.

30 *hen dienen:* De landzaten.

31 Het getal van deze vier honderd jaren [volgens het eenvoudigste gevoelen], wordt hier in het groot, en niet in het volkomen gesteld; zijnde het even getal genomen, en het oneven nagelaten, gelijk dit dikwijls in zulke gezegden voorkomt, zoals Richt. 11:26, Richt. 20:46; 2 Sam. 5:4, 5:5; 1 Kon. 15:25. Het volle getal is 430 jaren, Ex. 12:41; Gal. 3:17, waarvan het begin is de tijd van het verbond, dat God hier met Abram heeft gemaakt tot bevestiging van zijn voorgaande beloften, zoals dit blijkt uit de woorden van Paulus, Gal. 3:17. Het einde van het genoemd aantal jaren is de uitgang van de kinderen van Israël uit Egypte, of de wetgeving. Anderen beginnen deze jaren van de uitgang van Abram uit Ur van de Chaldeën, of uit Haran, òf van de geboorte van Izak, òf van die tijd af dat Ismaël Izak bespotte, welke bespotting door Paulus een vervolging genoemd wordt, Gal. 4:29.

32 Rechten is dikwijls zoveel als iemands zaak te beoordelen en uit te wijzen, òf tot zijn nadeel om hem te straffen, zoals hier en Ps. 51:6, òf tot zijn voordeel om hem te beschermen, zoals onder Gen. 30:6; Ps. 7:9; Jer. 5:28, Jer. 22:16.

– *f* Ex. 3:22; Ex. 11:2; Ex. 12:35; idem 12:36.

– *g* onder, Gen. 25:7; idem v. 8.

33 *u zult tot:* D.i. u zult sterven naar het lichaam, maar naar de ziel vergaderd worden tot de staat van het andere leven; verg. onder Gen. 25:8, 25:17.

34 Hebr.: *in goede grijsheid*. Een goede ouderdom bestaat eigenlijk niet alleen in de langheid van het leven en het tijdelijk geluk, maar in het voorgaande leven, doorgebracht in Godvruchtigheid voor God, rechtvaardigheid tegenover de mensen, matigheid en gerustheid bij zichzelven. Zo onder Gen. 25:8; Richt. 8:32; 1 Kron. 29:28.

– *h* Ex. 12:40.

35 *het vierde:* Anders: *in het vierde geslacht zullen zij terugkeren, d.*i. na het einde van vier honderd jaren; het leven van de mensen in die tijd op omtrent honderd jaren gerekend zijnde.

36 *van de Amorieten:* En van andere boze natiën, die hieronder genoemd worden, vs. 19,20,21. Zo onder Gen. 48:22; 1 Kon. 21:2; 2 Kon. 21:11.

37 *is tot nog:* Omdat God dit land de Amorieten gegeven, en besloten had hen daaruit niet te verdelgen, voordat zij zulks ten hoogste zouden verdiend hebben, zo heeft Hij hun die tijd willen laten vervullen, en intussen de zijnen beproeven en oefenen; Jer. 51:13; Matt. 23:32.

38 Hebr.: *oven van de rook*. De verdrukking van het Israëlietische volk in Egypte wordt vergeleken bij een ijzeren oven. Deut. 4:20; 1 Kon. 8:51; Jer. 11:14.

39 Hebr.: *fakkel van het vuur*; betekenende Gods aanwezigheid en de toekomstige verlossing uit de verdrukking. Zie Richt. 6:21; Jes. 62:1; Zach. 12:6.

40 God maakt hier zijn verbond met Abram op een bijzonder solemnele maar zeer vriendelijke wijze, gelijk de ene mens, vriend en bondgenoot, in die tijd met de ander gewoon was te doen, t.w. door het slachten van beesten, en de verdeling van de stukken, waar de bondgenoten midden door gingen, tot een teken, dat de verbreker van het verbond waard was aldus in stukken gehouwen te worden. Zie Jer. 34:18, 34:19.

41 *maakte de:* Hebr.: *sneed, of, hieuw*. Een manier van spreken genomen van het slachten van de beesten, en de verdeling van de stukken, vermeld vs. 17.

– *i* boven, Gen. 12:7; boven, Gen. 13:15; boven, Gen. 24:7; boven, Gen. 26:4; Ex. 32:13; Deut. 1:8; Deut. 34:4.

42 T.w. door mijn besloten voornemen en verklaarde belofte; boven hoofdstuk Gen. 13:15, hoewel de uitvoering nog tot de tijd voornoemd, vs. 13, moet uitgesteld worden.

43 *van de:* Hierdoor wordt verstaan de rivier Sichor, welke Egypte van Kanaän scheidt; Num. 34:5; Joz. 13:3; 1 Kron. 13:5. Anderen verstaan hier de rivier Nilus (de Nijl).

44 Zie boven Gen. 2:14, en de vervulling hiervan 2 Sam. 8:3, en 1 Kon. 4:21, 1 Kon. 9:21; 1 Kron. 18:3; 2 Kron. 9:26.

45 *De Keniet:* De opsomming van de volken, die het land Kanaän vóór de Israëlieten bezeten hebben. Vgl. dezelfde met boven, Gen. 10:15, 10:16, enz. en met de aant. daar.

46 Zie van deze boven Gen. 14:15.

te minachten; Sarai klaagt daarover bij haar man en krijgt toestemming om Hagar te vernederen, waarop Hagar voor Sarai vlucht de woestijn in, 4. Daar spreekt God haar aan en stuurt haar terug naar Sarai, met beloften over haar zoon Ismaël, die zij Abram baart wanneer hij zesentachtig jaar oud is, 7.

Hagar en de geboorte van Ismaël

MAAR Saraï, Abrams huisvrouw, baarde hem niet; en zij had een Egyptische dienstmaagd, van wie de naam Hagar was.

2 Zo zei Saraï tot Abram: Zie toch, YHWH heeft mij [1]toegesloten, dat ik niet bare; [2]ga toch in tot mijn dienstmaagd, [3]misschien zal ik uit haar [4]gebouwd worden. En [5]Abram hoorde naar de stem van Saraï.

3 Zo nam Saraï, Abrams huisvrouw, de Egyptische Hagar, haar dienstmaagd, [6]na verloop van tien jaren, die Abram in het land Kanaän gewoond had, en [7]zij gaf haar aan Abram, haar man, [8]hem tot een vrouw.

4 En hij ging in tot Hagar, en zij ontving. Als zij nu zag, dat zij ontvangen had, zo werd haar vrouw [9]veracht in haar ogen.

5 Toen zei Saraï tot Abram: [10]Mijn ongelijk [11]is op u; ik heb mijn dienstmaagd in uw schoot gegeven; nu zij ziet, dat zij ontvangen heeft, zo ben ik veracht in haar ogen; YHWH [12]rechte tussen mij en tussen u!

6 En Abram zei tot Saraï: Zie uw dienstmaagd is [13]in uw hand; doe haar, wat goed is in uw ogen. En Saraï vernederde haar, en zij vluchtte van haar aangezicht.

7 En [14]de Engel van YHWH [15]vond haar aan een waterfontein in de woestijn, aan de fontein op de weg van [16]Sur.

8 En hij zei: Hagar, u, dienstmaagd van Saraï! vanwaar komt u, en waar zult u heengaan? En zij zei: Ik ben vluchtende van het aangezicht van mijn vrouw Saraï!

9 Toen zei de Engel van YHWH tot haar: Keer weer tot uw vrouw, en verneder u onder haar handen.

10 Verder zei de Engel van YHWH tot haar: [17]Ik zal uw [18]zaad enorm vermenigvuldigen, zodat het vanwege de menigte niet zal geteld worden.

11 Ook zei de Engel van YHWH tot haar: Zie, u bent zwanger, en zult een zoon baren, en u zult zijn naam Ismaël noemen, omdat YHWH [19]uw verdrukking aangehoord heeft.

12 En hij zal een [20]woudezel van een mens zijn; [21]zijn hand zal tegen alle zijn, en de hand van alle tegen hem; [22]en [a]hij zal wonen voor het aangezicht van al zijn broers.

13 En zij noemde de [23]Naam van YHWH, Die tot haar sprak: [24]U, God van het aanzien! want zij zei: [25]Heb ik ook hier gezien naar Die, Die mij aanziet?

1 D.i. onvruchtbaar gemaakt. Verg. onder, hoofdstuk Gen. 20:18.

2 Zie boven Gen. 6:4; zo ook onder vs. 4. Sarai aan eigen lijfsvrucht wanhopende, en nochtans naar het beloofde zaad hartelijk verlangende, vergeet zichzelf zover, dat zij, zonder God te vragen, haar man raadt door dit middel, dat wel in die tijd algemeen, maar tegen de eerste instelling van het huwelijk strijdig was, de vervulling van Gods belofte te verzoeken.

3 Zo deed dan Sarai dit om te beproeven of Abram uit Hagar een zoon zou bekomen, die zij voor haar eigen mocht houden, als uit haar maagd in haar huis haar geboren. Zie onder Gen. 30:3; Ex. 21:4.

4 De manier van spreken, bouwen, of het huis bouwen, vindt men ook onder, Gen. 30:3; Ruth 4:11; Deut. 25:9; zij betekent het geslacht onderhouden en uitbreiden.

5 *Abram hoorde:* Abram, zonder God, wiens belofte dit aanging, eens te vragen, laat zich van Sarai, niet door onkuisen lust, maar om de redenen die zij voortbracht, en die hem mee ter harte gingen, overreden; te meer, omdat het hem nog verborgen was, of het beloofde zaad hem uit Sarai, of uit een andere zou geboren worden.

6 ten einde: Te weten, nadat hij uit Haran gescheiden, en in het land Kanaän gekomen was.

7 Misbruikende de macht die zij overigens had over haar dienstmaagd en het lichaam van haar man, 1 Kor. 7:4.

8 *tot een vrouw:* Versta, ene vrouw, zijnde van minder waardigheid dan de eerste, daar Hagar dienstmaagd en onder het gebied van haar vrouwe Sarai bleef, vs. 4,8,9. Zie verder van dusdanige bijvrouwen onder Gen. 25:6, en Gen. 30:3, 30:9. Omtrent de geestelijke beduiding van dit huwelijk, zie Gal. 4:22, enz.

9 Hebr.: *licht, d.*i. klein geacht.

10 D.i. het ongelijk, dat mij wordt aangedaan. Dit heeft Sarai gesproken uit ongeduld.

11 *op u:* Of: om u, om uwentwille, het is u toe te rekenen, omdat u wel merkt dat Hagar mij versmaadt, en u haar daarover niet bestraft.

12 Uit zwakheid beveelt zij de zaad aan Gods oordeel, mits Hij straffe dengene die ongelijk heeft, zo hij daarin niet voorziet. Vgl. 1 Sam. 24:13, 24:16.

13 *in uw hand:* D.i. in uw geweld, onder uw gebied of macht; zo ook onder, Gen. 24:10 en 39:4, 39:6, 39:8; Num. 31:49, Joz. 9:25, 1 Sam. 14:48, 2 Kon. 8:20. Abram wil zeggen: Ofschoon ik dezelfde tot een tweede vrouw genomen heb, zo heb ik haar nochtans uw gebied niet onttrokken; daarom zo zij misdoet, gebruik uw recht, als over een die onder u nog is.

14 *de Engel van YHWH:* D.i. het hoofd van de Engelen, de Heer Christus, die daarom ook YHWH genoemd wordt, vs. 13 en Gen. 18:26, 18:33; Richt. 6:14 en 13:19, 13:22.

15 *vond haar:* Dit woordje drukt uit het wakende oog van de Heer over deze dwalende en bedroefde Hagar.

16 Hebr. Schur (שׁוּר). Vanwaar men ging naar Egypte, waarvan zij was; zie onder Gen. 25:18; Ex. 15:22; en 1 Sam. 15:7.

17 Ik zal: Hier wordt de engel een Goddelijk werk toegeschreven, waaruit men verstaan kan, dat hij niet een schepsel, maar de Schepper zelf is.

18 grotelijks vermenigvuldigen: Hebr.: vermenigvuldigende vermenigvuldigen. Deze lichamelijke zegen is te onderscheiden van de geestelijke, welke bleef bij het zaad van de belofte.

19 *uw verdrukking:* Hebr.: *naar uw ellende gehoord heeft*.

20 Dat is een wild, woest mens, gelijk een wilde of woudezel, daaronder begrepen dat hij zou zijn een onversaagd en vreeslijk krijgsman. Zie onder, hoofdstuk Gen. 21:20.

21 *zijn hand zal:* D.i. tot vechten en oorlogen zal hij ieder tergen, en zal ook daarom door anderen getergd worden. Versta dit niet alleen van zijn persoon, maar ook van zijn nakomelingen.

22 en hij zal wonen: De zin is, dat hij de grenzen van zijn woning wijd en breed zou uitspreiden, tot onder zijn familie, die hij niet zou vrezen, maar haar stoutelijk het aangezicht bieden. Zie onder, Gen. 25:18.

– *a* onder, Gen. 25:18.

23 *naam van YHWH:* Hier wordt de voornoemde engel uitdrukkelijk YHWH, YHWH, genoemd. Verg. boven vs. 7.

24 *U, God:* D.i. die alle dingen ziet, en mij nu ook in deze mijn zware ellende ten goede aangezien hebt, mij op de rechte weg helpende en vertroostende.

25 *Heb ik ook:* D.i. is het geen wonder, dat ik hier nu nog het licht aanschouw, en in het leven ben, nadat Hij mij verschenen is, die naar mij in deze mijn bedrukte staat omgezien heeft? Zij meende dat zij sterven zou, omdat zij de Heer gezien had. Verg. onder Gen. 32:30; Ex. 24:11; Richt. 13:22.

14 Daarom noemde men die put, de [b]put [26]Lachai-roi; zie, hij is tussen [27]Kades en tussen Bered.

15 [c]En Hagar baarde Abram een zoon; en Abram noemde de naam van zijn zoon, die Hagar gebaard had, [28]Ismaël.

16 En Abram [29]was zes en tachtig jaar oud, toen Hagar Ismaël aan Abram baarde.

HOOFDSTUK XVII

God verschijnt aan Abram en vernieuwt Zijn beloften en het verbond, vs. 1. Hij verandert zijn naam Abram in Abraham, 5. Hij stelt de besnijdenis in als teken van het verbond, 9. Hij verandert de naam Sarai in Sarah, met de belofte van een zoon en groot nageslacht uit haar, 15; hierover is Abraham zeer verheugd, maar bidt ook voor Ismaël en krijgt een tijdelijke zegen voor hem, 17. Abraham en alle mannen in zijn huis worden besneden, 23.

Het verbond van de besnijdenis

Als nu Abram [1]negen en negentig jaar oud was, zo verscheen YHWH aan Abram, en zei tot hem: Ik ben [2]God, de Almachtige! [a]Wandel [3]voor Mijn aangezicht, en wees [4]oprecht!

2 En [b]Ik zal Mijn verbond [5]stellen tussen Mij en tussen u, en [c]Ik zal u [6]geheel zeer vermenigvuldigen.

3 Toen [7]viel Abram op zijn aangezicht, en God sprak met hem, zeggende:

4 Wat mij betreft, zie, Mijn verbond is met u; en u zult [d]tot een [8]vader van menigte van de volken worden!

5 En uw naam zal niet meer genoemd worden Abram; maar uw naam zal wezen [9]Abraham; want Ik heb u gesteld tot een vader van menigte van de volken.

6 En Ik zal u geheel zeer vruchtbaar maken, en Ik zal u [10]tot volken stellen, en [e]koningen zullen uit u voortkomen.

7 En Ik zal Mijn verbond [11]oprichten tussen Mij en tussen u, en tussen uw zaad na u in hun generaties, tot [f]een [12]eeuwig verbond, om u te zijn tot een [13]God, en uw zaad na u.

8 En [g]Ik zal u, en uw zaad na u, het [14]land waar u vreemdeling was geven, het hele land Kanaän, tot [15]eeuwige bezitting; en Ik zal hun tot een God zijn.

9 Verder zei God tot Abraham: [16]U nu zult Mijn verbond houden, u, en uw zaad na u, in hun generaties.

10 Dit is [17]Mijn verbond, dat u houden zult tussen Mij, en tussen u, en tussen uw zaad na u: dat al wat [18]mannelijk is, u besneden worde.

– *b* onder, Gen. 24:62; onder, Gen. 25:11.

26 D.i. van de levende die mij ziet. Zij noemde de put naar zichzelf, omdat zij in het leven gebleven was, nadat zij de Heer gezien had; en ook naar de Heer, omdat Hij haar gunstig aangezien had; maar anderen menen dat beide benamingen op God zien, die leeft en alles ziet.

27 Zie boven Gen. 14:7, en de aant.

– *c* Galat. 4:22.

28 Ontwijfelbaar door Hagar onderricht zijnde, dat God de naam van het kind aldus genoemd had; zie vs. 11.

29 *was zes en tachtig:* Hebr.: *een zoon van tachtig jaren en zes jaren, zo in het eerste Gen.* 17:1, van het volgende hoofdstuk.

1 *negen en negentig:* Hebr.: *een zoon van negentig jaar en negen jaren.* Dit was het vijf en twintigste jaar nadat hij de belofte van de vermenigvuldiging van zijn zaad in Haran ontvangen had; boven Gen. 12:2, 12:3, 12:4.

2 *God, de:* D.i. die niet alleen sterk en vermogend ben, om u tegen alle kwaad te bewaren, maar ook genoegzaam, om u met alle goederen naar lichaam en ziel te verzorgen; als zijnde een God, die de genoegzaamheid in mijzelf eeuwig en onveranderlijk tot mijn bondgenoot aanneem.

– *a* boven, Gen. 5:22.

3 *voor mijn:* Zonder geveinsdheid en met een oprecht hart Mij vertrouwende, en Mij als in mijne aanwezigheid vrezende; zo onder Gen. 24:40; verg. boven Gen. 5:22, 5:24.

4 Zie boven Gen. 6:9.

– *b* boven, Gen. 15:18; Ex. 2:24; Ex. 6:4; Lev. 26:42.

5 D.i. vernieuwen, en met een heilig sacrament bevestigen; zie vs. 10.

– *c* boven, Gen. 12:2; boven, Gen. 13:16; boven, Gen. 15:5.

6 Hebr.: *in zeer zeer*.

7 *viel Abram:* Betuigende daarmede niet alleen zijn nietigheid en onwaardigheid, maar ook zijn eerbiedig en dankbaar hart tegenover de almachtige en genadige God; zo onder vs. 17; Lev. 9:24; Ez. 43:3.

– *d* Rom. 4:17.

8 *vader van:* Niet alleen naar het vlees, als van de Israëlieten, Ismaëlieten, Idumeërs, Kethureërs, maar in het bijzonder naar de geest, als van alle ware gelovigen door de gehele wereld, van welk geslacht en welke natie zij ook mogen zijn; Rom. 4:16, 4:17; verg. boven Gen. 12:2, en de aantekening daarop.

9 In deze naam Abraham is de letter h ingevoegd, zijnde de eerste van het woord, Hamon, dat God hier gebruikt, betekende menigte of veelheid. Dit is de eerste naam, die God veranderd heeft; en hiervan is het gebruik gekomen, dat men de namen bij de besnijdenis heeft gegeven.

10 *tot volken:* Zie boven op vs. 4.

– *e* Matt. 1:6.

11 Of: *bevestigen*.

– *f* boven, Gen. 13:15.

12 Eeuwig voor alle gelovigen in Christus, ten aanzien van het lichamelijke, en ook de gevolgen daarvan, en in het bijzonder dit sacrament van de besnijdenis.

13 *God, en:* D.i. tot uw Zaligmaker, door de toekomstige Messias. Deze manier van spreken begrijpt de goederen, die dit verbond van de genade medebrengt. Zie Lev. 26:12; Ps. 33:12, en Ps. 144:15; Jer. 31:33.

– *g* boven, Gen. 15:18; Deut. 1:8.

14 *land uw:* Waarin u als vreemdeling gekomen bent, gereisd hebt, en nog verkeert en verkeren zult. Zie onder, Gen. 28:4, en Gen. 36:7, en Gen. 37:1. Het woord staat in het getal van velen, om aan te wijzen de gedurigheid en lengte van de tijd, waarin hij daar vreemdeling zou wezen.

15 Hebr.: *tot bezitting van de eeuwigheid.* Zie vs. 7.

16 *U nu:* D.i. wat u betreft, of van uw zijde. Nadat God zijn beloften gegeven had, zo eist Hij ook de plicht van zijn volk, zijnde het andere deel van het verbond. Vgl. dit met vs. 4.

17 *mijn verbond:* D.i. het teken en zegel mijns verbonds, gelijk vs. 11 wordt verklaard; zie Rom. 4:11. Deze manier van spreken, waardoor het teken de naam draagt van de betekenende zaak, wordt in de sacramenten menigmalen gebruikt, niet alleen om de geestelijke weldaden ons te beduiden en te verklaren, maar ook aan elke bondgenoot te verzegelen. Verg. hiermede Ex. 12:11; Matt. 26:17; Hand. 22:16; 1 Kor. 10:6, 1 Kor. 11:24, 11:25; Tit. 3:5.

18 *mannelijk is:* Gelijk de natuurlijke onreinheid van de vrouwen met de mannen gemeen was, zo behoorde ook haar de belofte van de genade; niettemin heeft God een sacrament ingesteld, dat alleen aan het mannelijk geslacht kon bediend worden, omdat de mannen de voornaamste oorzaak zijn van de geboorte, en, door de voortplanting, ook van de natuurlijke onreinheid. Dit was genoeg voor die tijd, totdat de Messias komende, een ander teken voor beiderlei geslacht instellen zou. Dat evenwel de vrouwen mee onder het verbond begrepen zijn, blijkt onder Gen. 34:14; Ex. 12:3, 12:4; Joël 2:15, 2:16.

11 En u zult het [19]vlees van uw voorhuid
besnijden; en [h]dat zal tot een [20]teken zijn van het
verbond tussen Mij en tussen u.
12 Een [i]zoontje dan van acht dagen zal u be-
sneden worden, al wat mannelijk is in uw
generaties: [21]de ingeborene van het huis, en [22]de
gekochte met geld van alle [23]vreemde, die niet is
van uw zaad;
13 De ingeborene van uw huis, en de gekochte
met uw geld zal [24]zeker besneden worden; en
Mijn verbond zal zijn in uw vlees, tot [25]een eeu-
wig verbond.
14 En wat mannelijk is, de voorhuid hebbende,
[26]wiens voorhuids vlees niet zal besneden
worden, die [27]ziel zal uit haar volken uitgeroeid
worden; hij heeft [28]Mijn verbond gebroken.

De belofte van Izak

15 Nog zei God tot Abraham: U zult de naam
van uw huisvrouw Saraï, niet Saraï noemen;
maar haar naam zal zijn [29]Sara.
16 Want Ik zal [30]haar zegenen, en u ook uit haar
een zoon geven; ja, Ik zal haar zegenen, zodat zij
tot volken worden zal: koningen van de volken
zullen uit haar worden!
17 Toen [31]viel Abraham op zijn aangezicht, en
hij [32]lachte; en hij zei in zijn hart: Zal één, [33]die
honderd jaar oud is, een kind geboren worden;
en zal Sara, [34]die negentig jaar oud is, baren?
18 En Abraham zei tot God: [35]Och, dat Ismaël
mocht leven voor Uw aangezicht!
19 En God zei: Werkelijk, [k]Sara, uw huisvrouw,
zal u een zoon baren, en u zult zijn naam noe-
men [36]Izak; en Ik zal Mijn verbond met hem
oprichten, tot een [37]eeuwig verbond zijn zade na
hem.
20 En voor wat betreft Ismaël heb Ik u
verhoord; zie, [l]Ik heb hem gezegend, en
zal hem vruchtbaar maken, en hem geheel
zeer [38]vermenigvuldigen; twaalf vorsten zal hij
winnen, en Ik zal hem tot een groot volk stellen;
21 Maar [39]Mijn verbond zal Ik met Izak
oprichten, die u Sara [m]op deze gezetten tijd in het
[40]andere jaar baren zal.
22 En Hij eindigde met hem te spreken, en God
[41]voer op van Abraham.
23 Toen nam Abraham zijn zoon Ismaël, en al
de ingeborenen van zijn huis, en alle gekoch-
ten met zijn geld, al wat mannelijk was onder
de mensen van het huis van Abraham, en hij
besneed het vlees van hun voorhuid, even ten
zelfde dage, zoals God met hem gesproken had.
24 En Abraham was [42]oud negen en negentig
jaren, als hem het vlees van zijn voorhuid besne-
den werd.
25 En Ismaël, zijn zoon, was dertien jaar oud,
als hem het vlees van zijn voorhuid besneden
werd.
26 Even [43]op deze zelfde dag werd Abraham
besneden, en Ismaël, zijn zoon.
27 En alle mannen van zijn huis, de ingebore-
nen van het huis, en de gekochten met geld, [44]van
de vreemde af, werden met hem besneden.

HOOFDSTUK XVIII

Twee engelen en YHWH Zelf verschijnen aan Abraham in de gedaante van drie mannen, die hij gastvrij uitnodigt en onthaalt, vs. 1. Hij ontvangt de belofte van een zoon uit Sara in het komende jaar, 10. Sara lacht daarom en wordt daarvoor bestraft, 12. De twee engelen gaan verder naar Sodom, maar YHWH blijft met Abraham spreken en openbaart hem Zijn voornemen om Sodom en Gomorra te verwoesten, 16.

19 Van de manier van de besnijdenis, zie Joz. 5:2, 5:3.
– *h* Hand. 7:8; Rom. 4:11.
20 Hier spreekt God van de besnijdenis eigenlijk; want zij was eigenlijk een teken van het verbond, en niet het verbond zelf, gelijk Hij ook aldus spreekt van de andere sacramenten als van het pascha, Ex. 13:9: van de heilige doop, Matt. 3:11; van het heilige avondmaal, 1 Kor. 11:28.
– *i* Lev. 12:3; Lukas 2:21.
21 *de ingeborene:* Zie boven, Gen. 14:14, en Gen. 15:3.
22 *de gekochte:* Hebr.: *verkrijging of koping van het geld, d.*i. met geld verkregen of gekocht.
23 Hebr.: *zoon (*בֵּן*) van de vreemde*.
24 Hebr.: *besnijdende besneden worden*.
25 Zie vs. 7.
26 Welverstaande, van degene, die, bejaard zijnde, de besnijdenis door ongeloof of verachting zou nalaten, of die de nalating van zijn ouders aan hem begaan, niet zou verbeteren, mits de besnijdenis te ontvangen. Anders: die het vlees van de voorhuid niet zal besnijden.
27 *uitgeroeid worden:* D.i. de mens zal uit de gemeenschap van Gods volk gebannen zijn. Deze manier van spreken begrijpt ook, volgens sommiger gevoelen, een lijfstraf, door de overheid uit te voeren. Verg. Ex. 31:14, en Lev. 17:4.
28 *mijn verbond:* Zie 1 Kor. 11:27, 11:29.
29 Gelijk de naam Abram veranderd is in Abraham, door invoeging van de letter h, zo wordt de naam Sarai veranderd door verwisseling van de letter i in h op het einde. Sarai betekent, naar sommiger gevoelen, mijne prinses, maar eigenlijk: mijne prinsen; Sarah Sara betekent absolutelijk een prinses, waarvan de reden in het volgende vs. 16, wordt verhaald.
30 Zie boven Gen. 1:28.
31 *viel Abraham:* Zie boven vs. 3.
32 T.w. niet uit twijfeling, gelijk Sara, onder Gen. 18:12, maar uit verwondering en blijdschap, sterk in het geloof zijnde, en ten volle vertrouwende, dat God, wat Hij beloofd had, kon en zou volbrengen. Zie Rom. 4:19, 4:20, 4:21.
33 die honderd: Hebr.: een zoon van honderd jaar.
34 die negentig: Hebr.: een dochter van negentig jaar.
35 Abraham wenste dat Ismaël niet geheel van God mocht verlaten worden, maar dat God zijn ogen over hem wilde houden, om hem te beschermen en te zegenen.
– *k* onder, Gen. 18:10; onder, Gen. 21:2.
36 Hebr. Jitschak (יִצְחָק). God geeft hem deze naam van wege zijn vaders lachen. Zie vs. 17.
37 *eeuwig verbond:* Zie boven vs. 7.
– *l* boven, Gen. 16:10; onder, Gen. 25:12; idem v. 16.
38 Zie de namen van deze vorsten onder Gen. 25:13, 25:14, 25:16.
39 *mijn verbond:* Merk op dit onderscheid: aan Ismaël worden lichamelijke goederen beloofd, maar Izak het verbond, begrijpende niet alleen lichamelijken, maar ook geestelijken zegen.
– *m* onder, Gen. 21:2.
40 *andere jaar:* D.i. het naastvolgende.
41 *voer op:* T.w. naar de hemel, in zulk een gedaante gelijk Hij hem verschenen was; boven vs. 1.
42 *oud negen:* Hebr.: *een zoon van negen en negentig jaar*. Zo in het volgende vs.
43 *op deze:* Op welke God Abraham het bevel van de besnijdenis heeft gegeven, zodat hij geen uitstel heeft genomen. Verg. boven vs. 23.
44 *van de vreemde af:* Hebr.: *van met de zoon van de vreemde*. De zin is, dat niet alleen de ingeborene van Abrahams huis en de gekochte besneden werden, maar ook de vreemden, die hem dienden, niet ingeboren noch gekocht zijnde. Anders: van de vreemde [t.w. zijnde] niet van Abrahams geslacht. Anders van de vreemde gekocht. Hebr.: van de zoon, of kind eens vreemden, gelijk elders.

Abraham pleit vurig voor Sodom, en God antwoordt hem en stelt hem gerust, 23.

De drie mannen bij Abraham

DAARNA verscheen [1]hem YHWH aan de eikenbossen [2]van Mamre, als hij in de deur van de tent zat, toen de dag heet werd.

2 En hij hief zijn ogen op en zag; en ziet, daar stonden drie [3]mannen tegenover hem; als hij hen [a]zag, zo liep hij hun tegemoet van de deur van de tent, en [4]boog zich ter aarde.

3 En hij zei: [5]Heere! [6]heb ik nu genade gevonden in [7]Uw ogen, zo gaat toch niet aan Uw knecht voorbij.

4 Dat toch een beetje water [8]gebracht worde, en [9]was Uw voeten, en [10]leun onder deze boom.

5 En ik zal een stuk [11]brood langen, dat U [12]Uw hart sterkt; daarna zult U [13]voortgaan, daarom omdat U tot Uw knecht overgekomen bent. En zij zeiden: Doe zo als u gesproken hebt.

6 En Abraham haastte zich naar de tent tot Sara, en hij zei: Haast u; kneed drie [14]maten meelbloem, en maak [15]koeken.

7 En Abraham liep tot de runderen, en hij nam een [16]kalf, teder en goed, en hij gaf het aan de knecht, die haastte, om dat toe te maken.

8 En hij nam boter en melk, en het kalf, dat hij toegemaakt had, en hij zette het hun [17]voor, en [18]stond bij hen onder die boom, en zij [19]aten.

9 Toen zeiden zij tot hem: [20]Waar is Sara, uw huisvrouw? En hij zei: Zie, in [21]de tent.

10 En [22]Hij zei: [b]Ik zal voorzeker [23]weer tot u komen, [24]ongeveer deze tijd van het leven; en zie, Sara, uw huisvrouw, zal een zoon hebben! En Sara hoorde het aan de deur van de tent, die [25]achter Hem was.

11 Abraham nu en Sara waren [c]oud, [26]en op dagen gekomen; het had Sara opgehouden [27]te gaan [28]naar de wijze van de vrouwen.

12 [29]Zo lachte Sara [30]bij zichzelf, zeggende: Zal ik hartstocht hebben, nadat ik oud geworden ben, en [d]mijn heer oud is?

13 En [31]YHWH zei tot Abraham: Waarom heeft Sara gelachen, zeggende: Zou ik ook werkelijk baren, nu ik oud geworden ben?

14 [32e]Zou iets voor YHWH te wonderlijk zijn? Op de vastgestelde tijd zal Ik tot u terugkomen, [33]ongeveer deze tijd van het leven, en Sara zal een zoon hebben!

15 En Sara ontkende het, zeggende: Ik heb niet gelachen; want [34]zij vreesde. En Hij zei: Nee! maar u hebt gelachen.

Abraham pleit voor Sodom

16 Toen stonden die mannen op van daar, en zagen naar Sodom toe; en Abraham ging met hen, [35]om hen te geleiden.

1 *hem YHWH:* Nl. Abraham.

2 *eikenbossen van Mamre:* Zie boven, Gen. 13:18. Hier had Abraham zijn woonstede gekozen, nadat Lot van hem gescheiden was; boven Gen. 13:18.

3 In gedaante en naar de mening van Abraham; maar in waarheid twee engelen en de derde YHWH zelf, die voor de tijd van dit gezantschap met menselijke lichamen zich vertoonden; met welke zij gingen, zaten, spraken en aten; zie Hebr. 13:2. Dat de één YHWH God was, blijkt hier vs. 1, en uit het vervolg van deze historie.

– *a* Hebr. 13:2.

4 *boog zich:* T.w. om politieke en burgerlijke eer te bewijzen. Zo onder Gen. 23:7, 23:12; 1 Sam. 25:24; 2 Sam. 14:4; 1 Kon. 1:23; Esth. 3:2.

5 Anders: *mijne heren.*

6 *heb ik nu genade gevonden:* D.i. zo u mij waard acht deze gunst, eer en vriendschap. Bij de mensen genade te vinden is hun gunst, toegenegenheid en vriendschap te bekomen. Zie onder Gen. 32:5, en Gen. 34:11, en Gen. 39:4, enz.

7 *Uw ogen:* Abraham spreekt één van hen aan, die de aanzienlijkste was, en die hij naderhand bevond YHWH te zijn.

8 *gebracht worde:* Hebr.: *genomen.* Zie boven Gen. 15:9, 15:10.

9 *wast Uw voeten:* Naar het gebruik in die landen, om de voeten te wassen en te verfrissen, daar men om de hitte daar met aangebonden zolen of barvoets ging. Zie onder Gen. 19:2, en Gen. 24:32, en Gen. 43:24; Joh. 13:4, 13:5.

10 D.i. rust.

11 De Hebreën noemen brood allerlei voedsel, 1 Sam. 14:24; Matt. 6:11, Matt. 15:2; Luk. 14:1, 14:15. Verg. boven Gen. 3:19.

12 *hart sterkt:* Zie deze manier van spreken, Richt. 19:8; Ps. 104:15; 1 Kon. 13:7. Sterken, is hier verkwikken en voeden, wat het brood doet, Ps. 104:15; niet uit zichzelf, maar door de zegen Gods; Deut. 8:3; Matt. 4:4.

13 Anders: *want u daarom, enz.* Niet dat hij meende, dat dit hun voornemen geweest was, maar dat God hen door zijn voorzienigheid daarom daarheen geleid had. Zie onder, Gen. 33:10.

14 Hebr. Seïm. Een zekere maat van droge waren, houdende 144 henneëierschalen, het derde deel van een efa. Zie van deze maat ook Ex. 16:36.

15 Het Hebreeuwse woord betekent koeken, die op een heten haard onder of op kolen of in hete as gebakken worden. Zie Ex. 12:39; Num. 11:8; 1 Kon. 17:3, 1 Kon. 19:6.

16 Hebr.: *een zoon van een rund.* D.i. een kalf of een jong rund.

17 Hebr.: *voor hun aangezicht.*

18 *stond bij:* Om hen te dienen.

19 Zie boven vs. 2.

20 *Waar is:* Niet alsof zij het niet wisten, maar om gelegenheid te nemen van te komen tot de volgende handeling.

21 Abraham wijst op de tent van zijn huisvrouw, gelijk blijkt uit het volgende vs. 10, want de huisvaders en de huismoeders hebben elk hun bijzondere tenten gehad; onder Gen. 23:2, en Gen. 24:67, en Gen. 31:33.

22 hij zei: YHWH.

– *b* boven, Gen. 17:19; idem 17:21; boven, Gen. 21:2.

23 Hebr.: *wederkomende wederkomen.* Deze wederkomst moet men niet juist verstaan van zulk een verschijning gelijk deze was, maar van de vervulling van deze belofte, genoemd een bezoeking, hoofdstuk Gen. 21:1.

24 omtrent deze: D.i. in het volgende jaar, omtrent deze tijd van het leven van de mensen. Anders: als deze tijd zal leven, of levend zijn. Zie dezelfde manier van spreken in dit hoofdstuk vs. 14; 2 Kon. 4:16.

25 *achter Hem:* Achter dengene, die sprak; of achter Abraham, die daar stond.

– *c* boven, Gen. 17:17; Rom. 4:19; Hebr. 11:11.

26 wel bedaagd: Hebr.: gaande in dagen. Deze manier van spreken vindt men ook onder Gen. 24:1; Joz. 13:1, en Joz. 23:1; 1 Kon. 1:1; Luk. 1:7, 1:18.

27 *te gaan:* Hebr.: *te zijn.*

28 *naar de wijze:* Of: *naar de gewoonte.* Hebr.: naar de weg, gang, of pad. Zo is bij de Hebreën weg voor wijze of gewoonte gesteld. Zo onder Gen. 19:31, en Gen. 31:35.

29 Zo lachte: Niet uit geloof, gelijk tevoren Abraham, maar uit zwakheid, ziende meer op de natuur, dan op Gods macht.

30 *bij zichzelf:* Hebr.: *in haar midden.*

– *d* 1 Petr. 3:6; Richt. 19:26.

31 *YHWH:* Merk op dat Hij, die tot nog toe het woord gevoerd heeft en vs. 2 een man genoemd wordt, hier YHWH, YHWH genoemd wordt.

32 *Zou iets:* T.w. om te volbrengen wat Hij beloofd heeft? Anders: zou enig ding verborgen zijn voor YHWH? Nl. dat Hij niet zou weten?

– *e* Matt. 19:26; Lukas 1:37.

33 omtrent deze: Zie boven, vs. 10.

34 zij vreesde: Van wege de ontdekte zonde tegen God, schande bij de gasten en ondank bij haar man.

35 *om hen:* Uit beleefdheid. Zie van zulke gedienstigheid, Hand. 20:38, en Hand. 21:5; Rom. 15:24; 1 Kor. 16:11; Tit. 3:13.

17 En YHWH zei: [36]Zal Ik voor [f]Abraham
verbergen, wat Ik doe?
18 Omdat Abraham zeker tot een groot en
machtig volk [37]worden zal, en [g]alle volken van de
aarde [38]in hem gezegend zullen worden?
19 Want Ik heb [39]hem gekend, [40]opdat hij zijn
kinderen en zijn huis na hem zou bevelen, en
zij [41]de weg van YHWH houden, [42]om te doen ge-
rechtigheid en recht; opdat YHWH over Abra-
ham brenge, wat Hij over hem gesproken heeft.
20 Verder zei YHWH: Omdat [43]het geroep van
Sodom en Gomorra groot is, en omdat haar
zonde zeer zwaar is,
21 Zal Ik nu [44]afgaan en bekijken, [45]of zij naar
[46]hun geroep, dat tot Mij gekomen is, [47]het uiter-
ste gedaan hebben, en zo niet, Ik zal het weten.
22 Toen keerden [48]die mannen het aangezicht
van daar, en gingen naar Sodom; maar Abra-
ham bleef nog staande voor het aangezicht van
YHWH.
23 En Abraham trad toe, en zei: Zult U ook de
rechtvaardige met de goddeloze ombrengen?
24 Misschien zijn er vijftig rechtvaardigen in
de stad; zult U hen ook ombrengen, en de plaats
niet sparen, om de vijftig rechtvaardigen, die
binnen haar zijn?
25 [49]Het zij verre van U, zulk een ding te doen,
te doden de rechtvaardige met de goddeloze! dat
de rechtvaardige zij zoals de goddeloze, verre zij
het van U! zou [50]de [h]Rechter van de hele aarde
geen recht doen?
26 Toen zei YHWH: Zo Ik te Sodom binnen de
stad vijftig rechtvaardigen zal vinden, zo zal Ik
de hele plaats sparen om hunnentwil.
27 En Abraham antwoordde en zei: Zie toch; ik
heb mij onderwonden te spreken tot de Heere,
hoewel [51]ik stof en as ben!
28 Misschien zullen aan de vijftig rechtvaar-
digen vijf ontbreken; zult U dan om vijf de
hele stad verderven? En Hij zei: Ik zal haar niet
verderven, zo Ik er vijf en veertig zal vinden.
29 En hij voer voort nog tot Hem te spreken,
en zei: Misschien zullen daar [52]veertig gevonden
worden! En Hij zei: Ik zal het niet doen omwille
van de veertigen.
30 Verder zei hij: [53]Dat toch de Heere niet
ontsteke, dat ik spreke; misschien zullen daar
dertig gevonden worden! En Hij zei: Ik zal het
niet doen, zo Ik daar dertig zal vinden.
31 En hij zei: Zie toch, ik heb mij onderwon-
den te spreken tot de Heere; misschien zullen er
twintig gevonden worden! En Hij zei: Ik zal haar
niet verderven omwille van de twintigen.
32 [54]Nog zei hij: Dat toch de Heere niet ontsteke,
dat ik alleen ditmaal spreke: misschien zullen er
tien gevonden worden. En Hij zei: Ik zal haar niet
verderven omwille van de tienen.
33 Toen ging YHWH weg, als Hij geëindigd had
tot Abraham te spreken; en Abraham keerde
weer naar zijn plaats.

HOOFDSTUK XIX

De twee engelen komen als mannen in Sodom aan en worden door Lot geherbergd en onthaald, vs. 1. De Sodomieten omsingelen 's nachts het huis en willen de gasten geweld aandoen, 4. Lot probeert hen vergeefs op andere gedachten te brengen, met gevaar voor zichzelf, 6. De engelen trekken Lot naar binnen en slaan de Sodomieten met blindheid, zodat die het huis moeten verlaten, 10. Lot wordt met zijn vrouw en twee dochters vroeg in de ochtend uit Sodom geleid, met het bevel te vluchten naar het gebergte (zijn schoonzoons doen het af als een grap), 17. Maar Lot smeekt om naar Zoar te mogen vluchten en krijgt dat toegestaan, 18. De vier steden en de hele streek, met bewoners en gewas, worden verwoest met vuur en zwavel uit de hemel, 24. YHWH straft Lots vrouw, 26. Abraham kijkt uit over de verwoesting van deze steden, 27. Lot verlaat Zoar en trekt naar

36 *Zal Ik voor Abraham verbergen:* D.i. Ik zal het Abraham in geen geval verbergen. Zie dergelijke manier van vragen die stijf loochent 2 Sam. 7:5 vergeleken met 1 Kron. 17:4; Matt. 7:16 vergeleken met Luk. 6:44; zie ook Amos 3:7.

– *f* Amos 3:7.

37 *worden zal:* Hebr.: *zijnde zijn zal.*

– *g* boven, Gen. 12:3; onder, Gen. 22:18; onder, Gen. 26:4; Hand. 3:25; Galat. 3:8.

38 *in hem:* D.i. in zijn zaad Christus Jezus. Zie boven Gen. 12:3, en Gen. 22:18.

39 *hem gekend:* D.i. Ik heb hem uitverkoren, bezind en verzorgd als mijn eigendom. Zo wordt het woord kennen genomen in verscheidene plaatsen, als Ps. 1:6; Jer. 1:5, en Jer. 24:5; Hos. 13:5; Amos 3:2; Joh. 10:27; 2 Tim. 2:19.

40 *opdat hij:* Aldus worden de Hebreeuwse woordjes, die hier gebruikt zijn, genomen Lev. 17:5; Deut. 20:18, en Deut. 27:3, enz.

41 *de weg:* D.i. het voorschrift van Gods Woord, ons onderwijzende in al wat ons geloof en onze wandel betreft. Zie Ps. 51:15, enz.

42 *om te:* Een manier van spreken dikwijls in de Heilige Schrift gebruikt, betekende al wat goed en recht is, begrepen in de eerste en tweede tafel van de wet, tot het privaat of publiek leven behorende. Verg. Ps. 119:121.

43 *het geroep:* Zie boven Gen. 4:10.

44 Zie boven Gen. 11:5.

45 of zij: God weet alles volkomenlijk van zichzelven, maar Hij spreekt hier menselijker wijze, als een, die niet wil straffen zonder onderzoek en volle kennis van de zaken.

46 *hun geroep:* Nl. van de stad Sodom, of, naar het geroep van degene, tot dat, enz.

47 *het uiterste:* Hebr.: *de voleinding gedaan, of, gemaakt*. D.i. de maat van hun zonden vervuld hebben. Zie boven Gen. 15:16; 1 Sam. 20:7, 20:9. Anders: of zij de uiterste verwoesting met hunne werken verdiend hebben.

48 die mannen: Versta de twee engelen; zie hoofdstuk Gen. 19:1, want YHWH bleef spreken met Abraham.

49 *Het zij verre van U:* Hebr. Het zij u verre van te doen naar deze zaak. Hieruit blijkt dat Abraham met de voorgaande vragen God in geen geval heeft willen verdenken van onrechtvaardigheid of straf van de onschuldigen, want hij wil God niet vermanen omtrent zijn officie, om hem aan te wijzen wat Hij doen moest, maar zichzelven verzekeren van Gods natuur, waardoor Hij niet anders dan recht doen kon.

50 *de Rechter van de gehele aarde:* Hier kent Abraham deze persoon, die met hem sprak, voor de Rechter van de wereld, welke is de Heer Christus, Joh. 5:22, 5:27; Hand. 10:42, en Hand. 17:31.

– *h* Rom. 3:6.

51 ik stof en as ben: Te weten, naar het lichaam, ten aanzien van mijn oorsprong en einde in deze wereld. Zie boven Gen. 3:19; Job 4:19; Pred. 12:7; 1 Kor. 15:47, 15:48; 2 Kor. 5:1.

52 *veertig gevonden:* T.w. rechtvaardigen, en zo in het volgende vs. 30.

53 Dat toch: Hebr.: dat de Heer niet ontsteke. T.w. zijn toornigheid. Zie boven Gen. 4:5, 4:6, en onder, vs. 32, en Gen. 31:36.

54 *Nog zei:* Merk in dit voorgaande gesprek eensdeels in Abraham een bijzondere vrijmoedigheid, vermengd met behoorlijke nederigheid en onderwerping in zijn ijverig voorbidden; anderdeels, in God een wonderlijke vriendelijkheid en verdraagzame goedertierenheid in het antwoorden; waardoor Hij Abraham volkomen bevredigd heeft aangaande de rechtvaardigheid van dit schrikkelijk oordeel, dat Hij over Sodom en Gomorra wilde laten gaan, omdat de maat van hun zonden geheel vol was.

het gebergte, waar hij door dronkenschap zonder het te weten door zijn beide dochters wordt misbruikt, 31. Daaruit worden Moab en Ammon geboren, 37.

Lot en de mannen van Sodom

EN [1]die twee engelen kwamen te Sodom in de avond; en [2]Lot zat in de poort te Sodom; en als Lot hen zag, stond hij op hun tegemoet, en boog zich met het aangezicht ter aarde.

2 En hij zei: Zie nu, mijn heren! keer toch in bij het huis [3]van uw knecht, en overnacht, en [a]was uw voeten; en u zult vroeg opstaan, en verdergaan. En zij zeiden: Nee, maar wij zullen [4]op de straat overnachten.

3 En [b]hij hield bij hen zeer aan, zodat zij tot hem inkeerden, en kwamen in zijn huis; en hij maakte hun een maaltijd, en bakte [5]ongezuurde koeken, en [6]zij aten.

4 Voordat zij zich [7]te slapen leiden, zo hebben de mannen van die stad, de mannen van Sodom, [8]van de jongste tot de oudste toe, dat huis omsingeld, het hele volk, [9]van het uiterste einde af.

5 En zij [10]riepen Lot toe, en zeiden tot hem: Waar zijn die mannen, die deze nacht tot u gekomen zijn? breng hen uit tot ons, [11]opdat wij ze bekennen.

6 Toen ging Lot uit tot hen aan de deur, en hij sloot de deur achter zich toe;

7 En hij zei: Mijn [12]broeders! doe toch geen kwaad!

8 Zie toch, ik heb twee dochters, [13]die geen man bekend hebben; ik zal haar nu tot u uitbrengen, en [14]doet haar, zoals het [15]goed is in uw ogen; alleen doet deze mannen niets; want [16]daarom zijn zij onder de schaduw van mijn dak ingegaan.

9 Toen zeiden zij: [17]Kom verder aan! Verder zeiden zij: Deze ene is gekomen, om als vreemdeling hier te wonen, en [18]zou hij alleszins [c]rechter zijn? Nu zullen wij u meer kwaads doen, dan hun. En zij drongen zeer op de man, [d]op Lot, en zij traden toe om de deur open te breken.

10 Maar [19]die mannen staken hun hand uit, en deden Lot tot zich inkomen in het huis, en sloten de deur toe.

11 En zij sloegen de mannen, die aan de deur van het huis waren, [20]met verblindheden, van de kleinste tot aan de grootste, [21]zodat zij moe werden, om de deur te vinden.

12 Toen zeiden die mannen tot Lot: Wie hebt u hier nog meer? een schoonzoon, of uw zonen, of uw dochters, en allen, [22]die u hebt in deze stad, breng uit deze plaats;

13 Want wij gaan deze plaats verderven, omdat [23]haar geroep [24]groot geworden is [25]voor het aangezicht van YHWH, en YHWH ons uitgezonden heeft, om haar te verderven.

14 Toen ging Lot uit, en sprak tot zijn schoonzonen, die zijn dochters [26]nemen zouden, en zei: Maak u op, gaat uit deze plaats; want YHWH gaat deze stad verderven. Maar hij was in de ogen van zijn schoonzonen [27]als liegend.

De ondergang van Sodom en Gomorra

15 En als de dageraad opging, drongen de engelen Lot aan, zeggende: Maak u op, neem uw

1 die twee: Van welke boven Gen. 18:22, gesproken wordt, waar zij mannen genoemd worden; gelijk onder, vs. 5, enz. Het Hebreeuwse woord betekent gezanten, of boden, gelijk ook het woord engelen, dat uit de Griekse taal genomen is.

2 *Lot zat:* Verg. boven Gen. 18:1, 18:2.

3 *van uw:* D.i. in mijn huis.

– *a* boven, Gen. 18:4.

4 *op de straat:* Wel verstaande, tenzij Lot met hard aanhouden hen bewoog om bij hem te overnachten, gelijk geschied is. Verg. Luk. 24:28, 24:29.

– *b* Hebr. 13:2.

5 Die eerder gereed konden zijn, opdat zij zich te spoediger ter rust mochten begeven. Verg. boven Gen. 13:2.

6 zij aten: Zie boven hoofdstuk Gen. 18:2.

7 *te slapen:* Hebr.: *voordat zij nederlagen, of, neder gelegen waren, te weten om te slapen*; zo onder Gen. 28:13; Lev. 14:47, en Lev. 26:6, enz.

8 *van de:* Een overgegeven gruwzame moedwilligheid, waarin zij allen hebben samengespannen, jong en oud, van alle hoeken van de stad, en dat wel in de nacht.

9 *van het uiterste:* T.w. van de stad. Versta, van het ene en het andere einde van de stad.

10 Zij schaamden zich niet hun eigen zonde en schande openbaar uit te roepen, en voor ieder man bekend te staan, Deze Sodomietischen roem in het kwaad verwijt God de Israëlieten, Jes. 3:9, waar Hij zegt: Hun zonden spreken zij vrijuit, gelijk Sodom, zij verbergen haar niet.

11 Wat gruwel zij door deze manier van spreken verstaan kan men uit het antwoord van Lot duidelijk zien. Zie Lev. 18:22, en Lev. 20:13; Rom. 1:26, 1:27; 1 Kor. 6:10; Judas 7.

12 Aldus sprak Lot die boze mensen beleefdelijk aan, noemende hen broers ten aanzien van de algemene broederschap van de natuur; verg. boven Gen. 9:5; onder Gen. 29:4; Lev. 19:17.

13 die geen: Zie deze manier van spreken, onder Gen. 24:16; Num. 31:18; Richt. 11:39; Luk. 1:34.

14 *doet haar:* Lot, een schrikkelijke zonde willende beletten, laat door menselijke verbaasdheid en radeloosheid een andere zonde toe, tegen zijn vaderlijken plicht en de regel; Rom. 3:8.

15 *goed is:* D.i. zo het u wel gevalt en belieft. Zie deze manier van spreken onder Gen. 20:15, en Gen. 41:37; Num. 24:1, enz.

16 T.w. om vrij te zijn van alle schade en geweld. Onder iemands schaduw te komen, is zich onder zijn schut en scherm te begeven; verg. Richt. 9:15; Ps. 36:8; Jer. 48:45.

17 *Kom verder:* Alsof zij hem bedreigden, zo zij hem in handen hadden kunnen krijgen.

18 *zou hij alleszins rechter zijn:* Hebr.: *zou hij rechten rechtende? of hij zou rechten rechtende*. Zie de aant. boven, Gen. 2:16. Verg. 2 Petr. 2:8.

– *c* Ex. 2:14; Hand. 7:27.

– *d* 2 Petr. 2:7; idem v. 8.

19 die mannen: Die twee engelen, Lots gasten.

20 *met verblindheden:* T.w. niet alleen van het lichaam, maar ook van de geest. Deze mirakeleuze straf was niet zozeer in het gezicht van de ogen, zodat zij geheel niet konden zien, maar was meest in het oordeel van het verstand, zodat zij niet konden onderscheiden wat zij enigszins zagen. Zie iets dergelijks, 2 Kon. 6:18.

21 De deur met grote arbeid zoekende, en niet kunnende vinden, werden zij zo vermoeid, dat zij moesten ophouden en vertrekken.

22 die u: Anders: wat u hebt, enz.

23 *haar geroep:* Versta het geroep van de inwoners van Sodom.

24 Zie boven Gen. 4:10, en Gen. 18:20.

25 *voor het:* Zo gekomen tot zijne kennis, dat Hij naar zijn gerechtigheid wraak daarover doen wilde. Want het aangezicht van de Heere is tegen degenen, die kwaad doen, om hun gedachtenis van de aarde uit te roeien, Ps. 34:17.

26 D.i. trouwen. Zo boven Gen. 6:2, en onder Gen. 24:3, en Gen. 28:6, en Gen. 34:9; Deut. 7:3.

27 als jokkende: Een levend beeld van de zorgeloze en vleselijke mensen, ten tijde van nakende straffen. Zie Matt. 24:38; Luk. 17:28, 17:29; 1 Thess. 5:3.

huisvrouw, en uw twee dochters, [28]die voorhanden zijn, opdat u in [29]de ongerechtigheid van deze stad niet omkomt.

16 Maar hij [30]bleef; zo grepen dan die mannen zijn hand, en de hand van zijn vrouw, en de hand van zijn twee dochters, om de [31]verschoning van YHWH over hem; en zij brachten hem uit, en stelden hem buiten de stad.

17 En het gebeurde als zij hen uitgebracht hadden naar buiten, zo zei [32]Hij: [33]behoud u omwille van uw leven; [34]zie niet achter u om, en sta niet op deze hele vlakte; behoud u naar het gebergte heen, opdat u niet omkomt.

18 En Lot zei [35]tot hen: Nee toch, Heere!

19 Zie toch, Uw knecht heeft [36]genade gevonden in Uw ogen, en U hebt Uw goedertierenheid groot gemaakt, die U aan mij gedaan hebt, om mijn ziel te behouden bij het leven; maar ik zal niet kunnen behouden worden naar het gebergte [37]heen, opdat mij niet misschien dat [38]kwaad aankleve, en ik sterve!

20 Zie toch, deze stad is nabij, om daarheen te vluchten, en [39]zij is klein; laat mij toch daarheen behouden worden [40](is zij niet klein?) opdat mijn ziel leve.

21 En Hij zei tot hem: Zie, [41]Ik heb uw aangezicht opgenomen ook in deze zaak, dat Ik deze stad niet omkere waarvan u gesproken hebt.

22 Haast, behoud u daarheen; [42]want Ik zal niets kunnen doen, voordat u daarheen binnengekomen bent. Daarom noemde men de naam van deze stad [43]Zoar.

23 De zon ging op boven de aarde, als Lot te Zoar inkwam.

24 Toen [e]deed [44]YHWH zwavel [45]en vuur over [46]Sodom en Gomorra regenen, het uit [47]van YHWH de hemel.

25 En Hij keerde deze steden om, en die hele vlakte, en alle inwoners van deze steden, ook het gewas van het land.

26 En [f]zijn huisvrouw zag [48]om van [49]achter hem; en zij werd [50]een zoutpilaar.

27 En Abraham maakte zich van die morgens vroeg op, naar de plaats, [51]waar hij voor het aangezicht van YHWH gestaan had.

28 En hij zag naar Sodom en Gomorra toe, en naar het hele land van die vlakte; en hij zag, en ziet, er ging een rook van het land op, zoals de rook van een oven.

29 En het gebeurde, toen God de steden van deze vlakte verdierf, dat God aan Abraham [52]gedacht, en Hij leidde Lot uit het midden van deze omkering, in het omkeren van die steden, [53]waarin Lot gewoond had.

Lot en zijn dochters

30 En Lot trok op uit Zoar, en woonde op de berg, en zijn twee dochters met hem; [54]want hij vreesde binnen Zoar te wonen. En hij woonde in een grot, hij en zijn twee dochters.

31 Toen zei de eerstgeborene tot de [55]jongste: Onze vader is oud, en er is geen man [56]in dit land,

28 die voorhanden: Hebr.: die gevonden worden. Hieruit leiden enige af, dat Lot meer dochters gehad heeft, die bij haar mannen in Sodom gebleven en vergaan zijn.

29 *in de:* Of: *in de straf van de ongerechtigheid*. Zie boven Gen. 4:13.

30 Zonder twijfel belet zijnde door menigerlei vleselijke gedachten en bekommeringen.

31 Die Lot bekent, onder vs. 19.

32 T.w. de Heer, die bij Abraham was blijven staan; boven Gen. 18:22, en later van hem weggegaan, vs. 33. Hoewel enige menen dat het één van de engelen geweest is, die Lot verschenen waren.

33 Of: *ontkomt, aldus in het volgende*.

34 Hebr.: *ziel (נֶפֶשׁ), gelijk onder Gen.* 37:21; Deut. 22:26; Joz. 2:13; 1 Kon. 19:3; 2 Kon. 7:7; Matt. 2:20. De zin is: dat hij zijn goederen moest vergeten, maar op zijn leven denken.

35 *tot hen:* T.w. tot de engelen; richtende nochtans zijn woorden in het vervolg tot de Heer, die nu bij de twee engelen schijnt tegenwoordig geweest te zijn, zoals in het voorgaande hoofdst. bij Abraham geschied was.

36 *genade gevonden:* Zie boven Gen. 6:8.

37 *opdat mij:* Lot is bezorgd dat het gebergte te ver zal zijn, en dat hij onder weg door dat verderf zou mogen overvallen worden.

38 Versta, het kwaad van de straf, gelijk dit woord aldus dikwijls gebruikt wordt. Zie Deut. 31:17; 1 Kon. 9:9, en 1 Kon. 14:10; Jes. 45:7; Jer. 6:19; Amos 3:6.

39 zij is: Anders: het is toch wat kleins, of gerings; en zo in het volgende.

40 (is zij niet klein?: And. Is dat niet een kleine zaak?

41 Ik heb: D.i. Ik zal u goedertieren zijn, en deze bede uit genade vergunnen. Zie deze manier van spreken onder Gen. 32:20, en vgl. de aantekening.

42 want Ik: Omdat mijn goddelijk besluit is, u genadiglijk te sparen.

43 D.i. kleine, tevoren genoemd Bela boven Gen. 14:2. Zie ook boven Gen. 13:10.

– *e* Deut. 29:23; Jes. 13:19; Jer. 20:16; Jer. 50:40; Klaagl. 4:6; Ez. 16:50; Hosea 11:8; Amos 4:11; Zefan. 2:9; Lukas 17:29; 2 Petr. 2:6; Judas v. 7.

44 *YHWH:* T.w. de Zoon van God, die van één wezen, macht en heerlijkheid is met de Vader, en hier tevoren in dit en het voorgaande hoofdstuk dikwijls YHWH of YHWH is genoemd geweest; aan wie de Vader alle oordeel heeft overgegeven; Joh. 5:22.

45 en vuur: Tevoren heeft God een algemeen oordeel uitgevoerd door het water; hier gebruikt Hij een schrikkelijk en particulier oordeel door vuur, om daarmede te verteren de heilloze, verhitte Sodomieten. Een voorbeeld van de eeuwige straf; Openb. 19:20. Dit is geschied [volgens sommiger berekening] in het jaar na de schepping 2048.

46 Voeg hierbij Adama en Zeboïm uit Deut. 29:23; Hos. 11:8. Want al deze vier streden zijn tegelijk verbrand.

47 *van de:* D.i. naar het gevoelen van vele treffelijke uitleggers, van de Vader, die door de Zoon werkt; Joh. 5:19.

– *f* Lukas 17:32.

48 *om van:* Tegen het gebod, vs. 17, in welke overtreding met ongeloof en ongehoorzaamheid vermengd geweest zijn gierigheid en ondankbaarheid.

49 D.i. van achter Lot, die de Leidsman en voorganger was, zich haastende om te komen ter plaatse, waar hij mocht behouden worden.

50 *een zoutpilaar:* Versta, haar lichaam, dat veranderd is geworden in een zoutachtige materie zeer hard, om lang te duren en staande te blijven. Zie Luk. 17:32. Josefus getuigt dat deze zoutpilaar nog tot zijn tijd gestaan heeft, lib.Ant 1, c 12 Deze landstreek is naderhand genoemd de Zoutzee. Zie boven Gen. 14:3.

51 *waar hij:* Zie boven Gen. 18:22.

52 Eensdeels aan Abrahams voorbede. Zie boven Gen. 18:23, 18:24. Anderdeels aan zijn beloften. Zie boven Gen. 12:3.

53 in welke: D.i. in welker ene. Zie dergelijke manier van spreken, boven Gen. 18:9, en vs. 12; Jona 1:5; Matt. 27:44.

54 Waar hij nochtans tevoren meende zich allerveiligst te zullen bergen. Zie vs. 20; maar nu vreest hij dat God die stad mee zou mogen verderven, of dat hij daar enig geweld mocht lijden van de inwoners.

55 Hebr.: *kleine, en zo in de volgende vs.* 34, 35, 38. D.i. de jongste.

56 *in dit:* Zij wisten wel dat te Zoar mannen waren, maar vreesden dat die gelijk de anderen, mee vergaan zouden.

[57]om tot ons in te gaan, [58]naar de wijze van de hele aarde.

32 Kom, laat ons onze vader [59]wijn te drinken geven, en [60]bij hem liggen, opdat wij van onze vader [61]zaad in het leven behouden.

33 En zij gaven die nacht haar vader wijn te drinken; en de eerstgeborene kwam, en lag bij haar vader, en hij werd het niet gewaar in haar neerliggen, noch in haar opstaan.

34 En het gebeurde op de andere dag, dat de eerstgeborene zei tot de jongste: Zie, ik heb gisteren nacht bij mijn vader gelegen; laat ons ook deze nacht hem wijn te drinken geven; ga dan in, lig bij hem, opdat wij van onze vader zaad in het leven behouden.

35 En zij gaven haar vader ook die nacht wijn te drinken, en de jongste stond op, en lag bij hem. En hij werd het niet gewaar in haar neerliggen, noch in haar opstaan.

36 En de twee dochters van Lot werden zwanger van haar vader.

37 En de eerstgeborene baarde een zoon, en noemde zijn naam Moab; deze is de vader [62]van de Moabieten, tot op deze dag.

38 En de jongste baarde ook een zoon, en noemde zijn naam Ben-ammi; deze is de vader [63]van de kinderen Ammons, tot op deze dag.

HOOFDSTUK XX

Abraham vertrekt naar Gerar en zegt dat Sara zijn zus is, vs. 1. Koning Abimelech laat Sara halen om haar te huwen, 2. Maar God houdt hem tegen door plagen en een waarschuwing in een droom, 3. Daarop geeft hij Abraham zijn vrouw terug, samen met ruimhartige geschenken en tegemoetkomingen, 9. Abimelech en de zijnen worden door Abrahams voorbede genezen, 17.

Abraham en Abimelech

EN Abraham reisde [1]van daar [2]naar het land van het zuiden, en woonde tussen [3]Kades en tussen [4]Sur; en hij verkeerde als vreemdeling te [5]Gerar.

2 Als nu Abraham van Sara, zijn huisvrouw, [6]gezegd had: [a]Zij is mijn zus, zo zond [7]Abimelech, de koning van Gerar, en nam Sara weg.

3 Maar God kwam tot Abimelech [8]in een droom van de nacht, en Hij zei tot hem: Zie, [9]u bent dood vanwege de vrouwe, die u weggenomen hebt; want zij is met een man getrouwd.

4 Maar Abimelech was tot haar niet [10]genaderd; daarom zei hij: Heere! zult U dan ook een [11]rechtvaardig [12]volk doden?

5 Heeft hij zelf mij niet gezegd: Zij is mijn zus? en zij, ook zij heeft gezegd: Hij is mijn broer. [13]In oprechtheid van mijn hart en in reinheid [14]van mijn handen, heb ik dit gedaan.

6 En God zei tot hem in de droom: Ik heb ook geweten, dat [15]u dit in oprechtheid van uw hart gedaan hebt, en Ik heb u ook belet [16]van tegen Mij te zondigen; daarom heb Ik u niet [17]toegelaten, haar aan te roeren.

7 Zo geef dan nu de vrouw van deze man terug; want hij is [18]een profeet, en [19]hij zal voor u bidden, opdat u leeft; maar zo u haar niet teruggeeft, weet, dat u voorzeker sterven zult, u, en [20]al wat uwes is!

57 *om tot:* Zie deze manier van spreken, boven Gen. 6:4, en Gen. 16:2, 16:4; Deut. 25:5.

58 *naar de:* Hebr.: *naar de weg*. Zie boven, Gen. 18:11.

59 *wijn te:* Die zij tot voorraad op haar reis van Sodom of Zoar medegebracht hadden.

60 *bij hem:* Een schrikkelijke voorslag, en val in Lots huisgezin.

61 *zaad in:* Een zoon, of kind; aldus onder vs. 34. Zie boven Gen. 4:25.

62 *van de Moabieten:* Hebr. Moab. Een volk in de Heilige Schrift genoeg bekend, hebbende gewoond aan de oostzijde van de Jordaan en de Dode Zee, tussen de rivier Arnon en Jabbok.

63 *van de kinderen:* D.i. van de Ammonieten; een volk in de Heilige schrift mee genoeg bekend; hebbende mee gewoond oostwaarts van Palestina, maar noordwaarts van de Moabieten.

1 *van daar:* T.w. van de eikenbossen, Mamre, bij Hebron. Zie Gen. 13:18, en Gen. 14:13 en Gen. 18:1.

2 *naar het:* Hebron en Mamre waren wel in het zuidelijk einde van Palestina gelegen, maar Abraham is nog meer zuidwaarts getrokken, om redenen die de Heilige Schrift niet meldt.

3 Zie boven Gen. 14:7.

4 Zie boven Gen. 16:7.

5 Een stad, gelegen in het zuiden van Kanaän, niet ver van Berseba en Ziklag; zie boven Gen. 10:19, onder Gen. 26:1, en 2 Kron. 14:13.

6 T.w. uit gelijke vrees, als hem ook tevoren toen hij naar Egypte reisde, overkomen was. Zie boven Gen. 11:29, en Gen. 12:13, en in dit hoofdst. vs. 12.

– *a* boven, Gen. 12:13; onder, Gen. 26:7.

7 Men meent dat deze naam de koningen van dat land gemeen is geweest, gelijk de naam Farao in Egypte. Zie boven Gen. 12:15, verg. onder Gen. 26:1; Ps. 34:1.

8 *in een:* God heeft in voorgaande tijden zich geopenbaard door dromen, niet alleen de zijnen, maar ook aan degenen, die vreemd van zijn volk waren, en dat ten beste van de zijnen. Zie onder Gen. 28:12, en Gen. 31:24, en Gen. 40:8, en Gen. 41:1; Dan. 2:1, en Dan. 4:5.

9 *u bent:* Anders: *u gaat sterven*; d.i. u zult straks sterven, zo u deze vrouw niet meteen ongeschonden wedergeeft. Verg. onder vs. 7, en zie deze manier van spreken onder Gen. 30:1, en Gen. 48:21, en Gen. 50:24.

10 D.i. hij had haar niet beslapen. Deze manier van spreken komt overeen met een vrouw bekennen, boven Gen. 4:1; tot een vrouw ingaan, boven Gen. 6:4; of een vrouw aanroeren, Spr. 6:29; 1 Kor. 7:1, en onder vs. 6. Versta, dat hij door God belet was door ziekte. Zie onder vs. 6,17.

11 D.i. onschuldig en onnozel in deze zaak. Verg. 2 Sam. 4:11.

12 D.i. niet alleen mijn huisgezin, gelijk vs. 17, maar ook de andere onderdanen, gelijk vs. 9.

13 D.i. hierin is mijn hart zuiver van een overspelig voornemen, en mijn lichaam van onkuise daad. Zo wordt de inwendige en uitwendige onschuld en ongeveinsdheid, òf in het algemeen van de hele wandel van de vromen, òf in het bijzonder van enige zaak en enig werk ook elder uitgedrukt, zo als 1 Kon. 9:4; 1 Kron. 29:17; Ps. 24:4, en Ps. 73:13, en Ps. 78:72, en Ps. 101:2.

14 Hebr.: *mijner palmen, of van het hol mijner handen*. Zie Job 17:9.

15 *u dit:* Hiermede wil God niet zeggen dat hij ten enenmale in het nemen van Sara onschuldig was, maar ten aanzien van het voornemen en de daad van het overspel. Zelfs een enkel ongeveinsd voornemen, in een kwade daad, maar uit onbedachtzaamheid of onwetenden ijver spruitende, wordt aldus uitgedrukt, gelijk 2 Sam. 15:11; 1 Kon. 22:34, en 2 Kron. 18:33.

16 *van tegen:* De misdaad aan Sara en Abraham rekent God als hemzelven aangedaan; verg. Ps. 51:6, en Ps. 105:14, 105:15, Hand. 9:5.

17 Hebr.: *gegeven*.

18 *een profeet:* D.i. een man van God, van zonderlinge wetenschap en godvruchtigheid, aan wie Ik Mij zeer vrij openbaar, en die Ik zeer liefheb en die Mij waard is.

19 hij zal: Of: laat hem voor u bidden.

20 *al wat:* Of: *al wie de uwen zijn*.

8 Toen stond Abimelech vroeg in de morgen op, en riep al zijn [21]knechten, en sprak al deze [22]woorden [23]voor hun oren. En die mannen [24]vreesden zeer.

9 En Abimelech riep Abraham, en zei tot hem: Wat hebt u ons gedaan? en wat heb ik tegen u gezondigd, dat u over mij en over mijn koninkrijk [25]een grote zonde gebracht hebt? u hebt daden met mij gedaan, [26]die niet zouden gedaan worden.

10 Verder zei Abimelech tot Abraham: [27]Wat hebt u gezien, dat u deze zaak gedaan hebt?

11 En Abraham zei: Want [28]ik dacht: [29]alleen is de vrees voor God in deze plaats niet, zodat zij mij vanwege [30]mijn huisvrouw zullen doden.

12 En ook is zij werkelijk mijn zus; [31]zij is van mijn vader dochter, maar niet van mijn moeder dochter; en zij is mij tot vrouw geworden.

13 En het is gebeurd, als God mij uit het huis van mijn vader [32]deed dwalen, zo sprak ik tot haar: Dit zij uw goedertierenheid, die u bij mij doen zult; [33]aan alle plaatsen waar wij komen zullen, [b]zeg van mij: Hij is mijn broer!

14 [34]Toen nam Abimelech schapen en runderen, ook dienaren en dienaressen, en gaf die aan Abraham; en hij gaf hem Sara zijn huisvrouw weer.

15 En Abimelech zei: Zie, mijn land is [35]voor uw aangezicht; woon, waar het goed is in uw ogen.

16 En tot Sara zei hij: Zie, ik heb [36]uw broer [37]duizend zilverlingen gegeven; zie, hij [38]zij u een deksel van de ogen, allen, die met u zijn, ja, bij [39]alle, [40]en wees geleerd.

17 En [41]Abraham bad tot God; en God [42]genas Abimelech, en zijn huisvrouw, en zijn dienaressen, [43]zodat zij baarden.

18 Want YHWH had al de baarmoeders van het huis van [44]Abimelech geheel toegesloten, [45]vanwege Sara, Abrahams huisvrouw.

HOOFDSTUK XXI

Izak wordt volgens Gods belofte geboren en besneden, vs. 1. Abraham houdt een groot feestmaal bij Izaks spening, 8. Ismaël bespot het feest, en wordt met zijn moeder Hagar, op verzoek van Sara en met Gods goedkeuring, weggestuurd, 9. Hagar dwaalt rond in de woestijn en Ismaël dreigt van dorst om te komen, 15, maar God grijpt in en troost Hagar, 17. Ismaël groeit op en trouwt, 20. Abimelech sluit een verbond met Abraham te Berseba, 22. Abraham dient en dankt YHWH, 33.

De geboorte van Izak

EN YHWH [1]bezocht Sara, [a]zoals Hij gezegd had; en YHWH deed aan Sara, zoals Hij gesproken had.

21 Versta, raadsheren, officieren en voornaamste hovelingen. Zo 1 Kon. 1:2, en 1 Kon. 10:5; 2 Kon. 6:8; 2 Kron. 24:25.

22 Of: *zaken*; t.w. die hem in de droom waren wedervaren. Zo ook onder, vs. 10, en Gen. 24:66, enz.

23 *voor hun:* D.i. dat zij die hoorden.

24 Als hebbende ten dienste van hun koning het nemen van Sara gevorderd. Verg. boven Gen. 12:15.

25 *een grote:* D.i. u zoudt, door uw onbedachtzaamheid, de grote zonde van het overspel en de straf daarvan over ons allen gebracht hebben. Het is opmerkelijk in deze heidense koning, dat hij het overspel, zelfs in de tijd [vóór de wet] gehouden heeft voor zulk een gruwelijke zonde, dat ook zijn gehele koninkrijk zijnenthalve daarom zou hebben moeten lijden. Zie onder Gen. 38:24; Lev. 20:10; Deut. 22:22; 2 Sam. 12:5; 10,11; Jer. 29:22, 29:23; Ez. 16:38, 16:40, en Ez. 23:45, 23:47; Joh. 8:5.

26 die niet: D.i. die ongeoorloofd en onbetamelijk zijn. Zie dezelfde manier van spreken onder Gen. 34:7; Lev. 4:2, 4:13.

27 *Wat hebt:* Of: *wat hebt u ingezien, of opgemerkt, dat u bewogen heeft om dit te doen?*

28 ik dacht: Hebr.: ik zei, d.i. ik dacht. Aldus wordt zeggen voor denken genomen; Ex. 2:14; Joz. 22:34; 1 Kon. 5:5; 2 Kron. 2:1; Jes. 8:12; Hand. 7:28.

29 *alleen is:* Hij schijnt te willen zeggen: hier is wel een schone landstreek en alle overvloed, maar alleen ontbreekt de vrees voor God. And. zekerlijk is, enz.

30 Hebr.: *om de zaak van mijns huisvrouw*.

31 zij is: Zie boven Gen. 11:29.

32 *deed dwalen:* Hoewel de naam van God ELOHIM (אֱלֹהִים), die in het getal van velen staat, gewoonlijk gevoegd wordt bij een woord, dat in het eenvoudig staat, dat betekent de enigheid van het Goddelijk wezen, nochtans wordt het hier gevoegd bij een woord, dat ook in het getal van velen staat, om [zoals sommige geleerden oordelen] te betekenen de drievuldigheid van de personen, Hebr.: als mij ELOHIM deden dwalen. Zie dergelijke manier van spreken, onder Gen. 35:7; Joz. 24:19; 2 Sam. 7:23; Ps. 58:12; Jer. 10:10.

33 *aan alle:* Hiermede schijnt Abraham te willen zeggen dat hij, uit zijn vaders huis trekkende, vermoedde dat hij geen vrees voor God vinden zou bij enige volken, tot welke hij zou komen; zodat die van Gerar dit zich in het bijzonder niet hadden aan te trekken.

– *b* boven, Gen. 12:13.

34 *Toen nam:* Dit, en ook het voorafgaande en volgende, is een uitzonderlinge beleefdheid in een heidensen koning, voortgekomen uit Gods beleid en regering.

35 *voor uw:* D.i. voor u open en ten uwen beste. And. deed Farao, boven Gen. 12:19, 12:20. Zie boven, Gen. 12:13.

36 *uw broer:* Hiermede geeft hij Sara bedektelijk te verstaan, dat zij gelegenheid gegeven had tot dit kwaad, zeggende dat Abraham haar broer was.

37 *duizend zilverlingen:* Hebr.: *duizend zilvers*. D.i. naar het algemeen gevoelen, duizend zilveren sikkels, of zilverlingen. En zo er tweeërlei sikkels waren, de burgerlijke sikkel, bedragende wat meer dan een oord (een vierde deel van een rijksdaalder); de ander, van het heiligdom, wegende dubbel zoveel; zo wordt gemeend dat hier gemeente of burgerlijke sikkels te verstaan zijn; makende deze duizend zilverlingen weinig meer dan de som van 250 rijksdaalders.

38 zij u: D.i. beken na deze vrij dat hij uw echte man is, en dek uw aangezicht, tot een teken dat u getrouwd bent, en dat hij daarom een schut en scherm van uw kuisheid is. Zie van dit dekken van het aangezicht van de vrouwen, onder Gen. 24:65, en 1 Kor. 11:10. Anders: het zij u tot een deksel, enz., t.w. het geld zij u gegeven om zulk een deksel te kopen.

39 D.i. niet alleen, die bij u verkeren, maar ook bij de vreemden.

40 en wees: D.i. wees geleerd en gewaarschuwd, om hierna voorzichtiger te zijn; of, en dit alles opdat u geleerd bent. Sommigen nemen dit, gelijk Mozes' woorden, aldus: zo werd zij bestraft.

41 Zie boven, vs. 7.

42 Zodat hij niet stierf aan de ziekte, gelijk God YHWH hem bedreigd had, vs. 3, 20:7.

43 D.i. baren konden. Zie het volgende vers, vs. 18.

44 Hebr.: *toesluitende toegesloten voor alle baarmoeder, d.*i. Hij had haar onvruchtbaar gemaakt. Zie deze manier van spreken 1 Sam. 1:5, 1:6; daarentegen betekent de opening van de baarmoeder, de gave van de vruchtbaarheid, ond Gen. 29:31.

45 ter oorzake: Hebr.: om de zaak van Sara.

1 God bezoekt op tweeërlei wijze: òf met enige bijzondere weldaad en vervulling van zijn belofte, als onder Gen. 50:24; Ex. 4:31; Ruth 1:6; Ps. 8:5, gelijk het woord hier ook genomen wordt; òf met uitvoering van dreigementen en straffen, Ex. 20:5; Deut. 5:9; Ps. 59:6; Jes. 27:1.

– *a* boven, Gen. 17:19; boven, Gen. 18:10.

2 [b]En Sara werd zwanger, en baarde Abraham een zoon [2]in zijn ouderdom, [3c]op de vastgestelde tijd, die hem God gezegd had.

3 En Abraham [4]noemde de naam van zijn zoon, die hem geboren was, die hem Sara gebaard had, Izak.

4 En Abraham besneed zijn zoon Izak, [5]zijnde acht dagen oud, [d]zoals hem God geboden had.

5 En Abraham was honderd jaar oud, als hem Izak zijn zoon geboren werd.

6 En Sara zei: God heeft mij een [6]lachen gemaakt; al die het hoort, [7]zal met mij lachen.

7 Verder zei zij: Wie zou Abraham gezegd hebben: Sara heeft [8]zonen gezoogd? want ik heb een zoon gebaard in zijn ouderdom.

8 En het kind werd groot, en werd gespeend; toen maakte Abraham een grote maaltijd op de dag, als Izak gespeend werd.

Hagar en Ismaël weggezonden

9 En Sara zag de zoon van Hagar, de Egyptische, die zij Abraham gebaard had, [9]spottende.

10 En zij zei tot Abraham: [e]Drijf deze dienstmaagd en haar zoon uit; want de zoon van deze dienstmaagd zal met mijn zoon, met Izak, [10]niet erven.

11 En dit woord [11]was zeer kwaad in Abrahams ogen, vanwege zijn zoon.

12 Maar [12]God zei tot Abraham: Laat het niet kwaad zijn in uw ogen, over de jongen, en over uw dienstmaagd; [13]al wat Sara tot u zal zeggen, hoor naar haar stem; [f]want in [14]Izak zal uw zaad [15]genoemd worden.

13 [g]Maar Ik zal ook de zoon van deze dienstmaagd [16]tot een volk stellen, [17]omdat hij uw zaad is.

14 Toen stond Abraham vroeg in de morgen op, en nam [18]brood, en een fles water, en gaf ze aan Hagar, die leggende op haar schouder; ook gaf hij haar het [19]kind, en zond haar weg. En zij ging voort, en dwaalde [20]in de woestijn Ber-seba.

15 Als nu het water van de fles uit was, [21]zo wierp zij het kind [22]onder één van de struiken.

16 En zij ging en zette zich tegenover, afgaande [23]zo verre, als die met de boog schieten; want zij zei: [24]Dat ik het kind niet zie sterven; en zij zat tegenover, en hief haar stem op, en huilde.

17 En God hoorde de stem [25]van de jongen; en de Engel van God riep Hagar toe uit de hemel, en zei tot haar: Wat is u, Hagar? Vrees niet; want God heeft naar van de jongen stem gehoord, [26]ter plaatse, waar hij is.

18 Sta op, hef de jongen op, en houd hem vast met uw hand; [h]want Ik zal hem tot een groot volk stellen.

19 En [27]God opende haar ogen, dat zij een waterput zag; en zij ging, en vulde de fles met water, en gaf de jongen te drinken.

20 En [28]God was met de jongen; en hij werd groot, en hij woonde in de woestijn, en werd [29]een boogschutter.

– *b* Galat. 4:23; Hebr. 11:11.

2 *in zijn:* And. voor zijn ouderdom, en zo ook vs. 7.

3 ter gezetter: Zie boven, Gen. 18:10, 18:14.

– *c* boven, Gen. 18:10; idem v. 14.

4 Maar het bevel van de Heer, boven Gen. 17:19. Zie daar de aant.

5 Hebr.: *een zoon van acht dagen*. Zo in het volgende vs. vs. 6.

– *d* boven, Gen. 17:10.

6 *lachen gemaakt:* Eensdeels van de verwondering over de zeldzaamheid van deze zaak; anderdeels van de vreugde, omdat velen zich over deze weldaad Gods verblijden zullen.

7 *zal met:* D.i. zich met mij verblijden, Luk. 1:58.

8 D.i. een zoon, zijnde het getal van velen naar het gebruik van de Heilige Schrift, voor het getal van een somtijds genomen; zoals onder Gen. 46:7, 46:23; Num. 20:8.

9 Zonder twijfel de spot daarmede drijvende, dat men zoveel werk van Izak maakte, die lang na hem geboren was. Deze bespotting is uit zulke bitterheid gesproten, dat de apostel haar noemt vervolging, Gal. 4:29.

– *e* Galat. 4:30.

10 niet erven: Hieruit is af te nemen dat Ismaël zonder twijfel door insteking van zijn moeder, mee gewag gemaakt heeft van het recht van de eerstgeboorte en beërving van de goederen. En hierom is Sara zozeer verstoord geweest, zowel tegen de moeder als tegen de zoon.

11 *was zeer:* D.i. misviel hem zeer, om de liefde, die bij zijn zoon Ismaël toedroeg, en om de belofte, die hij van God voor hem gekregen had; boven Gen. 17:18, 17:20. Kwaad, wordt gezegd, in iemands ogen te zijn, wat hem mishaagt en onaangenaam is; zo in het volgende vs. vs. 12 en onder Gen. 28:8; Ex. 21:8; Num. 11:10.

12 T.w. 's nachts, vs. 14.

13 *al wat:* Wat betreft deze zaak van Ismaël en Hagar.

– *f* Rom. 9:7; Hebr. 11:18.

14 D.i. Gods volk, waarbij het verbond Gods zal berusten, en in het bijzonder de Messias, zullen niet voortkomen van Ismaël, maar van Izak; en ook die alleen zullen het ware geslacht van Abraham zijn; niet die naar de natuur vleselijk uit hem zullen voortkomen, gelijk Ismaël; maar die door de genade en kracht van de geestelijke belofte zijn kinderen zullen zijn, gelijk Izak; zie Rom. 9:6, 9:7, 9:7.

15 Anders: *geroepen worden*.

– *g* boven, Gen. 16:10; boven, Gen. 17:20.

16 *tot een:* Zie boven, Gen. 16:10, en Gen. 17:20.

17 *omdat hij:* D.i. omdat hij uw zoon is, en dat hij van u afkomstig is.

18 Versta door brood en water, alles wat tot deze reis nodig was.

19 T.w. Ismaël, boven genoemd jongen, vs. 12, en ond. vs. 17. De geestelijke beduiding van deze gehele zaak, zie Gal. 4:23, 4:24, enz.

20 *in de:* Gelegen op de zuidelijke grens van Palestina, niet ver van Gerar, en op deze tijd aldus nog niet genoemd, maar daarna, toen de koning Abimelech omtrent die plaats met Abraham een verbond heeft gemaakt. Zie onder, vs. 31.

21 Als hij niet langer kunnende aan haar hand gaan, en te groot zijnde om door Hagar te kunnen gedragen worden; want hij was nu omtrent 17 jaren oud. Zie ond. vs. 18.

22 T.w. om bevrijd te zijn tegen de hitte van de zon, opdat het in stilte onder de schaduw zijn geest, zoals zij meende, mocht geven.

23 zo ver: Zover als een boogschutter afgaat van zijn perk; of omtrent een boogschot.

24 Dat ik: Hebr.: dat ik niet zie, als het kind sterft, of het sterven van het kind.

25 *van de:* Die ontwijfelbaar niet minder dan de moeder, in deze droevige staat zijnde, gehuild heeft.

26 *ter plaatse:* Hebr.: *in hetwelk, of in hetgeen waar hij is*.

– *h* boven, Gen. 16:10; boven, Gen. 17:20.

27 Niet dat zij tevoren niet zag, maar dat God haar ogen zo bestuurd en gehouden heeft, dat zij die put niet bemerkte. Verg. Luk. 24:31.

28 *God was:* God was hem gunstig, en zegende hem naar de inhoud van zijn belofte, zoveel het tijdelijke betreft. Verg. ond. de aant. op vs. 22.

29 *een boogschutter:* Hebr.: *een schietende boogschutter*. D.i. een kloek jager en krijgsman. Zie boven, Gen. 16:12.

21 En hij woonde in de woestijn [30]Paran; [31]en zijn moeder nam hem een vrouw uit Egypteland.

Het verbond te Berséba

22 In die [32]tijd gebeurde het, dat [33]Abimelech, en ook Pichol, zijn krijgsoverste, tot Abraham sprak, zeggende: [34]God is met u in alles, wat u doet.

23 Zo zweer mij nu hier bij God: [35]Zo u mij, of mijn zoon, of mijn neef [36]liegen zult! naar de goedertierenheid, die ik bij u gedaan heb, [i]zult u doen bij mij, en bij het land, waarin u als vreemdeling verkeert.

24 En Abraham zei: Ik zal zweren.

25 En [37]Abraham berispte Abimelech [38]vanwege een waterput, die Abimelechs knechten met geweld genomen hadden.

26 Toen zei Abimelech: Ik heb niet geweten, wie dit [39]gedaan heeft; en ook hebt u het mij niet aangezegd, en ik heb er ook niet van gehoord, dan vandaag.

27 En [40]Abraham nam schapen en runderen, en gaf die aan Abimelech; en die beiden [41]maakten een verbond.

28 Maar Abraham stelde zeven ooilammeren van de [42]kudde apart.

29 Zo zei Abimelech tot Abraham: Wat zullen hier deze zeven ooilammeren, die u bijzonder gesteld hebt?

30 En hij zei: Dat u de zeven ooilammeren van mijn hand nemen zult, opdat het mij tot een getuigenis zij, dat ik deze put [43]gegraven heb.

31 Daarom noemde men die plaats [44]Ber-seba, omdat die beiden daar gezworen hadden.

32 Zo maakten zij een verbond te Ber-seba. Daarna stond Abimelech op, en Pichol, zijn krijgsoverste, en zij keerden opnieuw [45]naar het land van de Filistijnen.

33 En [46]hij plantte een bos in Ber-seba, [k]en [47]riep daar de Naam van YHWH, [48]van de eeuwige God, aan.

34 En Abraham woonde als vreemdeling [49]vele dagen in het land van de Filistijnen.

HOOFDSTUK XXII

God stelt Abraham op de proef door hem te bevelen zijn zoon Izak te offeren, vs. 1. Abraham gehoorzaamt en staat op het punt Izak te slachten, 3, maar wordt door God vanuit de hemel tegengehouden, hoog geprezen en vereerd met hernieuwing van de beloften en Gods eed, 11. Abraham ontvangt goed nieuws over het welzijn en de nakomelingen van zijn broer Nahor, 20.

De beproeving van Abraham

EN [1]het gebeurde na deze dingen, dat God Abraham [2]verzocht; en Hij zei tot hem: Abraham! En hij zei: [3]Zie, hier ben ik!

2 En Hij zei: [4]Neem nu uw zoon, [a]uw enige, die u liefhebt, Izak, en ga heen naar [5]het land Moria,

30 Zie bov. Gen. 14:6.

31 en zijn: Merk hier op het recht van de ouders over de kinderen in huwelijkszaken, ja zelfs van de moeder alleen. Verg. ond. Gen. 24:3, 24:4, enz.

32 ter zelfder tijd: D.i. omtrent de tijd van de maaltijd, hier tevoren vermeld, en van de uitzetting van Hagar en haar zoon.

33 Koning te Gerar, van wie boven Gen. 20:2 gesproken wordt.

34 *God is:* God de Heer is met de zijnen niet alleen door lichamelijk, maar ook door geestelijke zegeningen, hoewel Abimelech en Pichol eigenlijk hun ogen op de lichamelijke en tijdelijke zegen geslagen hadden. Zie deze manier van spreken ond. Gen. 39:3; Joz. 3:7, en Joz. 7:12; 2 Kron. 1:1.

35 Versta hierdoor: dat u wee of straf wedervaren moet, of God doe u dit of dat. Zie bov. Gen. 14:23.

36 Of bedriegelijk spreken, of handelen zult met mij.

– *i* boven, Gen. 14:23.

37 Eer Abraham zweert, wil hij alle achterdocht wegnemen.

38 ter oorzake: Aangezien hij hem gegraven had, en door de dorheid van het land het water zeer moeilijk te bekomen, en daarom hoog nodig en van grote waarde was. Verg. onder, Gen. 26:19, 26:20, 26:21, enz. Richt. 1:15.

39 Hebr.: *woord, zaak, ding*.

40 *Abraham nam:* T.w. tot een bewijs, 1, dat hij de koning dankbaar was voor de vriendschap van hem ontvangen; 2. dat hij het antwoord van de koning aannam, wat betreft de put; 3. dat hij hem en de zijnen beloofde getrouw te wezen.

41 Hebr.: *sneden, hieuwen*. Zie boven Gen. 15:18.

42 Hebr.: *hier alleen*; zo vs. 29.

43 En dat hij dienvolgens mij en de mijnen wettelijk toekomt. Abrahams zorg is niet tevergeefs geweest. Zie onder Gen. 26:15.

44 Welke naam hier en boven, vs. 14, aan deze plaats en het omliggende land toegeschreven wordt; maar onder, Gen. 26:33, een stad in die landstreek gelegen, die daarna de stam van Juda toegeëigend is; Joz. 15:28; 1 Kon. 19:3; maar door de stam van Simeon bewoond; Joz. 19:2, en is geweest de zuidpale van het land Kanaän, gelijk Dan de noordpale; 2 Sam. 17:11, en 2 Sam. 24:2.

45 *naar het land van de Filistijnen:* Versta naar Gerar, niet ver van deze plaats gelegen.

46 hij plantte: Te weten, Abraham.

– *k* boven, Gen. 4:26.

47 Ontvangen hebbende nieuwe oorzaak tot dankbaarheid, heeft hij de openbare Godsdienst daar gepleegd, zie boven Gen. 4:26.

48 van de eeuwigen Gods: Hebr.: van de God van de eeuwigheid.

49 *vele dagen:* D.i. langen tijd, aangezien hem de Heer hier zekerheid en rust verleende.

1 het geschiedde: Nadat Abraham zoveel beloften ontvangen had, ja zelfs van de geboorte van de Messias, van welke er geen konden vervuld worden, als Izak zonder zaad ware gestorven, zo heeft de Heer Abraham aldus willen beproeven, alsof Hij al de voorgemelde beloften had willen vernietigen.

2 God verzoekt de zijnen, als Hij een proef neemt van hun zwakheid of deugd, om door derzelver openbaring hen te vernederen of te verheerlijken. Zie Deut. 8:2, en Deut. 13:3; Richt. 2:22; 2 Kron. 32:21; Ps. 139:23, 139:24. Wat Abraham betreft, God kende hem volkomen, maar wilde zijn sterk geloof en ongeveinsde gehoorzaamheid op een bijzondere wijze, tot zijn eer, en ook van Abraham en van zijn gehele kerk, ten beste openbaren. Zie onder vs. 16, 22:17.

3 Hebr. Zie ik, t.w. ben hier. Een manier van spreken, dengenen eigen, die, geroepen zijnde, bereid zijn om aan te horen wat hun voorgehouden wordt. Zie onder vs. 7, 22:11, en Gen 27:1; 1 Sam. 3:4, 3:6, enz.

4 *Neem nu uw zoon:* Elk woord kon het hart van de vader doorsnijden. Dit en wat onder vs. 6, 22:9, 22:10, verhaald wordt, kan ons enigszins afbeelden het genadewerk Gods, die zijn eigen, welbeminden Zoon niet gespaard, maar voor ons allen overgeven heeft, om onze zonden te dragen op het hout; Rom. 8:32; 1 Petr. 2:24.

– *a* Hebr. 11:17.

5 *het land Moria:* Zo, naar het algemeen gevoelen genoemd naar de uitkomst van deze verzoeking. Zie onder, vs. 14, met de aant. Dit is het land, waarin Jeruzalem gelegen en de tempel op de berg Moria gebouwd is, 1 Kron. 22:1; 2 Kron. 3:1, ter zijde van de berg Zion, omtrent drie dagreizen van Berseba. Zie onder, vs. 4.

en [6]offer hem daar tot een [7]brandoffer, op één van de bergen, die Ik u zeggen zal.

3 Toen [8]stond Abraham vroeg in de morgen op, en zadelde zijn ezel, en nam twee van zijn jongeren met zich, en Izak zijn zoon; en hij kloofde [9]hout tot het brandoffer, en maakte zich op, en ging naar de plaats, die God hem gezegd had.

4 [10]Aan de derde dag, toen hief Abraham zijn ogen op, en zag die plaats van verre.

5 En Abraham zei tot zijn jongeren: Blijf u hier met de ezel, en ik en de [11]jongen zullen heengaan tot daar; als wij [12]aangebeden zullen hebben, [13]dan zullen wij tot u terugkeren.

6 [14]En Abraham nam het hout van het brandoffer, en legde het op Izak, zijn zoon; en hij nam het vuur en het mes in zijn hand, en zij beiden gingen samen.

7 Toen sprak Izak tot Abraham, zijn vader, en zei: [15]Mijn vader! En hij zei: Zie, hier ben ik, mijn zoon! En hij zei: Zie het vuur en het hout; maar waar is het lam tot het brandoffer?

8 En Abraham zei: God zal Zichzelf een lam als brandoffer [16]voorzien, mijn zoon! Zo gingen zij beiden samen.

9 En zij kwamen ter plaatse, die hem God gezegd had; en Abraham bouwde daar een altaar, en hij stelde op het hout, en [17]bond zijn zoon Izak, en [b]legde hem op het altaar boven op het hout.

10 En Abraham strekte zijn hand uit, en nam het mes om zijn zoon [18]te slachten.

11 Maar de [19]Engel van YHWH riep tot hem van de hemel, en zei: [20]Abraham, Abraham! En hij zei: Zie, hier ben ik!

12 Toen zei Hij: [21]Strek uw hand niet uit aan de jongen, en doe hem niets! want [22]nu weet Ik, dat u God vrezende bent, en uw zoon, uw enige, [23]van Mij niet hebt onthouden.

13 Toen hief Abraham zijn ogen op, en zag om, en ziet, [24]achter was een ram [25]in de verwarde struiken vast met zijn hoornen; en Abraham ging, en nam die ram, en offerde hem als brandoffer in de plaats van zijn zoon.

14 En [26]Abraham noemde de naam van die plaats: De [27]YHWH zal het voorzien! Waarom vandaag de dag gezegd wordt: [28]Op de berg van YHWH zal het voorzien worden!

15 Toen riep de Engel van YHWH tot Abraham voor de tweede keer van de hemel;

6 *offer hem:* D.i. dood hem eerst met uw eigen hand, en verbrand daarna het dode lichaam tot as toe; gelijk men doet met de beesten, die ten brandoffer geëigend zijn; Lev. 6:9, 6:10, enz. Dit bevel was door geen natuurlijk vernuft, maar alleen door het geloof, met Gods belofte en Abrahams vaderlijken plicht en genegenheid tot zijn enige zoon overeen te brengen; maar van Gods verborgen raad en voornemen in dit bevel; zie op vs. 1 en onder vs. 12.

7 Zie de aantekening boven Gen. 8:20.

8 *stond Abraham van de morgen vroeg op:* Abraham is meteen voortvarend, overwinnende vlees en bloed, en vastelijk gelovende dat God, niettegenstaande dit alles, zijn beloften zou volbrengen, als machtig zijnde om hem Izak uit de doden weer te geven, dat ook naar gelijkenis geschied is, gelijk de apostel betuigt, Hebr. 11:19.

9 *hout tot het brandoffer:* Hebr.: *houten van het brandoffer*.

10 *Aan de derden dag:* Deze verheid van plaats en reis van omtrent drie dagen, diende tot klaarder openbaring van Abrahams zonderlinge bestendigheid.

11 Dit woord wordt niet alleen op de kleine kinderen toegepast, maar ook op de volwassenen, gelijk Abrahams gewapende knechten, boven, Gen. 14:14, 14:24; idem, op de jonkman Sichem, die Dina verkrachtte, ond. Gen. 34:19; Jozef, toen hij Farao's dromen uitlegde, ond. Gen. 41:12; Jozua, toen hij Mozes diende, Ex. 33:1; Absalom, toen hij zijn vader oorlog aandeed, 2 Sam. 18:29, en hier op Izak en Abrahams knechten; verg. het volgende vers vs. 6.

12 Zie ond. Gen. 24:26.

13 dan zullen wij tot u terugkeren: Hoewel het voornemen van Abraham was zijn zoon te offeren, en hem de uitkomst van dit werk specialijk onbekend was, nochtans geloofde hij dat God zijn zoon hem wedergeven kon; en zo heeft hij onwetend wat toekomstig was voorzegd.

14 En Abraham nam het hout: Hoewel het onzeker is hoe oud Izak in deze tijd was [enige menen vijf en twintig jaren, anderen minder, anderen meer] nochtans is hieruit af te nemen dat hij tamelijk oud was, omdat hij het hout, waarmee de ezel was beladen geweest, heeft kunnen dragen op het gebergte. Zie boven vs. 5.

15 *Mijn vader:* De liefelijke woorden van Izak zouden Abraham naar het vlees wel veel hebben kunnen hinderen, maar door de Geest van de Heer verwekten zij in hem meerder vertrouwen van een goede uitkomst, gelijk zijn antwoord getuigt.

16 Hebr.: *zien*. Verg. onder vs. 14.

17 *bond zijn zoon Izak:* Gelijk de beesten ter offerande aan hun vier voeten gebonden worden, zo heeft Abraham zijn zoon Izak aan handen en voeten gebonden, zoals enige menen, omdat het Hebreeuwse woord, van de offeranden gebruikt zijnde, zulks dikwijls betekent. Merk hier de bijzondere volharding en gehoorzaamheid van Izak, die zonder twijfel door zijn vader daartoe tevoren was overreed.

– *b* Jak. 2:21.

18 *te slachten:* Anders: *de keel af te snijden*.

19 *Engel van YHWH:* Versta, de Zoon van God, blijkende uit het einde van vs. 12 en het gehele vervolg van deze historie. Verg. Gen. 18:1, 18:17, 18:22, en Gen. 19:18, 19:19, 19:21, 19:24.

20 *Abraham, Abraham:* De naam wordt verdubbeld, omdat de zaak haast vereiste, omdat Abraham bezig was om het mes aan de keel te brengen en de snede te geven.

21 *Strek uw hand niet uit:* Door dit bevel openbaart nu God zijn verborgen raad en voornemen in deze verzoeking, dat Hij in het voorgaande bevel, vs. 2, niet gedaan had.

22 *nu weet Ik:* Menselijker wijze van God gesproken, gelijk vs. 1, want Abrahams godvruchtigheid was God tevoren genoeg bekend, maar Hij wordt gezegd nu daarvan kennis te hebben, omdat Hij haar door deze verzoeking aan zijn gehele kerk ten volle bekend had gemaakt. Zo wordt het Hebreeuwse woord genomen Ps. 139:23. Beproef mij en ken mijn gedachten. Want tevoren had hij gezegd vs. 2: U verstaat mijn gedachten van verre.

23 *van Mij:* Hieruit blijkt dat het God zelf is, die hier spreekt.

24 *achter was een ram:* Het schijnt dat de engel Abraham van achteren geroepen heeft, zodat hij, omziende, meteen de ram gezien heeft; verstaande meteen door Gods ingeven, dat hij die in de plaats van zijn zoon zou slachten.

25 *in de verwarde struiken:* T.w. van een haag of doornbos.

26 Vergelijkende zijn vertrouwen vs. 8, met deze uitkomst.

27 Versta, dat de berg Moria de naam heeft van het antwoord, dat Abraham zijn zoon gaf, vs. 8, gelijk ook het woord Moria schier hetzelfde betekent; d.i. het gezicht van God.

28 *Op de berg van YHWH zal het voorzien worden:* Een spreekwoord, gebruikt van degenen, die in de uiterste nood zijnde, en geen menselijke uitkomst ziende, zich op de trouwe voorzienigheid Gods verlieten.

16 En zei: [c]Ik [29][d]zweer bij Mijzelf, spreekt YHWH; daarom dat u [30]deze zaak gedaan hebt, en uw zoon, uw enige, niet onthouden hebt;

17 [31]Voorzeker zal Ik u enorm zegenen, en uw zaad zeer vermenigvuldigen, als de sterren van de hemel, en als het zand, dat [32]aan de oever van de zee is; [e]en uw zaad zal [33]de poort van zijn vijanden erfelijk bezitten.

18 En [34][f]in uw zaad [35]zullen gezegend worden [36]alle volken van de aarde, [37]aangezien u Mijn stem gehoorzaam geweest bent.

19 Toen keerde Abraham weer tot zijn jongeren, en zij maakten zich op, en zij gingen samen naar [38]Ber-seba; en Abraham woonde te Ber-seba.

De nakomelingen van Nahor

20 En het gebeurde na deze dingen, dat men Abraham boodschapte, zeggende: [39]Zie, Milka heeft ook Nahor, uw broer, zonen gebaard:

21 [40]Uz, zijn eerstgeborene, en [41]Buz, zijn broer, en Kemuël, de vader van [42]Aram,

22 En Chesed, en Hazo, en Pildas, en Jidlaf, en Bethuël;

23 (En Bethuël verwekte [43]Rebekka) deze acht baarde Milka aan Nahor, de broer van Abraham.

24 En zijn [44]bijvrouw, van wie de naam Reüma was, zij baarde ook Tebah, en Gaham, en Tahas, en [45]Maächa.

HOOFDSTUK XXIII

Sara sterft en wordt door Abraham beweend, vs. 1. Abraham koopt plechtig de akker van Efron de Hethiet, met de grot Machpela, als erfgrafplaats, 3, en begraaft daar zijn vrouw Sara, 19.

De dood en begrafenis van Sara

EN het leven van Sara was honderd zeven en twintig jaren; dit waren de jaren van het leven van Sara.

2 En Sara stierf te [1]Kiriath-arba, dat is [2]Hebron, in het land Kanaän; en Abraham [3]kwam om Sara [4]te beklagen, en haar te bewenen.

3 Daarna stond Abraham [5]op van het aangezicht van zijn dode, en hij sprak tot de [6]zonen van Heth, zeggende:

4 Ik ben een vreemdeling en inwoner bij u; [a]geef mij een erfbegrafenis bij u, [7]opdat ik mijn dode van voor mijn aangezicht begrave.

5 En de zonen van Heth antwoordden Abraham, zeggende tot hem:

6 Hoor ons, mijn heer! u bent [8]een vorst van God in het midden van ons; begraaf uw dode in

– *c* Lukas 1:73.

29 *bij Mijzelf:* Want Hij had geen meerdere, om bij te zweren; Hebr. 6:13. Zie ook Jer. 22:5. Elders zweert God bij zijn grote naam, Jer. 44:26; ook bij zijn ziel, Jer. 51:14; en bij zijn heiligheid, Amos 4:2. D.i. bij zichzelven. In het volgende: spreekt. Hebr. Neüm. Zie van dit woord Jer. 23:31.

– *d* Hebr. 6:13.

30 Versta hierdoor geen verdienende oorzaak van de volgende belofte, die ook tevoren Abraham gedaan was, maar de vrucht of het einde van de gehoorzaamheid Abrahams, die God uit genade met de vernieuwing van zijn belofte, en met deze zijn eed heeft willen vereren en belonen, tot meerdere versterking van het geloof Abrahams en van zijn gehele kerk; zie hiervan Hebr. 6:13, 6:14, 6:17, 6:18.

31 *Voorzeker zal Ik u grotelijks zegenen:* Hebr.: *zegenende zegenen, en vermenigvuldigende zal Ik vermenigvuldigen*.

32 *aan de oever van de zee:* Hebr.: *aan de lip van de zee*; zo onder, Gen. 41:4; Joz. 11:4, 1 Sam. 13:5.

– *e* onder, Gen. 24:60.

33 *de poort:* D.i. gebied, geweld, steden en landen, want bij de ouden is in de poort het gericht geweest, Deut. 21:19; en Deut. 22:15; Amos 5:12, 5:15; Zach. 8:16, idem, de sterkte van de steden. Zie Richt. 5:8; Ps. 147:13; Jes. 22:7; Ez. 21:22. Hierom zijn ook poorten de steden zelf, Deut. 22:15 en Deut. 18:6, ja de steden van een geheel land, Jer. 14:2. Dit is ten aanzien van het lichamelijke vervuld in Jozua, David, enz., maar voornamelijk en geestelijk in de Messias, Ps. 2:8, 2:9 en Ps. 110:1, 110:2, 110:3; Kol. 2:15, die zijn kerk en dienaren zijn overwinning deelachtig maakt; 1 Kor. 15:57; 2 Kor. 2:14 en 2 Kor. 10:5, 10:6.

34 *in uw zaad:* D.i. in Christus, die uit uw zaad naar het vlees voortkomen zal. Zie boven Gen. 12:3.

– *f* boven, Gen. 12:3; boven, Gen. 18:18; boven, Gen. 26:4; Hand. 3:25; Galat. 3:8.

35 *zullen gezegend worden:* Zie Hand. 3:25; Gal. 3:8, 3:16.

36 *alle volken van de aarde:* Niet alleen, die uit uw vlees zullen voortkomen, maar ook alle andere volken, die in uw zaad aan de Messias geloven zullen. Zie Gal. 3:29.

37 Zie vs. 16.

38 Zie boven, Gen. 21:31.

39 die met Abraham uit Ur van de Chaldeën niet was vertrokken naar het land Kanaän, maar had zich met ter woon begeven naar Mesopotamië. Zie boven, Gen. 11:29, 11:31, en Gen. 24:10.

40 Deze Uz, de zoon van Nahor, is van twee anderen van denzelfden naam te onderscheiden: de ene is geweest de zoon van Aram, Sems zoon, boven Gen. 10:23, de andere, de zoon van Dischan, de zoon van Seïr de Horiet, ond. Gen. 36:28.

41 Van deze menen sommigen dat Elihu de Buziet afkomstig is van welke men zie Job 32:2.

42 Zie van een anderen Aram, bov. Gen. 10:22. Men meent dat van beiden, of één van hen, het landschap Syrië Aram geheten wordt.

43 Hebr. Ribka (רִבְקָה), die naderhand aan Izak vertrouwd is; ond. Gen. 24.

44 Versta een zodanige vrouw, die wel tot voortteling van kinderen getrouwd werd, naar het misbruik van die tijd, maar evenwel werd genomen zonder bruidschat en huwelijkscontract, staande onder de wettelijke en principale huisvrouw; gelijk ook haar kinderen geen erfgenamen waren, maar werden met giften of legaten uitgezet; bov. Gen. 21:14, 21:15 en Gen. 25:6. Het Hebreeuwse woord betekent een gedeelde of halve vrouw.

45 Dit schijnt hier de naam van een man te zijn; alsook 2 Sam. 10:6, de naam van zekeren koning. Aldus was ook genoemd de moeder van de koning Asa, 1 Kon. 15:13.

1 Anders: *in de stad Arba*. Sommigen houden deze naam gekomen te zijn van een reus, bouwer van deze stad. Zie Joz. 14:15 en 15:13.

2 Een stad, die daarna in de stam van Juda geweest is, gelegen bij het eikenveld Mamre, waar Abraham langen tijd gewoond heeft. Zie verder boven, Gen. 13:18.

3 *kwam om:* T.w. in de tent van zijn vrouw. Zie boven Gen. 18:6, 18:9.

4 Dit gebruik is bij de vromen vanouds af geweest, om hun droefenis te verklaren in het algemeen over de ellende van alle mensen, en in het bijzonder over het tijdelijk verlies van hun vrienden, of enige uitnemende personen. Zie hiervan ond. Gen. 50:3; Deut. 34:8; 1 Sam. 25:1; 2 Sam. 3:32; Hand. 8:39, enz. Welk gebruik bijgelovig door de ongelovigen nagebootst is geweest. Zie Mark. 5:38, 5:39, enz.

5 Als een gelovig patriarch, zijn droefenis en rouw over Sara matigende, willende haar nu een eerlijke begrafenis in een vreemd land bezorgen.

6 Anders: *kinderen*; zo ook vs. 5, 23:7, 23:10, 23:11, 23:16, 23:18, 23:20. D.i. tot de regenten, of voornaamsten van de Hethieten, die Kanaänieten waren, afkomstig van Heth, Chams kindskind. Zie boven, Gen. 10:15.

– *a* Hand. 7:5.

7 De begrafenis van de dode lichamen is van oude tijden af bij de mensen gebruikelijk geweest, gelijk hier blijkt, en uit het volgende vers vs. 5, omdat de natuur leert, dat men het ene deel van de redelijke mens niet behoort weg te werpen tot ontering en schending en de religie ons vermaant hetzelfde te bewaren en op te sluiten tegen de dag van de opstanding uit de doden. Zie onder Gen. 50:5, 50:6; Num. 33:4; Deut. 21:23; Job 5:26.

8 *een vorst Gods:* D.i. met wie God is, gelijk bov. Gen. 21:22, of een prins Gods, d.i. een voortreffelijk heer en vorst. Zie boven Gen. 13:10.

[9]het beste van onze graven; niemand van ons zal zijn graf voor u weren, dat u uw dode niet zou begraven.

7 Toen stond Abraham op, en boog zich neer voor het volk van het land, voor de zonen van Heth;

8 En hij sprak met hen, zeggende: [10]Is het met uw wil, dat ik mijn dode begrave van voor mijn aangezicht; zo hoort mij, en spreekt voor mij bij Efron, de zoon [11]van Zohar,

9 Dat hij mij geve de grot [12]van Machpela, die hij heeft, die in het einde van zijn akker is, dat hij die mij om het [13]volle geld geve, tot een erfbegrafenis in het midden van u.

10 [14]Efron nu zat in het midden van de zonen van Heth; en Efron de Hethiet antwoordde Abraham, voor de oren van de zonen van Heth, van al degenen, die ter poorte [15]van zijn [16]stad ingingen, zeggende:

11 Nee, mijn heer! hoor mij; de akker geef ik u; ook de grot, die daarin is, die geef ik u; voor de ogen van de zonen van mijn volk geef ik u die; begraaf uw dode.

12 Toen boog zich Abraham neer voor het aangezicht van het volk van het land;

13 En hij sprak tot Efron, voor de oren van het volk van het land, zeggende: Trouwens, [17]bent u het? lieve, hoor mij; [18]ik zal het geld van de akker geven; neem het van mij, zo zal ik mijn dode daar begraven.

14 En Efron antwoordde Abraham, zeggende tot hem:

15 Mijn heer! hoor mij; een land van vierhonderd [19]sikkels zilver, wat is dat tussen mij en tussen u? begraaf slechts uw dode.

16 En [b]Abraham luisterde naar Efron; en Abraham [20]woog Efron het geld, waarvan hij gesproken had voor de oren van de zonen van Heth, vierhonderd sikkels zilver, onder de koopman gangbaar.

17 [c]Zo werd de akker van Efron, die in Machpela was, dat tegenover Mamre lag, de akker en de grot, die daarin was, en al het geboomte, dat op de akker stond, dat rondom in zijn hele gebied was [21]gevestigd,

18 Aan Abraham tot een bezitting, voor de ogen van de zonen van Heth, bij allen, die tot [22]zijn stadspoort ingingen.

19 En daarna begroef Abraham zijn huisvrouw Sara in de grot van de akker van Machpela, [23]tegenover Mamre, dat is [24]Hebron, in [25]het land Kanaän.

20 Zo werd die akker, en de grot die daarin was, aan Abraham gevestigd tot een erfbegrafenis van de zonen van Heth.

HOOFDSTUK XXIV

Abraham is oud en rijk, laat zijn oudste knecht een eed afleggen en stuurt hem naar Mesopotamie, naar zijn familie, om een vrouw te halen voor zijn zoon Izak, vs. 1. De knecht vertrekt goed toegerust en voert de opdracht getrouw en godvrezend uit, 10, en door YHWH's wonderlijke leiding zeer voorspoedig: hij vindt al snel Rebekka, met volledige instemming van haar familie, 50. Hij reist met Rebekka terug en brengt haar bij Izak, 61, die haar ontvangt, trouwt en liefheeft, 66.

De zoektocht naar een vrouw voor Izak

ABRAHAM nu was [1]oud [2]en op dagen gekomen; en YHWH had Abraham in alles [3]gezegend.

2 Zo sprak Abraham tot zijn knecht, [4]de oudste van zijn huis, regerende over alles, wat hij had: [5a]Leg toch uw hand onder mijn heup,

9 D.i. in de beste, uitgelezenste van de graven. Verg. Jer. 22:7.

10 *Is het met uw wil:* Hebr.: *is het met uw ziel, of, zo het is met uw ziel.* Het woord ziel betekent dikwijls wil, beliefte, goedvinden, gelijk Deut. 21:14; 1 Kon. 19:3; 2 Kon. 9:15; Ps. 27:12 en Ps. 41:3, en Ps. 105:22.

11 Hebr.: Tsochar, een Hethiet, te onderscheiden van een Zohar die de zoon van Simeon was, ond. Gen. 46:10.

12 De eigennaam van deze akker, gelijk blijkt vs. 17, 23:19.

13 *volle geld:* Ten aanzien van de prijs van de akker, en van het gewicht van het geld.

14 Hij was niet alleen een burger onder de Hethieten, maar één van de voornaamsten onder hen, zittende in de vergadering voor welke Abraham verscheen. Aldus wordt het woord zitten genomen voor de staat van de publieke raden of regeerders van het volk; gelijk Ps. 119:23.

15 *zijn stad:* Of: *waar hij geboren was, gelijk Luk.* 2:3, 2:4, of waar hij woonde, gelijk onder Gen. 24:10; Matt. 9:1.

16 D.i. die burgers of inwoners van de stad waren. Zo onder, vs. 18. Verg. Gen. 34:24.

17 *bent u het:* Anders: *maar of lieve zo u het bent, enz.* T.w. de man van wie ik spreek, nl. Efron. Het schijnt dat Abraham hem kende bij naam maar niet van aangezicht, en dat Abraham niet geweten heeft dat Efron daar zat.

18 ik zal ... geven: Hebr.: ik heb gegeven, d.i. ik ben gereed om te geven.

19 De sikkel was een soort van munt, hebbende zijn naam van wegen; er waren tweeërlei, de algemene, wegende omtrent als een oord, of het vierde deel van een rijksdaalder; en de heilige, bedragende nog eens zoveel; zie boven Gen. 20:16, waar van de zilverling die van een prijs was gesproken is. Aldus bedroeg deze som weinig meer dan 100 rijksdaalders, zijnde hier van de algemene of burgerlijke sikkel gesproken.

– *b* onder, Gen. 50:13.

20 Eertijds woog men elkaar het geld toe, in het kopen en verkopen, gelijk men het nu elkaar toetelt.

– *c* Hand. 7:16.

21 Hebr.: *stond, of stond op*. D.i. kwam en verbleef aan Abraham. Als ook onder vs. 20.

22 Zie bov. vs. 10.

23 *tegenover Mamre:* Hebr.: *tegen het aangezicht Mamre*.

24 Zie bov. vs. 2.

25 *het land Kanaän:* Dat wel Abraham en zijn zaad door God gegeven was, om op zijn tijd erfelijk te bezitten, maar daar hij vooralsnog een vreemdeling daarin was, heeft hij gelijk ook andere gelovige voorvaders begeerd daarin begraven te worden, tot een teken dat zij geloofden de beloftenis Gods, van dit land te zullen bezitten, dat hun een pand was van het hemelse Kanaän.

1 Zie boven Gen. 18:11. Abraham was in deze tijd omtrent 140 jaren oud; want hij was honderd jaren oud toen Izak geboren werd, boven, Gen. 21:5; en Izak was 40 jaren oud, toen hij Rebekka trouwde; onder Gen. 25:20.

2 wel bedaagd: Hebr.: gaande in dagen; Zie deze manier van spreken boven, Gen. 18:11.

3 Zie bov. Gen. 12:2.

4 *de oudste:* Hebr.: *de ouden*. Versta de verzorger en opperknecht van zijn huisgezin, genoemd Eliëzer van Damascus. Zie boven, Gen. 15:2.

5 *Leg toch uw hand:* Een manier van doen, gebruikelijk in het eedzweren, dat de huisheer van zijn huisvolk vorderde, tot een teken van onderwerping en trouw. Zie ook onder Gen. 47:29. Anders heeft men ook in het zweren de handen opgeheven; boven, Gen. 14:22; Openb. 10:5.

– *a* onder, Gen. 47:29.

3 Opdat ik u doe zweren bij YHWH, de God van de hemel, en de God van de aarde, [b]dat u voor mijn zoon geen vrouw nemen zult van de dochters [6]van de Kanaänieten, onder wie ik woon;

4 Maar dat u naar [7]mijn land, en naar [8]mijn familie trekken, en voor mijn zoon Izak een vrouw nemen zult.

5 [9]En die knecht zei tot hem: Misschien zal die [10]vrouw mij niet willen [11]volgen in dit land; zal ik dan uw zoon [12]moeten terugbrengen in het land, waar u uitgetogen bent?

6 En Abraham zei tot hem: [13]Pas op dat u mijn zoon niet weer daarheen brengt!

7 [c]De YHWH, de God van de hemel, Die mij uit het huis van mijn vader en uit het land van mijn familie genomen heeft, en Die tot mij gesproken heeft, en Die mij gezworen heeft, zeggende: [d]Aan uw zaad zal Ik dit land geven! Die Zelf zal Zijn Engel voor uw aangezicht zenden, dat u voor mijn zoon van daar een vrouw neemt.

8 Maar als de vrouw u niet volgen wil, zo zult u [14]rein zijn van deze mijn eed; alleen breng mijn zoon daar niet weer heen.

9 Toen legde de knecht zijn hand onder de heup van Abraham, zijn heer, en hij zwoer hem over deze zaak.

10 En die knecht nam tien kamelen van de kamelen van zijn heer, en trok heen; en [15]al het goed van zijn heer was in zijn hand; en hij maakte zich op, en trok heen naar [16]Mesopotamië, naar de [17]stad van Nahor.

11 En hij [18]deed de kamelen neerknielen buiten de stad, bij een waterput, van de avondtijd, ten tijde, als de putsters uitkwamen.

12 En hij zei: YHWH! God van mijn heer [19]Abraham! doe [20]haar mij toch vandaag ontmoeten, en doe goedertierenheid bij Abraham, mijn heer.

13 Zie, ik sta bij de waterfontein, en de dochters van de mannen van deze stad zijn uitgaande om water te putten;

14 [21]Zo gebeure, dat dat meisje, tot wie ik zal zeggen: Neig toch uw kruik, dat ik drinke; en zij zal zeggen: Drink, en ik zal ook uw kamelen drenken; laat die het zijn, die U Uw knecht Izak [22]toegewezen hebt, en dat ik daaraan bekenne, dat U goedertierenheid bij mijn heer gedaan hebt.

De ontmoeting met Rebekka

15 En het gebeurde, voordat hij geëindigd had te spreken, ziet, zo kwam Rebekka uit, [e]die aan Bethuël geboren was, de zoon van Milka, de huisvrouw van Nahor, de broer van Abraham; en zij had haar kruik op haar schouder.

16 En dat meisje was zeer [23]knap qua uiterlijk, een maagd, en [24]geen man had haar bekend; en zij ging af naar de fontein, en vulde haar kruik, en ging op.

17 Toen liep die knecht haar tegemoet, en hij zei: Laat mij toch een beetje water uit uw kruik drinken.

18 En zij zei: Drink, mijn heer! en zij haastte zich en liet haar kruik neer op haar hand, en gaf hem te drinken.

19 Als zij nu voltooid had van hem drinken te geven, zei zij: Ik zal ook voor uw kamelen putten, totdat zij voltooid hebben te drinken.

20 En zij haastte zich, en goot haar kruik uit in de drinkbak, en liep weer naar de put om te putten, en zij putte voor al zijn kamelen.

– *b* onder, Gen. 28:1.

6 *van de Kanaänieten:* Hebr.: *van de Kanaänieters*. Zie van deze boven, Gen. 10:15, 10:16, etc. Van deze wilde Abraham voor zijn zonen geen vrouwen hebben, omdat zij geheel afgodisch, grote zondaren, en buiten het verbond met God waren. Vgl. onder, Gen. 28:1, 28:2, Ex. 34:16, Deut. 7:3, Joz. 23:12, Ezra 9:1, 9:2, 9:3, Neh. 13:23, 13:25, etc., 2 Kor. 6:14, 6:15. Van dit recht van de ouderen in de huwelijken van de kinderen in het algemeen, zie bov. Gen. 6:2 en Gen. 21:21.

7 *mijn land:* Abrahams vaderland was Ur van de Chaldeën, zijnde een gedeelte van het hele land, gelegen tussen de rivieren Eufraat en Tigris, waarin Mesopotamië, alwaar Nahor woonde, mee begrepen was.

8 *mijn familie:* Van die hij tijdingen ontvangen had, boven, Gen. 22:20. Deze waren wel door de bijwoning van afgodische ingezetenen ook met afgoderij besmet, als blijkt onder, Gen. 31:19, 31:30, 31:32, 31:35, en Joz. 24:2, maar niet zo gruwelijk vervallen in afgoderij en andere grove zonden gelijk de verworpene Kanaänieten. Zie Deut. 12:30, 12:31.

9 die knecht: Hier en in het vervolg blijkt de zonderlinge voorzichtigheid en godvruchtigheid van deze dienaar, die vóór het zweren de mening van zijn heer volkomenlijk begeert te verstaan.

10 Versta een jonge dochter, die Izaks vrouw zou worden.

11 Hebr.: *achter mij gaan*. Zo ond. vs. 8.

12 moeten wederbrengen: Hebr.: wederbrengende wederbrengen. Dit wordt gezegd niet ten aanzien van Izak, die daar nimmer geweest was, maar ten aanzien van Abraham, in wiens lenden Izak in die tijd besloten was.

13 Wacht u: Eensdeels, omdat God hem en zijn toekomstig zaad in dit land Kanaän, met belofte van dat te erven, uit Chaldeën geroepen had; anderdeels om het perijkel van afgoderij, waartoe Izak had mogen verleid worden. Hebr.: wordt bewaard, of behoed voor u.

– *c* boven, Gen. 12:1.

– *d* boven, Gen. 12:7; boven, Gen. 13:15; boven, Gen. 15:18; boven, Gen. 26:4; Ex. 32:13; Deut. 34:4; Hand. 7:5.

14 *rein zijn:* D.i. ontslagen en vrij of onschuldig zijn van de eed, die ik u opleg.

15 *het goed:* D.i. allerlei nodig en kostbaar goed nam hij met goedvinden van zijn heer mee, zo tot de reis, als tot verering, daar het in deze zaak dienstig zou wezen. Zie vs. 54.

16 Hebr.: Syrië van de twee rivieren, zo genoemd omdat het gelegen was tussen twee rivieren, Tigris aan het oosten, en Eufraat aan het westen. Zie van deze naam ook Deut. 23:4, Richt. 3:8.

17 *van Nahor:* D.i. waar Nahor woonde; zie boven Gen. 23:10. Versta de stad Haran, gelijk afgenomen wordt uit Gen. 28:10, en Gen. 29:4.

18 Om te rusten, of te pleisteren, zoals de gewoonte is van beesten wanneer zij vermoeid zijn.

19 *haar:* T.w. de jonge dochter, of ook, mijn begeerte.

20 Hebr.: *voor mijn aangezicht*.

21 Zo geschiede: Dit teken begeert hij niet uit mistrouwen of vermetelheid, maar uit een bijzonder vertrouwen, dat God in hem wrocht, die door zijn beleid dit alles zo geschikt had, gelijk de uitkomst zulks heeft bewezen, zoals in het volgende blijkt; zie dergelijke exempelen Richt. 6:17, 1 Sam. 14:9, 14:10.

22 Anders: *toegeschikt, of voorbereid*.

– *e* boven, Gen. 22:23.

23 Hebr.: *goed* (טוֹב); zie boven, Gen. 6:2.

24 *geen man had haar bekend:* Zie deze manier van spreken boven, Gen. 19:8.

21 En de man [25]ontzette zich over haar, [26]stilzwijgende, om te merken, of YHWH zijn weg voorspoedig gemaakt had, of niet.

22 En het gebeurde, als de kamelen voltooid hadden te drinken, dat die man een gouden [27]voorhoofdsiersel nam, waarvan het gewicht een halve sikkel was, [28][29]en twee [30]armringen [31]aan haar handen, waarvan het gewicht tien sikkels goud was.

23 [32]Want hij had gezegd: Wiens dochter bent u? geef het mij toch te kennen; is er in het huis van uw vader ook plaats voor ons, om te overnachten?

24 En zij had tot hem gezegd: [f]Ik ben de dochter van [33]Bethuël, de zoon van Milka, die zij Nahor gebaard heeft.

25 Verder had zij tot hem gezegd: Ook is er stro en veel voer bij ons, ook plaats om te overnachten.

26 Toen [34]neigde die man zijn hoofd, en [35]aanbad YHWH;

27 En hij zei: [36]Geloofd zij YHWH, de God van mijn heer Abraham, Die Zijn goedertierenheid en [37]waarheid niet nagelaten heeft [38]van mijn heer; [39]voor wat betreft mij, YHWH heeft mij op deze weg geleid, in het huis van mijn heer [40]broers.

28 En dat meisje liep, en gaf in het huis van haar moeder te kennen, zoals deze zaken waren.

29 En Rebekka had een broer, van wie de naam Laban was; en Laban liep tot die man naar buiten tot de fontein.

30 En het gebeurde, als hij dat voorhoofdsiersel gezien had, en de armringen aan de handen zijn zus; en als hij gehoord had de woorden zijn zus Rebekka, zeggende: Zo heeft die man tot mij gesproken, zo kwam hij tot die man, en ziet, hij stond bij de kamelen, bij de fontein.

31 En hij zei: Kom in, [41]u, gezegende van YHWH! waarom zou u buiten staan? want ik heb het huis [42]bereid, en de plaats voor de kamelen.

32 Toen kwam die man naar het huis toe, en men ontgordde de kamelen, en men gaf de kamelen stro en voer; en water [43]om zijn voeten te wassen, en de voeten van de mannen, die bij hem waren.

33 Daarna [44]werd hem te eten voorgezet; maar hij zei: Ik zal niet eten, voordat ik mijn woorden gesproken heb. En [45]hij zei: Spreek!

34 Toen zei hij: Ik ben een [46]knecht van Abraham;

35 En YHWH heeft mijn heer zeer gezegend, zodat hij [47]groot geworden is; en Hij heeft hem gegeven schapen, en runderen, en zilver, en goud, en knechten, en maagden, en kamelen, en ezels.

36 En Sara, de huisvrouw van mijn heer, heeft mijn heer een zoon [48]gebaard, nadat zij oud geworden was; en [49]hij heeft hem gegeven alles, wat hij heeft.

37 En mijn heer heeft mij doen zweren, zeggende: [50]U zult voor mijn zoon geen vrouw nemen van de dochters van de Kanaänieten, in wier land ik woon;

38 [51]Maar u zult trekken naar het huis van mijn vader, en naar mijn geslacht, en zult voor mijn zoon een vrouw nemen!

39 Toen zei ik tot mijn heer: Misschien zal mij de vrouw niet volgen.

25 T.w. door grote blijdschap en verwondering, ziende dat het teken, dat hij van de Heer verzocht had, zo haastig hem voor ogen kwam.

26 Bedenkende bij zichzelven hoe wonderlijk de genadige voorzienigheid Gods zich hier vertoonde, en willende voortaan wel waarnemen of het volgende met dit begin geheel overeenkomen zou.

27 Het Hebreeuwse woord betekent hier voorhoofdsiersel, gelijk blijkt onder vs. 47, Jes. 3:21; Ez. 16:12. Somtijds betekent het ook een oorring of oorsiersel, onder, Gen. 35:4, en Ex. 32:2, 32:3.

28 *een halve:* Het Hebreeuwse woord wordt verklaard een halven sikkel; Ex. 38:26.

29 Omtrent de zilveren sikkel, zie boven, Gen. 20:16. De gouden en de zilveren sikkels hadden beiden een gewicht, de algemene wegende 160 gastkorrels, of een half lood; de heilige nog eens zoveel, nl. 320 korrels, of een geheel lood. Een lood goud was tienmaal zoveel als een lood zilvers. Een lood zilvers deed een halven rijksdaalder, en bijgevolg een lood gouds vijf rijkdaalders, of twaalf en een halven gulden.

30 Die men nu gewoonlijk noemt braceletten.

31 *haar handen:* Versta hierbij, hij gaf die, of legde die aan haar handen, gelijk het woord nemen, in dit vs. vs. 22 gesteld, dikwijls gebruikt wordt, hebbende niet alleen zijn eigen betekenis, maar ook een andere daaronder begrijpende; zie boven, Gen. 12:15.

32 Want hij: Verg. ond. vs. 47.

– *f* boven, Gen. 22:23.

33 *de zoon van Milka:* Dit wordt hier bijgevoegd opdat de knecht van Abraham zou weten en verstaan dat zij echt en recht geboren was, uit de wettelijke en principale vrouw, en niet uit het bijwijf Reüma. Zie boven, Gen. 22:23, 22:24.

34 Het Hebreeuwse woord betekent eigenlijk met het hoofd nederwaarts bukken.

35 Het Hebreeuwse woord betekent het neerbuigen en krommen van het hele lichaam; dat hierin zich sluit een religieuzen en godsdienstigen eerbied tot God; verenigd met aanbidding; zie ook boven Gen. 22:5; idem, Ps. 66:4; Neh. 9:3, enz.

36 Zie boven Gen. 14:20.

37 De getrouwheid in het houden van zijn beloften. Zo ond. Gen. 32:10; Ps. 143:1; Jes. 38:18, 38:19.

38 *van mijn heer:* Hebr.: *van met, of van bij mijnen heer*; versta te bewijzen, of te oefenen.

39 aangaande mij: Hebr.: ik, d.i. wat mij betreft; zo wordt het genomen boven Gen. 9:9, en Gen. 17:4; 1 Kron. 28:2; Ps. 35:13, en Ps. 41:13, en elders.

40 D.i. magen, bloedvrienden. Zie boven, Gen. 13:8, en onder vs. 48; Mark. 3:31, 3:32.

41 *u, gezegende van YHWH:* Een treffelijke tytel, die de Israëlieten Gods treffelijke vrienden plachten te geven, beduidende, dat God hen wel gedaan had, en nog met Zijn genade en weldadigheid hen bij was. Zie onder, Gen. 26:29, Ruth 3:10, Ps. 115:15.

42 Of: gezuiverd, gereinigd, uitgeruimd, en alles wat in de weg was, weggedaan. Zo wordt het Hebreeuwse woord genomen Lev. 14:36.

43 *om zijn voeten te wassen:* Zie boven, Gen. 18:4, en de aantekening.

44 *werd hem:* Hebr.: *voor zijn aangezicht werd gezet om te eten.*

45 T.w. Laban.

46 *knecht van Abraham:* Zie boven, vs. 2.

47 *groot geworden:* D.i. rijk en machtig; zo onder Gen. 26:13; 2 Kon. 4:8.

48 *nadat zij oud geworden was:* Hebr.: *na haar ouderdom*; d.i. door een bovennatuurlijke werking van de Heer, waaruit een ongewone zegening, volgens zijn beloftenis, te verwachten is.

49 hij heeft hem gegeven: D.i. hij heeft hem erfgenaam van alles gemaakt.

50 *U zult:* Zie boven, vs. 3.

51 *u zult trekken:* Anders: *zult u niet trekken? of, zo u niet trekt, enz*; waarop dan verstaan moet worden: wee u of, zo doe u God dit of dat. Zie bov. Gen. 14:22, 14:23, en Gen. 21:23.

40 En hij zei tot mij: De YHWH, voor Wiens aangezicht [52]ik gewandeld heb, zal Zijn Engel met u zenden, en Hij zal uw weg voorspoedig maken, dat u voor mijn zoon een vrouw neemt, uit mijn geslacht en uit het huis van mijn vader.

41 Dan zult u van mijn [53]eed rein zijn, wanneer u tot mijn geslacht zult gegaan zijn; en als zij haar u niet geven, zo zult u rein zijn van mijn eed.

42 En ik kwam vandaag aan de fontein; en ik zei: O, YHWH! God van mijn heer Abraham! zo U nu mijn weg voorspoedig maken zult, waarop ik ga;

43 Zie, ik sta bij de waterfontein; zo gebeure, dat de maagd, die uitkomen zal om te putten, en tot wie ik zeggen zal: Geef mij toch een beetje water te drinken uit uw kruik;

44 En zij tot mij zal zeggen: Drink u ook, en ik zal ook uw kamelen putten; dat deze die vrouw zij, die YHWH aan de zoon van mijn heer heeft toegewezen.

45 Voordat ik geëindigd had te spreken in mijn hart, ziet, zo kwam Rebekka uit, en had haar kruik op haar schouder, en zij kwam af tot de fontein en putte; en ik zei tot haar: Geef mij toch te drinken!

46 Zo haastte zij zich en liet haar kruik van zich neer, en zei: Drink u, en ik zal ook uw kamelen drenken; en ik dronk, en zij gaf ook de kamelen te drinken.

47 Toen vroeg ik haar, en zei: Wiens dochter bent u? En zij zei: De dochter van Bethuël, de zoon van Nahor, die Milka hem gebaard heeft. Zo legde ik het voorhoofdsiersel [54]op haar aangezicht, en de armringen aan haar handen;

48 En ik neigde mijn hoofd, en aanbad YHWH; en ik loofde YHWH, de God van mijn heer Abraham, Die mij [55]op de rechte weg geleid had, om de dochter van de [56]broer van mijn heer voor zijn zoon te nemen.

49 Nu dan, zo u goedertierenheid en [57]trouw aan mijn heer [58]doen zult, geeft het mij te kennen; en zo niet, geeft het mij ook te kennen, [59]opdat ik mij ter rechterhand of ter linkerhand [60]wende.

Rebekka gaat met de knecht mee

50 Toen antwoordde [61]Laban, en Bethuël, en zeiden: [62]Van YHWH is deze zaak voortgekomen; wij kunnen [63]kwaad noch goed tot u spreken.

51 Zie, Rebekka is voor uw aangezicht; [64]neem haar en trek heen; zij zij de vrouw van de zoon van uw heer, zoals YHWH gesproken heeft!

52 En het gebeurde, als Abrahams knecht hun woorden hoorde, zo boog hij zich ter aarde voor YHWH.

53 En de knecht langde voort zilveren [65]kleinoden, en gouden kleinoden, en kleren, en hij gaf die aan Rebekka; hij gaf ook aan haar broer en haar moeder [66]kostbaarheden.

54 Toen aten en dronken zij, hij en de mannen, die bij hem waren; en zij overnachtten, en zij stonden van de morgen op, en hij zei: Laat mij trekken tot mijn heer!

55 Toen zei haar broer, en haar moeder: Laat het meisje [67]enige dagen, of tien, bij ons blijven; daarna [68]zult u gaan.

56 Maar hij zei tot hen: Houd mij niet op, omdat YHWH mijn weg voorspoedig gemaakt heeft! laat mij trekken, dat ik tot mijn heer ga.

57 Toen zeiden zij: [69]Laat ons het meisje roepen, en haar mond vragen.

58 En zij riepen Rebekka, en zeiden tot haar: Zult u met deze man trekken? En zij antwoordde: Ik zal trekken.

59 Toen lieten zij Rebekka, [70]hun zus, en [71]haar voedster trekken, en ook Abrahams knecht en zijn mannen.

60 En [72]zij zegenden Rebekka, en zeiden tot haar: O, onze zus! [73]wordt u tot duizenden [74]millioenen, en [75]uw zaad bezitte de poort van zijn vijanden!

52 Zie boven Gen. 17:1.

53 Anders: *vloek, of eed van de vloek*; d.i. van de straf die ieder, valselijk zwerende, op zich haalt.

54 *op haar aangezicht:* Of: *op haar neus, zodat het van het voorhoofd nederwaarts hing op de neus*.

55 *de rechte weg:* Hebr.: *de weg van de waarheid*; d.i. de ware of de rechte weg.

56 D.i. bloedverwant, want Bethuël was de zoon van Nahor, Abrahams broer. Zie bov. vs. 27.

57 Hebr.: *waarheid (אֱמֶת)*.

58 *doen zult:* Hebr.: *zo u bent doende*.

59 D.i. opdat ik mij elders op de ene of op de andere weg begeven mag, om mijns heren last uit te voeren.

60 *mij ter rechterhand of ter linkerhand wende:* Of: *omzie ter rechter-, of ter linkerhand*.

61 De zoon wordt hier vóór de vader gesteld, omdat hij, zoals men houdt, van de vader last had het woord te voeren, en het huisbestuur meest bij hem stond, zijnde zijn vader niet alleen bedaagd, maar ook misschien ziekelijk.

62 *Van YHWH:* Hier blijkt dat bij deze mensen nog enige kennis en vrees voor de ware God geweest is; zie hier vs. 50 en vs. 51.

63 *kwaad noch goed:* D.i. wij kunnen er niets in tegenspreken; verg. onder, Gen. 31:24, 31:25, 31:29; en 2 Sam. 13:22.

64 *neem haar:* Zie boven, vs. 3.

65 *zilveren kleinoden:* Hebr.: *vaten van zilver, en vaten van goud, d.*i. zilverwerk en goudwerk.

66 Het Hebreeuwse woord beduidt alles wat uitgelezen en kostelijk is, en in het bijzonder uitgelezen en kostelijke vruchten van het land. Zie Deut. 33:13, 33:14, 33:15; en 2 Kron. 21:3, en 2 Kron. 32:23; Ezra 1:6.

67 enige dagen, of tien: Zie boven, Gen. 4:3. Sommigen verstaan door dagen of tien, een vol jaar [dat een jaar van de dagen genoemd wordt] of tien maanden. Het woord of wordt ook wel eens verstaan als: immers.

68 *zult u:* Anders: *zal zij*.

69 *Laat ons:* D.i. laat ons horen wat zij van dit haastig vertrek zal zeggen; want zij heeft toegestaan het huwelijk, om de wil van haar ouders en vrienden, en tot een teken daarvan de geschenken ontvangen.

70 *hun zus:* Versta, hun bloedverwante; want niet alleen Laban haar broer, maar ook de andere bloedvrienden hebben afscheid van haar genomen, en zo in het volgende vs.

71 *haar voedster:* Genaamd Debora: onder, Gen. 35:8.

72 zij zegenden: Zie bov. Gen. 14:19.

73 Zij wensen haar dat zij mag worden een moeder van ontelbare mensen; verg. Dan. 7:10.

74 Dat is tienduizenden.

75 *uw zaad:* Zie bov., Gen. 22:17.

61 En Rebekka maakte zich op met haar [76]meisjes, en zij reden op kamelen, en volgden de man; en [77]die knecht nam Rebekka, en trok heen.

Izak ontvangt Rebekka

62 Izak nu kwam, van daar men komt tot [78]de [g]put Lachai-roi; en hij woonde [79]in het zuiderland.

63 En Izak was uitgegaan om [80]te bidden in het veld, [81]tegen het naderen van de avond; en hij hief zijn ogen op en zag toe, en ziet, de kamelen kwamen!

64 Rebekka hief ook haar ogen op, en zij zag Izak; en [82]zij viel van de kameel af.

65 En zij zei tot de knecht: Wie is die man, die ons in het veld tegemoet wandelt? En de knecht zei: Dat is mijn heer! Toen nam zij de sluier, en [83]bedekte zich.

66 En de knecht vertelde aan Izak al de zaken, die hij gedaan had.

67 En Izak bracht [84]haar in de tent van zijn moeder Sara; en hij nam Rebekka, en zij werd hem tot vrouw, en hij had haar lief. Zo werd Izak getroost [85]na van zijn moeders dood.

HOOFDSTUK XXV

Na de dood van Sara trouwt Abraham met Ketura, en krijgt uit haar kin deren en kleinkin deren, vs. 1. Hij maakt Izak erfgenaam van al zijn bezit en stuurt de kin deren van de bijvrouwen met geschenken weg naar het Oosten, 4. Abrahams ouderdom, dood en begrafenis, 7. Izak wordt na zijn vaders dood gezegend, 11. Ismaëls nageslacht, ouderdom en dood, 12. Izak bidt God voor zijn vrouw, die zwanger wordt en Ezau en Jakob baart; beider karakter wordt beschreven, 21. Ezau verkoopt zijn eerstgeboorterecht aan Jakob, 29.

Abrahams laatste jaren en dood

EN Abraham [1]voer voort, en nam een vrouw, van wie de naam was Ketura.

2 [a]En [2]zij baarde hem [3]Zimran en Joksan, en Medan en [4]Midian, en Jisbak en [5]Suah.

3 En [6]Joksan verwekte Seba en Dedan; en de zonen van Dedan waren de Assurieten, en Letusieten, en Leummieten.

4 En de zonen van Midian waren [7]Efa en [8]Efer, en Henoch en Abida, en Eldaa. Deze alle waren [9]zonen van Ketura.

5 Maar [b]Abraham [10]gaf aan Izak al wat hij had.

6 Maar aan de zonen van [11]de bijvrouwen, die Abraham had, gaf Abraham geschenken; en zond hen weg van zijn zoon Izak, terwijl hij nog leefde, naar het oosten naar [12]het land van het Oosten.

7 Dit nu zijn de dagen van de jaren van het leven van Abraham, die hij geleefd heeft, [13]honderd vijf en zeventig jaren.

8 En Abraham gaf de geest en stierf, [c]in goeden [14]ouderdom, oud en [15]van het leven verzadigd, en hij [16]werd met zijn voorgeslacht verenigd.

9 En Izak en Ismaël, zijn zonen, begroeven hem, in [17]de grot van Machpela, in de akker van Efron, de zoon van Zohar, de Hethiet, die tegenover Mamre is;

10 In de akker, die Abraham van de zonen van Heth gekocht had, [18]daar is Abraham begraven, en Sara, zijn huisvrouw.

76 jonge dochters: Die de vrienden haar tot gezelschap en dienst medegaven.

77 die knecht: Te weten, Abrahams knecht.

78 *de put:* Zie omtrent deze put boven, Gen. 16:14, en Gen. 25:11.

– *g* boven, Gen. 16:14; onder, Gen. 25:11.

79 *in het zuiderland:* In het zuiden van het land Kanaän, omtrent Berseba en Gerar.

80 *te bidden:* Of: *om te denken, om te peinzen, d.*i. om zijn zinnen met godzalige gedachten en aanbiddingen voor de Heer te oefenen.

81 Hebr.: *tegen, of met het aanzien van de avond*. Zo ook Ex. 14:27, tegen, of met het aanzien van de morgenstond, d.i. tegen het naken, enz.

82 zij viel: D.i. zij is haastig afgeklommen, uit ontsteltenis en bedenking of die persoon Izak mocht zijn; tegelijk de knecht daarnaar vragende. Anderen menen dat zij niet afgeklommen is, voordat zij van de knecht verstaan had, dat het Izak was; en in die zin wordt het volgende vers door sommigen overgezet; want zij had gezegd tot de knecht, enz.

83 Tot een teken van schaamte en onderwerping.

84 *in de tent:* Zie bov. Gen. 18:10, en Gen. 23:2.

85 *na zijn moeders dood:* Die nu drie jaren dood was. De langdurigheid van deze rouw was een teken van zijn liefde tegenover zijn moeder.

1 De zin is, dat hij na de dood van zijn huisvrouw en het trouwen van zijn zoon niet weduwnaar gebleven is; maar is voortgevaren om weer te trouwen.

– *a* 1 Kron. 1:32.

2 zij baarde: Hoewel Abraham nu omtrent 140 jaren oud mocht zijn, en zijn lichaam al verstorven was, toen hij honderd jaren oud was, boven Gen. 17:17; Rom. 4:19; nochtans heeft hij kinderen van deze Ketura gekregen, niet omdat hij weer wonderbaarlijk gesterkt was, evenals toen hij Izak verwekte, maar omdat hij de mirakeleuse sterkte behouden had.

3 Deze en de volgenden zijn meest inwoners geweest van Arabië en andere van Kanaän oostwaarts gelegen plaatsen.

4 De vader en oorsprong van de Midianieten; zie van deze onder Gen. 36:35; Richt. 6:2; Jes. 10:26; zij waren naburen van de Moabieten, Num. 22:4, en zijn haastig van het geloof van Abraham tot afgoderij vervallen; Num. 25:16, 25:17, 25:18; hun land wordt ook Midian genoemd, Ex. 2:16; 1 Kon. 11:18.

5 Hebr. Schuah (שׁוּחַ). Van deze schijnt Bildad, Jobs vriend, afkomstig te zijn geweest, Job 2:11.

6 Hebr. Jokschan (יָקְשָׁן).

7 Van Efa (Epha) zie Jes. 60:6.

8 Men meent dat van deze Afrika de naam heeft.

9 Onder de zonen zijn hier mee begrepen de zonen van de zonen.

– *b* boven, Gen. 24:36.

10 Zie boven, Gen. 15:4 en Gen. 24:26.

11 Van het woord bijvrouwen, zie boven, Gen. 22:24. Versta door deze bijwijven Hagar en Ketura, hoewel zij ook vrouwen genoemd worden.

12 *het land:* Versta, de landen oostwaarts van Kanaän gelegen, als Arabië en Groot-Azië, enz.

13 *honderd vijf en zeventig:* Hebr.: *honderd jaar, en zeventig jaar, en vijf jaren.* Zo heeft Abraham, nadat hij van Ur vertrokken was, 105 jaren in vreemdelingenschap geleefd, en kleinkinderen van vijftien jaren nagelaten: t.w. Jakob en Ezau, zoals af te nemen is uit vs. 26. Intussen is Abraham nimmer bezweken in het geloof aan de beloften van God, noch in geduld onder velerlei kruis, noch in de hoop van de toekomende heerlijkheid, hoewel hij ook exempelen van de menselijke zwakheid heeft nagelaten. Hij stierf [naar sommiger rekening] in het jaar na de schepping van de wereld 2124, en na de dood van zijn huisvrouw Sara 38.

– *c* boven, Gen. 15:15.

14 Hebr.: *grijsheid (שֵׂיבָה), of grauwheid gelijk God hem beloofd had*; bov., Gen. 15:15.

15 D.i. moe zijnde van de arbeid van dit leven, en verlangende naar de rust van het toekomende.

16 werd tot: Verg. boven Gen. 15:15.; idem, zie deze manier van spreken onder, vs. 17, en Gen. 49:29; Num. 20:24, en Num. 27:13; Richt. 2:10.

17 *in de akker:* Zie boven, Gen. 23:9, 23:17, 23:19, 23:20.

18 *daar is:* Ook zijn naderhand daar begraven Izak en Jakob, met hun vrouwen; onder, Gen. 49:29, 49:31.

11 En het gebeurde na Abrahams dood, dat God
Izak, zijn zoon, [19]zegende; en Izak woonde bij de
put [20]Lachai-roi.

De nakomelingen van Ismaël

12 Dit nu zijn de [21]afstammelingen van Ismaël,
de zoon van Abraham, die Hagar, de Egyptische,
dienstmaagd van Sara, Abraham gebaard heeft.
13 En dit zijn de [d]namen van de
zonen van Ismaël, met [22]hun namen naar
hun geboortevolgorde. De eerstgeborene van
[23]Ismaël, Nabajoth; daarna [24]Kedar, en Adbeel, en
[25]Mibsam,
14 En Misma, en [26]Duma, en [27]Massa,
15 Hadar en [28]Thema, Jetur, Nafis en Kedma.
16 Deze zijn de zonen van Ismaël, en dit zijn
hun namen, in hun dorpen en paleizen, [29]twaalf
vorsten naar hun volken.
17 En dit zijn de jaren van het leven van Ismaël,
honderd zeven en dertig jaren; en hij gaf de
geest, en stierf, [30]en hij werd verzameld tot zijn
volken.
18 En zij woonden van [31]Havila tot [32]Sur toe,
dat tegenover Egypte is, daar u gaat naar Assur;
[33]hij heeft zich neergeslagen [34]voor het aange-
zicht van al zijn broers.

De geboorte van Ezau en Jakob

19 Dit nu zijn [35]de afstammelingen van Izak, de
zoon van Abraham: Abraham verwekte Izak.
20 En Izak was [36]veertig jaar oud, als hij
Rebekka, de dochter van [37]Bethuël, de Syriër, uit
Paddan-aram, de zus van Laban, de Syriër, zich
tot vrouw nam.
21 En Izak [38]bad YHWH zeer in de aan-
wezigheid van zijn huisvrouw; want zij was
onvruchtbaar; en YHWH liet zich [39]van hem
verbidden, zodat [e]Rebekka, zijn huisvrouw,
zwanger werd.
22 En [40]de kinderen [41]stootten zich samen in
haar [42]lichaam. Toen zei zij: Is het zo? [43]waarom
ben ik dus? en zij [44]ging om YHWH te vragen.
23 En [45]YHWH zei tot haar: [46]Twee volken zijn
in uw buik, en twee natiën zullen zich uit uw bin-
nenste [47]van een scheiden; [f]en [48]het ene volk zal
sterker zijn dan het andere volk; [g]en [49]de meer-
dere zal de mindere dienen.
24 Als nu haar dagen vervuld waren om te
baren, ziet, zo waren tweelingen in haar buik.
25 En de eerste kwam uit, ros; hij was geheel als
een haar [50]kleed; daarom noemden zij zijn naam
[51]Ezau.
26 En daarna kwam zijn broer uit, [h]wiens hand
Ezau's hiel hield; daarom noemde men zijn

19 Naar de beloften, die Hij Abraham te-
voren gedaan had; boven, Gen. 17:7, 17:19.
20 Zie boven, Gen. 16:14, en Gen. 24:62.
21 D.i. nakomelingen uit hem geboren.
Dit wordt hier verhaald om te bevestigen
de waarheid van de beloften van God, ge-
daan boven, Gen. 16:10 en Gen. 17:20.
– *d* 1 Kron. 1:29.
22 *hun namen:* D.i. zoals zij genaamd wor-
den naar de orde van hun geboorten; men
meent dat deze twaalf zonen van Ismaël
gewoond hebben in het land Nabathea, ge-
legen tussen de Eufraat en de Rode zee.
23 Zie Jes. 60:7.
24 Zie Ps. 120:5; Hoogl. 1:5; Jes. 21:16; Jer.
49:28; Ez. 27:21.
25 Van een anderen Mibsam, die de zoon
van Simeon was, lezen wij 1 Kron. 4:25.
26 Zie Jes. 21:11; het is ook de naam van
een stad in de stam van Juda, Joz. 15:52.
27 Aldus heet ook de plaats aan de berg
Horeb, waar het volk van Israël met Mozes
twistte.
28 Zie Job 6:19; Jer. 25:23.
29 Dit is de vervulling van de belofte, ge-
geven boven Gen. 17:20.
30 en hij: Zie boven Gen. 15:15, en boven,
vs. 8.
31 Zie boven, Gen. 2:11, en de aantekening daarop.
32 Zie boven, Gen. 16:7, en Gen. 20:1.
33 hij heeft: Te weten, met ter woon.
Zie Num. 34:2; Richt. 7:12. Hebr.: hij is
gevallen, t.w. met zijn lot en erf, Joz. 23:4;
Ps. 78:55.
34 *voor het:* Zie boven, Gen. 16:12.
35 de geboorten: D.i. afkomst en
nakomelingen.
36 veertig jaren: Hebr.: zoon van veertig
jaar.
37 Of: het landschap Mesopotamië
boven genoemd Syrië van de twee
rivieren, Gen. 24:10, of een stad, of omtrek
daar gelegen.
38 *bad de:* Anders: *hield aan met bidden.*
In deze oefening van het gebed schijnt
Izak zeer lang geweest te zijn, omdat hij
zijn twee zonen eerst gekregen heeft zes-
tig jaren oud zijnde, onder, vs. 26, toen hij
twintig jaren met Rebekka was getrouwd
geweest, vs. 20. Het schijnt een plech-
tig of bestemd gebed geweest te zijn, dat
zij beiden eendrachtiglijk samen gedaan
hebben, om God YHWH kinderen af te
bidden. Anderen verstaan dus, dat Izak al-
leen gebeden heeft voor Rebekka, als heb-
bende haar voor zich in zijn gedachten.
39 *van hem:* Hebr.: *voor, of aan hem, d.*i.
YHWH liet zich tot zijn best verbidden.
– *e* Rom. 9:10.
40 *de kinderen:* Hebr.: *zonen.*
41 T.w. op een ongewone, zeldzame,
smartelijke wijze, betekenende de schei-
ding en vijandschap van deze twee kinde-
ren en hun nakomelingen.
42 Hebr.: *in het binnenste van haar.*
43 Hebr.: waarom ik dus? of waartoe ik
dit? Het zijn afgebroken woorden, voort-
komende uit ongeduld en ontzetting over
dit zeldzame werk. De zin schijnt te zijn:
is het zo te doen! waarom mocht ik naar
kinderen wensen? of waarom geeft die mij
God? of waarom ben ik dragende geweest?
of waartoe ben ik nog in het leven?
44 *ging om:* T.w. in een eenzame plaats,
om YHWH in deze nood vuriglijk te
bidden; of om zijn mening te verstaan
door enige profeet, zoals Abraham zelf, of
enige anderen nog levenden godzaligen
patriarch.
45 *YHWH:* T.w. door enige tegenwoor-
dige aanspraak, of door een gezicht, of in
de droom, of door inwendige ingeving,
geschied aan haarzelve, of aan enig
profeet, die het haar van Gods wege heeft
aangediend.
46 D.i. vaders van twee volken, te weten:
Edomieten en Israëlieten.
47 *van een scheiden:* Dat vervuld is,
niet alleen lichamelijk, ten aanzien van
Jakob en Ezau, alsook de Israëliëten en
Edomieten, maar ook geestelijk, ten aan-
zien van de ware kerk en het volk van God
en de vijanden derzelve.
– *f* 2 Sam. 8:14.
48 *het ene volk:* De zin is, dat de ene broer
de andere en het ene volk het andere in
macht zouden te boven gaan.
– *g* Rom. 9:12.
49 *de meerdere:* Deze woorden verkla-
ren de voorgaande. Versta door de meer-
dere Ezau, welke, ten aanzien van de
eerstgeboorte, van de sterkte van het li-
chaam en van het uiterlijk vermogen, de
grootste geweest is; gelijk ook zijn na-
komelingen lang het gebergte Seïr be-
zeten en daarin geregeerd hebben, toen
de kinderen van Israël vreemdelingen in
Kanaän, slaven in Egypte, en arme reizi-
gers in de woestijn waren. Niettemin zou
deze meerdere de mindere onderworpen
zijn en dienen; dat vervuld is, eerst in
Jakob, toen hij, het recht van de eerst-
geboorte verkregen hebbende, een heer
van zijn broer geworden is; daarna in zijn
nakomelingen, toen zij het land Kanaän
geërfd en de Edomieten aan zich schat-
plichtig gemaakt hebben; zie 2 Sam. 8:14.
Dit wordt ook vervuld in de ware kerk,
welke, hoewel zij naar de uiterlijke heer-
lijkheid en macht veel geringer is dan
de valse, is nochtans Christus door zijn
woord en Geest in het midden van haar,
over al zijne en haar vijanden heersende.
50 Het Hebreeuwse woord betekent een
overkleed, bijv. een mantel, rok.
51 D.i. gemaakt, volmaakt, omdat hij
haar had als een volwassen man.
– *h* Hosea 12:4.

[52]naam Jakob. En Izak [53]was zestig jaar oud, [54]als hij hen verwekte.

27 Als nu deze jongens groot werden, werd Ezau een man, [55]verstandig op de jacht, [56]een veldman; maar Jakob werd een [57]oprecht man, [58]wonende in tenten.

28 En Izak had Ezau lief; want [59]het stuk wild [60]was naar zijn mond; maar Rebekka had Jakob lief.

Ezau verkoopt zijn eerstgeboorterecht

29 En Jakob had [61]een soep gekookt; en Ezau kwam uit het veld, en was moe.

30 En Ezau zei tot Jakob: Laat mij toch slurpen van [62]dat rode, dat rode daar, want ik ben moe; daarom heeft men zijn naam genoemd [63]Edom.

31 Toen zei Jakob: Verkoop mij op deze dag uw [64]eerstgeboorte.

32 En Ezau zei: [i]Zie, [65]ik ga sterven; en [66]waartoe mij dan de eerstgeboorte?

33 Toen zei Jakob: Zweer mij [67]op deze dag! en hij zwoer hem; en hij verkocht aan Jakob zijn eerstgeboorte.

34 En Jakob gaf aan Ezau brood, en het linzenkooksel; en hij at en dronk, en hij stond op en ging heen; zo verachtte Ezau de eerstgeboorte.

HOOFDSTUK XXVI

Izak vertrekt wegens hongersnood naar Gerar, vs. 1, waar God hem beveelt te blijven en niet naar Egypte te trekken, met hernieuwing van de beloften aan Abraham gedaan, 2. Izak zegt dat Rebekka zijn zus is, 7. Koning Abimelech merkt dat dit niet klopt, bestraft hem en verbiedt zijn onderdanen dit echtpaar ook maar enig kwaad te doen, 8. Izak wordt rijkelijk door God gezegend, waardoor de Filistijnen jaloërs worden en zijn waterputten dichtgooien, 12. Op Abimelechs verzoek vertrekt hij naar het dal van Gerar, waar hij moeite heeft om waterputten te vin den, maar er uitein delijk in slaagt, 18, 19, 32. Hij vertrekt naar Berseba en wordt daardoor een verschijning van God bemoedigd, waarvoor hij met openbare godsdienst dankt, 23. Abimelech sluit een verbond met hem, 26. Ezau trouwt, tot verdriet van zijn ouders, 34.

Izak in Gerar

EN er was honger [1]in dat land, afgezien van de eerste honger, die [2]in de dagen van Abraham geweest was; daarom trok Izak tot [3]Abimelech, de koning van de [4]Filistijnen, naar Gerar.

2 En YHWH verscheen hem en zei: [5]Trek niet af naar Egypte; woon in het land, dat Ik [6]u aanzeggen zal;

3 Woon als vreemdeling in dat land, en Ik [a]zal met u zijn, en zal u zegenen; want aan u en uw zaad zal Ik [7]al deze landen geven, en Ik zal de eed bevestigen, [8]die Ik Abraham uw vader gezworen heb.

4 En [b]Ik zal uw zaad vermenigvuldigen, als de sterren van de hemel, en zal aan uw zaad al deze landen geven; en in [9]uw zaad zullen gezegend worden alle volken van de aarde,

5 [10]Omdat Abraham Mijn stem gehoorzaam geweest is, en heeft onderhouden [11]Mijn bevel, Mijn geboden, Mijn voorschriften en Mijn wetten.

6 Zo woonde Izak te Gerar.

52 Hebr. Jaacob (יַעֲקֹב). Deze naam betekent zoveel, alsof men zei: hielhouder; zie onder, Gen. 27:36.

53 *was zestig:* Hebr.: *een zoon van zestig jaar*. Gelijk Abraham honderd jaren oud zijnde, 25 jaren gewacht had naar de vervulling van de belofte van God, boven Gen. 12:4; zo heeft Izak, nu oud zijnde zestig jaren, tevoren twintig jaren moeten wachten op de vervulling van deze belofte. Zo weet God de zijnen te beproeven en te oefenen.

54 als hij: Of: als zij hen baarde, want de tekst kan beide betekenen.

55 Hebr.: *verstaande de jacht, d.*i. jager.

56 *een veldman:* D.i. die liever op het veld dan tehuis was; zie boven, Gen. 9:20.

57 Zie boven, Gen. 6:9.

58 D.i. hij leidde een stil leven, zijnde niet woest noch uithuizig, zoals zijn broer; maar de huislijke zaken en het veewerk verzorgende. Tot beiden dienende de tenten en hutten; zie boven, Gen. 4:20, en Hebr. 11:9.

59 het wildbraad: Anders: wildvang, of jachtvang.

60 *was naar:* D.i. was hem een aangenaam voedsel, en mondde hem goed. Een menselijke zwakheid in deze vrome patriarch, dat hij daarom deze meer beminde, omtrent wie hij Gods mening tevoren klaar genoeg verstaan had.

61 een kooksel: Het Hebreeuwse woord betekent allerlei kooksel, als moes, potaadje, enz., maar onder, vs. 34, wordt het genoemd een linzenkooksel.

62 dat rode: Het woord wordt verdubbeld, om te tonen zijn onmatige begeerte tot dit kooksel, dat hem zeer schoon en smakelijk toescheen; of omdat het zeer ros was; zo goed, goed voor; zeer goed, Richt. 11:25; kwaad, kwaad, voor: zeer kwaad, Spr. 20:14.

63 D.i. rood, eensdeels omdat hij rood was van huid gelijk boven, vs. 25, anderdeels, vanwege dit rode kooksel, waarop hij zo verzot was.

64 D.i. het recht van de eerstgeboorte, bestaande I. in de eer en heerschappij over zijn broers; boven, Gen. 4:7, en Gen. 49:3; 2 Kron. 21:3, en Ps. 89:28; II. in de dubbel portie van de goederen. Deut. 21:17; III. in het recht tot het priesterschap na het overlijden van de huisvader, in het bijzonder na het doden van de eerstgeborenen in Egypte, totdat het priesterschap op de stam van Levi gekomen is; Num. 8:16, 8:17, 8:18, 8:19.

– *i* Jes. 22:13; 1 Kor. 15:32.

65 ik ga: D.i. ik ben toch dagelijks op de jacht in perijkel van de ene of de andere tijd om het leven te geraken; of, ik moet toch eenmaal sterven; wat zal mij dan baten het recht van de eerstgeboorte? Sommigen verstaan dat hij spreekt van zijn afgematheid en honger.

66 Zo verwerpt Ezau met een onheilig hart dit groot en treffelijk recht van de eerstgeboorte. Zie Hebr. 12:16, en onder, vs. 34.

67 *op deze dag:* Hebr.: *als heden.*

1 *in dat:* T.w. in het land Kanaän, waar Izak destijds woonde.

2 *in de:* Zie boven, Gen. 12:10.

3 Zie boven, Gen. 20:2. Het is onzeker of deze dezelfde geweest is van wie in het voorgaande hfdst. gesproken is, daar hij dan een zeer grote ouderdom zou moeten gehad hebben. Het schijnt dat hij zijn opvolger in de regering geweest is.

4 Zie boven, Gen. 10:19, en Gen. 20:1.

5 *Trek niet:* Gelijk u voorgenomen hebt te doen, naar het exempel uws vaders; boven, Gen. 12:10.

6 *u aanzeggen:* Zie het volgende vers vs. 3.

– *a* boven, Gen. 13:15; boven, Gen. 15:18.

7 *al deze:* Die op het einde van het 15e hoofdstuk verhaald en genoemd worden.

8 die Ik: Zie boven, Gen. 22:16, 22:17.

– *b* boven, Gen. 12:3; boven, Gen. 18:18; boven, Gen. 22:18.

9 *uw zaad:* Zie de aantekening boven, Gen. 22:18.

10 Zie boven, Gen. 22:16.

11 *mijn bevel:* Hebr.: *onderhouding, bewaring, waarneming*; d.i. wat Ik hem bevolen had te onderhouden; zo Lev. 18:30; Deut. 11:1. Men houdt dat deze vier woorden aldus moeten onderscheiden worden: dat het eerste algemeen is, betekenende al wat God bevolen en verordineerd heeft, en de andere drie in het bijzonder op enige dingen onderscheidenlijk betrekking hebben: als, de geboden op de wet van de zeden; de inzettingen op de wet van de ceremoniën; de wetten op de leer van wat men schuldig is te geloven, enz. Elders worden hier bijgevoegd de rechten, waardoor verstaan worden de burgerlijke wetten; Deut. 11:1.

7 En [12]als de mannen van die plaats hem vraagden van zijn huisvrouw, zei hij: Zij is mijn zus; want hij vreesde te zeggen, mijn huisvrouw; opdat mij misschien, [13]zei hij de mannen van deze plaats niet doden, om Rebekka; want zij was knap qua uiterlijk.

8 En het gebeurde, [14]als hij een langen tijd daar geweest was, dat Abimelech, de koning van de Filistijnen, ten venster uitkeek, en hij zag, dat, ziet, Izak was [15]jokkende met Rebekka zijn huisvrouw.

9 Toen riep Abimelech Izak, en zei: Werkelijk, zie, zij is uw huisvrouw! hoe hebt u dan gezegd: Zij is mijn zus? En Izak zei tot hem: Want [16]ik zei: Dat ik niet misschien om harentwil sterve.

10 En Abimelech zei: Wat is dit, dat u ons gedaan hebt? Licht had één van dit volk bij uw huisvrouw gelegen, zodat u een [17]schuld over ons zou gebracht hebben.

11 En Abimelech gebood het hele volk, zeggende: Zo wie deze man of zijn huisvrouw [18]aanroert, [19]zal voorzeker gedood worden!

Izak en de waterputten

12 En Izak zaaide in dat land, en hij [20]vond in dat jaar [21]honderd maten; want YHWH zegende hem.

13 En die man werd [22]groot, [23]ja, hij werd doorgaans groter, totdat hij zeer groot geworden was.

14 En hij had bezitting van [24]schapen, en bezitting van runderen, en [25]groot gezin; zodat hem de Filistijnen benijdden.

15 En al de putten, [26]die de knechten van zijn vader, in de dagen van zijn vader Abraham, gegraven hadden, die stopten de Filistijnen, en vulden [27]die met aarde.

16 Ook zei Abimelech tot Izak: Trek [28]van ons; want u bent veel machtiger geworden, dan wij.

17 Toen trok Izak van daar, en hij [29]sloeg zijn kamp op [30]in het dal van Gerar, en woonde daar.

18 [31]Als nu Izak teruggekeerd was, groef hij die waterputten op, die zij ten tijde van Abraham, zijn vader, gegraven, en die de Filistijnen na Abrahams dood toegestopt hadden; en hij noemde hun namen naar de namen, waarmee zijn vader die genoemd had.

19 De knechten van Izak dan groeven in dat dal, en zij vonden daar een put [32]van levend water.

20 En de herders van Gerar twistten met Izaks herders, zeggende: Dit water hoort ons toe! Daarom noemde [33]hij de naam van die put [34]Esek, omdat zij met hem getwist hadden.

21 Toen groeven zij een andere put, en daar twistten zij ook over; daarom noemde hij ervan naam [35]Sitna.

22 En hij brak op van daar, en groef een andere put, en zij twistten over die niet; daarom noemde hij ervan naam [36]Rehoboth, en zei: Want nu heeft ons YHWH ruimte gemaakt, [37]en wij zijn vruchtbaar geworden in dit land.

23 Daarna trok hij [38]van daar op naar [39]Berseba.

24 En YHWH verscheen hem [40]in die nacht, en zei: [41]Ik ben de God van [42]Abraham, uw [43]vader; vrees niet; want [44]Ik ben met u; en Ik zal u zegenen, en uw zaad vermenigvuldigen, [45]om Abraham, Mijn knecht, wil.

25 Toen [46]bouwde hij daar een altaar, en [47]riep de Naam van YHWH aan. En hij sloeg daar zijn tent op; en Izaks knechten groeven daar een put.

Het verbond met Abimelech

26 En Abimelech trok tot hem van Gerar, met Ahuzzat, zijn vriend, en [48]Pichol, zijn krijgsoverste.

12 als de: Zie soortgelijke exempelen in Abraham; boven Gen. 12:13, en Gen. 20:2.

13 *zei hij:* Dit wordt hier bijgevoegd uit het 9e vs. Zie dergelijk bijvoegsel, 1 Kon. 20:34; 2 Kor. 9:6.

14 als hij: Hebr.: als de dagen hem daar verlengd, of lang geworden waren.

15 Versta, enige vrije, maar eerlijke gebaarden gebruikende, waaruit de koning kon afnemen, dat zij man en vrouw waren.

16 ik zei: Te weten, bij mijzelf, d.i. ik dacht. Zie boven, Gen. 20:11.

17 D.i. een misdaad, die straf verdient. Zie boven Gen. 20:9.

18 D.i. beschadigt, hetzij met woorden of werken, aan lijf, eer of goed. Aanroeren, voor: beschadigen, wordt ook gebruikt onder, vs. 29; Joz. 9:19; Ruth 2:9; Job 1:11; Ps. 105:15; Zach. 2:8.

19 *zal voorzeker:* Hebr.: *stervende gedood worden, of met de dood gedood worden*.

20 *vond in:* D.i. hij kreeg, ontving, bekwam.

21 D.i. voor één maat, die hij gezaaid had, kreeg hij honderd maten in de oogst. Het Hebreeuwse woord betekent publieke bekende maten van droge waren.

22 D.i. rijk en machtig, gelijk boven, Gen. 24:35.

23 *ja, hij werd doorgaans groter:* Hebr.: *en hij ging gaande en groot wordende*; zie zulke manier van spreken boven, Gen. 8:3; 2 Sam. 3:1; Jona 1:11, in de aantekening.

24 D.i. verscheidenheid van klein en groot vee; zie boven, Gen. 12:16.

25 D.i. veel werkvolk en grote bouwerij van akkers, wijngaarden, hoven, boomgaarden. Zie Job 1:3.

26 die de knechten: Zie boven, Gen. 21:25.

27 *met aarde:* Hebr.: *met stof*.

28 *van ons:* Hebr.: *van met ons*.

29 Zie gelijke manier van spreken onder, Gen. 33:18, en elders.

30 *in het:* D.i. in een laag land, een eindwegs van daar gelegen.

31 Als nu: Hebr.: en Izak keerde weer en groefop. Anders: en Izak groef weer op.

32 *van levend:* Dat voortkwam uit verborgen aders, altijd klaar, vers en drinkbaar water opwellende. Verg. Lev. 14:5, 14:50, en 15:13; Num. 19:17; Hoogl. 4:15.

33 T.w. Izak.

34 D.i. twist, gekijf.

35 D.i. vijandschap, haat, wederstand. Van hetzelfde Hebreeuwse woord wordt de duivel genoemd Satan, d.i. wederpartijder, hater.

36 D.i. ruimten, uitbreidingen.

37 en wij zijn gewassen: Anders: opdat wij groeien; of, wij zullen groeien.

38 *van daar:* T.w. uit het dal van Gerar.

39 Waar zijn vader langen tijd gewoond had. Zie boven, Gen. 21:31, 21:32, 21:33.

40 in dezelfde: Te weten, toen hij eerst te Berseba gekomen was. God YHWH is niet lang met zijn troost uitgebleven.

41 Ik ben de: Zie boven, Gen. 17:7.

42 *uw vader:* Aan wie Ik mijn woord en beloften gegeven heb, gelijk hij die ook heeft aangenomen. Zie onder, Gen. 31:5, 31:42.

43 *vrees niet:* T.w. voor deze Filistijnen. Verg. boven, Gen. 15:1.

44 Ik ben met u: Zie Gen. 21:22.

45 om Abrahams: D.i. niet om zijn verdienste, maar om het verbond, dat Ik met hem gemaakt heb.

46 Om daarmee te tonen dat hij geen anderen God eren noch dienen wilde dan de God van zijn vader Abraham.

47 *riep de:* Zie boven, Gen. 4:26.

48 Zie boven, Gen. 21:22. Dit schijnt een ander geweest te zijn van denzelfden naam. Enige menen dat deze naam de krijgsoversten in dat land gemeen is geweest, gelijk de naam Abimelech de koningen.

27 En Izak zei tot hen: Waarom bent u tot mij gekomen, daar u mij haat, [49]en hebt mij van u weggezonden?

28 En zij zeiden: Wij hebben [50]duidelijk gezien, dat YHWH met u is; daarom hebben wij gezegd: Laat toch een [51]eed tussen ons zijn, tussen ons en tussen u, en laat ons een verbond met u [52]maken:

29 [53]Zo u bij ons kwaad doet, zoals wij u [54]niet aangeroerd hebben, en zoals wij bij u alleen goed gedaan hebben, en hebben u [55]in vrede laten trekken! U [56]bent nu de gezegende van YHWH!

30 Toen maakte hij hun een maaltijd, en zij aten en dronken.

31 En zij stonden vroeg in de morgen op, en zwoeren [57]de één de ander; daarna liet Izak hen gaan, en zij trokken van hem in vrede.

32 En het gebeurde ten zelfde dage, dat Izaks knechten kwamen, en boodschapten hem van de zaak van de [58]put, die zij gegraven hadden, en zij zeiden hem: Wij hebben water gevonden.

33 En [59]hij noemde die [60]Seba; daarom is de naam van die [61]stad Ber-seba, tot op deze dag.

34 Als nu Ezau [62]veertig jaar oud was, nam hij tot een vrouw [63]Judith, de dochter van Beëri, [64]de Hethiet, en [65]Basmath, de dochter van Elon, de Hethiet.

35 En [c]deze waren voor Izak en Rebekka [66]een bitterheid van de geest.

HOOFDSTUK XXVII

Izak is oud en slechtziend en wil Ezau als eerstgeborene zegenen, maar wordt door het slimme plan van Rebekka misleid, zodat hij Jakob zegent in plaats van Ezau, vs. 1. Ezau komt terug van de jacht, hoort wat er is gebeurd en is hevig ontdaan, net als Izak zelf; toch geeft Izak Ezau op zijn luid smeken en bidden nog een tijdelijke zegen, 30. Hierom haat Ezau zijn broer en neemt zich voor hem te doden, 41. Rebekka hoort dit en raadt Jakob aan te vluchten naar haar broer Laban, en regelt dat Izak daarmee instemt, 42.

Jakob ontvangt de zegen door list

En het gebeurde, als Izak [1]oud geworden was, en [2]zijn ogen donker geworden waren, en hij niet zien kon; toen riep hij Ezau, zijn [3]oudste zoon, en zei tot hem: Mijn zoon! En hij zei tot hem: [4]Zie, hier ben ik!

2 En hij zei: Zie nu, ik ben oud geworden, [5]ik weet de dag van mijn dood niet.

3 Nu dan, neem toch uw gereedschap, uw [6]pijlkoker en uw boog, en ga uit in het veld, en [7]jaag mij een stuk wild;

4 En maak mij [8]smakelijke spijzen, zo als ik die graag heb, en breng ze mij, dat ik ete; opdat [9]mijn ziel [10]u zegene, voordat ik sterf.

5 Rebekka nu hoorde toe, als Izak tot zijn zoon Ezau sprak; en Ezau ging in het veld, om een stuk wild te jagen, dat hij het inbracht.

6 Toen sprak Rebekka tot Jakob, haar zoon, zeggende: Zie, ik heb uw vader tot Ezau, uw broer, horen spreken, zeggende:

7 Breng mij een stuk wild, en maak mij smakelijke spijzen toe, dat ik ete; en ik zal u zegenen [11]voor het aangezicht van YHWH, voor mijn dood.

8 Nu dan, mijn zoon! [12]hoor mijn stem in wat ik u gebiede.

9 Ga nu heen tot de kudde, en [13]haal mij van daar twee [14]goede geitenbokjes; en ik zal die voor

49 en hebt: Zie boven, vs. 16.

50 Hebr.: *ziende gezien.*

51 Of: *vloek, zie boven, Gen.* 14:23, en Gen. 24:41.

52 Zie boven, Gen. 15:10, 15:17, 15:18.

53 Zo u: Of: zo u bij ons kwaad doet! aangezien wij u niet, enz., aangezien wij bij u, enz. Een vorm van eedzweren waarbij de straf verzwegen wordt; zie boven, Gen. 14:23.

54 niet aangeroerd: D.i. niet beschadigd. Zie boven, vs. 11. Maar wat Izak integendeel wedervaren is; zie vs. 14, 26:15, 26:16.

55 *in vrede:* D.i. wij hebben noch uw persoon, noch uw huisgezin, noch uw goederen beschadigd.

56 *U bent nu:* Dit is een afgebroken rede. Het schijnt dat zij willen zeggen: omdat u zo opmerkelijk door God gezegend bent, bedenk dan een klein leed niet, dat u wedervaren is.

57 *de één de ander:* Hebr.: *de man zijn broer*.

58 die zij: Zie vs. 25.

59 hij noemde: Zie boven, Gen. 21:31.

60 Hebr. Schiba (שִׁבְעָה), d.i. eed.

61 D.i. Eed-bron, of put van de eed. Boven, Gen. 21:31, wordt gezegd dat het land Ber-Seba heet, om de eed, die Abraham en Abimelech daar elkaar deden; maar hier wordt gesproken van een stad in dat land, die ook deze naam verkregen heeft van de eed van Izak en Abimelech.

62 Hebr.: *een zoon van veertig jaar*; zo oud was ook zijn vader Izak, toen hij trouwde, boven Gen. 25:20.

63 Hebr. Jehudith (יְהוּדִית). Enige menen dat deze dezelfde geweest is, die onder, Gen. 36:2, Aholibama genoemd wordt. Zodat zij twee namen gehad zou hebben, gelijk ook haar vader, die hier Beëri, en Gen. 36 Anna geheten wordt. Maar zij kunnen wel onderscheiden vrouwen geweest zijn, daar het blijkt dat Ezau tot het misbruik van meer vrouwen tegelijk te hebben genegen was.

64 *de Hethiet:* Een van de Kanaänietische volken, zie boven, Gen. 10:15. Deze huwelijken deed Ezau tegen de dank en de wil van zijn ouders; zie boven, Gen. 24:3, en onder, Gen. 27:24, en Gen. 28:2.

65 Onder, Gen. 36:2, genaamd, Ada.

– *c* onder, Gen. 27:46.

66 *een bitterheid:* Ten eerste, om haar gruwelijke afgoderij; ten tweede, om haar kwade, dartele, wereldse, trotse en opstandige manieren; ten derde, omdat zij afkomstig waren uit een vervloekte natie, die God verderven en uitroeien wilde.

1 Enige berekenen dat hij honderd zeven en dertig jaren oud geweest is.

2 *zijn ogen donker:* Niet zonder de wonderbare voorzienigheid Gods, die door deze blindheid niet alleen zijn knecht Izak geoefend, maar ook het recht van de eerstgeboorte aan Jakob gebracht heeft.

3 D.i. de eerstgeborene.

4 Zie boven, Gen. 22:1.

5 ik weet: D.i. zo weinig tijds van leven is mij overig, dat ik niet weet hoe haast mij de dood zal overvallen, alle uur en ogenblik die verwachtende.

6 Hebr. Hangkoker (תְּלִי), of allerlei werktuigen, die omgehangen werden.

7 *jaag mij:* Hebr.: *jaag mij een jacht*; d.i. vang met jagen enig wild, dat mij tot voedsel zij. Zo onder, vs. 5.

8 Of: *wat smakelijks.*

9 *mijn ziel:* D.i. ik, met een oprecht voornemen van het gemoed.

10 *u zegene:* Versta dit niet van een algemene zegening, die de ouders aan al hun kinderen bij elke gelegenheid geven kunnen, maar van een bijzondere, zeer uitnemende en statelijke profetische zegening in de vorm van testament ingesteld, om zijn zoon van de geestelijke en lichamelijke beloften, hem en zijn vader gedaan, erfgenaam te verklaren; zo onder, Gen. 28:1.

11 *voor het:* D.i. welke zegening in Gods naam, en als in zijn aanwezigheid uitgesproken, en door zijn bestuur bekrachtigd zal worden.

12 *hoor mijn:* Hoewel Rebekka in dit werk middelen gebruikt, die niet geheel kunnen verontschuldigd worden, nochtans de zaak zelve, dat zij het recht van de eerstgeboorte aan Jakob poogde te brengen, kwam met de wil en de verklaring van God overeen; zie boven, Gen. 25:23.

13 *haal mij:* Hebr.: *neem*; maar het Hebreeuwse woord bevat hier ook in zich het woord brengen, en die twee tezamen zijn zoveel als halen. Zie boven, Gen. 12:15.

14 D.i. vette, wel aangekomen, en in groei toegenomen. Verg. onder, Gen. 41:5.

uw vader maken tot smakelijke spijzen, zoals hij graag heeft.

10 En u zult ze tot uw vader brengen, en hij zal eten, opdat hij u zegene voor zijn dood.

11 Toen zei Jakob tot Rebekka, zijn moeder: Zie, mijn broer Ezau is een [15]harig man, en ik ben een [16]glad man.

12 Misschien zal mij mijn vader betasten, en ik zal in zijn ogen zijn [17]als een bedrieger; [18]zo zou ik een vloek over mij halen, en niet een zegen.

13 En zijn moeder zei tot hem: [19]Uw vloek zij op mij, mijn zoon! hoor alleen naar mijn stem, en ga, [20]haal ze mij.

14 Toen ging hij, en hij haalde ze, en bracht ze zijn moeder; en zijn moeder maakte smakelijke spijzen, zoals zijn vader graag had.

15 Daarna nam Rebekka de kostelijke kleren van Ezau, haar grootste zoon, [21][22]die zij bij zich in huis had, [23]en zij trok ze Jakob, haar kleinste zoon, aan.

16 En de vellen van de geitenbokjes trok zij over zijn handen, en over de gladdigheid van zijn hals.

17 En zij gaf de smakelijke spijzen, en het brood, die zij toegemaakt had, in de hand van Jakob, haar zoon.

18 En hij kwam tot zijn vader, en zei: Mijn vader! En hij zei: Zie, hier ben ik; wie bent u, mijn zoon?

19 En Jakob zei tot zijn vader: [24]Ik ben Ezau uw eerstgeborene; ik heb gedaan, zoals u tot mij gesproken had; sta toch op, zit, en eet van mijn stuk wild, opdat uw ziel [25]mij zegene.

20 Toen zei Izak tot zijn zoon: Hoe is dit, [26]dat u het zo haast gevonden hebt, mijn zoon? En hij zei: Omdat YHWH uw God dat heeft doen ontmoeten voor mijn aangezicht.

21 En Izak zei tot Jakob: Nader toch, dat ik u betaste, mijn zoon! of u mijn zoon Ezau zelf bent, of niet.

22 Toen kwam Jakob bij, tot zijn vader Izak, die hem betastte; en hij zei: [27]De stem is Jakobs stem, maar de handen zijn [28]Ezau's handen.

23 Maar hij [29]kende hem niet, omdat zijn handen harig waren, zoals van zijn broer Ezau's handen; en hij zegende hem.

24 En hij zei: Bent u mijn zoon Ezau zelf? En hij zei: Ik ben het!

25 Toen zei hij: Stel het nabij mij, dat ik van het [30]stuk wild van mijn zoon ete, opdat mijn ziel u zegene. En hij stelde het nabij hem, en hij at; hij bracht hem ook wijn, en hij dronk.

26 En zijn vader Izak zei tot hem: Kom toch bij, en [31]kus mij, mijn zoon!

27 En hij kwam bij, en hij kuste hem; toen rook hij [32]de reuk zijn kleren, en zegende hem; en hij zei: Zie, [33]de reuk van mijn zoon is [34]als de reuk van het veld, dat YHWH gezegend heeft.

28 [a]Zo [35]geve u dan God van de [36]dauw van de hemel, en de [37]vettigheid van de aarde, en menigte van tarwe en nieuwe wijn.

15 *harig man:* D.i. ruw van huid.

16 *glad man:* D.i. zacht van huid.

17 als een: Hebr.: verleider. Het woord als wordt somtijds gebruikt niet voor wat schijnt, maar wat inderdaad is. Zie Neh. 7:2; Joh. 1:14, en 2 Kor. 3:18.

18 zo zou: Verg. Deut. 27:18.

19 *Uw vloek:* Rebekka spreekt zo vrijmoedig, niet uit lichtvaardigheid, maar [zoals het schijnt] uit een zeker vertrouwen op een goede uitkomst, wel bedenkende niet alleen om de klare uitspraak van God, maar ook om het onheilig leven van Ezau, dat het recht van de eerstgeboorte niet hem, maar zijn broer Jakob toekwam.

20 *haal ze:* Hebr.: *neem mij, d.*i. neem en breng mij, t.w. twee kleine bokjes, gelijk ik bevolen heb. Zie boven, vs. 9.

21 *de kostelijke:* Hebr.: *begeerlijke kleren, of kleren van de begeerlijkheid, d.*i. waar men lust en begeerte toe heeft; dat zijn schone en kostelijke kleren.

22 die zij: D.i. die zij bewaarde in welriekende koffers, gelijk blijkt vs. 27.

23 en zij: Dit en het volgende middel, vs. 16, dat Rebekka gebruikt om tot haar voornemen te geraken, is wel een soort van bedrog, maar minder berispelijk, omdat het haar bedoeling was haar man uit zijn dwaling op de rechte weg te helpen, de wil van God te volbrengen, en haar zoon Jakob te stellen in de bezitting van wat hem door Gods ordinantie toekwam.

24 Ik ben: Het is wel prijslijk in Jakob, dat hij het recht van de eerstgeboorte in grote waarde houdt en met ernst begeert; maar te misprijzen is de weg, die hij ingaat, zich met onwaardigheid behelpende. Het eerste was in hem van God, door het geloof aan zijn beloften; het andere van hemzelven, door de zwakheid van de verdorven natuur.

25 *mij zegene:* Zie boven, vs. 4.

26 dat u: Hebr. [Dat] u zo haast hebt te vinden. Deze woorden kunnen ook aldus vertaald worden; Wat is dit [dat] u zo haast gevonden hebt? of, hoe hebt u dat zo haast gevonden?

27 *De stem:* D.i. zij luidt even alsof het Jakobs stem is.

28 *Ezau's handen:* Zo ruw alsof het Ezau's handen waren, zoals deze verklaring gedaan wordt vs. 23. Hieruit blijkt dat Izak begon te twijfelen of deze zaak richtig toeging; niettemin is Gods beleid voortgegaan.

29 *kende hem:* Merkelijk door een wonderbaar beleid van de voorzienigheid Gods, die boven de blindheid van de ogen hem laat overkomen een onwetendheid van het verstand, waardoor hij voortvaart met de zegening, hoewel hij Jakobs stem kende, en daarom nog twijfelde, gelijk dit blijkt uit het volgende vers vs. 24.

30 T.w. wat u voor mij gevangen en toebereid hebt.

31 *kus mij:* De kus is bij de ouden in zulke statelijke zegeningen gebruikelijk geweest, tot verering en bewijs van goedwilligheid. Zie onder, Gen. 48:10.

32 *de reuk zijn kleren:* Waardoor hij zich nog meer verzekerde dat Jakob zijn zoon Ezau was; alsof hij zei: zijn kleren rieken niet naar de stal van de beesten, maar naar het lieflijke veld.

33 de reuk mijns zoons: D.i. de reuk van de kleren mijns zoons.

34 als de reuk van het veld: Welke meest veroorzaakt wordt door de gematigheid van de lucht, de goedheid van het land, en de kostelijke overvloed van allerlei gewas. De zin is: gelijk de goede reuk ener landstreek een teken is van haar schone gelegenheid, kostelijke vruchten en grote overvloed, zo is de reuk van de kleren mijns zoons mij een teken van zijne en van de zijnen toekomende gelukzaligheid, die bij een uitnemende landbouw zal te vergelijken zijn.

– *a* Hebr. 11:20.

35 *geve u:* Dit is niet alleen een wens, maar ook een profetie, die naar de letter niet zozeer in Jakob, als in zijn nakomelingen vervuld zou worden. Niettemin zijn de geestelijke weldaden, daardoor afgebeeld, hem met alle ware gelovigen gemeen geweest.

36 *dauw van de:* Begrijp onder de naam dauw, die in het land Kanaän om de schaarsheid van de regen zeer nodig was, allerlei zegen, die door middel van de lucht en de hemel over de aarde komt. Verg. Deut. 33:13, 33:14.

37 D.i. veel goed en kostelijk gewas, uit een goede en vruchtbare landstreek; verg. Deut. 8:8, en Deut. 32:13, 32:14, en Deut. 33:24.

29 [38]Volken zullen u dienen, en natiën zullen
zich voor u neerbuigen; [39]wees heer over uw
broers, en de zonen van uw moeder zullen zich
voor u neerbuigen! [b]Vervloekt moet hij zijn, wie
u vervloekt; [40]en wie u zegent, zij gezegend!

Ezau's smeking en haat

30 En het gebeurde, als Izak voltooid had Jakob
te zegenen, zo gebeurde het, toen Jakob maar
[41]even van het aangezicht van zijn vader Izak uit-
gegaan was, dat Ezau, zijn broer, van zijn jacht
kwam.

31 Hij nu maakte smakelijke spijzen toe, en
bracht die tot zijn vader; en hij zei tot zijn vader:
Mijn vader sta op en ete van het stuk wild van
zijn zoon, opdat uw ziel mij zegene.

32 En Izak, zijn vader, zei tot hem: Wie bent u?
En hij zei: Ik ben uw zoon, uw eerstgeborene,
Ezau.

33 Toen [42]verschrikte Izak met zeer grote
verschrikking, geheel zeer, en zei: Wie is hij dan,
die het stuk wild gejaagd en tot mij gebracht
heeft? en ik heb van alles gegeten, voordat u
kwam, en heb hem gezegend; ook zal hij gezе-
gend wezen.

34 Als [c]Ezau de woorden van zijn vader hoorde,
zo schreeuwde hij met een grote en bitteren
schreeuw, geheel zeer; en hij zei tot zijn vader:
Zegen mij, [43]ook mij, mijn vader!

35 En hij zei: Uw broer is gekomen [44]met
bedrog, en heeft [45]uw zegen weggenomen.

36 Toen zei hij: [46]Is het niet omdat men zijn
naam noemt Jakob, dat hij mij nu twee rei-
zen heeft bedrogen? [47d]mijn eerstgeboorte heeft
hij genomen, en zie, nu heeft hij [48]mijn zegen
genomen! Verder zei hij: Hebt u dan geen zegen
voor mij uitbehouden?

37 Toen antwoordde Izak, en zei tot Ezau: Zie,
ik heb hem tot een heer over u gezet, en al
zijn [49]broers heb ik hem tot knechten gegeven;
en ik heb hem met koren en nieuwe wijn
[50]ondersteund; wat zal ik u dan nu doen, mijn
zoon?

38 En Ezau zei tot zijn vader: Hebt u maar [51]deze
ene zegen, mijn vader? Zegen mij, ook mij, mijn
vader! En [e]Ezau hief zijn stem op, en huilde.

39 Toen antwoordde zijn vader Izak en zei tot
hem: Zie, de vettigheden van de aarde zullen uw
woningen zijn, en van de dauw van de hemel van
boven af zult u gezegend zijn.

40 En [52]op uw zwaard zult u leven, en [53]zult
uw broer dienen; maar het zal gebeuren, als u
heersen zult, dan zult u zijn [54]juk van uw hals
[55]afrukken.

Jakob vlucht voor Ezau

41 En Ezau [56]haatte Jakob om die zegen, waar-
mee zijn vader hem gezegend had; en Ezau [57]zei
in zijn hart: De dagen van de rouw van mijn
vader naderen, en ik zal mijn broer Jakob doden.

42 Toen aan Rebekka deze woorden van Ezau,
haar grootste zoon, geboodschapt werden, zo
zond zij heen, en ontbood Jakob, haar kleinste
zoon, en zei tot hem: [58]Zie, uw broer Ezau troost
zich over u, dat hij u doden zal.

43 Nu dan, mijn zoon! hoor naar mijn stem, en
maak u op, [59]vlucht u naar [60]Haran, tot Laban,
mijn broer.

44 En blijf bij hem [61]enige dagen, totdat de [62]hit-
tige toorn van uw broer kere;

45 Totdat de toorn van uw broer van u afkere,
en hij vergeten hebbe, wat u hem gedaan hebt;
dan zal ik zenden, en u van daar nemen; waarom

38 Deze wens of zegen is voornamelijk vervuld ten tijde van David, Salomo en de koningen van Juda, tot Joram toe. Zie boven, Gen. 25:23.

39 *wees heer:* Gelijk het recht van de eerstgeboorte medebrengt. Zie boven, Gen. 25:31.

– *b* Gen. 12:3.

40 en wie u zegent: Zie boven, Gen. 12:3.

41 *uitgegaan was:* Hebr.: *uitgaande was uitgegaan.*

42 Het Hebreeuwse woord betekent zeer grote vrees en schrik, verenigd met sidderen en beven; gelijk onder, Gen. 42:28; Ex. 19:16, 19:18. Deze schrik liet God over hem vallen eensdeels om hem te wederhouden van toornigheid tegen Jakob, anderdeels om hem te doen bedenken dat de uitkomst van de gegeven zegening was door zijn besluit en eeuwig voornemen. Zie boven, Gen. 25:23.

– *c* Hebr. 12:17.

43 ook mij: Anders: ik ben ook van mijn vader, of, ik ben ook [uw zoon] mijn vader; zo vs. 38.

44 *met bedrog:* De daad van Jakob noemt Izak wel bedrog, gelijk zij in waarheid was, maar nu verstond hij redelijk dat hij daarvan de oorzaak was, door zijn voorgaande onverstandigheid; gelijk dit blijkt omdat hij volhardde bij wat hij, bedrogen zijnde, gedaan had. Zie boven, vs. 23.

45 *uw zegen:* D.i. die u van nature toekwam, en die ik u meende te geven.

46 *Is het:* Waarom hij Jakob genoemd is, is te zien boven, Gen. 25:26, t.w. omdat hij zijn broer Ezau bij de verzenen hield in de geboorte; maar Ezau duidt deze naam, alsof hij hem de voet gezet of gelicht, d.i. verschalkt en bedrogen had, welke betekenis het Hebreeuwse woord ook lijden kan; zie Jer. 17:9.

47 *Mijn eerstgeboorte:* Dit is vals; want hij had deze hem goedsmoeds verkocht. Zie boven Gen. 25:32, 25:33.

– *d* boven, Gen. 25:33.

48 *mijn zegen:* De zegen behoorde tot het recht van de eerstgeboorte. Omdat hij nu dit verkocht had, zo kwam de zegen hem niet toe.

49 D.i. Ezau's geslacht en nakomelingen.

50 D.i. voorzien, gestoffeerd, verzorgd, opdat hij daarvan niet alleen de gemene nooddruft hebbe, maar ook wat hem dienen kan tot bijzondere versterking.

51 deze enen: Versta door deze ene zegen, de voornaamste, waardoor Jakob was verklaard een erfgenaam van het goddelijk verbond en van het land Kanaän.

– *e* Hebr. 12:17.

52 *op uw:* D.i. door geweld van wapenen zult u uw volk, land en middelen moeten voorstaan, en daarom een ongerust leven leiden, in het midden van vele oorlogen.

53 *zult uw:* Zie boven, Gen. 25:23.

54 *juk van:* Zie 2 Sam. 8:14.

55 Zie de vervulling hiervan 2 Kon. 8:20, 8:22.

56 Deze haat is overgeërfd op de kinderen en nakomelingen; Ez. 35:5; Amos 1:11; Obadja:10.

57 *zei in:* T.w. bij zichzelven. Hoewel hij het niet alleen gedacht heeft, maar ook met woorden of gebaren geopenbaard, aldus dat het ter oren van zijn moeder gekomen is, gelijk blijkt vs. 42.

58 Zie, uw: Rebekka openbaart haar zoon wat zij verstaan had, aangaande het voornemen van Ezau, om hem tot de reis aan te sporen.

59 vlied u: Hebr.: vlied u, of voor u. Zie boven, Gen. 12:1.

60 Zie boven, Gen. 11:31.

61 enige dagen: D.i. enige tijd. Hebr.: ene dagen. Zo ook onder, Gen. 29:20.

62 Het Hebreeuwse woord betekent een heten en brandenden toorn, zoals deze toorn van Ezau was.

zou ik ook van [63]u beiden beroofd worden op één dag?

46 [f]En Rebekka zei tot Izak: Ik heb verdriet aan mijn leven [64]vanwege de dochters van Heth! Als Jakob een vrouw neemt van de dochters van Heth, zoals deze zijn, van de dochters van dit land, waartoe zal mij het leven zijn?

HOOFDSTUK XXVIII

Izak ontbiedt Jakob en draagt hem op naar Mesopotamie te reizen, om daar een vrouw te nemen uit de dochters van Laban; hij wenst hem geluk op de reis en bevestigt de zegen die hij hem eerder onbewust had gegeven, vs. 1. Ezau merkt dat zijn plan gedwarsboomd is en dat zijn Kananitische vrouwen zijn vader niet welgevallig zijn, en neemt er nog een vrouw bij uit het geslacht van Ismaël, 6. Jakob begint zijn reis en ziet onderweg in een droom het opmerkelijke visioen van een ladder, waarbij hij zeer heerlijke beloften van God ontvangt, 12; hierdoor gesterkt en bemoedigd, richt hij daar een gedenkteken op en doet God een gelofte van dankbaarheid, 16.

Izak zendt Jakob naar Paddan-Aram

EN Izak riep Jakob, en [1]zegende hem; en gebood hem, en zei tot hem: Neem geen vrouw van de dochters van Kanaän.

2 [a]Maak u op, ga [2]naar Paddan-aram, in het huis van [3]Bethuël, de vader van uw moeder, en neem u van daar een vrouw, van de dochters van Laban, uw moeders broer.

3 En [4]God almachtig zegene u, en make u vruchtbaar, en vermenigvuldige u, dat u tot één menigte van volken wordt.

4 En Hij geve u [5]de zegen van Abraham; aan u, [b]en uw zaad met u, opdat u erfelijk bezit het land waar u vreemdeling was, dat God [6]aan Abraham gegeven heeft.

5 Zo zond Izak Jakob weg, dat hij trok naar Paddan-aram, tot Laban, de [7]zoon van Bethuël, de Syriër, de broer van Rebekka, Jakobs en Ezau's moeder.

6 Als nu Ezau zag, dat Izak Jakob gezegend, en hem naar Paddan-aram weggezonden had om zich van daar een vrouw te nemen; en als hij hem zegende, dat hij hem geboden had, zeggende: Neem geen vrouw van de dochters van Kanaän;

7 En dat Jakob zijn vader en zijn moeder gehoorzaam geweest was, en naar Paddan-aram getrokken was;

8 En dat Ezau zag, dat de dochters van [8]Kanaän kwaad waren in de ogen van Izak, zijn vader;

9 Zo ging Ezau [9]tot Ismaël, en nam zich tot een vrouw [10]boven zijn vrouwen, Mahalath, de dochter van Ismaël, de zoon van [11]Abraham, de zus van Nebajoth.

De ladder van Jakob te Bethel

10 Jakob dan trok uit van [12]Ber-seba, en ging naar Haran.

11 En hij geraakte [13]op een plaats, waar hij overnachtte; want de zon was ondergegaan; en hij nam [14]van de stenen van die plaats, en maakte zijn hoofdkussen, en legde zich te slapen te dierzelver plaats.

12 En [15]hij droomde; en ziet, een ladder was gesteld op de aarde, waarvan de top aan de hemel raakte; [16]en ziet, [c]de [17]engelen van God klommen daarbij op en neer.

13 En zie, YHWH stond op die en zei: [18]Ik [d]ben YHWH, de God [19]van uw vader Abraham, en de God van Izak; dit land, waarop u ligt te slapen, [e]zal Ik aan u geven, en aan uw zaad.

14 En uw zaad zal wezen [20]als het stof van de aarde, en [21]u zult uitbreken in [22]menigte, naar het westen en naar het oosten, en naar het noorden en naar het zuiden; en [f]in u, [23]en in uw zaad zullen alle geslachten van de aardbodem gezegend worden.

15 En zie, [24]Ik ben met u, en Ik zal u behoeden overal, waarheen u trekken zult, en Ik zal u terugbrengen in dit land; want Ik zal u niet verlaten, [25]voordat Ik zal gedaan hebben, wat Ik tot u gesproken heb.

63 D.i. van u, als u Ezau kwam te vermoorden, en van Ezau, als hij om zijn moord door de overheid gestraft werd, of door enig rechtvaardig oordeel van God omkwam, of, gelijk Kaïn, van Gods aangezicht verdreven werd.

– *f* boven, Gen. 26:35.

64 *vanwege de dochters Heths:* Hebr.: van, of, voor het aangezicht van de dochters Heths, versta, Ezau's vrouwen. Zie boven, Gen. 26:34.

1 D.i. de zegen, die hij onwetend tevoren gegeven had, heeft hij nu wetens en willens, meer verlicht zijnde, bevestigd; wensende Jakob tevens geluk op zijn reis, gelijk Joz. 22:7.

– *a* Hosea 12:13.

2 Zie boven, Gen. 25:20.

3 Zie boven, Gen. 25:22, 25:23.

4 Zie boven, Gen. 17:1, en de aantekening.

5 *de zegen:* D.i. die Abraham beloofd is, boven, Gen. 12:3, 12:7, en Gen. 15:1, 15:4, 15:5, 15:7 en Gen. 17:5, 17:6, 17:8.

– *b* boven, Gen. 12:7; boven, Gen. 13:15; boven, Gen. 15:18; boven, Gen. 24:7; boven, Gen. 26:3; Deut. 34:4; Hand. 7:5.

6 Zie boven, Gen. 17:8.

7 *de Syriër:* Hebr. Arameër, of Aramieter.

8 *kwaad waren:* D.i. onaangenaam of mishagelijk waren; zie boven, Gen. 21:11.

9 *tot Ismaël:* D.i. tot Ismaëls geslacht of nakomelingen; daar Ismaël in deze tijd reeds overleden was, zoals sommigen afleiden uit Gen. 25:17.

10 *boven zijn:* D.i. boven die vrouwen, welke hij tevoren had, die twee waren; boven, Gen. 26:34. Deze Mahalath was de derde. Het schijnt dat Ezau dit gedaan heeft, menende zijn vader te behagen, met een vrouw te nemen uit zijn geslacht.

11 Ismaëls eerstgeboren zoon. Zie boven, Gen. 25:13.

12 Zie boven, Gen. 21:31.

13 *op een:* Zie onder, vs. 18.

14 *van de:* D.i. één van de stenen, gelijk af te nemen is uit vs. 18.

15 hij droomde: Te weten, een droom, die God buiten order hem toezond, om hem enige verborgen en heilige zaken te openbaren. Zie ook van zodanige goddelijke openbaring, boven, Gen. 20:3.

16 Hebr.: *hoofd* (ראשׁ).

– *c* Joh. 1:52.

17 Versta hier, de goede, heilige engelen.

18 Ik ben: Zie boven, vs. 3, 28:4.

– *d* onder, Gen. 35:1; idem 35:3; onder, Gen. 48:3.

19 *uw vader:* D.i. bestevaders of grootvaders.

– *e* Deut. 12:20; Deut. 19:8.

20 als het: Zie boven, Gen. 13:16.

21 *u zult:* D.i. krachtiglijk in korte tijd zeer vermenigvuldigd en uitgebreid worden. Zo ook onder, Gen. 30:30; Jes. 54:3.

22 Hebr.: *zeewaarts, of naar de zee*; zie boven, Gen. 12:8.

– *f* boven, Gen. 12:3; boven, Gen. 18:18; boven, Gen. 22:18; boven, Gen. 26:4.

23 en in: Zie boven, Gen. 12:3, en Gen. 22:18.

24 Ik ben: Zie boven, Gen. 21:22, en Gen. 26:24.

25 totdat Ik: D.i. nimmermeer; zoals deze manier van spreken dikwijls gebruikt wordt; 2 Sam. 6:23; Matt. 1:25, en Matt. 18:34.

16 Toen nu Jakob van zijn slaap ontwaakte, zei hij: [26]Zeker is YHWH aan deze plaats, en [27]ik heb het niet geweten!

17 En hij vreesde, en zei: Hoe [28]vreselijk is deze plaats! Dit is niet dan [29]een huis van God, en dit is de poort van de hemel!

18 Toen stond Jakob vroeg in de morgen op, en hij nam die steen, die hij tot zijn hoofdkussen gelegd had, en [g]zette hem tot een opgericht teken, en [30]goot daar [31]olie [32]boven op.

19 En hij noemde de naam van die plaats [33]Beth-el; daar toch de naam van die stad te voren was [34]Luz.

20 En Jakob [35]beloofde een gelofte, zeggende: Wanneer God met mij geweest zal zijn, en mij behoed zal hebben op deze weg, die ik reize, en mij gegeven zal hebben [36]brood om te eten, en kleren om aan te trekken;

21 En ik in het huis van mijn vader [37]in vrede zal teruggekeerd zijn; zo zal YHWH mij [38]tot een God zijn!

22 En deze steen, die ik tot een opgericht teken gezet heb, [39]zal een huis van God wezen, en van alles, wat U mij geven zult, zal ik U [40]voorzeker de tienden geven!

HOOFDSTUK XXIX

Jakob komt in de buurt van Haran en maakt door Gods wonderlijke leiding kennis met Rachel, de dochter van Laban, vs. 1, die het aan haar vader gaat vertellen, 12. Laban loopt Jakob tegemoet, brengt hem in huis, hoort alles wat hem overkomen is, en houdt hem bij zich, 13. Zij spreken af dat Jakob zeven jaar zal dienen voor Rachel, 15, maar als hij denkt Rachel te trouwen, wordt hem Lea voorgelegd, Rachels oudere zus, 21. Hij krijgt toch ook Rachel, in ruil voor nog eens zeven jaar dienst, 27. Rachel is geliefd maar onvruchtbaar; Lea daarentegen baart Ruben, Simeon, Levi en Juda, 31.

Jakob ontmoet Rachel en Laban

TOEN [1]hief Jakob zijn voeten op, en ging naar het land [2]van de kinderen van het Oosten.

2 En hij zag toe, en ziet, er was een put in het veld; en ziet, er waren drie kudden schapen naast die neerliggende; want uit die put drenkten zij de kudden; en er was een grote steen op de mond van die put.

3 En daarheen werden al de kudden verzameld, en zij wentelden de steen van de mond van de put, en drenkten de schapen, en legden de steen weer op de mond van die put, op zijn plaats.

4 Toen zei Jakob tot hen: Mijn [3]broeders! vanwaar bent u? En zij zeiden: Wij zijn van Haran.

5 En hij zei tot hen: Kent u Laban, de [4]zoon van Nahor? En zij zeiden: Wij kennen hem.

6 Verder zei hij tot hen: [5]Is het wel met hem? En zij zeiden: Het is wel; en zie, Rachel, zijn dochter, komt met de schapen.

7 En hij zei: Zie, [6]het is nog hoog dag, het is geen tijd, dat het vee verzameld wordt; drenkt de schapen, en gaat heen, weidt die.

8 Toen zeiden [7]zij: Wij kunnen niet, voordat al de kudden samen zullen verzameld zijn, en dat men de steen van de mond van de put afwentele, opdat wij de schapen drenken.

9 Als hij nog met hen sprak, zo kwam Rachel met de schapen, die haar vader toebehoorden; want [8]zij was een herderin.

10 En het gebeurde, als Jakob Rachel zag, de dochter van Laban, zijn moeders broer, en de schapen van Laban, zijn moeders broer, dat Jakob toetrad, en [9]wentelde de steen van de mond van de put, en gaf de schapen van Laban, zijn moeders broer, te drinken.

26 T.w. op een bijzondere wijze, ten aanzien van de voorgaande openbaring; anders is God overal.

27 ik heb: D.i. ik dacht tevoren niet dat mij hier zulk een goddelijke openbaring zou wedervaren.

28 Ten aanzien van de heerlijkheid van de majesteit van God, die hier op een bijzondere wijze aan Jakob vertoond was.

29 *een huis:* D.i. een plaats, waar God op een bijzondere manier woont, om de mensen door zijn openbaring aan te spreken, en om door hen aangesproken te worden, door hun gebeden en godsdiensten, die van hier, als door een poort, in de hemel opklimmen.

– *g* onder, Gen. 31:13; onder, Gen. 35:14.

30 Tot een teken dat hij deze steen heiligde, om in het tegenwoordige zijn dankbaarheid tegenover God te bewijzen, en in het toekomende een gedachtenis na te laten, dat God hem hier verschenen was.

31 Deze olie had hij tot zijn eigen nooddruft op de reis meegenomen, om die te gebruiken tot voedsel en zalving, naar de gewoonte in die landen. De olie werd ook gebruikt in de offeranden, en wanneer men God iets heiligde. Zie Ex. 29.

32 *boven op:* Hebr.: *op zijn hoofd.*

33 D.i. een huis van God. Zie boven, Gen. 12:8, en Gen. 13:3.

34 Zie onder, Gen. 35:6, en Gen. 48:3.

35 *beloofde een gelofte:* T.w. begerende van God enige weldaden, waarvoor hij zich verbond tot dankbaarheid.

36 *brood om te eten:* Zie boven, Gen. 3:19.

37 *in vrede:* Verg. boven, Gen. 26:29.

38 *tot een:* D.i. ik zal hem geduriglijk voor de ware God en Zaligmaker erkennen en belijden; en tot dat einde de godsdienst instellen, gelijk volgt.

39 *zal een:* D.i. een plaats, welke ik heiligen zal tot de godsdienst voor mij en de mijnen. Verg. boven, vs. 17, en zie de vervulling onder, Gen. 35:1, 35:3, 35:7.

40 *voorzeker de tienden:* Hebr.: *ik zal tiendende tienen, d.*i. zekerlijk de tienden geven; t.w. tot onderhouding van de godsdienst en tot oefening van alle weldadigheid aan de nooddruftigen. Verg. onder, Gen. 35:3, 35:7.

1 Door deze manier van spreken wordt te kennen gegeven dat Jakob, door de voorgaande goddelijke toespraak getroost en versterkt zijnde, met lust en vreugde zijn weg reisde.

2 *van de kinderen:* D.i. van het volk, dat tegen het oosten van Kanaän woonachtig is. Zo Richt. 6:33; 1 Kon. 4:30; Job 1:3; Jer. 49:28.

3 Verg. boven, Gen. 19:7.

4 *zoon van:* D.i. zoons zoon.

5 *Is het:* Hebr.: *is hem vrede? of heeft hij vrede? zo onder, Gen.* 43:27; 2 Sam. 18:32; 2 Kon. 4:26, enz. Zie van het woord vrede, onder Gen. 37:14.

6 het is: Hebr.: het is nog grootdag.

7 Wij kunnen: Hebr.: wij zullen niet kunnen. T.w. om de zwaarheid van de steen, die wij met ons weinigen niet kunnen afnemen, en om de gewoonte die wij hebben, naar elkaar te wachten.

8 zij was: Zie dergelijke exempelen Ex. 2:16; Hoogl. 1:7, 1:8.

9 D.i. hij hielp de herders de steen afwentelen in Rachels plaats. Want alleen kon hij het niet doen. Zie vs. 8.

11 En Jakob [10]kuste Rachel; en hij hief zijn stem op en [11]huilde.

12 En Jakob gaf Rachel te kennen, dat hij een [12]broer van haar vader, en dat hij de zoon van Rebekka was. Toen liep zij heen, en gaf het aan haar vader te kennen.

13 En het gebeurde, [13]als Laban die tijding hoorde van Jakob, zijn zussen zoon, zo liep hij hem tegemoet, en omhelsde hem, en kuste hem, en bracht hem tot zijn huis. En hij vertelde Laban [14]al deze dingen.

14 Toen zei Laban tot hem: Werkelijk, u bent [15]mijn gebeente en mijn vlees! En hij bleef bij hem [16]een volle maand.

Jakob trouwt Lea en Rachel

15 Daarna zei Laban tot Jakob: Omdat u mijn broer bent, zou u mij daarom om niet dienen? verklaar mij, wat zal uw loon zijn?

16 En Laban had twee dochters: de naam van [17]de grootste was Lea; en de naam van [18]de kleinste was Rachel.

17 Maar Lea had [19]tedere ogen; maar Rachel was mooi van gestalte, en knap qua uiterlijk.

18 En Jakob had Rachel lief; en hij zei: [a]Ik zal u [20]zeven jaren dienen, om Rachel, uw kleinste dochter.

19 Toen zei Laban: [21]Het is beter, dat ik haar aan u geve, dan dat ik haar aan een andere man geve; blijf bij mij.

20 Zo diende Jakob om Rachel zeven jaren; en die waren in zijn ogen [22]als enige dagen, omdat hij haar liefhad.

21 Toen zei Jakob tot Laban: Geef [23]mijn huisvrouw, want [24]mijn dagen zijn vervuld, [25]dat ik tot haar inga.

22 Zo verzamelde Laban [26]al de mannen van die plaats, en maakte een maaltijd.

23 En het gebeurde van de avond, dat hij zijn dochter Lea nam, [27]en bracht haar tot hem; en hij ging tot haar in.

24 En Laban gaf haar Zilpa, zijn dienstmaagd, aan Lea, zijn dochter, [28]tot een dienstmaagd.

25 En het gebeurde van de morgen, en ziet, het was Lea. Daarom zei hij tot Laban: Wat is dit, dat u mij gedaan hebt; heb ik niet bij u gediend om Rachel? waarom hebt u mij dan bedrogen?

26 En Laban zei: [29]Men doet zo niet op deze plaats van ons, dat [30]men de kleinste uitgeve voor de eerstgeborene.

27 [31]Vervul de week van deze; [32]dan zullen wij u ook die geven, voor de dienst, die u nog andere zeven jaren bij mij dienen zult.

28 En Jakob deed zo; en hij vervulde de week van deze. Toen [33]gaf hij hem Rachel, zijn dochter, hem tot een vrouw.

29 En Laban gaf aan zijn dochter Rachel zijn dienstmaagd Bilha, haar tot een dienstmaagd.

30 En [34]hij ging ook in tot Rachel, en had ook Rachel liever dan Lea; en hij diende bij hem nog andere zeven jaren.

De kinderen van Lea

31 Toen nu YHWH zag, dat Lea [35]gehaat was, [36]opende Hij haar baarmoeder; maar Rachel was onvruchtbaar.

10 Naar het gebruik van die landen, bij manier van groetenis; zo in het komen, gelijk hier vs. 13, en onder Gen. 33:4; Ex. 4:27, en Ex. 18:7; als in het scheiden, Ruth 1:14; 1 Sam. 20:41; 1 Kon. 19:20.

11 T.w. van blijdschap, omdat hij daar zijn nicht zo bekwamelijk en tijdig ontmoette. Zie van dergelijk wenen ook onder, Gen. 33:4.

12 Zie boven, Gen. 13:8.

13 als Laban: Hebr.: toen Laban de horing Jakobs hoorde.

14 *al deze:* T.w. de oorzaak van zijn reis, en wat hem op de weg bejegend was, dat alles Laban diende t.w. om voor te komen alle kwaad vermoeden van een zo schielijke en slechte aankomst, in vergelijking van Eliëzers aankomst; boven, Gen. 24.

15 *mijn gebeente:* D.i. mijn verwant, mijn familie. Zie dergelijke manier van spreken boven, Gen. 2:23, en Richt. 9:2; 2 Sam. 19:12, 19:13, en 1 Kron. 11:1, als ook in het geestelijke, Ef. 5:30.

16 *een volle:* Hebr.: *een maand van de dagen, d.*i. een volle maand, of, zoveel dagen als er in een maand gaan. Zo is een jaar van de dagen, onder Gen. 41:1, te zeggen een geheel jaar.

17 D.i. van de oudste.

18 D.i. van de jongste.

19 D.i. zwakke en gebrekkelijke.

– *a* Hosea 12:13.

20 Jakob biedt aan, een langen tijd te dienen, zowel omdat de gierigheid van zijn oom hem niet onbekend was; alsook omdat hij, Rachel zeer beminnende, begeerde aldus meteen de bruidsschat te betalen, die de bruidegoms in die tijd geven moesten; zoals blijkt uit Ex. 22:17, en 1 Sam. 18:25.

21 Het is: Een twijfelachtig en listig antwoord, gelijk de uitkomst wel geleerd heeft.

22 als enige: Hebr.: ene dagen. Zie deze manier van spreken ook boven, Gen. 27:44. De zin van deze woorden is dat Jakob deze tijd zeer kort viel.

23 *mijn huisvrouw:* D.i. mijn ondertrouwde vrouw, uit kracht van het verdrag van het huwelijk. Zie dergelijke manier van spreken, Matt. 1:18, 1:19, en Luk. 2:5.

24 *mijn dagen:* T.w. de besproken jaren van mijn dienst.

25 dat ik: Zie boven, Gen. 6:4, en Gen. 16:2.

26 *al de:* D.i. zeer velen; t.w. al zijn vrienden en goede bekenden, naburen en de aanzienlijksten van de stad, volgens de gewoonte; zie Richt. 14:10, 14:11; Joh. 2:1, 2:2, enz. en deze noodde hij in des te meerder getal, opdat Jakob minder zou durven veranderen de snode vond, die hij bedacht had om hem te bedriegen.

27 en bracht: Het schijnt uit deze plaats dat het in die tijden gebruikelijk was, dat men de bruid tot de bruidegom in de slaapkamer bracht, bedekt zijnde met een doek of sluier, om haar beschaamdheid; maar onder deze schijn is Jakob bedrogen.

28 *tot:* Dit woordje wordt hier ingevoegd uit het volgende 29e vers. vs. 29. Het was in die tijden een gebruik, dat de ouders, hun dochters ten huwelijk uitgevende, een dienstmaagd of andere vrouwelijke persoon medegaven. Zie boven, Gen. 24:59.

29 Men doet: Als dit zo was, zo behoorde Laban dit Jakob tevoren gezegd, en hem zo lelijk niet bedrogen of behandeld te hebben.

30 *de kleinste:* Hebr.: *de kleine, d.*i. de jongste.

31 D.i. houd deze zeven dagen van het begonnen bruiloftsfeest met Lea uit; zie een dergelijk exempel van een zevendaagse bruiloft, Richt. 14:12, 14:15, 14:17. Sommigen nemen deze week voor een jaarweek.

32 dan zullen: Te weten, na het einde van deze week, zoals volgt, vs. 28.

33 *gaf hij:* Hoewel het schijnt dat deze vrijheid van twee zussen aan één man uit te geven, door menselijke wetten nog niet verboden was; nochtans streed zij tegen de natuur en de wet, daarna door Mozes gegeven, Lev. 18:18.

34 hij ging: Jakob laat zich overreden twee vrouwen tegelijk te nemen, dat wel was naar het gebruik van die tijd, maar niet naar de instelling Gods; boven, Gen. 2:24; Mal. 2:15. Zie ook de aantekening, Gen. 4:19.

35 D.i. dat zij haar man zo lief en aangenaam niet was als Rachel; zie boven, vs. 20. Het woord haten wordt somtijds gebruikt voor minder liefhebben. Zie Deut. 21:15; Matt. 6:24, en Luk. 14:26.

36 D.i. Hij maakte haar vruchtbaar. Zie boven, Gen. 20:18.

32 En Lea werd zwanger, en baarde een zoon,
en zij noemde zijn naam [37]Ruben; want zij
zei: Omdat YHWH mijn verdrukking heeft
aangezien, daarom zal mijn man mij nu
[38]liefhebben.
33 En zij werd opnieuw zwanger, en baarde een
zoon, en zei: Omdat YHWH gehoord heeft, dat ik
gehaat was, zo heeft Hij mij ook deze gegeven; en
zij noemde zijn naam [39]Simeon.
34 En zij werd nog zwanger, en baarde een
zoon, en zei: Nu zal zich ditmaal mijn man bij mij
voegen, omdat ik hem drie zonen gebaard heb;
daarom noemde [40]zij zijn naam [41]Levi.
35 En zij werd opnieuw zwanger, en baarde
een zoon, en zei: Ditmaal zal ik YHWH [42]loven;
daarom noemde zij zijn naam [43]Juda. En zij
[44]hield op van baren.

HOOFDSTUK XXX

Rachel is ongeduldig over haar kin derloosheid en geeft Jakob haar slavin Bilha, die hem Dan en Naftali baart, vs. 1. Op dezelfde manier geeft Lea, die zelf tijdelijk geen kin deren meer krijgt, Jakob haar slavin Zilpa, die hem Gad en Aser baart, 9. Ruben vindt dudaim, en Lea zelf wordt opnieuw zwanger en baart Issaschar, Zebulon en een dochter Dina, 14. Ten slotte baart ook Rachel Jozef, 22. Als Jakob met zijn gezin naar zijn land wil vertrekken, houdt Laban hem tegen met een nieuwe loonafspraak, 25, waardoor Jakob, tegen Labans verwachting in, rijkelijk door God wordt gezegend, 37.

De kinderen bij Bilha en Zilpa

Als nu Rachel zag, dat zij Jakob niet baarde,
zo [1]benijdde Rachel haar zus; en zij zei tot
Jakob: Geef mij kinderen! of als niet, [2]zo ben ik
dood.
2 Toen ontstak Jakobs toorn tegen Rachel, en
hij zei: [3]Ben ik dan in plaats van God, Die de
[4]vrucht van de buik van u geweerd heeft?
3 [5]En zij zei: Zie, daar is mijn dienstmaagd
Bilha, ga tot haar in; dat zij [6]op mijn knieën bare,
en ik ook uit haar [7]gebouwd worde.
4 Zo gaf zij hem haar dienstmaagd Bilha [8]tot
een vrouw; en Jakob ging tot haar in.
5 En Bilha werd zwanger, en baarde Jakob een
zoon.
6 Toen zei Rachel: [9]God heeft mij gericht, en
ook mijn stem verhoord, en heeft mij een zoon
gegeven; daarom noemde zij zijn [10]naam Dan.
7 En Bilha, Rachels dienstmaagd, werd opnieuw zwanger, en baarde Jakob de tweede zoon.
8 Toen zei Rachel: Ik heb [11]worstelingen Gods
met mijn zus geworsteld; ook heb ik de overhand
gehad; en zij noemde zijn naam [12]Nafthali.
9 Toen nu Lea zag, dat zij ophield van baren,
[13]nam zij ook haar dienstmaagd Zilpa, en gaf die
aan Jakob tot een vrouw.
10 En Zilpa, Lea's dienstmaagd, baarde Jakob
een zoon.
11 Toen zei Lea: [14]Er komt één hoop! en zij
noemde zijn naam [15]Gad.
12 Daarna baarde Zilpa, Lea's dienstmaagd,
Jakob een tweede zoon.
13 Toen zei Lea: [16]Tot mijn geluk! want de
[17]dochters zullen mij gelukkig achten; en zij
noemde zijn naam [18]Aser.

Verdere kinderen van Lea en Rachel

14 En Ruben ging in de dagen van de
tarweoogst, en hij vond [19]Dudaim in het veld, en
hij bracht die tot zijn moeder Lea. Toen zei Rachel tot Lea: Geef mij toch van de Dudaim van uw
zoon.
15 En zij zei tot haar: Is het weinig, dat u mijn
man genomen hebt, dat u ook van mijn zoon Dudaim nemen zult? Toen zei Rachel: Daarom zal
hij deze nacht voor de Dudaim van uw zoon bij u
liggen.
16 Als nu Jakob van de avond uit het veld
kwam, ging Lea uit hem tegemoet, en zei: U zult

37 D.i. zie een zoon, of een zoon van het aanzien, alsof zij zei: zie hoe mij nu God een zoon gegeven heeft in mijn verdrukking, want haar man had haar zo lief niet als haar zus.
38 D.i. liever dan tevoren.
39 Hebr. Schimon (שִׁמְעוֹן). Deze naam komt van een woord, dat betekent horen, of verhoren. Want God verhoorde haar gebed en haar zuchten.
40 [Noot van de redactie] In sommige versies van de SV staat hier hij. Dan wordt Jakob bedoeld.
41 D.i. toegevoegd of bijvoeging, of mijn bijvoeging. De oorzaak voor deze naam staat in de tekst.
42 Hiervan komt de naam Jehudah, d.i. lof, dankzegging, belijdenis, bekentenis.
43 Hebr. Jehudah (יְהוּדָה).
44 *hield op:* Hebr.: *zij stond van baren*; zo onder, Gen. 30:9.
1 Of: *zij werd jaloërs*.
2 zo ben: D.i. zo moet ik sterven van hartzeer. Woorden van menselijke zwakheid, gesproten uit ongeduld; zie deze manier van spreken boven, Gen. 20:3.
3 *Ben ik:* D.i. ben ik dan almachtig, dat ik u vruchtbaar maken kan? Het is God alleen, die kinderen geven kan. Zie 1 Sam. 2:5; Ps. 113:9, en Ps. 127:3. Gelijke woorden spreekt Jozef, onder, Gen. 50:19.
4 *vrucht van de:* D.i. kinderen; Deut. 7:13, en Deut. 28:4; Ps. 132:11; Jes. 13:18. Zo wordt ook Christus genoemd ten aanzien van zijn menselijke natuur, Luk. 1:42.
5 En zij: Zij volgt liever het exempel van Sara, boven, Gen. 16:2, dan het prijzenswaardig exempel van Izak en Rebekka, boven, Gen. 25:21.
6 *op mijn knieën:* D.i. opdat ik de kinderen, die zij van u krijgt, in mijn schoot ontvange, en voor de mijne houde. Zie gelijke manier van spreken onder, Gen. 50:23.
7 Zie deze manier van spreken boven, Gen. 16:2.
8 *tot een:* Zie boven, Gen. 16:3.
9 D.i. Hij heeft mijn zaak tot mijn voordeel uitgewezen. Zie boven, Gen. 15:14.
10 D.i. die een zaak uitvoert, terechtwijst of gericht oefent.
11 D.i. zeer grote, zware, uitnemende. Zie boven Gen. 13:10. De zin is: Ik en mijn zus hebben [om zo te zeggen] tegen elkaar gekampt en gestreden, om kinderen te krijgen. En het is mij gegaan naar mijn wens, boven het vermoeden van mijn zus; of worstelingen Gods, d.i. met gebeden tot God, waarmee ik tegen mijn zus geworsteld, en door zijn genade overwonnen heb.
12 D.i. mijn worsteling.
13 *nam zij:* Uit een menselijke ontevredenheid zich niet vergenoegende met de voorgaande zegen.
14 *Er komt één hoop:* Of: er is één hoop gekomen, dat is: deze zoon gevoegd bij de voorgaande, zal één hoop, of bende volks maken. In het Hebr. is het een woord dat uit twee tezamen gevoegd is, alsof men zei, Hoop-komt.
15 D.i. hoop, schaar, bende.
16 *Tot mijn:* Of: *met mijn geluk*; versta, wordt mij nog deze zoon geboren.
17 Versta, de vrouwen in het algemeen.
18 D.i. gelukkig, of die gelukkig maakt, of geluk aanbrengt.
19 Dit woord betekent enige lieflijke vruchten of bloemen, zeer aangenaam van reuk, kleur en smaak; welke bij ons doorgaans genoemd worden minnebloemen, of liefdeappelen. Het woord wordt nergens gevonden dan hier, en Hoogl. 7:13.

tot mij inkomen; want ik heb u [20]om loon zeker gehuurd voor van mijn zoon Dudaim; en hij lag die nacht bij haar.

17 En God [21]verhoorde Lea; en zij werd zwanger, en baarde Jakob de vijfde zoon.

18 Toen zei Lea: God [22]heeft mijn loon gegeven, nadat ik mijn dienstmaagd aan mijn man gegeven heb; en zij noemde zijn naam [23]Issaschar.

19 En Lea werd opnieuw zwanger, en zij baarde Jakob de zesde zoon.

20 En Lea zei: God heeft mij, mij [24]heeft Hij begiftigd met een goede gift; ditmaal zal mijn man mij bijwonen; want ik heb hem zes zonen gebaard; en zij noemde zijn naam [25]Zebulon.

21 En zij baarde daarna een dochter; en zij noemde haar naam [26]Dina.

22 [27]God dacht ook aan Rachel; en God verhoorde haar, en [28]opende haar baarmoeder.

23 En zij werd zwanger, en baarde een zoon; en zij zei: God heeft mijn [29]smaad [30]weggenomen!

24 En zij noemde zijn naam [31]Jozef, zeggende: De YHWH verbinding mij een andere zoon daartoe.

Jakobs loonafspraak met Laban

25 En het gebeurde, dat Rachel Jozef gebaard had, dat [32]Jakob tot Laban zei: Laat mij vertrekken, dat ik ga tot mijn plaats, en naar mijn land.

26 Geef mijn vrouwen, en mijn kinderen, [33]om wie ik u gediend heb, dat ik vertrek; want u weet mijn dienst, [34]die ik u gediend heb.

27 Toen zei Laban tot hem: Zo ik nu [35]genade gevonden heb in uw ogen; ik heb waargenomen, dat YHWH mij om uwentwil gezegend heeft.

28 Hij zei dan: Noem [36]mij uitdrukkelijk uw loon, [37]dat ik geven zal.

29 Toen zei hij tot hem: U weet, [38]hoe ik u gediend heb, en hoe uw vee bij mij geweest is.

30 Want het weinig, dat u [39]voor mij gehad hebt, dat is tot een menigte [40]uitgebroken; en YHWH heeft u gezegend [41]bij mijn voet; nu dan, wanneer zal ik ook [42]werken voor mijn huis?

31 En hij zei: Wat zal ik u geven? Toen zei Jakob: U zult mij niet [43]met al geven, als u mij deze zaak doen zult; [44]ik zal opnieuw uw kudden weiden, en bewaren.

32 Ik zal vandaag door uw hele kudde gaan, daarvan afzonderende al het [45]gespikkelde en [46]geplekte [47]vee, en al het [48]bruine vee onder de lammeren, en het geplekte en gespikkelde onder de geiten; [49]en dat zal mijn loon zijn.

33 [50]Zo zal mijn gerechtigheid op de dag van [51]morgen met mij betuigen, [52]als u komen zult over mijn loon, voor uw aangezicht; al wat niet gespikkeld en geplekt is onder de geiten en bruin onder de lammeren, dat zij bij mij gestolen.

34 Toen zei Laban: Zie, och ja, het zij naar uw woord!

35 En [53]hij zonderde af ten zelfde dage [54]de gesprenkelde en geplekte bokken en al de gespikkelde en geplekte geiten, al waar wit aan was, en al het bruine onder de lammeren; en hij gaf die in de hand van zijn zonen.

20 *om loon:* Hebr. Ik heb u om loon hurende, om loon gehuurd, dat is vastelijk, zekerlijk, uitdrukkelijk. Anders: om bedongen, of bestemd loon heb ik u gehuurd.

21 Uit genade, niettegenstaande haar menselijke zwakheid en verkeerdheid.

22 *heeft mijn:* D.i. ik houd mij genoeg beloond voor mijns zoons dudaïm, omdat mij God, nadat ik uit mijn dienstmaagd kinderen gekregen heb, nog daarenboven, buiten mijn verwachting, uit mijn eigen lichaam deze zoon gegeven heeft. Voor de woorden nadat, hebben anderen omdat.

23 Hebr. Ischsachar, d.i. daar is een loon.

24 Het Hebreeuwse woord met het volgende gift, wordt in de Heilige Schrift nergens dan hier gevonden. Het gevoelen van de meesten is, dat dit een bijzondere en voortreffelijke gift betekent.

25 Hebr. Zebulun (זְבוּלֻן,), d.i. woning of bijwoning.

26 D.i. rechtshandel of gericht.

27 *God dacht:* Zie boven, Gen. 8:1.

28 Zie boven, Gen. 20:18.

29 Die in die tijd bestond in de onvruchtbaarheid; 1 Sam. 1:6; Jes. 4:1; Luk. 1:25, en dat meest om twee redenen. I. Omdat de onvruchtbaren van de belofte aan Abraham gedaan, aangaande de vermenigvuldiging van zijn zaad, schenen uitgesloten te zijn. II. Omdat zij waren buiten de hoop, die zij anders hebben konden, dat de Messias, [die uit het zaad van Abraham voortkomen moest] van hun nakomelingen een zou worden.

30 Hebr.: *vergaderd, ingetrokken, teruggenomen.*

31 Deze naam schijnt te doelen op twee woorden, t.w. het voorgaande wegnemen, en wat hier staat, toevoegen.

32 T.w. als de andere zeven jaren van zijn dienst om waren, en hij zijn schoonvader niets meer schuldig was.

33 om welke: Versta dit eigenlijk ten aanzien van de vrouwen.

34 die ik: Te weten, de tijd van veertien jaren, met grote arbeid en trouw.

35 Zie over deze manier van spreken boven, Gen. 18:3. Het is een afgebroken rede, in zulke toespraken gebruikelijk, die men aanvullen kan met deze woorden: Zo blijf toch bij mij, en zeg maar het loon, dat u van mij begeert.

36 Hebr.: *over, of op mij*. Hij wil zeggen, leg mij op zulk een loon als u wilt. Het Hebreeuwse woord betekent: doorsteken, doorboren, hechten, vastzetten, en dienvolgens uitdrukkelijk noemen.

37 dat ik geven zal: Of: en ik zal [hem] geven.

38 *hoe ik u gediend heb:* Of: welke dienst ik u gedaan heb: en wat uw verovering, of verkrijging door mij geweest is. D.i. hoe wèl u u bij mijn dienst bevonden hebt.

39 vóór mij: D.i. vóór mijn komst. Zo onder, Gen. 32:3.

40 Zie van de eigenschap van dit woord boven, Gen. 28:14.

41 *bij mijn:* D.i. nadat ik uw zaken beleid en belopen heb; of sinds ik mijn voet in uw huis gezet heb.

42 Of: *wat doen voor mijn huisgezin*.

43 *met al:* T.w. geen door u gezet loon, maar wat Gods voorzienigheid mij gunnen en toeschikken zal.

44 ik zal: Ik zal terugkeren, ik zal weiden, enz.

45 D.i. getekend met kleine stipjes.

46 D.i. met grotere plekken of vlekken.

47 *vee, en:* Versta, klein vee, als schapen, lammeren, geiten.

48 Of: *brandkleurig*. Het Hebreeuwse woord komt van brand, hitte, warmte.

49 en zulks: D.i. welke uit de eenkleurige beesten, nl. de geheel witte, die ik weiden zal, gesprenkeld, of geplekt, of bruin zullen geworpen worden, zullen mijn loon zijn.

50 Zo zal: D.i. wanneer u heden of morgen eens zult komen bezichtigen, wat mij ter beloning toegevallen is, zo zal duidelijk en onwedersprekelijk blijken wat mijn rechtvaardig loon is, of het tegendeel.

51 D.i. in de toekomende tijd. Zo is dit woord morgen dikwijls in de Heilige Schrift genomen; gelijk Ex. 13:14; Deut. 6:20; Joz. 4:6; Matt. 6:34.

52 als u: Anders: als zij komen zal om mijn loon.

53 T.w. Laban.

54 *de gesprenkelde:* T.w. aan de poten met een ronde streep in de gelijkenis van een band, naar de eigenschap van het woord.

36 En hij stelde [55]een weg van drie dagen tussen hem, en tussen Jakob; en Jakob weidde de overige kudde van Laban.

37 [56]Toen nam zich Jakob [57]roeden van [58]groen populierenhout, en van hazelaar, en van kastanje; en hij schilde daarin witte strepen, ontblotende het wit, dat aan die roeden was.

38 En hij legde deze roeden, die hij geschild had, in de goten, en in de drinkbakken van het water, waar de kudde kwam drinken, tegenover de kudde; en [59]zij werden verhit, als zij kwamen om te drinken.

39 Als dan de kudde verhit werd bij de roeden, zo lammerde de kudde [60]gesprenkelde, gespikkelde, en geplekte.

40 Toen scheidde Jakob [61]de lammeren, en hij wendde het gezicht van de kudde op het gesprenkelde, en al het bruine onder Labans kudde; en hij stelde zijn kudden alleen, en [62]hij zette ze niet bij de kudde van Laban.

41 En het gebeurde, telkens als de kudde [63]van de vroegelingen verhit werd, zo stelde Jakob de roeden voor de ogen van de kudde in de goten, opdat zij hittig werden bij de roeden.

42 Maar als de kudde [64]spade hittig werd, zo stelde hij ze niet, zodat de spadelingen Laban, en de vroegelingen Jakob toekwamen.

43 En die man [65]brak [66]geheel zeer uit in menigte, en hij had vele kudden, en dienaressen, en dienaren, en kamelen, en ezels.

HOOFDSTUK XXXI

Jakob merkt Labans jaloëzie, en vertrekt met al zijn bezit, op Gods bevel en met instemming van zijn vrouwen, zonder Labans medeweten, naar het land Kanaän; Rachel steelt haar vaders afgodsbeelden, vs. 1. Laban hoort het, jaagt Jakob achterna en haalt hem in bij het gebergte van Gilead, maar wordt door God gewaarschuwd hem vriendelijk te bejegenen; toch beschuldigt hij hem scherp van dit geheime vertrek en van het stelen van zijn afgodsbeelden, 22. Jakob verdedigt zich, en als Laban de beelden nergens vindt, verwijt Jakob hem alle onbehoorlijke behandeling die hij bij hem heeft doorstaan, 31. Uitein delijk sluiten ze een verbond en nemen in vrede afscheid van elkaar, 44.

Jakob vlucht van Laban

TOEN hoorde hij de woorden van de zonen van Laban, zeggende: Jakob heeft genomen alles, wat van onze vader was, en van wat, dat van onze vader was, heeft hij [1]al deze heerlijkheid gemaakt.

2 Jakob zag ook het aangezicht van Laban aan, en ziet, het was tegenover hem niet [2]als gisteren en eergisteren.

3 En YHWH zei tot Jakob: Keer weer [3]tot het land van uw vaders, en tot uw familie, en [4]Ik zal met u zijn.

4 Toen zond Jakob heen, en riep Rachel en Lea, [5]op het veld tot zijn kudde;

5 En hij zei tot haar: Ik zie het aangezicht van uw vader, dat het tegenover mij niet is als gisteren en eergisteren; maar [6]de God van mijn vader [7]is bij mij geweest.

6 En u weet, dat ik met al mijn [8]macht uw vader gediend heb.

7 Maar uw vader [9]heeft bedriegelijk met mij gehandeld, en heeft mijn loon [10]tien keer veranderd; maar God heeft hem niet toegelaten, om mij kwaad te doen.

8 [11]Wanneer hij zo zei: De gespikkelde zullen uw loon zijn, zo lammerden al de kudden gespikkelde; en wanneer hij zo zei: De gesprenkelde zullen uw loon zijn, zo lammerden al de kudden gesprenkelde.

9 Zo heeft God uw vader het vee ontrukt, en [12]aan mij gegeven.

10 En het gebeurde ten tijde, als de kudde hittig werd, dat ik mijn ogen ophief, en ik zag [13]in de droom; en ziet, de [14]bokken, die de kudden beklommen, waren gesprenkeld, gespikkeld, en [15]hagelvlakkig.

55 *een weg:* Of: *drie dagreizen*; d.i. de ruimte van drie dagreizen; versta, tussen de kudden van Labans zonen en de anderen, die Jakob weidde; opdat de witte toch niet met de gevlekte of bruine enigszins zouden vermengd worden.

56 *Toen nam:* Dit heeft Jakob gedaan door ingeving en regering van God; zie onder, Gen. 31:9. Aldus heeft God voor Jakob gezorgd, opdat Laban hem niet leeg naar huis zou laten gaan; zie onder, Gen. 31:42.

57 Of: *stokken, of roeden*.

58 Of: *vers*.

59 zij werden: D.i. verhit zijnde ontvingen zij.

60 T.w. aan de poten, gelijk boven vs. 35.

61 *de lammeren:* T.w. die veelkleurig of bruin waren. Deze liet hij voorgaan; de anderen liet hij volgen, opdat deze die zouden zien wanneer zij zich paarden.

62 hij zette: Te weten, opdat zij door het aanschouwen daarvan niet haars gelijken, dat is eenkleurigen, zouden voortbrengen.

63 *van de vroegelingen:* D.i. die in het voorjaar geworpen werden, zijnde, naar de eigenschap van het Hebreeuwse woord, vast, sterk, gebonden van lichaam.

64 *spade hittig:* D.i. in het najaar; die zwak en onsterk van lichaam waren.

65 Zie boven, Gen. 28:14.

66 *geheel zeer:* Hebr.: *zeer zeer*.

1 *al deze:* D.i. al deze rijkdom, waaruit eer en heerlijkheid plachten te volgen.

2 als gisteren: D.i. gelijk te voren. Zo worden deze woorden ook genomen onder, vs. 5; Ex. 4:10 en Ex. 5:7, 5:8, en Ex. 21:29; Joz. 3:4, Joz. 4:18, enz.

3 *land van uw vaderen:* D.i. het land Kanaän, dat Ik uw vader Izak en uw grootvader Abraham beloofd heb; hoewel zij in deze tijd daar niet in hadden dan de akker en de spelonk, waarin Sara begraven was.

4 Ik zal: Zie boven Gen. 21:22, en Gen. 26:24; idem, onder, Gen. 32:9 waar Jakob zelf deze woorden verklaart.

5 *op het veld:* Om zonder verlet van zijn werk, en met meerdere vrijheid te spreken met zijn vrouwen.

6 *de God:* Zie boven, Gen. 28:13.

7 *is bij mij:* D.i. mij verschenen, en heeft mij bevolen naar mijn land te trekken. Zie onder, vs. 13.

8 *macht uw:* Zowel van de geest met zorgen, als van het lichaam met waken, lopen en slapen. Verg. onder, vs. 40, 31:42.

9 *heeft bedriegelijk:* Anders: *met mij gespot*.

10 tien malen: D.i. dikwijls, zo wordt het getal tien, voor dikwijls genomen; onder, vs. 41; Lev. 26:26; Num. 14:22; 1 Sam. 1:8, en Job 19:3.

11 Merk op, dat het verdrag, dat Jakob met Laban gemaakt had, boven Gen. 30:32, 30:33, enz., menigmalen is veranderd door Labans gierigheid; en de verandering verdragen door Jakobs volharding.

12 *mij gegeven:* Hieruit blijkt dat dit gehele werk niet gekomen is uit enig bedriegelijk beleid van Jakob, maar door Gods regering.

13 *in de droom:* Zie boven, vs. 5.

14 Anders: *rammelaars*; d.i. zowel rammen als bokken.

15 D.i. die plekken hadden naar de grootte en kleur van de gewone hagelstenen, onderscheiden van de geprikkelde, die zwarte stipjes hadden op de witte huid.

11 En [16]de Engel van God zei tot mij in de droom: Jakob! En ik zei: Zie, hier ben ik!

12 En Hij zei: Hef toch uw ogen op, en zie! alle bokken, die de kudde beklimmen, zijn gesprenkeld, gespikkeld, en hagelvlakkig; want Ik heb gezien alles, wat Laban u doet.

13 Ik ben die [17]God van Beth-el, [a]alwaar u het opgerichte teken gezalfd hebt, waar u Mij een gelofte beloofd hebt; nu, maak u op, vertrek uit dit land, en keer weer [18]in het land uw familie.

14 Toen antwoordden Rachel en Lea, en zeiden tot hem: [19]Is er nog voor ons een deel of erfenis, in het huis van onze vader?

15 [20]Zijn wij niet vreemden van hem geacht? Want [21]hij heeft ons verkocht, en [22]hij heeft ook steeds ons [23]geld verteerd.

16 Want [24]al de rijkdom, die God onze vader heeft ontrukt, die is onze, en van [25]onze zonen; nu dan, doe alles, wat God tot u gezegd heeft.

17 Toen maakte zich Jakob op, en laadde zijn [26]zonen en zijn vrouwen op kamelen.

18 En hij voerde al zijn vee weg, en al zijn bezittingen, die hij gewonnen had, [27]het vee, dat hij bezat, dat [28]hij in Paddan-aram geworven had, om te komen tot Izak, zijn vader, naar het land Kanaän.

19 Laban nu was gegaan, om zijn schapen te scheren; zo stal Rachel [29]de terafim, die haar vader had.

20 En Jakob [30]ontstal zich aan het hart van Laban, de Syriër, omdat hij hem niet te kennen gaf, dat hij vluchtte.

21 En hij vluchtte, en al wat het zijne was, en hij maakte zich op, en voer over [31]de rivier, en [32]hij zette zijn aangezicht naar het gebergte [33]Gilead.

Laban achtervolgt Jakob

22 [34]En op de derde dag werd aan Laban geboodschapt, dat Jakob gevlucht was.

23 Toen nam hij zijn [35]broers met zich, en jaagde hem achterna, [36]een weg van zeven dagen, en hij kreeg hem op het gebergte van Gilead.

24 Maar [37]God kwam tot Laban, de Syriër, [38]in een droom van de nacht, en Hij zei tot hem: Pas op dat u met Jakob spreekt, [39]noch goed, noch kwaad.

25 En Laban achterhaalde Jakob; Jakob nu had zijn tent [40]geslagen op dat gebergte; ook sloeg Laban met zijn broers de zijne op het gebergte van Gilead.

26 Toen zei Laban tot Jakob: Wat hebt u gedaan, dat u [41]zich aan mijn hart ontstolen hebt, en mijn dochters ontvoerd hebt, [42]als gevangenen met het zwaard?

27 [43]Waarom bent u in het geheim gevlucht, en [44]hebt u aan mij ontstolen? en hebt het mij niet aangezegd, dat ik u [45]geleid had met vreugde, en met gezangen, met trommel en met [46]harp?

16 *de engel:* Versta, de Heer Christus, gelijk blijkt boven, vs. 5, en onder, vs. 13.

17 *God van:* D.i. die u te Bethel verschenen ben, en beloofd heb u bij te blijven, u te bewaren, en in Kanaän opnieuw te brengen.

– *a* boven, Gen. 28:13; idem v. 14; idem v. 15.

18 *in het land:* Zie boven, vs. 3, en onder, vs. 18.

19 *Is er nog:* Zij willen zeggen, neen, want hij ook gunt ons het bedongen loon niet, maar heeft dit dikwijls veranderd.

20 *Zijn wij:* Hij heeft ons niet als dochters met eerlijke bruidsgift uitgezet, maar als dienstboden voor loon uitgestoten.

21 hij heeft ons: Te weten voor uw dienst van veertien jaren, dat een manier van verkopen was.

22 hij heeft ook steeds: Hebr.: gegeten etende; d.i. steeds of doorgaans gegeten.

23 *geld verteerd:* Zij verstaan door dit geld de vrucht en de winst van Jakobs dienst, dat Laban haar niet alleen onthouden, maar ook voor zich verteerd heeft, zonder haar daarvan iets mee te delen. In het volgende, verteerd, Hebr.: opgegeten.

24 *al de rijkdom:* Zie boven, vs. 9.

25 D.i. kinderen; gelijk elders dikwijls.

26 Of: *kinderen*.

27 *het vee, dat hij bezat:* Hebr.: *het vee van zijn bezitting*.

28 *in Paddan-Aram:* Zie boven, Gen. 25:20.

29 *de terafim:* Terafim zijn geweest een soort van beelden naar figuur van een mens gemaakt; 1 Sam. 19:13, 19:16, tot afgoden, vs. 30, 31:32, om die van toekomende dingen te vragen; Ez. 21:21, en waardoor zij van de duivel antwoord kregen, naar waarheid of naar leugen; Zach. 10:2. Van de terafim wordt ook gesproken Richt. 17:5, en Richt. 18:14, 18:17, 18:18, 18:20; 1 Sam. 15:23; 2 Kon. 23:24, en Hos. 3:4. Deze terafim heeft Laban [hoewel de ware God hem niet onbekend was, boven, Gen. 30:27, en in dit hoofdst. vs. 24, 31:29], godsdienstige eer bewezen, willende aldus tezamen God en de afgoden dienen, of de kennis van de ware God geheel door afgoderij in ongerechtigheid tenonder houden. Dit is de eerste plaats waar de Heilige Schrift van de afgoden spreekt, alhoewel zij er tevoren lang geweest zijn.

30 D.i. hij ging in het geheim en steelsgewijze buiten Labans weten en kennis weg, gelijk de volgende woorden verklaren; ook vs. 26, 31:27. In zulk een zin wordt deze manier van spreken ook gebruikt, 2 Sam. 19:3, maar in een anderen zin wordt zij gevonden 2 Sam. 15:6. De reden van dit haastig en stil vertrek schijnt geweest te zijn Gods ingeven en uitdrukkelijk bevel, vs. 13.

31 *de rivier:* T.w. Frath of Eufraat, vloeiende tussen Chaldeën en Kanaän, boven, Gen. 2:14, en Gen. 15:18, zonder bijvoeging van de eigennaam wordt hij de Rivier genaamd, om zijn grootte en vermaardheid, hier en Ex. 23:31; Joz. 24:2, 24:3, enz.

32 *zette zijn:* Of: *richtte, of stelde, d.*i. hij besloot vastelijk de weg daarheen te nemen; zie Jer. 50:5, en Luk. 9:51, 9:53.

33 Een gebergte, gelegen achter Fenicië over de Jordaan, en grenzende aan het gebergte Libanon. Beneden deze berg lag een zeer goed land, ook Gilead, of Galaad, genaamd vruchtbaar, en weiland; onder, Gen. 37:25; Deut. 34:1; Jer. 8:22, en Jer. 22:6. Dit land werd naderhand de Amorieten afgenomen, en ten dele gegeven aan de stammen van Gad en Ruben, en de halve stam van Manasse. Zie Num. 32:1, enz; Deut. 3:12, 3:13, 3:15, 3:16; Joz. 13:8, 13:9, 13:10, 13:11, enz.

34 En op de derde dag: Labans kudde was drie dagreizen van Jakobs kudde gelegen; bov. Gen. 30:36.

35 D.i. bloedvrienden; en zo in het volgende.

36 *een weg van zeven dagen:* D.i. zeven dagreizen. Zie boven, Gen. 30:36.

37 *God kwam:* T.w. voordat hij Jakob achterhaalde, of bij hem kwam.

38 *in een droom:* Zie boven, Gen. 20:3.

39 *noch goed:* Hebr.: *van het goede tot het kwade, d.*i. noch met goede, noch met kwade woorden zult u hem van zijn reis afbrengen, maar laten hem in zijn reis voortgaan. Verg. boven, Gen. 24:50.

40 Hebr.: *vastgemaakt, gehecht*.

41 *u aan mijn:* Zie boven, vs. 20.

42 als gevangenen: D.i. die met geweld en tegen haar wil weggevoerd worden; dat Laban ten onrechte Jakob verwijt. Zie boven, vs. 14, 31:15, 31:16.

43 Waarom zijt: Hebr.: waarom hebt u u verborgen om te vluchten?

44 *hebt u:* D.i. waarom bent u steelsgewijze, buiten mijn weten, van mij weggetrokken? Verg. dit met vs. 20. Anders: aldus: hebt mij bestolen, of mij gestolen, d.i. het mijne gestolen.

45 *geleid had:* Zie boven, Gen. 18:16.

46 Zie Gen. 4:21.

28 Ook hebt u mij niet toegelaten mijn zonen en
mijn dochters [47]te kussen; nu, u hebt dwaselijk
gedaan zo doende.
29 Het was in de macht van mijn hand aan u
kwaad te doen; maar de God van uw vader heeft
tot mij gisteren nacht gesproken, zeggende:
Wees op uw hoede van met Jakob te spreken, [48]of
goed, of kwaad.
30 En nu, [49]u hebt immers willen vertrekken,
omdat u [50]zo vurig verlangde naar het huis van
uw vader; [51]waarom hebt u mijn goden gestolen?
31 Toen antwoordde Jakob, en zei tot Laban:
Omdat ik vreesde; want [52]ik zei: Opdat u niet mis-
schien uw dochters [53]mij ontweldigde!
32 Bij wie u uw goden vinden zult, laat hem
niet leven! [54]Onderken u voor onze broers, [55]wat
bij mij is, en neem het tot u. Want Jakob wist niet,
dat Rachel die gestolen had.
33 Toen ging Laban in de tent van Jakob, en
in de tent van Lea, en in de tent van de beide
dienaressen, en hij vond niets; en als hij uit de
tent van Lea gegaan was, kwam hij in de tent van
Rachel.
34 Maar Rachel had de terafim genomen, en zij
had die in een kameels [56]zadeltuig gelegd, en zij
zat op die. En Laban betastte die hele tent, en hij
vond niets.
35 En zij zei tot haar vader: [57]Dat de toorn niet
ontsteke in de ogen van mijn heer, omdat ik
voor uw aangezicht niet kan opstaan; want het
gaat mij naar de wijze van de vrouwen; en hij
[58]doorzocht; maar hij vond de terafim niet.
36 Toen ontstak Jakob, en twistte met Laban; en
Jakob antwoordde en zei tot Laban: Wat is mijn
overtreding, wat is mijn zonde, [59]dat u mij zo
hevig hebt nagejaagd?
37 Als u [60]al mijn huisraad betast hebt, wat hebt
u gevonden van al het huisraad van uw huize!
Leg het hier voor mijn broers en uw broers, en
laat hen richten tussen ons beiden.
38 Deze twintig jaren ben ik bij u geweest; uw
ooien en uw geiten hebben niet misdragen, en de
rammen van uw kudde heb ik niet gegeten.
39 Het verscheurde heb ik tot u niet gebracht;
[61]ik heb het geboet; u hebt het van mijn hand
geëist, het was van de dag gestolen, of van de
nacht gestolen.
40 Ik ben geweest, dat mij bij dag de hitte
verteerde, en bij nacht de vorst, en dat mijn
slaap van mijn ogen [62]week.
41 [63]Ik ben nu twintig jaren in uw huis geweest;
ik heb u veertien jaren gediend om uw beide
dochters, en zes jaren [64]om uw kudde; en [65]u hebt
mijn loon tien keer veranderd.
42 Tenzij de God van mijn vader, de God van
Abraham, en [66]de Vreze van Izak, bij mij ge-
weest was, zeker, u zou mij nu leeg weggezon-
den hebben! God heeft mijn ellende, en de arbeid
van mijn handen [67]aangezien, en heeft u gisteren
nacht bestraft.

Het verbond te Gilead

43 Toen antwoordde Laban en zei tot Jakob:
Deze dochters zijn mijn dochters, en deze zonen
zijn mijn zonen, en deze kudde is mijn kudde, ja,
al wat u ziet, dat is van mij; en [68]wat zou ik aan
deze mijn dochters vandaag doen? of aan [69]haar
zonen, die zij gebaard hebben?
44 Nu dan, kom, laat ons een verbond [70]maken,
ik en u, dat het tot een getuigenis zij tussen mij
en tussen u!
45 [71]Toen nam Jakob een steen, en hij ver-
hoogde die tot een opgericht teken.
46 En Jakob zei tot [72]zijn broers: Verzamelt
stenen! En zij namen stenen, en maakten één
hoop; en [73]zij aten daar op die hoop.

47 *te kussen:* Zie boven, Gen. 29:13.
48 of goed: Zie boven, vs. 24.
49 *u hebt:* Hebr.: *u bent gaande gegaan.*
50 zo vurig verlangde: Hebr.: begerende begeert hebt.
51 *waarom hebt:* Een grote verblindheid in Laban, dat hij zijn beelden voor goden houdt, die men hem nochtans, naar zijn mening, kon ontstelen; verg. boven, vs. 19.
52 ik zei: Te weten, bij mijzelf, d.i. ik dacht. Zie boven, Gen. 20:11. Anders: ik zei tot mijn huisvrouwen, of tot mijn huisgezin.
53 *mij ontweldigde:* Hebr.: *van met mij.*
54 Hebr.: *onderken voor u.* Zie boven Gen. 12:1.
55 *wat bij mij:* T.w. van uw goederen.
56 *kameels zadeltuig:* Anders: *strooisel.*
57 Dat de toorn niet ontsteke: D.i. dat mijn heer niet bevangen worde door toorn; die zich in de ogen pleegt te openbaren.
58 *mij naar de wijze van de vrouwen:* Hebr.: *mij is de weg van de vrouwen.*
59 dat u mij zo hittiglijk: Hebr.: dat u gebrand hebt achter mij, het woord betekent dikwijls iemand met een brandend, heftig, grimmig en vijandig gemoed vervolgen, gelijk 1 Sam. 17:53; Ps. 10:2, Klaagl. 4:19.
60 *al mijn:* Hebr.: *al mijn vaten, en zo straks, van al de vaten van uw huis.*
61 ik heb het: Dat Jakob Laban heeft moeten vergoeden wat de wilde beesten verscheurd hadden, was onbillijk en tegen de wet; Ex. 22:13.
62 Anders: *vluchtte, of vluchtte, dezelfde manier van spreken vindt men ook Esth.* 6:1.
63 Ik ben nu: Hebr.: dit zijn mijn twintig jaren in uw huis.
64 *om uw kudde:* D.i. om zulk een gedeelte van de kudde als mij, volgens ons verdrag, ten loon zou vallen.
65 *u hebt:* Zie boven, vs. 7.
66 *de vreze:* D.i. God, die mijn vader Izak met grote eerbied en godvruchtigheid dient. Zo wordt God genoemd onze vreze, Jes. 8:13, omdat Hij met een kinderlijke vreze door ons gevreesd moet zijn.
67 Het zien van God betekent zijn tegenwoordige weldaad, gelijk boven, Gen. 16:13, en Gen. 29:32; Ex. 3:7, 3:9; Ps. 31:8, en hier; of zijn straf, boven, Gen. 11:5; 1 Kron. 12:17, enz.
68 *wat zou ik:* D.i. hoe zou ik daartoe komen, dat ik haar kwaad zou doen, daar het mijn eigen vlees en bloed is; hij gelaat zich vriendschap te zoeken, ziende dat hij niet vermocht Jakob en de zijnen enig leed aan te doen. Dit was het beleid van de Heer, die Laban tot dat einde verschenen was.
69 Anders: *kinderen.*
70 *verbond maken:* Zie boven, Gen. 15:18.
71 *Toen nam:* Daarmede tonende dat hij alle klachten laat varen, en gewillig was het verbond aan te gaan.
72 *zijn broers:* D.i. bloedverwanten, vrienden. Zie boven, vs. 32, 31:37, en onder, vs. 54.
73 zij aten daar: Te weten, na het maken en bevestigen van het verbond.

47 En Laban noemde hem [74]Jegar-sahadutha; maar Jakob noemde die [75]Gilead.

48 Toen zei Laban: Deze hoop zij vandaag een getuige tussen mij en tussen u! Daarom noemde men zijn naam [76]Gilead,

49 En [77]Mizpa; omdat hij zei: Dat YHWH de wacht neme tussen mij en tussen u, wanneer wij [78]de één van de ander zullen verborgen zijn!

50 Zo u mijn dochters [79]beledigt, en zo u vrouwen neemt boven mijn dochters, [80]niemand is bij ons; zie toe, God zal getuige zijn tussen mij en tussen u!

51 Laban zei verder tot Jakob: Zie, daar is deze zelfde hoop, en zie, daar is dit opgericht teken, dat ik opgeworpen heb tussen mij en tussen u;

52 Deze zelfde hoop zij getuige, en dit opgericht teken zij getuige, [81]dat ik tot u voorbij deze hoop niet komen zal, en dat u tot mij, voorbij deze hoop en dit opgericht teken, niet komen zult ten kwade!

53 [82]De God van Abraham, en de God van Nahor, de God van hun vader richte tussen ons! En Jakob zwoer [83]bij de Vreze zijn vaders Izaks.

54 Toen [84]slachtte Jakob een slachting op dat gebergte, en hij nodigde zijn broers, om [85]brood te eten; en zij aten brood, en overnachtten op dat gebergte.

55 En Laban stond vroeg in de morgen op, en [86]kuste zijn zonen, en zijn dochters, en [87]zegende hen; en Laban trok heen, en keerde weer tot zijn plaats.

HOOFDSTUK XXXII

Jakob wordt bemoedigd door de ontmoeting met de legermachten van heilige engelen en stuurt boden vooruit naar zijn broer Ezau, vs. 1. Maar als hij hoort dat Ezau hem met veel manschappen tegemoet komt, verdeelt hij uit angst zijn mensen en vee in twee groepen, en bidt God vurig en nederig om hulp en redding, 6. Hij stuurt via zijn knechten geschenken vooruit aan Ezau, met nauwkeurige instructies, en brengt zijn vrouwen en kin deren 's nachts over de doorwaadbare plaats, 13, maar blijft zelf achter. Daar worstelt God met hem, geeft hem de naam Israël, zegent hem en raakt zijn heup aan zodat hij mank loopt, 24.

Jakob bereidt de ontmoeting met Ezau voor

JAKOB trok ook verder; en de [1a]engelen van God ontmoetten hem.

2 En Jakob zei, met dat hij hen zag: Dit is een leger van God! en hij noemde de naam van hun plaats [2]Mahanaim.

3 En Jakob zond boden uit [3]voor zijn aangezicht tot Ezau, zijn broer, naar het [4]land Seïr, de landstreek [5]van Edom.

4 En hij gebood hun, zeggende: Zo zult u zeggen tot [6]mijn heer, tot Ezau: Zo zegt Jakob, uw knecht: Ik heb als vreemdeling gewoond bij Laban, en heb er tot nu toe vertoefd;

5 En ik heb ossen en ezels, schapen en knechten en maagden; en ik heb gezonden om mijn heer [7]aan te zeggen, [8]opdat ik genade vinde in uw ogen.

6 En de boden kwamen weer tot Jakob, zeggende: Wij zijn gekomen tot uw broer, tot

74 D.i. in de Syrische taal, die Laban sprak, één hoop van getuigenis, betekenende het verbond, dat zij daar met elkaar maakten.

75 Hebr. Gales (גַּלְעֵד); deze naam betekent even hetzelfde in het Hebr.: wat de voorgaande in het Syrisch betekent; want Jakob, die een Hebreër was, wilde ook in zijn spraak aan deze steenhoop een naam geven.

76 Zodat deze naam, die Jakob in het Hebr.: gegeven had, deze berg en het omliggende land bijgebleven is; gelijk hij ook tevoren door Mozes daarom aldus is genoemd; boven, vs. 21, 31:23.

77 Hebr. Mitspah (מִצְפָּה), d.i. opzicht of toezichtplaats, of wachtplaats; omdat God [zoals volgt] de wacht en het toezicht zou hebben over het gemaakte verbond.

78 *de één van:* Hebr.: *de man van zijn naasten, of, vriend*; d.i. wanneer wij nu zo ver van elkaar zullen gescheiden zijn.

79 Of: *verdrukt*.

80 *niemand is:* D.i. er is niemand vreemds bij ons, die getuige kan zijn, en de overtreder straffen. Anders: niemand zal bij ons zijn, t.w. als wij van elkaar zullen gescheiden zijn, dan God, enz.

81 dat ik tot: Anders: als ik, t.w. mij verongelijkt mocht houden en voorbij passeren, dat ik het niet doen zal in vijandschap, maar in het vriendelijke; en u ook. Of anders aldus: als ik het ben, die hier passeren zal na u, dat ik het niet ten kwade zal doen, noch u van gelijken.

82 *De God van Abraham:* Hij vermengt de God van Abraham, die de enige ware God is, met de afgoden, die Terah, Nahor, en Abraham zelfs vóór zijn bekering, in Chaldea gediend hadden, Joz. 24:2; niet alleen om zich wat naar Jakob te voegen, maar ook als een afgodisch huichelaar, aan beide zijden te hinken. Anderen verstaan dat Laban op afgodische wijze aldus gesproken heeft; de goden Abrahams, en de goden Nahors, en de goden huns vaders, enz., met welke woorden Laban aan Jakob verwijt dat hij van de religie van zijn voorvaders was afgetreden; en dat hier tegen gesteld wordt Jakobs eed, die hij doet bij de ware God alleen.

83 *bij de vreze:* Zie boven, vs. 42.

84 T.w. slachtbeesten tot een vrolijken maaltijd. Het Hebreeuwse woord betekent wel offeren, maar ook slachten tot een maaltijd; gelijk 1 Sam. 28:24; 1 Kon. 1:9; 2 Kron. 18:2, enz.

85 *brood te eten:* D.i. om de maaltijd te houden. Zie onder, Gen. 37:25; Ex. 18:12; 2 Kon. 6:22, en Luk. 14:1, enz.

86 *kuste zijn:* Zie boven, Gen. 29:11.

87 *zegende hen:* D.i. hij wenste hun in het afscheid alle geluk en welvaart; gelijk dit gebruikelijk was wanneer de mensen elkaar groetten, niet alleen bij het vertrekken, maar ook bij het komen. Zie onder, Gen. 47:7, 47:10; Ruth 2:4; 1 Sam. 13:10; 2 Sam. 8:10.

1 Om Jakob van Gods aanwezigheid en bijstand te meer te verzekeren.

– *a* onder, Gen. 48:16.

2 D.i. twee heirlegers, of een dubbel heirleger, hetzij dat de engelen zich verdeeld hebben in twee legers, om Jakob tussen beide te laten passeren, of omdat er een leger was, bestaande uit engelen, en een ander, bestaande uit Jakobs huisgezin. Op deze plaats is naderhand een stad geweest, die Mahanaïm heette, Joz. 13:26, en Joz. 21:38.

3 *voor zijn:* D.i. vóór zijn aankomst, of voordat hij daar komen zou, t.w. om de weg te bereiden tot de gunst van zijn broer. Dergelijke manier van spreken hebben wij Mal. 3:1; Matt. 11:10; Luk. 9:52; en Luk. 10:1.

4 Zie boven, Gen. 14:6.

5 *van Edom:* Het landschap Idumea, aan het zuidelijke einde van Judea palende, hebbende zijn naam van Ezau, die ook Edom genoemd wordt, boven, Gen. 25:30, en nu woonde in dit land, onder, Gen. 36:8, hebbende de vroegere inwoners, te weten de Horieten, daaruit verdreven, Deut. 2:12, 2:22.

6 *mijn heer:* Hoewel Jakob door het recht van de eerstgeboorte een heer was van Ezau, boven, Gen. 27:29, nochtans noemt hij zich aldus met behoud van zijn recht, om te beter in zijn gunst en vriendschap door deze vernedering te geraken; te meer, omdat hij nog niet meteen op de bezitting van zijn recht, dat zag op de toekomstige tijd, gesteld was. Zo deed ook David tegenover Saul, 1 Sam. 24:7, 24:9, en 1 Sam. 26.

7 *aan te:* T.w. van mijn aankomst en gelegenheid.

8 *opdat ik:* Zie boven, Gen. 18:3. Hij verzoekt vriendschap, eensdeels om vergetenheid van alle voorgaande onmin; anderdeels om met vrede door het land te mogen trekken.

Ezau; en ook trekt hij u tegemoet, en [9]vierhonderd mannen met hem.

7 [10]Toen vreesde Jakob zeer, en hem was bange; en hij verdeelde het volk, dat met hem was, en de schapen, en de runderen, en de kameels, in twee legermachten;

8 Want hij zei: Als Ezau op de ene leger komt, en slaat het, zo zal de overgebleven leger [11]ontkomen.

9 Verder zei Jakob: [12]O, God van mijn vader [13]Abraham, en God van mijn vader Izak, o YHWH! Die tot mij gezegd hebt: [b]Keer weer tot uw land, en tot uw familie, en Ik zal wel bij u doen!

10 [14]Ik ben geringer dan al deze goedertierenheden, en dan al deze [15]trouw, die U aan Uw knecht gedaan hebt; want ik ben met mijn [16]staf over deze [17]Jordaan gegaan, en nu ben ik tot twee legermachten geworden!

11 Ruk mij toch uit de hand van mijn broer, uit Ezau's hand; want ik vrees hem, dat hij niet misschien kome, en mij sla, de moeder [18]met de zonen!

12 U hebt immers gezegd: [c]Ik zal [19]zeker bij u weldoen, en Ik zal uw zaad stellen als het zand van de zee, dat vanwege de menigte niet geteld kan worden!

13 En hij overnachtte daar diezelfde nacht; en [20]hij nam van wat, dat hem in zijn hand kwam, een geschenk voor Ezau zijn broer;

14 Tweehonderd geiten en twintig bokken, tweehonderd ooien en twintig rammen;

15 Dertig zogende kamelinnen met haar [21]veulens, veertig koeien en tien stieren, twintig ezelinnen en tien [22]jonge ezels.

16 En hij [23]gaf die in de hand van zijn knechten, [24]elke kudde bijzonder; en hij zei tot zijn knechten: Ga u door, voor mijn aangezicht, en stelt [25]ruimte tussen kudde en tussen kudde.

17 En hij gebood [26]de eerste, zeggende: Wanneer Ezau, mijn broer, u ontmoeten zal, en u vragen, zeggende: Van wie bent u? en waarheen gaat u? en van wie zijn deze [27]voor uw aangezicht?

18 Zo zult u zeggen: Dat is een geschenk van uw knecht Jakob, gezonden tot mijn heer, tot Ezau, en zie, [28]hij zelf is ook achter ons!

19 En hij gebood ook de tweede, ook de derde, ook allen, die de kudden nagingen, zeggende: [29]Naar ditzelfde woord zult u spreken tot Ezau, als u hem vinden zult.

20 En u zult ook zeggen: Zie, uw knecht Jakob is achter ons! Want [30]hij zei: [31]Ik zal zijn aangezicht verzoenen met dit geschenk, dat voor mijn aangezicht gaat, en daarna zal ik zijn aangezicht zien; misschien [32]zal hij mijn aangezicht aannemen.

21 Zo ging dat geschenk heen voor zijn aangezicht; maar hij zelf overnachtte diezelfde nacht in het leger.

Jakobs worsteling bij de Jabbok

22 En hij stond op in diezelfde nacht, en hij nam zijn twee vrouwen, en zijn twee dienaressen, en zijn elf kinderen, en hij trok over [33]de doorwaadbare plaats [34]van de Jabbok.

23 En hij nam ze, en deed hen over die beek trekken; en hij deed overtrekken wat hij had.

9 Zonder twijfel gewapend, gelijk af te nemen is uit vs. 8, 32:11.

10 *Toen vreesde:* Uit menselijke zwakheid; t.w. omdat de bode geen andere tijding van Ezau bracht, dan dat hij hem met 400 mannen tegemoet kwam, zonder enig ander bescheid.

11 Hebr.: *zal zijn tot ontkoming, of behoud.*

12 *O, God mijns:* Jakob benauwd zijnde, roept het heirleger van de engelen, dat hij gezien had, niet aan, maar alleen de ware God.

13 vaders Abrahams: D.i. grootvaders.

– *b* boven, Gen. 31:13.

14 Ik ben geringer: D.i. ik ben in geen geval waard het goede, wat U mij vroeger gedaan hebt, ook niet datgene wat ik nu begeer, maar steun alleen op uw genade, en niet op mijn waardigheid of verdiensten.

15 *trouw, die:* Hebr.: *waarheid.* Zie boven, Gen. 24:27.

16 *staf over:* Versta, een wandelstaf; hiermede geeft Jakob zijn armoede te kennen.

17 Zie boven, Gen. 13:10.

18 *met de zonen:* Of: *op de zonen.* Een manier van spreken, die levendig uitdrukt wat moeders doen, die de kinderen, in nood zijnde, met haar eigen lichaam en leven zoeken te beschermen, en zo door de tirannen en met de kinderen tezamen worden omgebracht. Zie Hos. 10:14.

– *c* boven, Gen. 28:13.

19 Hebr.: *ik zal weldoende weldoen.*

20 hij nam: D.i. hij nam in de haast uit al zijn vee tot een verering voor zijn broer; daar eensdeels de nacht, anderdeels de vrees voor het aanstaande perijkel hem niet toelieten een grote keus te doen. Anders: van wat in zijn vermogen gekomen was; d.i. wat hij verworven had en vermocht.

21 Hebr.: *zonen.*

22 *tien jonge ezels:* Of: *ezelveulens.*

23 *gaf die:* Een zeer treffelijk geschenk van zoveel honderd beesten, grote en kleine, van bijzondere soorten, die hedendaags een grote som gelds bedragen zouden.

24 *elke kudde:* Hebr.: *kudde kudde voor zich alleen.* Zie deze manier van spreken boven, Gen. 7:2.

25 Hebr.: *eigenl.* ademing, en ook ruimte, omdat de ruimte adem geeft. Dit diende daartoe, opdat zijn giften, elk in het bijzonder door zijn broer bezichtigd zijnde, te aanzienlijker mochten wezen, en zijn gemoed allengskens verzachten; zie onder, vs. 20.

26 *de eerste:* T.w. de knecht, die de eerste of voorste kudde leidde; en zo vervolgens, van de eerste, tweede, derde, enz.

27 *voor uw:* D.i. die u voor u heen drijft, of die voor u heen gaan.

28 hij zelf: Dit zegt hij, opdat zijn broer niet zou denken dat hij vreesde voor zijn ogen te komen, of door een anderen weg hem zocht te ontgaan.

29 *Naar ditzelfde:* D.i. achtervolgens wat ik tevoren gezegd heb.

30 hij zei: Te weten, bij zichzelven; d.i. hij dacht. Zie boven, Gen. 20:11.

31 Ik zal zijn: D.i. ik zal zijn toorn, die men in het aangezicht gewoonlijk ziet, stillen; zie Spr. 21:14.

32 *zal hij mijn:* Deze manier van spreken, te goede genomen zijnde, betekent iemand gunstig zijn, en goed doen uit vriendelijke en redelijke aanmerking van het goede wat in hem is. Het wordt gezegd van God, wanneer Hij uit enkele genade het goede, dat van hem alleen gekomen is, vriendelijk aanziet; boven, Gen. 19:21; en van de mensen, wanneer zij om enige billijke reden hun naasten gunstig zijn; gelijk hier en 1 Sam. 25:35; 2 Kon. 3:14.

33 het veer: Anders: de ondiepte, wadden.

34 Dit is de naam van een beek of rivier, spruitende bij Rabba, de hoofdstad van de Ammonieten, en zich stortende in de Jordaan, beneden de Galilese zee; zie Num. 21:24; Deut. 2:37, en Deut. 3:16; Joz. 12:2; Richt. 11:13.

24 Maar [35]Jakob bleef alleen over; en [36]een man worstelde met hem, totdat de dageraad opging.

25 [37]En toen Hij zag, dat Hij hem niet overweldigd, roerde Hij [38]het gewricht van zijn heup aan, zodat het gewricht van Jakobs heup verwrongen werd, als Hij met hem worstelde.

26 [d]En Hij zei: Laat Mij gaan, want de dageraad is opgegaan. Maar hij zei: [39]Ik zal U niet laten gaan, tenzij dat U mij zegent.

27 En Hij zei tot hem: [40]Hoe is uw naam? En hij zei: Jakob.

28 Toen zei Hij: [e]Uw naam zal voortaan [41]niet Jakob heten, maar [42]Israël; want u hebt u vorstelijk gedragen [43]met God en [44]met de mensen, en hebt overweldigd.

29 En Jakob vroeg, en zei: Geef toch Uw naam te kennen. En Hij zei: [45]Waarom is het, dat u naar Mijn naam vraagt? En [46]Hij zegende hem daar.

30 En Jakob noemde de naam van die [47]plaats Pniël: Want, zei hij ik [48]heb God gezien van aangezicht tot aangezicht, en [49]mijn ziel is gered geweest.

31 En de zon rees hem op, als hij door Pniël gegaan was; en hij was hinkende aan zijn heup.

32 [50]Daarom eten de Israëlieten [51]de verrukte zenuw niet, die op het gewricht van de heup is, tot op deze dag, omdat Hij het gewricht van Jakobs heup [52]aangeroerd had, aan de verrukte zenuw.

HOOFDSTUK XXXIII

Jakob stelt de volgorde op van zijn vrouwen en kin deren, en gaat zijn broer tegemoet, vs. 1. Ezau ontvangt hem en ook zijn vrouwen en kin deren zeer hartelijk, 4, en neemt na vriendelijk heen en weer praten Jakobs geschenken aan. Zo gaan zij in vrede uit elkaar, 8. Jakob komt in Sukkoth, en vandaar bij Sichem, waar hij zijn tenten opslaat en voor YHWH een altaar bouwt, 17.

De verzoening tussen Jakob en Ezau

EN Jakob hief zijn ogen op en zag; en ziet, Ezau kwam, en vierhonderd mannen met hem. Toen verdeelde hij de kinderen onder Lea, en onder Rachel, en onder de twee dienaressen.

2 En hij stelde de dienaressen en haar kinderen vooraan; en Lea en haar kinderen meer [1]achteruit; maar Rachel en Jozef de achterste.

3 En hij ging voorbij hun aangezicht heen, en [2]hij boog zich [3]zeven keer ter aarde, totdat hij bij zijn broer kwam.

4 Toen liep Ezau hem tegemoet, en nam hem in de arm, en viel hem aan de hals, en [4]kuste hem; en [5]zij huilden.

5 Daarna hief hij zijn ogen op, en zag die vrouwen en die kinderen, en zei: Wie zijn deze bij u? En hij zei: De kinderen, die God aan uw knecht genadig verleend heeft.

6 Toen traden de dienaressen toe, zij en haar kinderen, en zij bogen zich neer.

7 En Lea trad ook toe, met haar kinderen, en zij bogen zich neer; en daarna [6]trad Jozef toe en Rachel, en zij bogen zich neer.

35 *Jakob bleef:* D.i. hij bleef alleen aan deze zijde van de beek, aan het gebergte Gilead, om in de eenzaamheid God te bidden.

36 *een man:* D.i. de Zoon van God, die zich in een menselijk lichaam hier vertoonde; gelijk men afleiden kan uit vs. 28, 32:30, enz., en Hos. 12:3, 12:4.

37 En toen: Dit is menselijker wijze gesproken. De Heer, zich voegende naar de menselijke zwakheid, laat zich overwinnen, om Jakob te verzekeren van een goede uitkomst uit het aanstaande perijkel; maar Hij kwetst hem ook, om hem zijn eigen zwakheid te leren gevoelen.

38 *het gewricht:* Anders: *hol, pan.*

– *d* Hosea 12:4.

39 Ik zal U: Omdat hij nu gevoelde dat hij niet met een mens had te doen, maar met een meerdere; daarom begeerde hij door hem gezegend te zijn.

40 *Hoe is:* Dit vraagt God niet, omdat de naam van Jakob hem onbekend was, maar om aanleiding te hebben zijn naam te veranderen tot een eeuwige gedachtenis aan deze kamp.

– *e* onder, Gen. 35:10.

41 niet Jakob: Niet is hier zoveel gezegd als niet alleen, of niet zoveel, zozeer, want hij wordt hierna ook wel Jakob genoemd; zie deze manier van spreken, 1 Sam. 8:7; Joh. 7:16; 1 Kor. 1:17; 1 Joh. 3:18.

42 D.i. een vorst Gods, of die vorstelijke macht heeft met God, gelijk blijkt uit de volgende woorden. Deze naam geeft God Jakob ten tweede male, onder, Gen. 35:10.

43 *met God:* Hebbende de strijd uitgestaan, die hem God aandeed, en overwonnen.

44 *met de mensen:* T.w. eerst met Ezau, en daarna met Laban, en nu komt hij weer te strijden met Ezau.

45 *Waarom is het:* Dit is een ontkennende vraag, gelijk Richt. 13:17, 13:18. Hij weigert hem zijn naam te openbaren, om hem te beter te verzekeren dat hij met geen mens geworsteld had.

46 hij zegende: Dit was het, wat Jakob begeerd had, vs. 26, en hem nu ten volle verzekerde dat God hem verschenen was; zie het volgende vers vs. 30.

47 D.i. Gods aangezicht, of het aanzien van God; zie 1 Kon. 12:25; in het volgende vers vs. 32. Pnuel.

48 *God gezien:* Niet in zijn goddelijk wezen, maar in zulk een gedaante, waardoor Hij zich klaarder aan mij geopenbaard heeft dan immer tevoren.

49 *mijn ziel is gered geweest:* Hij verwondert zich dat hij niet gestorven was, God gezien hebbende. Zie boven Gen. 16:13, verg. Ex. 20:19; Richt. 6:22, 6:23, en Richt. 13:22.

50 *Daarom eten:* Versta mee dat zij niet eten het vlees omtrent die zenuw. Niet uit bijgeloof of een mening van godsdienstigheid, maar tot een gedachtenis van die wonderbare kamp en victorie, aan Jakob en zijn nakomelingen vergund. Dit had zijn gebruik voor de komst van de Messias, maar kan daarna zonder superstitie niet gebruikt worden.

51 *de verrukte:* Of: *verkrompen, verwrongen, d.*i. die haar kracht verloren heeft, en verdoofd of verstuikt is, en haar plaats, als er uit verwrongen zijnde [om zo te spreken] vergeten heeft; de Joden noemen deze zenuw ook zo in de dieren, naar wat hier Jakob wedervaren is. Anders: de geleende zenuw, omdat zij van de pan van het heilige been tot aan de heup overgaat, als zijnde van het heilige been daaraan ontleend.

52 D.i. aanroerende gekwetst had.

1 Hij plaatst de liefste in het achterste en zekerste, opdat die, zo de voorsten verslagen werden, nog enigszins ontkomen mochten; zie boven, Gen. 32:7, 32:8.

2 hij boog zich: Zie boven, Gen. 18:2.

3 zeven malen: D.i. dikwijls een zeker getal voor een onzeker; zie Lev. 26:8.

4 *kuste hem:* Zie boven, Gen. 29:11.

5 Dit is dikwijls geschied bij de ontmoeting van vrienden, gelijk hier en boven, Gen. 29:11, en onder, Gen. 43:30 en Gen. 46:29, of in het scheiden, Ruth 1:14, Hand. 20:37.

6 *trad Jozef toe:* Anders: *hij werd genaderd, of geheten te naderen*; daar hij in deze tijd slechts omtrent zes jaren oud was.

8 En hij zei: [7]Voor wie is u al deze leger, dat ik
ontmoet heb? En hij zei: Om genade te vinden in
de ogen van mijn heer!
9 Maar Ezau zei: [8]Ik heb veel, mijn broer! [9]het
zij het uwe, wat u hebt!
10 Toen zei Jakob: Och neen! als ik nu genade in
uw ogen gevonden heb, zo neem mijn geschenk
van mijn hand; daarom, omdat ik uw aangezicht
gezien heb, [10]als had ik Gods aangezicht gezien,
[11]en u welgevallen aan mij genomen hebt.
11 Neem toch mijn [12]zegen, die u toegebracht
is, omdat het God mij genadig verleend heeft,
en omdat ik alles heb; en hij hield bij hem aan,
zodat hij het nam.
12 En [13]hij zei: Laat ons reizen en voorttrekken;
en ik zal [14]voor u trekken.
13 Maar [15]hij zei tot hem: Mijn heer weet, dat
deze kinderen [16]zwak zijn, en dat ik [17]zogende
schapen en koeien [18]bij mij heb; als men die
maar één dag afdrijft, zo zal de hele kudde
sterven.
14 Mijn heer trekke toch voorbij, voor het aan-
gezicht van zijn knecht; en ik zal mij op [19]mijn
gemak als leidsman voegen, [20]naar de gang van
[21]het werk, dat voor mijn aangezicht is, en naar
de gang van deze kinderen, totdat ik bij mijn
heer te Seïr kome.
15 En Ezau zei: Laat mij toch van dit volk, dat
met mij is, u bijstellen. En hij zei: Waartoe dat?
[22]laat mij genade vinden in de ogen van mijn
heer!
16 Zo keerde Ezau die dag opnieuw naar Seïr
toe.

Jakob te Sichem

17 Maar Jakob reisde naar [23]Sukkoth, en
bouwde een huis voor zich, en maakte hutten
voor zijn vee; daarom noemde hij de naam van
die [24]plaats Sukkoth.
18 [a]En Jakob kwam [25]behouden tot de stad
[26]Sichem, die is in het land Kanaän, als hij kwam
van Paddan-aram; en hij sloeg zijn kamp op [27]in
het gezicht van de stad.
19 En hij kocht een deel van het veld, waarop
hij zijn tent gespannen had, van de hand van de
[28]zonen van Hemor, de vader van Sichem, voor
honderd [29]geldstukken.
20 En hij richte daar [30]een altaar op, en noemde
het: [31]De God van Israël is God!

HOOFDSTUK XXXIV

Dina gaat kijken bij de meisjes uit de streek en wordt door Sichem, zoon van Hemor de landheer, ontvoerd en verkracht, vs. 1. Hij wordt verliefd op haar en vraagt haar ten huwelijk; zijn vader bespreekt dit met Jakob en zijn zonen, die bedrieglijk akkoord gaan op voorwaarde dat alle mannen onder de Sichemieten besneden worden, 6. Als Hemor, Sichem en de inwoners daarin toestemmen en zich laten besnijden, worden zij in de pijn van de besnijdenis door Simeon en Levi overvallen en gedood, en door Jakobs zonen geplunderd; vrouwen en kin deren worden als gevangenen meegevoerd, 18. Jakob is hierover hevig ontsteld en bevreesd, 30.

De schending van Dina

EN [a]Dina, de dochter van Lea, die zij Jakob ge-
baard had, [1]ging uit, [2]om de dochters van dat
land te bekijken.

7 *Voor wie is u al deze legermacht:* Of: *wat is u al deze legermacht? D.*i. waartoe zal dat dienen? Wat bedoelt u daarmede? Hij had zonder twijfel dit wel verstaan van de knechts, die de kudde leidden, maar hij zocht gelegenheid uit Jakobs antwoord, om zijn geschenken beleefdelijk te weigeren.

8 D.i. ik heb daarvan genoeg. Hier zien wij vervuld de beloften van God, boven, Gen. 27:39.

9 *het zij het uwe:* D.i. behoud voor u wat u hebt.

10 als had ik: Alsof hij zei: gelijk de gunst van God de mens zeer verkwikt, zo ben ik ook door deze uw minnelijke en vreedzame ontmoeting zeer vermaakt, houdende haar voor een zeker teken van Gods genade te mijwaarts, alsof God zelf mij zo vriendelijk verschenen ware.

11 en u welgevallen aan mij genomen hebt: Anders: hebt toch een welgevallen aan mij, of, zo vriendelijk hebt u mij ontvangen.

12 D.i. geschenk, dat aldus genoemd wordt, Joz. 15:19; en 1 Sam. 25:27, en 1 Sam. 30:26, 2 Kon. 5:15, en 2 Kor. 9:5, 9:6; omdat het bestaat uit dingen, die door de milde zegening van YHWH de mensen toegezonden worden, en met gelukwensing plegen gegeven en met dankzegging ontvangen te worden.

13 Nl. Ezau.

14 *voor u trekken:* D.i. naast, tegenover u, met u, bezijden u, in uw gezelschap, mij naar u voegende in het reizen, al is mijn volk kloeker en frisser dan het uwe.

15 Nl. Jakob.

16 Ruben, de oudste, mocht in deze tijd omtrent twaalf of dertien jaren oud geweest zijn.

17 Anders: *dragende*.

18 *bij mij:* Of: *op mij, dat is tot mijn last en zorg*.

19 *op mijn gemak:* Of: *zachtjes, zoetjes*.

20 *naar de gang:* Hebr.: *naar de voet*; en zo in het volgende.

21 Zo noemt Jakob zijn vee, dat gade te slaan zijn dagelijks werk was; zo ook Ex. 22:8, en Ex. 36:6.

22 *laat mij:* D.i. bewijs mij deze gunst, en doe hetgene dat ik verzoek, en stel niemand van uw volk bij mij.

23 Deze naam had die plaats toen nog niet, maar kreeg zij daarna, zoals aan het einde van dit vers gezegd wordt.

24 D.i. hutten, tenten, daken, kooien. Deze plaats was gelegen over de Jordaan, in de stam van Gad, niet ver van Pnuel; zie Joz. 13:27; Richt. 8:5, 8:14, 8:15. Er wordt van een ander Sukkoth gesproken, Ex. 12:37.

– *a* Joz. 24:32; Hand. 7:16.

25 Hebr. Schalem (שָׁלֵם), wat anderen houden voor de naam van een stad bij de Jordaan, waar omtrent Johannes de Doper, daarna gedoopt heeft; onderscheiden van een ander Salem, daarna genoemd Jeruzalem; zie boven, Gen. 14:18; Ps. 76:3.

26 Zie boven, Gen. 12:6.

27 *in het gezicht:* Of: *voor aan de stad*.

28 Hebr. Chamor (חֲמוֹר), Hand. 7:16 wordt hij Emmor genoemd.

29 stukken gelds: Genaamd Lammeren, omdat de figuur van een lam daarop getekend was. Zie Joz. 24:32; Job 42:11, en verg. Hand. 7:16. Anderen verstaan natuurlijke schapen, die hij voor dat land gegeven heeft, gelijk het ook gebruikelijk geweest is te kopen en te verkopen met verwisseling van waren.

30 Om dankoffer daarop te offeren, en de hele godsdienst te plegen, naar het exempel van zijn vaderen. Zie boven, Gen. 12:7 en Gen. 13:18.

31 *De God van Israël is God:* Hebr.: *El Elohe Israël*.

– *a* boven, Gen. 30:21.

1 *ging uit:* T.w. uit de plaats waar haar ouders woonden, welke lag bij Sichem, boven, Gen. 33:18, waar zij beter mocht gebleven zijn; Tit. 2:5. Te meer, omdat zij in deze tijd maar omtrent veertien jaren oud geweest is.

2 *om de:* Sommigen menen dat in deze tijd een bijzonder feest of markt te Sichem gehouden is, met grote toeloop van volk.

2 Sichem nu, de [3]zoon van Hemor de Heviet, de
landvorst, zag haar, en hij nam ze, en lag bij haar,
en [4]verkrachtte ze.
3 En [5]zijn ziel kleefde aan Dina, Jakobs dochter;
en hij had het meisje lief, en sprak [6]naar het hart
van het meisje.
4 Sichem sprak ook tot zijn vader Hemor,
zeggende: [7]Neem mij deze dochter tot een vrouw.
5 Toen Jakob hoorde, dat hij zijn dochter Dina
verontreinigd had, zo waren zijn zonen met
het vee in het veld; en Jakob zweeg, totdat zij
kwamen.
6 En Hemor, de vader van Sichem, ging uit tot
Jakob, om met hem te spreken.
7 En de zonen van Jakob kwamen van het veld,
als zij dit hoorden; en het smartte deze mannen,
en [8]zij ontstaken zeer, omdat hij [9]dwaasheid [10]in
Israël gedaan had, Jakobs dochter beslapende,
[11]dat zo niet zou gedaan worden.
8 Toen sprak Hemor met hen, zeggende: De ziel
van mijn zoon Sichem is verliefd op uw dochter;
geef hem haar toch tot een vrouw.
9 En [12]verzwagert u met ons; [13]geef ons uw
dochters; en [14]neemt voor u onze dochters;
10 En woont met ons; en het land zal [15]voor
uw aangezicht zijn; woont, en handelt daarin, en
[16]stelt u tot bezitters daarin.
11 En Sichem zei tot [17]haar vader, en tot haar
broers: Laat mij [18]genade vinden in uw ogen; en
wat u tot mij zeggen zult, zal ik geven.
12 [19]Vergroot zeer over mij [20]de bruidschat en
het geschenk; en ik zal geven, zoals u tot mij zult
zeggen; geef mij slechts het meisje tot een vrouw.
13 Toen antwoordden Jakobs zonen aan Si-
chem en Hemor, zijn vader, [21]bedriegelijk, [22]en
spraken (omdat dat hij Dina, hun zus, verontrei-
nigd had);
14 En zij zeiden tot hen: [23]Wij zullen deze zaak
niet kunnen doen, dat wij onze zus aan een man
geven zouden, [b]die de voorhuid heeft; want dat
was ons een schande.
15 Maar hierin zullen wij u te wille zijn, zo u
wordt zoals wij, dat onder u besneden worde al
wat [24]mannelijk is.
16 Dan zullen wij u onze dochters geven, en uw
dochters zullen wij ons nemen, en wij zullen met
u wonen, en wij zullen tot één volk zijn.
17 Maar zo u naar ons niet zult horen, om be-
sneden te worden, zo zullen wij [25]onze dochter
nemen, en wegtrekken.

De wraak van Simeon en Levi

18 En hun woorden [26]waren goed in de ogen
van Hemor, en in de ogen van Sichem, Hemors
zoon.
19 En de jongeling vertoogde niet, deze zaak te
doen; want hij had lust in Jakobs dochter; en hij
was [27]geëerd boven heel het huis van zijn [28]vader.
20 Zo kwam Hemor en Sichem, zijn zoon, [29]in
hun stadspoort; en zij spraken tot de mannen
van hun stad, zeggende:
21 Deze mannen zijn vreedzaam met ons;
daarom laat hen in dit land wonen, en daarin
handelen, en het land (ziet het is [30]wijd van
begrip) [31]voor hun aangezicht zijn; wij zullen ons
hun dochters tot vrouwen nemen, en wij zullen
onze dochters aan hen geven.
22 Maar hierin zullen deze mannen ons te wille
zijn, dat zij met ons wonen, om tot één volk te
zijn; als al wat mannelijk is onder ons besneden
wordt, zoals zij besneden zijn.

3 *de Heviet:* Zie boven, Gen. 10:7.

4 Het Hebreeuwse woord betekent eigenlijk verdrukken, vernederen. Zo noemt de Heilige Schrift het schenden en schofferen van de vrouwen, Richt. 19:24; 2 Sam. 13:14.

5 *zijn ziel:* D.i. zijn hart, zijn gemoed, lust, begeerte, hingen aan haar.

6 *naar het:* D.i. wat haar aangenaam en behagelijk mocht zijn, om haar tevreden te stellen en te vertroosten; daar zij buiten twijfel over deze onverwachte daad zeer ontsteld was. Zie dergelijke manier van spreken onder, Gen. 50:21; Richt. 19:3; Jes. 40:2; Hos. 2:13.

7 *Neem mij:* Een exempel ook onder de heidenen, dat de kinderen met de wil en onder het bestuur van hun ouders behoorden te huwen.

8 zij ontstaken zeer: Hebr.: en hen ontstak zeer, t.w. de toorn; zie boven, Gen. 4:5, 4:6.

9 Of: *een schendig stuk, of schandelijkheid, afvalligheid, onzinnigheid*. Dit woord betekent een zonde, die, voortkomende uit een bozen en onbeschaamden lust, geschiedt niet alleen tegen Gods gebod, maar ook tegen de burgerlijke eerbaarheid, of ook somtijds tegen de natuur, veroorzakende grote ergernis en schande. Verg. Deut. 22:21; Joz. 7:15; Richt. 19:23, en Richt. 20:6; 2 Sam. 13:12.

10 D.i. in of aan het huis van Israël, of Gods volk, dat uit Jakob, toen Israël genaamd werd, gesproten is.

11 Of: *zo geschiedt het niet*; d.i. zo placht en behoorde het niet te gebeuren. Zie dergelijke manier van spreken, boven Gen. 20:9.

12 *verzwagert u:* Of: *verhuwelijkt u*; zo Deut. 7:3.

13 *geeft ons uw:* T.w. ten huwelijk aan onze zonen, zo onder, Gen. 38:14; Deut. 7:3, enz.

14 *neemt voor u:* T.w. ten huwelijk aan uw zonen; zie boven, Gen. 19:14.

15 *voor uw:* Zie boven, Gen. 13:9.

16 *stelt u:* Of: *neemt een vast bezit daarin, of onthoudt u daarin*.

17 *haar vader:* T.w. van Dina.

18 Zie boven, Gen. 18:3.

19 D.i. legt mij die zo groot op als u wilt.

20 *de bruidschat:* De bruidsschat, die de man de vrouw gaf, bleef haar eigendom ook na de dood van de man; het geschenk, dat de bruidegom aan de bruid gaf ten tijde van de ondertrouw, was tot een bevestiging van zijn gegeven belofte; wat men nu een trouwpenning noemt. Zie van de bruidsschat, Ex. 22:16, 22:17, en van het geschenk, boven, Gen. 24:53.

21 Hebr.: *in, of, met bedrog*; want zij waren niet gezin in het huwelijk te consenteren, gelijk naderhand gebleken is.

22 en spraken: Te weten, wat vs. 14 volgt.

23 Wij zullen: Zij zeggen wel de waarheid, maar zondigen daarin, dat zij de besnijdenis misbruiken tot een dekmantel van hun bedriegelijk opzet, want het was hun om de besnijdenis niet te doen, maar om een moord aan te richten uit wraakgierigheid.

– *b* boven, Gen. 17.

24 *mannelijk is:* Hebr.: *man, mansbeeld, man.*

25 *onze dochter:* D.i. de dochter van onze vader, of de dochter van ons huis, gelijk boven, vs. 8.

26 *waren goed:* D.i. zij bevielen hem wel. Dàt wordt gezegd goed in iemands ogen te zijn, wat hem behaagt en wel bevalt, boven, Gen. 16:6; 1 Sam. 29:6, enz.

27 Hij schijnt zeer bemind, geacht en vermaard te zijn geweest, omdat niet alleen de stad naar zijn naam werd geheten, maar ook zijn vader door hem bekend was, zijnde genoemd de vader van Sichem; zie boven, Gen. 33:18, 33:19.

28 D.i. huisgezin, kinderen, huisgenoten, hovelingen, officieren; zo onder, Gen. 41:40, 1 Kon. 2:24, en 1 Kon. 4:6.

29 *tot hun:* Alwaar de burgerlijke zaken onder het beleid van de overheden behandeld werden, gelijk heden op de stad- of raadhuizen. Zie boven, Gen. 22:17.

30 *wijd van:* Hebr.: *wijd van handen*; zo Richt. 18:10.

31 *voor hun:* D.i. open zijn, zie boven, Gen. 13:9.

23 Hun vee, en hun bezitting, en al hun
beesten, zullen die niet onze zijn? [32]Alleen laat
ons hun te wille zijn, en zij zullen met ons
wonen.
24 [33]En zij hoorden naar Hemor, en naar
Sichem, zijn zoon, allen, die door [34]zijn stads-
poort uitgingen; en zij werden besneden, al wat
mannelijk was, allen, die door zijn stadspoort
uitgingen.
25 En het gebeurde op de derde dag, [35]toen zij
in de smart waren, [c]zo namen de twee zonen van
[36]Jakob, Simeon en Levi, broers van Dina, ieder
zijn zwaard, en kwamen stoutelijk in de stad, en
doodden al wat mannelijk was.
26 Zij [37]sloegen ook Hemor, en zijn zoon
Sichem, dood [38]met de scherpte van het zwaard;
en zij namen Dina uit Sichems huis, en gingen
van daar.
27 [39]De zonen van Jakob kwamen over de
verslagenen, en plunderden de stad, omdat zij
[40]hun zus verontreinigd hadden.
28 Hun schapen, en hun runderen, en hun
ezels, en wat dat in de stad, en wat dat in het veld
was, namen zij.
29 En al hun vermogen, en al hun kleine
kinderen, en hun vrouwen, voerden zij als ge-
vangene weg, en plunderden hen, en al wat bin-
nenshuis was.
30 [41]Toen zei Jakob tot Simeon en tot Levi: U
hebt [42]mij in het ongeluk gestort, mits [43]mij in
kwade reuk te brengen onder de [44]inwoners van
dit land, onder de [45]Kanaänieten, en onder de
Ferezieten; en ik ben [46]weinig volk in getal; zo
zij zich tegen mij verzamelen, zo zullen zij mij
slaan, en ik zal vernietigd worden, ik en mijn
huis.
31 En zij zeiden: [47]Zou [48]hij dan met onze zus als
met een hoer doen?

HOOFDSTUK XXXV

Jakob zuivert zijn huis en bereidt het voor op de godsdienst, waarna hij op Gods bevel naar Bethel vertrekt, vs. 1. Daar aangekomen zonder schade bouwt hij een altaar, 6. Dood en begrafenis van Debora, de voedster van Rebekka, 8. God verschijnt aan Jakob, geeft hem opnieuw de naam Israël en hernieuwt Zijn beloften, 9. Jakob richt daarop een gedenkteken op en geeft de plaats een naam, 14. Bij het vertrek vandaar sterft Rachel tijdens de bevalling van Benjamin en wordt daar begraven, 16. Ruben pleegt overspel in het huis van zijn vader, 22. Opsomming van Jakobs zonen, 23. Jakob komt ten slotte bij zijn vader Izak, die sterft en door hem en Ezau begraven wordt, 27.

Jakob keert terug naar Bethel

DAARNA zei God tot Jakob: Maak u op, trek op
naar Beth-el, en woon daar; en [1]maak daar
een altaar die God, [a]Die u verscheen, [b]toen u
vluchtte voor het aangezicht van uw broer Ezau.
2 Toen zei Jakob tot zijn [2]huisgezin, en tot
[3]allen, die bij hem waren: Doe weg de [4]vreemde
goden, [5]die in het midden van u zijn, en [6]reinig
u, en verander uw kleren;
3 En laat ons ons opmaken, en optrekken naar
Beth-el; en ik zal daar een altaar maken die
God, [7]Die mij antwoordt op de dag van mijn

32 *Alleen laat:* Zij gelaten zich dat dit het verzoek van Jakob en zijn kinderen was, verzwijgende dat het de conditie van hun eigen verzoek was; daarenboven bedekken zij hun particulier met de naam van het gemenebest, zodat zij hun burgers bedriegende, ook door Simeon en Levi bedrogen worden.

33 En zij: Zij laten zich bewegen tot verandering van religie niet door onderwijs of liefde tot de waarheid, maar door de belofte en op hoop van aards profijt.

34 D.i. alle burgers van de stad, die gezegd worden hun stadspoorten in of uit te gaan, gelijk hier; of in te gaan; gelijk boven, Gen. 23:10, en Jer. 17:20.

35 *toen zij in:* D.i. toen zij met de meeste smart of pijn bevangen waren; want de wonden op de derde dag gewoonlijk zwaarder smartten.

– *c* onder, Gen. 49:6.

36 Deze twee zijn de leidslieden geweest van deze aanslag, en waren volle broers van Dina, van één vader en één moeder: zo waren wel Ruben en Juda en Issaschar en Zebulon, maar deze hebben aan deze bloedige daad geen gemeenschap gehad, zowel omdat de twee laatsten te jong, als omdat de twee anderen meer tot zachtzinnigheid dan tot wreedheid geneigd waren. Zie onder, Gen. 37:21, 37:22, 37:26.

37 Zie van dit woord boven, Gen. 8:21.

38 *met de:* Hebr.: *aan of in de mond van het zwaard*.

39 *De zonen:* Velen verstaan dit van de andere zonen van Jakob, die, gehoord hebbende van de moord, welke in de stad door hun broers geschied was, toegelopen zijn, om de vermoorden en de gehele stad te plunderen.

40 *hun zus:* Wat Sichem alleen gedaan had, werd de burgers in het algemeen ten laste gelegd, omdat zij, deze daad niet tegengesproken noch verhinderd hebbende, daarin een welgevallen schenen te hebben. Of: zij, d.i. één van hen, t.w. Sichem; zo Ex. 4:19; Matt. 2:20.

41 *Toen zei:* Hieruit blijkt dat Jakob van de aanslag van zijn twee zonen niets heeft geweten, veel minder daarin bewilligd; verg. onder, Gen. 49:5, 49:6, 49:7.

42 mij beroerd: Of: u hebt mij onrust aangericht, of verstoord, niet alleen mijn gemoed door deze daad ontstellende, maar ook al mijn zaken in groot perijkel, onzekerheid en verwarring brengende, daar ik hier tevoren in vrede gewoond heb; zie Joz. 7:25, en 1 Kon. 18:7.

43 mij stinkende: D.i. gehaat te maken, zodat men mij niet zal mogen luchten of lijden. Het is een gelijkenis ontleend aan stinkende dingen, waarvan de mensen het aangezicht afkeren; zie Ex. 5:21; 1 Sam. 13:4, en 1 Sam. 27:12; 1 Kron. 19:6.

44 Hebr.: *inwoner*.

45 Kanaäniet.

46 *weinig volk:* Hebr.: *mensen van getal*; d.i. van klein getal, die spoedig te tellen zijn, gelijk Num. 9:20; Deut. 4:27, en Deut. 33:6.

47 Anders: *zou men dan, enz.*, t.w. zonder wraak of straf.

48 hij dan: Te weten, Sichem.

1 *maak daar:* Om te gedenken aan de beloften, die Ik daar aan u gedaan heb, en u aan mij; boven, Gen. 28:13, 28:14, 28:20. Dit schijnt daartoe te dienen, dat Jakob getroost en gesterkt mocht worden tegen de vrees, waarmee hij bevangen was; zie Gen. 34:30.

– *a* boven, Gen. 28:12; idem v. 13.

– *b* boven, Gen. 27:43.

2 Hebr.: *huis (בַּיִת)*; zie boven, Gen. 7:1.

3 Knechts en dienstmaagden, en die van buiten er bij gekomen waren.

4 Hebr. Goden van de vreemden. Versta er onder de beelden van de afgoden, die van vreemde volken gediend waren, niet zijnde de ware God, die zich aan Abraham, Izak en Jakob geopenbaard had. Aldus werden de afgoden genoemd, Deut. 31:16, en Deut. 32:12; Joz. 24:20; Ps. 81:10. Deze werden geheten, andere goden, Deut. 6:14; Joz. 23:16; Richt. 10:13, idem, nieuwe goden, Richt. 5:8.

5 die in: Het blijkt hieruit dat onder Jakobs gezin nog enige beelden verborgen waren, hetzij dat deze afgoden waren van Laban, boven, Gen. 31:19, of enige kostbare beelden, die zij bij de plundering van Sichem gekregen, of die andere gevangenen daar gebracht hadden.

6 reinigt u: Om met deze uitwendige ceremonie te betuigen de inwendige zuivering en bekering van het hart, die zij niet alleen ten aanzien van de afgodische besmetting, maar ook vooral van die moord van de Sichemieten nodig hadden, om zich te bereiden tot de statelijke godsdienst, die Jakob op Gods bevel met zijn huisgezin zou verrichten. Zie Ex. 19:10, 19:14.

7 die mij: D.i. die mij placht te verhoren. God antwoordt zijn volk, als Hij met woorden of werken doet blijken dat Hij het verhoord heeft; zie 1 Kon. 18:24; Jes. 41:17, 41:18; Ps. 22:22.

benauwdheid, en met mij geweest is [8]op de weg, die ik gewandeld heb.

4 Toen gaven zij Jakob al die vreemde goden, [9]die in hun hand waren, en de [10]oorsierselen, die aan hun oren waren, en Jakob [11]verborg ze onder de eikeboom, die bij Sichem is.

5 En zij reisden heen; en [12]Gods verschrikking was over de steden, die rondom hen waren, zodat zij de zonen van Jakob niet achterna jaagden.

6 Zo kwam Jakob te [13]Luz, dat is in het land Kanaän (dat is [14]Beth-el), hij en al het volk, dat bij hem was.

7 En hij bouwde daar een altaar, en [c]noemde die plaats [15]El Beth-el; want [16]God was hem daar geopenbaard geweest, als hij voor van zijn broer aangezicht vluchtte.

8 En [17]Debora, de voedster van Rebekka, stierf, en zij werd begraven onder aan Beth-el; onder die eik, waarvan hij de naam noemde [18]Allon-bachuth.

9 En [d]God verscheen Jakob opnieuw, als hij van Paddan-aram gekomen was; en Hij zegende hem.

10 En God zei tot hem: [19]Uw naam is Jakob, [e]uw naam zal voortaan niet Jakob genoemd worden, maar Israël zal uw naam zijn; en Hij noemde zijn naam Israël.

11 Verder zei God tot hem: [f]Ik ben [20]El Shaddai! wees vruchtbaar, [21]en vermenigvuldig! [g]Een volk, ja, één hoop van de volken zal uit u worden, en [h]koningen zullen [22]uit uw middel voortkomen.

12 En dit land, dat Ik aan Abraham en Izak gegeven heb, dat zal Ik u geven; en aan uw zaad na u zal Ik dit land geven.

13 Toen [23]voer God van hem op in die plaats, waar Hij met hem gesproken had.

14 En [24]Jakob [i]stelde een opgericht teken op in die plaats, waar Hij met hem gesproken had, een stenen opgericht teken; en hij stortte daarop [25]drankoffer, en goot olie daarover.

15 En Jakob [26]noemde de naam van die plaats, alwaar God met hem gesproken had, Beth-el.

De geboorte van Benjamin en de dood van Rachel

16 En zij reisden van Beth-el; en er was nog [27]een kleine streek lands om tot [28]Efrath te komen; en Rachel baarde, en zij had het hard in haar baren.

17 En het gebeurde, als zij het hard had in haar baren, zo zei de verloskundige tot haar: Vrees niet; want deze zoon [29]zult u ook hebben!

18 En het gebeurde, [30]als haar ziel uitging [31](want zij stierf), dat zij zijn naam noemde [32]Benoni; maar zijn vader noemde hem [33]Benjamin.

19 [k]Zo stierf Rachel; en zij werd begraven aan de weg [34]naar Efrath, dat is [35]Bethlehem.

8 *op de weg:* T.w. van Haran tot hiertoe.

9 die in hun: D.i. die zij bij zich hadden; zie 2 Sam. 8:10.

10 Deze heeft Jakob hun afgenomen, òf omdat die bij de plundering van de afgoden te Sichem gekregen, òf ter ere van die afgoden gedragen waren; òf tot enig misbruik van de zijnen hadden mogen dienen.

11 Zonder dat zijn volk wist waar hij die liet, opdat niemand die mocht vinden en tot superstitie en afgoderij misbruiken.

12 *Gods verschrikking:* D.i. die van God toegezonden en zeer groot was; zo Ex. 23:27; 2 Kron. 14:14, en 2 Kron. 17:10. Het woord God wordt somtijds gebruikt om de grootheid en uitnemendheid van enige zaak uit te drukken; zie boven, Gen. 13:10. Zonder deze verschrikking zou Jakob met al de zijnen lichtelijk overvallen en vernield geweest zijn, om de daad van Simeon en Levi, te Sichem begaan; boven Gen. 34:25.

13 Zie boven, Gen. 12:8, en Gen. 28:19.

14 Aldus door Jakob genoemd.

– *c* boven, Gen. 28:19.

15 *El Beth-El:* D.i. God is [te] Beth-El. Aldus noemt hij deze plaats voor de tweede maal; zie boven, Gen. 28:19, en verg. boven, Gen. 33:20.

16 *God was:* Zie boven, Gen. 28:13, en de manier van spreken, Gen. 20:13.

17 Die met Rebekka uit Mesopotamië gezonden was, naar het land Kanaän. Zie boven, Gen. 24:59.

18 D.i. eik van het wenen, omdat zij Debora daar beklaagd en beweend hebben.

– *d* Hosea 12:5.

19 *Uw naam is:* God bevestigt hier aan Jakob wat Hij hem tevoren gezegd had; zie boven, Gen. 32:28.

– *e* boven, Gen. 32:28; 2 Kon. 17:34.

– *f* boven, Gen. 17:1; boven, Gen. 28:3; onder, Gen. 48:3.

20 *God de:* Zie boven, Gen. 17:1.

21 God bevestigt hier de zegen van zijn vader Izak, die hij hem gaf toen hij vluchtte naar Mesopotamië; zie boven, Gen. 28:3, 28:4.

– *g* boven, Gen. 17:6; idem v. 16.

– *h* Matt. 1:6.

22 *uit uw lenden:* D.i. uit uw eigen vlees en bloed geboren worden; zo 1 Kon. 8:19; 2 Kron. 6:9; Hand. 2:30, verg. onder, Gen. 46:26.

23 *voer God:* Hebr.: *voer op van boven hem.* God wordt gezegd op te klimmen en neder te dalen, de plaatsen niet veranderende, aangemerkt Hij overal is, maar de tekenen van zijn aanwezigheid, die Hij openbaart door zijn nederdalen; gelijk boven, Gen. 11:5; Ex. 3:8, en Num. 11:17, of wegneemt door zijn opklimmen gelijk hier en boven, Gen. 17:22; Richt. 13:20.

24 Jakob vernieuwt hier het gedenkteken, dat hij tevoren opgericht had, boven, Gen. 28:18, omdat het door langheid ingezetenen mocht vervallen of omgeworpen zijn; opdat het strekken van Gods weldaad en zijn schuldigen plicht.

– *i* boven, Gen. 28:18.

25 Versta hierdoor, òf de olie, zoals meteen volgt; òf de wijn, òf enig ander vocht, dat gewoonlijk gebruikt werd in drankoffers, of in plengoffers tot dankzegging.

26 *noemde de naam:* Zijn belofte willende volbrengen, vernieuwt hij niet alleen het gedenkteken, maar ook de naam. Deze plaats schijnt onderscheiden te zijn van El Bethel, boven, vs. 7.

27 *een kleine:* Anders: *omtrent een voedering, of pleistering lands*; d.i. zoveel land als men reist voordat men pleistert, een mijl van de weg. Zie Gen. 48:7; 2 Kon. 5:19.

28 Dit is de naam van een stad, die gewoonlijk Bethlehem genoemd wordt. Zie deze beide namen onder, vs. 19; Micha 5:1.

29 *zult u:* Of: *hebt u ook, boven Jozef*; gelijk u gewenst hebt, dat u nog een boven hem zou toegevoegd worden; boven Gen. 30:24.

30 als haar: Een klare beschrijving van de dood, waaruit blijkt dat hij is een scheiding van de ziel, die tot een ander leven overblijft, en gaat uit het lichaam, dat door de dood vergaat. Waarom ook gezegd wordt van degenen, die nog leven, dat hun ziel in hen is, 2 Sam. 1:9, en van degenen, die sterven, dat hun geest uitgaat, Ps. 146:4, en van degenen die verrijzen, dat hun geest in hen terugkeert; 1 Kon. 17:21, 17:22.

31 want zij: Of: dat zij stierf, en noemde, of had genoemd.

32 D.i. zoon mijner smart, mijns weedoms.

33 Dat is zoon van de rechterhand; d.i. die mij altijd nabij en zeer lief zal zijn, als de mens zijn rechterhand; Ps. 80:18.

– *k* onder, Gen. 48:7.

34 Deze naam schijnt Bethlehem gegeven te zijn door Kalebs huisvrouw, zie 1 Kron. 2:19, 2:24; en daarmede wordt ook dit Bethlehem, gelegen in de stam van Juda, [Micha 5:1; Matt. 2:6], onderscheiden van een ander Bethlehem, gelegen in de stam van Zebulon; Joz. 19:15.

35 Bethlehem betekent een huis van het brood.

20 En Jakob richtte een gedenkteken op boven haar graf, dit is het gedenkteken van Rachels graf [36]tot op deze dag.

21 Toen verreisde [37]Israël, en hij spande zijn tent aan de overzijde van [38]Migdal-eder.

22 En het gebeurde, als Israël in dat land woonde, dat Ruben heenging, en [l]lag bij Bilha, de bijvrouw van zijn vader; [39]en [40]Israël hoorde het. En de zonen van Jakob waren twaalf.

De zonen van Jakob en de dood van Izak

23 [41 m]De zonen van Lea waren: Ruben, Jakobs eerstgeborene, daarna Simeon, en Levi, en Juda, en Issaschar, en Zebulon.

24 De zonen van Rachel: Jozef en Benjamin.

25 En de zonen van Bilha, Rachels dienstmaagd: Dan en Nafthali.

26 En de zonen van Zilpa, Lea's dienstmaagd: Gad en Aser. Deze zijn de zonen van [42]Jakob, die hem geboren zijn in Paddan-aram.

27 En Jakob kwam tot Izak, zijn vader, [43]in Mamre, te [44]Kirjath-arba, dat is [45]Hebron, waar Abraham als vreemdeling had verkeerd, [46]en Izak.

28 En de dagen van Izak waren honderd jaren, en tachtig jaren.

29 En Izak [47 n]gaf de geest en stierf, en werd verzameld [48]tot zijn volken, oud en verzadigd van dagen; en zijn zonen Ezau en Jakob [49]begroeven hem.

HOOFDSTUK XXXVI

Ezaus vrouwen en kin deren, geboren in Kanaän, vs. 1-2. Zijn vertrek naar Seir, 6. Zijn nakomelingen, 9, en ook die van Seir de Horiet, 20. Onder dezen is Ana, die als eerste muilezelteelt heeft bedreven, 21. Lijst van de koningen en vorsten in Edom, 31.

De nakomelingen van Ezau

DIT [a]nu zijn [1]de afstammelingen van Ezau, die is [2]Edom.

2 [3]Ezau nam zijn vrouwen uit de dochters [4]van Kanaän, [5]Ada, de dochter van Elon, [6]de Hethiet, en [7]Aholibama, de dochter van [8]Ana, [9]de dochter van Zibeon, de [10]Heviet;

3 En [11]Basmath, de dochter van [12]Ismaël, zus van Nebajoth.

4 Ada nu baarde aan Ezau [13]Elifaz, en Basmath baarde [14]Rehuël.

5 En Aholibama baarde Jehus, en Jaëlam, en [15]Korah. Dit zijn de [16]zonen van Ezau, die hem geboren zijn in het land Kanaän.

6 Ezau nu had genomen zijn vrouwen, en zijn zonen, en zijn dochters, en al de [17]zielen van zijn huize, en zijn [18]vee, en al zijn beesten, en al zijn bezitting, die hij in het land Kanaän geworven had, en was vertrokken naar [19]een ander [20]land, van het aangezicht van zijn broer Jakob.

36 *tot op deze:* T.w. ten tijde toen Mozes dit schreef; ja het bestond nog ten tijde van Samuël en Saul; 1 Sam. 10:2. Omtrent de kindermoord, die Herodes hieromtrent heeft laten plegen, ten tijde van Christus' geboorte, zie Jer. 31:15; Matt. 2:16, 2:17.

37 Hier wordt Jakob eerst Israël genoemd, naar het bevel Gods, vs. 10.

38 D.i. een toren van de kudde; zie ook Micha 4:8.

– *l* onder, Gen. 49:4.

39 Zie boven, Gen. 22:24.

40 *Israël hoorde het:* Zonder twijfel met groot harteleed, ziende dat door deze daad van Ruben God vertoornd, zijn huisgezin onteerd, en oorzaak van lasteringen gegeven was; zo zelfs, dat Jakob, liggende op zijn sterfbed, reden had om zich te beklagen over deze schandelijke daad; onder, Gen. 49:3, 49:4; en Ruben het recht van de eerstgeboorte te benemen; 1 Kron. 5:1, 5:2.

41 *De zonen:* Deze twaalf zonen van Jakob worden hier vermeld, omdat hun getal na Benjamins geboorte en Rachels dood nu vol was, en hem geen zonen meer geboren zijn; en dat deze twaalf geweest zijn de vaders van de twaalf stammen van Israël, van welke hierna dikwijls zal gesproken worden.

– *m* onder, Gen. 46:8; Ex. 1:2.

42 die hem: Uitgenomen Benjamin, die bij Efrath in het land Kanaän geboren is, boven, vs. 16. Maar Mozes spreekt zo, aangezien al de anderen daar geboren zijn. Dit is een manier van spreken, waardoor iets niet precieselijk wordt gesteld, maar in het algemeen en in een zeker opzicht; zie boven, Gen. 15:13; onder, Gen. 46:15; Richt. 20:46; 1 Kor. 15:5.

43 *in Mamre:* Een plaats vanwaar men zien mag boven, Gen. 23:17. Zo genoemd door Abrahams bondgenoot, die Mamre heette; zie boven, Gen. 13:18, en Gen. 14:13, 14:24.

44 Zie boven, Gen. 23:2.

45 Zie boven, Gen. 13:18, en Gen. 23:2, 23:19.

46 en Izak: Die er nog als vreemdeling woonde.

47 *gaf de:* Verg. boven, Gen. 25:8.

– *n* Gen. 25:8.

48 *tot zijn volken:* Zie boven, Gen. 15:15.

49 *begroeven hem:* T.w. in de spelonk, waarvan te lezen is boven, Gen. 23, waarin ook Abraham begraven lag, boven, Gen. 25:9. Deze was in Hebron, waar Izak gestorven is. Dit is geschied lang na deze tijd, omdat Jakob wel 23 jaren in Kanaän na zijn wederkomst uit Mesopotamië gewoond had, voordat zijn vader stierf. Maar het wordt hier door Mozes verhaald, om hiermede Izaks historie te eindigen, en Jakobs historie te vervolgen.

– *a* 1 Kron. 1:35.

1 Dat is nakomelingen; anders geslachten.

2 Zie boven, Gen. 25:30.

3 Zie boven, Gen. 26:34.

4 *van Kanaän:* D.i. van de Kanaänieten. Zie boven, Gen. 10:18, 10:19, en Gen. 12:6.

5 Hebr. Adah (עָדָה), boven, Gen. 26:34, genoemd Basmath.

6 Een uit de volken van Kanaän, afkomstig van Kanaän, de zoon van Cham; boven Gen. 10:15.

7 Zie boven, Gen. 26:34.

8 Hebr. Anah (עָנָה), anders genoemd, Beëri, boven, Gen. 26:34, wel verstaande, als Judith, daar vermeld, en deze Aholibama, één en dezelfde vrouw zijn geweest.

9 *de dochter:* D.i. kindskind; aldus wordt Athalia genoemd zowel de dochter van Omri haar grootvader, als de dochter van Achab haar vader; 2 Kon. 8:18, 8:26.

10 Zie boven, Gen. 10:15, 10:17. De Hethieten en Hevieten schijnen zo nabij elkaar gelegen en ondereen gemengd te zijn geweest, dat zij hun namen lichtelijk verwisseld hebben.

11 Boven, Gen. 28:9, genoemd Mahaloth.

12 Zie van deze boven, Gen. 28:9, en van Nabajoth Gen. 25:13.

13 Denzelfden naam heeft een van Jobs vrienden gehad, genaamd Elifaz van Teman, Job 2:11; zodat men meent, dat hij van deze Elifaz voortgekomen is, door middel van zijn zoon Teman, die onder vs. 11 genoemd wordt onder de kinderen van Elifaz.

14 Deze naam had ook de vader van Jethro, Mozes' vrouws vader. Ex. 2:18; Num. 10:29.

15 Van een anderen Korah, of Korach, leest men Ex. 6:20; Num. 16:1.

16 Hij heeft ook dochters gehad, onder, vs. 6, maar die worden niet genoemd.

17 *zielen van zijn:* D.i. de personen, gelijk boven, Gen. 12:5.

18 *vee, en:* Door vee versta men de kleine, en door beesten de grote dieren; gelijk ook boven, Gen. 34:24; 2 Kon. 3:17.

19 *een ander:* Nl. naar Seïr, gelijk volgt.

20 *van het:* Of voor het aangezicht, dat is van wege Jakob. Dit is geschied door een geheime regering van God, omdat het land Kanaän hem door zijn vader, naar Gods bevel, beloofd was, en hij schuldig was dat voor zijn broer te ruimen.

7 Want [21]hun [b]bezittingen was te veel, om samen te wonen; en het [22]land waar zij vreemdeling waren kon ze niet dragen vanwege hun vee.
8 Daarom [c]woonde Ezau [23]op het gebergte Seïr. [24]Ezau is Edom.

De zonen en vorsten van Ezau

9 Dit nu zijn de afstammelingen van Ezau, de [25]vader van de Edomieten, op het gebergte van Seïr.
10 Dit zijn de namen [26]van de zonen van Ezau: Elifaz, de zoon van Ada, Ezau's huisvrouw; Rehuël, de zoon van Basmath, Ezau's huisvrouw.
11 En de zonen van Elifaz waren: Teman, Omar, [27]Zefo, en Gaetam, en Kenaz.
12 En Timna was een bijvrouw van Elifaz, de zoon van Ezau, en zij baarde aan Elifaz [28]Amalek; dit zijn [29]de zonen van Ada, Ezau's huisvrouw.
13 En dit zijn de zonen van Rehuël: Nahath, en [30]Zerah, Samma en Mizza; dat zijn geweest de zonen van Basmath, Ezau's huisvrouw.
14 En dit zijn geweest de zonen van Aholibama, dochter van Ana, dochter van Zibeon, Ezau's huisvrouw; en zij baarde aan Ezau Jehus, en Jaëlam, en Korah.
15 Dit zijn [31]de vorsten van de zonen van Ezau: de zonen van Elifaz, de eerstgeborene van Ezau, waren: de vorst Teman, de vorst Omar, de vorst [32]Zefo, de vorst Kenaz.
16 De vorst [33]Korah, de vorst Gaetam, de vorst Amalek; dat zijn de vorsten van Elifaz in het land Edom; dat zijn de zonen van Ada.
17 En dit zijn de zonen van Rehuël, de zoon van Ezau: de vorst Nahath, de vorst Zerah, de vorst Samma, de vorst Mizza; dat zijn de vorsten van Rehuël in het land Edom; dat zijn de zonen van Basmath, de huisvrouw van Ezau.
18 En dit zijn de zonen van Aholibama, de huisvrouw van Ezau: de vorst Jehus, de vorst Jaëlam, de vorst Korah; dat zijn de vorsten van Aholibama, de dochter van Ana, de huisvrouw van Ezau.
19 Dat zijn de zonen van Ezau, en dat zijn hun vorsten; hij is Edom.

De zonen van Seïr, de Horiet

20 [d]Dit zijn de zonen [34]van Seïr, de Horiet, inwoners van dat land: Lotan, en Sobal, en Zibeon, en Ana,
21 En [35]Dison, en Ezer, en Disan; dat zijn de vorsten [36]van de Horieten, zonen van Seïr, in het land van Edom.
22 En de zonen van Lotan waren Hori en [37]Hemam; en Lotans zus was [38]Timna.
23 En dit zijn de zonen van [39]Sobal: Alvan en Manahath, en Ebal, en [40]Sefo, en Onam.
24 En dit zijn de zonen van Zibeon: Aja en Ana, hij is die Ana, [41]die de muilen in de woestijn gevonden heeft, toen hij de ezels van zijn vader Zibeon weidde.
25 En dit zijn de [42]zonen van Ana: Dison; en [43]Aholibama was de dochter van [44]Ana.
26 En dit zijn de zonen van [45]Dison: Hemdan, en Esban, en Ithran, en Cheran.
27 Dit zijn de zonen [46]van Ezer: Bilhan, en Zaavan, en [47]Akan.
28 Dit zijn de zonen van [48]Disan: Uz en Aran.
29 Dit zijn de vorsten [49]van de Horieten: de vorst Lotan, de vorst Sobal, de vorst Zibeon, de vorst Ana.
30 De vorst Dison, de vorst Ezer, de vorst Disan; dit zijn de vorsten van de [50]Horieten, naar hun vorsten in het land Seïr.

21 *hun bezittingen:* Nl. van Jakob en Ezau; hoewel Ezau in deze tijd in Seïr woonde, nochtans schijnt het, dat hij, met zijn broer verzoend zijnde, met ter woon teruggekeerd is naar het land Kanaän; maar aangezien zij daar, beiden vreemdelingen zijnde, geen ruimte genoeg hadden voor hun vee, zo zou Ezau teruggekeerd zijn naar Seïr.
– *b* boven, Gen. 13:6.
22 *land hun:* D.i. het land Kanaän. Zie boven, Gen. 17:8.
– *c* Joz. 24:4.
23 *op het:* Zie boven, Gen. 14:6.
24 *Ezau is:* D.i. Ezau is dezelfde man die ook Edom genoemd wordt.
25 *van de Edomieten:* Hebr. Edoms.
26 *van de zonen:* D.i. kinderen en kleinkinderen, of nakomelingen.
27 (Zepho) Hebr. Tsepho; ook genoemd Tsephi, 1 Kron. 1:36.
28 De vader van de Amalekieten, van wie wij lezen Ex. 17:8; Deut. 25:17, en 1 Sam. 15:2.
29 *de zonen:* Zie boven, vs. 10, en zo vervolgens.
30 Zie onder, vs. 33.
31 *de vorsten:* Deze vorsten hebben niet de één na de dood van de ander geregeerd, maar tegelijk op één tijd, een ieder over de zijnen. Maar zij zijn geen machtige vorsten geweest; zij waren hoofden, of de voornaamsten van de geslachten, gelijk gouverneurs of leidsmannen.
32 (Zepho) Hebr. Tsepho.
33 (Korach) Deze is te onderscheiden van de andere Korah, een zoon van Aholibama, vs. 5, 36:14, 36:18. Hij kan een neef van Elifaz geweest zijn.
– *d* 1 Kron. 1:38.
34 Deze Seïr is daar geweest de eerste vorst, van wie het land oorspronkelijk de naam Seïr bekomen heeft. Dit geslacht wordt hier verhaald, omdat Ezau en Elifaz met hun nakomelingen daarmede, door middel van het huwelijk, zijn vermaagschapt, en dat de heerschappij over het land van de Horieten op de nakomelingen van Ezau gekomen is; uit vergelijking van dit vs. vs. 20 en vs. 2, blijkt, dat de Horieten en Hevieten voor één genomen worden.
35 Die ook Disan genoemd wordt, vs. 26.
36 *van de Horieten:* Hebr.: *van de Horieters.*
37 Hij wordt 1 Kron. 1:39, Homam genoemd.
38 Zie boven, vs. 12.
39 Hij wordt 1 Kron. 1:40, Alian genoemd.
40 (Sepho) Ook genoemd Sephi, 1 Kron. 1:40.
41 die de muilen: D.i. die eerst bedacht heeft een merrie bij een ezel te voegen, waaruit een derde soort van gedierte, half-ezel half-paard, is voortgebracht, welk gebruik nog duurt; alhoewel God verboden heeft, Lev. 19:19, verscheidene geslachten van beesten te vermengen.
42 *zonen van:* D.i. zoon, of kinderen. Zo is het veelvoudig getal voor het enkelvoudige genomen. Zie boven, Gen. 21:7.
43 Zie boven, vs. 2, 36:5.
44 Deze is een ander dan van wie boven, vs. 20, gesproken wordt.
45 Genoemd Hemran; 1 Kron. 1:41.
46 Hebr. Etsers (אֶצֶר).
47 Anders: *Jaacan*; 1 Kron. 1:42.
48 Hebr. Uts (עוּץ).
49 *van de Horieten:* Hebr.: *van de Chorieters, en zo in het volgende.*
50 *naar hun:* Anders: *onder hun vorsten, of naar hun vorstendommen.*

De koningen en vorsten van Edom

31 [e]En dit zijn koningen, [51]die geregeerd hebben in het land Edom, [52]eer een koning regeerde over [53]de Israëlieten.

32 Bela dan, de zoon van Beor, regeerde in Edom, en de naam [54]van zijn stad was Dinhaba.

33 En Bela stierf, en Jobab, de zoon van Zerah, van [55]Bozra, regeerde in zijn plaats.

34 En Jobab stierf, en Husam, [56]uit van de Temanieten land, regeerde in zijn plaats.

35 En Husam stierf, en in zijn plaats regeerde Hadad, de zoon van Bedad, die [57]Midian versloeg in het veld van Moab; en de naam van zijn stad was Avith.

36 En Hadad stierf, en Samla, van Masreka, regeerde in zijn plaats.

37 En Samla stierf, en [58]Saul van Rehoboth, [59]aan de rivier, regeerde in zijn plaats.

38 En Saul stierf, en Baäl-hanan, de zoon van Achbor, regeerde in zijn plaats.

39 En Baäl-hanan, de zoon van Achbor, stierf, en Hadar regeerde in zijn plaats; en de naam van zijn stad was Pahu; en de naam van zijn huisvrouw was Mechetabeel, een dochter van Matred, [60]de dochter van Me-zahab.

40 [f]En dit zijn de namen van [61]de vorsten van Ezau, naar hun geslachten, naar hun plaatsen, [62]met hun namen: de vorst [63]Timna, de vorst Alva, de vorst Jetheth,

41 De vorst Aholibama, de vorst Ela, de vorst Pinon,

42 De vorst Kenaz, de vorst Teman, de vorst [64]Mibzar,

43 De vorst Magdiel, de vorst Iram; dit zijn de vorsten van Edom, naar hun woningen, in het land van hun bezitting; hij is Ezau, de vader [65]van Edom.

HOOFDSTUK XXXVII

Jozef wordt door Jakob meer dan zijn broers geliefd en wordt daarom door hen gehaat, vs. 1, vooral vanwege het vertellen van zijn dromen, 5. Zij spannen samen om hem (als hij in opdracht van zijn vader naar hen in Dothan komt) om het leven te brengen, 12, maar gooien hem op Rubens voorspraak in een put, 21, en verkopen hem daarna, op Juda's advies, aan voorbijreizende Ismaëlieten, die hem naar Egypte brengen, 26. Zijn broers dekken hun daad met bedrog toe tegenover Jakob, 31, die diep rouwt om het verlies van Jozef, 33. Ondertussen wordt Jozef verkocht aan Potifar, 36.

Jozef en zijn dromen

EN Jakob woonde in het [a]land [1]waar zijn vader vreemdeling was, in het land Kanaän.

2 Dit zijn Jakobs [2]geschiedenissen. Jozef, zijnde een zoon van zeventien jaren, weidde de kudde met zijn broers (en hij was een jongeling), met de zonen van Bilha, en de zonen van Zilpa, van zijn vader vrouwen; en Jozef bracht hun [3]kwaad gerucht tot hun vader.

3 En Israël had Jozef lief, boven al zijn zonen; want hij was hem een zoon [4]van de ouderdom; en hij maakte hem een [5]veelvervigen rok.

4 Als nu zijn broers zagen, dat hun vader hem boven al zijn broers liefhad, [b]haatten zij hem, en konden hem niet [6]vriendelijk toespreken.

5 Ook droomde Jozef een droom, die hij aan zijn broers vertelde; daarom [7]haatten zij hem nog te meer.

6 En hij zei tot hen: Hoor toch deze droom, die ik gedroomd heb.

7 En ziet, wij waren schoven bindende in het midden van het [8]veld; en ziet, mijn schoof stond

– *e* 1 Kron. 1:43.

51 *koningen, die:* Gesproten uit Ezau's nakomelingen, die de Horieten verdrukt en van hun vorstendommen een koninkrijk gemaakt hebben.

52 *eer een:* Ezau's geslacht heeft welhaast gebloeid, maar is haast vergaan; maar Jacobs geslacht, later opgekomen zijnde, heeft veel langer geduurd, ja het duurt eeuwig in zijn gebenedijd zaad van onze Heer Jezus Christus.

53 Of: *zonen, nakomelingen*.

54 *zijn stad:* Waar hij geboren was. Aldus worden vervolgens de geboorteplaatsen van deze koningen aangewezen; welke, daar zij onderscheiden geweest zijn, zo schijnen die koningen, niet bij orde van successie maar door verkiezing of geweld, aan de regering gekomen te zijn.

55 Hebr. Botsrah (בָּצְרָה). Een hoofdstad in Idumea; zie van deze Jes. 34:6, en Jes. 63:1; Amos 1:12.

56 *uit van de:* Hebr.: *van de Temanietiers*; aldus genoemd naar Teman, de zoon van Elifaz; zie van deze boven, vs. 4, 36:11, 36:15; van het land, Jer. 49:7, 49:20. Van hier schijnt ook afkomstig geweest te zijn Elifaz van Teman, één van de vrienden van Job, Job 2:11.

57 D.i. de Midianieten; zie boven, Gen. 25:2.

58 Deze is wel te onderscheiden van Saul, de zoon van Kis, die de eerste koning was van Israël.

59 *aan de rivier:* Dat is aan de rivier gelegen; tot onderscheid van een ander Rehoboth, boven Gen. 10:11.

60 *de dochter:* D.i. nicht, kindskind; verg. boven, vs. 2.

– *f* 1 Kron. 1:51.

61 D.i. van Ezau afkomstig, die na de koningen het regiment in Idumea, òf tezamen, òf na elkaar gehad hebben.

62 *met hun:* D.i. niet alleen van hun personen, maar ook van hun geslachten, huisgezinnen en woonplaatsen, welke veel genoemd zijn geweest naar de personen.

63 Dit is hier een mansnaam, gelijk ook vs. 41, Aholibama, en onderscheidene personen van degenen, die boven, vs. 2, 36:5, 36:12, genoemd staan.

64 Hebr. Mibtsar (מִבְצָר).

65 D.i. van de Edomieten.

– *a* boven, Gen. 36:7; Hebr. 11:9.

1 van de vreemdelingschappen: Zie boven, Gen. 17:8.

2 Hebr.: *geboorten*; d.i. wat Jakob in zijn geslacht en nakomelingen wedervaren is. Zo wordt het Hebreeuwse woord somtijds genomen. Zie boven, Gen. 6:8.

3 *kwaad gerucht:* D.i. wat zij kwaads mochten zeggen, of bedrijven, strekkende tot ontering van henzelven en het gehele huis.

4 *van de ouderdom:* Omdat hij hem omtrent een en negentig jaren oud zijnde gewonnen had, alsook omdat hij de eerstgeborene uit Rachel was, die zij na lange en verdrietige onvruchtbaarheid Jakob gebaard had; verg. onder, Gen. 44:20.

5 Hebr.: *van verscheidene stukken, t.*w. die van onderscheiden kleuren waren; verg. 2 Sam. 13:18.

– *b* onder, Gen. 49:23.

6 Hebr.: *tot, of ten vrede*; d.i. wat uit een zachtmoedig en vreedzaam hart voortgaande tot onderhouding van liefde en vrede diende.

7 Hebr.: zij deden, of voegden toe, of, voeren voort hem nog, of, te meer te haten; zo onder, vs. 8; zij namen drie oorzaken om hem te haten. Eerst, omdat hij hun kwaad gerucht tot Jakob bracht, vs. 2. Ten tweede, omdat de vader hem liever had dan zijn broers, vs. 4. Ten derde, om zijn dromen, die hij hun vertelde, hier vs. 6, enz.

8 en ziet: God heeft door deze en de volgende droom willen openbaren wat namaals gebeuren zou, om te weten dat het niet bij toeval, maar door zijn regering geschiedde.

op, en [9]bleef ook staande; [10]en ziet, uw schoven kwamen rondom, en bogen zich neer voor mijn schoof.

8 Toen zeiden zijn broers tot hem: [11]Zult u dan geheel over ons regeren: zult u dan geheel over ons heersen? Zo haatten zij hem nog te meer, om zijn dromen en om zijn woorden.

9 En hij droomde nog een andere droom, en verhaalde die aan zijn broers; en hij zei: Zie, ik heb nog een [12]droom gedroomd, en ziet, de zon, en de maan, en elf sterren bogen zich voor mij neer.

10 En als hij het aan zijn vader en aan zijn broers verhaalde, [13]bestrafte hem zijn vader, en zei tot hem: Wat is dit voor een droom, die u gedroomd hebt; zullen wij dan geheel komen, ik, en uw [14]moeder, en uw broers, om ons voor u ter aarde te buigen?

11 Zijn broers dan [c]benijdden hem; maar zijn vader bewaarde [15]deze zaak.

Jozef door zijn broers verkocht

12 En zijn broers gingen heen, om de kudde van hun vader te weiden bij [16]Sichem.

13 Zo zei Israël tot Jozef: Weiden uw broers niet bij Sichem? Kom, dat ik u tot hen zend. En hij zei tot hem: [17]Zie, hier ben ik!

14 En hij zei tot hem: Ga toch heen, zie naar de [18]welstand van uw broers, en naar de welstand van de kudde, en [19]breng mij een woord opnieuw. Zo zond hij hem uit het dal [20]Hebron, en hij kwam te Sichem.

15 En een man vond hem (want ziet, hij was dwalende in het veld); zo vroeg hem deze man, zeggende: Wat zoekt u?

16 En hij zei: Ik zoek mijn broers; geef mij toch te kennen, waar zij weiden.

17 Zo zei die man: Zij zijn van hier gereisd; want ik hoorde hen zeggen: Laat ons naar [21]Dothan gaan. Jozef dan ging zijn broers na, en vond hen te Dothan.

18 En zij zagen hem van verre; en voordat hij tot hen naderde, [22]sloegen zij tegen hem een listigen raad, om hem [23]te doden.

19 En zij zeiden [24]de één tot de ander: Zie, daar komt die [25]meesterdromer aan!

20 Nu komt dan, en laat ons hem doodslaan, en hem in één van deze kuilen werpen; en wij [26]zullen zeggen: een boos dier heeft hem opgegeten; zo zullen wij zien, [27]wat van zijn dromen worden zal.

21 [28]Ruben hoorde dat, [29]en verloste hem uit hun hand; [d]en hij zei: Laat ons hem niet aan het [30]leven slaan.

22 Ook zei Ruben tot hen: Vergiet geen bloed; werp hem in deze kuil die in de woestijn is, [31]en legt de hand niet aan hem; opdat hij hem uit hun hand verloste, om hem tot zijn vader weer te brengen.

23 En het gebeurde, als Jozef tot zijn broers kwam, zo trokken zij Jozef zijn rok uit, [32]de veelvervigen rok, die hij aanhad.

24 [33]En zij namen hem, en wierpen hem in de kuil; maar de kuil was leeg; er was geen water in.

9 *bleef ook staande:* Anders: *stond ook overeind*.

10 en ziet: Dit woordje ziet gebruikt Jozef hier tot driemalen toe, daarmede tonende, dat deze droom hem zeer zeldzaam voorkwam, en zeer bewoog. Zie de vervulling ervan onder, Gen. 42:6.

11 *Zult u dan ganselijk over ons regeren:* Of: *zekerlijk*. Hebr. Zult, of zoudt u regerende regeren? en zo in het volgende, heersende heersen? Jozefs broers duiden deze droom op hen zelf, gelijk de Midianieten, Richt. 7:13.

12 *droom gedroomd:* Zie de vervulling hiervan, onder, Gen. 46:29, enz.

13 Meer om zijn andere zonen wat te verzachten, dan dat hij inderdaad op Jozef zou vergramd zijn; want hij bemerkte wel dat deze droom wat bijzonders, gelijk blijkt uit het volgende vs. vs. 11, in had.

14 *moeder, en:* Versta, zijn stiefmoeder Lea of Bilha, Rachels dienstmaagd. Wil men het nemen van Rachel, zijn eigen moeder, die overleden was, het zal dan zijn, alsof Jakob zei: zal uw moeder uit de doden opstaan, en zich voor u ter aarde buigen?

– *c* Hand. 7:9.

15 *deze zaak:* Anders: *dit woord*; d.i. deze woorden. De zin is dat hij Jozefs dromen overlegde en in zijn hart opsloot, oordelende dat zij wat beduiden, en verwachtende wat met de tijd daarvan geworden zou; verg. Luk. 2:19.

16 Zie boven, Gen. 12:6. Omtrent deze plaats had Jakob tevoren een stuk land gekocht; boven, Gen. 33:19.

17 Zie, hier: Zie boven, Gen. 22:1, en de aanteek.

18 Hebr.: *vrede (שָׁלוֹם)*. Dit woord betekent allerlei welvaart van de mensen, niet alleen in het algemeen, Lev. 26:6; 1 Kon. 2:33; Ps. 125:5; Jer. 29:7, maar ook in het bijzonder, ten aanzien van hun lichamelijke gezondheid en sterkte, 2 Sam. 18:32; Ps. 38:4, en vs. 14; idem van hun ziel, Num. 6:26; Jes. 48:22; Luk. 2:14; Joh. 14:27, en ook van al hun goederen, roerende en onroerende; 1 Sam. 25:6; Job 5:24 en hier in de volgende woorden.

19 *breng mij:* Of: *breng mij de zaak weer over, d.*i. breng mij van alles bescheid.

20 Zie boven, Gen. 23:2.

21 *Dothan gaan:* Een plaats, gelegen niet ver van Sichem en Samaria, waar met de tijd een stad gebouwd is, hebbende denzelfden naam, 2 Kon. 6:13.

22 *sloegen zij:* Het Hebreeuwse woord betekent, enig kwaad tegen iemand arglistiglijk uit te vinden, of praktizeren.

23 *te doden:* Een bedroevend en ernstig schandaal in Israëls huis; hoewel God, die uit de duisternis het licht trekt, het wonderlijk heeft geregeerd tot zijn eer en de voltooiing van zijn raad over Jakobs huisgezin; gelijk dit blijkt uit het volgende.

24 *de één tot:* Hebr.: *de man tot zijn broer*.

25 Of: *opperdromer*. Hebr.: meester van de dromen. Zie boven, Gen. 14:13.

26 *zullen zeggen:* T.w. tot onze vader en anderen. Aldus zoeken zij die schandelijke daad met een leugen te verbergen.

27 *wat van zijn:* Hebr.: *wat zijn dromen zijn zullen*.

28 *Ruben hoorde:* Of: *toen Ruben dat gehoord had, en zo vervolgens*. Het schijnt dat Ruben, bemerkende dat zijn broers Jozef wilden doden, deze manier in het voorafgaande vs. voorgeslagen, liever heeft willen toestaan, omdat hij voornemens was hem naderhand uit de kuil te verlossen, zoals in het volgende vs. verhaald is.

29 en verloste: D.i. hij zocht hem te verlossen.

– *d* onder, Gen. 42:22.

30 *leven slaan:* Hebr.: *ziel*; dat is leven. Hij wil zeggen, laat ons hem het leven met onze eigen handen niet benemen. Het woord ziel wordt aldus elders ook gebruikt. Zie boven, Gen. 19:17.

31 en legt: D.i. doodt hem niet met eigen hand; zie dergelijke manier van spreken, boven, Gen. 22:12, alwaar de hand aan iemand te leggen, is hem te doden met zijn hand, gelijk Abraham voorhad met zijn zoon te doen. Dezelfde uitdrukking vindt men onder, vs. 27, onze hand zij niet aan hem.

32 *de veelvervigen:* Zie boven, vs. 3; waarom zij dit gedaan hebben, zie onder, vs. 31.

33 En zij namen: Hoe zich Jozef in deze gelegenheid gedragen heeft, zie onder, Gen. 42:21.

25 Daarna zaten zij neer [34]om brood te eten, en
hieven hun ogen op, en zagen, en ziet, een reisge-
zelschap van [35]Ismaëlieten kwam uit [36]Gilead; en
hun kamelen droegen [37]specerijen en [38]balsem,
en [39]mirre, reizende, om dat af te brengen naar
[40]Egypte.

26 Toen zei Juda tot zijn broers: Wat winst zal
het zijn, dat wij onze broer doodslaan, en zijn
[41]bloed verbergen?

27 Kom, en laat ons hem aan deze Ismaëlieten
verkopen, en [42]onze hand zij niet aan hem; want
hij is onze broer, ons vlees, en zijn broers hoor-
den hem.

28 Als nu de [43]Midianietische kooplieden
voorbijtogen, zo trokken en hieven zij Jozef op
uit de kuil, en verkochten Jozef aan deze Ismaë-
lieten voor twintig zilverlingen; [44e]die brachten
Jozef naar Egypte.

29 [45]Als nu Ruben tot de kuil keerde terug, ziet,
zo was Jozef niet in de kuil; toen [46]scheurde hij
zijn kleren.

30 En hij keerde weer tot zijn broers, en zei:
[47]De jongeling is er niet; en ik, [48]waar zal ik
heengaan?

Jakob bedrogen, Jozef naar Egypte

31 Toen namen zij Jozefs rok, en zij slachtten
een geitenbok, [49]en zij doopten de rok in het
bloed.

32 En zij zonden de veelvervigen rok, en deden
hem tot hun vader brengen, en zeiden: Deze heb-
ben wij gevonden; beken toch, of dit de rok van
uw zoon is, of niet.

33 En hij bekende hem, en zei: Het is de rok van
mijn [f]zoon! een boos dier heeft hem opgegeten!
[50]voorzeker is Jozef verscheurd!

34 Toen [51]scheurde Jakob zijn kleren, en legde
een [52]zak om zijn middel; en hij [53]bedreef rouw
over zijn zoon [54]vele dagen.

35 En al zijn zonen, en al [55]zijn dochters maak-
ten zich op, om hem te troosten; [56]maar hij wei-
gerde zich te laten troosten, en zei: [g]Want ik zal,
rouw [57]bedrijvende, tot mijn zoon in het [58]graf
neerdalen. Zo beweende hem zijn vader.

36 En de [59]Midianieten verkochten hem in
Egypte, aan Potifar, een hoveling [60]van Farao,
overste [61]van de [a]lijfwachten.

HOOFDSTUK XXXVIII

Juda trouwt een Kananitische vrouw, die hem drie zonen baart, vs. 1. Hij geeft de eerste aan Tamar; nadat die door God gedood is, ook de tweede. Als ook die door God gedood wordt, belooft hij haar de derde, 6. Omdat hij zijn belofte niet nakomt, pleegt Tamar door een list overspel met Juda, 13.

34 *om brood:* D.i. om hun maal te houden; zie boven, Gen. 31:54.

35 Een volk, afkomstig van Ismaël, de zoon van Abraham uit Hagar; van welks land men zien mag, boven, Gen. 25:18. Beneden worden ook genoemd Midianieten en Medanieten, vs. 28, 37:36, waaruit blijkt dat het een gezelschap geweest is van onderscheiden natiën, woonachtig in Arabië.

36 Zie boven, Gen. 31:21.

37 Het Hebreeuwse woord betekent in het algemeen allerlei soort van specerij.

38 Anders: *hars, terpentijn*.

39 Anders: *mastik, of balsem*; zie van deze specerij ook onder, Gen. 43:11.

40 Zie boven, Gen. 12:10.

41 *bloed verbergen:* D.i. zijn dood of moord. Aldus is het woord bloed genomen Deut. 17:8; 2 Sam. 1:16, en 2 Sam. 3:28.

42 *onze hand:* Zie boven, vs. 22.

43 Een volk, afkomstig uit Midian, de zoon van Abraham uit Ketura; zie boven, Gen. 25:2, en Gen. 36:35.

44 *twintig zilverlingen:* Hebr.: *twintig zilvers*; d.i. omtrent vijf rijksdaalders (f 12. 50); zie boven, Gen. 20:16, en Gen. 23:15.

– *e* Ps. 105:17; Hand. 7:9.

45 Als nu Ruben: Want hij had zich van zijn broers verstopt, om Jozef daarna in het geheim uit de kuil te trekken; maar middelerwijl werd hij verkocht.

46 *scheurde hij:* Dit was een gebruik bij de ouden, wanneer hun iets zwaars en bedroevends voorkwam of wedervoer; zie onder, vs. 34; Num. 14:6; 2 Kon. 19:1; Ezra 9:3; Job 1:20, en Job 2:12; Matt. 26:65.

47 *De jongeling:* Jozef was omtrent deze tijd zeventien jaren oud; zie boven, vs. 2.

48 *waar zal ik:* Ruben is zeer ontsteld, uit vrees voor zijn vader, die hem als de oudste, zonder twijfel, rekenschap zou afeisen over het verlies van Jozef, en dit hem te meer kwalijk afnemen omdat hij zich onlangs zeer vergrepen en zijn vader grotelijks vertoornd had; boven, Gen. 35:22.

49 en zij doopten: Niet twijfelende, of de vader zou daaruit oordelen dat Jozef door een wild dier verscheurd was, gelijk hij ook geoordeeld heeft; onder, vs. 33.

– *f* onder, Gen. 44:28.

50 *voorzeker is:* Hebr.: *is verscheurende verscheurd*; d.i. gewisselijk en buiten allen twijfel, of, geheel en ten enenmale verscheurd; zie boven, Gen. 2:16, 2:17.

51 Zie boven, vs. 29.

52 *zak om:* D.i. een zeer grof, slecht en onkostbaar kleed, [wel niet juist als een rechte zak], waarmee de ouden zich plachten te bewinden, als met een zak, tot bewijs van grote rouw en verdriet. Zie 2 Sam. 3:31; 1 Kon. 20:32, en 1 Kon. 21:27; Ps. 35:13; Klaagl. 2:10; Matt. 11:21.

53 *bedreef rouw:* Of: *droeg*; zo 1 Sam. 15:35, en 2 Sam. 13:37.

54 *vele dagen:* D.i. langen tijd, meer dan men gewoon was te doen.

55 *zijn dochters:* Zijn dochter Dina, zijn aangehuwde dochters en de dochters van zijn zonen.

56 maar hij: Niet dat Jakob geen geestelijken troost zou gehad of toegelaten hebben, maar dat hij uit menselijke zwakheid en de grootheid van zijn liefde tot Jozef, zijn rouw niet zo kon afleggen en matigen, of hij zou daarvan enig overblijfsel zijn levenlang behouden.

– *g* onder, Gen. 42:38; onder, Gen. 44:29; idem 44:31.

57 *tot mijn zoon:* Anders: *om mijns zoons wil*; verg. 1 Sam. 4:19, 4:21; 2 Sam. 21:1.

58 graf nederdalen: Het Hebreeuwse woord betekent somtijds het graf gelijk hier en onder, Gen. 42:38, en Gen. 44:29, 44:31; Ps. 6:6, en Ps. 16:10; Pred. 9:10; Jes. 38:18; idem allerlei grote diepten, of diepe, verborgen plaatsen; Job 26:6; Ps. 139:8; Amos 9:2; somtijds het dodenrijk, of plaats van de verdoemden, gelijk Job 11:8; Spr. 15:11. Aldus kan het hier niet genomen worden; want Jakob geloofde het tegendeel van zijn zoon. Somtijds betekent het ook overgrote en uiterste benauwdheden, en het gevoel van Gods toorn, gelijk 1 Sam. 2:6; Ps. 18:6, en Ps. 86:13.

59 Zie boven Gen. 25:2.

60 Het Hebreeuwse woord betekent eigenlijk een gesneden man, gelijk Jes. 56:3, 56:4; en daarom ook een kamerling, omdat de kamerlingen van de grote vrouwen gesneden waren, Esth. 4:4; verder betekent het ook hovelingen of officieren in herenhoven, gelijk hier en onder, Gen. 40:2, en 2 Kon. 8:6.

61 *van de trawanten:* Die gesteld waren om de misdadigers op bevel van de koning te straffen. Zie onder, Gen. 40:3; 1 Sam. 22:17; Mark. 6:27. Het Hebreeuwse woord betekent slachters van beesten en mensen.

– *a* onder, Gen. 39:1; Ps. 105:17.

Zij ontkomt aan de straf dankzij hem, 24, en baart hem twee zonen, Perez en Zerah, als tweeling, 27.

Juda en Tamar

EN het gebeurde [1]ten zelf tijde, dat Juda van zijn broers aftoog, en hij keerde in tot een man van [2]Adullam, van wie de naam Hira was.

2 En [a]Juda zag daar de dochter van een Kanaänietisch man, van wie de naam Sua was; en [3]hij nam haar, en [4]ging tot haar in.

3 En zij werd zwanger, en baarde een zoon, en hij noemde zijn naam Er.

4 Daarna werd zij weer zwanger, en baarde een zoon, en zij noemde zijn naam Onan.

5 En zij voer nog voort, en baarde een zoon, en noemde zijn naam [b]Sela; maar [5]hij was te [6]Chezib, toen zij hem baarde.

6 Juda nu nam een vrouw voor Er, zijn eerstgeborene, en haar naam was Thamar.

7 Maar Er, de eerstgeborene van Juda, was [7]kwaad in de ogen van YHWH; daarom [8]doodde hem YHWH.

8 Toen zei Juda tot Onan: Ga in tot de vrouw van uw broer, en [9]trouw haar in de naam van uw broer, en [10]verwek uw broer zaad.

9 Maar Onan, [11]wetende, dat dit [12]zaad voor hem niet zou zijn, zo gebeurde het, als hij tot de huisvrouw van zijn broer inging, dat hij het [13]verdierf tegen de aarde, om zijn broer geen zaad te geven.

10 En het was kwaad [14]in de ogen van YHWH, wat hij deed; daarom doodde Hij hem ook.

11 Toen zei Juda tot Thamar, zijn schoondochter: [15]Blijf weduwe in het huis van uw vader, [16]totdat mijn zoon Sela groot wordt; [17]want [18]hij zei: Dat niet misschien ook deze sterve, zoals zijn broers! Zo ging Thamar heen, en bleef in haar vaders huis.

Tamar misleidt Juda bij Timna

12 [19]Als nu vele dagen verlopen waren, stierf de dochter van Sua, de huisvrouw van Juda; daarna [20]troostte zich Juda, en ging op tot [21]zijn schaapscheerders naar [22]Timna toe, hij en Hira, zijn vriend, de Adullamiet.

13 En men gaf Thamar te kennen, zeggende: Zie, uw schoonvader gaat op naar Timna, om zijn schapen te scheren.

14 Toen legde zij de kleren [23]van haar weduwschap van zich af, en zij [24]bedekte zich met een sluier, en bewond zich, en zette zich aan de ingang van [25]de twee fonteinen, die op de weg naar Timna is; want zij zag, dat Sela groot geworden was, en zij hem niet tot vrouw was gegeven.

15 Als Juda haar zag, zo hield hij haar voor een hoer, omdat zij haar aangezicht bedekt had.

16 En hij week tot haar naar de [26]weg, en zei: Kom toch, laat mij tot u ingaan; want hij wist niet, dat zij zijn schoondochter was. En zij zei: [27]Wat zult u mij geven, dat u tot mij ingaat?

17 En hij zei: Ik zal u een geitenbok van de kudde zenden. En zij zei: [28]Zo u pand zult geven, totdat u hem zendt.

1 *ten zelven tijde:* D.i. in die tijd, toen Jakob uit Mesopotamië teruggekeerd was, en woonde in het land Kanaän. Hier worden vermeld enige dingen, die vóór het verkopen van Jozef, en andere, die daarna geschied zijn; maar Mozes voegt die tezamen, omdat zij één patriarch aangingen en van zulk een natuur waren, dat zij in één verhaal bekwamelijk konden afgedaan worden.

2 Adullam was een stadje omtrent Hebron gelegen, dat daarna aan de stam van Juda door het lot gevallen is; Joz. 12:15, en Joz. 15:35.

– *a* 1 Kron. 2:3.

3 hij nam: Te weten, tot een vrouw, tegen Gods wil, het goede exempel van zijn voorvaders, en zonder twijfel, buiten, of ook tegen de raad en het goedvinden van zijn vader. Zie dergelijke huwelijken boven, Gen. 6:2, 6:4, en Gen. 26:34, en Gen. 27:46.

4 *ging tot:* Zie boven, Gen. 6:4.

– *b* Num. 26:20.

5 T.w. Juda.

6 De naam van een plaats of stad gelegen in het land Kanaän, en daarna in de stam van Juda, niet ver van Adullam; ook genoemd Aczib; Joz. 19:29; Richt. 1:31; Micha 1:14.

7 *kwaad in:* D.i. hij mishaagde de Heer; zie boven, Gen. 21:11, want hij is genegen geweest en uitgebroken tot grote en grove zonden, die Gods rechtvaardige toorn tegen hem verwekt hebben; verg. boven, Gen. 6:11, en Gen. 10:9.

8 *doodde hem:* T.w. op zulk een manier, dat men in zijn dood Gods rechtvaardig oordeel kan opmerken; zo onder, vs. 10.

9 *trouw haar:* Het Hebreeuwse woord betekent zijn broers nagelaten vrouw te trouwen, volgens het gebruik van die tijd, door de wet daarna bevestigd; Deut. 25:5, 25:6; Ruth 1:11; Matt. 22:24, enz.

10 *verwek uw:* Want de conditie bij dit huwelijk was, dat de eerstgeboren zoon voor de zoon van de overledene gehouden moest worden.

11 *wetende, dat:* Zie de aant. op het voorgaande vers, vs. 8.

12 *zaad voor:* D.i. zoon. Zie boven, Gen. 4:25.

13 Of: *schond, stortende dat ter aarde*; daar de Hebreeuwse woorden beiden begrijpen. Dit was zoveel alsof hij de vrucht [om zo te spreken] uit het lichaam van de moeder weggerukt en vernield had.

14 *in van YHWH:* D.i. naar Gods oordeel; zie Job 11:4.

15 Of: *zit, of, blijf zitten*; aldus in het volgende.

16 *totdat mijn:* Zich gelatende, alsof hij deze haar dan ten huwelijk wilde geven; maar uit het volgende blijkt dat hij dit niet in de zin had.

17 Anders: *maar*.

18 hij zei: Te weten, bij zichzelven; d.i. hij dacht; zie boven, Gen. 20:11.

19 Als nu: Hebr.: toen de dagen vermenigvuldigd waren; d.i. toen er een goede tijd gepasseerd en nochtans Sela aan Thamar niet gegeven was.

20 D.i. hij legde zijn rouw af; verg. boven, Gen. 37:35.

21 *zijn schaapscheerders:* Want in de scheringen was het gebruikelijk gastmalen te houden, en met de vrienden vrolijk te zijn; 1 Sam. 25:36.

22 Een stad niet ver van Adullam gelegen, naderhand aan de stam van Juda ten deel gevallen; Joz. 15:57. Men leest ook van een Timna, gelegen in Dan; Joz. 19:43.

23 *van haar:* Want de weduwen waren eenvoudiger en nederiger gekleed dan andere vrouwen.

24 *bedekte zich:* Thamar om een oneerbare vrouw te gelijken, versiert zich met een sluier, bewindt en verbergt haar aangezicht, en zit op een algemenen weg, opdat zij, onbekend blijvende, haar schoonvader zou mogen bedriegen; verg. Spr. 7:12, en Spr. 9:14; Ez. 16:24, 16:25.

25 *twee fonteinen:* Of: *Enaïm, dat sommigen houden voor de naam van een zekere plaats*. Sommigen zetten het over een scheidsweg, genoemd, volgens hun gevoelen: deur van de ogen; omdat op een kruisweg de ogen als opengedaan worden, om herwaarts of daarheen te zien.

26 *weg, en:* T.w. naar de weg waar zij zat.

27 *Wat zult:* Zij eist hoerenloon, niet uit begeerte van winst, maar om hem namaals daarvan te overtuigen; gelijk blijkt onder, vs. 25; en Juda was zo verrukt door de hitte van vleselijken lust, dat hij de stem van zijn schoondochter niet herkende.

28 Zo u: Versta hierbij: Ik zal u ter wille zijn, als u, enz. Anders: zult u pand geven, totdat u het zendt?

18 Toen zei hij: Wat pand is het, dat ik u geven zal? En zij zei: Uw zegelring en uw [29]snoer en uw staf, die in uw hand is; dat hij haar gaf, en ging tot haar in; en zij ontving bij hem.

19 En zij maakte zich op, en ging heen, en legde haar sluier van zich af, en zij trok aan de kleren van haar weduwschap.

20 En Juda zond de geitenbok door de hand van zijn vriend, de Adullamiet, om het pand uit de hand van de vrouw te nemen; maar hij vond haar niet.

21 En hij vroeg de mensen van [30]haar plaats, zeggende: Waar is de hoer, die bij deze [31]twee fonteinen aan de weg was? En zij zeiden: Hier is geen hoer geweest.

22 En hij keerde weer tot Juda, en zei: Ik heb haar niet gevonden; en ook zeiden de mensen van die plaats: Hier is geen hoer geweest.

23 Toen zei Juda: Zij neme het voor zich, opdat wij misschien [32]niet tot verachting worden; zie, ik heb deze bok gezonden; maar u hebt haar niet gevonden.

Tamar beschuldigd; Juda erkent zijn pand

24 En het gebeurde ongeveer na drie maanden, dat men Juda te kennen gaf, zeggende: Thamar, uw schoondochter, heeft gehoereerd, en ook zie, zij is zwanger van hoererij. Toen zei Juda: [33]Breng haar naar [34]buiten, dat zij verbrand worde!

25 Als zij voorgebracht werd, stelde op zij tot haar schoonvader, om te zeggen: Bij de man, wiens deze dingen zijn, ben ik zwanger; en zij zei: Beken toch, wiens deze zegelring, en deze snoeren, en deze staf zijn.

26 En Juda kende ze, en zei: [35]Zij is rechtvaardiger dan ik, daarom, omdat ik haar aan mijn zoon Sela niet gegeven heb. En hij [36]bekende haar [37]voortaan niet meer.

De geboorte van Perez en Zera

27 En het gebeurde ten tijde, als zij baren zou, ziet, [c]zo waren tweelingen in haar buik.

28 En het gebeurde, als zij baarde, dat een de hand uitgaf; en de verloskundige nam die, en zij bond een [38]scharlaken draad om zijn hand, zeggende: [39]Deze komt het eerst uit.

29 Maar het gebeurde, als hij zijn hand weer intoog, ziet, zo kwam zijn broer uit; en zij zei: [40]Hoe bent u doorgebroken? [41]op u is de breuke! en men noemde zijn naam [42d]Perez.

30 En daarna kwam zijn broer uit, om wie de hand de scharlaken draad was; en men noemde zijn naam [43]Zera.

HOOFDSTUK XXXIX

Jozef wordt in zijn dienst bij Potifar zozeer door God gezegend, dat zijn heer hem over het hele huishouden aanstelt, vs. 2. De vrouw van zijn heer raakt vanwege zijn schoonheid op hem verliefd en probeert hem tot ontucht te verleiden; hij weigert standvastig. Zij klaagt hem vals aan, eerst bij het huispersoneel, daarna bij haar man, die hem in de gevangenis laat zetten, 13. Ook daar is God met Jozef, zodat hij de leiding over de gevangenis krijgt, 20.

Jozef in het huis van Potifar

JOZEF nu [a]werd naar Egypte afgevoerd; [1]en Potifar, een hoveling van Farao, een overste van de lijfwachten, een Egyptisch man, kocht hem uit de hand van [2]de Ismaëlieten, die hem daarheen afgevoerd hadden.

2 En [3]YHWH [b]was met Jozef, zodat hij een voorspoedig man was; en [4]hij was in [5]het huis van zijn heer, de Egyptenaar.

3 Als nu zijn heer zag, dat YHWH met hem was, en dat YHWH al wat hij deed, [6]door zijn hand voorspoedig maakte;

4 Zo vond Jozef [7]genade in zijn ogen, en [8]diende hem; en hij stelde hem over zijn huis; en al wat hij had, gaf hij [9]in zijn hand.

5 En het gebeurde van toen af, dat hij hem over zijn huis, en over al wat het zijne was, gesteld had, dat YHWH het huis van de Egyptenaar

29 *snoer, en:* Anders: *zweetdoek, neusdoek*. Het Hebreeuwse woord betekent eigenlijk gedraaid, of, getwijnd garen; en wordt genomen voor snoeren en doeken van zulk garen gemaakt.

30 *haar plaats:* D.i. van de plaats, waaromtrent Thamar gezeten had.

31 *twee fonteinen:* Hebr. Enaïm; zie boven, vs. 14.

32 niet tot: D.i. opdat wij naar ons goed te veel vernemende, onze hoererij niet ontdekken, wat ons tot schande zou dienen. Merk dat bij de heidenen en afgodendienaars, zoals de Adullamieten waren, de hoererij voor schande werd gerekend.

33 Breng ze: Te weten, aan de stadspoort, opdat men haar voor de overheid haar proces make als een overspeelster, omdat zij aan mijn zoon Sela beloofd is.

34 dat zij: Zo was dan het overspel in die tijd, ook vóór de wet, gehouden voor een doodswaardige misdaad. Zie boven, Gen. 20:3, Gen. 20:7, 20:9.

35 Zij is: Zijn consciëntie wroegt hem, niet alleen omdat hij zijn belofte aan Thamar niet gehouden had [welke reden hier in dit vs. vs. 26, vermeld wordt], maar ook omdat hij met zijn weten hoererij en onwetend bloedschande begaan had.

36 Hebr.: *hij voer niet voort om haar te bekennen*.

37 Zie deze manier van spreken boven, Gen. 4:1.

– *c* 1 Kron. 2:4.

38 Het Hebreeuwse woord betekent eigenlijk zulk een stof, die in de scharlakenrode verf tweemaal ingedoopt is. Zie Ex. 25:4, en Lev. 14:4, en de aant.

39 *Deze komt:* Omdat zij meende dat deze het eerst zou voortkomen, en zo de eerstgeborene zijn.

40 Hoe zijt: D.i. hoe bent u vóór uw broer, die u voor was, doorgedrongen, om ter wereld te komen?

41 *op u is de breuke:* D.i. zij is u toe te schrijven; of, u hebt ze gemaakt om uw broer het voordeel van de eerstgeboorte, dat hij scheen te hebben, te ontnemen. Anders: hoe hebt u de scheur over u gescheurd?

42 Hebr. Perets (פֶּרֶץ); d.i. doorbreking, scheuring.

– *d* Matt. 1:3.

43 D.i. opgang, oprijzing. Omdat hij zich het eerst had laten zien, toen hij in de geboorte was.

– *a* boven, Gen. 37:28; Ps. 105:17.

1 en Potifar: Zie boven, Gen. 37:36.

2 Zie boven, Gen. 37:25.

3 *YHWH:* Zie boven, Gen. 21:22, en Gen. 26:24.

– *b* onder, v. 21; Hand. 7:9.

4 hij was: D.i. hij liep niet weg naar zijn vader of elders, maar voegde zich, met geduld en getrouwheid, in de staat, waartoe hij door God vernederd was.

5 *van zijn heer:* Hebr.: *zijn heren*; d.i. zijn heren, en zo vervolgens; gelijk ook boven, Gen. 24:10; 2 Sam. 12:8.

6 *door zijn:* D.i. door zijn dienst; Ex. 4:13; Lev. 8:36; Spr. 26:6, enz.

7 Zie boven, Gen. 18:3.

8 *diende hem:* D.i. hij paste op zijn persoon. Eerst was hij een gemene knecht, daarna een kamerdienaar van zijn heer, ja een verzorger van het gehele huis.

9 *in zijn hand:* Zie boven, Gen. 16:6.

zegende, [10]omwille van Jozef; ja, de zegen van YHWH was in alles, wat hij had, in het huis en in het veld.

6 En hij liet alles, wat hij had, in Jozefs hand, zodat hij met hem van geen ding kennis had, [11]behalve van het brood, dat hij at. En Jozef was mooi van gestalte, en knap qua uiterlijk.

Jozef vals beschuldigd en gevangen

7 En het gebeurde na deze dingen, [c]dat de huisvrouw van zijn heer [12]haar ogen op Jozef wierp; en zij zei: [13]lig bij mij!

8 Maar hij weigerde het, en zei tot de huisvrouw van zijn heer: Zie, mijn heer heeft geen kennis met mij, wat er in het huis is; en al wat hij heeft, dat heeft hij in mijn hand gegeven.

9 [14]Niemand is groter in dit huis dan ik, en hij heeft voor mij niets onthouden, [15]dan u, daarin dat u zijn huisvrouw bent; hoe zou ik dan dit een zo groot kwaad doen, en zondigen tegen God!

10 En het gebeurde, als zij Jozef [16]dag op dag aansprak, en hij naar haar niet hoorde, om bij haar te liggen, en [17]bij haar te zijn;

11 Zo gebeurde het op zulk een dag, dat hij in het huis kwam, om zijn werk te doen; en niemand van [18]de mensen van de huize was daar binnenshuis.

12 En zij greep hem bij zijn [19]kleed, zeggende: Lig bij mij! En hij liet zijn kleed in haar hand, en vluchtte, en ging uit naar buiten.

13 En het gebeurde, als zij zag, dat hij zijn kleed in haar hand gelaten had, en naar buiten gevlucht was;

14 Zo riep zij [20]de mensen van haar huis, en sprak tot hen, zeggende: [21]Zie, [22]hij heeft ons de [23]Hebreeuwse man ingebracht, om [24]met ons te spotten; hij is tot mij gekomen, om bij mij te liggen, en ik heb geroepen met [25]luide stem;

15 En het gebeurde, als hij hoorde, dat ik mijn stem verhief, en riep, zo verliet hij zijn kleed bij mij, en vluchtte, en ging uit naar buiten.

16 En zij legde zijn kleed bij zich, totdat zijn heer in zijn huis kwam.

17 Toen sprak zij tot hem [26]naar diezelfde woorden, zeggende: De Hebreeuwse knecht, die u ons hebt ingebracht, is tot mij gekomen, om met mij te spotten.

18 En het is gebeurd, als ik mijn stem verhief, en riep, dat hij zijn kleed bij mij liet, en vluchtte naar buiten.

19 En het gebeurde, als zijn heer de woorden van zijn huisvrouw hoorde, die zij tot hem sprak, zeggende: [27]Naar deze zelfde woorden heeft mij uw knecht gedaan, [28]zo ontstak zijn toorn.

20 En Jozefs heer nam hem, en leverde [d]hem in de [29]gevangenis, ter plaatse, waar de gevangenen van de [30]koning gevangen waren; zo was hij daar in de gevangenis.

21 Maar YHWH was met Jozef, en wende Zijn goedertierenheid tot hem; en [31]gaf hem genade in de ogen van de overste van de gevangenis.

22 En de overste van de gevangenis gaf al de gevangenen, die in de gevangenis waren, in Jozefs hand; en [32]al wat zij daar deden, deed hij.

23 De overste van de gevangenis [33]zag geheel op geen ding, dat in zijn hand was, omdat dat YHWH met hem was; en wat hij deed, dat deed YHWH wel strekken.

HOOFDSTUK XL

De opperschenker en opperbakker van de farao worden in de gevangenis gezet en aan Jozef toevertrouwd, vs. 1. Zij dromen elk een droom, die Jozef uitlegt, met het verzoek aan de schenker om, als hij volgens zijn droom in zijn ambt her-

10 om Jozefs: De bozen worden gezegend van wege de bijwoning van de vromen. Zie boven, Gen. 30:27, 30:30; Jes. 45:3, 45:4.

11 *behalve van:* D.i. Potifar bemoeide zich nergens mee dan met eten en drinken, latende al de huishouding op Jozef berusten. Sommigen menen dat deze woorden: behalve van het brood dat hij at, zien op de superstitie van de Egyptenaars, die met de Hebreën niet wilden eten. Zie daarvan onder, Gen. 43:32.

– *c* Spr. 7:13.

12 *haar ogen:* Hebr.: *dat zij haar ogen ophief tot Jozef*. De zin is: zij zag hem aan met oneerbare ogen en met onkuisen lust. Zie Matt. 5:28, en 2 Petr. 2:14. Het contrarie was bij Job, Job 31:1.

13 *Lig bij mij:* Nadat zij, zonder twijfel, tevoren het er op toegelegd had, om hem tot onkuisheid te bewegen.

14 Versta dit ten aanzien van de macht, die Jozef van zijn heer ontvangen had, om het huis te verzorgen, en in zijn plaats opzicht daarover te hebben. Anders: Hij zelf is niet groter in dit huis.

15 dan u: D.i. hij heeft mij ook bevolen zorg voor u te dragen, zoveel de nooddruft van uw lichaam betreft, maar niet om de gemeenschap daarvan aan mij te trekken. Anders: daarom dat u, enz.

16 *dag op dag:* Hebr.: *dag, dag*. Een en hetzelfde woord wordt somtijds tweemalen genomen, om een gedurigheid van de tijd te betekenen; Ex. 16:5, 16:21; Lev. 6:12; Deut. 2:27, en Deut. 14:22.

17 *haar te zijn:* D.i. om haar gesprekken daarover aan te horen. Want hij wist wel dat kwade redenen goede zeden bederven. 1 Kor. 15:33.

18 *de mensen:* D.i. huisgenoten; zo onder, vs. 14, en Micha 7:6.

19 Zonder twijfel bij zijn opperkleed, zoals mantel, enz.

20 *de mensen:* T.w. die buiten waren, of, intussen weer ingekomen waren, opdat zij die tot getuigen zou mogen opmaken en bereid hebben, als zij Jozef bij haar man beschuldigen zou.

21 Het schijnt dat zij Jozefs kleed in haar handen gehad en getoond heeft.

22 hij heeft ons: Te weten, mijn man; zij noemt niet, kwanswijs, gram op hem zijnde.

23 Zo noemt zij Jozef verachtelijk, om het huisgezin tegen hem op te hitsen; omdat de Egyptenaars de Hebreën niet wel vermochten te lijden; zie Gen. 43:32.

24 *met ons:* Deze loze vrouw zegt niet, met mij, maar, met ons, alsof zij wilde zeggen: Durft hij mij dit vergen, welke schande en overlast zal hij dan de dienstmaagden niet durven aandoen?

25 *luide stem:* Hebr.: *groter*.

26 *naar diezelfde:* T.w. die zij tevoren bij het huisgezin gebruikt had, en nu voor de man herhaalde.

27 *Naar deze:* D.i. zoals ik gezegd heb, heeft hij gedaan.

28 zo ontstak: Hij gelooft zijn vrouw zonder Jozef eerst te horen; verg. de manier van spreken met boven, Gen. 4:5, 4:6; en zie de aant. vs. 5.

– *d* Ps. 105:18.

29 Hebr.: *tot het huis van de rondheid of van de ronde toren*. Deze gevangenis wordt ook een kuil genoemd, onder, Gen. 40:15, en Gen. 41:14.

30 *gevangenen gevangen:* Hebr.: *gebondenen gebonden*. Versta hier zodanige gevangenen, die tegen de koning misdaan, of een groot crimen begaan hadden, en op de hals gevangen zaten.

31 *gaf hem:* Hebr.: *gaf zijn genade*; d.i. hij maakte zich aangenaam. Zie boven, Gen. 18:3.

32 *al wat zij:* D.i. al wat men daar placht te doen, en al wat er geschiedde, had plaats door zijn bevel en bestuur.

33 *zag geheel:* Hebr.: *was niet alle dingen ziende*.

steld wordt, aan Jozef te denken, 5. Jozefs uitleg komt bij beiden uit; maar de schenker vergeet Jozef, 20.

De dromen van de schenker en de bakker

EN het gebeurde na deze dingen, dat de [1]schenker van de koning van Egypte, en de bakker, zondigden tegen hun heer, tegen de koning van Egypte.

2 Zodat Farao zeer boos werd op zijn twee [2]hovelingen, op de overste van de schenkers, en op de overste van de bakkers.

3 En hij leverde hen in bewaring, in het huis van de [3]overste van de [4]lijfwachten, in de gevangenis, ter plaatse, waar Jozef [5]gevangen was.

4 En de overste van de lijfwachten bestelde Jozef bij hen, dat hij hen diende; en zij waren [6]sommige dagen in bewaring.

5 Zij droomden nu beiden een droom, elk zijn droom, in één nacht, [7]elk naar de uitlegging van zijn droom, de schenker en de bakker, [8]die van de koning van Egypte waren, die gevangen waren in de gevangenis.

6 En Jozef kwam van de morgen tot hen, en hij zag hen aan, en ziet, zij waren [9]ontsteld.

7 Toen vroeg hij de hovelingen van Farao, die bij hem waren in [10]hechtenis van het huis van zijn heer, zeggende: Waarom zijn uw gezichten [11]vandaag treurig?

8 En zij zeiden tot hem: Wij hebben een droom gedroomd, en [12]er is niemand, die hem uitlegge. En Jozef zei tot hen: [13]Zijn de uitleggingen niet van God? Vertel ze mij toch.

Jozef legt de dromen uit

9 Toen vertelde de overste van de schenkers Jozef zijn droom, en zei tot hem: [14]In mijn droom, [15]zie, zo was een wijnstok voor mijn aangezicht;

10 En aan de wijnstok waren drie ranken; en hij was als bottende, zijn bloeisel ging op, [16]zijn trossen brachten rijpe druiven voort.

11 En Farao's beker was in mijn hand; en ik nam die druiven, en drukte ze uit in Farao's beker, en ik gaf de beker op Farao's hand.

12 Toen zei Jozef tot hem: Dit is zijn uitlegging: de drie ranken [17]zijn drie dagen.

13 Binnen nog drie dagen zal Farao [18]uw hoofd verheffen, en zal u in uw staat herstellen; en u zult Farao's beker in zijn hand geven, naar de vorige [19]wijze, toen u zijn schenker was.

14 Maar gedenk [20]aan mij bij uzelf, wanneer het u wel gaan zal, en doe toch goedertierenheid aan mij, en doe van mij melding bij Farao, en maak, dat ik uit dit huis kome.

15 Want [21]ik ben met geweld ontstolen uit het [22]land van de Hebreën; en ook heb ik hier niets gedaan, dat zij mij in deze kuil gezet hebben.

16 Toen de overste van de bakkers zag, [23]dat hij een goede uitlegging gedaan had, zo zei hij tot Jozef: [24]Ik was ook in mijn droom, en zie, drie [25]getraliede manden waren op mijn hoofd.

17 En in de bovenste mand was van [26]alle voedsel van Farao, die bakkerswerk is; en het gevogelte at die uit de mand, van boven mijn hoofd.

18 Toen antwoordde Jozef, en zei: Dit is zijn uitlegging: de drie manden [27]zijn drie dagen.

19 Binnen nog drie dagen zal [28]Farao uw hoofd verheffen van boven u, en hij zal u aan een

1 Dat is de overste van de schenkers, en de overste van de bakkers, gelijk blijkt uit vs. 2, Gen. 20:2.

2 Zie boven, Gen. 37:36.

3 *van de trawanten:* Zie boven, Gen. 37:36.

4 *in het:* Zie boven, Gen. 39:20.

5 *gevangen was:* Hebr.: *gebonden*; zo boven, Gen. 39:20, en onder, vs. 5.

6 *sommige:* Anders: *vele dagen*; zie boven, Gen. 4:3.

7 *elk naar de uitlegging van zijn droom:* D.i. het waren geen ijdele dromen, maar elk had zijn beduiding, die Jozef door Gods ingeven aan hen gedaan heeft, en die door de uitkomst bevestigd zijn; zie onder, vs. 12, 40:18, 40:19, 40:20 enz.

8 die van de koning: D.i. die tevoren in de dienst van de koning waren geweest, maar nu gevangen lagen.

9 Of: *verbaasd, beroerd.* Het Hebreeuwse woord betekent grote ontsteltenis van het gemoed, komende uit bekommernis, zorg, vrees, droefenis en hevige toorn. Dit is nu de aard van de dromen, die God de mensen toeschikt, dat zij deze beroeren en ontstellen. Zie onder Gen. 41:8; Dan. 2:1; Matt. 27:19.

10 Hebr.: *bewaring (*מִשְׁמָר*)*.

11 Hebr.: *kwaad (*רַע*)*; d.i. droevig bekommerd. Aldus wordt dit woordje genomen; Neh. 2:1, 2:2, 2:3; Spr. 25:20.

12 *er is niemand:* D.i. wij hebben hier geen waarzegger of droombeduider bij ons, en het is ons niet geoorloofd uit te gaan om te vragen; want zij hadden veel waarzeggers, gelijk te zien is onder, Gen. 41:8.

13 *Zijn de:* Jozef trekt hen van de droombeduiders af tot God, als van wie zulke dromen en hun rechte beduiding afkwamen.

14 *In mijn droom:* D.i. toen ik droomde, of, toen ik in mijn droom was.

15 Dit woordje wordt in het verhalen van de dromen veel gebruikt, om aan te wijzen, dat deze zeldzaam en wonderlijk zijn, niet alleen dengenen die ze verhalen, maar ook wie ze verhaald worden; zie boven, Gen. 37:7, 37:9, en onder, vs. 16, en Gen. 41:2, 41:3; Richt. 7:13; Dan. 4:10.

16 *zijn trossen brachten rijpe druiven voort:* Hebr.: *zijn trossen rijpten, of volkookten de druiven.*

17 *zijn drie dagen:* D.i. betekenen drie dagen; gelijk ook onder, vs. 18, en Gen. 41:26, 41:27; Dan. 2:38, en Dan. 4:22; Matt. 13:19, 13:38; Luk. 8:11, en 1 Kor. 10:4.

18 *uw hoofd verheffen:* D.i. in het overzien van zijn officieren, zal hij u mee rekenen onder degenen, die in hun ambt zullen blijven, of hersteld worden. Een niet zeer ongelijke manier van spreken vindt men ook Ex. 30:12; Num. 1:2, en Num. 26:2, enz. alwaar de hoofden verheffen zoveel is als optellen, en de som van enige mensen opnemen.

19 Het Hebreeuwse woord wordt ook aldus genomen, Lev. 5:10, en Lev. 9:16; Num. 15:24, en Num. 29:18; 2 Kron. 35:13, enz.

20 bij uzelven: Hebr.: met u.

21 ik ben: Hebr.: ik ben, gestolen wordende, gestolen.

22 *land van de Hebreën:* D.i. het land Kanaän, waar de Hebreën in die tijd als vreemdelingen woonden, en wat hun door God beloofd was.

23 dat hij een goede uitlegging gedaan had: Dat hij het goede uitgelegd had; d.i. ten beste en tot voordeel van de schenker.

24 Ik was ook: Verg. boven, vs. 9, en de aant. daarop.

25 Anders: *witte, gevlochten, of vol gaten, gelijk de netten.*

26 *alle voedsel:* D.i. allerlei.

27 *zijn drie:* Zie boven, vs. 12.

28 Jozef gebruikt hier wel dezelfde woorden, die hij vs. 13, vs. 13, gebruikt heeft, maar in een anderen zin, gelijk blijkt uit de bijgevoegde woorden van u op, welke te kennen geven dat de opperbakker in het overzien van de officieren wel mee in rekening zou komen, maar aldus, dat hem zijn officie afgenomen zou worden.

hout [29]hangen, en het gevogelte zal uw vlees van boven u eten.

De vervulling op Farao's geboortedag

20 En het gebeurde op de derde dag, de dag [30]van Farao's geboorte, [31]dat hij voor al zijn knechten een maaltijd maakte; en hij verhief het hoofd van de overste van de schenkers, en het hoofd van de overste van de bakkers, in het midden van zijn knechten.

21 En hij deed de overste van de schenkers terugkeren tot zijn [32]schenkambt, zodat hij de beker op Farao's hand gaf.

22 Maar de overste van de [33]bakkers hing hij op; zoals Jozef hun uitgelegd had.

23 Maar de overste van de schenkers gedacht aan Jozef niet, maar [34]vergat hem.

HOOFDSTUK XLI

De farao heeft twee dromen gehad en niemand aan zijn hof kan ze uitleggen; dan herinnert de opperschenker zich Jozef, vs. 1. De farao laat hem uit de gevangenis halen en vertelt hem zijn dromen; Jozef legt ze uit en geeft de farao meteen goed advies voor de komende tijd van hongersnood, 14. Daarom stelt de farao hem aan als onderkoning over heel zijn rijk, eert hem hoog, geeft hem een nieuwe naam en een vrouw, 37. Jozef, nu dertig jaar oud, reist door heel Egypte en slaat voorraad op in de zeven goede jaren, 46. Hij krijgt twee zonen, Manasse en Efraim, 50. De slechte jaren breken aan, en Jozef verkoopt koren uit de voorraad aan het volk, 54.

De dromen van de farao

EN het gebeurde na verloop van [1]twee volle jaren, dat Farao droomde, en ziet, hij stond aan de [2]rivier.

2 En ziet, uit de rivier kwamen op zeven koeien, schoon van aanzien, en vet van vlees, en zij weidden [3]in het gras.

3 En ziet, zeven andere koeien kwamen na die op uit de rivier, [4]lelijk van aanzien, en dun van vlees; en zij stonden bij de [5]andere koeien aan de oever van de rivier.

4 En die koeien, lelijk van aanzien, en dun van vlees, aten op die zeven koeien, schoon van aanzien en vet. Toen ontwaakte Farao.

5 Daarna sliep hij en droomde andermaal; en ziet, zeven aren rezen op, in één halm, vet en [6]goed.

6 En ziet, zeven dunne en van [7]de oostenwind verzengde aren schoten na die uit.

7 En de dunne aren verslonden de zeven vette en [8]volle aren. Toen ontwaakte Farao, en ziet, het was een [9]droom.

8 En het gebeurde [10]in de morgenstond, dat zijn geest [11]verslagen was, en hij zond heen, en [a]riep al [12]de tovenaars van Egypte, en al [13]de wijzen, die daarin waren; en Farao vertelde hun zijn droom; maar er was niemand, die [14]ze aan Farao uitlegde.

9 Toen sprak de overste van de schenkers tot Farao, zeggende: Ik gedenk vandaag aan [15]mijn zonden.

10 [16]Farao was zeer vertoornd op zijn dienaren, en leverde mij in bewaring in het huis van de [17]overste van de lijfwachten, mij en de overste van de bakkers.

11 En [b]in één nacht droomden wij een droom, ik en hij; wij droomden elk [18]naar de uitlegging van zijn droom.

12 En daar was bij ons een Hebreeuws [19]jongeling, een knecht van de overste van de lijfwachten; en wij vertelden ze hem, en hij legde ons onze dromen uit; een ieder legde hij ze uit, naar zijn droom.

29 D.i. doen hangen, en zo vs. 22. Anders: opheffen; dat van u wegnemen.

30 *van Farao's:* Hebr.: *toen Farao geboren was.*

31 dat hij voor: Zie van soortgelijke maaltijd Matt. 14:6.

32 Hebr.: *schenking*.

33 *hing hij op:* T.w. door zijn scherprechter; wat men door een ander doet, wordt men gezegd zelf te doen, zowel het kwade, boven, Gen. 20:3; 1 Sam. 22:21; 2 Sam. 12:9, en 2 Sam. 24:10; 1 Kon. 21:19, als het goede, en middelmatige, onder, Gen. 46:29; 1 Kon. 3:4, en 1 Kon. 7:1, 7:2.

34 *vergat hem:* T.w. bij Farao, en dat twee gehele jaren lang, gelijk blijkt uit het eerste vers van het volgende hoofdstuk, Gen. 41:1.

1 *twee volle:* Hebr.: *twee jaren van de dagen*; d.i. twee volle jaren. Deze manier van spreken wordt ook gevonden 2 Sam. 14:28, en Jer. 28:3. Aldus wordt een maand van de dagen genoemd een volle maand; boven, Gen. 29:14.

2 Versta, de vermaarde rivier, genoemd Nijl, die het land van Egypte door haar jaarlijksen overloop op een bijzondere manier bevochtigt en vruchtbaar maakt. Hierom wordt zij, ten aanzien van haar uitnemendheid, de rivier genoemd, zonder bijvoegsel. Zie Ex. 1:22, en Ex. 2:3, en Ex. 7:24, 7:25; zo wordt ook de Eufraat, de rivier genoemd zonder bijvoegsel; boven, Gen. 31:21.

3 *in het gras:* Anders: *broekland, vochtige weide, meersche.*

4 *lelijk van:* Hebr.: *kwaad*; d.i. ongestalt, mismaakt, van lelijke gedaante, zo ook onder Gen. 4:4, 4:20, 4:21. Daarentegen worden de schone, goede genoemd, vs. 22, 41:26.

5 *aan de oever:* Hebr.: *aan de lip.*

6 D.i. schoon, vol, dik.

7 De eigenschap van de oostenwind is de vruchten te verbranden en te verzengen, in het bijzonder in die landen. Zie Ez. 17:10, en Ez. 19:12; Hos. 13:15.

8 *volle aren:* D.i. vol sap en vochtigheid.

9 T.w. niet een natuurlijke, maar een goddelijke droom; van God, en niet uit natuurlijke oorzaken voortkomende. Anders: dit was de droom.

10 *in de morgenstond:* T.w. nadat hij een tijdlang wakker geweest was.

11 *verslagen was:* Zie boven, Gen. 40:6.

– *a* Dan. 2:2.

12 *de tovenaars:* Of: sterrenkijkers, tekenbeduiders, of waarzeggers, gelijk zij gewoonlijk ten onrechte genoemd worden. Versta degenen, die met natuurlijke of superstitieuse, ja ook somtijds met duivelse kunsten omgingen, om iets wat verborgen is te voorzeggen of te beduiden, en om wat wonderlijks te bedrijven. Zie van deze Ex. 7:11, en Ex. 8:19 en Ex. 9:11; Dan. 2:2, 2:12.

13 *de wijzen:* Versta, al degenen, die in enige wetenschap of scherpzinnigheid, oordeel of ervarenheid uitstaken; zie Ex. 7:11; Dan. 2:12.

14 *Farao uitlegde:* T.w. de dromen, alhoewel droom voorgaat. Het waren twee dromen, of een dubbele droom.

15 *mijn zonden:* Die ik tegen de koning voor enige tijd begaan heb.

16 *Farao was:* Dat is de koning; want de naam Farao is een naam geweest, gemeen aan alle koningen van Egypte; zodat Farao bij de Egyptenaars zoveel betekende, als wanneer wij zeggen de koning, of zijn koninklijke majesteit; of, gelijk men zegt, de keizer, in Duitsland; en Sire, in Frankrijk; zie boven, Gen. 12:15.

17 *overste van de trawanten:* Zie boven, Gen. 37:36.

– *b* boven, Gen. 40:5.

18 *naar de:* Zie boven, Gen. 40:5.

19 T.w. van omtrent acht en twintig jaren, gelijk blijkt onder, vs. 46, vs. 46.

13 [20]En zoals hij ons uitleide, zo is het gebeurd; mij heeft hij hersteld in mijn staat, en hem gehangen.

Jozef legt de dromen uit

14 Toen zond Farao [c]en riep Jozef en [21]zij deden hem haastig uit de kuil komen; [22]en men schoor hem, en men veranderde zijn kleren; en hij kwam tot Farao.

15 En Farao sprak tot Jozef: Ik heb een droom gedroomd, en er is niemand, die hem uitlegge; maar ik heb van u horen zeggen, als u een droom hoort, dat u hem uitlegt.

16 En Jozef antwoordde Farao, zeggende: [23]Het is buiten mij! God zal Farao's [24]welstand aanzeggen.

17 Toen sprak Farao tot Jozef: Zie, in mijn droom stond ik aan de [25]oever van de rivier;

18 En zie, uit de rivier kwamen op zeven koeien, vet van vlees en mooi van gestalte, en zij weidden [26]in het gras.

19 En zie, zeven andere koeien kwamen op na deze, mager en zeer [27]lelijk van gedaante, [28]rank van vlees; ik heb dergelijke van lelijkheid niet gezien in het hele Egypteland.

20 En die ranke en lelijke koeien aten die eerste zeven vette koeien op;

21 Die [29]in haar buik inkwamen; maar men merkte niet, dat ze in haar buik ingekomen waren; want haar aanzien was lelijk, zoals in het begin. Toen ontwaakte ik.

22 Daarna zag ik in mijn droom, en zie, zeven aren rezen op in één halm, vol en [30]goed.

23 En zie, zeven dorre, dunne en van de oostenwind verzengde aren, schoten na die uit;

24 En de zeven dunne aren verslonden die zeven goede aren. En ik heb het de [31]tovenaars gezegd; maar er was niemand, die het mij verklaarde.

25 Toen zei Jozef tot Farao: De droom van [32]Farao is één; wat God is [33]doende, heeft Hij Farao te kennen gegeven.

26 Die zeven [34]schone koeien [35]zijn zeven jaren; die zeven schone aren zijn ook zeven jaren; de droom is één.

27 En die zeven ranke en lelijke koeien, die na hen opkwamen, zijn zeven jaren; en die zeven ranke van de oostenwind verzengde aren zullen [36]zeven jaren van de honger wezen.

28 Dit is het woord, dat ik tot Farao gesproken heb: wat God is doende, heeft Hij Farao vertoond.

29 Zie, de zeven aankomende jaren, zal er [37]grote overvloed in het hele land van Egypte zijn.

30 Maar na die zullen er opstaan zeven jaren van de honger; dan zal in het land van Egypte al die overvloed [38]vergeten worden; en de honger zal [39]het land verteren.

31 Ook zal de overvloed in het land niet gemerkt worden, [40]vanwege die honger, die daarna wezen zal; want hij zal zeer zwaar zijn.

32 Voor wat betreft dat die droom aan Farao [41]ten tweede maal is herhaald, is, omdat de zaak [42]van God [43]vastbesloten is, en dat God haast, om die te doen.

33 Zo zie nu Farao naar een verstandige en wijze man, en zette hem over het land van Egypte.

34 Farao doe zo, en bestelle opzichters over het land; en [44]neme het vijfde deel van het land van Egypte in de zeven jaren van de overvloed.

35 En dat zij [45]alle voedsel van deze aankomende goede jaren verzamelen, en koren opleggen, [46]onder de hand van Farao, tot voedsel in de steden, en bewaren het.

36 Zo zal het voedsel zijn tot voorraad voor het land, voor zeven jaren van de honger, die

20 En gelijk hij: Hebr.: en het is geschied gelijk hij ons uitgelegd heeft, zo is het geschied.

– *c* Ps. 105:20; Dan. 2:25.

21 zij deden: Hebr.: zij deden hem lopen.

22 en men schoor: Anders: hij liet zich scheren. Jozef liet zijn haar groeien in de gevangenis tot een teken van verdriet, zie 2 Sam. 19:24, of naar de gewoonte van de gevangenen; maar nu heeft hij zich laten scheren en zijn kleren veranderd, opdat hij niet met een ijselijk en treurig gelaat, met vuile en versleten kleren voor de koning zou verschijnen, wat ongeoorloofd was; zie Esther 4:2.

23 Het is buiten mij: Anders: zonder mij zal God enz. of, het is niet in mij. Aldus poogt Jozef met geleefdheid Farao's ogen, die nu vast op hem zagen, tot God te wenden, van wie de uitlegging van de dromen komt. Zie boven, Gen. 40:8, en Dan. 2:28.

24 Hebr.: *vrede (שָׁלוֹם) antwoorden*; d.i. wat dient tot Farao's welvaren en rust en dat van de zijnen. Zie boven, Gen. 37:14.

25 *oever van de:* Hebr.: *lip*.

26 *in het gras:* Zie boven, vs. 2.

27 *lelijk van:* Hebr.: *kwaad, zo in het volgende*.

28 *rank van:* Anders: *leeg, uitgeteerd*.

29 *in haar buik inkwamen:* Hebr.: *in haar binnenste, of in haar midden*.

30 D.i. schoon, zo in het volgende.

31 Zie boven, vs. 8.

32 *is één:* D.i. enerlei, t.w. ten aanzien van de beduiding.

33 D.i. wat Hij doen zal, of, gaat doen. De toekomende dingen worden dikwerf in de tegenwoordige tijd gesteld, omdat zij bij God zó zeker zijn, alsof ze reeds geschied waren, gelijk onder, vs. 28, en Ex. 9:14; Joz. 11:6; Matt. 24:40, en Matt. 26:28.

34 *schone koeien:* Hebr.: *goede*; zie boven, vs. 3.

35 *zijn zeven jaren:* D.i. betekenen zeven jaren; zie boven, Gen. 40:12.

36 *zeven jaren van de:* D.i. voorbeelden en waartekenen van zeven jaren, waardoor God te verstaan geeft dat Hij in die jaren een duren tijd in het land zenden zal.

37 *overvloed in:* Hebr.: *verzaadheid*; d.i. van alles, waarmee men zich kan verzadigen en nog veel overhouden.

38 *vergeten worden:* Want gewoonlijk, wat uit het oog is, dat gaat ook uit de gedachten van het hart; zie vs. 31.

39 *het land verteren:* Dat is mensen en beesten, die in het land zijn. Zo ook onder, vs. 36.

40 Hebr.: *van het aangezicht diens hongers*.

41 *ten tweede:* Het is aan te merken, dat de herhaling hier betekent de vastheid van Gods besluit, en de verhaasting van de uitvoering.

42 *van God:* Hebr.: *van met, of, bij God*. Anders: van Gods wege.

43 Anders: *vastgezet is*.

44 *neme het:* Hebr.: *hij vijve het land*; d.i. hij ontvange het vijfde deel van de vruchten van het land; t.w. voor een billijken prijs, om het naderhand in de tijd van de honger aan de onderdanen weer zo te verkopen.

45 *alle voedsel:* D.i. voorraad van landvruchten, die tot voedsel konden dienen.

46 *onder de:* Op last, macht en beleid; zo Ex. 4:13, en Ex. 9:35; Num. 7:8, enz.

in Egypteland wezen zullen; opdat het land van honger [47]niet verga.

Jozef tot onderkoning verheven

37 [d]En dit woord [48]was goed in de ogen van Farao, en in de ogen van al zijn knechten.

38 [e]Zo zei Farao tot zijn knechten: Zouden wij wel een man vinden als deze, in wie [49]Gods Geest is?

39 Daarna zei Farao tot Jozef: Aangezien dat God u dit alles heeft verkondigd, zo is er niemand zo verstandig en wijs, als u.

40 U zult [f]over [50]mijn huis zijn, en [51]op uw bevel zal al mijn volk [52]de hand kussen; alleen deze troon zal ik [53]groter zijn dan u.

41 Verder sprak Farao tot Jozef: [54]Zie, ik heb u over geheel Egypteland gesteld.

42 En Farao nam zijn ring van zijn hand af, en [55]deed hem aan Jozefs hand, en liet hem [56]fijne linnen kleren aantrekken, en legde hem een gouden keten aan zijn hals;

43 En hij deed hem rijden op de [57]tweede wagen, die hij had; en zij riepen voor zijn aangezicht: [58]Kniel! Zo stelde hij hem over geheel Egypteland.

44 En Farao zei tot Jozef: [59]Ik ben Farao! maar zonder u zal niemand [60]zijn hand of zijn voet opheffen in geheel Egypteland.

45 En Farao noemde Jozefs naam [61]Zafnath Paaneah, en gaf hem Asnath, de dochter van Potifera, [62]overste van [63]On, tot een vrouw; en Jozef trok uit door het land van Egypte.

De zeven jaren van overvloed en honger

46 Jozef nu was [64]dertig jaar oud, als hij stond voor het aangezicht van Farao, koning van Egypte; en Jozef ging uit van Farao's aangezicht, en [65]hij trok door geheel Egypteland.

47 En het land [66]bracht voort, in de zeven jaren van de [67]overvloed, bij handvollen.

48 En hij verzamelde [68]alle voedsel van de zeven jaren, die in Egypteland was, en deed het voedsel in de steden; het voedsel van het veld van elke stad, dat rondom haar was, deed hij [69]daar binnen.

49 Zo bracht Jozef zeer veel koren [70]bijeen, als het zand van de zee, totdat men ophield te tellen: want [71]daarvan was geen getal.

50 [g]En Jozef werden twee zonen geboren, eer er een jaar van de honger aankwam, die Asnath, de dochter van Potifera, overste van On, hem baarde.

51 En Jozef noemde de naam van de [72]eerstgeborene Manasse; want, zei hij God heeft mij doen vergeten [73]al mijn moeite, en het hele huis van mijn vader.

52 En de naam van de tweede noemde hij [74]Efraïm; want, zei hij God heeft mij doen groeien [75]in het land van mijn verdrukking.

53 Toen eindigden de zeven jaren van de overvloed, die in Egypte geweest was.

54 [h]En de zeven jaren van de honger begonnen aan te komen, zoals Jozef gezegd had. En er was honger in [76]al de landen; maar in geheel Egypteland was [77]brood.

47 niet verga: Hebr.: niet afgesneden, of, uitgeroeid worde.

– *d* Hand. 7:10.

48 *was goed:* D.i. het beviel hem wel; zie boven, Gen. 19:8.

– *e* Ps. 105:22.

49 *Gods geest is:* Versta wijsheid en voorzichtigheid, die God door zijn geest deze man op een bijzondere wijze gegeven heeft. Zo wrocht God in het hart van Farao om zijn raad uit te voeren.

– *f* Ps. 105:21.

50 *mijn huis zijn:* Zie boven, Gen. 34:19.

51 *op uw bevel:* Hebr.: *op uw, of, naar uw mond*. Aldus wordt mond voor bevel genomen; Ex. 17:1, en Ex. 38:31; Num. 3:16, 3:39, en Num. 4:27, en Num. 9:18; Deut. 17:10, enz.

52 *de hand:* Tot een teken van eerbied en gehoorzaamheid. Het was in die tijd, als ook nog hedendaags, gebruikelijk, dat de onderdanen de hand aan de mond brachten, of kusten, wanneer enige grote heren hen aanspraken, of hun iets belastten; verg. Job 31:27; Hos. 13:2, waar deze manier van spreken voor afgodischen eerbied gebruik wordt; en aldus wordt door kussen ook verstaan een gewillige gehoorzaamheid, gelijk 1 Kon. 19:18; Ps. 2:12. Anders: aan uw mond zal al mijn volk kussen.

53 *groter zijn:* Verg. deze manier van spreken met Gen. 39:9.

54 Zie, ik: D.i. merk op en bedenk tot hoe grote eer en macht ik u verheven heb.

55 dertig jaren oud: Tot een teken, dat hij hem macht gaf, in zijn naam alles te zegelen.

56 *fijne linnen:* Een soort van linnen, of doek, dat bij de Egyptenaars zeer kostelijk, fijn en wit was; zie daarvan Ex. 25:4; en Ex. 39:27, 39:29; Spr. 31:22.

57 *tweede wagen:* De tweede naast de eerste, die van de koning was; tot een teken dat hij naast de koning boven alle heren van het land verheven was; Esth. 10:3.

58 Sommigen leggen het woord Abrech uit: tedere vader. Tedere, vanwege zijn jonkheid, en vader, vanwege zijn ambt; gelijk de heren van het land worden genoemd vaders van het vaderland.

59 Ik ben: D.i. ten aanzien van de koninklijke majesteit ben ik boven u. Anderen nemen deze woorden voor een eed, alsof hij zei: Zo waarachtig als ik koning ben, of, bij mijn koninklijke majesteit zal niemand, enz.

60 *zijn hand:* D.i. iets voornemen of bestaan.

61 Zafnath Paäneah: D.i. uitlegger van verborgenheid.

62 Het Hebreeuwse woord betekent wel een priester, maar ook in het algemeen een overste in de politieken staat, en een persoon van groot aanzien; zie 2 Sam. 8:18, en 2 Sam. 20:26; 1 Kron. 18:17; Job 12:19. Jozef wordt genoodzaakt door zijn tegenwoordige gelegenheid dit huwelijk te doen, zijnde niettemin de kinderen daarvan door Jakob gerekend voor vaders van twee stammen in Israël; onder Gen. 48:16.

63 De naam van een stad in Egypte.

64 *dertig jaren oud:* Hebr.: *een zoon van dertig jaar*.

65 hij toog: Te weten, om volgens de last van de koning overal ambtlieden aan te stellen, en korenhuizen te bereiden tegen de aanstaande dure tijd.

66 *bracht voort:* Hebr.: *maakte*.

67 *bij handvollen:* D.i. alsof men van één graan handenvol bekomen had.

68 *alle voedsel:* D.i. eetbare granen en vruchten; en zo in het volgende. Versta, het vijfde deel; gelijk boven, vs. 34.

69 Hebr.: *in haar midden*.

70 als het zand: Deze manier van spreken betekent een ontallijke hoeveelheid; boven, Gen. 22:17; Richt. 7:12; 1 Sam. 13:5.

71 *daarvan was geen getal:* D.i. er was geen tellen aan; zie ook Richt. 6:5; Job 21:33.

– *g* onder, Gen. 46:20; onder, Gen. 48:5.

72 Hebr. Menasscheh (מְנַשֶּׁה); d.i. die doet vergeten.

73 *al mijn moeite:* D.i. het verdriet en de moeite, die mij zo hier in Egypte, als in het huis van mijn vader wedervaren is.

74 D.i. dubbele vrucht.

75 *in het land:* D.i. in dit land, waarin ik tevoren verdrukt was.

– *h* onder, Gen. 45:6; Ps. 105:16.

76 *de landen:* T.w. omliggende; zoals Kanaän, Syrië, Arabië; gelijk onder, vs. 57.

77 D.i. allerlei voorraad van eetbare granen en vruchten.

55 Als nu geheel Egypteland [78]hongerde, riep het volk tot Farao om brood; en Farao zei tot alle Egyptenaren: Ga tot Jozef, doet wat hij u zegt.

56 Als dan honger over het hele land was, zo opende Jozef [79]alles, waarin iets was, en verkocht aan de Egyptenaren; want de honger werd sterk in Egypteland.

57 En [80]alle landen kwamen in Egypte tot Jozef, om te kopen; want de honger [81]was sterk in alle landen.

HOOFDSTUK XLII

Jakob hoort dat er in Egypte koren te koop is en stuurt al zijn zonen erheen behalve Benjamin, vs. 1. Zij buigen voor Jozef, die zij niet herkennen maar die hen wel herkent; hij spreekt hen hard toe en zet hen gevangen als vermeende spionnen, 6. Uitein delijk eist hij dat zij Benjamin meebrengen, houdt Simeon in bewaring, en laat de rest met koren en hun geld terugkeren; ondertussen knaagt het geweten hen over wat zij Jozef hebben aangedaan, 18. Onderweg ontdekt één van hen zijn geld in de zak, 27. Thuis vertellen zij Jakob alles en vin den allemaal hun geld terug, 29. Zij proberen Jakob over te halen Benjamin mee te laten gaan naar Egypte, maar hij klaagt hevig en kan er niet toe besluiten, 36.

De broers gaan naar Egypte

TOEN Jakob [1]zag, dat [2]er koren in Egypte was, zo zei Jakob tot zijn zonen: Waarom [3]ziet u op elkaar?

2 Verder zei hij: Zie, ik [a]heb gehoord, dat er koren in Egypte is; trek daarheen af, en koopt ons koren van daar, opdat wij leven en niet sterven.

3 Toen trokken Jozefs tien broers af, om koren uit Egypte te kopen.

4 Maar Benjamin, Jozefs broer, zond Jakob niet met zijn broers; want [4]hij zei: Opdat hem niet misschien [5]het verderf ontmoete!

5 Zo kwamen Israëls zonen om te kopen [6]onder degenen, die daar kwamen; want de honger was in het land Kanaän.

6 Jozef nu was regent over dat land; hij verkocht aan al het volk van het land; en Jozefs broers kwamen, [b]en [7]bogen zich voor hem, met de aangezichten ter aarde.

7 Als Jozef zijn broers zag, zo kende hij hen; maar [8]hij hield zich vreemd tegenover hen, en sprak [9]hard met hen, en zei tot hen: Vanwaar komt u? En zij zeiden: Uit het land Kanaän; om voedsel te kopen.

8 Jozef dan kende zijn broers; maar zij kenden hem niet.

9 Toen gedacht Jozef [c]aan de dromen, die hij van hen gedroomd had; en hij zei tot hen: U bent spionnen, u bent gekomen om te bezichtigen, [10]waar het land bloot is.

10 En zij zeiden tot hem: Nee, mijn heer! maar uw knechten zijn gekomen, om voedsel te kopen.

11 Wij alle zijn van één man zonen; wij [11]zijn vroom; uw knechten zijn geen spionnen.

12 En hij zei tot hen: Nee, maar u bent gekomen, om te bezichtigen, waar het land bloot is.

13 En zij zeiden: Wij, uw knechten, waren twaalf gebroers, van één man zonen, in het land Kanaän; en zie, [d]de [12]kleinste is vandaag bij onze vader; maar [13]de één is niet meer.

14 Toen zei Jozef tot hen: Dat is [14]het, wat ik tot u gesproken heb, zeggende: U bent spionnen!

15 [15]Hierin zult u beproefd worden: [16]zo werkelijk als Farao leeft! [17]als u van hier zult uitgaan, tenzij dan, wanneer uw kleinste broer hierheen zal gekomen zijn!

78 T.w. wanneer de particuliere voorraad van de inwoners op was.

79 *alles, waarin:* T.w. alle korenhuizen, waarin het koren vergaderd en opgelegd was.

80 *alle landen kwamen:* Hebr.: *al het land kwamen*; d.i. de inwoners kwamen van alle omliggende landen.

81 *in alle landen:* T.w. die omliggende waren gelijk tevoren.

1 D.i. hoorde en vernam uit het algemeen gerucht, en bemerkte uit het koren, dat vandaar gebracht werd.

2 Of: *lijftocht*. Het Hebreeuwse woord heeft zijn oorsprong van breken, omdat de honger door lijftocht, en voornamelijk door brood verbroken wordt.

3 *ziet u:* Als radelozen, die met gedurig denken en dralen de tijd vast slijten, en tot niets zekers besluiten, noch in de zaak doen.

– *a* Hand. 7:12.

4 hij zei: Te weten, bij zichzelven; d.i. hij dacht; zie boven, Gen. 20:11.

5 *het verderf:* Of: *een dodelijk ongeval*; gelijk zijn broer Jozef tevoren bejegend was, die Jakob meende dood te zijn.

6 *onder degenen:* Hebr.: *in het midden van de komenden*; d.i. naast anderen, of in het gezelschap van anderen, die mee uit het land Kanaän kwamen, om koren te kopen. De reden wordt meteen in de volgende woorden bijgevoegd.

– *b* boven, Gen. 37:7.

7 *bogen zich:* Om hem politieke eer te bewijzen; zie boven, Gen. 18:2, en verg. hiermede de voorzegging van Jozefs dromen, Gen. 37:7, 37:8.

8 *hield zich:* Om door dit middel te komen tot het onderzoek van hun staat en gelegenheid en bijzonderlijk van zijn vader en broer.

9 *hard met hen:* Zie onder, vs. 9, 42:11, 42:12. Dit heeft hij gedaan, eensdeels om te verstaan hoe het met zijn vader en broer Benjamin gesteld was; anderdeels om hen op te wekken tot de bekentenis van de zonde, die zij tegenover hem begaan hadden.

– *c* boven, Gen. 37:5.

10 *waar het land bloot is:* Hebr.: *de blootheid van het land*; d.i. waar het land bloot, open, of onsterk is, waar de vijand zou mogen inkomen, om enige plaatsen in te nemen, of het land af te lopen en te verderven.

11 Wij allen: Hier komt nu Jozef te verstaan, waarom het hem in de gehele ondervraging te doen was.

– *d* onder, Gen. 43:29.

12 *kleinste is:* Hebr.: *de kleine*; d.i. de jongste, nl. Benjamin; verg. boven, 19, de aant. op vs. 31, Gen. 19:31.

13 *de één:* Nl. Jozef; welke zij meenden dood te zijn, gelijk blijkt onder, vs. 22, en Gen. 44:20.

14 *wat ik tot u:* Omdat zij gemeld hadden van twee andere broers, van wie de één nog zou leven, zo dringt hij te meer op zijn voorgaande voorwaarde, een middel zoekende om zijn broer bij hem te krijgen.

15 *Hierin zult:* D.i. hieraan zal ik zien, of u de waarheid gesproken hebt en ter goeder trouw handelt, dan of u verspieders bent.

16 zo waarlijk: Hebr. Farao's leven, of, Farao leeft. Dit is een onvolmaakte reden die men aldus kan volmaken: Zo zeker het is, dat Farao leeft, zo zeker is het, wat ik u zeg; verg. 1 Sam. 1:26. Anderen nemen deze woorden voor een eed, naar de wijze van de Egyptenaars gedaan, bij Farao's leven; zodat Jozef uit menselijke zwakheid [gelijk de vromen ook kan gebeuren] die mee zou gevolgd hebben.

17 als u: Dit schijnt nu een eed te zijn, gedaan naar de wijze van de Hebreën, waardoor men dan verstaan moet: God doe mij dit, of dat, zo u, enz.; zie boven, Gen. 14:23, en verg. 1 Sam. 17:55; 2 Kon. 2:2; Ez. 33:11.

16 Zend één uit u, die uw broer hale; maar wees
u [18]gevangen, en uw woorden zullen beproefd
worden, of de waarheid bij u zij; en als niet, [19]zo
werkelijk als Farao leeft, zo bent u spionnen!
17 En hij [20]zette hen samen drie dagen in
bewaring.

Simeon gevangen gehouden

18 En op de derde dag zei Jozef tot hen: [21]Doe
dit, zo zult u leven; ik vrees God.
19 Zo u vroom bent, zo zij [22]één uw broers ge-
bonden in het huis van uw bewaring; en gaat u
heen, brengt [23]het koren voor de honger van uw
huizen.
20 En [e]brengt uw kleinste broer tot mij, zo zul-
len uw woorden waargemaakt worden; en u zult
niet sterven. En zij deden zo.
21 Toen zeiden zij de één tot de ander:
[24]Werkelijk, wij zijn schuldig aan onze broer,
wiens benauwdheid van zijn ziel wij zagen,
[25]toen hij ons om genade bad; maar wij hoorden
niet! daarom komt deze benauwdheid over ons.
22 En Ruben antwoordde hun, zeggende: [f]Heb
ik het tot u niet gezegd, toen ik zei: Zondigt niet
aan deze jongeling! maar u hoorde niet; en ook
[26]zijn bloed, ziet, het wordt gezocht!
23 En zij wisten niet, dat het Jozef [27]hoorde;
[28]want daar was een taalman tussen hen.
24 Toen [29]wendde hij zich om, van hen af, en
huilde; daarna keerde hij weer tot hen, en sprak
tot hen, en nam [30]Simeon van hen, en [31]bond hem
voor hun ogen.
25 En Jozef gebood, dat men [32]hun zakken met
koren vullen zou, en dat [33]men hun geld keerde
terug, ieder in zijn zak, en dat men hun proviant
gave tot de weg; en men [34]deed hun zo.
26 En zij laadden hun koren op hun ezels, en
trokken van daar.
27 Toen één zijn zak opendeed, om zijn ezel
voer te geven in de herberg, zo zag hij zijn geld;
want ziet, het was boven in zijn zak.
28 En hij zei tot zijn broers: Mijn geld is
teruggekeerd; daartoe ook, ziet, het is in
mijn zak! Toen [35]ontging hun het hart, en zij
[36]verschrikten, [37]de één tot de ander zeggende:
[38]Wat is dit, dat ons God gedaan heeft?

De terugkeer naar Jakob

29 En zij kwamen in het land Kanaän, tot Jakob,
hun vader; en zij gaven hem te kennen [39]al hun
overkomen, zeggende:
30 Die man, de heer van dat land, heeft hard
met ons gesproken; en [40]hij heeft ons gehouden
voor spionnen van het land.
31 Maar wij zeiden tot hem: Wij zijn vroom; wij
zijn geen spionnen.
32 Wij waren twaalf gebroers, zonen van onze
vader; de één is niet meer, en de kleinste is van-
daag bij onze vader in het land Kanaän.
33 En die man, de heer van dat land, zei tot ons:
Hieraan zal ik bekennen, dat u vroom bent; laat
één uw broers bij mij, en [41]neemt voor de honger
van uw huizen, en trekt heen.
34 En brengt uw kleinste broer tot mij; zo zal
ik weten, dat u geen spionnen bent, maar dat u
vroom bent; uw broer zal ik u teruggeven, en u
zult in dit land [42]handelen.
35 En het gebeurde, als zij hun [g]zakken
leegden, ziet, zo had ieder de bundel van zijn
geld in zijn zak; en zij zagen de bundelen
van hun geld, zij en hun vader, [43]en zij waren
bevreesd.
36 Toen zei Jakob, hun vader, tot hen: U berooft
mij van kinderen! Jozef is er niet, en [44]Simeon is
er niet; nu zult u Benjamin wegnemen! al deze
dingen zijn tegen mij!

18 Hebr.: *gebonden*; d.i. middelertijd zult u hier gevangen blijven.
19 zo waarlijk als: Zie de aant. op het voorafgaande vs., vs. 15.
20 *zette hen:* Hebr.: *verzamelde hen.*
21 Doet dit: D.i. doet zoals ik u zeggen zal, zo zult u zorgdragen voor uw leven en welvaart, opdat u niet voor verspieders gehouden en gestraft wordt.
22 *uw broers:* Hebr.: *een ulieder broer*.
23 *het koren:* Hebr.: *het koren van de honger van uw huizen*; d.i. wat nodig is voor de honger van uw huisgezinnen.
– *e* onder, Gen. 43:5; onder, Gen. 44:23.
24 Anders: *immers, evenwel.* Alsof zij zeiden, of wij het al zoeken te verbergen, zo gevoelen wij wel dat God onze misdaad nu thuiszoekt.
25 *toen hij ons:* Dat is wel door Mozes niet verhaald, hst. 37, Gen. 37, maar hier bekennen zij het, dit aldus geschied te zijn.
– *f* boven, Gen. 37:21; idem v. 22.
26 *zijn bloed:* D.i. de schuld en de straf van zijn dood. Zie 1 Kon. 2:32, 2:33, enz. Aldus is bloed zoeken of eisen, straffen en wreken; zie 2 Kron. 24:22; Ez. 3:18; Luk. 11:50. Het schijnt wel dat zij allen gemeend hebben dat Jozef dood was. Maar zij mogen dit Ruben al die tijd wijsgemaakt hebben, daar hij er niet bij was, toen Jozef verkocht werd; zie boven, Gen. 37:29.
27 D.i. verstond, zie boven, Gen. 11:7.
28 want daar: Jozef hield zich alsof hij de Hebreeuwse spraak niet verstond, om des te weiniger door zijn broers herkend te worden.
29 *wendde hij:* Eensdeels door de kracht van bloed en geboorte, anderdeels over de woorden, die zijn broers over hem tezamen gesproken hadden.
30 Simeon was de naast-oudste van de zonen van Jakob, die, naar sommiger gevoelen, Jozef het hardst was gevallen, en mee de voornaamste geweest is in de moord van Sichem. Ruben, de oudste, wordt verschoond, omdat hij minder schuld had in de mishandeling aan Jozef, en de bekwaamste was om zijn broers naar huis te geleiden.
31 *bond hem:* T.w. door zijn dienaren en trawanten, wie hij dit belastte.
32 *zakken met:* Het Hebreeuwse woord beduidt allerlei vaten, gereedschap, of tuig, waar men iets inpakt of doet.
33 *hun geld:* Hebr.: *hun zilverlingen, of, geld-den.*
34 *deed hun zo:* Of: *hij deed hun zo*.
35 Hebr.: *ging hun hart uit*; d.i. de kracht huns harten week van hen, evenals wanneer iemand in onmacht valt. Verg. 1 Kon. 10:5, met de aant.
36 Zie boven, Gen. 27:33.
37 *de één tot:* Hebr.: *de man tot zijn broer*.
38 *Wat is dit:* Of: hoe heeft ons God dit gedaan? Zij oordelen uit dit en al het voorgaande, dat God op hen vergramd was.
39 *al hun:* Alles, behalve wat zij verbergen, om hun vader niet te zeer te verschrikken.
40 hij heeft: Hebr.: hij heeft ons gegeven, geleverd, of, gesteld.
41 *neemt voor:* Hebr.: *neemt de honger van uw huizen*; zie boven, vs. 19.
42 Zie boven, Gen. 34:10.
– *g* boven, v. 25; onder, Gen. 44:1.
43 en zij waren: Zorgende dat men hen van diefstal zou beschuldigen, vrg. onder, Gen. 43:18.
44 Hij houdt het er voor, alsof hij hem reeds kwijt is, vrezende dat hij niet lichtelijk uit de gevangenis zou geraken, of ook in perijkel van zijn leven stond.

37 Toen sprak Ruben tot zijn vader, zeggende:
[45]Dood [46]twee van mijn zonen, zo ik hem tot u niet
terugbreng; geef hem in mijn hand, en ik zal hem
weer tot u brengen!
38 Maar hij zei: [50]Mijn zoon zal met u niet
aftrekken; want [47]zijn broer is dood, en hij is al-
leen [48]overgebleven; zo hem een [49]verderf ont-
moette op de weg, die u zult gaan, zo zou u mijn
grijze haren met droefenis [51]naar het graf doen
neerdalen.

HOOFDSTUK XLIII

Jakob laat vanwege de hongersnood en door de onwil van zijn zonen, maar ook door de krachtige pleitrede van Juda, uitein delijk Benjamin met hen meereizen naar Egypte, met geschenken voor de onderkoning en dubbel geld, vs. 1. Jozef ziet Benjamin bij hen en laat hen in zijn huis brengen; zij worden bang dat het om het teruggevonden geld zou gaan, en verontschuldigen zich bij Jozefs huismeester, die hen geruststelt, 16. Zij bereiden de geschenken en bieden die Jozef aan; hij spreekt vriendelijk met hen, in het bijzonder met Benjamin, en is daardoor zo ontroerd dat hij zich moet terugtrekken om te huilen. Daarna onthaalt hij hen met een overvloedige maaltijd, waarbij Benjamin extra wordt bedeeld, 25.

De tweede reis met Benjamin

DE honger nu werd zwaar [1]in dat land;
2 Zo gebeurde het, [2]als zij de leeftocht, die zij
uit Egypte gebracht hadden, opgegeten hadden,
dat hun vader tot hen zei: Keer opnieuw, koop
ons wat voedsel.
3 Toen sprak Juda tot hem, zeggende: [3]Die man
[4]heeft ons op het hoogste betuigd, [5]zeggende:
U zult mijn aangezicht niet zien, tenzij dat uw
[6]broer met u is.
4 Als u onze broer met ons zendt, wij zullen
aftrekken, en u voedsel kopen;
5 Maar [a]als u hem niet zendt, wij zullen niet
aftrekken; want die man heeft tot ons gezegd:
[b]U zult mijn aangezicht niet zien, tenzij dat uw
broer met u is.
6 En Israël zei: Waarom hebt u zo kwalijk aan
mij gedaan, [7]dat u die man te kennen gaf, of u nog
een broer had?
7 En zij zeiden: Die man [8]vroeg zeer nauw naar
ons, en naar onze familie, zeggende: Leef uw
vader nog; hebt u nog een broer? Zo gaven wij
het hem te kennen, [9]volgens diezelfde woorden;
[10]hebben wij juist geweten, dat hij zeggen zou:
Breng uw broer af?
8 Toen zei Juda tot Israël, zijn vader: Zend de
jongeling met mij, zo zullen wij ons opmaken en
reizen, opdat wij leven en niet sterven, [11]noch
wij, noch u, noch onze kinderen.
9 Ik zal borg voor hem zijn; [c]van mijn hand
zult u hem eisen; als ik hem tot u niet breng en
hem voor uw aangezicht stel, zo zal ik alle dagen
tegen u [12]gezondigd hebben!
10 Want hadden wij niet gezuimd, werkelijk,
wij waren alreeds tweemaal teruggekomen.
11 Toen zei Israël, hun vader, tot hen: [13]Is het
nu zo, zo doet dit; neem van het [14]loffelijkste van
dit land in uw zakken, en breng die man een ge-
schenk heen af: een weinig [15]balsem, en een wei-
nig honing, specerijen en mirre, [16]terpentijnno-
ten en amandelen.
12 En neemt [17]dubbel geld in uw hand; en
brengt het geld, dat in de mond van uw zakken
teruggekeerd is, weer in uw hand; [18]misschien is
het een fout.
13 Neem ook uw broer mee, en maakt u op,
keer weer tot die man.
14 En [19]God, de Almachtige, geve u barmhartig-
heid voor het aangezicht van die man, dat hij uw
andere broer en Benjamin met u late gaan! [20]En
wat mij betreft, als ik van kinderen beroofd ben,
zo ben ik beroofd!
15 En die mannen namen dat geschenk, en
namen dubbel geld in hun hand, en Benjamin;
en zij maakten zich op, en trokken af naar
Egypte, en zij stonden voor Jozefs aangezicht.

45 Deze voorslag was onwettelijk en onnatuurlijk, daarom neemt Jakob die niet aan.
46 twee mijner: Twee van de vier, die onder genoemd worden, Gen. 46:9.
50 mijn grauwe: Hebr.: mijn grauwigheid, grijzigheid.
47 *zijn broer:* Zoals hij meende; zie boven, Gen. 37:33, 37:35.
48 T.w. van de kinderen van Rachel.
49 Zie boven, vs. 4.
51 ten grave: Zie Gen. 37:35.
1 *in dat land:* T.w. in het land van Kanaän, en daaromtrent.
2 als zij de leeftocht, … opgegeten hadden: Hebr.: toen zij eindigden te eten; d.i. toen zij ten naasten bij alles opgegeten hadden.
3 Die man: Te weten, de heer van Egypte. Zo ook boven, Gen. 42:33, en hier vs. 5, 43:6, 43:7, enz.
4 *op het hoogste betuigd:* Hebr.: *betuigende betuigd*.
5 *U zult mijn aangezicht niet zien:* D.i. in mijn aanwezigheid niet komen; zie deze manier van spreken 2 Sam. 14:24, 14:28, 14:32; Hand. 20:25, 20:38.
6 T.w. Benjamin.
– *a* boven, Gen. 42:20.
– *b* onder, Gen. 44:23.
7 dat u die man te kennen gaf: Of: die man te kennen gevende, dat u nog een broer hadt.
8 *vraagde zeer nauw:* Hebr.: *vragende vraagde hij*.
9 *volgens diezelfde woorden:* Hebr.: *naar de mond derzelver woorden*; d.i. naar de eis van de woorden, die hij ons voorgesteld had.
10 *hebben wij juist geweten:* Hebr.: *zouden wij wetende weten*.
11 T.w. van honger.
– *c* onder, Gen. 44:32.
12 D.i. strafwaardig zijn al de dagen mijns levens; aldus wordt het woord zondigen, of zondaar zijn, genomen onder, Gen. 44:32; 1 Kon. 1:21.
13 *Is het nu:* Alsof hij zei: Is de zaak aldus gesteld, laat het dan gebeuren in Gods naam.
14 Wat om de grote waarde zeer geprezen en vermaard was. Sommigen houden het voor een zeer uitnemend gewas en vruchten, die van de bomen afgesneden werden.
15 Zie van deze en van enige volgende specerijen, boven, Gen. 37:25.
16 Anders: *pijnappelnoten, of, hazelnoten*.
17 *dubbel geld:* D.i. nog eens zoveel als tevoren, omdat de duurte vermeerderd was; boven, vs. 1.
18 *misschien is het een fout:* D.i. er mag enig misverstand of misgreep zijn, dat uw geld dus in uw zakken geraakt is.
19 Zie boven, Gen. 17:1.
20 En mij aangaande: Alsof hij zei: moet het zo zijn, dat mijn kinderen achterblijven.. de wil van de Heer geschiede, wie ik de uitkomst van deze zaak aanbeveel. Zie dergelijke manier van spreken, Esth. 4:16. Anders: gelijk ik van kinderen beroofd ben [t.w. van Jozef en Simeon], zo word ik beroofd [t.w. van Benjamin].

De maaltijd in Jozefs huis

16 Als Jozef Benjamin met hen zag, zo zei hij tot
degene, die over zijn huis was: Breng deze man-
nen naar het huis toe, en slacht [21]slachtvee, en
maak het gereed; want deze mannen zullen te
middag met mij eten.
17 De man nu deed, zoals Jozef gezegd had;
en de man bracht deze mannen in het huis van
Jozef.
18 [22]Toen vreesden deze mannen, omdat zij in
het huis van Jozef gebracht werden, en zeiden:
Vanwege het geld, dat [23]in het begin in onze
zakken teruggekeerd is, worden wij ingebracht,
[24]opdat hij ons overrompele en ons overvalle, en
[25]ons tot slaven neme, met onze ezels.
19 [26]Daarom naderden zij tot die man, die over
het huis van Jozef was, en zij spraken tot hem aan
de deur van het huis.
20 En zij zeiden: [27]Och, mijn heer! [d]wij waren
[28]in het begin [29]zeker afgekomen, om voedsel te
kopen.
21 Het is nu gebeurd, [e]als wij [30]in de herberg
gekomen waren, en wij onze zakken opendeden,
zie, zo was ieders geld boven in zijn zak, ons geld
in zijn gewicht; en wij hebben het teruggebracht
in onze hand.
22 Wij hebben ook ander geld in onze hand
afgebracht, om voedsel te kopen; wij weten niet,
wie ons geld in onze zakken gelegd heeft.
23 En hij zei: [31]Vrede zij u, vreest niet! [32]Uw God
en de God van uw vader heeft u [33]een schat in uw
zakken gegeven; [34]uw geld is tot mij gekomen. En
hij bracht Simeon tot hen uit.
24 Daarna bracht de man deze mannen in het
huis van [f]Jozef, en hij gaf water; en [35]zij wasten
hun voeten; hij gaf ook aan hun ezels voer.
25 En zij bereidden het geschenk, totdat Jozef
kwam op de middag; want zij hadden gehoord,
dat zij daar [36]brood eten zouden.
26 Als nu Jozef te huis gekomen was, zo brach-
ten zij hem het geschenk, dat in hun hand was, in
het huis, en zij [37g]bogen zich voor hem ter aarde.
27 En hij [38]vroeg hun naar hun welstand, en zei:
[39]Is het wel met uw vader, de oude, waarvan u
zei? Leeft hij nog?
28 En zij zeiden: Het is wel met uw knecht, onze
vader, hij leeft nog; en zij neigden het hoofd en
bogen zich neer.
29 En hij hief zijn ogen op, en zag Benjamin,
zijn broer, de zoon van zijn moeder, en zei: Is dit
uw kleinste broer, [h]waarvan u tot mij zei? Daarna
zei hij: [40]Mijn zoon? God zij u genadig!
30 En Jozef haastte zich; want zijn [41]binnen-
ste ontstak tegenover zijn broer, en hij zocht te
huilen; en hij ging in een kamer, [i]en huilde daar.
31 Daarna waste hij zijn aangezicht en kwam
uit; en [42]hij bedwong zichzelf, en zei: [43]Zet brood
op.
32 En zij richtten voor [44]hem aan [45]in het
bijzonder, en voor [46]hen in het bijzonder; en
voor de Egyptenaren, die met hem aten, in het
bijzonder; want de Egyptenaars mogen geen
brood eten met de Hebreën, omdat [47]dat de Egyp-
tenaren een gruwel is.
33 En zij aten [48]voor zijn aangezicht, de eerstge-
borene naar zijn eerstgeboorte, en [49]de jongere

21 Hebr.: *slachting*; d.i. vee, dat geslacht werd om gegeten te worden. Verg. Spr. 9:2.

22 *Toen vreesden:* Zij wisten niet dat zij ter maaltijd genodigd waren, maar meenden dat men hen in het huis verzekeren en om het geld bezwaren of straffen wilde.

23 *in het begin:* D.i. bij onze eerste reis naar dit land; zie boven, Gen. 42:25.

24 *opdat hij ons overrompele en ons overvalle:* Of: *opdat hij zich wentele over ons*; d.i. met zware beschuldiging zich over ons werpe, om ons ten gronde te brengen; gelijk iemand onder een zwaren last, die op hem valt, verdrukt blijft.

25 *ons tot slaven neme:* Men meent dat de Egyptenaars de dieverij plachten te straffen met slavernij.

26 Om zich te verontschuldigen, voordat zij beschuldigd zouden mogen worden vanwege het geld.

27 Het Hebreeuwse woordje is gebruikelijk bij dengene, die, in enige zwarigheid zijnde, van een meerdere iets verzoekt; zo Ex. 4:10; Num. 12:11.

– *d* boven, Gen. 42:3.

28 *in het begin:* Zie boven, vs. 18.

29 gewisselijk afgekomen: Hebr.: afkomende afgekomen.

– *e* boven, Gen. 42:27; idem v. 35.

30 *in de herberg:* Zij verhalen de zaak niet juist noch onderscheidelijk, zoals zij in het geheel geschied was; want één alleen had op de weg in de herberg zijn geld in zijn zak gevonden, en de anderen tehuis, boven, Gen. 42:27, 42:35; maar het schijnt dat zij dit zo gedaan hebben, òf vanwege de kortheid, òf door verslagenheid.

31 *Vrede zij u:* Of: *vrede zal u zijn*; d.i. uw zaken staan wèl; het zal wèl zijn; hebt goede moed.

32 *Uw God:* Het schijnt dat deze dienaar van Jozef in de ware religie is onderwezen geweest.

33 *een schat:* Of: *iets verborgens*.

34 *uw geld is tot mij gekomen:* D.i. ik heb uw geld ontvangen.

– *f* boven, Gen. 18:4.

35 zij wiesen hun voeten: Zie Gen. 18:4.

36 *brood eten:* D.i. hun maaltijd houden, of ten eten blijven. Zie boven, Gen. 31:54.

37 *bogen zich:* Zie boven, Gen. 37:7.

– *g* boven, Gen. 37:10; boven, Gen. 42:6.

38 *vraagde hun naar hun welstand:* Hebr.: *vraagde hun naar de vrede*; d.i. naar hun welvaren; of hoe het met hen ging; zo Ex. 18:7; Richt. 18:15; 1 Sam. 25:5. Van het woord vrede, zie boven, Gen. 37:14.

39 *Is het wel:* Hebr.: *heeft hij vrede? en zo vervolgens*. Zie boven, Gen. 29:6.

– *h* boven, Gen. 42:13.

40 *Mijn zoon:* Zo noemt hij hem uit vriendschap en grote toegenegenheid, naar de wijze dergenen, die bedaagder en aanzienlijker zijnde, een jongere en mindere in het vriendelijke plegen toe te spreken.

41 Het ingewand van de mens betekent eigenlijk zijn inwendige delen: als hart, long, lever, maag, enz. Aangezien nu deze, en voornamelijk het hart, als men met barmhartigheid en medelijden over iemand bevangen wordt, zeer bewogen en ontstoken worden, zo wordt het ingewand genomen voor de barmhartigheid zelve, uit het diepste van het hart van de mens voorkomende; 1 Kon. 3:26; Filip. 2:1; Kol. 3:12.

– *i* onder, Gen. 45:2.

42 hij bedwong zichzelven: Te weten, van wenen; zie Gen. 45:1.

43 *Zet brood op:* D.i. recht het voedsel aan.

44 Jozef.

45 *in het bijzonder:* Tot een teken van zijn waardigheid en de eerbied, die men hem schuldig was.

46 *hen in het bijzonder:* De broers van Jozef.

47 zulks de: Ten aanzien van hun afgodische religie, omdat zij goddelijke eer bewezen aan kalven, ossen, enz., die de Hebreën slachtten en aten; verg. onder, Gen. 46:34; Ex. 8:26.

48 *voor zijn aangezicht:* D.i. tegen hem over.

49 *de jongere naar zijn jonkheid:* Hebr.: *de kleine naar zijn kleinkind*.

naar zijn jeugd; [50]daarom verwonderden zich de mannen [51]onder elkaar.

34 En hij langde hun van de gerechten, die voor hem waren; maar Benjamins gerecht was [52]vijfmaal groter, dan de gerechten van hen alle. En zij dronken, en [53]zij werden dronken met hem.

HOOFDSTUK XLIV

Jozef laat zijn broers vertrekken, maar heeft in ieders korenzak het geld laten stoppen en in die van Benjamin bovendien zijn zilveren beker, vs. 1. Hij laat hen achternazitten en van diefstal beschuldigen; hevig geschrokken verplichten zij zich onwetend tot straf voor de schuldige, 4. De beker wordt in Benjamins zak gevonden, waarop zij allen verbijsterd naar Jozef terugkeren en zich aan zijn oordeel onderwerpen. Juda houdt een indrukwekkend pleidooi voor Benjamin en biedt aan in diens plaats te blijven, 12.

De beker in Benjamins zak

EN [1]hij gebood degene, die over zijn huis was, zeggende: Vul de zakken van deze mannen met voedsel, naar dat zij zullen kunnen dragen, en leg ieders geld boven in zijn zak;

2 En mijn [2]beker, de zilveren beker, zult u leggen in de mond van de [3]zak van de [4]kleinsten, met het geld van zijn koren. En hij deed naar Jozefs woord, dat hij gesproken had.

3 Van de morgen, als het licht werd, zo liet men deze mannen trekken, hen en hun ezels.

4 Zij zijn ter stad uitgegaan; zij waren niet verre gekomen, als Jozef tot degene, die over zijn huis was, zei: Maak u op, en jaag die mannen achterna; en als u hen zult achterhaald hebben, zo zult u tot hen zeggen: Waarom hebt u kwaad voor goed vergolden?

5 Is het [5]deze niet, waaruit mijn heer drinkt? en [6]waarbij hij iets zeker waarnemen zal? U hebt kwalijk gedaan, wat u gedaan hebt.

6 En hij achterhaalde hen, en sprak tot hen [7]diezelfde woorden.

7 En [8]zij zeiden tot hem: Waarom spreekt mijn heer [9]zulke woorden? Het zij verre van uw knechten, [10]dat zij zulk een ding doen zouden.

8 Zie, het geld, dat wij in de mond van onze zakken vonden, hebben wij tot u uit het land Kanaän teruggebracht; hoe zouden wij dan uit het huis van uw heer zilver of goud stelen?

9 Bij wie van uw knechten hij gevonden zal worden, [11]dat hij sterve; en ook zullen wij mijn heer tot slaven zijn!

10 En hij zei: Dit zij [12]nu ook zo, [13]naar uw woorden! Bij wie hij gevonden wordt, die zij mijn slaaf; maar u zult [14]onschuldig zijn.

11 En zij haastten, en ieder zette zijn zak af op de aarde, en ieder opende zijn zak.

12 En hij doorzocht, [15]beginnende met de grootste, en voleindigende met de kleinste; en die beker werd gevonden in de zak van Benjamin.

13 Toen [16]scheurden zij hun kleren; en ieder man laadde zijn ezel op, en zij keerden weer naar de stad.

14 En Juda kwam met zijn broers in het huis van Jozef; want [17]hij was nog zelf daar; en zij vielen voor zijn aangezicht neer ter aarde.

15 En Jozef zei tot hen: Wat daad is dit, die u gedaan hebt? Weet u niet, dat zulk een man als ik dat [18]zeker waarnemen zou?

16 Toen zei Juda: Wat zullen wij tot mijn heer zeggen, wat zullen wij spreken, en [19]wat zullen wij ons rechtvaardigen? God heeft de ongerech-

50 Niet alleen omdat Jozef hun zulk een grote eer aandeed, maar in het bijzonder, omdat zij naar de ouderdom, die zij meenden dat hem onbekend was, gezet waren.

51 *de mannen onder elkaar:* Hebr.: *de man tot zijn naasten.*

52 *vijfmaal groter:* Hebr.: hij vermenigvuldigde de gerechten van Benjamin boven de gerechten van hen allen vijf handen, d.i. vijf delen.

53 zij werden dronken: D.i. zij werden vrolijk. Het Hebreeuwse woord betekent niet altijd in overvloed of gulzigheid zich met wijn te overladen, maar somtijds alleen verheugd te zijn door het drinken van de wijn. Zie Ps. 104:15; Hoogl. 5:1; Hagg. 1:6, gelijk ook het Griekse woord genomen wordt, dat men vindt Joh. 2:10.

1 T.w. Jozef.

2 Dit schijnt een beker geweest te zijn, hoog, ruim en diep, en van grote waarde, hebbende zijn naam van de rondte en hoogte.

3 T.w. van Benjamin.

4 *met het geld:* D.i. wat hij om voedsel te kopen medegebracht had.

5 *deze niet:* T.w. beker.

6 Of: *waardoor hij gewisselijk ervaren of bevinden zal*; t.w. wat u voor mensen bent. Hebr.: waarnemende waarnemen zou. Het Hebreeuwse woord betekent wel somtijds iets door ijdele en ongeoorloofde kunsten waarnemen, om verborgen dingen te openbaren, of te voorzeggen, gelijk Lev. 19:26; 2 Kon. 21:6; maar het betekent ook dikwijls iets voorzichtiglijk vernemen, of bevinden, en door gewisse tekenen naspeuren, gelijk boven, Gen. 30:27; 1 Kon. 20:33, en aldus is het hier genomen. Anders: waarvan hij zekerlijk vernemen zal, en zo vs. 15.

7 *diezelfde woorden:* T.w. de woorden, die Jozef hem bevolen had.

8 zij zeiden: D.i. één van hen zei in aller naam; daarom volgt: Mijn heer, niet, onze heer.

9 *zulke woorden:* Hebr.: *naar diezelve woorden.*

10 dat zij zodanig ding: Hebr.: van te doen naar ditzelve woord, of, zaak.

11 dat hij sterve: D.i. niet alleen zal de dief sterven, maar ook wij altegaâr slaven zijn; zie boven, Gen. 43:17. Zo spreken zij meer vrijmoedig, omdat zij zich geen kwaad bewust waren, dan voorzichtig, geen achterdenken hebbende op enig bedrog, dat hun zou mogen aangedaan zijn, gelijk tevoren met het geld, noch op de droefenis, die hun vader hierdoor zou overkomen.

12 *nu ook zo:* Anders: *is nu ook recht, enz.*

13 *naar uw:* Versta dit van het onderzoek; want de straf, die zij zelf op zich genomen hadden, matigt hij.

14 D.i. vrij van straf en onverhinderd mogen terugkeren; zie Ex. 20:7, en Ex. 34:7.

15 Dit deed hij met opzet om hen te langer in pijn, en te meer buiten bedenken te houden; want hij wist wel in wiens zak de beker was, want hij zelf had hem er in gedaan.

16 T.w. van droefenis, over de misdaad, die Benjamin scheen gedaan te hebben, en van vrees, zowel om de straf, die Jozef hem opleggen mocht, als om de zwarigheid, die hun vader hierdoor overkomen zou. Zie van het scheuren van de kleren boven, Gen. 37:29.

17 hij was nog: Te weten, Jozef, om de uitkomst van deze zaak af te wachten.

18 Zie boven, vs. 5.

19 *wat zullen:* Anders: waarmee zullen wij ons rechtvaardigen? Het Hebreeuwse woord [gelijk ook een ander van enerlei oorsprong] betekent vrijachten, en spreken, en onschuldig verklaren, even wanneer iemand voor een rechter van een misdaad bericht zijnde, vrijgesproken wordt; zie deze betekenis, Ex. 23:7; Deut. 25:1; Ps. 51:6; Spr. 17:15; Jes. 5:23; verg. Matt. 11:9; Rom. 3:20; Gal. 2:16, en Gal. 3:8, enz.

tigheid van uw knechten [20]gevonden; zie, wij zijn van mijn heer slaven, zo wij, als hij, [21]in wie de hand de beker gevonden is.

17 Maar hij zei: Het zij verre van mij dat te doen! de man, in wie de hand de beker gevonden is, die zal mijn slaaf zijn; maar trekt u op in [22]vrede tot uw vader.

Juda's pleidooi voor Benjamin

18 Toen naderde Juda tot hem, en zei: [23]Och, mijn heer! laat toch uw knecht een woord spreken voor van mijn heer oren, en laat uw toorn tegen uw knecht niet ontsteken; want [24]u bent even gelijk Farao!

19 Mijn heer vroeg zijn knechten, zeggende: Hebt u een vader, of broer?

20 Zo zeiden wij tot mijn heer: Wij hebben een oude vader, en een [25]jongeling [26]van de ouderdom, de kleinsten, wiens broer dood is, en hij is alleen van zijn moeder overgebleven, en zijn vader heeft hem lief.

21 Toen zei u tot uw knechten: [a]Breng hem af tot mij, dat ik mijn oog op hem [27]sla.

22 En wij zeiden tot mijn heer: Die jongeling zal zijn vader niet [28]kunnen verlaten; als hij zijn vader verlaat, zo zal [29]hij sterven.

23 Toen zei u tot uw knechten: [b]Als uw kleinste broer met u niet afkomt, zo zult [30]u mijn aangezicht niet meer zien.

24 En het is gebeurd, als wij tot uw knecht, mijn vader, opgetrokken zijn, en wij hem de woorden van mijn heer verhaald hebben;

25 En dat onze vader gezegd heeft: Keer weer, koop ons wat voedsel;

26 Zo hebben wij gezegd: Wij zullen niet mogen aftrekken; als onze kleinste broer bij ons is, zo zullen wij aftrekken; want wij zullen het aangezicht van die man niet mogen zien, zo deze onze kleinste broer niet bij ons is.

27 Toen zei uw knecht, mijn vader, tot ons: U weet, dat mijn huisvrouw [31]er [32]mij twee gebaard heeft.

28 En de één is van mij uitgegaan, [c]en ik heb gezegd: Werkelijk, hij [33]is zeker verscheurd geworden! en ik heb hem niet gezien tot nu toe.

29 Als u nu deze ook van mijn aangezicht wegneemt, en hem een verderf ontmoette, [d]zo zou u mijn grijze haren met jammer [34]naar het graf doen neerdalen!

30 Nu dan, als ik tot uw knecht, mijn vader, kome, en de jongeling is niet bij ons (zo [35]zijn ziel aan de ziel van deze gebonden is),

31 Zo zal het gebeuren, als hij ziet, dat de jongeling er niet is, dat hij sterven zal; en uw knechten zullen de grijze haren van uw knecht, onze vader, met droefenis naar het graf doen neerdalen.

32 Want [36]uw knecht is voor deze jongeling borg [37]bij mijn vader, zeggende: [e]Zo ik hem tot u niet terugbreng, zo zal [38]ik tegen mijn vader alle dagen gezondigd hebben!

33 Nu dan, [39]laat toch [40]uw knecht voor deze jongeling slaaf van mijn heer blijven, en laat de jongeling met zijn broers optrekken!

34 Want hoe zou ik optrekken tot mijn vader, als de jongeling niet met mij was, opdat ik de jammer niet zie, die mijn vader [41]overkomen zou.

HOOFDSTUK XLV

Jozef maakt zich ein delijk aan zijn broers bekend en troost hen met Gods wonderlijke voorzienigheid. Hij draagt hun op alles aan hun vader te melden en hem naar Egypte te brengen, vs. 1. Ook de farao moedigt dit aan, 16. Jozef stuurt

20 D.i. Hij heeft haar door zijn voorzienigheid opgemerkt, en nu aan het licht gebracht. Versta dit niet van deze daad, waaraan zij zich niet schuldig kenden, maar van enige andere, over welke hun consciëntie wroegde en die God nu strafte.

21 *in wiens hand:* D.i. bij wie.

22 *in vrede:* D.i. met vriendschap en enigheid zonder ongemak te lijden aan uw personen, of schade aan uw goederen. Verg. boven, Gen. 36:29, 36:31; 2 Sam. 3:21.

23 *Och, mijn:* Zie boven, Gen. 43:20.

24 *u bent:* Hebr.: *gelijk u, gelijk Farao*; d.i. u bent van zo groot aanzien en vermogen als Farao, wiens persoon u representeert, zodat ik u gelijken eerbied schuldig ben als de koning zelven. Zie deze manier van spreken boven, Gen. 18:25. Juda noemt hier en in de volgende verzen zijn broer Jozef zijn heer; tienmalen noemt hij zichzelven, zijn vader en zijn broers Jozefs knechten. Wat hij wel doet uit nederigheid en eerbied, maar tegelijk vervult hij Jozefs dromen, boven, Gen. 37:7, 37:9.

25 Verg. boven, Gen. 37:3. Het woord Jeled betekent wel geheel zeer jonge kinderen, ja zelfs ook, die maar pas geboren zijn, gelijk boven, Gen. 21:8; Ex. 1:17, en Ex. 2:8; maar het wordt ook gebruikt van redelijk bejaarden, als van Jozef, toen hij zeventien jaren oud was, boven, Gen. 37:30; van al de kinderen van Jakob, toen Ruben omtrent veertien jaren oud was, boven Gen. 33:1, en hier van Benjamin, toen hij omtrent vier en twintig jaren oud was.

26 *van de ouderdom:* D.i. die in de ouderdom van de vader geboren is.

– *a* boven, Gen. 24:15.

27 Of: *zette*. D.i. dat Ik hem aanschouwen mag, om de waarheid van uw woorden te beproeven; zie boven, Gen. 42:15, 42:16. Somtijds wordt deze manier van spreken gebruikt voor genade, of, gunst bewijzen, gelijk Jer. 39:12, en Jer. 40:4.

28 *kunnen verlaten:* Want de vader zal dat niet toelaten.

29 hij sterven: Te weten, de vader.

– *b* boven, Gen. 43:3; idem v. 5.

30 *zult u:* Hebr.: *niet toedoen, of, voortvaren, om mijn aangezicht te zien*. Zie boven, Gen. 43:5.

31 T.w. Rachel. Zie onder, Gen. 46:19.

32 *twee gebaard:* T.w. twee zonen, Jozef en Benjamin.

– *c* boven, Gen. 37:33.

33 is gewisselijk: Hebr.: verscheurende verscheurd geworden. Hier verstaat Jozef eerst wat zijn broers hun vader hadden wijs gemaakt; zodat hij in deze tijd nog niet anders wist, of Jozef was verscheurd.

– *d* boven, Gen. 42:38.

34 ten grave: Zie boven, Gen. 37:35, en onder, vs. 31.

35 *zijn ziel aan:* D.i. wie hij met zeer innerlijke en hartgrondelijke toegenegenheid liefheeft, en als zijn eigen hart bemint. Zie dergelijke manier van spreken, 1 Sam. 18:1.

36 *uw knecht:* D.i. ik.

37 *bij mijn vader:* Hebr.: *van bij mijn vader*; d.i. zoals het enigen verklaren, toen hij van mijn vader aftoog.

– *e* boven, Gen. 43:9.

38 *zal ik tegen:* D.i. ik zal schuldplichtig en strafwaardig bij mijn vader blijven, al de dagen mijns levens, gelijk boven, Gen. 43:9; zie daar de aant.

39 *laat toch:* Juda betoont hier zonderling een bekommering over zijn vader, en liefde tot zijn broer Benjamin.

40 *uw knecht:* D.i. mij.

41 *overkomen zou:* Hebr.: *vinden*; d.i. overkomen, wedervaren, bejegenen, ontmoeten; zie deze manier van spreken Ex. 18:8; Deut. 4:30; Esth. 8:6; Job 31:29, enz. Dit gehele verhaal van Juda heeft het hart van Jozef zo geraakt en ontstoken, dat hij zich niet langer heeft kunnen bedwingen zonder te wenen, en zich aan zijn broers te ontdekken.

hen weg met wagens, proviand en geschenken, vooral voor zijn vader, en geeft hun een goede raad mee, 21. Thuis vertellen zij alles aan hun vader, die het uitein delijk gelooft en zich met grote vreugde klaarmaakt voor de reis, 25.

Jozef maakt zich bekend

TOEN kon zich Jozef [1]niet bedwingen voor allen, die bij hem stonden, en hij riep: [2]Doe alle man [3]van mij uitgaan! En er stond [4]niemand bij hem, als Jozef zich aan zijn broers bekend maakte.

2 En [5]hij verhief zijn stem met huilen, zodat het [6]de Egyptenaren hoorden, en dat het Farao's [7]huis hoorde.

3 En Jozef zei tot zijn broers: Ik ben Jozef! leef mijn vader nog? En zijn broers [8]konden hem niet antwoorden; want zij waren verschrikt voor zijn aangezicht.

4 En Jozef zei tot zijn broers: Nader toch tot mij! En zij naderden. Toen zei hij: [a]Ik ben Jozef, uw broer, [b]die u [9]naar Egypte verkocht hebt.

5 Maar nu, [c]wees niet bezorgd, en [10]de toorn ontsteke niet in uw ogen, omdat u mij hierheen verkocht hebt; want [11]God heeft mij voor uw aangezicht gezonden, tot behoudenis [12]van het leven.

6 Want het zijn nu twee jaren van de [13]honger in het midden van het land; en er zijn nog vijf jaren, waarin geen ploeging noch oogst zijn zal.

7 Maar God heeft mij [14]voor uw aangezicht heen gezonden, [15]om u een overblijfsel te stellen op de aarde, en om u bij het leven te behouden, [16]door een grote verlossing.

8 Nu dan, u [17]hebt mij hierheen niet gezonden, maar God Zelf, Die mij tot Farao's [18]vader gesteld heeft, en tot een heer over zijn hele huis, en regeerder in het hele land van Egypte.

9 Haast u en trekt op tot mijn vader, en zegt het hem: Zo zegt uw zoon Jozef: God heeft mij tot een heer over geheel Egypteland gesteld; kom af tot mij, [19]en wacht niet langer.

10 En u zult in het [20]land Gosen wonen, en nabij mij wezen, u en uw zonen, en de zonen van uw zonen, en uw schapen, en uw runderen, en al wat u hebt.

11 En ik zal u daar onderhouden; want er zullen nog vijf jaren van de honger zijn, opdat u niet [21]verarmt, u en uw huis, en alles wat u hebt!

12 En ziet, uw ogen zien het, en de ogen van mijn broer Benjamin, dat [22]mijn mond tot u spreekt.

13 En boodschap mijn vader al mijn heerlijkheid in Egypte, en alles wat u gezien hebt; en haast u, en [d]brengt mijn vader hierheen.

14 En hij viel aan de [23]hals van Benjamin, zijn broer, en huilde; en Benjamin huilde aan zijn hals.

15 En [24]hij kuste al zijn broers, en hij huilde over [25]hen; en [26]daarna spraken zijn broers met hem.

Jakob uitgenodigd naar Egypte

16 Als dit [27]gerucht in het huis van Farao gehoord werd, dat men zei: Jozefs broers zijn gekomen! [28]was het goed in de ogen van Farao, en in de ogen van zijn knechten.

17 En Farao zei tot Jozef: Zeg tot uw broers: Doe dit, laad uw beesten, en trekt heen, gaat naar het land Kanaän;

18 En neemt uw vader en uw [29]huisgezinnen, en komt tot mij, en ik zal u [30]het beste van Egyp-

1 niet bedwingen: Te weten, van wenen; gelijk hij tevoren gedaan had, Gen. 43:31.

2 *Doet alle man:* Dit doet hij om zijn eer en die van zijn broers bij de Egyptenaars te bewaren, omdat zij horen mochten van hem, dat hij verkocht was, en van zijn broers, dat zij hem verkocht hadden.

3 *van mij uitgaan:* Hebr.: *van bij mij, of van naast mij*; d.i. uit mijn aanwezigheid.

4 *niemand bij:* Dan alleen zijn broers.

5 hij verhief zijn: Hebr.: hij gaf.

6 *de Egyptenaren:* Die even uit de kamer gegaan zijnde, nog niet ver verwijderd waren.

7 *huis hoorde:* D.i. hofgezin, waartoe dit gerucht straks verspreid is, gelijk onder, vs. 16.

8 *konden hem niet:* Vanwege de consciëntie om hun mishandeling aan Jozef, en zijn tegenwoordige hoogheid en macht, om zich aan hen te wreken, als hij wilde.

– *a* Hand. 7:13.

– *b* boven, Gen. 37:28; Ps. 105:17; Hand. 7:9.

9 *naar Egypte:* Zie boven, Gen. 37:28.

– *c* onder, Gen. 50:19; idem v. 20; idem v. 21.

10 *de toorn:* Of: *verdriet, of, spijtigheid, of enige andere kwade beweging*; verg. boven, Gen. 31:35; òf, laat geen kwade gezindheid in u blijken.

11 *God heeft:* Door zijn wijze, goede en alvermogende regering, uw kwaad werk tot een goed einde wendende; gelijk Hij gedaan heeft met het werk van Saul, 1 Sam. 19:9, van Absalom, 2 Sam. 12:12; van Simeï, 2 Sam. 16:10; van Achitofel, 2 Sam. 17:14; van de vijanden van Job, Job 1:21; van de Joden, Hand. 2:23, enz; zie 2 Sam. 12:12.

12 *van het leven:* T.w. van u. Anders: tot leeftocht gelijk Richt. 6:4, en Richt. 17:10.

13 *in het midden:* D.i. door het gehele land.

14 *voor uw aangezicht:* Verg. boven, hst. 32, de aant. vs. 3, Gen. 32:3.

15 *om u een:* D.i. opdat in deze algemene nood u mag onderhouden worden en de nakomelingen van u mogen overblijven. Anders: opdat er zou overblijven waarvan u zoudt kunnen leven.

16 *door een:* Anders: *tot een grote verlossing, of ontkoming*; zij wordt groot genoemd, ten aanzien van het wonderbare werk van de goddelijke voorzienigheid, hierin duidelijk blijkende; en van de grote weldaad hierdoor aan de Israëlieten bewezen, die in zeer grote getale overblijven zouden.

17 *hebt mij:* D.i. het was uw mening noch voornemen niet, om mij een regeerder te maken in Egypte; maar God heeft het gedaan, besturende uw werk tot uw best.

18 *vader gesteld:* D.i. tot zijn voornaamsten raadsheer, die zijn zaken met vaderlijke zorg zou besturen, en die hij als een vader achten zou.

19 vertoef niet: Hebr.: staat niet, of blijft niet staan.

20 Een land in Egypte, nabij het land Kanaän gelegen, zeer vruchtbaar, vol weiden, en daarom bekwaam voor die met vee omgingen.

21 D.i. door armoede vergaat.

22 *mijn mond:* D.i. dat ik tot u spreek niet door een taalman in een andere taal, maar door mijn eigen tong, in uw eigen spraak.

– *d* Hand. 7:14.

23 Hebr.: *halzen, verg*. boven, Gen. 33:4.

24 hij kuste: Zie boven, Gen. 29:11, en Gen. 31:28.

25 D.i. terwijl hij hun aan de hals lag, en hen kuste.

26 Ziende Jozefs oprechte en hartelijke beweging, zo grijpen zij nu moed, en beginnen wat vrijer met Jozef te spreken.

27 Hebr.: *stem* (קוֹל). Zo wordt dit woord ook genomen, Jer. 10:22; Hand. 2:6, enz.

28 *was het goed:* D.i. het beviel hem wel.

29 Hebr.: *huizen*; gelijk vs. 11.

30 *het beste:* Hebr.: *het goede*; d.i. het beste en vruchtbaarste.

teland geven, en u zult [31]het vette van deze land eten.

19 [32]U bent toch bevolen: [33]doe dit, neemt u uit Egypteland wagens voor uw kinderen, en voor uw vrouwen, en voert uw vader, en komt.

20 En [34]uw oog verschone uw huisraad niet; want het beste van geheel Egypteland, dat zal het uwe zijn.

21 En de zonen van Israël deden zo. Zo gaf Jozef hun wagens, naar Farao's [35]bevel; ook gaf hij hun proviant op de weg.

22 Hij gaf hun alle, ieder [36]één, wisselklederen; maar Benjamin gaf hij driehonderd [37]zilverlingen, en vijf wisselklederen.

23 En zijn vader [38]evenzo zond hij tien ezels, dragende van het beste van Egypte, en tien ezelinnen, dragende koren, en brood, en [39]voedsel voor zijn vader op de weg.

24 En hij zond zijn broers heen; en zij vertrokken; en hij zei tot hen: [40]Verstoort u niet op de weg.

25 En zij trokken op uit Egypte, en zij kwamen in het land Kanaän tot hun vader Jakob.

26 Toen boodschapten zij hem, zeggende: Jozef leeft nog, ja, ook is hij regeerder in geheel Egypteland! Toen [41]bezweek zijn hart, want hij geloofde hen niet.

27 Maar als zij tot hem gesproken hadden al de woorden van Jozef, die hij tot hen gesproken had, en dat hij de wagens zag, die Jozef gezonden had om hem te voeren, [42]zo werd de geest van Jakob hun vader, levendig.

28 En Israël zei: [43]Het is genoeg! mijn zoon Jozef leeft nog! ik zal gaan, en hem zien, voordat ik sterf!

HOOFDSTUK XLVI

Jakob vertrekt met zijn hele huishouden en bezit naar Egypte en wordt te Berseba door God bemoedigd met hernieuwde beloften, vs. 1. Hij komt in Egypte aan met al de zijnen, die bij naam worden opgesomd, 6. Hij stuurt Juda vooruit naar Jozef, die hem tegemoet reist naar Gosen; daar ontmoeten zij elkaar in diepe ontroering, 28. Jozef overlegt met zijn broers wat hij de farao zal vertellen en wat zij moeten zeggen als ze voor hem verschijnen, 31.

Jakob trekt naar Egypte

EN Israël [1]verreisde met al wat hij had, en hij kwam te [2]Ber-seba, en hij offerde offergaven [3]aan de God van zijn vader Izak.

2 En God sprak tot Israël [4]in visioenen van de nacht, en zei: [5]Jakob, Jakob! En hij zei: [6]Zie, hier ben ik!

3 En Hij zei: [a]Ik ben die God, van uw vader God; [7]vrees niet van af te trekken naar Egypte; [b]want Ik zal u daar tot een groot volk zetten.

4 [c]Ik zal met u [8]aftrekken naar Egypte en [9]Ik zal u doen weer optrekken, mee optrekkende; [10]en Jozef zal zijn hand op uw ogen leggen.

5 [d]Toen maakte zich Jakob op van Ber-seba; en de zonen van Israël voerden Jakob, hun vader, en hun kinderen, en hun vrouwen, op de wagens, die Farao gezonden had, om hem te voeren.

31 *het vette:* D.i. het lieflijkste en uitnemendste, dat God uit en op de aarde geeft, tot onderhoud van het menselijk leven; verg. Num. 18:12, 18:29, 18:30; Deut. 32:14, Ps. 147:14.

32 *U bent toch:* Nl. u Jozef; d.i. u bent met genoegzame macht uit mijn naam voorzien.

33 doet dit: Dit is gezegd in het getal van velen, en ziet op de broers van Jozef.

34 *uw oog:* Laat u niet bezwaren, hetzij u wat van uw huisraad achterlaat, òf noch om wat u op de weg zou mogen bederven, òf wat u in deze dure tijd naar de waarde niet zoudt kunnen verkopen.

35 Hebr.: *mond (פִּיו).*

36 Hebr.: *wisseling, of, verandering van kleren*; d.i. zodanige als zij niet dagelijks gebruikten; hoedanige grote heren anderen plachten te geven tot verering of vergelding; Richt. 14:12, 14:19; 2 Kon. 5:5.

37 Zie boven, Gen. 20:16.

38 Hebr.: *als dit*; d.i. gelijkelijk, of, evenzo, of, aldus; d.i. gelijk volgt.

39 *voedsel voor:* Anders: *toespijs.*

40 *Verstoort u:* T.w. door te twisten, en tegenover elkaar vertoornd te worden over wat u mij in vorige tijden aangedaan hebt.

41 *bezweek zijn:* T.w. door onverwachte blijdschap en grote verwondering, omdat hij nu omtrent in twee of drie en twintig jaren niet van hem gehoord had.

42 zo werd de: Door zonderlinge vreugde over deze geheel zeldzame en onverwachte zaak, werd hij zo verkwikt, dat hij nieuwe krachten van de geest en van het lichaam heeft gekregen.

43 Het is genoeg: Of: het is veel, of, een grote zaak.

1 En Israël verreisde: Dit is geschied in het jaar na de schepping van de wereld omtrent 2239, tien jaren na Izaks dood, toen Jozef 39 jaren oud was; zie boven, Gen. 35:1.

2 Zie boven, Gen. 21:31.

3 *de God van:* D.i. die zijn vader Izak geëerd en aangeroepen had. Hiermede betoonde hij zijn standvastig geloof aan Gods beloften, en zijn dankbaarheid voor Gods weldaden, en bad Hem om raad en hulp op deze reis.

4 in gezichten: De gezichten in het algemeen genomen, waardoor God in die tijden zich aan de mensen openbaarde, zijn geweest somtijds buiten de slaap, door het aanschouwen van enige gedaante, die viel òf in de ogen van het lichaam, gelijk boven, Gen. 15:1, 15:5, enz., òf in het gezicht van de geest, Zach. 3:1, somtijds in de slaap, door manier van dromen, gelijk boven, Gen. 20:3; Job 33:15, 33:16. Beiden konden gebeuren, òf overdag, gelijk Hand. 10:9, 10:10, òf 's nachts, gelijk boven, Gen. 15:5, en hier, vs. 2.

5 *Jakob, Jakob:* Tweemaal roept Hij hem, om hem tot een aandachtig toeluisteren op te scherpen; gelijk boven, Gen. 22:11, en 1 Sam. 3:10.

6 Zie, hier: Zie boven, Gen. 22:1.

– *a* boven, Gen. 26:24; boven, Gen. 28:13; boven, Gen. 32:9.

7 *vrees niet:* Omdat u en uw zaad voor een tijdlang zult moeten vertrekken uit een land, dat Ik u en de uwen beloofd heb, boven, Gen. 28:13, in een land, waarin uw grootvader met vrees en bekommering verkeerd heeft, boven Gen. 12:12.

– *b* boven, Gen. 13:16; boven, Gen. 16:10; boven, Gen. 17:2; boven, Gen. 22:17; boven, Gen. 26:24; boven, Gen. 35:11; boven, Gen. 48:4.

– *c* Num. 20:15; Deut. 10:22; Joz. 24:4; idem v. 5; idem v. 6; Ps. 105:23; idem v. 24; Jes. 52:4; Hosea 11:1.

8 T.w. om u te geleiden en bij te staan. Versta dit ook van het optrekken, boven, Gen. 24:7; Ex. 23:20; en Ex. 32:34. Merk hier eens voor al op, dat de woorden optrekken, opklimmen, enz. idem, aftrekken, afklimmen, enz. meest worden gebruikt ten aanzien van de gelegenheid van de landen, steden en plaatsen, die hoog of laag gelegen zijn. Te gaan naar de hoog gelegene, is optrekken: naar de laag legene, aftrekken. Zie boven, Gen. 12:10, en Gen. 13:1, en Gen. 35:1; Ex. 19:3; Matt. 20:18; Luk. 10:30; Hand. 3:1. Het opgaan wordt van God menselijkerwijze gezegd, gelijk ook het afkomen.

9 Ik zal u: Dit is wel eensdeels aan Jakobs dood lichaam vervuld, onder, Gen. 47:29, 47:30, en Gen. 50:13, maar voornamelijk aan zijn nakomelingen, toen Mozes hen uit Egypte heeft gevoerd, en Jozua hen in het land Kanaän gebracht heeft.

10 en Jozef: D.i. Jozef zal bij u zijn als u sterven zult, en zal [naar de oude gewoonte van vele volken] uw ogen sluiten na uw dood. Hier wordt Jakob van God verzekerd, dat zijn geliefde zoon Jozef nog leefde, en dat hij bij Jozefs leven in vrede zou sterven.

– *d* Hand. 7:15.

6 En zij namen hun vee, en hun bezittingen, die zij [11]in het land Kanaän geworven hadden, en zij kwamen in Egypte, Jakob en al zijn zaad met hem;

7 Zijn zonen, en de zonen van zijn zonen met hem; [12]zijn dochters, en van zijn zonen dochters, en al zijn zaad bracht hij met zich in Egypte.

8 [e]En [13]dit zijn de namen [14]van de zonen van Israël, die in Egypte kwamen: Jakob en zijn zonen. De eerstgeborene van Jakob: Ruben.

9 En de zonen van [15]Ruben: Hanoch, en Pallu, en Hezron, en Karmi.

10 [f]En de zonen [16]van Simeon: Jemuël, en Jamin, en [17]Ohad, en [18]Jachin, en [19]Zohar, en Saul, de zoon van een [20]Kanaänietische vrouw.

11 [g]En de zonen van Levi: Gerson, Kehath en Merari.

12 En [h]de zonen van Juda: Er, en Onan, en Sela, en Perez, en Zerah. Maar Er en Onan [21]waren gestorven in het land van [i]Kanaän; en de zonen van Perez waren Hezron en Hamul.

13 En de zonen van Issaschar: Tola, en Puwa, en [22]Job, en Simron.

14 En de zonen van Zebulon: Sered, en Elon, en Jahleel.

15 Dit zijn de zonen van Lea, die zij Jakob gebaard heeft in [23]Paddan-aram, met Dina zijn dochter; al [24]de zielen van zijn zonen en van zijn dochters waren [25]drie en dertig.

16 [k]En de zonen [26]van Gad: Zifjon en Haggi, Schuni en Ezbon, Eri en [27]Arodi, en Areli.

17 [l]En de zonen van Aser: Jimna, en Jisva, en Jisvi, en Berija, en Sera, hun zus; en de zonen van Berija: Heber en Malchiël.

18 Dit zijn de zonen van Zilpa, die [m]Laban aan zijn dochter Lea [28]gegeven had; en zij baarde Jakob deze [29]zestien zielen.

19 De zonen van Rachel, [30]Jakobs huisvrouw: Jozef en Benjamin.

20 En [n]Jozef werden geboren in Egypteland, Manasse en Efraïm, die hem Asnath, [31]de dochter van Potifera, de overste te On, baarde.

21 [o]En de zonen van Benjamin: Bela, Becher en Asbel, Gera en Naäman, Echi en Ros, Muppim en Huppim, en Ard.

22 Dit zijn de zonen van Rachel, die Jakob geboren zijn, al samen veertien zielen.

23 En de [32]zonen van [33]Dan: Chusim.

24 [p]En de zonen van Nafthali: Jahzeel, en Guni, en Jezer, en Sillem.

25 Dit zijn de zonen van Bilha, [q]die Laban aan zijn dochter Rachel gegeven had; en zij baarde die Jakob, zij waren alle zeven zielen.

26 Al de zielen, die [34]met Jakob in Egypte kwamen, uit zijn [35]heup gesproten, uitgezonderd de vrouwen van de zonen van Jakob, waren alle [36]zes en zestig zielen.

27 En de zonen van Jozef, die hem in Egypte geboren zijn, waren twee zielen. [r]Al de zielen van het huis van Jakob, die in Egypte kwamen, waren [37]zeventig.

11 en Jozef: Versta hierbij: en daarenboven in Mesopotamië.

12 *zijn dochters:* Jakob had maar één dochter, t.w. Dina, vs. 15, en maar één zoons dochter, vs. 17. De Heilige Schrift gebruikt het getal van velen voor het getal van enen, gelijk ook boven, Gen. 21:7, en onder, vs. 23; Num. 26:8; 1 Kron. 2:8, 2:31.

– *e* Ex. 1:2; Ex. 6:13; Num. 26:5; 1 Kron. 5:1; 1 Kron. 6:1; 1 Kron. 7:1; 1 Kron. 8:1.

13 dit zijn de namen: Dit geslachtsregister wordt hier en elders door Mozes zo vlijtig herhaald; I. om aan te wijzen Gods wonderwerk in de vermenigvuldiging van het zaad van Abraham; II. om de stammen te onderscheiden, ten aanzien van het priesterdom, de koninklijke waardigheid, en verdeling van het land Kanaän; III. en principalijk om de afkomst van de Messias naar het vlees te vervolgen.

14 *van de zonen:* D.i. zonen en zoons zonen; idem dochter en nicht.

15 Verg. de namen van dit register met de herhalingen daarvan, Num. 26, en 1 Kron. 6,7,8.

– *f* Ex. 6:14; 1 Kron. 4:24.

16 Ook genoemd Nemuel, Num. 26:12.

17 Hij wordt Num. 26:12, en 1 Kron. 4:24, niet genoemd onder de kinderen van Simeon; het schijnt dat hij en de zijnen in die tijd al gestorven waren.

18 Ook genoemd Jarib, 1 Kron. 4:24.

19 Ook genoemd Zerah, Num. 26:13.

20 Zijnde van een vervloekte natie, waarmee het volk van God verboden was te trouwen. Dit wordt verhaald tot schande van Simeon, gelijk ook boven van Juda Gen. 38, en tot eer van de anderen, die deze exempelen niet gevolgd hebben.

– *g* 1 Kron. 6:1.

– *h* boven, Gen. 38:3; idem v. 4; idem v. 5.

21 Zie boven, Gen. 38:7, 38:10. Deze worden hier wel genoemd, maar niet om bij het getal te komen, in vs. 15, vermeld.

– *i* 1 Kron. 2:5.

22 Anders: *genoemd Jaschub, Num.* 26:24. Deze is te onderscheiden van Job, wiens leven en historie in zijn boek verhaald wordt. De namen worden ook in het Hebr. onderscheidenlijk geschreven.

23 Zie boven, Gen. 25:20. Te Paddan-Aram zijn de kinderen van Lea geboren, maar de geslachten van haar zonen, die hier gerekend worden, zijn naderhand in Kanaän geboren.

24 *de zielen:* D.i. mensen; zie boven, Gen. 12:5.

25 *drie en dertig:* Hierbij gerekend Jakobs persoon, en Er en Onan uitgesloten; zie boven vs. 12.

– *k* 1 Kron. 5:11.

26 Hebr. Tsiphion (צִפְיוֹן), anders, Tsephon. Num. 26:15, en zo in het volgende Ezbon voor Etsbon: en boven, vs. 10. Zoar voor Tsohar, enz.

27 Anders: *Arod, Num.* 26:17.

– *l* 1 Kron. 7:30.

– *m* boven, Gen. 29:24.

28 *gegeven had:* T.w. tot een dienstmaagd, boven, Gen. 29:24.

29 *zestien zielen:* T.w. dertien zonen, twee neven en een dochter.

30 *Jakobs huisvrouw:* Zo werd Rachel bijzonder genoemd, omdat Jakob die alleen, naar Gods instelling, uit zichzelven gekozen en van Laban verzocht had. Zie boven, Gen. 29:18.

– *n* boven, Gen. 41:50; boven, Gen. 48:5.

31 *de dochter:* Zie boven, Gen. 41:40, en Gen. 48:5.

– *o* 1 Kron. 7:6; 1 Kron. 8:1.

32 D.i. zoon; zie boven, vs. 7.

33 Ook genoemd Suham, Num. 26:42.

– *p* 1 Kron. 7:13.

– *q* boven, Gen. 29:29.

34 *met Jakob in:* Anders: Jakob toebehorende, of aldus, al de zielen Jakobs, die in Egypte gekomen zijn.

35 *uit zijn heup gesproten:* D.i. die uit zijn vlees en bloed geboren zijn. Zie dezelfde manier van spreken, Ex. 1:5; Richt. 8:30, dat zoveel is, als uit iemands lenden voortgekomen te zijn. Zie boven, Gen. 35:11.

36 *zes en:* De boven aangehaalde vier sommen, nl. van 33 in vs. 15, van 16 in vs. 18, van 14 in vs. 22 en van 7 in vs. 25, maken tezamen zeventig. Maar hier worden alleen geteld, die uit Jakob geboren en met hem in Egypte gekomen zijn. Zodat uitgenomen moeten zijn Jakob, die uit zichzelven niet geboren is, en Jozef met zijn twee zonen, die met Jakob in Egypte niet gekomen zijn.

– *r* Deut. 10:22; Hand. 7:14.

37 Onder dit getal zijn mee begrepen Jakob, Jozef en zijn twee zonen.

De ontmoeting met Jozef in Gosen

28 En hij zond Juda voor zijn aangezicht heen
tot Jozef, [38]om voor zijn aangezicht aanwijzing
te doen naar Gosen; en zij kwamen in het land
[39]Gosen.

29 Toen spande Jozef zijn wagen aan, en trok
op, zijn vader Israël tegemoet naar Gosen; en
[40]als hij zich aan hem vertoonde, [41]zo viel hij hem
aan zijn hals, en huilde [42]lang aan zijn hals.

30 En Israël zei tot Jozef: Dat ik [43]nu sterve,
nadat ik uw aangezicht gezien heb, dat u nog
[44]leeft!

31 Daarna zei Jozef tot zijn broers, en tot het
huis van zijn vader: Ik zal optrekken en Farao
boodschappen, en tot hem zeggen: Mijn broers
en het huis van mijn vader, die in het land Ka-
naän waren, zijn tot mij gekomen.

32 En die mannen zijn schaapherders; want het
zijn [45]mannen, die met vee omgaan; en zij heb-
ben hun schapen, en hun runderen, en al wat zij
hebben, medegebracht.

33 Wanneer het nu gebeuren zal, dat Farao u
zal roepen, en zeggen: Wat is uw beroep?

34 Zo zult u zeggen: Uw knechten zijn mannen,
die van onze jeugd af tot nu toe met vee omge-
gaan hebben, zo wij als onze vaders; opdat u in
het land Gosen mag wonen; [s]want alle schaap-
herder is de Egyptenaren [46]een gruwel.

HOOFDSTUK XLVII

Jozef meldt de farao de komst van zijn vader en brengt vijf van zijn broers voor hem, vs. 1. De farao ondervraagt hen en wijst hun het land Gosen toe, 3. Jozef brengt ook zijn vader voor de farao, die hem naar zijn leeftijd vraagt, en wordt door Jakob gezegend, 7. Jozef onderhoudt zijn vader en het hele huishouden in Gosen, 11. De Egyptearen, die al hun geld aan koren hebben uitgegeven, verkopen door hongersnood eerst hun vee en daarna zichzelf en hun land aan de farao in ruil voor koren, 13; alleen de priesters zijn hiervan uitgezonderd, 22, 26. Het land wordt hun teruggegeven om te bewerken, op voorwaarde dat zij een vijfde van de opbrengst aan de farao afdragen, 23. Jakobs verblijf in Egypte en zijn totale leeftijd, 27. Hij laat Jozef zweren dat hij hem in Kanaän zal begraven, 29.

Jakob voor de farao

TOEN kwam Jozef en boodschapte Farao, en
zei: Mijn vader en mijn broers, en hun
schapen, en hun runderen, met alles wat zij
hebben, zijn gekomen uit het land Kanaän; [a]en
zie, zij zijn in het land Gosen.

2 En hij nam [1]een deel zijn broers, te weten
vijf mannen, en hij stelde hen voor Farao's
aangezicht.

3 Toen zei Farao tot [2]zijn broers: Wat is uw
beroep? En zij zeiden tot Farao: [b]Uw knechten
[3]zijn schaapherders, zo wij als onze vaders.

4 Verder zeiden zij tot Farao: Wij zijn gekomen,
[4]om als vreemdelingen in dit land te wonen;
want er is geen weide voor de schapen, die uw
knechten hebben, omdat de honger zwaar is in
het land Kanaän; en nu, laat toch uw knechten in
het land Gosen wonen!

5 Toen sprak Farao tot Jozef, zeggende: Uw
vader en uw broers zijn tot u gekomen;

6 Egypteland is [5]voor uw aangezicht; doe uw
vader en uw broers in het beste van het land
wonen; laat hen in het land Gosen wonen, en zo
u weet, dat er onder hen [6]kloeke mannen zijn, zo
zet hen tot veemeesters over wat ik heb.

7 En Jozef bracht zijn vader Jakob mee, en
stelde hem voor Farao's aangezicht; en Jakob [7]ze-
gende Farao.

8 En Farao zei tot Jakob: [8]Hoe vele zijn de dagen
van de jaren van uw leven!

9 En Jakob zei tot Farao: [9]De dagen van de jaren
dat ik [c]vreemdeling was zijn honderd en der-
tig jaren; weinig en [10]kwaad zijn de dagen van

38 *om voor zijn:* T.w. hoe en waar zij zich het best in Gosen zouden nederslaan.

39 Zie boven, Gen. 45:10.

40 als hij zich: Het schijnt dat Jozef, nabij zijn vader gekomen zijnde, zich met alle vriendelijkheid aan hem vertoond heeft, om van hem gekend te mogen worden.

41 zo viel hij: Zie boven, Gen. 33:4, en Gen. 45:14; Luk. 15:20; Hand. 20:37.

42 *lang aan:* Anders: *een tijdlang*. Hebr.: nog.

43 *nu sterve:* Hebr.: *ditmaal*; de zin is: ik ben nu gewillig om te sterven.

44 dat u nog: Of: omdat, omdat.

45 *mannen, die:* Hebr.: *mannen van vee, of, veemannen*; d.i. die met het vee omgaan; gelijk onder, vs. 34, aldus mannen van schepen, 1 Kon. 9:27, d.i. die zich met de scheepvaart generen, scheepslieden; verg. ook boven, Gen. 9:20.

– *s* boven, Gen. 43:32; Ex. 8:26.

46 *een gruwel:* Zie boven, Gen. 43:32. Deze verachtelijke staat heeft de Israëlieten onder Gods regering drieërlei voordeel aangebracht: I. dat zij goed, vet weiland voor hun beesten gekregen hebben; II. dat zij daarin bijeen waren, en tezamen in vrede mochten wonen; III. dat zij, van de afgodische Egyptenaars afgezonderd zijnde, de reine godsdienst te vrijer konden uitoefenen.

– *a* boven, Gen. 45:10.

1 *een deel:* Hebr.: *het einde, of, van het uiterste*; d.i. [zoals enige verstaan] van de jongsten en van de oudsten. Anders: van de aanzienlijkste, of, die in aanzien uitstaken. Verg. Richt. 18:2; 1 Kon. 12:31; Jes. 56:11; Ez. 33:2.

2 *zijn broers:* T.w. van Jozef.

– *b* boven, Gen. 46:34.

3 Hebr.: schaapherder, (of, veehoeder, want het Hebreeuwse woord wordt somtijds breder genomen. Zie Amos 7:15) in het getal van een, d.i. ieder van uw knechten is een schaapherder.

4 als vreemdelingen: Zij willen zeggen dat zij daar gekomen waren, niet om het recht van de burgers, of dat van de natuurlijke inlanders te genieten, maar alleen als vreemdelingen, om voor een tijd daar te mogen herbergen, om de zware honger, totdat zij gelegenheid zouden hebben om naar hun land weer te keren.

5 *voor uw aangezicht:* Zie boven, Gen. 13:9.

6 *kloeke mannen:* Hebr.: *mannen van sterkte, of kloekheid*. Het Hebreeuwse woord betekent in het algemeen kracht, of vermogen, en het wordt gebruikt van tijdelijke middelen, Ps. 49:7; Ez. 28:5, van sterkte van het lichaam, Ezra 4:23, van verstand, trouw, en standvastigheid in enige regering, Ex. 18:21, 18:25, van kracht en ervarenheid ten oorlog, Deut. 3:18; Richt. 11:1, en 1 Sam. 18:17, idem, van vlijt en ervarenheid in de huishouding, Ruth 3:11; Spr. 31:10.

7 Op een bijzondere wijze, als een patriarch, de koning in zijn groetenis voor alle eer en vriendschap, hem en de zijnen bewezen, dankende, en hem allerlei welvaart van God toewensende; verg. 1 Sam. 13:10, en 2 Sam. 8:10, zo ook onder, vs. 10.

8 *Hoe vele zijn de dagen van de jaren uws levens:* D.i. hoe oud bent u? Zie boven, Gen. 25:7.

9 *De dagen van de jaren:* D.i. waarin ik dikwijls als een vreemdeling herwaarts en daarheen heb moeten trekken en omzwerven; zie boven, Gen. 17:8.

– *c* Ps. 119:19; Hebr. 11:9; idem v. 13.

10 *kwaad zijn:* Jakob wil zeggen dat zijn leven is geweest vol arbeid, moeite, verdriet en ellende, ook meerder dan van zijn voorvaders.

de jaren van mijn leven geweest, en [11]hebben niet bereikt de dagen van de jaren van het leven van mijn vaders, in de dagen dat zij vreemdeling waren.

10 En Jakob zegende Farao, en ging uit van Farao's aangezicht.

11 En Jozef bestelde voor Jakob en zijn broers woningen, en hij gaf hun een bezitting in Egypteland, in het beste van het land, [12]in het land Rameses, zoals Farao geboden had.

12 En [13]Jozef onderhield zijn vader, en zijn broers, en het hele huis van zijn vader, met brood, [14]tot de mond van de kinderen toe.

Jozefs beleid tijdens de hongersnood

13 En er was [15]geen brood in het hele land; want de honger was zeer zwaar: zodat het land van Egypte en het land [16]Kanaän raasden vanwege die honger.

14 Toen verzamelde Jozef al het geld, dat in Egypteland en in het land Kanaän gevonden werd, voor het koren, dat zij kochten; en Jozef bracht dat geld in Farao's huis.

15 Als nu het geld uit Egypteland en uit het land Kanaän verdaan was, kwamen al de Egyptenaars tot Jozef, zeggende: Geef ons brood; want [17]waarom zouden wij in uw aanwezigheid sterven? want het geld ontbreekt;

16 En Jozef zei: Geef uw vee, zo zal ik het u geven voor uw vee, als het geld ontbreekt.

17 Toen brachten zij hun vee tot Jozef; en Jozef gaf hun brood voor paarden en voor [18]het vee van de schapen, en voor het vee van de runderen, en voor ezels; en hij [19]voedde hen met brood, dat jaar, voor al hun vee.

18 Toen dat jaar voltooid was, zo kwamen zij tot hem in [20]het tweede jaar, en zeiden tot hem: Wij zullen het voor mijn heer niet verbergen, zo het geld verdaan is, en de bezitting van de beesten [21]gekomen aan mijn heer, zo is er niets anders overgebleven [22]voor het aangezichts van mijn heer, dan ons lichaam en ons land.

19 Waarom zullen wij voor uw ogen sterven, zo wij [23]als ons land? Koop ons en ons land voor brood; zo zullen wij en ons land Farao [24]dienstbaar zijn; en geef [25]zaad, opdat wij leven en niet sterven, en het land niet woest wordt!

20 Zo kocht Jozef het hele land van Egypte voor Farao; want de Egyptenaars verkochten een ieder zijn akker, omdat de honger sterk over hen geworden was; [26]zo werd het land Farao's eigen.

21 En voor wat betreft het volk, [27]dat zette hij over in de steden, [28]van het ene uiterste van de grenzen van Egypte, tot het andere uiterste van die.

22 Alleen het land [29]van de priesters kocht hij niet, want de priesters hadden een bescheiden deel van Farao, en zij aten hun bescheiden deel, dat hun Farao gegeven had; daarom verkochten zij hun land niet.

23 Toen zei Jozef tot het volk: Zie, ik heb vandaag u en uw land gekocht voor Farao; zie, daar is zaad voor u, [30]opdat u het land bezaait.

24 Maar met de inkomsten zal het gebeuren, dat u aan Farao het vijfde deel zult geven, en de vier [31]delen zullen voor u zijn, tot zaad van het veld, en tot uw voedsel en van degenen, die in uw huizen zijn, en om te eten voor uw kinderen.

11 *hebben niet bereikt:* Want zijn vader Izak had geleefd 180 jaren, boven, Gen. 35:28; zijn grootvader Abraham 175 jaren, boven, Gen. 25:7, zijn overgrootvader Therah 205 jaren, boven, Gen. 11:32. Jakob is gestorven oud zijnde 147 jaren.

12 Een deel van het land Gosen, waarin, naar sommiger gevoelen, gelegen was de stad Rameses; verg. Ex. 1:11; zie ook Ex. 12:37.

13 Naar de belofte gedaan boven, Gen. 45:11, en herhaald onder, Gen. 50:21.

14 *tot de mond van de kinderen toe:* Of: *naar de mond van het kleine kind, of van het kind*; d.i. naar de eis van het getal van de kinderen. Anders: naar de gelegenheid, of wijze van de kinderen; d.i. zoals men de kindertjes pleegt te voeden, die men, zonder hun arbeid en verdienste, het voedsel in de mond steekt.

15 *geen brood:* D.i. er was overgroot gebrek aan alle nooddruft. Dit groot gebrek was meest bij de gemenen man, omdat er geen brood te koop was. Van het woord brood, zie boven, Gen. 3:19.

16 Versta, de inwoner van het land, die zo door de honger geperst waren, dat zij zeer moeilijk en als onzinnig werden, en nabij om tot beroerten uit te breken. Zie onder vs. 18, 47:19.

17 *waarom zouden:* D.i. waarom zult u lijden als wij voor uw ogen van honger vergaan, nu wij geen geld meer hebben? U kondt het toch wel beteren.

18 *het vee van de schapen:* Hieruit, als ook boven vs. 6, blijkt dat ofschoon de schaapsherders de Egyptenaren een gruwel waren, zij nochtans vee tot een zeker gebruik gehad hebben.

19 *voedde hen met brood:* Hebr.: *leidde hen zoetjes*.

20 *het tweede jaar:* Niet van de honger, maar het tweede jaar na het voorgaande, waarin zij hun beesten voor koren verwisseld hadden. Dit tweede jaar was het zevende van de dure tijd.

21 *aan mijn heer:* T.w. mits hem dat voor koren over te laten.

22 D.i. dat mijn heer zien mag, en dat hij van ons meer eisen en ontvangen kan. Of: dat wij mijn heer zouden kunnen voortbrengen om koren te kopen.

23 als ons land: Versta, door het sterven van het land, de verwoesting, gelijk in het einde van het vers verklaard wordt. Anders: wij en ons land zijn nog, t.w. overig: koop ons, enz.

24 *dienstbaar zijn:* Hebr.: *knechten, of slaven zijn*.

25 Om te zaaien.

26 zo werd: Tevoren had het land Farao wel toebehoord, door het recht van het opperste gebied, maar nu kwam het hem ook toe door het recht van eigendom.

27 Hebr.: *hij deed hen overgaan*. Hij wil zeggen dat hij het volk, het gehele land door, van zijn woonplaats deed veranderen, uit de ene stad of hoek van het land, waar hun goederen gelegen waren, in een anderen, waar het Farao beliefde hen heen te zenden, opdat het inderdaad blijken zou dat zij voortaan niets eigens hadden, maar dat het gehele land de koning volkomenlijk toekwam.

28 D.i. van de ene uiterste landpaal tot de andere.

29 Versta, zulke personen, die van de godsdienst en de wijsheid van de Egyptenaars hun werk hadden, die, daar zij hun onderhoud van de koning ontvingen, hun land niet behoefden te verkopen. Enige zetten het over ambtlieden, omdat het Hebreeuwse woord [maar zelden] dit betekent. Zie boven, Gen. 41:45.

30 *opdat u:* Hieruit is af te nemen dat dit geschied is in het laatste jaar van de dure tijd. Verg. de aant. boven, vs. 18.

31 Hebr.: *handen (יָד)*; d.i. delen, gelijk boven, Gen. 43:34.

25 En zij zeiden: U hebt ons [32]leven behouden; laat ons [33]genade vinden in de ogen van mijn heer, en wij zullen Farao's [34]knechten zijn.

26 Jozef dan stelde ditzelve in tot [35]een wet, [36]tot deze dag, over het land van Egypte, [37]dat Farao het vijfde deel zou hebben; behalve dat alleen het land van de priesters van Farao niet werd.

Jakobs laatste wens

27 Zo woonde Israël in het land van Egypte, in het land Gosen; en zij stelden zich tot bezitters daarin, en zij werden vruchtbaar en vermeerderden zeer.

28 En Jakob leefde in het land van Egypte zeventien jaar; zodat de dagen van Jakob, de jaren van zijn leven, geweest zijn honderd zeven en veertig jaren.

29 Als nu de dagen van Israël naderden, dat hij sterven zou, zo riep hij zijn zoon Jozef, en zei tot hem: Als ik nu genade gevonden heb in uw ogen, [38]zo [d]leg toch uw hand onder mijn heup, en doe goedertierenheid en trouw aan mij, en [39]begraaf mij toch niet in Egypte;

30 Maar dat ik bij mijn vaders ligge; hierom zult u mij uit Egypte voeren, en mij in [40]hun graf begraven. En hij zei: Ik zal doen naar uw woord!

31 En [41]hij zei: Zweer mij! en [42]hij zwoer hem. [e]En Israël [43]boog zich [44]ten hoofde van het bed.

HOOFDSTUK XLVIII

Jakob is ziek en wordt door Jozef bezocht, vs. 1. Hij vertelt hem over Gods beloften en neemt zijn twee zonen Manasse en Efraim aan als zijn eigen zonen, als stamvaders van twee afzonderlijke stammen in Israël, 3. Bij het opleggen van de handen en zegenen geeft Jakob bewust de voorkeur aan de jongste, Efraim, boven de oudste, Manasse, 13, ondanks Jozefs bezwaar, 17. Hij zegent hen zo, en ook hun vader Jozef, en profeteert hun terugkeer naar Kanaän, 21. Hij geeft Jozef alvast een stuk land, 22.

Jakob zegent Efraïm en Manasse

HET gebeurde nu na deze dingen, dat men Jozef zei: Zie, uw vader is ziek! Toen [1]nam hij zijn twee zonen met zich, Manasse en Efraïm.

2 En men boodschapte Jakob, en men zei: Zie, uw zoon Jozef komt tot u! Zo versterkte zich Israël, en zat op het bed.

3 Daarna zei Jakob tot Jozef: [2]El [a]Shaddai, is [b]mij verschenen te [3]Luz, in het land Kanaän, en Hij [4]heeft mij gezegend;

4 En Hij heeft tot mij gezegd: [c]Zie, Ik zal u vruchtbaar maken, en u vermenigvuldigen, en u tot één hoop van volken stellen; en Ik zal aan uw zaad na u dit [5]land [6]tot een eeuwige bezitting geven.

5 Nu dan, uw twee zonen, [d]die u in Egypteland geboren waren, voordat ik in Egypte tot u gekomen ben, [7]zijn van mij; [8]Efraïm en Manasse zullen van mij zijn, als Ruben en Simeon.

6 Maar [9]uw geslacht, dat u na hen zult winnen, [10]zullen van u zijn; [11]zij zullen naar de naam van hun broers genoemd worden in hun erfdeel.

7 Toen ik nu van [12]Paddan kwam, [e]zo is Rachel [13]bij mij gestorven in het land Kanaän, op de weg, [14]als het nog een kleine streek lands was, [15]om tot Efrath te komen; en ik begroef haar daar aan de weg van Efrath, die is Bethlehem.

32 *leven behouden:* Hebr.: *levend gemaakt*; d.i. in het leven behouden; aldus boven, Gen. 6:19, en Gen. 45:7; de Egyptenaars verklaren dat zij met de voorgeslagen conditie, van Farao's akkers te bebouwen, wel tevreden waren; en zij achtten dat hun nog grote beleefdheid of gunst geschiedde.

33 *genade vinden:* Zie deze manier van spreken, boven, Gen. 18:3.

34 D.i. lijfeigenen.

35 *een wet:* Of: *inzetting, ordinantie, recht, wijze, gebruik*.

36 *tot deze dag:* D.i. welke wet nog tot heden toe duurt.

37 dat Farao het: D.i. dat het land Farao's eigen zou zijn, met het vijfde deel van de inkomsten.

38 zo leg: Zie boven, Gen. 24:2.

– *d* boven, Gen. 24:2.

39 *begraaf mij:* Hij versterkt zich hiermede in het geloof aan Gods belofte, en wil door zijn exempel al de zijnen tot volharding daarin vermanen. Ook deed Jozef, onder, Gen. 50:24, 50:25.

40 *hun graf:* T.w. in het graf van Abraham en Izak, in het land Kanaän, in de spelonk Machpela in Hebron; zie boven, Gen. 23:19, en Gen. 25:9, en Gen. 35:29.

41 Nl. Jakob.

42 Nl. Jozef.

– *e* Hebr. 11:21.

43 *boog zich:* T.w. voor de Heer; d.i. hij riep God aan, hem dankende voor de versterking van zijn geloof, die hij uit Jozefs belofte en eed verkregen had.

44 *ten hoofde:* Vanwege zijn zwakheid in het bed zittende, en niet kunnende opstaan, om staande of knielende te bidden.

1 *nam hij:* T.w. trekkende naar zijn vader, om hem te bezoeken.

2 God, de: Zie boven, Gen. 17:1.

– *a* boven, Gen. 17:1.

– *b* boven, Gen. 35:6.

3 Anders: *Bethel genaamd*. Zie boven, Gen. 28:19, en Gen. 35:6.

4 *heeft mij:* D.i. Hij heeft de zegeningen aan mijn vader en grootvader beloofd, weer met mij vernieuwd en bevestigd; daar die van hand tot hand aan onze nakomelingen overgeleverd moeten worden.

– *c* boven, Gen. 28:3; boven, Gen. 35:11.

5 T.w. het land Kanaän.

6 *tot een eeuwige bezitting:* Hebr.: *tot een bezitting van de eeuwigheid*; nl. gedurende de tijd van de wet, ten aanzien van dit aardse Kanaän; maar een tijd zonder einde, ten aanzien van het hemelse. Zie boven, Gen. 13:15, en Gen. 17:7, 17:13, met de aant.

– *d* boven, Gen. 41:50; boven, Gen. 46:20.

7 zijn mijne: D.i. ik wil hebben dat zij in de verdeling mijner goederen en van het land Kanaän, elk voor een staak of stam gehouden worden, alsof zij uit mij geboren waren, en niet uit u; Joz. 14:4, en Joz. 16:1, en Joz. 17:17. Aldus heeft Jozef, die maar één deel van de erfenis met zijn broers moest hebben, een dubbel gehad, dat Ruben toekwam als de eerstgeborene. Zie boven, Gen. 29:32, maar is hem ontnomen, en op Jozef overgezet, 1 Kron. 5:1, 5:2, om de oorzaak vermeld onder, Gen. 49:3, 49:4.

8 Efraïm wordt voor Manasse genoemd, om de reden vermeld vs. 19.

9 *uw geslacht:* D.i. uw kinderen, die u boven Manasse en Efraïm hierna zoudt mogen krijgen.

10 zullen uwe: D.i. zij zullen tot uw zonen gerekend worden, en mijn neven uit u.

11 zij zullen naar: D.i. zij zullen in het verdelen van het land bij één van deze hun twee broers gerekend worden, en geen stammen op zichzelven uitmaken, gelijk deze twee. Naar, of, over enige naam genoemd te worden, is daarnaar te heten, en onder die gerekend te worden, welke van zulk een naam afkomstig zijn. Zie Deut. 28:10; Amos 9:12, en verg. onder, vs. 16.

12 Anders: *Paddan-Aram*. Zie boven, Gen. 25:20, en Gen. 35:9.

– *e* boven, Gen. 35:19.

13 *bij mij:* Anders: *over mij gestorven*; alsof men zei: op mijn schoot, en tussen mijn armen liggende. Anders: voor mij; d.i. voor mijn ogen.

14 als het nog: Zie boven, Gen. 35:16.

15 *om tot:* Zie boven, Gen. 35:16, 35:19.

Israël ziet de zonen van Jozef

8 En Israël zag de zonen van Jozef, en zei: Van wie [16]zijn deze?

9 En Jozef zei tot zijn vader: Zij zijn mijn zonen, die mij God hier gegeven heeft. En hij zei: [17]Breng hen toch tot mij, [18]dat ik hen zegene!

10 Maar de ogen van Israël waren [19]zwaar van ouderdom; [20]hij kon niet zien; en hij deed hen naderen tot zich; [21]toen kuste hij hen, en [22]omhelsde hen.

11 En Israël zei tot Jozef: Ik had niet gemeend uw aangezicht te zien; maar zie, God heeft mij ook uw zaad doen zien!

12 Toen deed hen Jozef [23]uitgaan van zijn knieën; en [24]hij boog zich voor zijn aangezicht neer ter aarde.

13 En Jozef nam die beiden, Efraïm met zijn rechterhand, tegenover Israëls linkerhand, en Manasse met zijn linkerhand, tegenover Israëls rechterhand, en hij deed hen naderen tot hem.

14 Maar Israël strekte zijn rechterhand uit, en [25]legde die op het hoofd van Efraïm, hoewel hij de [26]minste was, en zijn linkerhand op het hoofd [27]van Manasse; hij bestuurde zijn handen verstandig; [28]want Manasse was de eerstgeborene.

15 En hij [f]zegende [29]Jozef, en zei: De God, voor Wiens aangezicht mijn vaders, Abraham en Izak, gewandeld hebben, die God, Die mij gevoed heeft, van dat ik was, tot op deze dag;

16 [g]Die [30]Engel, Die mij verlost heeft van alle kwaad, zegene deze jongeren, en [31]dat in hen mijn naam genoemd worde, en de naam van mijn vaders, Abraham en Izak, en dat zij vermenigvuldigen als vissen in menigte, in het midden van het land!

Efraïm boven Manasse gesteld

17 Toen Jozef zag, dat zijn vader zijn rechterhand op het hoofd van Efraïm legde, zo was het kwaad [32]in zijn ogen, en hij ondervatte de hand van zijn vader, om die van het hoofd van Efraïm op het hoofd van Manasse af te brengen.

18 En Jozef zei tot zijn vader: Niet zo, mijn vader! want deze is de eerstgeborene; leg uw rechterhand op zijn hoofd.

19 Maar zijn vader weigerde het, en zei: Ik weet het, mijn zoon! ik weet het; hij zal ook tot een volk worden, en hij zal ook groot worden; maar toch zal zijn kleinste broer [33]groter worden dan hij, en zijn zaad zal [h]een [34]volle menigte van volkeren worden.

20 Zo zegende hij ze op die dag, zeggende: [35]In u zal [36]Israël zegenen, zeggende: [i]God zette u als Efraïm en als Manasse! En hij zette Efraïm voor Manasse.

21 Daarna zei Israël tot Jozef: Zie, [37]ik sterf; maar God zal met u wezen, en Hij zal u terugbrengen [38]in het land van uw vaders.

16 Wiens zijn: Jakob zag met een verouderd gezicht, vs. 10, zodat hij, op deze zonen van Jozef zijn ogen slaande, hen niet recht, noch onderscheidenlijk kon kennen.

17 *Breng hen toch:* Hebr.: *neem hen*; d.i. neem hen en breng hen. Het woord nemen wordt dikwijls aldus gebruikt; zie boven, Gen. 12:15.

18 dat ik hen: D.i. dat ik hun de beloftenissen Gods, hoe Hij hen zegenen wil, verkondig, en met oplegging van de handen bevestig, naar de wijze van de zegening van de patriarchen; zie boven, Gen. 27:4.

19 *zwaar van:* D.i. dik en donker, niet bekwaam om onderscheidenlijk te zien.

20 hij kon niet: D.i. hij kon niet wel zien; gelijk vs. 8.

21 *toen kuste hij:* Zie boven, Gen. 27:26.

22 *omhelsde hen:* Zie boven, Gen. 29:13, en Gen. 33:4.

23 *van zijn knieën:* T.w. van Jakobs knieën, waartussen hij de jongens hield in het omhelzen; maar Jozef wilde hen nu hem ordentelijk naast elkanders voorstellen, om op gewone wijze van hem de zegen te ontvangen.

24 hij boog: Zijn vader burgerlijke eer bewijzende, en hem bedankende voor de vriendschap en de eer aan hem en zijn kinderen bewezen.

25 *legde die:* Hebr.: *stelde haar*.

26 T.w. van jaren.

27 hij bestierde: Hebr.: hij maakte zijn handen wijs; d.i. hij deed het niet uit misverstand, maar met goede voorgaande wetenschap, als een profeet, Gods wil volbrengende, zonder acht te geven op de eerstgeboorte. De oplegging van de handen, waarvan hier het eerst gesproken wordt, is in deze tijd en naderhand gebruikelijk geweest: I. in zegeningen, gelijk hier, en Matt. 19:15; II. in offeranden, Lev. 1:4; zie de aant.; III. in veroordelingen en straffen, Lev. 24:14; IV. bij inhuldigingen en bevorderingen tot ambten, Num. 8:10; Deut. 34:9; Hand. 6:6; 1 Tim. 4:14; V. in het doen van mirakelen, Mark. 6:5; Luk. 4:40; Hand. 28:8, enz.

28 want Manasse: Anders: hoewel.

– *f* Hebr. 11:21.

29 T.w. in zijn kinderen, gelijk blijkt vs. 16.

– *g* boven, Gen. 31:42; boven, Gen. 32:1.

30 *engel, die:* Omdat Jakob van deze engel hetzelfde verzoekt, wat hij, vs. 15, van God bidt, zo kan dit van geen geschapen engel verstaan worden, maar moet verstaan zijn van Gods Zoon. Zie boven, Gen. 22:11.

31 dat in hen: D.i. dat zij in mijn geslacht gerekend, en mijn en mijner vaderen Abrahams en Izaks kinderen genoemd en daarvoor gehouden worden. Dit is aldus geschied; want zij zijn onder de twaalf stammen van Israël gesteld geweest, gelijk Jakobs eigen kinderen; verg. boven, de aant. vs. 6, vs. 6.

32 *in zijn ogen:* D.i. het beviel hem kwalijk; zie boven, Gen. 21:11.

33 Toen de Israëlieten het eerst geteld werden in de woestijn, zo werd Efraïm het eerst geteld, en hij had 8300 mannen meer dan Manasse, gelijk te zien is Num. 1:32, 1:33, 1:35; Num. 2:19, 2:21.

– *h* Ruth 4:11; idem v. 12.

34 Hebr.: *volheid*.

35 *In u zal:* Anders: *naar u*; d.i. naar uw exempel; alsof hij zei: De Israëlieten, iemand willende zegenen of geluk wensen, zullen u tot een exempel of voorschrift nemen, gelijk de naastvolgende woorden dit duidelijk aanwijzen. Zie ook dergelijke manier van zegenen, Ruth 4:11, en van vloeken, Jer. 29:22.

36 D.i. mijn nakomelingen, de Israëlieten.

– *i* Jer. 31:20.

37 ik sterf: D.i. ik zal haast sterven; zijnde de tegenwoordige tijd genomen voor de tijd, die haast komen zal en aanstaande is; verg. boven, Gen. 19:13, en Gen. 20:3; Joh. 14:2.

38 *in het land:* D.i. in het land Kanaän.

22 [k]En ik heb u een [39]stuk lands gegeven [40]boven uw broers; [l]dat ik, met mijn zwaard en met mijn boog, uit de hand [41]van de [42]Amorieten genomen heb.

HOOFDSTUK XLIX

Jakob roept zijn zonen bijeen om hen voor zijn dood te zegenen, vs. 1. Hij bestraft eerst de schandelijke daden van Ruben, Simeon en Levi, 3. Daarna prijst hij uitvoerig de grootheid van Juda, met een profetie over de tijd van de geboorte van Jezus Christus (naar het vlees) uit hem, Zijn Koninkrijk en de roeping van de heidenen, 8. Van Zebulon, 13. Issaschar, 14. Dan, 16. Gad, 19. Aser, 20. Naftali, 21. De bijzondere zegen over Jozef, 22. Van Benjamin, 27. Ten slotte geeft Jakob opdracht over de plaats van zijn begrafenis, 29, en sterft, 33.

De zegen van Jakob over zijn zonen

DAARNA riep Jakob zijn zonen, en hij zei: Verzamel u, en ik zal u verkondigen, wat u [1]in de navolgende dagen overkomen zal.

2 Kom samen en hoort, u, zonen van Jakob! en hoort naar Israël, uw vader.

3 Ruben! u bent [a]mijn eerstgeborene, [2]mijn kracht, en [3]het begin van mijn macht; [4]de voortreffelijkste in hoogheid, en de voortreffelijkste in sterkte!

4 [5]Snelle afloop [6]als van de wateren, u zult de voortreffelijkste niet zijn! [b]want [7]u hebt het bed van uw vader beklommen; toen hebt u het [8]geschonden; hij heeft mijn bed beklommen!

5 Simeon en Levi zijn [9]gebroers! hun [10]handelingen zijn werktuigen van geweld!

6 Mijn ziel kome niet in hun verborgen raad; mijn [11]eer worde niet verenigd met hun vergadering! want in hun toorn [c]hebben zij [12]de mannen doodgeslagen, en in hun moedwil hebben zij de [13]ossen weggerukt.

7 [14]Vervloekt zij hun toorn, want hij is heftig; en hun toorn, want zij is hard! [15]ik zal [d]hen verdelen onder Jakob, en zal hen verstrooien onder Israël.

8 Juda! u bent het, u zullen uw broers loven; [16]uw hand zal zijn op de nek van uw vijanden; voor [17]u zullen zich de zonen van uw vader neerbuigen.

9 [18]Juda [e]is een leeuwenwelp! u bent van de roof opgeklommen, mijn zoon! Hij kromt zich, hij legt zich neer als een leeuw, en als een oude leeuw; [19]wie zal hem doen opstaan?

– *k* Joz. 13:7; Joz. 16:1; Joz. 17:1.

39 *een stuk lands:* Het Hebreeuwse woord betekent eigenlijk een schouder, of, rug, gelijk boven, Gen. 9:23, en daarnaar bij gelijkenis een stuk, deel, of, streek lands, hoog gelegen, gelijk hier. Maar Jakob, als een profeet, ziet ook op de naam van de stad Sichem, die in dat land aan het gebergte gelegen was; zie boven, Gen. 12:6, en naderhand de stam van Efraïm toegevallen is, Joz. 20:7, waarin ook Jozefs gebeente begraven is geweest, Joz. 24:32, als in het land, dat zijn vader Jakob hem op profetische wijze bezet en gegeven had, Joh. 4:5; wel verstaande, niet alleen het stuk lands, dat hij voor honderd stukken gelds gekocht had, boven, Gen. 33:19, maar ook al het land van de stad Sichem, die Simeon en Levi met gewapende hand ingenomen en geplunderd hadden, boven, Gen. 34:25, 34:26.

40 *boven uw:* T.w. ten aanzien van het recht van de eerstgeboorte, Deut. 21:17, dat Ruben verloren had, en op Jozef gebracht was, 1 Kron. 5:1, [zoveel de dubbele erfenis belangde] als de eerstgeborene van de waardigste huisvrouw.

– *l* Joz. 24:8.

41 Hebr.: *van de Amorieters*. Hij stelde één volksnaam voor al de Kanaänieten, omdat de Amorieten één van de machtigste volken waren in het land Kanaän, gelijk blijkt Amos 2:9, zo ook boven, Gen. 15:16, en Joz. 10:5.

42 *genomen heb:* T.w. toen ik na de moord van de Sichemieten [vrezende voor de naburige Kanaänieten] met gewapende hand op mijn hoede heb moeten wezen, om niet overvallen te worden. Omdat nu God deze mijn zorg gezegend heeft, zendende een verschrikking over de omliggende inwoners, zo heb ik daar dat stuk lands behouden, dat ik nu door Gods zegen houd het mijne te zijn in eigendom, gelijk het hierna uw nakomelingen zal toebehoren in gebruik en bezitting. Of anders, nemen zal door het zwaard en de boog mijner nakomelingen.

1 *in de:* Hebr.: *in het achterste, laatste, of na vervolg van de dagen*; d.i. in de toekomende tijden; t.w. omtrent 200 jaren na deze tijd beginnende, en verder tot de komst en het koninkrijk van de Messias toe.

– *a* boven, Gen. 29:32.

2 *mijn kracht:* D.i. een kind in de principale sterkte mijns levens gewonnen.

3 *het begin:* T.w. in het kinderwinnen; aldus worden de eerstgeborenen genoemd; Deut. 21:17; Ps. 78:51.

4 *de voortreffelijkste in hoogheid:* Hebr.: *de voortreffelijkheid*.

5 Hebr.: *snelligheid*.

6 als van de wateren: Te weten, toen u uws vaders bed geschonden hebt; gelijk het water van een hoge plaats in een lage zeer snel loopt, zo hebt u door uw onkuise begeerte, verenigd met grote stoutheid en lichtvaardigheid, uzelven in een schandelijke misdaad en oneer gestort.

– *b* boven, Gen. 35:22; 1 Kron. 5:1.

7 *u hebt uws:* D.i. u hebt uws vaders bed door bloedschande ontreinigd.

8 hij heeft mijn: Dit heeft Jakob gesproken, zich wendende tot zijn andere zonen.

9 T.w. niet alleen van natuur, maar ook van zinnen, manieren en werken in het kwaad; wat zij bewezen hebben met hun handel tegen de Sichemieten; boven, Gen. 34.

10 Volgens sommigen, zwaarden.

11 *eer worde:* Eer is hier zoveel als tevoren ziel, die het waardigste deel van de mensen is. Aldus kan het woord eer ook genomen worden Ps. 16:9, en Ps. 30:13, en Ps. 57:9. Anders: tong; waarmee men schuldig is God te eren en zijn lof te verbreiden. Men kan ook door het woord eer verstaan zijn goeden naam.

– *c* boven, Gen. 34:25.

12 *de mannen:* Hebr.: *de man*; versta, de Sichemieten. Zie boven, Gen. 34:25, 34:26.

13 *ossen weggerukt:* Hebr.: *de os*; versta hieronder ook andere beesten, die zij bij het plunderen van de stad Sichem de inwoners ontweldigd hebben. Dikwijls gebruiken de Hebreën het getal van één voor velen, boven; Gen. 32:5, en 1 Kron. 10:1; verg. met 1 Sam. 31:1.

14 *Vervloekt zij:* Vervloekt te zijn, is lichamelijke en geestelijke, tijdelijke en eeuwige straf, of enige van deze onderworpen te zijn, gelijk boven Gen. 3:14, en Gen. 4:11, en Gen. 5:29; Deut. 28:16, 28:17; Matt. 25:41. Versta hier tijdelijke straf.

15 Ik zal hen: Jakob spreekt in de naam van God, als een profeet, en zijn profetie is vervuld in de nakomelingen, want de stam van Simeon is in het land Kanaän vermengd geweest onder de stam van Juda, Joz. 19:1, en de stam van Levi verspreid onder al de stammen.

– *d* Joz. 19:1; Joz. 21:3; idem 21:4.

16 *uw hand zal zijn:* D.i. u zult hen in de vlucht slaan en dempen; verg. Ps. 18:41.

17 *u zullen zich:* Hiermede geeft hij te kennen dat zijn nakomelingen tot de heerschappij, het andere deel van het recht van de eerstgeboorte zouden verheven worden.

18 *Juda is een:* Dit alles wordt hier gesproken bij gelijkenis, om uit te drukken de tijdelijke heerschappij en macht van de nakomelingen van Juda; Richt. 1:2; 1 Sam. 17:51; 2 Sam. 8:12, 8:13, en 1 Kon. 9:20, enz; en de eeuwige van de Messias, die uit Juda zou spruiten, Matt. 28:18; Luk. 1:32, 1:43; Ef. 1:20, 1:21.

– *e* Num. 24:9; Micha 5:7.

19 *wie zal hem:* Alsof hij zei: zijn vijanden zullen hem zozeer vrezen, dat zij hem niet lichtelijk of zonder hun schade tergen zullen.

10 De [20]scepter zal [f]van Juda niet wijken, noch [21]de wetgever [22]van tussen zijn voeten, totdat [23]Silo [24]komt, en Die zullen de volken [25]gehoorzaam zijn.

11 Hij [26]bindt zijn jonge ezel aan de wijnstok, en het veulen van zijn ezelin aan de edelste wijnstok; hij wast zijn kleed in de wijn, en zijn [27]mantel in [28]wijndruivenbloed.

12 [29]Hij is roodachtig van ogen door de wijn, en wit van tanden door de melk.

13 [30]Zebulon zal [g]aan de haven van [31]de zeeën wonen, en hij zal aan de haven van de schepen wezen; en zijn zijde zal zijn naar [32]Sidon.

14 [33]Issaschar is [34]een sterk gebeende ezel, neerliggende tussen twee pakken.

15 Toen hij de rust zag, dat zij goed was, en het land, dat het lustig was, zo boog hij zijn schouder om te dragen, en was dienende onder belasting.

16 Dan zal zijn volk [35]richten, als één van de stammen van Israël.

17 [36]Dan zal een slang zijn aan de weg, een [37]adderslang naast het pad, bijtende van het paard hiel, dat zijn rijder achterover valle.

18 [38]Op uw [39]zaligheid wacht ik, YHWH!

19 Voor wat betreft Gad, [40]een bende zal hem [41]aanvallen; maar hij zal haar aanvallen in het einde.

20 [42]Van Aser, zijn brood zal vet zijn; en [43]hij zal koninklijke lekkernijen leveren.

21 Nafthali is een [44]losgelaten hinde; hij geeft schone woorden.

22 [h]Jozef is [45]een vruchtbare tak, een vruchtbare tak aan een fontein; elk van de takken loopt over de muur.

23 [46][i]De schutters hebben hem wel [47]bitterheid aangedaan, en [48]beschoten, en hem gehaat;

20 schepter zal: D.i. de macht om te regeren; Jes. 14:5; Ez. 19:11, 19:14; Zach. 10:11, omdat de regeerders staven of schepsters (scepters) in hun handen droegen, tot een teken van heerschappij, Esth. 8:4. Anders: de stam; d.i. de stam van Juda zal niet vermengd worden met anderen, noch gevoerd uit zijn plaats vooraleer, enz.

– *f* Matt. 2:6.

21 *de wetgever:* Versta, dengene, die de macht heeft om de wetten van de regering te stellen en voor te schrijven; zie Spr. 8:15.

22 *van tussen zijn:* D.i. die uit de stam Juda afkomstig zal wezen. Anders: die als een discipel aan de voeten van de meesters in de wetten zal onderwezen worden; zo Deut. 33:3.

23 Hierbij wordt buiten allen twijfel verstaan de Messias, en wordt door sommigen overgezet zijn zoon, of, vrucht; t.w. de zoon van Juda; want het Hebreeuwse woord betekent het velletje, waarin de kinderen geboren worden; en zo het kind zelf, wat er in ligt, en uit het geslacht van Juda [waarvan de maagd Maria de moeder van de Heer Christus was, Luk. 1:32] voortkomen zou. Anders: de Heiland, Zaligmaker, Gelukgever, enz.

24 *komt, en:* Anders: *gekomen zal zijn*. Beiden is waarachtig, ten aanzien van tweeërlei vorm van regering; de ene macht hebbende over criminele zaken, de ander alleen over burgerlijke geschillen en differenten van de religie, want sommigen jaren, eer Christus kwam, is de Joden door Pompejus afgenomen de eerste vorm van de regering, maar de andere is hun nog over geweest, toen Christus in het vlees verschenen was, Joh. 18:31.

25 *zullen de volken:* Hebr.: *en tot, of, aan hem zal de gehoorzaamheid van de volken zijn*; d.i. de ware gelovigen uit alle volken zullen hem gehoorzaamheid bewijzen, hem erkennende voor hun Heer en Zaligmaker, enz. Anders: en tot hem zal zijn de vergadering van de volken.

26 *bindt zijn:* Met deze manier van spreken wordt te kennen gegeven de overvloed en de edelheid van de wijn, die in het erfdeel van Juda zou wezen.

27 *mantel in:* Anders: *zijn opperkleed*.

28 D.i. sap van de druiven, of wijn. Zo Deut. 32:14.

29 Hij is: Met deze manier van spreken geeft hij te kennen de overvloed en de kracht van de wijn en van de melk, welke in het land van Juda zou wezen. Anders: roder van ogen dan wijn, en witter van tanden dan melk.

30 *Zebulon zal:* D.i. hij zal zijn woning aan de zeekant hebben. Zie de vervulling hier van Joz. 19:10, 19:11, enz.

– *g* Joz. 19:10; idem v. 11.

31 *zeeën wonen:* Anders: *meren*.

32 Zie van deze stad boven, Gen. 10:19.

33 *Issaschar is:* Bij gelijkenis van een sterken maar luien en gemakkelijken ezel, voorzegt hij dat de nakomelingen van Issaschar wel sterk zouden zijn en groot van vermogen, door de goedheid van hun land, maar zo tot gemak en vrede genegen, dat zij niets bijzonders zouden uitrichten, ja zich door anderen overlasten; zie Richt. 5:13, en verg. Deut. 33:18.

34 *een sterk gebeende ezel:* Hebr.: *een ezel van het been*; d.i. een ezel, die groot en sterk van gebeente is.

35 *richten, als:* D.i. regeren, met wetten te geven en uit te voeren, zo 1 Sam. 2:10; Ps. 96:13; Zach. 3:7. Ditzelfde verstaat Jakob ook van de andere stammen, afkomstig uit de andere dienstmaagden, dat zij, zowel als de andere, de volle heerschappij in hun erfdeel hebben zouden.

36 Dan zal een: De zin en de mening van de profetie is deze: Dan zal, naar de aard van de slangen, listiglijk zijn vijanden bespringen, gelijk ook af te nemen is uit Deut. 33:22. Zie exempelen van de vervulling, Richt. 14; Richt. 15; Richt. 16; Richt. 18.

37 Anders: pijlslang, die, in de bomen zich verbergende, door derzelver takken met grote sterkte en snelheid zich uitschiet, doende van gelijken op de aarde langs de weg. Het Hebreeuwse woord wordt hier alleen gevonden.

38 *Op uw:* Jakob wendt zich tot God, om hem de welstand van zijn nakomelingen aan te bevelen, door Gods Geest voorziende de zwarigheden, die hun in het algemeen zouden overkomen, en in het bijzonder de stam van Dan, zowel ten aanzien van zijn erfdeel, Joz. 19:47; Richt. 1:34, als van de zuivere religie of godsdienst, die zij zeer haast door afgoderij verloren hebben; Richt. 18:17.

39 Het Hebreeuwse woord betekent, òf tijdelijke verlossing en behoud, Richt. 15:18, en 2 Sam. 10:11; of eeuwige, Jes. 45:17; Luk. 19:9, of beiden tezamen, gelijk Ps. 37:39, en hier, vs. 18. Anders: tot of, om uw heil, of, behoudenis, wacht ik de Heer.

40 *een bende:* Jakob wil zeggen dan Gad wel in het eerst door zijn vijanden zou onderdrukt worden, maar dat hij hen daarna zelf zou overwinnen. Zie Deut. 33:20, 33:21.

41 aanvallen; maar: Het Hebreeuwse woord betekent, met rovende en stropende benden of rotten een uitval doen.

42 *Van Aser:* De zin is dat de nakomelingen van Aser van het land, dat hun ten erfdeel vallen zou, zeer goede tarwe, olie en ander voedsel in overvloed genieten zouden.

43 hij zal: D.i. het land van Aser zal zeer vruchtbaar zijn, niet alleen van het nodige voedsel, maar ook van kostelijke, vermakelijke en lekkere vruchten, die men met ere een koning zou mogen voorzetten. Zie Deut. 33:24, en Joz. 19:24, 19:25, enz.

44 *losgelaten hinde:* D.i. wakker in oorlogsdaden; Richt. 4:6, 4:10, en Richt. 5:18, en aangenaam in de burgerlijke conversatie.

– *h* 1 Kron. 5:1.

45 *een vruchtbare:* Hebr. Zoon van de vruchtbare [wijnstok]; zo dochters in het volgende. Jozef wordt vergeleken bij een vruchtbaren stam, die takken geeft, en die zich zeer vermenigvuldigen en wijd uitbreiden zouden.

46 *De schutters:* Hebr.: *de heren, of, meesters van de pijlen*; d.i. de schutters, die de pijlen in het schieten gebruiken. Zie boven, Gen. 14:13. Versta door deze, al degenen, die Jozef enig lijden hebben aangedaan, zoals zijn broers, met hem te verkopen; zijn meesteres, met hem te beschuldigen; haar man, met hem in de gevangenis te werpen, enz., welke allen naar hem, evenals de schutters naar een doel, geschoten hebben, om hem te verderven.

– *i* onder, Gen. 50:20.

47 Hebr.: *verbitterd*.

48 Zie van het Hebreeuwse woord Job 16:13; Jer. 50:29; ook Ps. 18:15.

24 Maar [49]zijn boog is in stijvigheid gebleven,
en de armen van zijn handen zijn gesterkt
geworden, door de [50]handen van [51 52]de Machtige
van Jakob; daarvan is hij een [53]herder, een steen
van Israël;
25 Van de God van uw vader, Die u zal helpen,
en van de Almachtige, Die u zal [54]zegenen, met
zegeningen van de hemel van boven, met ze-
geningen [55]van de afgrond, die daaronder ligt,
met zegeningen van de borsten en van de
baarmoeder!
26 De zegeningen van uw vader [56]gaan te boven
de zegeningen van mijn voorvaderen, tot aan het
einde van de [57]eeuwige heuvelen; die zullen zijn
op het [58]hoofd van Jozef, en op de hoofdschedel
van [59]de afgezonderden zijn broers!
27 [60]Benjamin zal als een wolf verscheuren;
van de morgen zal hij roof eten, en van [61]de
avond zal hij buit uitdelen.
28 Al deze stammen van Israël zijn twaalf; en
dit is het, wat hun vader tot hen sprak, als hij hen
zegende; hij zegende hen, ieder met zijn eigen
zegen.

De dood van Jakob

29 Daarna gebood hij hun, en zei tot hen: [62]Ik
word verzameld tot mijn volk: [63]begraaf mij bij
mijn vaders, in de grot, die is in de akker [64]van
Efron, de Hethiet;
30 In de [k]grot, [65]die is op de akker [66]van
Machpela, die tegenover [67]Mamre is, in het
land Kanaän, die Abraham met die akker ge-
kocht heeft van Efron, de Hethiet, tot een
erfbegrafenis.
31 [68]Daar hebben zij [l]Abraham begraven, en
Sara, zijn huisvrouw; daar hebben zij Izak
begraven, en Rebekka, zijn huisvrouw; en daar
heb ik Lea begraven.
32 [69]De akker, en de grot, die daarin is, is ge-
kocht van de zonen van Heth.
33 Als Jakob voltooid had aan zijn zonen bevе-
len te geven, [70m]zo legde hij zijn voeten samen op
het bed, en hij gaf de geest, en hij werd [71]verza-
meld tot zijn volken.

HOOFDSTUK L

Jozef beweent zijn vader en laat hem balsemen, vs. 1. Nadat de Egyptearen hem hebben beweend, brengt Jozef hem met toestemming van de farao en met een statig gevolg naar Kanaän, 4, waar hij na een groot rouwbeklag wordt begraven in Abrahams grafstede, 10. Na terugkeer in Egypte smeken Jozefs broers hem nederig om vergeving, 14. Jozefs ouderdom en nakomelingen tot in het derde en vierde geslacht, 22. Hij bemoedigt zijn broers en laat hen zweren zijn beenderen mee te nemen als zij het land verlaten; hij sterft en wordt gebalsemd, 24.

De begrafenis van Jakob

TOEN viel Jozef op van zijn vader aangezicht,
en hij huilde over hem, en [1]kuste hem.

49 *zijn boog:* D.i. zijn sterkte en welvaart is in haar geheel gebleven, zodat hij niet kon vernield worden door zijn vijanden. Enige verstaan door de boog, het geloof van Jozef; door zijn armen, zijn deugden.

50 De handen Gods; betekenen zijn almachtige sterkte; Ex. 13:3; Ps. 10:12; Ez. 39:21, enz.

51 D.i. van God, die Jakob en zijn huisgezin door zijn macht beschermd heeft.

52 *daarvan is hij:* D.i. van God, die alleen de fontein is en de gever alles goeds.

53 *herder, een:* Versta, Jozef, wie God gesteld had tot een herder, om voedsel te beschikken de Egyptenaars en anderen volken, maar in het bijzonder Jakobs huis, om welke oorzaak hij ook een steen, of, rots van toevlucht genoemd wordt.

54 Hij spreekt van Jozefs nakomelingen, wie hij voorzegt vierderlei zegen, die God hun verlenen zou: I. Door middel van de hemel, als zijn, tijdige zomer en winter, zonneschijn, regen en dauw; Deut. 33:13; Ez. 34:20; II. Uit de afgrond als fonteinen, rivieren, allerlei staande en vloeiende wateren. Verg. Deut. 8:7, en Deut. 33:13; III. Door midden van de mensen, als de vruchtbaarheid en vermenigvuldiging van de nakomelingen, Deut. 33:17; IV. Door de beesten, als voedsel, kleding, dienstelijke hulp en grote menigte daarvan. Verg. Deut. 28:4.

55 *van de afgrond:* Versta, de grote diepte, die in de aarde is, waaruit de zeeën, fonteinen, rivieren, meren, beken, enz., haar oorsprong nemen; verg. boven, Gen. 1:2.

56 *gaan te boven de:* Niet alleen omdat zij mij opnieuw bevestigd, klaarder geopenbaard en nader vervuld zijn, maar ook gaan in het algemeen over al mijn kinderen, die dan ook in meerder getal zijn, dan de kinderen van mijn vader en grootvader waren, tot het verbond Gods behorende.

57 *eeuwige heuvelen:* D.i. die van de beginne geweest zijn. Verg. Deut. 33:15; Ez. 36:2; Hab. 3:6, en verder Ps. 72:5, 72:7, 72:17, en Ps. 89:37, 89:38.

58 *hoofd van:* D.i. zij zullen rijk uitgestort worden over Jozef; om van hem over al zijn nakomelingen in gelijke mate af te vloeien.

59 T.w. tot zonderlinge macht en heerschappij, om een behouder van zijn geslacht te zijn.

60 *Benjamin zal:* D.i. de Benjaminieten zullen in aard, conditiën en werken enigszins te vergelijken zijn bij de wolven, die altijd er op uit zijn om te roven, het geroofde te verscheuren, het verscheurde te verslinden, en onder hun jongen uit te delen. Want zij zullen ten oorlog genegen zijn, en kloek in het gebruik van de wapenen. Zie hiervan de vervulling Richt. 3:15, idem, Richt. 19:20, en 1 Sam. 12:14, 12:15.

61 avonds zal: Dat is gehele dagen zullen zij met oorlogswerken bezig zijn.

62 Ik word verzameld: Zie boven, Gen. 15:15, en Gen. 25:8.

63 begraaft mij: Van het gebruik van de begrafenis, zie boven, Gen. 23:4.

64 Zie boven, Gen. 23:10.

– *k* boven, Gen. 23:9; idem v. 16.

65 *is op de akker:* Hij beschrijft deze spelonk dus naarstiglijk, zowel om te tonen dat hij grote begeerte had om daar begraven te worden, als omdat hij vreesde, dat zij de plaats niet wel mochten onthouden hebben; want Jozef was nu omtrent negen en dertig jaren uit het land Kanaän geweest, en zijn broers omtrent zeventien jaren.

66 *van Machpela:* Zie boven, Gen. 23:9.

67 *Mamre is:* Anders genaamd Hebro, gelegen in de stam van Juda, boven, Gen. 23:19, en Gen. 35:27.

68 *Daar hebben:* Dit verhaalt Jakob uitvoerig, eensdeels om het hart van zijn kinderen af te trekken van Egypte, en de verwachting op te scherpen op het beloofde land; anderdeels om aldus openlijk te betuigen dat hij in de voetstappen van Abrahams en Izaks geloof volhardde.

– *l* boven, Gen. 25:9; boven, Gen. 35:29; Hand. 7:16.

69 *De akker, en:* Hebr.: *de koping van de akker en van de spelonk, die daarin is, is van, enz.* Anders [in] de bezitting, of, het erfgoed van de akker, en van de spelonk, die daarin is, [gekocht] van, enz.

70 zo legde: Het schijnt dat Jakob de voorgaande rede gedaan heeft zittende, overeind in het bed, om het woord van God, dat hij verder wilde uitspreken, te vereren, en op zijn gemak beter voort te brengen; daarna, dat hij, dit gedaan hebbende, en door zijn zwakheid niet meer aldus kunnende zitten, zich weer nedergelegd, en zijn voeten in het bed bijeen uitgestrekt heeft, om gerustelijk de dood te verwachten, en zijn geest aan God te bevelen.

– *m* Hand. 7:15.

71 *verzameld tot:* Zie boven, vs. 29.

1 *kuste hem:* Zo dat hij hem ook zonder twijfel, de ogen toegesloten heeft, gelijk God Jakob beloofd had, boven, Gen. 46:4.

2 En Jozef gebood zijn knechten, de dokters, dat [2]zij zijn vader [3]balsemen zouden; en de dokters balsemden Israël.

3 En [4]veertig dagen werden aan [5]hem vervuld; want zo werden vervuld de dagen van hen, die gebalsemd werden; en de Egyptenaars beweenden hem [6]zeventig dagen.

4 Als nu de dagen van zijn bewenen over waren, zo sprak Jozef tot het [7]huis van Farao, zeggende: Als ik nu [8]genade gevonden heb in uw ogen, spreekt toch voor de oren van Farao, zeggende:

5 Mijn vader heeft mij [a]doen zweren, zeggende: [9]Zie, ik sterf; in mijn graf, [10]dat ik mij in het land Kanaän gegraven heb, daar zult u mij begraven! Nu dan, laat mij toch optrekken, dat ik mijn vader begrave, dan zal ik terugkomen.

6 En Farao zei: Trek op en begraaf uw vader, zoals hij u heeft doen zweren.

7 En Jozef trok op, om zijn vader te begraven; en met hem trokken op [11]alle [12]Farao's knechten, de [13]oudsten van zijn [14]huis, en al [15]de oudsten van het land van Egypte;

8 Daartoe het hele [16]huis van Jozef, en zijn broers, en het huis van zijn vader; alleen hun kleine kinderen, en hun [17]schapen, en hun runderen lieten zij in het land Gosen.

9 En met hem trokken op, zo wagens als ruiteren; en het was een zeer [18]zware leger.

10 Toen zij nu aan [19]het plein [20]van het doornbos kwamen, [21]dat aan de overzijde van [22]de Jordaan is, [23]hielden zij daar een grote en zeer zware klaagzang; en hij maakte zijn vader een rouw van [24]zeven dagen.

11 Als de [25]inwoners van het land, de Kanaänieten, die rouw zagen op het plein van het doornbos, zo zeiden zij: Dit is een zware rouw van de Egyptenaren; daarom noemde men haar naam Abel-mizraim, die aan de doorwaadbare plaats van de Jordaan [26][27][28]is.

12 En zijn zonen deden [29]hem, zoals [30]hij hun geboden had;

13 Want [b]zijn zonen voerden hem in het land Kanaän, en begroeven hem in de grot van de akker [31][c]van Machpela, die Abraham met de akker gekocht had tot een erfbegrafenis van Efron, de Hethiet, tegenover [32]Mamre.

Jozef stelt zijn broers gerust

14 Daarna keerde Jozef weer in Egypte, hij en zijn broers, en allen, die met hem opgetogen waren, om zijn vader te begraven, nadat hij zijn vader begraven had.

15 Toen Jozefs broers zagen, dat hun vader dood was, zo zeiden zij: Misschien zal ons Jozef haten, en hij zal ons [33]zeker vergelden al het kwaad, dat wij hem [34]aangedaan hebben.

16 Daarom [35]ontboden zij aan Jozef, zeggende: [36]Uw vader heeft bevolen voor zijn dood, zeggende:

17 Zo zult u tot Jozef zeggen: Och, vergeef toch de overtreding van uw broers, en hun zonde;

2 *zijn vader:* D.i. het dode lichaam van zijn vader.

3 *balsemen zouden:* Een oud gebruik van de oosterse volken, waardoor zij de dode lichamen met welriekende kruiden en krachtige specerijen bestrooid en gevuld en met zalf, daarvan gemaakt, bestreken hebben; welk gebruik de heidenen uit superstitie, maar de Israëlieten met een heilig nadenken, tot een getuigenis van de toekomende onverderfelijkheid van onze lichamen, onderhouden hebben. Zie 2 Kron. 16:14, en 2 Kron. 21:19; Mark. 16:1; Joh. 19:40.

4 *veertig dagen:* T.w. opdat door het langdurige balsemen, de kracht van de kostbare kruiden en zalven al de leden van het lichaam doortrekken mocht.

5 *hem vervuld:* Nl. aan Jakob.

6 *zeventig dagen:* Langer dan de Israëlieten Aäron en Mozes beweenden, dat maar dertig dagen duurde; Num. 20:29; Deut. 34:8. Maar sommigen menen dat onder deze zeventig dagen, de voormelde veertig van de balseming mee begrepen moeten worden. In welke zin het bewenen maar dertig dagen geduurd zou hebben.

7 *huis van Farao:* Versta de vorsten, raadsheren en vrienden van Farao, die dagelijks bij hem waren; want in de rouw zijnde, mocht Jozef bij de koning niet verschijnen, naar het gebruik van Egypte en van andere landen. Verg. Esth. 4:2.

8 *genade gevonden:* Zie boven, Gen. 18:3.

– *a* boven, Gen. 47:29.

9 Zie, ik sterf: Zie boven, Gen. 48:21, en hier vs. 24.

10 dat ik mij in: Aldus hebben ook anderen, toen zij nog leefden, hun graf tegen hun dood laten bereiden. Zie 2 Kron. 16:14; Jes. 22:16; Matt. 27:60.

11 D.i. het merendeel, t.w. allen die bij de hand waren, en van huis konden wezen. Verg. Matt. 3:5.

12 *Farao's knechten:* Zijn hofdienaren en edellieden; zie boven, Gen. 20:8.

13 *oudsten van zijn:* Zijn raadsheren en andere mannen van staat.

14 *huis, en al:* D.i. hofgezin. Zie boven, Gen. 34:19.

15 *de oudsten van het land van:* Vorsten, officieren en aanzienlijken van het land.

16 *huis van Jozef:* D.i. huisgezin, huisgenoten, dienaren en knechten; verg. de aant. op het voorgaande vs. vs. 8, en boven, Gen. 7:1.

17 *schapen, en hun:* D.i. hun klein en groot vee. Zie boven, Gen. 12:16.

18 zware legermacht: D.i. groot in menigte. Aldus wordt een zwaar volk genoemd, Num. 20:20, en 1 Kon. 3:9, dat uitgelegd wordt een groot volk; 2 Kron. 1:10. Zie ook 1 Kon. 10:2, en 2 Kon. 6:14.

19 *plein van:* Versta hier een effen, ledige en open plaats, die met doornen bezet, of omtuind was, of omtrent welke een menigte van doornen groeiden.

20 Hetzelfde woord hebben wij Richt. 9:14; Ps. 58:10. Anderen behouden het Hebreeuwse woord ATAD (אָטָד) als de eigen naam van deze plaats.

21 *aan de overzijde:* Ten aanzien van de plaats, waar Mozes was, toen hij dit schreef.

22 *Jordaan is:* Zie boven, Gen. 13:10.

23 *hielden zij:* Hebr.: *zo rouwklaagden zij daar een rouwklacht.*

24 *zeven dagen:* D.i. Jozef verordende de tijd van zeven dagen, om te beschikken al wat tot het rouwdragen en de begrafenis nodig was; zie Pred. 12:13.

25 *inwoners van de:* Hebr.: *de inwoner*; zo in het volgende, de Kanaäniet.

26 *haar naam:* T.w. van de voorzegde plaats.

27 D.i. de rouw van de Egyptenaars, of, de rouwdragers van de Egyptenaars.

28 die aan het veer: Aldus in het voorgaande, vs. 10.

29 Nl. Jakob.

30 hij hun: Zie boven, Gen. 49:29.

– *b* Hand. 7:15; idem v. 16.

31 Zie boven, Gen. 49:30.

– *c* boven, Gen. 23:16.

32 Zie boven, Gen. 49:30.

33 Hebr.: *vergeldende vergelden, of, terugkeren.*

34 *aangedaan hebben:* Hebr.: *weer gedaan, of, vergolden hebben*; t.w. voor al die ootmoedige beden en vriendelijke smekingen, die hij, in onze handen zijnde, aan ons gedaan heeft, en wij hem afgeslagen hebben. Zie boven, Gen. 42:21, zo onder, vs. 17.

35 *ontboden zij:* Hebr.: *zij hebben bevolen aan, of, tot Jozef*; d.i. zij hebben tot Jozef enige afgevaardigd, aan wie zij bevolen hebben hem uit hun naam wat aan te dienen.

36 *Uw vader heeft:* Zij begeren vergiffenis van Jozef, gebruikende daartoe vier redenen: I. Omdat hun vader [zoals zij zeggen] dit vóór zijn dood begeerd had; II. Omdat zij zijn broers waren; III. Omdat zij berouw hadden en hun zonden bekenden; IV. Omdat zij van één religie met hem waren.

want zij hebben u kwaad aangedaan; maar nu vergeef toch de overtreding [37]van de dienaren [38]van de God van uw vader! En Jozef [39]huilde, als zij tot hem spraken.

18 [40]Daarna kwamen ook zijn broers, en vielen voor hem neer, en zeiden: Zie, wij zijn u tot knechten!

19 En Jozef zei tot hen: Vrees niet; want [41]ben ik [d]in de plaats van God?

20 U wel, u hebt kwaad tegen mij gedacht; maar God heeft dat ten goede gedacht; opdat Hij deed, [42]zoals het te deze dage is, om een groot volk in het leven te behouden.

21 Nu dan, vreest niet! Ik zal u en uw kleine kinderen onderhouden. Zo troostte hij hen, en [43]sprak naar hun hart.

De laatste dagen en dood van Jozef

22 Jozef dan woonde in Egypte, hij en het huis van zijn vader; en Jozef leefde honderd en tien jaren.

23 En Jozef zag van Efraïm [44]kinderen, van het derde gelid; ook werden de zonen [e]van Machir, de zoon van Manasse, op [45]Jozefs knieën geboren.

24 En Jozef zei tot zijn broers: [46]Ik [f]sterf; maar God zal u zeker [47]bezoeken, en Hij zal u doen optrekken uit dit land, in het land, dat hij aan Abraham, Izak en Jakob gezworen heeft.

25 En Jozef deed de zonen van Israël zweren, zeggende: God zal u zeker bezoeken, [g]zo [48]zult u mijn beenderen van hier opvoeren!

26 En Jozef stierf, [49]honderd en tien jaar oud zijnde; en zij [50]balsemden hem, en men legde hem in een [51]kist in Egypte.

37 *van de dienaren:* Die denzelfden God met u dienen, die ons bevolen heeft elkaar de misdaden te vergeven, gelijk wij begeren, dat Hij ons genadig is.

38 *van de God:* Zie boven, Gen. 26:24, en Gen. 31:42.

39 Jozef weende: Zonder twijfel, omdat zij zeer bewogen spraken van een zaak, die hij zonder beweging niet kon aanhoren, te meer omdat hij hun vrees voor straf bemerkte en wantrouwen op zijn goedheid.

40 *Daarna kwamen:* T.w. nadat zij gehoord hadden het rapport dergenen, die zij tot Jozef afgevaardigd hadden.

41 *ben ik in:* D.i. ben ik God, die de macht zou hebben u kwaad te doen, die God door mij goed doen en behouden wil?

– *d* boven, Gen. 45:5.

42 *gelijk het te:* D.i. gelijk het heden blijkt, en voor alle mensen openbaar is.

43 *sprak naar hun:* Zie boven, Gen. 34:3.

44 *kinderen, van het derde gelid:* Hebr.: *kinderen van de derden*; d.i. kinderen tot in het derde gelid; d.i. kinderen van kleinkinderen. Zie van dergelijken zegen Job 42:16, en Ps. 128:6. Hier begint vervuld te worden de profetie van Jakob, boven, Gen. 48:19.

– *e* Num. 32:39.

45 *Jozefs knieën:* D.i. die Jozef in hun eerste jonkheid van blijdschap en vermaak op zijn schoot placht te zetten, en daarmede te spelen, gelijk men met de kleine kindertjes gewoonlijk doet; verg. boven, Gen. 30:3.

46 Ik sterf: Zie boven, vs. 5.

– *f* Hebr. 11:22.

47 *bezoeken, en:* Hebr.: *bezoekende bezoeken*; d.i. Hij zal u zekerlijk bezoeken, t.w. naar zijn genade; om u wèl te doen en zijn beloften aan u te volbrengen; zie boven, Gen. 21:1, en hier het volgende vers, vs. 25.

– *g* Ex. 13:19; Joz. 24:32.

48 *zult u mijn:* Dit beveelt hij, niet uit superstitie, maar uit een vast geloof, waardoor hij voor zeker hield, dat zijn geslacht het land Kanaän bezitten zou, en dat het hun allen was tot een voorbeeld en onderpand van het hemelse Kanaän; begerende uit zulke oorzaak, dat zijn beenderen daar eindelijk zouden heengevoerd worden; zie Hebr. 11:22.

49 *honderd en tien jaren:* Hebr.: *een zoon van honderd en tien jaren.*

50 *balsemden hem:* Zie boven, vs. 2.

51 *kist in Egypte:* Waarin zijn dood lichaam is bewaard geweest, om op zijn tijd naar het land Kanaän vervoerd te mogen worden, dat honderd vijf en vijftig jaren daarna geschied is, toen de kinderen van Israël uit Egypte togen.

HET TWEEDE BOEK VAN MOZES,

GENAAMD

EXODUS

INHOUD VAN DIT BOEK

BIJ de Grieken wordt dit boek Exodus genoemd, dat is uittocht of uitgang; deze naam behouden en gebruiken bijna alle vertalers van de Bijbel, omdat hij goed overeenkomt met het voornaamste dat erin behandeld wordt. Want nadat de Heilige Geest aan het begin van dit boek de grote aanwas van de Israëlieten in Egypte verhaald heeft, en hoe de farao hen heeft pogen te onderdrukken, beschrijft hij de geboorte, de wonderbare redding en de opvoeding van Mozes, en hoe God hem en zijn broer Aäron geroepen en gezonden heeft om zijn volk Israël uit het slavenhuis van Egypte weg te leiden en te verlossen. Toen de farao, die verhard bleef, weigerde hen te laten gaan, heeft God het land Egypte met tien zware plagen geteisterd, en daarna heeft hij door Mozes zijn volk Israël met grote rijkdom en met sterke hand uit Egypte geleid, nadat zij het paaslam gegeten hadden. Hij leidde hen door de Rode Zee (waarin de farao, toen hij hen achtervolgde, met heel zijn leger verdronken is) de woestijn in, en door die woestijn voerde hij hen met een wolkkolom en een vuurkolom, terwijl hij hun manna en kwartels tot voedsel gaf, en water uit een rots tot drank. In deze woestijn werden zij aangevallen door de Amalekieten, die zij overwonnen en versloegen. In deze woestijn komt Jetro tot Mozes en geeft hem goede aanwijzingen, die hij opvolgt. In deze woestijn heeft God ook door Mozes aan het volk van Israël, op de berg Sinaï, de tien geboden gegeven, die met zijn vinger op twee stenen tafelen geschreven waren, en ook veel andere wetten, verordeningen en instellingen. Ook heeft God Mozes opgedragen de tabernakel te maken, met de ark en ander heilig gereedschap en de bijbehorende diensten. Verder wordt in dit boek de afgoderij van de Israëlieten met het gouden kalf verhaald, om welke zonde God hen wilde verdelgen, maar hij laat zich door Mozes vermurwen. Mozes wenste het aangezicht van God te mogen zien. Daarna vernieuwt God zijn verbond met de Israëlieten door Mozes, wiens aangezicht stralend geworden is. Verder verhaalt Mozes de giften en gaven die het volk gebracht heeft voor het maken van de tabernakel, die ruim voldoende daarvoor waren. Nadat het bovenstaande precies volgens het bevel en het ontwerp dat God Mozes gegeven had voltooid was, is de tabernakel opgericht, gezalfd en met de heerlijkheid van God vervuld.

HOOFDSTUK I

De namen en het getal van de kinderen van Israël, die in Egypte kwamen, en hun vermenigvuldiging, vs. 1 enz. hoe Farao poogt hen te onderdrukken, maar tevergeefs, 14. Farao beveelt de vroedvrouwen alle jongetjes te doden zodra zij geboren zouden zijn, 16. Maar zij behouden hen in het leven, 17. God zegent de vroedvrouwen, 21. Farao gebiedt alle jongetjes te verdrinken, 22.

Israël vermenigvuldigt in Egypte

DIT nu zijn de namen van de zonen van [a]Israël, die in Egypte gekomen zijn, met Jakob; [1]zij kwamen er in, elk met zijn [2]huis.

2 Ruben, Simeon, Levi, en Juda;

3 Issaschar, Zebulon, en [3]Benjamin;

4 Dan en Nafthali, Gad en Aser.

5 [4b]Al de zielen nu, die [5]uit Jakobs heup voortgekomen zijn, waren [6]zeventig zielen; maar [7]Jozef was in Egypte.

6 [c]Toen nu Jozef gestorven was, en al zijn broers, [8]en al dat geslacht,

7 Zo werden de Israëlieten vruchtbaar [d]en groeiden overvloedig, en zij vermeerderden, en werden [9]geheel zeer machtig, zodat het land met hen vervuld werd.

De verdrukking onder de nieuwe farao

8 [e]Daarna stond een nieuwe koning op over Egypte, die Jozef niet gekend had;

9 Die zei tot zijn volk: Zie, het volk van de Israëlieten is veel, ja, machtiger dan wij.

10 [f]Kom aan, laat ons [10]verstandig tegen hen handelen, opdat het niet vermenigvuldige, en het gebeure, als er enige strijd voorvalt, dat het zich ook niet vervoege tot onze [11]vijanden, en tegen ons strijde, en uit het land optrekke.

11 En zij zetten [12]oversten van de belastingen over hetzelfde, om het te verdrukken [13]met hun

– *a* Gen. 46:8; Ex. 6:13.

1 zij kwamen er in: Hebr.: man en zijn huis kwamen er in.

2 D.i. huisgezin.

3 Benjamin was de jongste van al de zonen van Jakob; evenwel wordt hij hier gesteld voor de zonen van de bijwijven.

4 *Al de zielen nu:* Hebr.: *alle ziel*; d.i. alle personen; zie Gen. 12:5.

– *b* Gen. 46:27; Deut. 10:22; Hand. 7:14.

5 *uit Jakobs heup voortgekomen zijn:* Zie Gen. 46:26.

6 *zeventig zielen:* Zie Gen. 46:27.

7 *Jozef was in Egypte:* Jozef en zijn twee zonen waren wel uit Jakob voortgekomen, maar zij waren in Egypte eer Jakob daar kwam.

– *c* Gen. 50:26.

8 en al dat geslacht: D.i. al de mensen van die eeuw, of die tijd, waarin Jozef en zijn broers nog leefden; en aldus wordt het Hebreeuwse woord voor de tijd van eens mensen leven genomen. Zie Gen. 15:16.

– *d* Deut. 26:5; Hand. 7:17.

9 *geheel zeer machtig:* Hebr.: *in zeer zeer machtig*.

– *e* Hand. 7:18.

– *f* Hand. 7:19.

10 wijselijk tegen hetzelfde handelen: Anders: laat ons het verkloeken.

11 Hebr.: *haters*.

12 *oversten van de schattingen over hetzelfde:* D.i. die van ieder het gestelde werk afeisten.

13 *met hun lasten:* T.w. die zij hun oplegden.

dwangarbeid; want [14]men bouwde voor [15]Farao voorraadsteden, Pitom en [16]Raamses.

12 Maar [17g]hoe meer zij het verdrukten, hoe meer het vermeerderde, en hoe meer het groeide; zodat zij verdrietig waren vanwege de Israëlieten.

13 En de Egyptenaars deden de Israëlieten dienen [18]met hardheid;

14 Zodat zij hun het leven bitter maakten met harde dienst, in leem en in bakstenen, en met alle dienst op het veld, met al hun dienst, [19]die zij hen deden dienen met hardheid.

De vroedvrouwen en het bevel tot kindermoord

15 Daarenboven sprak de koning van Egypte [20]tot de verloskundigen van de Hebreïnnen, van wie de ene naam Sifra was, [21]en de naam van de andere Pua was;

16 En zei: Wanneer u de Hebreïnnen in het baren helpt, en ziet haar op de stoelen; is het een zoon, [22]zo doodt hem; maar is het een dochter, zo laat haar leven!

17 Maar de verloskundigen vreesden God, en deden niet, zoals de koning van Egypte tot haar gesproken had, maar zij behielden de jongetjes in het leven.

18 Toen riep de koning van Egypte de verloskundigen, en zei tot haar: Waarom hebt u deze zaak gedaan, dat u de jongetjes in het leven behouden hebt?

19 En de verloskundigen zeiden tot Farao: Omdat de Hebreïnnen niet zijn zoals de Egyptische vrouwen; want zij zijn [23]sterk; voordat de verloskundige tot haar komt, zo hebben zij gebaard.

20 Daarom deed God aan de verloskundigen [24]goed; en dat volk vermeerderde, en het werd zeer machtig.

21 En het gebeurde, omdat de verloskundigen God vreesden, zo [25]bouwde Hij haar huizen.

22 [h]Toen gebood Farao aan al zijn volk, zeggende: Alle [26]zonen, [27]die geboren worden, zult u in de rivier werpen, maar [28]al de dochters in het leven behouden.

HOOFDSTUK II

Mozes wordt geboren en in een kistje van biezen in de rivier gelegd, vs. 1 enz. hij wordt gevonden en door de dochter van Farao opgevoed, 5. Toen hij zijn broeders verongelijkt zag, slaat hij een Egyptenaar dood, 11. Dit verwijt hem een Israëliet, 13. hij vlucht naar Midian, 15. daar verlost hij de dochters van Jethro van het geweld van de herders, 16. hij dient bij Jethro en trouwt met zijn dochter Zippora, 21. die baart hem Gersom, 22. God verhoort het geroep van de Israëlieten, 24.

De geboorte en redding van Mozes

E[a]N [1]een man [2]van het huis van Levi ging, en [3]nam [4]een dochter van Levi.

2 [b]En de vrouw werd zwanger, en baarde een zoon. Toen zij hem zag, [c]dat hij [5]schoon was, zo verborg zij hem drie maanden.

3 Maar als zij hem [6]niet langer verbergen kon, zo nam zij voor hem [7]een kistje van [8]biezen, en belijmde het met lijm en met pek; en zij legde het jongetje daarin, en legde het in de biezen, aan de [9]oever van de rivier.

4 En [10]zijn zus stelde zich van verre, om te weten, wat hem gedaan zou worden.

5 En de dochter van Farao ging af, om zich te wassen in de rivier; en haar jonkvrouwen wandelden aan [11]de kant van de [d]rivier; toen zij het kistje in het midden van de biezen zag, zo zond zij haar dienstmaagd heen, en [12]liet het halen.

6 Toen zij het open deed, zo [13]zag zij dat jongetje; en ziet, het jongetje huilde; en zij werd met barmhartigheid bewogen over hetzelfde, en zij zei: Dit is één van de jongetjes van de Hebreën!

7 Toen zei zijn zus tot Farao's dochter: Zal ik heengaan, en u een [14]voedstervrouw uit de Hebreïnnen roepen, die dat jongetje voor u zoge?

14 men bouwde voor Farao: Anders: het bouwde; t.w. het volk van Israël.

15 Anders: *ammunitiesteden*.

16 Dit moet onderscheiden zijn van het land Rameses, Gen. 47:11.

17 *hoe meer zij het verdrukten:* Hebr.: *gelijk zij het verdrukten, zo vermeerderde het, en zo wies het*. Hebr.: brak uit; zie Gen. 28:14.

– *g* Ps. 105:24.

18 *met hardheid:* Hierom wordt met recht Egypte genoemd een diensthuis, Ex. 20:2, en een ijzeren oven, Deut. 4:20.

19 die zij hen deden dienen met hardheid: Anders: die zij onder hen dienden.

20 *tot de vroedvrouwen van de Hebreinnen:* Anders: *tot de Hebreeuwse vroedvrouwen*.

21 *naam Sifra, en de naam van de andere Pua was:* Deze twee zijn de voornaamsten geweest, maar zonder twijfel zullen er onder een groot getal Hebreeuwse vrouwen veel meer geweest zijn.

22 zo doodt hem: Zie de oorzaak vs. 9, 1:10.

23 Hebr.: *levend*.

24 Niet om enige leugen, maar omdat zij God vreesden en de kinderen lieten leven; zie vs. 21.

25 *bouwde Hij haar huizen:* Hebr.: *maakte*; d.i. God zegende haar zo, dat er geslachten en nakomelingen uit haar gesproten zijn. Dit kan men verstaan van de Israëlieten, òf van de vroedvrouwen, òf van beiden tezamen.

– *h* Hand. 7:19.

26 Hebr.: *allen zoon die geboren wordt*.

27 die geboren worden: Te weten, van de Hebreeuwse vrouwen.

28 *al de dochters in het leven behouden:* Hebr.: *alle dochter*.

– *a* Ex. 6:19; Num. 26:59.

1 *een man:* Wiens naam was Amram, de zoon van Kehath, de zoon van Levi; Ex. 6:17, 6:19; Num. 26:59.

2 *van het huis van Levi:* D.i. van het huisgezin en geslacht van Levi.

3 T.w. ter vrouw.

4 *een dochter van Levi:* Aan Levi zelven geboren, genaamd Jochebed, Num. 26:59; Kehats zus, de tante van Amram, haar man; d.i. de zus van zijn vader, Ex. 6:19. Dusdanige huwelijken zijn naderhand verboden; Lev. 18:12.

– *b* 1 Kron. 23:13; Hand. 7:20.

– *c* Hebr. 11:23.

5 *schoon was:* Hebr.: *goed*; zie Gen. 6:2.

6 niet langer verbergen kon: Want de Israëlieten woonden vermengd onder en met de Egyptenaars, Ex. 3:22. En het bevel van de koning was hard en gevaarlijk het te overtreden, Ex. 1:22; Hebr. 11:23.

7 *een kistje:* Anders: *een lade*.

8 Hiervan maakten de Egyptenaars lichte schuiltjes; Jes. 18:2.

9 *oever van de rivier:* Hebr.: *lip*. Dit deed de moeder, opdat het kind des te lichter zou gehoord, gezien en gevonden kunnen worden.

10 *zijn zus stelde zich van verre:* Genaamd Mirjam; Ex. 15:20; Num. 26:59.

11 *de kant van de rivier:* Hebr.: *aan de hand*.

– *d* Hand. 7:21; Hebr. 11:23.

12 *liet het halen:* Hebr.: *nam het*.

13 zij dat knechtje: Hebr.: en zij zag hem, het knechtje.

14 *voedstervrouw uit de Hebreinnen roepen:* Hebr.: *zogende vrouw*.

8 En de dochter van Farao zei tot haar: Ga heen. En de jonge maagd ging, en riep van de jongetjes moeder.

9 Toen zei Farao's dochter tot haar: Neem dit jongetje heen, en zoog het mij; ik zal u uw loon geven. En de vrouw nam het jongetje en zoogde het.

10 En toen het jongetje groot geworden was, zo bracht zij het tot Farao's dochter, [15]en het werd haar tot zoon; en zij noemde zijn naam [16]Mozes, en zei: Want ik heb hem uit het water getogen.

Mozes vlucht naar Midian

11 [e]En het gebeurde in die dagen, [17]toen Mozes groot geworden was, dat hij uitging tot zijn broers, en bezag hun dwangarbeid; en hij zag, dat een Egyptisch man een Hebreeuwse man uit zijn [18]broers sloeg.

12 En hij zag herwaarts en gindswaarts; en toen hij zag, dat er niemand was, zo versloeg hij de Egyptenaar, en verborg [19]hem in het zand.

13 Op de andere dag ging hij opnieuw uit, en ziet, twee Hebreeuwse mannen twistten; en hij zei tot [20]de ongerechte: Waarom slaat u uw naaste?

14 Hij dan zei: [f]Wie heeft u tot een [21]overste en rechter over ons gezet? Zegt u dit, om mij te doden, zoals u de Egyptenaar gedood hebt? Toen vreesde Mozes, en zei: Werkelijk, deze [22]zaak is bekend geworden!

15 Als nu Farao [23]deze zaak hoorde, zo zocht hij Mozes te doden; [g]maar Mozes vluchtte voor Farao's aangezicht, en woonde in het land [24]Midian, en hij zat bij een waterput.

16 En [25]de priester in Midian had zeven dochters, die kwamen om te putten, en vulden de drinkbakken, om de kudde van haar vader te drenken.

17 Toen kwamen de herders, en zij dreven haar van daar; maar Mozes stond op, en verloste ze, en gaf haar kudden te drinken.

18 En toen zij tot haar [26]vader Rehuël kwamen, zo sprak hij: [27]Waarom bent u vandaag zo haast wedergekomen?

19 Toen zeiden zij: Een Egyptisch man heeft ons verlost uit de hand van de herders; en hij heeft ook overvloedig voor ons geput, [28]en de kudde gedrenkt.

20 En hij zei tot zijn [29]dochters: Waar is hij toch, waarom liet u de man [30]nu gaan? roep hem, dat hij [31]brood ete.

21 En Mozes bewilligde bij de man te wonen; en hij gaf Mozes zijn [32]dochter Zippora;

22 [h]Die baarde een zoon; en hij noemde zijn naam Gersom; want hij zei: Ik ben een vreemdeling geworden in een vreemd [33]land.

God hoort het kermen van Israël

23 En het gebeurde na [34]vele van deze dagen, als de [35]koning van Egypte gestorven was, dat de Israëlieten zuchtten en schreeuwden over de dienst; en hun hulpgeroep over hun dienst kwam op tot God.

24 En God hoorde hun gekerm, [36]en [i]God gedacht aan Zijn verbond met Abraham, met Izak, en met [37]Jakob.

25 En God zag de Israëlieten aan, en [38]God kende hen.

HOOFDSTUK III

Mozes hoedt de kudde van Jethro, vs. 1 enz. God verschijnt hem in een brandende braamstruik, 2. En zendt hem om Israël te verlossen, 9. De naam van God wordt hem bekendgemaakt, 14. Wat Mozes tot de Israëlieten zou spreken, 15. En ook tot Farao, 18. Voorzegging van Farao's weerspannigheid, 19. en van de plagen van Egypte, 20. De uittocht van de Israëlieten met grote rijkdom, 21.

De brandende braamstruik

EN Mozes hoedde de kudde van Jethro, [1]zijn schoonvader, [2]de priester in Midian; en hij

15 en het werd haar ten zoon: D.i. zij nam hem aan voor haar zoon: zij liet hem onderwijzen in alle wijsheid van de Egyptenaars; Hand. 7:21.

16 D.i. uitgetrokken; t.w. uit het water.

– *e* Hand. 7:23; Hebr. 11:24; idem v. 25.

17 *toen Mozes groot geworden was:* Mozes was in die tijd veertig jaren oud, machtig in woorden en daden; Hand. 7:23.

18 *broers sloeg:* D.i. verwanten of landslieden.

19 zo versloeg hij de Egyptenaar: Dit heeft Mozes gedaan om zijn broers te doen verstaan, dat God hen door zijn hand verlossen zou, maar zij verstonden het niet; Hand. 7:25.

20 *de ongerechte:* D.i. tot die die ongelijk had.

– *f* Hand. 7:27.

21 *overste en rechter over ons gezet:* Hebr.: *een man een vorst*; d.i. een vorstelijk man.

22 *zaak is bekend geworden:* Of: *daad, of, handel.*

23 *deze zaak hoorde:* D.i. de doodslag, door Mozes begaan, vernomen heeft.

– *g* Hand. 7:29.

24 Hand. 7:29. Madjan; zie Gen. 25:2.

25 *de priester in Midian:* Anders de prins, of, overste; zie van het Hebreeuwse woord Cohen Gen. 41:45. Zijn naam was Jethro, Ex. 3:1, en Hobab, Num. 10:29.

26 *vader Rehuel kwamen:* D.i. grootvader; zo wordt het woord genomen 2 Kon. 14:3, en 2 Kon. 16:2, en 2 Kon. 18:3. Deze was een Midianiet, Hobabs of Jethros vader, Num. 10:29.

27 *Waarom bent u heden zo haast wedergekomen:* Hebr.: *waarom hebt u heden gehaast te komen?*

28 *overvloedig voor ons geput:* Hebr.: *puttende geput*.

29 D.i. nichten, gelijk te zien is Num. 10:29; zie de aant. op 1 Kron. 1:50.

30 *nu gaan:* T.w. nu het zo laat op de dag is.

31 *brood ete:* D.i. dat hij maaltijd houde; zie Gen. 31:54.

32 *dochter Zippora:* Zijn nicht, t.w. de dochter van zijn zoon Jethro, Ex. 3:1.

– *h* Ex. 18:2; idem v. 3.

33 *een vreemd land:* Achter deze woorden staan in onze oude overzetting vele woorden, die in het Hebr. niet zijn, maar zij zijn er bijgevoegd uit de Griekse overzetting, en staan ook in de Hebr.: Ex. 18:4; vandaar zijn zij hier overgebracht.

34 *vele van deze dagen:* T.w. omtrent veertig jaren, Ex. 7:7; Hand. 7:30. Mozes heeft aan het hof van Farao veertig jaren geleefd; hij is veertig jaren een vreemdeling en herder geweest in Midian, en veertig jaren is hij in de woestijn geweest.

35 *koning van Egypte gestorven was:* En allen die naar het leven van Mozes stonden, Ex. 4:19, waardoor Mozes vrijheid had in Egypte terug te keren.

36 en God gedacht: Zie Gen. 8:1.

– *i* Gen. 15:14.

37 *aan Zijn verbond met Abraham, met Izak, en met Jakob:* T.w. gemaakt of opgericht.

38 *God kende hen:* D.i. nam zich haar aan.

1 In het voorgaande hoofdstuk is gezegd dat Rehuel priester of overste in Midian was; hier wordt hetzelfde gezegd van zijn zoon Jethro, die na zijn overlijden in zijn plaats gekomen is.

2 *de priester in Midian:* Anders: *van de overste*. Zie Gen. 41:45.

leidde de kudde achter de woestijn, en hij kwam aan [3]de berg van God, [4]aan Horeb.

2 En de [5]Engel van YHWH verscheen hem in een vuurvlam uit het midden van een braambos; en hij zag, en ziet, het braambos brandde in het vuur, en het braambos werd niet verteerd.

3 En Mozes zei: Ik zal mij nu [6]daarheen wenden, en bekijken [7]dat grote visioen, waarom het braambos niet verbrandt.

4 Toen YHWH zag, dat hij zich daarheen wendde, om te bekijken, zo riep God tot hem uit het midden van het braambos, en zei: Mozes, Mozes! En hij zei: Zie, hier ben ik!

5 [a]En Hij zei: Nader hier niet toe; [8]trek uw schoenen uit van uw voeten; want de plaats, waarop u staat, [9]is heilig land.

6 Hij zei verder: Ik [b]ben de God van uw vader, de God van Abraham, de God van Izak en de God van Jakob. En [10]Mozes verborg zijn aangezicht, want hij vreesde God aan te zien.

7 [c]En YHWH zei: Ik heb zeer [11]wel gezien de verdrukking van Mijn volk, dat in Egypte is, en heb hun geschrei gehoord, vanwege hun drijvers; want Ik heb hun smarten bekend.

8 Daarom ben Ik [12]neergekomen, dat Ik het verlosse uit de hand van de Egyptenaren, en het opvoere uit dit land, [13]naar een goed en ruim land, [14]naar een land, vloeiende van melk en honing, tot de plaats [15]van de Kanaänieten, en van de Hethieten, en van de Amorieten, en van de Ferezieten, en van de Hevieten, en van de Jebusieten.

9 En nu, zie, het geschrei van de Israëlieten is tot Mij gekomen; en ook heb Ik gezien de verdrukking, waarmee de Egyptenaars hen verdrukken.

10 Zo kom nu, en [d]Ik zal u tot Farao zenden, opdat u Mijn volk (de Israëlieten) uit Egypte voert.

De roeping en de Naam van God

11 Toen zei Mozes tot God: Wie ben ik, dat ik tot Farao zou gaan; en dat ik de Israëlieten uit Egypte zou voeren?

12 Hij dan zei: [e]Ik zal voorzeker met u zijn, en [16]dit zal u een teken zijn, dat Ik u gezonden heb: wanneer u dit volk uit Egypte geleid hebt, zult u God [17]dienen op deze berg.

13 Toen zei Mozes tot God: Zie, wanneer ik kom tot de Israëlieten, en zeg tot hen: De God van uw vaders heeft mij tot u gezonden; en zij mij zeggen: Hoe is Zijn naam? wat zal ik tot hen zeggen?

14 En God zei tot Mozes: [18]IK ZAL ZIJN, Die IK ZIJN ZAL! Ook zei Hij: Zo zult u tot de Israëlieten zeggen: IK ZAL ZIJN heeft mij tot u gezonden!

15 Toen zei God verder tot Mozes: Zo zult u tot de Israëlieten zeggen: [19]YHWH, de God van uw vaders, de God van Abraham, de God van Izak, en de God van Jakob, heeft mij tot u gezonden; dat is Mijn Naam eeuwig, en [20]dat is Mijn herinnering [21]van geslacht tot geslacht.

16 Ga heen, en verzamel [22]de oudsten van Israël, en zeg tot hen: YHWH, de God van uw vaders, is mij verschenen, de God van Abraham, Izak en Jakob, [23]zeggende: Ik heb u trouw bezocht, en wat u in Egypte is aangedaan;

17 Daarom heb Ik gezegd: Ik zal u uit de verdrukking van Egypte opvoeren, tot het land van [24]de Kanaänieten, en van de Hethieten, en van de Amorieten, en van de Ferezieten, en van de Hevieten, en van de Jebusieten; tot het land, vloeiende van melk en honing.

18 En zij zullen uw stem horen; en u zult gaan, u en de oudsten van Israël, tot de koning van Egypte, en u zult tot hem zeggen: YHWH, de God

3 *de berg van God:* Aldus genoemd om deze verschijning van God, en omdat God de Heer Mozes zijn wetten op die berg gegeven heeft; Ex. 18:5, en Ex. 19:3, en 1 Kon. 19:8.

4 *aan Horeb:* Deze berg wordt anders genoemd de berg Sinaï; Ex. 19:1; Hand. 7:30.

5 *Engel van YHWH verscheen hem:* Deze engel was God de Heer gelijk blijk vs. 4, 3:6; Deut. 33:16; vgl. Gen. 16:7.

6 *daarheen wenden:* Hebr.: *afwijken*.

7 dat grote gezicht: Of: de grote verschijning; die niet is geschied in het verstand van de geest, maar in de aanschouwing van de lichamelijke ogen.

– *a* Joz. 5:15.

8 *trek uw schoenen uit van uw voeten:* Dit diende om Mozes tot een heilige deemoedigheid te wekken, gelijk ook Jozua; Joz. 5:15.

9 *is heilig land:* Hebr.: *is aarde van de heiligheid*; te weten geheiligd door de aanwezigheid en de verschijning van God, buiten welke het was gelijk ander land.

– *b* Matt. 22:32; Mark. 12:26; Lukas 20:37; Hand. 7:32.

10 *Mozes verborg zijn aangezicht:* Zie dergelijke exempelen van vrees: 1 Kon. 19:13; Jes. 6:2, 6:5. Zie ook Job 13:20; Luk. 5:8; spruitende uit de bedenking van de onwaardigheid van zijn persoon en de hoogheid van Gods majesteit.

– *c* Hand. 7:34.

11 Ik heb zeer wel gezien de verdrukking Mijns volks: Hebr.: Ik heb ziende gezien.

12 Zie Gen. 11:7, en Gen. 18:21, en Gen. 35:13.

13 *naar een goed en ruim land:* Zie Gen. 13:14, 13:15.

14 *naar een land, vloeiende van melk en honig:* Versta en begrijp hieronder alle lichamelijke zegeningen. Meermalen wordt dit betuigd waar te zijn van het geloofde land, gelijk Ex. 13:5, en Ex. 33:3; Lev. 20:24; Deut. 6:3.

15 *van de Kanaänieten:* Hebr.: *van de Kanaänieters, van de Hethieters, enz.*

– *d* Ps. 105:26; Hosea 12:14; Micha 6:4; Hand. 7:35.

– *e* Joz. 1:5.

16 dit zal u een teken zijn: Te weten, deze mijn verschijning of wat hier straks in vs. 12 volgt.

17 D.i. offerande doen, gelijk blijkt Ex. 4:18; zie de vervulling Ex. 19.

18 IK ZAL ZIJN, Die IK ZIJN ZAL: Anders: Ik ben die Ik ben, of, Ik zal zijn die Ik was; komende in de grond overeen met de naam YHWH. Dit betekent, dat God, die Mozes zond, eeuwig is in wezen, getrouw in zijn beloften, en alvermogend in haar uitvoering; vgl. Openb. 1:4, 1:8, en Openb. 16:5; Hebr. 13:8.

19 *YHWH, de God van uw vaderen:* Zie Gen. 2:4.

20 dat is Mijn gedachtenis: Alsof God zei: Bij deze naam zal men mijner altijd gedachtig zijn. Zie Ps. 102:13, en Ps. 135:13; Hos. 12:6. Anders: dit is mijn gedenkteken ten alle tijde.

21 *van geslacht tot geslacht:* Hebr.: *tot geslacht van het geslacht*.

22 *de oudsten van Israël:* Hier worden bedoeld de oversten en leraars van het volk; deze verkondigden aan het volk wat zij van Mozes vernamen. Zie Ex. 12:3, 12:21, en Ex. 19:3.

23 Ik heb u getrouwelijk bezocht: Hebr.: bezoekende heb Ik u bezocht. Zie Gen. 21:1.

24 Hebr.: *van de Kanaänieters, enz.*

van de [25]Hebreën, is ons ontmoet; zo laat ons nu toch gaan [26]de weg van drie dagen in de woestijn, opdat wij YHWH, onze God, offeren!

19 Maar Ik weet, dat de koning van Egypte u niet zal laten gaan, ook niet [27]door een sterke hand.

20 Want Ik zal [28]Mijn hand [29]uitstrekken, en Egypte slaan met [30]al Mijn wonderen, die Ik in het midden van hetzelfde doen zal; [31]daarna zal hij u laten vertrekken.

21 En Ik zal dit volk [32]genade geven in de ogen van de Egyptenaren; en het zal gebeuren, wanneer u uitgaan zult, zo zult u [33]niet leeg uitgaan.

22 [f]Maar elke vrouw zal van haar buurvrouw, en van haar huisgenote, eisen zilveren voorwerpen, en gouden voorwerpen, en kleren; die zult u op uw zonen, en op uw dochters leggen, en [g]u zult [34]Egypte beroven.

HOOFDSTUK IV

Mozes wordt gesterkt door het veranderen van zijn staf in een slang, vs. 1 enz. en door de melaatsheid van zijn hand, 6. Ook door het veranderen van het water in bloed, 9. Mozes maakt bezwaar om naar Farao te gaan, 10. Daarover vertoornt God Zich, en geeft hem Aäron tot zijn woordvoerder, 14. Jethro geeft Mozes verlof om naar Egypte te gaan, 18. De HEERE zegt Mozes wat hij zou doen en spreken tot Farao, 21. De HEERE wilde Mozes onderweg doden, 24. Zippora besnijdt haar zoon, 25. God zendt Aäron Mozes tegemoet, 27. Zij beiden maken de Israëlieten hun opdracht bekend, 29. en worden geloofd, 31.

De tekenen voor Mozes

TOEN antwoordde Mozes, en zei: Maar [1]zie, zij zullen mij niet geloven, noch mijn stem horen; want zij zullen zeggen: YHWH is u niet verschenen!

2 En YHWH zei tot hem: Wat is er in uw hand? En hij zei: [2]Een staf.

3 En Hij zei: Werp hem ter aarde. En hij wierp hem ter aarde! [3]Toen werd hij tot [4]een slang; en Mozes [5]vluchtte van haar.

4 Toen zei YHWH tot Mozes: Strek uw hand uit, en grijp haar bij haar staart! Toen strekte hij zijn hand uit, en vatte haar, en zij werd tot een staf in zijn [6]hand.

5 Opdat zij geloven, dat u verschenen is YHWH, de God van hun vaders, de God van Abraham, de God van Izak, en de God van Jakob.

6 En YHWH zei verder tot hem: Steek nu uw hand in uw boezem. En hij stak zijn hand in zijn boezem; daarna trok hij ze uit, en ziet, zijn hand was melaats, wit als sneeuw.

7 En Hij zei: Steek uw hand opnieuw in uw boezem. En hij stak zijn hand opnieuw in zijn boezem; daarna trok hij ze uit zijn boezem, en ziet, zij was weer als zijn ander vlees.

8 En het zal gebeuren, zo zij u niet geloven, noch [7]naar de stem van het eerste teken horen, zo zullen zij de stem van het laatste teken geloven.

9 En het zal gebeuren, zo zij ook deze twee tekenen niet geloven, noch naar uw stem horen, zo neem van de wateren van de rivier, en giet ze op het droge; zo [a]zullen de wateren, die u uit de rivier zult nemen, die zullen tot bloed worden op het droge.

Aäron als woordvoerder

10 Toen zei Mozes tot YHWH: [8]Och Heere! ik [9]ben niet goed in spreken, noch van gisteren, [10]noch van eergisteren, noch van toen af, toen U tot Uw knecht gesproken hebt; want ik ben zwaar van mond, en zwaar van tong.

11 En YHWH zei tot hem: Wie heeft de mens de mond [11]gemaakt, of wie heeft de stomme, of dove, of ziende, of blinde gemaakt? Ben Ik het niet, YHWH?

12 En nu ga heen, en [b]Ik zal met uw mond zijn, en [12]zal u leren, wat u spreken zult.

13 Maar hij zei: Och, Heere! [13]zend toch door [14]de hand van degene, die U zou zenden.

14 Toen ontstak de toorn van YHWH over Mozes, en Hij zei: is niet Aäron, de Leviet, uw

25 *is ons ontmoet:* D.i. ons buiten onze verwachting verschenen, en heeft ons aangesproken, bevelende wat wij nu verzoeken.

26 *de weg van drie dagen in de woestijn:* T.w. totd en berg Horeb, vs. 12, die, wanneer men de weg onverhinderd gaan mag, zo is het maar drie dagreizen naar Egypte.

27 *door een sterke hand:* D.i. door enige grote plagen. Zie Ex. 14:31.

28 *Mijn hand:* D.i. mijn sterke plagen.

29 Hebr.: *zenden, uitzenden.*

30 *al Mijn wonderen:* Hij verstaat de tien plagen, waarmee Hij Egypte wilde slaan.

31 *daarna zal hij u laten vertrekken:* T.w. na het laatste, welke is de tiende plaag, het doden van de eerstgeborenen.

32 *genade geven in de ogen van de Egyptenaren:* D.i. gunst, zie Gen. 18:3, zo dat zij de Israëlieten voor het uittrekken zullen lenen, wat zij van hen begeren zullen.

33 niet leeg uitgaan: Volgens de belofte van God, Gen. 15:14, van de vervulling waarvan zie onder, Ex. 12:35, 12:36.

– *f* Ex. 11:2; Ex. 12:35.

– *g* Ez. 39:10.

34 Dit was geen diefstal noch zonde, omdat het God hun te doen bevolen heeft, aan wie als een Opperheer alles toekomt; alsook omdat Hij door dit middel de zure arbeid aan zijn volk wilde vergelden.

1 zij zullen mij niet geloven: Te weten, de Israëlieten.

2 *Een staf:* Vs. 20 wordt hij genoemd de staf Gods, omdat door de kracht van God grote dingen daarmee zijn uitgericht.

3 *Toen werd hij:* Ex. 7:15 staat: hij werd veranderd in een slang.

4 Ex. 7:10 wordt zij een draak genoemd.

5 *vluchtte van haar:* T.w. van vrees.

6 Hebr.: *palm.*

7 *naar de stem van het eerste teken horen:* D.i. naar het woord, dat door het eerste teken is bevestigd. Hier wordt het teken een stem toegeëigend [gelijk Gen. 4:10, aan het bloed] omdat God door zulke tekenen tot de mensen spreekt.

– *a* Ex. 7:19.

8 Och Heer: Zie van het Hebreeuwse woordje, overgezet Och, Gen. 43:20.

9 ben geen man wel ter tale: Hebr.: ik ben geen man van de woorden; d.i. ik ben niet welsprekend.

10 *noch van eergisteren:* Mozes wanhoopte geheel aan de beterschap van zijn tong, omdat hij zelfs in die tijd geen beterschap vernam, toen de Heer met hem sprak van deze ambassade.

11 Hebr.: *gesteld, of, gezet*; Ps. 94:9.

– *b* Matt. 10:19; Mark. 13:11; Lukas 12:12.

12 *zal u leren, wat u spreken zult:* T.w. door mijn Geest, gelijk Christus dit ook zijn apostelen belooft, Matt. 10:19, 10:20; Mark. 13:11; Luk. 12:12.

13 *zend toch:* Hebr.: *zend toch door de hand U zenden zoudt*; d.i. zend er een, wie U weet bekwamer te zijn dan ik ben, tot zulk een boodschap.

14 *de hand van degene, die U zoudt zenden:* D.i. door de dienst, gelijk Ex. 9:35; Ps. 77:21; Hag. 1:1; Mal. 1:1; Hand. 7:35.

broer? Ik [15]weet, dat hij zeer wel spreken zal, en ook, zie, [16]hij zal uitgaan u tegemoet; wanneer hij u ziet, zo zal hij in zijn hart verblijd zijn.

15 [c]U dan zult tot hem spreken, en [17]de woorden [18]in zijn mond leggen; en Ik zal met uw mond, en met zijn mond zijn; en Ik zal u leren, wat u doen zult.

16 En hij zal voor u tot het volk spreken; en het zal gebeuren, dat hij u [19]tot een mond zal zijn, en u [20]zult hem tot een god zijn.

17 Neem dan deze staf in uw hand, waarmee u [21]die tekenen doen zult.

Mozes keert terug naar Egypte

18 Toen ging Mozes heen, en keerde weer tot Jethro, zijn schoonvader, en zei tot hem: Laat mij toch gaan, dat ik wederkere tot mijn broers, die in Egypte zijn, en zie, of zij nog leven. Jethro dan zei tot Mozes: Ga in vrede!

19 Ook [22]zei YHWH tot Mozes in Midian: Ga heen, keer weer in Egypte, want al de mannen zijn dood, die [23]uw ziel zochten.

20 Mozes dan nam zijn vrouw, en zijn zonen, en voerde hen op een ezel, en keerde weer in Egypteland; en Mozes nam de [24]staf Gods in zijn hand.

21 En YHWH zei tot Mozes: Terwijl u heentrekt, om weer in Egypte te keren, zie toe, dat u al de wonderen doet voor Farao, [25]die Ik in uw hand gesteld heb; maar Ik zal zijn hart [26]verstokken, dat hij het volk niet zal laten gaan.

22 Dan zult u tot Farao zeggen: Zo zegt YHWH: Mijn zoon, Mijn eerstgeborene, is [27]Israël.

23 En Ik [28]heb tot u gezegd: Laat Mijn zoon trekken, dat hij Mij zal dienen! maar u hebt geweigerd hem te laten trekken; zie, Ik zal uw zoon, uw eerstgeborene doden!

24 En het gebeurde [29]op de weg, in de herberg, dat YHWH hem tegenkwam, en [30]zocht hem te doden.

25 Toen nam Zippora [31]een stenen mes en besneed de voorhuid van haar zoon, en [32]wierp die voor zijn voeten, en zei: [33]Werkelijk, u bent mij [34]een bloedbruidegom!

26 En [35]Hij liet van hem af. Toen zei zij: [36]Bloedbruidegom! vanwege de besnijdenis.

Mozes en Aäron voor de oudsten

27 YHWH zei ook tot Aäron: Ga Mozes tegemoet in de woestijn. En hij ging, en ontmoette hem [37]aan de berg van God, en hij kuste hem.

28 En Mozes gaf Aäron te kennen al de woorden van YHWH, Die hem gezonden had, en al de tekenen, die Hij hem bevolen had.

29 Toen ging Mozes en Aäron, en zij verzamelden al de oudsten van de Israëlieten.

30 En Aäron sprak al de woorden, die YHWH tot Mozes gesproken had; en hij deed de tekenen voor de ogen van het volk.

31 En het volk geloofde, en zij hoorden, dat YHWH de Israëlieten bezocht, en dat Hij hun verdrukking [38]zag, en zij neigden hun hoofden, en aanbaden.

HOOFDSTUK V

Mozes en Aäron maken Farao bekend wat God hun te zeggen geboden had, vs. 1 enz. hij weerstaat hen en bekijft hen, 4. De lasten van de Israëlieten worden verzwaard, 5. Zij morren tegen Mozes en Aäron, 20. Mozes klaagt het God, 22. God belooft hen te verlossen, 24.

Mozes en Aäron voor farao

EN daarna gingen Mozes en Aäron heen, en zeiden tot Farao: Zo zegt YHWH, de God van Israël: Laat Mijn volk trekken, dat het Mij een feest houde in de woestijn!

15 *weet, dat hij zeer wel spreken zal:* Hebr.: *dat hij sprekende spreken zal*; d.i. wel ter taal is, welk kan en zal spreken.

16 hij zal uitgaan u tegemoet: Anders: hij gaat uit.

– *c* Ex. 7:2.

17 en de woorden: Die Ik tot u gesproken heb, en nog spreken zal.

18 *in zijn mond leggen:* D.i. u zult hem duidelijk onderwijzen en ten sterkste gebieden mijn woorden getrouwelijk aan te dienen, waar het behoort. Zie Jes. 51:16, en Jes. 59:21; Jer. 1:9, en Jer. 5:14.

19 *tot een mond zal zijn:* Dat is hij zal uw taalman zijn, en het woord voeren. Anders: in de plaats van de mond.

20 *zult hem tot een god zijn:* D.i. u zult het beleid van alles hebben, en hem in mijn naam opleggen en bevelen wat hij zeggen zal; en hij zal u, gelijk Mij, gehoor geven. Vgl. onder, Ex. 7:1.

21 *tekenen doen zult:* Waarvan Ex. 7, Ex. 8, Ex. 9, Ex. 10, Ex. 11, zal gesproken worden.

22 *zei YHWH tot Mozes in Midian:* Of: *had gezegd*.

23 *uw ziel zochten:* D.i. uw leven; zie Gen. 19:17; d.i. wie u zochten te doden; zie dergelijke manier van spreken, 1 Sam. 22:23, en 1 Kon. 19:14; Ps. 54:5; Matt. 2:20.

24 *staf Gods in zijn hand:* Die God hem had heten te nemen, vs. 17, en door welk middel God tekenen doen wilde, Ex. 17:9. Deze staf wordt ook de staf Gods genaamd, om aan te wijzen dat de kracht om wonderen te doen niet in de staf, noch in Mozes, maar in God was.

25 die Ik in uw hand gesteld heb: D.i. die Ik willens ben door uw dienst en mijn macht te doen.

26 Anders: *verstijven, verharden*; zo nl. dat Ik hem mijn genade onthouden en hem aan zijn bozen wil en lusten overgeven zal, zodat hij door zijn eigen boosheid, en door het ingeven van de duivel, en uit zulke wonderen, oorzaak en aanleiding nemen zal, des te meer mijn geboden tegen te staan. Zie dergelijke manier van spreken onder, Ex. 10:1, en Deut. 2:30; Jes. 63:17.

27 *is Israël:* D.i. het volk of de nakomelingen van Israël: deze worden genoemd Gods eerstgeboren zoon, omdat zij uit genade uit alle heidenen eerst gekozen waren, om Gods volk en kinderen te wezen, en God zo aangenaam, gelijk de eerstgeborenen voor hun ouders zijn.

28 *heb tot u gezegd:* Anders: *Ik zeg u*.

29 *op de weg:* T.w. naar Egypte.

30 *hem te doden:* Omdat hij de besnijdenis aan zijn zoon verzuimd had. Zie Gen. 17:14.

31 *een stenen mes en besneed de voorhuid haars zoons:* Anders: *een scherpen steen*.

32 *wierp die voor zijn voeten, en zei:* Anders: *deed het [t.*w. de afgesneden voorhuid] zijn [t.w. aan Mozes] voeten roeren. Anderen verstaan dat Zippora haar zoon voor de voeten van Mozes geworpen heeft.

33 *Werkelijk, u bent mij:* Versta deze woorden aldus, alsof Zippora zei tot haar man: ik heb uw leven moeten rantsoenen met het bloed mijns zoons, die ik besneden heb, en zo bent u mij als een nieuwe bruidegom geworden.

34 *een bloedbruidegom:* Hebr.: *een bruidegom van de bloeden*.

35 Hij liet van hem af: Te weten, God, of de engel, die Mozes doden wilde.

36 *vanwege de besnijdenis:* Het schijnt dat zij niet wel tevreden is geweest om de besnijdenis van haar zonen.

37 *aan de berg van God:* Genoemd Horeb; boven, Ex. 3:1.

38 T.w. mededogendheid, gelijk Ex. 3:7.

2 Maar Farao zei: [a]Wie is YHWH, Wiens stem ik
gehoorzamen zou, om Israël te laten trekken? [b]Ik
ken YHWH niet, en ik zal ook Israël niet laten
trekken.
3 Zij dan zeiden: [c]De God van de Hebreën is ons
ontmoet; zo laat ons toch heentrekken, de weg
van drie dagen in de woestijn, en YHWH, onze
God, offeren, dat Hij ons niet overkome met pest,
of met het zwaard.
4 Toen zei de koning van Egypte tot hen: U,
Mozes en Aäron! waarom trekt u het volk af van
hun werken? Ga heen tot uw dwangarbeid.
5 Verder zei Farao: Zie, [1]het volk van het land
is alreeds te veel; en [2]zou u hen doen rusten van
hun dwangarbeid?

Verzwaring van de slavenarbeid

6 Daarom beval Farao, op diezelfde dag,
aan de aandrijvers [3]onder het volk, en zijn
[4]voormannen, zeggende:
7 U [5]zult voortaan deze mensen geen stro meer
geven, [6]tot het maken van de bakstenen, als gis-
teren en eergisteren; laat hen zelf heengaan, en
stro voor zichzelf verzamelen.
8 En [7]het getal van de bakstenen, die zij gis-
teren en eergisteren gemaakt hebben, zult u
hun opleggen; u zult daarvan niet verminderen;
want zij gaan leeg; daarom roepen zij, zeggende:
Laat ons gaan, laat ons onze God offeren!
9 Men verzware de dienst over deze mannen,
dat zij daaraan te doen hebben, en zich niet ver-
gapen aan [8]leugenachtige woorden.
10 Toen gingen de aandrijvers van het volk uit,
en zijn voormannen, en spraken tot het volk,
zeggende: Zo zegt Farao: Ik zal u geen stro geven.
11 Ga u zelf heen, haalt u stro, waar u het
vindt; maar van uw dienst zal [9]niet verminderd
worden.
12 Toen verstrooide zich het volk in het hele
land van Egypte, dat het stoppelen verzamelde,
voor stro.
13 En de aandrijvers drongen aan, zeggende:
Voltooit uw werken, elk dagwerk op zijn dag,
zoals toen er stro was.
14 En de voormannen van de Israëlieten, die
Farao's aandrijvers over hen gesteld hadden,
werden geslagen, [10]en men zei: Waarom hebt u
uw vastgestelde werk niet voltooid, in het maken
van de bakstenen, zoals te [11]voren, zo ook gister-
en en vandaag?
15 Daarom gingen de voormannen van de
Israëlieten, en schreeuwden tot Farao, zeggende:
Waarom doet u uw knechten zo?
16 Aan uw knechten wordt geen stro gegeven,
en [12]zij zeggen tot ons: Maak de bakstenen; en
ziet, uw knechten worden geslagen, maar de
schuld is [13]van uw volk!
17 Hij dan zei: U gaat leeg, leeg gaat u; daarom
zegt u: Laat ons gaan, laat ons YHWH offeren!
18 Zo gaat nu heen, arbeidt; maar stro zal u niet
gegeven worden; evenwel zult u het getal van de
bakstenen leveren.

De klacht van Mozes

19 Toen zagen de voormannen van de
Israëlieten, [14]dat het kwalijk met hen stond,
omdat men zei: U zult niet minderen van uw
bakstenen, van het dagwerk op zijn [15]dag.
20 En zij ontmoetten Mozes en Aäron, die tegen
hen over stonden, toen zij van Farao uitgingen.
21 En zeiden tot hen: [16]YHWH zie op u, en
[17]richte het, omdat u ons in kwade reuk hebt ge-
bracht [18]voor Farao, en voor zijn knechten, [19]ge-
vende een zwaard in hun handen, om ons te
doden.
22 Toen [20]keerde Mozes weer tot YHWH, en zei:
Heere! waarom hebt U dit volk kwaad gedaan,
waarom hebt U mij nu gezonden?
23 Want van toen af, dat ik tot Farao ben
ingegaan, om in [21]Uw naam te spreken, heeft hij
dit volk kwaad gedaan; en U hebt Uw volk [22]in
geen geval verlost.
24 Toen zei YHWH tot Mozes: Nu zult u zien,
wat Ik aan Farao doen zal; [23]want door een mach-

– *a* Job 21:15.
– *b* Ex. 3:19.
– *c* Ex. 3:18.

1 *het volk van het land:* Hij spreekt van de Israëlieten in Egypteland.

2 zoudt u: Met deze woorden geeft Farao te kennen, waarom hij de Israëlieten zulke zware lasten oplegde, t.w. om hen uit te mergelen, en zo het voorttelen van kinderen te verhinderen.

3 Deze waren Egyptenaars, vs. 14, die over de Israëlitische ambtlieden gesteld waren.

4 Deze waren Israëlieten, vs. 14, en zij stonden onder het gebied van de Egyptische aandrijvers.

5 Hebr.: *u zult niet toedoen te geven*.

6 Hebr.: *tichelstenen te tichelen*.

7 *het getal:* Of: *som, maat*.

8 *leugenachtige woorden:* Hebr.: *woorden van de leugens, of van de valsheid*. Die goddeloze koning noemt Gods woord leugenachtige woorden; of hij wil te kennen geven dat het leugens waren, toen Mozes en Aäron zeiden dat zij van God gezonden waren.

9 *zal niet verminderd worden:* Hebr.: *geen woord*; d.i. ding.

10 men zei: Hebr.: zeggende.

11 *gelijk te voren:* Hebr.: *als gisteren, eergisteren*.

12 zij zeggen tot ons: Te weten, de drijvers; anders, de tichelstenen, zeggen zij tot ons, zult u maken.

13 uw volks: Te weten, van de Egyptenaars, die ons geen stro leveren, en nochtans het gewone dagwerk ons afeisen. Anders: en uw volk, [t.w. de Israëlieten] moeten de schuld hebben.

14 dat het kwalijk met hen stond: Hebr.: dat zij in het kwade waren.

15 *dagwerk op zijn dag:* Hebr.: *ding*; gelijk boven, vs. 13; anders, [levert] het dagwerk op zijn dag.

16 *YHWH zie op u:* D.i. de Heer wil een inzien daarin hebben, en kennis nemen van wat u ons gedaan hebt. Zie Gen. 31:42.

17 *richte het:* Zie Gen. 15:14, en Gen. 16:5.

18 *voor Farao, en voor zijn knechten:* Hebr.: *voor de ogen van Farao, en voor de ogen van zijn knechten*.

19 *gevende een zwaard in hun handen:* D.i. omdat u ons in de haat gebracht hebt bij Farao. Zie Gen. 34:30.

20 *keerde Mozes weer tot YHWH:* D.i. hij begaf zich naar een bijzondere plaats, waar hij de Heer zijn en van het volk nood en benauwdheid, door het gebed, met hartelijke zuchten mocht klagen en voordragen.

21 *Uw naam te spreken:* D.i. op uw last en bevel, zo Ezra 5:1; Ps. 118:26; Jer. 11:21; Joh. 5:43.

22 *in geen geval verlost:* Hebr.: *verlossende niet verlost*.

23 want door een machtige hand zal hij hen laten trekken: D.i. door mijn kracht en dwang. Zie de vervulling Ex. 12, Ex. 13.

tige hand zal hij hen laten trekken, ja, door een machtige hand zal hij hen uit zijn land drijven.

HOOFDSTUK VI

God sterkt Mozes door het noemen van Zijn naam en van Zijn verbond dat met de vaderen opgericht is, vs. 1 enz. God belooft dat Hij Zijn volk verlossen zal, 7. Maar zij luisteren niet naar Mozes, 9. God zendt Mozes opnieuw tot Farao, waartoe hij onwillig is, 10. Het geslachtsregister van Ruben, 14. Van Simeon, 15. Van Levi, 16. En van zijn kinderen, tot Aäron en Mozes toe, 17. en van anderen, 21. Het huwelijk en de kinderen van Aäron, 22. en kindskinderen, 23. De zending van Aäron en Mozes naar Farao wordt opnieuw verhaald, 25. alsook de onwilligheid van Mozes, 29.

God hernieuwt Zijn belofte

VERDER sprak God tot Mozes, en zei tot hem: Ik ben [1]YHWH,

2 En Ik ben aan Abraham, Izak, en Jakob verschenen, als [2]El [3]Shaddai; maar [4]met Mijn Naam YHWH ben Ik hun niet bekend geweest.

3 En ook heb Ik Mijn verbond met hen opgericht, dat Ik hun geven zou het land Kanaän, het land waar zij vreemdeling waren, waarin zij vreemdelingen geweest zijn.

4 En ook heb Ik gehoord [5]het gekerm van de Israëlieten, die de Egyptenaars in [6]dienstbaarheid houden, en [7]Ik heb aan Mijn verbond gedacht.

5 Daarom zeg tot de Israëlieten: Ik ben YHWH! en Ik zal u uitleiden van onder de dwangarbeid van de Egyptenaren, en Ik zal u redden uit hun dienstbaarheid, en zal u verlossen [8]door een uitgestrekten arm, en [9]door grote gerichten;

6 En Ik zal u tot [10]Mijn volk aannemen, en Ik zal u tot een God zijn; en u zult [11]bekennen, dat Ik YHWH uw God ben, Die u uitleide van onder de dwangarbeid van de Egyptenaren.

7 En Ik zal u brengen in dat land, waarover [12]Ik Mijn hand opgeheven heb, dat Ik het aan Abraham, Izak, en Jakob geven zou; en Ik zal het u geven tot een erfdeel, [13]Ik, YHWH!

8 En Mozes sprak zo tot de Israëlieten; maar zij hoorden naar Mozes niet, vanwege de benauwdheid van de geest, en vanwege [14]de harde dienstbaarheid.

9 Verder sprak YHWH tot Mozes, zeggende:

10 Ga heen, spreek tot Farao, de koning van Egypte, dat hij de Israëlieten uit zijn land trekken late.

11 Maar Mozes sprak voor YHWH, zeggende: Zie, de Israëlieten hebben naar mij niet gehoord; hoe zou mij dan Farao [a]horen? daartoe [15]ben ik onbesneden van lippen.

12 Evenwel sprak YHWH tot Mozes en tot Aäron, en gaf hun bevel aan de Israëlieten, en aan Farao, de koning van Egypte, om de Israëlieten uit Egypteland te leiden.

Het geslachtsregister van Mozes en Aäron

13 Dit zijn de [16]hoofden van ieder huis van hun vaders: [b]de zonen van Ruben, de eerstgeborene van Israël, zijn Hanoch en Pallu, Hezron en Charmi; dit zijn de [17]huisgezinnen van Ruben.

14 [c]En de zonen van Simeon: Jemuël, en Jamin, en Ohad, en Jachin, en Zohar, en Saul, de zoon van een Kanaänietische; dit zijn de huisgezinnen van Simeon.

15 [d]Dit nu zijn de namen van de zonen van Levi, naar hun afstamming: Gerson, en Kehath, en Merari. En de jaren van het leven van Levi waren honderd zeven en dertig jaren.

16 [e]De zonen van Gerson: Libni en Simeï, naar hun huisgezinnen.

17 [f]En de zonen van Kehath: Amram, en Jizhar, en Hebron, en Uzziël, en de jaren van het leven van Kehath waren honderd drie en dertig jaren.

18 [g]En de zonen van Merari: Machli en Musi; dit zijn de huisgezinnen van Levi, naar hun afstamming.

19 [h]En Amram nam Jochebed, [18]zijn tante, zich tot een huisvrouw, en zij baarde hem Aäron en Mozes; en de jaren van het leven van Amram waren honderd zeven en dertig jaren.

1 *YHWH:* Zie Gen. 2:4.

2 als God: Hebr.: in God de almachtige; anders, met [de naam] God almachtig.

3 de Almachtige: D.i. die machtig is om goed te doen, en zijn beloften uit te voeren; Gen. 17:1.

4 *met Mijn Naam YHWH ben Ik hun niet bekend geweest:* God de Heer wil hier zeggen dat deze zijn naam YHWH, en wat die naam betekent, tot nog toe hun zo wel niet bekend was, als het hun voortaan zou bekend gemaakt worden, door de dadelijke vervulling van zijn beloften, bijzonderlijk van de mirakuleuze verlossing uit Egypte en invoering in het land van belofte. Overigens heeft God zich reeds lang vóór deze JEHOVA genoemd, en bij deze naam zijn beloften verzekerd, gelijk te zien is Gen. 2:4, 2:7, 2:8, 2:9, en Gen. 15:7, en Gen. 26:24, en Gen. 28:12, enz.

5 *het gekerm van de kinderen van Israël:* Of: *het gesteen, het geklag.*

6 *dienstbaarheid houden:* Of: *doen dienen, dienstbaar maken.*

7 *heb aan mijn verbond gedacht:* Dit is menselijker wijze gesproken, gelijk Gen. 8:1.

8 *door een uitgestrekten arm:* D.i. door mijn grote en bijzondere kracht: menselijker wijze van God gesproken.

9 *door grote gerichten:* D.i. doende grote en schrikkelijke straffen tot bewijs mijner gerechtigheid over de Egyptenaars.

10 *tot Mijn volk aannemen:* D.i. dat Mij kennen en dienen, en van Mij lichamelijke en geestelijke weldaden genieten zal ter eeuwige zaligheid.

11 Anders: *bevinden, of, weten, ervaren.*

12 Ik Mijn hand opgeheven heb: D.i. gezworen heb. Zie Gen. 14:22, en Jes. 62:8.

13 Ik, YHWH: Anders: ik ben de Heer; alsof God zei: Ik kan en zal u geven wat Ik beloof. Zie boven, vs. 1.

14 *benauwdheid van de geest:* De Israëlieten waren zo overbluft en tenondergebracht, dat zij liever wilden blijven onder de slavernij van de Egyptenaars, dan dat Mozes zou voortvaren tot hun verlossing, vrezende nog kwalijker te zullen getrakteerd worden. Zie Ex. 14:12, en Job 21:4.

– *a* Ex. 4:10; Ex. 6:29.

15 *ben ik onbesneden van lippen:* D.i. ik ben niet welsprekend. Hieruit wil Mozes besluiten dat God hem niet tot Farao behoorte te zenden, maar een die beter ter taal was; zie boven, Ex. 4:10. Ditzelfde klaagde ook Jesaja, Jes. 6:5, en Jeremia, Jer. 1:6.

16 *hoofden van ieder huis hun vaderen:* D.i. de voornaamsten.

– *b* Gen. 46:9; Num. 26:5; 1 Kron. 5:3.

17 *huisgezinnen van Ruben:* Of: *geslachten.*

– *c* Gen. 46:10; Num. 26:12; 1 Kron. 4:24.

– *d* Gen. 46:11; Num. 3:17; Num. 26:57; 1 Kron. 6:1; idem 6:16; 1 Kron. 23:6.

– *e* 1 Kron. 6:17; 1 Kron. 23:7.

– *f* 1 Kron. 6:18; 1 Kron. 23:12.

– *g* 1 Kron. 6:19; 1 Kron. 23:21.

– *h* Ex. 2:1; Num. 26:59.

18 zijn moei: De dochter van Levi, Ex. 2:1; Num. 26:59, zus van Amrams vader.

20 En de zonen van Jizhar: [19]Korah, en Nefeg, en Zichri.

21 En de zonen van Uzziël: Misael, en Elzafan, en [20]Sithri.

22 [i]En Aäron nam zich tot een vrouw Eliseba, dochter van Amminadab, zus van Nahesson; en [k]zij baarde hem [21]Nadab en Abihu, [22 23]Eleazar en Ithamar.

23 En de zonen van Korah waren: Assir, en Elkana, en Abiasaf; dat zijn de huisgezinnen van de Korachieten.

24 En Eleazar, de zoon van Aäron, nam voor zich één van de dochters van Putiel tot een vrouw; en zij baarde hem Pinehas. Dit zijn de [24 25]familiehoofden van de Levieten, naar hun huisgezinnen.

25 Dit is Aäron en Mozes, tot wie YHWH zei: Leid de Israëlieten uit Egypteland, [26]naar hun legers.

26 Deze zijn het, die tot Farao, de koning van Egypte, spraken, opdat zij de Israëlieten uit Egypte leidden; dit is Mozes en Aäron.

27 En het gebeurde op die dag, als YHWH tot Mozes sprak in Egypteland;

28 Zo sprak YHWH tot Mozes, zeggende: Ik ben YHWH! spreek tot Farao, de koning van Egypte, alles, wat Ik tot u spreek.

29 Toen zei Mozes voor het aangezicht van YHWH: Zie, ik ben onbesneden van lippen; hoe zal dan Farao naar mij [l]horen?

HOOFDSTUK VII

Mozes en Aäron worden door God gesterkt om naar Farao te gaan, vs. 1 enz. wiens hart verhard wordt, 3. De ouderdom van Mozes en Aäron toen zij naar Farao gezonden werden, 7. De staf van Aäron wordt in een draak veranderd, 10. de tovenaars doen dergelijke dingen, 11. Farao blijft verhard, 14. Mozes wordt opnieuw tot hem gezonden, 15. De wateren van Egypte worden in bloed veranderd, 19. waardoor de vissen sterven, 21. De tovenaars doen dergelijke dingen, 22.

De opdracht aan Mozes en Aäron

TOEN zei YHWH tot Mozes: Zie, Ik heb u tot een [1]God gezet over Farao; en Aäron, uw broer, zal uw [2]profeet zijn.

2 U zult [3]spreken alles, wat Ik u gebieden zal; en [a]Aäron, uw broer, zal tot Farao spreken, dat hij de Israëlieten uit zijn land trekken laat.

3 Maar Ik zal Farao's hart [4]verharden; en Ik zal Mijn tekenen en Mijn wonderen in Egypteland vermenigvuldigen.

4 Farao nu zal naar u niet horen, en Ik zal Mijn hand aan [5 6]Egypte [7]leggen, en voeren Mijn legers, Mijn volk, de Israëlieten, uit Egypteland, door grote [8]gerichten.

5 Dan zullen de Egyptenaars weten, dat Ik YHWH ben, wanneer Ik Mijn hand over Egypte uitstrekke, en de Israëlieten uit het midden van hen uitleide.

6 Toen deed Mozes en Aäron, als hun YHWH geboden had, zo deden zij.

7 [9]En Mozes was tachtig jaar oud, en Aäron was drie en tachtig jaar oud, toen zij tot Farao spraken.

De staf die een slang wordt

8 En YHWH sprak tot Mozes en tot Aäron, zeggende:

9 Wanneer Farao tot u spreken zal, zeggende: [10]Doe een wonderteken voor u; zo zult u tot Aäron zeggen: Neem [11]uw staf, en werp hem voor Farao's aangezicht neer; hij zal tot een draak worden.

10 Toen ging Mozes en Aäron tot Farao heen in, en deden zo, zoals YHWH geboden had; en Aäron wierp zijn staf neer voor Farao's aangezicht, en voor het aangezicht van zijn knechten; en hij werd tot een draak.

11 Farao nu riep ook de wijzen en de [12]bezweerders; en de Egyptische [13]tovenaars [14]deden ook zo met hun bezweringen.

12 Want ieder wierp zijn staf neer, en zij werden tot draken; maar [15]Aärons staf verslond hun staven.

19 *Korah, en Nefeg, en Zichri:* Deze is die Korach, welke tegen Mozes rebelleerde, Num. 16:1.

20 Hij wordt genoemd Aärons oom, Lev. 10:4.

– *i* Num. 3:2; Num. 26:60.

– *k* 1 Kron. 6:3; 1 Kron. 24:1.

21 Deze was van de stam Juda, de zus van de vorst Nahesson, Num. 1:7, en Num. 2:3; en 1 Kron. 2:10.

22 *Nadab en Abihu:* Deze beiden worden hier samengevoegd, omdat zij beiden tegelijk door het vuur zijn omgekomen; Lev. 10:1.

23 *Eleazar en Ithamar:* Hij is zijn vader Aäron opgevolgd in het hogepriesterambt; Num. 20:25.

24 Zie van deze Pinehas, Num. 25:7.

25 *familiehoofden van de Levieten:* D.i. de voornaamsten.

26 *naar hun heiren:* God de Heer wilde dat Mozes het volk zou uitleiden, niet de één door de ander lopende, maar naar gelegenheid van hun woonplaatsen, want zij waren nog niet verdeeld in stammen.

– *l* Ex. 4:10; Ex. 6:11.

1 *god gezet over Farao:* Zie boven, Ex. 4:16.

2 *profeet zijn:* Dat is hier te zeggen uitlegger, of taalman, Ex. 4:16 staat: hij zal u ten mond zijn.

3 *spreken alles, wat Ik u gebieden zal:* T.w. tot Aäron.

– *a* Ex. 4:14.

4 Zie Ex. 4:21.

5 D.i. mijn straffen en plagen. Zie dergelijke manieren van spreken Ex. 9:3; Richt. 2:15; 1 Sam. 12:15; Klaagl. 3:3.

6 *aan Egypte:* Anders: *op Egypte, of, aan de Egyptenaars.*

7 Hebr.: *geven.*

8 D.i. straffen; zie boven, Ex. 6:5.

9 En Mozes was tachtig jaar oud: Hebr.: en Mozes was een zoon van tachtig jaar, en Aäron een zoon van drie en tachtig jaar.

10 *Doet een wonderteken voor u:* Hebr.: *geeft wonder voor u*; d.i. om te bewijzen dat u van God tot mij gezonden bent.

11 *uw staf:* Ex. 4:20 wordt hij genoemd Gods staf; Ex. 4:2, Mozes' staf. Hier en vs. 12 wordt hij genoemd Aärons staf, omdat Aäron die nu in zijn hand had.

12 Die door de kunst van de duivel de ogen van de mensen betoverden, zodat zij meenden te zien, wat er inderdaad niet was, en werden als wijzen in grote achting bij de Egyptenaars gehouden.

13 Zie Gen. 41:8; de voornaamsten van deze tovenaars noemt Paulus, 2 Tim. 3:8, Jannes en Jambres.

14 *deden ook zo met hun bezweringen:* T.w. zoveel de uiterlijke schijn aanging, maar niet inderdaad.

15 *Aärons staf verslond hun staven:* D.i. de draak of slang, die uit Aärons staf geworden was.

13 Maar Farao's [16]hart verstokte, zodat hij naar
hen niet hoorde, [b]zoals YHWH gesproken had.

De eerste plaag: water tot bloed

14 Toen zei YHWH tot Mozes: Farao's hart [17]is
zwaar; hij weigert het volk te laten trekken.

15 Ga heen tot Farao in de morgenstond; zie,
hij zal uitgaan naar het water toe, zo stel u tegen
hem over aan de oever van de rivier, en de staf,
die in een slang is veranderd geweest, zult u in
uw hand nemen.

16 En u zult tot hem zeggen: YHWH, de God
van de Hebreën, heeft mij tot u gezonden,
[18]zeggende: Laat Mijn volk trekken, dat het Mij
zal dienen in de woestijn; maar zie, u hebt tot nu
toe niet gehoord.

17 Zo zegt YHWH: Daaraan zult u weten, dat Ik
YHWH ben; zie, [19]ik zal met deze staf, die in mijn
hand is, op het water, dat in deze rivier is, slaan,
en het zal in bloed veranderd worden.

18 En de vis in de rivier zal sterven, zodat de
rivier zal stinken; en [20]de Egyptenaars [21]zullen
vermoeid worden, dat zij het water uit de rivier
drinken mogen.

19 Verder zei YHWH tot Mozes: zeg tot Aäron:
Neem uw staf, en steek uw hand uit over de wa-
teren van de Egyptenaren, over hun stromen,
over hun rivieren, en over hun [22]poelen, en over
alle vergadering van hun wateren, dat zij bloed
worden; en er zij bloed in het hele Egypteland,
[23]zowel in houten als in stenen voorwerpen.

20 Mozes nu en Aäron deden zo, zoals YHWH
geboden had; en [24]hij hief de staf op, en [c]sloeg
het water, dat in de rivier was, voor de ogen van
Farao, en voor de ogen van zijn knechten; [d]en al
het water in de rivier werd in bloed veranderd.

21 En de vis, die in de rivier was, [25]stierf; en de
[26]rivier stonk, zodat de Egyptenaars het water uit
de rivier niet drinken konden; en [27]er was bloed
in het hele Egypteland.

22 Maar de Egyptische tovenaars [28]deden ook
zo met hun bezweringen; zodat Farao's hart
verstokte, en hij hoorde naar hen niet, zoals
YHWH gesproken had.

23 En Farao keerde zich om, en ging naar zijn
huis; [29]en hij zette zijn hart daar ook niet op.

24 Maar alle Egyptenaars groeven rondom de
rivier, om water te drinken; want zij konden van
het water van de rivier niet drinken.

25 [30]Zo werden zeven dagen vervuld, nadat
YHWH de rivier geslagen had.

HOOFDSTUK VIII

God dreigt Farao met kikvorsen te plagen, indien hij Israël niet wil laten trekken, vs. 1 enz. Aäron strekt zijn hand uit, en er komen kikvorsen over het hele land Egypte, 5. De tovenaars doen dergelijke dingen, 7. Farao roept Mozes en Aäron, en belooft, als de HEERE de kikvorsen van hem wegneemt, dat hij Israël wil laten trekken, 8. Maar hij houdt zijn belofte niet, 15. De derde plaag komt over Egypte, het stof wordt in luizen veranderd, 16. De tovenaars kunnen dit niet doen, 18. Doch Farao blijft verhard, 19. De vierde plaag komt, namelijk een vermenging van allerlei ongedierte, 21. Israël is hiervan vrij in Gosen, 22. Farao schijnt het volk te willen laten gaan, 25. Mozes bidt God, en Hij neemt dit ongedierte weg, 29. Farao blijft verhard, 32.

De tweede plaag: kikkers

DAARNA zei YHWH tot Mozes: Ga in tot Farao,
en zeg tot hem: Zo zegt YHWH: Laat Mijn
volk trekken, dat zij Mij dienen.

2 En als u het weigert te laten trekken, zie, zo
zal ik [1]uw hele gebied met kikkers [2]slaan;

3 Dat de [3]rivier van kikkers zal krioelen, die
zullen [4]opkomen, en in uw huis komen, en in uw
slaapkamer, ja, op uw bed; ook in de huizen van
uw knechten, en op uw volk, en in uw bakovens,
en in uw [5]baktroggen.

4 En de kikkers zullen opkomen, [6]op u, en op
uw volk, en op al uw knechten.

5 Verder [7]zei YHWH tot Mozes: Zeg tot Aäron:
Strek uw hand uit met uw staf, over de stromen,

16 Zie Ex. 4:21.
– *b* Ex. 7:3.
17 *is zwaar:* Zodat het zich niet kan opheffen tot gehoorzaamheid.
18 D.i. om aan u te zeggen.
19 ik zal met deze staf: Het was Aäron, die met de staf sloeg, gelijk gezegd wordt onder vs. 19, maar God gebood het door Mozes. Zie dergelijke manier van spreken Matt. 20:32, vergeleken met Mark. 10:49, en Mark. 15:45, met Matt. 27:58.
20 *de Egyptenaars:* Hieruit is af te nemen dat niet de Israëlieten, maar alleen de Egyptenaars gebrek aan goed water gehad hebben.
21 *zullen vermoeid worden:* T.w. door de arbeid van het graven, dat zij rondom de rivier doen zullen, zoekende water, gelijk vs. 24; anders, het zal de Egyptenaars lastig, of, moeilijk vallen.
22 Of: *moerassen, staande wateren.*
23 *zowel in houten als in stenen vaten:* Hebr.: *in houten en in stenen.*
24 hij hief de staf op: Te weten Aäron.
– *c* Ex. 17:5.
– *d* Ps. 78:44; Ps. 105:29.
25 Deze plaag was des te groter, omdat de Egyptenaars en die daar te land woonden veel vis aten, en zich daarmee geneerden; zie Num. 11:5; want het vlees van onderscheidene beesten aten zij niet, uit superstitie, Ex. 8:26.
26 *rivier stonk:* Deze plaag was ook zeer groot, want de Egyptenaars, die dagelijks water dronken, hadden geen ander water dan zij uit de grote rivier de Nijl, en de stromen haalden, omdat het daar te land niet regent, gelijk af te nemen is uit Deut. 11:10, 11:11.
27 *er was bloed in het gehele Egypteland:* Hij wil zeggen dat er niet alleen in de rivier bloed was, maar ook in al de andere wateren van Egypte.
28 *deden ook zo met hun bezweringen:* Zie boven, vs. 11. Het water dat zij in bloed veranderden, kregen zij met graven omtrent de rivier, vs. 24, of zij haalden het van Gosen, of uit de huizen van de Israëlieten, die hier en daar onder de Egyptenaars woonden.
29 en hij zette zijn hart daar ook niet op: D.i. hij gaf er geen acht op, en het ging hem niet ter harte. Zie dergelijke manier van spreken, Ex. 9:21; 1 Sam. 4:20; 2 Sam. 18:3; Spr. 22:17.
30 Zo werden zeven dagen vervuld: Hebr.: en de week van de dagen werd vervuld. Zolang duurde deze plaag.
1 D.i. het gehele land.
2 D.i. plagen, kwellen.
3 Of: *dat de rivier vorsen overvloediglijk zal voortbrengen.* Versta hierbij ook andere wateren en poelen, gelijk vs. 5.
4 Zo nl. dat noch deuren, noch poorten, noch muren, noch geweer of wapens, u, noch uw knechten, zullen kunnen bevrijden van deze beesten.
5 Anders: *deegklompen.*
6 Wanneer Mozes dus particulierlijk Farao en zijn knechten noemt, zo geeft hij te kennen dat de Israëlieten daarvan zijn vrij geweest; zie onder, vs. 21, 8:22.
7 *zei YHWH:* T.w. nadat Mozes het bevel [waarvan in vs. 1 gesproken wordt] volbracht had, en Farao geweigerd had te gehoorzamen.

en over de rivieren, en over de poelen; en doe kikkers opkomen over Egypteland.

6 En Aäron strekte zijn hand uit over de wateren van Egypte, [8]en er kwamen kikkers op en bedekten Egypteland.

7 Toen deden de tovenaars [9]ook zo, met hun bezweringen; en zij deden kikkers over Egypteland opkomen.

8 En Farao riep Mozes en Aäron, en zei: [10]Bid vurig tot YHWH, dat Hij de kikkers van mij en van mijn volk [11]wegneme; zo zal ik het volk trekken laten, dat zij YHWH offeren.

9 Maar Mozes zei tot Farao: [12]Heb de eer boven mij! Tegen wanneer zal ik voor u, en voor uw knechten, en voor uw volk, vurig bidden, om deze kikkers van u en van uw huizen te vernietigen, dat zij alleen in de rivier overblijven?

10 [13]Hij dan zei: Tegen morgen. En [14]hij zei: Het zij naar uw woord, opdat u weet, dat er niemand is, zoals YHWH, onze God.

11 Zo zullen de kikkers van u, en van uw huizen, en van uw knechten, en van uw volk wijken; zij zullen alleen in de rivier overblijven.

12 Toen ging Mozes en Aäron uit van Farao; en Mozes riep tot YHWH, vanwege de kikkers, [15]die Hij Farao had opgelegd.

13 En YHWH deed naar het woord van Mozes; en de kikkers stierven, uit de huizen, uit de voorzalen, en uit [16][17]de velden.

14 En [18]zij verzamelden ze samen [19]bij hopen, en het land stonk.

15 Toen nu Farao zag, dat [20]er verademing was, [21a]verzwaarde hij zijn hart, dat hij naar hen niet hoorde, zoals YHWH gesproken had.

De derde plaag: muggen

16 Verder zei YHWH tot Mozes: Zeg tot Aäron: Strek uw staf uit, en sla het stof van de aarde, dat het tot luizen worde, in het hele Egypteland.

17 En zij deden zo; want Aäron strekte zijn hand uit met zijn staf, en sloeg het stof van de aarde, en er werden [22]vele luizen aan de mensen, en aan het vee; [b]al het stof van de aarde werd luizen, in het hele Egypteland.

18 De tovenaars [23]deden ook zo met hun bezweringen, [24]opdat zij luizen voortbrachten; maar zij konden niet; zo waren de luizen aan de mensen, en aan het vee.

19 Toen zeiden de tovenaars tot Farao: Dit [25]is Gods vinger! Maar Farao's hart verstijfde, zodat hij naar hen niet hoorde, zoals YHWH gesproken had.

De vierde plaag: steekvliegen

20 Verder zei YHWH tot Mozes: Maak u morgen vroeg op, en stel u voor Farao's aangezicht; zie, hij zal aan het water uitgaan, en zeg tot hem: Zo zegt YHWH: Laat Mijn volk trekken, dat zij Mij dienen;

21 Want zo u Mijn volk niet laat trekken, zie, zo zal Ik een vermenging van [26]ongedierte zenden op u, en op uw knechten, en op uw volk, en in uw huizen; zo dat de huizen van de Egyptenaren met deze vermenging zullen vervuld worden, en ook het aarde, [27]waarop zij zijn.

22 En Ik zal op die dag het land Gosen, waarin Mijn volk [28]woont, afzonderen, [29]dat daar geen vermenging van ongedierte zij, opdat u weet, dat Ik, [30]YHWH, in het midden [31]van dit land ben.

23 En Ik zal een verlossing [32]zetten tussen Mijn volk en tussen uw volk; tegen morgen zal dit teken gebeuren!

24 En YHWH deed zo; en [c]er kwam een zware vermenging van ongedierte in het huis van Farao, en in de huizen van zijn knechten, en over het [33d]hele Egypteland; het land werd verdorven van deze vermenging.

25 Toen riep Farao Mozes en Aäron, en zei: Ga heen, en offert uw God in [34]dit land.

8 en er kwamen vorsen op: Hebr.: en de vors kwam op, en zo elders.

9 ook zo: Zie boven, Ex. 7:11.

10 Bidt vuriglijk: Zie Gen. 25:21. De plagen en harde slagen doen Farao die God kennen, die hij tevoren niet wilde kennen. Zie Ex. 5:2, en 1 Sam. 6:2, 6:3, enz.

11 De tovenaars konden wel de plagen van God nabootsen, vs. 7, maar zij konden die niet weren noch verlichten.

12 *Heb de eer boven mij:* Alsof Mozes zei: Ik doe u de eer, dat ik u toelaat mij de tijd te bestemmen, waarin God de Heer door mijn gebeden u verlossen zal van deze plaag van de vorsen. Zie dergelijke manier van spreken, Richt. 7:2; Jes. 10:15.

13 Hij dan: Te weten, Farao.

14 hij zei: Te weten, Mozes.

15 D.i. die God door Mozes tot een straf over Farao en de zijnen had gebracht.

16 *uit de huizen:* Mozes wil zeggen dat de vorsen in de huizen, enz. stervende met bezems en schoppen uitgekeerd en uitgeworpen werden.

17 Of: *voorhuizen, voorhoven.*

18 *ze samen:* T.w. de Egyptenaars.

19 Hebr.: *hopen, hopen.*

20 *verademing was:* D.i. verlichting van de plaag. Anders: ruimte.

21 D.i. hij bleef verhard in zijn goddeloos en opstandig voornemen. Zie Ex. 7:14, en Jes. 6:10.

– *a* Ex. 7:14.

22 *vele luizen:* Hebr.: *veelheid van de luizen.*

– *b* Ps. 105:31.

23 D.i. zij sloegen tegen de aarde in het stof, gelijk Aäron gedaan had, maar tevergeefs.

24 *luizen voortbrachten:* Of: *dat zij luizen zouden doen voortkomen.*

25 *Gods vinger:* D.i. de kracht en het werk van God. Vgl. Luk. 11:20, met Matt. 12:28; zie dergelijke manier van spreken, Richt. 2:15, en 1 Sam. 6:3, 6:9; Hand. 13:11.

26 Als: vliegen, wespen, muggen, kevers, horzelen, mieren, rupsen, muizen, slakken, en dergelijke, die het gras en de boomvruchten als ook het korengewas opeten en beschadigen.

27 zij zijn: Te weten, de Egyptenaars. Hij wil zeggen dat dit ongedierte overal wezen zal, waar de Egyptenaars zullen zijn, niet elders, gelijk blijkt uit vs. 22.

28 Hebr.: *op staat.*

29 T.w. ofschoon de tovenaars hun uiterste best daartoe aanwenden.

30 D.i. dat Ik ook Heer in Egypte ben, hoewel Farao meent dat er geen ander heer is dan hij; zie boven, Ex. 5:2.

31 *van dit land:* Anders: *van de aarde.*

32 *zetten tussen:* T.w. die onderscheid make tussen uw volk en mijn volk.

– *c* Ps. 105:31.

33 *het land:* D.i. wat het land voorbracht.

– *d* Ps. 78:45.

34 Versta hierbij, maar niet in de woestijn, gelijk u begeerd hebt. Zie Ex. 5:1.

26 Mozes dan zei: Het is niet recht, dat men zo doe; [e]want wij zouden [35]van de Egyptenaren gruwel YHWH, onze God, mogen offeren; zie, als wij van de Egyptenaren gruwel voor hun ogen offerden, zouden zij ons niet stenigen?

27 Laat ons de weg van drie dagen in de woestijn gaan, [36]dat wij YHWH onze God offeren, zoals Hij tot ons zeggen zal.

28 Toen zei Farao: Ik zal u trekken laten, dat u YHWH, uw God, offert in de woestijn; alleen, dat [37]u in het gaan in geen geval te verre trekt! [38]Bid vurig voor mij.

29 Mozes nu zei: Zie, ik ga van u, en zal tot YHWH vurig bidden, dat deze vermenging van ongedierte van Farao, van zijn knechten, en van zijn volk morgen wegwijke! Alleen, dat Farao [39]niet meer bedrieglijk handele, dit volk niet latende gaan, om YHWH te offeren.

30 Toen ging Mozes uit van Farao, en bad vurig tot YHWH.

31 En YHWH deed naar het woord van Mozes, en de vermenging van ongedierte week van Farao, van zijn knechten, en van zijn volk; er bleef niet één over.

32 Maar [f]Farao verzwaarde zijn hart ook op ditmaal, en hij liet het volk niet trekken.

HOOFDSTUK IX

God dreigt het vee van de Egyptenaren te slaan door een zware pest, wat de vijfde plaag is, 1 enz. Doch Hij spaart de Israëlieten, 4. Farao blijft verhard, 7. De zesde plaag, namelijk zweren over mensen en dieren, 8. zodat de tovenaars niet voor Mozes konden staan, 11. Toch blijft Farao verhard, 12. God dreigt hem nog zwaarder te plagen, 13. De zevende plaag, namelijk hagel en vuur, 18. Alleen het land Gosen wordt gespaard, 26. Farao erkent zijn zonde, en Mozes bidt voor hem, 27. De plaag houdt op, 33. Farao blijft verhard, 34.

De vijfde plaag: veepest

DAARNA zei YHWH tot Mozes: Ga in tot Farao, en spreek tot hem: Zo zegt YHWH, de God van de Hebreën: Laat Mijn volk trekken, dat het Mij [1]zal dienen.

2 Want zo u hen weigert te laten trekken, en u hen nog met geweld ophoudt,

3 Zie, de [2]hand van YHWH zal zijn over uw vee, dat in het veld is, over de paarden, over de ezels, over de kamelen, over de runderen, en over het klein vee, door een zeer zware pest.

4 En YHWH zal een afzondering maken tussen het vee van de Israëlieten, en tussen het vee van de Egyptenaren, dat er niets sterve van al wat van de Israëlieten is.

5 En YHWH bestemde een zekere tijd, zeggende: Morgen zal YHWH deze zaak in dit land doen.

6 En YHWH deed deze zaak op de andere dag; en [3]al het vee van de Egyptenaren stierf; maar van het vee van de Israëlieten stierf niet één.

7 En Farao zond er heen, en ziet, van het vee van Israël was er niet één gestorven. Maar het hart van Farao werd verzwaard, en hij liet het volk niet trekken.

De zesde plaag: zweren

8 Toen zei YHWH tot Mozes en tot Aäron: Neem u [4]uw vuisten vol as uit de oven; en Mozes strooie die naar de hemel voor de ogen van Farao.

9 En zij zal tot klein stof worden over het hele Egypteland; en zij zal aan de mensen, en aan het vee worden tot zweren, [5]uitbrekende met blaren, in het hele Egypteland.

10 En zij namen as uit de oven, en stonden voor Farao's aangezicht; en Mozes strooide die naar de hemel; toen werden er zweren, uitbrekende met blaren, aan de mensen en aan het vee;

11 Zo dat de tovenaars voor Mozes niet staan konden, vanwege de zweren; want aan de tovenaars waren zweren, en aan [6]al de Egyptenaren.

12 Maar YHWH verstokte Farao's hart, dat hij naar hen niet hoorde, zoals YHWH tot Mozes gesproken had.

De zevende plaag: hagel

13 Toen zei YHWH tot Mozes: Maak u morgen vroeg op, en stel u voor Farao's aangezicht, en zeg tot hem: Zo zegt YHWH, de God van de Hebreën: Laat Mijn volk trekken, dat zij Mij dienen.

14 Want ditmaal zal Ik [7]al Mijn plagen [8]in uw hart zenden, en over uw knechten, en over uw volk, opdat u weet, dat er niemand is zoals Ik, op de hele aarde.

– *e* Gen. 43:32; Gen. 46:34.

35 *van de Egyptenaren gruwel:* T.w. ossen, kalven, koeien, stieren, die de Egyptenaars als goden eren en niet durven doden, ja niet lijden mogen dat men die doodt om te offeren. Zie Gen. 43:32, en Gen. 46:34.

36 Zij wisten niet wat zij de Heer zouden offeren of slachten, totdat zij in de woestijn zouden gekomen zijn. Zie onder, Ex. 10:26.

37 *in geen geval te verre trekt:* Hebr.: *ver vertrekkende, niet ver vertrekt*.

38 Bidt vuriglijk: Te weten, dat de plaag van mij genomen worde. Zie boven, Ex. 8, en Hand. 8:24.

39 niet meer bedriegelijk handele: Te weten, gelijk hij gedaan heeft, toen de plaag van de vorsen hem kwelde; boven, vs. 15.

– *f* Ex. 8:15.

1 D.i. offerande doe.

2 *hand van YHWH zal zijn over uw vee:* D.i. de grote kracht van God, zonder dat enig werk van de mensen er tussen zal komen; zie boven, Ex. 8:19.

3 *al het vee van de Egyptenaren stierf:* D.i. allerlei, van iedere soort enige; of, versta, al de beesten, die in het veld waren, vs. 3, want er zijn er nog enige overgebleven, gelijk te zien is onder, vs. 19, 9:25, en Ex. 10:5.

4 *uw vuisten vol as uit de oven:* Hebr.: *de volheid van de vuisten*.

5 *uitbrekende met blaren:* Anders: *uitbottende, uitvloeiende*.

6 *vanwege de zweren:* Hebr.: *van, of, voor het aangezicht van het geweld*. Zie van deze manier van spreken, Jes. 17:9.

7 *al Mijn plagen:* T.w. allen, die Ik nog voorgenomen heb over u te zenden, totdat u mijn volk zult laten trekken.

8 *in uw hart zenden:* Hij wil zeggen: wat Ik na deze over u zal laten komen, zal u in de huid niet gaan, maar het zal zodanig wezen, dat het uw hart doorboren en kwetsen zal.

15 Want nu heb Ik Mijn [9]hand [10]uitgestrekt, opdat Ik u en uw volk met de pest zou slaan, en dat u van de aarde zou vernietigd worden.

16 [a]Maar werkelijk, daarom heb Ik u [11]verwekt, opdat Ik Mijn kracht aan u betoonde, en opdat men Mijn Naam vertelle op de hele aarde.

17 Verheft u uzelf nog tegen Mijn volk, dat u het niet wilt laten trekken?

18 Zie, Ik zal morgen ongeveer deze tijd [12]een zeer zwaren hagel doen regenen, evenzo in Egypte niet geweest is van die dag af, dat het gegrond is, tot nu toe.

19 En nu, zend heen, [13]vergader uw vee, en alles wat u op het veld hebt; alle mens en gedierte, dat op het veld gevonden zal worden, en niet in huis verzameld zal zijn, als deze hagel op hen vallen zal, zo zullen zij sterven.

20 Wie onder Farao's knechten het woord van YHWH vreesde, die deed zijn knechten en zijn vee in de huizen vluchten;

21 Maar [14]die zijn hart niet zette tot het woord van YHWH, die liet zijn knechten en zijn vee op het veld.

22 Toen zei YHWH tot Mozes: Strek uw hand uit naar de hemel, en er zal hagel zijn in het hele Egypteland; over de mensen, en over het vee, en over al het kruid van het veld in Egypteland.

23 Toen strekte Mozes zijn staf naar de hemel; en YHWH gaf [15]donder en hagel, en het vuur [16]schoot naar de aarde; en YHWH liet hagel regenen over Egypteland.

24 En er was hagel, en vuur in het midden van de hagel [17]vervangen; hij was zeer zwaar; evenzo is in het hele Egypteland nooit geweest, [18]sinds het tot een volk geweest is.

25 En de hagel sloeg, in het hele Egypteland, alles wat op het veld was, van de mensen af tot de beesten toe; ook sloeg de hagel al het kruid van het veld, en verbrak [19]al het geboomte van het veld.

26 Alleen in het land Gosen, waar de Israëlieten waren, daar was geen hagel.

27 Toen stelde op Farao heen, en hij riep Mozes en Aäron, en zei tot hen: Ik heb mij [20]ditmaal verzondigd; YHWH is rechtvaardig; ik daarentegen en mijn volk zijn goddelozen!

28 Bid vurig tot YHWH [21](want het is genoeg), dat geen [22]donder Gods noch hagel meer zij; dan zal ik u trekken laten, [23]en u zult niet langer blijven.

29 Toen zei Mozes tot hem: Wanneer ik ter stad uitgegaan zal zijn, zo zal ik mijn handen uitbreiden voor YHWH; de donder zal ophouden, en de hagel zal niet meer zijn; opdat u weet, [24]dat de aarde van YHWH is!

30 Toch u en uw knechten aangaande, weet ik, [25]dat u voor het aangezicht van God YHWH nog niet vrezen zult.

31 Het vlas nu, en de gerst [26]werd geslagen; want de gerst was in de [27]aar, en het vlas was in de halm.

32 Maar de tarwe en de [28]spelt werden niet geslagen; want zij waren [29]bedekt.

33 Zo ging Mozes van Farao ter stad uit, en breidde zijn handen tot YHWH; de donder en de hagel hielden op, en de regen werd niet meer uitgegoten op de aarde.

34 Toen Farao zag, dat de regen en hagel, en de donder ophielden, zo verzondigde hij zich verder, en hij verzwaarde zijn hart, hij en zijn knechten.

35 [b]Zo werd Farao's hart verstokt, dat hij de Israëlieten niet trekken liet, [c]zoals YHWH gesproken had [30]door Mozes.

HOOFDSTUK X

God maakt Mozes bekend waarom Hij het hart van Farao en zijn dienaren verhard heeft, vs. 1 enz. en dreigt hen met sprinkhanen, 4. Farao's dienaren dringen er bij hem op aan dat hij de Israëlieten laat trekken, 7. Hij doet alsof hij het wilde doen, 8. Maar hij verandert van gedachten, 10. De

9 Hebr.: *uitgezonden*; t.w. met pestilentie onder het vee, vs. 3, 9:6.

10 *opdat Ik u en uw volk met de pestilentie zou slaan:* D.i. Ik zou wel met dezelfde pestilentie u ook geslagen hebben, gelijk u wel verdiend hebt; maar om een andere oorzaak [die vs. 16 verhaald wordt], heb Ik u gespaard.

– *a* Rom. 9:17.

11 Zo staat er Rom. 9:17. Hebr.: daarom heb Ik u doen staan.

12 *een zeer zware hagel doen regenen:* Dit mirakel is des te wonderbaarlijker, omdat het in Egypte niet placht te regenen, noch te hagelen.

13 *vergader uw vee:* Zie van het Hebreeuwse woord Jer. 4:6.

14 die zijn hart niet zette tot het woord van YHWH: D.i. die het woord van de Heer niet achtte, noch ter harte nam; zie boven, Ex. 7:23.

15 *donder en hagel:* Het Hebreeuwse woord betekent eigenlijk stemmen; en het wordt ook genomen voor donder, geluid, gedruis.

16 *schoot naar de aarde:* Hebr.: *wandelde naar de aarde*. Versta hier het vuur van de bliksem, dat met de hagel vermengd was.

17 Hebr.: *zich vattende, of bevangende*. De hagel, welke water is, vermengde zich met het vuur, zodat dit een mirakel in een ander mirakel is.

18 *sedert het tot een volk geweest is:* D.i. sinds er volk in Egypte geweest of gewoond heeft.

19 *al het geboomte van het veld:* D.i. het grootste deel van de bomen, of allerlei bomen; want onder, Ex. 10:5, blijkt, dat er nog enige bomen van deze plaag zijn vrijgebleven.

20 *ditmaal verzondigd:* Farao kwanswijs hier zijn zonde belijdende, spreekt huichelend, zeggende [ditmaal] alsof hij ook niet meermalen tevoren gezondigd had.

21 *(want het is genoeg):* Anders: *want het is te veel, dat er [meer] donderen Gods en hagel is.*

22 *donder Gods noch hagel meer zij:* D.i. die van God afkomt, of zulke grote en sterke donderslagen.

23 en u zult niet langer blijven: Hebr.: en zult niet toedoen te staan.

24 dat de aarde van YHWH is: Anders: dat dit land van de Heer zij; als zijnde een Schepper en Regeerder daarvan, Deut. 10:14, 10:15; Ps. 24:1, en Ps. 135:6, en 1 Kor. 10:26.

25 dat u voor het aangezicht van YHWH God: Dit wordt bevestigd en bewezen waar te zijn, onder, vs. 35.

26 *werd geslagen:* T.w. door de hagel.

27 Anders: *in de halm*. Hebr.: de gerst was groene aren, of, halm. En het vlas was halm.

28 *werden niet geslagen:* T.w. door de hagel.

29 Hebr.: *duister*. Hij wil zeggen dat zij nog geen aren en nog geen halmen hadden.

– *b* Ex. 4:21.

– *c* Ex. 7:3.

30 *door Mozes:* Hebr.: *door de hand van Mozes*; d.i. door Mozes' dienst, als zijnde het instrument dat God de Heer gebruikt heeft. Zie deze wijze van spreken, Ex. 35:29; Lev. 8:36; 2 Sam. 11:14; 2 Kon. 17:13; Hag. 1:1; Mal. 1:1, en elders meer.

achtste plaag, namelijk de sprinkhanen, komt over Egypte, 12. Farao erkent zijn zonde, 16. Hij vraagt dat Mozes voor hem bidt, 17. wat Mozes doet, 18. De sprinkhanen worden weggenomen, 19. maar Farao blijft verhard, 20. De negende plaag, namelijk duisternis, komt over Egypte, 21. Farao wil Israël laten trekken, maar zonder vee, 24. Mozes wil niet één klauw achterlaten, 25. Farao blijft verhard, 27. en verbiedt Mozes op straffe van de dood zijn aangezicht weer te zien, 28. Het is ook zo geschied, 29.

De achtste plaag: sprinkhanen

DAARNA zei YHWH tot Mozes: Ga in tot Farao; [a]want Ik heb zijn hart verzwaard, ook het hart van zijn knechten, opdat Ik deze Mijn tekenen in het midden [1]van hen zette;

2 En opdat u voor de oren van uw kinderen en van uw kleinkinderen mag vertellen, wat Ik in Egypte uitgericht heb, en Mijn tekenen, die Ik onder hen gesteld heb; opdat u weet, dat Ik YHWH ben.

3 Zo gingen Mozes en Aäron tot Farao, en zeiden tot hem: Zo zegt YHWH, de God van de Hebreën: Hoe lang weigert u zich voor Mijn aangezicht te verootmoedigen? Laat Mijn volk trekken, dat zij Mij dienen.

4 Want als u weigert Mijn volk te laten trekken, zie, zo zal Ik morgen sprinkhanen in uw [2]gebied brengen.

5 En zij zullen [3]het gezicht van het land bedekken, zo dat men de aarde niet zal kunnen zien; en zij zullen afeten [4]het overige van wat ontkomen is, wat u overgebleven was van de hagel; zij zullen ook [5]al het geboomte afeten, dat u uit het veld voortkomt.

6 En zij zullen vervullen uw huizen, en de huizen van al uw knechten, en de huizen van alle Egyptenaren; die uw vaders, noch de vaders van uw vaders gezien hebben, van die dag af, dat zij op de aardbodem geweest zijn, tot op deze dag. En hij keerde zich om, en ging uit van Farao.

7 En [6]de knechten van Farao zeiden tot hem: Hoe lang zal ons deze tot [7]een strik zijn, laat de mannen trekken, dat zij YHWH hun God dienen! weet u nog niet, dat Egypte verloren [8]is?

8 Toen werden Mozes en Aäron weer tot Farao gebracht, en hij zei tot hen: Ga heen, dient YHWH, uw God! [9]wie en wie zijn zij, die gaan zullen?

9 En Mozes zei: Wij zullen gaan met onze jonge en met onze oude mensen; met onze zonen en met onze dochters, met onze schapen en met onze runderen zullen wij gaan; want [10]wij hebben een feest van YHWH.

10 Toen zei hij tot hen: [11]YHWH zij zo met u, zoals ik u en uw kleine kinderen zal trekken laten: zie toe, [12]want er is kwaad voor uw aangezicht!

11 Niet zo u, mannen, gaat nu heen, en dient YHWH; want dat [13]hebt u verzocht! En men dreef hen uit van Farao's aangezicht.

12 Toen zei YHWH tot Mozes: Strek uw hand uit over Egypteland, [14]om de sprinkhanen, dat zij opkomen over Egypteland, en al het kruid van het land opeten, al wat de hagel heeft over gelaten.

13 Toen strekte Mozes zijn staf over Egypteland, en YHWH bracht [15]een oostenwind in dat land, die hele dag en die hele nacht; het gebeurde 's morgens, dat de [b]oostenwind de sprinkhanen opbracht.

14 En de sprinkhanen kwamen op over het hele Egypteland, en lieten zich neer [16]aan al de grenzen van de Egyptenaren, [17]zeer zwaar; voor deze zijn dergelijke sprinkhanen, als deze, nooit geweest, en na deze zullen er zulke niet wezen;

15 Want zij bedekten [18]het gezicht van het hele land, zo dat het land verduisterd werd; en zij aten al het kruid van het land op, en al de vruchten van de bomen, die de hagel had over gelaten; en er bleef niets groens aan de bomen, noch aan de kruiden van het veld, in het hele Egypteland.

16 Toen haastte Farao, om Mozes en Aäron te roepen, en zei: Ik heb gezondigd [19]tegen YHWH, uw God, en tegen u.

17 En nu vergeeft mij toch mijn zonde [20]alleen ditmaal, en bidt vurig tot YHWH, uw God, dat Hij slechts [21]deze dood van mij wegneme.

18 En hij ging uit van Farao, en bad vurig tot YHWH.

19 Toen keerde YHWH een zeer sterken westenwind, die hief de sprinkhanen op, en

– *a* Ex. 4:21; Ex. 9:34.

1 *van hen:* D.i. van zijn koninkrijk, of, van hem, d.i. voor hen; anders, voor hem.

2 D.i. land, koninkrijk.

3 Hebr.: *het oog*; d.i. al het land, dat men op andere tijden kan zien of beogen.

4 *het overige:* T.w. de tarwe en spelt gelijk boven, Ex. 9:32.

5 *al het geboomte:* D.i. al de vruchten en bladen van de bomen.

6 *de knechten:* T.w. de edelen, de groten, de hofdienaars, en de raadsheren.

7 *een strik zijn:* D.i. een verderf; t.w. door de plagen, die hij over ons brengt.

8 Versta hierbij, tenzij dat u hen haast van ons trekken laat.

9 *wie en wie:* Hier bepaalt Farao zijn woord, al de Israëlieten niet willende laten vertrekken, enige alleen die hij wil dat men hem eerst zal noemen en bekendmaken.

10 *feest van YHWH:* Waarop wij enige beesten zullen moeten slachten.

11 Hij wil zeggen: ik zal u met uw kinderen in geen geval laten trekken.

12 Hij wil zeggen: ziet voor u toe, want u is ongeluk en schade van mij nakende als u niet ophoudt mij moeilijk te vallen.

13 *hebt u verzocht:* Deze koning schaamt zich niet te liegen, of de woorden van Mozes en Aäron te verdraaien.

14 *om de sprinkhanen:* De zin is: opdat de sprinkhanen opkomen over, enz.

15 Die in die landen zeer sterk waait, zodat hij grote schepen in stukken breekt. Zie Ex. 14:21; Num. 11:31; Ps. 48:8.

– *b* Ps. 78:46; Ps. 105:34; idem 105:35.

16 *aan al de palen:* D.i. in het gehele land, aan alle hoeken en kanten.

17 Ten aanzien van de grote menigte, want zij bedekten de aarde; en om de grote schade, die zij deden.

18 *het gezicht van het hele land:* Zie boven, vs. 5.

19 *tegen YHWH, uw God:* Tegen de Heer, die ik ongehoorzaam ben geweest; en tegen u, die ik zo onbeleefd verstoten heb.

20 *alleen ditmaal:* Alsof hij zei: als ik mij na deze opnieuw vergrijp, zo bidt niet meer voor mij.

21 *deze dood van mij wegneme:* D.i. dodelijke plaag, die alles verderft en ons van honger en kommer zal doen sterven; zo staat er 2 Kon. 4:40: De dood is in de pot; d.i. dodelijke kruiden.

[22]wierp ze in [23]de Schelfzee; er bleef niet één sprinkhaan over in al het gebied van Egypte.

20 Maar YHWH verstokte Farao's hart, dat hij de Israëlieten niet liet trekken.

De negende plaag: duisternis

21 Toen zei YHWH tot Mozes: Strek uw hand uit naar de hemel, en er zal duisternis komen over Egypteland, dat [24]men de duisternis tasten zal.

22 Als Mozes zijn hand uitstrekte naar de hemel, [25]werd er een dikke duisternis in het hele Egypteland, [26]drie [c]dagen.

23 [27]Zij zagen de één de ander niet; er stond ook niemand op van zijn plaats, in drie dagen; maar bij al de Israëlieten [28]was het licht [29]in hun woningen.

24 [30]Toen riep Farao Mozes, en zei: Ga heen, dient YHWH! alleen uw schapen en uw runderen zullen vast blijven; [31]ook zullen uw kinderen met u gaan.

25 Maar Mozes zei: Ook zult u slachtoffers en brandoffers [32]in onze handen geven, die wij YHWH, onze God, doen mogen;

26 En ons vee zal ook met ons gaan, er zal niet één klauw achterblijven; want van hetzelfde zullen wij nemen, om YHWH, onze God, te dienen; want wij weten niet, [33]waarmee wij YHWH, onze God, dienen zullen, voordat wij daar komen.

27 Maar YHWH verhardde Farao's hart; en hij wilde hen niet laten trekken.

28 Maar Farao zei tot hem: Ga van mij! pas op dat u niet meer mijn aangezicht ziet; want op welke dag u mijn aangezicht zult zien, [34]zult u sterven!

29 Mozes nu zei: [35]U hebt recht gesproken; ik zal niet meer uw aangezicht [d]zien!

HOOFDSTUK XI

God beveelt de Israëlieten gouden en zilveren voorwerpen van hun buren te vragen, vs. 1 enz. Mozes dreigt Farao met de dood van alle eerstgeborenen, 4. En voorzegt dat het bij de Israëlieten alles stil en in vrede zou zijn, 7. Farao's hart blijft verhard, 9.

Aankondiging van de dood van de eerstgeborenen

1 (Want YHWH [1]had tot Mozes gesproken: Ik zal [2]nog één plaag over Farao, en over Egypte brengen, daarna zal hij u van hier laten trekken; als hij u geheel zal laten trekken, zo zal hij u [3]haastig van hier uitdrijven.

2 Spreek nu voor de oren van [4]het [a]volk, dat [5]ieder man van [6]zijn naaste, en iedere vrouw van haar naaste zilveren voorwerpen en gouden voorwerpen [7]eise.

3 En YHWH [b]gaf het volk [8]genade in de ogen van de Egyptenaren; [9]ook was de man Mozes [10]zeer groot in Egypteland voor de ogen van Farao's knechten, en voor de ogen [11]van het volk.)

4 Verder [12]zei Mozes: Zo [13]heeft YHWH gezegd: Ongeveer middernacht [c]zal Ik uitgaan door het midden van Egypte;

5 En [d]alle [14]eerstgeborenen in Egypteland zullen sterven, van Farao's eerstgeborene af, [15]die op zijn troon zitten zou, tot de eerstgeborene van de dienstmaagd, die [16]achter de molen is, en alle eerstgeborenen van het vee.

22 *wierp ze:* Hebr.: *hechtte die, of, maakte die vast*; dat is God heeft die daarin zo geworpen en besloten, dat zij er in moesten blijven, zonder er uit te kunnen komen.

23 *de Schelfzee:* In deze zee is Farao kort hierna verdronken; Ex. 14.

24 *de duisternis tasten zal:* D.i. de lucht, die zeer dik zal zijn, en het licht ten enenmale zal uitsluiten.

25 *werd er een dikke duisternis:* Hebr.: *duisternis van de donkerheid*.

26 *drie dagen:* Mozes heeft wel kunnen weten, hoe lang deze duisternis duurde, omdat de dag op zijn tijd bij de Israëlieten opging gelijk volgt, vs. 23.

– *c* Ps. 105:27; idem v. 28.

27 Zij zagen de één de ander niet: Hebr.: zij zagen de man zijn broer niet; er scheen noch zon, noch maan, noch sterren.

28 *was het licht:* T.w. bij dag, als het gewoonlijk licht placht te wezen.

29 *in hun woningen:* Versta dit van het land Gosen alleen; of ook, zoals enige menen, van al de plaatsen waar de Israëlieten woonden.

30 *Toen riep Farao Mozes:* T.w. nadat de driedaagse duisternis over was.

31 ook zullen uw kinderen met u gaan: Versta hierbij, ook de vrouwen, van wie de handreiking de kindertjes niet konden ontberen.

32 *in onze handen geven:* D.i. ons laten meenemen.

33 *waarmee wij YHWH, onze God:* Welk vee, en hoeveel wij onze God zullen moeten offeren.

34 *zult u sterven:* D.i. ik u doden, of laten doden.

35 *U hebt recht gesproken:* Dat is geen getuigenis, dat Farao recht en goed gesproken had, maar Mozes geeft hem te verstaan dat het aldus zou gebeuren, gelijk Farao gesproken had, wat betreft zijn wederkomst, daar Mozes wist wat God over Farao besloten had.

– *d* Hebr. 11:27.

1 *had tot Mozes gesproken:* Eer Farao met dreigementen Mozes van zich gedreven had; Ex. 10:28. Dit is de oorzaak waarom Mozes zo vrijmoedig Farao had aangesproken; Ex. 10:29.

2 *nog een plaag over Farao, en over Egypte brengen:* Zie van deze plaag, onder, vs. 4, 11:5.

3 *haastig van hier uitdrijven:* Hebr.: *uitstotende, uitstoten*. Zie de vervulling, Ex. 12:31, 12:32, 12:33.

4 T.w. van de Israëlieten.

– *a* Ex. 3:22; Ex. 12:35.

5 *ieder man:* Zie Ex. 3:22.

6 *zijn naaste:* T.w. van zijn Egyptischen naaste.

7 D.i. lene.

– *b* Ex. 12:36.

8 *genade in de ogen van de Egyptenaren:* D.i. gunst; zie deze manier van spreken Gen. 39:21.

9 ook was de man Mozes: Dit was de oorzaak waarom Farao Mozes niet durfde aantasten, een oploop vrezende onder het volk.

10 *zeer groot in Egypteland:* D.i. in zeer groot aanzien.

11 *van het volk:* Versta, van het Egyptische volk.

12 *zei Mozes:* T.w. tot Farao, voordat hij van hem scheidde, vs. 8; want dit is het vervolg van Mozes' woorden; Ex. 10:29.

13 *heeft YHWH gezegd:* T.w. toen Hij mij laatst tot u gezonden heeft.

– *c* Ex. 12:29.

– *d* Ex. 12:12.

14 *eerstgeborenen in Egypteland zullen sterven:* Wat God hier bedreigt, dat heeft Hij door zijn engel uitgevoerd; Ex. 12:23, 12:29.

15 die op zijn troon zitten zou: D.i. die na hem regeren zou, gelijk 1 Kon. 2:24, en 1 Kron. 28:5.

16 *achter de molen is:* Daarom staat hier achter de molen, omdat degenen, die met de handmolens maalden, de malende stenen voor het gehele lichaam met haar handen voortstieten. Zie Ex. 12:29; Richt. 16:21; Jes. 47:1, 47:2.

6 En er zal [17]een groot geschrei zijn in het hele
Egypteland, desgelijke nooit geweest is, en des-
gelijke niet meer wezen zal.
7 Maar bij alle Israëlieten zal [18]niet één hond
zijn tong verroeren, van [19]de mensen af tot de
beesten toe; opdat u weet, dat YHWH tussen de
Egyptenaren en tussen de Israëlieten een afzon-
dering maakt.
8 [e]Dan zullen al deze uw knechten [20]tot mij
afkomen, en zich voor mij neigen, zeggende:
Trek uit, u en al het volk, dat uw [21]voetstappen
volgt; en daarna zal [22]ik uitgaan. En hij ging uit
van Farao [23]in hitte van de toorn.
9 YHWH dan [24]had tot Mozes gesproken: Farao
zal naar u niet horen, opdat [25]Mijn wonderen in
Egypteland vermenigvuldigd worden.
10 En Mozes en Aäron hebben al deze won-
deren gedaan voor Farao's aangezicht; [f]maar
YHWH verhardde Farao's hart, dat hij de Israë-
lieten uit zijn land [26]niet trekken liet.

HOOFDSTUK XII

God beveelt de Israëlieten dat de maand waarin zij uit Egypte gaan, voor hen de eerste maand van het jaar zal zijn, vs. 1 enz. Hun wordt bevolen een onbevlekt lam uit te kiezen tot een paaslam, 3. hoe zij het moesten eten, 11. Zij moesten zeven dagen lang ongezuurd brood eten, 15. Met het bloed van het lam moesten zij de posten van de deuren besprenkelen, 22. Alle eerstgeborenen van Egypte worden verslagen, 29. Farao drijft de Israëlieten het land uit, 31. Zij beroven de Egyptenaren, 35. Zij komen te Sukkoth, zeshonderdduizend man sterk, 37. Hoe lang zij in Egypte gewoond hebben, 40. De wijze om het paaslam te eten, en wie het mochten eten, 43. Alle kinderen van Israël doen zoals de HEERE hun geboden had, 50.

De instelling van het pascha

YHWH nu [1]had tot Mozes en tot Aäron in Egypteland gesproken, zeggende:
2 [2]Deze zelfde maand zal u het [3]hoofd van de maanden zijn; zij zal u [4]de eerste van de maanden van het jaar zijn.
3 Spreek tot de hele gemeenschap van Israël, zeggende: Aan de tienden van deze maand neme ieder [5]een lam, [6]naar de huizen van de vaders, een lam voor een huis.
4 Maar als een huis te [7]klein is voor een lam, zo neme [8]hij het en zijn buurman, de naaste aan zijn huis, naar het getal [9]van de zielen, [10]ieder naar dat hij eten kan; u zult rekening maken [11]naar het lam.
5 [a]U zult [12]een volkomen lam hebben, een mannetje, [13]een jaar oud; van de schapen of van de geitenbokken zult u het nemen.
6 [14]En u zult het in bewaring hebben tot de veertiende dag van deze maand; en heel de verzamelde gemeenschap van Israël zal het slachten [15]tussen twee avonden.
7 En zij zullen van [16]het bloed nemen, en [17]strijken het aan de beide zijposten, en aan de bovendorpel, aan de huizen, waarin zij het eten zullen.
8 [b]En zij zullen het vlees eten in deze nacht, aan het vuur gebraden, [18]met ongezuurde broden; zij zullen het [19]met bittere saus eten.

17 *een groot geschrei zijn in het gehele Egypteland:* Zo van de ouders, van wie de kinderen zullen gedood worden, alsook van de kinderen, die zulks zullen horen en zien, vrezende dat het hen ook gelden mocht, gelijk dit in zulke schrikkelijke plagen placht te gebeuren.

18 *zal niet een hond zijn tong verroeren:* D.i. het zal onder hen zo stil zijn, dat zelfs de honden [die door een klein gerucht wakker worden] niet eens blaffen zullen. Zie dergelijke manier van spreken, Joz. 10:21.

19 *de mensen af tot de beesten toe:* D.i. noch tegen de mensen, noch tegen de beesten.

– *e* Ex. 12:30.

20 *tot mij afkomen:* T.w. door u tot mij gezonden zijnde.

21 *voetstappen volgt:* Hebr.: *dat van uw voeten is*; d.i. die u volgen, of, die door u geleid worden, en onder uw gebied staan. Zie dergelijke manier van spreken Richt. 8:5; 1 Kon. 20:10; 2 Kon. 3:9.

22 ik uitgaan: Versta hierbij, en al het volk van Israël, ook alles wat wij hebben, en alles wat wij willen meenemen.

23 *in hitte van de toorn:* Mozes ijvert voor de eer van God: anders is hij geweest een zeer zachtzinnig man; Num. 12:3.

24 *had tot Mozes gesproken:* T.w. Ex. 3:19, en Ex. 10:1, en elders.

25 *Mijn wonderen in Egypteland vermenigvuldigd worden:* D.i. mijn wonderbaarlijke plagen.

– *f* Ex. 9:16; Rom. 9:17.

26 niet trekken liet: Dan door dwang. Zie Ex. 3:19, en Ex. 5:24.

1 *had tot Mozes en tot Aäron in Egypteland gesproken:* T.w. eer Mozes van de aanwezigheid van Farao gescheiden was, Ex. 11:4; hetzij dat het geschied is vóór de driedaagse duisternis, Ex. 10:21, of daarna, Ex. 11:1.

2 *Deze zelfde maand:* Bij de Hebreën genoemd Abib, Ex. 13:4; anders genaamd Nisan; Neh. 2:1; Esth. 3:7.

3 *het hoofd van de maanden zijn:* D.i. het begin; zo staat er Ez. 40:1, het hoofd van het jaar; d.i. het begin van het jaar.

4 *de eerste van de maanden van het jaar zijn:* Dat is te verstaan van kerkelijke zaken, maar in politieke zaken begon het jaar met de zevende maand. Zie Ex. 34:22, en Lev. 25:9.

5 *een lam:* Hetzij een schaapslam, of een geitenlam, vs. 5. Dit lam was een figuur of voorbeeld, wijzende op Christus, het ware Lam van God; Joh. 1:29, en 1 Kor. 5:7.

6 *naar de huizen van de vaderen:* D.i. naar de huisgezinnen, die naar de vaders genoemd werden.

7 *klein is voor een lam:* D.i. als er van hen te weinig zijn om het lam die avond geheel te eten.

8 hij het en zijn nabuur: Te weten, de huisvader.

9 *van de zielen:* D.i. van de personen. Zie Gen. 12:5.

10 *ieder naar dat hij eten kan:* Hebr.: *de man naar de mond van zijn eten.*

11 *naar het lam:* D.i. naar evenredigheid van het lam en het getal van de personen, die daarvan eten zouden; er op lettende dat er noch te veel, noch te weinig personen waren.

– *a* Lev. 1:3; Lev. 22:21; Mal. 1:8; 1 Petr. 1:19.

12 *een volkomen lam hebben:* Dusdanig moest Christus wezen, 1 Petr. 1:19.

13 *een jaar oud:* Hebr.: *de zoon eens jaars*; d.i. een jarig lam.

14 En u zult het in bewaring hebben: D.i. u zult het apart zetten, afgezonderd van de kudde, vier dagen lang, van de tiende tot de veertiende dag.

15 *tussen twee avonden:* D.i. tussen het begin en het einde van de avond; d.i. tussen ons derde uur na de middag, en de ondergang van de zon; te dien tijde is onze Heer Jezus Christus, het rechte paaslam, gestorven; Matt. 27:46, 27:50.

16 *het bloed nemen:* T.w. van het geslachte lam.

17 *strijken het aan beide zijposten:* Hebr.: *geven het, of, doen het, t.*w. met busseltjes van hysop, gelijk vs. 22 staat. Van deze ceremoniën wordt nergens meer gewag gemaakt, ook niet van enige van de volgende ceremoniën, omdat zij alleen in dit eerste pascha moesten onderhouden worden.

– *b* Num. 9:11; 1 Kor. 5:8.

18 *met ongezuurde broden:* De Israëlieten aten het paaslam met ongezuurde koeken, ter gedachtenis dat zij in de haast hun ongezuurd deeg met zich uit Egypteland gedragen hadden; zie onder, vs. 34.

19 *met bittere saus eten:* Anders bittere kruiden. Hebr.: met bitterheden, of, met bittere dingen.

9 U zult daarvan [20]niet rauw eten, ook [21]in
geen geval in water gekookt; maar aan het vuur
gebraden, zijn hoofd met zijn poten en met zijn
binnenste.
10 U zult daarvan ook niet laten overblijven tot
de morgen; maar wat daarvan overblijft tot de
morgen, [22]zult u met vuur verbranden.
11 [23]Zo nu zult u het eten: [24]uw middel zullen
opgeschort zijn, uw schoenen aan uw voeten, en
uw staf in uw hand; en u zult het met haast eten;
het is het pascha van [25]YHWH.
12 Want [26]Ik zal in deze nacht door Egypte-
land gaan, en [27]alle eerstgeborenen in Egypte-
land slaan, van de mensen af tot de beesten toe;
en Ik zal gerichten oefenen aan [28]al de goden van
de Egyptenaren, Ik, YHWH!
13 En [29]dat bloed zal u tot [30]een teken zijn aan de
huizen, waarin u bent; wanneer Ik het bloed zie,
zal Ik u voorbijgaan; en er zal geen plaag onder u
ten verderve zijn, wanneer Ik [31]Egypteland slaan
zal.
14 [c]En deze dag zal u wezen [32]ter herinnering,
en u zult hem YHWH tot een feest vieren; u zult
hem vieren onder uw geslachten [33]tot een eeu-
wige inzetting.
15 [34]Zeven dagen zult u ongezuurde broden
eten; maar aan de eerste dag zult u het [35]zuur-
deeg wegdoen uit uw huizen; want wie het gede-
semde eet, van de eerste dag af tot op de zevende
dag, [36]die ziel [37]zal uitgeroeid worden uit Israël.
16 En op de eerste dag zal er een heilige ver-
zameling zijn; ook zult u [38]een heilige verzame-
ling hebben op de zevende dag; er zal geen werk
daarop gedaan worden; [39]maar wat van iedere
ziel gegeten zal worden, dat alleen mag van u
toegemaakt worden.
17 Zo onderhoudt dan de ongezuurde [40]broden,
omdat Ik even aan deze dag uw legers uit Egyp-
teland geleid zal hebben; daarom zult u deze dag
houden, onder uw geslachten, tot een eeuwige
inzetting.
18 [d]In de eerste maand, aan de veertiende dag
van de maand, in de avond, zult u ongezuurde
broden eten, tot de één en twintigste dag van de
maand, in de avond.
19 [41]Dat er zeven dagen lang geen zuurdesem
in uw huizen gevonden worde, want al wie het
gedesemde eten zal, dezelfde ziel zal uit de ge-
meenschap van Israël uitgeroeid worden, [42]hij zij
een vreemdeling of een ingeborene van het land.
20 U zult [43]niets eten, dat gedesemd is; [e]in al uw
woningen zult u ongezuurde broden eten.

Mozes onderricht het volk over het pascha

21 Mozes dan riep al de oudsten van Israël, en
zei tot hen: [44]Lees uit, en neemt u [45]lammeren
voor uw huisgezinnen, [f]en slacht [46]het pascha.
22 [47]Neem dan een bundeltje [48]hysop, en doopt
het in het bloed, dat in een bekken zal wezen; en
[49]strijkt aan de bovendorpel, en aan de beide zij-
posten van dat bloed, dat in het bekken zijn zal;
maar wat u betreft, niemand zal uitgaan uit de
deur van zijn huis, tot aan de morgen.
23 Want YHWH zal doorgaan, om [50]de Egypte-
naren te slaan; maar wanneer Hij het bloed zien
zal aan de bovendorpel en aan de twee zijposten,
zo zal YHWH de deur [51]voorbijgaan, [g]en de [52]ver-
derver niet toelaten in uw huizen te komen om
te slaan.

20 niet rauw eten: Of: niet genoeg gekookt zijnde.

21 *in geen geval in water gezoden:* Hebr.: *ziedende gezoden, of, kokende gekookt in het water*.

22 *zult u met vuur verbranden:* Opdat het nergens anders toe zou gebruikt worden, hetzij tot afgoderij, of tot gemeen voedsel.

23 *Aldus nu zult u het eten:* T.w. ditmaal; maar na deze tijd zijn deze dingen niet onderhouden, zelfs niet door Christus, noch door zijn apostelen. Zie boven, vs. 7.

24 *uw lenden zullen opgeschort zijn:* Dit betekent vaardigheid in het reizen, of haast in het uitrichten van enige zaak, gelijk 2 Kon. 4:29, en 2 Kon. 9:1; Jer. 1:17; Luk. 12:35, 12:36.

25 Hebr.: *Pesach*. Het betekent een doorgang, voorbijgang, of overspringing, omdat de slaande engel de huizen van de Israëlieten is voorbijgegaan of voorbijgesprongen, vs. 13, 12:23, 12:27. Het lam wordt hier Pesach, d.i. voorbijgang genoemd, omdat het een teken daarvan was. Zie deze sacramentele wijze van spreken, Gen. 17:10, en de eigenlijke manier van spreken onder, vs. 13, en Ex. 13:9.

26 Ik zal in deze nacht door Egypteland gaan: Wat God door de slaande engel gedaan heeft, zegt Hij zelf gedaan te hebben.

27 *alle eerstgeborenen in Egypteland:* T.w. van de Egyptenaars.

28 *alle goden van de Egyptenaren:* Alsof God zei: Ik zal doen blijken dat al de afgoden ijdel zijn en niet helpen kunnen.

29 dat bloed: Te weten, waarmee u de posten en dorpels besprenkeld hebt, vs. 7.

30 *een teken:* Om te gedenken aan mijn belofte tot versterking van uw geloof.

31 *Egypteland slaan zal:* D.i. de eerstgeborenen in Egypteland.

– *c* Ex. 5:1.

32 ter gedachtenis: Te weten, van de ontvangen weldaad, dat Ik u uit Egypte verlost heb.

33 *tot een eeuwige inzetting:* T.w. totdat de Messias komt, die het einde en de vervulling van de wet is. Zie Gen. 13:15, en Gen. 17:7, 17:13.

34 *Zeven dagen:* T.w. na de paasdag, want dit was een bijzonder feest.

35 *wegdoen uit uw huizen:* Hebr.: *doen ophouden*.

36 diezelve ziel: D.i. die mens.

37 *zal uitgeroeid worden uit Israël:* Zie Gen. 17:14.

38 *een heilige verzameling hebben op de zevende dag:* Hebr.: *verzameling van de heiligheid, en zo in het volgende*.

39 maar wat van iedere ziel gegeten zal worden: Dit was ongeoorloofd te doen op de sabbat, Ex. 16:23, 16:29, en Ex. 35:2, 35:3.

40 Of: *koeken, naar het gebruik van de Joden*.

– *d* Lev. 23:5; Num. 28:16.

41 Dat er zeven dagen: Zie boven, vs. 15, en 1. Cor. 5:8.

42 hij zij een vreemdeling of een ingeborene van het land: Hebr.: in, aan, of, onder de vreemdeling, enz.

43 *niets eten:* Noch brood, noch koeken, noch iets anders.

– *e* Deut. 16:3.

44 Leest uit: Hebr.: trekt uit; t.w. uit de schaapskooi of kudde.

45 *lammeren voor uw huisgezinnen:* Of: *klein vee*; d.i. schapen of geiten.

– *f* Hebr. 11:28.

46 *het pascha:* D.i. het lam, dat een teken was van het pascha, of doorgang van de worgengel.

47 Neemt dan een bundelken: Dit is één van de ceremoniën, die alleen bij het eerste pascha moesten onderhouden worden. Zie boven, vs. 7.

48 Van hysop, zie 1 Kon. 4:33.

49 *strijkt aan de bovendorpel:* Hebr.: *doet aanraken*.

50 *de Egyptenaren te slaan:* Anders: *Egypte*; versta de eerstgeborenen van de Egyptenaars.

51 Of: *voorbijspringen*.

– *g* Hebr. 11:28.

52 Versta, die slaande engel.

24 Onderhoud dan [53]deze zaak, tot een inzetting voor u en voor uw kinderen, [54]tot in eeuwigheid.

25 En het zal gebeuren, als u [55]in dat land komt, dat u YHWH geven zal, zoals Hij gesproken heeft, zo zult u deze [56]dienst onderhouden.

26 [h]En het zal gebeuren, wanneer uw kinderen tot u zullen zeggen: [57]Wat hebt u daar voor een dienst?

27 Zo zult u zeggen: [58]Dit is YHWH een paasoffer, Die voor de huizen van de Israëlieten voorbijging in Egypte, toen Hij de Egyptenaars sloeg, en onze huizen bevrijdde! Toen boog zich het volk en neigde zich.

28 [i]En de Israëlieten gingen en deden het, zoals YHWH Mozes en Aäron geboden had, zo deden zij.

De tiende plaag en de uittocht

29 [k]En het gebeurde om middernacht, dat YHWH al de eerstgeborenen [59]in Egypteland sloeg, van de eerstgeborene van Farao af, die op zijn troon zitten zou, [60]tot op de eerstgeborene van de [61]gevangene, die in de gevangenis was, en alle eerstgeborenen van de beesten.

30 [l]En Farao stond op bij nacht, hij en al zijn knechten, en al de Egyptenaars; en er was een groot geschrei in Egypte; want er was geen huis, waarin niet één dode was.

31 [62]Toen riep hij Mozes en Aäron in de nacht, en zei: Maak u op, trekt uit het midden van mijn volk, zo u als de kinderen van Israël; en gaat heen, dient YHWH, zoals u [63]gesproken hebt.

32 Neem ook met u uw [64]schapen en uw runderen, zoals u gesproken hebt, en gaat heen, en [65]zegent mij ook.

33 En de Egyptenaars hielden sterk aan bij het volk, haastende, om die uit het land te drijven; want zij zeiden: Wij [66]zijn allen dood!

34 En het volk nam zijn deeg op, voordat het gedesemd was, hun deegklompen, gebonden in hun kleren, op hun schouders.

35 [m]De Israëlieten nu hadden gedaan naar het woord van Mozes, en hadden van de Egyptenaren geëist zilveren voorwerpen, en gouden voorwerpen, en kleren.

36 Daartoe had YHWH het volk genade gegeven in de ogen van de Egyptenaren, dat zij hun hun begeerte deden; en zij [67]beroofden de Egyptenaren.

37 Zo reisden de Israëlieten uit van [68]Rameses naar [69]Sukkoth, ongeveer [70]zeshonderd duizend te voet, mannen alleen, afgezien van de [71]kinderen.

38 En [72]veel vermengd volk trok ook met hen op, en schapen, en runderen, [73]geheel veel vee.

39 En zij [74]bakten van het deeg, dat zij uit Egypte gebracht hadden, ongezuurde koeken; want het was niet gedesemd; omdat zij uit [75]Egypte uitgedreven werden, zodat zij niet talmen konden, noch ook tering voor zich bereiden.

40 [n]De tijd nu van de woning, die de Israëlieten in Egypte gewoond hebben, [76]is vierhonderd jaren en dertig jaren.

41 En het gebeurde na verloop van de vierhonderd en dertig jaren, zo is het even op deze dag gebeurd, dat al de legers van YHWH uit Egypteland gegaan zijn.

42 [77]Deze nacht zal men YHWH op het vlijtigst houden, omdat Hij hen uit Egypteland geleid heeft; deze is de nacht van YHWH, die op het vlijtigst moet gehouden worden, van al de Israëlieten, onder hun geslachten.

53 *deze zaak:* Uitgenomen de ceremoniën, die dit eerste pascha eigen waren. Zie boven, vs. 7, 12:11, 12:22.

54 *tot in eeuwigheid:* Wel verstaande, tot op Christus. Zie boven, vs. 14.

55 *in dat land komt:* T.w. in het land Kanaän. In de woestijn hebben zij maar eens pascha gehouden; Num. 9:5.

56 *dienst onderhouden:* D.i. godsdienst. Zo ook vs. 26, gelijk blijkt vs. 27.

– *h* Joz. 4:6.

57 *Wat hebt u daar voor een dienst:* Hebr.: *wat [is] u deze dienst? is, d.*i. betekent.

58 Dit is YHWH een paasoffer: Te weten, het paaslam.

– *i* Hebr. 11:28.

– *k* Ps. 78:51; Ps. 105:36; Ps. 135:8; Ps. 136:10.

59 *al de eerstgeborenen in Egypteland sloeg:* Dit heeft God gedaan tot een straf over het ongelijk, dat Farao en zijn onderdanen aan Israël, Gods eerstgeborene, gedaan hadden, Ex. 4:22, 4:23.

60 *tot op de eerstgeborene van de gevangene:* Vgl. met deze manier van spreken, boven Ex. 11:5.

61 die in het gevangenhuis was: Hebr.: in het huis van de put, of van de kuil.

– *l* Ps. 105:38.

62 *Toen riep hij Mozes en Aäron in de nacht:* Mozes en Aäron kwamen niet tot Farao, maar de gezanten van de koning moesten tot hen komen, en Mozes met nederigheid bidden, dat zij toch wilden uittrekken, gelijk af te nemen is uit Ex. 10:29, en Ex. 11:8.

63 *gelijk u gesproken hebt:* T.w. zonder enige conditiën, waarvan de koning tevoren gesproken heeft.

64 *schapen en uw runderen:* Of: *uw klein vee, en uw groot vee.*

65 *zegent mij ook:* D.i. bidt God voor mij dat Hij mij van deze plaag verlosse. Dit begeert Farao ook Ex. 8:8, en Ex. 9:28, en Ex. 10:16, 10:17. Het schijnt dat Farao in zijn hart overtuigd was dat hij zich gruwelijk tegen God de Heer bezondigd had, handelende tegen zijn eigen consciëntie.

66 *zijn allen dood:* Zie Gen. 20:3.

– *m* Ex. 3:21; Ex. 11:2; Ps. 105:37.

67 *beroofden de Egyptenaren:* Aldus is vervuld wat God Abraham beloofd had, Gen. 15:14, en aan de Israëlieten, Ex. 3:22.

68 Zie Gen. 47:11.

69 Een plaats, zo geheten, omdat de kinderen van Israël, toen zij daar waren gekomen, hutten van takken hebben gemaakt; en dit is hun eerste rustplaats, nadat zij uit Egypte getrokken zijn. Vgl. Lev. 23:43. Dit Sukkoth is te onderscheiden van een ander, waarvan gesproken wordt Gen. 33:17.

70 *zeshonderd duizend te voet:* Onder welk groot getal niet één zwak, noch ziek mens was; Ps. 105:37.

71 Versta hieronder ook de vrouwen, zonder wier hulp de kindertjes zich niet helpen konden, zo ook Ex. 10:24.

72 *veel vermengd volk trok ook met hen op:* T.w. Egyptenaars en anderen, die door de wonderwerken, welke zij gezien hadden, bewogen waren mee te trekken, maar daarna bezweken zijn; Num. 11:4, 11:5.

73 *geheel veel vee:* Hebr.: *zeer zwaar vee.*

74 *bakten van het deeg:* T.w. toen zij te Sukkoth gekomen waren.

75 *uitgedreven werden:* Gelijk God de Heer voorzegd had, Ex. 5:24.

– *n* Gen. 15:13; Hand. 7:6; Gal. 3:17.

76 *is vierhonderd jaren en dertig jaren:* Zie Gen. 15:13.

77 *Deze nacht zal men YHWH op het vlijtigst houden:* Anders: dit is die nacht, welke YHWH in acht genomen heeft, om hen uit Egypteland te leiden. Hebr.: Dit is een nacht van de onderhoudingen voor de Heer.

Verdere voorschriften voor het pascha

43 Verder zei YHWH tot Mozes en Aäron: Dit is
de inzetting van het pascha: geen zoon [78]van een
vreemdeling zal daarvan eten.
44 Maar alle knecht van iedereen, die voor geld
gekocht is, nadat [79]u hem zult besneden hebben,
dan zal hij daarvan eten.
45 Geen [80]buitenlander noch huurling [81]zal er
van eten.
46 [82]In één huis zal het gegeten worden; u zult
van het vlees niet buiten uit het huis dragen, [o]en
[83]u zult geen been daaraan breken.
47 De hele vergadering van Israël [84]zal het
doen.
48 Als nu een vreemdeling bij u verkeert, en
YHWH het pascha [85]houden zal, dat alles, wat
mannelijk is, bij hem besneden worde, en dan
kome hij daartoe, om dat te houden, en [86]hij zal
wezen als een ingeborene van het land; maar
geen onbesnedene zal daarvan eten.
49 Eén wet zij voor de ingeborene, en de
vreemdeling, die als vreemdeling in het midden
van u verkeert.
50 En alle Israëlieten deden het; zoals YHWH
Mozes en Aäron geboden had, zo deden zij.
51 En het gebeurde juist op diezelfde dag, dat
YHWH de Israëlieten uit Egypteland leidde, naar
hun legers.

HOOFDSTUK XIII

God beveelt dat men Hem alle eerstgeborenen zal heiligen, vs. 1 enz. dat men zal gedenken aan de dag van de uittocht uit Egypte, 3. Dat men het feest van het ongezuurde brood in het land Kanaän zou houden, 6. En dat zij hun kinderen de oorzaak daarvan zouden vertellen, 8. Dat men de HEERE de eerstelingen van de dieren zou afzonderen, 12. Dat zij gedenktekenen zouden maken, 16. Welke weg God hen door de woestijn geleid heeft, 17. Zij nemen de beenderen van Jozef mee uit Egypte, 19. Israël legert zich te Etham, 20. God geleidt hen met een wolk- en vuurkolom, 21.

Heiliging van de eerstgeborenen

TOEN sprak YHWH tot Mozes, zeggende:
2 [1a]Heilig Mij alle [2]eerstgeborenen; [3]wat enige
baarmoeder opent onder de Israëlieten, van
mensen en van beesten, [4]dat is van Mij.
3 Verder zei Mozes tot het volk: Gedenk deze
zelfde dag, op welke u uit Egypte, uit het
diensthuis, gegaan bent; want YHWH heeft u
[5]door een sterke hand van hier uitgevoerd;
daarom zal het gedesemde niet gegeten worden.
4 [b]Vandaag gaat u uit, [6]in de maand Abib.
5 En het zal gebeuren, als u YHWH zal gebracht
hebben in het land van de Kanaänieten, en van
de Hethieten, en van de Amorieten, en van de
Hevieten, en van de Jebusieten, dat Hij uw va-
ders gezworen heeft u te geven, een land [7]vloei-
ende van melk en honing; zo zult u [8]deze dienst
[9]houden in deze maand.
6 Zeven dagen zult u ongezuurde broden eten,
en aan de zevende dag zal YHWH een feest zijn.
7 Zeven dagen zullen ongezuurde broden gege-
ten worden, en het gedesemde zal bij u niet ge-
zien worden, ja, er zal geen zuurdeeg bij u gezien
worden, in al uw grenzen.
8 En u zult uw [10]zoon te kennen geven op die
dag, zeggende: Dit is om wat YHWH mij gedaan
heeft, toen ik uit Egypte uittrok.
9 En het zal u zijn tot een teken op uw hand,
en tot een herinnering tussen uw ogen, opdat
de wet van YHWH in uw mond zij, omdat u
YHWH door een sterke hand uit Egypte uitge-
voerd heeft.
10 Daarom onderhoudt deze inzetting [11]op de
vastgestelde tijd, [12]van jaar tot jaar.
11 Het zal ook gebeuren, wanneer u YHWH
in het land van de Kanaänieten [13]zal gebracht
hebben, zoals Hij u en uw vaders gezworen heeft,
en Hij het u zal gegeven hebben;
12 [c]Zo zult u [14]tot YHWH doen overgaan [15]alles,
wat de baarmoeder opent; ook alles, wat de baar-
moeder opent van de [16]vrucht van de beesten,
die u hebben zult; de mannetjes zullen van
YHWH zijn.

78 *zal daarvan eten:* Wel verstaande, tenzij hij besneden is, gelijk af te nemen is uit vs. 44, 12:48.

79 *nadat u hem zult besneden hebben:* Wel verstaande, nadat hij in de ware religie onderwezen zal zijn, en die hebben aangenomen.

80 *uitlander noch huurling:* T.w. zodanig uitlander, die in een land woont, waar hij niet thuis behoort, of met een ander inwoont.

81 *zal er van eten:* Versta, tenzij dat zij besneden zijn.

82 *In een huis zal het gegeten worden:* De zin is: Elk lam zal men in een bijzonder huis eten, elk huisgezin het zijne, gelijk boven, vs. 3, gezegd wordt.

– *o* Num. 9:12; Joh. 19:36.

83 *u zult geen been daaraan breken:* Dit ziet op Christus, het rechte paaslam, aan wie geen been gebroken is; Joh. 19:33, 19:36.

84 *het doen:* D.i. zal het pascha bereiden en eten, zoals YHWH bevolen heeft; wie het verzuimde, werd afgesneden; Num. 9:13.

85 *houden zal:* Hebr.: *doen zal*; en zo in het volgende.

86 hij zal wezen als een ingeborene van het land: D.i. hij zal hetzelfde recht genieten, dat de ingeborenen genieten.

1 *Heilig Mij:* D.i. beveel dat men Mij afzondere; of toeëigene, tot mijn heiligen dienst. Zie Lev. 8:10.

– *a* Ex. 22:29; Ex. 34:19; Lev. 27:26; Num. 3:13; Num. 8:17; Lukas 2:23.

2 T.w. die mannelijk zijn.

3 Hebr.: *opening aller baarmoeder*.

4 T.w. daarom, omdat Ik uw eerstgeborenen verschoonde, toen Ik alle eerstgeborenen in Egypteland gedood heb. Zie onder, vs. 15.

5 *door een sterke hand:* Hebr.: *in kracht van de hand*.

– *b* Ex. 23:15.

6 Deze maand valt ten dele in Maart, ten deel in April, wanneer in de lente de dagen en nachten even lang zijn. Het Hebreeuwse woord Abib (אָבִיב) betekent een groene aar, waarvan deze maand haar naam heeft, omdat daarin het gezaaide, daar te lande, groene aren kreeg.

7 *vloeiende van melk en honig:* Zie Ex. 3:8.

8 Die in de volgende verzen verhaald wordt.

9 Hebr.: *dienen*.

10 *uw zoon:* D.i. uw kinderen.

11 *op de vastgestelde tijd:* Zie boven, Ex. 12:6.

12 *jaar tot jaar:* Hebr.: *van dagen tot dagen*. Aldus wordt ook het woord dagen genomen voor een jaar, Lev. 25:29; Amos 4:4.

13 *van de Kanaänieten:* Versta hieronder ook alle natiën die hierboven vs. 5 en Gen. 15 genoemd worden.

– *c* Ex. 22:30; Ex. 34:19; Lev. 27:26; Num. 8:17; Ez. 44:30.

14 T.w. van u tot de Heer, zo dat het niet langer het uwe blijve, maar van de Heer zij.

15 Hebr.: *alle opening van de baarmoeder*; boven, vs. 2.

16 Hebr.: *voortzetting, of, aanwas*.

13 Maar al wat de [17]baarmoeder van de ezelin opent, zult u lossen met een [18]lam; wanneer u het nu niet lost, [19]zo zult u het de nek breken; maar alle eerstgeborenen van de mensen onder uw zonen [20]zult u lossen.

14 Wanneer het gebeuren zal, dat uw zoon u [21]morgen zal vragen, zeggende: [22]Wat is dat, zo zult u tot hem zeggen: YHWH heeft ons door een sterke hand uit Egypte, uit het diensthuis, uitgevoerd.

15 Want het gebeurde, toen Farao zich verhardde ons te laten trekken, zo doodde YHWH alle eerstgeborenen in Egypteland, van de mensen eerstgeborene af, tot de eerstgeborene van de beesten; daarom [23]offer ik YHWH de mannetjes van alles, wat de baarmoeder opent; maar alle eerstgeborenen van mijn zonen los ik.

16 En het zal tot een teken zijn op uw hand, en tot [24]voorhoofdsbanden tussen uw ogen; want YHWH heeft door een sterke hand ons uit Egypte uitgevoerd.

De wolk- en vuurkolom leiden Israël

17 En het is gebeurd, toen Farao het volk had laten trekken, zo leidde hen God niet op de weg van het land van de Filistijnen, hoewel die [25]nader was; want [26]God zei: [27]Dat het volk er geen spijt [28]van krijgt, als zij de strijd zien zouden, en terugkeren naar Egypte.

18 Maar God leidde het volk om, langs de weg [29]van de woestijn van de Schelfzee. De Israëlieten nu trokken [30]bij vijven uit Egypteland.

19 En Mozes nam de beenderen van Jozef met zich; [d]want hij had [31]met een zware eed de Israëlieten bezworen, zeggende: God zal [32]u voorzeker bezoeken; voer dan mijn beenderen met u op van hier!

20 [e]Zo reisden zij uit Sukkoth; en zij sloegen hun kamp op in Etham, aan het einde van de woestijn.

21 [f]En [33]YHWH trok voor hun aangezicht, overdag in [34]een wolkkolom, dat Hij hen op de weg leidde, en in de nacht in een vuurkolom, dat Hij hen lichtte, om voort te gaan dag en nacht.

22 Hij nam de wolkkolom overdag, noch de vuurkolom in de nacht niet weg van het aangezicht van het volk.

HOOFDSTUK XIV

God wijst de Israëlieten de weg die zij zullen ingaan, vs. 1 enz. Farao vervolgt hen, 5. Zij zijn zeer beangst als zij dat horen, en zij morren, 10. Mozes troost en sterkt hen, 13. De engel van de HEERE wijst hun de weg met de wolkkolom, 19. Mozes deelt de zee vaneen, 21. De kinderen van Israël gaan droogvoets daardoor, 22. De Egyptenaren volgen hen, 23. God beveelt Mozes zijn hand weer over de zee uit te strekken, 26. Die terugkeert en Farao met al de zijnen verdrinkt, 27. zodat er niet één van hen overbleef, 28.

Farao achtervolgt Israël

TOEN sprak YHWH tot Mozes, zeggende:

2 Spreek tot de Israëlieten, dat zij terugkeren, en [a]zich legeren [1]voor Pi-hachiroth, tussen [2]Migdol en tussen de zee, voor Baäl-zefon; daar tegenover zult u zich legeren aan de zee.

3 [3]Farao dan zal zeggen van de Israëlieten: Zij zijn verward in het [4]land; de woestijn heeft hen ingesloten.

4 [b]En Ik zal Farao's hart verstokken, dat hij hen najage; en Ik zal aan Farao en aan al zijn leger [5]verheerlijkt worden, zo dat de [6]Egyptenaars zullen weten, dat Ik YHWH ben. En [7]zij deden zo.

5 Toen nu de koning van Egypte werd geboodschapt, dat het volk vluchtte, zo is het hart van Farao en van zijn knechten veranderd tegen het volk, en zij zeiden: Waarom hebben wij dat gedaan, dat wij Israël hebben laten trekken, [8]dat zij ons niet dienden?

6 En hij spande zijn wagen aan, en nam zijn volk met zich.

17 Versta hieronder alle andere gedierten, die tot de offeranden onbekwaam waren.

18 Versta, zowel een lam van de geiten, als van de schapen.

19 T.w. opdat wat aan de Heer toegeëigend is, tot geen gewone dingen gebruikt worde.

20 T.w. met vijf sikkelen van het heiligdom, Num. 18:16.

21 *zal vragen:* Zie boven, Ex. 12:26.

22 *Wat is dat:* D.i. wat beduidt dat?

23 Of: *slacht*.

24 Het schijnen enige gebedsriemen geweest te zijn, aan het voorhoofd gebonden, om daarbij de wet van de Heer te gedenken. Zie Deut. 6:8.

25 *nader was:* T.w. om in het land Kanaän te komen.

26 T.w. bij zichzelven. Zie Gen. 8:21.

27 Of: *dat het misschien*; menselijker wijze gesproken.

28 T.w. dat zij uit Egypteland getogen zijn.

29 Versta de woestijn Etham, vs. 20, en Num. 33:8.

30 *bij vijven:* Hebr.: *gevijfd*; d.i. bij vijven, vijf naast elkaar, of, in vijf hopen, of heiren. Anders: gewapend, of, geharnast, gelijk Joz. 1:14, en Jos. 4:12; Richt. 7:11.

– *d* Gen. 50:25; Joz. 24:32.

31 zwaren eed: Hebr.: bezwerende bezworen; dat is ernstig of met een zwaren eed bezworen.

32 Hebr.: *bezoekende bezoeken*.

– *e* Num. 33:6.

– *f* Ex. 40:38; Num. 14:14; Deut. 1:33; Neh. 9:12; idem v. 19; Ps. 78:14; Ps. 105:39; 1 Kor. 10:1.

33 Hij wordt Ex. 14:19 genoemd de engel van God; Hij is geweest de eeuwige Zoon van God, 1 Kor. 10:9.

34 Ps. 105:39 staat, dat deze kolom werd uitgespreid als een deksel, zodat zij voor de Israëlieten een schaduw was voor de hitte van de zon.

– *a* Num. 33:7.

1 *voor Pi-Hachiroth:* Anders: *voor de mond van Chiroth*. D.i. voor de engte, oftewel ingang tussen de bergen Chiroth.

2 De naam van een stad in Egypte, Jer. 44:1.

3 *Farao dan zal zeggen van de kinderen van Israël:* T.w. wanneer hij horen zal dat u terug bent gegaan, en op een zeer ongelegen plaats gelegerd bent.

4 die woestijn heeft hen besloten: Hebr.: de woestijn heeft over hen besloten.

– *b* Ex. 4:21; Ex. 10:20.

5 *verheerlijkt worden:* God behaalt eer, zowel in het straffen van de goddelozen, als in het ontfermen over zijn uitverkorenen; Ez. 28:22; Rom. 9:22, 9:23.

6 *Egyptenaars zullen weten:* Zowel die, welke in de zee verdrinken zullen, als die, welke in het leven blijven zullen.

7 zij deden zo: D.i. zij gingen terug, gelijk de Heer hun geboden had.

8 dat zij ons niet dienden: Hebr.: van ons te dienen.

7 En hij nam zeshonderd uitgelezen wagens, ja, [9]al de wagens van Egypte, en de [10]bevelhebbers over die allen.

8 Want YHWH verstokte het hart van Farao, de koning van Egypte, dat hij de Israëlieten nastreefde; maar de Israëlieten waren [11]door een hoge hand uitgegaan.

9 [c]En de Egyptenaars jaagden hen na, en achterhaalden hen, daar zij zich gelegerd hadden aan de zee; al de paarden, de wagens van Farao en zijn ruiters, en zijn leger; naast Pi-hachiroth, voor Baäl-zefon.

Angst van het volk bij de zee

10 Als Farao nabij gekomen was, zo hieven de Israëlieten hun ogen op, en ziet, [12]de Egyptenaars trokken achter hen; en zij vreesden zeer; toen riepen de Israëlieten tot YHWH.

11 En zij zeiden tot Mozes: Hebt u ons daarom, omdat er in Egypte geheel geen graven waren, weggenomen, opdat wij in deze woestijn sterven zouden? Waarom hebt u ons dat gedaan, dat u ons uit Egypte uitgevoerd hebt?

12 [d]Is dit niet het woord, dat wij in Egypte tot u spraken, zeggende: Houd af van ons, en laat ons de Egyptenaren dienen? Want het was ons beter geweest de Egyptenaren te dienen, dan in deze woestijn te sterven.

13 Maar Mozes zei tot het volk: Vrees niet, staat [13]vast, en ziet [14]het heil van YHWH, dat Hij vandaag aan u doen zal, want de Egyptenaars, die [15]u vandaag gezien hebt, zult u niet weer zien in eeuwigheid.

14 YHWH zal voor u strijden, en [16]u zult stil zijn.

De doortocht door de Schelfzee

15 Toen zei YHWH tot Mozes: Wat roept u tot Mij? Zeg de Israëlieten, dat zij voorttrekken.

16 En u, hef uw staf op, en strek uw hand uit over de zee, en klief dezelfde, dat de Israëlieten door het midden van de zee gaan op het droge.

17 [17]En Ik, zie, Ik zal het hart van de Egyptenaren verstokken, dat zij na hen [18]daarin gaan; en Ik zal verheerlijkt worden aan Farao en aan al zijn leger, aan zijn wagens en aan zijn ruiteren.

18 En de Egyptenaars zullen weten, dat Ik YHWH ben, wanneer Ik verheerlijkt zal worden aan Farao, aan zijn wagens en aan zijn ruiteren.

19 En [19]de Engel van God, Die voor het leger van Israël ging, vertrok, en ging achter hen; de wolkkolom vertrok ook van hun aangezicht, en stond achter hen.

20 En zij kwam tussen het leger van de Egyptenaren, en tussen het leger van Israël; en de wolk was te gelijk [20]duisternis en verlichtte de nacht; zodat de één tot de ander niet naderde de hele nacht.

21 Toen Mozes zijn hand uitstrekte over de zee, zo deed YHWH de zee weggaan, door een sterke oostenwind, die hele nacht, [e]en [21]maakte de zee droog, [f]en de wateren werden gekliefd.

22 [g]En de Israëlieten [22]zijn ingegaan in het midden van de zee, op het droge; en de wateren waren hun een muur, aan hun rechterhand en aan hun linkerhand.

23 En de Egyptenaars vervolgden hen, en gingen in, achter hen, al de paarden van Farao, zijn wagens en zijn ruiteren, in het midden van de zee.

24 En het gebeurde in dezelfde morgenwake, [23]dat YHWH, [24]in de kolom van het vuur en van de [25]wolk, zag op het leger van de Egyptenaren; en Hij [26]verschrikte het leger van de Egyptenaren.

25 En Hij stootte de wielen [27]van hun wagens weg, en [28]deed ze moeizaam [29]voortvaren. Toen zeiden de Egyptenaars: Laat ons vluchten van het aangezicht van Israël, want YHWH [30]strijdt voor hen tegen de Egyptenaars.

26 En YHWH zei tot Mozes: Strek uw hand uit over de zee, [31]dat de wateren terugkeren over

9 *al de wagens van Egypte:* Versta, die allen, welke men in de haast heeft kunnen krijgen.

10 *hoofdlieden over die allen:* Het Hebreeuwse woord heeft zijn oorsprong van drie, of derde, zodat enige hier verstaan de derde soort of orde bij de koning.

11 *door een hoge hand uitgegaan:* D.i. door Gods macht; vgl. Ex. 13:16. Anders: openlijk, vrijmoedig, in goede orde. Zie Ex. 13:18, en in het aanzien van de Egyptenaars, Num. 33:3.

– *c* Joz. 24:6.

12 *de Egyptenaars togen achter hen:* Anders: *Egypte toog, of reisde*; d.i. de Egyptenaars.

– *d* Ex. 6:8.

13 D.i. wankelt niet in uw hart.

14 *het heil van YHWH:* D.i. de victorie, die de Heer geven zal. Zie Gen. 49:18.

15 *u heden gezien hebt:* Anders: *gelijk u hen heden gezien hebt.*

16 *u zult stil zijn:* Alsof hij zeggen wilde: Gijlieden zult niets er toe doen, noch met woorden, noch met werken, de Heer zal voor u vechten. Of: weest u maar stil, houdt op van morren tegen God en mij.

17 En Ik, zie: Anders: wat mij betreft, ziet, Ik zal.

18 *daarin gaan:* T.w. in de zee.

19 *de Engel van God:* Ex. 13:21 wordt Hij genoemd de Heer.

20 *duisternis en verlichtte de nacht:* Duisternis bij de Egyptenaars, die achter kwamen, en verlichtende de Israëlieten, die voorgingen.

– *e* Ps. 66:6.

21 *maakte de zee droog:* Hebr.: *zette de zee ter droogte*.

– *f* Ps. 78:13; Ps. 106:9; Ps. 114:3; Joz. 4:23.

– *g* 1 Kor. 10:1; Hebr. 11:29.

22 *zijn ingegaan in het midden van de zee:* De kinderen van Israël hadden tevoren wel een anderen, bekwamer weg kunnen ingaan dan door de Rode zee, maar het heeft God de Heer beliefd, hen daardoor te doen passeren, om Farao en zijn heirleger te doen verdrinken, en zijn kracht te betonen.

23 dat YHWH: De profeet David verhaalt dit, Ps. 77:18, 77:19, met veel omstandigheden, betuigende dat zich God de Heer vertoonde met bliksem, donder en regen tegen de Egyptenaars.

24 *in de kolom van het vuur en van de wolk:* Deze kolom was vuur van voren, maar duister van achteren.

25 *zag op het leger van de Egyptenaren:* D.i. God heeft zich krachtiglijk vertoond, zijnde in de vuurkolom.

26 *verschrikte het leger van de Egyptenaren:* Of: *verstoorde, verbrak, versloeg*.

27 *hun wagens weg:* Hebr.: *zijn [idem] deed hem, d*.i. elk een; of, het ziet op het voorafgaande woord, leger.

28 *deed ze moeizaam voortvaren:* Hebr.: *Hij leidde hen met zwaarte*.

29 *Toen zeiden de Egyptenaars:* Hebr.: *de Egyptenaar zei: laat mij vluchten*.

30 *YHWH strijdt voor hen tegen de Egyptenaars:* Hier wordt voltrokken wat vs. 14 voorzegd is.

31 dat de wateren terugkeren over de Egyptenaars: Dit deed de Heer door een sterken wind, Ex. 15:10.

de Egyptenaars, over hun wagens en over hun ruiters.

27 Toen strekte Mozes zijn hand uit over de zee; en de zee kwam weer, tegen [32]het naderen van de morgenstond, tot [33]haar kracht; en de Egyptenaars vluchtten [34]die tegemoet; en YHWH [35]stortte de Egyptenaars in het midden van de zee.

28 [h]Want als de wateren [36]wederkeerden, zo bedekten zij de wagens en de ruiters van het hele leger van Farao, dat [37]hen nagevolgd was in de zee; er bleef niet één van hen over.

29 [i]Maar de Israëlieten gingen op het droge, in het midden van de zee; en de wateren waren hun een muur, aan hun rechterhand en aan hun linkerhand.

30 Zo verloste YHWH Israël aan die dag uit de hand van de Egyptenaren; en Israël zag de Egyptenaren [38]dood [39]aan de oever van de zee.

31 Ook zag Israël [40]de grote hand, die YHWH aan de Egyptenaren [41]bewezen had; en het volk vreesde YHWH, en geloofde in YHWH, [42]en aan Mozes, Zijn knecht.

HOOFDSTUK XV

De lofzang van Mozes en de kinderen van Israël voor hun verlossing en de ondergang van Farao in de Rode Zee, vs. 1 enz. Mirjam en de Israëlitische vrouwen antwoorden daarop, en loven ook God de HEERE voor deze verlossing, 20. In de woestijn komen zij te Sur, waar zij geen drinkbaar water vinden, 22. Te Mara vinden zij bitter water, 23. Het volk mort, 24. Mozes wordt een boom getoond die het water zoet maakt, 25. De HEERE geeft hun wetten en doet hun vaderlijke beloften, 26. Te Elim vinden zij twaalf waterbronnen en zeventig palmbomen, 27.

Het lied van Mozes

TOEN zong Mozes en de Israëlieten YHWH dit lied, en spraken, zeggende: [a]Ik zal YHWH zingen; want [1]Hij is hoog verheven! Het paard en zijn ruiter heeft Hij in de zee geworpen.

2 [b]YHWH is mijn Kracht en [2]Lied, en Hij is mij [3]tot een Heil geweest; deze is mijn God; daarom zal ik Hem een [4]liefelijke woning maken; Hij is van mijn vader God, daarom zal ik Hem verheffen!

3 YHWH is een soldaat; [5]YHWH is Zijn Naam!

4 Hij heeft Farao's wagens en zijn leger in de zee geworpen; en de besten van zijn bevelhebbers zijn verdronken in de [6]Schelfzee.

5 [c]De [7]afgronden hebben hen bedekt; zij zijn in de diepten gezonken als een steen.

6 [d]O YHWH! Uw rechterhand is verheerlijkt geworden in macht; Uw rechterhand, o YHWH! heeft de vijand verbroken!

7 En [8]door Uw grote hoogheid hebt U, [9]die tegen U opstonden, omgeworpen; U hebt Uw brandenden toorn uitgezonden, [10]die hen verteerd heeft als een stoppel.

8 [e]En [11]door het geblaas van Uw neus zijn de wateren opgehoopt geworden; de stromen hebben overeind gestaan, als één hoop; de afgronden zijn [12]stijf geworden [13]in het hart van de zee.

9 De vijand zei: Ik zal vervolgen, ik zal achterhalen, [14]ik zal de buit delen, [15]mijn ziel zal van hen vervuld worden, [16]ik zal mijn zwaard uittrekken, mijn hand zal [17]hen uitroeien.

10 [f]U hebt met Uw wind geblazen; de zee heeft hen gedekt, zij zonken onder als lood in geweldige wateren!

11 O YHWH! wie is als U onder de goden? wie is als U, [18]verheerlijkt in heiligheid, [19]vreselijk in lofzangen, doende wonder?

12 U hebt Uw rechterhand uitgestrekt, [20]de aarde heeft hen verslonden!

32 *naken van de morgenstond:* Hebr.: *aanzien, of terugkeren*; d.i. met het aanbreken van de dag.

33 *tot haar kracht:* D.i. tot haar gewonen vloed; want tevoren was zij opgehouden geweest.

34 die tegemoet: Te weten, zee; d.i. waar de Egyptenaars zich keerden of wendden, de zee kwam hen tegen.

35 *stortte de Egyptenaars in het midden van de zee:* Hebr.: *schudde hen uit*. Dit is een rechtvaardige straf van God geweest over de Egyptenaars, die de kleine kinderen van de Israëlieten in het water geworpen en gesmoord hadden.

– *h* Ps. 78:53; Ps. 106:11.

36 Wel verstaande, afvallende van de hopen, waarin zij op elkaar gelopen waren.

37 T.w. de Israëlieten.

– *i* Ps. 77:20.

38 Anders: *stervende*.

39 *aan de oever van de zee:* Hebr.: *aan de lip van de zee*.

40 *de grote hand:* D.i. het voortreffelijk en krachtig werk van de Heer, gelijk Ps. 109:27.

41 *bewezen had:* Hebr.: *gedaan*.

42 en aan Mozes, Zijn knecht: D.i. zij geloofden het woord, dat Mozes in de naam van God tot hen sprak, gelijk Ex. 19:9, en 2 Kron. 20:20. De manier van spreken in het Hebr. is wel enerlei, maar het onderscheid wordt genomen uit de natuur van de zaak.

– *a* Ps. 106:12.

1 *hoog verheven:* Hebr.: *verhogende verhoogd*.

– *b* Ps. 18:2; Ps. 118:14; Jes. 12:2.

2 D.i. de materie van mijn lied, of, die mij oorzaak gegeven heeft, om hem met lofzangen te prijzen.

3 *tot een Heil geweest:* Zie boven, Ex. 14:13.

4 *liefelijke woning maken:* Of slechts, een woning. Anders: ik zal hem verheerlijken.

5 *YHWH is Zijn Naam:* Zie Gen. 2:4; Ex. 3:15, en Ex. 6:2.

6 D.i. de Rode zee.

– *c* Neh. 9:11.

7 *afgronden hebben hen bedekt:* D.i. de hoge wateren, die als muren overeind stonden, zijn op hen gevallen; Ex. 14:22.

– *d* Ps. 118:15; idem v. 16.

8 *door Uw grote hoogheid hebt U:* Hebr.: *door de grootheid van uw hoogheid*.

9 die tegen U opstonden: D.i. die tegen uw volk opstonden; want al wat tegen Gods volk gedaan wordt, rekent God alsof het hemzelven gedaan ware. Zie Zach. 2:8; Matt. 25:45; Hand. 9:4.

10 die hen verteerd heeft als een stoppel: Dit is een afgebroken rede, die volkomenlijk aldus wordt uitgesproken: die hen verslonden heeft, gelijk de stoppels door het vuur verslonden worden.

– *e* Habak. 3:10; Jes. 63:12; idem v. 13.

11 *door het geblaas van Uw neus:* Dit is een omschrijving van de wind; zie Ex. 14:21.

12 stof geworden: Of: gestold.

13 *in het hart van de zee:* D.i. in de diepte, of, in het midden van de zee, gelijk Ps. 18:16, en Ps. 46:3; Ez. 28:2; vgl. Deut. 4:11.

14 ik zal de buit delen: Dit placht met vreugde te gebeuren, Jes. 9:2. Farao en de zijnen beloofden zichzelven de victorie, maar het mislukte hun.

15 *mijn ziel zal van hen vervuld worden:* D.i. [gelijk sommigen hier overzetten] ik wil mijn moed aan hen koelen. Zie Job 16:10.

16 ik zal mijn zwaard uittrekken: Hebr.: ik zal mijn zwaard leeg maken.

17 Of: *weer in [mijn] bezitting brengen, of, arm maken*.

– *f* Ps. 74:13; Ps. 106:11.

18 *verheerlijkt in heiligheid:* D.i. die met uitnemende grote heiligheid is versierd.

19 *vreselijk in lofzangen:* D.i. die met grote eerbied en kinderlijke vreze moet aangebeden, geëerd en geprezen worden.

20 *de aarde heeft hen verslonden:* D.i. de bodem of grond van de zee.

13 U leidde door Uw goedertierenheid dit volk,
dat U verlost hebt; U [g]voert hen zachtkens door
Uw sterkte tot [21]de liefelijke woning van Uw
heiligheid.
14 De volken hebben het gehoord, [22]zij zullen
sidderen; smart heeft de ingezetenen van Pales-
tina bevangen.
15 [h]Dan zullen de vorsten van Edom verbaasd
wezen; beving zal de machtigen van de Moabie-
ten bevangen; al de ingezetenen van Kanaän zul-
len versmelten!
16 [i]Verschrikking en vrees zal op hen vallen;
door de grootheid van Uw arm zullen zij
verstommen, als een steen, totdat Uw volk,
YHWH! heen doorkome; totdat dit volk heen
doorkome, dat U verworven hebt.
17 Die zult U inbrengen, en planten [23]hen op de
berg van Uw erfenis, ter plaatse, die U, o YHWH!
gemaakt hebt tot Uw woning, het heiligdom, dat
Uw handen gesticht hebben, o YHWH!
18 YHWH zal [24]in eeuwigheid en steeds
regeren!
19 Want Farao's paard, met zijn wagen, met
zijn ruiters, zijn in de zee gekomen, en YHWH
heeft [25]de wateren van de zee over hen doen
terugkeren; maar de Israëlieten zijn op het droge
in het midden van de zee gegaan.

De zang van Mirjam

20 En Mirjam, de profetes, [26]Aärons zus, [k]nam
een trommel in haar hand; en al de vrouwen gin-
gen uit, haar na, met trommelen en [27]met reien.
21 Toen [28]antwoordde [29]Mirjam [30]hun: Zing
YHWH; want [31]Hij is hoog verheven! Hij heeft het
paard met zijn ruiter in de zee gestort!

Het bittere water te Mara

22 Hierna deed Mozes de Israëlieten voortrei-
zen van de Schelfzee af; en zij trokken uit tot in
de woestijn [32]Sur, en zij gingen drie dagen in de
woestijn, en vonden geen water.
23 [l]Toen kwamen zij te [33]Mara; maar zij kon-
den het water van Mara niet drinken, want het
was bitter; daarom werd van die naam genoemd
Mara.
24 Toen [34]morde het volk tegen Mozes,
zeggende: Wat zullen wij drinken?
25 Hij dan riep tot YHWH; en YHWH wees hem
een hout, dat wierp hij in dat water; [35]toen werd
het water zoet. Daar stelde [36]Hij [37]het volk een in-
zetting en recht, en daar verzocht Hij hetzelfde,
26 En zei: Is het, dat u [38]met ernst naar de stem
van YHWH van uw God horen zult, en doen, wat
recht is in Zijn ogen, en uw oren neigt tot Zijn
geboden, en houdt al Zijn voorschriften; zo zal
Ik geen van de ziekten op u leggen, die Ik op
Egypteland gelegd heb; want [39]Ik ben YHWH, uw
Heelmeester!
27 Toen kwamen zij te Elim, en daar waren
twaalf waterfonteinen, en zeventig palmbomen;
en zij sloegen hun kamp op daar aan de wateren.

HOOFDSTUK XVI

De kinderen van Israël komen in de woestijn Sin, vs. 1 enz. Zij morren omdat zij geen brood hebben, 2. God belooft en geeft hun brood uit de hemel, 4. En kwartels, 8. Het manna werd op de sabbat niet gevonden, 25. De Israëlieten noemen het man; zijn uiterlijk, 31. Een gomer ervan wordt bewaard voor de nakomelingen, 32. Hoe lang zij manna gegeten hebben, 35. Wat een gomer is, 36.

Het volk mort om voedsel

TOEN zij [1]van Elim gereisd waren, zo kwam de
hele gemeenschap van de Israëlieten in de
woestijn [2]Sin, die is tussen Elim en tussen [3]Sinaï,
aan de vijftiende dag van de tweede maand,
nadat zij uit Egypteland uitgegaan waren.
2 En de hele gemeenschap van de Israëlie-
ten morde tegen Mozes en tegen Aäron, in de
woestijn.
3 [a]En de Israëlieten zeiden tot hen: [4b]Och, dat
wij in Egypteland gestorven waren door de hand
van YHWH, toen wij bij de vleespotten zaten,

– *g* Ps. 77:21.

21 *de liefelijke woning van Uw heiligheid:* Versta, het land Kanaän, waar God zijn volk zou geven zijn heiligen godsdienst. Zie Ps. 78:52, 78:53, 78:54.

22 zij zullen sidderen: Zie de vervulling, Num. 22:3, 22:6; Joz. 2:10, 2:11, en Joz. 5:1; Ps. 68:3.

– *h* Deut. 2:4.

– *i* Deut. 2:25; Deut. 11:25; Joz. 2:9.

23 *op de berg van Uw erfenis:* D.i. in het bergachtige land, gelijk Kanaän is; Deut. 11:11. Anderen verstaan hier de berg Moria, waarop naderhand de tempel gebouwd is.

24 *in eeuwigheid en geduriglijk regeren:* D.i. hier en hiernamaals.

25 *de wateren van de zee over hen doen terugkeren:* Die straks tevoren als muren overeind gestaan hadden, Ex. 14:22.

26 *Aärons zus:* Zij was ook wel Mozes' zus, maar omdat zij in het afwezen van Mozes lange tijd bij Aäron gewoond had, zo wordt zij daarom Aärons zus genoemd.

– *k* 1 Sam. 18:6.

27 *met reien:* Anders: *met fluiten, of, pijpen.*

28 De mannen zongen voor, gelijk boven vs. 1; de vrouwen zongen dit na.

29 Met andere vrouwen.

30 T.w. de mannen.

31 *hoog verheven:* Hebr.: *verhogende verhoogd.*

32 De naam van een woestijn, tussen Egypte en Arabië. Zie Gen. 16:7.

– *l* Num. 33:8.

33 Toen Mozes met de Israëlieten aan deze plaats kwam, heette zij nog niet Mara, d.i. bitterheid; maar zij werd straks daarna zo genoemd, gelijk blijkt in vs. 23.

34 *morde het volk tegen Mozes:* Morren is kwalijk van God, zijn woord en werken in zijn hart gevoelen, en met de tong onwaardiglijk daarvan spreken.

35 *toen werd het water zoet:* Dit water is zoet geworden tot de dienst en het gebruik van de Israëlieten, voor een tijdlang, maar het is niet altijd zo gebleven, gelijk blijkt uit Plin. lib. 6, natur. hist. c. 29, die op zijn tijd melding maakt van deze bittere wateren. Zie 2 Kon. 2:21.

36 T.w. God.

37 *het volk een inzetting en recht:* T.w. het volk van Israël.

38 *met ernst naar de stem van YHWH uw God horen zult:* Hebr.: *horende zult horen.*

39 Ik ben YHWH, uw Heelmeester: God de Heer wil zeggen: Ik ben het, die u aan de ziel en aan het lichaam helen, en voor alle ellenden bewaren kan, tegenwoordige en toekomende.

1 *van Elim gereisd waren:* Vóór zij van Elim optrokken, waren zij weer bij de Rode zee geweest, welke reis Mozes hier niet beschrijft, maar hij verhaalt ze Num. 33:10, 33:11.

2 De naam van een woestijn in Steenachtig Arabië, waar de achtste legerplaats van de Israëlieten geweest is; Num. 33:10, 33:11.

3 Deze berg wordt anders genoemd Horeb, op welke Mozes de wet ontvangen heeft.

– *a* 1 Kor. 10:10.

4 Hebr.: *wie zal geven, enz*; vgl. Deut. 5:29.

– *b* Num. 11:4.

toen wij tot verzadiging brood aten! Want u hebt ons uitgeleid in deze woestijn, om deze hele gemeente door de honger te doden.

4 Toen zei YHWH tot Mozes: Zie, [5]Ik zal voor u [6c]brood uit de hemel regenen; en het volk zal uitgaan, en verzamelen elke [7]dagmaat op haar dag; opdat Ik het verzoeke, of het in Mijn wet ga, of niet.

5 En het zal gebeuren [8]op de zesde dag, dat zij bereiden zullen wat zij ingebracht zullen hebben; [9]dat zal dubbel zijn boven wat zij dagelijks [10]zullen verzamelen.

6 Toen zeiden Mozes en Aäron tot al de Israëlieten: [11]Aan de avond, dan zult u weten, dat u [12]YHWH uit Egypteland uitgeleid heeft;

7 En morgen, dan zult u de heerlijkheid van YHWH zien, omdat Hij uw geklaag tegen YHWH gehoord heeft; want wat zijn wij, dat u tegen ons mort?

8 Verder zei Mozes: Als YHWH u aan de avond vlees te eten zal geven, en aan de morgen brood tot verzadiging, het zal zijn, omdat YHWH uw geklaag gehoord heeft, die u tegen Hem mort; want wat zijn wij? Uw geklaag zijn niet [13]tegen ons, maar tegen YHWH.

9 Daarna zei Mozes tot Aäron: Zeg tot de hele gemeenschap van de Israëlieten: Nader [14]voor het aangezicht van YHWH, want Hij heeft uw geklaag gehoord.

10 En het gebeurde, als Aäron tot de hele gemeenschap van de Israëlieten sprak, en zij zich naar de woestijn keerden, [d]zo ziet, de heerlijkheid van YHWH verscheen in de wolk.

Kwakkels en manna

11 Ook heeft YHWH tot Mozes gesproken, zeggende:

12 Ik heb het geklaag van de Israëlieten gehoord; spreek tot hen, zeggende: [15]Tussen de twee avonden zult u vlees eten, en aan de morgen zult u [e]met brood verzadigd worden; en [16]u zult weten, dat Ik YHWH uw God ben.

13 En het gebeurde [17]aan de avond, [f]dat er [18]kwartels opkwamen, en het leger bedekten; en aan de morgen [19]lag de dauw rondom het leger.

14 [g]Als nu de liggende dauw [20]opgevaren was, zo ziet, [21]over de woestijn was een [22]klein rond ding, klein als de rijm, op de aarde.

15 Toen het de Israëlieten zagen, zo zeiden zij, [23]de één tot de ander: [24h]Het is Man, want zij wisten niet wat het was. Mozes dan zei tot hen: Dit is het brood, dat YHWH u te eten gegeven heeft.

16 Dit is het woord, dat YHWH geboden heeft: Verzamel daarvan [25]een ieder naar dat [26]hij eten mag, een gomer voor [27]een hoofd, naar het getal van uw zielen; [28]ieder zal nemen voor degenen, die in zijn tent zijn.

17 En de Israëlieten deden zo, en verzamelden, [29]de één veel en de ander weinig.

18 [30]Maar als zij het met de [31]gomer maten, [i]zo had hij, die veel verzameld had, niets over, en die, die weinig verzameld had, ontbrak niet; ieder [32]verzamelde zoveel, als hij eten mocht.

19 En Mozes zei tot hen: Niemand late daarvan over tot de morgen.

20 Maar zij hoorden niet naar Mozes, [33]maar sommige mannen lieten daarvan over tot de morgen. Toen groeiden er wormen in, en het werd stinkende; daarom werd Mozes zeer boos op hen.

5 Ik zal: D.i. Ik zal het spoedig laten regenen, d.i. in de gedaante van een regen uit de hemel laten vallen.

6 *brood uit de hemel regenen:* D.i. manna, waarvan de Israëlieten brood maakten.

– *c* Ps. 78:24; Ps. 105:40.

7 *dagmaat op haar dag:* Hebr.: *woord, of ding*; hier betekent het zoveel brood als een mens iederen dag tot zijn nooddruft behoeft.

8 *op de zesde dag:* T.w. daags vóór de sabbat, alsdan moesten de Israëlieten hun voedsel bereiden, dat zij op de sabbat eten zouden, want dan mocht men geen arbeid doen, ja zelfs geen vuur aansteken, gelijk te zien is Ex. 35:3.

9 dat zal dubbel zijn: Zie onder, vs. 22.

10 *dagelijks zullen verzamelen:* Hebr.: *dag dag, gelijk Gen.* 39:10.

11 *Aan de avond:* Zie vs. 13.

12 *YHWH uit Egypteland uitgeleid heeft:* Niet wij, als uit onszelven, gelijk het volk hun verweet, vs. 3.

13 *tegen ons:* Hij wil zeggen, niet tegen ons alleen; of, niet zozeer tegen ons, als wel tegen YHWH. Zie ook dergelijke manier van spreken, Gen. 32:28, en 1 Sam. 8:7; Joh. 12:44.

14 *Nadert voor het aangezicht van YHWH:* D.i. vergadert voor de wolkkolom, in en door welke God de Heer zijn heerlijke aanwezigheid openbaarde, vs. 10.

– *d* Ex. 13:21.

15 *Tussen de twee avonden zult u vlees eten:* Zie Ex. 12:6.

– *e* Joh. 6:49; idem v. 58.

16 *u zult weten, dat Ik YHWH uw God ben:* T.w. inderdaad zulks bevindende en beproevende.

17 *aan de avond:* T.w. aan de avond van die dag.

– *f* Num. 11:31; Ps. 105:40.

18 kwakkelen opkwamen: Hebr.: de kwakkel; zo Ex. 8:6 vors, voor vorsen.

19 *lag de dauw rondom het leger:* Hebr.: *er was een ligging van dauw*.

– *g* Num. 11:7; Neh. 9:15; Ps. 78:24; Ps. 105:40.

20 *opgevaren was:* T.w. in de lucht, verdwijnende door de hitte van de zon. Het manna was bedekt en verborgen onder de dauw, die naar boven trok met de opgang van de zon. Zie Num. 11:9.

21 *over de woestijn:* Hebr.: *op het aangezicht van de woestijn*.

22 *klein rond ding:* Hebr.: *dun*.

23 *de één tot de ander:* Hebr.: *de man tot zijn broer*.

24 Het is Man: D.i. dit is een voorbereid en ons toegeëigend voedsel, of gave. Anders: wat is dat?

– *h* Joh. 6:31; 1 Kor. 10:3.

25 een ieder naar dat.. eten mag: Hebr.: naar de mond van zijn voedsel; d.i. van het voedsel, die hij en zijn huisgezin behoeft.

26 En zijn gehele huisgezin.

27 *een hoofd:* Hebr.: *hersenbekken*; d.i. persoon.

28 *ieder zal nemen voor degenen:* Met deze woorden wordt verklaard, wat straks tevoren in vs. 17 gezegd is.

29 *de één veel en de ander weinig:* Hebr.: *vermenigvuldigende en verminderende*.

30 Maar als zij het: De zin is, toen ieder tehuis bracht wat hij verzameld had, zo mat het de huisvader, en gaf elk zijn gomer of behoorlijk deel daarvan, zo dat niemand meer dan zijn behoorlijke portie kreeg.

31 *gomer maten:* Zie onder, vs. 36.

– *i* 2 Kor. 8:15.

32 *zoveel, als hij eten mocht:* Hebr.: *naar de mond van zijn eten, of, van zijn voedsel, gelijk vs.* 16.

33 maar sommige mannen lieten daarvan over tot de morgen: Dit deden zij uit onnutte voorzorg en wantrouwen, of nieuwsgierigheid, als willende beproeven en zien of ook het manna zolang duren kon.

21 Zij nu verzamelden het [34]elke morgen, ieder naardat hij eten mocht; want als de zon heet werd, [35]zo versmolt het.

Het manna en de sabbat

22 En het gebeurde op de zesde dag, dat zij dubbel brood verzamelden, twee gomers voor een; en al de oversten van de vergadering [36]kwamen en verkondigden het aan Mozes.

23 Hij dan zei tot hen: Dit is het, dat YHWH gesproken heeft: Morgen is de rust, de heilige sabbat van YHWH! wat u [37]bakken zou, bakt dat, en kook, wat u koken zou; en [38]al wat over blijft, legt het op voor u in bewaring tot de morgen.

24 En zij leiden het op tot de morgen, zoals Mozes geboden had; en [39]het stonk niet, en er was geen worm in.

25 Toen zei Mozes: Eet dat [40]vandaag, want [41]het is vandaag de sabbat van YHWH; u zult het vandaag op het veld niet vinden.

26 Zes dagen zult u het verzamelen; maar op de zevende dag is het sabbat, daarop zal het niet zijn.

27 En het gebeurde aan de zevende dag, dat sommigen van het volk uitgingen, [42]om te verzamelen; maar zij vonden niet.

28 [43]Toen zei YHWH tot Mozes: Hoe lang weigert [44]u te houden Mijn geboden en Mijn wetten?

29 Zie, omdat YHWH u de sabbat gegeven heeft, daarom geeft Hij u aan de zesde dag voor twee dagen brood; een ieder blijve [45]in zijn plaats! [46]dat niemand uit zijn plaats ga op de zevende dag!

30 Zo rustte het volk op de zevende dag.

31 [k]En het huis van Israël noemde zijn naam Man; en het was [47]als korianderzaad, wit, en [48]de smaak daarvan was als honigkoeken.

32 Verder zei Mozes: Dit is het woord, dat YHWH bevolen heeft: Vul een gomer daarvan [49]tot bewaring voor uw generaties, opdat zij zien het brood, dat Ik u heb te eten gegeven in deze woestijn, toen Ik u uit Egypteland uitleidde.

33 Ook zei Mozes tot Aäron: [l]Neem [50]een kruik, en doe [51]een gomer vol Man daarin; en zet die voor het aangezicht van [52]YHWH, tot bewaring voor uw generaties.

34 Zoals YHWH aan Mozes geboden had, zo zette ze Aäron voor de getuigenis [53]tot bewaring.

35 En de Israëlieten aten Man veertig [m]jaren, totdat zij in [54]een bewoond land kwamen; zij aten Man, totdat zij kwamen aan de grens van het land Kanaän.

36 Een gomer nu is het tiende deel van [55]een efa.

HOOFDSTUK XVII

Het volk mort te Rafidim om water, vs. 1 enz. Mozes, tot de HEERE roepende, verkrijgt water uit de rots te Horeb, 4. De plaats wordt Massa en Meriba genoemd, 7. Amalek strijdt tegen Israël, 8. Zolang Mozes met opgeheven handen bidt, overwint Israël, 11. God beveelt Amalek uit te roeien, 14. Mozes bouwt een altaar, dat hij noemt: De HEERE is mijn banier, 15.

Water uit de rots te Massa en Meriba

DAARNA trok de hele gemeenschap van de Israëlieten, naar [1]hun dagreizen, uit de woestijn Sin, [2]op het bevel van YHWH, en zij sloegen hun kamp op te [3]Rafidim. Daar nu was geen water voor het volk om te drinken.

34 *elke morgen:* Hebr.: *in de morgen in de morgen*.

35 zo versmolt het: Te weten, wat op aarde bleef liggen. Zodat hier de oorzaak, waarom zij 's morgens verzamelden, wordt aangewezen.

36 en verkondigden het aan Mozes: Want zij twijfelden of het volk wèl kwalijk deed, omdat Mozes bevolen had, dat voor ieder hoofd slechts één gomer zou vergaderd worden.

37 bakken zoudt: Te weten, morgen.

38 *al wat over blijft:* T.w. op de zesde dag. De helft van de dubbele gomer, die zij daags vóór de sabbat verzameld hadden, bleef overig.

39 *het stonk niet:* Gelijk tevoren geschied was, toen zij wat oplegden tegen het bevel van Mozes, vs. 20.

40 heden, want: Mozes leert het volk hier niet alleen wat zij op die dag doen zouden, maar van week tot week, zolang het manna regenen zou.

41 het is heden de sabbat van YHWH: Mozes heeft de woorden van vs. 25 alsook de naastvolgende, gesproken, op die avond toen de sabbat begon of inging, die wij op onze wijze nu noemen Zaterdagavond; want de sabbat begon met de avond van de zesde dag, en eindigde met de avond van de zevende dag.

42 *om te verzamelen:* Deze mensen geloofden God noch zijn dienaar Mozes.

43 *Toen zei YHWH tot Mozes:* D.i. God beval Mozes dat hij dit aan het volk zou zeggen.

44 *u te houden Mijn geboden en Mijn wetten:* De zonde van enigen wordt hier gesteld, alsof het de zonde van allen waren.

45 *in zijn plaats:* Hebr.: *onder zich*.

46 dat niemand uit zijn plaats ga op de zevende dag: Te weten, om manna te verzamelen, of enig ander werk te doen, Lev. 23:3, wordt hun bevolen tot de heilige vergadering te gaan, en Hand. 1:12, wordt gesproken van een sabbatsreis.

– *k* Num. 11:7.

47 als korianderzaad: In gedaante en in grootte; maar het was wit als bedolah, of kristal, Num. 11:7.

48 *de smaak daarvan was als honigkoeken:* T.w. wanneer men het van de aarde opraapte, ongekookt; maar als het gekookt was, zo smaakte het als verse olie, Num. 11:8.

49 *tot bewaring voor uw geslachten:* T.w. in de tabernakel, wanneer hij zou gemaakt zijn.

– *l* Hebr. 9:4.

50 *een kruik:* Hebr. 9:4 staat: het gouden vat; anders, schotel, schaal.

51 *een gomer vol Man daarin:* Hebr.: *de volheid van een gomer*.

52 Die zijn aanwezigheid boven de ark van het verbond openbaarde.

53 *voor de getuigenis tot bewaring:* Versta, voor de ark van het verbond, waarin de tafelen van de wet van God waren; zie Ex. 25:16, 25:21, welke genaamd worden de getuigenis, omdat zij van de wil van God getuigden. De ark is eerst belast geworden te maken op de berg Sinaï, maar Mozes verhaalt dit hier in het kort, om de historie van het manna daarmee te besluiten.

– *m* Joz. 5:12; Neh. 9:15.

54 *een bewoond land kwamen:* Dit wordt gesteld tegenover de woestijn.

55 *een efa:* Dit is een maat van droge waren, begrijpende zoveel als 432 henneëierschalen; zodat de gomer, naar sommiger gevoelen, meer dan dubbel zo groot was als de choenix, Openb. 6:6 zijnde een maat koren, genoegzaam tot voedsel van een man op een dag. Zie Lev. 5:11, en Lev. 19:36; Deut. 25:14, enz.

1 *hun dagreizen:* Hun dagreizen waren deze: van Sira tot Dofka, van Dofka tot Alus, van Alus tot Rafidim, Num. 33:12, 33:13, 33:14. Mozes verhaalt in Ex. 17 niet al de reizen, noch rustplaatsen van het volk, maar die alleen, waarin wat zonderlings geschied is.

2 *op het bevel van YHWH:* Hebr.: *op, of, naar de mond*.

3 Rafidim is een plaats in de woestijn bij de berg Horeb. Dit was de elfde legerplaats.

2 Toen twistte het volk met Mozes, en zei: Geef [4]u ons water, dat wij drinken! [a]Mozes dan zei tot hen: Wat twist u met mij? Waarom [5]verzoekt u YHWH?

3 Toen nu het volk daar dorstte naar water, zo morde [6]het volk tegen Mozes, en het zei: Waartoe hebt u ons nu uit Egypte doen optrekken, opdat u mij, en mijn kinderen, en mijn vee, van dorst deedt sterven?

4 Zo riep Mozes tot YHWH, zeggende: Wat zal ik dit volk doen? Er [7]faalt niet veel aan, of zij zullen mij stenigen.

5 Toen zei YHWH tot Mozes: [8]Ga heen voor het aangezicht van het volk, en neem met u [9]uit de oudsten van Israël; en neem uw staf in uw [10b]hand, waarmee u de rivier sloegt, en ga heen.

6 [c]Zie, Ik zal daar voor uw aangezicht op de rotssteen in Horeb staan; en u zult op de rotssteen slaan, zo zal er water uitgaan, dat het volk drinke. Mozes nu deed zo voor de ogen van de oudsten van Israël.

7 En hij noemde de naam van die plaats [11]Massa en [12]Meriba, om de twist van de Israëlieten, en omdat zij YHWH verzocht hadden, zeggende: Is YHWH in het midden van ons, of niet?

De strijd tegen Amalek

8 [d]Toen kwam [13]Amalek en streed [14]tegen Israël in Rafidim.

9 Mozes dan zei tot Jozua: Kies ons mannen, en trek uit, strijd tegen Amalek; morgen zal ik op de [15]hoogte van de heuvel staan, en [16]de staf Gods zal in mijn hand zijn.

10 Jozua nu deed, als Mozes hem gezegd had, strijdende tegen Amalek; maar Mozes, Aäron en [17]Hur klommen op de hoogte van de heuvel.

11 En het gebeurde, terwijl Mozes zijn hand ophief, zo was Israël de sterkste; maar terwijl hij zijn hand neerliet, zo was Amalek de sterkste.

12 Maar de handen van Mozes werden zwaar; daarom namen zij een steen, en legden die onder hem, dat hij daarop zat; en Aäron en Hur onderstutten zijn handen, [18]de één op deze, de ander op de andere zijde; zo waren zijn handen vast, totdat de zon onderging.

13 Zo dat Jozua [19]Amalek en zijn volk [20]krenkte, door de [21]scherpte van het zwaard.

14 Toen zei YHWH tot Mozes: Schrijf dit ter herinnering [22]in een boek, [23]en leg het in de oren van Jozua, [e]dat Ik de herinnering van Amalek [24]geheel uitdelgen zal [25]van onder de hemel.

15 En Mozes bouwde een altaar; en hij noemde zijn [26]naam: YHWH is mijn Banier!

16 En hij zei: Omdat [27]de hand op de troon van YHWH is, [f]zo zal de oorlog van YHWH tegen Amalek zijn, van geslacht tot geslacht!

HOOFDSTUK XVIII

Jethro brengt Mozes zijn vrouw en twee zonen, vs. 1 enz. Mozes verhaalt Jethro wat de HEERE Israël gedaan heeft, 7. Jethro zegent God en brengt Hem offer, 10. Hij raadt Mozes aan dat hij rechters zou aanstellen om geringe zaken te oordelen, 13. Mozes volgt deze raad, 24. Jethro vertrekt weer naar zijn land, 18.

Jethro bezoekt Mozes

[a]TOEN Jethro, priester van Midian, schoonvader van Mozes, hoorde al wat God aan Mozes, en aan Israël, Zijn volk, gedaan had: dat YHWH Israël uit Egypte uitgevoerd had;

2 Zo nam Jethro, Mozes' schoonvader, Zippora, Mozes' huisvrouw [1](nadat hij haar wedergezonden had),

3 Met [2]haar twee zonen, [b]van wie de ene naam Gersom was (want [3]hij zei: Ik ben een vreemdeling geweest [4]in een vreemd land);

4 En de naam van de anderen was Eliëzer, want, zei hij, de God van mijn vader is tot mijn

4 *u ons water:* T.w. u Mozes en Aäron.
– *a* Num. 20:3; idem v. 4.
5 *verzoekt u YHWH:* T.w. door uw ongelovigheid, want zij twijfelden of ook YHWH bij hen was, vs. 7, dat zij wilden, dat Hij door mirakelen zou doen blijken. Dit is God verzoeken; Ps. 78:18; Matt. 16:1.
6 *het volk tegen Mozes:* Niet al het volk, maar enige boze mensen.
7 *feilt niet veel aan:* Hebr.: *nog een weinigje, en zij zullen mij stenigen*. Met dergelijke woorden bedreigden zij Mozes ook, Num. 14:10.
8 *Ga heen voor het aangezicht van het volk:* T.w. naar de berg Horeb.
9 *uit de oudsten van Israël:* Opdat zij getuigen mogen zijn van wat er gebeuren zal.
10 *waarmee u de rivier sloegt:* D.i. waarmee u Aäron geboden hebt te slaan.
– *b* Ex. 7:20.
– *c* Num. 20:9; Ps. 78:15; Ps. 114:8; 1 Kor. 10:4.
11 D.i. verzoeking.
12 D.i. twist. Zie van een ander Meriba, Num. 20:13.
– *d* Deut. 25:17; idem v. 18.
13 D.i. de Amalekieten, de nakomelingen van Ezau, de broer van Jakob, Gen. 36:15, 36:16. Wat hier verhaald wordt, is geschied toen Mozes met de Israëlieten op de weg naar Horeb trok. Zie Deut. 25:17, 25:18.
14 *tegen Israël:* D.i. tegen de Israëlieten.
15 *hoogte van de heuvel staan:* Hebr.: *hoofd*.
16 *de staf Gods zal in mijn hand zijn:* D.i. de staf, waarmee God grote wonderen gedaan heeft.
17 Deze Hur is te onderscheiden van Hur, die de vader was van Bezaleël, en de zoon van Kaleb, 1 Kron. 2:19.
18 *de één op deze, de ander op de andere zijde:* Hebr.: *van hier een, en van daar een*.
19 *Amalek en zijn volk:* Het schijnt, dat men hier door Amalek moet verstaan de koning of overste, en door zijn volk het leger. Anderen verstaan door Amalek de Amalekieten, en door zijn volk de natiën, die hem te hulp gekomen waren.
20 Of: *verzwakte, verbrak*.
21 *scherpte van het zwaard:* Hebr.: *mond*.
22 *in een boek:* T.w. waarin u de historiën van de Israëlieten zult beschrijven.
23 en leg het in de oren van Jozua: D.i. scherp het Jozua uw navolger en druk hem het wel in.
– *e* Num. 24:20; 1 Sam. 15:2; idem v. 3; Deut. 25:17; idem v. 18; idem v. 19.
24 *geheel uitdelgen zal:* Hebr.: *uitdelgende zal uitdelgen*.
25 *van onder de hemel:* D.i. overal, zover zich de hemel uitstrekt.
26 *YHWH is mijn Banier:* Hebr.: *YHWH Nissi*. Aldus heeft Mozes dit altaar genoemd ter gedachtenis van de victorie over Amalek.
27 *de hand op de troon van YHWH is:* Versta, de hand van God, d.i. zijn macht, die Hij van de hemel [als zijnde zijn troon] uitstrekt tot bescherming van zijn volk, en demping van zijn vijanden. Men kan ook door de troon verstaan de kerk van God. Sommigen leggen het uit van Gods eedzweren. Anders: omdat de hand [Amaleks] tegen de troon van de Heer is; d.i. tegen hem en zijn volk geweest is. De plaats is wat duister.
– *f* 1 Sam. 15:2.
– *a* Ex. 2:16; Ex. 3:1.
1 *wedergezonden had):* Hebr.: *na haar wederomzending*.
2 T.w. Zippora.
– *b* Ex. 2:22.
3 hij zei: Te weten, Mozes, toen hij het kind die naam gaf.
4 *vreemd land):* T.w. in het land Midian.

Hulpe geweest, en heeft mij verlost van Farao's zwaard.

5 Toen nu Jethro, Mozes' schoonvader, met zijn zonen en zijn huisvrouw, tot Mozes kwam, in de woestijn, [5]aan de berg van God, waar hij zich gelegerd had,

6 Zo [6]zei hij tot Mozes: Ik, uw schoonvader Jethro, kom tot u, met uw huisvrouw, en haar beide zonen met haar.

7 Toen ging Mozes uit, zijn schoonvader tegemoet, en hij boog zich, en kuste hem; en zij [7]vraagden de één [8]de ander naar de welstand, en zij gingen [9]naar de tent.

8 En Mozes vertelde zijn schoonvader alles, wat YHWH aan Farao en aan de Egyptenaren gedaan had, om Israëls wil; al de moeite, die hun op die weg [10]ontmoet was, en dat hen YHWH verlost had.

9 Jethro nu verheugde zich over al het goede, dat YHWH Israël gedaan had; dat Hij het verlost had uit de hand van de Egyptenaren.

10 En Jethro zei: Gezegend zij YHWH, Die u verlost heeft uit de hand van de Egyptenaren, en uit Farao's hand; Die dit volk van onder de hand van de Egyptenaren verlost heeft!

11 Nu weet ik, dat YHWH groter is dan alle [11]goden; [12c]want in de zaak, waarin zij overmoedig gehandeld hebben, [13]was Hij boven hen.

12 Toen nam Jethro, de schoonvader [14]van Mozes, voor God brandoffer en slachtoffers; en Aäron kwam, en al de oversten van Israël, om [15]brood te eten met de schoonvader [16]van Mozes, voor het aangezicht van God.

De aanstelling van rechters

13 Maar het gebeurde op de andere dag, zo zat Mozes om het volk te richten, en het volk stond voor Mozes, van de morgen tot de avond.

14 Als de schoonvader van Mozes alles [17]zag, wat hij het volk deed, zo zei hij: Wat ding is dit, dat u het volk doet? Waarom zit u zelf [18]alleen, en al het volk staat voor u, van de morgen tot de avond?

15 Toen zei Mozes tot zijn schoonvader: Omdat dit volk tot mij komt, om God [19]raad te vragen.

16 Wanneer zij een zaak hebben, zo komt het tot mij, dat ik richte tussen de man en tussen zijn naaste; en dat ik hun bekend make Gods instellingen en Zijn wetten.

17 Maar de schoonvader van Mozes zei tot hem: [20]De zaak is niet goed, die u doet.

18 [21]U zult geheel vervallen, [22]zo u, als dit volk, dat bij u is; want deze zaak is te zwaar voor u, u alleen kunt het niet doen.

19 Hoor nu mijn stem, ik zal u raden, en God zal met u zijn; [23]wees u voor het volk bij God, en breng u de zaken voor God;

20 En verklaar hun de instellingen en de wetten, en maak hun bekend de weg, waarin zij wandelen zullen, en het werk, dat zij doen zullen.

21 Maar zie u om, onder al het volk, naar [24]kloeke mannen, God vrezende, [25]waarachtige mannen, de gierigheid hatende; [26]stel ze over hen, oversten van de duizenden, oversten van de honderden, oversten van de vijftigen, oversten van de tienen.

22 Dat zij dit volk altijd richten; maar het gebeure, dat zij alle grote zaken aan u brengen, maar dat zij alle kleine zaken richten; verlicht zo uzelf, en laat hen met u dragen.

23 Als u deze zaak doet, en God het u gebiedt, zo zult u kunnen bestaan; zo zal ook al dit volk in vrede [27]aan zijn plaats komen.

24 [d]Mozes nu hoorde naar de stem van zijn schoonvader, en [28]hij deed alles, wat hij gezegd had.

5 *berg van God:* Dit was de berg Horeb, op welke God de wet aan Mozes gegeven heeft.

6 *zei hij tot Mozes:* D.i. hij ontbood door degenen, die hij vooruit schikte.

7 *de één de ander:* Hebr.: *de man zijn naaste, of, gezel*.

8 Hebr.: *vrede*. Zie Gen. 37:14.

9 *naar de tent:* T.w. naar de tent van Mozes.

10 *ontmoet was:* Hebr.: *gevonden had*.

11 Versta hier de afgoden van de heidenen, die goden genoemd worden, maar zij zijn het niet inderdaad.

12 De zin van deze woorden is, dat de Egyptenaars, menende door de hulp van hun goden het volk van God te vernielen, door God in het Rode meer gestort zijn, tot spijt en schande van al hun afgoden, waarop zij vertrouwd hadden.

– *c* Ex. 1:10; idem 1:16; idem 1:22; Ex. 5:7; Ex. 14:18.

13 *boven hen:* D.i. Hij overtrof en overwon hen.

14 D.i. om aan God te offeren.

15 *brood te eten:* Brood eten, is hier te zeggen een feestelijken maaltijd houden.

16 *voor het aangezicht van God:* D.i. in de vrees voor de Heer, de Heer voor ogen hebbende; of voor de majesteit van God, verschijnende in de wolkkolom; vgl. Deut. 12:7, en Deut. 27:7.

17 *het volk deed:* D.i. hoe hij zich tegenover het volk gedroeg.

18 Zonder bijzitters in het gericht.

19 *God raad te vragen:* Anders: *om God te zoeken*; d.i. zij vragen mij wat met de wil en het bevel Gods overeenkomt. Zie 1 Sam. 9:9.

20 niet goed: Te weten, op die wijze, dat u het alleen doet.

21 *U zult geheel vervallen:* Dit is een manier van spreken bij gelijkenis van bloemen, bladen of kruiden genomen; zie Deut. 1:9, 1:12. Jethro wil zeggen dat Mozes zich afsloofde, doordien hij al de zaken van het volk zelf verhoorde en richtte; het volk werd ook afgemarteld en verdrietig, doordien het lang moest wachten, voordat het gehoord kon worden. Anders: afgaan, bezwijken. Hebr.: u zult verwelkende verwelken.

22 Hebr.: *ook u, ook dit volk*.

23 Alsof hij zeggen wilde: Het is genoeg dat u u in grote en gewichtige zaken laat gebruiken, waarin men God zelf om raad vragen moet; waarvan te lezen is Num. 15:33, 15:34, en Num. 27:5, 27:6. Andere kleine zaken, laat die anderen verrichten.

24 *kloeke mannen:* Anders: *sterke, dappere, geharde mannen*. Zie Gen. 47:6.

25 *waarachtige mannen:* Hebr.: *mannen van de waarheid of, getrouwheid*.

26 *stel ze over hen:* Tot deze deugden, die in de regeerders van landen en steden vereist worden, voegt Mozes nog enige er bij, Ex. 23:6; Deut. 1:16, en Deut. 16:18; zie ook 2 Kron. 19:7, en Jes. 33:15.

27 *aan zijn plaats komen:* T.w. in het land Kanaän; of elk tot zijn huis, hebbende een einde aan hun zaak gekregen, zonder te wachten van 's morgens tot 's avonds. Aldus wordt iemands huis genoemd zijn plaats, Richt. 7:7, en Richt. 9:55, en Richt. 19:28, 19:29.

– *d* Deut. 1:9.

28 *deed alles:* T.w. nadat God hem zulks had bevolen, Num. 11:16, en nadat hij het aan het volk had voorgedragen, Deut. 1:14.

25 En Mozes verkoos [29]kloeke mannen, uit geheel Israël, en maakte hen tot hoofden over het volk; oversten van de duizenden, oversten van de honderden, oversten van de vijftigen, en oversten van de tienen;

26 Dat zij altijd over het volk rechtspraken, de moeilijke zaken tot Mozes brachten, maar zij alle kleine zaak richtten.

27 Toen liet Mozes zijn schoonvader trekken; en hij ging naar [30]zijn land.

HOOFDSTUK XIX

De Israëlieten komen in de woestijn Sinaï, in de derde maand nadat zij uit Egypte getrokken waren, vs. 1 enz. Mozes klimt op tot God op die berg, 3. Daar beveelt God hem wat hij het volk zal aanzeggen, 3. Het volk belooft de woorden van God te gehoorzamen, wat Mozes de HEERE weer bericht, 8. Het volk wordt geheiligd tegen de derde dag, 10. Het mocht de berg niet naderen, 12. De verschrikkelijke tegenwoordigeid van God op de berg, 16. God spreekt met Mozes, 19. Het volk, 21. ja ook de priesters, wordt opnieuw verboden de berg te naderen, totdat zij zich geheiligd zouden hebben, 22. Alleen Mozes en Aäron wordt bevolen op te klimmen tot de HEERE, 24. wat zij doen, 25.

Israël bij de berg Sinaï

IN [1]de derde [2]maand, na het uittrekken van de Israëlieten uit Egypteland, [3]op diezelfde dag kwamen zij in de [4]woestijn Sinaï.

2 Want zij trokken uit Rafidim, en kwamen in de woestijn Sinaï, en zij sloegen hun kamp op in de woestijn. Israël sloeg zijn kamp op daar tegenover [5]die berg.

3 [a]En Mozes klom op [6]tot God. En YHWH riep tot hem [7]van de berg, zeggende: Zo zult u tot het huis van Jakob spreken, en de Israëlieten verkondigen:

4 [b]U hebt gezien, wat Ik de Egyptenaren gedaan heb; [8]hoe Ik u op vleugels van de adelaars gedragen, en u [9]tot Mij gebracht heb.

5 Nu dan, als u [10]ijverig Mijn stem zult gehoorzamen, en Mijn verbond houden, [c]zo zult u Mijn eigendom zijn uit alle volken, want [11][d]de hele aarde is van Mij;

6 [e]En u zult Mij [12]een priesterlijk koninkrijk, en een [13]heilig volk zijn. Dit zijn de woorden, die u tot de Israëlieten spreken zult.

7 En Mozes [14]kwam en riep de oudsten van het volk, en stelde voor hun aangezichten al deze [15]woorden, die YHWH hem geboden had.

8 Toen antwoordde al het volk gelijkelijk, en zei: [f]Al wat YHWH gesproken heeft, zullen wij doen! En Mozes bracht de woorden van het volk weer tot YHWH.

Voorbereiding op Gods verschijning

9 En YHWH zei tegen Mozes: Zie, Ik zal tot u komen [16]in een dichte wolk, zodat het volk het hoort wanneer Ik met u spreek, en dat zij ook [17]voor altijd in [18]u geloven. Want Mozes had YHWH de woorden van het volk bekendgemaakt.

10 Ook zei YHWH tot Mozes: Ga tot het volk, en [19]heilig hen vandaag en morgen, en dat zij hun kleren wassen,

11 En bereid zijn tegen de derde dag; want [20]op de derde dag zal YHWH voor de ogen van al het volk [21]afkomen, op de berg Sinaï.

12 En stel voor het volk rondom een [g]grens, zeggende: Pas op dat u niet de berg op klimt, [22]en zijn einde aan te roeren; [23]al wie de berg aanroert, [24]zal zeker gedood worden.

13 Geen hand zal hem aanroeren, maar [25]hij [26]zal zeker gestenigd, of zeker doorschoten worden; hetzij een beest, hetzij een man, hij zal niet leven. [27]Als de ramshoorn [28]langzaam gaat, zullen zij [29]op de berg klimmen.

29 *kloeke mannen:* Welke last en les Mozes deze mannen gegeven heeft, zie Deut. 1:16, 1:17.

30 *zijn land:* T.w. Midian.

1 Dit was het 430e jaar na het sluiten van het verbond met Abraham. Genesis 15 en 17.

2 (Of: nieuwe maan) genaamd Sivan bij de Joden, die gedeeltelijk in onze mei en gedeeltelijk in onze juni valt.

3 Nadat zij waren opgebroken vanuit Rafidim, wat de eerste dag van de maand was. (Vgl. Ezechiël 46:1, 6.) De 47e dag na Pesach, of de uittocht uit Egypte.

4 Dit is een berg in Arabië, Galaten 4:25, gelegen in een woestijn, Handelingen 7:30.

5 Nl. de berg Sinaï.

– *a* Handelingen 7:38.

6 Dat wil zeggen: tot de wolkkolom op de berg.

7 Nl. van de top van de berg, terwijl Mozes op een lager deel van diezelfde berg was.

– *b* Deuteronomium 29:2 en 32:11.

8 Hij wil zeggen: zoals een adelaar zijn jongen op zijn rug draagt, zo heb Ik u haastig en zeker uit het land Egypte gedragen. Zie Deuteronomium 32:11.

9 Dat wil zeggen: naar de plaats van Mijn aanwezigheid, en naar de gelegenheid waar u Mij kunt dienen.

10 Hebr.: *gehoorzamende zult gehoorzamen.*

– *c* Deuteronomium 7:6 en 10:14-15 en 14:2 en 26:18. Psalm 135:4. Jesaja 41:8. Titus 2:14.

11 Nl. met alles wat daarin is.

– *d* Psalm 24:1.

– *e* 1 Petrus 2:9.

12 Hebr.: een koninkrijk van priesters, dat wil zeggen: een rijk bestaande uit priesters en koningen.

13 Dat wil zeggen: afgezonderd voor de dienst aan God.

14 Nl. van de berg naar het volk.

15 Of: *zaken.*

– *f* Exodus 24:3.

16 Hebr.: *in de dikte van de wolk.*

17 Dat wil zeggen: hun leven lang.

18 Zie hierboven hst. 14, vs. 31.

19 Dat wil zeggen: beveel hen, en let u met de oudsten van het volk er nauwlettend op toe, dat zij zich op heilige wijze voorbereiden om Mijn geboden te ontvangen. Zie verder Leviticus 11, op vs. 45.

20 Dit was de vijftigste dag na Pesach, die daarom door de Grieken pentecoste wordt genoemd (van het Griekse woord voor "vijftigste dag"). Wij noemen die dag Pinksteren.

21 Verschijnende in de wolkkolom, vs. 9 en 16.

– *g* Hebreeën 12:18.

22 Of: *grens, rand.*

23 Of: *al wat.*

24 Hebr.: *zal stervende gedood worden.*

25 Verstaat: mens of dier, dat de berg heeft aangeraakt.

26 God wil zeggen: is hij dichtbij, dan zal men hem stenigen; is hij ver weg, dan zal men hem doorschieten.

27 Er was geen echte ramshoorn, maar men hoorde een geluid als van een ramshoorn.

28 Nl. in één toon, of een gelijkmatig geluid, zoals aan het einde van de gezangen gebruikelijk is.

29 Maar wel blijvende beneden aan de voet van de berg, vs. 17. Nl. zo dichtbij, dat zij de Wet konden horen afkondigen.

14 Toen ging Mozes van de berg af tot het volk, en [30]hij heiligde het volk; en zij wasten hun kleren.

15 En hij zei tot het volk: Wees gereed [31]tegen de derde dag, [h]en nadert niet tot de vrouw.

De Heere daalt neer op de Sinaï

16 En het gebeurde op de derde dag, toen het morgen was, [i]dat er op de berg donderen en bliksemen waren, en een zware wolk, [32]en het geluid van een zeer sterke bazuin, zodat al het volk verschrikte, dat in het leger was.

17 En Mozes leidde het volk uit het kamp, God tegemoet; [k]en zij stonden [33]aan het onderste van de berg.

18 [l]En de hele berg Sinaï rookte, omdat YHWH daarop neerkwam in vuur; en zijn rook ging op, als de rook van een oven; en de hele berg beefde zeer.

19 Toen het geluid van de bazuin gaande was en steeds sterker werd, sprak Mozes, en God antwoordde hem [34]met een stem.

20 Als YHWH neergekomen was op de berg Sinaï, [35]op de spits van de berg, zo riep YHWH Mozes op de spits van de berg; en Mozes klom op.

21 En YHWH zei tot Mozes: Ga af, [36]betuig dit volk, dat zij niet [37]doorbreken tot YHWH, om te zien, en velen van hen [38]vallen.

22 Daartoe zullen [39]ook de priesters, [40]die tot YHWH naderen, zich heiligen, dat YHWH niet tegen hen uitbreke.

23 Toen zei Mozes tot YHWH: Het volk zal op de berg Sinaï niet kunnen klimmen, want U hebt ons betuigd, zeggende: Voorzie de berg van grenspalen, en [41]heilig hem.

24 YHWH dan zei tot hem: [42]Ga heen, klim af, daarna zult u, en Aäron met u, opklimmen; maar dat de priesters en het volk niet doorbreken, om op te klimmen tot YHWH, dat Hij tegen hen niet uitbreke.

25 Toen klom Mozes af tot het volk, en [43]zei het hun aan.

HOOFDSTUK XX

God geeft Mozes de Tien Geboden op de berg Sinaï, vs. 1 enz. Met donder, bliksem, geluid van bazuinen enz. waardoor het volk verschrikte, 18. Mozes troost hen, 20. God verbiedt hun zeer ernstig alle afgoderij, 23. Hoe God wilde dat men Hem een altaar zou bouwen, 24.

De tien geboden

TOEN [1]sprak God al [2]deze woorden, zeggende:

2 Ik ben YHWH uw God, Die u uit Egypteland, [3a]uit het diensthuis, uitgeleid heb.

3 U zult [4]geen andere goden voor Mijn aangezicht hebben.

4 [5b]U zult u geen gesneden beeld, noch enige afbeelding maken, van [6]wat boven in de hemel is, noch van wat onder [7]op de aarde is, noch van [8]wat in de wateren onder de aarde is.

5 U zult u voor die niet buigen, noch [9]hen dienen; want Ik, YHWH uw God, ben [10]een jaloers God, Die de misdaad van de vaders bezoek aan [11]de kinderen, [12]aan het derde, en aan het vierde [13]geslacht van degenen, die Mij haten;

6 En doe barmhartigheid aan duizenden van degenen, die Mij liefhebben, en Mijn geboden onderhouden.

7 [c]U zult de naam van YHWH van uw God niet [14]zinloos gebruiken; want YHWH zal niet [15]onschuldig houden, die Zijn naam zinloos gebruikt.

30 Dat wil zeggen: hij beval dat zij zich zouden heiligen, zoals vs. 10.

31 Hebr.: *na drie dagen.*

– *h* 1 Samuel 21:4. 1 Korintiërs 7:5.

– *i* Hebreeën 12:18.

32 Zie hierboven vs. 13.

– *k* Deuteronomium 4:10-11.

33 Maar zo dat zij de berg niet aanraakten en de gestelde grens niet overschreden, vs. 12.

– *l* Richteren 5:4. Psalm 68:6 en 114:4. Habakuk 3:10.

34 Of: in een stem, dat wil zeggen: op een zachtere manier dan de donder en het angstaanjagende geluid van de bazuin. Dit deed God om Mozes te bemoedigen, die eerst erg verschrikt en angstig was. Hebreeën 12:21.

35 Hebr.: *op het hoofd.*

36 Dat wil zeggen: belast hen zwaar en scherp het hun in.

37 Nl. door de afbakening die voor hen gesteld is.

38 Dat wil zeggen: gedood worden door YHWH, zoals Hij dreigt in vs. 12. Zie de manier van spreken in Genesis 14:10; 1 Korintiërs 10:8, enz.

39 Verstaat hier de eerstgeborenen, die God de Heer voor Zichzelf geheiligd had, en die vóór de afscheiding van de stam Levi het priesterdom in de families plachten te bedienen. Exodus 13:2 en 24:5. In wier plaats Hij later de stam Levi verkoos. Numeri 8:14, enz.

40 Zie Leviticus 10:3.

41 Dat wil zeggen: zeg het volk, dat zij deze berg vanwege Mijn aanwezigheid als heilig beschouwen, en er daarom niet bij naderen.

42 Nl. om Mijn verbod aan het volk te verkondigen; daarna moeten u en Aäron weer tot Mij opklimmen.

43 Nl. wat YHWH hem geboden had.

1 Nl. nadat Mozes en Aäron op de berg geklommen waren. Zie hierboven hst. 19:24.

2 Dat wil zeggen: deze navolgende tien Geboden.

3 Hebr.: *uit het huis van de dienaren.*

– *a* Exodus 13:3. Deuteronomium 5:6. Psalm 81:10.

4 Anders: *geen andere God.*

5 Hiertegen strijdt niet dat Mozes op Gods bevel de cherubim maakte (Exodus 25:18) en de koperen slang (Numeri 21:8, enz.), want dat is niet gedaan om daaraan enige godsdienstige eer te bewijzen.

– *b* Leviticus 26:1. Psalm 97:7.

6 Zoals zon, maan, sterren, vogels (Deuteronomium 4:19); verstaat hieronder ook de engelen (Kolossenzen 2:18).

7 Zoals mensen, viervoetige of kruipende dieren (Deuteronomium 4:16-17. Jesaja 44:13. Ezechiël 23:14).

8 Zoals vissen, slangen, draken, krokodillen, schildpadden. Zie Deuteronomium 4:18 en Jesaja 41:29.

9 Nl. noch de afgoden zelf, noch Mij door middel van hen. Zoals Exodus 32:4, 6, door het gouden kalf; en daarna de tien stammen door de twee gouden kalveren (1 Koningen 12:28).

10 God wordt een man van Zijn volk genoemd (Jeremia 2:2. Hosea 2:19). Afgoderij wordt hoererij genoemd (Deuteronomium 31:16. Richteren 2:17. Jeremia 3:9, 20). Daarom wordt Gods toorn over deze zonde jaloezie genoemd.

11 Dat wil zeggen: nakomelingen, nl. zodanigen die de voetsporen van hun vaderen volgende, ook de zonde van afgoderij begaan.

12 Hebr.: *aan de derde en aan de vierde.*

13 Of: *geslacht.*

– *c* Leviticus 19:12. Mattheüs 5:33.

14 Hebr.: *tot ijdelheid opnemen.* Zie Psalm 15:3 en 16:4 en 50:16.

15 Of: *ongestraft.*

8 [d]Gedenk de sabbatdag, [16]dat u die heiligt.
9 [e]Zes dagen zult u arbeiden en al uw werk doen,
10 Maar de zevende dag is de sabbat van YHWH van uw God; dan zult u geen werk doen, u, noch uw zoon, noch uw dochter, noch uw dienaar, noch uw [17]dienstmaagd, noch uw vee, noch uw vreemdeling, die in uw poorten is;
11 Want [f]in zes dagen heeft YHWH de hemel en de aarde gemaakt, de zee en al wat daarin is, en Hij rustte op de zevende dag; daarom zegende YHWH de sabbatdag, en [18]heiligde dezelfde.
12 [g]Eer uw vader en uw moeder, [19]opdat uw dagen verlengd worden in het land dat YHWH, uw God, u geeft.
13 [h]U zult niet doodslaan.
14 [i]U zult niet echtbreken.
15 U zult niet stelen.
16 U zult geen vals getuigenis [20]spreken tegen uw [21]naaste.
17 [k]U zult niet begeren [22]het huis van uw naaste; u zult niet begeren de vrouw van uw naaste, noch zijn dienaar, noch zijn dienstmaagd, noch zijn os, noch zijn ezel, noch iets, dat van uw naasten is.

De vrees van het volk

18 En al het volk zag de donderen, en de [23]bliksemen, en het geluid van de bazuin, en de rokenden berg; toen het volk dat zag, [24]weken zij af, en stonden van verre;
19 [l]En zij zeiden tot Mozes: Spreek u met ons, en wij zullen horen; en dat God met ons niet spreke, opdat wij niet sterven!
20 En Mozes zei tot het volk: Vrees niet, want God is gekomen, [25]opdat Hij u verzocht, en opdat Zijn vrees voor uw aangezicht zou zijn, dat u niet zondigde.
21 [m]En het volk stond van verre; maar Mozes naderde tot de donkerheid, alwaar God was.

Het wetten over het altaar

22 Toen zei YHWH tot Mozes: Zo zult u tot de Israëlieten zeggen: U hebt gezien, [26]dat Ik met u van de hemel gesproken heb.
23 U zult naast Mij niet maken zilveren goden, en gouden goden zult u zich niet maken.
24 [n]Maak Mij een altaar van aarde, en offert daarop uw [27]brandoffers, en uw [28]dankoffers, uw schapen, en uw runderen; aan alle plaats, [29]waar Ik een herinnering aan Mijn Naam stichten zal, [30]zal Ik tot u komen, en zal u zegenen.
25 [o]Maar als u Mij [31]een stenen altaar zult maken, zo zult u dit niet bouwen van gehouwen steen; zo u uw houwijzer daarover verheft, zo zult u het ontheiligen.
26 U zult ook niet [32]met trappen tot Mijn altaar [33]opklimmen, opdat uw schaamte [34]voor hetzelfde niet ontbloot wordt.

HOOFDSTUK XXI

Wetten aangaande de slaven, vs. 1 enz. Knechten van wie het oor doorboord is, 5. Rechten voor slavinnen, 7. Over doodslagers, 12. Over mensendieven, 16. Over hen die hun ouders vervloeken, 17. Over hen die slaan, 18. Over hen die een zwangere vrouw verwonden, 22. Over een meester die zijn knecht of slavin een oog of tand uitslaat, 26. Over een stotige os, 28. Over hen die door het graven van een put de os van hun naaste beschadigen, 33.

Wetten over slaven

DIT nu zijn [1]de rechten, die u [2]hun zult voorstellen.
2 Als u [3a]een Hebreeuwse [4]knecht kopen zult, die zal zes jaren dienen; maar in het zevende zal hij voor vrij uitgaan, om niet.
3 Als hij [5]met zijn lijf ingekomen zal zijn, zo zal hij met zijn lijf uitgaan; als hij [6]een getrouwd man was, zo zal zijn vrouw met hem uitgaan.

– *d* Ezechiël 20:12.
16 Dat wil zeggen: zondert het af van uw gewone werk, of dagelijkse arbeid die behoort tot dit tijdelijke leven, en besteed de dag om God te dienen met heilige werken die de eer van God en het eeuwige en geestelijke leven betreffen.
– *e* Exodus 23:12 en 34:21. Lucas 13:14.
17 Zoals os, ezel, paard, kameel, olifant, enz.
– *f* Genesis 2:2.
18 Zie Genesis 2:3.
– *g* Mattheüs 15:4. Efeziërs 6:2.
19 Anders: *opdat zij uw dagen verlengen*; nl. vader en moeder, door hun gebed of zegen, die veel bij God vermogen, zoals ook omgekeerd hun vloek.
– *h* Mattheüs 5:21.
– *i* Mattheüs 5:27.
20 Anders: *antwoorden*.
21 Door het woord "naaste" moet men hier alle mensen verstaan, zoals in Genesis 11:3. Esther 1:19. Spreuken 18:17. Zie Lucas 10:29, 36, ja zelfs uw vijand.
– *k* Romeinen 7:7.
22 Vgl. Deuteronomium 5:21.
23 Hebr.: *eigenlijk lampen, dat wil zeggen: bliksem*.
24 Nl. van de berg.
– *l* Deuteronomium 5:25. Hebreeën 12:19.
25 Nl. of u Zijn geboden zult gehoorzamen, zoals u in hst. 19:8 beloofd hebt. Zie Genesis 22:1.
– *m* Exodus 19:16. Hebreeën 12:18.
26 Nl. op de berg Sinaï. Zie Deuteronomium 4:36 en Nehemia 9:13.
– *n* Exodus 27:1 en 38:1.
27 Zie Genesis 8:20.
28 Zie Leviticus 3:1.
29 Hebr.: *daar Ik Mijn naam zal doen gedenken*.
30 Nl. om u Mijn gunst en liefde te betonen.
– *o* Deuteronomium 27:5. Jozua 8:30-31.
31 Later is het altaar van acaciahout geweest (Exodus 27:1) en daarna van koper (1 Koningen 8:64).
32 Toch was dit altaar drie el hoog (Exodus 27:1) en Salomons altaar was tien el hoog (2 Kronieken 4:1). Er waren geen trappen om op te klimmen, maar de aarde was zodanig opgehoogd, dat de priester geleidelijk, als op een heuvel omhoog, klom om voor het altaar te komen en door iedereen gezien te worden.
33 Later heeft God verordend dat de priesters linnen onderbroeken zouden dragen (Exodus 28:42-43).
34 Nl. voor het altaar.
1 *de rechten:* T.w. burgerlijke rechten, naar welke de rechters het volk van God moesten richten.
2 *hun zult voorstellen:* T.w. het volk van Israël; maar in het bijzonder van de magistraten.
3 een Hebreeuwsen: Niemand mocht in Israël een Hebreeuwsen knecht kopen, tenzij iemand zich of zijn kinderen uit armoede verkocht, Deut. 15:12; Lev. 25:39, of de overheid hem deed verkopen, vanwege begane dieverij, die hij niet wedergeven of vergelden kon, Ex. 22:3.
– *a* Deut. 15:12; Jer. 34:14.
4 *knecht kopen zult:* Versta hieronder ook de Hebreeuwse dienstmaagd, gelijk af te nemen is uit Deut. 15:12; Jer. 34:9.
5 *met zijn lijf ingekomen zal zijn:* D.i. hij voor zijn persoon alleen zonder vrouw.
6 *een getrouwd man was:* Hebr.: *de heer van een vrouw*. Zie Gen. 14:13.

4 Als hem zijn heer [7]een vrouw gegeven, en zij
hem zonen of dochters gebaard zal hebben, zo
zal de vrouw en haar kinderen van haar heer
zijn, en hij zal [8]met zijn lijf uitgaan.
5 [b]Maar als de knecht [9]ronduit zeggen zal: Ik
heb mijn heer, mijn vrouw en mijn kinderen lief,
ik [10]wil niet vrij uitgaan;
6 Zo zal hem zijn heer tot [11]de rechters brengen,
daarna zal hij hem [12]aan de deur, of aan de post
brengen; en zijn heer zal hem met een priem
[13]zijn oor doorboren, en hij zal hem [14]eeuwig
dienen.
7 Wanneer nu [15]iemand zijn dochter zal ver-
kocht hebben tot een dienstmaagd, zo zal zij niet
uitgaan, zoals [16]de knechten uitgaan.
8 Als zij [17]kwalijk bevalt in de ogen van haar
heer, dat [18]hij haar niet ondertrouwd heeft, zo
moet hij haar laten vrijkopen; aan een vreemd
volk haar te verkopen is hem niet toegestaan,
omdat hij trouweloos met haar gehandeld heeft.
9 Maar als hij haar aan zijn zoon ondertrouwt,
[19]zo zal hij met haar doen naar het recht van de
dochters.
10 Als hij voor zich een andere neemt, zo zal hij
aan deze haar voedsel, haar deksel, en haar [20]hu-
welijksplicht [21]niet onttrekken.
11 En als hij haar [22]deze drie dingen niet doet,
zo zal zij om niet uitgaan, zonder geld.

Wetten over doodslag en geweld

12 [c]Wie iemand slaat, dat hij sterft, [23]die zal
zeker gedood worden.
13 Maar die hem niet [24]nagesteld heeft, maar
God heeft hem zijn hand doen ontmoeten, zo zal
Ik u [25]een plaats bestellen, waar hij heen vlucht.
14 Maar als iemand tegen zijn naaste moedwil-
lig gehandeld heeft, om hem met list te doden,
zo zult u dezelfde [26]van voor Mijn altaar nemen,
[27]dat hij sterve.
15 [d]Zo wie zijn vader of zijn moeder slaat, die
zal zeker gedood worden.
16 Verder, zo wie [28]een mens steelt, hetzij dat
hij die verkocht heeft, of dat hij in zijn hand ge-
vonden wordt, die zal zeker gedood worden.
17 [e]Wie ook zijn vader of zijn moeder vloekt,
die zal zeker gedood worden.
18 En wanneer mannen twisten, en [29]de één
slaat de ander met een steen, of met een vuist, en
hij sterft niet, maar valt te bedde;
19 Als hij weer opstaat, en op straat gaat bij zijn
stok, zo zal hij, die hem sloeg, [30]onschuldig zijn;
[31]alleen zal hij geven [32]wat hij verzuimd heeft, en
hij zal hem [33]volkomen laten helen.
20 Wanneer ook iemand [34]zijn dienaar of
zijn dienstmaagd met een stok slaat, dat hij
[35]onder zijn hand sterft, die zal zeker [36]gewroken
worden.
21 Zo hij toch een dag of twee dagen [37]overeind
blijft, zo zal hij niet gewroken worden; want hij
[38]is zijn geld.
22 Wanneer nu mannen kijven, [39]en slaan een
zwangere vrouw, dat haar [40]de vrucht afgaat,
maar [41]geen dodelijk verderf zij, zo [42]zal [43]hij
zeker gestraft worden, zoals hem de man van

7 *een vrouw gegeven:* Een heidense of uitlandse slavin, of dienstmaagd, want deze alleen mochten in slavernij gelaten worden, Lev. 25:44; maar met een Hebreeuwse vrouw mocht men zo niet handelen, gelijk blijkt uit vs. 7.

8 *met zijn lijf uitgaan:* Want de kinderen, die van een slavin geboren werden, waren ook slaven of lijfeigenen, gelijk blijkt Gen. 21:10; Gal. 4:24, 4:25, enz.

– *b* Deut. 15:16.

9 *ronduit zeggen zal:* Hebr.: *zeggende zeggen zal.*

10 *wil niet vrij uitgaan:* Hebr.: *zal.*

11 *de goden brengen:* D.i. magistraten, rechters, overheden, gelijk Ps. 82:1, 82:6, en elders.

12 *aan de deur, of aan de post brengen:* T.w. aan de deur van het huis van de huisheer.

13 *zijn oor doorboren:* Daarmee aanwijzende dat hij aan het huis van zijn heer als gehecht was, en verbonden bleef om hem voortaan te dienen.

14 *eeuwig dienen:* Zie Deut. 15:17.

15 *iemand zijn dochter zal verkocht hebben tot een dienstmaagd:* Hebr.: *een man*; versta dit van een Hebreeuwsen man.

16 *de knechten uitgaan:* Van welke vs. 6 gesproken is.

17 *kwalijk bevalt in de ogen haars heren:* Hebr.: *kwaad is.*

18 dat hij haar niet ondertrouwd heeft: Anders: nadat hij haar voor zichzelven ondertrouwd heeft.

19 zo zal hij met haar doen naar het recht van de dochters: D.i. hij zal haar een bruidsschat of huwelijksgoederen geven, gelijk de vaders hun dochters geven, Ex. 22:16.

20 *haar voedsel:* Hebr.: *haar vlees*; d.i. voedsel.

21 *haar huwelijksplicht niet onttrekken:* Versta door de huwelijksplicht datgene, waarvan de apostel spreekt 1 Kor. 7:3. Anders: bijwoning.

22 *deze drie dingen niet doet:* Waarvan vs. 10, gesproken is.

– *c* Lev. 24:17.

23 die zal zekerlijk gedood worden: Hebr.: stervende gedood worden.

24 *nagesteld heeft:* D.i. met opzet gezocht.

25 *een plaats bestellen:* Zie van de steden, waarheen degenen, die onverhoeds een doodslag gedaan hadden, vluchten zouden, Num. 35:11; Deut. 19:2; Joz. 20:2.

26 *van voor Mijn altaar nemen:* Alsof Hij zei, ofschoon hij tot mijn altaar zijn toevlucht genomen had. Zie 1 Kon. 2:28, 2:29.

27 dat hij sterve: Te weten, naar het oordeel van de overheid.

– *d* Matt. 15:4.

28 *een mens steelt:* Deut. 24:7 staat een zoon van Israël; d.i. een Israëliet.

– *e* Lev. 20:9; Spr. 20:20; Matt. 15:4; Mark. 7:10.

29 *de één slaat de ander met een steen:* Hebr.: *een man*; d.i. [iemand] zijn naasten slaat.

30 *onschuldig zijn:* Dat is aan het leven niet gestraft worden.

31 *alleen zal hij geven:* D.i. hij zal hem voldoen omdat hij in zolang niet heeft kunnen arbeiden, noch zijn brood verdienen.

32 *wat hij verzuimd heeft:* Hebr.: *zijn zitten*; dat is de schade die hij geleden heeft, omdat hij niet heeft kunnen arbeiden.

33 *volkomen laten helen:* Hebr.: *genezende genezen, of helende helen.*

34 *zijn dienaar of zijn dienstmaagd met een stok slaat:* Die hij met zijn geld gekocht heeft, weshalve hij vs. 21 zijn geld genoemd wordt. Maar met een Hebreeuwsen knecht had het veel een andere gelegenheid, gelijk te zien is Lev. 25:38, 25:39, 25:40.

35 *onder zijn hand sterft:* D.i. terwijl hij slaat.

36 *gewroken worden:* T.w. van de Magistraat, die een wreker Gods is, Rom. 13:4.

37 *overeind blijft:* Hebr.: *staat hij.*

38 hij is zijn geld: D.i. hij is met zijn geld gekocht, en daarom is hij zijn eigendom, waarom het ook gelooflijk is, dat hij hem alleen heeft willen kastijden en niet doden. Anders: als hij zijn geld is; d.i. wanneer het zulk een knecht is, die met zijn geld gekocht is.

39 en slaan een zwangere vrouw: Te weten, beiden, of een van beiden.

40 *de vrucht afgaat:* Hebr.: *haar kinderen.*

41 *geen dodelijk verderf zij:* Versta, noch van de moeder, noch van de vrucht.

42 Hebr.: *hij zal straffende gestraft worden.*

43 hij zekerlijk gestraft worden: Te weten, wie de vrouw geslagen of gestoten heeft.

de vrouw oplegt, en hij zal het geven door [44]de rechters.

23 Maar als [45]er een dodelijk verderf zal zijn, zo zult u [46]geven [47]ziel voor ziel,

24 [f]Oog voor oog, tand voor tand, hand voor hand, voet voor voet.

25 Brand voor brand, wond voor wond, buil voor buil.

26 Wanneer ook iemand het oog van zijn dienaar, of het oog van zijn dienstmaagd slaat, en verderft het, hij zal hem [48]vrij laten gaan voor zijn oog.

27 En als hij een tand van zijn dienaar, of een tand van zijn dienstmaagd uitslaat, zo zal hij hem vrijlaten voor zijn [49]tand.

Wetten over schade door dieren

28 [g]En wanneer [50]een os een man of een vrouw stoot, dat hij sterft, zal de os [51]zeker gestenigd worden, en zijn vlees zal niet gegeten worden; maar de heer van de [52]os zal onschuldig zijn.

29 Maar als de os te [53]voren stotig geweest is, en zijn heer is daarvan overtuigd geweest, en hij hem niet bewaard heeft, en hij doodt een man of een vrouw, zo zal die os gestenigd worden, en zijn heer [54]zal ook gedood worden.

30 Als hem losgeld [55]opgelegd wordt, zo zal hij tot losprijs van zijn ziel geven naar alles, wat hem zal opgelegd worden;

31 Hetzij dat hij een zoon gestoten heeft, of een dochter gestoten heeft, naar dat recht zal hem gedaan worden.

32 Als de os een knecht of een dienstmaagd [56]stoot, hij [57]zal zijn heer [58]dertig zilverlingen geven, en de os zal gestenigd worden.

33 En wanneer iemand een kuil opent, of wanneer iemand een kuil graaft, en hij dekt hem niet toe, en een [59]os of ezel valt daarin;

34 De heer van de kuil zal het vergelden; hij zal aan de heer daarvan [60]het geld terugkeren; maar het dode zal [61]van hem wezen.

35 Wanneer nu iemands os de os van zijn naaste kwetst, dat hij sterft, zo zal men de levende os verkopen, en het geld daarvan half en half delen, en de dode zal men ook half en half delen.

36 Of is het bekend geweest, dat die os van te voren stotig was, en zijn heer heeft hem niet bewaard, zo zal hij [62]in alle manier os voor os vergelden; maar de dode zal [63]van hem wezen.

HOOFDSTUK XXII

Over diefstal, vs. 1 enz. over schade die iemands beest in andermans land aanricht, 5. over schade die door het vuur ontstaat, 6. over schade aan goederen die men in bewaring heeft ontvangen, 7. over schade aan iets dat geleend is, 14. over een meisje dat tot hoererij verleid wordt, 16. over toverij, 18. over de onkuisheid met dieren, 19. over afgoderij, 20. dat men de vreemdelingen, weduwen noch wezen schade zal toebrengen, 21. over woeker, 25. over het in pand nemen van kleren, 26. over het eren van de overheid, 28. over de eerstelingen, 29. over het eten van de verscheurde dieren, 31.

Wetten over diefstal en schadevergoeding

WANNEER [a]iemand een os, of klein vee steelt, en slacht het, of verkoopt het, die zal vijf runderen voor een os wedergeven, en vier schapen voor een stuk klein vee.

2 Als een dief gevonden wordt [1]in het doorgraven, en hij wordt geslagen, dat hij sterft, [2]het zal hem geen bloedschuld zijn.

3 [3]Als de zon [4]over hem opgegaan is, zo zal het [5]hem een bloedschuld zijn; hij zal het [6]volkomen wedergeven; heeft hij niet, zo zal hij verkocht worden voor zijn dieverij.

4 Als de diefstal levend [7]in zijn hand [8]voorzeker gevonden wordt, [9]hetzij os, of ezel, of klein vee, hij zal het dubbel wedergeven.

44 *de rechters:* D.i. naar het oordeel van de rechters.

45 *een dodelijk verderf zal zijn:* T.w. van de moeder of van haar vrucht.

46 T.w. u beschadiger, of, u rechter.

47 *ziel voor ziel:* D.i. leven om leven.

– *f* Lev. 24:20; Deut. 19:21; Matt. 5:38.

48 *vrij laten gaan voor zijn oog:* D.i. hij zal hem van zijn dienstbaarheid ontslaan.

49 Versta dit ook van de verlamming of kwetsing van andere ledematen van het lichaam.

– *g* Gen. 9:5.

50 *een os een man of een vrouw stoot:* Versta hier, onder de naam van os, ook stieren, koeien, bokken, rammen en andere beesten, die schade doen met hun hoornen, tanden, of klauwen, enz.

51 *zekerlijk gestenigd worden:* Hebr.: *stenigende gestenigd worden*. God wreekt het bloed van de mensen zelfs aan de beesten. Zie Gen. 9:5.

52 *zal onschuldig zijn:* T.w. zo zijn heer niet geweten heeft, dat de os stotig was.

53 *te voren stotig geweest is:* Hebr.: *van gisteren, eergisteren*; zo ook vs. 36, en elders.

54 *zal ook gedood worden:* Omdat hij niet verhinderd heeft de dood van zijn naaste, wat hij wel had kunnen doen.

55 *opgelegd wordt:* T.w. van de rechters, nadat zij alle gelegenheid van de zaak naarstiglijk zullen onderzocht hebben.

56 hij zal: Te weten, die, wie de os toekomt.

57 *zijn heer dertig:* T.w. de heer van de knecht of van de dienstmaagd.

58 *zilverlingen geven:* Zie Gen. 20:16.

59 *os of ezel valt daarin:* Versta hierbij ook andere beesten.

60 *het geld terugkeren:* T.w. zo veel als het beest door de rechters of onpartijdigen zal geschat worden.

61 *van hem wezen:* T.w. van de heer van de kuil.

62 *in alle manier os voor os vergelden:* Hebr.: *wedergevende, wedergeven*.

63 *van hem wezen:* T.w. van dengene wiens os de ander gedood heeft.

– *a* 2 Sam. 12:6.

1 *in het doorgraven:* Gelijk Matt. 24:43. Hebr.: in doorgraving, of, met een doorgravend instrument.

2 *geen bloedschuld zijn:* Hebr.: *het zal hem geen bloeden zijn*; d.i. hem [te weten de moordenaar van de dief] zal geen bloed toegerekend worden; hij zal daarom niet als een moordenaar gestraft worden. Aldus wordt het woord bloeden genomen, Num. 35:27, en elders.

3 Als de zon: D.i. als het klaar dag is als de dief inbreekt, die hem dan doodslaat, diens bloed zal daarom vergoten worden.

4 *over hem:* T.w. over de dief, toen hij geslagen werd.

5 T.w. de moordenaar.

6 *volkomen wedergeven:* Hebr.: *wedergevende wedergeven*; hij, te weten de dief, van welke vs. 1 gesproken is, welke zaak hier vervolgd wordt.

7 *in zijn hand:* D.i. bij hem, hetzij in zijn huis, of stal, voordat hij het gestolene geslacht of verkocht heeft.

8 *voorzeker gevonden wordt:* Hebr.: *gevonden wordende gevonden wordt*.

9 *hetzij os, of ezel:* Hebr.: *van de os tot de ezel*.

5 Wanneer iemand een veld, of [10]een wijngaard
laat afweiden, en hij zijn beest daarin drijft, dat
het in van een ander veld weidt, die zal het van
het beste van zijn veld en van het beste van zijn
wijngaard wedergeven.
6 Wanneer een vuur uitgaat, [11]en vat [12]de
doornen, zodat de koornhoop verteerd wordt,
of het staande koren, of het veld; hij, die
de brand heeft aangestoken, zal het volkomen
wedergeven.
7 Wanneer iemand zijn naaste geld [13]of voor-
werpen te bewaren geeft, en het wordt uit het
huis van die man gestolen; als de dief gevonden
wordt, hij zal het dubbel wedergeven.
8 Als de dief niet gevonden wordt, zo zal de
heer van het huis tot de [14]rechters gebracht
worden, [15]of hij niet zijn hand aan de bezittingen
van zijn naaste gelegd heeft.
9 Over alle zaak van onrecht, over een os, over
een ezel, over klein vee, over kleding, over al
het verlorene, [16]dat iemand zegt, dat het zijn is,
[17]beider zaak zal voor de rechters komen; wie de
rechters verwijzen, die zal het aan zijn naaste
dubbel wedergeven.
10 Wanneer iemand aan zijn naaste een ezel,
of os, of klein vee, of enig beest te [18]bewaren
geeft, en het sterft, of het wordt verzeerd, of
weggedreven, dat het [19]niemand ziet;
11 Zo zal [20]de eed van YHWH tussen hen bei-
den zijn, of hij niet zijn hand aan de bezittingen
van zijn naaste geslagen heeft; en de eigenaar zal
[21]dat aannemen; en [22]hij zal het niet wedergeven.
12 Maar als het van hem [23]zeker gestolen is, hij
zal het zijn heer wedergeven.
13 Is het zeker verscheurd, dat hij [24]het brenge
tot getuige, zo zal hij het verscheurde niet
wedergeven.
14 En wanneer iemand van zijn naaste wat
[25]begeert, en het wordt beschadigd, of het sterft;
zijn heer daar niet bij zijnde, zal [26]hij het volko-
men wedergeven.
15 Als zijn heer daarbij geweest is, hij zal het
niet wedergeven; [27]als het gehuurd is, zo is het
voor zijn huur gekomen.

Wetten over zeden en barmhartigheid

16 Wanneer nu iemand een maagd verlokt,
[28]die niet ondertrouwd is, en hij ligt bij haar, die
zal haar zonder uitstel een bruidschat geven, dat
zij hem zijn vrouw wordt.
17 Als haar vader [29]geheel weigert haar aan
hem te geven, zo zal hij geld [30]geven [31]naar de
bruidschat van de maagden.
18 De [32]toveres zult u niet laten [b]leven.
19 Al wie bij een beest ligt, [33]die zal zeker ge-
dood [c]worden.
20 Wie de goden [34]offert, behalve YHWH alleen,
[35]die zal verbannen [d]worden.
21 U zult ook de vreemdeling geen overlast
doen, noch hem onderdrukken; want u bent
vreemdelingen geweest in [e]Egypteland.
22 U zult geen weduwe noch wees [f]beledigen.
23 Als u [36]hen enigszins beledigt, en als zij
[37]enigszins tot Mij roepen, Ik zal hun geroep
[38]zeker verhoren;
24 En Mijn toorn zal ontsteken, en Ik zal u
met het zwaard doden; en uw vrouwen zul-
len weduwen, en uw kinderen zullen wezen
worden.
25 Als u Mijn volk, dat bij u arm is, geld
leent, zo zult u tegen hetzelfde niet zijn, als
een woekeraar; u zult op hetzelfde geen [39]rente
[g]leggen.
26 Als u [40]enigszins [41]van uw naasten [42]kleed
te pand neemt, zo zult u het hem wedergeven,
[43]voordat de zon [44h]ondergaat;

10 Versta hierbij, of iets dergelijks, als hof, of tuin, jonge boompjes of hagen, enz.
11 en vat [de doornen: Hebr.: en het vindt de doornen.
12 Versta hierbij, of het stro, of hooi, of iets dergelijks, wat lichtelijk in brand komt.
13 of vaten: D.i. huisraad.
14 de goden: D.i. overheden, gelijk Ex. 21:6.
15 of hij niet: Versta hierbij, om te onderzoeken.
16 dat iemand zegt: Anders: die zegt dat het d.i. of dat hij het is.
17 *beider zaak:* T.w. van de klager, en van de beklaagde.
18 *te bewaren geeft:* T.w. voor geld.
19 *niemand ziet:* T.w. die daarvan getuigen kon.
20 *de eed van YHWH:* D.i. de eed, waarmee de Heer tot getuige wordt aangeroepen.
21 D.i. met de eed tevreden zijn, en zich laten vergenoegen.
22 T.w. de bewaarder.
23 *zekerlijk gestolen is:* Hebr.: *stelende gestolen is*.
24 D.i. iets, of, wat van het verscheurde, gelijk Amos 3:12.
25 *van zijn naaste wat begeert:* Versta hierbij, en hij leent het hem.
26 *volkomen wedergeven:* Hebr.: *zal het wedergevende wedergeven*; d.i. betalen.
27 als het gehuurd is: De zin is: hij die het gehuurd heeft, zal vrij zijn met de bedongen huur te betalen.
28 niet ondertrouwd is: Een ondertrouwde maagd te beslapen was de dood; Deut. 22:23.
29 ganselijk weigert: Hebr.: weigerende weigert.
30 Hebr.: *wegen*; eertijds woog men elkaar het geld toe.
31 *bruidschat van de maagden:* Dit was vijftig sikkelen zilvers, Deut. 22:29. Dit zijn omtrent twaalf rijksdaalders en een half.
32 Versta, dat dit ook gesproken wordt van de tovenaars, Deut. 18:10.
– *b* Deut. 18:10; idem v. 11.
33 die zal zekerlijk gedood worden: Lev. 20:15, beveelt God dat het beest ook zal gedood worden.
– *c* Lev. 18:23; Lev. 20:15.
34 Onder de naam van offerande doen, moet men ook verstaan allerlei dienst en eerbieding, Deut. 17:3.
35 *verbannen worden:* D.i. hij zal gehouden worden voor vervloekt, en zal uitgeroeid worden.
– *d* Deut. 17:2; idem v. 3; idem v. 4; idem v. 5.
– *e* Lev. 19:34.
– *f* Zach. 7:10.
36 *enigszins beledigt:* Hebr.: *beledigende beledigt*.
37 *enigszins … roepen:* Of: *ernstig*. Hebr.: roepende roepen.
38 zekerlijk verhoren: Hebr.: verhorende verhoren.
39 woeker leggen: Het Hebreeuwse woord neschech heeft zijn naam van bijten, omdat de woeker de arme mensen bijt en verteert.
– *g* Lev. 25:36; idem v. 37; Deut. 23:19; idem v. 20; Ps. 15:5; Spr. 28:8; Ez. 18:8.
40 *enigszins … te pand neemt:* Hebr.: *te pand nemende te pand neemt*.
41 Versta hierbij, als hij een arm man is, die maar één kleed heeft, gelijk blijkt uit vs. 27; Deut. 24:12, 24:13.
42 Versta hieronder ook deksel.
43 *voordat de zon:* Of: *tegen, terwijl de zon ondergaat*.
44 Hebr.: *ingaat*; t.w. in haar slaapkamer, gelijk David spreekt, Ps. 19:6.
– *h* Deut. 24:12; idem v. 13.

27 Want dat alleen is zijn deksel, het is zijn
kleed over zijn huid; waarin zou hij liggen? Het
zal dan gebeuren, wanneer hij tot Mij roept, dat
Ik het zal horen; want Ik ben genadig!
28 [45]De rechters zult u niet vloeken, en de over-
sten in uw volk zult u niet [i]lasteren.
29 [46]Uw volheid en [47]uw tranen zult u [48]niet
uitstellen; de eerstgeborene van uw zonen [49]zult
u Mij [k]geven.
30 Evenzo zult u doen met uw ossen en met uw
schapen; zeven dagen zullen zij bij hun moeder
zijn, op de achtste dag zult u ze Mij [l]geven.
31 U nu zult Mij [50]heilige mensen zijn; daarom
zult u geen vlees eten, [51]dat op het veld ge-
scheurd is, u zult het de hond [m]voorwerpen.

HOOFDSTUK XXIII

Over vals gerucht en valse getuigenis, vs. 1 enz. Men moet het recht niet verdraaien, 2. Men zal zijn vijand goeddoen, 4. De rechters mogen geen geschenken aannemen, 8. noch de vreemdelingen onderdrukken, 9. over het zevende jaar, dat een rustjaar zal zijn, 10. over de sabbatdag, 12. Men zal de naam van andere goden niet noemen, 13. over de drie hoge feesten van het jaar, 14. Men mocht niet offeren met gezuurd brood, 18. God belooft het volk dat een engel voor hen zou gaan, die zij moesten gehoorzamen, 20. Het vereren van vreemde goden wordt verboden, 23. God belooft hen te zegenen die Hem dienen, 25. Dat horzels de vijanden van de Israëlieten zouden uitdrijven, 28. De landgrenzen van het land van de Israëlieten, 31. hun wordt verboden een verbond met de heidenen of hun goden te sluiten, 32. Ja, dezen mochten in het land van de Israëlieten niet wonen.

Recht en rechtvaardigheid

U zult geen [1]vals [2]gerucht opnemen; [3]en stelt
uw hand niet bij de goddeloze, om een ge-
tuige [4]tot geweld te zijn.
2 U zult de [5]menigte tot boze zaken niet volgen;
en u zult niet spreken in een rechtszaak, dat
u zich neigt naar de menigte, om het recht te
buigen.
3 [a]Ook zult u de geringe niet voortrekken en
zijn [6]rechtszaak.
4 [b]Wanneer u van uw vijand os, of zijn dwa-
lende ezel, ontmoet, u zult hem dezelfde [7]geheel
teruggeven.
5 [c]Wanneer u de ezel van uw hater onder zijn
last ziet liggen, [8]zult u dan nalatig zijn, om het
uwe te verlaten voor hem? [9]U zult het in alle ma-
nier [10]met hem verlaten.
6 [11][d]U zult het recht van uw armen niet buigen
in zijn rechtszaak.
7 Wees verre van valse [12]zaken; en de onschul-
dige en gerechtige [13]zult u niet doden; want Ik zal
[14]de goddeloze niet rechtvaardigen.
8 [e]Ook zult u [15]geen geschenk nemen; want het
geschenk verblindt de zienden, en het verkeert
de [16]zaak van de rechtvaardigen.
9 [f]U zult ook de vreemdeling niet
onderdrukken; want u [17]kent het gemoed van de
vreemdeling, omdat u vreemdelingen geweest
bent in Egypteland.

Sabbatsjaar, sabbat en feesten

10 U zult ook zes jaar uw land bezaaien, en zijn
inkomst verzamelen;
11 [g]Maar in het zevende zult u het [18]rusten en
stil liggen laten, [19]dat de armen van uw volk
mogen [20]eten, en het overige daarvan de beesten
van het veld eten mogen; zo zult u ook doen met
uw wijngaard, en met uw olijfbomen.
12 [h]Zes dagen zult u uw werken doen; maar op
de zevende dag zult u rusten; opdat uw os en uw
ezel ruste, en dat [21]de zoon van uw dienstmaagd
en de vreemdeling adem scheppe.

45 *De goden zult u niet vloeken:* Zie Ex. 21:6, en versta hier, door de oversten, zowel de voorstanders van de kerk als van de politieke regering van die tijd, gelijk blijkt uit de woorden van Paulus, Hand. 23:3.
– *i* Hand. 23:3; idem v. 4; idem v. 5.
46 *Uw volheid:* D.i. de volrijpe vruchten, of de vruchten, die vol en rijp zijn, gelijk Num. 18:27.
47 *uw tranen:* Aldus worden de wijn en de olie genoemd, omdat zij als tranen stromen, wanneer zij uitgeperst worden.
48 niet uitstellen: Versta hierbij, maar u zult ze Mij ten rechte tijd betalen.
49 *zult u Mij geven:* Of: rantsoenen met vijf sikkelen zilvers, die men de priesters van de Heere gaf, Num. 18:16.
– *k* Ex. 13:2; idem v. 12.
– *l* Ex. 23:19; Lev. 22:27; Ez. 44:30.
50 *heilige mensen zijn:* Hebr.: *mannen van de heiligheid*; d.i. leidende een heiliger en godzaliger leven dan de heidenen.
51 dat op het veld verscheurd is: Lev. 17:15 worden hier bijgevoegd de beesten, die vanzelf sterven.
– *m* Lev. 22:8; Ez. 44:31.
1 *vals gerucht:* Hebr.: *gerucht van de leugens, of, horing van de valsheid*.
2 Anders: *aannemen, uitdragen, uitstrooien*.
3 *stelt uw hand niet bij de goddeloze:* D.i. vergezelt u niet, noch vervoegt u bij de boze mensen, om hen te helpen uitvoeren hun kwade zaak.
4 *tot geweld te zijn:* Hebr.: *van het geweld*.
5 Hebr.: *velen*; anders, machtigen, grote, geweldigen.
– *a* Lev. 19:15.
6 Hebr.: *heerlijk maken, versieren*.
– *b* Deut. 22:1; idem v. 2; Lukas 6:27; Fil. 2:4.
7 ganselijk wederbrengen: Hebr.: wederbrengende wederbrengen.
– *c* Deut. 22:4.
8 *zult u dan nalatig zijn:* Anders: u zult u onthouden hem die daar te laten, en verlatende zult hem verlaten met hem; d.i. niet eerder dan hij hem verlaat.
9 *U zult het in alle manier:* Hebr.: *verlatende zult u verlaten*; anders, u zult het op alle manieren met hem oprichten; vgl. Neh. 3:8, en Neh. 4:2.
10 *met hem verlaten:* D.i. gelijk hij zijn zaken moet verlaten om zijn ezel te redden, zo zult u ook zijnenthalve het uwe verzuimen.
11 *U zult het recht van uw armen niet buigen:* T.w. u die rechters van het volk bent.
– *d* Deut. 27:19.
12 Of: *woorden*.
13 *zult u niet doden:* D.i. ter dood verwijzen, want hij spreekt hier de magistraten aan.
14 *goddeloze niet rechtvaardigen:* T.w. een goddelozen, onrechtvaardigen rechter, die een onrechtvaardig oordeel over een onschuldig mens uitspreekt.
– *e* Deut. 16:19; 1 Sam. 8:3; Spr. 19:6; Pred. 7:7.
15 *geen geschenk nemen:* T.w. van personen, die voor het gericht pleiten, of iets te doen hebben.
16 *zaak van de rechtvaardigen:* Of: *woorden*.
– *f* Ex. 22:21; Lev. 19:33; Deut. 24:17.
17 *kent het gemoed van de vreemdeling:* Anders: *weet hoe een vreemdeling om het hart is*.
– *g* Lev. 25:4; idem v. 5.
18 *rusten en stil liggen laten:* D.i. onbebouwd laten; vgl. Jer. 17:4.
19 dat de armen van uw volk: Wel verstaande, met u en met de uwen, omdat de vruchten niet door de arbeid van enige mens, maar door Gods zonderlingen zegen, groeien zullen. Zie Lev. 25:6, 25:7.
20 T.w. wat in het zevende jaar vanzelf wast, Lev. 25:5, 25:6.
– *h* Ex. 20:8; Ex. 31:13; idem 31:14.
21 *de zoon van uw dienstmaagd:* D.i. de knecht, die van uw dienstmaagd geboren is.

13 In alles, wat Ik tot u gezegd heb, zult u op uw
hoede zijn; en [i]de naam van andere goden zult u
niet gedenken; uit uw [22]mond zal hij niet gehoord
worden!
14 Drie reizen in het jaar zult u Mij feest
houden.
15 [23k]Het feest van de ongezuurde broden zult u
houden; zeven dagen zult u ongezuurde broden
eten (zoals Ik u geboden heb), op de vastgestelde
tijd in [24]de maand Abib, want daarin bent u uit
Egypte getogen; [l]maar [25]men zal [26]niet leeg voor
Mijn aangezicht verschijnen.
16 En [27]het feest [28]van de oogst, van de eer-
ste vruchten [29]van uw arbeid, die u op het
veld gezaaid zult hebben. En [30]het feest van de
inzameling, op de uitgang van het jaar, wanneer
u uw arbeid uit het veld zult ingezameld hebben.
17 [31]Drie malen van het jaar [32]zullen al uw man-
nen [33]voor het aangezicht van de Heere YHWH
verschijnen.
18 U zult het bloed van Mijn offer [34]met geen ge-
desemde broden offeren; ook zal het vette [35]van
Mijn feest tot op de morgen niet overnachten.
19 [36m]De eerstelingen van de eerste vruchten
van uw land zult u [37]in het huis van YHWH van
uw God brengen. U [n]zult het bokje niet koken in
de melk van zijn moeder.

De belofte van de Engel en het land

20 [o]Zie, Ik zend [38]een Engel voor uw aangezicht,
om u te behoeden op deze weg, en om u te bren-
gen tot [39]de plaats, die Ik bereid heb.
21 Hoed u [40]voor Zijn aangezicht, en wees van
Zijn stem gehoorzaam, en verbittert Hem niet;
want Hij zal uw overtredingen niet vergeven;
want [41]Mijn Naam is in het binnenste van Hem.
22 Maar zo u Zijn stem [42]ijverig gehoorzaamt,
en doet al wat Ik spreken zal, [p]zo zal Ik van uw
vijanden vijand, en uw tegenstanders tegenstan-
der zijn.
23 Want Mijn Engel zal voor uw aange-
zicht gaan, en Hij zal u inbrengen [43]tot de
Amorieten, en Hethieten, en Ferezieten, en
Kanaänieten, Hevieten, en Jebusieten; en Ik zal
hen vernietigen.
24 U zult u voor hun goden niet buigen, noch
hen dienen; ook zult u naar [q]hun werken niet
doen; maar u zult ze geheel afbreken, en hun op-
gerichte beelden [44]geheel vermorzelen.
25 En u zult YHWH uw God dienen, [r]zo zal Hij
uw brood en uw water zegenen; en Ik zal de ziek-
ten uit het midden van u weren.
26 [s]Er zal geen misdrachtige, noch onvrucht-
bare in uw land zijn; Ik zal het [45]getal van uw
dagen vervullen.
27 [t]Ik zal [46]Mijn schrik voor uw aangezicht
zenden, en al het volk, tot dat u komt, versaagd
maken; en [47]Ik zal maken, dat al uw vijanden u
[48]de nek toekeren.
28 [v]Ik zal ook horzels voor uw aangezicht
zenden; die zullen van voor uw aangezicht uit-
stoten de [49]Hevieten, de Kanaänieten en de
Hethieten.

– *i* Num. 32:38; Joz. 23:7; Ps. 16:4; Hosea 2:16; Zach. 13:2.

22 *zal hij niet gehoord worden:* Hetzij in het doen van de eed, of in dergelijke voorstellen.

23 *Het feest van de ongezuurde broden zult u houden:* Het paasfeest en het feest van de ongezuurde broden is wel een en hetzelfde, maar dit onderscheid is er tussen, dat die dag alleen pasen genoemd wordt, op welke men het paaslam at, de andere zeven dagen werden genoemd de dagen van het ongezuurde brood.

– *k* Ex. 12:14; idem 12:15; Ex. 13:3.

24 *maand Abib:* Zie Ex. 12:2, en Ex. 13:4.

– *l* Ex. 34:20; Deut. 16:16.

25 men zal: Dit wordt alleen tot de mannen gesproken, gelijk blijkt vs. 17, en Deut. 16:16.

26 niet leeg voor Mijn aangezicht verschijnen: D.i. niet zonder enige geschenk, of offer.

27 *het feest:* Dit feest is naderhand bij de Grieken genoemd pentecoste, bij ons pinksteren; komende vijftig dagen na pasen, Lev. 23:15, 23:16; Deut. 16:9; Hand. 2:1. Ten tijde van dit feest heeft God de tien geboden gegeven, Ex. 19, en naderhand de Heilige Geest gezonden op zijn apostelen, Hand. 2:28.

28 *van de oogst:* Versta hier de tarweoogst.

29 *van uw arbeid:* D.i. uw vruchten, om welke te genieten u gewerkt en het veld bebouwd hebt, en welke u God door uw arbeid gegeven heeft.

30 *het feest van de inzameling:* Dit feest kwam in de zevende maand van het jaar, te weten in September; het begon op de vijftiende dag van de zevende maand, en het duurde zeven dagen. Het wordt anders genoemd het feest van de tenten, of, van de loofhutten, Lev. 23:34, en Deut. 16:11.

31 *Drie malen van het jaar:* T.w. op de drie genoemde hoge feestdagen.

32 *al uw mannen:* T.w. tenzij er een wettelijke verhindering is, zoals ziekte, kindse jaren of iets dergelijks.

33 *voor het aangezicht van de Heere YHWH verschijnen:* Dit was naderhand de tempel te Jeruzalem; 1 Kon. 14:11.

34 *met geen gedesemde broden offeren:* D.i. hebbende gezuurd brood in uw huis, Ex. 12:15.

35 *Mijns feestes tot op de morgen niet overnachten:* D.i. van het offer van mijn feest; d.i. van het lam dat geofferd moest worden.

36 *De eerstelingen van de eerste vruchten van uw land:* Hebr.: *het begin van de eerste vrucht.*

– *m* Ex. 34:26.

37 *in het huis van YHWH:* In de tabernakel; 1 Kron. 9:19, 9:23, naderhand in de tempel te Jeruzalem; zie Deut. 26:1, 26:2, enz.

– *n* Ex. 34:26.

– *o* Ex. 33:2.

38 *een Engel voor uw aangezicht:* Hij wordt Ex. 13:21, genoemd de Heer; t.w. Christus, wie de Joden in de woestijn getergd hebben; 1 Kor. 10:9. Hij wordt een engel, d.i. bode genoemd, omdat Hij van de Vader gezonden is.

39 *de plaats, die Ik bereid heb:* T.w. in het land Kanaän.

40 *voor Zijn aangezicht:* D.i. vanwege zijn aanwezigheid.

41 *Mijn Naam is in het binnenste van Hem:* D.i. Hij is een waarachtig God met Mij, zijnde ook YHWH genoemd. Zie Jer. 23:6; Joh. 10:30, 10:38; 2 Kor. 5:19, en Hebr. 1:8; idem vgl. Joh. 14:10.

42 naarstiglijk gehoorzaamt: Hebr.: horende hoort in zijn stem.

– *p* Gen. 12:3.

43 tot de Amorieten, [etc.: D.i. in het land van de Amorieten, enz., en zo in het volgende.

– *q* Lev. 18:3.

44 ganselijk vermorzelen: Hebr.: afbrekende afbreken.

– *r* Ex. 15:26; Deut. 7:15.

– *s* Deut. 7:14.

45 *getal van uw dagen vervullen:* Die u naar de loop van de natuur te leven hebt; daar integendeel de bozen de helft van hun dagen niet beleven; Ps. 55:24.

– *t* Ex. 14:24; Joz. 10:10.

46 *Mijn schrik voor uw aangezicht zenden:* D.i. een grote schrik, of, een schrik die Ik de volken zal aanjagen. Zie hiervan exempelen Gen. 35:5; 1 Sam. 14:15, en 2 Kron. 20:29.

47 Ik zal maken: Hebr.: Ik zal al uw vijanden de nek te uwaarts geven.

48 *de nek toekeren:* D.i. de rug.

– *v* Deut. 7:20; Joz. 24:12.

49 *Hevieten, de Kanaänieten en de Hethieten:* Versta hier ook die andere natiën, die vs. 23 genoemd zijn.

29 Ik zal hen in één jaar van uw aangezicht niet uitstoten, opdat het land niet [50]woest wordt, en het wild gedierte boven u niet vermenigvuldigd wordt.

30 Ik zal hen langzamerhand van uw aangezicht uitstoten, totdat u gewassen bent en het land erft.

31 [x]En Ik zal uw gebied zetten van de zee Suf tot aan de zee van de Filistijnen, en van [51]de woestijn tot aan de [52]rivier; want Ik zal de inwoners van dat land in uw hand geven, dat u hen voor uw aangezicht uitstoot.

32 [y]U zult met hen, noch met hun goden, een verbond maken.

33 [z]Zij zullen in uw land niet wonen, opdat zij u tegen Mij niet doen zondigen; als u hun goden dient, het zal u voorzeker tot een valstrik zijn.

HOOFDSTUK XXIV

God beveelt Mozes, Aäron, Nadab en Abihu tot Hem op de berg te komen, vs. 1 enz. het volk belooft de wetten van de HEERE te gehoorzamen, 3. Mozes bouwt een altaar en twaalf gedenkstenen, 4. hij besprenkelt het altaar met het bloed van de offers, 6. Mozes en de oudsten van het volk zien de HEERE, 9. God belooft Mozes de twee stenen tafelen van de wet te geven, 12. Aäron en Hur wordt intussen de zorg over het volk opgedragen, 14. God verschijnt op de berg Sinaï als een verterend vuur, 16. Mozes blijft 40 dagen en 40 nachten op de berg, 18.

De bevestiging van het verbond

DAARNA zei Hij [1]tot Mozes: [2]Klim op [3]tot YHWH, u en Aäron, [4]Nadab en Abihu, en zeventig van de oudsten van Israël; en buigt u neer van verre!

2 En dat Mozes alleen zich nadere tot YHWH, maar dat zij niet naderen; en het volk klimme ook niet op met [5]hem.

3 Als Mozes [6]kwam en verhaalde aan het volk al de woorden van YHWH, en al de rechten, [a]toen antwoordde al het volk met één stem, en zij zeiden: [7]Al deze woorden, die YHWH gesproken heeft, zullen wij doen.

4 Mozes nu [8]beschreef al de woorden van YHWH, en hij maakte zich 's morgens vroeg op, en [9]hij bouwde een altaar [10]onder aan de berg, [11]en twaalf kolommen, naar de twaalf stammen van Israël.

5 En hij zond [12]de jongemannen van de Israëlieten, die brandoffers offerden, en YHWH dankoffers offerden, van [13]jonge ossen.

6 En Mozes nam de helft [14]van het bloed, en zette het in bekkens; en de helft van het bloed sprengde hij op [15]het altaar.

7 En hij nam het [16]boek van het verbond, en hij las het voor de oren van het volk; en zij zeiden: Al wat YHWH gesproken heeft, zullen wij doen en gehoorzamen.

8 Toen nam Mozes dat [17]bloed, en sprengde het op het volk; en hij zei: [b]Zie, dit is het bloed van het verbond, dat YHWH met u gemaakt heeft [18]over al die woorden.

De maaltijd voor God

9 Mozes nu en Aäron klommen omhoog, ook Nadab en Abihu, en zeventig van de oudsten van Israël.

10 En [19]zij zagen de God van Israël, en onder Zijn voeten als [20]een werk van saffierstenen, en als [21]de gestalte van de hemel in Zijn klaarheid.

11 Maar [22]Hij strekte Zijn hand niet tot [23]de afgezonderden van de Israëlieten; maar zij [24]aten en dronken, nadat zij God gezien hadden.

Mozes op de berg in de heerlijkheid

12 Toen zei YHWH tot Mozes: Kom tot Mij op de berg, en wees daar; en Ik zal u stenen tafelen geven, en de wet, en de geboden, die Ik geschreven heb, om hen te onderwijzen.

50 woest worde: Dat is leeg van inwoners.
– *x* Num. 34:3; idem v. 4.
51 *de woestijn:* Versta de woestijn Zin, op de weg naar Egypte.
52 *de rivier:* Versta hier de rivier Eufraat.
– *y* Ex. 34:12; idem v. 15; Deut. 7:2.
– *z* Joz. 23:13; Richt. 2:3.
1 T.w. God.
2 *Klim op:* T.w. nadat u de bovenverhaalde geboden aan het volk zult voorgedragen hebben.
3 *tot YHWH:* D.i. tot Mij.
4 *Nadab en Abihu:* Deze waren Aärons oudste zonen; zij zijn naderhand door het vuur van de Heer verslonden, Lev. 10:1, 10:2, omdat zij vreemd vuur offerden.
5 T.w. Mozes, ook met de oudsten. Het volk moest beneden aan de voet van de berg blijven, maar de oudsten gingen slechts halfweg, en zagen enigszins de heerlijkheid van God, vs. 9, 24:10, maar Mozes ging tot boven op de spits van de berg in de duistere wolk, vs. 18.
6 *kwam en verhaalde aan het volk:* T.w. van de berg in het leger.
– *a* Ex. 19:8; Ex. 24:7; Deut. 5:27.
7 *Al deze woorden:* Dit sprak het volk, niet wetende de onmogelijkheid van de onderhouding van de wet, die door het vlees ziek is; Rom. 8:3.
8 *beschreef al de woorden van YHWH:* T.w. nadat hij ze het volk mondeling had voorgedragen, vs. 3.
9 hij bouwde een altaar: Te weten, tot een gedenkteken van het opgerichte verbond tussen God en het volk, gelijk Gen. 31:45.
10 *onder aan de berg:* T.w. aan de voet van de berg.
11 en twaalf kolommen: Om hun indachtig te maken het verbond met God opgericht.
12 de jongelingen van de kinderen van Israël: D.i. de eerstgeborenen, die priesters of offeraars waren, totdat de Levieten [die in de plaats van de eerstgeborenen genomen zijn, Num. 3:41], tot het priesterambt verordineerd zijn geworden. Het Hebreeuwse woord jongelingen betekent niet altijd die jong van jaren zijn, maar ook diegenen, die bekwaam waren om dienst te doen, hetzij in de kerk, politie, krijg, of voor hun ouders of vrienden.
13 *jonge ossen:* En ook van andere beesten; Hebr. 9:19.
14 *van het bloed:* T.w. van de geslachte beesten.
15 *het altaar:* Ook op het boek; Hebr. 9:19.
16 *boek van het verbond:* Zie vs. 4.
17 T.w. de andere helft van het bloed.
– *b* Hebr. 9:20; 1 Petr. 1:2.
18 *over al die woorden:* T.w. die in het boek van het verbond geschreven staan.
19 zij zagen de God van Israël: Te weten, tekenen van de aanwezigheid van God, vs. 15, 24:16; want nooit heeft een mens God in zijn wezen gezien; Ex. 33:20, en 1 Tim. 6:16.
20 als een werk van saffierstenen: D.i. timmerwerk, gebouw. Anders: als het werk eens plaveisels van saffieren.
21 *de gestalte van de hemel in Zijn klaarheid:* Hebr.: *het lichaam*.
22 Hij strekte Zijn hand niet: D.i. Hij sloeg noch plaagde hen, gelijk Hij bedreigd had, Ex. 19:12, want ditmaal deden zij het op bevel van God, vs. 1, 24:9.
23 *de afgezonderden van de kinderen van Israël:* Versta, de oudsten van het volk, van wie gesproken wordt vs. 1, 24:9. Anders: vorsten, oversten.
24 *aten en dronken:* D.i. zij bleven fris en gezond, door hun eten en drinken zulks bewijzende.

13 Toen maakte zich Mozes op, met Jozua, zijn
dienaar; en Mozes klom [25]op de berg van God.
14 En [26]hij zei tot de oudsten: Blijf u ons hier,
totdat wij weer tot u komen; en ziet, Aäron en
Hur zijn bij u; [27]wie enige zaken heeft, zal daartoe
komen.
15 Toen Mozes op de berg geklommen was, [28]zo
heeft een wolk de berg bedekt.
16 En de heerlijkheid van YHWH woonde op de
berg Sinaï, en de wolk bedekte [29]hem zes dagen,
en op de zevende dag riep Hij [30]Mozes uit het
midden van de wolk.
17 En [c]het aanzien van de heerlijkheid van
YHWH was als [31]een verterend vuur, [32]op de top
van die berg, in de ogen van de Israëlieten.
18 En Mozes ging in het midden van de wolk,
nadat hij op de berg geklommen was; en Mozes
was op die berg [33]veertig dagen en veertig
nachten.

HOOFDSTUK XXV

De HEERE beveelt Mozes een vrijwillig hefoffer in te zamelen om een heiligdom te maken, vs. 1 enz. God geeft hem bevel hoe en waarvan hij de ark zal maken, 10. Alsook het verzoendeksel, met de cherubs, 17. De tafel voor de toonbroden, en hun andere gereedschap, 23. De gouden kandelaar, met zijn toebehoren, 31. Alles moest zijn naar het voorbeeld dat Mozes op de berg gezien had, 40.

Het hefoffer voor het heiligdom

TOEN sprak YHWH tot Mozes, zeggende:
2 Spreek tot de Israëlieten, dat zij [1]voor Mij
[2]een hefoffer [3]nemen. [a]Van alle man, wiens hart
zich vrijwillig bewegen zal, zult [4]u Mijn hefoffer
nemen.
3 Dit nu is het hefoffer, dat u van hen [5]nemen
zult: goud, en zilver, en koper;
4 Als ook [6]hemelsblauw, en purper, en
scharlaken, en fijn linnen, en [7]geitenhaar.
5 En roodgeverfde ramsvellen, en
[8]dassenvellen; en [9]sittimhout;
6 [10]Olie voor het licht, [11]specerijen ter zalfolie,
en [12]tot roking geurende specerijen;
7 [b]Sardonixstenen, en [13]vervullende stenen tot
de [14]efod, en tot de [15]borstlap.
8 En zij zullen Mij [16]een heiligdom maken, dat
Ik in het midden van hen woon.
9 Naar al wat Ik u tot een voorbeeld van deze
tabernakels, en een voorbeeld van al zijn gereedschap wijzen zal, even zo zult u dat maken.

De ark en het verzoendeksel

10 Zo zullen [17]zij een ark [c]van sittimhout
maken; twee [18]ellen en een halve zal haar lengte
zijn, en anderhalve el haar breedte, en anderhalve el haar hoogte.
11 En u zult ze met louter goud overtrekken,
van binnen en van buiten zult u ze overtrekken;
en u zult daarop een gouden [19]krans maken
rondom heen.
12 En giet voor [20]haar vier gouden ringen, en
[21]zet die aan haar vier hoeken, zo dat twee ringen
op de ene zijde daarvan zijn, en twee ringen op
haar andere zijde.
13 En maak [22]handbomen van sittimhout, en
overtrek ze met goud.
14 En [23]steek de handbomen in de ringen, die
aan de zijde van de ark zijn, [24]dat men de ark
daarmee drage.
15 [d]De draagbomen zullen in de ringen van de
ark zijn; zij zullen er niet uitgetogen worden.

25 *op de berg van God:* T.w. op de berg Sinaï.
26 hij zei: Te weten, toen hij uit het leger scheidde, om tot de berg te gaan.
27 *wie enige zaken heeft:* Hebr.: *die meester van woorden, of, werken is*.
28 zo heeft een wolk de berg bedekt: Dit was een teken van de aanwezigheid Gods, ofschoon het met schrik en vrees geschied is; 2 Kron. 6:1; Hebr. 12:18. Zie ook Ex. 19:9.
29 T.w. de Heer, of Mozes, of de berg.
30 Hij Mozes: Te weten, Mozes alleen; zelfs was Jozua met Mozes niet toen de Heer met hem sprak.
– *c* Hebr. 12:29.
31 *een verterend vuur:* Dit diende daartoe, om de overtreders van de wet schrik aan te jagen; Deut. 4:24.
32 *op het opperste:* Hebr.: *op het hoofd*.
33 *veertig dagen en veertig nachten:* T.w. zonder eten of drinken; Ex. 34:28; Deut. 9:9, 9:18.
1 *voor Mij:* D.i. tot mijn dienst, tot mijn eer.
2 *een hefoffer:* D.i. een offer, wat men omhoog hief alsof men het God gaf of presenteerde. Hebr.: een heffing, of afzondering; als zijnde een gave afgezonderd van de rest en de Heer geheiligd.
3 Hij wil zeggen, dat zij een hefoffer nemen, en Mij geven.
– *a* Ex. 35:5; 1 Kron. 29:3; idem v. 5; idem v. 9; idem v. 14; Ezra 2:68; Ezra 3:5; Neh. 11:2.
4 U Mozes, en de mannen die Ik Ex. 24:1 bevolen heb op de berg te klimmen.
5 *nemen zult:* T.w. tot timmering van de tabernakel, en wat er toe behoort.
6 Door deze volgende stoffen versta men, zijde, katoen, wol, vlas of dergelijke.
7 geiten haar: Hier werd een deksel of sprei van gemaakt over de tabernakel, Ex. 26:7. Versta hier zowel bokkenhaar als geitenhaar.
8 Van deze vellen was het bovenste deksel van het tabernakel gemaakt; Ex. 26:14.
9 Men houdt het er voor dat dit een soort van cederbomenhout is, niet onderworpen aan verrotting. Zie Jes. 41:19, en Joël 3:18.
10 Olie tot de luchter: Welke voor de luchters gebruikt werd om te branden, vs. 37.
11 Waarmee men de heilige dingen, als de tabernakel en wat daartoe behoorde, zalven moest, alsook de priesters zelven.
12 *tot roking welriekende specerijen:* Anders: *kostelijke kruiden tot reukwerk*.
– *b* Ex. 28:4.
13 *vervullende stenen:* D.i. die in hun kastjes ingezet werden, en die vervulden. Hebr.: stenen van de vervullingen, of invullingen.
14 Dit wordt door sommigen overgezet lijfrok, zijnde het voornaamste en kostelijkste priesterlijke overkleed, waaraan de borstlap met de urim en thummim gehecht was.
15 Deze was gemaakt van zijde, goud en kostelijke gesteenten, en bedekte de borst van de hogepriester.
16 D.i. een heilige woning, die gewoonlijk de tabernakel genoemd wordt, en de plaats was waar men de openlijke godsdienst oefende, gelijk naderhand in de tempel van Salomo.
17 T.w. de timmerlieden.
– *c* Ex. 37:1; Hebr. 9:1.
18 Zie Gen. 6:15.
19 Of: *rand, lijst, kroon*.
20 T.w. de ark.
21 *zet die:* Hebr.: *geef die*.
22 Anders: *draagstokken*.
23 Er waren twee ringen aan de ene zijde, en twee aan de andere zijde van de ark, waardoor men de handbomen stak.
24 dat men de ark daarmee drage: De Levieten, niemand anders, moesten de ark dragen op hun schouders; Num. 7:9; 2 Kron. 35:3; zie ook 1 Kron. 13:7, 13:10, 13:11, en 1 Kron. 15:12, 15:15.
– *d* 1 Kon. 8:8.

16 Daarna [e]zult u in de ark leggen [25]de getuigenis, die Ik u geven zal.

17 [f]U zult ook een verzoendeksel maken van louter goud; twee ellen en een halve zal zijn lengte zijn, en anderhalve el zijn breedte.

18 [g]U zult ook twee cherubim van goud maken; van dicht goud zult u ze maken, [26]uit de beide einden van het verzoendeksel.

19 En maak u één cherub uit het ene einde aan deze zijde, en de andere cherub uit het andere einde aan de overzijde; uit het verzoendeksel zult u de cherubim maken, uit de beide einden van hetzelfde.

20 En de cherubim zullen hun beide vleugels omhoog uitbreiden, [h]bedekkende met hun vleugels het verzoendeksel; en hun aangezichten zullen tegenover [27]elkaar zijn; de aangezichten van de cherubim zullen naar het verzoendeksel zijn.

21 En [i]u zult het verzoendeksel boven op de ark [28]zetten, nadat u in de ark [29]de getuigenis, die Ik u geven zal, zult gelegd hebben.

22 En [k]daar zal Ik bij u komen, en Ik zal met u spreken van boven het verzoendeksel af, van tussen de twee cherubim, die op de ark van het getuigenis zijn zullen, alles, wat Ik u gebieden zal aan de Israëlieten.

De tafel met de toonbroden

23 U zult ook [30]een tafel maken van sittimhout; twee ellen zal haar lengte zijn, en een el haar breedte, en een el en een halve zal haar hoogte zijn.

24 En u zult ze met louter goud overtrekken; u zult ook een gouden krans daaraan maken, rondom heen.

25 U [31]zult ook een lijst rondom daaraan maken, een hand breed; en u zult een gouden krans rondom van die lijst maken.

26 Ook zult u vier gouden ringen daaraan maken; en u zult de ringen zetten aan de vier hoeken, die aan van die vier voeten zijn zullen.

27 Tegenover de lijst zullen de ringen zijn, [32]tot plaatsen voor de handbomen, om de tafel te dragen.

28 Deze handbomen nu zult u van sittimhout maken, en u zult dezelfde met goud overtrekken; en de tafel zal daaraan gedragen worden.

29 U zult ook maken [33]haar [34]schotelen, en haar [35]rookschalen, en haar [36]platelen, en haar [37]kroezen (met welke [38]zij bedekt zal worden); van louter goud zult u ze maken.

30 En u zult op deze tafel altijd [39]het toonbrood voor Mijn aangezicht leggen.

De gouden kandelaar

31 [l]U zult ook een kandelaar van louter goud maken. [40]Van dicht werk zal deze kandelaar gemaakt worden, zijn schacht, en zijn [41]rietjes; zijn schaaltjes, zijn knopen, en zijn bloemen [42]zullen uit hem zijn.

32 En zes armen zullen uit zijn zijden uitgaan; drie armen van de kandelaar uit zijn ene zijde, en drie armen van de kandelaar uit zijn andere zijde.

33 In het ene riet zullen drie schaaltjes zijn, [43]zoals amandelnoten, een knoop en een bloem; en drie schaaltjes, zoals [44]amandelnoten in een ander riet, een knoop en een bloem; zo zullen die zes armen zijn, die uit de kandelaar gaan.

34 Maar [45]aan de kandelaar zelf zullen vier schaaltjes zijn, zoals amandelnoten, met zijn knopen, en met zijn bloemen.

35 En daar zal een knoop zijn onder twee armen, daaruit [46]uitgaande; ook een knoop onder twee armen, daaruit [47]uitgaande; nog een knoop onder twee armen, daaruit uitgaande; zo zal het zijn met de zes armen, die uit de kandelaar uitgaan.

36 Hun knopen en hun armen zullen uit hem zijn; het zal allemaal een enig dicht werk van louter goud zijn.

– *e* Hebr. 9:4.

25 D.i. de twee stenen tafelen, waarop de tien geboden geschreven waren, zijnde een getuigenis van Gods wil, waarom de ark genoemd wordt de ark van het getuigenis, vs. 22, en elders dikwijls.

– *f* Ex. 37:6.

– *g* Hebr. 9:5.

26 *uit de beide einden van het verzoendeksel:* Alsof Hij zei, de cherubim zullen uit beide einden van de deksel uitgaan, òf daaruit als groeien, zo dat de cherubim en het deksel uit één stuk moesten zijn, en niet in of aan elkaar gezet of gesoldeerd zijn.

– *h* Hebr. 9:5.

27 *elkaar zijn:* Hebr.: *de man zijn nabuur*.

– *i* Hebr. 9:4; idem v. 5.

28 *nadat u in de ark:* Opdat men naderhand de ark niet zou openen, beveelt God YHWH, dat men het getuigenis in de ark legge, eer Hij beveelt dat men het deksel maken zal, vs. 16.

29 D.i. de tafelen van het verbond.

– *k* Num. 7:89.

30 *een tafel:* Deze tafel stond in het heilige, d.i. in de tabernakel, voor het voorhangsel.

31 Daaraan, te weten aan de tafel. Hebr.: haar.

32 *tot plaatsen:* Hebr.: *tot huizen*.

33 T.w. van de tafel.

34 Er waren twaalf schotels, naar het getal van de toonbroden; Lev. 24:5.

35 Het Hebreeuwse woord betekent allerlei holligheid, of vaten die hol zijn, gelijk een palm van de hand. Deze vaten dienden om reukwerk in te doen; zie Lev. 24:7.

36 Versta, dekschotels, of dekplattelen, gelijk zij genoemd worden, Num. 4:7. Hebr.: plattelen van de dekkingen, of, van de besprengingen.

37 Anders: *bezemen*; dienende om de tafel te reinigen.

38 T.w. de tafel, die met al deze vaten gereedgemaakt zou worden.

39 *het toonbrood:* Deze broden lagen een weeklang op deze tafel: zij werden op elke sabbat verwisseld, Lev. 24:8. Hebr.: brood van het aangezicht; omdat zij voor het aangezicht van de Heer lagen.

– *l* Ex. 37:17.

40 *Van dicht werk:* D.i. het zal geen gegoten of gesoldeerd werk zijn, maar het zal met de hamer uit één stuk, of klomp, geslagen worden. Deze kandelaar was een talent zwaar, vs. 39.

41 D.i. armen, of takken; zo ook in het volgende.

42 *zullen uit hem zijn:* Zie de aant. op vs. 40.

43 gelijk amandelnoten: D.i. hebbende de vorm of gedaante van amandelnoten.

44 *in een ander riet:* D.i. al deze zes rieten zullen elkaar gelijk zijn, gelijk vs. 35, verklaard wordt.

45 *aan de kandelaar zelven:* D.i. aan de stam van de luchter.

46 uitgaande;: Dit wordt hier bijgevoegd uit het einde van het vers.

47 T.w. de kandelaar.

37 [48]U zult hem ook zeven lampen maken, en men zal zijn lampen [49]aansteken, en doen lichten [50]aan zijn zijden.

38 Zijn snuiters en zijn blusvaten zullen louter goud zijn.

39 Uit [51]een talent louter goud zal men dat maken, met al dit gereedschap.

40 [52m]Zie dan toe, dat u het maakt naar [53]hun voorbeeld, dat u op de berg getoond is.

HOOFDSTUK XXVI

God beveelt Mozes de tabernakel te maken van tien gordijnen, vs. 1 enz. En een tent daaroverheen van elf gordijnen van geitenhaar, van ramsvellen, en een dek van dassenvellen, 7. De tabernakel moest van sittimhout zijn, 15. De voeten van zilver, 19. De richels van sittimhout, 26. Het voorhangsel van kunstig werk tussen het heilige en het heilige der heiligen, 31. Het dek aan de deur van de tent, 36.

De gordijnen en kleden van de tabernakel

DE [1a]tabernakel nu zult u maken van tien tentkleden, van fijn getweernd linnen, en hemelsblauw, en purper, en [2]scharlaken, met cherubim; van [3]het allerkunstelijkste werk zult u ze maken.

2 De lengte van een tentkleed zal van acht en twintig ellen zijn, en de breedte van een tentkleed van vier ellen; al deze tentkleden zullen één maat hebben.

3 Er zullen vijf tentkleden samengevoegd zijn, [4]de één aan de andere; opnieuw zullen er vijf tentkleden samengevoegd zijn, de één aan de andere.

4 En u zult hemelsblauwe lussen maken aan de [5]kant van het ene tentkleed, aan het uiterste, in de samenvoeging; zo zult u ook doen aan de uitersten kant van het tentkleed, aan de [6]tweede samenvoegende.

5 Vijftig lussen zult u aan het ene tentkleed maken, en vijftig lussen zult u maken aan het uiterste van het tentkleed, dat aan de tweede samenvoegende is; deze lussen zullen het ene aan het andere samenvatten.

6 U zult ook vijftig gouden haakjes maken, en zult de tentkleden samenvoegen, de ene aan de andere, met deze haakjes, opdat het één tabernakel zij.

7 Ook zult u [7b]tentkleden uit geitenhaar maken [8]tot een tent over de tabernakel; van elf tentkleden zult u die maken.

8 De lengte [9]van een tentkleed zal [10]dertig ellen zijn, en de breedte van een tentkleed vier ellen; deze elf tentkleden zullen één maat hebben.

9 En u zult vijf van deze tentkleden aan elkaar bijzonder [11]voegen, en zes van deze tentkleden bijzonder; en de zesde van deze tentkleden zult u [12]dubbel maken, [13]recht voorop de tent.

10 En u zult vijftig lussen maken [14]aan de kant van het ene tentkleed, het uiterste in de samenvoeging, en vijftig lussen aan de kant van het tentkleed, dat de tweede samenvoegende is.

11 U zult ook vijftig koperen haakjes maken, en u zult de haakjes in de lussen doen, en u zult de tent samenvoegen, dat zij één zij.

12 Het overige nu, dat overschiet aan de tentkleden van de tent, de helft [15]van het tentkleed, dat overschiet, zal overhangen, [16]aan de achterste delen van de tabernakel.

13 En een el van deze, en een el van de andere zijde van wat, dat overig zijn zal aan de lengte van de tentkleden van de tent, zal overhangen aan de zijden van de tabernakel, aan deze en aan de andere zijde, om die te bedekken.

14 U zult ook voor de tent [17]een deksel maken van roodgeverfde ramsvellen, [c]en daarover een deksel van [18]dassenvellen.

De berderen en richelen

15 U zult ook tot de tabernakel staande planken maken, van sittimhout.

16 De lengte van een plank zal tien ellen zijn, en een el en een halve el zal de breedte van elk plank zijn.

48 *U zult hem ook zeven lampen maken:* Hebr.: *u zult ook zijn zeven lampen maken.*

49 Hebr.: *doen opgaan.*

50 *aan zijn zijden:* Of tegen hem over. Hebr.: op de zijden van zijn aangezichten.

51 *een talent louter goud:* Of: *centenaar*; versta een centenaar van het heiligdom, houdende honderd vijf en twintig pond gouds; want een centenaar woog drie duizend sikkelen, gelijk af te nemen is uit Ex. 38:25, 38:26, welke de voorschreven som uitbrengen, hoewel anderen menen dat het slechts honderd en twintig pond gewogen heeft. Aangaande de burgerlijke centenaar, die houdt men omtrent half zoveel geweest te zijn.

52 Zie dan toe: Er staat Ex. 39:43, dat Mozes dit alles naarstig heeft onderhouden.

– *m* Hand. 7:44; Hebr. 8:5.

53 D.i. patroon, model, gelijkenis.

1 *tabernakel nu:* De tabernakel of woning werd gemaakt, om daarin te stellen de ark, de gouden tafel met de toonbroden, en de gouden kandelaar.

– *a* Ex. 36:8.

2 Zie Gen. 38:28.

3 *het allerkunstelijkste werk zult u ze maken:* Anders: *het allervernuftigste werk.* Hebr.: het werk van een kunstenaar.

4 *de ene aan de andere:* Hebr.: *de vrouw aan haar zus*; zo ook vs. 5, 26:6.

5 *kant van de ene gordijn:* Of: *zelfkant.* Hebr.: lip; zo ook vs. 10.

6 *tweede samenvoegende:* Dat moet men verstaan van de twee uiterste gordijnen, die door striklisjes de samenvoeging maakten, van beide de vijf.

7 gordijnen uit geiten haar: Hebr.: gordijnen van de geiten.

– *b* Ex. 36:14.

8 *tot een tent over de tabernakel:* D.i. tot een deksel of overspreiding over de tabernakel, gelijk vs. 9, 26:11, 26:12, 26:13. Dit is het tweede deksel van het tabernakel geweest, dienende om hem voor regen en wind te beschutten.

9 *van een gordijn:* D.i. van elk.

10 *dertig ellen zijn:* Deze gordijnen waren twee ellen langer dan de andere, waarvan vs. 2 gesproken is.

11 T.w. met lisjes.

12 *dubbel maken:* D.i. half overslaan.

13 *recht voorop de tent:* Hebr.: *recht voor op het aangezicht van de tent.*

14 *maken aan de kant van de ene gordijn:* Hebr.: *aan de lip.* Anders: aan de zelfkant.

15 *van de gordijn:* T.w. van de laatste gordijn.

16 *aan de achterste delen van het tabernakel:* Hier was het heilige van de heiligen, waar de ark van het verbond stond.

17 *een deksel:* Deze bedeksels dienden alleen om het dak, of het bovenste van het tabernakel te bedekken.

– *c* Ex. 36:19.

18 Hebr.: *Tachasvellen.*

17 Twee [19]houvasten zal een plank hebben, als sporten [20]in een ladder gezet, [21]het ene naast het andere; zo zult u het met al de planken van de tabernakel maken.

18 En de planken tot de tabernakel zult u zo maken: twintig planken naar de zuidzijde naar het zuiden.

19 U zult ook veertig zilveren [22]voetstukken maken onder de twintig planken; twee voetstukken onder een plank, aan zijn twee houvasten, en twee voetstukken onder een ander plank, aan zijn twee houvasten.

20 Er zullen ook twintig [23]planken zijn aan [24]de andere zijde van de tabernakel, aan de noordzijde,

21 Met hun veertig zilveren voetstukken; twee voetstukken onder een plank, en twee voetstukken onder een ander plank.

22 Maar aan de zijde van de [25]tabernakel tegen het westen zult u [26]zes planken maken.

23 Ook zult u twee planken maken tot de hoekberderen van de tabernakel, aan de beide zijden.

24 En zij zullen van beneden [27]als tweelingen samengevoegd zijn; zij zullen ook [28]als tweelingen aan het oppereinde dezelfde samengevoegd zijn, met één ring; zo zal het met de twee planken zijn; tot twee hoekberderen zullen zij zijn.

25 Zo zullen de acht planken zijn met hun zilveren voetstukken, zijnde zestien voetstukken; twee voetstukken onder een plank, opnieuw twee voetstukken onder een plank.

26 U zult ook [29]dwarsbalken maken van sittimhout; vijf aan de planken van de ene zijde van de tabernakel;

27 En vijf dwarsbalken aan de planken van de andere zijde van de tabernakel; alsook vijf dwarsbalken aan de planken van de zijde van [30]de tabernakel, aan de beide zijden naar het westen.

28 En de middelste dwarsbalk zal midden aan de planken zijn, doorschietende van het ene einde tot het andere einde.

29 En u zult de planken met goud overtrekken, en hun ringen [31](de plaatsen voor de dwarsbalken) zult u van goud maken; de dwarsbalken zult u ook met goud overtrekken.

30 [32][d]Dan zult u de tabernakel oprichten naar zijn wijze, die u op de berg getoond is.

De voorhang en het deksel

31 Daarna zult u [33]een [e]voorhangsel maken, van hemelsblauw, en purper, en scharlaken, en fijn getweernd linnen; van het allerkunstelijkste werk zal [34]men die maken, met [35]cherubim.

32 En u zult hem [36]hangen [37]aan vier pilaren van sittim hout, met goud overtogen; hun haken zullen van goud zijn; staande op vier zilveren voetstukken.

33 En u zult het voorhangsel [38]onder de haakjes hangen, en u zult [39]de ark van het getuigenis daar binnen het voorhangsel brengen; en [40]dit voorhangsel zal u een scheiding maken tussen [41]het heilige, en tussen [42]het heilige van de heiligen.

34 En u zult het verzoendeksel zetten op de ark van het getuigenis, in het heilige van de heiligen.

35 [43]De tafel nu zult u zetten [44]buiten het voorhangsel, en de kandelaar tegen de tafel over, aan de ene zijde van de tabernakel, naar het zuiden; maar de tafel zult u zetten aan de noordzijde.

36 [f]U zult ook aan de deur van de [45]tent een deksel maken, van hemelsblauw, en purper, en scharlaken, en fijn getweernd linnen, geborduurd werk.

19 Hebr.: *handen*.

20 *in een ladder gezet:* Anders: *ladderwijze gezet*; d.i. even wijd van elkaar gezet, gelijk de trappen of sporten van de ladders staan.

21 *het een naast het andere:* Hebr.: *de vrouw naast haar zus*.

22 voeten maken: Dit waren de voeten, waarop de berderen steunden; zij waren elk van een talent zilvers; Ex. 38:27.

23 berderen zijn: Zijnde elk berd anderhalve el breed, vs. 16. Zodat hieruit af te nemen is dat de lengte van de hele tabernakel geweest is dertig ellen.

24 *zijde van het tabernakel:* Hebr.: *rib*.

25 *tegen het westen:* Zie Gen. 12:8. Hebr.: zeewaarts; of naar de zee aan.

26 *zes berderen maken:* Deze zes berderen waren negen ellen breed, want elk berd was anderhalve el breed, en zij werden samengevoegd, om zo de tabernakel achter te sluiten, of dicht te maken.

27 *tweelingen samengevoegd zijn:* De zin is: zij zullen tegelijk vast zijn aan de berderen ter zijde en aan het einde van het tabernakel, die zo aan elkaar hechtende, of vastmakende.

28 als tweelingen: Anders: volkomen.

29 *richelen maken van sittimhout:* Anders: *ribben, latten, grendels*.

30 *aan de beide zijden westwaarts:* Of: *westwaarts, naar de beide zijden [ziende]*.

31 *(de plaatsen voor de richelen:* Hebr.: *huizen voor de richelen;* d.i. dienende om de ringen daardoor te steken.

32 Dan zult u de tabernakel oprichten naar zijn wijze: Wanneer al de delen van het tabernakel volmaakt waren, zo bleef overig dat men die samenbracht, en de tabernakel geheel oprichte en overeind stelde.

– *d* Ex. 25:9; idem v. 40; Hand. 7:44; Hebr. 8:5.

33 *een voorhang maken:* Dit voorhangsel was inplaats van een scheidsel, of scheidsmuur, tussen het heilige en heilige van de heiligen, waar alleen de hogepriester eenmaal per jaar mocht ingaan; en dit is het voorhangsel, dat de apostel, Hebr. 9:3, noemt het tweede voorhangsel. Er was een ander voorhangsel aan de deur van het huis; zie ook Lev. 4:6.

– *e* Ex. 36:35.

34 *zal men die maken:* Of: *zal hij die*; t.w. Bezaleël, of de werkmeester.

35 Zie Gen. 3:24.

36 Hebr.: *geven*; en zo vs. 33.

37 *aan vier pilaren van sittim hout:* D.i. aan de haken, die aan de vier pilaren zullen vast zijn.

38 *onder de haakjes hangen:* Zie daarvan vs. 6.

39 *de ark van het getuigenis:* Zie boven, Ex. 25:16.

40 deze voorhang: Tot dit einde was eigenlijk het voorhangsel gemaakt, om de mensen af te sluiten en het ingaan te verhinderen, ja zelfs het inzien in het heilige van de heiligen, waar de ark was; Ex. 40:3. Zie ook Hebr. 9:8.

41 *het heilige:* Hebr.: *de heiligheid*.

42 *het heilige van de heiligen:* Hebr.: *de heiligheid van de heiligheden*; en zo in vs. 34.

43 *De tafel nu:* Versta, de tafel waarop de toonbroden lagen.

44 *buiten de voorhang:* T.w. in de heilige plaats, waar de priesters hun dienst deden.

– *f* Ex. 36:37.

45 *een deksel maken:* Dit was aan de ingang van de deur, ja het was als een deur voor aan de ingang tot de tabernakel, waar de priesters iederen dag uit en in gingen, om hun dienst te doen in het heilige; maar het volk mocht er niet ingaan; Hebr. 9:2, 9:6.

37 En u zult tot dit deksel vijf pilaren van sittim
hout maken, en [46]die met goud overtrekken; hun
haken zullen van goud zijn; en u zult hun vijf ko-
peren voetstukken gieten.

HOOFDSTUK XXVII

Het koperen brandofferaltaar, met zijn gereedschap, vs. 1 enz. De voorhof van de tabernakel, 9. De afmetingen van de voorhof, 18. Olie voor de lampen van de kandelaar, die de priester elke dag aanstak, 20.

Het brandofferaltaar

U zult ook een [a]altaar maken van sittimhout;
vijf ellen zal de lengte zijn, en vijf ellen de
breedte [1](vierkant zal dit altaar zijn), en drie
ellen zijn hoogte.

2 En u zult zijn [2]hoornen maken op zijn vier
hoeken; [3]uit hetzelfde zullen zijn hoornen zijn,
en [4]u zult het met koper overtrekken.

3 U zult het ook potten maken, om zijn
as te ontvangen, ook [5]zijn scheppen, en zijn
[6]besprengbekkens, en zijn [7]vleeshaken, en zijn
koolpannen; [8]al zijn gereedschap zult u van
koper maken.

4 U zult het [9]een rooster maken van koperen
netwerk; en u zult aan dat net vier koperen rin-
gen maken aan zijn vier einden.

5 En u zult het onder de omloop van het altaar
van beneden opleggen, zo dat het net tot het mid-
den van het altaar zij.

6 U zult ook handbomen maken tot het altaar,
handbomen van sittimhout; en u zult ze met
koper overtrekken.

7 En de handbomen zullen in de ringen gedaan
worden, zo dat de handbomen zijn aan beide zij-
den van het altaar, als men het draagt.

8 U zult hetzelfde hol van planken maken; zoals
[10]Hij u op de berg gewezen heeft, zo zullen [11]zij
doen.

De voorhof van de tabernakel

9 [b]U zult ook [12]de voorhof van de tabernakel
maken; aan de zuidhoek naar het zuiden, zul-
len aan de voorhof behangselen zijn van fijn ge-
tweernd linnen; de lengte van een zijde zal hon-
derd ellen zijn.

10 Ook zullen [13]zijn twintig [14]pilaren, en van die
twintig voetstukken, van koper zijn; de haken
van deze pilaren, en hun banden zullen van zil-
ver zijn.

11 Zo zullen ook aan de noordzijde, in de
lengte, de kleden honderd ellen lang zijn; en zijn
twintig pilaren, en van die twintig voetstukken,
van koper; de haken van de pilaren, en van die
banden zullen van zilver zijn.

12 En in de breedte van [15]de voorhof, aan de
westzijde, zullen behangselen zijn van vijftig
ellen; hun pilaren tien, en van die voetstukken
tien.

13 Van gelijken zal de breedte van de voorhof,
aan de oostzijde naar het oosten, van vijftig ellen
zijn.

14 Zo dat er vijftien ellen van de behangselen
op [16]de ene zijde zijn; hun pilaren drie, en hun
voetstukken drie;

15 En vijftien ellen van de behangselen aan de
andere zijde; hun pilaren drie, en hun voetstuk-
ken drie.

16 In de poort nu van de voorhof zal een deksel
zijn van twintig ellen, hemelsblauw, en purper,
en scharlaken, en fijn getweernd linnen, gebor-
duurd werk; de pilaren vier, en hun voetstukken
vier.

17 Al de pilaren van de voorhof zullen rondom
met zilveren banden bezet zijn; hun haken zul-
len van zilver zijn, maar hun voetstukken zullen
van koper zijn.

18 De lengte van de voorhof zal honderd ellen
zijn, en de breedte [17]doorgaans vijftig, en de
hoogte [18]vijf ellen, van fijn getweernd linnen;
maar [19]hun voetstukken zullen van koper zijn.

19 Aangaande al het gereedschap van de
tabernakel, in al zijn dienst, ja, al zijn pennen, en
al de pennen van [20]de voorhof, zullen van koper
zijn.

46 die met goud overtrekken: Hij wil niet zeggen dat men de hele pilaar met goud zou overtrekken, maar alleen de knopen en randen; Ex. 36:38.

– *a* Ex. 38:1.

1 *(vierkant zal dit altaar zijn):* T.w. zoveel de lengte en de breedte betreft; maar hij was maar drie ellen hoog.

2 *hoornen maken:* Deze hoornen dienen niet alleen tot sieraad van het altaar, maar ook, zo het schijnt, om te beletten dat wat er op het altaar lag er afviel.

3 *uit hetzelfde zullen zijn:* D.i. uit hetzelfde stuk, niet aangezet noch aangehecht; telkens in dit verhaal.

4 *u zult het met koper overtrekken:* Daarom werd dit altaar niet alleen van buiten, maar ook van binnen met koper overtrokken, ja daarmee zo bedekt, dat men geen hout er aan zag, om vrij en onbeschadigd van het vuur te zijn en te blijven.

5 Of: *schoppen*; anders, bezems.

6 T.w. om het bloed van het brandoffer daarin te ontvangen, en daarmee te besprengen.

7 Of: *gaffels*; instrumenten met tanden bekwaam om het vlees uit de pot te trekken, gelijk 1 Sam. 2:13, 2:14.

8 *al zijn gereedschap:* Hebr.: *tot al zijn vaten zult u koper maken, of, bereiden*.

9 *een rooster maken van koperen netwerk:* Dit was een brede koperen plaats, met veel kleine gaatjes, waardoor het bloed, de as en kleine kooltjes of iets dergelijks konden vallen; en dit was de aard van het altaar, waarop het vuur lag te branden.

10 Hij u op de berg gewezen heeft: Te weten, God de Heer.

11 zij doen: Te weten, de werkmeesters.

– *b* Ex. 38:9.

12 *de voorhof van het tabernakel maken:* Dit was een open plaats, waar het volk dagelijks kwam tot de offeranden en tot de openbare godsdienst; Ps. 100:4, en Ps. 116:17, 116:18, 116:19.

13 *zijn twintig:* T.w. van de voorhof.

14 Deze pilaren dienden daartoe, om de behangsels er aan vast te maken met zilveren haken, alsook tot sieraad; Ex. 38:17, 38:19, staat dat de hoofden van die verzilverd waren.

15 *aan de westerhoek:* Hebr.: *aan de zeezijde, of, aan de zijde van de zee*. Zie Gen. 12:8.

16 Hebr.: *schouder*. Versta hier en in vs. 15, de zijden van de voorhof.

17 *doorgaans vijftig:* Hebr.: *vijftig en vijftig*; d.i. vijftig aan elke zijde.

18 *vijf ellen:* Half zo hoog als de tabernakel, Ex. 26:16.

19 hun voeten: Te weten, van de pilaren.

20 Of: nagelen, daartoe dienende om het werk en alle delen daarvan vast aaneen te sluiten.

De olie voor de kandelaar

20 [c]U nu zult de Israëlieten gebieden, dat zij tot u [21]brengen zuivere olie van olijven, gestoten [22]voor het licht, dat men steeds de lampen aansteke.

21 In de tent van de samenkomst, van buiten het voorhangsel, dat voor [23]de getuigenis is, zal ze Aäron en zijn zonen toerichten, van de avond tot de morgen, voor het aangezicht van YHWH; dit zal een eeuwige inzetting zijn voor hun generaties, vanwege de Israëlieten.

HOOFDSTUK XXVIII

Aäron en zijn zonen worden tot het hogepriesterambt aangesteld, vs. 1 enz. hun heilige klederen, 2. De efod, 6. kunstige gordel, 8. Twee sardonixstenen waarop de namen van de zonen van Israël gegraveerd waren, 9. De borstlap met twaalf stenen daarin, waarop de namen van de twaalf zonen van Israël gegraveerd waren, 15. Gouden ketens aan de borstlap, 22. Eveneens gouden ringen daaraan, 23. De Urim en Thummim, 30. De mantel van de efod, 31. De gouden plaat waarin gegraveerd stond: De heiligheid van de HEERE, 36. De rok vol oogjes, de muts, de gordel: rokken van de zonen van Aäron, hun gordels en mutsen, en hun linnen onderbroeken, enz. 39. Deze klederen moesten Aäron en zijn zonen aantrekken als zij in het heiligdom zouden dienen, 41.

De priesterkleding van Aäron

DAARNA [1]zult u uw broer Aäron, en zijn zonen met hem, tot u doen naderen uit het midden van de Israëlieten, om Mij het priesterambt te bedienen: [a]namelijk Aäron, Nadab en Abihu, Eleazar en Ithamar, de zonen van Aäron.

2 En u zult voor uw broer Aäron [2]heilige kleren maken, tot heerlijkheid en tot sieraad.

3 U zult ook spreken tot allen, die [3]wijs van hart zijn, die Ik met de geest van de wijsheid vervuld heb, dat zij voor Aäron kleren maken, om hem te heiligen, dat hij Mij het priesterambt bediene.

4 Dit nu zijn de kleren, die zij maken zullen: een borstlap, en een [4]efod, en een [5]mantel, en een rok vol [6]oogjes, een [7]tulband en een gordel; [8]zij zullen dan voor uw broer Aäron heilige kleren maken, en voor zijn zonen, om Mij het priesterambt te bedienen.

5 Zij zullen ook [9][10]het goud, en hemelsblauw, en purper, en scharlaken, en fijn linnen nemen;

De efod

6 [b]En zullen de efod maken van goud, hemelsblauw, en purper, scharlaken en fijn getweernd linnen, van het allerkunstelijkste [11]werk.

7 Hij zal twee samenvoegende schouderbanden hebben aan zijn beide einden, waarmee hij samengevoegd zal worden.

8 En de kunstige riem van zijn efod, die op hem is, zal zijn zoals zijn werk, [13]van [12]hetzelfde, van goud, hemelsblauw en purper, en scharlaken, en fijn getweernd linnen.

9 En u zult twee sardonixstenen nemen, en de namen van de zonen van Israël daarop graveren.

10 Zes van hun namen op één steen, en de zes overige namen op de anderen steen, naar hun geboortevolgorde;

11 Naar steensnijderswerk, zoals men de zegelen graveert, zult u deze twee stenen graveren, met de namen van de zonen van Israël; u zult ze maken, dat zij omvat zijn in gouden [14][15]kastjes.

12 En u zult de twee stenen aan de schouderbanden van de efod zetten, zijnde stenen [16][17]ter herinnering voor de Israëlieten; en Aäron zal hun namen op zijn beide schouders dragen, ter herinnering, voor het aangezicht van YHWH.

13 U zult ook gouden kastjes maken,

14 En twee kettinkjes van louter goud; zoalseindigende zult u die maken, [19]gedraaid werk; en de gedraaide kettinkjes zult u aan de kastjes [18]hechten.

De borstlap van het gericht

15 [c]U zult ook [20]een borstlap van het gericht maken, van het allerkunstelijkste werk, zoals

– *c* Lev. 24:2.

21 *brengen reine olie van olijven:* Hebr.: *nemen*; d.i. nemen en brengen. Zie Gen. 12:15.

22 *tot de luchter:* Er waren zeven brandende lichten in de kandelaar; Ex. 25:37.

23 *de getuigenis is:* D.i. ark van het getuigenis.

1 T.w. nadat het werk van de tabernakel volmaakt zal zijn.

– *a* Hebr. 5:4.

2 *heilige kleren maken:* D.i. kleren, die hij zal aandoen wanneer hij de heilige godsdienst verrichten zal. Hebr.: kleren van de heiligheid.

3 *wijs van hart zijn:* Zie Job 9:4.

4 Of: *lijfrok*. Zie boven, Ex. 25:7.

5 Of: *overkleed, overtreksel, overrok, waaraan de schelletjes waren*. Zie vs. 31.

6 Versta, kunstig-gewrochte versierseltjes in de vorm van ogen. Deze wordt gehouden voor de onderrok, langer zijnde dan de overrok.

7 Dit was een deksel, dat rondom het hoofd als gewonden was, gelijk heden ten dage de tulbanden van de Turken; het was het hoofddeksel en de sieraad van de koningen en van de priesters.

8 T.w. de wijze mannen, van wie vs. 3 gesproken is.

9 T.w. de wijze mannen, van wie vs. 3 gesproken is.

10 *het goud:* T.w. dat de kinderen van Israël vrijwillig zullen gebracht hebben, waarvan Ex. 25 gesproken is.

– *b* Ex. 39:2.

11 De gouden efod droeg alleen de hogepriester, maar er waren ook efods van linnen, welke de andere priesters, ja ook andere mensen, droegen; zie 1 Sam. 2:18, en 1 Sam. 22:18, en 2 Sam. 6:14.

13 *van hetzelfde:* T.w. van dezelfde stof waarvan de efod is. Anders: uit hetzelfde; d.i. uit hetzelfde stuk.

12 *de kunstelijkste riem:* T.w. waarmee de efod zou omgord worden. Of deze efod van de schouders af, zowel voor als achter, heeft neergehangen tot op de lenden, en onder deze riem, dan of hij alleen van achteren heeft neergehangen tot aan de riem of boven dezelfde, dan of hij, voor en achter open zijnde, aan de schouderbanden van de lenden heeft neergehangen tot aan de voeten, daarvan zijn verscheidene gevoelens. Maar het laatste wordt door de meestgeleerde Hebreën bevestigd.

14 *gelijk men de zegelen graveert:* D.i. op het allernetste en volmaakste. Hebr.: gravering eens zegels.

15 Zo worden genoemd de holle plaatsen van het goud boven op de ringen, waarin men de steen zet.

16 ter gedachtenis voor de kinderen van Israël: De zin van deze woorden is, dat Aäron God de kinderen van Israël indachtig maakte, staande voor hem.

17 *ter gedachtenis, voor het aangezicht van YHWH:* De zin van deze woorden is, dat Aäron God de kinderen van Israël indachtig maakte, staande voor hem.

19 *gedraaid werk:* Anders: *gewrongen werk*.

18 D.i. van gelijke grootte en lengte, zo ook onder, vs. 22.

– *c* Ex. 39:8.

20 *een borstlap van het gericht:* Aldus geheten, omdat de hogepriester die aandeed, als er zwaarwichtige, maar twijfelachtige zaken voorvielen, waarin hij God raad vroeg.

het werk van de efod zult u hem maken; van goud, hemelsblauw, en purper, en scharlaken, en van fijn getweernd linnen zult u hem maken.

16 Vierkant zal hij zijn, en verdubbeld; een span zal zijn lengte zijn, en een span zijn breedte.

17 En u zult vervullende stenen daarin vullen, vier rijen stenen, één rij van [21]een Sardis, een Topaas en een Karbonkel; dit is de eerste [22]rij.

18 En de tweede rij van een Smaragd, een Saffier, en een Diamant.

19 En de derde rij, een Hyacint, Agaat en Amethist.

20 En de vierde rij van een Turkoois, en een Sardonix, en een Jaspis; zij zullen met goud ingevat zijn [23]in hun vullingen.

21 En deze stenen zullen zijn met de twaalf namen van de zonen van Israël, met hun namen; zij zullen als zegels gegraveerd worden, elk met zijn naam; voor de twaalf stammen zullen zij zijn.

22 U zult ook aan de borstlap zoals-eindigende kettinkjes van gedraaid werk uit louter goud maken.

23 U zult ook aan de borstlap twee gouden ringen maken; en u zult de twee ringen aan de twee einden van de borstlap zetten.

24 Dan zult u de twee gedraaide gouden kettinkjes in de twee ringen doen, aan de einden van de borstlap.

25 Maar de twee einden [24]van de twee gedraaide kettinkjes zult u aan die twee kastjes doen; en u zult ze zetten aan de schouderbanden van de efod, recht op de voorste [25]zijde van die.

26 U zult nog twee gouden ringen maken, en zult ze aan de twee einden van de borstlap zetten; inwendig aan zijn rand, die aan de zijde van de efod zijn [26]zal.

27 Nog zult u twee gouden ringen maken, die u zetten zult aan de twee schouderbanden van de efod, beneden aan de voorste zijde, tegenover zijn verbinding, boven de kunstige riem van de [27]efod.

28 En zij zullen de borstlap met zijn ringen aan de ringen van de efod omhoog binden, met een hemelsblauw snoer, dat hij op de kunstige riem van de efod zij; en de borstlap zal van de efod niet afgescheiden worden.

29 Zo zal Aäron de namen van de zonen van Israël dragen aan de borstlap van het gericht, op zijn hart, als hij in het heilige zal gaan, ter herinnering voor het aangezicht van YHWH steeds.

30 U zult ook in de borstlap van het gericht [28]de Urim en de Thummim zetten, dat zij op het hart van Aäron zijn, als hij voor het aangezicht van YHWH ingaan zal; zo zal Aäron dat gericht van de Israëlieten steeds op zijn hart dragen, voor het aangezicht van YHWH.

De mantel en de gouden plaat

31 U zult ook [d]de [29]mantel van de efod geheel van hemelsblauw maken.

32 En het [30]hoofdgat dezelfde zal in het midden daarvan zijn; dit gat zal een boord rondom hebben van geweven werk; als het gat van een pantser zal het daaraan zijn, dat het niet gescheurd [31]wordt.

33 En aan zijn zomen zult u granaatappels maken van hemelsblauw, en van purper, en van scharlaken, aan zijn zomen rondom, en gouden belletjes rondom [32]daartussen.

34 Dat er een gouden belletje, daarna een granaatappel zij; opnieuw een gouden belletje, en een granaatappel, aan de zomen van de mantel rondom.

35 En Aäron zal dezelfde aanhebben, om te dienen; opdat [33]zijn geluid gehoord wordt, als hij in het heilige, voor het aangezicht van YHWH, ingaat, en als hij uitgaat, [34]opdat hij niet sterve.

36 Verder zult u [e]een plaat maken van louter goud, en u zult daarin graveren, zoals [36]men de zegelen graveert: [35]De [37]HEILIGHEID VAN YHWH!

37 En u zult die aanhechten met een hemelsblauw snoer, zo dat [38]zij aan de tulband zij; aan de voorste zijde van de tulband zal zij zijn.

38 En zij zal op het voorhoofd van Aäron zijn, opdat Aäron [40]drage de ongerechtigheid van de heilige dingen, die de Israëlieten zullen geheiligd hebben, in alle gaven van hun geheiligde

21 *een rij van:* D.i. de eerste, gelijk Gen. 1:5, en Gen. 2:11.

22 In het overzetten van de namen van deze stenen zijn het de meeste geleerde overzetters niet eens, maar hier is gevolgd het gevoelen van de meeste en voornaamste, zo oude als nieuwe overzetters. In het Hebr. staan de namen aldus: 1 odem, pitda, bareketh; 2 nophech, sappir, jahalöm; 3 leschem, schebo, achlamah; 4 tarschisch, schoham, jaspe.

23 *in hun vullingen:* D.i. in de kasjes waarin zij gezet zullen worden; vgl. boven, Ex. 25:7.

24 *van de twee gedraaide ketentjes:* Hebr.: *van de beide draaiingen, of, draaiselen.*

25 *zijde van die:* Hebr.: *aangezicht.*

26 Hebr.: *lip.*

27 Anders: *samenvoeging.*

28 *de Urim en de Thummim zetten:* Deze woorden zou men kunnen overzetten lichten en volmaaktheden. Het heeft God beliefd door dezelfde zijn klare en volmaakte antwoorden te geven aan de hogepriester, maar wat zij geweest zijn, is onzeker; men leest nergens dat God Mozes heeft bevolen dezelfde te maken, veel weiniger hoe of waarvan dezelfde gemaakt zijn; vgl. Lev. 8:8.

– *d* Ex. 39:22.

29 *mantel van het efod:* T.w. de mantel of rok, die men onder de efod dragen zal.

30 *hoofdgat dezelfde:* D.i. het opene, waar het hoofd van de priester zal doorgaan. Hebr.: de mond van zijn hoofd.

31 T.w. het gat; anders, [hij] t.w. de efod.

32 tussen dezelfde: Anders: in het midden van die.

33 *zijn geluid gehoord worde:* Versta, de klank of het geluid van zijn schellen.

34 *opdat hij niet sterve:* Versta, van God de Heer geslagen zijnde.

– *e* Ex. 39:30.

36 *gelijk men de zegelen graveert:* Hebr.: *met gravering eens zegels.*

35 *plaat maken van louter goud:* Hebr.: *een bloem*; die schoon voor het oog is.

37 *DE HEILIGHEID DES YHWH:* Anders: *heiligheid voor de Heer.*

38 *de hoed zij:* Zie boven, vs. 4.

40 *drage de ongerechtigheid van de heilige dingen:* D.i. dragende wegneme.

dingen; en zij zal [39]steeds [41]aan zijn voorhoofd zijn, om hen voor het aangezicht van YHWH aangenaam te maken.

39 U zult ook [f]een rok vol oogjes maken, van fijn linnen; u zult ook de tulband van fijn linnen maken; maar de gordel zult u van geborduurd werk maken.

Kleding voor de zonen van Aäron

40 Voor de zonen van Aäron zult u ook onderkleding [42][43]maken, en u zult voor hen gordels maken; ook zult u voor hen hoofddoeken maken, tot heerlijkheid en sieraad.

41 En u zult die uw broer Aäron en ook zijn zonen aantrekken; en u [45]zult hen zalven, en [44][46]hun hand vullen, en hen heiligen, dat zij Mij het priesterambt bedienen.

42 Maak hun ook linnen onderbroeken, om het vlees van de schaamte te bedekken; zij zullen zijn van de middel tot de dijen.

43 [47]Aäron nu en zijn zonen zullen die aanhebben, als zij in de tent van de samenkomst gaan, of als zij tot het altaar treden zullen, om in het heilige te dienen; opdat zij geen [48]ongerechtigheid dragen en sterven. Dit zal een eeuwige inzetting zijn, voor hem, en zijn zaad na hem.

HOOFDSTUK XXIX

Over de wijding van Aäron en zijn zonen, vs. 1 enz. hoe men de var van het zondoffer moest offeren, 10. en de ene ram tot brandoffer, 15. Ook de andere ram tot heiliging van de priesters, 19. Aäron en zijn zonen aten het vlees van de ram waarmee zij ingewijd waren, 32. Het altaar moest zeven dagen lang ontzondigd worden, 36. Er moesten dagelijks twee lammeren tot brandoffer geofferd worden, 38. God belooft de tabernakel, en ook Aäron en zijn zonen te heiligen, 44. en in het midden van de kinderen van Israël te wonen, 45.

De wijding van de priesters

DIT [a]nu is de zaak, die u hun doen zult, om hen te heiligen, dat zij Mij het priesterambt bedienen: neem één stier, het jong van een rund, en twee [1]volkomen rammen;

2 En ongezuurd brood, en ongezuurde koeken, met olie gemengd, en ongezuurde platte koeken, [2]met olie bestreken; van tarwemeelbloem zult u dezelfde maken.

3 En u zult ze in één mand leggen, en zult ze in de mand [3]toebrengen, met de stier en de twee rammen.

4 Dan zult u Aäron en zijn zonen doen naderen aan de deur van de tent van de samenkomst; en [4]u zult hen met water wassen.

5 Daarna zult u [5]de kleren nemen, en Aäron de rok, en de mantel van de efod, en de efod, en de borstlap aandoen; en u zult hem omgorden met de kunstige riem van de efod.

6 En u zult de tulband op zijn hoofd zetten; [6]de kroon van de heiligheid zult u aan de tulband zetten.

7 En [b]u zult [7]de zalfolie nemen, en [8]op zijn hoofd gieten; zo zult u hem zalven.

8 Daarna zult u zijn zonen doen naderen, en zult hen de onderkleding doen aantrekken.

9 En u zult hen met de gordel omgorden, namelijk Aäron en zijn zonen; en u zult hun de hoofddoeken opbinden, opdat zij het priesterambt hebben [9]tot een eeuwige inzetting. Verder zult u de hand [10]van Aäron vullen, en de hand van zijn zonen.

10 [c]En u zult de stier nabij brengen voor de tent van de samenkomst; en Aäron en zijn zonen zullen [11]hun handen op het hoofd van de stier leggen.

11 En u zult de stier slachten [12]voor het aangezicht van YHWH, [13]voor de deur van de tent van de samenkomst.

12 Daarna zult u van het bloed van de stier nemen, en met uw vinger op de hoornen van het altaar doen; en [14]al het bloed zult u uitgieten aan [15]de bodem van het altaar.

13 U zult ook al het vet nemen, dat het binnenste bedekt, en het net over de lever, en zowel nie-

39 *opdat Aäron:* Hier is Aäron een voorbeeld op Christus, die door zijn heiligheid de zonden van zijn volk heeft weggenomen, die zij dikwijls begaan, ook in hun allerheiligste werken; Joh. 1:29; 2 Kor. 5:19, en 1 Joh. 2:1.

41 *geduriglijk aan zijn voorhoofd zijn:* Versta, altijd wanneer de hogepriester de hoed zou opzetten, en dienst doen.

– *f* boven, v. 4.

42 rokken maken: Te weten, van fijn linnen, gelijk die van de hogepriester, Ex. 39:27. Versta dit ook van de gordel en van de hoeden, of mutsen, welke van die van de hogepriester niet veel ongelijk waren.

43 mutsen maken: Of: verheven mutsjes; die aan het hoofd gebonden werden; Lev. 8:13.

45 *zult hen zalven:* T.w. met de heilige olie, zoals God die te maken bevolen heeft. Zie Ex. 30:23, en Ex. 29:7.

44 ook zijn zonen: Hebr.: met hem.

46 *hun hand vullen:* Zie Lev. 8:33.

47 *Aäron nu en zijn zonen:* Hebr.: *en zij zullen op Aäron en op zijn zonen zijn.*

48 *ongerechtigheid dragen en sterven:* D.i. straf van de ongerechtigheid. Zie Lev. 5:1.

– *a* Lev. 8:2; Lev. 9:2.

1 *volkomen rammen:* Zie Ex. 12:5.

2 *met olie bestreken:* Versta hier, olie van olijven.

3 Anders: *offeren.*

4 *u zult hen met water wassen:* T.w. uit het geheiligde wasvat; Ex. 30:18.

5 *de kleren nemen:* T.w. de heilige kleren, waarvan Ex. 28 gesproken is.

6 *de kroon van de heiligheid:* Het Hebreeuwse woord Nezer (נֵזֶר), dat hier gebruikt wordt, betekent afscheiding, of afzondering. Deze kroon wordt aldus genoemd, omdat zij een teken van de afzondering van andere mensen was; hierom wordt ook de kroon van de koningen Nezer genoemd, 2 Sam. 1:10, en Ps. 89:40. Hier is zij het versiersel van de hogepriester om zijn waardigheid aan te wijzen. Uit Ex. 28:36, en Lev. 8:9 is af te nemen dat de plaat en deze kroon één ding is.

– *b* Ex. 30:25.

7 *de zalfolie nemen:* Waarvan gesproken wordt Ex. 30:23.

8 *op zijn hoofd gieten:* Dat zij langs zijn baard nederdale; Ps. 133:2.

9 *tot een eeuwige inzetting:* Dat is tot op de Messias, want toen heeft Aärons dienst, met al de ceremoniën een einde genomen.

10 *hand van Aäron vullen:* Zie Lev. 7:37, en Lev. 8:22 -35.

– *c* Lev. 1:3.

11 *hun handen:* Hebr.: *met hun handen steunen.*

12 *voor het aangezicht van YHWH:* Zie Lev. 1:3.

13 *voor de deur van de tent van de samenkomst:* Of: *bij.*

14 *al het bloed:* De rest van het bloed, zo ook onder, vs. 20.

15 *de bodem van het altaar:* Daar was een goot of gat, waar het in of door liep.

ren als het vet, dat daaraan is, en u zult ze aansteken op het altaar.

14 [d]Maar het vlees van de stier, en zijn huid, en zijn mest, zult u met vuur verbranden, buiten het leger; het is een zondoffer.

15 Daarna zult u de ene ram nemen, en Aäron en zijn zonen zullen hun handen op het hoofd van de ram leggen;

16 En u zult de ram slachten, en u zult zijn [e]bloed nemen, en rondom op het altaar sprenkelen.

17 En de ram [16]zult u in zijn delen delen; en u zult zijn binnenste en zijn poten wassen, en op zijn delen, en op zijn hoofd leggen.

18 Zo zult u de hele ram aansteken op het altaar; het is een brandoffer voor YHWH, tot een liefelijken reuk, het is [17]een vuuroffer voor YHWH.

19 Daarna zult u de andere ram nemen, en Aäron en zijn zonen zullen hun handen op het hoofd van de ram leggen;

20 En u zult de ram slachten, en van zijn bloed nemen, en doen het op het rechter oorlel van Aäron, en op het rechteroorlapje van zijn zonen, evenzo op de duim van hun rechterhand, en op de grote teen van hun rechtervoet; en [18]dat bloed zult u op het altaar sprenkelen, rondom heen.

21 Dan zult u nemen van het bloed, dat op het altaar is, en van [19]de zalfolie, en u zult op Aäron en op zijn kleren sprenkelen, en op zijn zonen en op de kleren zijn zonen met hem; opdat hij geheiligd zij, en zijn kleren, ook zijn zonen, en de kleren zijn zonen met hem.

22 Daarna zult u van de ram nemen het vet en ook de staart, ook het vet, dat het binnenste bedekt, en [20]het net van de lever en de beide nieren, met het vet, dat daaraan is, en de rechterschouder; [21]want het is een ram [22]van de vuloffers;

23 En één broodbol, en één koek [23]geolied brood, en één platte koek, uit de mand van de ongezuurde broden, die voor het aangezicht van YHWH zijn zal;

24 En leg ze alle op de handen van Aäron, en op de handen van zijn zonen, [24]en beweeg ze als beweegoffer voor het aangezicht van YHWH.

25 Neem ze daarna van hun hand, en steek [25]ze aan op het altaar, op het brandoffer, tot een liefelijken reuk voor het aangezicht van YHWH; [26]het is een vuuroffer voor YHWH.

26 En neem de borst van de ram van de [27]vuloffers, die van Aäron is, en beweeg hem als beweegoffer voor het aangezicht van YHWH; en het zal [28]u ten dele zijn.

27 En u zult [29]de borst van het beweegoffer heiligen, en de schouder [30]van het hefoffer, die bewogen, en die opgeheven zal zijn van de ram van het vuloffer, van wat dat van Aäron, en van wat dat van zijn zonen is.

28 En [f]het zal voor Aäron en zijn zonen zijn tot een eeuwige inzetting [31]vanwege de Israëlieten; want het is een hefoffer; en het hefoffer vanwege de Israëlieten zal zijn van hun dankoffers; hun hefoffer zal voor YHWH zijn.

29 De [32]heilige kleren nu, die van Aäron zullen geweest zijn, zullen [33]van zijn [34]zonen na hem zijn, opdat men hen daarin zalve, en dat [35]men hun hand daarin vulle.

30 [36]Zeven dagen zal hij ze aantrekken, die uit zijn zonen in zijn plaats [37]priester zal worden, die in de tent van de samenkomst gaan zal, om in het heilige te dienen.

31 U zult de ram van de vulling nemen, en u zult zijn vlees [38]in de heilige plaats koken.

32 [g]Aäron nu en zijn zonen zullen het vlees van deze ram eten, en het brood, dat in de mand zal zijn, bij de deur van de tent van de samenkomst.

33 En zij zullen die dingen eten, met welke de verzoening zal gedaan zijn, om hun hand te vullen, en om hen te heiligen; [h]maar [39]een vreemde zal ze niet eten, want ze zijn [40]heilig.

34 En als er wat overblijven zal van het vlees van de vuloffers, of van dit brood, tot aan de morgen, zo zult u het overgeblevene met vuur verbranden; [41]het zal niet gegeten worden, want het is heilig.

– *d* Lev. 4:12; Hebr. 13:11.
– *e* Hebr. 9:12; idem v. 19.
16 *zult u in zijn delen delen:* Of: *in zijn stukken houwen*; t.w. nadat het vel daarvan afgetrokken zal zijn; Lev. 1:6.
17 *vuuroffer YHWH:* D.i. een offerande, die door het vuur geheel verteerd werd. Zie Lev. 1:1.
18 dat bloed zult u: Zie boven, vs. 12.
19 *de zalfolie:* Die beschreven wordt Ex. 30:22.
20 *het net van de lever:* D.i. dat op, of over de lever is, gelijk boven, vs. 13.
21 Anders: *achterbout*.
22 *van de vulofferen:* Hebr.: *van de vervullingen*; en zo in het volgende. Zie Lev. 7:37.
23 *geolied brood:* D.i. met olie doorweekt.
24 en beweeg ze ten beweegoffer: Zie Lev. 7:30.
25 *op het altaar:* Of: *naast*.
26 *een vuuroffer YHWH:* Zie boven, vs. 18.
27 die van Aäron is: D.i. die dienen zal tot zijn inwijding.
28 *u ten dele zijn:* T.w. Mozes. Zie Lev. 8:29.
29 *de borst van het beweegoffer heiligen:* Zie Lev. 7:30.
30 *van het hefoffer:* Zie Ex. 25:2.
– *f* Lev. 7:31; idem 7:34; Lev. 10:14.
31 *vanwege de kinderen van Israël:* D.i. wat er geofferd zal worden door de kinderen van Israël, het zal voor Aäron en zijn zonen zijn.
32 *heilige kleren nu:* Al wat tot de godsdienst gebruikt wordt, wordt heilig genoemd.
33 *van zijn zonen:* Versta, één van zijn zonen, t.w. die na hem hogepriester worden zal.
34 *na hem zijn:* D.i. na zijn dood.
35 *hun hand in dezelfde vulle:* D.i. inwijde; gelijk vs. 9, 29:22.
36 *Zeven dagen:* T.w. zeven dagen aan elkaar, want zoveel dagen vereiste zijn wijding, vs. 35.
37 *priester zal worden:* T.w. hogepriester.
38 *in de heilige plaats zieden:* T.w. bij de deur van de tent van de samenkomst, gelijk er staat vs. 32, en Lev. 8:31. Hier mocht iedereen inkomen, en die de offeranden deden, aten daar hun deel.
– *g* Lev. 8:31; Lev. 24:9.
– *h* Lev. 10:14; Matt. 12:4.
39 *een vreemde zal ze niet eten:* D.i. die niet is van het geslacht of de afkomst van Aäron. De Levieten zelfs mochten er niet van eten. Zie Lev. 10:14.
40 D.i. heilig voedsel, aan God toegeëigend. Hebr.: heiligheid.
41 *het zal niet gegeten worden:* Zelfs moesten de priesters het overblijfsel niet eten.

35 U zult dan aan Aäron en aan zijn zonen zo
doen, naar alles, wat Ik u geboden heb; zeven
dagen zult u hun hand vullen.
36 U zult ook overdag een stier van het zond-
offer bereiden, tot de verzoeningen, [42]en u zult
het altaar ontzondigen, mits doende de verzoe-
ning over hetzelfde; en u zult het zalven, om het
te heiligen.
37 Zeven dagen zult u verzoening doen voor
het altaar, en zult het heiligen; dan zal dat al-
taar een heiligheid van de heiligheden [43][44]zijn;
[45]al wat het altaar aanroert, zal [46]heilig zijn.

Het dagelijks brandoffer

38 Dit [i]nu is het, wat u op het altaar bereiden
zult: twee lammeren, die eenjarig zijn, overdag,
steeds.
39 Het ene lam zult u 's morgens [47]bereiden;
maar het andere lam zult u bereiden [48]tussen de
twee avonden.
40 Met [49]een tiende deel meelbloem, gemengd
met een vierendeel [50]van een hin [51]gestoten olie;
en tot drankoffer een vierde deel van een hin
wijn, tot het ene lam.
41 Het andere lam nu zult u bereiden tussen
de twee avonden; u zult daarmee doen zoals met
het morgenspijsoffer, en zoals met het drankof-
fer dezelfde, tot een liefelijken reuk; het is een
vuuroffer voor YHWH.
42 Het zal een voortdurende brandoffer zijn bij
uw generaties, [52]aan de deur van de tent van de
samenkomst, voor het aangezicht van YHWH;
daar zal Ik met u komen, dat Ik daar met u
spreke.
43 En daar zal Ik komen tot de Israëlieten;
opdat [53]zij geheiligd worden door Mijn
heerlijkheid.
44 En Ik zal de tent van de [54]samenkomst
heiligen, en ook het altaar; Ik zal ook Aäron en
zijn zonen heiligen, opdat zij Mij het priester-
ambt bedienen.
45 En Ik [k]zal in het midden van de Israëlieten
wonen, en Ik zal hun tot een God zijn.
46 En zij zullen weten, dat Ik YHWH hun God
ben, Die hen uit Egypteland uitgevoerd heb,
opdat Ik in het midden van hen wonen zou; Ik
ben YHWH, hun God.

HOOFDSTUK XXX

God beveelt het reukaltaar te maken, vs. 1 enz. waarop de hogepriester elke morgen reukwerk moest aansteken, 7. en eenmaal per jaar verzoening op de hoornen daarvan moest doen, 10. Alle kinderen van Israël moesten elk een halve sikkel geven tot verzoening van hun ziel, 12. Er wordt bevel gegeven het koperen wasvat te maken, met zijn voetstuk, en daarin water te doen, zodat de priesters dagelijks hun handen en voeten daarin wasten, 17. Hoe men de heilige zalfolie moest maken, 22. Waarmee men zou zalven, 26. Niemand mocht dergelijke maken, 32. De bereiding van het reukwerk, 34. Hoe men het moest gebruiken, 36. Niemand mocht dergelijke voor zichzelf maken, 37.

Het reukaltaar

U zult ook een [a]reukaltaar [1]van het reukwerk
maken; van sittimhout zult u het maken.
2 Een el zal zijn lengte zijn, en een el zijn
breedte, vierkant zal het zijn, maar twee ellen
zijn hoogte; uit hetzelfde zullen zijn hoornen
zijn.
3 En u zult het [2]met louter goud overtrekken,
zijn dak en zijn [3]wanden rondom, als ook zijn
hoornen; en u zult het een gouden krans rondom
maken.
4 U zult ook twee gouden ringen daaraan
maken, onder zijn krans; aan zijn twee zijden
zult u dezelfde maken, aan zijn beide zijden; en
zij zullen zijn [4]tot plaatsen voor de handbomen,
dat [5]men het daarmee drage.
5 De draagbomen nu zult u van sittimhout
maken, en u zult die met goud overtrekken.
6 En u zult het zetten voor [6]het voorhangsel, dat
voor de ark van het getuigenis zijn zal; voor het
verzoendeksel, dat zijn zal boven de getuigenis,
waarheen Ik met u samenkomen zal.
7 En Aäron zal daarop [7]aansteken geurende
specerijen; [8]elke morgen, [b]als hij de lampen
wel zal gereedgemaakt hebben, zal hij dezelfde
aansteken.

42 en u zult het altaar ontzondigen: Of: u zult voor het altaar ontzondiging doen; versta, met het zondoffer. Zie verder, Lev. 8:15.
43 T.w. met de heilige olie.
44 *een heiligheid van de heiligheden zijn:* Niet alleen zelf geheiligd zijnde, maar ook heiligende de gaven, die daarop geofferd werden; en ten dezen aanzien was het altaar groter dan de offeranden, gelijk Christus getuigt, Matt. 23:19.
45 *al wat het altaar aanroert:* Anders: *al wie, en zo onder, Ex.* 30:29.
46 *heilig zijn:* T.w. ceremonieel.
– *i* Num. 28:3.
47 T.w. om te offeren.
48 *tussen de twee avonden:* Zie Ex. 12:6.
49 *een tiende deel meelbloem:* T.w. van een efa; d.i. een gomer. Zie Ex. 16:36.
50 *van een hin:* D.i. zoveel als er in achttien henneëierschalen gaat.
51 *gestoten olie:* Zie boven, Ex. 27:20.
52 *aan de deur:* Hier stond het brandofferaltaar, Ex. 40:29.
53 Hebr.: *hij*; d.i. ieder onder hen, of het volk van Israël.
54 T.w. door mijn heerlijke verschijning en aanwezigheid.
– *k* Ex. 25:8; Lev. 26:12; Ps. 78:60; Zach. 2:10; 2 Kor. 6:16; Openb. 21:3.
– *a* Ex. 37:25.
1 *van het reukwerk maken:* Om iederen dag reukwerk daarop aan te steken. Dit altaar stond in het voorste deel van het tabernakel voor het voorhangsel. Het was wel eigenlijk tot het reukwerk gemaakt, maar somtijds werd daarop ook de verzoening met bloed gedaan, gelijk te zien is onder, vs. 10, en Lev. 4:7.
2 *met louter goud overtrekken:* Het wordt Num. 4:11, genoemd het gouden altaar; maar Ez. 41:22 het houten altaar.
3 *wanden rondom:* D.i. de zijden, want gelijk door het dak wordt verstaan het deksel of de bovenplank van het altaar, waar men het reukwerk op zette, zo moet men hier door de wanden verstaan de zijden van het altaar.
4 *tot plaatsen voor de handbomen:* D.i. om de handbomen daarin te steken; t.w. wanneer de tabernakel zal verdragen of op een andere plaats zal gebracht worden; Num. 4:5, 4:11, 4:15.
5 *het daarmee drage:* T.w. het altaar.
6 de voorhang: Dit voorhangsel was een scheidsel, tussen de plaats, waar de priesters hun dienst deden, en het heilige van de heiligen, waar de ark stond. die voor de ark van het getuigenis zijn zal; voor het verzoendeksel, dat zijn zal boven de getuigenis, waarheen Ik met u samenkomen zal.
7 *aansteken welriekende specerijen:* Hebr.: *doen roken.*
8 *elke morgen:* Hebr.: *in de morgen in de morgen.* lampen wel zal gereedgemaakt hebben, zal hij dezelfde aansteken.
– *b* 1 Sam. 3:3.

8 En als Aäron de lampen aansteken zal, tussen
de twee avonden, zal hij [9]dat aansteken; het zal
een steeds [10]reukwerk zijn, voor het aangezicht
van YHWH, bij uw generaties.
9 U zult geen [11]vreemd reukwerk op hetzelfde
aansteken, noch [12]brandoffer, noch voedseloffer;
u zult ook geen drankoffer daarop gieten.
10 En Aäron zal [13]eens in het jaar over zijn
hoornen [14]verzoening doen, met het bloed van
[15]het zondoffer van de verzoeningen; eens in
het jaar zal hij verzoening daarop doen bij uw
generaties; het is heiligheid van de heiligheden
YHWH!

Het zoengeld

11 Verder sprak YHWH tot Mozes, zeggende:
12 [c]Als u het aantal [16]van de Israëlieten opne-
men zult, [17]naar de ingeschrevenen onder hen,
zo zullen zij ieder [18]de verzoening [19]van zijn ziel
YHWH [20]geven, als u hen tellen zult; opdat onder
hen geen plaag zij, als u hen tellen zult.
13 [d]Dit zullen zij geven, al [21]die tot de ingeschre-
venen overgaat, de helft van een sikkel, [22]naar
de sikkel van het heiligdom (deze sikkel is twin-
tig [23]gera); de helft van een sikkel is een hefoffer
voor YHWH.
14 Al wie overgaat tot de ingeschrevenen, [24]van
twintig jaar oud en daarboven, zal het hefoffer
van YHWH geven.
15 De rijke zal het niet vermeerderen, en de
arme zal niet verminderen van de helft van de
sikkel, als u het hefoffer van YHWH geeft om
voor uw zielen verzoening te doen.
16 [e]U dan zult het geld van de verzoeningen
van de Israëlieten nemen, en zult het leggen [25]tot
de dienst van de tent van de samenkomst; en het
zal de Israëlieten ter herinnering zijn, voor het
aangezicht van YHWH, om voor uw zielen ver-
zoening te doen.

Het koperen wasvat

17 En YHWH sprak tot Mozes, zeggende:
18 U zult ook [26]een koperen wasvat maken, met
zijn koperen voet, om te wassen; en u zult het
zetten tussen de tent van de samenkomst, en tus-
sen [27]het altaar, en u zult water daarin doen;
19 Dat Aäron en zijn zonen zich daaruit
wassen, hun handen en voeten.
20 Wanneer zij in de tent van de samenkomst
zullen gaan, zo zullen zij zich met water wassen,
[28]opdat zij niet sterven; of wanneer zij tot het al-
taar naderen, om te dienen, dat zij het vuuroffer
voor YHWH aansteken;
21 Zij zullen dan hun handen en voeten
wassen, opdat zij niet sterven; en dit zal hun een
eeuwige inzetting zijn, [29]voor hem en zijn zaad,
bij hun generaties.

De heilige zalfolie en het reukwerk

22 Verder sprak YHWH tot Mozes, zeggende:
23 U nu, neem u de [30]voornaamste specerijen,
[31]de zuiverste mirre, [32]vijfhonderd sikkels, en
specerijkaneel, [33]half zoveel namelijk tweehon-
derd en vijftig sikkels, ook specerijkalmus, twee-
honderd en vijftig sikkels;
24 Ook kassie, vijfhonderd, naar de sikkel van
het heiligdom, en olie van olijfbomen [34]een hin;
25 En maak daarvan een olie van de heilige
zalving, een zalf, heel kunstig gemaakt, naar
apothekerswerk; het zal een olie van [35]de heilige
zalving zijn.
26 En daarmee zult u zalven de tent van de
samenkomst, en de ark van het getuigenis.
27 En de tafel met al haar gereedschap, en
de kandelaar met zijn gereedschap, en het
reukaltaar;
28 En het altaar van het brandoffer, met al zijn
gereedschap, en het wasvat met zijn voet.
29 [36]U zult ze zo heiligen, dat zij heiligheid van
de heiligheden zijn; al wat ze aanroert, zal heilig
zijn.
30 U zult ook Aäron en zijn zonen zalven, en
[37]u zult hen heiligen, om Mij het priesterambt te
bedienen.

9 dat aansteken: Te weten, het reukwerk.
10 Of: *rookwerk, roking*. voor het aange-
zicht van YHWH, bij uw geslachten.
11 *vreemd reukwerk:* D.i. van elders
gebracht, of anders toebereid, zoals vs. 34,
30:35, 30:36 verordineerd wordt.
12 *brandoffer, noch spijsoffer:* Tot het
brandoffer en spijsoffer was dit altaar
verordineerd, waarvan Ex. 27:1, gespro-
ken wordt. spijsoffer; u zult ook geen
drankoffer daarop gieten.
13 *eens in het jaar:* T.w. op de tiende dag
van de zevende maand, die daarom ge-
noemd werd de dag van de verzoening;
Lev. 23:27.
14 *verzoening doen:* Of: *de verzoening doen*.
15 *zondoffers van de verzoeningen:* D.i. van
het zondoffer, waardoor de verzoening ge-
maakt wordt.
– *c* Num. 1:2.
16 *som van de kinderen van Israël opnemen
zult:* Hebr.: *het hoofd*.
17 *naar de getelden onder hen:* D.i. naar
degenen, die uit hen te tellen zullen zijn.
18 *de verzoening:* D.i. de prijs waarmee ie-
dereen zijn leven redde.
19 *zijn ziel:* D.i. van zijn leven, of, van zijn
persoon en zo in het volgende.
20 T.w. eens vooral, niet ieder jaar.
– *d* Lev. 27:25; Num. 3:47; Ez. 45:12.
21 die tot de getelden overgaat: D.i. die
overgaat van degenen, die geteld zullen
worden, tot degenen die geteld zijn.
22 *naar de sikkel van het heiligdom:* Zie van
de waarde van de sikkel Gen. 20:16.
23 Zie Lev. 27:25.
24 *van twintig jaren oud en daarboven:*
Hebr.: *een zoon van twintig jaar*; d.i. gaande
in zijn twintigste jaar; hoe hoog het aantal
mannen belopen heeft, zie Ex. 38:25, 38:26.
– *e* Ex. 38:25.
25 *tot de dienst:* Of: *tot het werk, of gereed-
schap*. Zie onder, Ex. 38:27, 38:28.
26 *een koperen wasvat maken:* Dit werd ge-
maakt van de spiegels van de vrouwen;
Ex. 38:8.
27 *het altaar:* T.w. het altaar van het
brandoffer, waarvan Ex. 27 gesproken is.
28 *opdat zij niet sterven:* D.i. opdat God
hen niet dode, gelijk Hij de zonen van
Aäron gedood heeft; Lev. 10:1, 10:2.
29 *hem en zijn zaad:* T.w. Aäron.
30 *voornaamste specerijen:* Hebr.: *hoofd-
specerijen*; d.i. van de principaalste of
beste, zo ook Hoogl. 4:14; Ez. 27:22.
31 *de zuiverste mirre:* Hebr.: *mirre van
de vrijdom*; d.i. die oprecht en onvervalst
is, en vrij van alle onzuiverheid. Zij is
een gom, vloeiende uit de mirreboom, de
voortreffelijkste onder alle gomsoorten.
32 *vijfhonderd sikkels:* D.i. zoveel als vijf
honderd sikkels wegen.
33 *half zoveel:* Hebr.: *de helft daarvan*; t.w.
van vijf honderd sikkels.
34 *een hin:* Zie Lev. 19:36.
35 Anders: *oliebereiders, zalfmakers*. Zie 1
Kron. 9:30.
36 *U zult ze zo heiligen:* T.w. door, of met de
olie, waarvan vs. 23, 30:24, 30:25, gespro-
ken is.
37 *u zult hen heiligen:* T.w. door de zalving
van de heilige olie.

31 En u zult tot de Israëlieten spreken, zeggende: Dit zal Mij een olie van de heilige zalving zijn bij uw generaties.

32 Op [38]geens mensen vlees zal men ze gieten; u zult ook naar haar maaksel geen dergelijke maken; het is heiligheid, zij zal u heiligheid zijn.

33 De man, die zulk een zalf maken zal als deze, of die daarvan [39]op wat vreemds doet, [40]die zal uitgeroeid worden uit zijn volken.

34 Verder zei YHWH tot Mozes: Neem tot u geurende specerijen, [41]mirresap, en [42]oniche, en galban, deze geurende specerijen, en zuiveren wierook; dat [43]elk bijzonder zij.

35 En [44]u zult een reukwerk van een zalf daaruit maken, naar het werk van de apotheker, [45]gemengd, rein, heilig.

36 En u zult van hetzelfde heel klein pulver stoten, en u zult daarvan leggen voor [46]de getuigenis in de tent van de samenkomst, waarheen Ik tot u komen zal; het zal u heiligheid van de heiligheden zijn.

37 Maar naar het maaksel van dit reukwerk, dat u gemaakt zult hebben, zult u voor uzelf geen maken; het zal [47]u heiligheid zijn [48]voor YHWH.

38 De man, die dergelijke maken zal, [49]om daaraan te ruiken, die zal uitgeroeid worden uit zijn volken.

HOOFDSTUK XXXI

Bezaleël en Aholiab worden door God geroepen tot het maken van het werk van de tabernakel en zijn gereedschap, vs. 1 enz. Het heiligen van de sabbat wordt opnieuw bevolen, 12. Mozes ontvangt de twee tafelen van de wet, 18.

De begaafde werklieden Bezaleël en Aholiab

DAARNA sprak YHWH tot Mozes, zeggende:

2 [a]Zie, Ik heb [1]met name geroepen Bezaleël, de zoon van Uri, de zoon van Hur, van de stam van Juda.

3 En Ik heb hem vervuld [2]met de Geest van God, met wijsheid, en met verstand, en met wetenschap, namelijk in [3]alle handwerk;

4 Om te bedenken [4]vernuftigen arbeid; te werken in goud, en in zilver, en in koper,

5 En in kunstige [5]steensnijding, om [6]in te zetten, en in kunstige houtsnijding, om te werken in alle handwerk.

6 En Ik, zie, Ik heb [7]hem bijgevoegd Aholiab, de zoon van Ahisamach, van de stam van Dan; en in het hart van een ieder die wijs van hart is, heb Ik [8]wijsheid gegeven; en zij zullen maken al wat Ik u geboden heb.

7 Namelijk de tent van de samenkomst, en de ark van het getuigenis, en het verzoendeksel, dat daarop zal zijn, en al het gereedschap van de tent;

8 En de tafel, met haar gereedschap; en [9]de louteren kandelaar, met al zijn gereedschap; en het reukaltaar;

9 Ook van het brandoffer altaar, met al zijn gereedschap; en het wasvat met zijn voet;

10 En de [10]ambtskledereen, en de heilige kleren [11]van de priester Aäron, en de kleren van zijn [12]zonen, om het priesterambt te bedienen;

11 Ook de zalfolie, en het reukwerk van geurende specerijen voor het heiligdom; naar alles, wat Ik u geboden heb, zullen zij het maken.

Het gebod van de sabbat

12 Verder sprak YHWH tot Mozes, zeggende:

13 U nu, spreek tot de Israëlieten, zeggende: U zult [13]evenwel [14]Mijn sabbatten onderhouden; want dit is een teken tussen Mij en tussen u, bij uw generaties; opdat men wete, dat Ik YHWH ben, Die u heilige.

14 [b]Onderhoud dan de sabbat, omdat hij u heilig [15]is! Wie hem ontheiligt, zal zeker gedood worden; want een ieder, die daarop enig werk doet, die [16]ziel zal [17]uitgeroeid worden uit het midden haar volken.

15 Zes dagen zal men het werk doen; maar op de zevende dag is de sabbat van de rust, een heiligheid van YHWH! Wie op de sabbatdag arbeid doet, zal zeker gedood worden.

38 *geens mensen vlees zal men ze gieten:* T.w. behalve op de lichamen van Aäron en zijn zonen.

39 *op wat vreemds doet:* Anders: *op iemand vreemds*.

40 die zal uitgeroeid worden uit zijn volken: Zie Gen. 17:14.

41 Of: *balsemdrop*.

42 Een soort van specerij, die men in reukwerk gebruikt.

43 *elk bijzonder zij:* Hebr.: *dat alleen bij alleen zij*; d.i. elk zal voor zich, zonder met enig ander vocht vermengd te zijn, gestoten, en zo rein zijnde, tezamen in één massa vermengd worden.

44 T.w. Mozes, die dit het eerst gemaakt heeft.

45 Anders: *gezouten*.

46 *de getuigenis in de tent van de samenkomst:* D.i. op het reukaltaar, dat voor de ark van het getuigenis stond.

47 *u heiligheid zijn:* T.w. zo de priester als het volk.

48 *voor YHWH:* D.i. tot dienst van de Heer.

49 *om daaraan te rieken:* D.i. om dat tot een reukwerk te gebruiken.

– *a* Ex. 35:30; 1 Kron. 2:20.

1 *met name:* D.i. voor alle andere tot dit werk gekozen. Als onder Ex. 35:30.

2 *Geest van God:* D.i. met de gaven van de Geest van God, met dezulke, gelijk straks verhaald worden; waaruit dan genoegzaam blijkt, dat fraaie handwerken maken een gave van God is.

3 D.i. allerlei, en zo vs. 5.

4 Hebr.: *bedenkingen*.

5 *kunstige steensnijding:* Versta hier, edele gesteenten.

6 *te zetten:* Hebr.: *te vullen*.

7 Hebr.: *met, of, bij hem gegeven*.

8 D.i. kloekheid, of vernuft in de kunst, die zij uitoefenen.

9 *louteren kandelaar:* D.i. die uit louter goud zou gemaakt worden. Zie Ex. 25:31.

10 Versta hier, onder de naam van ambtskledereen, ook de tapijten en behangsels van het tabernakel, waarvan Ex. 26:36, gesproken wordt. Idem de deksels, waarmee men de tafel, de ark, het altaar en ander heilig gereedschap bedekte en bewond, wanneer men opbrak, en van de ene plaats naar de andere trok. Zie Num. 4:5, 4:9, 4:11, 4:12.

11 T.w. van de hogepriester.

12 D.i. die zij aantrokken, wanneer zij het priesterambt bedienden.

13 Alsof God zei: Ofschoon het werk van het tabernakel ten spoedigste moet volmaakt worden, zo zult u evenwel op de sabbat er niet aan arbeiden, of, ganselijk, immers.

14 *Mijn sabbatten:* D.i. tot Mijn dienst ingesteld.

– *b* Ex. 20:8; Deut. 5:12; Ez. 20:12.

15 *heilig is:* Hebr.: *heiligheid*.

16 D.i. die persoon.

17 *uitgeroeid worden:* Zie Gen. 17:14.

16 Dat dan de Israëlieten de sabbat houden, de
sabbat onderhoudende in hun generaties, [18]tot
een eeuwig verbond.
17 Hij zal tussen Mij en tussen de Israëlieten
[19]een teken in eeuwigheid zijn; [c]omdat YHWH, in
zes dagen, de hemel en de aarde gemaakt, en op
de zevende dag [20]gerust en [21]Zich verfrist heeft.

De twee stenen tafelen

18 En [22]Hij gaf aan Mozes, als Hij met hem op de
berg Sinaï te spreken geëindigd had, [d]de twee ta-
felen [23]van het getuigenis, tafelen van steen, be-
schreven met [24]de vinger van God.

HOOFDSTUK XXXII

Het volk laat Aäron een gouden kalf maken, vs. 1 enz. waaraan zij offer brengen, 6. God maakt Mozes dit bekend en dreigt hen te verdelgen, 7. Mozes bidt voor hen, 11. en beweegt God tot genade, 14. Mozes komt van de berg met de twee stenen tafelen, 15. die hij in stukken breekt toen hij de afgoderij van het volk hoorde en zag, 19. Hij verbrandt het kalf tot poeder, 20. Hoe Aäron zich verontschuldigt, 22. Mozes laat door de Levieten velen van hen die deze afgoderij begaan hadden, doden, 25. Mozes bidt de HEERE dat Hij Israël deze zonde wil vergeven, of hem uit Zijn boek delgen, 32. God spaart het volk op dit moment, maar straft hen daarna, 34.

Het gouden kalf

TOEN [1]het volk zag, dat Mozes vertoog van de
berg af te komen, zo verzamelde zich het volk
[2]tot Aäron, en zij zeiden tot hem: Sta op, [a]maak
ons [3]goden, die voor ons aangezicht gaan; want
deze Mozes, die man, die ons uit Egypteland uit-
gevoerd heeft, wij weten niet, wat hem gebeurd
zij.
2 Aäron nu zei tot hen: [4]Ruk af de gouden
oorsierselen, die in de oren van uw vrouwen, uw
zonen, en van uw dochters zijn; en brengt ze tot
mij.
3 Toen rukte het hele volk de gouden oorsier-
selen af, die in hun oren waren; en zij brachten ze
tot Aäron.
4 En hij nam ze uit hun hand, en hij bewierp
[5]het met [6]een griffel, en [7]hij maakte een gegoten
[8]kalf daaruit. Toen zeiden zij: Dit zijn uw goden,
Israël! die u uit Egypteland opgevoerd hebben.
5 Als Aäron [9]dat zag, zo bouwde hij een altaar
voor hetzelfde; en Aäron riep uit, en zei: Morgen
zal [10]YHWH een feest zijn!
6 En zij stonden op de andere dag vroeg op,
en offerden brandoffer, en brachten dankoffer
[11]daartoe; en [b]het volk zat neer om te eten en te
drinken; daarna stonden zij op, [12]om te spelen.

Mozes bidt voor het volk

7 Toen sprak YHWH tot Mozes: Ga heen, klim
af! want [13]uw volk, dat u uit Egypteland opge-
voerd hebt, [c][14]heeft het verdorven.
8 En zij zijn [15]haast afgeweken van de weg, die
Ik hun geboden had, [16]zij hebben zich een gego-
ten kalf gemaakt; en zij hebben zich voor het-
zelfde gebogen, en [17]hebben het een offergave
gebracht, en gezegd: [d]Dit zijn uw goden, Israël,
die u uit Egypteland opgevoerd hebben.
9 Verder zei YHWH tot Mozes: Ik heb dit volk
gezien, en zie, [e]het is [18]een hardnekkig volk!
10 En nu, [19]laat Mij toe, dat Mijn toorn tegen
hen ontsteke, en hen vertere; zo zal Ik u tot een
groot volk maken.
11 Maar Mozes aanbad het aangezicht van
YHWH van zijn God, en hij zei: O YHWH!
waarom zou Uw toorn ontsteken tegen Uw [f]volk,
dat U met grote kracht, en met een sterke hand,
uit Egypteland uitgevoerd hebt?

18 *eeuwig verbond:* Zie Gen. 17:7.
19 Vgl. Gen. 17:11.
– *c* Gen. 1:31; Gen. 2:2; idem 2:3; Ex. 20:11.
20 Zie Gen. 2:2.
21 verkwikt heeft: God, die een geest is, wordt nimmer moe; het is een manier van spreken van de mensen genomen, die na lange en zware arbeid zich door de rust verkwikken en ademhalen.
22 T.w. YHWH.
– *d* Ex. 32:16.
23 D.i. de wet, in welke God betuigt hoe Hij van zijn volk geëerd en bediend wil zijn.
24 *de vinger van God:* De vinger van de Heer betekent hier de kracht en het werk van God; vgl. boven, Ex. 8:19; Luk. 11:20, vgl. met Matt. 12:28, en elders.
1 *het volk zag:* Versta dit van sommigen onder dit volk; want zij zijn hier niet onder te tellen, die naderhand, op het bevel van Mozes, de afgodendienaars gedood hebben, vs. 26. Zie 1 Kor. 10:7.
2 *tot Aäron:* Anders: *tegen*.
– *a* Hand. 7:40.
3 D.i. een zichtbaar teken of beeld van de onzichtbare God; gelijk vs. 4.
4 *Rukt af de gouden oorsierselen:* Het is gelooflijk, dat Aäron gemeend heeft dat de Israëlieten liever het gouden kalf zouden ontberen, dan hem hun kostbare juwelen over te leveren; maar hij is in deze zijn mening bedrogen.
5 *het met:* T.w. het kalf.
6 een griffie: Of: pen; gelijk Jes. 8:1. De mening schijnt deze te zijn: dat Aäron eerst met een pen, griffel, of penseel, een gedaante van het kalf ergens op getrokken heeft, om die het volk te vertonen, en te vragen, of hun zulk een vorm of model zou behagen.
7 hij maakte: Hebr.: Hij maakte het een kalf van de gieting.
8 *kalf daaruit:* Of: *os*. De afgod Apis werd bij de Egyptenaars vereerd onder de gedaante van een kalf of os. Dit schijnen hier de Israëlieten nageaapt te hebben.
9 dat zag: Te weten, dat het volk het kalf goddelijke eer wilde aandoen.
10 *YHWH een feest zijn:* Aäron gebruikt hier de naam van de waren God, als willende die voor dit kalf eren; maar evenwel was het afgoderij.
11 T.w. tot het altaar, d.i. zij offerden aan het kalf.
– *b* 1 Kor. 10:7.
12 *om te spelen:* Zie vs. 19.
13 *uw volk:* God acht het volk van Israël niet waard dat Hij het langer zijn volk noemen zou, omdat het zichzelven een kalf tot zijn God gemaakt had.
– *c* Deut. 32:5.
14 *heeft het verdorven:* Anders: *heeft zich verdorven*; d.i. het heeft zich door zijn afgoderij in het verderf gebracht.
15 *haast afgeweken van de weg:* T.w. straks na het opgerichte verbond; Ex. 19, Ex. 24.
16 zij hebben zich een gegoten kalf gemaakt: Aäron heeft het gouden kalf gemaakt, of laten maken, vs. 4, op het verzoek of bevel van het volk, vs. 1.
17 hebben het offerande gedaan: Te weten, het kalf, en niet Mij, ofschoon zij de naam willen hebben, dat zij zulks doen, vs. 5.
– *d* 1 Kon. 12:28.
– *e* Ex. 33:3; Deut. 9:6; idem v. 13; Jes. 48:4; Jer. 5:3; Hosea 4:16.
18 *een hardnekkig volk:* D.i. wrevelmoedig, stout, ongebonden, dat zijn nek onder de wetten en de wil van de Heer niet buigen wil. Het is een gelijkenis, genomen van de beesten, die hun halzen zo hard en stijf houden, dat zij die niet willen buigen naar de begeerte van degene, die hun het juk opleggen of hen met de toom regeren wil. Zie Deut. 10:16; Spr. 29:1; Hand. 7:51.
19 *laat Mij toe:* Verhinder Mij niet door uw voorbede; want het gebed van de gelovigen vermag veel bij God; Jak. 5:16.
– *f* Ps. 106:21.

12 Waarom zouden de Egyptenaars spreken,
zeggende: [g]In [20]kwaadheid heeft Hij hen
uitgevoerd, opdat Hij hen doodde op de bergen,
en opdat Hij hen vernielde [21]van de aardbodem?
Keer af van de hitte van Uw toorn, en [22]laat het U
over het kwaad van Uw volk berouwen.
13 [23][h]Gedenk aan Abraham, aan Izak en aan
Israël, Uw knechten, aan wie [24]U bij Uzelf gezwo-
ren hebt, en hebt tot hen gesproken: Ik zal uw
zaad vermenigvuldigen [25]als de sterren van de
hemel; en dit hele land, waarvan Ik [26]gezegd heb,
zal Ik aan uw zaad geven, dat zij het erfelijk be-
zitten in eeuwigheid.
14 [27]Toen berouwde YHWH over het kwaad, dat
Hij gesproken had Zijn volk te zullen doen.

Mozes verbreekt de tafelen

15 En Mozes wendde zich om, en klom van de
berg af, met de twee tafelen [28]van het getuigenis
in zijn hand; deze tafelen waren op haar beide
zijden beschreven, zij waren [29]op de ene en op de
andere zijde beschreven.
16 En [i]diezelfde tafelen waren Gods werk; het
geschrift was ook Gods geschrift zelf, in de tafe-
len gegraveerd.
17 Toen [30]nu Jozua de stem van het volk hoorde,
als het juichte, zo zei hij tot Mozes: Er is een oor-
logsgeschreeuw in het leger.
18 Maar [31]hij zei: [32]Het is geen stem van het ge-
roep van overwinning, het is ook geen stem van
het geroep van nederlaag; ik hoor een stem van
zingen bij beurte.
19 En het gebeurde, als hij aan het leger
naderde, en het kalf, en [33]de [k]reien zag, dat de
toorn van Mozes ontstak, en dat hij de tafelen uit
zijn handen wierp, en dezelfde beneden aan de
berg [34]verbrak.
20 En [l]hij nam dat kalf, dat zij gemaakt hadden,
en [35]verbrandde het in het vuur, en vermaalde
het, totdat het klein werd, en strooide het op het
water, en [36]deed het de Israëlieten drinken.
21 En Mozes zei tot Aäron: Wat heeft u dit volk
gedaan, dat u zulk een grote zonde over het-
zelfde gebracht hebt?
22 Toen zei Aäron: De toorn van mijn heer ont-
steke niet! u kent dit volk, [m]dat het in de boze ligt.
23 Zij dan zeiden tot mij: Maak ons goden, die
voor ons aangezicht gaan, want deze Mozes, die
man, die ons uit Egypteland opgevoerd heeft, wij
weten niet, wat hem gebeurd zij.
24 Toen zei ik tot hen: Wie goud heeft, die rukke
het af, [37]en geve het mij; en ik wierp het in het
vuur, [38]en dit kalf is er uit gekomen.

De Levieten en de bestraffing

25 Als Mozes zag, dat het volk [39]ontbloot was,
(want [40]Aäron had het ontbloot tot verkleining
onder degenen, die tegen hen hadden mogen
opstaan),
26 Zo bleef Mozes staan [41]in de poort van de
leger, en zei: [42]Wie YHWH toebehoort, kome tot
mij! Toen verzamelden zich tot hem [43]al de zonen
van Levi.
27 En hij zei tot hen: Zo zegt YHWH, [44]de God
van Israël: Een ieder doe zijn zwaard aan zijn
heup; ga door en keert weer, van poort tot poort
in het leger, en ieder dode [45]zijn broer, en elk zijn
vriend, en elk zijn naaste!

– *g* Num. 14:13.

20 *kwaadheid heeft Hij hen uitgevoerd:* D.i. met een listig en kwaad voornemen; anders, ten kwade; d.i. tot hun ongeluk en verderf.

21 *van de aardbodem:* D.i. dat zij op de aardbodem niet blijven zouden.

22 *laat het U over het kwaad van Uw volk berouwen:* Mozes bidt hier dat God berouw hebbe; d.i. dat Hij het volk het kwaad niet late overkomen; d.i. de straf, die Hij over hen wilde brengen. Zie Gen. 6:6.

23 *Gedenk aan Abraham:* D.i. gedenk aan de belofte, die U Abraham, enz. gedaan hebt.

– *h* Gen. 12:7; Gen. 13:15; Gen. 15:18; Gen. 26:4; Gen. 28:13; Deut. 34:4.

24 *Uzelven gezworen hebt:* God geen groter hebbende om bij te zweren, zweert bij zichzelven; Hebr. 6:13, 6:17.

25 als de sterren van de hemel: Zie Gen. 15:5.

26 *gezegd heb:* Beloofd heb.

27 *Toen berouwde YHWH over het kwaad:* D.i. toen verdelgde Hij het volk niet, gelijk Hij bedreigd had, maar Hij liet zich er mee vergenoegen, dat er 3000 verslagen werden.

28 *van het getuigenis in zijn hand:* D.i. van de wet van God.

29 *op de ene en op de andere zijde beschreven:* Hebr.: *van hier en van daar beschreven.*

– *i* Ex. 31:18; Deut. 9:10.

30 *nu Jozua de stem van het volk hoorde:* Die mee op de berg gebleven was; Ex. 24:13.

31 T.w. Mozes.

32 Het is geen stem van het geroep van overwinning: Hebr.: het is geen stem van het roepen van de sterkte, en het is geen stem van het roepen van de zwakheid.

33 *de reien zag:* Versta, zodanige reien, waarbij gefluit en gespeeld werd, naar de wijze van de heidenen.

– *k* Deut. 9:17.

34 T.w. voor de ogen van het volk; Deut. 9:17.

– *l* Deut. 9:21.

35 *verbrandde het in het vuur:* D.i. hij smolt het kalf, en maakte het opnieuw tot een klomp.

36 deed het de kinderen van Israël drinken: Opdat zij hierdoor zouden leren verstaan de nietigheid van zulke goden, die men kon inzwelgen; alsook om de Israëlieten indachtig te maken, dat zij verdiend hadden de vloek en de toorn van God te drinken. Zie Num. 5:18.

– *m* 1 Joh. 5:19.

37 en geve het mij: Anders: en zij gaven het mij.

38 en dit kalf is er uit gekomen: Aäron belijdt hier zijn eigen zonde, maar zo oprecht en zo openlijk niet, als hij de zonde van het volk beleden heeft; hij spreekt van het kalf, alsof het meer bij toeval dan door zijn wil of kunst gemaakt ware; maar boven, vs. 4, staat geheel anders. Zie Deut. 9:20; Aärons excuus is zo kaal als dat van Adam, Gen. 3.

39 *ontbloot was:* Niet zozeer van hun sieraad, als van Gods bescherming, zijnde nu als naakte, ongewapende mensen, die van hun vijanden lichtelijk konden overvallen en vernield worden; vgl. dit met Gen. 3:10; Openb. 3:18, en Openb. 16:15.

40 *Aäron had het ontbloot:* Deze ontbloting wordt Aäron toegeschreven, omdat hij het goddeloze verzoek van het volk niet alleen heeft geconsenteerd, maar ook bevorderd.

41 *in de poort van het leger:* Het leger was met een wal of palissaden, of iets anders omringd, en had poorten hier en daar. De poorten waren ook plaatsen van het gericht, gelijk Gen. 34:20; Deut. 17:5; Ruth 4:1, 4:11.

42 *Wie YHWH toebehoort:* Of: *wie van de Heer is, tot mij.* Mozes heeft door haast en ijver enige woorden nagelaten. Zie dergelijke manier van spreken ook Gen. 13:9, en Gen. 23:13, enz.

43 *al de zonen van Levi:* D.i. bijna allen; want enigen van hen hadden zich ook in afgoderij verlopen, ja zelfs Aäron, zie vs. 29, en Deut. 9:20, en Deut. 33:9. Anders: en die zich tot hem verzamelden, waren alle kinderen van Levi, die, thuis gebleven zijnde, geen afgoderij met het kalf te aanbidden begaan hadden.

44 *de God van Israël:* T.w. de ware God van Israël, niet het kalf, waarvan zij spraken vs. 4: Dit zijn uw goden, Israël.

45 *zijn broer:* D.i. de eerste die hem bejegent; verschoont niemand, al ware het uw broer.

28 En de zonen van Levi deden naar het woord van Mozes; en [46]er vielen van het volk, op die dag, drie duizend man.

29 [47]Want Mozes had gezegd: [48]Vul vandaag uw handen YHWH; want elk zal zijn tegen zijn zoon, en tegen zijn broer; en dit, opdat [49]Hij vandaag een zegen over u geve!

Mozes treedt opnieuw voor het volk in

30 En het gebeurde [50]op de andere dag, dat Mozes tot het volk zei: U hebt een grote zonde gezondigd; maar nu, ik zal tot YHWH opklimmen; misschien zal ik een verzoening doen voor uw zonde.

31 [51]Zo keerde Mozes weer tot YHWH, en zei: Och, dit volk heeft een grote zonde gezondigd, dat zij zich [52]gouden goden gemaakt hebben.

32 Nu dan, als U hun zonden vergeven [53]zult! maar zo niet, [54]zo wis mij nu uit [55]Uw boek, dat U geschreven hebt.

33 Toen zei YHWH tot Mozes: [56]Die zou Ik uit Mijn boek uitwissen, die aan Mij zondigt.

34 Maar ga nu heen, leid dit volk, [57]waarheen Ik u gezegd heb; zie, [58]Mijn Engel zal voor uw aangezicht gaan! maar op de dag van Mijn bezoeking, zo zal Ik [59]hun zonde over hen [60]bezoeken!

35 Zo [61]plaagde YHWH dit volk, [62]omdat zij dat kalf gemaakt hadden, dat Aäron gemaakt had.

HOOFDSTUK XXXIII

De HEERE weigert met het volk te gaan, zoals Hij beloofd had, vs. 1 enz. het volk treurt hierover en legt zijn sieraad af, 4. Mozes laat de tabernakel buiten het leger brengen, 7. hij gaat daarin, en God spreekt daarin met hem, 9. Hij bidt de HEERE dat Hij hem Zijn weg wijst, 12. en dat Hij met het volk wil trekken, 15. God belooft het hem, 17. hij begeert Gods heerlijkheid te zien, 18. God belooft Zijn naam luid uit te roepen, 19. Maar Zijn aangezicht kan niemand zien, 20.

De Heere weigert mee te trekken

VERDER sprak YHWH tot Mozes: Ga heen, trek op van hier, u en het volk, dat u uit Egypteland opgevoerd hebt, naar het land, dat Ik Abraham, Izak en Jakob [1]gezworen heb, [2]zeggende: [a]Aan uw zaad zal Ik het geven;

2 En Ik zal een Engel [3]voor uw aangezicht zenden (en Ik zal uitdrijven de Kanaänieten, de Amorieten, en de Hethieten, en de Ferezieten, de Hevieten, en de [4]Jebusieten),

3 Naar het land, dat van melk en honing is vloeiende; want [5]Ik zal in het midden van u niet optrekken; [b]want u bent een hardnekkig volk; dat Ik u op deze weg niet vertere.

4 Toen het volk dit kwade woord hoorde, zo bedreven zij rouw; en niemand van hen deed zijn versiersel aan zich.

5 En YHWH had tot Mozes gezegd: Zeg tot de Israëlieten: U bent een hardnekkig volk; [6]in een ogenblik zou Ik in het midden van u optrekken, en zou u vernielen; maar nu, legt uw sieraad van u af, en Ik zal weten, wat Ik u doen zal.

6 De Israëlieten dan beroofden zichzelf van hun versierselen, [7]ver van de berg Horeb.

De tent van de samenkomst

7 En Mozes nam [8]de tent, en [9]spande ze zich buiten het leger, ver van het leger afwijkende; en hij noemde ze de Tent van de samenkomst. En

46 *er vielen van het volk:* T.w. door de scherpte van het zwaard.

47 Want Mozes had gezegd: Met deze woorden wordt aangewezen wat de Levieten zo stout en onversaagd gemaakt had, dat zij zelfs hun naaste vrienden gedood hadden, nl. omdat zij van Mozes verstaan hadden, dat zij God hiermee een aangenamen dienst zouden doen, en dat zij daarom een bijzonderen zegen van God ontvangen zouden.

48 *Vult heden uw handen YHWH:* D.i. heiligt de Heer heden uw handen; d.i. doet hem deze heilige dienst. Zie Lev. 7:37. God de Heer betuigt hier dat justitie en straf oefenen over de boosdoeners hem zo aangenaam is als offerande. Zie 1 Sam. 15:18, 15:22. Deze daad van de Levieten herhaalt Mozes Deut. 33:9.

49 T.w. God, de Heer.

50 *op de andere dag:* T.w. nadat er 3000 omgebracht waren.

51 Zo keerde Mozes weer tot YHWH: Mozes bleef opnieuw veertig dagen op de berg, zonder eten, God de Heer voor het volk biddende, Deut. 9:18.

52 *gouden goden gemaakt hebben:* Anders: *een god van goud*; d.i. het kalf.

53 Versta, zo is het wel; vgl. deze manier van spreken met Luk. 13:9.

54 zo delg mij nu uit: Wie God eens ten eeuwigen leven uitverkoren heeft, die verwerpt Hij nimmermeer. Maar Mozes heeft met deze woorden geopenbaard zijn innerlijken ijver voor de eer van God, en zijn grote liefde tot het volk van Israël; vgl. hiermee de ijver van Paulus, Rom. 9:3.

55 *Uw boek:* Dat anders genoemd wordt het boek van het leven, omdat er in aangetekend staan die allen, welke God ten eeuwigen leven verordineerd heeft; Ps. 69:29; Fil. 4:3; Openb. 3:5, en Openb. 20:12, en Openb. 21:27; maar dit is menselijker wijze van God gesproken, want door dit boek is niet anders te verstaan, dan zijn eeuwige raad en onveranderlijk besluit van de verkiezing.

56 Die zou Ik uit Mijn boek delgen: Versta hierbij, als Ik iemand er uit zou delgen. Anders: die zal Ik.

57 *waarheen Ik u gezegd heb:* T.w. naar het land Kanaän.

58 *Mijn Engel zal voor uw aangezicht gaan:* Aldus bedreigt God in zijn toorn dit volk over te geven aan Mozes en aan een engel; zie daarvan Ex. 33:2.

59 *hun zonde:* Voornamelijk deze zonde van de afgoderij, met het gouden kalf begaan.

60 Zie Gen. 21:1.

61 *plaagde YHWH dit volk:* Anders: *sloeg*; t.w. door het zwaard van de Levieten, vs. 28.

62 *omdat zij dat kalf gemaakt hadden:* D.i. omdat zij Aäron er toe genoodzaakt en gedreven hadden, dat hij dit kalf maken zou. Wat men door iemand anders doet, is zoveel alsof men het zelf deed; middelerwijl is hij niet onschuldig, die zich als een instrument er toe laat gebruiken.

1 *gezworen heb:* D.i. met een eed beloofd heb; hiervan heet het land Kanaän het beloofde land.

2 T.w. tot elk van hun drieën in het bijzonder, tot diverse reizen.

– *a* Gen. 12:7; Gen. 26:4; Gen. 28:13.

3 *voor uw aangezicht zenden:* Hij spreekt hier niet van de Zoon van God, gelijk Ex. 23:20, maar van een geschapen engel.

4 Versta hierbij, de Girgasieten, die Deut. 7:1, er bij gevoegd staan.

5 Ik zal in het midden van u niet optrekken: D.i. Ik wil u voortaan niet geleiden door een zichtbaar teken, gelijk Ik tot nog toe door de wolkkolom gedaan heb. Maar eindelijk heeft zich de goede God laten verbidden, en is Hij als tevoren met het volk opgetogen.

– *b* Ex. 32:6; Deut. 9:13.

6 *in één ogenblik:* Anders: *in een ogenblik, zo Ik in het midden van u optrok, zou Ik u vernielen.* Dit is de zin: Als u u zo gruwelijk tegen Mij opnieuw kwaamt te vergrijpen, gelijk u met het oprichten van het gouden kalf gedaan hebt, Ik zou voorzeker u allemaal haastig verdelgen.

7 *verre van de berg Horeb:* Het woordje [verre] is hier bijgevoegd uit vs. 7.

8 *de tent:* Anders: *een tent*. Niet de tent, waar het volk samenkwam, om zijn godsdienst te doen, want deze was nog niet gemaakt, gelijk te zien is Ex. 36, maar deze was Mozes' eigen tent, of een andere, die er eigenlijk toe gemaakt was, opdat Mozes een tijdlang zijn verblijf daarin hebben zou, en het volk tot hem daar, totdat het met God mocht verzoend zijn, komen zou.

9 *spande ze zich buiten het leger:* Omdat God van het leger geweken was, vs. 3, zo wilde ook Mozes daarin niet blijven.

het gebeurde, dat al wie YHWH [10]zocht, uitging tot de tent van de samenkomst, die buiten het leger was.

8 En het gebeurde, wanneer Mozes [11]uitging naar de tent, [12]stond al het volk op, en een ieder stelde zich in de deur van zijn tent; en zij zagen Mozes na, totdat hij de tent ingegaan was.

9 En het gebeurde, als Mozes de tent ingegaan was, zo kwam de wolkkolom [13]naar beneden, en stond in de deur van de tent, en [14]Hij [15]sprak met Mozes.

10 Als het volk de wolkkolom zag staan in de deur van de tent, zo stond al het volk op, en zij bogen zich, een ieder in de deur van zijn tent.

11 En YHWH sprak tot Mozes [16]aangezicht aan aangezicht, zoals een man met zijn vriend spreekt; daarna keerde [17]hij weer tot het leger; maar zijn dienaar Jozua, de zoon van Nun, de jongeling, [18]week niet uit het midden van de tent.

Mozes verlangt Gods heerlijkheid te zien

12 En Mozes zei tot YHWH: Zie, [19]U zegt tot mij: Voer dit volk op! maar U laat mij niet weten, [20]wie U met mij zult zenden; daar U gezegd hebt: Ik [21]ken u bij name! en ook: U [22]hebt genade gevonden in Mijn ogen!

13 Nu dan, ik bidde, als ik genade gevonden heb in Uw ogen, zo [23]laat mij nu Uw weg weten, en ik zal U kennen, [24]opdat ik genade vinde in Uw ogen; en zie aan, dat deze natie Uw volk is!

14 Hij dan zei: [25]Zou Mijn [26]aangezicht moeten medegaan, om u gerust te stellen?

15 Toen zei hij [27]tot Hem: Als Uw aangezicht niet medegaan zal, doe ons van hier niet optrekken!

16 Want waarbij zou nu bekend worden, dat ik genade gevonden heb in Uw ogen, ik en Uw volk? Is het niet daarbij, dat U met ons gaat? [c]Zo zullen wij afgezonderd worden, ik en Uw volk, van alle volk, dat op de aardbodem is.

17 Toen zei YHWH tot Mozes: [28]Ook deze zelfde zaak, die u gesproken hebt, zal Ik doen, omdat u genade gevonden hebt in Mijn ogen, [29]en Ik u bij name ken.

18 Toen zei hij: Toon mij nu Uw heerlijkheid!

19 Maar Hij zei: Ik zal al Mijn goedheid voorbij uw aangezicht laten gaan, en [30]zal de Naam van YHWH uitroepen voor uw aangezicht; [d]maar Ik zal genadig zijn, wie Ik zal genadig zijn, en Ik zal Mij ontfermen, over wie Ik Mij ontfermen zal.

20 Hij zei verder: U zou [31]Mijn aangezicht [32]niet kunnen zien; want [33]Mij zal geen mens zien, en leven.

21 YHWH zei verder: Zie, er is [34]een plaats bij Mij; daar zult u zich op de steenrots stellen.

22 En het zal gebeuren, [35]wanneer Mijn heerlijkheid voorbij zal gaan, zo zal Ik u in een kloof van de steenrots zetten; en Ik zal u met Mijn hand overdekken, totdat Ik zal voorbijgegaan zijn.

23 En wanneer Ik Mijn hand zal weggenomen hebben, zo zult u Mijn achterste delen zien; maar [36]Mijn aangezicht zal niet gezien worden!

HOOFDSTUK XXXIV

God beveelt Mozes twee stenen tafelen te houwen, waarin Hij Zijn wet opnieuw wilde schrijven, vs. 1 enz. Met deze twee tafelen gaat Mozes de berg op, 4. De HEERE komt neer in een wolk en roept luid Zijn naam uit, 5. Mozes bidt de HEERE dat Hij met hen wil gaan, 8. wat Hij belooft, en Hij sluit een verbond met hen, en waarschuwt hen voor de afgoderij van de Kanaänieten en voor huwelijken met hen, 10. het gebod van het ongezuurde brood en van de eerstgeborenen wordt vernieuwd, alsook van de sabbat en andere feesten, 18. nog andere wetten, 26. nadat Mozes 40 dagen op de berg geweest was, komt hij neer met de twee tafelen, 28. zijn aangezicht glanst, wat hij bedekt, 29. hij maakt hun alles bekend wat de HEERE met hem gesproken had op de berg Sinaï, 32. Mozes had een bedekking op zijn aangezicht als hij met het volk sprak, 33.

De nieuwe stenen tafelen

TOEN [a]zei YHWH tot Mozes: Houw u twee stenen tafelen, zoals de eerste waren, zo zal Ik op de tafelen schrijven dezelfde woorden, die op de eerste tafelen geweest zijn, die u gebroken hebt.

10 Of: *raad vraagde*; t.w. door Mozes.

11 *uitging naar de tent:* T.w. uit het leger, naar zijn opgeslagen tent buiten het leger, om met God voor het volk te spreken.

12 *stond al het volk op:* Hebr.: *stonden*.

13 T.w. van de berg.

14 T.w. de Heer, gelijk vs. 11.

15 *sprak met Mozes:* T.w. uit de wolkkolom, dat een zeker teken van de genade en goedgunstigheid Gods was; Ps. 99:7.

16 *aangezicht tot aangezicht:* D.i. gemeenzaam, duidelijk, met uitgedrukte stem. Dit is een bijzonder privilegie geweest, dat geen andere profeten gehad hebben; Deut. 5:4, en Deut. 34:10; Num. 12:6, 12:7, 12:8.

17 T.w. Mozes.

18 *week niet uit het midden van de tent:* Dat is hij kwam niet in het leger, maar hij bleef steeds in de tent buiten het leger.

19 *U zegt tot mij:* Boven vs. 1.

20 Anders: *wat*.

21 *ken u bij name:* D.i. ik heb uw persoon voor anderen in liefde bekend en uitverkoren, en draag voor u een bijzondere zorg; vgl. Gen. 18:19; Ex. 31:2.

22 *hebt genade gevonden in Mijn ogen:* Zie Gen. 6:8.

23 *laat mij nu Uw weg weten:* D.i. wijs mij het middel, waardoor U voorgenomen hebt dit volk te geleiden en te bewaren; of, hoe U het met hen maken wilt.

24 *opdat ik genade vinde in Uw ogen:* Anders: *omdat ik genade gevonden heb, of, dat ik genade vinde*.

25 *Zou Mijn aangezicht moeten medegaan,:* Anders: *mijn aangezicht zal medegaan*.

26 D.i. de zichtbare tekenen mijner genadige aanwezigheid, gelijk de wolkkolom en vuurkolom.

27 T.w. Mozes.

– *c* Deut. 4:7.

28 Ook deze zelfde zaak: D.i. Ik zal met u gaan.

29 en Ik u bij name ken: Zie boven, vs. 12.

30 *zal de Naam van YHWH uitroepen:* Of: *uitroepen de naam YHWH*. Zie de vervulling hiervan, Ex. 34:6.

– *d* Rom. 9:15.

31 *Mijn aangezicht:* D.i. mijn wezen noch mijn heerlijkheid in haar volmaaktheid, vanwege uw zonde; Rom. 3:23.

32 niet kunnen zien: Wij kunnen God in dit sterflijke leven niet zien; zie Gen. 16:13; maar hiernamaals zullen wij hem zien gelijk Hij is; 1 Kor. 13:12; 1 Joh. 3:2.

33 *Mij zal geen mens zien, en leven:* Hieruit is ontstaan het algemeen gevoelen van de Joden, dat zij sterven zouden, wanneer zij de Heer zien zouden; Deut. 5:24, 5:25; Richt. 13:22; Jes. 6:5; Dan. 10:8; Openb. 1:17.

34 *een plaats bij Mij:* T.w. op de berg Sinaï of Horeb.

35 *wanneer Mijn heerlijkheid voorbij zal gaan:* D.i. wanneer Ik in mijn heerlijkheid u zal voorbijgaan.

36 *Mijn aangezicht zal niet gezien worden:* Zie boven, vs. 20.

– *a* Deut. 10:1.

2 En wees bereid [1]tegen de morgenstond; dat u
in de morgenstond op de berg Sinaï klimt, en stel
u daar voor Mij, op de [2]top van de berg.
3 [b]En [3]niemand zal met u opklimmen; dat er
ook niemand gezien worde op de hele berg; [c]ook
het kleine vee, noch runderen zullen tegenover
deze berg niet weiden.
4 Toen hieuw hij twee stenen tafelen, zoals de
eerste; en Mozes stond 's morgens vroeg op, en
klom op de berg Sinaï, zoals hem YHWH gebo-
den had; en hij nam de twee stenen tafelen in
zijn hand.

De Heere openbaart Zijn Naam

5 YHWH nu kwam naar beneden in een [4]wolk,
en stelde Zich daar bij hem; en [5]Hij riep uit de
Naam van YHWH.
6 [d]Als nu YHWH voor zijn aangezicht
voorbijging, zo riep [6]Hij: YHWH, YHWH, God,
barmhartig en genadig, [7]geduldig en groot van
goedertierenheid en [8]waarheid.
7 [e]Die de goedertierenheid bewaart aan
vele duizenden, Die de ongerechtigheid, en
overtreding, en zonde vergeeft; [9]Die de schul-
dige in geen geval onschuldig houdt, [f]bezoe-
kende de ongerechtigheid [10]van de vaders [11]aan
de kinderen, en aan de kleinkinderen, [12]in het
derde en vierde geslacht.
8 Mozes nu haastte zich en neigde het hoofd ter
aarde, en hij boog zich.
9 En hij zei: Heere! als ik nu genade gevon-
den heb in Uw ogen, [13]zo ga nu de Heere in
het midden van ons, want dit is een hardnek-
kig volk; maar [g]vergeef onze ongerechtigheid en
onze zonde, en neem ons aan tot een erfdeel!

Het verbond vernieuwd

10 Toen zei Hij: Zie, [h]Ik maak een verbond;
[i]voor uw hele volk zal Ik wonderen doen, die
niet geschapen zijn op de hele aarde, noch onder
enige volken; zo dat dit hele volk, in wiens mid-
den u bent, het werk van YHWH zien zal, dat het
schrikkelijk is, dat Ik [14]met u doe.
11 [15]Onderhoud u wat Ik u vandaag gebiede!
zie, Ik zal voor uw aangezicht uitdrijven de
Amorieten, en de Kanaänieten, en de Hethieten,
en de Ferezieten, en de Hevieten, en de
[16]Jebusieten.
12 [k]Pas op dat u toch geen verbond maakt met
de inwoner van het land, waarin u komen zult;
dat hij misschien niet tot een strik wordt in het
midden van u.
13 Maar hun altaren zult u omwerpen, en hun
opgerichte beelden zult u verbreken, en hun
[17]bossen zult u afhouwen.
14 [l](Want u zult u niet buigen voor een andere
god; want van YHWH Naam is IJveraar! een ja-
loers God is Hij!)
15 Opdat u misschien geen verbond maakt met
de inwoner van dat land; en zij hun goden niet
nahoereren, [18]noch hun goden offergave doen,
en hij u nodigende, u van hun offergave etet.
16 En u voor uw zonen vrouwen neemt van
hun dochters; [m]en hun dochters, haar goden
nahoererende, maken, dat ook uw zonen haar
goden nahoereren.
17 U zult u geen [19]gegoten goden maken.
18 [20]Het feest van de ongezuurde broden zult u
houden; zeven dagen zult u ongezuurde broden
eten, zoals Ik u geboden heb, [n]ter gezetter tijd
van de maand Abib; want in de maand Abib bent
u uit Egypte uitgegaan.
19 [21][o]Al wat de baarmoeder opent, is van Mij;
ja, al uw vee, dat mannelijk zal geboren worden,
[22]openende de baarmoeder van het grote en
kleine vee.
20 [p]Maar de [23]ezel, die de baarmoeder opent,
zult u met een stuk klein vee lossen; maar als
u hem niet zult lossen, zo zult u hem [24]de nek
breken. Al de eerstgeborenen van uw zonen zult

1 *tegen de morgenstond:* Dit is de tweede maal dat Mozes op de berg Sinaï geweest is, telken reis veertig dagen en veertig nachten.
2 Hebr.: *hoofd.*
– *b* Ex. 19:12.
3 Toen Mozes de eerste maal op de berg ging, zo waren bij hem Aäron, Nadab en Abihu, met zeventig van de oudsten van Israël: maar nu waren zij voor de Heer stinkende geworden, vanwege de afgoderij, die zij met het gouden kalf bedreven hadden.
– *c* Ex. 19:3.
4 T.w. die wolk, welke een zeker teken was van de aanwezigheid van de Heer.
5 T.w. de Heer. Zie boven, Ex. 33:19.
– *d* Ex. 33:19.
6 T.w. de Heer.
7 Hebr.: *lang van toornvlagen*; d.i. langzaam tot toorn, niet haastig om zijn toorn uit te voeren. Zo ook Num. 14:18; Pred. 7:8, enz. Het tegendeel hiervan is: kort van toornvlagen; d.i. haastig tot toorn; Spr. 14:17.
8 Zie Gen. 24:27.
– *e* Ex. 20:6; Num. 14:18; Deut. 5:10; Ps. 86:15; Ps. 103:8; Ps. 145:8.
9 Die de schuldige in geen geval onschuldig houdt: Hebr.: Die onschuldig houdende niet onschuldig houdt.
– *f* Jer. 32:18.
10 *van de vaderen:* T.w. van de boze en goddeloze vaders.
11 T.w. als zij de kwade voetstappen van hun vaders volgen.
12 *in het derde en vierde lid:* Hebr.: *aan de derde en aan de vierde*; Ex. 20:5; Deut. 5:9.
13 zo ga nu: Te weten, met de wolkkolom ons leidende en verkwikkende.
– *g* Lev. 25:38; Ps. 28:9; Ps. 33:12; Zach. 2:12.
– *h* Deut. 5:2.
– *i* Joz. 10:12; idem v. 13.
14 *met u doe:* O Israël. Anders: met u, o Mozes.
15 *Onderhoud u wat:* Hier volgen nu de conditiën van het verbond, die God de Heer van het volk eist.
16 Versta hierbij ook de Girgasieten.
– *k* Ex. 23:32; Num. 33:51; Deut. 7:2.
17 T.w. zulke, waarin zij afgoderij bedreven hadden.
– *l* Ex. 20:5.
18 D.i. afgoderij bedrijven, dat geestelijke hoererij genaamd wordt; Jer. 3:9. Zie Lev. 17:7.
– *m* 1 Kon. 11:2.
19 *gegoten goden:* Versta hieronder, ook geschilderde, gehouwen, gesneden goden. Hier worden bij name de gegoten beelden genoemd, ten aanzien van het gegoten kalf, wat zij aangebeden hadden.
20 *Het feest van de ongezuurde broden:* Zie Ex. 13:6.
– *n* Ex. 12:15; Ex. 23:15.
21 *Al wat de baarmoeder opent:* Hebr.: *alle opening van de moeder*; d.i. alle eerstgeborenen; zie Ex. 13.
– *o* Ex. 13:2; Ex. 22:29; Ez. 44:30.
22 *openende de baarmoeder van het grote en kleine vee:* Hebr. opening van de os, d.i. van de koeien of grote beesten, en van het vee.
– *p* Ex. 13:13.
23 Of: *ezelin*. De ezel en de ezelin mocht men niet offeren, als zijnde onrein.
24 *de nek breken:* Of: *onthalzen, of de hals doorhouwen.*

u lossen, [q]en men zal voor Mijn aangezicht [25]niet leeg verschijnen.

21 [r]Zes dagen zult u arbeiden, maar op de zevende dag zult u rusten; in de ploegtijd en in de oogst [26]zult u rusten.

22 [27] [s]Het wekenfeest zult u ook [28]houden, zijnde het feest van de eerstelingen van de tarweoogst, en het [29]feest van de [30]inzameling, als het jaar om is.

23 [t]Al wat mannelijk is onder u zal drie keer in het jaar verschijnen voor het aangezicht van de Heere YHWH, de God van Israël.

24 Wanneer Ik de volken voor uw aangezicht uit de bezitting zal verdrijven, en uw gebied verruimen, dan zal niemand uw land begeren, terwijl u heen opgaan zult, om te verschijnen voor het aangezicht van YHWH van uw God, drie keer in het jaar.

25 [v]U zult het bloed van Mijn slachtoffer niet offeren met [31]gedesemd brood; het slachtoffer van het paasfeest zal ook niet overnachten tot de morgen.

26 [32]De [x]eerstelingen van de eerste vruchten van uw land zult u in het huis van YHWH van uw God brengen. [y]U zult het bokje in de melk van zijn moeder niet koken.

27 Verder zei YHWH tot Mozes: Schrijf u deze woorden; want [33]naar luid van deze woorden heb Ik een verbond met u en met Israël gemaakt.

28 [z]En hij was daar met YHWH, veertig dagen en veertig nachten; hij at geen [34]brood, en hij dronk geen water; [a]en [35]Hij schreef op de tafelen de [36 37]woorden van het verbond, de tien woorden.

Het glanzende aangezicht van Mozes

29 En het gebeurde, toen Mozes van de berg Sinaï afging (de twee tafelen van het getuigenis nu waren in de hand van Mozes, als hij van de berg afging), zo wist Mozes niet, dat de huid van zijn aangezicht [b]glinsterde, [38 39]toen Hij met hem sprak.

30 Als nu Aäron en al de Israëlieten Mozes aanzagen, ziet, zo glinsterde de huid van zijn aangezicht; daarom [40]vreesden zij tot hem toe te treden.

31 Toen riep Mozes hen; en Aäron, en al de oversten in de vergadering [41 42]keerden weer tot hem; en Mozes sprak tot hen.

32 En daarna traden al de Israëlieten toe; en hij gebood hun al wat YHWH met hem gesproken had op de berg [43]Sinaï.

33 Zo eindigde Mozes met hen te spreken, en [c]hij had een deksel op zijn aangezicht gelegd.

34 Maar als Mozes voor het aangezicht van YHWH kwam, om met Hem te spreken, zo nam hij het deksel af, totdat hij uitging; en nadat hij uitgegaan was, zo sprak hij tot de Israëlieten, wat hem geboden was.

35 Zo zagen dan de Israëlieten het aangezicht van Mozes, dat de huid van het aangezicht van Mozes glinsterde; daarom deed Mozes het deksel weer op zijn aangezicht, totdat hij inging om [44 45]met Hem te [38]spreken.

HOOFDSTUK XXXV

Mozes beveelt het volk opnieuw de sabbat te vieren, vs. 1 enz. Dat het de HEERE een vrijwillig hefoffer zou brengen van goud, zilver en koper, voor de tabernakel en zijn gereedschap, 4. Mannen en vrouwen brengen hun juwelen en andere dingen daartoe, 20. De bekwame vrouwen spinnen de stof, 25. De oversten brengen kostbare stenen en specerijen, 27. Bezaleël en Aholiab zijn de mannen aan wie God de geest van de wijsheid heeft gegeven om dit werk te maken, 30.

De sabbat en het hefoffer

T[a]OEN deed Mozes de hele gemeenschap van de Israëlieten verzamelen, en zei tot hen: Dit zijn [1]de woorden, die YHWH geboden heeft, dat men ze doe.

– *q* Ex. 23:15; Deut. 16:16.

25 niet leeg: D.i. niet zonder gave of geschenk; wat men de priester gaf, dat werd gerekend alsof men het God gaf.

– *r* Ex. 20:9.

26 *zult u rusten:* T.w. op de sabbat.

27 *feest van de weken:* Versta hier het pinksterfeest, dat gevierd werd zeven weken na pasen; Lev. 23:15; Hand. 2:1.

– *s* Ex. 23:16.

28 Hebr.: *doen*; zo ook Ex. 31:16; Deut. 16:1.

29 *feest van de inzameling:* D.i. ten tijde wanneer u uw vruchten uit het veld thuis brengt.

30 *jaar om is:* Hebr.: *de omloping van het jaar*.

– *t* Ex. 23:17; Deut. 16:16.

– *v* Ex. 23:18.

31 *gedesemd brood:* D.i. zolang als er gedesemd brood in uw huis is.

32 *De eerstelingen van de eerste vruchten:* D.i. het begin van de eerste vruchten, gelijk Ex. 23:19.

– *x* Ex. 23:19; Deut. 26:2.

– *y* Ex. 23:19; Lev. 22:27; Deut. 14:21.

33 *naar luid van deze woorden:* Hebr.: *naar de mond van deze woorden*.

– *z* Ex. 24:18; Deut. 9:9; idem v. 18.

34 Onder het woord brood wordt allerlei voedsel verstaan, gelijk onder het woord water allerlei drank.

– *a* Ex. 31:18; Ex. 34:1; Deut. 4:13.

35 Onder het woord brood wordt allerlei voedsel verstaan, gelijk onder het woord water allerlei drank.

36 T.w. de Heer, gelijk vs. 1, en Deut. 10:2 te zien is. Dat God, vs. 27, aan Mozes beveelt dit te schrijven, is te verstaan, dat hij het schrijven zou in het boek van de wet, gelijk Ex. 17:14, maar niet dat hij het op de twee stenen tafelen schrijven zou.

37 *woorden van het verbond:* D.i. geboden, gelijk Gal. 5:15. vs. 29.

– *b* 2 Kor. 3:7.

38 D.i. stralen uitgaf, gelijk de zon. Het Hebreeuwse woord komt van een woord, dat hoornen betekent. Hieruit is het misverstand gekomen, dat men Mozes met hoornen schildert.

39 *toen Hij met hem sprak:* Of: *van dat Hij [te weten de Heer] met hem gesproken had*. Of: omdat Hij, etc.

40 *vreesden zij:* Het schijnt dat zij in het eerst hem niet terdege kenden, maar meenden dat hij een engel was.

41 Of: *vorsten, regeerders, prinsen*.

42 *keerden weer tot hem:* Hem nu beter kennende door zijn stem.

43 T.w. nadat de oversten en oudsten van het volk eerst tot Mozes gegaan waren, en zij nu zagen dat Mozes met hen sprak.

– *c* 2 Kor. 3:7; idem v. 13.

44 Zo zagen: Mozes liet het volk de glans van zijn aangezicht zien, opdat zij zijn woorden des te eer en te meer geloven zouden; daarna deed hij het deksel weer op zijn aangezicht, als hij met hen spreken wilde, opdat zij hem schuwen noch mijden zouden.

45 *met Hem:* T.w. met God.

38 D.i. stralen uitgaf, gelijk de zon. Het Hebreeuwse woord komt van een woord, dat hoornen betekent. Hieruit is het misverstand gekomen, dat men Mozes met hoornen schildert.

– *a* Ex. 34:32.

1 *de woorden:* Anders: *zaken, dingen*; zo ook vs. 4, en elders.

2 [b]Zes dagen zal men het werk doen; maar op
de zevende dag zal u heiligheid [2]zijn, een sabbat
van de rust YHWH; al wie daarop werk doet, zal
gedood worden.
3 [c]U zult [3]geen vuur aansteken in [4]enige van uw
woningen op de sabbatdag.
4 Verder sprak Mozes tot de hele gemeenschap
van de Israëlieten, zeggende: Dit is het woord,
dat YHWH geboden heeft, zeggende:
5 [d]Neem van [5]wat, dat u hebt, een hefoffer voor
YHWH; een ieder, wiens hart [6]vrijwillig is, zal
het brengen, als hefoffer van YHWH: goud, en
zilver, en koper;
6 [e]Als ook hemelsblauw, en purper, en
scharlaken, en fijn linnen, en geitenhaar;
7 [f]En roodgeverfde ramsvellen, en
dassenvellen, en sittimhout;
8 [g]En olie voor het licht, en specerijen ter
zalfolie, en tot roking geurende specerijen;
9 [h]En sardonixstenen, en vervullende stenen,
tot de efod en tot de borstlap.
10 En allen, die wijs van hart zijn onder u, zul-
len komen, en maken alles, wat YHWH geboden
heeft:
11 [i]De tabernakel, zijn tent en zijn deksel,
zijn haakjes en zijn planken, zijn richelen, zijn
pilaren, en zijn voetstukken;
12 De ark en haar [7]handbomen, het verzoen-
deksel en het voorhangsel [8]van het deksel;
13 De [k]tafel en haar handbomen, en al haar
gereedschap, en [9]de toonbroden;
14 En de kandelaar [10]tot het licht, en zijn
gereedschap, en zijn lampen, en de olie tot het
licht;
15 [m]En het reukaltaar, en zijn handbomen, en
de [11]zalfolie, [n]en het reukwerk van geurende
specerijen; en [o]het deksel van de deur aan de
deur van de tabernakel;
16 [p]Het altaar van het brandoffer, en de kope-
ren rooster, die het hebben zal, zijn handbomen,
en al zijn gereedschappen; [q]het wasvat en zijn
voet.
17 [r]De behangselen van de voorhof, zijn pila-
ren en zijn voetstukken; en [s]het deksel van de
poort van de voorhof;
18 [t]De [12]nagelen van de tabernakel, en de pen-
nen van de voorhof, met van die [13]touwen;
19 De ambtskledereen om in het heilige te
dienen, de heilige kleren van de priester Aäron,
en de [v]kleren zijn zonen, om [14]het priesterambt
te bedienen.

Het volk brengt vrijwillige gaven

20 Toen ging de hele gemeenschap van de Isra-
ëlieten uit van voor het aangezicht van Mozes.
21 En zij kwamen, alle man, wiens hart hem
[15]bewoog, en een ieder, wiens geest hem vrijwil-
lig maakte, die brachten van YHWH hefoffer tot
het werk van de tent van de samenkomst, en tot
al haar dienst, en tot [16]de heilige kleren.
22 Zo kwamen dan de mannen met de
vrouwen, alle vrijwilligen van hart; zij brach-
ten haken, en oorsierselen, en ringen, en
[17]spanselen, alle gouden voorwerpen; en alle
man, die een gouden beweegoffer voor YHWH
[18]offerde,
23 En alle man, bij wie [19]gevonden werd
hemelsblauw, en purper, en scharlaken, en
fijn linnen, en geitenhaar, en roodgeverfde
ramsvellen, en dassenvellen, die brachten ze.
24 Allen, die een hefoffer van zilver of koper
offerden, die brachten het als hefoffer van
YHWH; en allen, bij wie sittimhout gevonden
werd, brachten het tot alle werk van [20]de dienst.
25 En [x]alle vrouwen, die wijs van hart waren,
sponnen [21]met haar handen, en zij brachten
het gesponnene, de hemelsblauwe zijde, en het
purper, het scharlaken, en het fijn linnen.
26 En alle vrouwen, van wie het hart haar be-
woog in wijsheid, die sponnen het geitenhaar.
27 De oversten nu brachten sardonixstenen en
vulstenen, tot de efod en tot de borstlap;
28 En specerijen en olie, [y]voor het licht en tot
de zalfolie, en [z]tot roking geurende specerijen.

– *b* Ex. 20:8; Ex. 31:15; Lev. 23:3; Deut. 5:12; Lukas 13:14.

2 *heiligheid zijn:* D.i. een heilige dag.

– *c* Ex. 16:23.

3 *geen vuur aansteken:* T.w. om voedsel te koken, Ex. 16:23. Of om te werken, maar men mocht het vuur ten brandoffer wel aansteken.

4 enige van uw woningen: Hebr.: al uw, enz.

– *d* Ex. 25:2.

5 Hebr.: *dat bij u is*.

6 *vrijwillig is:* Zie Job 12:21.

– *e* Ex. 25:4.

– *f* Ex. 25:5.

– *g* Ex. 25:6.

– *h* Ex. 25:7; Ex. 28:17; idem 28:20.

– *i* Ex. 26:26.

7 Waarmee men de ark droeg van de ene plaats naar de andere.

8 *van het deksel:* Dit deksel was van geitenhaar gemaakt, Ex. 26:7.

– *k* Ex. 25:23.

9 *de toonbroden:* Zie Ex. 25:30.

– *l* Ex. 25:30.

10 *tot het licht:* Anders: *van het licht*; d.i. licht gevende; zo staat er Ps. 148:3 sterren van het licht; d.i. schijnende sterren.

– *m* Ex. 30:1.

11 Versta dit van het gouden altaar, Ex. 30:1.

– *n* Ex. 31:11.

– *o* Ex. 26:36.

– *p* Ex. 27:4.

– *q* Ex. 30:18.

– *r* Ex. 27:9.

– *s* Ex. 27:16.

– *t* Ex. 27:19.

12 *nagelen van het tabernakel:* Hiermee maakten zij de onderste einden van het deksel of behangsel vast in de aarde, opdat de wind het niet bewegen of verwaaien zou.

13 Deze zelen dienden om de voorhangsels of deksels van het tabernakel te binden en vast te maken.

– *v* Ex. 31:10; Ex. 28.

14 *het priesterambt te bedienen:* T.w. het hogepriesterambt, gelijk Ex. 31:10.

15 Anders: *verhief*.

16 *de heilige kleren:* Hebr.: *kleren van de heiligheid*.

17 Anders: *hangende gordels*.

18 Hebr.: *bewoog*; omdat het goud, dat de mannen brachten, bewogen en opgeheven werd, wanneer zij het de Heer gaven, daarom wordt het genoemd een beweegoffer, vs. 22, en Ex. 38:24.

19 *gevonden werd hemelsblauw:* D.i. was, gelijk Esth. 1:5; Mal. 2:6. Zo ook, er is geen bedrog in zijn mond gevonden; d.i. er was geen bedrog in zijn mond.

20 Versta, van de godsdienst.

– *x* Spr. 31:19.

21 *met haar handen:* Zij lieten het haar maagden of gehuurde vrouwen niet spinnen, maar zij sponnen het zelven.

– *y* Ex. 25:6.

– *z* Ex. 25:6.

29 Alle man en vrouw, van wie het hart hen
vrijwillig bewoog te brengen tot al het werk, dat
YHWH geboden had te maken door [22]de hand
van Mozes; dat brachten de Israëlieten tot een
vrijwillig offer voor YHWH.

De werklieden geroepen

30 Daarna zei Mozes tot de Israëlieten: Zie,
YHWH [a]heeft [b]met name geroepen Bezaleël, de
zoon van Uri, de zoon van Hur, van de stam van
Juda.

31 En de Geest van God heeft hem vervuld met
wijsheid, met verstand, en met wetenschap, na-
melijk in alle handwerk;

32 En [c]om te bedenken vernuftigen arbeid, te
werken in goud, en in zilver, en in koper,

33 En [d]in kunstige steensnijding, om in te
zetten, en in kunstige houtsnijding; om te wer-
ken in alle vernuftige handwerk.

34 Hij heeft hem ook in zijn hart gegeven ande-
ren te onderwijzen, hem en Aholiab, de zoon van
Ahisamach, van de stam van Dan.

35 [e]Hij heeft hen vervuld met wijsheid
van het hart, om te maken alle werk van
een werkmeester, en van de allervernuftig-
ste handwerker, en van de borduurder en
hemelsblauw, en in purper, in scharlaken, en in
fijn linnen, en van de wever; makende alle werk,
en bedenkende vernuftigen arbeid.

HOOFDSTUK XXXVI

De stof die door de kinderen van Israël tot hefoffer voor het maken van de tabernakel gebracht was, wordt aan Bezaleël en Aholiab overhandigd, vs. 1 enz. Het volk wordt verboden meer te brengen, 5. De werkmeesters maken alles wat tot de tabernakel behoort, zoals gordijnen met cherubs, 8. De gordijnen van geitenhaar, 14. De dekken van ramsvellen en dassenvellen, 19. de planken, hun verbindingen, en de richels, het voorhangsel, 20. enz.

Overvloed van gaven voor het werk

TOEN werkte Bezaleël en Aholiab, en alle man,
die wijs van hart was, in die YHWH wijsheid
en verstand gegeven had, om te weten, hoe zij
maken zouden alle werk ten dienste van het hei-
ligdom naar alles, dat YHWH geboden had.

2 Want Mozes had geroepen Bezaleël en
Aholiab, en alle man, die wijs van hart was, in
wie het hart God wijsheid gegeven had, al wiens
hart hem bewogen had, dat hij toetrad tot het
werk, om dat te maken.

3 Zij dan namen van voor het aangezicht van
Mozes het hele [1]hefoffer, dat de Israëlieten ge-
bracht hadden, tot het werk van de dienst van
het heiligdom, om dat te maken; maar zij brach-
ten tot hem nog [2]elke morgen vrijwillig offer.

4 Daarom kwamen alle wijzen, die al het werk
van het heiligdom [3]maakten, ieder man van zijn
werk, dat zij maakten;

5 En zij spraken tot Mozes, zeggende: [4]Het volk
brengt te veel, meer dan genoeg is ten dien-
ste van het werk, dat YHWH te maken geboden
heeft.

6 Toen gebood Mozes, dat [5]men een stem zou
laten gaan door het leger, zeggende: Man noch
vrouw [6]make geen werk meer ten hefoffer van
het heiligdom! Zo werd het volk teruggehouden
van meer te brengen.

7 Want [7]van de stoffe was [8]dezelfde genoeg tot
het hele werk, dat te maken was; ja, er was over.

Het maken van de tabernakel

8 Zo maakte een ieder wijze van hart, onder
degenen, die het werk maakten, de [9]taberna-
kel van tien tentkleden, van getweernd fijn
linnen, en hemelsblauw, en purper, en schar-
laken met cherubim; van het allerkunstelijkste
werk maakte hij ze.

9 [a]De lengte van een tentkleed was van acht en
twintig ellen, en de breedte van een tentkleed
van vier ellen; al deze tentkleden hadden [10]één
maat.

10 En hij voegde vijf tentkleden, de ene aan de
andere; en hij voegde andere vijf tentkleden, de
ene aan de andere.

11 [b]Daarna maakte hij lussen van hemelsblauw
aan de kant van een tentkleed, aan het uiter-
ste in de samenvoeging; hij deed het ook aan
de uitersten kant van de tweede samenvoegende
tentkleed.

12 [c]Vijftig lussen maakte hij aan het ene
tentkleed, en vijftig lussen maakte hij aan het ui-
terste van het tentkleed; dat aan de tweede sa-
menvoegende was; [d]deze lussen vatten de ene
aan de andere.

13 [e]Hij maakte ook vijftig gouden haakjes, en
voegde de tentkleden samen, de ene aan de
andere, met deze haakjes, dat het een tabernakel
werd.

14 Verder maakte hij tentkleden van
geitenhaar, tot [11]een tent over de tabernakel; van
elf tentkleden maakte hij ze.

22 *de hand van Mozes:* D.i. op bestelling, order, bevel van Mozes.
– *a* Ex. 31:2.
– *b* Ex. 31:3.
– *c* Ex. 31:4.
– *d* Ex. 31:5.
– *e* Ex. 26:1.
1 Als, goud, zilver, koper, enz.
2 *elke morgen:* Hebr.: *in de morgen in de morgen*.
3 *ieder man:* Hebr.: *man man*.
4 *Het volk brengt te veel:* Hebr.: *het volk vermenigvuldigt te brengen*; of, vermenigvuldigende brengt het volk.
5 D.i. een gebod, uitroeping, proclamatie, plakkaat.
6 *make geen werk meer:* D.i. bereiden geen stof meer tot dit werk.
7 *van de stoffe:* Hebr.: *van het werk*; d.i. de stof of materie, tot het werk, gelijk vs. 6.
8 T.w. de kunstige werkmeester.
9 *de tabernakel:* De tabernakel is het eerst gemaakt, ofschoon Ex. 25 de ark, de tafel en de kandelaar vóór de tabernakel genoemd worden, want daarin moest al het gereedschap staan.
– *a* Ex. 26:2.
10 *één maat:* Zo in de lengte, als in de breedte.
– *b* Ex. 26:4.
– *c* Ex. 26:10.
– *d* Ex. 26:5.
– *e* Ex. 26:6.
11 Tent, betekent hier zoveel als een dak of deksel.

15 De lengte van een tentkleed was dertig ellen,
en vier ellen de breedte van een tentkleed; deze
elf tentkleden hadden één maat.
16 En hij voegde vijf tentkleden samen
bijzonder; opnieuw zes van deze tentkleden
bijzonder.
17 En hij maakte vijftig lussen aan de kant van
het tentkleed, de uiterste in de samenvoeging;
hij maakte ook vijftig lussen aan de kant van het
tentkleed van de andere samenvoeging.
18 [f]Hij maakte ook vijftig koperen haakjes, om
de tent samen te voegen, dat zij een was.
19 [g]Ook maakte hij voor de tent een deksel van
roodgeverfde ramsvellen, en daarover een dek-
sel van dassenvellen.
20 [h]Hij maakte ook aan de tabernakel planken
van staand sittimhout.
21 [i]De lengte van een plank was tien ellen, en
ene el en ene halve el was de breedte van elk
plank.
22 [k]Twee [12]houvasten had een plank, als spor-
ten in een ladder gezet, het ene naast het andere;
zo maakte hij het met al de planken van de
tabernakel.
23 [l]Hij maakte ook de planken tot de
tabernakel; twintig planken naar de zuidzijde
naar het zuiden.
24 [m]En hij maakte veertig zilveren voetstuk-
ken onder de twintig planken; twee voetstukken
onder een plank, aan zijn twee houvasten, en
twee voetstukken onder een ander plank, aan
zijn twee houvasten.
25 [n]Hij maakte ook twintig planken aan de an-
dere zijde van de tabernakel, aan de noordzijde.
26 [o]Met hun veertig zilveren voetstukken; twee
voetstukken onder een plank, en twee voetstuk-
ken onder een ander plank.
27 [p]Maar aan de zijde van de tabernakel tegen
het westen, maakte hij zes planken.
28 [q]Ook maakte hij twee planken tot hoekber-
deren van de tabernakel, aan de beide zijden.
29 [r]En zij waren van beneden als tweelingen
samengevoegd, zij waren ook als tweelingen aan
zijn oppereinde samengevoegd met één ring; zo
deed hij met die beide, aan de twee hoeken.
30 [s]Zo waren er acht planken met hun zilveren
voetstukken, zijnde zestien voetstukken: [13]twee
voetstukken onder elk plank.
31 [t]Hij maakte ook dwarsbalken van
sittimhout; vijf aan de planken van de ene zijde
van de tabernakel;
32 En [v]vijf dwarsbalken aan de planken van
de andere zijde van de tabernakel; alsook vijf
dwarsbalken aan de planken van de tabernakel,
aan de beide zijden naar het westen.
33 [x]En hij maakte de middelste dwarsbalk
doorschietende in het midden van de planken,
van het ene einde tot het andere einde.
34 [y]En hij overtrok de planken met goud, en
hun ringen (de plaatsen voor de dwarsbalken)
maakte hij van goud; de dwarsbalken overtrok
hij ook met goud.
35 Daarna [z]maakte hij [14]een voorhangsel van
hemelsblauw, en purper, en scharlaken, en fijn
getweernd linnen; van het allerkunstelijkste
werk maakte hij dezelfde, met cherubim.
36 [a]En hij maakte daartoe vier pilaren van sit-
tim hout, die hij overtrok met goud; hun haken
waren van goud, en hij goot hun vier zilveren
voetstukken.
37 [b]Hij maakte ook aan de deur van de [15]tent
een deksel van hemelsblauw, en purper, en
scharlaken, en fijn getweernd linnen, gebor-
duurd werk;
38 [c]En de vijf pilaren daarvan, en hun haken;
en hij overtrok hun hoofden en van die banden
met goud; en hun vijf voetstukken waren van
koper.

HOOFDSTUK XXXVII

Bezaleël maakt de ark van sittimhout, vs. 1 enz. en het verzoendeksel van zuiver goud, 6. Ook twee cherubs van goud, 7. De tafel, met het gereedschap daarbij, 10. De kandelaar, met de lampen en ander gereedschap, 17. Het reukaltaar, 25. de zalfolie enz. en het reukwerk, 29.

Het maken van de ark, tafel en kandelaar

Zo [a]maakte Bezaleël de ark van sittimhout;
twee ellen en een halve was haar lengte, en
anderhalve el haar breedte, en anderhalve el
haar hoogte.
2 En hij overtrok ze met louter goud, van bin-
nen en van buiten; en hij maakte ze een gouden
krans rondom.
3 En hij goot daarvoor vier gouden ringen, aan
haar vier hoeken, zo dat twee ringen op van die
ene zijde waren, en twee ringen op haar andere
zijde.
4 En hij maakte handbomen van sittimhout, en
hij overtrok ze met goud.

– *f* Ex. 26:11.
– *g* Ex. 26:14.
– *h* Ex. 26:15.
– *i* Ex. 26:16.
– *k* Ex. 26:17.
12 Hebr.: *handen.*
– *l* Ex. 26:18.
– *m* Ex. 26:19.
– *n* Ex. 26:20.
– *o* Ex. 26:21.
– *p* Ex. 26:22.
– *q* Ex. 26:23.
– *r* Ex. 26:24.
– *s* Ex. 26:25.
13 *twee voeten onder elk berd:* Hebr.: *twee voeten, twee voeten onder één berd.*
– *t* Ex. 26:26.
– *v* Ex. 26:27.
– *x* Ex. 26:28.
– *y* Ex. 26:29.
– *z* Ex. 26:31.
14 *een voorhang van hemelsblauw:* Dit voorhangsel maakte een scheiding tussen het heilige en het heilige van de heiligen.
– *a* Ex. 26:32.
– *b* Ex. 26:36.
15 *een deksel van hemelsblauw:* Dit was een ander deksel, onderscheiden van het voorhangsel, vs. 35.
– *c* Ex. 26:37.
– *a* Ex. 25:10.

5 En hij stak de handbomen in de ringen, aan
de zijden van de ark, om de ark te dragen.
6 Hij maakte ook een verzoendeksel van louter
goud; twee ellen en een halve was zijn lengte, en
anderhalve el zijn breedte.
7 Ook maakte hij twee cherubim van goud; van
dicht werk maakte hij ze, uit de beide einden van
het verzoendeksel.
8 [b]Één cherub uit het ene einde aan deze zijde,
en de andere cherub uit het andere einde aan de
overzijde; uit het verzoendeksel maakte hij de
cherubim, uit zijn beide einden.
9 [c]En de cherubim waren de beide vleugels om-
hoog uitbreidende, bedekkende met hun vleu-
gels het verzoendeksel; en hun aangezichten
waren tegenover elkaar; de aangezichten van de
cherubim waren naar het verzoendeksel.
10 [d]Hij maakte ook een tafel van sittimhout;
twee ellen was haar lengte, en een el haar
breedte; en een el en een halve haar hoogte.
11 [e]En hij overtrok ze met louter goud; en hij
maakte een gouden krans daaraan, rondom.
12 [f]Hij maakte daaraan ook een lijst rondom,
een hand breed; en hij maakte een gouden krans
rondom van die lijst.
13 [g]Hij goot ook vier gouden ringen daaraan; en
hij zette de ringen aan de vier hoeken, die aan
van die vier voeten waren.
14 [h]Tegenover de lijst waren de ringen tot
[1]plaatsen voor de handbomen, om de tafel te
dragen.
15 Hij maakte ook de handbomen van
sittimhout; en hij overtrok ze met goud, om de
tafel te dragen.
16 [i]En hij maakte het gereedschap, dat op
de tafel zijn zou, haar schotelen, en haar
reukschalen, en haar kroezen, en haar platelen
(met welke zij bedekt zou worden), van louter
goud.
17 [k]Hij maakte ook een kandelaar van louter
goud. Van dicht werk maakte hij deze kandelaar,
zijn schacht, en zijn armen; zijn schaaltjes, zijn
knopen, en zijn bloemen waren uit hem.
18 [l]Zes armen nu gingen uit zijn zijden; drie
armen van de kandelaar uit zijn ene zijde, en
drie armen van de kandelaar uit zijn andere
zijde.
19 [m]In het ene riet waren drie schaaltjes, zoals
amandelnoten, een knoop en een bloem; en
drie schaaltjes, zoals amandelnoten in een ander
riet, een knoop en een bloem; zo waren die zes
armen, die uit de kandelaar gingen.
20 [n]Maar aan de kandelaar zelf waren
vier schaaltjes, zoals amandelnoten, met zijn
knopen, en met zijn bloemen.
21 En daar was een knoop onder twee armen,
daaruit uitgaande; ook een knoop onder twee
armen, daaruit uitgaande; nog een knoop onder
twee armen, daaruit uitgaande; zo was het met
de zes armen, die daaruit [2]uitgingen.
22 [o]Hun knopen en armen waren uit hem; het
was allemaal een enig dicht werk van louter
goud.
23 [p]En hij maakte hem zeven lampen; zijn snui-
ters en zijn blusvaten waren van louter goud.
24 [q]Hij maakte dezelfde uit een talent louter
goud, met al zijn voorwerpen.

Het reukaltaar en de zalfolie

25 [r]En hij maakte het reukaltaar van
sittimhout; een el was zijn lengte en een el zijn
breedte, vierkant, maar twee ellen zijn hoogte;
uit hetzelfde waren zijn hoornen.
26 [s]En hij overtrok het met louter goud,
zijn dak, en zijn wanden rondom, alsook zijn
hoornen; en hij maakte het een gouden krans
rondom.
27 [t]Hij maakte ook twee gouden ringen
daaraan, onder zijn krans, aan zijn twee hoeken,
aan zijn beide zijden, tot plaatsen voor de
handbomen, dat men het daarmee droeg.
28 [v]En hij maakte de handbomen van
sittimhout, en hij overtrok ze met goud.
29 [x]Hij maakte ook de heilige zalfolie, en het
reukwerk van de zuiverste geurende specerijen,
naar apothekerswerk.

HOOFDSTUK XXXVIII

Het brandofferaltaar wordt gemaakt van sittimhout, vs. 1 enz. Alsook het gereedschap daarvan, 3. het koperen wasvat, met het voetstuk, 8. de voorhof en de behangsels, 9. de koperen pinnen, 20. Bezaleël en Aholiab bereiden alles, 22. Het totaal van wat het volk gebracht heeft, zowel aan goud en zilver als aan koper, en wat daarvan gemaakt is, 24 enz.

Het brandofferaltaar en het wasvat

HIJ maakte ook het brandofferaltaar van sittimhout; vijf ellen was zijn lengte, en vijf ellen zijn breedte, vierkant, en drie ellen zijn hoogte.
2 En hij maakte zijn hoornen op zijn vier hoeken; uit hetzelfde waren zijn hoornen; en hij overtrok het met koper.
3 Hij maakte ook al het gereedschap van het altaar, de potten, en de scheppen, en de besprengbekkens, en de vleeshaken, en de

– *b* Ex. 25:19.
– *c* Ex. 25:20.
– *d* Ex. 25:23.
– *e* Ex. 25:24.
– *f* Ex. 25:25.
– *g* Ex. 25:26.
– *h* Ex. 25:27.
1 D.i. waarin men de handbomen stak.
– *i* Ex. 25:29.
– *k* Ex. 25:31.
– *l* Ex. 25:32.
– *m* Ex. 25:33.
– *n* Ex. 25:34.
2 T.w. kandelaar, gelijk er staat Ex. 25:35.
– *o* Ex. 25:36.
– *p* Ex. 25:37; idem v. 8.
– *q* Ex. 25:39.
– *r* Ex. 30:1; idem v. 2.
– *s* Ex. 25:3.
– *t* Ex. 25:4.
– *v* Ex. 25:5.
– *x* Ex. 30:22; idem v. 34.

koolpannen; al zijn voorwerpen maakte hij van koper.

4 Ook maakte hij aan het altaar een rooster van koperen netwerk, onder zijn omloop, van beneden tot zijn midden toe.

5 En hij goot vier ringen aan de vier einden van de kopere rooster, tot plaatsen voor de handbomen.

6 En hij maakte de handbomen van sittimhout, en hij overtrok ze met koper.

7 En hij deed de handbomen in de ringen, aan de zijden van het altaar, dat men het daarmee droeg; hij maakte hetzelfde hol van planken.

8 Hij maakte ook het koperen wasvat, met zijn koperen voet, van de spiegels van de dienstdoende vrouwen, die dienst deden voor de deur van de tent van de samenkomst.

De voorhof

9 Hij maakte ook de voorhof, aan de zuidhoek naar het zuiden; de behangselen tot de voorhof waren van fijn getweernd linnen, van honderd ellen.

10 Hun twintig pilaren en van die twintig voetstukken, waren van koper; de haken van deze pilaren en hun banden waren van zilver.

11 En aan de noordzijde honderd ellen, hun twintig pilaren en van die twintig voetstukken waren van koper; de haken van de pilaren en van die banden waren van zilver.

12 En aan de westzijde waren behangselen van vijftig ellen, hun pilaren tien en van die voetstukken tien; de haken van de pilaren en hun banden waren van zilver.

13 En aan de oostzijde tegen de opgang waren vijftig ellen.

14 De behangselen aan deze zijde waren vijftien ellen, van die pilaren drie en hun voetstukken drie.

15 En aan de andere zijde van de deur van de voorhof, van hier en van daar, waren behangselen van vijftien ellen; hun pilaren drie en van die voetstukken drie.

16 Al de behangselen van de voorhof waren rondom van fijn getweernd linnen.

17 De voetstukken nu van de pilaren waren van koper, de haken van de pilaren, en hun banden waren van zilver, en het overdeksel van hun hoofden was van zilver, en al de pilaren van de voorhof waren met zilver omtogen.

18 En het deksel van de poort van de voorhof was van geborduurd werk, van hemelsblauw, en purper, en scharlaken, en fijn getweernd linnen; en twintig ellen was de lengte, en de hoogte in de breedte was vijf ellen, tegenover de behangselen van de voorhof.

19 En hun vier pilaren en van die vier voetstukken waren van koper, hun haken waren van zilver; ook was het overdeksel van hun hoofden en hun banden van zilver.

20 En al de pennen van de tabernakel en van de voorhof rondom waren van koper.

De opgave van het gebruikte materiaal

21 Dit zijn de getelde dingen van de tabernakel, van de tabernakel van het getuigenis, die geteld zijn naar de mond van Mozes, ten dienste van de Levieten, door de hand van Ithamar, de zoon van de priester Aäron.

22 Bezaleël nu, de zoon van Uri, de zoon van Hur, van de stam van Juda, maakte al, dat YHWH aan Mozes geboden had.

23 En met hem Aholiab, de zoon van Ahisamach, van de stam van Dan, een werkmeester en vernuftig kunstenaar, en een borduurder in hemelsblauw, en in purper, en in scharlaken, en in fijn linnen.

24 Al het goud, dat tot het werk verarbeid is, in het hele werk van het heiligdom, te weten, het goud van het beweegoffer, was negen en twintig talenten, en zevenhonderd en dertig sikkels, naar de sikkel van het heiligdom.

25 Het zilver nu van de ingeschrevenen van de vergadering was honderd talenten, en duizend zevenhonderd vijf en zeventig sikkels, naar de sikkel van het heiligdom.

26 Een beka voor elk hoofd, dat is een halve sikkel, naar de sikkel van het heiligdom, van een ieder, die overging tot de ingeschrevenen, van twintig jaar oud en daarboven, namelijk zeshonderd drie duizend, vijfhonderd en vijftig.

27 En er waren honderd talenten zilver, om te gieten de voetstukken van het heiligdom, en de voetstukken van het voorhangsel; tot honderd voetstukken waren honderd talenten, een talent tot een voet.

28 Maar uit de duizend zevenhonderd vijf en zeventig sikkels maakte hij de haken aan de pilaren, en hij overtrok hun hoofden, en omtoog ze met banden.

29 Het koper nu van het beweegoffer was zeventig talenten, en twee duizend vierhonderd sikkels.

30 En hij maakte daarvan de voetstukken van de deur van de tent van de samenkomst, en het koperen altaar, en de koperen rooster, die het had, en al het gereedschap van het altaar.

31 En de voetstukken van de voorhof rondom, en de voetstukken van de poort van de voorhof, ook al de pennen van de tabernakel, en al de pennen van de voorhof rondom.

HOOFDSTUK XXXIX

De ambtsklederen en de heilige klederen van de priesters worden gemaakt, vs. 1 enz. De efod, 2. De borstlap, 8. met de twaalf stenen daarin, 10. de ketens en ringen daarvan, 15. de mantel van de efod, met granaatappels en schellen aan de zomen daarvan, 22. De rokken van fijn linnen, de muts en de gordel, enz. 27. Eveneens de plaat van de kroon, 30. Al het werk wordt voltooid, 32. en het wordt bij Mozes gebracht,

33. Toen Mozes zag dat het naar het bevel van God gemaakt was, heeft hij hen gezegend, 43.

Het maken van de priesterkleding

ZIJ [a]maakten ook ambtskledereren, om in het heilige te dienen, van hemelsblauw, en purper, en scharlaken; ook maakten zij de heilige kleren, die voor Aäron waren, zoals YHWH aan Mozes geboden had.

2 [b]Zo maakte hij de efod, van goud, hemelsblauw en purper, en scharlaken, en fijn getweernd linnen.

3 [c]En zij rekten uit de dunne platen van goud, en sneden het tot draden, om te doen in het midden van het hemelsblauw, en in het midden van het purper, en in het midden van het scharlaken, en in het midden van het fijn linnen, van het allerkunstelijkste werk.

4 Zij maakten samenvoegende [1]schouderbanden daaraan; aan zijn beide einden werd hij samengevoegd.

5 En [d]de kunstige riem van zijn efod, die daarop was, was zoals zijn werk, van hetzelfde, van goud, van hemelsblauw, en purper, en scharlaken, en fijn getweernd linnen, zoals YHWH aan Mozes bevolen had.

6 Zij bereidden ook de [e]sardonixstenen, omvat in gouden kastjes, als zegelgravering gegraveerd, met de namen van de zonen van Israël.

7 En [2]hij [f]zette ze op de schouderbanden van de efod, tot stenen van de herinnering voor de Israëlieten, zoals YHWH aan Mozes geboden had.

8 [g]Hij maakte ook de borstlap van het allerkunstelijkste werk, zoals het werk van de efod, van goud, hemelsblauw, en purper, en scharlaken, en fijn getweernd linnen.

9 [h]Hij was vierkant; zij maakten de borstlap dubbel; een span was zijn lengte, en een span was zijn breedte, dubbel zijnde.

10 [i]En zij vulden [3]daarin vier rijen stenen: één rij van een Sardis, een Topaas en een Karbonkel; dit is de eerste rij.

11 [k]En de tweede rij van een Smaragd, een Saffier en een Diamant.

12 En de derde rij van een Hyacint, Agaat, en Amethist.

13 En de vierde rij van een Turkoois, en een Sardonix, en een Jaspis; omvat in gouden kastjes in hun vullingen.

14 Deze stenen nu, met de namen van de zonen van Israël, waren twaalf, met hun namen, met zegelgravering; ieder met zijn naam, naar de twaalf stammen.

15 Zij maakten ook aan de borstlap zoals-eindigende kettinkjes, van gedraaid werk, uit louter goud.

16 En zij maakten twee gouden kastjes, en twee gouden ringen; en zij zetten die twee ringen aan de beide einden van de borstlap.

17 En zij zetten de twee gedraaide gouden kettinkjes aan de twee ringen, aan de einden van de borstlap.

18 Maar de twee andere einden van de twee gedraaide ketenen zetten zij aan de twee kastjes, en zij zetten ze aan de schouderbanden van de efod, recht op de voorste zijde van die.

19 Zij maakten ook twee gouden ringen, die zij aan de twee andere einden van de borstlap zetten, inwendig aan zijn boord, die aan de zijde van de efod is.

20 Nog maakten zij twee gouden ringen, die zij zetten aan de twee schouderbanden van de efod, beneden, aan zijn voorste zijde, tegenover zijn andere verbinding, boven de kunstige riem van de efod.

21 En zij [4]bonden de borstlap met zijn ringen aan de ringen van de efod, met een hemelsblauw snoer, dat hij op de kunstige riem van de efod was; opdat de borstlap van de efod niet afgescheiden werd, zoals YHWH aan Mozes geboden had.

22 En hij maakte de mantel van de efod van geweven werk, geheel van hemelsblauw.

23 En het gat van de mantel was in zijn midden, als het gat van een pantser; dit gat had een boord rondom, dat het niet gescheurd werd.

24 En aan de zomen van de mantel maakten zij granaatappels van hemelsblauw, en purper, en scharlaken, getweernd.

25 Zij maakten ook belletjes van louter goud, en zij stelden de belletjes tussen de granaatappels, aan de zomen van de mantel rondom, tussen de granaatappels;

26 Dat er een belletje, daarna een granaatappel was; opnieuw een belletje, en een granaatappel; aan de zomen van de mantel rondom; om te dienen, zoals YHWH aan Mozes geboden had.

27 [l]Zij maakten ook de onderkleding van fijn linnen, van geweven werk, voor Aäron en voor zijn zonen;

28 En de tulband van fijn linnen, en de sierlijke hoofddoeken van fijn linnen, [m]en de linnen onderbroeken van fijn getweernd linnen;

29 En de gordel van fijn getweernd linnen, en van hemelsblauw, en purper, en scharlaken, van geborduurd werk, zoals YHWH aan Mozes geboden had.

– *a* Ex. 31:10; Ex. 35:19.
– *b* Ex. 28:6.
– *c* Ex. 28:6.
1 T.w. aan de efod.
– *d* Ex. 28:8.
– *e* Ex. 28:9; idem v. 10; idem v. 11.
2 T.w. de werkmeesters en zo vs. 8.
– *f* Ex. 28:12.
– *g* Ex. 28:15.
– *h* Ex. 28:16.
– *i* Ex. 28:17.
3 T.w. in de borstlap.
– *k* Ex. 28:18.
4 Anders: *verhieven, verbeurden.*
– *l* Ex. 28:39.
– *m* Ez. 44:18.

30 [n]Zij maakten ook de plaat van de kroon van de heiligheid van louter goud, en zij schreven daarop een schrift, met zegelgravering: De HEILIGHEID VAN YHWH.

31 [o]En zij hechtten een snoer van hemelsblauw daaraan, om aan de tulband van boven te hechten, zoals YHWH aan Mozes geboden had.

Het werk voltooid en aan Mozes getoond

32 Zo werd al het werk van de tabernakel, van de tent van de samenkomst voltooid; en de Israëlieten hadden het gemaakt naar alles, wat YHWH aan Mozes geboden had; zo hadden zij het gemaakt.

33 [p]Daarna brachten zij de tabernakel tot Mozes, de tent, en al haar gereedschap, haar haakjes, haar planken, haar richelen, en haar pilaren, en haar voetstukken;

34 En het deksel van roodgeverfde ramsvellen, en het deksel van dassenvellen, en het voorhangsel van het deksel;

35 De ark van het getuigenis, en haar handbomen, en het verzoendeksel;

36 [q]De tafel, met al haar gereedschap, en de toonbroden;

37 [5]De louteren kandelaar met zijn lampen, de lampen, die men toerichten moest, en al zijn gereedschap, en de olie tot het licht;

38 Verder het gouden altaar, en de zalfolie, en het reukwerk van geurende specerijen, en het deksel van de deur van de tent.

39 Het koperen altaar, en de koperen rooster, die het heeft, zijn handbomen, en al zijn gereedschap; het wasvat en zijn voet;

40 De behangselen van de voorhof, zijn pilaren en zijn voetstukken, en het deksel van de poort van de voorhof, zijn touwen, en zijn pennen, en al het gereedschap van de dienst van de tabernakel, tot de tent van de samenkomst;

41 [r]De ambtskleederen, om in het heiligdom te dienen, de heilige kleren van de priester Aäron, en de kleren van zijn zonen, om het priesterambt te bedienen.

42 Naar alles, wat YHWH aan Mozes geboden had, zo hadden de Israëlieten het hele werk gemaakt.

43 Mozes nu bezag het hele werk, en ziet, zij hadden het gemaakt, zoals YHWH geboden had; zo hadden zij het gemaakt. Toen [6]zegende Mozes hen.

– *n* Ex. 28:36; Ex. 29:6.
– *o* Ex. 28:37.
– *p* Ex. 35:11.
– *q* Ex. 31:8.

5 *De louteren kandelaar:* D.i. die uit louter goud gemaakt was.

– *r* Ex. 31:10.

6 *Toen zegende Mozes hen:* D.i. hij prees hun werk, en wenste hun de zegen van de Heer.

HOOFDSTUK XL

God beveelt Mozes de tabernakel op te richten, vs. 1. en alles in orde te schikken, 4. en de voorhof daaromheen te plaatsen, 8. Eveneens de tabernakel met al het gereedschap, ook het altaar en het wasvat met olie te zalven, 9. Aäron en zijn zonen te wassen, kleden, zalven en te heiligen, 12. Mozes doet dit alles, 16. Hij brengt de ark in de tabernakel, 21. en zet de tafel, 22. de kandelaar, 24. het gouden altaar, 26. en het koperen altaar, 29. en het wasvat, 30. Hij richt ook de voorhof op, en zo voltooide hij het gehele werk, 33. Een wolk bedekt de tabernakel, en Gods heerlijkheid vervult die, 34. Deze was op de tabernakel overdag, en het vuur 's nachts, 38.

Het bevel om de tabernakel op te richten

VERDER sprak YHWH tot Mozes, zeggende:

2 Op de dag van de eerste maand, te weten op de eerste van de maand, [1]zult u de tabernakel, de tent van de samenkomst, oprichten.

3 En u zult daar zetten de ark van het getuigenis; en [2]u zult de ark met het voorhangsel bedekken.

4 [a]Daarna zult u de tafel daarin brengen, en u [3]zult schikken wat daarop te schikken is; [b]u zult ook de kandelaar daarin brengen, en zijn lampen aansteken.

5 En u zult het gouden altaar ten reukwerk voor de ark van het getuigenis [c]zetten; dan zult u het deksel van de deur van de tabernakel ophangen.

6 U zult ook het altaar van het brandoffer zetten voor de deur van de tabernakel, van de tent van de samenkomst.

7 En u zult het wasvat zetten tussen de tent van de samenkomst, en tussen het altaar; en u zult water daar in doen.

8 [d]Daarna zult u de voorhof rondom zetten, en u zult het deksel ophangen aan de poort van de voorhof.

9 Dan zult u de zalfolie nemen en zalven de tabernakel, en al wat daarin is; en u zult die heiligen, met al zijn gereedschap, en het zal een heiligheid zijn.

10 [e]U zult ook het altaar van het brandoffer zalven, en al zijn gereedschap; en u zult het altaar heiligen, en het altaar zal heiligheid van de heiligheden zijn.

11 Dan zult u het wasvat zalven, en zijn voet; en u zult het heiligen.

12 U zult ook Aäron en zijn zonen doen naderen, tot de deur van de tent van de samenkomst; en u zult hen met water wassen.

1 T.w. u Mozes, door de dienst van de Levieten.

2 *met de voorhang bedekken:* De mening is, u zult de voorhang voor de ark hangen, zodat men ze niet ziet, makende zo een onderscheid tussen het allerheiligste en het heilige, Ex. 26:33, 26:34.

– *a* Ex. 26:35.

3 *schikken wat daarop te schikken is:* D.i. u zult alles in bekwame orde schikken; verstaande in het bijzonder de toonbroden.

– *b* Ex. 27:20.
– *c* Ex. 26:36.
– *d* Ex. 27:16.
– *e* Ex. 29:37.

13 En u zult Aäron de heilige kleren
aantrekken; en u zult hem zalven, en hem
heiligen, dat hij Mij het priesterambt bediene.
14 U zult ook zijn zonen doen naderen, en zult
hun de onderkleding aantrekken.
15 En u zult hen zalven, zoals u hun vader
zult gezalfd hebben, dat zij Mij het priesterambt
bedienen. En het zal gebeuren, dat hun hun zalving zal zijn [4]tot een eeuwig priesterdom bij hun
generaties.
16 Mozes nu deed het naar alles, wat hem
YHWH geboden had; zo deed hij.

De oprichting van de tabernakel

17 En het gebeurde in de eerste maand, [5]in [f]het
tweede jaar, op de eerste van de maand, dat de
tabernakel opgericht werd.
18 Want [6]Mozes richtte de tabernakel op, en
zette zijn voetstukken, en stelde zijn planken, en
zette zijn richelen daaraan, en hij richtte zijn pilaren op.
19 En hij spreidde de tent uit over de
tabernakel, en hij zette het deksel van de tent
daar bovenop, zoals YHWH aan Mozes geboden
had.
20 Verder nam hij, en legde [7]de getuigenis in de
ark, en deed de handbomen aan de ark, en hij
zette het verzoendeksel boven op de ark.
21 En hij bracht de ark in de tabernakel, en [g]hij
hing het voorhangsel van het deksel op, en bedekte de ark van het getuigenis, zoals YHWH aan
Mozes geboden had.
22 Hij zette ook de tafel in de tent van de
samenkomst, aan de zijde van de tabernakel
tegen het noorden, buiten het voorhangsel.
23 [h]En hij stelde op daarop [8]het brood in orde,
voor het aangezicht van YHWH, zoals YHWH aan
Mozes geboden had.
24 Hij zette ook de kandelaar in de tent van de
samenkomst, recht over de tafel, aan de zijde
van de tabernakel, naar het zuiden.
25 En hij stak de lampen aan voor het aangezicht van YHWH, zoals YHWH aan Mozes geboden had.
26 En hij zette het gouden altaar in de tent van
de samenkomst, [9]voor het voorhangsel.
27 En hij stak daarop aan reukwerk van geurende specerijen, zoals YHWH aan Mozes geboden had.
28 Hij hing ook het deksel van de deur van de
tabernakel.
29 En hij zette het altaar van het brandoffer aan
de deur van de tabernakel, van de tent van de
samenkomst; en hij offerde daarop brandoffer,
en voedseloffer, [10]zoals YHWH aan Mozes geboden had.
30 Hij zette ook het wasvat tussen de tent van
de samenkomst, en tussen het altaar; en hij deed
water daarin om te wassen.
31 En Mozes en Aäron, en zijn zonen wasten
daaruit hun handen en hun voetstukken.
32 Als zij ingingen tot de tent van de
samenkomst, en als zij tot het altaar naderden,
zo wasten zij zich, zoals YHWH aan Mozes geboden had.
33 Hij richtte ook de voorhof op, rondom de tabernakel en het altaar, en hij hing het deksel van
de poort van de voorhof op. Zo voltooide Mozes
het werk.

De heerlijkheid van de Heere vervult de tabernakel

34 [11 i]Toen bedekte de wolk de tent van de
samenkomst; en de heerlijkheid van YHWH vervulde de tabernakel.
35 Zodat Mozes niet kon ingaan in de tent van
de samenkomst, omdat de wolk daarop bleef,
en de heerlijkheid van YHWH de tabernakel
vervulde.
36 Als nu de wolk opgeheven werd van boven
de tabernakel, zo reisden de Israëlieten voort in
al hun reizen.
37 Maar als de wolk niet opgeheven werd, zo
reisden zij niet tot op de dag, dat zij opgeheven
werd.
38 [k]Want de wolk van YHWH was op de tabernakel bij dag, en [12]het vuur was er bij nacht op,
voor de ogen van het hele huis van Israël [13]in al
hun reizen.

4 *tot een eeuwig priesterdom:* Zo nl. dat het niet nodig zou zijn de zalving te vernieuwen, als hun nakomelingen tot priesters gewijd zouden worden, want naderhand werden alleen de hogepriesters gezalfd.

5 *tweede jaar:* T.w. na de uitgang uit Egypte.

– *f* Num. 7:1.

6 T.w. door de handen van de Levieten.

7 *de getuigenis:* D.i. de twee tafelen van de wet van God; Ex. 25:16.

– *g* Ex. 35:12.

– *h* Ex. 25:30.

8 *brood in orde:* Hebr.: *de orde van het brood;* t.w. de twaalf toonbroden, representerende de twaalf stammen, en daaronder alle gelovigen.

9 Die het heilige van het heilige van de heiligen onderscheidde.

10 gelijk YHWH: Dit wordt meermalen herhaald, aanwijzende dat zij in zaken, die God en de godsdienst aangaan, niet gedaan hebben dan wat God hun bevolen had.

11 Hier wordt voltrokken wat God de Heer beloofd heeft Ex. 25:8. Zie dergelijke 2 Kron. 5:14, en Ez. 43:4, 43:5.

– *i* Num. 9:15; 1 Kon. 8:10.

– *k* Ex. 13:21; Num. 14:14; Deut. 1:33; Neh. 9:19; Ps. 78:14; Ps. 105:39; 1 Kor. 10:1.

12 *het vuur was er bij nacht op:* D.i. de vuurkolom.

13 *in al hun reizen:* T.w. door de woestijn, totdat zij in het beloofde land Kanaän kwamen.

HET DERDE BOEK VAN MOZES,

GENAAMD

LEVITICUS

INHOUD VAN DIT BOEK

De naam van dit boek is ontleend aan het voornaamste onderwerp dat erin behandeld wordt, namelijk de Levitische ceremoniën met al wat daarbij hoort. De bediening en waarneming daarvan was, tot onderhouding van de heilige godsdienst, door bevel van de HEERE opgedragen aan de priesters en de Levieten (die beiden uit de stam Levi voortgekomen waren). Want hier worden vooral ceremoniële wetten gegeven, niet alleen over de verschillende soorten offers, over reine en onreine personen en dieren, over feestdagen en rustdagen, maar ook over de priesters, zowel wat hun personen als wat hun ambt betreft. Daarbij komen zedelijke wetten, die leren wat men volgens de wet van de Tien Geboden doen of laten moet. Bovendien zijn er burgerlijke wetten en bepalingen over straffen tegen enkele gruwelijke zonden, die door de overheid uitgevoerd moeten worden. Tussen de wetten in zijn geschiedenissen ingevoegd: over de inwijding van de priesters in hun ambt, over de zalving van de tabernakel en zijn gereedschap, over de daadwerkelijke uitoefening van het priesterlijke ambt en de bevestiging daarvan door een goddelijk teken, en over de bestraffing van de twee priesters Nadab en Abihu, die zich in hun ambt vergrepen, en over de straf van een godslasteraar. Ook vinden wij hier beloften aan hen die Gods wetten zouden onderhouden, en verschrikkelijke dreigingen tegen hen die ze zouden overtreden. Dit alles is gebeurd in één maand, namelijk van het begin van het tweede jaar nadat de Israëlieten uit Egypte gekomen waren, tot het begin van de tweede maand van datzelfde jaar.

HOOFDSTUK I

Wetten over de manier om het vrijwillige brandoffer in de tabernakel te slachten, vs. 1, enz. Dat moest zijn ofwel van groot vee, zoals van runderen, 2. ofwel van klein vee, zoals van schapen en geiten, 10. ofwel van vogels, zoals van tortelduiven en jonge duiven, 14.

Wetten over het brandoffer

En YHWH riep Mozes, en sprak tot hem uit [1]de tent van de samenkomst, zeggende:

2 Spreek tot de Israëlieten, en zeg tot hen: Als een mens uit u aan YHWH een offergave zal [2]offeren, u zult uw offergaven offeren van het vee, van runderen en [3]van schapen.

3 Als zijn offergave een [4]brandoffer van runderen is, zo zal hij een [5]volkomen mannetje offeren; [6a]aan de deur van de tent van de samenkomst zal hij dat offeren, [7]naar zijn welgevallen, [8]voor het aangezicht van YHWH.

4 En hij zal [9]zijn hand op het hoofd van het brandoffer leggen, opdat [10]het voor hem aangenaam zij, om [11]hem te verzoenen.

5 Daarna zal [12]hij het jonge rund [13]slachten voor het aangezicht van YHWH; en de zonen van Aäron, de priesters, zullen het bloed offeren, en het bloed sprenkelen rondom dat altaar, dat voor de deur van de tent van de samenkomst is.

6 Dan zal [14]hij het brandoffer de huid aftrekken, en het in zijn stukken delen.

7 En de zonen van Aäron, de priester, [15]zullen vuur maken op het altaar, en zullen het hout op het vuur schikken.

1 *de tent van de samenkomst:* Versta, de tabernakel, waarin God kwam om zijn volk toe te spreken, Ex. 29:42, en zij komen moesten om hem te vragen en te horen spreken; Ex. 33:7.

2 *zal offeren:* Anders: *aan, of, toebrengen*. Zo in vs. 3, 1:5, enz. Versta dit offeren, van het werk van het volk en niet van de priester.

3 *van schapen:* Dit woord bedoelt niet alleen schapen, maar ook geiten, gelijk te zien is onder vs. 10. Zie ook Gen. 12:16.

4 *brandoffer van runderen is:* Zie Gen. 8:20.

5 *volkomen mannetje offeren:* Dat geen gebrek aan het lichaam heeft. Zie onder, Lev. 22:20, 22:21, 22:22.

6 *aan de deur van de tent van de samenkomst zal hij dat offeren:* Waar het brandofferaltaar stond; gelijk te zien is onder vs. 5.

– *a* Ex. 29:10.

7 *naar zijn welgevallen:* Uit deze woorden blijkt dat hier gesproken wordt van vrijwillige offers, welke niet gebeuren naar de gewone en vastgestelde orde, maar naar het goedvinden van iemand in het bijzonder, om God te bidden of te danken.

8 *voor het aangezicht van YHWH:* Door de tent van de samenkomst, in wier binnenste deel was de ark van het verbond, het teken van Gods tegenwoordige bijwoning, Ex. 25:22, waarom ook de tent genoemd wordt Gods huis, 1 Sam. 3:15, gelijk God ook gezegd wordt daarin te zijn, onder Lev. 4:7.

9 *zijn hand op het hoofd van het brandoffer leggen:* Hebr.: *met zijn hand steunen*. T.w. om daarmee te betuigen dat hij dit offer aan God toeheiligde, overgaf en voorstelde, als in de plaats van zichzelven, om voor zich genade bij YHWH te vinden, door de toekomende offerande van de Messias, die door deze afgebeeld was. Zie Ex. 29:10.

10 *het voor hem aangenaam zij:* Dat is opdat het hem, die het offert, voor een wettelijk en voor God aangenaam offer verstrekke.

11 *hem te verzoenen:* D.i. om voor hem te betekenen en te verzegelen de verzoening, die door de Messias in de volheid van de tijd gebeuren zou; Rom. 3:25; 2 Kor. 5:19; Ef. 1:7; Kol. 1:14, 1:19, 1:20.

12 hij het jonge rund: Nl. de priester, of die het offert, door de priester, gelijk God bevolen had, Ex. 29:11, en ook geschied is; onder Lev. 8:15. Of: daarna zal men het jonge rund slachten, t.w. door de priester.

13 *slachten voor het aangezicht van YHWH:* Het Hebreeuwse woord betekent eigenlijk, de keel afsteken.

14 hij het brandoffer de huid aftrekken: Te weten, één van de priesters. Zie 2 Kron. 29:34.

15 *vuur maken op het altaar:* Hebr.: *vuur geven*; t.w. van het vuur, dat van de hemel vallen zou, als men het eerst op dit altaar zou offeren, onder, Lev. 9:24, en daarom geduriglijk bewaard moest worden. Zie onder, Lev. 6:12.

8 Ook zullen de zonen van Aäron, de priesters, de stukken, het hoofd en [16]het smeer, schikken op het hout, dat op het vuur is, dat op het altaar is.

9 Maar zijn [17]binnenste, en zijn poten zal men met water wassen; en de priester zal dat alles aansteken op het altaar; het is een brandoffer, een [18]vuuroffer, [19]tot een liefelijke reuk voor YHWH.

Brandoffer van klein vee

10 En als zijn offergave is van klein vee, van schapen of van geiten, als brandoffer, zal hij een volkomen mannetje offeren.

11 En [20]hij zal dat slachten aan de zijde van het altaar [21]naar het noorden, [22]voor het aangezicht van YHWH; en de zonen van Aäron, de priesters, zullen zijn bloed rondom op het altaar sprenkelen.

12 Daarna zal hij het in zijn stukken delen, en ook zijn hoofd en zijn smeer; en de priester zal die schikken op het hout, dat op het vuur is, dat op het altaar is.

13 Maar het binnenste en de poten zal men met water wassen; en de priester zal dat alles offeren en aansteken op het altaar; het is een brandoffer, een vuuroffer, tot een liefelijke reuk voor YHWH.

Brandoffer van gevogelte

14 En als zijn offergave voor YHWH een brandoffer van gevogelte is, zo zal hij zijn offergave van tortelduiven, of van [23]jonge duiven, offeren.

15 En de priester zal [24]die tot het altaar brengen, en zijn hoofd [25]met zijn nagel splijten, en op het altaar aansteken; en zijn bloed zal aan de wand van het altaar uitgeduwd worden.

16 En zijn krop met zijn [26]veren zal hij wegdoen, en zal het werpen bij het altaar, naar het oosten, aan de plaats [27 28]van de as.

17 Verder zal hij [29]die [30]met zijn vleugels klieven, [31]niet afscheiden; en de priester zal die aansteken op het altaar, op het hout, dat op het vuur is; het is een brandoffer, een vuuroffer, tot een liefelijke reuk voor YHWH.

HOOFDSTUK II

Wetten over de manier om het vrijwillige spijsoffer te offeren, dat was van meelbloem, ofwel rauw en ongebakken, vs. 1, enz. ofwel gebakken in de oven, 4. ofwel gekookt in de pan, 5. ofwel in de ketel gekookt, 7. Met een verbod om enig zuurdeeg of honing daarin te mengen, 11. en een gebod om alle offergaven te zouten, 13. Alsmede de wijze waarop men de eerste vruchten moest offeren, 14.

Wetten over het spijsoffer

ALS nu [1]een ziel een offergave [a]van [2]voedseloffer voor YHWH zal offeren, zijn offergave zal [3]van meelbloem zijn; en hij zal olie daarop gieten, en wierook daarop leggen.

2 En hij zal [4]het brengen tot de zonen van Aäron, de priesters, van wie er één [5]zijn hand vol grijpen zal [6]uit zijn meelbloem, en uit zijn olie, [7]met al zijn wierook; en de priester [b]zal [8]zijn gedenkoffer aansteken op het altaar; het is een vuuroffer, tot een liefelijke reuk voor YHWH.

3 Wat nu overblijft [c]van het voedseloffer, zal voor Aäron en zijn zonen zijn; het is [9]een heiligheid van de heiligheden van de vuuroffers van YHWH.

Het gebakken spijsoffer

4 En als u offeren zult een offergave van voedseloffer, een gebak van de oven; het zullen

16 *het smeer:* Anders: *ingewand*. Anders: romp; waarvan het hoofd en de schenkelen af zijn en het ingewand uitgedaan.

17 Het Hebreeuwse woord betekent eigenlijk het naaste van enig ding, dat is het binnenste, of, het midden daarvan, hoedanig het ingewand van de beesten is.

18 D.i. dat door het vuur geheel verteerd en verslonden moest worden. Zie Ex. 29:18. Zodanig was het brandoffer.

19 *tot een liefelijken reuk YHWH:* D.i. YHWH zeer aangenaam en welgevallig, en waarmee Hij wel tevreden is; dat van de offeranden van de beesten gezegd wordt niet ten aanzien van haarzelven, maar van de offerande van Christus, die zij betekenden, welke eigenlijk het slachtoffer is, voor God tot een welriekenden reuk; Ef. 5:2. Zie ook Gen. 8:21.

20 hij zal dat slachten: De priester, gelijk boven, vs. 5.

21 D.i. in de voorhof ter rechterzijde van het altaar van het brandoffer, waar men kwam in de tent van de samenkomst.

22 *voor het aangezicht van YHWH:* Zie boven, vs. 3.

23 *jonge duiven, offeren:* Hebr.: *zonen van de duiven*; zo onder, Lev. 12:6. Aldus wordt ook genoemd een jonge os, de zoon van een rund, Gen. 18:7, en boven, vs. 5, een jonge ezel, de zoon van een ezelin, Gen. 49:11, een jonge eenhoorn, de zoon van de eenhoorn, Ps. 29:6.

24 die tot het altaar brengen: Te weten, offerande van gevogelte, gelijk onder, vs. 17.

25 *met zijn nagel splijten:* Of: *omdraaien, omwringen, afwringen*.

26 *vederen zal hij wegdoen:* Anders: *drek, vuiligheid*; t.w. die in de krop en de darmen is.

27 D.i. tot eerbied tegenover de Goddelijke majesteit, zeer ver van de ark van het verbond, die westwaarts was, in het heilige van de heiligen.

28 *aan de plaats van de as:* Waar de as van de offeranden eerst gedragen werd, om daarna met andere vuiligheid buiten het leger gevoerd te worden. Zie onder, Lev. 4:12, en Lev. 6:10, 6:11, en Lev. 8:17.

29 T.w. offerande, gelijk boven, vs. 15.

30 *met zijn vleugelen klieven:* Of: *tussen zijn vleugelen*.

31 niet afscheiden: D.i. niet ontleden, noch in stukken verdelen, gelijk men de andere beesten deed, maar men moest de vogels alleen in het midden tussen de vleugels klieven.

1 *een ziel een offerande:* D.i. een persoon, of mens; gelijk het woord mens gebruikt wordt boven Lev. 1:2. Zie Gen. 12:5.

– *a* Lev. 6:14; Lev. 9:17; Num. 15:4.

2 *spijsoffer YHWH zal offeren:* D.i. een offerande, waarin men voedsel of meelbloem offerde, dat ten dele de priester toekwam, ten dele met wierook werd verbrand. Zie de volgende verzen.

3 *meelbloem zijn:* D.i. gebuild meel, de bloem van het meel.

4 *het brengen tot de zonen van Aäron:* T.w. spijsoffer.

5 *hand vol grijpen zal:* Hebr.: *de volheid van zijn vuist vuisten*. Zo onder, Lev. 5:12.

6 *zijn meelbloem:* Versta, de meelbloem van het spijsoffer. D.i. meelbloem tot het spijsoffer behorende.

7 *met al zijn wierook:* Of: *boven*. Zo onder, Lev. 3:4, 3:10, en Lev. 4:9, enz. D.i. samen met al de wierook van het spijsoffer.

– *b* Lev. 6:15.

8 *zijn gedenkoffer aansteken op het altaar:* Een reukwerk, zo genoemd, omdat het God indachtig maakte [menselijker wijze gesproken] de beloften, die Hij de vrome Israëlieten gegeven had, en de gebeden, die zij tot hem deden; welke bij een reukwerk dat opklimt vergeleken worden; Ps. 141:2; Hand. 10:4; Openb. 8:3, 8:4.

– *c* Lev. 10:12.

9 *een heiligheid van de heiligheden:* D.i. een zeer heilig ding, of van zeer grote en voortreffelijke heiligheid. Zo Ex. 30:36, en onder, vs. 10, en Lev. 24:9, enz. Het is een manier van spreken, betekenende de vergroting en de verheffing van degene, van wie gesproken wordt. Zo wordt God genoemd de God van de Goden, en de Heer van de heren; Ps. 136:2, 136:3. Het lied van Salomo, het lied van de liederen, Hoogl. 1:1. Vgl. de aant. Gen. 9:25.

zijn [10]ongezuurde koeken van meelbloem, met olie gemengd, [11]en ongezuurde [12]platte koeken, met olie bestreken.

5 En als uw offergave voedseloffer is, in de pan gekookt, zij zal zijn van ongezuurde meelbloem, met olie gemengd.

6 Breek ze in stukken, en giet olie daarop; het is een voedseloffer.

7 En zo uw offergave een voedseloffer [13]van de ketel is, het zal van meelbloem met olie gemaakt worden.

8 Dan zult u dat voedseloffer, dat daarvan zal gemaakt worden, aan YHWH toebrengen; en men zal het tot de priester doen naderen, die het tot het altaar dragen zal.

9 En de priester zal van dat voedseloffer [14]zijn gedenkoffer opnemen, en op het altaar aansteken, het is een vuuroffer, [15]tot een liefelijke reuk voor YHWH.

10 En wat overblijft van het voedseloffer, zal voor Aäron en zijn zonen zijn; [16]het is een heiligheid van de heiligheden van de vuuroffers van YHWH.

Zonder zuurdesem en met zout

11 Geen voedseloffer, dat u aan YHWH zult offeren, zal met desem gemaakt worden; want van geen [17]zuurdesem, en van geen [18]honing zult u voor YHWH vuuroffer aansteken.

12 [19]De offergaven van de eerstelingen zult u aan YHWH [20]offeren; maar op het altaar zullen zij niet komen tot een liefelijke reuk.

13 En alle offergave van uw voedseloffer zult u met zout zouten, en [21]het zout van het verbond van uw God van uw voedseloffer niet laten [22]afblijven; [d]met al uw offergave zult u zout offeren.

Spijsoffer van de eerste vruchten

14 En zo u YHWH een voedseloffer van de eerste vruchten offert, zult u het voedseloffer van uw eerste vruchten van groene aren, bij het vuur [23]gedord, dat is, het klein gebroken graan van volle groene aren, offeren.

15 En u zult olie daarop doen, en wierook daarop leggen; het is een voedseloffer.

16 Zo zal de priester zijn [24]gedenkoffer aansteken van zijn klein gebroken graan en van zijn olie, met al de wierook; het is een vuuroffer voor YHWH.

HOOFDSTUK III

Wetten over de manier waarop men de dankoffers moest offeren, van runderen, vs. 1, enz. van schapen en van geiten, 12. met een verbod om het vet of het bloed te eten, 17.

Wetten over het dankoffer

EN als zijn offergave een [1]dankoffer is; zo hij ze van de runderen offert, hetzij mannetje of vrouwtje, [2]volkomen zal hij die offeren, voor het aangezicht van YHWH.

2 En [3]hij zal [4]zijn hand op het hoofd van zijn offergave leggen, en [5]zal ze slachten voor de deur van de tent van de samenkomst; en de zonen van Aäron, de priesters, zullen het bloed rondom op het altaar sprenkelen.

3 Daarna zal hij van dat dankoffer een [6]vuuroffer voor YHWH offeren; [a]het vet, dat het binnenste bedekt, en al het vet, dat [7]aan het binnenste is.

4 Dan zal hij beide de nieren, en het vet, dat daaraan is, dat aan de [8]weekdarmen is; en het net over de lever, [9]met de nieren, zal hij [10]afnemen.

5 En de zonen van Aäron zullen dat aansteken [b]op het altaar, [11]op het brandoffer, dat op het hout zal zijn, dat op het vuur is; het is een vuuroffer, tot een liefelijke reuk voor YHWH.

Dankoffer van klein vee

6 En als zijn offergave van [12]klein vee is, voor YHWH tot een dankoffer, hetzij mannetje of vrouwtje, volkomen zal hij die offeren.

10 *ongezuurde koeken van meelbloem:* Hebr.: *koeken van de ongezuurdheden*; en zo in het volgende.

11 en ongezuurde: Anders: of.

12 Of: *pannekoeken, of taarten.*

13 *van de ketel is:* Anders: *pan*; dat is van wat in de ketel gezoden of in de pan gebakken is.

14 *zijn gedenkoffer opnemen:* Zie boven, vs. 2.

15 *tot een liefelijken reuk YHWH:* Zie Gen. 8:21, en boven, Lev. 1:9.

16 *heiligheid van de heiligheden:* Zie boven, vs. 3.

17 Versta dit van de vrijwillige offeranden. Want in de dankoffers geldt deze wet niet, onder Lev. 7:13, noch in de offeranden van de eerstelingen, onder, Lev. 23:17, en hier in vs. 12.

18 De honig werd met de zuurdesem verboden, omdat hij niettegenstaande zijn zoetigheid, de aard heeft het deeg, waarmee hij vermengd is, te verzuren en te doen rijzen.

19 *De offeranden van de eerstelingen:* Zie onder, Lev. 23:17.

20 T.w. gedesemd of met honig vermengd.

21 *het zout van het verbond:* D.i. dat u vermane van mijn verbond, waardoor u verplicht bent naar een onbesmettelijk en onverderfelijk leven te trachten; Mark. 9:49. Marcus 9:49: Want een ieder zal met vuur gezouten worden, en iedere offerande zal met zout gezouten worden.

22 Hebr.: *doen ophouden.*

– *d* Mark. 9:49. Marcus 9:49: Want een ieder zal met vuur gezouten worden, en iedere offerande zal met zout gezouten worden.

23 Of: *gezengd, geschroeid.*

24 Zie boven, vs. 2.

1 *dankoffer is:* Het Hebreeuwse woord betekent welvaren en voorspoedigheid, of vergelding; alsof men zei: Een offerande, waarmee men God dankzegging vergeldt voor allerlei welstand, voorspoed, vrede en zegening; en vergeldoffer zou kunnen genoemd worden.

2 *volkomen zal hij die offeren:* Zie boven, Lev. 1:3.

3 hij zal: Nl. hij die haar brengt, om geofferd te worden.

4 *zijn hand op het hoofd:* Zie boven, Lev. 1:4.

5 *zal ze slachten:* Nl. de priesters, gelijk boven, Lev. 1:5.

6 *vuuroffer YHWH offeren:* Zie boven, Lev. 1:9.

– *a* Ex. 29:13; idem v. 22.

7 *aan het ingewand is:* Anders: *over, of op.*

8 *weekdarmen is:* Versta, de darmen, die in het weke van de buik, bij de Latijnen Ilia genoemd, liggen.

9 *met de nieren:* Hebr.: *boven*; gelijk Lev. 2:2, enz. D.i. samen met de nieren, die hij niet alleen tot dit offer afzonderen moest, maar ook tot hetzelfde einde haar vet afnemen enz. en het net van de lever.

10 Of: *afdoen, aftrekken.*

– *b* Deut. 29:25; Lev. 6:12.

11 *op het brandoffer:* T.w. wat men iederen morgen òf avond moest offeren; òf, wat men eerst na dit offer offeren zou; òf, op het brandoffer, d.i. naar de wijze van het brandoffer geofferd moest worden. Zo onder, Lev. 4:35, en Lev. 5:12.

12 *klein vee is:* D.i. schapen en geiten, gelijk af te nemen is uit vs. 7, 3:12; zie boven, Lev. 1:2.

7 Als hij een lam tot zijn offergave offert, zo zal
hij het offeren [13]voor het aangezicht van YHWH.
8 En hij zal zijn hand op het hoofd van zijn of-
fergave leggen, en [14]hij zal die slachten voor de
tent van de samenkomst; en de zonen van Aäron
zullen het bloed daarvan sprenkelen op het al-
taar rondom.
9 Daarna zal hij van dat dankoffer een vuuroffer voor YHWH offeren; zijn vet, de hele staart, die hij dicht aan de [15]ruggegraat zal afnemen, en het vet bedekkende het binnenste, en al het vet, dat aan het binnenste is;
10 Ook beide de nieren, en het vet, dat daaraan is, dat aan de weekdarmen is; en het net over de lever met de nieren, zal hij afnemen.
11 En de priester zal dat aansteken op het altaar; het is een voedsel van het vuuroffer [16][17]c voor YHWH.

Dankoffer van een geit

12 Als nu zijn offergave een geit is, zo zal hij die offeren voor het aangezicht van YHWH.
13 En hij zal zijn hand op haar hoofd leggen, en hij zal haar slachten voor de tent van de samenkomst; en de zonen van Aäron zullen haar bloed op het altaar sprenkelen rondom.
14 Dan zal hij daarvan zijn offergave offeren, een vuuroffer voor YHWH; het vet bedekkende het binnenste, en al het vet, dat aan het binnenste is;
15 En ook de beide nieren, en het vet, dat daaraan is, dat aan de weekdarmen is; en het net over de lever, met de nieren, zal hij afnemen.
16 En de priester zal die aansteken op het altaar; het is een voedsel van het vuuroffer, tot [18]een liefelijke reuk; [19]alle vet zal van YHWH zijn.
17 Dit zij een [20]eeuwige inzetting voor uw generaties, in al uw [21]woningen: geen vet noch [22][d]bloed zult u eten.

HOOFDSTUK IV

Wetten over de manier van de offergaven die gebracht moesten worden voor de zonden die uit afdwaling zouden gebeuren, vs. 1, enz. ofwel van de hogepriester, 3. ofwel van de hele gemeente, 13. ofwel van een vorst en overste, 22. ofwel van een gewoon en eenvoudig man, 27.

Wetten over het zondoffer

VERDER sprak YHWH tot Mozes, zeggende:
2 Spreek tot de Israëlieten, zeggende: Als [1]een ziel zal gezondigd hebben, door [2]afdwaling van [3]enige [4]geboden van YHWH, [5]dat niet zou gedaan worden, en tegen één van die zal gedaan [6]hebben;
3 Als de priester, die [7]gezalfd is, zal [8]gezondigd hebben, tot [9]schuld van het volk, zo zal hij voor zijn zonde, die hij gezondigd heeft, offeren een stier, een volkomen [10]jong rund, voor YHWH [11]als zondoffer.
4 En hij zal die stier brengen tot de deur van de tent van de samenkomst, voor het aangezicht van YHWH; en hij zal zijn hand op het hoofd van die stier leggen, en [12]hij zal die stier slachten voor het aangezicht van YHWH.
5 Daarna zal die gezalfde priester [a]van het bloed van de stier nemen, en hij zal dat tot de tent van de samenkomst brengen.
6 En de priester zal zijn vinger in dat bloed dopen; en van dat bloed zal hij zevenmaal spren-

13 *voor het aangezicht van YHWH:* Zie boven, Lev. 1:3.
14 hij zal die slachten: Te weten, de priester; zie boven Lev. 1:5.
15 *ruggegraat zal afnemen:* Versta hiermee, het uiterste deel of het einde van de ruggegraat, eindigende in het sluitbeen, genoemd bij de Latijnen Os sacrum.
16 Hebr.: *brood*.
17 *van het vuuroffer YHWH:* Versta, het vlees van de offeranden, wat door het vuur, God ter eer, verteerd moest worden, gelijk het brood of het voedsel door de mond van de mens: of wat van de offeranden de priesters toekwam, om door hen gegeten te worden. Zie de plaatsen recht te voren aangetekend.
– *c* Lev. 21:6; idem 21:8; idem 21:17; idem 21:21; idem 21:22; Lev. 22:25; Ez. 44:7; Mal. 1:12.
18 *een liefelijken reuk:* Zie Gen. 8:21.
19 *alle vet zal van YHWH zijn:* Volgens die mocht het vet van geen beest, dat tot de offerande geschikt was, noch door de priester, noch door de eigenaar gegeten worden, maar moest YHWH geheiligd en voor hem aangestoken zijn. Zie onder, Lev. 7:23, enz.
20 *eeuwige inzetting voor uw geslachten:* Hebr.: *inzetting van de eeuwigheid*. Zie Gen. 13:15.
21 Hun wordt verboden het vet te eten van het vee, niet alleen wat in de tent van de samenkomst aan God geofferd werd, maar ook wat zij tehuis voor hun eigen gebruik slachtten. Maar men versta niet alle vet zonder onderscheid, maar eigenlijk het smerig en roestig vet, wat aan de einden en vellen van de spieren groeit en hangt, en door de koude klonterig, hard en brokkelig wordt, bij de Latijnen genoemd adeps. Welverstaande van die drie soorten, welke uitgedrukt wordt, Lev. 6:23, 6:24.
22 *noch bloed zult u eten:* Zie Gen. 9:4; Lev. 7:26, en Lev. 17:10.
– *d* Gen. 9:4; Lev. 7:26; Lev. 17:10; idem 17:14.
1 D.i. een mens. Zie boven, Lev. 2:1, en telkens in het volgende.
2 D.i. door onwetendheid, wanneer iemand zich vergrijpt, niet wetende dat het zonde is wat hij doet, of door onvoorzichtigheid, haastigheid en onbedachtzaamheid in enige van alle; zonde valt, dat hij na de daad eerst begint te bedenken.
3 Hebr.: *van alle*; d.i. van een, of enige van alle geboden van God, gelijk in het einde van vs. 2 verklaard wordt.
4 T.w. waardoor iets verboden wordt. Zo 1 Kron. 2:43. En zo wordt gebieden voor verbieden, gebruikt; Deut. 2:37, en Deut. 4:23.
5 Zo onder, vs. 13, 4:22. Zie Gen. 20:9.
6 Versta hierbij, dat men dan de offeranden zal doen, die in het volgende bevolen worden.
7 *priester, die gezalfd is:* Versta, de overpriester, die naderhand alleen gezalfd werd: onder, Lev. 21:10; Ex. 29:7, en Ex. 30:30; ook Lev. 10:7; Num. 3:3. Nu werden de gewone priesters ook wel gezalfd, maar slechts eenmaal, dienende zulke zalving ook voor hun nakomelingen; Ex. 29:29, en Ex. 40:15.
8 *gezondigd hebben:* In leer of in leven.
9 *schuld van het volk:* Zodat hij door zijn zonde een schuld over het volk brengt, daar het zijn valse leer aanneemt, of het kwade exempel van zijn leven navolgt; vgl. 1 Kron. 21:3. Anders: naar de schuld van het volk. D.i. in gelijke manieren als wanneer iemand van het gemene volk mocht zondigen.
10 *jong rund:* Hebr.: *de zoon van het rund*. Zo onder, vs. 14. Zie boven, Lev. 1:14.
11 ten zondoffer: Hebr.: tot zonde; d.i. een offerande, die gedaan wordt voor de zonde. Zo wordt het woord zonde en schuld genomen onder, Lev. 6:17; Ez. 45:23; 2 Kor. 5:21.
12 Nl. één van de andere priesters, die het altaar dienden. Want hij wordt onderscheiden van de priester, die in vs. 5 de gezalfde genoemd wordt.
– *a* Lev. 16:14; Num. 19:4.

kelen voor het aangezicht van YHWH, voor het [13]voorhangsel van het heilige.

7 Ook zal de priester van dat bloed [14]doen [b]op de [15]hoornen van [16]het reukaltaar van de geurende specerijen, voor het aangezicht van YHWH, dat [17]in de tent van de samenkomst is; dan zal hij al het bloed van de stier uitgieten [18]aan de bodem van het altaar van het brandoffer, dat is [19]aan de deur van de tent van de samenkomst.

8 Verder, al het vet van de stier van het zondoffer zal hij daarvan opnemen; [c]het vet bedekkende het binnenste, en al het vet, dat aan het binnenste is;

9 Daartoe de twee nieren, en het vet, dat daaraan is, dat aan de weekdarmen is, en het net over de lever, met de nieren, zal hij afnemen;

10 Zoals het van de os van het dankoffer opgenomen wordt; [d]en de priester zal die aansteken op het altaar van het brandoffer.

11 Maar de [e]huid van die stier, en al zijn vlees, met zijn hoofd en met zijn poten, en zijn binnenste, en zijn mest;

12 En die hele stier [f]zal hij tot buiten het leger uitvoeren, aan een reine plaats, [20]waar men de as uitstort, en zal hem met vuur op het hout verbranden; bij de uitgegoten as zal hij verbrand worden.

Zondoffer voor de hele gemeenschap

13 Als nu [g]de hele gemeenschap van [21]Israël afgedwaald zal zijn, en de zaak voor de ogen van de gemeente verborgen is, en zij [22]iets gedaan zullen hebben [23]tegen enige van alle geboden van YHWH, dat niet zou gedaan worden, en zijn [24]schuldig geworden;

14 En die zonde, die zij [25]daartegen gezondigd zullen hebben, bekend is geworden; zo zal de gemeente een stier, een jong rund, als zondoffer offeren, en die [26]voor de tent van de samenkomst brengen;

15 En de [27]oudsten van de vergadering zullen hun handen op het hoofd van de stier leggen, voor het aangezicht van YHWH; en [28]hij zal de stier slachten voor het aangezicht van YHWH.

16 Daarna zal die [29]gezalfde priester van het bloed van de stier tot de tent van de samenkomst brengen.

17 En de priester zal zijn vinger [30]indopen, nemende van dat bloed; en hij zal zevenmaal sprenkelen voor het aangezicht van YHWH, voor [31]het voorhangsel.

18 En van dat bloed zal hij doen op de hoornen van het altaar, dat voor het aangezicht van YHWH is, [32]dat in de tent van de samenkomst is; dan zal hij al het bloed uitgieten, aan de bodem van het altaar van het brandoffer, dat is voor de deur van de tent van de samenkomst.

19 Daartoe zal hij al zijn vet van hem opnemen, en op het altaar aansteken.

20 En hij zal deze stier doen, zoals hij de stier van het zondoffer gedaan heeft, zo zal hij hem doen; en de priester zal voor hen [33]verzoening doen, en het zal hun [34]vergeven worden.

21 Daarna zal hij die stier tot buiten het leger uitvoeren, en zal hem verbranden, zoals hij de [35]eerste stier verbrand heeft; het is een zondoffer van de gemeente.

Zondoffer voor een overste

22 Als een overste zal gezondigd hebben, en tegen [36]één van de geboden van YHWH van zijn

13 *voorhang van het heilige:* Versta, een zeer kostbaar tapijt, waarmee het heilige, of het voorste deel van de tabernakel, van het heilige van de heiligen, of het allerheiligste, dat was het achterste deel, hier ook het heilige genoemd onderscheiden wordt. Zie Ex. 26:31, 26:32, 26:33, en Ex. 35:12, en Ex. 40:3, 40:21; Num. 4:5.

14 Hebr.: *geven*. Zo onder, vs. 18; Ex. 29:12.

– *b* Lev. 9:9.

15 Zie Ex. 27:2, en Ex. 38:2.

16 *reukaltaars van de welriekende specerijen:* Hebr.: *van het altaar van de roking van de welriekende specerijen*.

17 *in de tent:* T.w. binnen in het voorste deel, voor aan het heiligdom; Ex. 30:6.

18 *aan de bodem van het altaar:* D.i. aan de grond, of het onderste deel van het altaar. Zo onder, vs. 18, 4:25, 4:30, 4:34.

19 *aan de deur:* D.i. voor aan de ingang van het voorste deel van de tabernakel, genaamd het heilige.

– *c* Lev. 3:3; idem v. 4.

– *d* Lev. 3:5.

– *e* Ex. 29:14; Num. 19:5.

– *f* Lev. 16:27; Num. 19:3; Hebr. 13:11.

20 *waar men de as uitstort:* Hebr.: *aan de uitstorting van de as*; d.i. bij de uitgestorte as. Versta, een plaats buiten het leger, waar de as, die van de verbrande offeranden kwam, met andere vuiligheden van de offeranden komende, uitgeschud werd. Zij is te onderscheiden van de asplaats, die aan de oostzijde van de voorhof van de tabernakel was, waar de as eerst van het altaar gedragen werd. Zie boven, Lev. 1:16; van beide plaatsen tezamen zie onder, Lev. 6:10, 6:11.

– *g* Lev. 9:15; Num. 15:24.

21 *afgedwaald zal zijn:* T.w. door onwetendheid en misverstand, gelijk boven vs. 2.

22 Hebr.: *een*; d.i. ietwat, het een of ander ding.

23 *tegen enige van alle geboden:* Hebr.: *tegen alle geboden*; d.i. tegen een, of enige van alle. Zie boven, vs. 2.

24 *schuldig geworden:* D.i. gevallen in zonde, en daarom strafwaardig; vgl. boven vs. 3.

25 T.w. tegen enig gebod van YHWH.

26 *voor de tent:* Hebr.: *voor het aangezicht van de tent*.

27 *oudsten van de vergadering:* Die in de regering en in het leerambt boven anderen gesteld waren. Zie Ex. 3:16; Matt. 26:57.

28 Nl. de priester, wiens ambt was dit te doen. Zie boven Lev. 1:5.

29 *gezalfde priester:* Zie boven, vs. 3.

30 Het Hebreeuwse woord, gevoegd zijnde bij een ander woordje min, d.i. uit, van, sluit samen in zich de betekenis van het woord nemen. Vgl. hiermee de aant. Gen. 12:15, idem onder Lev. 5:15. Men kan ook deze woorden overzetten, dopen in wat van dat bloed.

31 Zie boven, vs. 6.

32 T.w. YHWH, gelijk boven vs. 7.

33 *verzoening doen:* D.i. aandienen het teken en het zegel van de verzoening, die door de Middelaar gebeuren zou. Zie boven, Lev. 1:4, en vgl. 2 Kor. 5:19, 5:20.

34 *vergeven worden:* T.w. uit genade, door het geloof, om het uitgestorte bloed van Christus, Rom. 3:25, niet van de beesten, Hebr. 10:4, welke bloedstorting slechts een voorbeeld was van Christus' offerande; Hebr. 10:1, enz.

35 Zie boven, vs. 12.

36 *een van:* Hebr.: *alle*. Zie boven, vs. 13.

God, [37]door afdwaling, gedaan zal hebben, dat niet zou gedaan worden, zodat hij schuldig is;

23 [38]Of men zijn zonde, die hij daartegen gezondigd heeft, aan hem zal bekend gemaakt hebben; zo zal hij tot zijn offer brengen [39]een geitenbok, een volkomen mannetje.

24 En hij zal zijn hand op het hoofd van de bok leggen, en [40]zal hem slachten in de [41]plaats, waar men het brandoffer slacht voor het aangezicht van YHWH; het is een zondoffer.

25 Daarna zal de priester van het bloed van het zondoffer met zijn vinger nemen, en dat op de hoornen van het altaar van het brandoffer doen; dan zal hij zijn bloed aan de bodem van het altaar van het brandoffer uitgieten.

26 Hij zal ook al zijn vet op het altaar aansteken, zoals het vet van het dankoffer; zo zal de priester voor [42]hem verzoening doen van zijn zonden, en het zal hem vergeven worden.

Zondoffer voor iemand uit het volk

27 [h]En zo enig [43]mens [44]van het volk van het [45]land door afdwaling zal gezondigd hebben, omdat hij iets doet tegen één van de geboden van YHWH, dat niet gedaan zou worden, zodat hij schuldig is;

28 Of men zijn zonde, die hij gezondigd heeft, aan hem zal bekend gemaakt hebben; zo zal hij tot zijn offergave brengen een [46]jonge geit, een volkomen vrouwtje, voor zijn zonde, die hij gezondigd heeft.

29 En hij zal zijn hand op het hoofd van het zondoffer leggen; en men zal dat zondoffer slachten [47]in de plaats van het brandoffer.

30 Daarna zal de priester van haar bloed met zijn vinger nemen, en doen het op de hoornen van het altaar van het brandoffer; dan zal hij al het bloed daarvan aan de bodem van dat altaar uitgieten.

31 [i]En al haar vet zal hij afnemen, zoals het vet van het dankoffer afgenomen wordt, en de priester [k]zal het aansteken op het altaar, tot een liefelijke reuk voor YHWH; en de priester [48]zal voor hem verzoening doen, en het zal hem vergeven worden.

32 Maar zo hij een lam voor zijn offergave als zondoffer brengt, het zal een volkomen vrouwtje zijn, dat hij brengt.

33 En hij zal zijn hand op het hoofd van het zondoffer leggen, en [49]hij zal dat slachten tot een zondoffer, in de plaats, waar men het brandoffer slacht.

34 Daarna zal de priester van het bloed van het zondoffer met zijn vinger nemen, en zal het doen op de hoornen van het altaar van het brandoffer; dan zal hij al het bloed daarvan aan de bodem van dat altaar uitgieten.

35 En al het vet daarvan zal hij afnemen, zoals het vet van het lam van het dankoffer afgenomen wordt, en de priester zal [50]die aansteken op het altaar, op de vuuroffers [51]van YHWH; en de priester zal voor hem verzoening doen over zijn zonde, die hij gezondigd heeft, en het zal hem vergeven worden.

HOOFDSTUK V

Wetten over de wijze om schuldoffers te offeren, om verzoening te doen voor gehoorde en verzwegen vloek, vs. 1. Voor het onbedacht aanraken van iets dat onrein was, 2. Voor lichtvaardig zweren, 4. Wat hij die zich aan een van deze schuldig had gemaakt, doen of offeren moest, 6. Alsmede wie zich tegen de geheiligde dingen van de HEERE had vergrepen, 14.

Wetten over het schuldoffer

Als nu een [1]mens zal gezondigd hebben, dat hij gehoord heeft een [2]stem van de vloek, waarvan hij getuige is, hetzij dat [3]hij het gezien of [4]geweten heeft; als hij het [5]niet te kennen geeft, zo zal hij zijn [6]ongerechtigheid dragen.

2 [a]Of wanneer een mens enig [7]onrein ding zal aangeroerd hebben, hetzij het kadaver van een wild onrein gedierte, of het kadaver van on-

37 *door afdwaling:* Zie boven, vs. 2; en versta dit vers van de afdwaling, die door onvoorzichtigheid geschiedt, wanneer iemand zijn zonde wel bemerkt door zichzelven, maar na de daad. De andere, waarvan vs. 23 spreekt, komt uit enkele onwetendheid, waardoor men niet verstaat dat het zonde is, wat men gedaan heeft, dan door een ander onderricht zijnde.

38 Of men zijn zonde: Anders: als, of, zo zijn zonde, enz.

39 D.i. een jonge en nog zuigende bok. Zo onder, vs. 28 een geitenbokin, voor, een jonge geit; idem onder, Lev. 5:6, enz.

40 *zal hem slachten:* Nl. de priester.

41 *waar men het brandoffer slacht:* T.w. voor de deur van de tent van de samenkomst. Zie boven, Lev. 1:3; Ex. 29:10, 29:11.

42 *hem verzoening doen:* Zie boven, vs. 20.

– *h* Num. 15:27.

43 Hebr.: *ziel*. Zie boven, Lev. 2:1.

44 Versta, het gemene volk; niet alleen van de Israëlieten, maar ook van de vreemdelingen, die door de besnijdenis bij het volk van God ingelijfd waren; Ex. 12:49; Num. 15:16.

45 *door afdwaling:* Zie de verklaring hiervan boven, vs. 22.

46 *jonge geit:* Hebr.: *een geit, of, bokin van de geiten*; d.i. een jonge zuigende geit. Zie boven, vs. 23.

47 *in de plaats van het brandoffer:* D.i. waar men het brandoffer slacht. Zie boven, Lev. 1:3.

– *i* Lev. 3:3; idem v. 4; idem v. 14.

– *k* Ex. 29:18.

48 *zal voor hem verzoening doen:* Zie boven, vs. 20.

49 T.w. de priester. Zie boven, Lev. 1:5.

50 T.w. vettigheden die onderscheiden waren, gelijk af te nemen is boven uit vs. 8, 4:9.

51 *op de vuurofferen van YHWH:* Zie boven, Lev. 3:5.

1 *mens zal gezondigd hebben:* Hebr.: *ziel, en zo in het volgende*. Zie Gen. 12:5.

2 *van de vloek:* D.i. van de lastering tegen God, [gelijk onder, Lev. 24:10, 24:11] of tegen zijn naasten [gelijk 2 Sam. 16:7] uitgeworpen.

3 hij het gezien: D.i. zelf in persoon bij het vloeken geweest is.

4 *geweten heeft:* D.i. uit het verhaal van anderen gehoord heeft.

5 niet te kennen geeft: Te weten, aan de overheid, belet zijnde door enige menselijke zwakheid van blohartigheid, vrees, toegenegenheid, verzuim, enz.

6 *ongerechtigheid dragen:* D.i. hij zal lijden de straf, die hij door zodanige misdaad van stilzwijgen verdiend heeft. Zie deze manier van spreken onder, vs. 17, en Lev. 17:16, en Lev. 20:20; Num. 14:33; Jes. 53:11, enz., en zo wordt zonde, of ongerechtigheid voor straf genomen, Gen. 19:15; Num. 18:1. Zie Gen. 4:13.

– *a* Hagg. 2:14; 2 Kor. 6:17. Haggai 2:14: En Haggai zei: Als iemand, die onrein is van een dood lichaam, iets van die dingen aanroert, zal het onrein worden? En de priesters antwoordden, en zeiden: Het zal onrein worden.

7 *onrein ding zal aangeroerd hebben:* Versta dit van de ceremoniële onreinheid; zie breder daarvan onder, Lev. 11, en Deut. 14.

rein vee, of het kadaver van onrein [8]kruipend gedierte; al is het voor hem [9]verborgen geweest, toch is hij onrein en schuldig.

3 Of als hij zal aangeroerd hebben de onreinheid van een [10]mens, naar al zijn onreinheid, waarmee hij onrein wordt; en het is voor hem verborgen geweest, en hij [11]is het gewaar geworden, zo is hij schuldig.

4 Of als een mens zal gezworen hebben, onbedacht met zijn lippen [12]uitsprekende, om kwaad te doen, of om goed te doen; naar al wat de mens in de eed onbedacht uitspreekt, en het is voor hem [13]verborgen geweest, en hij is het gewaar geworden, zo is hij aan [14]één van die schuldig.

5 Het [15]zal dan gebeuren, [16]als hij aan één van die schuldig is, dat hij belijden zal, [17]waarin hij gezondigd heeft;

6 En tot zijn [18]schuldoffer aan YHWH voor zijn zonde, die hij gezondigd heeft, brengen zal een vrouwtje van [19]klein vee, een lam of een jonge geit, voor [20]de zonde; zo zal de priester voor hem vanwege zijn zonde verzoening doen.

Offer naar draagkracht

7 [b]Maar [21]als zijn hand zoveel niet bereiken kan, [22]als genoeg is tot een stuk klein vee, zo zal hij tot zijn offer voor de schuld, die hij gezondigd heeft, aan YHWH brengen twee tortelduiven, of twee [23]jonge duiven, één als zondoffer, en één als brandoffer.

8 En hij zal die tot de priester brengen, die eerst die zal offeren, die tot het zondoffer is; en zal haar hoofd [c]met zijn nagel naast haar nek splijten, maar niet afscheiden.

9 En van het bloed van het zondoffer zal hij aan de wand van het altaar sprenkelen; maar het overgeblevene van dat bloed zal uitgeduwd worden aan de bodem van het altaar; het is een zondoffer.

10 En de andere zal hij ten brandoffer maken, [24][d]naar de wijze; zo zal de priester voor hem, vanwege zijn zonde, die hij gezondigd heeft, verzoening doen, en het zal hem vergeven worden.

11 Maar als zijn hand niet bereiken kan aan twee tortelduiven of twee jonge duiven, zo zal hij, [25]die gezondigd heeft, tot zijn offergave brengen het [26]tiende deel van een efa meelbloem als zondoffer; hij zal geen olie daarover doen, noch wierook daarop leggen; want het is een zondoffer.

12 En hij zal dat tot de priester brengen, en [e]de priester zal daarvan zijn hand vol, van de herinnering daarvan, grijpen, en [f]dat aansteken op het altaar, op de vuuroffers [27]van YHWH; het is een zondoffer.

13 Zo zal de priester voor hem verzoening doen over zijn zonde, die hij gezondigd heeft in enige van die [28]stukken, en het zal hem vergeven worden; en [g]het [29]zal van de priester zijn, zoals het voedseloffer.

Vergrijp aan de heilige dingen

14 Verder sprak YHWH tot Mozes, zeggende:

15 Als een [30]mens door overtreding overtreden, en door afdwaling [31]gezondigd zal hebben, wat onwetend van de [32]heilige dingen van YHWH, zo zal hij tot [33]zijn schuldoffer aan YHWH brengen een volkomen ram uit de kudde, [34]met uw schatting [h]aan zilveren sikkels, [35]naar [i]de sikkel van het heiligdom, als schuldoffer.

16 Zo zal hij, dat hij zondigende heeft onwetend van de heilige dingen, wedergeven, en zal zijn vijfde deel daarenboven toedoen, dat hij de priester geven zal; zo zal de priester met de ram

8 *kruipend gedierte:* Zie Gen. 1:20.

9 *verborgen geweest:* Zodat hij niet geweten heeft dat hij die aangeroerd had.

10 *naar al zijn onreinigheid:* D.i. in enige soort van de onreinheid, waardoor een mens naar de wet van de ceremoniën onrein worden kon. Zie van de algemene soorten van deze onreinheid, onder Lev. 11, Lev. 12, Lev. 13, Lev. 15, Lev. 17.

11 *is het gewaar geworden:* Hebr. heeft het geweten. Zo vs. 4.

12 T.w. aan zijn naasten. Van het kwade is een voorbeeld, 1 Sam. 25:22, idem Hand. 23:12. Van het goede, Mark. 6:23.

13 *verborgen geweest:* T.w. door bekoring en ontsteldheid van zijn geest.

14 *één van die schuldig:* T.w. aan één van de voorgemelde misdaden.

15 *zal dan gebeuren:* D.i. dan zal deze volgende wet onderhouden worden.

16 als hij aan één van die schuldig is: Anders: omdat hij, enz.

17 *waarin hij gezondigd heeft:* D.i. in welke van de voorgemelde stukken. Anders: dat hij daarin gezondigd heeft.

18 Versta, de offerande, die gedaan werd voor de zonde, die uit zwakheid geschiedde, en evenwel de mens schuldig maakt voor God. Zie van dit offer ook onder, vs. 16, en Lev. 6:17, en Lev. 7:1.

19 *klein vee:* Zie boven, Lev. 1:2.

20 *de zonde:* Anders: *ten zondoffer*. Zie boven, Lev. 4:2.

– *b* onder, Lev. 12:8; Lukas 2:24.

21 als zijn hand zoveel niet bereiken kan: D.i. als hij de macht niet heeft vanwege zijn armoede. Zo onder, vs. 11, en Lev. 25:26.

22 als genoeg is tot een stuk klein vee: Hebr.: de genoegzaamheid van een klein vee.

23 *jonge duiven:* Hebr.: *zonen van de duif*. Zo vs. 11; zie boven, Lev. 1:14.

– *c* boven, Lev. 1:15.

24 *naar de wijze:* Of: *naar het recht*; d.i. naar de manier, die daarvan gesteld was, en daarom recht was en wettelijk. Zo wordt het Hebreeuwse woord meermalen genomen; vgl. Gen. 40:13, en zie de aant. daarop.

– *d* Lev. 1:15.

25 die gezondigd heeft: Anders: voor dat hij gezondigd heeft.

26 *tiende deel van een efa:* Genaamd gomer, Ex. 16:36, houdende 43 eierschalen. Zulke tien zijn een efa, houdende tienmaal zoveel, d.i. zoveel als in 432 eierschalen zou gaan. Het zijn maten van droge waren.

– *e* Lev. 2:2.

– *f* Lev. 4:35.

27 *op de vuurofferen van YHWH:* Anders: *naar de manier van de vuuroffers*. Zie boven, Lev. 3:5.

28 *stukken:* T.w. van de zonden, in het begin van dit hoofdstuk vermeld.

– *g* Lev. 2:3.

29 *zal van de priester zijn:* Nl. wat over is.

30 *mens door overtreding overtreden:* Hebr.: *ziel*.

31 *gezondigd zal hebben:* Anders: *gezondigd zal hebben [in iets] van de heilige dingen, enz.* Of: om de heilige dingen.

32 *heilige dingen van YHWH:* Hebr.: *van de heiligheden van de Heer*; d.i. van de dingen, die de Heer geheiligd zijn en tot een heilig gebruik afgezonderd. Zo in vs. 16 enz., en Lev. 22:2 en vgl. onder, Lev. 16:4, en Lev. 19:24.

33 *zijn schuldoffer:* Hebr.: *zijn schuld*; d.i. offerande voor zijn schuld. Zie boven, Lev. 4:3.

34 *met uw schatting:* D.i. met zoveel geld, als de priester schatten zal het ontvreemde goed waard te zijn. Vgl. onder Lev. 22:14 en Lev. 27.

– *h* Lev. 27:2; idem v. 3.

35 *naar de sikkel van het heiligdom:* Welke nog zoveel deed als de gemene sikkel, te weten omtrent een halve rijksdaalder. Zie Gen. 23:15.

– *i* Ex. 30:13.

van [36]het schuldoffer voor hem verzoening doen, en het zal hem vergeven worden.

Schuldoffer bij onbewuste zonde

17 En als een mens zal gezondigd hebben, en gedaan tegen één van alle geboden van YHWH, dat niet zou gedaan worden, al is het dat hij het niet geweten heeft, toch is hij schuldig, en zal zijn [37]ongerechtigheid dragen.

18 En hij zal een volkomen ram uit de kudde tot de priester brengen, met uw schatting, als schuldoffer; en de priester zal voor hem verzoening doen over zijn afdwaling, waardoor hij afgedwaald is, die hij niet geweten had; zo zal het hem vergeven worden.

19 Het is een schuldoffer; hij heeft zich [38]voorzeker schuldig gemaakt aan YHWH.

HOOFDSTUK VI

Wetten over hen die hun naaste iets ontvreemd hadden, vs. 1, enz. Verdere uitleg van de wettelijke wijze van het brandoffer, 8. van het spijsoffer, zowel het gewone, 14. als wat bij de inwijding van Aäron en zijn zonen geofferd moest worden, 19. En ten slotte van het zondoffer, 24.

Vergoeding bij ontvreemding

VERDER [1]sprak YHWH tot Mozes, zeggende:

2 Als een [2]mens gezondigd, en [3]tegen YHWH door overtreding overtreden zal hebben, dat hij aan zijn naaste zal [4]gelogen hebben van wat hem in bewaring gegeven, of [5]ter hand gesteld was, of van roof, of dat [6]hij met geweld zijn naaste onthoudt;

3 Of dat hij het verlorene gevonden, en daarover gelogen, en met valsheid gezworen zal hebben; [a]over iets van alles, dat de mens doet, daarin zondigende.

4 Het zal dan gebeuren, omdat hij gezondigd heeft, en schuldig geworden is, dat hij wederuitkeren zal de roof, die hij geroofd, of het onthoudene, dat hij met geweld onthoudt, of het bewaarde, dat bij hem te bewaren gegeven was, of het verlorene, dat hij gevonden heeft;

5 Of van al, waarover hij vals gezworen heeft, dat hij het [7]in zijn hoofdsom wedergeve, en nog het vijfde deel daarenboven toedoen zal; wiens dat is, die zal hij dat geven [8]op de dag van zijn schuld.

6 En hij zal aan YHWH zijn schuldoffer brengen tot de priester, een volkomen ram uit de kudde, [9]met uw schatting, als schuldoffer.

7 Dan zal de priester voor [10]hem verzoening doen voor het aangezicht van YHWH, en het zal hem vergeven worden; over iets van al, wat hij doet, [11]waar hij schuld aan heeft.

Voorschriften voor de priesters bij de offers

8 Verder sprak YHWH tot Mozes, zeggende:

9 Gebied Aäron en zijn zonen, zeggende: [12]Dit is de wet van het brandoffer; [13]het is wat door het vuur op het altaar de gehele nacht tot aan de morgen opvaart; waar [14]het vuur van het altaar zal brandende gehouden worden.

10 En de priester zal zijn [15]linnen kleed aantrekken, en de linnen onderbroek over zijn vlees aantrekken, en zal de as opnemen, als het vuur het brandoffer op het altaar zal verteerd hebben, en zal [16]die bij het altaar leggen.

11 Daarna zal hij zijn kleren uittrekken, en zal andere kleren aandoen, en zal de as [17]tot buiten het leger uitdragen aan een reine plaats.

12 Het vuur nu op het altaar zal daarop brandende gehouden worden, het zal niet uitgeblust worden; maar de priester zal [18]daar [19]elke morgen hout aansteken, en zal daarop het brandoffer schikken, en het vet van de dankoffers daarop aansteken.

13 Het vuur zal steeds op het altaar brandende gehouden worden; het zal niet uitgeblust worden.

36 *van het schuldoffer:* Zie boven, vs. 6.

37 *ongerechtigheid dragen:* Zie boven, vs. 1.

38 *voorzeker schuldig gemaakt:* Hebr.: *zich schuldig makende, heeft hij zich schuldig gemaakt*; d.i. ofschoon hij door onwetendheid, of onvoorzichtigheid, of vergetenheid, of haastigheid, of enige andere zwakheid zich vergrepen heeft, zo heeft hij nochtans zonde gedaan, die strafwaardig is. Vgl. Luk. 12:48.

1 *sprak YHWH tot Mozes:* De eerste zeven verzen dit hoofdstuk, worden van anderen, naar uitwijzen van de Hebr.: bij Lev. 5 gevoegd, en dat niet zonder reden, omdat hier nog van de schuldoffers gehandeld wordt.

2 Hebr.: *ziel*; en zo in het volgende. Zie Gen. 12:5.

3 *tegen YHWH:* Die aan zijn naasten misdoet, zondigt ook tegen de Heer; niet alleen omdat de mens het schepsel van God is en Hem toebehoort, maar ook omdat God bevolen heeft zijn naasten te lieven, en niet te beschadigen; en dikwijls in en over de zonden tegen de naaste begaan, de naam van de Heer misbruikt wordt.

4 Anders: *geloochend.*

5 *ter hand gesteld was:* Hebr.: *van stelling van de hand*; d.i. dat iemand in handen gegeven en besteld is, hetzij van een alleen, of van velen, met welke hij door handgeving, handtekening of anders in gemeenschap of maatschappij getreden is, om dat wèl te bezorgen en waar te nemen.

6 *met geweld zijn naaste onthoudt:* Of: *bedriegelijk zijn naasten onttrokken heeft.*

– *a* Num. 5:6.

7 *in zijn hoofdsom:* Hebr.: *in zijn hoofd*; dat is in het principale zelf wat ontvreemd is, of in de kapitale som.

8 *op de dag van zijn schuld:* D.i. als hij schuldig bevonden en verklaard zal worden. Anders: ten dage van zijn schuldoffer; d.i. wanneer hij de offerande voor zijn schuld zal moeten offeren om zich te verzoenen met God, dan zal hij meteen zijn naasten voldoen; vgl. Matt. 5:23.

9 *met uw schatting:* Zie boven, Lev. 5:15.

10 *hem verzoening doen:* Zie boven, Lev. 1:4.

11 *waar hij schuld aan heeft:* Hebr.: *ten schuld daarin.*

12 Dit is de wet van het brandoffer: D.i. het voorschrift van die manier hoe men brandoffer doen zal, of het dagelijkse, Ex. 29:38, of het vrijwillige, Lev. 1, of wat de wet voor enige zonde beveelt.

13 het is wat: Te weten, het brandoffer. Het is een beschrijving van het brandoffer; vgl. die met de aant. op Gen. 8:20.

14 *het vuur van het altaar:* T.w. wat op dit altaar, toen de eerste offerande daarop geschiedde, uit de hemel gevallen is, en daarna altijd brandende onderhouden moest worden; onder vs. 12, 6:13.

15 *linnen kleed aantrekken:* Zie hiervan, Ex. 28:39, 28:40.

16 die bij het altaar leggen: Te weten, as. Zie boven, Lev. 1:16.

17 *tot buiten het leger uitdragen aan een reine plaats:* Zie boven, Lev. 4:12.

18 T.w. op het altaar.

19 *elke morgen hout aansteken:* Hebr.: *in de morgen, in de morgen.* Zie Gen. 39:10.

De wet van het spijsoffer

14 Dit is nu de wet [b]van [20]het voedseloffer; één
van de zonen van Aäron zal dat voor het aange-
zicht van YHWH offeren, [21]voor het altaar.
15 En hij zal daarvan opnemen zijn hand vol,
uit de meelbloem van het voedseloffer, en van
zijn olie, en al de wierook, die op het voedselof-
fer is; dan zal hij het aansteken op het altaar; het
is [22]een liefelijke [23][c]reuk tot zijn herinnering voor
YHWH.
16 En het overblijvende daarvan [24]zullen Aäron
en zijn zonen eten; ongezuurd zal het gegeten
worden in de heilige plaats; [25]in de voorhof van
de tent van de samenkomst zullen zij dat eten.
17 Het zal niet gedesemd gebakken worden;
het is hun deel, dat Ik gegeven heb van
Mijn vuuroffers; het is [26]een heiligheid van de
heiligheden, zoals het zondoffer en zoals het
schuldoffer.
18 Al wat mannelijk is onder de zonen van
Aäron zal het eten; het zij een [27]eeuwige inzet-
ting voor uw generaties van de vuuroffers van
YHWH; al [28][d]wat [29]die zal aanroeren, zal [30]heilig
zijn.

Het spijsoffer bij de zalving

19 Verder sprak YHWH tot Mozes, zeggende:
20 Dit is de offergave van Aäron en van zijn
zonen, die zij aan YHWH offeren zullen, op
de dag als [31]hij zal gezalfd worden: het tiende
deel van een [32]efa meelbloem, [33]een voedseloffer
steeds; [34]de helft daarvan op de morgen, en de
helft daarvan op de avond.
21 Het zal in een pan met olie gemaakt worden;
[35]geroosterd zult u het brengen; en de [36]gebakken
stukken van het voedseloffer zult u offeren, tot
een liefelijke reuk voor YHWH.
22 Ook zal de priester, die uit zijn zonen in zijn
plaats de [37]gezalfde zal worden, hetzelfde doen;
het zij een eeuwige inzetting; het zal voor YHWH
geheel [38]aangestoken worden.
23 [39]Zo zal alle voedseloffer van de priester ge-
heel zijn; het zal niet gegeten worden.

De wet van het zondoffer

24 Verder sprak YHWH tot Mozes, zeggende:
25 Spreek tot Aäron en tot zijn zonen,
zeggende: Dit is de wet van het [40]zondoffer: [41]in
de plaats, waar het brandoffer geslacht wordt,
zal het zondoffer voor het aangezicht van YHWH
geslacht worden; [42]het is een heiligheid van de
heiligheden.
26 [e]De priester, die het [43]voor de zonde offert,
zal het eten; in de heilige plaats zal het gege-
ten worden, in de voorhof van de tent van de
samenkomst.
27 Al [44]wat daarvan vlees zal aanroeren, zal
[45]heilig zijn; zo wie van zijn bloed op een kleed
zal gesprengd hebben, [46]dat, waarop hij ge-
sprengd zal hebben, zult u in [47]de heilige plaats
wassen.
28 En de aarden pot, waarin het gekookt is, zal
gebroken worden; maar zo het in een koperen
pot gekookt is, zo zal het geschuurd en in [48]water
gespoeld worden.
29 Al wat mannelijk is onder de priesters,
zal dat eten; het is een heiligheid van de
heiligheden.
30 Maar geen [49]zondoffer, [f]waarvan het bloed in
de tent van de samenkomst zal gebracht worden,
om in het heiligdom te verzoenen, zal gegeten
worden; het zal in het vuur verbrand worden.

HOOFDSTUK VII

Wetten over het schuldoffer, vs. 1, enz. met uitleg wat de priester daarvan en van enige andere offergaven toekwam, 7. Wetten over het dankoffer, 11. zowel het lofoffer, 12. als het gelofteoffer en het vrijwillig offer, 16. Verbod om het vet te eten, met een uitleg welk vet men voor andere dingen mocht

– *b* Num. 15:4.

20 Zie boven, Lev. 2:1.

21 *voor aan het altaar:* Anders: *op het altaar*. Hebr.: aan het aangezicht van het altaar.

22 *een liefelijke reuk:* Zie boven, Lev. 1:9.

23 *tot de gedachtenis daarvan:* Zie boven, Lev. 2:2.

– *c* Lev. 2:9.

24 *zullen Aäron en zijn zonen eten:* Deze wet had drie redenen: I. opdat het geheiligde niet in kleinachting zou komen door het gemene gebruik; II. opdat het niet daarna van de gemeente door vertoning, eergierigheid, overdaad of anderzins misbruikt zou worden; III. opdat de priesters, die het altaar dienden, van het altaar zouden leven, 1 Kor. 9:13.

25 *in de voorhof van de tent:* Hiermee wordt uitgedrukt welke de heilige plaats is, waar het heilige door de priesters gegeten moest worden. Zie ook onder, vs. 26, en Lev. 10:12, 10:13.

26 *een heiligheid van de heiligheden:* Zie boven, Lev. 2:3.

27 *eeuwige inzetting:* Hebr.: *inzetting van de eeuwigheid*. Zie Gen. 13:15.

28 *al wat:* Of: *al wie*.

– *d* Ex. 29:37.

29 die zal aanroeren: Te weten, de dingen, vermeld in vs. 16, 6:17.

30 *heilig zijn:* D.i. voor heilig geacht en niet gebruikelijk in enige andere zaken; maar het moest òf gebroken òf gewassen òf ook geschuurd en afgespoeld worden. Zie onder, vs. 27, 6:28.

31 Nl. Aäron, of een van zijn zonen.

32 *efa meelbloem:* Zie boven, Lev. 5:11.

33 een spijsoffer gedurig: D.i. of, gelijk het gedurig spijsoffer, of, met het gedurig spijsoffer, of, ten gedurigen spijsoffer; t.w. in de zalving van de priesters. Aangaande het gedurig spijsoffer, zie Ex. 29:40.

34 *de helft daarvan op de morgen:* D.i. de ene helft van de meelbloem voor het morgenoffer en de ander voor het avondoffer.

35 *geroost zult u het brengen:* Anders: gebakken, en zo gezoden, dat het opbobbelt en door het koken opgeblazen wordt, en tot enige verheffing komt; zo onder, Lev. 7:12.

36 *gebakken stukken:* Hebr.: *kooksel van het spijsoffer van de stukken*; d.i. gekookte of gebakken stukken van het spijsoffer.

37 *gezalfde zal worden:* T.w. om na zijn dood in zijn ambt te treden.

38 *aangestoken worden:* Om ganselijk verbrand te worden.

39 Zo zal alle spijsoffer van de priester ganselijk zijn: Te weten, dat het geheel aangestoken en verbrand zal worden. Anders: zal geheel verbrand worden.

40 Zie boven, Lev. 4:3.

41 *in de plaats:* Zie boven, Lev. 1:3.

42 het is een heiligheid van de heiligheden: Zie boven, Lev. 2:3.

– *e* Hosea 4:8.

43 *voor de zonde offert:* Hebr.: *ontzondigt*; d.i. voor de zonde offert.

44 *wat daarvan vlees zal aanroeren:* Of: *wie*.

45 *heilig zijn:* Zie boven, vs. 18.

46 T.w. kleed.

47 *de heilige plaats wassen:* Zie boven, vs. 16.

48 *water gespoeld worden:* T.w. in het heilige water. Zie Ex. 40:7, 40:30, en onder, Lev. 8:11.

49 Zodanige waren de zondoffers, die voor het vergrijp van de hogepriester en van de gehele gemeente geofferd werden; Lev. 4:5, 4:16. Idem het jaarlijkse zondoffer op de dag van de verzoening; Lev. 16:27.

– *f* Lev. 4:5; Hebr. 13:11.

gebruiken, 22. Verbod om bloed te eten, 26. Nog een aanhangsel over het dankoffer, 28. Besluit van alle voorgaande wetten, 35.

Nadere wetten over schuld- en dankoffer

DIT is nu de wet [1]van het schuldoffer; het is een [2]heiligheid van de heiligheden.

2 [3]In de plaats, [4]waar zij het [5]brandoffer slachten, zullen zij het schuldoffer slachten; en [6]men zal daarvan bloed rondom op het altaar sprenkelen.

3 En daarvan zal men al zijn vet offeren, de staart, en het vet, dat het binnenste bedekt;

4 Ook de beide nieren, en het vet, dat daaraan is, dat op de weekdarmen is; en het net over de lever, [7]met de nieren, zal men afnemen.

5 En de priester zal die aansteken op het altaar, als vuuroffer voor YHWH; het is een schuldoffer.

6 Al wat mannelijk is onder de priesters zal dat eten; [8]in de heilige plaats zal het gegeten worden; het is een heiligheid van de heiligheden.

7 Zoals het zondoffer, zo zal ook het schuldoffer zijn; één wet zal daarvoor zijn; [9]het zal van de priester zijn, die daarmee verzoening [10]gedaan zal hebben.

8 Ook de priester, die iemands brandoffer offert, die priester zal de huid van het brandoffer hebben, dat hij geofferd heeft.

9 Daartoe al het voedseloffer, dat in de oven gebakken wordt, met al wat in de ketel en in de pan bereid wordt, zal van de priester zijn, die dat offert.

10 Ook alle voedseloffer met olie gemengd, of [11]droog, zal voor alle zonen van Aäron zijn, [12]voor de enen als voor de anderen.

De wet van het dankoffer

11 Dit is nu de wet [13]van het dankoffer, dat men aan YHWH offeren zal.

12 Als hij dat tot [a]een [14]lofoffer offert, zo zal hij, naast het lofoffer, ongezuurde koeken met olie gemengd, en ongezuurde platte koeken met olie bestreken, offeren; en zullen die koeken met olie gemengd van [15]geroosterde meelbloem zijn.

13 Naast de koeken zal hij tot zijn offergave gedesemd brood offeren, met het lofoffer van zijn dankoffer.

14 En [16]één daarvan uit de hele offergave zal hij aan YHWH als [17]hefoffer offeren; [18]het zal voor de priester zijn, die het bloed van het dankoffer sprengt.

15 Maar het vlees van het lofoffer van zijn dankoffer zal op de dag [19]van zijn offergave gegeten worden; daarvan zal men niet tot de morgen overlaten.

16 En zo het slachtoffer van zijn offergave een [20]gelofte, of [21]vrijwillig offer is, [b]dat zal op de dag als hij zijn offer offeren zal, gegeten worden, en het overgeblevene daarvan zal ook op de andere dag gegeten worden.

17 Wat nog van het vlees van het slachtoffer overgebleven is, zal op de derde dag met vuur verbrand worden;

18 Want zo [22]enigszins van dat vlees van zijn dankoffer op de derde dag gegeten wordt, die dat geofferd heeft, zal niet [23]aangenaam zijn; het zal hem niet [24]toegerekend worden, het [25]zal een afgrijselijk ding zijn; en [26]de ziel, die daarvan eet, zal [27]haar ongerechtigheid dragen.

19 En [28]het vlees, dat iets onreins aangeroerd zal hebben, zal niet gegeten worden; met vuur zal het verbrand worden; maar [29]aangaande het andere vlees, dat vlees zal [30]een ieder, die rein is, mogen eten.

20 Maar als een ziel het vlees van het dankoffer, dat van YHWH is, [c]gegeten zal hebben, en haar [31]onreinheid aan haar is, zo zal die ziel [32]uit haar volken uitgeroeid worden.

1 *van het schuldoffer:* Zie boven, Lev. 5:6.
2 *heiligheid van de heiligheden:* Zie boven, Lev. 2:3.
3 *In de plaats:* Zie van deze plaats boven, Lev. 1:3.
4 zij het: Nl. de priesters.
5 *brandoffer slachten:* Zie van dit offer boven, Lev. 6:9.
6 en zal daarvan bloed rondom op het altaar sprengen: Dat door één van de priesters gebeuren moest. Zie boven, Lev. 1:5.
7 *met de nieren:* Zie boven, Lev. 3:4.
8 *in de heilige plaats zal het gegeten worden:* Zie boven, Lev. 6:16.
9 *het zal van de priester zijn:* T.w. het offer.
10 *gedaan zal hebben:* Nl. bedienende deze ceremonie die de verzoening betekende, en wees op de Messias, die haar verwerven zou. Zie boven, Lev. 1:4.
11 D.i. zonder olie of drankoffer, gelijk de spijsoffers voor de zonde waren, boven, Lev. 5:11 en de ijveroffers; Num. 5:15.
12 *voor de enen als voor de anderen:* Hebr.: *van de man als van zijn broer*.
13 *van het dankoffer:* Zie boven, Lev. 3:1.
– *a* Ps. 116:17.
14 lof offer: Of: beken-offer: waardoor men de weldaden van God ontvangen, met ootmoed en eerbieding openlijk bekende en prees, en God voor dezelven dankte. Zie van dit offer ook onder, Lev. 22:29; 2 Kron. 29:31 en 33:16; Psalm 50:14.
15 geroost meelbloem: Zie boven, Lev. 6:21.
16 een daarvan: Te weten, één van de gedesemde broden, in vs. 13 vermeld.
17 *hefoffer offeren:* Versta, een offerande, die in het offeren door de priester omhoog geheven werd. Zie daarvan ook onder, vs. 32; Ex. 29:27, 29:28, en vgl. hiermee onder de aant. op vs. 30.
18 *het zal voor de priester zijn:* T.w. het hefoffer.
19 *van de offerande daarvan gegeten worden:* D.i. wanneer de offerande gebeuren zal.
20 Versta, een godsdienstige belofte, aan de Heer vrijwilliglijk gedaan van wat voor hem geoorloofd en in onze macht is, ter ere Gods en tot bewijs van dankbaarheid. Vgl. Num. 30:2.
21 *vrijwillig offer is:* D.i. dat iemand, niet genoodzaakt zijnde door enige wet, uit enkele mildheid van zijn hart aan de Heer opofferde. Zie van zulk een offer ook onder, Lev. 22:23; Ez. 46:12.
– *b* Lev. 19:6.
22 *enigszins van dat vlees:* Hebr.: *etende gegeten werd*.
23 *aangenaam zijn:* T.w. voor de Heer.
24 *toegerekend worden:* Voor een aangenaam dankoffer.
25 *een afgrijselijk ding zijn:* Het Hebreeuwse woord betekent eigenlijk wat door oudheid van kwade reuk en kleur geworden is.
26 *de ziel:* D.i. mens; zo in het volgende.
27 *haar ongerechtigheid dragen:* Zie boven, Lev. 5:1.
28 *het vlees:* Van het dankoffer, zie vs. 18, 7:20.
29 *aangaande het andere vlees:* T.w. wat nog overgebleven is en niets onreins aangeroerd heeft.
30 *een ieder, die rein is:* T.w. van de priesters en van degenen, die de offerande brengen om geofferd te worden.
– *c* Lev. 15:3.
31 *onreinigheid aan haar is:* Versta, ceremoniële onreinheid, waarvan de mens zich nog niet zal gereinigd hebben, gelijk hierna Lev. 21 en Lev. 22 geboden wordt.
32 *uit haar volken uitgeroeid worden:* Zie Gen. 17:14.

21 En wanneer een ziel iets onreins zal aangeroerd hebben, als de onreinheid van de mens, of het onreine vee, of enig onrein [33]gruwel, en zal van het vlees van het dankoffer, dat van YHWH is, gegeten hebben, zo zal die ziel uit haar volken uitgeroeid worden.

Verbod op het eten van vet en bloed

22 Daarna sprak YHWH tot Mozes, zeggende:

23 Spreek tot de Israëlieten, zeggende: [34]Geen vet van een os, of schaap, of geit, zult u eten.

24 Maar het vet van een kadaver, en het vet van het verscheurde, mag tot [35]alle werk [36]gebezigd worden; [37]maar u zult het geheel niet eten.

25 Want al wie het vet van vee eten zal, van dat men aan YHWH een vuuroffer zal geofferd hebben, die ziel, die het gegeten zal hebben, zal uit haar volken uitgeroeid worden.

26 [d]Ook zult u in uw woningen geen bloed eten, hetzij van het gevogelte, of van het vee.

27 Alle ziel, die enig bloed eten zal, die ziel zal uit haar volken uitgeroeid worden.

De beweegborst en de hefschouder

28 Verder sprak YHWH tot Mozes, zeggende:

29 Spreek tot de Israëlieten, zeggende: Wie zijn dankoffer voor YHWH offert, [38]zal zijn offergave [39]van zijn dankoffer voor YHWH toebrengen.

30 Zijn handen zullen de vuuroffers van YHWH brengen; het vet [40]aan de borst zal hij met die borst brengen, [e]om die tot een [41]beweegoffer voor het aangezicht van YHWH te bewegen.

31 En de priester zal dat vet op het altaar aansteken; maar de borst zal voor Aäron en zijn zonen zijn.

32 U zult ook de rechterschouder tot een hefoffer de priester geven, uit uw dankoffers.

33 Wie uit de zonen van Aäron het bloed van het dankoffer en het vet offert, die zal de [42]rechterschouder ten dele zijn.

34 Want [f]de [43]beweegborst en de [44]hefschouder heb Ik van de Israëlieten uit hun dankoffers genomen, en heb die aan Aäron, de priester, en aan zijn zonen, tot een [45]eeuwige inzetting gegeven, van de Israëlieten.

35 Dit is [46]de zalving van Aäron en de zalving van zijn zonen, van de vuuroffers van [47]YHWH; op de dag als [48]Hij hen deed naderen, om het priesterdom voor YHWH te bedienen;

36 [49]Dat YHWH hun van de Israëlieten te geven geboden heeft, op de dag als Hij hen zalfde; het zij een eeuwige inzetting voor hun generaties.

Besluit van de offerwetten

37 Dit is de wet van het brandoffer, van het voedseloffer, van het zondoffer, van het schuldoffer, van het vuloffer en van het [50]dankoffer;

38 Die YHWH Mozes op de berg Sinaï geboden heeft, op de dag als Hij de Israëlieten gebood, dat zij hun offergaven aan YHWH, in de woestijn van Sinaï, zouden offeren.

HOOFDSTUK VIII

Nadat Mozes, overeenkomstig Gods bevel, de gemeente van de Israëlieten verzameld had, vs. 1, enz. wast hij Aäron en zijn zonen, 6. Trekt Aäron de hogepriesterlijke kleren aan, 7. zalft de tabernakel met het altaar en het wasvat, 10. zalft Aäron, 12. doet zijn zonen de heilige kleren aan, 13. brengt voor hen offergaven, 14. voegt daar nog andere plechtigheden bij rondom hun ledematen en kleren; met een spijsoffer, 23. geeft hun enige geboden, 31. die zij nakomen, 36.

De wijding van Aäron en zijn zonen

VERDER sprak YHWH tot Mozes, zeggende:

2 [a]Neem Aäron en zijn zonen met hem, en [1]de kleren, en [2]de [b]zalfolie, daartoe de stier [3]van het zondoffer, en de twee rammen, en de [4]mand van de ongezuurde broden;

3 En verzamel de hele gemeenschap aan de deur van de tent van de samenkomst.

4 Mozes nu deed, zoals YHWH hem geboden had; en de vergadering werd verzameld aan de deur van de tent van de samenkomst.

33 D.i. enig ding wat voor onrein verklaard, en daarom verfoeilijk en te schuwen is.

34 *Geen vet van een os:* Zie boven, Lev. 3:17.

35 *alle werk:* D.i. allerlei.

36 *gebezigd worden:* Hebr.: *gedaan*.

37 maar u zult het ganselijk niet eten: Hebr.: etende zult u dat niet eten.

– *d* Gen. 9:4; boven, Lev. 3:17; onder, Lev. 17:14.

38 *zal zijn offerande:* T.w. hijzelf in persoon, niet een ander voor hem. Zie vs. 30.

39 *van zijn dankoffer:* D.i. van die stukken of delen, die òf aan God geofferd, òf aan de priesters gegeven moesten worden.

40 *aan de borst:* Of: *met*.

– *e* Ex. 29:24.

41 Versta, naar sommiger mening, een offer, dat, wanneer het gedaan werd door de priester, naar de vier hoeken van de wereld moest bewogen worden; en is aldus onderscheiden van het hefoffer, dat slechts met opheffing naar boven bewogen werd; boven, vs. 14. Zie ook van dit beweegoffer onder, Lev. 8:27, en Lev. 9:21.

42 *rechterschouder ten dele zijn:* Zie Ex. 29:22.

– *f* Ex. 29:27; Num. 18:11.

43 Hebr.: *borst van de beweging*. Zie boven, vs. 14.

44 Hebr.: *schouder van de opheffing*.

45 *eeuwige inzetting:* Zie Gen. 13:15.

46 *de zalving van Aäron en de zalving van zijn zonen:* D.i. het recht en de wettelijke portie, dat Aäron en zijn zonen, vanwege hun priesterambt, waartoe zij beroepen en door de zalving ingewijd zijn, toebehoort.

47 ten dage: D.i. van die dag af, dat zij in hun ambt ingewijd zijn.

48 Hij hen deed naderen: Mozes, of God door Mozes; anders, als hij zal doen naderen; t.w. Aäron.

49 T.w. deel.

50 *vuloffers en van het dankoffer:* Of: *van het wijoffer*. Hebr.: van de vervullingen; want aan de priesters, toen zij in hun ambt gesteld werden, zijn de handen met offeranden gevuld geweest. Of: met die offerande werd hun bevestiging in het priesterlijke ambt vervuld. Zie Ex. 28:41, en Ex. 29:9, en Ex. 32:29, onder, Lev. 8:33; 1 Kon. 13:33; Ez. 43:26.

– *a* Ex. 28:1; idem v. 2.

1 Versta, de heilige en priesterlijke kleren, welke God bevolen had te maken, Ex. 28:2, en naar dit bevel zijn gemaakt geweest, Ex. 39:1.

2 Hebr.: *olie van de zalving*; zo in het volgende. Zie van deze, Ex. 30:23, 30:24, 30:25, en Ex. 37:29.

– *b* Ex. 30:25.

3 D.i. die tot een zondoffer geofferd moest zijn. Zie hiervan en van de volgende dingen, Ex. 29:1, enz.

4 Waarin de ongedesemde of ongezuurde dingen zijn die men God heeft geofferd.

5 Toen zei Mozes tot de vergadering: Dit is [5]de zaak, [c]die YHWH [6]geboden heeft te doen.

De bekleding en de zalving

6 En Mozes deed Aäron en zijn zonen naderen, en waste hen met [7]dat water.

7 [d]Daar deed hij [8]hem [9]de rok aan, en gordde hem met de gordel, en trok hem de mantel aan; en deed hij hem [10]de efod aan, en gordde die met de kunstige riem van de efod, en ombond hem daarmee.

8 Verder deed hij hem de borstlap aan, en voegde aan de [e]borstlap [11]de Urim en de Thummim.

9 En hij zette de tulband op zijn hoofd; en aan de tulband [12]boven zijn aangezicht zette hij de gouden [13]plaat, [14]de kroon van de [f]heiligheid, zoals YHWH Mozes geboden had.

10 Toen nam Mozes de zalfolie, en zalfde de [15]tabernakel, en al wat daarin was, en [16]heiligde ze.

11 En hij sprengde daarvan op het altaar zevenmaal; en hij zalfde het altaar, en al zijn gereedschap, en ook het [17]wasvat en zijn voet, om die te heiligen.

12 Daarna [g]goot hij van de zalfolie op het hoofd van Aäron, en hij zalfde hem, om hem te heiligen.

13 Ook deed Mozes de zonen van Aäron naderen, en trok hun onderkleding aan, en gordde hen met een gordel, en bond hun hoofddoeken op, [h]zoals YHWH Mozes geboden had.

De offers bij de wijding

14 [i]Toen deed hij de stier van het zondoffer bijeenkomen; en Aäron en zijn zonen [18]legden hun handen op het hoofd van de stier van het zondoffer;

15 En men slachtte hem; en Mozes nam het bloed, en deed het met zijn vinger rondom op de hoornen van het altaar, en [19]ontzondigde het altaar; daarna goot hij [20]het bloed uit aan de bodem van het altaar, en heiligde het, om daarvoor [21]verzoening te doen.

16 Verder nam hij al het vet, dat [22]aan het binnenste is, en het net van de lever, en de twee nieren en haar vet; en Mozes stak het aan op het altaar.

17 Maar de stier met zijn huid, en zijn vlees, en zijn mest, heeft hij buiten het leger met vuur verbrand, [k]zoals YHWH Mozes geboden had.

18 Daarna deed hij de ram van het brandoffer bijbrengen; en Aäron en zijn zonen legden hun handen op het hoofd van de ram.

19 En men slachtte hem; en Mozes sprengde het bloed op het altaar rondom.

20 [23]Hij deelde ook de ram in zijn delen; en Mozes stak het hoofd aan, en die delen, en het smeer;

21 Maar het binnenste en de poten waste hij [24]met water; en Mozes stak die hele ram aan op het altaar; het was een brandoffer [25]tot een liefelijke reuk, een vuuroffer was het voor YHWH, zoals [l]YHWH Mozes geboden had.

22 Daarna deed hij de andere ram, de ram [26]van het vuloffer, bijbrengen; en Aäron met zijn zonen legden hun handen op het hoofd van de ram.

23 En men slachtte hem; en Mozes nam van zijn bloed, en deed het op het [27]lapje van Aärons rechteroor, en op de duim van zijn rechterhand, en op de grote teen van zijn rechtervoet.

24 Hij deed ook de zonen van Aäron naderen; en Mozes deed van dat bloed op het lapje van hun rechteroor, en op de duim van hun rechterhand, en op de grote teen van hun rechtervoet; daarna sprengde Mozes [28]dat bloed rondom op het altaar.

25 [m]En hij nam het vet, en de staart, en al het vet, dat aan het binnenste is, en het net van de

5 Hebr.: *het woord*. Zie Gen. 20:10.
– *c* Ex. 29:4.
6 *geboden heeft te doen:* Zie Ex. 29 en Ex. 30, en vgl. die twee hoofdstukken met dit.
7 dat water: Zie boven, Lev. 6:28, en onder, vs. 11.
– *d* Ex. 28:4.
8 Nl. Aäron.
9 *de rok:* Zie van dit priesterlijk gewaad, Ex. 28:4.
10 *de efod:* Zie van dit kleed, Ex. 28:4, 28:6, 28:7. Het was tweeërlei: het ene, van de hogepriester, van kostelijke stof gemaakt, Ex. 28:6, waarvan hier gesproken wordt; het andere van linnen voor de andere priesters, de Levieten en de koningen, 1 Sam. 2:18, en 1 Sam. 22:18; 1 Kron. 15:27.
– *e* Ex. 28:30.
11 *de Urim en de Thummim:* Zie van deze Ex. 28:30. De woorden betekenen lichten en volmaaktheden, dingen die niet door enige kunsten van de mensen zijn gemaakt geweest, maar door God aan Mozes gegeven, om die aan de heilige borstlap te voegen.
12 Hebr.: *tegenover*; vgl. Ex. 28:37, 28:38, en Ex. 29:6.
13 *gouden plaat:* Of: *blad*. Hebr.: de bloem van het goud.
14 *kroon van de heiligheid:* Zo genoemd, omdat zij [zoals enige schrijven] bijna als een kroon gemaakt was. Zie verder Ex. 29:6.
– *f* Ex. 28:36; Ex. 29:6.
15 De tent van de samenkomst.
16 *heiligde ze:* D.i. heeft die afgezonderd tot een heilig gebruik. Zo in vs. 11, 8:12, idem Gen. 2:3; Ex. 28:41, en Ex. 29:1; 2 Kron. 7:7; Joël 1:14.
17 D.i. een vat, waarin de priesters, wanneer zij in de tabernakel gingen, hun handen en voeten, en ook het vlees van de offeranden en het gereedschap, tot de godsdienst behorende, wiesen. Zie Ex. 30:18, 30:19, 30:20, en Ex. 40:7, 40:30, en boven, Lev. 6:28.
– *g* Ps. 133:2.
– *h* Ex. 29:9.
– *i* Ex. 29:1.
18 Anders: *steunden, of leunden met hun handen op het hoofd, enz.,* zo onder vs. 18. Zie boven, Lev. 1:4.
19 T.w. het andere, of overige van het bloed. Zie Ex. 29:12.
20 *ontzondigde het altaar:* D.i. zonderde hem af van het algemeen en onheilig gebruik. Zo Ex. 29:36, en onder, Lev. 14:49.
21 *daarvoor verzoening te doen:* D.i. om door deze offeranden die tot een heilig gebruik bekwaam te maken, of, om op hem verzoening te doen; d.i. om daarop de offeranden van de verzoening voor de mensen te offeren. Zo ook Ex. 29:36.
22 Anders op, over.
– *k* Ex. 29:14; boven, Lev. 4:11.
23 Zie boven, Lev. 1:6.
24 *met water:* Zie boven, vs. 11.
25 *een liefelijken reuk:* Zie boven, Lev. 1:9, en Gen. 8:21.
– *l* Ex. 29:18.
26 *van het vuloffer:* Hebr.: *van de vervullingen*; d.i. met welke ramsofferande zij in hun priesterambt bevestigd werden. Zie boven, Lev. 7:37.
27 *het lapje:* Versta, het tere en weke van het onderste deel van het oor, anders genoemd het oorlapje, of oortipje.
28 dat bloed: Te weten, het andere of overige bloed; zo boven, vs. 15.
– *m* Ex. 29:22.

lever, en de beide nieren, en haar vet, daartoe de rechterschouder.

26 Ook nam hij uit de mand van de ongezuurde broden, die [29]voor het aangezicht van YHWH was, één ongezuurde koek, en [30]één geoliede broodkoek, en één platte koek; en hij legde ze op dat vet, en op de rechterschouder.

27 [n]En hij gaf dat alles in de [31]handen van Aäron, en in de handen van zijn zonen; en bewoog die als [32]beweegoffer, voor het aangezicht van YHWH.

28 Daarna nam Mozes ze uit hun handen, en stak ze aan op het altaar, op het brandoffer; zij waren [33]vuloffers tot een liefelijke reuk; het was een vuuroffer voor YHWH.

29 Verder nam Mozes de borst, en bewoog ze als beweegoffer voor het aangezicht van YHWH; zij werd Mozes ten [34]dele van de ram van het [o]vuloffer, zoals YHWH Mozes geboden had.

30 [p]Mozes nam ook van de zalfolie, en van het bloed, dat op het altaar was, en sprengde het op Aäron, op zijn kleren, en op zijn zonen, en op de kleren van zijn zonen met hem; en [35]hij heiligde Aäron, zijn kleren, en zijn zonen, en de kleren van zijn zonen met hem.

Zeven dagen bij de tent

31 En Mozes zei tot Aäron en tot zijn zonen: Kook dat vlees voor de deur van de tent van de samenkomst, [q]en eet het daar, en ook het brood, dat in de mand van het vuloffer is; zoals ik geboden heb, zeggende: Aäron en zijn zonen zullen [36]dat eten.

32 Maar het overige van het vlees en van het brood zult u met vuur verbranden.

33 Ook zult u uit de deur van de tent van de samenkomst, zeven dagen, niet uitgaan, tot aan de dag, dat vervuld worden de dagen van uw vuloffer; want zeven dagen zal [37]men uw handen vullen.

34 Zoals men gedaan heeft op deze dag, heeft YHWH te doen geboden, om voor u verzoening te doen.

35 U zult dan aan de deur van de tent van de samenkomst blijven, dag en nacht, zeven dagen, en zult de [38]wacht van YHWH [39]waarnemen, opdat u niet sterft; want zo is het mij geboden.

36 Aäron nu en zijn zonen deden al de dingen, die YHWH [40]door de dienst van Mozes geboden had.

HOOFDSTUK IX

Aäron wordt bevolen de dienst van zijn priesterlijk ambt aan te vangen, vs. 1, enz. Hij doet dat, en offert eerst voor zichzelf, 8. Daarna voor het volk, 15. Dat hij ook zegent, 22. God bevestigt deze dienst met een teken, 24.

Aärons eerste offerdienst

EN het gebeurde op [1]de achtste dag, dat Mozes riep Aäron en zijn zonen, en [2]de oudsten van Israël;

2 En hij zei tot Aäron: [a]Neem [3]u een kalf, een [4]jong rund, als zondoffer, en een ram als brandoffer, die volkomen zijn; en breng [5]ze voor het aangezicht van YHWH.

3 Daarna spreek tot de Israëlieten, zeggende: Neem een geitenbok als zondoffer, en een kalf, en een lam, [6]eenjarig, volkomen, als brandoffer;

4 Ook een os en ram als dankoffer, om voor het aangezicht van YHWH te offeren; en voedseloffer met olie gemengd; want vandaag [7]zal YHWH u verschijnen.

5 Toen namen zij wat Mozes geboden had, en brachten dat tot [8]voor aan de tent van de samenkomst; en de hele gemeenschap naderde, en stond voor het aangezicht van YHWH.

6 En Mozes zei: Deze zaak, die YHWH geboden heeft, zult u doen; en de [9]heerlijkheid van YHWH zal u verschijnen.

7 En Mozes zei tot Aäron: Nader tot het altaar, en maak uw [b]zondoffer, en uw brandoffer toe; en

29 *voor het aangezicht:* Zie boven, Lev. 1:3.

30 een geölieden broodkoek: Hebr.: een koek van het brood van de olie.

– *n* Ex. 29:24.

31 *handen van Aäron:* Hebr.: *palmen*; en zo in het volgende.

32 Zie boven, Lev. 7:30.

33 Hebr.: *vervullingen*; en zo in het volgende. Zie boven, Lev. 7:37.

34 *dele van de ram van het vuloffer:* Welverstaande ten aanzien van die tijd, toen het priesterschap eerst ingesteld werd en Mozes het ambt van een extraordinair priester bediende. Want daarna heeft hij dat niet meer gedaan, zich houdende bij de bediening van het politieke en profetische ambt, en zijn kinderen onder de gemene Levieten stellende.

– *o* Ex. 29:26; boven, Lev. 7:33.

– *p* Ex. 29:21.

35 hij heiligde Aäron: Zie boven, vs. 10.

– *q* Ex. 29:32; onder, Lev. 24:9.

36 dat eten: Te weten, het overige van het vlees en brood, dat in de korf is.

37 *uw handen vullen:* D.i. door zekere ceremoniën in uw priesterambt bevestigen. Zie boven, Lev. 7:37.

38 *wacht van YHWH waarnemen:* Of: *deze ordinantie van de Heer onderhouden*. Versta, de schuldige plicht van de priesters in het waarnemen en onderhouden van al wat hun in de tabernakel te doen bevolen was, en bijzonder wat deze hun wijding aanging. Vgl. Num. 3:7, 3:8, en Num. 9:19; 2 Kon. 11:5.

39 *opdat u niet sterft:* Gelijk Nadab en Abihu naderhand wedervaren is, toen zij, tegen de ordinantie, vreemd vuur aan de Heer geofferd hebben.

40 *door de dienst van Mozes geboden had:* Hebr.: *door de hand van Mozes*; d.i. door zijn dienst en beleid. Zie Ex. 4:13; zo onder, Lev. 10:11; Num. 16:40; Joz. 14:2.

1 *achtste dag:* Welke volgde na de zeven dagen van de inwijding, waarvan boven gemeld is; Lev. 8:35, vgl. Ez. 43:26, 43:27.

2 *de oudsten van Israël:* Zie boven, Lev. 4:15.

– *a* Ex. 29:1.

3 *u een kalf:* D.i. om voor u geslacht te worden. Zie onder, vs. 8.

4 *jong rund:* Hebr.: *de zoon van een rund*; d.i. een jonge os.

5 *voor het aangezicht van YHWH:* Zie boven, Lev. 1:3.

6 Hebr.: *zonen van één jaar*; zo onder Lev. 14:10.

7 *zal YHWH u verschijnen:* Hebr.: *is u de Heer verschenen*. Hij spreekt van de toekomstige geschiedenis; zie daarvan vs. 23, 9:24, alsof die tegenwoordig en geschied ware, om de zekerheid en vastheid er van hun in te scherpen; zo Gen. 20:3; Ex. 9:3; Matt. 26:28, enz.

8 brengende dat: Dit is hier ingevoegd, omdat het woord nemen, wat voorgaat, dikwijls nog een ander woord met zich insluit, wat de zin aanvullen moet. Zie Gen. 12:15. Anders: toen brachten zij wat Mozes geboden had tot, enz.

9 *heerlijkheid van YHWH zal u verschijnen:* Versta, de heerlijke tekenen van de openbaring van God door het vuur, wat van de Heer uitkwam, waardoor het brandoffer vanzelf aangestoken en verteerd werd. Zie onder, vs. 23, 9:24. Vgl. Ex. 24:16, 24:17, en Ex. 40:34, 40:35; Ez. 43:2.

– *b* onder, Lev. 16:6; Hebr. 7:27.

doe verzoening [10]voor u en voor het volk; maak daarna de offergave van het volk toe, en doe de verzoening voor hen, zoals YHWH geboden heeft.

Het offer voor Aäron zelf

8 Toen naderde Aäron tot het altaar, en slachtte [11]het kalf van het zondoffer, dat [12]voor hem was.

9 En de zonen van Aäron brachten het bloed tot hem, en hij doopte zijn vinger in dat bloed, en deed het op de hoornen van het altaar; daarna goot hij het bloed uit aan de bodem van het altaar.

10 Maar het vet, en de nieren, en het net van de lever van het zondoffer heeft hij op het altaar [13]aangestoken, zoals YHWH Mozes geboden had.

11 Maar het vlees, en de [14]huid verbrandde hij met vuur buiten het leger.

12 Daarna slachtte hij het brandoffer; en de zonen van [15]Aäron leverden aan hem het bloed; en hij sprengde dat rondom op het altaar.

13 Ook leverden zij aan hem het brandoffer in zijn stukken, met het hoofd; en hij stak het aan op het altaar.

14 En hij waste het binnenste en de poten; en hij stak ze aan op het brandoffer, op het altaar.

Het offer voor het volk

15 Daarna deed hij de offergave [c]van het volk toebrengen; en nam de bok van het zondoffer, die [16]voor het volk was, en slachtte hem, en [17]bereidde hem als zondoffer, zoals het [18]eerste.

16 Verder deed hij het brandoffer toebrengen, en maakte dat toe [19]naar het recht.

17 En hij deed [d]het [20]voedseloffer toebrengen, en vulde [21]daarvan zijn hand, en stak het aan op het [22e]altaar, naast het morgenbrandoffer.

18 Daarna slachtte hij de os, en de ram als dankoffer, dat [23]voor het volk was; en de zonen van Aäron leverden het bloed aan hem, dat hij rondom op het altaar sprengde;

19 En het vet van de os, en van de ram, de staart, en [24]wat het binnenste bedekt, en de nieren, en het net van de lever;

20 En zij leiden het vet op de borsten; en [25]hij stak dat vet aan op het altaar.

21 Maar de borsten en [f]de rechterschouder bewoog Aäron als beweegoffer voor het aangezicht van YHWH, zoals Mozes geboden had.

De heerlijkheid van YHWH verschijnt

22 Daarna hief Aäron zijn handen op tot het volk, en [26]zegende hen; en [27]hij kwam af, [28]nadat hij het zondoffer, en brandoffer, en dankoffer gedaan had.

23 Toen ging Mozes met Aäron in de tent van de samenkomst; daarna kwamen zij uit, en [29]zegenden het volk; en de [30]heerlijkheid van YHWH verscheen aan al het volk.

24 Want [g]een vuur ging uit [31]van het aangezicht van YHWH, en verteerde op het altaar het brandoffer, en het vet. Als het hele volk dit zag, [32]zo juichten zij, en [33]vielen op hun aangezichten.

HOOFDSTUK X

Nadab en Abihu, die zich bezondigden, worden door het vuur van de HEERE gedood, vs. 1, enz. Mozes, die hun vader

10 *voor u en voor het volk:* Het eerst voor u, opdat u zo bekwaam mag wezen om de verzoening voor het volk te doen, als u zelf eerst verzoend zult zijn. Want de Levietische priesters, zondaars zijnde, moesten ook voor zichzelven offeren; Hebr. 7:27, 7:28.

11 *het kalf van het zondoffer:* D.i. wat voor de zonde geofferd moest wezen. Vgl. onder de aantekening op vs. 15.

12 *voor hem was:* Zie boven, vs. 2.

13 D.i. bereid en toegemaakt om aangestoken en verbrand te worden. Zo onder, Lev. 13:14, 13:17, 13:20. Want het is meteen daarna aangestoken en verteerd met vuur, dat wonderbaarlijk uit de hemel viel of uit het heilige van de heiligen voortkwam; onder, vs. 24.

14 *huid verbrandde hij met vuur:* Met alles wat nog overig was van dit kalf. Vgl. boven, Lev. 4:11.

15 *leverden aan hem het bloed:* Hebr.: *deden aan hem vinden*; d.i. leverden, langden hem, of, dienden hem aan, of brachten tot hem. Zo in vs. 13, 9:18, enz.

– *c* boven, Lev. 4:13.

16 *voor het volk was:* Of: *van het volk*; dat is die voor het volk geofferd zou worden. Vgl. boven, vs. 8, de aant.

17 *bereidde hem ten zondoffer:* Hebr.: *hij maakte hem zonde*; d.i. hij bereidde hem tot een offer voor de zonde. Of: hij ontzondigde hem; d.i. met hem ontzondigde hij, t.w. het volk. D.i. hij reinigde het van zijn zonden; welverstaande, niet inderdaad, maar in de betekenis, wijzende op de enige offerande van Christus, welke alleen dadelijk de zonde wegnemen kan; Hebr. 9 en Hebr. 10. Zie boven, Lev. 4:20, waarom hij ook gezegd wordt: ons zonde gemaakt te zijn; 2 Kor. 5:21.

18 T.w. offer van het kalf. Zie boven, vs. 2, 9:8.

19 *naar het recht:* D.i. naar de wettelijke wijze, gelijk dat gebeuren moest. Zie boven, Lev. 5:10.

– *d* boven, Lev. 2:1.

20 spijsoffer toebrengen: Dat altijd bij het brandoffer gaan moest, gelijk af te nemen is boven uit Lev. 6.

21 *daarvan zijn hand:* T.w. van de meelbloem, waaruit het spijsoffer bestond. Zie boven, Lev. 2:2.

22 *het morgenbrandoffer:* D.i. dat op iederen morgen gewoon met spijsoffer geofferd moest worden. Zie Ex. 29:38, 29:39, 29:40.

– *e* Ex. 29:38.

23 *voor het volk was:* T.w. om daarvoor geslacht te worden. Vgl. boven de aant. op vs. 8.

24 *wat het ingewand bedekt:* Versta, het vet, dat het ingewand bedekt. Vgl. boven, Lev. 3:3, 3:9, 3:14, en Lev. 4:8, en Lev. 7:3, enz., uit welke plaatsen dit woord ingewand hier tot aanvulling van de zin ingevoegd is.

25 hij stak dat vet aan: Nl. Aäron.

– *f* boven, Lev. 7:32.

26 *zegende hen:* T.w. als priester, wiens ambt was, de geestelijke goederen met leren, offeren en bidden het volk van God uit te delen. De publieke zegening nu is geweest een soort van gebed, waarvan wij het formulier lezen, Num. 6:23.

27 hij kwam af: Te weten, van het kleine heuveltje, niet steil, maar ellengskens opgaande, waarop het altaar stond, zodat men bekwamelijk rondom zien kon wat er op geschiedde. Vgl. Ex. 20:26; anders, afgekomen zijnde.

28 *nadat hij het zondoffer:* Hebr.: *van het doen van het zondoffer, van het brandoffer, enz.*

29 *zegenden het volk:* T.w. als dienaar van God over zijn gemeente. Welke zegening openlijk geschiedde, met aanroeping van de goddelijke naam, naar het voorschrift van Num. 6:24, enz. Zie ook daarvan Deut. 10:8.

30 *heerlijkheid van YHWH verscheen al het volk:* Zie vs. 24, en boven, vs. 6.

– *g* 1 Kon. 18:38; 2 Kron. 7:1.

31 *van het aangezicht van YHWH:* D.i. van het heilige van de heiligen, genoemd met de hele tabernakel het huis van God; 1 Sam. 3:15; 1 Kron. 6:31, 6:32, waar de ark van het verbond was, een teken van Gods aanwezigheid; of versta dit van de hemel, die de woning van de Heer genoemd werd; Deut. 26:15; 2 Kron. 30:27; Jes. 63:15, vanwaar ten tijde van Elias het vuur over zijn offerande gevallen is; 1 Kon. 18:38.

32 zo juichten zij: D.i. zij hebben een vreugdegeschrei, of vrolijk geroep gemaakt.

33 *vielen op hun aangezichten:* Tot een teken van ootmoedigen eerbied. Zie Gen. 17:3.

Aäron vermaand had, laat hun dode lichamen buiten het kamp brengen, 4. Verbiedt Aäron en zijn twee andere zonen daarover rouw te dragen, 6. Alsmede wijn of enige sterke drank te gebruiken wanneer zij de tent van de samenkomst zouden binnengaan, 8. Hij verklaart hun ook wat zij van de vuuroffers van de HEERE moesten eten, 12. en is vertoornd over het niet-gegeten zondoffer, 16. maar wordt door Aäron gekalmeerd, 19.

De dood van Nadab en Abihu

EN de zonen van Aäron, Nadab en Abihu, namen een ieder zijn [1]wierookvat, en deden vuur daarin, en leiden reukwerk daarop, en [2]brachten [3]vreemd vuur [4]voor het aangezicht van YHWH, dat hij hen niet geboden had.

2 Toen ging een vuur uit [5]van het aangezicht van YHWH, en [6]verteerde hen; en [a]zij stierven [7]voor het aangezicht van YHWH.

3 En Mozes zei tot Aäron: Dat is het, wat YHWH [8]gesproken heeft, zeggende: [b]In degenen, [9]die tot Mij naderen, zal Ik [10]geheiligd worden, en voor het aangezicht van al het volk zal Ik verheerlijkt worden. Maar Aäron [11]zweeg stil.

4 En Mozes riep [12]Misael en Elzafan, de zonen van [13]Uzziël, de oom van Aäron, en zei tot hen: Treed toe, draagt uw [14]broers weg, van voor het heiligdom [15]tot buiten het leger.

5 Toen traden zij toe, en droegen hen, in hun onderkleding, tot buiten het leger, zoals Mozes gesproken had.

6 En Mozes zei tot Aäron, en tot [16]Eleazar, en tot Ithamar, zijn [17]zonen: U zult uw hoofden niet ontbloten, noch uw kleren verscheuren, opdat u niet sterft, [18]en grote toorn over de hele gemeenschap kome; maar uw [19]broers, het hele huis van Israël, [20]zullen deze brand, die YHWH aangestoken heeft, bewenen.

7 [c]U zult ook uit de deur van de tent van de [21]samenkomst niet uitgaan, opdat u niet sterft; want de [22]zalfolie van YHWH is op u. En zij deden naar het woord van Mozes.

Voorschriften voor de priesters

8 En YHWH sprak tot Aäron, zeggende:

9 Wijn en [23]sterke drank zult u niet drinken, u, noch uw zonen met u, [24]als u gaan zult in de tent van de samenkomst, opdat u niet sterft; het zij een [25]eeuwige inzetting onder uw geslachten;

10 En om onderscheid te maken [26]tussen het heilige en tussen het onheilige, en tussen het onreine en tussen het reine;

11 En om de Israëlieten te leren al de voorschriften, die YHWH door de [27]dienst van Mozes tot hen gesproken heeft.

Het eten van de offergaven

12 En Mozes sprak tot Aäron, en tot Eleazar, en tot Ithamar, zijn overgebleven zonen: Neemt het voedseloffer, dat van de vuuroffers van YHWH overgebleven is, en eet het [28]ongezuurd bij het [29]altaar; want het is een [30]heiligheid van de heiligheden.

13 Daarom zult u dat eten [31]in de heilige plaats, omdat het uw bescheiden deel en het bescheiden deel van uw zonen uit de vuuroffers van YHWH is; [d]want zo is mij geboden.

14 Ook de [32]beweegborst en de [33]hefschouder zult u in een [34]reine plaats eten, u, en van uw zonen, en uw dochters met u; want tot uw be-

1 Een vat om wierook er in aan te steken; zo ook Num. 16:17. Het Hebreeuwse woord betekent ook een blusvat, Ex. 25:38, en een koolpan; Ex. 27:3.

2 Anders: *offerden*; d.i. meenden te offeren.

3 *vreemd vuur:* T.w. wat niet genomen was van het heilige vuur van het tabernakel; zie daarvan boven, Lev. 1:7, en Lev. 6:12.

4 *voor het aangezicht:* Zie boven, Lev. 1:3.

5 *van het aangezicht:* Zie boven, Lev. 9:24.

6 *verteerde hen:* D.i. doodde hen en verteerde hun leven. Want gelijk hun kleren, zo ook zijn hun lichamen in hun geheel gebleven, zodat zij door het vuur niet zijn verteerd geweest, gelijk blijkt uit vs. 4, 10:5.

– *a* Num. 3:4; Num. 26:61; 1 Kron. 24:2.

7 *voor het aangezicht:* D.i. in de voorhof van de tent van de samenkomst.

8 *gesproken heeft:* Vgl. boven, Lev. 8:35, waar gesproken wordt van de straf van degenen, die hun ambt in de tabernakel niet wel zouden bedienen.

– *b* boven, Lev. 8:35.

9 die tot Mij naderen: D.i. die Mij in de tabernakel dienen; t.w. de priesters. Zie Ex. 19:22; onder, Lev. 21:17; Ez. 42:13, 42:14.

10 *geheiligd worden:* D.i. heilig verklaard worden, maar te straffen degenen, die mijn wetten niet onderhouden. Zo Ez. 28:22. Zie dergelijk gebruik van het woord rechtvaardigen Ps. 41:6. God wordt ook geheiligd als Hij zijn weldaden bewijst en daarover mild en goeddadig verklaard wordt; Ez. 20:41.

11 *zweeg stil:* Niet murmurerende door ongeduld tegen de oordelen van God.

12 *Misaël en Elzafan:* Hebr.: *Mischaël en Eltsaphan*.

13 Hebr.: *Huzziël, de broer van Amram, de vader van Aäron en Mozes*. Ex. 6:17 en Num. 3:19.

14 D.i. bloedverwanten, want zij en Aäron waren broers-kinderen, maar Nadab en Abihu waren een lid verder. Zie Gen. 24:27.

15 *buiten het leger:* Om daar begraven te worden.

16 Hebr.: *Elhazar*.

17 D.i. u zult over Nadab en Abihu niet gebruiken enige rouw, waarvan tekenen waren de ontbloting van het hoofd en het scheuren van de kleren, onder, Lev. 13:45, en Lev. 21:10.

18 *grote toorn over de gehele vergadering kome:* Anders: *en de Heer over de gehele vergadering zeer toornig worde*.

19 Zie Ex. 2:11.

20 Waarmee Nadab en Abihu verbrand zijn.

– *c* onder, Lev. 21:12.

21 niet uitgaan: Versta dit van de tegenwoordige tijd.

22 Zie boven, Lev. 8:2, 8:30.

23 Het Hebreeuwse woord schechar (שֵׁכָר) betekent allerlei drank, waardoor de mensen dronken kunnen worden.

24 als u gaan zult: Te weten, om uw priesterschap te bedienen.

25 *eeuwige inzetting:* Hebr.: *een inzetting van de eeuwigheid*. Zie Gen. 13:15, en boven, Lev. 3:17.

26 Versta dit alles ten aanzien: ten eerste, van de leer, gelijk in het volgende vers enz., ten tweede, van de ceremoniën gelijk in Lev. 11 enz., ten derde, van de zeden, onder Lev. 18, enz.

27 *door de dienst:* Hebr.: *door de hand*. Zie boven, Lev. 8:36.

28 Of: *ongezuurde koeken*; gemaakt van de meelbloem van het spijsoffer, dat YHWH geofferd was. Zie boven, Lev. 2:1.

29 T.w. van het brandoffer, dat was in de voorhof voor de deur van de tent van de samenkomst. Vgl. boven, Lev. 1:3.

30 *heiligheid van de heiligheden:* Zie boven, Lev. 2:3.

31 *heilige plaats:* D.i. bij het altaar, in vs. 12, in de voorhof van de Heer. Zie boven, Lev. 6:16.

– *d* boven, Lev. 2:3; boven, Lev. 6:16.

32 Hebr.: *de borst van de beweging, of, van het beweegoffer*.

33 Hebr.: *de schouder van de opheffing, of, van het hefoffer*.

34 *reine plaats:* Reine, t.w. naar de wet van de ceremoniën, welke kon zijn ergens in het leger. Want niet alleen mochten de mannen, maar ook de vrouwen er van eten. Daarom is deze reine plaats te onderscheiden van de heilige, gemeld in vs. 13, welke was in de voorhof van de Heer.

scheiden deel, en uw zonen bescheiden deel, zijn zij uit de dankoffers van de Israëlieten gegeven.

15 De hefschouder en de beweegborst zullen zij naast de vuuroffers van het vet toebrengen, om als beweegoffer voor het aangezicht van YHWH te bewegen; [35]dat, voor u en uw zonen met u, tot een eeuwige inzetting zijn zal, zoals YHWH geboden heeft.

De verbrande bok van het zondoffer

16 En Mozes [36]zocht zeer ijverig de [37]bok van het zondoffer; en ziet, hij was verbrand. Daarom was hij op Eleazar en op Ithamar, de overgebleven zonen van Aäron, [38]zeer boos, zeggende:

17 Waarom hebt u dat zondoffer niet gegeten in de [39]heilige plaats? Want het is een heiligheid van de heiligheden, en [40]Hij heeft u dat gegeven, opdat u de ongerechtigheid van de vergadering [41]zou dragen, om over die verzoening te doen voor het aangezicht van YHWH.

18 Zie, daarvan bloed is niet binnen in het [42]heiligdom gedragen; u moest dat [43]geheel gegeten hebben [44]in het heiligdom, [e]zoals ik geboden heb.

19 Toen sprak Aäron tot Mozes: Zie, vandaag hebben zij hun zondoffer en hun brandoffer voor het aangezicht van YHWH geofferd, en zulke dingen zijn mij [45]overkomen; en had ik vandaag het zondoffer gegeten, zou dat [46]goed geweest zijn in de ogen van YHWH?

20 Als Mozes dit hoorde, zo was het goed in zijn ogen.

HOOFDSTUK XI

Wetten over het onderscheid tussen reine en onreine dieren, niet alleen in het eten, zowel van grote viervoetige dieren, vs. 1, enz. als van vissen, 9. van vogels, 13. en kruipende dieren, 20. maar ook in het aanraken van hun dode aas, 24. Eveneens van nog andere dieren die men voor onrein moest houden, 29. en hoe men van al deze onrein kon worden, 31. met een vermaning tot reinheid en heiligheid, 44. waarop het besluit van het hoofdstuk volgt, 47.

Reine en onreine dieren

EN YHWH sprak tot Mozes en tot Aäron, zeggende tot hen:

2 Spreek tot de Israëlieten, zeggende: [a]Dit is het gedierte, dat u eten zult uit [1]alle beesten, die op de aarde zijn.

3 Al wat onder de beesten gespleten hoeven heeft, [2]en [3]de kloof van de klauwen in tweeën klieft, [4]en herkauwt, dat [5]zult u eten.

4 Deze toch zult u niet eten, van degenen, [6]die alleen herkauwen, of alleen gespleten hoeven hebben: de kameel, want hij herkauwt wel, maar heeft geen gespleten hoeven; [7]die zal u onrein zijn;

5 En het [8]konijntje, want het herkauwt wel, maar heeft geen gespleten hoeven; dat zal u onrein zijn;

6 En de haas, want hij herkauwt wel, maar heeft geen gespleten hoeven; die zal u onrein zijn.

7 Ook het zwijn, want dat heeft wel gespleten hoeven, en klieft de klove van de klauwen in tweeën, maar herkauwt het gekauwde niet; dat [9]zal u onrein zijn.

8 Van hun vlees zult u niet eten, en hun kadaver niet aanroeren, zij zullen u onrein zijn.

Dieren in het water

9 Dit zult u eten van al wat in de wateren is: al wat in de wateren, in de zeeën en in de rivieren, [10]vinnen en schubben heeft, dat zult u eten;

10 Maar al wat in de zeeën en in de rivieren, van alle gewemel van de wateren, en van alle

35 Of: *dat u en uw zonen tot een bescheiden deel zal zijn eeuwig*. Hebr.: tot een bescheiden deel van de eeuwigheid.

36 *zocht zeer naarstiglijk:* Hebr.: *zoekende zocht*; d.i. hij zocht zeer vlijtiglijk.

37 *bok van het zondoffer:* Die voor de zonde van het volk was geofferd geweest, boven, Lev. 9:15, welverstaande het deel daarvan, dat de priester toekwam.

38 Omdat zij niet naar behoren hun ambt bediend hadden, hebbende verbrand wat zij moesten gegeten hebben.

39 *heilige plaats:* Zie boven, vs. 13.

40 Hij heeft u dat gegeven: De Heer.

41 Zie Ex. 28:38.

42 *heiligdom gedragen:* Hebr.: *heiligheid*; d.i. in het eerste deel van het tabernakel, anders genaamd het heilige, in dat dit bloed moest gebracht zijn; zie boven, Lev. 4:5, 4:16; als dit geschied ware, had de bok geheel moeten verbrand worden, nl. buiten het leger. Zie boven, Lev. 4:12, 4:21, en Lev. 6:30, en Lev. 16:27.

43 *ganselijk gegeten hebben:* Hebr.: *etende moest u gegeten hebben*.

44 *in het heiligdom:* D.i. bij het heiligdom in de voorhof, waar de heilige eetplaats was. Zie boven, vs. 12.

– *e* boven, Lev. 4:5; boven, Lev. 6:26; onder, Lev. 16:27.

45 Of: *ontmoet, of bejegend*; t.w. dat ik mijn twee zonen Nadab en Abihu verloren heb, en daarover geen rouw heb mogen dragen, zodat ik door het verdriet mijns harten van het offer niet heb kunnen eten.

46 *goed geweest zijn:* D.i. zou dat de Heer behagelijk en aangenaam geweest zijn? Te weten, dat ik, die nog in droefenis verkeer over de straf mijner twee zonen, met bedroefd gemoed het zondoffer zou gegeten hebben?

– *a* Deut. 14:4; Hand. 10:14.

1 *uit alle beesten:* Hebr.: *uit alle vee*. Het Hebreeuwse woord is hier in het algemeen genomen; alsook Gen. 1:26, en Gen. 6:7, 6:20.

2 de klauw verdeelt: D.i. waarvan de hoef, of schoe, of nagel verdeeld is, dat zo niet is in de klauwen van de paarden, ezels, enz.

3 *de kloof van de klauwen in tweeën klieft:* D.i. zo verdeeld, dat zij de klauwen niet in velen gelijk in de honden, katten, enz. te zien is, maar in tweeën gespleten hebben, gelijk in de ossen, koeien, schapen, enz.

4 Hebr.: *het gekauwde weer ophaalt, en zo in het volgende*. Versta, het gedierte, dat opnieuw kauwt wat het gekauwd en ingeslikt had, gelijk wij zien dat de ossen, koeien en schapen doen wanneer zij nedergezeten zijn. Drie conditiën of eigenschappen worden in deze reine dieren vereist: I. de verdeling van de klauwen; II. de klieving in tweeën; III. de herkauwing. De onderscheiding van de twee eerste conditiën is af te leiden niet alleen uit dit en het zevende vers, maar voornamelijk uit vs. 26.

5 *zult u eten:* D.i. dat mag u eten.

6 die alleen herkauwen: D.i. die alleen herkauwen zonder de andere eigenschappen te hebben; zo in de volgende woorden: die de klauwen alleen verdelen. Zie Deut. 14:6.

7 Versta, niet in tweeën, maar in meer delen, dat is tegen de tweede vereiste conditie, die ook niet is in de konijnen en hazen, vermeld in vs. 5, 11:6.

8 Anders: *bergmuis, of beermuis*; een viervoetig gedierte van grootte als een egel en van gestalte als een muis en beer, wonende in de holen van de steenrotsen; zeer veel gevonden in Palestina.

9 *zal u onrein zijn:* Want het heeft slechts de twee eerste conditiën en niet de derde.

10 *vinnen en schubben heeft:* T.w. beide samen. Daarom waren onder de vissen onrein: I. die noch vinnen, noch schubben hadden; II. die maar een van beide hadden.

[11]levende ziel, die in de wateren is, geen vinnen of schubben heeft, dat zal u [12]een gruwel zijn.

11 Ja, een gruwel zullen zij u zijn; van hun vlees zult u niet eten, en hun kadaver zult u verafschuwen.

12 Al wat in de wateren geen vinnen en schubben heeft, dat zal u een gruwel zijn.

Onreine vogels en gevleugeld gedierte

13 En van het gevogelte zult u deze verafschuwen, zij zullen niet gegeten worden, zij zullen een gruwel zijn: [13]de adelaar, en de [14]havik, en de [15]zeearend,

14 En de gier, en de [16]kraai, naar haar aard;

15 Alle raven naar haar aard;

16 En de [17]struisvogel, en de nachtuil, en de koekoek, en de sperwer naar zijn aard;

17 En de steenuil, en de visarend, en de [18]ransuil,

18 En de kauw, en de roerdomp, en de pelikaan,

19 En de [19]ooievaar, de reiger naar zijn aard, en de hop, en de vleermuis.

20 Alle kruipend gevogelte, dat op vier voeten gaat, zal u een gruwel zijn.

21 Dit toch zult u eten van al het kruipend gevogelte, dat op vier voeten [20]gaat, dat boven aan zijn voeten poten heeft, om daarmee op de aarde te springen;

22 Van die zult u deze eten: de [21]sprinkhaan naar zijn aard, en de [22]solham naar zijn aard, en de hargol naar zijn aard, en de hagab naar zijn aard.

23 En alle kruipend gevogelte, dat vier voeten heeft, zal u een gruwel zijn.

Onreinheid door aanraking

24 En [23]aan deze zult u [24]verontreinigd worden; zo wie hun kadaver zal aangeroerd hebben, [25]zal onrein zijn tot aan de avond.

25 Zo wie van hun kadaver gedragen zal hebben, zal zijn kleren wassen, en onrein zijn tot aan de avond.

26 [26]Alle beest, [27]dat gespleten hoeven heeft, maar de klove niet in tweeën klieft, en niet herkauwt, zal u onrein zijn; zo wie het aangeroerd zal hebben, zal onrein zijn.

27 En al wat op zijn poten gaat onder alle gedierte, op vier voeten gaande, die zullen u onrein zijn; al wie hun kadaver aangeroerd zal hebben, zal onrein zijn tot aan de avond.

28 Ook die hun kadaver zal gedragen hebben, zal zijn kleren wassen, en onrein zijn tot aan de avond; zij zullen u onrein zijn.

29 Verder zal u dit onder het kruipend gedierte, dat op de aarde kruipt, onrein zijn: [28]het wezeltje, en de muis, en de [29]schildpad, naar haar aard;

30 En de zwijnegel, en de krokodil, en de hagedis, en de slak, en de mol;

31 [30]Die zullen u onrein zijn onder alle kruipend gedierte; zo wie die zal aangeroerd hebben, als zij dood zijn, zal onrein zijn tot aan de avond.

32 Daartoe al wat, waarop iets daarvan vallen zal, als zij dood zijn, zal onrein zijn, [b]hetzij van alle houten voorwerp, of kleed, of huid, of zak, of alle voorwerp, waarmee enig werk gedaan wordt; het zal in het water gestoken worden, en onrein zijn tot aan de avond; daarna zal het rein zijn.

33 En alle aarden pot, [31]waarin iets daarvan zal gevallen zijn, al wat daarin is, zal onrein zijn, en u zult dat breken.

34 Van alle voedsel, dat men eet, waarop [32]het water zal gekomen zijn, dat zal onrein zijn; en

11 *levende ziel:* Zie Gen. 1:20.

12 *een verfoeisel zijn:* D.i. wat men verfoeien moet te eten en, dood zijnde, aan te tasten, gelijk in vs. 11 verklaard wordt.

13 *de adelaar:* In het vertalen van deze namen heeft men hier gevolgd het meest algemene gevoelen van de geleerden.

14 Anders: *de beenbreker*; een soort van adelaars, die zijn jeugd vernieuwt; Ps. 103:5.

15 Hij heeft de naam van de kracht en sterkte van zijn vliegen.

16 Deze vogel wordt een goed en sterk gezicht toegeschreven; Job 28:7.

17 Hebr.: *de dochter van de struis.* Sommigen menen dat deze benaming daarvan komt, omdat onder deze vogels gene mannetjes, maar alleen vrouwtjes zouden zijn. Anderen, de uil.

18 Een soort van een grote uil, of een vogel, die 's nachts vliegt, anders een huhu genaamd.

19 Deze vogel heeft zijn naam van de weldadigheid, die hij zijn voorttelers bewijst, die zij voeden en helpen, wanneer zij door oudheid machteloos geworden zijn.

20 dat boven aan zijn voeten schenkelen heeft: Anders: dat geen schenkelen heeft.

21 Hebr.: *Arbe*. Dat deze in de oosterse landen gegeten werd, is te zien Matt. 3:4; Mark. 1:6.

22 *solham, hargol, hagab:* Deze drie namen worden hier gelaten gelijk zij in de Hebreeuwse tekst staan, omdat zij niet zo eigenlijk en zekerlijk bekend zijn. In het algemeen betekenen zij zekere soorten van diertjes, die de Latijnen Insecta noemen, beschreven in vs. 21.

23 *aan deze:* T.w. aan de navolgende dingen, welke verhaald worden van hier af tot en met vs. 43.

24 *verontreinigd worden:* T.w. met het aanroeren daarvan.

25 *zal onrein zijn:* D.i. hij zal vanwege zijn ceremoniële onreinheid niet mogen verkeren met de mensen, veel minder in de voorhof van de Heer verschijnen, of van het geofferde eten, dan na de avond.

26 *Alle beest:* Drieërlei soorten van beesten worden vermeld, door welke aan te roeren men verontreinigd werd. I. Onreine die groot waren, hier en in de twee volgende verzen. II. Onreine die klein waren, vs. 29, 11:30, 11:31, etc. III. Reine, die vanzelf gestorven of verscheurd waren, vs. 39.

27 dat de klauw verdeelt: D.i. dat de klauw wel verdeeld heeft, maar niet in twee alleen, gelijk de schapen en koeien, maar in meer delen, als daar zijn leeuwen, wolven, beren, honden, katten. Zie boven, vs. 3, 11:4.

28 *het wezeltje:* In het vertalen van deze namen hebben wij gevolgd wat de waarheid gelijkvormig scheen, en door het merendeel van de geleerden aangenomen werd.

29 Het Hebreeuwse woord betekent eigenlijk wat opgezwollen en als overwelfd is.

30 Die zullen u onrein zijn: Versta, de voorgemelde dieren, welke onreinheid maakten, niet alleen gegeten, maar ook aangeroerd zijnde; gelijk dit verder blijkt uit het volgende.

– *b* onder, Lev. 15:12.

31 *waarin iets van dezelfde zal gevallen zijn:* Hebr.: *dat vallen zal uit hetzelfde in zijn midden*; d.i. in welks midden van het vat, of waarin iets van deze onreine dieren zal gevallen zijn, hetzij die dood of levend waren. Want zij mochten in geen geval aangeroerd worden.

32 *het water zal gekomen zijn:* T.w. waarmee men iets zal gewassen hebben van wat door het aanroeren van deze dingen onrein geworden was.

alle drank, die men drinkt, zal in alle [33]voorwerp onrein zijn.

35 En waarop iets van hun kadaver zal vallen, zal onrein zijn; de oven en de aarden pan zal verbroken worden; zij zijn onrein, daarom zullen zij u onrein zijn.

36 Maar [34]een fontein, of put van vergadering van de wateren, [35]zal rein zijn; maar [36]wie hun kadaver zal aangeroerd hebben, zal onrein zijn.

37 En wanneer van hun kadaver zal gevallen zijn op enig [37]zaaibaar zaad, dat gezaaid wordt, dat zal rein zijn.

38 Maar als water op het zaad gedaan zal worden, en van hun kadaver daarop zal gevallen zijn, dat zal u onrein zijn.

39 En wanneer van de dieren, die u tot voedsel zijn, iets zal gestorven zijn, wie daarvan kadaver zal aangeroerd hebben, zal onrein zijn tot aan de avond.

40 Ook die van hun kadaver [38]gegeten zal hebben, zal zijn kleren wassen, en onrein zijn tot aan de avond; en die hun kadaver zal gedragen hebben, zal zijn kleren wassen, en onrein zijn tot aan de avond.

Verbod op kruipend gedierte

41 Verder alle kruipend gedierte, dat op de aarde kruipt, zal een gruwel zijn; het zal niet gegeten worden.

42 Al wat op zijn buik gaat, en al wat gaat op zijn vier voeten, [39]of al wat vele voeten heeft, onder alle kruipend gedierte, dat op de aarde kruipt, die zult u niet eten, want zij zijn een gruwel.

Oproep tot heiligheid

43 Maak [40]uw zielen niet verfoeilijk aan enig kruipend gedierte, dat kruipt; en verontreinigt u niet daaraan, dat u daaraan verontreinigd zou worden.

44 [c]Want [41]Ik ben YHWH, uw God; daarom zult u [42]zich heiligen, en heilig zijn, omdat Ik heilig ben; en u zult uw ziel niet verontreinigen aan enig kruipend gedierte, dat zich op de aarde roert.

45 Want Ik ben YHWH, die u uit Egypteland doe optrekken, opdat Ik u [43]tot een God zij, [44]en opdat u heilig bent, omdat Ik heilig ben.

46 Dit is de wet van de beesten, en van het gevogelte, en van alle levende ziel, die zich roert in de wateren, en van alle ziel, die kruipt op de aarde;

47 Om te onderscheiden tussen het onreine en tussen het reine, en tussen het gedierte, dat men eten, en tussen het gedierte, dat men niet eten zal.

HOOFDSTUK XII

Wetten over zowel de onreinheid van een kraamvrouw die van een zoon bevallen is, vs. 1, enz. of van een dochter, 5. als haar reiniging, hetzij dat zij rijk was, 6. of arm, 8.

Reiniging na de bevalling

VERDER sprak YHWH tot Mozes, zeggende:

2 Spreek tot de Israëlieten, zeggende: Wanneer een vrouw [1]zaad gegeven, en een jongetje gebaard zal hebben, zo zal zij zeven dagen onrein zijn; [2]volgens de dagen van de afzondering [3]van haar ziekte zal zij onrein zijn.

3 [a]En [4]op de achtste dag zal het vlees van zijn voorhuid besneden worden.

33 *vat onrein zijn:* Nl. dat door het aanroeren van iets van deze dingen onrein geworden was.

34 *een fontein:* T.w. waarin één van deze onreine dieren zal gevallen, ingeworpen of gesmoord zijn.

35 *zal rein zijn:* D.i. dit water zal men niet behoeven uit te putten en weg te werpen als onrein, maar men zal het tot zijn behoefte mogen gebruiken.

36 *wie hun dood aas zal aangeroerd hebben:* D.i. welke persoon, of wat ding het dood aas aanroert, als dit uit de fontein of put, enz. getrokken wordt, waarin het gevallen was.

37 *zaaibaar zaad:* D.i. wat men placht te zaaien tot gebruik van de mensen of van de beesten, gelijk uit de volgende woorden te verstaan is.

38 *gegeten zal hebben:* Versta dit eigenlijk van het eten uit onwetendheid, wanneer men niet wist dat het voedsel van zodanig dood aas toegemaakt was. Want overigens was het hun verboden van zodanig aas te eten; Deut. 14:21.

39 *al wat vele voeten heeft:* Hebr.: *tot al wat de voeten vermenigvuldigt.*

40 *uw zielen niet verfoeilijk:* D.i. uw personen. Zie Gen. 12:5.

– *c* onder, Lev. 19:2; onder, Lev. 20:7; 1 Petr. 1:16.

41 Ik ben YHWH: Uit de redenen, die God hier gebruikt, om zijn volk de voorgemelde wetten in te scherpen, blijkt dat de ceremoniële reinheid is geweest een aanwijzing en aanleiding tot de ware geestelijke heiligmaking, die voornamelijk betracht moet worden. God neemt zijn redenen: I. van zijn natuur, die geestelijk en volkomen heilig is; II. van het einde, waartoe Hij de Israëlieten gekozen en geroepen had, dat was hun heiligmaking naar het lichaam en naar de geest; III. van de weldaad, die Hij hun bewees, hen geleid hebbende uit Egypte, om hen te brengen in het beloofde land; betekenende daarmee, dat Hij hen ook uit het geestelijke Egypte verlossen wilde, opdat zij hem hier kennen en dienen, en hierna in het hemelse Kanaän eeuwig met hem leven zouden.

42 *u heiligen:* D.i. reinigt u van alle besmetting van het lichaam en van de geest, en volbrengt de heiligmaking, d.i. de ware vernieuwing van het leven in de vrees voor God; 2 Kor. 7:1.

43 *tot een God zij:* Zie Gen. 17:7.

44 en opdat u heilig bent: Of: weest dan heilig, want Ik ben heilig.

1 *zaad gegeven:* Versta hierdoor de ontvangenis van de mens, in het lichaam van de moeder, die niet alleen van de man, maar ook van de vrouw voortkomt. Want het woord betekent zaad geven en voortbrengen; Gen. 1:11, 1:12; vgl. Hebr. 11:11.

2 D.i. gelijk zij zeven dagen onrein is in haar maandstonden, onder, Lev. 15:19, zo zal zij ook zeven dagen onrein zijn, wanneer zij gebaard heeft.

3 Zo genoemd, omdat zij in de tijd van haar stonden afgezonderd moest wezen van het gezelschap van de mensen, om door niemand aangeroerd te worden, dan met conditie dat de mensen, die haar of de dingen die haar lichaam raakten, en ook die deze aanroerden, zekeren tijd voor onrein moesten gehouden worden. Zie onder, Lev. 15:19, 15:20, 15:21, enz.

– *a* Gen. 17:12; Lukas 1:59; Lukas 2:21; Joh. 7:22.

4 achtsten dag: Op welke de kraamvrouw van haar voorgaande onreinheid, waarvan vs. 2 vrij was, zodat deze oorzaak de besnijdenis vóór deze dag niet gebeuren mocht, zijnde de moeder en het kind beiden onrein.

4 Daarna zal [5]zij drie en dertig dagen blijven [6]in
het bloed van haar [7]reiniging; niets heiligs zal
zij aanroeren, en tot het heiligdom zal zij niet
komen, voordat de dagen van haar reiniging ver-
vuld zijn.
5 Maar als zij een meisje gebaard zal hebben,
zo zal zij twee [8]weken onrein zijn, [9]volgens haar
afzondering; daarna zal zij zes en zestig dagen
blijven in het bloed van haar reiniging.
6 En als de dagen van haar reiniging voor de
zoon, of voor de dochter, vervuld zullen zijn, zo
zal zij een eenjarig lam als brandoffer, en een
jonge duif, of tortelduif, als zondoffer brengen,
voor de deur van de tent van de samenkomst, tot
de priester.
7 Die zal dat offeren voor het aangezicht van
YHWH, en zal voor haar verzoening doen, zo zal
zij rein zijn van de vloed van haar bloed. Dit is
de wet van degene, die een jongetje of meisje ge-
baard heeft.
8 Maar [10]als haar hand niet [11]genoeg voor een
lam vindt, zo zal zij twee tortelduiven, of twee
jonge duiven nemen, één als brandoffer, en één
als [12]zondoffer; en de priester zal voor haar ver-
zoening doen; zo zal zij rein zijn.

HOOFDSTUK XIII

Wetten over de melaatsheid van de mens en de verschillende soorten daarvan, met de bepaling door wie en aan welke tekenen zij onderscheiden en beoordeeld moesten worden, vs. 1, enz. Over de melaatsheid van het gezwel, 9. van de zweer, 18. van de brandwond, 24. van de schurft, 29. van de uitslag, 38. van de kaalheid en de voorhoofdskaalheid, 40. Over de plicht van de melaatse, 45. en over de melaatsheid in kleren, linnen, wol en vellen, 47.

Wetten over melaatsheid van de mens

VERDER sprak YHWH tot Mozes en tot Aäron,
zeggende:
2 Een mens, als in de huid van zijn lichaam een
[1]gezwel, of gezweer, of witte blaar zal zijn, die in
de huid van zijn lichaam tot een [2]plaag van de
melaatsheid zou worden, hij zal dan tot de pries-
ter Aäron, of tot één uit zijn zonen, de priesters,
gebracht worden.
3 En de priester zal de plaag in de huid van het
vlees bekijken; zo het haar in die plaag [3]in wit
veranderd is, en [4]het aanzien van de plaag dieper
is dan de huid van zijn lichaam, het is de plaag
van de melaatsheid; als de priester hem bekeken
zal hebben, dan zal hij hem [5]onrein verklaren.
4 Maar zo de blaar in de huid [6]van zijn vlees wit
is, en haar aanzien niet dieper is dan de huid,
en het haar niet in wit veranderd is, zo zal de
priester [7]hem, die de plaag heeft, zeven dagen
opsluiten.
5 Daarna zal de priester op de zevende dag hem
bekijken; als, zie, de plaag, [8]naar dat hij zien kan,
is staande gebleven, en de plaag in de huid niet
uitgespreid is, zo zal de priester hem zeven an-
dere dagen opsluiten.
6 En de priester zal hem opnieuw op de
zevende dag bekijken; als, zie, de plaag
[9]ingetrokken, en de plaag in de huid niet uitge-
spreid is, zo zal de priester hem [10]rein verklaren;
het was een verzwering; en hij zal zijn kleren
wassen, zo is hij [11]rein.
7 Maar zo de verzwering in de huid [12]geheel uit-
gespreid is, nadat hij aan de priester tot zijn rei-
niging zal vertoond zijn, zo zal hij opnieuw aan
de priester vertoond worden.
8 Als de priester merken zal, dat, ziet, de ver-
zwering in de huid uitgespreid is, zo zal de pries-
ter hem onrein verklaren; het is melaatsheid.

Verouderde melaatsheid en levend vlees

9 Wanneer [13]de plaag van de melaatsheid in een
mens zal zijn, zo zal hij tot de priester gebracht
worden.
10 Als de priester merken zal, dat, ziet, een wit
gezwel in de huid is, dat het haar in wit veran-

5 *drie en dertigdagen:* T.w. voordat zij voor geheel rein gehouden zal worden, blijvende niet geheel afgezonderd van het gezelschap van de mensen, gelijk in de eerste zeven dagen, maar alleen van het heiligdom en van de dingen, die tot de godsdienst behoorden.

6 *in het bloed haar reiniging:* Hebr.: *in het bloeden*; d.i. in het bloed van haar maandstonden, waarvan zij eerst geheel moet gezuiverd zijn, voordat zij in het heiligdom van de Heer gaat.

7 *niets heiligs:* D.i. niets overigs van wat de Heer geofferd of geheiligd is geweest.

8 D.i. noch eenmaal zolang als wanneer zij een zoontje gebaard had; gelijk zij ook nog eenmaal zolang uit het heiligdom moest blijven, d.i. zes en zestig dagen.

9 D.i. gelijk wanneer zij van de mensen afgezonderd wordt, uit oorzaak van haar maandstonden. Zie boven, vs. 2.

10 als haar hand: D.i. als zij de macht of de middelen niet heeft zoveel op te brengen. Zie gelijke manier van spreken onder, Lev. 25:26. De moeder van de Heer is ook zo arm geweest, dat zij het vermogen niet had om een lammetje te offeren; Luk. 2:24.

11 Hebr.: *genoegzaamheid van een lam*.

12 Dit offer zag eigenlijk op de erfzonde, in welke, gelijk de kraamvrouw, zo ook haar vrucht ontvangen en geboren was; niemand uitgenomen, dan alleen onze Heer Jezus Christus.

1 *gezwel, of gezweer:* Hebr.: *verheffing*.

2 *plaag van de melaatsheid:* Of: een teken van de plaag van de melaatsheid, die wel terecht een plaag genoemd wordt, niet alleen in Lev. 13, maar ook onder, Lev. 14:3; Deut. 24:8, enz.; want deze melaatsheid was een soort van kwade schurftheid, zeer besmettelijk en bij de mensen ongeneeslijk geacht, onderscheiden van de ziekte, die wij in deze landen lazerij of melaatsheid noemen, als veel zwaarder dan deze zijnde.

3 *in:* Het woordje in wordt hier, gelijk in enige volgende verzen ingevoegd uit onder, vs. 16, 13:17, waar het uitgedrukt staat.

4 *het aanzien van de plaag:* D.i. het uitwijzen van de plaag, naardat zij zich in het gezicht en oordeel van de priester vertoont.

5 Hebr.: *ontreinigen, of onrein maken*; d.i. onrein verklaren en uitspreken. Zo onder, vs. 11, 13:15, enz.; zo is reinigen en rein maken zoveel als rein verklaren en uitspreken; onder, vs. 6, 13:13, enz.

6 zijn vleses: Te weten, van degene, die de plaag heeft.

7 *hem, die de plaag heeft:* Hebr.: *die plaag*; d.i. de persoon, die de plaag heeft, of met de plaag bevangen is. Zo onder, vs. 12, 13:13, 13:17, 13:31, enz.

8 *naar dat hij zien kan:* Hebr.: *in zijn ogen*; d.i. naardat hij met zijn ogen zien en met zijn verstand beoordelen kan. Zo onder, vs. 37.

9 Of: *ingekrompen, of verduisterd*.

10 *rein verklaren:* Hebr.: *reinigen, of rein maken*; d.i. rein verklaren, uitspreken. Zie boven, vs. 3.

11 T.w. van de plaag van de melaatsheid, gelijk af te nemen is uit vs. 8.

12 *ganselijk uitgespreid is:* Hebr.: *uitspreidende uitgespreid*; d.i. ganselijk of zeer uitgespreid. Zo ook onder, vs. 22, 13:27, 13:35.

13 *plaag van de melaatsheid:* Zie boven, vs. 2.

derd heeft, en [14]gezondheid van [15]levend vlees in dat gezwel is;

11 Dat is een verouderde melaatsheid in de huid van zijn lichaam; daarom zal hem de priester onrein verklaren; hij zal hem niet doen opsluiten, want hij is onrein.

12 En zo de [16]melaatsheid in de huid [17]geheel uitbreekt, en de melaatsheid [18]de hele huid van degene, die de plaag heeft, van zijn hoofd tot zijn voeten, bedekt heeft, naar al het [19]gezicht van de ogen van de priester;

13 En de priester merken zal, dat, ziet, de melaatsheid zijn hele vlees bedekt heeft, zo zal hij [20]hem, die de plaag heeft, rein verklaren; [21]zij is geheel in wit veranderd; [22]hij is rein.

14 Maar op de dag dat [23]levend vlees daarin gezien zal worden, zal hij onrein zijn.

15 Als dan de priester dat levende vlees gezien zal hebben, zal hij hem onrein verklaren; dat levende vlees is onrein; het is melaatsheid.

16 Of als dat levende vlees verkeert, en in wit veranderd zal worden, zo zal hij tot de priester komen.

17 Als de priester hem bekeken zal hebben, dat, ziet, de plaag in wit veranderd is, zo zal de priester [24]hem, die de plaag heeft, [25]rein verklaren; hij is rein.

Melaatsheid na een zweer

18 Het vlees ook, als in zijn huid een zweer zal geweest zijn, zo het genezen is;

19 En in de plaats van die zweer een wit gezwel, of een witte roodachtige blaar worden zal, zo [26]zal het aan de priester vertoond worden.

20 Als de priester merken zal, dat, ziet, [27]haar aanzien lager is dan de huid, en het haar daarvan in wit veranderd is, zo zal de priester hem onrein verklaren; het is de plaag van de melaatsheid, zij is door de zweer uitgebot.

21 Wanneer nu de priester die bekeken zal hebben, dat, ziet, geen wit haar daaraan is, en die niet lager dan de huid, maar ingetrokken is, zo zal de priester hem zeven dagen opsluiten.

22 Zo zij daarna geheel in de huid uitgespreid zal zijn, zo zal de priester hem onrein verklaren; [28]het is de plaag.

23 Maar als de blaar in haar plaats zal staande blijven, niet uitgespreid zijnde, het is de [29]roof van die zweer, zo zal de priester hem rein verklaren;

Melaatsheid na een brandwond

24 Of wanneer in de huid van het vlees een vurige brand zal geweest zijn, en [30]het gezonde van die brand een witte roodachtige of [31]witte blaar is;

25 En de priester die gezien zal hebben, dat, ziet, het haar op de blaar in wit veranderd is, en haar aanzien dieper is dan de huid; het is melaatsheid, door de brand is zij uitgebot; daarom zal hem de priester onrein verklaren; het is de plaag van de melaatsheid.

26 Maar als de priester die merken zal, dat, ziet, op de blaar geen wit haar is, en zij niet lager dan de huid, maar ingetrokken is, zo zal de priester hem zeven dagen opsluiten.

27 Daarna zal de priester hem op de zevende dag bekijken; als [32]zij geheel uitgespreid is in de huid, zo zal de priester hem onrein verklaren; het is de plaag van de melaatsheid.

28 Maar als de blaar in haar plaats staande zal blijven, noch in de huid uitgespreid, maar ingetrokken zal zijn, het is een gezwel van de brand; daarom zal de priester hem rein verklaren, want het is de [33]roof van de brand.

Schurft op hoofd of baard

29 Verder, als in een man of vrouw een plaag zal zijn in het hoofd, of in de baard;

30 En de priester de plaag zal bekeken hebben, dat, ziet, haar aanzien dieper is dan de huid, en geelachtig dun haar daarop is, zo zal de priester hem onrein verklaren; het is schurft, het is melaatsheid van het hoofd of van de baard.

31 Maar als de priester de plaag van de schurft zal bekeken hebben, dat, ziet, haar aanzien niet dieper is dan de huid, en geen [34]zwart

14 Hebr.: *levendigheid*.

15 *levend vlees:* Versta, wat nog zijn gevoel heeft. Want door de melaatsheid wordt het als verstorven, zodat het ongevoelig wordt. En bemerkt hier, alsook onder, vs. 14, een algemeen teken om wel over deze melaatsheid te oordelen: nl. waar levend of gezond vlees met het ongezonde van verscheidene kleuren vermengd was, bleek dat zulks de rechte melaatsheid was; daarentegen, waar enerlei kleur gezien werd, dat zulks een andere zweer of gebrek was.

16 D.i. gezwel, dat melaats schijnt te wezen, of het teken van de melaatsheid. Zo in vs. 13.

17 ganselijk uitbot: Hebr.: uitbottende uitbot.

18 gehele vel: Hebr.: het gehele vel van de plaag; d.i. van dengene die de plaag heeft. Zie boven, vs. 4 en het volgende.

19 *gezicht van de ogen van de priester:* D.i. het aanschouwen en beoordelen van de priester.

20 *hem, die de plaag heeft:* Hebr.: *de plaag rein verklaren*; d.i. hem die die plaag heeft; zo onder, vs. 17, enz.

21 T.w. de plaag.

22 hij is rein: D.i. hij die de plaag van de melaatsheid scheen te hebben, is daarvan vrij.

23 *levend vlees:* T.w. vermengd met het vlees, dat wit geworden was, zijnde de verscheidenheid van de kleuren een teken van de melaatsheid, maar de gelijkvormigheid een teken van de gezondheid of van enige andere verzwering. Zie boven, vs. 10.

24 *hem, die de plaag heeft:* Zie boven, vs. 13.

25 *rein verklaren:* Hebr.: *reinigen*. Zie boven, vs. 6.

26 *zal het:* T.w. het vlees, waaraan dat wit gezwel, enz. gekomen is.

27 *haar aanzien lager is dan het vel:* T.w. van de blaar of van het gezwel. Dit bijvoegsel is onder, vs. 25, uitgedrukt.

28 T.w. van de melaatsheid. Zie boven, vs. 20.

29 *roof van die zweer:* D.i. een litteken van de brand. Anders: een verbranding. Zo onder, vs. 28.

30 *gezonde van die brand:* Hebr.: *de levendigheid, of de gezondheid van de brand*. Versta, het deel van het vlees, dat van de brand genezen en weer gezond geworden is.

31 *witte blaar is:* Versta, alleen wit.

32 *geheel uitgespreid is:* Hebr.: *uitspreidende uitgespreid is*.

33 Vgl. boven de aant. op vs. 23.

34 *zwart haar:* Dat een teken was van reinheid en gezondheid, onder, vs. 37, gelijk de geelachtigheid een teken van onreinheid en ongezondheid; boven, vs. 30.

haar daarop is, zo zal de priester hem, die de plaag van de schurft heeft, zeven dagen doen opsluiten.

32 Daarna zal de priester die plaag op de zevende dag bekijken; als, zie, de schurft niet uitgespreid, en daarop geen geelachtig haar is, noch het aanzien van de schurft dieper dan de huid is;

33 Zo [35]zal hij zich scheren laten; maar de schurft zal hij niet scheren; en de priester zal hem, die de schurft heeft, opnieuw zeven dagen doen opsluiten.

34 Daarna zal de priester die schurft op de zevende dag bekijken; als, zie, de schurft in de huid niet uitgespreid is, en haar aanzien niet dieper is dan de huid, zo zal de priester hem [36]rein verklaren; en hij zal zijn kleren wassen, en rein zijn.

35 Maar als de schurft in de huid geheel uitgespreid is, na zijn reiniging;

36 En de priester hem zal bekeken hebben, dat, ziet, de schurft in de huid uitgespreid is, de priester zal naar het geelachtig haar [37]niet zoeken; hij is onrein.

37 Maar als die schurft, [38]naar dat hij zien kan, is staande gebleven, en zwart haar daarop gegroeid is, die schurft is genezen, hij is rein; daarom zal de priester hem rein verklaren.

Witte blaren en kaalheid

38 Verder als een man, of vrouw, aan de huid van hun vlees blaren zullen hebben, witte blaren;

39 En de priester zal gemerkt hebben, dat, ziet, ingetrokken witte blaren in de huid van hun vlees zijn; het is een witte [39]puist in de huid uitgebot, [40]hij is rein.

40 En als een man zijn hoofdhaar zal uitgevallen zijn, hij is kaal, hij is rein.

41 En zo van [41]de zijde van zijn aangezicht het haar van zijn hoofd zal uitgevallen zijn, hij is bles, hij is rein.

42 Maar zo in [42]de kaalheid, of in het kale voorhoofd, een witte roodachtige plaag is, dat is melaatsheid, uitbrekende in zijn kaalheid, of in zijn kale voorhoofd.

43 Als de priester hem zal bekeken hebben, dat, ziet, het gezwel van die plaag in zijn kaalheid, of kale voorhoofd, wit roodachtig is, [43]zoals het aanzien van de melaatsheid van de huid van het vlees;

44 Die man is melaats, hij is onrein; de priester zal hem [44]geheel onrein verklaren, zijn plaag is op zijn hoofd.

De melaatse woont buiten het leger

45 Verder zullen de kleren van [45]de melaatse, in wie die plaag is, [46]gescheurd zijn, en zijn hoofd zal ontbloot zijn, en hij zal de [47]bovenste lip bewimpelen; daartoe zal hij [a]roepen: Onrein, onrein!

46 Al de dagen, waarin deze plaag aan hem zal zijn, zal hij onrein zijn; onrein is hij, [48]hij zal alleen wonen; buiten het leger zal zijn woning wezen.

Melaatsheid in kleding

47 Verder als aan een kleed de plaag van de melaatsheid zal zijn, aan een wollen kleed, of aan een linnen kleed,

48 Of aan de [49]scheerdraad, of aan de inslag van linnen, of van wol, of aan huid, of aan enig [50]vellenwerk;

49 En die plaag aan het kleed, of aan de huid, of aan de scheerdraad, of aan de inslag, of aan enig leren voorwerp, groenachtig of roodachtig is; het is de plaag van de melaatsheid; daarom zal zij de priester vertoond worden.

50 En de priester zal de plaag bekijken; en hij [51]zal wat de plaag heeft, zeven dagen doen opsluiten.

51 Daarna zal hij op de zevende dag de plaag bekijken; zo de plaag uitgespreid is aan het kleed, of aan de scheerdraad, of aan de inslag, of aan de huid, tot wat werk die huid zou mogen gemaakt zijn, die plaag is een [52]kwaadaardige melaatsheid, [53]het is onrein.

52 Daarom zal hij dat kleed, of dat weefsel, of die inslag van wol, of van linnen, of alle

35 *zal hij zich scheren laten:* Hebr.: *hij zal zich scheren*; d.i. zich laten scheren.

36 *rein verklaren:* T.w. van de plaag van de melaatsheid; zo boven, vs. 6, 13:13, en onder, vs. 37, 13:39, 13:40, 13:41.

37 niet zoeken: D.i. daarop niet meer letten of achtgeven.

38 *naar dat hij zien kan:* Hebr.: *in zijn ogen*. Zie boven, vs. 5.

39 *witte puist:* Of: *witte plek*.

40 T.w. van de plaag van de melaatsheid. Zie boven, vs. 34, zo in vs. 40, 13:41.

41 *de zijde zijn aangezichts:* D.i. van de kruin tot aan het voorhoofd, en de slag van het hoofd; welke kaalheid een bles genaamd wordt, en die ze heeft bles.

42 Hieruit blijkt dat hier wordt gesproken van de kaalheid of bles, niet die uit ouderdom of enig ander ongeval, maar uit melaatsheid voortkomt, en dat deze en niet die, onrein verklaard wordt.

43 *gelijk het aanzien van de melaatsheid:* D.i. hebbende de gedaante, die van de melaatsheid, zich vertonende in het vel van het vlees, gelijk is.

44 *ganselijk onrein verklaren:* Hebr.: *onrein verklarende, zal hij onrein verklaren*.

45 Die voor zodanig door de priester verklaard was. Aan zulke wordt opgelegd: I. verscheurde kleren te dragen; II. het hoofd bloot te hebben; III. zijn opperste lip te bewinden, en zo zijn baard te bedekken; IV. uit te roepen wanneer hij iemand zag, dat hij onrein was; V. buiten het gezelschap van de mensen te wonen. En dit alles eensdeels voor hemzelve tot een teken van verdriet en rouw, eensdeels voor anderen opdat ze hem mijden zouden en van hem niet besmet worden.

46 *gescheurd zijn:* Vgl. de aant. op Gen. 37:29.

47 *bovenste lip bewimpelen:* Anders: *knevelbaard*; vgl. Ez. 24:17, en Micha 3:7.

– *a* Klaagl. 4:15.

48 hij zal alleen wonen: Zie Num. 5:2, en Num. 12:14; 2 Kon. 15:5; 2 Kron. 26:21; Luk. 17:12.

49 Anders genaamd schering, werpte of keten.

50 Of: *bontwerk*.

51 *wat de plaag heeft, zeven dagen doen opsluiten:* Hebr.: *de plaag zeven dagen opsluiten*; d.i. dat de plaag heeft, of, waaraan de plaag is. Vgl. boven, de aant. op vs. 4.

52 knagende melaatsheid: Anders: stekende, of, wee doende; d.i. die smart en schade de mens, die dat kleed gebruikt, veroorzaken zal.

53 het is onrein: Te weten, de stof, het ding of goed, waaraan de plaag is; zo in het einde van vs. 52.

leren voorwerpen, waarin die plaag zal zijn, verbranden; want het is een kwaadaardige melaatsheid; het zal met vuur verbrand worden.

53 Maar als de priester zal zien, dat, ziet, de plaag aan het kleed, of aan de scheerdraad, of aan de inslag, of aan enig leren voorwerp niet uitgespreid is;

54 Zo zal de priester gebieden, dat men wat, waaraan die plaag is, wast, en hij zal dat opnieuw zeven dagen doen opsluiten.

55 Als de priester, nadat het gewassen is, de plaag zal bekeken hebben, dat, ziet, de plaag haar [54]gedaante niet veranderd heeft, en de plaag niet uitgespreid is, het is onrein, u zult het met vuur verbranden; het is een [55]ingraving [56]aan zijn achterste of aan zijn voorste zijde.

56 Als nu de priester merken zal, dat, ziet, die plaag, nadat zij zal gewassen zijn, ingetrokken is; dan zal hij ze van het kleed, of van de huid, of van de scheerdraad, of van de inslag afscheuren.

57 Maar zo zij nog aan het kleed, of aan de scheerdraad, of aan de inslag, of aan enig leren voorwerp, gezien wordt, het is uitbrekende melaatsheid; u zult wat, waaraan de plaag is, met vuur verbranden.

58 Maar het kledingstuk, of het weefsel, of de inslag, of elk leren voorwerp, dat u gewassen zult hebben, als de plaag daarvan geweken zal zijn, dat zal opnieuw gewassen worden, en het zal rein zijn.

59 Dit is de wet van de plaag van de melaatsheid, van een wollen of linnen kleed, of een weefsel, of een inslag, of enig leren voorwerp, om dat rein te verklaren, of onrein te verklaren.

HOOFDSTUK XIV

Wetten over de reiniging van een melaatse, vs. 1, enz. over de plechtigheden die daarbij in acht genomen moesten worden, 3. en de offergaven, met de aanhangsels daarvan voor de rijke, 10. en voor de arme, 21. over de melaatsheid van de huizen, en de tekenen waaraan men die moest kennen, 33. over de wijze om die te reinigen, 49. Besluit van dit en het voorgaande hoofdstuk, 54.

Reiniging van een melaatse

DAARNA sprak YHWH tot Mozes, zeggende:

2 Dit zal de wet van de melaatse zijn, [1]op de dag van zijn reiniging: [a]dat hij [2]tot de priester zal gebracht worden.

3 En de priester zal buiten het leger gaan; als de priester [3]merken zal, dat, ziet, die plaag van de melaatsheid van de melaatse genezen is;

4 Zo zal de priester gebieden, dat men voor hem, die te reinigen zal zijn, twee levende reine [4]vogels neme, en ook cederhout, en [5]scharlaken, en [6]hysop.

5 De priester zal ook gebieden, dat men de ene vogel slachte, in een aarden [7]pot, over [8]levend water.

6 Die levende vogel zal hij nemen, en het cederhout, en het scharlaken, en de hysop; en zal die, en de levende vogel dopen in het bloed van de vogel, die boven het levende water geslacht is.

7 En hij zal over hem, die van de melaatsheid te reinigen is, zevenmaal sprenkelen; daarna zal hij hem rein verklaren, en de levende vogel in [9]het open veld vliegen laten.

8 Die nu te reinigen is, zal zijn kleren wassen, en al zijn haar afscheren, en zich in het water afwassen, zo zal hij rein zijn; daarna zal hij in het leger komen, [10]maar zal buiten zijn tent zeven dagen blijven.

9 En op de zevende dag zal het gebeuren, dat hij al zijn haar zal afscheren, zijn hoofd, en zijn baard, en de wenkbrauwen van zijn ogen; ja, al zijn haar zal hij afscheren, en al zijn kleren wassen, en zijn vlees met water baden, zo zal hij rein zijn.

De offers op de achtste dag

10 En op de achtste dag zal hij twee volkomen [11]lammeren, en een [12]eenjarig volkomen schaap

54 Hebr.: *ogen*.

55 Of: *ineting, inbijting*.

56 *aan zijn achterste of aan zijn voorste zijde:* Hebr.: *in zijn kaalheid, of, in zijn bles*. Versta, door de kaalheid de achterste of binnenste zijde van een kleed, genaamd de averechtse zijde, die in het dragen het naast aan het lichaam is; en door de bles de voorste of buitenste zijde, die in het dragen voor ogen is, genaamd de rechter zijde. Anderen verstaan door de kaalheid een kleed, dat door oudheid zijn wol en haar verloren heeft en melaats geworden is, maar door de bles, wanneer enige melaatsheid het kleed van zijn wol beroofd heeft.

1 ten dage zijn reiniging: D.i. wanneer de priester hem rein zal verklaren.

– *a* Matt. 8:4; Mark. 1:44; Lukas 5:14; Lukas 17:14.

2 *tot de priester:* T.w. wat nader tot hem, opdat hij niet zeer ver buiten het leger behoefde uit te gaan.

3 *merken zal:* Deze bezichtiging en de verklaring, die er op volgde, moest door de priester naar de wetten, gesteld in Lev. 13, gedaan worden.

4 Het Hebreeuwse woordje betekent in het algemeen een vogel, Deut. 4:17: Ps. 8:9, in het bijzonder een kleine vogel; en onder anderen een mus, gelijk het van velen genomen wordt; Ps. 84:4, en Ps. 102:8.

5 Versta, enige stof, als wol, die in de scharlaken verf tweemalen ingedoopt is. Zie Gen. 38:28; Ex. 25:4.

6 Zie Ex. 12:22.

7 aarden vat: In dat het bloed van de geslachte vogel druipen moest, en met het water vermengd worden.

8 *levend water:* Versta, dat uit een springende fontein, of lopende rivier moest genomen worden, en levend genaamd wordt, omdat het in het vloeien zich roert, alsof het leefde; Gen. 26:19, en de aant. daarop.

9 *in het open veld vliegen laten:* Hebr.: *over het aangezicht van het veld uitzenden of loslaten*.

10 maar zal buiten zijn tent zeven dagen blijven: Vgl. boven de aant. op Lev. 13:46, en Num. 12:14, en Num. 31:19.

11 *twee volkomen lammeren:* Waarvan het ene ten schuldoffer, het andere ten brandoffer geofferd moest worden. Zie onder, vs. 12, 14:19.

12 Hebr.: *een dochter van haar jaar*.

nemen, en ook [13]drie tienden meelbloem als voedseloffer, met olie gemengd, en een [14]log olie.

11 De priester nu, die de reiniging doet, zal de man, die te reinigen is, en die dingen, stellen voor het aangezicht van YHWH, aan de deur van de tent van de samenkomst.

12 En de priester zal dat ene lam nemen, en het offeren tot een schuldoffer met de log olie; [b]en zal die als [15]beweegoffer voor het aangezicht van YHWH bewegen.

13 Daarna zal hij dat lam slachten in de plaats, waar men het zondoffer en het brandoffer slacht, in [16]de heilige plaats; want het schuldoffer, [c]zoals het zondoffer, is voor de priester; [17]het is een heiligheid van de heiligheden.

14 En de priester zal van het bloed van het schuldoffer nemen, dat de priester doen zal op het lapje van het rechteroor van degene, die te reinigen is, en op de duim van zijn rechterhand, en op de grote teen van zijn rechtervoet.

15 De priester zal ook uit de log van de olie nemen, en [18]zal ze op de linkerhand van de priester gieten.

16 Dan zal de priester zijn rechtervinger indopen, [19]nemende van die olie, die in zijn linkerhand is, en zal met zijn vinger van die olie zevenmaal sprenkelen, voor het aangezicht van YHWH.

17 En van het overige van die olie, die in zijn hand zal zijn, zal de priester doen op het lapje van het rechteroor van degene, die te reinigen is, en op de duim van zijn rechterhand, en op de grote teen van zijn rechtervoet, [20]boven op het bloed van het schuldoffer.

18 Dat nog overgebleven zal zijn van die olie, die in de hand van de priester geweest is, zal hij doen op het hoofd van degene, die te reinigen is; zo zal de priester over hem verzoening doen voor het aangezicht van YHWH.

19 De priester zal ook het zondoffer bereiden, en voor hem, die van zijn onreinheid te reinigen is, verzoening doen; en daarna zal hij het [21]brandoffer slachten.

20 En de priester zal dat brandoffer en dat voedseloffer op het altaar [22]offeren; zo zal de priester de verzoening voor hem doen, en hij zal rein zijn.

Reiniging voor wie arm is

21 Maar als hij arm is, [23]en zijn hand dat niet bereikt, zo zal hij één lam als schuldoffer, ter beweging nemen, om voor hem verzoening te doen; daartoe één tiende meelbloem, met olie gemengd, als voedseloffer, en een log olie;

22 En ook twee tortelduiven, of twee [24]jonge duiven, die zijn hand bereiken zal, waarvan de ene als zondoffer, en één als brandoffer zijn zal.

23 En hij zal die, op de achtste dag [25]van zijn reiniging, tot de priester brengen, aan de deur van de tent van de samenkomst, voor het aangezicht van YHWH.

24 En de priester zal het lam van het schuldoffer, en de log van de olie nemen; en de priester zal die als beweegoffer voor het aangezicht van YHWH bewegen.

25 Daarna zal hij het lam van het schuldoffer slachten, en de priester zal van het bloed van het schuldoffer nemen, en doen op het rechteroorlapje van degene, die te reinigen is, en op de duim van zijn rechterhand, en op de grote teen van zijn rechtervoet.

26 Ook zal de priester van die olie op [26]de linkerhand van de priester gieten.

27 Daarna zal de priester met zijn rechtervinger van die olie, die op zijn linkerhand is, sprenkelen, zevenmaal, voor het aangezicht van YHWH.

28 En de priester zal van de olie, die op zijn hand is, doen aan het lapje van het rechteroor van degene, die te reinigen is, en aan de duim van zijn rechterhand, en aan de grote teen van zijn rechtervoet, op de plaats van het bloed van het schuldoffer.

29 En het overgeblevene van de olie, die in de hand van de priester is, zal hij doen op het hoofd van degene, die te reinigen is, om de verzoening voor hem te doen, voor het aangezicht van YHWH.

30 Daarna zal hij de ene van de tortelduiven, of van de jonge duiven bereiden, van wat zijn hand bereikt zal hebben.

31 Van wat zijn hand bereikt zal hebben, zal één als zondoffer, en één als brandoffer zijn, boven het voedseloffer; zo zal de priester voor hem, die te reinigen is, verzoening doen voor het aangezicht van YHWH.

13 *drie tienden:* T.w. van een efa, d.i. drie gomer. Zie Ex. 16:36.

14 *een log:* Een kleine maat van natte waren, houdende vier quadranten, van welke een was de maat van anderhalve eierschaal, zodat een log zes gewone eierschalen heeft gehouden. Het vierde deel van een cab, welke hield vier logen of vier en twintig eierschalen, d.i. zoveel als in vier en twintig eierschalen gaan kan.

– *b* Ex. 29:24.

15 Zie boven, Lev. 7:30.

16 *heilige plaats:* Hebr.: *plaats van de heiligheid*. Deze was in de voorhof bij het brandofferaltaar. Zie Ex. 29:11, en boven, Lev. 4:4, en Lev. 6:16, 6:26.

– *c* boven, Lev. 7:7.

17 het is een heiligheid van de heiligheden: Zie boven, Lev. 2:3.

18 *op van de priester linkerhand:* Zo ook onder, vs. 26, d.i. op zijn eigen hand, en dus niet op de hand van degene, die gereinigd werd.

19 *nemende:* Dit woord wordt hier ingevoegd, volgens zeker gebruik van de Hebreeuwse taal, waarvan te zien is Gen. 12:15.

20 *boven op het bloed:* D.i. op de plaats, waarop het bloed van het schuldoffer tevoren gestreken was. Zie boven, vs. 14, en onder, vs. 28.

21 *brandoffer slachten:* Zie boven, vs. 10.

22 Hebr.: *doen opklimmen*.

23 en zijn hand dat niet bereikt: D.i. als hij door zijn armoede zoveel niet kan doen. Zie boven, Lev. 5:7, en onder, vs. 22, 14:30, 14:31, 14:32, enz.

24 *jonge duiven:* Hebr.: *zonen van een duif*. Zo onder, vs. 30.

25 *zijn reiniging:* Of: *tot zijn reiniging*.

26 *op van de priester linkerhand gieten:* D.i. op zijn eigen hand. Zie boven, vs. 15.

32 Dit is de wet van degene, in wie de plaag van de melaatsheid zal zijn, wiens hand in zijn reiniging [27]dat niet bereikt zal hebben.

Melaatsheid in huizen

33 Verder sprak YHWH tot Mozes en tot Aäron, zeggende:

34 Als u zult gekomen zijn in het land van Kanaän, dat Ik u tot bezitting [28]geven zal, en Ik de plaag van de melaatsheid aan een huis van dat land van uw bezitting zal gegeven hebben;

35 Zo zal hij, van wie dat huis is, komen, en de priester te kennen geven, zeggende: [29]Het schijnt mij, alsof er een aantasting in het huis was.

36 En de priester zal gebieden, [30]dat zij [31]dat huis ruimen, voordat de priester komt, om die plaag te bekijken, opdat niet al wat in dat huis is, onrein wordt; en daarna zal de priester komen, om dat huis te bekijken.

37 Als hij die plaag bekijken zal, dat, ziet, die plaag aan de wanden van dat huis zijn groenachtige of roodachtige kuiltjes, en hun aanzien lager is dan die wand;

38 De priester zal uit dat huis uitgaan, aan de deur van het huis, en hij zal dat huis zeven dagen doen toesluiten.

39 Daarna zal de priester op de zevende dag terugkeren; als hij merken zal, dat, ziet, die plaag aan de wanden van dat huis uitgespreid is;

40 Zo zal de priester gebieden, dat zij de stenen, waarin die plaag is, uitbreken, en die tot buiten de stad werpen, aan een onreine plaats;

41 En dat huis zal hij rondom van binnen doen schrabben, en zij zullen het [32]stof, dat zij afgeschrabd hebben, tot buiten de stad aan een onreine plaats uitstorten.

42 Daarna zullen zij andere stenen nemen, en in de plaats van die stenen brengen; en men zal ander leem nemen, en dat huis bestrijken.

43 Maar als die plaag terugkeert, en in dat huis uitbreekt, nadat men de stenen uitgebroken heeft, en na het afschrabben van het huis, en nadat het zal bestreken zijn;

44 Zo zal de priester komen; als hij nu zal merken, dat, ziet, die plaag aan dat huis uitgespreid is, het is een [33]kwaadaardige melaatsheid in dat huis, het is onrein.

45 Daarom zal men dat huis, zijn stenen, en zijn hout even afbreken, en ook al het leem van het huis, en men zal het tot buiten de stad uitvoeren, aan een onreine plaats.

46 En die in dat huis gaat te enige dage, als men het zal toegesloten hebben, zal onrein zijn tot aan de avond.

47 Die ook in dat huis [34]te slapen ligt, zal zijn kleren wassen; ook, die in dat huis eet, zal zijn kleren wassen.

48 Maar als de priester zal [35]weer ingegaan zijn, en zal merken, dat, ziet, die plaag aan dat huis niet uitgespreid is, nadat het huis zal bestreken zijn; zo zal de priester dat huis rein verklaren, omdat die plaag genezen is.

Ontzondiging van het huis

49 Daarna zal hij, om dat huis te [36]ontzondigen, twee vogeltjes nemen, en ook cederhout, en [37]scharlaken, en hysop.

50 En hij zal de ene vogel slachten in een aarden pot, [38]over levend water.

51 Dan zal hij dat cederhout, en die hysop, en het scharlaken, en de levende vogel nemen, en zal die in het bloed van de geslachte vogel en in het levende water dopen; en hij zal dat huis zevenmaal besprengen.

52 Zo zal hij dat huis ontzondigen met het bloed van de vogel, en met dat levend water, en met de levende vogel, en met dat cederhout, en met de hysop, en met het scharlaken.

53 De levende vogel nu zal hij tot buiten de stad, [39]in het open veld, laten vliegen; zo zal hij [40]over het huis verzoening doen, en het zal rein zijn.

Besluit van de wetten over melaatsheid

54 Dit is de wet voor alle plaag van de melaatsheid, en voor schurft;

55 En voor melaatsheid van de kleren, en van de huizen;

56 En ook voor gezwel, en voor gezweer, en voor blaren;

57 [41]Om te leren, op welke dag iets onrein, en op welke dag iets rein is. Dit is de wet van de melaatsheid.

HOOFDSTUK XV

Wetten over de mannen met een zaadvloed, hetzij door zwakheid en ziekte, vs. 1, enz. of in de slaap, 16, 17, 18. en over de vrouwen die de maandstonden hebben, hetzij gewoon, 19. of buitengewoon, 25. met hun reiniging, 29. en

27 dat niet bereikt zal hebben: Te weten, wat tot de reiniging van de melaatsheid is vereist geweest; boven, vs. 10.

28 *geven zal:* Hebr.: *ben gevende*; d.i. zekerlijk geven zal. Vgl. boven de aant. op Lev. 9:4.

29 *Het schijnt mij:* D.i. het dunkt mij, of, het doet zich zo aan mijn ogen voor; het huis wordt als zodanig door mij aangezien.

30 dat huis: Nl. de bewoners van dat huis.

31 T.w. met het huisraad daaruit te nemen en weg te dragen. Het Hebreeuwse woord betekent eigenlijk iets uit het gezicht weg te doen.

32 D.i. het afgeschrabde leem, kalk, enz.

33 knagende melaatsheid: Vgl. boven, Lev. 13:51.

34 *te slapen ligt:* Of: *slaapt*. Zie Gen. 19:4.

35 *weer ingegaan zijn:* Hebr.: *ingaande ingegaan*; d.i. weer of meermalen ingegaan.

36 D.i. door offerande te reinigen, en tot een eerlijk of rein gebruik te eigenen. Vgl. boven, Lev. 8:15, en de aant. daarbij; idem onder, vs. 52, 14:53.

37 *scharlaken, en hysop:* Zie boven, vs. 4.

38 *over levend water:* Zie boven, vs. 5.

39 *in het open veld:* Hebr.: *over het aangezicht van het veld*. Zo boven, vs. 7.

40 *over het huis verzoening doen:* D.i. het huis ontzondigen, vs. 49; zie daarop de aant. en deze manier van spreken, Ex. 29:37; onder, Lev. 16:16, 16:33; Ez. 45:20.

41 *Om te leren:* T.w. de priester, en door de priester het volk.

een vermaning tot reinheid, 31. waarop het besluit van het hoofdstuk volgt, 32.

Onreinheid door vloeiingen

VERDER sprak YHWH tot Mozes en tot Aäron, zeggende:

2 Spreek tot de Israëlieten, en zegt tot hen: [1]Een ieder man, als hij vloeiende zal zijn uit zijn [2]vlees, zal om zijn vloed onrein zijn.

3 Dit nu zal zijn onreinheid om zijn vloed zijn: zo zijn vlees [3]zijn vloed uitzevert, of zijn vlees van zijn vloed zich verstopt, dat is zijn onreinheid.

4 Alle bed, waarop hij, die de vloed heeft, zal liggen, zal onrein zijn, en alle [4]tuig, waarop hij zal zitten, zal onrein zijn.

5 Een ieder ook, die zijn bed zal aanroeren, zal zijn kleren wassen, en zich met water baden, en zal onrein zijn tot aan de avond.

6 En die op dat tuig zit, waarop hij, die de vloed heeft, gezeten zal hebben, zal zijn kleren wassen, en zich met water baden, en zal onrein zijn tot aan de avond.

7 En die [5]het vlees van degene, die de vloed heeft, aanroert, zal zijn kleren wassen, en zich met water baden, en onrein zijn tot aan de avond.

8 Als ook hij, die de vloed heeft, op een reine zal gespogen hebben, dan zal [6]hij zijn kleren wassen, en zal zich met water baden, en onrein zijn tot aan de avond.

9 Ook alle [7]zadel, waarop hij, die de vloed heeft, zal [8]gereden hebben, zal onrein zijn.

10 En al wie iets aanroert, dat onder hem zal geweest zijn, zal onrein zijn tot aan de avond; en die het draagt, zal zijn kleren wassen, en zich met water baden, en onrein zijn tot aan de avond.

11 Daartoe een ieder, wie hij, die de vloed heeft, zal aangeroerd hebben, zonder zijn handen met water gespoeld te hebben, die zal zijn kleren wassen, en zich met water baden, en onrein zijn tot aan de avond.

12 [a]Ook de aarden pot, die hij, die de vloed heeft, zal aangeroerd hebben, zal gebroken worden; maar alle houten voorwerp zal met water gespoeld worden.

13 Als hij nu, die de vloed heeft, van zijn [9]vloed gereinigd zal zijn, zo zal hij tot [10]zijn reiniging [11]zeven dagen voor zich tellen, en zijn kleren wassen, en hij zal zijn vlees met [12]levend water baden, zo zal hij rein zijn.

14 En op de achtste dag zal hij voor zich twee tortelduiven of [13]twee jonge duiven nemen; en zal voor het aangezicht van YHWH, aan de deur van de tent van de samenkomst komen, en zal ze de priester geven.

15 En de priester zal die bereiden, één als zondoffer, en één als brandoffer; zo zal de priester over hem voor het aangezicht van YHWH, vanwege zijn vloed, verzoening doen.

Onreinheid door zaadlozing

16 Verder een man, als van hem het zaad van het [14]bijliggen zal uitgegaan zijn, die zal zijn hele vlees met water baden, en onrein zijn tot aan de avond.

17 Ook alle kleed, en alle huid, aan dat het zaad van het bijliggen wezen zal, dat zal met water gewassen worden, en onrein zijn tot aan de avond.

18 En ook [15]de vrouw, [16]als een man met het zaad van het bijliggen bij haar gelegen zal hebben; daarom zullen zij zich met water baden, en onrein zijn tot aan de avond.

De vrouw in haar afzondering

19 Maar als een vrouw vloeiende zijn zal, zijnde haar vloed van bloed in haar vlees, zo zal zij zeven dagen in haar [17]afzondering zijn; en al wie haar aanroert, zal onrein zijn tot aan de avond.

20 En al wat, waarop zij in haar afzondering zal gelegen hebben, zal onrein zijn; en ook alles, waarop zij zal gezeten hebben, zal onrein zijn.

21 En al wie haar bed aanroert, zal zijn kleren wassen, en zich met water baden, en onrein zijn tot aan de avond.

22 Ook al wie [18]enig tuig, waarop zij gezeten zal hebben, aanroert, zal zijn kleren wassen, en zich met water baden, en onrein zijn tot aan de avond.

23 Zelfs als [19]het op het bed geweest zal zijn, of op het tuig, waarop zij zat, als hij dat aanroerde, hij zal onrein zijn tot aan de avond.

1 *Een ieder man:* Hebr.: *Man man*. Welke herhaling betekent alle, of een ieder man. Zo Ex. 36:4, en onder, Lev. 17:3, 17:8, 17:10.

2 Zo wordt eerbaarlijk genaamd de schamelheid van de man, gelijk ook boven, Lev. 12:3; Ez. 16:26, en Ez. 23:20, en hier in vs. 3.

3 T.w. door zwakheid en natuurlijke ziekte, die de geneesheren gomorrhoeam noemen.

4 Of: *vat*. Het Hebreeuwse woord betekent hier allerlei huisraad, gereedschap, vaten, kleren, werktuig, roerend goed. Zo onder, vs. 6, 15:22.

5 *het vlees van degene:* D.i. het lichaam van degene, die de vloed heeft, uitgenomen zijn handen, die gewassen zijn. Zie onder, vs. 11.

6 T.w. die bespogen is.

7 Versta, allerlei tuig, gereedschap of maaksel en kussenwerk, bekwaam om op te zitten.

8 *gereden hebben:* Of: *gevaren hebben*. Want het Hebreeuwse woord betekent niet alleen rijden op een beest, Gen. 24:61; Num. 22:22, maar ook rijden op een wagen; 2 Kron. 35:24; Jer. 17:25.

– *a* boven, Lev. 6:28; boven, Lev. 11:33.

9 D.i. wanneer zijn vloed zal ophouden.

10 *zijn reiniging:* Versta, de onderhouding van de ceremoniën, die naar de wet vereist waren, opdat hij voor rein gehouden mocht worden.

11 *zeven dagen:* Zie Num. 19:11, enz.

12 *levend water:* Zie boven, Lev. 14:5.

13 *twee jonge duiven:* Hebr.: *twee zonen van een duif*; en zo onder, vs. 29.

14 *zal uitgegaan zijn:* T.w. in de slaap. Want dit is een andere soort van onreinheid dan de voorgemelde, die uit lichamelijke zwakheid veroorzaakt werd.

15 T.w. zal onrein zijn.

16 Versta hier, een zodanig man, die de voorgemelde ziekte had, of die anders in de slaap verontreinigd was.

17 Zie boven, Lev. 12:2.

18 Zie boven, vs. 4.

19 T.w. tuig, of vat, of roerend goed, liggende op haar leger, of op enig ding, dat er op is.

24 [b]Ook zo iemand [20]zeker bij [21]haar gelegen heeft, dat haar [22]afzondering [23]op hem zij, zo zal hij zeven dagen onrein zijn; daartoe alle bed, waarop hij zal gelegen hebben, zal onrein zijn.

Langdurige vloeiing bij de vrouw

25 [c]Wanneer ook een vrouw, vele dagen buiten de [24]tijd van haar afzondering, van de vloed van haar bloed vloeien zal, of wanneer zij vloeien zal [25]boven haar afzondering, zij zal al de dagen van de vloed van haar onreinheid, als in de dagen van haar afzondering onrein zijn.

26 Alle bed, waarop zij al de dagen van haar vloed gelegen zal hebben, zal haar zijn als het bed van haar afzondering; en alle tuig, waarop zij zal gezeten hebben, zal onrein zijn, naar de onreinheid van haar afzondering.

27 En zo wie die dingen aanroert, zal onrein zijn; daarom zal hij zijn kleren wassen, en zich met water baden, en onrein zijn tot aan de avond.

28 Maar [26]als zij van haar vloed rein wordt, dan zal zij voor zich zeven dagen tellen, daarna zal zij rein zijn.

29 En op de achtste dag zal zij voor zich twee tortelduiven, of twee jonge duiven nemen, en zij zal die tot de priester brengen, aan de deur van de tent van de samenkomst.

30 Dan zal de priester één als zondoffer en één als brandoffer bereiden; en de priester zal voor haar, van de vloed van haar onreinheid, verzoening doen voor het aangezicht van YHWH.

Waartoe deze wetten dienen

31 Zo zult u de Israëlieten afzonderen van hun onreinheid; opdat zij [27]in hun onreinheid niet sterven, als zij Mijn tabernakel, die in het midden van hen is, verontreinigen zouden.

32 Dit is de wet van degene, die de vloed heeft, en van wie het zaad van de bijligging uitgaat; zodat hij daardoor onrein wordt;

33 En ook van een zwakke vrouw in haar afzondering, en van degene, die van zijn vloed is vloeiende, voor een man, en voor een vrouw; en voor een man, die bij een onreine zal gelegen hebben.

HOOFDSTUK XVI

God beveelt de hogepriester het heiligdom binnen te gaan om een algemene verzoening te doen, vs. 1, enz. met een bericht wanneer en waarmee hij dat zal doen, 3. en in welke volgorde bij het offeren en het bedienen van andere plechtigheden, die hier uitvoerig beschreven worden, 6. Waarbij dan een voorschrift komt over de plicht van het hele volk, 29. met het besluit van dit hoofdstuk, 34.

De grote verzoendag

EN YHWH sprak tot Mozes, [a]nadat de [1]twee zonen van Aäron gestorven waren, als zij genaderd waren voor het aangezicht van YHWH, en gestorven waren;

2 YHWH dan zei tot Mozes: Spreek tot uw broer Aäron, [b]dat hij niet altijd ga in het [2]heilige, binnen het [3]voorhangsel, voor het [4]verzoendeksel, dat op de ark is, opdat hij niet sterve; want Ik verschijn in een wolk op het [5]verzoendeksel.

3 Hiermee zal Aäron in het heilige gaan: met [6]een stier, [7]een jong rund als zondoffer, en een ram als brandoffer.

4 Hij zal de [8]heilige linnen rok aandoen, en een linnen onderbroek zal aan zijn vlees zijn, en met een linnen gordel zal hij zich gorden, en met een linnen tulband bedekken; dit zijn [9]heilige kleren; daarom zal hij zijn vlees met water baden, als hij ze zal aandoen.

5 En aan de gemeenschap van de Israëlieten zal hij nemen twee geitenbokken als zondoffer, en één ram als brandoffer.

6 Daarna zal Aäron de stier van het zondoffer, die voor hem zal zijn, offeren, en zal [c]voor zich en voor zijn [10]huis verzoening doen.

De twee bokken en het lot

7 Hij zal ook beide bokken nemen, en hij zal die stellen voor het aangezicht van YHWH, aan de deur van de tent van de samenkomst.

– *b* onder, Lev. 18:19.

20 *zekerlijk ... gelegen heeft:* Hebr.: *liggende gelegen heeft*.

21 *haar gelegen heeft:* Hebbende haar vloed, maar buiten weten van de bijligger, want wetens en willens bij een maandstondige te slapen, was op lijfstraf verboden; onder, Lev. 20:18.

22 D.i. haar maandstonden; zo genoemd omdat zij gedurende deze van het gezelschap van de mensen afgezonderd werd.

23 *op hem zij:* D.i. dat hij met haar maandstonden besmet werd.

– *c* Matt. 9:20.

24 *tijd van haar afzondering:* Versta, de gewone tijd van haar maandstonden.

25 *boven haar afzondering:* D.i. langer dan zij gewoon was.

26 als zij van haar vloed rein wordt: D.i. wanneer de vloed ophoudt.

27 *in hun onreinigheid niet sterven:* D.i. om hun onreinheid.

– *a* boven, Lev. 10:1; idem v. 2.

1 *de twee zonen:* Nl. Nadab en Abihu, die de Heer, omdat zij met vreemd vuur voor hem verschenen, gedood had. Zie boven, Lev. 10:1, 10:2.

– *b* Ex. 30:10; Hebr. 9:7.

2 Hebr.: *heiligheid, wat heilig is, heilige plaats*. Versta hier en onder, vs. 3, 16:17, 16:27, het heilige van de heiligen, de binnenste plaats van het tabernakel, onderscheiden van het voorste deel, dat gewoonlijk het heilige geheten wordt. Zie Ex. 26:33, 26:34; Hebr. 9:2, 9:3.

3 Zie boven, Lev. 4:6.

4 Zie Ex. 25:17, 25:18, enz.

5 *verschijn in een wolk:* T.w. ordinairlijk, en op een zichtbare wijze; dat u tot een heilige vrees en eerbied moet verwekken. Vgl. Ex. 3:5; 1 Kon. 8:11, 8:12, en de aant.

6 een var: Met het bloed van de geslachte var, gelijk blijkt onder, vs. 14.

7 *een jong rund:* Hebr.: *de zoon van een rund*.

8 *heiligen linnen rok aandoen:* Hebr.: *de linnen rok van de heiligheid*; zo ook in het volgende van vs. 4 kleren van de heiligheid; d.i. heilige kleren, zo genoemd, omdat zij tot een heilig gebruik behoorden. Zo ook Ex. 28:2, in welke zin ook andere dingen heilig genoemd worden; Ex. 29:31, en Ex. 30:25, onder, Lev. 22:4; 2 Kron. 5:5.

9 *heilige kleren:* Versta onder deze, die hier genoemd worden, ook de anderen, welke uitvoerig verhaald staan Ex. 28:4, enz., en vgl. Ex. 28:43.

– *c* Hebr. 7:27; idem v. 28.

10 *huis verzoening doen:* D.i. huisgezin. Zie Gen. 7:1.

8 En Aäron zal de loten over die twee bokken
[11]werpen: één lot voor YHWH, en één lot voor
[12]de weggaande bok.
9 Dan zal Aäron de bok, waarop het lot voor
YHWH zal gekomen zijn, toebrengen, en zal hem
ten zondoffer maken.
10 Maar de bok, waarop het lot zal gekomen
zijn, om een weggaande bok te zijn, zal levend
voor het aangezicht van YHWH gesteld worden,
om [13]door hem verzoening te doen; opdat men
hem [14]als een weggaande bok naar de woestijn
uitlate.

Het bloed binnen het voorhangsel

11 Aäron dan zal de stier van het zondoffer, die
voor hemzelf zal zijn, toebrengen, en voor zich-
zelf en voor zijn huis verzoening doen, en zal de
stier van het zondoffer, die voor hemzelf zal zijn,
slachten.
12 Hij zal ook een wierookvat [15]vol [16]vurige
kolen nemen van het altaar, van voor het aange-
zicht van YHWH, en zijn [17]handen vol [18]reukwerk
van geurende specerijen, klein gestoten; en hij
zal het binnen het [19]voorhangsel dragen.
13 En hij zal dat reukwerk op het vuur leggen,
voor het aangezicht van YHWH, opdat de [20]nevel
van het reukwerk het verzoendeksel, dat is op de
getuigenis, [21]bedekke, en dat hij niet sterve.
14 [d]En hij zal van het bloed van de stier nemen,
en zal met zijn vinger [22]op het verzoendeksel
naar het oosten sprenkelen; en voor het verzoen-
deksel zal hij zevenmaal met zijn vinger van dat
bloed sprenkelen.
15 Daarna zal hij de bok van het zondoffer, die
voor het volk zal zijn, slachten, en zal zijn bloed
tot binnen in het voorhangsel dragen, en zal met
zijn bloed doen, zoals hij met het bloed van de
stier gedaan heeft, en zal dat sprenkelen op het
verzoendeksel, en voor het verzoendeksel.
16 Zo zal hij voor [23]het heilige, vanwege de on-
reinheden van de Israëlieten, en vanwege hun
overtredingen, naar al hun zonden, verzoening
doen; en zo zal hij doen aan de tent van de
samenkomst, die met hen [24]woont in het midden
van hun onreinheden.
17 En geen mens zal in de tent van de samen-
komst zijn, als [25]hij zal ingaan, om in [26]het heilige
verzoening te doen, voordat hij zal uitkomen; zo
zal hij verzoening doen, voor zichzelf, en voor
zijn huis, en voor de hele gemeente van Israël.
18 Daarna zal hij tot het [27]altaar, dat voor het
aangezicht van YHWH is, [28]uitkomen, en verzoe-
ning daarvoor doen; en hij zal van het bloed van
de stier, en van het bloed van de bok nemen, en
[29]doen het rondom op de hoornen van het altaar.
19 En hij zal daarop van dat bloed met zijn vin-
ger zevenmaal sprenkelen, en hij zal [30]dat rei-
nigen en heiligen van de onreinheden van de
Israëlieten.

De weggaande bok

20 Als hij nu zal geëindigd hebben van het
heilige, en de tent van de samenkomst, en het
altaar te verzoenen, zo zal hij die levende bok
[31]toebrengen.
21 En Aäron zal beide zijn handen op het hoofd
van de levende [32]bok leggen, en zal daarop al de
ongerechtigheden van de Israëlieten, en al hun
overtredingen, naar al hun zonden, belijden; en
hij zal die op het hoofd van de bok leggen, en zal
hem door de hand van een man, [33]die voorhan-
den is, naar de woestijn uitlaten.
22 Zo zal die bok op zich al hun ongerechtig-
heden in een [34]afgezonderd land wegdragen; en
[35]hij zal die bok in de woestijn uitlaten.
23 Daarna zal Aäron komen in de tent van de
samenkomst, en zal de linnen kleren uitdoen,
die hij aangedaan had, als hij in het heilige ging,
en hij zal ze daar laten.

11 Hebr.: *geven*; t.w. om te vernemen welke de Heer wilde geslacht hebben ten zondoffer, en welke men in de woestijn of in het veld zou uitlaten.

12 *weggaande bok:* Hebr.: *Azazel*. Dit woord komt [naar het gevoelen van de meesten] van twee woorden, waarvan een betekent een geit, het andere weggaan. Het schijnt zoveel te beduiden als: de levende bok, die losgelaten werd, om weg te gaan, of, de plaats, waarheen hij weggelaten wordt. Zie dit woord ook onder, vs. 10, 16:26.

13 *door hem verzoening te doen:* Of: *met hem, of, op hem*.

14 als een weggaande bok: Of: naar Azazel; d.i. tot de plaats zo genaamd.

15 Hebr.: *de volheid van het wierookvat*; zo in het volgende, de volheid van de handen; d.i. de handen vol; en de volheid van het huis, voor het huis vol, Num. 22:18, idem, de volheid van een schaal, voor een schaal vol, Richt. 6:38.

16 *vurige kolen nemen:* Hebr.: *kolen van het vuur*; d.i. die vurig, ontstoken en gloeiend zijn. Zo 2 Sam. 22:13; Ez. 1:13; Rom. 12:20.

17 Hebr.: *vuisten*.

18 Zie de beschrijving van dit reukwerk, Ex. 30:34, 30:35, 30:38.

19 voorhang dragen: Zie boven, vs. 2.

20 *nevel van het reukwerk:* Hebr.: *wolk*.

21 T.w. opdat zo de priester verhinderd worde het teken van de Goddelijke aanwezigheid te zien.

– *d* boven, Lev. 4:6; Hebr. 9:25; Hebr. 10:4.

22 *op het verzoendeksel:* Hebr.: *op het aangezicht van het verzoendeksel*; zo in het volgende van vs. 14. Deze besprenging geschiedde maar eenmaal, maar de andere, die op de plaats voor het verzoendeksel gedaan werd, geschiedde zevenmalen. Zie boven, Lev. 4:6.

23 *het heilige:* Wat het is enige plaats te verzoenen, wordt hier en in vs. 19 aangewezen, nl. die van de ceremoniëele en morele onreinheden, die daaraan of daarin mochten zijn, of begaan zijn, door offeranden rein te maken en te ontzondigen. Vgl. boven, Lev. 8:15, en Lev. 14:49, 14:52, 14:53, en hieronder, vs. 19,20.

24 *woont in het midden:* D.i. blijft in het midden van hen, die vele onreinheden hebben.

25 T.w. de hogepriester.

26 *het heilige:* Het heilige van de heiligen, gelijk boven, vs. 2.

27 Versta, het altaar van het brandoffer, dat voor het aangezicht van de Heer wordt gezegd te zijn, om de reden boven gemeld, Lev. 1:3.

28 T.w. uit het eerste of voorste deel van het tabernakel, gelijk dit af te nemen is uit het naastvoorgaande vers, waar gesproken wordt van het uitkomen van de priester uit het binnenste deel van het tabernakel.

29 Hebr.: *zal geven*.

30 dat reinigen en heiligen: Zie boven, vs. 16, en onder, vs. 20.

31 Anders: *offeren*.

32 Hebr.: *steunen*. Zie boven, Lev. 4:4.

33 *van een man, die voorhanden is:* Hebr.: *eens getijdigen*; d.i. zekere, bekwame man, die bij de hand is, of de tijd heeft, of gewoon is daartoe gebruikt te worden.

34 *afgezonderd land wegdragen:* Hebr.: *land van de afzondering*; d.i. dat onbewoond is, en van het gezelschap en de verkering van de mensen afgesneden en afgescheiden is.

35 T.w. die man, die voorhanden was.

24 En hij zal zijn vlees in de [36]heilige plaats met [37]water baden, en zijn kleren aandoen; dan zal hij uitgaan, en zijn brandoffer, en het brandoffer van het volk bereiden, en voor zich en voor het volk verzoening doen.

25 Ook zal hij het vet van het zondoffer op het [38]altaar aansteken.

26 En die de bok, [39]die een weggaande bok was, zal uitgelaten hebben, zal zijn kleren wassen, en zijn vlees met water baden; en daarna zal hij in het leger komen.

27 Maar [e]de stier van het zondoffer, en de bok van het zondoffer, waarvan het bloed ingebracht is, om verzoening te doen [40]in het heilige, zal men tot buiten het leger uitvoeren; maar hun huiden, hun vlees en hun mest zullen zij met vuur verbranden.

28 Die nu die verbrandt, zal zijn kleren wassen, en zijn vlees met water baden; en daarna zal hij in het leger komen.

De jaarlijkse dag van verootmoediging

29 En dit zal voor u tot een [41]eeuwige inzetting zijn: [f]u zult in de [42]zevende maand, op de tiende van de [43]maand, uw zielen [44]verootmoedigen, en geen werk doen, ingezetene noch vreemdeling, die in het midden van u als vreemdeling verkeert.

30 Want op die dag zal [45]hij voor u [46]verzoening doen, om u te reinigen; van al uw zonden zult u voor het aangezicht van YHWH gereinigd worden.

31 Dat zal u een sabbat van de rust zijn, opdat u uw zielen verootmoedigt; het is een [47]eeuwige inzetting.

32 En de [48]priester, die men gezalfd, en [49]wiens hand men gevuld zal hebben, om voor zijn vader het priesterambt te bedienen, zal de verzoening doen, als hij de linnen kleren, de [50]heilige kleren, zal aangetrokken hebben.

33 Zo zal hij het [51]heilige heiligdom verzoenen, en de tent van de samenkomst, en het altaar zal hij verzoenen; evenzo voor de priesters, en voor al het volk van de gemeente zal hij verzoening doen.

34 En dit zal u tot een eeuwige inzetting zijn, om voor de Israëlieten van al hun zonden, [g]eenmaal in het jaar, verzoening te doen. En men deed, zoals YHWH Mozes geboden had.

HOOFDSTUK XVII

Wetten die verbieden ergens offergaven te offeren, dan alleen in de tabernakel, vs. 1, enz. en aan niemand anders dan alleen de HEERE, 5. geenszins aan de duivels, op straffe van uitroeiing, 7. Eveneens met het verbod om bloed te eten, op gelijke straffe, 10. Alsmede enig dood aas, of dat verscheurd is, 15.

De plaats van het offer en het verbod op bloed

VERDER sprak YHWH tot Mozes, zeggende:

2 Spreek tot Aäron, en tot zijn zonen, en tot al de Israëlieten, en zeg tot hen: Dit is [1]het woord, dat YHWH geboden heeft, zeggende:

3 [2]Een ieder van het huis van Israël, die een os, of lam, of geit [3]in het leger [4]slachten zal, of die ze slachten zal buiten het leger;

4 En die aan de deur van de tent van de samenkomst niet brengen zal, om een offergave aan YHWH voor de tabernakel van YHWH te offeren; [5]het bloed zal die man toegerekend worden, hij heeft bloed vergoten; daarom zal die [6]man uit het midden van zijn volk uitgeroeid worden;

5 Opdat, wanneer de Israëlieten hun slachtoffers brengen, die zij [7]op het veld slachten, dat zij die aan YHWH toebrengen, aan de deur van de tent van de samenkomst tot de priester, en die tot dankoffers voor YHWH slachten.

6 En de priester zal het bloed op het altaar van YHWH, aan de deur van de tent van de samenkomst, sprenkelen; en hij zal het vet aansteken, tot [a]een [8]liefelijke reuk voor YHWH.

36 *heilige plaats:* Zie boven, Lev. 6:16, 6:26, en Lev. 10:13.

37 *water baden:* Zie boven, Lev. 6:28.

38 *altaar aansteken:* T.w. het brandofferaltaar. Want op het reukaltaar was het verboden zodanige offeranden te doen; Ex. 30:9.

39 *welke een weggaande bok was:* Zie boven, vs. 8.

– *e* boven, Lev. 6:30; Hebr. 13:11.

40 *in het heilige:* Zie boven, vs. 2.

41 *eeuwige inzetting zijn:* Hebr.: *inzetting van de eeuwigheid*; zo onder, vs. 31, 16:34. Zie Gen. 13:15.

– *f* onder, Lev. 23:27.

42 *zevende maand:* Genaamd, 1 Kon. 8:2, Ethanim, en heden bij de Joden Tisri; zij komt meest overeen met onze maand September.

43 *uw zielen:* D.i. lichamen, gelijk Ps. 16:10, of uw personen; d.i. lichamen en zielen, gelijk Gen. 12:5.

44 Of: *bekommeren, of kwellen*; d.i. ernstiglijk vernederen voor de Heer, met bekentenis van uw zonden, met bidden, met nalating van al wat het lichaam aangenaam en vermakelijk is. Zie deze manier van spreken ook onder, vs. 31; Ps. 35:13; Jes. 58:3, 58:5; Dan. 10:12.

45 T.w. de hogepriester.

46 *verzoening doen:* Zie boven, Lev. 1:4.

47 *eeuwige inzetting:* Zie boven, vs. 29.

48 D.i. de hogepriester. Zie boven, Lev. 4:3.

49 *wiens hand men gevuld zal hebben:* Zie boven, Lev. 7:37.

50 *heilige kleren:* Hebr.: *de kleren van de heiligheid*; zo boven, vs. 4.

51 *heilige heiligdom:* Hebr.: *het heiligdom van de heiligheid*.

– *g* Ex. 30:10; Hebr. 9:7.

1 *het woord:* Of: *de zaak*.

2 *Een ieder:* Hebr.: *man man, d*.i. een ieder, wie het ook zij, als boven Lev. 15:2, en onder vs. 8, 17:10.

3 *in het leger:* Welverstaande, buiten de voorhof van het tabernakel, gelijk vs. 4 uitwijst.

4 *slachten zal:* T.w. om die de Heer te offeren, gelijk duidelijk blijkt uit vs. 4.

5 *het bloed zal:* D.i. men zal hem daarvoor houden, alsof hij onnozel bloed vergoten had. Zie de reden hiervan onder, vs. 11.

6 *man uit het midden van zijn volk:* Zie Gen. 17:14, en onder, Lev. 18:29.

7 *op het veld slachten:* Hebr.: *op het aangezicht van het veld*. Dit hadden de Israëlieten gedaan vóór het oprichten van het tabernakel, Ex. 5:3, en Ex. 8:27, dat nu de Heer op straf van de uitroeiing uit zijn volk verboden heeft; boven, vs. 4, en onder, vs. 9.

– *a* Ex. 29:18; boven, Lev. 4:31.

8 liefelijken reuk: Zie Gen. 8:21.

7 En zij zullen ook niet meer hun slachtoffers
aan de [9]demonen, die zij [10]nahoereren, offeren;
dat zal hun een eeuwige inzetting zijn voor hun
generaties.

8 Zeg dan tot hen: Een ieder van het huis van
Israël, en van de vreemdelingen, die in het mid-
den van hen als vreemdelingen verkeren, die
een brandoffer of slachtoffer zal offeren,

9 En dat tot de deur van de tent van de samen-
komst niet zal brengen, om het voor YHWH te
bereiden; die man zal uit zijn volken uitgeroeid
worden.

Bloed mag niet gegeten worden

10 En een ieder uit het huis van Israël, en
uit de vreemdelingen, die in het midden van
hen als vreemdelingen verkeren, [b]die enig bloed
zal gegeten hebben, tegen diens ziel, die dat
bloed zal gegeten hebben, zal Ik [11]Mijn aange-
zicht zetten, en zal die uit het midden van haar
volk uitroeien.

11 Want de ziel [12]van het vlees is in het bloed;
daarom heb Ik het u op het altaar gegeven, om
over uw zielen verzoening te doen; want het is
het bloed, dat voor de ziel [13]verzoening zal doen.

12 Daarom heb Ik tot de Israëlieten gezegd:
Geen ziel van u zal bloed eten; noch de
vreemdeling, die als vreemdeling in het midden
van u verkeert, zal bloed eten.

13 Een ieder ook van de Israëlieten en van
de vreemdelingen, die als vreemdelingen in
het midden van hen verkeren, [14]die enig wild
gedierte, of gevogelte, dat gegeten wordt, in de
jacht gevangen zal hebben; die zal daarvan bloed
vergieten, en zal dat met stof bedekken.

14 [c]Want het is de ziel van alle vlees; zijn bloed
is [15]voor zijn ziel; daarom heb Ik tot de Israë-
lieten gezegd: U zult van geen enkel vlees het
bloed eten; want [16]de ziel van alle vlees, dat is
zijn bloed; zo wie dat eet, zal uitgeroeid worden.

Het eten van een kadaver

15 [d]En alle ziel onder de ingezetenen of onder
de vreemdelingen, die een kadaver of het ver-
scheurde zal [17]gegeten hebben, die zal zijn kleren
wassen, en zich met water baden, en onrein zijn
tot aan de avond; daarna zal hij rein zijn.

16 Maar als hij die [18]niet wast, en zijn vlees niet
baadt, zo zal hij [19]zijn ongerechtigheid dragen.

HOOFDSTUK XVIII

Wetten die de Israëlieten bevelen niet te leven naar de gewoonten of zeden van de Egyptenaren en Kanaänieten, vs. 1, enz. maar naar de inzetting van God, 4. De bloedschande in bijslaap en huwelijken te vermijden, 6. De bijslaap met een vrouw tijdens haar maandstonden, 19. en overspel, 20. hun kinderen niet aan de Molech te offeren, 21. Alle onnatuurlijke bijslaap te verfoeien, 22. Met de redenen die dienen tot bevestiging van deze wetten, 24.

Verboden vormen van geslachtsgemeenschap

VERDER sprak YHWH tot Mozes, zeggende:

2 Spreek tot de Israëlieten en zeg tot hen: Ik ben
[1]YHWH, uw God!

3 U zult niet doen naar de werken van het Egyp-
tische land, waarin u gewoond hebt; en naar
de werken van het land Kanaän, waarheen Ik u
brenge, zult u niet doen, en zult in hun [2]voor-
schriften niet wandelen.

4 Mijn rechten zult u doen, en Mijn voorschrif-
ten zult u houden, om in die te wandelen; Ik ben
YHWH, uw God!

5 Ja, Mijn voorschriften en Mijn rechten zult u
houden; [a]welk [3]mens deze zal doen, die zal daar-
door leven; Ik ben YHWH!

9 Het Hebreeuwse woord betekent eigenlijk de zodanigen, die ruig en behaard zijn als bokken, en die de mensen in zodanige gedaante bij wijle verschenen, en door de heidenen afgeschilderd en op godsdienstige wijze vereerd werden. Zie van deze ook 2 Kron. 11:15.

10 D.i. met welke zij afgoderij bedrijven, want gelijk een vrouw hoereert, haar lichaam iemand anders dan haar wettelijken man gemeen makende, zo is het geestelijke hoererij, wanneer de mens de liefde en eer, die hij God alleen schuldig is, de afgoden of enige schepselen uitwendig of inwendig toeëigent. Zie Ex. 34:15; onder, Lev. 20:5, 20:6, met de aant. Richt. 8:33; Ez. 16:16, 16:26, en Ez. 23:8, 23:19, 23:21, enz.

– *b* Gen. 9:4; boven, Lev. 3:17; boven, Lev. 7:27; onder, Lev. 19:26; Deut. 12:16; idem v. 23; 1 Sam. 14:33.

11 *mijn aangezicht zetten:* Hebr.: *Ik zal mijn aangezicht geven tegen die ziel*; d.i. Ik zal op die mens vergramd zijn, zodat Ik hem tegenstaan en tot vijand wezen zal, en mijn werk daarvan maken, om rechtvaardige straf en wraak tegenover hem uit te voeren. Zo onder, Lev. 20:3, en Lev. 26:17; Ez. 14:8, enz.

12 *van het vlees:* D.i. van het levend beest. Zie Gen. 9:4.

13 *verzoening zal doen:* T.w. op sacramentele wijze, omdat het wees op het bloed van Jezus Christus, het onbevlekte lam, dat op het altaar van het kruis voor de mensen geslacht moest worden; Rom. 3:25; Kol. 1:20; Hebr. 9:12.

14 die enig wild gedierte: Hebr.: wie de jacht van een wild gedierte, enz. verjaagd zal hebben; d.i. met jagen gevangen zal hebben. Vgl. hiermee de aant. op Gen. 27:3.

– *c* Gen. 9:4.

15 *voor zijn ziel:* Anders: *in, of, met de ziel*.

16 *de ziel van alle vlees:* Zie boven, vs. 11.

– *d* Ex. 22:31; boven, Lev. 11:40; Ez. 44:31.

17 *gegeten hebben:* T.w. door onwetendheid of onvoorzichtigheid, en niet met voorbedachten raad of opzettelijken wil. Zie boven, Lev. 11:40.

18 die: Te weten, zijn kleren.

19 *zijn ongerechtigheid dragen:* Zie boven, Lev. 5:1.

1 *YHWH, uw God:* T.w. wie u als uw enige God en Heiland gehoorzamen moet, en die de gehoorzamen belonen en de ongehoorzamen kan en wil straffen.

2 Zo worden genoemd de afgrijslijke gewoonten, die door toelating en het gewone gebruik onder de gemelde volken zo de overhand genomen hadden, dat ze voor gestelde wetten gehouden werden. Vgl. onder, vs. 30, en Lev. 20:23.

– *a* Ez. 20:11; idem v. 13; Rom. 10:5; Gal. 3:12.

3 *mens dezelfde zal doen:* Deze spreuk leert drie dingen: I. de volmaaktheid van de leer van de wet; II. de gerechtigheid van de werken; III. het loon, dat op zulke gerechtigheid van God toegezegd is; maar omdat de verdorven mens die in zich niet heeft, zo is het loon uit enkele genade, om de verzoening door Christus, door het geloof aangenomen; Jes. 53:11; Rom. 3:20, 3:21, 3:22, 3:23, enz. Vgl. de aant. op Deut. 6:25.

Verboden graden van bloedverwantschap

6 [4]Niemand zal tot enige [5]nabestaande van zijn
lichaam naderen, om de [6]schaamte te ontbloten;
Ik ben YHWH!

7 U zult de schaamte van uw vader [7]en de
schaamte van uw moeder niet ontbloten; [8]zij is
uw moeder; u zult haar schaamte niet ontbloten.

8 [b]U zult de schaamte [9]van de huisvrouw van
uw vader niet ontbloten; het is de schaamte [10]van
uw vader.

9 De schaamte van uw zus, van de dochter
van [11]uw vader, of van de dochter van uw
[12]moeder, te [13]huis geboren of [14]buiten geboren,
haar schaamte zult u niet ontbloten.

10 De schaamte van [15]de dochter van uw zoon,
of van de dochter van uw dochter, haar schaamte
zult u niet ontbloten; want [16]zij zijn uw schaamte.

11 [c]De schaamte van de dochter van de huis-
vrouw van uw vader, die uw vader geboren is (zij
is uw zus), haar schaamte zult u niet ontbloten.

12 [d]U zult de schaamte van de [17]zus van uw
vader niet ontbloten; zij is de nabestaande van
uw vader.

13 U zult de schaamte van de zus van uw moe-
der niet ontbloten; want zij is de nabestaande
van uw moeder.

14 [e]U zult de schaamte van de [18]broer van uw
vader niet ontbloten; tot zijn huisvrouw zult u
niet [19]naderen; zij is [20]uw tante.

15 U [f]zult de schaamte van uw schoondochter
niet ontbloten; [21]zij is de huisvrouw van uw zoon;
u zult haar schaamte niet ontbloten.

16 [g]U zult de schaamte [22]van de huisvrouw van
uw broer niet ontbloten; het is de schaamte van
uw broer.

17 [h]U zult de schaamte van een vrouw en haar
dochter niet ontbloten; [23]de dochter van haar
zoon, noch de dochter van haar dochter zult u
nemen, om haar schaamte te ontbloten; zij zijn
nabestaanden; het is een schandelijke daad.

18 [24]U zult ook geen vrouw tot haar [25]zus
nemen, om haar te [26]benauwen, mits haar
schaamte naast haar, [27]in haar leven, te
ontbloten.

Overspel, Molech en andere gruwelen

19 Ook [i]zult u tot de vrouw in [28]de afzonde-
ring van haar onreinheid niet naderen, om haar
schaamte te ontbloten.

4 Hebr.: *man, man zal niet, enz.*; d.i. geen man; want al deze geboden spreken eigenlijk tot de mannen, maar zo, dat bij noodwendig gevolg het vrouwelijke geslacht er mee onder begrepen is.

5 Het Hebreeuwse woord is wel gemeen aan de man en de vrouw, maar wordt hier eigenlijk van de vrouw genomen, en strekt zich uit tot de graden of trappen van de familie en van de zwagerschap, die hier uitgedrukt staan, en uit deze door gelijkvormigheid van bestaan besloten kunnen worden.

6 *schaamte te ontdekken:* Hebr.: *naaktheid*; en zo in het volgende. Het is een eerbare manier van spreken, betekenende zoveel als wat de Schrift anders noemt iemand bekennen. Zie Gen. 4:1. Een gelijke manier van spreken is: de zoom van de kleding ontdekken, Deut. 22:30, en Deut. 27:20.

7 en de schaamte van uw moeder: Het woordje en dient hier tot uitlegging, alsof men zei: te weten; want vaders schaamte en moeders schaamte worden hier voor één genomen. Zie ook vs. 8, 18:16.

8 zij is uw moeder: D.i. u bent uit haar geboren; en versta, bijgevolg, hetzelfde van de vader, die de schaamte van zijn dochter niet mag ontdekken, omdat hij haar vader en zij van hem geboren is.

– *b* onder, Lev. 20:11; 1 Kor. 5:1.

9 *van de huisvrouw van uw vader:* D.i. van uw stiefmoeder; zo ook van uw stiefvader. Want onder één exempel moeten de gelijke trappen begrepen worden.

10 *van uw vader:* Aan wie het alleen geoorloofd is die te ontdekken.

11 *dochter van uw vader:* D.i. van uw halfzus van vaders zijde.

12 *dochter van uw moeder:* D.i. van uw halfzus van moeders zijde.

13 *te huis geboren:* D.i. in een wettig huwelijk.

14 *buiten geboren:* D.i. onwettig. Andere nemen het zo: Dat God in het algemeen verbiedt de zus te trouwen, hetzij zij is de dochter van uw vader, thuis geboren; d.i. uw volle zus; hetzij zij is de dochter van uw moeder, buiten geboren; d.i. uw halfzus van moeders zijde. Gelijk vs. 11, verboden wordt de trouw met de halfzus van vaders zijde.

15 *dochter van uw zoon:* En zo naar beneden in de rechte linie, van alle kinderen van uw kinderen.

16 zij zijn uw schaamte: D.i. zij zijn door middel van uw kinderen van u voortgekomen en geboren.

– *c* onder, Lev. 20:17.

– *d* onder, Lev. 20:19.

17 *zus van uw vader:* T.w. die uw moei is, van vaders zijde, gelijk in vs. 13 van de moei van de moederlijke zijde gesproken wordt.

– *e* onder, Lev. 20:20; Ez. 22:11.

18 *broer van uw vader:* D.i. van de huisvrouw van de broer van uw vader, gelijk de volgende woorden medebrengen; waarvan de schaamte de schaamte van de oom genoemd werd, omdat zij met hem één vlees is.

19 T.w. om met haar vleselijke gemeenschap te hebben. Zie Gen. 20:4.

20 uw moei: Te weten, behuwde moei, die een neef van de overledene ook niet mocht trouwen. Hierom was nog meer ongeoorloofd het huwelijk tussen de oom en zijn broers dochter.

– *f* onder, Lev. 20:12.

21 *uw zoons huisvrouw:* Ook was ongeoorloofd het huwelijk tussen de schoonzoon en de behuwde moeder; onder Lev. 20:14.

– *g* onder, Lev. 20:21.

22 *huisvrouw van uw broer:* Van deze wet werd toenmaals uitgenomen, wanneer de broer zonder mannelijke erfgenamen na te laten gestorven was; want dan moest de naaste broer of bloedvriend de weduwe trouwen, om zijn gestorven broer zaad te verwekken; Deut. 25:5; Matt. 22:24. Uit deze wet volgt noodzakelijk dat een vrouw, met de ene broer getrouwd zijnde, na zijn dood met de andere broer niet mag trouwen; en eveneens een man met de ene zus getrouwd zijnde, mag na haar dood de andere zus niet trouwen.

– *h* onder, Lev. 20:14.

23 dochter haars zoons: Versta, de stiefdochter en de stiefzoon, en de kinderen van deze voortkomende, van welke de stiefvader en de stiefgrootvader zich moesten, als van hun eigen kinderen en kleinkinderen, onthouden.

24 *U zult:* Deze wet wordt door sommigen aldus verstaan, dat een man niet tegelijk twee vrouwen in huwelijk mocht hebben. Want hoewel enige oudvaders dit gedaan hebben, en God dit in die tijd geduld heeft, nochtans was het zo van de beginne niet geweest, gelijk Christus leert Matt. 19:8; Gen. 2:24, en is in het Nieuwe Testament afgeschaft. Maar velen verstaan door het woord zus hier de eigen zus van de vrouw.

25 Volgens de eerste uitlegging zou het woord zus hier niet die van dezelfde natuurlijke ouders geboren is, maar slechts een andere vrouw betekenen, gelijk het aldus voor het woord andere genomen wordt; Ex. 26:3; Ez. 1:9, en Ez. 3:13, enz.

26 D.i. schande, spijt en kwelling aan te doen; dat gemeenlijk geschiedt waar meer vrouwen zijn dan een. Zie 1 Sam. 1. Veel meer waar twee zussen tegelijk zijn, gelijk te zien is in de huisvrouwen van Jakob; Gen. 30.

27 *in haar leven:* Als men dit verstaat van de eigenlijke zus, kunnen deze woorden dienen tot vergroting van de benauwdheid, die haar van haar eigen zus in haar leven zou wedervaren. Dienvolgens kan in geen geval daaruit besloten worden, dat de man na haar dood haar zus zou mogen trouwen. Zie daarvan vs. 16.

– *i* onder, Lev. 20:18.

28 *afzondering van haar onreinigheid:* D.i. wanneer zij om haar bloedgang moet afgezonderd worden. Zie boven, Lev. 12:2, en Lev. 15:24, 15:25.

20 [29][k]En u zult niet liggen bij de huisvrouw van uw naaste ter bezading, om met haar onrein te worden.

21 [l]En van uw zaad zult u niet geven, om voor de [30]Molech door het vuur te doen gaan; en de Naam van uw God zult u [31]niet ontheiligen; Ik ben YHWH!

22 [m]Bij een man zult u niet liggen [32]zoals men bij een vrouw ligt; dit is een gruwel.

23 [n]Ook zult u bij geen beest liggen, om daarmee onrein te worden; een vrouw zal ook niet staan voor een beest, om daarmee te doen te hebben; het is [33]een gruwelijke vermenging.

Het land spuwt zijn inwoners uit

24 Verontreinig u niet met enige van deze; want de heidenen, die Ik van uw aangezicht uitwerpe, zijn met alle deze verontreinigd;

25 Zodat het land onrein is, en Ik over het land [34]zijn ongerechtigheid bezoeke, en het land zijn inwoners [35]uitspuwt.

26 [o]Maar u zult Mijn voorschriften en Mijn rechten onderhouden, en van al die gruwelijke dingen niets doen, ingezetene noch vreemdeling, die in het midden van u als vreemdeling verkeert.

27 Want de mensen van dit land, die voor u geweest zijn, hebben al deze gruwelijke dingen gedaan; en het land is onrein geworden.

28 Dat u dat land niet uitspuwe, als u het zult verontreinigd hebben; zoals het het volk, dat voor u was, uitgespuwd heeft.

29 Want al wie enige van deze gruwelijke dingen doen zal, die zielen, die ze doen, zullen [36]uit het midden van haar volk uitgeroeid worden.

30 Daarom zult u Mijn [37]bevel onderhouden, dat u niet doet van die [38]gruwelijke voorschriften, die voor u zijn gedaan geweest, en u daarmee niet verontreinigt; Ik ben YHWH, uw God!

HOOFDSTUK XIX

Wetten die de Israëlieten bevelen dat zij heilig zullen zijn, vs. 1, enz. Vader en moeder eren, de sabbatten onderhouden, 3. Afgoderij vermijden, 4. De dankoffers behoorlijk slachten en gebruiken, 5. De armen gedenken bij de oogst, 9. Hun naaste geen onrecht doen, noch buiten het gericht, noch in het gericht, 11. Ook in hun hart hem niet vijandig zijn, maar goed doen met woorden en werken, uit echte liefde, 17. Dingen die verschillend zijn, niet vermengen, 19. Geen hoererij toelaten, 20. Wanneer zij de vruchten van het land Kanaän zouden eten, 23. Geen bloed eten, noch waarzeggerij enz. gebruiken, 26. Geen heidense tekenen van rouw maken, 27. Noch hun dochters tot onkuisheid aanzetten, 29. Maar God en zijn inzettingen in ere houden, 30. Niet de waarzeggers raadplegen, 31. De ouderen eren, 32. De vreemdelingen recht doen, 33. Ja, iedereen in alle handel, 35.

Wetten over heiligheid en naastenliefde

VERDER sprak YHWH tot Mozes, zeggende:

2 Spreek tot de hele gemeenschap van de Israëlieten, en zeg tot hen: [a]U zult [1]heilig zijn, want Ik, YHWH, uw God, ben [2]heilig!

3 [b]Want ieder zal zijn [3]moeder en zijn vader vrezen, en [c]Mijn sabbatten houden; [4]Ik ben YHWH, uw God!

4 U zult u tot de [5]afgoden niet keren, en [d]u geen gegoten goden maken; Ik ben YHWH, uw God!

Het eten van het dankoffer

5 En wanneer u [6]een dankoffer voor YHWH offeren zult, [7]naar uw welgevallen zult u dat offeren.

6 [e]Op de dag van uw offeren, en op de andere dag, zal het gegeten worden; maar wat tot op de derde dag overblijft zal met vuur verbrand worden.

29 En u zult niet liggen bij: Hebr.: en tot de huisvrouw van uw naaste zult u niet geven uw bijliggen tot zaad, of, bezadiging. Zo in het volgende meermalen.

– *k* onder, Lev. 20:10.

– *l* onder, Lev. 20:2; Deut. 18:10; 2 Kon. 17:17; 2 Kon. 23:10.

30 Zo wordt genoemd de afgod van de Ammonieten, die ook anders Milcom geheten wordt, 1 Kon. 11:5, 11:7, tot wiens godsdienstige eer de ouders hun kinderen levend deden verbranden, of [gelijk sommigen schrijven] tenminste tussen twee grote vuren doorgaan, om [zoals zij meenden] gezuiverd te worden, dat te doen God hier uitdrukkelijk verbiedt. Zie ook onder, Lev. 20:2; Deut. 18:10; 2 Kon. 17:17, en 2 Kon. 23:10.

31 D.i. niet onteren, mits te doen wat Hij verboden en na te laten wat Hij geboden heeft. Vgl. onder, Lev. 20:2; Deut. 18:10; 2 Kon. 17:17, en 2 Kon. 23:10.

– *m* onder, Lev. 20:13.

32 met vrouwelijke bijligging: D.i. gelijk men bij vrouwen ligt; zo onder, Lev. 20:13.

– *n* onder, Lev. 20:15; idem v. 16.

33 *een gruwelijke vermenging:* Of: een gruwelijke verstoring en verwarring van de orde door God in de natuur ingesteld en een schandelijk vergrijp aan de eerbaarheid.

34 *zijn ongerechtigheid bezoeke:* D.i. straf om zijn ongerechtigheid; zo Jes. 26:21; Jer. 36:31. Zie Gen. 21:1.

35 Het Hebreeuwse woordje betekent eigenlijk door walging overgeven wat de maag niet kan verdragen; dat bij gelijkenis gezegd wordt van een land, dat met kwade inwoners bezwaard is. Zo onder, vs. 28, en Lev. 20:22.

– *o* onder, Lev. 20:22.

36 *uit het midden:* Hieruit [alsook uit meer andere plaatsen] blijkt duidelijk dat het Hebreeuwse woord, dat hier gebruikt wordt, ook dikwijls een smadelijke lijf- en doodstraf begrijpt.

37 *Mijn bevel onderhouden:* Hebr.: *onderhouding*; d.i. wat Ik bevolen heb te onderhouden. Zo ook Gen. 26:5. Elders wordt dit woord overgezet, wacht, als Num. 3:7, enz. Zie daar de aant.

38 gruwelijke inzettingen: Hebr.: inzettingen van de gruwelen. Zie boven, vs. 3.

– *a* boven, Lev. 11:44; onder, Lev. 20:7; idem v. 26; 1 Petr. 1:16.

1 *heilig zijn:* D.i. leven naar al mijn wetten en geboden, rakende de zeden, ceremoniën en burgerlijke rechten, van welke alleen enige in dit hoofdstuk verhaald worden.

2 Niet alleen in gedachten, woorden en werken, maar ook in het wezen de heiligheid zelve.

– *b* Ex. 20:12.

3 *zijn moeder en zijn vader vrezen:* De moeder wordt hier voor de vader genoemd, omdat de kinderen in hun jonkheid meest hun moeder behoeven, en sommigen in haar ouderdom die meest plegen te verachten.

– *c* Ex. 31:13; onder, Lev. 26:2.

4 Ik ben YHWH, uw God: Zie boven, Lev. 18:2. Zo onder, vs. 4, 19:10, 19:12, 19:14, enz.

5 Het Hebreeuwse woord betekent eigenlijk nietige dingen, of, wat niet is. Waarom de apostel zeer wel zegt dat de afgod in de wereld niets is, 1 Kor. 8:4, want het is een ijdel versiersel van het ijdel hart van de mens; 1 Sam. 12:21.

– *d* Ex. 34:17.

6 Zie boven, Lev. 3:1.

7 *naar uw welgevallen:* D.i. met uw goede genegenheid en vrijwillig en onbedwongen voornemen. Want deze dankoffers waren wel geboden, maar niet met een precies voorschrift, zodat het eenieder vrij was daarin te doen naar dat hij zich in zijn hart geroerd vond. Ziet Lev. 7:16 en vgl. dit met het vrijwillig brandoffer, Lev. 1:3.

– *e* boven, Lev. 7:16.

7 En zo het op de derde dag [8]enigszins gegeten
wordt, [9]het is een afgrijselijk ding, het zal niet
aangenaam zijn.
8 En zo wie dat eet, zal zijn [10]ongerechtigheid
dragen, omdat hij [11]het heilige van YHWH ont-
heiligd heeft; daarom [12]zal die ziel, uit haar vol-
ken uitgeroeid worden.

Recht en liefde voor de naaste

9 [f]Als u ook de oogst van uw land inoogsten
zult, u zult de hoek van uw veld niet geheel
afoogsten, en dat [13]van uw oogst op te zamelen is,
niet opzamelen.
10 Ook zult u uw wijngaard [14]niet nalopen,
en de afgevallen bezien van uw wijngaard niet
opzamelen; de arme en de vreemdeling zult u
die overlaten; Ik ben YHWH, uw God!
11 [g]U zult niet stelen, en u zult [15]niet liegen,
noch vals handelen, ieder tegen zijn naaste.
12 [h]U zult niet vals bij Mijn Naam zweren;
[16]want u zou de [17]Naam van uw God ontheiligen;
Ik ben YHWH.
13 U zult uw naaste niet bedriegelijk
verdrukken, noch beroven; het arbeidsloon van
[i]de [18]dagloner zal bij u niet overnachten tot aan
de morgen.
14 U zult de dove niet vloeken, en voor het aan-
gezicht van de blinden geen [19]aanstoot zetten;
maar u zult voor uw God vrezen; Ik ben YHWH!
15 U zult geen onrecht doen in het [20][k]gericht;
u zult het aangezicht van de geringen niet
aannemen, noch [21]het aangezicht van de grote
voortrekken; in gerechtigheid zult u uw naaste
richten.
16 [l]U [22]zult niet wandelen als een [23]roddelaar
onder uw volken; [24]u zult niet staan tegen het
bloed van uw naaste; Ik ben YHWH!
17 [m]U zult uw [25]broer in uw hart niet haten;
[n]u zult uw naaste [26]ijverig berispen, en zult [27]de
zonde in hem niet verdragen.
18 [o]U zult niet wreken, noch toorn behouden
tegen de kinderen van uw volk; [p]maar u zult uw
naaste liefhebben als uzelf; Ik ben YHWH!

Geen vermenging van vee, zaad en stof

19 U zult Mijn voorschriften houden; u zult
geen tweeërlei aard van uw beesten laten samen
te doen hebben; [q]uw akker zult u niet [28]met twee-
ërlei zaad bezaaien, en een kleed van [29]tweeërlei
stof, dooreen vermengd, zal aan u niet komen.

Zonde met een dienstmaagd

20 En wanneer een man, door [30]bijligging van
het zaad, bij een vrouw zal gelegen hebben, die
een dienstmaagd is, bij de [31]man [32]versmaad, en
[33]in geen geval gelost is, en haar geen vrijheid
is gegeven; [34]die zullen gegeseld worden; zij zul-
len niet gedood worden; want zij was niet [35]vrij
gemaakt.
21 En hij zal zijn schuldoffer voor YHWH aan
de deur van de tent van de samenkomst brengen,
een ram als schuldoffer.
22 En de priester zal met de ram van het
schuldoffer, voor hem over zijn zonde, die hij ge-
zondigd heeft, voor het aangezicht van YHWH
verzoening doen; en hem zal vergeving gebeu-
ren van zijn zonde, die hij gezondigd heeft.

De vrucht van nieuwe bomen

23 Als u ook in dat land gekomen zult zijn, en
alle geboomte als voedsel geplant zult hebben,

8 *enigszins gegeten wordt:* Hebr.: *etende ge-
geten wordt*.
9 *een afgrijselijk ding:* Zie boven, Lev. 7:18.
10 *ongerechtigheid dragen:* Zie boven, Lev.
5:1.
11 *heilige van YHWH:* Zie boven, Lev. 5:15.
12 *zal dezelfde ziel:* Zie Gen. 17:14.
– *f* onder, Lev. 23:22; Deut. 24:19.
13 dat van uw oogst op te zamelen is: Dat
is het overblijfsel van de aren, die nog op
te rapen zijn.
14 T.w. nadat de beste druiven afgesne-
den zijn, en de aflezing van de wijnberg
eens gedaan is.
– *g* Ex. 20:15.
15 niet liegen: Of: niet loochenen, dat
u iets van iemand in bewaring genomen
hebt.
– *h* Ex. 20:7; Deut. 5:11.
16 want u zoudt: Anders: en u zult de
naam van uw God niet, enz.
17 *de Naam van uw God ontheiligen:* Zie
boven, Lev. 18:21.
– *i* Deut. 24:14; Jak. 5:4.
18 Hebr.: *werk, of, arbeid*. Zie Job 7:2; Jer.
22:13, enz.
19 *aanstoot zetten:* Dat hem zou mogen
kwetsen, of doen vallen.
20 *aangezicht van de geringe niet
aannemen:* D.i. niet achtnemen in het oor-
delen en vonnissen op de hoedanigheid
van de personen, maar op de eis en de ge-
rechtigheid van de zaak. Deze manier van
spreken is ook Deut. 10:17, en Ps. 82:2. Vgl.
Deut. 1:17, en Spr. 24:23.
– *k* Deut. 1:17; Deut. 16:19; Spr. 24:23.
21 *het aangezicht van de grote voortrekken:*
D.i. hem gunstig zijn en voorstaan in zijn
onrecht. Zie deze manier van spreken ook
Ex. 23:3.
– *l* Ex. 23:1.
22 *zult niet wandelen:* D.i. herwaarts en
daarheen te wandelen om kwade geruch-
ten van zijn naasten te strooien, en nog
andere te vernemen, om die weer uit te
breiden. Zie deze manier van spreken ook
Spr. 11:13, en Spr. 20:19; Jer. 6:28, en Jer. 9:4.
23 *achterklapper onder uw volken:* Het He-
breeuwse woord betekent eigenlijk een,
die over en weer wat overdraagt, naar de
wijze van kramers, die van de één kopen
en aan de ander verkopen. Zo is het met de
achterklapper, die van de één wat hoort en
de ander dat aanzegt, tot zijn eigen profijt
en de schade van zijn naaste.
24 *zult niet staan:* D.i. u zult uw naaste
niet alleen niet ombrengen, maar ook
geen oorzaak zijn dat hij door valse getui-
genis omgebracht worde.
– *m* 1 Joh. 2:9; idem 2:11; 1 Joh. 3:15.
25 *broer in uw hart niet haten:* D.i. uw
naaste. Zie Gen. 19:7, en Gen. 29:4, of, uw
landsman. Zie Ex. 2:11; 1 Sam. 30:23; Hand.
22:1, alwaar het woord broer voor lands-
lieden genomen wordt.
– *n* Matt. 18:15; Lukas 17:3.
26 naarstiglijk berispen: Hebr.: bestraf-
fende bestraffen.
27 *de zonde in hem niet verdragen:* Anders:
*opdat u de zonde voor hem, of, om hem niet
draagt*; d.i. de straf, die hij verdiend had,
met hem niet draagt.
– *o* Matt. 5:39; idem v. 44; Lukas 6:27;
Rom. 12:19; 1 Kor. 6:7; 1 Thes. 5:15; 1 Petr.
3:9.
– *p* Matt. 5:43; Matt. 22:39; Rom. 13:9; Gal.
5:14; Jak. 2:8.
– *q* Deut. 22:9.
28 *met tweeërlei zaad bezaaien:* Zo Deut.
22:9.
29 *tweeërlei stof:* Als van wol en linnen.
Zie Deut. 22:11.
30 *bijligging van het zaad:* Vgl. boven, Lev.
18:22.
31 Versta, door hem, met wie zij onder-
trouwd of getrouwd is geweest, en daarna
door hem versmaad. Anders: bij een ieder
versmaad; d.i. zo veracht, dat zij niet vrij-
gemaakt wordt maar in slavernij blijft.
32 Anders: *aan een man ondertrouwd*.
33 *in geen geval gelost is:* Hebr.: *niet los-
sende gelost*.
34 die zullen gegeseld worden: Hebr.:
geseling, of, slaan zal gebeuren. Zie van
deze straf Deut. 25:2, 25:3.
35 *vrij gemaakt:* Want als zij vrij ware
geweest, zou zij hebben moeten gedood
worden; Deut. 22:24.

[36]zo zult u de voorhuid daarvan, zijn vrucht, besnijden; drie jaar zal het u [37]onbesneden zijn, daarvan zal niet gegeten worden.

24 Maar in het vierde jaar zal al zijn vrucht [38]een heilig ding zijn, ter lofzegging voor YHWH.

25 En in het vijfde jaar zult u daarvan vrucht eten, [39]om het inkomen daarvan voor u te vermeerderen; Ik ben YHWH, uw God!

Verbod op heidense gebruiken

26 U zult niets met het bloed eten. U zult op geen [40]vogelgeschrei acht geven, noch [41]bezwering plegen.

27 [r]U zult de hoeken van uw hoofd niet rond afscheren; ook zult u de hoeken van uw baard niet verderven.

28 [s]U zult om een [42]dood lichaam geen kerving in uw vlees maken, noch schrift van een ingedrukt teken in u maken; Ik ben YHWH!

29 U zult uw dochter niet ontheiligen, haar ter hoererij houdende; opdat het land niet hoerere, en het land met schandelijke daden vervuld wordt.

30 U zult Mijn sabbatten houden, en Mijn heiligdom zult u [43]vrezen; Ik ben YHWH!

31 [t]U zult u niet keren tot de [44]waarzeggers, en tot de [45]dodenbezweerders; zoek hen niet, u met hen verontreinigende; Ik ben YHWH, uw God!

Eerbied voor de oude en de vreemdeling

32 Voor het grijze haar zult u opstaan, en zult het aangezicht van de oude vereren; en u zult vrezen voor uw God; Ik ben YHWH!

33 [v]En wanneer een vreemdeling bij u in uw land als vreemdeling verkeren zal, u zult hem niet [46]verdrukken.

34 De vreemdeling, die als vreemdeling bij u verkeert, zal onder u zijn als een ingezetene van u; u zult hem liefhebben als uzelf; want u bent vreemdeling geweest in Egypteland; Ik ben YHWH, uw God!

Eerlijke maten en gewichten

35 U zult geen onrecht doen in het [47]gericht, met de [48]el, met het gewicht, of met de maat.

36 [x]U zult een rechte weegschaal hebben, rechte [49]weegstenen, een rechte [50]efa, en een rechte [51]hin; Ik ben YHWH, uw God, die u uit Egypteland uitgevoerd heb!

37 Daarom zult u al Mijn voorschriften en al Mijn rechten onderhouden, en zult ze doen; Ik ben YHWH!

HOOFDSTUK XX

Verhaal van straffen tegen enige grove zonden; zoals tegen het offeren van zijn kinderen aan de Molech, vs. 1, enz. Tegen het naïlopen van de waarzeggers en duivelskunstenaars, 6. Tegen het vervloeken van vader of moeder, 9. Tegen overspel, 10. Tegen enige bloedschande, onnatuurlijke gruwelen, en onwettige bijslaap en huwelijken, 11. Met een vermaning tot het onderhouden van de geboden van God, 22. En onder andere om de gewoonte van de heidenen te ontvluchten, 23. Reine en onreine dieren te onderscheiden, 24. De waarzeggers en duivelskunstenaars te stenigen, 27.

Straffen op grove zonden

VERDER sprak YHWH tot Mozes, zeggende:

2 U zult ook tot de Israëlieten zeggen: [1a]Een ieder uit de Israëlieten, of uit de vreemdelingen, die in Israël als vreemdelingen verkeren, die van zijn zaad [2]aan de Molech gegeven zal hebben, zal

36 zo zult u de voorhuid daarvan: D.i. u zult de eerste vruchten voor onrein houden, als een voorhuid, en niet gebruiken, maar wegwerpen.

37 *onbesneden zijn:* D.i. onrein en dienvolgens niet bekwaam om genoten te worden.

38 *een heilig ding zijn:* D.i. zij moest de Heer toegeheiligd zijn, om Hem te loven voor de onvruchtbaarheid van de bomen, en hierom moest zij de priester gegeven worden, die het voedsel huns Gods aten. Hebr.: heiligheid.

39 *om het inkomen daarvan:* D.i. opdat de Heer het inkomen daarvan voor u vermeerdere.

40 *vogelgeschrei acht geven:* Het Hebreeuwse woordje betekent niet alleen uit de vogels, maar ook uit andere dingen iets opmerken en waarnemen, om door ijdele kunst iets, dat verborgen is, te openbaren of te voorzeggen. Zo is dit woord ook gebruikt 2 Kon. 21:6; 2 Kron. 33:6.

41 guichelarij plegen: Het Hebreeuwse woord betekent met verbinding van de ogen toveren, waardoor men meent te zien wat niet is; gelijk het door enige genomen wordt Deut. 18:10; 2 Kon. 21:6; 2 Kron. 33:6; Jes. 2:6, en Jes. 57:3; Jer. 27:9. Anderen verstaan het van de dagverkiezing of waarzeggerij, uit het aanschouwen van de wolken en de gestalte van de hemel, wat sterrenkijkerij genoemd wordt.

– *r* onder, Lev. 21:5.

– *s* Deut. 14:1.

42 *dood lichaam:* Hebr.: *ziel*; d.i. om het dode lichaam eens mensen. Zo onder, Lev. 21:1, 21:11, en Lev. 22:4; Num. 9:6; Ps. 16:10.

43 Of: In ere houden, mits na te volgen de wetten en ordinantiën, die daarin moeten onderhouden worden, en daarin niet te verschijnen, onbekwaam zijnde door afgoderij of enige andere zonde en onreinheid. Zie onder, Lev. 26:2.

– *t* onder, Lev. 20:6.

44 Of: *tot de waarzeggende geesten*; want het woord betekent zowel de geesten, die over onbekende en verborgen dingen ondervraagd zijnde, antwoord gaven, zoals de waarzeggers, zo mannen als vrouwen die de geesten vraagden om antwoord te verkrijgen. Zij worden wel naar het algemene gebruik waarzeggers genoemd, maar zijn deze naam inderdaad onwaardig, omdat zij dikwijls valsheid antwoorden, en de waarheid niet dan om te bedriegen en schade te doen. Zie van deze ook onder, Lev. 20:27; Deut. 18:11; 1 Sam. 28:3, 28:9, 2 Kon. 21:6; 1 Kron. 10:13; Hand. 16:16.

45 Het Hebreeuwse woord komt van weten, omdat deze mensen zich beroemden en uitgaven veel t.w. nl. niet alleen wat geschied en anderen onbekend was, maar ook wat nog gebeuren zou, en hiertoe ijdele en duivelse kunsten gebruikten. Zie van deze ook onder, Lev. 20:6, 20:27; 1 Sam. 28:3, 28:9; Jes. 8:19.

– *v* Ex. 22:21.

46 Het woord betekent iemand òf door onwetendheid, òf wetens en willens, ja ook met geweld in het zijne verkorten en ongelijk doen.

47 *de el:* Versta, allen regel van handmaat of voetmaat, of enig instrument waarmee men de lengte of breedte van enige dingen, die vast aan elkaar zijn, meet.

48 D.i. waarmee men enige natte waren of ook droge, die niet vast aaneen zijn, meet.

– *x* Spr. 11:1; Spr. 16:11; Spr. 20:10.

49 D.i. gewicht; want het was gebruikelijk, dat zij op de waag of schaal stenen inplaats van gewicht legden. Zie ook Deut. 25:13, 25:15; Spr. 16:11; Micha 6:11.

50 Zie boven, Lev. 5:11.

51 Dit was een maat van natte waren, houdende zoveel als twee en zeventig gewone hoendereieren. Zie van deze Ex. 29:40, en onder, Lev. 23:13; Num. 15:4, 15:9.

1 *Een ieder:* Hebr.: *Man man.* Zo onder, vs. 9.

– *a* boven, Lev. 18:21.

2 *de Molech:* Zie boven, Lev. 18:21.

[3]zeker gedood worden; het volk van het land zal hem met stenen stenigen.

3 En Ik zal [4]Mijn aangezicht tegen die man zetten, en [5]zal hem uit het midden van zijn volk uitroeien; want hij heeft van zijn zaad aan de [6]Molech gegeven, opdat hij [7]Mijn heiligdom ontreinigen, en [8]Mijn heilige Naam ontheiligen zou.

4 En als het volk van het land hun [9]ogen enigszins verbergen zal van die man, als hij van zijn zaad aan de Molech zal gegeven hebben, dat het hem niet dode;

5 Zo zal Ik Mijn aangezicht tegen die man en tegen zijn [10]huisgezin zetten, en Ik zal hem, en al degenen, die hem [11]nahoereren, om de Molech na te hoereren, uit het midden van hun volk uitroeien.

Wie zich tot waarzeggers keert

6 Wanneer er een ziel is, die zich tot de [12b]waarzeggers en tot de dodenbezweerders zal gekeerd hebben, om die na te hoereren, zo zal Ik Mijn aangezicht tegen die ziel zetten, en zal ze uit het midden van haar volk uitroeien.

7 [c]Daarom [13]heiligt u, en wees heilig; want Ik ben YHWH, uw God!

8 En onderhoudt Mijn voorschriften, en doet die; Ik ben YHWH, die u [14]heilige.

Zonden waarop de dood staat

9 [d]Als [15]er iemand is, die zijn vader of zijn moeder zal gevloekt hebben, die zal zeker gedood worden; hij heeft zijn vader of zijn moeder gevloekt; [16]zijn bloed [17]is op hem!

10 [e]Een man ook, die met iemands huisvrouw overspel zal gedaan hebben, omdat hij met de vrouw van zijn naaste overspel gedaan heeft, zal zeker gedood worden, de overspeler en de overspeelster.

11 [f]En een man, die bij de huisvrouw van zijn vader zal gelegen hebben, heeft de schaamte van zijn vader ontbloot; zij beiden zullen zeker gedood worden; hun bloed is op hen!

12 [g]Ook, als de man bij de vrouw van zijn zoon zal gelegen hebben, zij zullen beiden zeker gedood worden; zij hebben een [18]gruwelijke vermenging gedaan; hun bloed is op hen!

13 [h]Wanneer ook een man bij een man zal gelegen hebben, zoals men bij [19]een vrouw ligt, zij hebben beiden een gruwel gedaan; [20]zij zullen zeker gedood worden; hun bloed is op hen!

14 [i]En wanneer een man een vrouw en haar moeder zal genomen hebben, het is een schandelijke daad; men zal hem, en [21]die met vuur verbranden, opdat geen schandelijke daad in het midden van u zij.

15 [k]Daartoe als een man bij enig vee zal gelegen hebben, hij zal zeker gedood worden; ook zult u het beest doden.

16 Zo wanneer een vrouw tot enig beest genaderd zal zijn, om daarmee te doen te hebben, zo zult u die vrouw en [22]dat beest doden; zij zullen zeker gedood worden; hun bloed is op hen!

17 [l]En als een man zijn zus, de dochter van zijn vader, of de dochter van zijn moeder, zal genomen hebben, en hij haar schaamte gezien, en zij zijn schaamte zal gezien hebben, het is een [23]schandvlek; daarom zullen zij voor de ogen van de kinderen van hun volk uitgeroeid worden; hij heeft de schaamte van zijn zus ontbloot, hij zal [24]zijn ongerechtigheid dragen.

18 [m]En als een man bij een vrouw, die haar ziekte heeft, [25]zal gelegen en haar schaamte ontbloot, haar fontein ontbloot, en zij zelf de fontein van haar bloed ontbloot zal hebben, zo zul-

3 *zekerlijk gedood worden:* Hebr.: *stervende gedood worden*; d.i. zonder enige verschoning. Zo onder, vs. 9, 20:10, 20:11, 20:12, 20:15, enz.

4 *Mijn aangezicht tegen:* Zie boven, Lev. 17:10. Zo onder, vs. 5, enz.

5 *zal hem:* T.w. door een bijzondere straf, die Ik over hem ook in dit leven zal laten komen, zo hij van de overheid niet gestraft wordt. Zo in het volgende.

6 *de Molech:* Boven, vs. 2.

7 *Mijn heiligdom ontreinigen:* T.w. als hij daarin zou komen, zijnde met zulke gruwelijke zonden besmet. Vgl. boven, Lev. 15:31.

8 *Mijn heilige Naam:* Hebr.: *de naam mijner heiligheid*. Zie boven, Lev. 18:21.

9 *enigszins verbergen:* Hebr.: *v erbergende verborgen zal hebben*. D.i. zal met opzet zulke misdaad hebben ongemerkt laten heengaan, zonder die te straffen.

10 Of: *geslacht*; d.i. kinderen en nakomelingen, die de voetstappen van zijn afgoderij navolgen; gelijk uit de volgende woorden verstaan kan worden. Vgl. Ex. 20:5.

11 D.i. afgoderij bedrijven, wijkende van de Heer die de rechte man van zijn volk is; Hos. 2:18, 2:19; 2 Kor. 11:2, om de afgoden aan te hangen, dat, wanneer dit geschiedt, God wordt gezegd jaloërs te zijn; Ex. 20:5; Deut. 5:9. Zie boven, Lev. 17:7.

12 *de waarzeggers en tot de duivelskunstenaars:* Zie van deze boven, Lev. 19:31.

– *b* boven, Lev. 19:31.

– *c* boven, Lev. 11:44; boven, Lev. 19:2; 1 Petr. 1:16.

13 *heiligt u:* Zie boven, Lev. 11:44.

14 T.w. door u af te zonderen van de wereld uit genade, door de verdiensten van de Messias te rechtvaardigen en tot een heilig leven door mijnen Geest te vernieuwen. Zo is dit woord ook te nemen Ez. 37:28.

– *d* Ex. 21:17; Spr. 20:20; Matt. 15:4.

15 Hebr.: *man man*.

16 *zijn bloed:* Hebr.: *zijn bloeden*; d.i. hij is oorzaak, en heeft de schuld dat zijn bloed moet vergoten worden. Zie gelijke manier van spreken Joz. 2:19; 2 Sam. 1:16; zo ook in het volgende vs. 11; idem Matt. 27:25; Hand. 18:6.

17 *is op hem:* Anders: *zij op hem*.

– *e* boven, Lev. 18:20; Deut. 22:22; Joh. 8:5.

– *f* boven, Lev. 18:8.

– *g* boven, Lev. 18:15.

18 *gruwelijke vermenging:* Zie boven, Lev. 18:23, en ook de aant.

– *h* boven, Lev. 18:22.

19 met vrouwelijke bijligging: Zie boven, Lev. 18:22.

20 T.w. zij beiden, tenzij aan de één geweld geschied ware. Zie Deut. 22:25.

– *i* boven, Lev. 18:17.

21 T.w. zo zij beiden wetenschap van zulk een gruwelijke daad hadden. Tenminste moesten de schuldigen sterven.

– *k* boven, Lev. 18:23.

22 dat beest doden: Te weten, om de gedachtenis van zulke gruwelijke zonde weg te nemen, en tegen haar navolging bij alle mensen een afschrik te maken.

– *l* boven, Lev. 18:9.

23 Het Hebreeuwse woord betekent gewoonlijk een goede daad, of weldadigheid, maar hier en Spr. 14:34 geheel het tegendeel; d.i. een kwade, schandelijke, ijslijke daad, waarmee een mens God ten hoogste vertoornt, zijn naasten ontsticht en zichzelven in schande brengt. Zo is ook het woord zegenen voor het tegendeel genomen, d.i. vloeken; 1 Kon. 21:10.

24 *zijn ongerechtigheid dragen:* Zo onder, vs. 19, 20:20. Zie boven, Lev. 5:1.

– *m* boven, Lev. 18:19.

25 Nl. tevoren dat wel wetende. Vgl. de aant. op Lev. 15:24.

len zij beiden uit het midden van hun volk uitgeroeid worden.

19 [n]Daartoe zult u de schaamte van de zus van uw moeder, en van de zus van uw vader niet ontbloten; omdat hij zijn nabestaande ontbloot heeft, zullen zij hun ongerechtigheid dragen.

20 [o]Als ook een man bij zijn [26]tante zal gelegen hebben, hij heeft de schaamte van zijn oom ontbloot; zij zullen hun zonde dragen; [27]zonder kinderen zullen zij sterven.

21 [p]En wanneer een man de huisvrouw van zijn broer zal genomen hebben, het is [28]onreinheid; hij heeft de schaamte van zijn broer ontbloot; zij zullen [29]zonder kinderen zijn.

Israël afgezonderd van de volken

22 [q]Onderhoud dan al Mijn voorschriften en al Mijn rechten, en doet die; opdat u dat land, waarheen Ik u brenge, om daarin te wonen, [30]niet uitspuwe.

23 [r]En wandelt niet in de voorschriften van het volk, dat Ik voor uw aangezicht uitwerp; want al deze dingen hebben zij gedaan; daarom ben Ik op hen verdrietig geworden.

24 En Ik heb u gezegd: U zult hun land erfelijk bezitten, en Ik zal u dat geven, opdat u het erfelijk bezit, [s]een land [31]vloeiende van melk en honing; Ik ben YHWH, uw God, Die u van de [32]volken afgezonderd heb!

25 [t]Daarom zult u onderscheid maken tussen reine en onreine beesten, en tussen het onreine en reine gevogelte; en u zult [33]uw zielen niet verfoeilijk maken aan de beesten en aan het gevogelte, en aan al wat op de aardbodem kruipt, dat Ik voor u afgezonderd heb, opdat u het onrein houdt.

26 En u zult Mij heilig zijn, want Ik, YHWH, ben heilig; en Ik heb u van de volken afgezonderd, opdat u van Mij zou zijn.

27 [v]Als nu een man en vrouw in zich een [34]waarzeggende geest zal hebben, of een dodenbezweerder zal zijn, zij zullen zeker gedood worden; men zal hen met stenen stenigen; hun bloed is op hen.

HOOFDSTUK XXI

Wetten over de reinheid van de priesters, bij het rouwen over de doden, vs. 1, enz. In hun huwelijken, 7. In de kuisheid van hun dochters, met de straf daartegen als zij hoereren, 9. Over de reinheid van de hogepriester, in de rouw over de doden, 10. In het huwelijk, 13. Wet over hen die het priesterschap niet mochten bedienen, vanwege de lichamelijke gebreken die hier vermeld worden, 16. hoewel zij van het heilige mochten eten, 22. maar niet in de tabernakel mochten dienen, 23.

Heiligheid van de priesters

DAARNA zei YHWH tot Mozes: Spreek tot de priesters, de zonen van Aäron, en zeg tot hen: Over [1]een dode zal een priester zich niet [2]verontreinigen onder zijn volken.

2 Behalve over zijn [3]bloedvriend, die hem ten naaste bestaat, over zijn moeder en over zijn vader, en over zijn zoon, en over zijn dochter, en over zijn broer.

3 En over zijn zus, die maagd is, hem [4]nabestaande, die nog geen man toebehoord heeft; over die zal hij zich verontreinigen.

4 Hij zal zich niet verontreinigen over een [5]overste onder zijn volken, om zich te ontheiligen.

5 Zij zullen op hun hoofd geen [6]kaalheid maken, en zullen de hoek van hun baard niet afscheren, en in hun vlees zullen zij geen sneden snijden.

6 Zij zullen hun God heilig zijn, en [7]de Naam van hun God zullen zij niet ontheiligen; want zij offeren de vuuroffers van YHWH, [8]het voedsel van hun God; daarom zullen zij [9]heilig zijn.

– *n* boven, Lev. 18:12; idem v. 13.
– *o* boven, Lev. 18:14.
26 zijn moei: D.i. de huisvrouw van zijn oom, die door huwelijk hem een moei geworden is.
27 *zonder kinderen zullen zij sterven:* D.i. [gelijk enige uitleggen] men zal die doden, of, God zal hun bijslaping vervloeken, dat er geen kinderen van zullen geworden of overblijven, zo zij van de overheid niet gestraft worden.
– *p* boven, Lev. 18:16.
28 Hebr.: *afzondering*; d.i. een zaak, die behoort uit het midden van de mensen, vanwege haar onreinheid weggedaan en geweerd te worden. Het Hebreeuwse woord wordt ook gebruikt van de onreinheid van een vrouw, die haar ziekte heeft, om welke zij van de gemeenschap van de mensen moest afgezonderd zijn; boven, Lev. 15:19, 15:20, enz. Van de wet moest uitgenomen zijn de wet, verhaald Deut. 25:5.
29 zij zullen zonder kinderen zijn: Zie de aant. op vs. 20.
– *q* boven, Lev. 18:26.
30 Zie boven, Lev. 18:25.
– *r* boven, Lev. 18:3; idem v. 30.
– *s* Ex. 3:8.
31 *vloeiende van melk en honig:* Zie van deze manier van spreken Ex. 3:8.
32 *afgezonderd heb:* T.w. opdat u mijn volk en eigendom zoudt wezen, om Mij hier te kennen en te dienen, en hierna in eeuwigheid met Mij te leven. Zie onder, vs. 26; Ex. 19:5; Deut. 14:4.
– *t* boven, Lev. 11:2; Deut. 14:4.
33 *uw zielen niet verfoeilijk maken:* Zie boven, Lev. 11:43.
– *v* Deut. 18:10; 1 Sam. 28:7.
34 *waarzeggende geest:* Zie boven, Lev. 19:31, alsook in vs. 6, waar verboden wordt de waarzeggers raad te vragen. Maar hier wordt straf gesteld tegen de waarzeggers en dergelijke duivelse kunstenaars zelven.
1 *een dode:* Hebr.: *ziel*. Zie boven, Lev. 19:28, en onder, vs. 11.
2 T.w. met het dode lichaam aan te roeren of ten grave te helpen en rouw er over te dragen, gelijk anderen deden, die geen priesters waren.
3 Zie boven, Lev. 18:6. Sommigen begrijpen onder dit woord hier niet alleen die in vs. 3, 21:4 uitgedrukt worden, maar ook de huisvrouw van de priester.
4 D.i. die zijn natuurlijke zus is, en niet uit kracht van verdere familie of huwelijksverband, of anders, zo genoemd wordt.
5 Het Hebreeuwse woord wordt in deze zin ook genomen Jes. 16:8. Anderen nemen het voor huisvader, of echte man, in deze zin, dat een priester over zijn huisvrouw [met welk woord zij hun overzetting aanvullen] geen rouw zou mogen dragen, hoewel het schijnt dat dit niet ongeoorloofd was, omdat de priester Ezechiël dit te doen in de zin had, maar zulks hem extraordinairlijk verboden werd; Ez. 24:16, enz.
6 *kaalheid maken:* Hebr.: *de kaalheid niet kaal maken*.
7 de Naam huns Gods: Zie boven, Lev. 18:21.
8 het voedsel huns Gods: Zie boven, Lev. 3:11; zo onder, vs. 8, 21:21, 21:22, en Lev. 22:25.
9 *heilig zijn:* Hebr.: *heiligheid*; d.i. naar heiligheid staan; zij zullen ten aanzien van hun ambt voor heilig gehouden worden.

De vrouw en de dochter van de priester

7 Zij zullen geen vrouw nemen, die een hoer of [10]ontheiligde is, noch een vrouw nemen, die van haar man [11]verstoten is; want hij is zijn God heilig.

8 Daarom zult u hem [12]heiligen, omdat hij het voedsel van uw God offert; hij zal u heilig zijn, want Ik ben heilig; Ik ben YHWH, die u [13]heilige!

9 Als nu de dochter [14]van enige priester zal beginnen ontucht te plegen, zij [15]ontheiligt haar vader; met vuur zal zij verbrand worden.

Voorschriften voor de hogepriester

10 En hij, die de [16]hogepriester onder zijn broers is, [17]op wiens hoofd de zalfolie gegoten is, en die men in zijn ambt heeft bevestigd, [18]om [19]die kleren aan te trekken, zal zijn hoofd niet [20]ontbloten, noch zijn kleren scheuren.

11 Hij zal ook bij geen dode lichamen komen; [21]zelfs over zijn vader en over zijn moeder zal hij zich niet verontreinigen.

12 En uit het heiligdom zal hij [22]niet uitgaan, dat hij het heiligdom van zijn God niet ontheilige, [23]want de [24]kroon van de zalfolie van zijn God is op hem; Ik ben YHWH!

13 Hij zal ook een vrouw nemen die nog maagd is.

14 Een weduwe, of [25]verstotene, of ontheiligde hoer, dezulke zal hij niet nemen; maar een maagd uit zijn volken zal hij tot een vrouw nemen.

15 En hij zal [26]zijn zaad onder zijn volken niet [27]ontheiligen; want Ik ben YHWH, die hem [28]heilige!

Priesters met een lichaamsgebrek

16 Verder sprak YHWH tot Mozes, zeggende:

17 Spreek tot Aäron, zeggende: Niemand uit uw [29]zaad, [30]naar hun geslachten, in wie een gebrek zal zijn, zal naderen, om [31]het voedsel van zijn God te offeren.

18 Want geen man, in wie een gebrek zal zijn, zal naderen, hij zij een blind man, of kreupel, of te [32]kort, of [33]te lang in leden;

19 Of een man, in wie een breuk van de voet, of een breuk van de hand zal zijn;

20 Of die bultachtig, [34]of dwergachtig zal zijn, of [35]een huid op zijn oog zal hebben, of droge schurft, of etterige schurft, of die gebroken zal zijn aan zijn geslachtsdeel.

21 Geen man, uit het zaad van Aäron, de priester, in wie een gebrek is, zal toetreden om de vuuroffers van YHWH te offeren; een gebrek is in hem, hij zal niet toetreden, om het voedsel van zijn God te offeren.

22 Het voedsel van zijn God, van de [36]allerheiligste dingen, en van [37]de heilige dingen, zal hij mogen eten;

23 Maar [38]tot het voorhangsel zal hij niet komen, en tot het altaar niet toetreden, omdat een gebrek in hem is; opdat hij [39]Mijn heiligdommen niet ontheilige; want Ik ben YHWH, die hen heilige!

24 En Mozes sprak dat tot Aäron en tot zijn zonen, en tot al de Israëlieten.

HOOFDSTUK XXII

Wetten over de reinheid van de priesters bij het eten van de geheiligde dingen. Als zij onrein waren, mochten zij daarvan niet eten, vs. 1, enz. maar wel als zij gereinigd waren, 6. Geen dood aas, en dat verscheurd was, mochten zij eten, 8. Wie van het heilige met hen mocht eten, en wie niet, 10. Wet over hen die door dwaling van het heilige gegeten hadden, 14. Wetten over vrijwillige offers, hoedanig zij moesten zijn, 17. van wiens hand ontvangen, 25. hoe oud, 26. Om niet te

10 *ontheiligde is:* D.i. die geschoffeerd of geschonden is, of die in het openbaar of in het geheim hoererij bedreven heeft. Zo onder, vs. 14.

11 *verstoten is:* D.i. verlaten door scheiding, hebbende tot dit einde en bewijs hiervan een scheidbrief van haar man ontvangen. Zo onder, vs. 14; Num. 30:9; Ez. 44:22.

12 D.i. voor heilig houden, gelijk de volgende woorden in vs. 8 uitwijzen.

13 D.i. die u van andere mensen afzonder tot mijn eigendom, door middel van het ambt van de priesters, dat u daarom voor heilig en in waarde zult houden. Vgl. boven de aant. op Lev. 20:8.

14 *zal beginnen te hoereren:* Anders: *zich te ontheiligen met hoereren*.

15 *ontheiligt haar vader:* D.i. zij maakt dat haar vader veracht en voor onheilig gehouden, en ten spot gesteld wordt. Zie gelijke manier van spreken Ps. 89:40; Jes. 43:28.

16 *hogepriester onder zijn broers is:* Hebr.: *grote priester*; zo 2 Kon. 12:10, en 2 Kon. 23:4.

17 *op wiens hoofd de zalfolie gegoten is:* Sommigen, deze woorden vergelijkende met Ex. 40:13, 40:14, 40:15, boven, Lev. 8:12, 8:30; Ps. 133:2, beoordelen dat na de eerste inwijding van Aäron en zijn zonen, niemand meer van de priesters is gezalfd geweest dan de hogepriester alleen.

18 die men in zijn ambt heeft bevestigd: Zie boven, Lev. 7:37.

19 die kleren aan te trekken: Zie van deze Ex. 28:4.

20 D.i. rouw dragen over een dode. Vgl. boven, Lev. 10:6.

21 *over zijn vader en over zijn moeder:* Versta dit van de hogepriester alleen; want aan de anderen was dit geoorloofd. Zie boven, vs. 2.

22 niet uitgaan: Te weten, om het lijk te volgen.

23 T.w. met daar in te gaan, nadat hij in het huis van zijn overleden vader of moeder zou geweest zijn, of rouw gedragen hebben.

24 *kroon van de zalfolie van zijn God:* Zie van deze Ex. 29:6, en Lev. 8:9.

25 *verstotene, of ontheiligde hoer:* Zie boven, vs. 7.

26 *zijn zaad:* D.i. zijn kinderen. Zo Gen. 4:25, en onder, vs. 17, 21:21.

27 T.w. mits tegen de voorgemelde wetten een huisvrouw voor zich te nemen.

28 D.i. afzonder tot een heiligen dienst. Zo Ex. 28:3, en Ex. 29:1, en onder, vs. 23.

29 D.i. zonen of nakomelingen, hetzij hoge- of onderpriester. Zo onder, vs. 21.

30 *naar hun geslachten:* D.i. in welke tijd of eeuwen zij na u zouden mogen leven.

31 *het voedsel van zijn God te offeren:* Zie boven, Lev. 3:11.

32 Of hebbende te weinig leden. Anders: kamuis; d.i. die een ingevallen neus heeft, zodat hij door dezelfde spreekt.

33 *lang in leden:* Anders: *die overschot van leden heeft*.

34 *dwergachtig zal zijn:* Anders: *dun, mager, rank, uitgeteerd*.

35 *een vel op zijn oog zal hebben:* Anders: *wie schemering in zijn oog heeft*.

36 *allerheiligste dingen:* Hebr.: *van de heiligheden van de heiligheden*. Versta de toonbroden, de schuldoffers en zondoffers.

37 *heilige dingen:* Of: *heiligheden*. Versta, de dankoffers, de eerstelingen en de tienden.

38 *tot de voorhang zal hij niet komen:* D.i. het priesterlijk ambt zal hij niet bedienen. Zie van dit voorhangsel boven, Lev. 4:6.

39 *Mijn heiligdommen niet ontheilige:* D.i. de plaatsen mijns heiligdoms. Versta door het heiligdom de tent van de samenkomst, gelijk te zien is boven, Lev. 16:33, welke in het getal van velen gesteld is, omdat zij verscheidene delen had: het voorhof, het heilige, het heilige van de heiligen.

offeren samen met de moeder, 28. en op de dag van het offeren gegeten te worden, 29. wat alles besloten wordt met een vermaning tot gehoorzaamheid, 31.

Reinheid bij het eten van heilige gaven

DAARNA sprak YHWH tot Mozes, zeggende:

2 Spreek tot Aäron en tot zijn zonen, dat zij zich van de [1]heilige dingen van de Israëlieten, die zij Mij [2]heiligen, [3]afzonderen, opdat zij [4]de Naam van Mijn heiligheid niet ontheiligen; Ik ben YHWH!

3 Zeg tot hen: Alle man onder uw geslachten, die uit uw hele zaad tot de heilige dingen, die de Israëlieten aan YHWH heiligen, [5]naderen zal, als zijn [6]onreinheid op hem is; die [7]mens zal van voor Mijn aangezicht uitgeroeid worden; Ik ben YHWH!

4 Niemand van het [8]zaad van Aäron, die melaats is, of een vloed heeft, zal van die heilige dingen eten, totdat hij rein is; en ook die iets aanroert, [9]dat onrein is van een dood lichaam, [a]of iemand, wie [10]het zaad van de bijligging ontgaat.

5 Of zo wie aangeroerd zal hebben enig kruipend gedierte, waarvan hij onrein is, of een mens, waarvan hij onrein is, [11]naar al zijn onreinheid;

6 De mens, die dat aangeroerd zal hebben, zal onrein zijn tot aan de avond, en hij zal van die heilige dingen niet eten, maar zal zijn vlees met water baden.

7 Als de zon zal ondergegaan zijn, dan zal hij rein zijn; en daarna zal hij van die heilige dingen eten; want dat is zijn [12]voedsel.

8 [b]Het kadaver, en het verscheurde zal hij niet eten, om daarmee onrein te worden; Ik ben YHWH!

9 Zij zullen dan [13]Mijn bevel onderhouden, opdat zij geen [14]zonde daarover [15]dragen en [16]daarin sterven, als zij [17]die ontheiligd zouden hebben; Ik ben YHWH, die [18]hen heilige!

Wie van het heilige mag eten

10 Ook zal geen [19]vreemde het heilige eten; een [20]bijwoner van de priester, en een dagloner, zullen het heilige niet eten.

11 Wanneer dan nog de priester een ziel [21]met zijn geld zal gekocht hebben, die zal daarvan eten; en de ingeborene van zijn huis, die zullen van zijn voedsel eten.

12 Maar als de dochter van de priester aan een [22]vreemde man zal toebehoren, zij zal van het hefoffer van de heilige dingen niet eten.

13 Maar als de dochter van de priester een weduwe of [23]een verstotene zal zijn, en geen [24]zaad hebben, en tot het huis van haar vader, [c]als in haar jeugd, zal teruggekeerd zijn, zo zal zij van het voedsel van haar vader eten; maar geen vreemde zal daarvan eten.

14 En wanneer iemand het heilige door dwaling zal gegeten hebben, zo zal hij zijn vijfde deel daarboven toedoen, en zal het de priester [25]met het heilige wedergeven.

15 Zo zullen zij niet ontheiligen de heilige dingen van de Israëlieten, die zij aan YHWH zullen gegeven hebben;

16 En hen doen dragen de [26]ongerechtigheid van de schuld, als zij hun heilige dingen zouden eten; want Ik ben YHWH, Die hen heilige!

Eisen aan de offerdieren

17 Verder sprak YHWH tot Mozes, zeggende:

18 Spreek tot Aäron, en tot zijn zonen, en tot al de Israëlieten, en zeg tot hen: [27]Zo wie uit het huis van Israël, en uit de [28]vreemdelingen in Israël is, die zijn offergave zal offeren naar al hun [29]geloften, en naar al hun vrijwillige offers, die zij aan YHWH als brandoffer zullen offeren;

1 *heilige dingen:* D.i. die aan God door de kinderen van Israël geofferd werden. Zie boven, Lev. 5:15.

2 Dàt wordt gezegd voor God geheiligd te zijn, dat hem ter ere van het algemene gebruik afgezonderd en tot een heilig einde bestemd wordt. Zo in vs. 3; idem Ex. 13:2; Num. 3:13; Deut. 15:19. Anders: omdat zij Mij die heiligen.

3 T.w. dat zij van die niet eten, wanneer zij met iets verontreinigd of anders onbekwaam zijn.

4 *de Naam Mijner heiligheid:* Zie boven, Lev. 18:21.

5 *naderen zal:* T.w. om van dezelfde te eten.

6 Van welke hier tevoren in Lev. 11: en ook vs. 4, enz. gesproken wordt.

7 Hebr.: *ziel*. Zo onder, vs. 6, enz. Zie Gen. 12:5.

8 *zaad van Aäron:* D.i. geslacht, of nakomelingen. Zie Gen. 12:5.

9 dat onrein is: Hebr.: de onreinen van een ziel; d.i. van een dood lichaam. Zie boven, Lev. 19:28.

– *a* boven, Lev. 15:2.

10 *het zaad van de bijligging:* Hebr.: *de bijligging van het zaad*.

11 *naar al zijn onreinigheid:* D.i. met welke onreinheid hij zou mogen besmet zijn.

12 Of: *brood*. Zie boven, Lev. 3:11.

– *b* Ex. 22:31; boven, Lev. 17:15; Ez. 44:31.

13 *Mijn bevel onderhouden:* Hebr.: *mijn bewaring bewaren, of, onderhouding onderhouden*.

14 Om de heilige dingen, van welke vs. 7 gesproken is. Zie boven, Lev. 21:22; zo in het volgende.

15 Zie boven, Lev. 5:1.

16 *daarin sterven:* T.w. in de zonde of straf van hun zonde, gelijk Nadab en Abihu wedervaren was; boven, Lev. 10:1, 10:2. Anders: om die; te weten heilige dingen, van welke gesproken is, boven vs. 7.

17 D.i. die heilige dingen.

18 Nl. de priesters. Zie boven, Lev. 21:8.

19 D.i. die niet is van het priesterlijk geslacht; de zodanigen waren de andere Levieten en Israëlieten. Zie onder, vs. 12, en Matt. 12:4.

20 *bijwoner van de priester:* Versta, een die van buiten ingekomen zijnde, voor een tijd zijn woning en herbergplaats heeft bij de priester. Enige verstaan deze bijwoner van de dienaren, waarvan wij lezen Ex. 21:2, 21:3, enz.

21 *met zijn geld zal gekocht:* Hebr.: *met de koping zijn gelds*; d.i. met het geld waarmee hij koopt.

22 *een vreemde man:* D.i. die niet was van het priesterlijk geslacht; zie boven, vs. 10.

23 Zie boven, Lev. 21:7.

24 D.i. kinderen. Aldus is dit woord genomen Gen. 5:25, en Gen. 15:3; Lev. 20:2, enz.

– *c* boven, Lev. 10:14.

25 *met het heilige wedergeven:* Anders: *zal de priester het heilige wedergeven*. Versta wat het heilige gelijk of zoveel waard was, omdat het gegetene niet weer kon gegeven worden. Zie boven, Lev. 5:16.

26 *ongerechtigheid van de schuld:* D.i. de straf van de schuld of misdaad; als boven, vs. 9, en Lev. 5:1.

27 Zo wie: Hebr.: man man.

28 *vreemdelingen in Israël:* Versta dezulke, die de religie van de Israëlieten aangenomen hadden en beleden.

29 Zie van deze boven, Lev. 7:16.

19 Het zal [30]naar uw welgevallen zijn, een volkomen mannetje, van de runderen, van de lammeren, of van de geiten.

20 U zult niet offeren iets, waarin een gebrek is; want het [31]zou niet aangenaam zijn voor u.

21 [d]En als iemand een dankoffer voor YHWH zal offeren, uitzonderende van de runderen of van de schapen een gelofte, of vrijwillig offer, het zal volkomen zijn, opdat het aangenaam zij; geen gebrek zal daarin zijn.

22 Het blinde, of gebrokene, of verlamde, of wratte, of [32]droge schurft, of etterige schurft hebbende, deze zult u aan YHWH niet offeren, en daarvan zult u aan YHWH geen vuuroffer op het altaar geven.

23 Maar een os, of klein [33]vee, te lang of te verkrompen in leden, die zult u tot een vrijwillig offer [34]bereiden; maar tot een gelofte zou het niet aangenaam zijn.

24 Het gedrukte, of gestotene, of gescheurde, of gesnedene, zult u aan YHWH niet offeren; dat zult u in uw land niet doen.

25 U zult ook uit de hand [35]van de vreemden van al deze dingen aan uw God geen voedsel offeren; want hun verdorvenheid is in hen, daarin is gebrek, zij zouden niet aangenaam zijn voor u.

Het jonge dier en het lofoffer

26 Verder sprak YHWH tot Mozes, zeggende:

27 Wanneer een os, of lam, of geit zal geboren zijn, zo zal die zeven dagen onder zijn moeder zijn; daarna, van de achtste dag en daarover, zal hij aangenaam zijn tot offergave van het vuuroffer voor YHWH.

28 U zult ook een os, of klein vee, hem en zijn jong, op één dag niet slachten.

29 En als u een lofoffer voor YHWH zult slachten, naar uw wil zult u het slachten.

30 [e]Het zal op deze dag gegeten worden; u zult daarvan niet overlaten tot op de morgen; Ik ben YHWH!

31 Daarom zult u Mijn geboden houden, en die doen; Ik ben YHWH!

32 En u zult Mijn heilige Naam [36]niet ontheiligen, opdat Ik in het midden van de Israëlieten [37]geheiligd word; Ik ben YHWH, die u heilige!

33 Die u uit Egypteland uitgevoerd heb, opdat Ik [38]u tot een God zij; Ik ben YHWH!

HOOFDSTUK XXIII

Wetten over de feestdagen en hoogtijden, vs. 1, enz. over de sabbat, 3. over het paasfeest, 4, 5. met de plechtigheden die daarbij in acht genomen moesten worden, 9. Over het pinksterfeest, 15. Over het feest van de trompetten, 24. Over het feest van de verzoening, 27. Over het Loofhuttenfeest, 33.

De feesten van YHWH

DAARNA sprak YHWH tot Mozes, zeggende:

2 Spreek tot de Israëlieten, en zeg tot hen: De vastgestelde hoogtijden van YHWH, [1]die u uitroepen zult, [2]zullen heilige samenroepingen zijn; deze zijn Mijn vastgestelde hoogtijden.

De sabbat

3 [a]Zes dagen zal [3]men het werk doen, maar op de zevende dag is de sabbat van de rust, een heilige samenroeping; geen werk zult u doen; het is de sabbat van YHWH, in al uw woningen.

Het pascha en het feest van de ongezuurde broden

4 Deze zijn de vastgestelde hoogtijden van YHWH, de heilige samenroepingen, die u uitroepen zult op hun vastgestelde tijd.

5 [b]In de eerste [4]maand, op de veertiende van de [5]maand, tussen twee avonden is het pascha van [6]YHWH.

6 En op de vijftiende dag van die maand is het feest van de ongezuurde broden van YHWH; zeven dagen zult u ongezuurde broden eten.

7 Op de [7]eerste dag zult u een heilige samenroeping hebben; geen [8]dienstwerk zult u doen.

8 Maar u zult zeven dagen [9]vuuroffer voor YHWH offeren; en op de zevende dag zal een heilige samenroeping wezen; geen dienstwerk zult u doen.

De eerste schoof van de oogst

9 En YHWH sprak tot Mozes, zeggende:

30 *naar uw welgevallen zijn:* Zie boven, Lev. 1:3.

31 niet aangenaam zijn voor u: Hebr.: niet naar aangenaamheid of welgevallen. Zo in vs. 21. Versta, niet aangenaam voor de Heer. Vgl. hiermee boven de aant. op Lev. 1:4.

– *d* Deut. 15:21; Deut. 17:1.

32 droge schurftheid: Zie boven, Lev. 21:20.

33 *klein vee:* D.i. schapen en geiten.

34 D.i. mogen offeren.

35 *van de vreemden:* Hebr.: *zoon van de vreemden, of uitlanders*. Hiermee wordt door God bevolen dat de offeranden, die door de vreemden zouden geofferd worden [zie Ezra 6:8, 6:9, 6:10] zonder gebrek moesten zijn, zowel als de offeranden van de kinderen van Israël.

– *e* boven, Lev. 7:15.

36 niet ontheiligen: D.i. niet maken gelasterd te worden, mits iets te doen tegen mijn geboden.

37 geheiligd worde: D.i. gehouden en verklaard worde voor die God, die de overtreders straft en de vromen beloont. Zie boven Lev. 10:3.

38 *u tot een God zij:* Zie Gen. 17:7.

1 *u uitroepen zult:* Nl. door de priesters. Zie Num. 10:8, 10:9, enz.

2 *heilige samenroepingen:* Hebr.: *samenroepingen van de heiligheid*. Zo worden de kerkelijke bijeenkomsten genoemd, omdat zij door enig middel van stem of ander geluid tot de plaats van de verzameling bijeengeroepen waren om de heilige godsdienst te plegen. Zo in het volgende.

– *a* Ex. 20:9; Ex. 23:12; Deut. 5:13; Lukas 13:14.

3 *het werk doen:* Versta, het dagelijkse en dienstelijke werk, dienende tot verzorging van het tijdelijke leven.

– *b* Ex. 12:18; Ex. 23:15; Num. 28:16; Deut. 16:1.

4 Genaamd Nisan en Abib, beginnende met de gelijkheid van de dagen en van de nachten in de lente, en meest overeenkomende met onze Maart. Zie Ex. 13:4, en Num. 9:1.

5 *tussen twee avonden:* Zie van deze manier van spreken Ex. 12:6.

6 Hebr.: *Pesach*; d.i. overschrid of voorbijgang. Zo wordt het feest genoemd door een sacramentele manier van spreken, daar het slechts een gedenkteken van de voorbijgang van de engel was. Vgl. hiermee Ex. 12:11, en Gen. 17:10, met de aant. daarop.

7 *eerste dag:* D.i. op deze dag en op de zevende, gelijk volgt vs. 8, zal men zich in godsdienstige werken oefenen, en zich onthouden van de dagelijkse arbeid.

8 Wat u van de godsdienst, die u schuldig bent te plegen, zou mogen aftrekken en vermoeien.

9 Zie boven, Lev. 1:9.

10 Spreek tot de Israëlieten, en zeg tot hen: Als
u in het land zult gekomen zijn, dat Ik u geven
zal, en u zijn oogst zult inoogsten, dan zult u een
[10]schoof van de eerstelingen van uw oogst tot de
priester brengen.
11 En hij zal die schoof voor het aangezicht van
YHWH bewegen, [11]opdat het voor u aangenaam
zij; [12]op de andere dag na de sabbat zal de prie-
ster die bewegen.
12 U zult ook op de dag, als u die schoof bewe-
gen zult, bereiden een volkomen lam, dat [13]een-
jarig is, als brandoffer voor YHWH;
13 En zijn voedseloffer twee tienden
meelbloem, met olie gemengd, als vuuroffer,
voor YHWH tot een [14]liefelijke reuk; en zijn
[15]drankoffer van wijn, het vierde deel van een
[16]hin.
14 En u zult [17]geen brood, noch geroosterd
koren, noch groene aren eten, tot op die dag, dat
u de offergave van uw God zult gebracht hebben;
het is een eeuwige inzetting voor uw generaties,
in al uw woningen.

Het wekenfeest

15 [c]Daarna zult u zich tellen van de andere dag
na de sabbat, van de dag, dat u de schoof van
[18]het beweegoffer zult gebracht hebben; het zul-
len zeven volkomen [19]sabbatten zijn;
16 Tot de andere dag, na de zevende sabbat,
zult u vijftig dagen tellen, dan zult u een [20]nieuw
voedseloffer aan YHWH offeren.
17 U zult uit uw woningen twee beweegbro-
den brengen, zij zullen van twee [21]tienden
meelbloem zijn, [22]gedesemd zullen zij gebakken
worden; het zijn de [23]eerstelingen voor YHWH.
18 U zult ook met het brood zeven volkomen
[24]eenjarige lammeren, en één stier, [25]het jong van
een rund, en twee rammen offeren; zij zullen
voor YHWH een brandoffer zijn, met hun voed-
seloffer en hun drankoffers, een vuuroffer, tot
een liefelijke reuk voor YHWH.
19 Ook zult u één geitenbok als zondoffer,
en twee eenjarige lammeren als dankoffer
bereiden.
20 Dan zal de priester die [26]met het brood
van de eerstelingen als beweegoffer, voor het
aangezicht van YHWH, met de twee lammeren
bewegen; zij zullen voor YHWH een heilig ding
zijn, voor de priester.
21 En [27]u zult op die dag uitroepen, dat u een
heilige samenroeping zult hebben; geen dienst-
werk zult u doen; het is een eeuwige inzetting in
al uw woningen voor uw generaties.
22 [d]Als u nu de oogst van uw land zult
inoogsten, u zult, in uw inoogsten, de [28]hoek van
het veld niet geheel [29]afmaaien, en [30]de opzame-
ling van uw oogst niet opzamelen; voor de arme
en voor de vreemdeling zult u ze laten; Ik ben
YHWH, uw God!

Het feest van het bazuingeschal

23 En YHWH sprak tot Mozes, zeggende:
24 Spreek tot de Israëlieten, zeggende: [e]In [31]de
zevende maand, op de eerste van de maand, zult
u een rust hebben, een [32]herinnering van het
geklank, een heilige samenroeping.
25 Geen dienstwerk zult u doen; maar u zult
aan YHWH vuuroffer offeren.

De grote verzoendag

26 Verder sprak YHWH tot Mozes, zeggende:
27 [33f]Maar op de tiende van deze zevende
maand zal de [34]verzoendag zijn, een heilige sa-

10 *garf van de eerstelingen:* Het Hebreeuwse woord betekent het tiende deel van een efa; Ex. 16:36. Hierom schijnt een schoof ook zo genoemd te zijn, omdat men een tiende deel van een efa uit een schoof kon dorsen.

11 *voor u aangenaam zij:* Hebr.: *tot uw aangenaamheid of welgevalligheid.*

12 *de volgende dag na de sabbat:* D.i. op de zestiende dag van de maand, de tweede na de paasdag en de tweede van de ongezuurde broden.

13 *eenjarig is:* Hebr.: *een zoon zijn jaars*; d.i. dat een jaar oud is. Zo Num. 7:17, 7:21, 7:33, enz.

14 liefelijken reuk: Zie Gen. 8:21.

15 *drankoffer van wijn:* Versta de offeranden, in welke vochtige dingen, als wijn en olie, geofferd werden. Zo onder, vs. 18, 23:37. Zie Gen. 35:14, en vgl. Ex. 29:40.

16 Zie van deze maat boven, Lev. 19:36.

17 *geen brood:* De zin is dat zij geheel niet van de nieuwe vruchten smaken noch nuttigen mochten, dan wanneer zij de eerstelingen daarvan voor God zouden geofferd hebben, dat gebeuren moest op de dag tevoren gemeld, vs. 11.

– *c* Deut. 16:9.

18 Zie van het beweegoffer boven, Lev. 7:30.

19 Of: *weken*.

20 nieuw spijsoffer: Vgl. Num. 28:26, en versta dit van het offer, dat van nieuw koren of vruchten moest komen, en te onderscheiden is van de vrijwillige spijsoffers, van welke te zien is boven, Lev. 2:12.

21 T.w. van een efa, en zie van deze maat breder Ex. 16:36, en boven, Lev. 5:11.

22 *gedesemd zullen zij gebakken worden:* Dit was geoorloofd in deze offeranden van de eerste vruchten, maar niet in de vrijwillige spijsoffers, boven, Lev. 2:11.

23 Vgl. boven, Lev. 2:12.

24 *eenjarige lammeren:* Hebr.: *zonen van een jaar*. Zo in vs. 19.

25 *het jong van een rund:* Hebr.: *de zoon van een rund*; d.i. een jong rund.

26 *met het brood van de eerstelingen:* Of: na het brood van de eerstelingen, waarna hij beide de lammeren bewegen zal.

27 T.w. u priesters.

– *d* boven, Lev. 19:9; Deut. 24:19.

28 *de hoek van het veld:* D.i. de aren, die aan de hoeken van het land, of de kanten van de akker wat bezijden afstaan, en in het afsnijden plachten vergeten of nagelaten te worden.

29 ganselijk afmaaien: Hebr.: voltooien; d.i. niet geheel afsnijden en opzamelen.

30 *opzameling van uw oogst:* D.i. wat overblijft, om daarna opgezameld te worden.

– *e* Num. 29:1.

31 Genaamd Ethanim, 1 Kon. 8:2, beginnende in onze September, wanneer de zon in het teken van de Weegschaal gaat, en dag en nacht gelijk maakt.

32 *gedachtenis van het geklank:* Of: een gedenkfeest van het geklank, of gelijk enige, een geklank ter gedachtenis, dat geschiedde door de priesters met het blazen van een trompet: I. Om het volk te waarschuwen dat nu het politieke jaar inging, waarnaar men alle burgerlijke contracten en handelingen moest bereiden en rekenen; II. Om het volk te vermanen dat zij God zouden danken voor de weldaden, die zij het gehele jaar genoten hadden; III. Dat zij met erkentenis en leedwezen over hun zonden zich zouden bereiden tegen de dag van de verzoening, welke was de tiende dag van dezelfde maand. Zie onder, vs. 27.

33 Of: *immers*.

– *f* boven, Lev. 16:29; idem v. 31; Num. 29:7.

34 Versta, een feest bij de Israëlieten, waarin zij zich verzoenden met de Heer over hun zonden, zich vernederende door vasten en bidden.

menroeping zult u hebben; dan zult u [35]uw zielen verootmoedigen, en zult aan YHWH een vuuroffer offeren.

28 En op die dag zult u geen werk doen; want het is de verzoendag, om over u verzoening te doen voor het aangezicht van YHWH van uw God.

29 Want [36]alle ziel, die op die dag niet zal verootmoedigd zijn geweest, die zal [37]uitgeroeid worden uit haar volken.

30 Ook alle ziel, die enig werk op die dag gedaan zal hebben, die ziel zal Ik uit het midden van haar volk verderven.

31 U zult geen werk doen; het is een eeuwige inzetting voor uw generaties, in al uw woningen.

32 Het zal u een sabbat van de rust zijn; dan zult u uw zielen verootmoedigen; op de negende van de [38]maand in de avond, [39]van de avond tot de avond, zult u uw sabbat rusten.

Het loofhuttenfeest

33 En YHWH sprak tot Mozes, zeggende:

34 Spreek tot de Israëlieten, zeggende: [g]Op de vijftiende dag van deze zevende maand zal het feest van de [40]loofhutten zeven dagen voor YHWH zijn.

35 Op de eerste dag zal een heilige samenroeping zijn; geen dienstwerk zult u doen.

36 Zeven dagen zult u aan YHWH vuuroffers offeren; [h]op de achtste dag zult u een heilige samenroeping hebben, en zult aan YHWH vuuroffer offeren; het is een [41]verbodsdag; u zult geen dienstwerk doen.

37 Dit zijn de vastgestelde hoogtijden van YHWH, die u zult uitroepen tot heilige samenroepingen, om aan YHWH vuuroffer, brandoffer en voedseloffer, slachtoffer en drankoffers, elk dagelijks op zijn dag, te offeren;

38 Naast de sabbatten van YHWH, en naast uw gaven, en naast al uw geloften, en naast al uw vrijwillige offers, die u aan YHWH geven zult.

39 Maar op de vijftiende dag van de zevende maand, als u het inkomen van het land zult ingegaderd hebben, zult u het feest van YHWH zeven dagen vieren; op de eerste dag zal er rust zijn, en op de achtste dag zal er rust zijn.

40 En op de eerste dag zult u zich nemen [42]takken van [43]schoon geboomte, [44]palmtakken, en takken van dichte bomen, met [45]beekwilgen; en u zult voor het aangezicht van YHWH, van uw God, zeven dagen vrolijk zijn.

41 En u zult dat feest voor YHWH zeven dagen in het jaar vieren; het is een eeuwige inzetting voor uw generaties; in de zevende maand zult u het vieren.

42 Zeven dagen zult u in de loofhutten wonen; alle ingezetenen in Israël zullen in loofhutten wonen;

43 Opdat uw geslachten weten, dat Ik de Israëlieten in [46]loofhutten heb doen wonen, als Ik hen uit Egypteland uitgevoerd heb; Ik ben YHWH, uw God!

44 Zo heeft Mozes de vastgestelde hoogtijden van YHWH tot de Israëlieten uitgesproken.

HOOFDSTUK XXIV

Wetten over de olie van de lampen van de tabernakel en de toebereiding daarvan, vs. 1, enz. Over de toonbroden, 5. en naar aanleiding van iemand die de Naam van de HEERE gelasterd had, 10. Over de straf van de godslasteraars in het algemeen, 13. en van hen die een mens doden, of een dier, of hun naaste verwonden, 17. De uitvoering van de straf van de eerdergenoemde lasteraar, 23.

De lampen en de toonbroden

EN YHWH sprak tot Mozes, zeggende:

2 Gebied de Israëlieten, dat zij tot u [1]brengen zuivere [2]gestoten olijfolie, voor het licht, om de [3]lampen [4]steeds aan te steken.

3 [5]Aäron zal die voor het aangezicht van YHWH steeds toerichten, van de avond tot de morgen, buiten het [6]voorhangsel van het getuigenis, in de

35 *uw zielen verootmoedigen:* Zie boven, Lev. 16:29.

36 *alle ziel:* D.i. ieder mens. Versta, niet alleen de Israëlieten maar ook de Israëlgenoten, die zich uit andere natiën tot de Israëlietische gemeente zouden begeven hebben. Zo in vs. 30.

37 *uitgeroeid worden uit haar volken:* Zie Gen. 17:14.

38 Nl. wanneer de negende dag was voorbijgegaan en de avond gekomen, welke het begin van de tiende dag was, gelijk in de schepping de avond vóór de morgen ging. Deze manier van de dag te rekenen hebben de Joden gevolgd. Vgl. Gen. 1:5.

39 *van de avond tot de avond:* D.i. van de ondergang van de zon tot de volgende ondergang van de zon.

– *g* Ex. 23:16; Num. 29:12; Deut. 16:15.

40 Welke gemaakt waren niet van borden, vellen, wol of linnentuig, maar van takken van groene bomen, gelijk hierna, vs. 40, verklaard wordt. Hiervan is te zien een exempel Neh. 8:16.

– *h* Joh. 7:37.

41 Hebr.: *verbod, of ophouding*. Omdat op die dag verboden was enig dienstwerk te doen, en de gemeente opgehouden werd om bijeen te blijven tot verrichting van de publieke godsdienst. Zie ook Num. 29:35; Deut. 16:8; 2 Kon. 10:20; Neh. 8:18; Joël 1:14; Amos 5:21. Anders: solemnele vergadering, vierdag, of bijeenkomst. Anders: sluitdag. D.i. de laatste en voornaamste dag, waarmee het feest besloten werd. Zie Deut. 16:8; Joh. 7:37.

42 Hoewel het Hebreeuwse woord gemeenlijk vruchten betekent, zo wordt het evenwel ook 2 Kon. 19:30 genomen voor al wat uit de wortel of stammen schiet en wast. En dat hier de takken verstaan worden, is genoeg af te nemen uit wat hierop volgt, en uit Neh. 8:16, waar nog meer soorten van takken genoemd worden. En uit deze maakten zij hun loofhutten.

43 *schoon geboomte:* ALs, olijfbomen, mirtebomen, palmbomen. Zie Neh. 8:16.

44 Hebr.: *handen van palmen*.

45 Met welke men die voorgemelde takken aan elkaar bond, zoals sommigen menen.

46 *loofhutten heb doen wonen:* T.w. de veertig jaren, die zij in de woestijn wandelden. D.i. Ik heb u wonderbaarlijk onderhouden, zonder huizen te hebben tot een woning en zonder vruchten van de aarde ter voeding.

1 Hebr.: *nemen*; d.i. nemen en brengen. Zie Gen. 12:15.

2 *gestoten olijfolie:* Zie hiervan ook het gebod Ex. 27:20.

3 Welke waren in getal zeven; Ex. 25:37.

4 *gedurig aan te steken:* T.w. in elke avondstond.

5 Of zijn zonen gelijk zijn gebod, zie Ex. 27:21.

6 *voorhang van het getuigenis:* Die het heilige van het heilige van de heiligen afscheidt. Zie boven, Lev. 4:6. Deze luchter nu of kandelaar stond in het heilige aan de zuidzijde, gelijk de gouden tafel aan de noordzijde; Ex. 26:35.

tent van de samenkomst; het is een eeuwige inzetting voor uw generaties.

4 Hij zal op de [7]loutere kandelaar die lampen voor het aangezicht van YHWH steeds toerichten.

5 U zult ook meelbloem nemen, en twaalf koeken daarvan bakken; van [8]twee tienden zal één koek zijn.

6 En u zult ze in twee rijen leggen, zes in een rij, op de reine tafel, voor het aangezicht van YHWH.

7 En op elke rij zult u zuivere wierook leggen, die voor het brood [9]als gedenkoffer zal zijn; het is een vuuroffer voor YHWH.

8 Op [10]elke sabbatdag steeds zal men dat voor het aangezicht van YHWH [11]toerichten, vanwege de [12]Israëlieten, tot een eeuwig verbond.

9 En [a]het [13]zal voor Aäron en zijn zonen zijn, die dat in de heilige plaats zullen eten; want het is voor hem een heiligheid van de [14]heiligheden uit de vuuroffers van YHWH, een eeuwige inzetting.

De godslasteraar gestraft

10 En er ging de zoon van een Israëlietische vrouw uit, die, in het midden van de Israëlieten, [15]de zoon van een Egyptische man was; en de zoon van deze Israëlietische en een [16]Israëlietisch man twistten in het leger.

11 Toen [17]lasterde de [18]zoon van de Israëlietische vrouw uitdrukkelijk de NAAM, en vloekte; daarom [19]brachten zij hem tot Mozes; de naam nu van zijn moeder was Selomith, de dochter van Dibri, van de stam Dan.

12 En zij leidden hem in [20]de gevangenis, opdat hem, naar de mond van YHWH, verklaring gebeuren zou.

13 En YHWH sprak tot Mozes, zeggende:

14 Breng de vloeker uit tot buiten het leger, en allen, die [21]het gehoord hebben, zullen hun handen op zijn hoofd leggen; daarna zal hem de hele gemeenschap stenigen.

15 En tot de Israëlieten zult u spreken, zeggende: Een ieder, als hij zijn God gevloekt zal hebben, zo zal hij zijn [22]zonde dragen.

16 En wie de Naam van YHWH [23]gelasterd zal hebben, [24]zal zeker gedood worden; de hele gemeenschap zal hem [25]zeker stenigen; zo zal de vreemdeling zijn, zoals de ingezetene, als hij de NAAM zal gelasterd hebben, hij zal gedood worden.

Het recht van vergelding

17 En als iemand enige [26]ziel van de mensen [27]zal verslagen hebben, hij zal zeker gedood worden.

18 Maar wie de ziel van enig vee zal verslagen hebben, hij zal het wedergeven, [28]ziel voor ziel.

19 Als ook iemand aan zijn naaste een gebrek zal aangebracht hebben; zoals hij gedaan heeft, [29]zo zal ook aan hem gedaan worden:

20 [30]Breuk voor breuk, [b]oog voor oog, tand voor tand; zoals hij een gebrek een mens zal [31]aangebracht hebben, zo zal ook hem aangebracht worden.

21 Wie dan enig vee verslaat, die zal het wedergeven; maar wie een mens verslaat, die zal gedood worden.

22 Enerlei recht zult u hebben; zo zal de vreemdeling zijn, als de ingezetene; want Ik ben YHWH, uw God!

23 En Mozes zei tot de Israëlieten, dat zij de vloeker tot buiten het leger uitbrengen, en hem met stenen stenigen zouden. En de Israëlieten deden, zoals YHWH Mozes geboden had.

7 louteren kandelaar: D.i. die van louter en fijn goud gemaakt was, Ex. 25:31, gelijk hij ook hierna vs. 6 de reine tafel noemt, waar de toonbroden op gelegd worden, omdat die met zuiver, fijn en gelouterd goud overtrokken was; van welke men ook lezen kan Ex. 25:24.

8 *van twee tienden:* D.i. van twee gomer, welke was het tiende deel van een efa. Zie Ex. 16:36.

9 ten gedenkoffer: Zie boven, Lev. 2:2.

10 *elke sabbatdag:* Hebr.: *in de dag van de sabbat, in de dag van de sabbat*. Zie van deze manier van spreken Gen. 7:2.

11 Dat de priesters alleen doen moesten.

12 kinderen van Israël: Die de meelbloemen geofferd hadden, waarvan de priesters de broden, of koeken maken moesten.

– *a* Ex. 29:32; boven, Lev. 8:31; 1 Sam. 21:6; Matt. 12:4.

13 *het zal voor:* Versta, ten einde van de week, als men op de sabbat daaraanvolgend die toonbroden van de tafel nam, om verse in dier plaats te leggen.

14 Dit wordt onder de vuurofferanden ook geteld, omdat de wierook, die er op lag, dan aangestoken en voor de Heer verbrand werd.

15 *zoon van een Egyptische man was:* Het is waarschijnlijk dat deze Egyptenaar het Israëlietisch geloof aangenomen had, gelijk velen menen, of anders moest hij, als een vreemdeling, onder de Israëlieten gewoond hebben.

16 Israëlitisch man: Ten aanzien van beide zijn ouders.

17 Het Hebreeuwse woord dat hier uitdrukkelijk met lasteren overgezet is, betekent eigenlijk doorsteken, doorboren, doorwonden. Waarmee de afgrijselijkheid van deze daad te kennen gegeven wordt, omdat hij God met zijn snode tong als doorstoken had.

18 Versta, de naam van de Heer, of, YHWH, gelijk zulks verklaard wordt vs. 16, en Deut. 28:58. Zie van deze naam Gen. 2:4.

19 *brachten zij hem tot Mozes:* Versta, dat de rechters hem tot Mozes gebracht hebben, om hem raad te vragen hoe zij deze gruwelijke lasteraar straffen zouden.

20 *de mond van YHWH:* D.i. het bevel van de Heer. Zie Gen. 41:40, en Ex. 17:1.

21 *gehoord hebben:* Nl. hoe hij gevloekt en de naam van God gelasterd heeft. En deze, als getuigen, moesten hun hand op zijn hoofd leggen, om daarmee te getuigen dat zij hem met waarheid van deze zonde van de godslastering beschuldigden, en dat hij zo er aan schuldig zijnde, deze straf verdiend had.

22 *zijn zonde dragen:* D.i. de straf van zijn zonde, gelijk hij dat verklaart in vs. 16. Zie boven, Lev. 5:1.

23 *gelasterd zal hebben:* Hebr.: *doorstoken hebben*; gelijk boven, vs. 11. Zie daar.

24 *zekerlijk gedood worden:* Hebr.: *stervende gedood worden*; d.i. men zal niet nalaten hem te doden zonder enige verschoning te gebruiken. Zo in het volgende.

25 zekerlijk stenigen: Hebr.: stenigende stenigen.

26 *ziel van de mens:* D.i. een mens. Zie Gen. 12:5, en Ex. 21:12.

27 *verslagen hebben:* D.i. wie een mens met wonden en slaan het leven beneemt. Vgl. Gen. 37:21.

28 *ziel voor ziel:* T.w. een levend stuk vee, voor wat hij doodgeslagen zal hebben.

29 zo zal ook aan hem gedaan worden: Te weten, naar wettelijke orde, verklaard in de volgende aantekening.

30 *Breuk voor breuk:* Dit was de wet van de vergelding, welke niet door particuliere personen, maar door de overheid met kennis van zaken moest uitgevoerd worden. De Farizeën hebben haar misduid en kwalijk uitgelegd, waarover zij van onze Zaligmaker, Matt. 5:38, 5:39, bestraft worden.

– *b* Ex. 21:24; Deut. 19:21; Matt. 5:38.

31 *aangebracht hebben:* Hebr.: *gegeven*.

HOOFDSTUK XXV

Wetten over de rust van het zevende jaar voor het land, vs. 1, enz. Over het jubeljaar, dat elke vijftig jaar onderhouden moet worden, 8. Over de manier bij het kopen en verkopen van de erfgoederen, naar het aantal jaren tot het jubeljaar, 14. Over het recht bij het lossen van de verkochte erven, 23. Over de woeker, en de mildheid tegenover de arme Israëlieten, 35. Over het recht van de Hebreeuwse slaven, hoe men hen kopen, behandelen en lossen moest, 39.

Het sabbatsjaar en het jubeljaar

VERDER sprak YHWH tot Mozes, aan de berg [1]Sinaï, zeggende:

2 Spreek tot de Israëlieten, en zeg tot hen: [a]Wanneer u zult gekomen zijn in dat land, dat Ik u geve, dan [2]zal dat land [3]rusten, een [4]sabbat [5]voor YHWH.

3 Zes jaren zult u uw akker bezaaien, en zes jaren uw wijngaard besnijden, en de inkomst daarvan inzamelen.

4 Maar in het zevende jaar zal voor het land een sabbat van de rust zijn, een sabbat voor YHWH; uw akker zult u niet bezaaien en uw wijngaard niet besnijden.

5 Wat van zelf van uw oogst zal gegroeid zijn, zult u niet inoogsten, en de druiven [6]van uw afzondering zult u niet afsnijden; het zal een jaar van de ruste voor het land zijn.

6 En de [7]inkomst van de sabbat van het land zal voor u tot voedsel zijn, voor u, en voor uw knecht, en voor uw dienstmaagd, en voor uw dagloner, en voor uw bijwoner, die bij u als vreemdelingen verkeren;

7 En ook voor het vee, en voor het gedierte, dat in uw land is, zal al de inkomst daarvan tot voedsel zijn.

De vrijheid in het vijftigste jaar

8 U zult u ook tellen [8]zeven jaarweken, zevenmaal zeven jaren; zodat de dagen van de zeven jaarweken u negen en veertig jaren zullen zijn.

9 Daarna zult u in de [9]zevende maand, op de tiende van de maand, de bazuin van het [10]geklank doen doorgaan; op de [11]verzoendag zult u de bazuin doen doorgaan in uw hele land.

10 En u zult [12]dat vijftigste jaar [13]heiligen, en vrijheid uitroepen in het land, voor al zijn inwoners; het zal u een [14]jubeljaar zijn; en u zult terugkeren een ieder tot zijn bezittingen, en zult terugkeren een ieder [15]tot zijn geslacht.

11 Dit jubeljaar zal u het vijftigste jaar zijn; u zult niet zaaien, noch inoogsten wat van zelf daarin zal gegroeid zijn, noch ook de druiven van de afzonderingen daarin [16]afsnijden.

12 Want dat is het jubeljaar; het zal u [17]heilig zijn; u zult uit het veld de inkomst [18]daarvan eten.

13 Op dat jubeljaar zult u ieder terugkeren tot zijn bezitting.

14 Daarom, wanneer u aan uw naaste wat veilbaars verkopen, of uit de hand van uw naaste kopen zult, dat niemand [19]de één de ander [20]verdrukke.

15 Naar het getal [21]van de jaren, van het jubeljaar af, zult u van uw naaste kopen, en naar het getal van de jaren van de inkomsten zal hij het aan u verkopen.

16 Naar de veelheid van de jaren zult u [22]zijn koop vermeerderen, en naar de weinigheid van de jaren zult u zijn koop verminderen; want hij verkoopt aan u het [23]getal van de inkomsten.

1 *aan de berg Sinaï:* T.w. uit de tent van de samenkomst, die nu aan de berg opgericht was, Ex. 40, en uit welke God aan Mozes deze wetten heeft gegeven, Lev. 1:1, toen zij opgericht was bij de berg Sinaï. Vgl. onder, Lev. 26:46, en Lev. 27:34.

– *a* Ex. 23:10.

2 *zal dat land:* Anders: *het land zal rusten, het zal een sabbat voor YHWH zijn.*

3 T.w. van bebouwd te worden.

4 Het woord sabbat betekent rust en ophouding van enige werken. De uitwendige sabbat is in het Oude Testament geweest: I. van dagen, als van de zevende dag en de vierdagen, Ex. 20:8, boven, Lev. 23:39, enz.; II. van maanden, als van de nieuwe maanden, boven, Lev. 23:24; Num. 28:11; III. van jaren, als hier en onder, Lev. 26:35, enz.

5 *YHWH:* D.i. naar zijn bevel en Hem ter ere.

6 Anders: *wat u niet besneden hebt, of, waarvan u u onthouden hebt.* Versta, de wijngaard van iederen Israëliet, waarvan hij zich naar deze wet afzondere, om het bebouwen, het snoeien daarvan en het aflezen van zijn druiven na te laten. Zo wordt hij ook genoemd onder, vs. 11.

7 *inkomst van:* D.i. de vruchten, die in dat zevende jaar op het ongebouwde land vanzelf, door de zegen van de Heer voortkomen zullen, en door de eigenaar niet, als naar gewoonte, in de schuren en kelders moesten ingezameld zijn.

8 *zeven jaarweken, zevenmaal zeven jaren:* Hebr.: *sabbatjaren.* Het woord sabbat betekent hier een week, gelijk boven, Lev. 23:15; gelijk nu een week van de dagen zeven dagen had, zo had een week van de jaren zeven jaren.

9 *zevende maand:* Zie van deze maand boven, Lev. 23:24.

10 *doen doorgaan:* D.i. doen omdragen door het gehele land, om overal geblazen te worden tot verkondiging van het jubeljaar.

11 Zie boven, Lev. 23:27.

12 dat vijftigste jaar: Hebr.: het jaar van vijftig jaar.

13 D.i. verkondigen dat het de Heer tot een bijzonder en heilig gebruik toegeëigend en afgezonderd is. Zie van het woord heiligen, in deze zin genomen, boven, Lev. 8:10.

14 *jubeljaar zijn:* Het Hebreeuwse woord Jobel (יֹבֵל יוֹבֵל,) betekent vooreerst een weer of ram, daarna een ramshoorn, en eindelijk het vijftigste jaar, dat met een ramshoorn verkondigd werd, gelijk hier. In dit jaar werd de vrijheid voor de Israëlietische knechten en dienstmaagden uitgeroepen, en die hun erfgoederen door armoede verkocht hadden, kwamen weer in derzelver bezit. Het woord jaar wordt hier en in het volgende bijgevoegd uit vs. 13.

15 *tot zijn geslacht:* D.i. tot zijn familie en vrienden, van wie hij zich afgezonderd had door zich aan vreemden te verkopen. Zie onder, vs. 41.

16 Versta, het vijftigste jaar. Zie boven, vs. 5.

17 *heilig zijn:* Hebr.: *heiligheid.*

18 *de inkomst daarvan eten:* T.w. die vanzelf, zonder uw arbeid, zal gewassen zijn.

19 *de één de ander:* Hebr.: *een man zijn broer.*

20 Of: *verkorte.* Zie boven, Lev. 19:33.

21 *van de jaren van de inkomsten:* D.i. waarin het veld of de akkers hun inkomst voortbrengen. Want het land werd niet verkocht, maar alleen zijn inkomen voor zekere jaren, gelijk blijkt uit het volgende.

22 *zijn koop vermeerderen:* Versta, van het goed, dat te verkopen is, prijs of waarde.

23 *getal van de inkomsten:* D.i. niet het eigendom van het land, maar het gebruik en de inkomsten daarvan, en dat voor een getal van jaren, dat met het jubeljaar moet eindigen. Want alsdan mocht de verkoper of eigenaar weer in zijn goed komen, en de koper er uit scheiden.

17 Dat dan niemand zijn naaste verdrukke;
maar vreest voor uw God; want Ik ben YHWH,
uw God!

Zegen in het zesde jaar

18 En doet Mijn voorschriften, en houdt Mijn
rechten, en doet die; zo zult u zeker wonen in het
land.

19 En het land zal zijn vrucht geven, en u zult
eten tot verzadiging toe; en u zult zeker daarin
wonen.

20 En als u zou zeggen: Wat zullen wij eten in
het zevende jaar! Zie, wij zullen niet zaaien, en
onze inkomst niet inzamelen;

21 Zo zal Ik Mijn zegen [24]gebieden over u in het
zesde jaar, dat het de inkomst voor drie jaar zal
voortbrengen.

22 Het achtste jaar nu zult u zaaien, en zult
van de oude inkomst eten, tot het negende jaar
toe; totdat [25]zijn inkomst ingekomen is, zult u het
oude eten.

Lossing en zorg voor de arme

23 Het land ook zal niet [26]voor altijd verkocht
worden; want het land is het Mijne, omdat u
vreemdelingen en bijwoners bij Mij bent.

24 Daarom [27]zult u, in het hele land van uw
bezitting, lossing voor het land [28]toelaten.

25 Wanneer uw broer zal verarmd zijn, en iets
van zijn bezitting verkocht zal hebben, zo zal
zijn losser, die hem nabestaande is, komen, en
zal het verkochte van zijn broer lossen.

26 En wanneer iemand geen losser zal hebben,
[29]maar zijn hand bekomen en hij gevonden zal
hebben, [30]zoveel genoeg is tot zijn losprijs;

27 Dan zal hij de [31]jaren van zijn verkoping
rekenen, en het overschot zal hij de man, aan wie
hij het verkocht had, weer uitkeren; en hij zal
weer tot zijn bezitting komen.

28 Maar als [32]zijn hand niet gevonden heeft,
wat genoeg is, om aan hem weer uit te keren,
zo zal zijn verkochte goed zijn in de hand van
zijn koper tot het jubeljaar toe; maar in het jubel-
jaar [33]zal het uitgaan, en hij zal tot zijn bezitting
terugkeren.

Lossing van huizen in de steden

29 Ook, wanneer iemand een woonhuis in een
[34]bemuurde stad zal verkocht hebben, zo zal zijn
lossing zijn, totdat het jaar van zijn verkoping
volkomen zal zijn; in een [35]vol jaar zal zijn los-
sing wezen.

30 Maar is het, dat het niet gelost wordt, tegen
dat hem het hele jaar zal vervuld zijn, zo zal dat
huis, dat in die stad is, die een muur heeft, [36]voor
altijd blijven aan hem, die dat gekocht heeft,
onder zijn geslachten; [37]het zal in het jubeljaar
niet uitgaan.

31 Maar de huizen van de dorpen, die rondom
geen muur hebben, zullen als het veld van het
land gerekend worden; [38]daarvoor zal lossing
zijn, en zij zullen in het jubeljaar uitgaan.

De steden van de Levieten

32 Voor wat betreft de steden van de Levieten,
en de huizen van de steden van hun bezitting; de
Levieten zullen [39]een eeuwige lossing hebben.

33 En als [40]men onder de Levieten lossing zal
gedaan hebben, zo zal de koop [41]van het huis en
[42]van de stad van zijn bezitting in het jubeljaar
uitgaan; want de huizen van de steden van de Le-
vieten zijn hun bezitting in het midden van de
Israëlieten.

34 Maar het veld van [43]de voorstad van hun ste-
den zal niet verkocht worden; want het is een
eeuwige [44]bezitting voor hen.

24 D.i. Ik zal mijn zegen geven en toezenden. Gods gebieden betekent zijn doen, volbrengen en uitvoeren, òf met dadelijke zegening, gelijk hier en Deut. 28:8, en Ps. 111:9, en Ps. 133:3; òf met dadelijke straf, gelijk Jes. 5:6; Amos 9:4; Nah. 1:14. Vgl. Gen. 1:3.

25 *totdat zijn inkomst ingekomen is:* T.w. van het achtste jaar.

26 *voor altijd verkocht worden:* Hebr.: *tot afsnijding*; t.w. van het recht van de lossing; zodat de verkoper ten enenmale zou afgesneden en ontnomen zijn het recht van zijn verkocht erf te mogen lossen, of in het jubeljaar opnieuw tot zijn bezitting te keren. Zie dezelfde manier van spreken onder, vs. 30.

27 *zult u:* D.i. u zult het met deze conditie verkopen, dat het zal mogen gelost worden.

28 Hebr.: *eigenlijk geven*.

29 maar zijn hand bekomen: Zie dergelijke manier van spreken, boven, Lev. 5:7.

30 *zoveel genoeg is tot zijn lossing:* Hebr.: *naar de genoegzaamheid van zijn lossing*.

31 *jaren van zijn verkoping rekenen:* T.w. van toen de verkoping was geschied tot het jubeljaar daaraan volgende, rekenende de inkomst van zoveel jaren als er nog overig waren, en die betalende naar de waarde, gelijk de koop geschied was. Zie boven, vs. 16.

32 *zijn hand niet gevonden heeft:* Vgl. dit met de aant. op vs. 30, en Richt. 9:33.

33 *zal het uitgaan:* D.i. het verkochte goed zal niet meer in de macht van degene zijn, die dat gekocht had. Anders: hij, t.w. de koper zal uitgaan. Vgl. onder, vs. 30, 25:31, in het volgende, hij, t.w. de verkoper.

34 *bemuurde stad zal verkocht hebben:* Hebr.: *een stad van de muur*.

35 *vol jaar zal zijn lossing wezen:* Hebr.: *dagen*. Zo wordt dit woordje voor een volkomen jaar genomen, Ex. 13:10; 1 Sam. 1:3, en 1 Sam. 27:7. De zin is, dat het recht van deze lossing duurde een geheel en volkomen jaar nadat de verkoping geschied was.

36 *voor altijd blijven aan hem:* Hebr.: *tot afsnijding*; gelijk boven, vs. 23. De zin is, dat het huis de koper zo toebehoren en eigen worden moest, dat de verkoper alle recht van dat te mogen lossen afgesneden werd.

37 *het zal in het jubeljaar:* Versta dit van het verkochte huis, dat ook uit het vermogen van de koper in het jubeljaar niet mocht uitgaan, maar hem moest eigen blijven.

38 *daarvoor zal lossing zijn:* T.w. voor de huizen van de dorpen, gelijk van het veld verordineerd wordt, boven, vs. 25, 25:26. In het Hebr. staat dit in het getal van een, ziende op elk dorpshuis. Anders: voor hem [de verkoper] zal lossing zijn en [de koper] zal er uitgaan in het jubeljaar.

39 *een eeuwige lossing hebben:* Versta dit van de tijd van de wet en van de Joodse politie in het land Kanaän; zo onder, vs. 34. Zie Gen. 13:15.

40 *onder de Levieten:* Anders: *als men van de Levieten enig huis zal gekocht hebben, enz.* Of: maar die lost, [hetzij] van de Levieten, of, de [koper] zal van het verkochte huis, enz.

41 *van het huis:* Nl. dat van de verkoper zal gelost worden.

42 *van de stad van zijn bezitting:* Versta, tot welke het huis behoorde of waaronder het sorteerde.

43 *voorstad van hun steden:* D.i. dat onder de stad gelegen is.

44 *een eeuwige bezitting voor hen:* Als boven, vs. 32.

Geen rente van een verarmde broer

35 En als uw broer zal verarmd zijn, en
zijn hand [45]bij u wankelen zal, zo zult u
hem [46]vasthouden, zelfs een [47]vreemdeling en
bijwoner, opdat hij bij u leve.

36 U zult [b]geen [48]rente noch [49]overwinst van
hem nemen; maar u zult vrezen voor uw God,
opdat uw broer bij u leve.

37 Uw geld zult u hem niet op rente geven, en u
zult uw voedsel niet op overwinst geven.

38 Ik ben YHWH, uw God, Die u uit Egypteland
gevoerd heb, om u het land Kanaän te geven,
[50]opdat Ik u tot een God zij.

De verarmde broer als dienaar

39 [c]Evenzo, wanneer uw broer bij u zal ver-
armd zijn, en zich aan u [51]verkocht zal hebben,
[52]u zult hem niet doen dienen de dienst van een
slaaf;

40 Als een dagloner, als een bijwoner zal hij bij
u zijn; tot het jubeljaar zal hij bij u dienen.

41 Dan zal hij van u uitgaan, hij en zijn kin-
deren met hem, en hij zal tot zijn [53]geslacht
terugkeren, en tot de bezitting van zijn vaders
terugkeren.

42 Want zij zijn Mijn [54]dienaren, die Ik uit Egyp-
teland uitgevoerd heb; zij zullen niet verkocht
worden, [55]zoals men een slaaf verkoopt.

43 [d]U zult geen heerschappij over hem hebben
met wreedheid; maar u zult vrezen voor uw God.

44 Voor wat betreft uw slaaf of uw slavin, die
u zult hebben, die zullen van de volken zijn, die
rondom u zijn; van die zult u een slaaf of een sla-
vin kopen.

45 U zult ze ook kopen van de kinderen van de
bijwoners, die bij u als vreemdelingen verkeren,
uit hen en uit hun geslachten, die bij u zullen
zijn, die zij in uw land zullen gewonnen hebben;
en zij zullen u tot een [56]bezitting zijn.

46 En u zult u tot bezitters over hen stellen voor
uw kinderen na u, opdat zij de bezitting erven; u
zult hen in eeuwigheid doen [57]dienen; maar over
uw broers, de Israëlieten, ieder over zijn broer,
u zult over hem geen heerschappij hebben met
wreedheid.

Lossing van wie zich verkocht heeft

47 En wanneer de hand van een vreemdeling
en bijwoner, die bij u is, [58]wat bekomen zal
hebben, en uw broer, die bij hem is, verarmd
zal zijn, dat hij zich aan de vreemdeling, de
bijwoner, die bij u is, of [59]aan de stam van het ge-
slacht van de vreemdeling zal verkocht hebben;

48 Nadat hij zich zal verkocht hebben, zal er
lossing voor hem zijn; één van zijn broers zal
hem lossen;

49 Of zijn oom, of de zoon van zijn oom, zal
hem lossen, of die uit de naasten van zijn li-
chaam van zijn geslacht is, zal hem lossen; of
heeft zijn hand wat bekomen, dat hij zichzelf
losse.

50 En hij zal met zijn koper rekenen van dat
jaar af, dat hij zich aan hem verkocht heeft tot
het jubeljaar toe; zo dat het geld van zijn verko-
ping zal zijn naar het getal [60]van de jaren, naar de
dagen van een dagloner [61]zal het met hem zijn.

51 Als nog vele van die [62]jaren zijn, [63]naar die
zal hij tot zijn losprijs van [64]het geld, waarover
hij gekocht is, wedergeven.

52 En als er nog weinig van die jaren overge-
bleven zijn, tot aan het jubeljaar, zo zal hij met
hem rekenen; naar zijn jaren zal hij zijn losprijs
wedergeven.

45 *bij u wankelen zal:* D.i. zijn vermogen en middelen zullen afgaande zijn. Anders: zijn bevende hand tot u uitstrekken zal, om hulp in zijn armoede en ellende bij u te verkrijgen.

46 Het Hebreeuwse woord betekent eigenlijk aangrijpen en vatten om vast te houden. Versta hierdoor allerlei onderstand en weldadigheid, waardoor men de armen tehulp komt. Vgl. Ez. 16:49.

47 *vreemdeling en bijwoner:* Men kan hier verstaan zulke, die Jodengenoten geworden waren en de Israëlietische religie aangenomen hadden. Want aan andere vreemdelingen mochten zij op woeker lenen, Deut. 23:20, dat God verboden had te doen aan de gelovige vreemdeling; Ex. 22:25; Deut. 23:19.

– *b* Ex. 22:25; Deut. 23:19; Spr. 28:8; Ez. 18:8; Ez. 22:12.

48 Het Hebreeuwse woord betekent een bijting of doorknaging; omdat door de woeker de middelen van de mensen verslonden worden.

49 *overwinst van hem nemen:* Het Hebreeuwse woord is zoveel als vermenigvuldiging of overmatige vergroting, gelijk is woeker van woeker, winst van winst, en overschatting buiten reden en maat nemen. Sommigen nemen het eerste woord voor de woeker, die met geld geschiedt, het andere voor het overgewin, dat verkregen wordt met waar, voedsel, kleding, enz.

50 *opdat Ik u tot een God zij:* Zie Gen. 17:7.

– *c* Ex. 21:2; Deut. 15:12; Jer. 34:14.

51 *verkocht zal hebben:* Of: *aan u verkocht zal worden*.

52 *u zult hem niet doen dienen:* Of: u zult hem geen dienst afeisen, naar slaafse dienstbaarheid, of, u zult [u] door hem niet laten dienen, of door hem niet gediend zijn met de dienst van een slaaf of lijfeigene; d.i. u zult zijn dienst niet gebruiken met zulke hardheid, die men de slaven placht op te leggen. Hebr.: u zult niet dienen in hem de dienst van een knecht. Zie dezelfde manier van spreken onder, vs. 46; Ex. 1:14; Jer. 25:14, en Jer. 30:8, en Jer. 34:9, 34:10.

53 *geslacht terugkeren:* Zie boven, vs. 10.

54 Die Ik uit alle volken gekozen heb tot mijn eigendom, om Mij alhier te dienen, en hierna eeuwig met Mij te leven. Zo onder, vs. 55.

55 *gelijk men een slaaf verkoopt:* Hebr.: *door, of naar de verkoping van een slaaf*; d.i. om als slaven behandeld te worden, en eeuwig te dienen.

– *d* Ef. 6:9; Kolos. 4:1.

56 *bezitting zijn:* T.w. om die als slaven, die in het jubeljaar niet konden gelost worden, altijd te gebruiken.

57 T.w. als slaven en lijfeigenen, gelijk boven, vs. 39.

58 *bekomen zal hebben:* D.i. enige middelen of rijkdom verkregen zal hebben; zo onder, vs. 49.

59 *aan de stam:* D.i. aan de ingeborene en ingezetene, welke, ofschoon hij van uitlandse ouders afkomstig is, nochtans in uw land geboren en daarin door langdurige inwoning ingeworteld is.

60 *van de jaren:* T.w. dat hij zijn heer gediend zal hebben, om zoveel van het geld van de lossing af te trekken als zijn heer in die tijd een dagloner had moeten geven.

61 *zal het met hem zijn:* D.i. zal men met hem handelen.

62 *jaren zijn:* T.w. die het jubeljaar voorafgaan, waarin de knechten moesten losgelaten worden. Vgl. vs. 52.

63 *naar die:* D.i. naar dat er nog vele jaren overig zijn voor het jubeljaar, dat hij zijn heer van het geld, waarvoor hij verkocht was, wedergeve.

64 *het geld:* Hebr.: *het geld van zijn koping*.

53 Als een dagloner zal hij van [65]jaar tot jaar bij hem zijn; men zal over hem geen heerschappij hebben met wreedheid [66]voor uw ogen.

54 En is het, dat hij [67]hierdoor niet gelost wordt, zo zal hij in het jubeljaar uitgaan, hij en zijn kinderen met hem.

55 Want de Israëlieten zijn Mij tot dienaren; Mijn dienaren zijn zij, die Ik uit Egypteland uitgevoerd heb; Ik ben YHWH, uw God!

HOOFDSTUK XXVI

Nadat God de afgoderij verboden, en het onderhouden van zijn sabbatten, alsmede de hele godsdienst bevolen heeft, vs. 1, enz. doet hij vele uitnemende beloften aan hen die naar zijn wet zouden leven, 3. Maar verschrikkelijke dreigementen tegen de overtreders daarvan, 14. Belovende echter genadig te zijn aan hen die zich zouden bekeren, en alle weldaden te bewijzen, 40. Met een besluit dat toont van wie, aan wie, waar en door wie deze wetten gegeven waren, 46.

Zegen en vloek

U [a]zult u [1]geen afgoden maken; noch gesneden beeld, noch [2]opgericht beeld zult u zich stellen, noch [3]gebeelden steen in uw land zetten, om u daarvoor te buigen; want Ik ben YHWH, uw God!

2 Mijn sabbatten zult u houden, [b]en Mijn heiligdom zult u [4]vrezen; Ik ben YHWH!

De zegen bij gehoorzaamheid

3 [c]Als u in Mijn voorschriften wandelen, en Mijn geboden houden, en die doen zult;

4 Zo zal Ik [5]uw regens geven op hun tijd; en het land zal zijn inkomst geven, en het geboomte van het veld zal zijn vrucht geven;

5 En de [6]dorstijd zal u reiken tot de wijnoogst, en de wijnoogst zal reiken tot de zaaitijd; en u zult uw brood eten [d]tot [7]verzadiging toe, en u zult zeker in uw land wonen.

6 Ook zal Ik vrede geven in het land, [e]dat u zult [8]te slapen liggen, en niemand zij, die verschrikke; en Ik zal het boos gedierte uit het land doen ophouden, en het zwaard [9]zal door uw land niet doorgaan.

7 En u zult uw vijanden vervolgen; en zij zullen voor uw aangezicht [10]door het zwaard vallen.

8 [11f]Vijf uit u zullen honderd vervolgen, en honderd uit u zullen tien duizend vervolgen; en uw vijanden zullen voor uw aangezicht door het zwaard vallen.

9 En Ik zal [12]Mij tot u wenden, en zal u vruchtbaar maken, en u vermenigvuldigen; en Mijn verbond zal Ik met u bevestigen.

10 En u zult het [13]oude, dat verouderd is, eten; [14]en het oude zult [15]u vanwege het nieuwe uitbrengen.

11 [g]En Ik zal Mijn [16]tabernakel in het midden van u zetten; en Mijn ziel zal van u niet [17]walgen.

12 En Ik zal in het midden van u [18]wandelen, [19]en zal u tot een God zijn, en u zult Mij [20]tot een volk zijn.

13 Ik ben YHWH, uw God, Die u uit het land van de Egyptenaren uitgevoerd heb, opdat u hun slaven niet zou zijn; en Ik heb de [21]disselbomen van uw juk verbroken, en heb u doen [22]rechtop staan.

De straf bij ongehoorzaamheid

14 [h]Maar als u Mij niet zult horen, en al deze geboden niet zult doen;

15 En zo u Mijn voorschriften zult smadelijk verwerpen, en zo uw ziel van Mijn rechten zal

65 *jaar tot jaar bij hem zijn:* D.i. die niet nu en dan eens, maar een vol jaar of meer voor loon gewerkt heeft.

66 *voor uw ogen:* D.i. waarop u het aanschouwt en door de vingers ziet.

67 *hierdoor niet gelost wordt:* Dat is door de voorverhaalde personen of middelen. Anders: in deze, t.w. jaren.

– *a* Ex. 20:4; Deut. 5:8; Deut. 16:22; Ps. 97:7.

1 *afgoden maken:* Zie boven, Lev. 19:4.

2 *opgericht beeld:* Het Hebreeuwse woord betekent al wat op de wijze van een pilaar opgericht of op een pilaar gesteld werd, ter ere van de afgoden; Ex. 23:24; Deut. 16:22.

3 gebeelde steen: Hebr.: steen van het beeld, of van de afbeelding.

– *b* boven, Lev. 19:30.

4 Zie boven, Lev. 19:30.

– *c* Deut. 28:1.

5 *uw regens geven op hun tijd:* Die u nodig hebt, te weten de vroege en de spade regen.

6 *dorstijd zal u reiken:* De zin is, dat de oogst zo overvloedig zou zijn, dat zij al het graan niet zouden kunnen dorsen vóór de wijnoogst, en dat de wijnoogst ook zo overvloedig zou zijn, dat zij de wijn niet zouden kunnen kelderen vóór de zaaitijd; zodat zij van het werk zouden overvallen worden.

– *d* boven, Lev. 25:19.

7 *verzadiging toe:* Zo boven, Lev. 25:19.

– *e* Job 11:18; idem v. 19.

8 *te slapen liggen:* Of: *slapen, of nederliggen*. Zo Gen. 19:4.

9 *zal door uw land niet doorgaan:* D.i. zal met geen oorlog gekweld worden. Zo is het woord zwaard voor oorlog genomen; Num. 14:3; 2 Sam. 12:10; Jes. 1:20: Ez. 30:4. Vgl. de aant. op Gen. 27:40.

10 *door het zwaard vallen:* D.i. door de oorlog vergaan. Zo in vs. 8, en Num. 14:3; 2 Sam. 3:29; Ps. 78:64; Jer. 20:4.

11 *Vijf uit u:* Een zeker getal wordt hier gesteld voor een onzeker, gelijk onder, vs. 18, 26:26; Gen. 4:15, 4:24, enz.; Num. 14:22; 1 Sam. 18:7; Job 5:19. De zin is hier, dat weinige Israëlieten velen van hun vijanden verslaan zouden.

– *f* Joz. 23:10.

12 *Mij tot u wenden:* Of: *op u het gezicht hebben*; t.w. om u goed te doen.

13 *oude, dat verouderd is:* Versta dit van de vruchten, die men lang bewaren kan, blijvende smakelijk en bekwaam tot voeding.

14 en het oude: D.i. zulken overvloed zal Ik geven dat de oude vruchten uit de schuren nog niet zullen opgeruimd, noch verteerd zijn, als de nieuwe er in zullen moeten gebracht of verzameld worden.

15 *vanwege het nieuwe uitbrengen:* Hebr.: *van het aangezicht van de, enz.*

– *g* Ez. 37:26; 2 Kor. 6:16.

16 D.i. Ik wil maken dat mijn genade en woord en godsdienst u steeds bijblijven zullen, opdat ik uw God blijve en u mijn volk. Vgl. vs. 12.

17 Het Hebreeuwse woord betekent iets met grote verfoeiing verwerpen en een afkeer daarvan hebben. Zo onder, vs. 15, 26:30, 26:43, 26:44.

18 T.w. om u in het geestelijke te onderwijzen, te heiligen en te geleiden ter eeuwige zaligheid, en in het lichamelijke met overvloed van gezondheid, vruchtbaarheid, rijkdom en vrede te zegenen.

19 en zal u tot een God zijn: Zie Gen. 17:7; Ez. 11:20.

20 *tot een volk zijn:* D.i. dat Ik uit genade door de beloofde Messias verlichten, rechtvaardigen en heiligen zal ter eeuwige zaligheid; 1 Kor. 1:30.

21 *disselbomen van uw juk:* De disselboom aan een wagen is het middenhout, waaraan de paarden samen vastgemaakt zijn; of versta, de banden en zelen, waarmee zij aan de disselboom vastgemaakt en gebonden worden. Hierbij wordt vergeleken de dienstbaarheid, die de Israëlieten als een juk in Egypte moesten dragen. Zie deze en gelijke manier van spreken, Jer. 27:2, 27:8, en Jer. 28:2, 28:13, 28:14; idem Nah. 1:13.

22 *rechtop staan:* Hebr.: *[met] oprichting*; d.i. met opgerichten halze, komende uit een gerust, welverzekerd en mannelijk gemoed.

– *h* Deut. 28:15; Klaagl. 2:17; Mal. 2:2.

walgen, dat u niet doet al Mijn geboden, om Mijn verbond [23]te vernietigen;

16 Dit zal Ik u ook doen, dat Ik [24]over u stellen zal verschrikking, tering en koorts, die [25]de ogen verteren en de ziel pijnigen; u zult ook uw zaad te vergeefs zaaien, en uw vijanden zullen dat opeten.

17 Daartoe zal Ik Mijn [26]aangezicht tegen u zetten, dat u geslagen zult worden voor het aangezicht van uw vijanden; en uw vijanden zullen over u heerschappij hebben, en [i]u zult vluchten, als u iemand vervolgt.

18 En [27]zo u Mij tot deze dingen toe nog niet horen zult, Ik zal nog daar toedoen, om u [28]zevenvoudig over uw zonden te tuchtigen.

19 Want Ik zal [29]de trots van uw kracht verbreken, en zal uw hemel [30]als ijzer maken, en uw aarde [31]als koper.

20 [32]En uw macht zal zinloos verdaan worden; en uw land zal zijn inkomsten niet geven, en het geboomte van het land zal zijn vrucht niet geven.

21 En zo u met Mij [33]in tegenheid wandelen zult, en Mij niet zult willen horen, zo zal Ik over u, naar uw zonden, zevenvoudig slagen toedoen.

22 Want Ik zal onder u zenden het gedierte van het veld, [34]dat u beroven, en uw vee uitroeien, en u verminderen zal; en uw [35]wegen zullen woest worden.

23 Als u nog door deze dingen Mij niet getuchtigd zult zijn, maar met Mij [36]in tegenheid wandelen;

24 Zo zal Ik ook [k]met u [37]in tegenheid wandelen, en Ik zal u ook zevenvoudig over uw zonden slaan.

25 Want Ik zal een zwaard over u brengen, dat de [38]wraak van het verbond wreken zal, zodat u in uw steden verzameld zult worden; dan zal Ik de pest in het midden van u zenden, en u zult in de hand van de vijand overgegeven worden.

26 Als Ik u de [39]staf van het brood zal gebroken hebben, dan zullen tien vrouwen uw brood [40]in één oven bakken, en zullen uw brood [41]bij het gewicht wedergeven; en u zult eten, maar niet verzadigd worden.

27 Als u ook hierom Mij niet horen zult, maar met Mij wandelen zult in tegenheid;

28 Zo zal Ik ook met u [42]in heetgrimmige tegenheid wandelen, en Ik zal u ook zevenvoudig over uw zonden tuchtigen.

29 [l]Want u zult het vlees van uw zonen eten, en het vlees van uw dochters zult u eten.

30 En Ik zal uw [43]hoogten verderven, en [m]uw [44]zonnebeelden uitroeien, en zal uw dode lichamen op de [45]dode lichamen van uw [46]afgoden werpen; en Mijn ziel zal aan u walgen.

23 *te vernietigen:* D.i. te maken dat het krachteloos zij, en dat Ik mijn belofte niet volbreng om uw ongeloof en ongehoorzaamheid. Zo Jes. 24:5.

24 *over u stellen zal:* T.w. als oversten, die, over u als strenge rechters heersende, u straffen en plagen zullen, om mijn rechtvaardige oordelen tegen u uit te voeren. Vgl. deze manier van spreken met een gelijke 2 Kon. 8:1, en zie daar de aant.

25 *de ogen verteren:* Zie 1 Sam. 2:33.

26 Zie boven, Lev. 17:10.

– *i* Spr. 28:1.

27 zo u Mij: D.i. wanneer Ik zover met mijn straffen zal voortgegaan zijn, en u door dezelfde nog tot mijn gehoorzaamheid niet zult bewogen worden.

28 Zie boven, vs. 8.

29 de hovaardigheid: D.i. de sterke, waarover u hovaardig bent.

30 als ijzer maken: D.i. droog, zonder regen te geven.

31 als koper: D.i. hard en onvruchtbaar.

32 En uw macht: D.i. u zult arbeiden met lichaam, met ziel en met al uw middelen, om u te helpen; maar het zal ijdele en vergeefse arbeid zijn.

33 *in tegenheid wandelen zult:* D.i. met opzet en moedwil u tegen Mij stellen, of Mij als tegenstanders bejegenen; recht [zoals men zegt] tegen Mij wilt aangaan; verachtende mijn geboden, omdat u tegen dezelfde doorgaans moedwilliglijk zult zondigen. Anders: lichtvaardiglijk, roekelooslijk, zonder zorg, of, achterdenken, omdat zij zichzelven zullen wijsmaken dat hun wel- of kwalijkvaren niet van Mij komt, maar bij geval, en daarom Mij de behoorlijke eerbied en gehoorzaamheid zullen weigeren. Het woordje in wordt vs. 21 en vs. 23 ingevoegd uit vs. 24, 26:40, 26:41.

34 *u beroven:* T.w. van uw kinderen. Zie Ez. 5:17.

35 *wegen zullen woest worden:* T.w. die in uw landen zijn, die niemand zal durven gebruiken, uit vrees van het wild, verslindend gedierte.

36 *in tegenheid wandelen:* Zie boven, vs. 21.

– *k* 2 Sam. 22:27; Ps. 18:27.

37 *in tegenheid wandelen:* D.i. u met mijn rechtvaardige straffen en oordelen tegenkomen. Anders: in of, bij geval; t.w. als die geen zorg meer voor u zal dragen, om u wel te doen. Maar zo zal Ik met u handelen, dat alle plagen u als bij ongeluk zullen schijnen te overvallen. Vgl. Ps. 18:27.

38 *wraak van het verbond:* D.i. de straf, die u verdiend zult hebben, omdat u door uw afval en ongehoorzaamheid mijn verbond zult krachteloos gemaakt hebben. Zie boven, vs. 15.

39 *staf van het brood:* D.i. de kracht van allerlei voedsel om te voeden, en voornamelijk van het brood, waarop het leven van de mensen door de zegen van de Heer steunt gelijk een zwak lichaam op een staf is steunende. Zie deze manier van spreken, ook Ez. 4:16.

40 *in een oven bakken:* De zin is, dat er zulk een schaarsheid van brood zal wezen, dat één over voor vele vrouwen genoeg zal zijn, om voor vele huisgezinnen te bakken, waar anders één huisgezin, naar zijn grootte, dikwijls wel één oven alleen behoeven zou.

41 *bij het gewicht wedergeven:* D.i. het brood zal zijn gewicht hebben, maar niet zijn kracht naar het gewicht.

42 *in heetgrimmige tegenheid:* Hebr.: *in hittige toorn van de tegenheid, of, ontmoeting*.

– *l* Deut. 28:53; 2 Kon. 6:28; Klaagl. 4:10.

43 *hoogten verderven:* Versta, hoge plaatsen, als bergen en heuvelen, op welke men de afgoden offeranden deed; of de hoge timmeringen van de altaren. Zie van deze ook Num. 33:52; Ez. 6:3.

– *m* 2 Kron. 34:7.

44 *zonnebeelden uitroeien:* Het Hebreeuwse woord betekent beelden, die hun naam hadden van hitte en warmte, of [zoals men meent] omdat zij in de zon tentoon stonden. Anderen verstaan de huizen en altaren, die ter ere van de zon opgericht waren. Of op welke het vuur als een God werd geëerd. Zie van deze beelden ook 2 Kron. 14:5, en Ez. 6:4, enz.

45 *dode lichamen:* Zo noemt hij de afgebroken stukken van de afgoden en de rompen derzelve, zoals die verachtelijk daarheen zouden geworpen worden, zo zouden ook de lichamen van de afgodendienaars veracht en de begrafenis niet waard gehouden worden.

46 Hebr.: *drekken*; d.i. welke door God niet anders dan als mensendrek geacht worden en die ieder daarom billijk als stinkende drek behoorde te verfoeien. De beelden van de afgoden worden dikwijls aldus genoemd, om ons van afgoderij als van een afschuwelijke vuiligheid een walging te maken. Zie Deut. 29:17; 1 Kon. 15:12; 2 Kon. 17:12, en 2 Kon. 21:11; Jer. 50:2; Ez. 6:6, en Ez. 14:3, en Ez. 20:7, enz.

31 En Ik zal uw steden een woestijn maken,
en uw [47]heiligdommen verwoesten; en Ik zal uw
[48]liefelijke reuk niet ruiken.
32 Ja, Ik zal dat land verwoesten; dat uw
vijanden, die daarin [49]zullen wonen, zich daar-
over ontzetten zullen.

Verstrooiing onder de heidenen

33 Daartoe zal Ik u onder de heidenen
verstrooien; en een zwaard achter u uittrekken;
en uw land zal woest, en uw steden zullen een
woestijn zijn.
34 Dan zal het land aan zijn [n]sabbatten
[50]een welgevallen hebben, al de dagen van de
verwoesting, en u zult in het land van uw vijan-
den zijn; dan zal het land rusten, en aan zijn sab-
batten een welgevallen hebben.
35 Al de dagen van de verwoesting zal het
rusten, omdat het niet rustte in uw sabbatten, als
u daarin woonde.
36 En voor wat betreft de overgeblevenen
onder u, [51]Ik zal in hun hart een wekigheid in de
landen van hun vijanden laten komen; zodat het
geruis van een gedreven blad hen jagen zal, en
zij zullen vluchten, [52]zoals men vlucht voor een
zwaard, en zullen vallen, waar niemand is, die
jaagt.
37 En zij [53]zullen de één op de ander als voor het
zwaard vallen, waar niemand is, die jaagt; en u
zult voor het aangezicht van uw vijanden [54]niet
kunnen bestaan.
38 Maar u zult omkomen onder de heidenen,
en het land van uw vijanden zal u verteren.
39 En de overgeblevenen onder u zullen om
hun ongerechtigheid in de landen van uw vijan-
den uitteren; ja, ook [55]om de ongerechtigheden
van hun vaders zullen zij met hen uitteren.

Belofte bij bekering

40 Dan zullen zij hun ongerechtigheid
belijden, en de ongerechtigheid van hun vaders
met hun overtredingen, waarmee zij tegen Mij
overtreden hebben, en ook dat zij met Mij in te-
genheid gewandeld hebben.
41 [56]Dat Ik ook met hen in tegenheid
gewandeld, en hen in het land van hun vijanden
gebracht zal hebben. Zo dan hun [57]onbesneden
hart gebogen wordt, en zij dan aan de [58]straf van
hun ongerechtigheid [59]een welgevallen hebben;
42 Dan zal Ik gedenken aan Mijn verbond met
Jakob, en ook aan Mijn verbond met Izak, en ook
aan Mijn verbond met Abraham zal Ik gedenken,
en aan het land zal Ik gedenken;
43 Als het land om [60]hunnentwil zal verlaten
zijn geweest, en aan zijn sabbatten een welgeval-
len gehad hebben, wanneer het [61]om hunnent-
wil verwoest was, en zij aan [62]de straf van hun
ongerechtigheid een welgevallen zullen gehad
hebben; daarom, en omdat zij Mijn rechten had-
den verworpen, en hun ziel van Mijn voorschrif-
ten gewalgd had.
44 En [63]hierenboven is dit ook; als zij in het
land van hun vijanden zullen zijn, [o]zal Ik hen
niet verwerpen, noch van hen walgen, om een
einde van hen te maken, vernietigende Mijn ver-
bond met hen; want Ik ben YHWH, hun God!
45 Maar Ik zal hun ten [64]beste gedenken aan het
[65]verbond van de voorouderen, die Ik uit Egyp-
teland voor de ogen van de heidenen uitgevoerd
heb, opdat Ik hun tot een God was; Ik ben YHWH!
46 Dit zijn die voorschriften, en die rechten, en
die wetten, die YHWH gegeven heeft, tussen Zich
en tussen de Israëlieten, op de berg Sinaï, door
de hand van Mozes.

HOOFDSTUK XXVII

Wetten over het lossen van de mensen die God beloofd waren, vs. 1, enz. Van de dieren, 9. Van de huizen, 14. Van het veld of de akkers, 16. Welke dingen men niet mocht beloven, en die, eenmaal beloofd, men mocht lossen of niet, 26. Over het lossen van de tienden, zowel van de vruchten als van het vee, 30.

Geloften en de lossing daarvan

VERDER sprak YHWH tot Mozes, zeggende:

47 *uw heiligdommen verwoesten:* Versta, de tempel, die ook zo in het getal van velen genoemd wordt Ez. 21:2. De reden is, omdat deze vele delen had, t.w. het allerheiligste, het heilige en de voorhoven.

48 liefelijken reuk: Te weten, die van uw offerande komt; d.i. uw offers zullen Mij niet aangenaam zijn. Vgl. Gen. 8:21; Jes. 1:11, 1:12, 1:13, enz.

49 *daarin zullen wonen:* T.w. wanneer u daaruit verdreven zult zijn. Zie vs. 33.

– *n* boven, Lev. 25:2.

50 *een welgevallen hebben:* D.i. het land zal zijn rust hebben, welke u hetzelfde zult geweigerd hebben tegen mijn wet; Lev. 25:4. Zie vs. 35.

51 Ik zal in hun hart: D.i. Ik zal hun allen moed en kracht benemen en een vrees aanjagen, dat zij zonder nood zullen verschrikt worden.

52 *gelijk men vliedt voor een zwaard:* Hebr.: *de vlucht van een zwaard.*

53 *de één op de ander:* Hebr.: *de man op zijn broer.*

54 niet kunnen bestaan: Hebr.: u zal niet zijn, of, u zult niet hebben de bestendigheid, of opstanding, òf kracht om u op te richten.

55 *om de ongerechtigheden:* T.w. die zij zullen nagevolgd hebben. Zie Gods dreigement Ex. 20:5.

56 Dat Ik ook met hen: Anders: ja Ik zal met hen in tegenheid wandelen en hen in het land van hun vijanden brengen. Immers, dan zal hun onbesneden hart, enz. En Ik zal, enz.

57 *onbesneden hart gebogen wordt:* D.i. onboetvaardig, moedwillig, en de zonde van zich niet wegwerpende, maar die bij zich behoudende en voedende. Zo Jer. 9:26; Ez. 44:7; Hand. 7:51.

58 *straf van hun ongerechtigheid:* Hebr.: *ongerechtigheid.* Zie boven, Lev. 5:1.

59 *een welgevallen hebben:* D.i. zo zij recht bekennen de straf vanwege hun zonden verdiend te hebben, en dienvolgens zich van hart bekeren.

60 Of: *van hen.*

61 *om hunnentwil:* Of: *van hen.*

62 *straf van hun ongerechtigheid:* Hebr.: *ongerechtigheid*; als boven, vs. 41.

63 *hierenboven is dit ook:* D.i. boven dat Ik hun gedachtig zal zijn, wanneer zij zich tot Mij bekeren zullen; zo is het, dat Ik ook gedenken zal wanneer zij onder hun vijanden gevankelijk zullen zijn, en nog in onboetvaardigheid steken zullen.

– *o* Deut. 4:31; Rom. 11:1; idem v. 26.

64 *ten beste gedenken:* Hebr.: *voor hen.* Vgl. Ps. 79:8.

65 *van de voorouderen:* Of: *van de vorigen*; d.i. wat Ik met de ouden, t.w. hun voorvaders, die Ik uit Egypteland leidde, gemaakt heb.

2 Spreek tot de Israëlieten, en zeg tot hen: Wanneer iemand een gelofte [1]zal afgezonderd hebben, naar [2]uw schatting zullen [3]de zielen van [4]YHWH zijn.

3 Als uw schatting van een man [5]zal zijn van twintig jaar oud, tot een, die zestig jaar oud is; dan zal uw schatting zijn van vijftig [6]sikkels zilver, naar de sikkel van het heiligdom.

4 Maar is het een vrouw, dan zal uw schatting zijn dertig sikkels.

5 En is het van een, die vijf jaar oud is, tot een, die twintig jaar oud is, zo zal uw schatting van een man twintig sikkels zijn, en voor een vrouw tien sikkels.

6 Maar is het van een, die een maand oud is, tot een, die vijf jaar oud is, zo zal uw schatting van een man zijn vijf sikkels zilver, en uw schatting over een vrouw zal zijn drie sikkels zilver.

7 En is het van een, die zestig jaar oud is en daarboven, is het een man, zo zal uw schatting zijn vijftien sikkels, en voor een vrouw tien sikkels.

8 Maar zo hij armer is, [7]dan uw schatting, zo zal hij zich voor het aangezicht van de priester zetten, opdat de priester hem schatte; naar dat [8]de hand van degene, die de gelofte gedaan heeft, zal kunnen bekomen, zal de priester hem schatten.

Het heiligen van een beest

9 En als het een beest is, waarvan men aan YHWH offergave offert; al wat [9]hij [10]daarvan aan YHWH zal gegeven hebben, zal [11]heilig zijn.

10 Hij zal niet vermangelen, noch het verwisselen, een goed voor een kwaad, of een kwaad voor een goed; als hij toch een beest voor een beest [12]enigszins verwisselt, zo zal [13]dit, en wat [14]daarvoor verwisseld is, heilig zijn.

11 En als het enig onrein beest is, van dat men aan YHWH geen offergave offert, zo zal hij dat beest voor het aangezicht van de priester zetten.

12 En de priester zal dat schatten, [15]naar dat het goed of kwaad is; naar uw schatting, priester! zo zal het zijn.

13 Maar als hij het [16]immers lossen zal, zo zal hij zijn vijfde deel boven uw schatting toedoen.

Het heiligen van huis en akker

14 En wanneer iemand zijn huis zal [17]geheiligd hebben, dat het voor YHWH heilig zij, zo zal de priester dat schatten, naar dat het goed of kwaad is; zoals de priester dat geschat zal hebben, zo zal het stand hebben.

15 En als hij, die het geheiligd heeft, zijn huis zal lossen, zo zal hij een vijfde deel van het geld van uw schatting daarboven toedoen, zo zal het zijne zijn.

16 Als ook iemand van de akker van zijn bezitting aan YHWH wat geheiligd zal hebben, zo zal uw schatting zijn [18]naar zijn zaad; een [19]homer gerstezaad zal zijn op vijftig sikkels zilver.

17 Als hij zijn akker van het [20]jubeljaar af geheiligd zal hebben, zo zal [21]het naar uw schatting stand hebben.

18 Maar zo hij zijn akker na het jubeljaar geheiligd zal hebben, dan zal hem de priester het geld rekenen, [22]naar de jaren, die nog overig zijn tot het jubeljaar; en het zal van uw schatting [23]afgetrokken worden.

19 En als hij, die de akker geheiligd heeft, [24]die geheel lossen zal, zo zal hij een vijfde deel van het geld van uw schatting daarboven toedoen, en die zal hem gevestigd zijn.

20 En als hij die akker niet zal lossen, of als hij die akker aan een andere man verkocht heeft, zo zal hij niet meer gelost worden.

21 Maar die akker, nadat hij in het jubeljaar zal [25]uitgegaan zijn, zal voor YHWH heilig zijn, als

1 *zal afgezonderd hebben:* T.w. uit de dingen of personen, die hem toebehoren, of in zijn vermogen zijn, begerende die aan YHWH toe te eigenen tot een heilig gebruik, dat onder vs. 14, enz. heiligen wordt genoemd.

2 *uw schatting:* YHWH spreekt de priester toe, gelijk blijkt uit vs. 12, die deze schatting doen moest; versta bij deze de som geld, naar welke het geheiligde gewaardeerd en gelost werd.

3 D.i. de personen of mensen. Zie Gen. 12:5.

4 En vervolgens van de priester, die de dienst van YHWH en wat er toe behoorde waarnemen moest. Hebr.: YHWH.

5 *zal zijn van twintig jaren oud, tot een, die zestig jaren oud is:* Hebr.: *van een zoon van twintig jaren tot een zoon van zestig jaren;* en zo in het volgende.

6 sikkelen zilvers: Zie van deze munt Gen. 20:16, en Gen. 23:15.

7 dan uw schatting: Of: dan u hem geschat hebt; d.i. zo hij te arm is om uw schatting te betalen.

8 *de hand van degene:* Zie van deze manier van spreken boven, Lev. 5:7.

9 T.w. hij, die de belofte gedaan heeft.

10 D.i. van wat men in de wet placht te offeren.

11 *heilig zijn:* Hebr.: *heiligheid*; zo in vs. 10, 27:14, enz. D.i. aan God toegeëigend en geheiligd.

12 *enigszins verwisselt:* Hebr.: *verwisselende verwisselt.*

13 T.w. dat verwisseld was.

14 *daarvoor verwisseld is:* Hebr.: *zijn verwisselingen, of zijn verwisseling*; d.i. wat in de plaats is van het verwisselde. Zo onder, vs. 33.

15 *naar dat het goed of kwaad is:* T.w. om te onderscheiden wat goed, wat kwaad zou zijn, en daarnaar zijn schatting te richten. Hebr.: tussen goed en tussen kwaad. Zo onder, vs. 14.

16 *immers lossen:* Hebr.: *lossende lossen.*

17 *geheiligd hebben:* D.i. door gelofte aan God vrijwilliglijk opgedragen en toegeëigend zal hebben, waardoor het de priester toebehoorde, in welk geval, wanneer men het lossen wilde, de schatting van de waarde naar de uitspraak van de priester gebeuren moest, en dan nog het vijfde deel er bij komen.

18 D.i. naar de veelheid van het zaad, waarmee dat land bezaaid moet worden, zult u het geld waarderen, wat voor de lossing van hetzelfde betaald moest worden.

19 Zie van deze maat 1 Kon. 4:22; Jes. 5:10; Ez. 45:11; Hos. 3:2.

20 *geheiligd zal hebben:* Zie boven, Lev. 25:10.

21 *naar uw schatting:* D.i. naar de prijs, die u stelt, zal dat land terugkeren tot hem, die het de Heer geheiligd had, mits betalende de voorgemelde prijs.

22 *naar de jaren:* D.i. naardat vele of weinige jaren tot het jubeljaar overblijven.

23 *afgetrokken worden:* Zie van dit aftrekken naar het getal van de jaren van het jubeljaar af, boven, Lev. 25:15, 25:16, 25:17.

24 ganselijk lossen: Hebr.: lossende lossen.

25 *uitgegaan zijn:* T.w. uit de macht en de bezitting van degene, die hem gekocht had. Zie boven, Lev. 25:28.

een [26]verbannen akker; de bezitting daarvan zal van de priester zijn.

22 En als hij aan YHWH een akker heeft geheiligd, [27]die hij gekocht heeft, en niet is van de akker van zijn [28]bezitting;

23 Zo zal de priester hem rekenen het totaal [29]van uw schatting tot het jubeljaar; en [30]hij zal op die dag uw schatting geven, [31]een heiligheid voor YHWH.

24 In het jubeljaar zal die akker terugkomen tot die, van wie hij hem gekocht had, tot hem, van wie de bezitting van dat land was.

25 Al [32]uw schatting nu zal naar de sikkel van het heiligdom gebeuren; [a]de sikkel zal zijn van twintig [33]gera.

Het eerstgeborene en het verbannene

26 [b]Maar het [34]eerstgeborene, dat voor YHWH van een beest eerstgeboren wordt, dat zal niemand heiligen; hetzij een os, of klein vee, het is van YHWH.

27 Maar is het van een onrein beest, hij zal dat lossen naar uw schatting, en zal zijn vijfde deel daarboven toedoen; en als het niet gelost wordt, zo zal het verkocht worden, naar uw schatting.

28 [c]Evenwel niets, dat [35]verbannen is, dat iemand voor YHWH zal verbannen hebben, van al wat hij heeft, van een mens, of van een beest, of van de akker van zijn bezitting, zal verkocht noch gelost worden; [36]al wat verbannen is, zal voor YHWH een heiligheid van de heiligheden [37]zijn.

29 Al wat verbannen is, dat van de mensen zal verbannen zijn, zal niet gelost worden; [38]het zal zeker gedood worden.

De tienden van het land

30 Ook alle [39]tienden van het land, van het zaad van het land, van de vrucht van het geboomte, zijn van YHWH; zij zijn voor YHWH heilig.

31 Maar zo iemand van zijn tienden [40]immer iets lossen zal, hij zal zijn vijfde deel daarboven toedoen.

32 Voor wat betreft al de tienden van runderen en klein vee, alles [41]wat onder de roede zal doorgaan, het tiende zal voor YHWH heilig zijn.

33 Hij zal [42]tussen het goede en het kwade niet onderzoeken; hij zal het ook niet verwisselen; maar als hij [43]het immers verwisselen zal, zo zal dit, en wat daarvoor verwisseld is, heilig zijn; het zal niet gelost worden.

34 Dit zijn de geboden, die YHWH Mozes geboden heeft, aan de Israëlieten, [44]op de berg Sinaï.

26 *verbannen akker:* Het Hebreeuwse woord betekent wel een uitroeiing ten verderving, waarvan niet moest overgelaten worden, Deut. 2:34, en Deut. 7:26, maar ook een toeheiliging van wat God alleen toebehoren moest, en dienvolgens de priester eigen werd, gelijk hier en onder, vs. 28; Num. 18:14.

27 die hij gekocht heeft: Hebr.: zijn koping, of verovering.

28 *zijn bezitting:* D.i. die hij als erfgoed bezit.

29 *uw schatting:* D.i. van de schatting, die u, Mozes, door mijn gebod hem voorstelt, welke schatting door de priester moest gebeuren, vs. 25; of met deze woorden sprak YHWH de priester toe, die de schatting doen moest. Zie boven, vs. 12.

30 T.w. hij, die de akker heeft geheiligd.

31 *een heiligheid voor YHWH:* D.i. die aan YHWH geheiligd is, of, voor YHWH [ter] heiligheid; d.i. opdat zij voor YHWH heilig zij.

32 *uw schatting:* Hier spreekt YHWH opnieuw de priester aan.

– *a* Ex. 30:13; Num. 3:47; Ez. 45:12.

33 Een gera woog zestig gerstekorreltjes of azen, bedragende het twintigste deel van een halven rijksdaalder. Zie ook van deze munt Ex. 30:13; Num. 3:47, en Num. 18:16.

– *b* Ex. 13:2; Ex. 22:29; Ex. 34:19; Num. 3:13; Num. 8:17.

34 D.i. dat anders, vanwege het recht van de eerstgeboorte, YHWH toebehoort, en daarom kunt u daarvan geen belofte doen. Zie Ex. 13:2, en Ex. 22:29, en Ex. 34:19; Num. 3:13, en Num. 8:17.

– *c* Joz. 6:18; Joz. 7:13.

35 *verbannen is:* Zie boven, vs. 21.

36 *al wat verbannen is:* Hebr.: *alle verbanning*.

37 *heiligheid van de heiligheden zijn:* Zie boven, Lev. 2:3.

38 *het zal zekerlijk gedood worden:* Versta dit van mensen, die vijanden Gods en van zijn volk zijn, en welke in het bijzonder de Heer geboden heeft te verderven en uit te roeien; deze mocht men niet lossen, noch laten leven. Zie Num. 21:2, 21:3; Joz. 6:17, 6:18; 1 Sam. 15:3. Men kan dit ook verstaan niet van mensen, maar van beesten, die door de mensen verbannen zouden worden.

39 *tienden van het land:* Er waren vierderlei tienden: I. De ordinaire jaarlijkse tienden van de Levieten. Van deze wordt hier gesproken, idem Num. 18:21, enz.; Deut. 14:22, enz, en Deut. 26:12, enz.; 2 Kron. 31:5; Neh. 10:37; Hebr. 7:8, 7:9; II. De tienden, die de Levieten van deze tienden moesten geven aan de hogepriester, Num. 18:26, enz. III. De jaarlijkse tienden, waarvan de Israëlieten met hun huisgezinnen en de Levieten moesten vrolijk zijn voor de Heer; Deut. 12:17, 12:18, en Deut. 14:22,23; IV. De driejarige tienden voor de Levieten, armen, weduwen, wezen en vreemdelingen; Deut. 14:28, en Deut. 26:12.

40 *immer iets lossen zal:* Hebr.: *lossende lossen zal*.

41 *wat onder de roede zal doorgaan:* Dit ziet op de manier van de tienden uit te lezen onder het vee, toen ten tijde gebruikelijk; de beesten gingen uit de stal, het een voor, het andere na; de vertiender roerde het tiende beest aan in het tellen, met zijn staf of roede, en dit nam hij tot zich om YHWH toe te heiligen. Zie ook Jer. 33:13.

42 *tussen het goede en het kwade:* Als tussen het vette en tussen het magere; er mocht geen keuze wezen. Wanneer iemand zijn tienden betaalde, zo gaf hij niet wat hij wilde, maar wat in de telling van het vee voorviel, en telkens het tiende in getal was, gelijk recht tevoren gezegd is.

43 *het immers verwisselen zal:* Zie boven, vs. 10.

44 *op de berg Sinaï:* Zie hiervan Lev. 25:1, en Lev. 26:46.

HET VIERDE BOEK VAN MOZES,

GENAAMD

NUMERI

INHOUD VAN DIT BOEK

De Grieken hebben dit boek Arithmoi genoemd, welk woord in het Latijn vertaald wordt met Numeri en in onze Nederlandse taal met Getallen of Tellingen. De reden voor deze naam is dat in dit boek vele tellingen beschreven zijn die op bevel van God onder zijn volk hebben plaatsgevonden toen het door de woestijn reisde, namelijk van de Israëlieten en van de Levieten. Toch zijn er, behalve deze tellingen, vele andere dingen in dit boek opgenomen. Want hier vinden wij de ordening waarnaar de twaalf stammen rondom de tabernakel moesten legeren en die zij bij het opbreken moesten gebruiken. Hier wordt ook gesproken over de ambten van de priesters en Levieten, over hun onderhoud en over de wonderbare bevestiging van hun priesterschap. Hier zijn ceremoniële, zedelijke en burgerlijke wetten, en wetten van gemengde aard. Hier is de geheel wonderlijke en bijzondere wijze beschreven waarop het God behaagd heeft de Israëlieten door de woestijn naar het beloofde land te leiden. Vele gebeurtenissen die op deze reis voorvielen, worden verhaald; de oorzaken, middelen en uitkomsten daarvan geven allerlei onderwijs en waarschuwing, zowel voor het burgerlijke als voor het kerkelijke leven, aan alle mensen. Na de oprichting en heiliging van de tabernakel hebben de oversten van de twaalf stammen die met hun giften en offers openlijk geëerd. Van verschillende gevallen van gemor en oproer van het ondankbare volk tegen God en zijn dienaar Mozes, en van de straffen die daarop volgden, worden hier huiveringwekkende voorbeelden gevonden. Ondertussen wordt Mozes in de last van zijn bestuur gesteund door de hulp van zeventig oudsten. Toch krijgt hij met vele moeilijkheden te maken, zelfs van zijn broer Aäron en zijn zuster Mirjam. Op de verkenning van het land Kanaän volgen, door het kwade verslag van de meeste verkenners en het gemor van het volk, zware plagen, die sommigen meteen troffen en die de anderen nog te wachten stonden, die in de woestijn moesten ronddwalen en sterven, tot het veertigste jaar na hun uittocht uit Egypte. Daarnaast worden nog andere zonden, zowel van enkelingen als van velen, met hun straffen in dit boek beschreven. Ook worden de deugden en goede werken van de vromen niet verzwegen, evenmin als de beloning die hun was toegezegd. Verder openbaart zich in dit boek op de allerhoogste wijze de onbegrijpelijke barmhartigheid van God: in het verhoren van de gebeden van Mozes, zijn trouwe dienaar, in het vergeven van de zonden van zeer weerspannige en oproerige mensen, en in het voortdurend bewijzen van verschillende weldaden. Deze waren deels geestelijk, bestaande in het onderhouden van de ware leer en de juiste eredienst; deels lichamelijk, gelegen in verlossingen van geweldige vijanden, in heerlijke overwinningen daarover en in zeer milde gaven van vele andere tijdelijke goederen. Ten slotte wordt hier verhaald hoe de Israëlieten zich gereedmaakten om te komen in het bezit van het land Kanaän, waarvan ook de grenzen hier beschreven worden. Dit doen zij op bevel van God, door de stammen Ruben en Gad en de halve stam Manasse het land dat zij aan deze zijde van de Jordaan hadden ingenomen, tot hun erfdeel toe te wijzen, en door zowel over de verdeling van het land Kanaän als over de afzondering van enkele steden en plaatsen daarin (waarvan sommige aan de Levieten zouden toebehoren en andere tot vrijsteden zouden dienen) een ordening vast te stellen. Dit boek omvat de geschiedenis van achtendertig jaar en negen maanden, te weten van de tweede maand van het tweede jaar na de uittocht uit Egypte tot het begin van de elfde maand van het veertigste jaar.

HOOFDSTUK I

God beveelt Mozes en Aaron de Israelieten te tellen die twintig jaar en ouder en geschikt voor de strijd zijn, vs. 1, enz. En dat in het bijzijn van twaalf hoofdmannen, uit elke stam een, 4. die genoemd worden, 5. Dit wordt uitgevoerd, 17. Het aantal getelden wordt aangetekend, afzonderlijk van elke stam, 20. en in het algemeen van allen, 45. van wie de Levieten worden uitgezonderd, 47. aan wie de taak is gegeven de tabernakel te verzorgen, 50. met aanwijzing waar zij en de andere stammen rondom die zouden legeren, 52.

Het bevel tot de volkstelling

Verder sprak YHWH tot Mozes, in de woestijn van Sinaï, in de tent van de samenkomst, op de eerste [1]van de tweede maand, in het tweede jaar, nadat zij uit Egypteland vertrokken waren, zeggende:

2 [a]Neem het aantal op [2]van de hele gemeenschap van de Israëlieten, naar hun geslachten, naar het huis van hun vaders, in het getal van de namen, van al wat mannelijk is, [3]hoofd voor hoofd.

1 *van de tweede maand:* Welke genaamd was Zin, en meest overeenkwam met onze April, gelijk de eerste maand meest met onze Maart. Zie 1 Kon. 6:1.

– *a* Ex. 30:12.

2 de som: Hebr.: het hoofd. Zo ook Ex. 30:12, en onder, vs. 49, en Num. 4:2. Versta, een kort begrijp van een grote menigte van mensen.

3 *hoofd voor hoofd:* Hebr.: *naar hun hoofden, of koppen, of bekkenelen.*

3 Van [4]twintig jaar oud en daarboven, allen, [5]die ten strijde in Israël uittrekken; die zult u [6]tellen naar hun legers, u en Aäron.

4 En met u zullen zijn van elke stam een man, die een [7]hoofdman is over het huis van zijn vaders.

De oversten van de stammen

5 Deze zijn nu de namen van de mannen, die bij u staan zullen: van [8]Ruben, Elizur, de zoon van Sedeur.

6 Van Simeon, Selumiël, de zoon van Zurisaddai.

7 Van Juda, Nahesson, de zoon van Amminadab.

8 Van Issaschar, Nethaneël, de zoon van Zuar.

9 Van Zebulon, Eliab, de zoon van Helon.

10 Van de kinderen van Jozef: van Efraïm, Elisama, de zoon van Ammihud; van Manasse, Gamaliël, de zoon van Pedazur.

11 Van Benjamin, Abidan, de zoon van Gideoni.

12 Van Dan, Ahiëzer, de zoon van Ammisaddai.

13 Van Aser, Pagiel, de zoon van Ochran.

14 Van Gad, Eljasaf, de zoon [9]van Dehuël.

15 Van Nafthali, Ahira, de zoon van Enan.

16 Deze waren [10]de geroepenen van de vergadering, de oversten van de stammen van hun vaders; zij waren de [11]hoofden van [12]de duizenden van Israël.

17 Toen namen Mozes en Aäron die mannen, die met namen uitgedrukt zijn.

18 En zij verzamelden de hele gemeenschap, op de eerste dag van de tweede [13]maand; en die verklaarden hun afkomst, naar hun geslachten, naar het huis van hun vaders, in het getal van de namen, van die twintig jaar oud was en daarboven, [14]hoofd voor hoofd.

19 Zoals YHWH Mozes geboden had, zo heeft hij hen geteld in de woestijn van Sinaï.

De getelden per stam

20 Zo waren de zonen van Ruben, de eerstgeborene van Israël, hun afstammelingen, naar hun geslachten, naar het huis van hun vaders, in het getal van de namen, hoofd voor hoofd, al wat mannelijk was, van twintig jaar oud en daarboven, [15]allen, die ten strijde uittrokken;

21 Hun ingeschrevenen van de stam van Ruben waren zes en veertig duizend en vijfhonderd.

22 Van de zonen van Simeon, hun afstammelingen, naar hun geslachten, naar het huis van hun vaders, zijn ingeschrevenen, in het getal van de namen, hoofd voor hoofd, al wat mannelijk was, van twintig jaar oud en daarboven, allen, die ten strijde uittrokken;

23 Hun ingeschrevenen van de stam van Simeon waren negen en vijftig duizend en driehonderd.

24 Van de zonen van Gad, hun afstammelingen, naar hun geslachten, naar het huis van hun vaders, in het getal van de namen, van twintig jaar oud en daarboven, allen, die ten strijde uittrokken.

25 Waren hun ingeschrevenen van de stam van Gad vijf en veertig duizend zeshonderd en vijftig.

26 Van de zonen van Juda, hun afstammelingen, naar hun geslachten, naar het huis van hun vaders, in het getal van de namen, van twintig jaar oud en daarboven, allen, die ten strijde uittrokken,

27 Waren hun ingeschrevenen van de stam van Juda vier en zeventig duizend en zeshonderd.

28 Van de zonen van Issaschar, hun afstammelingen, naar hun geslachten, naar het huis van hun vaders, in het getal van de namen van twintig jaar oud en daarboven, allen, die ten strijde uittrokken,

29 Waren hun ingeschrevenen van de stam van Issaschar vier en vijftig duizend en vierhonderd.

30 Van de zonen van Zebulon, hun afstammelingen, naar hun geslachten, naar het huis van hun vaders, in het getal van de namen, van twintig jaar oud en daarboven, allen, die ten strijde uittrokken,

31 Waren hun ingeschrevenen van de stam van Zebulon zeven en vijftig duizend en vierhonderd.

32 Van de zonen van Jozef: van de zonen van Efraïm, hun afstammelingen, naar hun geslachten, naar het huis van hun vaders, in het getal van de namen, van twintig jaar oud en daarboven, allen, die ten strijde uittrokken,

33 Waren hun ingeschrevenen van de stam van Efraïm veertig duizend en vijfhonderd;

34 Van de zonen van Manasse, hun afstammelingen, naar hun geslachten, naar het

4 *twintig jaren oud en daarboven:* Hebr.: *van een zoon van twintig jaar*; telkens in dit hoofdstuk.

5 die ten heire in Israël uittrekken: D.i. allen die in tijd van oorlog gebruikt werden om de wapens te voeren en bekwaam waren om tegen de vijanden ten strijde uit te trekken. En daarom werden uitgenomen die door ziekte of zwaren ouderdom hiertoe onbekwaam waren; zo onder dikwijls. Zie deze manier van spreken ook Deut. 24:5; 2 Kron. 26:11.

6 *tellen naar hun heiren:* Het Hebreeuwse woord betekent niet alleen tellen, maar ook op de getelden acht en toezicht nemen, dat wij bij ons noemen monsteren.

7 *hoofdman is:* Hebr.: *een man van het hoofd*; d.i. de voornaamste van iederen stam, die naar de geboorte de eerste was en zo een hoofd daarvan. Zie onder, vs. 16.

8 D.i. van de stam Ruben, en zo in de volgende verzen.

9 Anders genoemd, Rehuël; onder, Num. 2:14.

10 *de geroepenen van de vergadering:* D.i. de samengeroepenen; t.w. de hoofden en vorsten van het volk van elke stam, die samengeroepen werden, als er enige gewichtige zaken te verhandelen waren. Vgl. onder, Num. 16:2, en Num. 26:9. Anders: vermaarden.

11 Zie de aant. Job 12:24.

12 *duizenden van Israël:* Zie Richt. 6:15.

13 en die verklaarden hun afkomst: D.i. met hun geslachtsregister deden zij blijken van welke voorouders zij afkomstig waren. Anders: men schreef hen op, en men maakte van hen een register, of, zij werden getekend en geregistreerd.

14 *hoofd voor hoofd:* Zie boven, vs. 2.

15 Zie boven, vs. 3.

huis van hun vaders, in het getal van de namen, van twintig jaar oud en daarboven, allen, die ten strijde uittrokken,

35 Waren hun ingeschrevenen van de stam van Manasse twee en dertig duizend en tweehonderd.

36 Van de zonen van Benjamin, hun afstammelingen, naar hun geslachten, naar het huis van hun vaders, in het getal van de namen, van twintig jaar oud en daarboven, allen, die ten strijde uittrokken,

37 Waren hun ingeschrevenen van de stam van Benjamin vijf en dertig duizend en vierhonderd.

38 Van de zonen van Dan, hun afstammelingen, naar hun geslachten, naar het huis van hun vaders, in het getal van de namen, van twintig jaar oud en daarboven, allen, die ten strijde uittrokken,

39 Waren hun ingeschrevenen van de stam van Dan twee en zestig duizend en zevenhonderd.

40 Van de zonen van Aser, hun afstammelingen, naar hun geslachten, naar het huis van hun vaders, in het getal van de namen, van twintig jaar oud en daarboven, allen, die ten strijde uittrokken,

41 Waren hun ingeschrevenen van de stam van Aser één en veertig duizend en vijfhonderd.

42 Van de zonen van Nafthali, hun afstammelingen, naar hun geslachten, naar het huis van hun vaders, in het getal van de namen, van twintig jaar oud en daarboven, allen, die ten strijde uittrokken,

43 Waren hun ingeschrevenen van de stam van Nafthali drie en vijftig duizend en vierhonderd.

44 Deze zijn de ingeschrevenen, die Mozes geteld heeft, en Aäron, en de oversten van Israël; twaalf mannen [16]waren zij, elk over het huis van zijn vaders.

45 Zo waren al de ingeschrevenen van de zonen van Israël, naar het huis van hun vaders, van twintig jaar oud en daarboven, allen, die in Israël ten strijde uittrokken,

46 Al de ingeschrevenen dan waren [b]zeshonderd drie duizend vijfhonderd en vijftig.

De Levieten van de telling vrijgesteld

47 Maar de Levieten, [17]naar de stam van hun vaders, werden [18]onder hen niet geteld.

48 Want YHWH had tot Mozes gesproken, zeggende:

49 Alleen de stam van Levi zult u niet tellen, noch hun som opnemen, onder de zonen van Israël.

50 Maar u, stel de Levieten over de tabernakel [19]van het getuigenis, en over al zijn gereedschap, en over alles, wat daartoe behoort; zij zullen de tabernakel dragen, en al zijn gereedschap; en zij zullen die bedienen, en zij zullen zich rondom de tabernakel legeren.

51 En als de tabernakel zal optrekken, de Levieten zullen die afnemen; en wanneer de tabernakel zich legeren zal, zullen de Levieten die oprichten; en de [20]vreemde, die daarbij komt, zal gedood worden.

52 En de Israëlieten zullen zich legeren, ieder bij zijn leger, en ieder bij zijn banier, naar hun legers.

53 Maar de Levieten zullen zich legeren rondom de tabernakel van de getuigenis, opdat geen [21]toorn over de gemeenschap van de Israëlieten zij; daarom zullen de Levieten de [22]taak van de tabernakel van de getuigenis waarnemen.

54 Zo deden de Israëlieten; naar alles, wat YHWH Mozes geboden had, zo deden zij.

HOOFDSTUK II

Ordening van het legeren van de stammen rondom de tabernakel en hun opbreken, vs. 1, enz. De stam Juda moest legeren aan de oostzijde van de tabernakel, met Issaschar en Zebulon, die bij het opbreken de voorhoede hadden, 3. De stam Ruben aan de zuidzijde, met Simeon en Gad, die de tweede tocht hadden, 10. De tabernakel volgde daarna, met de Levieten, die rondom die hun legering hadden, 17. De stam Efraim, met Manasse en Benjamin, had de westzijde en de derde tocht, 18. Dan met Aser en Naftali de noordzijde en de achterhoede, 25. Besluit van dit hoofdstuk, 31.

De legering rondom de tabernakel

EN YHWH sprak tot Mozes en tot Aäron, zeggende:

2 De Israëlieten zullen zich legeren, een ieder onder zijn [1]banier, naar de [2]tekenen van het huis

16 *waren zij:* Nl. de twaalf oversten van Israël. Zie boven, vs. 4, 1:16.

– *b* Ex. 38:26.

17 *naar de stam van hun vaderen:* D.i. hoewel de Levieten mee een stam waren, zo is nochtans hun stam in deze telling niet gerekend, noch geteld geweest.

18 *onder hen niet geteld:* Hebr.: *in het midden van hen.*

19 *van het getuigenis:* Zo werd ook onder, vs. 53, en Ex. 38:21, enz., de tabernakel genoemd, omdat in dezelfde bewaard werd het getuigenis van Gods wil, dat is de wet, die in twee stenen tafelen geschreven was, liggende in de ark van het verbond. Zie Ex. 25:21, en Hebr. 9:4.

20 Versta, allen, die niet waren van de stam van Levi; zulk een mocht er niet bijkomen, dat hij de hand daaraan zou leggen, om die te helpen afdoen of verdragen, of oprichten, enz.

21 T.w. van de rechtvaardige en alvermogende God, die niet ongestraft laat de overtreding van zijn wetten, en voornamelijk van degenen, die de godsdienst raken.

22 *wacht van de tabernakel van het getuigenis waarnemen:* Zie Lev. 8:35.

1 Van deze zijn er vier geweest, gelijk blijkt uit vs. 3, 2:10, 2:18, 2:25. Zij waren gedeeld tegen de vier hoeken van de wereld. Onder elke banier waren drie stammen, van welke een de voornaamste was, als: Juda, Ruben, Efraïm en Dan. Juda was gelegerd tegen het oosten, met Issaschar en Zebulon; Ruben tegen het zuiden, met Simeon en Gad; Efraïm tegen het westen, met Manasse en Benjamin; Dan tegen het noorden, met Aser en Nafthali. Zie de grootte van ieders legermacht vs. 9, 2:16, 2:24, 2:31.

2 Of: *vaandels.* Het schijnt hieruit dat onder de vier voornaamste banieren nog andere vaandels of tekenen geweest zijn, naar de grootheid of veelheid van de geslachten.

van hun vaders; rondom [3]tegenover de tent van de samenkomst zullen zij zich legeren.

Het leger van Juda in het oosten

3 Zij van de banier van het leger van Juda zullen hun kamp opslaan aan de oostzijde, [4]tegen de opgang, naar hun legers; en Nahesson, de zoon van Amminadab, zal de overste van de zonen van Juda zijn.

4 Zijn leger nu, en zijn ingeschrevenen waren vier en zeventig duizend en zeshonderd.

5 En daarnaast zal zich legeren de stam van Issaschar; en Nethaneël, de zoon van Zuar, zal de overste van de zonen van Issaschar zijn.

6 Zijn leger nu, en zijn ingeschrevenen waren vier en vijftig duizend en vierhonderd.

7 [5][6]Daartoe de stam van Zebulon; en Eliab, de zoon van Helon, zal de overste van de zonen van Zebulon zijn.

8 Zijn leger nu, en zijn ingeschrevenen waren zeven en vijftig duizend en vierhonderd.

9 Al de ingeschrevenen [7]van het leger van Juda waren honderd zes en [8]tachtig duizend en vierhonderd, naar hun legers. Zij zullen [9]vooraan optrekken.

Het leger van Ruben in het zuiden

10 De banier van het leger van Ruben, naar hun legers, zal tegen het zuiden zijn; en Elizur, de zoon van Sedeür, zal de overste van de zonen van Ruben zijn.

11 Zijn leger nu, en zijn ingeschrevenen waren zes en veertig duizend en vijfhonderd.

12 En naast hem zal zich legeren de stam van Simeon; en Selumiël, de zoon van Zurisaddai, zal de overste van de zonen van Simeon zijn.

13 Zijn leger nu, en zijn ingeschrevenen waren negen en vijftig duizend en driehonderd.

14 Daartoe de stam van Gad; en Eljasaf, de zoon [10]van Rehuël, zal de overste van de zonen van Gad zijn.

15 Zijn leger nu, en zijn ingeschrevenen waren vijf en veertig duizend zeshonderd en vijftig.

16 Al de ingeschrevenen in het leger van Ruben waren honderd één en vijftig duizend vierhonderd en vijftig; naar hun legers. En zij zullen [11]de tweede optrekken.

17 Daarna zal de tent van de samenkomst optrekken, met het leger van de Levieten, in het midden van het leger; zoals zij zich legeren zullen, zo zullen zij optrekken, ieder [12]aan zijn plaats, naar hun banieren.

Het leger van Efraïm in het westen

18 De banier van het leger van Efraïm, naar hun legers, [13]zal tegen het westen zijn; en Elisama, de zoon van Ammihud, zal de overste van de zonen van Efraïm zijn.

19 Zijn leger nu, en zijn ingeschrevenen waren veertig duizend en vijfhonderd.

20 En naast hem de [14]stam van Manasse; en Gamaliël, de zoon van Pedazur, zal de overste van de zonen van Manasse zijn.

21 Zijn leger nu, en zijn ingeschrevenen waren twee en dertig duizend en tweehonderd.

22 [15]Daartoe de stam van Benjamin; en Abidan, de zoon van Gideoni, zal de overste van de zonen van Benjamin zijn.

23 Zijn leger nu, en zijn ingeschrevenen waren vijf en dertig duizend en vierhonderd.

24 Al de ingeschrevenen in het leger van Efraïm waren [16]honderd acht duizend en eenhonderd, naar hun legers. En zij zullen [17]de derde optrekken.

Het leger van Dan in het noorden

25 De banier van het leger van Dan zal tegen het noorden zijn, naar hun legers; en Ahiëzer, de zoon van Ammisaddai, zal de overste van de zonen van Dan zijn.

26 Zijn leger nu, en zijn ingeschrevenen waren twee en zestig duizend en zevenhonderd.

27 En naast hem zal zich legeren de stam van Aser; en Pagiël, de zoon van Ochran, zal de overste van de zonen van Aser zijn.

28 Zijn leger nu, en zijn ingeschrevenen waren één en veertig duizend en vijfhonderd.

29 Daartoe de stam van Nafthali; en Ahira, de zoon van Enan, zal de overste van de zonen van Nafthali zijn.

30 Zijn leger nu, en zijn ingeschrevenen waren drie en vijftig duizend en vierhonderd.

31 Al de ingeschrevenen in het leger van Dan waren honderd zeven en vijftig duizend

3 Men meent dat de stammen zich rondom de tabernakel omtrent 2000 ellebogen er van verwijderd hebben, en dat wel uit wat verhaald wordt Joz. 3:4. De priesters nu en Levieten waren op hun orde tussen de legers van de stammen en de tabernakel; boven, Num. 1:53, en onder, vs. 17. Mozes en Aäron waren op de oostzijde, de Gersonieten op de westzijde, de Kehathieten op de zuidzijde, de Merarieten op de noordzijde van het tabernakel.

4 *tegen de opgang:* Of oostwaarts.

5 *Daartoe:* Dit woordje wordt hierbij gedaan uit de volgende, vs. 14, 2:22, 2:29.

6 *de stam van Zebulon:* T.w. zal zich er naast legeren. Gelijk in het voorgaande vs. 5 en in het volgende vs. 12, enz.

7 *van Juda:* Zijnde daaronder begrepen de stammen van Issaschar en Zebulon, waarvan Juda de voornaamste was. Zo voortaan van de anderen, als: van het leger van Ruben, vs. 16; Efraïm, vs. 24; Dan, vs. 31.

8 *honderd zes en tachtig duizend:* Hebr.: *tachtig duizend en zes duizend*.

9 *vooraan optrekken:* D.i. in het reizen de voortocht hebben.

10 Boven, Num. 1:14, wordt hij genoemd Dehuël.

11 *de tweede optrekken:* D.i. in het reizen de tweede tocht hebben.

12 *aan zijn plaats:* Hebr.: *aan zijn hand*; d.i. aan zijn plaats of zijde. Versta de zijden van de tent van de samenkomst, welke vier waren, zijnde in elk drie stammen, rondom de tabernakel en tussen beiden de Levieten. Zie boven, vs. 2.

13 *tegen het westen zijn:* Hebr.: *ter zeewaarts*. Zie Gen. 12:8, en onder, Num. 3:23.

14 T.w. zal zich legeren; gelijk boven, vs. 7, en onder, vs. 22.

15 Zie boven, vs. 7.

16 *honderd acht duizend:* Hebr.: *honderd duizend en acht duizend*. Vgl. boven, vs. 9.

17 *de derde optrekken:* D.i. in het reizen de derde tocht hebben.

en zeshonderd. 18In het achterste zullen zij optrekken, naar hun banieren.

Het totaal van de getelden

32 Deze zijn de ingeschrevenen van de Israëlieten, naar het huis van hun vaders; al de ingeschrevenen van het leger, naar hun legers, waren [a]zeshonderd drie duizend vijfhonderd en vijftig.

33 Maar de Levieten werden niet geteld 19onder de zonen van [b]Israël, zoals YHWH Mozes geboden had.

34 En de Israëlieten deden naar alles, wat YHWH Mozes geboden had, zo legerden zij zich naar hun banieren, en zo trokken zij op, ieder naar zijn geslachten, naar het huis van zijn vaders.

HOOFDSTUK III

Het geslachtsregister van de priesters, vs. 1, enz. aan wie de Levieten worden toegevoegd in de bediening van de tabernakel, 5. Deze drie geslachten worden geteld, met aanwijzing zowel van de plaatsen van hun woningen bij de tabernakel als van hun ambten, 14. De eerstgeborenen van de Israelieten, in wier plaats de Levieten komen, worden naar het bevel van God geteld, 40. En omdat hun aantal groter is dan dat van de Levieten, worden de overigen gelost, 44. En het geld dat daarvan komt wordt aan Aaron en zijn zonen gegeven, 51.

De zonen van Aaron

DIT nu zijn de [1]afstammelingen van Aäron en Mozes; op de dag als YHWH met Mozes gesproken heeft op de berg Sinaï.

2 En dit zijn de namen van [a]de zonen van Aäron: de eerstgeborene, Nadab, daarna Abihu, Eleazar, en Ithamar.

3 Dit zijn de namen van de zonen van Aäron, van de priesters, die gezalfd waren, [2]van wie de hand men gevuld had, om het priesterambt te bedienen.

4 [b]Maar Nadab en Abihu stierven [3]voor het aangezicht van YHWH, als zij [4]vreemd vuur voor het aangezicht van YHWH in de woestijn van Sinaï brachten, en hadden geen kinderen, maar Eleazar en Ithamar bedienden het priesterambt [5]voor het aangezicht van hun vader Aäron.

De Levieten in dienst van Aaron

5 En YHWH sprak tot Mozes, zeggende:

6 [c]Doe de stam van Levi naderen, en stel hem voor het aangezicht van de priester Aäron, opdat zij hem dienen;

7 En dat [6]zij waarnemen zijn taak, en de taak van [7]de hele gemeenschap, voor de tent van de samenkomst, om de dienst van de tabernakel te bedienen;

8 En dat zij al het gereedschap van de tent van de samenkomst, en de taak [8]van de Israëlieten waarnemen, om de dienst van de tabernakel te bedienen.

9 U zult dan, aan Aäron en aan zijn zonen, de Levieten geven; zij zijn gegeven, zij zijn hem gegeven uit de Israëlieten.

10 Maar Aäron en zijn zonen zult u stellen, dat zij hun priesterambt waarnemen; en de [9]vreemde, die nadert, zal gedood worden.

11 En YHWH sprak tot Mozes, zeggende:

12 En Ik, zie, Ik heb de Levieten uit het midden van de Israëlieten genomen, in plaats van alle eerstgeborene, [10d]die de baarmoeder opent, uit de Israëlieten; en de Levieten zullen Mijne zijn.

13 Want alle eerstgeborene is van Mij; van de dag, dat Ik alle eerstgeborenen in Egypteland sloeg, [e]heb Ik Mij geheiligd alle eerstgeborenen in Israël, van de mensen tot de beesten; zij zullen van Mij zijn; Ik ben YHWH!

De telling van de Levieten

14 En YHWH sprak tot Mozes in de woestijn van Sinaï, zeggende:

15 Tel de zonen van Levi naar het huis van hun vaders, naar hun geslachten, al wat mannelijk is,

18 *In het achterste … optrekken:* D.i. in het verreizen zullen zij de achtertocht hebben.

– *a* Ex. 38:26; boven, Num. 1:46.

19 *onder de zonen van Israël:* Hebr.: *in het midden van de zonen van Israël.*

– *b* boven, Num. 1:48; idem v. 49.

1 *geboorten van Aäron en Mozes:* Versta door geboorten, het verhaal, niet alleen van enige personen, als van Mozes en Aäron, en ook zijn zonen en de Levieten, maar ook van wat onder hen door Gods ordinantie zich toegedragen heeft. Zo is dit woord genomen Gen. 6:9, en Gen. 25:19; zie ook Gen. 37:2, met de aant. daarop.

– *a* Ex. 6:22.

2 *waarvan de hand men:* D.i. die men gewijd had tot de bediening van het priesterdom. Zie de verklaring van deze manier van spreken Lev. 7:37, idem zie Ex. 28:41, en Ex. 29:9.

– *b* Lev. 10:1; idem v. 2; onder, Num. 26:61; 1 Kron. 24:2.

3 *voor het aangezicht van YHWH:* Zie Lev. 10:2.

4 *vreemd vuur:* Zie Lev. 10:1.

5 *voor het aangezicht van hun vader Aäron:* D.i. terwijl hun vader nog in het leven was. Zie gelijke manier van spreken Gen. 11:28.

– *c* onder, Num. 16:9; onder, Num. 18:2.

6 *waarnemen zijn wacht:* Of: *zijn bevel en last onderhouden.* Hebr.: onderhouden zijn onderhouding. Zie dezelfde manier van spreken, onder, vs. 8, 3:28, 3:32, 3:38, en Num. 9:19, idem, zie Lev. 8:35.

7 gehele vergadering: D.i. die de gehele vergadering moesten waarnemen, in wier naam de eerstgeborenen van de Israëlieten tevoren de bezorging hadden, gelijk Ex. 19:22 te zien is. Maar nu voortaan wordt dit ambt de Levieten opgelegd. Zie boven, Num. 1:53, en vgl. onder, vs. 38, en Num. 16:9.

8 *van de kinderen van Israël waarnemen:* D.i. die de kinderen van Israël tevoren zelf door hun eerstegeborenen te bewaren toestond.

9 *vreemde, die nadert:* D.i. die niet is van het priesterlijke huis, aan wie het niet geoorloofd was het priesterambt te bedienen. Zie ook onder, vs. 38, en Num. 16:40, idem, vgl. Lev. 22:10.

10 die de baarmoeder opent: Hebr.: opening van de baarmoeder; zo worden genaamd de mensen en beesten, die het eerst uit hun moeder geboren worden; Ex. 13:2, en Ex. 34:19, en onder, Num. 18:15.

– *d* Ex. 13:2.

– *e* Ex. 13:2; Ex. 22:29; Ex. 34:19; Lev. 27:26; onder, Num. 8:16; Lukas 2:23.

van [11]een maand oud en daarboven, die zult u tellen.

16 En Mozes telde hen naar het [12]bevel van YHWH, zoals hem geboden was.

17 [f]Dit nu waren de zonen van Levi met hun namen: Gerson, en [13]Kahath, en Merari.

18 En dit zijn de namen van de zonen van Gerson, naar hun geslachten: Libni en Simeï.

19 En de zonen van Kahath, naar hun geslachten; Amram en Izhar, Hebron en Uzziël.

20 En de zonen van Merari, naar hun geslachten: Maheli en Musi; dit zijn de geslachten van de Levieten, naar het huis van hun vaders.

21 Van Gerson was het geslacht van de Libnieten, en het geslacht van de Simeïeten; dit zijn de geslachten van de Gersonieten.

22 Hun ingeschrevenen in getal waren van al wat mannelijk was, [14]van een maand oud en daarboven; hun ingeschrevenen waren zeven duizend en vijfhonderd.

23 De geslachten van de Gersonieten zullen zich legeren achter de tabernakel, [15]naar het westen.

24 De overste nu van het vaderlijke huis van de Gersonieten zal zijn Eljasaf, de zoon van Lael.

25 En de [16]taak [17]van de zonen van Gerson in de tent van de samenkomst zal zijn [18]de tabernakel en de tent, haar deksel, en het deksel aan de deur van de tent van de samenkomst;

26 En de behangselen van de voorhof, en het deksel van de deur van de voorhof, die bij de tabernakel en bij het altaar rondom zijn; en ook de touwen, tot zijn gehele dienst.

27 En van Kahath is het geslacht van de Amramieten, en het geslacht van de Izharieten, en het geslacht van de Hebronieten, en het geslacht van de Uzziëlieten; dit zijn de geslachten van de Kohathieten.

28 In getal van al wat mannelijk was, van een maand oud en daarboven, waren acht duizend en zeshonderd, [19]waarnemende de taak van het heiligdom.

29 De geslachten van de zonen van Kohath zullen zich legeren aan de zijde van de [20]tabernakel, naar het zuiden.

30 De overste nu van het vaderlijke huis van de geslachten van de Kohathieten, zal zijn Elisafan, de zoon van Uzziël.

31 Hun wacht nu zal zijn de ark, en de tafel, en de kandelaar, en de [21]altaren en het gereedschap van het heiligdom, waarmee [22]zij dienst doen, en het [23]deksel, en al [24]wat tot zijn dienst behoort.

32 [25]De overste nu [26]van de oversten van Levi zal zijn Eleazar, de zoon van Aäron, de priester; [27]zijn opzicht zal zijn over degenen, [28]die de taak van het heiligdom waarnemen.

33 Van Merari is het geslacht van de Mahelieten, en het geslacht van de Musieten; dit zijn de geslachten van Merari.

34 En hun ingeschrevenen in getal van al wat mannelijk was, van een maand oud en daarboven, waren zes duizend en tweehonderd.

35 De overste nu van het vaderlijke huis van de geslachten van Merari zal zijn Zuriël, de zoon van Abihaïl; zij zullen zich legeren aan de zijde van de tabernakel, naar het noorden.

36 En het opzicht van de wachten van de zonen van Merari zal zijn over [29]de planken van de tabernakel, en zijn richelen, en zijn pilaren, en zijn voetstukken, en al zijn gereedschap, en al wat tot zijn dienst behoort;

11 *een maand oud en daarboven:* Hebr.: *van een zoon van de maand*. De telling van de Levieten was drieërlei: I. Van een maand oud en daarboven, wanneer zij de Heer toegeheiligd werden, van welke gesproken wordt vs. 15, en onder vs. 40; II. Van vijf en twintig jaren oud en daarboven, toen zij gesteld werden om het gemene werk van het tabernakel als nieuwe aankomelingen te bedienen; zie van deze onder, Num. 8:24; III. Van dertig jaren oud en daarboven, welke waren de voornaamsten, niet alleen in de bediening van het tabernakel, maar ook in het verdragen van dezelfde en zijn gereedschap. Zie van deze onder, Num. 4:3, welke, tot vijftig jaren gekomen zijnde, vrij waren van hun dienst, hoewel zij de anderen met hun autoriteit, opzicht, beleid en raad moesten bijstand doen; onder, Num. 8:25, 8:26.

12 *bevel van YHWH:* Hebr.: *mond*. Zie Gen. 41:40; Ex. 17:1, en onder, vs. 39.

– *f* Ex. 6:15; idem v. 16; idem v. 17; onder, Num. 26:57; 1 Kron. 6:1; 1 Kron. 23:6.

13 Hebr.: *Kehath*. Anders ook genoemd Kohath, gelijk in het volgende vs. 29, enz.

14 *een maand oud en daarboven:* Hebr.: *van een zoon van de maand, en zo in het volgende*.

15 Hebr.: *ter zeewaarts*. Zie boven, Num. 2:18.

16 Hebr.: *bewaring, of waarneming*; d.i. wat zij bewaren of waarnemen moesten.

17 *van de zonen van Gerson:* De last van deze en van de andere Levieten wordt in dit hoofdstuk kortelijk aangewezen, maar in het volgende breder beschreven.

18 *de tabernakel en de tent:* Versta door de namen tabernakel en tent al de gordijnen, behangselen en bedekselen, tot dezelfde beneden en boven behorende, die van de Gersonieten gedragen moesten worden.

19 *waarnemende de wacht:* Zie boven, vs. 17.

20 Het zuiden heeft bij de Hebreën zijn naam van de rechterhand, omdat degenen, die zich met het aangezicht wenden naar het oosten, het zuiden aan de rechterhand hebben.

21 Versta, het reukaltaar en het brandofferaltaar, gelijk te zien is onder, Num. 4:11, 4:13, waarvan het ene in de voorhof en het andere in het heilige stond.

22 zij dienst doen: Nl. de priesters.

23 Versta hiermee het voorhangsel, onderscheidende het heilige van het allerheiligste, en ook de dekselen van welke wij lezen onder, Num. 4:5, 4:6, 4:7, enz.

24 *zijn dienst behoort:* Hebr.: *zijn dienst*; d.i. zijn gereedschap, tuig, vaten en wat er toe behoort. Vgl. onder, Num. 4:26.

25 *De overste:* Deze was gesteld over de oversten van de Levieten, en was de voornaamste naast de hogepriester, die in tijd van nood zijn plaats bewaarde. Zie 1 Kon. 4:4; zijnde hierom genaamd de tweede priester; 2 Kon. 25:18.

26 *van de oversten van Levi:* Van deze waren er drie, uit elk geslacht van Levi een: nl. Eljasaf, uit het geslacht van Gerson, boven, vs. 24, en Elisafan uit het geslacht van Kohath, vs. 30, en Zuriël, uit het geslacht van Merari, vs. 35.

27 *zijn opzicht:* Nl. van Eleazar, die de overste van de oversten van de Levieten was. Anders: dit is het ambt van degenen, die de wacht van het heiligdom waarnemen; houdende deze woorden een besluit te zijn van het verhaal van het ambt van de Kohathieten.

28 die de wacht van het heiligdom: D.i. die in de godsdienst enig ambt of last hebben.

29 *de berderen van het tabernakel:* Omdat de Merarieten meerder last te dragen hadden dan de Gersonieten, gelijk af te nemen is uit de vergelijking van vs. 36, en vs. 37 met vs. 25, 3:26, zo zijn aan de Merarieten tot uitvoering van hun dienst vier wagens en acht runderen gegeven, maar de Gersonieten niet meer dan twee wagens met vier runderen. Zie onder, Num. 7:7, 7:8.

37 En de pilaren van de voorhof rondom,
en hun voetstukken, en hun pennen, en hun
touwen.
38 Die nu zich legeren zullen voor de ta-
bernakel naar het oosten, voor de tent van
de samenkomst, tegen de opgang, zullen zijn
Mozes, en Aäron met zijn zonen, waarnemende
de taak van het [30]heiligdom, voor de taak van de
Israëlieten; [31]en de [g]vreemde, die nadert, zal ge-
dood worden.
39 Alle ingeschrevenen van de Levieten, die
Mozes en Aäron, op het bevel van YHWH, naar
hun geslachten, geteld hebben, al wat mannelijk
was, van een maand oud en daarboven, waren
[32]twee en twintig duizend.

De Levieten als losprijs voor de eerstgeborenen

40 En YHWH zei tot Mozes: Tel alle
eerstgeborenen, wat mannelijk is onder de
Israëlieten, van een maand oud en daarboven;
en neem het getal van hun namen op.
41 En u zult voor Mij de Levieten nemen (Ik ben
YHWH!), in plaats van alle eerstgeborenen onder
de Israëlieten, en de beesten van de Levieten, in
plaats van alle eerstgeborenen onder de beesten
van de Israëlieten.
42 Mozes dan telde, zoals YHWH hem geboden
had, alle eerstgeborenen onder de Israëlieten.
43 En alle eerstgeborenen, die mannelijk
waren, in het getal van de namen, van
een maand oud en daarboven, naar hun
ingeschrevenen, waren twee en twintig duizend
tweehonderd en drie en zeventig.
44 En YHWH sprak tot Mozes, zeggende:
45 Neem de [33]Levieten, in plaats van alle eerst-
geboorte onder de Israëlieten, en de beesten van
de Levieten, in plaats van hun beesten; want de
Levieten zullen van Mij zijn; Ik ben YHWH!
46 Voor wat betreft de tweehonderd drie
en zeventig, die gelost zullen worden, die
[34]overschieten, boven de Levieten, van de eerst-
geborenen van de Israëlieten;
47 U zult [35]voor elk hoofd vijf sikkels nemen;
[36]naar de sikkel van het heiligdom zult u ze
nemen; [h]die sikkel is twintig [37]gera.
48 En u zult dat geld aan Aäron en zijn zonen
geven, het geld van de gelosten die onder hen
overschieten.
49 Toen nam Mozes dat losgeld van degenen,
[38]die overschoten boven de gelosten door de
Levieten.
50 Van [39]de eerstgeborenen van de Israëlieten
nam hij dat geld, [40]duizend driehonderd vijf en
zestig sikkels, naar de sikkel van het heiligdom.
51 En Mozes gaf dat geld van de gelosten aan
Aäron en aan zijn zonen, naar [41]het bevel van
YHWH, zoals YHWH Mozes geboden had.

HOOFDSTUK IV

Gebod om de Levieten te tellen die geschikt waren voor de dienst van de tabernakel, met nadere aanwijzing van hun ambten, en eerst van de ambten van de Kahathieten, vs. 1, enz. Daarna van de Gersonieten, 22. en van de Merarieten, 29. Het aantal van elk wordt ook afzonderlijk vermeld, namelijk de Kahathieten, 34. de Gersonieten, 38. de Merarieten, 42. en allen samen in het algemeen, 46.

De dienst van de Kohathieten

EN YHWH sprak tot Mozes en tot Aäron,
zeggende:
2 Neemt het aantal [1]op van de zonen van
Kohath, uit het midden van de zonen van Levi,
naar hun geslachten, naar het huis van hun
vaders.
3 [2]Van dertig jaar oud en daarboven, tot vijftig
jaar oud; al wie tot [3]deze [4]strijd inkomt, om het
werk in de tent van de samenkomst te doen.

30 *voor de wacht van de kinderen van Israël:* D.i. de plaats van de wacht, die de kinderen van Israël anders hadden moeten waarnemen. Zie boven, vs. 7.

31 en de vreemde die nadert: Zie boven, vs. 10.

– *g* boven, v. 10; onder, Num. 16:40.

32 *twee en twintig duizend:* Zo men vs. 22, 3:28, 3:34 inziet, zal men bevinden dat het getal van de Gersonieten is geweest 7500, van de Kohathieten 8600, en van de Merarieten 6200, makende samen het getal van 22.300, even 300 meer dan hier in vs. 39 vermeld worden; maar men moet weten dat bij het getal van 22.000 de priesters, zijnde uit het geslacht van Kohath, en daarna de eerstgeborenen van de Levieten mee bijgevoegd moeten worden, die, omdat zij [samen 300 zijnde] de priesters niet gegeven waren, als voor God op een bijzondere wijze eigen blijvende, Ex. 13:2; en de andere eerstgeborenen niet kunnende lossen omdat zij zelf eerstgeborenen waren, zo worden terecht maar 22.000 hier in rekening gebracht, als niet meer de priesters gegeven zijnde.

33 Nl. die 22.000 getelden, van welke men zie boven, vs. 39.

34 Want het getal van de Levieten was maar 22.000, vs. 39, en van de eerstgeborenen was twee en twintig duizend, twee honderd drie en zeventig, vs. 43.

35 *voor elk hoofd vijf sikkels:* Hebr.: *vijf vijf sikkelen*; naar de kop, of het bekkeneel.

36 *naar de sikkel van het heiligdom:* Zie Gen. 20:16, en Gen. 23:15.

– *h* Ex. 30:13; Lev. 27:25; Num. 18:16; Ez. 45:12.

37 Zie Lev. 27:25.

38 die overschoten: Die waren in getale twee honderd drie en zeventig, gelijk in het voorgaande vers gemeld wordt: en daarom moesten zo veel eerstgeborenen met geld gelost worden. Vgl. de aantekening op vs. 46.

39 *de eerstgeborenen:* T.w. die overig waren boven het getal van de Levieten.

40 *duizend driehonderd vijf en zestig sikkelen:* Elk hoofd van de twee honderd drie en zeventig eerstgeborenen, die boven de Levieten overig waren, moest tot zijn lossing vijf sikkelen geven, boven, vs. 47, waarom het voorgemelde getal, met vijf vermenigvuldigd zijnde, deze som uitbrengt.

41 Hebr.: *mond*.

1 de som: Hebr.: het hoofd. Zie boven, Num. 1:2.

2 *Van dertig jaren oud en daarboven:* Hebr.: *van een zoon van dertig jaar*. Zo in het volgende. Zie boven, Num. 3:15.

3 Versta, een heiligen en kerkelijken strijd, waarin men de dienst van het tabernakel naar de gestelde orde moest waarnemen. Gelijk de soldaten in de krijgshandel elk hun last naar orde moesten uitrichten, zo wordt de kerkedienst een strijd of krijg genaamd, vs. 3, en onder, vs. 23, 4:30, 4:25, en Num. 8:24, omdat de bedienaars derzelve goede orde moesten houden, om geduriglijk te werken, te waken en te strijden tegen de vijanden van de zaligheid van de mensen. Zie 1 Kor. 9:7; 2 Kor. 10:3; 1 Tim. 1:18; 2 Tim. 2:3, 2:4.

4 Anders: *legermacht, heirschaar*. Zo in het volgende, vs. 30, 4:43.

4 Dit zal de dienst zijn van de [5]zonen van Kohath, in de tent van de samenkomst, te weten de heiligheid van de heiligheden.

5 In het optrekken van het leger, zo zullen Aäron en zijn zonen komen, en het [6]voorhangsel van het deksel afnemen, en zullen daarmee de ark van het getuigenis bedekken.

6 En zij zullen een deksel van [7]dassenvellen daarop leggen, en een geheel kleed van hemelsblauw daar bovenop uitspreiden; en zij zullen de handbomen daarvan [8]aanleggen.

7 Zij zullen ook [a]op de [9]toontafel een kleed van hemelsblauw uitspreiden, en zullen daarop zetten de [10]schotels, en de [11]reukschalen, en de [12]kroezen, en de [13]dekschotels; ook zal het [14]voortdurende brood daarop zijn.

8 Daarna zullen zij een scharlaken kleed daarover uitspreiden, en zullen dat met een deksel van dassenvellen bedekken; en zij zullen de handbomen daarvan aanleggen.

9 Dan zullen zij een kleed van hemelsblauw nemen, en bedekken [b]de kandelaar van het licht, en zijn lampen, en zijn snuiters, en zijn [c]blusvaten, en al zijn olievaten, [15]met welke zij [16]daaraan dienen.

10 Zij zullen ook die, en al zijn gereedschap, in een deksel van dassenvellen doen, en zullen hem [17]op de draagboom leggen.

11 En over het [18]gouden altaar zullen zij een kleed van hemelsblauw uitspreiden, en zullen dat met een deksel van dassenvellen bedekken; en zij zullen de handbomen daarvan aanleggen.

12 Zij zullen ook nemen alle [19]gereedschap van de dienst, waarmee zij in het heiligdom dienen, en zullen het leggen in een kleed van hemelsblauw, en zullen het met een deksel van dassenvellen bedekken; en zij zullen het op de draagboom leggen.

13 En zij zullen de as [20]van het altaar vegen, en zij zullen daarover een kleed van purper uitspreiden.

14 En zij zullen daarop leggen al [21]zijn gereedschap, waarmee zij daaraan dienen, de koolpannen, de vleeshaken, en de scheppen, en de sprengbekkens, al het gereedschap van het altaar; en zij zullen daarover een deksel van dassenvellen uitspreiden, en zullen de handbomen daarvan aanleggen.

15 Als nu Aäron en zijn zonen, het dekken van het heiligdom, en van alle gereedschap van het heiligdom, in het optrekken van het leger, zullen voltooid hebben, zo zullen daarna [22]de zonen van Kohath komen [23]om te dragen; maar zij zullen dat heilige [24]niet aanroeren, [25]dat zij niet sterven. Dit is de [26]last van de zonen van Kohath, in de tent van de samenkomst.

16 Het opzicht nu van Eleazar, de zoon van Aäron, de priester, zal zijn over de olie voor het licht, en het [d]reukwerk van de geurige specerijen, en het [27]voortdurende voedseloffer, en de [e]zalfolie; het opzicht van de gehele tabernakel, en alles wat daarin is, aan het heiligdom en aan zijn gereedschap.

17 En YHWH sprak tot Mozes en tot Aäron, zeggende:

5 *heiligheid van de heiligheden:* Versta hierdoor de ark van het verbond, de tafel tot de toonbroden, de kandelaar, het reukaltaar, de vaten en het gereedschap van het heiligdom en het brandofferaltaar. Van welke stukken hier tevoren, Num. 3:31, iets gezegd is, maar nu breder verklaring wordt gedaan. Deze dingen moesten door de Kohathieten in het verreizen gedragen worden. Zie onder, vs. 15.

6 *voorhang van het deksel:* Zie Ex. 26:31, 26:32, 26:33; Lev. 4:6, en Hebr. 9:3, waar hij genoemd wordt de tweede voorhang.

7 Zie van deze Ex. 25:5.

8 D.i. recht toeschikken en passen, opdat zij bekwamelijk gedragen mochten worden, want de handbomen moesten altijd in de ringen van de ark blijven, Ex. 25:15. Vgl. 1 Kon. 8:8.

– *a* Ex. 25:30.

9 Hebr.: *de tafel van de aangezichten*; t.w. de broden van de aangezichten; anders genoemd toonbroden, die op deze tafel lagen. Zij worden zo geheten omdat zij altijd op deze tafel voor het aangezicht van de Heer als tentoongesteld werden, en van hier is de naam toontafel.

10 In welke de toonbroden gelegd werden, zie van deze Ex. 25:29, en bleven daar de gehele week, totdat opnieuw andere nieuwe gemaakt en in de plaats van de oude gelegd werden; Lev. 24:8.

11 Welke met reukwerk boven op de toonbroden gesteld werden; Lev. 24:7.

12 Waaruit gesprengd en geschonken werd. Anders: bezems, waarmee de tafel afgeveegd en gereinigd werd.

13 Hebr.: *de schotels van de bedekking*; waarmee de toonbroden bedekt werden. Deze waren twaalf, naar het getal van de toonbroden. Zie Ex. 25:29. Anders: de schotels van de besprenging.

14 gedurig brood: Versta, de twaalf toonbroden, die op elke sabbatdag vernieuwd moesten worden; Lev. 24:8.

– *b* Ex. 25:31.

– *c* Ex. 25:38.

15 *met welke:* Zie van dit gereedschap tot de kandelaar en de lampen Ex. 25:38, en Ex. 35:14.

16 T.w. de kandelaar.

17 *op de draagboom:* Versta, een instrument van stokken, waaraan iets gehangen werd, om van de ene plaats naar de andere verdragen te worden. Vgl. onder, vs. 12, en Num. 13:23. Anders: planken, of draagburriën.

18 *gouden altaar:* Versta, het reukaltaar, dat in het heilige stond en met goud overtrokken was. Zie Ex. 30:3, 30:4.

19 *gereedschap van de dienst:* Versta hierdoor, alle heilige kleren, met welke de priesters hun dienst doen moesten. Van welke zie Ex. 31:10, en Ex. 35:19, en Ex. 39:1, 39:41, waar zij ook kleren van de dienst genoemd worden. Hieronder begrijpen ook enige allerlei vaten en diensttuig van de tabernakel. Van welke zie Ex. 25:29, en Ex. 27:3; 2 Kon. 15:14, 15:15.

20 *van het altaar vegen:* T.w. van het altaar van het brandoffer.

21 *zijn gereedschap:* Zie van dit Ex. 27:3, enz.

22 *zonen van Kahath:* Naderhand hebben de priesters, vermenigvuldigd zijnde, deze dingen ook gedragen. Zie Deut. 31:9; Joz. 3:6, en Joz. 8:33; 1 Sam. 4:4; 1 Kron. 15:11, 15:12. Hoewel het schijnt dat de Levieten niet geheel uitgesloten waren; 2 Kron. 5:5.

23 T.w. op hun eigen schouders. Zie onder, Num. 7:9, en niet op wagens; welke orde de Israëlieten niet onderhouden hebben; 2 Sam. 6:3, 6:6, 6:7; 1 Kron. 13:7, en 1 Kron. 15:12, 15:13, 15:14, 15:15.

24 niet aanroeren: Zie onder, vs. 20.

25 dat zij niet sterven: Zie 1 Sam. 6:19 welke straf de Bethsemieten wedervaren is, omdat zij in de ark van de Heer gezien hadden, en 2 Sam. 6:6, 6:7, wat Uzza overkomen is, toen hij de ark van de Heer aanroerde.

26 *de last:* D.i. wat zij bezorgen en dragen moesten.

– *d* Ex. 30:34; idem v. 35.

27 Dat iederen morgen en avond geofferd werd. Zie hiervan Ex. 29:38, 29:39.

– *e* Ex. 30:23; idem v. 24.

18 U zult de stam van de geslachten van de Kohathieten niet [28]laten uitgeroeid worden, uit het midden van de Levieten;

19 Maar dit zult u hun doen, opdat zij leven en niet sterven, als zij tot de heiligheid van de heiligheden toetreden zullen: Aäron en zijn zonen zullen komen, en [29]stellen [30]hen een ieder over zijn dienst en aan zijn last.

20 Maar zij zullen niet inkomen om te zien, als men het heiligdom inwindt, [31]opdat zij niet sterven.

De dienst van de Gersonieten en Merarieten

21 En YHWH sprak tot Mozes, zeggende:

22 Neem ook het aantal op van de zonen van Gerson, naar het huis van hun vaders, naar hun geslachten.

23 U zult hen tellen [32]van dertig jaar oud en daarboven, tot vijftig jaar oud, al wie inkomt [33]om de strijd te strijden, opdat hij de dienst bediene in de tent van de samenkomst.

24 Dit zal zijn de dienst van de geslachten van de Gersonieten, in het dienen en in [34]de last.

25 Zij zullen dan dragen de tentkleden van de tabernakel, en de [35]tent van de samenkomst; te weten haar deksel, en [36]het dassendeksel, dat er bovenop is, en het [37]deksel van de deur van de tent van de samenkomst,

26 En de behangselen van de voorhof, en het deksel van de deur van de poort van de voorhof, dat is bij de tabernakel en bij het altaar rondom; en hun touwen, en al het gereedschap van hun dienst, en ook al wat daarvoor bereid wordt, opdat zij dienen.

27 De hele dienst van de zonen van de Gersonieten, in al hun last, en in al hun dienst, zal zijn naar [38]het bevel van Aäron en van zijn zonen; en u zult hun ter bewaring al hun last bevelen.

28 Dit is de dienst van de geslachten van de zonen van de Gersonieten, in de tent van de samenkomst; en hun [39]wacht zal zijn [40]onder de hand van Ithamar, de zoon van Aäron, de priester.

29 Voor wat betreft de zonen van Merari, die zult u naar hun geslachten, en naar het huis van hun vaders tellen.

30 U zult hen tellen van dertig jaar oud en daarboven, tot vijftig jaar oud, al [41]wie inkomt tot deze strijd, om te bedienen de dienst van de tent van de samenkomst.

31 Dit zal nu zijn de onderhouding van hun last, naar al hun dienst, in de tent van de samenkomst: de [f]planken van de tabernakel, en zijn richelen, en zijn pilaren, en [42]zijn voetstukken;

32 En ook de pilaren van de voorhof rondom, hun voetstukken, en hun pennen, en hun [43]touwen, met al hun gereedschap, en met al hun dienst; en het gereedschap van de waarneming van hun last zult u [44]bij namen tellen.

33 Dit is de dienst van de geslachten van de zonen van Merari, naar hun gehele dienst, in de tent van de samenkomst, onder de hand van Ithamar, de zoon van Aäron, de priester.

De telling van de dienstdoende Levieten

34 Mozes dan en Aäron, en de oversten van de vergadering telden de zonen van de Kohathieten, naar hun geslachten, en naar het huis van hun vaders:

35 Van dertig jaar oud en daarboven, tot vijftig jaar oud, al wie inkwam tot deze strijd, tot de dienst in de tent van de samenkomst;

36 Hun ingeschrevenen nu waren, naar hun geslachten, twee duizend zevenhonderd en vijftig.

37 Dit zijn de ingeschrevenen van de geslachten van de Kohathieten, van al wie in de tent van de samenkomst diende, die Mozes en Aäron geteld hebben, naar het bevel van YHWH, [45]door de hand van Mozes.

38 Ook de ingeschrevenen van de zonen van Gerson, naar hun geslachten, en naar het huis van hun vaders;

28 *laten uitgeroeid worden:* T.w. door mijn rechtvaardige straf, wanneer u door onachtzaamheid en zorgeloosheid oorzaak zoudt zijn, dat de heilige dingen zouden ontdekt bevonden worden van de Kohathieten, die dezelfde zo ziende en aanroerende, door de hand van YHWH zouden sterven.

29 *stellen hen:* T.w. ieder van hen aanwijzende en verordinerende wat hij dragen moest.

30 *een ieder:* Hebr.: *man man*; zo onder, vs. 49. Zie Lev. 15:2.

31 *opdat zij niet sterven:* Gelijk in een ander geval twee zonen van Aäron, Nadab en Abihu, wedervaren was, Lev. 10:1, en in een ander, Korach met zijn rot, onder, Num. 16:32, 16:33, enz.

32 *van dertig jaren oud en daarboven:* Hebr.: *van een zoon van dertig jaar*; zo in het volgende; zie ook van deze telling boven, Num. 3:15.

33 *om de strijd te strijden:* Zie boven, de aant. vs. 3. Anders: om in de legermachten te verzamelen. Vgl. Ex. 38:8.

34 Zie boven, vs. 15.

35 *tent van de samenkomst:* Versta, de gordijnen, die van geitenhaar gemaakt waren en de gehele tent bedekten. Want haar berderen en pilaren, enz. moesten de Merarieten dragen, onder, vs. 31.

36 Hebr.: *het deksel van de das*; d.i. van de dassenvellen.

37 *deksel van de deur:* Versta, het tapijt of behangsel, dat hing aan de deur van het tabernakel, tussen de voorhof en het heilige.

38 *het bevel:* Hebr.: *de mond.* Zie Gen. 41:40. Zo hier onder vs. 37, 41, 45, 49.

39 *hun wacht:* D.i. hun ambt en bediening, waarop zij wel achtgeven moeten, ten einde zij alle delen daarvan getrouwelijk uitvoeren.

40 *onder de hand van Ithamar:* D.i. onder het beleid, opzicht en de regering van Ithamar, welke moest toezien dat een ieder zijn ambt recht bediende. Zo ook onder, vs. 33; idem Num. 31:49, en Lev. 8:36.

41 *wie inkomt tot deze strijd:* Zie boven, vs. 3.

– *f* Ex. 26:15.

42 zijn voeten: Te weten, op welke de pilaren stonden, en waren honderd in getal gemaakt, elk van een talent zilvers. Zie Ex. 38:27.

43 Versta, de koorden van de pilaren van het voorhof. Gelijk de Gersonieten de zelen droegen, en de touwen van de behangselen van het voorhof, en het deksel van de deur van de poort van het voorhof. Zie boven, vs. 26, en Num. 3:26.

44 *bij namen tellen:* D.i. u zult dat stuk voor stuk tellen en overleveren, met een register van hetzelfde, opdat niets daarvan verloren worde.

45 *door de hand van Mozes:* Zie boven, vs. 28, en zo in het volgende.

39 Van dertig jaar oud en daarboven, tot vijftig jaar oud, al wie inkwam tot deze strijd, tot de dienst in de tent van de samenkomst;
40 Hun ingeschrevenen waren, naar hun geslachten, naar het huis van hun vaders, twee duizend zeshonderd en dertig.
41 Deze zijn de ingeschrevenen van de geslachten van de zonen van Gerson, van al wie in de tent van de samenkomst diende, die Mozes en Aäron telden, naar het bevel van YHWH.
42 En de ingeschrevenen van de geslachten van de zonen van Merari, naar hun geslachten, naar het huis van hun vaders,
43 Van dertig jaar oud en daarboven, tot vijftig jaar oud, al wie inkwam tot deze strijd, tot de dienst in de tent van de samenkomst;
44 Hun ingeschrevenen nu waren, naar hun geslachten, [46]drie duizend en tweehonderd.
45 Deze zijn de ingeschrevenen van de geslachten van de zonen van Merari, die Mozes en Aäron geteld hebben, naar het bevel van YHWH, door de hand van Mozes.
46 Al de ingeschrevenen, die Mozes en Aäron, en de oversten van Israël geteld hebben van de Levieten, naar hun geslachten, en naar het huis van hun vaders,
47 Van dertig jaar oud en daarboven, tot vijftig jaar oud, al wie inkwam, [47]om de dienst van de bediening en de dienst van de last, in de tent van de samenkomst, te bedienen;
48 Hun ingeschrevenen waren acht duizend vijfhonderd en tachtig.
49 Men telde hen, naar het bevel van YHWH, door de hand van Mozes, een ieder naar zijn dienst, en naar zijn last; en zijn ingeschrevenen waren, [48]die YHWH Mozes geboden had.

HOOFDSTUK V

Een gebod van God om alle onreine mensen uit het leger te verwijderen, vs. 1, enz. dat wordt nageleefd, 4. Wetten over het teruggeven van de dingen die men iemand ontvreemd had, 5. over de geheiligde dingen, dat die de priesters toekwamen, 9. over de jaloersheid van een man over de eerbaarheid van zijn vrouw, en de ceremonien die hierbij onderhouden moesten worden, 11. Met verklaring daarvan, 27. Het besluit van deze wet, 29.

Het verwijderen van onreinen uit het leger

EN YHWH sprak tot Mozes, zeggende:
2 Gebied de Israëlieten, dat zij uit het leger [a]wegzenden alle melaatsen, en alle [1b]vloeienden, en allen, die onrein zijn van [c]een [2]dode.
3 [3]Van de man tot de vrouw toe zult u hen wegzenden; tot buiten het leger zult u hen wegzenden; opdat [4]zij niet verontreinigen [5 6]hun legers, [7]in het midden waarvan Ik woon.
4 En de Israëlieten deden zo, en zonden hen tot buiten het leger; zoals YHWH tot Mozes gesproken had, zo deden de Israëlieten.

De vergoeding bij schuld

5 Verder sprak YHWH tot Mozes, zeggende:
6 [d]Spreek tot de Israëlieten: Wanneer een man of een vrouw iets van enige [8]menselijke zonden gedaan zullen hebben, overtreden hebbende door overtreding tegen YHWH, zo is die [9]ziel schuldig.
7 En zij zullen hun zonde, die zij gedaan hebben, [10]belijden; daarna zal [11]hij zijn [12]schuld weer uitkeren, [e]naar de hoofdsom daarvan, en [13]het vijfde deel daarvan zal hij daarboven toedoen, en zal het die geven, aan wie hij zich verschuldigd heeft.
8 Maar zo [14]die man geen losser zal hebben, om de schuld aan hem weer uit te keren, zal die schuld, die YHWH weer uitgekeerd wordt, van

46 *drie duizend en tweehonderd:* Als men dit vs. 44 vergelijkt met de voorgaande vs. 36, 4:40, dan ziet men dat onder de Levieten, die tot de dienst van het tabernakel bekwaam waren, de Merarieten in getal de meesten geweest zijn, hoewel zij de minsten waren in hun algemeen en vol getal. Zie boven de aant, Num. 3:39, dat zo geschied is door de alwijze voorzichtigheid Gods, omdat de Merarieten de zwaarste lasten te dragen hadden, en daartoe meer sterke en middeljarige mannen behoefden dan de Kohathieten en Gersonieten. Vgl. boven de aant. Num. 3:36.

47 *om de dienst van de bediening:* D.i. om dienst en hulp te bewijzen aan de priesters, die de dienst van het tabernakel bedienden. Want de gemene Levieten moesten de priesters in hun ambt de hand bieden.

48 die YHWH Mozes geboden had: Of: gelijk YHWH Mozes geboden had.

– *a* Lev. 13:3; idem v. 46.

1 Vgl. Lev. 15:2.

– *b* Lev. 15:2.

– *c* Lev. 21:1.

2 Hebr.: *ziel*. Zie Lev. 19:28.

3 *Van het mannelijke tot het vrouwelijke:* D.i. hetzij man of vrouw.

4 T.w. de andere Israëlieten.

5 T.w. door enige van zulke onreinen onder hen te laten wonen.

6 *hun legers:* Er waren [naar de mening van sommigen] drie legers: het leger van de Heer, dat was de tabernakel; het leger van de Levieten; het leger van de Israëlieten. De melaatsen werden uit allen gesloten, de vloeienden uit de twee eerste.

7 *in wier midden Ik woon:* D.i. wie Ik door mijn genade bijblijve, door mijn speciale voorzienigheid bewaar en bescherm, en ook door mijn Geest en woord regeer en ter eeuwige zaligheid geleid. Vgl. Lev. 26:11, 26:12, met de aant. en Ez. 37:28; 2 Kor. 6:16.

– *d* Lev. 6:1; idem v. 3.

8 *menselijke zonden:* Hebr.: *zonden van de mensen*. Versta, de zonde, die de mensen begaan uit menselijke zwakheid, voortkomende uit de aanklevende verdorvenheid van de natuur. Vgl. Lev. 5:2, 5:3; en wordt dit vergrijp gesteld tegen de zonde, die uit moedwil geschiedt en met opgeheven hand, onder, Num. 15:30; of, versta, de zonde, die geschiedt naar de wijze van de mensen, die van nature zeer tot de zonde genegen zijn. Anders: zonden van de mensen; d.i. tegen enig mens of de naaste begaan.

9 D.i. persoon. Zie Gen. 12:5.

10 T.w. voor de priester, als die de offerande doen moest en het goed vanwege de Heer mocht tot zich trekken, geen losser voorhanden zijnde, vs. 8, en vgl. Lev. 5:5, 5:6, 5:10, 5:11, 5:12, 5:13.

11 T.w. de schuldige.

12 D.i. wat hij zijn naaste ontvreemd heeft, waarmee hij zich schuldig heeft gemaakt.

– *e* Lev. 6:5.

13 *derzelver vijfde deel:* T.w. om daarmee te vergelden de schade, die de eigenaar geleden heeft, zijnde beroofd geweest van het gebruik van zijn goed.

14 die man: Te weten, aan welke het onrecht geschied is, zijnde dood, of geen bloedvriend, noch erfgenaam, noch iemand anders hebbende, die het goed zou mogen aanslaan, en wie men hetzelfde zou wedergeven. In zulk een geval kwam het goed de Heer en in zijn plaats de priester toe.

de priester zijn; naast de ram van de verzoening, met welke hij voor hem verzoening doen zal.

9 Evenzo zal alle [15]hefoffer van alle geheiligde dingen van de Israëlieten, die zij tot de priester brengen, [16]zijne zijn.

10 [f]En een ieders geheiligde dingen zullen zijne zijn; wat iemand de priester zal gegeven hebben, zal zijne zijn.

De wet op de jaloersheid

11 Verder sprak YHWH tot Mozes, zeggende:

12 Spreek tot de Israëlieten, en zeg tot hen: Wanneer van [17]iemand zijn huisvrouw [18]zal afgeweken zijn, en door overtreding tegen hem overtreden zal hebben;

13 Dat een man bij haar [19]door bijligging van het zaad zal gelegen hebben, en het voor de ogen van haar man zal verborgen zijn, en zij zich verheeld zal hebben, zijnde toch [20]onrein geworden; en geen getuige tegen haar is, en zij niet betrapt is;

14 En [21]de ijvergeest over hem gekomen is, dat hij ijvert over zijn huisvrouw, omdat zij onrein geworden is; of dat over hem de ijvergeest gekomen is, dat hij over zijn huisvrouw ijvert, hoewel zij niet onrein geworden is;

15 Dan zal die man zijn huisvrouw tot de priester brengen, en zal haar offergave voor haar medebrengen, een tiende deel van [22]een efa gerstemeel; hij zal [23]geen olie daarop gieten, noch wierook daarop leggen, omdat het een voedseloffer van de ijveringen is, een voedseloffer van de herinnering, dat de ongerechtigheid in herinnering brengt.

16 En de priester zal haar doen naderen; hij zal haar stellen [24]voor het aangezicht van YHWH.

17 En de priester zal [25]heilig water in een aarden pot nemen; en van het stof, dat op de vloer van de tabernakel is, zal de priester nemen, en in het water doen.

18 Daarna zal de priester de vrouw voor het aangezicht van YHWH stellen, en [26]zal het hoofd van de vrouw ontbloten, en zal het voedseloffer van de herinnering op haar handen leggen, dat het voedseloffer van de ijveringen is; en in de hand van de priester zal dat [27]bitter water zijn, dat [28]de vloek medebrengt.

19 En de priester zal haar [29]beëdigen, en zal tot die vrouw zeggen: Als iemand bij u gelegen heeft, en als u, [30]onder uw man zijnde, niet afgeweken bent tot onreinheid, wees [31]vrij van dit bitter water, dat de vloek medebrengt!

20 Maar zo u, onder uw man zijnde, afgeweken bent, en zo u onrein geworden bent, dat een man [32]bij u gelegen heeft, behalve uw man:

21 (Dan zal de priester die vrouw met de eed [33]van de vervloeking beëdigen, en de priester zal tot die vrouw zeggen:) YHWH zette u tot een vloek, en tot een eed, in het midden van uw volk, mits dat YHWH uw heup vervallende, en uw buik zwellende make;

22 Dat ditzelve water, dat de vervloeking medebrengt, in uw binnenste inga, om de buik te doen zwellen, en de heup te doen vervallen! Dan zal die vrouw zeggen: [34]Amen, amen!

15 Dit woord is hier niet in het bijzonder genomen, gesteld zijnde tegen beweegoffer, gelijk Ex. 29:27, maar in het algemeen voor de dingen, die door iemand de priester gegeven en zo voor God toegeheiligd worden, en daarna niet tot enig ander gebruik mogen besteed worden dan gelijk bevolen is. Zo Ex. 25:2; Num. 15:19; Neh. 10:39.

16 *zijn zijn:* Nl. van de priester; zo in vs. 10. Zie Lev. 6:16.

–*f* Lev. 10:12.

17 Hebr.: *man man*; boven Num. 4:19, enz.

18 *zal afgeweken zijn:* T.w. naar het vermoeden en nadenken van haar man, die haar beschuldigt de band van het huwelijk door overspel gebroken te hebben, en daarover met jaloërsheid zo bevangen is, dat hij zich niet in zijn gemoed kan geruststellen.

19 *door bijligging van het zaad:* Zie deze zelfde manier van spreken Lev. 15:18, en Lev. 19:20.

20 *onrein geworden:* T.w. door overspel.

21 *de ijvergeest:* Hebr.: *de geest van de ijvering*; en zo in het volgende. Versta, de beweging van de jaloezie van een man, over de eerbaarheid van zijn vrouw, hebbende kwaad vermoeden van dezelfde. Het woordje geest betekent dikwijls de affecten en bewegingen, waardoor de mensen tot enige, òf zonden en zwakheden, òf deugden en goede werken, inwendiglijk genegen zijn, of ook uiterlijk gedreven worden. Zie Jes. 19:14; Hos. 4:12; 1 Kor. 4:21; Gal. 6:1; 2 Tim. 1:7.

22 *een efa:* Zie Ex. 16:36.

23 *geen olie daarop gieten:* De reden is, naar sommiger mening, omdat de olie een teken was van de genade en geestelijke gaven, en de wierook een teken van de aangename en lieflijke reuk, welke beiden in deze gelegenheid niet pasten.

24 *voor het aangezicht van YHWH:* D.i. voor de tabernakel, in welke was de ark, als een teken van Gods aanwezigheid. Zie Lev. 1:3.

25 *heilig water:* T.w. wat uit het heilige wasvat genomen werd, staande bij het brandofferaltaar, waarin het water was, dat in de heilige godsdienst gebruikt moest worden. Zie Ex. 30:18, en Ex. 40:30.

26 *zal het hoofd van de vrouw ontbloten:* Dit geschiedde: I. om te verklaren, dat de vrouw vrij en haar zelve was, hebbende de macht om een eed te doen; gelijk daarentegen de dekking haars hoofds een teken is, dat zij staat onder de macht van haar man, 1 Kor. 11:5, 11:10; II. omdat zij bekwamelijk gezien en onderkend mocht worden, en zo haar woorden en gebaren door de gehele vergadering te beter mochten waargenomen worden; III. opdat zij te meer schaamte en vrees zou hebben iets anders dan de rechte waarheid te verklaren, als staande ontdekt voor het aangezicht van God en de gehele vergadering.

27 *bitter water:* Het wordt zo genaamd, omdat de vrouw zichzelf, zich veel bittere smarten toebracht, als zij schuldig was. Zie vs. 24, 5:27. Vgl. Ex. 32:20.

28 *de vloek:* D.i. de straf van God, gemeld vs. 22. Zie ook onder, vs. 24.

29 D.i. hij zal haar onder ede doen verklaren, of zij overspel gedaan heeft, of niet. Anders: bezweren.

30 *onder uw man zijnde:* Anders: *in stede van uw man*; d.i. met hem in de plaats van uw man gelegen hebbende, zo vs. 20, 5:29.

31 *vrij van dit bitter water:* D.i. onschuldig en onstrafbaar, zodat dit water u niet zal beschadigen.

32 *bij u gelegen heeft:* Zie van de Hebreeuwse manier van spreken Lev. 18:20, 18:23, en Lev. 20:15.

33 *tot een vloek:* D.i. tot een formulier van de vloek en van de valse eed, opdat andere mensen u zullen nemen tot een exempel van een vervloekt persoon, die niet alleen zulk een zonde begaan heeft, maar ook met een plechtigen eed stoutelijk heeft geloochend.

34 *Amen, amen:* Amen is een woord, dat de Hebreëen gebruiken: I. In het toestemmen van enige zaken, Deut. 27:15, 27:16; Neh. 8:7; Openb. 5:14; II. In het bevestigen en verzekeren van enig verhaal, Matt. 5:18, en Matt. 6:2, enz.; III. In het wensen van enig goed, Jer. 11:5, en Jer. 28:6; Openb. 22:20; IV. In het aannemen en verwachten van enig kwaad, wat bedreigd wordt, gelijk hier. Het wordt somtijds verdubbeld om de betekenis te vermeerderen en te versterken, gelijk vs. 22 en Ps. 89:53; Joh. 3:3, 3:11, en Joh. 5:19, enz. Het woord betekent eigenlijk: het zij waar, of, het is waar of, het geschiede zo.

23 Daarna zal de priester deze zelfde vloeken op een [36]cedeltje schrijven, en hij zal het met het bitter water [35]uitdoen.

24 En hij zal die vrouw dat bitter water, dat de vervloeking medebrengt, te drinken geven, dat het water, dat [38]de vervloeking medebrengt, in haar [39]tot bitterheden [37]inga.

25 En de priester zal uit de hand van die vrouw het voedseloffer van de ijveringen nemen, en hij zal dat voedseloffer voor het aangezicht van YHWH bewegen, en zal dat op het altaar offeren.

26 De priester zal ook van dat voedseloffer, [40]het gedenkoffer daarvan, een handvol grijpen, en zal het op het altaar aansteken; en daarna zal hij dat water die vrouw te drinken geven.

27 Als hij haar nu dat water zal te drinken gegeven hebben, het zal gebeuren, als zij onrein geworden is, en tegen haar man door overtreding zal overtreden hebben, dat [41]het water, dat vervloeking medebrengt, tot bitterheid in haar ingaan zal, en haar buik zwellen, en haar heup vervallen zal; en die vrouw zal in het midden van haar [42]volk tot een vloek zijn.

28 Maar als de vrouw niet onrein geworden is, maar rein is, zo zal zij vrij zijn, en zal [43]met zaad bezadigd worden.

29 Dit is de wet van de ijveringen, als een vrouw, onder haar man zijnde, zal afgeweken en onrein geworden zijn;

30 Of als over een man die ijvergeest zal gekomen zijn, en hij over zijn huisvrouw zal geijverd hebben, dat hij de vrouw [44]voor het aangezicht van YHWH stelle, en de priester aan haar deze hele wet volbrenge.

31 En de man zal van de ongerechtigheid [45]onschuldig zijn; maar die vrouw zal haar [46]ongerechtigheid dragen.

HOOFDSTUK VI

Wetten over de gelofte van het nazireeerschap, vs. 1, enz. over de reinheid die daarin gevraagd wordt, 3. over de wijze waarop een nazireeer die verontreinigd was, verzoend moest worden, 9. over de ceremonien die men gebruiken moest wanneer de gelofte volbracht was, 13. en over de formule van de zegening die de priesters moesten volgen bij het zegenen van de gemeente, 22.

De wet op het nazireerschap

EN YHWH sprak tot Mozes, zeggende:

2 Spreek tot de Israëlieten, en zeg tot hen: Wanneer een man of een vrouw zich afgescheiden zal hebben, belovende de gelofte van een Nazireër, [1]om zich voor YHWH af te zonderen;

3 Van wijn en sterke drank zal hij zich afzonderen; wijnedik, en azijn van sterke [2]drank zal hij niet drinken, noch enige [3]vochtigheid van druiven zal hij drinken, noch verse of gedroogde druiven eten.

4 Al de dagen van zijn Nazireërschap zal hij niet eten van iets, dat van de [4]wijnstok van de wijn gemaakt is, van de kernen af tot de [5]basten toe.

5 Al de dagen van de gelofte van zijn Nazireërschap zal het [a]scheermes over zijn hoofd niet gaan; totdat die dagen vervuld zullen zijn, die hij zich voor YHWH zal afgezonderd hebben, zal hij [6]heilig zijn, latende de lokken van het haar van zijn hoofd groeien.

6 Al de dagen, die hij zich voor YHWH zal afgezonderd hebben, zal hij tot het lichaam van een dode [7]niet gaan.

7 Om zijn vader of om zijn moeder, om zijn broer of om zijn zus, om hen zal hij zich niet verontreinigen, als zij dood zijn; want [8]het Nazireërschap van zijn God is op zijn hoofd.

8 Al de dagen van zijn Nazireërschap is hij YHWH heilig.

9 En zo de gestorvene bij hem zonder opzet haastig gestorven was, dat hij [9]het hoofd van zijn Nazireërschap zou verontreinigd hebben, zo zal hij op de dag van zijn reiniging zijn

36 Of: *uitwissen, afwissen*.

35 Of: *briefje*.

38 *de vervloeking medebrengt:* Zie boven, vs. 18.

39 *tot bitterheden inga:* D.i. opdat zij de bittere straf van God krijge, zo zij schuldig is.

37 Zie boven, vs. 18.

40 *daarvan gedenkoffer:* Versta, een deel van dat offer, dat moest aangestoken worden; vgl. Lev. 2:2, en de aant.

41 *het water:* Dit water had deze werking niet uit zijn natuurlijke kracht, maar uit de ordinantie van de Heer, die door hetzelfde, als door een teken, òf zijn rechtvaardig oordeel uitvoerde tegen de schuldige, òf zijn beloftenis aan de onschuldige.

42 *tot een vloek zijn:* Zie boven, vs. 21.

43 *met zaad bezadigd worden:* D.i. zal vruchtbaar zijn.

44 *voor het aangezicht van YHWH:* Zie boven, vs. 16.

45 *onschuldig zijn:* D.i. ofschoon de man op een kwaad vermoeden zijn huisvrouw beschuldigd heeft, zo zal hij nochtans daarom niet gestraft worden; of, de man dit gedaan hebbende, zal onschuldig zijn aan het overspel van zijn huisvrouw, daar hij anders zou schuldig zijn als hij het door de vingers zag.

46 *ongerechtigheid dragen:* Zie Lev. 5:1.

1 Het Hebreeuwse woord Nazir (נָזִיר), geschreven met de letter zain, betekent een afgezonderde, t.w. van de wereld, om zich ganselijk tot de overdenking van goddelijke dingen en de waarneming van de heilige godsdienst over te geven. De Nazireërs waren een figuur, die in Christus niet letterlijk, maar geestelijk vervuld is. Zie ook van deze Richt. 13:5; Klaagl. 4:7; Amos 2:11. Zij zijn te onderscheiden van degenen, die met de letter Tsade geschreven worden, en genaamd Natsareën, van de stad Natsareth, zo ook de Heer Christus een Nazarener genoemd wordt, Matt. 2:23, en de Christenen Nazareën, Hand. 24:5. De Nazireërs nu waren tweeërlei: I. Die God daartoe expresselijk verkoos, gelijk Simson, Richt. 13:5, en [zoals enige houden] Johannes de Doper, Luk. 1:15. II. Die door vrijwillige gelofte zodanige werden, van welke hier gesproken wordt.

2 Zie Lev. 10:9.

3 Of: *sap*.

4 *wijnstok van de wijn:* Zo Richt. 13:14; d.i. die wijndruiven draagt en wijn voortbrengt. Het tegendeel is een wijnstok, die dat niet doet; Hag. 2:20.

5 Of: *pelletjes*.

– *a* Richt. 13:7; 1 Sam. 1:11.

6 *heilig zijn:* D.i. de Heer geheiligd en toegeëigend.

7 Hebr.: *ziel*. Zie Lev. 19:28, en hieronder, vs. 11.

8 het Nazireeërschap: D.i. het teken van zijn nazireërschap of afzondering; t.w. het lange haar, dat hij, zolang zijn belofte duurde, moest ongeschoren laten. Vgl. onder, vs. 9, 6:19.

9 *het hoofd van zijn Nazireeërschap:* Zie boven, vs. 7.

hoofd [10]scheren; op [11]de zevende dag zal hij het scheren.

10 En op de achtste dag zal hij twee tortelduiven, of twee [12]jonge duiven brengen tot de priester, tot de deur van de tent van de samenkomst.

11 De priester nu zal één bereiden als zondoffer, en één als brandoffer, en zal voor hem verzoening doen, van dat hij [13]aan het [14]dode lichaam [15]gezondigd heeft; zo zal hij zijn hoofd op die dag [16]heiligen.

12 Daarna zal hij de dagen van zijn Nazireërschap voor YHWH [17]afzonderen, en zal [18]een lam, dat eenjarig is, brengen als schuldoffer; en de vorige dagen zullen [19]vallen, omdat zijn Nazireërschap verontreinigd was.

13 En dit is de wet [20]van de Nazireër: op de dag, als de dagen van zijn Nazireërschap zullen vervuld zijn, [21]zal hij dit brengen tot de deur van de tent van de samenkomst.

14 Hij dan zal tot zijn offergave aan YHWH offeren één volkomen [22]eenjarig lam als brandoffer, en één volkomen [23]eenjarig ooilam als zondoffer, en één volkomen ram als dankoffer.

15 En een mand ongezuurde koeken, koeken van meelbloem, met olie gemengd, en ongezuurde platte koeken, met olie bestreken, en ook [24]hun voedseloffer, en hun drankoffers;

16 En de priester zal het voor het aangezicht van YHWH [25]brengen, en zal zijn zondoffer en zijn brandoffer bereiden.

17 Hij zal ook de ram als dankoffer voor YHWH bereiden, met de mand van de ongezuurde koeken; en de priester zal zijn voedseloffer en [26]zijn drankoffer bereiden.

18 Dan zal de Nazireër, aan de deur van de tent van de [27b]samenkomst, het hoofd van zijn Nazireërschap scheren; en hij zal het hoofdhaar van zijn Nazireërschap nemen, en hij zal het leggen op het vuur, dat onder het dankoffer is.

19 Daarna zal de priester een gekookte schouder nemen van de ram, en één ongezuurde koek uit de mand, en één ongezuurde platte koek; en hij zal ze op de handen van de Nazireër leggen, nadat hij zijn [28]Nazireërschap afgeschoren heeft.

20 En de priester zal die [c]bewegen als [29]beweegoffer, voor het aangezicht van YHWH; het is een heilig ding voor de priester, met de borst van het beweegoffer, en met de [30]schouder van het hefoffer; en daarna zal die Nazireër wijn drinken.

21 Dit is de wet van de Nazireër, die zijn offergave aan YHWH voor zijn Nazireërschap zal beloofd hebben, [31]afgezien van wat zijn hand bekomen zal; naar zijn gelofte, die hij beloofd zal hebben, zo zal hij doen, [32]naar de wet van zijn Nazireërschap.

De priesterlijke zegen

22 En YHWH sprak tot Mozes, zeggende:

23 Spreek tot Aäron en zijn zonen, zeggende: Zo zult u de Israëlieten [33]zegenen, zeggende tot hen:

24 YHWH [34]zegene u, en behoede u!

25 YHWH [35]doe Zijn aangezicht over u lichten, en zij u genadig!

26 YHWH [36]verheffe Zijn aangezicht over u, en [37]geve u [38]vrede!

27 Zo zullen zij [39]Mijn Naam op de Israëlieten leggen; en Ik zal hen zegenen.

10 D.i. zijn haar tot de huid toe met een scheermes afnemen.

11 *de zevende dag:* Zolang moest een mens, die een dode aangeroerd had, voor onrein gehouden worden. Zie Lev. 15:13. Vgl. onder, Num. 12:14.

12 *jonge duiven:* Hebr.: *zonen van de duiven*.

13 Of: *bij, omtrent*.

14 *dode lichaam:* Hebr.: *ziel*.

15 *gezondigd heeft:* Versta, deze zonde van de ceremoniële onreinheid, welke hij verkregen had door aangeroerd te zijn van het dode lichaam of er bij geweest te zijn, hoewel tegen zijn weten en wil.

16 Zie Lev. 8:30.

17 T.w. opnieuw zich onthoudende van de dingen, welke vermeld zijn boven, vs. 3, 6:4, 6:5, 6:6, 6:7, opnieuw aanvangende zijn nazireërschap, alsof hij tevoren niets gedaan had, om daarin zoveel dagen, als hij beloofd had, te volharden.

18 *een lam, dat eenjarig is:* Hebr.: *een zoon van zijn jaar*.

19 D.i. voor niet en tevergeefs zijn en in geen rekening komen.

20 D.i. van het offer van de nazireër.

21 T.w. dit offer, dat gemeld wordt in vs. 14, 6:15.

22 *eenjarig lam:* Hebr.: *een zoon van zijn jaar*.

23 *eenjarig ooilam:* Hebr.: *een dochter van haar jaar*.

24 *hun spijsoffer, en hun drankofferen:* Spijsoffer en drankoffer worden zo onderscheiden, dat het eerste is geweest van droge, het andere van vochtige dingen. Zie van het spijsoffer Lev. 2:1, en van het drankoffer, lev. 23:37, en van beide onderscheidenlijk genoemd, gelijk hier; Joël 1:9, 1:13.

25 Of: *offeren*.

26 *zijn drankoffer bereiden:* Vgl. de aant. op Gen. 35:14.

27 *het hoofd van zijn Nazireeërschap:* Zie boven, vs. 9.

– *b* Hand. 21:24.

28 D.i. het haar, dat hem in zijn nazireërschap gewassen is.

– *c* Ex. 29:27.

29 Hoe het beweegoffer van het hefoffer te onderscheiden is, zie Lev. 7:30.

30 *schouder van het hefoffer:* Of: *achterbout*.

31 *behalve wat zijn hand bekomen zal:* D.i. uitgenomen wat hij boven de voorgemelde offerande nog vrijwilliglijk, naar zijn vermogen, beloven en offeren wilde. Meer mocht hij wel doen, maar niet minder, zijnde de offerande, die in deze wet voorgeschreven wordt, zowel de armen als de rijken opgelegd.

32 *naar de wet van zijn Nazireeërschap:* Anders: *boven, of behalve*.

33 D.i. als priesters en dienaren van God in de algemene bijeenkomst, alles goeds, welvaren en zaligheid aan de gemeente van God toewensen.

34 *zegene u, en behoede u:* Zie Gen. 12:2.

35 *doe Zijn aangezicht over u lichten:* Het aangezicht van God betekent zijn voorzienigheid en aanwezigheid, om te straffen of te zegenen. Van het aangezicht van de straf, of wraak, zie Lev. 17:10; Ps. 34:17, en Ps. 51:11. Van het aangezicht van de gunst en zegening is hier gesproken, als ook 2 Kron. 30:9; Ps. 13:2, enz. God wordt gezegd zijn aangezicht te doen lichten, als Hij zijn genade, zegen en weldadigheid dadelijk bewijst, Ps. 31:17, en Ps. 80:4, 80:8, 80:20, en Ps. 119:135, en Dan. 9:17.

36 *verheffe Zijn aangezicht over u:* D.i. hebbe geduriglijk de ogen van zijn genadige voorzienigheid over u, om uw ingang en uitgang te bewaren, tot uw best, dat God niet doet wanneer Hij gezegd wordt zijn aangezicht te verbergen, of af te keren; Deut. 32:20; Ez. 7:22.

37 *geve u:* Hebr.: *zette*; d.i. voege u vrede toe of geve u vrede.

38 Zie Gen. 37:14.

39 *Mijn Naam op de kinderen van Israël leggen:* Dit geschiedde eensdeels met aanroeping van de goddelijken naam, anderdeels met uitstrekking van hun handen over de gemeente, alsof zij de zegen van de Heer, om welke zij baden, het gehele volk, van Gods wege, dadelijk hadden willen toebrengen en overgeven.

HOOFDSTUK VII

Beschrijving van wat twaalf oversten van de stammen na het oprichten en heiligen van de tabernakel in het algemeen geofferd hebben, vs. 1, enz. dat aan de Gersonieten en de Merarieten gegeven wordt, 4. wat zij elk afzonderlijk aan zilveren en gouden vaten en dieren ter inwijding van het altaar geofferd hebben, 10. De som van het geofferde, 84. De wijze waarop God met Mozes spreekt vanaf het verzoendeksel, 89.

De wagens van de oversten

EN het gebeurde [1]op de dag dat Mozes geëindigd had [a]de tabernakel op te richten, en dat hij die gezalfd, en die geheiligd had, en al zijn gereedschap, en ook het altaar en al zijn gereedschap, en hij ze gezalfd, en ze geheiligd had;

2 Dat de [2]oversten van Israël, de hoofden van het huis van hun vaders, offerden; deze waren de oversten van de stammen, die over de ingeschrevenen stonden.

3 En zij brachten hun offergave voor het aangezicht van YHWH, zes [3]overdekte wagens, en twaalf runderen; een wagen voor twee oversten, en een os voor elk één; en [4]brachten ze voor de tabernakel.

4 En YHWH sprak tot Mozes, zeggende:

5 Neem ze van hen, opdat zij zijn mogen om te bedienen de dienst van de tent van de samenkomst; en u zult die aan de Levieten geven, [5]een ieder naar zijn dienst.

6 Zo nam Mozes die wagens, en die runderen, en gaf die aan de Levieten.

7 Twee wagens en vier runderen gaf hij de zonen van Gerson, naar hun dienst;

8 En [6]vier wagens en acht runderen gaf hij de zonen van Merari, naar hun dienst; [7]onder de hand van Ithamar, de zoon van Aäron, de priester.

9 Maar de zonen van Kohath gaf hij niet; want de dienst [8]van de heilige dingen was op hen, [9]die zij op de schouders droegen.

De inwijdingsgaven van de oversten

10 En [10]de oversten offerden ter inwijding van het altaar, op de dag dat [11]het gezalfd werd; de oversten dan offerden hun offergaven voor het altaar.

11 En YHWH zei tot Mozes: [12]Elke overste zal (ieder op zijn dag) zijn offergave offeren, ter inwijding van het altaar.

12 Die nu op de eerste dag zijn offergave offerde, was Nahesson, de zoon van Amminadab, [13]voor de stam van Juda.

13 En zijn offergave was: één zilveren schotel, waarvan het gewicht honderd dertig sikkels was; één zilveren sprengbekken van zeventig sikkels, naar de [14]sikkel van het heiligdom; zij waren beide vol meelbloem met olie gemengd, [15]als voedseloffer;

14 Één [16]reukschaal van tien [17]gouden sikkels, vol reukwerk;

15 Één stier, [18]een jong rund, één ram, één lam, [19]dat eenjarig was, [20]als brandoffer;

16 Één geitenbok, als [21]zondoffer;

17 En [22]als dankoffer: twee runderen, vijf rammen, vijf bokken, vijf [23]eenjarige lammeren. Dit was de offergave van Nahesson, de zoon van Amminadab.

18 Op de tweede dag offerde Nethaneël, de zoon [24]van Zuar, de overste van Issaschar.

19 Hij offerde zijn offergave: één zilveren schotel, waarvan het gewicht honderd dertig sikkels was; één zilveren sprengbekken van zeventig sikkels, naar de sikkel van het heiligdom; zij waren beide vol meelbloem met olie gemengd, als voedseloffer;

20 En [25]één reukschaal van tien gouden sikkels, vol reukwerk;

21 Één stier, een jong rund, één ram, één lam, dat eenjarig was, als brandoffer;

22 Één geitenbok, als zondoffer;

23 En als dankoffer: twee runderen, vijf rammen, vijf bokken, vijf eenjarige lammeren.

1 ten dage: Versta, de eerste dag van de eerste maand van het tweede jaar, nadat zij uit Egypte getogen waren. Zie Ex. 40:17, 40:18.

– *a* Ex. 40:18.

2 *oversten van Israël:* Zie boven, Num. 1:16.

3 *overdekte wagens:* D.i. die boogachtig, overwelfd en zo toegedekt waren, tot bewaring van wat er in was.

4 *brachten ze voor de tabernakel:* Anders: *offerden die*.

5 *een ieder naar zijn dienst:* T.w. elk geslacht van de Levieten; d.i. de Gersonieten, Kohathieten en Merarieten, waarvan de ambten en lasten hier boven beschreven, Num. 3, Num. 4.

6 *vier wagens en acht runderen:* De reden, waarom hij de Merarieten meer wagens en runderen heeft gegeven dan de Gersonieten, zie boven, Num. 3:36.

7 *onder de hand van Ithamar:* D.i. onder het beleid en opzicht van Ithamar. Zie Gen. 41:35.

8 *van de heilige dingen:* Deze worden uitgedrukt boven, Num. 4:4, 4:5, 4:6, enz.

9 zij op de schouders droegen: Zie boven, Num. 4:15.

10 *inwijding van het altaar:* Het Hebreeuwse woord betekent eigenlijk het werk, waardoor iets door zekere ceremoniën tot een bijzonder gebruik de Heer toegeheiligd wordt; 2 Kron. 7:9; Ezra 6:16, en hier in het volgende.

11 *voor het altaar:* T.w. het brandofferaltaar.

12 *Elke overste:* Hebr.: *een overste op een dag, een overste op een dag, zullen hun, enz.* Zie van deze manier van spreken, Gen. 7:2.

13 *voor de stam van Juda:* D.i. hij offerde niet particulierlijk voor zichzelven, maar in de naam en vanwege de hele stam van Juda. En zo is het ook te verstaan van de volgende oversten, dat zij voor hun stam geofferd hebben.

14 *sikkel van het heiligdom:* Welke deed een halven rijksdaalder, d.i. dubbel zoveel als de gemene of burgerlijke sikkel. Zie Gen. 20:16, en Gen. 23:15.

15 ten spijsoffer: Van spijsoffer; zie Lev. 2:1.

16 Anders: *kookpan, kop of lepel*.

17 gouden sikkelen: Zie van de waarde van een gouden sikkel Gen. 24:22.

18 *een jong rund:* Hebr.: *de zoon eens runds*; en zo in het volgende.

19 dat eenjarig was: Hebr.: zoon van zijn jaar; en zo in het volgende.

20 ten brandoffer: Zie Gen. 8:20, en Lev. 6:9.

21 Zie Lev. 4:3.

22 ten dankoffer: Lev. 3:1.

23 *eenjarige lammeren:* Hebr.: *zonen eens jaars*; en zo in het volgende, d.i. die een jaar oud waren.

24 Hebr.: *Tsuar*.

25 T.w. gouden. Zie vs. 84.

Dit was de offergave van Nethaneël, de zoon van Zuar.

24 Op de derde dag [26]offerde de overste van de zonen van Zebulon, Eliab, de zoon van Helon.

25 Zijn offergave was: één zilveren schotel, waarvan het gewicht honderd dertig sikkels was; één zilveren sprengbekken van zeventig sikkels, naar de sikkel van het heiligdom; zij waren beide vol meelbloem met olie gemengd, als voedseloffer;

26 Één reukschaal van tien gouden sikkels, vol reukwerk;

27 Één stier, een jong rund, één ram, één lam, dat eenjarig was, als brandoffer;

28 Één geitenbok, als zondoffer;

29 En als dankoffer: twee runderen, vijf rammen, vijf bokken, vijf eenjarige lammeren. Dit was de offergave van Eliab, de zoon van Helon.

30 Op de vierde dag offerde de overste van de kinderen van [27]Ruben, Elizur, de zoon van Sedeur.

31 Zijn offergave was: één zilveren schotel, waarvan het gewicht honderd dertig sikkels was; één zilveren sprengbekken van zeventig sikkels, naar de sikkel van het heiligdom; zij waren beide vol meelbloem met olie gemengd, als voedseloffer;

32 Één reukschaal van tien gouden sikkels, vol reukwerk;

33 Één stier, een jong rund, één ram, één lam, dat eenjarig was, als brandoffer;

34 Één geitenbok, als zondoffer;

35 En als dankoffer: twee runderen, vijf rammen, vijf bokken, vijf eenjarige lammeren. Dit was de offergave van Elizur, de zoon van Sedeur.

36 Op de vijfde dag offerde de overste van de kinderen van Simeon, Selumiël, de zoon [28]van Zurisaddai.

37 Zijn offergave was: één zilveren schotel, waarvan het gewicht honderd dertig sikkels was; één zilveren sprengbekken van zeventig sikkels, naar de sikkel van het heiligdom; zij waren beide vol meelbloem met olie gemengd, als voedseloffer;

38 Één reukschaal van tien gouden sikkels, vol reukwerk;

39 Één stier, een jong rund, één ram, één lam, dat eenjarig was, als brandoffer;

40 Één geitenbok, als zondoffer;

41 En als dankoffer: twee runderen, vijf rammen, vijf bokken, vijf eenjarige lammeren. Dit was de offergave van Selumiël, de zoon van Zurisaddai.

42 Op de zesde dag offerde de overste van de kinderen van Gad, Eljasaf, de zoon van Dehuël.

43 Zijn offergave was: één zilveren schotel, waarvan het gewicht honderd dertig sikkels was; één zilveren sprengbekken van zeventig sikkels, naar de sikkel van het heiligdom; beide vol meelbloem gemengd met olie, als voedseloffer;

44 Één reukschaal van tien gouden sikkels, vol reukwerk;

45 Één stier, een jong rund, één ram, één lam, dat eenjarig was, als brandoffer;

46 Één geitenbok, als zondoffer;

47 En als dankoffer: twee runderen, vijf rammen, vijf bokken, vijf eenjarige lammeren. Dit was de offergave van Eljasaf, de zoon van Dehuël.

48 Op de zevende dag offerde de overste van de kinderen van Efraïm, Elisama, de zoon van Ammihud.

49 Zijn offergave was: één zilveren schotel, waarvan het gewicht honderd dertig sikkels was; één zilveren sprengbekken van zeventig sikkels, naar de sikkel van het heiligdom; beide vol meelbloem met olie gemengd, als voedseloffer;

50 Één reukschaal van tien gouden sikkels, vol reukwerk;

51 Één stier, een jong rund, één ram, één lam, dat eenjarig was, als brandoffer;

52 Één geitenbok, als zondoffer;

53 En als dankoffer: twee runderen, vijf rammen, vijf bokken, vijf eenjarige lammeren. Dit was de offergave van Elisama, de zoon van Ammihud.

54 Op de achtste dag offerde de overste van de kinderen van Manasse, [29]Gamaliël, de zoon [30]van Pedazur.

55 Zijn offergave was: één zilveren schotel, waarvan het gewicht honderd dertig sikkels was; één zilveren sprengbekken van zeventig sikkels, naar de sikkel van het heiligdom; beide vol meelbloem met olie gemengd, als voedseloffer;

56 Één reukschaal van tien gouden sikkels, vol reukwerk;

57 Één stier, een jong rund, één ram, één lam, dat eenjarig was, als brandoffer;

58 Één geitenbok, als zondoffer;

59 En als dankoffer: twee runderen, vijf rammen, vijf bokken, vijf eenjarige lammeren. Dit was de offergave van Gamaliël, de zoon van Pedazur.

60 Op de negende dag offerde de overste van de kinderen van Benjamin, Abidan, de zoon van Gideoni.

61 Zijn offergave was: één zilveren schotel, waarvan het gewicht honderd dertig sikkels was; één zilveren sprengbekken van zeventig

26 *offerde:* Dit woord is hier ingevoegd uit vs. 18. Zo ook in de volgende verzen.

27 Hebr.: *Elitsur*.

28 Hebr.: *Tsurischaddai*.

29 Hebr.: *Gamliël*.

30 Hebr.: *Pedatsur*.

sikkels, naar de sikkel van het heiligdom; zij waren beide vol meelbloem met olie gemengd, als voedseloffer;

62 Één reukschaal van tien gouden sikkels, vol reukwerk;

63 Één stier, een jong rund, één ram, één lam, dat eenjarig was, als brandoffer;

64 Één geitenbok, als zondoffer;

65 En als dankoffer: twee runderen, vijf rammen, vijf bokken, vijf eenjarige lammeren. Dit was de offergave van Abidan, de zoon van Gideoni.

66 Op de tiende dag offerde de overste van de kinderen van Dan, Ahiëzer, de zoon van Ammisaddai.

67 Zijn offergave was: één zilveren schotel, waarvan het gewicht honderd dertig sikkels was; één zilveren sprengbekken van zeventig sikkels, naar de sikkel van het heiligdom; zij waren beide vol meelbloem met olie gemengd, als voedseloffer;

68 Één reukschaal van tien gouden sikkels, vol reukwerk;

69 Één stier, een jong rund, één ram, één lam, dat eenjarig was, als brandoffer;

70 Één geitenbok, als zondoffer;

71 En als dankoffer: twee runderen, vijf rammen, vijf bokken, vijf eenjarige lammeren. Dit was de offergave van Ahiëzer, de zoon van Ammisaddai.

72 [31]Op de elfde dag offerde de overste van de kinderen van Aser, Pagiel, de zoon van Ochran.

73 Zijn offergave was: één zilveren schotel, waarvan het gewicht honderd dertig sikkels was; één zilveren sprengbekken van zeventig sikkels, naar de sikkel van het heiligdom; zij waren beide vol meelbloem met olie gemengd, als voedseloffer;

74 Één reukschaal van tien gouden sikkels, vol reukwerk;

75 Één stier, een jong rund, één ram, één lam, dat eenjarig was, als brandoffer;

76 Één geitenbok, als zondoffer;

77 En als dankoffer: twee runderen, vijf rammen, vijf bokken, vijf eenjarige lammeren. Dit was de offergave van Pagiel, de zoon van Ochran.

78 Op de [32]twaalfde dag offerde de overste van de kinderen van Nafthali, Ahira, de zoon van Enan.

79 Zijn offergave was: één zilveren schotel, waarvan het gewicht honderd dertig sikkels was; één zilveren sprengbekken van zeventig sikkels, naar de sikkel van het heiligdom; zij waren beide vol meelbloem met olie gemengd, als voedseloffer;

80 Één reukschaal van tien gouden sikkels, vol reukwerk;

81 Één stier, een jong rund, één ram, één lam, dat eenjarig was, als brandoffer;

82 Één geitenbok, als zondoffer;

83 En als dankoffer: twee runderen, vijf rammen, vijf bokken, vijf eenjarige lammeren. Dit was de offergave van Ahira, de zoon van Enan.

Het totaal van de inwijdingsgaven

84 Dit was de inwijding van het altaar van de oversten van Israël, op de dag dat het gezalfd werd: twaalf zilveren schotels, twaalf zilveren sprengbekkens, twaalf gouden reukschalen.

85 Één zilveren schotel was van honderd dertig sikkels, en één sprengbekken van zeventig; al het zilver van de voorwerpen was twee duizend en vierhonderd sikkels, naar de sikkel van het heiligdom.

86 Twaalf gouden reukschalen van reukwerk; elke reukschaal was van tien sikkels, naar de sikkel van het heiligdom; al het goud van de reukschalen was honderd en twintig sikkels.

87 Al de runderen ten brandoffer waren twaalf stieren, twaalf rammen, twaalf eenjarige lammeren, met hun voedseloffer; en twaalf geitenbokken als zondoffer.

88 En al de runderen ten dankoffer waren vier en twintig stieren, de rammen zestig, de bokken zestig, de eenjarige lammeren zestig. Dit is de inwijding van het altaar, nadat het gezalfd was.

God spreekt met Mozes

89 En als Mozes in de [33]tent van de samenkomst ging, om [34]met Hem te spreken, zo hoorde hij een stem tot hem sprekende, van boven het verzoendeksel, dat is op de ark van het [35]getuigenis, van tussen de twee cherubim. [36]Zo sprak Hij tot hem.

HOOFDSTUK VIII

Wetten over het aansteken van de lampen op de kandelaar, vs. 1, enz. en de reiniging van de Levieten, 5. die in de plaats van de eerstgeborenen worden gesteld en aan de priesters worden toegevoegd om die te dienen, 16. Over de leeftijd waarop de Levieten in hun dienst moesten treden en daaruit moesten scheiden, 23. met aanwijzing van wat zij daarna moesten doen, 26.

Het aansteken van de lampen

EN YHWH sprak tot Mozes, zeggende:

31 *Op de elfde dag:* Hebr.: *op de dag van de elf dagen*; zo onder, vs. 78.

32 *twaalfde dag:* Hebr.: *op de dag van de twaalf dagen*.

33 *tent van de samenkomst ging:* Versta, toen die gewijd en ten dienste van de Heer geheiligd was. Tevoren had God met Mozes op de berg Sinaï en elders ook gesproken.

34 *met Hem te spreken:* Nl. met de Heer.

35 *van tussen de twee cherubim:* Hierom wordt God gezegd op, of tussen de cherubim te zitten, of te wonen; 1 Sam. 4:4; 2 Kon. 19:15; Ps. 80:2.

36 Zo sprak Hij tot hem: Te weten, gelijk Hij beloofd had; Ex. 25:22.

2 Spreek tot Aäron, en zeg tot hem: Als u de lampen [1]aansteken zult, [2a]recht tegenover de kandelaar zullen de zeven lampen lichten.

3 En Aäron deed zo: tegenover vooraan de kandelaar stak hij de lampen daarvan aan; zoals YHWH Mozes geboden had.

4 Dit werk nu van de kandelaar was [3]van [b]dicht goud, tot zijn schacht, tot zijn bloemen was het dicht; naar [4]de gedaante, die YHWH Mozes vertoond had, zo had hij de kandelaar [5]gemaakt.

De reiniging en wijding van de Levieten

5 En YHWH sprak tot Mozes, zeggende:

6 Neem de Levieten uit het midden van de Israëlieten, en [6]reinig hen.

7 En zo zult u hun doen, om hen te reinigen: sprenkel op hen [7]water van de ontzondiging; en zij zullen het scheermes over hun hele vlees doen gaan, en zij zullen hun kleren wassen, en zich reinigen.

8 Daarna zullen zij nemen een stier, [8]een jong rund, met zijn voedseloffer van meelbloem, met olie gemengd; en een andere stier, een jong rund, zult u nemen als zondoffer.

9 En u zult de Levieten voor de tent van de samenkomst doen naderen; en u zult de hele gemeenschap van de Israëlieten doen verzamelen.

10 Ja, u zult de Levieten voor het aangezicht van YHWH doen naderen; en [9]de Israëlieten zullen hun handen op de Levieten leggen.

11 En Aäron zal de Levieten [10]bewegen als [11]beweegoffer voor het aangezicht van YHWH, vanwege de Israëlieten; opdat zij zijn, om de dienst van YHWH te bedienen.

12 En de Levieten zullen hun handen op het hoofd van de stieren leggen; daarna bereidt u één als zondoffer, en één als brandoffer voor YHWH, om over de Levieten verzoening te doen.

13 En u zult de Levieten stellen voor het aangezicht van Aäron, en voor het aangezicht van zijn zonen, en u zult hen bewegen als beweegoffer voor YHWH.

14 En u zult de Levieten uit het midden van de Israëlieten uitscheiden, opdat de Levieten [c]van Mij zijn.

15 En daarna zullen de Levieten inkomen, om de tent van de samenkomst te bedienen; [12]en u zult hen reinigen, en zult hen als beweegoffer bewegen.

16 Want zij zijn [13]gegeven, zij zijn Mij gegeven uit het midden van de Israëlieten; voor [14]de opening van alle baarmoeder, voor de eerstgeborenen van een ieder uit de Israëlieten, heb Ik ze Mij genomen.

17 Want [d]alle eerstgeborene onder de Israëlieten is van Mij, onder de mensen en onder de beesten; op de dag dat Ik alle eerstgeboorte in Egypteland sloeg, heb Ik die voor Mij geheiligd.

18 [e]En Ik heb de Levieten genomen voor alle eerstgeborenen onder de Israëlieten.

19 En Ik heb de Levieten aan Aäron en aan zijn [15]zonen tot een gift gegeven, uit het midden van de Israëlieten, [16]om de dienst van de Israëlieten in de tent van de samenkomst te bedienen, en om voor de Israëlieten verzoening te doen, dat er [17]geen plaag zij onder de Israëlieten, als de Israëlieten tot het heiligdom [18]naderen zouden.

20 En Mozes deed, en Aäron, en de hele gemeenschap van de Israëlieten, aan de Levieten, naar alles, wat YHWH Mozes geboden had van de Levieten, zo deden de Israëlieten aan hen.

21 En de Levieten [19]ontzondigden zich, en wasten hun kleren, en Aäron [20]bewoog hen als beweegoffer voor het aangezicht van YHWH; en Aäron deed verzoening over hen, om hen te reinigen.

22 En daarna kwamen de Levieten, om hun dienst te bedienen in de tent van de samenkomst, voor het aangezicht van Aäron, en

1 *aansteken zult:* Hebr.: *doen opgaan.*

2 *recht tegenover de kandelaar:* Hebr.: *tegenover het aangezicht van de kandelaar*; d.i. aan de beide zijden van de schacht van de kandelaar, welke was als het lichaam ervan, want de kandelaar had aan zijn schacht zes rieten met zoveel lampen en een aan de schacht, welke aangestoken zijnde, aan de zijden van de kandelaar licht gaven. Zie Ex. 25:37.

– *a* Ex. 25:37.

3 *van dicht goud:* D.i. van geheel een massief goud, of van één massa en klomp van goud samen uitgewrocht en niet van verscheidene stukken en delen aaneen gehecht. Zie Ex. 25:31.

– *b* Ex. 25:31.

4 *de gedaante:* Hebr.: *aanzien, of gezicht*; d.i. patroon.

5 *vertoond had:* T.w. op de berg; Ex. 25:40.

6 *reinig hen:* Dat geschiedde toen de Levieten openlijk tot de dienst van de Heer, van de andere stammen afgezonderd zijnde, met het zondwater besprengd, geschoren en hun kleren gewassen en offeranden voor hen gedaan werden. Zie de volgende verzen.

7 *water van de ontzondiging:* D.i. water om te ontzondigen en naar de wet van de ceremoniën van zonden te reinigen. Zie van dit water onder, Num. 19:9, waar het een water van de afzondering genaamd werd.

8 *een jong rund:* Hebr.: *de zoon eens runds*; en zo in het volgende.

9 de kinderen van Israël: Versta, de oversten van de stammen en enige voornaamsten, die in naam van de gehele gemeente dit en andere dergelijke dingen uitvoerden. Zie van de oplegging van de handen Gen. 48:14, en Lev. 1:4.

10 D.i. offeren, schenken, of toeëigenen.

11 Zie van het beweegoffer, zo eigenlijk en bijzonder genoemd, Lev. 7:30; maar hier schijnt het Hebreeuwse woord in het algemeen genomen te zijn, voor wat aan God geofferd en toegeëigend wordt; in welke zin het staat Ex. 35:22, en Ex. 38:24, 38:29; en hier in vs. 13, 8:15, 8:21, hoewel de eerste betekenis [naar sommiger gevoelen] hier ook plaats zou mogen hebben, t.w. dat zij naar de vier hoeken van de wereld bewogen worden.

– *c* boven, Num. 3:45.

12 en u zult hen reinigen: Anders: als u hen gereinigd zult hebben, enz.

13 Zo boven, Num. 3:9.

14 *de opening van alle baarmoeder:* Zie boven, Num. 3:12.

– *d* boven, Num. 3:13; Ex. 13:2; Ex. 22:29; Ex. 34:19; Lev. 27:26; Lukas 2:23.

– *e* boven, Num. 3:12.

15 *tot een gift gegeven:* Hebr.: *gegevene gegeven.*

16 *om de dienst van de kinderen van Israël:* D.i. opdat zij door hun personen de plaats van de eerstgeborenen van de Israëlieten bewaren zouden; zie boven, Num. 3:7; en door hun dienst de zoenoffers bedienen, die voor allen naar gelegenheid gedaan moesten worden.

17 plage zij: Gelijk de koning Uzzia wedervaren is; 2 Kron. 26:18.

18 *naderen zouden:* Dat de Levieten daarom in hun naam doen moesten.

19 *ontzondigden zich:* Dat naar de wet van de ceremoniën geschiedde door wassingen, besprengingen en offeranden; Lev. 15:13, 15:14, 15:15; onder, Num. 19:11, 19:12, enz.

20 *bewoog hen ten beweegoffer:* Zie boven, vs. 11.

voor het aangezicht van zijn zonen; zoals YHWH Mozes van de Levieten geboden had, zo deden zij aan hen.

De diensttijd van de Levieten

23 En YHWH sprak tot Mozes, zeggende:

24 Dit is het, wat de Levieten betreft: [21]van vijf en twintig jaar oud en daarboven, zullen zij inkomen, [22]om de strijd te strijden, in de dienst van de tent van de samenkomst.

25 Maar van dat hij vijftig jaar oud is, zal hij van de strijd van deze dienst afgaan, en hij zal niet meer dienen.

26 Maar hij zal met zijn [23]broers dienen in de tent van de [24]samenkomst, om de wacht waar te nemen; maar de dienst zal hij niet bedienen. Zo zult u aan de Levieten doen in hun wachten.

HOOFDSTUK IX

Verhaal van het pascha dat in de woestijn gehouden werd, vs. 1, enz. en van hen die het pascha op de gewone dag niet hadden kunnen houden vanwege hun onreinheid, 6. Wet die voor zulke mensen en voor hen die op verre reizen zijn voorschrijft wat zij moesten doen; met verklaring van de tijd wanneer en de wijze hoe, 9. Straf van hen die zonder beletsel het op de vastgestelde tijd zouden nalaten, 13. Gebod voor de vreemdelingen die Jodengenoten zijn, dat zij het eveneens houden, 14. De wijze waarop God de Israelieten zijn tegenwoordigheid betuigde, 15. en ook hoe zij wisten wanneer zij moesten reizen en waar zij moesten legeren, 17.

Het tweede Pascha

EN YHWH sprak tot Mozes in de woestijn [1]van Sinaï, in het tweede jaar, nadat zij uit Egypteland vertrokken waren, [2]in de eerste maand, zeggende:

2 Dat de Israëlieten het [3a]pascha houden zouden, op zijn [4]vastgestelde tijd.

3 Op de veertiende dag in deze maand, [5]tussen twee avonden zult u dat houden, op zijn vastgestelde tijd; naar al zijn [6]voorschriften, en naar al zijn rechten zult u dat houden.

4 Mozes dan sprak tot de Israëlieten, dat zij het pascha zouden houden.

5 En zij hielden het pascha op de veertiende dag van de eerste maand, tussen de twee avonden, in de woestijn van Sinaï; naar alles, wat YHWH Mozes geboden had, zo deden de Israëlieten.

6 Toen waren [7]er mensen geweest, die over het dode lichaam van een mens [8 9]onrein waren, en [10]op dezelfde dag het pascha niet hadden [11]kunnen houden; daarom naderden zij voor het aangezicht van Mozes, en voor het aangezicht van Aäron op die dag.

7 Die mensen zeiden tot hem: Wij zijn onrein over het dode lichaam van een mens; waarom zouden wij [12]verkort worden, dat wij [13]de offergave van YHWH op zijn vastgestelde tijd niet zouden offeren, in het midden van de Israëlieten?

8 En Mozes zei tot hen: Blijf staande, dat ik hoor, wat YHWH u gebieden zal.

9 Toen sprak YHWH tot Mozes, zeggende:

10 Spreek tot de Israëlieten, zeggende: Wanneer iemand onder u, of onder uw geslachten, over een dood lichaam onrein, of op een verre weg zal zijn, hij zal dan nog voor YHWH het pascha houden.

11 In de tweede maand, op de veertiende dag, tussen de twee avonden, zullen zij dat houden; met ongezuurde broden en [14]bittere saus zullen zij [15]dat eten.

12 Zij zullen [b]daarvan niet overlaten tot de morgen, en zullen daaraan geen been breken; naar alle inzetting van het pascha zullen zij dat houden.

13 Als een man, die rein is, en op de weg niet is, en nalaten zal het pascha te houden, zo zal die ziel [16]uit haar volken uitgeroeid worden; want

21 *van vijf en twintig jaren oud:* De Levieten waren, ten aanzien van hun ouderdom onderscheiden in vier hopen.

22 *om de strijd te strijden:* Zie boven, Num. 4:3.

23 *broers dienen:* D.i. de andere Levieten, die in de tabernakel dienden en nog geen vijftig jaren oud waren.

24 *om de wacht waar te nemen:* D.i. om opzicht te nemen over degenen, die in de tabernakel dienden, teneinde dat alles met orde en stichting naar de wetten Gods, die daarvan waren, door hen uitgericht werd. Anders: om hun in hun dienst behulpzaam te wezen.

1 *sprak tot Mozes:* Anders: *had gesproken*; en zo verder in het vervolg van deze tekst tot vs. 7 toe, t.w. voor de telling van de Israëlieten, boven, Num. 1:1 beschreven; welke geschiedde op de tweede maand van het tweede jaar: maar dit verhaal wordt nu hier achter ingevoegd uit oorzaak van de onreine en reizende mensen, die het pascha in de eerste maand niet konden houden, en daarom tot de tweede maand uitgesteld werden. Zie onder, vs. 11.

2 *in de eerste maand:* Genaamd bij de Hebreën Nisan, Neh. 2:1; Esth. 3:7. Anders: Abib. Zie Ex. 13:4, en Ex. 23:15, en kwam meest overeen met onze Maart.

3 *pascha houden zouden:* Zie van dit woord Ex. 12:11, en Lev. 23:5.

– *a* Ex. 12:1; Lev. 23:5; Num. 28:16; Deut. 16:2.

4 gezetten tijd: Zie Ex. 12:6.

5 *tussen twee avonden:* Zie van deze manier van spreken Ex. 12:6.

6 Zie van deze Ex. 12, Ex. 13, en Lev. 23.

7 *mensen geweest:* Onder het Hebreeuwse woord, eigenlijk betekenende mannen, zijn hier ook vrouwen begrepen, gelijk Gen. 39:11, 39:14.

8 *het dode lichaam eens mensen:* Hebr.: *ziel.* Zie Lev. 19:28, en zo in vs. 7.

9 *onrein waren:* T.w. naar de wet van de ceremoniën betekenende de geestelijke onreinheid. Versta dan die onrein waren, omdat zij een dood lichaam aangeroerd hadden, of in het huis, waarin een dode was, waren ingegaan of het lijk ten grave vergezelschapt hadden. Zie Lev. 21:1, 21:11.

10 *op dezelfde dag:* D.i. op de ordinaire en gezetten dag.

11 *kunnen houden:* Zie Lev. 7:20, waar de onreinen verboden wordt van de dankoffers te eten.

12 *verkort worden:* Of: *achtergehouden, of afgehouden worden.*

13 *de offerande van YHWH:* Versta, het paaslam, dat zo genoemd wordt vs. 7 en onder, vs. 13, en Ex. 12:27, eensdeels omdat het slachten daarvan naar het bevel Gods geschiedde, om de gedachtenis van hun verlossing uit Egypte te onderhouden, en daarvoor voor God dankzegging te offeren; Ex. 12:27; anderdeels, omdat die slachting een voorbeeld is geweest van de offerande van onze Heer Jezus Christus; 1 Kor. 5:7.

14 *bittere saus:* Hebr.: *bitterheden.*

15 dat eten: Te weten, het pascha; d.i. voorbijgang. Zie ook deze manier van spreken Deut. 16:7; 2 Kron. 30:18; Joh. 18:28, en versta het paaslam, dat een voorbijgang genoemd wordt, om de reden vermeld Lev. 23:5; dezelfde wijze van spreken is: het pascha slachten, Ex. 12:21; Deut. 16:2, 16:6; het pascha koken; Deut. 16:7.

– *b* Ex. 12:46; Joh. 19:33; idem v. 36.

16 *uit haar volken uitgeroeid worden:* Zie Gen. 17:14.

hij heeft de offergave van YHWH op zijn vastgestelde tijd niet geofferd, [17]die man zal zijn zonde dragen.

14 En wanneer een vreemdeling bij u als vreemdeling verkeert, en hij het pascha voor YHWH ook houden zal, naar de inzetting van het pascha, en naar [18]zijn wijze, zo zal hij het houden; [c]het zal één inzetting voor u zijn, beiden de vreemdeling en de ingezetene van het land.

De wolk boven de tabernakel

15 En [d]op de dag van het oprichten van de [19]tabernakel bedekte de wolk de tabernakel, [20]op de tent [21]van het getuigenis; en in de avond was over de tabernakel als een gedaante van het vuur, tot aan de morgen.

16 Zo gebeurde het steeds; de wolk [22]bedekte hem, [23]en in de nacht was er een gedaante van het vuur.

17 Maar nadat de wolk opgeheven werd van boven de tent, zo verreisden ook daarna de Israëlieten; en in de plaats, waar de wolk bleef, daar sloegen hun kamp op de Israëlieten.

18 Naar [24]de mond van YHWH, verreisden de Israëlieten, en naar de mond van YHWH legerden zij zich; [e]al de dagen, waarin de wolk over de tabernakel bleef, legerden zij zich.

19 En als de wolk vele dagen over de tabernakel [25]verbleef, zo [26]namen de Israëlieten de wacht van YHWH waar, en verreisden niet.

20 Als het nu was, dat de wolk [27]weinig dagen op de tabernakel was, naar de mond van YHWH legerden zij zich, en naar de mond van YHWH verreisden zij.

21 Maar was het, dat de wolk van de avond tot de morgen daar was, en de wolk in de morgen opgeheven werd, zo verreisden zij; of overdag, of in de nacht, als de wolk opgeheven werd, zo verreisden zij.

22 Of als de wolk twee dagen, of een maand, of [28]vele dagen vertoog op de tabernakel, blijvende daarop, [f]zo sloegen hun kamp op de Israëlieten, en verreisden niet; en als zij verheven werd, verreisden zij.

23 Naar de mond van YHWH legerden zij zich, en naar de mond van YHWH verreisden zij; zij namen de wacht van YHWH waar, naar de mond van YHWH, door [29]de hand van Mozes.

HOOFDSTUK X

Gebod om twee zilveren trompetten te maken, met aanwijzing waartoe, wanneer, hoe, door wie en met welk goed gevolg zij gebruikt zouden worden, vs. 1, 2, enz. Verhaal van het opbreken van de Israelieten uit de woestijn Sinai naar de woestijn Paran, 11. In welke orde zij gereisd zijn, 14. Het verzoek van Mozes aan Hobab, zijn schoonvader, dat hij met hem mee wilde trekken, 29. Voortgang van de reis, 33. Het gebed dat Mozes gebruikte wanneer de ark verplaatst en neergezet werd, 35.

De zilveren trompetten

VERDER sprak YHWH tot Mozes, zeggende:

2 Maak u [1]twee zilveren trompetten; van [2]dicht werk zult u ze maken; en zij zullen u zijn [3]tot de samenroeping van de vergadering, en tot de optocht van het leger.

3 Als [4]zij [5]daarmee blazen zullen, dan zal de hele [6]gemeenschap tot u verzameld worden, aan de deur van de tent van de samenkomst.

4 Maar als zij met de ene zullen blazen, dan zullen tot u verzameld worden de oversten, de hoofden van de duizenden van Israël.

5 Als u met [7]een gebroken geklank [8]blazen zult, dan zullen de legers, die tegen het oosten gelegerd zijn, optrekken.

6 Maar als u voor de tweede keer met een gebroken klank blazen zult, zullen de legers, die tegen het zuiden legeren, optrekken; met een gebroken klank zullen zij blazen tot hun optochten.

17 *diezelve man zal zijn zonden dragen:* Zie Lev. 5:1.

18 *zijn wijze:* Zie Lev. 5:10.

– *c* Ex. 12:49.

– *d* Ex. 40:34.

19 *wolk de tabernakel:* Zie van deze Ex. 13:21.

20 *op de tent:* D.i. niet eigenlijk over de voorhof maar enigszins over het heilige, maar voornamelijk over het allerheiligste, waar de ark van het getuigenis was.

21 *van het getuigenis:* Zie boven, Num. 1:50.

22 T.w. op de dag, gelijk te zien is Ex. 13:21, en af te nemen uit vs. 15.

23 T.w. tabernakel.

24 *de mond van YHWH:* D.i. naar het bevel of voorschrift van de Heer. Versta, naardat God door de wolk, die een teken van zijn aanwezigheid was, te kennen gaf, hetzij zij verheven werd of stilstond. Want dat was de Israëlieten als een bevel van de Heer, dat zij in het verreizen en in het blijven volgen moesten.

– *e* 1 Kor. 10:1.

25 Hebr.: *verlengde*.

26 *namen de kinderen van Israël:* D.i. zij onderhielden naarstiglijk in de tabernakel de oefening van allen godsdienst. Vgl. Lev. 8:35, en boven, Num. 3:7; zij namen ook acht op wat de Heer deed, nl. of Hij de wolk deed verheffen of liet rusten, waarnaar zij òf verreizen, òf stil blijven moesten.

27 weinige dagen: Hebr.: dagen van het getal; d.i. weinige. Zie deze manier van spreken Gen. 34:30, en de aant.

28 *vele dagen:* Hebr.: *dagen*. Dit woord alleen gesteld zijnde, betekent somtijds enige of vele dagen. Zie Gen. 4:3, of een geheel jaar. Zie Lev. 25:29.

– *f* Ex. 40:36; idem v. 37.

29 *de hand van Mozes:* D.i. door de dienst van Mozes. Zie Ex. 4:13, en Lev. 8:36.

1 *twee zilveren trompetten:* Waarvan het gebruik drieërlei was: I. Om de vergadering samen te roepen, vs. 2; t.w. de kerkelijke, vs. 3, 10:7, 10:10; en de burgerlijke, vs. 4; II. Om het leger te doen verreizen, vs. 2,5,6; III. Om de krijgslieden te doen wapenen en op te maken ten strijde tegen de vijanden, vs. 9.

2 *dicht werk:* Of: *geslagen werk*. Zie boven, Num. 8:4, waar gesproken wordt van de kandelaar, die van dicht goud gemaakt was.

3 *tot de samenroeping van de vergadering:* D.i. om de vergadering samen te roepen, en de legers te doen optrekken.

4 T.w. de priesters, wie dat te doen toekwam. Zie onder, vs. 8.

5 *daarmee:* D.i. met beiden, gelijk blijkt uit de vergelijking met vs. 4.

6 *blazen zullen:* T.w. niet met een gebroken toon, gelijk onder, vs. 5, 10:6, 10:7, maar met een effen en gelijk doorgaand geluid; gelijk uit de tegenstelling in dezelfde verzen af te nemen is.

7 *een gebroken geklank:* Versta hierdoor, wat niet altijd enerlei effen en degelijk, maar verscheiden, tusschen-gesneden, bevende en ongelijk geluid maakt. En zo wordt het Hebreeuwse woord genomen in vs. 6, 10:7, 10:9.

8 *blazen zult:* T.w. op de eerste reis, gelijk af te nemen is uit de tegenstelling van vs. 6.

7 Maar in het verzamelen van de gemeente,
zult u blazen, maar geen gebroken geklank
maken.
8 En de zonen van Aäron, de priesters, zullen
met die trompetten blazen; en zij zullen u zijn tot
[9]een eeuwige inzetting bij uw generaties.
9 En wanneer u in uw land ten strijde zult trek-
ken tegen de vijand, die u benauwt, zult u ook
met die trompetten een gebroken klank maken;
[10]zo zal aan u gedacht worden voor het aange-
zicht van YHWH, van uw God, en u zult van uw
vijanden verlost worden.
10 Evenzo op de dag van uw [11]vrolijkheid, en in
uw [12]vastgestelde hoogtijden, en aan het [13]begin
van elke maand, zult u ook met de trompet-
ten blazen over uw brandoffers, en over uw
dankoffers; en zij zullen u [14]ter herinnering zijn
voor het aangezicht van uw God; Ik ben YHWH,
uw God!

Het opbreken vanaf de Sinai

11 En het gebeurde in het tweede jaar, in de
[15]tweede maand, op de twintigste van de maand,
dat de [16]wolk verheven werd van boven de taber-
nakel [17]van het getuigenis.
12 En de Israëlieten trokken op, [18]naar hun
tochten, uit de woestijn Sinaï; en de wolk [20]bleef
in de woestijn [19]Paran.
13 Zo trokken zij allereerst op, naar de [22]mond
van YHWH, door de hand van [21]Mozes.
14 Want allereerst trok op de banier van het
leger van de kinderen van Juda, naar hun legers;
en over zijn leger was Nahesson, de zoon van
[23a b]Amminadab.
15 En over het leger van de stam van de kin-
deren van Issaschar was Nethaneël, de zoon van
Zuar.
16 En over het leger van de stam van de kinde-
ren van Zebulon was Eliab, de zoon van Helon.
17 Toen werd de tabernakel afgenomen, en de
zonen van Gerson, en de zonen van Merari trok-
ken op, dragende de [24]tabernakel.
18 Daarna trok de banier van het leger van
Ruben, naar hun legers; en over zijn leger was
Elizur, de zoon van Sedeür.
19 En over het leger van de stam van de kin-
deren van Simeon was Selumiël, de zoon van
Zurisaddai.
20 En over het leger van de stam van de kinde-
ren van Gad was Eljasaf, de zoon van Dehuël.
21 Toen trokken op de Kohathieten, dragende
het heiligdom; en [25]de anderen [26]richtten de ta-
bernakel op, tegen dat deze [c]kwamen.
22 Daarna trok op de banier van het leger van
de kinderen van Efraïm, naar hun legers; en over
het leger was Elisama, de zoon van Ammihud.
23 En over het leger van de stam van de kin-
deren van Manasse was Gamaliël, de zoon van
Pedazur.
24 En over het leger van de stam van de kin-
deren van Benjamin was Abidan, de zoon van
Gideoni.
25 Toen trok op de banier van het leger van de
kinderen van Dan, [27]samensluitende al de legers,
naar hun legers; en over zijn leger was Ahiëzer
de zoon van Ammisaddai.
26 En over het leger van de stam van de kinde-
ren van Aser was Pagiel, de zoon van Ochran.
27 En over het leger van de stam van de kinde-
ren van Nafthali was Ahira, de zoon van Enan.
28 Dit waren de tochten van de Israëlieten,
naar hun legers, als zij [28]reisden.

9 *een eeuwige inzetting:* Hebr.: *inzetting van de eeuwigheid*. Zie Gen. 13:15.

10 zo zal aan u gedacht worden: Versta, niet dat de verlossing en het welvaren van het volk aan het blazen van de trompetten hing, maar dat zij deze niet moesten laten luiden, en ten strijde trekken dan naar Gods bevel en op zijn hulp steunende; in welk geval het geklank van de trompetten hun een teken werd van Gods bijstand. Hoe de gedachtenis aan God toegeschreven wordt, zie Gen. 8:1.

11 D.i. wanneer YHWH nu een merkelijke straf afgenomen, of zonderlinge weldaad bewezen zal hebben; waarover zij dan vrolijk waren en God openlijk in de vergadering dankten. Zie Ps. 48, en Ps. 118.

12 *vastgestelde hoogtijden:* In welke hun de eerlijke vreugde niet alleen toegelaten, maar ook bevolen was; Deut. 16:14.

13 Hebr.: *hoofden*; zo onder, Num. 28:11. Zie hiervan een exempel Neh. 8, vgl. vs. 1 met vs. 10 en 11.

14 *ter gedachtenis zijn:* De zin is, dat de Heer hun genadig zou wezen en goeddoen, wanneer zij naar zijn bevel samen zouden komen, om Hem voor zijn weldaden te loven en te danken. Vgl. hiermee vs. 9 en de aant.

15 *tweede maand:* Zie van deze maand boven, Num. 1:1.

16 *de wolk:* Van welke gesproken is boven, Num. 9:15.

17 *van het getuigenis:* Zie boven, Num. 1:50.

18 *naar hun tochten:* D.i. in zulke orde, gelijk God hun te reizen bevolen en voorgeschreven had; boven, Num. 2.

20 Zie Gen. 14:6. Voordat de kinderen van Israël tenvolle in deze woestijn kwamen, hadden zij tevoren nog een legerplaats gehad, genaamd Tabera, onder, Num. 11:3. Daarna nog een andere, genaamd Kibroth-Taäva, onder, Num. 11:34, en nog een derde, genaamd Hazeroth, onder, Num. 11:35. Vandaar zijn zij eindelijk gekomen in de woestijn Paran, onder Num. 12:16.

19 Hebr.: *woonde, d.*i. rustte.

22 *hand van Mozes:* D.i. dienst of beleid. Zie Ex. 4:13.

21 D.i. bevel. Zie Gen. 41:40.

23 vooreerst toog: D.i. naar de orde, die in het leger van Juda gesteld was, zijnde daarin oversten van duizenden en van honderden. Zo in het volgende.

– *a* boven, Num. 2:3.

– *b* boven, Num. 1:7.

24 togen op: Deze vertrokken straks na de banier van de kinderen van Juda, opdat zij ondertussen de tabernakel zouden oprichten, tegen dat de Kohathieten zouden komen, die het heiligdom of de heilige vaten met het lijf moesten dragen. Zie vs. 21.

25 *de anderen:* Nl. de Gersonieten en Merarieten, die voorgetogen waren met het leger van de stam van Juda, gelijk te zien is uit vs. 17.

26 Nl. de Kohathieten.

– *c* boven, Num. 4:4.

27 *samensluitende al de legers:* Hebr.: *vergaderende al de legers*. Dit werd aldus gesteld, omdat de stam Dan met de twee anderen hem bijgevoegd, de achtertocht maakten, en zo al de voorgaanden gelijk besloten heeft, opdat niemand zou achterblijven. Aldus werd ook van de achtertocht gesproken Joz. 6:13.

28 Dit waren de tochten van de kinderen van Israël: D.i. dit was de orde, die de Israëlieten hielden in het verreizen en voorttrekken.

Mozes nodigt Hobab uit

29 Mozes nu [30]zei tot [31]Hobab, de zoon [32]van
Rehuël, de Midianiet, de schoonvader van
Mozes: Wij reizen naar die plaats, van welke
YHWH gezegd heeft: Ik zal u die geven; ga met
ons, en wij zullen u weldoen, want YHWH heeft
over Israël het goede [29]gesproken.

30 Maar hij zei tot hem: Ik zal niet gaan; maar
ik zal naar mijn land en naar mijn familie [33]gaan.

31 En hij zei: Verlaat ons toch niet; want omdat
u weet, dat wij ons legeren in de woestijn, zo zult
u ons [34]tot ogen zijn.

32 En het zal gebeuren, als u met ons zult gaan,
en het goede gebeuren zal, waarmee YHWH bij
ons weldoen zal, dat wij u ook weldoen zullen.

33 Zo trokken zij drie dagreizen van de [36 35]berg
van YHWH; en de ark van [37]het verbond
van YHWH reisde voor hun aangezicht drie
dagreizen, om voor hen een rustplaats uit te
speuren.

34 En de wolk van YHWH was overdag over
hen, als zij uit het leger verreisden.

35 Het gebeurde nu in het optrekken van de
ark, dat Mozes zei: Sta op, YHWH! en [38]laat Uw
vijanden verstrooid worden, en Uw vijanden
van Uw aangezicht [d]vluchten!

36 En als zij rustte, zei hij: [40 39]Kom weer, YHWH!
tot de tien duizenden van de duizenden van
Israël!

HOOFDSTUK XI

Gemopper van het volk, met de straf, afloop en gevolgen daarvan, vs. 1, enz. Nog een ander gemopper, voortkomend uit verlangen naar vlees en ander voedsel, met verachting van het manna, 4. dat hier beschreven wordt, 7. Mozes klaagt hierover bij God en wenst van zijn ambt ontslagen te worden, 10. God gebiedt dat hij zeventig van de oudsten van Israel voor de tabernakel zou verzamelen, die hem de last zouden helpen dragen, 16. Hij belooft het volk vlees te eten te geven, 18. berispt Mozes, omdat het hem onmogelijk leek, 21. De zeventig mannen worden geroepen en met nodige gaven begiftigd, 24. God geeft de Israelieten kwartels, die zij eten, 31. maar zij worden daarover met een grote plaag getroffen, 33. en zij trekken verder, 35.

Het vuur te Tabera

EN [a]het gebeurde, [1]als het volk zich was
beklagende, [2]dat het kwaad was in de oren
van YHWH; want YHWH hoorde het, zodat Zijn
toorn ontstak, [b]en [3]het vuur van YHWH onder
hen ontbrandde, en verteerde, in het uiterste
van het leger.

2 Toen riep het volk tot Mozes; en Mozes bad tot
YHWH; en het vuur werd gedempt.

3 Daarom noemde hij de naam van die plaats
[4]Thab-era, omdat het vuur van YHWH onder hen
gebrand had.

Het volk verlangt naar vlees

4 En [5c]het gemene volk, dat in het midden van
hen was, [6]werd met lust bevangen; [7]daarom zo
huilden ook de Israëlieten opnieuw, en zeiden:
[d]Wie zal ons vlees te eten geven?

5 Wij gedenken aan de vissen, die wij in Egypte
om niet aten; aan de komkommers, en aan de
pompoenen, en aan het look, en aan de uien, en
aan het knoflook.

6 Maar nu is onze [8 9]ziel dor, er is niet met al,
[10]behalve dit Man voor onze ogen!

30 Men houdt deze geweest te zijn dezelfde, die, Ex. 18:1, Jethro werd genaamd.

31 Hebr.: *Reüel, of Reguel.*

32 *het goede gesproken:* Vgl. Gen. 18:19.

29 Of: *had gezegd*; want sommigen menen dat dit geschied is toen hij eerst tot hem in de woestijn gekomen was; Ex. 18:27.

33 Ik zal niet gaan: Enige menen dat hij dit absolutelijk weigert alleen voor die tijd, en dat hij eerst wilde naar huis gaan, maar daarna zou teruggekeerd zijn tot de Israëlieten, omdat de Schrift vermeldt dat zijn nakomelingen onder hen gewoond hebben; Richt. 1:16, en Richt. 4:11, 4:17; 1 Sam. 15:6; 2 Kron. 10:15; 1 Kron. 2:55; Jer. 35:2.

34 *tot ogen zijn:* Hebr.: *tot twee ogen*; d.i. tot een bekwaam leidsman of wegwijzer, om ons door deze ongebaanden, onbekenden en woesten weg, die u beter dan ons bekend is, ten beste te geleiden. Anders: en u bent onze ogen geweest.

36 *verbonds van YHWH:* Zo genoemd, omdat in deze waren de twee stenen tafelen, die Mozes er in gelegd had toen de Heer een verbond maakte met de kinderen van Israël uit Egypte trekkende naar het land Kanaän, Ex. 25:16; 1 Kon. 8:9; 2 Kron. 5:10.

35 *berg van YHWH:* Versta, het gebergte van Sinaï en Horeb, genaamd de berg van de Heer, omdat zich God daar geopenbaard en zijn wet gegeven had. Zie Ex. 3:1, en Ex. 33:6; Deut. 1:2; 1 Kon. 19:8.

37 *reisde voor hun aangezicht:* T.w. gedragen zijnde door de priesters; Deut. 31:9.

38 *laat Uw vijanden verstrooid worden:* Anders: *uw vijanden zullen verstrooid worden, enz.*

– *d* Ps. 68:2.

40 *tien duizenden van de duizenden van Israël:* D.i. tot de zeer grote menigte van de kinderen van Israël, die bijna ontallijk is.

39 *Kom weer, YHWH:* Anders: *rust Heer bij de tien, enz.*

– *a* Deut. 9:22.

1 als het volk zich was beklagende: Anders: en het volk was als zich beklagende; d.i. zeer klagend; of, zich treurig, moeilijk, ongezind, met veel tegenspreken aanstellende. De oorzaak hiervan schijnt geweest te zijn het ongemak en de moeilijkheid van de reis.

2 dat het kwaad was: D.i. mishaagde de Heer. Zo wordt iemand gezegd kwaad te zijn in de ogen van de Heer, voor degenen, die Hem mishaagt. Zie Gen. 38:7. Vgl. onder, vs. 10, en de aant.

– *b* Ps. 78:21.

3 *het vuur van YHWH onder hen ontbrandde:* Dat de Heer uit de hemel over hen wonderbaarlijk had doen vallen, hetzij door de bliksem of anders, zodat zij wel bemerkten dat het van de Heer voortkwam, om hen over hun boos en verkeerd klagen te straffen. Vgl. 2 Kon. 1:10, en zie de aant.

4 Dit woord betekent aansteking, of brand. Hier is geweest een legerplaats van de kinderen van Israël, anders genoemd Kibroth-Taäva; onder, vs. 34, 11:35, en Num. 33:16. De verscheidenheid van de namen geeft ons te kennen de verscheidene gelegenheden van de legerplaatsen, zijnde Tab-Era bij Egypte, en Kibroth-Taäva bij Kanaän gelegen. In de telling van de legerplaatsen wordt Tab-Era verzwegen en Kibroth-Taäva alleen genoemd; onder, Num. 33:16.

5 *het gemene volk:* Of: *de samenroepende, of bijeen rottende menigte*. Versta door deze, die met de Israëlieten uit Egypte gekomen en aan het voedsel van dat land gewoon waren, en nu aan de Israëlieten oorzaak tot murmurering gaven. Zie van deze Ex. 12:38.

– *c* Ex. 12:38; Ps. 106:14; 1 Kor. 10:6.

6 *werd met lust bevangen:* Hebr.: *zij waren met lust belust, of belustten de lust*; d.i. zij waren zeer belust om vlees te eten. Zie 2 Kron. 36:14.

7 zo weenden ook de kinderen van Israël: Hebr.: daarom keerden en weenden ook de kinderen van Israël; d.i. weenden opnieuw. Het woord keren, bij een ander werkwoord gesteld zijnde, betekent dikwijls anders niet dan het vernieuwen en weer doen van hetzelfde werk.

– *d* Ex. 16:3.

8 D.i. leven. Zie Gen. 19:17.

9 Dat is versmacht door gebrek aan verversing en vernieuwing van voedsel.

10 *behalve dit Man voor onze ogen:* Hebr.: *behalve onze ogen tot het man*; d.i. onze ogen zien niets dan het man.

7 [e]Het Man nu was als korianderzaad, en zijn [11]kleur was als de kleur van de bedolah.

8 Het volk liep hier en daar, en verzamelde het, en maalde het met molens, of stootte het in mortieren, en kookte het in [12]potten, en maakte daarvan [13]koeken; en zijn smaak was als de [14]smaak van de beste vochtigheid van de olie.

9 En wanneer de dauw in de nacht op het leger neerviel, viel het Man daarop neer.

10 Toen hoorde Mozes het volk huilen door hun huisgezinnen, een ieder aan de deur van zijn hut; en de toorn van YHWH ontstak zeer; ook [15]was het kwaad in de ogen van Mozes.

11 En Mozes zei tot YHWH: Waarom hebt U aan Uw knecht kwalijk gedaan, en waarom heb ik geen [16]genade in Uw ogen gevonden, dat U de last van dit hele volk op mij legt?

12 Heb ik dan al dit volk ontvangen? heb ik het [17]gebaard? dat U tot mij zou zeggen: Draag het in uw schoot, zoals een voedstervader de zuigeling draagt, tot dat land, dat U hun vaders gezworen hebt?

13 Vanwaar zou ik het vlees hebben, om al dit volk te geven? Want zij huilen tegen mij, zeggende: Geef ons vlees, dat wij eten!

14 Ik alleen kan [18]al dit volk niet dragen; want het is mij te zwaar!

15 En als U zo aan mij doet, [19]dood mij toch slechts, als ik genade in Uw ogen gevonden heb; en laat mij mijn [20]ongeluk niet aanzien!

De zeventig oudsten en de kwakkels

16 En YHWH zei tot Mozes: Verzamel Mij zeventig mannen uit [21]de oudsten van Israël, die u weet, [22]dat zij de oudsten van het volk en daarvan voormannen [23]zijn; en u zult [24]hen brengen voor de tent van de samenkomst, en zij zullen zich daar bij u stellen.

17 Zo zal Ik [25]afkomen en met u daar spreken; en [26]van de Geest, die op u is, zal Ik afzonderen, en op hen leggen; en zij zullen met u de last van dit volk dragen, opdat u die alleen niet draagt.

18 En tot het volk zult u zeggen: [27]Heiligt u tegen morgen, en u zult vlees eten; want u hebt voor de oren van YHWH geweend, zeggende: Wie zal ons vlees te eten geven? want het [28]ging ons wel in Egypte! Daarom zal YHWH u vlees geven, en u zult eten.

19 U zult niet één dag, noch twee dagen eten, noch vijf dagen, noch tien dagen, noch twintig dagen;

20 Tot een [29]hele maand toe, totdat het uit uw neus uitga, en u tot walging zij; omdat u YHWH, Die in het midden van u is, verworpen hebt, en hebt voor Zijn aangezicht geweend, zeggende: [f]Waarom [30]nu zijn wij uit Egypte getogen?

21 En Mozes zei: [31]Zeshonderd duizend te voet is dit volk, in het midden waarvan ik ben; en U hebt gezegd: Ik zal hun vlees geven, en zij zullen [32]een hele maand eten!

22 [g]Zullen dan voor hen schapen en runderen geslacht worden, dat voor hen [33]genoeg zij? zullen al de vissen van de zee voor hen verzameld worden, dat voor hen genoeg zij?

23 Maar YHWH zei tot Mozes: [h]Zou dan de [34]hand van YHWH verkort zijn? U zult nu zien, of Mijn woord u overkomen zal, of niet.

24 En Mozes ging uit, en sprak de woorden van YHWH tot het volk; en hij verzamelde zeventig mannen uit de oudsten van het volk, en [35]stelde hen rondom de [36]tent.

– *e* Ex. 16:14; idem v. 31; Ps. 78:24; Joh. 6:31; idem v. 49.

11 *verf was als de verf van de bedolah:* Hebr.: *oog*; want de verf wordt met het oog gezien. De zin is, dat het man in zijn uiterlijke gedaante de kleur had van bedolah; zie daarvan Gen. 2:12. Het is gelooflijk, dat de naam bedolah hier betekent de gom, die uit de boom van deze naam droop en zeer doorzichtig was.

12 Of: *ketels*.

13 Zie Gen. 18:6.

14 *smaak van de beste vochtigheid van de olie:* D.i. het bovenste van de olie, dat van de droesem vrij was en zekere zoetigheid had. Zie Ex. 16:31.

15 *was het kwaad in de ogen van Mozes:* D.i. het mishaagde hem. Zie van de manier van spreken Gen. 21:11, en vgl. boven de aant. vs. 1.

16 *genade in Uw ogen gevonden:* Zie Gen. 6:8; zo onder, vs. 15.

17 Of: *gegenereerd*.

18 *al dit volk niet dragen:* D.i. al de last van dit volk. Zie vs. 11.

19 *dood mij toch slechts:* Hebr.: *dood mij toch dodende*; d.i. laat mij maar ten eerste sterven, opdat ik van deze last ontslagen zij.

20 *ongeluk niet aanzien:* Hebr.: *mijn kwaad*; d.i. mijn verdriet en kwalijk varen. Vgl. de aant. Gen. 19:19.

21 *de oudsten van Israël:* Zie van deze Ex. 3:16, en Lev. 4:15.

22 dat zij de oudsten van het volk: D.i. die in hun beroeping niet alleen de naam, maar ook de daad hebben.

23 ambtlieden zijn: Versta, officieren en bevelhebbers. Vgl. Ex. 5:6; Deut. 16:18.

24 *brengen voor de tent van de samenkomst:* Hebr.: *nemen*; d.i. genomen, of uitgekoren hebbende, brengen.

25 Menselijkerwijze van God gesproken; zie Gen. 11:5, en Gen. 35:13, met de aant.; zo onder, vs. 25, en Num. 12:5.

26 *van de Geest:* D.i. van dezelfde gaven van de Geest, en dat zonder verkorting van de gaven van Mozes. Het woord Geest wordt dikwijls voor de gaven van de Geest gebruikt; gelijk onder, Num. 27:18; Ps. 51:14; Joël 2:28; Joh. 7:39, enz.

27 *Heiligt u tegen morgen:* Zie Lev. 11:44.

28 *ging ons wel in Egypte:* Hebr.: *ons was wel, of goed*.

29 *gehele maand toe:* Hebr.: *maand van de dagen*; d.i. een volle maand, hebbende al haar dagen. Zie Gen. 29:14, en zo in vs. 21.

– *f* Num. 21:5.

30 *nu zijn wij uit Egypte getogen:* Anders: *dus, of herwaarts*.

31 *Zeshonderd duizend te voet:* Boven, Num. 1:46, worden bij dit getal nog gevoegd drie duizend vijf honderd en vijftig. Waaruit het schijnt, dat van die telling af het getal nu verminderd was, of dat het Mozes hier genoeg is geweest, het even getal voor het oneven te gebruiken; gelijk men hetzelfde ook vindt Ex. 12:37. Vgl. Gen. 15:13, en zie de aant.

32 de gehele maand eten: Hebr.: een maand van de dagen.

– *g* Joh. 6:7.

33 *genoeg zij:* Hebr.: *opdat het voor hen vinde*; te weten vlees, waarmee het verzaligd worde. Het Hebreeuwse woord betekent eigenlijk vinden, maar voor genoeg zijn wordt het hier genomen, als ook Joz. 17:16; Richt. 21:14.

– *h* Jes. 50:2; Jes. 59:1.

34 *hand verkort zijn:* D.i. zijn vermogen te klein, dat Hij niet zou kunnen volbrengen wat Hij gesproken heeft.

35 *verzamelde zeventig mannen:* Gelijk God bevolen had boven, vs. 16, hoewel twee van hen achterbleven; onder, vs. 26.

36 T.w. van de samenkomst. Zie boven, vs. 16.

25 Toen kwam YHWH af in de wolk, [37]en sprak tot hem, en afzonderende van de [38]Geest, die op hem was, legde Hem op de zeventig mannen, die oudsten; en het gebeurde, als de Geest op hen rustte, dat [39]zij profeteerden, maar [40]daarna niet meer.

26 Maar twee mannen waren in het leger overgebleven; van de ene naam was Eldad, en van de andere naam Medad; en die Geest rustte op hen (want zij waren onder de [41]aangeschrevenen, hoewel zij tot de tent niet uitgegaan waren), en zij profeteerden in het leger.

27 Toen liep een jongen heen, en boodschapte aan Mozes, en zei: Eldad en Medad profeteren in het leger.

28 En Jozua, de zoon van Nun, de dienaar van Mozes, één [42]van zijn uitgelezen jongemannen, antwoordde en zei: Mijn heer Mozes, verbied hun!

29 Maar Mozes zei tot hem: [43]Bent u voor mij ijverende? [44]Och, of al het volk van YHWH profeten waren, dat YHWH Zijn Geest over hen gave!

30 Daarna verzamelde zich Mozes tot het leger, hij en de oudsten van Israël.

31 Toen [i]voer een wind uit van YHWH, en raapte kwartels van de zee, en strooide ze bij het leger, ongeveer een dagreize herwaarts, en ongeveer een dagreize daarheen, rondom het leger; en zij waren ongeveer twee ellen boven de aarde.

32 Toen maakte zich het volk op, die hele dag, en die hele nacht, en de gehele volgende dag, en verzamelden de kwartels; die het minst had, had tien [45]homers verzameld; en zij [46]spreidden ze voor zich van elkaar rondom het leger.

33 [k]Dat vlees was nog tussen hun tanden, [47]voordat het gekauwd was, zo ontstak de toorn van YHWH tegen het volk, en YHWH sloeg het volk met een zeer grote plaag.

34 Daarom heet men de naam van die plaats [48]Kibroth Thaava; want daar begroeven zij het volk, dat belust was geweest.

35 Van Kibroth Thaava verreisde het volk naar [49]Hazeroth; en zij [50]bleven in Hazeroth.

HOOFDSTUK XII

Gemopper van Mirjam en Aaron tegen Mozes, vs. 1, enz. waarover zij beiden door God berispt worden, 6. en Mirjam bovendien met melaatsheid gestraft, 10. Aaron verootmoedigt zich voor Mozes, die de HEERE voor Mirjam bidt, 11. Hij wordt verhoord, mits Mirjam zeven dagen buiten het leger blijft, 14.

Het opstaan van Mirjam en Aaron tegen Mozes

MIRJAM [1]nu sprak, en Aäron, tegen Mozes, vanwege de [2]vrouw, de Cuschietische, die hij genomen had; want hij had een Cuschietische tot vrouw genomen.

2 En zij zeiden: Heeft dan YHWH maar alleen door Mozes gesproken? Heeft Hij ook niet [3]door ons gesproken? En YHWH hoorde het!

3 Maar de man Mozes was [4]zeer zachtmoedig, meer dan alle mensen, die op de aardbodem waren.

4 Toen sprak YHWH haastig tot Mozes, en tot Aäron, en tot Mirjam: U drie, [5]komt uit tot de tent van de samenkomst! En zij drie kwamen uit.

5 Toen [6]kwam YHWH af in de wolkkolom, [7]en stond aan de deur van de tent; daarna riep Hij Aäron en Mirjam; en zij beiden kwamen uit.

6 En Hij zei: Hoor nu Mijn woorden! Zo er een profeet onder u is, Ik, YHWH, zal door een

37 *in de wolk:* T.w. die de tabernakel bedekte; Ex. 40:38. Anders: in een wolk. Deze was een teken van Gods majesteit en tegenwoordige verschijning. Zo onder, Num. 12:5.

38 *Geest, die op hem was:* Zie boven, vs. 17.

39 zij profeteerden: Dit woord betekent hier, door de ingeving van de Heilige Geest, de grote deugden en daden van God uitspreken en verkondigen. Zie dit woord in zulk een zin 1 Sam. 10:5, 10:6; Joël 2:28; Hand. 2:17.

40 *daarna niet meer:* T.w. profeteerden zij niet meer, zijnde dit zichtbaar teken voor eens genoeg, om in de dienst, waartoe zij geroepen waren, in zichzelven verzekerd en voor het volk bevestigd te worden: gelijk ook daarna aan Saul geschied is; 1 Sam. 10:6, 10:10, 10:13. Anderen: en hielden niet op, t.w. te profeteren; d.i. van die dag aan begaf hun de Geest de profetie niet.

41 D.i. uit het getal van de zeventig, die Mozes tot zich samengeroepen had; gelijk te zien is boven, vs. 24, 11:25.

42 *van zijn uitgelezen jongelingen:* Anders: *van zijn jeugd op*.

43 *Bent u voor mij ijverende:* D.i. bent u met nijdigheid bevangen of misgunt u iemand, dat hij de gaven van de Heilige Geest heeft gelijk ik? Vgl. hiermee de jaloezie van de discipelen van Johannes de Doper, Joh. 3:26.

44 *Och, of al het volk van YHWH profeten waren:* Hebr.: *wie zal geven? een manier van wensen bij de Hebreën.* Zie van dezelfde Deut. 5:29.

– *i* Ex. 16:13; Ps. 78:26.

45 Van het woord homer, betekenende een maat, zie Lev. 27:16. Anders: hopen.

46 *spreidden ze voor zich:* Hebr.: *spreidende spreidden zij*.

– *k* Ps. 78:30; idem v. 31.

47 *voordat het gekauwd was:* Uit vs. 20 wordt afgenomen, dat dit geschied is ten einde van de maand. Zolang hebben zij hun lust geboet met vlees te eten.

48 Kibroth Thaäva: D.i. lustgraven. Een legerplaats zo genaamd, omdat daar begraven waren degenen, die de walg hadden gehad van het man, en hun lusten met vlees verzadigd hadden, dat YHWH hun wel gegeven had, maar in zijn toorn.

49 Een andere legerplaats van de Israëlieten in de woestijn. Zie van deze ook Num. 33:17, en Deut. 1:1.

50 zij bleven: Hebr.: zij waren.

1 *nu sprak:* Deze wordt vóór Aäron genoemd, omdat zij schijnt de eerste oorsprong van deze murmurering geweest te zijn, waarom zij ook zonderling gestraft werd; onder, vs. 10.

2 *van de Cuschietische:* Haar eigen naam, naar veler gevoelen, was Zippora; Ex. 2:21. Maar zij werd een Cuschietische genaamd van het volk, waaruit zij gesproten was, wel verstaande niet van de Cuschieten die van Cham afkomstig waren, Gen. 10:6, maar van de Midianieten; het schijnt dat de Heilige Schrift onder de naam van Cuschieten niet alleen begrijpt de Moren, maar ook de Egyptenaars, Arabieren, Midianieten en de volken die zuidwaarts woonden. Zie Gen. 2:13, en Gen. 10:6. Anders: Morin.

3 *door ons gesproken:* Mirjam wordt een profetes genaamd, Ex. 15:20, en met Aärons mond beloofde God te zijn, opdat hij zijn broer Mozes tot een mond zou wezen; Ex. 4:15, 4:16.

4 *zeer zachtmoedig:* Of: *geduldig, traag tot toorn, goedertieren*; alsof hij wilde zeggen: Hij verdroeg dit onrecht geduldig, wat hem zijn zus en zijn broer aandeden, gelijk hij anders ook zeer geduldig was om onrecht van allen te kunnen lijden.

5 *komt uit tot de tent van de samenkomst:* T.w. uit uw hutten.

6 *kwam YHWH af:* Zie boven, Num. 11:17.

7 Zie boven, Num. 11:25.

[8]visioen Mij aan hem bekend maken, door een [9]droom zal Ik met hem spreken.

7 Zo is Mijn knecht Mozes niet, [a]die in Mijn hele huis getrouw is.

8 [10]Van [b]mond tot mond spreek Ik met hem, en [11]door aanzien, en niet door duistere woorden; en de gelijkenis van YHWH aanschouwt hij; waarom dan hebt u niet gevreesd tegen Mijn knecht, tegen Mozes, te spreken?

9 Zo ontstak de toorn van YHWH tegen hen, en Hij ging weg.

10 En de wolk week van boven de tent; en ziet, Mirjam was [12]melaats, wit als de sneeuw. En Aäron zag Mirjam aan, en ziet, zij was melaats.

11 Daarom zei Aäron tot Mozes: Och, mijn heer! leg toch niet op ons de zonde, waarmee wij dwaas gehandeld, en waarmee wij gezondigd hebben!

12 Laat zij toch niet zijn als een [13]dode, van wiens vlees, als hij uit het lijf van zijn moeder uitgaat, de helft wel verteerd is!

13 Mozes dan riep tot YHWH, zeggende: O God! heel haar toch!

14 En YHWH zei tot Mozes: Zo haar vader [14]smadelijk in haar aangezicht gespogen had, zou zij niet zeven dagen beschaamd zijn? [c]Laat haar zeven dagen buiten het leger gesloten, en daarna [15]aangenomen worden!

15 Zo werd Mirjam buiten het leger zeven dagen gesloten; en het volk [16]verreisde niet, voordat Mirjam aangenomen werd.

16 Maar daarna verreisde het volk van Hazeroth, en zij sloegen hun kamp op in de woestijn [17]van Paran.

HOOFDSTUK XIII

Gods bevel dat twaalf verspieders, uit elke stam een, uitgezonden zouden worden om het land Kanaan te bekijken, vs. 1, enz. hun namen, 5. hun opdracht en instructie, 15. De uitvoering daarvan, 22. Hun terugkeer en verslag, met het tonen van de vruchten van het land, 26. Kaleb geeft het volk moed om het land in te nemen, 31. Maar tien van zijn metgezellen raden het af en maken het volk moedeloos, 32.

De uitzending van de verspieders

EN YHWH sprak [1]tot Mozes, zeggende:

2 [2]Zend u mannen uit: die het land Kanaän bespioneren, dat Ik de Israëlieten geven zal; van elke stam van zijn vaders zult u [3]een man zenden, zijnde ieder een overste onder hen.

3 Mozes dan zond hen uit de woestijn van Paran, naar [4]de mond van YHWH; al die mannen waren hoofden van de Israëlieten.

4 En dit zijn hun namen: van de stam van [5]Ruben, Sammua, de zoon van Zaccur.

5 Van de stam van Simeon, Safat, de zoon van Hori.

6 Van de stam van Juda, Kaleb, de zoon van Jefunne.

7 Van de stam van Issaschar, Jigeal, de zoon van Jozef.

8 Van de stam van [6]Efraïm, Hosea, de zoon van Nun.

9 Van de stam van Benjamin, Palti, de zoon van Rafu.

10 Van de stam van Zebulon, Gaddiel, de zoon van Sodi.

11 Van de stam van Jozef, voor de stam van Manasse, Gaddi, de zoon van Susi.

12 Van de stam van Dan, Ammiël, de zoon van Gemalli.

8 *gezicht Mij aan hem bekend maken:* Zie van het profetische gezicht Gen. 15:1, en Gen. 46:2.

9 *droom zal Ik met hem spreken:* Zie van de verschijning Gods in de droom Gen. 20:3, en Gen. 28:12.

– *a* Hebr. 3:2.

10 *Van mond tot mond spreek Ik met hem:* D.i. in aanwezigheid, gemeenzaam, zonder tussenspraak, zeer duidelijk, met uitgedrukte stem; vgl. Jer. 32:4; 2 Joh. v. 12. In gelijken zin wordt gezegd: aangezicht aan aangezicht met iemand spreken. Zie Ex. 33:11, en Deut. 5:4, en de aant.

– *b* Ex. 33:11; Deut. 34:10.

11 *door aanzien:* T.w. niet door het aanzien van het goddelijke wezen, [dat onzichtbaar is, Ex. 33:20, 33:23; Joh. 1:18, en 1 Tim. 6:16], maar enig bijzonder teken van zijn heerlijkheid. En hoewel Hij zich ook aan de andere profeten op verscheidene wijzen vertoond heeft, zo zijn nochtans die, in welke Hij aan Mozes verscheen, klaarder geweest dan de andere; ten welke aanzien Mozes boven de andere profeten hier verheven wordt. Vgl. Ex. 33:11, 33:20, 33:22, 33:23, en Deut. 34:10. Anderen aldus: En [bij] aangezicht, en niet door duistere woorden of gelijkenis van de Heer ziet hij.

12 Dit is niet een gemene en alom bekende, maar een bijzondere melaatsheid geweest, die in Egypte regeerde en die de Israëlieten vanwege de zonde aanhing, waarvan men veel lezen kan Lev. 13, en die er mee geslagen werden, werden geheel als zonder bloed en bleek gelijk de doden, omdat het gehele bloed verdorven werd. Zie ook van de manier van spreken, die hier gebruikt wordt, Ex. 4:6, en 2 Kon. 5:27.

13 Versta, een misdracht, welks vlees half verrot is als het uit het lichaam van de moeder voortkomt. Hebr.: wie in zijn uitkomen uit zijn moeders lijf de helft van zijn vlees wel verteerd is.

14 *smadelijk ... gespogen:* Hebr.: *spuwende gespuwd had*; de zin is: Gelijk een dochter, vanwege enige grote misdaad door haar vader in haar aangezicht gespuwd zijnde, waard is tenminste zeven dagen uit zijn aanwezigheid te blijven, zo is nog veel meer een dochter, uit oorzaak van een grotere zonde, waarover haar aangezicht met melaatsheid van Mij beklad is, waard van Mij, die haar hemelse Vader ben, zeven dagen uit het leger, waarin Ik woon, afgezonderd te worden, tot een exempel van anderen.

– *c* Lev. 13:46.

15 *aangenomen worden:* Hebr.: *bijgezameld worden*; t.w. tot het leger, waarvan zij om haar melaatsheid afgezonderd moest worden, Lev. 13:46, en boven, Num. 5:2, en daarna aangenomen, genezen zijnde; Lev. 14:8. Zo in vs. 15. Vgl. 2 Kon. 5:3 en de aant.

16 *verreisde niet:* Hieruit kan verstaan worden de oorzaak, waarom de Israëlieten te Hazeroth gebleven zijn, gelijk Num. 11:35 gemeld wordt.

17 Nl. in Rithma, dat was in de woestijn Paran. Zie onder, Num. 33:18, en van Paran, zie Gen. 14:6.

1 *tot Mozes:* T.w. toen zij zolang in de woestijn Paran gereisd hadden, dat zij gekomen waren tot Kades-Barnea, een stad, gelegen aan het noordeinde van de woestijn, dicht bij het zuidelijke gebergte van het land Kanaän.

2 *Zend u mannen uit:* Dit bevel heeft God de Heer gegeven, nadat het volk van Mozes verzocht had, dat dit gebeuren zou, gelijk te zien is Deut. 1:22.

3 *een man zenden:* Hebr.: *een man een man*; d.i. van elke stam een. Zie Gen. 7:2.

4 *de mond van YHWH:* D.i. naar het bevel van de Heer. Zo boven, Num. 9:18.

5 Hebr.: *Schammuah*; en zo wordt de letter Schin, om de lichtere uitspraak, met een simpele S vertaald, in Simeon, Saphat, Issaschar, Hosea, Aser, en andere meer.

6 Anders: *Jozua vs.* 16, met welke naam hij meest altijd genoemd wordt.

13 Van de stam van Aser, Sethur, de zoon van
Michaël.
14 Van de stam van Nafthali, Nachbi, de zoon
van Wofsi.
15 Van de stam van [7]Gad, Guël, de zoon van
Machi.
16 Dit zijn de namen [8]van de mannen, die
Mozes zond, [9]om dat land te bespioneren; en
Mozes noemde Hosea, de zoon van Nun, Jozua.
17 Mozes dan zond hen, om het land Kanaän te
bespioneren; en hij zei tot hen: Trek dit heen op
[10]tegen het zuiden, en klimt op het gebergte;
18 En beziet het land, hoe het zij, en het volk,
dat daarin woont, of het sterk zij of zwak, of het
weinig zij of veel;
19 En hoe het land zij, waarin het woont, of het
goed zij of kwaad; en hoe de steden zijn, waarin
het woont, of in [11]legers, of in vestingen;
20 Ook hoe het land zij, of het vet zij of mager,
of er bomen in zijn of niet; en [12]versterkt u, en
neemt van de vrucht van het land. Die dagen nu
waren [13]de dagen van de eerste vruchten van de
wijndruiven.
21 Zo trokken zij op, en bespioneerden het
land, van de woestijn [14]Zin af tot [15]Rechob toe,
waar men gaat naar [16]Hamath.
22 En zij trokken op in het zuiden, en kwamen
tot [17]Hebron toe, en daar waren Ahiman, Sesai
en Talmai, [18]kinderen van Enak; Hebron nu was
zeven jaren gebouwd voor [19]Zoan in Egypte.
23 Daarna kwamen zij tot [20]het dal [21]Eskol,
en sneden van daar een rank af met één tros
wijndruiven, die zij droegen met tweeën, op een
draagstok; ook van de granaatappels en van de
vijgen.
24 Die plaats noemde men het dal Eskol, [22]van-
wege de tros, die de Israëlieten van daar afgesne-
den hadden.

Het kwade gerucht over het land

25 Daarna keerden zij weer van het bespione-
ren van het land, na verloop van veertig dagen.
26 En zij gingen heen, en kwamen tot Mozes
en tot Aäron, en tot de hele gemeenschap van
de Israëlieten, in de woestijn [23]van Paran, naar
[24]Kades; en brachten bescheid weer aan hen,
en aan de hele gemeenschap, en lieten hun de
vrucht van het land zien.
27 En zij vertelden [25]hem, en zeiden: Wij zijn
gekomen tot dat land, waarheen u ons gezonden
hebt; en werkelijk, [a]het is [26]van melk en honing
vloeiende, en dit is zijn vrucht.
28 Behalve dat het een [27]sterk volk is, dat in
dat land woont, en de steden zijn vast, en zeer
groot; en ook hebben wij daar kinderen [28]van
Enak gezien.
29 De [29]Amalekieten wonen in het land van het
zuiden; maar de [30]Hethieten, en de Jebusieten, en
de Amorieten wonen op het gebergte; en de Ka-
naänieten wonen aan de zee, en aan [31]de oever
van de Jordaan.
30 Toen [32]stilde Kaleb het volk [33]voor Mozes, en
zei: Laat ons [34]vrijmoedig optrekken, en [35]dat er-
felijk bezitten; want wij zullen dat [36]voorzeker
overweldigen!
31 Maar de mannen, [37]die met hem opgetrok-
ken waren, zeiden: Wij zullen tot dat volk niet
kunnen optrekken, want het is sterker dan wij.

7 Hebr.: *Geuel*.
8 Welke waren in getal twaalf, naar het getal van de twaalf stammen.
9 D.i. om te bevinden en te onderkennen niet alleen hoedanig het land was, maar ook de inwoners. Zie vs. 18, 13:19, enz.
10 *tegen het zuiden:* Welverstaande, ten aanzien niet van het leger van de Israëlieten, die te KadesBarnea lagen, en het land Kanaän noordwaarts hadden, maar ten aanzien van de gelegenheid van het land Kanaän.
11 D.i. in open en onbemuurde velden, in welke de legers zich plachten te onthouden. En versta dit naar de manier van doen van de Arabieren, die geen vaste noch zekere woonplaatsen hebben, maar hier of daar, nu en dan, zich nederslaan.
12 *versterkt u:* D.i. zijt goedsmoeds en onversaagd.
13 *de dagen van de eerste vruchten:* Versta hierdoor, de tijd, in welke de eerste wijnbeziën voortkwamen.
14 *Zin af:* Hebr.: *Tsin*; de naam van een woestijn, anders Kadesch genoemd, gelegen aan de grenzen van Palestina; onder, Num. 33:36.
15 *Rechob toe:* Een stad, gelegen aan de noordgrens van het erfdeel, dat naderhand bij het lot van de stam van Aser toegevallen is, Joz. 19:28.
16 De naam van een stad, mee aan de noordgrens naar het oosten van Kanaän gelegen, welke daarna de stam Nafthali te lote gevallen is; Joz. 19:35 [waar het Hammath genoemd wordt]; 2 Kon. 14:25, en 2 Kon. 17:24.
17 Hebron toe: De naam van een stad, van welke zie Gen. 23:2.
18 *kinderen van Enak:* De naam van een grote en wijdvermaarde reus, welke naam anderen gemeen is, gelijk vs. 22 [zoals sommigen menen] en onder, vs. 28, 13:33. Zie Deut. 1:28.
19 *Zoan in Egypte:* Hebr.: *Tsoan*. De naam van een zeer oude stad, welke men meent te zijn de stad, die Tanis genoemd wordt, één van de voornaamste steden van Egypte, in welke de koningen en vorsten hun woning plachten te hebben. Zie Ps. 78:12.
20 *het dal:* Of: *beek*. Het Hebreeuwse woord betekent beiden.
21 Zie de reden van deze benaming in vs. 24, en vgl. Deut. 1:24.
22 *ter oorzake van de tros:* Want het Hebreeuwse woord Eskol betekent een druif, of een tros druiven.
23 Zie Gen. 14:6.
24 Versta, Kades-Barnea, gelegen in de woestijn Paran, bij de legerplaats Rithma, en onderscheiden van Kades in de woestijn Zin, waarvan zie Gen. 14:7.
25 Nl. Mozes, als de voornaamste van de vergadering, maar in het bijwezen en aanhoren, niet alleen van Aäron, maar ook van de gehele gemeente, waaruit dan het oproer gesproten is, dat hierna beschreven wordt.
– *a* Ex. 3:8; Ex. 33:3.
26 *van melk en honig vloeiende:* Zie Ex. 3:8.
27 *sterk volk is:* T.w. in lichaam, middelen en menigte.
28 *kinderen van Enak gezien:* Zie boven, vs. 22.
29 Zie van dit volk Gen. 14:7.
30 Zie van deze Gen. 10:15, en samen van de volgenden Gen. 15:19.
31 *de oever van de Jordaan:* Hebr.: *de hand*.
32 *stilde Kaleb het volk:* D.i. hij deed het volk zwijgen, opdat hij gehoord mocht worden. Van Jozua wordt hier geen gewag gemaakt, niet omdat hij door vrees bezweek of met Kaleb de zaak niet behartigde, maar omdat hij òf absent was gedurende dit oproer, òf [zo hij een dienaar van Mozes was] om enige aanmerkelijke reden heeft stilgezwegen. Van zijn trouw in deze handel zie onder, Num. 14:6, 14:7, enz., van zijn beloning daarvoor in hetzelfde Num. 14:30.
33 *voor Mozes:* Anders: *tot, of, tegen Mozes*; t.w. roepende, of murmurerende.
34 *vrijmoedig optrekken:* Hebr.: *optrekkende optrekken*.
35 dat erfelijk bezitten: Nl. het land Kanaän.
36 *voorzeker overweldigen:* Hebr.: *overweldigende overweldigen*.
37 die met hem opgetrokken waren: Te weten, de andere tien, die met Jozua en Kaleb het land verspied hadden.

32 Zo brachten zij een kwaad gerucht voort van
het land, dat zij bespioneerd hadden, aan de
Israëlieten, zeggende: Dat land, waar wij doorge-
gaan zijn, om het te bespioneren, is een land, dat
zijn inwoners [38]verteert; en al het volk, dat wij
in het midden daarvan gezien hebben, zijn man-
nen van [39]grote lengte.
33 Wij hebben ook daar [40]de gevallenen gezien,
de kinderen van [41]Enak, van de gevallenen; en
wij waren als sprinkhanen in onze ogen, zo
waren wij ook in hun ogen.

HOOFDSTUK XIV

Gemopper van het volk tegen Mozes en Aaron, vs. 1, enz. Wat Mozes, Aaron, Jozua en Kaleb deden om hen te kalmeren, 5. Wat daarop volgde, zowel wat betreft het volk dat in zijn boosheid volhardde als wat betreft God die dreigde het uit te roeien, 10. Mozes bidt ervoor, 13. Hij wordt verhoord, 20. maar op voorwaarde dat de mopperaars niet in het land Kanaan zouden komen, hen gebiedend terug te keren naar de woestijn, 21. Bredere uiteenzetting van de straf tegen de mopperaars, met aanwijzing van hun leeftijd en uitzondering van hen die van deze straf vrij zouden zijn, 35. en de geschiedenis van hen die niet terug wilden keren, maar het land Kanaan meteen wilden innemen, 39.

Het morren van het volk

TOEN [1]verhief zich de hele gemeenschap, en
zij hieven hun stem op, en het volk huilde in
die nacht.
2 En al de Israëlieten morden [2]tegen Mozes en
tegen Aäron; en de hele gemeenschap zei tot hen:
Och, of wij in Egypteland gestorven waren! of,
och, of wij in deze woestijn gestorven waren!
3 En [3]waarom brengt ons YHWH naar dat
land, dat wij [4]door het zwaard vallen, en onze
vrouwen, en onze kinderen [5]ten roof worden?
Zou het ons niet goed zijn naar Egypte weer te
keren?
4 En zij zeiden [6]de één tot de ander: Laat
ons een hoofd [7]aanstellen, en terugkeren naar
Egypte!
5 Toen [8]vielen Mozes en Aäron op hun
aangezichten, voor het aangezicht van heel de
verzamelde gemeenschap van de Israëlieten.
6 En Jozua, de zoon van Nun, en Kaleb, de zoon
van Jefunne, zijnde van degenen, die dat land be-
spioneerd hadden, [9]scheurden hun kleren.
7 En zij spraken tot de hele gemeenschap van
de Israëlieten, zeggende: Het land, waardoor wij
getrokken zijn, om het te bespioneren, is een
[10]bovenmate goed land.
8 [11]Als YHWH een welgevallen aan ons heeft,
zo zal Hij ons in dat land brengen, en zal ons
dat geven; een land, dat van melk en honing is
vloeiende.
9 Alleen wees tegen YHWH niet opstandig! en
vreest [a]u niet het volk van dit land; want [12]zij zijn
ons brood! hun [13]schaduw is van hen geweken,
en [14]YHWH is met ons; vrees hen niet!
10 Toen zei de hele gemeenschap, dat men
hen met stenen stenigen zou. Maar de [15]heer-
lijkheid van YHWH verscheen in de tent van de
samenkomst, voor al de Israëlieten.

Mozes' voorbede

11 En YHWH zei tot Mozes: Hoe lang zal mij dit
volk tergen? En hoe lang zullen [16]zij aan Mij niet
geloven, door alle tekenen, die Ik in het midden
van hen gedaan heb?
12 Ik zal het met pest slaan, en Ik zal het
[17]verstoten; en Ik zal u tot een groter en sterker
volk maken, dan dit is.

38 Zij willen zeggen dat het een ruw land was, waaraan men zich afarbeiden moest om vruchten er van te krijgen, zo dat men zijn lijfskrachten er aan verdeed; of dat de vrucht van het land hard was, die de lichamen van de inwoners opat en verteerde, dat toch onwaarachtig was. Sommigen verstaan het van de onderlinge oorlogen, die tussen de inwoners van Kanaän waren; vgl. Ez. 36:12, 36:13.

39 *grote lengte:* Hebr.: *van maten*; gelijk 1 Kron. 11:23, en 1 Kron. 20:6; Jes. 45:14.

40 *de gevallenen gezien:* Hebr.: *Nephilim*. Zie van dit woord Gen. 6:4.

41 *van de gevallenen:* T.w. afkomstig.

1 *verhief zich de gehele vergadering:* Hebr.: *toen verhief de gehele vergadering, en gaven haar stem*.

2 *tegen Mozes en tegen Aäron:* En dienvolgens tegen God zelven, wiens dienaren zij waren.

3 *waarom brengt ons YHWH naar dat land:* Het schijnt dat zij God beschuldigen willen van onbedachtzaamheid, alsof Hij niet verzon wat Hij voorgenomen had, òf van ontrouw, alsof Hij niet wilde doen wat Hij voorgenomen had, òf van onvermogen, alsof Hij niet kon.

4 *door het zwaard vallen:* Zie Lev. 26:7.

5 *ten roof worden:* T.w. aan onze vijanden, de Kanaänieten.

6 *de één tot de ander:* Hebr.: *de man tot zijn broer*.

7 Hebr.: *zetten, stellen, maken*.

8 *vielen Mozes en Aäron op hun aangezichten:* T.w. om het volk te bidden, dat het van hun kwaad voornemen zou afstand doen en niet terugkeren naar Egypte; of, om God aan te roepen, zowel voor het volk, dat Hij het bekeren zou, als voor henzelven, dat Hij hen uit het tegenwoordig gevaar verlossen wilde.

9 *scheurden hun kleren:* Zie van de verscheuring van de kleren, in tijd van grote droefenis en verslagenheid; Gen. 37:29.

10 *bovenmate goed land:* Hebr.: *zeer zeer goed*. Zie de verdubbeling van het woord zeer ook Gen. 17:2, 17:6, 17:20; Ez. 16:13.

11 Als YHWH een welgevallen aan ons heeft: D.i. zo wij de gunst van YHWH door een goddeloos en opstandig wezen van ons niet afkeren. Zie het begin van vs. 9.

– *a* Deut. 20:3.

12 zij zijn ons brood: D.i. zo lichtelijk zullen zij door ons verdaan worden, als het brood door een gezond mens in de mond gekauwd en in de maag verteerd wordt. Vgl. Deut. 31:17.

13 *schaduw is van hen geweken:* D.i. beschutting. Zo Ps. 91:1; Jes. 25:4; Jer. 48:45, enz.

14 *YHWH is met ons:* T.w. met zijn vaderlijke gunst, vlijtige voorzienigheid en krachtigen bijstand. Zie Gen. 21:22, en Gen. 26:24.

15 *heerlijkheid van YHWH verscheen:* T.w. door het teken van de wolk, in welke God gewoon was de Israëlieten zeer heerlijk te verschijnen; Ex. 16:7, 16:10, en Ex. 24:15, 24:16, en Ex. 40:34, en Lev. 9:6; 2 Kron. 5:14.

16 *aan Mij niet geloven:* D.i. op Mij niet vertrouwen, geen acht gevende op al de wonderwerken, met welke Ik mijn kracht en weldadigheid onder hen overvloedig-lijk bewezen heb.

17 Versta dit niet als een volle besloten sententie maar als een conditioneel dreigement dat de Heer zijn knecht Mozes heeft willen voorhouden, om zijn ijver en zijn voorbidding, tot het welvaren van het volk, te ontsteken; zodat deze woorden niet betekenen wat God in zijn onveranderlijken raad besloten had, maar de straf, die de Israëlieten verdiend hadden.

13 En Mozes zei tot YHWH: Zo [b]zullen het [18]de
Egyptenaars horen; want U hebt door Uw kracht
dit volk uit het midden van hen doen optrekken;
14 En zij zullen zeggen tot de inwoners van dit
land, [19]die gehoord hebben, dat U, YHWH! in het
midden van dit volk bent; dat U, YHWH! [20]oog
aan oog gezien wordt, dat Uw wolk over hen
staat, en [c]U in een wolkkolom voor hun aange-
zicht gaat overdag, en in een vuurkolom in de
nacht.
15 En zou U dit volk [21]als één enige man doden,
zo zouden de heidenen, die [22]Uw gerucht ge-
hoord hebben, spreken, zeggende:
16 [d]Omdat YHWH dit volk niet kon brengen in
dat land, dat Hij hun gezworen had, zo heeft Hij
hen geslacht in de woestijn!
17 Nu dan, laat toch de [23]kracht van YHWH
groot worden, zoals U gesproken hebt, zeggende:
18 YHWH [e]is [24]geduldig en groot van
goedertierenheid, vergevende de ongerechtig-
heid en overtreding, [25]die de schuldige in geen
geval onschuldig houdt, [26f]bezoekende de onge-
rechtigheid van de vaders aan de kinderen, in
het [27]derde en in het vierde geslacht.
19 Vergeef toch de ongerechtigheid van dit
volk, naar de grootte van Uw goedertierenheid,
en zoals U ze aan dit volk, van Egypteland af tot
hiertoe, vergeven hebt!

Het oordeel van veertig jaar woestijn

20 En YHWH zei: Ik heb hun vergeven naar uw
woord.
21 Maar zeker, zo waarachtig als Ik leef, zo zal
de hele aarde met de [28]heerlijkheid van YHWH
vervuld worden!
22 Want al de mannen, die gezien hebben Mijn
heerlijkheid, en Mijn tekenen, die Ik in Egypte
en in de woestijn gedaan heb, en Mij nu [29]tien-
maal verzocht hebben, en aan Mijn stem niet ge-
hoorzaam zijn geweest;
23 [30]Zo zij het land, dat Ik aan hun vaders ge-
zworen heb, zien zullen. [g]Ja, geen van die Mij ge-
tergd hebben, zullen dat zien!
24 Maar [31h]Mijn knecht Kaleb, omdat een an-
dere geest met hem geweest is, [32]en hij volhard
heeft Mij na te volgen, zo zal Ik hem brengen tot
het land, waarin hij gekomen was, en zijn zaad
zal het erfelijk bezitten.
25 De Amalekieten nu en de Kanaänieten
wonen [33]in het dal; wend u morgen, en maakt
uw reize naar de woestijn, op de weg naar de
[34]Schelfzee.
26 Daarna sprak YHWH tot Mozes en tot Aäron,
zeggende:
27 [35]Hoe [i]lang zal Ik bij deze boze vergadering
zijn, die tegen Mij zijn morrende? Ik heb gehoord
het geklaag van de Israëlieten, waarmee zij tegen
Mij zijn morrende.

– *b* Ex. 32:12.

18 *de Egyptenaars horen:* De redenen, die Mozes gebruikt om voor het volk te bidden, zijn drie. De eerste is genomen van de vijanden Gods en van zijn volk, die de ere Gods, zo Hij zijn volk uitroeide, zouden schenden, in vs. 13, 14:14, 14:15, 14:16. De tweede van de natuur en het genadige verbond Gods, vs. 17, 14:18. De derde van de voorgaande weldaden en exempelen van de goddelijke genade, aan dit volk zeer dikwijls bewezen, vs. 19.

19 die gehoord hebben: Dit woordje wordt hier ingevoegd uit vs. 15.

20 *oog aan oog gezien wordt:* D.i. ogenschijnlijk en zeer gemeenzaam. Vgl. Gen. 32:30; Ex. 33:11; boven, Num. 12:8; Deut. 5:4; 1 Kon. 22:19.

– *c* Ex. 30:21; Ex. 40:38.

21 als een enige man doden: D.i. het gehele volk, alsof het slechts één mens ware. Zo Richt. 6:16.

22 *Uw gerucht gehoord hebben:* Hebr.: *uw gehoor gehoord hebben*.

– *d* Deut. 9:28.

23 *kracht van YHWH groot worden:* Om bij zijn gerechtigheid ook zijn barmhartigheid te voegen.

– *e* Ex. 34:6; Ps. 86:15; Ps. 103:8; Ps. 145:8; Jona 4:2.

24 *lankmoedig en groot van weldadigheid:* Hebr.: *lang van toornvlagen*. Zie Ex. 34:6.

25 die de schuldige: Bij de barmhartigheid van God wordt ook zijn gerechtigheid gevoegd, omdat zij in Hem onafscheidelijk zijn; om welke oorzaak Mozes niet enkel begeert genade, maar zo dat Gods gerechtigheid ook een plaats zou hebben, opdat Hij in het oordelen en straffen zijn barmhartigheid zou gedachtig wezen. Zie Ex. 34:7; Jer. 30:11; Nah. 1:3.

26 *bezoekende de ongerechtigheid van de vaderen aan de kinderen:* Zie Gen. 21:1, en Ex. 20:5.

– *f* Ex. 20:5; Ex. 34:7; Deut. 5:9.

27 *derde en in het vierde lid:* Hebr.: *aan de derde en aan de vierde*; t.w. nakomelingen van de stam af gerekend zijnde.

28 *heerlijkheid van YHWH:* Versta, de gerechtigheid en kracht van YHWH, die tot zijn eer op de gansen aardbodem voor alle mensen zouden bekend gemaakt worden.

29 *tienmaal verzocht hebben:* D.i. dikwijls; een zeker getal voor een onzeker. Zie Gen. 21:7, en Lev. 26:8.

30 Zo zij het land: D.i. zij zullen het niet zien, gelijk de laatste woorden van vs. 23 uitdrukkelijk verklaren; versta dan hierbij, om de zin aan te vullen: Ik zal niet leven, of iets anders. Want hier wordt door God menselijker wijze gesproken, omdat het bij de Hebreën gebruikelijk was, in het eedzweren de uitkomst of de wens, zo men kwalijk zwoer, te verzwijgen. Vgl. Gen. 14:23. Zulk een manier van zweren wordt elders ook aan God toegeschreven, gelijk onder, vs. 28, 14:35, en Num. 32:11, 32:12; Deut. 1:35; 2 Kon. 9:26; Ps. 89:36.

– *g* Deut. 1:35; idem v. 36.

31 *mijn knecht Kaleb:* Jozua wordt hier niet genoemd, omdat God deze sententie uitspreekt over het volk, dat in het leger was waar Kaleb zich ophield, maar Jozua was bij Mozes en Aäron, bij de tent van de samenkomst; daarom wordt hij ook niet gerekend, noch verwezen met het volk, dat in het leger was, [gelijk hij ook uitdrukkelijk genoemd wordt vs. 30]. Zo zijn ook hier Mozes en Aäron uitgenomen, omdat zij met dat volk niet gezondigd hadden, hoewel zij om een andere particuliere oorzaak die hierna verklaard wordt, Num. 20:12, mee buiten het land gestorven zijn.

– *h* Joz. 14:8; idem v. 9.

32 en hij volhard heeft Mij na te volgen: Hebr.: en heeft vervuld achter Mij [te gaan], d.i. heeft Mij gestadiglijk, trouwelijk en met een oprecht hart gehoorzaamheid bewezen. Zo Deut. 1:36; 1 Kon. 11:6.

33 *in het dal:* T.w. op de andere zijde van dat gebergte in de laagte. Hiermee werden de Israëlieten gewaarschuwd voor het gevaar, dat hun aanstaande was, zo zij voorttrokken, omdat zij aan de grenzen van hun vijanden gekomen waren, die op hen wachtten, en die zij niet zouden kunnen overwinnen, omdat God met hen niet was. Zie onder, vs. 43.

34 Anders: *biezenzee, of rietzee*. Versta, de Rode zee, die zo genoemd wordt om de menigte van de biezen, die daarin en voornamelijk aan de oever derzelve wiessen. Zie van deze zee ook onder, Num. 21:4; Ps. 106:7, 106:9, 106:22, en Ps. 136:13. Hebr.: van de Schelfzee.

35 *Hoe lang zal Ik:* Zie gelijke manier van spreken Matt. 17:17. Anders: hoelang zal Ik deze boze vergadering [verdragen of vergeven] die tegen Mij, enz. Of: hoelang zal Ik deze boze vergadering die tegen Mij is murmurerende, [en] de murmurering van de kinderen van Israël, waarmee, enz. horen?

– *i* Ps. 106:26.

28 Zeg tot hen: [k]Zo waarachtig als Ik leef, spreekt [36]YHWH, als Ik u zo niet doe, zoals u in Mijn oren [37]gesproken hebt!

29 Uw [l]dode lichamen zullen in deze woestijn vallen; en allen van u die [38]geteld zijn, naar uw hele getal, van twintig jaar oud en daarboven, u, die tegen Mij gemord hebt.

30 Zo u in dat land komt, waarover Ik [39]Mijn hand opgeheven heb, dat Ik u daarin zou doen wonen, [m]behalve Kaleb, de zoon van Jefunne, en Jozua, de zoon van Nun.

31 En uw kinderen, waarvan u zei: Zij zullen ten roof worden! die zal Ik daarin brengen, en die zullen bekennen dat land, dat u smadelijk verworpen hebt.

32 Maar wat u betreft, uw dode lichamen zullen in deze woestijn vallen!

33 En uw kinderen zullen gaan [40]weiden in deze woestijn, [41]veertig jaren, en zullen [42]uw hoererijen dragen, totdat uw dode lichamen verteerd zijn in deze woestijn.

34 Naar het getal van de dagen, waarin u dat land bespioneerd hebt, [n]veertig dagen, elke dag voor elk jaar, zult u uw [43]ongerechtigheden dragen, [44]veertig jaren, en u zult bemerken [45]Mijn afbreking.

35 Ik, YHWH, heb gesproken: [46]zo Ik dit aan deze hele boze vergadering van degenen, die zich tegen Mij verzameld hebben, niet doe, zij zullen in deze woestijn te niet worden, en zullen daar sterven!

36 En die mannen, die Mozes gezonden had, om het land te bespioneren, en wedergekomen zijnde, de hele gemeenschap tegen hem hadden doen morren, een kwaad gerucht over dat land voortbrengende;

37 Diezelfde mannen, die een kwaad gerucht van dat land voortgebracht hadden, [47][p]stierven door een [48]plaag, [49]voor het aangezicht van YHWH.

38 Maar Jozua, de zoon van Nun, en Kaleb, de zoon van Jefunne, bleven levende van de mannen, die heengegaan waren, om het land te bespioneren.

De vergeefse aanval bij Horma

39 En Mozes sprak deze woorden tot al de Israëlieten. Toen treurde het volk zeer.

40 En zij stonden 's morgens vroeg op, en klommen op [50]de hoogte van de berg, zeggende: Zie, hier zijn wij, en wij zullen optrekken tot de plaats, die YHWH gezegd heeft; want [51]wij hebben gezondigd!

41 Maar Mozes zei: [q]Waarom overtreedt u zo [52]het bevel van YHWH? Want dat zal geen voorspoed hebben.

42 Trek niet op, want YHWH zal in [53]het midden van u niet zijn; opdat u niet geslagen wordt, voor het aangezicht van uw vijanden.

43 Want de Amalekieten, en de Kanaänieten zijn daar voor uw aangezicht, en u zult door het zwaard vallen; want, omdat u zich afgekeerd hebt van YHWH, zo zal YHWH met u niet zijn.

44 Toch [54]poogden zij overmoedig, om op de hoogte van de berg te klimmen; maar de ark van het verbond van YHWH en Mozes scheidden niet uit het midden van het leger.

45 Toen kwamen af de Amalekieten en de Kanaänieten, die in dat gebergte woonden, en sloegen hen, en versmeten hen, tot [55]Horma toe.

HOOFDSTUK XV

Over spijsoffers en drankoffers die bij andere offers gebracht moeten worden, vs. 1, enz. Offer van de eerstelingen van het deeg, 19. Zondoffer voor de hele gemeente die door afdwaling of onbedachtzaamheid misdaan heeft, 22. Door een enkele ziel, 27. Straf van een moedwillige zondaar, 30.

– *k* Num. 26:65; Num. 32:11.

36 als Ik u zo niet doe: Zie boven, vs. 23.

37 *gesproken hebt:* Wat zij gesproken hebben, toen zij morden; zie boven, vs. 2.

– *l* Deut. 1:35; Hebr. 3:17.

38 Zie van deze, boven, Num. 1:1, 1:2, enz.

39 *Mijn hand opgeheven heb:* De manier van zweren, die de mensen gebruiken, God tot getuige nemende, naar wie zij de hand opsteken, wordt aan God menselijker wijze toegeschreven. Zie van deze manier van zweren Gen. 14:22.

– *m* Joz. 14:6.

40 *zullen gaan weiden:* Hebr.: *zullen zijn weidende*. Het Hebreeuwse woord betekent schaapherders te zijn, of als schaapherders met de kudde herwaarts en daarheen om te zweven om goede weiden te zoeken. Waarmee verstaan wordt een onzeker en ongestadig leven op de aarde. Vgl. Jes. 38:12.

41 *veertig jaren:* T.w. hierin begrepen zijnde de tijd van hun uittocht uit Egypte, gelijk blijkt onder, Num. 33:38, en Deut. 1:3, en Deut. 2:14.

42 *uw hoererijen dragen:* D.i. de straffen, die u door uw velerlei geestelijke hoererij en afvalligheid verdiend hebt. De geestelijke hoererij is afgodendienst, van welke zie Ex. 34:15, 34:16; en alhoewel deze kinderen de straf van hun ouders leden, aldus vele jaren door de woestijn dwalende, nochtans was God niet onrechtvaardig, omdat zij ook hun menigvuldige zonden hadden, die straf verdienden.

– *n* Ps. 95:10.

43 *ongerechtigheden dragen:* D.i. de straf van uw ongerechtigheden. Zie Gen. 4:13.

44 *veertig jaren:* Zijnde er onder begrepen de tijd, die nu voorbij was, sedert zij uit Egypte getogen waren. Zie boven, vs. 33.

45 *Mijn afbreking:* Dit kan men verstaan ten aanzien van God, die om hun langdurige opstandigheid van hen zou wijken, of ten aanzien van het volk, dat, van God afwijkende, dezelfde straf verdiend had.

46 zo Ik dit aan deze gehele boze vergadering: Zie boven, vs. 23.

47 Anders: *zullen sterven*.

– *p* 1 Kor. 10:10; Judas v. 5.

48 *een plaag:* Sommigen verstaan deze plaag van de pestilentie, bedreigd boven, vs. 12; anderen van een haastigen en snellen dood, uit de tegenstelling van Jozua en Kaleb, welke levend bleven, onder, vs. 38.

49 *voor het aangezicht van YHWH:* D.i. God de Heer had op een zeldzame manier zijn oordeel tegen hen uitgevoerd, alsof Hij tot dit einde openlijk op de rechterstoel gezeten had.

50 *de hoogte van de berg:* Hebr.: *hoofd*.

51 wij hebben gezondigd: Dit is geen oprechte belijdenis noch berouw geweest, omdat die zich niet recht bekeren, welke van één kwaad ophoudende, in een ander vervallen, gelijk deze Israëlieten deden, want zij hielden wel op van morren, maar wilden daarna, tegen het bevel van YHWH, het land Kanaän innemen.

– *q* Deut. 1:41.

52 *het bevel van YHWH:* Hebr.: *mond*. Versta, het bevel Gods, waarvan zie boven, vs. 25.

53 *het midden van u niet zijn:* T.w. met zijn hulp en bijstand.

54 *poogden zij vermetel:* Het Hebreeuwse woord betekent met een stouten moed en grote woeling iets lichtvaardiglijk aan te gaan, en bijzonderlijk in het trachten naar enige hoogte.

55 *Horma toe:* De naam van een plaats, naderhand zo genoemd vanwege deze nederlaag. Zie Num. 21:3.

Straf van hem die op de sabbat hout opgeraapt had, 32. Over koordjes met hemelsblauwe draden aan de kleren, 38.

Wetten over spijs- en drankoffers

DAARNA sprak YHWH tot Mozes, zeggende:

2 Spreek tot de Israëlieten, en zeg tot hen: Wanneer u gekomen zult zijn in het [1]land van uw woningen, dat Ik u geven zal;

3 En u een vuuroffer voor YHWH zult doen, een brandoffer, of slachtoffer, [2a]om af te zonderen een gelofte, of in een vrijwillig offer, of in uw vastgestelde [3]hoogtijden, om YHWH [b]een liefelijke reuk te maken, van runderen of van klein vee;

4 Zo zal hij, die zijn offergave aan YHWH offert, [c]een voedseloffer offeren van een [4]tiende meelbloem, gemengd met een [5]vierendeel van een hin olie.

5 En wijn als drankoffer, een vierendeel van een hin, zult u bereiden tot een brandoffer of tot een slachtoffer, voor een lam.

6 Of voor een ram zult u een voedseloffer bereiden, van twee tienden meelbloem, gemengd met olie, een derde deel van een hin.

7 En wijn als drankoffer, een derde deel van een hin, zult u offeren tot een liefelijke reuk voor YHWH.

8 En wanneer u een [6]jong rund zult bereiden tot een brandoffer of een slachtoffer, om een gelofte af te zonderen, of als dankoffer voor YHWH;

9 Zo zal [7]hij tot een jong rund offeren een voedseloffer van drie tienden meelbloem, gemengd met olie, de helft van een hin.

10 En wijn zult u offeren als drankoffer, de helft van een hin, tot een vuuroffer van liefelijke reuk voor YHWH.

11 Zo zal gedaan worden met de ene os, of met de ene ram, of met het klein vee, van de lammeren, of van de geiten.

12 Naar het getal, dat u bereiden zult, zult u zo doen met elk, naar hun getal.

13 Alle ingezetene zal deze dingen zo doen, offerende een vuuroffer tot een liefelijke reuk voor YHWH.

14 Wanneer ook een [8]vreemdeling bij u als vreemdeling verkeert, of die in het [9]midden van u is, in uw generaties, en hij een vuuroffer zal bereiden tot een liefelijke reuk voor YHWH; zoals u zult doen, zo zal hij doen.

15 U, gemeente, het zij u en [d]de vreemdeling, die als vreemdeling bij u verkeert, één inzetting: [10]ter eeuwige inzetting bij uw generaties, [11]zoals u, zo zal de vreemdeling voor het aangezicht van YHWH zijn.

16 Eén wet en één recht zal u zijn, en de vreemdeling, die bij u als vreemdeling verkeert.

Het hefoffer van het eerste deeg

17 Verder sprak YHWH tot Mozes, zeggende:

18 Spreek tot de Israëlieten, en zeg tot hen: Als u zult gekomen zijn in het land, waarheen Ik u inbrengen zal,

19 Zo zal het gebeuren, als u van het brood van het land zult eten, dan zult u YHWH een hefoffer offeren.

20 De eerstelingen van uw deeg, een koek zult u tot een hefoffer offeren; [12]zoals het hefoffer van de dorsvloer zult u dat offeren.

21 Van de eerstelingen van uw deeg zult u YHWH een hefoffer geven, bij uw generaties.

Offers voor onopzettelijke en moedwillige zonde

22 Verder wanneer u afgedwaald zult zijn, en niet gedaan hebben al deze geboden, die YHWH tot Mozes gesproken heeft;

23 Alles, wat u YHWH door de hand van Mozes geboden heeft; [13]van die dag af, dat YHWH geboden heeft, en voortaan bij uw generaties;

24 Zo zal het gebeuren, als iets bij dwaling [14]gedaan, en voor de ogen van [15]de vergadering [16]verborgen is, dat de hele gemeenschap één stier, een jong rund, zal bereiden als brandoffer, tot een liefelijke reuk voor YHWH, met zijn voedseloffer en zijn drankoffer, naar de wijze; en één geitenbok als zondoffer.

25 En de priester zal de verzoening doen voor de [17]hele gemeenschap van de Israëlieten, en het zal hun vergeven worden; want het was een afdwaling, en zij hebben hun offergave gebracht, een vuuroffer voor YHWH, en hun

1 *het land van uw woningen:* Het land Kanaän, waarin u uw woningen hebben zult.

2 *om af te zonderen een gelofte:* Nadat u dan iets zult hebben afgezonderd, wat u YHWH ter dankbaarheid beloofd hebt, of, enz.

– *a* Lev. 22:21.

3 In de offeranden, die op de feesten naar Gods wet geofferd moesten worden.

– *b* Ex. 29:18.

– *c* Lev. 2:1; Lev. 6:14.

4 *een tiende meelbloem:* Zie Lev. 14:10.

5 *een vierendeel van een hin olie:* Zie Lev. 19:36.

6 *jong rund:* Hebr.: *een zoon van een rund*. Zo in het volgende.

7 Die de offerande wil offeren; de persoon wordt hier veranderd u in hij.

8 *vreemdeling bij u als vreemdeling verkeert:* Hebbende zijn vaste woonplaats buiten uw land, slechts voor zekeren tijd onder u verkerende, en tot de ware religie bekeerd zijnde, gelijk de zaak zelve uitwijst.

9 *midden van u is:* Die wel een uitlander is, maar onder u is komen wonen.

– *d* Ex. 12:49; Num. 9:14.

10 *ter eeuwige inzetting:* Hebr.: *een inzetting van de eeuwigheid*; Gen. 17:7.

11 gelijk u: De zin is, dat de Israëlieten en de bekeerde vreemdelingen in de godsdienst voor God evenveel zullen gelden en enerlei recht genieten.

12 *gelijk het hefoffer van de dorsvloers:* D.i. naardat uw deeg groot of klein zal zijn, en op gelijke wijze, gelijk u geboden is te doen met de eerste vruchten, die daarna op de dorsvloer worden uitgedorst, gelijk tarwe, rogge, gerst. Zie Lev. 2:14, 2:15, 2:16.

13 *van die dag af:* D.i. van de tijd af, dat u deze wet gegeven is.

14 T.w. van de gehele vergadering.

15 Dit verstaan sommigen van bijzondere vergaderingen of gemeenten, die in het land Kanaän in steden en dorpen alsdan zouden zijn, en dat, Lev. 4:13, enz. van de gehele vergadering, daar zij buiten Kanaän in het leger bijeen was, gesproken is, met bevel van alleen een jong rund ten zondoffer te offeren, buiten het leger te voeren en te verbranden, Lev. 4:21; maar hier wordt een jong rund ten brandoffer en een geitenbok ten zondoffer bevolen.

16 *verborgen is:* Dit wordt hier ingevoegd uit Lev. 4:13.

17 Zie op vs. 24.

zondoffer, voor het aangezicht van YHWH, over hun afdwaling.

26 Het zal dan aan de hele gemeenschap van de Israëlieten vergeven worden, ook de vreemdeling, die in het midden van hen als vreemdeling verkeert; want het is het hele volk door dwaling overkomen.

27 [e]En als een [18]ziel door afdwaling gezondigd zal hebben, die zal een [19]eenjarige geit als zondoffer offeren.

28 En de priester zal de verzoening doen over de dwalende ziel, als zij gezondigd heeft door afdwaling, voor het aangezicht van YHWH, doende de verzoening over haar; en het zal haar vergeven worden.

29 De ingezetene van de Israëlieten, en de vreemdeling, die in hun midden als vreemdeling verkeert, één wet zal u zijn, degene, die het door afdwaling doet.

30 Maar de ziel, die iets gedaan zal hebben met [20]opgeheven hand, hetzij van ingezetenen of van vreemdelingen, die smaadt YHWH; en die ziel zal [21]uitgeroeid worden uit het midden van haar volk;

31 Want zij heeft het woord van YHWH veracht en Zijn gebod vernietigd; die ziel zal geheel uitgeroeid worden; haar ongerechtigheid [22]is op haar.

De sabbatschender gestenigd

32 Als nu de Israëlieten in de woestijn waren, zo vonden zij een man, hout sprokkelende op de sabbatdag.

33 En die hem vonden, hout sprokkelende, brachten hem tot Mozes, en tot Aäron, en tot de hele [23]gemeenschap.

34 En [24]zij stelden hem in [f]bewaring; want het was [25]niet verklaard, wat hem gedaan zou worden.

35 Zo zei YHWH tot Mozes: Die man zal zeker gedood worden; de hele gemeenschap zal hem met stenen stenigen buiten het leger.

36 Toen bracht hem de hele gemeenschap uit tot buiten het leger, en zij stenigden hem met stenen, dat hij stierf, zoals YHWH Mozes geboden had.

De gedenkkwasten aan de kleren

37 En YHWH sprak tot Mozes, zeggende:

38 Spreek tot de Israëlieten, en zeg tot hen: [g]Dat zij zich [26]snoertjes maken aan de hoeken van hun kleren, bij hun generaties; en op de snoertjes van de hoek zullen zij een hemelsblauwe draad zetten.

39 En [27]hij zal u aan de snoertjes zijn, opdat u het aanziet, en aan al de geboden van YHWH gedenkt, en die doet; en u zult naar uw hart, en naar [28]uw ogen niet sporen, die u bent nahoererende;

40 Opdat u gedenkt en doet al Mijn geboden, en uw God heilig bent.

41 Ik ben YHWH, uw God, Die u uit Egypteland uitgevoerd heb, om u [29]tot een God te zijn; Ik ben YHWH, uw God!

HOOFDSTUK XVI

Korach, Dathan en Abiram maken oproer tegen Mozes en Aaron, vs. 1, enz. Hoe Mozes zich daartegen gedragen heeft, 4. De oproermakers worden vreselijk door God gestraft, 31. Hun wierookvaten worden ter gedachtenis en waarschuwing bewaard, 36. Het volk mort over de ondergang van de oproermakers, waarover 14700 door vuur verteerd worden, 41. Aaron stilt op Mozes' bevel de plaag, 46.

De opstand van Korach, Dathan en Abiram

K[1]ORACH [a]nu, de zoon van Jizhar, zoon van Kohath, zoon van Levi, nam tot zich zo Dathan als Abiram, zonen van Eliab, en [2]On, de zoon van Peleth, [3]zonen van Ruben.

2 En zij [4]stonden op voor het aangezicht van Mozes, en ook tweehonderd en vijftig mannen uit de Israëlieten, [5]oversten van [6]de vergadering, de geroepenen van de [7]samenkomst, mannen van naam.

3 En zij verzamelden zich tegen Mozes, en tegen Aäron, en zeiden tot hen: [8]Het is te veel voor u, want deze hele vergadering, zij allen,

– *e* Lev. 4:27.

18 D.i. mens, persoon; zo in het volgende.

19 *eenjarige geit:* Hebr.: *een dochter van haar jaar*.

20 *met opgeheven hand:* D.i. met opzet, trots en hoogmoed, moedwilligheid, zonder enig schromen of ontzag voor de Allerhoogste en zijn geboden. Deze manier van spreken wordt ook in een anderen zin gebruikt. Zie Ex. 14:8; Num. 33:3.

21 *uitgeroeid worden:* Zie Gen. 17:14.

22 *is op haar:* Of: *zij op haar*. D.i. zij drage de straf van haar ongerechtigheid, waarvan zij zelve de schuld heeft. Vgl. Lev. 20:9.

23 Van de oudsten en rechters.

24 T.w. die hem er op bevonden hadden, of anderen, door bevel van Mozes, enz.

– *f* Lev. 24:12.

25 niet verklaard: Versta, welke dood men hem zou aandoen, daarvan was geen uitgedrukte wet, hoewel Ex. 35:2 bevolen was dat men zou ombrengen dengene, die enig dienstwerk op de sabbatdag deed.

– *g* Deut. 22:12; Matt. 23:5.

26 *snoertjes maken aan de hoeken van hun kleren:* Vgl. Deut. 22:12; Matt. 23:5; idem Ex. 13:16; Deut. 6:8, en Deut. 11:18.

27 T.w. de draad.

28 *naar uw hart:* D.i. u zult niet pogen na te volgen de gedachten van uw hart en de begeerlijkheid van uw ogen, om de afgoden van de heidenen na te hoereren, gelijk u door uw vleselijke zinnelijkheid genegen bent te doen, gelijk wel gebleken is.

29 *tot een God te zijn:* Zie Gen. 17:7.

1 *Korach nu:* Deze was het hoofd van de samenspanning en beroerte, [vs. 22, 16:49], wie het nochtans het minst betaamde, als zijnde een Leviet, gelijk hier en onder, vs. 5, 16:6 te zien is.

– *a* Num. 26:9; Num. 27:3; Judas v. 11.

2 Die hierna niet meer werd genoemd; waaruit sommigen afnemen dat hij zich beter bedacht en bekeerd heeft.

3 *zonen van Ruben:* Of: *kinderen*; d.i. nakomelingen van Ruben. Dit is te verstaan van Dathan, Abiram en On, Ruben was wel de eerstgeborene, maar had het recht van de eerstgeboorte door zijn schandelijke misdaad verloren; hoewel deze [zoals het schijnt] daarop te moediger zijn geweest, gelijk Korach op de afkomst van Levi.

4 *stonden op:* D.i. zij stonden op tegen Mozes, samenspannende als onder zijn ogen, of in zijn aanwezigheid.

5 *oversten van de vergadering:* Zodanigen hadden zij aan zich getrokken, om hun voornemen bij de gemeente aanzienlijk te maken.

6 *de geroepenen van de samenkomst:* Zie Num. 1:16.

7 *mannen van naam:* Zie Gen. 6:4.

8 Het is te veel voor u: Hebr.: veel voor u, of u veel; d.i. het is genoeg, of, te veel voor u beiden [vgl. Ez. 44:6], want de andere Israëlieten zijn even goed en even na tot het priesterdom en de regering als u beiden.

zijn heilig, en YHWH is in het midden van hen; waarom dan verheft [9]u zich over de gemeente van YHWH?

4 Als Mozes dit hoorde, zo [10]viel hij op zijn aangezicht.

5 En hij [11]sprak tot Korach, en tot zijn hele [12]vergadering, zeggende: Morgen vroeg dan zal YHWH bekend maken, [13]wie de Zijne, en de heilige is, die Hij tot Zich zal doen naderen; en wie Hij [14]gekozen zal hebben, die zal Hij tot Zich doen naderen.

6 Doe dit: neem u wierookvaten, Korach en zijn hele vergadering;

7 En doet [15]morgen vuur daarin, legt reukwerk daarop voor het aangezicht van YHWH; en het zal gebeuren, dat de man, die YHWH verkiezen zal, die zal heilig zijn. [16]Het is te veel voor u, u, kinderen van Levi!

8 Verder zei Mozes tot Korach: Hoor toch, u, kinderen van Levi!

9 Is het u te weinig, dat de God van Israël u van de gemeenschap van Israël heeft afgescheiden, om u tot Zich te [17]doen naderen; om de dienst van de tabernakel van YHWH te bedienen, en te staan voor het aangezicht van de vergadering, om hen te dienen?

10 Daar Hij u, en al uw broers, de kinderen van Levi, met u, heeft doen naderen; zoekt u nu ook het priesterambt?

11 Daarom u, en uw hele vergadering, u bent verzameld tegen YHWH, want Aäron, wat is hij, dat u tegen hem mort?

12 En Mozes zond heen, om Dathan en Abiram, de zonen van [18]Eliab, te roepen; maar [19]zij zeiden: Wij zullen niet opkomen!

13 Is het te weinig, dat u ons uit een [20]land, van melk en honing vloeiende, hebt opgevoerd, om ons te doden in de woestijn, dat u ook [21]uzelf ten enenmaal over ons tot een heerser maakt?

14 Ook hebt u ons niet gebracht in een land, [22]dat van melk en honing vloeit, noch ons akkers en wijngaarden als erfdeel gegeven. Zult u de ogen [23]van deze mannen uitgraven? Wij zullen niet opkomen!

15 Toen [24]ontstak Mozes zeer, en hij zei tot YHWH: Zie [25]hun offer niet aan! [b]Ik heb niet [26]één ezel van hen genomen, en niet één van hen kwaad gedaan.

16 Verder zei Mozes tot Korach: U, en uw hele vergadering, wees voor het aangezicht van YHWH; u, en zij, ook Aäron, op morgen.

17 En neemt een ieder zijn wierookvat, en legt reukwerk daarin, en brengt voor het aangezicht van YHWH, een ieder zijn wierookvat, tweehonderd en vijftig wierookvaten; ook u, en Aäron, een ieder zijn wierookvat.

18 Zo namen zij een ieder zijn wierookvat, en deden vuur daarin, en leiden reukwerk daarin; en zij stonden voor de deur van de tent van de samenkomst, ook Mozes en Aäron.

19 En Korach deed de hele gemeenschap tegen [27]hen verzamelen, aan de deur van de tent van de samenkomst. Toen verscheen de [28]heerlijkheid van YHWH aan deze hele vergadering.

20 En YHWH sprak tot Mozes en tot Aäron, zeggende:

21 Scheid u af uit het midden van deze vergadering, en Ik zal hen als in een [29]ogenblik verteren!

22 Maar zij vielen op hun aangezichten, en zeiden: O God! God [c]van [30]de geesten van [31]alle [32]vlees! één enig man zal gezondigd hebben, en zult U Zich over deze hele vergadering enorm vertoornen?

Het oordeel over de oproerlingen

23 En YHWH sprak tot Mozes, zeggende:

24 Spreek tot deze vergadering, zeggende: Ga op van rondom de woning van Korach, Dathan en Abiram.

9 *u u over de gemeente:* Mozes [willen zij zeggen] in de politie en Aäron in het priesterdom.

10 *viel hij op zijn aangezicht:* Zeer ontsteld en bedroefd zijnde, en zuchtende tot God, dat Hij dit gruwelijk oproer wilde stillen.

11 *sprak tot Korach:* Door Gods ingeven en besturing, met een vast vertrouwen van een goede uitkomst in deze zaak, gesterkt en welberaden zijnde.

12 Allen, die bij hem vergaderd waren, zijn gehele rot.

13 *wie de Zijne:* Wie Hij tot het priesterdom gekozen heeft.

14 *gekozen zal hebben:* Hebr.: *verkiezen zal*; d.i. betonen zal gekozen te hebben; zo in het volgende.

15 *morgen vuur daarin:* T.w. vroeg, gelijk vs. 5 gezegd is.

16 Het is te veel voor u: D.i. u behoort met uw deel [waarvan in de volgende verzen gesproken wordt] wel tevreden te zijn; of, het is hoog en ver genoeg, houdt op en staat af van dit kwade voornemen.

17 *doen naderen:* Zie boven, Num. 3:6, 3:7, 3:8, 3:11, 3:12, enz.

18 *te roepen:* Willende beproeven of hij hen met redenen, vermaningen en bestraffingen [gelijk aan Korach en de anderen, hoewel tevergeefs, geschied was] mocht bewegen tot afstand.

19 Lieten Mozes voor antwoord wederzeggen.

20 Egypteland.

21 *ten enenmaal:* Hebr.: uzelven tot een overheer of vorst maakt, ook uzelven tot een overheer makende.

22 dat van melk en honig vloeit: Waarvan u zoveel gesproken hebt, willen zij zeggen. Zie Ex. 13:5; Lev. 20:24, enz.

23 *ogen van deze mannen uitgraven:* D.i. blinddoeken, gelijk men zegt, verstand en oordeel bedwelmen, dat zij uw bedrog niet zouden merken.

24 *ontstak Mozes zeer:* Hebr.: *ontstak de Mozes*; t.w. de toorn. Versta, een heilige toornigheid, uit grote ijver voor Gods eer, tegen deze vijanden Gods en zijn instelling. Vgl. Gen. 4:5.

25 Zie hun offer niet aan: Vgl. Gen. 4:4. Anders: spijsoffer.

– *b* 1 Sam. 12:3.

26 *een ezel van hen genomen:* Hij wil zeggen: ik heb niemand van hen in het minst verkort of enig leed aangedaan, maar ter contrarie hen niet dan alles goeds gewild en gedaan. Vgl. 1 Sam. 12:3.

27 *hen verzamelen:* Mozes en Aäron.

28 *de heerlijkheid van YHWH:* In de wolkkolom, die een wonderlijk teken was van de bijzondere aanwezigheid Gods. Zo onder, vs. 42.

29 *ogenblik verteren:* D.i. zeer haast; zo onder, vs. 45.

– *c* Num. 27:16; Hebr. 12:9.

30 D.i. van de zielen, die U geschapen hebt, zijnde zo de auteur van het leven. Zo wordt geest voor ziel genomen, Ps. 31:6, en Ps. 146:4; Pred. 12:7; Luk. 8:55, en Luk. 23:46; Hand. 7:59; Hebr. 12:9.

31 D.i. alle mensen. Zie Gen. 6:12.

32 *een enig man zal gezondigd hebben:* Nl. Korach. Zie boven, vs. 1, en onder, vs. 49.

25 Toen stond Mozes op, en ging tot Dathan en
Abiram; en achter hem gingen de oudsten van
Israël.
26 En hij sprak tot de vergadering, zeggende:
Wijk toch af van de tenten van deze goddeloze
mannen, en roert niets aan van wat hun is,
opdat u niet misschien verdaan wordt [33]in al hun
zonden.
27 Zo gingen zij op van de woning van Korach,
Dathan en Abiram, van rondom; maar Dathan
en Abiram gingen uit, staande in de deur van
hun tenten, [34]met hun vrouwen, en hun zonen,
en hun kinderen.
28 Toen zei Mozes: Hieraan zult u bekennen,
dat YHWH mij gezonden heeft, om al deze daden
te doen, [35]dat zij niet uit mijn eigen hart zijn.
29 Als deze zullen sterven, [36]zoals alle mensen
sterven, en over hen een [37]bezoeking zal gedaan
worden, naar de bezoeking van alle mensen, [38]zo
heeft mij YHWH niet gezonden.
30 Maar als YHWH wat [39]nieuws zal scheppen,
en de aarde zijn mond zal opendoen, en verslin-
den hen met alles wat van hen is, en zij levend
naar het [40]dodenrijk zullen neervaren; dan zult
u bekennen, dat deze mannen YHWH getergd
hebben.
31 En het gebeurde, als hij geëindigd had al
deze woorden te spreken, zo werd de aarde, dat
onder hen was, gekloofd;
32 En de aarde opende haar mond, en [d]ver-
slond hen met hun huizen, en [41]alle mensen, die
Korach toebehoorden, en al de bezittingen.
33 En zij voeren neer, zij en [42]alles wat van hen
was, levend naar het [43]dodenrijk; en de aarde
overdekte hen, en zij kwamen om uit het midden
van de gemeente.
34 En het hele Israël, dat rondom hen was,
vluchtte voor hun geschrei; want zij zeiden: Dat
ons de aarde misschien niet verslinde!
35 Daartoe ging een vuur uit van YHWH, en
verteerde die [44]tweehonderd en vijftig mannen,
die reukwerk offerden.

De wierookvaten tot een teken

36 En YHWH sprak tot Mozes, zeggende:
37 Zeg tot Eleazar, de zoon van Aäron, de
priester, dat hij de wierookvaten uit de brand
opneme; en strooi het vuur [45]verre weg; want [46]zij
zijn heilig;
38 Te weten de wierookvaten van deze, [47]die
tegen hun zielen gezondigd hebben; dat [48]men
uitgerekte platen daarvan make, tot een over-
deksel voor het altaar; want zij hebben ze ge-
bracht voor het aangezicht van YHWH, daarom
zijn zij heilig; en zij zullen de Israëlieten tot een
[49]teken zijn.
39 En Eleazar, de priester, nam de koper-
en wierookvaten, die de verbranden gebracht
hadden, en zij rekten ze uit tot een overtreksel
voor het altaar;
40 Ter nagedachtenis voor de Israëlieten, opdat
niemand vreemds, die niet uit het zaad van
Aäron is, nadere om reukwerk aan te steken
voor het aangezicht van YHWH; opdat hij niet
wordt [50]als Korach, en zijn vergadering, zoals
hem YHWH door de [51]dienst van Mozes [52]gespro-
ken had.

De plaag onder het morrende volk

41 Maar op de andere dag morde de hele ge-
meenschap van de Israëlieten tegen Mozes en
tegen Aäron, zeggende: U hebt het volk van
YHWH gedood!
42 En het gebeurde, als de vergadering zich
verzamelde tegen Mozes en Aäron, en zich
wendde naar de tent van de samenkomst, ziet, zo
bedekte haar die [53]wolk; en de heerlijkheid van
YHWH verscheen.
43 Mozes nu en Aäron kwamen tot voor de tent
van de samenkomst.
44 Toen sprak YHWH tot Mozes, zeggende:

33 *in al hun zonden:* D.i. in de straf, die hun vanwege al hun zonden overkomen zal. Zie Gen. 4:13.

34 *met hun vrouwen:* D.i. met hun gehele huisgezinnen.

35 dat zij niet uit mijn eigen hart zijn: D.i. dat ik die niet van mijzelf versierd en uit eigen wil, of op mijn eigen autoriteit gedaan heb. Vgl. onder, Num. 24:13; Ez. 13:2, met de aant.

36 *gelijk alle mensen sterven:* D.i. op een algemene, bekende, gewone wijze.

37 *bezoeking zal gedaan worden:* D.i. als zij met een algemene, bekende of gewone plaag van God gestraft worden.

38 zo heeft mij YHWH niet gezonden: D.i. zo zal daaruit blijken dat mij YHWH niet gezonden heeft.

39 *nieuws zal scheppen:* Hebr.: *een schepping zal scheppen*; d.i. door zijn goddelijke almacht een nieuw en tevoren ongehoord wonderwerk zal doen. Zie Gen. 1:1.

40 *dodenrijk zullen nedervaren:* Of: *in het graf, in de groef, kuil, put, enz.* D.i. in de kloof, die door Gods kracht in de aarde gescheurd zou worden. Van het Hebreeuwse woord Scheol (שְׁאֹלָה) zie Gen. 37:35, en vgl. Ps. 55:16.

– *d* Num. 26:10; Num. 27:3; Deut. 11:6; Ps. 106:17.

41 *alle mensen:* Uitgezonderd de zonen van Korach, welke niet zijn omgekomen, als dienende misschien in deze tijd in de tent van de samenkomst, en van huns vaders oproerig voornemen niet wetende, of immers het niet toestemmende. Zie onder, Num. 26:11; 1 Kron. 6:22, 6:37.

42 *alles wat hun was:* Of: *allen die hun toebehoorden.*

43 Zie vs. 30.

44 *tweehonderd en vijftig mannen:* Zie boven, vs. 2, 16:16, 16:18.

45 *verre weg:* Of: *ginds, ginderheen*; d.i. doe het strooien, geef last dat men het strooie buiten het leger aan de plaats, waar men de as stortte, gelijk sommigen verstaan.

46 zij zijn heilig: Te weten, de wierookvaten [gelijk volgt] in welke deze mannen, op Mozes' bevel, vuur en reukwerk voor YHWH hadden gebracht.

47 die tegen hun zielen gezondigd hebben: D.i. die door de gruwelijke zonde het verderf zichzelven op de hals gehaald hebben. Vgl. 1 Kon. 2:23; Spr. 20:2.

48 *uitgerekte platen daarvan make:* Hebr.: *uittrekking van platen.* Versta, dat men die door slaan uitrekken zou, om zo brede platen er van te maken.

49 *teken zijn:* Tot een gedenkteken van deze goddelijke wraak over zodanige oproermakers, die zich tegen Gods ordinantie gesteld hadden, opdat een ieder zich voor zulk kwaad lere wachten. Zie vs. 40.

50 *worde als Korach:* D.i. dat het hem niet ga gelijk Korach, enz.

51 *dienst van Mozes:* Hebr.: *de hand.*

52 *gesproken had:* D.i. voorzegd, bedreigd had.

53 De wolkkolom bedekte de tent van de samenkomst. Zie boven, vs. 19.

45 [54]Maak u op uit het midden van deze
vergadering, en Ik zal hen verteren, als in een
ogenblik! Toen vielen [55]zij op hun aangezichten.
46 En Mozes zei tot Aäron: Neem het
wierookvat, en doe vuur daarin van het altaar,
en leg reukwerk daarop, haastig gaande tot de
vergadering, [56]doe over hen verzoening; want
een grote [57]toorn is van voor het aangezicht van
YHWH uitgegaan, de plaag heeft aangevangen.
47 En Aäron nam het, zoals Mozes gesproken
had, en liep in het midden van de gemeente, en
ziet, de plaag had aangevangen onder het volk;
en hij legde reukwerk daarin, en deed verzoe-
ning over het volk.
48 En hij stond tussen de doden en tussen de
levenden; zo werd de plaag [58]opgehouden.
49 Die nu aan die plaag gestorven zijn, waren
veertien duizend en zevenhonderd, afgezien van
die gestorven waren om de [59]zaak van Korach.
50 En Aäron keerde weer tot Mozes aan de deur
van de tent van de samenkomst; en de plaag was
opgehouden.

HOOFDSTUK XVII

God bevestigt Aarons roeping door het wonderbaarlijke bloeien van alleen zijn staf, vs. 1, enz. Die ter gedachtenis wordt weggelegd, 10. Het volk wordt hierdoor zeer verschrikt en zoekt troost bij Mozes, 12.

De bloeiende staf van Aaron

TOEN sprak YHWH tot Mozes, zeggende:

2 Spreek tot de Israëlieten, en [1]neem van hen
voor elk vaderlijk huis een staf, van al hun
[2]oversten, naar het huis van hun vaders, twaalf
staven; de naam van ieder zult u schrijven op
zijn staf.
3 Maar Aärons naam zult u schrijven op de staf
van Levi; want een staf zal er zijn voor het [3]hoofd
van het huis van hun vaders.
4 En u zult ze wegleggen in de tent van de
samenkomst, voor de [4]getuigenis, [a]waarheen Ik
[5]met u samenkomen zal.
5 En het zal gebeuren, dat de staf van de man,
die Ik [6]zal gekozen hebben, zal [7]bloeien; en Ik zal
stillen het geklaag van de Israëlieten [8]tegen Mij,
dat zij tegen [9]u morden.
6 Mozes dan sprak tot de Israëlieten, en al hun
oversten gaven aan hem [10]een staf, voor elke
overste een staf, naar het huis van hun vaders,
twaalf staven; Aärons staf was ook [11]onder hun
staven.
7 En Mozes legde deze staven weg, voor het
[12]aangezicht van YHWH, in de tent van het
getuigenis.
8 Het gebeurde nu op de andere dag, dat Mozes
in de tent van het getuigenis inging; en ziet, Aä-
rons staf, voor het huis van Levi, bloeide; want
hij bracht bloeisel voort, en bloesemde bloesem,
en [13]droeg amandelen.
9 Toen bracht Mozes al deze staven [14]uit,
van voor het aangezicht van YHWH, tot al de
Israëlieten; en zij zagen het, en namen elk zijn
staf.
10 Toen zei YHWH tot Mozes: [b]Breng de staf van
Aäron weer voor de getuigenis, in bewaring, tot
een teken voor de [15]opstandige kinderen; zo zult
u een [16]einde maken van hun geklaag tegen Mij,
dat zij niet sterven.
11 En Mozes deed het; zoals YHWH hem gebo-
den had, zo deed hij.
12 Toen spraken de Israëlieten tot Mozes,
zeggende: Zie, wij [17]geven de geest, wij vergaan,
wij allen vergaan!

54 *Maak u op uit het midden:* Of: *hef u op*.
55 zij op hun aangezichten: Te weten, Mozes en Aäron. Zie boven, vs. 4, 16:22.
56 *doe over hen verzoening:* Zie Lev. 1:4.
57 D.i. een grote straf is van de toornige God uitgezonden, en begint bereids aan te gaan.
58 Of: *gestuit, bedwongen, ingehouden*; t.w. van God. Vgl. 2 Sam. 24:21, 24:25.
59 *zaak van Korach:* Het oproer, waarvan Korach de stichter was. Zie boven, vs. 1.
1 *neem van hen:* Hebr.: *neemt van bij hen staf, staf, naar een huis van de vader, enz.*
2 Zie boven, Num. 2.
3 *hoofd van het huis:* D.i. voor elk hoofd, voor elke vorst, of overste van het vaderlijk huis. De zin is: ofschoon Ik wel de stam van Levi onderscheiden of gedeeld heb in tweeën, te weten de priesterlijke linie van Aäron en de Levieten, zo zullen zij nochtans in deze samen gerekend worden onder één hoofd, nl. Aäron.
4 D.i. voor de ark van het verbond, waarin de tafelen van het verbond lagen, zijnde een getuigenis van Gods wil.
– *a* Ex. 25:22.
5 *met u samenkomen zal:* Of: met, tot, of bij u vergaderd zal worden, of samenkomen zal, om u te spreken van alles, wat u de kinderen van Israël zult hebben aan te dienen, waarvan de tent van de samenkomst voornamelijk de naam heeft. Zie Ex. 25:22.
6 *gekozen hebben:* Tot het priesterambt.
7 Of: *uitspruiten, uitbotten, uitschieten, en zo vs.* 8.
8 *tegen Mij:* Hebr.: *van over, of tegen mij*; of, van mij stillen, of doen ophouden; d.i. afwenden en stillen, gelijk zulke woorden in de Hebreeuwse taal meer zijn, waaronder twee woorden moeten worden verstaan. Zie Gen. 12:15. De zin is: Ik zal maken dat zij afhouden van tegen Mij en meteen tegen u te morren, omdat zij, tegen u murmurerende, inderdaad tegen Mij morren. Zie onder, vs. 10.
9 Mozes en Aäron.
10 *een staf:* Hebr.: *voor een overste, of vorst, een staf voor een overste een.*
11 *onder hun staven:* Hebr.: *in het midden van hun staven.*
12 *aangezicht van YHWH:* Zie boven, vs. 4.
13 *droeg amandelen:* Anders: *rijpe amandelen*; d.i. droeg amandelen, die aan het rijpen waren, of, allengskens meer en meer rijpende.
14 D.i. uit het allerheiligste, waar zij voor de ark gelegen hadden.
– *b* Hebr. 9:4.
15 *opstandige kinderen:* Hebr.: *kinderen van de opstandigheid.*
16 *een einde maken:* Hebr.: *hun murmureringen eindigen, van Mij, of van tegen, over Mij*; d.i. eindigen en van Mij afwenden, doen ophouden, maken dat zij niet meer tegen Mij morren. Zie boven, vs. 5.
17 *geven de geest:* Of: *wij bezwijken, zieltogen, zielbraken*; en zo in vs. 13. Aldus spreken zij uit grote schrik en verbaasdheid, bezorgd zijnde dat het hun allen gaan mocht als het rot van Korach; daar YHWH hen ter contrarie met dit middel voor het verderf waarschuwde, tonende zijn barmhartigheid en zijn lankmoedigheid. Zie vs. 5, 17:10.

13 Al wie [18]enigszins nadert tot de tabernakel van YHWH, zal sterven; [19]zullen wij dan de geest gevende verdaan worden?

HOOFDSTUK XVIII

God legt aan Aaron en zijn zonen hun ambt voor en voegt de Levieten aan hen toe voor hun dienst, vs. 1, enz. Hij verordent het onderhoud van Aaron en zijn zonen, 8. en ook van de Levieten, 21. die van hun tienden aan de hogepriester tienden moesten geven, 25.

De taak van priesters en Levieten

Zo [1]zei YHWH tot Aäron: U, en uw zonen, en het huis van uw vader met u, zult dragen de [2]ongerechtigheid van het heiligdom; en u, en uw zonen met u, zult dragen [3]de ongerechtigheid van uw priesterambt.

2 En ook zult u uw broers, de stam van Levi, de stam van uw vader, met u doen naderen, dat zij u bijgevoegd worden, en u dienen; maar u, en uw zonen met u, zult zijn voor de tent van [4]het getuigenis.

3 En zij zullen uw taak waarnemen, en de taak van de hele tent; maar tot het gereedschap van het heiligdom en het altaar zullen zij niet naderen, opdat zij niet sterven, [5]zo zij als u.

4 Maar zij zullen u bijgevoegd worden, en de taak van de tent van de samenkomst waarnemen, in alle dienst van de tent; en [6]een vreemde zal tot u niet naderen.

5 U nu zult waarnemen de taak van het heiligdom, en de taak van het altaar; opdat er geen [7]toorn meer zij over de Israëlieten.

6 Want Ik, zie, Ik heb [a]uw broers, de Levieten, uit het midden van de Israëlieten genomen; [8]zij zijn u een gave, gegeven [9]aan YHWH, om de dienst van de tent van de samenkomst te bedienen.

7 Maar u, en uw zonen met u, zult uw priesterambt waarnemen in alle zaken van het altaar, en in wat van binnen het [10]voorhangsel is, dat zult u bedienen; uw priesterambt geve Ik u tot een dienst [11]van een geschenk; en de [12]vreemde, die nadert, zal gedood worden.

Het aandeel van de priesters

8 Verder sprak YHWH tot Aäron: En Ik, zie, Ik heb u gegeven de taak van [13]Mijn hefoffers, met alle [14]heilige dingen van de Israëlieten heb Ik ze u gegeven, [15]omwille van de zalving, en aan uw zonen, tot een [16]eeuwige inzetting.

9 Dit zult u hebben van [17]de [18]heiligheid van de heiligheden, uit het vuur: al hun offergaven, met al hun voedseloffer, en met al hun zondoffer, en met al hun schuldoffer, dat zij Mij zullen wedergeven; het zal u en uw zonen een [19]heiligheid van de heiligheden zijn.

10 Aan het [20]allerheiligste zult u dat eten; al wat mannelijk is zal dat eten; het zal u een heiligheid zijn.

11 Ook zal dit het uwe zijn: het hefoffer van hun gave, met alle beweegoffers van de Israëlieten; [b]Ik heb ze aan u gegeven, en aan uw zonen, en aan uw dochters met u, tot een eeuwige inzetting; al wie in uw huis rein is, zal dat eten.

12 Al [21]het beste van de olie, en al het beste van de nieuwe wijn, en van koren, hun eerstelingen, die zij YHWH zullen geven, u heb Ik ze gegeven.

18 enigzins nadert: Hebr.: die nadert, die nadert.

19 *zullen wij dan de geest gevende verdaan worden:* Anders: zullen wij dan ganselijk, geheellijk, ten enenmale, of, allen tezamen ondergaan? of hebben zij geëindigd met ondergaan? D.i. zal er dan geen einde zijn met ondergaan?

1 *zei YHWH tot Aäron:* Om het volk de vrees [waarvan in het laatst van het Num. 17 gesproken is] te benemen, en een middel aan te wijzen, waardoor voorgekomen mocht worden, dat zulk een onheil hun na deze niet meer zou overkomen.

2 *ongerechtigheid van het heiligdom:* D.i. de straf van wat aan het heiligdom en de ceremoniën daarvan misdaan wordt; daarom zult u toezien dat ieder blijve binnen de perken van zijn dienst, anders zult u daarvoor instaan. Zie Lev. 5:1.

3 *de ongerechtigheid van uw priesterambt:* De straf van wat aan het priesterambt misdaan wordt, wanneer u u daarin niet wel gedraagt, of toelaat dat een vreemde in uw ambt treedt en zich daaraan vergrijpt.

4 Zie boven, Num. 17:4.

5 zo zij als u: Hebr.: ook zij, ook u; t.w. wanneer u dat niet voorkomt, of door onachtzaamheid toelaat, of overziet.

6 *een vreemde zal tot u niet naderen:* Die niet is van de stam van Levi, zal u niet mogen dienen.

7 *toorn meer zij:* Versta, van YHWH; dat is al zulke straffen of plagen, als er tevoren van God zijn afgekomen over Korach en al zijn medeplichtigen.

– *a* Num. 3:45.

8 zij zijn u een gave: Of: zij zijn u een gave, of geschenk, gegeven YHWH, of van YHWH; d.i. zij zijn u ten dienste geschonken, en zo overgegeven om YHWH te dienen.

9 *YHWH:* Anders: *voor de Heer*.

10 voorhang is: Waardoor het heilige van de voorhof onderscheiden wordt.

11 *van een geschenk:* D.i. dat u met uw linie tot het hogepriesterambt voor anderen bent gekozen en dat bedienen zult, is een loutere genadegave van Mij, gelijk Ik ook de Levieten het hunne geschonken heb; noch u, noch zij hebben het verdiend. Zo is ook het geestelijke, dat hierdoor voorgebeeld en beduid was; t.w. onze gemeenschap met onze hogepriester Jezus Christus, en ook zijn verdiensten en zaligmakende weldaden, een loutere genadegave van YHWH; Jes. 9:5; Rom. 3:24, en Rom. 8:32, en Rom. 11:35; Ef. 2:7, 2:8, 2:9, enz.; 2 Tim. 1:9; 1 Petr. 2:9, 2:10; 1 Joh. 4:10; Openb. 1:5, 1:6.

12 *vreemde, die nadert:* Die niet is van Aärons linie, en zich het priesterambt wil aannemen. Zie boven, Num. 16:40, en 2 Kron. 26:19.

13 Zie boven, Num. 5:9.

14 *heilige dingen:* Hebr.: *heiligheden*. Zie Lev. 5:15.

15 *vanwege de zalving:* D.i. omdat u tot dit heilig ambt gezalfd bent. Zie Lev. 8:12, enz.

16 *eeuwige inzetting:* Tot de komst van de Messias. Zie Gen. 13:15, en Gen. 17:7.

17 *heiligheid van de heiligheden:* Zie Lev. 2:3.

18 D.i. wat geen brandoffer is, of bestemd om met vuur geheel op het altaar verbrand te worden, maar wat van de vuuroffers overblijft, enz.

19 *heiligheid van de heiligheden zijn:* D.i. u en uw zonen zult het voor een zeer heilig ding houden. Anders: een heiligheid van de heiligheden, het zal van u en van uw zonen zijn; d.i. omdat het een zeer heilig ding is, zult u en uw zonen dat hebben.

20 *allerheiligste zult u dat eten:* Het zij binnen in het heilige, of buiten naast het brandofferaltaar, dat zelf een heiligheid van de heiligheden genoemd wordt; Ex. 29:37. Zie verder Lev. 6:16, 6:26, en Lev. 7:6, en Lev. 8:31, en Lev. 14:13. Deze plaats wordt het heilige van de heiligen, of het allerheiligste, of zeer heilige genoemd in vergelijking van de gehele voorhof, waar de gemeente bijeenkwam. God heeft gewild dat de priesters dit alles hier zouden eten, om de heiligheid van deze offeranden te tonen, en de priesters [die niet voor Gods aangezicht als zijn gasten aten] van alle overdaad en onmatigheid af te houden. Wat nu in hun private huizen mocht gegeten worden en door wie, daarvan zie vs. 11, 18:13, 18:19.

– *b* Lev. 10:14.

21 *het beste van de olie:* Hebr.: *al het vette van de olie*; en zo in het volgende, en onder, vs. 29, 18:30, 18:32. Zie Gen. 45:18.

13 De eerste vruchten van alles, wat in hun
land is, die zij YHWH zullen brengen, zullen uwe
zijn; al wie in uw huis rein is, zal dat eten.
14 [c]Al het [22]verbannene in Israël zal het uwe
zijn.
15 Al wat de [d]baarmoeder [23]opent, van alle
vlees, dat zij YHWH zullen brengen, onder de
mensen, en onder de beesten, zal het uwe zijn;
maar de eerstgeborenen van de mensen zult u
[24]geheel lossen; ook zult u lossen de eerstgebore-
nen van de onreine beesten.
16 Die nu daaronder gelost zullen worden,
zult u van een maand [25]oud lossen, naar uw
[26]schatting, voor [27]het geld van vijf sikkels, naar
de [28]sikkel van het [e]heiligdom, die is twintig
[29]gera.
17 Maar het eerstgeborene van een koe, of het
eerstgeborene van een schaap, of het eerstge-
borene van een geit zult u niet lossen, zij zijn
[30]heilig; hun bloed zult u sprenkelen op het
altaar, en hun vet zult u aansteken, tot een vuur-
offer van liefelijke reuk voor YHWH.
18 En hun vlees zal het uwe zijn; zoals de
[31]beweegborst, en zoals de rechterschouder, [32]zal
het uwe zijn.
19 Alle hefoffers van de heilige dingen, die de
Israëlieten YHWH zullen offeren, heb Ik aan u
gegeven, en aan uw zonen, en aan uw dochters
met u, [33]tot een eeuwige inzetting; het zal een
eeuwig [34]zoutverbond zijn, voor het aangezicht
van YHWH, voor u en voor uw zaad met u.
20 Ook zei YHWH tot Aäron: U zult in hun land
niet erven, en u zult geen deel in het midden van
hen hebben; [f]Ik ben uw [35]deel en uw erfenis, in
het midden van de Israëlieten.

De tienden voor de Levieten

21 [36]En zie, aan de kinderen van Levi heb Ik alle
[37]tienden in Israël ter erfenis gegeven, voor hun
dienst, die zij bedienen, de dienst van de tent
van de samenkomst.
22 En de Israëlieten zullen niet meer naderen
tot de tent van de samenkomst, [38]om zonde te
dragen en te [39]sterven.
23 Maar de [40]Levieten, die zullen bedienen de
dienst van de tent van de samenkomst, en die
zullen [41]hun ongerechtigheid dragen; het zal een
eeuwige inzetting zijn voor uw generaties; en in
het midden van de Israëlieten zullen zij geen er-
fenis erven.
24 Want de tienden van de Israëlieten, die zij
YHWH tot een hefoffer zullen offeren, heb Ik aan
de Levieten tot een erfenis gegeven; daarom heb
Ik tot hen gezegd: Zij zullen in het midden van de
Israëlieten geen erfenis erven.
25 En YHWH sprak tot Mozes, zeggende:
26 U zult ook tot de Levieten spreken, en tot
hen zeggen: Wanneer u van de Israëlieten de
tienden zult ontvangen hebben, die Ik u voor uw
erfenis van hen gegeven heb, zo zult u daarvan
een hefoffer van YHWH offeren, de tienden van
die tienden;
27 En het zal u gerekend worden tot uw
hefoffer, [42]als koren van de dorsvloer, en als de
volheid van de [43]perskuip.
28 Zo zult u ook een hefoffer van YHWH offeren
van al uw tienden, die u van de Israëlieten zult
hebben ontvangen; en u zult daarvan het hefof-
fer van YHWH geven aan de priester Aäron.
29 Van al uw gaven zult u alle hefoffer [44]van
[45]YHWH offeren; van al [46]het beste van die, [47]van
zijn heiliging daarvan.
30 U zult dan tot hen zeggen: Als u het beste
daarvan offert, zo zal het de Levieten toe-
gerekend worden [48]als een inkomen van de
dorsvloer, en als een inkomen van de perskuip.
31 En u zult dat eten in alle plaatsen, u en uw
huis; want het is u een loon voor uw dienst in de
tent van de samenkomst.
32 Zo zult u daarover geen zonde [49]dragen, als
u het [50]beste daarvan offert; en u zult de heilige

– *c* Lev. 27:28.
22 *verbannene in Israël:* Zie Lev. 27:28.
– *d* Ex. 13:2; Ex. 22:29; Lev. 27:26; Num. 3:13.
23 *opent, van alle vlees:* Hebr.: *alle opening van de baarmoeder*. Zie Ex. 13:2, 13:12, 13:13, 13:15, en Num. 3:12.
24 ganselijk lossen: Hebr.: zult u lossende lossen; d.i. ganselijk laten lossen, en zo moet men in de volgende verzen door lossen verstaan: laten lossen.
25 *oud lossen:* Hebr.: *van een zoon van een maand*.
26 Die u naar mijn bevel doen zult, gelijk blijkt in het volgende.
27 *het geld van vijf sikkelen:* Of: *zilver van vijf sikkelen*.
28 *sikkel van het heiligdom:* Zie Gen. 20:16, en Gen. 23:15.
– *e* Ex. 30:13; Lev. 27:25; Num. 3:47; Ez. 45:12.
29 *twintig gera:* Zie Lev. 27:25.
30 Hebr.: *heiligheid*; d.i. een heilig ding.
31 Zie Lev. 7:34.
32 Of: *achterbout*.
33 *tot een eeuwige inzetting:* Met deze en de volgende woorden heeft God alle murmurering, tegenspraak en krakeel onder de Israëlieten willen voorkomen en bedwingen.
34 *zoutverbond zijn:* D.i. gedurig en bestendig, gelijk de dingen die gezouten zijn, lang duren en voor vervuiling of verrotting bewaard zijn. Zie Lev. 2:13, en 2 Kron. 13:5.
– *f* Deut. 10:9; Deut. 18:2; Ez. 44:28.
35 *uw deel en uw erfenis:* Vgl. Deut. 10:9.
36 En zie: Of: en aangaande de kinderen van Levi, zie Ik heb hun, enz.
37 *tienden in Israël ter erfenis gegeven:* Zie Lev. 27:30.
38 *om zonde te dragen:* D.i. om zich schuldig te maken en straf op zich te laden. Zie boven, vs. 1, en onder, vs. 32.
39 Gelijk Korach en de zijnen gebeurd is. Zie boven, Num. 16.
40 Hebr.: *Levi*.
41 *hun ongerechtigheid dragen:* D.i. zij zelf de straf dragen, wanneer zij misdoen in hun dienst. Zie boven, vs. 1.
42 als koren van de dorsvloer: D.i. het zal geacht worden en zo aangenaam zijn, alsof u eigen land hadt en van de vrucht daarvan [gelijk de andere stammen], uw tienden opofferde.
43 Wijnpers en oliepers. Zie Joël 2:24.
44 D.i. van alle tienden, die u gegeven worden.
45 *alle hefoffer:* D.i. allerlei.
46 *het beste van die:* Hebr.: *vette*; gelijk boven, vs. 12, en in vs. 30.
47 *heiliging daarvan:* D.i. door welk deel uw tienden geheiligd worden, zo dat u die met vrije consciëntie nuttigen mag. Zie onder, vs. 32. Anders: zijn heilig deel ervan.
48 als een inkomen van de dorsvloer: Zie boven, vs. 27.
49 Zie boven, vs. 1, 18:22.
50 *beste daarvan offert:* Hebr.: *vette*; gelijk boven, vs. 12. Zie daar.

dingen van de Israëlieten niet ontheiligen, opdat u niet sterft.

HOOFDSTUK XIX

Bevel om het reinigingswater te maken met as van de rode geslachte en verbrande vaars, vs. 1, enz. Over verschillende soorten onreinheid en het reinigen door gebruik van het genoemde water, 11. Wet tegen wie deze reiniging verachten, 20.

De as van de rode vaars

VERDER sprak YHWH tot Mozes en tot Aäron, zeggende:

2 Dit is de inzetting van de wet, die YHWH geboden heeft, zeggende: Spreek tot de Israëlieten, dat zij [1]tot u brengen een rode volkomen vaars, waarin [2]geen gebrek is, op welke geen juk [3]gekomen is.

3 En u zult die geven aan Eleazar, de priester; en hij zal ze [a]uitbrengen tot [4]buiten het leger, en men zal haar voor zijn aangezicht slachten.

4 En Eleazar, de priester, zal van haar [b]bloed met zijn vinger nemen, en hij zal van haar bloed recht tegenover de tent van de samenkomst zevenmaal sprenkelen.

5 Verder zal men deze vaars voor zijn ogen verbranden; [c]haar huid, en haar vlees, en haar bloed, met haar mest, zal men verbranden.

6 En de priester zal nemen cederhout, en hysop, en scharlaken, en werpen ze in het midden van de brand van deze vaars.

7 Dan zal de priester zijn kleren wassen, en zijn vlees met water baden, en daarna in het leger gaan; en de priester zal onrein zijn tot aan de avond.

8 Ook die haar verbrand heeft, zal zijn kleren met water wassen, en zijn vlees met water baden, en onrein zijn tot aan de avond.

9 En een rein man zal de as van deze vaars verzamelen, en buiten het leger in een reine plaats wegleggen; en het zal zijn [5]ter bewaring voor de gemeenschap van de Israëlieten, tot het [6]water van de afzondering; het is [7]ontzondiging.

10 En die de as van deze vaars verzameld heeft, zal zijn kleren wassen, en onrein zijn tot aan de avond. Dit zal de Israëlieten, en de vreemdeling, die in het midden van hen als vreemdeling verkeert, tot een eeuwige inzetting zijn.

De reiniging na aanraking van een dode

11 [d]Wie een dode, [8]enig dood lichaam van een mens, aanroert, die zal zeven dagen onrein zijn.

12 Op de derde dag zal hij [9]zich daarmee ontzondigen, zo zal hij op de zevende dag rein zijn; maar als hij zich op de derde dag niet ontzondigt, zo zal hij op de zevende dag niet rein zijn.

13 Al wie een dode, het dode lichaam van een mens, die gestorven zal zijn, aanroert, en zich niet ontzondigd zal hebben, die [10]verontreinigt de tabernakel van YHWH; daarom zal [11]die ziel [12]uitgeroeid worden uit Israël; omdat het water van de afzondering op hem niet gesprenkeld is, zal hij onrein zijn; zijn onreinheid [13]is nog in hem.

14 Dit is de wet, wanneer een mens zal gestorven zijn [14]in een tent: al wie in die tent ingaat, en al wie in die tent is, zal zeven dagen onrein zijn.

15 Ook alle open gereedschap, waarop geen [15]deksel [16]gebonden is, dat is onrein.

16 En al wie in het open veld een, die met het zwaard verslagen is, of een dode, of het gebeente van een mens, [17]of een graf zal aangeroerd hebben, zal zeven dagen onrein zijn.

17 [18]Voor een onreine nu zullen zij nemen van het [19]stof van de brand van [20]de ontzondiging, en daarop [21]levend water doen in een kruik.

1 *tot u brengen:* Hebr.: *nemen tot u*; d.i. nemen en brengen tot u. Zie van zulk een gebruik van sommige woorden Gen. 12:15.

2 *geen gebrek:* Vgl. Hebr. 7:26; 1 Petr. 1:19, enz.

3 *gekomen is:* Hebr.: *opgekomen opgegaan, of, opgeklommen*; d.i. die nimmer juk gedragen, nimmer onder het juk gegaan heeft.

– *a* Hebr. 13:11; idem v. 12.

4 *buiten het leger:* Zie de beduiding Hebr. 13:11, 13:12.

– *b* Hebr. 9:13.

– *c* Ex. 29:14; Lev. 4:11; idem v. 12.

5 *ter bewaring:* D.i. zij [nl. deze as] zal bewaard worden.

6 *water van de afzondering:* Waarmee besprengd zouden worden degenen, die om enige ceremoniële onreinheid van de tabernakel van de Heer of van de bijeenkomsten van de gemeente waren afgezonderd, tot een teken van hun reiniging.

7 Hebr.: *zonde*; d.i. ontzondiging, of reiniging van zonden. Zie vs. 12, 19:13, 19:19, 19:20. De zin is: dat water en de besprenging daarmee zal een teken zijn van de reiniging van zonden, die alleen geschiedt door het bloed van de Messias en Zaligmaker, onze Heer Jezus Christus, mits gesprengd [d.i. toegeëigend] zijnde aan de zielen van alle ware kinderen van God, waarvan deze gehele ceremonie een voorbeeld was. Zie Hebr. 9:12, 9:13, 9:14, en Hebr. 10:1, 10:2, 10:3, 10:4, 10:12, 10:14; 1 Petr. 1:2; 1 Joh. 1:7, enz. Zo wordt het woord zonde ook zeer dikwijls genomen voor offerande voor de zonde, of zondoffer. Zie en vgl. boven, Num. 8:7 waar dit water genoemd wordt water van de zonde, en onder, vs. 17 hebt u brand van de zonde.

– *d* Num. 31:19; Hagg. 2:14.

8 *enig dood lichaam van een mens:* Hetzij van een Jood, of van een vreemdeling. Hebr.: ziel. Zie Lev. 19:28.

9 *daarmee ontzondigen:* Met het water van de afzondering.

10 *verontreinigt de tabernakel:* Wanneer hij, nog onrein zijnde, evenwel niet schroomt tegen Gods uitgedrukt bevel in de voorhof van zijn heilige woning te verschijnen.

11 die ziel: D.i. mens, persoon.

12 *uitgeroeid worden uit Israël:* Als hebbende moedwilliglijk veracht, niet alleen dit ceremoniëel gebod van YHWH, maar ook de betekende zaak, t.w. de reiniging door het bloed van de Messias, gelijk de volgende woorden uitwijzen; vgl. met boven, vs. 9. Vgl. ook Hebr. 10:26, 10:27, 10:28, 10:29. Zie verder Gen. 17:14; zo onder, vs. 20.

13 *is nog in hem:* Of: *zal voortaan in hem zijn, of, blijft in hem*.

14 *in een tent:* D.i. in het leger, in zijn woning.

15 Hebr.: *gewrongen doek, of stuk laken, of snoer, waarmee men iets bindt*.

16 *gebonden is:* Hebr.: *aangevoegd, samengevoegd, gekoppeld*. De zin is, dat nergens mee toegedekt, bestopt of bewonden is.

17 Die gestorven is.

18 *Voor een onreine:* Hier beveelt nu God de wijze aan van het water van de afzondering te bereiden en te gebruiken.

19 *stof van de brand:* D.i. van de bewaarde as van de verbrande rode vaars. Zie boven, vs. 9.

20 Hebr.: *van de zonde*; d.i. dienende tot ontzondiging of reiniging van zonde. Zie boven, vs. 9.

21 *levend water:* D.i. springende, lopende of vlietende, genomen uit een fontein of rivier. Zie Gen. 26:19; Lev. 14:5.

18 En een rein man zal [e]hysop nemen, en in dat water dopen, en sprenkelen het aan die tent, en op al het gereedschap, en aan de zielen, die daar geweest zijn; ook aan degene, die een gebeente, of een verslagene, of een dode, of een graf aangeroerd heeft.

19 En de reine zal de onreine op de derde dag, en op de zevende dag besprenkelen; en op de zevende dag zal hij hem ontzondigen; en hij zal zijn kleren wassen, en zich met water baden, en op de avond rein zijn.

20 Wie daarentegen onrein zal zijn, en zich niet zal ontzondigen, [22]die ziel zal uit het midden van de gemeente uitgeroeid worden; want hij heeft het [23]heiligdom van YHWH verontreinigd, het water van de afzondering is op hem niet gesprenkeld, hij is onrein.

21 Dit zal hun zijn tot een eeuwige inzetting. En die het water van de afzondering sprenkelt, zal zijn kleren wassen; ook wie het water van de afzondering aanroert, die zal onrein zijn tot aan de avond.

22 Ja, al wat die onreine aangeroerd zal hebben, zal onrein zijn; en de ziel, die [24]dat aangeroerd zal hebben, zal onrein zijn tot aan de avond.

HOOFDSTUK XX

De kinderen van Israel komen in de woestijn Zin, waar Mirjam sterft, vs. 1, enz. zij morren om water, 2. De HEERE beveelt Mozes tot de rots te spreken, opdat die water zou geven, 7. Mozes slaat op de rots, 11. De HEERE is verstoord op Mozes en Aaron vanwege hun ongeloof, 12. Mozes verzoekt doortocht door Edom, 14. die hem geweigerd wordt, 18, 20. Op bevel van de HEERE draagt Aaron op de berg Hor zijn hogepriesterambt over aan zijn zoon Eleazar, 23. en hij sterft daar, 28. de hele gemeente beweent hem, 29.

Het water uit de rots te Meriba

Als de Israëlieten, de hele gemeenschap, in de woestijn Zin gekomen waren, in de [1]eerste maand, zo bleef het volk te [2]Kades. En [3]Mirjam stierf daar, en zij werd daar begraven.

2 En er was geen water voor de vergadering; toen verzamelden zij zich tegen Mozes en tegen Aäron.

3 En het volk twistte met Mozes, en zij spraken, zeggende: [4]Och, of wij de geest gegeven hadden, toen [a]onze broers voor het aangezicht van YHWH de geest gaven!

4 Waarom toch hebt u de gemeente van YHWH in deze woestijn gebracht, dat wij daar sterven zouden, wij en onze beesten?

5 En waarom hebt u ons doen optrekken uit Egypte, om ons te brengen [5]in deze kwade plaats? Het is geen plaats van zaad, noch van vijgen, noch van wijnstokken, noch van granaatappels; ook is er geen water om te drinken.

6 Toen gingen Mozes en Aäron [6]van het aangezicht van de gemeente tot de deur van de tent van de samenkomst, en [7]zij vielen op hun aangezichten; en de [8]heerlijkheid van YHWH verscheen hun.

7 En YHWH sprak tot Mozes, zeggende:

8 Neem [9]die staf, en verzamel de vergadering, u en Aäron, uw broer, en spreekt u tot de steenrots voor hun ogen, zo zal zij hun water geven; [b]zo zult u hun water voortbrengen uit de steenrots, en u zult de vergadering en haar beesten drenken.

9 Toen nam Mozes de staf van [10]voor het aangezicht van YHWH, zoals Hij hem geboden had.

10 En Mozes en Aäron verzamelden de gemeente voor de steenrots, [c]en hij [11]zei tot [12]hen: Hoor toch, u opstandigen, [13]zullen wij [d]water voor u uit deze steenrots hervoorbrengen?

11 Toen hief Mozes zijn hand op, en hij sloeg de [14]steenrots [15]tweemaal met zijn staf; [e]en er kwam veel water uit, [f]zodat de vergadering dronk, en haar beesten.

12 Daarom zei YHWH tot Mozes en tot Aäron: [g]Omdat u [16]Mij niet geloofd hebt, dat [17]u Mij heiligde voor de ogen van de kinderen van [18]Israël,

– *e* Ps. 51:9.

22 die ziel zal uit het midden van de gemeente: D.i. die persoon, of, mens.

23 *heiligdom van YHWH verontreinigd:* Zie boven, vs. 13.

24 dat: Of: hem.

1 *eerste maand:* T.w. van het veertigste jaar na de uitgang uit Egypte, onder, Num. 33:38.

2 Dit Kades was gelegen aan het gebied van de Edomieten, vs. 16, onderscheiden van Kades-Barnea, Deut. 1:19.

3 *Mirjam stierf daar:* De zus van Mozes en Aäron, een profetes. Zie Ex. 15:20. In dit veertigste jaar na de uitgang van de Israëlieten is ook Aäron, onder, Num. 33:38, en Mozes, Deut. 34:5, gestorven.

4 Dit woord och, drukt uit de smart huns harten, hun uitpersende deze wens.

– *a* boven, Num. 16:32; idem v. 49.

5 *in deze kwade plaats:* Zie Jer. 2:6.

6 *van het aangezicht van de gemeente:* T.w. vrezende voor het geweld en de overlast van het volk.

7 zij vielen op hun aangezichten: Te weten, Mozes en Aäron, God YHWH aanroepende, gelijk Ex. 17:4.

8 *heerlijkheid van YHWH verscheen hun:* Verschijnende in de wolkkolom.

9 die staf: Te weten, de staf van Aäron, die voor de ark van het verbond bewaard werd. Zie boven, Num. 17:10. Sommigen verstaan de staf van Mozes, met welke hij de wonderwerken gedaan had.

– *b* Ps. 78:15; idem 78:16; Ps. 105:41; Ps. 114:8; Neh. 9:15.

10 *voor het aangezicht van YHWH:* D.i. uit de tabernakel.

– *c* Ps. 106:32; idem v. 33.

11 T.w. Mozes.

12 Het was Mozes niet bevolen het volk aan te spreken, maar dat hij de steenrots aanspreken zou, vs. 8.

13 *zullen wij:* Hieraan hadden zij niet behoren te twijfelen, want God had het hun beloofd, vs. 8.

– *d* Deut. 32:51.

14 Van de geestelijke betekenis van deze steenrots, zie 1 Kor. 10:4.

15 *tweemaal met zijn staf:* Dit was ook een teken van Mozes haastigen toorn.

– *e* Ps. 78:15; Ps. 105:41; Jes. 48:21; 1 Kor. 10:4.

– *f* Jes. 43:20.

– *g* Deut. 1:37; Num. 27:14.

16 *Mij niet geloofd hebt:* D.i. omdat u mijn woorden niet geloofd hebt, doende wat Ik u bevolen had, twijfelende of Ik machtig genoeg was uit te voeren wat Ik u te doen bevolen had.

17 *u Mij heiligde:* Mits op mijn woord de steen vrijmoedig bevelende dat hij water voortbrengen zou; het volk zo een goed exempel gevende, om mijn woorden te geloven.

18 *daarom zult u:* Gelijk God hier bedreigt, zo is het geschied; want Aäron is gestorven op de berg Hor, onder, vs. 28, en Mozes op de berg Nebo, Deut. 34.

daarom zult u deze gemeente niet inbrengen in het land, dat Ik hun gegeven heb.

13 Dit zijn de wateren [19]van Meriba, daar de Israëlieten met [20]YHWH om getwist hebben; en Hij werd [21]aan hen geheiligd.

Edom weigert de doortocht

14 Daarna zond Mozes boden uit Kades tot de koning van [22]Edom, [h]die zeiden: Zo zegt uw broer Israël: U weet al de moeite, [23]die ons ontmoet [24]is;

15 Dat onze vaders naar Egypte afgetogen zijn, en wij in Egypte [25]vele dagen gewoond hebben; en dat de Egyptenaars aan ons en onze vaders kwaad gedaan hebben.

16 Toen [i]riepen wij tot YHWH, en Hij hoorde onze stem, en Hij [k]zond een Engel, en Hij leidde ons uit Egypte; en ziet, wij zijn te Kades, een stad aan het uiterste van uw gebied.

17 Laat ons toch door uw land trekken; wij zullen niet trekken door de akker, noch door de wijngaarden, noch zullen het water van [26]de putten drinken; wij zullen de koninklijke [28]weg gaan, wij zullen niet afwijken [27]ter rechterhand noch ter linkerhand, voordat wij door uw gebied zullen getrokken zijn.

18 Maar Edom zei tot hem: U zult [29]door mij niet trekken, opdat ik niet misschien [30 31]met het zwaard uitga u tegemoet!

19 Toen zeiden de Israëlieten tot hem: Wij zullen door de gebaande weg optrekken, en als wij van uw water drinken, ik en mijn vee, zo zal ik de prijs daarvoor geven; ik zal alleen, zonder iets anders, te voet [32]doortrekken.

20 Maar hij zei: U zult niet doortrekken! En Edom is hem tegemoet uitgetrokken, met een zwaar volk, en met een sterke hand.

21 Zo weigerde Edom Israël toe te laten door zijn gebied te trekken; [33 34]daarom [l]week Israël van hem af.

De dood van Aaron

22 Toen reisden zij van Kades; [m]en de Israëlieten kwamen, de hele gemeenschap, aan de berg Hor.

23 YHWH nu sprak tot Mozes, en tot Aäron, aan de berg Hor, aan de grens van het land van Edom, zeggende:

24 Aäron zal met zijn voorgeslacht verenigd worden; want hij zal niet komen in het land, dat Ik aan de Israëlieten gegeven heb, omdat u tegen Mijn [35 36]mond opstandig geweest bent bij de wateren van Meriba.

25 [n]Neem Aäron, en Eleazar, zijn zoon, en doe hen opklimmen tot de berg Hor.

26 En trek Aäron zijn kleren uit, en trek ze Eleazar, zijn zoon, aan; want Aäron [37 38]zal verzameld worden, en daar sterven.

27 Mozes nu deed, zoals YHWH geboden had; want zij klommen op tot de berg Hor, voor de ogen van de hele [39]gemeenschap.

28 En Mozes trok Aäron zijn kleren uit, en hij trok ze zijn zoon Eleazar aan; [o]en Aäron stierf daar, op de top van die berg. Toen kwam Mozes en Eleazar van die berg af.

29 Toen de hele gemeenschap zag, dat [40]Aäron overleden was, zo [41]beweenden zij Aäron [42 43]dertig dagen, het hele huis van Israël.

HOOFDSTUK XXI

De Kanaanieten strijden tegen Israel en overweldigen sommigen van hen, vs. 1, enz. maar door de hulp van God overwinnen zij hen weer en roeien hen en hun steden uit, 3. Het volk mort weer, 5. daarom wordt het met vurige slangen geplaagd, 6. zij hebben berouw, 7. God beveelt een koperen slang op te richten, 8. dat doet Mozes. Wie die aanzag, werd genezen, 9. verschillende reizen van de Israelieten, 10. hun loflied te Beer, voor het water dat God hun gegeven had, 17. De Israelieten verzoeken doortocht door het land, 21. Sihon weigert het hun, 23. De Israelieten verslaan hen, met Sihon, hun koning, en nemen hun steden in, 24. Spreuken over de onderdrukking van Sihon, 27. Og, de koning van

19 *van Meriba:* D.i. twistwateren.

20 *YHWH om getwist hebben:* Met Mozes, de dienaar van YHWH, vs. 3. Zie Ex. 16:8.

21 *aan hen geheiligd:* T.w. aan Mozes en Aäron, want straffende hun ongehoorzaamheid, heeft Hij zichzelven geheiligd. Zie Lev. 10:3, en Lev. 22:32. Anderen passen dit op de Israëlieten, aan welke God zijn heilig woord heeft waar gemaakt, toen Hij hun water uit de steenrots gegeven heeft.

22 Edom, of Ezau, en Jakob, of Israël, zijn gebroeders geweest; die hier tot elkaar spreken, zijn derzelver nakomelingen geweest.

– *h* Deut. 23:7; Obad. v. 10; idem v. 12.

23 *broer Israël:* Edom, of Ezau, en Jakob, of Israël, zijn gebroeders geweest; die hier tot elkaar spreken, zijn derzelver nakomelingen geweest.

24 die ons ontmoet is: Hebr.: die ons gevonden heeft.

25 *vele dagen gewoond hebben:* D.i. lange tijd.

– *i* Ex. 2:23.

– *k* Ex. 14:19.

26 *uw land trekken:* Dit was hun toen de naaste weg naar het land Kanaän.

28 *koninklijken weg gaan:* Hebr.: *de weg van de koning*. Anders: de landstraat, of, de herenweg.

27 *het water van de putten drinken:* T.w. zonder dat te betalen gelijk vs. 19.

29 *tot hem:* T.w. tot Mozes, of tot Israël.

30 *door mij niet trekken:* D.i. door mijn land, gelijk er vs. 17 staat. Zie dergelijke manier van spreken, Deut. 2:30; Rom. 15:28.

31 *met het zwaard uitga:* D.i. gewapender hand.

32 zo zal ik de prijs daarvoor geven: Dit heeft God te doen bevolen, Deut. 2:6, 2:7.

33 De Israëlieten.

34 *daarom week Israël van hem af:* Dit deden de Israëlieten op het bevel Gods, Deut. 2:4, 2:5, onaangezien de weg, die zij daarna door de woestijn passeerden, hun zeer moeilijk en zwaar viel; Num. 21:4, 21:5.

– *l* Richt. 11:18.

– *m* Num. 33:37.

35 Aäron zal tot zijn volken verzameld worden: D.i. Aäron zal sterven.

36 *mond opstandig geweest zijt:* D.i. mijn bevel.

– *n* Num. 33:38; Deut. 32:50.

37 *zijn kleren uit:* T.w. zijn priesterlijke kleren, van welke zie Ex. 28:2.

38 *zal verzameld worden:* T.w. tot zijn volken, gelijk vs. 24.

39 zij klommen op tot de berg Hor: Te weten, Mozes, Aäron en Eleazar.

– *o* Deut. 10:6; Deut. 32:50.

40 D.i. vernam; t.w. uit de mond van Mozes en Eleazar, en ziende dat hij niet wederkwam. Zie dergelijke manier van spreken Gen. 42:1, vgl. met Hand. 7:12.

41 *Aäron overleden was:* Aäron is gestorven in het 123ste jaar van zijn ouderdom, Num. 33:38, 33:39, op de eerste dag van de vijfde maand, in het veertigste jaar na de uittocht uit Egypte. Van zijn begrafenis wordt gesproken Deut. 10:6.

42 *beweenden zij Aäron:* D.i. zij droegen een rouw over Aäron.

43 *dertig dagen:* Zolang beweenden zij Mozes ook; Deut. 34:8.

Basan, strijdt tegen de Israelieten en wordt verslagen, en Israel neemt zijn land in, 33.

De overwinning bij Horma

Als de Kanaäniet, de koning van [1]Harad, wonende tegen [2]het zuiden, hoorde, dat Israël [3]door de weg van de spionnen kwam, zo streed hij tegen Israël, en hij voerde enige gevangenen daaruit als gevangenen weg.

2 Toen beloofde Israël YHWH een gelofte, en zei: Als U dit volk geheel in mijn hand geeft, zo zal ik hun steden [4]verbannen.

3 YHWH dan verhoorde de stem van Israël, en [5]gaf de Kanaänieten over; en [6]hij verbande hen en hun steden; en [7]hij noemde de naam van die plaats [8]Horma.

De koperen slang

4 Toen reisden zij van de berg Hor, op de weg van [9]de Schelfzee, dat zij om het land van de Edomieten heentogen; maar de ziel van het [10]volk werd verdrietig [11]op deze weg.

5 En het volk sprak tegen God en tegen Mozes: Waarom hebt u ons doen optrekken uit Egypte, opdat wij sterven zouden in de woestijn? Want hier is geen brood, ook geen water, en [a]onze ziel walgt over [12]dit zeer lichte brood.

6 Toen [b]zond YHWH [13]vurige slangen onder het volk, die beten het volk; en er stierf veel volk van Israël.

7 Daarom kwam het volk tot Mozes, en zij zeiden: Wij hebben gezondigd, omdat wij tegen YHWH en tegen u gesproken hebben; bid YHWH, dat Hij deze slangen van ons wegneme. Toen bad Mozes voor het volk.

8 En YHWH zei tot Mozes: Maak u [14]een vurige slang, en stel ze op een [15]stang; en het zal gebeuren, [c]dat al wie gebeten is, als hij haar [16]aanziet, zo zal hij leven.

9 [d]En Mozes maakte een koperen slang, en stelde ze op een stang; en het gebeurde, als een slang iemand beet, zo zag hij de koperen slang aan, en hij bleef levend.

De tocht naar het land van de Amorieten

10 [e]Toen verreisden de Israëlieten, en zij sloegen hun kamp op te Oboth.

11 Daarna reisden zij van Oboth, en sloegen hun kamp op aan de heuvelen van Abarim in de woestijn, die tegenover Moab is, tegen de opgang van de zon.

12 Van daar reisden zij, en sloegen hun kamp op bij de beek Zered.

13 Van daar reisden zij, en sloegen hun kamp op [17]aan deze zijde van de Arnon, die in de woestijn is, uitgaande uit het gebied van de [f]Amorieten; want de Arnon is de grens van Moab, tussen Moab en tussen de Amorieten.

14 (Daarom [18]wordt gezegd in het [19]boek van [20]de oorlogen van YHWH: [21]Tegen [22]Waheb, in een [23]wervelwind, en tegen de beken Arnon,

15 En de afloop van de beken, die zich naar de [24]gelegenheid van [25]Ar wendt, en [26]leunt aan de grens van Moab.)

16 En van daar reisden zij naar Beer. Dit is de put, van welke YHWH tot Mozes zei: Verzamel het volk, zo zal Ik hun water geven.

17 (Toen zong Israël [27]dit lied: Spring op, u put, [28]zingt daarvan bij beurte!

18 U put, die de vorsten gegraven hebben, die de edelen van het volk gedolven hebben, door [29]de wetgever, [30]met hun staven.) En van de woestijn reisden zij naar Mattana;

1 Harad schijnt te wezen de stad, waar deze koning zijn zetel had. Zie Joz. 12:14. Anderen menen dat Harad geweest is de naam diens konings.

2 T.w. van het land Kanaän, waarheen de verspieders getrokken waren, Num. 13:17. Zie ook Num. 33:40.

3 *door de weg van de verspieders kwam:* D.i. door de weg die de verspieders, die Mozes uitgezonden had, gereisd waren. Sommigen houden Atharim [dat hier is overgezet verspieders] voor de naam van een zekere plaats.

4 D.i. ik zal hen voor mij, of tot ons voordeel niet houden, maar ik zal hen u heiligen, of u ter ere verdelgen. Zie Jos. 6:17,19,21,24, en Lev. 27:28, 27:29.

5 *gaf de Kanaänieten over:* T.w. in zijn hand, gelijk vs. 2.

6 *verbande hen en hun steden:* Dit is niet volkomenlijk geschied ten tijde van Mozes, maar door Jozua. Zie Joz. 12:14, en Richt. 1:16, 1:17.

7 hij noemde de naam van die plaats: Te weten, Israël, d.i. de Israëlieten.

8 D.i. verbanning.

9 Zie Ex. 13:18.

10 *werd verdrietig:* Hebr.: *werd verkort*. Zie Richt. 10:16.

11 *op deze weg:* Of: *vanwege deze weg*.

– *a* Num. 11:6.

12 dit zeer lichte brood: Aldus noemt dit volk het hemelse brood.

– *b* 1 Kor. 10:9.

13 *vurige slangen onder het volk:* Hebr.: *brandende*. Zo genoemd omdat zij de mensen, die zij beten, dodelijken brand en volgens die grote dorst aanbrachten.

14 *een vurige slang:* vs. 9 wordt zij genoemd een koperen slang. De zin van deze woorden is: maak een koperen slang, die de vurige gelijk zij.

15 Of: *staak, spar*. Anders: tot een teken, of op een banier.

– *c* Joh. 3:14.

16 zo zal hij leven: D.i. hij zal genezen worden en het leven behouden.

– *d* 2 Kon. 18:4; Joh. 3:14.

– *e* Num. 33:43.

17 *aan deze zijde van de Arnon:* Anders: *aan het veer van Arnon.*

– *f* Richt. 11:18.

18 *wordt gezegd:* Anders: *zal gezegd worden;* te weten in toekomende eeuwen.

19 Dit boek, geschrift of verhaal is niet meer voorhanden, nochtans zonder kwetsing of vermindering van de kanonieke boeken.

20 *oorlogen van YHWH:* D.i. van de oorlogen, die door de beschikking en kracht van God geschied zijn.

21 Hierdoor kan men verstaan: waren de oorlogen van de Heere, of, strijdende, of iets dergelijks. De volgende woorden, alsook vs. 15 zijn zwaar te verstaan en worden onderscheidenlijk uitgelegd; wij stellen die hier, gelijk zij door de voornaamsten onder de geleerden vertaald worden.

22 Men meent dat dit de naam van de koning van Moab is, wie Sihon zou overwonnen hebben; vs. 26.

23 Hebr.: *Besupha*. Enigen nemen dit woord voor de naam van een plaats, anders genoemd Suf; Deut. 1:1. Anders: de Rode zee.

24 Of: *situatie*.

25 Ar is de naam van een stad in het land van de Moabieten; vs. 28.

26 Of: *grenst, stoot, is gelegen*.

27 dit lied: Met dit lied zingen en roemen zij de weldaad Gods, hun bewezen door het geven van die bornput.

28 *zingt daarvan bij beurte:* Of: *zingt het bij beurte*. Zie Ex. 15:21, en 1 Sam. 18:7; Ps. 147:7.

29 *de wetgever:* D.i. door het beleid van de wetgever, t.w. Mozes; zo ook Deut. 33:21; of versta, God zelf door de wetgever, gelijk Jes. 33:22.

30 *met hun staven):* Versta dit van de staven van Mozes en Aäron, of van de regimentsstaven, die de vorsten en regeerders gemeenlijk in de hand hadden, tot een teken van hun ambt en hun macht, die zij van God ontvangen hadden.

19 En van Mattana tot Nahaliel; en van Nahaliel
tot Bamoth;
20 En van Bamoth tot het dal, dat [31]in het veld
van Moab is, aan de hoogte van Pisga, en dat
tegen [32]de wildernis ziet.

De overwinning op Sihon en Og

21 [g]Toen zond Israël boden tot Sihon, de koning
van de Amorieten, zeggende:
22 Laat mij door uw land [h]trekken. Wij zul-
len niet afwijken in de akkers, noch in de
wijngaarden; wij zullen het water van de putten
niet drinken; wij zullen op de koninklijke weg
gaan, totdat wij uw gebied doorgetogen zijn.
23 [i]Maar Sihon liet Israël niet toe, door zijn ge-
bied door te trekken; maar Sihon verzamelde al
zijn volk, en hij ging uit, Israël tegemoet, naar de
woestijn, en hij kwam te Jahza, en streed [33]tegen
Israël;
24 [k]Maar Israël sloeg hem met de [34]scherpte
van het zwaard, en [l]nam zijn land in erfelijke
bezitting, van [35]de Arnon af tot de Jabbok toe,
[m]tot aan de kinderen Ammons; [36]want de grens
van de kinderen Ammons was [37]vast.
25 [n]Zo nam Israël al deze steden in; en Israël
woonde in al de steden van de Amorieten, te
Hesbon, en in al haar bijbehorende [38]plaatsen.
26 Want Hesbon was de stad van Sihon, de ko-
ning van de Amorieten; en hij had gestreden
[39]tegen de vorige koning van de Moabieten, en hij
had al zijn land uit zijn hand genomen, tot aan
de Arnon.
27 Daarom zeggen zij, die spreekwoorden
gebruiken: Kom tot Hesbon; men bouwe en be-
vestige de stad van [40]Sihon!
28 Want er is een vuur uitgegaan uit Hesbon;
een vlam uit de stad van Sihon; zij heeft verteerd
[41]Ar van [42]de Moabieten, en [43]de heren van de
hoogten van de Arnon.
29 Wee u, Moab! U, volk [o]Kamoz bent verloren!
[44]Hij heeft [45]zijn zonen, [46]die ontliepen, en zijn
dochters in de gevangenis geleverd aan Sihon,
de koning van de [47]Amorieten.
30 En wij hebben hen neergeveld! Hesbon is
verloren tot [48]Dibon toe; en wij hebben hen ver-
woest tot Nofat toe, die tot [49 50]Medeba toe reikt.
31 Zo woonde Israël in het land van de Amoriet.
32 Daarna zond Mozes om Jaëzer te
bespioneren; en zij namen haar [51]bijbehorende
[52]plaatsen in; en hij dreef de Amorieten, die er
waren, uit de bezitting.
33 Toen wendden zij zich en trokken op de weg
van Basan; [p]en [53]Og, de koning van Basan, ging
uit hun tegemoet, hij en al zijn volk, tot de strijd,
te [54 55]Edreï.
34 YHWH nu zei tot Mozes: Vrees hem niet;
want Ik heb hem in uw hand gegeven, en al zijn
volk, ook zijn land; en [q]u zult hem doen, zoals u
Sihon, de koning van de Amorieten, die te Hes-
bon woonde, gedaan hebt.
35 En zij sloegen [r]hem, en zijn zonen, en al
zijn volk, zo dat hem niemand overbleef; en zij
namen [56 57]zijn land in erfelijke bezitting.

HOOFDSTUK XXII

Balak, de koning van de Moabieten, ontbiedt Bileam om Israel te vervloeken, vs. 1, enz. Bileam vraagt de HEERE wat hij doen moest, 8. Die verbiedt hem naar Balak te gaan, 12. Balak ontbiedt hem nog een keer, 15. en de HEERE laat hem gaan, 20. De engel zou hem gedood hebben als zijn ezelin niet opzij was gegaan, 21. en zich onder hem had neergelegd, 27. Bileams ogen worden geopend, zodat hij de engel zag, 31. Die bestraft hem, 32. Hij bekent zijn schuld en is bereid terug te keren, 34. maar de engel laat hem verder trekken, 35. Balak komt Bileam tegemoet en ontvangt hem

31 *in het veld van Moab is:* D.i. in het land.
32 *de wildernis ziet:* Anders: *Jesimoth*.
– *g* Deut. 2:26; Richt. 11:19.
– *h* Num. 20:17.
– *i* Deut. 29:7; Deut. 2:30; Richt. 11:20; Joz. 24:8.
33 De naam van een stad, van welke ook gesproken wordt Deut. 2:32; Richt. 11:20; Jer. 48:21, 48:34.
– *k* Deut. 2:33; Deut. 29:7; Joz. 24:8; Joz. 12:2; Richt. 11:21.
34 *scherpte van het zwaard:* Hebr.: *mond*.
– *l* Ps. 135:11; idem 135:12; Ps. 136:19; Amos 2:9.
35 Dit zijn de namen van rivieren.
– *m* Deut. 2:37.
36 Dit zijn de namen van rivieren.
37 want de landpale van de kinderen Ammons was vast: Dit is de reden, waarom Sihon het gebied niet heeft kunnen innemen, gelijk hij het land van de Moabieten had ingenomen.
– *n* Deut. 2:34; idem v. 35.
38 onderhorige plaatsen: Hebr.: dochters; d.i. kleine steden, dorpen en vlekken, die onder Hesbon behoorden, als onder haar moederstad of hoofdstad. Mozes noemt ze onbemuurde steden, Deut. 3:5.
39 *tegen de vorige koning van de Moabieten:* T.w. met die koning, die het naast vóór Balak koning geweest was.
40 men bouwe en bevestige de stad van Sihon: Te weten, groter en sterker dan het tevoren geweest is.
41 *is een vuur uitgegaan uit Hesbon:* D.i. Sihon, nadat hij Hesbon ingenomen had, is vandaar als een vuur voortgevlogen naar de Moabieten toe.
42 *Ar van de Moabieten:* Dit was de hoofdstad van het land van de Moabieten, waarvan het gehele land de naam gekregen heeft.
43 *de heren van de hoogten van de Arnon:* Versta, de priesters en vorsten, die de stad door hun afgod niet hebben kunnen bevrijden. Zie Jer. 48:7. Anders: de burgers van Bamoth, te Arnon.
– *o* 1 Kon. 11:7; idem v. 33.
44 *volk Kamoz:* D.i. u volk, dat de Chamos eert en dient. Aldus werd genoemd de afgod van de Moabieten, 1 Kon. 11:33.
45 Hij heeft: Te weten, Chamos.
46 *zijn zonen:* T.w. van Moab; d.i. de Moabieten.
47 die ontliepen: D.i. Chamos heeft hen gevankelijk laten wegvoeren, zonder dat hij hen heeft kunnen beschermen.
48 Of: *geschoten*; t.w. met pijlen. Anders: hun lamp is vergaan; d.i. hun heerlijkheid.
49 *Dibon toe:* Een van de hoge plaatsen of steden in het land Moab; Jes. 14:2; Jer. 48:18, 48:22.
50 *Medeba toe reikt:* Een stad in het land Moab; Jes. 15:2.
51 *Jaëzer te verspieden:* De naam van een stad, die eertijds de Moabieten had toebehoord, van welke gesproken wordt Num. 32:1, 32:3, 32:35, en Jer. 48:32.
52 *onderhorige plaatsen in:* Zie boven, vs. 25.
– *p* Deut. 3:1; Deut. 29:7.
53 Dit was een goed, vet weiland, waarvan gesproken wordt Deut. 32:14; Ps. 22:13; Jer. 50:19; Amos 4:1; Micha 7:14.
54 Deze Og is ook een koning van de Amorieten geweest, een reus. Zie van hem Deut. 3:1, 3:11.
55 Een stad in het koninkrijk van Og gelegen; Deut. 3:10.
– *q* Ps. 136:20.
– *r* Ps. 136:20; idem v. 21; idem v. 22.
56 *niemand overbleef:* Hebr.: *geen overige overbleef*.
57 *zijn land in erfelijke bezitting:* T.w. het land van de koning Og.

zeer voornaam, 36. maar welke eer hij hem ook bewijst, hij kan hem niet bewegen Israel te vervloeken, 38.

Balak ontbiedt Bileam

DAARNA reisden de kinderen van Israël, en sloegen hun kamp op in de vlakke velden van Moab, aan deze zijde van [1]de Jordaan van Jericho.

2 Toen [2]Balak, de zoon van Zippor, zag al wat Israël aan de Amorieten gedaan had;

3 [3]Zo vreesde Moab zeer voor het aangezicht van dit volk, want het was veel; en Moab [4]was benauwd voor het aangezicht van de Israëlieten.

4 Daarom zei Moab tot [5]de oudsten van de Midianieten: Nu zal deze gemeente [6]afgrazen [7]al wat rondom ons is, zoals de os de groente van het veld afgraast. In die tijd nu was Balak, de zoon van Zippor, koning van de Moabieten.

5 Die zond boden aan [8a]Bileam, de zoon van Beor, te [9]Pethor, dat aan de [10]rivier is, [11]in het land van de kinderen van zijn volk, om hem te roepen, zeggende: Zie, er is een volk uit Egypte getogen; zie, het heeft het [12]gezicht van het land bedekt, en het blijft liggen recht tegenover mij.

6 En nu, kom toch, vervloek mij dit volk, want het is machtiger dan ik; misschien zal ik het kunnen slaan, of het uit het land verdrijven; want ik weet, dat, wie u zegent, die zal gezegend zijn, en wie u vervloekt, die zal vervloekt zijn.

7 Toen gingen de oudsten van de Moabieten, en de oudsten van de Midianieten, en hadden [13]het loon van de waarzeggingen in hun hand; zo kwamen zij tot Bileam, en spraken tot hem de woorden van Balak.

8 Hij dan zei tot hen: Overnacht hier deze nacht, zo zal ik u een antwoord teruggeven, zoals YHWH tot mij zal gesproken hebben. Toen bleven de vorsten van de Moabieten bij Bileam.

9 En God [14]kwam tot Bileam en zei: Wie zijn die mannen, die bij u zijn?

10 Toen zei Bileam tot God: Balak, de zoon van Zippor, de koning van de Moabieten, heeft hen tot mij gezonden, zeggende:

11 Zie, er is een volk uit Egypte getogen, en het heeft het gezicht van het land bedekt; kom nu, vervloek het mij; misschien zal ik daartegen kunnen strijden, of het uitdrijven.

12 Toen zei God tot Bileam: U zult met hen niet trekken; u zult dat volk niet vloeken, want het is gezegend.

13 Toen stond Bileam 's morgens op, en zei tot de vorsten van Balak: Ga naar uw land; want YHWH weigert mij toe te laten met u te gaan.

14 Zo stonden dan de vorsten van de Moabieten op, en kwamen tot Balak, en zij zeiden: [15]Bileam heeft geweigerd met ons te gaan.

15 Maar Balak voer nog voort vorsten te zenden, meer en voornamer, dan [16]die waren;

16 Die tot Bileam kwamen, en hem zeiden: Zo zegt Balak, de zoon van Zippor: Laat u toch niet beletten tot mij te komen!

17 Want ik zal u [17]zeer hoog vereren, en al wat u tot mij zeggen zult, dat zal ik doen; zo kom toch, vervloek mij dit volk!

18 Toen antwoordde Bileam, en zei tot de dienaren van [b]Balak: Wanneer Balak mij [18]zijn huis vol zilver en goud gave, zo vermocht ik niet [19]het bevel van [20]YHWH van mijn God te overtreden, om te doen klein of groot.

19 En nu, blijft u toch [21]ook hier deze nacht, [22]opdat ik wete, wat YHWH tot mij verder spreken zal.

20 God nu kwam tot Bileam in de nacht, en zei tot hem: Omdat die mannen gekomen zijn, om u te roepen, [23]sta op, ga met hen; en toch zult u dat doen, dat Ik tot u spreken zal.

Bileam en de sprekende ezelin

21 Toen stond Bileam 's morgens op, en zadelde zijn ezelin, en hij trok heen met de vorsten van Moab.

22 Maar de toorn van God werd ontstoken, [24]omdat hij op weg ging; en de Engel van YHWH stelde Zich in de weg, hem tot een [25]tegenstander; hij reed nu op zijn ezelin, en twee van zijn jongeren waren bij hem.

1 *Jordaan van Jericho:* Van de Jordaan van Jericho; d.i. die nabij Jericho passeert of, die een veer bij Jericho had.

2 Deze Balak was in deze tijd koning van de Moabieten, vs. 4. Zie van hem breder Richt. 11:25, en Micha 6:5.

3 Zo vreesde Moab zeer: Hier wordt vervuld wat Ex. 15:15 voorzegd is.

4 *was benauwd:* Of: *werd verdrietig, gelijk Ex.* 1:12.

5 *de oudsten van de Midianieten:* Zij worden vorsten genaamd vs. 8.

6 D.i. opeten en verteren.

7 *al wat rondom ons is:* Hebr.: *al onze rondommen, of, onze rondommigheden.*

8 Hij wordt Joz. 13:22 genoemd een voorzegger. Zie onder, Num. 24:1. De apostel Petrus noemt hem een profeet, 2 Petr. 2:16.

– *a* Joz. 24:9.

9 Een stad in Mesopotamië, onder, Num. 23:7; Deut. 23:4.

10 *rivier is:* T.w. de Eufraat.

11 *in het land van de kinderen van zijn volk:* D.i. in zijn, te weten Bileams vaderland, dat was Mesopotamië, gelijk blijkt onder, Num. 23:7.

12 Hebr.: *oog*. Zie Ex. 10:5, 10:15; zo vs. 11.

13 *het loon van de waarzeggingen:* 2 Petr. 2:15, wordt het genoemd het loon van de ongerechtigheid. Zie Jer. 22:13.

14 *kwam tot Bileam:* T.w. in de nacht.

15 *Bileam heeft geweigerd met ons te gaan:* Gelijk Bileam de Moabietische vorsten minder zei dan God tot hem gesproken had, zo boodschappen zij hun heer Balak minder dan Bileam hun gezegd had.

16 die waren: Te weten, dan de eerstgezondenen.

17 *zeer hoog vereren:* Hebr.: *erende zal ik u eren.*

– *b* onder, Num. 24:13.

18 *zijn huis vol zilver en goud gave:* Hebr.: *de volheid van zijn huis.*

19 *het bevel:* Hebr.: *de mond.*

20 *YHWH van mijn God te overtreden:* Hieruit blijkt dat Bileam enigermate de ware God gekend heeft ten aanzien van deze handeling, maar niet geheel noch oprecht.

21 ook hier deze nacht: Ook; t.w. gelijk de vorige gezanten hebben gedaan.

22 *opdat ik wete:* Bileam geliet zich, dat hij niet anders in deze zaak doen zou, dan wat God behagen zou, daar hij toch wel wist dat God hem reeds verboden had de Israëlieten te vloeken.

23 *sta op, ga met hen:* God YHWH laat Bileam eindelijk toe, dat hij met de gezanten van Balak gaan zal; niet dat het hem aangenaam was, gelijk blijkt vs. 22, maar om de boosheid van Bileam des te meer te ontdekken en zijn heerlijkheid er in te openbaren, dat Hij Bileam gedwongen heeft het volk te zegenen, dat deze voorgenomen had te vloeken.

24 *omdat hij heentoog:* T.w. met zulk een voornemen, om het volk van God te vloeken. Anders: als.

25 Hebr.: *Satan.*

23 De [c]ezelin nu zag de Engel van YHWH staande in de weg, met Zijn [26]uitgetrokken zwaard in Zijn hand; daarom week de ezelin uit de weg, en ging in het veld. Toen [27]sloeg Bileam de ezelin, om haar naar de weg te doen sturen.

24 Maar de Engel van YHWH stond in een pad van de wijngaarden, zijnde een muur aan deze, en een muur aan de overzijde.

25 Toen de ezelin de Engel van YHWH zag, zo klemde zij zichzelf aan de wand, en klemde Bileams voet aan de wand; daarom voer hij voort haar te slaan.

26 Toen ging de Engel van YHWH nog verder, en Hij stond in een nauwe plaats, waar geen weg was om te wijken ter rechterhand noch ter linkerhand.

27 Als de ezelin de Engel van YHWH zag, zo legde zij zich neer onder Bileam; en de toorn van Bileam ontstak, en hij sloeg de ezelin met een stok.

28 YHWH nu [d]opende de mond van de ezelin, die tot Bileam zei: Wat heb ik u gedaan, dat u mij nu drie keer geslagen hebt?

29 Toen zei Bileam tot de ezelin: Omdat u mij bespot hebt; och, of ik een zwaard in mijn hand had! want ik zou u nu doden.

30 De ezelin nu zei tot Bileam: Ben ik niet uw ezelin, op welke u gereden hebt van toen af, dat u mijn heer geweest bent, tot op deze dag? [28]Ben ik ooit gewend geweest u zo te doen? Hij dan zei: Nee!

31 Toen ontdekte YHWH de ogen van Bileam, zodat hij de Engel van YHWH zag, staande in de weg, en Zijn uitgetrokken zwaard in Zijn hand; daarom neigde hij het hoofd en boog zich op zijn aangezicht.

32 Toen zei de Engel van YHWH tot hem: Waarom hebt u uw ezelin nu drie keer geslagen? Zie, Ik ben uitgegaan u tot een tegenstander, [29]omdat [30][e]deze weg [31]van Mij afwijkt.

33 Maar de ezelin heeft Mij gezien, en zij is nu drie keer voor Mijn aangezicht geweken; als zij voor Mijn aangezicht niet geweken was, zeker Ik zou u nu ook gedood, en haar bij het leven behouden hebben.

34 Toen zei Bileam tot de Engel van YHWH: Ik heb gezondigd, want ik heb niet geweten, dat U mij tegemoet op deze weg stond; en nu, [32]is het kwaad in Uw ogen, [33]ik zal terugkeren.

35 De Engel van YHWH nu zei tot Bileam: Ga heen met deze mannen; maar alleen dat woord, wat Ik tot u spreken zal, dat zult u spreken. Zo trok Bileam met de vorsten van Balak.

Bileam komt bij Balak

36 Als Balak hoorde, dat Bileam kwam, zo ging hij uit, hem tegemoet, tot de stad van de Moabieten, die aan de grens van de Arnon ligt, die aan het uiterste van de grens is.

37 En Balak zei tot Bileam: Heb ik niet [34]ernstig tot u gezonden, om u te roepen? Waarom bent u niet tot mij gekomen? Kan ik u niet te recht vereren?

38 Toen zei Bileam tot Balak: Zie, ik ben tot u gekomen; [35]zal ik nu enigszins [36]iets kunnen spreken? Het woord, dat God in mijn mond leggen zal, dat zal ik spreken.

39 En Bileam ging met Balak; en zij kwamen te [37]Kirjath-huzzoth.

40 Toen [38]slachtte Balak runderen en schapen; en hij zond aan Bileam, en aan de vorsten, die bij hem waren.

41 En het gebeurde [39]'s morgens, dat Balak Bileam nam, en voerde hem op de hoogten van Baäl, dat hij van daar zag het uiterste [40]van het volk.

HOOFDSTUK XXIII

Balak en Bileam slachten en offeren runderen en rammen, vs. 1, enz. God legt een zegen over Israel in Bileams mond, 5. Hierover wordt Balak verstoord, 11. Zij gaan naar een andere plaats om het volk van God te vervloeken, 13. en offeren daar opnieuw, 14. God ontmoet Bileam weer en legt nog een grotere zegen in zijn mond, 16. Balak brengt Bileam naar een derde plaats, waar zij ook offers brengen, 27.

De eerste spreuk van Bileam

TOEN zei Bileam tot Balak: Bouw mij hier zeven altaren, en bereid mij hier zeven stieren en zeven rammen.

2 Balak nu deed, zoals Bileam gesproken had; en Balak en Bileam offerden een stier en een ram, op elk altaar.

3 Toen zei Bileam tot Balak: Blijf staan bij uw brandoffer, [1]en ik zal heengaan; misschien zal YHWH mij [2]tegemoet komen; en wat Hij wijzen zal, dat zal ik u bekend maken. Toen ging hij op de [3]hoogte.

– *c* 2 Petr. 2:16; Judas v. 11.

26 *uitgetrokken zwaard in Zijn hand:* Dat was een teken van de toorn en van de wraak, gelijk Joz. 5:13, en 1 Kron. 21:16.

27 *sloeg Bileam de ezelin:* T.w. met zijn stok, vs. 27.

– *d* 2 Petr. 2:16; Judas v. 11.

28 *Ben ik ooit gewend geweest:* Hebr.: *heb ik, de wijze hebbende, de wijze gehad?*

29 D.i. want u gaat de weg niet in, die ik wil dat u zult ingaan.

30 *deze weg:* T.w. die u voor hebt.

– *e* 2 Petr. 2:15.

31 *van Mij afwijkt:* Hebr.: *tegenover mij*; d.i. onder mijn ogen, in mijn aanwezigheid.

32 *is het kwaad in Uw ogen:* D.i. behaagt het u niet.

33 ik zal terugkeren: Hebr.: ik zal mij terugkeren.

34 *ernstiglijk tot u gezonden:* Hebr.: *zendende gezonden.*

35 *zal ik nu enigszins:* Hebr.: *zal ik, kunnende kunnen, iets spreken?*

36 *iets kunnen spreken:* T.w. wat ik wil, en God niet wil.

37 Anders: *de stad van de straten, of, in de stad, die buiten gelegen is.*

38 *slachtte Balak runderen en schapen:* T.w. tot een offerande; en de overgebleven stukken aten zij in een maaltijd. Zie onder, Num. 25:2.

39 *'s morgens:* T.w. des anderen daags, na het feest van de offerande.

40 *van het volk:* T.w. van het volk van Israël.

1 T.w. om God te vragen, maar dit deed hij door onbehoorlijke wijze van doen, gelijk blijkt Num. 24:1.

2 *tegemoet komen:* Hebr.: *mij tegemoet ontmoeten.*

3 Anders: *alleen.*

4 Als God Bileam ontmoet was, zo zei hij tot
Hem: Zeven altaren heb ik gereedgemaakt, en
heb een stier en een ram op elk altaar geofferd.
5 Toen legde YHWH het woord in de mond van
Bileam, en zei: Keer weer tot Balak, en spreek zo.
6 Als hij nu tot hem terugkeerde, ziet, zo stond
hij bij zijn brandoffer, hij en al de vorsten van de
Moabieten.
7 Toen [4]hief hij zijn spreuk op, en zei: Uit [5]Syrië
heeft mij Balak, de koning van de Moabieten,
laten halen, van het gebergte tegen het oosten,
zeggende: Kom, vervloek mij [6]Jakob, en kom,
scheld Israël!
8 Wat zal ik vloeken, die God niet vloekt; en wat
zal ik schelden, waar YHWH niet scheldt?
9 Want van de hoogte van de steenrotsen zie ik
hem, en van de heuvelen aanschouw ik hem; zie,
[a]dat volk zal [7]alleen wonen, en het zal onder de
heidenen niet gerekend worden.
10 Wie zal het [8]stof van Jakob tellen, en het
getal, [9]ja, het vierde deel van Israël? [10]Mijn ziel
sterve de dood van [11]de oprechten, en mijn uiterste zij zoals [12]het zijne!
11 Toen zei Balak tot Bileam: Wat hebt u mij
gedaan? Ik heb u genomen, om mijn vijanden
te vloeken; maar zie, [13]u hebt hen doorgaans
gezegend!
12 Hij nu antwoordde en zei: Zal ik dat niet
waarnemen te spreken, wat YHWH in mijn
mond gelegd heeft?

De tweede spreuk van Bileam

13 Toen zei Balak tot hem: Kom toch met mij
aan een andere plaats, [14]vanwaar u hem zult
zien; u zult niet dan zijn einde zien, maar hem
niet geheel zien; en vervloek hem mij van daar!
14 Zo nam hij hem mee tot het veld Zofim, op de
hoogte van Pisga; en hij bouwde zeven altaren,
en hij offerde een stier en een ram op elk altaar.
15 Toen zei hij tot Balak: Blijf hier staan bij uw
brandoffer, en ik zal [15]Hem daar ontmoeten.
16 Als YHWH Bileam ontmoet was, [b]zo legde
Hij het woord in zijn mond, en Hij zei: Keer weer
tot Balak, en spreek zo.
17 Toen hij tot hem kwam, ziet, zo stond hij bij
zijn brandoffer, en de vorsten van de Moabieten
bij hem. Balak nu zei tot hem: Wat heeft YHWH
gesproken?
18 Toen hief hij zijn spreuk op, en zei: [16]Sta op,
Balak, en hoor! Neig uw oren tot mij, u, zoon van
Zippor!
19 [c]God is geen man, dat Hij liegen zou, noch
het kind van een mens, dat het Hem berouwen
zou; zou Hij het zeggen, en niet doen, of spreken,
en niet [17]bestendig maken?
20 Zie, ik heb [18]ontvangen te [19]zegenen; [20]omdat
Hij zegent, zo zal ik het niet keren.
21 [21]Hij [22][d]schouwt niet aan de ongerechtigheid
in Jakob; ook ziet Hij niet aan de [23]boosheid in
Israël. YHWH, zijn God, is met hem, en het [24]geklank [25]van de Koning is bij [26]hem.
22 God heeft hen uit Egypte [e]uitgevoerd; zijn
krachten zijn als van [27]een eenhoorn.
23 Want [28]er is geen toverij tegen Jakob noch
waarzeggerij tegen Israël. [29]In deze tijd zal van
Jakob gezegd worden, en van Israël, [30]wat God gewerkt heeft.
24 Zie, het volk zal opstaan als een oude leeuw,
en het zal zich verheffen als een leeuw; het
zal zich niet neerleggen, voordat het de roof
gegeten, en het bloed van de verslagenen gedronken zal hebben!
25 Toen zei Balak tot Bileam: [31]U zult het geheel
noch vloeken, noch in geen geval zegenen.
26 Maar Bileam antwoordde en zei tot Balak:
Heb ik niet tot u gesproken, zeggende: Al wat
YHWH spreken zal, dat zal ik doen?

4 *hief hij zijn spreuk op:* Door het woord opheffen wordt hier te kennen gegeven, dat Bileam zijn stem verheven en overluid gesproken heeft.

5 T.w. Mesopotamië, dat in Syrië gelegen is, Deut. 23:4. Hebr.: Aram.

6 D.i. de nakomelingen Jakobs. Zo straks, Israël, dat is de Israëlieten.

– *a* Deut. 33:28.

7 *alleen wonen:* T.w. van andere natiën afgezonderd, zo in kerkelijke als politieke zaken. Vgl. Micha 7:14, met de aant.

8 *stof van Jakob:* D.i. de kinderen, of het zaad. Zie Gen. 13:16 en 28:14.

9 *het vierde deel:* Anders: *van een kwartier*. Het schijnt dat Bileam gezien heeft op het leger van de Israëlieten, dat in vier kwartieren gedeeld was rondom de tabernakel, Num. 2.

10 *Mijn ziel sterve de dood:* D.i. laat mij sterven de dood van de gerechtigen, maar Bileam is onder de vijanden Gods omgekomen; onder, Num. 31:8; Joz. 13:22. Zie ook 2 Kor. 11:15.

11 Of: *degenen die recht zijn*.

12 *het zijne:* T.w. van Israël.

13 Hebr.: *u hebt hen gezegend zegenende*.

14 *van waar u hem zult zien:* Alsof hij zei: Of u misschien door de grote menigte verschrikt mocht worden, en daarom hem niet durven vloeken. Anders: vanwaar u hem zien zult (u hebt alleen zijn einde gezien, maar u hebt hem niet gantselijk gezien) en vervloekt, etc.

15 T.w. YHWH, om raad te vragen.

– *b* boven, Num. 22:35.

16 T.w. om het woord van YHWH met eerbied aan te horen. Zie Richt. 3:20.

– *c* 1 Sam. 15:29; Jak. 1:17.

17 Hebr.: *doen staan*.

18 T.w. last van YHWH. De zin is: God heeft mij bevolen Israël te zegenen, ik moet hem gehoorzaam zijn.

19 T.w. dit volk van Israël.

20 T.w. YHWH.

21 D.i. God YHWH is zo goedertieren over de Israëlieten, dat Hij hun zonden als niet ziet, noch toerekent.

22 *schouwt niet:* Anders: *Hij ziet geen afgoderij, enz.* en geen moeite, enz.; d.i. de woeling, die de afgodendienaars bedrijven.

– *d* Ps. 32:1; idem 32:2; Ps. 51:11; Jer. 50:20; Rom. 4:7.

23 D.i. God YHWH is zo goedertieren over de Israëlieten, dat Hij hun zonden als niet ziet, noch toerekent.

24 T.w. van de trompetten. Hij ziet op de zilveren trompetten, van welke zie boven, Num. 10:9; Joz. 6:16, 6:20; Richt. 7:20; 2 Kron. 13:12.

25 D.i. van God, de Koning van de koningen. Dit kan men duiden op de predikatie van het goddelijke woord.

26 *bij hem:* T.w. bij Jakob, of bij Israël.

– *e* onder, Num. 24:8.

27 De eenhoorn wordt in de Heilige Schrift geroemd vanwege zijn kracht, onder, Num. 24:8; Deut. 33:17; Job 39:12; Ps. 22:22, en Ps. 92:11. Dit beest is te die tijde bekend geweest, maar wat het eigenlijk is weet men nu niet.

28 *tegen Jakob:* D.i. de toverij vermag niet tegen de Israëlieten. Anders: in Jakob, enz.

29 Hij wil zeggen: Men zal niet alleen in toekomende tijden vertellen de wonderwerken, die God onder dit volk gedaan heeft, maar ook nu.

30 gewrocht heeft: Anders: wat is het, dat God gedaan heeft?

31 Hebr.: *vloekende niet vloeken, en zegenende niet zegenen*.

27 Verder zei Balak tot Bileam: Kom toch, ik zal
u aan een andere plaats meenemen; misschien
zal het recht zijn in de ogen van die God, dat u
[32]het mij van daar vervloekt.
28 Toen nam Balak Bileam mee tot de hoogte
van [33]Peor, die tegen de woestijn ziet.
29 En Bileam zei tot Balak: Bouw mij hier zeven
altaren, en bereid mij hier zeven stieren en
zeven rammen.
30 Balak nu deed, zoals Bileam gezegd had; en
hij offerde een stier en een ram op elk altaar.

HOOFDSTUK XXIV

Bileam laat zijn huichelarij varen en profeteert de voorspoed van Israel, vs. 1, enz. Balak verlaat hem in toorn, 10. maar eerst profeteert Bileam over de ster die uit Jakob zou voortkomen, en over de ondergang van sommige volken, 14. Daarna scheiden Bileam en Balak van elkaar, 25.

De derde spreuk van Bileam

TOEN Bileam zag, dat het goed was in de ogen
van YHWH, dat hij Israël zegende, zo ging
hij [1]ditmaal niet heen, zoals meermalen, [2]tot de
toverijen; maar hij stelde zijn aangezicht [3]naar
de woestijn.
2 Als Bileam zijn ogen ophief, en Israël zag, ge-
legerd naar [4]zijn stammen, zo [5]was de Geest van
God op hem.
3 En hij hief zijn spreuk op, en zei: Bileam, de
zoon van Beor, spreekt, en de man, wie [6]de ogen
geopend zijn, spreekt!
4 De hoorder van de redenen Gods spreekt, die
het visioen van de Almachtigen ziet; die [7]verrukt
wordt, en wie de ogen ontdekt worden!
5 Hoe goed zijn uw tenten, Jakob! uw
woningen, Israël!
6 Zoals de beken breiden [8]zij zich uit, als de
hoven aan de rivieren; YHWH heeft ze geplant,
als de [9]aloë's, als de [10]cederbomen aan het water.
7 Er zal water uit [11]zijn emmers vloeien, en zijn
zaad zal [12]in vele wateren zijn; en zijn koning zal
boven [13]Agag verheven worden, en zijn koninkrijk zal verhoogd worden.
8 God heeft hem uit Egypte uitgevoerd; zijn
krachten zijn als [a]van een eenhoorn; hij zal de
heidenen, zijn vijanden, verteren, en hun ge-
beente [14]breken, en met zijn pijlen doorschieten.
9 [b]Hij heeft zich gekromd, hij heeft zich
neergelegd, zoals een leeuw, en als een oude
leeuw; wie zal hem [15]doen opstaan? [16]Zo wie u
zegent, die zij gezegend, en vervloekt zij, wie u
vervloekt!

De profetie over de ster uit Jakob

10 Toen ontstak de toorn van Balak tegen
Bileam, en [17]hij sloeg zijn handen samen; en
Balak zei tot Bileam: Ik heb u geroepen, om mijn
vijanden te vloeken; maar zie, [18]u hebt hen nu
drie keer steeds gezegend!
11 En nu, [19]pak u weg [20]naar uw plaats! Ik had
gezegd, [21]dat ik u hoog vereren zou; maar zie,
[22]YHWH heeft u die eer van u geweerd!
12 Toen zei Bileam tot Balak: Heb ik ook niet
tot uw boden, die u tot mij gezonden hebt,
gesproken, zeggende:
13 [c]Wanneer mij Balak zijn huis vol zilver en
goud gave, zo kan ik het bevel van YHWH niet
overtreden, doende goed of kwaad [23]uit mijn
eigen hart; wat YHWH spreken zal, dat zal ik
spreken.
14 En nu, zie, ik ga tot mijn volk; kom, [24]ik zal u
raad geven, en zeggen wat dit volk uw volk doen
zal [25]in de laatste dagen.
15 Toen hief hij zijn spreuk op, en zei: Bileam,
de zoon van Beor, spreekt, en die man, wie de
ogen geopend zijn, spreekt!
16 De hoorder van de redenen Gods spreekt, en
die de wetenschap van de Allerhoogste weet; die
het visioen van de Almachtigen ziet, die verrukt
wordt, en wie de ogen ontdekt worden.

32 *het mij van daar vervloekt:* T.w. het volk van Israël.
33 De naam van een berg, bij de Grieken Phogor genoemd, op welke de Moabieten hun afgod, genoemd Baäl-Peor, plachten offerande te doen; onder, Num. 25:3, 25:5, 25:18; daar hadden zij een tempel, geheten Beth-Peor, is toegevallen, Joz. 13:15, 13:20.
1 *ditmaal niet heen:* Hebr.: *gelijk maal in maal*.
2 *tot de toverijen:* Hebr.: *de toverijen tegemoet*. Versta, de onbehoorlijke manier van voorzeggingen, die hij gebruikt had, en die van God voor toverij gehouden wordt.
3 *naar de woestijn:* Waar de kinderen van Israël hun leger hadden in het veld van de Moabieten.
4 *zijn stammen:* T.w. in zulk een orde afgedeeld, als YHWH bevolen had, Num. 2.
5 *was de Geest van God op hem:* D.i. God gaf hem in wat hij spreken zou.
6 *de ogen geopend zijn:* T.w. de ogen van het verstand, om te zien wat in toekomende tijden de kinderen van Israël bejegenen zou. Hebr.: het oog.
7 *verrukt wordt:* Hebr.: *vallende*.
8 zij zich uit: Te weten, de kinderen van Israël.
9 als de sandelbomen: Of: aloë. Dit is een boom, wiens hout, als het dor wordt, een lieflijken reuk van zich geeft.
10 *cederbomen aan het water:* Het hout van deze boom is schoon, het wast hoog en dik, en het verrot niet lichtelijk. Van dit hout was de tempel van Salomo getimmerd; 1 Kon. 6:9, 6:10.
11 *zijn emmeren vloeien:* T.w. uit Israël.
12 *in vele wateren zijn:* D.i. het zal zeer vermenigvuldigen.
13 Dit is de naam van de koning, ja van alle koningen van de Amelekieten, welk koninkrijk in deze tijd zeer heerlijk en groot was. Zie 1 Sam. 15:8.
– *a* boven, Num. 23:22.
14 Hebr.: *uitbenen*; d.i. het been uit het vlees trekken.
– *b* Gen. 49:9; boven, Num. 23:24.
15 *doen opstaan:* Of: *opwekken*.
16 Zo wie u zegent: Volgens de belofte van God, Gen. 12:3.
17 hij sloeg zijn handen samen: Tot een teken van toorn en verdriet.
18 *u hebt hen nu driemaal gedurig gezegend:* Hebr.: *zegenende hebt u hun gezegend*.
19 *pak u weg:* Hebr.: *vlucht u*.
20 *naar uw plaats:* T.w. naar Mesopotamië, tot uw stad Pethor.
21 dat ik u hoog vereren zou: Hebr.: vererende vereren zou; t.w. met grote geschenken.
22 *YHWH heeft u die eer van u geweerd:* Hebr.: *YHWH heeft u geweerd van de eer*.
– *c* boven, Num. 22:18.
23 *uit mijn eigen hart:* D.i. van mijzelf. Zie Num. 16:28.
24 ik zal u raad geven: D.i. ik zal u raad geven en meteen waarschuwen. Sommigen verstaan door de raad hier de navolgende profetie; anderen de goddeloze raad, waarvan onder, Num. 25, vgl. met Num. 31:16, en Openb. 2:14.
25 *in de laatste dagen:* T.w. ten tijde Davids, gelijk geschreven staat 2 Sam. 8:2.

17 Ik [26]zal [27]hem zien, maar [28]nu niet; ik zal hem aanschouwen, maar niet nabij. Er zal een [29]ster voortkomen uit Jakob, en er zal een scepter uit Israël opkomen; die zal de [30]grenzen van de Moabieten verslaan, en zal al de [31]kinderen van [32]Seth verstoren.

18 En [33]Edom zal een erfelijke bezitting zijn; en [34]Seïr zal [35]zijn vijanden een erfelijke bezitting zijn; maar Israël zal [36]kracht doen.

19 [d]En er zal [37]één uit Jakob heersen, en hij zal de overigen [38]uit de steden ombrengen.

20 Toen hij de Amalekieten zag, zo hief hij zijn spreuk op, en zei: Amalek is de [39]eersteling van de heidenen; [40]maar zijn uiterste is ten verderve!

21 Toen hij de [41]Kenieten zag, zo hief hij zijn spreuk op, en zei: Uw woning is vast, en u hebt uw [42]nest in een steenrots gelegd.

22 Evenwel zal [43]Kaïn verteerd worden, [44]totdat u Assur als gevangene wegvoeren zal!

23 Verder hief hij zijn spreuk op, en zei: Och, [45]wie zal leven, als God [46]dit [47]doen zal!

24 En de schepen van de [48]oever [49]van de Chitteers, die zullen Assur onderdrukken, zij zullen ook [50]Heber onderdrukken; en [51]hij zal ook ten verderve zijn.

25 Toen stond Bileam op, en ging heen, en keerde weer [52]tot zijn plaats. Balak ging ook zijn weg.

HOOFDSTUK XXV

De Israelieten plegen hoererij te Sittim met de dochters van de Moabieten, en afgoderij met Baal-Peor, vs. 1, enz. De HEERE beveelt Mozes de afgodendienaars om te brengen, 4. Pinehas doodt Zimri en Kozbi, 7. Daarom belooft God hem het priesterschap in eeuwigheid, 11. God beveelt de Midianieten te verslaan, 17. omdat zij listig tegen Israel gehandeld hadden, 18.

Israels afgoderij bij Baal-Peor

EN [a]Israël verbleef te [1]Sittim, en [2]het volk begon te ontucht plegen met de dochters van [3]de Moabieten.

2 [b]En [4]zij nodigden het volk tot de slachtoffers [5]van haar goden; en [6]het volk [7]at, en boog zich voor haar goden.

3 Als nu Israël zich koppelde aan Baäl-peor, [c]ontstak de toorn van YHWH tegen Israël.

4 En YHWH zei tot Mozes: [d]Neem [8]al de hoofden van het volk, en hang [9]ze YHWH tegen de [10]zon, zo zal de hitte van de toorn van YHWH gekeerd worden van Israël.

26 Anders: *ik zie hem, of, het.*

27 *hem zien:* Dit is een profetie op Christus, de toekomende Messias, waarvan David een voorbeeld geweest is.

28 *nu niet:* D.i. nog niet.

29 *ster … scepter:* Door de woorden ster en scepter, verstaat Bileam het heerlijke koninkrijk van het volk van God, dat ten dele wereldlijk in David, maar voornamelijk in het geestelijke koninkrijk van onze Heere Jezus Christus vervuld is. Zie Openb. 22:16.

30 Hebr.: *hoeken, zijden*; d.i. de grenzen. Zie de vervulling van deze profetie 2 Sam. 8:2. Maar voornamelijk is dit vervuld door de roeping van de heidenen door de apostelen. Sommigen verstaan door de hoeken of palen de vorsten van het land.

31 *kinderen van Seth:* D.i. alle andere volken, uit welke de Heere Christus zijn kerk vergaderen zou; want de nakomelingen van Kaïn zijn in de zondvloed omgekomen.

32 Eigenlijk, ontwallen, ontmuren.

33 *Edom zal een erfelijke bezitting zijn:* Zie de vervulling hiervan 1 Kron. 18:13, en verder, aangaande het geestelijke, in de roeping van de heidenen en demping van de vijanden van Gods kerk.

34 Dit is de naam van het gebergte, waar de Edomieten woonden, Gen. 36:7, 36:8.

35 *zijn vijanden een erfelijke bezitting zijn:* T.w. de kinderen van Israël.

36 *kracht doen:* Anders: *macht betonen*; d.i. kloekelijk handelen.

– *d* 2 Sam. 8:14.

37 *een uit Jakob heersen:* Versta, David en Christus.

38 *uit de steden ombrengen:* Hebr.: *uit de stad*; d.i. uit elke stad, of al de steden; t.w. van de Edomieten, vs. 18.

39 *eersteling van de heidenen:* Of: *de eerste*; d.i. een zeer treffelijk koninkrijk, of de eerste, die tegen de Israëlieten oorlog gevoerd heeft.

40 maar zijn uiterste is ten verderve: D.i. de Amalekieten zullen verdelgd worden naar de raad en het besluit Gods. Zie Ex. 17:14; 1 Sam. 15.

41 Deze woonden onder de Amalekieten, 1 Sam. 15:6.

42 *nest in een steenrots gelegd:* D.i. woning, gelijk Job 29:18.

43 *Kaïn verteerd worden:* Anders: de Kaïnieten, of, de Kenieten, die, zo het schijnt, van een, Kaïn genoemd, hun oorsprong hebben.

44 *totdat u Assur gevankelijk wegvoeren zal:* Anders: *zolang als u Assur zal gevangen houden.*

45 *Och, wie zal leven:* D.i. wie zal levend blijven? Alsof hij zei: Och, wat een grote jammer en ellende zal alsdan velen volken overkomen!

46 T.w. wat hier volgt, vs. 24, of, hem [t.w. Israël] stellen zal, of, zich zetten zal.

47 *doen zal:* Hebr.: *zetten, ordineren zal.*

48 Hebr.: *hand*; d.i. kust of oever.

49 *van de Chitteërs:* Kittim of Chittim is geweest één van de zonen van Javan, de zoon van Jafeth, die Noachs zoon was; Gen. 10:4; zijn nakomelingen hebben zich nedergezet in Cilicië, Macedonië, Cyprus en Italië. Josef. lib. 4, cap. 22, Antiq. (Flaviius Josefus, Joodse oudheden, 4de boek, 12de hoofdstuk). Zodat onder het woord Chittim somtijds dit, somtijds dat volk of natie verstaan wordt.

50 Heber plagen: D.i. de Hebreën of nakomelingen van Heber, van welke zie Gen. 10:22, 10:24. Al de Joden of Israëlieten zijn Hebers nakomelingen, die door de Romeinen en Grieken zijn geplaagd geweest.

51 hij zal ook ten verderve zijn: Te weten, de Chittieter.

52 *tot zijn plaats:* T.w. naar Mesopotamië. Dit was wel Bileams mening en voornemen, maar hij is door de Midianieten opgehouden, en daarna door de Israëlieten met het zwaard verslagen; Num. 31:8. Anderen meenden dat wel Bileam tehuis is gekomen, maar naderhand opnieuw tot de Midianieten gekeerd en met hen omgekomen.

– *a* Num. 31:16; Num. 33:49.

1 Een plaats in de woestijn, in de lage landen van de Moabieten, bij de Jordaan. Num. 33:48, 33:49 wordt deze genoemd Abel Sittim; hier bleef Israël tot na de dood van Mozes; toen heeft Jozua het vandaar gebracht tot aan de Jordaan, waar zij te Gilgal over passeerden; Joz. 2:1, en Joz. 3:1.

2 *het volk begon te hoereren:* T.w. velen onder de Israëlieten [1 Kor. 10:8], want al wie deze zonde begingen, zijn omgekomen, maar wie YHWH aanhingen, bleven in het leven; Deut. 4:3, 4:4.

3 Versta hierbij, ook van de Midianieten, gelijk blijkt uit vs. 6, 25:17, 25:18.

– *b* Ps. 106:28; Hosea 9:10.

4 zij nodigden het volk: Te weten, de dochters van de Moabieten.

5 *haar goden:* Anders: *van haar God*; t.w. Baäl-Peor.

6 *het volk:* T.w. een deel van het Israëlietische volk.

7 Zo gemeenschap hebbende met haar afgoderij, 1 Kor. 10:18, hiervoor had God YHWH hen gewaarschuwd; Ex. 34:14.

– *c* Ps. 106:29.

– *d* Deut. 4:3; Joz. 22:17.

8 *alle hoofden van het volk:* T.w. wie aan deze zonde schuld hebben. Zie een exempel vs. 14. Sommigen verstaan dat deze hoofden van het volk genomen zijn geweest als rechters, om de schuldigen op te hangen.

9 *YHWH:* Anders: *voor YHWH*. [YHWH]; d.i. ter ere Gods, de rechtvaardige, die de zonden haat en straft.

10 D.i. in het openbaar, voor allemans ogen, zolang de zon deze dag schijnen zal.

5 Toen zei Mozes tot de rechters van Israël: Laat
ieder [11]zijn mannen doden, die zich aan Baäl-
peor gekoppeld hebben!
6 En ziet, een man uit de Israëlieten kwam, en
bracht een Midianitische vrouw tot [12]zijn broers
voor de ogen van Mozes, en voor de ogen van
de hele gemeenschap van de Israëlieten, toen
zij huilden voor de deur van de tent van de
samenkomst.
7 Toen Pinehas, de zoon van Eleazar, de zoon
van Aäron, de priester, [e]dat zag, zo stond hij op
uit het midden van de vergadering, en nam een
speer in zijn hand;
8 En hij ging de Israëlietische man na in de
hoerenwinkel, en doorstak hen beiden, de Is-
raëlietische man en de vrouw, door hun buik.
Toen werd de plaag van over de Israëlieten
opgehouden.
9 [f]Degenen nu, die aan de plaag stierven, waren
[13]vier en twintig duizend.

Het verbond van vrede met Pinehas

10 Toen sprak YHWH tot Mozes, zeggende:
11 Pinehas, de zoon van Eleazar, de zoon van
Aäron, de priester, heeft Mijn woede van over de
Israëlieten afgewend, omdat hij [g]Mijn ijver geij-
verd heeft in het midden daarvan, zodat Ik de Is-
raëlieten in Mijn ijver niet vernield heb.
12 Daarom spreek: Zie, [14]Ik [h]geef hem Mijn ver-
bond [15]van de vrede.
13 En hij zal hebben, en zijn zaad na hem, het
[16]verbond van het eeuwige priesterdom, daarom
dat hij voor zijn God geijverd, en verzoening ge-
daan heeft voor de Israëlieten.
14 De naam nu van de verslagen Israëlitische
man, die verslagen was met de Midianitische
vrouw, was Zimri, de zoon van Salu, een overste
van een vaderlijk huis van de Simeonieten.
15 En de naam van de verslagene Midianiet-
ische vrouw was Kozbi, een dochter van Zur, die
een [17]hoofd was van de volken van een vaderlijk
huis onder de Midianieten.
16 Verder sprak YHWH tot Mozes, zeggende:
17 Handel [i]vijandig met de Midianieten, en ver-
sla hen;
18 Want zij hebben vijandig [k]tegen u gehandeld
door hun listen, die zij listig tegen u bedacht heb-
ben in de zaak van Peor, en in de zaak van Kozbi,
de dochter van de overste van de Midianieten,
[18]hun zus, die verslagen is, op de dag van de
plaag, om de zaak van Peor.

HOOFDSTUK XXVI

Telling van de Israelieten van twintig jaar en ouder, geschikt voor de oorlog, vs. 1, enz. afzonderlijk van elke stam, behalve de stam Levi, 5. in het algemeen van alle getelden samen, 51. aan wie het land Kanaan door het lot verdeeld moest worden, naar verhouding van de grootte of kleinheid van de stammen, 52. Telling van alleen de Levieten, 57. Maar bij de telling van de Levieten was er niemand van hen die in de woestijn Sinai na hun uittocht uit Egypte geteld waren, behalve Jozua en Kaleb, 65.

De tweede volkstelling

HET gebeurde nu [1]na die plaag, dat YHWH
sprak tot Mozes, en tot Eleazar, de zoon van
Aäron, de priester, zeggende:
2 [2]Neem het aantal van de hele gemeenschap
van de Israëlieten op, [a]van twintig [3]jaar oud en
daarboven, naar het huis van hun vaders, [4]al wie
ten strijde in Israël uittrekt.
3 Mozes dan en Eleazar, de priester, spraken
hen aan, in [5]de vlakke velden van Moab, [6]aan de
Jordaan van Jericho, zeggende:
4 [7]Dat men opneme van twintig jaar oud en
daarboven; [b]zoals YHWH Mozes geboden had,
en de Israëlieten, [8]die uit Egypteland vertrokken
waren.

11 *zijn mannen:* Die onder hem behoren, naar de order daarvan gegeven Ex. 18:25.
12 *zijn broers:* T.w. tot de Israëlieten, die in het leger waren.
– *e* Ps. 106:30.
– *f* 1 Kor. 10:8.
13 *vier en twintig duizend:* De apostel, 1 Kor. 10:8, zegt drie en twintig duizend. Het is te vermoeden dat de rechters er een duizend gestraft hebben, 1 Kor. 10:5, en dat God er drie en twintig duizend geslagen heeft, of, een duizend is er gehangen, de rest is door Gods hand geslagen.
– *g* 2 Kor. 11:2.
14 Ik geef hem: D.i. Ik geef hem het priesterdom, dat hij dat vrediglijk en voorspoediglijk erve en bezitte, hij en zijn nakomelingen, omdat hij Mij door zijn ijver heeft tevreden gesteld.
– *h* Ps. 106:31.
15 *van de vrede:* Of: *[te weten] de vrede.*
16 *verbond van het eeuwige priesterdom:* D.i. een eeuwig priesterdom, met een eeuwig verbond bevestigd. Maar versta door eeuwig, totdat de Messias komt. Zie Hebr. 7:11.
17 *hoofd was van de volken:* Ja, hij wordt onder de koningen van de Midianieten gesteld, Num. 31:8.
– *i* onder, Num. 31:2.
– *k* Openb. 18:6.
18 D.i. die van hun natie was.
1 *na die plaag:* Versta, de plaag vermeld in het voorgaande hoofdstuk Num. 25, door welke vier en twintig duizend Israëlieten omgekomen zijn, ter oorzaak van hun hoererij met de Moabietische vrouwen en afgoderij met Baäl-Peor bedreven. Na deze plagen waren er geen meer [dan Jozua en Kaleb] overig van degenen, die, boven de twintig jaren oud zijnde, om hun murmurering, waren veroordeeld in de woestijn te moeten sterven, voordat de kinderen van Israël in het bezit van het beloofde land treden zouden. Zie boven, Num. 14:33, 14:34, 14:35; zie in vs. 63, 26:64, 26:65; Deut. 2:14.
2 *Neem de som:* Deze telling van de kinderen van Israël wordt gehouden voor de derde, nadat zij uit Egypte gescheiden waren. De eerste was in hetzelfde jaar toen zij uitlogen, Ex. 30:12, enz. De tweede was in het begin van het tweede jaar, Num. 1:2. De derde deze, van welke vs. 2 gesproken wordt.
– *a* boven, Num. 1:3.
3 *van twintig jaren oud:* Hebr.: *een zoon van twintig jaren oud.* Zo in het volgende.
4 *al wie ten heire in Israël uittrekt:* Zie boven, Num. 22:1, en onder in vs. 63, en Num. 33:48.
5 *vlakke velden van Moab:* Zie boven, Num. 22:1, en onder in vs. 63, en Num. 33:48.
6 *de Jordaan van Jericho:* Waar deze rivier zich nabij de stad Jericho wendt. Zo boven, Num. 22:1, en onder, vs. 63.
7 Dat men opneme: Dit woord is hier tot aanvulling ingevoegd uit vs. 2. Evenwel, het kan nagelaten worden, de overzetting aldus gesteld zijnde: Van twintig jaren oud, en daarboven, enz., zodat dit het begin zou zijn van de rol, die Mozes gemaakt en het volk voorgelezen heeft.
– *b* boven, Num. 1:1; idem v. 2; idem v. 3.
8 die uit Egypteland uitgetogen waren: Zie boven, Num. 1:2, en vgl. Ex. 30:12.

5 Ruben [c]was de eerstgeborene van Israël. De
zonen van Ruben waren: Hanoch, [9]van welke
was het geslacht van de Hanochieten; van Pallu
het geslacht van de Palluieten;
6 Van [10]Hezron het geslacht van de
Hezronieten; van Karmi het geslacht van de
Karmieten.
7 Dit zijn de geslachten van de Rubenieten; en
hun ingeschrevenen waren drie en veertig dui-
zend zevenhonderd en dertig.
8 En de [11]zonen van Pallu waren Eliab.
9 En de zonen van Eliab waren Nemuël, en
Dathan, en Abiram; [d]deze Dathan en Abiram
waren de [12]geroepenen van de vergadering, die
ruzie maakten met Mozes en tegen Aäron, [13]in de
vergadering van Korach, als zij zich tegen YHWH
verzetten.
10 En de aarde haar [14]mond opendeed, en ver-
slond [15]hen met Korach, als die vergadering
stierf, toen het vuur tweehonderd en vijftig man-
nen verteerde, en werden [16]tot een teken.
11 Maar de kinderen van [17]Korach stierven
niet.
12 De zonen van Simeon, naar hun geslachten:
van [18]Nemuël, het geslacht van de Nemuëlieten;
van Jamin het geslacht van de Jaminieten; van Ja-
chin het geslacht van de Jachinieten;
13 Van [19]Zerah het geslacht van de Zerahieten;
van Saul het geslacht van de Saulieten.
14 Dat zijn de geslachten van de [20]Simeonieten:
twee en twintig duizend en tweehonderd.
15 De zonen van Gad, naar hun geslachten: van
[21]Zefon het geslacht van de Zefonieten; van Haggi
het geslacht van de Haggieten; van Suni het ge-
slacht van de Sunieten.
16 Van [22]Ozni het geslacht van de Oznieten; van
Heri het geslacht van de Herieten;
17 Van [23]Arod het geslacht van de Arodieten;
van Areli het geslacht van de Arelieten.
18 Dat zijn de geslachten van de zonen van Gad,
naar hun ingeschrevenen: veertig duizend en
vijfhonderd.
19 De zonen van Juda waren Er en Onan; [e]maar
Er en Onan [24]stierven in het land Kanaän.
20 Zo waren de zonen van Juda naar hun
geslachten: van Sela het geslacht van de
Selanieten; van [25]Perez het geslacht van de
Perezieten; van Zerah het geslacht van de
Zerahieten.
21 En de zonen [f]van Perez waren: van Hezron
het geslacht van de Hezronieten; van Hamul het
geslacht van de Hamulieten.
22 Dat zijn de geslachten van Juda, naar hun
ingeschrevenen: zes en zeventig duizend en
vijfhonderd.
23 De zonen van Issaschar, naar hun
geslachten, waren: [26]van Tola het geslacht van
de Tolaieten; van Puva het geslacht van de
Punieten;
24 Van [27]Jasub het geslacht van de Jasubieten;
van Simron het geslacht van de Simronieten.
25 Dat zijn de geslachten van Issaschar, naar
hun ingeschrevenen: vier en zestig duizend en
driehonderd.
26 De zonen van Zebulon, naar hun geslachten,
waren: van Sered het geslacht van de Seredieten;
van Elon het geslacht van de Elonieten; van Jah-
leel het geslacht van de Jahleelieten.
27 Dat zijn de geslachten van de Zebulonieten,
naar hun ingeschrevenen: zestig duizend en
vijfhonderd.
28 De zonen van Jozef, naar hun geslachten,
waren Manasse en Efraïm.
29 De zonen van Manasse waren: [g]van Machir
het geslacht van de Machirieten; Machir nu ver-
wekte Gilead; van Gilead was het geslacht van de
Gileadieten.

– *c* Gen. 46:9; Ex. 6:13; 1 Kron. 5:1.

9 *van welke was:* Het woordje van is hier ingevoegd, naar gelijkheid van de volgende manier van spreken. Zo ook onder, vs. 23, enz. Het andere moet dikwijls, naar de eigenschap van de Hebreeuwse taal, tot aanvulling van de zin, als een bijvoegsel, er in gelaten worden.

10 *Hezron het geslacht van de Hezronieten:* Hebr.: *Chetsron*.

11 *zonen van Pallu waren Eliab:* Het getal van velen, voor het getal van een. Zie Gen. 21:7, en Gen. 46:7.

– *d* boven, Num. 16:2.

12 *geroepenen van de vergadering:* Zie boven, Num. 1:16, en Num. 16:2.

13 *in de vergadering van Korach:* Versta, die muitige en oproerige samenspanning, waarvan Korach het hoofd geweest was. Zie boven, Num. 16:1, 16:2, 16:3.

14 D.i. openspleet, zeer wijde en diepe kloven makende.

15 *met Korach:* Versta, met Korachs huisgezin, wat toen bij hem was; boven, Num. 16:32. Want Korach zelf was met de twee honderd vijftig mannen verbrand; in hetzelfde hoofdstuk, Num. 16:35.

16 *tot een teken:* Hebr.: *tot een banier*; d.i. tot een opmerkelijk exempel van een rechtvaardige straf Gods over degenen, die oproer en scheuring aanrichten tegen de orde, die God in zijn kerk en de republiek gesteld heeft.

17 *stierven niet:* T.w. noch door het vuur, dat hun vader en zijn rot verteerd had, noch door de verzinking in de aarde, met het huisgezin huns vaders. Dat geschied is omdat zij in die muiterij niet hadden bewilligd, en in de dienst van het tabernakel mochten bezig zijn.

18 Anders genoemd Jemuël; Gen. 46:10.

19 Die ook Zochar genoemd wordt, Gen. 46:10.

20 *twee en twintig duizend en tweehonderd:* Merk op, dat hun getal zeer verminderd was van wat verhaald wordt boven, Num. 1:23; mogelijk omdat zij Zimri, de zoon van Salu, die een overste van de Simeonieten was, in het stukje van zijn boze daad, vermeld boven, Num. 25:14, waren toegedaan geweest, ja daarin hem nagevolgd hadden.

21 Hebr.: *Tsephon*; die ook Ziphjon genoemd wordt, Gen. 46:16. Vgl. verder deze namen met Gen. 46; idem, met 1 Kron. 1, 1 Kron. 2, 1 Kron. 3, 1 Kron. 4, 1 Kron. 5, 1 Kron. 6, 1 Kron. 7, 1 Kron. 8, enz.

22 Die ook Ezbon schijnt genaamd te zijn, Gen. 46:16.

23 Genaamd Arodi; Gen. 46:16.

– *e* Gen. 38:7; idem 38:10; Gen. 46:12.

24 *stierven in het land Kanaän:* T.w. door een rechtvaardig oordeel van God, dat ging over hun grote en grove zonden. Zie Gen. 38:7.

25 Hebr.: *Perets*.

– *f* Gen. 46:12.

26 *van Tola:* Zie boven, vs. 5.

27 Ook Job genaamd; Gen. 46:13.

– *g* Joz. 17:1.

30 Dit zijn de zonen van [28][29]Gilead: van Jezer
het geslacht van de Jezerieten; van Helek het ge-
slacht van de Helekieten.
31 En van Asriël het geslacht van de
Asriëlieten; en van Sechem het geslacht van de
Sechemieten;
32 En van Semida het geslacht van de
Semidaieten; en van Hefer het geslacht van de
Heferieten.
33 [h]Maar [30]Zelafead, de zoon van Hefer, had
geen zonen, maar dochters; en de namen van
de dochters van Zelafead waren: Machla en Noa,
Hogla, Milka en Tirza.
34 Dat zijn de geslachten van Manasse: en hun
ingeschrevenen waren twee en vijftig duizend
en zevenhonderd.
35 Dit zijn de zonen van Efraïm, naar hun
geslachten: van Sutelah het geslacht van de
Sutelahieten; van Becher het geslacht van de
Becherieten; van Tahan het geslacht van de
Tahanieten.
36 En dit zijn de zonen van Sutelah; van Eran
het geslacht van de Eranieten.
37 Dat zijn de geslachten van de zonen van
Efraïm, naar hun ingeschrevenen: twee en der-
tig duizend en vijfhonderd. Dat zijn de zonen
van Jozef, naar hun geslachten.
38 De zonen van Benjamin, naar hun
geslachten: van Bela het geslacht van de
Belaieten; van Asbel het geslacht van de
Asbelieten; van [31]Ahiram het geslacht van de
Ahiramieten;
39 Van Sefufam het geslacht van de
Sufamieten; van Hufam het geslacht van de
Hufamieten.
40 En de zonen van Bela waren Ard en Naäman;
van Ard het geslacht van de Ardieten; van Naä-
man het geslacht van de Naämieten.
41 Dat zijn de zonen van Benjamin, naar hun
geslachten; en hun ingeschrevenen waren vijf
en veertig duizend en zeshonderd.
42 Dit zijn de zonen van Dan, naar hun
geslachten: van [32]Suham het geslacht van de
Suhamieten; dat zijn de geslachten van Dan,
naar hun geslachten.
43 Al de geslachten van de Suhamieten, naar
hun ingeschrevenen, waren vier en zestig dui-
zend en vierhonderd.
44 De zonen van Aser, naar hun geslachten,
waren: van Imna het geslacht van de Imnaieten;
van Isvi het geslacht van de Isvieten; van Beria
het geslacht van de Beriieten.
45 Van de zonen van Beria waren: van [33]Heber
het geslacht van de Heberieten; van Malchiël het
geslacht van de Malchiëlieten.
46 En de naam van de dochter van Aser was
Serah.
47 Dat zijn de geslachten van de zonen van
Aser, naar hun ingeschrevenen: drie en vijftig
duizend en vierhonderd.
48 De zonen van Nafthali, naar hun geslachten:
van [34]Jahzeel het geslacht van de Jahzeelieten;
van Guni het geslacht van de Gunieten;
49 Van Jezer het geslacht van de Jezerieten; van
[35]Sillem het geslacht van de Sillemieten.
50 Dat zijn de geslachten van Nafthali, naar
hun geslachten; en hun ingeschrevenen waren
vijf en veertig duizend en vierhonderd.
51 Dat zijn [36]de ingeschrevenen van de zonen
van Israël: zeshonderd een duizend zevenhon-
derd en dertig.

De verdeling van het land naar het getal

52 En YHWH sprak tot Mozes, zeggende:
53 [37]Aan deze zal het land uitgedeeld worden
ter erfenis, [38]naar het getal van de namen.
54 [i]Aan degenen, die veel zijn, zult [39]u hun er-
fenis groter maken, en aan hen, die weinig zijn,
zult u hun erfenis kleiner maken; aan ieder zal,
naar zijn ingeschrevenen, zijn erfenis gegeven
worden.
55 Het land toch zal [k]door het [40]lot gedeeld
worden; naar de namen van de stammen van
hun vaders zullen [41]zij erven.
56 Naar [42]het lot zal elks [43]erfenis gedeeld wor-
den tussen de velen en de weinigen.

28 *van:* Dit woordje is hier en in vs. 31, 26:32 bijgevoegd uit de voorgaande en navolgende manier van spreken in Num. 26. Zie boven, vs. 5.

29 Anders genoemd Abiëzer, Joz. 17:2, en elders.

– *h* onder, Num. 27:1.

30 Hebr.: *Tselophchad*.

31 Die ook Ehi schijnt genaamd te zijn, Gen. 46:21, en Achrach, 1 Kron. 8:1.

32 Die ook Chuschim schijnt genoemd te zijn; Gen. 46:23.

33 Hebr.: *Cheber, met de letter Chet*.

34 Hebr.: *Jachtseël, of Jachtsiël, gelijk 1 Kron*. 7:13.

35 Die ook Schallum genoemd wordt, 1 Kron. 7:13.

36 *de getelden van de zonen van Israël:* Merk hier op de gewisse waarheid en almogende kracht van God, in de beloofde vermenigvuldiging van Abrahams zaad. Want zo in 38 jaren meer dan zes honderd duizend en drie duizend Israëlieten gestorven waren, zo heeft nochtans God teweeggebracht, dat hetzelfde getal dat verhaald wordt boven, Num. 1:46, gebleven is, uitgenomen een duizend en enige honderden.

37 *Aan deze zal het land:* T.w. geslachten van de stammen.

38 *naar het getal van de namen:* D.i. naardat een geslacht klein of groot is; d.i. uit weinige of uit veel mensen bestaande, waarvan de namen in een register waren opgetekend. Vgl. vs. 54.

– *i* onder, Num. 33:54.

39 *u hun erfenis meerder maken:* Dat door Mozes geschied is op deze zijde van de Jordaan, onder de stammen van Ruben en Gad en de halve stam van Manasse, onder, Num. 32:33, maar door Jozua, naar het bevel van Mozes, onder de andere stammen, en de andere halve stam van Manasse; Jos. 14, enz.

– *k* onder, Num. 33:54; Joz. 11:23; Joz. 14:2.

40 *lot gedeeld worden:* Het land werd eerst door het lot gedeeld in twaalf stammen, en de stammen daarna in huisgezinnen, en dat door het oordeel van de oversten en van de hogepriester.

41 zij erven: Te weten, de huisgezinnen van elke stam zullen naar de wijze in vs. 54 voorgeschreven, in hun erf treden.

42 *het lot zal:* Hebr.: *naar de mond van het lot*. Want het lot is van YHWH, verklarende zijn wil.

43 *erfenis gedeeld worden:* Versta, ten aanzien van de deling van de stammen.

De telling van de Levieten

57 [l]Dit zijn nu de ingeschrevenen van Levi, naar hun geslachten: van Gerson het geslacht van de Gersonieten; van Kohath het geslacht van de Kohathieten; van Merari het geslacht van de Merarieten.

58 Dit zijn de geslachten van Levi: het geslacht van [44]de Libnieten, het geslacht van [45]de Hebronieten, het geslacht van [46]de Machlieten, het geslacht van de Muzieten, het geslacht van [47]de Korachieten. En Kohath verwekte Amram.

59 [m]En de naam van de huisvrouw van Amram was Jochebed, de dochter van Levi, die [48]de huisvrouw van Levi baarde in Egypte; en deze baarde aan Amram, Aäron, en Mozes, en Mirjam, hun zus.

60 En aan Aäron werden geboren Nadab en Abihu, Eleazar en Ithamar.

61 [n]Nadab nu en Abihu waren gestorven, toen zij vreemd vuur brachten voor het aangezicht van YHWH.

62 En hun ingeschrevenen waren drie en twintig duizend, al wat mannelijk is, [49]van een maand oud en daarboven; want deze werden niet geteld [50]onder de Israëlieten, omdat hun geen erfenis gegeven werd onder de Israëlieten.

63 Dat zijn de ingeschrevenen van Mozes en Eleazar, de priester, die de Israëlieten [51]telden in de vlakke velden van Moab, aan de Jordaan van Jericho.

64 En onder deze was niemand van hen die geteld waren door Mozes en Aäron, de priester, [52]als zij de Israëlieten telden in de woestijn van Sinaï.

65 [o]Want YHWH had van die gezegd, dat zij in de woestijn [53]zeker zouden sterven; en er was niemand van hen overgebleven, dan [54]Kaleb, de zoon van Jefunne, en Jozua, de zoon van Nun.

HOOFDSTUK XXVII

De dochters van Zelafead verzoeken een erfdeel onder de broers van hun vader, vs. 1, enz. God staat hun verzoek toe, 5. en maakt bij deze gelegenheid een burgerlijke wet over het recht van opvolging in een erfdeel, 8. Mozes, die van God bevel ontvangen heeft om vanaf een berg het land Kanaan te aanschouwen om daarna te sterven zonder in het land te komen, 12. met aanwijzing van de reden daarvan, 14. bidt de HEERE dat hij het volk een vrome leidsman in zijn plaats wil geven, 15. God beveelt hiertoe Jozua te kiezen en hem in zijn ambt voor het volk met handoplegging te bevestigen, 18. wat door Mozes gedaan wordt, 22.

Het erfrecht van de dochters van Zelafead

TOEN naderden [a]de dochters van Zelafead, de zoon van Hefer, de zoon van Gilead, de zoon van Machir, de zoon van Manasse, onder de [1]geslachten van Manasse, de zoon van Jozef (en dit zijn de namen [2]van zijn dochters: Machla, Noa, en Hogla, en Milka, en Tirza);

2 En zij stonden voor het aangezicht van Mozes, en voor het aangezicht van Eleazar, de priester, en voor het aangezicht van de oversten, en van de hele gemeenschap, aan de deur van de tent van de samenkomst, zeggende:

3 Onze vader [b]is gestorven in de woestijn, [c]en hij is [3]niet geweest in het midden van de vergadering van degenen, die zich tegen YHWH [4]verzameld hebben in de vergadering van Korach; maar hij is [5]in zijn zonde gestorven, en had geen zonen.

4 Waarom zou de naam van onze vader uit het midden van zijn [6]geslacht weggenomen worden, omdat hij geen zoon heeft? Geef ons een bezitting in het midden van de broers van onze vader.

5 En Mozes bracht haar [7]rechtzaak voor [8]het aangezicht van YHWH.

6 En YHWH sprak tot Mozes, zeggende:

7 De dochters van Zelafead spreken recht; [d]u zult haar [9]geheel geven de bezitting van een

– *l* Ex. 6:16; idem v. 17; idem v. 18; idem v. 19.

44 Die van Gerson afkomstig waren. Zie boven, Num. 3:18.

45 Van Kahath afkomstig, boven Num. 3:19.

46 Deze en de Musieten hadden hun afkomst van Merari; boven, Num. 3:20.

47 De nakomelingen Kahaths; boven, Num. 16:1.

– *m* Ex. 2:1; idem 2:2; Ex. 6:19.

48 *de huisvrouw van Levi:* Hebr.: *welke zij de Levi baarde*. Versta door deze barende, niet Jochebed [die de geboren persoon is], maar de huisvrouw van Levi, de moeder van Jochebed en de moei van Amram, wiens grootvader Levi was.

– *n* Lev. 10:2; boven, Num. 3:4; 1 Kron. 24:2.

49 *van een maand oud en daarboven:* Hebr.: *zonen van een maagd*.

50 *onder de kinderen van Israël:* Hebr.: *in het midden*; zo in het volgende van dit vers.

51 Zie boven, Num. 1:1, 1:2, enz.

52 als zij de kinderen van Israël: Zie van deze telling, Ex. 30:12, 30:13, 30:14.

– *o* boven, Num. 14:28; idem v. 29; idem v. 34; idem v. 35; 1 Kor. 10:5; idem v. 6.

53 *gewisselijk zouden sterven:* Hebr.: *stervende sterven*; d.i. zekerlijk sterven; t.w. òf door plagen, òf hun natuurlijken dood, en dat vanwege hun opstandigheid. Zie boven, Num. 14:28, 14:29, 14:30, en onder, Num. 27:3.

54 Deze twee waren God getrouw gebleven, en hadden het volk mee daartoe vermaand; boven, Num. 14:6, enz.

– *a* boven, Num. 26:33; boven, Num. 36:2; Joz. 17:3.

1 *geslachten van Manasse:* Tot welke, omdat zij er mee toe behoorden, zo verschijnen zij onder dezelfde voor Mozes, om het erfdeel van haar vader, die gestorven was, te verzoeken.

2 *zijn dochters:* Nl. van Zelafead.

– *b* boven, Num. 14:35; boven, Num. 26:64.

– *c* boven, Num. 16:1.

3 niet geweest: D.i. niet gemengd in hun samenspanning, zodat hij met hun boze daad gene gemeenschap heeft gehad.

4 *vergaderd hebben in de vergadering van Korach:* T.w. door de samenspanning en muiterij, van welke wij lezen boven, Num. 16:1, 16:2, 16:3, enz.

5 *in zijn zonde gestorven:* Hoewel hij niet schuldig was aan de conspiratie van Korach, zo is hij nochtans mee schuldig geweest aan de algemene murmurering van het volk, waarom God hun gedreigd had dat zij in de woestijn zouden omkomen. Zie Num. 14.

6 *weggenomen worden:* Hebr.: *verminderd*.

7 Hebr.: *het oordeel, of, gericht*; d.i. zaak, different of geschil, dat door de uitspraak van God gewezen moest worden. Want het was nog in twijfel of de dochters, als er geen mannelijke erfgenaam was, zouden mogen delen, dan of, met een bruidsgift uit de erfenis zouden moeten scheiden.

8 *het aangezicht van YHWH:* D.i. in de tent van de samenkomst, waar Mozes de stem van YHWH van boven het verzoendeksel van de ark, uit het midden van de twee cherubim, hoorde tot het spreken. Zie Ex. 25:22, en boven, Num. 7:89. Of versta, dat Mozes door het middel van de tekenen urim en thummim, die aan de borstlap van de hogepriester waren, de wil van God vernomen heeft. Vgl. onder, vs. 21.

– *d* onder, Num. 36:2.

9 ganselijk geven: Hebr.: gevende zult u haar geven; t.w. het erfgoed dat haar vader zou moeten hebben zo hij leefde.

erfenis, in het midden van de broers van haar vader; en u zult de erfenis van haar vader op haar doen komen.

8 En tot de Israëlieten zult u spreken, zeggende: Wanneer iemand sterft, en geen zoon heeft, zo zult u zijn erfenis op zijn dochter doen komen.

9 En als hij geen dochter heeft, zo zult u zijn [10]erfenis aan zijn broers geven.

10 Als hij nu geen broers heeft, zo zult u zijn erfenis aan de broers van zijn vader geven.

11 Als ook zijn vader geen broers heeft, zo zult u zijn erfenis geven aan zijn naastbestaande, die hem de naaste van [11]zijn geslacht is, dat hij het erfelijk bezitte. Dit zal de Israëlieten tot een inzetting [12]van het recht zijn, zoals YHWH Mozes geboden heeft.

Jozua aangewezen als opvolger

12 [e]Daarna zei YHWH tot Mozes: Klim op deze berg [13]Abarim, en zie dat land, dat Ik de Israëlieten gegeven heb.

13 Wanneer u dat gezien zult hebben, dan zult u [14]tot uw volken verzameld worden, u ook, zoals [f]uw broer Aäron verzameld geworden is;

14 [g]Aangezien u tegen Mijn mond opstandig bent geweest in de [15]woestijn Zin, in de twisting van de [h]vergadering, om Mij aan de wateren voor hun ogen te [16]heiligen. Dat zijn de wateren [17]van Meriba, van Kades, in de woestijn Zin.

15 Toen sprak Mozes tot YHWH, zeggende:

16 Dat YHWH, [18i]de God van de geesten van alle vlees, een man stelle over deze vergadering.

17 Die [19]voor hun aangezicht uitga, en die voor hun aangezicht inga, en die hen [20]uitleide, en die hen inleide; [k]opdat de vergadering van YHWH niet zij als schapen, die geen herder hebben.

18 Toen zei YHWH tot Mozes: [l]Neem tot u Jozua, de zoon van Nun, een man, [m]in wie [21]de Geest is; en [22]leg uw hand op hem;

19 En stel hem voor het aangezicht van Eleazar, de priester, en voor het aangezicht van de hele gemeenschap; en geef hem [23]bevel voor hun ogen;

20 En [24]leg op hem van uw [25]heerlijkheid, opdat zij horen, [26]te weten de hele gemeenschap van de Israëlieten.

21 En hij zal voor het aangezicht van Eleazar, de priester, staan, die voor hem raad vragen zal, [n]naar de wijze [27]van Urim, voor het aangezicht van YHWH; [28]naar zijn mond zullen zij uitgaan, en naar zijn mond zullen zij ingaan, hij, en al de Israëlieten met hem, en de hele gemeenschap.

22 En Mozes deed, zoals YHWH hem geboden had; want hij nam Jozua, en stelde hem voor het aangezicht van Eleazar, de priester, en voor het aangezicht van de hele gemeenschap.

23 En [29]hij legde zijn handen op hem, en gaf hem bevel; zoals YHWH door [30]de dienst van Mozes gesproken had.

HOOFDSTUK XXVIII

Wetten over offers die op bepaalde vastgestelde tijden gebracht moeten worden, vs. 1, enz. zoals het dagelijkse brandoffer, 's morgens, 3. met zijn spijsoffer en zijn drankoffer, 7. en 's avonds, 8. het offer van de sabbat, 9. het brandoffer van de nieuwemaanden, 11. met zijn spijsoffer, drankoffers en zondoffer, 12. de tijd van het paasfeest, 16. de offers, 19. en de duur, 24. het pinksterfeest en zijn offers, 26.

De dagelijkse en sabbatsoffers

VERDER sprak YHWH tot Mozes, zeggende:

10 *erfenis aan zijn broers geven:* Welverstaande, na het overlijden van de man, die geen dochters heeft. Zo is ook te nemen het einde van vs. 10.

11 *zijn geslacht is:* T.w. van zijn vader, van welke de zonen hun benaming hebben.

12 *van het recht zijn:* D.i. waarnaar de rechters in het gericht over dusdanige zaken zullen moeten oordelen en uitspraak doen.

– *e* Deut. 32:48; idem v. 49.

13 YHWH wijst hem een berg van het gebergte Abarim. Aan dit gebergte is geweest de één en veertigste en de voorlaatste rustplaats van de kinderen van Israël reizende naar het beloofde land, en ook de berg Nebo, op welke Mozes stierf; Deut. 32:49, 32:50 en Deut. 34:1, 34:5.

14 *tot uw volken verzameld worden:* Zie Gen. 15:5, en Gen. 25:8.

– *f* boven, Num. 20:24.

– *g* boven, Num. 20:12.

15 Hebr.: *Tsin*.

– *h* boven, Num. 20:12.

16 Wij heiligen God als wij van Zijn heiligheid en al Zijn goddelijke deugden en werken recht gevoelen, met eerbied spreken, en met onze werken oorzaak geven, dat Zijn naam geprezen en groot gemaakt wordt; Lev. 22:2, zo boven, Num. 20:12; Jes. 8:13, en Jes. 29:23.

17 D.i. van de twisting, en worden door aanwijzing van de plaatsen onderscheiden van het twistwater te Rafidim, waar zij door ongeloof tegen YHWH niet gezondigd hadden; Ex. 17:7.

18 *de God van de geesten van alle vlees:* D.i. die de zielen van alle mensen geschapen heeft en daarin de gaven uitstort, zowel van de natuur als van de genade, die hun nodig zijn tot uitvoering van hun beroeping. Zie boven, Num. 16:22.

– *i* boven, Num. 16:22; Hebr. 12:9.

19 *voor hun aangezicht uitga:* D.i. die de werken van zijn beroeping in huis en buitenshuis in alle gelegenheid trouwelijk waarneme en kloekelijk uitvoere. Zie Deut. 28:6, en Deut. 31:2 met de aant.

20 D.i. die de gemeente door zijn autoriteit gebiede en geleide, en trouwelijk regere, en voorsta, ten einde ieder, naar zijn beroeping, zijn behoorlijken plicht doe, en zo in het geestelijke als in het lichamelijke welvare.

– *k* 1 Kon. 22:17; Matt. 9:36; Mark. 6:34.

– *l* Deut. 3:21.

– *m* Deut. 34:9.

21 *de Geest is:* T.w. die hem nodig is in zulk een zware regering, als de Geest van de vrees voor YHWH, van de wijsheid, van de sterkte, van de gerechtigheid, van het geduld, van de matigheid; welke gaven van mijn Geest voortkomen.

22 *leg uw hand op hem:* Door deze ceremonie moest hij voor God toegeheiligd en overgegeven zijn, om zijn ambt getrouwelijk te bedienen, en daartoe de nodige gaven ontvangen. Zie van het onderscheiden gebruik van deze ceremonie Gen. 48:14; Lev. 1:4; Num. 8:10.

23 *bevel voor hun ogen:* T.w. van wat hij in de uitvoering van zijn ambt doen of laten moet.

24 *leg op hem:* Vgl. boven, Num. 11:17, en de aant. er op.

25 Versta hierdoor, niet alleen de uiterlijke luister van de hoogheid en van het aanzien, maar in het bijzonder de inwendige versiering en waardigheid van het ambt.

26 D.i. hem gehoorzaam zijn.

– *n* Ex. 28:30; Lev. 8:8.

27 *van Urim:* Zie hiervan Ex. 28:30; Lev. 8:8. Hierdoor werd God over twijfelachtige en zeer gewichtige zaken extra-ordinair raad gevraagd. Zie boven de aant. vs. 5; maar anders moesten ordinairlijk de oversten zich houden aan het geschreven woord en de geopenbaarde wil van God, Deut. 17:19; Joz. 1:7, 1:8.

28 *naar zijn mond:* D.i. naar het bevel en voorschrift van YHWH zullen zij ook in hun beroeping hun schuldigen plicht doen. Vgl. boven de aant. op vs. 17.

29 hij legde zijn handen op hem: Zie boven, vs. 18.

30 *door de dienst:* Hebr.: *door de hand.*

2 Gebied de Israëlieten, en zeg tot hen: Mijn offergave, Mijn [1]voedsel voor Mijn [2]vuuroffers, [3]Mijn liefelijke reuk, zult u waarnemen, om Mij te offeren op zijn vastgestelde tijd.

3 En u zult tot hen zeggen: Dit is het vuuroffer, dat u YHWH offeren zult: [a]twee volkomen [4]eenjarige lammeren overdag, tot een [5]voortdurende [6]brandoffer.

4 Het ene lam zult u bereiden 's morgens; en het andere lam zult u bereiden [7]tussen de twee avonden.

5 [b]En een [8]tiende deel van een efa meelbloem als [9][c]voedseloffer, gemengd met het vierendeel van [10][d]een hin van gestoten olie.

6 Het is het voortdurende brandoffer, dat op de berg Sinaï [11]ingesteld was tot een liefelijke reuk, een vuuroffer voor YHWH.

7 En zijn [12]drankoffer zal zijn het vierendeel van een hin, voor het ene lam; in het [13]heiligdom zult u het drankoffer [14]van de sterke [15]drank voor YHWH offeren.

8 En het andere lam zult u bereiden tussen de twee avonden; zoals het voedseloffer 's morgens, en zoals zijn drankoffer zult u het bereiden, als vuuroffer van de liefelijke reuk voor YHWH.

9 Maar op de sabbatdag twee volkomen eenjarige lammeren, en twee tienden meelbloem, als voedseloffer, met olie gemengd, en ook zijn drankoffer.

10 Het is het brandoffer van de sabbat op [16]elke sabbat, boven het voortdurende brandoffer, en zijn drankoffer.

De offers bij nieuwe maan en Pascha

11 En aan [17]het begin van elke maand zult u een brandoffer voor YHWH offeren: twee [18]jonge stieren, en één ram, zeven volkomen eenjarige lammeren;

12 En drie tienden meelbloem als voedseloffer, met olie gemengd tot de ene stier; en twee tienden meelbloem als voedseloffer, met olie gemengd, tot de ene ram;

13 En [19]tot elk tiende deel meelbloem als voedseloffer, met olie gemengd, tot het [20]ene lam; het is een brandoffer tot een liefelijke reuk, een vuuroffer, YHWH.

14 En hun drankoffers zullen zijn de helft van een hin tot een stier, en een derde deel van een hin tot een ram, en een vierendeel van een hin van wijn tot een lam; dat is het brandoffer van de nieuwe maan in [21]elke maand, [22]naar de maanden van het jaar.

15 Daartoe zal één geitenbok als [23]zondoffer voor YHWH, boven het voortdurende brandoffer, bereid worden, met zijn drankoffer.

16 [e]En in de eerste maand, op de veertiende dag van de maand, is het [24]pascha [25]voor YHWH.

17 En op de vijftiende dag van die maand is het feest; zeven dagen zullen ongezuurde broden gegeten worden.

18 Op de [f]eerste dag zal [26]een heilige samenroeping zijn; geen dienstwerk zult u doen;

19 Maar u zult een vuuroffer als brandoffer voor YHWH offeren: [27]twee jonge stieren, en één ram, daartoe zeven eenjarige lammeren; volkomen zullen zij u zijn.

20 En hun voedseloffer zal zijn meelbloem, met olie gemengd; drie tienden tot een stier, en twee tienden tot een ram zult u bereiden.

21 Tot elk zult u een tiende deel bereiden tot een lam, tot die zeven lammeren toe.

22 Daarna één bok als zondoffer, om over u verzoening te doen.

1 Hebr.: *brood*. Zie Lev. 3:11, en onder, vs. 24.
2 Zie Lev. 1:9.
3 *Mijn liefelijken reuk:* Zie Lev. 8:21.
– *a* Ex. 29:38.
4 *eenjarige lammeren:* Hebr.: *zonen eens jaars*; zo in het volgende, als in vs. 9, 28:11, 28:19, 28:27.
5 Zie onder, vs. 6 en de aant.
6 Zie Gen. 8:20, en Lev. 6:9.
7 *tussen de twee avonden:* D.i. tussen beide de einden van de avond of tussen ingang en uitgang van de avond. De avond ging in met de negende ure van de dag; d.i. drie uren vóór de ondergang van de zon, en ging met dezelfde ondergang uit. De twee einden van de avond worden twee avonden geheten, omdat het eerste het einde was van de afgaande dag en het andere het begin van de aankomende nacht. Zie ook Ex. 12:6.
– *b* Ex. 16:36.
8 *tiende deel:* Genaamd in het Hebr. gomer; anders homer, of, omer. Zie Ex. 16:36, en Lev. 5:11. Hieruit blijkt dat wanneer van een, of twee, of drie, enz. delen meelbloem gesproken wordt, dit te verstaan zij van de delen van een efa.
9 Zie Lev. 2:1.
– *c* Lev. 2:1.
10 Een maat van natte waren, aldus bij de Hebreën genoemd; van welke zie Lev. 19:36.
– *d* Ex. 29:40.
11 *ingesteld was:* Hebr.: *gemaakt*. Zie van het gedurig brandoffer Ex. 29:38, 29:39, enz. en van de andere offers, Lev. 23, welke, omdat zij daarna negen en dertig jaren lang in de woestijn niet wel onderhouden zijn geweest, zo heeft God de wetten daarvan, toen zij nu op het intreden van het land Kanaän waren, willen vernieuwen; eensdeels opdat zij niet meer zouden nagelaten worden, anderdeels opdat hieruit blijken zou dat Hij, als een genadig vader, dat volk, niettegenstaande zijn veelvuldige afwijkingen, nog voor zijn eigendom gehouden heeft, van dat Hij begeerde gekend te zijn.
12 Zie Lev. 23:37.
13 D.i. in de voorhof van het tabernakel, op het brandofferaltaar: zo ook genoemd 2 Kron. 29:7; zie de aant. daar.
14 sterken dranks: Hebr.: Schechar. Zie Lev. 10:9. Versta, wijn, gelijk te zien is, onder, vs. 14, en Ex. 29:40, en Lev. 23:13.
15 Het Hebreeuwse woord betekent het offeren van vochtige dingen, als Gen. 35:14; Ex. 30:9.
16 *elke sabbat:* Hebr.: *in zijn sabbat*. Zo ook onder, vs. 14, in zijn maand, voor, in elke maand.
17 Hebr.: *hoofden*. Zo Ex. 12:2, boven, Num. 10:10.
18 jonge varren: Hebr.: de zonen van een rund. Zo ook onder, vs. 19, 28:27. Zie Lev. 1:14.
19 *tot elk tiende deel:* Hebr.: *een tiende, een tiende*. Zie Gen. 7:2, en onder, vs. 21, 28:29.
20 *een lam:* D.i. elk lam. Zo onder, Num. 29:4; 1 Kon. 10:14, op een jaar; d.i. op elk jaar, enz.
21 Hebr.: *haar maand*.
22 *naar de maanden van het jaar:* Of: *door de maanden van het jaar*; dat is dat in het begin van elke maand van het jaar geofferd moest worden.
23 *zondoffer YHWH:* Zie Lev. 4:3.
– *e* Ex. 12:18; Ex. 23:15; Lev. 23:5.
24 Zie Lev. 23:5.
25 *YHWH:* Anders: *van YHWH*.
– *f* Lev. 23:7.
26 *een heilige samenroeping zijn:* En dienvolgens, een heilige bijeenkomst tot de Godsdienst. Hebr.: een samenroeping van de heiligheid; zo onder, vs. 25, 28:26. Zie Lev. 23:2.
27 *twee jonge varren:* Hebr.: *twee zonen van het rund*.

23 Behalve het morgenbrandoffer, dat tot een voortdurende brandoffer is, zult u deze dingen bereiden.

24 Achtervolgens deze dingen zult u overdag, zeven dagen lang, het voedsel van het vuuroffer bereiden tot een liefelijke reuk voor YHWH; boven dat steeds brandoffer zal het bereid worden, met zijn drankoffer.

25 En op de zevende dag zult u een heilige samenroeping hebben; geen dienstwerk zult u doen.

De offers van het wekenfeest

26 Ook op de dag van de eerstelingen, als u een [28]nieuw voedseloffer voor YHWH zult offeren [29]naar uw werken, zult u een heilige samenroeping hebben; geen dienstwerk zult u doen.

27 Dan zult u YHWH [30]een brandoffer tot een liefelijke reuk offeren: twee jonge stieren, één ram, zeven eenjarige lammeren;

28 En hun voedseloffer van meelbloem, met olie gemengd: drie tienden tot één stier, twee tienden tot één ram;

29 Tot elk een tiende tot een lam, tot die zeven lammeren toe;

30 Één geitenbok, om voor u verzoening te doen.

31 Behalve het voortdurende brandoffer, en zijn voedseloffer, zult u ze bereiden; zij zullen u volkomen zijn met hun drankoffers.

HOOFDSTUK XXIX

Wetten over het offer van het feest van de trompetten, vs. 1, enz. zijn brandoffer, 2. en zijn zondoffer, 5. over het feest van de verzoening, 7. zijn offers, 8. over het loofhuttenfeest, dat zeven dagen duurt, 12. met het offer van elke dag, van de eerste dag, 13. de tweede, 17. de derde, 20. de vierde, 23. de vijfde, 26. de zesde, 29. de zevende, 32. over de achtste dag, die een grote feestdag was, 35. zijn offers, 36. Besluit van het hoofdstuk, bestaande uit een bevel en de uitvoering daarvan, 39.

De offers van het bazuinfeest en de verzoendag

EVENZO in [1]de zevende maand, op de eerste van de maand, zult u een heilige samenroeping hebben; geen dienstwerk zult u doen; [a]het zal u een dag [2]van het geklank zijn.

2 Dan zult u een brandoffer, tot een liefelijke reuk, voor YHWH bereiden: één [3]jonge stier, één ram, zeven volkomen [4]eenjarige lammeren;

3 En hun voedseloffer van meelbloem, met olie gemengd; drie [5]tienden tot de stier, twee tienden tot de ram.

4 En een tiende tot [6]een lam, tot die zeven lammeren toe;

5 En één geitenbok als zondoffer, om over u verzoening te doen;

6 Behalve [7]het brandoffer van de maand, en zijn voedseloffer, en het [8]voortdurende brandoffer, en zijn voedseloffer, met hun drankoffers, [9]naar hun wijze, tot een liefelijke reuk, als vuuroffer voor YHWH.

7 En op de [10]tiende van deze zevende maand zult u een heilige samenroeping hebben, en [b]u zult [11]uw zielen verootmoedigen; geen werk zult u doen;

8 Maar u zult brandoffer, tot een liefelijke reuk, voor YHWH offeren: één jonge stier, één ram, zeven eenjarige lammeren; [c]volkomen zullen zij u zijn.

9 En hun voedseloffer van meelbloem, met olie gemengd: drie tienden tot de stier, twee tienden tot de ene ram;

10 [12]Tot elk een tiende tot een lam, tot die zeven lammeren toe;

11 Één geitenbok als zondoffer, naast het [13]zondoffer van de verzoeningen, en het voortdurende brandoffer; en zijn voedseloffer, met hun drankoffers.

28 nieuw spijsoffer: Zie Lev. 23:16.

29 *naar uw werken:* D.i. nadat de zeven weken, van welke wij lezen Lev. 23:15, 23:16, zullen afgelopen zijn.

30 *een brandoffer:* Dit offer, behorende tot deze dag, is te onderscheiden van een ander, waarvan te zien is Lev. 23:18, wat eigenlijk diende tot de onderhouding van de pinksterdag; dit kwam er bij, om de wijze van de eerstelingen, die aan de Heer te offeren waren, voor te schrijven, zodat zij beiden gedaan moesten worden, zijnde het ene door het andere niet weggenomen.

1 *zevende maand:* Zie van deze maand Lev. 23:24.

– *a* Lev. 23:24.

2 *van het geklank zijn:* Dit feest wordt zo genoemd, omdat dit het volk met het blazen van de trompetten aangekondigd en te kennen gegeven werd. Zie Lev. 23:24.

3 jongen var: Hebr.: een zoon van een rund; zo onder, vs. 8, 29:13, 29:17. Zie Lev. 1:14.

4 *eenjarige lammeren:* Hebr.: *zonen van het jaar*; d.i. een jaar oud. Zo onder, vs. 8, 29:13, 29:17, enz. Zie Lev. 23:18.

5 *drie tienden tot de var:* T.w. van een efa. Zo in het volgende. Zie boven, Num. 28:5.

6 *een lam:* D.i. elk lam; zie boven, Num. 28:13; zo onder, vs. 10, 29:15.

7 *het brandoffer van de maand:* Dat geofferd moest worden op de eerste dag van iedere maand; boven, Num. 28:11, 28:12, enz.; 2 Kron. 2:4; zodat dit ordinaire offer van de nieuwe maanden door het voorgemelde niet moest nagelaten worden.

8 gedurig brandoffer: Zie boven, Num. 28:6, en onder, vs. 11, 29:16, enz.

9 *naar hun wijze:* D.i. naar de wet, die God daarvan bevolen en ingesteld had. Zie Lev. 5:10.

10 *tienden van deze zevende maand:* Deze dag was de dag van de verzoening, waarvan men lezen mag Lev. 16:29, 16:30, en Lev. 23:27.

– *b* Lev. 16:29; idem 16:31; Lev. 23:27.

11 *uw zielen verootmoedigen:* D.i. uw personen vernederen voor de Heer, met de overlegging en bekentenis van uw zonden, met vasten, met bidden en met een voornemen om uw leven te beteren. Zie Lev. 26:29.

– *c* boven, Num. 28:19.

12 *Tot elk een tiende tot een lam:* Hebr.: *een tiende, een tiende tot een lam*. Zo onder, vs. 15, en boven, Num. 28:13.

13 *zondoffer van de verzoeningen:* Waarvan men lezen kan Lev. 16:11, 16:15, dat, niettegenstaande de andere offeranden, hier op de verzoendag geboden, evenwel ook op dezelfde geofferd moest worden. Gelijk telkens herhaald wordt dat het dagelijkse offer moest blijven, hoewel op enige dagen nog andere offeranden daarenboven verordend waren. Zie onder, vs. 16, 29:22, 29:25, 29:28, 29:31, 29:34, 29:38, 29:39.

De offers van het loofhuttenfeest

12 Ook op de vijftiende dag van deze zevende maand, zult u [14]een heilige samenroeping hebben; geen dienstwerk zult u doen; maar zeven dagen zult u voor YHWH een feest vieren.

13 En u zult een brandoffer als vuuroffer offeren, tot een liefelijke reuk voor YHWH: [15]dertien jonge stieren, twee rammen, veertien eenjarige lammeren; zij zullen volkomen zijn;

14 En hun voedseloffer van meelbloem, met olie gemengd: drie tienden tot [16]één stier, tot die dertien stieren toe; twee tienden tot één ram, onder die twee rammen;

15 En tot elk een tiende tot een lam, tot die veertien lammeren toe;

16 En één geitenbok als zondoffer; naast het voortdurende brandoffer, zijn voedseloffer, en zijn drankoffer.

17 Daarna [17]op de tweede dag: twaalf jonge stieren, twee rammen, veertien volkomen eenjarige lammeren;

18 En hun voedseloffer, en hun drankoffers tot de stieren, tot de rammen, en tot de lammeren, in hun getal, [18]naar de wijze;

19 En één geitenbok als zondoffer; naast het voortdurende brandoffer, en zijn voedseloffer, met hun drankoffers.

20 En [19]op de derde dag: elf stieren, twee rammen, veertien volkomen eenjarige lammeren;

21 En hun voedseloffers, en hun drankoffers tot de stieren, tot de rammen, en tot de lammeren, in hun getal, naar de wijze;

22 En één bok als zondoffer; naast het voortdurende brandoffer, en zijn voedseloffer, en zijn drankoffer.

23 Verder op de vierde dag: tien stieren, twee rammen, veertien volkomen eenjarige lammeren;

24 Hun voedseloffer, en hun drankoffers tot de stieren, tot de rammen, en tot de lammeren, in hun getal, naar de wijze;

25 En één geitenbok als zondoffer; naast het voortdurende brandoffer, zijn voedseloffer, en zijn drankoffer.

26 En op de vijfde dag: negen stieren, twee rammen, en veertien volkomen eenjarige lammeren;

27 En hun voedseloffer, en hun drankoffers tot de stieren, tot de rammen, en tot de lammeren, in hun getal, naar de wijze;

28 En één bok als zondoffer; naast het voortdurende brandoffer, en zijn voedseloffer, en zijn drankoffer.

29 Daarna op de zesde dag: acht stieren, twee rammen, veertien volkomen eenjarige lammeren;

30 En hun voedseloffer, en hun drankoffers tot de stieren, tot de rammen, en tot de lammeren, in hun getal, naar de wijze;

31 En één bok als zondoffer; naast het voortdurende brandoffer, zijn voedseloffer, en zijn drankoffers.

32 En op de zevende dag: zeven stieren, twee rammen, veertien volkomen eenjarige lammeren;

33 En hun voedseloffer, en hun drankoffers tot de stieren, tot de rammen, en tot de lammeren, in hun getal, naar hun wijze;

34 En één bok als zondoffer; naast het voortdurende brandoffer, zijn voedseloffer, en zijn drankoffer.

35 Op de achtste dag [d]zult u een [20]verbodsdag hebben; geen dienstwerk zult u doen.

36 En u zult een brandoffer als vuuroffer offeren, tot een liefelijke reuk voor YHWH; één stier, één ram, zeven volkomen eenjarige lammeren;

37 Hun voedseloffer, en hun drankoffers tot de stier, tot de ram, en tot de lammeren, in hun getal, naar de wijze;

38 En één bok als zondoffer; naast het voortdurende brandoffer, en zijn voedseloffer, en zijn drankoffer.

39 Deze dingen zult u voor YHWH doen op uw vastgestelde hoogtijden; naast uw [21]geloften, en uw vrijwillige offers, met uw brandoffers, en met uw voedseloffers en met uw drankoffers, en met uw dankoffers.

40 En Mozes sprak tot de Israëlieten naar al wat YHWH Mozes geboden had.

HOOFDSTUK XXX

Wetten over de geloften gedaan door een man, die verklaren dat ze gehouden moesten worden, vs. 1, 2, enz. of door een dochter van het huisgezin, wanneer ze gehouden moesten worden, 3. of niet, 5. of door een getrouwde vrouw, wanneer ze gehouden moesten worden, 6. of niet, 8. of door een weduwe of verstoten of verlaten vrouw, dat die geldig moesten

14 *heilige samenroeping hebben:* Versta, het feest van de tenten of loofhutten, van dat zie Lev. 23:34, en Deut. 16:13.

15 *dertien jonge varren:* T.w. op de eerste dag van dit feest. Want op de tweede moesten maar twaalf varren geofferd zijn, op de derde maar elf, en zo doorgaans een var minder dan op de voorgaande geofferd was. Zie onder, vs. 17, 29:20, 29:23, 29:26, 29:29, 29:32.

16 een var: D.i. tot elke var, gelijk boven, vs. 4. Zo in het volgende.

17 *op de tweede dag:* T.w. van het feest van de tenten; en zo in het volgende.

18 *naar de wijze:* Zie boven, vs. 6.

19 *op de dertiende dag:* T.w. van voorgemeld feest, en zo in het volgende.

– *d* Lev. 23:36.

20 *verbodsdag hebben:* Hebr.: *verbod, of, ophouding*. Omdat op die dag alle dienstwerk verboden was. Zie Lev. 23:36. Dit was de grote dag van het feest, op welke Christus stond in de tempel, en riep de dorstige zielen tot hem, belovende dezelfde verkwikking; Joh. 7:37.

21 Deze geloften en de offeranden, hier in de tekst verhaald, waren ordinaire godsdienstige werken, welke om de extraordinaire in dit hoofdstuk vermeld, die op zekere dagen van het jaar naar Gods bevel geschiedden, niet moesten nagelaten worden. Zie boven, vs. 11.

zijn, 9. opnieuw over een getrouwde vrouw, 10. Besluit van het hoofdstuk, 16.

De wet op de geloften

EN Mozes sprak tot de [1]hoofden van de stammen [2]van de Israëlieten, zeggende: Dit is de zaak, die YHWH geboden heeft:

2 [a]Wanneer een man YHWH een gelofte [3]zal beloofd, of [4]een eed zal gezworen hebben, [5]zijn ziel met een verbintenis verbindende, zijn woord zal hij niet [6]ontheiligen; [7]naar alles, wat uit zijn mond gegaan is, zal hij doen.

3 Maar als een [8]vrouw YHWH een gelofte zal beloofd hebben, en zich met een verbintenis in het huis van haar vader in haar jeugd zal verbonden hebben;

4 En haar vader haar gelofte, en haar verbintenis, waarmee zij haar ziel verbonden heeft, [9]zal horen, en haar vader tegen haar zal stilzwijgen, zo zullen [10]al haar geloften bestaan, en alle verbintenis, waarmee zij haar ziel verbonden heeft, zal bestaan.

5 Maar als haar vader dat zal breken, [11]op de dag als hij het hoort, al haar geloften, en haar verbintenissen, waarmee zij haar ziel verbonden heeft, zullen niet bestaan; maar YHWH [12]zal het haar vergeven; want haar vader heeft ze haar doen breken.

6 Maar als zij [13]immers een man heeft, en [14]haar geloften op haar zijn, of de uitspraak van haar lippen, waarmee zij haar ziel verbonden heeft;

7 En haar man dat zal [15]horen, en op de dag als hij het hoort, tegen haar zal stilzwijgen, zo zullen haar geloften bestaan, en haar verbintenissen, waarmee zij haar ziel verbonden heeft, zullen bestaan.

8 Maar als haar man op de dag als hij het hoorde, dat zal breken, en haar gelofte, die op haar was, zal te niet maken, en ook de uitspraak van haar lippen, waarmee zij haar ziel verbonden heeft, zo zal YHWH haar vergeven.

9 Voor wat betreft de gelofte van een [16]weduwe, of van een [17]verstotene: alles, waarmee zij haar ziel verbonden heeft, zal over haar bestaan.

10 Maar als zij in het huis van haar man gelofte gedaan heeft, of met een eed door verbintenis haar ziel verbonden heeft;

11 En haar man dat gehoord, en tegen haar stil zal gezwegen hebben, dat niet brekende; zo zullen al haar geloften bestaan, en ook alle verbintenis, waarmee zij haar ziel verbonden heeft, zal bestaan.

12 Maar als haar man die dingen [18]geheel te niet maakt, op de dag als hij het hoort, niets van al wat uit haar lippen gegaan is, van haar gelofte, en van de verbintenis van haar ziel, zal bestaan; haar man heeft ze te niet gemaakt, en YHWH zal het haar vergeven.

13 Alle gelofte, en alle eed van de verbintenis, om de ziel te verootmoedigen, die zal haar man bevestigen, of die zal haar man te niet maken.

14 Maar zo haar man tegen haar van dag tot dag [19]geheel stilzwijgt, zo bevestigt hij al haar geloften, of al haar verbintenissen, die op haar zijn; hij heeft ze bevestigd, omdat hij tegen haar stilgezwegen heeft, op de dag als hij het hoorde.

1 *hoofden van de stammen:* Welke waren een overste uit elke stam. Zie boven, Num. 1:4, 1:16, en de aant. er op.

2 *van de kinderen van Israël:* Aan wie elk hoofd in zijn stam de volgende ordinantie moest aandienen.

– *a* Deut. 23:21.

3 *zal beloofd:* T.w. simpelijk zonder eedzweren, van iets vrijwilliglijk te zullen geven, of te doen ter ere Gods. Wat een gelofte is, zie Lev. 7:16.

4 *een eed zal gezworen hebben:* T.w. zich door deze verplichtende en schuldig makende, van het te willen doen of laten.

5 *zijn ziel met een verbintenis:* Hebr.: *een band op zijn ziel bindende*; d.i. zichzelven of zijn persoon; zo in het volgende. Gelijk de lichamen gebonden worden met touwen en zelen, om in een zekere plaats te blijven, zo worden de zielen van de mensen gebonden door belofte aan YHWH gedaan, om aan datgene, wat zij beloofd hebben, zich vast te houden.

6 D.i. tot schande en oorzaak van lastering maken, met zijn belofte te breken.

7 *naar alles, wat uit zijn mond gegaan is:* Welverstaande, wat in zijn vermogen is en geoorloofd, niet strijdende tegen de wet van YHWH; hoedanig de belofte was van degenen, die Paulus, voorgenomen hadden te vermoorden, Hand. 23:14.

8 *vrouw YHWH:* Versta hier, niet een getrouwde vrouw, gelijk onder, vs. 6, 30:7, 30:8, maar een vrouwelijke persoon, gelijk een jonge dochter, die nog onder het gebied van haar vader is, gelijk uit vs. 3 en vs. 16 kan afgenomen worden; zo wordt Maria, de moeder van YHWH, onder de vrouwen en een vrouw genaamd; Luk. 1:42; Gal. 4:4.

9 *zal horen:* D.i. of openlijk inwilligen, of door stilzwijgen toelaten, want [gelijk men zegt] wie zwijgt, schijnt te consenteren of toe te stemmen.

10 *al haar geloften bestaan:* D.i. zij zal moeten, al wat zij YHWH beloofd heeft, zonder nalaten volbrengen.

11 *de dage als hij het hoort:* Versta hieruit twee dingen: I. dat de vader vernomen hebbende de geloften van zijn dochter, zich niet lang mocht bedenken van die in te willigen of af te zeggen; II. dat de dochter, zo haast als haar vader haar geloften afgezegd had, noodzakelijk van dezelfde afstand moest doen. Verg. ond. vs. 7 en 8.

12 *zal het haar vergeven:* Te weten: I. dat zij zo onvoorzichtiglijk gelofte gedaan had, zonder haar vader te kennen; II. dat zij gedwongen was haar gelofte na te laten. Zo onder, vs. 8.

13 *immers een man heeft:* Hebr.: *van een man zijnde zijn zal*; d.i. met een man vastelijk beloofd of getrouwd, en dienvolgens onder zijn gebied staande. Zie deze manier van spreken ook onder, Num. 36:3.

14 *haar geloften op haar zijn:* D.i. als zij enige geloften tot haar last zal hebben, die zij beloofd heeft te volbrengen, of simpelijk met solemnele woorden, of met bijvoeging van een eed; gelijk boven, vs. 2, zo ook onder, vs. 8, 30:10.

15 en op de dag als hij het hoort: Vgl. boven, de aant. op vs. 5, en zie vs. 8.

16 Waarvan de man, toen zij haar gelofte deed, overleden was, zodat zij, haarzelve geworden zijnde, de macht had gelofte te doen, zonder iemand er over te kennen.

17 Versta, een vrouw, die, een scheidbrief ontvangen hebbende, van haar man verlaten is; zo Lev. 21:7. Deze was ook haarzelve, omdat de man haar van het recht en gebied, dat hij over haar had gehad, door de scheiding ontslagen had. Hierom moesten zulke geloften standgrijpen.

18 *ganselijk te niet maakt:* Hebr.: *teniet makende teniet maakt*. Zo onder, vs. 5.

19 ganselijk stilzwijgt: Hebr.: stilzwijgende stilzwijgt.

15 Maar zo hij [20]ze geheel te niet maken zal, nadat hij het gehoord zal hebben, zo [21]zal hij haar ongerechtigheid dragen.

16 Dat zijn de voorschriften, die YHWH Mozes geboden heeft, tussen een man en zijn huisvrouw, tussen een vader en zijn dochter, zijnde in haar jeugd, in het huis van haar vader.

HOOFDSTUK XXXI

De Israelieten wordt geboden oorlog te voeren tegen de Midianieten, vs. 1, enz. met een leger van twaalfduizend mannen en Pinehas, de zoon van Eleazar, 4. die de Midianieten overwinnen, 7. terugkeren naar de hunnen, met de gevangenen en de buit, 12. door Mozes ontvangen worden met berisping over wat zij verkeerd gedaan hadden, 14. en met bevel over wat zij moesten doen, 17. Wet over het verdelen van de buit, 25. met de uitvoering van de wet en de som van de buit, 31. en het deel van de HEERE dat de priesters en Levieten toekwam, 41. De oversten van het leger brengen de HEERE een offer, 48. dat in de tabernakel ter gedachtenis bewaard wordt, 54.

De strijd tegen Midian

EN YHWH sprak tot Mozes, zeggende:

2 [a]Neem de [1]wraak van de Israëlieten van de Midianieten; [2b]daarna zult u verzameld worden tot uw volken.

3 Mozes dan sprak tot het volk, zeggende: Dat zich mannen uit u [3]ten strijde toerusten, en dat zij tegen de Midianieten zijn, om de wraak [4]van YHWH te doen aan de Midianieten.

4 [5]Van elke stam onder alle stammen van Israël zult u een duizend ten strijde zenden.

5 Zo werden geleverd uit de duizenden van Israël, duizend van elke stam, twaalf duizend toegerusten ten strijde.

6 En Mozes zond hen ten strijde, duizend van elke stam, hen en [6]Pinehas, de zoon van Eleazar, de priester, ten strijde, met de [7]heilige voorwerpen, en de trompetten van het geklank in zijn hand.

7 En zij streden tegen de Midianieten, zoals YHWH Mozes geboden had, en zij doodden al wat mannelijk was.

8 Daartoe doodden zij boven hun verslagenen, de [8]koningen van de [c]Midianieten, Evi, en Rekem, en [9]Zur, en Hur, en Reba, vijf koningen van de Midianieten; ook doodden zij met het zwaard [10]Bileam, de zoon van Beor.

9 Maar de Israëlieten namen de vrouwen van de Midianieten, en hun kinderen gevangen; zij roofden ook al hun beesten, en al hun vee, en al hun vermogen.

10 Verder al hun steden [11]met hun woonplaatsen, en al hun burchten verbrandden zij met vuur.

11 [d]En zij namen al de roof, en al de buit, van mensen en van beesten.

12 Daarna brachten zij de [12]gevangenen, en de buit, en de roof, tot Mozes en tot Eleazar, de priester, en tot de gemeenschap van de Israëlieten, in het leger, in de vlakke velden van Moab, die zijn aan de [13]Jordaan van Jericho.

De reiniging na de strijd

13 Maar Mozes en Eleazar, de priester, en alle oversten van de vergadering, gingen uit hen tegemoet, tot buiten voor het leger.

14 En Mozes werd enorm vertoornd tegen de bevelhebbers van het leger, de bevelhebbers van de duizenden, en de bevelhebbers van de honderden, die uit de strijd van die oorlog kwamen.

15 En Mozes zei tot hen: [14]Hebt u dan alle vrouwen laten leven?

20 *ganselijk te niet maken zal:* Hebr.: *teniet makende zal teniet gemaakt hebben*; t.w. niet op dezelfde dag, toen hij ze hoorde, maar een dag of meer daarna.

21 *zal hij haar ongerechtigheid dragen:* D.i. zal hij schuldig zijn aan de straf, welke verdiend is door het verbreken van de voorgemelde beloften. Zie van deze manier van spreken Lev. 5:1. Anderen vertalen hier het Hebreeuwse woord wegnemen; t.w. de ongerechtigheid van de vrouw, dat zij door het verbreken van haar gelofte geen schuld zal hebben, noch strafbaar zijn. Gelijk vs. 5, 30:8, 30:12 vermeld wordt.

– *a* boven, Num. 25:17.

1 *Neem de wraak van de kinderen van Israël van de Midianieten:* Hebr.: *wreek de wraak van de kinderen van Israël van de Midianieten*; t.w. over het kwaad, dat zij onder de Israëlieten listiglijk veroorzaakt hebben, toen zij hen gebracht hebben tot lichamelijke en geestelijke hoererij, vermeld hier boven Num. 25:1, 25:2, enz. en onder, vs. 15, 31:16.

2 *daarna zult u verzameld worden:* D.i. u zult sterven en uit deze wereld verhuizen. Zie van deze manier van spreken Gen. 15:15, en Gen. 25:8, en boven Num. 20:24, 20:26.

– *b* boven, Num. 27:13.

3 *ten strijde:* Of: *ten legermacht*; en zo in het volgende.

4 *wraak van YHWH:* T.w. die YHWH geboden had tegen de Midianieten te zullen gedaan worden. Zie boven, Num. 25:17, 25:18, waarmee God verklaarde dat de vijandschap, tegen zijn volk bewezen, zoveel als Hem aangedaan was. Vgl. Zach. 2:8, en Hand. 9:4. aan de Midianieten.

5 *Van elke stam:* Hebr.: *duizend van een stam, duizend van een stam*. Zie deze manier van spreken ook Lev. 24:8, en boven, Num. 13:2, enz.

6 T.w. niet eigenlijk om te vechten of een krijgsoverste te zijn, maar om vanwege God, als een goed raadsman en beleider, het leger bij te blijven en dat tot kloekheid te vermanen, achtervolgens zijn bijzonderen ijver, tevoren bewezen; boven, Num. 25:13. Vgl. Deut. 20:2, 20:3, enz.

7 heilige vaten: Welke waren, naar sommiger gevoelen, de ark van het verbond met haar toebehoren, mits die in het leger somtijds meegenomen werd, dat men verstaan kan uit Num. 14:44; Joz. 4:11; 1 Sam. 4:4. Anderen verstaan daarmee alleen de trompetten, die meteen in vs. 6 vermeld worden, en in de krijg moesten gebruikt worden.

8 *koningen van de Midianieten:* Welke leenmannen of vazallen van de koning Sihon, voordat hij door Mozes uitgeroeid werd, geweest zijn, Joz. 13:21, maar daarna zich als koningen gehouden hebben. Zie boven, Num. 25:15.

– *c* Joz. 13:21; idem v. 22.

9 Hebr.: *Tsur*.

10 Hebr.: *Bilam, t*.w. daar hij op de weg was om weer te keren naar zijn landschap Mesopotamië. Zie boven, Num. 24:25.

11 *met hun woonplaatsen:* Anders: *in, of, door hun woonplaatsen*.

– *d* Deut. 20:14.

12 Hebr.: *de gevangenis*; t.w. de Midianietische vrouwen en de kleine kinderen, die zij gevangen hadden. Zie boven, vs. 9. Het woord gevangenis is dikwijls voor de gevangenen genomen; zo onder, vs. 19, 31:26; idem Ex. 12:29; 2 Kron. 29:5; Ef. 4:8.

13 *Jordaan van Jericho:* D.i. die tegenover, of voorbij, of niet ver van Jericho vloeit, en een veer of overdracht bij deze stad heeft. Vgl. boven, Num. 22:1.

14 *Hebt u dan alle vrouwen laten leven:* Aldus vragende, geeft hij te verstaan dat zij zulks in geen geval moesten gedaan hebben. Zie deze manier van vragen, die zeer sterk tegenspreekt en een bevestiging inhoudt, Gen. 18:17 met de aant.

16 Zie, deze waren, door [e]de [15]raad van Bileam, de Israëlieten, om oorzake van de overtreding tegen YHWH te geven, in de zaak van Peor; waardoor [16]die plaag werd onder de vergadering van YHWH.

17 [f]Nu dan, doodt al wat mannelijk is onder de kinderen; en doodt alle vrouw, die [17]door bijligging van de man een man [18]bekend heeft.

18 Maar al de kinderen [19]van vrouwelijk geslacht, die de bijligging van de man niet bekend hebben, laat voor u leven.

19 En u, legert u buiten het leger [20]zeven dagen; een ieder, die een [21]mens gedood, en een ieder, die een verslagene zult aangeroerd hebben, zult u op de derde dag en op de zevende dag [22]ontzondigen, u en uw gevangenen.

20 Ook zult u alle kleding, en alle gereedschap van vellen, en alle werk van geitenhaar, en gereedschap van hout, [23]ontzondigen.

21 En Eleazar, de priester, zei tot de [24]soldaten, die tot die strijd getogen waren: Dit is de inzetting van de wet, die YHWH Mozes geboden heeft.

22 Alleen [25]het goud en het zilver, en het koper, het ijzer, het tin en het lood;

23 Alle ding, [26]dat het vuur lijdt, zult u door het vuur laten doorgaan, dat het rein wordt; evenwel zal het [g]door [27]het water van de afzondering ontzondigd worden; maar al wat het vuur niet lijdt, zult u door het water laten doorgaan.

24 U zult ook uw kleren op de zevende dag wassen, dat u rein wordt; en daarna zult u in het leger komen.

De verdeling van de buit

25 Verder sprak YHWH tot Mozes, zeggende:

26 Neem het aantal op van de buit [28]van de gevangenen van mensen en van beesten; u en Eleazar, de priester, en de familiehoofden van de vergadering.

27 En [h]deel de buit [29]in twee helften tussen degenen, die de strijd aangegrepen hebben, die tot de strijd uitgegaan zijn, en tussen de hele gemeenschap.

28 Daarna zult u [30]een schatting voor YHWH heffen, van de oorlogsmannen, die tot deze strijd uitgetogen zijn, van vijfhonderd één [31]ziel, uit de mensen en uit de runderen, en uit de ezels, en uit de [32]schapen.

29 Van hun helft zult u het nemen, en de priester Eleazar geven [33]tot een hefoffer van YHWH.

30 Maar van de helft [34]van de Israëlieten zult u [35]één gevangene van vijftig nemen, uit de mensen, uit de runderen, uit de ezels, en uit de schapen, uit [36]al de beesten; en u zult ze aan de Levieten geven, [37]die de taak van de tabernakel van YHWH waarnemen.

31 En Mozes en Eleazar, de priester, deden, zoals YHWH Mozes geboden had.

32 De buit nu, [38]het overschot van de roof, dat de [39]soldaten geroofd hadden, was zeshonderd vijf en zeventig duizend [40]schapen;

33 En twee en zeventig duizend runderen;

34 En één en zestig duizend ezels;

35 En de zielen van de mensen, uit de vrouwen, die geen bijligging van de man bekend hadden, alle zielen waren twee en dertig duizend.

36 En de helft, te weten het deel van degenen, die tot deze strijd uitgetogen waren, was in getal driehonderd zeven en dertig duizend en vijfhonderd schapen.

– *e* boven, Num. 25:1; idem v. 2; idem v. 18; 2 Petr. 2:15; Openb. 2:14.

15 Hebr.: *woord*. Versta, de snode vond en arglistige raad, waardoor de Israëlieten in hoerdom en afgoderij gevallen zijn. Zie boven, Num. 24:14.

16 die plaag: Zie van deze plaag boven, Num. 25:9.

– *f* Richt. 21:11.

17 *door bijligging van de man:* Vgl. vs. 18; idem Lev. 18:22, en Lev. 20:13.

18 *bekend heeft:* Zie Gen. 4:1, en Gen. 19:8.

19 *van vrouwelijk geslacht:* Hebr.: *onder de wijven*.

20 *zeven dagen:* Naar de ordinantie en wet gegeven van God, ten aanzien van de onreinen, Lev. 15:13, en boven, Num. 19:11, enz., en onderhouden in Mirjam, boven, Num. 12:14.

21 *een mens:* Hebr.: *een ziel*.

22 Zie boven, Num. 8:21.

23 D.i. reinigen naar de wet van de ceremoniën en zo bekwaam maken tot een goed en eerlijk gebruik. Vgl. Lev. 8:15, en Lev. 14:49, en Lev. 16:16 met de aant. er op.

24 Hebr.: *mannen van de krijg, of, van de legermacht*; d.i. die in een oorlog zich laten gebruiken en de wapenen hanteren.

25 *het goud en het zilver:* T.w. wat zij van de Midianieten genomen hadden.

26 dat het vuur lijdt: Hebr.: wat in het vuur gaan zal; d.i. wat, door het vuur gehaald zijnde, onbeschadigd en onverteerd er uit komt. Zo in het volgende.

– *g* boven, Num. 19:9.

27 *water van de afzondering:* Zie van dit water boven, Num. 19:9.

28 *van de gevangenen:* Hebr.: *van de gevangenis*. Zie boven, vs. 12.

– *h* 1 Sam. 30:24.

29 *in twee helften:* Welke orde David heeft gevolgd in het delen van de buit tussen degenen, die gestreden hadden, en anderen, die bij het gereedschap gebleven waren om dat te bewaren, 1 Sam. 30:24.

30 *een schatting:* Of: een toegelegd deel, dat was als een schatting, die YHWH tot bewijs van dankbaarheid gegeven moest worden, en de priesters, die YHWH in de tabernakel dienden, voor hun deel toebescheiden was.

31 Het woord ziel, ten aanzien van de mensen, betekent hier een mens of persoon, en ten aanzien van de beesten een beest of stuk. Van elk uit de vijf honderd moesten de krijgslieden YHWH een toeëigenen; gelijk de Israëlieten, die in de legermacht niet getrokken waren, uit hun helft van vijftig een de Levieten moesten geven, d.i. tienmaal meer dan de krijgslieden de priesters gaven.

32 Het Hebreeuwse woord betekent niet alleen schapen, maar ook geiten, zo in het volgende. Zie Gen. 26:14, en Lev. 1:2.

33 *tot een heffing van YHWH:* D.i. om dat YHWH te offeren en toe te heiligen, tot een bewijs van dankbaarheid; zo onder, vs. 41, 31:52. Het Hebreeuwse woord is hier in het algemeen genomen voor offer of gave. Zie boven, Num. 5:9.

34 *van de kinderen van Israël:* D.i. die de kinderen van Israël toebehoorde, achtervolgens de bedeling, vermeld boven, vs. 27. Zie van deze helft onder, vs. 42, 31:47.

35 *een gevangene van vijftig nemen:* Of: *een deel, dat vastgehouden is, van de mensen, of van de beesten*.

36 *al de beesten:* D.i. uit alle soorten van beesten; vgl. Gen. 7:14.

37 die de wacht van de tabernakel: Zie Num. 3:7.

38 *het overschot van de roof:* Versta, dat zuiver overgebleven was boven de gedode vrouwen en manskinderen, boven, vs. 17, en boven wat het leger, zeven dagen in het veld liggende, verteerd had, vs. 19.

39 krijgsvolk geroofd had: Hebr.: volk van de krijg, of van de legermacht. Vgl. boven de aant. op vs. 21.

40 Zie boven, vs. 28.

37 En [41]de schatting voor YHWH van schapen
was zeshonderd vijf en zeventig.
38 En de runderen waren zes en dertig
duizend, en hun schatting voor YHWH twee en
zeventig.
39 En de ezels waren dertig duizend en
vijfhonderd, en hun schatting voor YHWH was
één en zestig.
40 En de zielen van de mensen waren zestien
duizend, en hun schatting voor YHWH twee en
dertig zielen.
41 [i]En Mozes gaf Eleazar, de priester, de schatting van het hefoffer van YHWH, zoals YHWH
Mozes geboden had.
42 En van [42]de helft van de Israëlieten, die
Mozes afgedeeld had, van de mannen, die gestreden hadden;
43 (Het [43]halve deel nu van de vergadering was,
uit de schapen, driehonderd zeven en dertig duizend en vijfhonderd;
44 En de runderen waren zes en dertig
duizend;
45 En de ezels dertig duizend en vijfhonderd;
46 En de zielen van de mensen zestien
duizend;)
47 Van die helft van de Israëlieten nam Mozes
[44]één gevangene uit vijftig, van mensen en van
beesten; en hij gaf ze aan de Levieten, die de taak
van de tabernakel van YHWH waarnamen, zoals
YHWH Mozes geboden had.
48 Toen traden tot Mozes de bevelhebbers, die
over de duizenden van het leger waren, de bevelhebbers van de duizenden, en de bevelhebbers
van de honderden;
49 En zij zeiden tot Mozes: Uw knechten hebben opgenomen het aantal van de soldaten, die
[45]onder onze hand geweest zijn; en [46]uit ons ontbreekt niet één man.
50 Daarom hebben wij een offergave van
YHWH gebracht, een ieder wat hij [47]gekregen
heeft, een gouden [48]voorwerp, een [49]keten, of een
armring, een vingerring, een oorring, of [50]een afhangende gordel, om voor onze zielen [51]verzoening te doen voor het aangezicht van YHWH.
51 Zo nam Mozes en Eleazar, de priester,
van hen het goud, [52]alle kunstig gemaakte
voorwerpen.
52 En al het goud van het hefoffer, dat zij
YHWH offerden, was zestien duizend zevenhonderd en vijftig [53]sikkels, van de bevelhebbers van
de duizenden, en van de bevelhebbers van de
honderden.
53 Voor wat betreft de soldaten, ieder [54]had [k]geroofd voor zichzelf.
54 Zo nam Mozes en Eleazar, de priester, dat
goud van de bevelhebbers van de duizenden en
van de honderden, en zij brachten het in de tent
van de samenkomst, [55]ter herinnering voor de
Israëlieten, voor het aangezicht van YHWH.

HOOFDSTUK XXXII

De stammen Ruben en Gad verzoeken om redenen aan Mozes hun erfdeel te mogen hebben aan deze zijde van de Jordaan, vs. 1, enz. Mozes bestraft hen eerst scherp, 6. maar als zij beloven gewapend voor hun broeders mee te trekken naar Kanaan totdat het land onderworpen is, verkrijgen zij, naast de halve stam Manasse, hun verzoek, op de genoemde voorwaarde, 16.

Het verzoek van Ruben en Gad

DE kinderen van Ruben nu hadden veel vee,
en de kinderen van Gad [1]hadden machtig
veel; en zij bezagen het land Jaëzer, en het land
van Gilead, en ziet, deze plaats was een plaats
[2]voor vee.
2 Zo kwamen de kinderen van Gad en de kinderen van Ruben, en spraken tot Mozes, en tot
Eleazar, de priester, en tot de oversten van de
vergadering, zeggende:
3 Ataroth, en Dibon, en Jaëzer, en Nimra, en
Hesbon, en Eleale, en Schebam, en Nebo, en
Behon;
4 Dit land, [3]dat YHWH voor het aangezicht van
de gemeenschap van Israël geslagen heeft, is een
land voor vee; en uw knechten hebben vee.

41 *de schatting voor YHWH:* Versta, de aangeschatte portie, die de krijgslieden YHWH moesten toeleggen. Zie boven, vs. 28, en de aant. daarop.
– *i* boven, Num. 18:8; idem v. 19.
42 *helft van de kinderen van Israël:* Zie van deze helft boven, vs. 30, en onder, vs. 47.
43 *halve deel nu van de vergadering was:* Hebr.: *de helft van de vergadering*; d.i. het halve deel, dat de vergadering toekwam.
44 *een gevangene uit vijftig:* Zie boven, vs. 30.
45 *onder onze hand geweest zijn:* D.i. onder ons gebied. Zie Gen. 16:6.
46 *uit ons:* Anders: *daarvan*.
47 *gekregen heeft:* Hebr.: *gevonden*.
48 Of: *gereedschap, of, juweel*.
49 Anders: *arm- of beensiersel, of, gouden kousenband*.
50 *een afhangenden gordel:* Zie Ex. 35:22.
51 *verzoening te doen:* Vanwege hun zonden, vermeld vs. 14, 31:15, 31:16.
52 alle welgewrochte vaten: Hebr.: alle vat, of, gereedschap van het werk. Versta hierdoor, allerlei gouden tuig of vat, of juweel, dat met grote arbeid zeer kostelijk gemaakt was.
53 Versta, gouden sikkelen, van de waarde daarvan zie Gen. 24:22, en boven, Num. 7:14.
54 *had geroofd voor zichzelven:* Waarvan zij hun hoofdlieden niet hadden medegedeeld, zodat zij nog veel van de buit overig hadden boven wat zij de priesters, de Levieten en de Israëlieten gegeven hadden.
– *k* Deut. 20:14.
55 ter gedachtenis: Te weten, zowel van de weldaad van God, waardoor zij hun vijanden overwonnen hadden en met God verzoend waren, als om hun schuldigen plicht, om God daarvoor dankbaar te zijn en hem getrouw te blijven, ten einde Hij hen altijd met zijn genade en zegen zou bijwonen.
1 *machtig veel:* Hebr.: *zeer machtig*. De Israëlieten waren wel vast doorgaans omgaande met vee, gelijk te zien is Gen. 46:32, 46:34, en Gen. 47:3, 47:4, enz., maar het schijnt dat deze twee stammen zich boven andere daartoe hadden begeven, hebbende misschien [gelijk sommigen menen] in Egypte bijzondere gelegenheid gehad van bekwame akkers in hun woonplaatsen, en verder in het veroveren van de koninkrijken van Sihon en Og, en de grote nederlaag van de Midianieten, daarop gelet, dat zij voor zichzelven veel vee mochten nemen, en van anderen kopen of verwisselen.
2 *voor vee:* Hebr.: *van vee*; d.i. zij bemerkten en bevonden dat deze gehele omstreekt recht bekwaam en dienstig zou zijn voor hun vee.
3 dat YHWH: D.i. welks inwoners.

5 Verder zeiden zij: Als wij genade in uw ogen
gevonden hebben, dat ditzelve land aan uw
knechten gegeven worde tot een bezitting; en
doe ons niet trekken over de Jordaan.
6 Maar Mozes zei tot de kinderen van Gad en
tot de kinderen van [4]Ruben: Zullen uw broers ten
strijde gaan, en zult u hier blijven?
7 Waarom toch zult u het hart van de Israë-
lieten [5]breken, dat zij niet overtrekken naar het
land, dat YHWH hun gegeven heeft?
8 Zo deden uw vaders, als ik hen van [a]Kades-
barnea zond, om dit land te bekijken.
9 Als zij opgekomen waren tot aan het [6]dal
Eskol, en dit land bezagen, zo braken zij het hart
van de Israëlieten, dat zij niet gingen naar het
land, dat YHWH hun gegeven had.
10 Toen ontstak de toorn van YHWH op die dag,
en Hij zwoer, zeggende:
11 [b]Als deze mannen, die uit Egypte opgeto-
gen zijn, [7]van twintig jaar oud en daarboven, het
land zullen zien, dat Ik Abraham, Izak en Jakob
gezworen [8]heb! Want zij hebben niet [9]volhard
Mij na te volgen;
12 Behalve Kaleb, de zoon van Jefunne, de
[10]Keniziet, en Jozua, de zoon van Nun; want zij
hebben [11]volhard YHWH na te volgen.
13 Zo ontstak de toorn van YHWH tegen Israël,
en Hij deed hen omzwerven in de woestijn,
[12]veertig jaren, totdat verteerd was het hele
geslacht, dat [13]gedaan had, wat kwaad was in de
ogen van YHWH.
14 En zie, u bent opgestaan in stede van uw
vaders, een menigte van zondige mensen, [14]om
de hitte van de toorn van YHWH tegen Israël te
vermeerderen.
15 Wanneer u van achter [15]Hem u zult afkeren,
zo zal Hij verder voortvaren [16]het te laten in de
woestijn; en u zult al dit volk verderven.

De voorwaarden van Mozes

16 Toen traden [17]zij toe tot hem, en zeiden: Wij
zullen hier [18]schaapskooien bouwen voor ons
vee, en steden voor onze kinderen.
17 Maar wij zelf zullen ons [19]toerusten, [20]haas-
tende voor het aangezicht van de Israëlieten,
totdat wij hen aan hun plaats zullen gebracht
hebben; en onze kinderen zullen blijven in de
versterkte steden, [21]vanwege de inwoners van
het land.
18 Wij zullen niet [22]terugkeren tot onze huizen,
voordat zich de Israëlieten tot erfelijke bezitters
zullen gesteld hebben, een ieder van zijn erfenis.
19 Want wij zullen met hen niet erven aan de
overzijde van de Jordaan, en [23]verder heen, als
onze erfenis ons toegekomen zal zijn aan deze
zijde van de Jordaan, tegen de [24]opgang.
20 Toen zei Mozes tot hen: Als u deze zaak doen
zult, als u zich voor het aangezicht van YHWH
zult [25]toerusten ten strijde.
21 En een ieder van u, die toegerust is, over
de Jordaan zal trekken [26]voor het aangezicht van
YHWH, totdat Hij Zijn vijanden voor Zijn aange-
zicht uit de bezitting zal verdreven hebben.
22 En het land voor het aangezicht van YHWH
ten onder gebracht zij; zo zult u daarna
terugkeren, en onschuldig zijn voor YHWH en
voor Israël, en dit land zal u ter bezitting zijn
voor het aangezicht van YHWH.
23 Als u daarentegen zo niet zult doen, ziet, zo
hebt u tegen YHWH gezondigd; maar [27]u zult uw
zonde bemerken, als zij u [28]vinden zal!

4 *Zullen uw broers ten strijde gaan:* Mozes weigert niet alleen dit land hun ten erve te geven, zo het Israël van God ook ten erve gegeven was, Deut. 2:12, 2:31, maar bestraft hen scherpelijk, dat zij zich van hun broers wilden afzonderen en tot rust begeven, latende die alleen ten strijde gaan; dat hun niet betaamde, en ergernis, als ook versaagdheid, bij hun medebroers veroorzaken, en het voltooien van Gods beloften [zoveel in hen was] zou verachteren, gelijk in het volgende verklaard wordt.

5 D.i. uw medebroers met uw exempel onlustig of onwillig maken. Vgl. Deut. 1:28; Hand. 21:13; zo vs. 9.

– *a* boven, Num. 13:3; Deut. 1:22.

6 *dal Eskol:* Anders: *beek*. Zie boven, Num. 13:24; Deut. 1:24.

– *b* boven, Num. 14:28; Deut. 1:35.

7 *van twintig jaren oud:* Hebr.: *van een zoon van twintig jaar, enz.*

8 Want zij hebben niet: Dit is een onvolkomen rede, in het eedzweren gebruikelijk. Zie boven, Num. 14:23, 14:28, 14:35; Deut. 1:35, en vgl. Gen. 14:23.

9 *volhard Mij na te volgen:* Hebr.: *zij hebben niet vervuld [te gaan] achter Mij*. Met gelijke manier van spreken wordt het tegendeel van Jozua en Kaleb in Num. 31:12 gezegd. Zie Deut. 1:36, en boven, Num. 14:24.

10 Vgl. Joz. 15:17; Richt. 1:13, en Richt. 3:9, 3:11; 1 Kron. 4:13, 4:15.

11 *volhard YHWH na te volgen:* Zie op vs. 11.

12 *veertig jaren:* Zijnde, om de volheid van het getal, er onder mee gerekend de twee jaren van de uittocht uit Egypte, tot het uitzenden van de verspieders van Kades-Barnea.

13 *kwaad was in de ogen van YHWH:* D.i. wat YHWH kwalijk beviel.

14 *om de hitte van de toorn van YHWH:* Hebr.: *om nog of, verder toe te doen tot, of boven de hitte, enz.*

15 *Hem u zult afkeren:* Nl. YHWH. De zin is: Als u YHWH niet langer zult willen navolgen.

16 *het te laten in de woestijn:* T.w. Israël. De zin is: Hij zal hen weer laten omzwerven in de woestijn, gelijk hun vaderen gebeurd is, totdat zij ook, gelijk die, allen omkomen.

17 zij toe tot hem: De Rubenieten en Gadieten kwamen daarna weer tot Mozes.

18 *schaapskooien bouwen:* Het Hebreeuwse woord betekent zulke perken of plaatsen voor het vee, die met heggen, staketsels of muren omtuind en verzekerd waren; zo onder, vs. 24.

19 Of: *haastig, of, wakker aangorden, wapenen om [te gaan] voor, enz.*

20 D.i. wakker heen marcherende voor onze broers, in zulk een getal, als vereist zal worden om die in hun bezitting met gewapende hand te brengen. Zie Joz. 4:12, 4:13.

21 *vanwege de inwoners van het land:* Opdat hun middelertijd geen leed overkome van de overige inwoners van het land.

22 *terugkeren tot onze huizen:* Zie Joz. 22:1 -10.

23 *verder heen:* D.i. tot aan het uiterste gebied van Kanaän.

24 T.w. van de zon; d.i. oostwaarts, tegen het oosten van Kanaän, waar Gilead gelegen was.

25 *toerusten ten strijde:* Of: *wapenen, de wapenen aandoen, aangorden, vs.* 17, en in het volgende.

26 *voor het aangezicht van YHWH:* D.i. voor YHWH, van wiens aanwezigheid de ark van het verbond een zichtbaar teken was. Zie Joz. 4:13.

27 *u zult uw zonde gewaar worden:* Anders: *weet dat uw zonde u vinden zal*; d.i. de straf van uw zonde u treffen zal.

28 *vinden zal:* D.i. wanneer u daarom zult gestraft worden.

24 Bouw u steden voor uw kinderen, en kooien voor uw schapen; en doet, wat [29]uit uw mond uitgegaan is.

25 Toen [30]spraken de kinderen van Gad en de kinderen van Ruben tot Mozes, zeggende: Uw knechten zullen doen, zoals mijn heer gebiedt.

26 Onze kinderen, onze vrouwen, onze bezittingen en al onze beesten zullen daar zijn in de steden van Gilead;

27 Maar uw knechten zullen overtrekken, al [31]wie ten strijde toegerust is, voor het aangezicht van YHWH tot de strijd, zoals mijn heer gesproken heeft.

28 [c]Toen gebood Mozes, aangaande hen, de priester Eleazar, en Jozua, de zoon van Nun, en de familiehoofden van de stammen van de Israëlieten;

29 En Mozes zei tot hen: Als de kinderen van Gad, en de kinderen van Ruben, met u over de Jordaan zullen trekken, een ieder, die toegerust is ten oorlog, voor het aangezicht van YHWH, als het land voor uw aangezicht zal ten onder gebracht zijn; zo zult u hun het land Gilead ter bezitting geven.

30 Maar als zij niet [32]toegerust met u zullen overtrekken, zo zullen zij tot bezitters gesteld worden in het midden van u in [33]het land Kanaän.

31 En de kinderen van Gad en de kinderen van Ruben antwoordden, zeggende: Wat YHWH tot uw knechten gesproken heeft, zullen wij zo doen.

32 Wij zullen toegerust overtrekken voor het aangezicht van YHWH naar het land Kanaän; en de bezitting van onze erfenis zullen wij hebben aan deze zijde van de Jordaan.

De toewijzing van het Overjordaanse

33 [d]Zo gaf Mozes hun, de kinderen van Gad, en de kinderen van Ruben, en de halve stam van Manasse, de zoon van Jozef, het koninkrijk van Sihon, koning van de Amorieten, en het koninkrijk van Og, koning van Bazan; het land met de steden daarvan in het gebied, de steden van het land rondom.

34 En de kinderen van [34]Gad bouwden Dibon, en Ataroth, en Aroër,

35 En Atroth-Sofan, en Jaëzer, en Jogbeha,

36 En Beth-Nimra, en Beth-Haran, versterkte steden en schaapskooien.

37 En de kinderen van Ruben bouwden Hezbon, en Eleale, en Kirjathaim,

38 En [35]Nebo, en Baäl-Meon, [36]veranderd zijnde van naam, en Sibma; en zij noemden de namen van de steden, die zij bouwden, met andere namen.

39 [e]En de kinderen van Machir, de zoon van Manasse, [37]gingen naar Gilead, en namen [38]dat in, en [39]zij verdreven de Amorieten, die daarin waren, uit de bezitting.

40 Zo gaf Mozes Gilead aan Machir, de zoon van Manasse; en hij woonde daarin.

41 [40]Jaïr nu, de zoon van Manasse, ging heen en nam [41]hun dorpen in, en hij noemde die [42]Havvoth-Jaïr.

42 En Nobah ging heen, en nam Kenath in, met haar [43]bijbehorende plaatsen, en noemde ze Nobah naar zijn naam.

HOOFDSTUK XXXIII

Verhaal van de tochten en legeringen van de kinderen van Israel vanaf Egypte tot aan het land Kanaan, vs. 1, enz. Bevel om de inwoners van het land te verdrijven en de afgoderij uit te roeien, 50. met zware dreigementen als zij anders doen, 55. om het land door het lot te verdelen, 54.

De reizen door de woestijn

DIT zijn de reizen van de Israëlieten, die uit Egypteland vertrokken zijn, naar hun legers, door de [1]hand van Mozes en Aäron.

2 En Mozes schreef hun uittochten, naar hun reizen, [2]naar de mond van YHWH; en dit zijn hun reizen, naar hun uittochten.

3 [a]Zij reisden dan van Rameses; in [3]de eerste maand, op de vijftiende dag van de eerste maand, op de andere dag van het pascha, trokken de Israëlieten uit [4]door een hoge hand, voor de ogen van alle Egyptenaren;

29 *uit uw mond uitgegaan is:* D.i. wat u beloofd hebt. Vgl. boven, Num. 30:3, enz.; Deut. 23:23; Matt. 15:18.

30 Hebr.: *zei*; d.i. zij zeiden allen, als één man, eendrachtiglijk, of, één van hen, uit aller naam.

31 *wie ten heire toegerust is:* Anders: *een ieder ten heire gerust*. Zo vs. 29.

– *c* Joz. 1:13; Joz. 4:12.

32 *toegerust met u zullen overtrekken:* Of: *gewapend, aangegord, gelijk boven*.

33 *in het land Kanaän:* Zij zullen Gilead moeten verlaten en, gelijk de anderen, in Kanaän hun deel en erve hebben.

– *d* Deut. 3:12; Joz. 13:8; Joz. 22:4.

34 *bouwden Dibon, en Ataroth, en Aroër:* D.i. zij verbouwden, zij bouwden weer op; zo in het volgende. Al deze plaatsen waren gelegen aan de oostzijde van de Jordaan, tussen de rivier Arnon en de Jordaan.

35 Zie van deze stad, Deut. 34:1; Jes. 15:2; Jer. 48:1. Anders was het ook de naam van een berg.

36 *veranderd zijnde van naam:* Zij gaven andere namen [gelijk volgt] omdat de vorige afgodisch waren; want Nebo en Baäl waren beide namen van afgoden, en ontwijfelijk zijn er zodanige meer geweest.

– *e* Gen. 50:23.

37 *gingen naar Gilead:* Of: *waren gegaan, enz.* en hadden dat ingenomen; en zo in vs. 40.

38 dat in: Versta, een gedeelte van Gilead. Zie Deut. 3:12, 3:13, en daar Deut. 3:15; idem Gen. 31:21. Dit deel van Gilead en Jaïrs plaatsen strekte noordwaarts van de beek Jabbok naar Syrië toe.

39 zij verdreven de Amorieten: Hebr.: hij verdreef de Amorieter, enz.; hij, te weten Machir, d.i. zijn nakomelingen.

40 *Jaïr nu:* Deze wordt mee gerekend onder Manasse, omdat zijn grootvader gehuwd was aan Machirs dochter. Zie 1 Kron. 2:21, 2:22.

41 *hun dorpen in:* Van de Gileadieten.

42 D.i. Jaïrs dorpen, vlekken of hoeven. Zie Deut. 3:14.

43 onderhorige plaatsen: D.i. vlekken, dorpen, stadjes, die tot Kenath, als de hoofdstad, behoorden. Hebr.: dochters. Zie boven, Num. 21:25, en vgl. 1 Kron. 2:23.

1 *Mozes en Aäron:* D.i. door het beleid.

2 *naar de mond van YHWH:* D.i. op het bevel van YHWH.

– *a* Ex. 12:37.

3 *eerste maand:* Genaamd Abib, anders Nisan. Zie Ex. 12:2, en Ex. 13:4; Deut. 1:3.

4 *door een hoge hand:* Zie Ex. 14:8.

4 [5]Als de Egyptenaars begroeven degenen,
die YHWH onder hen geslagen had, alle
eerstgeborenen; ook had YHWH [6]gerichten geoefend aan hun goden.

5 Als de Israëlieten van [7]Rameses verreisd
waren, zo legerden zij zich te Sukkoth.

6 [b]En zij verreisden van Sukkoth, en sloegen
hun kamp op in Etham, dat aan het einde van de
woestijn is.

7 [c]En zij verreisden van Etham, en keerden
weer naar [8]Pi-hachiroth, dat tegenover Baäl-
sefon is, en zij sloegen hun kamp op voor Migdol.

8 En zij verreisden van Hachiroth, en gingen
over, door het midden van de zee, naar de
woestijn, en zij gingen drie dagreizen in de woestijn Etham, en sloegen hun kamp op in [d]Mara.

9 En zij verreisden van Mara, en kwamen te
[e]Elim; in Elim nu waren twaalf waterfonteinen en zeventig palmbomen, en zij sloegen hun
kamp op daar.

10 En zij verreisden van Elim, en sloegen hun
kamp op aan de Schelfzee.

11 En zij verreisden van de Schelfzee, en [f]sloegen hun kamp op in de [9]woestijn Sin.

12 En zij verreisden uit de woestijn Sin, en zij
sloegen hun kamp op in Dofka.

13 En zij verreisden van Dofka, en sloegen hun
kamp op in Aluz.

14 En zij verreisden van Aluz, en sloegen hun
kamp op in [g]Rafidim; maar daar was geen water
voor het volk, om te drinken.

15 En zij verreisden van Rafidim, en [h]sloegen
hun kamp op in de woestijn van Sinaï.

Van de Sinaï tot Kades

16 En zij verreisden uit de woestijn van Sinaï,
en [i]sloegen hun kamp op in [10]Kibroth-thaava.

17 En zij verreisden van Kibroth-thaava, en
sloegen hun kamp op in Hazeroth.

18 En zij verreisden van Hazeroth, en sloegen
hun kamp op in Rithma.

19 En zij verreisden van Rithma, en sloegen
hun kamp op in Rimmon-perez.

20 En zij verreisden van Rimmon-perez, en
sloegen hun kamp op in Libna.

21 En zij verreisden van Libna, en sloegen hun
kamp op in Rissa.

22 En zij verreisden van Rissa, en sloegen hun
kamp op in Kehelatha.

23 En zij verreisden van Kehelatha, en sloegen
hun kamp op in het gebergte van Safer.

24 En zij verreisden van het gebergte Safer, en
sloegen hun kamp op in Harada.

25 En zij verreisden van Harada, en sloegen
hun kamp op in Makheloth.

26 En zij verreisden van Makheloth, en sloegen
hun kamp op in Tachath.

27 En zij verreisden van Tachath, en sloegen
hun kamp op in Tharah.

28 En zij verreisden van Tharah, en sloegen
hun kamp op in Mithka.

29 En zij verreisden van Mithka, en sloegen
hun kamp op in Hasmona.

30 En zij [k]verreisden van Hasmona, en sloegen
hun kamp op in Moseroth.

31 En zij verreisden van Moseroth, en sloegen
hun kamp op in Bene-jaakan.

32 En zij verreisden van Bene-jaakan, en sloegen hun kamp op in Hor-gidgad.

33 En zij verreisden van Hor-gidgad, en sloegen
hun kamp op in Jotbatha.

34 En zij verreisden van Jotbatha, en sloegen
hun kamp op in Abrona.

35 En zij verreisden van Abrona, en sloegen
hun kamp op in Ezeon-geber.

36 En zij verreisden van Ezeon-geber, en [l]sloegen hun kamp op in de woestijn [11]Zin, dat is
Kades.

De berg Hor en de dood van Aäron

37 En zij verreisden van Kades, en [m]sloegen
hun kamp op aan de berg Hor, aan het einde van
het land van Edom.

38 [n]Toen ging de priester Aäron op de berg Hor,
[12]naar de mond van YHWH, en stierf daar, in het
veertigste jaar na de uittocht van de Israëlieten
uit Egypteland, in de [13]vijfde maand, op de eerste
van de maand.

39 Aäron nu [14]was honderd drie en twintig jaar
oud, als hij stierf op de berg Hor.

40 [o]En de Kanaäniet, de koning van [15]Harad,
die in het zuiden woonde in het land Kanaän,
hoorde, dat de Israëlieten aankwamen.

Van de berg Hor naar de velden van Moab

41 En zij [p]verreisden van de berg Hor, en sloegen hun kamp op in Zalmona.

5 Als de Egyptenaars begroeven: Alhoewel de Egyptenaar door deze begrafenissen van hun eerstgeborenen ten hoogste mochten vertoornd en verbitterd zijn geworden tegen de Israëlieten, die zij voor hun ogen zagen vertrekken, heeft hen God nochtans zo verslagen en versaagd gemaakt, dat zij het hart niet hebben gehad om de kinderen van Israël enig leed te doen, of hun vrediglijk vertrek te verhinderen.

6 *gerichten geoefend:* Zie Ex. 12:12, en vgl. Jes. 19:1.

7 *Rameses verreisd waren:* Zie Gen. 47:11.

– *b* Ex. 13:20.

– *c* Ex. 14:2.

8 Zie Ex. 15:27.

– *d* Ex. 15:22; idem v. 23.

– *e* Ex. 15:27.

– *f* Ex. 16:1.

9 Waar zij, tegen YHWH murmurerende, eerst het manna bekomen hebben. Deze woestijn is te onderscheiden van de andere woestijn Zin, of Tsin, onder, vs. 36.

– *g* Ex. 17:1.

– *h* Ex. 19:1.

– *i* boven, Num. 11:34; idem v. 35.

10 D.i. lustgraven.

– *k* Deut. 10:6.

– *l* boven, Num. 20:1.

11 Zie boven, Num. 13:21.

– *m* boven, Num. 20:22.

– *n* boven, Num. 20:25; Deut. 32:50.

12 *naar de mond van YHWH:* D.i. naar Gods ordinantie en bevel.

13 *vijfde maand:* Bij de Joden genaamd Ab, passende op onze Juli en Augustus.

14 *was honderd drie en twintig jaren oud:* Hebr.: *was een zoon van honderd en drie en twintig jaar*.

– *o* boven, Num. 21:1.

15 Of: *de koning Harad*. Zie de historie van deze, boven, Num. 21:1, 21:2, 21:3, en de aant. daar.

– *p* boven, Num. 21:4.

42 En zij verreisden van Zalmona, en sloegen
hun kamp op in Funon.
43 En zij verreisden van Funon, en [q]sloegen
hun kamp op in Oboth.
44 En zij verreisden van Oboth, en sloegen hun
kamp op aan de heuvelen [16]van Abarim, in het
gebied van Moab.
45 En zij verreisden van de heuvelen van
Abarim, en sloegen hun kamp op in [17]Dibon-gad.
46 En zij verreisden van Dibon-gad, en sloegen
hun kamp op in Almon-diblathaim.
47 En zij verreisden van Almon-diblathaim, en
sloegen hun kamp op in de bergen [18]Abarim,
tegen [19]Nebo.
48 En zij verreisden van de bergen Abarim, en
sloegen hun kamp op in de vlakke velden van de
Moabieten, aan de Jordaan van [20]Jericho.
49 En zij sloegen hun kamp op aan de Jordaan
van Beth-jesimoth, tot aan [21r]Abel-sittim, in de
vlakke velden van de Moabieten.

Het bevel tot verdrijving van de Kanaanieten

50 En YHWH sprak tot Mozes, in de vlakke
velden van de Moabieten, aan de Jordaan van
Jericho, zeggende:
51 Spreek tot de Israëlieten, en zeg tot hen:
Wanneer u over de Jordaan zult gegaan zijn in
het land Kanaän;
52 [s]Zo zult u alle inwoners van het land voor
uw aangezicht uit de bezitting verdrijven, en al
hun beelden verderven; ook zult u al hun [22]ge-
goten beelden verderven, en al hun [23]hoogten
vernietigen.
53 En u zult het land in erfelijke bezitting
nemen, en daarin wonen; want Ik heb u dat land
gegeven, om het erfelijk te bezitten.
54 En u zult het land in erfelijke bezitting
nemen door het lot, naar uw geslachten; [t]van
hen, [24]die veel zijn, zult u hun erfenis groter
maken, en die, die weinig zijn, zult u hun erfenis
kleiner maken; waarheen voor [25]iemand het lot
zal uitgaan, dat zal hij hebben; naar de stammen
van uw vaders zult u de erfenis nemen.
55 Maar als u de inwoners van het land
niet voor uw aangezicht uit de bezitting zult
verdrijven, zo zal het gebeuren, dat, die u van
hen zult laten overblijven, [v]tot [26]doornen zullen
zijn in uw ogen, en tot prikkelen in uw zijden,
en u [27]zullen benauwen op het land, waarin u
woont.
56 En het zal gebeuren, dat Ik u zal doen, zoals
Ik hun dacht te doen.

HOOFDSTUK XXXIV

God beschrijft de grenzen van Kanaan, vs. 1, enz. en noemt hen die het aan de kinderen van Israel zullen verdelen, 16.

De grenzen van het land

VERDER sprak YHWH tot Mozes, zeggende:
2 Gebied de Israëlieten, en zeg tot hen: Wan-
neer u in het land Kanaän ingaat, zo zal dit
land zijn, dat u ter erfenis [1]vallen zal, het land
Kanaän, naar zijn [2]gebied.
3 [a]De zuidzijde nu zal u zijn van de woestijn
Zin, [3]aan de kant van Edom; en de zuider grens
zal u zijn van het einde van [4]de Zoutzee tegen het
oosten;
4 En deze grens zal u omgaan van het zuiden
naar de opgang van [5]Akrabbim, en doorgaan
naar Zin; en [6]haar uitgangen zullen zijn, [7]van
het zuiden naar Kades-barnea; en zij zal uitgaan
naar [8]Hazar-addar, en doorgaan naar [9]Azmon.
5 Verder zal deze grens omgaan van Azmon
naar de rivier [10]van Egypte, en haar uitgangen
zullen zijn [11]naar de zee.
6 Voor wat betreft de grens van het [12]westen,
daar zal u de [13]grote zee de grens zijn; dit zal uw
gebied van het westen zijn.

– *q* boven, Num. 21:10.
16 Zijnde bergen in het land van de Moabieten gelegen, en het scheidende van het land van de Ammonieten; zie onder, vs. 47.
17 Tot onderscheid van een ander Dibon, dat de kinderen van Ruben toegedeeld is; Joz. 13:15, 13:17.
18 Strekkende van bij de Dode zee, of het zuidelijke einde van Arnon tot aan Nebo.
19 Zie Deut. 34:1.
20 D.i. waar deze rivier tegenover Jericho is lopende; zo elders meer.
21 Enige menen dat dit dezelfde plaats is, die boven alleen Sittim genoemd is, Num. 25:1, en hier genoemd Abel-Sittim, ten aanzien van de klacht en rouw, die de kinderen van Israël daar bedreven over de plaag van de Heer.
– *r* boven, Num. 25:1; Joz. 2:1.
– *s* Deut. 7:2; idem v. 3.
22 *gegotene beelden verderven:* Hebr.: *beelden van gieting, of, gegoten dingen.*
23 hoogten verdelgen: Zie Lev. 26:30.
– *t* boven, Num. 26:54.
24 die veel zijn: Zie boven, Num. 26:54.
25 *voor iemand het lot zal uitgaan:* Hebr.: *hem.*
– *v* Joz. 23:13; Richt. 2:3.
26 *doornen zullen zijn:* D.i. zij zullen u een gedurige kwelling en verdriet zijn, zij zullen u lust en rust benemen, en ook u verleiden tot zonden, waarom mijn toorn tegenover u ontsteken zal. Zie Joz. 23:13; Richt. 2:3; vgl. Ex. 23:33, en Ex. 34:12; Deut. 7:16. De waarheid van dit goddelijk dreigement hebben de Israëlieten doorgaans ondervonden, tot Davids tijden toe.
27 Of: *vijandiglijk handelen.*
1 *vallen zal:* Door loting ten deel zal vallen, of uitgedeeld worden.
2 Die in het volgende beschreven worden; vgl. hiermee Gen. 10:19, en Gen. 15:18; Ex. 23:31; Deut. 1:7, en Deut. 11:24; Joz. 1:4.
– *a* Joz. 15:1.
3 *aan de zijden van Edom:* D.i. langs het gebied of grenzen van de Edomieten. Zie Joz. 15:1.
4 Anders genoemd de Dode zee. Zie Gen. 14:3.
5 D.i. van de scorpioenen, waarvan deze plaats de naam kan hebben ontvangen; zie Deut. 8:15. Dit was aan de zuidelijke einde van de Zoutzee en het oostelijke einde van het gebergte van Edom.
6 *haar uitgangen:* Dat is uitgangen van deze landpale.
7 Anders: *tegen.*
8 Deze twee plaatsen worden hier samengevoegd, als na bijeengelegen. Verg. Joz. 15:3, alwaar ze van elkaar worden afgescheiden, en de eerste genoemd Hezron. De kaarten stellen ze beide aan de noordzijde van het gebergte van Edom, niet ver van Azmon.
9 Gelegen aan het westeinde van het gebergte van Edom, niet ver van Gerar.
10 *rivier van Egypte:* Die Egypte van het Joodse land afscheidt. Vgl. Gen. 15:18. Anders: naar het dal, of, vallei van Egypte, want daar waren moerassige laagten.
11 *naar de zee:* D.i. naar het westen. Zie Gen. 12:8.
12 Hebr.: *zee*; en zo in het volgende.
13 *grote zee:* Versta, de Middellandse zee, genoemd de Grote zee, in vergelijking van de andere wateren en zeeën of meren, die omtrent het Joodse land zijn.

7 Verder zal u de grens van het noorden deze
zijn: van de grote zee af zult u zich de berg [14]Hor
aftekenen.
8 Van de berg Hor zult u aftekenen tot daar
men komt te [15]Hamath; en de uitgangen van deze
grens zullen zijn naar [16]Zedad.
9 En deze grens zal uitgaan naar Zifron, en haar
uitgangen zullen zijn te Hazar-enan; dit zal u de
noorder grens zijn.
10 Verder zult u zich tot een grens tegen het
oosten aftekenen van Hazar-enan naar [17]Sefam.
11 En deze grens zal afgaan van Sefam naar
Ribla, tegen het oosten van Ain; daarna zal deze
grens afgaan en strekken langs de [18]oever van de
zee [19]Cinnereth naar het oosten.
12 Verder zal deze grens afgaan [20]langs de
Jordaan, en haar uitgangen zullen zijn aan de
Zoutzee. Dit zal u zijn het land naar zijn gebied
rondom.
13 En Mozes gebood de Israëlieten, zeggende:
Dit is het land, dat u door het lot als erfenis in-
nemen zult, dat YHWH aan de negen stammen
en de halve stam van Manasse te geven geboden
heeft.
14 Want de stam van de kinderen van de
Rubenieten, naar het huis van hun vaders, en de
stam van de kinderen van de Gadieten, naar het
huis van hun vaders, hebben ontvangen; en ook
de halve stam van Manasse [21]heeft zijn erfenis
ontvangen.
15 Twee stammen en een halve stam hebben
hun erfenis ontvangen aan deze zijde van de
Jordaan, van Jericho naar het oosten tegen de
[22]opgang.

De mannen die het land verdelen

16 Verder sprak YHWH tot Mozes, zeggende:
17 [b]Dit zijn de namen van de mannen, die u
het land als erfenis zullen uitdelen: Eleazar, de
priester, en Jozua, de zoon van Nun.
18 Daartoe zult u [23]uit elke stam een overste
nemen, om het land als erfenis uit te delen.
19 En dit zijn de namen van deze mannen: van
de stam van Juda, Kaleb, zoon van Jefunne;
20 En van de stam van de kinderen van
Simeon, Semuël, zoon van Ammihud;
21 Van de stam van Benjamin, Elidad, zoon van
Chislon;
22 En [24]van de stam van de kinderen van Dan,
de overste Bukki, zoon van Jogli;
23 Van de kinderen van Jozef: van de stam van
de kinderen van Manasse, de overste Hanniel,
zoon van Efod;
24 En van de stam van de kinderen van Efraïm,
de overste Kemuël, zoon van Siftan;
25 En van de stam van de kinderen van
Zebulon, de overste Elizafan, zoon van Parnach;
26 En van de stam van de kinderen van
Issaschar, de overste Paltiel, zoon van Azzan;
27 En van de stam van de kinderen van Aser, de
overste Achihud, zoon van Selomi;
28 En van de stam van de kinderen van
Nafthali, de overste Pedael, zoon van Ammihud.
29 Dit zijn ze, die YHWH [25]geboden heeft, de Is-
raëlieten de erfenissen uit te delen, in het land
Kanaän.

HOOFDSTUK XXXV

Het aantal steden die de kinderen van Israel aan de Levieten, met weidegronden, moesten geven, vs. 1, enz. waaronder zes vrijsteden zouden zijn voor hen die onverwacht of onbewust een doodslag deden, 6. wetten over doodslag, 16. Verbod om losgeld te nemen tot vrijspraak van een schuldige doodslager, of om hen die zich wettig in vrijsteden ophielden voor de vastgestelde tijd naar hun woonplaatsen te laten terugkeren, 31.

De steden voor de Levieten

EN YHWH sprak tot Mozes, in de vlakke vel-
den van de Moabieten, aan de Jordaan van
Jericho, zeggende:
2 [a]Gebied de Israëlieten, dat zij [1]van de erfenis
van hun bezitting aan de Levieten steden zul-
len geven om te bewonen; daartoe zult u aan
de Levieten [2]voorsteden geven, aan de steden
daaromheen.
3 En die steden zullen zij hebben om te
bewonen; maar hun voorsteden zullen zijn voor

14 Dit is niet geweest de berg Hor, op welke Aäron gestorven is, boven, Num. 33:38, maar een andere, ook genoemd Hermon, aan het westeinde van het gebergte Libanon. Uit vergelijking van Joz. 13:5, met dit en vs. 8. Dat de berg Hermon verscheidene namen gehad heeft, blijkt uit Deut. 3:9, en Deut. 4:48. Sommigen nemen het voor een berg aan de zee gelegen, die als een hoofd, of kaap [gelijk wij nu spreken] uitstak.

15 Een vermaarde koninklijke stad, aan de voet van het gebergte Libanon. Zie Gen. 10:18; boven, Num. 13:21; Joz. 13:5; Richt. 3:3; 2 Sam. 8:9; 1 Kon. 8:65; 2 Kon. 14:25, 14:28, en 2 Kon. 17:24, 17:30, en 2 Kon. 23:33; Jer. 49:23; Ez. 47:16, 47:17, en Ez. 48:1; Amos 6:2; Zach. 9:2.

16 Deze en de volgende plaatsen strekten langs het gebergte Libanon van Hamath af, verder aan de westzijde van de Jordaan, waar die begint, tot aan de zee Cinnereth of Gennesareth.

17 Ook, naar sommiger gevoelen, genoemd Sifamoth; 1 Sam. 30:28.

18 Hebr.: *schouder*.

19 Naderhand genoemd Gennesareth, bekend in de Evangelische historie. Zie ook Deut. 3:17.

20 *langs de Jordaan:* Hebr.: *naar de Jordaan*; t.w. daar en zo als deze rivier van de zee Cinnereth voortloopt en ten laatste valt in de Zoutzee.

21 Hebr.: *hebben*.

22 T.w. van de zon.

– *b* Joz. 14:1.

23 *uit elke stam een overste:* Hebr.: *een overste, of vorst, een overste uit een stam.*

24 *van de stam van de kinderen van Dan:* Of: *van de stam van de kinderen Dans, een overste: t.*w. Bukki, enz. en zo in het volgende.

25 *geboden heeft:* Of: *gesteld, verordineerd heeft, om enz.*; vgl. 2 Sam. 6:21, en 2 Sam. 7:11, enz.

– *a* Joz. 21:2.

1 *erfenis van hun bezitting:* Alhoewel God de Levieten geen erfenis, als aan de andere stammen, in Kanaän heeft toegelegd, zo heeft Hij nochtans gewild dat zij alom in het land hun woonsteden zouden hebben, om het volk bekwamer met Gods woord te bedienen, en op de bewaring van de reine godsdienst acht en toezicht te nemen.

2 Hierdoor worden verstaan de naast omliggende landen of velden, die de Levieten zouden dienen, niet alleen tot schuren en stalling voor koren en beesten, enz., maar ook, naar sommiger gevoelen, tot bouwland en weiland. Zie Jer. 32:7.

hun beesten, en voor hun bezittingen, en voor al hun gedierte,

4 En de voorsteden van de steden, die u aan de Levieten zult geven, zullen van de stadsmuur af, en naar buiten, van duizend ellen zijn rondom.

5 En u zult meten van buiten de stad, aan de hoek tegen het oosten, [3]twee duizend ellen, en aan de hoek van het zuiden, twee duizend ellen, en aan de hoek van het [4]westen, twee duizend ellen, en aan de hoek van het noorden, twee duizend ellen; dat de stad in het midden zij. Dit zullen zij hebben tot voorsteden van de steden.

6 [b]De steden nu, die u aan de Levieten zult geven, zullen zijn zes [5]vrijsteden, die u geven zult, opdat de [6]moordenaar daarheen vlucht; en daarboven zult u hun twee en veertig steden geven.

7 Al de steden, die u aan de Levieten geven zult, zullen zijn acht en veertig steden, deze met haar voorsteden.

8 De steden, die u van de bezitting van de Israëlieten geven zult, zult u van die, die [7]vele heeft, [8]vele nemen, en van die, die weinig heeft, weinig nemen; een ieder zal naar zijn erfenis, die zij zullen erven, van zijn steden aan de Levieten geven.

De vrijsteden voor de doodslager

9 Verder sprak YHWH tot Mozes, zeggende:

10 Spreek tot de Israëlieten, en zeg tot hen: [9][c]Wanneer u over de Jordaan gaat naar het land Kanaän.

11 Zo zult u [10]maken, dat u steden tegemoet liggen, die u tot vrijsteden zullen zijn; opdat de moordenaar daarheen vlucht, die een [11]ziel [12]onwetend geslagen heeft.

12 En deze steden zullen u tot een toevlucht zijn voor de [13]bloedwreker; opdat de moordenaar niet sterve, [14]voordat hij voor de vergadering aan het gericht gestaan hebbe.

13 En deze steden, die u geven zult, zullen zes vrijsteden voor u zijn.

14 [d]Drie van deze vrijsteden zult u geven op deze zijde van de Jordaan, en drie van deze steden zult u geven in het [15]land Kanaän; vrijsteden zullen het zijn.

15 Die zes steden zullen voor de Israëlieten, en voor de vreemdeling, en de bijwoner in het midden van hen, tot een toevlucht zijn; opdat daarheen vlucht, wie een ziel zonder opzet slaat.

16 Maar als hij hem met een ijzeren instrument [16]geslagen heeft, dat hij gestorven zij, een moordenaar is hij; deze moordenaar zal [17]zeker [18]gedood worden.

17 Of als hij hem met een [19]handsteen, waarvan men zou kunnen sterven, geslagen heeft, dat hij gestorven zij, een moordenaar is hij; deze moordenaar zal zeker gedood worden.

18 Of als hij hem met een houten handinstrument, waarvan men zou kunnen sterven, geslagen heeft, dat hij gestorven zij, een moordenaar is hij; deze moordenaar zal zeker gedood worden.

19 De wreker van het bloed, die zal de moordenaar [20]doden; als hij hem ontmoet, zal hij hem doden.

20 [e]Als hij hem ook door haat zal gestoten hebben, of met opzet op hem geworpen heeft, dat hij gestorven zij;

21 Of hem door vijandschap met zijn hand geslagen heeft, dat hij gestorven zij; degene die geslagen heeft, zal zeker gedood worden, een moordenaar is hij; de bloedwreker zal deze moordenaar [21]doden, als hij hem ontmoet.

22 Maar als hij hem in haast zonder vijandschap gestoten heeft, of enig instrument zonder opzet op hem geworpen heeft;

23 Of [22]zonder opzet met enige steen, waarvan men zou kunnen sterven, en hij die op hem heeft doen vallen, dat hij gestorven zij, zo hij hem toch geen vijand was, noch zijn [23]kwaad zoekende;

24 Zo zal de vergadering richten tussen degene die geslagen heeft, en tussen de bloedwreker, naar deze zelfde bepalingen.

3 *twee duizend ellen:* Boven de duizend ellen, die in vs. 4 vermeld zijn, nog een duizend, of, zoals anderen menen, nog twee andere duizend ellen, dienende tot weiden en akkerbouw, naar sommiger gevoelen. Anderen verstaan dat in vs. 5 verklaard wordt de manier van de voorzegde duizend ellen rondom de stad te meten van het ene kwartier tot het andere, zo rechtuit als in het rond; of, dat hier nu gemene burgerlijke ellen verstaan worden, waarvan de twee duizend maar een duizend heilige ellen maakten, gelijk de sikkel van het heiligdom dubbel zoveel deed als de gemene of burgerlijke sikkel; waarvan het oordeel de verstandige lezer bevolen wordt.

4 *van het westen:* Hebr.: *van de zee.*

– *b* Joz. 21:21.

5 Of: *steden van toevlucht, toeloop*. Zie Joz. 20:2.

6 Versta, die onwetend en onwillens een doodslag gedaan heeft, gelijk onder, vs. 11, 35:15, 35:22, 35:23.

7 *vele heeft:* Vgl. boven, Num. 33:54, en zie Joz. 21:9, 21:16.

8 *vele nemen:* Hebr.: *vermenigvuldigen*; d.i. vele steden nemen, of de Levieten geven.

9 *Wanneer u over de Jordaan gaat:* Of: *als u over de Jordaan zult gekomen zijn, enz.*

– *c* Deut. 19:2; Joz. 20:2.

10 Hebr.: *u zult u steden doen ontmoeten, of, maken te bejegenen*; d.i. de vrijsteden zo ordineren dat zij bij de hand en niet ver af gelegen zijn, opdat de onschuldige moordenaar op het spoedigst daarheen mag vluchten, en niet vervalle in de hand van de bloedwreker. Vgl. Deut. 19:3, en aant. daar.

11 *ziel ... geslagen heeft:* D.i. een mens doodgeslagen heeft.

12 Hebr.: *door dwaling*; d.i. onwetend, gelijk Deut. 19:4, 19:5; zo onder, vs. 15, 35:22, 35:23.

13 Zie de vs. 19, 21, 24, 27, alwaar hij bloedwreker genoemd wordt.

14 Van de hand van de bloedwreker. Zie Deut. 16:6.

– *d* Deut. 4:41; Joz. 20:8.

15 Over de Jordaan. Vgl. Deut. 19:8, 19:9, 19:10.

16 *geslagen heeft:* Versta, niet onvoorziens of onwetend, maar wetens en willens.

17 zekerlijk gedood: Hebr.: zal stervende, of, met de dood gedood worden; en zo vs. 17, 35:18, 35:21.

18 Ofschoon hij in een vrijstad mocht gevlucht zijn. Zie Deut. 19:11, 19:12.

19 Hebr.: *steen van de hand*; d.i. met de hand geworpen.

20 Vgl. Deut. 19:12, en boven, vs. 12, en onder, vs. 30.

– *e* Deut. 19:11.

21 Anders: *mogen doden.*

22 Hebr.: *zonder te zien.* Anders: zonder hem te zien.

23 *kwaad zoekende:* D.i. ongeluk, schade, kwetsing, veelmin zijn dood.

25 En de vergadering zal de [24]moordenaar redden uit de hand van de bloedwreker, en de vergadering zal hem doen terugkeren tot zijn vrijstad, waarheen hij gevlucht was; en hij zal daarin blijven tot de [25]dood van de hogepriester, die men met de [26]heilige olie gezalfd heeft.

26 Maar als de moordenaar [27]enigszins zal gaan uit de grenzen van zijn vrijstad, waarheen hij gevlucht was,

27 En de bloedwreker hem zal vinden buiten de grenzen van zijn vrijstad; zo de bloedwreker de moordenaar zal doden, het zal hem geen [28]bloedschuld zijn.

28 Want hij zou in zijn vrijstad gebleven zijn tot de dood van de hogepriester; maar na de dood van de hogepriester [29]zal de moordenaar terugkeren tot het land van zijn bezitting.

29 En deze dingen zullen u zijn tot een inzetting van recht, bij uw generaties, in al uw woningen.

30 Al wie [30]de [f]ziel slaat, [31]naar de mond van de getuigen zal men de moordenaar doden, maar één enig getuige zal niet getuigen tegen een ziel, [32]dat zij sterve.

31 En u zult geen [33]verzoening nemen voor de ziel van de moordenaar, die [34]schuldig is te sterven; want hij zal zeker gedood worden.

32 Ook zult u geen verzoening nemen [35]voor die, die gevlucht is naar zijn vrijstad, dat hij zou terugkeren, om te wonen in het [36]land, tot de dood van de hogepriester.

33 Zo zult u niet ontheiligen het land, waarin u bent; want het bloed ontheiligt het land; en voor het land zal geen verzoening gedaan worden over het bloed, dat daarin vergoten is, dan door het bloed van degene, die dat vergoten heeft.

34 Verontreinig dan het land niet, waarin u gaat wonen, in het midden waarvan Ik wonen zal; want Ik ben YHWH, wonende in het midden van [37]de Israëlieten.

HOOFDSTUK XXXVI

Mozes, gevraagd over de dochters van Zelafead, gebiedt op bevel van de HEERE dat zij zullen trouwen binnen hun vaderlijke stam, vs. 1, enz. Een gelijk algemeen bevel over alle ervende dochters, 8. Gehoorzaamheid van de dochters van Zelafead, 10.

Het huwelijk van de erfdochters

EN de [1]familiehoofden van het geslacht de kinderen van Gilead, de zoon van Machir, de zoon van Manasse, uit de geslachten van de kinderen van Jozef, traden toe, en spraken voor het aangezicht van Mozes, en voor het aangezicht van de oversten, [2]familiehoofden van de Israëlieten.

2 En zeiden: [a]YHWH heeft [3]mijn heer [4]geboden, dat land door het lot aan de Israëlieten in erfenis te geven; [b]en mijn heer is door YHWH [5]geboden, de erfenis van [6]onze [7]broer Zelafead te geven aan zijn dochters.

3 Wanneer zij één van de zonen van de andere stammen van de Israëlieten [8]tot vrouwen zouden worden, zo zou haar erfenis van de erfenis van onze vaders afgetrokken worden, en toegedaan tot de erfenis van die stam, aan welke zij geworden zouden; zo zou van het lot van onze erfenis worden afgetrokken.

4 Als ook de Israëlieten een [9]jubeljaar zullen hebben, zo zou haar erfenis toegedaan zijn tot de erfenis van die stam, aan welke zij zouden geworden zijn; zo zou haar erfenis van de erfenis van de stam van onze vaders afgetrokken worden.

24 Versta, die onwillens en onwetend zijn naaste geslagen heeft, gelijk vs. 23.

25 Of: *het sterven, en zo in het volgende.*

26 *heilige olie:* Zijnde zo een voorbeeld van de Messias, van onze Hogepriester en Zaligmaker Jezus Christus, die door zijn dood het handschrift onzer zonden uitgewist en ons met God verzoend heeft. Zie ook Lev. 21:10, en vgl. Ps. 45:8; Ef. 2:16, 2:17; Kol. 2:14; Hebr. 1:9.

27 *enigszins zal gaan uit:* Hebr.: *uitgaande uit zal gaan.*

28 *bloedschuld zijn:* Hebr.: *bloed*; d.i. bloedschuld, of, doodslag zijn. De zin is: het zal hem bij de rechters voor geen doodslag toegerekend worden. Zie Gen. 37:26.

29 D.i. mogen terugkeren tot zijn vorige eigen woonplaats.

30 *de ziel slaat:* D.i. een mens of persoon het leven beneemt; dat sommigen hier verstaan van het straffen van de moordenaar.

– *f* Deut. 17:6; Deut. 19:15.

31 *zal men de moordenaar doden:* Dit ziet op de rechter, of bloedwreker, die een moordenaar niet mocht doden zonder voorafgaande wettelijke overtuiging.

32 dat zij sterve: Hebr.: om te sterven; d.i. men zal niemand doden op eens mensen getuigenis alleen.

33 *geen verzoening:* D.i. geen verzoengeld, of enig geschenk, om het leven van de moordenaar te sparen, of hem [gelijk men zegt] pardon geven.

34 *schuldig is te sterven:* Wie bevonden wordt de dood verdiend te hebben. Het Hebreeuwse woord betekent een ongerechtige, of een, die onrecht en schuld heeft; en wordt tegengesteld aan de gerechtige, rechtvaardige of onschuldige in zaken van gericht. Vgl. Deut. 25:1. Anders wordt het ook in het algemeen genomen voor een goddeloze, ongoddelijke, boze, onvrome, die geduriglijk onrustig en woelende is in het kwade, gelijk Jes. 57:20 geschreven staat. Vgl. Job 9:20.

35 *voor die, die gevlucht is:* Anders: *voor het vluchten*; om hem te vergunnen, dat hij niet behoefde te vluchten naar een vrijstad, of dat hij, daarin gevlucht zijnde, vandaar vrij tot zijn woonplaats zou mogen terugkeren, vóór de dood van de hogepriester.

36 Zijn bezitting, gelijk boven, vs. 28; d.i. zijn vorige eigen woonplaats.

37 Ik ben YHWH: Of: Ik, YHWH, ben wonende, enz.

1 *familiehoofden:* Wie het toekwam te letten op de zaken, die de algemene welvaart van de ganse stam waren aangaande.

2 *familiehoofden:* Van de instelling van deze vergadering, zie boven, Num. 11.

– *a* boven, Num. 26:55; idem 26:56; boven, Num. 33:54.

3 *mijn heer:* D.i. u Mozes.

4 Zie boven, Num. 26:55, 26:56, en Num. 33:54.

– *b* boven, Num. 27:7; Joz. 17:3; idem v. 4.

5 Zie boven, Num. 27:7. Zij willen zeggen dat het voorgaande gebod, van de erfenissen bij loting uit te delen, hiermee niet wel zou accorderen als de dochters door het huwelijk de erfenissen aan andere stammen zouden overbrengen, gelijk in het volgende blijkt.

6 D.i. bloedverwant, zijnde van onze stam.

7 Hebr.: *Tselophchad.*

8 *tot vrouwen zouden worden:* D.i. trouwen; zo in het volgende.

9 *jubeljaar zullen hebben:* Waarin een ieder terugkeerde tot zijn bezitting. Zie Lev. 25:13, welke wet door zulke huwelijken zou teniet gedaan worden.

5 Toen gebood Mozes de Israëlieten, naar de
mond van YHWH, [10]zeggende: De stam van de
kinderen van Jozef spreekt recht.
6 Dit is het woord, dat YHWH van de dochters
van Zelafead geboden heeft, zeggende: Laat zij
die tot vrouwen worden, die in haar [11]ogen goed
zal zijn; alleen, dat zij aan het geslacht van de
stam van haar vader tot vrouwen worden.
7 Zo zal de erfenis van de Israëlieten niet om-
gewend worden van stam tot stam; want de Isra-
ëlieten zullen aanhangen, een ieder aan de erfe-
nis van de stam van zijn vaders.
8 [12]Verder zal elke dochter, die een erfenis erft,
van de stammen van de Israëlieten, tot vrouw
worden aan één van het geslacht van de stam
van haar vader; opdat de Israëlieten erfelijk
bezitten, een ieder de erfenis van zijn vaders.
9 Zo zal de erfenis niet omgewend worden van
de ene stam tot de anderen; want de stammen
van de Israëlieten zullen aanhangen, een ieder
aan zijn erfenis.
10 Zoals YHWH Mozes geboden had, zo deden
de dochters van Zelafead;
11 [c]Want Machla, Thirza, en Hogla, en Milka, en
Noha, dochters van Zelafead, zijn aan de zonen
van haar ooms tot vrouwen geworden.
12 Onder de geslachten van de kinderen van
Manasse, de zoon van Jozef, zijn zij tot vrouwen
geworden; zo [13]bleef haar erfenis aan de stam
van het geslacht van haar vader.
13 Dat zijn de geboden en de rechten, die
YHWH door de [14]dienst van Mozes aan de Israë-
lieten geboden heeft, in de vlakke velden van de
Moabieten, aan de Jordaan van Jericho.

10 D.i. bevel; waarmee te kennen wordt gegeven dat Mozes YHWH hierover eerst raad heeft gevraagd.
11 *ogen goed zal zijn:* D.i. die haar zal mogen bevallen; aan welke het haar zal goeddunken.
12 *Verder zal elke dochter:* Dit is nu een generale wet, die het God geliefd heeft bij deze occasie te geven voor de staat van Israël, aangaande de dochters, die bij gebreke van mannelijke erven zouden komen te erven in haar vaderlijk huis.
– *c* boven, Num. 27:1.
13 Hebr.: *was, of is geweest*. Zie Ps. 37:18.
14 Hebr.: *hand*.

HET VIJFDE BOEK VAN MOZES,

GENAAMD

DEUTERONOMIUM

INHOUD VAN DIT BOEK

DIT boek wordt met een Grieks woord Deuteronomium genoemd, dat is: tweede of herhaalde Wet. Want Mozes herhaalt en verklaart hier in het kort de wetten van God die in de voorgaande boeken beschreven zijn, en scherpt ze het volk met een bijzondere ijver en met vele zeer heilige beweegredenen getrouw en onvermoeibaar in. Zodat dit boek met recht een kort wetboek in het bijzonder genoemd mag worden. Dit heeft Mozes gedaan in de twee laatste maanden van het veertigste jaar na de uittocht van de kinderen van Israël uit Egypte, in de velden van de Moabieten, toen hij Israël nu tot aan de grenzen van het land Kanaän had gebracht, en alle weerspannige Israëlieten, overeenkomstig Gods dreigingen en eed, in de woestijn waren omgekomen. Dit deed hij om het volk, dat in de woestijn was opgegroeid en deels aan deze zijde van de Jordaan zou blijven, maar grotendeels door Jozua het beloofde land zou worden binnengeleid, kort voor zijn dood volledig te onderwijzen in hun plicht, daar hij wist dat hij spoedig zou sterven en niet over de Jordaan in het land Kanaän zou komen.

HOOFDSTUK I

Waar en wanneer Mozes de wet van God herhaald heeft, vs. 1, enz. Kort verhaal van wat met Israel gebeurde vanaf de tijd dat zij van Horeb vertrokken tot zij bij Kades-Barnea kwamen, namelijk: Gods bevel om te vertrekken, met belofte, 6. Instelling van rechters en ambtslieden, 9. Reis door de woestijn en aankomst bij Kades-Barnea, 19. uitzending, terugkeer en verslag van de verspieders, 22. weerspannigheid en gemopper van het volk, 26. Gods toorn en vonnis tegen de ongehoorzamen, 34. Die tegen Gods bevel optrekken, door de Amorieten geslagen worden en, hoewel zij klagen, door God niet verhoord worden, 41.

Mozes herinnert aan het vertrek van Horeb

DIT [1]zijn de woorden, die Mozes tot geheel Israël gesproken heeft, [2]aan deze zijde van de Jordaan, in de woestijn, op het [3]vlakke veld tegenover [4]Suf, tussen [5]Paran en tussen Tofel, en Laban, en Hazeroth, en Dizahab.

2 Elf dagreizen zijn het van [6]Horeb, [7]door de weg van het [8]gebergte Seïr, tot aan [9]Kades-barnea.

3 En het is gebeurd in het [10]veertigste jaar, in [11]de elfde maand, op de eerste van de maand, dat Mozes sprak tot de Israëlieten, naar alles wat hem YHWH [12]aan hen bevolen had;

4 [a]Nadat hij geslagen had Sihon, de koning van [13]de Amorieten, die te Hesbon woonde, en Og, de koning van Bazan, die woonde in [14]Astharoth, te Edreï.

1 Dit zijn de woorden: Anders: dat zijn, of, waren de woorden, enz. Menende dat deze eerste twee verzen, een besluit zijn van de woorden en geschiedenissen, die in het voorgaande verhaald zijn.

2 *aan deze zijde van de Jordaan:* Mozes heeft dit gesproken en geschreven aan de oostzijde van de Jordaan, want hij is daarover niet gekomen, maar in het land van de Moabieten gestorven; onder, Deut. 34:5.

3 *vlakke veld:* Versta, de velden, of het effen, platte land van de Moabieten. Zie onder, vs. 5, en Deut. 34:8; idem, Num. 22:1.

4 Sommigen verstaan hier door Suf de Rode zee, waarin Farao met zijn leger verdronken is, liggende aan Egypte, waarheen Israël weer terug had moeten keren; anderen, de Dode zee, liggende aan het zuidelijke einde van het land van de Moabieten westwaarts; of, de landstreek aan één van deze beide zeeën gelegen. Vgl. Num. 21:14. Suf betekent bies, of, schelf, wier, meergras.

5 *Paran en tussen Tofel:* Van Paran, zie Gen. 14:6; Num. 10:12, Num. 12:16; van Hazeroth, Num. 12:16, Num. 33:17, 33:18. Sommigen menen dat hier de uiterste palen van het land van de Moabieten beschreven worden, naar het zuiden, noorden en oosten. Tofel, Laban en Dizahab, worden elders in de Schrift niet vermeld, zodat daarvan verscheiden gevoelen is.

6 Van de berg Horeb, zie Ex. 3:1, en Ex. 33:6, enz. Sommigen houden Horeb en Sinaï voor twee bergen, dicht aan elkaar gelegen, gelijk ook enige kaarten hebben. Zie dergelijke onder, Deut. 34:1.

7 *door de weg van het gebergte:* D.i. wanneer men van Horeb naar Kades-Barnea recht toereist, de weg van het gebergte Seïr, of Edom, anders ook [zo het schijnt] genoemd het gebergte van de Amorieten, onder, vs. 7. Met deze woorden geeft Mozes te verstaan, dat de Israëlieten over een korte weg lang hebben moet reizen. Van Egypte tot aan Kades-Barnea hebben zij omtrent twee jaren doorgebracht. Zie op vs. 6. Vandaar tot de velden Moabs acht en dertig jaren; onder, Deut. 2:14. Omdat God, vertoornd zijnde, hen weer terug deed keren, totdat de opstandigen in de woestijn waren omgekomen. Zie Num. 14:33, 14:34, enz.

8 D.i. die naar het gebergte Seïr of van de Edomieten gaat; hoewel het gebergte van Horeb strekkende naar Edom, ook zo mag zijn genoemd.

9 Zie Gen. 16:14.

10 *veertigste jaar:* Na de uittocht uit Egypte, niet lang voor Mozes' dood, Num. 33:38.

11 *elfde maand:* Nl. Sebat; Zach. 1:7. Passende voor een deel op Januari, voor een deel op Februari, wanneer het begin van het jaar genomen wordt van de eerste maand van het kerkelijke jaar, genoemd Abib of Nisan; zie Ex. 12:2, en Ex. 13:4; Neh. 2:1; Esth. 3:7.

12 *aan hen bevolen had:* D.i. om hun aan te zeggen.

– *a* Num. 21:24; idem v. 33.

13 *van de Amorieten:* Hebr.: *van de Amoriet*; gelijk elders dikwijls. Zie van dit volk, Gen. 10:16. Van deze twee geschiedenissen, alsook van Basan, en Astharoth en Edreï, zie Num. 21:21 -35 en Joz. 13:31.

14 *in Astharoth:* Astharoth en Edreï waren twee koninklijke steden in Basan, naderhand aan de Rubenieten afgestaan, gelegen aan de oostzijde van de Jordaan, aan het gebergte: Astharoth, in het noorden bij Syrië; Edreï in het zuidelijke einde van Basan. Zie Gen. 14:5 [waar Astharoth Karnaïm genoemd wordt], en Joz. 13:31. De afgoden van de Filistijnen en Sidoniërs waren ook Astharoth genoemd; zie Richt. 2:13.

5 Aan deze zijde van de Jordaan, in het [15]land van [16]Moab, hief Mozes aan, [17]deze wet uit te leggen, zeggende:

6 YHWH, onze God, sprak tot ons aan Horeb, zeggende: [18]U bent [19]lang genoeg bij deze berg gebleven.

7 Keer u, en vertrekt, en gaat in [20]het gebergte [21]van de Amorieten, en tot al hun buren, in het vlakke veld, op het gebergte, en [22]in de laagte, en in het zuiden, en aan de havens van de zee; het land van de Kanaänieten, en de Libanon, tot aan die grote rivier, de rivier [23]Frath.

8 Zie, Ik heb dat land gegeven [24]voor uw aangezicht; ga daarin, en bezit erfelijk het land, dat YHWH aan uw vaders, [b]Abraham, Izak en Jakob gezworen heeft, dat Hij het hun en hun zaad na hen geven zou.

De aanstelling van rechters

9 En ik [25]sprak in die tijd tot u, zeggende: [c]Ik alleen zal [26]u niet kunnen dragen.

10 YHWH, uw God, heeft u vermenigvuldigd, en zie, u bent vandaag [27]als de sterren van de hemel in menigte.

11 YHWH, uw vaders God, doe tot u, zo als u nu bent, duizendmaal meer, en Hij zegene u, zoals Hij tot u gesproken heeft!

12 Hoe zou ik alleen [28]uw moeite, en uw last, en uw [29]twistzaken dragen?

13 [30]Neem u wijze, en verstandige, en [31]ervarene mannen, van uw stammen, dat ik hen tot uw [32]hoofden stelle.

14 Toen antwoordde u mij, en zei: Dit [33]woord is goed, dat u gesproken hebt, om te doen.

15 Zo nam ik de hoofden van uw stammen, wijze en ervarene mannen, en stelde hen tot hoofden over u, oversten van duizenden, en oversten van honderden, en oversten van vijftigen, en oversten van tienen, en voormannen voor uw stammen.

16 En ik gebood uw rechters in die tijd, zeggende: [34]Hoor de verschillen tussen uw broers, [d]en richt recht tussen de man en tussen zijn broer, en tussen [35]zijn vreemdeling.

17 [e]U zult het [36]aangezicht in het gericht niet kennen; u zult de [37]kleine, zowel als de [38]grote, horen; u zult niet vrezen voor iemands aangezicht; want het gericht [39]is van God; maar de zaak, [40]die voor u te [41]zwaar zal zijn, zult u tot mij doen komen, en ik zal ze horen.

18 Zo gebood ik u in die tijd alle zaken, die u zou doen.

De ongehoorzaamheid bij Kades-Barnea

19 Toen vertrokken wij van Horeb, en doorwandelden die gehele grote en vreselijke woestijn, die u gezien hebt, op de weg van het gebergte van de Amorieten, zoals YHWH, onze God, ons geboden had; en wij kwamen tot Kadesbarnea.

20 Toen zei ik tot u: U bent gekomen tot het gebergte van de Amorieten, dat YHWH, onze God, ons geven zal.

21 Zie, YHWH, uw God, heeft dat land gegeven [42]voor uw aangezicht; trek op, bezit het erfelijk, zoals YHWH, uw vaders God, tot u gesproken heeft; vrees niet, en ontzet u niet.

22 Toen naderde u allen tot mij, en zei: Laat ons mannen voor ons aangezicht heenzenden, die ons het land uitspeuren, en ons [43]bescheid terugbrengen, welke weg wij daarin optrekken zullen, en tot welke steden wij komen zullen.

15 D.i. van de Moabieten, gelijk dikwijls.

16 *hief Mozes aan:* Of: *heeft Mozes gewild, het heeft hem goed gedacht.*

17 *deze wet uit te leggen:* D.i. de wetten, die hij in de drie voorafgaande boeken had voorgesteld, heeft hij wederhaald, breder verklaard en het volk ingescherpt. Deze uitlegging begint eigenlijk onder, Deut. 4, nadat Mozes enige geschiedenissen verhaald had, om de Israëlieten tot aandacht en gehoorzaamheid te bewegen.

18 *U bent:* Hebr.: *het is u veel te blijven, of, wonen, enz.*

19 *lang genoeg:* T.w. omtrent een jaar, want zij zijn in het begin van de derde maand na de uittocht uit Egypte bij Sinaï en Horeb gekomen; Ex. 19:1, 19:2. En zijn vandaar getogen in het volgende jaar, op de twintigste dag van de tweede maand; Num. 10:11.

20 *het gebergte:* Beginnende bij de bergen Horeb en Sinaï, en verder strekkende noordwaarts tot aan Kades-Barnea, bij de grenzen van Seïr en Kanaän, naar uitwijzen van de kaart.

21 *van de Amorieten:* Hebr.: *van de Amorieter en tot al zijn geburen*; d.i. naastgelegen plaatsen.

22 *in het zuiden:* Dit ziet op de palen van het beloofde land, tegen het zuiden, westen, noorden en oosten. Vgl. Num. 34:2. Maar niettegenstaande dit bevel, zo zouden de opstandigen evenwel in dit land niet komen; onder, vs. 35. Het gebergte Libanon wordt dikwijls in de Schrift vermeld, gelegen aan de noordergrenzen van Kanaän.

23 D.i. Eufraat. Zie daarvan Gen. 2:14, en Gen. 15:18.

24 *voor uw aangezicht:* D.i. Ik heb het voor u opengesteld, dat u het inneemt, enz. Zo wordt van de inwoners van dit land gezegd, dat God hen voor Israëls aangezicht gegeven heeft; dat is [gelijk de Schrift ook spreekt] in hun hand, om die te slaan. Zie onder, Deut. 2:31, 2:33, en elders dikwijls.

– *b* Gen. 15:18; Gen. 17:7; idem 17:8.

25 *sprak ter zelfder tijd tot u:* Naar de raad van Jethro, Ex. 18:19.

– *c* Ex. 18:18.

26 *u niet kunnen dragen:* D.i. de last van uw zaken, die onder u voorvallen, zou mij alleen te zwaar zijn.

27 als de sterren van de hemel in menigte: Naar de belofte, Gen. 15:5.

28 *uw moeite:* D.i. de moeite, die u mij aandoet; en zo in het volgende.

29 Hebr.: *twist, of, twistzaak*; d.i. uwe processen die u tegen elkaar opneemt en voor mij brengt, om mijn uitspraak er over te ontvangen.

30 *Neemt u wijze:* Hebr.: *geeft.*

31 *ervarene mannen:* Anders: *bekende.*

32 *hoofden stelle:* D.i. oversten, rechters.

33 *woord is goed:* Of: *deze zaak die, enz.*

34 *Hoort de verschillen:* Of: *horende [de verschillen] tussen uwe broers, zo, enz.*

– *d* Joh. 7:24.

35 *zijn vreemdeling:* D.i. die bij, of onder hem is, of verkeert.

– *e* Lev. 19:15; 1 Sam. 16:7; Spreuk. 24:23; Jak. 2:1.

36 *aangezicht in het gericht niet kennen:* D.i. u zult het gericht niet buigen naar enig uiterlijk aanzien, conditie of kwaliteit van degenen, die voor het gericht verschijnen. Zie zulk een manier van spreken Lev. 19:15, en onder, Deut. 10:17; 2 Kron. 19:6, 19:7; Job 13:8; Jak. 2:1, 2:9.

37 D.i. geringen, armen, verachten. Hebr.: gelijk de kleinen, gelijk de groten, of zo de kleinen, zo de groten; d.i. de minsten zowel als de meesten.

38 D.i. rijken, vermogenden, aanzienlijken.

39 D.i. het is door God ingesteld, en wordt in zijn naam en van zijnentwege, naar de wetten, die Hij ons voorgeschreven heeft, bediend.

40 die voor u: D.i. zwaarder dan dat u die zoudt kunnen afdoen.

41 *zwaar zal zijn:* Of: *hard.*

42 *voor uw aangezicht:* Zie boven, vs. 8.

43 bescheid wederbrengen: Hebr.: een woord wederbrengen, of antwoorden.

23 Deze zaak nu [44]was goed in mijn ogen; zo nam ik uit u twaalf mannen, van [f]elke stam een man.

24 [g]Die keerden zich, en trokken op naar het gebergte, en kwamen tot het [45]dal [46]Eskol, en verspiedden het.

25 En zij namen van [47]de vrucht van het land in hun hand, en brachten ze tot ons af, en zeiden ons bescheid weer, en zeiden: Het land, dat YHWH, onze God, ons geven zal, is goed.

26 [h]Maar u wilde niet optrekken; maar u was [48]de mond van YHWH, van uw God, opstandig.

27 En u morde in uw tenten, en zei: [49]Omdat YHWH ons haat, heeft Hij ons uit Egypteland uitgevoerd, opdat Hij ons levere in de hand van de Amorieten, om ons te vernietigen.

28 Waarheen zouden wij optrekken? Onze broers hebben ons hart [50]doen smelten, zeggende: Het is een volk, [51]groter en langer dan wij; de steden zijn groot, en gesterkt tot [52]in de hemel toe; ook hebben wij daar kinderen van [53]de Enakieten [i]gezien.

29 Toen zei ik tot u: Verschrikt niet, en vreest niet voor hen.

30 YHWH, uw God, Die voor uw aangezicht wandelt, Die zal voor u strijden, naar alles, wat Hij bij u voor uw ogen gedaan heeft in Egypte.

31 [54]En in de woestijn, waar u gezien hebt, dat YHWH uw God, u daarin gedragen heeft, [55]als een man zijn zoon draagt, op al de weg, die u gewandeld hebt, totdat u kwam aan deze plaats.

32 Maar [56]door dit woord [57]geloofde u niet aan YHWH, uw God.

33 Die voor uw aangezicht op de weg wandelde, [k]om u de plaats uit te zien, waar u zou legeren; in de nacht [58]in het vuur, opdat Hij u de weg wees, waarin u zou gaan, en overdag in de wolk.

Het oordeel en de mislukte aanval

34 Als nu YHWH de stem van uw woorden hoorde, zo werd Hij zeer boos, en zwoer, zeggende:

35 Zo iemand van deze mannen, van dit kwade geslacht, [l]zal zien dat goede land, dat Ik gezworen heb uw vaders te zullen [59]geven!

36 Behalve [60]Kaleb, de zoon van Jefunne; die zal het zien, en aan hem zal Ik [61]het land geven, waarop hij getreden heeft, en aan zijn kinderen; [62]omdat hij volhard heeft YHWH na te volgen.

37 Ook vertoornde zich YHWH op mij [63]om uwentwil, zeggende: [m]U zult daar ook niet inkomen.

38 Jozua, de zoon van Nun, die [64]voor uw aangezicht staat, die zal daarin komen; sterk hem, want hij zal het [65]Israël doen erven.

39 En uw kinderen, waarvan u zei: Zij zullen tot een roof zijn; en uw kinderen, die vandaag [66]noch goed noch kwaad weten, die zullen daarin komen, en die zal Ik het geven, en die zullen het erfelijk bezitten.

40 U daarentegen, keert u, en reist naar de woestijn, de weg van de [67]Schelfzee.

41 Toen antwoordde u, en zei tot mij: Wij hebben tegen YHWH gezondigd; wij zullen optrekken, en strijden, naar alles, wat YHWH, onze God, ons geboden heeft. Als u nu ieder zijn

44 *was goed in mijn ogen:* D.i. beviel mij wel; daarom heeft Mozes haar ook voor YHWH gebracht, die hem bevel er van gaf; Num. 13:3.

– *f* Num. 13:2; idem v. 3.

– *g* Num. 13:23.

45 Naar het uitwijzen van enige kaarten, was de beek Sorek naast dit dal Eskol, of druivendal, lopende uit het gebergte van Juda. Vgl. Num. 13:23, en Richt. 16:4. Het Hebreeuwse woord betekent somtijds dal, somtijds beek, omdat de beken veel in dalen zijn lopende; hierom hebben anderen beek.

46 Dit woord Eskol betekent een bos druiven, een druif. Deze plaats is door de Israëlieten genaamd Druivendal, omdat deze vruchten veel, zonderling schoon en groot daar wiessen, en een monster daarvan door de verspieders was afgesneden, gedragen en medegebracht. Zie Num. 13:24.

47 *vrucht van het land:* T.w. wijndruiven, granaatappelen en vijgen. Zie Num. 13:24.

– *h* Num. 14:1.

48 *de mond van YHWH:* D.i. tegen het bevel.

49 *Omdat YHWH ons haat:* Anders: *uit haat van YHWH tegen ons, heeft Hij, enz.* D.i. omdat Hij ons haat.

50 *doen smelten:* D.i. hebben ons kleinmoedig, bevreesd en versaagd gemaakt; een gelijkenis genomen van was, dat door het vuur of de hitte van de zon smelt. Zo wordt het hart week door vrees van gevaar en ongeluk. Zo Joz. 2:9, 2:24, en Joz. 5:1; Jer. 49:23, enz.

51 *groter en langer dan wij:* Meerder in getal en sterker in krachten.

52 *in de hemel toe:* D.i. uitnemend sterk en vast; anders, gesterkt [opgaande] tot in de hemel. Zie Gen. 11:4.

53 D.i. reuzen, zo genaamd naar een zekeren Enak. Zie Num. 13:22; Richt. 1:10, 1:20.

– *i* Num. 13:28.

54 En in de woestijn: Anders: en wat u gezien hebt in de woestijn.

55 als een man zijn zoon draagt: Vgl. Ex. 19:4; Num. 11:12, en onder, Deut. 32:10, 32:11; Ps. 91:12; Jes. 46:3, 46:4.

56 *door dit woord:* Anders: *door deze zaak*; d.i. wat u gezien en gehoord hadt, bewoog u niet.

57 *geloofde u niet aan YHWH:* U vertrouwde niet op hem, dat Hij zijn beloften volbrengen zou.

– *k* Ex. 13:21.

58 *opdat Hij u de weg wees:* Anders: *om u te doen zien op de weg*.

– *l* Num. 14:22; idem v. 23; Ps. 95:11.

59 *gezworen heb uw vaderen te zullen geven:* Een onvolkomen rede, in het eedzweren gebruikelijk. Zie Gen. 14:23, en Num. 14:23. Sommigen verstaan daarop: zo zal Ik geen God zijn, of, Ik zal niet leven.

60 En ook Jozua, de zoon van Nun. Zie onder, vs. 38, en Num. 14:6, 14:30.

61 *het land geven:* Versta een deel van het land. Kaleb en Jozua waren mee geweest onder de verspieders, Num. 14:6.

62 *omdat hij volhard heeft:* Hebr.: *omdat hij vervuld heeft [te gaan] achter YHWH, d.*i. bestendiglijk YHWH in deze zaak gehoorzaamd en gevolgd heeft. Zie Num. 14:24, en Num. 32:11, 32:12.

63 *om uwentwil:* Want Mozes werd door het ongeloof en morren van het volk, zo ontsteld en verstoord, dat hij zich aan YHWH vergreep. Zie de historie Num. 20:10, 20:11, 20:12.

– *m* Num. 20:12; Num. 27:14; onder, Deut. 3:26; onder, Deut. 4:21; onder, Deut. 34:4.

64 *voor uw aangezicht staat:* D.i. die steeds bij en omtrent u is, om u te dienen, die op u past. Vgl. 1 Kon. 1:2; Dan. 1:5, 1:19.

65 *Israël doen erven:* D.i. hij zal niet alleen in het land Kanaän komen, maar ook in uw plaats na uw overlijden gesteld worden; daarom onderwijs, vermaan en sterk hem, om hem tot dat hoge ambt te bereiden.

66 *noch goed noch kwaad weten:* Een manier van spreken in de Schrift gebruikelijk, om de kindsheid of kindse jaren te beschrijven. Zie gelijke manier van spreken Jes. 7:15; Jona 4:11.

67 D.i. biezenzee [gemeenlijk genaamd het Rode meer], die zij door Gods machtige hand tevoren gepasseerd waren, en vandaar zover naar het beloofde land gereisd hadden.

[68]krijgsgereedschap aangordde, en [69]willens was, om [70]naar het gebergte heen op te trekken,

42 Zo zei YHWH tot mij: Zeg hun: Trek niet op, en strijdt niet, want Ik ben niet in het [71]midden van u; opdat u niet voor het aangezicht van uw vijanden geslagen wordt.

43 Maar als ik tot u sprak, zo hoorde u niet, maar was de mond van YHWH opstandig, en handelde [72]trots, en trok op naar het gebergte.

44 Toen [73]trokken de Amorieten uit, die op dat gebergte woonden, u tegemoet, en vervolgden u, zoals [74]de bijen doen; en zij verpletterden u in Seïr tot Horma toe.

45 Als u nu terugkwam en huilde voor het aangezicht van YHWH, zo verhoorde YHWH uw stem niet, en neigde Zijn oren niet tot u.

46 Zo bleef u in Kades vele dagen, [75]naar de dagen, dat u er bleef.

HOOFDSTUK II

Optocht van Kades-Barnea, vs. 1, enz. hoe zij zich tijdens het trekken moesten gedragen tegenover de Edomieten, 4. Moabieten, 9. en Ammonieten, 19. Tussendoor wordt verhaald hoe lang dit trekken duurde en hoe de ongehoorzamen omkwamen, 14. Ten slotte hoe de Israelieten Sihon, de koning van de Amorieten, overwonnen en zijn land innamen, 24.

De tocht langs Edom, Moab en Ammon

DAARNA keerden wij ons, en reisden naar de woestijn, [1]de weg van de Schelfzee, zoals YHWH tot mij gesproken had, en wij trokken om het gebergte [2]Seïr, vele dagen.

2 Toen sprak YHWH tot mij, zeggende:

3 [3]U hebt dit gebergte genoeg omgetrokken; keer u naar [4]het noorden;

4 En gebied het volk, zeggende: U zult doortrekken aan het gebied van uw broers, de [5]kinderen van Ezau, die in Seïr wonen; zij zullen wel voor u [6]vrezen; maar u zult u zeer wachten.

5 Meng [7]u niet met hen; want Ik zal u van hun land niet geven, ook niet [8]tot de betreding van een voetzool; want Ik heb [a]Ezau het gebergte Seïr ter erfenis [9]gegeven.

6 [10]Voedsel zult u voor geld van hen kopen, dat u eet; en ook zult u water voor geld van hen kopen, dat u drinkt.

7 Want YHWH, uw God, heeft u gezegend in al het werk van uw hand; Hij [11]kent uw wandelen door deze zo grote woestijn; deze veertig jaren is YHWH, uw God, [12]met u geweest; geen ding heeft u ontbroken.

8 Als wij nu doorgetrokken waren van onze broers, de kinderen van Ezau, die in Seïr woonden, van de weg van het vlakke veld, van [13]Elath, en van Ezeon-geber, zo keerden wij ons, en doortrokken de weg van de woestijn van Moab.

9 Toen sprak YHWH tot mij: Verschrik Moab niet, en meng u niet met hen in de strijd; want Ik zal u geen erfenis van hun land geven, omdat Ik aan Lots kinderen [14]Ar ter erfenis gegeven heb.

10 De [15]Emieten woonden te voren daarin, een groot, en veelvuldig, en lang volk, zoals de [16]Enakieten.

11 Deze werden ook voor [17]reuzen gehouden, als de Enakieten; en de Moabieten noemden hen Emieten.

12 Ook woonden de [18]Horieten te voren in Seïr; maar de kinderen van Ezau verdreven hen uit de bezitting en vernietigden hen van hun aangezicht, en hebben in hun plaats gewoond;

68 Of: *krijgswapenen*.

69 *willens was:* Of: *gereed was, u daartoe bereidde*. Anders: u verstoutet, of, vermetelijk onderwondt.

70 *naar het gebergte heen op te trekken:* Zie boven, vs. 2.

71 *midden van u:* Met mijn genade en gewoonlijken bijstand. Vgl. onder, Deut. 23:14.

72 Alsof u zonder Gods hand en hulp door uw eigen krachten uw vijanden kondt overwinnen.

73 *togen de Amorieten uit:* Hebr.: *de Amoriet toog uit, enz.*

74 *de bijen doen:* Die, getergd en vertoornd zijnde, met menigte van alle kanten dengene navliegen, steken en verjagen, die haar komt storen. Zie Ps. 118:12.

75 *naar de dagen:* D.i. naar uitwijzen van de dagen, die u weet dat u daar gebleven bent.

1 *de weg van de Schelfzee:* D.i. weer terug naar de Rode zee, die zij, uit Egypte trekkende, gepasseerd waren.

2 Sommige kaarten stellen naast het gebergte Seïr, of van de Edomieten, waarin zij eigenlijk woonden, liggende langs de zuidelijke grenzen van Kanaän, nog een ander gebergte van de Rode zee af, strekkende naar het eigenlijk gebergte van Edom, en ook genoemd het gebergte Seïr en van de Amorieten, omdat men langs hetzelfde toog naar de Edomieten en Amorieten, waarbij de Israëlieten, weer terugtrekkende naar de Rode zee, lang gereisd hebben, totdat God hun bevolen heeft opnieuw te keren naar het noorden, voorbij het land van de Edomieten en zo verder naar het land van de Moabieten. De lezer kan vergelijken vs. 3, 2:4, 2:8.

3 genoeg omgetogen: Hebr.: het is u veel, of, genoeg geweest om te trekken.

4 *het noorden:* Van de Schelfzee, die in het zuiden lag, weer terug naar het land van Edom en Moab, om voorbij beiden te passeren.

5 *kinderen van Ezau:* De Amalekieten waren ook wel Edomieten, of van Ezau afkomstig, Gen. 36:12, maar van God door een bijzondere ordinantie uitgesloten. Zie Ex. 17:14, en onder Deut. 25:17.

6 Gedenkende aan het leed, dat hun voorvader Ezau zijn broer Jakob of Israël, uw voorvader, eertijds heeft aangedaan. Of: zij zullen vrezen voor uw macht en de hulp van God, die bij u is. Zie Num. 22:3.

7 *Mengt u niet met hen:* T.w. ten strijde, dat u u met hen in oorlog zoudt begeven; gelijk onder, vs. 9, 2:24. Wat nu naderhand contrarie geschied is, daartoe hebben de Edomieten, Ammonieten en Moabieten door hun vijandschap oorzaak gegeven. Zie 1 Sam. 14:47; 2 Sam. 8:14; 1 Kon. 11:15, 11:16; 2 Kon. 8:21; 2 Kron. 20:2, 20:10, 20:11; Ps. 83:7, 83:8, 83:9, enz. Vgl. 2 Sam. 8:2.

8 *tot de betreding van een voetzool:* D.i. zoveel de plant van een voet betreden mag.

– *a* Gen. 36:8.

9 Zie Gen. 36:8.

10 *Voedsel zult u voor geld van hen kopen:* Die u, naast het hemelse manna, zult mogen begeren.

11 *kent uw wandelen:* D.i. heeft zorg voor u gedragen in al dit reizen en trekken, dat u niets mocht ontbreken. Zie deze betekenis Ps. 1:6, en Ps. 31:8; Nah. 1:7, en elders.

12 *met u geweest:* Zie Gen. 21:22.

13 Elath en Ezeongeber worden beide door sommigen gesteld dicht bij de Schelfzee, gemeenlijk genoemd het Rode meer.

14 De hoofdstad van de Moabieten. Zie Num. 21:28.

15 Zie Gen. 14:5, zo genoemd [gelijk men meent] omdat zij schrikkelijk en vreeslijk waren.

16 Zie boven, Deut. 1:28, en Num. 13:22.

17 Hebr.: *Refaïm*; zie Gen. 14:5.

18 *Horieten te voren in Seïr:* Zie Gen. 14:6, en Gen. 36:20.

zoals Israël gedaan heeft aan [19]het land van zijn erfenis, dat YHWH hun gegeven heeft.

13 Nu, maakt u op, en trekt over de beek [20]Zered. Zo trokken wij over de beek Zered.

14 De dagen nu, die wij gewandeld hebben van Kades-barnea, totdat wij over de beek Zered getrokken zijn, waren acht en dertig jaren; totdat het hele geslacht van [21]de soldaten uit het midden van de legers verteerd was, [22]zoals YHWH hun gezworen had.

15 Zo was ook de hand van YHWH tegen hen, om hen uit het midden van de legers te verslaan, totdat zij verteerd waren.

16 En het gebeurde, als al de soldaten verteerd waren, uit het midden van de legers wegstervende,

17 Dat YHWH tot mij sprak, zeggende:

18 U zult vandaag doortrekken aan [23]Ar, het gebied van Moab;

19 En u zult naderen tegenover de kinderen Ammons; verschrik die niet, en meng [24]u met hen niet; want Ik zal u van het land van de kinderen Ammons geen erfenis geven, omdat Ik het aan Lots kinderen ter erfenis gegeven heb.

20 Dit werd ook voor een land van de reuzen gehouden; de reuzen woonden te voren daarin, en de Ammonieten noemden [25]hen Zamzummieten;

21 Een groot, en veelvuldig, en lang volk, als de Enakieten; en YHWH vernietigde hen voor hun aangezicht, zodat zij hen uit de bezitting verdreven, en aan hun plaats woonden;

22 Zoals [26]Hij aan de kinderen van Ezau, die in Seïr wonen, gedaan heeft, voor wier aangezicht Hij de Horieten vernietigde; en zij verdreven hen uit de bezitting, en hebben aan hun plaats gewoond tot op deze dag.

23 Ook hebben de [27]Kafthorieten, die uit Kafthor uittrokken, de [28]Avieten, die in Hazerim tot [29]Gaza toe woonden, vernietigd, en aan hun plaats gewoond.

De overwinning op Sihon

24 Maak u op, reist heen, en gaat over de beek Arnon; zie, Ik heb Sihon, de koning van Hesbon, de Amoriet, en zijn land, in uw hand gegeven; [30]begint te erven, en mengt u met hen in de strijd.

25 Te deze dage zal Ik beginnen [31]uw schrik en uw vrees te geven over het aangezicht van de volken, onder de gehele hemel; die uw gerucht zullen horen, die zullen sidderen, en bang zijn van uw aangezicht.

26 [b]Toen zond ik boden uit de woestijn Kedemot tot Sihon, de koning van Hesbon, met [32]woorden van vrede, zeggende:

27 [c]Laat mij door uw land doortrekken; ik zal [33]alleen langs de weg voorttrekken; ik zal noch ter rechterhand noch ter linkerhand uitwijken.

28 Verkoop mij voedsel voor geld, dat ik ete, en geef mij water voor geld, dat ik drinke; alleen laat mij op mijn [34]voeten doortrekken;

29 Zoals de [35]kinderen van Ezau, die in Seïr wonen, en de [36]Moabieten, die in Ar wonen, mij gedaan hebben; totdat ik over de Jordaan kome in het land, dat YHWH, onze God, ons geven zal.

30 Maar Sihon, de koning van Hesbon, wilde ons [37]door hetzelfde niet laten doortrekken; want YHWH, uw God, [38]verhardde zijn geest, en verstokte zijn hart, opdat Hij hem in uw hand gave, zoals het is op deze dag.

31 En YHWH zei tot mij: Zie, Ik heb begonnen Sihon en zijn land [39]voor uw aangezicht te geven; begin dan te erven, om zijn land erfelijk te bezitten.

32 [d]En Sihon trok uit ons tegemoet, hij en al zijn volk, ten strijde, naar Jahaz.

33 En [e]YHWH, onze God, gaf hem voor ons aangezicht; en wij sloegen hem, en zijn zonen, en al zijn volk.

34 En wij namen in die tijd al zijn steden in, en wij [40]verbanden alle steden, mannen, en vrouwen, en kinderen; wij lieten niemand overblijven.

35 Het vee alleen roofden wij voor ons, en de roof van de steden, die wij innamen.

19 *land van zijn erfenis:* Versta hier, de landen van Sihon en Og, die reeds door de kinderen van Israël waren ingenomen, toen Mozes dit zei of schreef.

20 Zie Num. 21:12.

21 Die door Gods bevel geteld waren, zijnde twintig jaren oud en daarboven. Zie Num. 1:3.

22 *gelijk YHWH hun gezworen had:* Zie boven, Deut. 1:35, en Num. 14:21, enz.

23 Zie boven, vs. 9.

24 *meng u met hen niet:* Zie boven, vs. 5.

25 D.i. gruwelijke booswichten, straatschenders, rovers, voor welke iedereen schrikte.

26 Hij aan de kinderen van Ezau: Nl. YHWH.

27 Zie Gen. 10:14.

28 Die tevoren in het land van de Filistijnen gewoond hebben. Zie Joz. 13:3, en 2 Kon. 17:24, 17:31.

29 *Gaza toe woonden:* Zie Gen. 10:19.

30 *begint te erven:* Hebr.: *begint erft*.

31 *uw schrik en uw vreze te geven:* D.i. waarmee zij voor u schrikken en vrezen zullen; zo onder, Deut. 11:25.

– *b* Num. 21:21; Richt. 11:19.

32 *woorden van vrede:* D.i. aanbieding van vrede, met weigering waarvan zij oorzaak van hun eigen ondergang zouden zijn. Zie onder, Deut. 20:10.

– *c* Num. 21:21; idem v. 22.

33 *alleen langs de weg voorttrekken:* Of: *gestadiglijk*; strak voor mij heen, zonder mij van de weg af te geven, gelijk de volgende woorden uitwijzen. Hebr.: in de weg, in de weg.

34 *voeten doortrekken:* D.i. te voet, gelijk wij meest spreken. Zie dezelfde manier van spreken Num. 20:19; Richt. 4:15, 4:17; 2 Sam. 15:17, enz.

35 *kinderen van Ezau:* Versta dit van het verkopen van brood en water; d.i. voedsel en drank, want de doortocht hebben zij Israël afgeslagen, Num. 20:18; Richt. 11:17.

36 Die Israël wel geen brood noch water hebben tegemoet gebracht [zie onder, Deut. 23:4], maar misschien wel dit hun mogen verkocht hebben; daar zij immers hen niet van hun palen afgedreven hebben.

37 *door hetzelfde niet laten doortrekken:* D.i. door zijn land.

38 *verhardde zijn geest:* Zie Ex. 4:21.

39 *voor uw aangezicht te geven:* Zie boven, Deut. 1:8.

– *d* Num. 21:23.

– *e* Deut. 29:7.

40 *verbanden alle steden:* D.i. wij verdelgden en roeiden hen uit ten enenmale. Zo wordt dit woord ook genomen onder Deut. 3:6, en Deut. 7:2, en elders. Deze verbanning moest gebeuren aan allen, die in vijandschap en afgoderij hardnekkig bleven. Vgl. onder, Deut. 20, en Joz. 6:17, 6:18, 6:21, en Joz. 9:18, 9:19; 1 Kon. 20:42, enz.

36 Van Aroër af, dat aan de [41]oever van de beek Arnon is, en de stad, die aan de beek is, ook tot Gilead toe, was er geen stad, die voor ons te [42]hoog was; YHWH, onze God, gaf dat alles voor ons aangezicht.

37 Behalve tot het land van de kinderen Ammons naderde u niet, noch tot de [43]hele streek van de beek Jabbok, noch tot de steden van het gebergte, noch tot iets, dat YHWH, onze God, ons [44]verboden had.

HOOFDSTUK III

Hoe Og, de andere koning van de Amorieten, door Israel overwonnen werd en zijn land ingenomen, vs. 1, enz. dat Mozes, evenals het koninkrijk van Sihon, aan de Rubenieten, Gadieten en de halve stam Manasse gegeven heeft, 12. Jozua wordt tot opvolger van Mozes gesterkt, 21. hoe Mozes, die bad om in het land Kanaan te mogen komen, door God afgewezen werd, 23. en het land hem op een berg getoond werd, 27, 28.

De overwinning op Og van Basan

DAARNA [a]keerden wij ons en trokken op, de weg van Bazan; en Og, de koning van Bazan, trok uit ons tegemoet, hij en al zijn volk, ten strijde bij Edreï.

2 Toen zei YHWH tot mij: Vrees hem niet, want Ik heb hem, en al zijn volk, en zijn land, in uw hand gegeven; en u zult hem doen, [b]zoals u Sihon, de koning van de Amorieten, die te Hesbon woonde, gedaan hebt.

3 En YHWH, onze God, gaf ook Og, de koning van Bazan, en al zijn volk, in onze hand, zodat wij hem sloegen, totdat wij hem [1]niemand lieten overblijven.

4 En wij namen in die tijd al zijn steden; er was geen stad, die wij van hen niet namen: zestig steden, de hele [2]landstreek van Argob, het koninkrijk van Og in Bazan.

5 Al die steden waren met hoge [3]muren, poorten en grendels gesterkt, behalve zeer vele [4]onbemuurde steden.

6 En wij [5]verbanden ze, zoals wij Sihon, de koning van Hesbon, gedaan hadden, verbannende alle steden, mannen, vrouwen en kinderen.

7 Maar al het vee en de roof van die steden roofden wij voor ons.

8 Zo namen wij in die tijd het land uit de hand van de twee koningen van de Amorieten, die aan deze [6]zijde van de Jordaan waren, van de [7]beek Arnon tot de berg [8]Hermon toe;

9 (De Zidoniërs noemen [9]Hermon [10]Sirjon; maar de Amorieten noemen hem [11]Senir.)

10 Al de steden van het platte land, en het hele Gilead, en het hele Bazan, tot Salcha en Edreï toe; steden van het koninkrijk van Og in Bazan.

11 Want Og, de koning van Bazan, was [12]alleen van de overigen van de reuzen overgebleven; zie, zijn bedstede, zijnde een bedstede van ijzer, is zij niet te [13]Rabba van de kinderen Ammons? Negen [14]ellen is haar lengte, en vier ellen haar breedte, naar de elleboog van een man.

De verdeling van het Overjordaanse

12 Ditzelfde land nu [c]namen wij in die tijd in bezit; van Aroër af, dat aan de beek Arnon is, en de helft van het gebergte van Gilead, met de steden van hetzelfde, gaf ik aan de Rubenieten en Gadieten.

13 En het overige van Gilead, en ook het hele Bazan, het koninkrijk van Og, gaf ik aan de halve stam van Manasse, de hele landstreek van Argob, door het hele Bazan; dat werd genoemd het land van de reuzen.

14 [15]Jaïr, de zoon van Manasse, kreeg de hele landstreek van Argob, tot aan het gebied van [16]de Gezurieten en Maächathieten; en hij noemde ze naar zijn naam, [17]Bazan Havvoth-Jaïr, [18]tot op deze dag.

15 En [19]aan Machir gaf ik [20]Gilead.

16 Maar aan de Rubenieten en Gadieten gaf ik van Gilead af tot aan de beek Arnon, [21]het midden van de beek en het gebied; en tot aan de beek Jabbok, het gebied van de kinderen Ammons;

41 *aan de oever:* Hebr.: *aan de lip*.

42 *hoog was:* Of: *of geen stad, die zich tegen ons kon beschermen*.

43 *gehele streek van de beek Jabbok:* Hebr.: *de gehele zijde van de beek Jabbok en de steden, enz*.

44 *verboden had:* Hebr.: *geboden*; d.i. verboden. Zie van dit gebruik van het woord gebieden Lev. 4:2, en onder, Deut. 4:23. Hoewel men deze woorden hier ook aldus kon overzetten: waarvan de Heer ons geboden had; t.w. dat wij die niet zouden genaken.

– *a* Num. 21:33; Deut. 29:7.

– *b* Num. 21:34.

1 Hebr.: *geen overblijfsel, of, overgeblevene*.

2 Hebr.: *koord, of, touw, snoer*; gelijk ook onder, vs. 13, omdat men de landen in die tijd met koorden gewoon was af te meten en uit te delen.

3 Hebr.: *muur, poort, en grendel*.

4 *onbemuurde steden:* Anders: *steden van de landbouwers*; d.i. landsteden.

5 Zie boven, Deut. 2:34.

6 *deze zijde:* De oostzijde.

7 In het zuiden.

8 *Hermon toe:* In het noorden. Hebr.: Chermon.

9 Ook genoemd Sion. Zie onder, Deut. 4:48; Richt. 3:3; 1 Kron. 5:23.

10 Hebr.: *Schirjon*.

11 Hebr.: *Schenir*; dat is [gelijk enige menen], sneeuwberg, omdat deze berg, vanwege de schrikkelijke hoogte, altijd vol sneeuw was, gelijk de Alpen.

12 *overigen van de reuzen:* Dit dient tot vergroting van de macht van YHWH, die Hij in het verdelgen van deze reus en al zijn volk bewezen heeft.

13 De hoofdstad van de Ammonieten. Zie 2 Sam. 12:26. De zin is, dat deze bedstede voorzeker daar nog voorhanden was.

14 Zie Gen. 6:15.

– *c* Num. 32:33.

15 *Jaïr, de zoon van Manasse:* Zie Num. 32:41.

16 *Gezurieten en Maächathieten:* Hebr. Geschurie, d.i. de Geschurieter. Gesur en Maächa waren beide gelegen aan de noordgrenzen van Kanaän. Zie 2 Sam. 3:3 en 10:6.

17 Hebr. Chavvot (חַוֹּת), d.i. Jaïrs dorpen, of Jaïrs hoeven. Zie Num. 32:41.

18 *tot op deze dag:* Versta, zijn die zo genoemd; zij hebben deze naam behouden; zo elders dikwijls.

19 Deze is geweest de zoon van Manasse, Gen. 50:23.

20 Versta, een gedeelte van Gilead, uit vergelijking van vs. 12, 3:13. Het schijnt dat dit eigenlijk de naam van Gilead gehad heeft, en het deel van de Rubenieten en Gadieten, de helft van Gilead, vs. 13, en Jaïrs deel, Havvoth Jaïr, vs. 14. Gelijk ook enige kaarten dat zo hebben. Vgl. ook 2 Kon. 10:33.

21 *het midden van de beek en de landpale:* D.i. tussen de beek, enz.

17 Daartoe het vlakke veld, en de Jordaan, en
ook het gebied; van [22]Cinnereth af tot aan de
zee van het [23]vlakke veld, de Zoutzee, onder
[24]Asdoth-Pisga tegen het oosten.

18 Verder [25]gebood ik [d]u in die tijd, zeggende:
YHWH, uw God, heeft u dit land gegeven om het
te erven; allen dan, die strijdbare mannen bent,
trekt gewapend door voor het aangezicht van uw
broers, de Israëlieten.

19 Behalve uw vrouwen, en uw kinderen, en
uw vee (ik weet, dat u veel vee hebt), zij zullen
blijven in uw steden, die ik u gegeven heb;

20 Totdat YHWH uw broers rust geve, zoals u,
dat zij ook erven het land, dat YHWH, uw God,
hun geven zal aan de overzijde van de Jordaan;
dan zult u terugkeren, elk tot zijn erfenis, die ik
u gegeven heb.

21 Ook [e]gebood ik Jozua in die tijd, zeggende:
Uw ogen zien alles, wat YHWH, uw God, aan
[26]deze twee koningen gedaan heeft; zo zal YHWH
aan alle koninkrijken doen, naar welke u heen
doortrekt.

22 Vrees ze niet; want YHWH, uw God, strijdt
voor u.

Mozes mag het land niet binnengaan

23 Ook bad ik YHWH om genade, zeggende in
die tijd:

24 Adonai [27]YHWH! U hebt begonnen [28]Uw
knecht te tonen Uw [29]grootheid en [30]Uw sterke
hand; want [f]wat God is er in de hemel en op de
aarde, die doen kan naar Uw werken, en naar Uw
machtige daden!

25 Laat mij toch overtrekken, en dat goede land
bekijken, dat aan de overzijde van de Jordaan is,
dat [31]goede gebergte, [32]en de Libanon!

26 [g]Maar YHWH verstoorde zich zeer [33]om
uwentwille over mij, en hoorde niet naar mij;
maar YHWH zei tot mij: [34]Het zij u genoeg;
[35]spreek niet meer tot Mij van deze zaak.

27 Klim op de [36]hoogte van Pisga, en hef uw
ogen op naar het westen, en naar het noorden,
en naar het zuiden, en naar het oosten, en [37]zie
toe met uw ogen; want u zult over deze Jordaan
niet gaan.

28 [38]Gebied dan Jozua, en versterk hem, en [39]be-
krachtig hem; want hij zal voor het aangezicht
van dit volk heen overgaan, en zal hun dat land,
dat u zien zult, doen erven.

29 Zo bleven wij in dit dal tegenover [40]Beth-
Peor.

HOOFDSTUK IV

Vermaningen om Gods geboden te onderhouden zonder die enigszins te veranderen, vs. 1, enz. met voorstelling zowel van de straffen voor de ongehoorzamen, 3. als van de zegen en lof voor de gehoorzamen, 4. Verhaal van het geven van de wet, 9. uitvoerig en ernstig verbod van allerlei afgoderij door beelden en afbeeldingen, met zware dreigementen en troostrijke beloften, 15. Verhaal van Gods bijzondere weldaden aan Israel bewezen, die hen tot gehoorzaamheid behoren te bewegen, 32. Verordening van drie vrijsteden aan deze zijde van de Jordaan, 41. Inleiding op de volgende herhaling van de wetten van God, 44.

Oproep tot gehoorzaamheid aan de wet

NU dan, Israël! hoor naar de [a]voorschriften en
naar de rechten, die ik u lere te doen; opdat
u leeft, en heen inkomt, en erft het land, dat
YHWH, uw vaders God, u geeft.

2 U zult tot dit woord, dat ik u gebiede, [b]niet
toedoen, ook daarvan niet afdoen; opdat u be-
waart de geboden van YHWH, uw God, die ik u
gebiede.

3 Uw ogen hebben gezien, wat God [1]om [c]Baäl-
peor gedaan heeft; want alle man, die Baäl-peor
navolgde, die heeft YHWH, uw God, uit het mid-
den van u weggevaagd.

4 U daarentegen, die YHWH, uw God, aanhingt,
u bent vandaag allen levende.

5 Zie, ik heb u geleerd de voorschriften en
rechten, zoals YHWH, mijn God, mij geboden
heeft; opdat u zo doet in het midden van het land,
waar u naar toe gaat, om het te erven.

6 Behoud ze dan, en doet ze; want [2]dat zal uw
wijsheid en uw verstand zijn voor de ogen van de
volken, die al deze voorschriften horen zullen,

22 *Cinnereth af:* Zie Num. 34:11; Joz. 12:3, naderhand genoemd de zee Gennesareth, Luk. 5:1, enz.

23 Zie Gen. 14:3.

24 Anders: *beneden de afloop van de heuvel tegen het oosten*. Naar sommige kaarten ligt de stad Asdoth-Pisga tussen de hoge berg Pisga en de berg Pehor. Zie ook Joz. 12:3, en Joz. 13:20.

25 *gebood ik u:* Dit gebod ging de Rubenieten, Gadieten en de halve stam van Manasse aan.

– *d* Num. 32:20.

– *e* Num. 27:18.

26 *twee koningen gedaan heeft:* T.w. de koning Sihon en de koning Og.

27 In het Hebr. staan de letters van het woord YHWH, maar hebbende de punten van het woord Elohim, gelijk ook elders.

28 *uw knecht te tonen:* D.i. mij die uw knecht ben.

29 *Uw grootheid:* Zie onder, Deut. 11:2.

30 *Uw sterke hand:* Of: *uwe hand, die sterk is.*

– *f* Ps. 89:7; idem v. 8; idem v. 9.

31 *goede gebergte:* D.i. schoon en vruchtbaar.

32 en de Libanon: Anders: te weten de Libanon.

– *g* boven, Deut. 1:37; boven, Deut. 31:2; boven, Deut. 34:4.

33 *om uwentwille over mij:* Zie boven, Deut. 1:37.

34 *Het zij u genoeg:* Of: *u hebt genoeg*. Vgl. hiermede 2 Kor. 12:8, 12:9.

35 *spreek niet meer tot Mij van deze zaak:* Hebr.: *doe niet toe, of, vaar niet voort te spreken.*

36 *hoogte van Pisga:* Hebr.: *het hoofd.*

37 zie toe met uw ogen: Te weten, naar het land Kanaän.

38 *Gebied dan Jozua:* D.i. onderwijs en bericht hem van alles, wat hem tot uitvoering van zijn ambt zal nodig zijn, volgens mijn voorschrift.

39 *bekrachtig hem:* D.i. spreek hem goede moed in, en maak hem hartig tegen alle voorvallende zwarigheden.

40 Anders: *het huis van Pehor*. Sommige kaarten hebben hier een stad, genoemd Beth-Peor, liggende aan de voet eens bergs van gelijken naam, dicht bij Pisga en Nebo.

– *a* Lev. 19:37; Lev. 20:8; Lev. 22:31.

– *b* onder, Deut. 12:32; Spreuk. 30:6; Openb. 22:18.

1 *om Baäl-Peor:* D.i. om de afgoderij met de Baäl-Peor bedreven. Anders: tegen, vanwege, met.

– *c* Num. 25:4; Joz. 22:17.

2 dat zal uw wijsheid en uw verstand zijn: D.i. dit zult u voor de ware wijsheid en kloekheid houden, en daarvan onder de omliggende volken openbare belijdenis doen, waarbij Ik zo zal werken, dat zij u alleen voor een recht, wijs en kloek volk zullen houden.

en zeggen: [3]Dit grote volk alleen is een wijs en verstandig volk!

7 [d]Want wat groot volk is er, dat de goden [4]zo nabij zijn als YHWH, onze God, [5]telkens als wij Hem aanroepen?

8 En wat groot volk is er, dat zo rechtvaardige voorschriften en rechten heeft, als deze hele wet is, die ik vandaag [6]voor uw aangezicht geef?

9 Alleen wees op uw hoede, en bewaart uw ziel [7]wel, dat u niet vergeet de dingen, die uw ogen gezien hebben; en dat zij niet van uw hart wijken, al de dagen van uw leven; en u zult [e]ze aan uw kinderen en uw kleinkinderen bekend maken.

10 Op de dag als [8]u voor het aangezicht van YHWH, van uw God, aan Horeb stond, als YHWH tot mij zei: Vergader Mij dit volk, en Ik zal hun Mijn woorden doen horen, die zij zullen leren, om Mij te vrezen al de dagen, die zij op de aardbodem zullen leven, en zij zullen ze hun kinderen leren;

11 En u naderde en stond beneden die [f]berg; (die berg nu brandde van vuur, tot aan het [9]midden van de hemel; er was duisternis, wolken en donkerheid).

12 Zo sprak YHWH tot u uit het midden van het vuur; u hoorde de stem van de woorden; maar u zag geen [10]gelijkenis, [11]behalve de stem.

13 Toen verkondigde Hij u Zijn verbond, dat Hij u gebood te doen, de tien [12]woorden, en schreef ze op twee stenen tafelen.

14 Ook gebood mij YHWH in die tijd, dat ik u voorschriften en rechten leren zou; opdat u die deed in dat land, naar dat u doortrekt, om dat te erven.

Waarschuwing tegen afgoderij

15 Wees dan wel op uw hoede [13]voor uw zielen; want u hebt geen gelijkenis gezien, op de dag als YHWH op Horeb uit het midden van het vuur tot u sprak;

16 Opdat u [14]zich niet verderft, en maakt u iets gesnedens, de afbeelding van [15]enig beeld, de gedaante van man of vrouw,

17 De gedaante van enig beest, dat op de aarde is; de gedaante van enige gevleugelde vogel, die [16]door de hemel vliegt;

18 De gedaante van iets, dat op de aardbodem kruipt; de gedaante van enige vis, die in het water is onder de aarde;

19 Dat u ook uw ogen niet opheft naar de hemel, en aanziet de zon, en de maan, en de sterren, het hele leger van de hemel; en wordt aangedreven, dat u zich voor die buigt, en hen [17]dient; die YHWH, uw God, aan alle volken onder de gehele hemel heeft uitgedeeld.

20 Maar u heeft YHWH aangenomen, en uit de ijzeroven, uit Egypte, [18]uitgevoerd; opdat u Hem [19]tot een [g]erfvolk zou zijn, zoals het op deze dag is.

21 [20]Ook [h]vertoornde Zich YHWH over mij, om uw woorden; en Hij zwoer, dat ik over de Jordaan niet zou gaan, en dat ik niet zou komen in dat goede land, dat YHWH, uw God, u ter erfenis geven zal.

22 Want ik zal in dit land sterven; ik zal over de Jordaan niet gaan; maar u zult er overgaan, en dat goede land erven.

23 Pas op dat u het verbond van YHWH, van uw God, dat Hij met u [21]gemaakt heeft, niet vergeet, dat u zich een [22]gesneden beeld zou maken, de afbeelding van iets, dat YHWH, uw God, u [23]verboden heeft.

3 Dit groot volk alleen: Anders: immers, of, gewisselijk is dit grote volk, enz.
– *d* Deut. 26:19.
4 *nabij zijn als YHWH:* Dat is Goddelijke genadige aanwezigheid zo bewijzende met allerlei zegeningen en bijzonder met zeer wonderlijke, gerede en krachtige hulp in noden en zwarigheden.
5 *telkens als wij Hem aanroepen:* Hebr.: *in al ons roepen tot hem*; dat is telkens als wij hem aanroepen: of, in alles, waarom wij hem aanroepen.
6 *voor uw aangezicht geef:* Anders: *u voorstel*.
7 Hebr.: *zeer*; en zo vs. 15, enz.
– *e* onder, Deut. 6:7; onder, Deut. 11:19.
8 Dit moet men in het algemeen verstaan van het gehele volk van Israël; want degenen, die in die tijd aan de berg Horeb stonden, waren nu al gestorven, boven, Deut. 2:14, 2:15, 2:16, hoewel het gelooflijk is, dat er van de tegenwoordig levenden, die toen jong waren, mee bij hun vaderen aan de berg Horeb gestaan hebben.
– *f* Ex. 19:18.
9 *tot aan het midden van de hemel:* Hebr.: *tot aan het hart van de hemel*; d.i. midden in de lucht. Zo in het hart van de zee, Ex. 15:8; Spreuk. 23:34, en Spreuk. 30:19; idem, in het hart van de eik, 2 Sam. 18:14; in het hart van de aarde, Matt. 12:40.
10 T.w. waardoor God zou afgebeeld zijn.
11 *behalve de stem:* D.i. maar hoorde alleen de stem.
12 D.i. geboden.
13 *voor uw zielen:* D.i. ten beste van uw zielen; draagt goede zorg voor uw zielen. Vgl. Joz. 23:11; Jer. 17:21; Mal. 2:15, 2:16.
14 *u niet verderft:* Anders: *het niet verderft*.
15 *enig beeld:* Versta, tot enig religieus of godsdienstig gebruik. Want dit gaat het burgerlijk, nodig en matig gebruik van schilderijen, beelden, kaarten, munten, enz. niet aan, noch ook het sieraad van de tabernakel, wat de Heer zelf bevolen heeft.
16 *door de hemel vliegt:* D.i. door, of in de lucht.
17 die YHWH uw God: D.i. omdat zij geen god, maar Gods schepselen zijn, die Hij tot algemeen gebruik en dienst van de mensen geschapen heeft.
18 *de ijzeroven:* Versta, een smeltoven, of smeltketel, waarin men ijzer smelt. Zie 1 Kon. 8:51. Egypte wordt daarbij vergeleken vanwege de benauwdheid en de ellende, die Israël daar uitgestaan en geleden had.
19 *tot een erfvolk zoudt zijn:* Zie Ex. 19:5; Tit. 2:14.
– *g* Ex. 19:5.
20 Ook vertoornde Zich YHWH over mij: Zie boven, Deut. 1:37.
– *h* boven, Deut. 1:37; boven, Deut. 3:26; boven, Deut. 31:2; boven, Deut. 34:4.
21 *gemaakt heeft:* Zie Gen. 15:17, 15:18.
22 Of: *gegraven*.
23 *verboden heeft:* Hebr.: *geboden heeft*. Van het gebruik van dit woord, zie men Lev. 4:2, en boven, Deut. 2:37.

24 Want YHWH, uw God, is een [i]verterend [24]vuur, [k]een [25]jaloers God.

Ballingschap en terugkeer

25 Wanneer u nu kinderen en kleinkinderen verwekt zult hebben, en in het land [26]oud geworden zult zijn, en u zich zult verderven, dat u gesneden beelden maakt, de afbeelding van [27]enig ding, en doet, wat [28]kwaad is in de ogen van YHWH, van uw God, om Hem tot toorn te verwekken;

26 Zo roep ik vandaag de [29]hemel en de aarde tot getuige tegen u, dat u [30]voorzeker haast zult omkomen van dat land, waar u over de Jordaan naar toe trekt, om dat te erven; u zult uw dagen daarin niet verlengen, maar [31]geheel vernietigd worden.

27 En YHWH zal u [l]verstrooien onder de volken; en u zult [32]een klein volkje in getal overblijven onder de heidenen, waar YHWH u heen leiden zal.

28 En daar zult u goden dienen, die [m]van de mensen handenwerk zijn, hout en steen, die niet zien, noch horen, noch eten, noch ruiken.

29 Dan zult u van daar YHWH, uw God, zoeken, en vinden; als u Hem zoeken zult met uw [33]hele hart en met uw hele ziel.

30 Wanneer u in angst zult zijn, en u [34]al deze dingen zullen treffen; in het laatste van de dagen, [35]dan zult u terugkeren [36]tot YHWH, uw God, en Zijn stem gehoorzaam zijn.

31 Want YHWH, uw God, is een barmhartig God; Hij zal u niet verlaten, noch u verderven; en Hij zal het verbond [37]van uw vaders, dat Hij hun gezworen heeft, niet vergeten.

YHWH alleen is God

32 Want, vraag toch naar de vorige dagen, die voor u geweest zijn, van die dag af, dat God de mens op de aarde geschapen heeft, van het [38]ene einde van de hemel tot aan het andere einde van de hemel, of zulk een groot ding gebeurd of gehoord zij, als dit:

33 Of een volk gehoord hebbe de stem van God, sprekende uit het midden van het vuur, zoals u gehoord hebt, en levend zij gebleven?

34 Of: of God verzocht heeft te gaan, om Zich een volk uit het midden van een volk aan te nemen, door [39]verzoekingen, door tekenen, en door wonderen, en door [40]strijd, en door een sterke hand, en door een uitgestrekte arm, en met grote [41]verschrikkingen; naar al wat YHWH, uw God, u voor uw ogen in Egypte gedaan heeft?

35 U is het getoond, opdat u weet, dat YHWH [42]die God is; er is niemand meer [43n]dan Hij alleen!

36 [44]Van de hemel heeft Hij u Zijn stem laten horen, om u te onderwijzen; en [45]op de aarde heeft Hij u Zijn groot vuur doen zien; en u hebt Zijn woorden uit het midden van het vuur gehoord.

37 En omdat Hij uw vaders liefhad, en [46]hun zaad na hen gekozen had, zo [o]heeft Hij u [47]voor Zijn aangezicht door Zijn grote kracht uit Egypte uitgevoerd;

38 Om volken, die groter en machtiger waren dan u, voor uw aangezicht uit de bezitting te

– *i* onder, Deut. 9:3; Hebr. 12:29.

24 God wordt vergeleken bij een vuur, vanwege zijn haat en schrikkelijken toorn tegen de zonde en de zondaar, die Hij met tijdelijke en in het bijzonder eeuwige straffen zo hij ongelovig en onboetvaardig blijft vervolgt en verteert, gelijk een aangestoken en brandend vuur zeer sterk doordringt, en alles, dat brandbaar is, wijd en zijd verteert. Zie onder, Deut. 9:3, en Deut. 32:22; Ps. 21:10 en Ps. 78:21; Jes. 33:14, enz.; Jer. 4:4; Hebr. 12:29.

– *k* Ex. 20:5; Ex. 34:14; onder, Deut. 5:9; onder, Deut. 6:15.

25 ijverig God: Die jaloërs is, alleen als God wil gekend en geëerd zijn, en geen medegenoot naast zich die eer toestaat [Jes. 42:8, en Jes. 48:11], houdende zich sterk en vuriglijk over alles, dat zijn eer betreft, en vijandiglijk hatende alles wat daartegen strijdt.

26 *oud geworden zult zijn:* D.i. lang gewoond zult hebben.

27 *enig ding:* Zie boven, vs. 16, 4:17, 4:18, 4:19, en Ex. 20:4.

28 *kwaad is:* D.i. wat hem mishaagt of kwalijk bevalt.

29 *de hemel en de aarde:* D.i. alle hemelse en aardse schepselen. Dit is een manier van spreken, waardoor de onvernuftige schepselen tegen de mens, wegens verstoktheid en ongevoeligheid, worden ingevoerd om hem door natuurlijke redenen, die hij in het aanschouwen en gebruiken daarvan behoort te betrachten van zijn hardnekkigheid en ondankbaarheid tegen de machtigen en goeden God aan te klagen en te overtuigen. Zie onder, Deut. 30:19, en Deut. 31:28, en vgl. onder, Deut. 32:1; Jes. 1:2; Micha 6:2.

30 *voorzeker ... omkomen:* Hebr.: *omkomende omkomen.*

31 ganselijk verdelgd worden: Hebr.: verdelgd wordende verdelgd worden.

– *l* onder, Deut. 28:62; idem v. 64.

32 *een klein volksken:* Hebr.: *mensen van getal*; d.i. die haast geteld zijn. Zie Gen. 34:30.

– *m* Ps. 115:4; Ps. 135:15.

33 *met uw gehele hart en met uw gehele ziel:* Zie onder, Deut. 6:5.

34 *al deze dingen zullen treffen:* Hebr.: *al deze woorden, of zaken zullen vinden.* Zie gelijke manier van spreken onder, Deut. 31:17, en 1 Sam. 23:17; versta die voorgezegde ellenden. Zie boven, vs. 26, 4:27.

35 dan zult u terugkeren: Dit alsook vs. 29 schijnt een profetie te zijn van de bekering van de Joden. Vgl. onder, Deut. 30:1, 30:2, 30:3, enz. Hos. 3:5. Anders: en u u bekeren zult tot de Heer uw God, enz., en dan in Deut. 5:31, zo zal Hij u niet verlaten, enz.

36 *tot YHWH, uw God:* Anders: *tot de Heer uw God toe*. Zie hiervan Joël 2:12.

37 uw vaderen: D.i. met uwe vaders opgericht, gelijk de volgende woorden aanwijzen.

38 *van het ene einde van de hemel:* D.i. in de gehele wereld, die onder de hemel gelegen is, van het ene einde van de wereld tot het andere; zo onder, Deut. 30:4; Matt. 24:31; Mark. 13:27.

39 Door welke Farao verzocht werd of hij Israël zou laten trekken, en Israël, of zij hun God zouden vertrouwen. Zie van het woord verzoeken Gen. 21:1.

40 Zo tegen Farao, die God met zijn gehele heirleger in de Rode zee gestort en verdelgd heeft, als tegen Sihon en Og, de koningen van de Amorieten.

41 Die eerst over de Egyptenaars en daarna over andere volken gekomen zijn. Zie Ex. 23:27, en boven, Deut. 2:25, en onder, Deut. 34:12. Anders: verschrikkelijkheden; d.i. schrikkelijke daden.

42 die God is: D.i. alleen de ware God is, gelijk de volgende woorden uitwijzen.

43 dan Hij alleen: Of: behalve Hij alleen, buiten Hem alleen.

– *n* onder, Deut. 32:39; Jes. 45:5; idem v. 18; idem v. 22; Mark. 12:29; idem v. 32.

44 *Van de hemel:* D.i. uit de lucht.

45 *op de aarde:* T.w. op de berg Sinaï.

46 *hun zaad na hen:* Hebr.: *zijn zaad na hem*; d.i. een ieders zaad na hem.

– *o* Ex. 13:3; idem v. 9; idem v. 14.

47 *voor Zijn aangezicht:* Anders: *met zijn aangezicht*; d.i. aanwezigheid zonderling betonende door de wolkkolom en de vuurkolom, en u steeds als onder zijn ogen hebbende, om u overal te geleiden. Vgl. Ex. 13:21, en Ex. 14:19, 14:20.

verdrijven; om u in te brengen, dat Hij u hun land ter erfenis gave, als het op deze dag is.

39 Zo zult u vandaag weten, en [48]in uw hart hervatten, dat YHWH die God is, boven in de hemel, en onder op de aarde, niemand meer!

40 En u zult houden Zijn voorschriften en Zijn geboden, die ik u vandaag gebiede, opdat het u en uw kinderen na u welga, en opdat u de dagen verlengt in het land, dat YHWH, uw God, u geeft, [49]voor altijd.

De vrijsteden aan de oostzijde

41 [p]Toen [50]scheidde Mozes drie steden uit, aan deze zijde van de Jordaan, tegen de opgang van de zon;

42 Opdat daarheen vluchtte de moordenaar, die zijn naaste onwetend doodslaat, die hij [51]van gisteren en eergisteren niet haatte; dat hij in één van deze steden vluchtte en levend bleef;

43 [52 q]Bezer in de woestijn, in het effen land, [53]voor de Rubenieten; en Ramoth in Gilead, voor de Gadieten; en Golan in Bazan, voor de Manassieten.

Inleiding op de wet

44 Dit is nu de wet, die Mozes de Israëlieten voorstelde:

45 [54]Dit zijn de [55]getuigenissen, en de voorschriften, en de rechten, die Mozes sprak tot de Israëlieten, als zij uit Egypte waren uitgetrokken;

46 Aan deze zijde van de Jordaan, in het dal tegenover [56]Beth-Peor, in het land van Sihon, de koning van de Amorieten, die te Hesbon woonde; die Mozes [r]sloeg, en de Israëlieten, als zij uit Egypte waren uitgetrokken,

47 En zijn land in bezitting genomen hadden; daartoe het land van [s]Og, koning van Bazan; twee koningen van de Amorieten, die aan deze zijde van de Jordaan waren, tegen de opgang van de zon;

48 Van Aroër af, dat aan de [57]oever van de beek Arnon is, tot aan de [58]berg Sion, die is Hermon;

49 En al het vlakke veld, aan deze zijde van de Jordaan, naar het oosten, tot aan de [59]zee van het vlakke veld, onder [60]Asdoth-pisga.

HOOFDSTUK V

Herhaling van de tien geboden van God, met een inleiding, vs. 1, enz. over de verschrikking en het verzoek van het volk dat zij de stem van God zo niet meer mochten horen, maar dat God in plaats van Mozes met hen wilde spreken, 22. Dit staat de HEERE toe, 30. vermaning tot gehoorzaamheid, 32.

De tien geboden herhaald

EN Mozes riep het hele Israël, en zei tot hen: Hoor, Israël! de voorschriften en rechten, die ik vandaag voor uw oren spreek, dat u ze leert en waarneemt, daarom te doen.

2 YHWH, onze God, heeft een [a]verbond met ons [1]gemaakt aan [2]Horeb.

3 Met [3]onze vaders heeft YHWH [4]dit verbond niet gemaakt, maar met ons, wij die hier vandaag allen levend zijn.

4 [5]Van aangezicht tot aangezicht heeft YHWH met u op de berg gesproken uit het midden van het vuur,

5 (Ik stond in die tijd tussen YHWH en tussen u, om u het woord van YHWH aan te zeggen; want u [b]vreesde voor het vuur en klom niet op de berg) zeggende:

6 [6 c]Ik ben YHWH, uw God, Die u uit Egypteland, uit het [7]diensthuis uitgeleid heb.

7 U zult geen andere goden voor Mijn aangezicht hebben.

8 [d]U zult u geen gesneden beeld maken, noch enige afbeelding, van wat boven in de hemel, of onder op de aarde is; of in het water onder de aarde is;

9 U zult u voor die niet buigen, noch hen dienen; want Ik, YHWH, uw God, ben een [8e]jaloers God, Die de [9]misdaad van de vaders bezoek

48 *in uw hart hervatten:* D.i. indachtig zijn en behartigen.

49 *voor altijd:* Versta, met conditie van gehoorzaamheid. Vgl. boven, vs. 26, 4:27. Hebr.: al de dagen. Welke woorden ook kunnen gevoegd worden in het begin van vs. 40: Houdt al de dagen; t.w. uws levens, altijd.

– *p* Num. 35:6; idem v. 14.

50 *scheidde Mozes drie steden uit:* Volgens Gods bevel; Num. 35:14.

51 *van gisteren:* D.i. van tevoren.

52 *Bezer in de woestijn:* Zie Joz. 20:8.

– *q* Joz. 20:8.

53 *voor de Rubenieten:* Hebr.: *voor de Rubeniet*; en zo in het volgende. Anders: van, of van de; en zo in het volgende.

54 Dit zijn de: Versta, die in Deut. 5 verhaald worden.

55 Versta, Gods heilige leer, getuigende van zijn wezen, wil en werken. Zie onder, Deut. 6:17, en Ps. 19:8, enz.

56 Zie boven, Deut. 3:29.

– *r* Num. 21:24; boven, Deut. 1:4.

– *s* Num. 21:33; boven, Deut. 3:3.

57 *aan de oever:* Hebr.: *aan de lip*. Zie Gen. 41:3.

58 *Sion, welke is Hermon:* Zie boven, Deut. 3:9.

59 *zee van het vlakke veld:* Versta, de Dode zee, of Zoutzee. Zie Gen. 14:3.

60 Zie boven, Deut. 3:17.

– *a* Ex. 19:5.

1 Zie Gen. 15:18, zo boven, Deut. 4:23.

2 Zie boven, Deut. 1:2.

3 onze vaderen: Te weten, Abraham, Izak, Jakob en andere godzalige voorvaders, die allen gestorven waren toen God deze gehele wet, in de woestijn op de berg Sinaï of Horeb, aan Israël openbaarde. Sommigen verstaan dit van de vaders, die in de woestijn waren omgekomen, het verbond Gods verbroken en zich daarom onwaardig gemaakt hadden.

4 dit verbond: Gelijk het met al zijn omstandigheden en particuliere wetten, in forma [gelijk men zegt] op de berg Sinaï of Horeb aan Israël is geopenbaard. Want de substantie van de wet van de zeden en van de ceremoniën hebben de gelovige voorvaders gehad, en daarnaar door de genade van YHWH hun godsdienstigheid gericht.

5 *Van aangezicht tot aangezicht:* D.i. zeer gemeenzaam, gelijk wanneer de ene vriend mond voor mond tot de ander zeer vrij spreekt, menselijker wijze ten aanzien van God gesproken. Zie Ex. 33:11; Num. 12:8, en onder, Deut. 34:10; ook Num. 14:14.

– *b* Ex. 19:16; Ex. 20:18.

6 Ik ben YHWH: Vgl. deze wederhaling van de wet met de eerste publicatie Ex. 20:2, enz., en zie onder, vs. 12.

– *c* Ex. 20:2; Ps. 81:11.

7 *uit het diensthuis uitgeleid heb:* Hebr.: *uit het huis van de dienaren*; en zo doorgaans.

– *d* Lev. 26:1.

8 ijverig God: Zie boven, Deut. 4:24.

– *e* Ex. 20:5; Ex. 34:7; idem 34:14; Jer. 32:18.

9 Of: *ongerechtigheid*.

aan de kinderen, en [10]aan het derde, en aan het vierde geslacht van degenen, die Mij haten;

10 En [11]doe barmhartigheid aan duizenden van degenen, die Mij liefhebben, en Mijn geboden onderhouden.

11 U zult de [f]Naam van YHWH, van uw God, niet [12]zinloos [13]gebruiken; want YHWH zal niet onschuldig houden degene, die Zijn Naam zinloos gebruikt.

12 Onderhoud de [g]sabbatdag, dat u die heiligt; [14]zoals YHWH, uw God, u geboden heeft.

13 Zes dagen zult u arbeiden, en al uw werk doen;

14 Maar de zevende dag is de sabbat van YHWH, van uw God; dan zult u geen werk doen, u, noch uw zoon, noch uw dochter, noch uw dienaar, noch uw dienstmaagd, noch uw os, noch uw ezel, noch enig van uw vee, noch de vreemdeling, die in uw poorten is; opdat uw dienaar, en uw dienstmaagd ruste, zoals u.

15 Want u zult gedenken, dat u een dienaar in Egypteland geweest bent, en dat YHWH, uw God, u van daar heeft uitgeleid door een sterke hand en een uitgestrekte arm; daarom heeft u YHWH, uw God, geboden, dat u de sabbatdag houden zult.

16 [h]Eer uw vader, en uw moeder, zoals YHWH, uw God, u geboden heeft, opdat uw dagen [15]verlengd worden, en opdat het u welga in het land, dat u YHWH, uw God, geven zal.

17 [i]U zult niet doodslaan.

18 [k]En u zult geen overspel doen.

19 En u zult niet stelen.

20 En u zult geen valse getuigenis [16]spreken tegen uw naaste.

21 En u zult niet begeren de vrouw van uw naaste; en u [17]zult u niet laten gelusten het huis van uw naaste, zijn akker, noch zijn dienaar, noch zijn dienstmaagd, zijn os, noch zijn ezel, noch iets, dat van uw naasten is.

Het volk vraagt om Mozes als middelaar

22 Deze woorden sprak YHWH tot uw hele gemeente, op de berg, uit het midden van het vuur, van de wolk en van de donkerheid, met een luide stem, en deed [18]daar niets toe; en Hij schreef ze op twee stenen tafelen, en gaf ze mij.

23 En het gebeurde, als u die stem uit het midden van de duisternis hoorde, en de berg van vuur brandde, zo naderde u tot mij, alle hoofden van uw stammen, en uw oudsten,

24 En zei: Zie, YHWH, onze God, heeft ons Zijn heerlijkheid en Zijn grootheid laten zien, en wij hebben Zijn stem gehoord uit het midden van het vuur; deze dag hebben wij gezien, dat God met de mens spreekt, en dat [19]hij levend blijft.

25 Maar nu, [20]waarom zouden wij sterven? Want dit grote vuur zou ons verteren; als wij doorgingen de stem van YHWH, van onze God, langer te horen, zo zouden wij sterven.

26 Want wie is er van alle [21]vlees, die de stem van de levende God, sprekende uit het midden van het vuur, gehoord heeft zoals [m]wij, en is levend gebleven?

27 Nader u, en hoor alles, wat YHWH, onze God, zeggen zal; en [n]spreek u tot ons al wat YHWH, onze God, tot u spreken zal, en wij zullen het horen en doen.

28 Als nu YHWH de stem van uw woorden hoorde, toen u tot mij sprak, zo zei YHWH tot mij: Ik heb gehoord de stem van de woorden van dit volk, die zij tot u gesproken hebben; [22]het is allemaal goed, dat zij gesproken hebben.

29 [23]Och, dat zij zulk een hart hadden, om Mij te vrezen, en al Mijn geboden altijd te onderhouden; opdat het hun en hun kinderen goed zou gaan in eeuwigheid!

30 Ga, zeg hun: Keer weer naar uw tenten.

31 Maar u, sta hier bij Mij, dat Ik tot u spreke al de [24]geboden, en voorschriften, en rechten, die u hun leren zult, dat zij ze doen in het land, dat Ik hun geven zal, om dat te erven.

10 *aan het derde, en aan het vierde:* Hebr.: *aan de derde en aan de vierde*.

11 *doe barmhartigheid:* Of: *doe, bewijs, weldadigheid, goedertierenheid, goedgunstigheid*.

– *f* Lev. 19:12; Matt. 5:33.

12 Anders: *valselijk*.

13 Hebr.: *nemen*; t.w. in de mond, gelijk Ps. 50:16; of opnemen.

– *g* Gen. 2:2; Ex. 23:12; Ex. 35:2; Lev. 23:3; Ez. 20:12; Hebr. 4:4.

14 *gelijk als YHWH, uw God, u geboden heeft:* Deze woorden, alsook enige andere, vs. 14, 5:15, 5:16, heeft Mozes boven de woorden, die Ex. 20 staan, bij manier van verklaring hier bijgevoegd, gelijk hier ook enige uitgelaten zijn, die in Exodus staan.

– *h* Lev. 19:3; Matt. 15:4; Lukas 18:20; Ef. 6:2; idem v. 3.

15 *opdat uw dagen verlengd worden:* Anders: *opdat zij uw dagen verlengen*; zij, te weten vader en moeder, door het gebed of de zegening.

– *i* Matt. 5:21; Lukas 18:20; Rom. 13:9.

– *k* Lukas 18:20.

16 Anders: *antwoorden, getuigen*.

17 *uws naasten vrouw:* Ex. 20:17 wordt het huis van de naasten voor zijn vrouw gesteld, tot een klaar bewijs dat dit maar één gebod is.

– *l* Rom. 7:7.

18 *deed daar niets toe:* D.i. Hij sprak niet meer tot het gehele volk; maar de andere wetten en inzettingen sprak Hij tot Mozes in het bijzonder.

19 T.w. de mens.

20 *waarom zouden wij sterven:* Zij willen zeggen, dat het wel een groot mirakel is, dat zij levend zijn gebleven, maar zouden niet graag dat perijkel weer uitstaan. Vgl. Gen. 16:13, en Richt. 6:22.

21 D.i. wat mens is er. Zie Gen. 6:12.

– *m* boven, Deut. 4:33; Richt. 13:22.

– *n* Ex. 20:19; Hebr. 12:19.

22 het is allemaal goed: Hebr.: zij hebben wel gedaan, of, goed gemaakt, alles wat zij gesproken hebben.

23 *Och, dat zij zulk een hart hadden:* Hebr.: *wie zal geven, dat zij dit hun hart hebben, enz.*; een menselijke manier van wensen, gelijk elders dikwijls, die van God gebruikt wordt, om te tonen dat zulk een hart hem aangenaam is; gelijk mensen plegen te wensen naar dingen, die hun aangenaam zijn. Anders is God almachtig, doende wat Hij wil en aan geen zulke beweging onderworpen. Vgl. Richt. 9:29; 2 Sam. 18:33; Job 6:8, en Job 11:5, enz.

24 *geboden, en inzettingen, en rechten:* Van deze drie achtereenvolgende woorden betekent het eerste [naar het gevoelen van de meesten], de wet van de zeden, het tweede de ceremoniële wetten, het derde de politieke of burgerlijke wetten of rechten.

32 Neem dan waar, dat u doet, zoals YHWH, uw God, u geboden heeft; en wijkt niet af [25]ter rechterhand, noch ter linkerhand.

33 In al de [26]weg, die YHWH, uw God, u gebiedt, zult u gaan; opdat u leeft, en dat het u welga, en u de dagen verlengt in het land, dat u erven zult.

HOOFDSTUK VI

Bevel om de geboden van God te houden en hem als de enige ware God lief te hebben, met bijgevoegde belofte, vs. 1, enz. Bevel om Gods geboden de kinderen in te prenten en ze ook anderszins altijd voor ogen te houden, 6. Eveneens om God en zijn weldaden niet te vergeten, 10. Over het vrezen van God en het vermijden van afgoderij, 13. Om God niet te verzoeken, maar hem onderdanig te zijn, 16. Om de verlossing uit Egypte de kinderen ijverig voor te houden, opdat zij God leren vrezen en gehoorzaam zijn, 20.

Hoor Israel: heb YHWH lief

DIT zijn dan [1]de geboden, de voorschriften en de rechten, die YHWH, uw God, geboden heeft om u te leren; opdat u ze doet in het land, naar dat u heentrekt, om dat erfelijk te bezitten;

2 Opdat u YHWH, uw God, vreest, om te houden al Zijn voorschriften, en Zijn geboden, die ik u gebiede; u, en uw kind, en kindskind, al de dagen van uw leven; en opdat uw dagen verlengd worden.

3 Hoor dan, Israël! en neem waar, dat u ze doet, opdat het u welga, en opdat u zeer vermenigvuldigt (zoals u YHWH, uw vaders God, gesproken heeft) in het land, dat van [2]melk en honing is vloeiende.

4 [a]Hoor, Israël! YHWH, onze God, is één [3]enig YHWH!

5 Zo zult u YHWH, uw God, [b]liefhebben, met uw hele hart, en met uw hele ziel, en met al uw vermogen.

6 En deze woorden, die ik u vandaag gebiede, zullen in uw hart zijn.

7 En u zult ze [c]uw kinderen [4]inscherpen, en daarvan spreken, als u in uw huis zit, en als u op de weg gaat, en als u neerligt, en als u opstaat.

8 Ook zult u ze tot een [5]teken binden op uw hand, en zij zullen u tot voorhoofdsbanden zijn tussen uw ogen.

9 En u zult ze op de posten van uw huis, en aan uw poorten schrijven.

Vergeet YHWH niet

10 Als het dan zal gebeurd zijn, dat YHWH, uw God, u zal hebben ingebracht in dat land, dat Hij uw vaders, Abraham, Izak en Jakob, gezworen heeft, u te zullen geven; grote en goede steden, die u niet gebouwd hebt,

11 En huizen, vol van alle goeds, die u niet gevuld hebt, en uitgehouwen bornputten, die u niet uitgehouwen hebt, wijngaarden en olijfgaarden, die u niet geplant hebt, [d]en u [6]gegeten hebt en verzadigd bent;

12 Zo pas op dat u YHWH niet vergeet, Die u uit Egypteland, uit het [7]diensthuis heeft uitgevoerd.

13 U zult YHWH, uw [8]God, [e]vrezen, en Hem dienen; en u zult [9]bij Zijn Naam zweren.

14 U zult andere goden niet navolgen, van de goden van de volken, die rondom u zijn.

15 Want YHWH, uw God is een [10]jaloers God in het midden van u; dat de toorn van YHWH, van uw God, tegen u niet ontsteke, en Hij u van de aardbodem vernietige.

16 U zult YHWH, uw God, [f]niet [11]verzoeken, zoals u Hem verzocht hebt te [g]Massa.

17 U zult de geboden van YHWH, van uw God, [12]vlijtig houden, en ook Zijn getuigenissen, en Zijn voorschriften, die Hij u geboden heeft.

18 En u zult doen, wat recht en goed is in de ogen van YHWH; opdat het u welga, en dat u inkomt, en erft het goede land, dat YHWH uw vaders gezworen heeft;

19 Om al uw vijanden voor uw aangezicht te verdrijven, zoals YHWH gesproken heeft.

Onderwijs voor de kinderen

20 Wanneer uw zoon u [13]morgen zal vragen, zeggende: Wat zijn dat voor getuigenissen, en voorschriften, en rechten, die YHWH, onze God, u geboden heeft?

21 Zo zult u tot uw zoon zeggen: Wij waren dienaren van Farao in Egypte; maar YHWH heeft ons door een sterke hand uit Egypte uitgevoerd.

25 niet af ter rechterhand, noch ter linkerhand: D.i. op geen manier, op geen enkele wijze. Als onder Deut. 28:14.

26 Zie Gen. 18:19.

1 *de geboden:* Hebr.: *het gebod*; zie boven, Deut. 5:31.

2 *melk en honig is vloeiende:* Zie Ex. 3:8.

– *a* boven, Deut. 4:35; Mark. 12:29; Joh. 17:3; 1 Kor. 8:4; idem v. 6.

3 *enig YHWH:* D.i. een enig, eeuwig, almachtig, goddelijk wezen. Zie van het woord YHWH, of YHWH, Gen. 2:4.

– *b* onder, Deut. 10:12; Matt. 22:37; Lukas 10:27.

– *c* boven, Deut. 4:9; boven, Deut. 11:19.

4 Hebr.: *scherpen, wetten, slijpen*; d.i. zo voordragen, dat zij in hun hart mogen doordringen; gelijk wapens gescherpt worden, om naar het voornemen van degene, die deze gebruikt, door te dringen.

5 *teken binden op uw hand:* D.i. u zult alle middelen gebruiken om dezelve in gestadige gedachtenis te houden en uw kinderen dezelfde voor ogen te leggen, om daarnaar te leven. Zie Ex. 13:9, en van de voorhoofdspanselen vs. 16.

– *d* onder, Deut. 8:9; idem v. 10.

6 *gegeten hebt:* Anders: *dat u dan zult eten en verzadigd worden, [maar], enz.*

7 *diensthuis heeft uitgevoerd:* Hebr.: *uit het huis van de dienaren*; gelijk boven, Deut. 5:6.

8 Versta, alleen, gelijk vs. 14 uitwijst en te zien is Matt. 4:10.

– *e* onder, Deut. 10:20; Matt. 4:10; Lukas 4:8.

9 *bij Zijn Naam zweren:* Wanneer de publieke of private nood zulks vereist, zo zult u uw God deze eer aandoen, dat u bij hem alleen zweert.

10 *ijverig God in het midden van u:* Zie Ex. 20:5, en boven, Deut. 4:24.

– *f* Matt. 4:7; Lukas 4:12.

11 God verzoeken is of uit mistrouwen op hem, of uit hoogachting van zichzelven, het goddelijke voorschrift, de rechte orde en de ordinaire middelen verlaten, om zijn eigen goeddunken te volgen en van God, zijn eigenschappen en zijn wil proef te nemen. Zie Ex. 17:2; Num. 14:22; Ps. 78:18; Matt. 4:7; Hand. 15:10.

– *g* Ex. 17:2; Num. 20:3.

12 *vlijtig houden:* Hebr.: *houdende houden.*

13 *morgen zal vragen:* D.i. na deze, heden of morgen, gelijk men zegt. Zie Gen. 30:33.

22 En YHWH gaf tekenen, en grote [14]en kwade
wonderen, in Egypte, aan Farao en aan zijn hele
huis, voor onze ogen;
23 En hij voerde ons van daar uit, opdat Hij ons
inbracht, om ons het land te geven, dat Hij onze
vaders gezworen had.
24 En YHWH gebood ons te doen al deze
voorschriften, om te vrezen YHWH, onze God,
ons [15]voor altijd ten goede, om ons in het leven
te behouden, zoals het op deze dag is.
25 En het zal ons [16]gerechtigheid zijn, als wij
zullen waarnemen te doen al deze geboden, voor
het aangezicht van YHWH, van onze God, zoals
Hij ons geboden heeft.

HOOFDSTUK VII

Hoe de kinderen van Israel zich moesten gedragen tegenover de heidense inwoners van Kanaan en hun afgoderijen, vs. 1, enz. de heerlijkheid van Israel boven alle volken, met de oorzaak daarvan, 6. Beloften van velerlei zegeningen, indien zij God gehoorzaam zullen zijn, 9. Troost en versterking tegen het grote aantal en de macht van de heidense volken, 17. Verbod om het zilver en goud van de afgoden te behouden, 25.

Geen verbond met de volken

WANNEER u YHWH, uw God, zal gebracht
hebben in het land, waar u naar toe gaat,
om dat te erven; en Hij [a]vele volken voor uw aangezicht zal hebben uitgeworpen, de [1]Hethieten,
en de Girgasieten, en de Amorieten, en de
Kanaänieten, en de Ferezieten, en de Hevieten,
en de Jebusieten, zeven volken, die meerder en
machtiger zijn dan u;
2 En YHWH, uw God, hen zal gegeven hebben
voor uw aangezicht, dat u ze [b]slaat; zo zult u hen
[2]geheel verbannen; [c]u zult geen verbond met hen
maken, noch hun genadig zijn.
3 U zult u ook met hen niet [d]vermaagschappen;
u zult [3]uw dochters niet geven aan hun zonen, en
hun dochters niet nemen voor uw zonen.
4 Want zij zouden uw zonen van Mij doen
afwijken, dat zij andere goden zouden dienen; en
de toorn van YHWH zou tegen u ontsteken, en u
haast vernietigen.
5 Maar zo zult u hun doen: [e]hun altaren
zult u afwerpen, en hun [4]opgerichte beelden
verbreken, en hun [5]bossen zult u afhouwen, en
hun gesnedene beelden met vuur verbranden.

Israel, het uitverkoren volk

6 Want [f]u bent een [6]heilig volk voor YHWH, uw
God; u heeft YHWH, uw God, gekozen, dat u Hem
tot een eigendomsvolk zou zijn uit alle volken,
die op de aardbodem zijn.
7 YHWH heeft geen lust tot u gehad, noch
u gekozen, om uw veelheid boven alle andere
volken; want u was het kleinste van alle volken.
8 Maar [7]omdat YHWH u liefhad, en opdat Hij
hield de eed, [g]die Hij uw vaders gezworen had,
heeft u YHWH met een sterke hand uitgevoerd,
en heeft u verlost uit het diensthuis, uit de hand
van Farao, koning van Egypte.
9 U zult dan weten, dat YHWH, uw God, [h]die
God is, die [8]getrouwe God, die het verbond en de
goedertierenheid houdt aan degenen, die Hem
liefhebben, en Zijn geboden houden tot in duizend geslachten.
10 En Hij vergeldt een ieder van hen, die Hem
haten, [9]in zijn aangezicht, om hem te verderven;
Hij zal het Zijn vijand niet [i]vertrekken, in zijn
aangezicht zal Hij het hem vergelden.
11 Houd dan de geboden, en de voorschriften,
en de rechten, die ik u vandaag gebiede, om die
te doen.
12 Zo zal het gebeuren, [k]omdat u deze rechten
zult horen, en houden, en die doen, dat YHWH,
uw God, u het verbond en de goedertierenheid
zal houden, die Hij uw vaders gezworen heeft;
13 En Hij zal u liefhebben, en zal u zegenen, en
u doen vermenigvuldigen; en Hij zal zegenen de
vrucht van uw buik, en de vrucht van uw land,

14 en kwade wonderen: D.i. vreemde, schrikkelijke, schadelijke en verderflijke plagen, waardoor de Egyptenaars zeer gekweld en gepijnigd werden.
15 *voor altijd ten goede:* Hebr.: *al de dagen.*
16 *gerechtigheid zijn:* Naar de wet, bij conditie als wij de gehele wet volkomenlijk onderhouden, gelijk de volgende woorden uitwijzen. Vgl. Lev. 18:5; Ez. 20:11; Matt. 19:17; Rom. 10:5; Gal. 3:12; Jak. 2:10. Maar nadermaal alle wedergeboren kinderen van God in dit leven onvolmaakt blijven, zodat zij de voorzegde conditie niet kunnen volbrengen, zo is er geen andere weg om voor God gerechtvaardigd te worden, dan door een oprecht geloof aan Jezus Christus, wiens gerechtigheid en voldoening ons van de Vader uit genade geschonken, toegekend en door het geloof toegeëigend worden. Zie Jer. 33:16; Dan. 9:24; Rom. 3:27, en Rom. 8:3; 1 Kor. 1:30; 2 Kor. 5:21; Gal. 3:10, 3:11; waarop dan de goede werken volgen als een vrucht van het geloof en bewijs van schuldige dankbaarheid, naar het voorschrift van Gods wet, enz.; 1 Kor. 6:20; Gal. 5:6; Fil. 1:11; Jak. 2:18. Sommigen verstaan hier door gerechtigheid, het bewijs en uiterlijk betoon van de gerechtigheid, dat wij door het geloof hebben.
– *a* onder, Deut. 31:3.
1 Zie Gen. 10:15, enz., en Gen. 15:19, enz.
– *b* Num. 33:52; Joz. 11:11.
2 ganselijk verbannen: Hebr.: verbannende verbannen. Zie boven, Deut. 2:34.
– *c* Ex. 23:32; Ex. 34:15.
– *d* Ex. 34:16; 1 Kon. 11:2.
3 *uw dochters:* In het Hebr. staat dit en enige navolgende woorden in het eenvoudig getal, ziende op ieder van deze volken, zonen en dochters.
– *e* Ex. 23:24; Ex. 34:13; onder, Deut. 12:2; idem v. 3.
4 *opgerichte beelden verbreken:* Anders: *statuen, of, pilaarbeelden.*
5 *bossen zult u afhouwen:* Versta, de afgodische bossen, die zij ter afgoderij gesticht hebben. Zie onder, Deut. 12:3.
– *f* Ex. 19:5; boven, Deut. 4:20; boven, Deut. 14:21; boven, Deut. 26:18; boven, Deut. 28:9; 1 Petr. 2:9.
6 *heilig volk YHWH:* D.i. een volk, uit alle volken van God afgezonderd en Hem toegeëigend, opdat Hij u, naar luid van de beloften zijns verbonds, zegene en u in zijn geboden heiliglijk [gelijk Hij, uw bondsgenoot, heilig is] volgens uw verbondsbeloften wandelt. Zie onder, Deut. 28:9; 1 Petr. 2:9.
7 *omdat YHWH:* Hebr.: *om, of, uit, vermits de liefde van YHWH [tot] u.*
– *g* onder, Deut. 10:15.
– *h* Ex. 20:5; boven, Deut. 5:9.
8 *getrouwe God:* D.i. die waarachtig is in zijn woorden, en zijn beloften zekerlijk volbrengt. Zie Jes. 49:7; 1 Kor. 1:9, en 1 Kor. 10:13; 2 Kor. 1:18; 1 Thess. 5:24; 2 Thess. 3:3; 2 Tim. 2:13; Hebr. 11:11; 1 Joh. 1:9.
9 *in zijn aangezicht:* D.i. in hun aanwezigheid, onder hun ogen, gelijk men zegt, of in het openbaar, zonder hun wereldse hoogheid, macht, of trotsheid te ontzien; en zo dat zij de straffende hand van YHWH tegen hen moeten merken en gevoelen.
– *i* Nahum 1:2.
– *k* Lev. 26:3; onder, Deut. 28:1.

uw koren, en uw nieuwe wijn, en uw olie, de [10]voortzetting van uw koeien, en de kudden van uw klein vee, in het land, dat Hij aan uw vaders gezworen heeft u te geven.

14 Gezegend zult u zijn boven alle volken; er zal onder u [l]noch man noch vrouw onvruchtbaar zijn, ook niet onder uw beesten;

15 En YHWH zal alle ziekte van u afweren, en Hij zal u geen van de kwade ziekten van de Egyptenaren, die [11]u kent, opleggen, maar zal ze leggen op allen, die u haten.

16 U zult dan al die volken [12]verteren, die YHWH, uw God, u geven zal; uw oog zal hen niet sparen, en u zult hun goden niet dienen; want dat zou u een [13]strik zijn.

Geen vrees voor de volken

17 [14]Zo u in uw hart zei: Deze volken zijn meerder dan ik; hoe zou ik hen uit de bezitting kunnen verdrijven?

18 Vrees niet voor hen; [15]gedenk steeds, wat YHWH, uw God, aan Farao en aan alle Egyptenaren gedaan heeft;

19 [m]De grote [16]verzoekingen, die uw ogen gezien hebben, en de tekenen, en de wonderen, en de sterke hand, en de uitgestrekte arm, door welke u YHWH, uw God, heeft uitgevoerd; zo zal YHWH, uw God, doen aan alle volken, voor wier aangezicht u vreest.

20 Daartoe zal YHWH, uw God, ook [17n]horzels onder hen zenden; totdat zij omkomen, die overgebleven, en voor uw aangezicht [18]verborgen zijn.

21 Ontzet u niet voor hun aangezicht; want YHWH, uw God, is in het [19]midden van u, een groot en vreselijk God.

22 En YHWH, uw God, zal deze volken voor uw aangezicht geleidelijk uitwerpen; haastig zult u hen [20 21]niet [22]mogen te niet doen, opdat het wild van het veld niet [23]tegen u vermenigvuldige.

23 En YHWH zal hen geven voor uw aangezicht, en Hij zal [24]hen verschrikken met grote verschrikking, totdat zij vernietigd worden.

24 Ook zal Hij hun koningen in uw hand geven, dat u hun naam van onder de hemel te niet doet; geen man zal voor uw aangezicht bestaan, voordat u hen zult hebben vernietigd.

25 De gesneden beelden van hun goden zult u met vuur verbranden; het zilver en goud, dat daaraan is, zult u niet begeren, noch voor u nemen, opdat u daardoor niet verstrikt wordt; want dat is YHWH, uw God, een gruwel.

26 U zult dan de gruwel in uw huis niet brengen, dat u [25]een ban zou worden, zoals [26]dat is; u zult het [27]geheel verafschuwen, en volledig een gruwel daarvan hebben, want het is [28]een ban.

HOOFDSTUK VIII

Vermaning tot gehoorzaamheid, door verhaal van vele grote weldaden van God aan Israel bewezen, vs. 1, enz. Eveneens door een beschrijving van de schoonheid en vruchtbaarheid van het beloofde land, 7. met waarschuwingen tegen hoogmoed en het vergeten van God en zijn weldaden, 10. en ook dreigementen van zware straffen indien zij het tegendeel zouden doen, 19.

Gedenk de weg door de woestijn

ALLE[1] geboden, die ik u vandaag gebiede, zult u waarnemen om te doen, opdat u leeft, en vermenigvuldigt, en inkomt, en het land erft, dat YHWH aan uw vaders gezworen heeft.

2 En u zult gedenken aan al de weg, die u YHWH, uw God, deze veertig jaren in de woestijn geleid heeft; opdat Hij u verootmoedige, om u te [2]verzoeken, om te [3]weten, wat in uw hart was, of u Zijn geboden zou houden, of niet.

3 En Hij verootmoedigde u, en liet u hongeren, en spijsde u met het [a]Man, dat u niet kende, noch uw vaders gekend hadden; opdat Hij u bekend maakte, [b]dat de mens niet alleen [4]van het brood leeft, maar dat de mens leeft van alles, wat uit de mond van YHWH [5]uitgaat.

10 *voortzetting van uw koeien:* Of: *aanwas*; d.i. de vrucht.
– *l* Ex. 23:26.
11 die u kent: Die u aan de Egyptenaars hebt gezien. Vgl. onder, Deut. 28:60.
12 Hebr.: *eigenlijk, eten, opeten, en zo verder, verteren*; d.i. u zult hen vernielen, verdelgen, zonder sparen of schromen, gelijk het voedsel niet gespaard wordt, veel weiniger een roof van een wild dier. Vgl. onder, Deut. 31:17.
13 *strik zijn:* Zie Ex. 23:33, en Ex. 34:12; Richt. 2:3.
14 Zo u in uw hart: D.i. zo u bij uzelven mocht denken; zo onder, Deut. 8:17, en Deut. 9:4, enz.
15 gedenkt steeds: Hebr.: gedenkende gedenkt.
– *m* boven, Deut. 4:34; onder, Deut. 29:3.
16 Zie boven, Deut. 4:34.
17 *horzelen onder hen zenden:* Zie Ex. 23:28.
– *n* Ex. 23:28; Joz. 24:12.
18 *verborgen zijn:* D.i. die zich verstopt hebben, en uw hand mogen ontkomen zijn.
19 *midden van u:* T.w. met zijn genade en hulp.
20 Hebr.: *een weinig, een weinig*; d.i. al gemakkelijk, de één voor, de ander na.
21 Of: *uittrekken, uitwortelen, nederstorten*.
22 *mogen te niet doen:* Of: *kunnen*.
23 *tegen u vermenigvuldige:* Of: *boven u*.
24 Of: *verbaasd maken met grote verbaasdheid*.
25 *een ban zoudt worden:* D.i. verbannen; zie hiervan een aanmerkelijk exempel, Joz. 7:11, 7:21, 7:24, 7:25, 7:26.
26 datzelve is: Te weten, het verbannen goed.
27 ganselijk verfoeien: Hebr.: verfoeiende verfoeien, en gruwelende gruwelen.
28 *een ban:* D.i. ten verderf overgegeven, omdat het ter afgoderij gediend heeft.
1 *Alle geboden:* Hebr.: *alle gebod, dat ik, enz.* of elk gebod.
2 *om u te verzoeken:* Menselijker wijze van God gesproken. Zie Gen. 22:1.
3 *om te weten:* Opdat gijzelf en anderen mogen weten; d.i. opdat het openbaar en bekend worde, enz. Zo onder, Deut. 13:3; Richt. 3:4; 2 Kron. 32:31.
– *a* Ex. 16:14; idem v. 15.
– *b* Matt. 4:4; Lukas 4:4.
4 *van het brood leeft:* Of: *op, door, bij*; gelijk wij ook spreken: bij brood, op brood leven, zich onderhouden.
5 Of voortkomt. Hebr.: van, bij, of door allen uitgang van de mond van YHWH; d.i. van alles, wat God niet alleen gewoonlijk maar ook buiten de algemene orde daartoe belieft te ordineren, beschikken en zegenen, waarvan Hij bevel geeft, dat de mens daarvan zijn leven onderhoude, ja ook zonder middel, wanneer het hem belieft.

4 [c]Uw kleding is aan u niet verouderd, en uw
voet is niet [6]gezwollen, deze veertig jaren.
5 Bekent dan in uw hart, dat YHWH, uw God, u
straft, [7]zoals een man zijn zoon straft.
6 En houdt de geboden van YHWH, van uw
God, [8]om in Zijn [9]wegen te wandelen, en om Hem
te vrezen.
7 Want YHWH, uw God, brengt u in een goed
land, een land van waterbeken, fonteinen en
diepten, die [10]in dalen en in bergen [11]uitvlieten;
8 Een land van tarwe en gerst, en wijnstokken,
en vijgebomen, en granaatappels; een land van
[12]olierijke olijfbomen, en van honing;
9 Een land, waarin u [13]brood zonder schaars-
heid eten zult, waarin u niets ontbreken zal; een
land, waarvan de stenen ijzer zijn, [14]en waarvan
u uit de bergen koper uithouwen zult.
10 [15d]Als u dan zult gegeten hebben, en verza-
digd zijn, zo zult u YHWH, uw God, [16]loven over
dat goede land, dat Hij u zal hebben gegeven.

Waarschuwing voor hoogmoed bij voorspoed

11 Pas op dat u YHWH, uw God, niet vergeet,
dat u niet zou houden Zijn [17]geboden, en Zijn
rechten, en Zijn voorschriften, die ik u vandaag
gebiede;
12 Opdat niet misschien, als u zult gegeten
hebben, en verzadigd zijn, en goede huizen ge-
bouwd hebben, en die bewonen,
13 En uw runderen en uw schapen zullen ver-
meerderd zijn, ook zilver en goud u zal vermeer-
derd zijn, ja, al wat u hebt vermeerderd zal zijn;
14 Uw hart zich dan verheffe, dat u vergeet
YHWH, uw God, Die u uit Egypteland, uit het
diensthuis, uitgevoerd heeft;
15 Die u geleid heeft in die grote en vreselijke
woestijn, waar vurige slangen, en schorpioenen,
en dorheid, waar geen water was; [e]Die u water uit
de [18]keiachtige rots voortbracht;
16 Die u in de woestijn spijsde met [f]Man,
dat uw vaders niet gekend hadden; [19]om u te
verootmoedigen, en om u te [20]verzoeken, opdat
Hij u [21]ten laatste weldeed;
17 [22]En u [23]in uw hart zegt: Mijn kracht, en de
sterkte van mijn hand heeft mij dit [24]vermogen
verkregen.
18 Maar u zult gedenken YHWH, uw God, dat
Hij het is, die u kracht geeft om vermogen te
verkrijgen; opdat Hij Zijn verbond bevestige, dat
Hij aan uw vaders gezworen heeft, zoals het op
deze dag is.
19 Maar als het gebeurt, dat u YHWH, uw God,
[25]geheel vergeet, en andere goden navolgt, en
hen dient, en u daarvoor buigt, zo betuig ik van-
daag tegen u, dat u [26]voorzeker zult vergaan.
20 Zoals de heidenen, die YHWH voor uw aan-
gezicht weggevaagd heeft, zo zult u vergaan,
omdat u de stem van YHWH, van uw God, niet
gehoorzaam zult geweest zijn.

HOOFDSTUK IX

Trouwe waarschuwingen aan Israel, dat zij, wanneer zij hun vijanden overwonnen hebben en in het beloofde land gebracht zijn, geenszins moesten denken dat God dit om hun gerechtigheid gedaan had, maar om de boosheid van de inwoners te straffen en zijn genadige verbondsbeloften aan Israel te vervullen, vs. 1, enz. wat Mozes bewijst met een lang verhaal van Israels weerspannigheid en gruwelijke zonden, begaan bij Horeb, 7. te Tabhera, Massa en Kibroth-Taava, 22. en ook te Kades-Barnea, 23. waarbij Mozes verhaalt hoe zeer hij om hun zonden ontsteld was en welke voorbeden hij heeft moeten doen om Gods toorn te stillen, 15.

Niet om eigen gerechtigheid

HOOR, Israël! u zult [1]vandaag over de Jordaan
gaan, dat u inkomt, om [2]volken te erven, die
groter en sterker zijn dan u; steden, die groot en
tot [3]in de hemel gesterkt zijn;
2 Een groot en lang volk, kinderen van [4]de
Enakieten; die u kent, en waarvan [a]u gehoord
hebt: [5]Wie zou bestaan voor het aangezicht van
de kinderen van Enak?
3 Zo zult u vandaag weten, dat YHWH, uw God,
Degene is, die voor uw aangezicht doorgaat, een
[6b]verterend vuur: Die zal hen vernietigen, en Die
zal hen voor uw aangezicht neerwerpen; en u
zult ze uit de bezitting verdrijven, en zult hen

– *c* onder, Deut. 29:5; Neh. 9:21.
6 Het Hebreeuwse woord betekent eigenlijk: het opzwellen, verheffen, rijzen van het deeg door de desem; Mozes wil zeggen dat hun voeten niet ontsteld of verzeerd zijn geweest door de moeilijkheid en het ongemak van al dat reizen en trekken.
7 gelijk als een man: Met al zulke liefde, op dezelfde manier, en tot zulk einde, als een goedig vader zijn kind kastijdt. Zie Spreuk. 3:11, 3:12; Hebr. 12:5, 12:6, 12:7, 12:8, 12:9, 12:10, enz.
8 *om in Zijn:* Of: *wandelende in zijn wegen, en hem vrezende*.
9 *wegen te wandelen:* Zie Gen. 18:19.
10 *in dalen:* Hebr.: *in dal en in berg*.
11 Of: *voortkomen, ontspringen*.
12 *olierijke olijfbomen:* Hebr.: *olijfbomen van de olie*.
13 *brood zonder schaarsheid eten zult:* Zie Gen. 3:19.
14 *ijzer zijn:* D.i. waar in de stenen ijzer gevonden wordt, of waar de stenen ijzerachtig zijn.
15 Als u dan zult gegeten hebben: Anders: u zult dan eten en verzadigd worden, en enz.
– *d* boven, Deut. 6:12; idem v. 13.
16 *loven over dat goede land:* Hebr.: *zegenen*.
17 Zie boven, Deut. 5:31.
– *e* Ex. 17:6; Num. 20:11; Ps. 78:15; Ps. 114:8.
18 *keiachtige rots:* Hebr.: *de rots van de kei*; d.i. de keiachtige, steenachtige rots.
– *f* Ex. 16:14; idem v. 15.
19 *om u te verootmoedigen:* Zie boven, vs. 2, 8:3, enz.
20 Zie boven, vs. 2.
21 *ten laatste weldeed:* Hebr.: *in uw uiterste, in uw laatste, achterste*; d.i. achterna.
22 En u: Dit moet gevoegd worden met het begin van vs. 12 en vs. 14.
23 *in uw hart zegt:* Zie boven, Deut. 7:17.
24 *vermogen verkregen:* Zie Ps. 73:12.
25 ganselijk vergeet: Hebr.: vergetende vergeet.
26 *voorzeker zult vergaan:* Hebr.: *vergaande vergaan zult*.
1 *heden over de Jordaan gaan:* D.i. haast binnen korte tijd.
2 *volken te erven:* D.i. landen van de volken, die, enz. Want die volken moesten zij uitroeien naar Gods bevel.
3 *in de hemel gesterkt zijn:* Zie boven, Deut. 1:28.
4 Gelijk boven, Deut. 1:28, en Deut. 2:10, 2:11.
– *a* Num. 13:32; idem v. 33.
5 *Wie zou bestaan:* Een algemeen spreekwoord, ten tijde toen deze reuzen in bloei waren.
6 *verterend vuur:* Zie boven, Deut. 4:24.
– *b* boven, Deut. 4:24; Hebr. 12:29.

haastig te niet doen, zoals YHWH tot u gesproken heeft.

4 Wanneer hen nu YHWH, uw God, voor uw aangezicht zal hebben uitgestoten, zo [7]spreek niet in uw hart, zeggende: YHWH heeft mij om mijn gerechtigheid ingebracht, om dit land te erven; want, om de goddeloosheid van deze volken, verdrijft hen YHWH voor uw aangezicht uit de bezitting.

5 Niet om [8]uw gerechtigheid, noch om de oprechtheid van uw hart, komt u er heen in, om hun land te erven; maar om de goddeloosheid van deze volken, verdrijft hen YHWH, uw God, voor uw aangezicht uit de bezitting: en om het woord te bevestigen, dat YHWH, uw God, aan uw vaders, Abraham, Izak en Jakob, [c]gezworen heeft.

6 Weet dan, dat u YHWH, uw God, niet om uw gerechtigheid, dit goede land geeft, om dat te erven; want u bent een [9]hardnekkig volk.

Herinnering aan het gouden kalf

7 Gedenk, vergeet niet, dat u YHWH, uw God, in de woestijn, zeer [d]vertoornd hebt; van die dag af, dat u uit Egypteland uitgegaan bent, totdat u kwam aan deze plaats, bent u opstandig geweest tegen YHWH.

8 [10][e]Want aan Horeb vertoornde u YHWH zeer, dat Hij Zich tegen u vertoornde, om u te vernietigen.

9 Als ik op de berg geklommen was, om te ontvangen de stenen tafelen, de tafelen van [11]het verbond, dat YHWH met u gemaakt [12]had, toen [f]bleef ik veertig dagen en veertig nachten op de berg, [13]at geen brood, en dronk geen water.

10 En YHWH gaf mij de twee stenen tafelen, [g]met [14]Gods vinger beschreven; en [15]daarop, naar al de woorden, die YHWH op de berg, uit het midden van het [16]vuur, op de dag van de verzameling, met u gesproken had.

11 Zo gebeurde het, na verloop van veertig dagen en veertig nachten, als mij YHWH de twee stenen tafelen, de tafelen van het verbond, gaf,

12 Dat YHWH tot mij zei: Sta op, ga haastig af van hier; want uw volk, dat u uit Egypte hebt uitgevoerd, heeft [17]het verdorven; zij zijn haastig afgeweken van de [18]weg, die Ik hun geboden had; zij hebben zich een gegoten beeld gemaakt.

13 Verder sprak YHWH tot mij, zeggende: Ik heb dit volk aangemerkt, en zie, het is een [h]hardnekkig volk.

14 [19][i]Laat van Mij af, dat Ik hen vernietige, en hun naam van onder de hemel uitdoe; en Ik zal u tot een machtiger en meerder volk maken, dan dit is.

15 Toen keerde ik mij, en ging van de berg af; de berg nu brandde van vuur, en de twee tafelen van het verbond waren op beide mijn handen.

16 En ik zag toe, en zie, u had tegen YHWH, uw God, gezondigd; u had u een gegoten kalf gemaakt; u was haastig afgeweken van de weg, die u YHWH geboden had.

17 Toen vatte ik de twee tafelen, en wierp ze heen uit beide mijn handen, en brak ze voor uw ogen.

18 En ik wierp mij neer voor het aangezicht van YHWH, [20]als in het eerst, veertig dagen en veertig nachten; ik at geen brood, en dronk geen water; om al uw zonde, die u had gezondigd, doende [21]dat kwaad is in de ogen van YHWH, om Hem tot toorn te verwekken.

19 Want ik vreesde vanwege de toorn en de woede waarmee YHWH zeer op u vertoornd was, om u te vernietigen; maar YHWH verhoorde mij ook op dat moment.

20 Ook vertoornde Zich YHWH zeer tegen Aäron, om hem te vernietigen; maar ik bad ook in die tijd voor Aäron.

21 Maar [22]uw zonde, het kalf, dat u had gemaakt, [k]nam ik, en verbrandde het met vuur, en stampte het, malende het wel, totdat het verdund werd tot stof; en [23]zijn stof wierp ik in de beek, die van de berg afvliet.

7 *spreek niet in uw hart:* Zie boven, Deut. 7:17.

8 *uw gerechtigheid:* Want u, wil YHWH zeggen, hebt geen gerechtigheid bij uzelven, maar het tegendeel. Zie vs. 6, 9:7, enz. Een gelijke manier van spreken gebruikt de apostel, Tit. 3:5, en elders dikwijls in het verhaal van de oorzaken van de zaligheid; d.i. onzer verlossing en bezitting van het hemelse Kanaän, gelijk hij zegt: Niet uit de werken, niet uit de rechtvaardige werken, die wij zouden gedaan hebben, enz.

– *c* Gen. 12:7; Gen. 13:15; Gen. 15:7; Gen. 17:8; Gen. 26:4; Gen. 28:13.

9 *hardnekkig volk:* Zie Ex. 32:9.

– *d* Ex. 14:11; Ex. 16:2; Ex. 17:2; Num. 11:4.

10 Want aan Horeb vertoornde u YHWH zeer: Dit volgende verhaal dient tot bewijs van vs. 5, 9:6, waar Mozes zei dat God hen niet om hun gerechtigheid in het land Kanaän brengen zou.

– *e* Ex. 32:4; Ps. 106:19.

11 D.i. op welke de tien geboden geschreven waren, die het verbond van de wet van God bevatten, zo vs. 10, enz.

12 *gemaakt had:* Zie Gen. 15:18.

– *f* Ex. 24:18; Ex. 34:28.

13 *at geen brood, en dronk geen water:* D.i. ik nuttigde noch voedsel noch drank; zo vs. 18; 1 Kon. 13:8, 13:9, 13:16; 2 Kon. 2:22.

– *g* Ex. 31:18.

14 *Gods vinger beschreven:* D.i. met zijn vinger. Zie de geestelijke beduiding hiervan, 2 Kor. 3:3, 3:7, en vgl. Jer. 31:33.

15 op dezelfde: Te weten, was geschreven.

16 *op de dag van de verzameling:* Toen Israël onder aan de voet van de berg stond om de geboden van YHWH aan te horen.

17 *het verdorven:* Of: *zich verdorven*. Zie Ex. 32:7.

18 Zie Gen. 18:19.

– *h* Ex. 32:9; Ex. 33:3; Ex. 34:9; onder, Deut. 10:16; onder, Deut. 31:27; 2 Kon. 17:14.

19 *Laat van Mij af:* Alsof YHWH zei: Val Mij niet meer lastig met uw voorbidden voor dit hardnekkig volk. Zie Mozes' voorbede, Ex. 32:11, 32:12, enz., en Ex. 34:9, en onder, vs. 26, enz.

– *i* Ex. 32:10; Ps. 106:23.

20 als in het eerst: Ik deed wederom gelijk ik tevoren gedaan had.

21 dat kwaad is in de ogen van YHWH: D.i. wat hem mishaagt.

22 *uw zonde:* D.i. gelijk de volgende woorden uitwijzen, het gegoten kalf, waarmee u de gruwelijke zonde van de afgoderij gedreven hadt. Vgl. Jes. 27:9; Hos. 10:8; Amos 8:14.

– *k* Ex. 32:20.

23 *zijn stof wierp ik in de beek:* Om deze gruwel op het hoogste te verfoeien en alle gedachtenis daarvan in de diepte te versmoren. Zie hiervan breder Ex. 32:20, en vgl. 2 Kon. 23:12.

22 Ook vertoornde u YHWH zeer te [24l]Thab-era
en te [25m]Massa, en te [26n]Kibroth-thaava.
23 Verder als YHWH u zond uit Kades-barnea,
zeggende: [o]Ga op en erft dat land, dat Ik u gege-
ven heb; zo was u de [27]mond van YHWH, van uw
God, opstandig, en [28]geloofde Hem niet, en was
Zijn stem niet gehoorzaam.
24 Opstandig bent u geweest tegen YHWH, van
de dag af, dat ik u [29]gekend heb.

Mozes' voorbede voor het volk

25 En ik wierp mij neer voor het aangezicht van
YHWH, die veertig dagen en veertig nachten,
waarin ik mij neerwierp, omdat YHWH gezegd
had, dat Hij u vernietigen zou.
26 En ik bad tot YHWH, en zei: Heere, [p]YHWH,
verderf Uw volk en Uw erfdeel niet, dat U door
Uw [30]grootheid verlost hebt; dat U uit Egypte
door een sterke hand hebt uitgevoerd.
27 Gedenk [31]aan Uw knechten, Abraham, Izak
en Jakob; zie niet op de hardheid van dit volk,
noch op zijn goddeloosheid, noch op zijn zonde;
28 [32]Opdat het land, vanwaar U ons hebt
uitgevoerd, [q]niet zegge: Omdat ze YHWH niet
kon brengen in het land, waarvan Hij hun ge-
sproken had, en omdat Hij hen haatte, heeft Hij
ze uitgevoerd, om hen te doden in de [33]woestijn.
29 Zij zijn toch Uw volk, en Uw erfdeel, dat U
door Uw grote kracht, en door Uw uitgestrekte
arm hebt uitgevoerd!

HOOFDSTUK X

Verhaal van het maken van de twee andere stenen tafelen en het inschrijven van de tien geboden daarop, en ook van de kist of ark waarin Mozes ze wegborg, vs. 1, enz. Aarons dood en de afzondering van de stam Levi voor de dienst van de HEERE, 6. Mozes' verblijf op de berg, 10. Een heerlijke vermaning aan Israel tot het vrezen van God, gehoorzaamheid en liefde voor de naaste, in het bijzonder voor de vreemdelingen, en ook tot kennis van de ware God, met verschillende aangrijpende redenen, 12.

De tweede stenen tafelen

IN [1]die tijd zei YHWH tot mij: [a]Houw u twee ste-
nen tafelen, als de eerste, en klim tot Mij op
deze berg; daarna zult u zich een [2]kist van hout
maken.
2 En Ik zal op die tafelen schrijven de woorden,
die geweest zijn op de eerste tafelen, die u gebro-
ken hebt; en u zult ze leggen in die kist.
3 Zo maakte ik een kist van [3]sittimhout, en
hieuw twee stenen tafelen als de eerste; en ik
klom op de berg, en de twee tafelen waren in
mijn hand.
4 Toen schreef [4]Hij op de tafelen, naar het eer-
ste schrift, de [5]tien woorden, die YHWH, [6]op de
dag van de verzameling, op de berg, uit het mid-
den van het vuur, tot u gesproken had; en YHWH
gaf ze mij.
5 En ik keerde mij, en ging af van de berg, en
legde de tafelen in de kist, die ik gemaakt had;
en daar [7]zijn zij, zoals YHWH mij geboden heeft.
6 (En de Israëlieten [b]reisden van [8]Beëroth
Bene-Jaäkan en Mosera. Daar [c]stierf Aäron, en
werd daar begraven; en zijn zoon Eleazar be-
diende het priesterambt in zijn plaats.
7 Van daar reisden zij naar [9d]Gudgod, en van
Gudgod naar Jotbath, een land van waterbeken.)
8 In die tijd scheidde YHWH de stam Levi uit,
om de ark van het verbond van YHWH te dragen,
[10]om voor het aangezicht van YHWH te staan, om
Hem te dienen, en om [11]in Zijn Naam te zegenen,
tot op deze dag.
9 Daarom heeft [12]Levi [e]geen deel noch erfenis
met zijn broers; [13]YHWH is zijn Erfdeel, zoals
YHWH, uw God, tot hem gesproken heeft.
10 En ik stond op de berg, als de vorige dagen,
[f]veertig dagen en veertig nachten; en YHWH

24 D.i. brand; waarom deze plaats aldus genaamd is, zie Num. 11:2, 11:3.
– *l* Num. 11:1.
25 D.i. verzoeking. Zie Ex. 17:7.
– *m* Ex. 17:7.
26 D.i. lustgraven. Zie Num. 11:34.
– *n* Num. 11:4; idem v. 34.
– *o* Num. 13:3; Num. 14:1.
27 *mond van YHWH, uws Gods:* D.i. het bevel.
28 *geloofde Hem niet:* Zie boven, Deut. 1:32.
29 *gekend heb:* D.i. met u omgegaan, en volgens mijn beroep met u te doen gehad heb.
– *p* Ex. 32:11; Num. 14:13.
30 *grootheid verlost hebt:* D.i. majesteit, of grote mogendheid; zie onder, Deut. 11:2.
31 *aan Uw knechten:* D.i. van het verbond, dat U met hen gemaakt hebt.
32 *Opdat het land:* Hebr.: *opdat zij niet zeggen het land, van daar, enz.*; d.i. opdat de inwoners van het land, van daar, enz., niet zeggen, nl. de Egyptenaars; gelijk Ex. 32:12.
– *q* Ex. 32:12; Num. 14:16.
33 *omdat Hij hen haatte:* Vgl. boven, Deut. 1:27.
1 Ter zelver tijd: Wanneer de toorn van YHWH, na mijn voorbede, die in het einde Deut. 9 verhaald is, nu gestild was.
– *a* Ex. 34:1.
2 Of: *ark*. Dit kan men verstaan van een kist, in welke Mozes de tafelen zou leggen, ten tijde toe dat de ark van het verbond (Ex. 25:21) gemaakt zou zijn, of, van de ark van het verbond zelve, die God hier bevolen heeft, dat zij naderhand zou gemaakt worden.
3 Zie Ex. 25:5.
4 Nl. de Heer.
5 *tien woorden:* D.i. de tien geboden.
6 *op de dag van de verzameling:* Gelijk boven, Deut. 9:10.
7 *zijn zij:* Of: *waren zij*.
– *b* Num. 33:30.
8 *Beëroth Bene-Jaäkan en Mosera:* Of: *van Beëroth van de kinderen Jaäkans naar Moser*. Sommigen menen dat hier twee optochten samengevoegd worden, hoewel zij eerst van Moseroth zijn opgetogen en daarna van Bene-Jaäkan. Zie Num. 33:31, 33:32. Maar het kan zijn dat een plaatsje bij de berg Hor [waar Aäron stierf] geweest is, die Moser of Mosera geheten heeft. Tussen de optocht van Bene-Jaäkan en Aärons dood op Hor, worden Num. 33 verscheidene optochten en legeringen gesteld, zie daar. Zodat dit Beëroth Bene-Jaäkan wel een andere plaats kan geweest zijn dan Bene-Jaäkan, bloot zo genoemd, waarop de aandachtige lezer kan letten.
– *c* Num. 20:28; Num. 33:38.
9 Num. 33:32, 33:33 Hor Gidgad.
– *d* Num. 33:32; idem v. 33.
10 *om voor het aangezicht van YHWH te staan:* D.i. om hem in de verrichting van de godsdienst in zijn heilige woning te dienen, gelijk de volgende woorden verklaren. Vgl. onder, Deut. 17:12, en Deut. 18:5, 18:7; Richt. 20:28; 1 Kon. 17:1; Ps. 134:1, en Ps. 135:2; Ez. 44:15, 44:16.
11 *in Zijn Naam te zegenen:* Om Gods zegen in zijn naam of van zijnentwege over het volk in het scheiden van de vergadering uit te spreken. Zie Lev. 9:23.
12 D.i. de stam van Levi, of de Levieten.
– *e* Num. 18:20; Num. 18:21; onder, Deut. 18:1; Ez. 44:28.
13 *YHWH is zijn Erfdeel:* D.i. wat YHWH van de andere stammen geofferd wordt, daarvan zullen zij leven, volgens de ordinantie van de Heer daarvan gegeven. Zie Num. 18:20, 18:21, 18:22, 18:23, enz.
– *f* boven, Deut. 9:18.

[g]verhoorde mij ook op datzelfde moment; YHWH heeft u niet willen verderven.

11 Maar YHWH zei tot mij: Sta op, ga op de reize, voor het aangezicht van het volk, dat zij inkomen, en erven het land, dat Ik hun vaders gezworen heb, hun te geven.

Wat YHWH van u vraagt

12 Nu dan, Israël! wat eist YHWH, uw God van u dan YHWH, uw God, te vrezen, in al Zijn [14]wegen te wandelen, en Hem lief te hebben, en YHWH, uw God, [h]te dienen, [15]met uw hele hart en met uw hele ziel;

13 Om te houden de geboden van YHWH, en Zijn voorschriften, die ik u vandaag gebiede, [16]u ten goede.

14 Zie, van YHWH, van uw God, is de hemel, en de hemel [17]van de hemelen, de [i]aarde, en al wat daarin is.

15 [18]Alleen heeft YHWH lust gehad aan uw vaders, om die lief te hebben, en heeft hun zaad na hen, u, uit al de volken gekozen, zoals het op deze dag is.

16 [19]Besnijd dan de voorhuid [k]van uw hart, en verhardt uw [l]nek niet meer.

17 Want YHWH, uw God, is een God van [20]de goden, en [m]een Heere van de heren; die grote, die machtige, en die vreselijke God, Die [n]geen [21]aangezicht aanneemt, noch geschenk ontvangt;

18 Die het recht van de wees en van de weduwe [22]doet; en de vreemdeling liefheeft, dat Hij hem brood en kleding geve.

19 Daarom zult u de vreemdeling liefhebben, want u bent vreemdelingen geweest in Egypteland.

20 YHWH, uw God, zult u [o]vrezen; Hem zult u dienen, en Hem zult u [p]aanhangen, en bij Zijn Naam [23]zweren.

21 Hij is uw [24]Lof, en Hij is uw God. Die bij u gedaan heeft deze grote en vreselijke dingen, die uw ogen gezien hebben.

22 Uw vaders trokken af naar [25]Egypte met [q]zeventig [26]zielen; en nu heeft u YHWH, uw God, gesteld [r]als de [27]sterren van de hemel in menigte.

HOOFDSTUK XI

Mozes vermaant Israel opnieuw om Gods geboden te onderhouden, ten eerste met verhaal van Gods weldaden en wonderwerken aan hen bewezen, vs. 1, enz. ten tweede met beschrijving van het beloofde land, 9. ten derde met belofte van geschikt weer en vruchtbaarheid van het land, 13. ten vierde met dreigementen van het tegendeel, in geval van afwijking, 16. vermaning om Gods geboden steeds voor ogen te houden en de kinderen te leren, met mooie beloften, 18. Voorstelling van zegen en vloek, 26. Bevel en ordening over het uitspreken daarvan wanneer zij in Kanaan gekomen zouden zijn.

Gedenk de grote daden van YHWH

DAAROM zult u YHWH, uw God, liefhebben, en u zult [1]altijd [2]onderhouden Zijn bevel, en Zijn [3]voorschriften, en Zijn rechten, en Zijn geboden.

2 En u zult vandaag weten, dat ik niet spreek met uw kinderen, die het niet weten, en de [4]onderwijzing van YHWH, van uw God, niet gezien hebben. Zijn grootheid, Zijn sterke hand en Zijn [5]uitgestrekte arm;

3 Daartoe Zijn tekenen en Zijn daden, die Hij in het midden van Egypte gedaan heeft, aan Farao, de koning van Egypte, en aan zijn hele land;

4 En wat Hij gedaan heeft aan het leger van de Egyptenaren, aan zijn paarden en aan zijn wagens; dat Hij de wateren van de Schelfzee

– *g* boven, Deut. 9:19.

14 *wegen te wandelen:* Zie Gen. 18:19.

– *h* boven, Deut. 6:5; Matt. 22:37; Lukas 10:27.

15 *met uw gehele hart en met uw gehele ziel:* Gelijk Deut. 6:5.

16 *u ten goede:* Zie boven, Deut. 6:25.

17 *van de hemelen, de aarde:* D.i. de hoogste hemel, alsook 1 Kon. 8:27, die de derde hemel genoemd wordt, 2 Kor. 12:2. Hemel van de hemelen wordt gezegd, gelijk het Hooglied van Salomo, het lied van de liederen, ijdelheid van de ijdelheden, koning van de koningen, knechten van de knechten.

– *i* Gen. 14:11; Ps. 24:1; Ps. 115:16.

18 *Alleen heeft YHWH:* Mozes wil zeggen dat er geen andere oorzaak is van de verkiezing Israëls en van hun vaderen, dan het enkele vrije welbehagen en de loutere genade van God; want hem waren al zijn schepselen, ten aanzien van de schepping, even na; Hij had niemand van doen en het stond hem vrij, Israël en zijn vaderen in hun zondigen staat, als andere volken, te laten, of te verkiezen en te begenadigen wie of welk volk Hij wilde. Vgl. Ex. 33:19; boven, Deut. 9:4, 9:5, 9:6, enz; Joz. 24:2, 24:3; Matt. 11:26; Hand. 13:17, en Hand. 14:16; Rom. 9:15, en Rom. 11:35; Ef. 1:5, 1:9, 1:11, enz.

19 Besnijdt dan de voorhuid uws harten: D.i. doet uit uw hart weg alles, dat tegen de heiligen wil van YHWH strijdt, en kruisigt uw vlees. Vgl. Jer. 4:4; Rom. 2:28, 2:29; Kol. 2:11. Van het verharden van de nekken, zie men Ex. 32:9.

– *k* Jer. 4:4.

– *l* Ex. 32:9; Ex. 33:3; Ex. 34:9; boven, Deut. 9:13.

20 D.i. de afgoden zijn niets, maar deze is de enige, ware, allerhoogste God, die ook heerst over alle engelen en mensen, die vanwege enig goddelijk ambt, of dienst goden genaamd worden; zo Ps. 50:1. Vgl. 1 Kor. 8:5, 8:6, en Openb. 17:14, en Openb. 19:16.

– *m* Openb. 17:14.

– *n* 2 Kron. 19:6; idem v. 7; Job 34:19; Hand. 10:34; Rom. 2:11; Gal. 2:6; Ef. 6:9; Kolos. 3:25; 1 Petr. 1:17.

21 *aangezicht aanneemt:* D.i. die geen uiterlijk onderscheid van de mensen aanziet of iemand rijk of arm, ingeboren of vreemdeling, Jood of heiden zij, enz. Zie ook Lev. 19:15.

22 D.i. uitvoert.

– *o* boven, Deut. 6:13; Matt. 4:10; Lukas 4:8.

– *p* onder, Deut. 13:4.

23 Zie boven, Deut. 6:13.

24 D.i. die u door zijn genade en weldadigheid oorzaak geeft om hem te loven, en waarop u zich hebt te beroemen, en wiens lof u steeds in uw hart en mond behoort te voeren. Vgl. Jer. 17:14.

25 Zie Gen. 12:10.

– *q* Gen. 46:27; Ex. 1:5; Hand. 7:14.

26 *zeventig zielen:* D.i. zij waren niet meer dan zeventig personen.

– *r* Gen. 15:5.

27 *sterren van de hemel in menigte:* Zie Gen. 13:16, en Gen. 15:5.

1 te alle dage: Hebr.: al de dagen; t.w. uws levens, gelijk dikwijls. Zie Deut. 12:1, 12:19, en Deut. 16:3, en Deut. 17:19, enz.

2 *onderhouden Zijn bevel:* Hebr.: *u zult zijn bewaring bewaren, of, zijn onderhouding onderhouden.* Zijn bewaring, of onderhouding; d.i. wat Hij u bevolen heeft te bewaren of te onderhouden. Zie Gen. 26:5.

3 Zie boven, Deut. 5:31.

4 *onderwijzing van YHWH:* D.i. alles wat God aan zijn volk om hen te onderwijzen in die tijd gedaan had, dat in het volgende verhaald wordt.

5 D.i. zijn majesteit en grote goddelijke macht, lichtende in zijn werken, gelijk de volgende woorden verklaren; zo boven, Deut. 3:24, en Deut. 9:26.

boven hun aangezicht deed overzwemmen, als zij u van achteren vervolgden; en YHWH verdeed hen, tot op deze dag.

5 En wat Hij u gedaan heeft in de woestijn, totdat u gekomen bent aan deze plaats.

6 Daarboven, wat Hij gedaan heeft [a]aan Dathan, en aan Abiram, zonen van Eliab, de zoon van Ruben; hoe de aarde haar mond opendeed, en hen verslond met hun [6]huisgezinnen, en hun tenten, ja, al wat [7]bestond, [8]dat hun aanging, in het midden van geheel Israël.

7 Want het zijn [9]uw ogen, die gezien hebben al dit grote werk van YHWH, dat Hij gedaan heeft.

8 Houd dan [10]alle geboden, die ik u vandaag gebiede; opdat u gesterkt wordt en inkomt, en erft het land, waarheen u overtrekt, om dat te erven;

9 En opdat u de dagen verlengt in het land, dat YHWH uw vaders gezworen heeft, aan hen en aan hun zaad te geven; een land, [11]vloeiende van melk en honing.

10 Want het land, waar u naar toe gaat, om dat te erven, is niet als Egypteland, vanwaar u uitgegaan bent, dat u bezaaide met uw zaad, en bewaterde [12]met uw gang, als een kruidhof.

11 Maar het land, waarheen u overtrekt, om dat te erven, is een land van bergen en van dalen; het drinkt water [13]bij de regen van de hemel;

12 Een land, dat YHWH, uw God, bezorgt; de ogen van [14]YHWH, van uw God, zijn steeds daarop, van het begin van het jaar tot het einde van het jaar.

Zegen op gehoorzaamheid

13 En het zal gebeuren, zo u [15]ijverig zult horen naar Mijn geboden, die Ik u vandaag gebiede, om YHWH, uw God, lief te hebben, en Hem te dienen, met uw hele hart en met uw hele ziel;

14 [16]Zo zal Ik de regen van uw [17]land geven te zijner tijd, [18]vroege regen en [19]spade regen, opdat u uw koren, en uw nieuwe wijn, en uw olie inzamelt.

15 En Ik zal kruid geven op uw veld voor uw beesten; en u zult eten en verzadigd worden.

16 Pas op dat uw hart niet verleid wordt, dat u [b]afwijkt, en andere goden dient, en u voor die buigt;

17 Dat de toorn van YHWH tegen u ontsteke, en Hij de hemel [20]toesluite, dat er geen regen zij, en de aarde haar gewas niet geve; en u haastig omkomt van het goede land, dat u YHWH geeft.

18 [c]Leg dan deze mijn woorden in uw hart, en in uw ziel, en [21]bindt ze tot een teken op uw hand, dat zij tot voorhoofdsbanden zijn tussen uw ogen;

19 En [d]leert die uw kinderen, sprekende daarvan, als u in uw huis zit, en als u op de weg gaat, en als u neerligt, en als u opstaat;

20 En schrijft ze op de posten van uw huis, en aan uw poorten;

21 Opdat uw dagen, en de dagen van uw kinderen, in het land, dat YHWH uw vaders gezworen heeft hun te geven, vermenigvuldigen, zoals [22]de dagen van de hemel op de aarde.

22 Want zo u [23]ijverig houdt al deze geboden, die ik u gebiede om die te doen, YHWH, uw God, liefhebbende, wandelende in al Zijn wegen, en Hem aanhangende;

23 Zo zal YHWH al deze volken voor uw aangezicht uit de bezitting verdrijven, en u zult erfelijk bezitten [24]groter en machtiger volken, dan u bent.

24 Alle plaats, [25][e]waar uw voetzool op treedt, zal de uwe zijn; [26]van de woestijn en de Libanon, van de rivier, de rivier Frath, tot aan de [27]achterste zee, zal uw gebied zijn.

25 Niemand zal voor uw aangezicht bestaan; YHWH, uw God, zal [28]uw schrik en uw vrees geven over al het land, waarop u treden zult, [f]zoals Hij tot u gesproken heeft.

– *a* Num. 16:31; Num. 27:3; Ps. 106:17.

6 Hebr.: *huizen*.

7 Zie Gen. 7:4.

8 dat hun aanging: Hebr.: dat aan hun voet was; d.i. in hun dienst, macht of bezit; of, wat hen aanging of volgde. Vgl. Ex. 11:8.

9 *uw ogen:* Mozes wil zeggen dat het een bijzondere weldaad van God is, dat al deze wonderen bij hun leven en voor hun ogen geschied zijn. Vgl. boven, Deut. 5:3.

10 *alle geboden:* Hebr.: *allen, of, elk gebod, dat ik, enz.* zo onder, vs. 22.

11 *vloeiende van melk en honig:* Zie Ex. 3:8.

12 *met uw gang:* Hebr.: *met uw voet*; d.i. met uw dienst en arbeid, moetende het water met moeite er in dragen of leiden, om dat te bevochtigen. Anders: naar uw eigen goeddunken.

13 *bij de regen van de hemel:* Zonder arbeid en toedoen van de mensen.

14 Hebr.: *zoekt, nazoekt, of navraagt: menselijk van God gesproken*. Want de mensen plegen te zoeken en te vragen naar wat zij een bijzondere genegenheid toedragen. Vgl. Job 3:4; Jes. 62:2.

15 *naarstiglijk zult horen:* Hebr.: *horende horen zult*.

16 Zo zal Ik de regen: Hier voert Mozes God zelven in, aldus sprekende.

17 lands geven op Zijn tijd: D.i. uw land vereisen zal.

18 vroegen regen: Die God gaf, nadat het land bebouwd en bezaaid was, om het zaad uit de aarde te doen opschieten.

19 spaden regen: Die kort vóór de oogst viel, om de vruchten zwaar en rijp te maken. Zie Jer. 5:24; Hos. 6:3; Joël 2:23; Jak. 5:7.

– *b* boven, Deut. 8:19.

20 Een manier van spreken, waardoor bij gelijkenis wordt uitgedrukt de goddelijke regering in de lucht, dienende tot wering en ophouding van de regen. Zie 1 Kon. 8:35; 2 Kron. 6:26, en 2 Kron. 7:13.

– *c* boven, Deut. 6:6; idem v. 8.

21 *bindt ze tot een teken op uw hand:* Zie Ex. 13:9, en boven, Deut. 6:8.

– *d* boven, Deut. 4:9; boven, Deut. 6:7.

22 *gelijk de dagen van de hemel op de aarde:* D.i. zolang de wereld staat zal God zijn volk met zijn zegen bijblijven. Vgl. Ps. 89:37, 89:38; Matt. 28:20. Anders: uw dagen en die van uw kinderen zullen vele zijn, gelijk de dagen van de hemel vele zijn.

23 *naarstiglijk houdt al deze geboden:* Hebr.: *houdende houdt*.

24 *groter en machtiger volken:* D.i. landen van groter en machtiger volken; gelijk boven, Deut. 9:1.

25 *waar uw voetzool op treedt:* Vgl. boven, Deut. 2:5; Joz. 1:3, en Joz. 14:9.

– *e* Joz. 1:3; Joz. 14:9.

26 *van de woestijn en de Libanon:* Vgl. Gen. 10:19, en Gen. 15:18; Ex. 23:31; Num. 34; boven, Deut. 1:7; Joz. 1:4.

27 *achterste zee:* D.i. die in het westen gelegen is. Oost, of de opgang van de zon, wordt genoemd het voorste deel, en west, of de ondergang, wordt genoemd het achterste. Vgl. onder, Deut. 34:2; Joz. 1:4, en Joz. 13:5; Joël 2:20.

28 *uw schrik en uw vreze geven:* Gelijk boven, Deut. 2:25.

– *f* Ex. 23:27.

Zegen en vloek voorgesteld

26 Zie, ik [29]stel u vandaag voor, zegen en vloek:
27 De zegen, wanneer u horen zult naar de geboden van YHWH, van uw God, die ik u vandaag gebiede;
28 Maar de vloek, zo u niet horen zult naar de geboden van YHWH, van uw God, en afwijkt van de weg, die ik u vandaag gebiede, om andere goden na te wandelen, die u niet gekend hebt.
29 En het zal gebeuren, als u YHWH, uw God, zal hebben ingebracht in het land, waar u naar toe gaat, om dat te erven; [g]dan [30]zult u de [31]zegen [32]uitspreken op de berg Gerizim, en [h]de [33]vloek op de berg Ebal.
30 Zijn [34]zij niet aan de overzijde van de Jordaan, achter de weg van de ondergang van de zon, in het land van de Kanaänieten, die in het vlakke veld wonen, tegenover Gilgal, bij de eikenbossen van [35]More?
31 Want u zult over de Jordaan gaan, dat u inkomt om te erven dat land, dat YHWH, uw God, u geven zal; en u zult het erfelijk bezitten, en daarin wonen.
32 Neem dan waar te doen al de voorschriften en de rechten, die ik u vandaag voorstel.

HOOFDSTUK XII

Bevel om alle afgoderij in het land Kanaan uit te roeien, vs. 1, enz. en de uiterlijke godsdienst naar Gods instelling te verrichten op de plaats die hij kiezen zou, 5. Wat hun toegestaan was te eten, met wie, op welke plaatsen, en wat daarover verboden was, 7, 12. Eveneens een hernieuwd gebod om de juiste godsdienst waar te nemen en de afgodische wijze van de Kanaanieten geenszins te volgen, 26.

De ene plaats van aanbidding

DIT zijn de voorschriften en de rechten, die u zult waarnemen om te doen, in dat land, dat u YHWH, uw vaders God, gegeven heeft, om het te erven; al de dagen, die u op de aardbodem leeft.
2 [a]U zult [1]geheel vernielen [2]al de plaatsen, alwaar de volken, [3]die u zult erven, hun goden gediend hebben; op de [4]hoge bergen, en op de heuvelen, en onder [5]alle [6]groene boom.
3 En u zult hun [b]altaren afwerpen, en hun [7]opgerichte beelden verbreken, en hun [8]bossen met vuur verbranden, en de gesneden beelden van hun goden neerhouwen; en u zult hun naam te niet doen uit die plaats.
4 U zult YHWH, uw God, [9]zo niet doen!
5 [c]Maar naar de [10]plaats, die YHWH, uw God, uit al uw [11]stammen verkiezen zal, om Zijn [12]Naam daar te zetten, naar Zijn woning zult u vragen, en daarheen zult u komen;
6 En daarheen zult u brengen uw brandoffers, en uw slachtoffers, en uw tienden, en het hefoffer van uw hand, en uw [13]geloften, en uw vrijwillige offers, en de eerstgeboorten van uw runderen en van uw schapen.
7 En daar zult u voor het aangezicht van YHWH, van uw God, eten en vrolijk zijn, u en uw [14]huizen, [15]over alles, waaraan u uw hand geslagen hebt, waarin u YHWH, uw God, gezegend heeft.
8 U zult niet doen naar alles, wat wij hier vandaag doen, een ieder [16]al wat in zijn ogen recht is.
9 Want u bent tot nu toe niet gekomen in de rust en in de erfenis, die YHWH, uw God, u geven zal.
10 Maar u zult over de Jordaan gaan, en wonen in het land, dat u YHWH, uw God, zal doen erven; en Hij zal u rust geven van al uw vijanden rondom, en u zult zeker wonen.
11 Dan zal er een plaats zijn, [d]die YHWH, uw God, verkiezen zal, om Zijn Naam daar te doen wonen; daarheen zult u brengen alles, wat ik u gebiede: uw brandoffers, en uw slachtoffers, uw

29 *stel u heden voor:* Hebr.: *ik geef, of, stel voor ulieder aangezicht*; zo onder, vs. 32, en Deut. 30:1.
– *g* onder, Deut. 27:12; Joz. 8:33.
30 *zult u:* D.i. u zult bevel geven dat de zegen uitgesproken wordt. Zie de vervulling Joz. 8:33, 8:34.
31 Die beschreven wordt onder, Deut. 28.
32 Uiten, uitgeven. Hebr.: geven. Vgl. onder, Deut. 13:1; 1 Kon. 13:5.
– *h* onder, Deut. 27:13.
33 *vloek op de berg Ebal:* Die beschreven wordt onder, Deut. 27 en Deut. 28.
34 zij niet aan de overzijde van de Jordaan: Te weten, de plaatsen, in het einde van vs. 29 genoemd, zijn gewisselijk daar gelegen.
35 Zie Gen. 12:6.
– *a* Ex. 34:12; idem v. 13; boven, Deut. 7:5.
1 ganselijk vernielen: Hebr.: vernielende vernielen.
2 *al de plaatsen:* Versta zulke, die ter afgoderij bereid en opgericht waren, gelijk tempels, huizen en allerlei op heidense wijze gewijde plaatsen en instrumenten van de afgoderij.
3 die u zult erven: D.i. wier landen u zult erven; gelijk boven, Deut. 11:23.
4 *hoge bergen:* Waar zij de hemel en hun afgoden meenden wat nader te zijn dan in de laagten. Vgl. Jes. 57:5, 57:7; Ez. 6:13; Hos. 4:13.
5 D.i. allerlei.
6 groenen boom: Die in hoogte, schoonheid en schaduw uitstak boven anderen. Zie 2 Kon. 16:4.
– *b* Richt. 2:2.
7 *opgerichte beelden:* Of: *pilaarbeelden, statuen.*
8 *bossen met vuur:* Dichte, duistere bossen, ter afgoderij misbruikt, alsof duisternis tot religieusheid diende en enige heiligheid aan zich had.
9 zo niet doen: Gelijk de heidenen, die afgoderij aanstelden in alle plaatsen, waar het hun lustte.
– *c* 2 Kron. 7:12.
10 De vaste plaats, waartoe naderhand door God gekozen en bestemd is Jeruzalem. Zie 2 Sam. 7, en 2 Sam. 24; 1 Kron. 22; Ps. 122:1, 122:2, 122:3, 122:4, en Ps. 132:13, 132:14. Eer Jeruzalem daartoe was verordineerd, was er geen vaste plaats, hoewel men God gewoonlijk dienen en raad vragen moest ter plaatse, waar de ark van het verbond of tent van de samenkomst door Gods bevel was berustende, gelijk in de volgende boeken zal worden bevonden.
11 *stammen verkiezen zal:* De stam van Juda heeft God hiermede vereerd, de andere daarin voorbijgaande. Zie Ps. 78:67, 78:68, 78:69.
12 *Naam daar te zetten:* Dat de ark van het verbond, zijnde een bijzonder zichtbaar teken mijner genadige aanwezigheid, daar vastelijk in mijn tabernakel of huis beruste, en mijn openbare solemnele godsdienst daar verricht worde, enz. Vgl. 2 Sam. 6:2; 1 Kon. 8:29; zo onder, vs. 11, 12:21, en Deut. 14:23, 14:24, en Deut. 16:2, 16:6, 16:11, enz.
13 D.i. wat u YHWH beloofd hebt te geven.
14 D.i. huisgezinnen.
15 *over alles:* Hebr.: *over alle uitsteking, allen uitslag, aanslag van uw hand*; d.i. alles, waartoe u uw hand hebt uitgestrekt of uitstrekken mag. Zo onder, vs. 18, en Deut. 15:10, enz.
16 *al wat in zijn ogen recht is:* D.i. al wat hemzelven goeddunkt. Hoever zich dit uitstrekte, is te zien in vs. 11.
– *d* 1 Kon. 8:29.

tienden, en het hefoffer van uw hand, en al het beste [17]van uw geloften, die u YHWH beloven zult.

12 En u zult vrolijk zijn voor het aangezicht van YHWH, van uw God, u, en uw zonen, en uw dochters, en uw dienaren, en uw dienaressen, en de Leviet, die in uw poorten is; want hij [e]heeft [18]geen deel noch erfenis met u.

13 Pas op dat u uw brandoffers niet offert in alle plaats, die [19]u zien zult.

14 Maar in de plaats, die YHWH in één van uw stammen zal verkiezen, daar zult u uw brandoffers offeren, en daar zult u doen al wat ik u gebiede.

Het verbod op het eten van bloed

15 Maar naar alle lust van uw ziel zult u slachten en vlees eten, naar de zegen van YHWH, van uw God, die Hij u geeft, in al uw [20]poorten; de onreine en de reine zal daarvan eten, als van een [21]ree, en als van een hert.

16 [f]Alleen het bloed zult u niet eten; u zult het op de aarde uitgieten als water.

17 U zult in uw poorten niet mogen eten de tienden [22]van uw koren, en van uw nieuwe wijn, en van uw olie, noch de eerstgeboorten van uw runderen en van uw schapen, noch enige van uw geloften, die u zult hebben beloofd, noch uw vrijwillige offers, noch het hefoffer van uw hand.

18 Maar u zult dat eten voor het aangezicht van YHWH, van uw God, in de plaats, die YHWH, uw God, verkiezen zal, u, en uw zoon, en uw dochter, en uw dienaar, en uw dienstmaagd, en de Leviet, die in uw poorten is; en u zult vrolijk zijn voor het aangezicht van YHWH, van uw God, over alles, [23]waaraan u uw handen geslagen hebt.

19 Pas op dat u de Leviet niet verlaat, [24]al uw dagen in uw land.

20 Wanneer YHWH, uw God, uw gebied zal verwijd hebben, [g]zoals Hij tot u gesproken heeft, en u zeggen zult: Ik zal vlees eten; omdat uw ziel lust heeft vlees te eten, zo zult u vlees eten, naar alle lust van uw ziel.

21 Zo de plaats, die YHWH, uw God, verkiezen zal, om Zijn Naam daar te zetten, ver van u zal zijn, zo zult u slachten van uw runderen en van uw schapen, die YHWH u gegeven heeft, zoals ik u geboden heb; en u zult eten in uw poorten, naar alle lust van uw ziel.

22 [25]Maar zoals een ree en een hert gegeten wordt, zo zult u dat eten; de onreine en de reine zullen het samen eten.

23 Alleen houdt vast, dat u het bloed niet eet; want het [26]bloed is de ziel; daarom zult u de ziel met het vlees niet eten;

24 [27]U zult dat niet eten; op de aarde zult u het uitgieten als water;

25 U zult dat niet eten; opdat het u, en uw kinderen na u, welga, als u zult gedaan hebben, wat recht is in de ogen van YHWH.

26 Maar [28]uw heilige dingen, die u hebben zult, en uw geloften zult u opnemen, en komen tot de plaats, die YHWH verkiezen zal;

27 En u zult uw brandoffers, het vlees en het bloed, bereiden op het altaar van YHWH, van uw God; en het bloed van uw slachtoffers zal op het altaar van YHWH, van uw God, worden uitgegoten; maar het vlees zult u eten.

28 Neem waar, en hoort al deze woorden, die ik u gebiede, opdat het u, en uw kinderen na u, welga tot in eeuwigheid, als u zult gedaan hebben wat goed en recht is in de ogen van YHWH, van uw God.

Waarschuwing tegen navolging van afgoden

29 Wanneer YHWH, uw God, voor uw aangezicht zal hebben uitgeroeid de volken, naar die u heengaat, om [29]die erfelijk te bezitten; en u die erfelijk zult bezitten, en in hun land wonen;

30 Pas op dat u niet verstrikt wordt [30]achter hen, nadat zij voor uw aangezicht zullen vernietigd zijn; en dat u niet vraagt naar hun goden, zeggende: Zoals deze volken hun goden gediend hebben, zo zal ik ook doen.

31 U zult YHWH, uw God, zo niet doen; want al wat YHWH een gruwel is, dat Hij haat, hebben zij hun goden gedaan; want zij hebben ook hun zonen en hun dochters met vuur verbrand voor [31]hun goden.

32 [32]Al dit woord, dat ik u gebiede, zult u waarnemen om te doen; [h]u zult daar niet toedoen, en daarvan niet afdoen.

17 *keur van uw geloften:* D.i. wat u van het beste uitgelezen en YHWH beloofd hebt.
– *e* Num. 18:20; boven, Deut. 10:9; boven, Deut. 18:1.
18 *geen deel noch erve met u:* Zie boven, Deut. 10:9.
19 *u zien zult:* Nl. met behagen.
20 D.i. in al uw steden of woonplaatsen, en telkens.
21 *ree, en als van een hert:* D.i. niet als een heilige, maar als een gemeen toegelaten voedsel. Herten en reeën waren wel reine beesten, die men als een gemeen voedsel [onder, Deut. 14] mocht eten, maar zij werden niet gebruikt tot offeranden; zo onder, vs. 22, en Deut. 15:22.
– *f* Gen. 9:4; Lev. 7:26; Lev. 17:10; onder, Deut. 15:23.
22 *van uw koren:* Zie van de tienden Lev. 27:30.
23 *waaraan u uw handen geslagen hebt:* Zie boven, vs. 7, en onder, Deut. 15:10.
24 *al uw dagen in uw land:* D.i. zolang u op de aarde zult leven.
– *g* Gen. 28:13; Ex. 23:31; Deut. 11:24; Deut. 19:8.
25 Maar gelijk als een ree: Zie boven, vs. 15.
26 *bloed is de ziel:* Zie Lev. 17:11.
27 *U zult dat niet eten:* Deze ceremonie boven, vs. 16, ook geboden, wordt hier zonderling ingescherpt. Zie hiervan Gen. 9:4, en Lev. 17:11.
28 *uw heilige dingen:* Hebr.: *uw heiligheden*; d.i. dingen, die de Heer geheiligd of toegeëigend zijn, gelijk in het volgende verklaard wordt.
29 die erfelijk te bezitten: D.i. hun land; gelijk boven, Deut. 9:1, en Deut. 11:23, enz.
30 *achter hen:* D.i. zo, dat u hen navolgt.
31 *hun goden:* D.i. ter ere van hun afgoden. Van deze gruwel van de heidenen door de afvallige Joden nagevolgd, zie Jer. 7:31, en Jer. 19:5, en vgl. 2 Kon. 16:3, en 2 Kon. 17:17, 17:31, en 2 Kon. 23:10.
32 *Al dit woord:* Of: *dit gehele woord*; gelijke woorden zie boven, Deut. 4:2. Anders: elke zaak, die ik u gebied, die, enz.
– *h* Deut. 4:2; Spreuk. 30:6; Openb. 22:18.

HOOFDSTUK XIII

Hoe het volk van God zich moest gedragen tegenover een valse profeet die hen zou trachten te brengen tot afval van de ware God, vs. 1, enz. en ook tegenover anderen, zelfs de naaste en beste vrienden, die tot afgoderij aanraden, 6. Eveneens tegenover een afvallige stad, 12.

De valse profeet

WANNEER een [1]profeet, of [2]dromen-dromer, in het midden van u zal opstaan, en u [3]geven een teken of wonder;

2 [4]En dat teken of dat wonder komt, dat hij tot u gesproken had, zeggende: Laat ons andere goden, die u niet gekend hebt, [5]navolgen en hen dienen;

3 U zult naar de woorden van die profeet, of naar die dromen-dromer niet horen; want YHWH, uw God, [6]verzoekt u, om te weten, of u YHWH, uw God, liefhebt met uw hele hart en met uw hele ziel.

4 YHWH, uw God, zult u navolgen, en Hem vrezen, en Zijn geboden zult u houden, en Zijn stem gehoorzaam zijn, [a]en Hem dienen, en Hem aanhangen.

5 En die profeet, of dromen-dromer, zal [b]gedood worden; want hij heeft tot een afval [7]gesproken tegen YHWH, uw God, Die u uit Egypteland heeft uitgevoerd, en u uit het diensthuis verlost; om u af te drijven van de weg, die u YHWH, uw God, geboden heeft, om daarin te wandelen. Zo zult u [8]het boze uit het midden van u wegdoen.

Verleiding door verwanten

6 Wanneer uw [c]broer, [9]de zoon van uw moeder, of uw zoon, of uw dochter, of de vrouw [10]van uw schoot, of uw vriend, die [11]als uw ziel is, u zal [12]aanporren in het geheime, zeggende: Laat ons gaan, en dienen andere goden, die u niet gekend hebt, u noch uw vaders;

7 Van de goden van de volken, die rondom u zijn, nabij u, of ver van u, van het ene einde van de aarde tot aan het andere einde van de aarde;

8 Zo zult u hem niet ter wille zijn, en naar hem niet horen; ook zal uw oog hem niet sparen, en u zult u niet ontfermen, noch hem verbergen;

9 Maar u zult hem [13]zeker doodslaan; [d]uw hand zal [14]eerst tegen hem zijn, om hem te doden, en daarna de hand van het hele volk.

10 En u zult hem met stenen stenigen, dat hij sterve; want hij heeft u gezocht af te drijven van YHWH, uw God, Die u uit Egypteland, uit het diensthuis, uitgevoerd heeft.

11 Opdat geheel Israël het [e]hore en vreze, en niet doorga te doen naar dit boze [15]stuk in het midden van u.

De afvallige stad

12 Wanneer u van één van uw steden, die YHWH, uw God, u geeft, om daar te wonen, zult horen zeggen:

13 Er zijn mannen, [16]Belials-kinderen, uit het midden van u uitgegaan, en hebben de inwoners van hun stad aangedreven, zeggende: Laat ons gaan, en dienen andere goden, die u niet gekend hebt;

14 Zo zult u onderzoeken, en naspeuren, en wel navragen; en ziet, het is de waarheid, de zaak is zeker, zulk een gruwel is in het midden van u gedaan;

15 Zo zult u de inwoners van die stad [17]geheel slaan [18]met de scherpte van het [19]zwaard, verbannende haar, en alles, wat daarin is, ook haar beesten, met de scherpte van het zwaard.

16 En al haar roof zult u verzamelen in het midden van haar straat, en YHWH, uw God, die stad en al haar roof geheel met vuur verbranden; en zij zal één [20]hoop zijn eeuwig, zij zal niet weer gebouwd worden.

17 [21]Ook zal er niets van [22]het verbannene aan uw hand kleven, opdat YHWH Zich wende van de hitte van Zijn toorn, en u geve

1 Versta, een valsen profeet, die valselijk roemt van goddelijke gezichten en openbaringen.

2 Zich valselijk beroemende op goddelijke dromen. Vgl. Num. 12:6.

3 *geven een teken of wonder:* D.i. uitspreken, voorzeggende dat het komen zal. Zo wordt het woord geven ook genomen boven, Deut. 11:29, en 1 Kon. 13:15.

4 En dat teken of dat wonder komt: Anders: ofschoon dat teken, enz.

5 *navolgen en hen dienen:* Hebr.: *achter andere goden wandelen*. Zo vs. 4.

6 *verzoekt u:* Zie boven, Deut. 8:2.

– *a* boven, Deut. 10:20.

– *b* onder, Deut. 18:20; Jer. 14:15.

7 *gesproken tegen YHWH:* D.i. geleerd, geraden, gedreven.

8 *het boze:* Anders: *de boze*; vgl. onder, Deut. 22:21, 22:23, 22:24, en 1 Kor. 5:13.

– *c* onder, Deut. 17:2.

9 *de zoon van uw moeder:* Die u door het recht van de natuur en de band van het bloed nader is dan andere Israëlieten, die ook om de gemene afkomst van Jakob uw broers genoemd worden.

10 *van uw schoot:* Dat is die in uw schoot slaapt. Zie Micha 7:5. Zo wordt daarentegen de echte man genoemd: De man van haar [van de vrouwe] schoot; onder, Deut. 28:56. Anderen: De vrouw van uw schoot; d.i. die u zeer lief is.

11 als uw ziel is: D.i. die u zo liefhebt als uw eigen persoon.

12 *aanporren in het geheime:* Of: *aanzoeken*.

13 zekerlijk doodslaan: Hebr.: u zult hem doodslaande doodslaan; d.i. u zult niet nalaten hem te doden.

– *d* onder, Deut. 17:7.

14 *eerst tegen hem zijn:* Hebr.: *in het begin*. Als zijnde de aanbrenger en getuige geweest bij het gericht, volgens de wet; onder, Deut. 17:7; vgl. Hand. 7:58.

– *e* onder, Deut. 17:13.

15 *stuk in het midden van u:* Hebr.: *zaak, ding, woord*; zo onder, Deut. 17:5.

16 Of: *Belials zonen*. Het Hebreeuwse woord Belijaal betekent zoveel in onze spraak als een deugniet, of iemand zonder juk; d.i. een onbandig mens, die zich onder geen tucht of wet wil buigen. Zie Richt. 19:22; 1 Sam. 1:16, en 1 Sam. 2:12, en 1 Sam. 10:27, en 1 Sam. 25:17; 2 Sam. 16:7, en 2 Sam. 20:1, en 2 Sam. 22:5; 1 Kon. 21:10; 2 Kron. 13:7; Ps. 41:9; Spreuk. 19:28; Nah. 1:11, 1:15; deze naam wordt ook de duivel gegeven; 2 Kor. 6:15; vgl. ook onder, Deut. 25:2, en 2 Sam. 3:34.

17 ganselijk slaan: Hebr.: slaande slaan.

18 *met de scherpte van het zwaard:* Hebr.: *aan de mond van het zwaard*; en zo in het volgende.

19 *verbannende haar:* Zie boven, Deut. 2:34.

20 *hoop zijn eeuwig:* Hebr.: *een hoop van de eeuwigheid*; d.i. zij zal eeuwig overhoop, als een steenhoop, liggen.

21 Ook zal er niets van: Vgl. boven, Deut. 7:25, 7:26.

22 *het verbannene aan uw hand kleven:* Hebr.: *van de ban*.

barmhartigheid, en Zich over u erbarme, en u vermenigvuldige, zoals Hij uw vaders gezworen heeft;

18 Wanneer u de stem van YHWH, van uw God, zult gehoorzaam zijn, om te houden al Zijn geboden, die ik u vandaag gebiede, om te doen [23]wat recht is in de ogen van YHWH, van uw God.

HOOFDSTUK XIV

Verbod van heidense rouw over doden, vs. 1, enz. welk gedierte toegestaan of verboden was te eten, 3. over het opbrengen en gebruik van de tienden, 22.

Reine en onreine dieren

U bent [1]kinderen van YHWH, van uw God; u zult uzelf niet [2a]snijden, noch kaalheid maken tussen uw ogen, over een dode.

2 Want u bent [b]een heilig volk voor YHWH, uw God; en u heeft YHWH gekozen, om Hem tot een eigendomsvolk te zijn, uit al de volken, die [3]op de aardbodem zijn.

3 U zult geen [4]gruwel eten.

4 [c]Dit zijn de beesten, die u eten zult; een os, klein vee van de schapen, en klein vee van de geiten;

5 Een hert, en een ree, en een buffel, en een steenbok, en een das, en een wilde os, en een gems.

6 [5]Alle beesten, die gespleten hoeven hebben, en de kloof in twee klauwen klieven, en herkauwen onder de beesten, die zult u eten.

7 Maar deze zult u niet eten, van degenen, die alleen herkauwen, of van degenen, die alleen gespleten hoeven hebben: de kameel, en de haas, en het konijn; want deze herkauwen wel, maar zij hebben geen gespleten hoeven; onrein zullen zij u zijn.

8 Ook het varken; want dat heeft wel gespleten hoeven, maar het herkauwt niet; onrein zal het u zijn; van hun vlees zult u niet eten, en hun kadaver zult u niet aanroeren.

9 Dit zult u eten van alles, wat in de wateren is; al wat vinnen en schubben heeft, zult u eten.

10 Maar al wat geen vinnen en schubben heeft, zult u niet eten; het zal u onrein zijn.

11 Alle reine vogel zult u eten.

12 Maar deze zijn het, van die u niet zult eten: de adelaar, en de havik, en de zeearend;

13 En de wouw, en de kraai, en de gier naar haar aard;

14 En alle raven naar zijn aard;

15 En de struisvogel, en de nachtuil, en de koekoek, en de sperwer naar zijn aard;

16 En de steenuil, en de ransuil, en de kauw,

17 En de roerdomp, en de pelikaan, en de visarend;

18 En de ooievaar, en de reiger naar zijn aard; en de hop, en de vleermuis;

19 Ook al het kruipend gevogelte zal u onrein zijn; zij zullen niet gegeten worden.

20 Al het rein gevogelte zult u eten.

21 U zult geen kadaver eten; de [6]vreemdeling, die in uw poorten is, zult u het geven, dat hij het ete, of verkoopt het de vreemde; want u bent een heilig volk voor YHWH, uw God. U zult het [d]bokje niet [7]koken in de melk van zijn moeder.

De wet op de tienden

22 U zult [8]trouw vertienen al het inkomen van uw zaad, dat [9]elk jaar van het veld voortkomt.

23 [e]En voor het aangezicht van YHWH, van uw God, ter plaatse, die Hij verkiezen zal, om Zijn Naam daar te doen wonen, zult u eten de tienden van uw koren, van uw nieuwe wijn, en van uw olie, en de eerstgeboorten van uw runderen en van uw schapen; opdat u YHWH, uw God, leert vrezen alle [10]dagen.

24 Wanneer dan nog de weg voor u te veel zal zijn, dat u dat niet zou kunnen heendragen, omdat de plaats te ver van u zal zijn, die YHWH, uw God, verkiezen zal, om Zijn Naam daar te stellen; wanneer YHWH, uw God, u zal gezegend [11]hebben;

25 Zo maak het tot geld, en [12]bindt het geld in uw hand, en gaat naar de plaats, die YHWH, uw God, verkiezen zal;

26 En geeft dat [f]geld voor alles, wat uw ziel gelust, voor runderen en voor schapen, en voor wijn, en voor [13]sterke drank, en voor alles, wat uw ziel van u begeren zal, en [14]eet daar voor het aangezicht van YHWH, van uw God, en wees vrolijk, u en uw huis.

23 *wat recht is:* D.i. wat de Heer kent of oordeelt voor recht en goed, en dat dienvolgens hem wel behaagt.

1 *kinderen van YHWH:* Kinderen van de genade en dienvolgens Gods erfgenamen Rom. 8:17; hebbende de belofte en hoop van de zalige opstanding en van het eeuwige leven; waarom het u niet betaamt over doden te treuren, gelijk de heidenen, die geen hoop hebben; 1 Thess. 4:13.

2 niet snijden: Dat is geen insnijding maken in uw vlees; een heidense manier van rouw, in het bijzonder bij het afsterven van enige bijzondere vrienden. Zie Lev. 19:28. Vgl. 1 Kon. 18:28; Jer. 16:6, en Jer. 41:5, en Jer. 47:5.

– *a* Lev. 19:27; idem 19:28; Lev. 21:5.

– *b* boven, Deut. 7:6; boven, Deut. 26:18.

3 *op de aardbodem zijn:* Hebr.: *op het aangezicht van de aardbodem*.

4 *gruwel eten:* D.i. wat u YHWH verboden heeft te eten, waarvan u dienvolgens een gruwel behoort te hebben.

– *c* Lev. 11:2.

5 *Alle beesten:* Zie hiervan en van het volgende, Lev. 11:3, enz., en de aant. daar.

6 Versta, de onbesneden vreemdeling, die zich tot de onderhouding van Gods wet niet had verbonden, alleen verkerende onder de Israëlieten; want de besneden vreemdelingen waren verbonden tot de onderhouding van de wetten van Israël.

– *d* Ex. 23:19; Ex. 34:26.

7 Anders: *zieden*.

8 getrouwelijk vertienen: Hebr.: vertienende vertienen. Zie Lev. 27:30.

9 *elk jaar:* Hebr.: *jaar, jaar*; d.i. elk jaar, jaar op jaar.

– *e* boven, Deut. 12:17; idem v. 18.

10 *alle dagen:* T.w. uws levens; gelijk boven, Deut. 11:1.

11 *gezegend hebben:* T.w. zo dat de tienden te veel zouden zijn om te brengen ter plaatse, die God gekozen heeft.

12 *bindt het geld in uw hand:* D.i. bindt het samen in buidels of zakken [zie 2 Kon. 12:10] en neem het met u.

– *f* Matt. 21:12.

13 sterken drank: Zie Lev. 10:9.

14 *eet daar:* Zie boven, Deut. 12:7.

27 Maar de Leviet, die in uw poorten is, zult u
niet verlaten; want hij heeft [15]geen [g]deel noch er-
fenis met u.

28 [16]Ten einde van drie jaar zult u voortbrengen
alle tienden van uw [17]inkomen, in hetzelfde jaar,
en u zult ze wegleggen in uw poorten;

29 Zo zal komen de Leviet, omdat hij geen deel
noch erfenis met u heeft, en de vreemdeling,
en de wees en de weduwe, die in uw poorten
zijn, en zullen eten en verzadigd worden; opdat
u YHWH, uw God, zegene in al het werk van uw
hand, dat u doen zult.

HOOFDSTUK XV

Wanneer en hoe zij het vrijjaar moesten houden, vs. 1, enz. Een ernstig bevel om voor de armen in Israel te zorgen, met belofte van Gods zegen, 7. Over de vrijlating van de gekochte Hebreeuwse knechten en dienstmaagden, en hoe men met hen moest handelen indien zij wilden blijven, 12. Over het heiligen van het eerstgeboren vee, 19.

Het jaar van de kwijtschelding

T[a]EN [1]einde van zeven jaren zult u een [2]vrijla-
ting [3]maken.

2 Dit nu is de [4]zaak van de vrijlating, dat ieder
[5]schuldeiser, die zijn naaste zal geleend hebben,
vrijlate; hij zal zijn naaste of zijn broer niet
aanmanen, [6]omdat men [7]voor YHWH een vrijla-
ting heeft uitgeroepen.

3 De buitenlander zult u aanmanen; maar wat
u [8]bij uw broer hebt, zal uw hand vrijlaten;

4 [9]Alleen, omdat er geen [10]bedelaar onder u zal
zijn; [11]want YHWH zal u [12]overvloedig zegenen
in het land, dat u YHWH, uw God, als erfenis zal
geven, om hetzelfde erfelijk te bezitten;

5 Als u slechts de stem van YHWH, van uw God,
[13]vlijtig zult gehoorzamen, dat u waarneemt te
doen al deze geboden, die ik u vandaag gebiede.

6 [14]Want YHWH, uw God, zal u zegenen, zoals
Hij tot u heeft gesproken, zo [b]zult u aan vele vol-
ken lenen; maar u zult niet ontlenen; en u zult
over vele volken heersen; maar over u zullen zij
niet heersen.

7 Wanneer er onder u een arme zal zijn, [15]één
uit uw broers, in één van uw poorten, in uw land,
dat YHWH, uw God, u geven zal, zo zult u uw hart
niet verstijven, noch uw hand toesluiten voor
uw broer, die arm is;

8 Maar u zult hem uw hand [16]gul opendoen, en
zult hem [17]rijk lenen, [18]genoeg voor zijn gebrek,
dat hem ontbreekt.

9 Pas op dat in uw hart geen [19]Belialswoord [20]zij,
om te zeggen: Het zevende jaar, het jaar van de
vrijlating, naakt; dat uw oog [21]boos zij tegen uw
broer, die arm is, en dat u hem niet geeft; en hij
over u roepe tot YHWH, en [22]zonde in u zij.

10 [c]U zult hem [23]gul geven, en uw hart zal niet
boos zijn, [24]als u hem geeft; want omwille van
deze zaak zal u YHWH, uw God, zegenen in al uw
werk, [25]en in alles, waaraan u uw hand slaat.

11 Want [d]de arme [26]zal niet ophouden uit het
midden van het land; daarom gebiede ik u,
zeggende: U zult uw [27]hand gul opendoen aan uw
broer, aan [28]uw bedrukten en aan uw armen in
uw land.

De vrijlating van slaven

12 [e]Wanneer uw broer, een [29]Hebreër of een
Hebreïnne, aan u [30]verkocht zal zijn, [31]zo zal hij

15 *geen deel noch erve met u:* Zie boven, Deut. 10:9.

– *g* Num. 18:20; idem v. 24; boven, Deut. 10:9; boven, Deut. 12:12; boven, Deut. 18:1; idem 18:2; boven, Deut. 26:12.

16 *Ten einde van drie jaren:* Zie boven, Deut. 12:17.

17 *in hetzelfde jaar:* T.w. het laatste van alle drie jaren, of elk derde jaar.

– *a* Ex. 21:2; Jer. 34:14.

1 *einde van zeven jaren:* D.i. in het laatste jaar van alle zeven jaren; want het zevende jaar was telkens een jaar van de vrijlating. Vgl. Ex. 21:2; Jer. 34:14. Zo worden elders jaren en dagen gezegd vervuld te worden of vervuld te zijn, wanneer ze eerst aankomen of lopen. Zie Deut. 14:28: Joz. 3:2; Jer. 25:12; Luk. 2:21; Hand. 2:1.

2 Of: *nalating*. Het Hebreeuwse woord betekent beide; en beide moest men het zevende jaar doen: schulden nalaten, of niet inmane, en knechten en maagden vrijlaten, en het land niet bebouwen.

3 Dat is houden.

4 *zaak van de vrijlating:* Hebr.: *het woord*; d.i. het recht of de wijze. Vgl. onder, Deut. 19:4.

5 Hebr.: alle meester, of, heer van de inmaning, of, van het geleende van zijn hand; d.i. een ieder, die recht heeft om de schuldenaar te manen en zijn hand aan hem of het zijne te slaan. Anders: een ieder heer zal het geleende van zijn hand vrijlaten, dat hij van zijn naasten vorderen mocht.

6 *omdat men:* Of: *wanneer men YHWH een vrijlating heeft uitgeroepen*.

7 *YHWH een vrijlating heeft uitgeroepen:* D.i. de Heer ter ere, die het zo bevolen heeft. Anders: een nalating, of, vrijlating van YHWH; d.i. die van YHWH bevolen is.

8 *bij uw broer hebt:* Dat u hem geleend of geborgd hebt.

9 Anders: *behalve wanneer er geen arme onder u zal zijn*; d.i. als de schuldenaar rijk is en de macht wel heeft om u te betalen. Vgl. vs. 5, 15:6, 15:7.

10 *bedelaar onder u zal zijn:* Of: *nooddruftige*.

11 want YHWH: Anders: wanneer YHWH u, enz.

12 overvloediglijk zegenen: Hebr.: zegenende zegenen.

13 *vlijtiglijk zult gehoorzamen:* Hebr.: *gehoorzamende gehoorzamen*.

14 Want YHWH, uw God: Anders: wanneer.

– *b* onder, Deut. 28:12.

15 *een uit uw broers:* Hebr.: *uit, of, van een van uw broers*.

16 mildelijk opendoen: Hebr.: opdoende opdoen.

17 *rijk lenen:* Hebr.: *lenende lenen*.

18 *genoeg voor zijn gebrek:* Hebr.: *de genoegzaamheid van zijn gebrek*.

19 Van dit woord, zie boven, Deut. 13:13.

20 woord zij: Of: zaak, ding.

21 *boos zij tegen uw broer:* D.i. stuurs, onvriendelijk, dat u hem een kwaad en nijdig gelaat toont. Vgl. onder, Deut. 28:54; Spreuk. 22:9, en Matt. 20:15.

22 *zonde in u zij:* Die van God aan u gezocht en gestraft wordt.

– *c* Matt. 5:42; Lukas 6:35.

23 mildelijk geven: Hebr.: gevende geven.

24 als u hem geeft: D.i. het zal u niet verdrieten, u zult hem met geen verkeerd, onwillig, onlustig gemoed geven, maar blijdelijk. Vgl. Rom. 12:8; 2 Kor. 9:7.

25 en in alles: Hebr.: in alle uitstrekking, of, in allen uitslag van uw hand. Zie boven, Deut. 12:7.

– *d* Matt. 26:11; Joh. 12:8.

26 *zal niet ophouden:* D.i. er zullen altijd armen in het land, of bij u zijn. Vgl. Matt. 26:11; Joh. 12:8.

27 mildelijk opendoen: Hebr.: opdoende opdoen.

28 *uw bedrukten:* D.i. dengene die onder u woont en wiens armoede u bekend is, aan welke u, als uw broer, bijzonderlijk verplicht bent, gelijk het voorgaande en volgende verklaart.

– *e* Ex. 21:2; Jer. 34:14.

29 Hebreër of een Hebreïnne: Zie Gen. 10:21.

30 *verkocht zal zijn:* Zie Ex. 31:2.

31 zo zal hij u zes jaren dienen: Anders: en u zes jaren zal gediend hebben; tenware dan dat het jubeljaar, in een daarvan vallende, hem vrij maakte.

u zes jaren dienen; maar in het zevende jaar zult u hem vrij van u laten gaan.

13 En als u hem vrij van u gaan laat, zo zult u hem niet leeg laten gaan:

14 U zult hem [32]rijk opleggen van uw kudde, en van uw dorsvloer, en van uw wijnpers; waarin u YHWH, uw God, gezegend heeft, daarvan zult u hem geven.

15 En u zult gedenken, dat u een dienaar in Egypteland geweest bent, en dat u YHWH, uw God, verlost heeft; daarom gebiede ik u vandaag deze zaak.

16 Maar het zal gebeuren, als hij tot u zeggen zal: Ik zal niet van u uitgaan, omdat hij u en uw huis liefheeft, omdat [33]het hem wel bij u is;

17 Zo zult u [f]een priem nemen, en [34]steken in zijn oor en in de deur, en hij zal [35]eeuwig uw dienaar zijn; en aan uw dienstmaagd zult u ook zo doen.

18 Het zal niet [36]hard zijn in uw ogen, als u hem vrij van u gaan laat; want [37]als een dubbel-loons-dagloner heeft hij u zes jaren gediend; zo zal u YHWH, uw God, zegenen in alles, wat u doen zult.

De eerstgeborenen van het vee

19 [g]Al het eerstgeborene, dat onder uw runderen en onder uw schapen zal geboren worden, zijnde een mannetje, zult u voor YHWH, uw God, [38]heiligen; u zult niet arbeiden met de eerstgeborene van uw os, noch de eerstgeborene van uw schapen scheren.

20 Voor het aangezicht van YHWH, van uw God, zult u ze jaar op jaar eten in de plaats, die YHWH zal verkiezen, u en uw [39]huis.

21 [h]Maar als enig gebrek daaraan zal zijn, hetzij mank of blind, of enig kwaad gebrek, zo zult u het YHWH, uw God, niet offeren;

22 In uw poorten zult u het eten; de onreine en de reine samen, als een [40]ree, en als een hert,

23 [i]Zijn bloed alleen zult u niet eten; [41]u zult het op de aarde uitgieten als water.

HOOFDSTUK XVI

Over het houden van de feesten, namelijk pascha, vs. 1, enz. pinksteren, 9. loofhuttenfeest, 13. wie, waar en hoe zij op deze feesten moesten verschijnen, 16. over het ambt van de rechters, 18. over afgodische bossen en pilaren, 21.

Het Pascha

NEEM waar de maand [1]Abib, dat u voor YHWH, uw God, pascha houdt; want in de maand [2 3a]Abib heeft u YHWH, uw God, uit Egypteland uitgevoerd, [4]bij nacht.

2 Dan zult u voor YHWH, uw God, het pascha [5]slachten, [6]schapen en runderen, in de plaats, die YHWH verkiezen zal, om Zijn Naam daar te doen wonen.

3 U zult [b]niets gedesemds [7]op hetzelfde eten; zeven dagen zult u ongezuurde broden op hetzelfde eten, een brood [8]van de ellende, (want in haast bent u uit Egypteland uitgetrokken); opdat u gedenkt aan de dag van uw uittrekken uit Egypteland, al de dagen van uw leven.

4 Er zal bij u in zeven dagen geen zuurdeeg gezien worden in enig deel van uw gebied; ook zal [c]van het vlees, dat u aan de avond van de eerste dag geslacht zult hebben, niets tot de morgen overnachten.

5 U zult het pascha niet mogen slachten in één van uw [9]poorten, die YHWH, uw God, u geeft.

6 Maar [10]aan de plaats, die YHWH, uw God, verkiezen zal om daar Zijn Naam te doen wonen, daar zult u het pascha slachten aan de avond, als de [11]zon ondergaat, [12]op de vastgestelde tijd van uw uittrekken uit Egypte.

32 *rijk opleggen van uw kudde:* Hebr.: *om de hals doende om de hals doen.* Het Hebreeuwse woord betekent een halsband omdoen, de hals als met een band of keten omringen. Mozes wil zeggen dat men hem rijk zal voorzien en vereren, opdat hij met vreugde scheide.

33 *omdat het hem wel bij u is:* D.i. omdat hij bij u welvaart.

– *f* Ex. 21:6.

34 *steken in zijn oor en in de deur:* Zie hiervan Ex. 21:5, 21:6.

35 *eeuwig uw dienaar zijn:* Hebr.: *en hij zal u een dienaar van de eeuwigheid zijn*; d.i. de ganse tijd zijns levens; zo Ex. 21:6. Vgl. Ex. 19:9; 1 Sam. 1:22, enz; Ps. 73:12. Anderen verstaan dit tot het jubeljaar toe.

36 *hard zijn in uw ogen:* D.i. het zal u niet hard dunken, of toeschijnen.

37 als een dubbel-loons-dagloner: D.i. hij heeft gedaan als een dubbele dagloner; of hij is u zoveel waard geweest als een dubbele dagloner; want hij heeft de vrijheid niet gehad van zijn dienst u te weigeren, op te zeggen, slapelijk te doen, [gelijk dagloners wel doen] maar heeft u tot uw genoegen zes jaren voluit moeten dienen. Uit Jes. 16:14 nemen sommigen af dat de dagloners zich niet langer dan voor drie jaren mochten besteden.

– *g* Ex. 13:2; Ex. 22:29; Ex. 34:19; Lev. 27:26; Num. 3:13.

38 Vgl. Gen. 2:3; Lev. 8:10.

39 D.i. huisgezin.

– *h* Lev. 22:20; onder, Deut. 17:1.

40 als een ree, en als een hert: Zie boven, Deut. 12:15.

– *i* boven, Deut. 12:16; idem v. 23.

41 *u zult het op de aarde uitgieten als water:* Zie boven, Deut. 12:23, 12:24, 12:25.

1 Ex. 13:4, en boven, Deut. 1:3.

2 Zie Ex. 12:11. Hebr.: Pesach.

3 Anders: *maakt, of, doet*. Anders: Pascha bereidt.

– *a* Ex. 12:2; Lev. 23:5; Num. 9:1; Num. 28:16.

4 *bij nacht:* Zie Ex. 12:31.

5 Of: *offeren, en zo vs.* 4, 16:5, 16:6.

6 *schapen en runderen:* D.i. al zulke offeranden, als de Heer op dit feest te slachten en te offeren bevolen had; Num. 28:16; een jong lam of geit was eigenlijk het paaschoffer genoemd. Zie Ex. 12:3, 12:4, 12:5, 12:27. Daarbenevens moesten ook andere offeranden op het feest geslacht en geofferd worden.

– *b* Ex. 12:19; Ex. 34:18.

7 *op hetzelfde:* T.w. feest. Anders: daarmede; t.w. met het lam, en daarna met de offeranden.

8 *van de ellende:* D.i. waarmee u indachtig zult zijn aan de verdrukking, die u in Egypte geleden hebt; of zulk brood, wat in de haast zowat toegemaakt wordt, wanneer de nood en de haast niet toelaten dat men het naar gewone wijze ten volle bereide en aangenaam of smakelijk make.

– *c* Ex. 12:10.

9 D.i. binnen een van uw steden of woonplaatsen.

10 *aan de plaats:* Anders: *[reizende] naar de plaats, enz.*, daar zult u, enz.

11 *zon ondergaat:* Zie Ex. 12:6; 2 Kron. 35:14.

12 *op de vastgestelde tijd:* D.i. juist, of even op die tijd, toen u uit Egypte uittrokt, op de veertiende dag van de maand Abib; Ex. 13:3, 13:4.

7 Dan zult u het [13]koken en eten in de plaats, die YHWH, uw God, verkiezen [14]zal; daarna zult u zich 's morgens keren, en heengaan naar uw [15]tenten.

8 Zes dagen zult u ongezuurde broden eten, en aan de zevende dag is een [16]verbodsdag voor YHWH, uw God; dan zult u geen werk doen.

Het wekenfeest en het loofhuttenfeest

9 [d]Zeven weken zult u zich tellen; van dat men met de [17]sikkel begint in het staande koren, zult u de zeven weken beginnen te tellen.

10 Daarna zult u voor YHWH, uw God, het wekenfeest [18]houden; het zal een [19]vrijwillige schatting van uw hand zijn, dat u geven zult, naardat u YHWH, uw God, zal gezegend hebben.

11 En u zult vrolijk zijn voor het aangezicht van YHWH, van uw God, u, en uw zoon, en uw dochter, en uw dienaar, en uw dienstmaagd, en de Leviet, die in uw poorten is, en de vreemdeling, en de wees, en de weduwe, die in het midden van u zijn; in de plaats, die YHWH, uw God, zal verkiezen, om Zijn Naam daar te doen wonen.

12 En u zult gedenken, dat u een dienaar geweest bent in Egypte; en u zult deze voorschriften houden en doen.

13 [e]Het feest van [20]de loofhutten zult u zich zeven dagen houden, als u zult hebben ingezameld van uw dorsvloer en van uw wijnpers.

14 En u zult vrolijk zijn op uw feest, u, en uw zoon, en uw dochter, en uw dienaar, en uw dienstmaagd, en de Leviet, en de vreemdeling, en de wees, en de weduwe, die in uw poorten zijn.

15 Zeven dagen zult u voor YHWH, uw God, feest houden, in de plaats, die YHWH verkiezen zal; [21]want YHWH, uw God, zal u zegenen in al uw inkomen, en in al het werk van uw handen; daarom zult u immers vrolijk zijn.

16 [f]Driemaal in het jaar zal alles, wat mannelijk onder u is, voor het aangezicht van YHWH, van uw God, verschijnen, in de plaats, die Hij verkiezen zal: op het feest van de ongezuurde broden, en op het wekenfeest, en op het feest van de [g]loofhutten; maar het zal niet leeg voor het aangezicht van YHWH verschijnen:

17 Een ieder, [22]naar de gave van zijn hand, naar de zegen van YHWH, van uw God, die Hij u gegeven heeft.

De aanstelling van rechters

18 [23]Rechters en voormannen zult u zich stellen in al uw poorten, die YHWH, uw God, u geven zal, [24]onder uw stammen; dat zij het volk richten met een gericht van de gerechtigheid.

19 U zult het gericht niet buigen; u zult [h]het [25]aangezicht niet kennen; ook zult u [i]geen geschenk nemen; want het geschenk verblindt de ogen van de wijzen, en verkeert de [26]woorden van de rechtvaardigen.

20 [27]Gerechtigheid, gerechtigheid zult u najagen; opdat u leeft, en erfelijk bezit het land, dat u YHWH, uw God, geven zal.

21 U zult u geen bos planten [28]van enig geboomte, [29]bij het altaar van YHWH, van uw God, dat u zich maken zult.

22 Ook zult u zich geen [30]opgericht beeld stellen, dat YHWH, uw God, haat.

HOOFDSTUK XVII

Welk offervee voor God een gruwel was, vs. 1, enz. over de straf van hen die van de ware godsdienst tot afgoderij afweken, 2. hoe de lagere rechters zich moesten gedragen in zware, onduidelijke rechtszaken, 8. over het kiezen van een koning en zijn plicht, 14.

De bestraffing van afgoderij

U zult YHWH, uw God, geen os of [1]klein vee offeren, waaraan [a]een gebrek zij [2]of enig kwaad; want dat is [3]YHWH, uw God, een gruwel.

2 [b]Wanneer in het midden van u, in één van uw poorten, die YHWH, uw God, u geeft, een man

13 *koken en eten:* D.i. braden. Zie Ex. 12:9; 2 Kron. 35:13.

14 Als het feest over is, dat zeven dagen duurde.

15 Versta, woningen of huizen, zoals die dan zouden zijn.

16 verbods dag: Zie Lev. 23:36.

– *d* Ex. 23:16; Lev. 23:15; Num. 28:26.

17 *sikkel begint:* Om de Heer een garf te offeren. Zie Lev. 2:14, en Lev. 23:10.

18 weken houden: Nl. van de zeven voorzegde weken. Dit feest wordt anders genoemd het feest van de eerstelingen; Num. 28:26, idem pinksterfeest, Hand. 2:1.

19 *vrijwillige schatting van uw hand zijn:* Hebr.: *tribuut, of, schatting van de vrijwilligheid*; zie hiervan onder, Deut. 26:1, enz. Anders: met een vrijwillige schatting, of genoegzaamheid ener vrijwillige offerande.

– *e* Ex. 23:16; Lev. 23:34.

20 Zie Lev. 23:34.

21 want YHWH, uw God: Anders: wanneer YHWH, uw God, u zal gezegend hebben.

– *f* Ex. 23:17; Ex. 34:23.

– *g* Ex. 23:15.

22 *naar de gave van zijn hand:* Naardat zijn hand vermag te geven, gelijk de volgende woorden schijnen te verklaren. Anders: naardat aan zijn hand gegeven is. Dat ook op het volgende niet kwalijk past. Vgl. Ps. 55:23; Num. 18:6; Ez. 46:5, 46:7, 46:11.

23 *Rechters en ambtlieden:* Vgl. 1 Kron. 23:4, en 1 Kron. 26:29; 2 Kron. 19:8.

24 *onder uw stammen:* Of: *voor, naar uw stammen*.

– *h* Lev. 19:15; boven, Deut. 1:17.

25 *aangezicht niet kennen:* Zie boven, Deut. 1:17.

– *i* Ex. 23:8.

26 *woorden van de rechtvaardigen:* Versta, de woorden van de rechters, dat zij kwade vonnissen uitspreken, of, de woorden van degenen, die een rechtvaardige zaak hebben, die door de omgekochte rechter verkeerd en verdraaid worden. Anders: zaken.

27 *Gerechtigheid, gerechtigheid:* Dat is enkel of louter gerechtigheid. Het is gesproken met nadruk. Vgl. Deut. 2:27; Jes. 26:5, 26:15; Ez. 21:9, met de aant.

28 *van enig geboomte:* Of: *bosplanten [noch] enig geboomte*.

29 *bij het altaar van YHWH:* D.i. met de mening van enige godsdienstigheid, dat u er mee zoudt te kennen geven, wanneer u enig bos nabij het altaar of de tempel van YHWH zoudt planten, of anders hetzelfde naast het altaar van YHWH enige heiligheid toeschrijven, en van gelijke of meerdere waarde houden. Zie 2 Kon. 16, 2 Kon. 17.

30 *opgericht beeld:* Of: *pilaarbeeld, statue*.

1 *klein vee:* D.i. schaap of geit. Zie Ex. 12:5, en boven, Deut. 14:4.

– *a* Lev. 22:20; boven, Deut. 15:21.

2 *enig kwaad:* Hebr.: *enige kwade zaak, of enig kwaad ding*.

3 *YHWH, uw God, een gruwel:* Hebr.: *een gruwel van YHWH, uws Gods*; d.i. wat YHWH voor een gruwel houdt. Zo onder, Deut. 18:12, en elders meer; gelijk, een vloek van YHWH, onder, Deut. 21:23.

– *b* boven, Deut. 13:6.

of vrouw gevonden zal worden, die doen zal, dat kwaad is in de ogen van YHWH, van uw God, overtredende [4]Zijn verbond;

3 Dat hij heengaat, en dient andere goden, en buigt zich voor die, of voor de zon, of voor de maan, of voor [5]het [6]hele leger van de hemel, dat ik niet geboden heb;

4 En het wordt u aangezegd, en u hoort het; zo zult u het wel onderzoeken; en ziet, het is de waarheid, de zaak is zeker, zulk een gruwel is in Israël gedaan;

5 Zo zult u die man of die vrouw, die dit boze [7]stuk gedaan hebben, tot uw [8]poorten uitbrengen, die man zeg ik, of die vrouw; en u zult hen met stenen stenigen, dat zij sterven.

6 [9][c]Op de mond van twee getuigen, of drie getuigen, zal hij gedood worden, [10]die sterven zal; op de mond van één enige getuige zal hij niet gedood worden.

7 [d]De hand van de getuigen zal eerst tegen hem zijn, om hem te doden, en daarna de hand van het hele volk; zo zult u het [11]boze uit het midden van u wegdoen.

Moeilijke rechtszaken

8 Wanneer een zaak aan het gericht [e]voor u te [12]zwaar zal zijn, tussen [13]bloed en bloed, tussen rechtshandel en rechtshandel, tussen [14]plaag en plaag, zijnde twistzaken in uw poorten, zo zult u zich opmaken en opgaan naar de plaats, die YHWH, uw God, verkiezen zal;

9 En u zult komen tot de [15]Levietische priesters, [16]en tot de rechter, die in die dagen zijn zal; en u zult ondervragen, en zij zullen u de [17]zaak van het recht aanzeggen.

10 En u zult doen naar het [18]bevel van het woord, dat zij u zullen aanzeggen, van die plaats, die YHWH verkiezen zal, en u zult waarnemen te doen naar alles, wat zij u zullen leren.

11 Naar [19]het bevel van de wet, die zij u zullen leren, en naar het oordeel, dat zij u zullen zeggen, zult u doen; u zult niet afwijken van het woord, dat zij u zullen aanzeggen, ter rechterhand of ter linkerhand.

12 De man nu, die [20]trots handelen zal, dat hij niet hore naar de priester, die [21]staat, om daar YHWH, uw God, te dienen, [22]of naar de rechter, die man zal sterven; en u zult het [23]boze uit Israël wegdoen.

13 Dat het al dat volk hore en vreze, en niet meer trots handele.

De wet op de koning

14 Wanneer u zult gekomen zijn in het land, dat u YHWH, uw God, geeft, en u dat erfelijk zult bezitten en daarin wonen, en u [24]zeggen zult: Ik zal een koning over mij stellen, als al de volken, die rondom mij zijn;

15 Zo zult u [25]zeker hem tot koning over u stellen, die YHWH, uw God, verkiezen zal; uit het midden [26]van uw broers zult u een koning over u stellen; het is u niet toegestaan over u te zetten een vreemde man, die uw broer niet zij.

16 Maar hij zal voor zich de paarden niet [27]vermenigvuldigen, en het volk niet doen terugkeren naar Egypte, om [28]paarden te vermenigvuldigen; terwijl YHWH u gezegd heeft: [29]U zult voortaan niet terugkeren door deze weg.

17 Ook zal hij voor zich de vrouwen niet vermenigvuldigen, opdat zijn hart niet afwijke; hij zal ook voor zich geen zilver en goud zeer [30][31]vermenigvuldigen.

18 Verder zal het gebeuren, als hij op de stoel van zijn koninkrijk zal zitten, zo zal hij zich een

4 *Zijn verbond:* D.i. het verbond, dat Hij met u gemaakt heeft, waarin u uw God gehoorzaamheid beloofd hebt.

5 het gehele: Of: enig; d.i. geen van allen.

6 dat ik niet geboden heb: Maar wel uitdrukkelijk en scherpelijk verboden.

7 Hebr.: *zaak, of woord*; gelijk boven, Deut. 13:11.

8 *uw poorten:* Waar de publieke bijeenkomsten en het gericht gehouden werden. Zie Gen. 22:17.

9 *Op de mond van twee getuigen:* D.i. op het zeggen, verklaren, enz.

– *c* Num. 35:30; onder, Deut. 19:15; Matt. 18:16; 2 Kor. 13:1; Hebr. 10:28.

10 die sterven zal: Hebr.: de dode, of, stervende; d.i. die de dood verdiend heeft, of sterven zal. Vgl. Gen. 20:3.

– *d* boven, Deut. 13:9.

11 *boze uit het midden van u wegdoen:* Zie boven, Deut. 13:5.

– *e* 2 Kron. 19:10; Mal. 2:7.

12 *zwaar zal zijn:* Hebr. eigenlijk, wonderlijk, vreemd, of verborgen; d.i. zodanig, dat u daarin niet kondt beslissen of durven vertrouwen, wat recht of onrecht is.

13 *bloed en bloed:* D.i. in materie van doodslag. Zie Gen. 37:26.

14 plage en plage: Als in materie van wonden, kwetsuren, of ook enige kwade, vreemde plagen aan het lichaam van de mens, misschien ook aan huizen, kleren, enz.

15 *Levietische priesters:* Dit schijnt te zien op de hogepriester, alsook op de hoogste rechter. Zie onder, vs. 12.

16 en tot de rechter: Anders: of tot de rechter. Vgl. onder, vs. 12.

17 *zaak van het recht aanzeggen:* Of: *het woord van het recht, of oordeel*; d.i. waarin deze zaak recht is en van u behoort geoordeeld en uitgesproken te worden.

18 *het bevel van het woord:* Hebr.: *naar de mond van het woord*; d.i. juist en in alles naar hun zeggen.

19 *het bevel van de wet:* Hebr.: *naar de mond.*

20 Hebr.: *in, of door trotsheid, of vermetelheid.*

21 Zie boven, Deut. 10:8.

22 Naar de natuur van de zaken zal vereisen.

23 *boze uit Israël wegdoen:* Als boven, vs. 7.

24 *zeggen zult:* T.w. wettelijk en met Gods believen zulks besluitende; dat niet geschiedde 1 Sam. 8:5, en omdat zulks de Heer mishaagde; 1 Sam. 8:7, en 1 Sam. 12:19.

25 ganselijk ... stellen: Hebr.: stellende stellen; d.i. u zult geen ander mogen stellen dan die, enz.

26 *uw broers:* D.i. hij zal een Israëliet moeten zijn.

27 D.i. zoveel werk van ruiters en knechten niet maken, dat hij op zijn grote macht hoogmoedig worde en, tot Gods oneer zijn vertrouwen er op stellende, [gelijk de heidense en goddeloze koningen deden] zichzelven en zijn onderdanen door vermetelheid in perijkel en verdriet brenge.

28 *paarden te vermenigvuldigen:* Waardoor Egypte vermaard was. Zie Ex. 14 en 15; Jes. 31:1, 31:3; Ez. 17:15, enz.

29 *U zult voortaan niet terugkeren:* Hebr.: *u zult niet meer toedoen, of, voortvaren om weer te keren.* Versta, om u te wreken aan Egypte, of verbond met hen te maken, of slaven daar te worden.

30 T.w. van YHWH.

31 *zilver en goud:* Hier past ook de aantekening op vs. 16.

[32]dubbel van deze wet afschrijven in een boek, [33]uit wat voor het aangezicht van de Levietische priesters is;

19 En het zal bij hem zijn, en hij zal daarin lezen al de dagen van zijn leven; opdat hij YHWH, zijn God, lere vrezen, om te bewaren al de woorden van deze wet en deze voorschriften, om die te doen;

20 Dat zijn hart zich niet verheffe boven zijn broers, en dat hij niet afwijke van het gebod, ter rechterhand of ter linkerhand; opdat hij de dagen verlenge in zijn koninkrijk, hij en zijn zonen, in het midden van Israël.

HOOFDSTUK XVIII

Over het erfdeel en recht van de priesters en Levieten op offers en eerstelingen, vs. 1, enz. verbod om de heidense, afgodische, duivelse gruwelen na te volgen, 9. Een zeer heerlijke belofte over de zending van onze Heere Christus, die het hoofd van alle profeten is, 15. over de straf en het kenmerk van een valse profeet, 20.

Het deel van de priesters en Levieten

DE Levietische priesters, de hele stam van Levi, zullen geen deel noch erfenis hebben met Israël; [1a]de vuuroffers van YHWH en zijn erfdeel zullen zij eten.

2 Daarom zal [2]hij geen erfdeel hebben in het midden van zijn broers; [3b]YHWH is zijn Erfdeel, zoals Hij tot hem gesproken heeft.

3 Dit nu zal het recht van de priester zijn van het volk, van hen, die een offergave offeren, hetzij een os, of klein vee: dat hij de priester zal geven de schouder, en beide kaken, en de pens.

4 De eerstelingen van uw koren, van uw nieuwe wijn en van uw olie, en de eerstelingen van de beschering van uw schapen zult u hem geven;

5 Want YHWH, uw God, heeft hem uit al uw stammen gekozen, dat hij [4]sta, om te dienen in de Naam van YHWH, hij en zijn zonen, altijd.

6 Verder wanneer een Leviet zal komen uit één van uw poorten, uit geheel Israël, alwaar hij woont, en hij komt naar alle begeerte van zijn ziel, tot de plaats, die YHWH zal hebben gekozen;

7 [5]En hij dienen zal in de Naam van YHWH, van zijn God, als al zijn broers, de Levieten, die daar voor het aangezicht van YHWH staan;

8 [6]Zo zullen zij een gelijk deel eten, [7]boven zijn verkoping [8]bij de vaders.

Verbod op waarzeggerij

9 Wanneer u komt in het land, dat YHWH, uw God, u geven zal, zo zult u niet leren te doen naar de gruwelijke dingen van die [9]volken.

10 Onder u zal niet gevonden worden, [c]die zijn zoon of zijn dochter [10]door het vuur doet doorgaan, [11d]die met waarzeggerijen omgaat, [12]een bezweerder, of die op vogelgeschrei acht geeft, of tovenaar.

11 Of een [13]bezweerder, die met bezwering omgaat, of die [14]een waarzeggenden geest vraagt, of een dodenbezweerder, of die de doden vraagt.

12 Want al wie dat doet, is [15]YHWH een gruwel; en vanwege deze gruwelijke dingen [16]verdrijft hen YHWH, uw God, voor uw aangezicht, uit de bezitting.

13 Oprecht zult u zijn met YHWH, uw God.

14 Want deze volken, [17]die u zult erven, horen naar bezweerders en waarzeggers; maar wat u betreft, YHWH, uw God, heeft [18]u dat niet toegelaten.

32 *dubbel van deze wet:* Of: copie, afschrift, geschreven uit en naar het originele wetboek, dat bij de priesters was berustende, en dat zij steeds voor ogen moesten hebben, om zich daarnaar te reguleren. Vgl. onder, Deut. 31:9, 31:26.

33 *uit wat:* Anders: *[nemende die] van de aanwezigheid van de Levietische priesters*; d.i. hij zal het wetboek, dat bij de priesters berust, laten halen, en daaruit een copie schrijven, of doen schrijven.

1 *de vuuroffers van YHWH:* Zie Lev. 1:9.

– *a* Num. 18:20; boven, Deut. 10:9; 1 Kor. 9:13.

2 hij geen erfdeel hebben: Te weten, de Leviet.

3 *YHWH is zijn Erfdeel:* Zie Num. 18:20; boven, Deut. 10:9.

– *b* Num. 18:20; boven, Deut. 10:9; Ez. 44:28.

4 *sta, om te dienen:* Zo onder, vs. 7; zie boven, Deut. 10:8.

5 En hij dienen zal: Of: zo zal hij mogen dienen. En in vs. 8: gelijken deel zullen zij eten.

6 Zo zullen zij een gelijk deel eten: Hebr.: deel gelijk deel.

7 *boven zijn verkoping:* Of: *boven de verkopingen van een ieder*; d.i. boven wat zij hebben en behouden zullen van de prijs van hun verkochte goederen, die zij zullen mogen wederkopen en lossen. Zie Lev. 25:32, 25:33.

8 *bij de vaderen:* D.i. aan, of, bij de vaderlijke familiën gedaan. Anders: naar de vaderlijke huisgezinnen, in welke de Levieten waren afgedeeld, Num. 3. Deze woorden voegen sommigen bij de eerste woorden van vs. 8, in deze zin: Gelijken deel zullen zij eten, zo nochtans, dat elk zich voege bij zijn vaderlijke familie. Anders: alleen van wat hem geleverd is naar de vaderlijke huisgezinnen.

9 Van de Kanaänieten, die er in wonen.

– *c* Lev. 18:21.

10 *door het vuur doet doorgaan:* Zie de aant. Lev. 18:21.

11 die met waarzeggerijen omgaat: Hebr.: een voorzegger van de voorzeggingen, of, rader van de raadselen, gisser van de gissingen.

– *d* Lev. 20:27; 1 Sam. 28:7; Jes. 8:19.

12 een guichelaar: Zie Lev. 19:26.

13 Hebr.: *die met bezwering zweert, of, bezwering bezweert*; eigenlijk: die koppeling samenkoppelt.

14 *een waarzeggende geest:* Zie Lev. 19:31, en Lev. 20:6.

15 *YHWH een gruwel:* Hebr.: *een gruwel van YHWH*. Zie boven, Deut. 17:1.

16 *verdrijft hen YHWH:* T.w. de inwoners van Kanaän.

17 die u zult erven: D.i. wier landen; gelijk boven, Deut. 9:1 en elders meer.

18 *heeft u zulks niet toegelaten:* Hebr.: *heeft u zo niet toegelaten*; versta, te doen.

De belofte van een profeet als Mozes

15 [19e]Een Profeet, uit het midden van u, uit uw broers, [20]als mij, zal u YHWH, uw God, verwekken; naar Hem zult u horen;

16 Naar alles, wat u van YHWH, uw God, aan Horeb, op de dag van de verzameling, geëist hebt, zeggende: [f]Ik zal niet doorgaan te horen de stem van YHWH, van mijn God, en dit grote vuur zal ik niet meer zien, dat ik niet sterve.

17 Toen zei YHWH tot mij: [21]Het is goed, wat zij gesproken hebben.

18 Een Profeet zal Ik hun verwekken uit het midden van hun broers, als u; en Ik zal Mijn woorden in Zijn [22]mond geven, [g]en Hij zal tot hen spreken alles, wat Ik Hem gebieden zal.

19 En het zal gebeuren, de man, die niet zal horen naar Mijn woorden, die Hij in Mijn Naam zal spreken, van die zal Ik het zoeken.

20 Maar [h]de profeet, die hoogmoedig zal handelen, sprekende een woord in Mijn Naam, dat Ik hem niet geboden heb te spreken, of die spreken zal in de naam van andere goden, die profeet zal sterven.

21 Zo u dan in uw hart zou mogen zeggen: Hoe zullen wij het woord kennen, dat YHWH niet gesproken heeft?

22 Wanneer die profeet in de Naam van YHWH zal hebben gesproken, en dat [23]woord gebeurt niet, en komt niet; dat is het woord, dat YHWH niet gesproken heeft; door trotsheid heeft die profeet dat gesproken; u zult [24]voor hem niet vrezen.

HOOFDSTUK XIX

Over het instellen van drie vrijsteden in het land Kanaan, en voor wie die een toevlucht zouden zijn, vs. 1, enz. over het later instellen van nog drie andere vrijsteden, 8. over de straf van de moedwillige doodslager, 11. verbod om de grenzen van de naaste te verleggen, 14. over het aantal getuigen voor het gerecht en de straf van valse getuigen, 15.

De vrijsteden

WANNEER YHWH, uw God, de volken zal hebben uitgeroeid, van wie het land YHWH, uw God, u geven zal, en u [1]die erfelijk zult bezitten, en in hun steden en in hun huizen wonen;

2 [a]Zo zult u zich [2]drie steden uitscheiden, in het midden van uw land, dat YHWH, uw God, u geven zal, om dat erfelijk te bezitten.

3 U zult u de [3]weg bereiden, en het [4]gebied van uw land, dat u YHWH, uw God, zal doen erven, in [5]drieën delen; dit nu zal zijn, opdat ieder moordenaar daarheen vlucht.

4 En dit zij de [6]zaak van de moordenaar, die daarheen vluchten zal, dat hij leve; [b]die zijn naaste zal geslagen hebben door onwetendheid, die hij toch [7]van gisteren en eergisteren niet haatte;

5 Als, die met zijn naaste in het bos zal zijn gegaan, om hout te houwen, en zijn hand met de bijl [8]wordt aangedreven, om hout af te houwen, [9]en het ijzer schiet af [10]van de steel, en [11]treft zijn naaste, dat hij sterve; die zal in één van deze steden vluchten en leven;

6 Opdat de [12]bloedwreker de moordenaar niet najage, als zijn hart verhit is, en hem achterhale, omdat de weg te ver zou zijn, en [13]hem sla aan het leven; zo toch [14]geen oordeel van de dood aan hem is; want hij haatte hem niet van [15]gisteren en eergisteren.

7 Daarom gebiede ik u, zeggende: U zult u drie steden uitscheiden.

8 En als YHWH, uw God, uw gebied zal verruimen, zoals Hij uw vaders gezworen heeft,

19 *Een Profeet:* Versta, de Heer Jezus Christus; Hand. 3:22, en Hand. 7:37.
– *e* Joh. 1:46; Hand. 3:22; Hand. 7:37.
20 als mij: Niettegenstaande de eeuwige Godheid, onbevlekte mensheid en het zaligmakende ambt van onze Heer Jezus Christus, mag Hij evenwel met Mozes worden vergeleken in de volgende zaken: I. Gelijk Mozes een waarachtig mens was, uit het zaad van Abraham, zo ook Christus. II. Gelijk Mozes Gods volk gevoerd heeft uit de lichamelijke slavernij van Egypte, zo heeft Christus zijn volk verlost uit de geestelijke slavernij. III. Gelijk Mozes stond tussen God en het volk in het verbond van de wet, Gal. 3:19, zo is Christus de enige Middelaar tussen God en zijn volk in het verbond van de genade. IV. Gelijk Mozes getrouw was in het gehele huis van God, Hebr. 3:2, zo Christus bovenal, in zijn gemeente te bezorgen, enz. V. Mozes was een groot profeet en leraar van het volk; Christus is het hoofd aller profeten, door wiens geest Mozes en de andere gesproken hebben, 1 Petr. 1:11. Maar dat hier de andere profeten niet verstaan worden, blijkt Deut. 34:10, waar gezegd wordt dat geen profeet in Israël is opgestaan gelijk Mozes.
– *f* Ex. 20:19; boven, Deut. 5:25; Hebr. 12:19.
21 Het is goed: Hebr.: zij hebben goed gemaakt, of, wel gedaan, wat zij gesproken hebben: gelijk boven, Deut. 5:28.
22 *mond geven:* Vgl. deze manier van spreken met Ex. 4:15; onder, Deut. 31:19; 2 Sam. 14:3; Ps. 40:4; Jer. 1:9, en Jer. 5:14, hoewel er een groot onderscheid is tussen dit werk van God aan Jezus Christus persoon en de dienst van zijn knechten, of het doen van andere mensen.
– *g* Joh. 4:25.
– *h* boven, Deut. 13:5; Jer. 14:14.
23 *woord geschiedt niet:* D.i. het tweede merkteken van een valsen profeet. Van het eerste, bestaande in het punt van de leer; zie boven, Deut. 13.
24 *voor hem niet vrezen:* Anders: *voor hetzelfde*; nl. woord, profetie.
1 die erfelijk zult bezitten: Te weten, die volken, dit is, derzelver land. Zie boven, Deut. 9:1, enz.
– *a* Ex. 21:13; Num. 35:9; Joz. 20:2.
2 *drie steden uitscheiden:* Vgl. boven, Deut. 4:41; Num. 35:14.
3 *weg bereiden:* Naar deze steden.
4 pale uws lands: D.i. uw land.
5 drieen delen: Opdat in elk derde deel van het land een stad ter bekwamer plaatse mocht bestemd worden, naar welke de moordenaar in dat kwartier ten spoedigste mocht vluchten. Zie onder, vs. 6.
6 *zaak van de doodslager:* D.i. dit zal het recht van deze zaak zijn, zo zal men er mee handelen. Zo boven, Deut. 15:2.
– *b* Ex. 21:13; boven, Deut. 4:41; idem v. 42.
7 *van gisteren en eergisteren:* D.i. van tevoren, gelijk boven, Deut. 4:42, en onder, vs. 6.
8 *wordt aangedreven:* Of: *haar geslingerd vervorderd hebbende.*
9 en het ijzer schiet af: Anders: zo werpt hij.
10 *van de steel:* Hebr.: *uit, of, van het hout.*
11 *treft zijn naaste:* Hebr.: *vindt.*
12 Een van de naaste bloedvrienden van de doden.
13 *hem sla aan het leven:* Hebr.: *sla hem aan de ziel*; d.i. zo, dat zijn ziel van hem ga, of zo, dat hij hem het leven beneme. Zie Gen. 37:21; zo onder, vs. 11; Jer. 40:14, 40:15.
14 *geen oordeel van de dood aan hem is:* D.i. zo hij toch niet verdiend heeft ter dood verwezen of aan het leven gestraft te worden; gelijk onder, Deut. 21:22; Jer. 26:11, 26:16; Luk. 24:20.
15 niet van gisteren en eergisteren: Gelijk boven, vs. 4.

en u al dat land geven zal, dat Hij uw vaders te geven [c]gesproken heeft;

9 (Wanneer u al dit gebod zult waarnemen, om dat te doen, wat ik u vandaag gebiede, YHWH, uw God, liefhebbende, en alle dagen in Zijn wegen wandelende) zo zult u [d]zich nog drie steden toedoen tot deze drie;

10 Opdat het bloed van de onschuldigen niet vergoten wordt in het midden van uw land, dat u YHWH, uw God, als erfenis geeft, en [16]bloedschulden op u zouden zijn.

11 Maar [e]wanneer er iemand zijn zal, die zijn naaste haat, en hem hinderlagen legt, en staat tegen hem op, en slaat hem aan het [17]leven, dat hij sterve; en vlucht tot één van die steden;

12 Zo zullen de oudsten [18]van zijn stad zenden, en nemen hem van daar, en zij zullen hem in de hand van de bloedwreker geven, dat hij sterve.

13 Uw oog zal hem niet sparen; maar u zult het bloed van de onschuldigen uit Israël wegdoen, dat het u welga.

Grenzen en getuigen

14 [f]U zult het gebied van uw naaste, die de [19]voorvaderen gepaald hebben, niet verrukken in uw erfdeel, dat u erven zult, in het land, dat u YHWH, uw God, geeft, om dat erfelijk te bezitten.

15 [g]Één enig getuige zal tegen niemand opstaan over enige ongerechtigheid of over enige zonde, van [20]alle zonde, die hij zou mogen zondigen; [h]op de mond van twee getuigen, of op de mond van drie getuigen zal de [21]zaak bestaan.

16 Wanneer [22]een valse getuige tegen iemand zal opstaan, om een afwijking tegen hem te betuigen;

17 Zo zullen die twee mannen, die de twist hebben, staan voor het aangezicht van YHWH, voor het aangezicht [23]van de priester, en van de rechters, die in die dagen zullen zijn.

18 En de rechters zullen wel onderzoeken; en ziet, de getuige is [24]een vals getuige, hij heeft valsheid betuigd tegen zijn broer;

19 [i]Zo zult u hem doen, zoals hij zijn broer dacht te doen; [25]zo zult u het boze uit het midden van u wegdoen;

20 Dat de [26]overgeblevenen het horen en vrezen, en niet doorgaan meer te doen naar dit boze [27]stuk, in het midden van u.

21 En uw oog zal niet sparen; [28k]ziel om ziel, [29]oog om oog, tand om tand, hand om hand, voet om voet.

HOOFDSTUK XX

Goddelijke oorlogsverordeningen, namelijk: met welk vertrouwen zij ten strijde zouden trekken, vs. 1. Hoe de priester het volk moest toespreken wanneer zij tot de strijd zouden komen, 2. De ambtslieden moesten bepaalde personen gebieden naar huis te gaan, 5. en dan hoofdlieden aan de spits van het volk aanstellen, 9. Ordening over het belegeren en innemen van steden, zowel buiten als binnen Kanaan, 10. welke bomen zij tijdens de belegering mochten omhakken of niet, 19.

Wetten voor de oorlog

WANNEER u zult uittrekken tot de strijd tegen uw vijanden, en zult zien paarden en wagens, een volk, meerder dan u, zo zult u voor hen niet vrezen; want YHWH, uw God, is met u, Die u uit Egypteland heeft opgevoerd.

2 En het zal gebeuren, als u tot de strijd nadert, zo zal de priester toetreden, en tot het volk spreken.

3 En tot hen zeggen: Hoor, Israël! u bent vandaag na aan de strijd tegen uw vijanden; uw hart worde niet week, vreest niet, en beeft niet, en verschrikt niet voor hun aangezicht.

4 Want het is YHWH, uw God, Die met u gaat, om voor u te strijden tegen uw vijanden, om u te verlossen.

5 Dan zullen de voormannen tot het volk spreken, zeggende: [1]Wie is de man, die een nieuw huis heeft gebouwd, en het niet [2]heeft ingewijd? Die ga heen en kere weer naar zijn huis; opdat hij niet misschien sterve in de strijd, en iemand anders dat inwijde.

6 En wie is de man, die een wijngaard geplant heeft, [a]en daarvan vrucht niet [3]heeft genoten? Die ga heen en kere weer naar zijn huis, opdat hij niet misschien in de strijd sterve en iemand anders die geniete.

7 En wie is de man, [b]die een vrouw ondertrouwd heeft, en haar niet tot zich heeft

– *c* Gen. 28:13; boven, Deut. 12:20.
– *d* Joz. 20:7.
16 *bloedschulden op u zouden zijn:* Hebr.: *bloeden*.
– *e* Gen. 9:6; Ex. 21:12; idem v. 14; Lev. 24:17; Num. 35:16.
17 *leven, dat hij sterve:* Hebr.: *ziel*; gelijk boven, vs. 6, en onder, vs. 21.
18 *zijn stad zenden:* D.i. de oudsten van de plaats, waar de moordenaar woonachtig is, of tehuis behoort.
– *f* Spreuk. 22:28.
19 *voorvaderen gepaald hebben:* Hebr.: *de eerste*.
– *g* Num. 35:30; boven, Deut. 17:6; Matt. 18:16.
20 *alle zonde:* D.i. allerlei zonde.
– *h* boven, Deut. 17:6; Joh. 8:17; 2 Kor. 13:1; Hebr. 10:28.
21 *zaak bestaan:* Of: *het woord*.
22 *een wrevelige getuige:* Hebr.: *een getuige van de wrevel, of, van de moedwil*; d.i. die, òf uit eigen moedwil, òf door iemands aandrijven, zijn naaste met valsheid zoekt te overvallen, onrecht en geweld aan te doen.
23 *van de priesters:* Of aldus: Van de priesters, of van de rechters. Zie boven, Deut. 17:9, 17:12.
24 *een vals getuige:* Hebr.: *een getuige van de valsheid, of, van de leugens*.
– *i* Spreuk. 19:5.
25 zo zult u: Zie boven, Deut. 13:5.
26 D.i. de anderen, het gehele volk. Zie boven, Deut. 13:11, en Deut. 17:13.
27 Hebr.: *woord, ding, zaak*.
28 *ziel om ziel:* D.i. leven om leven.
– *k* Ex. 21:23; Lev. 24:20; Matt. 5:38.
29 *oog om oog:* Zie Lev. 24:20.
1 *Wie is de man:* D.i. degene, die een nieuw huis gebouwd heeft, enz. Vgl. 2 Sam. 20:11; 2 Kron. 36:23; Ezra 1:3; Ps. 34:13, enz.
2 D.i. heeft het niet begonnen te bewonen; tot welk einde de inwijding door gebeden en dankzeggingen geschiedde. Vgl. Ps. 30:1, en Neh. 12:27, enz.
– *a* Lev. 19:23; idem v. 24; idem v. 25.
3 Hebr.: *ontheiligd*; d.i. hij heeft nog geen vruchten daarvan voor zich mogen genieten, omdat de wijngaard nog in zijn voorhuid was, en de vruchten aan de Heer moesten worden toegebracht. Zie de wet hiervan Lev. 19:23, 19:24, 19:25. Zo Jer. 31:5.
– *b* onder, Deut. 24:5.

genomen? Die ga heen en kere weer naar zijn huis; opdat hij niet misschien in die strijd sterve, en een ander man haar neme.

8 Daarna zullen de voormannen doorgaan te spreken tot het volk, en zeggen: [c]Wie is de man, die vreesachtig en week van hart is? Die ga heen en kere weer naar zijn huis; opdat het hart van zijn broers niet smelte, [4]zoals zijn hart.

9 En het zal gebeuren, als die voormannen geëindigd zullen hebben te spreken tot het volk, zo zullen zij oversten [5]van de legers aan het hoofd van het volk bestellen.

De belegering van steden

10 Wanneer u nadert tot een stad om tegen haar te strijden, zo [6]zult u haar de vrede toeroepen.

11 En het zal gebeuren, als zij u vrede zal antwoorden, en u opendoen, zo zal al het volk, dat daarin gevonden wordt, u schatplichtig zijn, en u dienen.

12 Maar zo zij geen vrede met u zal maken, maar strijd tegen u voeren, zo zult u haar belegeren.

13 En YHWH, uw God, zal haar in uw hand geven; en u zult alles, wat mannelijk daarin is, slaan met [7]de scherpte van het zwaard;

14 Behalve de vrouwen, en de kinderen, en de beesten, en al wat in de stad zijn zal, al haar buit zult u voor u roven; en u zult eten de buit van uw vijanden, die u YHWH, uw God, gegeven heeft.

15 Zo zult u aan alle steden doen, die zeer ver van u zijn, die niet zijn van de steden [8]van deze volken.

16 Maar van de steden van deze volken, die u YHWH, uw God, als erfenis geeft, [d]zult u niets laten leven, dat [9]adem heeft.

17 Maar u zult [10]ze geheel verbannen: de Hethieten, en de Amorieten, en de Kanaänieten, en de Ferezieten, de Hevieten, en de Jebusieten, zoals u YHWH, uw God, geboden heeft;

18 Opdat zij u niet leren te doen naar al hun gruwelijke dingen, die zij hun goden gedaan hebben, en u zondigt tegen YHWH, uw God.

19 Wanneer u een stad vele dagen zult belegeren, strijdende tegen haar, om die in te nemen, zo zult u haar geboomte niet verderven, de bijl daaraan drijvende; want u zult daarvan eten; daarom zult u dat niet afhouwen [11](want het geboomte van het veld [12]is het voedsel van de mens), opdat [13]het [14]voor uw aangezicht kome tot een bolwerk.

20 Maar het geboomte, dat u kennen zult, dat het geen geboomte tot voedsel is, dat zult u verderven en afhouwen; en u zult een bolwerk bouwen tegen deze stad, die tegen u strijd voert, totdat zij ten onderga.

HOOFDSTUK XXI

Wat men moest doen wanneer iemand verslagen in het veld gevonden werd en de doodslager onbekend was, vs. 1, enz. Hoe een Israeliet moest handelen met een heidense vrouw die in de oorlog gevangen was, als hij die wilde trouwen, 10. Wet om het recht van de eerstgeboren zoon geenszins te bekorten, wanneer iemand twee vrouwen had en bij beiden zonen verwekt had, 15. Wet over de straf van een weerspannige zoon, 18. Wet over iemand die aan het hout opgehangen was, 22.

Verzoening voor een onopgeloste moord

WANNEER in het land, dat YHWH, uw God, u geven zal, om dat te erven, een verslagene zal gevonden worden, liggende in het veld, niet bekend zijnde, wie hem geslagen heeft;

2 Zo zullen uw oudsten en uw rechters uitgaan, en zij zullen meten naar de steden, die rondom de verslagene zijn.

3 De stad nu, die de naaste zal zijn aan de verslagene, daar zullen de oudsten van die stad een jonge koe van de runderen nemen, met die niet gewerkt is, die aan het juk niet getrokken heeft.

4 En de oudsten van die stad zullen de jonge koe afbrengen [1]in een ruw dal, dat niet bearbeid noch bezaaid zal zijn; en zij zullen deze jonge koe daar in het dal de nek doorhouwen.

5 Dan zullen de priesters, de kinderen van Levi, toetreden; want YHWH, uw God, heeft hen gekozen, om Hem te dienen, en om [2]in de Naam van YHWH te zegenen, en [3]naar hun mond zal alle twist en alle plaag [4]afgedaan worden.

6 En alle oudsten van die stad, die naast aan de verslagene zijn, zullen hun handen wassen over deze jonge koe, die in dat dal de nek doorgehouwen is;

– *c* Richt. 7:3.

4 Zie boven, Deut. 1:28.

5 *spits van het volk:* Hebr.: *in, of, aan het hoofd van het volk*.

6 *zult u haar:* Hebr.: *u zult haar, of, tot haar roepen van, of, tot vrede*; d.i. u zult haar eerst door boden nodigen tot vrede, presenterende haar te sparen aan het leven en aan het goed.

7 *met de scherpte van het zwaard:* Hebr.: *aan de mond van het zwaard*.

8 *van deze volken:* Versta, die in het land Kanaän woonden, die de Heer geboden had te verbannen, gelijk in het volgende verhaald wordt.

– *d* Num. 33:52; boven, Deut. 7:1; idem v. 2.

9 *adem heeft:* Hebr.: *geen adem laten leven*.

10 ganselijk verbannen: Hebr.: verbannende verbannen. Zie boven, Deut. 2:34.

11 *het geboomte van het veld:* D.i. hoewel de bomen van het veld algemeen zijn, zo zult u nochtans de vruchtbomen sparen, omdat er andere genoeg zijn, om af te houwen en bolwerken ervan te maken, gelijk in vs. 20 nader verklaard wordt. De laatste woorden van vs. 19 worden zeer onderscheidenlijk overgezet.

12 *is het voedsel van de mens:* Hebr.: *is de mens*; d.i. het leven en onderhoud van de mens.

13 T.w. het vruchtgeboomte, dat zult u niet afhouwen om bolwerken ervan te maken.

14 *voor uw aangezicht:* Hebr.: *van uw aangezicht*.

1 *in een ruw dal:* Deze omstandigheden dienden, naar sommiger gevoelens, om de gruwelijkheid van de doodslag enigszins af te beelden, en de mensen er van af te schrikken.

2 *in de Naam van YHWH te zegenen:* Zie boven, Deut. 10:8.

3 *naar hun mond:* D.i. naar hun woord, zeggen, uitspraak.

4 *afgedaan worden:* Hebr.: *zijn, of worden*.

7 En zij zullen betuigen en zeggen: Onze handen hebben dit bloed niet vergoten, en onze ogen [5]hebben het niet gezien;

8 [6]Wees genadig aan Uw volk Israël, dat U, o YHWH! verlost hebt, en leg [7]geen onschuldig bloed in het midden van Uw volk Israël! En [8]dat bloed zal voor hen verzoend zijn.

9 Zo zult u het onschuldig bloed uit het midden van u wegdoen; want u zult doen, wat recht is in de ogen van YHWH.

De gevangen vrouw als echtgenote

10 Wanneer u zult uitgetrokken zijn tot de strijd tegen uw vijanden; en YHWH, uw God, hen zal gegeven hebben in uw hand, dat u [9]hun gevangenen als gevangene wegvoert;

11 En u onder de gevangenen zult zien een vrouw, mooi van gestalte, en u lust tot haar gekregen zult hebben, dat u haar tot vrouw neemt;

12 Zo zult u [10]haar binnen in uw huis brengen; en zij zal haar hoofd scheren, en haar nagels [11]knippen.

13 En zij zal het [12]kleed van haar gevangenschap van zich afleggen, en in uw huis zitten, en haar vader en haar moeder [13]een maand lang bewenen; en daarna zult u tot haar ingaan, en haar man zijn, en zij zal u tot vrouw zijn.

14 En het zal gebeuren, als u geen behagen in haar hebt, dat u haar zult laten gaan naar haar [14]begeerte; maar u zult [15]haar in geen geval voor geld verkopen, u zult met haar [16]geen winst drijven, daarom dat u [17]haar vernederd hebt.

Het recht van de eerstgeborene

15 Wanneer een man twee vrouwen heeft, één geliefde, en [18]één gehate; en de geliefde en de gehate hem zonen zullen gebaard hebben, en de eerstgeboren zoon van de gehate zal zijn;

16 Zo zal het gebeuren, op de dag als hij zijn zonen zal doen erven wat hij heeft, dat hij niet zal vermogen [19]de eerstgeboorte te geven aan de zoon van de geliefde, [20]voor het aangezicht van de zoon van de gehate, die de eerstgeborene is.

17 Maar de eerstgeborene, de zoon van de gehate, zal [21]hij kennen, [a]gevende hem [22]het dubbele deel van alles, wat bij hem zal worden gevonden; want hij is [b]het begin van zijn kracht, het [23]recht van de eerstgeboorte is het zijne.

De weerspannige zoon

18 Wanneer iemand een moedwillige en opstandige zoon heeft, die de stem van zijn vader en de stem van zijn moeder niet gehoorzaam is; en zij hem gestraft zullen hebben, en hij naar hen niet horen zal,

19 Zo [24]zullen zijn vader en zijn moeder hem grijpen, en zij zullen hem uitbrengen tot de oudsten [25]van zijn stad, en tot de [26]poorte van zijn plaats.

20 En zij zullen zeggen tot de oudsten van zijn stad: Deze onze zoon is afwijkende en opstandig, hij is onze stem niet gehoorzaam; hij is een brasser en dronkaard.

21 Dan zullen alle mensen van zijn stad hem met stenen overwerpen, dat hij sterve; en u zult het boze uit het midden van u wegdoen; dat het geheel Israël hore, en vreze.

22 Verder, wanneer in iemand [27]een zonde zal zijn, die het oordeel van de dood waard is, dat hij gedood zal worden, en u hem aan het hout zult opgehangen hebben;

23 Zo zal zijn dood lichaam aan het hout niet overnachten; maar u zult het [28]zeker ten zelf dage begraven; want een opgehangene is [c]voor God [29]een vloek. Zo zult u uw land niet verontreinigen, dat u YHWH, uw God, als erfenis geeft.

HOOFDSTUK XXII

Verschillende wetten, namelijk over liefde en trouw aan de naaste, wanneer iets van het zijne verdwaald, verloren of

5 *hebben het niet gezien:* D.i. hebben het niet zien vergieten.

6 *Wees genadig aan Uw volk Israël:* Hebr.: *Verzoen, of, Maak verzoening voor of over Uw volk*.

7 *leg geen onschuldig bloed:* D.i. wil uw gehele volk deze doodslag van een onschuldige niet toerekenen, of daarom straffen.

8 dat bloed zal voor hen verzoend zijn: D.i. aldus zullen zij van de schuld van deze doodslag ontlast zijn, dat zij hun niet toegerekend worde.

9 *hun gevangenen:* Hebr.: *zijn gevangenis*; en zo in het volgende.

10 *binnen in uw huis:* Hebr.: *in het midden van uw huis*; gelijk onder, Deut. 22:2.

11 Hebr.: *maken*; d.i. toemaken, bereiden. In deze zin wordt het Hebreeuwse woord ook gevonden 2 Sam. 19:24. Al deze ceremoniën in vs. 12 en vs. 13 verhaald, als: scheren van het hoofd, besnijden, of reinigen van de nagels, het afleggen van de vorige heidense kleren, het bewenen van haar ouders, enz., waren een teken van de aflegging en verlating van het vorige heidense afgodische wezen, aanneming van de ware religie en inlijving in Gods volk. Vgl. Ps. 45:11. Sommigen, die menen dat deze dingen dienden om de man van dit huwelijk afkerig te maken, zetten het over: nagels laten groeien.

12 *kleed van haar gevangenis:* Het heidense kleed, waarin zij gevangen was.

13 *een maand:* Hebr.: *een maand van de dagen*. Zie Gen. 29:14; zo, een jaar van de dagen; d.i. een vol jaar. Zie Gen. 41:1.

14 Hebr.: *ziel*.

15 *in geen geval voor geld verkopen:* Hebr.: *verkopende niet verkopen*.

16 *geen winst drijven:* Vgl. onder, Deut. 24:7.

17 *vernederd hebt:* Of: *geschonden, beslapen hebt*.

18 *een gehate:* D.i. die hij minder bemint dan de andere. Vgl. Gen. 29:31.

19 *de eerstgeboorte:* D.i. het recht van de eerstgeboorte.

20 *voor het aangezicht:* D.i. hem in zijn aanwezigheid en als onder zijn ogen voorbij gaande, tot zijn beschaming en verkorting. Anders: voor zijn aangezicht; d.i. in zijn plaats.

21 D.i. hij zal met de daad bewijzen dat hij hem houdt voor de eerstgeborene.

– *a* 1 Kron. 5:1.

22 *het dubbele deel:* Of: *twee delen*. Hebr.: de mond van twee; vgl. 2 Kon. 2:9. Zie de aant. daar; idem Zach. 13:8.

– *b* Gen. 49:3.

23 *recht van de eerstgeboorte:* Zie Gen. 25:31.

24 Anders: *zullen mogen*.

25 *zijn stad:* Waar de zoon woont.

26 *de poorte:* Zie Gen. 22:17.

27 *een zonde:* Hebr.: *een zonde, een oordeel van de dood*. Zie boven, Deut. 19:6.

28 zekerlijk ... begraven: Hebr.: begravende begraven.

– *c* Gal. 3:13.

29 *voor God een vloek:* Hebr.: *een vloek Gods, gelijk boven, Deut.* 17;1, een gruwel van YHWH. Dit ziet wel in het algemeen op de misdaden, die gruwelijk zijn in de ogen van YHWH, maar in het bijzonder op het voornemen Gods aangaande onze Zaligmaker Jezus Christus, die voor ons, die vanwege de zonde onder de vloek waren, de vloek zou dragen, en tot teken en verzekering daarvan aan het hout gehangen worden. Zie Gal. 3:13; 1 Petr. 2:24.

anderszins in gevaar is, vs. 1, enz. Over het verwisselen van mannelijke en vrouwelijke kleren, 5. Over een vogelnest, 6. Over een leuning op het dak, 8. Over verschillende vermenging van ongelijke dingen, 9. Over koordjes aan de kleren, 12. Over de straf van hem die zijn vrouw met valse geruchten belast, 13. Over de straf van een jonge dochter die in haar vaders huis eerder gehoereerd heeft, 20. Over de straf van de overspeler, 22. en in het bijzonder wanneer een ondertrouwde jonge dochter in de stad bij iemand ligt, 23. Eveneens wanneer zij in het veld verkracht wordt, 25. Eveneens wanneer iemand bij een vrije dochter ligt, 28. Over bloedschande, 30.

Allerlei voorschriften van naastenliefde

U zult os of klein vee van uw broer [1a]niet zien [2]afgedreven, en u van die [3]verbergen; u zult ze uw broer [4]geheel weer toesturen.

2 En als uw broer [5]niet nabij u is, of u hem niet kent, [6]zo zult u [7]ze binnen in uw huis verzamelen, dat zij bij u zijn, totdat uw broer die zoeke, en u ze hem teruggeeft.

3 Zo zult u ook doen aan zijn ezel, en zo zult u doen aan zijn kleding, ja, zo zult u doen aan al [8]het verlorene van uw broer, dat van hem verloren zal zijn, en dat u zult hebben gevonden; [9]u zult u niet mogen verbergen.

4 U zult de ezel van uw broer of zijn os niet zien, vallende op de weg, en u van die verbergen; u zult ze met [10]hem [11]geheel oprichten.

5 Het [12]kleed van een man zal niet zijn aan een vrouw, en een man zal geen vrouwenkleed aantrekken; want al wie dat doet, [13]is YHWH, uw God, een gruwel.

6 Wanneer voor uw aangezicht een vogelnest op de weg voorkomt, in enige boom, of op de aarde, met jongen of eieren, en de moeder [14]zittende op de jongen of op de eieren, zo zult u de moeder met de [15]jongen niet nemen.

7 U zult de moeder [16]geheel vrijlaten; maar de jongen zult u voor u nemen; opdat het u welga, en u de dagen verlengt.

8 Wanneer u een nieuw huis zult bouwen, zo zult u op uw dak een leuning maken; opdat u geen [17]bloedschuld op uw [18]huis legt, wanneer iemand, vallende, daarvan afviel.

9 U zult uw wijngaard niet met [19]tweeërlei [b]bezaaien; opdat de volheid van het zaad, dat u [20]zult gezaaid hebben, en de inkomst van de wijngaard niet [21]ontheiligd wordt.

10 U zult niet ploegen met een os en met een ezel te gelijk.

11 [22]U zult geen kleed van gemengde stof aantrekken, wollen en linnen te gelijk.

12 [23c]Snoeren zult u zich maken aan de vier [24]hoeken [25]van uw opperkleed, waarmee u zich bedekt.

Wetten over kuisheid en huwelijk

13 Wanneer een man een vrouw zal genomen hebben, en tot haar ingegaan zijnde, dan haar zal haten,

14 En haar [26]oorzaak van naspraak zal opleggen, en een kwade naam over haar uitbrengen, en zeggen: Deze vrouw heb ik genomen, en ben tot haar genaderd, maar heb de maagdom aan haar niet gevonden;

15 Dan zullen de vader van dit meisje en haar moeder nemen, en tot de oudsten van de [27]stad aan de poort uitbrengen, de maagdom van deze jonge vrouw.

16 En de vader van het meisje zal tot de oudsten zeggen: Ik heb mijn dochter aan deze man gegeven tot een vrouw; maar hij heeft haar gehaat;

17 En ziet, hij heeft oorzaak van opspraak gegeven, zeggende: Ik heb de maagdom aan uw dochter niet gevonden; dit nu is de maagdom van mijn dochter. En [28]zij zullen het kleed voor het aangezicht van de oudsten van de stad uitbreiden.

18 Dan zullen de oudsten van die stad die man nemen, en straffen hem;

19 En zij zullen hem een boete opleggen van honderd [29]zilverlingen, en ze geven aan de vader van het meisje, omdat [30]hij een kwade naam

1 D.i. groot vee.
– *a* Ex. 23:4.
2 T.w. van de weg, of van de kudde, en dienvolgens dolende.
3 D.i. onttrekken, u houdende alsof u ze niet gezien hadt, latende dezelfde voort dolen. Zo onder, vs. 3, 22:4.
4 *ganselijk weer toesturen:* Hebr.: *wedersturende wedersturen.*
5 niet nabij u is: D.i. te ver van u woont.
6 zo zult u ze: Hebr.: zo zult u hem; t.w. de os, waarbij het klein vee mee verstaan wordt, en zo in de volgende woorden.
7 *binnen in uw huis vergaderen:* Hebr.: *in het midden van het huis vergaderen*; d.i. in uw huis innemen, niet buiten laten blijven. Vgl. Richt. 19:15.
8 *het verlorene van uw broer:* Hebr.: *het verlies.*
9 *u zult u niet mogen verbergen:* Of: *het zal niet mogen verborgen worden.*
10 T.w. uw broer, die u zult helpen in het oprichten.
11 ganselijk oprichten: Hebr.: oprichtende oprichten.
12 *kleed van een man:* Hebr.: *tuig, gereedschap*; in het Hebr. is een woordje, waarvan te zien is Lev. 15:4.
13 *is YHWH, uw God:* Hebr.: *een gruwel van YHWH uws Gods.* Zie boven, Deut. 17:1.
14 *zittende op de jongen:* Hebr.: *liggende.*
15 *jongen niet nemen:* Hebr.: *kinderen*; en zo in vs. 7.
16 ganselijk vrijlaten: Hebr.: vrijlatende vrijlaten.
17 *leuning maken:* Omdat de daken in het Joodse land zo plat waren, dat men er op wandelen kon. Zie Richt. 16:27; 1 Sam. 9:25, 9:26; 2 Sam. 11:2; Neh. 8:17; Jer. 19:13; Matt. 10:27, en Matt. 24:17; Mark. 2:4; Hand. 10:9.
18 *bloedschuld op uw huis legt:* Hebr.: *bloeden.*
19 *tweeërlei bezaaien:* Gelijk men in die landen gewoon was tussen de wijnstokken allerlei te zaaien, als: rogge, weit, gerst, enz.
– *b* Lev. 19:19.
20 *volheid van het zaad:* D.i. de volrijpe vruchten. Zie Ex. 22:29.
21 ontheiligd worde: Of: verontreinigd. anders, geheiligd; te weten de Heer, en overzulks de priesters ten deel valle, zodat u voor u daarvan niet mag genieten, omdat u tegen het bevel van de Heer gedaan zult hebben. Zie boven, Deut. 20:6.
22 *U zult geen kleed:* Zie Lev. 19:19.
23 *Snoeren zult u u maken:* Vgl. Num. 15:38, 15:39, en Matt. 23:5. Anders: zomen, boorden, franjes, bandjes.
– *c* Num. 15:38; Matt. 23:5.
24 Hebr.: *vleugels.*
25 Hebr.: *deksels.*
26 *oorzaak van naspraak:* Of: *stukken, daden, vonden, versiersels.*
27 *maagdom van deze jonge vrouw:* D.i. de merktekenen van haar maagdom, en zo in het volgende. Zie nadere verklaring van dit, vs. 17.
28 zij zullen het kleed: Vader en moeder.
29 D.i. zilveren sikkels, wat meer dan vijf en twintig rijksdaalders. Zie Gen. 20:16, en Gen. 23:15.
30 De man van de jonge dochter.

heeft uitgebracht over een meisje van Israël; verder zal zij hem tot vrouw zijn, hij zal haar niet mogen laten gaan al zijn dagen.

20 Maar als [31]dit woord [32]waarachtig is, dat de maagdom aan het meisje niet gevonden is;

21 Zo zullen zij dit meisje uitbrengen tot de deur van het huis van haar vader, en de mensen van haar stad zullen haar met stenen stenigen, dat zij sterve, omdat zij een dwaasheid in Israël gedaan heeft, hoererende in het huis van haar vader; zo zult u het boze uit het midden van u wegdoen.

22 [33d]Wanneer een man gevonden zal worden, liggende bij de getrouwde vrouw van een man, zo zullen zij ook beiden sterven, de man, die bij de vrouw gelegen heeft, en de vrouw; zo zult u het boze uit Israël wegdoen.

23 Wanneer er een meisje zal zijn, dat een maagd is, ondertrouwd aan een man, en een man haar in de stad zal gevonden, en bij haar gelegen hebben;

24 Zo zult u ze beiden uitbrengen tot de poort van die stad, en u zult hen met stenen stenigen, dat zij sterven; het meisje, omdat zij niet geroepen heeft in de stad, en de man, omdat hij de vrouw van zijn naaste [34]vernederd heeft; zo zult u het boze uit het midden van u wegdoen.

25 En als een man een ondertrouwd meisje in het veld gevonden, en de man haar verkracht en bij haar gelegen zal hebben, zo zal de man, die bij haar gelegen heeft, alleen sterven;

26 Maar het meisje zult u [35]niets doen; het meisje heeft [36]geen zonde van de dood; want zoals wanneer een man tegen zijn naaste opstond, en [37]sloeg hem dood aan het leven, [38]zo is deze zaak.

27 Want hij heeft haar in het veld gevonden; het ondertrouwde meisje riep, en er was niemand, die haar verloste.

28 Wanneer een man een meisje zal gevonden hebben, dat een maagd is, dat niet ondertrouwd is, en haar zal gegrepen en bij haar gelegen hebben, en zij [39]gevonden zullen zijn;

29 Zo zal de man, die bij haar gelegen heeft, de vader van het meisje [e]vijftig [40]zilverlingen geven, en zij zal hem tot vrouw zijn, omdat hij haar vernederd heeft; hij zal ze niet mogen laten gaan al zijn dagen.

30 Een man zal de vrouw van zijn vader niet nemen, en hij zal de slip van zijn [41]vader niet ontdekken.

HOOFDSTUK XXIII

Wie in de vergadering van de HEERE in het geheel niet mochten komen, en wie daarentegen in zekere mate wel, vs. 1, enz. hoe en waarom het legerkamp rein gehouden moest worden, 9. hoe men moest handelen met een knecht die zijn heer ontvlucht was, 15. over hoeren en schandknapen, 17. over woeker, 19. over geloften, 21. over het plukken van druiven en aren, 24.

Wie tot de gemeente mogen behoren

DIE door plettering verwond of uitgesneden is aan de mannelijkheid, zal [1]in de vergadering van YHWH niet komen.

2 [2]Geen bastaard zal in de vergadering van YHWH komen; zelfs zijn tiende geslacht zal in de vergadering van YHWH niet komen.

3 Geen [a]Ammoniet, noch Moabiet zal in de vergadering van YHWH komen; zelfs hun tiende geslacht zal in de vergadering van YHWH niet komen tot in eeuwigheid.

4 Omdat zij u op de weg niet tegengekomen zijn [3]met brood en met water, als u uit Egypte uittrokt; en omdat [4]hij tegen u gehuurd heeft [b]Bileam, de zoon van Beor, van Pethor uit [5]Mesopotamië, om u te vloeken.

5 Maar YHWH, uw God, heeft naar Bileam niet willen horen; maar YHWH, uw God, heeft u de vloek in een zegen veranderd, omdat YHWH, uw God, u liefhad.

6 U zult hun [6]vrede en hun best niet zoeken, al uw dagen in eeuwigheid.

31 ditzelve woord: Of: dezelfde zaak.

32 *waarachtig is:* Hebr.: *waarheid.*

33 *Wanneer een man gevonden zal worden:* D.i. als het bevonden wordt dat iemand bij een getrouwde vrouw gelegen heeft.

– *d* Lev. 20:10.

34 *vernederd heeft:* Gelijk boven, Deut. 21:14, en onder, vs. 29.

35 *niets doen:* Hebr.: *geen ding, geen woord.*

36 *geen zonde van de dood:* D.i. geen schuld, die doodwaardig is. Vgl. boven, Deut. 21:22.

37 *sloeg hem dood:* Hebr.: *sloeg hem de ziel dood*; d.i. sloeg hem [gelijk de Heilige Schrift dikwijls spreekt] aan het leven; d.i. sloeg hem zo, dat hij hem het leven benam.

38 zo is deze zaak: D.i. met deze zaak is het ook zo gelegen. Gelijk de man onschuldig is, die met geweld vermoord wordt, zo ook de jonge dochter, die met geweld verkracht wordt.

39 *gevonden zullen zijn:* D.i. ontdekt, haar misdaad bevonden.

– *e* Ex. 22:16.

40 *zilverlingen geven:* Zie boven, vs. 19.

41 vaders slippe niet ontdekken: D.i. het kleed van zijn stiefmoeder. Zie Lev. 18:7, 18:8, en onder, Deut. 27:20. De zin is, u zult bij uwe stiefmoeder niet liggen.

1 *in de vergadering:* D.i. naar het meeste gevoelen, zal geen stem hebben in publieke vergaderingen, noch plaats in de Raad van de regenten, rechters of officieren van het volk, welke vergadering ook een vergadering Gods genoemd wordt, Ps. 82:1. Zo werden ook tot het priesterambt geen toegelaten, die enig gebrek aan het lichaam hadden, Lev. 21:17, enz. De reden van deze wet kan zijn: eensdeels, omdat zodanigen gemeenlijk kleinhartig zijn; anderdeels, omdat het tot verwijt en kleinachting van het ambt zou kunnen strekken. Van de bijeenkomsten van de gemeente tot de publieke godsdienst kan men dit niet verstaan, omdat daarin ook de vreemdelingen [mits besneden zijnde] toegelaten werden, Ex. 12:48; Lev. 22:18; Num. 9:14, en Num. 15:15. Daarentegen in de vergadering, van welke vs. 1 en in het volgende gesproken wordt, mochten de Ammonieten en Moabieten ganselijk niet komen, gelijk volgt vs. 3.

2 *Geen bastaard:* Gelijk Jeftha was, Richt. 11:1, 11:2, die om de nood, buiten order, daartoe gebruikt en door God gezegend is.

– *a* Neh. 13:1.

3 *met brood en met water:* Zie boven, Deut. 2:28.

4 hij tegen u gehuurd heeft Bileam: Nl. de Moabiet; Num. 22:3, 22:4, 22:5, enz.

– *b* Num. 22:3; idem v. 4; idem v. 5.

5 Hebr.: *Aram Naharajim*; d.i. Syrië van de twee rivieren. Zie Gen. 24:10.

6 *vrede en hun best:* D.i. voorspoed, welstand.

7 De [7]Edomiet zult u voor geen gruwel houden, want hij is [8]uw broer; de Egyptenaar zult u voor geen gruwel houden want u bent een vreemdeling geweest in zijn land.

8 Voor wat betreft de kinderen, die hun zullen geboren worden in het derde geslacht, elk van die zal in de vergadering van [9]YHWH komen.

Reinheid in het legerkamp

9 Wanneer het leger uittrekt tegen uw vijanden, zo zult u zich wachten voor alle kwade zaak.

10 Wanneer iemand onder u is, die niet rein is, door enig [10]toeval in de nacht, die zal tot buiten het leger uitgaan; hij zal tot binnen het leger niet komen.

11 Maar het zal gebeuren, dat hij zich tegen het naderen van de avond met water zal baden; en als de zon ondergegaan is, zal hij tot binnen het leger komen.

12 U zult ook een [11]plaats hebben buiten het leger, en daarheen zult u uitgaan naar buiten.

13 En u zult een schopje hebben, [12]naast uw gereedschap, en het zal gebeuren, als u buiten [13]gezeten hebt, dan zult u daarmee graven, en u omkeren, en bedekken wat van u uitgegaan is.

14 Want YHWH, uw God, [14]wandelt in het midden van uw leger, om u te verlossen, en om uw vijanden [15]voor uw aangezicht te geven; daarom zal uw leger heilig zijn, opdat [16]Hij [17]niets schandelijks onder u zie, en achteruit van u afkere.

Diverse sociale en zedelijke wetten

15 U zult een knecht aan zijn heer niet overleveren, die van [18]zijn heer tot u ontkomen zal zijn.

16 Hij zal bij u [19]blijven in het midden van u, in de plaats, die hij zal verkiezen, in één van uw [20]poorten, waar het goed voor hem is; u zult hem niet verdrukken.

17 Er zal geen hoer zijn onder de dochters van Israël; en er zal geen [21]schandjongen zijn onder de zonen van Israël.

18 U zult geen hoerenloon noch [22]hondenprijs in het huis van YHWH, van uw God, brengen, tot enige gelofte; want ook die beiden zijn YHWH, uw God, een gruwel.

19 U zult aan uw broer niet [23c]woekeren, met rente van geld, met rente van voedsel, met rente van enig ding, waarmee men woekert.

20 Aan de vreemde [24]zult u woekeren; maar aan uw broer zult u niet woekeren; opdat u YHWH, uw God, zegene, [25]in alles, waaraan u uw hand slaat, in het land, waar u naar toe gaat, om dat te erven.

21 Wanneer u YHWH, uw God, [d]een gelofte zult beloofd hebben, u zult niet vertrekken die te betalen; want YHWH, uw God, zal [26]ze zeker van u eisen, en [27]zonde zou in u zijn.

22 Maar als u nalaat te beloven, zo zal het geen zonde in u zijn.

23 [28]Wat uit uw lippen gaat, zult u houden en doen; zoals u YHWH, uw God, een vrijwillig offer beloofd hebt, dat u met uw mond gesproken hebt.

24 Wanneer u gaan zult in de wijngaard van uw naaste, zo zult u druiven [29]eten [30]naar uw lust, tot uw verzadiging; maar in uw mand zult u niets doen.

25 Wanneer u zult gaan in het staande koren van uw naaste, [e]zo zult u de [31]aren met uw hand afplukken; maar de sikkel zult u aan het staande koren van uw naaste niet [32]bewegen.

HOOFDSTUK XXIV

Over de vrouw die door haar man met een scheidbrief verlaten is, vs. 1, enz. vrijheid van de pasgetrouwde, 5. panden, 6. mensendieven, 7. melaatsheid, 8. opnieuw over panden, 10. Over dagloon, 14. niemand te straffen voor de misdaad van een ander, 16. Over het bewijzen van recht en liefde aan weduwen, wezen en vreemdelingen, 17.

De scheidbrief

WANNEER een man een vrouw zal genomen en die getrouwd hebben, zo zal het gebeuren, als zij geen genade zal vinden in zijn

7 Maar uitgezonderd de Amalekieten. Zie onder, Deut. 25:17.

8 *uw broer:* Een nakomeling van Ezau, die de broer was van Jakob uw voorvader.

9 D.i. mogen komen.

10 *toeval van de nacht:* Zie Lev. 15:4, 15:16, 15:17.

11 *plaats hebben:* Hebr.: *hand*; welk woord ook genomen wordt voor ruimte, zijde, plaats, begrijp, enz. Zie Spreuk. 8:3; Jes. 57:8 met de aant.

12 *naast uw gereedschap:* Of: *op uwe wapens*.

13 *gezeten hebt:* D.i. het werk van de natuur gedaan hebt.

14 *wandelt in het midden:* Zie Lev. 26:12.

15 *voor uw aangezicht te geven:* Zie boven, Deut. 1:8.

16 Nl. YHWH.

17 *niets schandelijks onder u zie:* Hebr.: *geen naaktheid, of, schandelijkheid van enig ding*; d.i. niets oneerlijks, onreins, dat de eerbaarheid niet toelaat bloot te laten liggen.

18 *zijn heer tot u ontkomen zal zijn:* Die hem tirannisch behandelde.

19 Nadat hij kennis van zaken genomen en bevonden zult hebben, dat hij zijn heer om genoegzame redenen ontgaan is; tenware dan dat u hem met zijn heer mocht verzoenen en zo hem wederzenden. Sommigen verstaan dit alleen van de knechten van de omliggende volken, die hen met onmenselijke wreedheid naar hun lust behandelden.

20 D.i. steden of woonplaatsen, waarin het hem best passen of schikken zal.

21 *schandjongen zijn:* D.i. die zich door mannen laat verontreinigen. Zie Gen. 19:5; Lev. 18:22; 1 Kon. 14:24, en 1 Kon. 22:47; 2 Kon. 23:7; Rom. 1:27.

22 D.i. geld, dat met de gruwelijke zonde van de onkuisheid, in vs. 17 vermeld, verdiend is. Vgl. 2 Sam. 3:8; Openb. 22:15. Sommigen verstaan dit eigenlijk van de prijs, waarvoor een hond, als een onrein dier, verkocht is.

23 Zie Lev. 25:36.

– *c* Ex. 22:25; Lev. 26:35; Neh. 5:2; Lukas 6:34; idem v. 35.

24 *zult u woekeren:* D.i. zult u mogen woekeren. Omdat zij niet als de arme Israëlieten door armoede, maar om hun koophandel en nering met de Joden handelden.

25 *in alles, waaraan:* Hebr.: *in allen uitslag, of aanslag van uw hand*.

– *d* Num. 30:2.

26 *zekerlijk van u eisen:* Hebr.: *eisende eisen*.

27 *zonde zou in u zijn:* D.i. het zou u tot zonde gerekend en gestraft worden. Zo boven, Deut. 15:9.

28 *Wat uit uw lippen gaat:* Hebr.: *de uitgang van uw lippen*.

29 D.i. mogen eten, zo ook in vs. 25.

30 *naar uw lust:* Hebr.: *naar uw ziel*; d.i. naar uw lust; gelijk boven dikwijls.

– *e* Matt. 12:1.

31 *aren met uw hand afplukken:* Zie een exempel in Christus' apostelen, Matt. 12:1.

32 Of: *herwaarts en daarheen gaan laten, slaan*.

ogen, omdat hij [1]iets schandelijks aan haar gevonden heeft, [2]dat hij haar een [3a]scheidbrief zal schrijven, en in haar hand geven, en ze laten gaan uit zijn huis.

2 Zo zij dan, uit zijn huis uitgegaan zijnde, zal heengaan en de vrouw van een andere man worden,

3 En deze laatste man haar gehaat, en haar een scheidbrief geschreven, en in haar hand gegeven, en haar uit zijn huis zal hebben laten gaan; of als deze laatste man, die ze voor zich tot een vrouw genomen heeft, zal gestorven zijn;

4 Zo zal haar eerste man, die haar heeft laten gaan, haar niet mogen [4]terugnemen, dat zij hem zijn vrouw wordt, [5]nadat zij is verontreinigd geworden; want dat is een gruwel voor het aangezicht van YHWH; zo zult u [6]het land niet doen zondigen, dat u YHWH, uw God, als erfenis geeft.

Bescherming van de zwakken

5 Wanneer een man een nieuwe [b]vrouw zal genomen hebben, die zal [7]in het leger niet uittrekken, en [8]men zal hem geen last opleggen; één jaar lang zal hij [9]vrij zijn in zijn huis, en zijn vrouw, die hij genomen heeft, verheugen.

6 Men zal beide [10]molenstenen, immers de [11]bovenste molensteen, niet te pand nemen; want [12]hij neemt [13]de ziel te pand.

7 Wanneer iemand gevonden zal worden, die [14]een ziel [c]steelt uit zijn broers, uit de Israëlieten, en drijft winst met hem, en verkoopt hem; zo zal deze dief sterven, en u zult het boze uit het midden van u wegdoen.

8 Wees op uw hoede in de plaag van de melaatsheid, dat u [15]ijverig waarneemt en doet naar alles, wat de Levietische priesters u zullen leren; zoals [d]ik hun geboden heb, zult u waarnemen te doen.

9 Gedenk, wat YHWH, uw God, gedaan heeft aan [e]Mirjam, op de weg, als u uit Egypte was uitgetrokken.

10 Wanneer u aan uw naaste [16]iets zult geleend hebben, zo zult u tot zijn huis niet ingaan, om zijn pand te pand te nemen;

11 Buiten zult u staan, en de man, die u geleend hebt, zal het pand naar buiten tot u uitbrengen.

12 Maar als hij een arm man is, zo zult u met zijn pand niet [17]neerliggen.

13 U zult hem dat pand [18]zeker [f]teruggeven, als de zon ondergaat, dat hij in zijn kleed neerligge, en u [19]zegene; en [20]het zal u gerechtigheid zijn voor het aangezicht van YHWH, van uw God.

14 U zult de arme en behoeftige dagloner niet [21g]verdrukken, die uit uw broeders is, of uit uw vreemdelingen, die in uw land en in uw [22]poorten zijn.

15 [23]Op zijn dag zult u zijn loon geven, en de zon zal daarover [24]niet ondergaan; want hij is arm, en [25]zijn ziel verlangt daarnaar; dat hij tegen u niet roepe tot YHWH, en [26]zonde in u zij.

16 [27]De vaders zullen niet gedood worden [h]voor de kinderen, en de kinderen zullen niet gedood worden voor de vaders; een ieder zal om zijn zonde gedood worden.

17 U zult het recht van [i]de [28]vreemdeling en van de wees niet buigen, en u zult het kleed van de weduwe niet te pand nemen.

18 Maar u zult gedenken, dat u een knecht in Egypte geweest bent, en YHWH, uw God, heeft u van daar verlost; daarom gebiede ik u deze zaak te doen.

1 *iets schandelijks:* Hebr.: *naaktheid, of schandelijkheid eens dings*. Versta, al zulke dingen, waardoor de man mishagen aan haar neemt, uitgenomen hoererij.

2 dat hij haar: Anders: en hij haar een scheidbrief geschreven en in haar hand gegeven, en uit zijn huis verlaten zal hebben; en zo verder tot vs. 4 toe.

3 *scheidbrief zal schrijven:* Hebr.: *een brief, of, boekje daarvan, of, uitsnijding*; omdat de band van het huwelijk daarmede als in tweeën gesneden en de gehuwden ganselijk vaneen gescheiden werden. Zie de verklaring van onze Heer Jezus Christus over deze wet Matt. 19:3, enz.

– *a* Matt. 5:31; Matt. 19:7; Mark. 10:4.

4 Hebr.: *mogen terugkeren, om haar te nemen*.

5 *nadat zij is verontreinigd geworden:* Vgl. Matt. 5:32.

6 *het land niet doen zondigen:* D.i. geen schuld en straf over het land brengen, of, de inwoners van het land geen oorzaak geven tot zondigen.

– *b* Deut. 20:7.

7 *in het legermacht:* Tot een krijg. Zie Num. 1:3.

8 men zal hem geen last opleggen: Hebr.: geen ding; [d.i. geen last] zal over hem gaan.

9 *vrij zijn in zijn huis:* Hebr.: *onschuldig*; d.i. vrij van last, gelijk de onschuldige vrij behoort te zijn van straf.

10 Dit schijnt te zien op de handmolens, die men vanouds in huisgezinnen placht te hebben. Vgl. Ex. 11:5; Num. 11:8; Jer. 25:10.

11 bovensten molensteen: Want de bovenste steen moet malen.

12 hij neemt: Die zulks doet.

13 *de ziel te pand:* D.i. het leven. Versta, datgene waarvan de mens leven of zich onderhouden moet.

14 *een ziel steelt:* D.i. een mens.

– *c* Ex. 21:16.

15 naarstiglijk waarneemt: Hebr.: zeer.

– *d* Lev. 13:2.

– *e* Num. 12:10.

16 *iets zult geleend hebben:* Hebr.: *de lening van iets geleend zult hebben*.

17 Slapen gaan.

18 zekerlijk wedergeven: Hebr.: wedergevende wedergeven.

– *f* Ex. 22:26.

19 D.i. uw medelijdendheid voor God gedenke en zijn goddelijken zegen u van harte toewense en toebidde.

20 *het zal u gerechtigheid zijn:* God zal het houden voor een goed werk van de barmhartigheid, dat hem in de Messias aangenaam is, als uit waar geloof en tot zijn eer gedaan, naar zijn wet, die een richtsnoer is van de gerechtigheid, waarnaar zij die door het geloof gerechtvaardigd zijn, voor God ter dankbaarheid schuldig zijn te wandelen. Vgl. boven, Deut. 6:25, en Deut. 9:5; Ps. 106:31; Luk. 1:74, 1:75; Rom. 6:18, 6:19; Gal. 5:6; Fil. 1:11.

21 Zijn loon met list of geweld onttrekken of bekorten.

– *g* Lev. 19:13; Jak. 5:4.

22 *poorten zijn:* D.i. steden of woonplaatsen.

23 *Op zijn dag:* D.i. tenzelfde dage, wanneer hij gewerkt en zijn loon verdiend heeft.

24 niet ondergaan: D.i. u zult maken dat hij vóór de ondergang van de zon voldaan is.

25 *zijn ziel:* Hebr.: *hij verheft zijn ziel tot, of, naar hetzelfde*; t.w. loon; d.i. zijn hart verlangt daarnaar. Zie Ps. 24:4.

26 *zonde in u zij:* Zie boven, Deut. 23:21.

27 *De vaders:* Mozes wil zeggen, dat de rechters toezien zullen, dat zij geen onschuldigen straffen voor of met de schuldigen. Zie ook 2 Kron. 25:4.

– *h* 2 Kon. 14:6; 2 Kron. 25:4; Jer. 31:30; Ez. 18:20.

– *i* Ex. 22:21; idem v. 22; Spreuk. 22:22; Jes. 1:23; Jer. 5:28; Jer. 22:3; Ez. 22:29; Zach. 7:10.

28 *van de wees niet buigen:* Hieronder moet de weduwe ook verstaan worden, gelijk in het volgende bij de weduwe de andere moeten verstaan worden.

Het achterlaten van de oogst voor de armen

19 Wanneer u uw oogst op uw akker [k]afgeoogst, en een schoof op de akker vergeten zult hebben, zo zult u niet terugkeren, om die op te nemen; voor de vreemdeling, voor de wees en voor de weduwe zal zij zijn; opdat u YHWH, uw God, zegene, in al het werk van uw handen.

20 Wanneer u uw olijfboom zult geschud hebben, zo zult u de takken [29]achter u niet nauw doorzoeken; voor de vreemdeling, voor de wees en voor de weduwe zal het zijn.

21 Wanneer u uw wijngaard zult afgelezen hebben, zo zult u de druiven achter u niet nalopen; voor de vreemdeling, voor de wees en voor de weduwe zal het zijn.

22 En u zult gedenken, dat u een knecht in Egypteland geweest bent; daarom gebiede ik u deze zaak te doen.

HOOFDSTUK XXV

Hoedanig de vonnissen van de rechters tussen partijen moeten zijn, vs. 1, enz. Hoe ver men moet laten slaan wie slagen verdiend heeft, 2. een dorsende os, 4. Over de plicht van de naaste broer of bloedverwant aan de weduwe van de gestorven broer die geen mannelijke erfgenamen heeft nagelaten, 5. straf van een onbeschaamde vrouw, 11. Juist gewicht en juiste maat, 13. Gebod om de Amalekieten uit te roeien, 17.

Maat in straf en rechtvaardige handel

WANNEER er tussen mensen twist zal zijn, [1]en zij tot het gerecht zullen toetreden, dat [2]zij hen richten, zo zullen [3]zij de [4]rechtvaardige rechtvaardig spreken, en de onrechtvaardige verdoemen.

2 En het zal gebeuren, als de onrechtvaardige [5]slagen verdiend heeft, dat de rechter hem zal doen neervallen, en hem doen slaan [6]in zijn aanwezigheid, [7]naar dat het voor zijn onrechtvaardigheid genoeg zal zijn, [8]in getal.

3 Met [a]veertig slagen zal hij hem [9]doen slaan, [10]hij zal er niet toedoen; opdat niet misschien zo hij doorgaat hem daarboven met meer slagen te doen slaan, [11]uw broer dan voor uw ogen [12]verachtelijk gehouden wordt.

4 [13]Een os zult u [b]niet muilbanden, als hij [14]dorst.

Het zwagerhuwelijk

5 Wanneer broers samenwonen en [15]één van hen sterft en geen zoon heeft, zal de vrouw van de overledene [16]niet de vrouw van een vreemde man buiten de familie worden; [c]de broer van haar man zal tot haar ingaan, [17]haar tot vrouw nemen en tegenover haar de zwagerplicht vervullen.

6 En het zal gebeuren, dat de eerstgeborene, die zij zal baren, [18]zal staan in de naam van zijn broer, van de verstorvene; [19]opdat zijn naam niet uitgewist wordt uit Israël.

7 Maar als deze man de vrouw van zijn broer niet bevallen zal te nemen, zo zal zijn broers vrouw opgaan naar de [20]poort tot de oudsten, en zeggen: [d]De broer van mijn man weigert zijn broer een naam te verwekken in Israël; hij wil mij de plicht van de broer van een man niet doen.

8 Dan zullen hem de oudsten van zijn stad roepen, en tot hem spreken; [21]blijft hij dan daarbij staan, en zegt: Het bevalt mij niet haar te nemen;

9 Zo zal de vrouw van zijn broer voor de ogen van de oudsten tot hem toetreden, en zijn [22]schoen van zijn voet uittrekken, en [23]spuwen in

– *k* Lev. 19:9; Lev. 23:22.

29 *achter u niet nauw doorzoeken:* D.i. die u achtergelaten of overgeslagen hebt; en zo in vs. 21.

1 en zij tot het gerecht: Wanneer zij elkaar niet behoorlijk kunnen verdragen. Anders: zo zullen zij, enz.

2 T.w. de rechters.

3 De rechters.

4 *de rechtvaardige rechtvaardig spreken:* Dat is hier, dengene, die onschuldig is, of een rechtvaardige zaak heeft, voor zodanig verklaren, en de schuldige, of, die onrecht heeft, voor zodanig verklaren en veroordelen. Zie verder Gen. 44:16; Num. 35:31.

5 *slagen verdiend heeft:* Hebr.: *een zoon, of kind van het slaan is*; d.i. waard om geslagen te worden, of die slagen verdiend heeft en daartoe verwezen of veroordeeld is. Vgl. Matt. 23:15; Joh. 17:12; Ef. 2:3; 2 Thess. 2:3. Zie verder 2 Sam. 3:34.

6 *in zijn aanwezigheid:* Hebr.: *voor zijn aangezicht*.

7 *naar dat het voor zijn:* Hebr.: *naar de genoegzaamheid van zijn onrechtvaardigheid*.

8 *in getal:* D.i. met zeker getal van slagen, naar de eis van zijn misdaad, maar niet boven de veertig, gelijk volgt.

– *a* 2 Kor. 11:24.

9 *doen slaan:* D.i. mogen doen slaan.

10 hij zal er niet toedoen: Hieruit is de gewoonte gekomen, dat men niet meer dan negen en dertig slagen heeft gegeven, om immers niet te veel te doen. Zie 2 Kor. 11:24; hoewel veel Joden de negen en dertig slagen uit deze tekst zoeken te bewijzen, verkerende die naar hun gewoonte.

11 *uw broer dan voor uw ogen:* Die, gelijk u, van het zaad Abrahams is.

12 *verachtelijk gehouden worde:* D.i. van de rechter en anderen minder geacht worde, gelijk de wet van de liefde vereist en onder Gods volk betaamt, en de misdadige door onmatig slaan voor de ogen van zijn broers niet ijslijk en mismaakt worde, of ook in gevaar van het leven kome.

13 *Een os zult u niet muilbanden:* Zodat hij onder de arbeid zijn voeder niet zou kunnen nemen.

– *b* 1 Kor. 9:9; 1 Tim. 5:18.

14 Het koren met voeten tredende, of [gelijk de Hebreën zeggen] de dorswagen [die van onderen vol stompe houten, takken of kerven was] daarover omtrekkende, om het koren van het stro te scheiden en het stro tot kaf voor de beesten te maken; waarop God verder in deze wet gezien heeft, zie 1 Kor. 9:9, 9:10, enz.

15 *één van hen sterft:* Anders: *de eerste*; d.i. de eerstgeborene of de oudste onder velen, ja ook de naaste bloedverwant onder velen. Vgl. Gen. 38:6, enz; Ruth 3, en Matt. 22:24, enz.

16 aan geen vreemde man daarbuiten geworden: Versta, buiten de familie van haar gestorven man zal zij niet mogen trouwen of iemand ter vrouw worden.

– *c* Matt. 22:24; Mark. 12:19; Lukas 20:28.

17 *nemen haar zich ter vrouw:* Wel verstaande, zo hij ongetrouwd is. Zie de wet Lev. 18:18.

18 *zal staan in de naam zijns broers:* D.i. zal een zoon van de gestorven broer genaamd worden, en als zijn erfgenaam in zijn plaats treden.

19 *opdat zijn naam niet:* Hieruit, alsook uit vs. 7, blijkt dat dit huwelijk voornamelijk zag op de vermenigvuldiging van Abrahams zaad, of de Joodse familiën, tot op de komst van de Messias. Dienvolgens gaat deze wet de Christenen geheel niet aan.

20 *poort tot de oudsten:* Zie Gen. 22:17.

– *d* Ruth 4:7.

21 *blijft hij dan daarbij staan:* Vgl. Ez. 44:24.

22 *schoen van zijn voet uittrekken:* Tot een teken dat hij in zijns broers erfenis niet zou mogen treden. Zie Ruth 4:8.

23 *spuwen in zijn aangezicht:* Om met deze openbare smaadheid hem te beschamen, en anderen af te schrikken.

zijn aangezicht, en zal betuigen en zeggen: Zo zal met die man gedaan worden, die het huis van zijn broer [24]niet zal bouwen.

10 En [25]zijn naam zal in Israël genoemd worden: Het huis van degene, wiens schoen uitgetrokken is.

11 Wanneer mannen, [26]de één met de ander, [27]twisten, en de vrouw van de één toetreedt, om haar man uit de hand van degene, die hem slaat, te redden, en haar hand uitstrekt, en [28]zijn schamelheid aangrijpt;

12 Zo zult u haar hand afhouwen, [29]uw oog zal niet sparen.

13 U zult geen [30]tweeërlei weegstenen in uw zak hebben; een grote en een kleine.

14 U zult in uw huis geen tweeërlei [31]efa hebben, een grote en een kleine.

15 U [32]zult een volkomen en gerechte weegsteen hebben; u zult een volkomen en gerechte efa hebben; opdat uw dagen verlengd worden in het land, dat u YHWH, uw God, geven zal.

16 Want al wie dat doet, [33]is YHWH, uw God, [e]een gruwel; ja, al wie onrecht doet.

De uitroeiing van Amalek

17 Gedenk, wat u [34f]Amalek gedaan heeft op de weg, als u uit Egypte uittrokt;

18 Hoe hij u op de weg ontmoette, en sloeg onder u in de staart al de zwakken achter u, als u moe en mat was; en hij vreesde God niet.

19 Het zal dan gebeuren, als u YHWH, uw God, rust zal gegeven hebben, van al uw vijanden rondom, in het land, dat u YHWH, uw God, als erfenis geven zal, om hetzelfde erfelijk te bezitten, dat u de herinnering van Amalek van onder de hemel zult uitdelgen; vergeet het niet!

HOOFDSTUK XXVI

Offering van de eerstelingen van alle vruchten, met een mooie belijdenis, dankzegging en vreugde voor de HEERE, vs. 1, enz. en ook over de driejaarlijkse tienden, 12. Bevestiging van het verbond tussen God en zijn volk van weerszijden, 16.

Het offer van de eerstelingen

VERDER zal het gebeuren, wanneer u zult gekomen zijn in het land, dat u YHWH, uw God, als erfenis geven zal, en u dat erfelijk zult bezitten, en daarin wonen;

2 Zo zult u nemen van [a]de eerstelingen van alle vrucht van het land, die u opbrengen zult van uw land, dat u YHWH, uw God, geeft, en zult ze in een mand leggen; en u zult heengaan tot de plaats, die YHWH, uw God, gekozen zal hebben, om Zijn Naam daar te doen wonen;

3 En u zult komen tot de priester, die in die dagen zijn zal, en tot hem zeggen: Ik verklaar vandaag voor YHWH, uw God, dat ik gekomen ben in het land, dat YHWH onze vaders gezworen heeft ons te zullen geven.

4 En de priester zal de mand van uw hand nemen, en hij zal die voor het altaar van YHWH, van uw God, neerzetten.

5 Dan zult u voor het aangezicht van YHWH, van uw God, betuigen en zeggen: Mijn [1]vader was een [2]bedorven [3]Syriër, en hij [b]trok af naar Egypte, en verkeerde daar als vreemdeling met weinig [4]volk; maar hij werd daar tot een groot, machtig en veelvuldig volk.

6 Maar de Egyptenaars deden ons kwaad, en verdrukten ons, en legden ons een harde dienst op.

7 Toen riepen wij tot YHWH, de God van onze vaders; en YHWH [c]verhoorde onze stem en [5]zag onze ellende aan, en onze arbeid, en onze onderdrukking.

8 En YHWH voerde ons uit Egypte, door een sterke hand, en door een uitgestrekte arm, en door grote schrik, en door tekenen, en door wonderen.

9 En Hij heeft ons gebracht tot deze plaats; en Hij heeft ons dit land gegeven, een land vloeiende van melk en honing.

10 En nu, zie, ik heb gebracht de eerstelingen van de vrucht van dit land, dat U, YHWH, mij gegeven hebt! Dan zult u ze neerzetten voor het aangezicht van YHWH, van uw God, en zult u buigen voor het aangezicht van YHWH, van uw God;

11 En u zult vrolijk zijn over al het goede, dat YHWH, uw God, aan u en uw huis gegeven heeft;

24 *huis niet zal bouwen:* Zie Gen. 16:2.

25 *zijn naam zal in Israël genoemd worden:* Versta, en van zijn huis.

26 *de één met de ander:* Hebr.: *de man en zijn broer*.

27 D.i. vechten.

28 *zijn schamelheid aangrijpt:* Van de tegenpartij.

29 *uw oog zal niet sparen:* Om iedereen van alle oneerbaarheid en onbeschaamdheid af te schrikken.

30 *tweeërlei weegstenen:* Hebr.: *niet steen en steen*; d.i. tweeërlei gewicht. Zie Lev. 19:36. Zo ook onder, vs. 15, en Spreuk. 20:10.

31 *tweeërlei efa:* Hebr.: *efa en efa*. Zie Ex. 16:36.

32 *gerechten weegsteen hebben:* Hebr.: *steen van de gerechtigheid*; en zo in het volgende.

33 *is YHWH, ... een gruwel:* Hebr.: *een gruwel van YHWH*. Zie boven, Deut. 17:1.

– *e* Spreuk. 11:1.

34 *Amalek gedaan heeft:* D.i. de Amalekieten, die wel afkomstig waren van Amalek, Ezaus kindskind, maar, om hun bittere vijandschap tegen Israël bewezen, door God specialijk verbannen zijn. Vgl. boven, Deut. 23:7.

– *f* Ex. 17:8.

– *a* Ex. 23:19; Ex. 34:26; Lev. 2:14; Lev. 23:10; Num. 15:17.

1 *Mijn vader:* D.i. voorvader, nl. Jakob.

2 Of: *vergaande, verloren gaande*; d.i. nabij om te vergaan [gelijk dikwijls, een verloren schaap; d.i. verbijsterd en in perijkel zijnde van vergaan] ten aanzien van al het ongelijk, dat hem zijn schoonvader aangedaan had, en ook andere moeilijkheden en zwarigheden, die hij, zo in de dienst bij Laban als in en na het terugkeren vandaar, geleden heeft. Vgl. de hoofdstukken Gen. 31, Gen. 33, Gen. 34, Gen. 37, en Gen. 47:9. Deze belijdenis diende ter ere Gods, die het aanstaande verderf van Jakob en zijn gehele geslacht, volgens zijn beloften, wonderbaarlijk had verhoed.

3 Ten aanzien van zijn langdurig wonen in Syrië bij Laban; anders was hij in het land Kanaän geboren. Anders: bedorven van de Syriër, t.w. Laban, Gen. 25:20.

– *b* Gen. 46:1.

4 Hebr.: *mannen*.

– *c* Ex. 2:23.

5 *zag onze ellende aan:* Zie Gen. 16:13.

u, en de Leviet, en de vreemdeling, die in het midden van u is.

De belijdenis bij de tienden

12 Wanneer u [6]zult geëindigd hebben [d]alle tienden van uw inkomen te vertienen, in het derde jaar, zijnde een jaar van de tienden; dan zult u aan de Leviet, aan de vreemdeling, aan de wees en aan de weduwe geven, dat zij in uw [7]poorten eten en verzadigd worden.

13 En u zult voor het aangezicht van YHWH, van uw God, zeggen: Ik heb het [8]heilige uit het huis weggenomen, en heb het ook aan de Leviet en aan de vreemdeling, aan de wees en aan de weduwe gegeven, [e]naar al Uw geboden, die U mij geboden hebt; ik heb niets van Uw geboden overtreden, en niets vergeten.

14 Ik heb daarvan niets gegeten [9]in mijn leed, en heb daarvan niets weggenomen [10]tot iets onreins, noch daarvan gegeven [11]tot een dode; ik ben de stem van YHWH, van mijn God, gehoorzaam geweest, ik heb gedaan naar alles, wat U mij geboden hebt.

15 Zie naar beneden van Uw heilige woning, van de hemel, en zegen Uw [12]volk Israël, en het land, dat U ons gegeven hebt, zoals U onze vaders gezworen hebt, een land van melk en honing vloeiende.

Israel als eigendomsvolk van YHWH

16 Te deze dage gebiedt u YHWH, uw God, deze voorschriften en rechten te doen; houd dan en doet ze, met uw hele hart en met uw hele ziel.

17 [13]Vandaag [f]hebt u YHWH doen [14]zeggen, dat Hij u [15]tot een God zal zijn, en dat u zult wandelen in Zijn wegen, en houden [16]Zijn voorschriften, en Zijn geboden, en Zijn rechten, en dat u Zijn stem zult gehoorzaam zijn.

18 En YHWH heeft u vandaag doen zeggen, dat u Hem tot een [g]eigendomsvolk zult zijn, zoals Hij u gesproken heeft, en dat u al Zijn geboden zult houden;

19 [h]Opdat Hij u zo boven al de volken, die Hij gemaakt heeft, [17]hoog zette, tot lof, en tot een naam, en tot [18]heerlijkheid; en opdat u een heilig volk bent voor YHWH, uw God, zoals Hij gesproken heeft.

HOOFDSTUK XXVII

Bevel om gedenkstenen en een altaar op te richten over de Jordaan, en met welk doel, vs. 1, enz. Bevel en ordening om daar de zegen en de vloek uit te spreken, met de formule van de vloek, 11.

De gedenkstenen en het altaar op de Ebal

EN Mozes, samen met de oudsten van Israël, gebood het volk, zeggende: Behoud al deze [1]geboden, die ik u vandaag gebiede.

2 Het zal dan gebeuren, op de dag [a]als u over de Jordaan zult gegaan zijn in het land, dat u YHWH, uw God, geven zal, zo zult u zich grote stenen oprichten, en [2]bestrijken ze met kalk;

3 En u zult daarop schrijven alle woorden van deze wet, als u overgegaan zult zijn; [3]opdat u komt in het land, dat YHWH, uw God, u geven zal, een land vloeiende van melk en honing, zoals YHWH, uw vaders God, tot u gesproken heeft.

4 Het zal dan gebeuren, als u over de Jordaan gegaan zult zijn, dat u die stenen, van die ik u vandaag gebiede, zult oprichten op de berg Ebal, en u zult ze met kalk bestrijken;

5 [b]En u zult daar YHWH, uw God, een altaar bouwen, een altaar van stenen; u zult [4]geen ijzer over hetzelfde bewegen.

6 Van [5]hele stenen zult u het altaar van YHWH, van uw God, bouwen, en u zult YHWH, uw God, brandoffers daarop offeren.

7 Ook zult u dankoffers offeren, en zult daar eten, en vrolijk zijn voor het aangezicht van YHWH, van uw God.

8 En u zult op deze stenen schrijven alle woorden van deze wet, [6]die wel uitdrukkende.

9 Verder sprak Mozes, samen met de Levietische priesters, tot geheel Israël, zeggende: Luister toe en hoort o Israël! [7]Op deze dag bent u voor YHWH, uw God, tot een volk geworden.

6 *geëindigd hebben alle tienden … te vertienen:* D.i. alle tienden bijeen zult gebracht hebben. Zie van de tienden Lev. 27:30.

– *d* Lev. 27:30; Num. 18:24.

7 D.i. steden of plaatsen van uw woning.

8 *het heilige:* Versta, de tienden, die de Heer geheiligd waren, voor de Leviet, vreemdeling, enz.

– *e* boven, Deut. 14:27.

9 *in mijn leed:* D.i. in mijn tegenspoed, ofschoon het mij niet welging, heb ik evenwel de tienden voor mij niet aangetast. Of: in mijn rouw, waardoor het onrein zou zijn geworden; waarop de volgende woorden mee zien.

10 *tot iets onreins:* D.i. tot enig onrein gebruik, of in onreinheid; d.i. zodat ik daardoor zou verontreinigd zijn.

11 *tot een dode:* Tot enige leedmaaltijd of begrafenis van de doden, waarin men zulks met enige schijn van heiligheid zou mogen zoeken te excuseren en nochtans verontreinigd worden.

12 D.i. de kinderen, of nakomelingen, van Israël of Jakob.

13 D.i. in deze tijd is het verbond, eertijds met Abraham en zijn zaad, opgericht, vernieuwd en door de vervulling van Gods belofte en het bewijs van uw dankbaarheid bekrachtigd.

– *f* Gen. 17:7.

14 D.i. verklaren, beloven; en zo in vs. 18.

15 *tot een God zal zijn:* Zie Gen. 17:7.

16 Zijn inzettingen: Zie boven, Deut. 5:31.

– *g* Ex. 19:5; boven, Deut. 7:6; boven, Deut. 14:2.

– *h* boven, Deut. 4:7.

17 *hoog zette:* U zo doen uitsteken, dat u boven alle volken geroemd, vermaard en verheerlijkt zijt, en dat tot prijs en heerlijkheid van Gods hogen en heerlijken naam, die de enige auteur is van allen genadigen, zo geestelijken als lichamelijken zegen. Vgl. onder, Deut. 28:1, en boven, Deut. 10:21; 2 Sam. 7:23; Jer. 33:9, enz.

18 Of: *sieraad, smuk.*

1 Hebr.: *al dit gebod, dat, enz.*

– *a* Joz. 4:1.

2 *bestrijken ze met kalk:* Hebr.: *bekalken ze met kalk*; en zo onder, vs. 4.

3 *opdat u komt in het land:* Anders: *omdat u komt.*

– *b* Ex. 20:25; Joz. 8:31.

4 *geen ijzer over hetzelfde bewegen:* D.i. u zult geen ijzeren instrument aan de stenen gebruiken, om die kunstiglijk te bereiden, opdat het niet tot misbruik gedije. Want dit was maar voor een tijd, totdat God zijn wil van een zekere plaats van zijn dienst zou hebben geopenbaard.

5 gehele stenen: Ruw en onbehouwen, zoals u die vinden zult.

6 die wel uitdrukkende: Zo, dat zij wel leesbaar en langdurig zijn.

7 *Op deze dag bent u YHWH:* Vgl. boven, Deut. 26:17.

10 Daarom zult u de stem van YHWH, van uw God, gehoorzaam zijn, en u zult doen Zijn geboden en Zijn voorschriften, die ik u vandaag gebiede.

De vervloekingen op de Ebal

11 En Mozes gebood het volk op die dag, zeggende:

12 [8]Deze zullen staan, om het volk te zegenen op de berg Gerizim, als u over de Jordaan gegaan zult zijn: Simeon, en Levi, en Juda, en Issaschar, en Jozef, en Benjamin.

13 En deze zullen staan over de vloek op de berg Ebal: Ruben, Gad en Aser, Zebulon, Dan en Nafthali.

14 En de Levieten zullen betuigen en zeggen tot allen man van Israël, met verheven stem:

15 Vervloekt zij de man, die een gesneden of gegoten beeld, [9]een gruwel van YHWH, een werk van 's werkmeesters handen, [10]zal maken, en zetten in het verborgene! En al het volk zal antwoorden en zeggen: [11]Amen.

16 Vervloekt zij, die zijn vader of zijn moeder veracht! En al het volk zal zeggen: Amen.

17 Vervloekt zij, die het gebied van zijn naaste verrukt! En al het volk zal zeggen: Amen.

18 Vervloekt zij, die een blinde op de weg doet dolen! En al het volk zal zeggen: Amen.

19 Vervloekt zij, die het recht van de vreemdeling, van de wees en van de weduwe buigt! En al het volk zal zeggen: Amen.

20 Vervloekt zij, die bij de vrouw van zijn vader ligt, omdat hij [12]de slip van zijn vader ontdekt heeft! En al het volk zal zeggen: Amen.

21 Vervloekt zij, die bij enig beest ligt! En al het volk zal zeggen: Amen.

22 Vervloekt zij, die bij zijn zus ligt, de [13]dochter van zijn vader of de dochter van zijn moeder! En al het volk zal zeggen: Amen.

23 Vervloekt zij, die bij zijn [14]schoonmoeder ligt! En al het volk zal zeggen: Amen.

24 Vervloekt zij, die zijn naaste in het verborgene [15]verslaat! En al het volk zal zeggen: Amen.

25 Vervloekt zij, [16]die geschenk neemt, om [17]een ziel, [18]het bloed van een onschuldige, te verslaan! En al het volk zal zeggen: Amen.

26 [c]Vervloekt zij, die de woorden van deze wet niet zal [19]bevestigen, doende die! En al het volk zal zeggen: Amen.

HOOFDSTUK XXVIII

Register van de zegeningen die Mozes van Godswege het volk belooft, als zij Hem gehoorzamen, vs. 1 enz. Daartegenover een register van de vervloekingen, die hij hun dreigt en voorzegt, als zij van God afwijken en Zijn geboden verlaten, 15.

De zegen op gehoorzaamheid

EN [a]het zal gebeuren, als u de stem van YHWH, van uw [1]God, vlijtig zult gehoorzamen, waarnemende te doen al Zijn geboden, die ik u vandaag gebiede, zo zal YHWH, uw God, u [2]hoog zetten boven alle volken van de aarde.

2 En al deze zegeningen zullen over u komen, en u aantreffen, wanneer u de stem van YHWH, van uw God, zult gehoorzaam zijn.

3 Gezegend zult u zijn in de stad, en gezegend zult u zijn op het veld.

4 Gezegend zal zijn de vrucht van uw buik, en de vrucht van uw land, en de vrucht van uw beesten, de voortzetting van uw koeien, en de kudden van uw klein vee.

5 Gezegend zal zijn uw [3]mand en uw [4]baktrog.

6 Gezegend zult u zijn in [5]uw ingaan, gezegend zult u zijn in uw uitgaan.

7 YHWH zal geven uw vijanden, die tegen u opstaan, [6]geslagen voor uw aangezicht; door één weg zullen zij tot u uittrekken, maar door zeven wegen zullen zij voor uw aangezicht vluchten.

8 YHWH zal de zegen [7][8]gebieden, dat Hij met u zij in uw schuren, [9]en in alles, waaraan u uw hand slaat; en Hij zal u zegenen in het land, dat u YHWH, uw God, geven zal.

9 YHWH zal u Zichzelf [b]tot een [10]heilig volk [11]bevestigen, zoals Hij u gezworen heeft, wanneer u de geboden van YHWH, van uw God, zult houden, en in Zijn wegen wandelen.

10 En alle volken van de aarde zullen zien, [12]dat de Naam van YHWH over u genoemd is, en zij zullen voor u vrezen.

11 [c]En YHWH zal u doen overvloeien aan goed, in de vrucht van uw buik, en in de vrucht van uw beesten, en in de vrucht van uw land; op het

8 *Deze zullen staan:* Vgl. boven, Deut. 11:29.

9 *een gruwel van YHWH:* Zie boven, Deut. 17:1.

10 *zal maken:* Of: *al zou hij het in het verborgen zetten*.

11 Zie Num. 5:22.

12 zijns vaders slippe ontdekt heeft: Zie boven, Deut. 22:30.

13 dochter zijns vaders: D.i. zijn half-zus, gelijk de volgende woorden verklaren.

14 *schoonmoeder ligt:* D.i. de moeder van zijn huisvrouw.

15 D.i. ombrengt, vermoordt.

16 die geschenk neemt: Hetzij rechter, of getuige, of een moordenaar, daartoe omgekocht, enz.

17 *een ziel:* D.i. een mens.

18 het bloed eens onschuldigen: D.i. zo dat het bloed eens onschuldigen door hem of zijn toedoen vergoten worde.

– *c* Gal. 3:10.

19 Met hart, mond en met de daad, die steeds nakomende en volbrengende. Vgl. Jer. 35:14, 35:16.

– *a* Leviticus 26:3.

1 Hebr.: *gehoorzamende zult gehoorzamen*.

2 Zie boven, hst. 26, vs. 19.

3 Dat wil zeggen, de korf waarin u uw brood of vruchten van het land legt — die zal nooit leeg zijn. Zie boven, hst. 26:2, 10.

4 Dat wil zeggen: u zult deeg en brood genoeg hebben.

5 Dat wil zeggen, binnenshuis en buitenshuis, in al uw doen, handel en wandel. Zo ook hieronder, vs. 19. Vgl. Numeri 27:17 en hieronder, hst. 31:2.

6 Vgl. boven, hst. 1, vs. 8; zo ook hieronder, vs. 25.

7 Hebr.: *de zegen met u gebieden*.

8 Zie Leviticus 25, vs. 21.

9 Hebr.: *en in alle onderneming, of uitstrekking van uw hand*.

– *b* Boven, hst. 7:6.

10 Zie boven, hst. 7, vs. 6 en vgl. hieronder, hst. 29, vs. 13.

11 Of: *stellen, oprichten*.

12 Of: *dat u naar de naam van YHWH genoemd bent*. Vgl. Genesis 48:6 en 16.

– *c* Hieronder, hst. 30:9.

land, dat YHWH uw vaders gezworen heeft u te zullen geven.

12 YHWH zal u opendoen Zijn goede schat, de [13]hemel, om aan uw land regen te geven te zijner tijd, en om te zegenen al het werk van uw hand; en u zult aan vele [d]volken lenen, maar u zult niet ontlenen.

13 En YHWH zal u [14]tot een hoofd maken, en niet tot een staart, en u zult alleen [15]boven zijn, en niet onder zijn; wanneer u horen zult naar de geboden van YHWH, van uw God, die ik u vandaag gebiede te houden en te doen;

14 En u niet afwijken zult van al de woorden, die ik u vandaag gebiede, ter rechterhand of ter linkerhand, dat u andere goden nawandelt, om hen te dienen.

De vloek op ongehoorzaamheid

15 Daarentegen zal het gebeuren, als u de stem van YHWH, van uw God, [e]niet zult gehoorzaam zijn, om waar te nemen, dat u doet al Zijn geboden en Zijn voorschriften, die ik u vandaag gebiede; zo zullen al deze vloeken over u komen, en u treffen.

16 Vervloekt zult u zijn in de stad, en vervloekt zult u zijn op het veld.

17 Vervloekt zal zijn uw mand en uw baktrog.

18 Vervloekt zal zijn de vrucht van uw buik, en de vrucht van uw land, de voortzetting van uw koeien, en de kudden van uw klein vee.

19 Vervloekt zult u zijn in uw ingaan, en vervloekt zult u zijn in uw uitgaan.

20 YHWH zal onder u zenden de vloek, [16]de verstoring en het verderf, in alles, waaraan u uw hand slaat, dat u doen zult; totdat u vernietigd wordt, en totdat u haastig omkomt, vanwege de boosheid van uw werken, waarmee u Mij verlaten hebt.

21 YHWH zal u de pest doen aankleven, totdat [17]Hij u verdoe van het land, waar u naar toe gaat, om dat te erven.

22 [f]YHWH zal u slaan met tering, en met koorts, en met [18]vurigheid, en met [19]hitte, en met [20]droogte, en met [21]brandkoren, en met [22]honigdauw, die u vervolgen zullen, totdat u omkomt.

23 [g]En uw [23]hemel, die boven uw hoofd is, zal [24]koper zijn, en de aarde, die onder u is, zal ijzer zijn.

24 YHWH, uw God, zal [25]pulver en stof tot regen van uw land geven; [26]van de hemel zal het op u neerdalen, totdat u vernietigd wordt.

25 YHWH zal u [27]geslagen geven voor het aangezicht van uw vijanden; door één weg zult u tot [28]hem uittrekken, en door zeven wegen zult u voor zijn aangezicht vluchten; en u zult van alle koninkrijken van de aarde [29]beroerd worden.

26 En uw dood lichaam zal aan alle gevogelte van de hemel, en aan de beesten van de aarde tot voedsel zijn; en niemand zal ze afschrikken.

27 YHWH zal u slaan met [30h]zweren van Egypte, en met gezwellen, en met droge schurft, en met [31]krauwsel, waarvan u niet zult kunnen genezen worden.

28 YHWH zal u slaan met waanzin, en met blindheid, en met [32]verbaasdheid van het hart;

29 Dat u op de middag zult omtasten, zoals een blinde omtast in het donkere, en uw wegen niet zult voorspoedig maken; maar u zult alleen verdrukt en beroofd zijn alle dagen, en er zal geen verlosser zijn.

30 U zult een vrouw ondertrouwen, maar een ander zal haar beslapen; een huis zult u bouwen, maar daarin niet wonen; een wijngaard zult u planten, maar die niet [33]onheilig maken.

31 Uw os zal voor uw ogen geslacht worden, maar u zult daarvan niet eten; uw ezel zal van voor uw aangezicht geroofd worden, en tot u niet terugkeren; uw klein vee zal aan uw vijanden gegeven worden, en voor u zal geen verlosser zijn.

32 Uw zonen en uw dochters zullen aan een ander volk gegeven worden, dat het uw ogen aanzien, en [34]naar hen bezwijken de hele dag;

13 Dat wil zeggen, de lucht (als zijn schatkamer) zo besturen dat de tijdige regen u van daar toekomt.

– *d* Boven, hst. 15:6.

14 Dat u in aanzien, eer en macht de voorrang zult hebben, zoals de volgende woorden ook verduidelijken. Een manier van spreken ontleend aan de positie en betekenis van deze lichaamsdelen bij dieren. Vgl. Jesaja 9:13-14 en 19:15.

15 Dat wil zeggen: overwinnen en niet het onderspit delven.

– *e* Leviticus 26:14. Klaagliederen 2:17. Daniël 9:11, 13. Maleachi 2:2.

16 De betekenis is dat al uw plannen verstoord, bedorven, verhinderd en teruggedraaid zullen worden.

17 Nl. YHWH. Vgl. hieronder, vs. 48.

– *f* Leviticus 26:16.

18 Of: *ontsteking, dat wil zeggen, vurige of hete zweren*.

19 Ontsteking van de lucht. Sommigen verstaan dit als inwendige brand van het lichaam, waarop aanhoudende dorst volgt.

20 Dat het lange tijd niet regent. Zie 1 Koningen 17:1, 7 en Haggai 1:10-11. Anders: zwaard.

21 Een plaag in het gewas, wanneer het door langdurige droogte en hitte of door een droge oostenwind verschroeid en verdord wordt. Sommigen verstaan door deze twee woorden bepaalde ziekten, zoals brandziekte en geelzucht.

22 Of: schimmel, een andere plaag in het koren, wanneer het door te veel vocht vervuilt en verrot. Zie over deze plaag 1 Koningen 8:37, 2 Kronieken 6:28, Amos 4:9, Haggai 2:17.

– *g* Leviticus 26:19.

23 Dat wil zeggen: de lucht.

24 Zie Leviticus 26, vs. 19.

25 Anders: de regen van uw land tot stof en as maken — dat wil zeggen, de regen zal nutteloos en ondienstig zijn voor het bevochtigen van de aardbodem.

26 Het stof, door de wind opgestoven, zal van boven weer op u neerdalen, alsof het op u regent, en dat zal uw regen zijn.

27 Zie boven, vs. 7.

28 De vijand.

29 Dat wil zeggen: u zult in voortdurende onrust zijn vanwege buitenlands geweld; of: u zult tussen de omliggende koninkrijken heen en weer gedreven worden. Zie 2 Kronieken 29:8, Jeremia 15:4, 24:9, 29:18 en 34:17.

30 Die God aan mensen en dieren in heel Egypte stuurde, Exodus 9:9.

– *h* Exodus 9:9.

31 Of: *jeukte*.

32 Of: *domheid, stomheid, verdwaasdheid*. Vgl. Job 5:13-14.

33 Dat wil zeggen: geen vruchten daarvan voor uzelf mogen genieten. Zie boven, hst. 20, vs. 6 en vgl. hst. 22:9.

34 Verstaat: van omzien en verlangen naar de zonen en dochters zullen uw ogen wegkwijnen.

maar [35]het zal in het vermogen van uw hand niet zijn.

33 De vrucht van uw land en [36]al uw arbeid zal een volk eten, dat u niet gekend hebt; en u zult alle dagen alleen verdrukt en gepletterd zijn.

34 En u zult waanzinnig zijn, [37]vanwege het gezicht van uw ogen, dat u zien zult.

35 YHWH zal u slaan met boze zweren, aan de knieën en aan de benen, waarvan u niet zult kunnen genezen worden, van uw voetzool af tot aan uw schedel.

36 YHWH zal u, en ook uw koning, die u over u zult gesteld hebben, doen gaan tot een volk, dat u niet gekend hebt, noch uw vaders; en daar zult u dienen andere goden, hout en steen.

37 En u zult zijn tot een [38]schrik, tot een spreekwoord en tot een [39]spotrede, onder al de volken, waarheen u YHWH leiden zal.

38 [i]U zult veel zaads op de akker uitbrengen, maar u zult weinig inzamelen; want de sprinkhaan zal het verteren.

39 Wijngaarden zult u planten, en bouwen, maar u zult geen wijn drinken, noch iets verzamelen; want de worm zal het afeten.

40 Olijfbomen zult u hebben in al uw gebied, maar u zult u met olie niet zalven; want uw olijfboom zal zijn vrucht afwerpen.

41 Zonen en dochters zult u winnen, maar zij zullen voor u niet zijn; want zij zullen in gevangenis gaan.

42 Al uw geboomte, en de vrucht van uw land zal [40]het boos gewormte erfelijk bezitten.

43 De vreemdeling, die in het midden van u is, zal [41]hoog, hoog boven u opklimmen; en u zult laag, laag neerdalen.

44 Hij zal u lenen, maar u zult hem niet lenen; hij zal [42]tot een hoofd zijn, en u zult tot een staart zijn.

45 En al deze vloeken zullen over u komen, en u vervolgen, en u treffen, totdat u vernietigd wordt; omdat u de stem van YHWH, van uw God, niet gehoorzaam zult geweest zijn, om te houden Zijn geboden en Zijn voorschriften, die Hij u geboden heeft.

46 En [43]zij zullen onder u tot een teken, en tot een wonder zijn, ja, onder uw zaad tot in eeuwigheid.

47 [44]Omdat u YHWH, uw God, niet gediend zult hebben met [45]vrolijkheid en goedheid van het hart, vanwege de [46]veelheid van alles;

48 Zo zult u uw vijanden, die YHWH onder u zenden zal, dienen, in honger en in dorst, en in naaktheid, en in gebrek van alles; en Hij zal een [47]ijzeren juk op uw hals leggen, totdat Hij u vernietige.

49 YHWH zal tegen u een volk verheffen van verre, van het einde van de [48]aarde, zoals een adelaar vliegt; een volk, waarvan u de taal niet zult [49]verstaan;

50 Een volk, [50]stijf van aangezicht, dat het [51]aangezicht van de oude niet zal aannemen, noch de jonge genadig zijn.

51 En [52]het zal de vrucht van uw beesten, en de vrucht van uw land opeten, totdat u vernietigd zult zijn; dat u [53]geen koren, nieuwe wijn noch olie, voortzetting van uw koeien noch kudden van uw klein vee zal overig laten, totdat [54]Hij u verdoe.

52 En het zal u [55]benauwen in al uw [56]poorten, totdat uw hoge en vaste muren neervallen, op welke u vertrouwde in uw hele land; ja, het zal u benauwen in al uw poorten, in uw hele land, dat u YHWH, uw God, gegeven heeft.

53 [k]En u zult eten de vrucht van uw buik, het vlees van uw zonen en van uw dochters, die u YHWH, uw God, gegeven zal hebben; in de belegering en in de benauwing, waarmee uw vijanden u zullen benauwen

54 Voor wat betreft de man, die teder onder u, en die zeer [57]wellustig geweest is, zijn oog [58]zal kwaad zijn tegen zijn broer, en tegen de [59]huisvrouw van zijn schoot, en tegen zijn overige zonen, die hij overgehouden zal hebben;

55 Dat hij niet aan één van die zal geven van het vlees van zijn zonen, die hij eten zal, omdat hij

35 U zult de macht niet hebben om hen te verlossen of terug te krijgen. Anders: er zal geen kracht in uw hand zijn.

36 Zie Job 20:18-19.

37 Dat wil zeggen: vanwege de dingen die u met uw eigen ogen zult moeten aanzien. Zo ook hieronder, vs. 67.

38 Dat de volken zich over uw plagen en ellenden ontzetten zullen. Anders: tot verwoesting.

39 Of: *fabel, smaad.*

– *i* Micha 6:15. Haggai 1:6.

40 Anders: de vlam, slag, verrotting — een plaag in bomen en vruchten, veroorzaakt door dampen die van boven (vooral in de hondsdagen) verdrogen en verhitten, en de bomen en vruchten verschroeien, verdrogen en verderven.

41 Dat wil zeggen: zeer hoog, en steeds meer in hoogte boven u toenemende en voortgaande, zoals u voortgaat in zonden.

42 Zie boven, vs. 13.

43 Nl. deze vervloekingen.

44 Of: in plaats daarvan, omdat u YHWH niet hebt willen dienen in voorspoed, zult u vreemde volken moeten dienen in grote ellende, zoals in het volgende vers gedreigd wordt.

45 Met lust en gewilligheid.

46 Of: *overvloed, waardoor u wellustig en verwend zult worden.* Zie hieronder, hst. 31:20 en 32:15. De vervulling zie Nehemia 9:25-26 en elders.

47 Een manier van spreken ontleend aan het juk van dieren, dat gewoonlijk van hout was; daartegen dreigt God dat hij zijn volk een ijzeren juk zal opleggen, dat wil zeggen, een harde, zware, zeer belastende en langdurige dienstbaarheid. Zo ook Jeremia 28:13-14.

48 Zo snel en onverwacht zal het u overkomen als een adelaar pleegt te vliegen.

49 Hebr.: *horen.* Zie Genesis 11, vs. 7.

50 Dat wil zeggen: Hebr.: eigenlijk: sterk, onbeschaamd, hard, onbeweeglijk, dat niemand zal ontzien of sparen, over niemand bewogen zal worden, of hij nu oud of jong is: zoals in het volgende vers verduidelijkt wordt. Zo ook Daniël 8:23.

51 Vgl. boven, hst. 1, vs. 17.

52 Nl. het volk waarover in het vorige vers gesproken is.

53 Het volk.

54 Nl. YHWH.

55 Of: *benauwen.*

56 Dat wil zeggen: steden, en zo ook verderop.

– *k* Leviticus 26:29. 2 Koningen 6:29. Klaagliederen 4:10.

57 Delicaat, kieskeurig, verwend.

58 Dat wil zeggen: zijn oog zal onvriendelijk, nijdig en afgunstig zijn; zo ook hieronder, vs. 56. Zie boven, hst. 15, vs. 9.

59 Zie boven, hst. 13, vs. 6.

voor zich niets heeft overgehouden; in de belegering en in de benauwing, waarmee uw vijand u in al uw poorten zal benauwen.

56 Voor wat betreft de tedere en wellustige vrouw onder u, die niet verzocht heeft haar voetzool op de aarde te zetten, omdat zij zich wellustig en teder hield; haar oog zal kwaad zijn tegen de man van haar schoot, en tegen haar zoon, en tegen haar dochter;

57 En dat [60]om haar nageboorte, die van tussen haar voeten uitgegaan zal zijn, en om haar [61]zonen, die zij gebaard zal hebben; want zij zal hen eten in het verborgene, vanwege gebrek van alles; in de belegering en in de benauwing, waarmee uw vijand u zal benauwen in uw poorten.

De plagen en de verstrooiing

58 Als u niet zult waarnemen te doen al de woorden van deze wet, die in dit boek geschreven zijn, om te vrezen deze heerlijke en vreselijke [62]Naam, YHWH, uw God;

59 Zo zal YHWH uw plagen [63]wonderlijk maken, en ook de plagen van uw zaad; het zullen grote en [64]gewisse plagen, en boze en gewisse ziekten zijn.

60 En Hij zal [65]op u doen keren alle kwalen van Egypte, voor die u gevreesd hebt, en zij zullen u aanhangen.

61 Ook [66]alle ziekte, en alle plaag, die in het boek van deze wet niet geschreven is, zal YHWH over u doen komen, totdat u vernietigd wordt.

62 En u zult met [67]weinig mensen overgelaten worden, in plaats dat u geweest bent als de [l]sterren van de hemel in menigte; omdat u de stem van YHWH, van uw God, niet gehoorzaam geweest bent.

63 En het zal gebeuren, [m]zoals YHWH Zich over u verblijdde, u goed doende en u vermenigvuldigende, zo zal Zich YHWH over u verblijden, u verdoende en u vernietigende; en u zult uitgerukt worden uit het land, waar u naar toe gaat, om dat te erven.

64 YHWH zal u [n]verstrooien onder alle volken, [68]van het ene einde van de aarde tot het andere einde; en daar zult u andere goden dienen die u niet gekend hebt, noch uw vaderen — van hout en steen.

65 Daartoe zult u onder die volken niet stil zijn, en uw voetzool zal geen rust hebben; want YHWH zal u daar een bevend hart geven, en bezwijking van de ogen, en [69]mattigheid van de ziel.

66 En uw leven zal [70]tegenover u hangen; en u zult nacht en dag schrikken, en u [71]zult van uw leven niet zeker zijn.

67 's Morgens zult u [72]zeggen: 'Was het maar avond!' en 's avonds zult u zeggen: 'Was het maar morgen!' vanwege de schrik in uw hart waarmee u verschrikt zult zijn, en vanwege [73]wat uw ogen zullen zien.

68 En YHWH zal u naar Egypte doen terugkeren in schepen, [74]door een weg, waarvan ik u gezegd heb: U zult [75]die niet meer zien; en daar zult u zich aan uw vijanden willen verkopen tot dienaren en tot dienaressen; [76]maar er zal geen koper zijn.

HOOFDSTUK XXIX

Mozes verhaalt opnieuw de grote en veelvuldige weldaden die God aan het volk tot nu toe bewezen heeft, vs. 1 enz. Vermaant en verplicht hen daarop zeer ernstig voor het aangezicht van de HEERE, dat zij Zijn verbond met hen en hun nakomelingen gemaakt, getrouw onderhouden, 9. Waarschuwt hen voor ongeloof, zorgeloze verachting en verbreking van het goddelijk verbond, met dreiging van een verschrikkelijk verderf, 18. Besluit met een korte en leerzame uitspraak, die het doel en gebruik van het geopenbaarde goddelijke Woord omvat, 29.

De vernieuwing van het verbond

DIT zijn de woorden van het verbond, dat YHWH Mozes geboden heeft te [1]maken met de Israëlieten, in het land van [2]Moab, boven het verbond, dat Hij met hen gemaakt had aan [3]Horeb.

60 Dat wil zeggen: vanwege haar pasgeboren kindje, samen met de nageboorte die deze verwende vrouw haar man etc. zal misgunnen en zelf in het geheim, door een gruwelijk oordeel van God, zal eten. Zie 2 Koningen 6:28.

61 Die ouder en groter waren.

62 Vgl. Genesis 2, vs. 4 en Leviticus 24, vs. 11, 2 Samuël 6, vs. 2. De naam van YHWH, dat wil zeggen YHWH zelf, aan wie alleen deze naam YHWH toekomt, nl. de Vader, de Zoon en de Heilige Geest, als zijnde de enige ware God in wezen, eigenschappen, heerlijkheid en werken.

63 Zo grote, vreemde en verschrikkelijke plagen zal hij u zenden dat iedereen zich erover zal verwonderen.

64 Hebr.: getrouwe: dat wil zeggen, die zeker zullen treffen en lang zullen aanhouden.

65 De vreemde, slechte ziekten waarmee God de Egyptenaren geplaagd heeft, zal hij dan op u leggen. Zie Exodus 8 en 9. Vgl. boven, hst. 7:15.

66 Dat wil zeggen: allerlei.

67 Hebr.: *in, of, met mensen van weinigen*. Vgl. Genesis 34, vs. 30 en Numeri 9:20. Zie ook Jesaja 1:9.

– *l* Boven, hst. 10:22.

– *m* Jesaja 1:24.

– *n* Boven, hst. 4:27. Nehemia 1:8.

68 Hebr.: *van het einde van de aarde tot het einde*.

69 Of: *zwakheid, verdriet*.

70 Deze manier van spreken wordt verduidelijkt door de volgende woorden: u zult niet zeker zijn van uw leven. Zoals wanneer iets aan een dunne draad voor onze ogen hangt, zodat men altijd vreest dat het nu of dan zal vallen.

71 Hebr.: *uw leven niet geloven of vertrouwen*.

72 Hebr.: *wie zal de avond geven? en ook: wie zal de morgen geven*. Zie en vgl. deze manier van spreken met boven, hst. 5, vs. 29.

73 Zie boven, vs. 34.

74 Verstaat: die naar Egypte leidt.

75 Of: *dat land, nl.* Egypte. Zie boven, hst. 17:16. Alsof YHWH zei: ik zal u terugvoeren waarvandaan ik u weggevoerd had, met de belofte van eeuwige vrijheid, op voorwaarde van gehoorzaamheid. Zie Jeremia 44 en Hosea 8:13 en 9:6.

76 Dat wil zeggen: u zult zo veracht en gehaat zijn dat niemand u zal willen kopen om als slaaf te gebruiken.

1 Of: *houwen, snijden*. Zie Genesis 15, vs. 18; en zo ook verderop.

2 Het was in feite één en hetzelfde verbond, maar hier in de velden van Moab vernieuwd, herhaald en verduidelijkt, met vele andere personen, op een andere plaats en op een andere wijze dan aan de berg Horeb of Sinaï. Vgl. boven, hst. 5:2 en de aantekening daar op vs. 3.

3 Zie boven, hst. 1, vs. 2.

2 En Mozes riep geheel Israël, en zei tot hen: [a]U hebt gezien al wat YHWH in Egypteland voor uw ogen gedaan heeft, aan Farao, en aan al zijn knechten, en aan zijn land;

3 [b]De grote [4]verzoekingen, die uw ogen gezien hebben, die tekenen en grote wonderen.

4 Maar YHWH heeft u niet gegeven [5]een hart om te verstaan, noch ogen om te zien, noch oren om te horen, tot op deze dag.

5 En [6]Ik heb u veertig jaren doen wandelen in de woestijn; uw kleren zijn [7]aan u niet verouderd, en uw schoen is niet verouderd aan uw voet.

6 [8]Brood hebt u niet gegeten, en wijn en sterke drank hebt u niet gedronken; [9]opdat u wist, dat Ik YHWH, uw God, ben.

7 Toen u nu kwam aan deze plaats, trok [c]Sihon, de koning van Hesbon, uit, en Og, de koning van Bazan, ons tegemoet, ten strijde; en wij sloegen hen.

8 En wij hebben hun land ingenomen, en dat [d]als erfenis gegeven aan de Rubenieten en Gadieten, en ook aan de halve stam van de Manassieten.

9 Houd dan de woorden van dit verbond, en doet ze; opdat u [10]verstandig handelt in alles, wat u doen zult.

10 [11]U [12]staat vandaag allen voor het aangezicht van YHWH, van uw God: uw hoofden van uw stammen, uw oudsten, en uw voormannen, alle man van Israël;

11 Uw kinderen, uw vrouwen, en uw [13]vreemdeling, die in het midden van uw leger is, van uw [14]houthouwer tot uw waterputter toe;

12 Om over te gaan in het verbond van YHWH, van uw God, en in Zijn [15][16]vloek, dat YHWH, uw God, vandaag met u maakt;

13 Opdat Hij u vandaag Zichzelf tot [17]een volk bevestige, en Hij u [18]tot een God zij, zoals Hij tot u gesproken heeft, en [e]zoals Hij uw vaders, Abraham, Izak en Jakob, gezworen heeft.

14 En niet met u alleen maak ik dit verbond en deze [19]vloek;

15 Maar [20]met degene, die vandaag hier bij ons voor het aangezicht van YHWH, van onze God, staat; en met degene, die hier vandaag bij ons niet is.

Waarschuwing tegen verbondsbreuk

16 Want u weet, hoe wij in Egypteland gewoond hebben, en hoe wij doorgetrokken zijn door het midden van de volken, die u doorgetrokken bent.

17 En u hebt gezien hun gruwelijke dingen, en hun [21]afgoden, hout en steen, zilver en goud, die bij hen waren.

18 Dat onder u niet zij een man, of vrouw, of huisgezin, of stam, die zijn hart vandaag wende van YHWH, onze God, om te gaan dienen de goden van deze volken; dat onder u niet zij een [f]wortel, die [22]gal en alsem drage;

19 En het gebeure, als [23]hij de woorden van deze vloek [24]hoort, dat hij zichzelf [25]zegene in zijn hart, zeggende: Ik zal vrede hebben, wanneer ik schoon naar het goeddunken van mijn [26]hart zal wandelen, om de [27]dronkene te doen tot de dorstige.

20 YHWH zal hem niet willen vergeven; maar dan zal de toorn en ijver van YHWH roken over die man, en al de vloek, die in dit boek geschre-

– *a* Exodus 19:4.

– *b* Boven, hst. 4:34 en 7:19.

4 Zie Deuteronomium 4, vs. 34.

5 Dat wil zeggen: een verstandig hart, ziende ogen en horende oren. De betekenis is dat God hun tot nu toe niet gegeven had de gave om echt te begrijpen, behoorlijk op te merken en na te denken, en met vrucht tot Gods eer en hun zaligheid te gebruiken wat zij gezien en gehoord hadden. Vgl. hieronder, hst. 30, vs. 6. Jesaja 6:9-10. Ezechiël 36:26 e.v. en Mattheüs 13:9, 11, 23.

6 Dit spreekt God, zoals te zien is aan het einde van het zesde vers.

7 Hebr.: van aan of van over u: dat wil zeggen, dat u ze van u zou hebben moeten werpen als versleten, zoals men oude kleren doet; en zo ook verderop van de schoen.

8 Gewoon, alledaags brood, want YHWH voedde hen met manna.

9 Verstaat: dit alles heb ik zo beschikt, u op wonderlijke wijze met voedsel en drank verzorgend, opdat u weet dat ik YHWH, uw God, ben.

– *c* Numeri 21:24, 33. Boven, hst. 2:32 en 3:1.

– *d* Numeri 32:33. Boven, hst. 3:12. Jozua 13:12.

10 Anders: *opdat u voorspoedig bent in alles, of: alles voorspoedig maakt.*

11 Het vervolg van deze woorden staat in vs. 12.

12 Door God door mij bijeengeroepen zijnde, zoals boven in vs. 1 en 2 te zien is.

13 Die uit Egypte mee gevolgd waren (Exodus 12:38) of van andere volken bijgekomen waren en door aanneming van de Joodse godsdienst bij het volk van God ingelijfd waren.

14 Dat wil zeggen: zelfs de eenvoudigste en geringste onder het volk.

15 Dat wil zeggen: de vervloeking van het verbond, waarmee zij zichzelf, in de eed die zij God deden, vervloekten als zij de beloften van gehoorzaamheid niet hielden. Zie Nehemia 10:29.

16 Verbond.

17 Dat wil zeggen: als een volk dat hem toebehoort en hem als eigendom is, om de zegen van zijn verbond te genieten en hem te dienen. Vgl. boven, hst. 7, vs. 6 en 28:9.

18 Zie Genesis 17, vs. 7.

– *e* Genesis 17:7.

19 Zie boven, vs. 12.

20 Dat wil zeggen: met u die hier bent, en (zoals ik Abraham lang geleden verklaard heb) met uw nageslacht, met uw nakomelingen die nog niet geboren zijn en die nu of later zouden kunnen zeggen dat dit verbond hen niet betreft. Vgl. Handelingen 2:39.

21 Zie Leviticus 26, vs. 30.

– *f* Handelingen 8:23. Hebreeën 12:15.

22 Of: *vergif, een giftig kruid.* Dat wil zeggen: een zodanig hart dat werken voortbrengt die voor God gruwelijk zijn en de mens bitter opbreken, als een dodelijk gif. Zie verder Psalm 69, vs. 22.

23 Nl. hij die bij de wortel in het vorige vers vergeleken werd.

24 Zie boven, vs. 12.

25 Dat wil zeggen: de vloek die hij hoort, in zijn hart veracht, en zich integendeel bij zichzelf gelukkig acht, zichzelf alle welvaart en voorspoed belooft, ook al veracht hij God en zijn Woord.

26 Of: *verbeelding, speculatie, gedachte.* Anders: hardheid. Zie Jeremia 3, vs. 17.

27 Of: *om de besproeide aarde bij de dorstige te voegen.* Dit schijnt een spreekwoord geweest te zijn, ontleend aan een droge aarde die bevochtigd moet worden; zo streeft deze naar vermeerdering van zonde, waarvan hij als het ware dorst, om zijn lust volledig te boeten; of van dronkaards, die van nature geneigd zijn te drinken en bovendien middelen zoeken om zichzelf volkomen dronken en dol te maken. Zo doet de goddeloze, die al slecht genoeg is, zichzelf er lust van maakt om nog slechter te worden, zonde op zonde te stapelen en, als gevoelloos geworden, zonder nadenken van kwaad naar erger voort te gaan. Vgl. Job 34:7, Mattheüs 12:43-45, Efeziërs 4:19, Hebreeën 6:8, 2 Petrus 2:20.

ven is, zal op hem liggen; en YHWH zal zijn naam van onder de hemel uitdelgen.

21 En YHWH zal hem [28]ten kwade afscheiden van al de stammen van Israël, naar alle vloeken van het verbond, dat in het boek van deze wet geschreven is.

22 Dan zal [29]zeggen het navolgend geslacht, uw kinderen, die na u opstaan zullen, en de vreemde, die uit ver land komen zal, als zij zullen zien de plagen van dit land en zijn ziekten, waarmee YHWH het gekrenkt heeft;

23 Dat zijn hele aarde zij zwavel en zout van [30]de verbranding; die niet bezaaid zal zijn, en geen spruit zal voortgebracht hebben, noch enig kruid daarin zal opgekomen zijn; zoals de omkering van Sodom en Gomorra, Adama en Zeboim, die YHWH heeft omgekeerd in Zijn toorn en in Zijn woede;

24 En alle volken zullen zeggen: [g]Waarom heeft YHWH aan dit land zo gedaan? [31]Wat is de ontsteking van deze grote toorn?

25 Dan zal men zeggen: Omdat zij het verbond van YHWH, van de God van hun vaders, hebben verlaten, dat Hij met hen gemaakt had, als Hij hen uit Egypteland uitvoerde;

26 En zij heengegaan zijn, en andere goden gediend en zich voor die gebogen hebben; goden, die hen niet [32]gekend hadden, en geen van welke [33]hun iets medegedeeld had;

27 Daarom is de toorn van YHWH ontstoken tegen dit land, om daarover te brengen al deze vloek, die in dit boek geschreven is.

28 En YHWH heeft hen uit hun land uitgetrokken, in toorn, en in woede, en in grote toorn; en Hij heeft hen verworpen in een ander land, [34]zoals het is op deze dag.

29 [35]De verborgen dingen zijn voor YHWH, onze God; maar de geopenbaarde zijn voor ons en voor onze kinderen, tot in eeuwigheid, om te doen al de woorden van deze wet.

HOOFDSTUK XXX

Belofte van genadige verlossing en bekering van de Joden, met aanwijzing van de oorsprong van de heilzame bekering en de zegen die daarop volgt, vs. 1, enz. Roem van de heerlijke openbaring van het goddelijke woord, 11. Voorstelling van leven en dood, met een krachtige betuiging en vermaning om het leven en de zegen te kiezen, 15.

Belofte van herstel na bekering

VERDER zal het gebeuren, wanneer al deze dingen over u zullen gekomen zijn, [1]deze zegen of deze vloek, die ik u [2]voorgesteld heb; zo zult u het [3]weer ter harte nemen, onder alle volken, waarheen u YHWH, uw God, gedreven heeft;

2 En [4]u zult u bekeren tot YHWH, uw God, en Zijn stem gehoorzaam zijn, naar alles, wat ik u vandaag gebiede, u en uw kinderen, met uw hele hart en met uw hele ziel.

3 [5]En YHWH, uw God, zal [6a]uw gevangenis wenden, en Zich over u ontfermen; en Hij zal u [7]weer verzamelen uit al de volken, waarheen u YHWH, uw God, verstrooid had.

4 [b]Al waren uw verdrevenen [8]aan het einde van de hemel, van daar zal u YHWH, uw God, verzamelen, en van daar zal Hij u nemen.

5 En YHWH, uw God, zal u brengen in het land, dat uw vaders erfelijk bezeten hebben, en u zult dat erfelijk bezitten; en Hij zal u weldoen, en zal u vermenigvuldigen boven uw vaders.

6 En YHWH, uw God, [9c]zal uw hart besnijden, en het hart van uw zaad, om YHWH, uw God, lief te hebben met uw hele hart en met uw hele [10]ziel, opdat u leeft.

7 En YHWH, uw God, zal al die vloeken leggen op uw vijanden en op uw haters, die u vervolgd hebben.

8 U dan zult u bekeren, en de stem van YHWH gehoorzaam zijn, en u zult doen al Zijn geboden, die ik u vandaag gebiede.

28 Dat wil zeggen: tot straf, ongeluk en verderf.

29 Het vervolg van deze woorden staat in vs. 24.

30 Dat wil zeggen: dat de aarde verbrand is. Anders: dat heel zijn land door zwavel verbrand is. De betekenis is dat dit land door Gods rechtvaardige vloek geheel wonderlijk geschonden en bedorven is, zoals eertijds Sodom, Gomorra, etc.

– *g* Jeremia 22:8.

31 Dat wil zeggen: wat betekent of meent dit, wat is de oorzaak?

32 Zoals de ware God de zijnen welwillend kent en verzorgt, Psalm 1:6, 2 Timoteüs 2:19.

33 Dat wil zeggen: iets goeds had gedaan of kunnen doen. Anders: die hij (nl. YHWH) hen niet had toebedeeld, om als goden door hen gediend te worden. Vgl. boven, hst. 4:19.

34 Deze woorden (evenals de voorafgaande) horen bij het antwoord dat men de volken in die tijd op hun vraag zou geven.

35 Mozes, die over vele grote en ook toekomstige dingen gesproken heeft en nog zal spreken, beteugelt in dit vers de nieuwsgierigheid om verder te onderzoeken wat in Gods raad verborgen is, en beveelt het volk binnen de grenzen van zijn geopenbaard Woord te blijven, om dat te onderzoeken, te geloven en ernaar te leven.

1 *deze zegen:* Eerst de zegen op de gehoorzaamheid en daarna de vloek op de ongehoorzaamheid, zodat u beide ondervonden zult hebben.

2 *voorgesteld heb:* Hebr.: *voor uw aangezicht gegeven heb*; gelijk boven, Deut. 11:26, en onder, vs. 15, 30:19.

3 *weer ter harte nemen:* Hebr.: *doen terugkeren, tot aan, of in uw hart.* Vgl. boven, Deut. 4:29, 4:30, enz. Daar hebt u een gelijke profetie als hier en in het volgende. Anders: en u het weer ter harte zult genomen hebben.

4 *u zult u bekeren:* Anders: *en u u bekeerd zult hebben.*

5 En YHWH, uw God: Anders: zo zal YHWH, enz.

6 *uw gevangenis wenden:* D.i. de menigte van uw gevangenen doen terugkeren; zo Ps. 68:19; Ef. 4:8.

– *a* Neh. 1:8; Ps. 106:45; Jer. 32:37.

7 weer vergaderen: Hebr.: en Hij zal terugkeren, en zal u vergaderen; d.i. Hij zal u weer vergaderen, of, Hij zal met zijn genade terugkeren en u vergaderen, enz.

– *b* Neh. 1:9.

8 *aan het einde van de hemel:* Vgl. boven, Deut. 4:32.

9 *zal uw hart besnijden:* D.i. Hij zal u door de kracht zijns Geestes verlichten, reinigen en tot zijn dienst bekwaam maken. Vgl. boven, Deut. 10:16, waar God beveelt te doen, wat Hij hier belooft te werken, dat men het kon doen. Zie ook boven, Deut. 29:4. Zo, dat hier het verbond van de genade, in Christus bevestigd, herhaald wordt.

– *c* Jer. 32:39; Ez. 11:19; Ez. 36:26.

10 *opdat u levet:* Hebr.: *om uws levens wil.*

9 [d]En YHWH, uw God, zal u doen overvloeien
in al het werk van uw hand, in de vrucht van
uw buik, en in de vrucht van uw beesten, en in
de vrucht van uw land, ten goede; want YHWH
zal [11]terugkeren, om Zich over u te verblijden
ten goede, zoals Hij Zich over uw vaders verblijd
heeft;
10 Wanneer u de stem van YHWH, van uw God,
zult gehoorzaam zijn, houdende Zijn geboden en
Zijn voorschriften, die in dit wetboek geschre-
ven zijn; wanneer u zich zult bekeren tot YHWH,
uw God, met uw hele hart en met uw hele ziel.

Het gebod is nabij

11 Want dit gebod, dat ik u vandaag gebiede,
dat is van [e]u niet [12]verborgen, en dat is niet ver.
12 Het is niet in de hemel, om te zeggen: [f]Wie
zal voor ons ten hemel varen, dat hij het voor
ons [13]hale, en ons hetzelfde horen late, dat wij het
doen?
13 Het is ook niet aan de overzijde van de zee,
om te zeggen: Wie zal voor ons overvaren aan de
overzijde van de zee, dat hij het voor ons hale, en
ons hetzelfde horen late, dat wij het doen?
14 Want dit woord is [14]zeer nabij u, in uw mond,
en in uw hart, om dat te doen.

Het leven en de dood voorgesteld

15 Zie, ik heb u vandaag voorgesteld [15]het
leven, en het goede, en de dood, en het kwade.
16 Want ik gebiede u vandaag, YHWH, uw God,
lief te hebben, in Zijn wegen te wandelen, en te
houden [16]Zijn geboden, en Zijn voorschriften, en
Zijn rechten, opdat u leeft en vermenigvuldigt,
en YHWH, uw God, u zegene in het land, waar u
naar toe gaat, om dat te erven.
17 Maar als uw hart zich zal afwenden, en u
niet horen zult, en u gedreven zult worden, dat
u zich voor andere goden buigt, en die dient;
18 Zo verkondig ik u vandaag, dat u [17]voorzeker zult omkomen; u zult de dagen niet verlengen op het land, naar dat u over de Jordaan bent heengaande, om daarin te komen, dat u het erfelijk bezit.
19 [g]Ik [18]neem vandaag tegen u tot getuigen de hemel en de aarde; het leven en de dood heb ik [19]u voorgesteld, de zegen en de vloek! Kies dan het leven, opdat u leeft, u en uw zaad;
20 Liefhebbende YHWH, uw God, Zijn stem gehoorzaam zijnde, en Hem aanhangende; want Hij [20]is uw leven en de lengte van uw dagen; opdat u blijft in het land, dat YHWH uw vaders, Abraham, Izak en Jakob, gezworen heeft hun te zullen geven.

HOOFDSTUK XXXI

Mozes verklaart voor het volk dat hij spoedig zal sterven en niet in het land Kanaan zal komen, belovend dat God hen door Jozua daarin zal brengen en hun vijanden zal verdelgen, vs. 1, enz. hij sterkt en troost Jozua, 7. schrijft dit wetboek en levert het over aan de priesters, Levieten en oudsten, met bevel om het elke zeven jaar voor het hele volk te lezen, 9. God stelt Jozua aan in zijn ambt, 14. en voorzegt Mozes en Jozua de ongehoorzaamheid en afwijking van het volk, met de toekomstige straffen, 16. beveelt Mozes een lied tot waarschuwing en overtuiging van het volk te schrijven en hun dat te leren, 19. Mozes beveelt de Levieten dit wetboek te leggen aan de zijde van de ark van het verbond, 24. gebiedt het hele volk te verzamelen om het lied aan te horen, 28.

Jozua als opvolger aangewezen

DAARNA ging Mozes heen, en sprak deze
woorden tot geheel Israël,
2 En zei tot hen: Ik ben vandaag [1]honderd en
twintig jaar oud; ik zal niet meer kunnen [2]uit-
gaan en ingaan; daartoe heeft YHWH tot mij
[a]gezegd: U zult over deze Jordaan niet gaan.
3 YHWH, uw God, Die zal voor uw aangezicht
overgaan; Die zal deze volken van voor uw aan-
gezicht vernietigen, [3]dat u hen erfelijk [b]bezit.
Jozua zal voor uw aangezicht overgaan, zoals
YHWH gesproken heeft.
4 En YHWH zal hun doen, zoals Hij [c]aan Sihon
en Og, koningen van de Amorieten, en aan hun
land, gedaan heeft, die Hij vernietigd heeft.
5 Wanneer hen nu YHWH [4]voor uw aangezicht
zal gegeven hebben, dan zult u hun doen [5]naar
alle gebod, [d]dat ik u geboden heb.
6 Wees sterk en hebt goede moed, en vreest
niet, en verschrikt niet voor hun aangezicht;
want het is YHWH, uw God, Die met u gaat; [6e]Hij
zal u niet begeven, noch u verlaten.

– *d* boven, Deut. 28:11.

11 D.i. zal zich weer verblijden, om u wel te doen, gelijk Jer. 32:41.

– *e* Jes. 45:19.

12 Anders: *te hoog, te wonderlijk*. Zie Gen. 18:14; Deut. 17:8; Spreuk. 30:18; Jer. 32:17. Vgl. Rom. 10:6, 10:7, 10:8, waar de apostel deze tekst past op de leer en genade van het Evangelie, zonder die men de geboden van de Heer niet recht verstaan, veel weiniger naar dezelfde voor God behagelijk leven kan. Vgl. boven, Deut. 29:4, met de aant. daar.

– *f* Rom. 10:6.

13 Hebr.: *neme*; d.i. neme en brenge. Zie Gen. 12:15, en zo in vs. 13.

14 *zeer nabij u:* Alsof Mozes zei: U hebt geen excuus van onwetendheid voor te wenden, omdat dit woord u ten volle verklaard is en u het dagelijks in de mond hebt, en genoeg verstaat wat YHWH van u eist. Vgl. onder, Deut. 31:19, waarop deze woorden verder passen. Zie Rom. 10:8.

15 *het leven:* Het leven, met allerlei zegen, zo u gehoorzaam bent, de dood, met mijn vloek, zo u ongehoorzaam bent. Gelijk de volgende verzen verklaren.

16 *Zijn geboden:* Zie boven, Deut. 5:31.

17 *voorzeker zult omkomen:* Hebr.: *omkomende omkomen.*

– *g* boven, Deut. 4:26.

18 *neem heden tegen u:* Zie boven, Deut. 4:26.

19 *u voorgesteld:* Hebr.: *voor uw aangezicht gegeven.*

20 *is uw leven en de lengte van uw dagen:* D.i. die u het leven geeft, onderhoudt en verlengt. Vgl. Hand. 17:25, 17:28.

1 *honderd en twintig jaren oud:* Hebr.: *een zoon van honderd en twintig jaar*.

2 *uitgaan en ingaan:* D.i. mijn ambt, gelijk tevoren, onder u bedienen. Zie Num. 27:16, 27:17. Vgl. boven, Deut. 28:6.

– *a* Num. 27:12; boven, Deut. 3:26.

3 dat u hen erfelijk bezit: Te weten, de volken; d.i. hun landen; gelijk boven, Deut. 9:1, en elders dikwijls.

– *b* Num. 27:18.

– *c* Num. 21:24; idem v. 33.

4 *voor uw aangezicht:* Zie boven, Deut. 1:8.

5 *naar alle gebod:* U zult hen ganselijk verbannen. Zie boven, Deut. 7:1, 7:2.

– *d* boven, Deut. 7:1; idem v. 2.

6 Hij zal u niet begeven: Deze belofte wordt allen gelovigen toegeëigend; Hebr. 13:5.

– *e* Joz. 1:5; Hebr. 13:5.

7 En Mozes riep Jozua, en zei tot hem voor de ogen van geheel Israël: Wees sterk en heb goede moed, want u zult met dit volk ingaan in het land dat YHWH hun vaders gezworen heeft, hun te zullen geven; en u zult het hun doen erven.

8 YHWH nu is Degene, Die voor uw aangezicht gaat; Die zal met u zijn; Hij zal u niet begeven, noch u verlaten; vrees [f]niet, en ontzet u niet.

Het voorlezen van de wet

9 En Mozes schreef deze wet, en gaf ze aan de [7]priesters, de zonen van Levi, [8]die de ark van het verbond van YHWH droegen, en aan alle oudsten van Israël.

10 En Mozes gebood hun, zeggende: Ten einde van zeven jaren, [9]op de gezette tijd van het jaar van de vrijlating, op het feest van de [10]loofhutten.

11 Als geheel Israël zal komen, om te verschijnen voor het aangezicht van YHWH, van uw God, in de plaats, die Hij zal gekozen hebben, zult [11]u deze wet voor geheel Israël uitroepen, voor hun oren;

12 [12]Verzamelt het volk, de mannen, en de vrouwen, en de kinderen, en uw vreemdelingen, die in uw [13]poorten zijn; opdat zij horen, en opdat zij leren, en vrezen YHWH, uw God, en waarnemen te doen alle woorden van deze wet.

13 En dat hun kinderen, die het niet [14]geweten hebben, horen en leren, om te vrezen YHWH, uw God, al de dagen, die u leeft op het land, naar dat u over de Jordaan bent heengaande, om dat te erven.

De aankondiging van Israels afval

14 En YHWH zei tot Mozes: Zie, [15]uw dagen zijn genaderd, om te sterven; roep Jozua, en stelt u in de tent van de samenkomst, dat Ik hem bevel geve. Zo ging Mozes, en Jozua, en zij stelden zich in de tent van de samenkomst.

15 Toen verscheen YHWH in de tent, in de [16]wolkkolom; en de wolkkolom stond boven de deur van de tent.

16 En YHWH zei tot Mozes: Zie, u zult [17]slapen met uw vaders; en dit volk zal opstaan, en nahoereren [18]de goden [19]van de vreemden van dat land, waar het naar toe gaat, in het midden van [20]hetzelfde; en het zal Mij verlaten en vernietigen Mijn verbond, dat Ik met [21]hetzelfde gemaakt heb.

17 Zo zal Mijn toorn op die dag tegen hetzelfde ontsteken, en Ik zal hen verlaten, en [22]Mijn aangezicht van hen verbergen, dat zij [23]tot voedsel zijn, en vele [24]kwaden en benauwdheden zullen [25]het treffen; dat het op die dag zal zeggen: Hebben mij deze kwaden niet [26]getroffen, omdat mijn God [27]in het midden van mij niet is?

18 Ik dan zal Mijn aangezicht op die dag [28]geheel verbergen, om al het kwaad, dat het gedaan heeft; want het heeft zich gewend tot andere goden.

19 En nu, schrijft u [29]dit lied, en leert het de Israëlieten; [30]legt het in hun mond; opdat dit lied Mij [31]tot getuige zij tegen de Israëlieten.

20 Want Ik zal dit volk inbrengen in het land, dat Ik zijn vaders gezworen heb, vloeiende van melk en honing, en het zal eten, en verzadigd, en vet worden; dan zal het zich wenden tot andere goden, en hen dienen, en zij zullen Mij tergen, en Mijn verbond vernietigen.

21 En het zal gebeuren, wanneer vele kwaden en benauwdheden [32]hetzelfde zullen treffen, dan zal dit lied voor zijn aangezicht antwoorden tot getuige; want het zal uit de mond van zijn zaad niet vergeten worden; omdat Ik weet zijn [33]maaksel dat het vandaag maakt, voordat Ik het inbreng in het land, dat Ik [34]gezworen heb.

22 Zo schreef Mozes dit lied op die dag, en hij leerde het de Israëlieten.

– *f* Joz. 1:9.

7 Vgl. boven, Deut. 17:18.

8 die de ark van het verbond: Vgl. onder, vs. 25, en zie Num. 4:15.

9 *op de gezette tijd:* Zie boven, Deut. 15:1, enz.

10 Zie boven, Deut. 16:13, enz., en Lev. 23:34, enz.

11 T.w. priester, met de bijstaande priesters en Levieten, enz. Zie een exempel, Neh. 8:1, 8:5, 8:7, 8:8.

12 *Vergadert het volk:* Of: *vergaderende, enz.* De zin is: Dat dit telkens ten einde van zeven jaren gebeuren moest.

13 D.i. steden, woonplaatsen.

14 *geweten hebben:* Of: *ervaren, ondervonden hebben*; d.i. niet gezien al mijn wonderen, gelijk u die gezien hebt.

15 *uw dagen zijn genaderd:* D.i. uw sterfdag is gekomen.

16 Uit welke God met Mozes placht te spreken. Zie Ex. 33:9; Ps. 99:7.

17 *slapen met uw vaderen:* Of: *nederliggen*; t.w. om te slapen; d.i. u zult sterven. Zo wordt de dood een slaap genoemd, omdat de lichamen rusten tot de tijd van de opwekking; Ps. 13:4, en Ps. 76:6; Dan. 12:2; Joh. 11:11; 1 Thess. 4:13, 4:14, 4:15; 2 Petr. 3:4.

18 *nahoereren de goden:* Zie Ex. 34:15, en Lev. 20:5.

19 *van de vreemden van dat land:* Hebr.: *van de vreemden van dat land*; d.i. van de Kanaänieten, die van God en zijn volk vervreemd waren, dienende vreemde goden.

20 Versta, het land, of de vreemde Kanaänietische inwoners daarvan.

21 *hetzelfde gemaakt heb:* T.w. volk; en zo in het volgende doorgaans, hoewel het getal van enen en velen onder elkaar vermengd is.

22 *Mijn aangezicht van hen verbergen:* D.i. mijn zegen en hulp, waardoor Ik mijn genadige aanwezigheid placht te bewijzen, hunlieden onttrekken; en zo in vs. 18.

23 *ter voedsel zijn:* Hebr.: *om te eten*; d.i. van de vijanden als wilde dieren verscheurd en verslonden te worden. Vgl. boven, Deut. 7:16; Ez. 34:5, 34:8, 34:10, en Ez. 35:12.

24 *kwaden en benauwdheden:* D.i. ongelukken, ellenden; en zo in het volgende.

25 T.w. volk; gelijk boven en in het volgende.

26 Hebr.: *gevonden*; en zo in vs. 21.

27 *in het midden van mij niet is:* Gelijk boven, Deut. 1:42.

28 ganselijk verbergen: Hebr.: verbergende verbergen.

29 dit lied: Dat in Deut. 32 beschreven is, zijnde van God gesteld in de vorm van een lied, opdat het volk het te bekwamer mocht leren en onthouden.

30 *legt het in hun mond:* D.i. maakt dat zij het wel verstaan, van buiten leren en zingen kunnen, en zo dagelijks in de mond hebben. Vgl. Ex. 4:15; 2 Sam. 14:3, enz.

31 *ten getuige zij:* Tot een gedachtenis van al mijn getrouwe waarschuwingen, en tot hun overtuiging van de rechtvaardigheid mijner straf, wanneer zij opstandig zullen zijn.

32 *hetzelfde zullen treffen:* T.w. volk, gelijk boven en onder.

33 Het maaksel zijns harten. Zie Gen. 6:5.

34 *gezworen heb:* Hun te zullen geven.

23 En [35]Hij gebood Jozua, de zoon van Nun, en
zei: [g]Wees sterk en heb goede moed, want u zult
de Israëlieten inbrengen in het land, dat Ik hun
gezworen heb; en Ik zal met u zijn.

Het wetboek naast de ark

24 En het gebeurde, als Mozes voltooid had de
woorden van deze [36]wet te schrijven in een boek,
totdat zij voltrokken waren;
25 Zo gebood Mozes de Levieten, die de ark van
het verbond van YHWH droegen, zeggende:
26 Neem dit [h]wetboek, en legt het [37]aan de zijde
van de ark van het verbond van YHWH, van uw
God, dat het daar zij tot getuige tegen [38]u.
27 Want ik ken uw opstandigheid, en uw
[39]harde nek. Zie, terwijl ik nog vandaag met u
leve, [40]bent u opstandig geweest tegen YHWH;
hoe veel te meer na mijn dood!
28 Verzamelt tot mij al de oudsten van uw
stammen, en uw voormannen; dat ik voor hun
oren deze woorden spreke, en tegen hen de
hemel en de aarde tot getuigen neme.
29 Want ik weet, dat u het na mijn dood [41]zeker
zult verderven, en afwijken van de weg, die ik u
geboden heb; dan zal u [42]dit kwaad in het laatste
van de dagen ontmoeten, wanneer u zult gedaan
hebben, dat [43]kwaad is in de ogen van YHWH, om
Hem door het werk van uw handen tot toorn te
verwekken.
30 Toen sprak Mozes, voor de oren van de hele
gemeente van Israël, de woorden van dit lied,
totdat zij voltrokken waren.

HOOFDSTUK XXXII

Het goddelijke lied, waarin zeer heerlijk geroemd worden zowel God zelf als zijn overgrote weldaden aan Israel, vs. 1 tot 5 en vs. 7 tot 15. en waarin daartegenover zeer krachtig hun gruwelijke ondankbaarheid gelaakt wordt, 5, 6, 15, enz. Gods toorn en toekomstige straffen voorgesteld, 19. zonder echter de afgodische gruwelen van de vijanden van zijn volk te ontzien, 31. waarop God dan zijn volk weer troost, belovend dat hij zich op zijn en hun afgodische vijanden zal wreken, zijn kerk met zich zal verzoenen, verheugen en ook onder de heidenen zal uitbreiden, 36. Wanneer Mozes dit lied uitgesproken heeft, vermaant hij hen opnieuw om Gods woord tot hun eigen welzijn te betrachten, 44. en hij ontvangt diezelfde dag bevel om het land Kanaan vanaf een berg te zien en daar te sterven, 48.

Het lied van Mozes

NEIG de oren, [1]u hemel, en ik zal spreken; en
[2]de aarde hore de redenen van mijn mond.
2 Mijn leer [3]druipe als een regen, mijn rede
vloeie als een dauw; als een stofregen op de
grasscheutjes, en als [4]druppelen op het kruid.
3 Want ik zal de Naam van YHWH [5]uitroepen;
[6]geef onze God grootheid!
4 Hij is de [7]Rotssteen, Wiens werk volkomen is;
want al [8]Zijn wegen zijn recht. God is waarheid,
en is geen onrecht; rechtvaardig en recht is Hij.
5 [9]Hij heeft het tegen [10]Hem verdorven; het zijn
[11]Zijn kinderen niet; de schandvlek is hun; het is
een verkeerd en verdraaid geslacht.
6 Zult u dit YHWH vergelden, u, dwaas en on-
wijs volk! Is Hij niet uw Vader, Die u [12]verkregen,
Die u gemaakt en u bevestigd heeft?
7 Gedenk aan de dagen van [13]ouds; merk op de
jaren [14]van elk geslacht; vraag uw vader, die zal
het u bekend maken, uw ouden, en zij zullen het
u zeggen.
8 Toen de Allerhoogste aan de volken de erfe-
nis uitdeelde, toen Hij [15]Adams kinderen vaneen
scheidde, heeft Hij het gebied van de volken ge-
steld [16]naar het getal van de Israëlieten.
9 Want [17]het deel van YHWH is Zijn volk,
[18]Jakob is het snoer van Zijn erfenis.

35 Hij gebood Jozua: YHWH.
– *g* Joz. 1:6.
36 *wet te schrijven in een boek:* Dit wordt verstaan niet alleen van de tafelen van de tien geboden en dit lied, maar van de gehele verklaring van de wet, daar zij in deze boeken van Mozes begrepen is.
– *h* 2 Kon. 22:8.
37 *aan de zijde van de ark van het verbond:* In het heilige van de heiligen, om de waardigheid en goddelijkheid van dit boek te betuigen. De twee tafelen van het verbond lagen in de ark; en dit boek [om de ark niet te openen] buiten aan de zijde van de ark. Dit boek werd gevonden ten tijde van de koning Josia, 2 Kon. 22:8.
38 Niet alleen de Levieten, maar ook het gehele volk.
39 harden nek: Vgl. Jes. 48:4.
40 *bent u opstandig geweest:* Zie boven, Deut. 9:7, 9:23, 9:24.
41 *zekerlijk zult verderven:* Hebr.: *verdervende zult verderven.*
42 dit kwaad: Versta, het kwaad van de straf, of allerlei plagen, die boven verhaald zijn.
43 *kwaad is in de ogen van YHWH:* Versta, het kwaad van de zonde.
1 *u hemel:* Zulk een aanspraak van de onvernuftige schepselen diende tot Israëls overtuiging en beschaming. Vgl. boven, Deut. 4:26.
2 *de aarde hore de redenen:* Of: *u aarde, hoor.*
3 *druipe als een regen:* Of: *zal druipen*; d.i. ik zal een leer voorstellen, die zo dienstig en heilzaam zal zijn voor de mensen als de dauw en regen is voor het kruid. Vgl. Ez. 21:2; Amos 7:16; Micha 2:6, enz.
4 *druppelen op het kruid:* Of: *een dichte regen.*
5 Hebr.: *roepen*; dat is openbaarlijk verkondigen. Anders: aanroepen.
6 *geeft onze God grootheid:* D.i. schrijft hem toe de majesteit en grootmogendheid, die Hij heeft, en roemt hem vanwege dezelfde. Zie boven, Deut. 9:26, en Deut. 11:2.
7 D.i. vast en onbewegelijk, een gewisse toevlucht en bescherming voor de zijnen. Zo onder, vs. 31.
8 *Zijn wegen zijn gerichte:* Al zijn doen, zijn gehele regering, is vergezelschapt met gerechtigheid, strekkende tot behoudenis van de vromen en straf van de bozen.
9 Hij heeft het tegen: Nl. Israël.
10 *Hem verdorven:* Nl. YHWH.
11 *Zijn kinderen niet:* T.w. die het zo verdorven en zo schandelijk gemaakt hebben. Anders: hun gebrek is niet van zijn kinderen; d.i. betaamt dengenen niet, die zijn kinderen genaamd worden, omdat het niet uit zwakheid, maar uit moedwil en een onboetvaardig hart voortkomt.
12 Of: *gekocht.*
13 *van ouds:* Hebr.: *van de eeuw, of, eeuwigheid*; d.i. gedenk aan alles, dat van het begin van de wereld in Gods kerk gebeurd is. Zie Jer. 2:20.
14 *van elk geslacht:* Hebr.: *van geslacht en geslacht*; d.i. van alle geslachten, of elk geslacht. Zie 1 Kon. 8:39.
15 Adams (אָדָם) kinderen vaneen scheidde: Anders: de kinderen van de mensen.
16 *naar het getal van de kinderen van Israël:* Zo, t.w. dat Hij alle stammen en nakomelingen van Israël hun woningen en bezittingen heeft verordineerd en toegelegd. Vgl. boven, Deut. 3:12, 3:13, enz., Joz. 13:14, 13:15, enz.; Hand. 17:26. De zin is, dat God in zijn raad en regering zijn oog bijzonderlijk op zijn volk heeft gehad.
17 *van YHWH deel is Zijn volk:* D.i. YHWH zeer lief, gelijk de mensen hun erfdeel placht te zijn.
18 *Jakob is het snoer van Zijn erve:* D.i. het volk van Israël, van Jakob afkomstig, is God zo na en waard, gelijk mensen hun erfdeel, dat men met snoeren placht af te meten en uit te delen. Zie boven, Deut. 3:4.

10 Hij vond hem in een land van de woestijn,
en [19]in een woeste huilende wildernis; Hij
voerde hem rondom, Hij onderwees hem, Hij be-
waarde hem als [20]Zijn oogappel.
11 Zoals een adelaar [21]zijn nest opwekt, over
zijn jongen zweeft, zijn vleugels uitbreidt, [22]ze
neemt en ze draagt op zijn vlerken;
12 Zo [23]leidde hem YHWH alleen, en er was
geen vreemd god met hem.
13 Hij deed hem rijden op de [24]hoogten van de
aarde, dat hij at de inkomsten van het veld; en
Hij deed hem [25]honing zuigen uit de steenrots, en
olie uit de [26]kei van de rots;
14 Boter van koeien, en melk van klein vee, met
het vet van de lammeren en van de rammen,
die [27]in Bazan weiden, en van de bokken, met
het vette van [28]de nieren van tarwe; en het
druivenbloed, [29]reine wijn, hebt u gedronken.
15 Als nu [30]Jeschurun vet werd, zo [31]sloeg hij
achteruit (u bent vet, u bent dik, ja, met vet over-
dekt geworden!); en hij liet God varen, [32]Die hem
gemaakt heeft, en versmaadde de Rotssteen van
zijn heil.
16 Zij hebben Hem tot [33]ijver verwekt door
vreemde goden; door gruwelijke dingen hebben
zij Hem tot toorn verwekt.
17 Zij hebben aan de [34]demonen geofferd, niet
aan God; aan de goden, die zij niet kenden;
nieuwe, die [35]van nabij gekomen waren, voor die
uw vaders niet geschrikt hebben.
18 De Rotssteen, Die u [36]gegenereerd heeft, hebt
u vergeten; en u hebt in vergetenis gesteld de
God, Die u gebaard heeft.
19 Als YHWH zag, zo versmaadde Hij hen, uit
[37]boosheid tegen zijn zonen en zijn dochters.
20 En Hij zei: Ik zal Mijn [38]aangezicht van
hen verbergen; Ik zal zien, welk hun [39]einde
zal wezen; want zij zijn een [40]geheel verkeerd
geslacht, kinderen, in wie [41]geen trouw is.
21 [a]Zij hebben Mij tot ijver verwekt [42]door
wat geen God is; zij hebben Mij tot toorn ver-
wekt door hun zinloosheden; Ik dan zal hen tot
ijver verwekken door diegenen, die [43]geen volk
zijn; door een dwaas volk zal Ik hen tot toorn
verwekken.
22 Want [b]een [44]vuur is aangestoken in Mijn
toorn, en zal bernen [45]tot in het onderste
dodenrijk, en zal het land met zijn inkomst
verteren, en de gronden van de bergen [46]in vlam
zetten.
23 Ik zal [47]kwaden over hen hopen; Mijn [48]pijlen
zal Ik op hen verschieten.
24 Uitgeteerd zullen zij zijn van honger, opge-
geten van de [49]brandende pest en bitter verderf;
en Ik zal de tanden van de beesten onder hen
schikken, met vurig gif van slangen van [50]het
stof.

19 *in een woeste huilende wildernis:* Hebr.: *in een woestheid van het huilen van de eenzaamheid, of, wildernis.*

20 *Zijn oogappel:* Gelijk mensen hun oogappel, die zeer teder is, naarstiglijk plegen te bewaren. Zie Ps. 17:8; Zach. 2:8. Vgl. Spreuk. 7:2.

21 *zijn nest opwekt:* D.i. zijn nestkiekens of jongskens met enig geluid wakker maakt, om hun te verstaan te geven dat hij hen aan het vliegen wil brengen.

22 *neemt en ze draagt op zijn vlerken:* Hebr.: *neemt het en draagt het*; t.w. elk jong.

23 *hem YHWH alleen:* Israël, of Jakob.

24 *hoogten van de aarde:* D.i. Hij verhoogde hem zeer heerlijk en gaf hem de hoogste en vastste steden in. Zie boven, Deut. 1:28. Vgl. met Deut. 2:36, en Num. 21:25, 21:32. Zo onder, Deut. 33:29.

25 *honig zuigen uit de steenrots:* Want het beloofde land vloeide van honig, Ex. 3:8, 3:17, ook in bossen, 1 Sam. 14, en holen van steenklippen, naar de aard van de bijen, Ps. 81:17.

26 *kei van de rots:* Vgl. boven, Deut. 8:15.

27 *in Bazan weiden:* Hebr.: *kinderen van Basan.* Zie Num. 32:33, 32:34, en elders dikwijls, waar Basan [gelegen aan de oostzijde van de Jordaan] verklaard wordt geweest te zijn een zeer vette landouw.

28 *nieren van tarwe:* D.i. met zonderling dikke en gezwollen tarwekorreltjes, die ten aanzien van hun gedaante, gelegenheid in het vette en zwelling met de nieren vergeleken worden.

29 reinen wijn: Of: rode wijnen.

30 *Jeschurun vet werd:* Versta, het volk van Israël, dat hier Jeschurun genoemd wordt, omdat zij recht behoorden te zijn, en oprecht of rechtuit in Gods wegen te wandelen, als daartoe van hem geroepen zijnde, en omdat bij hen alleen was de regel van ware gerechtigheid, maar daar het verre daarvan geweest was en in het toekomende zou zijn, wordt hier deze titel, de rechte, of, die recht geworden is, hun verwijtswijze gegeven, die anders een treffelijke eretitel was; gelijk onder, Deut. 33:5, 33:26.

31 *sloeg hij achteruit:* Gelijk dartele kalven of moedwillige paarden; d.i. hij werd rebel tegen God.

32 Die hem gemaakt heeft: Hebr.: zijn Maker; zie Job 4:17.

33 *ijver verwekt:* Zie boven, Deut. 4:24.

34 duivelen geofferd: D.i. de afgoden, door welke de duivelen gediend worden. Vgl. 1 Kor. 10:20. Het Hebreeuwse woord betekent verwoesters, zoals de duivelen met recht genoemd worden, gelijk de engel van de afgrond de verderver genoemd wordt; Openb. 9:11.

35 *van nabij gekomen waren:* D.i. nieuwelijks, of onlangs opgekomen waren.

36 *gegenereerd heeft:* D.i. God, die als vader en moeder over u is, hebbende u tot zijn kinderen gemaakt, en met vaderlijke en moederlijke genegenheid behandeld.

37 *toornigheid tegen zijn zonen en zijn dochters:* Hebr.: *toorn van zijn zonen en van zijn dochters*; d.i. waarmee Hij tegen hen vertoornd was. Vgl. Jer. 7:29; Joël 3:19; Obad. v. 10, enz. Anders: die zijn zonen en zijn dochters verwekt hadden.

38 *aangezicht van hen verbergen:* Zie boven, Deut. 31:17.

39 *einde zal wezen:* Hebr.: *laatste, uiterste, achterste*; zo onder, vs. 29. D.i. wat hem ten laatste wedervaren zal, hoe hun dit bekomen zal. Vgl. Ps. 37:37; Spreuk. 14:12, en Spreuk. 16:25, met de aant.

40 *geheel verkeerd geslacht:* Hebr.: *geslacht van de verkeerdheden.*

41 *trouw is:* D.i. die geen geloof noch woord houden, die ontrouw en meinedig zijn.

– *a* Rom. 10:19.

42 *door wat geen God is:* D.i. door de afgoden. Zie 1 Kor. 8:4, 8:5, en 1 Kor. 10:19.

43 *geen volk zijn:* Versta, de heidenen, die God zou bekeren en roepen tot zijn kennis en gemeenschap, inplaats van de Joden. Zie Rom. 9:25, en Rom. 10:19, enz.

– *b* Jer. 15:14.

44 *vuur is aangestoken in Mijn toorn:* D.i. gruwelijke plagen van verwoesting, krijg, honger, pestilentie, enz., gelijk volgt. Vgl. boven, Deut. 4:24. Zie Job 22:20.

45 *tot in het onderste dodenrijk:* Hebr.: *tot het dodenrijk van het onderste, of, van de benedenheid toe*; d.i. tot in de plaats van de graven, diep in de aarde, die zo zal worden verwoest en verdorven, dat zij in lang geen vruchten zal voortbrengen. Zie verder van het Hebreeuwse woord Scheol (שְׁאוֹלָה) Gen. 37:35.

46 *in vlam zetten:* Hebr.: *vlammen.*

47 *kwaden over hen hopen:* D.i. plagen, ongelukken, die hier door Gods pijlen en vs. 22 door het vuur verstaan worden.

48 *pijlen zal Ik op hen verschieten:* D.i. al mijn plagen, die de Schrift dikwijls Gods pijlen noemt, omdat zij van hem worden toegezonden en diep treffen; zo onder, vs. 42.

49 *karbonkel en bitter verderf:* D.i. vurig gezwel, hebbende de naam van een vurige kool.

50 Die het stof van de aarde eten, Gen. 3:14.

25 Van buiten zal het zwaard [51]beroven, en uit de binnenkameren de verschrikking; ook de jongeling, ook het meisje, het zuigende kind met de [52]grijze man.

26 Ik zei: In alle hoeken zou Ik [53]hen verstrooien; Ik zou hun herinnering van onder de mensen doen ophouden;

27 Ten ware, dat Ik de [54]boosheid van de [55]vijand schroomde, dat niet hun tegenstanders zich [56]vreemd mochten houden; dat zij niet mochten zeggen: [57]Onze hand is hoog geweest; YHWH heeft dit alles niet gewerkt.

28 Want [58]zij zijn een volk, dat door [59]raadslagen verloren gaat, en er is geen verstand in hen.

29 O, dat zij wijs waren; zij [60]zouden dit vernemen, zij zouden op hun [61]einde merken.

30 Hoe zou één [62]enige [63]duizend jagen, en twee tien duizend doen vluchten, ten ware, dat hun [64]Rotssteen hen verkocht, en YHWH hen [65]overgeleverd had?

31 Want [66]hun [67]rotssteen is niet zoals onze [68]Rotssteen, [69]zelfs onze vijanden rechters zijnde.

32 Want hun wijnstok is [70]uit de wijnstok van Sodom, en uit de velden van Gomorra; hun wijndruiven zijn [71]vergiftige wijndruiven; zij hebben bittere bessen.

33 Hun wijn is vurig drakenvenijn, en een wreed adderenvergift.

34 [72]Is dat niet bij Mij opgesloten, verzegeld in Mijn schatten?

35 [c]Van Mij is de wraak en de vergelding, ten tijde als hun voet zal wankelen; want de dag van hun ondergang is nabij, en de dingen, [73]die hun zullen gebeuren, haasten.

36 Want YHWH zal aan Zijn volk recht doen, en het zal Hem over Zijn knechten [74]berouwen; want Hij zal zien, dat de [75]hand is weggegaan, en de [76]beslotene en verlatene niets is.

37 Dan zal Hij zeggen: Waar zijn [77]hun goden; de rotssteen, op welke zij betrouwden?

38 [78]Van wie de slachtoffers vet zij aten, van wie de drankoffers wijn zij dronken; dat zij opstaan en u helpen, dat [79]er plek om te schuilen voor u zij.

39 Zie nu, dat Ik, Ik DIE ben, en [d]geen God met Mij, Ik [e]dood en maak levend; [80]Ik versla en Ik heel; en er is niemand, die uit Mijn hand redt!

40 Want [81]Ik zal Mijn hand naar de hemel opheffen, en Ik zal zeggen: [82]Ik leef in eeuwigheid!

41 Als Ik Mijn [83]glinsterend zwaard slijp, en Mijn hand ten gerichte grijpt, zo zal Ik wraak op Mijn tegenstanders doen terugkeren, en Mijn vijanden vergelden.

42 Ik zal Mijn [84]pijlen dronken maken van bloed, en Mijn zwaard zal vlees eten; van het bloed van de verslagenen en van [85]de

51 De één van de ander, zonder verschoning, gelijk volgt.

52 grijzen man: Hebr.: man van de grijsheid, of, grauwigheid.

53 Of: *verdoen*; uit hoeken zou Ik hen halen, hoek uit hoek in zou Ik hen jagen. Zie het vervolg van dit, vs. 28.

54 *toornigheid van de vijand:* Of: *terging*.

55 Menselijk van God gesproken. De zin is: tenzij Ik zulks naliet om de eer mijns naams, opdat die onder de heidenen niet gelasterd worde.

56 *vreemd mochten houden:* T.w. zo, dat zij niet zouden willen weten dat Ik het gedaan had om Israëls gruwelijke zonden, maar dat zij door hulp van hun afgoden Israël zo hadden vermeesterd en uitgeroeid.

57 *Onze hand is hoog geweest:* D.i. wij hebben door onze macht de overhand over Israël bekomen; het is Gods werk niet.

58 zij zijn een volk: De Israëlieten.

59 *raadslagen verloren gaat:* Door eigen kwade raad zichzelven in het verderf stort.

60 *zouden dit vernemen:* Of: *dat zij dit verstonden! dat zij op hun einde merkten!*

61 *einde merken:* Zie boven, vs. 20.

62 T.w. van de vijanden.

63 *duizend jagen:* Van de Israëlieten. Anders: een [van de Israëlieten] zou duizend [vijanden] verjagen, enz., ten ware, enz.

64 *rotssteen hen verkocht:* D.i. God; gelijk boven.

65 *overgeleverd had:* Of: *besloten had*; t.w. in de hand van de vijanden.

66 T.w. van de vijanden.

67 *rotssteen is niet gelijk:* D.i. afgoden, op welke zij zich als op een rots verlaten.

68 Onze God, op welke wij ons verlaten als op een rots.

69 *zelfs onze vijanden:* Of: *laat onze vijanden zelfs rechters zijn*; d.i. zij moeten het zelf bekennen, als bevindende door de ervarenheid dat hun afgoden geheel geen macht hebben om te wreken of te straffen, gelijk de God van Israël zijn macht aan zijn volk en de vijanden daarvan in het openbaar betoont, aan beiden zijn rechtvaardigheid bewijzende.

70 *uit de wijnstok van Sodom:* Alsof hij daaruit gesproten ware; d.i. zij zijn van gelijken aard en werken als die van Sodom en Gomorra. Een zeer schoon en vruchtbaar land, maar geheel goddeloze inwoners. Of: dit ziet op de wijn, die de afgoden geofferd werd. Zie vs. 38.

71 *vergiftige wijndruiven:* Hebr.: *wijndruiven van het vergift*. Anders: van de gal; d.i. galachtig.

72 *Is dat niet bij Mij opgesloten:* D.i. Ik weet het alles zeer wel, en heb de wraak [waarvan in het volgende] vastelijk besloten, maar zal de executie opschorten tot de tijd, die Ik in mijn verborgen raad daartoe bestemd heb. Vgl. Job 33:16; Ps. 56:9.

– *c* Rom. 12:19; Hebr. 10:30; 1 Petr. 2:23.

73 die hun zullen gebeuren: Anders: die hun bereid zijn.

74 Zie Gen. 6:6.

75 *hand is weggegaan:* D.i. alle macht, alle vermogen zijns volks.

76 *beslotene en verlatene niets is:* Of: *Dat er geen beslotene noch verlatene is.* Dit schijnt een spreekwoord geweest te zijn, betekenende de uiterste benauwdheid en verwoesting. Vgl. 1 Kon. 14:10, en 1 Kon. 21:21, en in het bijzonder 2 Kon. 14:26. De zin is: dat het ook zelfs met hen gedaan was, beiden die zich in de steden verstopt en verborgen hadden, op hoop van te ontkomen; of van iemand door medelijden of gunst opgesloten of in gevangenis bewaard waren, en die in het ruime veld weggelaten of gevlucht waren, menende dat men van hen niet meer zou denken, dat zij reeds van de vijand schenen verlaten en vergeten te zijn. Wanneer zodanigen mee opgezocht en achterhaald worden, of dat er zulken bijkans niet zijn, dat is een teken dat er kwalijk iemand ontkomt of gespaard wordt. Wanneer het zover gekomen is, dan wil de Heer zeggen, zal God van de hemel hulp en verlossing zenden.

77 *hun goden:* T.w. van de vijanden.

78 *Wier slachtofferen vet zij aten:* Anders: welke het vette van hun slachtoffers aten, [en] de wijn van hun drankoffers dronken.

79 *verberging voor u zij:* Of: *een schuilplaats, of, dat er beschutting over u zij.*

– *d* boven, Deut. 4:35; Jes. 45:5; idem v. 18; idem v. 22.

– *e* 1 Sam. 2:6.

80 *versla en Ik heel:* Of: *verwond, doorsteek.*

81 Ik zal Mijn hand: D.i. Ik zal zweren. God spreekt zo menselijkerwijze. Deze manier van doen was in het eedzweren gebruikelijk. Zie Gen. 14:22.

82 Ik leef in eeuwigheid: Zwerende bij mijzelf. Zie Hebr. 6:13.

83 *glinsterend zwaard wette:* Hebr.: *de bliksem, of, blik, glinster van mijn zwaard.*

84 *pijlen dronken maken van bloed:* Zie boven, vs. 23.

85 Hebr.: *van de gevangenis.*

gevangenen, [86]van het hoofd af zullen er wraken van de vijand zijn.

43 [87f]Juich, u heidenen, [88]met Zijn volk! want Hij zal het bloed van Zijn [89]knechten wreken; en Hij zal de wraak op Zijn tegenstanders doen terugkeren, en [90]verzoenen Zijn land en Zijn volk.

Mozes' laatste vermaning

44 En Mozes kwam, en sprak al de woorden van dit lied voor de oren van het volk, hij en [91]Hosea, de zoon van Nun.

45 Als nu Mozes geëindigd had al die woorden tot geheel Israël te spreken;

46 Zo zei hij tot hen: Zet uw hart op al de woorden, die ik vandaag onder u betuige, dat u ze uw kinderen gebieden zult, dat zij waarnemen te doen al de woorden van deze wet.

47 Want dat is geen [92]vergeefs woord voor u; maar het is uw leven; en door dit woord zult u de dagen verlengen op het land, waar u over de Jordaan naar toe gaat, om dat te erven.

Mozes wordt naar de berg Nebo geroepen

48 Daarna sprak YHWH tot Mozes, op die dag, zeggende:

49 [g]Klim op de berg Abarim (deze is de berg Nebo, die in het land van Moab is, die [93]tegenover Jericho is), en zie het land Kanaän, dat Ik de Israëlieten tot een bezitting geven zal;

50 En sterf [94h]op die berg, waarheen u opklimmen zult, en word met uw voorgeslacht verenigd; zoals uw broer Aäron stierf op de berg Hor, en werd met zijn voorgeslacht verenigd.

51 Omdat u zich tegen Mij [i]vergrepen hebt, in het midden van de Israëlieten, aan het twistwater te Kades, in de woestijn Zin; omdat u Mij niet [95]geheiligd hebt in het midden van de Israëlieten.

52 Want van tegenover zult u dat land zien, maar daarheen niet inkomen, in het land, dat Ik de Israëlieten geven zal.

HOOFDSTUK XXXIII

Mozes zegent de twaalf stammen van Israel voor zijn dood en voorzegt wat elke stam zal overkomen.

De zegen van Mozes over de stammen

DIT nu is de [1]zegen, met welke Mozes, de [2]man van God, de Israëlieten gezegend heeft, voor zijn dood.

2 Hij zei dan: [3]YHWH is van Sinaï gekomen, en is voor hen opgegaan van Seïr; Hij is blinkend verschenen van het gebergte [4]Paran, en is aangekomen met tien duizenden van [5]de heiligen; tot Zijn rechterhand was een [6]vurige wet aan [7]hen.

3 Immers houdt Hij van de [8]volken! Al zijn heiligen zijn [9]in Uw hand; [10]zij zullen in het midden tussen Uw voeten gezet worden; een ieder zal [11]ontvangen van Uw woorden.

4 Mozes heeft ons de wet geboden, een [12]erfenis van [13]Jakobs gemeente;

5 En Hij was [14]koning in [15]Jeschurun, als de hoofden van het volk zich verzamelden, samen met de stammen van Israël.

6 Dat Ruben leve, en niet sterve, en dat zijn mensen [16]van getal zijn!

86 *van het hoofd af:* D.i. van boven af, beginnende van het hoofd. Anders: van het begin af zullen de wraken, of, wrekingen van de vijand zijn; d.i. Ik zal alles, wat de vijanden van de beginne af misdaan hebben, samen wreken.

87 *Juicht, u heidenen:* Zie Rom. 15:10.

– *f* Rom. 15:10.

88 *Zijn volk:* Versta, de Joden.

89 *knechten wreken:* Vgl. Openb. 19:2.

90 T.w. met zichzelven, uit genade, om de Messias' wil.

91 *Hosea, de zoon van Nun:* D.i. Jozua.

92 *vergeefs woord voor u:* Of: *ijdel*. De zin is: dit woord is zo ijdel of slecht niet, dat het u de moeite niet waard zou zijn op het hoogste dat te behartigen.

– *g* Num. 27:12.

93 *tegenover Jericho is):* Of: *in het gezicht van Jericho*.

94 vergaderd tot uw volken: Zie Gen. 15:15.

– *h* Num. 27:13; Num. 33:38.

– *i* Num. 20:12.

95 *geheiligd hebt:* D.i. u hebt zulk een vertrouwen die tijd op Mij niet gehad en tot mijn eer voor het volk in het openbaar vertoond gelijk u betaamde. Zie verder Lev. 10:3.

1 Zie Gen. 27.

2 *man van God:* D.i. de profeet, sprekende door ingeven van de Heiligen Geestes, 2 Petr. 1:21. Zie verder van deze titel Richt. 13:6.

3 *YHWH is van Sinaï gekomen:* Mozes schijnt hier Gods openbaringen, in zijn tijd aan Israël gedaan, te vergelijken bij de gang van de zon, die hiervoor breekt allengskens, en bij trappen rijst en meerder licht geeft, totdat zij ten laatste het klare middaglicht voortbrengt. Zo heeft de Heer eerst zijn wet gegeven op de berg Sinaï, Ex. 19, Ex. 20. Daarna heeft Hij water uit de rots gegeven en aan het gebergte Seïr, of van de Edomieten, de metalen slang, zijnde, naast het man, voorbeelden van Christus, doen oprichten, Num. 20:21; Joh. 3:14; 1 Kor. 10:4. Ten laatste heeft Hij door Mozes in het land van de Moabieten zijn wet zeer heerlijk verklaard, dat profetische lied en deze zegen voor zijn volk geopenbaard, gelijk in dit gehele boek te zien is. Vgl. Hab. 3:3, 3:4, enz.

4 Van Seïr en Paran zie men Gen. 14:6, en boven Deut. 1:1.

5 Hebr.: *van de heiligheid*. Versta, de millioenen van de heilige engelen, wier hoofd de Zoon van God is. Zie Hand. 7:53; Gal. 3:19, en vgl. Ps. 68:18; Dan. 7:10, enz.

6 *vurige wet:* Hebr.: *vuur van de wet*. Versta, dat grote vuur, uit welks midden de wet tot het volk uitgesproken werd. Zie boven, Deut. 4:11, 4:12, 4:33, 4:36, en Deut. 5:22, 5:23, 5:24, 5:25, 5:26, en Ex. 19:16, 19:18. Anders: hadden zij; t.w. de heilige engelen, een vuur van de wet.

7 De Israëlieten.

8 Versta, de stammen van Israël, gelijk Richt. 5:14, en onder, vs. 19, enz.

9 *in Uw hand:* D.i. U aanschouwt, bezorgt en bewaart hen. Mozes spreekt hier God aan.

10 zij zullen in het midden: Anders: laat hen, enz., t.w. als discipelen aan de voeten van hun meester. Zie 2 Kon. 2:3, en 2 Kon. 4:38; Hand. 22:3.

11 *ontvangen van Uw woorden:* Wat hem tot onderwijs en zaligheid mag strekken.

12 Die Gods volk zo lief en dierbaar moet zijn, als een mens zijn erfdeel is.

13 *Jakobs gemeente:* De gemeente, die van Jakob afkomstig is.

14 Wetten gevende, en het volk regerende als een koning. Ook wordt het woord koning voor een vorst of prins genomen, Jer. 19:3, en Jer. 46:25. Zie de aant. daar.

15 Zie boven, Deut. 32:15.

16 *van getal zijn:* Of: *dat zij [niet] weinig van getal zijn*; d.i. groot van getal. Anders: hoewel zijn mensen weinig van getal zijn.

7 En [17]dit is van Juda, dat [18]hij zei: [19]Hoor, YHWH! de stem van Juda! en [20]breng hem weer tot zijn volk; [21]zijn handen moeten hem genoegzaam zijn, en weest U hem een [22]Hulp tegen zijn vijanden!

8 En van Levi zei hij: [23]Uw Thummim en Uw Urim zijn aan de man, Uw [24]gunstgenoot; die U [25]verzocht hebt in Massa, met welke U getwist hebt aan de wateren van Meriba.

9 [26]Die tot zijn vader en tot zijn moeder zei: Ik [27]zie hem niet; en die zijn broers niet kende, en zijn zonen niet achtte; want zij onderhielden Uw woord, en [28]bewaarden Uw verbond.

10 Zij zullen Jakob Uw rechten leren, en Israël Uw wet; [29]zij zullen reukwerk voor Uw [30]neus leggen, en dat geheel [31]verteerd zal worden, op Uw [32]altaar.

11 Zegen, YHWH! zijn [33]vermogen, en laat U het werk van zijn handen wel [34]bevallen; versla het middel van degenen, die tegen hem opstaan en hem haten, [35]dat zij niet weer opstaan!

12 En van Benjamin zei hij: De [36]geliefde van YHWH, hij zal zeker [37]bij Hem wonen. Hij zal hem de hele dag [38]overdekken, en [39]tussen Zijn schouders zal hij wonen!

13 En van Jozef zei hij: [a]Zijn land zij gezegend van YHWH, van het [40]uitnemendste van de hemel, van de dauw, en van de [41]diepte, die beneden is liggende;

14 En [42]van de uitnemendste inkomsten van de zon, en van [43]de uitnemendste voortzetting van de maan;

15 En van [44]het voornaamste van [45]de oude bergen, en van het uitnemendste van de eeuwige heuvelen;

16 En van het uitnemendste van de aarde en haar volheid, [46]en van de goedgunstigheid van Degene, [47]Die in het braambos woonde, kome de zegening op het hoofd [48]van Jozef, en op de schedel van [49b]de afgezonderden van zijn broers!

17 Hij heeft de heerlijkheid van [50]de eerstgeborene van zijn os, en zijn hoornen zijn hoornen van [51]de eenhoorn; daarmee zal hij de volken samen stoten tot aan de einden van het land. [52]Deze [53]nu zijn de tien duizenden van [54]Efraïm, en deze zijn de duizenden van Manasse!

18 En van Zebulon zei hij: Verheug u, Zebulon! over uw [55]uittocht, en Issaschar! over uw [56]hutten.

17 dit is van Juda: D.i. dit is de zegen van Juda; waaronder Simeon mee begrepen is, als hebbende zijn land onder Juda verspreid, en met hem ten oorlog uittrekkende. Zie Joz. 19:1; Richt. 1:3; 1 Kron. 4:24.

18 hij zei: Nl. Mozes, en zo in het volgende.

19 *Hoor, YHWH:* Als zij u bidden om victorie.

20 *breng hem weer:* Maak dat hij overwinne en behouden weer tot de zijnen kome.

21 *zijn handen:* Geef hem genoegzame kracht om tegen zijn vijanden te bestaan.

22 *tegen zijn vijanden:* Hebr.: *van*; d.i. die hem bijsta en redde van zijn vijanden.

23 *Uw Thummim en Uw Urim:* Mozes spreekt hier, gelijk ook in de volgende verzen, God aan. Van urim en thummim, zie Ex. 28:30.

24 T.w. de hogepriester, die een man van God en in Gods gunst was. Anders: uw welbeminde, uw weldadige, goedgunstige, goedertierene.

25 *verzocht hebt in Massa:* Zie de historie Num. 20.

26 Die tot zijn vader en tot zijn moeder zei: Nl. Levi.

27 zie hem niet: D.i. ik verschoon hen of spaar hen niet, wanneer God mij zulks gebiedt. Dit ziet op de historie Ex. 32:26, enz.

28 Hebr.: *kende*.

29 zij zullen reukwerk: Te weten de Levietische priesters; Ex. 40:27.

30 *neus leggen:* Menselijk van God gesproken; d.i. voor U, U, die op een bijzondere wijze tegenwoordig bent bij de ark van het verbond, die in het allerheiligste was, achter welks voorhangsel het reukaltaar stond.

31 *verteerd zal worden:* Met vuur, als brandoffers en enige andere offers.

32 Van het brandoffer.

33 Of: *zijn legermacht*; d.i. heiren; zo de Levieten in hun orden tot verscheidene diensten onderscheiden waren. Zie Num. 4.

34 *versla de lenden van degenen:* Of: *verwond, doorsteek*; d.i. verbreek hun kracht. Vgl. Ps. 18:39.

35 dat zij niet weer opstaan: Anders: zo haast als zij opstaan.

36 *beminde van YHWH:* Dit ziet op de tedere liefde van Jakob tot Benjamin, tot welke Jakob zonder twijfel van God gedreven was. Zie daarvan Gen. 42:36, 42:38, en Gen. 43:6, 43:14, en Gen. 44:20, 44:22, 44:29, enz.

37 *bij Hem wonen:* Bij YHWH, gelijk Benjamin eertijds bij zijn vader Jakob.

38 Of: *beschutten*.

39 *tussen Zijn schouders:* Tussen Benjamins schouders zal YHWH wonen; d.i. in Jeruzalem, de hoofdstad van zijn bezitting. Zo wordt Jeruzalem vergeleken bij het hoofd, staande tussen de schouders, en Benjamins land bij het lichaam.

– *a* Gen. 49:25.

40 *uitnemendste van de hemel:* Versta, de uitnemendste vruchte, die door de regen van de lucht voortgekomen en groeien. Zie Gen. 49:25.

41 D.i. de diepe wateren. Zie Gen. 49:25.

42 *uitnemendste inkomsten van de zon:* Hebr.: *van het uitnemendste van de inkomsten van de zon*; en zo in het volgende; d.i. de schoonste vruchten, die door de warmte van de zon voortkomen en rijpen.

43 Die de maan in verscheiden maanden is voortzettende of voortstotende, doordien zij de aarde bevochtigt.

44 Hebr.: *van het hoofd*; d.i. het principaalste, voornaamste; Ex. 30:23. Versta, de schone gezonde kruiden, boomvruchten, wijnstokken, de schone olijf- en vijgebomen, die zeer lieflijk op de bergen en heuvelen voortkomen.

45 *oude bergen:* Hebr.: *bergen van de oudheid, en zo, heuvelen van de eeuwigheid*; d.i. die van het begin van de wereld geweest zijn. Zie Gen. 49:26.

46 en van de goedgunstigheid: Of: en [dit door] de goedgunstigheid Gods; zijnde de fontein van deze zegen.

47 Die in het braambos woonde: Die Mozes in het bos verscheen, Ex. 3:2.

48 D.i. Jozefs nakomelingen.

49 *afgezonderden van zijn broers:* Zie Gen. 48:22, en Gen. 49:26.

– *b* Gen. 49:26.

50 eerstgeborenen zijns osses: D.i. hij is schoon, sterk en wakker, als de eerstgeborene van een van zijn ossen.

51 Zie Num. 23:22,en Num. 24:8. De gelijkenis van hoornen wordt dikwijls in de Schrift gebruikt om te betekenen: macht, sterkte en bescherming, heerlijkheid, eer, waardigheid, hoogmoed, verhoging; idem, vastheid en duurzaamheid van een ding. Zie 1 Sam. 2:1; 2 Sam. 22:3; Job 16:15; Ps. 22:22, en Ps. 75:5, 75:6, 75:11, en Ps. 89:18, 89:25, en Ps. 92:11, en Ps. 112:9, en Ps. 132:17, en Ps. 148:14; Jer. 48:25; Klaagl. 2:3, 2:17; Ez. 29:21, en Ez. 34:21; Micha 4:13; Luk. 1:69, enz.

52 *van het land:* Of: *van de aarde*.

53 *Deze nu zijn de tien duizenden:* D.i. deze hoornen van Jozef beduiden, enz.

54 Efraïm wordt groter gerekend, omdat het recht van de eerstgeboorte op hem was overgebracht door Jakob. Zie Gen. 48:14, 48:17, 48:18, 48:19.

55 D.i. vanwege uw zeevaart en handel, waardoor u rijkdom bekomen zult. Zie Gen. 49:13; Joz. 19:11; Matt. 4:15.

56 D.i. over uw veehandel, waartoe de hutten dienden. Zie Gen. 4:20, en vgl. Gen. 49:14, 49:15.

19 [57]Zij zullen de volken tot de berg roepen;
daar zullen zij offergaven [58]van de gerechtigheid offeren; want zij zullen de [59]overvloed van de zeeën zuigen, en de [60]bedekte verborgen dingen van [61]het zand.

20 En van Gad zei hij: [62]Gezegend zij, [63]die aan Gad ruimte maakt! hij woont als een [64]oude leeuw, en verscheurt de arm, ja ook de schedel.

21 En [65]hij heeft zich van het eerste voorzien, omdat hij daar in het deel van de wetgever bedekt was; daarom kwam hij met de hoofden van het volk; hij verrichtte de gerechtigheid van YHWH, en zijn gerichten met Israël.

22 En van Dan zei hij: Dan is een jonge [66]leeuw; hij zal als [67]uit Bazan voortspringen.

23 En van Nafthali zei hij: O Nafthali! wees verzadigd van de [68]goedgunstigheid, en vol van de zegen van YHWH; bezit erfelijk het [69]westen en het zuiden.

24 En van Aser zei hij: Aser zij gezegend [70]met zonen; hij zij zijn broers aangenaam, en [71]dope zijn voet in olie.

25 [72]IJzer en koper zal [73]onder uw schoen zijn;
en uw [74]sterkte zoals uw dagen!

Lofzang op de God van Jeschurun

26 [75]Niemand is er zoals God, o Jeschurun! Die [76]op de hemel vaart tot uw hulp, en [77]met Zijn hoogheid op de [78]bovenste wolken.

27 [79]De eeuwige God zij u [80]een woning, en van onder [81]eeuwige armen; en Hij verdrijve de vijand voor uw aangezicht, en zegge: Vernietig!

28 [c]Israël dan zal zeker alleen wonen, [82]en Jakobs oog zal zijn op een land van koren en nieuwe wijn; ja, zijn hemel zal van dauw druipen.

29 Welgelukzalig bent u, o Israël! wie is u gelijk? u bent een volk, verlost door YHWH, [83]het Schild van uw hulp, en Die een [84]Zwaard is van uw hoogheid; daarom zullen zich uw vijanden geveinst aan u [85]onderwerpen, en u zult op [86]hun hoogten treden!

HOOFDSTUK XXXIV

Mozes klimt op de berg Nebo, vanwaar God hem het beloofde land laat zien, vs. 1, enz. Mozes, nog krachtig

57 Zij zullen de volken: D.i. zij zullen, door Gods zegen verwekt zijnde, ijveren om de andere stammen met hun exempel, als ver vandaan wonende, te nodigen en op te wekken om mee naar de berg Zion te gaan, tot de godsdienst. Sommigen verstaan ook dat zij door middel van de zeevaart de heidenen zouden nodigen tot de ware religie.

58 *van de gerechtigheid offeren:* D.i. wettelijke offeranden, of, dankoffers, die zij naar recht schuldig zijn.

59 *overvloed van de zeeën zuigen:* D.i. die waren en rijkdommen, welke over zee gebracht worden.

60 *bedekte verborgen dingen:* Versta, allerlei kostelijkheden, als: goud, edelgesteente, enz., die men pleegt op te sluiten en te verbergen; deze worden [gelijk men zegt] over zee en land gevoerd.

61 D.i. van de zee, wier oevers en grond vol zand zijn; of, de kostelijkheden, die gemeenlijk op de grond in de zee zeer overvloedig, door schipbreuken verborgen zijn, en somtijds aan de oever worden uitgeworpen, of anders gevist en opgehaald.

62 *Gezegend zij:* D.i. geloofd, geprezen; zie Gen. 14:20.

63 die aan Gad ruimte maakt: Nl. God, die de Gadieten, toen zij mee van de Ammonieten benauwd waren, ruimte gaf door Jeftha de Gileadiet. Zie Richt. 11, en vgl. Gen. 49:19; Ps. 4:2, enz.

64 *oude leeuw:* Moedig en onversaagd uit zijn leger, als een leeuw, hervoor tredende, om zijn vijanden onder te brengen. Zie de vervulling 1 Kron. 5:19, 5:20, 5:21, 5:22. en verscheurt de arm, ja ook de schedel.

65 hij heeft zich van het eerste voorzien: Hij zag in het begin een bekwame woonplaats voor zich uit, of, van het eerste; d.i. van de eerste plaats die hem voorkwam, te weten Gilead, Num. 32:1, enz., welke ook van de wetgever Mozes hun toegestaan is, Num. 32:33, enz. En daar lieten de Gadieten, volgens hun aanbod en Mozes' toestemming hun vrouwen, kinderen en vee onder Gods beschutting in zekere vaste steden, gaande gewapend vooraan met de andere Israëlieten, om Gods oordeel tegen de Kanaänieten uit te voeren. Zie Num. 32:16, 32:17, enz., en boven Deut. 3:16, 3:18, 3:19, 3:20.

66 Wakker en hartig tegen de vijanden.

67 *Bazan voortspringen:* Hieruit wordt afgenomen dat daar vele en sterke leeuwen geweest zijn. Vgl. Richt. 14:5. Van Basan zie boven, Deut. 2:14.

68 Van gaven, die uit de gunst en de zegen van de Heer voortkomen.

69 *westen en het zuiden:* Hebr.: *de zee*; omdat de Middellandse zee ten westen van Kanaän gelegen was. Zie Gen. 12:8.

70 *met zonen:* Anders: *boven de [andere] zonen*; d.i. zijn broers; of, gezegend, d.i. gedankt en geroemd van [de andere] zonen wanneer die van de vruchtbaarheid zijns lands genieten zullen.

71 *dope zijn voet in olie:* Vgl. Gen. 49:20; Job 29:6.

72 *Ijzer en koper:* Hebr.: *ijzer en koper [zij] uw schoen*. De zin is: in uw aarde, onder uw voeten, zal ijzer en koper zijn; vgl. boven, Deut. 8:9. Anders: uw grendel zal ijzer en koper zijn; d.i. uw land zal als met ijzeren en koperen grendels gesloten en bewaard zijn.

73 *onder uw schoen zijn:* Anders: *uw besluiting zijn*. Verstaande het gebergte waarin deze metalen zouden gevonden worden.

74 *sterkte gelijk uw dagen:* Anders: *vermaardheid*. De zin is: zolang u een volk zult zijn, zult u sterk, machtig, of vermaard vanwege uw sterkte of vermogen zijn, uw ouderdom zal zijn als uw jeugd.

75 *Niemand is er gelijk God:* Of: *er is niemand gelijk de God van Jeschurun*. Zie van Jeschurun boven, Deut. 32:15.

76 *op de hemel vaart tot uw hulp:* D.i. op de lucht, vanwaar Hij zijn volk hulp toeschikt tegen hun vijanden, die Hij vandaar met schrikkelijk onweer van hagel, bliksem en donder slaat en verderft. Zie een heerlijke verklaring Ps. 18:7 -20.

77 *met Zijn hoogheid:* D.i. met zijn ogen en heerlijke werkingen.

78 *bovenste wolken:* Of: *dunste, die in het opperste deel van de lucht voortgebracht worden*.

79 *De eeuwige God:* Het Hebreeuwse woord, van schepselen gebruikt, betekent dat Hij in voortijden, vanouds, of van het begin van de wereld geweest is, gelijk boven, vs. 15, maar van God gebruikt, betekent het ook eeuwigheid, of, die vóór alle tijden geweest is. Hebr.: God van de eeuwigheid.

80 *een woning:* D.i. als een verheven plaats, waarin u stil en zeker mag leven.

81 *eeuwige armen:* Hebr.: *armen van de eeuwigheid*; d.i. de eeuwige almachtigheid Gods zal hen beneden op aarde helpen en beschutten.

– *c* Jer. 23:6; Jer. 33:16.

82 *Jakobs oog zal zijn:* D.i. Jakobs nakomelingen zullen in vrede wonen, met hun ogen de vruchtbaarheid van hun land mogen aanschouwen en daarin hun lust scheppen. Anders: Jakobs fontein; d.i. een voortdurende oorsprong en vloed van allen zegen zij onder het volk van Israël, dat uit Jakob gesproten is, enz.

83 *het Schild van uw hulp:* Of: *uw schild van de hulp*; d.i. uw helpend schild; gelijk Ps. 2:6 de berg mijner heiligheid; d.i. mijn heilige berg.

84 *Zwaard is van uw hoogheid:* Die voor u vecht om u te verhogen.

85 *geveinst aan u onderwerpen:* Zullen gedwongen worden zich u te onderwerpen, alhoewel zij het van harte niet zullen menen. Zie 2 Sam. 22:45; Ps. 18:45, en vgl. Ps. 66:3, en Ps. 81:16.

86 *hun hoogten treden:* Zie boven, Deut. 32:13.

zijnde, sterft daar, wordt door God begraven en door Israel beweend, 5. Jozua wordt geroemd, maar Mozes veel meer, 9.

De dood van Mozes

TOEN [1]ging Mozes op uit de vlakke velden van Moab, naar de berg [2]Nebo, [3]op de hoogten van Pisga, die recht tegenover Jericho is; en YHWH [a]wees hem dat hele land, [4]Gilead tot [5]Dan toe;

2 En het hele [6]Nafthali, en het land van Efraïm en Manasse, en het hele land van Juda, tot aan de [7]achterste zee;

3 En het Zuiden, en het effen veld van de [8]vallei van Jericho, de palmstad, tot [9]Zoar toe.

4 En YHWH zei tot hem: Dit is het land, dat Ik [b]Abraham, Izak en Jakob gezworen heb, zeggende: Aan uw zaad zal Ik het geven! Ik heb het u met uw ogen doen zien, maar u zult daarheen niet [10]overgaan.

5 Zo stierf Mozes, de knecht van YHWH, daar in het land van Moab, naar de [11]mond van YHWH.

6 En [12]Hij begroef hem in een dal, in het land van Moab, [13]tegenover Beth-peor; en [c]niemand heeft zijn [14]graf geweten, [15]tot op deze dag.

7 Mozes nu was [16]honderd en twintig jaar oud, als hij stierf; [17]zijn oog was niet donker geworden, en zijn [18]kracht was niet [19]vergaan.

8 En de Israëlieten beweenden Mozes, in de vlakke velden van [20]Moab, dertig dagen; en de dagen van het huilen, van de rouw over Mozes, werden voltooid.

9 Jozua nu, de zoon van Nun, was vol van de [21]Geest van de [d]wijsheid; want Mozes had zijn [22]handen op hem gelegd; zo hoorden de Israëlieten naar hem, en deden zoals YHWH Mozes geboden had.

10 En er stond geen profeet meer op in Israël, zoals [23]Mozes, die YHWH gekend had, [24]van aangezicht tot aangezicht,

11 In al de tekenen en de wonderen, waartoe hem YHWH gezonden heeft, om die in Egypteland te doen aan Farao, en aan al zijn knechten, en aan al zijn land;

12 En in al die [25]sterke hand, en in al die grote [26]verschrikking, die [27]Mozes gedaan heeft voor de ogen van geheel Israël.

1 *ging Mozes op:* Door Gods openbaring tevoren wetende dat hij daar zou sterven, ging hij gewillig naar zijn sterfplaats.

2 gelegen aan de zuidzijde van Pisga, dicht bij de stad Nebo, door de Rubenieten opgebouwd, Num. 32:38. Vgl. boven, Deut. 32:49.

3 *hoogten van Pisga:* Hebr.: *hoofd*. Dit was een zeer hoge berg, gelegen aan Nebo, die veel lager was, dienende als tot een opgang naar de spits van Pisga.

– *a* boven, Deut. 3:27.

4 Zie Gen. 31:21, Num. 32:1, 32:29, enz.

5 Dan toe: Gelegen in het noordeinde van Kanaän, tevoren genoemd Leschem of Laïs, ingenomen en vernoemd door de stam Dan; Joz. 19:47; Richt. 18:29.

6 D.i. land van Nafthali.

7 Zie boven, Deut. 11:24.

8 Omdat in de vallei van Jericho veel palmbomen wiessen, alsook balsem, waarvan deze stad vermaard was, en de naam Jericho, vanwege de goede reuk, had. Zie ook Richt. 1:16, 2 Kron. 28:15.

9 *Zoar toe:* Zie Gen. 19:20.

– *b* Gen. 12:7; Gen. 13:15; Gen. 15:18; Gen. 26:4; Gen. 28:13.

10 Over de Jordaan.

11 D.i. woord, zeggen, of, ordinantie.

12 Hij begroef hem in een dal: YHWH.

13 Zie boven, Deut. 3:29.

– *c* Judas v. 9.

14 De plaats, waar Hem YHWH begraven had; zie de Zendbrief van Judas v. 9. Dit heeft God zonder twijfel gewild om alle aanleiding van superstitie of afgoderij [waartoe dit volk zeer genegen was] voor te komen, gelijk de duivel het ter contrarie graag ontdekt had.

15 *tot op deze dag:* Uit deze woorden blijkt duidelijk dat dit hoofdstuk na Mozes' dood geschreven is.

16 *honderd en twintig jaren oud:* Hebr.: *een zoon van honderd en twintig jaar*.

17 *zijn oog was niet donker geworden:* Vgl. Joz. 14:10, 14:11.

18 D.i. frisheid, jeugdigheid. Hebr. eigenlijk, groente, groenigheid; een gelijkenis van groene kruiden, die vol sap en bloeiende zijn. Desniettegenstaande heeft God hem, nog fris en sterk zijnde, doen sterven.

19 Hebr.: *weggevloden*.

20 *dertig dagen:* Vgl. Gen. 50:3, 50:10, en Num. 20:29.

21 *Geest van de wijsheid:* D.i. van de gave van de wijsheid, die de Heilige Geest in hem tot verrichting van zulk een ambt gewerkt had.

– *d* Num. 27:18.

22 *handen op hem gelegd:* Hebr. eigenlijk, had met zijn handen op hem gesteund. Zie hiervan, Gen. 48:14; Num. 8:10, en Num. 27:18.

23 die YHWH gekend had: Anders: die YHWH, enz.

24 *van aangezicht tot aangezicht:* Zie Ex. 33:11; Num. 12:8, en boven, Deut. 5:4.

25 *sterke hand:* D.i. de werken van de goddelijke kracht. Vgl. boven, Deut. 4:34.

26 D.i. schrikkelijke mirakuleuze daden.

27 *Mozes gedaan heeft:* God, door de hand of de dienst van Mozes.

HET BOEK
JOZUA

INHOUD VAN DIT BOEK

In dit boek worden de wonderlijke werken van de HEERE verhaald, die hij tot bewijs van de waarheid en trouw van zijn beloften gedaan heeft, vanaf de dood van Mozes tot het overlijden van Jozua: namelijk hoe hij de Israëlieten in het beloofde land Kanaän heeft gebracht, hen droogvoets door de Jordaan leidde, en alle koningen van de Kanaänieten met hun landen en steden in hun handen gaf. Die heeft Jozua verdeeld onder negeneenhalve stam. Ook de vrijsteden en de steden die de Levieten zouden bewonen worden vastgesteld. Ten slotte wordt in dit boek de dood van Jozua verhaald, toen hij honderdtien jaar oud geworden was, nadat hij de Israëlieten Gods vloek had voorgehouden voor het geval zij zouden afwijken van het verbond dat de HEERE met hen had gesloten. Jozua is, zowel in naam als in ambt, een bijzonder voorbeeld geweest van onze Heere Jezus Christus, die de gelovigen in de ware rustplaats, namelijk in het hemelse Kanaän, brengt (Hebr. 4:8 enz.). Deze geschiedenis omvat de tijd van meer dan zeventien jaar, en zij draagt de naam van Jozua, omdat zij vooral over zijn voortreffelijke daden gaat. Door wie deze geschiedenis beschreven is, is onzeker; sommigen menen dat zij beschreven is door een profeet die enkele jaren hierna geleefd heeft. Zij kan goed in drie delen verdeeld worden: in de eerste twaalf hoofdstukken wordt gesproken over de buitengewoon grote overwinningen die Jozua door de kracht van God behaald heeft; in het tweede deel, van hoofdstuk 13 tot hoofdstuk 22, wordt de verdeling van het land onder de stammen behandeld; in het derde deel wordt het wegzenden van de tweeënhalve stam beschreven, evenals de ernstige vermaning van Jozua aan het volk van Israël, en ten slotte het overlijden van Jozua en Eleazar.

HOOFDSTUK I

God beveelt Jozua het volk naar het land Kanaan te leiden, vs. 1 enzovoort, waarvan de grenzen worden vermeld, 4. God versterkt Jozua met bijzondere beloften, 5, en vermaant hem zijn wet ijverig te betrachten, 7. Jozua beveelt het volk zich voor de tocht over de Jordaan gereed te maken, 10, en hij vermaant de Rubenieten, de Gadieten en de halve stam Manasse om op te trekken, vanwege de belofte die zij aan Mozes hadden gedaan, 12, wat zij bereid zijn te doen, 16. Alle stammen beloven Jozua te gehoorzamen, 17.

De roeping en opdracht van Jozua

1 Het gebeurde nu, na [a]de dood van Mozes, de knecht van YHWH, dat YHWH tot Jozua, de zoon van Nun, de dienaar [b]van Mozes, sprak, zeggende:

2 Mijn knecht Mozes is gestorven; zo maak u nu op, trek over deze [1]Jordaan, u en al dit volk, tot het land, dat Ik hun, de Israëlieten, [2]geve.

3 [c]Alle plaats, waarop uw voetzool treden zal, heb Ik u gegeven, zoals Ik tot Mozes gesproken heb.

4 Van [3]de woestijn en deze [4]Libanon af tot aan de grote rivier, [5]de rivier Frath, het hele land van de Hethieten, en tot aan de grote zee, tegen de ondergang van de zon, zal uw gebied zijn.

5 Niemand zal voor uw aangezicht bestaan al de dagen van uw leven; zoals Ik met Mozes geweest ben, zal Ik met u zijn; [d]Ik zal u niet begeven, en zal u niet verlaten.

6 [e]Wees sterk en heb goede moed! want u zult dit volk dat land erfelijk doen bezitten, dat Ik hun vaders heb gezworen hun te geven.

7 Alleen wees sterk en heb zeer goede moed, dat u waarneemt te doen naar de hele wet, die Mozes, Mijn knecht, u geboden heeft, [f]en wijk daarvan niet, ter rechterhand noch ter linkerhand, opdat u verstandig handelt overal, waar u zult gaan;

8 Dat het boek van deze wet niet wijke [6]van uw mond, [g]maar overleg het dag en nacht, opdat u waarneemt te doen naar alles, wat daarin geschreven is; want dan zult u uw wegen voorspoedig maken, en dan zult u verstandig handelen.

9 Heb Ik het u niet bevolen? wees sterk en heb goede moed, en verschrik niet, en ontzet u niet; want YHWH, uw God, is met u overal, waar u heengaat.

Voorbereiding op de overtocht

10 Toen gebood Jozua de voormannen van het volk, zeggende:

11 Ga door het midden van het leger, en beveelt het volk, zeggende: Bereid proviant voor u;

– *a* Deut. 34:5.
– *b* Deut. 1:38.
1 Dit is de grootste rivier van het land Kanaän; zij vloeit langs het beloofde land, en eindigt in de Dode Zee, of Lacus Asphaltites. In en aan deze rivier heeft Johannes de Doper eerst de doop bediend, Mark. 1:5, en onze Zaligmaker Jezus Christus is daarin gedoopt, Matt. 3:13. Marcus 1:5: En al het Joodse land ging tot hem uit, en die van Jeruzalem; en werden allen van hem gedoopt in de rivier de Jordaan, belijdende hun zonden.
2 D.i. al voorlang te geven beloofd heb, maar nu dadelijk in de volle bezitting stel.
– *c* Deut. 11:24; Joz. 14:9.
3 T.w. in de woestijn Zin; Ex. 16.
4 Dit is de hoogste en grootste berg, die in Syrië is, beginnende van omtrent Sidon en strekkende tot bij Damascus.
5 Deze was de landpale tegen het oosten.
– *d* Deut. 31:6; idem v. 8; Hebr.: 13:5; idem v. 6.
– *e* Deut. 31:23.
– *f* Deut. 5:32; Deut. 28:14.
6 *van uw mond:* D.i. laat uw hart zo vervuld zijn met Gods woord en kennis, dat uw mond daarvan overvloeie. Zie Matt. 12:34.
– *g* Ps. 1:2.

want binnen nog drie dagen zult u over deze Jordaan gaan, dat u ingaat, om te erven het land, dat YHWH, uw God, u geeft om te beërven.

12 En Jozua sprak tot de Rubenieten en Gadieten, en de halve stam van Manasse, zeggende:

13 Gedenk aan het woord, dat Mozes, de knecht van YHWH, u geboden heeft, zeggende: YHWH, uw God, geeft u rust, en Hij geeft u [7]dit land;

14 Laat uw vrouwen, uw kleine kinderen, en uw vee blijven in het land, dat Mozes u aan deze zijde van de Jordaan gegeven heeft; maar u zult [8]gewapend trekken, voor het aangezicht van uw broers, [9]alle strijdbare helden, en zult hen helpen;

15 Totdat YHWH uw broers rust geve, als u, en dat zij ook erfelijk bezitten het land, dat YHWH, uw God, hun geeft; dan zult u terugkeren tot het land van uw erfenis, en zult het erfelijk bezitten, dat Mozes, de knecht van YHWH, u gegeven heeft, aan deze zijde van de Jordaan, tegen de opgang van de zon.

16 Toen antwoordden [10]zij Jozua, zeggende: Al wat u ons geboden hebt, zullen wij doen, en overal, waar u ons zenden zult, zullen wij gaan.

17 Zoals wij in alles naar Mozes hebben gehoord, zo zullen wij naar u horen; [11]alleen dat YHWH, uw God, met u zij, zoals Hij met Mozes geweest is!

18 Alle man, die uw [12]mond opstandig wezen zal, en uw woorden niet horen zal in alles, wat u hem gebieden zult, die zal gedood worden, alleen wees sterk en heb goede moed!

HOOFDSTUK II

Jozua zendt twee mannen uit om het land Kanaan en Jericho te verkennen, vs. 1 enzovoort, die de koning van die stad laat zoeken, 3, maar Rachab verbergt hen, 4, en misleidt op listige wijze de boden van de koning, 5. Zij verhaalt de grote ontzetting van het volk van die stad en dat land, en verklaart dat dit van God de Heere kwam, 9. Zij verzoekt dat de Israelieten haar en het huis van haar vader in leven willen laten, 12, wat de verkenners haar onder ede beloven, maar met een voorwaarde, 14. Daarna keren zij terug naar Jozua, 23, en brengen hem goede tijding, 24.

Rachab en de verspieders

JOZUA nu, de zoon van Nun, had twee mannen, die [1]in het geheim spioneren zouden, gezonden van [2]Sittim, zeggende: Ga heen, bezichtigt het land en [3]Jericho. Zij dan gingen, en kwamen in het huis [4]van een vrouw, een hoer, van wie de naam was Rachab, en zij sliepen daar.

2 Toen werd de koning te Jericho geboodschapt, zeggende: Zie, in deze nacht zijn hier mannen gekomen van de Israëlieten, om dit land te doorzoeken.

3 Daarom zond de koning van Jericho tot Rachab, zeggende: Breng de mannen uit, die tot u gekomen zijn, die in uw huis gekomen zijn; want zij zijn gekomen, om het hele land te doorzoeken.

4 Maar die vrouw had die beide mannen genomen, en zij [5]had hen verborgen; en [6]zei zo: Er zijn mannen tot mij gekomen, maar ik wist niet, vanwaar zij waren.

5 En het gebeurde, als men de poort zou sluiten, als het duister was, dat die mannen uitgingen; ik weet niet, waarheen die mannen gegaan zijn; jaag hen haastig na, want u zult ze achterhalen.

6 Maar zij had hen op het dak doen klimmen, en zij had hen [7]verstopt onder de vlasstoppelen, die van haar op het dak beschikt waren.

7 Die mannen nu jaagden hen na op de weg van de Jordaan, tot aan de [8]doorwaadbare plaatsen; en men sloot de [9]poort toe, nadat zij uitgegaan waren, die hen najaagden.

8 Voordat zij nu sliepen, zo klom zij tot hen op, op het dak.

9 En zij sprak tot die mannen: Ik weet, dat YHWH u dit land gegeven heeft, en dat [10]uw verschrikking op ons gevallen is, en dat al de inwoners van dit land voor uw aangezicht gesmolten zijn.

10 Want wij hebben gehoord, dat YHWH [a]de wateren van de Schelfzee uitgedroogd heeft voor

7 dit land: Te weten, waar zij in deze tijd waren, aan deze zijde van de Jordaan. Zie Num. 32:33.

8 *gewapend trekken:* Zie Ex. 13:18.

9 *alle strijdbare helden:* Hij wil zeggen dat allen, die uit deze stammen deze tocht zouden doen, moesten zijn uitgelezen mannen, helden, wel gewapend.

10 T.w. al de stammen, of de ambtlieden, in hun naam, zich zo aan de regering van Jozua onderwerpende.

11 *alleen dat:* Dit is een wens, waarmee deze stammen Jozua gelukwensen in de aangevangen bediening van zijn ambt, ziende op wat God hem belooft, vs. 5. Maar anderen nemen het alsof het een beding of een conditie ware, belovende hem te gehoorzamen, als YHWH met hem zou zijn gelijk Hij met Mozes geweest was.

12 D.i. bevel.

1 *in het geheim verspieden zouden:* Hebr.: אֲנָשִׁים, *stilzwijgende*; d.i. hij had dit het volk niet geopenbaard, gelijk Mozes gedaan had toen hij twaalf mannen uitgezonden heeft; Num. 13:2, en Num. 32:8.

2 Gelegen in het land van de Moabieten, waar zich de Israëlieten verlopen hebben met hoererij en met afgoderij met de Baäl Peor; Num. 25:1.

3 Jericho werd naderhand toegedeeld de stam van Benjamin; omtrent honderd vijftig stadiën van Jeruzalem, zestig van de Jordaan. Dit is de eerste stad, die de Israëlieten met geweld hebben aangetast. Zij was gelegen in een effen vruchtbaar land, waar vele palmbomen wiessen, waarvan zij de palmstad genoemd wordt; Deut. 34:3; Richt. 1:16; 2 Kron. 28:15.

4 *van een vrouw:* Anders: *van een vrouw, die een hoer was*. Het Hebreeuwse woord betekent ook een waardin; maar Hebr.: 11:31 en Jak. 2:25 wordt Rachab uitdrukkelijk een hoer genoemd.

5 *had hen verborgen:* Hebr.: תִּאְמֶר, *had hem verborgen*; t.w. elk één van hen.

6 zei aldus: Anders: en zij zei, het is recht.

7 *onder de vlasstoppelen:* Hebr.: עֲרֻכוֹת, *in het vlas van het hout*; aldus schijnt genoemd te zijn het vlas dat ruw is en zijn stoppels nog bij zich heeft. Er zijn er, die menen dat bij het vlas van het hout te verstaan is boomwol, dat? en? van de Grieken genoemd wordt, dat in Syrië en Assyrië veel gevonden werd.

8 Versta hier, het veer of veren, waar men over de Jordaan pleegt te varen; opdat men hen daar niet zou overlaten.

9 *poort toe:* T.w. de stadspoort, opdat die verspieders, als zij nog in de stad waren, niet zouden kunnen ontkomen.

10 ulieder verschrikking: D.i. verschrikking uliever halve of vanwege u.

– *a* Ex. 14:21; Joz. 4:23.

uw aangezicht, toen u uit Egypte ging; en [b]wat u aan de twee koningen van de Amorieten, Sihon en Og, gedaan hebt, die aan de overzijde van de Jordaan waren, die u [11]verbannen hebt.

11 Als wij het hoorden, [12]zo versmolt ons hart, en er bestaat geen moed meer in iemand, vanwege uw aanwezigheid; want [c]YHWH, uw God, is een God boven in de hemel, en beneden op de aarde.

12 Nu dan, zweert mij toch bij YHWH, omdat ik goedertierenheid aan u gedaan heb, dat u ook goedertierenheid doen zult aan het huis van mijn vader, [13]en geeft mij een waarteken,

13 Dat u mijn vader en mijn moeder in het leven zult behouden, als ook mijn broers en mijn zussen, met alles, wat zij hebben; en dat u [14]onze zielen van de dood redden zult.

14 Toen spraken die mannen tot haar: [15]Onze ziel zij voor u om te sterven, als [16]u deze onze zaak niet te kennen geeft; het zal dan gebeuren, wanneer YHWH ons dit land geeft, zo zullen wij aan u goedertierenheid en trouw [17]bewijzen.

15 Zij liet hen dan neer met een touw door het venster; want haar huis was op de stadsmuur; en zij woonde op de muur.

16 En zij zei tot hen: Ga op het gebergte, opdat niet misschien de vervolgers u ontmoeten, en verbergt u daar drie dagen, totdat de vervolgers teruggekeerd zullen zijn; en gaat daarna uw weg.

17 Ook zeiden die mannen tot haar: Wij zullen [18]onschuldig zijn [19]van deze uw eed, die u ons hebt doen zweren;

18 Zie, wanneer wij in het land komen, zo zult u dit snoer van scharlakendraad aan het venster binden, waardoor u ons zult neergelaten hebben; en u zult tot u in het huis verzamelen uw vader, en uw moeder, en uw broers, en het hele huisgezin van uw vader.

19 Zo zal het gebeuren, al wie uit de deuren van uw huis naar buiten gaan [20][d]zal, zijn bloed zij op zijn hoofd, en wij zullen onschuldig zijn; maar al wie bij u in het huis zijn zal, diens bloed zij op ons hoofd, als een hand tegen hem zijn zal!

20 Maar als u deze onze zaak te kennen zult geven, zo zullen wij onschuldig zijn van uw eed, die u ons hebt doen zweren.

21 Zij nu zei: Het zij zo naar uw woorden. Toen liet zij hen gaan; en zij gingen heen; en zij bond het scharlakensnoer aan het venster.

22 Zij dan gingen heen, en kwamen op het gebergte, en bleven daar drie dagen, totdat de vervolgers teruggekeerd waren; want de vervolgers hadden [21]hen op de hele weg gezocht, maar niet gevonden.

23 [22]Zo keerden die twee mannen weer, en gingen af van het gebergte, en [23]voeren over, en kwamen tot Jozua, de zoon van Nun; en zij vertelden hem [24]al wat hun overkomen was.

24 En zij zeiden tot Jozua: Zeker, YHWH heeft dat hele land in onze handen gegeven; want ook zijn al de inwoners van het land voor onze aangezichten gesmolten.

HOOFDSTUK III

Jozua, met de Israelieten van Sittim vertrokken, komt bij de Jordaan, vs. 1 enzovoort. De ambtslieden geven orders wanneer en op welke wijze het volk en de priesters voort zouden trekken, 2. Jozua troost en versterkt het volk en verhaalt het wonder dat de HEERE voor hun ogen zou doen, 9, door de Jordaan droog te maken totdat de ark en het hele volk droogvoets daardoor zouden zijn gegaan, 13.

De overtocht door de Jordaan

JOZUA dan maakte zich 's morgens vroeg op, en zij reisden van Sittim, en kwamen tot aan de Jordaan, hij en al de Israëlieten; en zij overnachtten daar, voordat zij overtrokken.

2 En het gebeurde, dat de voormannen, [1]op het einde van drie dagen, door het midden van het leger gingen;

3 En zij geboden het volk, zeggende: Wanneer u de ark van het verbond van YHWH, van uw God, ziet, en de [2]Levietische priesters die dragende, verreist u ook van uw plaats, en volgt haar na;

4 Dat er toch ruimte zij tussen u en haar, bij de twee duizend ellen in de maat; en nadert haar niet; opdat u die weg weet, die u gaan zult; want u bent door die weg niet gegaan [3]gisteren en eergisteren.

5 Jozua [4]zei ook tot het volk: [5]Heilig u! want morgen zal YHWH wonderen [6]in het midden van u doen.

6 Evenzo sprak Jozua tot de priesters, zeggende: Neem de ark van het verbond op, en

– *b* Num. 21:24; idem v. 34.

11 *verbannen hebt:* Zie Deut. 2:34.

12 zo versmolt ons hart: D.i. wij hebben al onze moed of courage verloren. Zie deze manier van spreken ook Joz. 5:1, en Joz. 7:5; Deut. 1:28, en Deut. 20:8; Jes. 13:7; Ez. 21:15; Nah. 2:10.

– *c* Deut. 4:39.

13 D.i. geslacht. Zie Joz. 6:23, 6:25.

14 *onze zielen van de dood redden zult:* D.i. onze personen.

15 *Onze ziel zij voor u:* D.i. wij zullen u en de uwen sparen en beschermen, al zou dit ons het leven kosten.

16 *u deze onze zaak:* D.i. u of iemand van de uwen.

17 *trouw bewijzen:* Hebr.: אֱמֶת, *doen*.

18 *onschuldig zijn:* D.i. vrij. Zo ook vs. 20.

19 *van deze uw eed:* D.i. van de eed, die u ons afgenomen hebt.

20 *zijn bloed zij op zijn hoofd:* D.i. die zij zelf schuldig daaraan, als zijn bloed vergoten wordt.

– *d* Matt. 27:25.

21 *op al de weg:* T.w. naar de Jordaan toegaande, maar zij zochten hen op het gebergte niet, waar zich de verspieders onthielden.

22 Zo keerden die twee mannen weer: D.i. zij kwamen weer op hun rechte weg, van welke zij geweken waren, om niet te vallen in de handen van degenen, die hen vervolgden.

23 *voeren over:* T.w. over de Jordaan.

24 *al wat hun wedervaren was:* Hebr. Al wat hen gevonden had.

1 *op het einde van drie dagen:* Versta, het einde van de drie dagen, waarvan boven, Joz. 1:11, gesproken is. En zie over deze manier van spreken Deut. 15:1.

2 *Levietische priesters:* D.i. die allen uit de stam van Levi waren, maar niet allen, die uit die stam waren, waren priesters.

3 *gisteren en eergisteren:* D.i. tevoren. Zie Gen. 31:2.

4 *zei ook:* T.w. tevoren. Of: had gezegd.

5 Heiligt u: Van heiligen zie Ex. 19:10; Lev. 20:7; Num. 11:18; Joz. 7:13, en 1 Sam. 16:5.

6 Zie onder, vs. 13, enz.

gaat door voor het aangezicht van dit volk. Zij dan namen de ark van het verbond op, en zij gingen voor het aangezicht van het volk.

7 Want YHWH had tot Jozua gezegd: Deze dag zal Ik beginnen [7]u groot te maken voor de ogen van geheel Israël, opdat zij weten, [a]dat Ik met u zijn zal, zoals Ik met Mozes geweest ben.

8 U dan zult de priesters, die de ark van het verbond dragen, gebieden, zeggende: Wanneer u komt tot aan het uiterste van het water van de Jordaan, staat stil in de Jordaan.

9 Toen zei Jozua tot de Israëlieten: Nader hierheen, en hoort de woorden van YHWH, van uw God.

10 Verder zei Jozua: [8]Hieraan zult u bekennen, [9]dat de levende God in het midden van u is, en dat Hij geheel voor uw aangezicht uitdrijven zal de Kanaänieten, en de Hethieten, en de Hevieten, en de Ferezieten, en de Girgazieten, en de Amorieten en de Jebusieten.

11 Zie, de ark van het verbond van [10]de Heere van de hele aarde gaat door voor uw aangezicht in de Jordaan.

12 Nu dan, [11]neemt u zich twaalf mannen uit de stammen van Israël, [12]uit iedere stam één man;

13 Want het zal gebeuren, met dat de voetzolen van de priesters, die de ark van YHWH, de Heere van de hele aarde, dragen, in het water van de Jordaan zullen rusten, zo zullen de wateren van de [13]Jordaan afgesneden worden, te weten de wateren, die van boven afvloeien, [b]en zij zullen op één hoop blijven staan.

14 En het gebeurde, toen het volk vertrok uit zijn tenten, om over de Jordaan te gaan, [c]zo droegen de priesters de ark van het verbond voor het aangezicht van het volk.

15 En als zij, die de ark droegen, tot aan de Jordaan gekomen waren, en de voeten van de priesters, dragende de ark, ingedoopt waren in het uiterste van het [14]water (de Jordaan nu was [d]vol al de dagen van de [15]oogst aan al haar oevers);

16 Zo stonden de wateren, die van boven afkwamen; zij rezen op één hoop, zeer verre van de stad [16]Adam af, die aan de kant [17]van Sarthan ligt; en die naar de zee van het [18]vlakke veld, te weten de Zoutzee, afliepen, vergingen, [19]zij werden afgesneden. Toen trok het volk over, tegenover Jericho.

17 Maar de priesters, die de ark van het verbond van YHWH droegen, stonden onbeweeglijk op het droge, in het midden van de Jordaan; en geheel Israël ging over op het droge, totdat al het volk geëindigd had door de Jordaan te trekken.

HOOFDSTUK IV

God gebiedt dat men twaalf stenen uit de Jordaan draagt, ter gedachtenis dat de Israelieten droogvoets daardoor waren gegaan, vs. 1 enzovoort. Jozua beveelt dit te doen, 4. De kinderen Israels doen het, 8. Jozua zet ook twaalf gedenkstenen op, midden in de Jordaan, 9. De orde die het volk en de priesters hebben aangehouden bij het gaan door de Jordaan, 10. De Rubenieten, Gadieten en de halve stam Manasse trekken gewapend voorop, 12. God maakt Jozua groot voor de ogen van de Israelieten, 14. De priesters wordt bevolen met de ark uit de Jordaan op te klimmen, 15. De wateren van de Jordaan keren terug naar hun plaats, 18. De tijd van deze doortocht, 19. Twaalf stenen worden te Gilgal opgericht, 20, en met welk doel, 21.

De twaalf gedenkstenen

HET gebeurde nu, toen al het volk geëindigd had over de Jordaan te trekken, dat YHWH tot Jozua [1a]sprak, zeggende:

2 Neem u zich twaalf mannen uit het volk, [2]uit elke stam één man.

3 En gebiedt hun, zeggende: Neem voor u op, van hier uit het midden van de Jordaan, uit de standplaats van de voeten van de priesters, en bereidt twaalf stenen, en brengt ze met u over, en stelt [3]ze in het kamp, waar u deze nacht zult overnachten.

4 Jozua dan riep die twaalf mannen, die hij uit de Israëlieten had aangesteld, uit elke stam één man.

5 En Jozua zei tot hen: Ga over voor de ark van YHWH, van uw God, midden in de Jordaan; en heft u een ieder één steen op zijn schouder, naar het getal van de stammen van de Israëlieten;

6 Opdat dit een [4]teken zij onder u; wanneer uw kinderen [5]morgen vragen zullen, zeggende: [6]Wat zijn u deze stenen?

7 *u groot te maken:* D.i. u in aanzien te brengen door het treffelijk mirakel, dat Ik doen zal, waaraan het volk van Israël zal bekennen dat Ik u tot een hoofd over hen gesteld heb, en dat Ik hen door uw dienst in het land Kanaän brengen zal.

– *a* Joz. 1:5.

8 T.w. aan dit wonderwerk, dat verhaald wordt vs. 13.

9 *levende God:* Anders: *dat God in het midden van ons is levende.*

10 *ark van het verbond van de Heer:* Anders: *de Ark van het verbond, [ja] de Heer van de gehele aardbodem.* Verg. Mich. 4:13, Zach. 4:14 en 6:5.

11 *neemt u:* T.w. om te verrichten wat verhaald wordt onder, Joz. 4:2, enz.

12 *uit iedere stam een man:* Hebr.: שֵׁבֶט, *een man, een man uit een stam.*

13 *afgesneden worden:* Hij wil zeggen: dat het water, dat van boven afkwam, zou blijven staan, het andere zou afvlieten.

– *b* Ps. 114:3.

– *c* Hand. 7:45.

14 *de Jordaan nu was vol:* D.i. zij pleegt op deze tijd vol te zijn, d.i. haar natuur, en zo was het ook in deze tijd.

– *d* 1 Kron. 12:15.

15 Anders: *boven*; zo onder, Joz. 4:18.

16 Deze stad wordt in sommige kaarten gesteld aan de oostzijde van de Jordaan, tegenover Gilgal.

17 Een plaats, gelegen zuidwaarts van Adam aan de oostzijde van de Jordaan. Zie van twee andere Zarthans 1 Kon. 4:12, en 1 Kon. 7:46.

18 Hebr.: *de zee van het zout.* Zie Gen. 14:3.

19 zij werden afgesneden: Hij wil te verstaan geven dat de onderste wateren met een snellen vloed meteen zijn afgelopen en verzwolgen in de Zoutzee, opdat het volk van God droogvoets op de grond van de rivier gaan zou.

1 Breder verklarende de last, die Hij hem gegeven had, boven, Joz. 3:12.

– *a* Joz. 3:12.

2 *uit elke stam een man:* Hebr.: שֵׁבֶט, *een man, een man uit de stam*; gelijk vs. 4.

3 *in het nachtleger:* T.w. te Gilgal; gelijk blijkt onder, vs. 19, 4:20.

4 *teken zij onder u:* D.i. een gedenkteken. vs. 7 wordt het een gedachtenis genoemd.

5 *morgen vragen zullen:* Zie Gen. 30:33; Ex. 13:14; Deut. 6:20.

6 *Wat zijn u deze stenen:* D.i. waartoe dienen deze stenen? of, wat hebben zij te beduiden? Zo ook vs. 21. Zie Ex. 12:26.

7 Zo zult u tot hen [b]zeggen: Omdat de wateren van de Jordaan zijn [7]afgesneden geweest voor de ark van het verbond van YHWH; als zij trok door de Jordaan, werden de wateren van de Jordaan afgesneden; zo zullen deze stenen de Israëlieten ter herinnering zijn tot [8]in eeuwigheid.

8 De Israëlieten nu deden zo, zoals Jozua geboden had; en zij namen twaalf stenen op midden uit de Jordaan, zoals YHWH tot Jozua gesproken had, naar het getal van de stammen van de Israëlieten en zij brachten ze met zich over naar [9]het nachtleger, en stelden ze daar.

9 Jozua richtte ook twaalf stenen op, midden in de Jordaan, ter standplaats van de voeten van de priesters, die de ark van het verbond droegen; en zij zijn daar tot op deze dag.

10 De priesters nu, die de ark droegen, stonden midden in de Jordaan, totdat alle dingen voltooid waren, die YHWH Jozua geboden had het volk aan te zeggen, [10]naar al wat Mozes Jozua geboden had. En het volk haastte, en het trok over.

11 En het gebeurde, als al het volk geëindigd had over te gaan, toen ging de ark van YHWH over, en de priesters [11]voor het aangezicht van het volk.

12 [c]En de kinderen van Ruben, en de kinderen van Gad, en ook de halve stam van Manasse, trokken gewapend voor het [12]aangezicht van de Israëlieten, zoals Mozes tot hen gesproken had.

13 Ongeveer veertig duizend toegeruste krijgsmannen trokken [13]er voor het aangezicht van YHWH ten strijde, naar de vlakke velden van Jericho.

14 [d]Op die dag maakte YHWH Jozua groot voor de ogen van het hele Israël; en zij vreesden hem, zoals zij Mozes gevreesd hadden, al de dagen van zijn leven.

Het gedenkteken te Gilgal

15 YHWH dan [14]sprak tot Jozua, zeggende:

16 Gebied de priesters, die de ark van het getuigenis dragen, dat zij uit de Jordaan opklimmen.

17 Toen gebood Jozua de priesters, zeggende: Klim op uit de Jordaan.

18 En het gebeurde, toen de priesters, die de ark van het verbond van YHWH droegen, uit het midden van de Jordaan opgeklommen waren, en de voetzolen van de priesters afgetrokken waren tot op het droge; zo keerden de wateren van de Jordaan weer in hun plaats, en gingen als gisteren en eergisteren aan al [15]haar oevers.

19 Het volk nu was de tiende van de eerste maand uit de Jordaan opgeklommen; en zij sloegen hun kamp op te [16]Gilgal, aan het oosteinde van Jericho.

20 En Jozua richtte die twaalf stenen te Gilgal op, die zij uit de Jordaan genomen hadden.

21 En hij sprak tot de Israëlieten, zeggende: Wanneer uw kinderen morgen hun vaders vragen zullen, zeggende: Wat zijn deze stenen?

22 Zo zult u het uw kinderen te kennen geven, zeggende: Op het droge is [17]Israël door deze Jordaan gegaan.

23 Want YHWH, uw God, heeft de wateren van de Jordaan voor uw aangezichten doen uitdrogen, totdat u er was doorgegaan; [e]zoals YHWH, uw God, aan de Schelfzee gedaan heeft, die Hij voor ons aangezicht heeft doen uitdrogen, totdat [18]wij daardoor gegaan waren;

24 Opdat alle volken van de aarde de hand van YHWH kennen zouden, [19]dat zij sterk is; opdat u YHWH, uw God, vreest [20]altijd.

HOOFDSTUK V

Alle koningen van de Amorieten en de Kanaanieten schrikken hevig wanneer zij horen van het droogvallen van de Jordaan en de doortocht van de Israelieten, vs. 1 enzovoort. De mannen van de Israelieten, die onderweg geboren waren, worden te Gilgal besneden, op bevel van God, 2, waar zij ook het pascha vieren, 10. Het manna houdt op nadat zij van het koren van het land gegeten hadden, 12. CHRISTUS, de Vorst van zijn volk, verschijnt aan Jozua in de gedaante van een krijgsman, 13.

De besnijdenis te Gilgal

EN het gebeurde, toen al de koningen van de Amorieten, die aan deze zijde van de [1]Jordaan naar het westen, en al de koningen van de Kanaänieten, die aan de zee waren, hoorden, dat YHWH de wateren van de Jordaan had uitgedroogd, voor het aangezicht van de Israëlieten, totdat wij daardoor gegaan waren; [2]zo versmolt hun hart, en er was geen moed meer in hen, voor het aangezicht van de Israëlieten.

– *b* Joz. 3:13.

7 *afgesneden geweest:* D.i. verdeeld. Zie Joz. 3:16.

8 *in eeuwigheid:* Zie Gen. 13:15.

9 *het nachtleger:* Zie boven, vs. 3.

10 *naar al wat Mozes Jozua geboden had:* Zie Num. 27:21.

11 *voor het aangezicht van het volk:* D.i. in het aanschouwen van het gehele volk.

– *c* Num. 32:20; idem v. 29.

12 *aangezicht van de kinderen van Israël:* T.w. voor de andere stammen van de kinderen van Israël. Zie Joz. 1:14.

13 *voor het aangezicht van YHWH:* D.i. voor YHWH, die zich boven de ark van het verbond openbaarde. Zie Num. 32:21.

– *d* Joz. 3:7.

14 *sprak tot Jozua:* D.i. had gezegd, en zo ook vs. 17.

15 *haar oevers:* T.w. van de Jordaan.

16 D.i. in die plaats, welke Jozua daarna Gilgal genoemd heeft; onder, Joz. 5:9.

17 D.i. de nakomelingen Israëls of Jakobs.

– *e* Ex. 14:21.

18 wij daardoor gegaan waren: Te weten, ik, Kaleb en uwe vaders.

19 dat zij sterk is: Anders: want zij is sterk.

20 te alle dage: Hebr.: יָמִים, al de dagen.

1 D.i. aan de westzijde wonende, in het land Kanaän.

2 zo versmolt hun hart: D.i. zij zijn versaagd geworden. Zie Joz. 2:9, 2:24.

2 In die tijd sprak YHWH tot Jozua: Maak [a]u [3]stenen messen, en [4]besnijd opnieuw de Israëlieten ten tweede maal.

3 Toen maakte zich Jozua stenen messen, en [5]besneed de Israëlieten op de [6]heuvel van de voorhuiden.

4 Dit nu was de oorzaak, waarom hen Jozua besneed: al het volk, dat uit Egypte getrokken was, de mannen, alle soldaten, waren gestorven in de woestijn, op de weg, nadat zij uit Egypte getrokken waren.

5 Want al het volk, dat er uittrok, was besneden; maar al het volk, dat geboren was in de woestijn op de weg, nadat zij uit Egypte getrokken waren, hadden [7]zij niet besneden.

6 Want de Israëlieten wandelden veertig jaren in de woestijn, totdat vergaan was het hele volk van de soldaten, die uit Egypte gegaan waren; die de stem van YHWH niet gehoorzaam geweest waren, die YHWH gezworen had, [b]dat Hij hun niet zou laten zien het land, dat YHWH hun vaders gezworen had ons te zullen geven, een land vloeiende van melk en honing.

7 Maar hun zonen heeft [8]Hij aan hun plaats gesteld; die heeft Jozua besneden, omdat zij de voorhuid hadden; want zij hadden hen op de weg niet besneden.

8 En het gebeurde, als men een einde gemaakt had van al dat volk te besnijden, zo bleven zij in hun plaats in het leger, [9]totdat zij genezen waren.

9 Verder sprak YHWH tot Jozua: Vandaag heb Ik [10]de smaad van Egypte [11]van u afgewenteld; daarom noemde men de naam van die plaats [12]Gilgal, [13]tot op deze dag.

Het pascha en het einde van het manna

10 Terwijl de Israëlieten te Gilgal gelegerd lagen, zo [14]hielden zij het [c]pascha op de veertiende dag [15]van die maand, in de avond, op de vlakke velden van Jericho.

11 En zij aten van het overjarige koren van het [d]land, op de andere dag van het pascha, ongezuurde broden en verzengde aren, even op die dag.

12 En het Manna hield op op de andere dag, nadat zij van het land overjarige koren gegeten hadden; en de Israëlieten hadden geen Manna meer, maar zij aten in hetzelfde jaar van de inkomst van het land Kanaän.

De vorst van het leger van YHWH

13 Verder gebeurde het, als Jozua bij Jericho was, dat hij zijn ogen ophief, en zag toe, en ziet, [e]er stond [16]een Man tegenover hem, Die een [17]uitgetogen zwaard in Zijn hand had. En Jozua ging tot Hem, en zei tot Hem: Bent U van ons, of van onze vijanden?

14 En Hij zei: [18]Nee, maar Ik ben [19]de Vorst van het leger van YHWH: Ik ben nu gekomen! Toen viel Jozua op zijn aangezicht ter aarde en [20]aanbad, en zei tot Hem: Wat spreekt mijn Heere tot Zijn knecht?

15 Toen zei de Vorst van het leger van YHWH tot Jozua: [21]Trek uw schoenen af van uw voeten; want de plaats, waarop u staat, is [22]heilig. En Jozua deed zo.

HOOFDSTUK VI

De HEERE geeft Jozua de stad Jericho in zijn hand, vs. 1 enzovoort, maar eerst laat Hij de krijgslieden, evenals de ark en zeven priesters, zeven dagen lang rondom de stad gaan, 2. Op de zevende dag wordt de stad ingenomen, doordat de muur instort, 20. De Israelieten vallen van alle kanten binnen en vernietigen met het zwaard zowel mensen als vee, 21. Maar zij sparen Rachab met alles wat zij heeft, 22. De stad en alles wat erin is wordt verbrand, behalve het goud, zilver,

– *a* Ex. 4:25.

3 *stenen messen:* Anders: *scherpe messen*. Hebr.: חֲרֻבוֹת, zwaarden, of messen van rotsen, gelijk Ex. 4:25.

4 *besnijd opnieuw:* Hebr.: שׁוּב, *keer weer, besnijd*; d.i. besnijd opnieuw; een Hebreeuwse manier van spreken. Zie Num. 11:4; Ps. 85:7; Ez. 8:6. De besnijdenis is eerst bevolen aan Abraham en zijn zaad, en daarin gecontinueerd tot in Egypte, waar diegenen welke uit Egypte getogen zijn, ook waren besneden. Maar zo aan diegenen, die in de woestijn geboren zijn, de besnijdenis niet was geschied, zo wordt hierdoor Gods bevel aan deze hervat.

5 T.w. diegenen, die nog niet besneden waren, welke zij waren, die in de woestijn geboren waren.

6 *heuvel van de voorhuiden:* Enige behouden het Hebreeuwse woord Araloth in de tekst, betekende voorhuiden, omdat de voorhuiden van de kinderen van Israël daar besneden waren.

7 zij niet besneden: Te weten, de ouders. Dit is nagebleven, of door sloffigheid en onachtzaamheid; of omdat zij niet wisten wanneer zij voortreizen zouden, en het de pas-besnedenen zwaar zou gevallen hebben, ja ook gevaarlijk, voort te reizen.

– *b* Num. 14:23.

8 T.w. God de Heer.

9 *totdat zij genezen waren:* Hebr.: חֲיוֹתָם, *totdat zij leefden*; gelijk Num. 21:8.

10 *de smaad:* Zo noemt hij de voorhuid, die de Israëlieten aan hun kinderen gelaten hadden, hierin meer het exempel van de onbesneden Egyptenaars navolgende dan het bevel Gods. Zie Jer. 9:25, 9:26. Sommigen verstaan door de smaad van Egypte, de smaad, die de Egyptenaars God en zijn volk zouden opgelegd en nagezegd hebben, als zij buiten het land Kanaän hadden moeten blijven. Zie Deut. 9:28.

11 *van u afgewenteld:* Hebr.: יְקֹוָלֹא, *van op u*; d.i. die op u lag.

12 D.i. rolling, afwenteling; omdat door de besnijdenis de schande van de Israëlieten afgewenteld is.

13 *tot op deze dag:* T.w. blijft deze naam, of houdt die plaats deze naam.

14 *hielden zij het pascha:* Hebr.: פָּסַח, *maakten zij*. Het houden van pasen is ook in de woestijn nagelaten geweest, uitgenomen in het tweede jaar na de uittocht, zie Num. 9:1.

– *c* Ex. 12:6.

15 derzelver maand: Te weten, op de veertiende dag van de eerste maand van het jaar; gelijk blijkt Joz. 4:19.

– *d* Ex. 12:39; Lev. 2:14.

– *e* Ex. 23:23.

16 *een Man:* Dit was de Heer Christus in de gedaante van een man, gelijk af te nemen is uit Joz. 6:2.

17 *uitgetogen zwaard:* T.w. om Jozua daarmede te verkloeken, hem te kennen gevende dat Hij met hem zou zijn, en strijden tegen de Kanaänieten, en hem de victorie zou doen hebben.

18 T.w. Ik behoor uw vijanden niet toe.

19 *de Vorst:* T.w. Christus, die over het leger van de Israëlieten, welke het volk van de Heer zijn, zorg draagt.

20 Want hij kende Hem te zijn de ware God. Als dit maar een geschapen engel geweest was, Hij zou niet geleden hebben dat men hem zo zou geëerd hebben, gelijk te zien is Openb. 19:10, en Openb. 22:9.

21 *Trek uw schoenen af:* Dit heeft ook God Mozes bevolen Ex. 3:5. Zie ook Hand. 7:33.

22 Hebr.: *heiligheid*. Waarom was deze plaats heilig? Omdat de Heer haar door zijn bijzondere aanwezigheid geheiligd had. Zie Ex. 3:5, en de aant. daar.

koper en de ijzeren voorwerpen, 24. Jozua vervloekt de man die Jericho zou herbouwen, 26. God is met Jozua, 26.

De val van Jericho

1 (Jericho nu sloot de poorten toe, en was gesloten, [1]voor het aangezicht van de Israëlieten; er ging niemand uit, en er ging niemand in.)

2 Toen zei [2]YHWH tot Jozua: Zie, Ik heb Jericho met haar koning en strijdbare helden in uw hand gegeven.

3 U dan allen, die soldaten bent, zult rondom de stad gaan, de stad omringende eenmaal; zo zult u doen zes dagen lang.

4 En zeven priesters zullen zeven [3]ramsbazuinen dragen, voor de ark; en u zult op de zevende dag de stad zevenmaal omgaan; en de priesters zullen met de bazuinen blazen.

5 En het zal gebeuren, als men langzaam met de ramshoorn blaast, als u het geluid van de bazuin hoort, zo zal al het volk juichen met een groot gejuich; dan zal de [4]stadsmuur [5]onder zich vallen, en het volk zal daarin klimmen, ieder tegenover zich.

6 Toen riep Jozua, de zoon van Nun, de priesters, en zei tot hen: Draag de ark van het verbond, en dat zeven priesters zeven ramsbazuinen dragen, voor de ark van YHWH.

7 En tot het volk zei hij: Trek door en gaat rondom deze stad; en wie [6]toegerust is, die ga door voor de ark van YHWH.

8 En het gebeurde, zoals Jozua tot het volk gesproken had, zo gingen de zeven priesters, dragende zeven ramsbazuinen, [7]voor het aangezicht van YHWH; zij trokken door en bliezen met de bazuinen; en [8]de ark van het verbond van YHWH volgde hen na;

9 En wie toegerust was, ging voor het aangezicht van de priesters, die de bazuinen bliezen; en de [9]achtertocht volgde de ark na, terwijl men ging en blies met de bazuinen.

10 Jozua nu had het volk geboden, zeggende: U zult niet juichen, ja, u zult uw stem niet laten horen, en geen woord zal er uit uw mond uitgaan, tot op de dag, wanneer ik tot u zeggen zal: Juich! dan zult u juichen.

11 En hij deed de ark van YHWH rondom de stad gaan, omringende die eenmaal; toen kwamen zij weer in het leger, en overnachtten in het leger.

12 Daarna stond Jozua 's morgens vroeg op, en de priesters droegen de ark van YHWH.

13 En de zeven priesters, dragende de zeven ramsbazuinen voor de ark van YHWH, gingen voort, en bliezen met de bazuinen; en de toegerusten gingen voor hun aangezichten, en de achtertocht volgde de ark van YHWH na, terwijl men ging en blies met de bazuinen.

14 Zo gingen zij eenmaal rondom de stad op de tweede dag; en zij keerden weer in het leger. Zo deden zij zes dagen lang.

15 En het gebeurde op de zevende dag, dat zij zich vroeg opmaakten, met het opgaan van de dageraad, en zij gingen rondom de stad, naar dezelfde wijze, zevenmaal; alleen op die dag gingen zij zevenmaal rondom de stad.

16 En het gebeurde de zevende keer, als de priesters met de bazuinen bliezen, dat Jozua tot het volk sprak: Juich, want YHWH heeft u de stad gegeven!

17 [10]Maar deze stad zal voor YHWH verbannen zijn, zij en al wat daarin is; alleen zal de hoer Rachab levend blijven, zij en allen, die met haar in het huis zijn, omdat zij de boden, die [11]wij uitgezonden hadden, [12]verborgen heeft.

18 Alleen dat u zich wacht van het verbannene, opdat u zich misschien niet [13]verbant, mits nemende van het verbannene, en het leger van Israël niet stelt tot een ban, noch het beroert.

19 [a]Maar al het zilver en goud, en de koperen en ijzeren voorwerpen, zullen voor YHWH [14]heilig zijn; tot de schat van YHWH zullen zij komen.

20 Het volk dan juichte, als [15]zij met de bazuinen bliezen; en het gebeurde, als het volk het geluid van de bazuin hoorde, zo juichte het volk met een groot gejuich; [b]en de muur viel onder zich, en het volk klom in de stad, een ieder tegenover zich, en zij namen de stad in.

21 En [16]zij verbanden alles, wat in de stad was, van de man tot de vrouw toe, van het kind tot de oude, en tot de os, en het klein vee, en de ezel, door [17]de scherpte van het zwaard.

Rachab gespaard, Jericho vervloekt

22 Jozua nu zei tot de twee mannen, de spionnen van het land: Ga in het huis van de vrouw, van de hoer, en brengt die vrouw van daar uit, met al wat zij heeft, [c]zoals u haar gezworen hebt.

23 Toen gingen de jongemannen, de spionnen, daarin en brachten er Rachab uit, en haar vader,

1 *voor het aangezicht:* T.w. uit vrees van de kinderen van Israël.

2 *YHWH:* Boven, Joz. 5:13, wordt Hij een man genoemd.

3 *ramsbazuinen dragen:* D.i. bazuinen van ramshoornen gemaakt.

4 Versta dit van een deel van de muur; ware de gehele muur gevallen, zo moest ook Rachabs huis gevallen zijn, want het stond op de muur; boven, Joz. 2:15.

5 *onder zich vallen:* Hebr.: עִיר, *aan zijn plaats.*

6 *toegerust is:* D.i. gewapend.

7 *voor het aangezicht van YHWH:* Zie boven, de aant. Joz. 4:13.

8 *de ark van het verbond:* D.i. de ark, in welke lagen de twee tafelen, waarop het verbond geschreven was.

9 Zie Num. 10:25.

10 Maar deze stad: Zie Deut. 2:34.

11 wij uitgezonden hadden: Te weten, ik en de oversten, zonder kennis van het volk, boven, Joz. 2:1, 2:4, 2:6.

12 *verborgen heeft:* Sommigen: wel, of, naarstiglijk verborgen heeft.

13 D.i. geen oorzaak zijt, dat u zelf verdelgd wordt.

– *a* Num. 31:54.

14 *heilig zijn:* Hebr.: יְהוָה, *heiligheid.*

15 zij met de bazuinen bliezen: Te weten, de zeven priesters.

– *b* Hebr.: *11:30.*

16 zij verbanden alles: D.i. zij vernielden alles, gelijk men de verbannen dingen pleegt te doen. Zie Deut. 2:34.

17 *de scherpte van het zwaard:* Hebr.: *de mond.*

– *c* Joz. 2:14; Hebr.: 11:31.

en haar moeder, en haar broers, en al wat zij had; ook brachten zij uit [18]al haar huisgezinnen, en zij [19]stelden hen buiten het leger van Israël.

24 De stad nu verbrandden zij met vuur, en al wat daarin was; alleen het zilver en goud, en ook de koperen en ijzeren voorwerpen, gaven zij tot de schat van het [20]huis van YHWH.

25 Dus liet Jozua de hoer Rachab leven, en het huisgezin van haar vader, en al wat zij had; [21]en zij heeft gewoond in het midden van Israël [22]tot op deze dag, omdat zij de boden verborgen had, die Jozua gezonden had, om Jericho te bespioneren.

26 En ter zelver tijd [23]bezwoer hen Jozua, zeggende: Vervloekt zij die man voor het aangezicht van YHWH, die zich opmaken en deze stad Jericho bouwen zal; dat hij ze grondveste op zijn eerstgeboren zoon, en haar [24]poorten stelle op zijn jongste zoon!

27 Zo was YHWH met Jozua; en zijn gerucht [25]liep door het hele land.

HOOFDSTUK VII

Omdat Achan van het gebannene had genomen, ontsteekt de toorn van de Heere tegen Israel, vs. 1 enzovoort. Jozua stuurt enig volk naar Ai, 2, waar 36 Israelieten worden verslagen, 5. Jozua en de oudsten van Israel zijn hierover zeer ontzet en vernederen zich voor de Heere, 6, die hem de oorzaak van deze nederlaag openbaart, 11. Hij beveelt hem de man die het gebannene goed gestolen had door loting aan te wijzen, 14, en hem met al het zijne te verbranden, 15. Achan blijkt de schuldige man te zijn, 16. Hij en al de zijnen worden gestenigd en verbrand, 24.

De zonde van Achan en de nederlaag bij Ai

MAAR [1]de Israëlieten overtraden door overtreding met [2]het verbannene; [a]want [3]Achan, de zoon van Charmi, de zoon [4]van Zabdi, de zoon van Zerah, uit de stam van Juda, nam van [5]het verbannene. Toen ontstak de toorn van YHWH [6]tegen de Israëlieten.

2 Als Jozua mannen zond van Jericho naar [7]Ai, dat bij Beth-aven ligt, aan het oosten van Beth-el, zo sprak hij tot hen, zeggende: Trek omhoog en bespiedt het land. Die mannen nu trokken op en bespiedden Ai.

3 Daarna keerden zij weer naar Jozua, en zeiden tot hem: Dat het hele volk niet optrekke, dat er ongeveer twee duizend mannen, of ongeveer drie duizend mannen optrekken, om Ai te slaan; vermoei daarheen al het volk niet; want zij zijn weinig.

4 Zo trokken daarheen op van het volk ongeveer drie duizend man; die vluchtten voor het aangezicht van de mannen van Ai.

5 En de mannen van Ai sloegen van hen ongeveer zes en dertig man, en vervolgden hen van voor de poort tot [8]Schebarim toe, en sloegen hen in een afgang. Toen versmolt het hart van het volk, en het werd tot water.

6 Toen [9]verscheurde Jozua zijn kleren, en viel op zijn aangezicht ter aarde, voor de ark van YHWH, tot de avond toe, hij en de oudsten van [10]Israël; en zij wierpen stof op hun hoofd.

7 En Jozua zei: Ach, Adonai YHWH! waarom [11]hebt U dit volk door de Jordaan ooit doen gaan, om ons te geven in de hand van de [12]Amorieten, om ons te verderven? Och, dat wij toch tevreden geweest en gebleven waren aan de overzijde van de Jordaan!

8 [13]Och, YHWH! wat zal ik zeggen, aangezien dat Israël voor het aangezicht van zijn vijanden de nek gekeerd heeft?

9 Als het de Kanaänieten, en alle inwoners van het land horen zullen, zo zullen zij ons omsingelen, en onze naam uitroeien van de aarde; [14]wat zult U dan voor Uw grote Naam doen?

10 Toen zei YHWH tot Jozua: Sta op; waarom [15]ligt u dus neer op uw aangezicht?

18 *al haar huisgezinnen:* Of: *geslachten, of maagschappen*; t.w. die haar aangingen.

19 *stelden hen:* T.w. zolang, totdat zij in de Israëlietische religie wel onderwezen, en zo in de gemeente van God aangenomen waren. Zie Deut. 21:10.

20 *huis van YHWH:* D.i. van de tabernakel. Zie boven, vs. 19, en Num. 31:54.

21 en zij heeft gewoond: Ja, zij is naderhand getrouwd in de stam van Juda, aan Salmon, de zoon van Nahesson; Matt. 1:5.

22 *tot op deze dag:* Dit sluit niet uit dat Rachab en haar nakomelingen ook niet na die tijd zouden gewoond hebben onder de Israëlieten.

23 *bezwoer hen Jozua:* T.w. door het ingeven van de Heilige Geest.

24 *op zijn eerstgeborenen zoon:* Of: *om, voor*; d.i. dat het hem zijn eerstgeboren zoon koste. Zie de vervulling hiervan aan Hiël en zijn zonen, 1 Kon. 16:34.

25 Hebr.: *was*; d.i. men sprak van hem in alle omliggende landen.

1 de kinderen van Israël: Versta, één van de kinderen van Israël, t.w. Achan. Vgl. Richt. 12:7.

2 *het verbannene:* D.i. tegen de wet van God, de verbannen dingen aangaande.

– *a* Joz. 22:20; 1 Kron. 2:7.

3 Hij wordt 1 Kron. 2:7 Achar, dat is verstoorder, genoemd.

4 Hij wordt ook Simri genoemd, 1 Kron. 2:6.

5 *het verbannene:* Zie boven, Joz. 6:18, 6:19.

6 *tegen de kinderen van Israël:* Om de zonde van een man vertoornt zich God over de gehele gemeente van de Israëlieten. Zie Joz. 22:20.

7 Ai lag op een berg, drie mijlen van Jericho westwaarts, in dat deel van het land Kanaän, dat aan de stam Benjamin is ten deel gevallen. Er is nog een ander Ai geweest in de stam van Gad, dat de Ammonieten hadden ingenomen, waartegen Jeremia profeteert, Jer. 49:3.

8 *Schebarim toe:* Deze plaats is eerst zo genoemd na deze nederlaag van de Israëlieten. Schebarim betekent brekingen, of verbrekingen, omdat het leger van de Israëlieten daar gebroken en vaneen gehouwen is.

9 *verscheurde Jozua:* Tot een teken van grote droefenis en benauwdheid van het hart. Zie Gen. 37:29.

10 en zij wierpen: Dit plachten de Israëlieten te doen tot een teken van droefenis en verbaasdheid; 1 Sam. 4:12; 2 Sam. 13:19; Jona 3:6; Micha 1:10.

11 *hebt U:* Hebr.: *passerende doen passeren*. Hier schijnt Jozua door menselijke zwakheid, vanwege de geleden schade, wat ter zijde af te treden.

12 Versta hieronder, al de zeven volken, die het land, aan de Israëlieten van God beloofd, bezaten.

13 *Och, YHWH:* Hebr.: *in mij Heer*. Zie Gen. 43:20.

14 *wat zult U:* Alsof hij zei: Hoe zult U uw grote en heerlijke naam behouden, als de Kanaänieten zullen zeggen dat U nu de macht niet meer hebt om ons te beschermen en hen te dempen, gelijk U vóór deze meermalen gedaan hebt.

15 *ligt u dus neder:* Hebr.: נֹפֵל, *eigenlijk: bent u nedervallende.*

11 [16]Israël heeft gezondigd; en zij hebben
ook [17]Mijn verbond, dat Ik hun geboden had,
overtreden; en ook hebben zij van [18]het ver-
bannene genomen, en ook [19]gestolen, en ook
[20]gelogen, en hebben het ook onder hun gereed-
schap gelegd.

12 Daarom zullen de Israëlieten niet kunnen
bestaan voor het aangezicht van hun vijanden;
zij zullen de nek voor het aangezicht van hun
vijanden keren; want [21]zij zijn in de ban. Ik zal
voortaan niet meer met u zijn, tenzij u [22]de ban
uit het midden van u vernietigt.

13 Sta op, [23]heilig het volk, en zeg: Heilig u
tegen morgen; want zo zegt YHWH, de God van
Israël: Er is een ban in het midden van u, Israël!
u zult niet kunnen bestaan voor het aangezicht
van uw vijanden, voordat u de ban wegdoet uit
het midden van u.

14 U zult dan in de morgenstond aankomen
naar uw stammen; en het zal gebeuren, de stam,
die YHWH [24]geraakt zal hebben, die zal aan-
komen naar de geslachten, en welk geslacht
YHWH geraakt zal hebben, dat zal aankomen
bij [25]huisgezinnen, en welk huisgezin YHWH ge-
raakt zal hebben, dat zal aankomen [26]man voor
man.

15 En het zal gebeuren, die geraakt zal wor-
den [27]met de ban, die zal [28]met vuur verbrand
worden, hij en al wat hij heeft; omdat hij het ver-
bond van YHWH overtreden heeft, en omdat hij
[29]dwaasheid in Israël gedaan heeft.

Achan ontdekt en gestraft

16 Toen maakte zich Jozua 's morgens vroeg op,
en deed Israël aankomen naar zijn stammen; en
de stam van Juda werd geraakt.

17 Als hij [30]het geslacht van Juda deed
aankomen, zo raakte hij het geslacht van Zarchi.
Toen hij het geslacht van Zarchi deed aankomen,
[31]man voor man, zo werd Zabdi geraakt;

18 Wiens huisgezin, als hij dat deed aankomen,
man voor man, zo werd Achan geraakt, de zoon
van Charmi, de zoon van Zabdi, de zoon van
Zerah, uit de stam van Juda.

19 Toen zei Jozua tot Achan: Mijn zoon! [32]Geef
toch YHWH, de God van Israël, de eer, en doe
voor Hem belijdenis; en geef mij toch te kennen,
wat u gedaan hebt, verberg het voor mij niet.

20 Achan nu antwoordde Jozua, en zei:
Werkelijk, ik heb tegen YHWH, de God van
Israël, gezondigd, en heb [33]zo en zo gedaan.

21 Want ik zag onder de roof een [34]schoon sier-
lijk [35]Babylonisch overkleed, en [36]tweehonderd
sikkels zilver, en een gouden [37]tong, waarvan
het gewicht vijftig sikkels was; en ik kreeg lust
daartoe, en ik nam ze; en zie, zij zijn verborgen
in de aarde, in het midden van mijn tent, en het
zilver [38]daaronder.

22 Toen zond Jozua boden heen, die tot de tent
liepen; en ziet, [39]het lag verborgen in zijn tent, en
het zilver daaronder.

23 Zij dan namen die dingen uit het midden
van de tent, en zij brachten ze tot Jozua en tot
al de Israëlieten; en zij stortten ze [40]uit voor het
aangezicht van YHWH.

24 Toen nam Jozua, en geheel Israël met hem,
Achan, [41]de zoon van Zerah, en het zilver, en het
sierlijk overkleed, en de gouden tong, en zijn
zonen, en zijn dochters, en zijn ossen, en zijn
ezels, en zijn vee, en zijn tent, en alles wat hij
had; en zij voerden ze [42]naar het dal Achor.

25 En Jozua zei: Hoe hebt u ons in [43]het ongeluk
gestort? YHWH zal u beroeren te deze dage! En
geheel Israël stenigde [44]hem met stenen, en zij
verbrandden hen met vuur, en zij overwierpen
hen met stenen.

16 *Israël heeft gezondigd:* D.i. een onder de Israëlieten; t.w. Achan.

17 *Mijn verbond:* D.i. mijn gebod, waartoe zij zich in het verbond verplicht hebben, om het te onderhouden. Zie boven, Joz. 6:18.

18 *het verbannene genomen:* T.w. dat Ik bevolen heb, dat men zou verbannen, Joz. 6:18.

19 T.w. wat men had behoren te brengen in de schatkamer van de Heer, boven, Joz. 6:19.

20 Anders: *geloochend, ontkend*.

21 zij zijn in de ban: D.i. zij zijn in de straf gevallen, die Ik over deze verbannen volken zou hebben laten komen, omdat zij zich aan het verbannene vergrepen hebben.

22 *de ban uit het midden:* D.i. dengene, die verdiend heeft verbannen te zijn, omdat hij zich aan het verbannene vergrepen heeft. Zo ook onder, vs. 13.

23 *heilig het volk:* D.i. maak dat zich het volk reinige en tot heiligheid schikke, door de ceremoniën van God verordineerd, Ex. 19:10.

24 *geraakt zal hebben:* Hebr.: יִקָּרֵב, *gevat, of, gevangen*; t.w. door het lot, dat de Heer regeert; Spreuk. 16:33. Zie 1 Sam. 14:41; Jona 1:7.

25 Hebr.: *huizen*.

26 *man voor man:* Hebr.: גֶּבֶר, *met mannen*.

27 *met de ban:* D.i. met het verbannen, gestolen goed.

28 *met vuur verbrand worden:* T.w. nadat hij eerst ter dood toe zal gestenigd zijn. Zie Num. 15:30, 15:35.

29 D.i. een schendig stuk, of schandelijkheid. Aldus wordt Gen. 34:7 het schofferen van Dina genoemd, en het schenden van de Levietische vrouw Richt. 20:6.

30 *het geslacht van Juda:* D.i. stam, of elk geslacht van die.

31 *man voor man:* Hebr.: גְּבָרִים, *bij mannen*; d.i. naar de huisgezinnen van de vaderen, niet hoofd bij hoofd, iedereen, gelijk vs. 18.

32 *Geef toch YHWH:* Hebr.: *stel*. Toen Achan zijn begane misdaad beleed, zo gaf hij God de eer, dat Hij hem recht getroffen had.

33 zo en zo gedaan: Te weten, gelijk de Heer gesproken heeft, vs. 11.

34 Hebr.: *goed*.

35 *Babylonisch overkleed:* Hebr.: אַדֶּרֶת, *een mantel van Sinear*. Zie Gen. 10:10.

36 tweehonderd sikkelen zilvers: Dit is de helft van de prijs, waarvoor Abraham de dubbele spelonk van Efron gekocht heeft, doende de twee honderd gemene sikkelen vijftig rijksdaalders.

37 Een langwerpig en breedachtig stuk goud, hebbende het fatsoen van een tong, het zij wat het ook mag geweest zijn.

38 T.w. onder de Babylonische mantel.

39 *het lag verborgen:* T.w. het goed. Of hij, t.w. de mantel.

40 *voor het aangezicht van YHWH:* D.i. voor de tent van de samenkomst, waar de ark, een heilig teken van de aanwezigheid van de Heer was; want deze gehele handeling is in een algemene samenkomst van het volk geschied.

41 *de zoon van Zerah:* D.i. neef. Zie vs. 1.

42 *het dal Achor:* D.i. het dal van de beroerte; naderhand zo genaamd, vanwege deze geschiedenis, vs. 26.

43 Van het woord beroeren, zie 1 Kon. 18:17.

44 *hem met stenen:* T.w. Achan; versta hierbij ook al de zijnen, gelijk vs. 26.

26 En zij richtten over hem een grote steenhoop, zijnde tot op deze dag. Zo keerde zich YHWH van de hitte van Zijn toorn. Daarom [45]noemde men de naam van die plaats [46]het dal van Achor, tot deze dag toe.

HOOFDSTUK VIII

God spreekt Jozua nieuwe moed in en draagt hem op Ai te gaan belegeren, met de belofte dat hij het zal innemen, vs. 1 enzovoort. Jozua belegert Ai en legt een hinderlaag, 3, en zij nemen het in door list en verrassing, 19. Ai wordt verbrand, 20. De koning van Ai wordt gevangengenomen, 23. Alle inwoners van de stad worden gedood, 25. Het vee en de overige buit worden geroofd, 27. Ai wordt tot een steenhoop gemaakt, 28, en zijn koning gehangen, 29. Jozua bouwt de Heere een altaar, 30, op bevel van God, en offert daarop, 31. Hij schrijft de wet van Mozes op stenen, 32. Hij laat die met haar zegeningen en vloeken voor het hele volk voorlezen op de bergen Gerizim en Ebal, 33.

De verovering van Ai

TOEN zei YHWH tot Jozua: [a]Vrees niet, en ontzet u niet; neem met u al de soldaten, en maak u op, trek op naar Ai; zie, Ik heb de koning van Ai, en zijn volk, en zijn stad, en zijn land in uw hand gegeven.

2 U nu zult aan Ai en haar koning doen, [b]zoals u aan Jericho en haar koning gedaan hebt; behalve dat u haar roof en [c]haar vee voor u roven zult; stel u een achterlage tegen de stad, van daarachter.

3 Toen maakte zich Jozua op, en al de soldaten, om op te trekken naar Ai. En Jozua verkoos dertig duizend mannen, strijdbare helden, en hij zond hen bij nacht uit,

4 En gebood hun, zeggende: Zie toe, u zult tegen de stad hinderlagen leggen van achter de stad; houd u niet zeer verre van de stad, en wees u allen bereid.

5 Ik nu, en al het volk, dat bij mij is, zullen tot de stad naderen; en het zal gebeuren, wanneer zij ons tegemoet zullen uitgaan, zoals in het eerst, zo zullen wij voor hun aangezicht vluchten.

6 Laat hen dan uitkomen achter ons, totdat wij hen van de stad aftrekken; want zij zullen zeggen: Zij vluchten voor onze aangezichten, zoals in het eerst; zo zullen wij vluchten voor hun aangezichten.

7 [1]Dan zult u opstaan uit de achterlage, [2]en u zult de stad innemen; want YHWH, uw God, zal ze in uw hand geven.

8 En het zal gebeuren, wanneer u de stad ingenomen hebt, zo zult u de stad met vuur aansteken; naar het woord van YHWH zult u doen; zie, ik heb het u geboden.

9 Zo zond Jozua hen heen, en zij gingen naar de achterlage, en zij bleven tussen Beth-el en tussen Ai, tegen het westen van Ai; maar Jozua overnachtte die nacht in het midden van het volk.

10 En Jozua maakte zich 's morgens vroeg op, en hij [3]monsterde het volk; en hij trok op, hij en de oudsten van Israël, voor het aangezicht van het volk, naar Ai.

11 Ook trokken al de soldaten op, die bij hem waren; en zij naderden en kwamen tegenover de stad, en zij sloegen hun kamp op tegen het noorden van Ai; en er was een dal tussen hem en tussen Ai.

12 Hij nam ook ongeveer vijf duizend man, en hij stelde hen tot een achterlage tussen Beth-el en tussen Ai, aan het westen van de stad.

13 En zij [4]stelden het volk, het hele leger, dat aan het noorden van de stad was, en zijn [5]hinderlaag was aan het westen van de stad. En Jozua ging in dezelfde nacht in het midden [6]van het dal.

14 En het gebeurde, toen de koning van Ai dat zag, zo haastten zij en maakten zich vroeg op, en de mannen van de stad kwamen uit, Israël tegemoet, ten strijde, hij en al [7]zijn volk, [8]op de vastgestelde tijd, voor het vlakke veld; want hij wist niet, dat hem iemand een achterlage legde van achter de stad.

15 Jozua dan, en geheel Israël, [9]werd geslagen voor hun aangezichten; en zij vluchtten [10]door de weg van de woestijn.

16 Daarom werd samengeroepen al het volk, dat in de stad was, om hen na te jagen; en zij joegen Jozua na, en werden van de stad afgetrokken.

17 En er werd [11]niet één man overgelaten, in Ai, noch Beth-el, die niet uittrokken, Israël na; en zij lieten de stad openstaan, en joegen Israël achterna.

45 *noemde men de naam dier plaats:* Anders: *noemde*; t.w. Jozua.

46 *het dal van Achor:* D.i. het dal van de beroerte; omdat het gehele volk van Israël hier beroerd en bedroefd was geworden vanwege Achans diefstal, en omdat hij ook door deze schrikkelijke straf daarin was beroerd, vs. 25.

– *a* Deut. 1:21; Deut. 7:18.

– *b* Joz. 6:21.

– *c* Deut. 20:14.

1 Dan zult u: Te weten, wanneer u het teken zien zult, dat ik u geven zal. Zie vs. 18.

2 en u zult de stad innemen: Anders: en u zult de stad [d.i. de rest van de inwoners van de stad] uitdrijven.

3 Anders: *telde, stelde in orde, overzag*.

4 T.w. in orde.

5 Het Hebreeuwse woord betekent eigelijk hiel, ook ondertreding, of ondervoetdrukking, maar het wordt ook gebruikt voor list, bedrog, lagen. Anders: zijn uiterste einde.

6 *van het dal:* Daarvan vs. 11.

7 *zijn volk:* D.i. met het grootste deel van het volk; want dat er nog enig volk in de stad gebleven is, blijk vs. 16.

8 *op de vastgestelde tijd:* Of: *ter bestemder, of gezetter plaats*.

9 *werd geslagen:* Dit moet men niet naar de letter verstaan, alsof enige van de Israëlieten door die van Ai inderdaad verslagen zijn geworden, want daardoor zouden de Israëlieten de moed opnieuw verloren hebben; maar het is te zeggen dat zij veinsden, of zich gelieten alsof zij vreesden dat zij opnieuw van die van Ai zouden verslagen worden.

10 *door de weg van de woestijn:* Anders: *voor de woestijn*; t.w. waar men gaat naar de woestijn, die tussen Ai en Jericho ligt; t.w. opnieuw teruglopen naar Jericho, vanwaar zij gekomen waren.

11 niet een man: Te weten, die ten strijde bekwaam was. Vgl. onder, vs. 24.

18 Toen sprak YHWH tot Jozua: [12]Strek de [13]speer uit, die in uw hand is, naar Ai, want Ik zal hen in uw hand geven. Toen strekte Jozua de speer, die in zijn hand was, naar de stad aan.

19 Toen rees de achterlage haastig op van haar plaats, en zij liepen toe, met dat hij zijn hand uitgestrekt had, en kwamen aan de stad, en zij namen ze in, en zij haastten zich, en [14]staken de stad aan met vuur.

20 Als de mannen van Ai zich achterom keerden, zo zagen zij, en ziet, de rook van de stad ging op naar de hemel; en zij hadden [15]geen ruimte, om hierheen of daarheen te vluchten; want het volk, dat naar de woestijn vluchtte, keerde zich tegen degenen, die hen najoegen.

21 En Jozua en geheel Israël, ziende, dat de achterlage de stad ingenomen had, en dat de rook van de stad opging, zo keerden zij zich om, en sloegen de mannen van Ai.

22 Ook kwamen [16]die uit de stad [17]hun tegemoet, zodat [18]zij in het midden van de Israëlieten waren, de één van hier en de ander van daar; en [d]zij sloegen hen, [19]totdat geen overige onder hen overbleef, noch die ontkwam.

23 Maar de koning van Ai grepen zij levend, en zij brachten hem tot Jozua.

24 En het gebeurde, toen de Israëlieten een einde gemaakt hadden van al de inwoners van Ai te doden, op het veld, in de woestijn, [20]waarin zij hen nagejaagd hadden, en dat zij allen door [21]de scherpte van het zwaard gevallen waren, totdat zij allen vernield waren; zo keerde zich geheel Israël naar Ai, en [22]zij sloegen ze met de scherpte van het zwaard.

25 En het gebeurde, dat allen, die op die dag vielen, [23]zo mannen als vrouwen, waren twaalf duizend, al samen mensen van Ai.

26 Jozua trok ook zijn hand niet terug, [24]die hij met de speer had uitgestrekt, voordat hij al de inwoners van Ai [25]verbannen had.

27 [e]Alleen roofden de Israëlieten voor zichzelf het vee en de buit van die stad, [f]naar het woord van YHWH, dat Hij Jozua geboden had.

28 Jozua nu verbrandde Ai, en hij stelde haar tot [26]een eeuwige hoop, [27]ter verwoesting, tot op deze dag.

29 En de koning van Ai hing hij aan een hout, [28]tot aan de avond; en [g]omstreeks de ondergang van de zon gebood Jozua, dat men zijn dood lichaam van het hout afname; en zij wierpen het aan de deur van de stadspoort, en richtten daarop een grote steenhoop, zijnde tot op deze dag.

Het altaar op de berg Ebal

30 Toen [29]bouwde Jozua een altaar voor YHWH, de God van Israël, op de berg [30]Ebal;

31 [h]Zoals Mozes, de knecht van YHWH, de Israëlieten geboden had, achtereenvolgens wat geschreven is in het wetboek van Mozes: een altaar van hele stenen, [31]waarover men geen ijzer [32]bewogen had; en daarop offerden zij YHWH brandoffers; ook offerden zij dankoffers.

32 [i]Daar schreef hij ook [33]op stenen [34]een dubbel van de wet van [35]Mozes, dat hij geschreven heeft voor het aangezicht van de Israëlieten.

33 En geheel Israël met zijn oudsten, en voormannen, en zijn rechters, stonden aan deze en aan de andere zijde van de ark, voor de Levietische priesters, die de ark van het verbond van YHWH droegen, zo vreemdelingen als ingezetenen, een helft daarvan tegenover de berg [36]Gerizim, en een helft daarvan tegenover de berg Ebal, zoals Mozes, de knecht van YHWH, bevolen had; om het volk van Israël [37]in het eerst te [38]zegenen.

12 T.w. tot een teken aan degenen, die in de achterhoede liggen, dat zij komen aantrekken. Anders: uit vs. 26 aldus: Strek uw hand met de spies, of vaan, standaard, banier. Vgl. deze daad van Jozua met de daad van Mozes, Ex. 17:11, 17:12.

13 Zie 1 Sam. 17:7.

14 *staken de stad aan met vuur:* Niet de gehele stad, want zo zou al de buit mee zijn verbrand geworden maar een deel derzelve, opdat de Israëlieten, die kwansuis gevlucht waren, de rook ziende, zich omkeren en de vijand aantasten zouden.

15 *geen ruimte:* Hebr.: יָדַיִם, *in hen waren geen handen om te vluchten.* Hand voor ruimte of plaats wordt gebruikt Num. 2:17; Ps. 104:25; Jes. 22:18; Neh. 7:4. Anders: geen macht.

16 die uit de stad: Te weten, die in de achterhoede gelegen hadden, en nu in de stad gekomen waren en haar in brand gestoken hadden.

17 T.w. de burgers van Ai.

18 T.w. de burgers van Ai.

– *d* Deut. 7:2.

19 *geen overige onder hen overbleef:* Hebr.: שָׂרִיד, dat er iemand onder hen overbleef, in het leven behouden of ontkomen.

20 T.w. de kinderen van Israël.

21 *de scherpte:* Hebr.: פִּי, *de mond.*

22 T.w. die nog over waren in de stad, als oude mannen, vrouwen, kinderen en allen, die niet tot de strijd uitgetrokken waren.

23 zo mannen als vrouwen: Hebr.: אִשָּׁה, van de man tot de vrouw.

24 die hij met de spies: Zie boven, vs. 18. Dit was het teken, waaraan de Israëlieten konden weten wanneer zij zouden ophouden van het verwoesten van de stad.

25 *verbannen had:* D.i. ten enenmale uitgeroeid en verdelgd had.

– *e* Num. 31:22; idem v. 26.

– *f* Joz. 8:2.

26 *een eeuwigen hoop:* Hebr.: עוֹלָם, *tot een hoop van de eeuwigheid.* Dit betekent somtijds een lange tijd. Ai is naderhand van de Benjaminieten bewoond geweest, Neh. 11:31.

27 *ter verwoesting:* D.i. tot een woeste plaats.

28 *tot aan de avondstond:* Achtervolgens de wet van God; Deut. 21:22.

– *g* Deut. 21:22; idem v. 23.

29 *Toen bouwde Jozua:* T.w. nadat zij over de Jordaan gekomen waren, of nadat zij Ai hadden ingenomen.

30 Deze berg lag bij Sichem, gelijk te zien is Richt. 9:7.

– *h* Ex. 20:25; Deut. 27:4.

31 over die: D.i. niet effen gemaakt, of gepolijst met de instrumenten van de steenhouwers.

32 *bewogen had:* D.i. gebruikt.

– *i* Deut. 27:3.

33 *op stenen:* Dit waren andere stenen dan die, van welke vs. 31 gesproken is.

34 Of: *afschrift, copie, wederhaling van de wet*; t.w. de voornaamste stukken van de wet, of de tien geboden, of, gelijk enige menen, de zegeningen en vervloekingen. Zie Deut. 17:18.

35 Of: *die*; t.w. wet.

36 Anders: *Grizim.* Deze beide bergen Gerizim en Ebal zijn gelegen in de stam van Efraïm, niet ver van Sichem; zie daarvan Deut. 11:29, 11:30, en Deut. 27:12; Richt. 9:7.

37 *in het eerst:* Of: *voor de eerste maal.* Dit wordt gezegd ten aanzien dat de wet daarna alle zeven jaren moest gelezen worden voor het volk.

38 Versta hierbij, en om de vloek te spreken tegen de overtreders van de wet. Zie Deut. 27:11, en Deut. 31:10, enz.

34 En daarna las [39]hij overluid al de woorden van de wet, de zegening en de vloek, naar alles, wat in het wetboek geschreven staat.

35 Daar was niet één woord van al wat Mozes geboden had, dat Jozua niet overluid las [k]voor de hele gemeente van Israël, en de vrouwen, en de kleine kinderen, en [40]de vreemdelingen, die in het midden van hen wandelden.

HOOFDSTUK IX

Toen alle koningen van Kanaan hoorden wat Jozua allemaal deed, hielden zij samen raad en besloten eensgezind tegen Israel te strijden, vs. 1 enzovoort. De Gibeonieten doen alsof zij uit verre landen komen en blijven in leven door een bedrieglijk verbond dat zij met de Israelieten sluiten, 3. Hun list komt na drie dagen aan het licht, 16. Het verdrag blijft toch geldig vanwege de eed, 18, maar tot straf voor hun bedrog worden zij tot dienstknechten van de Israelieten gemaakt, 21.

Het bedrog van de Gibeonieten

En het gebeurde, toen dit hoorden al de koningen, [1]die aan deze zijde van de Jordaan waren, op het gebergte, en in de laagte, en aan alle [2]havens van [3]de grote zee, tegenover de Libanon: de Hethieten, en de Amorieten, de Kanaänieten, de Ferezieten, de Hevieten, en de [4]Jebusieten;

2 Zo verzamelden zij zich samen, om eenmoedig tegen Jozua en tegen Israël te [5]strijden.

3 Als de inwoners te [6]Gibeon hoorden, wat Jozua met Jericho en met Ai gedaan had,

4 Zo handelden zij ook [7]op sluwe wijze, en gingen heen, en veinsden zich gezanten te zijn, en zij namen oude zakken op hun ezels, en oude en gescheurde, en [8]samengebonden leren wijnzakken;

5 Ook oude en [9]bevlekte schoenen aan hun voeten, en zij hadden oude kleren aan, en [10]al het brood, dat zij op hun reize hadden, was droog [11]en beschimmeld.

6 En zij gingen tot Jozua in het leger te [12]Gilgal, en zij zeiden tot hem [13]en tot de mannen van Israël: Wij zijn gekomen uit een ver land, zo maakt nu een verbond met ons.

7 Toen zeiden de mannen van Israël tot de [14]Hevieten: Misschien woont u [15]in het midden van ons, [16]hoe zullen wij dan een verbond met u maken?

8 Zij dan zeiden tot Jozua: [17]Wij zijn uw knechten. Toen zei Jozua tot hen: Wie bent u, en vanwaar komt u?

9 Zij nu zeiden tot hem: [18]Uw knechten zijn uit een zeer ver land gekomen, [19]om de Naam van YHWH, van uw God; want wij hebben Zijn gerucht gehoord, en alles wat Hij in Egypte gedaan heeft;

10 En [a]alles wat Hij gedaan heeft aan de twee koningen van de Amorieten die aan de overzijde van de Jordaan waren, Sihon, de koning van Hesbon, en Og, de koning van Bazan, die te Astharoth woonde.

11 Daarom spraken tot ons onze oudsten, en al de inwoners van ons land, zeggende: Neem reiskost met u in uw handen op de reize, en gaat hun tegemoet, en zegt tot hen: Wij zijn uw knechten, zo maakt nu een verbond met ons.

12 Dit ons brood hebben wij warm tot onze proviant uit onze huizen genomen, op de dag toen wij uittrokken om tot u te reizen; maar ziet, nu is het droog, en het is [20]beschimmeld;

13 En deze leren wijnzakken, die wij gevuld hebben, waren nieuw, maar ziet, zij zijn gescheurd; en deze onze kleren, en onze schoenen zijn oud geworden, vanwege deze zeer lange reis.

14 Toen namen [21]de mannen [23]van hun reiskost, maar zij [22]baden YHWH niet om raad.

15 En Jozua maakte vrede met hen, en hij maakte een verbond met hen, dat hij hen bij het

39 T.w. Jozua; maar door één van de Levieten, gelijk Mozes bevolen heeft, Deut. 27:14.

– *k* Deut. 31:11.

40 *de vreemdelingen:* Versta hier, zodanige vreemdelingen, die de religie van de Israëlieten hadden aangenomen en beleden. Zie boven, vs. 33.

1 die aan deze zijde: Te weten, in het land Kanaän, waar toen ter tijd de Israëlieten in waren gekomen, alsook de schrijver van dit boek.

2 Anders: *oevers, of, reden*.

3 *grote zee:* D.i. van de Middellandse zee.

4 en de Jebusieten: De Girgasieten zijn hier niet bijgevoegd, wellicht omdat zij gering waren.

5 Hebr.: *met een mond*; d.i. eendrachtiglijk zich tezamen verbindende.

6 Dit is een grote stad geweest, Joz. 10:2, gelegen in het erfdeel van de stam van Benjamin, en zij was in deze tijd de hoofdstad van de Hevieten, Joh. 11:19; dienvolgens waren de Gibeonieten mee gehorig tot die zeven volken, die God bevolen had uit te roeien, en met welke zij geen verbond mochten maken zonder Gods speciaal consent, Ex. 23:32; Deut. 7:2. Zij is daarna de priester tot een woning gegeven, Joz. 21:17.

7 T.w. gelijk Balak en anderen tevoren gedaan hadden, of, gelijk de andere Kanaänietische koningen gezocht hebben zichzelven met wapens te beschermen, zo hebben deze gezocht met listigheid hun leven te behouden.

8 T.w. waar zij gescheurd waren.

9 *bevlekte schoenen:* Anders: *gelapte*.

10 *al het brood:* Hebr.: לַחְמָם, *al het brood van hun reiskost*.

11 Hebr.: *eigenlijk, gespikkeld, geplekt*.

12 Zie Joz. 5:9.

13 en tot de mannen van Israël: Hebr.: אִישׁ, tot de man Israëls; d.i. tot ieder man onder de Israëlieten. Anders: tot de vorsten, of voornaamste mannen van Israël. Zo ook onder, vs. 7, 9:14.

14 D.i. Gibeonieten. Zie onder, Joz. 11:19.

15 *in het midden van ons:* D.i. in dit land, dat ons van God gegeven is.

16 *hoe zullen wij:* Dit was de Israëlieten expresselijk verboden; Ex. 23:32; Deut. 7:2.

17 Wij zijn uw knechten: D.i. wij onderwerpen ons onder uw heerschappij en bevel, en zijn gewillig aan te nemen de conditie, die het u believen zal ons te geven, al ware het ook dat u ons tot uw knechten wilde maken.

18 *Uw knechten:* D.i. wij.

19 *om de Naam van YHWH:* D.i. hebbende gehoord de heerlijkheid van de God van Israël en de grote daden, die Hij gedaan heeft.

– *a* Num. 21:24; idem v. 33; Deut. 1:4.

20 Gelijk vs. 5.

21 *de mannen:* D.i. de oversten van de Israëlieten, gelijk vs. 15. Anders: zij namen de mannen aan vanwege hun reiskost; oordelende uit hun beschimmeld voedsel, dat zij van verre kwamen.

23 *de mond van YHWH niet:* D.i. de Heer, die beloofd had te antwoorden van het verzoendeksel; Ex. 25:22.

22 T.w. door de hogepriester, de efod aanhebbende. Zie Num. 27:21. Zie ook 1 Sam. 23:9.

leven behouden zou; en de oversten van de [24]vergadering zwoeren hun.

De Gibeonieten tot houthakkers gemaakt

16 En het gebeurde na verloop van drie dagen, nadat zij het verbond met hen gemaakt hadden, zo hoorden zij, dat zij hun buren waren, en dat zij in het midden van hen waren wonende.

17 Want toen de Israëlieten voorttogen, zo kwamen zij op de derde dag aan hun steden; hun steden nu waren Gibeon, en [25]Chefira, en [26]Beëroth, en Kirjath-Jearim.

18 En de Israëlieten sloegen ze niet, omdat de oversten van de vergadering hun gezworen hadden bij YHWH, de God van Israël; [27]daarom morde de hele gemeenschap tegen de oversten.

19 Toen zeiden al de oversten tot de hele gemeenschap: Wij hebben hun gezworen bij YHWH, de God van Israël; daarom kunnen wij hen niet [28]aantasten.

20 [29]Dit zullen wij hun doen, dat wij hen bij het leven behouden, [30]opdat geen grote toorn over ons zij, omwille van [31]de eed, die wij hun gezworen hebben.

21 Verder zeiden de oversten tot [32]hen: Laat hen leven, en laat ze houthouwers en [33]waterputters zijn van [34]de hele [35]gemeenschap, zoals de oversten tot hen gezegd hebben.

22 En Jozua riep hen, en sprak tot hen, zeggende: Waarom hebt u ons bedrogen, zeggende: Wij zijn zeer verre van u gezeten, daar u in het midden van ons bent wonende?

23 Nu dan, [36]vervloekt bent u! en onder u zullen niet [37]afgesneden worden knechten, noch houthouwers, noch waterputters in het [38]huis van mijn God.

24 Zij dan antwoordden Jozua, en zeiden: Omdat het aan uw knechten [39]zeker was te kennen gegeven, dat YHWH, uw God, Zijn knecht Mozes geboden heeft, dat Hij u al dit land geven, en [b]al de inwoners van het land voor uw aangezicht vernietigen zou, zo vreesden wij [40]om ons leven zeer voor uw aangezichten; daarom hebben wij deze zaak gedaan.

25 En nu, zie, wij zijn [41]in uw hand; doe, zoals het goed en zoals het recht is in uw ogen ons te doen.

26 Zo deed hij hun zo, en hij verloste hen van de hand van de Israëlieten, dat zij hen niet doodsloegen.

27 Zo [42]gaf Jozua hen over op diezelfde dag tot houthouwers en waterputters van de vergadering, en dat tot het altaar van YHWH, tot deze dag toe, aan de plaats, die Hij verkiezen zou.

HOOFDSTUK X

Vijf koningen van de Kanaanieten verbinden zich samen om Gibeon te gaan belegeren, vs. 1 enzovoort. De inwoners van Gibeon vragen hulp aan Jozua, 6. Hij trekt op met zijn leger, 7, overvalt hen onverwacht, 9, en verslaat hen, 10. De Heere werpt hagelstenen op hen, 11. De zon en de maan blijven ongeveer een dag stilstaan op het verzoek van Jozua, 13. De vijf koningen verbergen zich in de grot bij Makkeda, 16. Jozua laat hen daarin opsluiten, 18. Hij laat hen eruit halen, 22, en in tegenwoordigheid van iedereen met voeten treden, 24. Daarna laat hij hen ophangen, 26, en in de grot te Makkeda werpen, 27. Jozua neemt Makkeda in en verbrandt zijn koning met de stad en alles wat erin was, 28. Hij trekt naar Libna en verovert het, 29, vandaar naar Lachis en verovert het, 31. Koning Horam wordt verslagen, 33. Eglon wordt ingenomen, 34. Hebron wordt ingenomen, 36, evenzo Debir, 38, en het hele land, 40. Jozua keert terug naar Gilgal, 43.

De strijd tegen de vijf koningen

HET gebeurde nu, toen Adoni-zedek, de koning van Jeruzalem, gehoord had, dat Jozua Ai ingenomen, en haar verbannen had, en aan Ai en haar koning zo gedaan had, zoals hij [a]aan Jericho en haar koning gedaan had; en [b]dat de inwoners van Gibeon vrede met Israël gemaakt hadden, en in hun midden waren;

2 Zo vreesden [1]zij zeer; want Gibeon was een grote stad, als één van de koninklijke steden; ja, zij was groter dan Ai, en al haar mannen waren [2]sterk.

3 Daarom zond Adoni-zedek, koning van Jeruzalem, tot Hoham, de koning van Hebron, en tot Pir-am, de koning van Jarmuth, en tot Jafia, de koning van Lachis, en tot Debir, de koning van Eglon, [3]zeggende:

4 Kom op tot mij, en helpt mij, dat wij Gibeon slaan; omdat zij vrede gemaakt heeft met Jozua en met de Israëlieten.

24 *zwoeren hun:* D.i. zij bevestigden met een eed wat Jozua hun beloofd had, te weten dat zij levend blijven zouden.

25 Chefira was een stad in het erfdeel van de stam van Benjamin. Zie Joz. 18:26.

26 Deze stad lag ook in de stam van Benjamin; Joz. 18:25.

27 *daarom morde:* T.w. omdat zij de Gibeonieten niet mochten uitroeien, zowel als de andere natiën van de Kanaänieten.

28 T.w. vijandelijker wijze; d.i. wij mogen hen niet doden of ten onderbrengen.

29 Dit zullen wij hun doen: Te weten, wat vs. 21 gezegd wordt.

30 *opdat geen grote toorn:* D.i. dat YHWH vanwege zulke meinedigheid zich over ons niet vertoorne, en een plaag over ons zende, gelijk naderhand over Saul gekomen is, 2 Sam. 21:1.

31 *vanwege de eed:* T.w. als wij die verbraken.

32 T.w. tot de kinderen van Israël.

33 Deze waren de geringsten en verachtsten onder het volk, Deut. 29:11.

34 *gelijk de oversten:* D.i. gelijk wij gezegd hebben.

35 *tot hen gezegd hebben:* T.w. tot de Gibeonieten.

36 Versta door deze vloek, een tijdelijk armen, ellendigen staat, gelijk in het volgende verklaard wordt.

37 D.i. niet ophouden maar altijd in uw geslachten en bij uw nakomelingen slaven blijven.

38 huize mijns Gods: D.i. in de tabernakel, en daarna in de tempel, ja tot dienst van de gehele gemeente, vs. 21.

39 Hebr.: *te kennen gevende te kennen gegeven was.*

– *b* Deut. 7:1; idem v. 2.

40 onzes levens zeer: Hebr.: נַפְשֹׁתֵינוּ, onze zielen; d.i. leven, personen. Zie Gen. 12:5.

41 *in uw hand:* D.i. in uw macht en geweld; u mag met ons doen, en ons zulk een dienst en last opleggen, als het u belieft.

42 *gaf Jozua hen:* Hiervan houdt men, dat zij genoemd zijn tempelknechten, d.i. gegevenen, overgegevenen.

– *a* Joz. 6:15.

– *b* Joz. 9:15.

1 T.w. de koning te Jeruzalem en zijn volk, alsook de andere koningen, die vs. 3 genoemd staan.

2 Anders: *kloek, helden, machtig.*

3 D.i. latende hun zeggen.

5 Toen werden verzameld en kwamen op, vijf koningen [4]van de Amorieten, de koning van Jeruzalem, de koning van Hebron, de koning van Jarmuth, de koning van Lachis, de koning van Eglon, zij en al hun legers; en zij belegerden Gibeon, en streden tegen haar.

6 De mannen nu van Gibeon [5]zonden tot Jozua, in het leger van Gilgal, zeggende: [6]Trek uw handen niet af [7]van uw knechten, kom haastig tot ons op, en verlos ons, en help ons; want al de koningen van de Amorieten, die op het gebergte wonen, hebben zich tegen ons verzameld.

7 Toen trok Jozua op van Gilgal, hij en al de [8]soldaten met hem, en alle strijdbare helden.

8 Want YHWH had tot Jozua gezegd: Vrees u niet voor hen, want Ik heb ze in uw hand gegeven; niemand van hen zal voor uw aangezicht bestaan.

9 Zo kwam Jozua snel tot hen; de gehele nacht over was hij van Gilgal opgetrokken.

10 En YHWH verschrikte hen voor het aangezicht van Israël; en hij sloeg hen met een grote slag te [9]Gibeon, en vervolgde hen op de weg, waar men naar Beth-horon opgaat, en sloeg hen tot Azeka en tot Makkeda toe.

11 Het gebeurde nu, toen zij voor het aangezicht van Israël vluchtten, zijnde in de afgang van Beth-horon, zo wierp YHWH [10]grote stenen op hen van de hemel, tot Azeka toe, dat zij stierven; daar waren er meer, die van de hagelstenen stierven, dan die de Israëlieten met het zwaard doodden.

12 Toen [11]sprak Jozua tot YHWH, op de dag als YHWH de Amorieten voor het aangezicht van de Israëlieten overgaf, en zei [12]voor de ogen van de Israëlieten: Zon, [13]sta stil te [14]Gibeon, en u, maan, in [15]het dal van Ajalon!

13 En de zon stond stil, en de maan bleef staan, totdat zich het volk aan zijn vijanden gewroken had. Is dit niet geschreven in het boek [16]van de oprechten? De zon nu stond stil in het midden van de hemel, en haastte niet onder te gaan ongeveer een volkomen dag.

14 En er was geen dag aan deze gelijk, voor hem noch na hem, [17]dat YHWH de stem van een man zo verhoorde; want YHWH streed voor Israël.

15 [18]Toen keerde Jozua weer, en geheel Israël met hem, naar het leger te Gilgal.

De vijf koningen verslagen

16 Maar [19]die vijf koningen waren gevlucht, en hadden zich verborgen in de grot bij Makkeda.

17 En aan Jozua werd geboodschapt, mits te zeggen: Die vijf koningen zijn gevonden, verborgen in de grot bij Makkeda.

18 Zo zei Jozua: Wentelt grote stenen voor de mond van de grot, en stelt mannen daarvoor om hen te bewaren.

19 Maar staat u niet stil, jaagt uw vijanden achterna, en [20]slaat hen in de staart; laat hen in hun steden niet komen; want YHWH, uw God, heeft ze in uw hand gegeven.

20 En het gebeurde, toen Jozua en de Israëlieten geëindigd hadden hen met een zeer grote slag te slaan, totdat zij vernield waren, en dat de overgeblevenen, die van hen overgebleven waren, in de versterkte steden gekomen waren;

21 Zo keerde [21]al het volk tot Jozua in het leger, bij Makkeda, [22]in vrede; [23]niemand had zijn tong tegen de Israëlieten geroerd.

22 Daarna zei Jozua: Open de mond van de grot, en brengt tot mij uit die vijf koningen, uit die grot.

23 Zij nu deden zo, en brachten tot hem uit die vijf koningen, uit de grot: de koning van Jeruzalem, de koning van Hebron, de koning van Jarmuth, de koning van Lachis, de koning van Eglon.

24 En het gebeurde, als zij die koningen uitgebracht hadden tot Jozua, zo riep Jozua al de mannen van Israël, en hij zei tot de oversten van het oorlogsvolk, die met hem getrokken waren: Treed toe, zet uw voeten op de halzen van deze koningen. En zij traden toe, en zetten hun voeten op hun halzen.

25 Toen zei Jozua tot hen: Vrees niet en ontzet u niet, wees sterk en hebt goede moed; want zo

4 Zie de aant. Gen. 48:22.

5 *zonden tot Jozua:* T.w. toen zij hoorden dat de vijf koningen zich tegen hen opmaakten.

6 *Trek uw handen niet af:* Of: *laat uw handen niet af, of vertraag, of verslap uw handen niet*.

7 *van uw knechten:* D.i. van ons, die wij ons aan u hebben overgegeven tot knechten, waarom u dan ook schuldig bent ons te beschermen tegen dit soort geweld.

8 Dit waren geen gehuurde soldaten, maar de mannelijkste en kloekste mannen uit alle stammen.

9 Niet in de stad Gibeon, maar in het land omtrent Gibeon. Zo staat er Joz. 5:13 te Jericho, d.i. in de landstreek bij of omtrent Jericho.

10 *grote stenen:* T.w. hagelstenen, gelijk straks in vs. 11 volgt.

11 *sprak Jozua:* D.i. hij riep en bad de Heer aan.

12 *voor de ogen:* D.i. in de aanwezigheid.

13 *sta stil:* Hebr.: שָׁמַשׁ, *zwijg*; gelijk 1 Sam. 14:9; Ps. 4:5; Jona 1:12.

14 D.i. sta stil te dier plaats waar u nu bent, want Jozua was in deze tijd te Gibeon, vs. 10.

15 Deze plaats behoorde tot de stam van Zebulon, Richt. 12:12. Er was een ander Ajalon in de stam van Dan, Joz. 19:42. De zin van de woorden van Jozua is: Zon, ga ons niet onder terwijl wij in Gibeon strijden, en maan, breng ons de nacht niet aan. Zie vs. 13. Anderen aldus: De zon sta stil, of, dat de zon stil sta.

16 *van de oprechte:* Of: *van de vrome of van degene die recht is*. Sommigen behouden het Hebreeuwse woord Jaschar in de tekst. Dit boek, gelijk meer andere historische boeken, van welke in de Heilige Schrift melding gemaakt wordt, zijn nu niet meer voorhanden. Zie Num. 21:14.

17 dat YHWH: D.i. dat God, om de bede eens mensen, de zon en maan deed stilstaan. Ten tijde van Hizkia heeft de zon niet stilgestaan, maar is teruggegaan.

18 *Toen keerde Jozua weer:* T.w. nadat hij verricht had alles wat van vs. 15 verhaald wordt. De schrijver van dit boek heeft deze hele oorlog als in één somma in het kort verhaald; daarna beschrijft hij wijdlopiger en nader wat zich daarin heeft toegedragen.

19 die vijf koningen: Te weten, die genoemd staan, vs. 3.

20 *slaat hen in de staart:* De mening is dat zij de achtersten, of de natocht zouden aanvallen en slaan.

21 *al het volk:* T.w. al het volk dat Jozua had gevonden, om de vijand te vervolgen, vs. 19.

22 D.i. fris en gezond.

23 D.i. niemand had zich met een woord tegen hen gezet. Vgl. Ex. 11:7.

zal YHWH aan al uw vijanden doen, tegen wie u strijdt.

26 En Jozua sloeg hen daarna, en doodde ze, en hing ze aan vijf [24]palen; en zij hingen aan de palen [25]tot de [c]avond.

27 En het gebeurde, ten tijde als de zon onderging, beval Jozua, dat men hen van de palen afname, en zij wierpen hen in de grot, waar zij verborgen geweest waren; en zij legden grote stenen voor de mond van de grot, die daar zijn tot op deze dag.

Verovering van de zuidelijke steden

28 Op dezelfde dag nam ook Jozua [26]Makkeda in, en sloeg haar met de scherpte van het zwaard; daartoe verbande hij haar koning, hen en alle [27]ziel die daarin was; hij liet geen overigen overblijven; en hij deed de koning van Makkeda, zoals hij de koning van Jericho gedaan had.

29 Toen trok Jozua door, en [28]geheel Israël met hem, van Makkeda naar [29]Libna, en hij streed tegen Libna.

30 En YHWH gaf die ook in de hand van Israël, met haar koning; en hij sloeg haar met de scherpte van het zwaard, en alle ziel, die daarin was; hij liet daarin geen overigen overblijven; en hij deed haar koning, zoals hij de koning van Jericho gedaan had.

31 Toen trok Jozua voort, en geheel Israël met hem, van Libna naar [30]Lachis; en hij belegerde haar en streed tegen haar.

32 En YHWH gaf Lachis in de hand van Israël; en hij nam haar in [31]op de tweede dag, en hij sloeg haar met de scherpte van het zwaard, en alle ziel, die daarin was, naar alles, wat hij Libna gedaan had.

33 Toen trok Horam, de koning van [32]Gezer, op, om Lachis te helpen; maar Jozua sloeg hem en zijn volk, totdat hij hem geen overigen overliet.

34 En Jozua trok voort van Lachis naar [33]Eglon, en geheel Israël met hem; en zij belegerden haar en streden tegen haar.

35 En zij namen haar in op [34]diezelfde dag, en sloegen haar met de scherpte van het zwaard, en alle ziel, die daarin was, verbande hij op dezelfde dag, naar alles, wat hij aan Lachis gedaan had.

36 Daarna trok Jozua op, en geheel Israël met hem; van Eglon [35]naar Hebron, en zij streden tegen haar.

37 En zij namen haar in, en sloegen haar met de scherpte van het zwaard, zo [36]haar koning als al haar steden, en alle ziel, die daarin was; hij liet niemand in het leven overblijven, naar alles, wat hij Eglon gedaan had; en hij verbande haar, en alle ziel, die daarin was.

38 Toen keerde Jozua, en geheel Israël met hem, naar [37]Debir, en hij streed tegen haar.

39 En hij nam haar in, met haar koning, en al haar steden, en zij sloegen haar met de scherpte van het zwaard, en verbanden alle ziel, die daarin was; hij liet geen overigen overblijven; zoals hij aan Hebron gedaan had, zo deed hij aan Debir en haar koning, en zoals hij aan Libna en haar koning gedaan had;

40 Zo [38]sloeg Jozua het hele land, het gebergte, en het zuiden, en de laagte, en de aflopingen van de wateren, en al hun koningen; hij liet geen overigen overblijven; ja, hij verbande [39]alles, wat adem had, [40]zoals YHWH, de God van Israël, [d]geboden had.

41 En Jozua sloeg hen van Kades-barnea en tot Gaza toe; ook het hele land [41]Gosen, en tot Gibeon toe.

42 En Jozua nam al deze koningen en hun land op eenmaal; [42]want YHWH, de God van Israël, streed voor Israël.

43 Toen keerde Jozua weer, en geheel Israël met hem, naar het leger te [43]Gilgal.

24 Of: *bomen.*

25 *tot de avond:* Gelijk boven, Joz. 8:29.

– *c* Deut. 21:23; Joz. 8:29.

26 Dit was een stad, gelegen in het uiterste gebied van de stam van Juda, tegen het westen, Joz. 15:41.

27 *ziel die daarin was:* D.i. mensen, en zo hierna; want vee en andere dingen waren de buit van de Israëlieten, Deut. 20:16, 20:17, en onder, vs. 40, en Joz. 11:11.

28 *geheel Israël met hem:* T.w. die allen, die mee te Gibeon geweest waren.

29 Anders: *Lobna*; een stad, gelegen in de stam van Juda, Joz. 15:42, en de priesters uit het huis van Aäron tot een woning gegeven, Joz. 21:13.

30 Dit was een sterke stad, gelegen aan de uiterste palen van de stam van Juda, tegen het westen, Joz. 15:39.

31 *op de tweede dag:* T.w. nadat hij met het leger daarvoor gekomen was.

32 Een stad, gelegen in de stam van Efraïm, Joz. 16:3, 16:10; Richt. 1:29.

33 Een stad, gelegen in de stam van Juda, Joz. 15:39, omtrent vijf mijlen van Jeruzalem, naar het zuiden, en drie mijlen van Emmaus.

34 ten zelven dage: Te weten, toen hij het belegerd had. Zie vs. 32.

35 *naar Hebron:* De inneming van Hebron wordt onder, Joz. 14, Joz. 15, breder verhaald. Deze stad is één van de oudste steden in het land Kanaän. Zij is gebouwd zeven jaren vóór Zoan in Egypte, Num. 13:22. Zij lag in het erfdeel van Juda, Joz. 15:13. Zij was eerst genoemd Kiriath-Arba.

36 Versta hier, die koning van Hebron, die in de plaats van de opgehangene, vs. 26, gevolgd was.

37 Een stad, gelegen aan de uiterste palen van de stam van Juda, waar zij aan het erfdeel van de stam van Simeon komt, en is eerst genoemd geweest Kiriath-Sefer; d.i. de Boekstad. Er was ook een stad, Debir genoemd, gelegen over de Jordaan in de stam van Gad, aan de uiterste landpale daarvan, Joz. 13:26.

38 *sloeg Jozua:* D.i. hij won dat gehele land en nam het in.

39 *alles, wat adem had:* D.i. al de mensen, want het vee behielden zij voor hun buit. Hebr.: הַחַיִּים, allen adem.

40 gelijk als YHWH: Dit dient om Jozua en de Israëlieten te verontschuldigen, vanwege het ombrengen van zo grote menigte van mensen, als zij door de scherpte van het zwaard vernield hebben.

– *d* Deut. 7:2; Deut. 20:16; idem 20:17; Joz. 8:2.

41 Dit is dat Gosen niet, dat in Egypte ligt, waarvan Gen. 45:10 gesproken wordt, maar het ligt in het land Kanaän, waarvan onder, Joz. 11:16, 11:17, gesproken wordt, en Joz. 15:51.

42 want YHWH: Deze woorden zijn hier bijgevoegd, om allen mensen, die dit lezen, alle twijfeling aangaande de waarheid van deze grote daden te benemen.

43 *Toen keerde Jozua weer:* Al wat er tot hiertoe in dit boek verhaald is, is geschied in de tijd van omtrent zeven jaren, van het begin van dit boek af, d.i. van wat Jozua en de kinderen van Israël uitgericht hebben na hun inkomst in het land Kanaän.

HOOFDSTUK XI

Nadat die vijf koningen van de Kanaanieten overwonnen waren, verzamelden alle andere koningen en volken van het land Kanaan zich bij het water Merom om tegen Israel te strijden, vs. 1 enzovoort. God spreekt Jozua moed in en belooft hem de overwinning over allen, 6. Jozua overvalt hen onverwacht, 7, en verslaat hen allen samen, 8, en hij neemt al hun steden in en plundert ze, terwijl hij de inwoners ervan doodt, 12. Alleen Gibeon sluit vrede met de Israelieten, 19. De Enakieten worden ook uitgeroeid, 21, behalve die te Gaza, Gath en Asdod, 23.

De overwinning in het noorden

HET gebeurde daarna, als Jabin, de koning van [1]Hazor, dit hoorde, zo zond hij tot Jobab, de koning van Madon, en tot de koning van [2]Simron, en tot de koning van Achsaf,

2 En tot de koningen, die tegen het noorden op het gebergte, en [3]op het vlakke, tegen het zuiden van [4]Cinneroth, en in de laagte, en [5]in Nafoth-dor, [6]aan de zee waren;

3 Tot de Kanaänieten tegen het oosten en tegen het westen, en de Amorieten, en de Hethieten, en de Ferezieten; en de Jebusieten op het gebergte, en de Hevieten onder aan Hermon, in het land [7]van Mizpa.

4 Deze nu trokken uit, en al hun legers met hen; veel volk, als het zand, dat aan de oever van de zee is, in veelheid; en zeer vele paarden en wagens.

5 Al deze koningen werden verzameld, en kwamen en sloegen hun kamp op samen aan de wateren van Merom, om tegen Israël te krijgen.

6 En YHWH zei tot Jozua: Vrees niet voor hun aangezichten; want morgen omstreeks deze tijd zal Ik hen allen verslagen geven voor het aangezicht van Israël; hun paarden zult [8]u verlammen, en hun wagens met vuur verbranden.

7 En Jozua, en al de soldaten met hem, kwam snel over hen aan de wateren van Merom, en zij overvielen hen.

8 En YHWH gaf hen in de hand van Israël, en zij sloegen hen, en joegen hen na tot [9]groot Sidon toe, en tot [10]Misrefoth-maim, en tot het dal Mizpa tegen het oosten; en zij sloegen hen, totdat zij geen overigen onder hen overlieten.

9 Jozua nu deed hun, zoals hem YHWH gezegd had; hun paarden [11]verlamde hij, en hun wagens verbrandde hij met vuur.

10 En Jozua keerde weer ter zelver tijd, en hij nam Hazor in, en haar koning sloeg hij met het zwaard; want Hazor was te voren [12]het hoofd van al deze koninkrijken.

11 En zij sloegen [13]alle ziel, die daarin was, met de scherpte van het zwaard, die verbannende; er bleef [14]niets over, dat adem had; en Hazor verbrandde hij met vuur.

12 En Jozua nam al de steden van deze koningen in, en al haar koningen, en hij sloeg hen met de scherpte van het zwaard, hen verbannende, [a]zoals Mozes, de knecht van YHWH geboden had.

13 Alleen verbrandden de Israëlieten geen steden, [15]die op haar heuvelen stonden, behalve Hazor alleen; dat verbrandde Jozua.

14 En al de roof van deze steden, en het vee, roofden de Israëlieten voor zich; alleen sloegen zij al de mensen met de scherpte van het zwaard, totdat zij hen vernietigden; zij lieten niet overblijven wat adem had.

15 [b]Zoals YHWH Mozes, Zijn knecht, geboden had, [c]zo gebood Mozes aan Jozua; en zo deed Jozua; hij deed er niet één woord af van alles, wat YHWH Mozes geboden had.

Samenvatting van Jozua's veroveringen

16 Zo nam Jozua al dat land in, het gebergte, en al het zuiden, en al [16]het land van Gosen, en de laagte, en het vlakke veld, en het [17]gebergte van Israël, en zijn laagte.

17 Van de [18]kale berg, die omhoog naar Seïr gaat, tot Baäl-gad toe, in het dal van de Libanon, onder aan de berg Hermon; al hun koningen nam hij ook, en sloeg hen, en doodde hen.

18 [19]Vele dagen voerde Jozua strijd tegen al deze koningen.

1 De naam van een stad, gelegen in het over- Galilea, anders genoemd Galilea van de heidenen, niet ver van Kades.

2 Joz. 12:20 wordt deze stad genoemd Simron Meron.

3 *op het vlakke:* Anders: *in de woestijn*.

4 Anders genoemd Gennesaret, Luk. 5:1, ook de zee van Tiberias, en de Galilese zee.

5 *in Nafoth-Dor:* Of: *in de landstreken, gewesten, omstreken van Dor*.

6 *aan de zee waren:* Of: *tegen het westen*.

7 Zie Richt. 10:17.

8 D.i. de zenuwen van de achterste schenkels in stukken snijden, opdat zij noch tot de krijg, noch tot anderen arbeid deugen zouden.

9 *groot Sidon toe:* Niet daarom wordt deze stad groot Sidon genoemd, alsof er ook een klein Sidon ware, maar ten aanzien van de grootheid van de stad. Zij heeft haar naam van Sidon, de eerstgeboren zoon van Kanaän, van welke gesproken wordt Gen. 10:5.

10 Dit woord wordt verscheidenlijk uitgelegd; enige, tot aan de warme wateren; anderen, tot de glasovens; anderen, tot aan de zoutputten. Hebr.: tot de verbrandingen van de wateren.

11 *verlamde hij:* Zie vs. 6.

12 *het hoofd:* D.i. de hoofdstad; versta dit van dat deel van het Kanaänietische land, waar Jozua in die tijd de krijg voerde.

13 *alle ziel:* D.i. al de mensen, het vee hebben zij geroofd en voor zichzelven behouden.

14 *niets over:* D.i. geen mens.

– *a* Deut. 20:16; idem v. 17; Joz. 10:40.

15 die op haar heuvelen stonden: Anders: die met haar wallen [of bolwerken] gebleven waren; d.i. die nog niet geslecht of ontmuurd waren, toen de Israëlieten die innamen, maar waren bemuurd of bewald gebleven, want de kinderen van Israël lieten die in haar geheel, opdat zij vrij en frank in dezelven zouden mogen wonen.

– *b* Ex. 23:32; idem 23:33; Ex. 34:12; Num. 33:52.

– *c* Deut. 7:2; Deut. 20:16.

16 *het land van Gosen:* Zie boven, Joz. 10:41.

17 D.i. waarin Israël gewoond heeft, of dat de stammen van Israël, [uitgenomen Juda] ten deel gevallen was; die van de stam van Juda hadden hun eigen gebergte, gelijk blijkt vs. 21.

18 kalen berg: Aldus wordt deze berg genaamd, omdat hij kaal, of zonder bomen, gras of kruid was. Anderen behouden het Hebreeuwse woord Halack, als zijnde een eigennaam.

19 *Vele dagen:* Wat meer dan zes jaren, gelijk af te nemen is uit Kalebs ouderdom, toen hij een erfland van Jozua begeerde, Joz. 14:7.

19 Er was geen stad, die vrede maakte met de
Israëlieten, behalve de Hevieten, inwoners van
Gibeon; zij [20]namen ze allen in door strijd.
20 Want het was van YHWH, hun harten te
verstokken, dat zij Israël met oorlog tegemoet
gingen, opdat hij hen verbannen zou, dat hun
geen genade gebeurde, maar opdat hij hen ver-
nietigen zou, zoals YHWH Mozes geboden had.
21 In die tijd nu kwam Jozua, en roeide de [21]En-
akieten uit, van het gebergte, van Hebron, van
Debir, van Anab, en van het hele gebergte van
Juda, en van het hele gebergte van Israël; Jozua
verbande hen met hun steden.
22 Er bleef niemand van de Enakieten over in
het land van de Israëlieten; alleen bleven zij over
te Gaza, te [22]Gath, en te Asdod.
23 Zo nam Jozua [23]al dat land in, naar alles, wat
YHWH tot Mozes gesproken had; en Jozua gaf
het Israël als erfenis, [24]naar hun afdelingen, naar
hun stammen. [25]En het land rustte van de oorlog.

HOOFDSTUK XII

Een kort verslag of register van de koningen en hun rijken die door de Israelieten zijn verslagen, zodat zij hun land als erfdeel zouden bezitten: eerst ten tijde van Mozes aan de overzijde van de Jordaan, vs. 1 enzovoort, daarna door Jozua aan deze zijde van de Jordaan, 7, samen eenendertig koningen, 24.

De verslagen koningen oost van de Jordaan

DIT nu zijn de koningen van het land, die de
Israëlieten geslagen hebben, en hun land er-
felijk bezaten, aan de overzijde van de Jordaan,
tegen de opgang van de zon; van de beek Arnon
af tot de berg Hermon, en het hele vlakke veld
tegen het oosten:
2 Sihon, de koning van de Amorieten, die te
Hesbon woonde; die van Aroër af heerste, die
aan [1]de oever van de beek Arnon is, [a]en over het
midden van de beek en de helft van Gilead, en
tot aan de beek Jabbok, de grens van de kinderen
Ammons;
3 En over het vlakke veld tot aan de zee
[2]van Cinneroth tegen het oosten, en tot aan [3]de
zee van het vlakke veld, de Zoutzee, tegen het
oosten, op de weg [4]naar Beth-Jesimoth; en van
het zuiden beneden [5]Asdoth-Pisga.
4 [b]Daartoe de grens van Og, de koning van
Bazan, die van het overblijfsel van [6]de reuzen
was, wonende te Astharoth en te Edreï.
5 En heerste over de berg Hermon, en over
Salcha, en over geheel Bazan, tot aan de grens
[7]van de Gezurieten, en van de Maächathieten; en
de helft van Gilead, de grens van Sihon, de ko-
ning van Hesbon.
6 Mozes, de knecht van YHWH, en de Is-
raëlieten sloegen [c]hen, en Mozes, de knecht
van YHWH, gaf aan de Rubenieten en aan de
Gadieten, en aan de halve stam van Manasse, dat
land tot een erfelijke bezitting.

De verslagen koningen west van de Jordaan

7 Dit nu zijn de koningen van het land, die
Jozua sloeg, en de Israëlieten, [d]aan deze zijde van
de Jordaan tegen het westen, van Baäl-gad aan,
in het dal van de Libanon, en tot [8]aan de kale
berg, die naar Seïr opgaat; en Jozua gaf het aan
de stammen van Israël tot een erfelijke bezitting,
[9]naar hun afdelingen.
8 Wat op het gebergte, en in de laagte, en in het
vlakke veld, en in de aflopingen van de wateren,
en in de woestijn, en tegen het zuiden was: de
Hethieten, de Amorieten, en Kanaänieten, de
Ferezieten, de Hevieten, en de Jebusieten.
9 De koning van Jericho, één; de koning van Ai,
die ter zijde van Beth-El is, één;
10 De koning van Jeruzalem, één; de koning
van Hebron, één;
11 De koning van Jarmuth, één; de koning van
Lachis, één;
12 De koning van Eglon, één; de koning van
Gezer, één;
13 De koning van Debir, één; de koning van
Geder, één;
14 De koning van [10]Horma, één; de koning van
Harad, één;
15 De koning van Libna, één; de koning van
[11]Adullam, één;
16 De koning van Makkeda, één; de koning van
Beth-El, één;

20 *namen ze allen in:* T.w. al de bovengenoemde steden; of al de steden waar Jozua voor kwam; anders is het zeker dat er nog lang daarna, ten tijde van de richters, vele steden waren, die de Israëlieten nog niet ingenomen hadden.

21 *Enakieten uit:* Zie Num. 13:22, en Deut. 1:28.

22 Hier woonde de reus Goliath, 1 Sam. 17:4.

23 *al dat land in:* D.i. het grootste en voornaamste deel; of al, d.i. allerlei land, t.w. vlak, bergachtig, weiland, heide, waterig, enz.

24 *naar hun afdelingen:* Deze afdeling van het land wordt verhaald Joz. 15, en in de navolgende hoofdstukken.

25 En het land rustte: Versta dit van openbaren oorlog, als men met legers tegen elkaar in het veld komt.

1 Hebr.: *lip*.
– *a* Deut. 3:8; idem v. 16.
2 Zie Joz. 11:3; Deut. 3:17.
3 *zee van het vlakke veld:* Aldus wordt genoemd de Dode zee, d.i. de Zoutzee en de poel van Sodom, en de poel Asphaltites.
4 Dat is gelegen in het gebied van de Moabieten, Ez. 25:9.
5 D.i. afloop van de heuvel; het is een deel van de berg Abarim.
– *b* Deut. 1:4.
6 Hebr.: *Refaïm*.
7 Deze woonden in het land Basan aan de uiterste palen van dat land, dat 2 Sam. 15:8, door Absalon genoemd wordt Gesur in Syrië, omdat het omtrent de stad en het land van Damascus lag. Gesur was een koninklijke stad. De dochter van Thalmai, de koning te Gesur, was Davids huisvrouw en de moeder van Absalom, 2 Sam. 3:3, tot welke ook Absalom gevlucht is, toen hij zijn broer Amnon had omgebracht, 2 Sam. 13:37. Het land van de Gesurieten is wel de halve stam van Manasse ten deel gevallen, maar zij hebben de inwoners daarvan niet verdreven, Joz. 13:13.
– *c* Num. 21:24; Num. 32:33.
– *d* Joz. 10:40.
8 kalen berg: Zie boven, Joz. 11:17.
9 D.i. een ieder zijn deel.
10 Zie de aant. Richt. 1:17.
11 Dit was een stad in het land Juda, van welke ook gesproken wordt 1 Kron. 11:15, bij die was een spelonk, waarin zich David heeft opgehouden, vluchtende voor Saul, 1 Sam. 22:1, en daar heeft hij de 57en Psalm gemaakt.

17 De koning van Tappuah, één; de koning van Hefer, één;
18 De koning van Afek, één; de koning van Lassaron, één;
19 De koning van Madon, één; de koning van Hazor, één;
20 De koning van Simron-Meron, één; de koning van Achsaf, één;
21 De koning van Taänach, één; de koning van Megiddo, één;
22 De koning van Kedes, één, de koning van Jokneam, aan de Karmel, één;
23 De koning van Dor, [12]tot Nafath-Dor, één; [13]de koning van de heidenen te Gilgal, één;
24 De koning van Thirza, één. Al deze koningen zijn één en dertig.

HOOFDSTUK XIII

De Heere maakt Jozua, toen hij nu oud geworden was, bekend welk land er nog overig was om in te nemen, vs. 1 enzovoort. Hij beveelt hem dat hele land onder de negen en een halve stam te verdelen, 7. Hierbij wordt een kort verslag gevoegd van het land dat Mozes had ingenomen aan de overzijde van de Jordaan, 9. De reden waarom de Levieten geen erfdeel mochten hebben, 14. Het deel van de Rubenieten, 9, van de Gadieten, 24, van de halve stam Manasse, 29. Er wordt opnieuw aangewezen waarom de Levieten geen erfdeel gegeven is, 33.

Het land dat nog veroverd moet worden

JOZUA nu was oud, [1]op dagen gekomen; en YHWH zei tot hem: U bent oud geworden, welbedaagd, en er is zeer veel lands overgebleven, om dat erfelijk te bezitten.
2 Dit is het land, dat overgebleven is; al de grenzen van de Filistijnen en het hele [2]Gesuri.
3 Van [3]de Sichor, die voor aan Egypte is, tot aan de grens van Ekron tegen het noorden, dat de Kanaänieten toegerekend wordt; [4]vijf vorsten van de Filistijnen, de Gazatiet en Asdodiet, de Askeloniet, de Gathiet en Ekroniet, [5]en de Avvieten.
4 Van het zuiden, het hele land van de Kanaänieten, en [6]Meara, die van de Sidoniërs is, tot Afek toe, tot aan de grens van de Amorieten.
5 Daartoe het land van [7]de Giblieten, en de hele Libanon tegen de opgang van de zon, van Baäl-Gad, onder aan de berg Hermon, tot aan de ingang van Hamath.
6 Allen, die op het gebergte wonen van de Libanon aan tot Misrefoth-Maim toe, al de Sidoniërs; Ik zal hen verdrijven van het aangezicht van de Israëlieten; alleen maak, dat het Israël als erfdeel valle, zoals Ik u geboden heb.
7 En nu, deel dit land tot een erfdeel aan de negen stammen, en aan de halve stam van Manasse,

Het erfdeel van Ruben, Gad en half Manasse

8 [8]Met wie de Rubenieten en Gadieten hun erfenis ontvangen hebben; die Mozes hun gaf aan de overzijde van de Jordaan tegen het oosten, [9]zoals Mozes, de knecht van YHWH, hun gegeven had:
9 Van Aroër aan, die aan de [10]oever van de beek Arnon is, en de stad, die in het midden van de beek is, en al het vlakke land van Medeba tot Dibon toe;
10 En al de steden van Sihon, de koning van de Amorieten, die te Hesbon geregeerd heeft, tot aan de grens van de kinderen Ammons;
11 En Gilead, en de grens van de Gezurieten, en van de Maächathieten, en de gehele berg Hermon, en geheel Bazan, tot Salcha toe;
12 Het hele koninkrijk van Og, in Bazan, die geregeerd heeft te Astharoth, en te Edreï; deze is overig gebleven uit het overblijfsel [11]van de reuzen, die Mozes heeft verslagen, en heeft ze verdreven.
13 Maar de Israëlieten verdreven de Gezurieten en de Maächathieten niet; maar Gezur en Maächath woonden in het midden van Israël tot op deze dag.
14 Alleen gaf [12]hij de stam Levi geen erfenis. [13]De vuuroffers Gods, van YHWH [14]van Israël, zijn [15]zijn erfenis, zoals Hij tot hem gesproken had.
15 Zo gaf Mozes aan de stam van de kinderen van Ruben, naar hun huisgezinnen,
16 Dat hun gebied was van Aroër af, dat aan de oever van de beek Arnon is, en de stad, die in het midden van de beek is, en al het vlakke land tot Medeba toe;
17 [16]Hesbon en al haar steden, die in het vlakke land zijn, Dibon, en Bamoth-Baäl, en Beth-Baäl-Meon,
18 En Jahza, en Kedemoth, en Mefaäth,
19 En Kirjathaim, en Sibma, en Zeret-Hassahar op de berg van het dal,

12 *tot Nafath-Dor:* Zie Joz. 11:2.
13 *de koning van de heidenen te Gilgal:* Of: *de koning van Gojim.*
1 wel bedaagd: Hebr.: בָּא, komende, of gaande in dagen. Zie de aant. op Gen. 18:11.
2 Van het land Gesur wordt ook gesproken 2 Sam. 3:3, en 2 Sam. 15:8, en 2 Sam. 14:23.
3 Een rivier, die van zwartigheid haar naam heeft; men meent dat zij Palestina van Egypte scheidt. Zie Num. 34:5.
4 *vijf vorsten van de Filistijnen:* Hier wordt het woord vorsten gesteld voor de vorstendommen zelf.
5 *de Avvieten:* D.i. boven de vijf vorsten waren ook nog de Avieten. Hebr.: עַוִּים, Avvim. Het is wel zo, dat die van Gafthor de Avieten verdelgd hadden, Deut. 2:23, maar er waren er nog enige overig gebleven, van welke hier gesproken wordt.
6 Enige nemen dit voor de naam van een stad. Anderen voor de naam ener rivier.
7 Zie 1 Kon. 5:18; Ps. 83:8.
8 *Met die de:* T.w. halven stam van Manasse.
9 gelijk als Mozes: D.i. op zulk een wijze en met zulke conditiën. Zie boven, Joz. 4:12.
10 Hebr.: *lip.*
11 *van de reuzen:* Zie Gen. 14:5.
12 hij de stam Levi: Te weten, Mozes, gelijk blijkt vs. 33.
13 *De vuurofferen Gods:* D.i. wat van de vuuroffers overig bleef. Zie Num. 18:8, 18:20, 18:21, 18:24; Deut. 10:9, en Deut. 18:2.
14 Of: *dat is.*
15 *zijn erfenis:* T.w. van Levi, of van de Levieten.
16 Deze stad kwam de Rubenieten en de Gadieten tezamen toe, dat aan te merken is, omdat er onder, Joz. 21:39, gezegd wordt dat de Gadieten deze stad de Levieten gegeven hebben.

20 En Beth-Peor, en [17]Asdoth-Pisga, en Beth-Jesimoth;
21 En alle steden van het vlakke land, en het hele koninkrijk van Sihon, de koning van de Amorieten, die te Hesbon regeerde, die Mozes geslagen heeft, [18]en ook de vorsten van Midian, Evi, en Rekem, en Zur, en Hur, en Reba, [19]geweldigen van Sihon, inwoners van het land.
22 [20]Daartoe hebben de Israëlieten met het zwaard gedood Bileam, de zoon van Beor, de voorzegger, naast degenen, die van hen verslagen zijn.
23 De grens nu van de kinderen van Ruben was de Jordaan, en haar [a]gebied; dat is het erfdeel van de kinderen van Ruben, naar hun huisgezinnen, de steden en haar dorpen.
24 En aan de stam van Gad, aan de kinderen van Gad, naar hun huisgezinnen, gaf Mozes,
25 Dat hun gebied was Jaëzer, en al de steden van Gilead, en [21]het halve land van de kinderen Ammons, tot Aroër toe, die voor aan Rabba is;
26 En van Hesbon af tot Ramath-Mizpa en Betonim; en van Mahanaim tot aan de grens van Debir;
27 En in het dal, Beth-Haram, en Beth-Nimra, en Sukkoth, en Zefon, wat over was van het koninkrijk van Sihon, de koning te Hesbon, de Jordaan en [22]haar gebied, tot aan het einde van de zee van Cinnereth, over de Jordaan, tegen het oosten.
28 Dit is het erfdeel van de kinderen van Gad, naar hun huisgezinnen: de steden en haar dorpen.
29 Verder had Mozes aan de halve stam van Manasse een erfenis gegeven, die aan de halve stam van de kinderen van Manasse [23]bleef, naar hun huisgezinnen;
30 Zodat hun gebied was van Mahanaim af, het hele Bazan, het hele koninkrijk van Og, de koning van Bazan, en al de plaatsen [24]van Jaïr, die in Bazan zijn, [25]zestig steden.
31 En het halve Gilead, en Astharoth, en Edreï, steden van het koninkrijk van Og in Bazan, waren van de kinderen van Machir, de zoon van Manasse, [26]namelijk de helft van de kinderen van Machir, naar hun huisgezinnen.
32 Dat is het, wat Mozes als erfenis [27]uitgedeeld had in de velden van Moab, aan de overzijde van de Jordaan van Jericho, tegen het oosten.
33 Maar aan de stam van Levi gaf Mozes geen erfdeel; [b]YHWH, de God van Israël, is Zelf hun Erfdeel, zoals Hij [28]tot hen gesproken heeft.

HOOFDSTUK XIV

Toen men het land aan deze zijde van de Jordaan zou verdelen, vs. 1 enzovoort, bracht Kaleb naar voren dat het land Hebron hem door Mozes was beloofd, 6, toen hij was teruggekeerd van het verkennen van het land en het volk goede moed gaf, 7. Jozua geeft Kaleb het land dat hij verlangde, 13.

De verdeling van het land Kanaän

DIT [1]is nu wat de Israëlieten geërfd hebben in het land [a]Kanaän; dat de priester Eleazar, en Jozua, de zoon van Nun, en [2]de familiehoofden van de stammen van de Israëlieten, hun hebben doen erven;
2 Door het lot van hun erfenis, zoals YHWH door de [3]dienst van Mozes geboden had, [b]aangaande de negen stammen en de [4]halve stam.
3 Want aan de twee stammen en de halve stam had Mozes een erfdeel gegeven aan de overzijde van de Jordaan; maar aan de Levieten had hij geen erfdeel [5]onder hen gegeven.
4 Want de kinderen van [6]Jozef waren twee stammen, Manasse en Efraïm; en aan de Levieten gaven zij geen deel in het land, maar steden om te bewonen, en [7]haar voorsteden voor hun vee en voor hun bezitting.
5 Zoals YHWH Mozes geboden had, zo deden de Israëlieten, en [8]zij deelden het land.

17 Zie de aant. Joz. 12:3.
18 Versta dat Mozes deze ook verslagen heeft. Zie Num. 31:8.
19 D.i. stadhouders, leenmannen, oversten. Num. 31:8 worden zij koningen genoemd.
20 Zie Num. 24:25.
– *a* Num. 34:6.
21 *het halve land:* Hier is aan te merken dat Sihon het de Ammonieten eerst had afgenomen, Num. 21:26; zodat de kinderen van Israël het de Ammonieten niet afgenomen hebben, [want zulks was hun verboden, Deut. 2:29] maar de koning Sihon. Zie Richt. 11:15.
22 haar landpale: Dit was de oever van de Jordaan.
23 Hebr.: *was.*
24 Jaïr is van zijn vaderlijke afkomst uit de stam van Juda geweest, want Hezron, de zoon van Perez, was zijn grootvader uit de stam van Juda; maar de dochter van Machir, de zoon van Manasse, was zijn grootmoeder, 1 Kron. 2:21, 2:22, en omdat zijn grootmoeder Manasse tot grootvader gehad heeft, daarom wordt hij een zoon van Manasse genoemd, Num. 32:41. Hij heeft ook de stam van Manasse gevolgd, onder welke hij zich zo kloekelijk gedragen heeft, dat hij zulk een groot land en erfdeel onder hen gekregen heeft.
25 *zestig steden:* Dit is het getal van de steden, die deze stam in het koninkrijk Basan gehad heeft.
26 *de helft van de kinderen:* Want zijn zes zonen hadden hun erfdeel ontvangen aan de andere zijde van de Jordaan, met de negen stammen. Zie onder, Joz. 17:2.
27 *uitgedeeld had:* Anders: *ingegeven had.*
– *b* Num. 18:20; Deut. 10:9; Deut. 18:2.
28 *tot hen gesproken heeft:* Of: *van hen.*
1 *is nu wat:* T.w. dat verhaald wordt in dit en de vijf volgende hoofdstukken.
– *a* Num. 34:17.
2 *de familiehoofden:* D.i. de overste vaders van de stammen van Israël. Deze mannen, die over deze uitdeling van het land zouden staan, zijn tevoren door God zelf aangesteld en met namen uitgedrukt ten tijde van Mozes; Num. 34:16.
3 *dienst van Mozes:* Hebr.: בְּ, *de hand.*
– *b* Num. 26:55.
4 halven stam: Te weten, de halve stam van Manasse.
5 *onder hen gegeven:* Hebr.: תּוֹכָ, *in het midden van hen.*
6 *waren twee stammen:* Dit had Jakob zo op zijn sterfbed verordineerd, Gen. 48:5.
7 T.w. steden.
8 zij deelden het land: Niet met de daad, maar naar de orde, die zij in hun zin of bij zichzelven maakten. Zo staat er Gen. 37:21; Hij verloste hem; d.i. hij meende of poogde hem te verlossen. Zo ook Ex. 12:48, en het pascha houdt; d.i. houden wil.

Kaleb ontvangt Hebron

6 [9]Toen naderden de kinderen van Juda tot Jozua, te [10]Gilgal, en Kaleb, de zoon van Jefunne, de Keneziet, zei tot hem: U weet [c]het woord, dat YHWH tot Mozes, [11]de man van God, gesproken heeft te Kades-barnea, vanwege mij, en vanwege u.

7 Ik was [12]veertig jaar oud, toen Mozes, de knecht van YHWH, mij uitgezonden heeft van Kades-barnea, om het land te bespioneren, en ik hem antwoord bracht, [13]zoals het in mijn hart was.

8 Maar [14]mijn broers, die met mij opgegaan waren, [15]deden het hart van het volk smelten; [d]maar [16]ik volhardde YHWH, mijn God, na te volgen.

9 [17]Toen zwoer Mozes op diezelfde dag, zeggende: Als niet [18]het land, waarop uw voet getreden heeft, u en uw kinderen als erfdeel zal zijn in eeuwigheid, omdat u volhard hebt YHWH, mijn God, na te volgen.

10 En [19]nu, zie, YHWH heeft mij in het leven behouden, zoals Hij gesproken heeft; het zijn nu vijf en veertig jaren, sinds dat YHWH dit woord tot Mozes gesproken heeft, toen Israël in de woestijn wandelde; en nu, zie, ik ben vandaag [20]vijf en tachtig jaar oud.

11 Ik ben nog vandaag zo sterk, zoals ik was op de dag toen Mozes mij uitzond; zoals mijn kracht toen was, zo is nu mijn kracht, tot de oorlog, en [21]om [e]uit te gaan, en om in te gaan.

12 En nu, geef mij [22]dit gebergte, waarvan YHWH op die dag gesproken heeft; want [23]u hebt het op die dag gehoord, dat de Enakieten daar waren, en dat er grote versterkte steden waren; of YHWH met mij was, dat ik hen verdreef, zoals YHWH gesproken heeft.

13 Toen [24]zegende hem Jozua, en hij gaf Kaleb, de zoon van Jefunne, Hebron als erfdeel.

14 Daarom werd [25]Hebron aan Kaleb, de zoon van Jefunne, de Keneziet, als erfdeel tot op deze dag; omdat hij volhard had YHWH, de God van Israël, na te volgen.

15 De naam nu van [26]Hebron was vroeger Kirjath-arba, [27]die [28]een groot mens geweest is onder de Enakieten. En [29]het land rustte van de oorlog.

HOOFDSTUK XV

De grenzen van het erfdeel van de stam Juda, vs. 1 enzovoort, en daaronder Kirjath-Arba, het erfdeel van Kaleb, 13, die de drie zonen van Enak daaruit verdreven heeft, 14. Kaleb belooft hem die Kirjath-Sefer zou verslaan zijn dochter Achsa te geven, 16, wat Othniel gedaan heeft, 17. Zij verzoekt haar vader om enig land als bruidsschat, 18, wat hij haar geeft, 19. Hierbij wordt het register gevoegd van de steden die in de stam Juda gelegen zijn, 20. De kinderen van Juda konden de Jebusieten niet uit Jeruzalem verdrijven, 63.

Het erfdeel van de stam Juda

En het lot voor de stam van de kinderen van Juda, naar hun huisgezinnen, was: aan de grens van Edom, de woestijn Zin, naar het zuiden, was het uiterste tegen het zuiden;

2 Zodat hun [1]gebied, [a]tegen het zuiden, het uiterste van de Zoutzee was; van [2]de tong af, die tegen het zuiden ziet;

3 En zij gaat uit naar het zuiden tot de opgang van [3]Akrabbim, en gaat door naar [4]Zin, en gaat op van het zuiden naar Kades-Barnea, en gaat door Hezron, en gaat op naar Adar, en gaat om Karkaä;

4 En gaat door naar Azmon, en komt uit aan de [5]beek van Egypte; en de uitgangen van deze

9 *Toen naderden:* T.w. om Kaleb, die van hun stam was, bij te staan in het bevorderen van zijn recht en erfdeel, dat hem beloofd was.

10 Het schijnt dat deze deling is geschied toen het leger en de tent nog te Gilgal waren. De andere delingen zijn te Silo geschied, waarheen de tent gebracht is van Gilgal, gelijk hieronder, Joz. 18 verhaald wordt.

– *c* Num. 14:24; Deut. 1:36.

11 *de man van God:* Zie Richt. 13:6.

12 *veertig jaren oud:* Hebr.: שָׁנָה, *een zoon van veertig jaar*; zo ook vs. 10.

13 *gelijk als het in mijn hart was:* D.i. gelijk ik in mijn hart wist waar te zijn; te weten dat God ons in het land Kanaän brengen zou.

14 *mijn broers:* D.i. mijn landslieden, verstaande de tien verspieders, die met hem uitgezonden waren.

15 *deden het hart:* D.i. zij maakten het hart van het volk versaagd en moedeloos.

– *d* Num. 14:24.

16 ik volhardde: Hebr.: אַנְכִי, vervulde achter de Heer; zo ook vs. 9, 14:14; Num. 14:24.

17 *Toen zwoer Mozes:* Zonder twijfel door Gods last en ingeven. Vgl. de eed Gods, Num. 14:21, 14:24.

18 Als niet het land: Zie Gen. 14:23; en de volkomen reden Joz. 22:22, en 1 Sam. 24:22, en 1 Sam. 25:22.

19 Dit was het zevende jaar nadat de Israëlieten in het land Kanaän gekomen waren.

20 *vijf en tachtig jaren oud:* Hebr.: שָׁנָה, *een zoon van vijf en tachtig jaar*.

21 *om uit te gaan:* Zie Deut. 31:2.

– *e* Num. 27:17; Deut. 31:2.

22 dit gebergte: D.i. dit bergland, t.w. het gebergte Juda, waarop de stad Hebron lag.

23 *u hebt het:* Hieruit is af te nemen dat Kaleb deze bede aan Jozua gedaan heeft voordat het land Kanaän geheel ingenomen was, onaangezien Joz. 10:36, 10:37, verhaald is dat Jozua Hebron heeft ingenomen en verstoord.

24 *zegende hem Jozua:* D.i. hij consenteerde hem zijn begeerte, en hij wenste hem geluk en alles goeds daarmede.

25 Hebron aan Kaleb: Versta dit niet zozeer van de stad Hebron [want zij was een vrijstad en kwam de Levieten toe] als van het land, de dorpen en vlekken daar rondom gelegen. Zie Joz. 21:11, 21:12; 1 Kron. 6:56.

26 Velen houden het er voor dat Kiriath-Arba is genoemd geworden Hebron, naar Hebron, de zoon van Kaleb, die 1 Kron. 2:42, genoemd wordt de vader Hebron.

27 Arba is de naam van een man, van welke de stad haar naam heeft.

28 *een groot mens:* Zo ten aanzien van zijn macht en autoriteit als van de grootte van zijn lichaam: en groot onder de Enakim; d.i. de grootste onder hen, zo ook Luk. 1:28.

29 *het land rustte:* T.w. nadat Jozua aan Kaleb de stad Hebron gegeven en Kaleb die had ingenomen; maar niet in die tijd toen Kaleb haar van Jozua begeerde, vs. 12, want toen was Hebron en nog vele landen te winnen.

1 T.w. de zuiderlandpale.

– *a* Num. 34:4.

2 *tong af:* Men meent dat het een arm is, die van het land tongsgewijze uitstak in de Zoutzee; zo ook Jes. 11:15; of een inhoek van de zee, die als een tong in het land ging.

3 Zie Richt. 1:36. Het schijnt dat deze plaats zo is genaamd, omdat daar veel slangen en scorpioenen waren, want het Hebreeuwse woord betekent scorpioenen. Zie Deut. 8:15.

4 Het schijnt de naam ener plaats te zijn, in die tijden vermaard, waarvan de woestijn Zin haar naam bekomen heeft.

5 Anders: *rivier, genaamd Sichor*. Zie Joz. 13:3. Anders: dal, alsook onder, vs. 7 en elders.

grens zullen naar de zee zijn. Dit zal uw gebied tegen het zuiden zijn.

5 De grens nu tegen het oosten zal de Zoutzee zijn, [6]tot aan het uiterste van de Jordaan; en de grens, aan de zijde tegen het noorden, zal zijn van de tong van de zee, van het uiterste van de Jordaan.

6 En deze grens zal opgaan tot Beth-Hogla, en zal doorgaan van het noorden naar Beth-Araba; en deze grens zal opgaan tot de steen [7]van Bohan, de zoon van Ruben.

7 Verder zal deze grens opgaan naar Debir, van het dal van Achor, en zal naar het noorden zien naar [8]Gilgal, dat tegen de opgang van Adummim is, die aan het zuiden van de beek is. Daarna zal deze grens doorgaan tot het water van En-Semes, en haar uitgangen zullen wezen [9]te En-Rogel.

8 En deze grens zal opgaan door het dal van de zoon van Hinnom, aan de zijde [10]van de Jebusiet van het zuiden, die is Jeruzalem; en deze grens zal omhoog gaan tot de spits van de berg, die voor aan het dal van Hinnom is, naar het westen, dat in het uiterste van het dal van de Refaïeten is, tegen het noorden.

9 Daarna zal deze grens strekken van de hoogte van de berg tot aan de waterfontein Nefthoah, en uitgaan tot de steden van het gebergte Efron. Verder zal deze grens strekken naar Baäla; deze is Kirjath-Jearim.

10 Daarna zal deze grens zich omkeren van Baäla tegen het westen, naar [11]het gebergte Seïr, en zal doorgaan aan de zijde van de berg Jearim van het noorden; deze is Chesalon; en zij zal afkomen naar [12]Beth-Semes, en door Timna gaan.

11 Verder zal deze grens uitgaan aan de zijde van Ekron, naar het noorden, en deze grens zal strekken naar Sichron aan, en over de berg Baäla gaan, en uitgaan te Jabneël; en de uitgangen van deze grens zullen zijn [13]naar de zee.

12 [b]De grens nu tegen het westen zal zijn tot de grote zee en zijn gebied. Dit is de grens van de kinderen van Juda rondom heen, naar hun huisgezinnen.

Kaleb en de inname van Debir

13 Maar aan Kaleb, de zoon van Jefunne, [14]had hij een deel gegeven in het midden van de kinderen van Juda, [15]naar de mond van YHWH tot Jozua, de [16]stad van Arba, [c]vader van Enak, dat is Hebron.

14 En [d]Kaleb verdreef van daar de drie zonen van Enak, Sesai, en Ahiman, en Talmai, geboren van Enak.

15 En vandaar trok [17]hij omhoog tot de inwoners van Debir (de naam van Debir nu was te voren Kirjath-Sefer).

16 En [18]Kaleb zei: Wie Kirjath-Sefer zal slaan, en nemen haar in, die zal ik ook mijn dochter Achsa tot een vrouw geven.

17 Othniël nu, de zoon van Kenaz, de [19]broer van Kaleb, nam haar in; en hij gaf hem Achsa, zijn dochter, tot een vrouw.

18 En het gebeurde, als zij tot [20]hem kwam, zo porde zij [21]hem aan, om een veld van haar vader te begeren; en [22]zij sprong van de ezel af; toen sprak Kaleb tot haar: Wat is u?

19 En zij zei: Geef mij een [23]zegen; omdat u mij [24]een dor land gegeven hebt, geef mij ook [25]bronnen. Toen gaf hij haar hoge bronnen en lage bronnen.

De steden van Juda

20 Dit is het erfdeel van de stam van de kinderen van Juda, naar hun huisgezinnen.

21 De steden nu, van het uiterste van de stam van de kinderen van Juda tot de grens van Edom, tegen het zuiden, zijn: [26]Kabzeël, en Eder, en Jagur,

22 En Kina, en [27]Dimona, en Adada,

23 En Kedes, en Hazor, en Jithnan,

24 Zif, en Telem, en Bealoth,

25 En Hazor-Hadattha, en Kerioth-Hezron, (dat is [28]Hazor).

6 *tot aan het uiterste:* T.w. waar zij in de Zoutzee valt.

7 De stam van Juda had geen land aan die zijde van de Jordaan. Het schijnt dat die plaats de naam van Bohan, een Rubeniet, gekregen heeft, vanwege enige gedenkwaardige zaak daar bedreven door hem, of hem aangaande.

8 Onder, Joz. 18:17, genoemd Geliloth.

9 *te En-Rogel:* Anders: *aan de fontein Rogel*; d.i. de fontein van de volder. Zie 1 Kon. 1:9.

10 Jeruzalem wordt Jebus of de stad van de Jebusiet genaamd, omdat het de hoofdstad van de Jebusieten was, en nog door hen bewoond was; onder, Joz. 18:28; Richt. 19:10.

11 *het gebergte Seïr:* Dit gebergte lag in het land van Juda. Er was een ander Seïr, in het land Edom, waar dit land de naam van had.

12 D.i. het huis van de zon. Het is een stad geweest in de stam Juda gelegen, 2 Kon. 14:11, maar de Levieten tot hun woning gegeven, Joz. 21:16. Zij moet onderscheiden zijn van dat Beth-Semes dat in de stam Issaschar gelegen is, Joz. 19:22. In deze stad werd de Ark van het Verbond eerst gebracht, nadat zij zeven maanden in het land van de Filistijnen geweest was, 1 Sam. 6:12.

13 T.w. naar de Middellandse zee, welke vs. 12 genoemd wordt de Grote zee.

– *b* Num. 34:6.

14 T.w. Jozua.

15 *naar de mond van YHWH:* D.i. achtervolgens het gebod en uitdrukkelijk bevel van de Heer.

16 *stad van Arba:* Doorgaans genoemd Kiriath-Arba.

– *c* Joz. 14:15; Richt. 1:20.

– *d* Richt. 1:10.

17 T.w. Kaleb, wie hier deze krijgstocht wordt toegeschreven, omdat hij hem ten gevalle geschied is. Daarom belooft hij ook hem, die Kiriath-Sefer slaan zou, zijn dochter, vs. 16. Maar Jozua en geheel Israël zijn met hem opgetrokken, Joz. 10:36.

18 *Kaleb zei:* Zie het breder verhaal hiervan Richt. 1:11.

19 *de zoon van Kenaz, de broer van Kaleb:* Anders: *neef, d.*i. één van de nakomelingen van Kenaz; zie 1 Kron. 4:13.

20 *hem:* T.w. Othniël, haar man.

21 T.w. Othniël.

22 zij sprong van de ezel af: Te weten, om haar vader met eerbied aan te spreken. Zie de aant. Gen. 24:64, en 1 Sam. 25:23.

23 D.i. een gave, of geschenk. Zie Gen. 33:11.

24 *een dor land:* Hebr.: נֶגֶב, *eigenlijk, zuidland.*

25 Anders: *waterfonteinen, of waterspringen.*

26 Neh. 11:25 wordt het Jekabzeël genoemd.

27 Anders: *Dibon genoemd, Neh.* 11:25.

28 Dit is de stad Hazor, die in het begin van vs. 25 genoemd staat; en zij is Hezron genoemd geworden, om haar te onderscheiden van dat Hazor, dat bij Kades ligt, van dat vs. 23 gesproken wordt.

26 Amam, en [29]Sema, en Molada,
27 En Hazar-Gadda, en Hesmon, en Beth-Palet,
28 En Hazar-Sual, en Beër-Seba, en Biz-Jotheja,
29 Baäla, en Ijim, en Azem,
30 En Eltholad, en Chesil, en [30]Horma,
31 En Ziklag, en Madmanna, en Sanzanna,
32 En Lebaoth, en Silhim, en Ain, en Rimmon. Al deze steden zijn [31]negen en twintig en haar dorpen.
33 In de laagte zijn: Esthaol, en Zora, en Asna,
34 En Zanoah, en En-Gannim, Tappuah, en Enam,
35 Jarmuth, en Adullam, Socho en Azeka,
36 En Saäraim, en Adithaim, en Gedera, en Gederothaim; [32]veertien steden en haar dorpen.
37 Zenan, en Hadasa, en Migdal-Gad,
38 En Dilan, en Mizpa, en [33]Jokteël,
39 [34]Lachis, en Bozkath, en Eglon,
40 En Chabbon, en Lahmas, en Chitlis,
41 En Gederoth, Beth-Dagon, en Naäma, en Makkeda; zestien steden en haar dorpen.
42 [35]Libna, en Ether, en Asan,
43 En Jiftah, en Asna, en Nezib,
44 En Kehila, en Achzib, en Mareza; negen steden en haar dorpen;
45 Ekron, en haar [36]bijbehorende plaatsen, en haar dorpen.
46 Van Ekron, en naar de zee toe; alle, die [37]aan de zijde van Asdod zijn, en haar dorpen;
47 Asdod, haar bijbehorende plaatsen en haar dorpen; Gaza, haar bijbehorende plaatsen en haar dorpen, tot aan de rivier van Egypte; en [38]de grote zee, en haar gebied.
48 Op het gebergte nu: Samir, en Jatthir, en Socho,
49 En Danna, en Kirjath-Sanna, die is Debir,
50 En Anab, en Estemo, en Anim,
51 En [39]Gosen, en Holon, en Gilo; elf steden en haar dorpen.
52 Arab, en Duma, en Esan,
53 En Janum, en Beth-Tappuah, en Afeka,
54 En Humta, en Kirjath-Arba, die is Hebron, en Zior; negen steden en haar dorpen.
55 [40]Maon, Karmel, en Zif, en Juta,
56 En Jizreël, en Jokdeam, en Zanoah,
57 Kaïn, Gibeä, en Timna; tien steden en haar dorpen.
58 Halhul, Beth-Zur, en Gedor,
59 En Maärath, en Beth-Anoth, en Eltekon; zes steden en haar dorpen.
60 [41]Kirjath-Baäl, die is Kirjath-Jearim, en Rabba; twee steden en haar dorpen.
61 In de woestijn: Beth-Araba, Middin en Sechacha,
62 En Nibsan, en de [42]Zoutstad, en Engedi; zes steden en haar dorpen.
63 Maar de kinderen van Juda [43]konden de Jebusieten, inwoners van Jeruzalem, niet verdrijven; zo woonden de Jebusieten bij de kinderen van Juda te Jeruzalem, [44]tot deze dag toe.

HOOFDSTUK XVI

Het lot van de stam Jozef, namelijk dat van Efraim en Manasse in het algemeen, vs. 1 enzovoort. Daarna een afzonderlijke beschrijving van de grenzen van Efraim, 5. De Efraimieten verdrijven sommige Kanaanieten niet, maar maken hen alleen schatplichtig, 10.

Het erfdeel van Efraïm

DAARNA [1]kwam het lot van de kinderen van Jozef uit: van de Jordaan bij Jericho, aan het water van Jericho, naar het oosten, de woestijn opgaande van Jericho, door het gebergte Beth-El;
2 En het komt van Beth-el uit naar [2]Luz; en het gaat door tot de grens van de Archiet, tot Ataroth toe;
3 En het gaat af tegen het westen naar de grens Jafleti, tot aan de grens van het benedenste Beth-horon, en tot Gezer; en haar uitgangen zijn aan de zee.
4 Zo hebben hun erfdeel bekomen de kinderen van Jozef, Manasse en Efraïm.
5 De grens nu van de kinderen van Efraïm, naar hun huisgezinnen, is deze: te weten, de grens van hun erfdeel was naar het oosten Atroth-addar tot aan het bovenste Beth-horon.
6 En deze grens gaat uit tegen het westen bij Michmetath, van het noorden, en deze grens keert zich om tegen het oosten naar Thaänath-Silo, en gaat daardoor van het oosten naar Janoah;

29 Joz. 19:2 wordt deze stad genoemd Seba.
30 Zie de aant. op Richt. 1:17.
31 *negen en twintig:* Er zijn er zes en dertig genoemd; maar omdat enige derzelve aan de stam van Simeon gekomen zijn, gelijk blijkt Joz. 19:2, zo telt hij er hier maar negen en twintig, die aan de stam van Juda gebleven zijn. Ook zijn enige derzelve de stam van Juda en de stam van Simeon gemeen gebleven.
32 *veertien steden:* Er staan er vijftien genoemd, vs. 33, 15:34, 15:35, 15:36; enige menen dat Gedera en Gederothaïm een en dezelfde stad is. En zo zou het woordje en zoveel zijn als dat is.
33 Zie 2 Kon. 14:7.
34 Zie Joz. 10:31, en 2 Kon. 14:19.
35 Zie Joz. 10:29.
36 onderhorige plaatsen: Hebr.: בְּנֹתֶיהָ, dochters; d.i. de kleine steden daaronder behorende; zo vs. 47, en elders meer.
37 *aan de zijde:* Hebr.: יָד, *op de hand*.
38 *de grote zee:* Zie Num. 34:6.
39 Zie Joz. 10:41.
40 Van deze stad heeft de woestijn, daarbij gelegen, haar naam gekregen; en David heeft zich daarin verborgen, voor Saul vluchtende, 1 Sam. 23:25, het was een boschachtige plaats, waar vele spelonken in waren. Zij was de geboorteplaats van Nabal, de man van Abigaïl; 1 Sam. 25:2.
41 D.i. Kiriath-Baäl; het heet anders Kiriath-Jearim.
42 Enige stellen de Hebreeuwse woorden Ir-Hammelach in de tekst als een eigennaam van een stad.
43 *konden de Jebusieten:* Zie Richt. 2:20 de oorzaak hiervan.
44 *tot deze dag toe:* Versta hier, de dag, in welke dit boek geschreven is, want naderhand zijn de Jebusieten door David overwonnen en daaruit verdreven geweest; 2 Sam. 5:6. Ook was tevoren een deel van deze stad door Juda ingenomen; Richt. 1:8.
1 *kwam het lot:* T.w. uit het vat, waar de loten in geworpen waren.
2 Dit is dat Luz niet van dat Gen. 28:19 gesproken wordt, maar een ander Luz, waarvan Richt. 1:26 melding gemaakt wordt.

7 En komt af van Janoah naar Ataroth en Naharoth, en stoot aan Jericho, en gaat uit aan de Jordaan.

8 Van Tappuah gaat deze grens naar het westen [3]naar de beek Kana, en haar uitgangen zijn aan de zee. Dit is het erfdeel van de stam van de kinderen van Efraïm, naar hun huisgezinnen.

9 En de steden, die afgezonderd waren voor de kinderen van Efraïm, waren in het midden van het erfdeel van de kinderen van Manasse, al die steden en haar dorpen.

10 En zij verdreven de Kanaänieten niet, die te Gezer woonden; zo woonden die Kanaänieten in het midden van de [4]Efraïmieten tot op deze dag; [5]maar zij waren onder belasting dienende.

HOOFDSTUK XVII

Het erfdeel van de stam Manasse aan deze zijde van de Jordaan, vs. 1 enzovoort. Aan de vijf dochters van Zelafead wordt op hun verzoek een erfdeel gegeven, 3. De grens van Manasse wordt nader beschreven, 7, en de Kanaanieten die daar niet verdreven zijn, worden schatplichtig gemaakt, 12. Toen de kinderen van Jozef klaagden dat hun gebied te krap was, 14, wijst Jozua hun een manier aan om hun gebied uit te breiden, 15, wat hun niet bevalt, 16, maar Jozua belooft hun de overwinning over de Kanaanieten, 17.

Het erfdeel van Manasse

DE stam van Manasse had ook een lot, omdat hij [a]de eerstgeborene van Jozef was: te weten Machir, de eerstgeborene van Manasse, de vader van [1]Gilead; omdat hij een soldaat was, zo had hij Gilead en Bazan.

2 Ook hadden [2]de overgebleven kinderen van Manasse een lot, naar hun huisgezinnen; te weten de kinderen van Abiezer, en de kinderen van Helek, en de kinderen van Asriël, en de kinderen van Sechem, en de kinderen van Hefer, en de kinderen van Semida. Dit zijn de mannelijke kinderen van Manasse, de zoon van [3]Jozef, naar hun huisgezinnen.

3 [b]Zelafead nu, de zoon van Hefer, de zoon van Gilead, de zoon van Machir, de zoon van Manasse, had geen zonen, maar dochters; en [c]dit zijn de namen van zijn dochters: Machla en Noa, Hogla, Milka en Tirza.

4 Deze dan traden toe voor het aangezicht van Eleazar, de priester, en voor het aangezicht van Jozua, de zoon van Nun, en voor het aangezicht van de oversten, zeggende: [d]YHWH heeft Mozes geboden, dat men ons een erfdeel geven zou in het midden van onze broers. Daarom gaf hij haar, naar de mond van YHWH, een erfdeel in het midden van de broers van haar vader.

5 En aan Manasse vielen [4]tien snoeren toe, naast het land Gilead en Bazan, dat aan de overzijde van de Jordaan is.

6 Want de [5]dochters van Manasse erfden een erfdeel in het midden van zijn zonen; en het land Gilead hadden de overgebleven kinderen van Manasse.

7 Zodat de grens van Manasse was van Aser af tot Michmetath, die voor aan Sichem is; en deze grens gaat ter rechterhand tot aan de inwoners van En-Tappuah.

8 Manasse had wel het land van Tappuah, maar Tappuah zelf, aan de grens van Manasse, hadden de kinderen van Efraïm.

9 Daarna komt de grens af naar de beek Kana tegen het zuiden [6]van de [7]beek. Deze steden zijn van Efraïm in het midden van de steden van Manasse; en de grens van Manasse is aan het noorden van de beek, en haar uitgangen zijn aan de zee.

10 Het was van Efraïm tegen het zuiden, en tegen het noorden was het van Manasse, en [8]de zee was [9]zijn gebied; en aan het noorden stootten zij aan Aser, en aan het oosten aan Issaschar.

11 Want Manasse had, in Issaschar en in Aser, [10]Beth-Sean en haar bijbehorende plaatsen, en Jibleam en haar bijbehorende plaatsen, en de inwoners te Dor en haar bijbehorende plaatsen, en de inwoners te [11]En-Dor en haar bijbehorende plaatsen, en de inwoners te Thaänach en haar bijbehorende plaatsen, en de inwoners te Megiddo en haar bijbehorende plaatsen: drie landstreken.

3 *naar de beek Kana:* Anders: *in het dal van Kana.*

4 *tot op deze dag:* T.w. in welke de schrijver van dit boek leefde. Ten tijde van Salomo heeft de koning van Egypte de Kanaänieten overwonnen, en hij heeft de stad Gazer zijn dochter, Salomo's vrouw, ten huwelijk medegegeven; 1 Kon. 9:16.

5 maar zij waren: D.i. zij hebben hen overheerd en dienstbaar gemaakt, en hebben hen onder tribuut gehouden.

– *a* Gen. 46:20.

1 *omdat hij:* Hij wil zeggen dat Machir, omdat hij door zijn kloekheid het land Basan had ingenomen, zo heeft hij een dubbele portie gekregen, daar hem toch zulks ook als de eerstgeborene toekwam; Deut. 21:17.

2 *de overgebleven:* Versta dit van hen, die geen erfdeel hadden ontvangen aan de overzijde van de Jordaan.

3 *naar hun huisgezinnen:* D.i. die hoofden waren van de geslachten, die van hen afkwamen en de naam droegen.

– *b* Num. 26:33; Num. 27:1.

– *c* Num. 27:1.

– *d* Num. 27:7; Num. 36:2.

4 *vielen tien snoeren toe:* D.i. tien stukken lands, want men placht het land af te meten en uit te delen met touwen en koorden; en versta hier dat de vijf gebroeders, die vs. 2 genoemd staan, vijf loten gehad hebben; maar het zesde lot voor Zelafead, de zoon van Hefer, is op zijn vijf dochters gekomen, omdat hij geen zoon had nagelaten. Dit maakt samen tien snoeren, of tien delen.

5 T.w. die van Manasse afkomstig en door Zelafead gegenereerd waren.

6 *van de beek:* Of: *van het dal.*

7 *Deze steden:* T.w. Tappuah en Kana; hij wil zeggen dat de steden en het land van de stammen van Efraïm en Manasse onder elkaar vermengd waren. Zie boven, Joz. 16:9.

8 *de zee:* T.w. de Syrische zee.

9 zijn landpale: Dit past op de landpale van Efraïm en ook op de landpale van Manasse.

10 Naderhand genoemd Scythopolis, of, de stad van de Scyten; 2 Makk. 12:29. Zie ook 1 Makk. 5:52. 2 Makkabeeën 12:29: En vandaar optrekkende, begaven zij zich naar de stad Scythopolis, gelegen van Jeruzalem zeshonderd stadiën. 1 Makkabeeën 5:52: En hij vernielde al wat mannelijk was door de scherpte van het zwaard, en heeft de stad geheel uitgeroeid, en plunderde haar en hij ging door de stad boven over de gedoden. En vandaar trokken zij over de Jordaan in het grote vlakke veld tegenover Bethsan.

11 Dit wordt vertaald de fontein Dor. Hieromtrent zijn er velen van de vluchtende soldaten van Sisera verslagen door Barak; Ps. 83:11.

12 En [e]de kinderen van Manasse konden de inwoners van die steden niet verdrijven; want de Kanaänieten wilden in hetzelfde land wonen.

13 En het gebeurde, als de Israëlieten sterk werden, zo maakten zij de Kanaänieten schatplichtig; maar [12]zij verdreven hen niet geheel.

De kinderen van Jozef vragen meer land

14 Toen spraken [13]de kinderen van Jozef tot Jozua, zeggende: Waarom hebt u mij [14]als erfdeel maar een lot en een deel gegeven, daar ik toch een groot volk ben, [15]voor zoveel YHWH mij dus verre gezegend heeft?

15 Jozua nu zei tot hen: Omdat u een groot volk bent, zo ga op naar het woud, en [16]houw daar voor u af in het land van de Ferezieten en van de Refaieten, omdat u het gebergte van Efraïm te nauw is.

16 Toen zeiden de kinderen van Jozef: Dat gebergte [17]zou ons niet genoegzaam zijn; er [18]zijn ook ijzeren wagens bij alle Kanaänieten, die in het land van het dal wonen, bij die te Beth-Sean en [19]haar bijbehorende plaatsen, en die in het dal van Jizreël zijn.

17 Verder sprak Jozua tot het huis van Jozef, tot Efraïm en tot Manasse, zeggende: U bent een groot volk, en u hebt grote kracht, u zult geen één lot hebben;

18 Maar het gebergte zal het uwe zijn; en omdat het een woud is, zo houw het af, [20]zo zullen zijn uitgangen de uwe zijn; want [21]u zult de Kanaänieten verdrijven, al hebben zij ijzeren wagens, al zijn zij sterk.

HOOFDSTUK XVIII

De tent der samenkomst wordt te Silo opgericht, vs. 1 enzovoort. Daar worden uit elke stam, op bevel van Jozua, drie mannen uitgezonden in het land Kanaan, dat nog onverdeeld was, om daaruit nog zeven delen te maken voor de zeven stammen die nog geen erfdeel hadden ontvangen, 3. Toen dat gebeurd was, 9, werpt Jozua het lot te Silo en verdeelt zo het land onder hen, 10. Het eerste lot komt uit voor de stam Benjamin, waarvan de grenzen en steden beschreven worden, 11.

Verdeling van het overige land vanuit Silo

EN de hele gemeenschap van de Israëlieten verzamelde zich te Silo, en zij richtten daar op [1]de tent van de samenkomst, nadat het land voor hen onderworpen was.

2 En er bleven over onder de Israëlieten, aan wie zij hun erfdeel niet uitgedeeld hadden, zeven stammen.

3 En Jozua zei tot de Israëlieten: Hoe lang houdt u zich zo slap, om voort te gaan, om het land te beërven, dat YHWH, de God van uw vaders, u gegeven heeft?

4 Geef voor u drie mannen van elke stam, dat ik ze heenzende, en zij zich opmaken, en het land doorwandelen, en [2]beschrijven hetzelfde [3]naar [4]hun erven, en weer tot mij komen.

5 Zij nu zullen het delen in zeven delen; Juda zal blijven op zijn gebied van het zuiden, en het huis van Jozef zal blijven op zijn gebied van het noorden.

6 En u zult het land beschrijven in zeven delen, en tot mij hierheen brengen, dat ik voor u het lot hier werpe [5]voor het aangezicht van YHWH, van onze God.

7 [6]Want de Levieten hebben geen deel in het midden van u; maar het [7]priesterdom van YHWH is hun erfdeel. Gad nu, en Ruben, en de halve stam van Manasse, hebben hun erfdeel genomen aan de overzijde van de Jordaan, naar het oosten, dat hun Mozes, de knecht van YHWH, gegeven heeft.

8 Toen maakten zich die mannen op, en gingen heen. En Jozua gebood hun, die heengingen om het land te beschrijven, zeggende: Ga, en doorwandelt het land, en beschrijft het; kom dan weer tot mij, zo zal ik u hier het lot werpen, [8]voor het aangezicht van YHWH, te Silo.

9 De mannen dan gingen heen, en trokken het land door en beschreven het, naar de steden, in zeven delen, in een boek; en kwamen weer tot Jozua in het leger te Silo.

10 Toen wierp Jozua het lot voor hen te Silo, voor het aangezicht van YHWH. En Jozua

– *e* Richt. 1:27.

12 zij verdreven hen niet ganselijk: Hebr.: הוֹרִישׁ, verdrijvende verdreven zij hen niet.

13 *de kinderen:* T.w. de beide stammen, zowel Efraïm als Manasse, gelijk blijkt uit vs. 15, 17:16, 17:17.

14 ten erfdeel: D.i. maar zoveel lands, alsof wij maar één stam waren en onder elkaar wonen zouden, daar wij toch twee stammen zijn.

15 *voor zoveel:* Deze beide stammen waren in de laatste telling sterk 85. 200. Zie Num. 26:34, 26:37.

16 Hij wil zeggen: Houwt het bos af en bereidt de grond tot bouwland, en timmert daar huizen en steden.

17 *zou ons niet genoegzaam zijn:* Hebr.: הֶן, *en zou niet gevonden worden voor ons*; zo Num. 11:22, en elders.

18 *zijn ook ijzeren wagens:* Alsof zij zeggen wilden: De Kanaänieten, die veel ijzeren wagens hebben, waarmee zij ten strijde trekken, zullen ons te machtig zijn en met geweld tegenstand doen als wij het hout, dat op het gebergte staat, willen afhouwen.

19 *haar onderhorige plaatsen:* Hebr.: בְּנוֹתֶיהָ, *zijn dochters*; d.i. kleine steden.

20 zo zullen: D.i. zo zult u het kunnen bezetten en bezitten van het ene einde tot aan het andere.

21 *u zult:* Dit spreekt Jozua dus vrijmoedig, steunende op de belofte van God; boven, Joz. 13:6.

1 *de tent:* Zie hiervan Ex. 27:21.

2 D.i. dat zij het ergens op aftekenen in manier van een tafel, of landbeschrijving of kaart, waarin al de gelegenheid van het land uitgedrukt wordt, welke nog te delen overblijft.

3 Hebr.: *naar de mond van hun erven.*

4 *hun erven:* T.w. van de stammen.

5 *voor het aangezicht:* T.w. voor de tent van de samenkomst, en zo vs. 8.

6 Want de: Hier geeft Jozua de reden, waarom er maar zeven loten zijn zouden, ofschoon er bijna nog eens zoveel stammen waren.

7 D.i. de offeranden, de tienden, de eerste vruchten, enz. komen de Levieten toe, waar zij van leven moeten.

8 *voor het aangezicht:* Gelijk boven, vs. 6.

deelde daar de Israëlieten het land, [9]naar hun afdelingen.

Het erfdeel van Benjamin

11 En het lot van de stam van de kinderen van [10]Benjamin kwam op, naar hun huisgezinnen; en de grens van hun lot ging uit tussen de kinderen van Juda, en tussen de kinderen van Jozef.

12 En hun gebied was naar de hoek naar het noorden van de Jordaan; en deze grens gaat omhoog aan de zijde van Jericho van het noorden, en gaat op door het gebergte naar het westen, en [a]haar uitgangen zijn aan de woestijn van Beth-Aven.

13 En van daar gaat de grens door naar Luz, aan de zijde van Luz [11](die is Beth-El), naar het zuiden; en deze grens gaat af naar Atroth-Addar, aan de berg, die aan de zuidzijde van het benedenste Beth-Horon is.

14 En die grens strekt en keert zich om, naar de westhoek naar het zuiden van de berg, die tegenover Beth-Horon naar het zuiden is, en haar uitgangen zijn aan Kirjath-Baäl (die is Kirjath-Jearim), een stad van de kinderen van Juda. Dit is de hoek ten westen.

15 De hoek nu ten zuiden is aan het uiterste van Kirjath-Jearim; en deze grens gaat uit ten westen, en zij komt uit aan de fontein van de wateren van Neftoah.

16 En deze grens gaat af tot aan het uiterste van de berg, die tegenover het dal van de zoon van Hinnom is, die in het dal van [12]de Refaïeten is tegen het noorden; en [b]gaat af door het dal van Hinnom, aan de zijde van de Jebusieten naar het zuiden, en [c]gaat af aan de fontein van Rogel;

17 En strekt zich van het noorden, en gaat uit te En-Semes; [13]van daar gaat zij uit naar [14]Geliloth, die is tegenover de opgang naar Adummim, en [d]zij gaat af aan de steen [15]van Bohan, de zoon van Ruben;

18 En gaat door ter zijde tegenover [16]Araba naar het noorden, en gaat af te Araba.

19 Verder gaat deze grens door aan de zijde van Beth-Hogla naar het noorden, en de uitgangen van deze grens zijn aan [17]de tong van de Zoutzee naar het noorden, aan het uiterste van de Jordaan naar het zuiden. Dit is de zuiderlandpale.

20 De Jordaan nu bepaalt haar aan de hoek naar het oosten. Dit is het erfdeel van de kinderen van Benjamin, in hun gebied rondom, naar hun huisgezinnen.

21 De steden nu van de stam van de kinderen van Benjamin, naar hun huisgezinnen, zijn: Jericho, en Beth-Hogla, en Emek-Keziz,

22 En Beth-Araba, en Zemaraim, en Beth-El,

23 En Haävvim, en Para, en Ofra,

24 Chefar-Haämmonai, en Ofni, en Gaba; twaalf steden en haar dorpen.

25 Gibeon, en Rama, en Beëroth,

26 En Mizpe, en Chefira, en Moza,

27 En Rekem, en Jirpeël, en Tharala,

28 En Zela, Elef en [18]Jebusi (deze is Jeruzalem), Gibath, Kirjath: veertien steden en ook haar dorpen. Dit is het erfdeel van de kinderen van Benjamin, naar hun huisgezinnen.

HOOFDSTUK XIX

Het lot van de stam Simeon valt in het land van de stam Juda, vs. 1 enzovoort, omdat het lot van de stam Juda te groot was, 9. Het derde lot voor de kinderen van Zebulon, 10. Het vierde voor de kinderen van Issaschar, 17. Het vijfde voor Aser, 24. Het zesde voor Naftali, 32. Het zevende voor Dan, 47. De kinderen Israels geven Jozua als erfdeel Timnath-Serah, 49. Het verdelen van het beloofde land komt tot een eind, 51.

Het erfdeel van Simeon

DAARNA [1]ging het tweede lot uit voor Simeon, voor de stam van de kinderen van Simeon, naar hun huisgezinnen; en [2]hun erfdeel was in het midden van het erfdeel van de kinderen van Juda.

2 En zij hadden in hun erfdeel: Beer-seba, [3]en Seba, en Molada,

3 En Hazar-sual, en [4]Bala, en Azem,

4 En Eltholad, en Bethul, en [5]Horma,

5 En Ziklag, en Beth-hammerchaboth, en Hazar-suza,

6 En Beth-lebaoth, en Saruhen; dertien steden en haar dorpen.

7 Ain, Rimmon, en Ether, en Asan; vier steden en haar dorpen;

8 En al de dorpen, die rondom deze steden waren, tot Baälath-beer, [6]dat is Ramath tegen het zuiden. Dit is het erfdeel van de stam van de kinderen van Simeon, naar hun huisgezinnen.

9 *naar hun afdelingen:* D.i. elke stam zijn deel.

10 *kwam op:* T.w. uit het vat, waar het in geworpen was.

– *a* Joz. 7:2.

11 *welke is Beth-El:* Zie boven, Joz. 16:2.

12 Of: *Reuzen.*

– *b* Joz. 15:8.

– *c* Joz. 15:7.

13 *van daar:* D.i. van En-Semes.

14 Welke genaamd is geweest Gilgal; Joz. 15:7.

– *d* Joz. 15:6.

15 Zie Joz. 15:6.

16 Anders: *het vlakke veld.*

17 *de tong:* Zie Joz. 15:2.

18 Anders: *de stad van de Jebusieten.*

1 *ging het:* Ging uit; t.w. uit het vat, waar men al de loten in geworpen had en uittrok.

2 *hun erfdeel:* Zie Gen. 49:7, waar Jakob voorzegt dat Simeon en Levi, om de moord, die zij te Sichem hadden begaan, verstrooid zouden worden in Israël. De Levieten zijn het gehele land door verspreid geworden, en de Simeonieten zijn in Juda verdeeld geweest.

3 Dit woordje en houdt men hier zoveel te zijn als of, dat is. Want Seba en Beër-Seba is, naar het gevoelen van velen, een en dezelfde stad; daarom wordt het 1 Kron. 4:28, waar deze geschiedenis weer verhaald wordt, uitgelaten en onder vs. 6 worden maar dertien steden genoemd.

4 Deze stad wordt 1 Kron. 4:29 genoemd Bilha. Dikwijls valt er enige verandering of toevoeging in de eigennamen van de mensen, steden en dorpen. Hier staat vs. 4 Eltholad, maar 1 Kron. 4:29 Tholad; en voor Bethul, Bethuël, voor Bethlebaoth, vs. 6, staat 1 Kron. 4:32 Beth-Biri. Zulke veranderingen zijn er velen, te lang en te moeilijk, dat men die altijd zou aantekenen. De veranderingen zijn gekomen door langheid van tijden of kortheidshalve, of omdat de uitspraak lichter valt dus dan zo.

5 Zie de aant. Richt. 1:17.

6 dat is Ramath: Sommigen verstaan dat Baälath-Beër en Ramath een en dezelfde stad zijn.

9 [7]Het erfdeel van de kinderen van Simeon is onder het snoer van de kinderen van Juda; want het erfdeel van de kinderen van [8]Juda was te groot voor hen; daarom erfden de kinderen van Simeon in het midden van hun erfdeel.

Het erfdeel van Zebulon

10 Daarna kwam het derde lot op voor de kinderen [9]van Zebulon, naar hun huisgezinnen; en de grens van hun erfdeel was tot aan Sarid.

11 En hun gebied gaat omhoog [10]naar het westen en Mar-ala, en reikt tot Dabbaseth, en reikt tot aan de beek, die voor aan Jokneam is.

12 En zij wendt zich van Sarid naar het oosten tegen de opgang van de zon, tot de grens van Chisloth-thabor, en zij komt uit te Dobrath, en gaat omhoog naar Jafia.

13 En vandaar gaat zij naar het oosten door naar de opgang, naar [11]Gath-hefer, te Eth-kazin, en zij komt uit te Rimmon-methoar, [12]dat is Nea.

14 En deze grens keert zich om tegen het noorden naar Hannathon, en haar uitgangen zijn het dal van Jiftah-el.

15 En Kattath, en Nahalal, en Simron, en Jidala, en [13]Bethlehem; twaalf steden en haar dorpen.

16 Dit is het erfdeel van de kinderen van Zebulon, naar hun huisgezinnen; deze steden en haar dorpen.

Het erfdeel van Issaschar

17 Het vierde lot ging uit voor Issaschar, voor de kinderen van Issaschar, naar hun huisgezinnen.

18 En hun gebied was Jizreël, en Chesulloth, en [14]Sunem,

19 En Hafaraim, en Sion, en Anacharath,

20 En Rabbith, en Kisjon, en Ebez,

21 En Remeth, en [15]En-gannim, en En-hadda, en Beth-pazzez.

22 En deze grens reikt aan Thabor, en Sahazima, en [16]Beth-semes; en de uitgangen van hun gebied zijn aan de Jordaan; zestien steden en haar dorpen.

23 Dit is het erfdeel van de stam van de kinderen van Issaschar, naar hun huisgezinnen, de steden en haar dorpen.

Het erfdeel van Aser

24 Toen ging het vijfde lot voor de stam van de kinderen van Aser uit, naar hun huisgezinnen.

25 En hun gebied was Helkath, en Hali, en Beten, en Achsaf,

26 En Allammelech, en Am-ad, en Mis-al; en zij reikt aan [17]Karmel naar het westen, en aan [18]Sichor-libnath;

27 En wendt zich tegen de opgang van de zon naar Beth-dagon, en reikt aan Zebulon, en aan het dal Jiftha-el naar het noorden naar Beth-emek, en Nehiel, en komt uit tot [19]Kabul ter linkerhand;

28 En [20]Ebron, en Rehob, en Hammon, en [21]Kana, tot aan [22]groot Sidon.

29 En deze grens wendt zich naar Rama, en tot aan de versterkte stad [23]Tyrus; dan keert deze grens naar Hosa, en haar uitgangen zijn aan de zee, van het landsnoer strekkende naar Achzib,

30 En Umma, en Afek, en Rehob; twee en twintig steden en haar dorpen.

31 Dit is het erfdeel van de stam van de kinderen van Aser, naar hun huisgezinnen, deze steden en haar dorpen.

Het erfdeel van Naftali

32 Het zesde lot ging uit voor de kinderen van Nafthali, voor de kinderen van Nafthali, naar hun huisgezinnen.

33 En hun gebied is van Helef, van Allon tot Zaanannim, en Adami-nekeb, en Jabneel, tot Lakkum; en haar uitgangen zijn aan de Jordaan.

34 En deze grens wendt zich naar het westen naar Asnoth-thabor, en van daar gaat zij voort naar Hukkok, en zij reikt aan Zebulon tegen het zuiden, en aan Aser reikt zij tegen het westen, en aan Juda aan de Jordaan tegen de opgang van de zon.

35 De versterkte steden nu zijn: Ziddim, Zer en Hammath, Rakkath en [24]Cinnereth,

7 *Het erfdeel:* Zie de aant. Joz. 15:32.

8 *was te groot:* D.i. het was groter dan zij nodig hadden, of te groot om door de stam van Juda alleen bewoond te kunnen worden.

9 Hier gaat de stam van Zebulon voor de stam van Issaschar, onaangezien Issaschar ouder was dan Zebulon, gelijk Jakob in zijn testament, Gen. 49:13, 49:14, deze orde ook gesteld heeft; alsook Mozes, Deut. 33:18.

10 *naar het westen:* Hebr.: מַרְעָלָה, *naar de zee*.

11 Dit was de geboorteplaats van de profeet Jona, 2 Kon. 14:25.

12 Anders: *die eindigt te Nea*.

13 Dit is dat Bethlehem niet waar Christus geboren is, want dat lag in de stam van Juda, en dit ligt in de stam van Zebulon, vs. 10.

14 Deze stad was gelegen aan de landpale van Issaschar, en zij is vermaard vanwege de herbergzaamheid, die de profeet Eliza daar gevonden heeft, en omdat zij is de geboorteplaats van Abisag, die de koning David in zijn oude dagen gekoesterd heeft; 1 Kon. 1:3.

15 Er ligt een ander En-Gannim in de stam van Juda, en nog een ander bij de Jordaan.

16 Er zijn verscheidene steden in het land Kanaän geweest, Semes genaamd.

17 Hebr.: *aan de zee*.

18 Enige menen dat Libnath een beek is, anders Belum of Pagida genoemd.

19 *Kabul ter linkerhand:* Enige nemen dit voor de naam van een stad, anderen menen dat het is de naam van een landschap, waarin twintig steden lagen, die Salomo Hiram gaf.

20 Dit Ebron geschreven in het Hebr.: met een ain, is te onderscheiden van het vermaarde Hebron, gelegen in Juda, dat geschreven wordt met een cheth.

21 Dit is het grote Kana, niet ver van Sidon gelegen, in het Galilea van de heidenen. Het kleine Kana lag in de stam van Zebulon, in Neder-Galilea. Hier veranderde Christus het water in wijn, Joh. 2:1. En Hij genas hier de zoon van de hoveling, Joh. 4:46.

22 *groot Sidon:* Deze stad wordt groot Sidon genaamd, niet omdat er ook een klein Sidon was, maar ten aanzien van haar treffelijkheid, vermaardheid en rijkdom.

23 Hebr.: *Tsor*; en betekent een rotssteen, omdat het op een rotssteen gebouwd was en rondom in de zee en in de rotsstenen lag. Het behoorde wel tot de stam van Aser, maar de heidenen hebben het ingehouden, gelijk te zien is 2 Sam. 5:11; 1 Kon. 5:1, 5:2, en elders meer.

24 Anders: *Gennesareth*.

36 En Adama, en Rama, en Hazor,
37 En Kedes, en Edreï, en En-hazor,
38 En Jiron, en Migdal-el, Horem en Beth-anath, en Beth-semes; negentien steden en haar dorpen.
39 Dit is het erfdeel van de stam van de kinderen van Nafthali, naar hun huisgezinnen, de steden en haar dorpen.

Het erfdeel van Dan

40 Het zevende lot ging uit voor de stam van de kinderen van Dan, naar hun huisgezinnen.
41 En de grens van hun erfdeel was: Zora, en Esthaol, en Ir-semes,
42 En Saalabbin, en Ajalon, en Jithla,
43 En Elon, en Timnatha, en Ekron,
44 En Elteke, en [25]Gibbethon, en Baälath,
45 En Jehud, en Bene-berak, en Gath-rimmon,
46 En Me-jarkon, en Rakkon, met de grens tegenover [26]Jafo.
47 Maar de grens van de kinderen van Dan was hun te klein uitgekomen; daarom trokken de kinderen van Dan op, en streden tegen [27]Lesem, en namen haar in, en sloegen [28]haar met de scherpte van het zwaard, en erfden haar, en woonden daarin; en [29]zij noemden Lesem Dan, naar de naam van hun vader Dan.
48 Dit is het erfdeel van de stam van de kinderen van Dan, naar hun huisgezinnen, deze steden en haar dorpen.

Het erfdeel van Jozua

49 Toen zij nu geëindigd hadden het land erfelijk te delen, naar zijn gebied, zo gaven de Israëlieten aan Jozua, de zoon van Nun, een erfdeel in het midden van hen.
50 Naar de mond van YHWH gaven zij hem die stad, die hij begeerde, [30]Thimnath-serah, op het gebergte van Efraïm; en hij bouwde die stad, en woonde daarin.
51 [31]Dit zijn de erfdelen, die Eleazar, de priester, en Jozua, de zoon van Nun, en de familiehoofden van de stammen, door het lot aan de Israëlieten erfelijk uitdeelden te Silo, voor het aangezicht van YHWH, aan de deur van de tent van de samenkomst. Zo maakten zij een einde van het uitdelen van het land.

HOOFDSTUK XX

Het bevel van de HEERE aangaande de zes vrijsteden voor hen die onopzettelijk een doodslag zouden begaan, vs. 1 enzovoort, en het juiste gebruik daarvan, 5. De Israelieten wijzen hiervoor zes steden aan, drie aan deze en drie aan de overzijde van de Jordaan.

De vrijsteden

VERDER sprak YHWH tot Jozua, zeggende:
2 Spreek tot de Israëlieten, zeggende: Geef voor u [1]de vrijsteden, [a]waarvan Ik met u gesproken heb [2]door de dienst van Mozes.
3 Dat daarheen vlucht de moordenaar, die een [3]ziel door dwaling, [4]niet met wetenschap, verslaat; opdat zij u zijn tot een toevlucht [5]voor de bloedwreker.
4 [b]Als hij vlucht tot één van die steden, zo zal hij staan [6]aan de deur van de stadspoort, en hij zal [7]zijn woorden spreken voor de oren van [8]de oudsten van die stad; [9]dan zullen zij hem tot zich in de stad [10]nemen, en hem plaats geven, dat hij bij hen wone.
5 En als de bloedwreker hem najaagt, zo zullen zij de moordenaar in zijn hand niet overgeven, omdat hij zijn naaste niet met wetenschap verslagen heeft, en hem [11]gisteren en eergisteren niet heeft gehaat.
6 En hij zal in dezelfde stad wonen, [12]totdat hij sta voor het aangezicht van de vergadering voor

25 Toen Nadab, de zoon van Rehabeam, deze stad belegerde, is hij door Baësa dood geslagen; 1 Kon. 15:27.
26 Anders: *Joppe*; Hand. 9:36. Hier is Jona scheep gegaan om te varen naar Tharsis, Jona 1:3; het wordt nu Jaffa genoemd.
27 Anders: *Laisch, of Laïs, gelijk Richt.* 18, waar deze historie breder verhaald wordt. En daar wordt gezegd dat dit geschied is toen er geen koning of rechter in Israël was. Hieruit is af te nemen dat dit boek door Jozua niet geschreven is, want hij kon niet schrijven wat na zijn dood geschied is.
28 *met de scherpte van het zwaard:* Hebr.: *met de mond.*
29 zij noemden Lesem, Dan: De zin is: nadat zij de stad Lesem ingenomen hadden, noemden zij die Dan, naar de patriarch Dan, van wie zij gesproten waren. Deze stad was gelegen aan de voet van de berg Libanon, in het dal Rehob, waar eigenlijk de Jordaan haar oorsprong neemt. Toen de viervorst Filippus, de broer van Herodus, ten tijden van de keizer Tiberius deze stad herbouwd en grotelijks verbeterd had, heeft hij die genaamd Coesaroea-Philippi, naar de keizer en naar zijn naam. Plinius getuigt dat zij ook Paneas is genoemd geweest en nog later Pelin. Zij ligt aan het einde van het land Kanaän oostwaarts, van Sidon omtrent 35.000 passen.
30 Anders genoemd Thimnath-Heres, Richt. 2:9. Hier is de treffelijke veldoverste Jozua begraven, Joz. 24:30.
31 Dit zijn: Dit vers is een algemeen besluit van al wat van Joz. 14 tot dit hoofdstuk van de uitdeling van het beloofde land geschreven is.
1 *de vrijsteden:* Hebr.: תָּנוּ, *steden van het vertrek, of van de inkorting*. Het Hebreeuwse woord betekent samentrekking, of inkorten. Deze steden worden zo genoemd, omdat diegenen, die vanwege de doodslag vluchtende waren, zich daarin moesten vertrekken en zich daar binnen houden.
– *a* Ex. 21:13; Num. 35:9; Deut. 19:1; idem v. 2.
2 *door de dienst van Mozes:* Hebr.: בְּ, *door de hand van Mozes.*
3 *een ziel:* D.i. een mens; ja het lichaam eens mensen, want de ziel van de mens kan niet gedood worden; voor ziel staat vs. 5 zijn naaste.
4 niet met wetenschap: Die met moedwil of opzettelijk iemand gedood hadden, waren nergens vrij, ook niet in de tempel, noch bij het altaar, Ex. 21:14.
5 *voor de bloedwreker:* D.i. voor die, die van de bloede van de doodgeslagene zijnde, recht en reden heeft om wraak er over te doen, of te eisen.
– *b* Num. 35:22; idem v. 23; Deut. 19:4; idem v. 5.
6 *aan de deur van de stadspoort:* D.i. aan het raadhuis of rechthuis, dat eertijds in de stadspoorten placht te zijn.
7 hij zal zijn woorden spreken: D.i. hij zal zich aangeven waarom hij daar gekomen is, hoe en wat hij gedaan heeft.
8 D.i. van de magistraat.
9 dan zullen: Te weten, nadat men zal bevonden hebben dat hij geen opzettelijke moordenaar is.
10 Hebr.: *verzamelen.*
11 *gisteren en eergisteren:* D.i. tevoren.
12 *totdat hij sta:* Anders: *van dat hij gestaan zal hebben, enz.* menende dat hij niet in de stad genomen mocht worden, zonder eerst te staan voor het gericht.

het [13]gericht, totdat de hogepriester sterve, die in die dagen zijn zal; [14]dan zal de moordenaar terugkeren, en komen tot zijn stad, en tot zijn huis, tot de stad, vanwaar hij gevlucht is.

7 Toen [15]heiligden zij [16]Kedes in Galilea, op het gebergte van Nafthali, en Sichem op het gebergte van Efraïm, en Kirjath-arba, deze is Hebron, [17 19]op het gebergte van [18]Juda.

8 En aan de overzijde van de Jordaan, van Jericho naar het oosten, gaven zij [c]Bezer in de woestijn, in het platte land, van de stam van Ruben; en Ramoth in Gilead, van de stam van Gad; en Golan in Bazan, van de stam van [20]Manasse.

9 Dit nu zijn [21]de steden, die bestemd waren voor al de Israëlieten, en voor de vreemdeling, die in het midden van hen verkeert, opdat daarheen vluchte al wie een ziel slaat zonder opzet; opdat [22]hij niet sterve door de hand van de bloedwreker, voordat hij voor het aangezicht van de vergadering gestaan zal hebben.

HOOFDSTUK XXI

De Israelieten geven de Levieten door het lot steden om in te wonen, en ook de weidegronden die daarbij horen, vs. 1 enzovoort. Daarna worden in het bijzonder de steden genoemd die de kinderen van Aaron door loting toevielen, 8. Namen van de steden die aan de Kahathieten gegeven zijn, 20, evenals aan de Gersonieten, 27, en de Merarieten, 34. Alle steden die aan de Levieten gegeven zijn, waren achtenveertig, met hun weidegronden, 41. De Israelieten bezitten rustig het land Kanaan dat aan hun vaderen was toegezegd, 43.

De steden voor de Levieten

TOEN [a]naderden de [1]familiehoofden van de Levieten tot Eleazar, de priester, en tot Jozua, de zoon van Nun, en tot de familiehoofden van de stammen van de Israëlieten;

2 En zij spraken tot hen, [2]te Silo, in het land Kanaän, zeggende: YHWH heeft geboden [3]door de dienst van [b]Mozes, dat men ons steden te bewonen geven zou, en haar voorsteden voor onze beesten.

3 Daarom gaven de Israëlieten aan de Levieten van hun erfdeel, naar de mond van YHWH, deze steden en de voorsteden daarvan.

4 Toen ging het lot uit voor de huisgezinnen van de Kahathieten; en voor de kinderen van Aäron, de priester, uit de Levieten, waren van de stam van Juda, en van de stam van Simeon, en van de stam van Benjamin, door het lot, [4]dertien steden.

5 En aan de overgebleven kinderen van Kahath vielen, bij het lot, van de huisgezinnen van de stam van Efraïm, en van de stam van Dan, en van de halve stam van Manasse, [5]tien steden.

6 En aan de kinderen van Gerson, van de huisgezinnen van de stam van Issaschar, en van de stam van Aser, en van de stam van Nafthali, en van de halve stam van Manasse, in Bazan, bij het [6]lot, dertien steden.

7 Aan de kinderen van Merari, naar hun huisgezinnen, van de stam van Ruben, en van de stam van Gad, en van de stam van Zebulon, [7]twaalf steden.

8 Zo gaven de Israëlieten aan de Levieten deze steden en haar voorsteden, bij het lot, zoals YHWH geboden had [8]door de dienst van Mozes.

9 Verder gaven zij van de stam van de kinderen van Juda, en van de stam van de kinderen van Simeon, deze steden, die men bij name noemde;

10 Dat zij waren van de kinderen van Aäron, van de huisgezinnen van de Kahathieten, uit de kinderen van Levi; want het eerste lot was het hunne.

11 Zo gaven zij hun de stad van Arba, de vader van [9]Anok (zij is Hebron), op de berg van Juda, en haar [10]voorsteden rondom haar.

12 Maar [11]het veld van de stad en haar dorpen, [12]gaven zij aan Kaleb, de zoon van Jefunne, tot zijn bezitting.

13 [13]Zo gaven zij aan de kinderen van de priester Aäron de vrijstad van de moordenaar, He-

13 *totdat de hogepriester sterve:* De zin van deze woorden is, dat de gevluchte, nadat hij was verhoord en vrijgesproken, evenwel in de vrijstad moest blijven tot de dood van de hogepriester, die in die tijd leefde, als hij de doodslag begaan heeft.

14 dan zal: Te weten, nadat hij voor het gericht gestaan heeft en vrijgekend is.

15 D.i. zij ordineerden tot vrijsteden.

16 Deze drie steden lagen aan deze zijde van de Jordaan, gelijk af te nemen is uit vs. 8.

17 Deze drie steden lagen aan deze zijde van de Jordaan, gelijk af te nemen is uit vs. 8.

19 *op het gebergte van Juda:* D.i. in het bergland van Juda, gelijk Luk. 1:39, 1:65.

18 Deze drie steden lagen aan deze zijde van de Jordaan, gelijk af te nemen is uit vs. 8.

– *c* Deut. 4:43.

20 Dat deze stad in de woestijn lag, blijkt uit 1 Macc. 5. Dat zij in de laagte lag, t.w. in de lage velden van de Moabieten blijkt uit Jer. 48:24.

21 *de steden:* Hebr.: הֶיוּ, *de steden van de bestemming, of bescheiding*; d.i. die verordineerd zijn tot vluchtsteden. Anders: van de bijeenkomst.

22 totdat hij: D.i. totdat zijn zaak in het gericht zal verhoord zijn. En versta hierbij, en hij van het gericht vrijgekend zal wezen.

– *a* 1 Kron. 6:54.

1 *familiehoofden:* D.i. oversten over de geslachten van de Levieten, welke drie waren, te weten: de Kahathieten, Gersonieten en Merarieten.

2 *te Silo:* Alwaar opgericht was de ark van het verbond en de tent van de samenkomst.

3 *door de dienst:* Hebr.: יד, *door de hand van Mozes*. Zo ook vs. 8.

– *b* Num. 35:2.

4 *dertien steden:* Van welke breder gesproken wordt onder, vs. 11, enz.

5 *tien steden:* Zie hiervan breder onder, vs. 20.

6 *dertien steden:* Waarvan breder gesproken wordt onder, vs. 27, enz.

7 *twaalf steden:* Van deze twaalf steden zie onder, vs. 34, enz.

8 *door de dienst:* Hebr.: גּוֹרָל, *door de hand van Mozes*; gelijk boven, vs. 2.

9 Anders: *Enak*; Joz. 15:13.

10 D.i. akkers en weiden, die dicht voor de steden lagen.

11 *het veld:* T.w. 2000 ellen ver van de stad; zie Num. 35:5.

12 *gaven zij aan Kaleb:* Zie boven, Joz. 14:14.

13 In het naamregister van deze hieronder genoemde steden en het register derzelve, 1 Kron. 6:57, vindt men somtijds enig verschil in sommige namen van de steden. Dit komt daardoor, dat sommige namen van de steden door langheid van tijden veranderd zijn; ook zijn er enige steden, die meer dan een naam gehad hebben.

bron en haar voorsteden, en [14]Libna en haar voorsteden;
14 En Jatthir en haar voorsteden, en Esthemoa en haar voorsteden;
15 En Holon en haar voorsteden, en Debir en haar voorsteden;
16 En Ain en haar voorsteden, en Jutta en haar voorsteden, en [15]Beth-Semes en haar voorsteden; negen steden van deze twee stammen.
17 En van de stam van Benjamin, Gibeon en haar voorsteden, Geba en haar voorsteden;
18 [16]Anathoth en haar voorsteden, en [17]Almon en haar voorsteden: vier steden.
19 Al de steden van de kinderen van Aäron, de priesters, waren dertien steden en haar voorsteden.
20 De huisgezinnen nu van de kinderen van Kahath, de Levieten, die overgebleven waren van de kinderen van Kahath, die hadden de steden van hun lot van de stam van Efraïm.
21 En zij gaven hun Sichem, een vrijstad van de moordenaar, en haar voorsteden, op de berg Efraïm, en [18]Gezer en haar voorsteden;
22 En Kibzaim en haar voorsteden, en Beth-Horon en haar voorsteden: vier steden.
23 En van de stam van Dan, Elteke en haar voorsteden, Gibbethon en haar voorsteden;
24 Ajalon en haar voorsteden, Gath-Rimmon en haar voorsteden: vier steden.
25 En van de halve stam van Manasse, Thaänach en haar voorsteden, en Gath-Rimmon en haar voorsteden: twee steden.
26 Al de steden voor de huisgezinnen van de overige kinderen van Kahath zijn tien, met haar voorsteden.
27 En aan de kinderen van Gerson, van de huisgezinnen van de Levieten, van de halve stam van Manasse, de vrijstad van de moordenaar, Golan in Bazan, en haar voorsteden, en Beesthera en haar voorsteden: twee steden.
28 En van de stam van Issaschar, Kisjon en haar voorsteden, en Dobrath en haar voorsteden;
29 Jarmuth en haar voorsteden, En-Gannim en haar voorsteden: vier steden.
30 En van de stam van Aser, Misal en haar voorsteden, Abdon en haar voorsteden;
31 En Helkath en haar voorsteden, en Rehob en haar voorsteden: vier steden.
32 En van de stam van Nafthali, de vrijstad van de moordenaar, Kedes in Galilea, en haar voorsteden, en Hammoth-Dor en haar voorsteden, en Karthan en haar voorsteden: drie steden.
33 Al de steden van de Gersonieten, naar hun huisgezinnen, zijn dertien steden en haar voorsteden.
34 Aan de huisgezinnen nu van de kinderen van Merari, van de overige Levieten, werd gegeven van de stam van Zebulon, Jokneam en haar voorsteden, Kartha en haar voorsteden;
35 Dimna en haar voorsteden, Nahalal en haar voorsteden: vier steden.
36 En van de stam van Ruben, Bezer en haar voorsteden, en Jahza en haar voorsteden;
37 Kedemoth en haar voorsteden, en Mefaath en haar voorsteden: vier steden.
38 Van de stam van Gad nu, de vrijstad van de moordenaar, Ramoth in Gilead, en haar voorsteden, en Mahanaim en haar voorsteden;
39 Hesbon en haar voorsteden, Jaëzer en haar voorsteden: al die steden zijn vier.
40 Al die steden waren van de kinderen van Merari, naar hun huisgezinnen, die nog overig waren van de huisgezinnen van de Levieten; en hun lot was twaalf steden.
41 Al de steden van de Levieten, in het midden van de erfenis van de Israëlieten, [19]waren acht en veertig steden en haar voorsteden.
42 Deze steden waren [20]elk met haar voorsteden rondom haar; zo was het met al die steden.

YHWH vervult Zijn beloften

43 Zo gaf YHWH aan [21]Israël het hele land, dat Hij gezworen had hun vaders te geven, en zij beërfden het, en woonden daarin.
44 En YHWH gaf hun rust rondom, naar alles, wat Hij hun vaders gezworen had; en [22]er bestond niet één man van al hun vijanden voor hun aangezicht; al hun vijanden gaf YHWH in hun hand.
45 Er viel niet één woord van al de goede woorden, die YHWH gesproken had tot het huis van Israël; het kwam allemaal.

HOOFDSTUK XXII

De Rubenieten, Gadieten en de halve stam Manasse worden door Jozua naar huis gezonden, vs. 1 enzovoort. Jozua vermaant hen zeer ernstig de Heere te vrezen, 5. Zij vertrekken met grote buit, 8. Zij bouwen een altaar aan de oever van de Jordaan, 10. Toen de andere Israelieten dit vernamen, kwamen zij samen om tegen hen te strijden, 11. Maar eerst zenden zij gezanten naar hen, die hen daarover met harde woor-

14 Zie Joz. 10:29.
15 Zie van deze stad 2 Kon. 14:11.
16 Hier is de profeet Jeremia geboren; Jer. 1:1.
17 Deze stad wordt ook genoemd Allemeth; beide betekent het jongheid. Zij wordt ook 2 Sam. 3:16 genoemd Bachurim, dat hetzelfde betekent.
18 Zie Richt. 1:29.
19 De stam van Levi was de kleinste onder al de stammen van de Israëlieten, want in deze zijn maar geteld drie en twintig duizend mannen, Num. 26:62. Hoe komt het dan, dat andere stammen, die nog meer dan dubbel zo groot van mensen waren, maar 12, of 16, of 19, of 20 steden gehad hebben, en de stam van Levi 48 steden? Het antwoord is dit: dat niet al de steden van de andere stammen genoemd worden; maar al de steden van de Levieten worden genoemd. Ten anderen, zo mochten de Levieten nergens dan in steden wonen, maar wel de andere stammen; daarom behoefden de Levieten meer steden dan de andere stammen.
20 *elk met:* Hebr.: אִלָּה, *stad stad.*
21 D.i. de kinderen van Israël.
22 *er bestond:* D.i. niemand kon de kinderen van Israël tegenstand doen of beschadigen.

den bestraffen, 13. Maar zij verontschuldigen zich, 21, zodat de gezanten en het hele volk daarmee tevreden waren, 30.

De oostelijke stammen keren terug

TOEN riep Jozua de Rubenieten, en de Gadieten, en de halve stam van Manasse,
2 En hij zei tot hen: U hebt onderhouden alles, wat u Mozes, de knecht van YHWH, geboden heeft; en [a]u bent mijn stem gehoorzaam geweest in alles, wat ik u geboden heb.
3 U hebt uw broers niet verlaten [1]nu lange tijd, tot op deze dag toe; maar u hebt waargenomen de onderhouding van de geboden van YHWH, uw God.
4 En nu, YHWH, uw God, heeft uw broers rust gegeven, zoals Hij hun toegezegd had; keer dan nu opnieuw, en gaat u naar uw tenten, naar het land van uw bezitting, [b]dat u Mozes, de knecht van YHWH, gegeven heeft aan de overzijde van de Jordaan.
5 Alleen neemt ijverig waar te doen het gebod en de wet, die u Mozes, de knecht van YHWH, geboden heeft, [c]dat u YHWH, uw God, liefhebt, en dat u wandelt in al Zijn wegen, en Zijn geboden houdt, en Hem aanhangt, en dat u Hem dient met uw hele hart en met uw hele ziel.
6 Zo zegende hen Jozua, en hij liet hen gaan; en zij gingen naar hun [2]tenten.
7 Want aan de helft van de stam van Manasse had Mozes een erfdeel gegeven in Bazan; maar aan de [3]andere helft daarvan gaf Jozua [4]een erfdeel bij hun broers, aan deze zijde van de [5]Jordaan naar het westen. Verder ook als Jozua hen liet trekken naar hun tenten, zo zegende hij hen.
8 En hij sprak tot hen, zeggende: Keer weer tot uw tenten met veel rijkdom, en met zeer veel vee, met zilver, en met goud, en met koper, en met ijzer, en met zeer veel kleren; deel de roof van uw vijanden [6]met uw broers.
9 Zo keerden de kinderen van Ruben, en de kinderen van Gad, en de halve stam van Manasse opnieuw, en trokken van de Israëlieten, van Silo, dat in het land Kanaän is, om te gaan naar het land van Gilead, naar het land van hun bezitting, waarin zij bezitters gemaakt waren, naar de mond van YHWH, door [7]de dienst van Mozes.

Het altaar bij de Jordaan

10 [d]Toen zij kwamen aan de grenzen van de Jordaan, die in het land Kanaän zijn, zo bouwden de kinderen van Ruben, en de kinderen van Gad, en de halve stam van Manasse daar een altaar aan de Jordaan, een altaar groot in het aanzien.
11 En de Israëlieten hoorden zeggen: Zie, de kinderen van Ruben, en de kinderen van Gad, en de halve stam van Manasse hebben een altaar gebouwd, tegenover het land Kanaän, aan de grenzen van de [8]Jordaan, aan de zijde van de Israëlieten.
12 Als de Israëlieten dit hoorden, zo verzamelde de hele gemeenschap van de Israëlieten te Silo, dat zij tegen hen optogen met een leger.
13 En de Israëlieten zonden aan de kinderen van Ruben, en aan de kinderen van Gad, en aan de halve stam van Manasse, in het land Gilead, Pinehas, de zoon van Eleazar, de priester;
14 En [9]tien vorsten met hem, [10]van ieder vaderlijk huis één vorst, uit al de stammen van Israël; en zij waren een ieder een hoofd van het huis van hun vaders over de duizenden van Israël.
15 Toen zij tot de kinderen van Ruben, en tot de kinderen van Gad, en tot de halve stam van Manasse kwamen, in het land Gilead, zo spraken zij met hen, zeggende:
16 Zo spreekt de hele gemeente van YHWH: Wat overtreding is dit, waarmee u overtreden hebt tegen de God van Israël, vandaag afkerende [11]van achter YHWH, mits dat u een altaar voor u gebouwd hebt, om vandaag tegen YHWH opstandig te zijn?
17 Is ons de ongerechtigheid van Peor te weinig, waarvan wij niet gereinigd zijn tot op deze dag, hoewel de plaag in de vergadering van YHWH geweest [e]is?
18 Omdat u zich vandaag van achter YHWH afkeert, het zal dan gebeuren, als u vandaag opstandig bent tegen YHWH, zo zal Hij Zich [12]morgen enorm vertoornen tegen de hele gemeente van Israël.
19 Maar toch, [13]als het land van uw bezitting onrein is, komt over in het land van de bezitting van [14]YHWH, waar de [15]tabernakel van YHWH woont, en neemt bezitting in het midden van ons; maar wees niet opstandig tegen YHWH, en

– *a* Num. 32:20; Deut. 3:18.
1 *nu langen tijd:* Hebr.: יָמִים, *deze vele dagen*. Het waren, naar sommiger rekening, ruim dertien jaren. Zij hebben zeven jaren doorgebracht met het innemen van het land, en zeven jaren met de deling daarvan.
– *b* Num. 32:33; Deut. 3:13; Deut. 29:8; Joz. 13:8.
– *c* Deut. 10:12.
2 D.i. woningen, woonplaatsen, gelijk elders.
3 *de andere helft van dezelfde:* D.i. de andere halve stam van Manasse. Hebr.: en zijn helft.
4 *bij hun broers:* T.w. met de andere negen stammen, die op deze zijde van de Jordaan hun erfdeel ontvangen hebben.
5 Anders: *bij de zee, of naar de zee aan.*
6 *met uw broers:* D.i. met de stammen, die aan deze zijde van de Jordaan gebleven zijn bij de bagage. Zie hiervan Num. 31:27, en 1 Sam. 30:24.
7 *door de dienst van Mozes:* Hebr.: בְּ, *door de hand van Mozes.*
– *d* Joz. 18:17.
8 *aan de zijde van de kinderen van Israël:* T.w. van het grootste deel van de kinderen van Israël.
9 *tien vorsten:* Er waren negen stammen en een halve, zodat hier blijkt, dat de halve stam van Manasse, zowel als de gehele stammen, een vorst gezonden heeft.
10 *van ieder vaderlijk huis een vorst:* Hebr.: נָשִׂיא, *een vorst, een vorst in het vaderlijke huis.*
11 *van achter YHWH:* D.i. dat u de Heer niet navolgt; zo ook vs. 18, 22:23, 22:29.
– *e* Num. 25:3; Deut. 4:3.
12 morgen grotelijks: D.i. in toekomstige tijden; zo ook vs. 24, en Joz. 4:6.
13 als het land: Alsof hij zei: meent u dat God ulieder land niet zo wel in zijn gunst en bescherming aanneemt als het onze, zo komt, enz.
14 *waar de:* De tabernakel stond te Silo. Zie Joz. 18:1.
15 Hebr.: *woning, woonstede.*

wees ook niet opstandig tegen ons, een altaar voor u bouwende, naast het altaar van YHWH, onze God.

20 Heeft niet Achan, [16]de zoon van Zerah, [17]overtreding begaan met [18]het verbannene, en [19]kwam er niet een [20]toorn over de hele gemeenschap van Israël? En die man stierf [21]niet alleen [22]in zijn ongerechtigheid.

De verklaring van de oostelijke stammen

21 Toen antwoordden de kinderen van Ruben, en de kinderen van Gad, en de halve stam van Manasse, en zij spraken met de hoofden van [23]de duizenden van Israël:

22 De [24]God van de goden, YHWH, de God van de goden, YHWH, Die weet het; Israël zelf zal het ook weten! Is het door opstandigheid, of is het door overtreding tegen YHWH, [25]zo behoudt ons vandaag [f]niet;

23 Dat wij ons een altaar zouden gebouwd hebben, om ons van achter YHWH af te keren, of om brandoffer en voedseloffer daarop te offeren, of om dankoffer daarop te doen, [26]zo eise het YHWH.

24 En zo wij dit niet uit zorg [27]vanwege deze zaak gedaan hebben, zeggende: [28]Morgen mochten uw kinderen tot onze kinderen spreken, zeggende: [29]Wat hebt u met YHWH, de God van Israël, te doen?

25 YHWH heeft immers de Jordaan tot grens gezet tussen ons en tussen u, u, kinderen van Ruben, en u, kinderen van Gad! u [30]hebt geen deel aan YHWH. Zo mochten uw kinderen onze kinderen doen ophouden, dat zij YHWH niet vreesden.

26 Daarom zeiden wij: Laat ons toch voor ons maken, bouwende een altaar, niet ten brandoffer, [31]noch ten offer.

27 Maar dat het een getuige zij tussen ons en tussen u, en tussen onze geslachten na ons, opdat wij de dienst van YHWH voor Zijn aangezicht dienen mochten met onze brandoffers, en met onze slachtoffers, en met onze dankoffers; en dat uw kinderen tot onze kinderen morgen niet zeggen: U hebt geen deel aan [g]YHWH.

28 Daarom zeiden wij: Wanneer het gebeurt, dat zij morgen [zo] tot ons en tot onze geslachten zeggen zullen; zo zullen wij zeggen: Zie [32]de gedaante van het altaar van YHWH, dat onze vaders gemaakt hebben, niet ten brandoffer, noch ten offer; maar het is een getuige tussen ons en tussen u.

29 Het zij verre van ons, dat wij zouden opstandig zijn tegen YHWH, of dat wij te deze dage ons van achter YHWH afkeren zouden, bouwende een altaar ten brandoffer, ten voedseloffer, of ten slachtoffer, naast het altaar van YHWH, onze God, dat voor Zijn tabernakel is.

30 Toen de priester Pinehas, en de oversten van de [33]vergadering, en de hoofden van de duizenden van Israël, die bij hem waren, de woorden hoorden, die de kinderen van Ruben, en de kinderen van Gad, en de kinderen van Manasse gesproken hadden, zo was het goed in hun ogen.

31 En Pinehas, de zoon van de priester Eleazar, zei tot de kinderen van Ruben, en tot de kinderen van Gad, en tot de kinderen van Manasse: Vandaag weten wij, [34]dat YHWH in het midden van ons is, omdat u deze overtreding tegen YHWH niet begaan hebt; toen [35]hebt u de Israëlieten verlost uit de hand van YHWH.

32 En Pinehas, de zoon van de priester Eleazar, keerde opnieuw met de oversten van de kinderen van Ruben, en van de kinderen van Gad, uit het land Gilead, naar het land Kanaän, tot de Israëlieten; en zij [36]brachten hun antwoord weer;

33 Het antwoord nu was goed in de ogen van de Israëlieten, en de Israëlieten loofden God, en zeiden niet [meer] van tegen hen op te trekken met een leger, om het land te verderven, waarin de kinderen van Ruben en de kinderen van Gad woonden.

16 *de zoon van Zerah:* D.i. die van het geslacht, of huisgezin en nakomelingen van Zerah was; want zijn naaste vader was Charmi, Joz. 7:17, 7:18.

17 *overtreding begaan:* Hebr.: מָעַל, *overtreding overtreden*.

18 *het verbannene:* Hebr.: חֵרֶם, *de ban*.

19 Hebr.: *was*.

20 T.w. Gods, d.i. straf; zie Num. 1:53.

21 niet alleen: Want eerst zijn er zes en dertig Israëlieten bij Ai geslagen, daarna ook zijn vrouw, kinderen en bezittingen. Hebr.: גֶּוַע, en die enige man verging niet.

22 *in zijn ongerechtigheid:* Of: *om zijn, enz.*

23 *duizenden van Israël:* De Israëlieten waren in duizenden afgedeeld. Zie Ex. 18:25; Richt. 6:15.

24 *De God van de goden:* Zie Deut. 10:17.

25 zo behoudt: Dit houden sommigen voor een aanspraak tot de Heer, sommigen, tot het volk Israël, of Pinehas. – *f* Ps. 50:1.

26 zo eise YHWH: D.i. zo straffe ons YHWH daarom. Hebr.: zo zoeke het YHWH.

27 T.w. van de ware Godsdienst.

28 D.i. hiernamaals.

29 *Wat hebt u met YHWH:* Hebr.: wat is u, en de Heer de God van Israël? Zulke manieren van spreken worden ook in het Nieuwe Testament gebruikt, Matt. 8:29, en Joh. 2:4.

30 *hebt geen deel:* D.i. u bent Gods volk niet; u hebt geen deel aan de rijkdommen van zijn genade en weldaden. Zie dergelijke manier van spreken 2 Sam. 20:1; 1 Kon. 12:16.

31 *noch ten offer:* D.i. niet tot enig offer. – *g* Gen. 31:48; Joz. 24:27.

32 *de gedaante:* Of: *gestalte*; d.i. patroon, figuur, vorm, gelijkenis.

33 en de hoofden van de: D.i. nl. te weten; zie vs. 14.

34 dat YHWH in het midden: Doordien Hij u behoedt, dat u u aan hem niet bezondigt, noch u van ons afscheurt, gelijk wij vreesden, waaruit groot onheil in geheel Israël zou gerezen zijn.

35 *hebt u:* T.w. toen u dit altaar gebouwd hebt tot dat einde als u ons gezegd hebt; want hadt u hem gebouwd om een nieuwen Godsdienst op te richten en om u van de andere stammen af te zonderen, daarmede zoudt u Gods toorn en straf over geheel Israël verwekt hebben.

36 *brachten hun antwoord weer:* Hebr.: דָּבָר, *zij brachten hun het woord opnieuw*; d.i. zij hebben de gemeente trouwelijk aangezegd het antwoord en ontschuldiging van de Rubenieten, enz., en ook hun heel handel en voornemen.

34 En de kinderen van Ruben en de kinderen van Gad noemden dat altaar: [37]Dat het een getuige zij tussen ons, [38]dat God YHWH is.

HOOFDSTUK XXIII

Jozua, oud geworden, verzamelt heel Israel en verhaalt hoe wonderbaarlijk God voor zijn volk gestreden heeft en de landen van de overwonnen volken hun als erfenis gegeven heeft, vs. 1 enzovoort. Daarom vermaant hij hen ijverig te zijn in het onderhouden van de wet die door Mozes beschreven is, 6, en zich ervoor te hoeden in te gaan en zich te vermengen met de afgoderij van de heidenen, 7, terwijl hij hun de weldaden voorhoudt die zij van God ontvangen hadden en nog zouden ontvangen, 9, met de dreiging van Gods straffen als zij de Heere zouden verlaten, 11.

Jozua's afscheidsrede tot Israël

EN het gebeurde [1]na vele dagen, nadat YHWH Israël rust gegeven had van al zijn vijanden rondom heen, en Jozua oud geworden [2][en] op dagen gekomen was;

2 Zo riep Jozua [3]geheel Israël, hun oudsten, en hun hoofden, en hun richters, en hun voormannen, en hij zei tot hen: Ik ben oud geworden, [en] op dagen gekomen;

3 En u hebt gezien alles, wat YHWH, uw God, gedaan heeft aan al deze volken voor uw aangezicht; want YHWH, uw God, Zelf, is het, Die voor u gestreden heeft.

4 Zie, ik heb u deze [4]overige volken door het lot doen toevallen, als erfdeel voor uw stammen, van de Jordaan af, met al de volken, die ik uitgeroeid heb, en tot de grote zee, tegen de ondergang van de zon.

5 En YHWH, uw God, Zelf [5]zal hen uitstoten voor uw aangezicht, en Hij zal hen van voor uw aangezicht verdrijven; en u zult hun land erfelijk bezitten, [a]zoals YHWH, uw God, tot u [6]gesproken heeft.

6 Zo wees zeer sterk, om te bewaren en om te doen alles, wat geschreven is in het wetboek van [b]Mozes; opdat u daarvan niet afwijkt ter rechter [hand] noch ter linkerhand;

7 Dat u [7]niet ingaat tot deze volken: deze, die overgebleven zijn bij u; [8][c]gedenk ook niet aan de naam van hun goden, [9]en doet er niet bij zweren, en dient hen niet, en buigt u voor die niet;

8 [d]Maar YHWH, uw God, zult u aanhangen, zoals u tot op deze dag gedaan hebt.

9 Want YHWH heeft van uw aangezicht verdreven grote en machtige volken; en wat u betreft, niemand heeft voor uw aangezicht bestaan, tot op deze dag toe.

10 [e]Één enig man onder u zal er duizend jagen; want het is YHWH, uw God, Zelf, Die voor u strijdt, zoals Hij tot u [10]gesproken heeft.

11 Daarom bewaart uw zielen ijverig, dat u YHWH, uw God, liefhebt.

12 Want zo u [11]enigszins afkeert, en het overige van deze volken aanhangt, van deze, die bij u overgebleven zijn, en u met hen verzwagert, en u tot hen zult ingaan, en zij tot u;

13 [12]Weet voorzeker, dat YHWH, uw God, niet voortvaren zal deze volken van voor uw aangezicht te verdrijven; maar zij zullen u zijn tot een strik, en tot een net, en tot een [13]gesel aan uw zijden, en tot doornen in uw ogen, totdat u omkomt van dit goede land, dat u YHWH, uw God, gegeven heeft.

14 En ziet, [14]ik ga [15]vandaag in de weg [16]van de hele aarde; en u weet in uw hele hart en in uw hele ziel, dat er niet één enig woord [17]gevallen is van al die goede woorden, die YHWH, uw God, over u gesproken heeft; zij zijn u alle overkomen; er is daarvan niet één enig woord gevallen.

15 En het zal gebeuren, zoals al die goede dingen over u gekomen zijn, die YHWH, uw God, tot u gesproken heeft, zo zal YHWH over u komen laten [18]al die kwade [19]dingen, totdat Hij u vernietige van dit goede land, dat u YHWH, uw God gegeven heeft.

16 Wanneer u het verbond van YHWH, van uw God, overtreedt, dat Hij u geboden heeft, en u heengaat en dient andere goden, en u daarvoor neerbuigt, zo zal de toorn van YHWH over u ontsteken, en u zult haastig omkomen van het goede land, dat Hij u gegeven heeft.

37 Dat het een getuige zij: Anderen voegen in de tekst hierbij het Hebreeuwse woordje Ed, d.i. getuige. Anderen menen dat de woorden, die in de tekst volgen [ki ed hu benotenu, want hij is getuige tussen ons] zijn geweest de naam van dit altaar.

38 dat YHWH God is: D.i. dat men hem alleen dienen en voor de ware God kennen zal.

1 *na vele dagen:* Het zijn geweest omtrent veertien jaren, nadat zij in het land Kanaän gekomen waren. Vgl. dit met de aant. boven, Joz. 22:3.

2 wel bedaagd was: Hebr.: יָמִים, tot dagen gekomen was.

3 *geheel Israël:* Versta de hoofden en oversten, en ook allen, die van het volk daartoe verschijnen konden.

4 *overige volken:* T.w. die van de Israëlieten nog zouden bekrijgd en uitgeroeid worden.

5 *zal hen uitstoten:* T.w. de heidense natiën, die nog in het land Kanaän zijn overig gebleven.

– *a* Ex. 14:14; Ex. 23:27; Num. 33:53; Deut. 6:19; Joz. 13:6.

6 *gesproken heeft:* D.i. beloofd heeft.

– *b* Deut. 5:32; Deut. 28:14.

7 niet ingaat: D.i. maakt u niet gemeenzaam met hen. Want die met pik omgaat, die wordt daarvan besmet. Enige verstaan dit zo, alsof de Israëlieten verboden werd met die volken te huwelijken. Zie onder, vs. 12.

8 Anders: *maakt geen gewag van de naam van hun goden.*

– *c* Ex. 23:13; Ps. 16:4; Jer. 5:7; Zefan. 1:5; Ef. 5:3.

9 en doet er niet: De zin is: Zweert niet bij de goden van de heidenen, en doet er ook anderen niet bij zweren. Zie Ex. 23:13; Deut. 12:3; Ps. 16:4.

– *d* Deut. 11:22.

– *e* Lev. 26:8; Deut. 32:30.

10 *gesproken heeft:* D.i. beloofd heeft.

11 *enigszins afkeert:* Hebr.: שׁוֹב, *afkerende afkeert*.

12 *Weet voorzeker:* Hebr.: יָדוֹעַ, *weet wetende*.

13 Eertijds placht men de mensen in de zijden te geselen of te slaan, gelijk af te nemen is hier en Jezus Sirach 30:12, en Sirach 40:6.

14 ik ga: D.i. ik sterf, gelijk alle mensen.

15 *heden in de weg:* D.i. haast. Want Jozua heeft deze vermaning niet gedaan even op die dag toen hij gestorven is, maar tevoren.

16 gehele aarde: D.i. alle mensen die op aarde leven. Zie 1 Kon. 2:2.

17 Vgl. 1 Sam. 3:19, met de aant. daar.

18 *al die kwade:* T.w. waarmee Hij u bedreigd heeft, als u zijn geboden niet zoudt onderhouden.

19 Anders: *woorden*.

HOOFDSTUK XXIV

Jozua verzamelt alle stammen van Israel te Sichem, vs. 1 enzovoort. Hij brengt hun de weldaden van God in herinnering die aan hun vaderen en aan henzelf bewezen waren, 2. Daarom vermaant hij hen die ene ware God alleen trouw te dienen, 14, waarbij hij voor zichzelf en zijn huis een verklaring aflegt, 15. Het volk belooft ook tot viermaal toe te zullen volharden in de oprechte godsdienst, 16. Jozua vernieuwt het verbond van de HEERE met het volk, 25. Hij schrijft dit in het wetboek van de HEERE en richt een grote steen op ter gedachtenis daarvan, 26. De dood, ouderdom en begrafenis van Jozua, 29. De begraving van de beenderen van Jozef, 32. De dood en begraving van Eleazar, 33.

De vergadering te Sichem

DAARNA verzamelde Jozua al de stammen van [1]Israël te Sichem, en hij riep de oudsten van Israël, en zijn hoofden, en zijn richters, en zijn voormannen; en zij stelden zich [2]voor het aangezicht van God.

2 Toen zei Jozua [3]tot het hele volk: Zo zegt YHWH, de God van Israël: Aan [a]de overzijde [4]van de rivier hebben uw vaders van ouds gewoond, [b]Terah, de vader van Abraham, en de vader van Nahor; en zij hebben andere goden gediend.

3 [c]Toen nam Ik uw vader Abraham van de overzijde van de rivier, en deed hem wandelen door het hele land Kanaän; [d]Ik vermeerderde ook zijn zaad en gaf hem Izak.

4 [e]En aan Izak gaf Ik [5]Jakob en Ezau; en [f]Ik gaf aan Ezau het gebergte Seïr, om dat erfelijk te bezitten; maar Jakob en zijn kinderen trokken af in [g]Egypte.

5 Toen zond Ik Mozes en Aäron, en Ik plaagde Egypte, zoals Ik in zijn midden gedaan heb; en daarna leidde Ik u [h]daaruit.

6 Als Ik uw vaders uit Egypte gevoerd had, zo kwam u aan de zee, [i]en de Egyptenaars jaagden uw vaders na met wagens en met ruiters, tot de Schelfzee.

7 Zij nu riepen tot YHWH, en Hij stelde een duisternis tussen u en tussen de Egyptenaars, en Hij bracht de zee over hen, en bedekte hen; en [6]uw ogen hebben gezien, wat Ik in Egypte gedaan heb. Daarna hebt u vele dagen in de woestijn gewoond.

8 [k]Toen bracht Ik u in het land van de Amorieten, die aan de overzijde van de Jordaan woonden, die streden tegen u; maar Ik gaf hen in uw hand, en u bezat hun land erfelijk, en Ik vernietigde hen voor uw aangezicht.

9 [l]Ook maakte zich Balak op, de zoon van Zippor, de koning van de Moabieten, en [7]hij streed tegen Israël; en hij zond heen, en deed Bileam, de zoon van Beor, roepen, opdat hij u vervloeken zou.

10 Maar Ik wilde Bileam niet horen; daarom zegende hij u gestadig, en Ik verloste u uit zijn hand.

11 [m]Toen u over de Jordaan getrokken was, en te Jericho kwam, zo [8]streden de [9]burgers van Jericho tegen u, de Amorieten, en de Ferezieten, en de Kanaänieten, en de Hethieten, en de Girgazieten, de Hevieten en de Jebusieten; [n]maar Ik gaf hen in uw hand.

12 En [o]Ik zond [10]horzels voor u heen; die dreven hen weg van uw aangezicht, [11p][zoals] de beide koningen van de Amorieten, niet door [12]uw zwaard, noch door uw [13]boog.

13 [q]Dus heb Ik u een land gegeven, waaraan u niet gewerkt hebt, en steden, die u niet gebouwd hebt, en u woont daarin; u eet van de [14]wijngaarden en olijfbomen, die u niet geplant [15]hebt.

De keuze om YHWH te dienen

14 En nu, vreest YHWH, en dient Hem in oprechtheid en in waarheid; en doet weg de goden, die [16][17]uw vaders gediend hebben, aan de overzijde van de rivier, en in Egypte; en dient YHWH.

1 *te Sichem:* D.i. naar sommiger mening, te Silo, dat in het land van Sichem ligt, want daar was de tabernakel. Versta dit ook zo onder, vs. 32. Maar anderen menen dat Jozua de ark zou hebben laten brengen van Silo naar de stad Sichem, op deze landdag, gelijk zulks wel meer geschied is, onder Eli, Samuël, Saul en David.

2 *voor het aangezicht:* D.i. voor de tabernakel, in welke God woonde.

3 *tot het gehele volk:* Zie boven, Joz. 23:2.

– *a* Deut. 26:5.

4 *van de rivier:* Versta, de rivier Eufraat, en zo onder, vs. 3, 24:14, 24:15.

– *b* Gen. 11:26; idem v. 31.

– *c* Gen. 12:1.

– *d* Gen. 21:2.

– *e* Gen. 25:24.

5 Hier wordt Ezau de eerstgeborene niet eerst genoemd, maar Jakob. Zie dergelijks ook Gen. 11:26, en 1 Kron. 1:28, en vs. 5.

– *f* Gen. 36:8.

– *g* Gen. 46:1.

– *h* Ex. 3:10; Ex. 12:37.

– *i* Ex. 14:1.

6 *uw ogen hebben gezien:* Dit is te verstaan van velen van degenen, die onder de twintig jaren oud waren toen zij uit Egypte togen, want die daarboven waren [uitgenomen Kaleb en Jozua] waren allen in de woestijn gestorven.

– *k* Num. 21:21; idem v. 33.

– *l* Num. 22:5; Deut. 23:4; Richt. 11:25.

7 hij streed: D.i. wilde, of gedacht te strijden. Zie Richt. 11:25; vgl. Joh. 10:32, 10:33, waar stenigen voor willen stenigen gebruikt wordt; zodat het schijnt dat dit te verstaan is van Balaks vijandelijk gemoed, dat hij tegen Israël heeft betoond, eerst toen hij hen door Bileam heeft willen doen vervloeken; daarna, toen hij door de Moabietische vrouwen de Israëlieten tot hoererij, daarna tot afgoderij heeft gebracht, en zo de toorn van God over hen heeft doen komen, door Bileams raad.

– *m* Joz. 3:14; Joz. 6:1.

8 T.w. die van Jericho met toesluiting van zijn poorten; maar die natiën, die daarna genoemd worden, met wapenen.

9 Of: *de heren, of mannen.*

– *n* Joz. 6:20; Joz. 10:8; Joz. 11:8.

– *o* Ex. 23:28; Deut. 7:20.

10 Hebr.: *de horzel.*

11 Hij wil zeggen: gelijk u tevoren de beide koningen van de Ammorieten verdreven hebt, te weten Sihon en Og. Zie onder, vs. 18.

– *p* Ps. 44:4.

12 *uw zwaard:* Versta hieronder ook alle andere wapenen, gelijk Gen. 48:22; Ps. 7:13, en Ps. 44:4, 44:7. De zin van deze woorden is dat hun zwaarden en bogen tevergeefs zouden geweest zijn, tenzij God de Heer hun vijanden had verdelgd.

13 Versta hieronder ook alle andere wapenen, gelijk Gen. 48:22; Ps. 7:13, en Ps. 44:4, 44:7. De zin van deze woorden is dat hun zwaarden en bogen tevergeefs zouden geweest zijn, tenzij God de Heer hun vijanden had verdelgd.

– *q* Deut. 6:10; idem v. 11; idem v. 12.

14 en steden: Joz. 11:13 staat dat de Israëlieten geen steden verbrandden dan Hazor alleen. Dit is daarom geschied, opdat de kinderen van Israël huizen en steden zouden vinden, om te wonen.

15 D.i. van de vruchten van de wijngaarden, en van de olijven, die op de bomen gewassen zijn. Zie dergelijke manier van spreken Gen. 3:12; Openb. 1:7.

16 *in oprechtheid:* D.i. oprecht, van ganser harte, zonder bedrog.

17 *uw vaders:* T.w. Therah, Nahor, enz., ja ook Abraham, eer God de Heer hem uit Ur van de Chaldeën geroepen heeft.

15 Maar zo het kwaad is in uw ogen YHWH te
dienen, kiest u vandaag, wie u dienen zult; het-
zij de goden, die uw vaders, die aan de andere
zijde van de rivier waren, gediend hebben, of de
goden van de Amorieten, in wier land u woont;
maar wat mij en mijn huis betreft, wij zullen
YHWH [18]dienen!
16 Toen antwoordde het volk en zei: [19]Het zij
verre van ons, dat wij YHWH verlaten zouden,
om andere goden te dienen.
17 Want YHWH is onze God; Hij is het, Die ons
en onze vaders uit het land van Egypte, uit het
diensthuis heeft opgebracht, en Die deze grote
tekenen voor onze ogen gedaan heeft, en ons be-
waard heeft op de hele weg, waardoor wij getrok-
ken zijn, en onder alle volken, door wier midden
wij getrokken zijn.
18 En YHWH heeft voor ons aangezicht uitge-
stoten al die volken, zelfs de Amoriet, inwoner
van het land. Wij zullen ook YHWH dienen, want
Hij is onze [20]God.
19 Toen zei Jozua tot het volk: U zult YHWH niet
kunnen dienen, want Hij is een [21]heilig God; Hij
is een jaloers God; Hij zal uw overtredingen en
uw zonden niet [22 23]vergeven.
20 Als u YHWH verlaten en vreemde goden die-
nen zult, [r]zo zal Hij Zich omkeren, en Hij zal u
kwaad doen, en Hij zal u verdoen, naar dat Hij u
goed gedaan zal hebben.
21 Toen zei het volk tot Jozua: Nee, maar wij
zullen YHWH [24]dienen.
22 Jozua nu zei tot het volk: U bent getuigen
over uzelf, dat u zich YHWH gekozen hebt, om
Hem te dienen. En zij zeiden: Wij zijn getuigen.
23 En nu, doet de [25]vreemde goden weg, die in
het midden van u zijn, en neigt uw harten tot
YHWH, de God van Israël.
24 En het volk zei tot Jozua: Wij zullen YHWH,
onze God, dienen, en wij zullen Zijn stem
gehoorzamen.

Het verbond te Sichem

25 Zo [s]maakte Jozua op die dag een verbond
met het volk; en hij stelde het hun tot een inzet-
ting en recht [26 27]te Sichem.
26 En Jozua schreef deze woorden in het wet-
boek Gods; en hij nam een grote steen, en hij
richtte die daar op onder [28 29]de eik, die bij het
heiligdom van YHWH was.
27 En Jozua zei tot het hele volk: Zie, deze steen
zal ons tot een getuigenis zijn; want hij heeft
gehoord al de redenen van YHWH, die Hij tot
ons gesproken heeft; ja, hij zal tot een getuigenis
tegen u zijn, opdat u uw God [30]niet [31]liegt.
28 Toen zond Jozua het volk weg, een ieder
naar zijn erfdeel.

De dood van Jozua en Eleazar

29 En het gebeurde na deze dingen, dat Jozua,
de zoon van Nun, de knecht van YHWH, stierf,
[32]oud zijnde honderd en tien jaren.
30 En zij begroeven hem in het gebied van zijn
erfdeel, [t]te Timnath-serah, die is op een berg van
Efraïm, aan het noorden van de berg [33]Gaas.
31 Israël nu diende YHWH al de dagen van
Jozua, en al de dagen van de oudsten, die lang
na Jozua leefden, en die al het werk van YHWH
[34]wisten, dat Hij aan Israël gedaan [35]had.
32 Zij begroeven ook de beenderen van [v]Jozef,
die de Israëlieten uit Egypte opgebracht hadden,
te Sichem, in dat stuk velds, dat Jakob gekocht
had van de kinderen van Hemor, de vader van
Sichem, voor [36]honderd geldstukken, want [37]zij
waren aan de kinderen van Jozef ter erfenis
[38]geworden.
33 Ook stierf Eleazar, de zoon van Aäron; en zij
begroeven hem op de heuvel van Pinehas, zijn
zoon, die hem gegeven was geweest op het ge-
bergte van Efraïm.

18 Maar zo: Jozua stelt het de Israëlieten niet vrij, God te dienen of niet; maar dit zegt hij opdat zij vrij en ongedwongen zouden verklaren wat zij te doen gezind waren, en opdat zij des te vaster zouden verbonden blijven God te dienen, nadat zij zulks vrijwillig aangenomen hadden te doen. Zie dergelijke manier van spreken, Ruth 1:8, 1:15.

19 *Het zij verre:* Hebr.: עָזַב, *het zij ons verre van te verlaten.*

20 ook YHWH dienen: Te weten, zowel als u en uws vaders huis.

21 *U zult:* T.w. als u de vreemde goden bij u behoudt, vermengende de valse godsdienst met de ware godsdienst, gelijk vs. 23 af te nemen is.

22 *heilig God:* Hebr.: *Elohim (*אֱלֹהִים*) Kedoschim hu.* Zie hiervan Gen. 20:13.

23 Hebr.: *wegnemen*; gelijke manier van spreken zie Gen. 50:17. Anders: niet verdragen.

– *r* Joz. 23:15.

24 Versta hierbij, wij zullen de Heer niet verlaten.

25 *vreemde goden weg:* T.w. de goden van de vreemdelingen. Uit deze woorden is te zien, ofschoon er openlijk geen afgoderij is geduld geweest, dat er nochtans enige onder de Israëlieten in deze tijd waren, die de afgoden in het verborgen bij zich hadden, en die eerden en dienden. Zie Amos 5:25, 5:26; Hand. 7:43. Zie ook Gen. 35:2.

– *s* Ex. 15:25.

26 Zo maakt Jozua: D.i. hij vernieuwde en bevestigde het verbond, dat God met het volk van Israël had opgericht.

27 *te Sichem:* Zie boven, vs. 1.

28 D.i. de woorden van dit verbond.

29 *de eik:* Van deze eik zie Richt. 9:6.

30 want hij heeft: D.i. hij is daar tegenwoordig geweest. De steen, die geen gevoel heeft, wordt hier gevoel toegeschreven. Zo staat er: Hoort, u hemelen en u aarde, Jes. 1:2, en Deut. 32:1. De hemelen vertellen de ere Gods, Ps. 19:2. De stenen zullen roepen, Luk. 19:40.

31 niet liegt: Maar houdt en doet wat u hem beloofd hebt.

32 *oud zijnde:* Hebr.: בֶּן, *een zoon van honderd en tien jaren.*

– *t* Joz. 19:50; Richt. 2:9.

33 Anders genoemd Timnath-Heres; Richt. 2:9.

34 die lang: Hebr.: יָמִים, die hun dagen verlengden na Jozua. Zie Ex. 20:12.

35 Versta hier degenen, die met Jozua het volk geregeerd en hem overleefd hadden. Zie Richt. 2:7.

– *v* Gen. 50:25; Ex. 13:19.

36 *te Sichem:* Versta dit als boven, vs. 1; want hier volgt dat Jozefs beenderen begraven zijn in het stuk veld, enz., welk stuk veld in de stad Sichem niet lag, gelijk af te nemen is uit Gen. 33:18.

37 honderd stukken gelds: Zie Gen. 33:19, en de aant. daarop. Stefanus, Hand. 7:16, zegt: Voor de prijs van het zilver.

38 T.w. dat stuk veld en de begrafenis die daarin was.

HET BOEK VAN DE
RICHTEREN

INHOUD VAN DIT BOEK

DIT boek bevat een zeer opmerkelijke geschiedenis van de staat van Israël, zowel in godsdienst als in bestuur, na de dood van Jozua tot aan het priesterschap en richterschap van Eli; voornamelijk onder het bestuur van de richters. Daarmee worden niet zulke personen bedoeld die het gewone rechtersambt onder het volk bekleed hebben, zoals dit woord anders opgevat wordt, maar mensen die God van tijd tot tijd, naar wat de toestand van Israël vereiste, nu eens uit deze, dan weer uit die stam, naar zijn welbehagen op buitengewone wijze verwekt en geroepen heeft. Hij begiftigde en dreef hen door zijn Geest met wijsheid en moed, om het recht van hem en van zijn volk tegen de verdrukkers en vijanden van Israël zegevierend uit te voeren, de vervallen godsdienst te herstellen en te handhaven, Israël bij de vrijheid en de heilige wetten die zij van God ontvangen hadden te beschermen, en het met raad en daad bij te staan in voorkomende moeilijkheden.

HOOFDSTUK I

De stam Juda begint op Gods bevel oorlog te voeren tegen de inwoners van Kanaän, vs. 1, enz. Hij verslaat Adonibezek, 4. Hij verovert Jeruzalem, 8. Hij verslaat de kinderen van Enak van Hebron, 10. Othniël verovert Debir, en verkrijgt daardoor de dochter van Kaleb tot vrouw, 11. De Kenieten wonen onder Juda, 16. Simeon verovert Zefath, 17, en Juda verscheidene steden der Filistijnen, 18. Die van het huis van Jozef veroveren Bethel, 23. Verhaal van de slapheid der stammen in het verdrijven der Kanaänieten, waardoor zij door hen gekweld worden en onder elkaar blijven wonen, 19, 21, enz.

Juda en Simeon strijden tegen Kanaän

EN het gebeurde na de dood van Jozua, dat de Israëlieten YHWH vroegen, [1]zeggende: [a]Wie zal onder ons het eerst optrekken naar de Kanaänieten, om tegen hen te strijden?

2 En YHWH zei: [2]Juda zal optrekken, zie, Ik heb dat land in zijn hand gegeven.

3 Toen zei Juda tot zijn broer [3]Simeon: Trek met mij op in mijn [4]lot, en laat ons tegen de Kanaänievoor de oorlogn, zo zal ik ook met u optrekken in uw lot. Zo trok Simeon op met hem.

4 En Juda trok op, en YHWH gaf de Kanaänieten en de Ferezieten in [5]hun hand; en zij sloegen hen [6]bij Bezek, tien duizend man.

5 En zij vonden Adoni-Bezek te Bezek, en streden tegen hem; en zij sloegen de Kanaänieten en de Ferezieten.

6 Maar Adoni-Bezek vluchtte; en zij jaagden hem na, en zij grepen hem, en [7]hieuwen de duimen van zijn handen en van zijn voeten af.

7 Toen zei Adoni-Bezek: Zeventig koningen, met afgehouwen duimen van hun handen en van hun voeten, waren onder mijn tafel, [8]de kruimen oprapende; zoals ik gedaan heb, zo heeft mij God vergolden! En zij brachten hem te Jeruzalem, en hij stierf daar.

8 Want de kinderen van Juda [9]hadden tegen Jeruzalem gestreden, en hadden [10]haar ingenomen, en met de [11]scherpte van het zwaard geslagen; en zij hadden de stad in het vuur [12]gezet.

9 [b]En [13]daarna waren de kinderen van Juda afgetrokken, om te strijden tegen de Kanaänieten, wonende in het gebergte, en in het zuiden, en in de laagte.

10 [c]En [14]Juda was heengetrokken tegen de Kanaänieten, die te [15]Hebron woonden (de naam nu van Hebron was tevoren Kirjath-Arba), en zij sloegen Sesai, [16]en Ahiman, en Thalmai.

De inname van Debir en Achsa

11 En van daar was [17]hij heengetrokken tegen de inwoners van [d]Debir; de naam nu van [18]Debir was tevoren Kirjath-Sefer.

1 Door de hogepriester, met de efod bekleed zijnde. Zie hiervan Gods bevel, Num. 27:21, en vgl. onder Richt. 20:18; 1 Sam. 23:9.

– *a* Richt. 20:18.

2 *Juda zal optrekken:* D.i. de stam van Juda. Zo is het volgende Simeon d.i. de stam Simeons, en zo verder in de rest.

3 De erfenissen van Juda en Simeon waren voor een deel onder elkaar vermengd of gemeen. Zie Joz. 19:1, 19:9.

4 D.i. om het land, dat mij door het lot toegevallen is, in te nemen.

5 *hun hand:* In de hand van Juda en Simeon.

6 Niet ver van Jeruzalem gelegen. Zie ook 1 Sam. 11:8.

7 De oorzaak hiervan was zijn gruwelijke tirannie verhaald in vs. 7.

8 *de kruimen oplezende:* Wat van de tafel afviel, of hun toegeworpen werd.

9 *hadden tegen Jeruzalem gestreden:* Anders: *streden*; maar het gevoelen van de meesten is, dat alhier bij gelegenheid wat in vs. 7 gezegd is, dat zij Adoni-Bezek te Jeruzalem brachten, de inneming van Jeruzalem en enige andere geschiedenissen [tot aan vs. 17] uit het boek Jozua worden herhaald, gelijk te zien is Joz. 15.

10 Versta, dat deel van de stad, dat hun ten deel gevallen was, niet het andere deel wat Benjamin mee toekwam, en het slot. Zie Joz. 15:8, 15:63, en Joz. 18:11, 18:28. Ook onder, vs. 21, met de aant.

11 *scherpte van het zwaard:* Hebr.: *aan de mond van het zwaard.*

12 Hebr.: *gezonden*; d.i. zij hadden het vuur daarin geworpen; zo onder, Richt. 20:48.

– *b* Joz. 10:36; Joz. 11:21; Joz. 15:13.

13 Na de inneming van Jeruzalem.

– *c* Joz. 15:14.

14 Onder het beleid van Jozua en Kaleb; Joz. 15:14.

15 Hebron woonden: Zie Joz. 15:13.

16 *Sesai, en Ahiman, en Thalmai:* Drie reuzen, kinderen Enaks, gelijk onder vs. 20 verhaald wordt.

17 hij heengetogen: Juda.

– *d* Joz. 15:15.

18 *Debir was te voren Kirjath-sefer:* Zie Joz. 12:13.

12 En Kaleb zei: Wie Kirjath-Sefer zal slaan, en
haar innemen, die zal ik ook mijn dochter Achsa
tot een vrouw geven.
13 Toen nam Othniël haar in, [19]de zoon van
Kenaz, [20]broer van Kaleb, [21]die jonger was dan
hij; en Kaleb gaf hem Achsa, zijn dochter, tot een
vrouw.
14 [22]En het gebeurde, als zij tot hem kwam, dat
zij hem [23]aanporde, om van haar vader een veld
te begeren; en zij sprong van de ezel af; toen zei
Kaleb tot haar: Wat is u?
15 En zij zei tot hem: Geef mij een [24]zegen;
omdat u mij een [25]dor land gegeven hebt, geef mij
ook bronnen. Toen gaf Kaleb haar hoge bronnen
en lage bronnen.

Verdere veroveringen van Juda

16 De kinderen van [26]de Keniet, de schoonva-
der van Mozes, trokken ook uit [27]de Palmstad op,
met de kinderen van Juda, naar de woestijn van
Juda, die tegen het zuiden van [28]Harad is; [29]en zij
gingen heen en woonden met het volk.
17 [30]Juda dan trok met zijn broer Simeon, en zij
sloegen de Kanaänieten, wonende te [31]Zefat, en
zij [32]verbanden hen; en men noemde de naam
van deze stad [33]Horma.
18 Daartoe nam Juda [34]Gaza in, met haar
[35]gebied, en Askelon met haar gebied, en Ekron
met haar gebied.
19 En YHWH was met Juda, dat hij de inwoners
van het gebergte verdreef; maar [36]hij ging niet
voort om de inwoners van het dal te verdrijven,
[37]omdat zij ijzeren wagens hadden.
20 En zij gaven [38]Hebron aan Kaleb, zoals Mozes
gesproken had; en hij verdreef van daar de [39]drie
zonen van [e]Enak.
21 Maar de kinderen van Benjamin hebben
de Jebusieten, [40]te Jeruzalem wonende, niet
verdreven; maar de Jebusieten woonden met
de kinderen van Benjamin te Jeruzalem, tot op
[41]deze dag.

Het huis van Jozef neemt Bethel

22 En het huis van Jozef trok ook op naar Beth-
El. En YHWH was met hen.
23 En het huis van Jozef bestelde spionnen bij
Beth-El; de naam nu van deze stad was tevoren
[42f]Luz.
24 En de [43]wachters zagen een man, uitgaande
uit de stad; en zij zeiden tot hem: Wijs ons toch
de ingang van de stad, en wij zullen goedertie-
renheid bij u doen.
25 En als hij hun de ingang van de stad gewe-
zen had, zo sloegen zij de stad met de scherpte
van het zwaard; maar die man en zijn hele huis
lieten zij gaan.
26 Toen trok deze man in het land van [44]de
Hethieten, en hij bouwde een stad, en noemde
haar naam Luz; dit is haar naam tot op deze dag.

Onvolledige verdrijving van de Kanaänieten

27 En [45]Manasse verdreef [46]Beth-Sean niet,
noch haar [47]bijbehorende plaatsen, noch
[48]Thaänach met haar bijbehorende plaatsen,
noch de inwoners van Dor met haar bijbeho-
rende plaatsen, noch de inwoners van [49]Jibleam
met haar bijbehorende plaatsen, noch de in-

19 *de zoon van Kenaz:* D.i. nakomeling van Kenaz, gelijk sommigen dit verstaan.

20 *broer van Kaleb:* D.i. bloedverwant, nabestaande. Dit verstaan sommigen van Othniël, anderen van Kenaz. Vgl. Num. 32:12; Joz. 15:17; onder, Richt. 3:9, 3:11; 1 Kron. 4:13, 4:15.

21 die jonger was dan hij: Hebr.: יִתְּן, kleiner, of, minder dan hij; nl. Kenaz. Anders: die [t.w. Othniël] de jongste was van, of, uit hem, nl. Kenaz; d.i. de jongste en geringste van aanzien onder alle nakomelingen van Kenaz, en desniettegenstaande vereerd en verheven boven anderen door deze mannelijke daad, het gevolgde huwelijk en richterschap; onder, Richt. 3:9, enz.

22 En het geschiedde: Zie van dit verhaal Joz. 15:18, 15:19, en de aant. daar.

23 Of: *aanzocht.*

24 Zie Gen. 33:11.

25 *dor land gegeven hebt:* Hebr.: גֻּלַּת, *Zuidland.*

26 Versta, Jethro; zie Num. 24:21, 24:22.

27 *de Palmstad:* Jericho. Zie Deut. 34:3.

28 *Harad is:* De naam van een stad, gelegen bij het gebergte Seïr, en misschien ook van een koning van die plaats. Zie Num. 21:1.

29 en zij gingen heen: Hebr.: יֵשֶׁב, en hij ging en woonde, of, bleef met, of, bij het volk. Hij, nl. de Keniet; d.i. Jethro's nakomelingen. Sommigen zetten het aldus over: Want hij [de Keniet] was [mee] getogen, en was gebleven, of, had gewoond bij het volk, nl. Israël. Zie Num. 10:29, en Num. 24:21, 24:22; 1 Sam. 15:6.

30 *Juda dan toog met zijn broer Simeon:* Hier wordt de historie, boven vs. 8 verlaten zijnde, hervat en vervolgd.

31 Deze plaats wordt nergens meer vermeld; alleen vindt men 2 Kron. 14:9, 14:10 het dal Zefatha bij Maresa, in Juda. Sommigen zetten het daar over: Het dal [liggende] naar Zefath toe.

32 *verbanden hen:* Zie Deut. 2:34.

33 D.i. ban, verbanning. Vgl. Num. 14:45, en Num. 21:3. Sommigen menen dat dit Horma is de koninklijke stad, gelegen aan de zuidelijke grenzen van Kanaän, aan het westelijke einde van het gebergte Seïr. Zie Joz. 12:14, en Joz. 15:30, Joz. 19:4; 1 Sam. 30:30; 1 Kron. 4:30.

34 Deze steden waren gelegen in het land van de Filistijnen, aan de Middellandse zee, en worden dikwijls in de Heilige Schrift vermeld.

35 D.i. het omliggende land; zo in het volgende.

36 hij ging niet voort: Nl. Juda. Anders: maar niet verdrijvende.

37 *omdat zij ijzeren wagens hadden:* Hoewel de Heer met Juda geweest was in het innemen van het gebergte, zo was hij evenwel niet moedig genoeg om de rest te vervolgen, door menselijke vrees, die hier bij hem meer vermocht dan het bevel en de beloften van God; Joz. 13:6, en Joz. 17:18. Van de ijzeren wagens in die tijd in het strijden gebruikelijk, zie Joz. 17:18.

38 Hebron aan Kaleb: Zie hiervan de historie Joz. 14:6 tot het einde.

39 *drie zonen van Enak:* Van welke boven vermeld is, vs. 10. Van Enak en zijn nakomelingen, die reuzen geweest zijn, zie Num. 13:22. Anders: van de reus.

– *e* Num. 14:24; Joz. 14:13.

40 *Jeruzalem wonende:* Versta, in het opperste deel van de stad en het slot, dat Benjamin ten deel was gevallen, daar hun erfenissen bij die van Juda voor een deel gelegen waren; Joz. 18:11. Juda had het zijne ingenomen, gelijk boven vs. 8; uit het slot zijn de Jebusieten eerst door David verdreven; 2 Sam. 5:6, 5:7.

41 *deze dag:* Toen dit van de auteur van dit boek beschreven werd.

42 Zie Gen. 28:19.

– *f* Gen. 28:19.

43 *wachters zagen een man:* Die uitgezonden waren, om de gelegenheid van de stad te bespieden.

44 Wonende aan de noordzijde van het gebergte Efraïms.

45 Versta, de halve stam, wonende in Kanaän; niet, die over de Jordaan in Gilead en Basan woonden.

46 *Beth-Sean niet:* D.i. de inwoners van Beth-Sean; gelijk in het volgende verklaard wordt. Beth-Sean lag bij de Jordaan aan de westzijde. Zie Joz. 17:11.

47 onderhorige plaatsen: D.i. de omliggende plaatsen, onder haar sorterende. Hebr.: בְּנוֹתֶיהָ, dochters.

48 Gelegen aan het gebergte Gilboa. Zie ook Joz. 17:11, en Joz. 21:25.

49 Joz. 17:11. Beide deze plaatsen lagen nabij de Middellandse zee.

woners van Megiddo met haar bijbehorende plaatsen; en de Kanaänieten [50]wilden wonen in hetzelfde [g]land.

28 En het gebeurde, als Israël sterk werd, dat hij de Kanaänieten op belasting stelde; maar hij verdreef [51]hen niet geheel.

29 Ook verdreef Efraïm de Kanaänieten niet, die te [52]Gezer woonden; maar de Kanaänieten woonden in het midden van hem te [h]Gezer.

30 Zebulon verdreef de inwoners van [53]Kitron niet, noch de inwoners van [54]Nahalol; maar de Kanaänieten woonden in het midden van [55]hem, en waren schatplichtig.

31 Aser verdreef de inwoners van [56]Acco niet, noch de inwoners van Sidon, noch [57]Achlab, noch Achsib, noch Chelba, noch Afik, noch Rechob;

32 Maar de Aserieten woonden in het midden van de Kanaänieten, die in het land woonden; want zij verdreven hen niet.

33 Nafthali verdreef de inwoners van [58]Beth-Semes niet, noch de inwoners van Beth-Anath, maar woonde in het midden van de Kanaänieten, die in het land woonden; maar de inwoners van Beth-Semes en Beth-Anath werden hun schatplichtig.

34 En de Amorieten drongen de kinderen van Dan in het gebergte; want zij lieten hun niet toe, af te komen in [59]het dal.

35 Ook [60]wilden de Amorieten wonen op het gebergte van Heres, te [61]Ajalon, en te Saalbim; maar de hand van het huis van Jozef werd zwaar, zodat zij [62]schatplichtig werden.

36 En het gebied van de Amorieten was van de opgang van [63]Akrabbim, van de [64]rotssteen, en omhoog heen.

HOOFDSTUK II

Gods Engel bestraft Israël te Bochim, vs. 1, enz. Waar zij hun zonden bewenen, 4. Een verhaal van de staat van Israël onder de richteren, waarin hun eerste godsvrucht, in de tijd van Jozua en de vrome oudsten, vergeleken wordt met de latere afvalligheid tot allerlei afgoderij, waarover zij telkens door God door de vijanden gestraft zijn, en, door de richteren verlost zijnde, opnieuw van kwaad tot erger zijn vervallen, 6, 7, enz.

De Engel van YHWH te Bochim

EN een [1]Engel van YHWH kwam omhoog van [2]Gilgal tot [3]Bochim, en Hij zei: Ik heb u uit Egypte opgevoerd, en u gebracht in het land, dat Ik uw vaders gezworen heb, en gezegd: [a]Ik zal Mijn verbond met u niet verbreken in eeuwigheid.

2 En wat u betreft, u zult geen [b]verbond maken met de inwoners van dit land; hun [c]altaren zult u afbreken. Maar u bent Mijn stem niet gehoorzaam geweest; waarom hebt u dit gedaan?

3 Daarom heb Ik ook gezegd: [d]Ik [4]zal hen voor uw aangezicht niet uitdrijven; maar zij zullen u aan de [5]zijden zijn, en hun goden zullen u [e]tot een strik zijn.

4 En het gebeurde, als de Engel van YHWH deze woorden tot alle Israëlieten gesproken had, zo hief het volk zijn stem op en huilde.

5 Daarom noemden zij de naam van die plaats [6]Bochim; en zij offerden daar aan YHWH.

De dood van Jozua en het nieuwe geslacht

6 [7f]Als Jozua het volk had [8]laten gaan, zo waren de Israëlieten heengegaan, een ieder tot zijn erfdeel, om het land erfelijk te bezitten.

7 En het volk diende YHWH, al de dagen van Jozua, en al de dagen van de oudsten, die [9]lang geleefd hadden na Jozua; die gezien hadden al dat grote werk van YHWH, dat Hij aan Israël gedaan had.

8 Maar als Jozua, de zoon van Nun, de knecht van YHWH, gestorven was, [10]honderd en tien jaar oud zijnde;

9 En zij hem begraven hadden in het gebied van zijn erfdeel, te [11]Timnath-heres, op een berg van Efraïm, tegen het noorden van de berg Gaas;

50 *wilden wonen:* Of: *vonden goed, bewilligden, of begonnen.* [Hebr.: שָׁבֶת, de Kanaäniet wilde, enz.] t.w. òf uit moedwil, òf op conditie van tribuut, gelijk sommigen dit uit vs. 28 verklaren. Zo onder, vs. 35. Zie ook Joz. 17:12.

– *g* Joz. 17:11; idem v. 12.

51 *verdreef hen niet ganselijk:* Hebr.: הוֹרִישׁ, *verdrijvende verdreef hij hem niet*; t.w. de Kanaäniet.

52 *Gezer woonden:* Gelegen bij de beek Gaäs naar de Middellandse zee toe, zijnde mee een stad van de Levieten, Joz. 21:21.

– *h* Joz. 16:10.

53 Gelegen bij het gebergte van Zebulon westwaarts, nabij de oorsprong van de beek Jiftahel.

54 Zie Joz. 19:15.

55 Zebulon.

56 Deze plaatsen waren gelegen aan de Middellandse zee, alleen lagen Afik en Achlaz wat landwaarts in. Van Asers lot zie Joz. 19:24, enz. Rechob was ook een stad van de Levieten, Joz. 21:31, mee landwaarts in gelegen. Zie Num. 13:21.

57 D.i. de inwoners van deze steden.

58 *Beth-semes niet:* Zie van deze beide steden, gelegen in Nafthali, Joz. 19:38.

59 *het dal:* D.i. in de laagten.

60 *wilden de Amorieten:* Zie boven, vs. 28.

61 Zie Joz. 19:42, en Joz. 21:24. Saälbim lag in het dal Eskol, Ajalon vandaar in het noord-westen naar de westzee, op de grenzen van Dan. Andere plaatsen van deze naam, zie onder Richt. 12:12.

62 *schatplichtig werden:* Hebr.: מָס, *tot belasting werden, of waren.* De zin is, die van het huis van Jozef kwamen Dan te hulp, en bedwongen de Amorieten zover, dat zij hun schatplichtig werden.

63 Gelegen bij het zuidelijke einde van de Zoutzee, en aan het oostelijke einde van het gebergte Seïr, op de uiterste grenzen van Kanaän, tegen het zuiden. Zie Joz. 15:2, 15:3, 15:5.

64 Anders: *Sela, of Petra Arabioe, een vermaarde stad, op een steenrots gelegen.*

1 *Engel van YHWH:* Versta, de Zoon van God, gelijk duidelijk blijkt uit het gehele vervolg. Zie ook Richt. 6:11.

2 Zie Joz. 5:9.

3 Zo genoemd van het wenen van het volk, onder vs. 5, zijnde nabij Gilgal gelegen.

– *a* Gen. 17:7; Deut. 29:14; idem v. 15.

– *b* Deut. 7:2.

– *c* Deut. 12:3.

– *d* Joz. 23:13.

4 *zal hen:* T.w. de heidenen, in Kanaän wonende.

5 *zijden zijn:* Zie breder verklaring hiervan Num. 33:35.

– *e* Ex. 23:33; Ex. 34:12; Deut. 7:16.

6 D.i. de wenende.

7 Als Jozua: In het volgende wordt de reden verhaald, waarom God de inwoners van dit land niet wilde verdrijven, t.w. Israëls afvalligheid van God.

– *f* Joz. 24:28.

8 *laten gaan:* Nadat hij hen zeer heftiglijk vermaand en tot de reine Godsdienst verplicht had, Joz. 24.

9 *lang geleefd hadden na Jozua:* D.i. die Jozua overleefd hadden.

10 *honderd en tien jaren oud zijnde:* Hebr.: שְׁנִים, *een zoon van honderd en tien jaren.*

11 Anders genaamd Thimnath-Serah, Joz.24:30.

10 En al dat geslacht ook tot zijn vaders verzameld was; zo stond er een ander geslacht na hen op, dat YHWH niet kende, noch ook het werk, dat Hij aan Israël gedaan had.

Israëls afval en de richters

11 Toen deden de Israëlieten, dat kwaad was in de ogen van YHWH, en zij dienden de [12]Baäls.

12 En zij verlieten YHWH, de God van hun vaders, Die hen uit Egypteland had uitgevoerd, en volgden andere goden na, van de goden van de volken, die rondom hen waren, en bogen zich voor die, en zij verwekten YHWH tot toorn.

13 Want zij verlieten YHWH, en dienden de Baäl en [13]Astharoth.

14 Zo ontstak de toorn van YHWH tegen Israël, en Hij gaf hen in de hand van de rovers, die hen beroofden; [g]en Hij [14]verkocht hen in de hand van hun vijanden rondom; en zij konden niet meer bestaan voor het aangezicht van hun vijanden.

15 Overal, waarheen zij uittrokken, was de hand van YHWH tegen hen, ten [15]kwade, [h]zoals YHWH gesproken, en zoals YHWH gezworen had; en [16]hun was zeer bang.

16 En YHWH verwekte richteren, die hen verlosten uit de hand [17][18]van degenen, die hen beroofden;

17 Maar zij hoorden ook niet naar hun richteren, maar [19]hoereerden andere goden na, en bogen zich voor die; haast weken zij af van de weg, die hun vaders gewandeld hadden, horende de geboden van YHWH; zo deden zij niet.

18 En wanneer YHWH hun richteren verwekte, zo was YHWH met de richter, en verloste hen uit de hand van hun vijanden, [20]al de dagen van de richter; want het [21]berouwde YHWH, om hun zuchten vanwege degenen, die hen drongen en die hen drukten.

19 [i]Maar het gebeurde met het versterven van de richter, dat zij omkeerden, en verdierven het meer dan hun vaders, navolgende andere goden, die dienende, en zich voor die buigende; zij lieten niets [22]vallen van hun werken, noch van deze hun [23]harde weg.

De volken als beproeving gelaten

20 Daarom ontstak de toorn van YHWH tegen Israël, dat Hij zei: Omdat dit volk Mijn verbond heeft overtreden, dat Ik hun vaders geboden heb, en zij naar Mijn stem niet gehoord hebben;

21 [k]Zo zal Ik ook niet voortvaren voor hun aangezicht iemand uit de bezitting te verdrijven, van de heidenen, [24]die Jozua heeft achtergelaten, als hij stierf;

22 Opdat Ik Israël door hen [25]verzoeke, of zij de weg van YHWH zullen houden, om daarin te wandelen, zoals hun vaders gehouden hebben, of niet.

23 Zo liet YHWH deze heidenen blijven, dat Hij hen niet haastig uit de bezitting verdreef; [26]die Hij in de hand van Jozua niet had overgegeven.

HOOFDSTUK III

Register van de heidense volken die God in Kanaän heeft overgelaten, om Israël te beproeven, vs. 1, enz. Wanneer Israël van God afvalt, wordt het overgegeven in de hand van de koning van Mesopotamië, 5. Nadat het van diens tirannie door Othniël verlost is, vervalt het weer tot de vorige boosheid, en wordt verslagen en verdrukt door Eglon, de koning der Moabieten, 9. Van wie God hen verlost door de richter Ehud, 15, zoals ook daarna van de Filistijnen, door de richter Samgar, 31.

De overgebleven volken

DIT nu zijn de heidenen, die YHWH liet blijven, om door hen Israël te [1]verzoeken, [2]allen, die niet wisten van al de [3]oorlogen van Kanaän;

12 Met het woord Baäl, betekenende een Heer, hebben de heidenen in het algemeen hun afgoden genoemd, omdat zij die voor hun heren en gevers van alles goeds hielden; en om die te onderscheiden, omdat zij verscheiden waren, hebben zo heidenen als afgodische Joden hun nog toenamen bijgevoegd, als Baäl-Berith, onder, Richt. 8:33; Baäl-Peor, Num. 25:3; Baäl-Zebub, 2 Kon.1:6; Baäl Astaroth, vgl. onder, vs. 13, en 1 Kon. 16:31. De afgoderij, met deze bedreven, was een gehele afwijking van God, hoewel de afvallige Israëlieten zichzelven wijsmaakten dat zij God daardoor mee konden vereren, alsook door de gouden kalveren, 1 Kon. 12:28. Zie Hos. 2:15, en onder Richt. 8:33.

13 D.i. de beelden van de afgod of van de afgodin, bij de heidenen genoemd Astarte, die de Sidoniërs en Filistijnen in de gedaanten van schapen hadden opgericht. Zie 1 Sam. 31:10; 1 Kon. 11:5, 11:33; 2 Kon. 23:13.

– *g* Ps. 44:13; Jes. 50:1.

14 *verkocht hen:* D.i. Hij leverde hen over, gelijk de verkoper de verkochte waren overlevert in de hand van de koper. Zo onder, Richt. 4:2, 4:9, en Richt. 10:7. Vgl. Ps. 44:13.

15 Om hen met allerlei plagen, ongeluk en ellenden te straffen.

– *h* Lev. 26; Deut. 28.

16 *hun was zeer bang:* Of: *Hij [de Heer] benauwde hen zeer*.

17 Door een bijzondere beroeping en aandrift zijns Geestes.

18 Versta, geen landsheren of koningen, noch ook die het ordinaire richterambt bedienden of recht spraken tussen de man en zijn naaste, dat verbleef bij de stammen, volgens de orde van God, door Mozes ingesteld, maar die het publieke recht van Gods volk tegen hun verdrukkers en vijanden uitvoerden en hen van hun hand verlosten, de godsdienst zuiverden en in reinheid behielden, en de republiek van Israël bij haar vrijheid beschermden en in gemene zaken met hun dienst en goede raad bijstonden. Zie onder, Richt. 3:9, 3:10, 3:15, enz., en Richt. 4:4, en Richt. 6:15, 6:16, en Richt. 8:23, en zo verder.

19 *hoereerden andere goden na:* Zie Lev. 17:7, en Lev. 20:5.

20 *al de dagen van de richter:* D.i. zolang die richter leefde.

21 *berouwde YHWH:* Zie Gen. 6:6.

– *i* Richt. 3:12.

22 *vallen van hun werken:* Geen berouw krijgende en niet aflatende van hun voornemen en doen.

23 *harde weg:* D.i. van hun hardnekkige manier van leven en doen, waarmee zij God vertoornden en zichzelven kwetsten, gelijk een harde weg dengenen kwetst en bezeert, die er op gaat.

– *k* Joz. 23:13.

24 die Jozua heeft achtergelaten: Versta, die overgebleven waren van degenen, die Jozua verdreven had, en ook de anderen, van welke Richt. 1 gesproken is.

25 Zie Gen. 22:1; zo onder, Richt. 3:1, 3:4.

26 die Hij in de hand van Jozua: Of: en Hij gaf hen niet over, of, had hen niet overgegeven.

1 Zie boven, Richt. 2:22.

2 Israëlieten.

3 *krijgen van Kanaän:* Die tevoren bij het leven van Jozua tegen de Kanaänieten gevoerd waren.

2 Alleen, opdat de [4]geslachten van de Israëlieten [5]die wisten, opdat Hij [6]hun de oorlog leerde, tenminste van hen, die daar tevoren niet van wisten.

3 Vijf [7]vorsten van de Filistijnen, en al de Kanaänieten, en de Sidoniërs, en de [8]Hevieten, wonende in het [9]gebergte van de Libanon, [10]van de berg Baäl-hermon, tot daar men komt te [11]Hamath.

4 Deze dan waren, om Israël door hen te [12]verzoeken, opdat men [13]wiste, of zij de geboden van YHWH zouden horen, die Hij hun vaders door de [14]hand van Mozes geboden had.

5 Als nu de Israëlieten woonden in het midden van de Kanaänieten, van de Hethieten, en van de Amorieten, en van de Ferezieten, en van de Hevieten, en van de Jebusieten;

6 Zo namen zij zich hun dochters tot vrouwen, en gaven hun eigen dochters aan hun zonen; en zij dienden hun goden.

Othniël, de eerste richter

7 En de Israëlieten deden, dat kwaad was in de ogen van YHWH, en vergaten YHWH, hun God, en zij dienden de Baäls en de [15]bossen.

8 Toen ontstak de toorn van YHWH tegen Israël; en Hij [16]verkocht hen in de hand van Cuschan Rischataim, koning van [17]Mesopotamië; en de Israëlieten dienden Cuschan Rischataim acht jaren.

9 Zo riepen de Israëlieten tot YHWH; en YHWH verwekte de Israëlieten een verlosser, die hen verloste, Othniël, zoon van [18]Kenaz, broer van Kaleb, die jonger was dan hij.

10 En de [19]Geest van YHWH was over hem, en hij [20]richtte Israël, en trok uit ten strijde; en YHWH gaf Cuschan Rischataim, de koning van [21]Syrië, in zijn hand, dat zijn hand [22]sterk werd over Cuschan Rischataim.

11 Toen was het land veertig jaren stil, en Othniël, de zoon van Kenaz, stierf.

Ehud verlost van Eglon

12 Maar de Israëlieten voeren voort te doen, dat kwaad was in de ogen van YHWH; toen [23]sterkte YHWH Eglon, de koning van de Moabieten, tegen Israël, omdat zij deden, wat kwaad was in de ogen van YHWH.

13 En hij verzamelde tot zich de kinderen Ammons en de Amalekieten en hij trok heen, en sloeg Israël, en zij namen de [24]Palmstad in bezit.

14 En de Israëlieten dienden Eglon, koning van de Moabieten, achttien jaren.

15 Toen riepen de Israëlieten tot YHWH, en YHWH verwekte hun een verlosser, Ehud, de zoon van Gera, [25]een zoon van Jemini, een man, [26]die links was. En de Israëlieten zonden door zijn hand een geschenk aan Eglon, de koning van de Moabieten.

16 En Ehud maakte zich een zwaard, [27]dat twee scherpten had, waarvan de lengte een el was; en hij gordde dat onder zijn kleren, aan zijn rechterheup.

17 En hij bracht aan Eglon, de koning van de Moabieten, dat geschenk; Eglon nu was een zeer vet man.

18 En het gebeurde, als hij geëindigd had het geschenk te leveren, zo [28]geleidde hij het volk, die het geschenk gedragen hadden;

19 Maar hij zelf keerde opnieuw van de [29]gesneden beelden, die bij Gilgal waren, en zei: Ik heb een geheime zaak aan u, o koning! die zei: [30]Zwijg! En allen, die om hem stonden, gingen van hem uit.

4 D.i. de nakomelingen.

5 die wisten: Te weten, krijgen in Kanaän, waarvan in vs. 3.

6 Hij, nl. de Heer, die deze krijgen tegen de Kanaänieten niet alleen bevolen, maar ook zijn goddelijk beleid, bijstand en overwinning beloofd had, als zij hem bestendiglijk aanhingen, maar het contrarie als zij hem verlieten, in welk geval zij zouden ondervinden de menigvuldige en grote ellende, die zulke oorlogen aanbrengen.

7 *vorsten van de Filistijnen:* Zie Joz. 13:3, en onder, Richt. 16:5, of drossaards, baljuwen, potestaten. Anders: gouvernementen, drosambten, regentschappen.

8 Hebr.: *Chivviten*.

9 Gelegen aan de noordelijke grenzen van Kanaän, zeer vermaard, en dikwijls in de Heilige Schrift vermeld.

10 Gelegen aan het oostelijke einde van het gebergte Libanon, noordwaarts van Basan af. Zie 1 Kron. 5:23. De berg Hermon was aan het westelijke einde van Libanon, bij Sidon. Zie Deut. 3:9, en Deut. 4:48.

11 Gelegen aan de noordelijke landpale van Kanaän.

12 Als boven, Richt. 2:22.

13 D.i. opdat het bekend en openbaar werd. Zie Deut. 8:2.

14 *hand van Mozes geboden had:* D.i. door de dienst.

15 Versta, gewijde, afgodische bossen en bomen, die ter ere van de heidense afgoden en tot hun dienst geplant of bestemd waren; of, de bosgoden, zo genoemd omdat zij in dikke, duistere bossen en onder schone hoge bomen op zijn heidens geëerd werden.

16 *verkocht hen:* Zie boven, Richt. 2:14.

17 Hebr.: *Aram-Naharaïm*; d.i. Syrië van de twee rivieren; zo wordt Mesopotamië in het Gr. om dezelfde oorzaak genoemd. Zie Gen. 24:10. Onder, vs. 10, wordt het alleen Aram, d.i. Syrië, genoemd.

18 Zie boven, Richt. 1:13.

19 *Geest van YHWH was over hem:* Versta, de geest van de dapperheid, kloekmoedigheid, wijsheid, beleid, enz. werkende in hem wat tot uitvoering zijns beroeps nodig was. Vgl. onder, Richt. 6:34, en Richt. 11:29.

20 *richtte Israël:* Zie boven, Richt. 2:16.

21 Hebr.: *Aram*. Zie vs. 8.

22 *sterk werd over Cuschan Rischataim:* D.i. hij werd deze koning te sterk, hij werd zijner machtig.

23 *sterkte YHWH Eglon:* Hij gaf hem macht en overwinning tegen Israël, tot een straf van hun zonden.

24 Jericho. Zie Deut. 34:3, en boven, Richt. 1:16.

25 *een zoon van Jemini:* Dat is een Benjaminiet, gelijk onder, Richt. 19:16.

26 *links was:* Hebr.: אִטֵּר, die aan, of, van zijn rechterhand versloten was, of, wiens rechterhand gesloten was; d.i. die zijn rechterhand niet zo wel kon gebruiken; vgl. onder, Richt. 20:16. Het is opmerkelijk dat het voor God door deze man, die men daartoe naar menselijk oordeel onbekwaam zou achten, beliefd heeft zijn volk te verlossen. Zie onder, vs. 31.

27 dat twee scherpten had: Hebr.: שְׁנֵי, en dat had twee monden; d.i. het sneed aan beide zijde, of, was tweesnijdend.

28 *geleidde hij het volk:* Of: *liet het volk gaan*.

29 *gesneden beelden:* Of: *gehouwen, gegraven*; deze mochten van de afgodische Israëlieten of de Moabieten bij Gilgal opgericht zijn, omdat Israël daar, in Kanaän eerst komende, besneden was, en over zulks voor een heilige plaats gehouden werd. Anders: van de steengraven, of, de plaatsen waar de stenen gehouwen en gegraven worden; duidende dit op de stenen bij Jozua door Gods bevel daar opgericht tot een gedenkteken van de mirakuleuse overkomst over de Jordaan; Joz. 4:20.

30 T.w. totdat alle omstanders zijn uitgegaan.

20 En Ehud kwam tot hem in, daar hij was zittende in een [31]koele opperzaal, [32]die hij voor zich alleen had; zo zei Ehud: Ik heb een woord van God aan u. Toen [33]stond hij op van de stoel.

21 Ehud dan reikte zijn linkerhand uit, en nam het zwaard van zijn rechterheup, en stak het in zijn buik;

22 Dat ook het hecht achter het lemmer inging, en het vet om het lemmer toesloot [34](want hij trok het zwaard niet uit zijn buik), en [35]de mest uitging.

23 Toen ging Ehud uit van de voorzaal, en sloot de deuren van de [36]opperzaal voor zich toe, en [37]deed ze in het slot.

24 Als hij uitgegaan was, zo kwamen [38]zijn knechten, en zagen toe, en ziet, de deuren van de opperzaal waren in het slot gedaan; zo zeiden zij: Zeker, hij [39]bedekt zijn voeten in de verkoelkamer.

25 Als zij nu tot schamens toe gebeid hadden, ziet, zo opende [40]hij de deuren van de opperzaal niet. Toen namen zij de sleutel en deden open; en zie, hun heer [41]lag ter aarde dood.

26 En Ehud ontkwam, terwijl [42]zij wachtten; want hij ging voorbij de [43]gesneden beelden, en ontkwam naar [44]Sehirath.

27 En het gebeurde, als hij aankwam, zo [45]blies hij met de bazuin op het gebergte van Efraïm; en de Israëlieten trokken met hem af van het gebergte, en hij zelf voor hun aangezicht heen.

28 En hij zei tot hen: [46]Volg mij na; want YHWH heeft uw vijanden, de Moabieten, in uw hand gegeven. En zij trokken af, hem na, en namen de doorwaadbare plaatsen van de Jordaan in naar Moab, en lieten niemand overgaan.

29 En zij sloegen de Moabieten in die tijd, ongeveer tien duizend man, allen [47]vette en allen strijdbare mannen, dat er niet één man ontkwam.

30 Zo werd Moab op die dag onder Israëls hand ten onder gebracht; en het land was stil tachtig jaren.

Samgar slaat de Filistijnen

31 Na hem nu [48]was Samgar, een zoon van Anath, die sloeg de Filistijnen, zeshonderd man, met een ossenstok; [49]zo verloste hij ook Israël.

HOOFDSTUK IV

God plaagt Israël om hun zonden door koning Jabin, wiens legeroverste Sisera was, vs. 1, 2, enz. Daarna verwekt God de profetes Debora, die Barak namens Hem opdraagt op te trekken tegen Sisera, met belofte van overwinning, en zij trekt met hem op, 4, enz. Het leger van Sisera wordt vreselijk verslagen, 15. Jaël verbergt de vluchtende Sisera, en brengt hem om in haar tent, 17. Koning Jabin wordt uitgeroeid, 24.

Debora en de roeping van Barak

MAAR de Israëlieten voeren voort te doen, dat kwaad was in de ogen van YHWH, als Ehud gestorven was.

2 Zo [1]verkocht hen YHWH in de hand van [2]Jabin, koning van [3]de Kanaänieten, die te [4]Hazor regeerde; en zijn krijgsoverste was [a]Sisera; [5]die nu woonde in [6]Haroseth van de heidenen.

3 Toen riepen de Israëlieten tot YHWH; want hij had negenhonderd ijzeren wagens, en hij had de Israëlieten met geweld onderdrukt, twintig jaren.

4 Debora nu, een [7]vrouw, die een profetesse was, de huisvrouw van [8]Lappidoth, deze richtte in die tijd Israël.

5 En zij woonde onder de [9]palmboom van Debora, tussen Rama en tussen Beth-el, op het

31 *koele opperzaal:* Hebr.: מְקֵרָה, *een opperzaal van de verkoeling*; d.i. in een zomerzaal, dienende tot verkoeling tegen de hitte van de zomer.

32 die hij voor zich alleen had: Anders: hij nu zat alleen in een koele opperzaal, die voor hem was, of die hij had.

33 *stond hij op van de stoel:* Hoewel hij [als een afgodendienaar] zijn afgoden meerder achtte dan de God van Israël, heeft hij nochtans zijn woord of gezant deze eerbied willen bewijzen.

34 *(want hij trok het zwaard niet uit zijn buik):* Als niet kunnende, om oorzaak in de voorgaande woorden verhaald.

35 *de drek uitging:* Anders: *het kwam uit aan het fondament, t.*w. het lemmer of het zwaard.

36 *voor zich:* Anders: *voor, of over hem*; t.w. de koning Eglon.

37 *deed ze in het slot:* Of: *grendelde haar*.

38 *zijn knechten:* T.w. van Eglon.

39 *bedekt zijn voeten in de verkoelkamer:* Aldus wordt de stoel- of kamergang eerbaarlijk in de Schrift uitgedrukt, omdat zij in het nederzitten of bukken de voeten met hun overkleed bedekten. Zie 1 Sam. 24:4.

40 hij de deuren van de opperzaal niet: Eglon.

41 *lag ter aarde dood:* Of: *was dood ter aarde gevallen*. Het Hebreeuwse woord betekent wel meest vallen, maar wordt ook op verscheidene plaatsen liggen overgezet. Zie Deut. 21:1; onder, Richt. 4:22, en Richt. 5:27, en Richt. 7:12; 1 Sam. 31:8.

42 zij vertoefden: De knechten van de dode koning.

43 *gesneden beelden:* Zie boven, vs. 19.

44 Versta, niet het gebergte Seïr of van de Edomieten, maar een plaats aan of op het gebergte Efraïms gelegen, gelijk uit vs. 27 wordt afgenomen.

45 *blies hij:* D.i. het blazen; zo onder, Richt. 6:34, enz.

46 *Volgt mij na:* Of: *jaagt na, volgt achter mij*.

47 *vette en allen strijdbare mannen:* D.i. lijvige, sterke, welgestelde, de beste, bekwaamste ten strijde, of rijke, vermogende.

48 *was Samgar:* T.w. richter, verlosser.

49 Het Hebreeuwse woord komt van leren, en betekent zulk een stok, knods of roede, waaraan een of meer prikkels zijn, dienende om de ossen in het ploegen te leren voortgaan. Hiermede wordt te kennen gegeven de slechtheid en geringheid van de middelen, die nochtans van de Heer zo zijn gezegend, dat veel welgewapend volk daartegen niet heeft kunnen bestaan, gelijk David Goliath met zijn slinger neervelde. Vgl. 1 Kor. 1:28, en zie boven, vs. 15, en onder, Richt. 15:15, enz.

1 *verkocht hen:* Zie boven, Richt. 2:14.

2 Zie van een ander Jabin, Joz. 11:1.

3 Hierdoor worden somtijds in het gemeen verstaan al de heidense volkeren die in Kanaän woonden; somtijds, gelijk hier, een bijzonder volk onder die, wonende aan de noordgrenzen van Kanaän.

4 Zie Joz. 11:10, 11:11, en Joz. 19:36; Jer. 49:28.

– *a* 1 Sam. 12:9.

5 T.w. Sisera, of [gelijk sommigen] Jabin.

6 Een stad, gelegen aan de wateren van Merom, van welke te zien is Joz. 11:5, 11:7. Het kan zijn dat verscheidene overgebleven heidense volken zich hier nedergeslagen hebben, om onder de macht van Jabin en Sisera tegen Israël verzekerd te zijn. Hebr.: Charoscheth.

7 Hebr.: *een vrouw een profetes*; zo onder, Richt. 6:8, een man een profeet.

8 De naam van een man, van welke de Heilige Schrift elders niet meldt. Sommigen nemen Lappidoth voor de naam van de geboorteplaats van Debora.

9 Zo naar Debora genoemd.

gebergte van Efraïm; en de Israëlieten gingen op tot haar [10]ten gerichte.

6 En zij zond heen en riep [b]Barak, de zoon van [11]Abinoam, van Kedes-nafthali; en zij zei tot hem: [12]Heeft YHWH, de God van Israël, niet geboden: Ga heen en [13]trek op de berg [14]Thabor, en neem met u tien duizend man, van de kinderen van Nafthali, en van de kinderen van Zebulon?

7 En Ik zal aan de beek [c]Kison tot u [15]trekken Sisera, de oorlogsoverste van Jabin, met zijn wagens en zijn menigte; en Ik zal hem in uw hand geven?

8 Toen zei Barak tot haar: Als u met mij trekken zult, zo zal ik heen trekken; maar als u niet met mij zult trekken, zo zal ik niet trekken.

9 En zij zei: Ik [16]zal zeker met u trekken, behalve dat de eer de uwe niet zal zijn [17]op deze weg, die u wandelt; want YHWH zal Sisera [18]verkopen in de hand [19]van een vrouw. Zo maakte Debora zich op, en trok met Barak naar Kedes.

10 Toen riep Barak Zebulon en Nafthali bijeen te Kedes, [20]en hij trok op, op zijn voeten, met tien duizend man; ook trok Debora met hem op.

11 [21]Heber nu, de [22]Keniet, had zich afgezonderd van [23]Kaïn, uit de kinderen [d]van [24]Hobab, Mozes' schoonvader; en hij had zijn tenten opgeslagen tot aan de eik in Zaanaim, die bij Kedes is.

De nederlaag van Sisera

12 Toen boodschapten zij Sisera, dat Barak, de zoon van Abinoam, op de berg Thabor getrokken was.

13 Zo [25]riep Sisera al zijn wagens bijeen, negenhonderd ijzeren wagens, en al het volk, dat met hem was, van Haroseth van de heidenen tot de beek Kison.

14 Debora dan zei tot Barak: Maak u op; want dit is de dag, waarop YHWH Sisera in uw hand gegeven heeft; [26]is YHWH niet [27]voor uw aangezicht heen uitgetrokken? Zo trok Barak van de berg Thabor af, en tien duizend man achter hem.

15 [e]En YHWH [28]versloeg Sisera, met al zijn wagens, en het hele leger, door de [29]scherpte van het zwaard, voor het aangezicht van Barak; dat Sisera van de wagen afklom, en vluchtte op zijn voeten.

16 En Barak jaagde ze na, achter de wagens en achter het leger, tot aan Haroseth van de heidenen. En het hele leger van Sisera viel door de scherpte van het zwaard, dat er niet overbleef [30]tot één toe.

Jaël doodt Sisera

17 Maar Sisera vluchtte op zijn voeten naar de tent van Jaël, de huisvrouw van Heber, de Keniet; want er was vrede tussen Jabin, de koning van Hazor, en tussen het huis van Heber, de Keniet.

18 Jaël nu ging uit, Sisera tegemoet, en zei tot hem: Wijk in, mijn heer, wijk in tot mij, vrees niet! En hij week tot haar in de tent, en zij bedekte hem met een [31]deken.

19 [f]Daarna zei hij tot haar: Geef mij toch een beetje water te drinken, want mij dorst. Toen opende zij een melkfles, en gaf hem te drinken, en dekte hem toe.

20 Ook zei hij tot haar: Sta in de deur van de tent; en het zij, zo iemand zal komen, en u vragen, en zeggen: Is hier iemand? dat u zegt: [32]Niemand.

10 *gingen op tot haar:* Om van haar, als een profetes, de wil van de Heer te vernemen in zaken, waarin zij geen uitkomst wisten te vinden bij zichzelven, of door de ordinaire wegen van onderwijs of justitie.

– *b* Hebr.: *11:32*.

11 Een stad in Nafthali, Joz. 19:32, 19:37. Bestemd tot een vrijstad, Joz. 20:7. Mee aan de Levieten gegeven, Joz. 21:32; zie ook 2 Kon. 15:29. Zij was gelegen op een berg tussen de wateren van Merom en de zee Gennesareth. Een ander Kedes was er in Issachar, 1 Kron. 6:72.

12 *Heeft YHWH, de God van Israël, niet geboden:* Alsof zij zei: Immers, of zekerlijk heeft Hij het u geboden. Zulk een manier van vragen bevestigt zekerlijk wat vraaggewijs gezegd wordt; zo onder, vs. 14, en Richt. 6:14, enz.

13 Versta, trekt tot u, d.i. vergadert tot u, brengt te zamen, doet tot u komen; gebruikende daartoe de redenen, die ik u nu heb bekend gemaakt, en de hulp van de oversten onder de stammen. Vgl. onder, Richt. 5:14. Waartegen God in het volgende vers zegt: Ik zal de Sisera tot u trekken.

14 Gelegen in de stam Zebulon, naar het westen, bij de beek Kison; zie Ps. 89:13; 1 Sam. 10:3; Jer. 46:18; Hos. 5:1.

– *c* Ps. 83:10.

15 *tot u trekken:* D.i. Ik zal door mijn goddelijke kracht en regering hem daar tot u doen komen. De beek of rivier Kison liep uit de zee Gennesareth naar het westen bij de berg Karmel in de Middellandse zee, zijnde als een scheiding tussen Issaschar en Zebulon.

16 Hebr.: *gaande gaan, of trekkende trekken*.

17 *op deze weg:* Of: *op deze tocht, die u doet*. Anders: vanwege de weg die u gaat; d.i. omdat u zo zwak van vertrouwen bent, dat u zonder mij het gebod van de Heer niet wilt achtervolgen, zo zal ook een vrouw daarvan de eer hebben.

18 D.i. overleveren. Zie boven, Richt. 2:14.

19 *van een vrouw:* Dit kan men verstaan van Jaël, of ook van Debora zelve.

20 *toog op, op zijn voeten, met tien duizend man:* Anders: *deed tien duizend man naast zich optrekken.* Hebr.: אַלְפַּי, met, naast, of, aan zijn voeten; d.i. die hem volgden, zijn voetstappen natraden. Zie Ex. 11:8; 1 Kon. 20:10.

21 De man van Jaël, van welke onder, vs. 17, enz. Hebr.: Cheber.

22 Zie Num. 24:21, 24:22; boven, Richt. 1:16, en de aant. daar.

23 D.i. van de Kenieten, hebbende hun woonplaats in de woestijn van Juda, zie boven, Richt. 1:16.

– *d* Num. 10:29.

24 Zie Num. 10:29. Anders genaamd Jethro.

25 *riep Sisera al zijn wagens bijeen:* D.i. hij deed hen door uitroeping bijeenkomen, of, hij ontbood hen.

26 Zie van zulke vragen boven, vs. 6.

27 Als de opperste krijgsoverste, om voor u te strijden en u de victorie te beschikken. Zie onder, Richt. 5:20; 2 Sam. 5:24.

– *e* Ps. 83:10.

28 *versloeg Sisera:* Zie Richt. 5:20.

29 *door de scherpte van het zwaard:* Hebr.: *door, of aan de mond van het zwaard*. Zo in het volgende vers. Anders: verschrikte etc. voor de, etc., waarvan de zin zou wezen dat God hunlieden op een bijzondere wijze verbaasd heeft gemaakt, opdat zij zonder tegenstand door het zwaard van de Israëlieten mochten vallen.

30 dat er niet overbleef tot een toe: D.i. dat er ook niet een overbleef. Vgl. Richt. 14:3, en Ps. 53:4; Rom. 3:12, enz.

31 Of: *een ruige, ruwe sprei*.

– *f* Richt. 5:25.

32 Of: *neen*.

21 [33]Daarna nam Jaël, de huisvrouw van Heber, een nagel [34]van de tent, en greep een hamer in haar hand, en ging stilletjes tot hem in, en dreef de nagel in de slaap van zijn hoofd, dat hij in de aarde [35]vast werd; hij nu was met een diepe slaap bevangen en vermoeid, en stierf.

22 En ziet, Barak vervolgde Sisera; en Jaël ging uit hem tegemoet, en zei tot hem: Kom, en ik zal u de man wijzen, die u zoekt. Zo kwam hij tot haar in, en ziet, Sisera lag dood, en de nagel was in de slaap van zijn hoofd.

23 Zo heeft God op die dag Jabin, de koning van Kanaän, ten onder gebracht, voor het aangezicht van de Israëlieten.

24 En de hand van de Israëlieten [36]ging steeds voort, en werd hard over Jabin, de koning van Kanaän, totdat zij Jabin, de koning van Kanaän, hadden uitgeroeid.

HOOFDSTUK V

Debora vermaant in deze lofzang tot dankzegging, en gaat met haar voorbeeld het volk voor, vs. 1, enz. Zij verhaalt Gods heerlijke weldaden, in vroeger tijden aan zijn volk bewezen, 4. Zij vergelijkt de ellenden van de voorgaande tijd met de tegenwoordige toestand, 6. Zij wekt de regenten, de gemeente, zichzelf en Barak op tot lof van de HEERE, 9. Zij roemt de oversten der stammen, die tot deze strijd gewillig opgetrokken zijn, en scheldt de onwilligen, die thuisgebleven zijn, 14. Zij beschrijft uitvoerig deze wonderlijke overwinning, 19. Zij vervloekt die van Meroz, omdat zij Gods volk niet te hulp zijn gekomen, 23. Zij prijst de heldin Jaël en haar daad, 24. Zij bespot de ijdele hoop van Sisera's hofdames, 28. Zij besluit met wensen en bidden voor Gods volk tegen de vijanden, 31.

Het overwinningslied van Debora

VERDER zong Debora, en Barak, de zoon van Abinoam, op dezelfde dag, zeggende:

2 Loof YHWH, van het [1]wreken van de wraken [2]in Israël, van dat het [3]volk zich gewillig heeft aangeboden.

3 Hoor, u koningen, neem ter ore, u vorsten! Ik, voor YHWH zal ik zingen, ik zal YHWH, de God van Israël, psalmzingen.

4 YHWH! toen U [4]voorttrok van [5]Seïr, toen U daarheen traadt van het veld van [6a]Edom, beefde de aarde, ook droop de hemel, ook dropen de wolken van water.

5 [b]De [7]bergen vloeiden weg van het aangezicht van YHWH; [8]zelfs [c]Sinaï van het aangezicht van YHWH, van de God van Israël.

6 In de dagen [9]van Samgar, de zoon van Anath, in de dagen [10]van [11]Jaël, hielden de wegen op, en [12]die op paden wandelden, gingen kromme wegen.

7 De [13]dorpen hielden op in Israël, zij hielden op; totdat ik, Debora, opstond, dat ik opstond, een [14]moeder in Israël.

8 Verkoos [15]hij [16]nieuwe goden, dan was er strijd in de poorten; werd er ook een [17]schild gezien, of een speer, onder veertig duizend in Israël?

9 Mijn hart is tot wetgevers [18]van Israël, die zich [19]gewillig aangeboden hebben onder het volk; loof YHWH!

33 Deze daad van Jaël wordt van de Geest van de Heer in het volgende [Richt. 5:23, enz.] hoog geroemd, als gedaan zijnde uit een bijzonderen ijver van God ingegeven en op zijn bevel van Debora en Barak gepubliceerd.

34 *nagel van de tent:* Die men gebruikte in het spannen en hechten van de tenten, zijnde van zulk een lengte, dat hij door het hoofd van Sisera kon reiken in de aarde; van gelijke is de hamer naar evenredigheid geweest. Zie onder, Richt. 5:26.

35 *vast werd:* Of: *indrong, t.*w. de nagel, of zij vestigde hem in de aarde.

36 *ging steeds voort:* Hebr.: קָשָׁה, *ging gaande*; d.i. hun macht nam steeds toe, zodat zij Jabin overweldigden.

1 *wreken van de wraken:* Omdat Hij zich en zijn volk volkomenlijk gewroken heeft aan zijn en zijns volks vijanden.

2 *in Israël:* Anders: *voor, of, door Israël.*

3 Zebulon en Nafthali. Zie boven, Richt. 4:10, en onder, vs. 18. Met nog enige andere stammen. Zie onder, vs. 14, 5:15.

4 Uw volk voorgaande en leidende door de wolkkolom.

5 *beefde de aarde:* Het was alsof zich alle creaturen van onderen en van boven over uw aankomst en aanwezigheid ontzetten. Vgl. Ps. 68:8, 68:9.

6 Voerende uw volk van de berg Hor (na de overwinning van de Kanaänitische koning van Harad) langs de grenzen van de Edomieten, die hen de doortocht weigerden, naar het land van de koningen Sihon en Og, om die te verdelgen, en Israël in het beloofde land te brengen. Zie Num. 20:21, en 21:4, etc.

– *a* Ps. 68:8; idem v. 9.

– *b* Ps. 68:15; idem 68:16; idem 68:17; Ps. 97:5.

7 bergen vervloten: Het was, of scheen niet anders dan of zulks geschiedde. Vgl. Ps. 68:15, 68:17, en Ps. 97:5. Men kan dit ook duiden op de heidense volken, Amorieten en Kanaänieten, aan de bergen wonende, die vanwege Israëls aankomst en de grote daden van God die zij gehoord hadden, sidderden en beefden. Vgl. Deut. 2:25; Joz. 5:1.

8 *zelfs Sinaï:* Alles, wat zij achter zich lieten, als Sinaï, en waar zij naar toe trokken ontstelde zich. Of: gelijk als Sinaï gedaan had ten tijde toen God zijn wet gaf. Vgl. Ps. 68:9.

– *c* Ex. 19:18.

9 Zie boven, Richt. 3:31.

10 Zie Richt. 4:21, enz.

11 *hielden de wegen op:* D.i. de gemene- of herenwegen waren niet te gebruiken, vanwege rovers en straatschenders.

12 die op paden wandelden: Hebr.: אֹרְחוֹת, de wandelaars van de paden; d.i. die de gemene wegen plachten te gebruiken, zochten moeilijke omwegen, om de stropers en vijanden te ontgaan.

13 *De dorpen hielden op:* Ongemuurde plaatsen, als vlekken, dorpen, kleine steden, omdat er niemand veilig wonen kon, zo vervielen die en lagen woest en onbewoond. Anders: de landman, of, het landvolk, inwoners van de dorpen, dorpslieden.

14 *een moeder in Israël:* Die, als een profetes, het volk, zijnde mijn discipelen (die in de Schriftuur kinderen van de profeten genoemd worden) van Gods wil heb onderwezen, en, als een richteres, de ellende van de onderdanen met moederlijk medelijden ter harte genomen en afgewend heb.

15 Nl. Israël.

16 *nieuwe goden:* De afgoden van de heidenen; zo strafte God hen telkens met overlast van krijg en oorlog.

17 *schild gezien:* Zij waren zo moedeloos en verslagen dat men geen tegenweer zag.

18 De oversten van het volk, of van de stammen, die het volk door bevelen en hun voorbeeld gewillig en moedig hebben gemaakt.

19 *aangeboden hebben:* Zie boven, vs. 2, en Richt. 4:6, 4:10.

10 U, die op witte [20]ezelinnen rijdt, u, die [21]aan het gerichte zit, en u, die over [22]weg wandelt, [23]spreekt er van!

11 [24]Van het geluid van [25]de schutters, tussen de plaatsen, waar men water schept, [26]spreekt daar samen van de [27]gerechtigheid van YHWH, van de [28]gerechtigheden, bewezen aan zijn dorpen in Israël; toen [29]ging het volk van YHWH af tot de poorten.

12 Waak op, waak op, Debora, waak op, waak op, spreek een lied! maak u op, Barak! en leid [30]uw gevangenen gevangen, u zoon van Abinoam.

13 Toen deed [31]Hij de overgeblevenen heersen over de heerlijken onder het volk; YHWH [32]doet mij heersen over de geweldigen.

14 Uit [33]Efraïm was hun [34]wortel tegen Amalek. [35]Achter u was Benjamin onder uw volken. Uit [36]Machir zijn de [37]wetgevers afgetrokken, en uit Zebulon, [38]trekkende door de staf van de schrijver.

15 Ook waren de vorsten in Issaschar met Debora; en zoals Issaschar, zo was Barak; [40]op zijn voeten werd hij gezonden in het dal. In Rubens [41]gedeelten waren de [42]inbeeldingen van het hart [39]groot.

16 Waarom bleeft [43]u zitten tussen de [44]stallingen, om te horen het geblaat van de [45]kudden? De gedeelten van Ruben hadden grote [46]onderzoekingen van het hart.

17 [47]Gilead bleef aan de overzijde van de Jordaan; en Dan, waarom onthield hij zich in [48]schepen! Aser zat aan de zeehaven, en bleef in zijn [49]gescheurde plaatsen.

18 Zebulon, het is een volk, [50]dat zijn ziel versmaad heeft [51]ter dood, ook Nafthali, [52]op de hoogten van het veld.

19 De koningen kwamen, zij streden; toen streden de koningen van Kanaän, te [53]Thaänach aan de wateren van Megiddo; zij brachten geen winst van [54]het zilver daarvan.

20 die op witte ezelinnen rijdt: Gelijk grote en aanzienlijke mensen gewoon waren te doen. Zie onder, Richt. 10:4, en Richt. 12:14.

21 die aan het gerichte zit: Anders: die u aan Middin woont; verstaande een plaats, waar de aanstoot van de vijand meest gevallen is. Zie Joz. 15:61.

22 Zie vs. 6.

23 *spreekt er van:* Anders: *denkt, peinst er aan*.

24 *Van het gedruis:* Anders: *vanwege*.

25 D.i. krijgslieden, die met gedruis aankwamen om de waterscheppers te storen en overlast aan te doen, met plunderen, roven en anders.

26 Het Hebreeuwse woord wordt ook gevonden onder, Richt. 11:40.

27 *gerechtigheid van YHWH:* D.i. de rechtvaardige daden van de Heer, door welke Hij zijn volk gewroken en van de overlast van de vijand bevrijd heeft. Vgl. 1 Sam. 12:7; Micha 6:5, met de aant.

28 Hebr.: *gerechtigheden zijns dorps*; d.i. bewezen aan de dorpen of landbouwers. Vgl. boven, vs. 6.

29 Zij mochten weer vrij of onbeschroomd de poorten uit en ingaan.

30 *uw gevangenen gevangen:* Hebr.: שִׁבְיֶ֫ךָ, *uw gevangenis*.

31 D.i. de Heer gaf aan het overblijfsel van Israël de heerschappij over de groten en aanzienlijken van het Kanaänietische volk. Anders: Hij gaf de heerschappij van de overgebleven vijand aan de heerlijken, of machtigen, groten van het volk van Israël. Of: Hij deed het overgebleven volk heersen over de heerlijken.

32 *doet mij heersen:* Of: *geeft mij heerschappij*.

33 Hier verhaalt Debora hoe de stammen zich in deze hebben gekweten; toeschrijvende lof en schande naar ieders verdienste.

34 Dit verstaan sommigen van Debora, wonende op het gebergte Efraïms, boven, Richt. 4:5; die door Gods genade als de wortel en oorsprong was van dit gehele werk tegen de Kanaänieten, die ten aanzien van hun vijandschap en uitroeiing met Amalek mogen worden vergeleken. Anderen duiden het op Jozua, die ook uit Efraïm was en Amalek overwon, Ex. 17:13. Anders: wier wortel is bij Amalek; d.i. Juda en Simeon, wier begin zich van Efraïms gebergte uitstrekte tot aan Amalek, gelijk te zien is uit vergelijking van boven, Richt. 1:16, met 1 Sam. 15:6.

35 D.i. de stam van Benjamin volgde U, o Heer, mee na, onder uw ander volk. Sommigen duiden het op Efraïm, die Benjamin gevolgd heeft.

36 D.i. de stam van Manasse, wiens eerstgeboren zoon Machir was, Joz. 17:1.

37 *de wetgevers:* D.i. oudsten en richters van het volk.

38 T.w. het volk tot haar. Zie boven, Richt. 4:6. Anders: die met de staf, of de pen van de schrijver trokken; d.i. met de schrijfpen omgingen, of door middel van brieven of missieven het volk bijeentrokken of deden vergaderen. Vgl. boven, Richt. 4:6.

40 Zie boven, Richt. 4:10, 4:14.

41 *Rubens gedeelten:* Ruben, wonende aan de andere zijde van de Jordaan, zich houdende als afgezonderd van zijn broers.

42 *inbeeldingen van het hart:* Of: *inzettingen, opzetten, besluitingen*; d.i. zij waren zeer traag, zwaarmoedig, hebbende [zoals men zegt] grote wijsheid in het hoofd, en voorwendende veel zwarigheden, die hen ophielden en verhinderden, dat zij hun broers niet te hulp kwamen, maar zich tussen beiden, als neutraal hielden, hun particulier belang meer achtende dan het algemene. Anders: over, of van Rubens afzonderingen zijn grote gedachten van het hart, d.i. daarover valt veel na te denken en te verwonderen; zo in vs. 16. Sommigen menen dat hier geroemd wordt de grote vromigheid die zij tevoren bewezen hadden in het trekken over de Jordaan voor hun broers, waarmee deze hun slapheid niet overeenkwam.

39 Anders: *mijn vorsten*.

43 Of: *Ruben*. Deze stam was rijk aan vee. Zie Num. 32:1, enz.

44 Of: *twee rijen kooien, of stallen*. Het Hebreeuwse woord schijnt daarop te zien, dat de stallen en kooien in twee rijen tegenover elkaar [gelijk men nu ook gemeenlijk doet] gemaakt waren, tussen welke men doorging, en elk zijn voeder bekwamelijk kon geven. Anders: tussen twee lasten, gelijk een ezel, die, aan beide zijden beladen zijnde, zich nederlegt om te rusten. Vgl. Gen. 49:14.

45 *geblaat van de kudden:* Of: *schuifelingen, sijfelingen, pijpingen, sissingen*.

46 *onderzoekingen van het hart:* Zie op vs. 15.

47 D.i. de Gileadieten, waardoor verstaan wordt de halve stam van Manasse, wonende aan de overzijde van de Jordaan. Gilead was een zoon van Machir. Zie Joz. 17:1, 17:3. Anders kan men ook door Gilead tezamen verstaan Ruben, Gad en de voornoemde halve stam van Manasse, als wonende in Gilead. Zie Num. 32:5, 32:29, 32:33.

48 De erfenissen van Dan en Aser waren merendeels gelegen aan de zee. Zie van Dan Joz. 19:40, 19:46, en van Aser ook daar Joz. 19:24, 19:26. Deze stammen waren in deze krijg ook tehuis gebleven, om het gevaar te ontgaan, of zich met hun bezittingen in schepen, of op hoge rotsen te redden.

49 *gescheurde plaatsen:* D.i. in steden en vlekken, die vervallen en niet wel bemuurd waren, of in kreken, die door de vloed van de zee in het land scheuren. Anders: op zijn kloven of hoge rotsen.

50 *zijn ziel versmaad heeft:* D.i. zijn leven, hun personen, zo ter dood gewaagd hebben, dat zij het leven schenen te verachten, en gewillig zich daarheen te begeven, tot Israëls verlossing. Zie van het woord versmaden Job 27:6.

51 *ter dood:* Hebr.: נַפְשָׁ֫תָ֥לִּי, *tot sterven*.

52 *hoogten van het veld:* D.i. op de berg Thabor zich houdende bij Barak, en met hem ten strijde moediglijk aftrekkende. Zie boven, Richt. 4:10, 4:14.

53 Plaatsen, behorende tot de halve stam van Manasse. Zie boven, Richt. 1:27, en vgl. Joz. 17:11.

54 zilvers daarvan: Of: gelds. Anders: zij brachten niet een stukje zilver daarvan, daar zij grote buit meenden te halen.

20 [55]Van de hemel streden zij, de sterren uit
haar loopplaatsen streden tegen Sisera.
21 De beek Kison [56]wentelde hen weg, de [57]beek
Kedumin, de beek Kison; [58]vertreed, o mijn ziel!
[59]de sterken.
22 Toen werden de paardenhoeven
verpletterd, van het [60]rennen, het rennen van
zijn [61]machtigen.
23 Vloek [62]Meroz, zegt de [63]Engel van [64]YHWH,
vloekt haar inwoners steeds; omdat zij niet gekomen zijn tot de hulp [65]van YHWH, tot de hulp van
YHWH, met [66]de helden.

De lof van Jaël en het einde van Sisera

24 [67]Gezegend zij boven [68]de vrouwen Jaël, de
huisvrouw van Heber, de Keniet; gezegend zij ze
boven de vrouwen [69]in de tent!
25 Water eiste hij, melk gaf zij; in een [70]heren-
schaal bracht zij [71]boter.
26 Haar [72]hand sloeg zij aan de nagel, en haar
rechterhand aan de hamer van de arbeidslieden;
en zij klopte Sisera; [73]zij streek zijn hoofd
af, als zij zijn slaap had doorgenageld en
[74]doorgedrongen.
27 Tussen haar voeten [75]kromde hij zich, viel
heen, lag daar neer; tussen haar voeten kromde
hij zich; hij viel; alwaar hij zich kromde, daar lag
hij [76]geheel geschonden!
28 De moeder van Sisera keek uit door
het venster, en schreeuwde door de [77]traliën:
Waarom wacht zijn wagen te komen! Waarom
blijven de gangen van zijn [78]wagens achter?
29 [79]Haar meest wijze vorstinnen [80]antwoord-
den haar; ook beantwoordde zij zichzelf:
30 [81]Zouden zij dan de buit niet [82]vinden en
delen? een [83]liefje, of twee liefjes, [84]voor iedere
man? Voor Sisera een buit van verscheidene
kleuren, een buit van verscheidene kleuren,
gestikt; van verscheiden kleur aan beide zijden
gestikt, [85]voor de buithalzen?
31 Zo moeten omkomen al Uw vijanden, o
YHWH! die [86]Hem daarentegen liefhebben, moeten zijn, [87]als wanneer de zon [88]opgaat in haar
kracht. En het land was stil, veertig jaren.

HOOFDSTUK VI

Israël wordt om zijn zonden zeer geplaagd door de Midianieten, vs. 1, enz. Het roept tot de HEERE, die hun door een profeet de oorzaak van deze ellenden voorstelt, 6. De Engel des HEEREN komt tot Gideon, en roept hem tot Israëls verlossing van het geweld der Midianieten, 11. Verhaal van een wonderteken, dat zich heeft voorgedaan met de spijs die Gideon de Engel voorzette, 17. Gideon bouwt de HEERE een altaar, en breekt, op Gods bevel, het altaar van Baäl af, waardoor hij in gevaar komt bij de inwoners, maar door Joas beschermd wordt, 24. Gideon maakt zich gereed tot de strijd tegen de Midianieten, en wordt door God door een wonderteken in zijn roeping gesterkt, 33.

Israël onderdrukt door Midian

MAAR de Israëlieten deden, dat kwaad was in
de ogen van YHWH; zo gaf hen YHWH in de
hand van [1]de Midianieten, zeven jaren.

55 *Van de hemel streden zij:* Met deze manieren van spreken wordt te kennen gegeven, dat God van boven en beneden, door velerlei creaturen en middelen tegen Sisera en zijn heirleger gestreden heeft.

56 *wentelde hen weg:* Of: veegde hen, keerde hen weg, door toorn van de stroom, die van boven door storm en onweer was verwekt.

57 *beek Kedumin:* Lopende van het gebergte in de beek Kison, naar uitwijzen van de kaart. Anders: beek van de oudheden; d.i. zeer oude beek, die vanouds, van de beginne af geweest, en van God daartoe gemaakt en behouden is.

58 D.i. veracht de macht van de vijand. Anders: mijn ziel trad op de sterken; door het gebed en Gods ingeven vertrouwende, dat zij als vertreden en onder de voeten gelegd zouden worden.

59 *de sterken:* Hebr.: עָז, *de sterkte*; te weten van de machtige vijand, die nu onder onze voeten gelegd is.

60 *rennen, het rennen:* Of: *stampen, draven, trotteren, klateren*; d.i. van het veel en haastig lopen en rennen.

61 Die, de vlucht nemende, door snelheid van hun paarden meenden te ontkomen, maar tevergeefs.

62 Een stad of landstreek, nabij de beek Kison, niet ver van de plaats, waar de slag geschied is, aan de zuidelijke grenzen van Issaschar.

63 *Engel van YHWH:* Vgl. onder, Richt. 6:11, enz.

64 *vloekt haar inwoners geduriglijk:* Hebr.: אָרוֹ, *vloekt vloekende*.

65 *van YHWH, tot de hulp van YHWH:* D.i. tot Israëls hulp, die de Heer bevolen en beschikt heeft. Of: tot de hulp van het volk van de Heer. Anders is het menselijkerwijze gesproken van God, die eigenlijk niemands hulp van doen heeft.

66 *de helden:* Die Barak en Debora gevolgd zijn.

67 Zie Gen. 14:19.

68 *de vrouwen Jaël:* T.w. andere vrouwen; zo in het volgende.

69 *in de tent:* D.i. in haar tent, waar zij dat prijzenswaardig werk gedaan had. Of [die] in tenten [wonen].

70 Hebr.: *in een schaal van de heerlijken*; d.i. in een zulke grote schaal, als glorierijke, grootmachtige heren en vorsten wel plegen te gebruiken.

71 Anders: *botermelk, melk waar de boter nog in was*.

72 *hand sloeg zij aan de nagel:* T.w. de linkerhand; of aldus: haar handen strekten zich uit, de ene aan de nagel, de rechter aan de hamer van de arbeidslieden.

73 zij streek zijn hoofd af: Het Hebreeuwse woord wordt bij de Hebreën eigenlijk gebruikt van het afstrijken van de maten, die te vol of opgehoopt zijn. De zin is: dat zij hem het hoofd heeft afgesneden.

74 Het Hebreeuwse woord betekent eigenlijk veranderen, ten goede of ten kwade; en verder doorgaan, doordringen, van het een tot het andere, idem, verderven.

75 *kromde hij zich:* Vanwege de pijn; of pogende zich op te richten, maar meteen daarheen vallende, enz.

76 *geheel geschonden:* Hebr.: שְׁדוּד, *eigenlijk, verwoest*; d.i. geheel beroofd en ten enenmale verdorven. Want zulk een machtig en trots krijgsoverste, te voet gevlucht, verbaasd, vermoeid en door een vrouw verstopt en toegedekt zijnde, lag daar doornageld, gekromd, bebloed en dood.

77 *door de traliën:* Of: *door een kijkvenstertje*.

78 *wagens achter:* Hebr.: מֶרְכְּבוֹתָי, *de gangen, de voeten, of, voetstappen zijn wagens*.

79 De wijsten: Anders: een ieder van haar wijze staatsvrouwen antwoordde haar.

80 Anders: *vorstinnen*.

81 *Zouden zij:* Alsof zij zei: Ik heb ongelijk, dat ik die zo haast tegemoet zie; want zij moeten toch eerst de buit uitvinden en delen, enz.

82 *vinden en delen:* D.i. aantreffen, bekomen.

83 Of: *boelke, meisje*.

84 *voor iegelijken man:* Hebr.: גֶּבֶר, *voor het hoofd van een man*; d.i. voor elk hoofd, voor elke man.

85 *voor de buithalzen:* Hebr.: שְׁלָל, *voor de halzen van de buit*; d.i. degenen wie de beste buit toekomt, als krijgsoversten, of die in de strijd zich wel gekweten en goeden buit bekomen hebben, zodat hun een goed gedeelte toebehoort; of, die de buit op de hals nadroegen, of met gevaar van hun halzen gehaald hadden.

86 *Hem daarentegen liefhebben:* De Heer.

87 als wanneer: D.i. zij moeten in krachten en glans voortgaan, en toenemen, gelijk de zon oprijst en voortgaat. Vgl. Jes. 40:31.

88 *opgaat in haar kracht:* Of: *voortgaat*.

1 Hebr.: *van Midian, en zo in deze gehele historie*. Zie van deze Num. 25:17, 25:18, en Num. 31:2, enz.

2 Als nu de hand van de Midianieten sterk werd
over Israël, [2]maakten zich de Israëlieten, van-
wege de Midianieten, [3]de holen, die in de bergen
zijn, en de grotten, en de vestingen.
3 Want het gebeurde, als Israël gezaaid had, zo
[4]kwamen de Midianieten op, en de Amalekieten,
en die van het [5]oosten kwamen ook op tegen
[6]hen.
4 En zij sloegen hun kamp op tegen hen, en ver-
dierven de opkomst van het land, tot daar u komt
te [7]Gaza; en zij lieten geen leeftocht overig in
Israël, noch klein vee, noch os, noch ezel.
5 Want zij kwamen op met hun vee en hun
tenten; zij kwamen zoals de [8]sprinkhanen in
menigte, dat men hen en hun kamelen [9]niet tel-
len kon; en zij kwamen in het land, om dat te
verderven.
6 Zo werd Israël zeer [10]verarmd, vanwege de
Midianieten. Toen riepen de Israëlieten tot
YHWH.
7 En het gebeurde, als de Israëlieten tot YHWH
riepen, vanwege de Midianieten;
8 Zo zond YHWH een man, die een [11]pro-
feet was, tot de Israëlieten; die zei tot hen: Zo
zegt YHWH, de God van Israël: Ik heb u uit
Egypte doen opkomen, en u uit het diensthuis
uitgevoerd;
9 En Ik heb u verlost van de hand van de
Egyptenaren, en van de hand van allen, die
u drukten; en Ik heb hen voor uw aangezicht
uitgedreven, en u hun land gegeven;
10 En Ik zei tot u: Ik ben YHWH, uw God; vrees
[a]de goden van de Amorieten niet, in wier land u
woont; maar u bent Mijn stem niet gehoorzaam
geweest.

De roeping van Gideon

11 Toen kwam een [12]Engel van YHWH, en zette
Zich onder de eik, die te Ofra is, die [13]aan Joas,
de [14]Abi-ezriet, toekwam; en zijn zoon Gideon
[15]dorste tarwe [16]bij de pers, [17]om die te vluchten
voor het aangezicht van [18]de Midianieten.
12 Toen verscheen hem de Engel van YHWH,
en zei tot hem: YHWH is met u, u, strijdbare held!
13 Maar Gideon zei tot Hem: [19]Och, mijn [20]Heer!
zo YHWH met ons is, waarom is ons dan dit alles
[21]overkomen? en waar zijn al Zijn wonderen, die
onze vaders ons verteld hebben, zeggende: Heeft
ons YHWH niet uit Egypte opgevoerd? Maar nu
heeft ons YHWH verlaten, en heeft ons in de
hand van de Midianieten gegeven.
14 Toen [22]keerde zich YHWH tot hem, en zei:
[b]Ga heen in [23]deze uw kracht, en u zult Israël uit
de hand van de Midianieten verlossen; [24]heb Ik u
niet gezonden?
15 En hij zei tot Hem: [25]Och, mijn Heer! [26]waar-
mee zal ik Israël verlossen? Zie, mijn [27]duizend is
het armste in Manasse, en ik ben de kleinste in
het huis van mijn vader.
16 En YHWH zei tot hem: Omdat Ik met u zal
zijn, zo zult u de Midianieten slaan, als één
[28]enige man.
17 En hij zei tot Hem: Als ik nu genade gevon-
den heb in Uw ogen, zo doe mij een [29]teken, dat
U het bent, Die met mij spreekt.

2 *maakten zich de kinderen van Israël:* Of: *zij bereidden, vermaakten, maakten toe*.

3 *de holen:* Om zich daarin tegen de Midianieten te verbergen en te verzekeren.

4 *kwamen de Midianieten op:* Dit hadden zij tevoren jaarlijks gedaan en deden het nu in het zevende jaar opnieuw.

5 *oosten kwamen:* Die oostwaarts woonden, in het bijzonder de Arabieren, die in tenten gewoon waren zich te onthouden. Zie onder, Richt. 8:10, 8:11; Gen. 29:1, en Job 1:3. Hebr.: קֶדֶם, kinderen van het oosten.

6 Nl. Israël, gelijk in het begin van vs. 3 staat.

7 Gelegen in het westen aan de grote zee, verdervende zo het gehele land van het oosten tot het westen.

8 Want hun heirleger was wel honderd en vijftig en dertig duizend strijdende mannen sterk, gelijk te zien is onder, Richt. 8:10, buiten het andere gespuis, dat zulke legers, die geen tegenstand verwachtten, placht te volgen.

9 niet tellen kon: Hebr.: אֵין, hadden geen getal; d.i. zij waren zeer kwalijk, vanwege de veelheid, te tellen. Zo Richt. 7:12. Daarentegen wordt van een kleinen hoop volks gezegd, dat zij mensen van getal zijn; d.i. licht om te tellen. Zie Gen. 34:30.

10 *vanwege de Midianieten:* Hebr.: יִזְעָקוּ, *voor het aangezicht*; d.i. voor, of om hun aanwezigheid.

11 *profeet was:* Hebr.: נָבִיא, *een man, een profeet*. Vgl. boven, Richt. 4:4.

– *a* 2 Kon. 17:35; idem v. 38.

12 *Engel van YHWH:* Versta, de Zoon van God, die onder, vs. 14, 6:16 met Gods eigen naam, de Heer, of YHWH, genoemd wordt. Vgl. Gen. 18:17, en Gen. 48:16. Zie ook boven, Richt. 5:23.

13 Omdat Joas daar [zoals men meent] de voornaamste was, of het ambt van de overheid bediende. Vgl. onder, vs. 31, 6:32.

14 Uit de stam van Manasse. Zie Joz. 17:2, en onder, vs. 34, 6:35; 1 Kron. 7:14, 7:18. Daar was een ander Ofra in de stam van Benjamin gelegen, Joz. 18:23.

15 *dorste tarwe:* Niet met ossen [waarvan Deut. 25:4], maar met een stok of dorsvlegel, zoals enige verklaren, om te minder opzien te geven, of in de haast wat voorraad te hebben.

16 *bij de pers:* D.i. in de plaats, waar de wijnpers of oliepers stond, waar men, naar sommiger gevoelen, niet gewoon was te dorsen; opdat niemand daarop acht mocht slaan, en deze tarwe voor de aanstaande nood te zekerder geborgen kon worden.

17 *om die te vluchten:* D.i. om de tarwe in het vluchten mee te nemen, of om zijns vaders huis te doen vluchten, als hij deze tarwe tot provisie zou hebben gedorst.

18 Die reeds in aantocht waren. Zie onder, vs. 33, en Richt. 7.

19 *Och, mijn:* Van deze manier van spreken zie Gen. 43:20, zo onder, vs. 15.

20 Gideon bewijst hem burgerlijke eer, vooralsnog niet anders wetende of hij was een mens, daar hij in mansgedaante verscheen.

21 Hebr.: *heeft ons dit alles gevonden? D*.i. getroffen, is ons overgekomen.

22 *keerde Zich YHWH tot hem:* Of: *de Heer zag hem aan, zag op hem*; gevende hem meteen bevel en de nodige krachten om Israël te verlossen, gelijk volgt.

– *b* 1 Sam. 12:11; Hebr.: 11:32.

23 *deze uw kracht:* Die u nu van mij ontvangt.

24 *heb Ik u niet gezonden:* Immers ja, wil de Heer zeggen: want u hoort mij zeggen ga, met belofte van een goede uitkomst. Daarom twijfel niet, of u zult verrichten, waartoe Ik u zend. Vgl. boven, Richt. 4:6.

25 *Och, mijn Heer:* Zie vs. 13.

26 *waarmee zal ik Israël verlossen:* Aldus vraagt hij, om van deze hoge en zware beroeping enig nader bescheid en volle verzekering te bekomen. Vgl. Luk. 1:34.

27 Tot welke ik behoor. Uit Ex. 18:25; Deut. 1:15 blijkt dat het volk in duizenden door Mozes was afgedeeld, hebbende elk duizend zijn overste, enz.

28 enige man: Alsof u maar met één man te doen hadt; d.i. u zult hen lichtelijk verslaan.

29 Om mij te verzekeren dat u van God hiertoe gezonden bent, opdat ik deze beroeping met een goede consciëntie mag aannemen.

18 Wijk toch niet van hier, voordat ik tot U kome, en mijn [30]geschenk uitbrenge, en U voorzette. En Hij zei: Ik zal blijven, totdat u terugkomt.

19 En Gideon ging in, en bereidde een geitenbokje, en ongezuurde koeken van een [31]efa meel; het vlees legde hij in een mand, en het sop deed hij in een pot; en hij bracht het tot Hem uit, tot onder de eik, en zette het neer.

20 Maar de Engel van God zei tot hem: Neem het vlees en de ongezuurde koeken, en leg ze op die rotssteen, en [32]giet het sop uit; en hij deed zo.

21 En de Engel van YHWH stak het uiterste van de staf uit, die in Zijn hand was, en roerde het vlees en de ongezuurde koeken aan; toen ging [33]er vuur op uit de rots, en verteerde het vlees en de ongezuurde koeken. En de Engel van YHWH verdween [34]uit zijn ogen.

22 Toen zag Gideon, dat het een Engel van YHWH was; en Gideon zei: Ach, Heere, YHWH! [35]daarom, omdat ik een Engel van YHWH gezien heb van [36]aangezicht tot aangezicht.

23 Maar YHWH zei tot hem: Vrede zij u, vrees niet, u zult niet sterven.

24 Toen bouwde Gideon daar YHWH een altaar, en noemde het: [37]YHWH is vrede! het is nog tot op deze dag in Ofra van [38]de Abi-ezrieten.

Gideon breekt het altaar van Baäl af

25 En het gebeurde in die nacht, dat YHWH tot hem zei: Neem een stier van de ossen, die van uw vader zijn, [39]te weten, de tweede stier, van [40]zeven jaren; en breek af het altaar van Baäl, dat van uw vader is, en [41]houw af het bos, dat daarbij is.

26 En bouw YHWH, uw God, een altaar, op de [42]hoogte van deze [43]vesting, in een [44]bekwame plaats; en neem de tweede stier, en [45]offer een brandoffer met het hout van de haag, die u zult hebben afgehouwen.

27 Toen nam Gideon tien mannen uit zijn knechten, en deed, zoals YHWH tot hem gesproken had. Maar het gebeurde, omdat hij het huis van zijn vader en de mannen van die stad vreesde, van het te doen bij dag, dat hij het deed bij nacht.

28 Als nu de mannen van die stad 's morgens vroeg opstonden, ziet, zo was het altaar van Baäl omgeworpen, en de haag, die daarbij was, afgehouwen, en die tweede stier was op het gebouwde altaar geofferd.

29 Zo zeiden zij, [46]de één tot de ander: Wie heeft dit [47]gedaan? En als zij onderzochten en navraagden, zo zei men: Gideon, de zoon van Joas, heeft dit gedaan.

30 Toen zeiden de mannen van die stad tot Joas: Breng uw zoon uit, dat hij sterve, omdat hij het altaar van Baäl heeft omgeworpen, en omdat hij de haag, die daarbij was, afgehouwen heeft.

31 Joas daarentegen zei tot allen, die bij hem stonden: Zult u voor de Baäl [48]twisten; zult u hem verlossen? Die voor hem [49]zal twisten, zal nog deze morgen gedood worden! Als hij een god is, hij twiste [50]voor zichzelf, omdat men zijn altaar heeft omgeworpen.

32 Daarom noemde [51]hij hem op die dag Jerubbaäl, zeggende: Baäl [52]twiste tegen hem, omdat hij zijn altaar heeft omgeworpen.

30 *geschenk uitbrenge:* Alsnog niet anders denkende dan dat hij een mens en profeet was, wil hij hem, naar de wijze van de oudvaders, in de haast met voedsel en drank onthalen. vs. 22 wordt hij eerst gewaar dat hij een engel was. Vgl. hiermede onder, Richt. 13:15.

31 efa meels: Zie Ex. 16:36.

32 *giet het sop uit:* Op het vlees en de koeken, om het wonder te heerlijker en klaarder te maken. Vgl. 1 Kon. 18:34.

33 *vuur op uit de rots:* Vgl. Lev. 9:24; 1 Kon. 18:38; 2 Kron. 7:1.

34 *uit zijn ogen:* Versta, zeer haastig en onvoorziens, zodat hij hem geheel niet meer zag; waardoor hij verschrikt en bevreesd werd, gelijk volgt.

35 T.w. zal ik moeten sterven. Gideon vreest dat hij zal moeten sterven vanwege dit gezicht, gelijk blijkt uit de woorden van God in vs. 23. Vgl. onder, Richt. 13:22; Gen. 16:13, en Gen. 32:30; Ex. 33:20; Deut. 5:24, 5:26.

36 *aangezicht tot aangezicht:* Vgl. Deut. 5:4.

37 *YHWH is vrede:* Hebr.: שָׁלוֹם, *YHWH Schalom*. De zin is: De Heer is onze vrede; belooft, geeft en zendt ons nu de vrede. Want ten eerste, is deze engel, die de Heer Christus zelf was, onze vrede en de rechte vredevorst, Jes. 9:5, en Jes. 53:5; Micha 5:4; Luk. 2:14; Hand. 10:36; Hebr. 7:2. Zo wordt Hij ook genaamd de Heer onze gerechtigheid; Jer. 23:6. Ten tweede, had Hij hier Gideon zijn vrede toegezegd, en ook aan zijn volk vrede en verlossing van de Midianieten.

38 Zie boven, vs. 11, en vgl. onder, vs. 34.

39 t.w. de tweede var: Anders: en de anderen, of tweede; verstaande dat God bevolen heeft twee varren te nemen; maar omdat in het volgende alleen vermaand wordt van die zevenjarigen, en ganselijk niets van een anderen bevolen, wat men die zou doen, wordt de overzetting, die in de tekst staat, door de meesten voor de beste gehouden.

40 *zeven jaren:* Even oud en zoveel jaren gemest zijnde als Israëls ellende onder de Midianieten geduurd had. Deze var meent men, dat Joas gehouden en gemest heeft, om naar de afgodische wijze van die tijd de Baäl te offeren.

41 *houw af het bos:* God wil dat Gideon zijn beroep zal beginnen met de zuivering van de godsdienst.

42 Hebr.: *hoofd*.

43 Versta, de rotssteen, uit welke het vuur was uitgegaan, dat het voedsel met het sap verteerd had, vs. 21. Zulke rotsstenen gebruikte zij in tijd van nood voor een sterkte en toevlucht.

44 *bekwame plaats:* Of: *ordentelijk, geschiktelijk*. Hebr.: מְעֻרָכָה, in, of, met ordening, schikking, bekwaamheid. Anders: met een laag [hout] om dat ordelijk te leggen onder de var ten brandoffer.

45 *offer een brandoffer:* Dit was een bijzonder bevel van de Heer in deze tijd van verval; anders was het offeren ordinairlijk aan de priesters bevolen.

46 *de één tot de ander:* Hebr.: רֵעֵהוּ, *de man tot zijn naasten*.

47 stuk gedaan: Hebr.: דָּבָר, woord, ding, zaak; zo in het volgende.

48 Pleiten, rechten. Zo in het volgende.

49 *zal twisten:* D.i. wie verder zijn zaak meer zal durven opnemen en daarvoor spreken. Het schijnt dat Joas tevoren, door menselijke zwakheid, de boosheid van het volk heeft toegegeven, maar nu door deze goddelijke openbaring gesterkt zijnde, recht daartegen gaat.

50 voor zichzelven: Of: hij rechte tegen hem [Gideon] dat hij, enz.

51 hij hem op die dag Jerubbaäl: Joas noemde zijn zoon Gideon Jerubbaäl, d.i. Baäl twiste, of, zal twisten. Zie onder, Richt. 7:1.

52 *twiste tegen hem:* Of: *zal twisten, rechten*. Sommigen menen dat het volk, als in afgoderij verzopen zijnde, verwacht heeft dat Baäl deze Gideon op een bijzondere wijze straffen zou, maar het contrarie merkende, hem, als een held Gods, te vuriger gevolgd heeft.

Het teken van het wollen vlies

33 Alle Midianieten nu, en Amalekieten, en de kinderen van het oosten, waren samenvergaderd, en zij trokken [53]over, en sloegen hun kamp op in het dal [54]van Jizreël.

34 Toen [55]trok de Geest van YHWH Gideon aan, en hij [56]blies met de bazuin, en de [57]Abi-ezrieten werden achter hem bijeengeroepen.

35 Ook zond hij boden in [58]geheel Manasse, en die werden ook achter hem bijeengeroepen; evenzo zond hij boden in [59]Aser, en in Zebulon, en in Nafthali; en zij kwamen op, hun tegemoet.

36 En Gideon [60]zei tot God: Als U Israël door mijn hand zult verlossen, zoals U gesproken hebt;

37 Zie, ik zal een wollen vlies op de [61]vloer leggen; als er dauw op het vlies alleen zal zijn, en droogte op de [62]hele aarde, zo zal ik weten, dat U Israël door mijn hand zult verlossen, zoals U gesproken hebt.

38 En het gebeurde zo; want hij stond op de andere dag vroeg op, en drukte het vlies uit, en hij wrong de dauw uit het vlies, een schaal vol water.

39 En Gideon zei tot God: [c]Uw toorn ontsteke niet tegen mij, dat ik alleen ditmaal spreke; laat mij toch alleen ditmaal met het vlies verzoeken; er zij toch droogte op het vlies alleen, en op de hele aarde zij dauw.

40 En God deed zo in die nacht; want de droogte was op het vlies alleen, en op de hele aarde was dauw.

HOOFDSTUK VII

Gideon legert zich tegen de Midianieten met zijn krijgsvolk, vs. 1. Dat hij op Gods bevel door afkondiging en een teken moet verminderen tot driehonderd man, die hij alleen behoudt, 2. Hij verkent het leger der Midianieten, en, gesterkt door het vertellen en uitleggen van een wonderlijke droom, verdeelt hij zijn volk in drie groepen, die alle tegelijk op de bazuinen blazen, en de kruiken (waarin fakkels waren) stukslaan, 15. Waardoor de Midianieten ontzet en op de vlucht raken, ja, elkaar zelfs vernielen, 21. De dichtstbijzijnde Israëlieten worden opgeroepen om de vluchtende vijand te bestrijden en de doorgang over de Jordaan te beletten, 23. Twee vorsten der Midianieten, Oreb en Zeëb, worden gevangen en gedood, 25.

Gideons leger uitgedund

TOEN stond Jerubbaäl [1](die is Gideon) vroeg op, en al het volk, dat met hem was; en zij sloegen hun kamp op aan de fontein [2]van Harod; dat hij het leger van de Midianieten had tegen het noorden, achter de heuvel [3]More, in het [4]dal.

2 En YHWH zei tot Gideon: Het volk is te veel, dat met u is, dan dat Ik de Midianieten in hun hand zou geven; opdat zich Israël niet tegen Mij beroeme, zeggende: Mijn [5]hand heeft mij verlost.

3 Nu dan, [6]roep nu uit voor de oren van het volk, zeggende: [7a]Wie bevreesd is en [8]beeft, die kere weer, en [9]spoede zich [10]naar het gebergte van Gilead! Toen keerden uit het volk weer twee en twintig duizend, dat er tien duizend overbleven.

4 En YHWH zei tot Gideon: Nog is het volk te veel; doe hen afgaan naar het water, en Ik zal ze u daar [11]beproeven; en het zal gebeuren, van wie Ik tot u zeggen zal: Deze zal met u trekken, die zal met u trekken; maar al degene, van wie Ik zeg-

53 Over de Jordaan. Zie onder, Richt. 7:24.

54 Zijnde gelegen in Issaschar aan de andere zijde van het gebergte Gilboa, dat tussen Manasse en Issaschar was. Zie Joz. 19:18, eindigende westwaarts bij de stad Jizreël. Een ander Jizreël was er in Juda; Joz. 15:56.

55 *toog de Geest van YHWH:* Of: *bekleedde hem*; t.w. met zulke gaven van wijsheid, ijver, kloekmoedigheid en dapperheid, gelijk de Geest van de Heer wist dat hem tot dit werk, als wapenen nodig zouden zijn. Zie deze manier van spreken ook 1 Kron. 12:18; 2 Kron. 24:20; Luk. 24:49; Rom. 13:14, en vgl. Gal. 3:27; Ef. 4:24; Kol. 3:12.

56 *blies met de bazuin:* D.i. liet hen blazen, gelijk boven, Richt. 3:27.

57 Hebr.: *Abi-Ezer*; d.i. die van dat geslacht van Gideon en van zijn vader Joas waren [boven, vs. 11], werden bijeengeroepen en vergaderden zich bij hem, om hem te volgen. Zo in het volgende.

58 *geheel Manasse:* Omdat de halve stam aan deze en de andere helft aan de andere zijde van de Jordaan woonde.

59 Deze drie stammen waren naast en aan elkaar gelegen, tegen het noorden en aan de zee. In Issaschar, liggende tussen Manasse en Zebulon, was het gehele heirleger van de vijand, gelijk boven, vs. 33.

60 *zei tot God:* Anders: *Gideon had gezegd*; menende dat dit al tevoren geschied is, eer Gideon zich opmaakte tegen de Midianieten, en dat hier verhaald wordt als een reden, waardoor Gideon ten volle in zijn geloof gesterkt zijnde, de beroeping met ijver heeft aangenomen en uitgevoerd. Het is opmerkelijk dat God Gideon zijn verzoek zonder enige berisping heeft toegestaan, waaruit, alsook uit de manier van zijn begeren, blijkt dat hij het niet uit wantrouwen en ongeloof, maar ootmoediglijk tot versterking zijns geloofs begeerd heeft.

61 Of: *grond, erf, werf*. Versta, een effen, onbetimmerde plaats, die buitenshuis onder de open lucht was.

62 Versta, de andere aarde daaromtrent, en zo onder, vs. 39.

– *c* Gen. 18:32.

1 die is Gideon: Zie boven, Richt. 6:32.

2 *van Harod:* Hebr.: מֹחֲנָה, *Charod*; gelegen aan de grenzen van Manasse, aan deze zijde van het gebergte, waarachter de Midianieten gelegerd waren aan de andere zijde. Zie Richt. 6:33. Deze naam mag de fontein gekregen hebben van het vrezen en sidderen van de 22.000 Israëlieten, onder, vs. 3. Een andere fontein was er bij Jizreël, aan het einde van dit gebergte, westwaarts. Zie 1 Sam. 29:1.

3 Dit schijnt geweest te zijn één van de bergen Gilboa; zo genoemd van de tijdige regen; vallende zeer mildelijk op de velden, die op de hoogte van die gelegen waren, gelijk sommigen afnemen uit vergelijking van 2 Sam. 1:21. Op dit gebergte Gilboa werd ook Saul van de Filistijnen verslagen, 1 Sam. 31:1.

4 Jizreël, gelijk boven, Richt. 6:33.

5 *hand heeft mij verlost:* Of: *mijn hand, [d.*i. macht] heeft mij heil, of verlossing beschikt, aangebracht, de overwinning gemaakt. Zie gelijke manier van spreken Ex. 8:19.

6 *roep nu uit voor de oren van het volk:* D.i. laat uitroepen en zeggen.

7 Wie blode: Vgl. Deut. 20:8.

– *a* Deut. 20:8.

8 versaagd is: Of: bevende, sidderende, vervaard.

9 *spoede zich:* Of: *vliege heen, verpakke zich deze morgen, of vroeg*. Het Hebreeuwse woord schijnt te zien op het snel vliegen van de vogeltjes, en zo verder te betekenen: haastig, spoediglijk doorgaan, enz.

10 *naar het gebergte van Gilead:* Hebr.: יִשָּׂב, *van, of tegen het gebergte Gileads*; d.i. langs de weg, die naar en van dat gebergte gaat; zijnde dit gebergte gelegen recht tegenover Gideons leger, over de Jordaan, vanwaar die van de halve stam van Manasse tot hem gekomen waren. Zie boven, Richt. 6:35.

11 Hebr.: *eigenlijk, scheiden, reinigen*; gelijk een goudsmid het zilver reinigt, scheidende het goed zilver van het schuim.

gen zal: Deze zal niet met u trekken, die zal niet trekken.

5 En hij deed het volk afgaan naar het water. Toen zei YHWH tot Gideon: Al wie met zijn tong [12]uit het water zal likken, zoals een hond zou likken, die zult u alleen stellen; evenzo al wie op zijn knieën zal bukken om te drinken.

6 Toen was het getal van degenen, die met hun hand tot hun mond gelikt hadden, driehonderd man; maar alle overigen van het volk hadden op hun knieën gebukt, om water te drinken.

7 En YHWH zei tot Gideon: Door deze driehonderd mannen, die gelikt hebben, zal Ik u verlossen, en de Midianieten in uw hand geven; daarom laat [13]al dat volk weggaan, een ieder naar zijn plaats.

8 [14]En het volk nam de proviant in hun hand, en hun bazuinen; en [15]hij liet al [16]die mannen van Israël gaan, ieder naar zijn tent; maar die driehonderd man behield hij. En hij had het leger van de [17]Midianieten beneden in het dal.

De droom in het Midianitische kamp

9 En het gebeurde in die nacht, dat YHWH tot hem zei: Sta op, ga heen af in het [18]leger, want Ik heb het in uw hand gegeven.

10 Vrees u dan [19]nog af te gaan, zo ga af, u, en Pura, uw jongen, naar het leger.

11 En u zult horen, wat zij zullen spreken, en daarna zullen uw [20]handen gesterkt worden, dat u aftrekken zult in het leger. Toen ging hij af, met Pura, zijn jongen, tot het uiterste van [21]de schildwachten, die in het leger waren.

12 [b]En de Midianieten, en Amalekieten, en al de kinderen van het oosten, [22]lagen in het dal, zoals [23]sprinkhanen in menigte, en hun kamelen waren [24]ontelbaar, zoals het zand, dat aan de [25]oever van de zee is, in menigte.

13 Toen nu Gideon aankwam, ziet, zo was er een man, die zijn metgezel een droom vertelde, en zei: Zie, ik heb een droom gedroomd, en zie, een [26]geroosterd gerstebrood wentelde zich in het leger van de Midianieten, en het kwam tot aan de tent, en sloeg haar, dat zij viel, en keerde haar om, [27]het onderste boven, dat de tent er lag.

14 En zijn metgezel antwoordde, en zei: Dit is niet anders, dan het zwaard van Gideon, de zoon van Joas, de Israëlietische man; God heeft de Midianieten en dit hele leger in zijn hand gegeven.

De overwinning met bazuinen en fakkels

15 En het gebeurde, als Gideon de vertelling van deze droom, en zijn [28]uitlegging hoorde, zo [29]aanbad hij; en hij keerde weer tot het leger van Israël, en zei: Maak u op, want YHWH heeft het leger van de Midianieten in uw hand gegeven.

16 En hij deelde de driehonderd man in drie [30]hopen; en hij gaf [31]ieder een bazuin in zijn hand, en lege kruiken, en fakkelen in het midden van de kruiken.

17 En hij zei tot hen: Zie [32]naar mij en doet [33]zo; en ziet, als ik zal komen aan het uiterste van de leger, zo zal het gebeuren, zoals ik zal doen, zo zult u doen.

18 Als ik met de bazuin zal blazen, ik en allen, die met mij zijn, dan zult u ook met de bazuin blazen, rondom het hele leger, en u zult zeggen: [34]Voor YHWH en voor Gideon!

19 Zo kwam Gideon, en honderd mannen, die met hem waren, in het uiterste van de leger, in het begin van de [35]middelste nachtwaak, [36]als zij maar even de wachters gesteld hadden; en

12 *uit het water zal likken:* Dat hij staande met de hand zal geschept hebben, gelijk verklaard wordt vs. 6. Dit was een teken van kloekmoedigheid en wakkerheid, gelijk het bukken op de knieën een teken van lafhartigheid en traagheid.

13 *al dat volk weggaan:* Versta, het andere, overige volk.

14 En het volk nam de teerkost in hun hand: Anders: toen namen zij de teerkost van het volk in hun hand, en ook derzelver bazuinen; t.w. die drie honderd namen van het volk teerkost voor zich, zoveel hun nodig was, alsook bazuinen, t.w. drie honderd [vs. 16], houdende de weggaanden nog twintig, naar sommiger rekening, zo de gehele legermacht van Gideon tevoren 32.000 sterk was; boven, vs. 3; hebbende elke duizend tien bazuinen, of elke honderd een.

15 hij liet: Gideon.

16 die mannen: Te weten, de anderen; gelijk in vs. 7.

17 *beneden in het dal:* Aan de andere zijde van het gebergte, zodat hij het voor zich had in het dal Jizreël, toen hij op de berg stond, waar ook het leger van Gideon voor een deel mag hebben gelegen, gelijk af te nemen is uit vs. 9.

18 Van de Midianieten.

19 *af te gaan:* T.w. alleen.

20 *handen gesterkt worden:* D.i. u zult moedig en bereid worden om hun leger aan te grijpen.

21 Het Hebreeuwse woord is eigenlijk te zeggen: gevijfde, die bij vijven, of vijf sterk in het gelid plegen te marcheren, gelijk te zien is Ex. 13:18. Hiervan komt verder de betekenis van gewapenden, gelijk de tochtorden, en in het bijzonder schildwachten, gemeenlijk moeten zijn.

– *b* Richt. 6:3; idem v. 5; idem v. 33.

22 *lagen in het dal:* Hebr.: עָמַק, *vielen, of waren gevallen in het dal*; d.i. zij lagen verspreid in het dal.

23 *sprinkhanen in menigte:* Zie boven, Richt. 6:5.

24 Gelijk boven, Richt. 6:5.

25 *oever van de zee is:* Hebr.: יָם, *aan de lip van de zee*.

26 geroost gerstebrood: Of: een taart van gerstebrood. Anders: een gedruis van een gerstebrood. Dit geeft te kennen de slechtigheid en verachtelijkheid van het middel, waardoor God Midian slaan en zijn volk verlossen zou.

27 *het onderste boven:* Hebr.: מַעַל, *keerde haar om naar boven*.

28 *uitlegging hoorde:* Hebr.: שֶׁבֶר, *breking*; d.i. ontleding, uitlegging, oplossing. Het schijnt dat de manier van spreken ontleend is aan vruchten, die harde schillen hebben en gebroken moeten worden, voordat men de kern kan eten.

29 *aanbad hij:* Hebr.: שָׁבַר, *boog hij zich*. Erende en dankende God vanwege zijn wonderlijke regering en deze troost. Zie Gen. 22:5.

30 Hebr.: *hoofden*; zo onder, vs. 20, en Richt. 9:34.

31 *een ieder:* Hebr.: יִתֵּן, *hij gaf bazuinen in de hand van hen allen*.

32 *naar mij en doet:* Hebr.: תַּעֲשׂוּ, *ziet, of, u zult zien van, of, uit mij*; d.i. naar de aard van de Hebreeuwse spraak somtijds zoveel als: na, of, op mij, tegen mij aan. Vgl. boven, vs. 3. Anders kan men het ook aldus overzetten: uit, of van mij zult u zien en zo doen; d.i. u zult van mij, of uit mij leren en bemerken wat u doen zult.

33 Gelijk u mij ziet doen.

34 *Voor YHWH en voor Gideon:* Versta hierop: wordt deze strijd gevoerd. Zo wordt de Hebreeuwse letter lamed in zaken van strijd gebruikt, Ex. 14:14, 14:25, of aldus: YHWH en Gideon; t.w. zij de overwinning. Of: van YHWH en Gideons; t.w. is het zwaard, uit vs. 20.

35 *middelste nachtwaak:* D.i. omtrent middernacht, wanneer de wachten wel plegen veranderd te worden.

36 als zij maar even: Hebr.: אַךְ, stellende hadden zij gesteld. Anders: maar zij hadden de wachters al opgewekt, of zij wekten alleen de wachters op.

zij bliezen met de bazuinen, ook [37]sloegen zij de kruiken, die in hun hand waren, in stukken.

20 Zo bliezen de drie hopen met de bazuinen, en braken de kruiken; en zij hielden met de linkerhand de fakkelen, en met hun rechterhand de bazuinen om te blazen; en zij riepen: Het zwaard van YHWH, en van Gideon!

21 En zij stonden, ieder in zijn plaats, rondom het leger. Toen verliep het hele leger, en zij schreeuwden en vluchtten.

22 Als de driehonderd met de bazuinen bliezen, zo [c]zette YHWH [38]het zwaard van de één [39]tegen de anderen, en dat in het hele leger; en het leger vluchtte tot [40]Beth-sitta toe naar Tseredath, tot aan de [41]grens van Abel-mehola, boven Tabbath.

23 Toen werden de mannen van Israël bijeengeroepen, uit Nafthali, en uit Aser, en uit geheel Manasse; en zij jaagden de Midianieten achterna.

24 Ook zond Gideon boden in het [42]hele gebergte van Efraïm, zeggende: Kom af de Midianieten tegemoet, en beneemt hun de wateren, tot aan [43]Beth-bara, te weten de Jordaan; zo werd alle man van Efraïm bijeengeroepen, en zij benamen hun de wateren tot aan Beth-bara, [44]en de Jordaan.

25 [d]En zij vingen twee vorsten van de Midianieten, Oreb en Zeëb, en doodden Oreb op de rotssteen [45]Oreb, en Zeëb doodden zij [46]in de perskuip van Zeëb, en vervolgden de Midianieten; en zij brachten de hoofden van Oreb en Zeëb tot Gideon, [47]over de Jordaan.

HOOFDSTUK VIII

De Efraïmieten morren tegen Gideon, maar worden door hem gestild, vs. 1, enz. Hij vervolgt de twee koningen der Midianieten over de Jordaan, waar die van Sukkoth en Pnuël smadelijk weigeren zijn volk te verkwikken, 4. Hij overvalt en vangt de twee koningen der Midianieten en verstrooit hun overige leger, 11. Wanneer hij terugkeert, straft hij die van Sukkoth en Pnuël, 13. Hij doodt de twee koningen, Zebah en Zalmuna, 18; weigert heer over Israël te zijn, 22. Hij vraagt een geschenk van de buit, en maakt daarvan een aanstootgevende efod, en stelt die te Ofra, 24. Gideons kinderen, vrouwen, dood en begrafenis, 30. Israël wordt weer afvallig van God, en is ondankbaar jegens het huis van Gideon, 33.

Gideon stilt de mannen van Efraïm

T[1]OEN zeiden de mannen van [a]Efraïm tot hem: Wat [2]is dit, dat u ons gedaan hebt, dat u ons niet riept, toen u heentrok om te strijden tegen de Midianieten? En zij twistten sterk met hem.

2 Hij daarentegen zei tot hen: Wat heb ik nu gedaan, [3]zoals u; zijn niet de [4]nalezingen van Efraïm beter dan de wijnoogst van [5]Abi-ezer?

3 God heeft de vorsten van de Midianieten, Oreb en Zeëb, in uw hand gegeven; [6]wat heb ik dan kunnen doen, zoals u? Toen liet hun [7]toorn van hem af, als hij dit woord sprak.

Vervolging van Zebah en Tsalmuna

4 Als nu Gideon gekomen was aan de Jordaan, ging hij over, met de driehonderd mannen, die bij hem waren, zijnde moe, toch [8]vervolgende.

5 En hij zei tot de mensen van [9]Sukkoth: Geef toch enige [10]bollen broods aan het volk, dat mijn voetstappen [11]volgt, want zij zijn moe; en ik jaag Zebah en Tsalmuna, de koningen van de Midianieten, achterna.

37 *sloegen zij de kruiken:* Of: sloegen haar tegen elkaar, zo dat de stukken hier en daar verstrooid werden. Vgl. Ps. 2:9; Jer. 13:14, en Jer. 48:12.

– *c* Ps. 83:10.

38 *zette YHWH:* D.i. beschikte.

39 *een tegen de anderen:* Hebr.: רֵעֵ֔הוּ, *van de man tegen zijn naasten, of metgezel*; d.i. de Heer beschikte dat zij elkaar, als vijanden, door verbaasdheid op het lijf vielen en ombrachten.

40 Uit het dal waar zij waren gelegerd geweest, langs het gebergte naar de Jordaan, en weer langs de Jordaan landwaarts in; waar Abel-Mehola en Tabbath lagen in Manasse. Zie van Abel-Mehola, 1 Kon. 4:12 en 19:16.

41 Hebr.: *lip*.

42 *gebergte van Efraïm:* Aan de andere zijde van Manasse zuidwaarts gelegen, opdat de Midianieten, van beide zijden besloten en van de Jordaan verstoken zijnde, nergens heen mochten ontkomen. Maar intussen waren Zebah en Tsalmuna met omtrent 15.000 man over de Jordaan geraakt, die Gideon met zijn 300 man nagejaagd en verslagen heeft. Zie Richt. 8:10, 8:12.

43 Nabij de Jordaan gelegen; dit houden sommigen voor Bethabara; Joh. 1:28.

44 D.i. hier, naar veler gevoelen, zoveel als: te weten.

– *d* Ps. 83:12; Jes. 10:26.

45 Gelegen bij het oosteinde van het gebergte Efraïms, niet ver van de Jordaan. Deze plaats is naderhand zo genoemd vanwege deze geschiedenis, gelijk ook de andere plaats Zeëb.

46 Anders: *bij, of, aan*.

47 Of: *aan deze zijde*. Want het Hebreeuwse woord, naar gelegenheid van de zaken, betekent beiden. In Richt. 8 wordt verhaald dat Gideon met zijn 300 mannen over de Jordaan getrokken is, om de Midianieten en de anderen van het oosten na te jagen. Zie daar Richt. 8:4. Het meeste gevoelen is, dat dit en wat in Richt. 8:1, 8:2, 8:3 volgt, hier vooraf verhaald wordt, om wat door die van Efraïm aan deze zijde van de Jordaan kloekelijk verricht is, te voltooien, maar dat het eerst gebeurd is, toen Gideon van het najagen over de Jordaan en de volle victorie terugkeerde. Maar de aandachtige lezer zal kunnen oordelen, uit vergelijking van vs. 25 met Richt. 8:3. Zie de aant. daar.

1 *de mannen van Efraïm:* Zie de aant. Richt. 7:25.

– *a* Richt. 12:1.

2 *stuk is dit:* Hebr.: דָּבָר, *ding, zaak*.

3 gelijk u: D.i. dat met uw daad te vergelijken is.

4 *nalezingen van Efraïm:* Hij verstaat het vervolgen van het vluchtende heirleger van de Midianieten en het vangen van de twee vorsten; dit vergelijkt hij met het nalezen van de druiven, die in de wijnoogst overgelaten zijn, en zijn eigen doen bij de wijnoogst zelf.

5 D.i. het gehele werk van mij en mijn huis. Want hij was een Abiëzriet. Zie boven, Richt. 6:11.

6 *wat heb ik dan kunnen doen:* Het schijnt dat Gideon in deze tijd de twee koningen van de Midianieten, Zebah en Tsalmuna, nog niet geslagen had.

7 *toorn van hem af:* Hebr.: רוּחָ֖ם, *geest, moed*.

8 T.w. de vijand.

9 Naast gelegen over de Jordaan, in Gads erfdeel, bij de beek of rivier Jabbok. Zie hiervan Gen. 33:17; Ps. 60:8, en Ps. 108:8, en van een ander Sukkoth Ex. 12:37; Num. 33:5.

10 *bollen broods aan het volk:* Anders: *stukken*.

11 Hebr.: *dat bij, of, aan zijn voeten is*; d.i. mijn voetstappen volgt, of in mijn dienst, onder mijn beleid is. Vgl. Ex. 11:8.

6 Maar de oversten van Sukkoth [12]zeiden: [13]Is
dan de handpalm van Zebah en Tsalmuna al in
uw hand, dat wij aan uw leger brood zouden
geven?
7 Toen zei Gideon: Daarom, als YHWH Zebah
en Tsalmuna in mijn hand geeft, zo zal ik uw
[14]vlees dorsen met doornen van de [15]woestijn, en
met distelen.
8 En hij trok van daar op naar [16]Pnuël, en sprak
tot [17]hen evenzo. En de mensen van Pnuël ant-
woordden hem, zoals de mensen van Sukkoth
geantwoord hadden.
9 Daarom sprak hij ook tot de mensen van
Pnuël, zeggende: Als ik met vrede terugkome, zal
ik deze [18]toren afwerpen.
10 Zebah nu en Tsalmuna waren te Karkor, en
hun legers met hen, ongeveer vijftien duizend,
al de overgeblevenen van het hele leger van
de kinderen van het oosten; en de [19]gevallenen
waren honderd en twintig duizend mannen, die
het zwaard [20]uittrokken.
11 En Gideon trok omhoog, de weg van
degenen, die in [21]tenten wonen, tegen het oosten
van [22]Nobah en Jogbeha; en hij sloeg dat leger,
want het leger was [23]zorgeloos.
12 En Zebah en Tsalmuna vluchtten; maar hij
jaagde hen na; en hij [b]ving de beide konin-
gen van de Midianieten, Zebah en Tsalmuna, en
[24]verschrikte het hele leger.
13 Toen nu Gideon, de zoon van Joas, van de
strijd terugkwam, [25]voor de opgang van de zon,
14 Zo ving hij een jongen van de mensen te
Sukkoth, en ondervraagde hem; die [26]schreef
hem op de oversten van Sukkoth, en hun
oudsten, zeven en zeventig mannen.
15 Toen kwam hij tot de mensen van Sukkoth,
en zei: Zie daar Zebah en Tsalmuna, om wie u mij
smadelijk verweten hebt, zeggende: Is de hand-
palm van Zebah en Tsalmuna al in uw hand, dat
wij aan uw mannen, die moe zijn, brood zouden
geven?
16 En hij nam de oudsten van die stad, en door-
nen van de woestijn, en distelen, en deed het de
mensen van Sukkoth daardoor [27]verstaan.
17 En de toren van Pnuël wierp hij af, en
doodde de [28]mensen van de stad.
18 Daarna zei hij tot Zebah en Tsalmuna: Wat
waren het voor mannen, die u te [29]Thabor
doodsloegt? En zij zeiden: Zoals u, zo waren zij,
dezelfde, van gedaante als koningszonen.
19 Toen zei hij: Het waren mijn broers, zonen
van mijn moeder; zo werkelijk als YHWH leeft,
zo u hen had laten leven, ik zou u niet doden!
20 En hij zei tot Jether, zijn eerstgeborene: Sta
op, dood hen; maar de jongeling trok zijn zwaard
niet uit, want hij vreesde, omdat hij nog een jon-
geling was.
21 Toen zeiden Zebah en Tsalmuna: Sta u op, en
val op ons aan, want naar dat de man is, zo is zijn
macht. [c]Zo stond Gideon op, en doodde Zebah en
Tsalmuna, en nam de [30]maantjes, die aan de hal-
zen van hun kamelen waren.

Gideon weigert het koningschap

22 Toen zeiden de [31]mannen van Israël tot
Gideon: Heers over ons, [32]zo u als uw zoon en de

12 Hebr.: *zei*; t.w. een ieder van hen, of een, als president, uit aller naam.

13 *Is dan de handpalm van Zebah en Tsalmuna:* D.i. hebt u reeds hun macht in uw geweld? Zij weigeren niet alleen Gideons verzoek, maar verachten en bespotten hem daarenboven, als een, die zich te vroeg als victorieus gedraagt, roepende haring [zoals men zegt] voordat hij gevangen is. Zij menen dat het anders zal uitvallen, en willen daarom met Gideon niet te doen hebben.

14 *vlees dorsen:* D.i. uw lichamen; straffende uw ontrouw en bespotting op een bijzondere wijze, die u tot smaad en spot zal strekken.

15 Die tussen Sukkoth en Pnuël gelegen was, bij de beek Jabbok, die Jakob passeerde toen hij met God geworsteld en tevoren de heirlegers van de engelen gezien, en van die plaats gezegd had: dit is Gods veld, noemende de plaats Mahanaïm; d.i. twee heiren; Gen. 32:1, 32:2, 32:22, 32:24. Hiervan wordt deze woestijn [als dichtbij gelegen] genoemd de woestijn van Mahanaïm, uit 2 Sam. 17:27, 17:29.

16 Zie Gen. 32:30, en 1 Kon. 12:25.

17 *hen evenzo:* Die van Pnuël.

18 *toren afwerpen:* Op welke zij zich, als een vastheid, mogen hebben verlaten, en daarom te trotser gesproken.

19 Die tevoren omgekomen waren.

20 Hebr.: *uittrok*; d.i. ieder van hen was tot de krijg bekwaam geweest. Dit dient tot merkelijke vergroting van Gideons victorie. Zie ook deze manier van spreken van het uittrekken van het zwaard, onder, Richt. 20:15, 20:17, 20:25, 20:46; 2 Sam. 24:9; 2 Kon. 3:26, enz.

21 *tenten wonen:* T.w. van de Arabieren, die daarvan Scenitae genoemd zijn, alsof men zei Tentenaars.

22 *Nobah en Jogbeha:* Deze twee plaatsen waren ook daar over de Jordaan gelegen, tegen het oosten.

23 Of: zeker, gerust, niet denkende dat Gideon met zijn volk, van najagen vermoeid zijnde, zo haast over de Jordaan en verder deze weg naar het oosten hen zou kunnen achterhalen.

– *b* Ps. 83:12.

24 *verschrikte het gehele leger:* Omdat hij hen onvoorziens overviel, werden zij verbaasd en vluchtende verslagen, of immers geheel en ten enenmale verstrooid en machteloos gemaakt.

25 *voor de opgang van de zon:* Of: *van [d*.i. kort na, of tegen] het opgaan van de zon. Want hij had, zonder te rusten [hoewel vermoeid zijnde] met zijn volk de vijand vervolgd. Anders: van bij de opgang van Heres. Of: van de opgang van de zon; d.i. van het oosten, waarheen hij de Midianieten vervolgd had. Anders: na de opklimming van de zon; d.i. tegen dat zij begon te dalen.

26 *schreef hem op de oversten van Sukkoth:* D.i. hij gaf Gideon de namen van de oversten in geschrift, opdat hij niemand dan de schuldigen mocht straffen.

27 T.w. wat zij hadden misdaan, d.i. hij stelde een exempel door deze straf of bijzondere kastijding, om die van Sukkoth deze hoogmoed af te leren. Of zij gedood zijn, gelijk die van Pnuël, dan of zij met deze smadelijke kastijding bij het leven zijn gelaten, staat er niet.

28 *mensen van de stad:* Versta, de oversten van de stad, of alle schuldigen, gelijk uit het voorgaande exempel kan afgenomen worden.

29 *Thabor doodsloegt:* Een berg, gelegen in Zebulon naar de zee toe, dicht aan de beek Kison, aan de zuidzijde van het gebergte, tegenover het dal Jizreël, waar de Midianieten hun leger hadden gehad. Wanneer dit geschied is, wordt hier niet gezegd. Het is te vermoeden dat zij het in deze tocht gedaan hebben, zo om de ligging van de plaats, als omdat Gideon nog niet zeker schijnt geweten te hebben wat eigenlijk van deze zaak was; alhoewel hij schijnt geweten te hebben dat deze zijn broers gedood waren, en dat deze koningen op deze berg enige notabele personen hadden omgebracht, zonder te weten wie, alhoewel vermoeden hebbende van zijn broers.

– *c* Ps. 83:12.

30 Die gouden halssiersels, die in het Hebr.: hun naam hebben van de maan, omdat zij rond waren gelijk de volle maan.

31 *de mannen:* Hebr.: אִישׁ, *de man, dat is een ieder onder het volk*.

32 zo u als uw zoon en uws zoons zoon: Hebr.: בְּנִי, ook u, ook uw zoon, ook uws zoons zoon.

zoon van uw zoon, omdat u ons van de hand van de Midianieten verlost hebt.

23 Maar Gideon zei tot hen: [33]Ik zal over u niet heersen; ook zal mijn zoon over u niet heersen; YHWH zal over u heersen.

24 Verder zei Gideon tot hen: Een begeerte zal ik van u begeren: geef mij maar ieder een [34]voorhoofdsiersel van zijn roof; want [35]zij hadden gouden voorhoofdsierselen gehad, omdat zij [36]Ismaëlieten waren.

25 En zij zeiden: Wij zullen [37]ze graag geven; en zij spreidden een kleed uit, en wierpen daarop ieder een voorhoofdsiersel van zijn roof.

26 En het gewicht van de gouden voorhoofdsierselen, die hij begeerd had, was duizend en zevenhonderd [38]sikkels goud, zonder de maantjes, en [39]ketenen, en purperen kleren, die de koningen van de Midianieten aangehad hadden, en zonder de halsbanden, die aan de halzen van hun kamelen geweest waren.

27 En Gideon maakte daarvan een [40]efod, en [41]stelde die in zijn stad, te Ofra; en geheel Israël [42]hoereerde daar die na; en het werd Gideon en zijn huis tot een [43]valstrik.

28 Zo werden de Midianieten ten onder gebracht voor het aangezicht van de Israëlieten, en [44]hieven hun hoofd niet meer op. En het land was stil veertig jaren, [45]in de dagen van Gideon.

De dood van Gideon en Israëls afval

29 En [46]Jerubbaäl, de zoon van Joas, ging heen en [47]woonde in zijn huis.

30 Gideon nu had zeventig zonen, die uit zijn [48]heup voortgekomen waren; want hij had vele vrouwen.

31 En zijn [49]bijvrouw, dat te [50]Sichem was, baarde hem ook een zoon; en hij [51]noemde zijn naam [52]Abimelech.

32 En Gideon, de zoon van Joas, stierf in goede [53]ouderdom; en hij werd begraven in het graf van zijn vader Joas, te Ofra, van [54]de Abi-eziriet.

33 En het gebeurde, als Gideon gestorven was, dat de Israëlieten zich omkeerden, en de Baäls nahoereerden; en zij stelden zich [55]Baäl-berith tot een God.

34 En de Israëlieten dachten niet aan YHWH, hun God, Die hen gered had van de hand van al hun vijanden van rondom.

35 En zij deden [56]geen goedertierenheid bij het huis van Jerubbaäl, dat is Gideon, naar al het goede, dat hij bij Israël gedaan had.

HOOFDSTUK IX

Abimelech, de zoon van Gideon, beweegt door zijn verwanten die van Sichem ertoe dat zij hem tot koning uitroepen en van geld voorzien, vs. 1, enz. Hij vermoordt zijn 70 broers, 5. Wanneer Jotham, de jongste, overgebleven is, stelt hij Abimelech en de Sichemieten, terwijl zij hem koning maakten, door een treffende gelijkenis voor ogen wat zij deden, en hoe het hun samen daarom zou vergaan, 7. Na drie jaar ontstaat er oproer en strijd tussen de Sichemieten en Abimelech, 22. Die Sichem bestrijdt, verovert en verwoest, 43. En de toren te Sichem (waarin het volk gevlucht was) in brand steekt, 47. Hij verovert ook Thebez, 50; maar wanneer hij de toren met het volk in brand wil steken, werpt een vrouw van boven hem zijn schedel in stukken, en hij wordt vervolgens door zijn wapendrager doorstoken, 52.

Abimelech grijpt de macht in Sichem

ABIMELECH nu, de zoon van Jerubbaäl, ging heen naar [1]Sichem, tot de [2]broers van zijn moeder; en hij sprak tot hen, en tot het hele ge-

33 Ik zal over u niet heersen: Uit deze woorden en onder, vs. 29, blijkt duidelijk dat degenen, die in dit boek richters genoemd worden, geen koningen, landsheren, of ook ordinaire richters van het volk geweest zijn, maar bijzonderlijk geroepen tot verlossing, berscherming, hulp en dienst van Israël, behoudens de vrijheid en de orde van hun republiek. Zie boven, Richt. 2:16.

34 *voorhoofdsiersel van zijn roof:* Of: *de voorhoofdsiersels, die hij geroofd heeft*. Hebr.: נְזָמִי, Een voorhoofdsiersel, of, oorsiersel van zijn roof. Het Hebreeuwse woord wordt gebruikt van beiden, zo van gouden sieraad aan het voorhoofd als aan de oren. Zie Gen. 24:22, 24:47, en Gen. 35:4.

35 zij hadden gouden voorhoofdsierselen gehad: De vijanden.

36 *Ismaëlieten waren:* Zie Gen. 37:25, en Gen. 25:13, enz.

37 *graag geven:* Hebr.: יִפְרֹשׁוֹ, *gevende zullen wij geven*.

38 sikkelen gouds: Zie Gen. 24:22; Num. 7:14.

39 Anders: gouden busjes, doosjes, kasjes, waarin zij welriekende specerijen of kostelijke zalven medevoerden, om die in flauwten, krankten, of ook voor wonden en kwetsuren te gebruiken.

40 Zie Ex. 28:4.

41 *stelde die in zijn stad:* T.w. op een hogen stok, stang of iets dergelijks, tot een gedenkteken van deze victorie, maar het werd na zijn dood [gelijk sommigen uit vs. 33, afnemen] grotelijks misbruikt.

42 *hoereerde daar dezelfde na:* Bedrijvende met die efod geestelijke hoererij; d.i. afgoderij en superstitie. Zie Lev. 17:7, en Lev. 20:5, gelijk zij gedaan hebben met de koperen slang door Mozes opgericht; 2 Kon. 18:4.

43 Vgl. Ex. 23:33, en Ex. 34:12; Deut. 7:16. De zin is dat het Gideon [als hebbende onbedachtelijk het volk, tot afgoderij zeer genegen zijnde, de gelegenheid gegeven] tot zonde is gerekend, en zijn huis ten verderve gestrekt heeft. Zie Richt. 9.

44 *hieven hun hoofd niet meer op:* Hebr.: רֹאשׁ, *deden niet toe, of, voeren niet voort hun hoofd op te heffen*.

45 *in de dagen van Gideon:* D.i. zolang Gideon leefde.

46 D.i. Gideon. Zie boven, Richt. 7:1.

47 *woonde in zijn huis:* De regering van het volk, die hem was aangeboden, niet aannemende, hen nochtans met zijn autoriteit en aanzien dienende, tot onderhouding van de reine godsdienst en bescherming van hun vrijheid, gelijk uit vs. 28, 8:33 is af te nemen. Geheel anders deed zijn onechte zoon Abimelich, Richt. 9.

48 *heupe voortgekomen waren:* Zie Gen. 46:26.

49 Zie van bijwijven, Gen. 22:24.

50 *Sichem was:* Gelegen op een berg in Efraïm, niet ver van Samaria, ten westen van Ofra, waar Gideon woonde. Zie Gen. 12:6, en Gen. 33:18. Het was één van de vrijsteden; Joz. 20:7. Hieromtrent zijn ook Jozefs beenderen begraven; Joz. 24:32.

51 *noemde zijn naam:* Hebr.: שָׂם, *stelde, zette*.

52 Die de Sichemieten, na Gideons dood, tot een koning maakten, voorbijgaande, ja dodende al de echte zonen van Gideon, behalve Jotham, die zich verborg. Zie Richt. 9.

53 Hebr.: *grauwigheid, grijzigheid*. Zie Gen. 15:15.

54 Zie boven, Richt. 6:11.

55 *Baäl-berith tot een God:* D.i. de heer van het verbond. Verlatende zo en verbrekende het verbond van de ware God, die hen zulks menigmalen duidelijk en op het hoogst verboden had, hoewel zij zich wijsmaakten dat dit wel bestaan mocht, wanneer zij Gods verbond en naam daarin betrokken en voorgaven dit tot zijn dienst en eer te gebeuren. Zie ook van deze afgod onder, Richt. 9:4, en van de Baäls, Richt. 2:11.

56 *geen weldadigheid bij het huis van Jerubbaäl:* Zie onder, Richt. 9:5, 9:16, 9:17, 9:24, 9:56, 9:57.

1 Zie boven, Richt. 8:31.

2 *broer van zijn moeder:* D.i. bloedverwanten en vrienden. Zo, vs. 3, 9:18.

slacht van het huis van de vader van zijn moeder, zeggende:

2 Spreek toch voor de oren van [3]alle burgers van Sichem: Wat is u beter, dat zeventig mannen, alle zonen van Jerubbaäl, over u heersen, of dat [4]één man over u heerse? Gedenk ook, dat ik uw [5]been en uw vlees ben.

3 Toen spraken de broers van zijn moeder van hem, voor de oren van alle burgers van Sichem, al die woorden; en hun hart neigde zich [6]naar Abimelech; want zij zeiden: Hij is onze broer.

4 En zij gaven hem zeventig [7]zilverlingen, uit het [8]huis van Baäl-berith; en Abimelech huurde daarmee [9]ijdele en lichtvaardige mannen, [10]die hem navolgden.

5 En hij kwam in het huis van zijn vader te Ofra, en doodde zijn broers, de zonen van [11]Jerubbaäl, zeventig mannen, op één steen; maar Jotham, de jongste zoon van Jerubbaäl werd overgelaten, want hij had zich verstopt.

6 Toen verzamelden zich alle burgers van Sichem, en het hele [12]huis van Millo, en gingen heen en [13]maakten Abimelech tot koning, [a]bij de [14]hoge eik, die bij Sichem is.

De gelijkenis van Jotham over de bomen

7 Als zij dit Jotham aanzeiden, zo ging hij heen, en stond op de [15]hoogte van de berg [16]Gerizim, en verhief zijn stem, en riep, en hij [17]zei tot hen: Hoor naar mij, u, burgers van Sichem! en God zal naar u horen.

8 [18]De bomen [19]gingen eens heen, om een koning over zich te zalven, en zij zeiden tot de olijfboom: Wees u koning over ons.

9 Maar de olijfboom zei tot hen: Zou ik [20]mijn vettigheid [21]verlaten, die [22]God en de mensen in mij prijzen? En zou ik heengaan om te [23]zweven over de bomen?

10 Toen zeiden de bomen tot de vijgeboom: Kom u, wees koning over ons.

11 Maar de vijgeboom zei tot hen: Zou ik mijn zoetigheid en mijn goede vrucht verlaten? En zou ik heengaan om te zweven over de bomen?

12 Toen zeiden de bomen tot de wijnstok: Kom u, wees koning over ons.

13 Maar de wijnstok zei tot hen: Zou ik mijn nieuwe wijn verlaten, die [24]God en mensen vrolijk maakt? En zou ik heengaan om te zweven over de bomen?

14 Toen zeiden al de bomen tot de doornenbos: Kom u, wees koning over ons.

15 En de doornenbos zei tot de bomen: Als u mij in waarheid tot een koning over u zalft, zo komt, vertrouwt u onder mijn schaduw; maar als niet, zo ga vuur uit de doornenbos, en vertere de cederen van [25]de Libanon.

16 [26]Zo nu, als u het in waarheid en oprechtheid gedaan hebt, dat u Abimelech koning gemaakt hebt, en als u welgedaan hebt bij Jerubbaäl en bij zijn huis, en als u hem naar de [27]verdienste van zijn handen gedaan hebt.

3 *burgers van Sichem:* Hebr.: מַה, *heren, meesters, mannen, burgers*. Zie van het Hebreeuwse woord Baäl, Gen. 14:13.

4 *een man over u heerse:* Hij wil zeggen, dat het buiten twijfel het beste is, verstaande door deze ene man, zichzelven.

5 *been en uw vlees ben:* Van moeders zijde uit Sichem gesproten, en velen onder u in bloede bestaande. Zie van deze manier van spreken, Gen. 2:23, en Gen. 29:14.

6 *naar Abimelech:* Hebr.: אַחֲרֵי, *achter*; d.i. om hem na te volgen.

7 Zie Gen. 20:16.

8 *huis van Baäl-berith:* D.i. uit de afgodische tempel van deze afgod, staande op een hoge berg bij Sichem, naar uitwijzen van de kaart. Zie ook van deze afgod boven, Richt. 8:33.

9 *ijdele en lichtvaardige mannen:* D.i. een hoop van kaal, behoeftig en licht gespuis, bij welke geen vrees voor God was. Vgl. 2 Kron. 13:7.

10 die hem navolgden: Hebr.: אַחֲרֵי, en zij gingen achter hem.

11 *zeventig mannen:* Er werden maar negen en zestig gedood [want Jotham ontkwam], maar de Heilige Schrift noemt naar gewoonte het volle getal. Zie Gen. 42:13; Num. 14:33; 1 Kor. 15:5.

12 *huis van Millo:* Hebr.: יְמִלֵּיכוּ, *Beth-millo*; een stad, gelegen, naar uitwijzen van de kaart, oostwaarts van Sichem, aan het gebergte Efraïms, niet ver van Beth-aven. Anderen verstaan hierdoor de sterkte, vermeld onder, vs. 46, 9:49, gehouden als een raadhuis, of landhuis, waarin de volle raad placht te vergaderen, met enig garnizoen bezet, dat in deze handel mee gebruikt is. Het woord Millo komt van vullen, volheid, vervulling, waarom het sommigen nemen voor een diepen kuil of vallei, die met aarde en steengruis opgevuld zijnde, gediend heeft tot bouwing van een sterkte, daarvan genoemd Millo. Enige menen dat het geslacht van de vader van Abimelechs moeder hiervan zo genoemd is. Het woord Millo wordt ook gevonden 2 Sam. 5:9; 1 Kon. 9:15, en 1 Kon. 11:27; 2 Kon. 12:20; 1 Kron. 11:8; 2 Kron. 32:5.

13 *maakten Abimelech ten koning:* Hebr.: מֶלֶךְ, *alsof men zei: zij koningden hem ten koning*.

– *a* Joz. 24:26.

14 hogen eik: Of: pilaareik. Zie Joz. 24:26, 24:27. Deze plaats hebben zij vermoedelijk verkozen, om dit werk met enige schijn van heiligheid te bekleden, dat zij nochtans met een gruwelijke tirannie hadden begonnen, en zonder de andere stammen daarover te roepen, of God eens raad te vragen, voltrokken. Anders: bij het plein van de pilaar.

15 *hoogte van de berg:* Hebr.: יִשְׁאָ, *het hoofd*.

16 Die aan Sichem was gelegen en recht tegenover lag de berg Ebal, waarvan te zien is Deut. 11:29, 11:30; Joz. 8:33.

17 *zei tot hen:* Zo het schijnt, door Gods ingeven, die Jothams woorden bevestigd heeft; onder, vs. 24, 9:57.

18 *De bomen:* Zie een gelijke versierde rede of gelijkenis, tot lering, 2 Kon. 14:9.

19 *gingen eens heen:* Hebr.: הָלְכוּ, *gaande gingen zij*.

20 *mijn vettigheid:* D.i. de olie.

21 Of: zal ik laten ophouden, of, gedwongen worden op te houden, en zo in het volgende.

22 *God en de mensen in mij prijzen:* Want de olie werd gebruikt in de offeranden en lampen van de tabernakel, alsook bij het zalven van de priesters, koningen en [gelijk uit 1 Kon. 19:16 afgenomen wordt] profeten, en in het algemeen tot voedsel, sieraad en smuk van 's mensen lichaam. Anders: waarmee men door mij God en de mensen vereert.

23 *zweven over de bomen:* D.i. om als koning te gaan omlopen, woelen en zorgen voor andere bomen.

24 *God en mensen vrolijk maakt:* Omdat de wijn in offeranden gebruikt werd en het hart van de mensen verheugt; Ps. 104:15. Anders: die goden; d.i. die grote heren, en mensen, d.i. gemene mensen verheugt.

25 Dit gebergte was zeer vermaard vanwege de schone, heerlijke cederbomen, zijnde zeer sterk en duurzaam, die in menigte daarop wiessen, waarvan verscheidene gelijkenissen in de Schrift genomen worden. Zie 2 Kon. 14:9; 2 Kron. 2:8; Ps. 29:5, en Ps. 92:13; Hoogl. 3:9, en Hoogl. 5:15; Jes. 60:13; Jer. 22:23; Ez. 17:3, en Ez. 31:3; Hos. 14:6, 14:7, 14:8.

26 Zo nu: Hier verklaart nu Jotham de voorgestelde gelijkenis.

27 *verdienste zijn handen gedaan hebt:* Of: *weldaad*.

17 (Want mijn vader heeft voor u gestreden, en
hij heeft [28]zijn ziel [29]verre weggeworpen, en u uit
de hand van de Midianieten gered;
18 Maar u bent [30]vandaag opgestaan tegen het
huis van mijn vader, en [31]hebt zijn zonen, ze-
ventig mannen, op één steen gedood; en u hebt
Abimelech, een zoon van zijn [32]dienstmaagd,
koning gemaakt over de burgers van Sichem,
omdat hij uw broer is);
19 Als u dan in waarheid en in oprechtheid bij
Jerubbaäl en bij zijn huis te deze dage gehandeld
hebt, zo wees vrolijk over Abimelech, en hij zij
ook vrolijk over u.
20 Maar als niet, zo ga vuur uit van Abimelech,
en vertere de burgers van Sichem, en het huis
van Millo; en vuur ga uit van de burgers van
Sichem, en van het huis van Millo, en vertere
Abimelech!
21 Toen vluchtte Jotham, en [33]vluchtte, en ging
naar [34]Beer; en hij woonde daar vanwege zijn
broer Abimelech.

Opstand van Sichem tegen Abimelech

22 Als nu Abimelech drie jaar over Israël ge-
heerst had,
23 Zo zond God een [35]boze geest tussen Abime-
lech en tussen de burgers van Sichem; en de bur-
gers van Sichem handelden trouweloos tegen
Abimelech;
24 Opdat het [36]geweld, [37]gedaan aan de zeven-
tig zonen van Jerubbaäl, kwame, en opdat hun
bloed [38]gelegd werd op Abimelech, hun broer,
die hen gedood had, en op de burgers van
Sichem, die [39]zijn handen gesterkt hadden om
zijn broers te doden.
25 En de burgers van Sichem bestelden tegen
hem, die op de [40]hoogten van de bergen hinder-
lagen legden, en [41]al wie voorbij hen op de weg
doorging, beroofden zij; en het werd Abimelech
aangezegd.
26 Gaäl, de zoon van Ebed, kwam ook met zijn
broers, en zij [42]gingen over in Sichem; en de bur-
gers van Sichem verlieten zich op [43]hem.
27 En zij trokken uit in [44]het veld, en lazen hun
wijnbergen af, en traden de druiven, en maakten
[45]lofliederen; en zij gingen in het huis [46]van hun
god, en aten en dronken, en vloekten Abimelech.
28 En Gaäl, de zoon van Ebed, zei: [47]Wie is
Abimelech, en [48]wat is Sichem, dat wij [49]hem die-
nen zouden? is hij niet [50]een zoon van Jerubbaäl?
en [51]Zebul zijn bevelhebber? dient liever de man-
nen [52]van Hemor, de vader van Sichem; want
waarom zouden wij hem dienen?
29 [53]Och, dat dit volk in [54]mijn hand was! ik zou
Abimelech wel verdrijven. En [55]tot Abimelech
zei hij: [56]Vermeerder uw leger, en trek uit.
30 Als Zebul, de overste van de stad, de woor-
den van Gaäl, de zoon van Ebed, hoorde, zo ont-
stak zijn toorn.

28 *zijn ziel:* D.i. zijn leven en persoon niet gespaard, maar voor u gewaagd, of in groot perijkel gesteld.

29 *verre weggeworpen:* Hebr.: נֶגֶד, *van tegenover, of, van nabij*; gelijk wanneer men iets uit de ogen ver van zich werpt, willende daarop niet zien, om hetzelfde te bezorgen of acht er op te nemen. Vgl. Deut. 28:66, en onder, Richt. 12:3.

30 heden opgestaan: D.i. in deze tijd.

31 *hebt zijn zonen:* Deze moord verwijt hij de Sichemieten, omdat zij Abimelech daarin gesterkt hadden. Zie vs. 24.

32 Zo noemt hij verachtelijk zijns vaders bijwijf, om de Sichemieten de onbillijkheid van hun daad in te scherpen.

33 Het schijnt dat met deze samenvoeging van woorden, die één ding betekenen, te kennen gegeven wordt zijn haastigheid in het vluchten, om door zijn broer niet achterhaald te worden.

34 Waar deze plaats gelegen is, is onzeker. Sommigen gissen dat zij lag in de stam van Simeon, aan de uiterste palen van Kanaän, waar enige plaatsen zijn, die de naam Beër hebben, maar met enig bijvoegsel.

35 bozen geest: Dit kan men verstaan van een bozen engel of satan, gelijk 1 Sam. 18:10, en 1 Sam. 19:9. Of van wederwil, onlust, tweedracht, die de Satan onder hen door een rechtvaardig oordeel van God verwekt heeft. Vgl. 1 Sam. 16:14, en 2 Sam. 16:10, en 2 Sam. 24:1.

36 D.i. straf van het geweld.

37 *gedaan:* Hebr.: חָמָס, *het geweld, of de wreedheid van de zeventig zonen*; dat is hun gedaan; aldus dikwijls.

38 *gelegd wierd op Abimelech:* T.w. op het hoofd van Abimelech en van de Sichemieten. Deze manieren van spreken zijn in de Heilige Schrift gebruikelijk, om te betekenen de wraak van geweld, doodslag of bloedvergieten. Vgl. 1 Sam. 25:39; 2 Sam. 1:16; 1 Kon. 2:31, 2:32, 2:33; Esth. 9:25; Ps. 7:17; Jer. 51:35; Matt. 23:34, 23:35, en Matt. 27:25; Hand. 5:28, en Hand. 18:6, enz. Zie ook onder, vs. 56, 9:57.

39 *zijn handen:* Die Abimelech in zijn boos voornemen gesterkt en geholpen hadden. Vgl. boven, Richt. 7:11.

40 *hoogten van de bergen:* Hebr.: רָאשֵׁי, *hoofden*.

41 *al wie voorbij hen:* Zijnde Abimelech toegedaan. Sichem lag op de pas van en naar Jeruzalem, en de bergen Gerizim, Ebal, van Baäl-Berith, Zalmon, enz. lagen er dichtbij. Zie boven, vs. 7, en onder, vs. 46, 9:48.

42 *gingen over in Sichem:* Verlatende hun vorige woonplaats.

43 T.w. Gaäl, die zij als een hoofd en krijgsoverste gebruikten tegen Abimelech.

44 Tot een teken van vertrouwen en kleinachting van Abimelech.

45 Anders: *goede sier, gelijk zij gewoon waren te doen in de wijnoogst*.

46 huns gods: Baäl-Beriths afgodischen tempel. Zie boven, vs. 4.

47 *Wie is Abimelech:* Zie gelijke verachtelijke manier van spreken 1 Sam. 25:10.

48 *wat is Sichem:* Alsof zij zeiden: Sichem is al te heerlijk en hoog geacht dan dat de heren en burgers daarvan deze Abimelech zouden dienen. Anders: Wie is Sichem? menende dat het hier de naam is van Hemors zoon, Gen. 34, wie Jakobs zonen niet hebben willen dienen, maar hem gedood, of iemand van zijn nakomelingen van die naam, bij welke Abimelech, als een tiran en slecht van afkomst zijnde, niet is te vergelijken.

49 *hem dienen zouden:* Abimelech.

50 *een zoon van Jerubbaäl:* D.i. van Gideon, die een vijand was van onze god Baäl en als een gemeen man zonder regering geleefd heeft.

51 en Zebul zijn bevelhebber: Die van Abimelech als stadhouder te Sichem was gesteld, vs. 30, en hier tegenwoordig, of immers in de stad, vs. 36.

52 D.i. die afkomstig, of nakomelingen zijn van Hemor, Sichems vader. Of: degenen, die niet tiranniek [gelijk Abimelech] maar vaderlijk regeren, gelijk Hemor eertijds deed, die als een vader van deze stad gehouden werd; sommigen nemen het aldus: Zo u zoudt dienen, hadt u toch Hemor en zijn nakomelingen mogen dienen; maar dat hebben onze voorvaders niet willen doen, waarom zouden wij dan nu deze Abimelech dienen?

53 Hebr.: *wie zal geven dat, enz.* Zie van deze manier van wensen Deut. 5:29.

54 *mijn hand ware:* D.i. in mijn macht, onder mijn beleid, zou ik Abimelech haast van kant helpen.

55 *tot Abimelech zei hij:* De afwezenden, alsof hij tegenwoordig ware, [gelijk pochers en snorkers plegen] schimpelijk trotserende.

56 *Vermeerder uw legermacht:* Versterk uw volk zozeer als u kunt of wilt, en komt er uit, of voor de dag, gelijk men zegt.

31 En hij zond [57]listig boden tot Abimelech, zeggende: Zie, Gaäl, de zoon van Ebed, en zijn broers zijn te Sichem gekomen, en zie, [58]zij, met deze stad, handelen vijandig tegen u.

32 Zo maak u nu op bij nacht, u en het volk, dat met u is, en leg hinderlagen in het veld.

33 En het gebeure in de morgen, als de zon opgaat, zo maak u vroeg op, en overval deze stad; en zie, zo [59]hij en het volk, dat met hem is, tot u uittrekken, zo doe hem, zoals uw [60]hand vinden zal.

34 Abimelech dan maakte zich op, en al het volk, dat met hem was, bij nacht; en zij legden hinderlagen op Sichem, met vier [61]groepen.

35 En Gaäl, de zoon van Ebed, ging uit, en stond aan de deur van de stadspoort; en Abimelech rees op, en al het volk, dat met hem was, uit de achterlage.

36 Als Gaäl dat volk zag, zo zei hij tot Zebul: Zie, er komt volk af van de [62]hoogten van de bergen. Zebul daarentegen zei tot hem: U ziet de schaduw van de bergen voor mensen aan.

37 Maar Gaäl voer verder voort te spreken en zei: Zie daar volk, afkomende uit het [63]midden van het land, en één hoop komt van de weg [64]van de eik Meonenim.

38 Toen zei Zebul tot hem: Waar is nu uw [65]mond, waarmee u zei: Wie is Abimelech, dat wij hem zouden dienen? is niet dit het volk, dat u veracht hebt? trek toch nu uit en strijd tegen hem!

39 En Gaäl trok uit voor het aangezicht van de burgers van Sichem, en hij streed tegen Abimelech.

40 En Abimelech jaagde hem na, want hij vluchtte voor zijn aangezicht; en er vielen vele verslagenen tot aan de deur van de stadspoort.

41 Abimelech nu bleef te [66]Aruma; en Zebul verdreef Gaäl en zijn broers, dat zij te Sichem niet mochten wonen.

Abimelech verwoest Sichem

42 En het gebeurde op de andere dag dat het volk uittrok in het veld, en zij zeiden het Abimelech aan.

43 Toen nam hij het volk, en deelde hen in drie hopen, en hij legde hinderlagen in het veld; en hij zag toe, en ziet, het volk trok uit de stad, zo maakte hij zich tegen hen op, en sloeg hen.

44 Want Abimelech en de [67]hopen, die bij hem waren, overvielen hen, en bleven staan aan de deur van de stadspoort; en de twee andere hopen overvielen allen, die in het veld waren, en sloegen hen.

45 Verder streed Abimelech tegen de stad die hele dag, en nam de stad in, en doodde het volk, dat daarin was; en hij brak de stad af, en bezaaide haar met [68]zout.

46 Als alle burgers van de toren van Sichem dat hoorden, zo gingen zij in de vesting, in het huis van de [69]god Berith.

47 En het werd Abimelech aangezegd, dat alle burgers van de toren van Sichem zich verzameld hadden.

48 Zo ging Abimelech op de berg [70]Zalmon, hij en al het volk, dat met hem was; en Abimelech nam [71]een bijl in zijn hand, en hieuw een tak van de bomen, en nam hem op, en legde hem op zijn schouder; en hij zei tot het volk, dat bij hem was: [72]Wat u mij hebt zien doen, haast u, doet als [73]ik.

49 Zo hieuw ook al het volk ieder zijn tak af, en zij volgden Abimelech na, en legden ze aan de vesting, en verbrandden daardoor de vesting met vuur; dat ook alle mensen van de toren van Sichem stierven, ongeveer duizend mannen en vrouwen.

De dood van Abimelech bij Thebez

50 Verder trok [74]Abimelech naar [75]Thebez, en hij sloeg zijn kamp op tegen Thebez, en nam haar in.

51 Maar er was een sterke toren in het midden van de stad; zo vluchtten daarheen al de mannen

57 listiglijk boden: D.i. in het geheim, latende niets schijnen. Hebr.: מַלְאָכִים, met list, bedrog, of valsheid. Sommigen nemen het Hebreeuwse woord Thorma voor een stad, die zij menen dezelfde te wezen, die onder, vs. 41, genoemd wordt Aruma.

58 Of: *zij dwingen, sterken, wapenen, bezetten deze stad tegen u.* Anders: zij zullen u, met de stad [t.w. Aruma, waar u in bent], belegeren.

59 hij en het volk: Gaäl.

60 *hand vinden zal:* Zoals de gelegenheid zich u zal presenteren, naardat de zaak zich zal geven en u te rade bevinden zult. Zie een dergelijke betekenis van deze manier van spreken Lev. 25:28; 1 Sam. 10:7, en 1 Sam. 25:8; Pred. 9:10.

61 Hebr.: *hoofden*; zo boven, Richt. 7:16, en onder, vs. 43, 9:44.

62 *hoogten van de bergen:* Hebr.: הָרִים, *hoofden.*

63 *midden van het land:* Hebr.: טַבּוּר, *de navel;* een gelijkenis, genomen van de gelegenheid van de navel in 's mensen lichaam. Anders: van de hoogte van het land.

64 *de eik Meonenim:* Of: *effen plein van de sterrenkijkers, waarzeggers, guichelaars.*

65 D.i. u trotseren en grootspreken.

66 Een stad, zuidwaarts van Sichem gelegen, niet ver van de samenloop van de wegen, die van Jeruzalem en Silo naar Sichem gaan, middenwegs tussen Silo en Sichem.

67 D.i. één hoop van de hopen, of troepen. Zie onder, Richt. 12:7.

68 Menende nu volkomenlijk te triomferen en niet denkende wat hij zelf verdiend had, doet hij dit uit hoogmoed, tot een teken dat Sichem eeuwig onvruchtbaar, woest en onbewoond zou blijven, of tot een eeuwig gedenkteken van een voorbeeldige straf van deze rebellie. Vgl. Num. 18:19; Deut. 29:23; 2 Kron. 13:5; Zef. 2:9. Maar dat Sichem naderhand bebouwd en bewoond is geweest, blijkt 1 Kon. 12:1, 12:25.

69 Boven genoemd Baäl-Berith, vs. 4. Sommigen menen dat dit Bethel-Berith nog een andere Baälstempel geweest is, gelegen op een berg dicht aan Sichem westwaarts, gelijk Baäl-Beriths tempel oostwaarts aan Sichem op een hoge berg lag. Aldus waren zij aan beide zijden met Baälstempels voorzien, en meenden daarin wel bewaard en verzekerd te zijn, maar, gelijk blijkt, tevergeefs.

70 Liggende aan de westzijde van Sichem. Zie ook van deze berg Ps. 68:15.

71 *een bijl in zijn hand:* Hebr.: קַרְדֻּמּוֹת, *bijlen.*

72 *Wat u mij hebt zien doen:* Anders: *ik heb gedaan wat u gezien hebt.*

73 T.w. gedaan heb.

74 Zich inbeeldende dat hem deze victoriën geduriglijk volgen zouden.

75 Een stad, gelegen noordwaarts van Sichem, tussen het gebergte van Samaria en Gilboa.

en de vrouwen, en alle burgers van de stad, en sloten voor zich toe; en zij klommen op het dak van de toren.

52 Toen kwam Abimelech tot aan de toren, en [76]bestormde die; en hij naderde tot aan de deur van de toren, om die met vuur te verbranden.

53 Maar een [b]vrouw wierp een stuk van een [77]molensteen op Abimelechs hoofd; en zij verpletterde zijn hersenpan.

54 Toen riep hij haastig de jongen, die zijn wapenen droeg, en zei tot hem: Trek uw zwaard uit, en dood mij, opdat zij niet van mij zeggen: Een vrouw heeft hem gedood. En zijn jongen doorstak hem, dat hij stierf.

55 Als nu de [78]mannen van Israël zagen, dat Abimelech dood was, zo gingen zij ieder naar zijn plaats.

56 Zo deed God [79]terugkeren het kwaad van Abimelech, dat hij aan zijn vader gedaan had, dodende [80]zijn zeventig broers.

57 Evenzo al het kwaad van [81]de mensen van Sichem deed God terugkeren op hun hoofd; en [82]de vloek van Jotham, de zoon van Jerubbaäl, kwam over hen.

HOOFDSTUK X

Thola en Jaïr zijn richteren, vs. 1, enz. Israël vervalt in gruwelijke afgoderij, 6. Daarom geeft God hen over in de hand der Filistijnen en Ammonieten, die hen jammerlijk plagen, 7. Israël verkrijgt ten slotte, door ootmoedig bidden en smeken, alsook afschaffing van de afgoderij, genade bij God, 10. De Ammonieten en Israëlieten legeren zich tegen elkaar in Gilead, 17.

De richters Thola en Jaïr

NA Abimelech nu [1]stond op, om Israël te [2]behouden, Thola, een zoon van Pua, zoon van Dodo, een man van [3]Issaschar; en hij woonde te [4]Samir, op het gebergte van Efraïm.

2 En hij richtte Israël drie en twintig jaren; en hij stierf, en werd begraven te Samir.

3 En na hem stond op Jaïr, de [5]Gileadiet; en hij richtte Israël twee en twintig jaren.

4 En hij had dertig zonen, rijdende op dertig [6]ezelveulens, en die hadden dertig steden, die zij noemden [7]Havvoth-jair, tot op deze dag, die in het land van Gilead zijn.

5 En Jaïr stierf, en werd begraven te [8]Kamon.

Israël onderdrukt door Ammon

6 Toen [9]voeren de Israëlieten voort te doen, dat [a]kwaad was in de ogen van YHWH, en dienden de Baäls, en [10]Astharoth, en de goden van Syrië, en de goden van Sidon, en de goden van Moab, en de goden van de kinderen Ammons, en ook de goden van de Filistijnen; en zij verlieten YHWH, en dienden Hem niet.

7 Zo ontstak de toorn van YHWH tegen Israël; en Hij [11]verkocht hen in de hand van de Filistijnen, en in de hand van de kinderen Ammons.

8 En zij [12]onderdrukten en vertraden de Israëlieten in [13]dat jaar; achttien [14]jaren, onderdrukten zij al de Israëlieten, die aan de overzijde van de Jordaan waren, in het land van de Amorieten, dat in [15]Gilead is.

9 Daartoe trokken de kinderen Ammons over de Jordaan, om te strijden, zelfs tegen Juda, en tegen Benjamin, en tegen het huis van Efraïm; zodat het Israël zeer bang werd.

10 Toen riepen de Israëlieten tot YHWH, zeggende: Wij hebben tegen U gezondigd, zo omdat wij onze God hebben verlaten, als dat wij de Baäls gediend hebben.

11 Maar YHWH zei tot de Israëlieten: Heb Ik u niet van de Egyptenaren, en van de Amorieten, en van de kinderen Ammons, en van de Filistijnen,

12 En de Sidoniërs, en Amalekieten, en [16]Maonieten, die u onderdrukten, toen u tot Mij riept, dan uit hun hand verlost?

76 *bestormde die:* Of: *streed er tegen.*
– *b* 2 Sam. 11:21.
77 Eindelijk, de bovenste steen van de molen, die boven de ondersteen wordt omgedreven.
78 *mannen van Israël zagen:* Die het met Abimelech gehouden hadden.
79 *terugkeren het kwaad van Abimelech:* T.w. op Abimelechs hoofd; d.i. betaalde, vergold hem. Zie boven, vs. 24.
80 *zijn zeventig broers:* Zijn eigen broers en zijns vaders echte zonen, boven, vs. 5, daar hijzelf maar een zoon van een bijwijf was, zie Richt. 8:30, 8:31.
81 *mensen van Sichem:* Die Abimelech geholpen hadden in zijn tirannisch voornemen, boven, vs. 24.
82 *de vloek van Jotham:* Zie boven, vs. 20.
1 *stond op:* Van God [gelijk de andere richters] daartoe bijzonderlijk verwekt zijnde. Zo vs. 3.
2 Om Israël na Abimelechs dood in vrede en welstand te herstellen en te beschermen tegen allen, die hen zouden mogen willen beroeren, bespringen of onderdrukken.
3 Een van de allerkleinste stammen.
4 Te onderscheiden van een ander Samir, gelegen op het gebergte in Juda, aan de uiterste grenzen van Kanaän; Joz. 15:48.
5 Uit het land Gilead, gelegen aan de oostzijde van de Jordaan. Zie Gen. 31:21, 31:48; Num. 32, en Joz. 17:1, 17:5.
6 Zie boven, Richt. 5:10.
7 Of: *Jaïrs hoeven, vlekken.* Zo genoemd van hun vader Jaïr, of naar de vorige Jaïr, waarvan te zien is Num. 32:41, Deut. 3:14. Misschien is deze Jaïr een nakomeling van de voorgaande geweest.
8 Een stad, gelegen aan het noorden van het gebergte Gileads, in het land Basan, toebehorende aan de halve stam van Manasse.
9 *voeren … voort te doen:* Telkens van kwaad naar erger voortgaande, gelijk blijkt uit het volgende.
– *a* Richt. 2:11; Richt. 3:7; Richt. 4:1; Richt. 6:1.
10 Zie boven, Richt. 2:13.
11 *verkocht hen:* D.i. Hij gaf hen, of leverde hen over in de macht, enz. Zie boven, Richt. 2:14.
12 *onderdrukten en vertraden:* Of: *overweldigden, verbraken, verwreven.* Anders: zij hadden onderdrukt en vertreden.
13 datzelve jaar: Toen zij tot deze gruwelijke afgoderij vervielen, de Heer telkens dankende voor de langdurige vrede, die Hij hun verleend had.
14 *achttien jaren:* Anders: *zijnde het achttiende jaar, [te weten] alle, enz.*
15 Zie boven, vs. 3.
16 Hebr.: *Maon.* Er was een stad van die naam in het zuiden van Juda, bij de woestijn Maon. Zie Joz. 15:55. Anders: de inwoners van het land.

13 Toch hebt u Mij [b]verlaten, en andere goden gediend; daarom [17]zal Ik u niet meer verlossen.

14 [18]Ga heen, roept tot de goden, die u gekozen hebt; laten die u verlossen, in de tijd van uw benauwdheid.

15 Maar de Israëlieten zeiden tot YHWH: Wij hebben gezondigd; doe U ons, naar alles, wat [19]goed is in Uw ogen; alleen verlos ons toch te deze dage!

16 En zij deden de [20]vreemde goden uit hun midden weg, en dienden YHWH. Toen werd Zijn ziel [21]verdrietig over de [22]arbeid van Israël.

Gilead zoekt een aanvoerder

17 En de kinderen van Ammon werden bijeengeroepen, en sloegen hun kamp op in [23]Gilead; daarentegen werden de [24]Israëlieten verzameld, en sloegen hun kamp op te [25]Mizpa.

18 Toen zei het volk, de [26]oversten van Gilead, [27]de één tot de ander: [28]Wie is de man, die beginnen zal te strijden tegen de kinderen Ammons? [c]die zal tot een hoofd zijn over alle inwoners van Gilead.

HOOFDSTUK XI

Wanneer Jefta, als onwettig kind, door zijn broers verstoten is, gaat hij wonen in het land Tob, waar hij zich met enig volk oefent in strooptochten, vs. 1, enz. Hij wordt daarna door de oudsten van Gilead geroepen tot krijgsoverste tegen de Ammonieten, 5. Wat hij onder zekere voorwaarde aanneemt, 9. Hij zendt tweemaal boden tot de koning der Ammonieten, om hem tot het staken van de strijd te bewegen, maar tevergeefs, 12. Daarom trekt Jefta, door Gods Geest gedreven, tegen hem op, en doet een onbedachte gelofte, 29. Hij verslaat de Ammonieten, 32, en volbrengt zijn gelofte aan zijn dochter, 34.

Jeftha tot hoofd over Gilead gesteld

J[a]EFTHA nu, de [1]Gileadiet, was een strijdbaar held, maar hij was een [2]hoerenkind; maar [3]Gilead had Jeftha gegenereerd.

2 Gileads huisvrouw baarde hem ook zonen; en de zonen [4]van deze vrouw, groot geworden zijnde, verstootten Jeftha uit, en zeiden tot hem: U zult in het huis van onze vader niet erven, want u bent een zoon van een [5]andere vrouw.

3 Toen vluchtte Jeftha voor het aangezicht van zijn broers, en woonde in het land [6]Tob; en [7]ijdele mannen verzamelden zich tot Jeftha, en [8]trokken met hem uit.

4 [9]En het gebeurde, [10]na enige dagen, dat de kinderen Ammons tegen Israël streden.

5 Zo gebeurde het, als de kinderen Ammons tegen Israël streden, dat de [11]oudsten van Gilead heengingen, om Jeftha te halen uit het land [12]van Tob.

6 En zij zeiden tot Jeftha: Kom, en wees ons tot een [13]overste, opdat wij strijden tegen de kinderen Ammons.

7 Maar Jeftha zei tot de oudsten van Gilead: Hebt u mij niet gehaat, en mij uit mijn vaders huis verstoten? waarom bent u dan nu tot mij gekomen, [14]terwijl u in benauwdheid bent?

8 En de oudsten van Gilead zeiden tot Jeftha: Daarom zijn wij nu tot u teruggekomen, dat u met ons trekt, en tegen de kinderen Ammons strijdt; en u zult ons tot een hoofd zijn, over alle inwoners van Gilead.

9 Toen zei Jeftha tot de oudsten van Gilead: Zo u mij terughaalt, om te strijden tegen de kinderen

– *b* Deut. 32:15; Jer. 2:13.

17 *zal Ik u niet meer verlossen:* Hebr.: הוֹשִׁיעַ, *Ik zal niet toedoen of voortgaan om u te verlossen*. Dit dreigt de Heer onder conditie als zij zich niet van harte bekeerden, verlatende alle afgoderij en de ware God alleen dienende, gelijk het volgende uitwijst.

18 *Gaat heen, roept tot de goden, die u gekozen hebt:* Dit is een manier van spreken, genoemd ironie of bespotting, alsof God zei: Ziet en ondervindt of de goden, die u voor deze hebt aangebeden, u zullen verlossen.

19 *goed is in Uw ogen:* D.i. naar uw believen, welgevallen.

20 *de vreemde goden:* Hebr.: אֱלֹהֵי, *de goden van de vreemden*; d.i. van de heidenen, die van God en Israël vervreemd waren.

21 Of: *angstig, benauwd*. Hebr.: eigenlijk, verkort afgemaaid. Dit wordt menselijker wijze en bij gelijkenis door God gezegd. Vgl. Ex. 6:8; Num. 21:4; onder, Richt. 16:16, en Job 21:4, enz.

22 Of: *moeite, d*.i. ellende, lijden, verdriet, die hen werd aangedaan en waarin hun ziel arbeidde.

23 Zie boven, vs. 3.

24 *kinderen van Israël:* Zijnde na hun bekering getroost en versterkt van de Heer, die Jeftha tot hun verlosser verwekt heeft, zie Richt. 11.

25 Gelegen op of aan het gebergte van Gilead. Zie Gen. 31:49, en onder, Richt. 11:11, 11:29. Er zijn meer andere plaatsen geweest van deze naam, omdat het Hebreeuwse woord ook betekent een hoogte, of anders bekwame plaats waar men wacht kan houden en ver van zich zien. Zie van een land Mizpa, Joz. 11:3, gelegen onder de berg Hermon, aan de zee. Van Mizpa in Juda, Joz. 15:38; en in Benjamin, Joz. 18:26; en Mizpa van de Moabieten, 1 Sam. 22:3. Zie ook 1 Kon. 15:22; Neh. 3:7, 3:15, 3:19; Jer. 40:6; Hos. 5:1.

26 *de oversten:* De oudsten van het volk. Zie onder, Richt. 11:5.

27 *de één tot de ander:* Hebr.: רֵעֵהוּ, *de man tot zijn naaste*.

28 *Wie is de man:* De zin is: Die dat zal doen, zal een krijgsoverste of richter wezen over alle Israëlieten, die in Gilead wonen. Zie zulk een manier van vragen Deut. 20:5, 20:6, enz.; Ps. 34:13, 34:14, en elders.

– *c* Richt. 11:6; idem v. 9; idem v. 10; idem v. 11.

– *a* Hebr.: *11:32*.

1 Zie boven, Richt. 10:3.

2 Hebr.: *was een zoon van een vrouw, ener hoer*. Zie Deut. 23:2. Anders: de zonen ener waardin.

3 Te onderscheiden van Gilead, de zoon van Machir, Joz. 17:1, 17:3, zijnde nochtans een van zijn nakomelingen, van dezelfde naam.

4 *van deze vrouw:* T.w. van zijn echte vrouw.

5 *andere vrouw:* D.i. een vreemde, die geen echte vrouw van onze vader geweest is.

6 Een landstreek, gelegen langs het gebergte Gilead, bij de ingang van Woest-Arabië, aan de grenzen van de Ammonieten. Zie ook 2 Sam. 10:6, 10:8.

7 Of: *ledige, behoeftige, geen middel hebbende om te leven*.

8 *togen met hem uit:* Om buit te halen, vermoedelijk van de Ammonieten, dat de Israëlieten te meer heeft kunnen bewegen om hem in de krijg te gebruiken tegen de Ammonieten.

9 Hier wordt nu vervolgd de historie, die in Richt. 10:18 was begonnen, nadat er tussen ingevoegd was het voorgaande verhaal van Jeftha.

10 *na enige dagen:* Na de verklaring, die door de oversten van de Gileadieten gedaan was, Richt. 10:18, of na de tijd, die in Richt. 10:8, is uitgedrukt.

11 *oudsten van Gilead heengingen:* Of: op een bevel van de Heer, wie zij mogen hebben raad gevraagd, of immers door zijn bijzonder ingeven en regering.

12 Zie vs. 3.

13 Of: *hertog, generaal, krijgsoverste*; maar geen koning, gelijk de Sichemieten Abimelech hadden gemaakt.

14 *in benauwdheid zijt:* Hebr.: צַר, *terwijl u angst, of benauwdheid is*.

Ammons, en YHWH hen voor mijn aangezicht geven zal, zal ik u dan tot een hoofd zijn?

10 En de oudsten van Gilead zeiden tot Jeftha: YHWH zij [15]toehoorder tussen ons, als wij niet zo naar uw woord doen.

11 Zo ging Jeftha met de oudsten van Gilead, en het volk stelde hem tot een hoofd en overste over zich. En Jeftha sprak al zijn [16]woorden voor het [17]aangezicht van YHWH te Mizpa.

Jeftha's boodschap aan de koning van Ammon

12 Verder zond Jeftha boden tot de koning van de kinderen Ammons, [18]zeggende: [19]Wat hebben ik en u met elkaar te doen, dat u tot mij gekomen bent, om [20]tegen mijn land te strijden?

13 En de koning van de kinderen Ammons zei tot de boden van Jeftha: Omdat Israël, als hij uit Egypte optrok, mijn land genomen heeft, van [21]de Arnon af tot aan de Jabbok, en tot [22]aan de Jordaan; zo geef mij dat nu weer met vrede.

14 Maar Jeftha [23]voer verder voort, en zond boden tot de koning van de kinderen Ammons.

15 En hij [24]zei tot hem: Zo zegt Jeftha: [b]Israël heeft het land van de Moabieten, [25]en het land van de kinderen Ammons niet genomen;

16 Want als zij uit Egypte optrokken, zo wandelde Israël door de woestijn tot aan de Schelfzee, en kwam te [26]Kades.

17 En Israël zond boden tot de koning van de Edomieten, zeggende: [c]Laat mij toch door uw land doortrekken; maar de koning van de Edomieten gaf geen gehoor. En hij zond ook tot de koning van de [27]Moabieten, die ook niet wilde. Zo bleef Israël in Kades.

18 Daarna wandelde [28]hij in de woestijn, en trok om het land van de Edomieten en het land van de Moabieten, en kwam van de opgang van de zon aan het land van de Moabieten, en [29]zij sloegen hun kamp op aan de overzijde van [30]de Arnon; maar zij kwamen niet binnen het gebied van de Moabieten; want de Arnon is het gebied van de Moabieten.

19 [d]Maar Israël zond boden tot Sihon, de koning van de Amorieten, koning van Hesbon, en Israël [31]zei tot hem: [e]Laat ons toch door uw land doortrekken tot aan [32]mijn plaats.

20 Maar Sihon betrouwde Israël niet door zijn [33]gebied door te trekken; maar Sihon verzamelde al zijn volk, en zij sloegen hun kamp op te Jaza; en hij streed tegen Israël.

21 En YHWH, de God van Israël, gaf Sihon met al zijn volk in de hand van Israël, dat zij hen sloegen; zo nam Israël erfelijk in het hele land van de Amorieten, die in dat land woonden.

22 En zij namen erfelijk in het gehele [34]gebied [f]van de Amorieten, van de Arnon af tot aan de Jabbok, en van de woestijn tot aan de Jordaan.

23 Zo heeft nu YHWH, de God van Israël, de Amorieten voor het aangezicht van Zijn volk Israël uit de bezitting verdreven; en zou u [35]hun erfgenaam zijn?

24 Zou u niet degene erven, die uw god [36]Kamos voor u uit de bezitting verdreef? Zo zullen [37]wij al degene erven, die YHWH, onze God, voor ons aangezicht uit de bezitting verdrijft.

25 [g]Nu verder, bent u [38]veel beter dan Balak, de zoon van Zippor, de koning van de Moabieten? heeft hij ooit met Israël [39]getwist? heeft hij ook ooit tegen hem gestreden?

15 *toehoorder tussen ons:* Om getuige te zijn, of als rechter tussen beiden, ons te straffen zo wij anders bij u doen. Vgl. Deut. 1:16; 1 Kon. 3:11; Klaagl. 3:61, 3:62; Mal. 2:14.

16 Die hij tevoren tot de gezanten van het volk gesproken had.

17 *aangezicht van YHWH:* Niet bij de ark van het verbond [gelijk dit dikwijls genomen is] maar in de generale vergadering van het volk deed hij zijn verklaring [gelijk een held van het geloof, Hebr.: 11:32] met religieuze aandacht, als in Gods aanwezigheid, of met aanroeping zijns heiligen naams, en onderlingen eed. De ark van het verbond was ten tijde van Jozua gebracht te Silo, Joz. 18:1, en was nog daar ten tijde van Eli; 1 Sam. 1:3.

18 Versta, door de gezanten. Zo onder, vs. 17, en in het volgende.

19 *met elkaar te doen:* Hebr.: מָה, wat is mij en u, of wat hebben ik en u? Zie deze manier van spreken ook 2 Sam. 16:10; Joh. 2:4, enz.

20 *tegen mijn land te krijgen:* Jeftha spreekt hier in de naam van het volk, welks voorvechter hij was.

21 *Arnon af tot aan de Jabbok:* Zie van Arnon, Num. 21:13, 21:14, 21:15; van Jabbok, Gen. 32:22, enz.

22 *aan de Jordaan:* Van het gebergte Gileads oostwaarts, tot aan de Jordaan westwaarts.

23 *voer verder voort:* Dit is een zeer wijze en opmerkelijke daad van Jeftha, dat hij Gods bevel betrachtende, Deut. 2:19, eerst begeerd heeft te weten de oorzaken, die de Ammonieten tot deze krijg mochten hebben bewogen, en daarop hun koning met vele zeer bondige redenen zoekt te overtuigen en tot afstand te bewegen; dienende dit alles tot kwijting en gerustheid van zijn consciëntie, alsook tot versterking van Israël.

24 *zei tot hem:* Door de gezanten, of liet hem zeggen.

– *b* Num. 21:13; Deut. 2:9; idem v. 19.

25 Want God had van beiden tegenbevel gegeven, omdat zij Lots nakomelingen waren. Zie Deut. 2:9, 2:19.

26 Anders genaamd Zin, te onderscheiden van Kades Barnea. Zie Gen. 14:7; Num. 13:26, en Num. 20:14, en Num. 33:36.

– *c* Num. 20:17.

27 Dit kan men ook afnemen uit Deut. 2:29.

28 hij in de woestijn: Nl. Israël.

29 zij legerden zich: Het volk van Israël.

30 Zie boven, vs. 13.

– *d* Deut. 2:26.

31 *zei tot hem:* Zie boven, vs. 12.

– *e* Num. 21:22.

32 *mijn plaats:* D.i. onze, t.w. Israëls; onze, d.i. die ons van God gegeven is, nl. het land Kanaän.

33 *landpale door te trekken:* D.i. door zijn land; zo onder, vs. 22.

34 *landpale van de Amorieten:* D.i. het gehele land Sihon, besloten tussen deze palen, de Arnon in het zuiden, de Jabbok in het noorden, de woestijn of Woest Arabië in het oosten, en de Jordaan in het westen.

– *f* Deut. 2:36.

35 *hun erfgenaam zijn:* Hebr.: אֲמֹרִי, *zoudt u hem erven? Hem, nl.* de Amoriet; d.i. het land van de Amorieten; alsook in vs. 24, Deut. 9:1, en elders dikwijls. Jeftha wil zeggen dat dit is tegen recht en billijkheid.

36 Een afgod van de Moabieten, en [gelijk hier blijkt] van de Ammonieten. Zie Num. 21:29; 1 Kon. 11:7; Jer. 48:7, 48:13, 48:46.

37 wij al dengene erven: Met recht, zo onze God de enige ware God is, wie alles toekomt.

– *g* Num. 22:2.

38 *veel beter dan Balak:* Hebr.: בָּלָק, *beter beter*. De zin is: Hebt u nu zoveel meerder of groter recht dan Balak, die Israël nooit daarover lastig gevallen is? Zie van Balak Num. 22, Num. 23, Num. 24.

39 Hebr.: *twistende getwist, en zo: strijdende gestreden, of krijgende gekrijgd.*

26 Terwijl Israël [40]driehonderd jaren gewoond heeft in Hesbon, en in haar stadjes, en in Aroër en in de stadjes, en in al de steden, die aan de zijde van de Arnon zijn; waarom hebt u het dan in die tijd niet [41]gered?

27 Ook heb [42]ik tegen u niet gezondigd, maar u [43]doet kwalijk bij mij, dat u tegen mij strijdt; YHWH, Die Rechter is, richte vandaag tussen de Israëlieten en tussen de kinderen Ammons!

28 Maar de koning van de kinderen Ammons hoorde niet naar de woorden van Jeftha, die hij tot hem [44]gezonden had.

Jeftha's gelofte en overwinning

29 Toen [45]kwam de Geest van YHWH op Jeftha, dat hij [46]Gilead en Manasse doortrok; want hij trok door tot Mizpa [47]in Gilead, en van Mizpa in Gilead trok hij door tot de kinderen Ammons.

30 En Jeftha beloofde YHWH een gelofte, en zei: Als U de kinderen Ammons [48]geheel in mijn hand zult geven;

31 Zo zal het uitgaande, dat uit de deur van mijn huis mij tegemoet zal uitgaan, als ik met vrede van de kinderen Ammons terugkom, dat zal [49]van YHWH zijn, [50]en ik zal het [51]offeren als brandoffer.

32 Zo trok Jeftha door naar de kinderen Ammons, om tegen hen te strijden; en YHWH gaf hen in zijn hand.

33 En hij sloeg hen van [52]Aroër af tot daar u komt te [53]Minnith, twintig steden, en tot aan [54]Abel-Keramim, met een zeer grote slag. Zo werden de kinderen Ammons ten onder gebracht voor het aangezicht van de Israëlieten.

De gelofte aan Jeftha's dochter voltrokken

34 Toen nu Jeftha te Mizpa bij zijn huis kwam, ziet, zo ging zijn dochter uit hem tegemoet, met trommelen en met reien. Zij nu was alleen, een enig kind; hij had uit [55]zich anders geen zoon of dochter.

35 En het gebeurde, als hij haar zag, zo verscheurde hij zijn kleren, en zei: Ach, mijn dochter! u hebt mij [56]geheel neergebogen, en u bent [57]onder degenen, die mij beroeren; want ik heb mijn mond opengedaan tot YHWH, en ik zal niet kunnen [58]teruggaan.

36 En zij zei tot hem: Mijn vader! heb u uw mond opengedaan tot YHWH, [59]doe mij, zoals uit uw mond gegaan is; aangezien YHWH u [60]volkomen wraak gegeven heeft van uw vijanden, van de kinderen Ammons.

37 Verder zei zij tot haar vader: Laat deze zaak aan mij gebeuren: [61]Laat twee maanden van mij af, dat ik heenga, en ga [62]af tot de bergen, en [63]bewene mijn maagdom, ik en mijn gezellinnen.

38 En hij zei: Ga heen; en hij liet haar twee maanden gaan. Toen ging zij heen met haar vriendinnen, en beweende haar maagdom op de bergen.

39 En het gebeurde na verloop van twee maanden dat zij tot haar vader terugkwam, die aan haar [64]volbracht zijn gelofte, die hij beloofd had;

40 *driehonderd jaren:* Hier [alsook elders in de Heilige Schrift] wordt een rond getal gesteld; alhoewel, naar sommiger rekening, enige weinige jaren zouden overschieten, als men de jaren neemt van de uittocht van de kinderen van Israël uit Egypte, waarvan Jeftha dit verhaal begonnen heeft, en meer jaren onder de drie honderd zijn dan men zou rekenen van de victorie van Israël tegen Sihon bekomen. Zie van dit gebruik van de Heilige Schrift Gen. 15:13, en onder, Richt. 20:46; 2 Sam. 5:5.

41 Dat de Ammonieten in zo langen tijd zonder twijfel eens zouden hebben bestaan, als zij zulk een recht vermeend hadden te hebben.

42 ik tegen u niet gezondigd: Jeftha wil zeggen dat Israël de Ammonieten hiertoe geen oorzaak gegeven heeft.

43 *doet kwalijk bij mij:* Hebr.: רַעָה, *u doet kwaad met mij*.

44 *gezonden had:* D.i. door de gezanten hem hadden laten aanzeggen.

45 *kwam de Geest van YHWH op Jeftha:* Hebr.: רוּחַ, *was, werd*; d.i. toog hem aan, gelijk boven, Richt. 6:34, en Richt. 3:10.

46 *Gilead en Manasse doortrok:* D.i. door het gedeelte van het land Gilead, dat de halve stam van Manasse over de Jordaan bewoonde.

47 *in Gilead:* Onderscheiden van andere plaatsen, hebbende dezelfde naam. Zie boven, Richt. 10:17.

48 *ganselijk in mijn hand zult geven:* Of: *zekerlijk*. Hebr.: יָדֹ, gevende geven zult.

49 *van YHWH zijn:* Of: *YHWH*; t.w. geheiligd zijn.

50 Anders: *of, alsof hij zei: Mag het geofferd worden, ik zal het offeren*; zo niet, het zal evenwel YHWH geheiligd zijn.

51 *offeren ten brandoffer:* Welverstaande, als het zo is, dat het naar Gods wet geoorloofd is te offeren; nu was het niet alleen verboden mensen te offeren, maar ook onreine beesten. Zie Lev. 27:11, 27:12, 27:13.

52 Liggende aan de beek Arnon; Deut. 3:12. Niet waar deze beek van het gebergte Gilead westwaarts afloopt in de Jordaan, maar uit het zuidelijke einde van dit gebergte zuidwaarts heenloopt en eindelijk valt in de Zoutzee.

53 Gelegen in het oosten over de beek Arnon.

54 Dit wordt door sommigen overgezet: Het plein van de wijngaarden.

55 *uit zich:* D.i. die uit hem was voortgekomen.

56 ganselijk nedergebogen: Hebr.: הִכְרַעְתְּ, u hebt mij nederbuigende nedergebogen. Aldus ontstelt Jeftha, omdat zijn enig kind in de maagdelijke staat zou moeten blijven, en hem geen nakomelingen van haar geboren mochten worden.

57 *onder degenen:* D.i. u verstoort mij in deze zaak, gelijk anderen in andere zaken mij verstoord hebben. Vgl. Ps. 54:6.

58 D.i. ik zal van mijn gelofte niet kunnen afwijken, ik zal ze moeten volbrengen; niet denkende dat hij ze met dertig sikkelen zilvers, naar de sikkel van het heiligdom, had kunnen lossen, naar de wet van God; Lev. 27:4, 27:5. Of hij heeft gemeend dat hij zijn gelofte zo hoog en sterk gedaan had, dat de lossing geen plaats had, of van zichzelf was uitgesloten.

59 *doe mij:* De dochter onderwerpt zich aan de gelofte haars vaders, onder wiens macht zij nog stond, en met wiens toestemming zij buiten dat vermocht een gelofte te doen. Zie Num. 30:4, 30:5. Vgl. ook Luk. 2:37; 1 Kor. 7:25, 7:26, 7:27, 7:28.

60 *volkomen wraak gegeven heeft:* Hebr.: נָקְמָוֹת, *wraken gedaan heeft*.

61 *Laat twee maanden van mij af:* D.i. vergun mij twee maanden tijds.

62 *ga af tot de bergen:* Hieruit nemen sommigen af dat Jeftha's huis op een hoge berg gelegen is geweest, gelijk de plaatsen, Mizpa genoemd, gemeenlijk, als wachtplaatsen, op hoge bergen gelegen waren. Zie boven, Richt. 10:17.

63 *bewene mijn maagdom:* Omdat het voortbrengen van kinderen in die tijd zeer veel geacht, en het contrarie voor smadelijk gehouden werd. Zie Gen. 30:23. Merk hier en in het volgende, dat zij niet wil gaan wenen, omdat zij geslacht of gedood en ten brandoffer zal moeten worden opgeofferd, maar alleen spreekt van haar maagdom, overeenkomende met wat in de volgende verzen verhaald wordt.

64 *volbracht zijn gelofte:* Doende haar blijven [gelijk in het volgende verhaald wordt] in haar maagdelijken stand, en haar aan de Heer heiligende en afzonderende volgens zijn belofte vs. 37. Vgl. 1 Sam. 1:22; Luk. 2:37; 1 Kor. 7:32.

en zij heeft geen man [65]bekend. Verder werd het een [66]gewoonte in Israël,

40 Dat de dochters van Israël [67]van jaar tot jaar heengingen, om de dochter van Jeftha, de Gileadiet, [68]aan te spreken, vier dagen in het jaar.

HOOFDSTUK XII

Die van Efraïm komen zonder reden in opstand tegen Jefta, vs. 1, enz. En er worden tweeënveertigduizend van hen verslagen, 4. Jefta sterft, 7. Na hem zijn richters Ebzan, 8; Elon, 11; Abdon, 13.

Strijd met Efraïm en het Schibboleth

TOEN werden de mannen van Efraïm bijeengeroepen, en trokken [1]over naar het noorden; en zij zeiden tot Jeftha: [2a]Waarom bent u doorgetrokken om te strijden tegen de kinderen Ammons, en hebt ons [3]niet geroepen, om met u te gaan? wij zullen [4]uw huis met u met vuur verbranden.

2 En Jeftha zei tot hen: [5]Ik en mijn volk waren zeer twistig met de kinderen Ammons; en ik heb u geroepen, maar u hebt mij uit hun hand niet verlost.

3 Als ik nu zag, dat [6]u niet verloste, zo stelde ik mijn ziel in mijn hand, en trok [7]door tot de kinderen Ammons, en YHWH [8]gaf hen in mijn hand; [9]waarom bent u dan te deze dage tot mij opgekomen, om tegen mij te strijden?

4 En Jeftha [10]verzamelde alle mannen van Gilead, en streed met Efraïm; en de mannen van Gilead sloegen Efraïm, [11]want de Gileadieten, zijnde tussen Efraïm en tussen Manasse, [12]zeiden: U bent [13]vluchtelingen van Efraïm.

5 Want de Gileadieten namen de Efraïmieten de [14]doorwaadbare plaatsen van de Jordaan af; en het gebeurde, als de vluchtelingen van Efraïm zeiden: Laat mij overgaan; zo zeiden de mannen van Gilead tot [15]hem: Bent u een [16]Efraïmiet? wanneer hij zei: Nee;

6 Zo zeiden zij tot hem: [17]Zeg nu [18]Schibboleth; maar hij zei: Sibbolet, en kon het zo niet recht spreken; zo grepen zij hem, en [19]versloegen hem aan de doorwaadbare plaatsen van de Jordaan, dat in die tijd van Efraïm vielen twee en veertig duizend.

7 Jeftha nu richtte Israël zes jaren; en Jeftha, de Gileadiet, stierf, en werd begraven in de [20]steden van Gilead.

De richters Ebzan, Elon en Abdon

8 En na hem richtte Israël Ebzan, van [21]Bethlehem.

65 Zie Gen. 4:1, en Gen. 19:8. Deze woorden zijn een platte en naakte verklaring van wat Jeftha aan zijn dochter, volgens de zin van zijn gelofte, gedaan heeft.

66 Hebr.: *inzetting, ordinantie*.

67 *van jaar tot jaar heengingen:* Hebr.: בְּנוֹת, *van dagen tot dagen*; d.i. van jaar tot jaar, of jaarlijks; gelijk de laatste woorden van vs. 40 verklaren. Zie ook Lev. 25:29.

68 *aan te spreken:* Of: *samenspreken, kouten*; t.w. om haar te vergezelschappen en in haar maagdelijken stand te troosten en te verkwikken. Het Hebreeuwse woord wordt ook gevonden boven, Richt. 5:11, waar het dezelfde betekenis heeft, die hier in de tekst gevolgd is.

1 *over naar het noorden:* Versta, over de Jordaan in het land Gilead, waar Jeftha was, noordwaarts.

2 *Waarom bent u doorgetogen:* Gelijk zij tevoren gesproken hadden tot Gideon; boven, Richt. 8:1. Maar lieten zich nog in die tijd gezeggen, maar hier stichtten zij, uit enkel trotsheid en hoogmoed, een inlandsen krijg, en betonen grote ondankbaarheid tegen Jeftha tot hun eigen nadeel.

– *a* Richt. 8:1.

3 niet geroepen: Het tegendeel verklaart Jeftha in vs. 2.

4 *uw huis met u met vuur verbranden:* Anders: *uw huis over, of, boven u met vuur verbranden*.

5 Ik en mijn volk: Hebr.: רִיב, ik was een man van de twist, en mijn volk, en de kinderen Ammons zeer. Jeftha wil zeggen dat, alhoewel de Ammonieten niet op het land van Efraïm, maar op dat van de Israëlieten, die in Gilead woonden, aanspraak maakten, hij nochtans Efraïm, als broers en bondgenoten, te hulp geroepen heeft, maar tevergeefs. Jeftha zoekt hen eerst met redenen tot afstand van wapenen te bewegen, gelijk hij tevoren aan de Ammonieten gedaan had. Aangaande de Hebreeuwse manier van spreken, vgl. 2 Sam. 8:10.

6 *u niet verlostet:* Efraïm.

7 Hebr.: *palm*; d.i. ik stelde mijn leven in groot perijkel; zo 1 Sam. 19:5, en 1 Sam. 28:21; Job 13:14; Ps. 119:109. De manier van spreken schijnt genomen te zijn van degenen, die een kostelijk en nochtans zeer breekbaar ding, als glas of iets dergelijks, in de hand dragen, met perijkel van te laten vallen en gebroken te worden. Vgl. boven, Richt. 9:17.

8 *YHWH gaf hen in mijn hand:* Bevestigende mijn beroep en de billijkheid of rechtvaardigheid van deze krijg.

9 *waarom bent u dan:* Omdat u geheel geen reden hebt.

10 *vergaderde alle mannen van Gilead:* Ziende dat Efraïm hardnekkig bleef en hem wilde overvallen.

11 want de Gileadieten: In het Hebr.: אָמְרוּ, zijn de woorden aldus overgezet: Want zij zeiden: Gijlieden zijt vluchtenden van Efraïm: [namelijk] de Gileadieten, in het midden van Efraïm, in het midden van Manasse; d.i. die aan de veren van de Jordaan woonden, in het midden tussen Efraïm en Manasse; vs. 4 wordt in het volgende verklaard. Anders: u, Gileadieten, bent vluchtenden van Efraïm, onder de Efraïmieten en onder de Manassieten. Alsof die van Efraïm zo smadelijk en verachtelijk van de Gileadieten gesproken hadden, of gewoon waren te spreken; en zulks de oorzaak was van deze krijg en van hun nederlaag; waarover de verstandige lezer mag oordelen.

12 Versta, tot de Efraïmieten, die zij uit hun spraak kenden, toen zij, nadat Efraïm overwonnen en op de vlucht geslagen was, over de Jordaan naar hun land meenden te ontkomen.

13 *vluchtelingen van Efraïm:* Hebr.: תְּוֹךְ, *eigenlijk, ontkomenen, ontlopenen*.

14 *veren van de Jordaan af:* Gelijk Efraïm door Gideons aanzeggen gedaan had aan de Midianieten boven, Richt. 7:24, opdat zij niet mochten ontkomen.

15 T.w. tot iedereen van Efraïm, die de Jordaan begeerde te passeren.

16 D.i. Efraïmiet. Zo 1 Sam. 1:1.

17 *Zeg nu:* Om verzekerd te wezen dat hij niet was uit enige stam in Gilead wonende, als Rubeniet, Gadiet of Manassiet, die ook aan de veren mochten komen om over te gaan.

18 D.i. een stroom, vloed, of vaart. Somtijds ook een korenaar. Dit woord verkozen zij, omdat het bij de veren van de Jordaan wel tepaskwam, en de Efraïmieten zonder achterdenken hun spraak zouden melden, gelijk het gemeenlijk gebeurt dat een volk of natie, enerlei spraak hebbende, nochtans verscheidene woorden en letters in het ene gedeelte van het land anders uitspreekt dan in een ander geschiedt. Vgl. Matt. 26:73.

19 *versloegen hem:* Hebr.: יִשְׁחָטוּ, *eigenlijk, staken hem de keel af, keelden hem*.

20 *steden van Gilead:* D.i. in één van de steden van het land Gilead. Zie gelijke manier van spreken Gen. 19:29; 2 Kron. 35:24; onder, Richt. 18:14; Neh. 6:2; Jona 1:5; Matt. 27:44. Sommigen menen dat de voornaamste stad in Gilead aldus mag genoemd zijn, omdat zij in verscheidene gedeelten, elk hebbende een bijzonderen naam, afgedeeld kan geweest zijn, gelijk Jeruzalem, Ramathaïm; 1 Sam. 1:1; en hedendaags veel dergelijke grote steden gevonden worden.

21 Zie Gen. 35:19. Er zijn twee steden van die naam geweest: een in Juda, waar onze Zaligmaker Jezus Christus geboren is; de andere op de noordelijke grenzen van Zebulon, zie Joz. 19:15, welke hier schijnt verstaan te worden, omdat de andere gemeenlijk genoemd wordt Bethlehem Juda.

9 En hij had dertig zonen; en hij [22]zond dertig dochters naar buiten, en bracht dertig dochters van buiten in voor zijn zonen; en hij richtte Israël zeven jaren.

10 Toen stierf Ebzan, en werd begraven te Bethlehem.

11 En na hem richtte Israël Elon, de Zebuloniet, en hij richtte Israël tien jaren.

12 En Elon, de Zebuloniet, stierf, en werd begraven te [23]Ajalon, in het land van Zebulon.

13 En na hem richtte Israël Abdon, een zoon van Hillel, de [24]Pirhathoniet.

14 En hij had veertig zonen, en dertig zoons zonen, [25]rijdende op zeventig [b]ezelveulens; en hij richtte Israël acht jaren.

15 Toen stierf Abdon, een zoon van Hillel, de Pirhathoniet; en hij werd begraven te Pirhathon, in het land van Efraïm, op de berg van [26]de Amalekiet.

HOOFDSTUK XIII

God geeft Israël, om hun zonden, een lange tijd over in de hand der Filistijnen, vs. 1. De Engel des HEEREN verschijnt aan de onvruchtbare vrouw van Manoah, en zegt haar aan dat zij een zoon zal baren, en hoe zij zich zal gedragen, en hoe men met het kind zal handelen, 2. Wanneer Manoah dit van zijn vrouw vernomen heeft, bidt en verkrijgt hij dat de Engel terugkomt, en hen beiden over het kind onderricht, 6. Manoah wil de Engel spijs bereiden, en vraagt naar zijn naam, 15. Maar de Engel vaart in de vlam van het brandoffer (dat hij in plaats van spijs begeerd had) ten hemel, 20. Waardoor Manoah zeer verschrikt is, en door zijn vrouw gesterkt wordt, 22. Die hem Simson baart, 24, in wie Gods Geest begint te werken, 25.

De aankondiging van Simsons geboorte

EN de Israëlieten voeren voort [a]te doen, dat kwaad was in de ogen van YHWH; zo gaf YHWH hen in de hand van de Filistijnen veertig jaren.

2 En er was een man van [1]Zora, uit het geslacht van [2]een Daniet, van wie de naam Manoach was; en zijn huisvrouw was onvruchtbaar en baarde niet.

3 En een [3]Engel van YHWH verscheen aan deze vrouw, en Hij zei tot haar: Zie nu, u bent onvruchtbaar, en hebt niet gebaard; maar u zult zwanger worden, en een zoon baren.

4 Zo wees toch nu op uw hoede, en drink [4]geen [b]wijn noch sterke drank, en eet niets [5]onreins.

5 Want zie, u zult zwanger worden, en een zoon baren, [c]op wiens hoofd geen [6]scheermes zal komen; want dat jongetje zal een [7]Nazireër Gods zijn, van [8]moeders buik af; en hij zal [9]beginnen Israël te verlossen uit de hand van de Filistijnen.

6 Toen kwam deze vrouw in, en sprak tot haar man, zeggende: Er kwam een [10]Man van God tot mij, Wiens aangezicht was als het aangezicht van een Engel van God, zeer [11]vreselijk; en ik vroeg Hem niet, vanwaar Hij was, en Zijn naam gaf Hij mij niet te kennen.

7 Maar Hij zei tot mij: Zie, u zult zwanger worden, en een zoon baren; zo drink nu geen wijn noch sterke drank, en eet niets onreins; want dat jongetje zal een Nazireër Gods zijn, van moeders buik af tot op de dag van zijn dood.

De Engel verschijnt aan Manoach

8 Toen [12]aanbad Manoach YHWH vurig, en zei: Och, YHWH! dat toch de Man van God, Die U gezonden hebt, weer tot ons kome, en ons lere, wat we dat jongetje doen zullen, dat geboren zal worden.

9 En God verhoorde de stem van Manoach; en de Engel van God kwam opnieuw tot de vrouw. Zij nu zat in het veld, maar haar man Manoach was niet bij haar.

10 Zo haastte de vrouw, en liep, en gaf het haar man te kennen; en zij zei tot hem: Zie, die Man is mij verschenen, die op die dag tot mij kwam.

11 Toen stond Manoach op, en ging zijn huisvrouw na; en hij kwam tot die Man, en zei tot Hem: Bent u die Man, Die tot deze vrouw gesproken hebt? En Hij zei: Ik ben het.

22 *zond dertig dochters naar buiten:* D.i. hij gaf dertig dochters uit ten huwelijk, en nam er dertig weer van buiten, tot vrouwen voor zijn zonen.

23 Te onderscheiden van een ander Ajalon in het land van Dan; boven, Richt. 1:35. Het schijnt dat er meer steden van deze naam in andere stammen geweest zijn. Zie 1 Kron. 6:69, en 1 Kron. 8:13; 2 Kron. 11:10, en 2 Kron. 28:18.

24 Van hier was ook Benaja, een van Davids helden; 2 Sam. 23:30. De stad Pirhaton was gelegen westwaarts van Samaria en Sichem, op een hoge berg, genaamd de berg van de Amalekiet, of van de Amalekieten.

25 *rijdende op zeventig ezelveulens:* Zie boven, Richt. 5:10, en Richt. 10:4.

– *b* Richt. 10:4.

26 Het eigen land van de Amalekieten was gelegen buiten de grenzen van Kanaän, in het zuidoosten, tegenover Egypte, bij de Schelfzee, aan de woestijn Havila. Zie 1 Sam. 15:7, en vgl. Ex. 17:8. Maar uit deze plaats schijnt het dat een gedeelte in Efraïm eertijds ook gewoond, of immers gezocht heeft te nestelen.

– *a* Richt. 2:11; Richt. 3:7; Richt. 4:1; Richt. 6:1; Richt. 10:6.

1 Gelegen aan de westelijke zijde van het gebergte, dat Juda en Dan van elkaar scheidt; aan de oostelijke zijde woonde de stam Juda. Zie Joz. 15:33, en Joz. 19:40, 19:41.

2 D.i. van de stam Dan.

3 *Engel van YHWH:* Versta hier, de Zoon van God zelf, gelijk Richt. 6:11. Zie onder de aant. vs. 16.

4 *drink geen wijn noch sterken drank:* Zie Num. 6:3, 6:4.

– *b* Num. 6:2; idem v. 3.

5 Zie Lev. 11.

– *c* Num. 6:5; 1 Sam. 1:11.

6 Zie Num. 6:5.

7 *Nazireeër Gods zijn:* D.i. afgezonderde. Zie hiervan Num. 6:2.

8 *moeders:* Het woord moeder, wordt hier en in vs. 7 ingevoegd uit Richt. 16:17.

9 *beginnen Israël te verlossen:* Maar niet ganselijk verlossen, dat naderhand geschied is, ten tijde van Samuël en David. Zie 1 Sam. 7:13, 7:14, 2 Sam. 8:1 en 21:15, etc. en 23:12.

10 *Man van God:* Zo worden de profeten en leraars van Gods volk genoemd, omdat zij van God tot een heiligen en goddelijken dienst beroepen zijn, die Hij, als zijnde zijn boden, zijn heiligen wil zeer gemeenzaam openbaart, om die het volk aan te dienen, en omdat zij instrumenten zijns Heiligen Geestes zijn. Zie Joz. 14:6; 1 Sam. 2:27; 1 Kon. 13:1, en 1 Kon. 17:18, 17:24; 2 Kon. 4, 2 Kon. 5, 2 Kon. 6, 2 Kon. 7, 2 Kon. 8; Ezra 3:2; Neh. 12:24, 12:36, ook 1 Tim. 6:11; 2 Tim. 3:17; 2 Petr. 1:21.

11 D.i. aanzienlijk, eerwaardig, of ook verschrikkelijk.

12 *aanbad Manoach YHWH vuriglijk:* Zie Gen. 25:21.

12 Toen zei Manoach: Nu, [13]dat Uw woorden
komen; maar wat zal de [14]wijze van het jongetje
en zijn werk zijn?
13 En de Engel van YHWH zei tot Manoach: Van
alles, wat Ik tot de vrouw gezegd heb, [15]zal zij zich
wachten.
14 Zij zal niet eten van iets, dat van de wijnstok
van de wijn [16]voortkomt; en wijn en sterke drank
zal zij niet drinken, noch iets onreins eten; al wat
Ik haar geboden heb, zal zij onderhouden.
15 Toen zei Manoach tot de Engel van YHWH:
Laat ons U toch ophouden, en een geitenbokje
[17]voor Uw aangezicht bereiden.
16 Maar de Engel van YHWH zei tot Manoach:
Als u Mij zult ophouden, Ik zal [18]van uw brood
niet eten; en als u een brandoffer zult doen, dat
zult u YHWH offeren. [19]Want Manoach wist niet,
dat het een Engel van YHWH was.
17 En Manoach zei tot de Engel van YHWH: Wat
is Uw naam, opdat wij U [20]vereren, wanneer Uw
woord zal komen.
18 En de Engel van YHWH zei tot hem: Waarom
vraagt u dus naar Mijn naam? Die is toch
[21]Wonderlijk.
19 Toen nam Manoach een geitenbokje, en het
voedseloffer, en [22]offerde het op de rotssteen
[23]aan YHWH. En [24]Hij handelde wonderlijk in
Zijn doen; en Manoach en zijn huisvrouw zagen
toe.
20 En het gebeurde, als de vlam van het al-
taar opvoer naar de hemel, zo voer de Engel van
YHWH op in de vlam van het altaar. Als Manoach
en zijn huisvrouw dat zagen, zo vielen zij op hun
aangezichten ter aarde.
21 En de Engel van YHWH [25]verscheen niet
meer aan Manoach, en aan zijn huisvrouw. Toen
bekende Manoach, dat het een Engel van YHWH
was.
22 En Manoach zei tot zijn huisvrouw: Wij
zullen [26]zeker [d]sterven, omdat wij God gezien
hebben.
23 Maar zijn huisvrouw zei tot hem: Zo YHWH
lust had ons te doden, Hij had het brandoffer en
voedseloffer van onze hand niet aangenomen,
noch ons dit alles getoond, noch ons om deze tijd
zoiets als dit [27]laten horen.

De geboorte van Simson

24 Daarna baarde deze vrouw een zoon, en zij
noemde zijn naam [28e]Simson; en dat jongetje
werd groot, en YHWH zegende het.
25 En de Geest van YHWH begon hem bij tij-
den aan te [29]vuren in het [30]leger van Dan, tussen
[31]Zora en tussen Esthaol.

HOOFDSTUK XIV

Simson, die gelegenheid zoekt om zijn roeping tegen de Filistijnen uit te voeren, begeert een Filistijnse dochter van Timna tot vrouw, vs. 1, 2, 4, enz. Hoewel zijn ouders daarmee niet tevreden zijn, willigen zij het toch in, 3. Onderweg ontmoet en verscheurt hij een jonge leeuw, 5. In wiens karkas hij bij de terugkeer honing vindt, 8. Hij houdt bruiloft, en stelt zijn toegevoegde Filistijnse metgezellen een raadsel voor, met belofte en beding van een beloning, 10. Waarvan zijn vrouw de verklaring, door ingeven van de Filistijnen, hem afperst en onthult, 15. Daarom doodt Simson dertig Filistijnen van Askelon, en betaalt zijn metgezellen de beloofde beloning, 19. Zijn vrouw wordt aan een ander gegeven, 20.

Simsons huwelijk te Thimnath

EN Simson ging af naar [1]Thimnath, en gezien
hebbende een vrouw te Thimnath, van de
dochters van de Filistijnen,
2 Zo ging hij omhoog, en gaf het zijn vader
en zijn moeder te kennen, en zei: Ik heb een
vrouw gezien te Thimnath, van de dochters van
de Filistijnen; nu dan, [2]neem mij die tot een
vrouw.

13 dat Uw woorden komen: Of: elk één van uw woorden; d.i. al uw woorden moeten uitkomen, of vervuld worden.

14 *wijze en zijn werk zijn:* D.i. hoe zullen wij met hem handelen, wat zullen wij in zijn opvoeding waarnemen?

15 *zal zij zich wachten:* De engel antwoordt wel van de plicht van de vrouw, maar dit alles zag voornamelijk op de staat en het ambt van de zoon, waartoe deze bevelen aan de moeder waren dienende.

16 Wat eetbaar is, als: druiven, rozijnen, enz. Zie Num. 6:3, 6:4.

17 *voor Uw aangezicht bereiden:* D.i. om u voor te zetten. Vgl. boven, Richt. 6:18, 6:19.

18 *van uw brood niet eten:* D.i. van uw voedsel. Alsof hij zei: Dat bokje zou zijn òf tot voedsel voor mij, òf tot een brandoffer. Nu heb ik geen voedsel van doen, als zijnde geen mens maar een engel, ja Gods Zoon. Als u dan een brandoffer mij offert, dat zult u voor God zelven opofferen, gevende daarmede te kennen dat hij waarachtig God was. Vgl. vs. 17, 13:18, 13:19, en vs. 22, 13:23.

19 Want Manoach wist niet: Dit is de reden, waarom Manoach hem voedsel had willen bereiden en voorzetten.

20 Met enig geschenk, tot een teken van dankbaarheid. Vgl. 1 Sam. 9:7, 9:8, en 1 Kon. 14:3.

21 Hebr.: *Peli*; d.i. wonderlijk, of verborgen. Vgl. Jes. 9:5. Anders: en hij was wonderlijk, te weten in zijn doen, gelijk in vs. 19 gezegd wordt.

22 *offerde het op de rotssteen:* Vgl. Richt. 6:26.

23 *YHWH:* Naar de woorden van de engel, vs. 16.

24 Hij handelde wonderlijk in Zijn doen: Te weten, deze engel.

25 *verscheen niet meer aan Manoach:* Hebr.: הֹסִיף לְהֵרָאֹה, *deed niet meer toe, of, voer niet meer voort te verschijnen.*

26 zekerlijk sterven: Hebr.: נָמוֹת, stervende sterven. Vgl. boven, Richt. 6:22, en de aant. daar.

– *d* Ex. 33:20; Deut. 5:26; Richt. 6:22; idem v. 23.

27 dit is: Zijnde geen teken van toorn, maar van bijzondere genade en gunst.

28 Hebr.: *Schim-schon.*

– *e* Hebr.: *11:32.*

29 Dat is hier, in het geheim op een extraordinaire of bijzondere wijze te porren en te bewegen, om in zijn roeping te ijveren, en gelegenheid te zoeken tot verlossing Israëls van de hand van de Filistijnen. Het Hebreeuwse woord heeft verscheidene betekenissen, als van gang, voetstap, eenmaal, of meermalen, beurt, reis, en wordt ook genomen voor een aanbeeld, waarop men de ene slag voor, de andere na, of bij beurten en wijlen slaat. Waarvan verder komt de betekenis van slaan, drijven, aandrijven, alsof een smid op een aanbeeld sloeg. Vgl. de manier van spreken gebruikt Matt. 4:1; Luk. 4:1; Rom. 8:14; 2 Petr. 1:21.

30 *leger van Dan:* Hebr.: בֵּין, *Machane-Dan*; waarom deze plaats zo genoemd is, zie onder, Richt. 18:11, 18:12. Het kan zijn dat Simson hier iets met de Filistijnen heeft te doen gehad.

31 *Zora en tussen Esthaol:* Zie boven, vs. 2. Esthaol lag verder af in het westen, naar de zee toe, bij de beek Sorek. Zie onder, Richt. 16:4, 16:31.

1 Liggende in het westen van Zora, niet ver van de Middellandse zee.

2 *neem mij die tot een vrouw:* Zie van het recht van de ouders in de huwelijken van hun kinderen, Gen. 21:21, en Gen. 24:3, en Gen. 26:34.

3 Maar zijn vader zei tot hem, en ook zijn moeder: Is er geen vrouw onder de dochters [3]van uw broers, en onder al mijn volk, dat u heengaat, om een vrouw te nemen van de Filistijnen, die [4]onbesnedenen? En Simson zei tot zijn vader: [5]Neem mij die, want zij is [6]bevallig in mijn ogen.

4 Zijn vader nu en zijn moeder wisten niet, dat dit van YHWH [7]was, dat [8]hij gelegenheid zocht [9]van de Filistijnen; want de Filistijnen [10]heersten in die tijd over Israël.

5 Zo ging Simson, met zijn [11]vader en zijn moeder, heen af naar Thimnath. Als zij nu kwamen tot aan de wijngaarden van Thimnath, ziet daar, een [12]jonge leeuw, brullende hem tegemoet.

6 Toen kwam de Geest van YHWH [13]met kracht over hem, dat hij [14]hem vaneen scheurde, zoals men een bokje vaneen scheurt, en er was [15]niets in zijn hand; maar hij gaf zijn vader en zijn moeder niet te kennen, wat hij gedaan had.

7 En hij kwam af, en [16]sprak tot de vrouw; en zij [17]beviel in Simsons ogen.

8 En na [18]sommige dagen kwam hij weer, om haar te [19]nemen; toen week hij [20]af, om het kadaver van de leeuw te bekijken, en ziet, een bijenzwerm was in het lichaam van de leeuw, met honing.

9 En hij nam [21]die in zijn handen, en ging voort, al gaande en etende; en hij ging tot zijn vader en tot zijn moeder, en gaf hun daarvan, en zij aten; maar hij gaf hun niet te kennen, dat hij de honing uit het lichaam van de leeuw genomen had.

Het raadsel van Simson

10 Als nu zijn vader afgekomen was tot die vrouw, zo maakte Simson daar [22]een bruiloft, want zo waren de jongemannen gewend te doen.

11 En het gebeurde, als [23]zij hem zagen, zo [24]namen zij dertig metgezellen, die bij hem zouden zijn.

12 Simson dan zei tot hen: Ik zal nu u een [25]raadsel te raden geven; als u mij dat in de zeven dagen van deze bruiloft [26]wel zult verklaren en uitvinden, zo zal ik u geven dertig [27]fijne lijnwaadskledereN, [28]en dertig [29]wisselkledereN.

13 En als u het mij niet zult kunnen verklaren, zo zult u mij geven dertig fijne lijnwaadskledereN, en dertig wisselkledereN. En zij zeiden tot hem: Geef uw raadsel te raden, en laat het ons horen.

14 En hij zei tot hen: [30]Voedsel ging uit van de [31]eter, en [32]zoetigheid ging uit van de sterke. En zij konden dat raadsel in drie dagen niet verklaren.

3 D.i. bloedverwanten, of landslieden. Zie Gen. 13:8, en Gen. 24:27.

4 Zie Gen. 34:14. Met deze heidense inwoners van Kanaän had God uitdrukkelijk verboden enig verbond of huwelijk te maken. Zie Ex. 34:12, 34:16, en elders. Waarom zij reden hadden om te letten op Gods geopenbaard bevel en Simson te bestraffen, als niet wetende van de geheime regering en het voornemen Gods [zie vs. 4], die recht heeft om zijn schepselen wetten te stellen, maar zelf te doen naar zijn welbehagen, en iets tegenovergesteld extraordinairlijk te laten gebeuren. Vgl. Gen. 22:2; Ex. 3:22, enz.

5 *Neem mij die:* Zie Gen. 19:14.

6 *bevallig in mijn ogen:* Hebr.: יָשָׁר בְּעֵינָי, *recht*.

7 *YHWH was:* Die hierdoor voorhad Simson de occasie of gelegenheid te geven tot volvoering van zijn roeping.

8 Hij gelegenheid zocht: Te weten, Simson. Want hoewel hij van God daartoe geroepen was, mocht hij evenwel, wat zonder dat goed en recht was zo zoeken te beginnen, dat de mensen hem met reden geen ongelijk konden geven.

9 *van de Filistijnen:* Dat zij van hun zijde hem occasie mochten geven, om tegen hen te beginnen.

10 *heersten in die tijd over Israël:* Zie boven, Richt. 13:1.

11 *vader en zijn moeder:* Zijnde nu veranderd, òf omdat zij uit alles, wat voor zijn ontvangenis en geboorte geschied was, tot nadenken waren gekomen, dat dit van God moest zijn; of omdat Simson hunlieden zijn voornemen en goddelijke aandrift ontdekt had.

12 *jonge leeuw:* Hebr.: שְׁאַג, *een jong van de leeuwen, brullende in zijn ontmoeting*. Het schijnt dat hij van zijn ouders door een anderen weg was afgegaan. Vgl. onder, vs. 8.

13 *kwam met kracht over hem:* Of: viel, of kwam machtiglijk op hem, makende hem extra-ordinair moedig en sterk, om hem door deze proef tot uitvoering van zijn beroep te bereiden, en daarin te versterken; alsook om hem stof te geven tot het raadsel en wat daarop gevolgd is.

14 *hem van een scheurde:* De leeuw.

15 *niets in zijn hand:* Geen instrument of geweer; alleen gebruikende zijn handen.

16 *sprak tot de vrouw:* Zo hijzelf, alsook zijn ouders.

17 *beviel in Simsons ogen:* Hebr.: עֵינָיו, *zij was recht in Simsons ogen*.

18 *sommige dagen kwam hij weer:* Hebr.: מִקֵּחָתּוֹ, *van, of na dagen*. Zie Gen. 4:3.

19 D.i. te trouwen.

20 T.w. van de gemene weg naar de plaats, waar hij de dode en gescheurde leeuw geworpen had. Zie vs. 5.

21 die in zijn handen: De honig.

22 *een bruiloft:* Het Hebreeuwse woord betekent in het algemeen een maaltijd, maar is hier te verstaan van een bruiloftsmaal.

23 zij hem zagen: Te weten, de Filistijnen van Thimnath, die wat bijzonders in Simson uit zijn gelaat en wezen gemerkt hebbende, achterdenken kregen, en daarom onder schijn van eer door dit bijgevoegde gezelschap [dat zij door de bruidsvrienden met glimp konden beschikken] op hem deden letten.

24 *namen zij dertig metgezellen:* D.i. zij namen en brachten. Zie Gen. 12:15.

25 *raadsel te raden geven:* D.i. een kunstige, duistere en vreemde rede, of spreuk, onder welk iets verborgen is, dat de woorden niet geven, maar door nadenken moet worden uitgevonden, en alsdan klaar en bevallig is. Hebr.: חִידָה, alsof men zei: Een raadsel raadselen; zo onder, vs. 13, 14:16; Ez. 17:2. Zie verder 1 Kon. 10:1.

26 *wel zult verklaren en uitvinden:* Hebr.: נָחַתִּי, *verklarende verklaren*.

27 *fijne lijnwaadskledereN:* Het Hebreeuwse woord wordt genomen voor fijn lijnwaad, en een laken, hemd, of iets anders daarvan gemaakt, om zich 's nachts daarmede te dekken, of ook overdag om te slaan of aan te doen. Hetzelfde woord vindt men in het Nieuwe Testament gebruikt in de Griekse spraak, Matt. 27:59; Mark. 14:51, 14:52, en Mark. 15:46; Luk. 23:53.

28 en dertig: Anders: t.w. dertig wisselkledereN, van hetzelfde fijne lijnwaad gemaakt. Vgl. onder, vs. 19.

29 Hebr.: *verwisselingen van kleren*.

30 *Voedsel ging uit:* Of: om de aardigheid van het raadsel en van de Hebreeuwse spraak wat nader te komen, aldus: Eten [gelijk wij zeggen: breng het eten, d.i. het voedsel, op de tafel] ging uit, of, kwam voort van de eter, en zoet kwam voort van de zure, of, scherpen. Het Hebreeuwse woord betekent niet alleen sterk, maar ook hard, wreed, scherp, enzovoorts, zuur, gelijk wij van zeer zuren azijn zeggen dat hij zeer sterk is. En een zuur gelaat, gezicht, voor een zuur, wreed, sterk gelaat, of gezicht.

31 Van dengene, die geen voedsel placht van zich te geven, maar zelf alles te verslinden, te weten de leeuw.

32 T.w. honig.

15 Daarna gebeurde het op de [33]zevende dag, dat zij tot de huisvrouw van [34]Simson zeiden: Overreed uw man, dat hij ons dat raadsel verklare, opdat wij niet misschien u, en het huis van uw vader, met vuur verbranden. Hebt u ons genodigd, om [35]het onze te bezitten; [36]is het zo niet?

16 En Simsons huisvrouw huilde voor hem en zei: [37]U haat mij maar, en hebt mij niet lief; u hebt de [38]kinderen van mijn volk een raadsel te raden gegeven, en hebt het mij niet verklaard. En hij zei tot haar: Zie, ik heb het mijn vader en mijn moeder niet verklaard, zou ik het u dan verklaren?

17 En zij huilde voor hem, op de [39]zevende van de dagen waarin zij deze bruiloft hadden; zo gebeurde het op de zevende dag, dat hij het haar verklaarde, want zij perste hem; en zij verklaarde dat raadsel de kinderen van haar volk.

18 Toen zeiden de mannen van de stad tot hem, op de zevende dag, voordat de zon onderging: Wat is zoeter dan honing? en wat is sterker dan een leeuw? En hij zei tot hen: Zo u met mijn [40]kalf niet had geploegd, u zou mijn raadsel niet hebben uitgevonden.

19 Toen kwam de Geest van YHWH [41]met kracht over hem, en hij ging af naar [42]de Askelonieten, en sloeg van hen dertig man; en hij nam hun [43]gewaad, en gaf de [44]wisselklederen aan degenen, die dat raadsel verklaard hadden. Maar zijn toorn ontstak, en hij ging op naar het huis van zijn [45]vader.

20 En de huisvrouw van [46]Simson werd [47]van zijn metgezel, die [48]hem vergezeld had.

HOOFDSTUK XV

Simson wil zijn vrouw bezoeken, maar zij wordt hem geweigerd, vs. 1, enz. Daarom steekt hij het koren der Filistijnen in brand door vossen met fakkels, 4. Waarover de Filistijnen Simsons vrouw met haar vader verbranden, 7. Wat Simson weer wreekt, 8. De Filistijnen trekken op om zich op Simson te wreken, die door die van Juda gebonden aan hen overgeleverd wordt, 9. Maar hij breekt zijn boeien, en verslaat duizend Filistijnen met een ezelskinnebak, 14. Wanneer hij daarvan vermoeid en dorstig is, verkrijgt hij van God door het gebed een bron, drinkt en wordt verkwikt, 18.

Simsons wraak met de vossen

EN het gebeurde na sommige dagen, in de dagen van de tarweoogst, dat Simson zijn huisvrouw [1]bezocht met een geitenbokje, en hij zei: Laat mij tot mijn huisvrouw [2]ingaan in de kamer; maar haar vader liet hem niet toe in te gaan.

2 Want haar vader zei: Ik [3]sprak zeker, dat u haar geheel haatte, zo heb ik haar aan uw [4]metgezel gegeven. Is niet haar [5]kleinste zus [6]schoner dan zij? Laat ze u toch zijn in de plaats van haar.

3 Toen zei Simson tot hen: Ik ben ditmaal onschuldig van [7]de [8]Filistijnen, wanneer ik aan hen kwaad doe.

4 En Simson ging heen, en [9]ving driehonderd [10]vossen; en hij nam fakkelen, en keerde staart aan staart, en deed een fakkel tussen twee staarten in het midden.

5 En hij [11]stak de fakkelen aan met vuur, en liet ze lopen in het staande koren van de Filistijnen; en hij stak in brand [12]zowel de korenhopen als het staande koren, zelfs tot de wijngaarden en olijfbomen toe.

6 Toen zeiden de Filistijnen: Wie heeft dit gedaan? En men zei: Simson, de schoonzoon van de [13]Thimniet, [14]omdat hij zijn huisvrouw

33 *zevende dag:* Na de eerste drie dagen bevindende dat zij met hun eigen verstand en arbeid niets waren gevorderd, schijnen zij de zaak van tijd tot tijd bij Simsons vrouw sterker aangebonden te hebben, totdat het op de zevende dag, door hun dreigementen en de listigheid van zijn vrouw, gelukt is. Anders: zeven dagen, verstaande daardoor een deel van de zeven dagen.

34 *Overreed uw man:* Leid, lok hem, met beweeglijke woorden en manieren van doen; dit betekent eigenlijk het Hebreeuwse woord.

35 *het onze te bezitten:* Hebr.: קְרָאתֶם, *om ons te erven, of erfelijk te bezitten.* Ons, d.i. ons goed, omdat zij boven de schande de schade zouden hebben van het lijnwaad en de kleren.

36 *is het zo niet:* Anders: *of niet?*

37 *U haat mij maar:* Of: *immers haat u mij.*

38 kinderen mijns volks: Simsons Filistijnse metgezellen; zo in vs. 17.

39 *zevenden van de dagen:* Hebr.: הַיָּה, *zeven, dat is hier, de zevende, gelijk 1 Kron.* 9:25, en zo elders dikwijls.

40 *mijn kalf niet hadt geploegd:* Hij wil zeggen: Hadt u niet door mijn vrouw van mijzelf de verklaring getrokken. Het is een verbloemde manier van spreken, genomen van het ploegen van de landbouwers, die door de dienst van de beesten de aarde als opgraven en opwerpen, opdat ontdekt worde wat verborgen was. Zo heeft hun Simson tegelijk de ontrouw van zijn vrouw en hun bedrog aardiglijk verweten.

41 *kwam met kracht over hem:* Vgl. boven, vs. 6.

42 Hebr.: *Askelon*; d.i. die van Askelon, gelijk boven, Richt. 1:27, enz. gelegen aan de grenzen van Dan, over de beek Sorek, aan de Middellandse zee; toebehorende aan de stammen van Juda en Simeon, maar door de Filistijnen bewoond. Zie boven, Richt. 1:18.

43 Wat zij hadden aangehad, en hij hun afgetogen had.

44 *wisselklederen aan degenen:* Zie boven, vs. 12.

45 vaders huis: Verlatende voor een tijd zijn vrouw. Zie Richt. 15:1.

46 Hebr.: *werd zijn metgezel*; t.w. ter vrouw.

47 zijns metgezels: Zie Richt. 15:2, 15:6.

48 *hem vergezelschapt had:* Zie boven, vs. 11.

1 D.i. ging om haar te bezoeken.

2 *ingaan in de kamer:* Zie Gen. 6:4.

3 *sprak zeker:* Hebr.: אָמֹר, *zeggende zei ik*; d.i. ik zei tot mijn volk, of dacht zekerlijk, ganselijk. Zie Gen. 20:11, zo in het volgende, hatende haattet.

4 Zie Gen. 38:14.

5 *kleinste zus:* D.i. jongste. Zie Gen. 9:24, en Gen. 29:16.

6 *schoner dan zij:* Hebr.: טוֹבָה, *beter*.

7 T.w. van de Filistijnen.

8 Ik ben ditmaal onschuldig van de Filistijnen: Hij wil zeggen dat hij rechtvaardige oorzaak heeft om de Filistijnen te beschadigen. Vgl. boven, Richt. 14:4, en onder, vs. 11.

9 *ving driehonderd:* Of: *zelf, òf ook met behulp van zijn vrienden.*

10 Die bij menigten in die landen waren; gelijk af te nemen is uit Neh. 4:3; Ps. 63:11; Hoogl. 2:15; en in het bijzonder blijkt uit deze plaats.

11 hij stak de fakkelen aan met vuur: Hebr.: לְפִידִים, hij stak vuur aan in de fakkels.

12 *zowel de korenhopen als het staande koren:* De vruchten, die al afgesneden en bij garven aan hopen samengebracht en opgehoopt waren.

13 De Thimniet, Simsons schoonvader.

14 *zijn huisvrouw heeft genomen:* Van Simson.

heeft genomen, en heeft haar aan zijn metgezel gegeven. Toen kwamen de Filistijnen op, en verbrandden [15]haar en haar vader met vuur.

7 Toen zei Simson tot hen: [16]Zou u zo doen? Zeker, als ik mij aan u gewroken heb, zo zal ik daarna ophouden.

8 En hij sloeg hen, de schenkel [17]en de heup, met een grote slag; en hij ging [18]af, en woonde op de hoogte [19]van de rots [20]Etam.

Duizend man met een ezelskinnebakken verslagen

9 Toen trokken de Filistijnen op, en sloegen hun kamp op tegen Juda, en breidden zich uit in [21]Lechi.

10 En de mannen van Juda zeiden: Waarom bent u tegen ons opgetrokken? En zij zeiden: Wij zijn opgetrokken om Simson te binden, om hem te doen, zoals hij ons gedaan heeft.

11 Toen kwamen drie duizend mannen af uit Juda tot het hol van de rots Etam, en zeiden tot Simson: Wist u niet, dat de Filistijnen over ons heersen? Waarom hebt u ons dan dit gedaan? En hij zei tot hen: Zoals zij mij gedaan hebben, zo heb ik hun gedaan.

12 En zij zeiden tot hem: Wij zijn afgekomen om u te binden, om u over te geven in de hand van de Filistijnen. Toen zei Simson tot hen: Zweer mij, dat u op mij niet zult [22]aanvallen.

13 En zij spraken tot hem, zeggende: Nee, maar wij zullen u [23]wel binden, en u in hun hand overgeven; maar wij zullen u in geen geval doden. En zij [24]bonden hem met twee nieuwe touwen, en voerden hem [25]op van de rots.

14 Als hij kwam tot Lechi, zo [26]juichten de Filistijnen hem tegemoet; maar de Geest van YHWH kwam met kracht over hem; en de touwen, die aan zijn armen waren, werden [27]als linnen draden, die van het vuur gebrand zijn, en zijn banden [28]versmolten van zijn handen.

15 En hij vond een [29]vochtig ezelskinnebakken, en hij strekte zijn hand uit, en nam het, en sloeg daarmee duizend man.

16 Toen zei Simson: Met een ezelskinnebakken, één hoop, [30]twee hopen, met een ezelskinnebakken heb ik duizend man geslagen.

17 En het gebeurde, als hij geëindigd had te spreken, zo wierp hij het kaakbeen uit zijn hand, en hij noemde die plaats [31]Ramath-lechi.

De fontein in Lechi

18 Als hem nu zeer dorstte, zo riep hij tot YHWH, en zei: U hebt door de hand van Uw knecht dit grote heil gegeven; zou ik dan nu van dorst sterven, en vallen in de hand van [32]deze [a]onbesnedenen?

19 Toen kloofde God de [33]holle plaats, die in Lechi is, en er ging water uit daarvan, en hij dronk. Toen kwam zijn [34]geest weer, en hij werd [35]levend. Daarom noemde [36]hij [37]haar naam: [38]De fontein van de aanroeper, die in Lechi is, tot op deze dag.

20 En hij [39]richtte Israël, in de dagen van de Filistijnen, twintig jaren.

HOOFDSTUK XVI

Wanneer Simson te Gaza ingesloten is, staat hij 's nachts op, en neemt de deuren van de stadspoort met de grendels op zijn schouders, en draagt ze op een berg, vs. 1, enz. Hij bemint Delila, die hem door ingeven van de Filistijnse vorsten zo lang kwelt, dat hij haar ten slotte ronduit verklaart waarin zijn kracht gelegen is, 4. Zo wordt hij verraden, en

15 *haar en haar vader met vuur:* Simsons vrouw.

16 *Zoudt u zo doen:* Anders: *Al hadt u zo gedaan*; t.w. toen mijn vrouw mij ontnomen werd; maar ik zal mij dan nog wreken aan u, enz., alsof hij zei: Al hebt u dat gedaan, ik zal daarom niet ophouden voordat ik mij ten volle gewroken heb. In dit alles moet men Simson niet aanzien als een privaat persoon, maar als een richter en verlosser Israëls, door God daartoe extra-ordinairlijk geroepen.

17 en de heup: Hebr.: יָרֵךְ, op, naast, aan, bij de heup, of dij. Het schijnt een spreekwoord geweest te zijn, betekenende de verbreking van 's mensen lichaam, kracht, vermogen. Vgl. Deut. 28:35. Anders: hij sloeg hem met de schenkel op de heup; d.i. hij brak hun de lenden.

18 Van zijns vaders woonplaats naar het zuiden.

19 *van de rots:* Of: *een steile uitstekende plaats*.

20 Een stad, gelegen bij het zuidelijke einde van het gebergte van Juda, op een hoge en zeer vaste rots, waarnevens de beek Etham was lopende, aan de grenzen van Juda en Simeon. Tegenover in Simeons land lag een ander Etham aan de westzijde van het gebergte Juda, naar uitwijzen van de kaarten, 1 Kron. 4:32 wordt Etham de stam van Simeon toegerekend. Maar was ook Simeons erfenis eensdeels onder Juda; Joz. 19:1.

21 Naderhand zo genaamd van Simson, onder vs. 17, gelegen in de stam Dan.

22 Om mij te doden; gelijk deze manier van spreken dikwijls in de Heilige Schrift genomen wordt en vs. 13 verklaart.

23 *wel binden:* Hebr.: אָסֹר, *bindende binden*.

24 *in geen geval doden:* Hebr.: נָמִית, *dodende zullen wij u niet doden*.

25 *op van de rots:* Noordwaarts naar Lechi, waar de Filistijnen gelegerd waren, vs. 9.

26 *juichten de Filistijnen hem tegemoet:* Van vreugde, menende hun vijand nu in handen te hebben.

27 als linnen draden: Hij brak die zo licht en haast alsof het verzengde draden geweest waren, of gelijk vlas met vuur verbrand wordt.

28 *versmolten van zijn handen:* Zij werden zo licht en haast los, gelijk was door het vuur smelt.

29 *vochtig ezelskinnebakken:* Nog vers en vast zijnde, niet verdroogd. Het woord wordt ook van etterige vochtigheid genomen; Jes. 1:6.

30 *twee hopen:* Het schijnt dat hij, van beide zijden bevochten en gedrongen zijnde, twee hopen van de verslagenen gemaakt heeft.

31 D.i. de hoogte van het kinnebak. Anders: wegwerping van het kinnebak. Deze plaats is ook Lechi alleen genoemd, boven, vs. 9.

32 Hiermede betoont Simson zijn geloof, en houdt God zijn genadeverbond voor. Zie Hebr.: 11:32. En vgl. Gen. 34:14; 1 Sam. 17:26, 17:36; 2 Sam. 1:20.

– *a* 1 Sam. 17:26; idem v. 36; 2 Sam. 1:20.

33 *holle plaats:* Het Hebreeuwse woord [komende van stoten, stampen] zou eigenlijk een mortier betekenen, en zo verder een holligheid, of holle plaats, die men ten aanzien daarvan met een diepen en hollen mortier kan vergelijken; zie hetzelfde Hebreeuwse woord Spreuk. 27:22; Zef. 1:11. Sommigen verstaan hier een baktand, van het kinnebak van de ezel, of de holligheid daarvan. Maar het Hebreeuwse woord wordt in die betekenis nergens meer gevonden.

34 *zijn geest weer:* Die vanwege de dorst scheen uit hem te zullen gaan, daar hij vreesde van dorst te zullen versmachten en sterven.

35 D.i. verkwikt, fris, wakker.

36 T.w. Simson, tot een teken van dankbaarheid tot God en een gedachtenis van deze victorie bij Israël.

37 *haar naam:* De naam van de fontein.

38 *De fontein van de aanroeper:* Hebr.: עֵין חַקּוֹרֵא, *en Hakkore*.

39 *richtte Israël:* D.i. hij voerde de wraak van de Heer voor Israël uit tegen de Filistijnen. Zie van het gebruik van dit woord in deze historiën boven, Richt. 2:16.

door de Filistijnen gevangen, die hem de ogen uitsteken en in de gevangenis zetten, 19. Wanneer zijn haar weer aangegroeid is, en de Filistijnen verzameld waren om hun spot met hem te drijven ter ere van hun afgoden, wreekt hij zich vreselijk op hen, door het hele huis te laten instorten; zo sterft hij en wordt begraven, 22.

Simson te Gaza

SIMSON nu [1]ging heen naar [2]Gaza; en hij zag daar [3]een vrouw, die een hoer was; en hij [4]ging tot haar in.

2 [5]Toen werd de Gazieten gezegd: Simson is hier ingekomen; zo gingen zij [6]rondom, en legden hem de gehele nacht hinderlagen in de stadspoort; maar zij [7]hielden zich de gehele nacht stil, zeggende: [8]Tot aan het morgenlicht, dan zullen wij hem doden.

3 Maar Simson lag tot middernacht toe; toen stond hij op om middernacht, en hij greep de deuren van de stadspoort met de beide posten, en nam ze weg met de grendelboom, en legde ze op zijn schouders, en droeg ze [9]omhoog op de hoogte van de berg, die in het gezicht van Hebron is.

Simson en Delila

4 En het gebeurde daarna, dat hij een vrouw lief kreeg, aan de beek [10]Sorek, van wie de naam Delila was.

5 Toen kwamen de [11]vorsten van de Filistijnen tot haar op, en zeiden tot haar: [12]Overreed hem, en zie, waarin zijn grote kracht zij, en waarmee wij hem zouden machtig worden, en hem binden, om hem te [13]plagen; zo zullen wij u geven, ieder, duizend en honderd [14]zilverlingen.

6 Delila dan zei tot Simson: Verklaar mij toch, waarin uw grote kracht zij, en waarmee u zou kunnen gebonden worden, dat men u plaag.

7 En Simson zei tot haar: Als zij mij bonden met zeven [15]verse touwen, die niet verdroogd zijn, zo zou ik zwak worden, en wezen als een [16]ander mens.

8 Toen [17]brachten de vorsten van de Filistijnen tot haar op zeven verse touwen, die niet verdroogd waren; en zij bond hem daarmee.

9 De [18]achterlage nu zat bij haar in een kamer. Zo zei zij tot hem: De [19]Filistijnen over u, Simson! Toen verbrak hij de touwen, zoals een snoertje van [20]grof vlas verbroken wordt, als het vuur [21]ruikt. Zo werd zijn kracht niet bekend.

10 Toen zei Delila tot Simson: Zie, u hebt met mij gespot, en leugens tot mij gesproken; verklaar mij toch nu, waarmee u zou kunnen gebonden worden?

11 En hij zei tot haar: Als zij [22]mij vastbonden met nieuwe touwen, waarmee geen werk gedaan is, zo zou ik zwak worden, en wezen als een ander mens.

12 Toen nam Delila nieuwe touwen, en bond hem daarmee, en zei tot hem: De Filistijnen over u, Simson! (De achterlage nu was zittende in een kamer.) Toen verbrak [23]hij ze van zijn armen als een draad.

13 En Delila zei tot Simson: Tot hiertoe hebt u met mij gespot, en leugens tot mij gesproken; verklaar mij toch nu, waarmee u zou kunnen gebonden worden. En hij zei tot haar: Als u de [24]zeven haarlokken van mijn hoofd vlochtet aan een [25]weversboom.

14 En zij [26]maakte ze vast met een pin, en zei tot hem: De Filistijnen over u, Simson! Toen waakte

1 *ging heen:* Na de slag van de Filistijnen, in Richt. 15 beschreven.

2 Een van de voornaamste hoofdsteden van de Filistijnen, gelegen aan de Middellandse zee, in het land van Simeon.

3 *een vrouw:* Hebr.: שָׁם, *een vrouw, een hoer*. Anders: waardin.

4 *ging tot haar in:* Zie Gen. 6:4. Sommigen verstaan dat hij bij haar ter herberg gelegen heeft.

5 *Toen werd de Gazieten gezegd:* Hebr.: אמֹר, *de Gazieten zeggende*; welke afgebroken rede aldus wordt aangevuld, [toen werd] de Gazieten [aangezegd] mits te zeggen; of, [men gaf het] de Gazieten [te kennen], zeggende. Dit beduidt, naar sommiger gevoelen, dat zij meteen gewaarschuwd zijn van Simsons aankomst, om deze occasie in geen geval te verliezen.

6 De een de ander aanzeggende dat men met algemene hand moest op zijn en op Simson loeren, opdat hij nu niet ontkwam.

7 *hielden zich de ganse nacht stil:* Hebr.: לֵילָה, *zij zwegen*; d.i. zij hielden zich stil, en deden niets. Zie onder, Richt. 18:19, en 1 Kon. 22:3.

8 *Tot aan het morgenlicht:* Versta hierop, laat ons stil zijn totdat het licht wordt.

9 *op de hoogte van de berg:* Hebr.: רֹאשׁ, *op het hoofd*. Dit was een hoge berg, gelegen oostwaarts voor Gaza, op welks spits [gelijk uit deze tekst is af te nemen] men zag op Hebron, mee gelegen op een hoge berg bij de westelijke grenzen van Juda. Hiermede komen ook de kaarten overeen. Sommigen menen dat hij die gedragen heeft tot op het gebergte van Juda, dicht bij Hebron.

10 Lopende bij het dal Eskol, of het druivendal [waarvan Deut. 1:24] uit het gebergte van Juda in de Middellandse zee, en scheidende de stammen Dan en Simeon van elkaar. Naar het gevoelen van anderen zouden Eskol en Sorek namen moeten zijn van een en dezelfde beek. Maar Num. 13:24 staat dat de plaats [niet beek] door de Israëlieten genoemd is Nahal-Eskol.

11 *vorsten van de Filistijnen:* Zie boven, Richt. 3:3.

12 *Overreed hem:* Zie boven, Richt. 14:15.

13 Of: *te verootmoedigen*; zo vs. 6.

14 Zie Gen. 20:16.

15 verse zelen: Anders: verse, of frisse, groene, tenen roeden, of tenen banden, wisschenbanden, wilgenbanden.

16 *ander mens:* Of: *als één van de mensen, of als een enig mens, zo vs.* 11.

17 *brachten de vorsten van de Filistijnen:* Hebr.: סָרְנֵי, *deden tot haar opkomen*; d.i. zij brachten, of schikten, deden haar brengen.

18 *achterlage nu zat bij haar in een kamer:* D.i. die Filistijnen, die daarop loerden en pasten.

19 *Filistijnen over u, Simson:* D.i. daar zijn de Filistijnen, die u willen overvallen.

20 *grof vlas verbroken wordt:* Of: *werk*.

21 D.i. nabij vuur komt, of vuur [gelijk men ook zegt] gevoelt, gewaar wordt. Vgl. Ps. 58:10.

22 *vastbonden met nieuwe touwen:* Hebr.: חֲדָשִׁים, *bindende bonden*.

23 hij ze van zijn armen: Te weten, de dikke touwen.

24 zeven haarlokken mijns hoofds: D.i. het gehele haar van mijn hoofd, in zoveel lokken als het afgedeeld is; vgl. onder, vs. 19, 16:22.

25 Anders: *web om een weversboom gewonden zijnde*. Versta hierop: [zoals in het voorgaande] zo zou ik zwak worden en zijn als een ander mens.

26 *maakte ze vast met een pin:* Versta, nadat zij volgens zijn zeggen met de gevlochten haarlokken gedaan had, zo maakte zij dezelfde nog, voor de zekerheid, vast met een pin aan de weversboom. Anderen verstaan dat zij de weversboom heeft vastgenageld, opdat Simson die niet van de plaats zou kunnen vertrekken, of losmaken.

hij op uit zijn slaap, en [27]nam weg de pin [28]van de gevlochten haarlokken, en de weversboom.

15 Toen zei zij tot hem: Hoe zult u zeggen: Ik heb u lief, daar uw hart niet met mij is? U hebt nu drie keer met mij gespot, en mij niet verklaard, waarin uw grote kracht zij.

16 En het gebeurde, als zij hem alle dagen met haar woorden perste, en hem moeilijk viel, dat zijn ziel [29]verdrietig werd tot stervens toe;

17 Zo verklaarde hij haar zijn hele hart, en zei tot haar: Er is nooit een scheermes op mijn hoofd gekomen, want ik ben een [30]Nazireër Gods van mijn moeders buik af; als ik geschoren werd, zo zou mijn [31]kracht van mij wijken, en ik zou zwak worden, en wezen als alle de mensen.

18 Als nu Delila zag, dat hij haar zijn hele hart verklaard had, zo zond zij heen, en [32]riep de vorsten van de Filistijnen, zeggende: Kom ditmaal op, want hij heeft mij zijn hele hart verklaard. En de vorsten van de Filistijnen kwamen tot haar op, en brachten dat [33]geld in hun hand.

19 Toen deed zij hem slapen op haar knieën, en [34]riep een man en liet hem de zeven haarlokken van zijn hoofd afscheren, en zij begon hem te [35]plagen; en zijn kracht week van hem.

20 En zij zei: De Filistijnen over u, Simson! En hij ontwaakte uit zijn slaap, en zei: Ik zal ditmaal uitgaan, [36]als op andere keren, en mij [37]uitschudden; want hij wist niet, dat YHWH van hem [38]geweken was.

Simson gevangen en blind gemaakt

21 Toen grepen hem de Filistijnen, en groeven zijn [39]ogen uit; en zij voerden hem af naar Gaza, en bonden hem met twee koperen ketenen, en hij was malende in de [40]gevangenis.

22 En het haar van zijn hoofd begon weer te [41]groeien, [42]zoals toen hij geschoren werd.

Simsons laatste wraak en dood

23 Toen verzamelden zich de vorsten van de Filistijnen, om hun god [43]Dagon een groot offer te offeren, en tot vrolijkheid; en zij zeiden: Onze god heeft onze vijand Simson in onze hand gegeven.

24 Evenzo als hem het volk zag, loofden zij hun god, want zij zeiden: Onze god heeft in onze hand gegeven onze vijand, en die ons land verwoestte, en die van onze verslagenen [44]velen maakte!

25 En het gebeurde, als hun hart [45]vrolijk was, dat zij zeiden: Roep Simson, dat hij voor ons [46]spele. En zij riepen Simson uit de gevangenis; [47]en hij speelde voor hun aangezichten, en zij deden hem staan tussen de pilaren.

26 Toen zei Simson tot de jongen, die hem bij de hand hield: [48]Laat mij gaan, dat ik de pilaren betaste, waarop het huis gevestigd is, dat ik daaraan [49]leune.

27 Het huis nu was vol mannen en vrouwen; ook waren daar alle vorsten van de Filistijnen; en op het [50]dak waren ongeveer drie duizend mannen en vrouwen, die toezagen, als Simson speelde.

27 *nam weg de pin:* Of: *ging weg met de nagel en met de weversboom*; tonende zijn vorige kracht, en dat dit het middel niet was om hem te vangen en te bedwingen.

28 *van de gevlochten haarlokken:* D.i. waarmee Delila de gevlochten haarlokken had vastgemaakt. Hebr.: מַסֶּכֶת, van de vlechting.

29 *verdrietig werd tot stervens toe:* Hebr.: מָוּת, *verkort werd*; gelijk vruchten, die men afmaait, afoogst. De zin is dat hem al zijn moed en lust verging, ja [gelijk wij ook spreken] de adem hem kort werd, en zijn geest na aan het bezwijken was, vanwege benauwdheid; waardoor hij zich ten laatste van Delila liet overwinnen. Een zeer opmerkelijk en ernstig exempel van menselijke zwakheid en onbedachtheid in zulk een voortreffelijken held Gods, gelijk Simson was. Vgl. Job 21:4.

30 *nazireër Gods:* Zie boven, Richt. 13:5.

31 *kracht van mij wijken:* Niet dat zijn kracht in het haar gelegen was, maar omdat het afscheren van zijn haar een verbreking was van de gelofte zijns nazireërschaps [Num. 6:5; boven, Richt. 13:5], waaraan hij verplicht was door het bevel Gods, die hem door zijn Geest met deze extra-ordinaire sterkte begaafde, zolang hij zijn nazireërschap onderhield, maar hem daarvan ontblootte toen hij aan de inbreuk daarvan schuldig werd.

32 *riep de vorsten van de Filistijnen:* D.i. liet roepen, ontbood, en liet zeggen.

33 *geld in hun hand:* Of: *zilver*. Zie boven, vs. 5.

34 *riep een man:* D.i. liet roepen, ontbood.

35 D.i. aan te stoten, of anders aan te roeren, prikkelen, enz. om hem wakker te maken en van de aankomst van de Filistijnen [gelijk tevoren] te waarschuwen, opdat men zag of hij te vangen en te dwingen ware, of niet.

36 als op andere malen: Hebr.: אֲנָשָׁה, gelijk maal in [of, op] maal; d.i. gelijk tevoren meermalen.

37 Gelijk iemand die geschoren is, of zich verwakkert en zijn kracht vergadert tot enig werk. Anders: ik zal mij schudden [uit hun handen]; alsof hij zei: Ik zal mij lichtelijk uit hun handen redden.

38 *geweken was:* Versta, zover, en ten aanzien daarvan, dat Hij hem die vorige kracht onttrokken had.

39 *ogen uit:* Opdat hij hunlieden niet meer kwaad zou kunnen doen; latende hem nochtans leven, tot een schouwspel en roem van hun afgod Dagon. Zie vs. 23, 16:24. Maar God, die alles regeert, had hierin wat anders voor, gelijk de uitkomst geleerd heeft.

40 Hebr.: *in het huis van de gebondenen.*

41 En Simson door een oprecht berouw weer te komen tot zijn vorigen stand van het nazireërschap, en van God te ontvangen de voorgaande krachten. Hebr.: te groenen, uit te spruiten; gelijk gras en kruid.

42 *gelijk toen hij geschoren werd:* Of: *gelijk die, die geschoren was.* Of: gelijk als het afgeschoren was; d.i. het haar begon weer zo lang te worden als het was ten tijde, toen hij geschoren werd door bedrog van Delila. Anders: nadat hij geschoren was.

43 De afgod van de Filistijnen, zo genoemd omdat hij met zijn onderste deel een vis gelijk was [de Filistijnen woonden aan de zee], en het bovenste een menselijke gedaante had. Zie van deze 1 Sam. 5:2, 5:3, 5:4, 5:5. Zo hebben andere heidenen hun zeeafgoden gehad, als: Neptunus, Triton, Leucothea, enz. Sommigen menen dat deze afgod zo genoemd is van het Hebreeuwse woord dagan, d.i. koren, omdat zij hem voor de god van de landbouw hielden. Van zulke afgoderij zie Rom. 1:23, 1:25.

44 *velen maakte:* D.i. die een menigte van Filistijnen voor en na verslagen heeft.

45 *vrolijk was:* Hebr.: לֵבָב, *goed*; d.i. vrolijk, van goede dingen, gelijk men zegt. Zo onder, Richt. 18:20, en Richt. 19:6; Ruth 3:7; 2 Sam. 13:28.

46 Of: lache, doe lachen, opdat wij ons pleizier en tijdverdrijf daaraan nemen; gelijk de koning Belsazar aan de gouden en zilveren vaten van de heilige tempel, Dan. 5, tot roem van de afgoden en Gods oneer.

47 en hij speelde voor hun aangezichten: Anders: dat hij speelde.

48 *Laat mij gaan:* Of: *stel, leid mij.*

49 Alsof hij vermoeid ware geweest van de arbeid van het malen in de gevangenis, en het haastig aankomen in deze plaats.

50 *dak waren omtrent drie duizend mannen en vrouwen:* Als zijnde plat, naar de wijze van die landen. Zie Deut. 22:8.

28 Toen [a]riep Simson tot YHWH, en zei: Heere, YHWH! gedenk toch aan mij, en sterk mij toch alleen ditmaal, o God! [51]dat ik mij met een wrake voor mijn twee ogen aan de Filistijnen wreke.

29 En Simson vatte de twee [52]middelste pilaren, waarop het huis was gevestigd, en [53]waarop het steunde, de ene met zijn rechterhand, en de andere met zijn linkerhand;

30 En Simson zei: Mijn [54]ziel sterve met de Filistijnen; en hij [55]boog zich met kracht, en het huis viel op de vorsten, en op al het volk, dat daarin was. En de doden, die hij in zijn sterven gedood heeft, waren meer, dan die hij in zijn leven gedood had.

31 Toen kwamen zijn broers af, en het hele huis van zijn vader, en namen hem op, en brachten hem omhoog, en begroeven hem tussen [56]Zora en tussen [57]Esthaol, in het graf van zijn vader Manoach; hij nu had Israël gericht [58]twintig jaar.

HOOFDSTUK XVII

Van geld dat Micha, een Efraïmiet, zijn moeder ontnomen had en teruggeeft, laat de moeder afgodische beelden maken, vs. 1, enz. Waarvoor Micha een afgodshuis inricht, met een efod en huisgodjes, en hij maakt een van zijn zonen tot priester, 5. Hoe het in Israël in die tijd gesteld was, 6. Daarna krijgt Micha een Leviet, die door het land reisde, die hij in de plaats van zijn zoon voor een vast loon tot priester aanneemt, 7. menend dat God hem daarom moest zegenen, 13.

Micha's beelden en huispriester

EN [1]er was een man van het gebergte van Efraïm, van wie de naam Micha was.

2 Die zei tot zijn moeder: De duizend en honderd [2]zilverlingen, die u ontnomen zijn, waarover u [3]gevloekt hebt, en ook [4]voor mijn oren gesproken hebt, zie, dat [5]geld is bij mij, ik heb dat genomen. Toen zei zijn moeder: [6]Gezegend zij mijn zoon door YHWH!

3 Zo gaf hij aan zijn moeder de duizend en honderd zilverlingen weer. Maar zijn moeder zei: Ik heb dat geld [7]aan YHWH geheel geheiligd van mijn hand, voor [8]mijn zoon, om een gesneden beeld [9]en een gegoten beeld te maken; zo zal ik het u nu teruggeven.

4 Maar hij gaf dat geld aan zijn moeder weer. En zijn moeder nam tweehonderd zilverlingen, en gaf ze de goudsmid, die maakte daarvan een gesneden beeld en een gegoten [10]beeld; dat was in het huis van Micha.

5 En de man Micha had een godshuis; en hij [11]maakte een [12]efod, en [13]terafim, en [14]vulde de hand van één uit zijn zonen, dat hij hem tot een [15]priester was.

– *a* Hebr.: *11:32*.

51 dat ik mij met een wrake voor mijn twee ogen: Dit bad hij uit geloof, en werd van God verhoord, die hem, door het uitgraven van zijn ogen door de Filistijnen, tot uitvoering van zijn beroep [zo zij meenden] onbekwaam gemaakt zijnde, deze occasie, dit voornemen, en deze extra-ordinaire sterkte gegeven, dit gebed ingegeven, en hem in zijn dood wonderbaarlijker victorie verleend heeft dan in zijn leven; tot eer van zijn heilige naam, bespotting van de afgoden en beschaming van zijn vijanden; zie vs. 30.

52 *middelste pilaren:* Hebr.: שְׁנֵי, *pilaren van het midden*.

53 *waarop het steunde:* Anders: *en hij [Simson] steunde op of aan dezelfde*.

54 *ziel sterve met de Filistijnen:* D.i. hier zoveel, als: Ik zelf, mijn persoon sterve. Zie Gen. 9:5, en Gen. 12:5.

55 *boog zich met kracht:* Of: *strekte zich uit*; de pilaren van zich afstotende, en dezelfde inbuigende.

56 Zie boven, Richt. 13:2.

57 Zie boven, Richt. 13:25.

58 twintig jaren: Gelijk boven, Richt. 15:20. Dit besluit, hier wederhaald, geeft te verstaan dat deze laatste daad van Simson tot zijn richterambt zowel behoorde, als de andere voorgaande. Gelijk hij ook bijzonderlijk in zijn dood gehouden wordt als een voorbeeld van onze Heer Christus, die al zijn en onze vijanden voornamelijk door zijn dood heeft overwonnen.

1 En er was een man: Wanneer de zaken, in dit hoofdstuk en het volgende verhaald, geschied zijn, daarvan is verscheiden gevoelen. Het naaste schijnt te zijn dat zij wel, om de orde niet te verbreken van de historie van de richters, tot hiertoe uitgesteld en achteraan gevoegd zijn, om levendig te vertonen de zeer vervallen staat van Israël en de rechtvaardigheid van de goddelijke straf, maar niet geschied na Simsons dood, maar kort na de dood van Jozua en de vrome oudsten, in die tijd, die beschreven wordt boven, Richt. 2:10, 2:11, 2:12, 2:13, en Richt. 3:5, 3:6, 3:7, 3:8. De aandachtige lezer kan vergelijken Joz. 19:47 met boven, Richt. 13:25, en onder, Richt. 18:1, 18:7, 18:12, 18:27, 18:29. Idem onder, Richt. 19:11, 19:12, met boven, Richt. 1:8. Ook letten op Richt. 20:28, waar gesproken wordt van de priester Pinehas, Aärons kindskind, als in die tijd levende; van welke men al leest Num. 25:7, enz., en Joz. 22:13, 22:32.

2 Zie Gen. 20:16.

3 *gevloekt hebt:* T.w. de dief, die ze u mocht hebben ontnomen.

4 *voor mijn oren gesproken hebt:* Zodat ik de vloek zelf gehoord heb. Hierdoor schijnt hij bewogen te zijn tot bekentenis en wedergeving.

5 Of: *zilver*.

6 *Gezegend zij mijn zoon YHWH:* Zover is het vandaar, wil zij zeggen, dat ik u, mijn zoon, die vloek zou toedenken. Ten aanzien van u wederroep ik die ganselijk.

7 *YHWH ganselijk geheiligd:* Hebr.: כֶּסֶף, *de Heer heiligende geheiligd*. Dit was de dekmantel van de afgoderij, dat zij dezelfde de Heer wilde opdringen, alsof zij tot zijn dienst geschiedde, tegen zo menige uitgedrukte bevelen van de Heer, gelijk de boeken van Mozes en de tien geboden zelf betuigen.

8 *mijn zoon:* D.i. zoons zoon, zie vs. 5.

9 en een gegoten beeld: Het schijnt dat zij twee beelden gemeend heeft, een gesneden en een gegoten, gelijk te zien is Richt. 18:17, 18:18, hoewel daar in Richt. 18:20, 18:30, 18:31 alleen van één gemeld wordt; ook wordt hier vs. 4 gezegd in het getal van enen: Dat [beeld] was in het huis van Micha, waarop de aandachtige lezer kan letten.

10 Men kan verstaan dat het van marmer of iets anders eerst gesneden of gehouwen, en daarna met zilveren platen overtogen was; want van zo kleine som kon geen enkel zilveren beeld gemaakt worden, dat van zulk een grootte was, dat men het eerst in dit afgodshuis, daarna in de stad Dan voor een algemeen beeld gebruiken kon.

11 Van de resterende som van het geld.

12 Zie Ex. 28:4.

13 Zie Gen. 31:19.

14 *vulde de hand van een uit zijn zonen:* Zie Lev. 7:37, zo onder, vs. 12.

15 priester ware: Dit alles deed hij tegen Gods uitgedrukt bevel. Want God had maar één efod geboden te maken voor de hogepriester in Israël, om God door urim en thummim raad te vragen, Num. 27:21. Beelden ten godsdienst waren scherpelijk verboden, en niemand mocht priester zijn, dan die van Aärons linie was; zie Num. 16:40, en Num. 18:2, 18:7, enz.

6 [a]In die dagen was er geen [16]koning in Israël;
ieder deed, wat recht was in zijn ogen.

7 Nu was er een [17]jongeling van Bethlehem-
juda, [18]van het geslacht van Juda; deze was een
Leviet, en verkeerde daar als vreemdeling.

8 En deze man was uit die stad, uit Bethlehem-
juda getrokken, om te verkeren, waar hij gele-
genheid zou vinden. Als hij nu kwam aan het ge-
bergte van Efraïm tot aan het huis van Micha, om
zijn weg te [19]gaan,

9 Zo zei Micha tot hem: Vanwaar komt u? En hij
zei tot hem: Ik ben een Leviet, van Bethlehem-
juda, en ik wandel, om te verkeren, waar ik gele-
genheid zal vinden.

10 Toen zei Micha tot hem: Blijf bij mij, en wees
mij tot een [20]vader en tot een priester; en ik zal u
[21]jaarlijks geven tien zilverlingen, en [22]orde van
kleren, en uw leeftocht; zo ging de Leviet [23]met
hem.

11 En de Leviet bewilligde bij die man te
blijven; en de jongeling was hem [24]als één van
zijn zonen.

12 En Micha [25]vulde de hand van de Leviet, dat
hij hem tot een priester werd; zo was hij in het
huis van Micha.

13 Toen zei Micha: Nu [26]weet ik, dat YHWH mij
weldoen zal, omdat ik deze Leviet tot een pries-
ter heb.

HOOFDSTUK XVIII

Die van de stam Dan, die niet genoeg erfdeel hadden, zonden vijf mannen uit om een plaats te verkennen, vs. 1. Dezen komen onderweg bij het huis van Micha, en verlangen dat de Leviet over hun reis God raadpleegt, 2. Wanneer zij het antwoord hebben, verkennen zij de stad Laïs, en doen daarvan verslag aan hun broeders, die zij aansporen de stad te overvallen, 7. Daarop trekken zeshonderd gewapende Danieten heen, en ontnemen onderweg Micha zijn priester en de afgoden, 11. Die Micha tevergeefs terugeist, 22. Zij overvallen, herbouwen en bewonen Laïs, en noemen die Dan, 27. Zij stellen een priester aan, en stichten afgoderij met de beelden van Micha, 30.

De Danieten zoeken een erfenis

IN die dagen was er [a]geen [1]koning in Israël; en in die dagen zocht de stam van de Danieten voor zich een erfenis om te wonen; want hun was tot op die dag onder de stammen van Israël niet genoegzaam ter erfenis [2]toegevallen.

2 Zo zonden de kinderen van Dan uit hun geslacht vijf mannen [3]uit hun einden, mannen, die strijdbaar waren, van [4]Zora en van Esthaol, om het land te bespioneren, en dat te doorzoeken; en zij zeiden tot hen: Ga, doorzoekt het land. En zij kwamen aan het gebergte van Efraïm, tot aan het huis van [5]Micha, en overnachtten daar.

3 Zijnde bij het huis van Micha, zo kenden zij de stem [6]van de jongeling, de Leviet; en zij [7]weken daarheen, en zeiden tot hem: Wie heeft u hier gebracht, en wat doet u hier, en wat hebt u hier?

4 En hij zei tot hen: Zo en zo heeft Micha mij gedaan; en hij heeft mij gehuurd, en ik ben hem tot een priester.

– *a* Richt. 18:1; Richt. 21:25.

16 *koning in Israël:* D.i. geen regent, richter, overste, of wettelijke hoge overheid, die het volk in tucht en orde hield; anders zou het schijnen alsof er tevoren koningen in Israël geweest waren, maar nu niet. Zo wordt het woord koning ook in het algemeen voor regeerder genomen, Gen. 36:31; Deut. 33:5. Dit wordt hier en in het volgende meermalen verhaald, als een reden van deze woeste ongebondenheid, dat iedereen deed niet wat recht en goed was in Gods ogen, maar in zijn eigen ogen, d.i. wat hemzelven goeddocht en wat hij maar wilde. Hieruit wordt ook afgenomen dat deze geschiedenissen behoren tot een tijd, in welke geen richter of wettelijke hoge overheid in Israël was.

17 *jongeling van Bethlehem-juda:* Van het Hebreeuwse woord zie Gen. 22:5.

18 *van het geslacht van Juda:* Deze woorden worden bij de meesten verstaan van Bethlehem-Juda, zo dat zij van de Heilige Geest hierbij gevoegd zijn, om des te klaarder uit te drukken dat dit Bethlehem [tot onderscheiding van het andere, dat Zebulon toebehoorde, Joz. 19:15], zonder allen twijfel behoorde tot het geslacht en de stam Juda; en dat, omdat dit de geboorteplaats van de Messias, onze Heer Jezus Christus, zou zijn. Sommigen duiden ze op de Leviet, die wel uit de stam Levi geweest, maar te Bethlehem-Juda geboren en opgetogen is, òf van moeders zijde uit de stam Juda, òf ook [zoals sommigen menen] in waarheid uit de stam Juda, maar desniettegenstaande, naar de verdorvenheid van die tijden, als tot een Leviet gemaakt en gebruikt; gelijk Jerobeam ook deed, 1 Kon. 12:31; 2 Kron. 11:14, 11:15. Maar dit schijnt niet wel te passen op vs. 13. Want Micha had alzowel met zijn zoon, zijnde uit Efraïm, tevreden kunnen zijn als met deze, als hij uit Juda, en niet uit Levi, geweest was.

19 Hebr.: *te doen*. Anders: doende zijn reis.

20 *vader en tot een priester:* Deze titel, die aan de ware profeten en oprechte leraars van de gemeente van God, vanwege hun geestelijke, recht vaderlijke weldaden en diensten aan het volk van God, als kinderen gedaan, toekomt, geeft hij ten onrechte aan deze afgodische buikdienaar. Zie 2 Kon. 6:21, en 2 Kon. 8:9, en 2 Kon. 13:14; Jes. 22:21; 1 Kor. 4:14, 4:15; 1 Thess. 2:11.

21 *jaarlijks geven tien zilverlingen:* Hebr.: עֲשָׂרֹת, *in dagen*; d.i. in een jaar van de dagen, d.i. een geheel of vol jaar; zie boven, Richt. 11:40.

22 *orde van kleren:* D.i. ik zal u bestellen zoveel kleren, als u naar uw staat zult van doen hebben. Anders: een pak, of twee pak kleren; idem, de waarde van kleren.

23 *met hem:* T.w. met Micha, naar zijn huis.

24 als één van zijn zonen: D.i. hij had hem zo lief en waard, als een van zijn zonen.

25 *vulde de hand van de Leviet:* Gelijk boven, vs. 5.

26 *weet ik:* Niettegenstaande hij veelvoudiglijk [gelijk boven is verhaald] afgoderij bedreef, maakte hij zich evenwel wijs dat hij en zijn afgoderij God moesten behagen. Een spiegel van de gruwelijke verdorvenheid van die tijd.

– *a* Richt. 17:6; Richt. 21:25.

1 *koning in Israël:* Zie Richt. 17:6. Dit was de oorzaak dat die van de stam Dan zichzelven moesten helpen, daar de stammen tevoren elkaar bijgestaan hadden, om iedereen een bekwame en genoegzame erfenis te verzorgen, volgens het bevel van Mozes; Num. 32:21, 32:22, enz.; Joz. 22:2, 22:3, en boven Richt. 1:3.

2 T.w. noch door het lot, bij het leven van Jozua, noch naderhand door order van hoge overheid of hulp van de andere stammen. Hun erfenis was hun onder Jozua wel toegevallen, maar al te klein. Zie Joz. 19:47, waar in het kort verhaald wordt wat hier in het lang beschreven is.

3 *uit hun einden:* Anders: *van hun uitersten*; d.i. zowel van hogen als van lagen staat.

4 *Zora en van Esthaol:* Zie boven, Richt. 13:2, 13:25.

5 Zie Richt. 17:1, enz.

6 *van de jongeling:* Zie boven, Richt. 17:7, enz. Het kan zijn dat zij nabij geherbergd zijnde [gelijk gemeenlijk bij zulke afgodshuizen herbergen plegen te zijn, om de toeloop van de nieuwsgierige en superstitieuse mensen] hem hebben horen zingen of spreken, niet als een Efraïmiet, maar als een Jood, in het godshuis van Micha.

7 Naar het huis van Micha.

5 Toen zeiden zij tot hem: Vraag toch [8]God, dat wij mogen weten, of onze weg, waarop wij wandelen, voorspoedig zal zijn.

6 En de priester [9]zei tot hen: Ga in vrede; uw weg, die u zult heentrekken, is [10]voor YHWH.

7 Toen gingen die vijf mannen heen, en kwamen te [11]Laïs; en zij zagen het volk, dat in hun midden was, zijnde [12]gelegen in zekerheid, naar de wijze van de Sidoniërs, stil en [13]zeker zijnde; en daar was [14]geen [15]erfheer, die [16]iemand om enige zaak schande aandeed in dat land; ook waren zij [17]verre van de Sidoniërs, en [18]hadden niets te doen met enige mens.

8 En zij kwamen tot hun broers te Zora en te Esthaol, en hun broers zeiden tot hen: Wat zegt u?

9 En zij zeiden: Maakt u op, en laat ons tot hen optrekken; want wij hebben dat land bekeken, en ziet, het is zeer goed; zou u dan [19]stil zijn? Wees niet lui om te trekken, dat u heen inkomt, om dat land in erfelijke bezitting te nemen;

10 (Als u daarheen komt, zo zult u komen tot een zorgeloos volk, en dat land is [20]wijd van ruimte) want God heeft het in uw hand gegeven; een plaats, alwaar geen gebrek is van enig ding, dat op de aarde is.

11 Toen reisden van daar uit het geslacht van de Danieten, van Zora en van Esthaol, zeshonderd man, aangegord met krijgswapenen.

12 En zij trokken op, en sloegen hun kamp op bij [21]Kirjath-jearim, in Juda; daarom noemden zij deze plaats, [22b]Machane-dan, tot op deze dag; zie, het is achter Kirjath-jearim.

13 En van daar trokken zij door naar het gebergte van Efraïm, en zij kwamen tot aan het huis van [23]Micha.

De Danieten roven Micha's beelden

14 Toen [24]antwoordden de [25]vijf mannen, die gegaan waren om het land van Laïs te bespioneren, en zeiden tot hun broers: Weet u ook, dat in [26]die huizen een [27]efod is, en [28]terafim, en een [29]gesneden en een gegoten beeld? Zo [30]weet nu, wat u te doen zij.

15 [31]Toen weken zij daarheen, en kwamen aan het huis van [32]de jongeling, de Leviet, in het huis van Micha; en zij [33]vroegen hem naar [34]vrede.

16 En de zeshonderd mannen, die van de kinderen van Dan waren, met hun krijgswapenen aangegord, bleven staan aan de deur van de poort.

17 Maar de vijf mannen, die gegaan waren om het land te bespioneren, gingen op, kwamen daarheen in, en namen weg het [35]gesneden beeld, en de efod, en de terafim, en het gegoten beeld; de priester nu bleef staan aan de deur van de poort, met de zeshonderd mannen, die met krijgswapenen aangegord waren.

18 Als [36]die nu in het huis van Micha waren ingegaan, en het gesneden beeld, de efod, en de terafim, en het gegoten beeld weggenomen hadden, zo zei de priester tot hen: Wat doet u?

19 En zij zeiden tot hem: Zwijg, [37]leg uw hand op uw mond, en ga met ons, en wees ons tot een vader en tot een priester! Is het beter, dat u een priester bent voor het huis van één man, of dat u

8 Zo noemen zij de afgoderij van de valsen efod en van de beelden, waarvan de Leviet gezegd had, en door hen wel onthouden is. Zie onder, vs. 14, en boven, Richt. 17:5.

9 *zei tot hen:* Nadat hij op zijn wijze de afgoden gevraagd had.

10 *voor YHWH:* Alsof hij zei: De ogen van de Heer [gelijk de Heilige Schrift ook spreekt] zijn open over uw voornemen en deze uw tocht, om die te richten en te zegenen; de Heer draagt zorg daarvoor. Aldus misbruikt hij stoutelijk de naam van de Heer in zijn afgodisch doen.

11 Zie onder, vs. 27.

12 *gelegen in zekerheid:* Of: *bewoond*. Versta dat de stad Laïs gelegen was in een heilige plaats, buiten alle perijkel van enige aanval of overval, naar hun eigen en de algemene opinie. Anderen duiden dit op de inwoners, waarvan in de volgende woorden gesproken wordt.

13 *zeker zijnde:* Hebr.: בֹּטֵחַ, *vertrouwende*; d.i. zeker en zorgeloos zijnde.

14 Anders: niemand die [hun] enige schaamte, of schande aandeed, [ook niemand] die de regering erfelijk bezat. Sommigen duiden dit op het volk, dat zij een erfvrije republiek hadden.

15 Hebr.: *de regering, of, het opperste gebied, bedwang, erfelijk bezittende*. Het schijnt dat zij nu deze dan genen tot regeerder hebben gebruikt, die de onderdanen niet heeft willen vertoornen, maar in alles laten geworden. Of ook wel zonder regeerder mogen geweest zijn.

16 *om enige zaak:* Die iemand om enige misdaad, schaamte of schande dorst aandoen; zodat ieder deed wat hij wilde, zijnde overzulks hun zonden rijp ter straf.

17 *verre van de Sidoniërs:* Zodat zij hun niet konden te hulp komen, als te ver naar het westen aan de zee gelegen zijnde.

18 *hadden niets te doen:* Hebr.: עֵם, *zij hadden geen woord, zaak, of niets met een mens*; d.i. noch verbond, noch handel, noch wandel met iemand, maar leefden voor zichzelven in alle zorgeloosheid en weelde.

19 *stil zijn:* Zonder iets hiertoe te zeggen of te doen, bij de hand te nemen? Hebr.: מַחְשִׁים, zwijgen. Zie van het gebruik van zulke woorden, boven, Richt. 16:2; Ex. 14:14; 1 Kon. 22:3; Ps. 28:1, met de aant. daar.

20 *wijd van ruimte:* Hebr.: נָתָן, *wijd van handen, of zijden*. Zie deze manier van spreken Gen. 34:21.

21 Anders genoemd Kiriath-Baäl. Zie Joz. 15:60. Gelegen op een berg aan de uiterste grenzen van Juda en Dan, tegen het noorden.

22 D.i. het leger van Dan; zie boven, Richt. 13:25.

– *b* Richt. 13:25.

23 Zie boven, Richt. 17:1.

24 D.i. zij namen het woord, begonnen te spreken. Zo wordt dit woord ook elders gebruikt. Zie 1 Sam. 14:28; 1 Kon. 1:28, en 1 Kon. 13:6; 2 Kron. 29:31; Ezra 10:2; Jes. 14:10, en in het Nieuwe Testament, Matt. 11:25, en Matt. 17:4, en Matt. 22:1, en Matt. 28:5; Hand. 5:8, en Hand. 10:46, en Hand. 15:13; Openb. 7:13.

25 *vijf mannen:* Zie boven, vs. 2, enz.

26 die huizen: D.i. in één van die huizen; zie boven, Richt. 12:7.

27 *efod is:* Gelijk boven, Richt. 17:5.

28 Gelijk boven, Richt. 17:5.

29 *gesneden en een gegoten beeld:* Zie boven, Richt. 17:3.

30 *weet nu:* D.i. beraadslaagt of het niet goed is, dat wij dit alles met ons nemen, om te gebruiken ter plaatse, waar wij zullen komen, gelijk wij in onze voorgaande reis God daardoor raad vraagden; zie boven, vs. 5.

31 *Toen weken zij daarheen:* Nadat zij besloten hadden al deze instrumenten van de afgoderij weg te nemen.

32 *jongeling, de Leviet:* Van wie, Richt. 17:7.

33 vraagden hem: Toen hij uitgeëist of door de vijf mannen uitgeleid was tot voor de poort.

34 D.i. naar zijn welstand, of het hem nog welging; zie Gen. 37:14, en Ex. 18:7.

35 *gesneden beeld:* Van dit gesneden en het andere gegoten beeld, zie boven, Richt. 17:3.

36 die nu in het huis van Micha waren ingegaan: Te weten, de vijf mannen.

37 *leg uw hand op uw mond:* D.i. [gelijk wij spreken], houd uw mond toe, bedwing die, spreek niet tegen, maak geen gerucht. Zie deze manier van spreken Job 21:5, en Job 29:9, en Job 39:37; Spreuk. 30:32; Micha 7:16.

een priester bent voor een stam, en een geslacht in [38]Israël?

20 Toen werd het [39]hart van de [40]priester vrolijk, en hij nam de efod, en de terafim, en het gesneden beeld, en hij kwam in het midden van het volk.

21 Zo keerden zij zich, en trokken voort; en zij stelden de kinderen, en het vee, en de [41]bagage [42]voor zich.

22 Als zij nu verre van Micha's huis gekomen waren, zo werden de mannen, [43]zijnde in de huizen, die bij het huis van Micha waren, bijeengeroepen, en zij achterhaalden de kinderen van Dan.

23 En zij riepen de kinderen van Dan na; die hun aangezichten omkeerden, en zeiden tot Micha: Wat is u, dat u bijeengeroepen bent?

24 Toen zei hij: U hebt mijn goden, die ik gemaakt had, weggenomen, en ook de priester, en bent weggegaan; [44]wat heb ik nu meer? Wat is het dan, dat u tot mij zegt: Wat is u?

25 Maar de kinderen van Dan zeiden tot hem: Laat uw stem bij ons niet horen, opdat niet misschien mannen, [45]van bitter gemoed, op u aanvallen, en u [46]uw leven verliest, en het leven van uw huis.

26 Zo gingen de kinderen van Dan huns weegs; en Micha, ziende, dat zij sterker waren dan hij, zo keerde hij om, en kwam weer tot zijn huis.

De verovering van Laïs

27 [47]Zij dan namen wat Micha gemaakt had, en de priester, die hij gehad had, en kwamen te Laïs, tot een [48]stil en zeker volk, en sloegen [49]hen met de scherpte van het zwaard, en de stad verbrandden zij met vuur.

28 En er was niemand, die hen verloste; want [50]zij was [51]ver van Sidon, en [52]zij hadden niets met enige mens te doen; en [53]zij lag in het dal, dat bij [54]Beth-rechob is. Daarna herbouwden [55]zij de stad, en woonden daarin.

29 [c]En zij noemden de naam van de stad Dan, naar de naam van hun vader Dan, die aan [56]Israël geboren was; hoewel de naam van deze stad tevoren Laïs was.

30 En de kinderen van Dan richtten voor zich dat gesneden [57]beeld op; en [58]Jonathan, de zoon van Gersom, de zoon van Manasse, hij en zijn zonen waren priesters voor de stam van de Danieten, tot de dag toe, dat het [59]land als gevangene is weggevoerd.

31 Zo stelden zij onder zich het gesneden beeld van Micha, dat hij gemaakt had, al de dagen, dat het huis van God te [60]Silo was.

HOOFDSTUK XIX

Een Leviet trekt van het gebergte van Efraïm naar Bethlehem, om zijn bijvrouw, die van hem weggegaan was, terug te halen, vs. 1, enz. Hij wordt door haar vader vriendelijk onthaald en opgehouden tot op de vijfde dag, 3. Toen vertrok hij, en kwam te Gibea in Benjamin, 10. Waar hij ten slotte door een oude man, die van het gebergte van Efraïm was, geherbergd wordt, 16. Maar de lieden van de stad omsingelen het huis, en willen de Leviet gruwelijk geweld aandoen, die hun door de nood gedwongen zijn bijvrouw overgeeft, die zij tot de dood toe misbruiken, 22. Haar man voert haar dood naar huis, verdeelt haar in twaalf stukken, en zendt die overal in de landstreken van Israël, 28.

De Leviet en zijn bijwijf

HET gebeurde ook in die dagen, [a]als [1]er geen koning was in Israël, dat er een Levietisch man was, verkerende als vreemdeling [2]aan de zijden van het gebergte van Efraïm, die zich een [3]vrouw, een bijvrouw, nam van [4]Bethlehem-juda.

38 of dat u een priester bent voor een stam: Zij willen zeggen dat hij zijn conditie grotelijks zal verbeteren, en overzulks zich hebben te verblijden.

39 *hart van de priester:* Een teken dat hij een rechte buikdienaar was, wie het om de wereldse eer en profijt te doen was.

40 Hebr.: *goed*; gelijk boven, Richt. 16:25.

41 Of: *trots*; of ook, het kostelijke.

42 *voor zich:* Opdat zij buiten perijkel mochten zijn en hunlieden niet in de weg zijn, of iemand van achteren op hen mocht aanvallen, om het gestolene weer te halen.

43 *zijnde in de huizen:* D.i. die bij en omtrent hem woonden, de gehele nabuurschap werd met groot geroep vergaderd.

44 *wat heb ik nu meer:* Hij wil zeggen, als een verblind afgodendienaar, dat zij hem ontnomen hadden wat hem het allerliefste was.

45 van bitteren gemoede: Hebr.: אֲנָשִׁים, bitter van ziel; d.i. wier gemoed op u verbitterd of bitterlijk vertoornd is; zo 2 Sam. 17:8. Somwijlen betekent deze manier van spreken bedroefd van geest; 1 Sam. 1:10; Spreuk. 31:5, enz.

46 *leven verliest:* Hebr.: אֲסַפְתֶּם, *uw ziel vergadert, en de ziel van uw huis*; d.i. u en uw huisgezin om het leven komt, of sterft; Ps. 26:9.

47 Zij dan namen wat Micha gemaakt had: De Danieten.

48 *stil en zeker volk:* Hebr.: עַם, *rustende, of stil zijnde, en vertrouwende*; gelijk boven, vs. 7.

49 *met de scherpte van het zwaard:* Hebr.: פִּי, *aan de mond van het zwaard*.

50 zij was: De stad Laïs.

51 *verre van Sidon:* Oostwaarts van Sidon af gelegen, dicht bij de berg Libanon, waar de twee fonteinen Jor en Dan ineenlopende, de Jordaan maken. Zie verder Gen. 14:14; Joz. 19:47.

52 zij hadden niets met enige mens te doen: Te weten, de inwoners. Zie vs. 7.

53 zij lag in het dal: De stad.

54 *Beth-rechob is:* Vgl. 2 Sam. 10:6, 10:8.

55 zij de stad: De Danieten.

– *c* Joz. 19:47.

56 *Israël geboren was:* D.i. Jakob; zie Gen. 30:6.

57 *beeld op:* Zie boven, vs. 14, 18:17, en Richt. 17:3.

58 Van wie boven, Richt. 17:7, enz.

59 *land gevankelijk is weggevoerd:* D.i. de inwoners van het land; dat [gelijk uit vs. 31 wordt afgenomen] geschied is ten tijde toen de Filistijnen Israël sloegen met een zeer grote nederlaag en de ark van de Heer wegvoerden, 1 Sam. 4:2, 4:10, 4:11, 4:17. Al zulke grote nederlagen plegen vergezelschapt te zijn met wegvoering van vele gevangenen.

60 Waarheen het huis van God gebracht werd ten tijde van Jozua, Joz. 18:1. De ark, door de Filistijnen weggevoerd en weer gezonden zijnde, werd gebracht te Kiriath-Jearim, 1 Sam. 7:1, 7:2, en alle afgoden door Samuël afgeschaft, 1 Sam. 7:3, 7:4, waaronder zonder twijfel deze afgod van Micha en van de Danieten mee geweest is. Daarna werd de ark door David binnen Jeruzalem gehaald, 2 Sam. 6:16, 6:17.

– *a* Richt. 17:6; Richt. 18:1; Richt. 21:25.

1 *geen koning was in Israël:* D.i. geen wettelijke hoge overheid of regeerder, die de boosdoeners strafte; zie boven, Richt. 17:6. Hieruit ontstonden mee de ongebondenheid van het bijwijf van de Leviet [die noch in Efraïm, noch in Juda gestraft werd] en de gevolgde zeer gruwelijke daad van de inwoners van Gibeä.

2 *aan de zijden van het gebergte van Efraïm:* D.i. aan één van de zijden; zie boven, Richt. 12:7.

3 Zie Gen. 22:24.

4 Zie Gen. 35:19; en boven, Richt. 12:8.

2 Maar zijn bijvrouw hoereerde, [5]bij hem
zijnde, en [6]trok van hem weg naar het huis van
haar vader, tot Bethlehem-juda; en zij was daar
[7]enige dagen, te weten vier maanden.
3 En haar man maakte zich op, en trok haar na,
om [8]naar haar hart te spreken, om haar weer te
halen; en zijn jongen was bij hem, en een paar
ezels. En [9]zij bracht hem in het huis van haar
vader. En als de vader van de jonge vrouw hem
zag, werd hij vrolijk over zijn ontmoeting.
4 En zijn schoonvader, de vader van de jonge
vrouw, behield hem, dat hij drie dagen bij hem
bleef; en zij aten en dronken, en overnachtten
daar.
5 Op de vierde dag nu gebeurde het, dat zij 's
morgens vroeg op waren, en [10]hij opstond om
weg te trekken; toen zei de vader van het meisje
tot zijn schoonzoon: [11]Sterk uw hart met een stuk
brood, en daarna zult u wegtrekken.
6 Zo zaten zij neer, en zij beiden aten samen, en
dronken. Toen zei de vader van de jonge vrouw
tot de man: Bewillig toch en overnacht, en laat
uw hart [12]vrolijk zijn.
7 Maar de man stond op, om weg te trekken.
Toen drong hem zijn schoonvader, dat hij daar
[13]opnieuw overnachtte.
8 Als hij op de vijfde dag 's morgens vroeg op
was, om weg te trekken, zo zei de vader van de
jonge vrouw: Sterk toch uw hart. En zij wachtten,
totdat de dag zich [14]neigde; en zij beiden aten
samen.
9 Toen maakte zich de man op, om weg te
trekken, hij, en zijn bijvrouw, en zijn jongen; en
zijn schoonvader, de vader van de jonge vrouw,
zei: Zie toch, de dag heeft afgenomen, dat het
avond zal worden, overnacht toch; [15]zie, de dag
legert zich, overnacht hier, en laat uw hart vro-
lijk zijn, en maak u morgen vroeg op uws weegs,
en ga naar uw [16]tent.
10 Maar de man wilde niet overnachten, maar
stond op, en trok weg, en kwam tot tegenover
Jebus (die is [17]Jeruzalem), en met hem het paar
[18]gezadelde ezels; ook was zijn bijvrouw met
hem.
11 Als zij nu bij Jebus waren, zo was de dag zeer
gedaald; en de jongen zei tot zijn heer: Trek toch
voort, en laat ons in deze stad van de [19]Jebusieten
wijken, en daarin overnachten.
12 Maar zijn heer zei tot hem: Wij zullen her-
waarts niet wijken tot [20]een vreemde stad, die
niet is van de Israëlieten; maar wij zullen voort-
trekken tot Gibeä toe.
13 Verder zei hij tot zijn jongen: Ga voort,
dat wij tot één van die plaatsen naderen, en te
[21]Gibeä of te Rama overnachten.
14 Zo trokken zij voort, en wandelden; en de
zon ging hun onder bij Gibeä, die [22]Benjamins is;
15 En zij weken daarheen, dat zij inkwamen,
om in Gibeä te overnachten. Toen hij nu
inkwam, zat hij neer in een straat van de stad,
want er was niemand, die hen in huis [23]nam, om
te overnachten.

De gruweldaad te Gibea

16 En ziet, een oud man kwam van zijn werk
van het veld in de avond, die man ook was van
[24]het gebergte van Efraïm, maar als vreemdeling
verkeerde te Gibeä; maar de mensen [25]van deze
plaats waren [26]kinderen van Jemini.
17 Als [27]hij nu zijn ogen ophief, zo zag hij [28]die
reizende man op de straat van de stad; en de
oude man zei: Waar trekt u heen, en vanwaar
komt u?

5 *bij hem zijnde:* Of: *tegen hem*; d.i. tegen de trouw van het huwelijk, die zij hem beloofd had, bedreef zij overspel met anderen. Want ofschoon de bijwijven in het Oude Testament van zulke eer en waardigheid niet waren als de opperste vrouwen en moeders van het huisgezin, zo waren zij nochtans echte vrouwen en haar kinderen echte kinderen; zie onder, Richt. 20:4.

6 *toog van hem weg:* Uit vrees voor haar man, of uit afkeer, die zij van hem genomen had.

7 enige dagen: Anders: een jaar [en] vier maanden. Of: de dagen van vier maanden; d.i. vier volle maanden. Hebr.: יָמִים, dagen, vier maanden.

8 *naar haar hart te spreken:* Of: *tot, op, aan haar hart te spreken*; d.i. om met lieflijke redenen, die haar hart mochten raken, tot bekering en wederkomst haar te bewegen, willende liever met haar verzoenen dan haar verlaten, als het doenlijk ware; zie van deze manier van spreken Gen. 34:3.

9 zij bracht hem in het huis haars vaders: Zijn bijwijf.

10 hij opstond om weg te trekken: De Leviet.

11 *Sterk uw hart met een bete broods:* D.i. ontbijt eerst was, en trek dan weg; zie Gen. 18:5; 1 Kon. 13:7.

12 *vrolijk zijn:* Hebr.: לֵבָב, *goed*; d.i. vrolijk van goede dingen. Zie boven, Richt. 16:25; zo vs. 9, 19:22.

13 *opnieuw overnachtte:* Hebr.: שָׁם, *keerde terug en daar overnachtte.*

14 D.i. totdat de zon begon te dalen, en het vast naar de avond ging.

15 zie, de dag legert zich: Hebr.: יוֹם, zie het legeren van de dag; d.i. de dag legt zich, gaat naar het einde, of omtrent deze tijd van de dag plegen de reizende mensen zich te legeren, en u [wil hij zeggen] zoudt nu beginnen te reizen. Anders: leger u heden, of deze dag; d.i. laat uw slaapplaats heden nog hier zijn.

16 D.i. naar de plaats van uw woning.

17 Naderhand zo genoemd, in deze tijd door de Jebusieten bewoond. Zie vs. 11, 19:12, en Joz. 15:63; 2 Sam. 5:6.

18 gezadelde ezelen: Of: opgebonden, en verder beladen, gelijk af te nemen uit vs. 19.

19 *Jebusieten wijken:* Zie Gen. 10:16.

20 *vreemde stad:* Hebr.: נָכְרִי, *stad van een vreemde*; d.i. enige stad van de heidenen, die van God en zijn volk vervreemd waren. Hieruit wordt afgenomen dat Jeruzalem ten tijde, toen dit gebeurd is, niet was bewoond door de Israëlieten, of immers niet zo, dat zij de stad machtig waren. Vgl. Joz. 15:63, en boven, Richt. 1:8, 1:21, en 2 Sam. 5:6. Het kan zijn dat de Israëlieten, nu en dan God vertoornende, zowel Jeruzalem als andere plaatsen geheel weer verloren hebben, hoewel dat hun van de Heer erfelijk was gegeven, en van hem gekozen om daar zijn naam te zetten, gelijk naderhand geschied is, ten tijde van David, Salomo, enz.

21 *Gibeä of te Rama overnachten:* Deze beide steden waren op bergen niet ver van Jeruzalem noordwaarts gelegen, op de weg naar het gebergte Efraïms, waar deze Leviet te die tijde woonde; zie vs. 1.

22 *Benjamins is:* D.i. de stam Benjamins toebehorende en daarin gelegen.

23 *nam, om te overnachten:* Hebr.: לִוּן, *vergaderde, verzamelde of [gelijk men zegt] opnam, innam*; zo onder, vs. 18. Zie verder van het gebruik van het Hebreeuwse woord Ps. 26:9.

24 *het gebergte van Efraïm:* Alwaar deze Leviet als vreemdeling zich ophield, boven, vs. 1.

25 *van deze plaats:* T.w. Gibeä.

26 *kinderen van Jemini:* D.i. van de stam Benjamins. Zie Gen. 35:18; 2 Sam. 16:11, enz. en boven, Richt. 3:15.

27 De oude man.

28 die reizende man: De Leviet.

18 En hij zei tot hem: Wij trekken door van Bethlehem-juda tot aan de zijden van het gebergte van Efraïm, vanwaar ik ben; en ik was naar Bethlehem-juda getrokken, maar ik trek nu naar het [29]huis van YHWH; en er is niemand, die mij in huis neemt.

19 Daar toch onze ezels zowel stro als voer hebben, en ook brood en wijn [30]is voor mij, en voor uw [31]dienstmaagd, en voor de jongen, die bij [32]uw knechten is; er is [33]aan geen ding gebrek.

20 Toen zei de oude man: Vrede zij u! [34]al wat u ontbreekt, is toch bij mij; alleen overnacht niet op de straat.

21 En hij bracht hem in zijn huis, en gaf aan de ezels voer; en hun [35]voeten gewassen hebbende, zo aten en dronken zij.

22 Toen zij nu hun hart vrolijk maakten, ziet, zo omringden de mannen van die stad [b](mannen, die [36]Belials kinderen waren) het huis, kloppende op de deur; en zij spraken tot de oude man, de heer van het huis, zeggende: Breng de man, die in uw huis gekomen is, uit, opdat wij hem [37]bekennen.

23 En de man, de heer van het huis, ging tot hen uit, en zei tot hen: Niet, mijn [38]broers, doet toch zo kwalijk niet; aangezien deze man in mijn [39]huis gekomen is, zo doet zulke [40]dwaasheid niet.

24 Zie, mijn dochter die maagd is, en [41]zijn bijvrouw, die zal ik nu uitbrengen, [42]dat u die schendt, en haar doet, wat [43]goed is in uw ogen; maar doet aan deze man zulk een [44]dwaas ding niet.

25 Maar de mannen wilden naar hem niet horen. Toen greep de [45]man zijn bijvrouw, en bracht haar uit tot hen daarbuiten; en zij [46]bekenden haar, en [47]waren met haar bezig de gehele nacht tot aan de morgen, en lieten haar gaan, als de dageraad oprees.

26 En deze vrouw kwam tegen het aanbreken van de morgenstond, en [48]viel neer voor de deur van het huis van de man, waarin [49]haar heer was, [50]totdat het licht werd.

27 Als nu haar heer 's morgens opstond en de deuren van het huis opendeed, en uitging om zijns weegs te gaan, ziet, zo lag de vrouw, zijn bijvrouw, aan de deur van het huis, en haar handen op de dorpel.

28 En hij zei tot haar: Sta op, en laat ons trekken; maar [51]niemand antwoordde. Toen [52]nam hij haar op de ezel, en de man maakte zich op, en trok naar zijn plaats.

De oproep tot heel Israël

29 Als hij nu in zijn huis kwam, zo nam hij een mes, en greep zijn bijvrouw, en [53]deelde haar met [54]haar beenderen in twaalf stukken; en hij zond ze in het hele [55]gebied van Israël.

30 En het gebeurde, dat al wie het zag, zei: Dat is niet gebeurd noch gezien, van die dag af, dat de Israëlieten uit Egypteland zijn opgetrokken, tot op deze dag; leg uw [56]hart daarop, [57]geeft raad en [58]spreekt!

HOOFDSTUK XX

De kinderen van Israël verzamelen zich eendrachtig te Mizpa, en nemen kennis van het feit dat aan de bijvrouw van de Leviet begaan is, vs. 1, enz. Zij regelen alles, en zenden mannen naar de stam Benjamin, om de daders van dit feit te mogen krijgen en straffen, maar krijgen geen gehoor, 8. Daarom trekken zij op Gods antwoord tegen hen op, en worden tweemaal verslagen, 18. Wanneer zij zich daarna verootmoedigd hebben, en duidelijker antwoord door de hogepriester Pinehas van God verkregen hebben, trekken zij nog eens op, en verslaan die van Benjamin zo, dat zij de hele stam, vrouwen en mannen, uitroeien, en alle steden verbranden, zodat er slechts zeshonderd man overblijft, die ontvluchtten, 26.

Israël verzamelt zich tegen Benjamin

TOEN trokken [1]alle Israëlieten uit, en de vergadering verzamelde zich, [2]als één enig man,

29 *huis van YHWH:* Zijnde in die tijd te Silo, in Benjamin, niet ver van Efraïms gebergte, gelijk afgenomen wordt uit Joz. 18:1; boven, Richt. 18:31; 1 Sam. 1:3.

30 *is voor mij:* Versta, bij ons, dat wij voor ons tot de reis hebben meegenomen. Of aldus: En ook brood en wijn bij uw knechten is, voor mij, en voor uw dienstmaagd, en voor de jongen.

31 Hij bedoelt zijn bijwijf.

32 *knechten is:* D.i. bij ons, mij en mijn bijwijf.

33 *aan geen ding gebrek:* Behalve logies.

34 *al wat u ontbreekt:* Hebr.: מַחְסוֹר, *al uw gebrek op, bij, of, over mij;* d.i. al wat u zou mogen ontbreken is, of ligge op mij, of neem ik op of over mij, of is bij mij.

35 *voeten gewassen hebbende:* Zie Gen. 18:4.

– *b* Gen. 19:4; Hosea 9:9; Hosea 10:9.

36 *Belials kinderen waren:* Zie Deut. 13:13.

37 Zie Gen. 19:5.

38 Zie Gen. 19:7.

39 *huis gekomen is:* Zie Gen. 19:8.

40 *dwaasheid niet:* Zie Gen. 34:7.

41 zijn bijwijf: Van de Leviet.

42 dat u die schendt: Vgl. deze lelijke onbedachtheid met Gen. 19:8.

43 *goed is in uw ogen:* D.i. naar uw goeddunken of believen. Zie ook Gen. 19:8.

44 *een dwaas ding niet:* Hebr.: נְבָלָה, *een zaak, of ding, of stuk van deze dwaasheid.*

45 *man zijn bijwijf:* De Leviet.

46 *bekenden haar:* Zie Gen. 4:1.

47 *waren met haar bezig:* Of: *mishandelden haar.*

48 viel neder: Hebr.: פָּתַח, viel, of, lag daar; d.i. gevallen zijnde lag daar. Zie van zulk een gebruik van sommige woorden Gen. 12:15.

49 *haar heer was:* Versta, haar man. Zie Gen. 18:12, en 1 Petr. 3:6.

50 *totdat het licht werd:* Hebr.: אוֹר, *tot aan het licht.*

51 Want zij was dood; zie Richt. 20:5.

52 *nam hij haar op de ezel:* D.i. hij nam haar en legde haar op de ene ezel. Vgl. boven, vs. 26.

53 *deelde haar:* Hebr.: עִצְּמָי, alsof men zei: Stukte haar in twaalf stukken, deelde haar in twaalf delen.

54 *haar beenderen:* Of: *door haar beenderen*; d.i. het lichaam in de samenvoeging van de beenderen doorsnijdende.

55 *gebied van Israël:* Omdat geen koning, [d.i. wettelijke hoge overheid] in die tijd in Israël was, aan wie hij de klacht mocht doen, boven, vs. 1. Deze daad is in geen geval te prijzen, want het was schandelijk zo te handelen met het dode lichaam van zijn vrouw.

56 *hart daarop:* Het woord hart is hier ingevoegd uit 1 Sam. 25:25, waar dergelijke manier van spreken vol gevonden wordt. De zin is: Neemt dit ter harte. Men zou het anders slechtelijk aldus mogen nemen: Legt u daarop, gelijk wij in onze taal zo spreken.

57 *geeft raad:* Of: *neemt raad, beraadt u.*

58 T.w. met elkaar, of spreekt wat u hiervan denkt, wat men behoort te doen, om zulk een kwaad uit Israël weg te doen; gelijk onder, Richt. 20:13.

1 al de kinderen van Israël uit: Uitgezonderd de Benjaminieten; zie vs. 12, 20:13, enz.

2 als een enig man: D.i. met zonderlinge eendracht en gewilligheid, onbezwaard; zo onder, vs. 8, 20:11; 1 Sam. 11:7; 2 Sam. 19:14; Ezra 3:1; Neh. 8:2, enz.

van [3]Dan af tot Ber-seba toe, ook het [4]land van Gilead, tot YHWH [5]te [6]Mizpa.

2 En uit de [7]hoeken van het gehele volk stelden zich al de stammen van Israël in de vergadering van het volk van God, vierhonderd duizend man te voet, die het [8]zwaard uittrokken.

3 (De kinderen Benjamins nu [9]hoorden, dat de Israëlieten opgetrokken waren naar Mizpa.) En de Israëlieten [10]zeiden: Spreek, [11]hoe is dit kwaad gebeurd?

4 Toen [12]antwoordde de Levietische man, de [13]man van de vrouw, die [14]gedood was, en zei: Ik kwam met mijn bijvrouw te Gibeä, die Benjamins is, om te overnachten.

5 En de burgers van Gibeä maakten zich tegen mij op, en omringden [15]tegen mij het huis bij nacht; zij [16]dachten mij te doden, en mijn bijvrouw hebben zij geschonden, dat zij gestorven is.

6 Toen greep ik mijn bijvrouw, en [17]deelde haar, en zond haar in het hele land van de erfenis van Israël, [18]omdat zij een schandelijke daad en [19]dwaasheid in Israël gedaan hadden.

7 Zie, u allen bent [20]Israëlieten, geeft hier voor u woord en raad!

8 Toen maakte zich al het volk op, als één enig man, zeggende: Wij zullen [21]niet gaan, een ieder naar zijn tent, noch wijken, een ieder naar zijn huis.

9 Maar nu, dit is de zaak, die wij aan Gibeä zullen doen: tegen haar [22]bij het lot!

10 En wij zullen tien mannen nemen van honderd, van alle stammen van Israël, en honderd van duizend, en duizend van tienduizend, om proviant te nemen voor het [23]volk, opdat zij, komende te [24]Gibeä-benjamins, haar doen naar al de dwaasheid, die zij in Israël gedaan heeft.

11 Zo werden alle mannen van Israël verzameld tot deze stad, [25]verbonden als één enig man.

12 En de stammen van Israël zonden mannen door de [26]gehele stam van Benjamin, zeggende: Wat voor een kwaad is dit, dat onder u gebeurd is?

13 Zo geeft nu [27]die mannen, die [a]kinderen [28]Belials, die te Gibeä zijn, dat wij hen doden, en het kwaad uit Israël wegdoen. [b]Maar de kinderen van [29]Benjamin wilden niet horen naar de stem van hun broers, de Israëlieten.

14 Maar de kinderen van Benjamin verzamelden zich uit de steden naar Gibeä, om uit te trekken ten strijde tegen de Israëlieten.

15 En de kinderen van Benjamin werden op die dag geteld uit de steden, [30]zes en twintig duizend mannen, die het [31]zwaard uittrokken, behalve dat de inwoners van Gibeä geteld werden, zevenhonderd uitgelezen mannen.

16 Onder al dit volk waren zevenhonderd uitgelezen mannen, die [c]links [32]waren; [33]deze allen

3 Dan af tot Ber-Seba toe: De stad Dan was de noordelijke, en Ber-Seba de zuidelijke landpale van Kanaän; zie 1 Kon. 4:25.

4 *land van Gilead:* D.i. de Israëlieten, die daar woonden, in het oosten over de Jordaan, t.w. Ruben, Gad en de halve stam van Manasse. Zie Num. 32.

5 Om hem te bidden en verder te Silo raad te vragen.

6 Gelegen in Benjamin, Joz. 18:26, westwaarts te Silo, mee naar uitwijzen van de kaarten. Een plaats bekwaam tot een landdag, als zijnde vast, naar de lengte, in het midden van Kanaän gelegen. Zie 1 Sam. 7:5, 7:16, en 1 Sam. 10:17, enz.; 2 Kon. 25:22, enz.; Jer. 40:6, enz., en Jer. 41:1, enz. Sommigen menen dat hier een bijzondere plaats is verordineerd geweest, tot gemene gebeden en oefening van de godzaligheid, als een synagoge en dergelijken meer geweest zijn, hoewel de ceremoniele godsdienst, van offeranden te doen, enz., gebeuren moest te Silo, waar de tabernakel en de ark waren. Van andere plaatsen, hebbende deze naam, zie boven, Richt. 10:17.

7 *hoeken van het gehele volk:* D.i. van alle, ook de uiterste kwartieren. Anders: alle hoofden van het volk; verstaande, dat die de hoeken van het volk genoemd worden bij gelijkenis, als zijnde de voornaamsten, en de vastheid van het volk, gelijk de hoeken in een huis.

8 *zwaard uittrokken:* Zie boven, Richt. 8:10.

9 Maar verschenen niet mee te Mizpa.

10 Versta, tot de Leviet, wiens bijwijf ter dood toe mishandeld was, en die hier tegenwoordig was, als ook vermoedelijk zijn jongen, die bij hem geweest was.

11 *hoe is dit kwaad geschied:* Zij willen niet besluiten noch bij de hand nemen, zonder eerst de zaak wel onderzocht en overwogen te hebben.

12 *antwoordde de Levietische man:* D.i. verlof hebbende om te spreken, zo nam hij het woord, en verhaalde de gehele zaak; zie Richt. 18:14.

13 *man van de vrouw:* Hoewel de vrouw zij bijwijf was, werden zij nochtans voor echte mensen gehouden; zie Richt. 19:2.

14 *gedood was:* D.i. zo mishandeld, dat zij er van gestorven was, gelijk in het volgende verhaald wordt.

15 *tegen mij het huis bij nacht:* Om mij gruwelijk te misbruiken.

16 *dachten mij te doden:* T.w. als ik hun gruwelijke moedwilligheid niet zou hebben willen gehoorzamen; en ik had liever te sterven dan zulks te doen.

17 *deelde haar:* T.w. in twaalf stukken, boven, Richt. 19:29.

18 zij een schandelijke daad: Die van Gibeä.

19 *dwaasheid in Israël gedaan hadden:* Zie Gen. 34:7. Zo onder, vs. 10.

20 kinderen van Israël: Wie het in geen geval [als zijnde Gods volk en bondgenoten] betaamt zulk een gruwel ongestraft te laten.

21 niet gaan: Versta, tenzij wij eerst zullen hebben gedaan, wat in het volgende verhaald wordt.

22 *bij het lot:* Om uit te loten, wie het leger met proviand verzorgen en wie strijden zal.

23 Dat strijden zal.

24 In vs. 9 en doorgaans in deze historie genoemd Gibeä, d.i. de inwoners van Gibeä doen naar hun verdiensten.

25 *verbonden als een enig man:* Hebr.: חֲבֵרִים, *gezellen, vergezelschapt, samengevoegd*.

26 *gansen stam van Benjamin:* Hebr.: אַמָּה, *door alle stammen*; d.i. de duizenden, waarin de stam Benjamins [gelijk anderen] was afgedeeld.

27 die mannen: Die aan deze gruwel schuldig zijn.

– *a* Richt. 19:22.

28 Gelijk boven, Richt. 19:22; zie Deut. 13:13.

– *b* Hosea 9:9; Hosea 10:9.

29 *wilden niet horen:* Makende zich zo schuldig aan die gruwelijke daad van de inwoners van Gibeä.

30 *zes en twintig duizend mannen:* Van dit getal zijn vijf en twintig duizend en een honderd gebleven, vs. 35. De overige negen honderd mogen gelaten zijn tot bezetting van de steden, bij de bagage, en om proviand te beschikken. Deze zijn na de slag in de steden allen omgebracht, vs. 48. Zes honderd [honderd minder dan die van Gibeä alleen buiten de anderen uitmaakten] zijn ontkomen en overgebleven, vs. 47.

31 *zwaard uittrokken:* Zie Richt. 8:10, en onder, vs. 17, 20:46.

– *c* Richt. 3:15.

32 *links waren:* Hebr.: אִטֵּר, gesloten aan hun rechterhand, of, wier rechterhand gesloten was; Zie boven, Richt. 3:15.

33 *deze allen slingerden met een steen op een haar:* Of: *een ieder van deze slingerde met een steen, enz.*

slingerden met een steen op een haar, [34]dat het hun niet miste.

17 En de mannen van Israël werden geteld, behalve Benjamin, vierhonderd duizend mannen, die het zwaard uittrokken; deze allen waren mannen van oorlog.

De eerste twee veldslagen

18 En de Israëlieten maakten zich op, en trokken omhoog in het [35]huis van [36]God, en vroegen God, en zeiden: [37]Wie zal onder ons allereerst optrekken ten strijde tegen de kinderen van Benjamin? En YHWH zei: Juda allereerst.

19 Zo maakten zich de Israëlieten in de morgenstond op, en sloegen hun kamp op tegen Gibeä.

20 En de mannen van Israël trokken uit ten strijde tegen Benjamin; verder [38]schikten de mannen van Israël de strijd tegen hen bij Gibeä.

21 Toen trokken de kinderen van Benjamin uit van Gibeä, en zij [39]vernielden ter aarde op die dag van Israël twee en twintig duizend man.

22 Maar het volk [40]versterkte zich, te weten de mannen van Israël, en zij [41]beschikten de strijd opnieuw ter plaatse, waar zij die van de vorige dag geschikt hadden.

23 En de Israëlieten trokken op, en huilden voor het [42]aangezicht van YHWH tot op de avond, en vroegen YHWH zeggende: Zal [43]ik [44]weer naderen ten strijde tegen de kinderen van [45]Benjamin, mijn broer? En YHWH zei: Trek tegen hem op.

24 Zo naderden de Israëlieten tot de kinderen van Benjamin, op de andere dag.

25 En die van Benjamin trokken uit hun tegemoet, uit Gibeä, op de tweede dag, en [46]velden van de Israëlieten nog achttien duizend man neer ter aarde; [47]die allen trokken het zwaard uit.

26 Toen trokken alle Israëlieten en al het volk op, en kwamen in het [48]huis van God, en huilden, en bleven daar voor het aangezicht van YHWH, en vastten die dag tot op de avond; en zij offerden brandoffers en dankoffers voor het aangezicht van YHWH.

27 En de Israëlieten vroegen YHWH, want [49]daar was de ark van het verbond van God in die dagen.

28 En [50]Pinehas, de zoon van Eleazar, de zoon van [51]Aäron, stond voor [52]Zijn aangezicht, in die dagen, zeggende: Zal ik [53]nog meer uittrekken ten strijde tegen de kinderen van Benjamin, mijn broer, of zal ik ophouden? en YHWH zei: Trek op, want morgen zal Ik [54]hem in uw hand geven.

De nederlaag van Benjamin

29 Toen bestelde Israël [d]achterlagen op Gibeä rondom.

30 En de Israëlieten trokken op, aan de derde dag, tegen de kinderen van Benjamin; en zij schikten de strijd op Gibeä, als op de andere keren.

31 Toen trokken de kinderen van Benjamin [55]uit, het volk tegemoet, en werden van de stad afgetrokken; en zij begonnen te slaan van het volk, [56]en te doorsteken, zoals de andere keren, op de straten, waarvan de één opgaat naar het [57]huis van God, en de ander naar Gibeä, in het veld, ongeveer dertig man van Israël.

32 Toen zeiden de kinderen van Benjamin: Zij zijn voor ons aangezicht geslagen, als tevoren; maar de Israëlieten zeiden: Laat ons vluchten, en [58]hen van de stad aftrekken naar de straten.

34 dat het hun niet miste: Hebr.: יָחְטְאוּ, en deden [de steen] niet missen, of, falen, afdwalen; t.w. van op een haar te treffen. In het Hebr. wordt hier gebruikt hetzelfde woord, dat overal zondigen, doen zondigen betekent, omdat de zonde een missing, fout, of afdwaling is van Gods wet, wanneer iets daarmede niet overeenkomt, of [gelijk de apostel Johannes zegt, in de 1n Brief, 1 Joh. 3:4] onwettigheid, of onwettelijkheid is. Vgl. Job 5:24.

35 huize Gods: Zijnde te Silo, oostwaarts van Mizpa, en niet ver van Gibeä gelegen. Zie boven, Richt. 19:18. Hebr.: יְאמְרוּ, Beth-El; d.i. huis van God; zie onder, vs. 26.

36 vraagden God: Zie boven, Richt. 1:1.

37 *Wie zal onder ons:* Niet bekommerd zijnde om de rechtvaardigheid van deze krijg, noch om de victorie, die zij nochtans [hoewel veel sterker zijnde dan Benjamin] van God behoorden te begeren en te verwachten, zo vragen zij alleen naar de orde van de strijd, waarin zij schijnen het niet zo wel een geweest te zijn; vgl. boven, Richt. 1:1.

38 *schikten de mannen van Israël:* D.i. zij stelden zich in orde om te strijden, zij stelden hun slagorde.

39 *vernielden ter aarde:* Hebr.: יַוְּם, *zij verdierven*; zo onder, vs. 25, 20:35, 20:42. Het Hebreeuwse woord dient tot verzwaring van het doden, alsof men zei: Geheel en al verdoen, vernielen; zie Ez. 9:6, 9:8.

40 *versterkte zich:* D.i. zij grepen moed en vermanden zich, niettegenstaande deze nederlaag.

41 *beschikte de strijd:* Hebr.: מִלְחָמָה, *zij voeren voort, of, deden toe, de strijd te schikken.*

42 *aangezicht van YHWH:* D.i. in de tent van de samenkomst, waar de ark van het verbond was, een zichtbaar teken van Gods aanwezigheid en genade. Zie onder, vs. 26, 20:27, en Lev. 1:3.

43 Israël; zo onder, vs. 28.

44 *weer genaken ten strijde:* Hebr.: מִלְחָמָה, *zal ik toedoen, of, voortvaren te genaken.*

45 *mijn broer:* Het schijnt dat zij, vermits de geleden nederlaag, twijfelen of het voor God aangenaam is, dat zij als tegen hun broers krijgen, zonder te vragen naar de uitkomst of de victorie.

46 Hebr.: *verdierven.*

47 *allen trokken het zwaard uit:* D.i. deze allen waren strijdbare mannen; zie vs. 15, 20:17.

48 huize Gods: Hebr.: יְבֵאוּ, Beth-El; d.i. Gods huis, gelijk het door de meeste overzetters in deze historie wordt vertaald. Dit is ook de naam van de vermaarde plaats Beth-El [zie Gen. 28:19]. En omdat in vs. 27 gezegd wordt, dat daar de ark van het verbond in die tijd was, nemen sommigen daaruit af, dat zij te Bethel en niet te Silo [in deze historie nergens genoemd dan onder, Richt. 21:12, 21:19, 21:21] geweest is, omdat het woordje daar zo wel niet schijnt te passen, als er geen plaats tevoren genoemd zou zijn. Maar Bethel was zo ver oostwaarts van Gibeä [naar uitwijzen van de beste kaarten] gelegen, dat het gehele volk zeer kwalijk zo haast daarheen trekken en terugkeren kon; maar Silo was dicht bij Gibeä. De aandachtige lezer zal hiervan kunnen oordelen. Zie boven, Richt. 19:18, en onder, Richt. 21:12.

49 *daar was de ark van het verbond:* In Gods huis, te Silo; anderen verstaan Bethel; zie de aant. op vs. 26.

50 Zie boven, Richt. 17:1.

51 D.i. diende als hogepriester. Zie Deut. 10:8, en Deut. 18:5, enz.

52 *Zijn aangezicht:* Van de Heer, of voor haar, t.w. de ark van het verbond.

53 *nog meer uittrekken ten strijde:* Hebr.: אֵצֵא, *zal ik [nl.* Israël] nog, of, voortaan toedoen, of, voortvaren uit te trekken.

54 *hem in uw hand geven:* Benjamin.

– *d* Joz. 8:4.

55 *het volk tegemoet:* Israël.

56 en te doorsteken: Hebr.: פְּצַע, doorgestokenen, of die doorstoken, of ter dood verwond, of doodgestoken waren.

57 *huis van God:* Of: *Bethel.*

58 *hen van de stad aftrekken:* Benjamin.

33 Toen maakten zich alle mannen van Israël op uit hun plaatsen, en schikten de strijd te [59]Baäl-thamar; ook brak Israëls achterlage op uit haar plaats, [60]na de ontbloting van Gibeä.

34 En tien duizend uitgelezen mannen van geheel Israël kwamen van [62][61]tegenover Gibeä, en de strijd werd zwaar; maar [63]zij wisten niet, dat het kwaad hen treffen zou.

35 Toen sloeg YHWH Benjamin voor Israëls aangezicht; dat de Israëlieten op die dag van Benjamin [65]vernielden vijf en twintig duizend en honderd mannen; die allen trokken het zwaard [64]uit.

36 En de kinderen van Benjamin zagen, dat zij geslagen waren; want de mannen van Israël gaven de Benjaminieten plaats, omdat zij vertrouwden op de achterlage, die zij tegen Gibeä gesteld hadden.

37 En de achterlage haastte, en [67][66]brak vooruit naar Gibeä toe; ja, de achterlage [68]trok recht door, en sloeg de hele [69]stad met de scherpte van het zwaard.

38 En de mannen van Israël hadden een bestemde tijd met de hinderlaag, wanneer zij [71][70]een grote verheffing van rook van de stad zouden doen opgaan.

39 [73]Zo keerden zich de mannen van Israël om in de strijd; en Benjamin had begonnen te slaan [74]en te doorsteken van de mannen van Israël ongeveer dertig man; want [75]zij zeiden: Immers is [76]hij zeker voor ons aangezicht geslagen, als in de vorige [72]strijd.

40 Toen begon de [78][77]verheffing op te gaan van de stad, als een pilaar van rook; als nu Benjamin achter zich omzag, ziet, zo ging de [79]brand van de stad op naar de hemel.

41 En de mannen van Israël keerden zich om; en de mannen van Benjamin werden verbaasd, want zij zagen, dat het [80]kwaad hen treffen zou.

42 Zo wendden zij zich voor het aangezicht van de mannen van Israël naar de weg van de [82]woestijn; [83]maar de strijd kleefde hen aan, en die uit de steden vernielden ze in het midden van [81]hen.

43 Zij omringden [85]Benjamin, zij vervolgden hem, zij vertraden hem [86]gemakkelijk, tot voor Gibeä, tegen de opgang van de [84]zon.

44 En er vielen van Benjamin achttien duizend mannen; deze allen waren strijdbare mannen.

45 Toen keerden zij zich, en vluchtten naar de woestijn, tot de rotssteen van [88]Rimmon; maar [89]zij deden een nalezing onder hen op de straten, van vijf duizend man; verder kleefden zij hen achteraan tot aan Gideom, en sloegen van hen twee duizend [87]man.

46 Zo waren allen, die op die dag van Benjamin vielen, [90]vijf en twintig duizend mannen, die het zwaard uittrokken; die allen waren strijdbare mannen.

47 Maar zeshonderd mannen keerden zich, en vluchtten naar de woestijn, tot de [e]rotssteen van Rimmon, en bleven in de rotssteen van Rimmon, vier maanden.

48 En de mannen van Israël keerden weer tot de [92][91]kinderen van Benjamin, en sloegen [93]hen

59 Westwaarts van Gibeä gelegen, naar uitwijzen van de kaarten.

60 *na de ontbloting van Gibeä:* D.i. nadat de stad van het krijgsvolk, dat nu van dezelfde was afgetrokken ontbloot was. Anders: uit de beemden, wiesen, mieden, weiden.

62 zij wisten niet: Om zich te houden tussen de stad en het krijgsvolk, ten einde zij niet weer in de stad mochten geraken.

61 *tegenover Gibeä:* D.i. Gibeä, gelijk boven, vs. 10.

63 *treffen zou:* Die van Benjamin.

65 *trokken het zwaard uit:* Zie Richt. 8:10; boven, vs. 17, en onder, vs. 46.

64 Of: *raken zou, of dat het kwaad hen was nakende*; zo onder, vs. 41.

67 trok rechtdoor: Of: trok, te weten het bijhebbende volk tot zich, om door te dringen in de stad. Vgl. boven, Richt. 4:6. Anders: maakte een trekkend geluid, blies langzaam, trekkende; t.w. met de bazuin, gelijk Ex. 19:13, Joz. 6:5.

66 brak voorwaarts: Of: viel aan, brak door.

68 D.i. allen, die in de stad gevonden werden.

69 *scherpte van het zwaard:* Hebr.: *aan de mond van het zwaard.*

71 *zouden doen opgaan:* Dat alsdan die van Israël zich wenden en de Benjaminieten aanvallen zouden, want het zou een teken zijn dat de stad was ingenomen.

70 *een grote verheffing van rook:* Hebr.: מַשְׂאֵת, zouden vermenigvuldigen een verheffing van de rook te doen opgaan van de stad.

73 en te doorsteken: Hebr.: שְׁלֹשִׁים, doorgestokenen; gelijk vs. 31.

74 zij zeiden: Die van Benjamin.

75 T.w. Israël.

76 *zekerlijk voor ons aangezicht geslagen:* Hebr.: פָּנֹי, *geslagen zijnde is hij geslagen.*

72 Zo keerden zich de mannen van Israël om: Als vluchtenden, om die van Benjamin van de stad te trekken; gelijk boven, vooraf verhaald is, vs. 31.

78 *brand van de stad:* Hebr.: כָּלִיל, *de gehele vertering*; d.i. de brand, waardoor de gehele stad verteerd werd.

77 *verheffing op te gaan van de stad:* Waarvan boven, vs. 38.

79 D.i. in de lucht.

80 *kwaad hen treffen zou:* Gelijk boven, vs. 34.

82 *kleefde hen aan:* D.i. achterhaalde hen, troffen evenwel, gelijk vs. 45.

83 *vernielden ze in het midden van hen:* Hebr.: תּוֹךְ, *verdierven hen in hun midden*; d.i. omringende hen van alle kanten, sloegen zij hen, gelijk volgt.

81 D.i. de strijders.

85 Hebr.: *[in, of met] rust*; d.i. zonder grote moeite of arbeid. Sommigen nemen het voor de naam ener plaats, die Menuah of Menucha zou genaamd zijn.

86 Hieruit wordt door sommigen afgenomen dat er nog een ander Gibeä was in het oosten gelegen van Gibeä, of Geba, dat doorgaans in deze historie vermeld wordt, gelijk de kaarten mee beide deze steden zo stellen, noemende het ene Gibeä, of Geba, en het andere [dat hier ook Gibeä genoemd wordt] Gibeath, of Gabaäth.

84 D.i. de mannen Benjamins, of Benjaminieten.

88 zij deden een nalezing onder hen: Hebr.: חֲמָשֶׁת, zij lazen hem [Benjamin] na op de straten; d.i. zij sloegen hen hier en daar bij partijen, gelijk men de overgebleven druiven in de wijnoogst naleest, en op het laatste afsnijdt, opdat er niets overblijve; zie boven, Richt. 8:2.

89 *kleefden zij hen achteraan:* D.i. zij vervolgden hen al straks op de hielen, zonder hun enige rust of uitvlucht toe te laten.

87 Een stad op een rots gelegen, tussen Bethel en Gibeä, aan de zuidelijke grenzen van Benjamin.

90 *vijf en twintig duizend mannen:* In dit getal worden, naar het gebruik van de Heilige Schrift, de honderd [waarvan boven, vs. 35, om de rondheid van het getal, uitgelaten. Vgl. boven, Richt. 11:26.

– *e* Richt. 21:13.

92 *met de scherpte van het zwaard:* Hebr.: *aan de mond van het zwaard.*

91 *kinderen van Benjamin:* Die in de steden gebleven waren.

93 die van de gehele stad tot de beesten toe: Hebr.: עַד, van de stad van de geheelheid; vgl. Ps. 38:4. Anders: van de mensen van de stad tot de beesten toe.

met de scherpte van het [94]zwaard, die van de hele stad tot de beesten toe, ja, al wat gevonden werd; ook zetten zij alle steden, die gevonden werden, in het vuur.

HOOFDSTUK XXI

De kinderen van Israël bedrijven rouw over de ondergang van de stam Benjamin, vs. 1, enz. Zij vinden een uitweg om de overgeblevenen aan vrouwen te helpen, zonder hun eed te schenden, 5. De inwoners van Jabes in Gilead, omdat zij niet mee opgekomen waren tot deze strijd, worden allen uitgeroeid, behalve vierhonderd jonge dochters, die de kinderen van Israël geven aan een deel van de overgebleven Benjaminieten, 8. Voor de anderen vinden zij het goed verlof te geven dat zij op het feest te Silo de dansende dochters overvallen en wegvoeren, zoveel als zij nodig hebben, 16. Daarbij bedenken zij met welk antwoord zij de klagende verwanten zouden tevredenstellen, 22.

Zorg om het voortbestaan van Benjamin

DE mannen van Israël nu hadden te [1]Mizpa gezworen, zeggende: Niemand van ons zal zijn dochter aan de Benjaminieten tot vrouw geven.

2 Zo kwam het volk [2]tot het huis van God, en zij bleven daar tot op de avond, [3]voor Gods aangezicht; en zij hieven hun stem op en huilden met groot geween.

3 En zeiden: O [4]YHWH, God van Israël! Waarom is dit gebeurd in Israël, dat er vandaag één stam van Israël gemist wordt?

4 En het gebeurde op de andere dag, dat zich het volk vroeg opmaakte, en bouwde daar [5]een altaar; en zij offerden brandoffers en dankoffers.

5 En de Israëlieten zeiden: Wie is er, die niet is opgekomen in de vergadering uit al de stammen van [6]Israël tot YHWH? Want er was een grote eed gebeurd aangaande degene, die niet opkwam tot YHWH te Mizpa, zeggende: Hij zal [7]zeker gedood worden.

6 En het berouwde de Israëlieten over Benjamin, hun broer; en zij zeiden: [8]Vandaag is één stam van Israël afgesneden.

7 Wat zullen wij, [9]wat betreft de vrouwen, doen aan degenen, die overgebleven zijn? Want wij hebben bij YHWH gezworen, dat wij hun van onze dochters geen tot vrouwen zullen geven.

Vrouwen uit Jabes in Gilead

8 En zij zeiden: Is er iemand van de stammen van Israël, die niet opgekomen is tot YHWH te Mizpa? En ziet, van [10]Jabes in Gilead was niemand opgekomen in het leger, tot de gemeente.

9 Want het volk werd geteld, en ziet, er was niemand van de inwoners van Jabes in Gilead.

10 Toen zond de vergadering daarheen twaalf duizend mannen, van de [11]strijdbaarste; en zij geboden hun, zeggende: Trek heen, en slaat met de scherpte van het zwaard de inwoners van Jabes in Gilead, met de vrouwen en de kinderen.

11 Maar dit is de zaak, die u doen zult; [a]al wat mannelijk is, en alle vrouwen, die de bijligging van een man bekend hebben, zult u [12]verbannen.

12 En zij vonden onder de inwoners van Jabes in Gilead vierhonderd meisjes, die maagden waren, die geen man bekend hadden in bijligging van de man; en zij brachten die in het leger te [13]Silo, [14]die is in het land [15]Kanaän.

13 Toen [16]zond de hele vergadering heen, en sprak tot de kinderen van Benjamin, die in de [b]rotssteen van Rimmon waren, en zij riepen hun vrede toe.

14 Zo kwamen de Benjaminieten in die tijd weer; en zij gaven hun de vrouwen, [17]die zij in het leven behouden hadden van de vrouwen van Jabes in Gilead; maar zo waren [18]er nog niet genoeg voor hen.

15 Toen [19]berouwde het het volk over Benjamin, omdat YHWH een scheur gemaakt had in de stammen van Israël.

De roof van de dochters van Silo

16 En de oudsten van de vergadering zeiden: Wat zullen wij, wat betreft de vrouwen, doen aan [20]degenen, die overgebleven zijn? Want [21]de vrouwen zijn uit Benjamin vernietigd.

94 Hebr.: *zonden, gelijk boven, Richt.* 1:8.

1 *Mizpa gezworen:* Zie boven, Richt. 20:1.

2 *het huis van God:* Of: *Bethel, Beth-El.*

3 *voor Gods aangezicht:* Zie boven, Richt. 20:23.

4 *O YHWH, God van Israël:* Hadden zij dit tevoren bedacht en hun victorie matiger gebruikt, zo hadden zij al deze zwarigheden en bekommernissen bekwamelijk kunnen ontgaan.

5 *een altaar:* Versta, een extra-ordinair altaar, buiten het ordinaire, dat in de tent van de samenkomst was, en dit vanwege de grote menigte van de offeranden van het gehele volk. Vgl. 1 Kon. 8:64.

6 *tot YHWH:* Zie boven, Richt. 20:1.

7 *zekerlijk gedood worden:* Hebr.: יוּמָת, hij zal stervende gedood worden, of, men zal hem stervende doen sterven.

8 *Heden is een stam van Israël afgesneden:* Of: *zouden wij heden een stam van Israël afsnijden?*

9 *wat betreft de vrouwen:* D.i. opdat zij vrouwen mogen bekomen, en de stam onderhouden worde.

10 *van Jabes:* Gelegen over de Jordaan, waar dezelfde loopt door de zee Gennesareth, tegen het oosten. Zie ook 1 Sam. 11:1, 11:3, 11:9, enz., en 1 Sam. 31:11, enz.

11 Hebr.: *van de kinderen, of, zonen van de strijdbaarheid, of, van het heir.*

– *a* Num. 31:17.

12 D.i. uitroeien, ombrengen. Zie Deut. 2:34.

13 Zie Joz. 18:1.

14 die is: Of: dat [t.w. leger] was, enz.

15 Over de Jordaan tegen het westen, te rekenen van Gilead, dat gelegen was aan de overzijde van de Jordaan, tegen het oosten.

16 *zond de gehele vergadering heen:* Hebr.: עָלָה, *zonden en spraken, enz.* D.i. zond enige en liet door dezelfde met hen spreken.

– *b* Richt. 20:47.

17 die zij in het leven behouden hadden: De anderen allemaal verbannen of omgebracht zijnde, gelijk vs. 10 bevolen was.

18 *waren er nog niet genoeg voor hen:* Hebr.: מָצְאוּ, *en vonden zij niet voor hen.* Zie van deze manier van spreken Num. 11:22; Joz. 17:17, enz.

19 *berouwde het het volk over Benjamin:* Omdat er geen middel meer overig scheen te wezen om de resterenden met vrouwen te voorzien.

20 Versta, de anderen, die nog twee honderd in getal waren.

21 *de vrouwen zijn uit Benjamin verdelgd:* Hebr.: אִשָּׁה, *de vrouw is verdelgd.*

17 Verder zeiden zij: De erfenis [22]van degenen, die ontkomen zijn, is van Benjamin, en er moet geen stam uitgewist worden uit Israël.

18 Maar wij zullen hun geen vrouwen van onze dochters kunnen geven; want de Israëlieten hebben gezworen, zeggende: Vervloekt zij, die de Benjaminieten een vrouw geeft!

19 Toen zeiden zij: Zie, er is een [23]feest van YHWH te Silo, van [24]jaar tot jaar, dat [25]gehouden wordt tegen het noorden van [26]het huis van God, tegen de opgang van de zon, aan de hoge weg, die opgaat van het huis van God naar Sichem, en tegen het zuiden van Lebona.

20 En zij geboden de kinderen van Benjamin, zeggende: Ga heen, en loert in de wijngaarden.

21 En let er op, en zie, als de dochters van Silo zullen uitgegaan zijn om met [27]reien te dansen, zo komt u voort uit de wijngaarden, en [28]schaakt u, een ieder zijn huisvrouw, uit de dochters van Silo; en gaat heen [29]in het land van Benjamin.

22 En het zal gebeuren, wanneer haar vaders of haar broers zullen komen, om voor ons te rechten, dat wij tot hen zullen zeggen: [30]Weest hun om onzentwil genadig, [31]omdat wij geen huisvrouw voor een ieder van hen in deze strijd genomen hebben; want u hebt ze hun niet [32]gegeven, dat u op deze tijd schuldig zou zijn.

23 En de kinderen van Benjamin deden zo, en voerden naar hun getal vrouwen weg, van de reiende dochters, die zij roofden, en zij trokken heen, en keerden weer tot hun erfenis, en herbouwden de [33]steden, en woonden daarin.

24 Ook trokken de Israëlieten in die tijd van daar, ieder naar zijn stam en naar zijn geslacht; zo trokken zij uit van daar, ieder naar zijn erfenis.

25 [c]In die dagen was er geen [34]koning in Israël; ieder deed, wat recht was in zijn [35]ogen.

22 Hebr.: *van de ontkoming*; d.i. degenen die ontkomen zijn. De zin is: De overgeblevenen moeten behouden de gehele erfenis, die de stam Benjamins ten tijde van Jozua bij het lot ten deel gevallen is; men mag geen anderen stam een gedeelte daarvan ingeven. Omdat nu deze overgeblevenen weinig in getal zijn, zo dienen zij immers allen van vrouwen verzorgd opdat de stam, weer uitgebreid zijnde, in wezen blijve, zijn erfenis besla, en bewone. Anders: degenen, die van Benjamin ontkomen zijn, [moeten hun] erfenis [behouden] dat er geen stam, enz.

23 *feest van YHWH te Silo:* Wat dit voor een feest geweest is, is onzeker. Sommigen gissen dat het is geweest het feest van de loofhutten.

24 *jaar tot jaar:* Hebr.: יָמִ֥ימָה, *van dagen tot dagen*; d.i. van jaar tot jaar; de zin is: Alle jaren, of jaarlijks. Zie deze betekenis van het woord dagen Lev. 25:29, en de aant. daar.

25 *tegen het noorden:* Dit wordt door de meeste uitleggers gehouden voor een beschrijving van de plaatsen, waar zich het volk, bij menigten van alle kwartieren opkomende, placht te verspreiden en te vermaken, omdat zij geen ruimte daartoe binnen Silo hadden. Deze beschrijving diende de Benjaminieten om daarop te letten, gelijk volgt.

26 *het huis van God:* Anders: *Behtel.*

27 *reien te dansen:* Of: *met pijpen te pijpen, met fluiten te fluiten.*

28 *schaakt u:* Of: *grijpt, rooft.*

29 *in het land van Benjamin:* Naar de plaatsen, die u tevoren bewoond hebt, om die weer op te bouwen. Zie vs. 23.

30 *Zijt hun om onzentwil genadig:* De zin is: Staat ons deze Benjaminieten gunstiglijk toe, dat wij hen ditmaal sparen: of [naar sommiger mening] staat ons deze dochters voor ditmaal toe, geeft, schenkt haar ons uit gratie, om de volgende redenen. Anders: zijt hun [deze Benjaminieten] onzenthalve genadig, of, hebt om onzentwil medelijden met hen, hebt medelijden met ons voor hen.

31 *omdat wij geen huisvrouw:* Dat is omdat wij daarop niet gelet hebben, dat wij voor al de overgebleven Benjaminieten vrouwen genoeg mochten overhouden van de inwoners van de stad Jabes in Gilead. Zie boven, vs. 11, 21:12. Zo nemen zij op zich de schuld van onbedachtelijk en onvoorzichtelijk gehandeld te hebben.

32 Maar zij hebben haar zelf genomen, zodat u niet schuldig bent aan enige inbreuk van uw gedanen eed. Zie boven, vs. 1, 21:7, 21:18.

33 *de steden:* Die met vuur verbrand waren; boven, Richt. 20:48.

– *c* Richt. 17:6; Richt. 18:1; Richt. 19:1.

34 *koning in Israël:* Zie boven, Richt. 17:6.

35 D.i. wat hem docht recht te zijn; niet wat recht was in de ogen van de Heer.

HET BOEK
RUTH

INHOUD VAN DIT BOEK

DIT boek wordt het Boek Ruth genoemd, omdat daarin vooral haar geschiedenis verteld wordt, te weten hoe zij door haar eerste huwelijk met de zoon van Elimelech zich van de heidense afgoderij bekeerde tot de ware godsdienst, en vervolgens met haar schoonmoeder Naomi uit het land van de Moabieten naar Bethlehem in Juda kwam, en daar door een wonderlijke leiding van God trouwde met Boaz, en zo (ook al was zij van heidense afkomst) de overgrootmoeder van David werd, en daarmee ook een voormoeder van onze Heere en Zaligmaker Jezus Christus naar het vlees, tot een spiegel van Gods onbegrijpelijke genade en een voorbeeld van de roeping van de heidenen tot de gemeenschap van onze Heere Christus, het beloofde zaad. Deze geschiedenis hoort bij de tijd van de regering van de richteren, die in het voorgaande boek vermeld is, en valt in een tijd van honger en schaarste in Israël. Sommigen houden het ervoor dat Ruth in Bethlehem kwam omstreeks het jaar 2730 na de schepping, onder de richter Thola, toen Israël enkele jaren tevoren door de Midianieten in grote benauwdheid en gebrek aan alles gebracht was, zoals in Richt. 6:4 verteld wordt.

HOOFDSTUK I

Elimelech vertrekt, vanwege de duurte, van Bethlehem naar het land der Moabieten, en sterft daar, vs. 1, enz. Zijn twee zonen nemen Moabitische vrouwen, en sterven ook, 4. Naomi, weduwe van Elimelech, die hoort dat de duurte ophield, begeeft zich met de twee schoondochters, Orpa en Ruth, op reis naar Bethlehem, 6. Naomi vermaant beide schoondochters terug te keren, 8. Orpa laat zich gezeggen, en trekt terug naar haar land, maar Ruth wil Naomi geenszins verlaten, 14. Zo komen zij beiden te Bethlehem, 19.

Naomi verliest man en zonen in Moab

IN de dagen, als de [1]richters richtten, zo geheurde het, dat er honger in [2]het land was; daarom trok een man van [3]Bethlehem-juda, om als vreemdeling te verkeren in de [4]velden van Moab, hij, en zijn huisvrouw, en zijn twee zonen.

2 De naam nu van deze man was Elimelech, en de naam van zijn huisvrouw [5]Naomi, en de naam van zijn twee zonen Machlon en Chiljon, [6]Efrathers, van Bethlehem-juda; en zij kwamen in de velden van Moab, en [7]bleven daar.

3 En Elimelech, de man van Naomi, stierf; maar zij werd overgelaten met haar twee zonen.

4 Die namen zich [8]Moabietische vrouwen; de naam van de ene was Orpa, en de naam van de andere Ruth; en zij bleven daar ongeveer tien jaar.

5 En die twee, Machlon en Chiljon, stierven ook; zo werd [9]deze vrouw overgelaten na haar twee zonen en na haar man.

De terugkeer en Ruths trouw

6 Toen maakte zij zich op met haar schoondochters, en keerde weer [10]uit de velden van Moab; want zij had gehoord in het land van Moab, dat YHWH Zijn volk [11]bezocht had, gevende hun [12]brood.

7 Daarom ging zij uit van de plaats, waar zij geweest was en haar twee schoondochters met haar. Als zij nu gingen op de weg, om [13]weer te keren naar het land van Juda,

8 Zo zei Naomi tot haar twee schoondochters: Ga heen, keert weer, ieder tot het [14]huis van haar moeder; YHWH doe bij u goedertierenheid, zoals u gedaan hebt bij de [15]doden, en bij mij.

9 YHWH geve u, dat u [16]ruste vindt, ieder in het [17]huis van haar man! En als zij [18]haar kuste, hieven zij haar stem op en huilden;

10 En zij zeiden tot haar: Wij zullen zeker met u [19]terugkeren tot uw volk.

11 Maar Naomi zei: Keer weer, mijn dochters! Waarom zou u met mij gaan? Heb ik nog zonen

1 *richters richtten:* Zie Richt. 2:16.
2 *land was:* Kanaän. Vgl. Richt. 6:4, 6:6.
3 Zie Richt. 12:8.
4 velden Moabs: D.i. in het land van de Moabieten, die van Lot afkomstig waren; Deut. 2:9. Dit land was gelegen in het oosten, over de Jordaan, hebbende veel vlakke velden. Zie Deut. 34:1, 34:8.
5 Zie onder, vs. 20.
6 Bethlehem-Juda was eertijds ook genoemd Efrata; Gen. 35:19. Ook het land waarin Bethlehem lag; Micha 5:1; hiervan worden zij genoemd Efraters.
7 *bleven daar:* Hebr.: שָׁם, *waren.*
8 *Moabietische vrouwen:* Dat hun geoorloofd was te doen als deze vrouwen bekeerd waren, anders niet, want Kanaänietische vrouwen te nemen was verboden om deze reden: opdat zij Gods volk niet mochten verleiden tot afgoderij, welke reden ook plaats had in de Moabietische afgodische vrouwen. Zie Ezra 9:1; Neh. 13:23. Dat Ruth bekeerd is, daarvan blijkt onder, vs. 16, en Ruth 2:12.
9 *deze vrouw:* Naomi.
10 *uit de velden van Moab:* Om te trekken naar Bethlehem-Juda, vs. 19.
11 *bezocht had:* Zie Gen. 21:1.
12 D.i. koren, en verder alle noodddruft tot onderhouding van het menselijke leven nodig, zodat de honger en duurte ophielden.
13 *weer te keren:* Versta dit ten aanzien van Naomi, die in het land Juda tevoren gewoond had, en van haar schoondochters [die daar niet geweest noch gewoond hadden] in het terugkeren werd vergezelschapt; zie vs. 10, en Ruth 2:6.
14 Of: omdat de vader van Orpa overleden mocht zijn, of, omdat de moeders de dochters gemeenlijk meest beminnen. Van Ruth wordt gezegd, Ruth 2:11, dat zij haar vader verlaten heeft.
15 *doden, en bij mij:* Versta, Machlon en Chiljon, zonen van Naomi en gewezen mannen van haar schoondochters.
16 *ruste vindt:* Zie onder, Ruth 3:1.
17 Die u zult mogen trouwen.
18 Om afscheid van haar te nemen. Zie Gen. 29:11.
19 *terugkeren tot uw volk:* D.i. wij zullen u, daar u tot uw volk terugkeert, vergezelschappen en met u gaan.

in mijn [20]lichaam, dat zij u [21]tot mannen zouden zijn?

12 Keer weer, mijn dochters! Ga heen; want ik ben te [22]oud om een man te hebben. Wanneer ik al zei: Ik heb hoop, of ik ook in deze nacht [23]een man had, ja, ook zonen baarde;

13 Zou u daarnaar wachten, totdat zij zouden groot geworden zijn; zou u daarnaar opgehouden worden, om [24]geen man te nemen? Niet, mijn dochters! Want [25]het is mij veel bitterder dan u; maar de [26]hand van YHWH is tegen mij uitgegaan.

14 Toen hieven zij haar stem op, en huilden opnieuw; en Orpa kuste haar [27]schoonmoeder, maar Ruth [28]kleefde haar aan.

15 Daarom zei zij: [29]Zie, uw [30]schoonzus is teruggekeerd tot haar volk en tot [31]haar goden; keer u ook weer, uw schoonzus na.

16 Maar Ruth zei: Val mij niet tegen, dat ik u zou verlaten, om van achter u weer te keren; want waar u zult heengaan, zal ik ook heengaan, en waar u zult overnachten, zal ik overnachten; [32]uw volk is mijn volk, en uw God mijn God.

17 Waar u zult sterven, zal ik sterven, en daar zal ik begraven worden; [33]zo doe mij YHWH en zo doe Hij daartoe, zo niet de dood alleen zal scheiding maken tussen mij en tussen u!

18 Als zij nu zag, dat zij vast voorgenomen had met haar te gaan, zo hield zij op tot haar te spreken.

Aankomst van Naomi en Ruth in Bethlehem

19 Zo gingen die beiden, totdat zij te Bethlehem inkwamen; en het gebeurde, als zij te Bethlehem inkwamen, dat de hele stad over haar beroerd werd, en [34]zij zeiden: Is dit Naomi?

20 Maar zij zei tot hen: Noem mij niet [35]Naomi, noemt mij [36]Mara; want de [37]Almachtige heeft mij [38]grote bitterheid aangedaan.

21 [39]Vol trok ik weg, maar [40]leeg heeft mij YHWH doen terugkeren; waarom zou u mij Naomi noemen, daar YHWH tegen mij [41]getuigt, en de Almachtige mij [42]kwaad aangedaan heeft?

22 Zo kwam Naomi weer, en Ruth, de Moabietische, haar schoondochter, met haar, die uit de velden van Moab [43]terugkwam; en zij kwamen te Bethlehem in het begin van de gersteoogst.

HOOFDSTUK II

Ruth gaat eropuit om aren op het veld op te lezen, en komt juist op de akker van Boaz, de bloedverwant van haar overleden man, vs. 1, enz. Die haar zeer troostend bejegent, en de knechten omwille van haar een milde opdracht geeft, 8. Ruth komt thuis, en toont en verhaalt aan Naomi wat zij heeft meegemaakt, 18. Die daarom God dankt, en Ruth vermaant op die akker te blijven, 20.

Ruth leest aren op bij Boaz

NAOMI nu had een [1]bloedvriend van [2]haar man, een man, geweldig van vermogen, van het geslacht van Elimelech; en zijn naam was [a]Boaz.

2 En Ruth, de Moabietische, zei tot Naomi: Laat mij toch in het veld gaan, en van de [3]aren oprapen, achter die, in [4]wiens ogen ik genade zal vinden. En zij zei tot haar: Ga heen, mijn dochter!

20 Hebr.: *ingewand*.

21 *tot mannen zouden zijn:* Naar de wet, Deut. 25:5.

22 Hebr.: *ik ben ouder geworden dan dat ik een man zou geworden*.

23 *een man had:* Hebr.: יִלְדְתִּי, *een man geworde*; t.w. ter vrouw, of bij een man deze nacht lage.

24 *geen man te nemen:* Hebr.: אִישׁ, *geen man zoudt geworden*.

25 het is mij veel bitterder dan u: Te weten, dat ik van u scheiden moet. Of: omdat ik nu oud zijnde mijn man en kinderen verloren heb, en u nog van toekomstige mannen en kinderen troost zult kunnen genieten. Anders: het is mij zeer bitter om uwentwil, of van uwentwege; omdat u uw mannen hebt verloren, en nu zo ongaarne van mij ook zult worden afgetrokken.

26 *hand van YHWH is tegen mij uitgegaan:* Alsof zij zei: Omdat het Gods slag, plaag en werk is, dat ik van mijn man en mijn beide zonen beroofd ben, en nu ook uw gezelschap zal verliezen, zo moet ik mij in zijn wil geruststellen; zo moet u ook doen.

27 Versta, Naomi, nemende daarmede haar afscheid, en wederkerende naar haar woonplaats. Zie vs. 15, en boven, vs. 9.

28 *kleefde haar aan:* D.i. zij wilde van Naomi niet scheiden, maar bleef bij haar en trok met haar voort, gelijk in het vervolg verhaald wordt.

29 Naomi.

30 Hebr.: *uw broers vrouw*; dat is hier, die uws mans broers gehad heeft.

31 *haar goden:* Of: *haar God, t.w.* de afgod van de Moabieten, genoemd Kamos. Zie Richt. 11:24.

32 *uw volk is mijn volk, en uw God mijn God:* Hiermede toont zij haar bekering tot de ware God en de gemeenschap van zijn kerk, waarin het schijnt dat Naomi haar met de voorgaande redenen, met het exempel van haar zwagerin, had willen beproeven. Vgl. Joz. 24:18.

33 zo doe mij YHWH en zo doe Hij daartoe: D.i. de Heer straffe mij zo, en ga voort in zijn straf, of vermeerdere dezelfde, als ik het anders meen of anders doe dan ik gesproken heb. Het is een manier van eedzweren, waarin het kwaad verzwegen wordt, dat zij zichzelven toedachten en toewensten, of ook Gods oordeel bevalen. Vgl. Gen. 14:23, en 1 Kon. 19:2.

34 zij zeiden: De vrouwen te Bethlehem.

35 D.i. mijn lieflijkheid, genoegelijkheid, mijn plezier.

36 D.i. bittere, of, bitterheid.

37 Hebr.: *Schaddai*. Zie Gen. 17:1.

38 *grote bitterheid aangedaan:* Mij berovende van mijn man en mijn beide zonen.

39 *Vol toog ik weg:* Hebbende in het leven mijn man en mijn twee zonen, met genoegzame middelen om van te leven.

40 *leeg heeft mij YHWH doen terugkeren:* Beroofd van mijn man en mijn twee zonen en middelen; zie onder, Ruth 2:18.

41 D.i. heeft zich tegen mij aangesteld als een wederpartijder, of, heeft door zijn plagen tegen mij zijn toorn betuigd en mij van mijn zonden overtuigd. Vgl. Job 10:17, en Job 16:8; Mal. 3:5; Jak. 5:3.

42 *kwaad aangedaan heeft:* Anders: *mij nedergedrukt, of verslagen heeft*; d.i. heeft mij tegenspoed, ellende en verdriet toegezonden. Zie Gen. 19:19.

43 D.i. Naomi in het wederkomen vergezelschapt; gelijk boven, vs. 7, 1:10.

1 Hebr.: *eigenlijk, bekende*; maar dit woord wordt ook genomen voor een bloedverwant, neef, of zwager. Zie Spreuk. 7:4, en onder, Ruth 3:2.

2 *man, een man:* Van de verstorven Elimelech, gelijk volgt.

– *a* Matt. 1:5.

3 aren oplezen: Vgl. Lev. 19:9, en Lev. 23:22; Deut. 24:19, enz.

4 *wiens ogen ik genade zal vinden:* Bij wie ik deze gunst zal verkrijgen, dat hij mij toelate op zijn akker van de korenaren achter de maaiers wat op te lezen. Zie van deze manier van spreken Gen. 18:3. Zo onder, vs. 10, 2:13.

3 Zo ging zij heen, en kwam en raapte op in het veld, achter de maaiers; en [5]haar viel bij geval voor, een deel van het veld van [6]Boaz, die van het geslacht van Elimelech was.

4 En ziet, Boaz kwam van Bethlehem, en zei tot de maaiers: YHWH zij met u! En zij zeiden tot hem: YHWH [7]zegene u!

5 Daarna zei Boaz tot zijn [8]jongen, die over de maaiers gezet was: Van wie is deze jonge vrouw?

6 En de jongen, die over de maaiers gezet was, antwoordde en zei: Deze is de Moabietische jonge vrouw, die met Naomi [9]teruggekomen is uit de velden van Moab;

7 En zij heeft gezegd: Laat mij toch oprapen en aren bij de graanschoven verzamelen, achter de maaiers; zo is zij gekomen en heeft gestaan [10]van 's morgens af tot nu toe; nu is [11]haar te huis blijven weinig.

Boaz toont gunst aan Ruth

8 Toen zei Boaz tot Ruth: Hoort u niet, mijn dochter? Ga niet, om in een ander veld op te rapen; ook zult u van hier niet weggaan, maar hier zult u zich houden bij mijn [12]maagden.

9 Uw ogen zullen zijn op dit veld, dat [13]zij maaien zullen, en u zult achter [14]hen gaan; [15]heb ik de jongens niet geboden, dat men u niet aanroere? Als u dorst, zo ga tot de kruiken, en drink van wat de jongens zullen geschept hebben.

10 Toen viel zij op haar aangezicht, en [16]boog zich ter aarde, en zij zei tot hem: Waarom heb ik genade gevonden in uw ogen, dat u mij [17]kent, daar ik een vreemde ben?

11 En Boaz antwoordde en zei tot haar: Het is mij wel [18]aangezegd alles, wat u bij uw schoonmoeder gedaan hebt, na de dood van uw man, en hebt uw vader en uw moeder, en het land van uw geboorte verlaten, en bent heengegaan tot een volk, dat u van [19]te voren niet kende.

12 YHWH vergelde u uw daad en [20]uw loon zij volkomen, van YHWH, de God van Israël, [21]onder Wiens [22]vleugels u gekomen bent om toevlucht te nemen!

13 En zij zei: [23]Laat mij genade vinden in uw ogen, mijn heer, omdat u mij getroost hebt, en omdat [24]u naar het hart van uw dienstmaagd gesproken hebt, hoewel ik niet ben, [25]zoals één van uw dienaressen.

14 Als het nu etenstijd was, zei Boaz tot haar: Kom hier bij, en eet van het brood, en doop uw stuk brood in de azijn. Zo zat zij neer aan de zijde van de maaiers, en hij langde haar geroosterd [26]koren, en zij at, en werd verzadigd, [27]en hield over.

15 Als zij nu opstond, om op te rapen, zo gebood Boaz zijn jongens, zeggende: Laat haar ook tussen de graanschoven oprapen, en beschaamt haar niet.

16 Ja, laat ook [28]geleidelijk van de handvollen voor haar wat vallen, en laat het liggen, dat zij het oprape, en bestraft haar niet.

17 Zo raapte zij op in dat veld, tot aan de avond; en zij [29]sloeg uit, wat zij opgeraapt had, en het was ongeveer een [30]efa gerst.

Naomi hoort van Boaz, de losser

18 En zij nam het op, en kwam in de stad; en haar schoonmoeder zag, wat zij opgeraapt had; ook bracht zij voort, en gaf haar, wat zij [31]van haar verzadiging overgehouden had.

19 Toen zei [32]haar schoonmoeder tot haar: Waar hebt u vandaag opgeraapt, en waar hebt u [33]gewerkt? [34]Gezegend zij, die u [35]gekend heeft! En zij verhaalde haar schoonmoeder, bij wie zij gewerkt had, en zei: De naam van de man, bij wie ik vandaag gewerkt heb, is Boaz.

5 *haar viel bij geval voor:* Hebr.: חֶלְקָתָ֔הּ, haar ontmoeting, of bejegening, geval, toeval, geviel, of kwam voor, ontmoette, bejegende, enz. Dit wordt gezegd ten aanzien van Ruth, die niet wist wiens akker het was; maar het werd van God zo beschikt, om de weg te bereiden tot wat hierna verhaald wordt.

6 Matt. 1:5 genoemd Boöz.

7 *zegene u:* Zie Gen. 12:2.

8 Dat is hier te zeggen, dienaar, gelijk in vs. 6 blijkt. Zie van het gebruik van het Hebreeuwse woord Gen. 22:5.

9 wedergekomen is: Zie boven, Ruth 1:7, 1:10.

10 *van de morgen af tot nu toe:* Hebr.: שִׁבְתָּ֥הּ, *van toen, 's morgens, enz.*

11 *haar te huis blijven weinig:* Of: *haar blijven is hier, tehuis weinig*; d.i. zij is hedenmorgen een weinig in huis geweest, voor de rest is haar blijven hier. Anders: Dat zij nu in de hut, of, daar binnen gezeten heeft, is weinig. Versta in de hut, die in het veld mocht gemaakt zijn, om zich voor de hitte somtijds wat te verbergen, of wat te rusten, misschien ook om te eten.

12 Versta, dienstmaagden, die ik in mijn werk heb, gelijk boven, jongen, voor dienaar, vs. 5.

13 zij maaien zullen: De maaiers.

14 haarlieden gaan: De dienstmaagden.

15 *heb ik de jongens niet geboden:* Ik heb het hun wel ernstiglijk geboden, wil hij zeggen. Zie Richt. 4:6.

16 *boog zich ter aarde:* Zie Gen. 18:2.

17 D.i. dat u mij aanspreekt en weldoet, niet anders dan of ik uw bekende of familie ware.

18 *aangezegd alles:* Hebr.: הֻגַּ֣ד, *aangezegd wordende is mij aangezegd.*

19 *te voren niet kende:* Hebr.: שִׁלְשֹׁ֔ום, *gisteren, eergisteren.*

20 *uw loon zij volkomen:* Dat God de weldadigen genadiglijk beloofd heeft.

21 *onder wiens:* Of: die u gekomen bent, om onder zijn vleugelen toevlucht te nemen, of, bescherming te zoeken, of, u te betrouwen.

22 D.i. genadige beschutting, bescherming en koestering; een gelijkenis genomen van de jongen van de vogels, die zich onder de vleugels van de ouden verbergen om gekoesterd en bewaard te zijn. Zie Ps. 17:8, en Ps. 36:8, en Ps. 57:2, en Ps. 63:8, en Ps. 91:4; Matt. 23:37.

23 *Laat mij genade vinden in uw ogen:* Of: *ik zal genade vinden, enz.*

24 *naar het hart van uw dienstmaagd gesproken hebt:* Zie Gen. 34:3, en Richt. 19:3.

25 niet ben: Of: niet zal zijn; d.i. ik zal mij nochtans daarom niet zoveel achten, of zo gedragen, alsof ik een van uw dienstmaagden ware, maar minder.

26 *koren:* Of: *gort, tot voedsel bereid.* Vgl. 2 Sam. 17:28.

27 en hield over: Vgl. onder, vs. 18.

28 Hebr.: *rovende roof voor haar van de handvollen*; d.i. nu en dan, òf met opzet òf willens berooft uwe handvollen, latende daarvan telkens enige aren vallen, opdat zij te meer mag oplezen.

29 *sloeg uit:* Zie Richt. 6:11.

30 *efa gerst:* Zie Ex. 16:36.

31 *van haar verzadiging overgehouden had:* Zie boven, vs. 14.

32 *haar schoonmoeder tot haar:* Naomi tot Ruth.

33 Hebr.: *gedaan*; t.w. uw werk. Zo Matt. 20:12. Deze laatsten hebben één ure gedaan, t.w. werk, d.i. gewerkt, gewrocht. Zo in vs. 20. Zie verder Spreuk. 31:13.

34 *Gezegend zij:* Gelijk vs. 20.

35 *gekend heeft:* Zie boven, vs. 10.

20 Toen zei Naomi tot haar schoondochter: Gezegend zij hij [36]door YHWH, [37]Die Zijn goedertierenheid niet heeft nagelaten aan de [38]levenden en aan de [39]doden! Verder zei Naomi tot haar: Die man is ons nabestaande; hij is één van onze [40]lossers.

21 En Ruth, de Moabietische, zei: [41]Ook, omdat hij tot mij gezegd heeft: U zult u houden bij de jongens, die ik heb, totdat zij de gehele oogst, die ik heb, zullen hebben voltooid.

22 En Naomi zei tot haar schoondochter Ruth: Het is goed, mijn dochter, dat u met zijn maagden uitgaat, opdat zij u niet [42]tegenvallen in een ander veld.

23 Zo hield zij zich bij de maagden van Boaz, om op te rapen, totdat de gersteoogst en tarweoogst voltooid waren; en zij bleef bij haar schoonmoeder.

HOOFDSTUK III

Op de raad van Naomi, vs. 1, enz., gaat Ruth naar de dorsvloer van Boaz, en legt zich neer aan zijn voeten, 6. Die, wanneer hij ontwaakt, haar vriendelijk bejegent, en het recht van lossing erkent, 8. Maar omdat er een ander was, nader verwant dan hij, wil hij eerst met die spreken, 12. Hij zendt Ruth vroeg in de morgen naar huis met een goede gift, 14.

Naomi's raad voor de dorsvloer

EN Naomi, haar schoonmoeder, zei tot haar: Mijn dochter! zou ik u geen [1]rust zoeken, dat het u welga?

2 Nu dan, is niet Boaz, met wiens maagden u [2]geweest bent, van [3]onze bloedvriendschap? Zie, hij zal deze nacht [4]gerst op de dorsvloer wannen.

3 Zo baad u, en [5]zalf u, en doe uw [6]kleren [7]aan, en ga af naar de dorsvloer; maar maak u de man niet bekend, voordat hij geëindigd zal hebben te eten en te drinken.

4 En het zal gebeuren, als hij [8]neerligt, dat u de plaats zult merken, waar hij zal neergelegen zijn; [9]ga dan in, en [10]sla zijn voetdeksel op, en leg u; zo zal hij u te kennen geven, wat u doen zult.

5 En [11]zij zei tot haar: Al wat u tot mij zegt, zal ik doen.

Ruth bij Boaz op de dorsvloer

6 Zo ging zij af naar de dorsvloer, en deed naar alles, wat haar schoonmoeder haar geboden had.

7 Als nu Boaz gegeten en gedronken had, en zijn hart [12]vrolijk was, zo kwam hij om neer te liggen aan het uiterste van een korenhoop. Daarna kwam zij stilletjes in, en sloeg zijn voetdeksel op, en legde zich.

8 En het gebeurde te middernacht, dat die man verschrikte, en [13]om zich greep; en ziet, een vrouw lag aan zijn voetdeksel.

9 En hij zei: Wie bent u? En zij zei: Ik ben Ruth, uw dienstmaagd, [14]breid dan uw vleugel uit over uw dienstmaagd, want u bent de [15]losser.

10 En hij zei: Gezegend bent u door YHWH, mijn dochter! U [16]hebt deze uw laatste goedertierenheid beter gemaakt dan de eerste, omdat u geen jongemannen bent nagegaan, hetzij arm of rijk.

11 En nu, mijn dochter, vrees niet; al wat u gezegd hebt, zal ik u doen; want de hele [17]stad van mijn volk weet, dat u een [18]deugdelijke vrouw bent.

12 Nu dan, wel is waar, dat ik een losser ben; maar er is nog een losser, nader dan ik.

13 Blijf deze nacht over; verder in de morgen zal het gebeuren, als hij u lost, goed, laat hem lossen; maar als het hem niet lust u te lossen, zo zal ik u lossen, zo waarachtig als YHWH leeft; leg u neer tot de morgen toe.

Boaz belooft de lossing

14 Zo lag zij neer aan zijn voetdeksel tot de morgen toe; en zij stond op, voordat de één de

36 *YHWH:* D.i. van de Heer. Vgl. Gen. 24:31, en onder, Ruth 3:10.

37 Die Zijn weldadigheid niet heeft nagelaten: Nl. Boaz.

38 Aan u en mij.

39 Mijn verstorven man en beide zonen, zijnde van zijn bloed, om wier wil en gedachtenis hij ons beiden goed heeft gedaan; of, wie hij in hun leven goed heeft gedaan, gelijk hij nu aan ons doet, om hunnentwil.

40 D.i. die recht heeft ons erfgoed en personen, vervreemd en verkocht zijnde, vanwege naaste bloedverwantschap te lossen, weer te kopen en vrij te maken, en zelfs ook u ten huwelijk te nemen, naar de wetten, Lev. 25:25, 25:47, enz.; Deut. 25:5, enz.; Matt. 22:24, enz.

41 Versta, moet hij gezegend zijn, uit vs. 20. Of: ook [zult u weten] dat hij, enz.

42 *tegenvallen in een ander veld:* Zij wil zeggen: blijf voortaan waar u zo wel bent bejegend, en ga op geen ander veld, waar u kwalijk zoudt mogen bejegend worden.

1 *rust zoeken:* D.i. een goed huwelijk voor u zoeken te bemiddelen? Zij wil zeggen dat zulks ganselijk haar schuldige plicht is. Zie zulk vragen boven, Ruth 2:9; zo in vs. 2.

2 geweest zijt: Om aren op te lezen; boven, Ruth 2:8, 2:22, 2:23.

3 Hebr.: *eigenlijk, is niet Boaz onze kennis? Zie boven, Ruth 2:1, en Ruth 2:20.*

4 *gerst op de dorsvloer wannen:* Hebr.: לָיְלָה, *de dorsvloer van de gerst*; d.i. de gerst, die op de dorsvloer is.

5 *zalf u:* Met welriekende olie, gelijk in de oostelijke landen gebruikelijk was. Zie 2 Sam. 12:20, en 2 Sam. 14:2; 2 Kron. 28:15; Ps. 104:14; Matt. 6:17.

6 De beste die u hebt.

7 Hebr.: *aan u, over u.*

8 Om te slapen.

9 *ga dan in:* Deze raad schijnt naar het uiterlijk aanzien niet eerlijk te zijn, maar Naomi, wetende godvruchtigheid en eerbaarheid van Boaz en Ruth, alsook lettende op Boaz' ouderdom, heeft niet getwijfeld, of Boaz zou eerlijk en wijselijk in deze zaak handelen, gelijk hij ook gedaan heeft, zodat Naomi in haar vertrouwen niet is bedrogen. De ergernis aangaande, die heeft Naomi door de omstandigheid van tijd en plaats voorzichtiglijk weten te ontgaan, alsook Boaz zelf. Zie vs. 14.

10 *sla zijn voetdeksel op:* Of: *ontdek zijn voeten.* Het Hebreeuwse woord vindt men ook onder, vs. 7, 3:8, 3:14; idem, Dan. 10:6.

11 zij zei tot haar: Ruth antwoordde.

12 *vrolijk was:* Hebr.: יִיטַב, *goed.* Gelijk Richt. 16:25. Zie daar.

13 *om zich greep:* Of: *zich heen en weer, of, herwaarts en daarheen keerde.*

14 *breid dan uw vleugel uit over uw dienstmaagd:* D.i. neem mij onder uw bescherming, als een man zijn vrouw doet. Vgl. boven, Ruth 2:12. Of: uw zoom, boord, t.w. van uw kleed.

15 Zie Ruth 2:20.

16 *hebt deze uw laatste weldadigheid:* De zin is, wat u nu doet is nog beter dan het voorgaande, dat u gedaan hebt aan uw verstorven man en uw schoonmoeder Naomi. Zie boven, Ruth 1:8, en Ruth 2:11.

17 stad mijns volks weet: Hebr.: עַמִּי, poort. Zie Gen. 22:17.

18 *deugdelijke vrouw zijt:* Of: *kloeke.*

ander kennen kon; want hij zei: [20]Het worde niet bekend, dat [19]een vrouw op de dorsvloer gekomen is.

15 Verder zei hij: Lang de [21]sluier, die op u is, en houd die; en zij hield hem; en hij mat zes maten gerst, en legde ze op haar; daarna ging hij in de stad.

16 Zij nu kwam tot haar schoonmoeder, die zei: [22]Wie bent u, mijn dochter? En zij verhaalde haar alles, wat die man haar gedaan had.

17 Ook zei zij: Deze zes maten gerst heeft hij mij gegeven; want hij zei tot mij: Kom niet leeg tot uw schoonmoeder.

18 Toen zei zij: Zit stil, mijn dochter, totdat u weet, hoe de zaak zal vallen; want die man zal niet rusten, tenzij dat hij vandaag deze zaak voltooid hebbe.

HOOFDSTUK IV

Boaz onderhandelt voor het gerecht met de andere bloedverwant, die nader verwant was dan hij, of hij zijn recht van lossing wil gebruiken en Ruth trouwen, of niet, vs. 1, enz. Toen die dat weigerde, en zijn recht afstond, neemt Boaz het gerecht en het volk tot getuigen, en onder gelukwensing van alle omstanders trouwt hij Ruth, 6. Die hem Obed baart, Davids grootvader, 13. Geslachtsregister van Perez tot op David, 18.

Boaz onderhandelt in de poort

En Boaz ging op in de [1]poort, en zette zich daar en ziet, de losser, van wie Boaz [2]gesproken had, ging voorbij; zo zei [3]hij: Wijk hierheen, zet u hier, [4]u, zulk een! En hij week daarheen, en zette zich.

2 En [5]hij nam tien mannen van [6]de oudsten van de stad, en zei: Zet u hier; en zij zetten zich.

3 Toen zei hij tot die losser: Het stuk lands, dat van [7]onze broer Elimelech was, heeft Naomi, die uit het land van de Moabieten teruggekomen is, [8]verkocht;

4 En ik heb [9]gezegd: [10]Ik zal het voor uw oor openbaren, zeggende: [11]Aanvaard het in aanwezigheid van de inwoners, en in aanwezigheid van de oudsten van mijn volk; zo u het zult lossen, los het; en zo men het ook niet zou lossen, verklaar het mij, dat ik het wete; want er is niemand, behalve u, die het losse, en ik [12]na u. Toen zei hij: Ik zal het lossen.

5 Maar Boaz zei: Op de dag als u het land aanvaardt [13]van de hand van Naomi, zo zult u het ook aanvaarden van Ruth, de Moabietische, de huisvrouw van de verstorvene, [14]om de naam van de verstorvene te verwekken over zijn erfdeel.

6 Toen zei die losser: Ik zal het voor mij niet kunnen lossen, opdat ik mijn erfdeel niet misschien verderve; [15]los u [16]mijn lossing voor u; want ik zal niet kunnen lossen.

7 [a]Nu was dit [17]van ouds een gewoonheid in Israël, bij de lossing en bij de [18]verwisseling, om de hele zaak te bevestigen, zo trok de man [19]zijn schoen uit en gaf [20]die aan zijn naaste; en dit was tot [21]een getuigenis in Israël.

8 Zo zei de losser tot Boaz: Aanvaard u het voor u; en [22]hij trok zijn schoen uit.

Boaz aanvaardt Ruth tot vrouw

9 Toen zei Boaz tot de oudsten en al het volk: U bent vandaag getuigen, dat ik aanvaard heb alles, wat van Elimelech geweest is, en alles, wat van Chiljon en Machlon geweest is, [23]van de hand van Naomi.

20 *Het worde niet bekend:* Gelijk Boaz een goede consciëntie voor God had, zo wilde hij ook een goede naam bij de mensen behouden.

19 *een de ander kennen kon:* Hebr.: רֵעֵ֑הוּ, *de man zijn naaste*.

21 Of: schortekleed, voorschoot, schorteldoek, waarmee de vrouwen haar voorlijf bedekken.

22 *Wie bent u, mijn dochter:* Het was nog zo donker dat de één de ander niet wel kon kennen gelijk vs. 14, gezegd is; hoewel Naomi uit het dragen heeft mogen afnemen, dat zij nog jong was, zodat zij haar naar de wijze van de ouden, dochter genoemd heeft.

1 Waar men het gericht hield en het volk bijeenkwam.

2 *gesproken had:* Zie Ruth 3:12.

3 Boaz.

4 *u, zulk een:* Hebr.: פְּלֹנִי, *Peloni, Almoni*. Een manier van spreken bij de Hebreën, wanneer zij iemand menen, wiens naam zij juist niet weten, of mogen vergeten hebben, of niet willen hebben noemen, in plaats waarvan wij plegen te gebruiken N.N., of, u man, hoe u dan heet. Zie ook 2 Kon. 6:8.

5 Boaz.

6 *de oudsten van de stad:* Zie 1 Kon. 21:8.

7 *broer Elimelech was:* Dat is bloedverwant.

8 T.w. door nood en gebrek. Zie Lev. 25:25.

9 Anders: *gedacht*; zie Gen. 20:11.

10 Ik zal het voor uw oor openbaren: Hebr.: אגלֹה, ik zal uw oor ontdekken; dat is ik zal het zeggen dat u het hoort, ik zal het u openbaren, of te weten doen, wat u onbekend is, opdat u, als de naaste zijnde, u zoudt mogen verklaren. Als de oren toegedekt zijn, kan men kwalijk horen, ter contrarie als zij ontdekt en vrij zijn, hoort men wel. Zie gelijke manier van spreken 1 Sam. 9:15, en de aant. daar. Idem 2 Sam. 7:27; Job 33:16.

11 *Aanvaard het in aanwezigheid van de inwoners:* Anders: *koop*; en zo in het volgende.

12 *na u:* D.i. ik ben de naaste na u.

13 *van de hand van Naomi:* D.i. als verkocht en vervreemd zijnde, niet alleen van Naomi, maar ook van Ruth, en daarom meteen Ruth moeten trouwen, om haar verstorven man, wiens naaste bloedvriend u bent, zaad te verwekken, naar de wet, Deut. 25:5.

14 Van Machlon, de zoon van Elimelech.

15 D.i. verlieze, en tegelijk mijn naam uitsterve. Want als hij maar een zoon bij Ruth mocht winnen, die zou moeten gehouden worden als een zoon van de verstorvene, en zijn naam voeren, naar de wet Deut. 25:6. Zodat de naam van deze losser daarmede als dood zou zijn.

16 *mijn lossing voor u:* D.i. datgene waartoe ik het recht van lossen heb.

– *a* Deut. 25:7.

17 *van ouds:* Of: *tevoren, in voortijden*.

18 Bij allen overdracht, of publieke vervreemding.

19 *zijn schoen uit:* Vgl. Deut. 25:9.

20 *aan zijn naaste:* Wie hij zijn recht overdroeg, en daarmede van hetzelfde in toekomende tijden verstoken was.

21 *getuigenis in Israël:* Dat iemand het recht van enig land of erfgoed als zijn eigen te betreden en te bezitten aan een ander overdroeg.

22 hij trok zijn schoen uit: Omdat hier van Ruth geen melding wordt gemaakt, en Naomi haar bevolen had, dat zij zich stil zou houden en Boaz laten begaan, Ruth 3:18, zo is daaruit af te nemen dat Ruth hier niet tegenwoordig was, noch deze zaak bij het gericht dreef, maar Boaz; daarom heeft deze man zijn schoen aan Boaz gegeven. Anders zou de wet, Deut. 25:9, ontwijfelbaar gevolgd zijn geweest; tenzij dan, dat zij door menselijk goeddunken en vermetelheid verzacht mag geweest zijn.

23 *van de hand van Naomi:* D.i. van Naomi vervreemd of verkocht zijnde; gelijk boven, vs. 5.

10 Daartoe [24]aanvaard ik mij ook Ruth, de Moabietische, de huisvrouw van Machlon, tot een vrouw, om de naam van de verstorvene over zijn erfdeel te verwekken, opdat de naam van de verstorvene niet wordt uitgeroeid van zijn broers, en van de poort van zijn plaats; u bent vandaag getuigen.

11 En al het volk, dat in de poort was, en ook de oudsten zeiden: Wij zijn getuigen; YHWH make deze vrouw, die in uw huis komt, als [b]Rachel en als Lea, die beiden het huis van [25]Israël gebouwd hebben; en [26]handel kloek in Efratha, en [27]maak uw naam beroemd in Bethlehem!

12 En uw huis zij, als het huis van [c]Perez [28](die Thamar aan Juda baarde), van het zaad, dat YHWH u geven zal uit deze jonge vrouw.

De geboorte van Obed

13 Zo nam Boaz Ruth, en zij werd hem tot vrouw, en hij [29]ging tot haar in; en YHWH gaf haar, [30]dat zij zwanger werd en een zoon baarde.

14 Toen zeiden de vrouwen tot Naomi: [31]Geloofd zij YHWH, [32]Die niet heeft nagelaten u vandaag een [33]losser te geven; en zijn naam worde [34]beroemd in Israël!

15 Die zal u zijn tot een [35]verkwikker van de ziel, en om uw ouderdom te [36]onderhouden; want uw schoondochter, die u liefheeft, heeft hem gebaard, [37]die voor u beter is dan [38]zeven zonen.

16 En Naomi nam dat kind, en zette het op haar schoot, en werd zijn voedster.

17 En de buren gaven hem een naam, zeggende: Aan Naomi is een zoon geboren; en zij noemden zijn naam Obed; deze is de vader van [39]Isaï, Davids vader.

Het geslacht van Perez tot David

18 Dit nu zijn de [40]afstammelingen van Perez: [d]Perez verwekte [41]Hezron;

19 En Hezron verwekte Ram; en Ram verwekte Amminadab;

20 En Amminadab verwekte [42]Nahesson; en Nahesson verwekte Salma;

21 En Salmon verwekte Boaz, en Boaz verwekte Obed;

22 En Obed verwekte Isaï; en Isaï verwekte David.

24 *aanvaard ik mij ook Ruth:* Hebr.: מְאֵבִיָּה, *koopje, verkrijge, bekome*.

– *b* Gen. 30:24; idem 30:25; Gen. 35:17; idem 35:18; Gen. 29:32.

25 *gebouwd hebben:* D.i. het huis van Jakob vermenigvuldigd hebben, door het voortbrengen van kinderen; zie Gen. 16:2.

26 *handel kloekelijk in Efratha:* Of: *maak, verkrijg rijkdom, bekom vermogen, word machtig, vermogend*.

27 *maak uw naam vermaard in Bethlehem:* Hebr.: בֵּית, *roep de naam uit*.

– *c* Gen. 38:29; 1 Kron. 2:4; Matt. 1:3.

28 die Thamar aan Juda baarde: Hier en in het volgende wordt ontdekt de voornaamste oorzaak, waarom het de Heilige Geest geliefd heeft deze gehele historie van Ruth in de kanonieke boeken van de Heilige Schrift in te lijven en te bewaren: t.w. opdat blijken mocht de waarheid van de belofte van God, dat de Messias uit Juda [Gen. 49:10] zou voortkomen, wiens geslacht [naar het vlees] in het volgende verhaald wordt tot op David; en verder van David tot Christus, Matt. 1, en Luk. 3.

29 *ging tot haar in:* Zie Gen. 6:4.

30 dat zij zwanger werd en een zoon baarde: Hebr.: בֶּן, ontvangenis.

31 *Geloofd zij YHWH:* Hebr.: בָּרוּךְ, *gezegend*.

32 Die niet heeft nagelaten: Hebr.: הִשְׁבִּית, die u heden niet heeft doen ophouden een losser.

33 *losser te geven:* Versta, de zoon van Ruth, die in zijns vaders Machlons [die Naomi's zoon geweest was] plaats, als erfgenaam zou treden, gelijk uit het vervolg is af te nemen. Anderen verstaan het van Boaz.

34 *vermaard in Israël:* Hebr.: יִשְׂרָאֵל, *uitgeroepen, of genoemd*. Vgl. boven, vs. 11.

35 *verkwikker van de ziel:* Hebr.: כַּלְכֵּל, *wederbrenger van de ziel*; d.i. hij zal uw leven en lust herstellen, verkwikken, u als verjeugdigen. Vgl. Ps. 19:8, en Ps. 23:3; Klaagl. 1:11, 1:19.

36 Of: *voeden, ondersteunen, Zie gelijk gebruik van het Hebreeuwse woord Gen*. 45:11, en Gen. 47:12; 1 Kon. 18:4; Ps. 55:23.

37 die u beter is: Schoondochter Ruth.

38 dan zeven zonen: D.i. dan vele zonen. Zie Gen. 4:15.

39 Hebr.: *Ischai*.

40 *geboorten van Perez:* D.i. nakomelingen, die van Perez geboren en afgekomen zijn.

– *d* 1 Kron. 2:5; Matt. 1:3.

41 Hebr.: *Chetsron*.

42 Hebr.: *Nachschon*.

HET EERSTE BOEK VAN
SAMUËL

INHOUD VAN DIT BOEK

EERST wordt in dit boek de geboorte van Samuel verteld en beschreven, en hoe zijn moeder hem aan de dienst van God heeft toegewijd, evenals de lofzang van zijn moeder; en ook de moedwillige boosheid van de zonen van Eli, die hierover door een man van God bestraft worden, en aan wie de ondergang van zijn huis voorzegd wordt, wat Samuel hem ook verkondigt, die tot een profeet van God aangesteld en als zodanig door het volk erkend wordt. Daarna wordt in dit boek verteld hoe Israël door de Filistijnen verslagen wordt, en hoe de ark genomen en weggevoerd wordt; toen Eli dit hoorde, viel hij achterover en brak zijn nek. De Filistijnen brengen de ark van de HEERE in de tempel van hun afgod Dagon, die voorover valt en in stukken breekt, en de Filistijnen worden jammerlijk door God geplaagd aan de geheime delen van hun lichaam. Daarom zenden zij de ark van het verbond weer terug, met geschenken. Zij komt te Beth-Semes in het land van Juda; vandaar wordt zij gevoerd naar Kirjath-Jearim, waar Samuel een hervorming in de godsdienst instelt. En hij roept het volk samen te Mizpa, waar de Filistijnen hen wilden overvallen, maar God verschrikt hen met een grote donder, en zij worden door de Israëlieten verslagen. De zonen van Samuel, die hij op zijn oude dag tot richters had aangesteld, volgen de voetsporen van hun vader niet, en daarom begeren de Israëlieten een koning, wat de HEERE mishaagt, die hun door Samuel voorhoudt hoe zij door de koning behandeld zullen worden. Maar toen het volk toch bij dit verzoek bleef, hebben God en Samuel daarin toegestemd, en hij zegt tegen Saul, die te Mizpa bij hem gekomen was, dat hij de man was die tot koning over Israël gesteld zou worden, en hij zalft hem tot koning. Deze verslaat in het begin van zijn regering de Ammonieten. Samuel legt zijn richterambt neer, en nadat hij verteld had hoe hij zich daarin gedragen had, wordt hij met een heerlijk getuigenis ontslagen en bedankt. Saul en Jonathan voeren oorlog tegen de Filistijnen en anderen, en verslaan hen. Saul wordt door Samuel aangezegd dat de HEERE het koningschap van hem zou afnemen, en hij zalft David tot koning over Israël. Deze strijdt met de reus Goliath en overwint hem. Toen Saul jaloers geworden was over de eer en het aanzien dat David betoond werd, staat hij hem naar het leven. Daarom vlucht David van het hof en komt bij Samuel te Najoth, en hij sluit een verbond van vriendschap met Jonathan, de zoon van Saul. Hij vlucht en neemt zijn toevlucht tot Achis, de koning van de Filistijnen, waar hij zich aanstelt alsof hij niet wijs is. Hij trekt naar Adullam, waar zijn verwanten en anderen zich bij hem voegen, maar hij zwerft van de ene plaats naar de andere; en Saul laat de priester Achimelech en het hele huis van zijn vader doden, evenals 85 priesters en de inwoners van Nob, omdat zij David en de zijnen onderdak en voedsel gegeven hadden. David vlucht naar de woestijn Zif, vandaar naar de woestijn Maon, waar Saul hem blijft vervolgen, totdat hij bericht krijgt dat de Filistijnen het land waren binnengevallen. Nadat hij die tegengehouden had, vervolgt hij David verder, maar ten slotte erkent hij tegenover hem zijn schuld en smeekt David zijn geslacht te sparen wanneer hij koning zou geworden zijn. Daarna wordt de dood van de profeet Samuel verteld, en Davids handelwijze met Nabal en met Abigaïl, evenals hoe Saul voortging met het vervolgen van David, zodat David ten slotte gevlucht is naar Achis, de koning te Gath, die hem de stad Ziklag geeft. Vandaar trekt hij met zijn krijgsvolk uit en berooft en doodt enkele van de naburige volken. Toen de Filistijnen nu met grotere macht ten strijde trokken tegen Israël, raadpleegt Saul de HEERE, maar toen die hem niet antwoordde, zoekt Saul raad bij een waarzegster. David, die bereid en gewillig was om met koning Achis ten strijde te trekken tegen Saul, wordt teruggezonden. In zijn afwezigheid wordt Ziklag door de Amalekieten geplunderd, maar hij herovert de buit op hen. Ten slotte worden in dit boek de dood en ondergang van Saul en zijn zonen beschreven.

HOOFDSTUK I

Elkana gaat jaarlijks op naar het feest te Silo, met zijn beide vrouwen, vs. 1 enz. van wie de ene, Hanna genoemd, onvruchtbaar was, 5. De andere, namelijk Peninna, verwijt Hanna haar onvruchtbaarheid, 6. Daarom bidt Hanna de HEERE vurig om een zoon, die zij belooft de HEERE tot Zijn dienst te geven, 10. De priester Eli, menende dat zij dronken was, bestraft haar, 12. Maar toen hij door haar beter ingelicht was, 15. troost hij haar, 17. Zij keert met Elkana terug naar huis, 18. Zij wordt zwanger, 19. en baart Samuel, 20. Toen zij hem opgevoed had, wijdt zij hem geheel toe aan de dienst van de HEERE, zoals zij beloofd had, 24.

Elkana en zijn vrouwen

DAAR was een man van [1]Ramathaim-zofim, [2]van het gebergte [3]van Efraïm, van wie de naam Elkana was, een zoon van Jerocham, de zoon van Elihu, de zoon van Tochu, de zoon van Zuf, een [4a]Efrathiet.

2 En hij had twee vrouwen; de naam van de ene was Hanna, en de naam van de andere was

1 Dit woord staat in het Hebr.: in het getal van twee alsof men zei tweevoudig Rama, omdat deze stad [zoals men meent] in tweeën is verdeeld geweest. Zij wordt Matt. 27:57 genoemd Arimathea.

2 D.i. de Zofieten, of van de inwoners van het land Zuf, waarvan gesproken wordt onder, 1 Sam. 9:5.

3 Hiermede wordt deze stad onderscheiden van Rama in Benjamin, en van Rama in de stam Nafthali, en andere steden meer, die Rama genoemd worden.

4 Anders: *een Efraïmiet, gelijk Richt.* 12:5. D.i. van een die in het land van Efraïm geboren is, maar van afkomst was hij uit de stam van Levi; 1 Kron. 6:27.

– *a* 1 Kron. 6:26; idem v. 27.

Peninna. Peninna nu had kinderen, maar Hanna had geen kinderen.

3 [b]Deze man nu ging omhoog uit zijn stad [5]van jaar tot jaar om te aanbidden, en om te offeren aan YHWH van de legermachten te [6]Silo; en daar waren [7]priesters van YHWH, Hofni, en Pinehas, de twee zonen van Eli.

4 En het gebeurde op die dag, als Elkana [8]offerde, zo gaf hij aan Peninna, zijn huisvrouw, en aan al haar zonen en haar dochters, [9]delen.

5 Maar aan Hanna gaf hij een [10]aanzienlijk deel, want hij had Hanna [11]lief; [12]maar YHWH had haar baarmoeder toegesloten.

6 En [13]haar tegenpartijdige tergde haar ook met terging, [14]om haar te vergrimmen, omdat YHWH haar baarmoeder toegesloten had.

7 En [15]zo deed [16]hij jaar op jaar; van dat [17]zij opging tot het huis van YHWH, [18]zo tergde zij haar zo; daarom huilde zij en [19]at niet.

8 Toen zei Elkana, haar man: Hanna, waarom weent u, en waarom eet u niet, en waarom is uw hart treurig? Ben [c]ik u niet beter dan tien zonen?

Het gebed en de gelofte van Hanna

9 Toen stond Hanna op, nadat hij [20]gegeten, en nadat hij gedronken had te Silo. En Eli, de priester, zat op een stoel bij een post [21]van de tempel van YHWH.

10 Zij dan [22]van ziel bitter bedroefd zijnde, zo bad zij tot YHWH, en [23]zij huilde zeer.

11 En zij [24]beloofde een gelofte, en zei: YHWH van de legermachten, [25]zo U eenmaal [26]de ellende van Uw dienstmaagd aanziet, en aan mij gedenkt, en Uw dienstmaagd niet vergeet, maar geeft aan Uw [27]dienstmaagd een mannelijk zaad, zo zal ik dat YHWH [28]geven al de dagen van zijn leven, en [29]er [d]zal geen scheermes op zijn hoofd komen.

12 Het gebeurde nu, [30]als zij evenzeer bleef biddende voor het aangezicht van YHWH, zo gaf Eli acht op haar mond.

13 Want Hanna sprak in haar hart; alleen roerden zich haar lippen, maar haar stem werd niet gehoord; daarom hield Eli haar voor dronken.

14 En Eli zei tot haar: Hoe lang zult u zich dronken aanstellen? [31]Doe uw wijn van u.

15 Maar Hanna antwoordde en zei: Nee, mijn heer! ik ben een vrouw, [32]bezwaard van geest; ik heb noch wijn, noch sterke drank gedronken; maar ik heb [33e]mijn ziel uitgegoten voor het aangezicht van YHWH.

16 Acht [34]toch uw dienstmaagd niet voor [35]een dochter Belials; want ik heb tot nu toe gesproken uit de veelheid van mijn gedachten en van mijn verdriet.

17 Toen antwoordde Eli en zei: Ga heen in vrede, en de God van Israël [36]zal uw bede geven, die u van Hem gebeden hebt.

18 En zij zei: [37]Laat uw dienstmaagd genade vinden in uw ogen! Zo ging die vrouw van haar weg; en [38]zij at, en [39]haar aangezicht was haar niet meer zo.

De geboorte van Samuël

19 En zij stonden 's morgens vroeg op, en zij [40]aanbaden voor het aangezicht van YHWH, en zij keerden weer, en kwamen tot hun huis [41]te Rama. En Elkana [42]had gemeenschap met zijn huisvrouw Hanna, en YHWH [43]gedacht aan haar.

20 En het gebeurde, na verloop van dagen, dat Hanna zwanger werd, en baarde een zoon, en zij

– *b* Ex. 23:14; Deut. 16:16.

5 *van jaar tot jaar:* Hebr.: יָמִימָה, *van dagen tot dagen*. Het Hebreeuwse woord Jamim wordt in de Heilige Schrift dikwijls voor jaren gebruikt, en hier wordt gesproken van de drie jaarlijkse feestdagen van de Joden. Zie Lev. 25:29.

6 Waar de tabernakel was; Joz. 18:1.

7 *priesters van YHWH:* T.w. onder hun vader Eli, die hogepriester was.

8 T.w. dankoffer, waarvan degene die het offerde zijn deel had, dat hij met zijn huisgezin eten mocht.

9 T.w. van het offer. Zie Deut. 12:12, en Deut. 16:11.

10 *aanzienlijk deel:* Wat schoon en heerlijk was aan te zien. Hebr.: אַפַּיִם, een stuk van twee aanzichten. Deze beleefdheid deed Elkana zijn vrouw Hanna, om haar daarmede te vermaken.

11 D.i. zonderling lief, liever dan hij Peninna had. Zie dergelijk exempel Gen. 29:30.

12 maar YHWH had haar baarmoeder toegesloten: Zie Gen. 20:18.

13 *haar tegenpartijdige:* T.w. Peninna, die haar afgunstig was; Lev. 18:18.

14 *om haar te vergrimmen:* Anders: *omdat zij donderde*; d.i. met onstuimige woorden uitvoer.

15 T.w. gelijk vs. 4, 1:5, verhaald wordt.

16 hij jaar op jaar: Te weten, Elkana.

17 zij opging: Te weten Hanna.

18 zo tergde zij haar zo: De zin van deze woorden is, dat Peninna Hanna heeft getergd, beroerd en tot toorn verwekt.

19 *at niet:* D.i. zij at zeer weinig.

– *c* Ruth 4:15.

20 hij gegeten: Te weten, Elkana, want het schijnt dat zij òf niet, òf weinig gegeten heeft.

21 *van de tempel van YHWH:* D.i. van de tabernakel, want in deze tijd was de tempel nog niet gebouwd.

22 *van ziel bitterlijk bedroefd zijnde:* Hebr.: נַפֶשׁ, *bitter van ziel*. Vgl. Richt. 18:25.

23 zij weende zeer: Hebr.: תִּבְכֶּה, zij weende wenende.

24 *beloofde een gelofte:* T.w. met kennis en believen van haar man; want anders was de belofte van de vrouwen krachteloos, zie Num. 30:8.

25 zo U eenmaal ... aanziet: Hebr.: als u ziende ziet.

26 *de ellende van Uw dienstmaagd:* Aldus noemt zij haar onvruchtbaarheid; zie Gen. 29:32.

27 *een mannelijk zaad,:* Hebr.: זֶרַע, *een zaad van de mannen*; d.i. een zoon.

28 *geven al de dagen zijns levens:* D.i. toeëigenen tot uw dienst.

29 *er zal geen scheermes op zijn hoofd komen:* D.i. hij zal een nazireër zijn; Num. 6:5.

– *d* Richt. 13:5.

30 als zij evenzeer bleef biddende: Hebr.: הִתְפַּלֵּל, vermenigvuldigende te bidden.

31 *Doe uw wijn van u:* D.i. leg u te slapen, opdat u de wijn verteert en uitslaapt.

32 *bezwaard van geest:* Hebr.: רוּחַ, *hard van geest, of gemoed*.

33 *mijn ziel uitgegoten:* D.i. mijns harten nood en benauwdheid.

– *e* Ps. 62:9.

34 *Acht toch uw dienstmaagd:* Hebr.: תִּתֵּן, *stel uw dienstmaagd niet voor een dochter Belials*.

35 *een dochter Belials:* Zie Deut. 13:13.

36 *zal uw bede geven:* Of: *geve u uwe bede*.

37 *Laat uw dienstmaagd genade vinden in uw ogen:* Met deze woorden begeert zij dat Eli voor haar God de Heer voorgaan haar verkwikt.

38 zij at: Want de woorden van Eli hadden haar verkwikt.

39 *haar aangezicht:* Hebr.: הָיוּ, *haar aangezicht was haar niet meer*; t.w. dat droeve aangezicht, dat zij tevoren gehad had.

40 Zie Gen. 24:26; zo onder, vs. 28.

41 *te Rama:* vs. 1, te Ramathaïm.

42 D.i. besliep, gelijk Gen. 4:1.

43 *gedacht aan haar:* D.i. Hij liet met de daad blijken dat Hij haar gebed verhoord had.

noemde zijn naam Samuël: Want, zei zij, ik heb hem van YHWH gebeden.

21 En die man, Elkana [44]trok op met zijn hele huis, [45]om YHWH te offeren [46]het jaarlijkse offer, en zijn gelofte.

22 Maar [47]Hanna trok niet op; maar zij zei tot haar man: Als de jongen gespeend is, dan zal ik hem brengen, dat hij voor het aangezicht van YHWH verschijne, en blijve daar tot [48]in eeuwigheid.

23 En Elkana, haar man, zei tot haar: Doe, wat goed is in uw ogen; blijf, totdat u hem zult gespeend hebben; YHWH bevestige naar Zijn woord! Zo bleef de vrouw, en zoogde haar zoon, totdat zij hem speende.

Samuël aan de Heere gewijd

24 [f]Daarna, als zij hem gespeend had, bracht zij hem met zich omhoog, met drie stieren, en [49]een efa meel, en een fles met wijn; en zij bracht hem in het huis van YHWH te Silo; en de jongen was zeer jong.

25 En zij slachtten een stier; zo brachten zij het kind tot Eli.

26 En zij zei: Och, mijn heer! [50]zo waarachtig als uw ziel leeft, mijn heer! Ik ben die vrouw, die hier bij u stond, om YHWH te bidden.

27 Ik bad om dit kind, en YHWH heeft mij mijn bede gegeven, die ik van Hem gebeden heb.

28 Daarom heb ik hem ook aan YHWH overgegeven [51 52]al de dagen, die hij wezen zal; hij is van YHWH gebeden. En [53]hij bad daar YHWH aan.

HOOFDSTUK II

Lofzang van Hanna, waarin zij de weldadigheid van de HEERE roemt, zowel in het algemeen als in het bijzonder, vs. 1 enz. de hoogmoedigen dreigend met een uiteindelijk verderf, 3. De moedwillige boosheid van de zonen van Eli wordt verhaald, 12. en daartegenover hoe Samuel zich in zijn dienst kweet, 18. Hanna baart meer kinderen, 21. Eli berispt zijn zonen wel over hun boze daden, maar niet met zulke gestrengheid als het behoorde, 22. De HEERE laat door een profeet aan Eli aanzeggen dat hij met zijn hele huis jammerlijk zou omkomen, 27.

De lofzang van Hanna

TOEN bad Hanna en zei: [a]Mijn hart springt van vreugde op in [1]YHWH; [2]mijn hoorn is verhoogd in YHWH; [3]mijn mond is wijd opengedaan over mijn vijanden; [4]want ik verheug mij [5]in Uw heil.

2 Er is niemand heilig, zoals YHWH; want er is niemand dan U, en er [6b]is geen [7]rotssteen, zoals onze God!

3 Maakt het niet te veel, dat [8]u hoog, hoog zou spreken, dat iets [9]hards uit uw mond zou gaan; want YHWH is een God [10]van de wetenschappen, en [11]Zijn daden zijn recht gedaan.

4 De boog van de sterken is [12]gebroken; en die [13]struikelden, zijn met sterkte omgord.

5 Die [c]verzadigd waren, [14]hebben zich verhuurd om brood, en die [15]hongerig waren, [16]zijn het niet meer; totdat de onvruchtbare [17]zeven heeft gebaard, en die vele kinderen had, [18]krachteloos is geworden.

6 YHWH [19d]doodt en [20]maakt levend; [21]Hij doet in het dodenrijk neerdalen, [22]en Hij doet weer opkomen.

44 toog op: Te weten, naar Silo, gelijk boven, vs. 3.

45 *om YHWH te offeren:* T.w. wat hij beloofd had de Heer te offeren, tot een teken van de dankbaarheid, dat de Heer hem een zoon van zijn huisvrouw Hanna gegeven had, of om zijn belofte en die van zijn vrouw, aangaande het kind, te volbrengen.

46 *het jaarlijkse offer:* Hebr.: יָמִים, *het offer van de dagen*; d.i. dat op de zekere feestdagen ieder jaar geofferd werd.

47 *Hanna toog niet op:* Aan de vrouwen was niet bevolen ieder jaar op te trekken [hoewel zij het wel mochten, en somtijds ook plachten te doen] maar aan de mannen alleen, Ex. 23:17.

48 *in eeuwigheid:* D.i. zijn levensdagen. Zie boven, vs. 11, en onder, vs. 28.

– *f* Lukas 2:41.

49 *een efa meels:* Zie Ex. 16:36, en Lev. 5:11.

50 zo waarachtig als uw ziel leeft: D.i. zo waarachtig als u leeft.

51 Anders: *geleend*; t.w. om in de tabernakel te dienen.

52 *al de dagen:* Anders: *al de dagen, die hij wezen zal, zal hij de Heer gegeven zijn.*

53 T.w. Samuël, of Eli, of ook Elkana en Hanna.

– *a* Lukas 1:46.

1 *in YHWH:* T.w. omdat Hij mij deze grote weldaad bewezen heeft, dat Hij mij deze zoon gegeven heeft.

2 *mijn hoorn is verhoogd:* D.i. ik heb als een nieuwe kracht van de Heer ontvangen; ik ben nu welgemoed en onversaagd. Het is een gelijkenis genomen van de gehoornde beesten, die hun meeste sterkte en ook hun versiersel in de hoornen hebben. Zie Ps. 92:11.

3 *mijn mond is wijd opengedaan:* Alsof zij zei: Nu mij de Heer deze zoon gegeven heeft, nu durf ik met open mond spreken tegen mijn vijanden, in het bijzonder tegen Peninna, haar kinderen en vrienden, die mij mijn onvruchtbaarheid verweten hebben.

4 want ik verheug mij: Anders: want u hebt mij verheugd mits uw heil.

5 *in Uw heil:* D.i. in de gelukzaligheid, die U mij gedaan hebt, o Heer.

6 *er is:* D.i. er is niemand op wie men zich zekerlijk verlaten mag, dan op u, Heer; zie Deut. 32:4.

– *b* Deut. 3:24; Ps. 86:8.

7 *rotssteen, gelijk onze God:* De sterke God wordt ook een steenrots genoemd Deut. 32:15, en elders meer.

8 *u hoog:* Hanna spreekt hier Peninna aan [zie boven 1 Sam. 1:6, 1:7] en ook alle trotse, vermetele mensen.

9 *hards uit uw mond zou gaan:* Of: *het oude*; d.i. gelijk u voor dezen pleegt te doen.

10 *van de wetenschappen:* D.i. van alle, of grote wetenschap. Vgl. Spreuk. 1:20, met de aant.

11 *Zijn daden zijn recht gedaan:* Vgl. Ez. 18:25. Anders: de daden, of werken, worden van Hem bestuurd, of gewogen. Sommigen aldus: En zijn zijne werken [niet] recht gemaakt?

12 Hebr.: *de bogen zijn gebroken.* Zie gelijke verandering van getal Job 29:10. Anders: de sterken [met] de boog zijn gebroken.

13 T.w. zo uit zwakheid van het lichaam als uit kleinmoedigheid.

– *c* Ps. 34:11; Klaagl. 5:6; Lukas 1:53.

14 *hebben zich verhuurd:* D.i. zij zijn zo arm geworden, dat zij zich hebben moeten verhuren, opdat zij het voedsel krijgen mochten.

15 *hongerig waren:* Vgl. Job 18:12.

16 *zijn het niet meer:* Hebr.: עָקְרָה, *hebben opgehouden*; t.w. te zijn, of hongerig te zijn.

17 *zeven heeft gebaard:* D.i. velen gelijk Ruth 4:15; zie onder, vs. 21.

18 *krachteloos is geworden:* T.w. om kinderen te ontvangen en te baren.

19 D.i. Hij zendt de mensen grote benauwdheid en ellenden toe, die met de dood te vergelijken zijn.

– *d* Deut. 32:39; Ez. 37:11; idem v. 12.

20 *maakt levend:* D.i. Hij verlost de treurigen opnieuw uit hun benauwdheid en angst.

21 Hij doet: D.i. Hij brengt in de uiterste verachting en smaad.

22 dodenrijk nederdalen: D.i. in de uiterste benauwdheid; zie Gen. 37:35.

7 YHWH maakt arm en maakt rijk; Hij
vernedert, ook verhoogt Hij.
8 [e]Hij verheft de geringe uit het stof, en de arme
verhoogt Hij uit de mest, [23]om te doen zitten
bij de vorsten, dat Hij hen de stoel van eer doe
beërven; [f]want de grondvesten van de aarde zijn
van YHWH, en Hij heeft de wereld daarop gezet.
9 Hij zal de voeten van Zijn gunstgenoten
bewaren; maar de goddelozen [24]zullen zwijgen
in duisternis; want een man vermag niet door
kracht.
10 Die met YHWH twisten, zullen verpletterd
worden; [g]Hij zal in de hemel over hen donderen;
YHWH zal de einden van [25]de aarde richten, en
zal [26]Zijn [h]Koning sterkte geven, en de hoorn
[27]Zijn Gezalfde verhogen.
11 Daarna ging Elkana naar Rama in zijn huis;
maar de jongeling was YHWH dienende voor het
aangezicht van de priester Eli.

De goddeloze zonen van Eli

12 Maar de zonen van Eli waren [28]kinderen
Belials; zij kenden YHWH niet.
13 Want [29]de wijze van die priesters met het
volk was, dat, wanneer iemand een offergave
[30]offerde, de jongen van de priester kwam, ter-
wijl het vlees kookte, met een drietandige vork
in zijn hand;
14 En sloeg in de teile, of in de ketel, of in de
pan, of in de pot; [31]al wat de krauwel optrok, dat
nam de priester [32]voor zich. Zo deden zij [33]aan al
de Israëlieten, die te Silo kwamen.
15 Ook voordat zij het vet [34]aanstaken, kwam
de jongen van de priester, en zei tot de man,
die offerde: Geef dat vlees om te braden voor de
priester; want [35]hij zal geen gekookt vlees van u
nemen, maar [36]rauw.
16 Wanneer nu die man tot hem zei: Zij zullen
dat vet als heden geheel [37]aansteken, zo neem
dan voor u, zoals het uw ziel lusten zal; zo zei hij
tot hem: Nu zult u het immers geven, en zo niet,
ik zal het met geweld nemen.
17 Zo was de zonde [38]van deze jongemannen
zeer groot voor het aangezicht van YHWH; want
[39]de mensen verachtten het voedseloffer van
YHWH.

Samuël dient in het heiligdom

18 Maar Samuël diende voor het aangezicht
van YHWH, zijnde een jongeling, omgord met de
linnen [40]lijfrok.
19 En zijn moeder maakte hem een kleine rok,
en bracht hem die [41]van jaar tot jaar, als zij op-
kwam met haar man, om het [42]jaarlijkse offer te
offeren.
20 [43]En Eli zegende Elkana, en zijn huisvrouw,
en zei: YHWH geve u [44]zaad uit deze vrouw [45]voor
de bede, die [46]zij YHWH afgebeden heeft. En zij
gingen naar [47]zijn plaats.
21 Want YHWH [48]bezocht Hanna, en zij werd
zwanger, en [49]baarde drie zonen en twee
dochters; en de jongeling Samuël [50]werd groot
[51]bij YHWH.
22 Maar Eli was zeer oud, en hoorde al, wat zijn
zonen aan geheel Israël deden, en dat zij sliepen
bij de vrouwen, die [52]met hopen samenkwamen
[53]aan de deur van de tent van de samenkomst.
23 En hij zei tot hen: Waarom doet u al zulke
dingen, dat ik deze uw slechte dingen hore van
dit hele volk?

– *e* Job 36:15; Ps. 113:7; idem v. 8; Lukas 1:52.

23 *uit de drek:* Of: *uit de mesthoop*.

– *f* Ps. 24:2; Ps. 102:26; Ps. 104:5.

24 *zullen zwijgen in duisternis:* Of: *zullen uitgeroeid worden [en geworpen] in de duisternis*.

– *g* 1 Sam. 7:10.

25 *de einden van de aarde richten:* D.i. ook die, welke aan de uiterste einden van de wereld zijn.

26 *Zijn Koning sterkte geven:* T.w. Christus, die Hij heeft verordineerd, en die Hij op de vastgestelde tijd zenden zal.

– *h* Ps. 2:6; Ps. 89:25.

27 *Zijn Gezalfde verhogen:* Dat is Christus. Zie Ps. 2:2.

28 *kinderen Belials:* Zie Deut. 13:13.

29 *de wijze dier priesters:* Hebr.: אֶת, *Misphat, het recht*; welk woord somtijds een gewoonte of gebruik betekent, niet alleen een goed en prijselijk, maar ook een kwaad en misprijselijk gebruik of wijze.

30 D.i. bracht om geofferd te worden; zo vs. 15.

31 *al wat de krauwel optrok:* God had de priesters zekere delen of stukken van de beesten, die geofferd werden, tot hun voedsel gegeven; t.w. de borst en de rechterschouder, Ex. 29:27, 29:28, en Lev. 7:31, 7:32, 7:33, maar zij mochten niet nemen wat hun beliefde, of wat de gaffel hun gaf; ook moest het deel, dat de priesters toekwam, eerst voor de Heer opgeheven en bewogen worden; Lev. 7:34.

32 *voor zich:* Of: *daarmede*; t.w. met de krauwel.

33 *al de Israëliëten:* Hebr.: *al Israël*.

34 Zie Lev. 3:3, enz.

35 hij zal geen gekookt vlees: Nochtans nam de priester ook wel gekookt vlees, gelijk te zien is in vs. 13. Hier wordt te kennen gegeven dat hij liever rauw vlees had dan gekookt.

36 Hebr.: *levend*.

37 Hebr.: *aanstekende aansteken*.

38 *van deze jongelingen:* T.w. de zonen van Eli.

39 *de mensen verachtten:* Hij wil zeggen: Toen het volk zag dat de zonen van Eli de offeranden zo schandelijk misbruikten tot hun wellusten, zo werden zij daardoor afgekeerd van de godsdienst, zo dat zij geen spijsoffers meer tot de Heer brachten.

40 Hebr.: *efod*. Vgl. 2 Sam. 6:14.

41 *van jaar tot jaar:* Hebr.: יָמִים, *van dagen tot dagen*.

42 *jaarlijkse offer te offeren:* Hebr.: יָמִים, *het offer van de dagen*.

43 En Eli zegende Elkana: D.i. hij als hogepriester had haar veel geluk gewenst.

44 *zaad uit deze vrouw:* D.i. kinderen.

45 *voor de bede:* D.i. voor de afgebeden en nu voor God gegeven zoon.

46 zij YHWH afgebeden heeft: Hebr.: שְׁאָל, hij. Zie dergelijke verwisseling van het vrouwelijke en mannelijke geslacht Gen. 24:14; Ex. 31:15; Lev. 2:8; 1 Sam. 25:27; 2 Kon. 3:26; Hos. 14:7; Ruth 1:8, 1:9, 1:11, 1:19, 1:22. Anders: die men YHWH afgebeden heeft, of, die men voor YHWH gebeden, of, begeerd heeft. Het is alsof hij zei: Zij heeft deze zoon niet voor haarzelve, of tot haar voordeel, begeerd en de Heer afgebeden, maar opdat zij die de Heer zou toeëigenen tot zijn dienst.

47 *zijn plaats:* T.w. naar de plaats van Elkana.

48 *bezocht Hanna:* Bevestigende de zegen van Eli, die zij vertrouwd hadden dat de Heer volbrengen zou.

49 Welverstaande in verscheidene drachten.

50 *werd groot:* Versta dit van de wasdom van het lichaam in grootte, en van de ziel in wijsheid en kennis; zie Luk. 1:80, en Luk. 2:40, 2:52.

51 *bij YHWH:* Anders: *voor, of met de Heer*.

52 *met hopen samenkwamen:* Zie de aant. op Ex. 38:8.

53 *aan de deur:* D.i. tot voor de tent, want in de tent mochten zij niet komen.

24 [54]Niet, mijn zonen; want dit is geen goed gerucht, dat ik hoor; u maakt, dat het volk van YHWH [55]overtreedt.

25 Wanneer [56]een mens tegen een mens zondigt, zo zullen de [57]goden hem oordelen; maar wanneer een mens tegen YHWH [58]zondigt, wie zal voor hem bidden? Maar zij hoorden de stem van hun vader niet, [59]want YHWH wilde hen doden.

26 [i]En de jongeling Samuël [60]nam toe, en werd groot en [61]aangenaam zowel bij YHWH als ook bij de mensen.

Het oordeel over het huis van Eli

27 En er kwam [62]een man van God tot Eli, en zei tot hem: Zo zegt YHWH: [63]Heb Ik Mij duidelijk geopenbaard aan het huis [64]van uw [k]vader, toen [65]zij in Egypte waren, in het [66]huis van Farao?

28 En Ik heb [67]hem uit alle stammen van Israël Mij tot priester gekozen, om te offeren op Mijn altaar, om het reukwerk aan te steken, om de efod voor Mijn aangezicht te dragen; en [l]heb aan het huis van uw vader gegeven [68]al de vuuroffers van de Israëlieten.

29 Waarom [69]slaat [m]u achteruit tegen Mijn slachtoffer, en tegen Mijn voedseloffer, dat Ik geboden heb in de [70]woning; en eert uw zonen meer dan Mij, [71]dat [72]u zich mest van het voornaamste van alle voedseloffers van Mijn volk Israël?

30 Daarom spreekt YHWH, de God van Israël: [73]Ik had [74]wel duidelijk gezegd: Uw [n]huis en het huis van uw vader zouden [75]voor Mijn aangezicht wandelen tot in eeuwigheid; maar nu spreekt YHWH: [76]Volstrekt niet van Mij; want die Mij eren, zal Ik eren, maar die Mij versmaden, [77]zullen licht geacht worden.

31 Zie, de dagen komen, [78]dat Ik uw arm zal afhouwen, en de arm van het huis van uw vader, dat er geen oud man in uw huis wezen zal.

32 En u zult aanschouwen [79]de benauwdheid van de woning van God, in [80]plaats van al het goede, dat Hij Israël zou gedaan hebben; en er zal op geen dag een oud man in uw huis zijn.

33 [81]Maar de man, die Ik [82]u niet zal uitroeien van Mijn altaar, [83]zou zijn om uw ogen te verteren, en om uw ziel te bedroeven; en [84]al de menigte van uw huize zal sterven, [85]mannen geworden zijnde.

34 Dit nu zal u een teken zijn, dat over uw beide zonen, over [86]Hofni en Pinehas, komen zal: op één dag zullen zij beiden sterven.

35 En Ik zal Mij [87]een getrouwe priester verwekken; die zal doen, zoals [88]in Mijn hart en in Mijn ziel zijn zal; die zal Ik een [89]bestendig huis bouwen, en [90]hij zal [91]altijd voor het aangezicht [92]van Mijn Gezalfde [93]wandelen.

54 Niet, mijn zonen: D.i. het betaamt u niet zo te handelen.

55 T.w. het bevel van het offer; zie boven, vs. 17.

56 *een mens:* Hebr.: יְחֻטָא, *een man*.

57 Anders: *de overheid, de richters*. Zie Ex. 21:6, en de aant. daar.

58 T.w. opzettelijk, en met moedwilligheid.

59 want YHWH wilde hen doden: Daarom gaf hun de Heer de genade niet dat zij zich bekeerden, maar Hij heeft hen meer en meer verlaten, en heeft hen rechtvaardig overgegeven in een verkeerden zin, ten verderve.

– *i* Lukas 2:52.

60 *nam toe:* Hebr.: הָלַךְ, *ging*. Vgl. Gen. 26:13 met de aant.

61 aangenaam beide: Hebr.: עִם, goed.

62 *een man van God tot Eli:* D.i. een profeet van de Heer, gelijk 2 Petr. 1:21; 1 Tim. 6:11, en 2 Tim. 3:17. Wie deze profeet geweest is, is ons onbekend. Zie de aant. Richt. 13:6.

63 *Heb Ik Mij duidelijk geopenbaard:* Of: *ben Ik niet, enz.* Hebr.: נִגְלֹה, openbarende geopenbaard.

64 uws vaders: Te weten van Aäron, van wie Eli afkomstig was door Ithamar.

– *k* Hand. 7:25.

65 zij in Egypte waren: Te weten, de kinderen van Israël.

66 *huis van Farao:* D.i. toen zij nog waren onder de heerschappij en tirannie van Farao.

67 T.w. Aäron.

– *l* Lev. 10:14.

68 *al de vuurofferen:* Versta, al de stukken van de beesten, die in de offers op het altaar niet moesten verbrand worden. Zie Lev. 7:34, en Num. 18:18.

69 T.w. u Eli en uw zonen.

– *m* Deut. 32:15.

70 D.i. tabernakel, welke Gods woning was.

71 *eert uw zonen meer dan Mij:* Denzelven meer respect toedragende dan Mij, want u durft hen niet eens vertoornen, noch terdege berispen, veel minder straffen naar behoren, of van het priesterdom afzetten, gelijk hun snode boevenstukken dat wel verdiend hebben.

72 T.w. u Eli zowel als uw zonen.

73 Ik had: Te weten, toen Ik het priesterlijk ambt in uws vaders huis heb ingesteld.

74 *wel duidelijk gezegd:* Hebr.: אָמוֹר, *Ik had zeggende gezegd*.

– *n* Ex. 28:43; Ex. 29:9.

75 *voor Mijn aangezicht:* D.i. het priesterdom bedienen; versta hierbij, als zij in mijn geboden zouden wandelen.

76 Dat zij verre van Mij: Te weten, vanwege uw ongehoorzaamheid.

77 *zullen licht geacht worden:* Hebr.: יֵקָלוּ, *zullen licht worden*.

78 dat Ik uw arm zal afhouwen: D.i. Ik zal u beroven van uw sterkte, t.w. van uw kinderen en het priesterlijk ambt; want toen het hogepriesterambt van Eli en de zijnen genomen was, zo vermochten zij geheel niet. Zie onder, vs. 36. Het woord arm, voor sterkte, wordt ook gebruikt Job 22:9; Ps. 37:17, en elders meer.

79 *de benauwdheid van de woning van God:* Van de wegvoering van de ark uit de tabernakel of woning, de nederlaag Israëls en de gevangenis van de ark, zie onder, 1 Sam. 4:11. Anders: u zult een tegenpartij in de woning zien. U, d.i. uw nakomelingen [want Eli is zijn levenlang priester gebleven], maar naderhand zal er een ander [de uwen uitgestoten zijnde] in de plaats derzelve gesteld worden; zie 1 Kon. 2:27.

80 *in plaats van:* Anders: *in alles, waarmee Hij Israël goed gedaan zou hebben.*

81 Maar de man: D.i. die aan de dienst van het altaar blijven zal.

82 *u niet zal uitroeien:* D.i. van de uwen.

83 *zou zijn:* D.i. ware het dat u dan nog leefde en al deze dingen zaagt, u zoudt uw ogen uitschreien. Dit kan verstaan worden van het jammerlijk vermoorden van de priesters te Nob, 1 Sam. 22:18, of ook wel van de schandelijke afzetting van Abjathar, 1 Kon. 2:26, waar de eerste woorden van vs. 33 ook wel op passen.

84 *al de menigte:* D.i. meestal.

85 *mannen geworden zijnde:* D.i. in het beste van hun leven.

86 *Hofni en Pinehas:* Zie de vervulling hiervan onder, 1 Sam. 4:11.

87 *een getrouwen priester verwekken:* T.w. Zadok, die van het geslacht van Eleazar was; zie de vervulling 1 Kron. 29:22.

88 *in Mijn hart:* D.i. gelijk Mij behaagt.

89 *bestendig huis bouwen:* Hebr.: הֶאֱמַן, *een getrouw huis*. In Zadoks geslacht is het hogepriesterambt lang gebleven, achtervolgens wat God Pinehas, de zoon van Eleazar, beloofd heeft, Num. 25:13.

90 hij zal: Versta hierbij, en zijn nakomelingen.

91 *altijd voor het aangezicht:* Hebr.: יָמִים, *al de dagen*; t.w. zijns levens.

92 Mijns Gezalfde: D.i. voor de koning, die Ik verkiezen zal, die ook een voorbeeld zal zijn van Christus, die Ik tot een koning over Sion, mijn heilige berg, gezalfd heb.

93 D.i. het priesterambt bedienen, gelijk vs. 30.

36 En het zal gebeuren, dat al wie van uw huis
zal overig zijn, [94]zal komen, om zich voor [95]hem
neer te buigen voor een stukje gelds, en een
bolle broods, en zal zeggen: Neem mij toch aan
tot enige priesterlijke bediening, dat ik een stuk
brood mag eten.

HOOFDSTUK III

Samuel wordt in één nacht driemaal door de HEERE geroepen, en meende dat het Eli was die hem riep, vs. 1 enz. maar toen hij voor de vierde maal geroepen was, antwoordt hij de HEERE, 10. Die hem openbaart dat Hij het huis van Eli zou uitroeien, 11. wat Samuel hem 's morgens, op zijn verzoek, bekendmaakt, 15. Eli onderwerpt zich aan de wil van de HEERE, 18. Samuel wordt door heel Israël als een profeet erkend, omdat de HEERE Zich meermalen aan Samuel openbaarde, 19.

De roeping van Samuël

EN de jongeling Samuël diende YHWH [1]voor
het aangezicht van Eli; en het woord van
YHWH [2]was schaars in die dagen; er was geen
[3]openbaar visioen.

2 En het gebeurde [4]op die dag, als Eli op zijn
plaats neerlag (en [a]zijn ogen begonnen donker te
worden, dat hij [5]niet zien kon),

3 En Samuël zich ook neergelegd had, voordat
[6]de lampe Gods uitgedaan werd, in [7]de tempel
van YHWH, waar de ark van God was,

4 Dat YHWH Samuël riep; en hij zei: Zie, hier
ben ik.

5 En hij liep tot Eli en zei: Zie, hier ben ik, want
u hebt mij geroepen. Maar hij zei: Ik heb niet
geroepen, keer weer, leg u neer. En hij ging heen
en legde zich neer.

6 Toen riep YHWH Samuël opnieuw; en Samuël
stond op; en ging tot Eli, en zei: Zie, hier ben ik,
want u hebt mij geroepen. Hij dan zei: Ik heb u
niet geroepen, mijn zoon; keer weer, leg u neer.

7 [8]Maar Samuël kende YHWH nog niet; en
het woord van YHWH was aan hem nog niet
geopenbaard.

8 Toen riep YHWH Samuël opnieuw, voor de
derde keer; en hij stond op, en ging tot Eli, en zei:
Zie, hier ben ik, want u hebt mij geroepen. Toen
verstond Eli, dat YHWH de jongeling riep.

9 Daarom zei Eli tot Samuël: Ga heen, leg u
neer, en het zal gebeuren, zo Hij u roept, zo zult
u zeggen: Spreek, YHWH, want Uw knecht hoort.
Toen ging Samuël heen en legde zich aan [9]zijn
plaats.

10 Toen kwam YHWH, en [10]stelde Zich daar, en
riep [11]zoals de andere keren: Samuël, Samuël! En
Samuël zei: Spreek, want Uw knecht hoort.

Gods boodschap over Eli's huis

11 En YHWH zei tot Samuël: Zie, Ik doe [12]één
ding in Israël, dat al wie het horen zal, [b13]die zul-
len zijn beide oren klinken.

12 Op die dag zal Ik verwekken over Eli alles,
wat [c]Ik tegen zijn huis [14]gesproken heb; Ik zal het
beginnen en voltooien.

13 Want Ik heb hem te kennen gegeven, [15]dat Ik
zijn huis rechten zal tot in eeuwigheid, vanwege
de ongerechtigheid, die hij geweten heeft; want
als zijn zonen zich hebben [16]vervloekt gemaakt,
zo heeft hij hen niet eens [17]zuur aangezien.

14 Daarom dan heb Ik het huis van Eli
gezworen: Zo de ongerechtigheid van [18]het huis
van Eli tot in eeuwigheid [19]zal verzoend worden
door slachtoffer of door voedseloffer!

15 Samuël nu lag tot aan de morgen; toen deed
hij de deuren van het huis van YHWH open;
maar Samuël vreesde dit [20]visioen aan Eli te ken-
nen te geven.

16 Toen riep Eli Samuël, en zei: Mijn zoon
Samuël! Hij dan zei: Zie, hier ben ik.

94 *zal komen:* Zie de vervulling, 1 Kon. 2:26; 2 Kon. 23:9. Zie ook merktekenen hiervan Ez. 44:14.

95 *hem neder te buigen:* T.w. voor Zadok en zijn nakomelingen.

1 *voor het aangezicht van Eli:* Zie 1 Sam. 2:11.

2 was dierbaar: Hij wil zeggen dat er in die tijd weinig profeten of getrouwe leraars in Israël waren, zodat, als er een man van God kwam, dat iets zeldzaams was.

3 openbaar gezicht: Hebr.: נִפָּרֶץ, doorgebroken, uitgebroken. Anders: menigvuldig.

4 *op die dag:* T.w. toen het woord van de Heer zo dierbaar was.

– *a* 1 Sam. 4:15.

5 niet zien kon): D.i. niet wel, zo staat er Gen. 48:10 van Jakob, dat hij niet zag; d.i. hij zag niet wel, want Gen. 48:8 staat, dat hij de zonen van Jozef zag.

6 *de lampe Gods uitgedaan werd:* Hij spreekt van de lamp, die op de gouden kandelaar stond, die de ganse nacht van de avond tot aan de morgen moest branden, dan bluste men dezelfde uit; Ex. 27:21; Lev. 24:3; 2 Kron. 13:11.

7 *de tempel van YHWH:* D.i. in één van de kamertjes nabij of omtrent de tabernakel, want de tempel was in deze tijd nog niet gebouwd.

8 Maar Samuël kende YHWH nog niet: D.i. hij kende de roepende stem van de Heer niet, daar hij die niet gewoon was te horen. Of: hij had nog geen verstand van die manier van openbaringen, door welke de Heer door aanspraak aan de mensen verschijnt.

9 *zijn plaats:* Zie boven, vs. 2.

10 en stelde Zich daar: Anders: en Hij bleef staande; d.i. Hij ging niet weer weg, gelijk Hij te voren gedaan had.

11 gelijk de andere malen: Hebr.: יֹאמֶר, als beurt op beurt.

12 *een ding in Israël:* Versta, de nederlagen van de Israëlieten, waarvan gesproken wordt onder, 1 Sam. 4:2, 4:10.

– *b* 2 Kon. 21:12; Jer. 19:3.

13 die: Hij wil zeggen dat degenen, die de grote nederlaag van de Israëlieten zullen horen, die zullen hunne zinnen van verbaasdheid als verliezen.

– *c* 1 Sam. 2:31.

14 *gesproken heb:* T.w. door de man van God, 1 Sam. 2:27, enz.

15 dat Ik zijn huis: D.i. dat Ik mijn rechtvaardige straf en wraak over hem en zijn huis zal uitvoeren.

16 *vervloekt gemaakt:* Anders: *licht, veracht, d.*i. toen zij met hun boze stukken en kwaad leven gemaakt hebben dat men hen vloekte en verachtte als lichte gezellen, die geen eer waard waren.

17 *zuur aangezien:* Het Hebreeuwse woord betekent eigenlijk fronsen, of rimpelen krijgen in het aangezicht, dat geschiedt van diegenen, die uit ongezindheid zuur zien. Versta hierbij, veel weiniger heeft hij hen gestraft naar behoren, dat hij had behoren te doen als vader, als hogepriester en als richter, die gesteld was om het kwaad te beletten en te straffen.

18 Zo de ongerechtigheid: Deze manier van zweren zie Gen. 14:22, 14:23.

19 *zal verzoend worden:* Zo nl. dat Ik de tijdelijke straffen, die Ik over het huis van Eli uitgesproken heb, zou terughouden en niet uitvoeren.

20 D.i. die dingen, die de Heer hem in een gezicht geopenbaard had, alhoewel dit niet alleen een gezicht was, maar ook een verschijning. Samuël heeft wakende deze woorden gehoord, en niet in een verrukking of vertrekking van zinnen, gelijk de gezichten pleegden te gebeuren; zie Gen. 15:1.

17 En hij zei: Wat is het woord, dat Hij tot u gesproken heeft? Verberg het toch niet voor mij; God [21]doe u zo, en zo doe Hij daartoe, als u een woord voor mij verbergt van al de woorden, die Hij tot u gesproken heeft!

18 Toen gaf hem Samuël te kennen al die woorden, en verborg ze voor hem niet. En hij zei: Hij is YHWH; Hij doe, wat goed is in Zijn ogen!

Samuël als profeet erkend

19 Samuël nu werd groot; en YHWH was met hem, en liet [22]niet één van al Zijn woorden op de aarde vallen.

20 En geheel Israël, van Dan tot Ber-seba toe, bekende, dat Samuël [23]bevestigd was tot een profeet van YHWH.

21 En YHWH voer voort te verschijnen te Silo; [24]want YHWH openbaarde Zich aan Samuël te Silo, door het woord van YHWH.

HOOFDSTUK IV

De Israëlieten worden door de Filistijnen verslagen, vs. 1 enz. daarom laten zij de ark van het verbond van Silo in het leger brengen, 3. Die met groot gejuich van het volk ontvangen wordt, 5. wat de Filistijnen verbaast, 6. Doch zij vatten weer moed, 9. De Filistijnen verslaan de Israëlieten voor de tweede maal, 10. De ark wordt genomen, en de beide zonen van Eli sneuvelen, 11. Toen dit aan Eli bericht werd, 12. werd de hele stad bedroefd, 13. en Eli, dit alles horende, valt achterover van zijn stoel, breekt zijn nek en sterft, 14. En zijn schoondochter sterft in de bevalling, 19. Nadat zij haar zoon Ikabod genoemd had, 21.

De ark genomen door de Filistijnen

EN [1]het woord van Samuël kwam tot geheel Israël. En Israël trok uit, de Filistijnen tegemoet, ten strijde, en sloeg zijn kamp op bij Eben-Haëzer, maar de Filistijnen sloegen hun kamp op [2]bij [3]Afek.

2 En de Filistijnen stelden zich in slagorden, om Israël te ontmoeten; en als zich [4]de strijd uitspreidde, zo werd Israël voor het aangezicht van de Filistijnen geslagen; want [5]zij sloegen [6]in de slagorden in het veld ongeveer vier duizend man.

3 Als het volk opnieuw in het leger gekomen was, zo zeiden de oudsten van Israël: Waarom heeft ons YHWH vandaag geslagen voor het aangezicht van de [7]Filistijnen? Laat ons van Silo tot ons nemen de ark van het verbond van YHWH, en laat die in het midden van ons komen, opdat zij ons verlosse van de hand van onze vijanden.

4 Het volk dan zond naar Silo, en men bracht van daar de ark van het verbond van YHWH van de legermachten, die [a]tussen [8]de cherubim woont; en de twee zonen van Eli, Hofni en Pinehas, waren [9]daar met de ark van het verbond van God.

5 En het gebeurde, als de ark van het verbond van YHWH in het leger kwam, zo juichte geheel Israël met een groot gejuich, zo dat de aarde dreunde.

6 Als nu de Filistijnen de stem van het juichen hoorden, zo zeiden zij: Wat [10]is de stem van dit grote juichen in het leger van de Hebreën? Toen vernamen zij, dat de ark van YHWH in het leger gekomen was.

7 Daarom vreesden de Filistijnen, want zij zeiden: God is in het leger gekomen. En zij zeiden: Wee ons, want iets dergelijks is gisteren en eergisteren niet gebeurd!

8 Wee ons, wie zal ons redden uit de hand [11]van deze heerlijke goden? Dit zijn dezelfde goden, die de Egyptenaars met alle plagen geplaagd hebben, bij [12]de woestijn.

9 Wees sterk, en wees mannen, u Filistijnen, opdat u de Hebreën niet misschien dient, [b]zoals zij u gediend hebben; zo wees mannen, en strijdt.

10 Toen streden de Filistijnen, en Israël werd geslagen, en zij vluchtten ieder in [13]zijn tenten; en er gebeurde een zeer grote [14]nederlaag, zodat er van Israël vielen dertig duizend voetvolks.

11 En [c]de ark van God werd genomen, en de twee zonen van Eli, Hofni en Pinehas, stierven.

De dood van Eli

12 Toen liep er een Benjaminiet uit de slagorden, en kwam te Silo deze dag; en [15]zijn kle-

21 *doe u zo:* Zie van deze manier van spreken Ruth 1:17.

22 niet een van al Zijn woorden op de aarde vallen: D.i. de Heer volbracht met de daad alles wat Hij door Samuël voorzegd had. Op de aarde vallen, is zoveel te zeggen als tenietgaan, of te schande komen, gelijk Matt. 10:29. Vgl. 1 Kon. 8:56.

23 *bevestigd was:* Anders: *getrouw geacht, of bevonden*.

24 want YHWH openbaarde Zich: Hij wil zeggen dat de Heer door dromen, gezichten en aanspraken zijn woord aan Samuël openbaarde, dat tevoren zelden geschiedde. Zie boven, vs. 1.

1 *het woord van Samuël:* D.i. de profetie, die Samuël van de Heer geopenbaard was, heeft hij het volk verkondigd, en is volbracht; zie 1 Sam. 3:11, 3:21.

2 D.i. steen van de hulpe, helpsteen. Deze plaats heeft eerst naderhand deze naam gekregen. Zie onder, 1 Sam. 7:12; zo wordt Luz Gen. 12 Bethel genoemd, welke naam Jakob deze plaats lang daarna eerst gegeven heeft; Gen. 28.

3 Een stad in de stam van Juda gelegen; Joz. 15:53. Maar er is een ander Afek in de stam van Isschaschar, 1 Sam. 29; ook een in de stam van Aser, Joz. 19:30; Richt. 1:31.

4 *de strijd uitspreidde:* D.i. de krijgslieden die streden. Hij wil zeggen, wanneer nu al de benden en compagnieën beiderzijds aan elkaar gekomen waren om te vechten, zo sloegen zij, enz.

5 zij sloegen: Te weten, de Filistijnen.

6 *in de slagorden:* Hij wil zeggen, gedurende de slag, toen de beide legers nog in hun slagorden stonden.

7 Laat ons van Silo tot ons nemen de ark van het verbond van de:

– *a* 2 Sam. 6:2; Ps. 80:2; Ps. 99:1.

8 *de cherubim woont:* Van tussen welke God tot Mozes en anderen sprak; Ex. 25:22; Num. 7:89.

9 *daar met de ark van het verbond van God:* T.w. in het leger.

10 *is de stem:* D.i. beduidt.

11 *deze heerlijke Goden:* Of: *van deze heerlijke God*.

12 *de woestijn:* D.i. in de Schelfzee, welke ligt aan de woestijn Etham. Zie Ex. 13:20, en Ex. 14.

– *b* Richt. 13:1.

13 *zijn tenten:* D.i. in zijn huis, gelijk onder, 1 Sam. 13:2, en 1 Kon. 12:16, enz.

14 Hebr.: *slag*.

– *c* 1 Sam. 2:34; Ps. 78:61.

15 *zijn kleren waren gescheurd:* Tot een teken van droefenis, en dat hij kwade tijding bracht. Van deze manier van doen, zie de aantekening Gen. 37:29; Joz. 7:6, enz., en 2 Sam. 1:2, 1:11.

ren waren gescheurd, en 16er dwas aarde op zijn hoofd.

13 En als hij kwam, ziet, zo zat Eli op een stoel aan de zijde van de weg, uitziende; want zijn hart was sidderende vanwege de ark van God. Als die man kwam, om dat te verkondigen in de stad, toen 17schreeuwde de hele stad.

14 En als Eli de stem van het geroep hoorde, zo zei hij: Wat is de stem van dit rumoer? Toen haastte zich die man, en hij kwam en boodschapte het aan Eli.

15 (Eli nu was een man van acht en negentig jaren, en zijn ogen 18stonden estijf, dat hij niet zien kon.)

16 En die man zei tot Eli: Ik ben het, die uit de slagorden kom, en ik ben vandaag uit de slagorden gevlucht. Hij dan zei: Wat is er gebeurd, mijn zoon?

17 Toen antwoordde 19hij, die de boodschap bracht, en zei: Israël is gevlucht voor het aangezicht van de Filistijnen, en er is ook een grote nederlaag onder het volk gebeurd; daarenboven zijn uw twee zonen, Hofni en Pinehas, gestorven, en de ark van God is genomen.

18 En het gebeurde, als hij van de ark van God vermeldde, zo viel hij achteruit van de stoel af, aan de zijde van 20de poort, en brak de nek, en stierf; want de man was oud en zwaar; en hij richtte Israël veertig jaren.

De geboorte van Ikabod

19 En zijn schoondochter, de huisvrouw van Pinehas, was zwanger, zij zou baren; als deze de tijding hoorde, dat de ark van God genomen was, en haar schoonvader gestorven was, en haar man, zo 21kromde zij zich, en baarde; want 22haar 23weeën overvielen haar.

20 En ongeveer de tijd van haar sterven, zo spraken de vrouwen, die 24bij haar stonden: Vrees niet, want u hebt een zoon gebaard. Maar zij antwoordde niet, en 25nam het niet ter harte.

21 En zij noemde de jongen 26Ikabod, zeggende: De eer is weggevoerd uit Israël! Omdat de ark van God als gevangene weggevoerd was, en vanwege haar schoonvader en haar man.

22 En zij zei: De 27eer is als gevangene weggevoerd uit Israël, want de ark van God is genomen.

HOOFDSTUK V

De Filistijnen plaatsen de ark van God te Asdod in het huis van hun afgod Dagon, vs. 1 enz. Die ervoor neervalt, 3. Dit geschiedt de volgende dag opnieuw, en zijn hoofd en handen breken van zijn lichaam af, 4. De Filistijnen worden zeer zwaar geplaagd met gezwellen in alle steden waar zij de ark brachten, 6. zodat zij onderling beraadslagen hoe zij van de ark zouden afkomen, 7. Zij zenden haar naar Ekron, 10. waarover die zeer ontsteld raken, 10. ten slotte besluiten zij haar weer naar de Israëlieten terug te zenden, 11.

De ark en de val van Dagon

DE Filistijnen nu namen de ark van God, en zij brachten ze van 1Eben-Haëzer tot 2Asdod.

2 En de Filistijnen namen de ark van God, en zij brachten 3ze in het huis van Dagon, en stelden ze bij Dagon.

3 Maar als die van Asdod op de andere dag vroeg opstonden, ziet, zo was Dagon op zijn aangezicht ter aarde gevallen voor de ark van YHWH. En zij namen Dagon en zetten hem weer op zijn plaats.

4 Toen zij nu op de andere dag 's morgens vroeg opstonden, ziet, Dagon lag op zijn aangezicht ter aarde gevallen voor de ark van YHWH; maar het hoofd van Dagon, en de beide palmen van zijn handen afgehouwen, aan de dorpel; alleen was 4Dagon daarop overgebleven.

5 5Daarom treden de priesters van Dagon, en allen, die in het huis van Dagon komen, 6niet op de dorpel van Dagon te Asdod, tot op deze dag.

De plagen onder de Filistijnen

6 Maar de 7hand van YHWH was zwaar over die van Asdod, en 8verwoestte hen; en Hij sloeg ze met 9gezwellen, aAsdod en haar gebied.

7 Toen nu de mannen te Asdod zagen, dat het zo toeging, zo zeiden zij: Dat de ark van de God

16 *er was aarde op zijn hoofd:* Zie dergelijk exempel Joz. 7:6, en 2 Sam. 1:2.
– *d* Joz. 7:6.
17 *schreeuwde de gehele stad:* D.i. de inwoners van de stad riepen en schreeuwden overluid van verdriet, toen zij hoorden dat de ark van het verbond genomen was.
18 *stonden stijf:* Hebr.: יָכוֹל, *stonden.*
– *e* 1 Sam. 3:2.
19 Of: *de boodschapper.*
20 Versta dit van de stadspoort.
21 *kromde zij zich:* T.w. van pijn en benauwdheid, die zij gevoelde.
22 Hebr.: *haar noden wendden zich over haar.*
23 Angsten, benauwdheden, nood.
24 *bij haar stonden:* Of: *over haar.*
25 *nam het niet ter harte:* Hebr.: לֵבָּ, *zij zette haar hart daar niet [op];* d.i. zij werd door zulke woorden niet bewogen; zij verkwikten haar hart niet.
26 D.i. waar is de heerlijkheid? Anders: er is geen eer. Alsof zij zei: Alle heerlijkheid en treffelijkheid van Israël is ons nu benomen, nu de ark ons benomen is, welke Israël grote heerlijkheid en vermaardheid toebracht. Want zij was een teken van de genadige aanwezigheid Gods onder zijn volk. Deze manier van spreken wordt ook gebruikt Ps. 26:8, en Ps. 78:61.
27 *eer is gevankelijk weggevoerd uit Israël:* Deze vrouw beklaagt zich meer en is bedroefder om de algemene schade dan om haar eigen verlies. Zie ook boven, vs. 18.
1 Zie boven, 1 Sam. 4:1.
2 Deze stad wordt Hand. 8:40 genoemd Azotus. Zij is geweest één van de voornaamste steden van de Filistijnen, in welke ten tijde van Jozua reuzen woonden; Joz. 11:22.
3 *in het huis van Dagon:* D.i. in de tempel van de afgod Dagon; zie Richt. 16:23. Dit deden de Filistijnen tot een teken van victorie, die zij meenden door de hulp van deze hun god verkregen te hebben.
4 *Dagon daarop overgebleven:* D.i. de romp, waar het hoofd met de handen af waren.
5 *Daarom treden:* Waarom traden zij niet op de dorpel? Het schijnt dat zij hem heilig hebben geacht, omdat Dagon er op gelegen had.
6 niet op de dorpel: D.i. op de dorpel van de tempel van Dagon; zo staat er: De sleutel Davids? d.i. van het huis van David.
7 *hand van YHWH was zwaar:* D.i. de Heer bezocht die van Asdod met zware plagen.
8 *verwoestte hen:* T.w. door de muizen, gelijk gezegd wordt 1 Sam. 6:4.
9 Het Hebreeuwse woord betekent eigenlijk een heuvel en ook het fondament, omdat dit deel van het menselijk lichaam verheven is. Dat dit deel van het lichaam van de Filistijnen is geplaagd geweest, wordt duidelijk gezegd Ps. 78:66. Deze plaag wordt in onze taal genoemd de spenen, takken, aambeien, of vijgpuisten, waaraan de mensen grote pijn lijden.
– *a* Ps. 78:66.

van Israël bij ons niet blijve; want Zijn hand is hard over ons, en over Dagon, onze god.

8 Daarom zonden zij heen, en verzamelden tot zich al de vorsten van de Filistijnen, en zij zeiden: Wat zullen wij met de ark van de God van Israël doen? En [10]die zeiden: Dat de ark van de God van Israël [11]rondom Gath ga. Zo droegen zij de ark van de God van Israël rondom.

9 En het gebeurde, nadat zij die hadden rondom gedragen, zo was de hand van YHWH tegen die stad met een zeer grote [12]kwelling; want Hij sloeg de mensen van die stad van de kleine tot de grote, en zij hadden [13]gezwellen [14]in de verborgen plaatsen.

10 Toen zonden zij de ark van God naar [15]Ekron; maar het gebeurde, als de ark van God te Ekron kwam, [16]zo riepen [17]die van Ekron, zeggende: Zij hebben de ark van de God van Israël tot mij rondom gebracht, om mij en mijn volk te doden.

11 En zij zonden heen, en verzamelden al de vorsten van de Filistijnen, en zeiden: Zend de ark van de God van Israël heen, dat zij wederkere tot haar plaats, opdat zij [18]mij en mijn volk niet dode; want er was een [19]dodelijke kwelling in de hele stad, en de hand van God was er zeer zwaar.

12 En de mensen, [20]die niet stierven, werden geslagen met gezwellen, zodat het geschrei van [21]de stad opklom naar de hemel.

HOOFDSTUK VI

Nadat de ark zeven maanden bij de Filistijnen geweest was, vs. 1 enz. overleggen zij met hun priesters hoe zij haar zullen terugzenden, 2. die raden aan dat men haar niet ledig, maar met een geschenk zou terugzenden, 3. namelijk met vijf gouden gezwellen en muizen, 4. op een nieuwe wagen, 7. zo deden de Filistijnen, 10. De koeien die voor de wagen gespannen waren, gingen rechtstreeks naar Beth-Semes, 12. Waar de Levieten daarom offer brengen, 14. Welke vorsten en steden gouden gezwellen en muizen geofferd hebben, 17. De inwoners van Beth-Semes worden zwaar door de HEERE geslagen, omdat zij uit nieuwsgierigheid in de ark keken, 19. Zij verzoeken de inwoners van Kirjath-Jearim de ark vandaar in hun stad te halen, 20.

De terugkeer van de ark

ALS nu de ark van YHWH zeven maanden in het land van de Filistijnen geweest was,

2 Zo riepen de Filistijnen de priesters en de waarzeggers, zeggende: Wat zullen wij met de ark van YHWH doen? Laat ons weten, [1]waarmee wij ze aan [2]haar plaats zenden zullen.

3 Zij dan zeiden: Als u de ark van de God van Israël wegzendt, zendt haar niet [3]leeg weg, maar [4]vergeldt [5]Hem geheel een schuldoffer; dan zult u genezen worden, en u zal bekend worden, waarom Zijn [6]hand van u niet afwijkt.

4 Toen zeiden zij: Welk is dat schuldoffer, dat wij Hem vergelden zullen? En zij zeiden: Vijf gouden gezwellen, en [7]vijf gouden muizen, naar het getal [8]van de vorsten van de Filistijnen; want [9]het is dezelfde plaag [10]over u allen, en over uw vorsten.

5 Zo maakt dan beelden van uw gezwellen, en beelden [11]van uw muizen, die het land verderven, en [12]geeft de God van Israël de eer; misschien zal Hij Zijn hand verlichten van over u, en van over uw [13]god, en van over uw land.

6 Waarom toch zou u uw hart verzwaren, zoals de [14]Egyptenaars en Farao hun hart verzwaard hebben? Hebben zij niet, [15]toen Hij [a]wonderlijk met [16]hen gehandeld had, [17]hen laten trekken, dat zij [18]heengingen?

10 die zeiden: Te weten, de vorsten van de Filistijnen.

11 *Gath ga:* Dit is ook één van de voornaamste steden van de Filistijnen geweest, gelegen op een heuvel of berg, genoemd Amma, niet ver van de zee. Deze stad heeft David ingenomen, 2 Sam. 8:1, vgl. met 1 Kron. 18:1; zie breder van deze stad 2 Kon. 12:17; 2 Kron. 11:8, en 2 Kron. 26:6.

12 Of: *verstoring*.

13 D.i. de gezwellen waren niet uitwendig maar inwendig in de endeldarm, zo dat men daar niet bij kon komen om ze te doen bloeden als ze zwoeren, dat de pijnlijkste soort van spenen of vijgwratten is.

14 *in de verborgen plaatsen:* Hebr.: עפלים, *waren hun verborgen*.

15 Dit is ook één van de voornaamste steden van de Filistijnen geweest, en is de stam van Juda ten erfdeel gevallen, Joz. 15:45; Richt. 1:18. Zie van deze stad breder Joz. 13:3; 2 Kon. 1:2; Jer. 25:20; Amos 1:8; Zef. 2:4, en Zach. 9:5, 9:7.

16 zo riepen: De Ekronieten, gehoord en gezien hebbende de zware plagen, waarmee God de Heer hun naburen, vanwege de ark, geplaagd had, waren verschrikt toen zij hoorden dat men de ark tot hen brengen wilde.

17 die van Ekron: Te weten, de oversten van de stad, want er volgt: om mij en mijn volk te doden.

18 *mij en mijn volk niet dode:* Aldus sprak een ieder onder de vorsten van de Filistijnen.

19 *dodelijke kwelling:* Enige menen dat, behalve de spenen, onder de Filistijnen nog een andere dodelijke ziekte geregeerd heeft. Zie vs. 12.

20 die niet stierven: Te weten, van de dodelijke kwelling, waarvan straks gesproken is, vs. 11.

21 *stad opklom naar de hemel:* D.i. van de inwoners van de stad.

1 Anders: *hoe*.

2 *haar plaats:* T.w. in het land van Israël.

3 niet leeg weg: D.i. niet zonder enig geschenk, of verering.

4 vergeldt … ganselijk: Hebr.: vergeldende vergeldt.

5 T.w. de God van Israël.

6 D.i. de plaag of straf, die alleen van de macht en regering Gods komt.

7 Van de muizen is tevoren niet gesproken.

8 *vorsten van de Filistijnen:* Zie van deze vijf vorsten, vs. 17.

9 enerlei plaag: Zij willen zeggen: de vorsten, oversten en het gemene volk te Ekron zijn van God met een en dezelfde plaag geplaagd.

10 *over u allen:* Hebr.: אֹתָֽךְ, *over hen allen*; zie boven, 1 Sam. 5:11.

11 D.i. van de muizen, die u geplaagd en gepijnigd hebben. Gelijk de spenen het lichaam van de Filistijnen geplaagd hebben, zo hebben de muizen hun schade gedaan aan hun bezaaid land, met het zaad te knagen en te eten.

12 *geeft de God van Israël de eer:* Mits bekennende, dat u met recht van Hem gestraft bent over uw vergrijpingen aan de Ark van de Heer. Zo spreekt ook Jozua tot Achan, Joz. 7:19.

13 *uw land:* T.w. Dagon.

14 *Egyptenaars en Farao:* Deze manier van spreken, t.w. dat enig ding in het algemeen gezegd wordt, en daarna het een of ander in het bijzonder, wordt meermalen in de Heilige Schrift gebruikt, gelijk Joz. 2:1; 1 Kon. 11:1; 2 Sam. 2:1; Ps. 18:1, en Mark. 16:7.

15 Hij … met hen gehandeld had: Anders: toen Hij met hen doende was, of, toen Hij zich oefende aan hen, of, nadat Hij hen bespot had.

– *a* Ex. 12:31.

16 T.w. de Egyptenaars.

17 T.w. de Israëlieten.

18 T.w. uit Egypte.

7 Nu dan, [19]neemt en maakt een [20]nieuwe
wagen, en twee zogende koeien, op die geen juk
gekomen is; span de koeien aan de wagen, en
brengt [21]haar kalveren van achter haar [22]weer
naar huis.
8 Neem dan de ark van YHWH, en zet ze op
de wagen, en legt de gouden [23]kleinoden, die u
[24]Hem als schuldoffer vergelden zult, in een kof-
fertje aan haar zijde; en zendt ze weg, dat zij
heenga.
9 Zie dan toe, als zij de weg van haar gebied op-
gaat naar Beth-semes, zo [25]heeft Hij ons dit groot
kwaad gedaan; maar zo niet, zo zullen wij weten,
dat Zijn hand ons niet geraakt heeft; het is ons
een [26]toeval geweest.
10 En die mensen deden zo, en namen twee zo-
gende koeien, en spanden ze aan de wagen, en
haar [27]kalveren sloten zij in huis.
11 En zij zetten de ark van YHWH op de wagen,
en het koffertje met de gouden muizen, en de
beelden van hun [28]gezwellen.
12 De koeien nu gingen recht in die weg, op de
weg naar [29]Beth-semes op een straat; [30]zij gingen
steeds voort, [31]al loeiende, en [32]weken noch ter
rechterhand noch ter linkerhand; en de vorsten
van de Filistijnen gingen daarachter tot aan de
grens van Beth-semes.

De ark te Beth-semes

13 En die van Beth-semes [33]maaiden de tarwe-
oogst in het dal, en als zij hun ogen ophieven,
zagen zij de ark en verblijdden zich, als zij die
zagen.
14 En de wagen kwam op de akker van Jozua,
de Beth-semiet, en bleef daar staande; en daar
was een grote steen, en [34]zij kloofden het hout
van de wagen, en offerden de koeien aan YHWH
als brandoffer.
15 En de Levieten namen de ark van YHWH af
en het koffertje, dat daarbij was, waarin de gou-
den kleinoden waren, en zetten ze op die grote
steen; en die mensen van Beth-semes [35]offer-
den brandoffers, en slachtten slachtoffers voor
YHWH, op die dag.
16 En als de vijf vorsten van de Filistijnen dat
gezien hadden, zo keerden zij weer op die dag
naar Ekron.
17 Dit nu zijn de gouden gezwellen, die de Fi-
listijnen aan YHWH als schuldoffer vergolden
hebben: Voor Asdod één voor Gaza één, voor As-
kelon één, voor Gath één, voor Ekron één.
18 Ook gouden muizen, naar het getal van
alle steden van de Filistijnen, onder de vijf
vorsten, van de versterkte steden af tot aan
de landvlekken; en tot aan [36]Abel, de grote
steen, waarop zij de ark van YHWH neergesteld
hadden, [37]die tot op deze dag is op de akker van
Jozua, de Beth-semiet.
19 En de Heere sloeg onder die mensen van
Beth-semes, omdat zij [38]in de ark van YHWH ge-
zien hadden; ja, Hij sloeg [39]van het volk zeven-
tig mannen, en vijftig duizend mannen. Toen be-
dreef het volk rouw, omdat YHWH een grote slag
onder het volk geslagen had.
20 Toen zeiden de mensen van Beth-semes:
Wie zou kunnen bestaan voor het aangezicht
[40]van YHWH, deze heilige God? En tot wie van
ons zal Hij optrekken?
21 Zo zonden zij boden tot de inwoners van
Kirjath-jearim, zeggende: De Filistijnen hebben
de ark van YHWH teruggebracht; kom af, haalt
ze omhoog tot u.

HOOFDSTUK VII

De ark wordt gebracht en geplaatst te Kirjath-Jearim, vs. 1 enz. Samuel vermaant het volk tot bekering en het wegdoen van de afgoden, 3. De Israëlieten gehoorzamen hem, 4. vast- en biddag, 6. De Filistijnen menen de Israëlieten te overvallen: de Israëlieten zijn bevreesd, 7. Samuel offert en bidt de HEERE voor Israël, hij en het volk worden verhoord, 9. De HEERE verschrikt de Filistijnen met donder, en zij worden verslagen, 10. Samuel richt een gedenksteen op te

19 *neemt en maakt:* Anders: *maakt en neemt een nieuwen wagen.*

20 De heidense priesters hebben geacht dat het onbetamelijk was, dat men de ark van de Heer zou zetten en voeren op een wagen, die tevoren tot boerenwerk of tot anderen arbeid was gebruikt geweest; zie iets dergelijks 2 Sam. 6:3.

21 *haar kalveren:* Hebr.: עֲגָלֶיהָ, *haar zonen, of kinderen*; zo ook vs. 10.

22 Dit vermeerdert het wonderwerk, dat de koeien niet teruggekeerd zijn naar haar zuigelingen.

23 Hebr.: *vaten, gereedschap*; t.w. de gouden spenen en muizen.

24 T.w. de God van Israël.

25 D.i. zo zullen wij daaruit bekennen dat de God van Israël ons deze plaag heeft toegezonden.

26 D.i. iets waarvan men de natuurlijke of de regerende oorzaak niet weten kan.

27 *haar kalveren:* Hebr.: בְּנֵי, *haar kinderen, of zonen.*

28 Of: *aarzen*.

29 Zie van deze stad Joz. 15:10 in de aant, en Joz. 21:16.

30 zij gingen steeds voort: Hebr.: הָלְכָה, zij gingen gaande.

31 *al loeiende:* T.w. omdat zij van haar kalveren afgetrokken waren, want ook de beesten hebben hun jongen lief.

32 *noch ter rechter hand noch ter linkerhand:* Hieruit is af te nemen dat er verscheidene straten of bijwegen geweest zijn; maar deze koeien zijn, door de regering Gods, de rechte weg naar Beth-Semes ingegaan.

33 *maaiden de tarweoogst:* Dit placht in het Joodse land te gebeuren omtrent pinksteren, Lev. 23, d.i. in de maand Mei, of kort daarna. Daarom is de ark van de Filistijnen genomen omtrent het begin van November, want zij is zeven maanden in hun land geweest, vs. 1.

34 zij kloofden het hout van de wagen: Te weten, de Levietische priesters, die te Beth-Semes woonden, gelijk blijkt vs. 15. Want deze stad was de Levieten tot een woning gegeven. Zie Joz. 21:16. Het ambt van deze was de ark aan te tasten en te dragen; Num. 4:5, enz.

35 offerden brandofferen: D.i. zij behandigden de priesters beesten ten brandoffer, enz.

36 *Abel, de grote steen:* D.i. klacht. Zie van deze steen boven, vs. 14, 6:15. Waarom hij zo genaamd wordt, zie vs. 19. Vgl. Gen. 50:11.

37 die tot op deze dag is: Enige verstaan hier de ark, maar anderen de steen, dat geloofliker is.

38 *in de ark van YHWH gezien hadden:* Tegen het bevel Gods, Num. 4:5, 4:20. Het schijnt wel dat de Beth-Semieten al te nieuwsgierig geweest zijn om te zien of de Filistijnen iets uit de ark genomen of erbij gedaan hadden, en het schijnt dat er enige stoute verachting mee vermengd is geweest.

39 *van het volk:* T.w. van de andere Israëlieten, die daar lagen om de wacht te houden, opdat hun gebied niet beschadigd werd; ook van die, welke daar van alle stammen gekomen waren om de ark te zien, op de tijding dat die weer tehuis gekomen was.

40 *van YHWH:* D.i. voor YHWH, die boven de ark zich openbaarde.

Mizpa, ter gedachtenis van die overwinning, 12. De hand van de HEERE was tegen de Filistijnen zolang Samuel leefde, 13. De Israëlieten krijgen de steden terug die de Filistijnen hun afgenomen hadden, 14. Samuel doorkruist en bezoekt alle steden van het land, 16. en keert terug naar Rama, 17.

De ark te Kirjath-jearim

TOEN kwamen de mannen van [1]Kirjath-jearim, en haalden de ark van YHWH op, [a]en zij brachten ze in het huis van [2]Abinadab, op de heuvel; en zij [3]heiligden zijn zoon Eleazar, dat hij de ark van YHWH bewaarde.

2 En het gebeurde, van die dag af, dat de ark van de Heere te Kirjath-jearim bleef, en de dagen werden twintig jaren; en het hele huis [4]van Israël klaagde YHWH achterna.

Samuël roept op tot bekering

3 Toen sprak Samuël tot het hele huis van Israël, zeggende: Als u zich met uw hele hart tot YHWH bekeert, zo doet [5]de vreemde goden uit het midden van u weg, ook de [6]Astharoths; en [b]richt uw hart tot YHWH, en dient Hem alleen, zo zal Hij u uit de hand van de Filistijnen rukken.

4 De Israëlieten nu deden de [7]Baäls en de Astharoths weg, en zij dienden YHWH alleen.

5 Verder zei Samuël: Verzamelt het hele Israël naar [8]Mizpa, en ik zal YHWH voor u bidden.

6 En zij werden verzameld te Mizpa, en zij schepten water, en [9]goten het uit voor het aangezicht van YHWH; en zij vastten op die dag, en zeiden daar: Wij hebben tegen YHWH gezondigd. Zo [10]richtte Samuël de Israëlieten te Mizpa.

De overwinning bij Mizpa

7 Toen de Filistijnen hoorden, dat de Israëlieten zich verzameld hadden te Mizpa, [11]zo kwamen de oversten van de Filistijnen op tegen Israël. Als de Israëlieten dat hoorden, zo vreesden zij [12]voor het aangezicht van de Filistijnen.

8 En de Israëlieten zeiden tot Samuël: [13]Zwijg niet van onzentwege, dat u niet zou roepen tot YHWH, onze God, opdat Hij ons verlosse uit de hand van de Filistijnen.

9 Toen nam Samuël een [14]melklam, en [15]hij offerde het geheel aan YHWH als brandoffer; en Samuël riep tot YHWH voor Israël; en YHWH [16]verhoorde hem.

10 En het gebeurde, toen Samuël dat brandoffer offerde, zo kwamen de Filistijnen aan ten strijde tegen Israël; en YHWH donderde op die dag met een grote [17]donder over de Filistijnen, en [c]Hij verschrikte hen, zodat zij verslagen werden voor het aangezicht van Israël.

11 En de mannen van Israël trokken uit van Mizpa, en vervolgden de Filistijnen, en zij sloegen hen tot onder Beth-kar.

12 Samuël nu nam een steen, en stelde die tussen Mizpa en tussen [18]Sen, en hij noemde diens naam [19][d]Eben-Haëzer; en hij zei: Tot hiertoe heeft YHWH ons geholpen.

13 Zo werden de Filistijnen vernederd, en [20]kwamen [21]niet meer [22]in het gebied van Israël; want de hand van YHWH was tegen de Filistijnen al de dagen van Samuël.

14 En de steden, die de Filistijnen van Israël genomen hadden kwamen weer aan Israël, van Ekron tot Gath toe; ook rukte Israël de grens daarvan uit de hand van de Filistijnen; en [23]er was vrede tussen Israël en tussen [24]de Amorieten.

Samuël als richter over Israël

15 Samuël nu [25]richtte Israël [26]al de dagen van zijn leven.

16 En hij trok van jaar tot jaar, en ging rondom naar [27]Beth-el, en Gilgal, en Mizpa; en hij richtte Israël in al die plaatsen.

1 Zie van deze stad de aant. op Richt. 18:12.
– *a* 2 Sam. 6:4.
2 *op de heuvel:* Anders: *te Gibeä*.
3 *heiligden zijn zoon Eleazar:* D.i. wijdden, of verordineerden hem tot een heiligen dienst.
4 *klaagde YHWH achterna:* Anders: *zuchtten tot de Heer*; t.w. toen zij door de Filistijnen hard verdrukt werden. Zie onder, vs. 3.
5 *de vreemde goden uit het midden:* Hebr.: אֱלֹהֵי, *de goden van de vreemden*. Hij verstaat de afgoden van de vreemde of uitlandse volken, die rondom hen lagen.
6 Zie Richt. 2:13.
– *b* Deut. 6:13; Deut. 10:20; Matt. 4:10; Lukas 4:8.
7 *Baäls en de Astharoths weg:* Zie Richt. 2:11. Baäl is een mannelijke naam; maar Astaroth is een vrouwelijke naam; zodat hier gesproken wordt van de afgoden en afgodinnen van de heidenen.
8 Hier plachten de Israëlieten hun landsvergadering te houden; zie Richt. 20:1. Samuël heeft goedgevonden het volk hier bijeen te roepen, opdat hij voor hen, en zij tegelijk met hem, de Heer zouden bidden.
9 *goten het uit:* Tot een teken dat zij hun harten, [van zonden gewassen en gereinigd zijnde] uitgoten voor de Heer. Zie dergelijk 1 Sam. 1:15. De zin is: zij riepen de Heer van harte aan om verlossing. Daartoe was ook hun vasten behorende.
10 *richtte Samuël:* D.i. hij regeerde hen, en hij bracht hen door zijn goede vermaning tot bekering. Zie de aant. op Richt. 2:16.
11 zo kwamen de oversten van de Filistijnen: Te weten, met heirkracht, gelijk blijkt vs. 10.
12 *voor het aangezicht van de Filistijnen:* D.i. van de komst. Zie de aant. op Gen. 36:6.
13 *Zwijg niet van onzentwege:* Of: *laat niet af, en houd u niet stil van ons, van te roepen, enz.* Zie de aant. Job 13:13.
14 D.i. een jong lam, dat nog de melk van zijn moeder zoog.
15 hij offerde: Hij zelf, of door een priester.
16 *verhoorde hem:* Of: *antwoordde hem*.
17 *donder over de Filistijnen:* Hebr.: קוֹל, *stem*.
– *c* Joz. 10:10.
18 D.i. de tand, en door gelijkenis, een rots, die als een tand scherp uitsteekt, gelijk 1 Sam. 14:4, 14:5.
19 D.i. helpsteen, of steen van de hulp.
– *d* 1 Sam. 4:1.
20 Hebr.: *zij voeren niet meer voort te komen*; t.w. met heirlegers, om Israël enige steden af te nemen; maar zij hadden en hielden nog hun garnizoenen en soldaten op de grenzen, om die te bewaren, gelijk te zien is 1 Sam. 10:5. Of: niet meer, betekent hier in langen tijd niet weer. Of: niet meer, voor niet telkens, gelijk Gen. 32:28; 2 Kon. 6:23, 6:24.
21 niet meer: Anders: niet weer.
22 *in het gebied van Israël:* D.i. in het land van de Israëlieten.
23 *er was vrede:* D.i. zij voerden geen openbaren krijg tegen elkaar.
24 *de Amorieten:* Versta, onder de naam van de Amorieten ook andere volken van het land Kanaän, of van de Filistijnen.
25 *richtte Israël:* Zie boven, vs. 6.
26 *al de dagen zijns levens:* T.w. van die dag af toen hij richter geworden is tot zijn dood toe, want ofschoon Saul als koning geregeerd heeft, zo is evenwel Samuël mee in de regering gebleven, en hebben zij tezamen geregeerd veertig jaren, Hand. 13:21.
27 *Beth-El, en Gilgal, en Mizpa:* Dit kan verstaan worden van de stad Bethel, of van het huis van God, [want dat betekent Bethel] en zo zou hier verstaan worden Kiriath-Jearim, waar toen ten tijde de ark van het verbond was.

17 Maar hij [28]keerde weer naar [29]Rama; want [e]daar was zijn huis, en [30]daar richtte hij Israël; en hij bouwde daar YHWH een altaar.

HOOFDSTUK VIII

Samuel stelt zijn zonen aan tot rechters over Israël, vs. 1 enz. hun namen, 2. Zij zijn niet oprecht in de uitoefening van hun ambt, 3. Daarom begeert het volk een koning, 4. Dit mishaagt Samuel; hij draagt het de HEERE voor, 6. Het mishaagt ook de HEERE, doch Hij beveelt dat hij naar het volk zal luisteren, 7. En dat hij hun het harde bestuur van de koningen zal voorhouden, 9. wat Samuel doet, 10, 11 enz. Doch het volk blijft vasthouden aan zijn vorige begeerte, 19. God beveelt Samuel dat men het volk zijn begeerte inwilligt, 22.

Het volk vraagt om een koning

HET gebeurde nu, toen Samuël oud geworden was, zo stelde hij zijn zonen tot [1]richters over Israël.

2 De naam van zijn eerstgeboren zoon nu was [2]Joël, en de naam van zijn tweede was Abia; zij waren richters te [3]Ber-seba.

3 Maar zijn zonen wandelden niet in zijn wegen; maar zij neigden zich [4]tot [a]de gierigheid, en namen geschenken, en [5]bogen het recht.

4 Toen verzamelden zich alle oudsten van Israël, en zij kwamen tot Samuël te Rama;

5 En zij zeiden tot hem: Zie, [6]u bent oud geworden, en uw zonen wandelen niet in uw wegen; [b]zo zet nu een koning over ons, om ons [7]te richten, zoals [8]al de volken hebben.

6 Maar [9][c]dit woord was kwaad in de ogen van Samuël, als zij zeiden: Geef ons een koning, om ons te richten. En Samuël [10]bad YHWH aan.

7 Maar YHWH zei tot Samuël: [11]Hoor naar de stem van het volk in alles, wat zij tot u zeggen zullen; want zij hebben [12]u niet verworpen, maar zij hebben [13]Mij verworpen, [14]dat Ik geen Koning over hen zal zijn.

8 Naar de werken, die zij gedaan hebben, van die dag af, toen Ik hen uit Egypte geleid heb, tot op deze dag toe, en hebben Mij verlaten en andere goden gediend; zo doen zij u ook.

9 Hoor dan nu naar hun stem; maar als u hen op het [15]hoogste zult betuigd hebben, zo zult u hen te kennen geven [16]de wijze van de koning, die over hen regeren zal.

Het recht van de koning

10 Samuël nu zei al de woorden van YHWH het volk aan, dat een koning van hem begeerde.

11 En zei: Dit zal de wijze van de koning zijn, die over u regeren zal: hij zal uw zonen [17]nemen, dat hij hen zich stelle tot zijn wagen, en tot zijn ruiteren, dat zij voor zijn wagen heen lopen;

12 En dat hij hen zich stelle tot oversten van de duizenden, en tot oversten van de vijftigen; en dat zij zijn [18]akker ploegen, en dat zij zijn oogst oogsten, en dat zij zijn krijgswapenen maken, en ook zijn wapentuig.

13 En uw dochters zal hij nemen tot apothekeressen, en tot [19]keukenmaagden, en tot baksters.

14 En uw akkers, en uw wijngaarden, en uw olijfgaarden, die de beste zijn, zal hij nemen, en zal ze aan [20]zijn knechten geven.

15 En [21]uw zaad, en uw wijngaarden zal hij vertienen, en hij zal ze aan [22]zijn hovelingen, en aan zijn knechten geven.

16 En hij zal uw knechten, en uw dienaressen, en uw beste jongemannen, en uw ezels nemen, en hij zal zijn werk daarmee doen.

17 Hij zal uw kudden vertienen; en u zult hem tot knechten zijn.

28 *keerde weer:* Hebr.: רָמָתָה, *en zijn wederkomst was naar Rama.*

29 Deze stad wordt 1 Sam. 1:1 genoemd Ramathaïm; zie de aant. daar.

– *e* 1 Sam. 8:4.

30 *daar richtte hij Israël:* D.i. hij had daar zijn ordinaire woning; toen hij het land omgegaan of doorwandeld had, zo is hij weer daar gekomen.

1 *richters over Israël:* Versta dit zo, dat hij nochtans zelf overrichter gebleven is, gelijk het vervolg uitwijst.

2 Anders: *Vaschni, 1 Kron.* 6:28, wiens zoon een zangmeester geweest is, met name Heman, 1 Kron. 6:33.

3 D.i. hebbende te Ber-Seba hun woonplaats, en daar het richterambt uitoefenende.

4 *tot de gierigheid:* Hebr.: יֹלְקוּחוֹ, *achter, of, na.*

– *a* Ex. 18:21; Deut. 16:19.

5 *bogen het recht:* Anders: *verkeerden.*

6 *u bent oud geworden:* En daarom kunt u de landen en steden niet meer doorreizen, gelijk u tot nog toe gedaan hebt.

– *b* Hosea 13:10; Hand. 13:21.

7 *te richten:* D.i. te regeren, t.w. met koninklijke autoriteit.

8 *al de volken hebben:* D.i. meest allen, want er waren ook enige onder de heidense natiën, die geen koningen, maar vorsten hadden.

9 dit woord was kwaad: Want het kwam God alleen toe zulk een vorm van regering over zijn volk te stellen, gelijk het hem beliefde. Maar het betaamde het volk niet dit te doen uit hoogmoed of eergierigheid, of misvertrouwen, of andere inzichten, zonder de Heer raad te vragen; zie vs. 7.

– *c* 1 Sam. 12:17.

10 *bad YHWH aan:* Om te weten hoe hij zich in deze zaak gedragen zou, en of hij de begeerte van het volk zou inwilligen of niet.

11 *Hoor naar de stem van het volk:* Dit heeft de Heer in toorn gezegd, gelijk Hosea betuigt, Hos. 13:11.

12 *u niet verworpen:* D.i. u niet alleen; want zij hebben Samuël ook verworpen, gelijk ook te zien is vs. 8. Zie gelijke manier van spreken Gen. 32:28.

13 *Mij verworpen:* Eensdeels, omdat zij mij niet langer voor hun enige koning hebben willen kennen, maar een anderen onder of naast mij hebben. Zie onder, 1 Sam. 12:12, 12:19. Anderdeels, omdat zij dat aan mijn goddelijke voorzienigheid niet hebben aanbevolen, welke vorm van regering hen best diende.

14 dat Ik geen Koning over hen zal zijn: Hebr.: מָלְךְ, van over hen te regeren.

15 *hoogste zult betuigd hebben:* Hebr.: הָגֵד תָּעִיד, *betuigende zelf betuigd hebben.*

16 *wijze van de koning:* Of: *manier, gelijk boven, 1 Sam.* 2:13, onder, 1 Sam. 27:11; 2 Kon. 17:33, 17:34, 17:40, enz., d.i. hoe de koning, die over hen regeren zal, hen zal behandelen, of, hoe de koningen gemeenlijk met hun onderzaten omgaan. Het woord Mischphat beduidt hier geen recht; want als de koningen dit alles, wat hier volgt, mochten doen, zo heeft Achab niet gezondigd toen hij Naboth zijn land ontweldigde. Merk op dit ook op vs. 11, God geeft de koningen een ander recht dan hier verhaald wordt, Deut. 17:15. Samuël heeft daarna het ware recht van de koning verhaald en beschreven, 1 Sam. 10:25.

17 T.w. met geweld.

18 *akker ploegen:* Hebr.: קָצַר, *eigenlijk, zijn ploeging.*

19 Hebr.: *slachteressen (vrouwen die slachten).*

20 *knechten geven:* Versta hier raadsheren, ambtlieden, enz. niet zulke knechts, die dienstbare werken deden, gelijk vs. 16, 8:17.

21 *uw zaad:* Hebr.: זַרְעֲ, *uw zaden*; d.i. al uw zaad.

22 Zie de betekenis van dit woord in de aant. Gen. 37:36.

18 U zult wel op die dag roepen, vanwege uw koning, die u zich zult gekozen hebben, maar YHWH zal u op die dag niet verhoren.

19 Maar het volk weigerde Samuëls stem te horen; en zij zeiden: [23]Nee, maar er zal een koning over ons zijn.

20 En wij zullen ook zijn zoals al de volken; en onze koning zal ons richten, en hij zal voor onze aangezichten uitgaan, en hij zal onze krijgen voeren.

21 Als Samuël al de woorden van het volk gehoord had, zo sprak hij die voor de oren van YHWH.

22 YHWH nu zei tot Samuël: Hoor naar hun stem, en stel hun een koning. Toen zei Samuël tot de mannen van Israël: [24]Ga heen, ieder naar zijn stad.

HOOFDSTUK IX

Het geslacht van Kis wordt verhaald, vs. 1 enz. De persoon van Saul wordt beschreven, 2. Kis zendt Saul om de ezelinnen te gaan zoeken, 3. hij doorkruist het land, maar vindt de ezelinnen niet, 4. Op raad van zijn knecht gaat hij naar Samuel, 6. Samuel gaat Saul tegemoet, 14. God had Samuel geopenbaard dat Saul tot hem zou komen, 15. en gelast dat hij hem tot koning zou maken, 16. Samuel nodigt Saul ter maaltijd, 19. hij zegt hem dat de ezelinnen gevonden waren, en dat hij koning zou worden, 20. wat Saul vreemd voorkomt, 21. Samuel plaatst hem bovenaan, 22. en eert hem met een bijzonder stuk spijs, 23. Samuel spreekt met Saul alleen op het dak, 25. En hij openbaart hem dat hij koning zou worden, 26.

Saul zoekt de ezelinnen

ER was nu een man van Benjamin, van wie de naam Kis was, een zoon [1]van [a]Abiël, de zoon van Zeror, de zoon van Bechorath, de [2]zoon van Afiah, de zoon van een man van Jemini, een dapper held.

2 Die had een zoon, van wie de naam Saul was, een jongeling, en [3]schoon, ja, er was geen schoner man dan hij onder de Israëlieten; van zijn schouders en omhoog was hij hoger dan al het volk.

3 De ezelinnen nu van Kis, de vader van Saul, waren [4]verloren; daarom zei Kis tot zijn zoon Saul: Neem nu één van de jongens met u, en maak u op, ga heen, zoek de ezelinnen.

4 Hij dan ging door het gebergte van Efraïm, en hij ging door het land [5]van Salisa, maar zij vonden ze niet; daarna gingen zij door het land [6]van Sahalim, maar zij waren er niet; verder ging hij [7]door het land van Jemini, maar zij vonden ze niet.

5 Toen zij in het [8]land van Zuf kwamen, zei Saul tot zijn jongen, die bij hem was: Kom en laat ons terugkeren; dat niet misschien mijn vader van de ezelinnen aflate, en zich zorgen om ons maakt.

6 Hij daarentegen zei tot hem: Zie toch, er is een [9]man van God in deze stad, en hij is een geëerd man; al wat hij spreekt, dat [10]komt zeker; laat ons nu daarheen gaan, misschien zal hij [11]ons onze weg aanwijzen, waarop wij gaan zullen.

7 Toen zei Saul tot zijn jongen: Maar zie, zo wij gaan, [12]wat zullen wij toch die man brengen? Want [13]het brood is weg uit onze [14]voorwerpen, en wij hebben geen [15]gaven, om de man van God te brengen; wat hebben wij?

8 En de jongen antwoordde Saul verder en zei: Zie, er [16]vindt zich in mijn hand het vierendeel van een zilveren [17]sikkel; dat zal ik de man van God geven, opdat hij ons onze weg wijze.

9 (Vroeger [18]zei een ieder [b]zo in Israël, als hij ging om God te [19]vragen: Kom en laat ons gaan tot de ziener; want die vandaag een profeet genoemd wordt, die werd vroeger een [20]ziener genoemd.)

10 Toen zei Saul tot zijn jongen: [21]Uw woord is goed, kom, laat ons gaan. En zij gingen [22]naar de stad, waar de man van God was.

11 Als zij opklommen door de opgang van de stad, zo vonden zij maagden, die uitgingen om

23 Versta hierbij, uw vermaning zal ons voornemen niet doen veranderen.

24 Gaat heen: Alsof hij zei: Gaat voor ditmaal heen, ik zal mij over deze zaak nader bedenken, en God vragen wie Hij u tot een koning geven zal.

1 Anders: *Ner*; 1 Kron. 8:33, en 1 Kron. 9:39.

– *a* 1 Sam. 14:51.

2 *van een man van Jemini:* Anders: *een man, die een Benjaminiet was.*

3 Hebr.: *goed*; zo ook Gen. 6:2.

4 Dit is niet bij geval geschied, maar door de voorzienigheid Gods, om zo Saul tot Samuël te brengen en tot koning te doen zalven.

5 Dit is een vlak land, gelijk te zien is 2 Kon. 4:42.

6 In dit land, gelegen in de stam van Benjamin, lag de stad Salim, waarvan melding wordt gedaan Joh. 3:23, niet wijd van Gilgal, bij de Jordaan.

7 *door het land van Jemini:* Of: *door het land van de Benjaminieten.*

8 *het land van Zuf kwamen:* Zie boven, 1 Sam. 1:1.

9 *een man van God:* D.i. een profeet; t.w. Samuël. Zie de aant. Richt. 13:6.

10 dat komt zekerlijk: Hebr.: עַתָּה, het komt komende.

11 D.i. welke weg wij moeten ingaan om onze ezelinnen te vinden, waarom wij ons op deze reis begeven hebben.

12 *wat zullen wij toch die man brengen:* Alsof hij zei: Wij kennen deze man van God niet, noch hij ons, en wij zullen hem moeite aandoen, de eerbaarheid zou wel vereisen dat wij hem iets vereren zouden. Zie dergelijk exempel 1 Kon. 14:3, en 2 Kon. 4:42.

13 D.i. onze voorraad of provisie, zodat wij niets hebben om de profeet te vereren.

14 D.i. onze knapzakken of malen.

15 Zie de aant. Richt. 13:17, en 1 Kon. 14:3.

16 *er vindt zich in mijn hand:* D.i. ik heb in mijn hand. Zo staat er 1 Petr. 2:22: Er is geen bedrog in zijn mond gevonden; d.i. er was geen bedrog in zijn mond. Zie Jes. 53:9.

17 Van de waarde van de sikkel zie de aant. Gen. 20:16. Het vierendeel van een zilveren sikkel was niet veel meer dan drie stuivers. Zodat er in deze verering meer werd gezien op het dankbaar gemoed dan op de waardigheid van het geschenk.

18 *Eertijds zei een ieder:* De woorden van vs. 9 zijn de woorden van de schrijver van dit boek, en hieruit willen enige besluiten dat niet Samuël maar Ezra of iemand anders dit boek geschreven heeft.

– *b* Gen. 25:22.

19 *God te vragen:* T.w. door een profeet.

20 *een ziener genoemd:* Zo werden de profeten genoemd, omdat zich God door gezichten aan hen openbaarde, wat zij het volk te kennen gaven. Zie Num. 12:6, en Num. 24:4.

21 D.i. u hebt recht en wel gesproken.

22 T.w. naar Rama.

water te putten; en zij zeiden tot haar: Is de [23]ziener hier?

12 Toen antwoordden zij hun, en zeiden: Zie, [24]hij is voor uw aangezicht; haast u nu, want hij is vandaag in de stad gekomen, omdat het volk vandaag [25]een offergave heeft op de hoogte.

13 Wanneer u in de stad komt, zo zult u hem vinden, voordat hij opgaat op de hoogte om te eten; want het volk zal niet eten, voordat hij komt, want [26]hij zegent [27]het offer, daarna eten de genodigden; daarom gaat nu op, want hem, als heden zult u hem vinden.

14 Zo gingen zij op in de stad. Toen zij in het midden van de stad kwamen, ziet, [28]zo ging Samuël uit hun tegemoet, om op te gaan naar de hoogte.

Saul ontmoet Samuël

15 [29][c]Want YHWH had [30]het voor Samuëls oor geopenbaard, één dag voordat Saul kwam, zeggende:

16 Morgen ongeveer deze tijd zal Ik [31]tot u zenden een man uit het land van Benjamin, die zult u tot voorganger zalven over Mijn volk Israël; en hij zal Mijn volk verlossen uit de hand van de Filistijnen, want Ik heb Mijn volk aangezien, omdat het geroep daarvan tot Mij gekomen is.

17 Toen Samuël Saul aanzag, [32]zo antwoordde hem YHWH: Zie, dit is de man, over wie Ik u gezegd heb: Deze zal over Mijn volk [33]heersen.

18 En Saul naderde tot Samuël in [34]het midden van de poort, en zei: Wijs mij toch, waar is hier het huis van de ziener?

19 En Samuël antwoordde Saul en zei: Ik ben de ziener; ga op voor mijn aangezicht op de hoogte, dat u vandaag met mij eet; zo zal ik u morgen vroeg laten gaan, en [35]alles, wat in uw hart is, zal ik u te kennen geven.

20 Want wat de ezelinnen betreft, die u vandaag de derde dag verloren hebt, [36]zet uw hart daarop niet, want zij zijn gevonden; en van wie zal zijn [37]al het gewenste, dat in Israël is? Is het niet van u, en van het hele huis van uw vader?

21 Toen antwoordde Saul, en zei: Ben ik niet een [38]zoon van Jemini, van de kleinsten van de stammen van Israël? en mijn geslacht is het niet het [39]kleinste van al de geslachten van de stam van [40]Benjamin? Waarom spreekt u mij dan aan met zulke woorden?

22 Samuël dan nam Saul en zijn jongen, en hij bracht ze in de kamer; en [41]hij gaf hun plaats aan het opperste van de genodigden; die nu waren ongeveer dertig man.

23 Toen zei Samuël [42]tot de kok: Breng dat stuk, dat ik u gegeven heb, waarvan ik tot u zei: Zet het bij u weg.

24 De kok nu bracht [43]een schouder op, met wat daaraan was, en zette het voor Saul; en [44]hij zei: Zie, dit is het overgeblevene; zet het voor u, eet, [45]want het is op de vastgestelde tijd voor u bewaard, [46]als ik zei: Ik heb het volk genodigd. Zo at Saul met Samuël op die dag.

25 Daarna gingen zij af van de hoogte in de stad; en hij [47]sprak met Saul [48]op het dak.

26 En zij stonden vroeg op; en het gebeurde, ongeveer de opgang van de dageraad, [49]zo riep Samuël Saul op het dak, zeggende: Sta op, dat ik u gaan late. Toen stond Saul op, en zij beiden gingen uit, hij en Samuël, naar buiten.

27 Toen zij afgegaan waren aan het einde van de stad, zo zei Samuël tot Saul: Zeg de jongen, [50]dat hij voor onze aangezichten heenga; toen

23 *Is de ziener hier:* Anders: *is hier een ziener?*

24 *voor uw aangezicht:* Dit is niet te zeggen, dat Saul en zijn knecht te dier stond Samuël zagen, of met de opslag van hun ogen zien konden; zij zagen hem niet vóór zij in de stad bij hem kwamen, zodat de woorden voor uw aangezicht betekenen nabij, of bij de hand.

25 een offerande: Hebr.: זֶבַח, een slachting. Anders: een maaltijd, gelijk Gen. 31:54, en 1 Sam. 28:24; 1 Kon. 19:21.

26 T.w. door het gebed en met dankzegging, Deut. 8:10.

27 D.i. het geofferd vlees, waarmee men maaltijd zal houden.

28 Want hij wist wel dat zij in die tijd tot hem komen zouden, gelijk blijkt uit vs. 15, 9:16.

29 Hier wordt aangewezen de oorzaak waarom Samuël Saul tegemoet gegaan is, om wie hij die plechtige maaltijd had laten toebereiden.

– *c* 1 Sam. 15:1.

30 D.i. de Heer had het Samuël duidelijk te kennen gegeven. Zie dergelijke manier van spreken Ruth 4:4; 1 Sam. 20:12, 20:13; 2 Sam. 7:27; Job 33:16; Jes. 22:14, en Jes. 48:8.

31 *tot u zenden:* T.w. door een geheime drift want Saul dacht hier niet op, maar hij was uitgegaan om de ezelinnen te zoeken.

32 *antwoordde hem YHWH:* T.w. door een geheime aanspraak, gelijk onder, 1 Sam. 16:7, 16:12.

33 Hebr.: *terughouden*. Het is zoveel te zeggen als, hij zal door zijn autoriteit, bevel en straf, de boze mensen terughouden, tomen, bedwingen van zondigen, of van te doen wat zij willen.

34 *midden van de poort:* D.i. in het midden van de stad. Zie boven, vs. 14.

35 *wat in uw hart is:* D.i. alles waar u mee bekommerd bent, en mij vragen wilt.

36 *zet uw hart daarop niet:* D.i. neem het niet ter harte.

37 D.i. het beste en uitgelezenste, dat in Israël is. Zie boven 1 Sam. 8:11. Anders: tot wie is de gehele begeerte Israëls? D.i. wie begeert al het volk van Israël tot hun koning liever dan u? Anderen nemen het in deze zin, alsof hij zei, op wie zal de keus tot koning, wie geheel Israël begeert, vallen, anders dan op u?

38 *van Jemini:* D.i. van een Benjaminiet.

39 *kleinste van de stammen:* Deze stam, t.w. de stam Benjamins was schier geheel verdelgd geworden, vanwege het bijwijf van de Leviet. Zo dat er maar zeshonderd mannen waren overig gebleven, Richt. 20:47.

40 *spreekt u mij dan aan met zulke woorden:* Hebr.: דַּבֶּר, *spreekt u tot mij naar dit woord*.

41 *gaf hun plaats aan het opperste van de genodigden:* D.i. hij zette hen boven aan. Hiermede heeft Samuël de aanwezende gasten enigermate te kennen gegeven de waardigheid van het ambt, waartoe God Saul verordineerd had; gelijk hij ook dat deed met Saul het voornaamste stuk voedsel voor te zetten. Zie iets dergelijks Gen. 43:34. Ja vanwege Saul heeft hij ook zijn jongen geëerd en mee bovenaan gezet.

42 Uit dit voorzegde blijkt genoegzaam dat Samuël vanwege Saul, die hij wist dat op komenden weg was, deze maaltijd had doen bereiden.

43 Het Hebreeuwse woord betekent zowel de voorbout als de achterbout.

44 T.w. Samuël.

45 Hij wil zeggen: Toen ik deze maaltijd u ter ere liet bereiden, heb ik bevolen dat dit voornaamste stuk voor u zou bewaard worden.

46 T.w. tot de kok, of hofmeester, of dienaren, knechten, volk.

47 *sprak met Saul:* D.i. hij zei hem het bevel Gods aan, dat hij koning zou worden.

48 T.w. op zijn, Samuëls dak. Eertijds waren de daken bij de Joden plat, zodat men er op kon gaan en wandelen; zie Deut. 22:8.

49 T.w. om daar met hem alleen te spreken van zijn roeping tot het koninkrijk.

50 *voor onze aangezichten heenga:* T.w. opdat hij niet hore wat wij spreken.

ging hij heen; maar sta u [51]als nu [52]stil, en ik zal u Gods woord doen horen.

HOOFDSTUK X

Samuel zalft Saul tot koning over Israël, vs. 1 enz. En hij voorzegt hem wat hem onderweg zou overkomen, 2. Saul profeteert onder de profeten, 10. hij komt tot zijn oom, 14. Aan wie hij zegt wat Samuel over de ezelinnen gezegd had, maar hij verzwijgt de zaak van het koningschap, 16. Samuel verzamelt het volk te Mizpa, 17. Daar houdt hij hun hun ondankbaarheid voor ogen, 18. Saul wordt door het lot tot koning over Israël aangewezen, doch hij verbergt zich, 21. zijn gestalte, 23. Saul plaatst zich voor heel het volk, dat hem met gejuich ontvangt, 24. Samuel schrijft het recht van de koning in een boek, 25. Nadat dit alles verricht was, gaat Saul naar zijn huis te Gibea, 26. Sommigen verachten Saul, wat hij zich niet aantrekt, 27.

De zalving van Saul

TOEN nam Samuël een [1]oliekruik, en [2]goot ze uit op zijn hoofd, en [3]kuste hem, en zei: Is het niet zo, dat YHWH u [a]tot een voorganger [4]over Zijn erfdeel gezalfd heeft?

2 Als u vandaag van mij gaat, zo zult u twee mannen vinden bij het [5]graf van Rachel, aan de grens van Benjamin, te [6]Zelzah; die zullen tot u zeggen: De ezelinnen zijn gevonden, die u bent gaan zoeken, en zie, uw vader heeft de zaken van de ezelinnen verlaten, en hij maakt zich zorgen om u, zeggende: Wat zal ik om mijn zoon doen?

3 Als u zich van daar en verder aan begeeft, en zult komen tot aan [7]Elon-thabor, daar zullen u drie mannen vinden, opgaande tot God naar [8]Beth-el; één, dragende drie bokjes, en één, dragende drie bollen broods, en één, dragende een fles wijn.

4 En [b]zij zullen u [9]naar uw welstand vragen, en zij zullen u twee broden geven; die zult u van hun hand nemen.

5 Daarna zult u komen [10]op de heuvel Gods, waar bezettingen van de Filistijnen zijn; [11]en het zal gebeuren, als u daar in de stad komt, zo zult u ontmoeten één [12]hoop profeten, [c]van de hoogte afkomende, en voor hun aangezichten [13]luiten, en trommelen, en pijpen, en harpen, en zij [14]zullen [d]profeteren.

6 En de Geest van YHWH zal met kracht over u komen, en [15]u zult met hen profeteren; en [16]u zult in een andere man veranderd worden.

7 En het zal gebeuren, als u deze tekenen zullen komen, [17]doe u, wat uw hand vinden zal, want God zal met u zijn.

8 U nu zult voor mijn aangezicht afgaan [18]naar Gilgal, en zie, ik zal tot u afkomen, om brandoffers te offeren, [19]om te offeren offergaven van de dankzegging; zeven dagen zult u daar beiden, totdat [e]ik tot u kome, en u bekend make, wat u doen zult.

Saul onder de profeten

9 Het gebeurde nu, toen hij zijn [20]schouder keerde, om van Samuël te gaan, veranderde God hem het hart in een ander; en al die tekenen kwamen op diezelfde dag.

10 Toen [21]zij daar [f]aan de heuvel kwamen, zie, zo kwam hem één hoop [22]profeten tegemoet; en de Geest van YHWH kwam met kracht over hem, en hij profeteerde in het midden van hen.

11 En het gebeurde, als een ieder die hem [23]van te voren gekend had, zag, dat hij, ziet, profe-

51 als nu stil: Hebr.: הַיּוֹם, als deze dag; d.i. in deze tijd.

52 en ik zal u Gods woord doen horen: Samuël heeft wel Saul, toen zij alleen met hun beiden op het dak waren, de wil van de Heer, aangaande zijn verkiezing tot het koninklijke ambt, verklaard, maar naderhand, in het scheiden, heeft Samuël Saul dat nog breder te kennen gegeven, hem daarbij voorzeggende de tekenen, die hem tot verzekering daarvan ontmoeten zouden, waarvan breder 1 Sam. 10 gesproken wordt.

1 Of: *olieflesje, olievaatje*. Onder, 1 Sam. 16:13, waar van de zalving van David gesproken wordt, staat oliehoorn. Saul en Jehu 2 Kron. 9:1, 9:3 zijn uit een oliekruik gezalfd geworden, maar David uit een hoorn.

2 *goot ze uit op zijn hoofd:* Er zijn in het Oude Testament drieërlei personen met zalving in hun ambten ingehuldigd geworden, hogepriesters, koningen en profeten.

3 *kuste hem:* Tot een teken van onderdanigheid, hem zo erkennende voor zijn heer, omdat hem God tot het koninklijke ambt geroepen had. Zie dergelijk exempel 1 Kon. 19:18, en vgl. Ps. 2:12.

– *a* Hand. 13:21.

4 *over Zijn erfdeel:* D.i. over zijn volk van Israël, dat Hij zich tot een erfdeel uit alle natiën heeft gekozen; Deut. 9:26, en Deut. 32:9.

5 *graf van Rachel:* Dit graf was bij Bethlehem Juda, gelijk te zien is Gen. 35:19, 35:20, maar strekte die landpale daar aan de landpale van de stam Benjamins.

6 Dit is de naam van een plaats, die nergens meer dan hier gevonden wordt, en betekent zoveel als een schone schaduw.

7 Anders: *het vlakke veld van Thabor, of, aan de eiken van Thabor*. Er zijn verscheidene plaatsen Thabor genoemd.

8 Sommigen zetten dit over: In het huis van God, te weten te Kirjath-Jearim, als boven 1 Sam. 7:1,2,16, waar de Ark destijds was.

– *b* Richt. 18:15.

9 *naar uw welstand vragen:* Zie Gen. 43:27.

10 *op de heuvel Gods:* Dit is een hoogte geweest bij de stad Gibeä, waar een school was van jonge profeten. In de stad zelve hadden de Filistijnen hun bezetting, gelijk straks volgt. Anders: te Gibeä Gods.

11 D.i. garnizoen, de wacht houdende, gelijk onder, 1 Sam. 13:3.

12 *één hoop profeten:* Hebr.: נֶבִיאִים, *een zeel, of, snoer*; d.i. een hoop mannen, die in orde gaan en als een linie, of koord trekken; en zo vs. 10.

– *c* 1 Kron. 16:39.

13 *luiten, en trommelen, en pijpen, en harpen:* Met deze muziekinstrumenten verkwikten zij zich en verwekten hun geest om te profeteren. Zie een dergelijk exempel 2 Kon. 3:15. In het Hebr.: כִּנּוֹר, staan deze woorden in het eenvoudig getal.

14 D.i. van hemelse, goddelijke, heilige, stichtelijke dingen spreken en zingen.

– *d* Num. 11:25.

15 *u zult met hen profeteren:* D.i. u zult een tijdlang de gave van de profetie hebben. Zie Num. 11:25.

16 *u zult in een anderen man veranderd worden:* D.i. u zult het hart van een kloeken, verstandigen held krijgen, om te regeren en krijg te voeren, gelijk het een koning betaamt.

17 *doe u:* D.i. al wat de nood en de gelegenheid vereist, wat gedaan moet worden ten beste van het land. Doe dat als een wijs en kloekmoedig koning. Dit heeft Saul gedaan, toen hij uitgetrokken is om te strijden tegen de Ammonieten 1 Sam. 11, en de Filistijnen, 1 Sam. 13. Aangaande de manier van spreken, zie Richt. 9:33.

18 Versta, maar eerst naar Mizpa, gelijk te zien is vs. 17, en 1 Sam. 11:14. Te Mizpa is Saul door het lot tot koning gekozen; maar te Gilgal is hij bevestigd geworden.

19 *om te offeren offeranden van de dankzegging:* Zie onder, 1 Sam. 13:8.

– *e* 1 Sam. 13:8.

20 D.i. rug.

21 T.w. Saul en zijn jongen.

– *f* 1 Sam. 19:18.

22 Versta hier, door het woord profeten, de discipelen van de profeten die zich oefenden en studeerden in de Heilige Schrift.

23 *van te voren:* Hebr.: יְתִלְשׁוֹם, *van gisteren, eergisteren*.

teerde met de profeten, zo zei het volk, [24]een ieder tot zijn metgezel: Wat is dit, dat aan de zoon van Kis gebeurd is? Is Saul ook onder de profeten?

12 Toen antwoordde [25]een man van daar, en zei: [26]Wie [g]is toch hun vader? Daarom is het tot een spreekwoord geworden: [27]Is Saul [h]ook onder de profeten?

13 Toen hij nu voltooid had te profeteren, zo kwam hij [28]op de hoogte.

14 En Sauls oom zei tot hem en tot zijn jongen: Waar bent u heengegaan? Hij nu zei: Om de ezelinnen te zoeken; toen wij zagen, dat zij er niet waren, zo kwamen wij tot Samuël.

15 Toen zei Sauls oom: Geef mij toch te kennen, wat heeft Samuël u gezegd?

16 Saul nu zei tot zijn oom: Hij heeft ons [29]voorzeker te kennen gegeven, dat de ezelinnen gevonden waren; maar de zaak van het koninkrijk, waarvan Samuël gezegd [30]had, gaf hij hem niet te kennen.

Saul tot koning aangewezen te Mizpa

17 Maar Samuël riep het volk samen [31]tot YHWH, te Mizpa.

18 En hij zei tot de Israëlieten: Zo heeft YHWH, de God van Israël, gesproken: Ik heb Israël uit Egypte opgebracht, en Ik heb u van de hand van de Egyptenaren gered, en van de hand van alle koninkrijken, die u onderdrukten.

19 [i]Maar u hebt vandaag uw God verworpen, Die u uit al uw [32]ellenden en uw noden verlost heeft, en hebt [33]tot Hem gezegd: Zet een koning over ons; [k]nu dan, stelt u voor het aangezicht van YHWH, naar uw stammen en [34]naar uw duizenden.

20 Toen nu Samuël al de stammen van [35]Israël had doen naderen, [l]zo is de stam van [36]Benjamin geraakt.

21 Toen hij de stam van Benjamin deed aankomen naar zijn geslachten, zo werd het geslacht van Matri geraakt; en Saul, de zoon van Kis, werd geraakt. En zij zochten hem, maar hij werd niet gevonden.

22 Toen vraagden zij verder YHWH, of die man nog daarheen komen zou? YHWH dan zei: Zie, hij heeft zich tussen de [37]voorwerpen verstopt.

23 Zij nu liepen, en namen hem van daar, en hij stelde zich in het midden van het volk; en [m]hij was hoger dan al het volk, van zijn schouder en omhoog.

24 Toen zei Samuël tot het hele volk: Ziet u, die YHWH gekozen heeft? Want zoals hij, is er niemand onder het hele volk. Toen juichte het hele volk, en zij zeiden: de koning [38 39]leve!

25 Samuël nu sprak tot het volk [40]het recht van het koninkrijk, en schreef het [41]in een boek, en legde het [42]voor het aangezicht van YHWH. Toen liet Samuël het hele volk gaan, elk naar zijn huis.

26 En Saul ging ook naar zijn huis te Gibeä, en [n]van het leger gingen met hem, van wie het hart God geroerd had.

27 Maar [43]de kinderen Belials zeiden: Wat zou ons deze verlossen? [o]en zij verachtten hem, en brachten hem [44p]geen geschenk. Maar hij was [45]als doof.

HOOFDSTUK XI

Nahas belegert Jabes in Gilead, vs. 1 enz. Hij wil de belegerden niet aannemen dan onder harde voorwaarden, 2. De belegerden vragen zeven dagen om zich hierover te beraden, 3. en nadat zij die verkregen hebben, vragen zij hulp van

24 *een ieder tot zijn metgezel:* D.i. de één tot de ander.

25 *een man:* Vermoedelijk één uit het getal van die profeten.

26 *Wie is toch hun vader:* Alsof hij zei: Even diezelfde God en Vader, die de anderen de Geest van de profetie gegeven heeft, die is machtig die ook Saul te geven. Enige nemen hier het woord vader voor leermeester; gelijk de discipelen van de profeten genoemd worden zonen van de profeten. Sommigen nemen het zo: Wie is hunlieder vader? d.i. de anderen hebben zowel ongeleerde vaders als Saul, maar dit is een werk van God.

– *g* Galat. 1:24.

27 *Is Saul ook onder de profeten:* Dit spreekwoord gebruikt men wanneer men van iemand spreekt, die onverhoeds en onverwachts iets voortreffelijks, of iets bijzonders doet.

– *h* 1 Sam. 19:24.

28 *op de hoogte:* T.w. in de school of synagoge, die op de heuvel Gods was, vs. 5.

29 *voorzeker te kennen gegeven:* Hebr.: הַנָּגִיד, *te kennen gevende te kennen gegeven.*

30 *gaf hij hem niet te kennen:* Het schijnt dat Samuël hem dat verboden had; en opdat het te geheimer blijven zou, had Samuël gezegd dat Saul zijn jongen zou doen vertrekken, 1 Sam. 9:27.

31 *tot YHWH:* T.w. om als voor de Heer, in de vergadering van Gods volk te verschijnen, tot verkiezing en bevestiging van een koning, of, naar sommiger mening, voor de ark van het verbond, vanwaar God de Heer antwoord gaf. Om deze zaak zou de ark daar gebracht zijn, maar hierna te Gilgal, gelijk af te nemen is onder, 1 Sam. 11:15.

– *i* 1 Sam. 8:7.

32 Hebr.: *kwaden.*

33 *tot Hem gezegd:* D.i. tot mij, die zijn profeet ben. Zie boven, 1 Sam. 8:19, en onder, 1 Sam. 12:12.

– *k* 1 Sam. 8:19; 1 Sam. 12:12.

34 *naar uw duizenden:* De stammen van de Israëlieten werden in zekere hopen, elk van duizend man, afgedeeld, gelijk Micha 5:1 en elders te zien is.

35 *had doen naderen:* T.w. om het lot te werpen. Zie dergelijk exempel Joz. 7:14. Voordat zij het lot wierpen, baden zij de Heer, vs. 22; Hand. 1:24.

– *l* Joz. 7:14.

36 T.w. met het lot. Hebr.: gevat, getroffen; d.i. het lot viel op de stam van Benjamin, waarmee God de Heer wilde te kennen geven dat het een onder de huisgezinnen van die stam was, welke Hij tot koning wilde zetten.

37 *tussen de vaten verstopt:* D.i. onder de bagage van het volk.

– *m* 1 Sam. 9:2.

38 *het gehele volk:* Het grootste deel van het volk; want daar waren er enige, die hem verachtten, gelijk te zien is vs. 27.

39 *de koning leve:* Zie 1 Kon. 1:25.

40 *het recht van het koninkrijk:* Versta dit niet van de wijze, manier, of gewoonte van doen, die de koningen onwettiglijk somwijlen aannemen, [gelijk het Hebreeuwse woord genomen is boven 1 Sam. 8:9, 8:11], maar van de wetten, die Samuël door Gods ingeven stelde, aangaande de regering van de koningen. Zie Deut. 17:18. Of van de ordonnantiën om zowel de koning als de onderzaten te leren, hoe zij zich tegen elkaar gedragen zouden.

41 *in een boek:* Dit boek is niet meer voorhanden.

42 *voor het aangezicht van YHWH:* D.i. voor YHWH, die zijn aanwezigheid boven de ark openbaarde.

– *n* 1 Sam. 13:2.

43 *de kinderen Belials zeiden:* Zie Deut. 13:13.

– *o* 1 Sam. 11:12.

44 *geen geschenk:* Gelijk de onderdanen plachten te doen tot een teken van gehoorzaamheid en dat zij hem erkenden voor hun koning. Zie 2 Kron. 17:5;; Matt. 2:11.

– *p* 2 Kron. 17:5.

45 als doof: Of: als stom, als stilzwijgende.

hun broeders, 4. Toen Saul deze onredelijke voorwaarden hoorde, werd hij zeer toornig, 5. Hij bereidt zich voor om Jabes te ontzetten, 6. met een leger van 330.000 man, 8. Hij laat de inwoners van Jabes weten dat hij hen zou ontzetten, 9. Die hun belegeraars misleiden, 10. Hoe Saul Jabes ontzet heeft, 11. Het volk wil hen doden die geweigerd hadden Saul tot koning aan te nemen, 12. Maar Saul wil dit niet toelaten, 13. Hij wordt in het koningschap bevestigd te Gilgal, 14.

Saul verlost Jabes in Gilead

TOEN trok Nahas, de Ammoniet, op, en belegerde [1]Jabes in Gilead. En al de mannen van Jabes zeiden tot Nahas: Maak een verbond met ons, zo zullen wij u dienen.

2 Maar Nahas, de Ammoniet, zei tot hen: [2]Mits deze zal ik een verbond met u maken, dat ik u allen het rechteroog uitsteke; en dat ik deze [3]schande op geheel Israël legge.

3 Toen zeiden tot hem [4]de oudsten Jabes: [5]Laat zeven dagen van ons af, dat wij boden zenden in al het gebied van Israël; is er dan niemand, die ons verlost, zo [6]zullen wij tot u uitgaan.

4 Als de boden te [7]Gibeä-sauls kwamen, zo spraken zij deze woorden voor de oren van het volk. Toen hief al het volk zijn stem op, en huilde.

5 En ziet, [8]Saul kwam achter de runderen uit het veld, en Saul zei: Wat is het volk, dat zij huilen? Toen vertelden zij hem de woorden van de mannen van Jabes.

6 [9]Toen kwam de Geest van God met kracht over Saul, als hij deze woorden hoorde; en [10]zijn toorn ontstak zeer.

7 En hij nam een paar runderen, en hieuw ze in stukken, en hij [11]zond ze in alle gebied van Israël door de hand van [12]de boden, zeggende: Die niet zelf uittrekt achter Saul en achter [13]Samuël, zo zal men zijn runderen doen. Toen viel [14]de vrees voor YHWH op het volk, en zij [a]gingen uit als één enig man.

8 En hij [15]telde [16]hen te Bezek; en van de Israëlieten waren driehonderd duizend, en van de mannen van Juda dertig duizend.

9 Toen zeiden [17]zij tot de boden, die gekomen waren: Zo zult u de mannen te Jabes in Gilead zeggen: Morgen zal u verlossing gebeuren, als de zon heet worden zal. Als de boden kwamen, en verkondigden dat aan de mannen te Jabes, zo werden zij verblijd.

10 En de mannen van Jabes [18]zeiden: [19]Morgen zullen wij tot u uitgaan, en u zult ons doen naar alles, wat goed is in uw ogen.

11 Het gebeurde nu [20]op de andere dag, dat Saul het volk stelde in drie [21]hopen, en zij kwamen in het midden [22]van het leger, in [23]de morgenwake, en zij sloegen Ammon, totdat de dag heet werd; en het gebeurde, dat de overigen zo verstrooid werden, dat er onder hen geen twee samen bleven.

Het koningschap vernieuwd te Gilgal

12 Toen zei het volk tot Samuël: [b]Wie is hij, die zei: Zou Saul over ons regeren? Geef hier die mannen, dat wij hen doden.

13 Maar Saul zei: [24]Er zal op deze dag geen man gedood worden, want YHWH heeft vandaag een verlossing in Israël gedaan.

14 Verder [25]zei Samuël tot het volk: Kom en laat ons naar Gilgal gaan, en [26]het koninkrijk daar vernieuwen.

15 Toen ging al het volk naar Gilgal, en maakte Saul daar koning [27]voor het aangezicht van YHWH te Gilgal; en zij offerden daar dankoffers voor het aangezicht van YHWH; en Saul ver-

1 *Jabes in Gilead:* Zie Richt. 21:8.

2 *Mits deze:* Hebr.: זֹאת, *daarin.*

3 Anders: *smaad.*

4 *de oudsten Jabes:* D.i. de regeerders van de stad Jabes.

5 *Laat zeven dagen van ons af:* D.i. laat ons zeven dagen met vrede.

6 *zullen wij tot u uitgaan:* T.w. om ons over te geven in uw handen.

7 *Gibeä-sauls kwamen:* Deze stad heette eerst Gibeä Benjamins, omdat zij in het erfdeel van de stam Benjamins gelegen was. Zij is alsdan eerst Gibeä Sauls genoemd geworden, nadat Saul [die daar geboren was], koning over Israël geworden is.

8 *Saul kwam achter de runderen uit het veld:* Want toen hij van Samuël in het geheim tot een koning gezalfd en van het merendeel van het volk aangenomen was, zo heeft hij dat ambt nog niet openlijk begonnen te bedienen, en daarom voerde hij nog geen koninklijken staat, maar hij leefde als een particulier en gemeen man, totdat hij openlijk van al het volk ingehuldigd was.

9 *Toen kwam de Geest van God met kracht over Saul:* D.i. ogenblikkelijk heeft God door de kracht zijns Geestes Saul gegeven de gaven, sterkte en kloekmoedigheid om zich tegen de Ammonieten te stellen.

10 *zijn toorn ontstak zeer:* T.w. tegen Nahas, omdat hij zulke schandelijke conditiën van het verdrag de inwoners van Jabes had voorgeschreven.

11 *zond ze in alle gebied van Israël:* T.w. de stukken van de ossen, opdat de Israëlieten die ziende, gedenken zouden, wat schade hun zou overkomen, zo zij weigerden Saul in deze tocht te volgen.

12 Hetzij van de boden van de Jabesieten, of anderen, die hij daartoe gekozen had.

13 Samuël wordt hier bijgevoegd, omdat hij als richter en profeet mee is getogen, om dit ontzet te doen, gelijk blijkt vs. 12; in het bijzonder omdat Saul in het rijk nog niet openlijk bevestigd was.

14 *de vrees voor YHWH op het volk:* D.i. een vrees, die de Heer hun aanjoeg.

– *a* Richt. 20:1.

15 *telde hen:* Of: *monsterde hen.*

16 *te Bezek:* D.i. in de landpale omtrent de stad Bezek, van welke gesproken wordt Richt. 1:5.

17 zij tot de boden: Te weten, Samuël en Saul.

18 T.w. tot de Ammonieten, die hen belegerden.

19 *Morgen zullen wij tot u uitgaan:* Welverstaande, zo er geen ontzet komt; zie vs. 3. Zij verzwijgen het ontzet, dat hun toegezegd was, opdat de vijand op zijn hoede niet zijn zou, maar onvoorziens verrast en overvallen mocht worden.

20 van de anderen daags: Het schijnt dat dit geschied is van de anderen daags, nadat de boden van Jabes vertrokken waren naar de stad; en het was de achtste dag na de belofte van de stad over te geven, zo zij in zeven dagen niet ontzet werden.

21 Hebr.: *hoofden.* Zo ook Richt. 7:16, 7:20.

22 *van het leger:* T.w. van de Ammonieten.

23 *de morgenwake:* T.w. wanneer men pleegt van de wacht af te trekken.

– *b* 1 Sam. 10:27.

24 *Er zal te deze dage:* Zie dergelijk exempel 2 Sam. 19:22.

25 *zei Samuël tot het volk:* T.w. in het leger bij Jabes, nadat zij de Ammonieten geslagen en zo Jabes ontzet hadden.

26 *het koninkrijk daar vernieuwen:* D.i. Saul daar in het koninkrijk bevestigen. Er waren daar enige, die Saul niet hadden willen aannemen tot hun koning, 1 Sam. 10:27. Samuël twijfelde niet of de kwaadwilligen zouden hem nu wel aannemen, omdat zij zijn dapperheid in de strijd gezien hadden, en de anderen hen hadden willen doden, maar Saul had dat verhinderd.

27 *voor het aangezicht van YHWH te Gilgal:* Zie boven, 1 Sam. 10:17, en onder, 1 Sam. 14:18.

heugde zich daar geheel zeer, met al de mannen van Israël.

HOOFDSTUK XII

Nadat Samuel het volk een koning gegeven had, vs. 1 enz. verhaalt hij hoe hij zelf geregeerd had, 2. en hij vraagt daarvan getuigenis, 3. dat het volk hem geeft, 4. Samuel houdt hun de zonde voor ogen die zij begaan hadden door de HEERE te verwerpen en een koning te eisen, 7. Doch hij troost hen weer, indien zij de HEERE gehoorzaam zouden zijn, 14. en dreigt hen, indien zij Hem niet gehoorzamen, 15. Door een onverwacht teken verschrikt hij hen zozeer, 16. dat zij, hun misdaad erkennend, begeren met de HEERE verzoend te worden, 19. Samuel troost het volk, 20. met de belofte dat hij voor hen zou bidden, 23. Hen daarbij opnieuw vermanend de HEERE te vrezen en te dienen, 24.

De afscheidsrede van Samuël

T[1]OEN zei Samuël tot geheel Israël: Zie, ik heb naar uw stem gehoord in alles, wat u mij gezegd hebt, en ik heb een koning over u gezet.

2 En nu, ziet, [2]daar trekt de koning voor uw aangezicht heen, en ik ben oud en grijs geworden, en ziet, mijn zonen [3]zijn bij u; en ik heb voor uw aangezichten gewandeld van mijn jeugd af tot deze dag toe.

3 Zie, hier ben ik, betuigt tegen mij voor YHWH, en voor [4]Zijn gezalfde, wiens os ik genomen heb, en wiens ezel ik genomen heb, en wie ik verongelijkt heb, wie ik [5]onderdrukt heb, en van wiens hand ik [6]een geschenk genomen heb, [7]dat ik mijn ogen van hem zou verborgen hebben; zo zal ik het u wedergeven.

4 Toen zeiden zij: U hebt ons niet verongelijkt, en u hebt ons niet onderdrukt, en u hebt van niemands hand iets genomen.

5 Toen zei hij tot hen: YHWH zij een Getuige tegen u, en Zijn gezalfde zij op deze dag getuige, dat [8]u in mijn hand niets gevonden hebt! En het volk zei: Hij zij Getuige!

6 Verder zei Samuël tot het volk: Het is YHWH, Die Mozes en Aäron [9]gemaakt heeft, en Die uw vaders uit Egypteland opgebracht heeft.

7 En nu, stelt u hier, dat ik met u rechte, voor het aangezicht van YHWH, over al de [10]gerechtigheden van YHWH, die Hij aan u en aan uw vaders gedaan heeft.

8 [a]Nadat Jakob in Egypte gekomen was, [11]zo [b]riepen uw vaders tot YHWH; en YHWH [c]zond Mozes en Aäron, en zij leidden uw vaders uit Egypte, en deden [12]hen aan deze plaats wonen.

9 Maar zij vergaten YHWH, hun God; zo verkocht Hij hen in de hand van [d]Sisera, de oorlogsoverste, te Hazor, en in de [e]hand van de Filistijnen, en in de hand van [13f]de koning van de Moabieten, die tegen hen streden.

10 En zij riepen tot YHWH, en zeiden: Wij hebben gezondigd, omdat wij YHWH verlaten, en de Baäls en Astharoths gediend hebben; en nu, ruk ons uit de hand van onze vijanden, en wij zullen U dienen.

11 En YHWH zond [14g]Jerubbaäl, en [15h]Bedan, en [i]Jeftha, en Samuël, en Hij rukte u uit de hand van uw vijanden rondom, zo dat u zeker woonde.

12 Als u nu zag, dat Nahas, de koning van de kinderen Ammons, tegen u kwam, zo zei [k]u tot mij: Nee, maar een koning zal over ons regeren; zo toch YHWH, uw God, uw Koning was.

13 En nu, ziet daar de koning, [l]die [16]u gekozen hebt, die u begeerd hebt; en zie, YHWH [17]heeft een koning over u gezet.

1 *zei Samuël tot geheel Israël:* T.w. te Gilgal, waar hij de koning had bevestigd, 1 Sam. 11:15.

2 *daar trekt de koning:* D.i. hij is in zijn ambt bevestigd, om u voor te gaan in de krijg en om u te regeren.

3 *zijn bij u:* D.i. zij wonen en verkeren onder u, niet meer als regenten, maar als burgers en particuliere personen, buiten alle regering; gebruikt hen waartoe het u belieft.

4 *Zijn gezalfde:* T.w. de koning Saul, die ik op bevel van de Heer tot een koning over u gezalfd heb; zo ook onder, vs. 5, en 1 Sam. 24:7.

5 *onderdrukt heb:* T.w. door valse en lasterlijke woorden, of kwaad beleid van zaken.

6 *een geschenk genomen heb:* Hebr.: כֹּפֶר, *een verzoening*; d.i. een geschenk, waarmee zich de misdadiger met de toornige richter als verzoent en zijn gunst koopt.

7 dat ik mijn ogen van hem zou verborgen hebben: D.i. dat ik zijn misdaag niet zou gezien hebben, om die te straffen naar behoren. Of in deze zin: Dat ik zou moeten schaamrood worden, en hem niet durven aanzien, wanneer hij mij in mijn aangezicht zou verweten hebben, dat ik geschenken van hem genomen heb. Anders: ja ik heb mijn ogen daarvoor verborgen, of, daarom zou verborgen hebben.

8 *u in mijn hand niets gevonden hebt:* T.w. dat ik genomen heb om het recht te buigen, of te verkeren, of dat mij tot schande of oneer zou kunnen gerekend worden.

9 *gemaakt heeft:* D.i. groot en heerlijk gemaakt heeft; t.w. de ene tot een leidsman van het volk, de andere tot een hogepriester.

10 *gerechtigheden van YHWH:* Versta door dit woord zowel beloften en weldaden, als bedreigingen en straffen. Hij wil het volk te kennen geven dat de Heer in al zijne werken zich betoond had te zijn een rechtvaardig God, zowel in het geven van zijn weldaden als wanneer Hij hen gestraft heeft, toen zij van Hem zijn afgevallen. Vgl. Richt. 5:11; Micha 6:5 met de aant.

– *a* Gen. 46:5.

11 zo riepen uw vaders tot YHWH: Samuël voegt hier aaneen wat vele jaren daarna gevolgd is, want de Israëlieten riepen nog en klaagden tot de Heer niet, toen zij eerst met Jakob in Egypte gekomen waren, maar lang daarna, toen er een koning was opgestaan, die hun zware dienstbaarheid oplegde. Zie Ex. 1:13, 1:14, en Ex. 2:23, 2:24, enz.

– *b* Ex. 2:23.

– *c* Ex. 3:10.

12 *aan deze plaats wonen:* T.w. aan deze en aan de andere zijde van de Jordaan, in het land Kanaän. Mozes heeft haar gesteld in het koninkrijk van de Amorieten, maar Jozua in het land Kanaän.

– *d* Richt. 4:2.

– *e* Richt. 10:7; Richt. 13:1.

13 *van de koning van de Moabieten:* Genaamd Eglon, Richt. 3:12.

– *f* Richt. 3:12.

14 D.i. Gideon, waarom hij Jerubbaäl is genoemd geworden, zie Richt. 6:32.

– *g* Richt. 6:14.

15 Anders: *Jaïr genoemd, zoals enige menen, een Gileadiet*; Richt. 10:3. Het kan wel zijn, dat de richter Jaïr ook Bedan is genoemd geweest, om hem te onderscheiden van een anderen Jaïr, die ten tijde van Mozes geleefd heeft, waarvan te lezen is Num. 32:41. Te meer omdat 1 Kron. 7:17 gemeld wordt een Bedan onder de kinderen van Machir, Gileads vader. Anderen nemen Bedan voor Simson, omdat hij uit de stam Dan was; anderen voor Abdon, omdat de namen schijnen overeen te komen; Richt. 12:13.

– *h* Richt. 10:3.

– *i* Richt. 11:15.

– *k* 1 Sam. 8:5; idem v. 19.

– *l* 1 Sam. 10:19.

16 *u gekozen hebt:* T.w. nadat het lot over de Heer getrokken was; boven, 1 Sam. 10:19.

17 *heeft een koning over u gezet:* T.w. toen Hij u uw begeerte heeft ingewilligd, hoewel zij kwaad en met grote ondankbaarheid vermengd was.

14 Zo [m]u YHWH zult vrezen, en Hem dienen, en naar Zijn stem horen, en tegen de mond van YHWH niet opstandig bent, zo zult u, zowel u als de koning, die over u regeren zal, [18]achter YHWH, uw God, zijn.

15 Maar zo u naar de stem van YHWH niet zult horen, maar tegen de mond van YHWH opstandig zijn, zo zal de hand van YHWH, tegen u zijn, [19]als tegen uw vaders.

Het teken van donder en regen

16 Ook [20]stelt u nu hier, en ziet die grote zaak, die YHWH voor uw ogen doen zal.

17 Is [21]het niet vandaag de tarweoogst? Ik zal tot YHWH roepen, en Hij zal donder en regen geven; zo weet dan, en ziet, dat uw kwaad groot is, dat u voor de ogen van YHWH gedaan hebt, dat u een koning voor u begeerd hebt.

18 Toen Samuël YHWH aanriep, zo gaf YHWH donder en regen op die dag; daarom vreesde al het volk zeer YHWH en Samuël.

19 En al het volk zei tot Samuël: Bid [22]voor uw knechten tot YHWH, uw God, dat wij niet sterven; want boven al onze zonden hebben wij dit kwaad daartoe gedaan, dat wij voor ons een koning begeerd hebben.

20 Toen zei Samuël tot het volk: Vrees niet, u hebt al dit kwaad gedaan; [23]maar wijk niet [24]van achter YHWH af, maar dient YHWH met uw hele hart.

21 En [25]wijkt niet af; want u zou [26]de zinloosheden navolgen, die niet bevorderlijk zijn, noch verlossen, want zij zijn zinloosheden.

22 Want YHWH zal Zijn volk niet verlaten, omwille van Zijn grote Naam, omdat YHWH beliefd heeft, u Zich tot een volk te maken.

23 Wat ook mij betreft, het zij verre van mij, dat ik tegen YHWH zou zondigen, dat ik zou aflaten voor u te bidden; maar [27]ik zal u de goede en rechte weg leren.

24 Vrees slechts YHWH, en dient Hem trouw met uw hele hart; want ziet, hoe grote dingen Hij bij u gedaan heeft!

25 Maar als u [28]voortaan kwaad doet, zo zult u, als ook uw koning, omkomen.

HOOFDSTUK XIII

Saul kiest 3000 krijgslieden, die bij hem en bij Jonathan zouden zijn, vs. 1 enz. Jonathan verslaat de bezetting van de Filistijnen te Gibea, 3. Saul laat heel het volk samenroepen, 4. De Filistijnen komen met een grote macht om tegen Israël te strijden, 5. De Israëlieten verbergen zich uit vrees in de spelonken enz. 6. Saul offert voordat Samuel bij hem komt, 7. daarover wordt hij door Samuel bestraft, 11. en hij voorzegt hem dat zijn koningschap niet bestendig zou zijn, 13. Saul houdt zich met zijn volk te Gibea, 16. De Filistijnen vallen in het land van Israël met drie groepen, 17. waar wapens ontbreken, 19. Alleen Saul en Jonathan hebben wapens, 22.

Strijd tegen de Filistijnen

S[1]AUL was een jaar in zijn regering geweest, en [2]het tweede jaar regeerde hij over Israël.

2 Toen verkoos zich Saul [3]drie duizend mannen uit Israël; en er waren bij Saul twee duizend te [4]Michmas en op het gebergte van Beth-El, en duizend waren er bij Jonathan te [5]Gibeä-Benjamins; en het overige van het volk liet hij gaan, ieder naar zijn tent.

3 Maar Jonathan [6]sloeg de bezetting van de Filistijnen, die te [7]Geba was, dat de Filistijnen [8]hoorden. Daarom blies Saul met de bazuin in het hele land, zeggende: [9]Laat het de Hebreën horen.

4 Toen hoorde het hele Israël zeggen: [10]Saul heeft de bezetting van de Filistijnen geslagen, [11]en ook is Israël in kwade reuk gekomen bij de Filistijnen. Toen werd het volk samengeroepen achter Saul, naar Gilgal.

5 En de Filistijnen werden verzameld om te strijden tegen Israël, [12]dertig duizend wagens, en zes duizend ruiters, en volk in menigte als het

– *m* Deut. 1:26.

18 *achter YHWH:* Hij wil zeggen: De Heer zal voor u gaan, Hij zal u leiden en stieren, beschutten en beschermen. Anders: u zult Hem navolgen.

19 als tegen uw vaders: Anders: en tegen uw vaders; d.i. koningen of vaderlijke huizen.

20 *stelt u nu hier:* D.i. houdt wat stil, hebt wat geduld, dat u ziet en hoort wat de Heer doen zal.

21 niet vandaag de tarweoogst: Alsof hij zei: Is het nu niet een schone en klare dag, gelijk de dagen in de tarwenoogst plegen te zijn? op welke tijden het niet placht te regenen; Spreuk. 26:1. U ziet nu geen teken van onweer voorhanden. Nochtans zult u zien dat ik, door mijn gebed, regen en donder van de Heer verkrijgen zal.

22 *voor uw knechten YHWH, uw God:* D.i. voor ons.

23 maar wijkt niet: Alsof hij zeggen wilde: Al hebt u zoveel kwaad gedaan, zo zal Hij u evenwel genadig zijn, als u aflaat van zondigen.

24 *van achter YHWH af:* D.i. van zijne navolging.

25 *wijkt niet af:* T.w. van de Heer.

26 de ijdelheden na volgen: D.i. de afgoden, die ijdelheden genoemd worden, [omdat de afgod niet is in de wereld]; gelijk Paulus zegt 1 Kor. 8:4; òf, omdat zij niet bevorderlijk zijn, gelijk Samuël hier zegt; òf omdat zij niets anders zijn dan het werk van de handen van de mensen, Lev. 19:4; Ps. 115:4; òf omdat zij de mensen tot ijdelheid en leugens verwekken.

27 ik zal u de goede en rechte weg leren: Te weten, als een profeet en leraar, van God beroepen, betaamt. Zie 1 Kor. 9:16.

28 *voortaan kwaad doet:* Hebr.: תַּרֵעוּ, *kwaad doende doet.*

1 *was een jaar in zijn regering geweest:* Hebr.: מָלְכֹ, *Saul zijnde eens jaars zoons in zijn regeren.*

2 *het tweede jaar regeerde hij over Israël:* Hebr.: מָלַךְ, *twee jaren*; d.i. tweede jaar. Zie Richt. 14:17.

3 *drie duizend mannen uit Israël:* Deze 3000 mannen pasten zo op Sauls dienst, waar heen en waartoe hij hen gebruiken wilde.

4 *Michmas en op het gebergte van Beth-El:* Versta dit niet van een stad zo genoemd, maar van een hoek van het land in de landpale van Benjamin, bij de berg Beth-El; want gelijk hier gezegd wordt dat Saul te Michmas met zijn volk was, zo staat hier onder, vs. 5, dat ook de Filistijnen zich te Michmas legerden.

5 Zie Richt. 19:12.

6 *sloeg de bezetting van de Filistijnen:* T.w. door Sauls bevel, gelijk blijkt vs. 4.

7 *te Geba was:* Anders: *op de heuvel.* Zie boven, 1 Sam. 10:5.

8 Versta hierbij, en zij bereidden zich om de Israëlieten te bekrijgen.

9 *Laat het de Hebreën horen:* T.w. opdat zij zich wachten, dat zij van de Filistijnen niet overvallen worden, maar zich tegen hen wapenen of opmaken, om tegen de Filistijnen te strijden.

10 *Saul heeft de bezetting van de Filistijnen geslagen:* Niet Saul, maar Jonathan door Sauls bevel, of, zij meenden dat het Saul gedaan had.

11 en ook is Israël stinkende geworden: Zie Gen. 34:30.

12 *dertig duizend wagens:* D.i. 30.000 mannen, die op wagens zijnde, uit die streden.

zand, dat [13]aan de oever van de zee is; en zij trokken op, en sloegen hun kamp op te [14]Michmas, tegen het oosten van [15]Beth-Aven.

6 Toen de mannen van Israël zagen, dat zij in nood waren (want het volk was benauwd), zo verborg zich [16]het volk in de grotten, en in de doornbossen, en in de steenklippen, en in de vestingen, en in de putten.

7 De [17]Hebreën nu gingen over de Jordaan in het land van Gad en Gilead. Toen Saul nog zelf te Gilgal was, zo [18]kwam al het volk bevende achter hem.

Saul offert eigenmachtig

8 [19]En hij bleef zeven dagen, tot de tijd, die [20]Samuël bestemd had. Als Samuël te Gilgal niet opkwam, zo verstrooide [21]het volk van hem.

9 Toen [22]zei Saul: Breng tot mij herwaarts een brandoffer, en dankoffers; en hij [23]offerde brandoffer.

10 En het gebeurde, toen hij geëindigd had het brandoffer te offeren, ziet, zo kwam Samuël; en Saul ging uit hem tegemoet, [24]om hem te zegenen.

11 Toen zei Samuël: [25]Wat hebt u gedaan? Saul nu zei: Omdat ik zag, dat zich het volk van mij verstrooide, en u op de [26]bestemde tijd van de dagen niet kwam, en de Filistijnen te Michmas verzameld waren,

12 [27]Zo zei ik: Nu zullen de Filistijnen tot mij afkomen te Gilgal, en ik heb het aangezicht van YHWH niet [28]ernstig aangebeden, [29]zo dwong ik mijzelf, en heb brandoffer geofferd.

13 Toen zei Samuël tot Saul: [30]U hebt dwaas gedaan; u hebt het gebod van YHWH, uw God, niet gehouden, dat Hij u geboden heeft; want YHWH zou nu uw [31]rijk over Israël bevestigd hebben tot [32]in eeuwigheid.

14 Maar nu zal uw rijk niet bestaan. [33]YHWH heeft Zich [34]een man gezocht naar Zijn hart, en YHWH [35]heeft hem geboden een voorganger te zijn over Zijn volk, omdat u niet gehouden hebt, wat YHWH u geboden had.

15 Toen maakte zich Samuël op, en hij ging op van Gilgal naar Gibeä-Benjamins; en Saul telde het volk, dat bij hem gevonden werd, [36]ongeveer zeshonderd man.

Israël zonder wapens

16 En Saul en zijn zoon Jonathan, en het volk, dat bij hen gevonden was, bleven te [37]Gibeä-Benjamins; maar de Filistijnen waren te Michmas gelegerd.

17 En [38]de plunderaars gingen uit het leger van de Filistijnen, in drie groepen; de ene groep keerde zich op de weg naar [39]Ofra, naar het land Sual;

18 En één hoop keerde zich naar de weg van [40]Beth-Horon; en één hoop keerde zich naar de weg van de grens, die naar het dal [41]Zeboim naar de woestijn uitziet.

19 En er [a]werd geen smid gevonden in het hele land van Israël; want de Filistijnen hadden gezegd: [42]Opdat de Hebreën geen zwaard noch speer maken.

20 Daarom moest geheel Israël tot de Filistijnen aftrekken, opdat ieder zijn ploegijzer, of zijn spade, of zijn bijl, of zijn houweel scherpen liet.

21 Maar zij hadden [43]tandige vijlen tot hun houwelen, en tot hun spaden, en tot de drietan-

13 *aan de oever van de zee is:* Hebr.: שְׂפַת, *aan de lip*.

14 Zie boven, vs. 2.

15 Daar was een stad aldus genoemd en ook een woestijn, Joz. 18:12.

16 *het volk:* T.w. de krijgslieden van de Israëlieten, die bij Saul waren.

17 Hebreën nu gingen over de Jordaan: Versta hier, het gemene volk, dat niet strijdbaar was.

18 *kwam al het volk bevende achter hem:* Hebr.: אַחֲרָיו, *zo beefde al het volk achter hem*. Dit schijnt dat te verstaan is van het volk, dat zich verborgen had, vs. 6.

19 En hij bleef zeven dagen: 1 Sam. 10:8.

20 *Samuël bestemd had:* Zie boven, 1 Sam. 10:8, tot wat einde deze dag bestemd was.

21 *het volk van hem:* T.w. het strijdbare volk, dat bij hem geweest was. Dit verliep ginds en herwaarts, Saul verlatende.

22 *zei Saul:* T.w. verdrietig en moe zijnde van langer te wachten, en vrezende het perijkel, dat voorhanden was. Zie vs. 11, 13:12.

23 *offerde brandoffer:* T.w. door een priester, en versta hierbij dat Saul ook de Heer gebeden heeft, gelijk blijkt onder vs. 12. Als Saul zelf geofferd heeft [gelijk sommigen menen], zo is zijn zonde nog des te groter geweest.

24 *om hem te zegenen:* D.i. om hem te groeten en welkom te heten. Zie de aant. Gen. 31:55.

25 *Wat hebt u gedaan:* Dit is geen vraag van een onwetende, maar veel meer een ernstige bestraffing, gelijk Gen. 3:13.

26 *op de bestemde tijd van de dagen niet kwaamt:* Samuël is immers op de zevende dag bij Saul gekomen, alhoewel hij niet even op die ure daar was, in welke Saul hem verwachtte.

27 Zo zei ik: Te weten, bij mijzelf; d.i. ik dacht.

28 *ernstig aangebeden:* Bij de offeranden werden gebeden tot God gedaan.

29 zo dwong ik mijzelf: Of: ik heb mijzelf geweld gedaan; d.i. ik heb het onwillens en met een grote strijd mijns gemoeds gedaan, ja als door nood gedwongen zijnde.

30 *U hebt zottelijk gedaan:* T.w. dat u de bestemde tijd niet hebt afgewacht.

31 *rijk over Israël bevestigd hebben:* D.i. het rijk waarover Hij u gesteld had, om als koning te regeren.

32 *in eeuwigheid:* D.i. lange tijd, al uw leven lang, of op u en op enige van uw nakomelingen; t.w. zo u mij gehoorzaam geweest was. Maar naar het eeuwig besluit van God moest eindelijk het koninkrijk op de stam van Juda komen. Zie Deut. 15:17 in de aantekening.

33 *YHWH heeft Zich:* Dit kon Samuël niet weten dan door het ingeven Gods.

34 *een man gezocht naar Zijn hart:* T.w. David, waarvan onder, 1 Sam. 16, breder gesproken wordt. Maar in deze tijd wist Samuël zelf dit nog niet, gelijk blijkt onder, 1 Sam. 16.

35 *heeft hem geboden:* Van die tijd af, toen David van God tot een koning gekozen is geweest, heeft Saul ontwettelijk geregeerd.

36 *omtrent zeshonderd man:* Daar hij er 2000 placht te hebben, vs. 2. Het schijnt dat de anderen uit vrees verlopen waren. Zie boven, vs. 6, 13:8.

37 Anders: *Gibeä Benjamins, vs.* 15, en elders Gibeä Sauls.

38 *de verdervers gingen uit het leger van de Filistijnen:* Hebr.: שַׁלְּשָׁה, *de verderver*; d.i. de krijgslieden, die uitgezonden waren om het land met branden en blaken en anders te beschadigen.

39 Een stad van de Benjaminieten, van welke ook Joz. 18:23, gewag gemaakt wordt.

40 Gelegen in de stam van Efraïm, aan de landpale Benjamins, Joz. 16:3, en Joz. 18:13.

41 *Zeboim naar de woestijn uitziet:* Gelegen in de stam Benjamins, aan de woestijn van de Jordaan, waarvan ook Neh. 11:34 gesproken wordt.

– *a* Richt. 5:8.

42 *Opdat de Hebreën geen zwaard noch spies maken:* Versta hierbij, wij moeten toezien, gelijk Gen. 3:22.

43 *tandige vijlen tot hun houwelen:* Hebr.: פִּים, *vijlen [met] monden*; d.i. die scherpe tanden hadden.

dige [44]vorken, en tot de bijlen, en tot het stellen [45]van de prikkelen.

22 En het gebeurde op de dag van de strijd, dat er geen zwaard noch speer [46]gevonden werd in de hand van het hele volk, dat bij Saul en bij Jonathan was; maar bij Saul en bij Jonathan, zijn zoon, werden zij gevonden.

23 En het leger van de [47]Filistijnen trok naar [48]de doortocht van Michmas.

HOOFDSTUK XIV

Jonathan met zijn wapendrager verslaan twintig mannen in het leger van de Filistijnen, vs. 1 enz. waardoor het hele leger verschrikt wordt, 15. Toen Saul dit gewaarwerd, vervolgt hij hen, doch de Filistijnen verslaan elkaar, 20. De Israëlieten die bij de Filistijnen waren, voegen zich bij Saul, 21. evenals alle Israëlieten die zich op het gebergte verborgen hadden, 22. Saul bezweert het volk dat niemand voor de avond iets zou eten, 24. zodat niemand van de druipende honing durfde te eten, 25. Jonathan eet wat honing en wordt daardoor verkwikt, 27. Het volk, hongerig zijnde, eet het vlees met het bloed, 32. wat Saul hun verbiedt, 34. Hij bouwt een altaar, 35. Hij vervolgt zijn vijanden, 36. Saul vraagt de HEERE, maar krijgt geen antwoord, 37. Saul laat het lot werpen om te weten wie zich bezondigd had, 40. Het lot treft Jonathan, 43. Saul wil hem doden, maar wordt door het volk verhinderd, 44. Saul voert oorlog; zijn zonen, dochters, vrouw, legeroverste, vader, enz. 47.

Jonathans dappere aanval

HET gebeurde nu op één dag, dat Jonathan, de zoon van Saul, tot de jongen, die zijn wapenen droeg, zei: Kom, en laat ons tot de bezetting van de Filistijnen overgaan, die aan de overzijde is; [1]maar hij gaf het zijn vader niet te kennen.

2 Saul nu [2]zat aan het uiterste van Gibeä onder de granatenboom, die [3]te Migron was; en [a]het volk, dat bij hem was, was ongeveer zeshonderd man.

3 En Ahia, de zoon van Ahitub, de broer [4]van Ikabod, de zoon van Pinehas, de zoon van Eli, [5]was priester van YHWH, te Silo, [6]dragende de [7]efod; maar [8]het volk wist niet, dat Jonathan heengegaan was.

4 Er was nu tussen de doortochten, waar Jonathan zocht door te gaan tot de bezetting van de Filistijnen, een [9]scherpte van een steenklip aan deze zijde, en een scherpte van een steenklip aan [10]de overzijde; en de naam van de ene was Bozes, en de naam van [11]de andere Sene.

5 De ene tand was gelegen tegen het noorden, tegenover Michmas, en de andere tegen het zuiden, tegenover Geba.

6 Jonathan nu zei tot de jongen, die zijn wapenen droeg: Kom, en laat ons tot de bezetting [12]van deze onbesnedenen overgaan; [13]misschien zal YHWH [14]voor ons werken; want bij YHWH is geen verhindering, om te verlossen door velen of [15]door weinigen.

7 Toen zei zijn wapendrager tot hem: Doe [16]al, wat in uw hart is; wend u, zie ik ben met u, [17]naar uw hart.

8 Jonathan nu zei: Zie, wij zullen overgaan tot die mannen, en [18]wij zullen ons aan hen ontdekken.

9 Als [19]zij zo tot ons zeggen: [20]Sta stil, totdat wij aan u komen; zo zullen wij blijven staan aan onze plaats, en tot hen niet opklimmen.

10 Maar zeggen zij zo: Klim tot ons op; zo zullen wij opklimmen, want YHWH heeft hen in onze hand gegeven; en [21]dit zal ons een teken zijn.

11 Toen zij beiden zich aan de bezetting van de Filistijnen ontdekten, zo zeiden de Filistijnen: Zie, de Hebreën zijn uit de holen uitgegaan, waarin zij zich verstopt hadden.

12 Verder [22]antwoordden de mannen van de bezetting aan Jonathan en zijn wapendrager, en zeiden: Klim op tot ons, en [23]wij zullen het u wijs maken. En Jonathan zei tot zijn wapendrager: Klim op achter mij, want YHWH heeft hen gegeven in de hand van Israël.

13 Toen klom Jonathan op zijn handen en op zijn voeten, en zijn wapendrager hem na; en [24]zij

44 Of: *gaffelen*.

45 *van de prikkelen:* Het Hebreeuwse woord betekent een scherpe in een ploegstok, waar men de ploegende beesten mee prikkelt om die voort te drijven.

46 *gevonden werd:* Vanwege de zware heerschappij van de Filistijnen, vs. 19.

47 Anders: *bezetting*.

48 *de doortocht van Michmas:* Denwelken als zij in hadden, zo hadden zij een vrijen pas in het land van de Benjaminieten.

1 maar hij gaf het zijn vader niet te kennen: Vermoedelijk omdat hij vreesde dat zijn vader hem hiertoe geen verlof zou gegeven hebben.

2 *zat aan het uiterste van Gibeä:* D.i. had zijn tent geslagen.

3 *te Migron was:* Van Migron wordt ook gesproken Jes. 10:28. Het is een stuk lands, gelegen aan de ene zijde van de engte naar Gibeä aan; hier lag Saul in de spelonk met zijn zes honderd mannen, loerende wat de Filistijnen doen zouden; onder, vs. 11.

– *a* 1 Sam. 13:15.

4 Zie boven, 1 Sam. 4:21.

5 *was priester van YHWH:* Of: *van de priester van de Heer te Silo*.

6 Of: *droeg*.

7 Versta hierbij ook de borstlap en urim en thummim, welke de hogepriester aantoog als hij de Heer om raad vraagde.

8 *het volk wist niet:* Ja ook Saul en de priester wisten het niet.

9 *scherpte van een steenklip:* Hebr.; tand; en zo in het volgende.

10 *andere zijde:* Zodat de weg tussen twee steenrotsen was.

11 *andere Sene:* Hebr.: אֶחָד, *van de ene*.

12 *van deze onbesnedenen overgaan:* Alsof hij zeggen wilde: Deze Filistijnen zijn vreemd van Gods verbond, en daarom hatelijk voor zijn ogen, maar wij zijn besneden en dragen het teken en het verbond Gods aan onze lichamen.

13 *misschien zal YHWH:* Aldus spreekt Jonathan, omdat hij geen belofte van de victorie van God had.

14 *voor ons werken:* Of: *[wat] voor ons doen*.

15 *door weinigen:* Zie hiervan een exempel Richt. 7:7; 2 Kron. 14. Zie ook Joz. 14:12.

16 *al, wat in uw hart is:* D.i. al wat u goeddunkt.

17 *naar uw hart:* D.i. zoals het u belieft of goeddunkt.

18 wij zullen ons: D.i. wij zullen ons van hen laten zien.

19 zij aldus tot ons zeggen: Zie dergelijk Gen. 24:14.

20 Staat stil: Hebr.: דֹּמּוּ, zwijgt. Zie Joz. 10:12, 10:13.

21 dit zal ons een teken zijn: Vgl. Gen. 24:14 met de aant.

22 *antwoordden de mannen:* D.i. zeiden, of spraken. Want er gaat geen vraag voor.

23 wij zullen het u wijs maken: Alsof zij zeiden: Wij zullen u leren en doen gevoelen wat het is zichzelven dus lichtvaardiglijk in perijkel te brengen.

24 zij vielen voor Jonathans aangezicht: Te weten, zijn vijanden, die hij versloeg.

vielen voor Jonathans aangezicht, en [25]zijn wapendrager doodde ze achter hem.

14 Deze eerste slag nu, waarmee Jonathan en zijn wapendrager ongeveer twintig mannen versloegen, [26]gebeurde ongeveer in de helft van een bunder, zijnde [27]een juk ossen lands.

De overwinning op de Filistijnen

15 En er was een beving in [28]het leger, op het veld en onder het hele volk; de bezetting en de [29]verdervers beefden ook zelf; ja, het land werd beroerd, want het was [30]een beving Gods.

16 Als nu de wachters van Saul te Gibeä-benjamins zagen, dat, ziet, de [31]menigte versmolt, en doorging, en geklopt werd;

17 Toen zei Saul tot het volk, dat bij hem was: Telt toch, en beziet, wie van ons weggegaan zijn. En zij telden, en ziet, Jonathan en zijn wapendrager waren daar niet.

18 Toen zei Saul tot [32]Ahia: [33]Breng de ark van God herwaarts. Want de ark van God was op die dag [34]bij de Israëlieten.

19 En het gebeurde, toen Saul nog tot de priester sprak, dat het rumoer, dat in het leger van de Filistijnen was, [35]zeer toenam en vermenigvuldigde; zo zei Saul tot de priester: [36]Haal uw hand in.

20 Saul nu, en al het volk, dat bij hem was, werd samengeroepen, en zij kwamen ten strijde; en ziet, [37]het zwaard van de enen was tegen de anderen, er was een zeer groot geluid.

21 Er waren ook Hebreën [38]bij de Filistijnen, [39]als vroeger, die met hen in het leger opgetogen waren rondom; deze nu [40]vervoegden zich ook met de Israëlieten, die bij Saul en Jonathan waren.

22 Als alle mannen van Israël, [41]die zich verstopt hadden in het gebergte van Efraïm, hoorden, dat de Filistijnen vluchtten, [42]zo kleefden zij ook hen achteraan in de strijd.

23 Zo verloste YHWH Israël op die dag; en het [43]leger trok over naar [44]Beth-aven.

Sauls onbezonnen eed

24 En de mannen van Israël werden [45]verzwakt op die dag; want Saul [46]had het volk bezworen, zeggende: [47]Vervloekt zij de man, die [48]voedsel eet tot aan de avond, opdat ik mij aan mijn vijanden wreke! Daarom proefde dat hele volk geen voedsel.

25 En [49]het hele volk kwam in een woud; en daar was honing op het veld.

26 Toen het volk in het woud kwam, ziet, zo was er een honigvloed; maar [50]niemand raakte met zijn hand aan zijn mond, want het volk vreesde de bezwering.

27 Maar [51]Jonathan had het niet gehoord, toen zijn vader het volk bezworen had, en hij reikte het einde van de staf uit, die in zijn hand was, en hij doopte die in een honigraat; als hij nu [52]zijn hand tot zijn mond wendde, zo [53]werden zijn ogen verlicht.

28 Toen [54]antwoordde een man uit het volk, en zei: Uw vader [55]heeft het volk moeizaam bezworen, zeggende: Vervloekt zij de man, die [56]vandaag brood eet! [57]Daarom bezwijkt het volk.

25 *zijn wapendrager doodde ze achter hem:* Hebbende nu een zwaard en wapen gekregen van één van de verslagenen; want tevoren hadden Saul en Jonathan alleen zwaarden, gelijk 1 Sam. 13:22 staat.

26 Met deze woorden wordt te kennen gegeven dat deze slachting geschied is in een klein deel, zo dat Jonathan lichtelijk van zijne vijanden had kunnen omsingeld en overvallen worden, had hem God niet wonderbaarlijk bijgestaan.

27 *een juk ossen lands:* D.i. zoveel als een jok ossen, onder een jok gaande, op een dag kunnen ploegen.

28 *het leger:* T.w. in het leger van de Filistijnen.

29 *verdervers beefden ook zelven:* T.w. die soldaten, die uitgetrokken waren om het land te verderven, waarvan 1 Sam. 13:17, gesproken wordt.

30 *een beving Gods:* Zie de aant. op Gen. 30:8. Hij wil zeggen dat het een verschrikking was, die God over hen zond; of een beving Gods, d.i. een zeer grote beving.

31 *menigte versmolt:* T.w. van de Filistijnen.

32 Zie boven, vs. 3.

33 *Breng de ark van God herwaarts:* T.w. om God bij de ark te vragen, of ik de Filistijnen vervolgen zal.

34 *bij de kinderen van Israël:* T.w. in het leger, daar zij anders [gelijk men meent] te Silo was.

35 *zeer toenam en vermenigvuldigde:* Hebr.: רָב, *gaande ging, en vermenigvuldigde.*

36 *Haal uw hand in:* D.i. laat verblijven wat ik u straks bevolen had aangaande de ark. Saul heeft zolang niet willen wachten totdat hij antwoord van God ontvangen had.

37 *het zwaard van de enen was tegen de anderen:* Hebr.: רֵעֵהוּ, *het zwaard van de man tegen zijn naaste*; d.i. de Filistijnen sloegen elkaar. Zie dergelijk exempel Richt. 7;22, en 2 Kron. 20:23.

38 *bij de Filistijnen:* T.w. hen als knechten dienende, of, tot hen overgelopen, die bij deze gelegenheid bij de Israëlieten zich vervoegden.

39 als eertijds: Hebr.: שִׁלְשׁוֹם, als gisteren eergisteren.

40 *vervoegden zich ook met de Israëlieten:* Hebr.: עִם, *zij [waren] om te zijn met Israël.*

41 die zich verstopt hadden: Zie boven, 1 Sam. 13:6.

42 zo kleefden zij ook hen achteraan: D.i. zij hielpen ook de Filistijnen vervolgen en verslaan.

43 Hebr.: *de krijg, of strijd*; d.i. de krijgslieden; versta, van het krijgsvolk, dat de Filistijnen vervolgde.

44 Niet ver van Michmas gelegen, gelijk te zien is boven, 1 Sam. 13:5.

45 *mat op die dag:* Of: *benauwd, bedrukt, geperst*; t.w. door de honger, gelijk volgt.

46 *had het volk bezworen:* Saul heeft het volk verboden te eten, opdat hij te spoediger zijn vijanden zou vervolgen en dempen, vrezende dat zij hem ontkomen zouden als het volk zich aan het eten begeven had, maar hij gebruikt kwade middelen daartoe.

47 *Vervloekt zij de man:* En volgens die waard aan het leven gestraft te worden. Zie vs. 39.

48 *voedsel eet tot aan de avond:* Hebr.: עַד, *brood*; zo in het volgende. Hier blijkt dat brood genomen wordt voor allerlei voedsel, want honig wordt daaronder ook begrepen; zo ook onder, vs. 28, en Gen. 43:31.

49 *het gehele volk kwam in een woud:* D.i. al het volk van het land; zo ook boven, vs. 15, en onder, vs. 29, en Gen. 41:57.

50 *niemand raakte met zijn hand aan zijn mond:* T.w. nadat hij haar in de honig gedoopt had, om daarvan in de mond te steken en te eten; d.i. niemand at daarvan.

51 *Jonathan had het niet gehoord:* Want hij was in het leger niet geweest, nadat hij de Filistijnen geslagen had.

52 *zijn hand tot zijn mond wendde:* Versta hierbij, nadat hij van de honig gegeten had, dat men hem aan de ogen kon merken.

53 *werden zijn ogen verlicht:* Of: *zo zagen zijn ogen*; t.w. duidelijk. D.i. hij kreeg als nieuwe kracht en wakkerheid.

54 *antwoordde een man uit het volk:* D.i. sprak, of nam het woord.

55 *heeft het volk moeizaam bezworen:* Hebr.: אֹמֵר, *bezwerende bezworen.*

56 *heden brood eet:* T.w. tot aan de avond, gelijk vs. 24 staat. Want bij de Hebreën eindigde de dag met de ondergang van de zon.

57 *Daarom bezwijkt het volk:* Of: *het volk is vermoeid, of, moe.*

29 Toen zei Jonathan: Mijn vader heeft [58]het land in het ongeluk gestort; zie toch, hoe mijn ogen verlicht zijn, omdat ik een weinig van deze honing gesmaakt heb;

30 Hoe [59]veel meer, als het volk vandaag had mogen [60]vrij eten van [61]de buit van zijn vijanden, die het gevonden heeft! Maar nu is die slag niet groot geweest over de Filistijnen.

31 Maar zij sloegen op die dag de Filistijnen van Michmas tot [62]Ajalon; en het volk was zeer moe.

32 Toen [63]maakte zich het volk aan de buit, en zij namen schapen, en runderen, en [64]kalveren, en zij slachtten ze tegen de aarde; en het volk at [65]ze met het bloed.

33 En men boodschapte het Saul, zeggende: Zie, het volk verzondigt zich aan YHWH, etende met het bloed. En hij zei: U hebt [66]trouweloos gehandeld; wentelt [67]vandaag [68]een grote steen tot mij.

34 Verder sprak Saul: Verstrooi u onder het volk, en zegt tot hen: Breng tot mij ieder zijn os, en ieder zijn schaap, en slacht het hier, en eet, en bezondigt u niet aan YHWH, die etende met het bloed. Toen bracht al het volk ieder zijn os met zijn hand, in de nacht, en slachtte ze daar.

35 Toen bouwde Saul YHWH een altaar; [69]dit was het eerste altaar, dat hij YHWH bouwde.

Jonathan in gevaar door de eed

36 Daarna zei Saul: Laat ons aftrekken de Filistijnen na, bij nacht, en laat ons hen beroven, totdat het morgen licht worde, en laat ons niet één man onder hen overig laten. Zij nu zeiden: Doe al wat goed is in uw ogen; maar de priester zei: Laat ons herwaarts [70]tot God naderen.

37 Toen [71]vraagde Saul God: Zal ik aftrekken de Filistijnen na? Zult U ze in de hand van Israël overgeven? Maar [72]Hij antwoordde hem niet op die dag.

38 Toen zei Saul: Kom herwaarts [73b]uit alle hoeken van het volk, en [74]verneemt, en ziet, waarin deze zonde vandaag gebeurd zij.

39 Want zo waarachtig als YHWH leeft, Die Israël verlost, al was het in mijn zoon Jonathan, zo zal hij [75]de dood sterven; en niemand uit het hele volk antwoordde hem.

40 Verder zei hij tot het hele Israël: U zult aan de ene zijde zijn, en ik en mijn zoon Jonathan zullen aan de andere zijde zijn. Toen zei het volk tot Saul: Doe, wat goed is in uw ogen.

41 Saul nu sprak tot YHWH, de God van Israël: [76]Toon de onschuldige. Toen werd Jonathan en [77]Saul geraakt, en het volk ging [78]vrijuit.

42 Toen zei Saul: Werpt het lot tussen mij en tussen mijn zoon Jonathan. Toen [79]werd Jonathan geraakt.

43 Saul dan zei tot Jonathan: Geef mij te kennen, wat u gedaan hebt. Toen gaf het Jonathan hem te kennen, en zei: Ik heb maar een weinig honigs geproefd, met het uiterste van de staf, die ik in mijn hand had; zie hier ben ik, moet ik [80]sterven?

44 Toen zei Saul: Zo doe mij God, en zo doe Hij daartoe, Jonathan! u moet de dood [81]sterven.

45 Maar het volk zei tot Saul: Zou Jonathan sterven, die deze grote verlossing in Israël gedaan heeft? Volstrekt niet! zo waarachtig als YHWH leeft, als er een haar van zijn hoofd op de aarde vallen zal; want hij heeft dit vandaag [82][83]met God gedaan. Zo verloste het volk Jonathan, dat hij niet stierf.

46 Saul nu trok op [84]van achter de Filistijnen, en de Filistijnen trokken aan hun plaats.

Sauls oorlogen en familie

47 Toen nam Saul het koninkrijk over Israël in; en hij streed rondom tegen al zijn vijanden, tegen Moab, en tegen de kinderen Ammons, en

58 *het land beroerd:* D.i. de inwoners van het land, of de krijgslieden, die in het leger zijn.

59 T.w. zou het volk sterk en kloek geworden zijn om de vijanden te vervolgen, als, enz.

60 *vrij eten:* Hebr.: יוֹם, *etende eten.*

61 *de buit van zijn vijanden:* T.w. van het vee en anderen voorraad van voedsel.

62 Er was een Ajalon in de stam van Dan, Joz. 19:42, aan de priesters gegeven, Joz. 21:24, en 1 Kron. 6:69. Maar hier wordt gesproken van een ander in de stam van Juda. Rehabeam heeft die gesterkt, en zij wordt gesteld onder de sterkste steden van het koninkrijk van Juda, 2 Kron. 11:10.

63 *maakte zich het volk aan de buit:* Anders: *wendde, of keerde zich het volk aan de buit.*

64 Hebr.: *de zonen van de runderen.*

65 *met het bloed:* T.w. voordat het bloed geheel uit het vlees gedropen was. Dit deed het volk vanwege de grote honger, die het had, niet kunnende wachten totdat de beesten uitgebloed hadden. Zie Lev. 3:17, en Lev. 17:10; Deut. 12:16, 12:23.

66 *trouweloos gehandeld:* Nl. tegen God.

67 D.i. meteen, voordat het avond wordt.

68 *een grote steen:* T.w. om op dezelfde de beesten te slachten, opdat het bloed te eer en te meer daar uitlope, of vliete. Sommigen menen dat men van die grote steen het altaar gemaakt heeft, waarvan vs. 35 gesproken wordt.

69 dit was het eerste altaar: Hebr.: הַחֵל, dit altaar begon hij de Heer te bouwen.

70 *tot God naderen:* D.i. tot de ark van God; t.w. om hem te vragen, of het zijn wil is dat wij dit doen.

71 *vraagde Saul God:* T.w. door de hogepriester.

72 Hij antwoordde hem niet: Dit was een teken dat God op hem vertoornd was; zie dergelijk exempel 1 Sam. 28:6. De Heer was gram, niet op Jonathan, maar op Saul, omdat hij zulk een dwazen en onvoorzichtigen eed gedaan en het volk afgenomen had.

73 *uit alle hoeken van het volk:* Zie Richt. 20:2.

– *b* Richt. 20:2.

74 Anders: *weet, bekent.*

75 *de dood sterven:* Hebr.: מוֹת, *hij zal stervende sterven.*

76 *Toon de onschuldige:* Hebr.: הָבָ, *geef de volkomene, of, oprechte.* Anders: geef een oprecht [lot].

77 *Saul geraakt:* T.w. door het lot. Getroffen worden, en vrijuitgaan, worden hier tegen elkaar gesteld.

78 vrij uit: Te weten, door het lot. Getroffen worden, en vrijuitgaan, worden hier tegen elkaar gesteld.

79 *werd Jonathan geraakt:* Saul bidt vs. 41: Toon de onschuldige, willende zeggen de schuldige. Maar God toont hier die, die inderdaad onschuldig was, naar luid van Sauls woorden.

80 maar een weinig honigs geproefd: Hebr.: טָעֲמְתִּי, proevende geproefd, enz.

81 Zo doe mij God: Van deze manier van eedzweren, zie Ruth 1:17. Doordien Saul hier en elders telkens zweert, blijkt genoegzaam dat hij tot vloeken en zweren geneigd en gewend was.

82 als er een haar van zijn hoofd: Versta hierbij, zo straffe ons God, of iets dergelijks. Het is een afgebroken manier van eedzweren bij de Hebreën, en zie verder 2 Sam. 14:11.

83 *met God gedaan:* D.i. door de hulp en regering van God. Zie boven, vs. 6.

84 *van achter de Filistijnen:* D.i. hij hield op van de Filistijnen te vervolgen, eensdeels omdat de nacht voorbij was, anderdeels omdat God hem niet geantwoord had, vs. 37.

tegen [85]Edom, en tegen de [86]koningen van Zoba, en tegen de Filistijnen; en overal, waar hij zich wendde, [87][88]oefende hij straf.

48 En hij handelde dapper, en hij [89][90]sloeg de Amalekieten, en hij redde Israël uit de hand van degene, die hem beroofde.

49 De zonen van Saul nu waren: Jonathan, en Isvi, en Malchi-sua; en de namen van zijn twee dochters waren deze: de naam van de eerstgeborene was Merab, en de naam van [91]de kleinste [92]Michal.

50 En de naam van Sauls huisvrouw was Ahinoam, een dochter van Ahimaäz; en de naam van zijn krijgsoverste was Abi-ner, een zoon van Ner, Sauls [93]oom.

51 En Kis was Sauls vader, en Ner, Abners vader, was een zoon van [94]Abiël.

52 En er was een sterke strijd tegen de Filistijnen al de dagen van Saul; daarom alle helden en [95]alle kloeke mannen, die Saul zag, die verzamelde hij tot zich.

HOOFDSTUK XV

Samuel beveelt Saul de Amalekieten uit te roeien, vs. 2 enz. Saul monstert zijn volk, dat 210.000 sterk is, 4. Hij gebiedt de Kenieten van Amalek weg te wijken, 6. Saul verslaat de Amalekieten, maar hij spaart de koning en het beste vee, 7. Dit mishaagt de HEERE zeer, 11. Samuel bestraft Saul, en verkondigt hem (niettegenstaande zijn verontschuldigingen en schuldbekentenis) dat God hem, om zijn ondankbaarheid en ongehoorzaamheid, van het koningschap verstoten had, 14. de scheur van Sauls mantel duidt aan dat het koninkrijk van Saul gescheurd was, 27. God kan niet liegen, 29. Samuel houwt Agag, de koning van de Amalekieten, in stukken, 33. Hij trekt naar huis en bedrijft rouw over Saul, 34.

Saul tegen Amalek

TOEN zei Samuël tot Saul: YHWH heeft mij gezonden, dat ik u tot koning zalfde over Zijn volk, over Israël; hoor dan nu de stem van de woorden van YHWH.

2 Zo zegt YHWH van de legermachten: Ik [1]heb [a]bezocht, wat Amalek aan Israël gedaan heeft, hoe hij zich tegen hem gesteld heeft op de weg, toen hij uit Egypte opkwam.

3 Ga nu heen, en sla Amalek, en [2]verban alles, wat hij heeft, en spaar hem niet; maar dood van de man af tot de vrouw toe, van de kinderen tot de zuigelingen, van de ossen tot de schapen, van de kamelen tot de ezels toe.

4 Dit verkondigde Saul het volk, en hij telde hen te [3]Telaim, tweehonderd duizend voetvolks, en tien duizend mannen van Juda.

5 Als Saul tot aan [4]de stad Amalek kwam, zo legde hij een achterlage in het dal.

6 En Saul liet de [b]Kenieten zeggen: [5]Ga weg, wijkt, trekt af uit het midden van de [6]Amalekieten, opdat ik u met hen niet wegruime; [c]want [7]u hebt barmhartigheid gedaan aan al de Israëlieten, toen zij uit Egypte opkwamen. Zo weken de Kenieten uit het midden van de Amalekieten.

7 Toen sloeg Saul de Amalekieten van [8]Havila af, tot daar u komt te [9]Sur, dat voor aan Egypte is.

8 En hij ving [10][d]Agag, de koning van de Amalekieten, levend; maar al het volk verbande hij door de scherpte van het zwaard.

9 Maar Saul en het hele volk [11]spaarde Agag, en de beste schapen, en runderen, en de [12]naast beste, en [13]de lammeren, en al wat best was, en zij wilden ze niet verbannen; maar alle ding, dat verachtzaam, en dat [14]verdwijnende was, verbanden zij.

Sauls ongehoorzaamheid verworpen

10 Toen kwam het woord van YHWH tot Samuël, zeggende:

11 [15]Het berouwt Mij, dat Ik Saul tot koning gemaakt heb, omdat hij zich van achter Mij afgekeerd heeft, en [16]Mijn woorden niet bevestigd

85 D.i. de Moabieten.

86 D.i. de Edomieten.

87 *koningen van Zoba:* Het land van deze lag van Batanea tot de Eufraat. Zie verder op 2 Sam. 10:6.

88 *oefende hij straf:* D.i. God gebruikte hem als een instrument om de vijanden van zijn kerk te straffen. Anders: maakte hij het kwalijk, of deed hij kwaad, beroerde hij hen, plaagde hij hen. T.w. de vijanden beschadigende.

89 *handelde dapper:* Anders: *hij maakte, of, verzamelde een legermacht*.

90 *sloeg de Amalekieten:* Hiervan wordt breder gesproken onder 1 Sam. 15.

91 *Isvi, en Malchi-Sua:* Hij wordt onder, 1 Sam. 31:2, genoemd Abinadab, als ook 1 Kron. 8:33, en 1 Kron. 10:2.

92 Of: *jongste*.

93 Anders: *Abner*.

94 Hij wordt Ner genoemd 1 Kron. 8:33. Zie boven, 1 Sam. 9:1.

95 *alle kloeke mannen:* Hebr.: גִּבּוֹר, *alle zonen van de kloekheid, of, van de sterkte*.

1 *heb bezocht:* D.i. onderzocht, overdacht, gemerkt. Anders: Ik zal zekerlijk bezoeken. Alsof God sprak van het toekomende als van wat geschied is.

– *a* Ex. 17:8; idem v. 14; Deut. 25:17.

2 *verban alles:* D.i. roei geheellijk uit, en dood al wat leven heeft.

3 D.i. in het veld bij de stad Telaïm, gelegen in de stam van Juda, die Joz. 15:24 Thelem genoemd wordt.

4 *de stad Amalek:* Versta dit, òf van de eerste stad van de Amalekieten, waar Saul voor gekomen is; òf van de hoofdstad, waar vermoedelijk de koning woonde; òf stad voor steden, want de Amalekieten bewoonden meer dan één stad.

– *b* Richt. 1:16.

5 Gaat weg: Deze korte afgebroken manier van spreken betekent dat zij zich moesten haasten in het opbreken. Zie dergelijke manier van spreken, Gen. 18:6.

6 *opdat ik u met hen niet wegruime:* D.i. dat ik u niet van gelijke doe als ik hun doen zal.

– *c* Ex. 18:10; idem v. 19; Num. 10:29.

7 *u hebt barmhartigheid gedaan:* Dat is eigenlijk te verstaan van Jethro de Keniet, Mozes' schoonvader, van wie de Kenieten afkomstig waren.

8 Een land in Arabië gelegen. Zie Gen. 2:11.

9 Dit is de landpale van Arabië tegen Egypte. Zie Gen. 16:7, en Gen. 25:18. Daar wordt ook Ex. 15:22 van de woestijn Sur gesproken.

10 Men meent dat dit een algemene naam van alle koningen van de Amalekieten geweest is, gelijk Farao van de koningen van Egypte, en Abimelech van de koningen te Gerar.

– *d* Num. 24:7.

11 Dit had God verboden, vs. 3.

12 *naast beste:* D.i. de middelmatige. Anders: de gemeste.

13 *de lammeren:* Anders: *leiders van het vee*. Anders: belhamels.

14 dat verdwijnende was: Hebr.: הַמָּסִיס, dat smolt; d.i. dat in zichzelven verging en als versmolt.

15 *Het berouwt Mij:* Dit is een menselijke manier van spreken. Zie de aant. Gen. 6:6, ook onder, vs. 35. Zodat hiermede niet strijdt wat onder, vs. 29, gezegd wordt.

16 *Mijn woorden:* D.i. hij heeft mijn bevel bij hem geen kracht laten vinden, dat hij het getrouwelijk zou uitgevoerd hebben. Vgl. Deut. 27:26.

heeft. [17]Toen [18]ontstak Samuël, en [19]hij riep tot YHWH de hele nacht.

12 Daarna maakte zich Samuël 's morgens vroeg op, Saul tegemoet; en het werd Samuël [20]geboodschapt, zeggende: Saul is te [21]Karmel gekomen, en zie, hij heeft zich [22]een pilaar gesteld; daarna is hij omgetogen, en doorgetrokken, en naar Gilgal afgekomen.

13 Samuël nu kwam tot Saul, en Saul zei tot hem: Gezegend bent u voor YHWH! Ik heb het woord van YHWH [23]bevestigd.

14 Toen zei Samuël: Wat is dan dit voor een stem van de schapen in mijn oren, en een stem van de runderen, die ik hoor?

15 Saul nu zei: Zij hebben ze van de Amalekieten gebracht, want het volk heeft de [24]beste schapen en runderen gespaard, om aan YHWH, uw God, te offeren; maar [25]het overige hebben wij verbannen.

16 Toen zei Samuël tot Saul: Houd op, zo zal ik u te kennen geven, wat YHWH vannacht tot mij gesproken heeft. Hij dan zei tot hem: Spreek.

17 En Samuël zei: Is het niet zo, [26]toen u klein was in uw ogen, dat u het hoofd van de stammen van Israël geworden bent, en dat YHWH u tot koning over Israël [27]gezalfd heeft?

18 En YHWH heeft u [28]op de weg gezonden, en gezegd: Ga heen en verban [29]de zondaars, de Amalekieten, en strijd tegen hen, totdat u hen te niet doet.

19 Waarom toch hebt u naar de stem van YHWH niet gehoord, [30]maar bent tot de roof gevlogen, en hebt gedaan dat kwaad was in de ogen van YHWH?

20 Toen zei Saul tot Samuël: Ik heb immers naar de stem van YHWH gehoord, en heb gewandeld op de weg, waarop mij YHWH gezonden heeft; en ik heb Agag, de koning van de Amalekieten, mee gebracht, maar de Amalekieten heb ik verbannen.

21 [31]Het volk nu heeft genomen van de roof, schapen en runderen, [32]het voornaamste van het verbannene, om aan YHWH, uw God, op te offeren te Gilgal.

22 Maar Samuël zei: Heeft YHWH lust aan brandoffers, en slachtoffers, als aan het gehoorzamen van de stem van YHWH? Zie, [e]gehoorzamen is beter dan slachtoffer, opmerken dan het vette van de rammen.

23 Want opstandigheid [33]is een zonde van de toverij, en wederstreven is [34]afgoderij en [35]beeldendienst. Omdat u het woord van YHWH verworpen hebt, zo heeft Hij u verworpen, dat u geen koning zult zijn.

Saul belijdt zijn zonde

24 Toen zei Saul tot Samuël: Ik heb gezondigd, omdat ik het bevel van [36]YHWH en uw woorden overtreden heb; want ik heb het volk gevreesd en naar hun stem gehoord.

25 Nu dan, vergeef mij toch mijn zonde, en keer met mij opnieuw, dat ik YHWH aanbidde.

26 Maar Samuël zei tot Saul: Ik zal met u niet terugkeren; omdat u het woord van YHWH verworpen hebt, zo heeft YHWH u verworpen, dat u geen koning over Israël zult zijn.

27 Als zich Samuël omkeerde om weg te gaan, zo greep [37]hij een [38]slip van zijn mantel en [39]zij scheurde.

28 Toen zei Samuël tot hem: YHWH heeft vandaag het koninkrijk van Israël van u afgescheurd, en heeft het aan uw naaste gegeven, die beter is dan u.

29 En ook liegt Hij, Die de [40]Overwinning van Israël is, niet, en het [41]berouwt Hem niet; want Hij is geen mens, dat Hem iets berouwen zou.

30 Hij dan zei: Ik heb gezondigd; eer mij toch nu [42]voor de oudsten van mijn volk, en voor Israël; en keer opnieuw met mij, dat ik YHWH, uw God, aanbidde.

17 Hij ontstak over Saul, omdat hij Gods bevel niet had uitgericht.

18 T.w. met verdriet en toorn.

19 hij riep tot YHWH: Samuël bad de Heer voor Saul, dat Hij hem van het koninkrijk niet verstoten zou, maar God heeft dit gebed van Samuël niet verhoord, gelijk af te nemen is onder, vs. 23, 15:26, 15:28.

20 Anders: *de weet gedaan*.

21 Een stad en berg in de stam van Juda, die gelegen was op de weg, waar men uit het land van de Amalekieten naar Juda komt, Joz. 15:55, zeer vruchtbaar in weiden en andere vruchten. Er is een ander Karmel in de stam Issaschar, 1 Kon. 18:19.

22 *een pilaar gesteld:* Hebr.: יָד, *een hand*; d.i. een gedenkteken, misschien in de gedaante van een hand, ter gedachtenis dat hij de vijanden met de hand geslagen en overwonnen heeft. Zie dergelijk 2 Sam. 18:18. Anders: en had een plaats verordineerd; t.w. om zijn legermacht te verversen en te overzien, en om de buit uit te delen.

23 Zie boven, vs. 11.

24 *beste schapen:* Zie boven, vs. 9.

25 *het overige:* Zie boven, vs. 8.

26 *toen u klein was in uw ogen:* D.i. toen u uzelven klein en gering achttet. Zie boven, 1 Sam. 9:21.

27 *gezalfd heeft:* T.w. door mij.

28 *op de weg gezonden:* D.i. op deze aanslag en krijgstocht tegen de Amalekieten; zo ook vs. 20.

29 *de zondaars:* Dat is de grote zondaars, uitmuntende in zonden en boosheid boven anderen. Vgl. Gen. 13:13; Ps. 1:1; Matt. 9:10, en Matt. 11:19; Joh. 9:24, 9:31.

30 maar zijt tot de roof gevlogen: Zie de aant. 1 Sam. 25:14.

31 *Het volk nu heeft genomen:* Alsof hij zei: Niet ik, maar het volk, dat ik vreesde, vs. 24, heeft van de buit genomen.

32 *het voornaamste:* Hebr.: רֵאשִׁית, *de eerstelingen*.

– *e* Pred. 4:17; Hosea 6:6; Matt. 9:13; Matt. 12:7.

33 *is een zonde van de toverij:* D.i. zo groot een zonde als de toverij is.

34 Het Hebreeuwse woord betekent ijdelheid, leugen, ongerechtigheid, en somwijlen moeite, arbeid; idem een afgod en afgodendienst, zo genoemd omdat de afgodendienaars in het plegen van hun afgodische superstitiën veel moeiten en arbeid doen, dat toch al ijdelheden zijn, die niet te beduiden hebben.

35 Hebr.: *terafim*. Zie de aant. Gen. 31:19.

36 Hebr.: *mond;* d.i. wat God door uw mond gesproken heeft.

37 T.w. Saul.

38 *een slip:* Hebr.: כָּנָף, *een vleugel*; d.i. slip, of pand, bij welke Saul de profeet Samuël wilde vasthouden.

39 T.w. de slip, of, hij, t.w. de mantel.

40 *Overwinning van Israël is:* D.i. God de Heer, die voor Israël strijdt en zijn vijanden overwint. Anders: de eeuwigheid Israëls, d.i. de eeuwige onveranderlijke God. Anders: de sterkte Israëls.

41 *berouwt Hem niet:* Zie de aant. Gen. 6:6.

42 *voor de oudsten:* Of: *in aanwezigheid van de oudsten.*

31 Toen [43]keerde Samuël opnieuw Saul na; en
Saul aanbad YHWH.

De dood van Agag

32 Toen zei Samuël: Breng Agag, de koning van
de Amalekieten, hier tot mij; Agag nu ging tot
hem [44]weeldelijk; en Agag [45]zei: [46]Werkelijk, de
bitterheid van de dood is geweken!

33 Maar Samuël zei: Zoals uw zwaard de vrou-
wen van haar kinderen beroofd heeft, zo zal
uw moeder van haar kinderen beroofd worden
onder de vrouwen. [47]Toen hieuw Samuël Agag
in stukken, voor het aangezicht van YHWH te
Gilgal.

34 Daarna ging Samuël naar Rama; en Saul
ging op naar zijn huis te Gibeä-sauls.

35 En Samuël [48]zag Saul niet meer [49]tot de dag
van zijn dood toe; [50]evenwel droeg Samuël leed
om Saul; en het berouwde YHWH, dat Hij Saul tot
koning over Israël gemaakt had.

HOOFDSTUK XVI

De HEERE zendt Samuel naar Bethlehem tot Isaï, om een van zijn zonen tot koning te zalven: Samuel, voor Saul vrezende, wordt door de HEERE onderricht hoe hij zijn zaak zou aanleggen, vs. 2 enz. Samuel was geneigd Eliab, de oudste zoon van Isaï, tot koning te zalven, 6. Maar de HEERE maakt hem bekend dat Hij David, de jongste zoon van Isaï, tot koning verkoren had, 12. Deze zalft Samuel, en de Geest van God komt op hem, 13. Maar wijkt van Saul, 14. David wordt op raad van de knechten van Saul aan het hof geroepen om voor Saul te spelen, 16. De lof van David, 18. Saul heeft hem zeer lief en maakt hem zijn wapendrager, 21. David speelt voor Saul als de boze geest hem kwelde en verontrustte, 23.

De zalving van David

TOEN zei YHWH tot Samuël: Hoe lang draagt
u leed om Saul, die Ik toch verworpen heb,
dat hij geen koning zij over Israël? [1]Vul uw hoorn
met olie, en ga heen; Ik zal u zenden tot Isaï, de
Bethlehemiet; want Ik heb Mij een koning onder
zijn zonen uitgezien.

2 Maar Samuël zei: [2]Hoe zou ik heengaan? Saul
zal het toch [3]horen en mij doden. Toen zei
YHWH: Neem een kalf van de runderen [4]met u,
en zeg: Ik ben gekomen, om YHWH offergave te
[5]doen.

3 En u zult Isaï [6]ten offer [7]nodigen, en Ik zal u
te kennen geven, wat u doen zult, en u zult voor
Mij zalven, die Ik u zeggen zal.

4 Samuël nu deed, wat YHWH gesproken had,
en hij kwam te Bethlehem. Toen [8]kwamen de
oudsten van de stad bevende hem tegemoet, en
[9]zeiden: [10]Is uw komst met vrede?

5 Hij dan zei: Met vrede; ik ben gekomen om
YHWH offergave te doen; [11]heilig u, en komt met
mij ten offer; en [12]hij heiligde Isaï en zijn zonen,
en hij nodigde hen ten offer.

6 En het gebeurde, toen [13]zij inkwamen, zo zag
hij [14]Eliab aan, en [15]dacht: [16]Zeker, is deze voor
YHWH, Zijn gezalfde.

7 Maar YHWH [17]zei tot Samuël: Zie zijn uiterlijk
niet aan, noch de hoogte van zijn gestalte, want
Ik heb hem [18]verworpen; want het is niet zoals de

43 *keerde Samuël opnieuw Saul na:* T.w. om de koninklijke waardigheid in het bijwezen en in het aanzien van het volk te eren.

44 Of: *sierlijk, delikatelijk, tederlijk*. Dit kan verstaan worden van zijn zachte en sierlijke kleren, die hij mag aangedaan hebben, om zo met een statelijk aanzien tot de profeet te gaan.

45 D.i. dacht bij zichzelven, of hij zei dit tot zijn dienaren of de omstanders.

46 Alsof hij zei: Nu merk ik wel dat ik niet gedood zal worden, gelijk ik tot nu toe gevreesd heb, omdat ik tot een profeet gebracht word, verlost zijnde uit de handen eens gewapenden konings.

47 *Toen hieuw Samuël Agag in stukken:* Zie dergelijk exempel in de profeet Elia, 1 Kon. 18:40, en 2 Kon. 1:10, 1:12. Deze profeten zijn hiertoe bewogen door een inwendige roering en ingeving Gods, zodat dit door iedereen niet mag nagevolgd worden, wiens beroeping het eigenlijk niet is het zwaard van de justitie te gebruiken.

48 *zag Saul niet meer:* Anders: *en bezocht Saul niet meer*; t.w. om hem te onderrichten aangaande de regering van het koninkrijk, of om God voor hem te vragen. Anders heeft Samuël Saul onverhoeds gezien te Najoth in Rama, onder, 1 Sam. 19:24. Zien voor bezoeken staat ook 2 Kon. 8:29, en elders meer.

49 *tot de dag zijns doods toe:* Denzelven daarmede ingerekend. Hij wil zeggen dat hij hem nooit weer bezocht heeft.

50 *evenwel droeg Samuël leed om Saul:* Samuël heeft zijn levenlang over Saul geen leed gedragen, maar zolang, totdat het hem van God verboden was, en het hem van de Heer bevolen was David tot koning over Israël te zalven, gelijk te zien is onder, 1 Sam. 16:1.

1 *Vul uw hoorn met olie:* Zie boven, 1 Sam. 10:1.

2 *Hoe zou ik heengaan:* Samuël is hier bevangen geweest met menselijke vrees, en uit bekommernis vraagt hij de Heer raad, hoe hij zijn bevel bekwamelijk mocht in het werk stellen en het ogenschijnlijk perijkel ontgaan.

3 *horen en mij doden:* D.i. vernemen, gewaarworden.

4 *met u, en zeg:* Hebr.: בְּיָדֶךָ, *in uw hand*. Hij wil zeggen: Heb een kalf gereed, of bij de hand.

5 *offerande te doen:* Hebr.: בָּאתִי, *te slachten*; t.w. een dankoffer.

6 *ten offer:* Of: tot de maaltijd, die gehouden werd na de gedane offerande, van dat vlees dat God geofferd was. En hieruit blijkt dat dit niet geschied is in het huis van Isaï, want niemand wordt ter maaltijd in zijn eigen huis genodigd.

7 Hebr.: *roepen*.

8 *kwamen de oudsten van de stad:* Hebr.: וַיֶּחֶרְדוּ, *beefden hem tegemoet*. Vgl. boven, 1 Sam. 13:7; onder, 1 Sam. 21:1; Hos. 11:10.

9 Hebr.: *zei*; t.w. een uit aller naam.

10 *Is uw komst met vrede:* Hebr.: בּוֹא, is uw komen vrede? Zij dachten misschien dat Samuël voor Saul vluchtte, vermoedelijk gehoord hebbende dat Saul op hem vertoornd was, omdat hij hem had aangezegd dat God hem van het koninkrijk verstoten had; of misschien waren zij bezorgd dat zij een grote zonde begaan hadden, welke de profeet hun kwam openbaren, en om hun de straf Gods daarover te verkondigen.

11 heiligt u: D.i. bereidt en schikt u daartoe, gelijk dat betaamt. Zie Ex. 19:10, 19:14, 19:15.

12 hij heiligde Isaï en zijn zonen: D.i. hij beval niet alleen Isaï, maar ook zijn zonen, dat zij zich zouden heiligen. Zonder twijfel heeft Samuël Isaï tegelijk geopenbaard dat hij van God gezonden was, om één van zijn zonen tot koning in Sauls plaats te zalven, gelijk blijkt uit de naastvolgende verzen.

13 zij inkwamen: Te weten, de zonen van Isaï, die de één voor de ander na in zekere kamer kwamen.

14 *Eliab aan:* Anders: *Elihu genoemd, 1 Kron.* 27:18.

15 Hebr.: *zei*; t.w. in zijn hart maar niet door ingeving Gods. Samuël, zijn schoonheid en grootte aanziende, heeft gemeend dat dit de rechte man was, die de Heer gekozen had.

16 D.i. hij is de man, die ik tot koning zalven moet; maar hij heeft hierin gemist, gelijk Nathan, 2 Sam. 7:3, sprekende naar zijn eigen gevoelen.

17 *zei tot Samuël:* T.w. geheimer wijze, gelijk onder, vs. 12, en boven, 1 Sam. 9:17.

18 D.i. niet gekozen tot koning, en zo vs. 8, 16:9, enz., want van de verkiezing ter zaligheid wordt hier niet gesproken.

mens ziet; want de mens ziet aan, wat voor ogen is, [a]maar YHWH ziet het hart aan.

8 Toen riep Isaï Abinadab, en hij deed hem voorbij het aangezicht van Samuël gaan; [19]maar hij zei: Deze heeft YHWH ook [20]niet gekozen.

9 Daarna liet Isaï [21]Samma voorbijgaan; maar hij zei: Deze heeft YHWH ook niet gekozen.

10 Zo liet Isaï zijn [22]zeven zonen voorbij het aangezicht van Samuël gaan; maar Samuël zei tot Isaï: YHWH heeft deze niet gekozen.

11 Verder zei Samuël tot Isaï: [23]Zijn dit al de jongemannen? En hij zei: De kleinste is nog overig, en zie, hij [b]weidt de schapen. Samuël nu zei tot Isaï: Zend heen en laat hem halen; want wij zullen niet [24]rondom aanzitten, voordat hij hier zal gekomen zijn.

12 Toen zond hij heen, en bracht hem in; hij nu was roodachtig, en ook schoon van ogen en schoon van aanzien; en [25]YHWH zei: Sta op, zalf hem, want deze is het.

13 Toen [c]nam Samuël de oliehoorn, en [26]hij zalfde hem in het midden van zijn broers. En [27]de [d]Geest van YHWH kwam met kracht over David van die dag af en voortaan. Daarna stond Samuël op, en hij ging naar Rama.

David als harpspeler bij Saul

14 En de Geest van YHWH week van Saul; en [28]een boze geest van YHWH [29]verschrikte hem.

15 Toen zeiden Sauls knechten tot hem: Zie toch, een boze geest [30]van God verschrikt u.

16 Onze heer zegge toch [31]tot uw knechten, [32]die voor uw aangezicht staan, dat zij een man zoeken, die op de [33]harp spelen kan; en het zal gebeuren, als [34]de boze geest van God op u is, dat hij met zijn hand spele, [35]dat het beter met u wordt.

17 Toen zei Saul tot zijn knechten: Zie mij toch naar een man uit, die wel spelen kan, en brengt hem tot mij.

18 Toen antwoordde één van de jongemannen, en zei: Zie, ik heb gezien een zoon van Isaï, de Bethlehemiet, die spelen kan en hij is een dapper held, en een soldaat, en verstandig in [36]zaken, en een schoon man, en [37]YHWH is met hem.

19 Saul nu zond boden tot Isaï, en zei: Zend uw zoon David tot mij, die bij de schapen is.

20 Toen nam Isaï [38]een ezel met brood, en een leren zak met wijn, en een geitenbokje; en hij zond ze door de hand van zijn zoon David aan Saul.

21 Zo kwam David tot Saul, en [39]hij stond voor zijn aangezicht; en hij hield veel van hem, en hij werd zijn wapendrager.

22 Daarna zond Saul tot Isaï, om te zeggen: Laat toch David voor mijn aangezicht [40]staan, want [41]hij heeft genade in mijn ogen gevonden.

23 En het gebeurde, als de [42]geest van God over Saul was, zo nam David de harp, en hij speelde met zijn hand; [43]dat was voor Saul een verademing, en het werd beter met hem, en de boze geest week van hem.

HOOFDSTUK XVII

Toen de legers van de Filistijnen en de Israëlieten tegenover elkaar lagen, vs. 1 enz. treedt de reus Goliath naar voren, en verschrikt Israël met zijn gestalte, wapens en trotse uitdaging, 4. David, door zijn vader naar het leger tot zijn broeders gezonden, wordt, toen hij dit zag, verdrietig over de trots van deze onbesneden Goliath, en verklaart zich bereid om met hem te strijden, 12. waarover zijn oudste broer hem heftig uitscheldt, 28. Saul laat David halen, die bij zijn aanbod blijft, en geeft de reden van zijn goede moed, 31. hij gaat ongewapend, met zijn staf en slinger, op Goliath af, 38. die hem veracht, vervloekt en bedreigt, 42. maar David, vol geloof en vertrouwen op God, velt hem neer en verslaat

– *a* 1 Kron. 28:9; Ps. 7:10; Jer. 11:20; Jer. 17:10; Jer. 20:12.

19 hij zei: Te weten, Samuël.

20 niet gekozen: Te weten, tot de koninklijke waardigheid.

21 *Samma voorbijgaan:* Anders genoemd Simea, 2 Sam. 13:3, en 1 Kron. 2:13.

22 *zeven zonen:* Vgl. 1 Kron. 2:13, 2:14.

23 *Zijn dit al de jongelingen:* Hebr.: תַּמּוּ, *zijn de jongelingen geëindigd?*

– *b* 2 Sam. 7:8; Ps. 78:70.

24 *rondom aanzitten:* Hebr.: נָסַב, *omsingelen, omwenden, omkeren.*

25 *YHWH zei:* T.w. door een geheime en inwendige ingeving van de Heilige Geest.

– *c* Ps. 89:21.

26 hij zalfde hem: Te weten, nadat hij zijn vader, hem en allen, die daar tegenwoordig waren, de wil van de Heer hiervan had te kennen gegeven.

27 *de Geest van YHWH kwam met kracht over David:* Zie dergelijk exempel Richt. 13:25, en 1 Sam. 11:6.

– *d* Hand. 7:46; Hand. 13:22.

28 *een boze geest van YHWH:* Dit was een dolheid of beroering van zinnen, welke de Satan in Saul verwekte, door Gods toelating en regering, waarmee Hij Saul rechtvaardiglijk strafte.

29 *verschrikte hem:* Of: *beroerde hem, maakte hem ongerust.*

30 *Gods verschrikt u:* Van God gezonden om zijn rechtvaardig oordeel uit te voeren.

31 *tot uw knechten:* D.i. ons.

32 die voor uw aangezicht staan: D.i. die tot uw dienst bereid staan.

33 *harp spelen kan:* Zie Gen. 4:21.

34 *de boze geest van God op u is:* Zie vs. 15.

35 dat het beter met u worde: D.i. opdat uw hart en gemoed tot rust en stilte kome, de melancholie door de muziek verdreven of geminderd zijnde.

36 Of: *woorden.* Anders: een welsprekend man.

37 *YHWH is met hem:* D.i. hij is gezegend of gelukkig in al zijn aanslagen.

38 *een ezel met brood:* Hebr.: חֲמֹר לֶחֶם, *een ezel van het brood;* d.i. een ezel met brood beladen.

39 hij stond voor zijn aangezicht: D.i. hij bleef aan het hof in de dienst van de koning. Zo werd ook het woord staan genomen vs. 22. Zie de aant. Deut. 1:38.

40 Gelijk vs. 21.

41 hij heeft genade in mijn ogen gevonden: Zie de aant. Gen. 18:3.

42 *geest van God over Saul was:* Versta, die boze geest, waarvan vs. 14, 16:15 gesproken is.

43 dat was voor Saul een verademing: D.i. die verschrikkingen en kwellingen van de boze geest hielden op als David speelde. God heeft door zijn voorzienigheid deze zaak zo geregeerd en beschikt, opdat David in het hof van de koning zou opgetrokken worden, om hem zo de baan te openen en de weg te bereiden tot het koninkrijk, waartoe Hij hem gekozen en al gezalfd had.

hem, 45. Waarop de Filistijnen vluchten en verslagen en geplunderd worden, 51. Saul maakt kennis met David, 55.

Goliath daagt Israël uit

E[1]N de Filistijnen verzamelden hun leger ten strijde, en verzamelden zich te [2]Socho, dat in Juda is; en zij sloegen hun kamp op tussen Socho en tussen [3]Azeka, aan [4]het einde van Dammim.

2 Maar Saul en de mannen van Israël verzamelden zich, en sloegen hun kamp op in het eikendal; en stelden de slagorde tegen de Filistijnen aan.

3 De Filistijnen nu stonden aan een berg aan de ene, en de Israëlieten stonden aan een berg aan de andere zijde; en de vallei was tussen hen.

4 Toen ging er [5]een kampvechter uit, uit het leger van de Filistijnen; zijn naam was Goliath, van Gath; zijn hoogte was zes ellen en [6]een span.

5 En hij had een koperen helm op zijn hoofd, en hij had een schubachtig pantsier aan; en het gewicht van het pantsier was [7]vijf duizend sikkels kopers;

6 En een koperen scheenharnas boven zijn voeten, en een koperen [8]schild tussen zijn schouders;

7 En de schacht van zijn speer was als een weversboom, en het lemmer van zijn speer was van zeshonderd sikkels ijzers; en de schilddrager ging voor zijn aangezicht.

8 Deze nu stond, en riep tot de slagorden van Israël, en zei tot hen: [9]Waarom zou u uittrekken, om de slagorde te stellen? Ben ik niet een Filistijn, en u knechten van Saul? Kies een man onder u, die tot [10]mij afkome.

9 Als hij tegen mij strijden en mij verslaan kan, zo zullen wij u tot knechten zijn; maar als ik hem overwin en hem sla, zo zult u ons tot knechten zijn, en ons dienen.

10 [11]Verder zei de Filistijn: [12]Ik heb vandaag de slagorden van Israël gehoond, zeggende: Geef mij een man, dat wij samen strijden!

11 Toen Saul en het hele Israël deze woorden van de Filistijn hoorden, waren zij ontsteld, en vreesden zeer.

David komt naar het slagveld

12 David nu was de zoon [13]van de Efrathische man van Bethlehem-juda, van wie de naam Isaï was, en die [14]acht zonen had, en in de dagen van Saul was hij een man, oud, afgaande onder de mannen.

13 En de drie grootste zonen van Isaï gingen heen; zij volgden Saul na in de oorlog. De namen nu van zijn drie zonen, die in de oorlog gingen, waren: Eliab, de eerstgeborene, en zijn tweede Abinadab, en de derde Samma.

14 En David was de [15]kleinste; en de drie grootsten waren Saul nagevolgd.

15 [16]Maar David ging heen, en kwam weer [17]van Saul, om de schapen van zijn vader [a]te weiden te Bethlehem.

16 De Filistijn nu trad toe, 's morgens vroeg en 's avonds. Zo stelde hij zich daar veertig dagen lang.

17 En Isaï zei tot zijn zoon David: Neem [18]toch voor uw broers [19]een efa van dit geroosterd koren, en deze tien broden, en breng ze terloops in het leger tot uw broers.

18 Maar breng deze tien [20]melkkazen aan de oversten over duizend; en u zult uw broers bezoeken, of het hun welga, en u zult van hen een teken van leven [21]meenemen.

19 Saul nu, en zij, en alle mannen van Israël waren bij het eikendal met de Filistijnen strijdende.

20 Toen maakte zich David 's morgens vroeg op, en hij liet de schapen bij de hoeder, en hij nam het op, en ging heen, zoals Isaï hem bevo-

1 *de Filistijnen:* Hier wordt, volgens eniger gevoelen, verhaald wat geschied is eer David aan het hof gekomen is, dat op het einde van 1 Sam. 16 beschreven staat; maar het wordt hier gesteld, om aan te wijzen door wat oorzaak David aan Sauls hof gekomen is.

2 Een stad, gelegen in de stam van Juda, Joz. 15:35. Rehabeam heeft haar gebouwd en gesterkt, 2 Kron. 11:7. Maar ten tijde van Achaz hebben de Filistijnen haar weer ingenomen, 2 Kron. 28:18.

3 Deze stad was gelegen in de uiterste palen van de stam van Juda tegen het westen, Joz. 15:35. Rehabeam heeft haar vastgemaakt, 2 Kron. 11:9; en zij is van Nebukadnezar belegerd. Zie Jer. 34:7.

4 *het einde van Dammim:* Anders: *Efes-Dammim genoemd en Pas-Dammim, 1 Kron.* 11:13.

5 *een kampvechter uit:* Hebr.: מְחַנִּוֹת, een man tussen twee, of, tussenbeiden, of, tussenbeiden treden. Deze reus schijnt aldus genaamd te zijn omdat hij zich tussen de beide legers stelde, en aanbood met iemand te vechten; of, een man tussen twee; d.i. die tussen hun tweeën een kamp leveren willen. Anders: een tweevechter.

6 *een span:* Begrijpende wel drie handbreedten, of twaalf vingers.

7 *vijf duizend sikkelen kopers:* Vier gemene sikkelen doen een ons, zodat, naar die rekening, dit harnas gewogen heeft 1250 onsen; d.i. 78 pond en twee onsen.

8 *schild tussen zijn schouders:* Of: *halskraag, ringkraag, of, schouderwapen.*

9 *Waarom zoudt u uittrekken:* Hij wil zeggen: Wat is het nodig, dat het gehele leger in de wapenen komt om te strijden? Het kan met minder moeite gebeuren, t.w. als u iemand van de uwen uitmaakt, die man voor man met mij vecht.

10 *mij afkome:* T.w. om alleen tegen mij alleen te vechten.

11 *Verder zei de Filistijn:* T.w. toen hij zag dat er niemand uitkwam om met hem te vechten.

12 Ik heb heden: Te weten, omdat ik hen uitgeroepen heb, om een uit te zenden, die tegen mij alleen zou komen strijden, en daar is niemand onder hen allen, die dat durft bestaan. Dit zal hun een eeuwige schande en verwijt zijn; wat mij betreft, ik heb, enz.

13 Efrathischen man: Van welke gesproken wordt boven, 1 Sam. 16:19.

14 *acht zonen had:* Vgl. 1 Kron. 2:13, 2:14.

15 T.w. onder die, die eigenlijk zonen genoemd worden. Zie boven, 1 Sam. 16:11.

16 Maar David ging heen: Sommigen verstaan dit zo, dat David dikwijls heeft over en weer gegaan, zijnde van zijn vader telkens gezonden in het leger om te vernemen, hoe het met zijn zonen al ging, en om hen van nooddruft te verzorgen, vs. 17; als hij dit verricht had, zo keerde hij weer tot de schapen.

17 *van Saul:* D.i. naar sommiger gevoelen, van zijn broers, die bij Saul in het leger waren, want dit is geschied eer David aan het hof gekomen was.

– *a* 1 Sam. 16:19.

18 Anders: *nu.*

19 *een efa:* Zie van deze maat Ex. 16:36.

20 D.i. verse kazen, waar men de melk nog kon uitdrukken.

21 *u zult van hen een teken van leven meenemen:* T.w. opdat ik daaruit voorzeker mag afnemen dat u uw boodschap terdeeg gedaan hebt.

len had; en [b]hij kwam [22]aan de wagenburg, als het leger in slagorde uittrok, en [23]men ten strijde riep.

21 En de Israëlieten en Filistijnen stelden slagorde tegen slagorde.

22 David nu liet [24]de voorwerpen van zich, onder de hand van de bewaarder van de voorwerpen, en hij liep ter slagorde; en hij kwam en vroeg zijn broers [25]naar hun welstand.

23 Toen hij met hen sprak, ziet, zo kwam de kampvechter [26]op; zijn naam was Goliath, de Filistijn van Gath, uit het leger van [27]de Filistijnen, en hij sprak [28]achtereenvolgens die woorden; en David hoorde ze.

24 Maar alle mannen in Israël, als zij die man zagen, zo vluchtten zij voor zijn aangezicht, en zij vreesden zeer.

25 En de mannen van Israël zeiden: Hebt u die man wel gezien, die opgekomen is? Want hij is opgekomen, om Israël te honen; en het zal gebeuren, dat de koning die man, die hem slaat, met grote rijkdom verrijken zal, en hij zal hem zijn dochter geven, en [29]hij zal het huis van zijn vader vrijmaken in Israël.

26 Toen zei David tot de mannen, die bij hem stonden, zeggende: [30]Wat zal men die man doen, die deze Filistijn slaat, en de smaad van Israël wendt? Want wie is deze onbesneden Filistijn, dat hij de slagorden van de levende God zou honen?

27 Opnieuw zei hem het volk achtervolgens dat woord, zeggende: Zo zal men de man doen, die hem slaat.

28 Als Eliab, zijn grootste broer, hem tot die mannen hoorde spreken, zo ontstak de toorn van Eliab tegen David, en hij zei: Waarom bent u nu afgekomen, en onder wie hebt u de weinig schapen in de woestijn gelaten? Ik ken uw overmoed, en de boosheid van uw hart wel; want u bent afgekomen, opdat u de strijd zou zien.

29 Toen zei David: [31]Wat heb ik nu gedaan? [32]Is er geen oorzaak?

30 En hij wendde zich af van die naar een ander toe, [33]en hij zei achtereenvolgens dat woord; en het volk gaf hem weer antwoord, achtervolgens de eerste woorden.

31 Toen die woorden gehoord werden, die David gesproken had, en in de aanwezigheid van Saul verkondigd werden, zo [34]liet hij hem halen.

David biedt zich aan tegen Goliath

32 En David zei tot Saul: Aan geen mens ontvalle het hart, om zijnentwil. [35]Uw knecht zal heengaan en hij zal met deze Filistijn strijden.

33 Maar Saul zei tot David: U zult niet [36]kunnen heengaan tot deze Filistijn, om met hem te strijden; want u bent [37]een jongeling, en hij is een soldaat van zijn jeugd af.

34 Toen zei David tot Saul: Uw knecht [38]weidde de schapen van zijn vader, en er kwam een leeuw en een beer, en nam [39]een schaap van de kudde weg.

35 En ik ging uit hem na, en ik sloeg hem, en redde het uit zijn mond; toen hij tegen mij opstond, zo vatte ik hem bij zijn baard, en sloeg hem, en doodde hem.

36 Uw knecht heeft zo de leeuw als de beer geslagen; [40]zo zal deze onbesneden Filistijn zijn, zoals één van die, omdat hij de slagorden van de levende God gehoond heeft.

37 Verder zei David: YHWH, Die mij van de [41]hand van de leeuw gered heeft, en uit de [42]hand van de beer, Die zal mij redden uit de hand van deze Filistijn. Toen zei Saul tot David: Ga heen, en YHWH zij met u!

38 En Saul kleedde David met [43]zijn kleren, en zette een koperen helm op zijn hoofd, en kleedde hem met een pantsier.

39 En David gordde zijn zwaard aan over zijn kleren, en wilde gaan; want hij had het nooit verzocht. Toen zei David tot Saul: Ik kan in

– *b* 1 Sam. 26:5.

22 *aan de wagenburg:* D.i. aan die plaats, waar het leger met de bagagewagens als besloten of omsingeld was. Zo ook onder, 1 Sam. 26:5.

23 men ten strijde riep: Anders: en zij maakten een veldgeschrei tot de oorlog, of, zij maakten een groot geroep in het leger, gelijk wanneer daar een alarm is.

24 *de vaten van zich:* Versta hier, dat David zijn gereedschap, of bagage, of zak, waarin hij de kazen en de broden droeg [waarvan vs. 17 staat] bij de bewaarders van de vaten gelaten heeft, om des te spoediger het leger te gaan doorzien.

25 *naar hun welstand:* Hebr.: שָׁלוֹם, *naar de vrede*.

26 T.w. opwaarts naar de berg, waar het leger van de Israëlieten lag, vs. 3.

27 Of: *slagordening*.

28 die woorden: Te weten, die in vs. 8 staan.

29 hij zal zijns vaders huis vrijmaken in Israël: D.i. hij zal hem en zijn huis edel maken, en die privilegiën en vrijheden geven, die men placht de edelen te geven, wanneer zij zich in de dienst van het land en hun prins wel gekweten hadden.

30 *Wat zal men die man doen:* Hebr.: יֻכֶּה, *wat zal die man gedaan worden?*

31 *Wat heb ik nu gedaan:* T.w. waarom u mij dus bekijft, en beschuldigt van hovaardij?

32 *Is er geen oorzaak:* Alsof hij zei: Mijn vader heeft mij immers hier tot u gezonden. Anders: is het niet dit woord, of oorzaak? D.i. naar sommiger mening: Is dat woord, dat ik daar gesproken heb, oorzaak dat u op mij zo vergramd bent en mij zo bekijft? Anders: is dat de zaak niet?

33 en hij zei achtervolgens dat woord: David heeft dikwijls verscheidene personen gevraagd, eensdeels om de zekerheid van de zaak volkomenlijk te vernemen, anderdeels om zijn genegenheid om met deze Filistijn te kampen, bekend te maken, opdat het zo voor de koning mocht komen.

34 zo liet hij hem halen: Hebr.: יִקָּחֵהוּ, nam hij hem.

35 *Uw knecht zal heengaan:* D.i. ik die uw knecht ben, zo ook onder, vs. 34.

36 *kunnen heengaan:* T.w. met hoop of uitzicht van hem te overwinnen.

37 *een jongeling:* En daarom nog onervaren in zaken van oorlog; of, een kind; t.w. vergeleken zijn met deze reus.

38 *weid de schapen:* Hebr.: הָיָה, *was weidende onder de schapen*.

39 *een schaap van de kudde weg:* Of: *lam, of, geit*.

40 zo zal deze onbesneden Filistijn zijn: Of hij zeggen wilde: Hij zal van mij geslagen en gedood worden, gelijk ik de leeuw en de beer gedood heb.

41 *hand van de leeuw gered heeft:* Of: *poot, klauw*.

42 *hand van de beer:* Of: *poot, klauw*.

43 *zijn kleren:* Versta dit van Sauls kleren, d.i. wapenen, die hij placht aan te trekken als hij ten strijde ging, of die hij uit zijn wapenhuis heeft genomen, die David pasten.

[44][45]deze niet gaan, want ik heb het nooit verzocht; en David legde ze van zich.

40 En hij nam zijn staf in zijn hand, en hij koos zich vijf gladde stenen uit de beek, en legde ze in de herderstas, die hij had, te weten in de zak, en zijn slinger was in zijn hand; zo naderde hij tot de [46]Filistijn.

David verslaat Goliath

41 De Filistijn ging ook heen, gaande en naderende tot David, en [47]zijn schilddrager ging voor zijn aangezicht.

42 Toen de Filistijn opzag, en David zag, zo verachtte hij hem; want hij was een jongeling, roodachtig, en ook knap van uiterlijk.

43 De Filistijn nu zei tot David: Ben ik een hond, dat u tot mij komt [48]met stokken? En de Filistijn vloekte David bij zijn goden.

44 Daarna zei de Filistijn tot David: Kom tot mij, zo zal ik uw vlees aan de vogels van de hemel geven, en aan de dieren van het veld.

45 David daarentegen zei tot de Filistijn: U komt tot mij met een zwaard, en met een speer, en met een schild; maar ik kom tot u in [49]de [50]Naam van YHWH van de legermachten, de God van de slagorden van [51]Israël, Die u gehoond [52]hebt.

46 Op deze dag zal YHWH u in mijn hand geven, en ik zal u slaan, en ik zal uw hoofd van u wegnemen, en ik zal de dode lichamen van het leger van de Filistijnen deze dag aan de vogels van de hemel, en aan de beesten van het veld geven; en de hele aarde zal weten, dat Israël [53]een God heeft.

47 En deze hele vergadering zal weten, dat YHWH niet door het zwaard, noch door de speer verlost; want de oorlog is van YHWH, Die zal u in onze hand [54]geven.

48 En het gebeurde, toen de Filistijn zich opmaakte, en heenging, en David tegemoet naderde, zo haastte David, en liep [55]naar de slagorde toe, de Filistijn tegemoet.

49 En David stak zijn hand in de tas, en hij nam een steen daaruit, en hij slingerde, en trof de Filistijn in zijn [56]voorhoofd; [57]zodat de steen zonk in zijn voorhoofd, en hij viel op zijn aangezicht ter aarde.

50 Zo overweldigde David de Filistijn met een slinger en met een steen; en hij versloeg de Filistijn, en doodde hem; maar David had geen zwaard in de hand.

51 Daarom liep David, en stond op de Filistijn, en nam zijn zwaard, en hij trok het uit zijn schede, en hij doodde hem, en hij hieuw hem het hoofd daarmee af. Toen de Filistijnen zagen, dat hun held dood was, zo vluchtten zij.

52 Toen maakten zich de mannen van Israël en van Juda op, en juichten, en vervolgden de Filistijnen, tot daar men komt aan de vallei, en tot aan de poorten van Ekron; en de verwonden van de Filistijnen vielen op de weg van [58]Saaraim, en tot aan Gath, en tot aan [59]Ekron.

53 Daarna keerden de Israëlieten om, van het fel najagen van de Filistijnen, en zij beroofden hun [60]legers.

54 Daarna nam David het hoofd van de Filistijn, en bracht het naar Jeruzalem; maar zijn wapenen legde hij in zijn [61]tent.

David voor Saul gebracht

55 Toen Saul David zag uitgaan de Filistijn tegemoet, zei hij tot Abner, de oorlogsoverste: [62]Wiens zoon is deze jongeling, Abner? En Abner zei: Zo waarachtig als uw ziel leeft, o koning! ik weet het niet.

56 De koning nu zei: Vraag u het, wiens zoon deze jongeling is.

57 Als David keerde terug van het slaan van de Filistijn, zo nam hem Abner, en hij bracht hem voor het aangezicht van Saul, en het hoofd van de Filistijn was in zijn hand.

44 en wilde gaan: Of: en begon te gaan.

45 *deze niet gaan:* T.w. wapenen, of rustingen, of harnassen.

46 Hebr.: *vat*.

47 *zijn schilddrager:* Hebr.: נֹשֵׂא, *de man die het schild droeg*.

48 *met stokken:* Anders: *met een stok*. David had maar een stok of herdersstaf, vs. 40, zodat hier het getal van velen schijnt te staan voor het getal van een. Zie Gen. 21:7.

49 *U komt tot mij met een zwaard:* D.i. u verlaat u op uw zwaard, enz. Zie boven, vs. 5, 17:6.

50 D.i. door ingeving Gods, en hebbende zijn naam eerst aangeroepen, en verlaat mij op zijn genadige hulp en bijstand, welke Hij dengenen, die op hem vertrouwen, beloofd heeft.

51 *Naam van YHWH van de legermachten:* Zie Spreuk. 18:10.

52 Of: *dat*; t.w. legermacht.

53 *een God heeft:* T.w. een God, die met de daad doet blijken dat Hij almachtig is.

54 want de krijg is van YHWH: D.i. God, die de krijg regeert, geeft de overwinning die het hem belieft. Anders: want deze krijg is van de Heer; alsof hij zei: Gijlieden voert krijg tegen de Heer, maar wij voor de Heer. Hij betreft zijn eer en de verlossing zijns volks.

55 *naar de slagorde toe:* T.w. tot de kampplaats tussen de beide legers.

56 Hebr.: *sloeg*.

57 *zodat de steen zonk:* D.i. zodat de steen in zijn voorhoofd bleef stekende. Het Hebreeuwse woord betekent eigenlijk in het water dopen of inzinken. De zin is: dat de steen zo lichtelijk en zo diep in zijn voorhoofd ging en bleef zitten, alsof hij daarin versmoord en bedekt ware geweest, en dit door de kracht van God, die met David was.

58 *aan de vallei:* Van welke gesproken is vs. 3.

59 Een stad, gelegen in de stam van Juda, gelijk te zien is Joz. 15:36.

60 Hij spreekt in het getal van velen, ten aanzien van de verscheidene kwartieren en het groot getal van de krijgslieden, van de paarden en andere lastdragende beesten, die in dit leger van de Filistijnen waren.

61 T.w. Goliaths wapenen, die David hem had afgenomen. Maar Goliaths zwaard heeft David, voordat hij koning werd, in de tent van de samenkomst te Nob gelegd. Zie onder, 1 Sam. 21:9.

62 *Wiens zoon is deze jongeling:* Deze dingen zijn geschied eer David aan het hof kwam; zie op vs. 1. Enigen menen dat Sauls verstand en memorie, doordien hem de kwade geest zo plaagde, gekrenkt en gekwetst was, zo dat hij vergeten had wiens zoon David was. Anderen zeggen dat Saul David wel kende, zoveel zijn persoon aanging, maar dat hij nu begeert te weten van welk geslacht en plaats hij gesproten was. Wat Abner betreft, sommigen menen dat hij niet aan het hof was toen David van Saul geroepen werd om voor hem te spelen, maar hier of daar bij het leger mag geweest zijn, gelijk hij de meeste tijd was.

58 En Saul zei tot hem: Wiens zoon bent u, jongeling? En David zei: Ik ben een zoon van uw knecht Isaï, de Bethlehemiet.

HOOFDSTUK XVIII

Jonathan krijgt David hartelijk lief, en sluit een verbond met hem, vs. 1 enz. hem geschenken gevend, 4. Saul stelt hem aan over zijn krijgsvolk, 5. De vrouwen prijzen David in hun gezang boven Saul, 6. Hierover wordt Saul toornig, 8. Hij poogde David met een spies te doorsteken, 10. Maar David ontweek, 11. Saul vreest David, 12, 14. David is voorspoedig in al zijn wegen, 14. Hij wordt door het volk bemind, 16. Saul belooft David bedrieglijk zijn dochter Merab, 17. Maar zij wordt aan Adriël gegeven, 19. Daarna belooft Saul David zijn dochter Michal, 20. doch als een valstrik, 21. De knechten van Saul raden David aan de dochter van de koning ten huwelijk te nemen, 22. David laat zich dat welgevallen, 23. Saul eist 100 voorhuiden van de Filistijnen als bruidsschat, 25. Die David belooft te leveren, 26. en hij levert ze in dubbel getal: toen gaf Saul hem Michal, 27. die heeft David lief, 28. Saul vreest David en is hem vijandig, 29. David is voorspoedig, en is geëerd en vermaard, 30.

De vriendschap van Jonathan en David

HET gebeurde nu, als [1]hij geëindigd had tot Saul te spreken, [2]dat de ziel van Jonathan verbonden werd aan de ziel van David; en Jonathan hield van hem [3]als van zijn ziel.

2 En [4]Saul nam hem op die dag, en liet hem niet terugkeren tot het huis van zijn vader.

3 Jonathan nu en David maakten een verbond, omdat hij hem liefhad als zijn ziel.

4 En Jonathan deed zijn mantel af, [5]die hij aan had, en gaf hem aan David, ook [6]zijn kleren, ja, tot zijn zwaard toe, en tot zijn boog toe, en tot zijn gordel toe.

5 En David trok uit, overal, waar Saul hem zond; hij gedroeg zich voorzichtig, en Saul zette hem over de soldaten; en hij was [7]aangenaam in de ogen van het hele volk, en ook in de ogen van de knechten van Saul.

Sauls jaloezie op David

6 Het gebeurde nu, toen [8]zij kwamen, en David keerde terug van het slaan [9]van de Filistijnen, dat de vrouwen uitgingen uit al de steden van Israël, met gezang en reien, de koning Saul tegemoet, met trommelen, [10]met vreugde en met [11]muziekinstrumenten.

7 En [a]de vrouwen, spelende, antwoordden elkaar en zeiden: [b]Saul heeft [12]zijn duizenden verslagen, maar David [13]zijn tienduizenden!

8 Toen ontstak Saul zeer, en dat woord was kwaad in zijn ogen, en hij zei: Zij hebben David tien duizend gegeven, maar mij hebben zij maar duizend gegeven; en voorzeker zal het koninkrijk nog voor hem zijn.

9 En Saul [14]had het oog op David, van die dag af en voortaan.

10 En het gebeurde op de andere dag, dat de [15]boze geest van God met kracht over Saul kwam, en hij [16]profeteerde midden in het huis, en David [17]speelde op snarenspel met zijn hand, als van dag tot dag; Saul nu had een speer in zijn hand.

11 En Saul schoot de speer, en [18]zei: [19]Ik zal David aan de wand spitten; maar David wendde zich tweemaal van zijn aangezicht af.

12 En Saul [20]vreesde voor David, want YHWH was met hem, en Hij was van Saul geweken.

13 Daarom deed hem Saul van zich weg, en [21]hij zette hem zich tot een overste van duizend; en hij [22]ging uit en hij ging in voor het aangezicht van het volk.

14 En David gedroeg zich voorzichtig op al zijn wegen; en YHWH was met hem.

15 Toen nu Saul zag, dat hij zich zeer voorzichtig gedroeg, [23]vreesde hij voor zijn aangezicht.

16 Maar [24]geheel Israël en [25]Juda had David lief; want hij ging uit en hij ging in voor hun aangezicht.

1 T.w. David.

2 dat de ziel van Jonathan: Zie de aant. Gen. 44:30.

3 als zijn ziel: D.i. zichzelven.

4 *Saul nam hem op die dag:* Boven, 1 Sam. 16:19 wordt gezegd dat Saul David bij zich genomen heeft, opdat hij voor hem op de harp spelen zou, en toen ging hij af en aan; boven, 1 Sam. 17:15. Nu wordt hier gezegd dat Saul David tot zich genomen heeft, t.w. om hem in de krijg te gebruiken, als één van zijn oversten, vs. 5, en daarom moest hij steeds aan het hof blijven.

5 die hij aan had: Hebr.: מָעִיל, die op hem was.

6 *zijn kleren:* Versta dit van de krijgsklederen.

7 Hebr.: *goed*.

8 T.w. Saul met zijn krijgsvolk.

9 *van de Filistijnen:* Hebr.: פְּלִשְׁתִּי, *van de Filistijn*; waaronder men verstaan kan de reus Goliath vooreerst, en daarna het leger van de Filistijnen in het algemeen.

10 *met vreugde:* Zie dergelijke exempelen Ex. 15:20, 15:21; Richt. 11:34.

11 Het instrument, dat hier in het Hebr.: genoemd wordt, is ons heden ten dage onbekend, maar het schijnt dat het een instrument met drie snaren geweest is.

– *a* Ex. 15:21.

– *b* 1 Sam. 21:11; 1 Sam. 29:5.

12 *zijn duizenden verslagen:* D.i. vele.

13 *zijn tienduizenden:* D.i. tienmaal zoveel als Saul.

14 *had het oog op David:* Hebr.: עוֹן, *oogde David*; d.i. hij loerde op hem, en bespiedde alle gelegenheid om hem te doden; of hij zag hem van die tijd af met kwade ogen aan, en hij was hem vijand, vs. 29.

15 *boze geest van God:* Zie boven, 1 Sam. 16:15.

16 *profeteerde midden in het huis:* De zin is dat Saul, van de boze geest gekweld wordende, als in verrukking van zinnen viel en vreemde gebaren betoonde. Vgl. 1 Kon. 18:29 met de aant.

17 *speelde op snarenspel met zijn hand:* T.w. om Saul van de onrust en kwelling van de boze geest te verlichten, en hem in zijn melancholie eerst aan het hof geroepen, boven, 1 Sam. 16:16.

18 D.i. hij dacht bij zichzelven. Want het is niet te vermoeden dat hij dit overluid gesproken heeft. Zie dergelijke onder, vs. 17, 18:21.

19 Ik zal David aan de wand spitten: Hebr.: דָּוִד, ik zal in David en in de wand slaan.

20 *vreesde voor David:* Saul vreesde dat het volk en de krijgslieden, die David liefhadden, David tot koning kiezen zouden, vs. 8.

21 hij zette hem: Niet uit gunst hem deze staat gevende, maar op hoop dat hij in de handen van de vijanden vallen en doodgeslagen zou worden. Zie vs. 17, 18:25.

22 *ging uit en hij ging in:* D.i. hij leidde het volk aan de vijand en van de vijand, gelijk dat een kloeken overste betaamde. Zo ook onder, vs. 16.

23 *vreesde hij:* Zie hiervan de oorzaak boven, vs. 8.

24 *geheel Israël:* Versta de elf stammen.

25 *Juda had David lief:* Dat is de stam van Juda.

David trouwt met Michal

17 Daarom zei Saul tot David: Zie, [26]mijn grootste dochter Merab zal ik u tot een vrouw geven; alleen, wees mij [27]een dapper zoon, en voer [28]de oorlog van YHWH. Want Saul [29]zei: [30]Dat mijn hand niet tegen hem zij, maar dat de hand van de Filistijnen tegen hem zij.

18 Maar David zei tot Saul: [31]Wie ben ik, en wat is mijn leven, en het huisgezin van mijn vader in Israël, dat ik de schoonzoon van de koning zou worden?

19 Het gebeurde nu ten tijde als men Merab, de dochter van Saul, aan David geven zou, zo is zij aan [32]Adriël, [33]de Meholathiet, tot vrouw gegeven.

20 Maar Michal, de dochter van Saul, had David lief. Toen dat Saul te kennen werd gegeven, zo was die zaak recht in zijn ogen.

21 En Saul zei: Ik zal haar hem geven, [34]dat zij hem tot een valstrik zij, en dat de hand van de Filistijnen tegen hem zij. Daarom zei Saul tot David: Met de [35]andere zult u [36]vandaag mijn schoonzoon worden.

22 En Saul gebood zijn knechten: Spreek met David [37]in het geheime, zeggende: Zie, de koning heeft lust aan u, en al zijn knechten hebben u lief; word dan nu de schoonzoon van de koning.

23 En de knechten van Saul spraken deze woorden voor de oren van David. Toen zei David: Is dat licht in uw ogen, de schoonzoon van de koning te worden, [38]daar ik een arm en verachtzaam man ben?

24 En de knechten van Saul boodschapten het hem, zeggende: [39]Zulke woorden heeft David gesproken.

25 Toen zei Saul: Zo zult u tot David zeggen: De koning heeft geen lust aan de bruidschat, maar aan honderd voorhuiden van de Filistijnen, opdat men zich wreke aan de vijanden van de koning. [40]Want Saul dacht David te vellen door de hand van de Filistijnen.

26 Zijn knechten nu boodschapten David deze woorden. En die zaak was recht in de ogen van David, dat hij de schoonzoon van de koning zou worden; maar [41]de dagen waren nog niet vervuld.

27 Toen maakte zich David op, en hij en zijn mannen gingen heen, en zij sloegen onder de Filistijnen tweehonderd mannen, en [c]David bracht hun voorhuiden, en men leverde ze de koning [42]volledig, opdat hij schoonzoon van de koning worden zou. Toen gaf Saul hem zijn dochter Michal tot vrouw.

28 En Saul zag en merkte, dat YHWH met David was; en Michal, de dochter van Saul, had hem lief.

29 Toen vreesde zich Saul nog meer voor David; en Saul was David een [43]vijand al zijn dagen.

30 Als de vorsten van de [44]Filistijnen uittrokken, zo gebeurde het, als zij uittrokken, dat David kloeker was, dan al de knechten van Saul; zodat zijn naam zeer geacht was.

HOOFDSTUK XIX

Saul zoekt David te doden, vs. 1 enz. Jonathan waarschuwt David, 2. en hij spreekt voor hem bij Saul, 4. Die zweert dat hij David niet zou doden, 6. David komt weer aan het hof, 7. Hij trekt ten strijde en verslaat de Filistijnen, 8. Daarom zoekt Saul David alweer te doden, 10. Michal, Davids vrouw, maakt hem dat bekend, 11. Daarom vluchtte hij, 12. Michal misleidt haar vader, 13. David komt te Rama bij Samuel, 18. Saul zendt boden naar Najoth om David te grijpen: die profeteren, 20. Hij zendt andere boden, die ook profeteren, 21. Hij trekt zelf erheen, 22. en hij profeteert ook, 23.

Jonathan bemiddelt voor David

DAAROM sprak Saul tot zijn zoon Jonathan en tot al zijn knechten, om David te doden. Maar Jonathan, Sauls zoon, had groot welgevallen aan David.

26 *mijn grootste dochter Merab:* Omdat Saul David niet openlijk durfde doden, en God hem in de krijg bewaarde, zo zoekt hij hem, onder een schijn van liefde en vriendschap, in het net te krijgen en om te brengen.

27 *een dapper zoon:* Hebr.: חֲיִל, *een zoon van de dapperheid*.

28 *de krijg van YHWH:* D.i. de oorlogen van het Israëlietische volk, die zij voeren om de eer van God voor te staan tegen de afgodische heidenen.

29 T.w. bij zichzelven in zijn hart.

30 Dat mijn hand niet tegen hem zij: D.i. ik zal hem met mijn eigen handen niet doden, maar ik zal hem door de hand van de Filistijnen laten omkomen. Dit bedacht Saul daarom, opdat de kwade wil van het volk, dat David liefhad, op hem niet vallen zou.

31 *Wie ben ik:* Hij wil zeggen: Ik ben veel te gering, dat ik de schoonzoon van een koning zou worden. Aldus spreekt David ook 2 Sam. 7:18.

32 Hij is geweest de zoon van Barzillaï de Efraïmiet, 2 Sam. 21:8, alwaar gezegd wordt dat de vijf kinderen, die hij Merab gewonnen heeft, van de Gibeonieten zijn gehangen.

33 *de Meholathiet:* D.i. die te Mehola geboren was. Deze stad werd Abel-Mehola genoemd, Richt. 7:22.

34 dat zij hem tot een valstrik zij: Zie onder, vs. 25.

35 Hebr.: *twee*; d.i. de tweede. Zie boven, 1 Sam. 13:1.

36 *mijn schoonzoon worden:* D.i. binnen korte tijd, of, op die dag; verstaande een zekeren en bestemden dag, die Saul daartoe bestemd had, gedurende welke tijd David zijn bruidsgift van honderd voorhuiden van de Filistijnen zou opbrengen. Zie hieronder, vs. 26. Maar Sauls hoop was, dat David, zich hiertoe schikkende, de ene of de andere tijd zou omkomen.

37 *in het geheime:* Alsof hij zei: Houd u niet, dat u dat door mijn bevel doet, maar alsof u het uit uzelven deedt, zonder mijn kennis.

38 *daar ik een arm en verachtzaam man ben:* Hij wil zeggen: Omdat ik een arm gezel ben, in vergelijking met de koning, zo heb ik de macht niet om een bruidsgift te geven, gelijk de dochter van een koning toestaat. Want de mannen ontvingen in die tijd geen bruidsgift van de vrouw, maar zij gaven de bruidsgiften. Zie Gen. 34:12; Ex. 22:16, 22:17. Deze bruidsgift was tenminste vijftig sikkelen zilvers, Deut. 22:29. Dat is wat meer dan twaalf en een half onsen zilvers, dat is twaalf rijksdaalders en een halve (*ƒ* 31,25).

39 *Zulke woorden heeft David gesproken:* Hebr.: דִּבֶּר, *naar deze woorden*.

40 Want Saul dacht David te vellen: D.i. Saul vermoedde dat David eer in de krijg zou omkomen, voordat hij honderd Filistijnen zou ombrengen.

41 *de dagen waren nog niet vervuld:* T.w. die dagen, die bestemd waren om de bruiloft te houden, of om de levering van de voorhuiden te doen.

– *c* 2 Sam. 3:14.

42 D.i. in vol getal.

43 *al zijn dagen:* D.i. zolang als Saul leefde.

44 T.w. om krijg te voeren tegen de Israëlieten.

2 En Jonathan verkondigde het David, zeggende: Mijn vader Saul zoekt u te doden; nu dan, wees toch 's [1]morgens op uw hoede, en blijf in het verborgene, en verstop u.

3 Maar ik zal uitgaan, en aan de hand van mijn vader staan [2]op het veld, waar u zult zijn; en ik zal van u tot mijn vader spreken, en zal [3]zien wat het zij; dat zal ik u verkondigen.

4 Zo sprak dan Jonathan goed van David tot zijn vader Saul; en hij zei tot hem: De koning [4]zondige niet tegen zijn knecht David, omdat hij tegen u niet gezondigd heeft, en omdat zijn daden voor u zeer goed zijn.

5 Want [5]hij heeft zijn ziel in zijn hand gezet, en hij heeft de [6]Filistijn geslagen, en YHWH heeft een groot heil aan het hele Israël gedaan; u hebt het gezien, en u bent verblijd geweest; waarom zou u dan tegen onschuldig bloed zondigen, David zonder oorzaak dodende?

6 Saul nu hoorde naar de stem van Jonathan; en Saul zwoer: zo waarachtig als YHWH leeft, [7]hij zal niet gedood worden!

7 En Jonathan riep David, en Jonathan gaf hem al deze woorden te kennen; en Jonathan bracht David tot Saul, en [8]hij was voor zijn aangezicht als gisteren en eergisteren.

Saul tracht David te doden

8 En er werd opnieuw strijd; en David trok uit, en streed tegen de Filistijnen, en hij sloeg hen met een grote slag, en zij vluchtten voor zijn aangezicht.

9 [a]Maar de boze geest van YHWH was over Saul, en hij zat in zijn huis, en zijn speer was in zijn hand; en David speelde op snarenspel met de hand;

10 Saul nu zocht met de speer [9]David aan de wand te spitten, maar hij ontweek van het aangezicht van Saul, die met de speer in de wand sloeg. Toen vluchtte David, en ontkwam in die nacht.

Michal helpt David ontkomen

11 Maar Saul zond boden heen tot Davids huis, dat zij hem bewaarden, en dat zij hem 's [10]morgens doodden. Dit gaf Michal, zijn huisvrouw, David te kennen, zeggende: Als u uw [11]ziel deze nacht niet behoedt, zo zult u morgen gedood worden.

12 En Michal liet David [12]door een venster neer, en hij ging heen, en vluchtte, en ontkwam.

13 En Michal nam [13]een beeld, en zij legde het in het bed, en zij legde [14]een geitenvel aan zijn hoofdkussen, en dekte het met een kleed toe.

14 Saul nu zond boden, om David [15]te halen. Zij dan zei: Hij is ziek.

15 Toen zond Saul boden, om David te [16]bekijken, zeggende: Breng hem op het bed tot mij op, dat men hem dode.

16 Als de boden kwamen, zo ziet, er was een beeld in het bed, en er was een geitenvel aan zijn hoofdkussen.

17 [17]Toen zei Saul tot Michal: Waarom hebt u mij zo bedrogen en hebt mijn vijand laten gaan, dat hij ontkomen is? Michal nu zei tot Saul: Hij zei tot mij: Laat mij gaan, [18]waarom zou ik u doden?

David vlucht naar Samuël

18 Zo vluchtte David en ontkwam, en [19]hij kwam tot Samuël te Rama, en hij gaf hem te kennen al wat Saul hem gedaan had; en hij en Samuël gingen heen, en zij bleven te [20]Najoth.

19 En men boodschapte Saul, zeggende: Zie, David is te Najoth, [21]bij Rama.

20 Toen zond Saul boden heen, om David te [22]halen; die [23]zagen een vergadering van profeten, [24]profeterende, en Samuël staande, over hen gesteld; en de Geest van God was over Sauls boden, en die [25]profeteerden ook.

21 Toen men het Saul boodschapte, zo zond hij andere boden, en die profeteerden ook; toen

1 *'s morgens:* Want Sauls trawanten meenden hem 's morgens te doden, vs. 11. Anders: tot morgen, want middelertijd had Jonathan voorgenomen met Saul voor David ten beste te spreken, en te vernemen of Saul nog volhardde in zijn boos voornemen.

2 *op het veld:* Anders: *in het veld*.

3 *zien wat het zij:* Of: *vernemen, of, merken*.

4 *zondige niet tegen zijn knecht David:* T.w. hem ongelijk doende, en hem dus dodelijk vervolgende.

5 *zijn ziel in zijn hand gezet:* Hij wil zeggen: Hij heeft zijn leven gewaagd en zichzelven in doodsgevaar gesteld. Zie gelijke manier van spreken onder, 1 Sam. 28:21; Richt. 12:3.

6 *de Filistijn geslagen:* Anders: *de Filistijnen*. Zie boven, 1 Sam. 18:6.

7 hij zal niet gedood worden: Te weten, door mijn bevel. Zodat Saul hier van zijn voornemen, vs. 1, afstand doet. Hebr.: יוּמָת, als hij gedood wordt! Zie de aant. Gen. 14:23.

8 hij was voor zijn aangezicht: D.i. hij kwam aan het hof, en bediende zijn ambt, gelijk hij tevoren gedaan had.

– *a* 1 Sam. 16:14; 1 Sam. 18:10.

9 *David aan de wand te spitten:* Zie boven, 1 Sam. 18:11.

10 Zie boven, vs. 2.

11 *uw ziel:* D.i. uzelven, uw persoon, uw leven.

12 *door een venster:* Want de deuren waren bezet met de knechten van Saul.

13 Hebr.: *terafim*; gelijk onder, vs. 16.

14 Kwanswijs of het Davids haar ware.

15 Anders: *te vangen*. Hebr.: te nemen.

16 D.i. te bezoeken, kwanswijs, alsof zij hem uit vriendschap in zijn ziekte kwamen bezoeken. Maar voornamelijk om te zien, of hij in waarheid ziek was, of dat hij zich ziek hield, en in alle geval hem mee te nemen.

17 *Toen zei:* T.w. nadat de boden Saul hadden verteld wat hun wedervaren was.

18 Zij wil zeggen dat David gedreigd had haar te doden, als zij hem niet liet gaan. Zie gelijke manier van spreken 2 Sam. 2:22.

19 hij kwam tot Samuël: Te weten, om raad te vragen wat hij doen zou, en ook vermoedende dat hij daar vrijer dan ergens anders wezen zou in het gezelschap van Samuël en de andere profeten, die zelf te Gibeä, onaangezien de Filistijnen daar hun garnizoen hadden, vrij waren, 1 Sam. 10:10.

20 Dit is een plaats, waar de profeten, een collegium of school hadden, bij Rama gelegen, waar Samuël zijn woning had.

21 *bij Rama:* Zo wordt de Hebreeuwse letter Beth duidelijk genomen, Joz. 5:13, enz.

22 Zie vs. 14.

23 Hebr.: *zag*; d.i. elk een derzelver zag.

24 D.i. God lovende en zijn naam groot makende met gebeden en lofzangen.

25 *profeteerden ook:* D.i. zij stelden zich aan gelijk de profeten deden als zij profeteerden. Zie boven, 1 Sam. 18:10. Het schijnt dat deze boden van Saul zo van zin veranderd zijn geworden dat zij, hun wapenen afleggende, niet verder dachten de handen aan David te slaan, daar zij nochtans om uitgezonden waren.

voer Saul voort en zond de derde boden, en die profeteerden ook.

22 Daarna ging hij ook zelf naar Rama, en hij kwam tot de grote waterput, die te [26]Sechu was, en hij vraagde en zei: Waar is Samuël, en David? Toen werd hem gezegd: Zie, zij zijn te Najoth bij Rama.

23 Toen ging hij daarheen naar Najoth bij Rama; en dezelfde Geest van God was ook op hem, en hij, al voortgaande, profeteerde, totdat hij te Najoth in Rama kwam.

24 En [27]hij trok zelf ook zijn kleren uit, en hij profeteerde zelf ook, voor het aangezicht van Samuël; en [28]hij viel [29]bloot neer die hele dag, en de hele nacht. Daarom zegt [30]men: Is Saul ook onder de profeten?

HOOFDSTUK XX

David beklaagt zich bij Jonathan over Saul, vs. 1 enz. Jonathan troost David, en kan niet geloven dat Saul hem zocht te doden, 2. Maar David houdt daaraan vast, 3. David verzoekt dat Jonathan zijn afwezigheid bij Saul wil verontschuldigen, 5. Jonathan belooft David te waarschuwen, 9. Ja, hij zweert het hem, 13. Hij vraagt dezelfde goedertierenheid van David, 14. Zij vernieuwen het verbond van vriendschap met elkaar, 16. wat David met een eed bekrachtigt, 17. Zij worden het eens hoe Jonathan David de gezindheid van zijn vader zou bekendmaken, 19. Saul vraagt naar David op het feest van de nieuwe maan, 27. Jonathan verontschuldigt David, 28. Toen Saul hierover toornig werd, scheldt hij Jonathan uit en poogt hem te doden, 30. Jonathan waarschuwt David door het schieten van de pijlen, 35. Zij scheiden met grote droefheid en met tranen van elkaar, 41.

Het verbond tussen David en Jonathan

T[1]OEN vluchtte David van Najoth bij Rama, en [2]hij kwam, en zei voor het aangezicht van Jonathan: Wat heb ik gedaan, wat is mijn misdaad, en wat is mijn zonde voor het aangezicht van uw vader, [3]dat hij mijn ziel zoekt?

2 Hij daarentegen zei tot hem: Volstrekt niet, u zult niet sterven. Zie, [4]mijn vader doet geen grote zaak, en geen kleine zaak, die hij [5]voor mijn oor niet openbaart; waarom zou dan mijn vader deze zaak [6]van mij verbergen? Dat is niet.

3 Toen zwoer David verder, en zei: Uw vader [7]weet zeer wel, dat ik genade in uw ogen gevonden heb; daarom heeft hij [8]gezegd: Dat Jonathan dit niet wete, [9]opdat hij zich geen zorgen maakt; en zeker, zo waarachtig als YHWH leeft, en uw ziel leeft, er [10]is maar als een schrede tussen mij en tussen de dood!

4 Jonathan nu zei tot David: Wat uw [11]ziel zegt, dat zal ik u doen.

5 En David zei tot Jonathan: Zie, morgen is [12]de nieuwe [13]maan, dat ik zeker met de koning zou aanzitten om te eten; zo [14]laat mij gaan, dat ik mij op het veld verberge tot aan de derde avond.

6 Als uw vader mij zeker mist, zo zult u zeggen: David heeft van mij [15]zeer begeerd, dat hij tot [16]zijn stad Bethlehem mocht lopen; want daar is [17]een jaarlijks offer voor het hele geslacht.

7 Als hij zo zegt: Het is goed, zo heeft [18]uw knecht vrede; maar als hij [19]geheel ontstoken is, zo weet, dat het kwaad bij hem ten volle besloten is.

8 [20]Doe dan barmhartigheid aan uw knecht, [a]want u hebt uw knecht in een verbond van YHWH met u gebracht; maar is er een misdaad in mij, zo dood u mij; [21]waarom zou u mij toch tot uw vader brengen?

9 Toen zei Jonathan: Volstrekt [22]niet van u! Maar als ik zeker merkte, dat dit kwaad bij mijn vader ten volle besloten was, dat het u zou overkomen, zou ik dat u dan niet te kennen geven?

26 Zie van deze stad de aant. 1 Sam. 17:1.

27 *toog zelf ook zijn kleren uit:* D.i. hij legde zijn koninklijke of krijgsmans opperkleding af, met welke hij gekomen was om David te vangen.

28 Versta, dat hij gelijk als in een verrukking van zinnen is gevallen, gelijk dat somtijds de profeten is wedervaren. Zie Num. 24:4. Of: hij viel neder, gelijk de anderen in het bidden zich tegen de aarde strekkende, zich zo tezamen voor de Heer verootmoedigende.

29 Of: *naakt*. Versta dit zo, dat hij zich ontbloot heeft van zijn koninklijk, of opperkleed, of van zijn krijgsmanskleed. Zie dergelijk Jes. 20:2; Micha 1:8.

30 *Is Saul ook onder de profeten:* Zie boven, 1 Sam. 10:12. Hier past dit spreekwoord op diegenen, die van God wonderbaarlijk in hun voornemen verhinderd worden, gelijk Saul hier wedervaren is. Zie dergelijke geschiedenis Num. 23:24, in Bileam; en Hand. 9, in Saul.

1 *vluchtte David van Najoth bij Rama:* T.w. toen Saul zo in zijn geest verrukt zijnde, profeteerde, en te Najoth een dag en een nacht bleef.

2 hij kwam: Te weten, te Gibeä Sauls, waar Jonathan toen was hof houdende, als zijnde stadhouder zijns vaders.

3 dat hij mijn ziel zoekt: D.i. dat hij naar mijn leven staat, gelijk Matt. 2:20.

4 *mijn vader doet geen grote zaak:* De vrome Jonathan was in zijn mening bedrogen, een al te goed gevoelen van zijn vader hebbende, die hem zijn boos voornemen tegen David niet geopenbaard heeft.

5 *voor mijn oor niet openbaart:* Zie de aant. Ruth 4:4.

6 *van mij verbergen:* Of: *voor mij*.

7 *weet zeer wel:* Hebr.: יֹדֵעַ, *wetende weet*.

8 T.w. bij zichzelven, in zijn eigen hart; d.i. hij heeft gedacht.

9 *opdat hij zich niet bekommere:* Of: *opdat het hem niet smarte*.

10 *is maar als een schrede:* D.i. ik ben in een zeker en merkelijk gevaar van de dood.

11 *ziel zegt:* D.i. begeerte. Zie Gen. 34:3.

12 *de nieuwe maan:* Op welke dag zij plachten met elkaar maaltijd te houden, en vrolijk te zijn, nadat men dankoffers geofferd had.

13 dat ik zekerlijk: Hebr.: מָחָר, dat ik zittende zou zitten; t.w. na het gehouden slachtoffer. Zie Num. 10:10.

14 *laat mij gaan:* D.i. geef mij verlof om te mogen uitblijven tot aan de avond van de derde dag van de nieuwe maan, dan wil ik mij in het veld vervoegen, maar eerst wil ik heengaan naar Bethlehem, om daar het feest van de nieuwe maan met mijn familie te houden. Zie vs. 19, 20:35.

15 *zeer begeerd:* Hebr.: רוּץ, *begerende begeerd*.

16 *zijn stad Bethlehem mocht lopen:* Dit is, naar Bethlehem, waar hij geboren is, gelijk Joh. 7:42. Zie Gen. 23:10, en Gen. 24:10.

17 *een jaarlijks offer:* Hebr.: שֶׁם, *een offer van de dagen*; d.i. van een vol jaar. Zie Lev. 25:29, nl. een dankoffer, waarbij dan een maaltijd gehouden werd. Zie de aant. boven, 1 Sam. 9:12.

18 *uw knecht vrede:* Uw knecht; d.i. ik.

19 *geheel ontstoken is:* Hebr.: יְחֻרָה, *ontstoken zijnde ontstoken is*.

20 *Doe dan barmhartigheid aan uw knecht:* D.i. bewijs mij nu deze gunst en weldaad, dat u mij bijtijds waarschuwt.

– *a* 1 Sam. 18:3.

21 *waarom zoudt u mij:* T.w. om van hem gedood te worden. Alsof hij zei: U zelf hebt macht om mij te doden als ik het verdiend heb, zonder dat u mij behoeft tot uw vader te brengen om van hem gedood te worden.

22 Dat zij verre van u: Te weten, dat u zoudt gedood worden.

10 David nu zei tot Jonathan: [23]Wie zal het mij te kennen geven, als uw vader u [24]wat hards antwoordt?

11 Toen zei Jonathan tot David: Kom, laat ons toch uitgaan in het veld; en die beiden gingen uit in het veld.

12 En Jonathan zei tot David: [25]YHWH, de God van Israël, als ik mijn vader onderzocht zal hebben ongeveer deze tijd, morgen [26]of overmorgen, en zie, het is goed voor David, en ik dan tot u niet zend, en voor uw oor openbare;

13 [27]Zo doe YHWH aan Jonathan, en zo doe Hij daartoe! [28]Als mijn vader het kwaad over u behaagt, zo zal ik het voor uw oor ontdekken, en ik zal u trekken laten, dat u in vrede heengaat; en [29]YHWH zij met u, [30]zoals Hij met mijn vader geweest is.

14 En zult u niet, als ik [31]dan nog leve, ja, zult u niet [32]de goedertierenheid van YHWH aan mij doen, [33]dat ik niet sterve?

15 Ook zult u uw goedertierenheid niet afsnijden van mijn [34]huis tot in eeuwigheid; ook niet wanneer YHWH ieder van de vijanden van David van de aardbodem zal uitgeroeid hebben.

16 Zo [35]maakte Jonathan een verbond met het huis van David, [36]zeggende: Dat YHWH eise van de hand van de vijanden van David!

17 En [37]Jonathan voer voort, met David te doen zweren, omdat hij hem liefhad; [38]want hij had hem lief met de liefde van zijn ziel.

18 Daarna zei Jonathan tot hem: Morgen is de nieuwe maan; dan zal men u missen, want uw zitplaats zal leeg gevonden worden.

19 En als u de drie dagen zult uitgebleven zijn, kom haastig [39]af, en ga tot die plaats, waar u zich verborgen had op de dag [40]van deze handeling; en blijf [41]bij de steen Ezel.

20 Zo zal ik drie pijlen ter zijde schieten, als of ik [42]naar een teken schoot.

21 En zie, ik zal de jongen zenden, zeggende: Ga heen, [43]zoek de pijlen, als ik [44]uitdrukkelijk tot de jongen zeg: Zie, de pijlen zijn van u af en herwaarts, neem [45]hem; en kom u, want er is vrede voor u, en [46]er is geen ding, zo werkelijk YHWH leeft!

22 Maar als ik tot de jongen zo zeg: Zie, de pijlen zijn van u af en verder; [47]ga heen, want YHWH heeft u laten gaan.

23 [b]En voor wat betreft de zaak, waarvan ik en u gesproken hebben, zie, YHWH zij [48]tussen mij en tussen u, tot in eeuwigheid!

Sauls woede aan de maaltijd

24 David nu [49]verborg zich in het veld; en als het nieuwe maan was, zat de koning bij het voedsel, [50]om te eten.

25 Toen zich de koning gezet had op zijn zitplaats, [51]op dit maal zoals de andere maal, aan de stede bij de wand, [52]zo stond Jonathan op, en Abner zat aan Sauls zijde, en Davids plaats werd leeg gevonden.

23 *Wie zal het mij te kennen geven:* Anders: *wie zal mij [het goede] te kennen geven, of als, enz.*

24 *wat hards antwoordt:* T.w. dat hij dreigde mij te doden, of iets dergelijks.

25 *YHWH, de God van Israël:* Anders: o Heer, God van Israël, en aldus zou Jonathan God aanroepen tot getuige van zijn oprechtheid.

26 Dit was de volgende dag na de nieuwe maan, want deze samenspreking van Jonathan met David geschiedde daags vóór de nieuwe maan, vs. 5.

27 Zo doe YHWH aan Jonathan: Zie van deze manier van spreken Ruth 1:17.

28 Als mijn vader: D.i. als ik zie dat mijn vader heeft voorgenomen u kwaad te doen.

29 *YHWH zij met u:* T.w. als u na de dood van mijn vader zult koning zijn geworden. Hieruit is af te nemen dat Jonathan toen wel geweten heeft, dat David koning zou worden, als al van Samuël gezalfd zijnde. Jonathan heeft de ordinantie Gods willen gehoorzamen, al was hij Sauls oudste zoon en de naaste tot de kroon.

30 *gelijk als Hij met mijn vader geweest is:* T.w. toen Hij hem gezegend en victorie gegeven heeft.

31 dan nog leve: Te weten, als u koning zult zijn.

32 *de weldadigheid van YHWH:* D.i. een goeddadigheid, die de Heer aangenaam is; of, hij verstaat de vriendschap en trouw, die zij elkaar voor de Heer gezworen hadden.

33 dat ik niet sterve: D.i. dat u mij niet doodt, mij latende ontgelden het geweld en ongelijk, dat mijn vader u is doende.

34 *huis tot in eeuwigheid:* D.i. geslacht, familie, bloedvrienden.

35 *maakte Jonathan:* D.i. hij vernieuwde en bevestigde het verbond, dat hij tevoren met David gemaakt had, 1 Sam. 18:3.

36 Dat YHWH eise van de hand van de vijanden Davids: Jonathan, om David volkomenlijk te verzekeren, wenst met een eed Gods rechtvaardige wraak over Davids vijanden, waaronder hij ook zou zijn, als hij het verbond kwam te verbreken. Sommigen nemen het zo, dat Jonathan hier David bezweert, dat het God van Davids hand zal eisen, als hij het verbond aan zijn zijde verbrak, noemende de vijanden Davids inplaats van David zelf; vgl. onder, 1 Sam. 25:22, met de aant. Sommigen zetten het aldus over: [Maar de Heer eise het van de hand van de vijanden Davids] willende zeggen, dat David wel dit verbond, zoveel in hem was, heeft onderhouden, maar dat God, desniettegenstaande, zijn rechtvaardig oordeel over Sauls huis heeft uitgevoerd.

37 *Jonathan voer voort:* Eerst heeft Jonathan David een eed gedaan, en beloofd hem voor te staan, vs. 13. Nu verzoekt Jonathan, dat David hem ook met ede belove, dat hij hem en de zijnen barmhartigheid wil bewijzen, als hij koning zou geworden zijn.

38 want hij had hem lief: D.i. hij had hem zo lief als zichzelven.

39 T.w. naar Bethlehem.

40 *van deze handeling:* T.w. toen ik ten beste voor u bij mijn vader spreken zou. Zie boven, 1 Sam. 19:2.

41 *bij de steen Ezel:* Anders: *bij de steen die de weg aanwijst*; d.i. een steen die aan de weg staat, en wijst de reizende man welke weg hij moet ingaan; of bij de steen van de gang; d.i. daar u en ik gewoon zijn naar toe te gaan als wij wat heimelijks met elkaar te spreken hebben.

42 *naar een teken schoot:* Anders: *naar het doel.*

43 *zoek de pijlen:* Hebr.: חִצִּים, *vind de pijlen*; d.i. zoek de pijlen totdat u ze gevonden hebt.

44 Hebr.: *zeggende zeg.*

45 T.w. de jongen. Anders: neem ze, t.w. de pijlen.

46 *er is geen ding:* T.w. wat u in de weg is, of waar u u voor te vrezen hebt.

47 *ga heen:* Alsof hij zei: Uit die woorden, of uit dat teken, zult u kunnen verstaan en afnemen, dat het Gods wil is, dat u u voor een tijdlang ter zijde trekt en niet aan het hof komt.

– *b* onder, v. 42.

48 *tussen mij en tussen u:* T.w. tot getuige.

49 *verborg zich in het veld:* T.w. op de vastgestelde tijd, waarvan boven vs. 5, 20:19 gesproken is; gedurende welke tijd geschied is wat in de elf naastvolgende verzen verhaald wordt.

50 Hebr.: *bij het brood*; gelijk vs. 27.

51 *op dit maal:* Hebr.: פַּעַם, *gelijk maal in maal*; gelijk Num. 24:1, en Richt. 16:20.

52 zo stond Jonathan op: Te weten, opdat hij Abner de eer doen zou, dat hij hem liet bovenaan zitten, want Abner was Sauls oom, en daarenboven ook zijn veldoverste.

26 En Saul sprak [53]op die dag niets, want [54]hij zei: [55]Hem is wat voorgevallen, dat hij [56]niet rein is; voorzeker, hij is niet [57]rein.

27 Het gebeurde nu op de andere dag, de tweede van de nieuwe maan, als Davids plaats leeg gevonden werd, zo zei Saul tot zijn zoon [58]Jonathan: Waarom is [59]de zoon van Isaï noch gisteren noch vandaag [60]tot het voedsel gekomen?

28 En Jonathan antwoordde Saul: David begeerde van mij ernstig naar Bethlehem te mogen gaan.

29 En hij zei: Laat mij toch gaan; want ons geslacht heeft een offer in de stad, en mijn broer heeft het mij zelfs [61]geboden; heb ik nu genade in uw ogen gevonden, laat mij toch ontslagen zijn, dat ik mijn broers zie; hierom is hij aan de tafel van de koning niet gekomen.

30 Toen ontstak de toorn van Saul tegen Jonathan, en hij zei tot hem: U, zoon [62]van de verkeerde in opstandigheid, weet ik het niet, dat u de zoon van Isaï gekozen hebt tot uw schande, en [63]tot schande van de naaktheid van uw moeder?

31 Want al de dagen, die de zoon van Isaï op de aardbodem leven zal, zo zult u noch uw koninkrijk bevestigd worden; nu dan, schik heen, en haal hem tot mij, [64]want hij is een kind van de dood.

32 Toen antwoordde Jonathan Saul, zijn vader, en zei tot hem: Waarom zal hij gedood worden? Wat heeft hij gedaan?

33 Toen schoot Saul de speer [65]op hem, om [66]hem te slaan. Zo merkte Jonathan, dat dit ten volle bij zijn vader besloten was, David te doden.

34 Daarom stond Jonathan van de tafel op in hitte van de toorn; en hij at op de tweede dag van de nieuwe maan geen brood, want hij maakte zich zorgen om David, omdat zijn vader hem gesmaad had.

Het afscheid van David en Jonathan

35 En het gebeurde [67]'s morgens, dat Jonathan in het veld ging, op de tijd, die [68]David bestemd was; en er was een kleine jongen bij hem.

36 En hij zei tot zijn jongen: Loop, [69]zoek nu de pijlen, die ik schieten zal. De jongen liep heen, en [70]hij schoot een pijl, die hij deed over hem vliegen.

37 Toen de jongen tot aan de plaats van de pijl, die Jonathan geschoten had, gekomen was, zo riep Jonathan de jongen na, en zei: Is niet de pijl van u af en verder?

38 Opnieuw riep Jonathan de jongen na: Haast u, spoed u, sta niet stil! De jongen van Jonathan nu raapte de pijl op, en hij kwam tot zijn heer.

39 Maar de jongen wist er niets van; Jonathan en David alleen wisten van de zaak.

40 Toen gaf Jonathan zijn [71]gereedschap aan de jongen, die hij had; en hij zei tot hem: Ga heen, breng het in de stad.

41 Als de jongen heenging, zo stond David op van [72]de zuidzijde, en hij viel op zijn aangezicht ter aarde, en hij boog zich drie keer; en zij kusten [73]elkaar, en huilden met elkaar, [74]totdat het David geheel veel maakte.

42 Toen zei Jonathan tot David: Ga in vrede; wat wij beiden in de Naam van YHWH gezworen hebben, zeggende: YHWH zij tussen mij en tussen u, en tussen mijn zaad en tussen uw zaad, zij tot in eeuwigheid!

43 Daarna stond [75]hij op, en ging heen; en Jonathan kwam [76]in de stad.

HOOFDSTUK XXI

David, vluchtend voor Saul, komt te Nob bij de priester Achimelech, vs. 1 enz. Hij doet alsof Saul hem gezonden had om een geheime zaak te verrichten, 2. Hij vraagt brood, 3. Achimelech geeft hem de toonbroden, 4. Dit ziet Doëg, 7. David vraagt om een wapen, 8. Achimelech geeft hem het zwaard van Goliath, 9. David vlucht en komt bij Achis, 10. Hij is bij de vorsten van Achis niet welkom, 11. David is in grote vrees, 12. Hij verandert zijn gelaat en doet alsof hij gek

53 *sprak op die dag niets:* T.w. aan David; d.i. hij vraagde niet waarom David niet aan de tafel was gekomen.

54 hij zei: Te weten, bij zichzelven, d.i. hij dacht.

55 *Hem is wat voorgevallen:* Hebr.: מִקְרֶה, *het is een toeval*.

56 niet rein is: Er worden veel dingen in de wet verhaald, die de mensen onrein maakten. Zie Lev. 11:24, en Lev. 15:16. De onreinen nu wordt verboden te eten van het vlees, dat de Heer opgeofferd was, Lev. 7:19, 7:20, 7:21. Ja zij moesten zich ook onthouden van het gezelschap van andere mensen, opdat anderen door hen niet ontreinigd werden.

57 hij is niet rein: Versta hierbij: En daarom is hij niet gekomen.

58 Saul kon wel denken dat David grote oorzaak had uit zijn ogen te blijven, omdat Saul had gezocht hem te doden. Maar hij dacht dat David dat aan zijn onzinnigheid zou toeschrijven, en dat hij zich voor hem niet vrezen zou, omdat hij nu weer tot zijn verstand gekomen was.

59 *is de zoon van Isaï:* Aldus noemt hij David verachtelijk, niet eens denkende dat hij zelf de zoon van Kis was.

60 *tot het voedsel gekomen:* Hebr.: לֶחֶם, *tot het brood, of bij het voedsel*; gelijk boven, vs. 24.

61 T.w. in de naam van mijn vader, die ik schuldig ben te gehoorzamen.

62 *van de verkeerde in opstandigheid:* D.i. van een verkeerde opstandige moeder.

63 *tot schande van de naaktheid van uw moeder:* Alsof Saul zeggen wilde: Zo doende, zal men u niet houden voor mijn echten zoon, maar voor een bastaard, die uw moeder buiten het echte bed geworven heeft.

64 want hij is een kind van de dood: Wij zouden zeggen: Hij is een dood man, d.i. hij is de dood waard, hij moet zekerlijk sterven. Zo staat er Ef. 2:3: kinderen van de toorn. Zie 2 Sam. 12:5.

65 *op hem:* Anders: *naar hem*.

66 *hem te slaan:* Even gelijk hij David had menen te doen.

67 *'s morgens:* T.w. op de derde dag van de nieuwe maan.

68 *David bestemd was:* Zie boven, vs. 19.

69 *zoek nu de pijlen:* Hebr.: חִצִּים, *vind*; zie vs. 21.

70 hij schoot een pijl: Te weten, Jonathan.

71 *gereedschap aan de jongen:* Anders: *wapenen, vaten*; d.i. gereedschap, als zijn boog, koker en pijlen. Hiermede verzond Jonathan zijn jongen naar de stad, opdat hij, alleen zijnde, des te vrijer met David mocht spreken.

72 *de zuidzijde:* Versta hier, de zuidzijde van het veld waar zij op waren, of de zuidzijde van de steen, bij welke zich David verborgen had.

73 Hebr.: *de man zijn naasten*.

74 *totdat het David geheel veel maakte:* Hebr.: הִגְדִּיל, *totdat het David groot maakte*; t.w. met wenen.

75 hij op: Te weten, David.

76 *in de stad:* T.w. te Gibeä Sauls, waar hij zijn huis had, gelijk af te nemen is, onder 1 Sam. 23:18, 23:19.

was, 13. Achis neemt het kwalijk dat men een gekke man bij hem gebracht had, 14.

David en de toonbroden te Nob

TOEN kwam David te [1]Nob, tot de priester Achimelech; en Achimelech [2]kwam bevende David tegemoet, en hij zei tot hem: Waarom bent u [3]alleen, en geen man met u?

2 En David zei tot de priester Achimelech: De [4]koning heeft mij een zaak bevolen, en zei tot mij: Laat niemand iets van de zaak weten, waarvoor ik u gezonden heb, en die ik u geboden heb; [5]de jongemannen nu heb ik de plaats van [6]zulk een te kennen gegeven.

3 En nu [7]wat is er onder uw hand? Geef mij vijf broden in mijn hand, of wat er gevonden wordt.

4 En de priester antwoordde David, en zei: Er is geen [8]gewoon brood onder mijn hand; [9]maar er is [10]heilig brood, wanneer zich de jongemannen slechts van [11]de vrouwen onthouden [12]hebben.

5 David nu antwoordde de priester, en zei tot hem: Ja trouwens, de vrouwen zijn ons onthouden geweest [13]gisteren en eergisteren, toen ik uitging, en de [14]voorwerpen van de jongemannen zijn heilig; en het is [15]enigerwijze normaal brood, te meer omdat vandaag ander in de [16]voorwerpen zal geheiligd worden.

6 Toen [a]gaf de priester hem dat heilige brood, omdat er geen brood was dan de toonbroden, die van voor het aangezicht van YHWH weggenomen waren, dat [17]men er warm brood legde, op de dag [18]als dat weggenomen werd.

7 Daar was nu een man van de knechten van Saul, op die dag [19]opgehouden [20]voor het aangezicht van YHWH, en zijn naam was Doëg, een [21]Edomiet, de machtigste onder de herders, die Saul had.

8 En David zei tot Achimelech: Is hier onder uw hand geen speer of zwaard? Want ik heb noch mijn zwaard noch ook mijn wapenen in mijn hand genomen, omdat de zaak van de koning haastig was.

9 Toen zei de priester: Het zwaard van Goliath, de Filistijn, die u sloegt in het eikendal, zie, dat is hier, gewonden in een kleed, [22]achter de efod; als u zich dat nemen wilt, zo neem het, want hier is geen ander dan dit. David nu zei: Er is zijn gelijke niet; geef het mij.

David veinst waanzin te Gath

10 En David maakte zich op, en vluchtte op die dag van het aangezicht van Saul; en hij kwam tot [23]Achis, de koning van [24]Gath.

11 Maar de knechten van Achis zeiden tot hem: Is deze niet David, [25]de koning van het land? Zong men niet van deze in de reien, zeggende: [b]Saul heeft zijn duizenden verslagen, maar David zijn tienduizenden?

12 En David legde deze woorden in zijn hart; en [26]hij was zeer bevreesd voor het aangezicht van Achis, de koning van Gath.

1 Dit was een priesterlijke stad, niet ver van Anathoth, in de stam Benjamins, 1 Kon. 2:26, Neh. 11:32, waar in deze tijd de ark van het verbond was. Hierdoor is het geschied, dat daar zoveel priesters bij elkaar waren, gelijk verhaald wordt, 1 Sam. 22:18.

2 *kwam bevende David tegemoet:* Hebr.: יְהוֹנָתָן, *beefde David tegemoet*. Vgl. boven, 1 Sam. 13:7, en 1 Sam. 16:4.

3 Matt. 12:3, 12:4, wordt vermeld van David en die met hem waren, van welke hier gezegd wordt dat David hun een zekere plaats te kennen gegeven had, zo dat het schijnt, dat David alleen tot de priester gekomen is.

4 *koning heeft mij een zaak bevolen:* Dit is een leugen, uit menselijke zwakheid gesproten, om de rechte oorzaak van zijn vlucht te bedekken. Zie Ex. 1:19.

5 de jongelingen: D.i. de mannen, die mij van de koning bijgevoegd zijn.

6 *zulk een te kennen gegeven:* Hebr.: אֶתְּ, *Peloni Almoni*. Zie Ruth 4:1. Anders: op de plaats van N.N. bescheiden. Anders: op de plaats van een zo en zo genoemd.

7 *wat is er onder uw hand:* T.w. van eetwaren.

8 gemeen brood: Het woord gemeen wordt hier en elders gesteld tegen het woord heilig, of geheiligde.

9 Hij spreekt van de toonbroden, die voor de Heer gesteld en zo de Heer geheiligd werden, van welke niemand mocht eten dan alleen de priesters. Zie Ex. 25:30, en Lev. 24:5.

10 *heilig brood:* Hebr.: לֶחֶם, *brood van de heiligheid*; d.i. heilig brood, en zo onder vs. 5.

11 *de vrouwen:* Versta, van hun echte huisvrouwen, want hoewel het huwelijk eerlijk is bij allen, en een onbevlekt bed, Hebr.: 13:4, nochtans, vanwege de zwakheid van de mens, vermengt zich lichtelijk de zonde hierin; daarom wil de Heer dat men op zekere voorvallende gelegenheid en tijden zich van de huwelijkse samenkomst zal onthouden. Zie 1 Sam. 19:15; 1 Kor. 7:5.

12 Versta hierbij, zo zal ik u dat geven.

13 *gisteren en eergisteren:* David wil zeggen: Wij zijn drie dagen op de reis, en zo van onze vrouwen afgescheiden geweest.

14 de vaten: D.i. hun lichaam, kleren, en al wat zij op de reis meegenomen hebben. En heilig is hier te zeggen, niet ontreinigd door het aanroeren van iets onreins.

15 Hebr.: *en deze weg is onheilig, of gemeen*. David wil zeggen, u behoeft zo grote zwarigheid niet te maken van mij en die bij mij zijn van deze broden te eten te geven; want ofschoon die heilig zijn zolang zij op de tafel voor de Heer staan, nochtans omdat u die nu moet veranderen en wegnemen, [of, ze al weggenomen en veranderd zijn] en verse broden in de plaats leggen, [of, gelegd mogen zijn], zo zal hun heiligheid nu zodanig niet zijn als tevoren; zij zullen enigszins gemeen worden, omdat de priesters met hun huisgezinnen die zullen eten, daar zij tevoren, voor het aangezicht van de Heer liggende, van niemand mochten gegeten worden. Daarom, naar de regel en wet van de liefde, [die meer is dan de ceremoniën] zo mogen ook wel anderen in de tijd van nood en bij gebrek van ander voedsel, daarvan eten; gelijk Christus deze wet heeft uitgelegd, Matt. 12:4, 12:7.

16 Van deze vaten zie Ex. 25:29.

– *a* Matt. 12:3; Mark. 2:25; Lukas 6:3.

17 *warm brood:* D.i. vers, nieuw-gebakken brood.

18 *dage als dat weggenomen werd:* T.w. als de sabbatdag aankwam, gelijk er geboden wordt Lev. 24:8.

19 Of: *zich opgesloten hebbende*. Het zij vanwege de sabbat, op welke hij daar wilde rusten, of dat hij daar een tijdlang wilde blijven om te aanbidden, of om enige van zijn beloften te volbrengen.

20 *voor het aangezicht van YHWH:* T.w. in de tabernakel.

21 T.w. van geboorte, maar door aanneming van de Israëlietische religie een Jodengenoot geworden. Anders: een Adomiet, d.i. van de stad Adama, gelegen in de stam Nafthali, Joz. 19:36.

22 *achter de efod:* Zo, dat het bij de efod in de tent bewaard en opgesloten lag. Anders: nadat hij [Achimelech] de efod aangedaan had, en de Heer raad gevraagd had. Zie 1 Sam. 22:10, 22:13, 22:15. Zie gelijke manier van spreken Gen. 24:67, en Deut. 24:20, 24:21.

23 Deze koning wordt Ps. 34:1 Abimelech genoemd, Achis was zijn eigen naam; maar Abimelech was een algemene naam van alle koningen van de Filistijnen. Zie Gen. 20, Gen. 21, Gen. 26.

24 In het land van de Filistijnen gelegen. Zie 1 Sam. 5:8, en 1 Sam. 17:4.

25 *de koning van het land:* Dat is gouverneur of regent van het Israëlietische land, die de dochter van koning Saul getrouwd heeft, en die na hem wel koning kon worden.

– *b* 1 Sam. 18:7.

26 hij was zeer bevreesd: Zie Ps. 34.

13 Daarom veranderde hij [27]zijn gezicht voor
hun ogen, en hij maakte zichzelf gek [28]onder hun
handen; en [29]hij bekrabbelde de deuren van de
poort, en hij liet zijn zever in zijn baard aflopen.
14 Toen zei Achis tot zijn knechten: Zie, u ziet,
dat de man krankzinnig is, waarom hebt u hem
tot mij gebracht?
15 Heb ik razenden gebrek, dat u deze gebracht
hebt, om [30]voor mij te razen? Zal deze in mijn
huis komen?

HOOFDSTUK XXII

Toen David aan de Filistijnen ontvlucht was, komt hij te Adullam: waar zijn bloedverwanten en andere verdrukte lieden bij hem komen, vs. 1 enz. vandaar trekt hij naar Mizpa in het land van de Moabieten, 3. waar zij, met toestemming van de koning van de Moabieten, een tijd lang blijven, 4. Maar op vermaning van de profeet Gad trekt hij weer naar het land Juda, 5. Toen Saul dit vernam, 6. beschuldigt hij zijn knechten, ja ook Jonathan, van heimelijk verdrag met David, 7. Doëg maakt de koning bekend wat hij te Nob gehoord en gezien had, 9. Daarom veroordeelt Saul de hogepriester Achimelech en alle andere priesters tot de dood, 17. wat Doëg gedaan heeft, door 85 priesters te doden, 18. Saul laat de stad Nob, met alles wat erin is, verwoesten, 19. De priester Abjathar blijft als enige in leven, die tot David vluchtte, 20. die hem verkondigt wat te Nob geschied was, 21. David erkent dat hij de oorzaak van deze moord en ellende was, 22. En hij neemt Abjathar in zijn bescherming, 23.

David in de grot van Adullam

TOEN ging David van daar, en ontkwam in de grot [1]van Adullam. En zijn broers hoorden het, en het hele huis van zijn vader, en kwamen daarheen tot hem af.

2 En tot hem verzamelde [2]alle man, die [3]benauwd was, en alle man, [4]die een schuldeiser had, en alle man, [5]wiens ziel bitter bedroefd was, en hij werd tot overste over hen; zodat bij hem waren ongeveer vierhonderd mannen.

3 En David ging van daar naar [6]Mizpa van de Moabieten; en hij zei tot [7]de koning van de Moabieten: Laat toch mijn vader en mijn moeder [8]bij u uitgaan, totdat ik weet, wat God mij doen zal.

4 En hij bracht hen voor het aangezicht van de koning van de Moabieten; en zij bleven bij hem al de dagen, die David in de [9]vesting was.

5 Maar de profeet [10]Gad zei tot David: Blijf in de vesting niet, ga heen, en ga in het land van Juda. Toen ging David heen, en hij kwam in het woud Chereth.

De moord op de priesters van Nob

6 En Saul hoorde, dat David bekend geworden was, en de mannen, die bij hem waren. Saul nu zat [11]op een heuvel onder het geboomte te Rama, en hij had zijn speer in zijn hand, en al zijn knechten stonden bij hem.

7 Toen zei Saul tot zijn knechten, die bij hem stonden: Hoor toch, u, zonen [12]van Jemini, zal [13]ook de zoon van Isaï u allen akkers en wijnbergen geven? Zal hij u allen tot oversten van duizenden, en oversten van honderden stellen?

8 Dat u zich allen tegen mij verbonden hebt, en niemand [14]voor mijn oor openbaart, dat [15]mijn zoon een verbond gemaakt heeft met de zoon van Isaï; en niemand is onder u, die het wee doet van mijnentwege, en die het voor mijn oor openbaart; want [16]mijn zoon heeft mijn knecht tegen mij opgewekt, tot iemand die lagen legt, zoals het op deze dag is.

9 Toen antwoordde Doëg, de [17]Edomiet, die [18]bij de knechten van Saul stond, en zei: Ik zag [19]de zoon van Isaï, komende te Nob, tot Achimelech, de zoon van [20]Ahitub;

10 Die YHWH voor hem vraagde, en gaf hem proviant; hij gaf hem ook het zwaard van Goliath, de Filistijn.

11 Toen zond de koning heen, om de priester Achimelech, de zoon van [21]Ahitub, te roepen, en

27 *zijn gelaat voor hun ogen:* Hebr.: דִּבְרֵיהֶם, *zijn smaak*. Gelijk men aan de smaak verneemt of het voedsel goed of kwaad, zuur of zoet is; zo aan het gelaat of gebaren verneemt men of een man wijs of dwaas, vroom of kwaad is.

28 *onder hun handen:* D.i. als zij hem gevangen hadden en tot de koning leidden. Zie Ps. 34, en Ps. 56:1.

29 hij bekrabbelde de deuren van de poort: Anders: hij tekende aan de deuren van de poorten; d.i. hij schilderde, of maakte enige schreefjes aan de deuren, alsof hij slecht of gek ware geweest.

30 *voor mij:* D.i. in mijn aanwezigheid.

1 Zie de aant. Joz. 12:15.

2 *alle man:* Hebr.: אִישׁ, *alle man van de benauwdheid*.

3 *benauwd was:* T.w. door armoede of enige andere ellende.

4 die een schuldeiser had: Te weten, die hem hard viel en dagelijks maande om betaald te zijn, tegen de wet, Ex. 22:25.

5 *wiens ziel bitterlijk bedroefd was:* Hebr.: נֶפֶשׁ, *wie de ziel bitter was*. Zie gelijke manier van spreken 1 Sam. 1:10, 2 Kon. 4:27.

6 *Mizpa van de Moabieten:* Zie van deze stad de aant. Richt. 10:17.

7 *de koning van de Moabieten:* Deze koning was Sauls vijand, gelijk te zien is 1 Sam. 14:47, daarom heeft hij des te liever David plaats in zijn land gegund; gelijk de Filistijnen ook gedaan hebben, onder 1 Sam. 27. Anderen menen dat David daarheen gevlucht is, omdat zijns grootvaders, te weten Obeds moeder een Moabietische vrouw geweest is, hopende daarom meer gunst bij de Moabieten te vinden dan bij andere natiën.

8 *bij u uitgaan:* D.i. onder uwe bescherming uit- en ingaan, voor een tijdlang wonen en verkeren. Anders: tot u uitgaan.

9 *de vesting:* Versta dit van Mizpa van de Moabieten, vs. 3.

10 *Gad zei tot David:* Deze profeet is veel bij David geweest, gelijk te zien is 2 Sam. 24:11; 1 Kron. 21:9; 2 Kron. 29:25, en elders.

11 *op een heuvel:* Anders: *in Gibeä*. Anders: in een hoogte.

12 Zie Richt. 19:16.

13 *de zoon van Isaï:* Zie boven, 1 Sam. 20:27, alsook onder vs. 9.

14 *voor mijn oor openbaart:* D.i. mij ontdekt of te kennen geeft. Zie Ruth 4:4.

15 *mijn zoon een verbond gemaakt heeft:* Dit spreekt Saul òf bij gissing, omdat Jonathan het beste voor David sprak, òf het was hem van iemand gezegd, dat Jonathan en David een verbond samen gemaakt hadden, waarvan gesproken wordt boven, 1 Sam. 18:3.

16 *mijn zoon heeft mijn knecht:* Dit zegt Saul uit verdenking, te meer omdat David met vierhonderd man in het land Juda gekomen was, menende dat hij geheime verstandhouding met Jonathan had.

17 Anders: *Adomiet*. Zie boven, 1 Sam. 21:7.

18 *bij de knechten van Saul stond:* Anders: *en die over de knechten van Saul gesteld was*.

19 *de zoon van Isaï:* Deze hoofse pluimstrijker spreekt ook al gelijk zijn meester Saul, vs. 7. Zie ook van Doëg, 1 Sam. 21:7; Ps. 52:1, 52:2, enz.

20 Van Ahitub wordt gesproken boven, 1 Sam. 14:3.

21 Deze Ahitub was de zoon van Pinehas, de zoon van Eli. Hij had twee zonen, nl. Ahia, van wie gewag wordt gemaakt boven, 1 Sam. 14:3, en Achimelech, van wie hier gesproken wordt.

het hele huis van zijn vader, de priesters, die te Nob waren; en zij kwamen allen tot de koning.

12 En Saul zei: Hoor nu, u, zoon van Ahitub! En hij zei: Zie, hier ben ik, mijn heer!

13 Toen zei Saul tot hem: Waarom hebt u samen u tegen mij verbonden, u en de zoon van Isaï, mits dat u hem gegeven hebt brood en het zwaard, en God voor hem gevraagd, dat hij zou opstaan tegen mij tot een lagenlegger, zoals het op deze dag is?

14 En Achimelech antwoordde de koning en zei: Wie is toch onder al uw knechten getrouw als David, en de schoonzoon van de koning, en [22]voortgaande in uw gehoorzaamheid, en is eerlijk in uw huis?

15 Heb ik vandaag begonnen God voor hem te vragen? [23]Volstrekt niet van mij, de koning legge [24]op zijn knecht [25]geen ding, noch op het hele huis van mijn vader; want uw knecht heeft [26]van al deze dingen niet geweten, klein noch groot.

16 Maar de koning zei: Achimelech, [27]u moet de dood sterven, u en het hele huis van uw vader.

17 En de koning zei tot de lijfwachten, die bij hem stonden: Wend u, en [28]doodt de priesters van YHWH, [29]omdat hun hand ook met David is, en omdat zij geweten hebben, dat hij vluchtte, en hebben het voor mijn oren niet geopenbaard. Maar de knechten van de koning wilden hun hand niet uitsteken, om op de priesters van YHWH aan te vallen.

18 Toen zei de koning tot Doëg: Wend u, en val aan op de priesters. Toen wendde zich Doëg, de Edomiet, en hij viel aan op de priesters, en doodde op die dag vijf en tachtig mannen, [30]die de linnen lijfrok droegen.

19 Hij sloeg ook Nob, de stad van deze priesters, met de [31]scherpte van het zwaard, van de man tot de vrouw, van de kinderen tot de zuigelingen, zelfs de ossen en ezels, en de schapen, sloeg hij met de scherpte van het zwaard.

20 Maar één van de zonen van Achimelech, de zoon van Ahitub, ontkwam, van wie de naam Abjathar was; [32]die vluchtte David na.

21 En Abjathar [33]boodschapte het David, dat Saul de priesters van YHWH gedood had.

22 Toen zei David tot Abjathar: Ik wist wel op die dag, toen Doëg, de Edomiet, daar was, dat hij het [34]voorzeker Saul zou te kennen geven; ik heb oorzaak gegeven tegen al [35]de zielen van het huis van uw vader.

23 Blijf bij mij; vrees niet; want wie mijn ziel zoeken zal, die zal uw ziel zoeken; maar [36]u zult met mij in bewaring zijn.

HOOFDSTUK XXIII

Toen David hoorde dat Kehila belegerd was, vs. 1 enz. ontzet hij haar en verslaat de Filistijnen, op bevel van God, 2. Daar komt Abjathar bij David, en brengt de efod mee, 6. Saul meende David daar in te sluiten en te grijpen, 7. Daarom gaat hij om Kehila te belegeren, 8. David, die de inwoners van Kehila niet vertrouwt, vraagt de HEERE om raad door Abjathar, 9. De HEERE maakt David bekend dat de inwoners van Kehila van plan waren hem aan Saul over te leveren, 11. Daarom vlucht hij vandaar naar de woestijn Zif, met de 600 mannen die bij hem waren, 13. waar Jonathan bij hem komt, en het verbond van vriendschap met hem vernieuwt, 16. en hem troost, 17. De inwoners van Zif verraden David bij Saul, 19. waarvoor Saul hen bedankt, 21. en hij vermaant hen nauwgezet op alles te letten, 22. Hij vervolgt David met zijn leger in de woestijn Maon, 25. waar hij hem omsingelt, 26. Saul krijgt bericht dat de Filistijnen in het land waren gevallen, 27. waardoor hij genoodzaakt wordt David te verlaten, 28.

David verlost Kehila

EN men [1]boodschapte David, zeggende: Zie, de Filistijnen strijden tegen [2]Kehila, en zij beroven [3]de schuren.

2 En David [4]vraagde YHWH, zeggende: Zal ik heengaan en deze Filistijnen slaan? En YHWH zei tot David: Ga heen, en u zult de Filistijnen slaan en Kehila verlossen.

22 *voortgaande in uw gehoorzaamheid:* D.i. hij gaat alom heen waar u hem schikt of heenzendt. Zie boven, 1 Sam. 21:2. Achimelech heeft niet anders geweten dan hij hier spreekt, toen hij David de toonbroden en het zwaard van Goliath gegeven heeft.

23 Dat zij verre van mij: Te weten, dat ik mij met David tegen u zou verbonden hebben, gelijk Saul hem verweet, vs. 13.

24 *op zijn knecht:* D.i. op mij.

25 *geen ding:* T.w. geen zaak van samenspanning of rebellie tegen de koning.

26 *van al deze dingen niet geweten:* T.w. van enige verbinding of samenspanning tegen de koning, waarvan vs. 8 gesproken wordt.

27 *u moet de dood sterven:* Hebr.: תָּמוּת, *stervende zult sterven*; hij wil zeggen, ik zal u straks laten doden.

28 *doodt de priesters van YHWH:* Saul heeft wel deze priesters ten onrechte veroordeeld en door zijn eigen moedwil laten ombrengen. Evenwel, dit doende volbrengt hij wat de Heer in zijn rechtvaardig oordeel besloten had over het huis van Eli. Zie boven, 1 Sam. 2:30.

29 *omdat hun hand ook met David is:* Dit is, omdat zij ook verstandhouding met David hebben, en zijn metgezellen zijn in zijn ontrouw tegen mij.

30 die de linnen lijfrok droegen: D.i. die de dienst van God pleegden in de tent; want als zij die pleegden, moesten zij linnen kleren aantrekken. Zie Ex. 28:42.

31 *scherpte van het zwaard:* Hebr.: פִּי, *mond*.

32 die vluchtte David na: Hij kwam bij hem te Kehila, 1 Sam. 23:6.

33 *boodschapte het David:* T.w. toen hij bij David te Kehila gekomen was.

34 *voorzeker Saul zou te kennen geven:* Hebr.: שָׁאוֹל, *te kennen gevende, te kennen geven zou*.

35 *de zielen van uws vaders huis:* D.i. mensen, gelijk Gen. 14:21. Alsof David zei: Ik ben aanleiding van wat over al de personen van het huis uws vaders gekomen is; het is mijnenthalve geschied, maar buiten mijn voornemen.

36 *u zult met mij in bewaring zijn:* D.i. God zal ons samen bewaren. Of: ik neem u in mijn bewaring. Anders: want u zult bewaring [of wacht] bij mij zijn; d.i. u zult bij mij zijn om de wacht te houden over de godsdienst, en ik zal in alle voorvallende zaken de Heer door u vragen. Zie 1 Sam. 30:7.

1 *boodschapte David:* T.w. toen hij in het land Juda, in het woud Thereth was, boven, 1 Sam. 22:5. Wat hier wordt beschreven, is geschied eer Abjathar tot David is komen vluchten en hem de droeve tijding bracht van de moord van de priesters, onder vs. 6. Daarom zetten sommigen de eerste woorden van vs. 1 aldus over: David nu was geboodschapt.

2 Deze stad lag in de stam van Juda, gelijk te zien is Joz. 15:44.

3 *de schuren:* Of: *dorsvloeren*; d.i. de voorraad van de vruchten, die in de schuren vergaderd was.

4 *vraagde YHWH:* Vermoedelijk door de profeet Gad, [die bij hem was, 1 Sam. 22:5], of door Abjathar, die bij David kwam toen hij naar Kehila trok, vs. 6.

3 Maar de mannen van David zeiden tot hem:
Zie, [5]wij vrezen [6]hier in Juda; [7]hoeveel te meer,
als wij naar Kehila tegen de slagorden van de Filistijnen gaan zullen.
4 Toen [8]vraagde David YHWH nog verder; en
YHWH antwoordde hem en zei: Maak u op, trek
af naar Kehila; want Ik geef de Filistijnen [9]in uw
hand.
5 Zo trok David en zijn mannen naar Kehila, en
hij streed tegen de Filistijnen, en dreef hun vee
weg, en hij sloeg onder hen een grote slag; zo ver-
loste David de inwoners van Kehila.
6 En [10]het gebeurde, [a]toen Abjathar, de zoon
van Achimelech, tot David vluchtte naar Kehila,
[11]dat hij afkwam met de efod in zijn hand.
7 Als aan Saul te kennen gegeven werd, dat
David te Kehila gekomen was, zo zei Saul: God
heeft hem in mijn hand [12]overgegeven, want hij
is besloten, komende in [13]een stad met poorten
en grendels.
8 Toen liet Saul al het volk ten strijde roepen,
dat zij aftogen naar Kehila, om David en zijn
mannen te belegeren.
9 Als nu David verstond, [14]dat Saul dit kwaad
tegen hem [15]in het geheim voorhad, zei hij tot de
priester Abjathar: [16]Breng de efod herwaarts.
10 En David zei: YHWH, God van [17]Israël! Uw
knecht [18]heeft zeker gehoord, dat Saul zoekt naar
Kehila te komen, en de stad te verderven om
mijnentwil.
11 Zullen mij ook [19]de burgers van Kehila in
zijn hand overgeven? [20]Zal Saul afkomen, zoals
Uw knecht gehoord heeft? O YHWH, God van
Israël, geef het toch Uw knecht te kennen! YHWH
nu zei: Hij zal afkomen.
12 Daarna zei David: [21]Zouden de burgers van
Kehila mij en mijn mannen overgeven in de
hand van Saul? En YHWH zei: [22]Zij zouden u
overgeven.
13 Toen maakte zich David en zijn mannen
op, ongeveer zeshonderd man, en zij gingen uit
Kehila, en zij gingen heen, waar zij konden gaan.
Toen aan Saul geboodschapt werd, dat David uit
Kehila ontkomen was, [23]zo hield hij op uit te
trekken.

David in de woestijn van Zif

14 David nu bleef in de woestijn in de
vestingen, en hij bleef op de berg in de woestijn
Zif; en Saul zocht hem [24]alle dagen, maar God gaf
hem niet over in zijn hand.
15 Als David [25]zag, dat Saul uitgetogen was, om
zijn ziel te zoeken, zo was David in de woestijn
Zif in een woud.
16 Toen maakte zich Jonathan, de zoon van
Saul, op, en hij ging tot David in het woud; en hij
[26]versterkte zijn hand in God.
17 En hij zei tot hem: Vrees niet, want de hand
van Saul, mijn vader, zal u niet vinden, maar
u zult koning worden over Israël, en [27]ik zal de
tweede bij u zijn; [28]ook weet mijn vader Saul dat
wel.
18 En die beiden [29]maakten een verbond [30]voor
het aangezicht van YHWH; en David bleef in het
woud, maar Jonathan ging naar zijn huis.

5 wij vrezen: Te weten, voor Saul, die ons vervolgt als vijanden.

6 hier in Juda: Te weten, hier in het woud Thereth, waar zij toen waren, gelegen in Juda, boven, 1 Sam. 22:5. Kehila lag ook in Juda.

7 *hoeveel te meer:* Versta hierbij: Zullen wij ons vrezen, t.w. als wij de Filistijnen van voren en Saul van achteren hebben, en zo twee vijanden inplaats van enen zullen hebben.

8 *vraagde David YHWH nog verder:* Hebr.: שְׁאַל, *en David voer voort de Heer te vragen*. Versta dit zo, dat David niet zozeer zijnenthalve ten anderen male de Heer gevraagd heeft, als vanwege zijn krijgsvolk, dat vreesachtig was om naar Kehila te gaan.

9 *in uw hand:* T.w. eer Saul u zal kunnen bespringen.

10 het geschiedde: Anders: het was geschied.

– *a* 1 Sam. 22:20.

11 dat hij afkwam met de efod in zijn hand: D.i. toen hij haastig vluchtte, nam hij de efod mee in zijn hand, in welke de urim en thummim waren, door welke men de Heer vraagde, Ex. 28:30. Anders: dat de efod hem in zijn hand kwam.

12 Hebr.: *eigenlijk, vervreemd*; dat men overgeeft of levert, wordt vervreemd.

13 *een stad met poorten en grendelen:* Hebr.: בְּרִיחַ, *in een stad van de poorten en van de grendelen*. Alsof hij zei: David, menende zeker te zijn in een vaste stad, heeft zichzelven als gevangen genomen, want als ik de stad met een leger omsingel en beleger, zo kan hij mij niet ontkomen.

14 dat Saul: Hij wil zeggen dat Saul steeds in zijn hoofd had, daarop praktiseerde en met al zijn zinnen dag en nacht arbeidde, om David kwaad te doen en te doden.

15 *in het geheim voorhad:* Anders: *smeedde*.

16 *Breng de efod herwaarts:* T.w. met de borstlap, en trek hem aan, en vraag de Heer raad voor mij door de urim en thummim. Zie Num. 27:21.

17 *Uw knecht:* D.i. ik heb zekerlijk gehoord.

18 *heeft zekerlijk gehoord:* Hebr.: עָבְדְּךָ, *heeft horende gehoord*.

19 *de burgers van Kehila:* Anders: *de heren*. Zie Richt. 9:2.

20 *Zal Saul afkomen:* Versta hierbij, als ik hier blijf, gelijk blijkt vs. 14.

21 *Zouden de burgers:* Zie Richt. 9:2 in de aantekening.

22 Zij zouden u overgeven: Te weten, als u in deze stad binnen haar muren bleeft.

23 zo hield hij op uit te trekken: Hij wil zeggen dat Saul zijn krijgsvolk van zich liet trekken, David niet verder met krijgsmacht vervolgende.

24 *alle dagen:* D.i. doorgaans, van tijd tot tijd, immers zolang als David zich in de vesting onthield; want als David zich tot de Filistijnen begaf, zo heeft Saul nagelaten hem te zoeken, 1 Sam. 27:4.

25 D.i. vernam, te weten door zijn verspieders, die hij uitzond, of door zijn vrienden, die hij in Juda had.

26 *versterkte zijn hand in God:* D.i. hij sterkte en troostte hem, hem voorhoudende en indachtig makende de beloften van God, gelijk blijkt vs. 17.

27 ik zal de tweede bij u zijn: Het schijnt dat David dit zijn vriend Jonathan beloofd heeft, toen zij een verbond met elkaar hebben opgericht. Hebr.: מִשְׁנֶה, ik zal u tot een tweede zijn, of laat mij de tweede naast u zijn.

28 ook weet mijn vader Saul dat wel: Samuël had dit aan Saul genoegzaam te kennen gegeven, boven, 1 Sam. 15:28.

29 *maakten een verbond:* D.i. zij vernieuwden het verbond, dat zij tevoren met elkaar gemaakt hadden, 1 Sam. 18:3, en 1 Sam. 20:16.

30 *voor het aangezicht van YHWH:* D.i. een vast verbond, in de aanwezigheid van de priester van de Heer. Of zij maakten een verbond, dat zij met ede bevestigden, en waarover zij God tot getuige aanriepen.

Saul vervolgt David in Maon

19 Toen trokken [31]de Zifieten op tot Saul naar Gibeä, zeggende: [32]Heeft zich niet David bij ons verborgen in de vestingen in het woud, op de heuvel van Hachila, [33]die aan de rechterhand van de wildernis is?

20 Nu dan, o koning, [34]kom spoedig af naar al de begeerte van uw ziel; en [35]het komt ons toe hem over te geven in de hand van de koning.

21 Toen zei Saul: [36]Gezegend bent u voor YHWH, dat [37]u zich over mij ontfermd hebt!

22 Ga toch heen, en [38]bereidt de zaak nog meer, dat u weet en beziet zijn plaats, waar zijn [39]gang is, wie hem daar gezien heeft; want [40]hij heeft tot mij gezegd, [41]dat hij zeer listig pleegt te handelen.

23 Daarom ziet toe, en verneemt naar alle schuilplaatsen, waarin hij schuilt; kom dan weer tot mij met vast bescheid, zo zal ik met u gaan; en het zal gebeuren, zo hij in het land is, zo zal ik hem naspeuren onder alle duizenden van Juda.

24 Toen maakten zij zich op, en zij gingen naar Zif voor het aangezicht van Saul. David nu en zijn mannen waren in de woestijn van Maon, in het vlakke veld, aan de rechterhand van de wildernis.

25 Saul en zijn mannen gingen ook om te zoeken. Dat werd David geboodschapt, die [42]van die rotssteen afgegaan was, en bleef in de woestijn van [43]Maon. Toen Saul dat hoorde, jaagde hij David na in de woestijn van Maon.

26 En Saul ging aan deze zijde van de berg, en David en zijn mannen aan de overzijde van de berg. Het gebeurde nu, dat zich David haastte, om te ontgaan van het aangezicht van Saul; en Saul en zijn mannen omsingelden David en zijn mannen, om die te grijpen.

27 Maar daar kwam een bode tot Saul, zeggende: Haast u, en kom, want de Filistijnen zijn [44]in het land gevallen.

28 Toen keerde zich Saul van David na te jagen, en hij trok de Filistijnen tegemoet; daarom noemde men die plaats [45]Sela-Machlekoth.

HOOFDSTUK XXIV

Toen Saul gehoord had dat David bij Engedi was, vervolgt hij hem daar, vs. 1 enz. hij komt in een spelonk waarin David met zijn volk was, die de slip van Sauls mantel afsnijdt, maar de hand niet aan hem wil slaan, 4. hij bewijst daarmee zijn onschuld tegenover Saul, die hij nagaat en aanspreekt, 9. Saul wordt daarover ontroerd, erkent zijn schuld, en neemt een eed van David, 17.

David spaart Saul in de grot

EN David trok [1]van daar op, en hij bleef in de vestingen van [2]En-gedi.

2 En het gebeurde, nadat Saul teruggekeerd was [3]van achter de Filistijnen, zo gaf men hem te kennen, zeggende: Zie, David is in de woestijn van En-gedi.

3 Toen nam Saul drie duizend uitgelezen mannen uit geheel Israël, en hij trok heen, om David en zijn mannen te zoeken [4]boven op de rotsstenen van de steenbokken.

4 En hij kwam tot de [5]schaapskooien aan de weg, waar een grot was; en Saul ging daarin, [6]om zijn voeten te dekken. David nu en zijn mannen zaten aan de zijden van de grot.

5 Toen zeiden de mannen van David tot hem: Zie de dag, waarop [7]YHWH tot u zegt: Zie, Ik geef uw vijand in uw hand, en u zult hem doen, zoals het goed zal zijn in uw ogen. En David stond op, en sneed [8]stilletjes een slip van Sauls mantel.

31 *de Zifieten op:* D.i. de inwoners van Zif. Er zijn twee steden aldus genaamd geweest: de ene lag aan de uiterste landpale van Juda tegen het zuiden, waarvan Joz. 15:24 gesproken wordt. De andere lag meer inwaarts in het land omtrent de woestijn Maon, waarvan Joz. 15:55. Dat is het Zif, waarvan hier gesproken wordt, gelegen op een berg. Onder, 1 Sam. 26:1 staat dat de Zifieten David ten anderen male aan Saul hebben willen overleveren. Hoe nu David in deze nood tot God zijne toevlucht genomen heeft, zie Ps. 54, die hij toen ter tijd gemaakt heeft.

32 *Heeft zich niet David bij ons verborgen:* Zij willen zeggen: David heeft zich gewisselijk bij ons verborgen. Zie van zulke vragen, Gen. 13:9.

33 die aan de rechterhand: Anders: die aan het zuiden van Jesimon is.

34 *kom spoedig af:* Hebr.: אַוַּת, *afkomende komt af*.

35 *het komt ons toe:* Zie deze manier van spreken, Micha 3:1 met de aant.

36 *Gezegend zijt u YHWH:* Aldus misbruikt Saul de heilige naam van God, om hen tot een lelijke verraderij aan te porren.

37 dat u u: Kwanswijs of hij zeggen wilde: U bent degenen, die mij verlost uit de hand van David, die mijn verderf zoekt.

38 D.i. maakt dat alles wel geboodschap en besteld worde, dat hij ons niet ontsluipe.

39 *gang is:* Hebr.: רֶגֶל, *voet*; d.i. waar hij zich onthoudt, waar hij gemeenlijk zijn gang heeft, en gaat hem naarstig op het spoor na.

40 hij heeft tot mij gezegd: David zelf, toen hij nog bij mij was en ik hem vraagde hoe hij zo voorspoedig in de oorlog was.

41 dat hij zeer listiglijk pleegt: Hebr.: יַעְרֹם, dat hij listiglijk handelende listiglijk handelde; of met list omging.

42 *van die rotssteen afgegaan was:* T.w. van de heuvel Hachila in de woestijn, waar hij zich verborgen had; vandaar begaf hij zich in de ruimte, nl. in de woestijn Maon, vs. 19, waar hij beter kon wegkomen, als Saul hem najaagde en vervolgde.

43 Zie de aant. Joz. 15:55.

44 *in het land gevallen:* Of: *hebben zich in het land verspreid*.

45 Of: *Sela Hammachlekoth*; d.i. steenrots van de deling, zo genoemd, omdat Saul zijn volk heeft moeten afdelen, en David verlaten om de Filistijnen na te jagen, of tegen te staan.

1 *van daar op:* T.w. uit de woestijn Maon, waar Saul hem meende te vangen, gelijk 1 Sam. 23:25 gezegd is.

2 Anders genoemd Hazazon-Thamar, Gen. 14:7, en 2 Kron. 20:2. Het is een stad, gelegen in de stam van Juda, aan de Zout- of Dode zee, naar het zuiden, tussen hoge bergen en rotsstenen, in het midden van welke veel schone en genoegelijke valleien en velden zijn, beplant met velerlei schone bomen, als palmen en dergelijke; ook wast daar veel balsem, enz.

3 *van achter de Filistijnen:* D.i. van het vervolgen van de Filistijnen, die hem in het land waren gevallen, terwijl hij David vervolgde, boven, 1 Sam. 23:27.

4 D.i. in de hoge en steile rotsen, op welke de steenbokken klimmen en springen.

5 Anders: *te Gidroth Zon*.

6 *om zijn voeten te dekken:* D.i. om zijn gevoeg te doen. Zie van deze manier van spreken Richt. 3:24.

7 *in welke YHWH tot u zegt:* D.i. de Heer geeft u rechtstreeks zulke bekwame gelegenheid om uw vijand te doden, alsof Hij tot u sprak: Zie, Ik geef uw vijand in uw hand. Anders: waarvan de Heer u gezegd heeft.

8 Of: *heuselijk, behendiglijk*.

6 Maar het gebeurde daarna, dat Davids [9]hart
hem sloeg, omdat hij de slip van Saul afgesneden
had.
7 En hij zei tot zijn mannen: Dat late YHWH ver
van mij zijn, [10]dat ik die zaak doen zou aan mijn
heer, [11]de gezalfde van YHWH, dat ik mijn hand
tegen hem [12]uitsteken zou; want hij is de gezalfde
van YHWH!
8 En David [13]scheidde zijn mannen met
woorden, en liet hun niet toe, dat zij opstonden
tegen Saul. En Saul maakte zich op uit de grot, en
ging [14]op de weg.

Davids pleidooi tegenover Saul

9 Daarna maakte zich David ook op, en ging uit
de grot, en hij riep Saul achterna, zeggende: Mijn
heer koning! Toen zag Saul achter zich om, en
David [15]boog zich met het aangezicht ter aarde en
neigde zich.
10 En David zei tot Saul: Waarom hoort u de
woorden van de mensen, zeggende: Zie, David
zoekt uw [16]kwaad?
11 Zie, op deze dag hebben uw ogen gezien, dat
[17]YHWH u vandaag in mijn hand gegeven heeft
in deze grot, en [18]men zei, [19]dat ik u doden zou;
maar [20]mijn hand spaarde u, want ik zei: Ik zal
mijn hand niet uitsteken tegen mijn heer, want
hij is de gezalfde van YHWH.
12 [21]Zie toch, mijn vader, ja, zie de slip van uw
mantel in mijn hand; want als ik de slip van uw
mantel afgesneden heb, zo heb ik u niet gedood;
beken en zie, [22]dat er in mijn hand geen kwaad,
noch overtreding is, en ik tegen u niet gezondigd
heb; toch [23]jaagt u mijn ziel, dat u ze wegneemt.
13 YHWH zal richten tussen mij en tussen u, en
YHWH zal mij wreken aan u; maar mijn hand zal
niet tegen u zijn.
14 [24]Zoals het spreekwoord van de ouden zegt:
[25]Van de goddelozen komt goddeloosheid voort;
maar mijn hand zal niet tegen u zijn.
15 Naar wie is de koning van Israël uitgegaan?
Wie jaagt u na? [26]Naar een dode hond, naar een
enige vlo!
16 Maar YHWH zal zijn tot Rechter, en richten
tussen mij en tussen u, en zien daarin, en twisten
mijn twist, en richten mij van uw hand.
17 En het gebeurde, toen David geëindigd had
al deze woorden tot Saul te spreken, zo zei Saul:
Is dit uw stem, mijn zoon David? Toen hief Saul
zijn stem op en huilde.
18 En hij zei tot David: U bent rechtvaardiger
dan ik; want u hebt mij goed vergolden, en ik heb
u kwaad vergolden.
19 En u hebt mij vandaag aangewezen, dat u
mij goed gedaan hebt; want YHWH had mij in uw
hand besloten, en u hebt mij niet gedood.
20 Zo wanneer iemand zijn vijand gevonden
heeft, [27]zal hij hem op een goede weg laten gaan?
YHWH nu vergelde u het goede, voor deze [28]dag,
die u mij vandaag gemaakt hebt.
21 En nu, zie, ik weet, dat u [29]voorzeker koning
worden zult, en dat het koninkrijk van Israël in
uw hand [30]bestaan zal.
22 Zo zweer mij dan nu bij YHWH, [31]zo u mijn
zaad na mij zult uitroeien, en mijn naam zult uit-
delgen uit het huis van mijn vader!
23 Toen zwoer David aan Saul; en Saul ging in
zijn huis, maar [32]David en zijn mannen gingen op
in de vesting.

HOOFDSTUK XXV

Samuel sterft: David trekt naar de woestijn Paran, vs. 1 enz. De rijkdom van Nabal, 2. de aard van hem en zijn vrouw Abigaïl, 3. David vraagt Nabal zeer beleefd om wat hulp voor zijn leger, 4. Maar Nabal bejegent de boden van David

9 *hart hem sloeg:* Vrezende of hij God mocht vertoornd hebben omdat hij de koning deze smaadheid aangedaan had. Vgl. 2 Sam. 24:10.

10 dat ik die zaak doen zou: Te weten, wat u mij raadt.

11 *de gezalfde van YHWH:* D.i. die uit het bevel van de Heer koning over Israël gezalfd is.

12 *uitsteken zou:* Of: *uitstrekken, leggen, slaan aan hem*. Zie Gen. 37:22.

13 Hebr.: *kloof, of verdeelde zijn mannen*; d.i. David heeft het samenspannen van zijn krijgslieden gescheurd of verdeeld, en teniet gemaakt, die gereed waren om Saul om te brengen. Of: toen zijn mannen, van beide zijden van de spelonk voortkomende, Saul wilden aanvallen, zo heeft hij hen aan beide zijden van elkaar gehouden.

14 *op de weg:* Of: *zijns weegs*.

15 *boog zich:* Tot een teken van onderdanigheid.

16 D.i. uw ondergang en verderf.

17 *YHWH u heden in mijn hand gegeven heeft:* Zie boven, vs. 5.

18 men zei: D.i. sommigen dergenen, die bij mij waren, rieden mij dat enz.

19 dat ik u doden zou: Hebr.: הָרְגֶךָּ, om u te doden.

20 *mijn hand verschoonde u:* Hebr.: אִמְּלֹ, *zij verschoonde u*; t.w. mijn hand, of mijn ziel, of mijn oog, of mijn zwaard.

21 Zie toch, mijn vader: Met deze lieflijke aanspraak zoekt hij Saul te bewegen, dat hij afstand zou doen van zijn kwaad voornemen.

22 dat er in mijn hand geen kwaad: D.i. dat ik tegen uw persoon niets kwaads heb bedacht, of voorgenomen met mijn hand te doen.

23 *jaagt u mijn ziel:* T.w. gelijk de jagers het wild naspeuren, het najagende door bossen en op het veld, op bergen en in dal. Zie boven, vs. 3, en 1 Sam. 26:20.

24 *Gelijk als het spreekwoord van de ouden zegt:* Hebr.: קַדְמֹנִי, *naar de spreuk van de oude*; d.i. van de ouden, t.w. die lang vóór deze tijd geleefd hebben.

25 *Van de goddelozen komt goddeloosheid voort:* Alsof hij zei: U behoeft voor mij niet te vrezen, ik zal mijn handen aan u niet leggen. Goddeloze mensen begaan zulke goddeloze daden. Godzalige mannen wreken zichzelven niet, maar zij geven aan God de wraak op. Zo zal ik ook doen; ik zal mijn handen met het bloed van de koning niet bezoedelen.

26 *Naar een doden hond:* David wil zeggen, het is de moeite niet waard, noch eer genoeg, dat een koning van Israël zulke moeite zou doen, om met zoveel volk mij na te jagen, die toch niet bijten noch schaden kan, niet meer kracht noch macht hebbende als een dode hond of vlo. Zie dergelijke manier van spreken onder, 1 Sam. 26:20.

27 *zal hij hem:* D.i. zal hij hem laten gaan, zonder hem enige schade aan te doen?

28 *dag, die u mij heden:* In welke u mij het leven behouden hebt. Vgl. de manier van spreken met Ps. 118:24.

29 *voorzeker koning worden zult:* Hebr.: מָלֹךְ, *koning wordende zult koning worden*.

30 *bestaan zal:* D.i. stedig en vast blijven zal.

31 zo u mijn zaad: Dit is een manier van eedzweren. Zie Gen. 14:22, 14:23.

32 maar David en zijn mannen gingen op in de vesting: Want hij durfde Saul nog niet vertrouwen, omdat hij zijn ongestadigheid genoegzaam bevonden had in de verzoening, die hij vóór deze met hem gemaakt had, 1 Sam. 19. Het is ook gebleken dat Saul hierna tot zijn vorige vervolging teruggekeerd is.

spottend, 10. wat zij David berichten, 12. Die daarover zo verstoord is geweest, dat hij Nabal met zijn hele huisgezin dreigde te verdelgen, 13. Toen Abigaïl dit vernomen had, gaat zij David haastig tegemoet, en stilt zijn toorn door indringende woorden en geschenken, 14. Nabal, dit horende, wordt ontroerd en sterft, 37. David neemt Abigaïl en Ahinoam tot vrouwen, 39.

David, Nabal en Abigaïl

E [a]N Samuël stierf; en geheel Israël verzamelde zich, en zij bedreven rouw over hem, en begroeven hem in zijn huis te Rama. En [1]David maakte zich op, en trok af naar de woestijn Paran.

2 En er was een man te [2]Maon, en zijn bedrijf was te [3]Karmel; en die man was zeer [4]groot, en hij had drie duizend schapen, en duizend geiten; en hij was in het scheren van zijn schapen te Karmel.

3 En de naam van de man was Nabal, en de naam van zijn huisvrouw was Abigaïl; en de vrouw was goed van verstand, en mooi van gestalte; maar de man was hard en boos van daden, en hij was een [5]Kalebiet.

4 Als David hoorde in de woestijn, dat Nabal zijn schapen schoor,

5 Zo zond David tien jongemannen; en David zei tot de jongemannen: Ga op naar Karmel, en als u tot Nabal komt, zo zult u hem in mijn naam [6]naar de welstand vragen;

6 En zult zo zeggen tot die [7]welvarende: [8]Vrede zij u, en uw huize zij vrede, en alles, wat u hebt, zij vrede!

7 En nu, ik heb gehoord, dat u scheerders hebt; nu, de herders, die u hebt, zijn bij ons geweest; wij hebben hun geen smaad aangedaan, en zij [109]hebben ook niets gemist al de dagen, die zij te Karmel geweest zijn.

8 Vraag het [11]uw jongemannen, en zij zullen het u te kennen geven. Laat [12]dan deze jongemannen genade vinden in uw ogen, want wij zijn [13]op een goede dag gekomen; geef toch uw knechten, en [14]uw zoon David, wat uw [15]hand vinden zal.

9 Toen de jongemannen van David gekomen waren, en in Davids naam naar al die woorden tot Nabal gesproken hadden, zo [16]hielden zij stil.

10 En Nabal antwoordde de knechten van David, en zei: Wie is David, en wie is de zoon van Isaï? Er zijn vandaag vele knechten, [17]die zich afscheuren, elk van zijn heer.

11 Zou ik dan mijn brood, en mijn [18]water, en [19]mijn geslacht vlees nemen, dat ik voor mijn scheerders geslacht heb, en zou ik het de mannen geven, die ik niet weet, vanwaar zij zijn?

12 Toen keerden zich de jongemannen van David naar hun weg; en zij keerden weer, en kwamen, en boodschapten [20]hem achtervolgens al deze woorden.

13 David dan zei tot zijn mannen: Ieder gorde zijn zwaard aan. Toen gordde ieder zijn zwaard aan, en David gordde ook zijn zwaard aan; en zij trokken op achter David, ongeveer vierhonderd man, en daar bleven er tweehonderd bij het [21]gereedschap.

14 Maar [22]een jongeling uit de jongemannen boodschapte het aan Abigaïl, de huisvrouw van Nabal, zeggende: Zie, David heeft boden gezonden uit de woestijn, om onze heer [23]te zegenen; maar hij is tegen hen [24]uitgevaren.

15 Toch zijn zij ons zeer goede mannen geweest; en wij hebben geen smaad geleden, en wij hebben niets gemist al de dagen, die wij met hen verkeerd hebben, toen wij op het veld waren.

– *a* 1 Sam. 28:3.

1 *David maakte zich op:* Zolang Samuël leefde heeft David troost en raad bij hem gezocht, daarom bleef hij zo nabij hem als hij kon of mocht. Maar als nu Samuël gestorven was, zo vertrok David naar de woestijn Paran, welke gelegen is aan de zuidzijde van het land Kanaän. Zie van Paran de aant. Gen. 14:6.

2 Van deze plaats, gelegen in de stam van Juda, zie de aant. op Joz. 15:55.

3 Deze berg met de stad en omstreken is te onderscheiden van de andere, gelegen in de stam van Issaschar, beroemd vanwege de profeet Elia. Zie 1 Kon. 18:19, en boven, 1 Sam. 15:12.

4 D.i. rijk, groot van vermogen, gelijk 2 Sam. 19:32.

5 D.i. [gelijk men meent] van de nakomelingen van Kaleb. Vgl. onder, 1 Sam. 30:14 met de aant.

6 *naar de welstand vragen:* Hebr.: שְׁלֹום, *naar de vrede vragen*; d.i. vragen of het hem welgaat.

7 Hebr.: *levenden*; d.i. die vrolijk of voorspoediglijk leeft. Vgl. de gelukwensing aan de koningen gebruikelijk: De koning leve, 1 Sam. 10:24, enz.

8 *Vrede zij u:* Hebr.: שָׁלוֹם, *u vrede*; d.i. u zij vrede, gelijk 2 Sam. 17:3, en 1 Sam. 20:9.

10 zij hebben ook niets gemist: D.i. in het tellen van hun schapen, die hun vertrouwd en te bewaren gegeven waren, is niet te zoeken geweest, dat men gemist zou hebben, zo ook onder vs. 15, 25:21.

9 smaadheid aangedaan: Of: niet gehoond, beschaamd.

11 uw jongelingen: D.i. uw herders en knechten, die bij uw schapen geweest zijn.

12 dan deze jongelingen: Zij verhalen Davids woorden, daarom spreken zij van zichzelven als van een derden persoon. Zij willen zeggen: Laat ons, die jongelingen of knechten van David zijn, en van hem tot u gezonden, genade en gunst bij u vinden.

13 *op een goeden dag gekomen:* D.i. op een vrolijken dag, omdat u nu de schapen ontvangt en vergadert. Het is recht en billijk, dat u van uw overvloed de bedrukten en verjaagden wat mededeelt, volgende de wet Deut. 12:12, en Deut. 14:26, 14:29, en Deut. 15:7.

14 *uw zoon David:* Hij wil zeggen: Die u eert als een zoon zijn vader.

15 *uw hand vinden zal:* D.i. enig geschenk of gift, zo veel en wat u belieft ons te geven. Zie Richt. 9:33.

16 zo hielden zij stil: Hebr.: יָנוּחוּ, zij rustten; d.i. zij zwegen en hielden zich stil, om te horen wat Nabal antwoorden zou.

17 die zich afscheuren: D.i. die weglopen of afvallen van hun heren. Aldus verwijt hij David, alsof hij zich tegen zijn heer Saul verhief.

18 In die landstreek was het water kwalijk te bekomen, zo het land waar Nabal woonde een dor land was, zodat vanwege het water in die landen dikwijls twist viel. Zie Gen. 21:25, en Gen. 26:15.

19 *mijn geslacht:* Hebr.: טִבְחִי, *mijn slachting, die ik geslacht heb*.

20 *hem achtervolgens al deze woorden:* T.w. David.

21 Hebr.: *vaten*; dat is gereedschap, bagage, tuig of tros, gelijk boven, 1 Sam. 17:22.

22 *een jongeling uit de jongelingen:* T.w. een van Nabals knechten.

23 *te zegenen:* D.i. te groeten, en veel geluk te wensen, gelijk Gen. 31:55.

24 Het Hebreeuwse woord, dat hier gebruikt wordt, is bij gelijkenis genomen van een roofvogel of grijpvogel, die met geweld en snel op een aas valt, om dat te verscheuren. Zo, wil hij zeggen, heeft Nabal de boden Davids met bijtende en spijtige woorden bejegend en afgewezen, hen toesnauwende alsof hij hen had willen bijten.

16 [25]Zij zijn een muur om ons geweest, zo bij nacht als bij dag, al de dagen, die wij bij hen geweest zijn, weidende de schapen.

17 Weet dan nu, en zie, wat u doen zult; want het kwaad is ten volle over onze heer besloten, en over zijn hele huis; en hij is een [26]zoon Belials, dat men hem niet mag aanspreken.

Abigaïl bedwingt David

18 Toen haastte zich Abigaïl, en nam tweehonderd broden, en twee lederen zakken wijn, en vijf [27]toebereide schapen, en vijf [28]maten geroosterd koren, en honderd stukken rozijnen, en tweehonderd klompen vijgen, en legde die op ezels.

19 En zij zei tot haar jongemannen: Trek heen voor mijn aangezicht; zie, ik kom achter u; maar haar man Nabal gaf zij het niet te kennen.

20 Het gebeurde nu, toen zij op de ezel reed, en dat zij afkwam in het verborgene van de berg, en ziet, David en zijn mannen kwamen af haar tegemoet, en [29]zij ontmoette hen.

21 David nu had gezegd: Trouwens ik heb te vergeefs bewaard al wat [30]deze in de woestijn heeft, zo dat er niets van alles, wat hij heeft, gemist is; en hij heeft mij kwaad voor goed vergolden.

22 [31]Zo [32]doe God aan de vijanden van David, en zo doe Hij daartoe, als ik [33]van allen, die hij heeft, iets tot morgen overlaat, [34]dat mannelijk is!

23 Toen nu Abigaïl David zag, zo haastte zij zich, en kwam van de ezel af, en zij viel voor het aangezicht van David op haar aangezicht, en zij boog zich ter aarde.

24 En [35]zij viel aan zijn voeten en zei: Och, mijn heer, [36]mijn zij de misdaad, en laat toch [37]uw dienstmaagd voor uw oren spreken, en hoor de woorden van uw dienstmaagd.

25 Mijn heer stelle toch zijn hart niet aan deze Belials man, aan Nabal; want zoals zijn naam is, zo is hij; zijn naam is [38]Nabal, en dwaasheid is bij hem; en ik, uw dienstmaagd, heb de jongemannen [39]van mijn heer niet gezien, die u gezonden hebt.

26 En nu, mijn heer! zo waarachtig als YHWH leeft, en [40]uw ziel leeft, [41]het is YHWH, Die u verhinderd heeft van te komen [42]met bloedstorting, [43]dat uw hand u zou verlossen; en nu, dat [44]als Nabal worden uw vijanden, en die tegen mijn heer kwaad zoeken!

27 En nu, dit [45]is de zegen, die uw dienstmaagd mijn heer toegebracht heeft, dat hij gegeven worde aan de jongemannen, [46]die de voetstappen van mijn heer nawandelen.

28 [47]Vergeef toch aan uw dienstmaagd de overtreding, want YHWH zal zeker mijn heer [48]een bestendig huis maken, omdat mijn heer de [49]oorlogen van YHWH oorloogt, en [50]geen kwaad bij u gevonden is van uw dagen af.

29 Wanneer een mens opstaan zal om u te vervolgen, en om uw ziel te zoeken, zo zal de [51]ziel van mijn heer ingebonden zijn in het bundeltje van de levenden bij YHWH, uw God; maar

25 Zij zijn een muur om ons geweest: Alsof zij zeiden: Zij hebben ons niet alleen zelfs niet beschadigd, maar ook voor andere, zo dieven als wilde beesten, die ons hadden mogen beschadigen, bewaard.

26 *zoon Belials:* Zie Deut. 13:13.

27 *toebereide schapen:* Hebr.: צֹאן, *gemaakte*.

28 *maten geroost koren:* Hebr.: סָאִים, *Seïm*. Zie Gen. 18:6.

29 zij ontmoette hen: De tekst wil zeggen dat David en Abigaïl elkaar onverhoeds ontmoet hebben, komende de één van deze, de ander van de andere zijde van de berg.

30 *deze in de woestijn heeft:* T.w. Nabal. Hij verwaardigt zich niet zijn naam uit te drukken, vanwege de grote onbeleefdheid en ondankbaarheid, die hij tegen hem gebruikte.

31 Zie de aant. Ruth 1:17, wat deze manier van spreken betreft.

32 *doe God aan de vijanden van David:* D.i. God geve dat alle vijanden Davids zo mogen varen als ik deze Nabal denk te doen. Hoewel enige menen, dat David inplaats van te zeggen: God doe mij dit of dat, zijn vijanden het kwaad toegewenst heeft, dat sommigen lichtvaardiglijk zichzelven al vloekende toe te wensen plegen. Vgl. boven, 1 Sam. 20:16.

33 *van allen, die hij heeft:* Of: *van allen dat hij heeft*.

34 dat mannelijk is: Hebr.: קִיר, dat aan de wand pist. Een manier van spreken, waarmee te kennen gegeven wordt een gehele uitroeiing van een huis, zo dat niemand overgelaten wordt, zelfs niet een hond die gemeenlijk aan de wand watert. Zo ook vs. 34, en 1 Kon. 14:10 en 2 Kon. 9:8.

35 zij viel aan zijn voeten: Tot een teken van ootmoedige eerbieding. Zie dergelijke 2 Kon. 4:27.

36 *mijn zij de misdaad:* Alsof zij zei: Straf mij inplaats van mijn man en al die anderen, die u voorgenomen hebt te straffen.

37 *uw dienstmaagd:* D.i. mij.

38 D.i. dwaas, zot, een wie de wijsheid en vroomheid ontvallen is.

39 *van mijn heer niet gezien:* D.i. uwe.

40 *uw ziel leeft:* Zie 2 Kon. 2:2.

41 het is YHWH: Te weten, toen Hij mij u heeft tegemoet gezonden, om met beleefde woorden en geschenken uw toorn en kwaad voornemen te stillen en te breken.

42 *met bloedstorting:* Hebr.: הוֹשֵׁעַ, *met bloeden*; gelijk Gen. 4:10, en hier onder, vs. 33.

43 dat uw hand u zou verlossen: Zo nl. dat u u tegen mijn heillozen man met eigen hand niet komt wreken en u van de smaad, welke hij u aangedaan heeft, verlossen.

44 als Nabal worden uw vijanden: Zij wil zeggen: Ik wens dat uw vijanden zo weinig vermogen en zo verachte mensen zijn mogen, als Nabal is, die niet waard is dat u u aldus over hem zoudt vertoornen, veel weiniger, dat u om zijnentwil mij en mijn gehele huisgezin zoudt verdelgen. Anderen verstaan die woorden aldus: Ik wens dat het uw vijanden ga, gelijk het Nabal zou gaan, als u in uw voornemen voortgingt.

45 *is de zegen:* D.i. dit is het geschenk, dat u door uw afgezonden knechten van Nabal begeerd hebt, boven, vs. 8.

46 die mijns heren voetstappen nawandelen: Hebr.: אַדֹנָי, die bij, of aan de voeten mijns heren gaan; d.i. die hem volgen.

47 *Vergeef toch aan uw dienstmaagd:* Alsof zij zeggen wilde: Ik neem op mij de schuld en straf mijns heillozen mans, maar vergeef ze mij, daar bid ik u om.

48 *een bestendig huis maken:* D.i. dat u gerustelijk zult mogen wonen en regeren, en niet langer, gelijk u nu doen moet, alle dagen van de ene plaats tot de andere zult moeten vluchten.

49 *oorlogen van YHWH oorloogt:* Zie de aant. boven, 1 Sam. 18:17.

50 *geen kwaad bij u gevonden is:* Dit is hier eigenlijk te verstaan van eigen wraakgierigheid of andere grote wandaden; daarom, wil zij zeggen, hoop ik niet dat u het nu eerst doen zult.

51 ziel mijns heren: Dit is een manier van spreken genomen van de mensen, die wat zij dierbaar houden en wel bewaren willen, binden in een bundeltje en sluiten het op. Het is, alsof zij zei: Het leven zal u niet ontnomen worden, omdat u in de bewaring van de Allerhoogste zult zijn. Saul zal u tevergeefs vervolgen; daarentegen zullen die goddelozen, die u vervolgen, verstrooid en verslingerd worden, alsof zij met een slinger uitgeworpen en weggeslingerd werden.

de ziel van uw vijanden zal Hij slingeren [52]uit het midden van de holligheid van de slinger.

30 En het zal gebeuren, als YHWH mijn heer naar al het goede doen zal, dat Hij over u gesproken heeft, en Hij u gebieden zal een voorganger te zijn over Israël;

31 [53]Zo zal dit u, mijn heer, niet zijn tot wankeling, noch aanstoot van het hart, te weten, dat u bloed zonder oorzaak zou vergoten hebben, en dat mijn heer zichzelf zou verlost hebben; en als YHWH mijn heer weldoen zal, zo [54]zult u uw dienstmaagd gedenken.

32 Toen zei David tot Abigaïl: Gezegend zij YHWH, de God van Israël, Die u op deze dag mij tegemoet gezonden heeft!

33 En gezegend zij [55]uw raad en gezegend bent u, dat u mij op deze dag geweerd hebt, van te komen met [56]bloedstorting, dat mijn hand mij verlost zou hebben!

34 Want voorzeker, het is zo waarachtig als YHWH, de God van Israël, leeft, Die mij verhinderd heeft, van [57]u kwaad te doen, dat, tenzij u zich gehaast had, en mij tegemoet gekomen was, zo was van Nabal niemand, die mannelijk is, overgebleven tot het morgenlicht!

35 Toen nam David uit haar hand, wat zij hem gebracht had; en hij zei tot haar: Trek met vrede op naar uw huis; zie, ik heb naar uw stem gehoord, en [58]heb uw aangezicht aangenomen.

De dood van Nabal en het huwelijk met Abigaïl

36 Toen nu Abigaïl tot Nabal kwam, ziet, zo had hij [59]een maaltijd in zijn huis, [60]als de maaltijd van een koning; en het hart van Nabal was [61]vrolijk [62]daarop, en hij was zeer dronken; daarom gaf zij hem niet één woord, klein noch groot, te kennen, tot aan het morgenlicht.

37 Het gebeurde nu in de morgen, [63]toen de wijn van Nabal gegaan was, zo gaf hem zijn huisvrouw [64]die woorden te kennen. [65]Toen bestierf zijn hart in het binnenste van hem, en [66]hij werd als een steen.

38 En het gebeurde ongeveer na tien dagen, zo sloeg YHWH Nabal, dat hij stierf.

39 Toen David hoorde, dat Nabal dood was, zo zei hij: Gezegend zij YHWH, Die de twist van mijn smaad getwist heeft van de hand van Nabal, en heeft [67]zijn knecht [68]onthouden [69]van het kwade, en dat YHWH het kwaad van Nabal op zijn hoofd heeft doen terugkeren! En David zond heen, en [70]liet met Abigaïl spreken, om haar tot vrouw te nemen.

40 Als nu de knechten van David tot Abigaïl gekomen waren te Karmel, zo spraken zij tot haar, zeggende: David heeft ons tot u gezonden, om u tot vrouw te nemen.

41 Toen stond zij op, en neigde zich met het aangezicht ter aarde, en [71]zij zei: Zie, uw dienstmaagd zij tot een dienares, [72]om de voeten van de knechten van mijn heer te wassen.

42 Abigaïl nu haastte, en maakte zich op, en zij reed op een ezel, met haar vijf jonge maagden, [73]die haar voetstappen nawandelden; zij dan volgde de boden van David na, en zij werd hem ter huisvrouw.

43 Ook nam David Ahinoam van [74]Jizreël; zo waren ook die beiden hem tot vrouwen.

44 [b]Want [75]Saul had zijn dochter Michal, de huisvrouw van David, gegeven aan [76]Palti, de zoon van Laïs, die van [77]Gallim was.

HOOFDSTUK XXVI

Toen Saul van de Zifieten vernomen had waar David was, zoekt hij hem, vs. 1 enz. Toen David dit vernam, verspiedt hij de legerplaats van Saul, en neemt zijn spies en waterkruik, maar wil niet toelaten dat hem leed geschiedt, 4. hij verwijt Abner daarna zijn nalatigheid, 13. hij vermaant Saul, 18. die

52 *uit het midden van de holligheid van de slinger:* Of: *in*, t.w. zijnde. Alsof de ziel, gelijk een steen, in de slinger lag.

53 Zo zal dit u: Alsof zij zei: Dan zult u geen knagende consciëntie hebben, noch verdriet van het gemoed, dat u uzelven gewroken hebt met het vergieten van onschuldig bloed.

54 zo zult u uw dienstmaagd gedenken: Zij wil zeggen: Als u na deze hieraan gedenkt, dat ik u verhinderd hebt onnozel bloed te vergieten, zo zult u mij nog daarvoor bedanken.

55 *uw raad:* T.w. de raad, welke u genomen hebt, om door deze uw komst en beleefdheid mij af te raden en te beletten van het storten van het onschuldig bloed.

56 Gelijk boven, vs. 26.

57 *u kwaad te doen:* Versta hierbij, en uw gehele huisgezin; gelijk ik onvoorzichtiglijk in mijn toorn gezworen had, vs. 22.

58 *heb uw aangezicht aangenomen:* D.i. ik heb u in genade aangenomen, en zal doen wat u begeert. Zie de aant. Gen. 19:21, en Gen. 32:20.

59 *een maaltijd in zijn huis:* Zie dergelijke 2 Sam. 13:23.

60 als de maaltijd van een koning: Nabal deed gelijk die rijke man Luk. 16:19, vergetende de arme en gebrekkelijke mensen.

61 Hebr.: *goed*.

62 op dezelfde: Te weten, maaltijd, anders, in hem.

63 *toen de wijn van Nabal gegaan was:* D.i. toen hij zijn dronkenschap geheel uitgeslapen had. Zolang hij dronken was, zouden haar vermaningen geweest zijn als rozen voor de varkens gestrooid.

64 die woorden te kennen: Te weten, die hij gesproken had; wat zij tot David gezegd had, en wat David haar opnieuw geantwoord had, enz.

65 *Toen bestierf zijn hart in het binnenste van hem:* D.i. hij verschrikte zozeer, dat hij schier dood nederviel.

66 hij werd als een steen: Hebr.: אֶבֶן, hij werd tot een steen, d.i. hij werd zonder gevoel, zijn bloed veranderde in zijn lijf, verstaande het perijkel waarin hij zichzelven gebracht had.

67 D.i. mij.

68 Anders: *teruggehouden*.

69 *van het kwade:* Of: *van die boze daad*; t.w. dat ik onschuldig bloed zou vergoten hebben, uit eigen wraakgierigheid.

70 *liet met Abigaïl spreken:* T.w. door zijn gezanten, en nadat Nabal een tijdlang was dood geweest.

71 zij zei: Te weten, tot David, alhoewel afwezig, begerende dat zijn boden hem deze haar woorden zouden te kennen geven, en David in haar naam boodschappen.

72 *om de voeten van de knechten mijns heren te wassen:* D.i. om de allergeringste en nederigste dienst te doen.

73 die haar voetstappen nawandelden: Anders: die haar op de voet volgden.

74 Dit was een stad in de stam van Juda, gelijk te zien is Joz. 15:56.

– *b* 2 Sam. 3:15.

75 *Saul had zijn dochter Michal:* In deze daad hebben kwalijk gedaan en gezondigd Saul, Michal en Palti, verbrekende het wettelijke huwelijk van Michal met David.

76 Hij wordt Palthiël genoemd 2 Sam. 3:15.

77 *Gallim was:* Dit schijnt gelegen te hebben in de stam Benjamins, niet ver van Gibeä Sauls. Zie Jes. 10:30.

zijn schuld en Davids onschuld erkent, 21. zij scheiden in vriendschap, 25.

David spaart Saul opnieuw

DE [1]Zifieten nu kwamen tot Saul te Gibeä, zeggende: [2]Houd zich David niet verborgen op de heuvel van Hachila, voor aan de wildernis?

2 Toen maakte zich Saul op, en trok af naar de woestijn Zif, en met hem drie duizend man, uitgelezenen van Israël, om David te zoeken in de woestijn Zif.

3 En Saul sloeg zijn kamp op op de heuvel van Hachila, die voor aan de wildernis is aan de weg, maar David bleef in de woestijn, en zag, dat Saul achter hem kwam naar de woestijn.

4 Want David had spionnen gezonden, en hij vernam, dat Saul voorzeker kwam.

5 En David maakte zich op, en kwam aan de plaats, waar Saul zich gelegerd had, en David bezag de plaats, waar Saul lag, met Abner, de zoon van Ner, zijn krijgsoverste. En Saul lag [3]in de wagenburg, en [4]het volk was rondom hem gelegerd.

6 Toen [5]antwoordde David, en sprak tot Achimelech, de [6]Hethiet, en tot Abisai, de zoon [7]van Zeruja, de broer van Joab, zeggende: Wie zal met mij tot Saul in het leger afgaan? Toen zei Abisai: Ik zal met u afgaan.

7 Zo kwamen David en Abisai tot [8]het volk in de nacht; en ziet, Saul lag te slapen in de wagenburg, en zijn speer stak in de aarde aan zijn hoofdeinde, en Abner, en het volk lag rondom hem.

8 Toen zei Abisai tot David: God heeft vandaag uw vijand in uw hand besloten; laat mij toch hem nu met de speer [9]op eenmaal ter aarde slaan, en ik zal het hem niet voor de tweede keer doen.

9 David daarentegen zei tot Abisai: [10]Verderf hem niet; want wie heeft zijn hand aan [11]de gezalfde van YHWH gelegd, en is [12]onschuldig gebleven?

10 Verder zei David: Zo waarachtig [13]als YHWH leeft; [14]maar YHWH zal hem slaan, of [15]zijn dag zal komen, dat hij zal sterven, of hij zal in een strijd trekken, dat hij omkome.

11 YHWH late het verre van mij zijn, [16]dat ik mijn hand legge aan de gezalfde van YHWH! zo neem toch nu de speer, die aan zijn hoofdeinde is, en de waterfles, en laat ons gaan.

12 Zo nam David de speer en de waterfles van Sauls hoofdeinde, en zij gingen heen; en er was niemand, die het zag, en niemand, die het merkte, ook niemand, die ontwaakte; want zij sliepen allen; want er was [17]een diepe slaap van YHWH op hen gevallen.

Davids woorden tot Saul en Abner

13 Toen David over aan de overzijde gekomen was, zo stond hij [18]op de hoogte van de berg van verre, dat er een grote plaats tussen hen was.

14 En David riep [19]tot het volk, en tot Abner, de zoon van Ner, zeggende: Zult u niet antwoorden, Abner? Toen antwoordde Abner en zei: Wie bent u, [20]die tot de koning roept?

15 Toen zei David tot Abner: [21]Bent u niet een man, en [22]wie is u gelijk in Israël? Waarom dan hebt u over uw heer, de koning, geen wacht gehouden? Want daar is één van het volk gekomen, om de koning, uw heer, te verderven.

16 Deze zaak, die u gedaan hebt, is niet goed; zo waarachtig als YHWH leeft, [23]u bent kinderen van de dood, die over uw heer, de gezalfde van YHWH, geen wacht gehouden hebt! En nu, zie, waar de speer van de koning is, en de waterfles, die aan zijn hoofdeinde was.

17 Saul nu kende de stem van David, en zei: Is dit uw stem, mijn zoon David? David zei: Het is mijn stem, mijn heer koning!

18 Hij zei verder: Waarom vervolgt mijn heer [24]zijn knecht zo achterna, want wat heb ik gedaan, en [25]wat kwaad is er in mijn hand?

19 En nu, mijn heer de koning hore toch naar de woorden van zijn knecht. Als YHWH

1 *Zifieten nu kwamen:* Dit is de tweede verraderij van de Zifieten; de eerste staat geschreven 1 Sam. 23:19.

2 *Houdt zich David niet verborgen:* Zij willen zeggen: Ja gewisselijk, hij is weer bij ons gekomen en verbergt zich op, enz.

3 *in de wagenburg:* Zie de aant. boven, 1 Sam. 17:20.

4 *het volk was rondom hem gelegerd:* Anders: *het krijgsvolk*.

5 *antwoordde David:* D.i. sprak, want er gaat geen vraag voor.

6 T.w. van afkomst, maar een Israëliet of Jodengenoot van religie. Eigenlijk worden Hethieten genoemd die van Heth, Kanaäns zoon, afkomstig waren. Zie Gen. 10:15, en Gen. 15:20.

7 Deze was de zus van David, zij heeft drie zonen gehad, t.w. Joab, Abisai en Asahel, die naar hun moeder genoemd worden de zonen van Zeruja, hier en 1 Kron. 2:16, vanwege de vermaardheid van David; maar van hun vader wordt geen gewag gemaakt.

8 het volk's nachts: Te weten, in het leger van Saul.

9 *op eenmaal ter aarde slaan:* Of: *met een slag*. Abisai wil zeggen: Ik zal hem met de eerste slag wel zo treffen, dat ik hem voorzeker zal doden, zodat het niet nodig zal zijn hem ten tweede male te slaan.

10 *Verderf hem niet:* D.i. dood hem niet.

11 *de gezalfde van YHWH gelegd:* Zie boven, 1 Sam. 24:7, in de aant.

12 *onschuldig gebleven:* Dat is ongestraft gebleven.

13 Zo waarachtig als YHWH leeft: Versta hierop: Ik zal het niet toelaten.

14 maar YHWH zal hem slaan: David wil zeggen: Ik laat de Heer met hem doen zoals het Hem belieft; wat mij betreft, ik wil de hand aan hem niet leggen.

15 *zijn dag zal komen:* D.i. de tijd, welke hem God gestemd of besteld heeft, dat hij zijn natuurlijken dood sterve. Zie Job 15:32.

16 dat ik mijn hand legge: Hebr.: עָתָה, van mijn hand te leggen.

17 *een diepe slaap:* D.i. een zeer diepe slaap van God gezonden.

18 *op de hoogte van de berg:* Hebr.: הָר, *op het hoofd*.

19 *tot het volk:* T.w. tot Sauls krijgsvolk.

20 die tot de koning roept: Abner wil zeggen: Die dus roept en tiert, dat u zelfs de koning niet verschoont, maar hem mee uit zijn slaap opwekt.

21 *Zijt u niet een man:* Deze vraag bevestigt, gelijk elders meer. Hij wil zeggen: Abner, u bent immers een dapper man, een held, kloek en moedig.

22 *wie is u gelijk in Israël:* Alsof hij zei: Niemand is u gelijk in dapperheid.

23 *u bent kinderen van de dood:* D.i. u hebt de dood verdiend.

24 *zijn knecht zo achterna:* D.i. mij.

25 *wat kwaad is er in mijn hand:* D.i. wat heb ik kwaads gedaan? Zie de aant. boven, 1 Sam. 24:12.

u tegen mij [26]aanport, [27]laat Hem het voedseloffer ruiken; maar als het mensenkinderen zijn, zo zijn zij vervloekt voor het aangezicht van YHWH, omdat zij mij vandaag verstoten, dat ik niet mag [28]vastgehecht blijven [29]in het erfdeel van YHWH, zeggende: [30]Ga heen, dien andere goden.

20 En nu, [31]mijn bloed valle niet op de [32]aarde van voor het aangezicht van YHWH; want de koning van Israël is uitgegaan om een enige vlo te zoeken, [a]zoals men een veldhoen op de bergen nastreeft.

21 Toen zei Saul: Ik heb gezondigd; keer weer, mijn zoon David, want ik zal u geen kwaad meer doen, [33]voor dat mijn ziel deze dag dierbaar in uw ogen geweest is; zie, ik heb dwaas gedaan, en ik heb zeer enorm gedwaald.

22 Toen antwoordde David, en zei: Zie, de speer van de koning; zo laat één van de jongemannen overkomen, en halen ze.

23 YHWH dan vergelde aan ieder zijn [34]gerechtigheid en zijn getrouwheid; want YHWH had u vandaag in mijn hand gegeven; maar ik heb mijn hand niet willen uitsteken, aan de [35]gezalfde van YHWH.

24 En zie, zoals op deze dag uw ziel in mijn ogen is groot geacht geweest, zo zij mijn ziel in de ogen van YHWH groot geacht, en Hij verlosse mij uit allen nood.

25 Toen zei Saul tot David: Gezegend bent u, mijn zoon David; [36]u zult het ja zeker doen, en [37]u zult ook zeker de overhand hebben. Toen ging David op zijn weg, en Saul keerde weer naar zijn plaats.

HOOFDSTUK XXVII

David, die Saul niet vertrouwt, besluit het land van Israël te verlaten, vs. 1 enz. Hij trekt met 600 man tot koning Achis, 2. Waar hij met zijn hele huisgezin een tijd lang blijft, 3. Toen Saul dit hoorde, laat hij af hem te vervolgen, 4. David verzoekt om een stad om daarin te wonen, 5. Achis geeft hem Ziklag, 6. Hier woonde hij een jaar en vier maanden, 7. David berooft enige van de naburige volken, 8. En laat daar niemand in leven, 9. Opdat niemand zich over hem bij Achis zou beklagen, 11. Achis gelooft en vertrouwt David te zeer, 12.

David vlucht naar de Filistijnen

DAVID nu zei [1]in zijn hart: Nu zal ik [2]één van de dagen door Sauls hand omkomen; [3]mij is niet beter, dan [4]dat ik haastig ontkome in het land van de Filistijnen, opdat Saul van mij de hoop verlieze, om mij meer te zoeken in het hele gebied van Israël; zo zal ik ontkomen uit zijn hand.

2 Toen maakte zich David op, en [5]hij ging door, hij en de zeshonderd mannen, die bij hem waren, tot Achis, de zoon van Maoch, de koning van [6]Gath.

3 En David bleef bij Achis te Gath, hij en zijn mannen, ieder met zijn huis; David met zijn beide vrouwen, Ahinoam, en Jizreëlietische, en Abigaïl, [7]de huisvrouw van Nabal, de Karmelietische.

4 Toen aan Saul geboodschapt werd, dat David gevlucht was naar Gath, zo voer hij niet meer voort hem te zoeken.

5 En David zei tot Achis: Als ik nu genade in uw ogen gevonden heb, [8]men geve mij een plaats in één van de steden van het land, dat ik daar woon; [9]want waarom zou uw knecht in de koninklijke stad bij u wonen?

26 T.w. door zijn bevel of bijzondere beschikking.

27 Hem het spijsoffer rieken: Of aldus: Hij zal het spijsoffer rieken, of Hij rieke het spijsoffer. Dit verstaan sommigen aldus: Als God u dat bevolen heeft, zo zal uw spijsoffer hem aangenaam zijn. Anderen aldus: Zo zal ik de Heer door offerande verzoenen voor de zonde, met welke ik dat verdiend heb.

28 *vastgehecht blijven:* D.i. dat ik niet steeds de godsdienst mag bijwonen, maar gedurig moet omzwerven van de ene plaats tot de andere.

29 *in het erfdeel van YHWH:* D.i. bij het volk van de Heer, dat hem zo lief is als enig mens zijn erfgoed wezen kan.

30 *Ga heen:* D.i. zij bewegen mij, zoveel in hen is, van de ware godsdienst af te vallen tot de afgoderij van de heidenen.

31 *mijn bloed valle niet op de aarde:* Alsof hij zei: De Heer, voor wiens aangezicht ik oprecht wandel, wil u niet toelaten dat u mijn bloed zoudt vergieten.

32 *van voor het aangezicht van YHWH:* D.i. de Heer zie het en straffe het. Anders: voor het aangezicht van de Heer.

– *a* 1 Sam. 24:15.

33 *voor dat mijn ziel:* D.i. omdat u mij hebt verschoond en mij mijn leven niet hebt genomen, daar u het wel hadt kunnen doen.

34 *gerechtigheid en zijn getrouwheid:* D.i. naardat iedereen oprecht gehandeld en trouw en geloof gehouden heeft.

35 *aan de gezalfde van YHWH:* D.i. aan u, die de gezalfde van de Heer bent.

36 *u zult het ja gewisselijk doen:* Hebr.: עָשֹׂה, *doende zult u het doen, en vermogende zult u vermogen.*

37 *u zult ook gewisselijk:* D.i. u zult uw vijand te machtig vallen, en u zult hen overweldigen. Anderen nemen het in deze zin: Ga zo voort in al uw zaken met gerechtigheid en trouw, gelijk u tegen mij doet, en twijfel niet, u zult de overhand behouden en tot de koninklijke waardigheid komen.

1 *in zijn hart:* D.i. bij zichzelven. Dit is een bewijs van de zwakheid Davids in het geloof en het vertrouwen op de voortreffelijke beloften van God.

2 *van de dagen:* D.i. de een of andere tijd.

3 *mij is niet beter:* Dat is de raad van het zwakke vlees geweest. Zie 1 Sam. 22:5, waar de profeet Gath David in gelijke zaak bestraft heeft.

4 dat ik haastig ontkome: Hebr.: טָוֹב, ontkomende ontkome.

5 hij ging door: Vermoedelijk eerst vrijgeleide van Achis begeerd en verkregen hebbende, om daar te mogen komen en blijven; en niet voor zijn persoon alleen, gelijk hij eerst gedaan heeft, boven, 1 Sam. 21:10, maar met al de mannen en vrouwen die bij hem waren.

6 In het land van de Filistijnen gelegen, uit welke stad Goliath was, boven 1 Sam. 6:17.

7 *de huisvrouw van Nabal:* D.i. die Nabals huisvrouw geweest was. Aldus wordt zij ook genoemd onder 1 Sam. 30:5.

8 men geve mij een plaats: David zocht ergens alleen te wonen met de zijnen, om te ontgaan het gevaar zo van het lichaam als van de ziel, dat hem van de Filistijnen had mogen overkomen.

9 want waarom zou uw knecht: David verstond wel hoe zorgelijk het was voor vreemdelingen, [in het bijzonder die van enig vermogen zijn] bij een koning in zijn eigen stad te wonen. Daarom wilde hij deze jaloëzie graag voorkomen. Maar hij geeft het een anderen naam, alsof hij zei: Deze eer komt mij niet toe, heer koning.

6 Toen gaf Achis op die dag [10]Ziklag; daarom is
Ziklag van de koningen van Juda geweest tot op
deze dag.

7 Het getal nu van de dagen, die David in het
land van de Filistijnen woonde, [11]was een jaar en
vier maanden.

Davids strooptochten vanuit Ziklag

8 David nu trok op met zijn mannen, en zij
overvielen de [12]Gesurieten, en de [13]Girzieten, en
de [14]Amalekieten (want [15]deze zijn vanouds ge-
weest de inwoners [16]van het land), dat u gaat
naar Sur, en tot aan Egypteland.

9 En David sloeg dat [17]land, [18]en liet noch man
noch vrouw leven; ook nam hij de schapen en
runderen, en de ezels, en kamelen, en kleren, en
keerde weer en kwam tot Achis.

10 Als Achis zei: Waar bent u vandaag
ingevallen? zo zei David: [19]Tegen het zui-
den van Juda, [20]en tegen het zuiden van de
Jerahmeelieten, en tegen het zuiden [21]van de
Kenieten.

11 En [22]David liet noch man noch vrouw leven,
om te Gath te brengen, [23]zeggende: [24]Dat zij mis-
schien van ons niet boodschappen, zeggende: Zo
heeft David gedaan! En zo was zijn wijze al de
dagen, die hij in het land van de Filistijnen ge-
woond heeft.

12 En Achis geloofde David, [25]zeggende: Hij
heeft zich [26]geheel en al in kwade reuk gebracht
bij zijn volk, in Israël; daarom zal hij [27]eeuwig
mij tot een knecht zijn.

HOOFDSTUK XXVIII

Achis, op het punt op te trekken tegen Israël, vertrouwt op David, vs. 1 enz. Samuel was gestorven en begraven, en Saul had de tovenaars uitgeroeid, 3. maar nu, voor de Filistijnen bevreesd en door God verlaten zijnde, gaat hij om raad tot een toverkol, 5. Die, door Saul verzekerd dat zij hierom niet gestraft zou worden, een Samuel doet opkomen, 9. van wie Saul zijn naderende ondergang verneemt en bezwijkt, 16. hij wordt door de raad en hulp van de toverkol en zijn knechten met spijs verkwikt, 21.

Saul en de waarzegster te Endor

EN het gebeurde in die dagen, als de Filistij-
nen hun [1]legers verzamelden tot de strijd, om
tegen Israël te strijden, zo zei Achis tot David: [2]U
zult zeker weten, dat u met mij in het leger zult
uittrekken, u en uw mannen.

2 Toen zei David tot Achis: [3]Zo zult u weten,
wat uw knecht doen zal. En Achis zei tot David:
[4]Daarom zal ik u tot bewaarder van mijn hoofd
zetten, altijd.

3 [5a]Samuël nu was gestorven, en geheel Israël
had rouw over hem bedreven; en zij hadden hem
begraven te Rama, te weten in [6]zijn stad. En Saul
had [7]uit het land weggedaan de waarzeggers [8]en
[9]dodenbezweerders.

4 En de Filistijnen kwamen en verzamelden
zich, en zij sloegen hun kamp op te [10]Sunem; en
Saul verzamelde geheel Israël, en zij sloegen hun
kamp op op [11]Gilboa.

5 Toen Saul het leger van de Filistijnen zag, zo
vreesde hij, en zijn hart beefde zeer.

10 Deze stad heeft eerst de naam van Juda toegekomen, zoveel hun God die steden van het land geschonken had, gelijk te zien is Joz. 15:31; maar de Filistijnen hadden haar van de Israëlieten afgenomen en tot deze tijd toe ingehouden. Nu geeft Achis hem aan David.

11 *was een jaar en vier maanden:* Hebr.: חֳדָשִׁים, *was dagen en vier maanden.* Het woord dagen in het getal van vele, wordt dikwijls bij de Hebreën voor een jaar genomen; zie Lev. 25:29. David is te Ziklag gebleven tot de dood van Saul, toen kwam hij te Hebron, 2 Sam. 2:1. Sommigen nemen het aldus: [Enige] dagen en vier maanden.

12 Zie de aant. Joz. 12:5, en Joz. 16:3.

13 Voor Gizrieten. Dit waren Kanaänieten, die tevoren te Gezer of te Gazer gewoond hadden, in het land Efraïm. Deze, vandaar ook verdreven zijnde, gingen wonen tegen het zuiden van het land Kanaän.

14 Deze waren van de nakomelingen van Ezau, welke God Saul geboden had geheellijk uit te roeien en te verdelgen. Maar hij heeft enige laten overblijven, tegen welke David hier de oorlog voert.

15 T.w. de Gesurieten en Girzieten. Deze hebben eertijds het land Kanaän bewoond.

16 *van het land:* T.w. van het Joodse land, zowel aan deze als aan de andere zijde van de Jordaan.

17 D.i. de inwoners van het land. Dit nu moet verstaan worden van al de Amalekieten, die hij daar vond, welke God bevolen had uit te roeien, Ex. 17:14; Deut. 25:19, en 1 Sam. 15:3.

18 en liet noch man noch vrouw leven: Dit deed hij daarom, opdat zij hem niet zouden verklappen bij de Filistijnen, welke hij zocht wijs te maken dat hij in het land van de Israëlieten gevallen was.

19 *Tegen het zuiden van Juda:* Maar niet in het land Juda, gelijk Achis dat verstond en ook David scheen te zeggen; maar David is gevallen in die landen, die daaraan paalden, t.w. in het land van de Amalekieten en van hun naburen en zo heeft David de koning Achis, uit menselijke zwakheid, bedrogen door dubbelzinnige woorden.

20 *van de Jerahmeëlieten:* Deze waren inwoners van het land Juda, nakomelingen van Hezron, 1 Kron. 2:9, 2:25.

21 *van de Kenieten:* Deze waren de nakomelingen van Jethro, de schoonvader van Mozes. Zie de aant. Richt. 1:16.

22 *David liet noch man noch vrouw leven:* Dit deed David daarom, opdat niemand tijding aan Achis brengen zou, gelijk straks gezegd wordt. Maar zo lag ook Ziklag zo ver van Gath, dat ook daarom de tijding hiervan niet haast aan Achis kon gebracht worden. Ondertussen voerde David de wraak van God uit over deze verbannen volken.

23 D.i. bij zichzelven denkende.

24 Dat zij misschien van ons niet boodschappen: Versta hierbij: Ik moet wel toezien.

25 T.w. bij zichzelven.

26 ten enenmaal stinkende gemaakt: Hebr.: עָמַם, stinkende makende stinkende gemaakt; d.i. zo stinkende, gehaat en verachtzaam gemaakt, dat zijn eigen volk hem niet kan verdragen. Zie de aant. Gen. 34:30.

27 D.i. altijd, of zijn levenlang.

1 legers vergaderden: Hier staat legers in het getal van vele, alsook onder, 1 Sam. 29:1, waaruit af te nemen is dat de Filistijnen verscheidene legers samen hebben te veld gebracht.

2 *U zult zekerlijk weten:* Hebr.: יָדַע, *wetende zult u weten.*

3 *Aldus zult u weten:* Of: *hier aan.* Dit is opnieuw een dubbelzinnige manier van spreken, gelijk boven, 1 Sam. 27:10.

4 *Daarom zal ik u:* Alsof hij zei: Omdat ik u toevertrouw dat u u kloekelijk in mijn dienst zult laten gebruiken, zo zal ik u tot een bewaarder van mijn hoofd, d.i. van mijn lijf en leven stellen, zolang als ik en u leven.

5 *Samuël nu was gestorven:* Dit wordt hier gesteld om aan te wijzen, waarom Saul aan Samuël geen raad gevraagd had, maar had bevolen een toveres te zoeken.

– *a* 1 Sam. 25:1.

6 *zijn stad:* D.i. in de stad, in welke hij geboren en opgetogen was, en meest gewoond had.

7 *uit het land:* Versta, het land van Israël. Zie Lev. 19:31.

8 Zie Lev. 19:31.

9 Of: *zwarte kunstenaars.*

10 Zie de aant. Joz. 19:18.

11 Dit is een gebergte, gelegen niet ver van het dal Jizreël, waar de slag geschied is, waar Saul met zijn zonen zijn omgekomen. Zie onder, 1 Sam. 31:1, en 2 Sam. 1:21.

6 En Saul [12]vraagde YHWH; maar YHWH antwoordde hem niet; [13]noch door [14]dromen, noch door [15]de urim, noch [16]door de profeten.

7 Toen zei Saul tot zijn knechten: Zoek mij een vrouw, die een waarzeggende geest heeft, dat ik tot haar ga, en door haar onderzoeke. Zijn knechten nu zeiden tot hem: Zie, te [17]Endor is een vrouw, die een waarzeggende geest heeft.

8 En Saul [18]verstelde zich, en trok andere kleren aan, en ging heen, en twee mannen met hem, en zij kwamen in de nacht tot de vrouw, en hij zei: Voorzeg mij toch door de waarzeggende geest, en [19]doe mij opkomen, die ik tot u zeggen zal.

9 Toen zei de vrouw tot hem: Zie, [20]u weet, wat Saul gedaan heeft, hoe hij de waarzegsters en de dodenbezweerders uit dit land heeft uitgeroeid; waarom stelt u dan mijn ziel een strik, [21]om mij te doden?

10 Saul nu zwoer haar bij YHWH, zeggende: Zo waarachtig als YHWH leeft, als [22]u een [23]straf om deze zaak zal overkomen!

De geest van Samuël kondigt Sauls einde aan

11 Toen zei de vrouw: Wie zal ik u doen opkomen? En hij zei: Doe mij Samuël opkomen.

12 Toen nu de vrouw [24]Samuël zag, zo [25]riep zij met luide stem, en de vrouw sprak tot Saul, zeggende: Waarom hebt u mij bedrogen? Want u bent Saul.

13 En de koning zei tot haar: [26]Vrees niet; maar [27]wat ziet u? Toen zei de vrouw tot Saul: Ik zie [28]goden, uit de aarde opkomende.

14 Hij dan zei tot haar: Hoe is zijn gedaante? En zij zei: Er komt een oud man op, en hij is met een mantel bekleed. [29]Toen Saul vernam, dat het Samuël was, zo [30]neigde hij zich met het aangezicht ter aarde, en hij boog zich.

15 En [31]Samuël zei tot Saul: [32]Waarom hebt u mij onrustig gemaakt, mij doende opkomen? Toen zei Saul: [33]Ik ben zeer benauwd, want de Filistijnen strijden tegen mij, en God is van mij geweken, en antwoordt mij niet meer, noch [34]door de dienst van de profeten, noch door dromen; daarom heb ik u geroepen, dat u mij te kennen geeft, wat ik doen zal.

16 Toen zei Samuël: Waarom vraagt u mij toch, omdat YHWH van u geweken en uw vijand geworden is?

17 Want YHWH heeft [35]voor Zich gedaan, zoals Hij [36]door mijn dienst gesproken heeft; en heeft het koninkrijk van uw hand gescheurd, en Hij heeft dat gegeven aan uw naaste, aan David.

18 Zoals u naar de stem van YHWH niet gehoord hebt, en de hitte van Zijn toorn niet [37]uitgericht hebt tegen Amalek; daarom heeft YHWH u deze zaak gedaan [38]op deze dag.

19 [39]En YHWH zal ook [40]Israël met u in de hand van de Filistijnen geven, en morgen zult u en uw zonen [41]bij mij zijn; ook zal YHWH het leger van Israël in de hand van de Filistijnen geven.

20 Toen [42]viel Saul haastig ter aarde, [43]zo lang als hij was, en hij vreesde zeer vanwege de woorden van Samuël; ook was er geen kracht in hem;

12 *vraagde YHWH:* T.w. door enige profeet, want Abjathar was deze tijd bij David, met de efod, waar de urim en thummim, door welke men de Heer vraagde, in waren. Zie boven, 1 Sam. 23:6, en 1 Sam. 30:7.

13 *noch door:* In het Hebr.: וְחַלֹמוֹת, staat voor noch driemaal ook. Waarop men moet verstaan het woordje niet, uit het voorgaande, dat tezamen zoveel is als noch.

14 Zie Num. 12:6.

15 *de urim:* Zie Num. 27:21.

16 *door de profeten:* D.i. noch door gewoonlijke, noch op een bijzondere wijze.

17 *Endor is een vrouw:* Een stad in de stam van Manasse gelegen, aan deze zijde van de Jordaan. Zie de aant. Joz. 17:11.

18 *verstelde zich:* Of: *veranderde zich, maakte zich onbekend, verkleedde zich.* Vgl. 1 Kon. 22:30. T.w. opdat deze vrouw hem niet kennen zou.

19 *doe mij opkomen:* T.w. uit het graf. Aldus vraagt Saul de doden raad voor de levende, dat Jesaja bestraft, Jes. 8:19.

20 *u weet:* T.w. als zijnde een Israëlietisch man, dat zij uit zijn spraak en kleding kon vernemen; maar toen zij dit sprak wist zij nog niet dat zij met Saul sprak.

21 *om mij te doden:* Zij wil zeggen, om Saul, als hij dit vernemen zal, oorzaak te geven mij te doden.

22 als u: Versta hierbij, zo straffe mij God, of iets dergelijks. Zie de aant. Gen. 14:23.

23 Hebr.: *ongerechtigheid, of misdaad*; d.i. straf van de ongerechtigheid. Zie Lev. 5:1.

24 *Samuël zag:* D.i. een boze geest, in de gedaante van Samuël, welke zij door haar duivelskunst had doen opkomen. Jezus Sirach in een groot misverstand als hij schrijft dat Samuël, nadat hij ontslapen was, geprofeteerd en Saul zijn einde voorzegd heeft, Jezus Sirach. 46:22.

25 *riep zij met luide stem:* Uit vrees dat zij van Saul zou gevangen en gedood worden; want zij vernam door ingeving van de duivel of anders dat hij Saul zelf was. Of: zij riep, toen zij Samuël zag opkomen.

26 *Vrees niet:* T.w. dat ik u zal doden, of laten doden.

27 *wat ziet u:* T.w. dat u dus bevreesd en verschrikt bent.

28 D.i. een aanzienlijk statelijk persoon in de gedaante van Samuël. Zij spreekt zo, Elohim (אֱלֹהִים), in het getal van velen, op zijn heidens en als een toveres. Sommigen verstaan hier door goden de gedaante van Samuël met een gespuis van boze geesten.

29 *Toen Saul vernam:* T.w. naar het oordeel van zijn verwarde zinnen en uit de woorden van de toveres, maar hij zelf heeft deze Samuël niet gezien.

30 *neigde hij zich:* Saul, door deze toveres van de duivel bedrogen zijnde, heeft de duivel geëerd inplaats van Samuël.

31 *Samuël zei:* Gelijk boven, vs. 12.

32 *Waarom hebt u mij onrustig gemaakt:* Het was in de macht van de duivel en van de toveres niet de ware Samuël op te wekken en daar te doen verschijnen. Het is niet dan enkel bedriegerij van de duivel geweest, denwelken God somtijds enige werkingen toelaat, tot verderf dergenen, die daaraan geloven.

33 Ik ben zeer benauwd: Hebr.: צַר, mij is bangheid zeer; d.i. grote bangheid.

34 *door de dienst van de profeten:* Hebr.: בְיַד, *door de hand van de profeten*; d.i. door middel van enige profeet. Zie verder vs. 6.

35 *voor Zich gedaan:* D.i. tot zijn eer, naar zijn welgevallen. Anders: hem, te weten David. Of slechts, hij heeft het gedaan.

36 *door mijn dienst:* Hebr.: בְיָדִי, *door mijn hand*. Dit had God door de boze geest niet gesproken, maar door de ware Samuël, boven, 1 Sam. 15:28.

37 *uitgericht hebt:* Hebr.: עָמָלֵק, *gedaan*.

38 te deze dage: D.i. in deze tijd.

39 En YHWH: Dit kon de duivel enigszins raden, omdat hij wist dat de Heer van Saul geweken was, en dat Saul nu dus versaagd en vreesachtig was, en ook omdat er weinig moed en orde bij de Israëlieten was tot tegenstand van de Filistijnen.

40 *Israël met u:* D.i. het leger van de Israëlieten.

41 *bij mij zijn:* T.w. bij de doden; d.i. u zult dood zijn. Zie dergelijke manier van spreken 2 Sam. 12:23. Want dat men dit zou verstaan van in de hel te zijn, waar de duivelen zijn, zou op Jonathan en velen van de Israëlieten niet passen, die wel in de slag zijn dood gebleven, maar niet naar de ziel in de verdoemenis gevaren.

42 *viel Saul haastig ter aarde:* Hebr.: יִפֹּל, *toen haastte Saul en viel ter aarde*.

43 zo lang als hij was: Hebr.: אָרְצֹ, [met] de volheid van zijn statuur, of lengte.

want hij had de hele dag en de hele nacht [44]geen brood gegeten.

21 De vrouw nu kwam tot Saul, en zag, dat hij zeer verbaasd was; en zij zei tot hem: Zie, [45]uw dienstmaagd heeft naar uw stem gehoord, en ik heb mijn ziel in mijn [46]hand gesteld, en ik heb uw woorden gehoord, die u tot mij gesproken hebt.

22 Zo hoor toch u nu ook naar de stem van uw dienstmaagd, en laat mij een stuk brood voor u zetten, en eet; zo zal er kracht in u zijn, dat u over weg gaat.

23 Maar hij weigerde het, en zei: Ik zal niet eten. Maar zijn knechten, en ook de vrouw, hielden bij hem aan. Toen hoorde hij naar hun stem, en hij stond op van de aarde, en zette zich op het bed.

24 En de vrouw had een gemest kalf in het huis; en zij haastte zich en slachtte het; en zij nam meel, en kneedde het, en bakte daar ongezuurde koeken van.

25 En zij bracht ze voor Saul en voor zijn knechten, en zij aten; daarna stonden zij op, en gingen weg in die nacht.

HOOFDSTUK XXIX

De vorsten van de Filistijnen willen David in het leger niet dulden, ondanks dat Achis hem verdedigt, vs. 3 enz. De vorsten geven de reden waarom zij David bij hen niet willen dulden, 4. Achis laat David teruggaan, hoewel met tegenzin, 6. David wilde liever bij Achis gebleven zijn, 8. maar die beveelt hem voor de tweede maal af te trekken, 10. Dat doet David, 11.

De Filistijnse vorsten wijzen David af

DE Filistijnen nu hadden al hun legers verzameld te [1]Afek; en de Israëlieten sloegen hun kamp op bij de fontein, die bij [2]Jizreël is.

2 En de vorsten van de Filistijnen trokken daarheen met honderden, en met duizenden; maar David met zijn mannen trokken met Achis in de achtertocht.

3 Toen zeiden de oversten van de Filistijnen: [3]Wat zullen deze Hebreën? Zo zei Achis tot de oversten van de Filistijnen: Is deze niet David, de knecht van Saul, de koning van Israël, die deze dagen of [4]deze jaren bij mij geweest is? En ik heb in hem [5]niets gevonden van die dag af, dat hij [6]afgevallen is tot deze dag toe.

4 Maar de oversten van de Filistijnen werden zeer boos op hem, en de oversten van de Filistijnen zeiden tot hem: [a]Doe de man [7]terugkeren, dat hij tot zijn plaats wederkere, waar u hem besteld hebt, en dat hij niet met ons aftrekke in de strijd, [8]opdat hij ons niet tot [9]een tegenstander wordt in de strijd; want waarmee zou deze zich bij zijn heer [10]aangenaam maken? [11]Is het niet met de hoofden van deze mannen?

5 Is dit niet die David, van wie zij [b]in de rei elkaar antwoordden, zeggende: Saul heeft zijn duizenden geslagen, maar David zijn tienduizenden?

6 Toen riep Achis David, en zei tot hem: [12]Het is zo waarachtig als YHWH leeft, [13]dat u oprecht bent, en [14]uw uitgang en uw ingang met mij in het leger is goed in mijn ogen; want ik heb geen kwaad bij u gevonden, van die dag af, dat u tot mij bent gekomen, tot deze dag toe; maar u bent niet [15]aangenaam in de ogen van de vorsten.

7 Zo keer nu om, en ga in vrede, opdat u geen kwaad doet in de ogen van de vorsten van de Filistijnen.

8 Toen zei David tot Achis: [16]Maar wat heb ik gedaan? Of wat hebt u in uw knecht gevonden, van die dag af, dat ik voor uw aangezicht geweest ben, tot deze dag toe, dat ik niet zal gaan en strijden tegen de vijanden van mijn heer, de koning?

9 Achis nu antwoordde en zei tot David: Ik weet het; werkelijk, u bent [17]aangenaam in mijn ogen, als [18]een engel van God; maar de oversten van de Filistijnen hebben gezegd: Laat hem met ons in deze strijd niet optrekken.

44 *geen brood gegeten:* D.i. geen voedsel genuttigd.

45 *uw dienstmaagd heeft naar uw stem gehoord:* D.i. ik heb uw stem gehoord.

46 *hand gesteld:* Hebr.: כַּף, *palm*. Zij wil zeggen: Ik heb mijn leven gewaagd; want zij had Saul ten gevalle zich tot waarzegging laten gebruiken, dat aan het leven zou zijn gestraft geworden, had Saul bij zijn voornemen gebleven, waarvan vs. 9 gesproken wordt. Zie de aant. Richt. 12:3.

1 Er zijn verscheidene steden in het land Kanaän, die Afek genoemd worden: I. Een in de stam van Juda, Joz. 15:53; II. In de stam van Aser, Richt. 1:21; III. In de stam van Issaschar, bij het gebergte Gilboa, bij het grote veld Megiddo, waarvan dit hier kan verstaan worden.

2 *Jizreël is:* Dit is een schone stad geweest op de grenzen van de stammen Issaschar en Manasse, Joz. 19:18, gelegen aan de voet van het gebergte Gilboa.

3 *Wat zullen deze Hebreën:* Of waartoe zijn, enz.

4 *deze jaren bij mij geweest is:* Het was nu in het tweede jaar, dat David te Ziklag gewoond had. Zie 1 Sam. 27:7, en daar tevoren was hij ook te Gath een tijdlang bij Achis geweest.

5 *niets gevonden:* T.w. niets kwaads, of enige ontrouw.

6 *afgevallen is:* T.w. van Saul zijn heer, die mijn vijand is. Anders: mij toegevallen is.

– *a* 1 Kron. 12:19.

7 Anders: *omkeren*.

8 *opdat hij ons niet:* T.w. gelijk vele Hebreën hier tevoren gedaan hebben, die van ons tot Jonathan gevallen zijn, boven, 1 Sam. 14:21.

9 *een tegenstander worde:* Zie de aant. Job 1:16.

10 *aangenaam maken:* Dat is met zijn heer verzoenen.

11 *Is het niet met de hoofden van deze mannen:* T.w. ons overleverende in de handen Sauls, zich in de krijg omkerende en op ons volk slaande.

– *b* 1 Sam. 18:7.

12 Het is zo waarachtig: Alhoewel Achis een afgodendienaar was, zo zweert hij hier nochtans bij YHWH, de ware God. De Filistijnen hadden de macht van de ware God wel beproefd, toen de ark van het verbond bij hen was, 1 Sam. 5. Het kan ook wel zijn dat Achis door de lange omgang met David enige kennis van de ware God heeft gehad.

13 dat u oprecht bent: D.i. ik houd u voor een oprechten en getrouwen dienaar.

14 *uw uitgang en uw ingang:* D.i. uw handel en wandel, uw regering en beleid van zaken staan mij zeer wel aan. Zie Num. 27:17.

15 *aangenaam in de ogen van de vorsten:* Hebr.: טוֹב, *goed*.

16 Maar wat heb ik gedaan: David laat niet anders schijnen of blijken dan dat hij zeer gewillig en ijverig was om tegen Israël, het volk van God, te gaan strijden, maar wat hij in de zin had te doen, was YHWH bekend.

17 *aangenaam in mijn ogen:* Hebr.: עַיִן, *goed*.

18 *een engel van God:* Achis, alhoewel een heiden, bekent dat er goede engelen zijn.

10 Nu dan, maak u [19]morgen vroeg op met de knechten van uw heer, die met u gekomen zijn; en als u zich morgen vroeg zult opgemaakt hebben, en het u licht geworden is, zo gaat heen.

11 Toen maakte zich David vroeg op, hij en zijn mannen, dat zij 's morgens weggingen, om weer te keren in het land van de Filistijnen; de Filistijnen daarentegen trokken op naar Jizreël.

HOOFDSTUK XXX

David, die merkt dat de Amalekieten Ziklag in zijn afwezigheid geplunderd en verbrand hadden, en het volk, met zijn beide vrouwen, gevankelijk hadden weggevoerd, is zeer terneergeslagen, en in groot gevaar van zijn eigen volk, vs. 1 enz. hij zoekt raad bij God, die hem beveelt de Amalekieten te vervolgen, 7. Toen David dit deed met een deel van zijn krijgsvolk, vindt hij een verhongerde achtergelaten Egyptenaar, die hem alles bekendmaakt en hem tot de Amalekieten brengt, 9. David overvalt en verslaat hen, en herkrijgt de hele buit, 17. hij maakt een verordening over het verdelen van de buit, 22. hij zendt geschenken aan zijn vrienden, 26.

De plundering van Ziklag

HET gebeurde nu, als David en zijn mannen [1]de derde dag te Ziklag kwamen, dat [2]de Amalekieten in het zuiden en te Ziklag ingevallen waren, en Ziklag [3]geslagen, en het met vuur verbrand hadden;

2 En dat zij de vrouwen, die daarin waren, als gevangene weggevoerd hadden; maar zij hadden niemand doodgeslagen, van de [4]kleinste tot de grootste, maar hadden ze weggevoerd en waren van hun weg gegaan.

3 En David en zijn mannen kwamen aan de stad, en ziet, zij was met vuur verbrand; en hun vrouwen, en hun zonen en hun dochters waren als gevangene weggevoerd.

4 Toen hief David en het volk, dat bij hem was, hun stem op, en huilden, tot dat er geen kracht meer in hen was om te huilen.

5 Davids beide vrouwen waren ook als gevangene weggevoerd, Ahinoam, de Jizreëlietische, en Abigaïl, [5]de huisvrouw van Nabal, de Karmeliet.

6 En David werd zeer bang, want het volk sprak van hem te stenigen; want [6]de zielen van het hele volk waren verbitterd, ieder [7]over zijn zonen en over zijn dochters; maar [8]David sterkte zich in YHWH, zijn God.

David achtervolgt de Amalekieten

7 En David zei tot de priester Abjathar, de zoon van [9]Achimelech: Breng mij toch de efod hier. En Abjathar bracht de efod tot David.

8 Toen vraagde David YHWH, zeggende: Zal ik [10]deze bende achternajagen? Zal ik ze achterhalen? En Hij zei tot hem: Jaag na, want u zult zeker achterhalen, en u zult zeker verlossen.

9 David dan ging heen, hij en de zes honderd mannen, die bij hem waren; en als zij kwamen aan de beek Besor, zo bleven [11]de overigen staan.

10 En David vervolgde hen, hij en die vierhonderd mannen; en tweehonderd mannen bleven staan, die zo moe waren, dat zij over de beek Besor niet konden gaan.

11 En [12]zij vonden een Egyptische man op het veld, en [13]zij brachten hem tot David; en zij gaven hem brood, en hij at, en zij gaven hem water te drinken.

12 Zij gaven hem ook een stuk van een klomp vijgen, en twee stukken rozijnen; en hij at, en zijn [14]geest kwam weer [15]in hem; want hij had in drie dagen en drie nachten geen [16]brood gegeten, noch water gedronken.

13 Daarna zei David tot hem: Van wie bent u? En vanwaar bent u? Toen zei de Egyptische [17]jongen: Ik ben de knecht van een Amalekietische man, en mijn heer heeft mij verlaten, omdat ik voor [18]drie dagen ziek geworden ben.

14 Wij waren ingevallen tegen het zuiden van [19]de Cherethieten, en op wat van Juda is, en [20]tegen het zuiden van Kaleb; en wij hebben Ziklag met vuur verbrand.

19 *morgen vroeg op:* T.w. voordat de strijd aangaat.

1 *de derde dag:* T.w. nadat David uit het leger van de Filistijnen gescheiden was, want zo ver lag wel het leger van de Filistijnen [waar David met zijn mannen geweest was] van de stad Ziklag, gelijk af te nemen is uit 2 Sam. 1:2.

2 *de Amalekieten:* Versta, de overgebleven Amalekieten, die ontkomen waren toen Saul die sloeg, 1 Sam. 15:7. Of dit is te verstaan van de Amalekieten, die ergens in een andere streek of hoek lands woonden dan die, welke door Saul zijn uitgeroeid. Deze hebben hun ouden haat tegen de Israëlieten getoond.

3 D.i. geruïneerd en de inwoners kwalijk gehandeld. Zie Ez. 33:21.

4 *van de kleinste tot de grootste:* Anders: *kleinen, groten*.

5 *huisvrouw van Nabal:* Zie de aant. 1 Sam. 27:3.

6 *de zielen van het gehele volk:* Hebr.: נֶפֶשׁ, *de ziel van het gehele volk was bitter*; d.i. zij waren van harte bedroefd, daartoe met bitterheid en toorn ingenomen tegen David, hem de schuld gevende dat zij van hun vrouwen en kinderen beroofd waren door de Amalekieten; daartoe zijnde bewogen geworden, omdat David hen eerst vijandelijk aangetast en geslagen had, 1 Sam. 27:8.

7 *over zijn zonen en over zijn dochters:* Of: *vanwege*.

8 *David sterkte zich in YHWH, zijn God:* Vertrouwende op de beloften en toezeggingen, die God hem gedaan had, dat hij koning worden zou. Zie de aant. boven, 1 Sam. 23:16.

9 *Breng mij toch de efod hier:* D.i. trek de efod aan om mijnentwil, opdat u daardoor de Heer raad vraagt. Zie Num. 27:21, en boven, 1 Sam. 23:9.

10 *deze bende achternajagen:* Hij verstaat de Amalekieten, alsook vs. 15.

11 *de overigen staan:* T.w. twee honderd mannen, die zo moe waren dat zij niet volgen konden, vs. 10.

12 zij vonden een Egyptischen man: Te weten, de mannen, die bij David waren.

13 zij brachten hem tot David: Hebr.: יִתְּנוּ, zij namen hem tot David; d.i. zij namen en brachten. Zie de aant. Gen. 12:15.

14 *geest kwam weer:* D.i. hij die flauw en amechtig was en van honger schier versmacht, werd door het voedsel verkwikt. Zodat het woord geest hier betekent ademing.

15 *in hem:* Anders: *tot hem*.

16 *brood gegeten, noch water gedronken:* D.i. voedsel.

17 D.i. jonkman, jongeling. Zie Gen. 22:5.

18 *voor drie dagen:* Hebr.: חָלְיִתִי, *die is de derde dag*.

19 *de Cherethieten:* D.i. van de Filistijnen, gelijk men kan afnemen uit vs. 16. Aldus worden de Filistijnen ook genaamd Ez. 25:16; Zef. 2:5.

20 *tegen het zuiden van Kaleb:* D.i. tegen het zuiden van het land, waar de nakomelingen van Kaleb woonden. Zie Joz. 14:13, en Joz. 15:13.

15 Toen zei David tot hem: Zou u mij wel heen
afleiden tot deze bende? Hij dan zei: Zweer mij
bij God, [21]dat u mij niet zult doden, en dat u mij
niet zult overleveren in de hand van mijn heer!
Zo zal ik u tot deze bende afleiden.
16 En hij leidde hem af, en ziet, zij lagen ver-
strooid over de hele aarde, etende, en drinkende,
en dansende, om al de grote buit, die zij geno-
men hadden uit het land van de Filistijnen, en
uit [22]het land van Juda.
17 En David sloeg hen van [23]de schemering [24]tot
aan de avond van hun andere dag; en er ont-
kwam niet één man van hen, behalve vierhon-
derd jonge mannen, die op kamelen reden en
vluchtten.
18 Zo redde David al wat de Amalekieten ge-
nomen hadden; ook redde David zijn twee
vrouwen.
19 En onder hen werd niet gemist van de klein-
ste tot aan de grootste, en tot aan de zonen en
dochters; en van de buit, ook tot alles, wat zij van
hen genomen hadden; David bracht het allemaal
weer.
20 David nam ook al de schapen en de
runderen; [25]zij dreven [26]ze voor dat vee heen, en
zeiden: [27]Dit is Davids buit.

Eerlijke verdeling van de buit

21 Als David tot [28]de tweehonderd mannen
kwam, die zo moe waren geweest, dat zij David
niet hadden kunnen navolgen, en die zij aan
de beek Besor hadden laten blijven, die gin-
gen David tegemoet, en het volk, dat bij hem
was, tegemoet; en David trad tot het volk, en hij
vraagde hen naar de [29]welstand.
22 [30]Toen antwoordde elke boosaardige Belials-
man onder de mannen, die met David getogen
waren, en zij zeiden: Omdat zij [31]met ons niet ge-
togen zijn, zullen wij hun van de buit, die wij
gered hebben, niet geven, maar aan ieder zijn
vrouw en zijn kinderen; laat hen die heenleiden,
en weggaan.
23 Maar David zei: Zo zult u niet doen, mijn
broers, [32]met wat ons YHWH gegeven heeft, en
Hij heeft ons bewaard, en heeft de bende, die
tegen ons kwam, in onze hand gegeven.
24 Wie zou toch u in deze zaak horen? Want
zoals het deel van degenen is, die in de strijd mee
afgetogen zijn, zo zal ook het deel van degenen
zijn, die bij het gereedschap gebleven zijn; [33]zij
zullen gelijkelijk delen.
25 En dit is van die dag af en [34]voortaan zo
geweest; want hij heeft het tot een inzetting en
tot een recht gesteld in Israël, [35]tot op deze dag.
26 Als nu David te Ziklag kwam, zo zond hij tot
de oudsten van Juda, [36]zijn vrienden, van de buit,
zeggende: Zie, daar is [37]een zegen voor u, van de
buit van de vijanden van YHWH.
27 Namelijk tot die te [38]Beth-El, en tot die te
[39]Ramoth tegen het zuiden, en tot die te [40]Jather,
28 En tot die te [41]Aroër, en tot die te [42]Sifmoth,
en tot die te [43]Esthemoa,
29 En tot die te Rachel, en tot die, welke in de
steden van [44]de Jerahmeëlieten waren, en tot die,
welke in de steden van [45]de Kenieten waren,
30 En tot die te [46]Horma, en tot die te [47]Chor-
Asan, en tot die te Atach,

21 dat u mij niet zult doden: Hebr.: תְּמִיתֵ֑נִי, zo u mij zult doden, en zo u mij zult overleveren, enz. Zie van zulke eedzweren, Gen. 14:23. De zin is: Dat u mij niet zult doden, of dat, enz. Vgl. boven, 1 Sam. 24:22, enz.

22 *het land van Juda:* Daaronder behoorde nu Ziklag en het land van Kaleb.

23 *de schemering:* Het Hebreeuwse woord, dat hier gebruikt wordt, gelijk ook ons woord schemering, betekent zowel de avond- als de morgenschemering. Sommigen menen dat David dit volk in de avondschemering heeft aangevallen [want hij vond hen etende, drinkende en dansende, dat gemeenlijk 's avonds, niet met het aanbreken van de dag geschiedt], houden ook dat David, zijnde maar vier honderd man sterk, liever de duisternis van de nacht heeft waargenomen, om deze grote menigte te overvallen in hun dronkenschap en vreugde, dan de schemering van de morgenstond, toen de dag aankwam. Anderen nochtans nemen het hier voor de schemering van de morgen, achtende dat David en zijn mannen 's avonds te moe waren om een aanval op hun vijanden te doen.

24 *tot aan de avond:* D.i. 's avonds van de andere dag, in welke David met zijn mannen was uitgetogen.

25 zij dreven ze: Te weten, de mannen van David.

26 *voor datzelve vee heen:* D.i. voor het vee, dat hun van de Amalekieten was ontnomen geweest.

27 Dit is Davids buit: D.i. die David toebehoort, daarom heeft hij ook daarvan weggeschonken waar en aan wie het hem beliefde. Zie onder, vs. 26.

28 *de tweehonderd mannen kwam:* Zie boven, vs. 9, 30:10.

29 hij vraagde hen naar de welstand: D.i. hij groette hen vriendelijk, en vraagde hun of het hun al welging.

30 *Toen antwoordde een ieder boos:* T.w. als men begon te spreken van de buit te delen.

31 *met ons niet getogen zijn:* Hebr.: הָלְכוּ, *met mij.*

32 *met wat ons YHWH gegeven heeft:* T.w. met de buit, welke wij gekregen hebben, niet door onze eigen macht, maar die ons de Heer gegeven heeft.

33 zij zullen gelijkelijk delen: D.i. de mannen, die achtergebleven zijn en die bij de bagage gebleven zijn, zullen zo wel hun deel van de buit hebben als die, welke met mij voortgetogen zijn. Hierin volgt David de ordinantie Gods, Num. 31:27, en ook de redelijkheid en billijkheid. Zie Joz. 22:8, en 2 Makk. 8:28.

34 *voortaan zo geweest:* Anders: *boven, of opwaarts.* Dat sommigen verstaan van de voorgaande tijd; zodat het hier van David weer in het gebruik gebracht en vastgezet is.

35 *tot op deze dag:* De rede zou aldus vol zijn: dat duurt tot op deze dag.

36 *zijn vrienden:* D.i. degenen, die hem getrouw bleven in deze zijn zware vervolging.

37 *een zegen voor u:* D.i. een geschenk. Zie Gen. 33:11.

38 Anders: *degenen, die in het huis van God waren*; t.w. te Kiriath-Jearim, waar de ark van het verbond was; 1 Sam. 6:21, en 1 Sam. 7:1.

39 Deze stad lag in het erfdeel van de stam Simeons, Joz. 19:8 en zij lag in het zuider kwartier van het land Kanaän, en is zo onderscheiden van andere steden, die ook Ramah heetten, als Ramoth in Gilead, 1 Kon. 22:3.

40 Een stad, gelegen in de stam van Juda, op het gebergte; Joz. 15:48.

41 Deze stad lag aan de beek Arnon, de stam van Ruben gegeven. Zie Deut. 3:12; Joz. 13:16.

42 Anders genoemd Sefam; Num. 34:10.

43 Een stad, gelegen in de stam van Juda, Joz. 15:50, anders genoemd Eschtemo. Zij was aan de kinderen van Aäron gegeven, 1 Kron. 6:57.

44 Zie de aant. boven, 1 Sam. 27:10.

45 *Kenieten waren:* Zie van deze Richt. 1:16.

46 Anders: *Zefat.* Zie Richt. 1:17.

47 Dit schijnt dezelfde stad te zijn, die Joz. 19:7 alleen Asan genoemd wordt, gelegen in de stam Simeons.

31 En tot die te [48]Hebron, en tot al de plaatsen, [49]waar David gewandeld had, hij en zijn mannen.

HOOFDSTUK XXXI

De Israëlieten worden door de Filistijnen verslagen, vs. 1 enz. De zonen van Saul eveneens, 2. Saul wordt gewond, 3. hij stort zich in zijn eigen zwaard, 4. zo doet zijn wapendrager ook, 5. Saul sterft: zijn drie zonen, zijn wapendrager en zijn volk komen om, 6. de overigen vluchten en verlaten de steden, 7. De Filistijnen snijden Sauls hoofd af, 8. en zij plaatsen zijn wapens in het huis van Astoreth, en hangen zijn lichaam op aan de muur te Beth-San, 10. De inwoners van Jabes nemen het lichaam van Saul en van zijn zonen af, en verbranden ze, 12. en begraven hun beenderen, 13.

De dood van Saul en zijn zonen

DE Filistijnen [1]dan streden tegen Israël; en de mannen van Israël vluchtten voor het aangezicht van de Filistijnen, en vielen [2]verslagen op het gebergte Gilboa.

2 En de Filistijnen hielden dicht op Saul en zijn zonen; en de Filistijnen sloegen Jonathan, en [3]Abinadab, en Malchisua, de zonen van Saul.

3 En de strijd werd zwaar tegen Saul; en de mannen, die met de boog schieten, [4]troffen hem aan, en [5]hij vreesde zeer voor de schutters.

4 Toen zei Saul tot zijn wapendrager: Trek uw zwaard uit, en doorsteek mij daarmee, dat misschien deze onbesnedenen niet komen, en mij doorsteken, en [6]met mij de spot drijven. Maar zijn wapendrager wilde niet, want hij vreesde zeer. Toen nam Saul het zwaard, en [7]viel daarin.

5 Toen zijn wapendrager zag, dat Saul dood was, zo viel hij ook in zijn zwaard en stierf met hem.

6 Zo stierf Saul, en zijn drie zonen, en zijn wapendrager, ook [8]al zijn mannen, op die dag te gelijk.

7 Als de mannen van Israël, die aan deze zijde [9]van het dal waren, en die aan deze zijde van de Jordaan waren, zagen, dat de mannen van Israël gevlucht waren, en dat Saul en zijn zonen dood waren, zo verlieten zij de steden, en zij vluchtten. Toen kwamen de Filistijnen en [10]woonden daarin.

8 Het gebeurde nu [11]op de andere dag, als de Filistijnen kwamen, om de verslagenen te plunderen, zo vonden zij Saul en zijn drie zonen, liggende op het gebergte Gilboa.

9 En zij hieuwen zijn hoofd af, en zij trokken zijn wapenen uit, en zij [12]zonden ze in het land van de Filistijnen [13]rondom, om te [a]boodschappen in het huis van hun [14]afgoden, en onder het volk.

10 En zij leiden zijn wapenen in het huis van [15]Astharoth; en zijn lichaam hechtten zij [16]aan de muur te [17]Beth-san.

De begrafenis te Jabes

11 Als [18]de inwoners van Jabes in Gilead daarvan hoorden, wat de Filistijnen Saul gedaan hadden;

12 Zo maakten zich op alle strijdbare mannen, en gingen de hele nacht, en zij namen het lichaam van Saul, en de lichamen van zijn zonen, van de muur te Beth-san; en zij kwamen te Jabes, en [19]brandden ze daar.

13 En zij namen hun beenderen, en begroeven [20]ze onder het geboomte te Jabes; en [21]zij vastten zeven dagen.

48 Zie van deze stad Gen. 23:2 in de aant.

49 *waar David gewandeld had:* D.i. waar David zich somwijlen met zijn volk onthouden had, als hij voor Saul heeft moeten vluchten. David is dankbaar geweest tegenover diegenen, die hem met de zijnen geherbergd en goed gedaan hebben.

1 dan streden tegen Israël: Hierom komt de schrijver van dit boek opnieuw tot de historie, die hij in 1 Sam. 26 gelaten heeft, om ondertussen te vertellen wat David middelertijd gedaan heeft tegen de Amalekieten, die in zijn afwezen Ziklag geplunderd en verbrand hadden. Dit hoofdstuk komt bijna van woord tot woord overeen met 1 Kron. 10.

2 *verslagen op het gebergte Gilboa:* Hebr.: גִּלְבֹּעַ, *eigenlijk, doorstoken.*

3 *Abinadab, en Malchisua:* Hij wordt 1 Sam. 14:49 Isvi genoemd.

4 *troffen hem aan:* Hebr.: קָשָׁת, *vonden hem.*

5 hij vreesde zeer voor de schutters: Anders: hij werd zeer gewond van de schutters.

6 *met mij de spot drijven:* T.w. wanneer zij, mij gevangen krijgende, mij allen schimp en hoon zouden aandoen, en zouden mij dan nog eindelijk een smadelijken dood doen sterven. De Filistijnen, Saul niet levend kunnen krijgen, hebben zijn dood lichaam veel smaadheid aangedaan, onder vs. 9, 31:10.

7 *viel daarin:* D.i. hij doorstak zichzelven, zo ook vs. 5.

8 *al zijn mannen:* Versta het merendeel van zijn hofgezin en van zijn huisgenoten, alsook het gros van het leger. Hoewel van beiderlei enige ontkomen zijn. Vgl. 1 Kron. 10:6.

9 *van het dal waren:* Versta hier het dal of de laagte Jizreëls.

10 *woonden daarin:* Zie boven, 1 Sam. 27:6.

11 van de anderen daags: Te weten, na de veldslag.

12 *zonden ze in het land van de Filistijnen:* T.w. het hoofd en de wapenen van Saul.

13 *om te boodschappen:* T.w. hun victorie. – *a* 1 Kron. 10.

14 Het Hebreeuwse woord betekent eigenlijk droefenissen, smarten en verschrikkingen. Zo worden de afgoden genoemd, omdat zij de oorzaak zijn, dat God hun dienaren smart, droefenis en schrik aandoet.

15 Zie Richt. 2:13, in de aant.

16 zij aan de muur: Te weten, in de straat, die bij de stadsmuur was, gelijk af te nemen is uit 2 Sam. 21:12.

17 Anders genoemd Bethsean, Joz. 17:11, en Richt. 1:27. Dit was een stad, gelegen in de stam van Manasse, Joz. 17:11, die in deze tijd van de Filistijnen ingehouden werd.

18 *de inwoners van Jabes:* Dit deden de burgers van Jabes tot een teken van dankbaarheid, omdat zij door Saul waren ontzet en verlost geworden van de harde belegging van de koning Nahas, 1 Sam. 11:11.

19 *brandden ze daar:* Zo deze lichamen enige dagen waren onbegraven geweest en in de zon gehangen hadden, zo waren zij buiten alle twijfel verdorven en stinkende geworden, zo dat men ze met balsemen niet zou hebben kunnen bewaren. Daarom hebben zij het vlees verbrand en de beenderen begraven, verhoedende zo dat die dode lichamen meer gehoond en beschimpt, en ook weer opgegraven konden worden. Vgl. Amos 6:10, met de aant. Anders: zij brandden bij, of over hen; t.w. enige specerijen, dat ziet op de manier eertijds gebruikt aan de lichamen van de koningen. Zie 2 Kron. 16:14; Jer. 34:5.

20 *onder het geboomte te Jabes:* Zie 1 Kron. 10:12.

21 zij vastten zeven dagen: Versta, dagelijks tot op de avond; zie 1 Kron. 10:12. Zo bewijzende hun droefenis over Saul en zijn zonen.

HET TWEEDE BOEK VAN
SAMUËL

INHOUD VAN DIT BOEK

In dit boek zijn de geschiedenissen beschreven van na de dood van Saul, onder de koninklijke regering van David. Daarin wordt aan de ene kant zeer levendig voor ogen gesteld de onbegrijpelijke genade en goedheid die God aan David bewezen heeft, niet alleen in het tijdelijke en lichamelijke, doordat hij hem, tot troost van zijn volk, na veel lijden door zijn goddelijke besturing tot het koninklijke ambt heeft verheven, eerst over Juda en daarna over heel Israël, en hem verder begiftigd heeft met vele zonen, en hem gesteund heeft met flinke bevelhebbers en vele dappere oorlogshelden, hem met heldhaftige moed versierd heeft, zijn koninkrijk bevestigd, vermeerderd en uitgebreid heeft, en hem zeer vele en wonderlijke overwinningen tegen al zijn buitenlandse en binnenlandse vijanden verleend heeft; maar in het bijzonder ook in het geestelijke en eeuwige, door hem te regeren door de Geest van het geloof en van de aanneming tot kind, van de profetie, en met uitnemende vroomheid en godsvrucht, wijsheid, rechtvaardigheid, goedertierenheid, nederigheid, geduld en andere zeer lofwaardige deugden, die doorgaans in zijn daden en regering gebleken zijn. Daarboven deed God hem (bij de gelegenheid dat hij God een huis wilde bouwen) die uitermate heerlijke beloften over het geestelijke, hemelse en eeuwige koninkrijk van de Messias, onze Heere en Zaligmaker Jezus Christus, die uit zijn nageslacht (naar het vlees) zou voortkomen, en tot wiens voorbeeld God hem, en ook zijn zoon en opvolger Salomo, gesteld heeft.

HOOFDSTUK I

Terwijl David te Ziklag is, ontvangt hij het bericht van de dood van Saul en Jonathan, vs. 1 enz. Waarover hij met de zijnen rouw bedrijft, 11. En hij laat de bode, die zich erop beroemde Saul gedood te hebben, ombrengen, 13. Davids klaaglied over Saul en Jonathan, 17.

Bericht van Sauls dood

Verder gebeurde het na Sauls dood, als David van de [1]slag van [a]de Amalekieten was teruggekeerd, en David twee dagen te [2]Ziklag gebleven was;

2 Zo gebeurde het op de derde dag, dat, ziet, uit het leger van Saul, een man kwam, van wie de kleren [3]gescheurd waren, en [4]aarde was op zijn hoofd; en het gebeurde, als hij tot David kwam, zo viel hij ter aarde en boog zich neer.

3 En David zei tot hem: Vanwaar komt u? En hij zei tot hem: Ik ben ontkomen uit het leger van Israël.

4 Verder zei David tot hem: [5]Wat is de zaak? Vertel het mij toch. En hij zei, dat het volk uit de strijd gevlucht was, en dat er ook velen van het volk gevallen en gestorven waren, dat ook Saul en zijn zoon Jonathan dood waren.

5 En David zei tot de [6]jongen, die hem de boodschap bracht: Hoe weet u, dat Saul dood is, en zijn zoon Jonathan?

6 Toen zei de jongen, die hem de boodschap bracht: Ik [7]kwam toevallig op het gebergte van [8]Gilboa; en ziet, Saul [9]leunde op zijn speer; en ziet, de wagens en [10]ritmeesters [11]hielden dicht op hem.

7 Zo zag hij achter zich om, en zag mij, en hij riep mij, en ik zei: Zie, hier ben ik.

8 En hij zei tot mij: Wie bent u? En ik zei tot hem: Ik ben een Amalekiet.

9 Toen zei hij tot mij: Sta toch [12]bij mij, en dood mij; want deze [13]benauwdheid heeft mij [14]opgehouden; [15]want mijn leven is nog geheel in mij.

10 Zo stond ik bij hem, en doodde hem; want ik wist, dat hij na [16]zijn val niet leven zou; en ik nam de kroon, die op zijn hoofd was, en de

1 *van de slag van de Amalekieten:* Hebr.: עֲמָלֵק, *van de Amalek te slaan*. Zie de historie, 1 Sam. 30.

– *a* 1 Sam. 30:17.

2 Zie 1 Sam. 27:6.

3 *gescheurd waren:* Tot teken van rouw en harteleed; zie Gen. 37:29.

4 Vgl. Joz. 7:6; 1 Sam. 4:12, en onder, 2 Sam. 13:19, en 2 Sam. 15:32; Job 2:12. Dit was in rouw een teken van schaamte, nietswaardigheid en diepe vernedering.

5 *Wat is de zaak:* Of eigenlijk, wat is de zaak, of de handel geweest?

6 D.i. jonkman, jongeling. Zie Gen. 22:5.

7 kwam bij geval: Hebr.: קָרָה, ontmoetende ben ik ontmoet, of bij geval komende, kwam ik bij geval.

8 Gelegen in Issaschar, aan de zuidelijke grenzen. Zie 1 Sam. 28:4, en 1 Sam. 31:1.

9 *leunde op zijn spies:* D.i. drukte, om het scherp zijn spies te doen doordringen in zijn lichaam.

10 Hebr.: *de meesters, of heren van de ruiters*.

11 *hielden dicht op hem:* Hebr.: הִדְבִּיק, *kleefden hem aan*.

12 *bij mij:* Of: *tegen mij, op mij, of staat op tegen mij*; zo vs. 10.

13 Of: *geoogde, of geborduurde krijgsrok*. Het Hebreeuwse woord wordt aldus hier alleen gevonden, en komt van een woord dat borduurwerk, of geoogdwerk maken, idem omvatten, inhechten in kastjes betekent. Daarom zetten het sommigen over: Deze omsingeling, bezetting, benauwing [van de ruiters] ook schrik, benauwdheid, heeft mij aangeroepen.

14 Dat de spies niet heeft kunnen doordringen in mijn lichaam.

15 want mijn leven: Alsof hij zei: Ik heb vast gewerkt, om mijzelf met mijn spies het leven te benemen, maar het heeft niet willen zijn, mijn leven is nog geheel in mij.

16 *zijn val:* Nadat hij in de spies, en met die was nedergevallen. Dit voegt hij daarbij om zich te ontschuldigen van Sauls dood, en de tijding, die hij bracht, te bevestigen en buiten twijfel te stellen. De lezer kan dit gehele verhaal vergelijken met 1 Sam. 31, en oordelen wat van de zaak is.

armband, die aan zijn arm was, en heb ze hier tot mijn [17]heer gebracht.

11 [b]Toen vatte David zijn kleren en [18]scheurde ze; evenzo ook al de mannen, die met hem waren.

12 En zij weeklaagden, en huilden, en vastten tot op de avond, over Saul en over Jonathan, zijn zoon, en over het volk van YHWH, en over het huis van Israël, omdat zij door het zwaard gevallen waren.

13 Verder zei David tot de jongen, die hem de boodschap gebracht had: Vanwaar bent u? En hij zei: Ik ben de zoon van een vreemdeling, van een Amalekiet.

14 En David zei tot hem: Hoe, hebt u niet gevreesd uw hand uit te strekken, om de [19]gezalfde van YHWH te [20]verderven?

15 En David riep een van de [21]jongens, en zei: Treed toe, val op hem aan. En hij sloeg hem, dat hij stierf.

16 En David zei tot hem: [22]Uw bloed zij op uw hoofd; want uw mond heeft tegen u getuigd, zeggende: ik heb de gezalfde van YHWH gedood.

Davids klaaglied over Saul en Jonathan

17 David nu klaagde [23]deze klage over Saul en over Jonathan, zijn zoon;

18 Als hij [24]gezegd had, dat men de kinderen [25]van Juda de boog [26]zou leren; zie, [27]het is geschreven in het boek [28]van [c]de Oprechten.

19 O [29]Sieraad van Israël, op uw [30]hoogten is hij verslagen; hoe zijn de helden gevallen!

20 [d]Verkondigt het niet te [31]Gath, boodschapt het niet op de straten van Askelon; opdat de dochters van de Filistijnen zich niet verblijden, [32]opdat de dochters [33]van de onbesnedenen niet [34]opspringen van vreugde.

21 [35]U, bergen van Gilboa, noch dauw noch regen moet zijn op u, [36]noch velden van de hefoffers; want daar is het schild van de helden [37]smadelijk weggeworpen, het schild van Saul, alsof [38]hij niet gezalfd was geweest met olie.

22 [39]Van het bloed van de verslagenen, van het vette van de helden, werd Jonathans boog niet achteruit gedreven; en Sauls zwaard keerde niet leeg weer.

23 Saul en Jonathan, die geliefden, en die liefelijken in hun leven, zijn ook in hun dood niet gescheiden; zij waren [40]lichter dan adelaars, zij waren sterker dan leeuwen.

24 U, dochters van Israël, weent over Saul; die u [41]kleedde met scharlaken, [42]met weelde; [43]die u sieraad van goud deed dragen over uw kleding.

25 Hoe zijn de helden gevallen in het midden van de strijd! Jonathan is verslagen op [44]uw hoogten!

26 Ik ben benauwd om uwentwil, mijn broer Jonathan! U was mij zeer liefelijk; [45]uw liefde was mij wonderlijker dan liefde van [46]de vrouwen.

27 Hoe zijn de helden gevallen, en de [47]oorlogswapenen verloren!

17 *heer gebracht:* T.w. David, d.i. tot u.

– *b* 2 Sam. 3:31; 2 Sam. 13:31.

18 *scheurde ze:* Gelijk boven, vs. 2.

19 *gezalfde van YHWH:* Zie 1 Sam. 10:1, en 1 Kon. 1:14.

20 D.i. te verslaan, neervellen, doden. Vgl. Richt. 20:21, 20:25, 20:35, 20:42, en elders.

21 Zijne dienaren of hovelingen.

22 *Uw bloed zij op uw hoofd:* Zie Lev. 20:9, en Richt. 9:24.

23 *deze klage:* Die in vs. 19 begint.

24 *gezegd had:* D.i. bevolen, orde gesteld, om het volk van God na huns konings dood vooreerst op te richten en tot kloekmoedigheid te vermanen, opdat zij door zijn volgend klaaglied niet versaagd mochten worden.

25 *van Juda:* Uit welke stam David zelf gesproten was, en die de belofte van God had van het koninkrijk en dapperheid in de oorlog; Gen. 49:8, 49:9, 49:10.

26 *zou leren:* Versta het hanteren van de boog, om geoefende schutters en krijgslieden te worden, naar Sauls en Jonathans exempel, vs. 22.

27 het is geschreven in het boek: Dit kan men zo verstaan, dat in dit boek geschreven is geweest, wat David dienaangaande voor orde gesteld heeft, om de oefening van de krijgswapenen bij zijn stam gemeen te maken.

28 *van de Oprechten:* Van dit boek, zie Joz. 10:13.

– *c* Joz. 10:13.

29 *Sieraad van Israël:* Zo noemt hij God, van welke alle Israëls heerlijkheid en sieraad afkwam. Vergel. Deut. 4:7, 4:8 en 33:29. Anderen duiden het op Saul, of het beloofde land.

30 T.w. op de bergen van Gilboa vs. 21, en 1 Sam. 31:8, die hij Gods hoogten noemt, omdat ze God bijzonderlijk als in Israël gelegen toebehoorden.

– *d* Micha 1:10.

31 Gath en Askelon waren beide bewoond van de Filistijnen, liggende in het zuidwesten van de bergen Gilboa aan de zee; Gath in Dan, en Askelon in Simeon. Zie Richt. 14:19, en onder, 2 Sam. 21:20, 21:22.

32 God en zijn volk lasterende en beschimpende; gelijk Richt. 16:23, enz.

33 Zie Richt. 15:18.

34 *opspringen van vreugde:* Met uiterlijke gebaren en tekenen van vreugde hun goden de lof van deze victorie toeschrijvende.

35 *U, bergen van Gilboa:* Dit dient tot beweging en schrik van de Israëlieten over de zaken, die daar gebeurd waren. Vgl. Richt. 5:23; Job 3, en elders.

36 *noch velden van de hefofferen:* D.i. er moeten op deze bergen geen vruchtbare velden zijn, waarvan men hefoffers zou kunnen doen. Of: op de verheven velden, hoge velden. Hebr.: שַׂדֵי, velden van de verheffingen.

37 Of: *verfoeilijk, verachtelijk*.

38 hij niet gezalfd ware geweest met olie: Nl. Saul, die zo smadelijk en verachtelijk gevallen was, dat het zeer ernstig was voor een gezalfde van de Heer. Anderen duiden het op Sauls schild; gelijk men in die tijd de schilden [als met leder overtrokken] met olie placht te zalven; zie Jes. 21:5. Anders: zonder de gezalfde met olie; d.i. afgezonderd van de gezalfde enz.; nl. van Saul.

39 *Van het bloed van de verslagenen:* De zin is: Jonathans boog en Sauls zwaard plachten altijd zekerlijk te treffen, zodat zij niet wederkeerden zonder de dapperste krijgslieden van de vijand neergeveld te hebben; hoewel het nu, helaas, geheel anders gevallen is.

40 *lichter dan adelaars:* D.i. sneller.

41 *kleedde met scharlaken:* Het land tegen de vijanden beschermende, dat het in vrede en overvloed van allen rijkdom bloeide, waarvan dit een teken was.

42 *met weelde:* D.i. lustiglijk, lieflijk, tederlijk, dat het lieflijk was om te zien. Anders: met [allerlei, of met andere] wellustigheden (עֲדָנִים).

43 die u sieraad van goud: Hebr.: עֲדִי, die sieraad van goud deed opkomen op uw kleding, door de oorzaak in de voorgaande aantekening vermeld, en ook door de roof, die hij bekwam van de vijanden.

44 *uw hoogten:* Zie vs. 19.

45 *uw liefde:* Die u mij toedroegt.

46 Met welke men de vrouwen liefheeft; d.i. zij overtrof de allernauwste vriendschap, die tussen mensen kan wezen, zijnde tot Davids troost in Jonathans hart ontstoken en onderhouden door de Heilige Geest.

47 Of: *instrumenten van oorlog*; t.w. Saul en Jonathan, die als wapenen Israëls waren, en middelen, waardoor Israël beschermd werd. Men kan het ook eigenlijk verstaan van de krijgswapenen, die de Filistijnen ten buit hebben gekregen.

HOOFDSTUK II

David trekt op Gods bevel, met zijn huis en volk, naar Hebron, vs. 1 enz. Waar die van Juda hem tot hun koning zalven, 4. Hij prijst en troost de burgers van Jabes in Gilead, omdat zij Saul begraven hadden, 5. Abner daarentegen maakt Isboseth, de zoon van Saul, koning over Israël, 8. en voert zijn krijgsvolk uit tegen Davids volk bij Gibeon, 12. Waar hij na een verschrikkelijk en bloedig gevecht van vierentwintig jonge helden door Joab op de vlucht geslagen wordt, 17. Asahel jaagt hem na, en wordt door hem doorstoken, 19. Abner en Joab scheiden ten slotte weer van elkaar, 26. Asahel wordt begraven, 32.

David tot koning over Juda gezalfd

EN het gebeurde daarna, dat David YHWH vraagde, [1]zeggende: Zal ik optrekken in een van de steden van Juda? En YHWH zei tot hem: Trek op. En David zei: Waarheen zal ik optrekken? En [2]Hij zei: Naar [3]Hebron.

2 Zo trok David daarheen op, als ook zijn twee vrouwen, Ahinoam, de Jizreëlietische, en Abigaïl, de huisvrouw van Nabal, [4]de Karmeliet.

3 Ook deed David zijn mannen optrekken, die [5]bij hem waren, ieder met zijn huisgezin; en zij woonden in de [6]steden van Hebron.

4 Daarna kwamen de mannen van Juda, en [7]zalfden daar David tot een koning over het huis van Juda. Toen boodschapten zij [8]David, zeggende: Het zijn de mannen van Jabes in Gilead, die Saul [9]begraven hebben.

5 Toen zond David boden tot de mannen van Jabes in Gilead, en [10]hij zei tot hen: [11]Gezegend bent u YHWH, dat u [12]deze goedertierenheid gedaan hebt aan uw heer, aan Saul, en hebt hem begraven.

6 Zo doe nu YHWH aan u goedertierenheid en trouw! En ik ook, ik zal aan u dit goede [13]doen, [14]omdat u deze zaak gedaan hebt.

7 En nu, laat uw handen sterk zijn, en wees [15]dapper, [16]omdat uw heer Saul gestorven is; en ook hebben mij [17]die van het huis van Juda tot [18]koning over zich gezalfd.

Isboseth koning over Israël; strijd bij Gibeon

8 [19]Abner nu, de zoon van Ner, de oorlogsoverste, die Saul gehad had, nam [20]Isboseth, Sauls zoon, en voerde hem [21]over naar Mahanaim,

9 En maakte hem tot [22]koning over [23]Gilead, en over de [24]Aschurieten, en over [25]Jizreël, en over Efraïm, en over Benjamin, en over [26]geheel Israël.

10 Veertig jaren was Isboseth, Sauls zoon, oud, als hij [27]koning werd over Israël; en hij [28]regeerde het tweede jaar; alleen die van het huis van [29]Juda volgden David na.

11 [a]Het getal nu van de dagen, die David koning geweest is te Hebron, over het huis van Juda, is zeven jaren en zes maanden.

12 Toen trok Abner, de zoon van Ner, [30]uit, met de knechten van Isboseth, de zoon van Saul, van Mahanaim naar [31]Gibeon.

1 Zie Richt. 1:1; 1 Sam. 23:6, 23:9 en 1 Sam. 30:7, 30:8.

2 Hij zei: De YHWH.

3 Gelegen in Juda, niet ver van het westerse gebergte, en Aärons kinderen toegeëigend. Zie Gen. 13:18; Joz. 21:10, 21:11, 21:13, waaruit afgenomen wordt dat wel David voor zijn persoon daar gewoond en hof gehouden heeft, maar zijn volk zich onthouden in de naastgelegen steden plaatsen, [gelijk onder, vs. 3], om de priesters en Levieten, aan wie deze stad van de stam Juda gegeven was, in hun bezit niet te benauwen.

4 *de huisvrouw van Nabal:* Versta, gewezene huisvrouw; zo 1 Sam. 30:5. Zie 1 Sam. 25:39, enz., en vgl. onder, 2 Sam. 12:15.

5 *bij hem waren:* Versta, de strijdbare mannen, die hem in zijn ballingschap gevolgd waren. Zie 1 Sam. 22:2.

6 *steden van Hebron:* D.i. die omtrent Hebron gelegen waren en daaronder behoorden.

7 David was eerst in het geheime door Gods bevel van Samuël gezalfd tot koning, 1 Sam. 16:13; hier wordt hij opnieuw van zijn stam Juda, wetende zonder twijfel de wil van de Heer, gezalfd. Ten derden male werd hij van geheel Israël gezalfd, onder, 2 Sam. 5:3, dienende dit alles tot versterking van David, en bevestiging zijns beroeps, en ook tot voorbeelding van de zalving onzes Jezus Christus. Zie 1 Kon. 1:34.

8 Gevraagd hebbende, of onderzoekende, wat van Sauls dode lichaam mocht zijn, willende dat begraven, als het niet was geschied.

9 *begraven hebben:* Zie 1 Sam. 31:11, 31:12, 31:13.

10 hij zei tot hen: D.i. liet zeggen.

11 *Gezegend zijt u YHWH:* Zie Gen. 24:31; Ruth 2:20, en Ruth 3:10.

12 dat u: Of: die.

13 D.i. vergelden. Of in deze zin: Gelijk de Heer dat aan u vergelden zal, zo zal ik het ook doen. Anders: [naar] dit goede.

14 *omdat u:* Of: *die u, enz.*

15 Hebr.: *tot kinderen, of zonen van de dapperheid, of kloekheid.* Zie onder, 2 Sam. 3:34.

16 Hij wil zeggen: Geeft de moed niet verloren, al is het dat uw heer en koning dood is.

17 die van het huis van Juda: Hebr.: בֵּית, het huis van Juda hebben, enz.

18 *koning over zich gezalfd:* Zodat ik boven de gewilligheid de macht heb om u in voorvallende zwarigheid te hulp te komen. Alhoewel David van Gods raad verzekerd was, gebruikt hij niettemin deze geoorloofde middelen om met weldoen de harten van de Israëlieten te winnen, en de uitkomst met vertrouwen en geduld te verwachten.

19 *Abner nu:* Ook genaamd Abiner. Zie 1 Sam. 14:50, 14:51.

20 Hebr.: *Isch-boscheth.*

21 *over naar Mahanaim:* Over de Jordaan, waar Mahanaïm gelegen was, aan de beek Jabbok, niet ver van Jabes in Gilead. Zie Gen. 32:2. Dit schijnt Abner gedaan te hebben om de Gileadieten, tot welke David zijn boden gezonden had, tegen David vast te maken, en te breken de gunst, die hij daar mocht verkregen hebben.

22 Niettegenstaande dat deze Abner de wil van de Heer niet onbekend was, gelijk af te nemen is uit 2 Sam. 3:9, 3:10, 3:18.

23 Zie van Gilead, Num. 32.

24 Hierdoor wordt bij de meesten verstaan de stam van Aser, zijnde de uiterste in het noorden van Kanaän, aan de zee. Hebr.: de Aschuriet.

25 De stad was gelegen tussen half Manasse en Issaschar, op de grenzen; het dal Jizreël lag in Issaschar, nagenoeg in het midden van Kanaän, waaronder de naast gelegen Zebulon, Nafthali en half Manasse mee verstaan worden; gelijk naast Efraïm, Dan, en Simeon voor een deel in Juda gelegen.

26 *geheel Israël:* Uitgenomen Juda, gelijk volgt.

27 *koning werd over Israël:* Hebr.: מָלַךְ, *regeerde*; d.i. koning werd, of begon te regeren; en telkens in deze historiën van de koningen.

28 *regeerde het tweede jaar:* Zie 1 Sam. 13:1. Of: had geregeerd; want de zin schijnt te wezen dat hij twee volle jaren geregeerd had, toen de strijd, vs. 1, enz. verhaald, gebeurd is. Zie verder onder, 2 Sam. 3:1; hoewel hieruit niet volgt dat zij David in deze twee voorgaande jaren ten enenmale in vrede hebben gelaten.

29 *volgden David na:* Hebr.: אַחֲרֵי, *waren achter David.*

– *a* 2 Sam. 5:5; 1 Kon. 2:11.

30 Om krijg te voeren tegen David en Juda.

31 Gelegen in Benjamin, Joz. 18:25. Zie ook Joz. 9, Joz. 10. Deze stad lag niet ver van de grenzen van Juda, en was de kinderen van Aäron gegeven, Joz. 21:17.

13 [32]Joab, de zoon van Zeruja, en de knechten van David, trokken ook uit; en zij ontmoetten elkaar bij de [33]vijver van Gibeon; en zij bleven, deze aan deze zijde van de vijver, en die aan de overzijde van de vijver.

14 En Abner zei tot Joab: Laat zich nu de [34]jongens opmaken, en voor ons [35]aangezicht [36]vechten. En Joab zei: Laat hen zich opmaken.

15 Toen maakten zich op, en gingen [37]over [38]in getal, twaalf van Benjamin, te weten voor Isboseth, Sauls zoon, en twaalf van Davids knechten.

16 En de één greep de [39]ander bij het hoofd, en stootte zijn zwaard in de zijde van de anderen, en zij [40]vielen samen; daarvan noemde men die [41]plaats Chelkath-hazurim, die bij Gibeon is.

17 En er was op die dag een geheel zeer harde strijd. Maar Abner en de mannen van Israël werden voor het aangezicht van de knechten van David geslagen.

18 Nu waren daar drie zonen van Zeruja, Joab, en Abisai en Asahel; en Asahel was [42]licht op zijn voeten, als een van de reeën, die in het veld zijn.

19 En Asahel jaagde Abner achterna; en hij week niet, om van achter Abner ter rechterhand of ter linkerhand af te gaan.

20 Toen zag Abner achter zich om, en zei: Bent u dit, Asahel? En hij zei: Ik ben het.

21 En Abner zei tot hem: Wijk tot uw rechterhand of tot uw linkerhand, en grijp u een van die jongens, en neem voor u hun [43]gewaad; maar Asahel wilde niet afwijken van achter hem.

22 Toen voer Abner verder voort, zeggende tot Asahel: Wijk af van achter mij; [44]waarom zal ik u ter aarde slaan? Hoe zou ik dan mijn aangezicht opheffen voor uw broer Joab?

23 Maar hij weigerde af te wijken. Zo sloeg hem Abner met het [45]achterste van de speer [46]aan de vijfde rib, dat de speer van achter hem uitging; en hij viel daar, en stierf op zijn [47]plaats. En het gebeurde, dat allen, die tot de plaats kwamen, alwaar Asahel gevallen en gestorven was, staan bleven.

24 Maar Joab en Abisai jaagden Abner achterna; en de zon ging onder, als zij gekomen waren tot de heuvel van Amma, die is voor Giach, op de weg van de woestijn van Gibeon.

25 En de kinderen van Benjamin verzamelden zich achter Abner, en werden tot één [48]groep; en zij stonden op de spits van een heuvel.

26 Toen riep Abner tot Joab, en zei: Zal dan het zwaard [49]eeuwig verteren? Weet u niet, dat [50]het in het laatste bitterheid zal zijn? En hoe lang zult u het volk niet zeggen, dat zij terugkeren [51]van hun broers te vervolgen?

27 En Joab zei: Zo waarachtig als God leeft, tenzij u [52]gesproken had, zeker het volk zou al toen van de morgen af weggevoerd zijn geweest, ieder [53]van zijn broer te vervolgen!

28 Toen blies Joab met de bazuin; en al het volk stond stil, en zij jaagden Israël niet meer achterna, en voeren niet verder voort te strijden.

29 Abner dan en zijn mannen gingen die gehele nacht over het vlakke veld; en zij gingen over de Jordaan en wandelden het hele [54]Bithron door, en kwamen tot [55]Mahanaim.

30 Joab keerde ook weer van achter Abner, en verzamelde het hele volk. En er werden van Davids knechten gemist negentien mannen, en Asahel.

31 Maar Davids knechten hadden van Benjamin en onder Abners mannen geslagen: drie-

32 Deze was Davids krijgsoverste, gelijk Abner Isboseths. Zeruja was Davids zus. Zie 1 Kron. 2:16.

33 *vijver van Gibeon:* Die buiten Gibeon was aan de zuidzijde van Gibeon.

34 *jongens opmaken:* Enige wakkere jonge krijgslieden.

35 In onze aanwezigheid, voor onze ogen, tot een schouwspel en dat wij toeziende, ons stil houden, en laten hen begaan.

36 D.i. schermutselen, in de wapens elkaar beproevende. Het schijnt dat Abner, naar de wijze van de ruwe soldaten, de dood van enige jonge helden weinig heeft geacht, waarvan hij zijn straf in het einde van deze strijd gevoeld heeft. Zie vs. 17, 2:26, 2:27.

37 Of: *voorbij*; t.w. de vijver, waarvan vs. 13.

38 *in getal:* D.i. in gelijk getal van beide zijden.

39 *ander bij het hoofd:* Hebr.: רֵעֵ֖הוּ, *de man zijn naaste, of zijn metgezel*; zo in het volgende.

40 vielen te zamen: D.i. zij bleven alle vier en twintig dood.

41 D.i. deel, stuk lands, of akker van de rotsen; d.i. van de helden, die als rotsen onbeweeglijk zijn geweest, en elk in zijn plaats gebleven, of van de spitsen, scherpten, omdat zij door de scherpte van het zwaard elkaar hebben neergeveld.

42 *licht op zijn voeten:* D.i. zeer snel in het lopen. Vgl. boven, 2 Sam. 1:23.

43 D.i. hun kleding, of wapenen, of beide. Zie Richt. 14:19.

44 *waarom zal ik u ter aarde slaan:* Alsof hij zei: Waarom wilt u dat gevaar uitstaan? U zult mij dringen, dat ik u niet zal kunnen sparen, dat ik uws broers halve [die een dapper krijgsoverste is] anders graag zou doen.

45 *achterste van de spies:* D.i. hij stak hem met het scherp, dat aan het onderste, of achterste van de spies was.

46 *aan de vijfde rib:* Of: *bij, naast, onder*. Dit wordt van velen verstaan van de plaats van de rechterzijde, waar de lever ligt aan het borstbeen, en waar de stam is van de leverader, alwaar ervaren en geleerde geneeskundigen betuigen, en de heidenen ook bekend is geweest, dat de wonde haastiger dan enige andere de mens doodt. Sommigen verstaan het van de linkerzijde, waar het hart ligt, of het week van de zijden onder de korte ribben, die vijf in getal zijn. Dat schijnt bevestigd te worden door de uitstorting van het ingewand door deze wond geschied, waarvan onder, 2 Sam. 20:10. Vgl. onder, 2 Sam. 3:27, en 2 Sam. 4:6, en 2 Sam. 20:10.

47 D.i. hij bleef dood liggen op de plaats, waar hij gestaan had, of gestoken werd.

48 Of: *dicht samengevoegden troep*. Hebr.: eigenlijk, bundeltje. Aldus schikken zij zich in orde op de hoogte eens heuvels, om zich bekwamelijk te beschermen.

49 *eeuwig verteren:* D.i. zonder ophouden.

50 *het in het laatste:* D.i. dat het ten laatste een bittere of droevige uitkomst zal moeten geven?

51 *van hun broers te vervolgen:* Hebr.: אַחֵ֑י, *van achter hun broers*.

52 gesproken hadt: Hij wil zeggen: Eerst tot vechten gepord en de strijd zo veroorzaakt hadt. Zie boven, vs. 14. Ik zou al heden vroeg het volk hebben doen aftrekken.

53 *van zijn broer te vervolgen:* Hebr.: אָחִ֑יו, *van achter zijn broer*.

54 *gehele Bithron door:* Of: de gehele landscheiding, het afgezonderd, afgesneden deel van het land, dat over de Jordaan lag, en daardoor van Kanaän was afgescheiden. Zo worden Hoogl. 2:17 genoemd bergen van Bather, d.i. van de afscheiding, omdat zij in Gilead gelegen en door de Jordaan van Kanaän afgezonderd waren.

55 Vanwaar zij uitgetogen waren, vs. 12.

honderd en zestig mannen waren er dood gebleven.

32 En zij namen Asahel op, en begroeven hem in het graf van zijn vader, dat te Bethlehem was. Joab nu en zijn mannen gingen de gehele nacht, dat hun het licht aanbrak te Hebron.

HOOFDSTUK III

Oorlog tussen het huis van Saul en het huis van David, vs. 1. Register van Davids zonen, die hem te Hebron geboren zijn, 2. Abner, die van groot aanzien is in het huis van Saul, wordt vanwege een zeker verwijt op Isboseth vertoornd, en onderhandelt met David om tot overeenstemming te komen, 6. Brengt Michal, de dochter van Saul, weer terug bij David, volgens diens wens, 13. En nadat hij met de oudsten van Israël gesproken heeft, bezoekt hij David te Hebron, sluit met hem een verbond in vriendschap, en vertrekt in vrede, 17. Joab, die van buiten komt en dit verneemt, beschuldigt David daarover, achterhaalt Abner buiten Davids weten, en vermoordt hem verraderlijk, 22. Waarover David zeer ontstemd is, openlijk zijn onschuld verklaart, Abner een statige begrafenis bereidt, zijn dapperheid roemt, over hem weeklaagt, en zich verontschuldigt dat hij de daders van deze moord nu niet straft, 28.

Davids zonen en de twist met Abner

EN er was een [1]lange strijd tussen het huis van Saul, en tussen het huis van David. Maar David [2]ging en werd sterker; maar [3]die van het huis van Saul gingen en werden zwakker.

2 En David werden [a]zonen geboren te Hebron. Zijn eerstgeborene nu was Amnon, van Ahinoam, de Jizreëlietische;

3 En zijn tweede was [4]Chileab, van Abigaïl, de huisvrouw van Nabal, [5]de Karmeliet; en de derde, [6]Absalom, de zoon van [7]Maächa, de dochter van Thalmai, koning van [8]Gesur;

4 En de vierde, Adonia, de zoon van Haggith; en de vijfde [9]Sefatja, de zoon van Abital;

5 En de zesde, Jithream, van Egla, Davids [10]huisvrouw. Deze zijn David geboren te Hebron.

6 Terwijl die strijd was tussen het huis van Saul, en tussen het huis van David, zo gebeurde het, dat Abner zich [11]sterkte in het huis van Saul.

7 Saul nu had een bijvrouw gehad, van wie de naam [12]Rizpa was, [b]dochter van Aja; en Isboseth zei tot Abner: Waarom bent u [13]ingegaan tot de bijvrouw van mijn vader?

8 Toen [14]ontstak Abner zeer over Isboseths woorden, en zei: Ben ik dan een [15]hondskop, [16]ik, die tegen Juda, aan het huis van Saul, uw vader, aan zijn broers en aan zijn vrienden, vandaag goedertierenheid doe, en u niet [17]overgeleverd heb in Davids hand, dat u vandaag [18]aan mij onderzoekt de ongerechtigheid [19]van een vrouw?

9 [20]God doe Abner zo, en doe hem zo daartoe! Voorzeker, zoals YHWH [21]aan David gezworen heeft, dat ik even zo aan hem zal doen.

10 Overbrengende het koninkrijk van het huis van Saul, en [22]oprichtende de stoel van David over Israël en over Juda, van [23]Dan tot Ber-seba toe.

11 En [24]hij kon Abner verder niet één woord antwoorden, omdat hij hem [25]vreesde.

1 lange krijg: Deze krijg schijnt geduurd te hebben vijf jaren. Want ten tijde van de eerste strijd [waarvan 2 Sam. 2:12, enz.], hadden David en Isboseth twee jaren beiden geregeerd, gelijk afgenomen wordt uit 2 Sam. 2:10 en vergelijking van 2 Sam. 2:4, 2:9 daar; waaruit te zien is dat zij beiden op één tijd begonnen hebben te regeren. David nu heeft te Hebron geregeerd zeven jaren en zes maanden, 2 Sam. 2:11, totdat, Isboseth omgebracht zijnde [onder, 2 Sam. 4:6, 4:7], David over geheel Israël tot koning werd gezalfd, 2 Sam. 5:3. Zodat deze oorlog de vijf overige jaren en enige maanden schijnt geduurd te hebben.

2 *ging en werd sterker:* Hebr.: הָלַךְ, *was gaande en sterk wordende*; d.i. werd al sterker en sterker.

3 die van het huis van Saul gingen en werden zwakker: Hebr.: דַּלִּים, het huis Sauls waren gaande en zwak, of, dun, uitgeput wordende; d.i. die van Sauls huis werden al kleiner en kleiner, of machtelozer. Zie Gen. 26:13; Jona 1:11.

– *a* 1 Kron. 3:1.

4 Anders genaamd Daniël; 1 Kron. 3:1.

5 *de huisvrouw van Nabal:* Zie boven, 2 Sam. 2:2.

6 Hebr.: *Abschalom*.

7 Bekeerd zijnde tot de ware religie.

8 Hebr.: *Geschur*; gelijk onder, 2 Sam. 13:37, 13:38, en 2 Sam. 14:23, en 2 Sam. 15:8. Een stad, gelegen in het noorden, aan de grenzen van Gilead, vooraan in het gedeelte van Syrië, genaamd Trachonitis. Zie Deut. 3:14; Joz. 12:5; onder, 2 Sam. 15:8. Daar zijn ook Gerusieten geweest tegen het zuiden van Kanaän, naar Egypte toe, 1 Sam. 27:8, van welke David, te Ziklag zijnde, grote roof haalde.

9 Hebr.: *Schepatia*.

10 *Davids huisvrouw:* Waarom deze hier alleen Davids huisvrouw genoemd wordt, daar zij toch allen zijn huisvrouwen waren, daarvan is verscheiden gevoelen. Sommigen menen dat deze de allervoortreffelijkste en voornaamste, anderen dat zij de geringste geweest is, en nergens zonderling door bekend dan dat David haar getrouwd had. Het eenvoudigste schijnt te wezen dat er een andere van die naam geweest mag zijn, en deze hierdoor van die onderscheiden.

11 Bekomende, door zijn grote manhaftigheid en kloeke daden, zonderlinge macht, autoriteit en aanzien, zelfs bij de koning Isboseth, gelijk blijkt in het volgende. Anders: zich kloekelijk gedroeg voor Sauls huis.

12 Van deze, zie onder, 2 Sam. 21:8, 21:10, 21:11, enz.

– *b* 2 Sam. 21:8; idem v. 10; idem v. 11.

13 D.i. hebt bij haar gelegen. Het schijnt dat Isboseth vermoeden heeft gehad, alsof Abner wel mocht trachten naar het koninkrijk.

14 *ontstak Abner zeer:* Hebr.: אָבְנֵר, *ontstak de Abner zeer*; te weten de toorn. Zie Gen. 4:5.

15 D.i. veracht, of van geen waarde. Vgl. 1 Sam. 24:15, en Deut. 23:18, onder, 2 Sam. 9:8, en 2 Sam. 16:9.

16 ik, die tegen Juda: Anders: die van, met, of voor Juda is? Zou ik heden, enz.; d.i. alsof ik het met Juda hield, of tot Juda overgelopen was, of tot Juda behoorde? Daar ik integendeel zo en zo gedaan heb en nog doe, enz.

17 *overgeleverd heb in Davids hand:* Hebr.: בָּא, *heb doen vinden*; d.i. heb doen vallen, of overgeleverd in Davids hand.

18 *aan mij onderzoekt:* Of: *u legt mij te last, bezoekt mij heden [vanwege] enz.* Of: bezoekt over mij; d.i. u wilt mij onderzoeken en als terechtstellen en straffen om een misdaad, die ik aan deze vrouw zou hebben bedreven? Daar u dat behoorde over te zien. Of: u straft mij alsof het waar is. Is dit mijn loon voor al mijn getrouwe diensten? Zo onverdragelijk viel hem deze bestraffing.

19 *van een vrouw:* D.i. met ene, of deze vrouw bedreven.

20 *God doe Abner zo:* Van deze manier van zweren, zie Ruth 1:17, en 1 Kon. 19:2.

21 *YHWH aan David gezworen heeft:* Niettegenstaande hij dat wel wist, had hij evenwel Sauls huis voorgestaan en David tegengestaan. Zie ook vs. 18.

22 Of: *bevestigende*.

23 *van Dan tot Ber-Seba toe:* Dit waren de uiterste grenzen van Kanaän: Dan in het noorden en Ber-Seba in het zuiden. Zie 1 Kon. 4:25.

24 hij kon Abner verder niet een woord antwoorden: Isboseth.

25 Zorgende dat hij harder behandeld zijnde, wel in ernst mocht doen, wat hij maar uit toornigheid scheen te dreigen, en dat vanwege zijn macht en het aanzien, dat hij had; boven, vs. 6.

Abner sluit verbond met David

12 Toen zond Abner boden [26]voor zich tot David, zeggende: [27]Van wie is het land? zeggende verder: Maak uw verbond met mij, en zie, mijn hand zal met u zijn, om geheel Israël tot u om te keren.

13 En [28]hij zei: [29]Wel, ik zal een verbond met u maken; maar één ding begeer ik van u, [30]zeggende: U zult mijn [31]aangezicht niet zien, tenzij dat u [32]Michal, Sauls dochter, te voren inbrengt, als u komt om mijn aangezicht te zien.

14 Ook zond David [33]boden tot Isboseth, de zoon van Saul, zeggende: Geef mij mijn huisvrouw Michal, die ik mij [c]met [34]honderd voorhuiden van de Filistijnen ondertrouwd heb.

15 [35]Isboseth dan zond heen, en [36]nam haar van de man, van [37][d]Paltiël, de zoon van Laïs.

16 En haar man ging met haar, al gaande en huilend achter haar, tot [38]Bahurim toe. Toen zei Abner tot hem: Ga weg, keer weer. En hij keerde weer.

17 Abner nu had [39]woorden met de oudsten van Israël, zeggende: U hebt David te [40]voren lang tot een koning over u begeerd.

18 Zo doet het nu; want YHWH heeft tot David gesproken, zeggende: Door de hand van David, Mijn knecht, zal Ik Mijn volk Israël verlossen van de hand van de Filistijnen, en van de hand van al hun vijanden.

19 En Abner sprak [41]ook voor de oren van Benjamin. Verder ging Abner ook heen, om te Hebron voor Davids oren te [42]spreken alles, wat goed was in de ogen van Israël, en in de ogen van het [43]hele huis van Benjamin.

20 En Abner kwam tot David te Hebron, en twintig mannen met hem. En David maakte Abner, en de mannen, die met hem waren, een maaltijd.

21 Toen zei Abner tot David: Ik zal mij opmaken, en heengaan, en verzamelen geheel Israël tot mijn heer, de koning, dat zij een verbond met u maken, en u regeert [44]over alles, wat uw ziel begeert. Zo liet David Abner gaan, en hij ging in vrede.

Joab doodt Abner

22 En ziet, Davids knechten en Joab kwamen van een [45]bende, en brachten met zich een grote roof. Abner nu was niet bij David te Hebron; want hij had hem laten gaan, en hij was gegaan in vrede.

23 Als nu Joab en het hele leger, dat met hem was, aankwamen, zo gaven zij Joab te kennen, zeggende: Abner, de zoon van Ner, is gekomen tot de koning, en hij heeft hem laten gaan, en hij is gegaan in vrede.

24 Toen ging Joab tot de koning in, en zei: Wat hebt u gedaan? Zie, Abner is tot u gekomen; waarom nu hebt u hem laten gaan, dat hij zo [46]vrij is weggegaan?

25 U kent Abner, de zoon van Ner; dat hij gekomen is om u te [47]overreden, en om te weten uw [48]uitgang en uw ingang, ja, om te weten alles, wat u doet.

26 En Joab ging uit van David, en zond Abner [49]boden na, die hem opnieuw haalden van de [50]bornput van Sira; maar David wist het niet.

27 Als nu Abner weer te Hebron kwam, zo leidde Joab hem ter zijde af in het midden van de poort, om in de [51]stilte met hem te spreken; en hij sloeg hem daar aan de [52]vijfde rib, dat hij stierf, vanwege het bloed [53]van zijn broer [d][e]Asahel.

26 *voor zich tot David:* Of: *in zijn plaats*; d.i. inplaats van zelf te komen, of, uit zijn eigen naam, maar niet uit de naam van de koning Isboseth of van het rijk. Anders: inplaats van dat; d.i. daarom, derhalve.

27 *Wiens is het land:* Hij wil zeggen: Het koninkrijk van Israëls land komt toch niemand toe dan u, aan wie het van God beloofd is.

28 David.

29 Of: *het is wel, het is goed*; d.i. uw voorslag bevalt mij wel, ik neem dat aan.

30 D.i. te weten dit, enz.

31 *aangezicht niet zien:* Vgl. Gen. 43:3.

32 Davids eerste huisvrouw, van welke de Schriftuur betuigt, dat zij hem beminde en hem getrouw was geweest; 1 Sam. 18:20, 18:28, en 1 Sam. 19:11, 19:12.

33 *boden tot Isboseth:* Om zo Abner gelegenheid te geven, dat hij, zonder Isboseths achterdenken, zijn belofte mocht volbrengen.

– *c* 1 Sam. 18:25; idem v. 27.

34 *honderd voorhuiden van de Filistijnen:* Volgens Sauls eis, die David door dat middel meende van kant te helpen door de Filistijnen. Zie 1 Sam. 18:25 -27.

35 *Isboseth dan zond heen:* Zonder twijfel door Abner overreed zijnde, die hij, vermits vrees, niets durfde weigeren.

36 *nam haar:* D.i. liet haar door de gezonden boden nemen.

37 Ook genaamd Palti, aan wie Saul deze Michal, nadat David gevlucht was, ter vrouw gegeven heeft; 1 Sam. 25:44.

– *d* 1 Sam. 25:44.

38 *Bahurim toe:* Gelegen in Benjamin, onder, 2 Sam. 19:16, nabij de grenzen van Juda, naar uitwijzen van de kaarten.

39 *woorden met de oudsten van Israël:* Hebr.: אִמֵּר, *Abners woord [of handel, raadslag] was, of was geweest met, enz.* Vgl. 1 Kon. 1:7, en Num. 31:16.

40 *te voren lang tot een koning over u begeerd:* Hebr.: מֶלֶךְ, *ook gisteren, ook eergisteren.*

41 ook voor de oren van Benjamin: Gelijk hij met de oudsten van Israël gedaan had.

42 Om David rapport te doen van al wat Israël, en bijzonderlijk Benjamin, goedgevonden en verklaard hadden.

43 *gehele huis van Benjamin:* Versta, het merendeel; want er waren nog al velen het huis Sauls toegedaan, omdat Saul uit Benjamins stam gesproten was. Zie 1 Sam. 9:16, en 1 Sam. 10:20, 10:21; 1 Kron. 12:29, en vgl. deze manier van spreken met Matt. 3:5, en Filip. 2:21, enz.

44 *over alles:* Of: *naar alles, of, ganselijk als enz.*; d.i. naar uws harten wens.

45 Of: een troep, een hoop stropende krijgslieden, die zij achterhaald en geplunderd hadden.

46 *vrij is weggegaan:* Hebr.: הֹלֵךְ, *gaande gegaan is.*

47 Met zoete woorden te verleiden. Zie Richt. 14:15.

48 *uitgang en uw ingang:* D.i. uw handel en wandel, uw regering buiten en binnen. Zie Deut. 28:6.

49 *boden na:* Alsof de koning hem nog iets te zeggen had, hoewel het buiten van de koning weten was, gelijk volgt.

50 *bornput van Sira:* Of: *gracht, waterpoel, waterbak*; gelegen ten noorden van Hebron, dicht bij, aan de weg, die van Hebron naar Jeruzalem en Benjamin gaat, volgens de kaarten.

51 *stilte met hem te spreken:* Of: *vreedzaamlijk*; alsof hij hem alleen en in het geheime vertrouwder wijze wat had te zeggen.

52 *vijfde rib:* Gelijk boven, 2 Sam. 2:23.

53 *vanwege het bloed van zijn broer Asahel:* D.i. van de doodslag, die hij aan zijn broer Asahel begaan had, boven, 2 Sam. 2:23, en onder, vs. 30. Zie Gen. 4:9, 4:10.

– *d* 1 Kon. 2:5.

– *e* 2 Sam. 2:23.

28 Als David dat daarna hoorde, zo zei hij: Ik ben onschuldig, en mijn koninkrijk, [54]bij YHWH, tot in eeuwigheid, van het bloed van Abner, de [55]zoon van Ner.

29 [56]Laat het blijven op het hoofd van Joab, en op het hele huis van zijn vader; en laat er in het huis van Joab nooit iemand [57]ontbreken die een [58]vloed heeft, of melaats is, of zich [59]aan de stok vasthoudt, of door het zwaard valt, of gebrek aan brood heeft!

30 Zo hebben Joab en zijn broer [60]Abisai Abner doodgeslagen, omdat hij hun broer Asahel te Gibeon in de [61]strijd gedood had.

Davids rouw over Abner

31 David dan zei tot Joab en tot al het volk, dat bij hem was: [62]Scheur uw kleren, en gordt [63]zakken aan, en weeklaagt [64]voor Abner heen; en de koning David ging achter de [65]baar.

32 Als zij nu Abner te Hebron begroeven, zo hief de koning zijn stem op, en huilde bij Abners graf; ook huilde al het volk.

33 En de koning maakte een klage over Abner, en zei: [66]Is dan Abner gestorven, als een dwaas sterft?

34 [67]Uw handen waren niet gebonden, noch uw voeten in koperen boeien gedaan, maar u bent gevallen, zoals men valt voor het aangezicht van [68]kinderen van de verkeerdheid. Toen huilde het hele volk nog [69]meer over hem.

35 Daarna kwam al het volk, om David [70]brood te doen eten, als het nog dag was; maar David zwoer, zeggende: [71]God doe mij zo, en doe er zo toe, als ik voor het [72]ondergaan van de zon brood of iets smake!

36 Als al het volk dit vernam, zo was het [73]goed in hun ogen, alles, zoals de koning gedaan had, was goed in de ogen van het hele volk.

37 En al het volk en geheel Israël merkten op die dag, dat het [74]van de koning niet was, dat men Abner, de zoon van Ner, gedood had.

38 Verder zei de koning tot zijn knechten: Weet u niet, dat te deze dage een vorst, ja, een grote in Israël [75]gevallen is?

39 Maar ik ben vandaag [76]zwak, en [77]gezalfd tot koning, en deze mannen, de zonen van Zeruja, zijn [78]harder dan ik; [79]YHWH zal de boosdoener vergelden naar zijn boosheid.

HOOFDSTUK IV

Isboseth en de zijnen worden door de dood van Abner verbijsterd, vs. 1. Twee hoofdmannen vermoorden Isboseth, en brengen zijn hoofd bij David, 2. die hen laat ombrengen en ophangen, maar het hoofd van Isboseth laat begraven, 9.

Moord op Isboseth en Davids vergelding

ALS nu Sauls [1]zoon hoorde, dat Abner te Hebron gestorven was, werden zijn handen [2]slap, en geheel Israël werd [3]verschrikt.

54 *bij YHWH:* Hebr.: *van bij YHWH*; alsof hij zei: Ik ben vrij van straf bij de Heer, die deze moord noch mij, noch mijn koninkrijk zal toerekenen.

55 *bloed van Abner:* Hebr.: בֶּן, *bloeden*; gelijk Gen. 4:9, 4:10, enz.

56 *Het blijve op het hoofd van Joab:* T.w. bloed; zie Richt. 9:24.

57 D.i. er zij in Joabs huis altijd iemand, die deze plagen of enige van die onderworpen is.

58 vloed hebbe: Zie Lev. 15:2, enz.

59 *aan de stok houde:* D.i. die ongezond, zwak, machteloos of lam is.

60 *Abisai Abner doodgeslagen:* Hieruit blijkt dat Abisai van deze moord mee geweten en daartoe geraden heeft, hoewel hij in het voorgaande niet is genoemd.

61 *strijd gedood had:* En dienvolgens niet moorddadiglijk, gelijk Joab Abner had gedaan. Zie boven, 2 Sam. 2:20, 2:21, 2:22, 2:23.

62 *scheurt uw kleren:* Zie Gen. 37:29.

63 *zakken aan:* Zie Gen. 37:34.

64 *voor Abner heen:* D.i. voor het lijk, gelijk in het volgende wordt verklaard. Vgl. Luk. 7:14.

65 Of: *het lijk*. Hebr.: bed; d.i. waarin Abner lag en gedragen werd.

66 *Is dan Abner gestorven:* Alsof hij zei: Is het niet jammer dat zulk een dapper krijgsheld zo ernstig zijn leven heeft moeten verliezen, alsof hij één van de snoodste mensen ware, of iemand, die zich zonder enige tegeweer zottelijk laat ombrengen. Maar dat zal [wil David zeggen] zijn krijgslof niet verduisteren.

67 *Uw handen waren niet gebonden:* David wil zeggen dat Joab wel bevonden zou hebben dat hij met een krijgsman te doen had, die handen en voeten reppen kon, als hij hem voor de vuist [gelijk men zegt] had bevochten.

68 *kinderen van de verkeerdheid:* Of: zonen van de verkeerdheid, ongerechtigheid, schalkheid, gelijk onder, 2 Sam. 7:10, d.i. geheel verkeerde mensen. Waarmee David Joab en zijn broer openlijk doorstrijkt en die schandelijke moord verwijt. Aangaande de manier van spreken [kinderen, of zonen van de verkeerdheid] die is in de Heilige Schrift elders dikwijls gebruikt. Zo, kinderen Belials; d.i. van de ondeugd, of ongebondenheid, halsstarrigheid, Deut. 13:13; kinderen van de overtreding, Jes. 57:4; kinderen van de ongehoorzaamheid, Ef. 2:2; kinderen van de duisternis, 1 Thess. 5:5, gelijk ter contrarie, kinderen van de kloekheid, of dapperheid, boven, 2 Sam. 2:7; kinderen van het licht, Ef. 5:8, en dergelijke meer. Vgl. onder, 2 Sam. 12:5.

69 *meer over hem:* Of: *opnieuw*. Hebr.: בְּכוֹת, het gehele volk voeren voort, of deden toe te wenen over hem.

70 *brood te doen eten:* D.i. om hem te vermanen dat hij wat zou nuttigen, zich met voedsel verkwikken en sterken.

71 *God doe mij zo:* Gelijk boven, vs. 9.

72 *ondergaan van de zon:* Want dat was de orde in een recht vasten, dat men zich van alle voedsel onthield tot op de avond; zo boven, 2 Sam. 1:12, enz.

73 *goed in hun ogen:* D.i. het beviel het volk wel.

74 *van de koning niet was:* D.i. dat het van de koning raad en wil geheel niet geweest was.

75 *gevallen is:* En dat dienvolgens de moordenaar van zulk een personaadje tot een exempel van anderen strengelijk behoorde gestraft te worden?

76 D.i. ik ben nog gering van macht. Een gelijkenis van een jong kind genomen.

77 *gezalfd ten koning:* D.i. ik ben nog zwak en jong in mijn koninkrijk. Ik ben wel van Samuël gezalfd tot een koning over geheel Israël, maar heb nog inderdaad geen stam onder mij dan Juda alleen.

78 *harder dan ik:* D.i. machtiger en vaster, dan dat ik hen zou durven of kunnen naar behoren straffen, vermits het groot aanzien, dat zij bij het krijgsvolk hebben. Aldus schijnt David [die zoveel proeven van Gods genadigen bijstand had] de politieke consideratiën en menselijke vrees al te veel toegegeven te hebben, uitstellende de straf tot bekwamer gelegenheid, die hij nochtans bij zijn leven niet heeft gevonden of waargenomen, bevelende eindelijk de wraak aan zijn zoon Salomo; 1 Kon. 2:5.

79 *YHWH zal de boosdoener vergelden:* Omdat het mij aan de macht nu ontbreekt, zo zal de Almachtige God hem straffen, of mij de macht nog verlenen, dat ik het doe of doe doen. Zie het begin hiervan onder, 2 Sam. 19:13, het vervolg 1 Kon. 2:5, 2:6, en de volle uitvoering 1 Kon. 2:34.

1 *Sauls zoon:* Isboseth.

2 D.i. hij verloor allen moed en dapperheid om tegen David te krijgen. Vgl. onder, 2 Sam. 17:2; Ezra 4:4; Jes. 13:7, en Jes. 35:3; Jer. 38:4, en Jer. 47:3, en Jer. 50:43; Zef. 3:16.

3 Of: *beroerd*; omdat Abner, met hen gehandeld hebbende van het koninkrijk op David te brengen, nu gestorven was, zodat zij niet wisten wat van de zaak zou mogen worden. De anderen, die het nog met Sauls huis hielden, zijn verbaasd geworden door het verlies van deze krijgsoverste, op welke het huis Sauls steunde.

2 En Sauls zoon had twee mannen, oversten van [4]benden; de naam van de enen was [5]Baëna, en de naam van de anderen Rechab, zonen van Rimmon, de Beërothiet, van de kinderen van Benjamin; want ook [6]Beëroth werd aan Benjamin [7]gerekend.

3 En de Beërothieten waren gevlucht naar [8]Gitthaim, en waren daar vreemdelingen tot op deze dag.

4 [a]En [9]Jonathan, Sauls zoon, had een zoon, die [10]verlamd was aan beide voeten; [11]vijf jaren was hij oud als het [12]gerucht van Saul en Jonathan uit Jizreël kwam; en zijn voedster hem opnam, en vluchtte; en het gebeurde, als zij haastte, om te vluchten, dat hij viel en kreupel werd; en zijn naam was [13]Mefiboseth.

5 En de zonen van Rimmon: de Beërothiet, Rechab en Baëna, [14]gingen heen, en kwamen in het huis van Isboseth, [15]als de dag heet geworden was; en hij [16]lag op de slaapstede, in de middag.

6 En zij kwamen daarin tot het midden van het huis, alsof zij [17]tarwe kwamen halen; en zij sloegen hem aan de [18]vijfde rib; en Rechab en zijn broer Baëna ontkwamen.

7 Want zij kwamen in huis, als hij op zijn bed lag, in zijn slaapkamer, en sloegen hem, en doodden hem, en [19]hakten zijn hoofd af; en zij namen zijn hoofd, en gingen heen, de weg op het vlakke veld, de [20]gehele nacht.

8 En zij brachten het hoofd van Isboseth tot David te Hebron, en zeiden tot de koning: Zie, daar is het hoofd van Isboseth, de zoon van Saul, uw vijand, die [21]uw ziel zocht, zo heeft YHWH mijn heer de koning te deze dage wrake gegeven van Saul en van zijn zaad.

9 Maar David antwoordde Rechab en zijn broer Baëna, de zonen van Rimmon, de Beërothiet, en zei tot hen: Zo waarachtig als YHWH leeft, Die mijn ziel uit alle benauwdheid verlost heeft!

10 [b]Omdat ik hem, die mij boodschapte, zeggende: Zie, [22]Saul is dood; daar hij in [23]zijn ogen was als een, die goede boodschap bracht, toch [24]gegrepen en te Ziklag gedood heb, [25]hoewel hij meende, dat ik hem bodenloon zou geven;

11 [26]Hoeveel te meer, wanneer goddeloze mannen een [27]rechtvaardigen man in zijn huis op zijn slaapstede hebben gedood? Nu dan, zou ik zijn bloed van uw handen niet [28]eisen, en u van de aarde wegdoen?

12 En David gebood zijn [29]jongens, en zij doodden hen, en hieuwen hun handen en hun voeten af, en hingen ze op bij de vijver te Hebron, maar het hoofd van Isboseth namen zij, en begroeven het in Abners [c]graf te Hebron.

HOOFDSTUK V

David wordt tot koning gezalfd over heel Israël, vs. 1 enz. De jaren van zijn regering te Hebron en Jeruzalem, 4. Hij wint de burcht Sion, en woont aldaar, 6. Hiram sluit vriendschap met hem, en zendt hem hout en werklieden om een huis te bouwen, 11. David neemt meer vrouwen, en krijgt meer kinderen, 13. De Filistijnen trekken tegen hem op, en worden tweemaal door hem verslagen, 17.

David tot koning over heel Israël gezalfd

T[a]OEN kwamen alle [1]stammen van Israël tot David te Hebron; en zij spraken, zeggende: Zie, wij, uw [2]gebeente en uw vlees zijn wij.

2 Daartoe ook te [3]voren, toen Saul koning over ons was, was u Israël [4]uitvoerende en

4 Van stropend en rovend krijgsvolk, gelijk boven, 2 Sam. 3:22.

5 Hebr.: *Baänah*.

6 Zie Joz. 18:25.

7 Ofschoon de Benjaminieten na Sauls nederlaag [gelijk in het volgende verhaald worden] daaruit gevlucht waren, en de Filistijnen deze plaats [gelijk andere] mogen hebben ingenomen. Zie 1 Sam. 31:7.

8 Neh. 11:33 wordt een stad van deze naam gesteld in Benjamin. Sommigen menen dat er nog een andere plaats bij de zuidelijke grenzen van Juda is geweest, waarheen zij veiligheidshalve zouden gevlucht zijn, en zich daar zo wel bevonden, dat zij aan het terugkeren niet dachten, totdat de zaken van Sauls huis aldus waren verlopen, en dit beschreven werd ten tijde als het verser daad geschied was.

– *a* 2 Sam. 9:3.

9 Die in de strijd met zijn vader Saul gebleven was.

10 *geslagen was aan beide voeten:* D.i. lam; gelijk volgt. Zo onder, 2 Sam. 9:3.

11 *vijf jaren was hij oud:* Hebr.: חֲמֵשׁ, *hij was een zoon van vijf jaren*.

12 De tijding van de nederlaag.

13 Hebr.: *Mefibosceth, anders genoemd Merib-Baäl, 1 Kron.* 8:34.

14 *gingen heen:* Ziende dat Isboseths zaken, na Abners dood, van kleinen omvang waren, en dat David ongetwijfeld aan het koninkrijk zou komen, omdat Mefiboseth, als lam zijnde, [gelijk in vs. 4 verhaald is] ongeschikt was tot de opvolging en zijn wraak niet te vrezen, zo hebben zij deze moord bestaan om bij David in gunst te geraken.

15 als de dag heet geworden was: Of: omtrent de hitte van de dag.

16 *lag op de slaapstede:* Om te rusten, of een middagslaap te nemen. Vgl. onder, 2 Sam. 11:2.

17 *tarwe halen:* Zich verstellende en gelatende alsof zij korenlopers, of korendragers waren.

18 *vijfde rib:* Gelijk boven, 2 Sam. 2:23, en 2 Sam. 3:27.

19 *hieuwen zijn hoofd af:* Hebr.: רֹאשׁ, *deden zijn hoofd weg, of af*.

20 *vlakke veld:* Van Mahanaïm [waar Isboseth hof hield; boven, 2 Sam. 2:8, 2:29] de Jordaan passerende, gingen zij haastig over de vlakke velden van Jericho naar Hebron.

21 *uw ziel zocht:* D.i. die uw leven zocht, u naar het leven stond. Zie Ex. 4:19; 1 Sam. 20:1, en 1 Sam. 23:15; 2 Sam. 16:11; Ps. 63:10, enz.; elders betekent deze manier van spreken ook iemands leven zoeken te behouden, Spreuk. 29:10.

– *b* 2 Sam. 1:15.

22 *Saul is dood:* Zeggende daarbij dat hij zelf Saul op zijn begeren had helpen doden; boven, 2sam. 1:10.

23 *zijn ogen was:* D.i. hem docht, hij maakte zich wijs.

24 D.i. doen grijpen en doodslaan. Zie boven, 2 Sam. 1:15.

25 *hoewel hij meende:* Anders: *welk het bodenloon was, dat ik hem behoorde te geven*.

26 *Hoeveel te meer:* T.w. behoor ik dat te doen.

27 *rechtvaardigen man:* D.i. die dat aan hen geheel niet verdiend had.

28 Mits u te straffen, omdat u zijn bloed hebt vergoten, en kunt het, alsook de man zijn leven, niet wedergeven. Zie Gen. 9:5; Ps. 9:13; Ez. 3:18, 3:20, en Ez. 33:8.

29 D.i. dienaren, hovelingen, officieren, pages.

– *c* 2 Sam. 3:32.

– *a* 1 Kron. 11:1.

1 *stammen van Israël:* Versta, gezanten van alle stammen. Zie vs. 3.

2 *gebeente en uw vlees zijn wij:* Wij zijn van enen bloede, beiden gesproten uit de patriarch Jakob, en dienvolgens broers. Zodanigen had God geboden tot koning te kiezen, Deut. 17:15. Aangaande de manier van spreken, zie Gen. 29:14.

3 *te voren:* Hebr.: שִׁלְשׁוֹם, *gisteren, ook eergisteren*.

4 *uitvoerende en inbrengende:* D.i. die het krijgsvolk aan en van de vijand voerde, overal voorging, en beleid van zaken had, en overzulks, als een ervaren heer, tot het koninkrijk bekwaam is. Zie 1 Sam. 18:5, 18:16, en vgl. Num. 27:17.

inbrengende; ook heeft YHWH tot u [5]gezegd: [b]U zult Mijn volk Israël [6]weiden, en u zult tot een [7]voorganger zijn over Israël.

3 Zo kwamen alle [8]oudsten van Israël tot de koning te Hebron; en de koning David maakte een [9]verbond met hen te Hebron, voor het [10]aangezicht van YHWH; en zij [11]zalfden David tot koning over Israël.

4 Dertig jaar was David [12]oud, als hij koning werd; [13]veertig jaren heeft hij geregeerd.

5 [c]Te Hebron regeerde hij over Juda zeven jaren en zes maanden; en te Jeruzalem regeerde hij drie en dertig jaren over geheel Israël en Juda.

Inname van Jeruzalem

6 En de koning [14]trok met zijn [15]mannen naar [16]Jeruzalem, tegen de [17]Jebusieten, die in dat land woonden. En zij spraken tot David, zeggende: U zult hier niet inkomen, maar de [18]blinden en kreupelen zullen u afdrijven; dat wil zeggen: David zal hier niet inkomen.

7 Maar David nam de burg Sion in; die is de [19]stad van David.

8 Want David zei op diezelfde dag: [d]Al wie de Jebusieten [20]slaat, en geraakt aan die [21]watergoot, en die kreupelen, en die blinden, die van Davids ziel [22]gehaat zijn, die [23]zal tot een hoofd en tot een overste zijn; [24]daarom zegt [25]men: Een blinde en kreupele zal in het huis niet komen.

9 Zo woonde David in de burg en noemde die Davids stad. En [26]David bouwde rondom van [27]Millo af en naar binnen.

10 David nu [28]ging steeds voort, en werd groot; want YHWH, de God van [29]de [30]legermachten, was met hem.

11 En [31][e]Hiram, de koning van [32]Tyrus, zond boden tot David, en cederhout, en [33]timmerlieden, en [34]metselaars; en zij bouwden David een huis.

12 En David merkte, dat YHWH hem tot een koning over Israël [35]bevestigd had, en dat Hij zijn koninkrijk verheven had, [36]omwille van Zijn volk Israël.

13 [f]En David nam meer [37]bijvrouwen, en vrouwen van Jeruzalem, nadat hij van Hebron geko-

5 Ten tijde van uw zalving door Samuël, beschreven 1 Sam. 16:11, 16:12, 16:13. Alhoewel deze woorden daar niet staan.

– *b* 2 Sam. 7:7; Ps. 78:71.

6 D.i. regeren met al zulke zorg, genegenheid en getrouwheid, als een goed herder, [waarop u zich verstaat] zijn schapen leidt, weidt, regeert, bezorgt en beschermt. Zie Ps. 78:70, 78:71, en onder, 2 Sam. 7:7.

7 *voorganger zijn over Israël:* Of: *leidsman, hertog*. Zie onder, 2 Sam. 6:21.

8 *oudsten van Israël:* Zie Ex. 3:16, en vgl. Lev. 4:15, en Lev. 9:1.

9 *een verbond:* Waardoor zij wederzijds bij ede tot hun schuldige plichten werden verbonden.

10 *aangezicht van YHWH:* D.i. in bijwezen van de priester met de efod bekleed, of, in een statelijke vergadering en rijksdag, met aanroeping van de naam van de Heer. Vgl. Richt. 11:11.

11 *zalfden David tot koning over Israël:* Dit was Davids derde zalving. Zie boven, 2 Sam. 2:4.

12 Hebr.: *een zoon van dertig jaar*.

13 *veertig jaren:* En zes maanden, gelijk uit vs. 5 blijkt. Van zulk een gebruik van een rond getal, zie Richt. 11:26. Anderen verstaan zes maanden onder de veertig jaren. Maar vs. 5 en 1 Kon. 2:11 [alwaar dezelfde jaren van Davids regering te Hebron alleen gesteld worden, zonder de zes maanden] schijnen mee te brengen dat de zes maanden van zijn regering te Hebron overschieten.

– *c* 2 Sam. 2:11; 1 Kon. 2:11; 1 Kron. 3:4.

14 Zonder twijfel door Gods raad en met toestemming van de gezanten en oudsten van Israël, die bij hem geweest waren, vs. 3.

15 D.i. krijgslieden, gelijk in de voorgaande hoofstukken dikwijls.

16 Tevoren genoemd Jebus, Richt. 19:10, en Salem, Gen. 14:18; Ps. 76:2, 76:3, zijnde de plaats, die van God gekozen was om daar zijn naam te zetten en de stoel van het koninkrijk van geheel Israël op te richten, toebehorende Juda [Davids stam] en Benjamin.

17 Die tot deze tijd toe Jeruzalem hadden ingenomen, of immers het meeste en sterkste deel, t.w. het slot. Zie Richt. 1:8, en Richt. 19:12.

18 *blinden en kreupelen zullen u afdrijven:* Die zij, [naar sommiger gevoelen] tot Davids spijt en spot de vesting in bewaring hadden gegeven, willende daarmede tonen dat de plaats van zichzelf zo vast en sterk was, dat ook kreupelen en blinden die tegen David zouden kunnen beschermen. Anders: tenzij dat u die blinden en kreupelen wegneemt, of wegdoet; waardoor enige verstaan de afgodische beelden van de Jebusieten, die zij, als patronen en beschermers, het slot toevertrouwden, noemende die blinden en kreupelen naar het gevoelen van David en van de Israëlieten, maar menen dat zij wel anders zouden bevinden. Anderen verstaan door de blinden en kreupelen de soldaten van David, die zij zo verwijtelijk schelden, alsof zij zeiden: Het moesten andere krijgslieden doen dan uw volk.

19 *de stad van David:* Zie vs. 9, en 1 Kon. 2:10.

– *d* 1 Kron. 11:6.

20 Versta, die de eerste en voorste zal zijn in het slaan van de Jebusieten. Zie 1 Kron. 11:6.

21 Of: *kanaal, buis, waterleiding, sluis*; d.i. binnen de vesting, waar deze watergoot, en ook de lammen en blinden lagen, of waar de afgoden opgericht waren.

22 *gehaat zijn:* Vanwege de bespotting van de Jebusieten, boven, vs. 6. Of versta, de afgoden van de Jebusieten, die Davids ziel haatte. Anders: [want de kreupelen en blinden zijn van Davids ziel gehaat], d.i. David heeft geen lam en blind volk lief, maar kloeke krijgslieden.

23 *zal tot een hoofd en tot een overste zijn:* Deze woorden zijn tot aanvulling van Davids redenen hier ingevoegd uit 1 Kron. 11:6. Sommigen verstaan het dat men het zo hier kan nemen, dat de belofte van beloning verzwegen kan zijn, als in het eedzweren en anders wel gebruikelijk is.

24 *daarom zegt men:* D.i. tot gedachtenis van deze aanmerkelijke geschiedenis is dit spreekwoord gebleven.

25 *Een blinde en kreupele zal in het huis niet komen:* Of: *daar is een blinde en lamme*; [d.i. daar zijn blinden en lammen] hij zal er niet binnen komen. Om zo te bespotten een zorgeloze, of degenen, die op ijdele en nietige hulp trots zijnde en roemende, zich bedrogen vinden, gelijk de Jebusieten in hun roem op de blinden en kreupelen tegen David. Sommigen menen dat men te die tijde tot ene gedachtenis besloten heeft, geen blinden en lammen binnen de burg Zion meer te laten komen. Enige menen de zin te zijn, dat het kloeke krijgslieden moeten zijn, die een vaste plaats zullen innemen.

26 *David bouwde:* En Joab bouwde de rest, 1 Kron. 11:8.

27 Van Millo, zie 1 Kon. 9:15, en Richt. 9:6.

28 *ging geduriglijk voort:* Hebr.: הָלוֹךְ, *ging gaande en groot wordende*; d.i. werd van tijd tot tijd hoe langer hoe machtiger.

29 Zie 1 Kon. 18:15.

30 *was met hem:* Zie Gen. 21:22, en Gen. 26:24; Num. 14:9.

31 Hebr.: *Chiram*.

– *e* 1 Kron. 14:1.

32 Hebr.: *Tsor*. Een zeer vermaarde, machtige, koninklijke koopstad, gelegen aan en in de zee bij de westelijke grenzen van de stam Aser. Zie ook Joz. 19:29.

33 Hebr.: *meesters, of, kunstenaars van hout*.

34 Hebr.: *kunstenaars, of meesters van steen van de wand, of wandsteen*.

35 *bevestigd had:* D.i. hij werd door bevinding van Gods genadigen zegen en bijstand, zo in het geestelijke als lichamelijke hoe langer hoe meer versterkt en verzekerd van zijn beroep tot het koninkrijk over Israël.

36 *omwille van Zijn volk Israël:* D.i. ten beste van zijn kerk.

– *f* 1 Kron. 3:9; 1 Kron. 14:3.

37 Zie van bijwijven, Gen. 22:24.

men was; en David werden meer zonen en dochters geboren.

14 [g]En dit zijn de namen van degenen, die hem te Jeruzalem geboren zijn: [38]Schammua, en Schobab, en Nathan, en [39]Salomo.

15 En Ibchar, en [40]Elischua en Nefeg, en Jafia,

16 En Elischama, en [41]Eljada, en Elifeleth.

Overwinningen op de Filistijnen

17 [42h]Als nu de Filistijnen hoorden, dat [43]zij David tot koning over Israël gezalfd hadden, zo trokken alle Filistijnen op om David te [44]zoeken; en David, dat horende, [45]trok af, naar de [46]burg.

18 En de Filistijnen kwamen en verspreidden zich in het dal [47]Refaim.

19 Zo [48]vraagde David YHWH, zeggende: Zal ik optrekken tegen de Filistijnen? Zult U ze in mijn hand geven? En YHWH zei tot David: Trek op, want Ik zal de Filistijnen [49]zeker in uw hand geven.

20 Toen kwam David te [50i]Baäl-perazim; en David sloeg hen daar, en zei: [51]YHWH heeft mijn vijanden voor mijn aangezicht gescheurd, als een scheur van de wateren; daarom noemde hij de naam van die plaats, [52]Baäl-perazim.

21 En [53]zij lieten hun [54]afgoden daar; [k]en David en zijn mannen [55]namen ze op.

22 Daarna trokken de Filistijnen [56]weer op; en zij verspreidden zich in het dal [57]Refaim.

23 En David [58]vraagde YHWH, Die zei: U zult niet optrekken; maar trek om tot achter hen, dat u aan hen komt van tegenover de moerbeziënbomen;

24 En het gebeure, als u hoort het [59]geruis van een gang in de toppen van de moerbeziënbomen, dan [60]rep u; want dan is YHWH voor uw aangezicht [61]uitgegaan, om het leger van de Filistijnen te slaan.

25 En David deed zo, zoals YHWH hem geboden had; en hij sloeg de Filistijnen van [62]Geba af, totdat u komt [63]te Gezer.

HOOFDSTUK VI

David haalt de ark van het verbond met veel volk en grote vreugde uit het huis van Abinadab, vs. 1 enz. Uza, die de ark vermetel aangrijpt, wordt door God gedood, 6. Waarover David bedroefd is, en hij laat de ark zetten in het huis van Obed-Edom, 8. Haalt haar naderhand zeer feestelijk vandaar, huppelt voor haar uit, en wordt daarom door Michal veracht, 12. Hij laat de ark op haar plaats stellen, offert God, zegent en begiftigt het volk, 17. Wordt door Michal bespot, en verdedigt zich met een heilige ijver tegen haar, 20. De onvruchtbaarheid van Michal, 23.

De ark vervoerd en de dood van Uza

D[1a]AARNA verzamelde David [2]opnieuw alle beste mannen in Israël, dertig duizend.

2 En David [3]maakte zich op, en ging heen met al het volk, dat bij hem was, van [4]Baälim-juda, om van daar op te brengen de [5]ark van God, [6]waarbij de Naam wordt aangeroepen, de Naam van YHWH van de legermachten, Die [7]daarop woont tussen de [8]cherubim.

– *g* 1 Kron. 3:5; 1 Kron. 14:4.

38 Ook genoemd Schima, 1 Kron. 3:5.

39 Hebr.: *Schelomoh*.

40 Ook genoemd Elischama, 1 Kron. 3:6.

41 Ook genoemd Beëliada, 1 Kron. 14:7.

42 Als nu de Filistijnen hoorden: Vgl. hiermede de wederhaling van deze geschiedenis, gedaan 1 Kron. 14:8, enz.

– *h* 1 Kron. 14:8.

43 zij David ten koning over Israël gezalfd hadden: Te weten, de Israëlieten.

44 Om hem, als een vreselijken vijand, intijds te overvallen en met gemener hand te slaan.

45 toog af: Met zijn krijgsvolk.

46 Om met zijn leger zich bij de burg te onthouden, totdat hij wat zeker mocht hebben besloten. Zie 1 Kron. 14:8.

47 Of: *van de grenzen*. Zie Gen. 14:5. Dit dal lag in Juda, Joz. 15:8. Of: aan de noordelijke grenzen van Juda, in Benjamin, ten westen van Jeruzalem.

48 *vraagde David YHWH:* Vgl. 1 Sam. 23:9, en 1 Sam. 30:7, en 2 Sam. 2:1, enz.

49 *zekerlijk in uw hand geven:* Hebr.: יָדַי, *gevende geven*.

50 Zo naderhand van David genoemd, gelijk in het volgende verhaald wordt.

– *i* Jes. 28:21.

51 *YHWH:* Of: YHWH is door mijn vijanden heen doorgebroken, voor mijn aangezicht, gelijk een waterbreuk, of, inbreuk, doorbreking van wateren. De zin schijnt te wezen dat God door zijn macht en Davids dienst [1 Kron. 14:11] de Filistijnen had overvallen en nedergestort, gelijk wateren met macht en sterkelijk doorbreken, en alles overlopen en neervellen; of, zo licht als water verloopt of, zo licht als water verloopt of gedeeld en verstrooid wordt, heeft God de Filistijnen van elkaar verstrooid.

52 D.i. heer, of, meester, bezitter van scheuren, breuken, doorbrekingen; d.i. het plein, of effen van de scheuren, de plaats van de scheuren.

53 zij lieten: De Filistijnen, die hun afgoden hadden meegenomen, menende door derzelver aanwezigheid zeker victorie te bekomen.

54 *afgoden daar:* Het Hebreeuwse woord betekent smarten, weedommen, omdat dit de vruchten van de afgoderij zijn. Zie 1 Sam. 31:9.

– *k* 1 Kron. 14:12.

55 *namen ze op:* Om die, volgens Davids bevel, en Gods gebod [Deut. 7:25] met vuur te verbranden, gelijk uitdrukkelijk staat 1 Kron. 14:12. Anders: verbrandde ze, lieten ze opgaan [in het vuur].

56 *weer op:* Hebr.: פָּלְשְׁתִּים, deden toe, of, voeren voort weer, of, nogmaals op te trekken.

57 Gelijk tevoren. Zie boven, vs. 18.

58 *vraagde YHWH:* Zie boven, vs. 19.

59 *geruis van een gang:* Dat is [gelijk sommigen verstaan], een gedruis als van marcheren, waardoor de aanwezigheid van de heilige engelen kan worden verstaan.

60 *rep u:* D.i. maak u op met het krijgsvolk, om de Filistijnen aan te vallen.

61 Zie Richt. 4:14.

62 Anders doorgaans genoemd Gibeä, gelegen in Benjamin. Zie Richt. 19;13, en Richt. 20:10; 1 Kron. 14:16 staat Gibeon.

63 *te Gezer:* Gelegen in Efraïm, in het westen naar de zee toe. Zie Joz. 16:10.

1 *verzamelde David:* Vgl. deze historie met 1 Kron. 13, alwaar zij wordt wederhaald.

– *a* 1 Kron. 13:5.

2 Het schijnt dat hij tevoren gelijke verzameling gedaan had, als hij ten strijde zou gaan tegen de Filistijnen, boven, 2 Sam. 5:6, enz., en 2 Sam. 5:22, enz. Enige menen dat dit ziet op de voorgaande verzameling, waarvan boven, 2 Sam. 5:1, 5:3.

3 *maakte zich op:* Toen hij van Jeruzalem te Baälim Juda, d.i. Kiriath-Jearim, gekomen was.

4 Zie 1 Kron. 13:6, en 1 Sam. 7:1, en Joz. 15:10, 15:60.

5 *ark van God:* D.i. die van God tot zijn dienst en troost zijns volks verordineerd was.

6 *bij dewelke de Naam wordt aangeroepen:* Vgl. Lev. 24:11, en Deut. 28:58. Anders: wiens [t.w. Gods] naam genoemd wordt, de naam, enz. Zie verder 1 Kon. 8:29, en 1 Kon. 18:15.

7 *daarop woont:* T.w. op de ark.

8 Zie Gen. 3:24.

3 En zij [9]voerden de ark van God op een [b]nieuwe wagen, en [10]haalden ze uit [c]het huis van Abinadab, dat [11]op een heuvel is; en Uza en [12]Ahio, zonen van Abinadab, leidden de nieuwe wagen.

4 Toen zij hem nu uit het huis van Abinadab, dat op de heuvel is, met de ark van God, wegvoerden, zo ging Ahio [13]voor de ark heen.

5 En David en het hele huis van Israël speelden voor het aangezicht van YHWH, met allerlei snarenspel van dennenhout, als met harpen, en met luiten, en met trommelen, ook met [14]schellen, en met cimbalen.

6 [d]Als zij nu kwamen tot aan [15]Nachons dorsvloer, zo strekte Uza [16]zijn hand uit aan de ark van God, en hield ze, want de [17]runderen [18]struikelden.

7 Toen ontstak de toorn van YHWH tegen Uza, en God sloeg hem daar, om deze [19]onbedachtzaamheid; en hij stierf daar bij de ark van God.

8 En [20]David ontstak, omdat YHWH een zware slag toegebracht had aan Uza; en hij noemde die plaats [21]Perez-uza, [22]tot op deze dag.

9 En David [23]vreesde YHWH ten zelf dage; en hij zei: [24]Hoe zal de ark van YHWH tot mij komen?

10 David dan wilde de ark van YHWH niet tot zich laten overbrengen in de stad van David; maar David deed ze afwijken in het huis [25]van Obed-edom, [26]de Gethiet.

11 En de ark van YHWH bleef in het huis van Obed-edom, de Gethiet, drie maanden; [e]en YHWH zegende Obed-edom en zijn hele huis.

De ark naar Jeruzalem; Michals minachting

12 Toen boodschapte men de koning David, zeggende: YHWH heeft het huis van Obed-edom, en al wat hij heeft, gezegend vanwege de ark van God; zo ging [27]David heen en haalde de ark van God uit het huis van Obed-edom omhoog in de stad van David, met vreugde.

13 En het gebeurde, als zij, die de ark van YHWH [28]droegen, [29]zes treden voortgetreden waren, dat [30]hij ossen en gemest vee offerde.

14 En David [31]huppelde met alle macht voor het aangezicht van [32]YHWH; en David was omgord met een [33]linnen lijfrok.

15 Zo brachten David en het [34]hele huis van Israël de ark van YHWH op, met gejuich en met [35]geluid van de bazuinen.

16 En het gebeurde, als de ark van YHWH in de stad van David kwam, dat [36]Michal, Sauls dochter, door het venster uitzag. Als zij nu de koning David zag, [37]springende en huppelende

9 *voerden de ark van God op een nieuwen wagen:* Vergeten hebbende, of niet denkende aan het bevel van YHWH, die geboden had dat de priesters de ark zouden dragen, Num. 4:15, en Num. 7:9. Het schijnt dat zij hierin het exempel van de Filistijnen hebben nagevolgd. Zie 1 Sam. 6:7, 6:8, enz.

– *b* 1 Sam. 6:7; idem v. 8.

10 *haalden ze uit het huis van Abinadab:* Hebr.: גִּבְעָה, *hieven haar, namen haar op*.

– *c* 1 Sam. 7:1.

11 *op een heuvel is:* Op een hoogte, die bij of in Kiriath-Jearim was. Hebr.: עֲזָא, Gibeä. Zie 1 Sam. 7:1.

12 Hebr.: *Achio*.

13 *voor de ark heen:* Om de runderen, die de wagen trokken, te leiden. Zie vs. 6. Anderen nemen de voorgaande woorden aldus: Als zij nu haar [t.w. de ark] wegvoerden uit het huis van Abinadab, dat op de heuvel was met de ark van God. Sommigen verstaan het woordje hem van Uza, dat zij hem genomen hebben om naast de ark te gaan.

14 Anders: *trompen, cornetten*.

– *d* 1 Kron. 13:9.

15 *Nachons dorsvloer:* Hebr.: יְשֻׁלָּח, *Goren Nachon, 1 Kron.* 13:9 genaamd Chidons dorsvloer.

16 *zijn hand uit:* Deze woorden staan 1 Kron. 13:9.

17 Die de wagen met de ark trokken.

18 Of: *traden ter zijde uit, gleden*. Anders: schudden, ontzetten zich in al hun leden, gelijk wanneer iemand met beroerte geslagen wordt; of, schudden [de ark] dat zij in gevaar scheen te zijn van af te vallen.

19 Of: *deze fout, dwaling, onvoorzichtigheid, vergrijping, vermetelheid*. Want God had uitdrukkelijk bevolen dat niemand dan de priesters de heilige vaten zouden aanroeren, op straf van de dood; Num. 4:15.

20 *David ontstak:* Hebr.: דָּוִד, *aan David ontstak*; t.w. zijn gemoed, of de toornigheid met droefenis over de zonde en straf van Uza, door welke deze algemene blijdschap als gescheurd en ingebroken was. Zie verder 1 Kron. 15:2, 15:13.

21 D.i. de scheur, of breuk, reet, van Uza.

22 *tot op deze dag:* T.w. blijft dezelfde naam.

23 *vreesde YHWH:* Verschrikt zijnde, en ontziende Gods majesteit, heiligheid, rechtvaardige gestrengheid en ijver, durfde hij niet verder voortvaren, bekommerd zijnde hoe hij God welgevallig dit werk zou mogen voltooien.

24 *Hoe zal de ark van YHWH tot mij komen:* Alsof hij zei: Het schijnt de wil van YHWH nog niet te zijn [vermits deze droevige scheur], dat ik haar tot mij halen zal. Of: er moet nog iets ontbreken, dat ik niet weet en waarvan ik Gods openbaring zal moeten verwachten.

25 Die een Leviet was, van de deurwachters en zangers. Zie 1 Kron. 15:18, 15:21, en 1 Kron. 16:38.

26 Van Geth of Gath, een koninklijke hoofdstad van de Filistijnen, onderscheiden [naar sommiger kaarten] van Gath-Rimmon, nabij gelegen, en de Levieten toegeëigend, Joz. 21:24, 21:25. Sommigen menen dat Obed-Edom met David ten tijde van Saul daarheen gevlucht is, 1 Sam. 21:10. Anderen dat hij in ballingschap daar geboren is. Anderen dat hij van Gath-Rimmon geboortig is geweest.

– *e* 1 Kron. 13:14.

27 *David heen:* Zo uit deze, alook uit andere zegeningen van YHWH, die 1 Kron. 14, in orde verhaald worden, afnemende en vertrouwende dat YHWH met hem en zijn volk tevreden was. De manier van deze inhaling van de ark wordt breder 1 Kron. 15 beschreven.

28 Versta, de priesters en de Levieten. Zie 1 Kron. 15:2, 15:12, 15:13, 15:14.

29 *zes treden voortgetreden waren:* Zie 1 Kron. 15:26. Anders: zes gangen gegaan waren.

30 hij ossen en gemest vee offerde: Te weten, David, door de priesters; om God zo in het algemeen voor zijn genade te danken, alsook in het bijzonder dat er geen scheur, gelijk tevoren geschied was, en de dragers van de ark van God gesterkt en voor ongeval bewaard waren. Dit offeren heeft kunnen gebeuren op een altaar, dat in haast was opgeworpen, naar het bevel, Ex. 20:24. Vgl. 1 Kron. 15:26.

31 *huppelde met alle macht:* Het Hebreeuwse woord komt van Car, dat betekent een lam, dat, al voorgaande, huppelt en springt. Versta dit niet vleselijk, of naar de wijze van de kinderen van deze wereld, maar uit enkel heilige geestelijke vreugde, die de Heilige Geest in zijn hart ontstak over de bestelling van de reinen godsdienst, en de goddelijke voorbeelden en tekenen van de zaligmakende genade van onze Heiligen Jezus Christus, die uit zijn zaad zou voortkomen naar het vlees.

32 *van YHWH:* Die boven de ark tegenwoordig was en zich daar openbaarde. Zie 1 Sam. 4:4.

33 *linnen lijfrok:* Hebr.: בַּד, *efod*; d.i. had een licht linnen overkleed aan. Zie 1 Sam. 2:18, en dit tot een bewijs zijn deemoedigheid voor YHWH. Zie vs. 21, 6:22.

34 *gehele huis van Israël:* Zie 1 Kron. 15:3, 15:25, en boven, vs. 1.

35 *geluid van de bazuinen:* Zie 1 Kron. 15:24.

36 Zie boven, 2 Sam. 3:13, enz.

37 *springende en huppelende:* Of: zich sterkende, of [gelijk wij zeggen] naar zijn uiterste vermogen zich daartoe zettende en huppelende; d.i. met alle macht huppelende, gelijk vs. 14.

voor het aangezicht [38]van YHWH, [39]verachtte zij hem in haar hart.

17 Toen zij nu de ark van YHWH inbrachten, stelden zij die in haar [f]plaats, in het midden van de tent, die David voor haar [40]gespannen had; en David offerde brandoffers voor het aangezicht van YHWH, en dankoffers.

18 Als David geëindigd had het brandoffer en de dankoffers te offeren, [g]zo [41]zegende hij het volk in de [42]Naam van YHWH van de legermachten.

19 En hij deelde uit aan het hele volk, aan de hele menigte van Israël, van de mannen tot de vrouwen toe, aan ieder een broodkoek, en een schoon [43]stuk vlees, en een fles wijn. Toen ging al dat volk heen, ieder naar zijn huis.

20 Als nu David wederkwam, om zijn huis te [44]zegenen, ging Michal, Sauls dochter, uit, David tegemoet, en zei: [45]Hoe is vandaag de koning van Israël verheerlijkt, die zich vandaag voor de ogen van de dienaressen van zijn dienaren heeft ontbloot, zoals een van de [46]ijdele mensen zich onbeschaamdelijk ontbloot?

21 Maar David zei tot Michal: Voor het [47]aangezicht van YHWH, Die mij gekozen heeft [48]voor uw vader en voor zijn hele huis, [49]mij aangesteld heeft als een [50]voorganger over het volk van YHWH, over Israël; ja, ik zal spelen voor het aangezicht van YHWH.

22 Ook zal ik mij nog geringer houden dan zo, en zal nederig zijn in mijn ogen, en met de dienaressen, waarvan u gezegd hebt, [51]daarmee zal ik verheerlijkt worden.

23 Michal nu, Sauls dochter, had geen kind, [52]tot de dag van haar dood toe.

HOOFDSTUK VII

Nadat David tot rust gekomen is, wil hij de HEERE een huis bouwen, wat de profeet Nathan prijst, vs. 1 enz. Maar God laat het David door diezelfde profeet terstond verbieden, met een verhaal van de grote weldaden die hem tevoren bewezen zijn, en de belofte van grotere toekomstige weldaden, namelijk een zoon, Salomo, die God een huis zou bouwen, en de Messias, die uit zijn zaad naar het vlees zou voortkomen, 4. Waarover David zeer verwonderd en verheugd is, en hij brengt de HEERE een zeer hartelijke dankzegging, 17.

Gods belofte van een eeuwig koningshuis

EN [1a]het gebeurde, als de koning in zijn huis [2]zat, en YHWH hem rust gegeven had van al zijn [3]vijanden rondom,

2 Zo zei de koning tot de profeet Nathan: Zie toch, ik woon in een [4]cederen huis, en de ark van God woont in het midden [5]van de gordijnen.

3 En Nathan zei tot de koning: Ga heen, [6]doe al wat in uw hart is, want YHWH is met u.

4 Maar het gebeurde in dezelfde nacht, dat het woord van YHWH tot Nathan kwam, zeggende:

5 Ga, en zeg tot Mijn knecht, tot David: Zo zegt YHWH: Zou u [7]Mij een huis bouwen tot Mijn [8]woning?

6 Want Ik heb in geen huis gewoond, [b]van die dag af, dat Ik de Israëlieten uit Egypte opvoerde, tot op deze dag; maar Ik [9]heb gewandeld in een tent en in een tabernakel.

7 [10]Overal, waar Ik met al de Israëlieten heb gewandeld, heb Ik wel een woord gesproken met

38 *van YHWH:* Gelijk boven, vs. 14, en onder, vs. 17, 6:21.

39 *verachtte zij hem in haar hart:* Van Davids heilig en geestelijk werk onheiliglijk, vleselijk oordelende.

– *f* 1 Kron. 15:1; 1 Kron. 16:1.

40 *gespannen had:* Al voordat hij heenging om de ark te halen. Zie 1 Kron. 15:1. Dit heeft hij door ingeven van de Heilige Geest gedaan, om te dienen ten tijde toe, dat een ander huis van YHWH mocht worden gebouwd, dat hij voornemens was te doen, maar door Gods bevel van Salomo geschied is. De andere tent, door Mozes opgericht, is geweest te Silo, 1 Sam. 1:3, enz., en 1 Sam. 14:3; te Nob, 1 Sam. 21:1, enz., en te Gibeon, 1 Kron. 16:39, 16:40.

– *g* 1 Kron. 16:2.

41 *zegende hij het volk:* Als een profeet en godzalig koning wenst hij het volk van God alle lichamelijke en geestelijke welvaart.

42 *Naam van YHWH van de legermachten:* Zie boven, vs. 2.

43 *stuk vlees, en een fles wijn:* Dit verstaan de Hebreën van zulk een stuk of gedeelte van een beest, gelijk vrienden op grote gastmalen elkaar te die tijde plachten te vereren. Sommigen menen dat het Hebreeuwse woord eschpar komt van vuur en vet; dat is te zeggen een rundgebraad.

44 Zie vs. 18.

45 *Hoe is heden de koning van Israël verheerlijkt:* Dit spreekt zij spottenderwijze, willende zeggen dat David zichzelven als weggeworpen en te schande gemaakt had, zich aanstellende niet als een koning, maar als één van de snoodsten en verachtelijksten onder het volk.

46 *ijdele mensen:* Van het kaal, ijdel en lichtvaardig gespuis, zie Richt. 9:4. Hebr.: נִגְלוֹת, zich ontblotende ontbloot, of, ontbloot wordende ontbloot wordt.

47 *aangezicht van YHWH:* Gelijk boven, vs. 14, 6:16, 6:17. David wil zeggen dat hij dit alles ter ere Gods en tot dankbaarheid voor zijn onbegrijpende genade, zo geestelijke als lichamelijke, gedaan heeft, ja dat hij [gelijk volgt] nog veel meer schuldig was te doen, en doen wilde.

48 *voor uw vader en voor zijn gehele huis:* Dit is, voorbijgaande uw vader en uws vaders huis.

49 mij instellende: Hebr.: צִוִּיתִי, mij gebiedende; of bevelende een voorganger, versta te zijn; d.i. mij instellende tot een voorganger. Vgl. onder, 2 Sam. 7:11, en 1 Sam. 13:14.

50 Of: *leidsman*; gelijk 1 Sam. 9:16, en 1 Sam. 10:1, en 1 Sam. 13:14, en 1 Sam. 25:30.

51 met dezelfde: Achtende het mij geen schande [gelijk u meent] maar een eer te zijn voor God, wanneer ik hem ook met de allerminsten zijns volks vereer, en mij in die delen aan hen gelijk stel.

52 *tot de dag van haar dood toe:* D.i. zolang zij leefde, nimmermeer. Vgl. 1 Sam. 15:35; Matt. 1:25, enz.

1 het geschiedde: Vgl. dit gehele hoofdstuk, 2 Sam. 7, met 1 Kron. 17.

– *a* 1 Kron. 17.

2 Wonende in stilte en rust, gelijk volgt.

3 *vijanden rondom:* Die zo voor David vreesden, dat zij hem geen krijg meer durfden aandoen, hoewel David uit eigen beweging naderhand verscheidene oorlogen gevoerd heeft, om Israël in bezitting te stellen van het recht en de vrijheid, die hun van God beloofd was. Zie onder, 2 Sam. 8:11, 8:12, 8:13, 8:14; 1 Kron. 18:3, en Gen. 15:18.

4 *cederen huis:* Zie boven, 2 Sam. 5:11.

5 *van de gordijnen:* Volgens Gods bevel, Ex. 26:1, enz. David wil zeggen dat het hem niet betaamt betere woning te hebben dan de ark, en dat hij daarom voorhad God een cederen huis te bouwen. Zie vs. 7.

6 *doe al wat in uw hart is:* Dit spreekt Nathan in de haast uit zichzelven, niet anders denkende dan dat Davids voornemen God behaagde, zonder zijn openbaring over deze gewichtige zaak te verwachten. Zie dergelijke van Samuël, 1 Sam. 16:6.

7 *Mij een huis bouwen:* Zo spreekt God, omdat Hij zich in dit huis en boven de ark met zijn genadige aanwezigheid openbaarde.

8 *tot Mijn woning:* Versta daarop, u zult dat niet doen.

– *b* 1 Kon. 8:16.

9 Ik heb gewandeld: Hebr.: אֶהְיֶה, Ik ben geweest wandelende.

10 De zin is dat YHWH zich nooit beklaagd heeft, dat de regenten van Israël Hem geen cederen huis bouwden.

een van de stammen van Israël, [11]die Ik bevolen heb Mijn volk Israël te [12]weiden, zeggende: Waarom bouwt u Mij niet een cederen huis?

8 Nu dan, zo zult u tot Mijn knecht, tot David, zeggen: Zo zegt YHWH van de [13]legermachten: Ik [14]heb u [c]genomen van de schaapskooi, van achter de schapen, dat u een voorganger zou zijn over Mijn volk, over Israël.

9 En Ik ben met u geweest, [d]overal, waar u gegaan bent, en heb al uw vijanden voor uw aangezicht uitgeroeid; en Ik heb u een grote naam gemaakt, als de naam van de groten, die op de aarde zijn.

10 En [15]Ik heb voor Mijn volk, voor Israël, een plaats besteld, en hem geplant, dat hij [16]aan zijn plaats woont, en niet meer heen en weer gedreven wordt; en de [17]kinderen van de verkeerdheid zullen hem niet [18]meer verdrukken, zoals [19]in het eerst.

11 En van [20]die dag af, dat Ik [21]geboden heb richters te wezen over Mijn volk Israël. Maar u heb Ik rust gegeven van al uw vijanden. Ook geeft u YHWH te kennen, dat YHWH [22]u een huis maken zal.

12 [e]Wanneer uw dagen zullen vervuld zijn, en u met uw vaders zult [23]ontslapen zijn, zo zal Ik uw [24]zaad na u doen opstaan, dat uit [25]uw lijf voortkomen zal, en Ik zal zijn koninkrijk bevestigen.

13 [f]Die zal Mijn Naam een [26]huis bouwen; en Ik zal de stoel van zijn koninkrijk bevestigen tot in [27]eeuwigheid.

14 [g]Ik zal [28]hem zijn tot een Vader, en hij zal Mij zijn tot een zoon; [h]die als [29]hij misdoet, zo zal Ik hem met een [30]mensenroede en met plagen van de mensenkinderen straffen.

15 Maar Mijn goedertierenheid zal van hem niet wijken, zoals Ik die weggenomen heb van Saul, die Ik van voor uw aangezicht heb weggenomen.

16 Maar uw huis zal bestendig zijn, en uw koninkrijk tot [31]in eeuwigheid, [32]voor uw aangezicht; uw stoel zal vast zijn tot in eeuwigheid.

17 Naar al deze woorden, en naar dit hele visioen, [33]zo sprak Nathan tot David.

Davids dankgebed

18 Toen ging de koning David [34]in, en bleef voor het [35]aangezicht van YHWH, en hij zei: Wie ben ik, Adonai YHWH, en wat is mijn huis, dat U mij tot hiertoe gebracht hebt?

19 Daartoe is [36]dit in Uw ogen nog klein geweest, Adonai YHWH, maar U hebt ook over het huis van Uw knecht gesproken [37]tot van verre

11 die Ik bevolen heb: Uit welke Ik nu en dan een rechter of regent genomen of verwekt heb.

12 Zie boven, 2 Sam. 5:2.

13 Gelijk boven, 2 Sam. 6:2.

14 Ik heb u genomen van de schaapskooi: Het volgende verhaal van Gods bijzondere weldaden aan David bewezen en in het toekomende te bewijzen, diende om de bekommernis en twijfeling voor te komen, die David daaruit had mogen scheppen, dat God van hem geen huis voor zich wilde gebouwd hebben; waardoor hij in deze gedachten had kunnen vervallen, alsof hij God niet aangenaam moest zijn, of dat Hij hem niet waard kende om dat te doen.

– *c* 1 Sam. 16:11; idem v. 12; Ps. 78:70.

– *d* 2 Sam. 8:6; idem v. 14.

15 Ik heb voor Mijn volk: Anders: ik zal, enz.

16 *aan zijn plaats woont:* D.i. in zijn eigen afgezonderd land.

17 *kinderen van de verkeerdheid:* Zie boven, 2 Sam. 3:34.

18 *meer verdrukken:* Hebr.: עַנּוֹת, zullen niet toedoen, of voortvaren hem [Israël] te verdrukken. Versta dit alles onder conditie van gehoorzaamheid. Zie Deut. 28.

19 als in het eerst: Dit kan men verstaan van de verdrukking in Egypte.

20 die dag: Sinds Israël, door Jozua in het beloofde land ingevoerd en geplant zijnde, van verscheidene richters is gediend en beschermd geweest, maar ook van verscheidene vijanden zeer verdrukt en geplaagd, tot deze tijd toe, dat Ik u rust gegeven heb, enz. Zie van het woord richters, Richt. 2:16.

21 *geboden heb:* D.i. door mijn bevel, raad en woord verwekt en gesteld heb. Zie boven, 2 Sam. 6:21.

22 *u een huis maken zal:* Inplaats dat u voorhebt YHWH een huis te bouwen, laat Hij u weten dat Hij u een huis wil bouwen, d.i. uw koninkrijk bij uw nakomelingen bestendig te maken, en wat veel meer is uit uw zaad de Messias naar het vlees, die een eeuwig koning over zijn volk zal zijn, verwekken. Deze profetie moet men zo verstaan, dat zij eensdeels ziet op Salomo als een voorbeeld van de Heer Christus, anderdeels op Christus, wiens voorbeeld hij geweest is. En dat sommigen dingen passen op Salomo alleen, sommige op Christus alleen, en eigenlijk sommige op hen beiden.

– *e* 1 Kon. 8:20.

23 *ontslapen zijn:* Zie Deut. 31:16; Hand. 13:36.

24 D.i. uw zoon, of een van uw zonen. Versta, Salomo en de Messias onze Heer Jezus Christus, wiens voorbeeld Salomo geweest is. Zie 1 Kron. 28:6; Hand. 13:22, 13:23; Rom. 1:3, enz.; Hebr.: 1:5.

25 *uw lijf voortkomen zal:* Hebr.: מִמֵּעֶיךָ, *uit uw ingewand.*

– *f* 1 Kon. 5:5; 1 Kon. 6:12; 1 Kron. 22:10.

26 *huis bouwen:* Salomo de tempel; de Heer Jezus Christus het geestelijk huis; d.i. de kerk van God.

27 Het koninkrijk van Salomo en Davids nakomelingen heeft wel geduurd een langen tijd, maar dit moet men eigenlijk verstaan van het geestelijke koninkrijk van Jezus Christus, zo hetzelfde alleen eigenlijk eeuwig is. Zo onder, vs. 16. Zie Luk. 1:32, 1:33.

– *g* Ps. 89:27; Hebr.: 1:5.

28 *hem zijn tot een Vader:* D.i. Salomo uit genade, door aanneming, in Christus; maar de Heer Christus zelf [als die mijn eigen, eeuwige en eniggeboren Zoon is] naar de natuur. Zie Joh. 1:18; Hand. 13:33; Rom. 8:32; Hebr.: 1:3, 1:5; 1 Joh. 4:9, enz.

– *h* Ps. 89:31.

29 hij misdoet: Nl. Salomo; want de Heer Christus is geheel zonder zonden geweest. Zie Jes. 53:9; 2 Kor. 5:21; Hebr.: 4:15; 1 Petr. 1:19; hoewel Hij onze zonden op zich genomen en als onze borg daarvoor betaald heeft.

30 D.i. vaderlijk en matiglijk, gelijk een mens zijn kind pleegt te tuchtigen; maar zal hem niet verwerpen, gelijk in het volgende verklaard wordt.

31 *in eeuwigheid:* Zie boven, vs. 13, en vgl. Luk. 1:32, 1:33.

32 *voor uw aangezicht:* D.i. u zult het begin van de vervulling van deze belofte beleven en aanschouwen in uw zoon Salomo, waaruit u zult vertrouwen van de rest alsof u de vervulling met uw ogen nu aanzaagt. Zie 1 Kon. 1:48 en 1 Kon. 2:4.

33 zo sprak Nathan tot David: D.i. Nathan heeft alles, wat hem van YHWH was geopenbaard, getrouwelijk aan David overgedragen, zonder iets af of toe te doen.

34 In de tent, die hij voor de ark van het verbond had doen maken; boven 2 Sam. 6:17.

35 *aangezicht van YHWH:* Zie boven, 2 Sam. 6:14.

36 dit in Uw ogen nog klein geweest: Dat U tot deze tijd toe bij mij gedaan hebt.

37 *tot van verre heen:* D.i. van zaken, die na een langen tijd eerst zullen gebeuren.

heen; en dit naar de [38]wet van de mensen, Adonai YHWH!

20 En wat zal David nog meer tot U spreken? Want U kent Uw knecht, Adonai YHWH!

21 Vanwege Uw [39]woord, en naar Uw hart hebt U [40]al deze grote [41]dingen [42]gedaan, [43]om aan Uw knecht bekend te maken.

22 Daarom bent U groot, YHWH God! [i]Want er is niemand zoals U, en er is geen God dan [44]alleen U, [45]naar alles, wat wij met onze oren gehoord hebben.

23 [k]En wie is, zoals Uw volk, zoals Israël, één enig volk op aarde, [46]dat [47]God is heengegaan Zich tot een volk te verlossen, en om Zich een [48]Naam te zetten, en om [49]voor u deze [50]grote en verschrikkelijke dingen te doen aan [51]Uw land, voor het aangezicht van Uw volk, dat U Zich uit Egypte verlost hebt, de heidenen en hun goden [52]verdrijvende.

24 En U hebt Uw volk Israël U bevestigd, U tot een volk, tot in [53]eeuwigheid; en U, YHWH, bent hun tot een [54]God [55]geworden.

25 Nu dan, YHWH God, doe dit woord, dat U over Uw knecht en over zijn huis gesproken hebt, bestaan tot in eeuwigheid, en doe, zoals U gesproken hebt.

26 En Uw Naam worde groot gemaakt tot in eeuwigheid, dat men zegge: YHWH van de legermachten is God over Israël; en het huis van Uw knecht David zal bestendig zijn voor Uw aangezicht.

27 Want U, YHWH van de legermachten, U, God van Israël! U hebt voor [56]het oor van Uw knecht geopenbaard, zeggende: Ik zal u een huis bouwen; daarom heeft Uw knecht [57]in zijn hart gevonden, dit gebed tot U te bidden.

28 Nu dan, Adonai YHWH! U bent die God, en [l]Uw woorden zullen waarheid zijn, en U hebt dit goede tot Uw knecht gesproken.

29 Zo moge het U nu behagen, en zegen het huis van Uw knecht, dat het in eeuwigheid voor uw aangezicht zij; want U, Adonai YHWH, hebt het gesproken, en [58]met Uw zegen zal het huis van Uw knecht gezegend worden in eeuwigheid.

HOOFDSTUK VIII

David onderwerpt de Filistijnen, vs. 1. Alsook de Moabieten, 2. Verslaat ook Hadadezer, de koning van Zoba, 3. en de Syriërs van Damascus, die hem te hulp kwamen, 5. legt een garnizoen in Syrië van Damascus, 6. wordt door koning Toï met voortreffelijke geschenken vereerd, die hij, met grote buit, de HEERE heiligt, 10. Verslaat de Edomieten, en legt een garnizoen in hun land, 13. Verhaal van Davids regering, en de voornaamste ambtenaren, 15.

Davids overwinningen en zijn ambtenaren

[a]EN het gebeurde daarna, dat David de Filistijnen sloeg, en bracht hen ten onder; en David nam [1]Meteg-amma uit de hand van de Filistijnen.

2 Ook sloeg hij de Moabieten, en [2]meette hen met een snoer, [3]doende hen ter aarde neerliggen; en hij meette met twee snoeren om te doden, en met een vol snoer om in het leven te laten.

38 *wet van de mensen:* D.i. gelijk de mensen menselijk plegen te disponeren over hun huis, goed en de nakomelingen. Anders: naar een onderwijzing van de mensen; d.i. zeer vrij, gemeenzaamlijk en vriendelijk, gelijk mensen met mensen plegen te spreken en hen te leren. Anders: is dit een wijze van de mensen? d.i. zo met mensen te handelen? Aldus zou de zin zijn: Zijn mensen waard dat U zo vriendelijk van zulke grote toekomende dingen, die in uw raad besloten zijn, tot hen zoudt spreken? Het is te veel en te groot.

39 woords wil: D.i. om uw beloften wil. Of: versta door het WOORD de eeuwige Zoon van God, die het zelfstandige woord van de Vader is, in welke alle beloften van God Ja en Amen zijn. Zie 1 Kron. 17:19; Hagg. 2:6.

40 D.i. genadig welbehagen, raad, of, gunstige genegenheid tot mij.

41 *grote dingen:* Hebr.: גְּדוּלָה, *al deze grootheid*.

42 David spreekt door geloof en naar de wijze van de profeten van het toekomende, alsof het reeds volbracht ware, vermits de zekerheid van de goddelijke beloften.

43 *om aan Uw knecht:* Of: *makende [die] uw knecht bekend*.

– *i* Deut. 3:24; Deut. 4:35; Deut. 32:39; 1 Sam. 2:2; Ps. 86:8; Jes. 45:5; idem v. 18; idem v. 22; Mark. 12:29; idem v. 32.

44 *alleen U:* Of: *behalve, naast U*.

45 *naar alles:* D.i. naar uitwijzen van alles, enz.

– *k* Deut. 4:7; Deut. 33:29; Ps. 147:20.

46 Of: *dat, omdat*.

47 *God is heengegaan:* Hebr.: *ELOHIM (*אֱלֹהִים*) zijn heen gegaan*. Zie van deze manier van spreken Gen. 20:13.

48 *Naam te zetten:* Dit is, tot eer zijns heiligen naams.

49 *voor u:* T.w. o Israël.

50 Hebr.: *deze grootheid en verschrikkelijkheden, of vreeslijkheden*.

51 *Uw land:* O God.

52 *verdrijvende:* Dit woord is hier ingevoegd uit 1 Kron. 17:21. Anders: aldus: Voor het aangezicht uws volks, dat U U verlost hebt van Egypte, van de volken en hun goden.

53 Versta, Israël naar het vlees, tot op de komst van Christus, maar het geestelijke Israël [d.i. de kerk van God, bestaande uit gelovige Joden en heidenen] in alle eeuwigheid.

54 Zie Gen. 17:7; Lev. 18:2.

55 Of: *geweest*.

56 oor Uws knechts: D.i. U hebt het mij doen horen, mij geopenbaard, te weten gedaan, dat mij tevoren verborgen was. Zie gelijke manier van spreken, Ruth 4:4, en 1 Sam. 9:15; zie daar.

57 *in zijn hart gevonden:* Hebr.: הִתְפַּלֵּל, *zijn hart gevonden, of, met of bij zijn hart gevonden*; d.i. hij heeft zich daarover in zijn hart zo gesteld gevonden, dat hij voorgenomen heeft dit gebed tot bewijs zijns geloofs en zijn dankbaarheid voor U uit te spreken.

– *l* Joh. 17:17.

58 *met Uw zegen:* Met deze woorden betuigt David zijn geloof, waarmee hij deze beloften van God aannam, vastelijk vertrouwende dat zij zouden worden volbracht.

– *a* 1 Kron. 18:1.

1 D.i. de toom van Amma, of van de elleboog. Het schijnt ganselijk dat hierdoor verstaan wordt de koninklijke hoofdstad van de Filistijnen, Gath, die uitdrukkelijk vermeld is 1 Kron. 18:1, en [gelijk sommigen menen] gelegen op een berg genoemd Amma, en hier geheten een toom, omdat zij door haar vastheid en macht de omliggende plaatsen in bedwang hield, en de inval van de vijanden belette.

2 *mat hen met een snoer:* D.i. hij deelde hun land bij meting, dat men te die tijde deed met snoeren of koorden, ombrengende bij loting de inwoners van twee delen, maar een volkomen deel latende in het leven. Of: hij deelde het volk in drie gelijke delen bij loting, zo gelijk, alsof zij met snoeren gemeten waren, enz. God had wel bevolen Ammon en Moab [als Loths nakomelingen] te sparen, Deut. 2:9, 2:19, maar omdat zij bittere vijandschap tegen Gods volk gepleegd hadden en met de vijanden aanspanden, zo heeft hen David, als zodanig, vijandelijk moeten behandelen. Zie Num. 22:2, 22:3, 22:4, enz., en Num. 24:17, en Num. 25:17, 25:18, en Num. 31:2; Richt. 3:14, 3:21, 3:28, 3:30; 1 Sam. 14;47, en onder 2 Sam. 10:4, 10:7, enz.

3 *doende hen ter aarde nederliggen:* Uit verachting hen ter aarde nederleggende. Of: hen zo afmattende, dat zij als ter aarde neerbogen, mat en overwonnen zijnde.

Zo werden de Moabieten David tot knechten, en brachten [4]geschenken.

3 David sloeg ook [5]Hadad-ezer, de zoon van Rechob, de koning van [6]Zoba, toen [7]hij heen trok, [8]om zijn hand te wenden naar de rivier Frath.

4 En David [b]nam hem duizend [9]wagens af, en zevenhonderd [10]ruiteren, en twintig duizend man te voet; en David ontzenuwde [11]alle [12]wagenpaarden, en hield daarvan honderd wagens over.

5 En [13]de Syriërs van Damascus kwamen om Hadad-ezer, de koning van Zoba, te helpen; maar David sloeg van de Syriërs twee en twintig duizend man.

6 En David legde bezettingen in Syrië van Damascus, en de Syriërs werden David tot knechten, [14]en brachten geschenken; en YHWH [15]behoedde David overal, waar hij heentrok.

7 En David nam de gouden schilden die bij Hadad-ezers [16]knechten geweest waren, en bracht ze te Jeruzalem.

8 Daartoe nam de koning David zeer veel koper uit [17]Betach, en uit Berothai, steden van Hadad-ezer.

9 Als nu [18]Thoi, de koning van [19]Hamath, hoorde, dat David het hele leger van Hadad-ezer geslagen had;

10 Zo zond Thoi zijn zoon [20]Joram tot de koning David, om hem te vragen naar [21]zijn welstand, en om hem te [22]zegenen, vanwege dat hij tegen Hadad-ezer gekrijgd en hem geslagen had, (want Hadad-ezer [23]voerde steeds strijd tegen Thoi); en in [24]zijn hand waren zilveren voorwerpen, en gouden voorwerpen, en koperen voorwerpen;

11 Die de koning David ook YHWH heiligde, met het zilver en het goud, dat hij geheiligd had van alle heidenen, die hij zich onderworpen had;

12 Van Syrië, en van Moab, en van de kinderen van Ammon, en van de Filistijnen, en van Amalek, en van de roof van Hadad-ezer, de zoon van Rechob, de koning van Zoba.

13 [c]Ook maakte zich David een naam, als hij wederkwam, nadat hij de Syriërs geslagen had, [25]in het Zoutdal, [26]achttien duizend.

14 En hij legde bezettingen in Edom; in geheel Edom legde hij bezettingen; en alle Edomieten werden [27]David tot knechten; en YHWH [28]behoedde David overal, waar hij heentrok.

15 Zo regeerde David over geheel Israël, en David [29]deed aan zijn hele [30]volk recht en gerechtigheid.

16 [d]Joab nu, de zoon van Zeruja, was [31]over het leger; en Josafat, zoon van Achilud, was [32]kanselier.

17 En [33]Zadok, zoon van Ahitub, en [34]Achimelech, zoon van Abjathar, waren [35]priesters; en Seraja was [36]schrijver.

18 Er was ook Benaja, zoon van Jojada, met de [37]Krethi en de Plethi; maar Davids zonen waren [38]prinsen.

4 Tot een teken van onderdanigheid. Zo onder, vs. 6.

5 Ook genoemd Hadarezer, 1 Kron. 18:3.

6 Zie 1 Sam. 14:47. Dit meent men geweest te zijn het gedeelte van Syrië, dat Sofene genoemd wordt; komende deze woorden Zoba, of Zova, en Sofene zeer na overeen. Zie ook onder, 2 Sam. 10:6.

7 David, of gelijk sommigen, Hadad-Ezer.

8 *om zijn hand te wenden:* D.i. om zijn macht uit te strekken, enz. Anders: om zijn grenzen te stellen, of herstellen. [Hebr.: הֲשִׁיב, te doen terugkeren, of weer te brengen] aan de rivier Fraat; dat is Eufraat, welke landpale Israël van God beloofd was, en dienvolgens hem moest toegeëigend worden. Vgl. 1 Kron. 18:3, en zie Gen. 15:18, enz.

– *b* 1 Kron. 18:4.

9 *wagens af:* Dat is hier ingevoegd uit 1 Kron. 18:4, waar deze historie wordt wederhaald.

10 Versta, [zoals enige dit nemen] rotten van ruiters, elk rot bestaande uit tien, makende zo tezamen zeven duizend ruiters, welk getal uitdrukkelijk staat 1 Kron. 18:4. Vgl. 2 Sam. 10:18.

11 Uitgezonderd de honderd, die hij behield, gelijk volgt.

12 Of: *wagens*. Zie Joz. 11:6.

13 *de Syriërs van Damascus:* Hebr.: עֲרָם, *Aram*; d.i. Syrië. Zie Gen. 10:22, en Gen. 22:21, waardoor de Syriërs verstaan worden. Syrië van Damascus was wel het voornaamste deel of koninkrijk onder al de gedeelten, landen, provinciën of koninkrijken, [waarvan enige verhaald worden, onder, 2 Sam. 10:6], die onder Syrië begrepen waren; zijnde tot onderscheiding genoemd Syrië van Damascus, van de naam van de vermaarde hoofdstad van dit koninkrijk.

14 brengende geschenken: Gelijk boven, vs. 2.

15 *behoedde David overal:* Of: *gaf David heil, of overwinning*; waardoor het Hebreeuwse woord bekwamelijk kan worden genomen in krijgszaken. Zo onder, 2 Sam. 8;14, en 2 Sam. 22:51, en 2 Sam. 23:10, 23:12; Ps. 20:6; Spreuk. 21:31, enz.

16 *knechten geweest waren:* D.i. officieren.

17 *Betach, en uit Berothai:* Tibehat en Chun genoemd 1 Kron. 18:8.

18 Ook genoemd Thou, 1 Kron. 18:9.

19 Zie Num. 13:21.

20 Hadoram genoemd, 1 Kron. 18:10.

21 Hebr.: *naar vrede*; d.i. om hem vriendelijk te begroeten. Zie Gen. 43:27.

22 Hem te begroeten en geluk te wensen vanwege de verkregen victorie, dat is [gelijk men zegt] te congratuleren.

23 *voerde steeds krijg tegen Thoi:* Hebr.: אִישׁ, *was een man van de krijgen van Thoï*; d.i. hij deed hem steeds de oorlog aan, was zijn vijand en tegenstrijder, die hem niet ongekweld liet. Zie Gen. 9:20, en vgl. Richt. 12:2; onder 2 Sam. 18:20, en 2 Kron. 35:21; Ps. 41:10.

24 *zijn hand:* Dit is, Joram, de zoon van Thoï, had deze geschenken bij zich, onder zijn handen, gelijk men zegt. Zie gelijke manier van spreken 1 Sam. 9:8; 2 Kon. 5:5, enz.

– *c* Ps. 60:2.

25 *in het Zoutdal:* T.w. maakte hij zich een naam, of, [staande] in het Zoutdal, enz. waarvan zie 2 Kon. 14:7. Dit dal lag aan het zuidelijke einde van de Zoutzee, aan het oostelijke einde van het gebergte van de Edomieten of Seïr.

26 *achttien duizend:* Van de Edomieten, zie 1 Kron. 18:12, waarop vs. 14 past. Vgl. ook Ps. 60:2.

27 *David tot knechten:* En zijn nakomelingen, tot de tijd van Joram, Josafats zoon. Zie 2 Kon. 8:22.

28 *behoedde David overal:* Gelijk boven, vs. 6.

29 *deed aan zijn gehele volk:* Hebr.: עָשָׂה צְדָקָה, *was doende*.

30 *recht en gerechtigheid:* Zie Gen. 18:19.

– *d* 1 Kron. 18:15.

31 *over het leger:* D.i. generaal krijgsoverste.

32 Zie 1 Kon. 4:3.

33 Van Aärons linie, door Eleazar, 1 Kron. 6:4, 6:8, en 1 Kron. 24:3. Zie van deze onder 2 Sam. 15:24, en 2 Sam. 20:25; 1 Kron. 16:39, en 1 Kron. 24:3, en 1 Kron. 29:22; idem 1 Kon. 1:8, 1:32, 1:38, en 1 Kon. 2:35.

34 Van Aärons linie, door Ithamar en Eli, 1 Kron. 24:3.

35 Van de ordeningen van de priesters zie Num. 3:32, en 2 Kon. 23:4.

36 Zie 1 Kon. 4:3.

37 *Krethi en de Plethi:* Over welke Benaja overste was. Zie 2 Sam. 20:23; 1 Kron. 18:17. Van Krethi en Plethi, zie 1 Kon. 1:38.

38 Of: *hoofdofficieren*. Van het Hebreeuwse woord [dat anders gemeenlijk priesters betekent], zie Gen. 41:45. Hier kan het geen priesters betekenen, omdat Davids zonen uit de stam van Juda waren, niet uit de stam van Levi. Dit woord wordt 1 Kron. 18:17 aldus verklaard: Davids zonen waren de eerste aan de hand van de koning, of de koning ter hand, gelijk men zegt.

HOOFDSTUK IX

David, gedenkend aan zijn beloften die hij Jonathan gedaan had, laat diens zoon Mefiboseth zoeken en bij zich brengen, vs. 1 enz. Geeft hem al het goed van Saul, en stelt Ziba daarover tot beheerder aan, maar neemt Mefiboseth aan zijn tafel, 7.

David bewijst weldadigheid aan Mefiboseth

EN David zei: Is er nog iemand die overgebleven is van het huis van Saul, dat ik goedertierenheid aan hem doe, [1]vanwege Jonathan?

2 Het huis van Saul nu had een [2]knecht, van wie de naam [3]Ziba was; [a]en zij riepen hem tot David. En de koning zei tot hem: Bent u Ziba? En hij zei: [4]Uw knecht.

3 En de koning zei: Is er nog iemand van het huis van Saul, dat ik [5]Gods goedertierenheid bij hem doe? Toen zei Ziba tot de koning: Er is nog een zoon van Jonathan, die [6]geslagen is aan [b]beide voeten.

4 En de koning zei tot hem: Waar is hij? En Ziba zei tot de koning: Zie, hij is in het huis van Machir, de zoon van Ammiël, te [7]Lodebar.

5 Toen zond de koning David heen, en hij [8]nam hem uit het huis van Machir, de zoon van Ammiël, van Lodebar.

6 Als nu Mefiboseth, de zoon van Jonathan, de zoon van Saul, tot David inkwam, zo viel hij op zijn aangezicht, en boog zich neer. En David zei: Mefiboseth! En hij zei: Zie, hier is uw knecht.

7 En David zei tot hem: Vrees niet, want ik zal [9]zeker goedertierenheid bij u doen, omwille van uw vader Jonathan; en ik zal [10]u alle [11]akkers van uw vader [12]Saul wedergeven; en u zult steeds [13]brood eten aan mijn tafel.

8 Toen boog hij zich, en zei: Wat is uw knecht, dat u omgezien hebt naar een [14]doden hond, als ik ben?

9 Toen riep de koning Ziba, Sauls [15]jongen, en zei tot hem: Al wat Saul gehad heeft, en zijn hele huis, heb ik de [16]zoon van uw heer gegeven.

10 Daarom zult u voor hem het land bearbeiden, u, en uw zonen, en uw knechten, en zult de vruchten inbrengen, opdat de zoon van uw heer brood hebbe, dat hij ete; en Mefiboseth, de zoon van uw heer, zal voortdurend brood eten aan mijn tafel. Ziba nu had vijftien zonen en twintig knechten.

11 En Ziba zei tot de koning: Naar alles, wat mijn heer de koning zijn knecht gebiedt, zo zal uw knecht doen. [17]Ook zou Mefiboseth, etende aan mijn tafel, als een van de zonen van de koning zijn.

12 Mefiboseth nu had een kleine zoon, van wie de naam Micha was; en allen, [18]die in het huis van Ziba woonden, waren knechten van Mefiboseth.

13 Zo woonde Mefiboseth te Jeruzalem, omdat hij steeds at aan de tafel van de koning; [19]en hij was kreupel aan beide zijn voeten.

HOOFDSTUK X

David zendt gezanten tot de koning van de Ammonieten, met een aanbieding van zijn gunst, vs. 1, 2. Maar deze koning behandelt de gezanten schandelijk, 3. en verzamelt een groot krijgsleger tegen David, 6. Waartegen David Joab en Abisaï uitzendt, die de Ammonieten en Syriërs (die hen te hulp gekomen waren) verslaan, en terugkeren naar Jeruzalem, 7. De Syriërs, die zich weer tegen David verzamelen, worden door hem verslagen en onderworpen, 15.

De smaad van Hanun en de oorlog met Ammon

E[1a]N het gebeurde daarna, dat de [2]koning van de kinderen van Ammon stierf, en zijn zoon [3]Hanun werd koning in zijn plaats.

2 Toen zei David: Ik zal goedertierenheid doen aan Hanun, de zoon van [4]Nahas, [5]zoals zijn vader goedertierenheid aan mij gedaan heeft. Zo zond David heen, om hem door de dienst van [6]zijn

1 Jonathans wil: Zie boven, 2 Sam. 1:26, en 1 Sam. 20.

2 Een bezorger van het huis, als hofmeester, Gen. 15:2, 15:3. Vgl. onder, vs. 10.

3 Hebr.: *Tsiba*.

– *a* 2 Sam. 16:1; 2 Sam. 19:17.

4 *Uw knecht:* D.i. ik ben Ziba, tot uw dienst.

5 *Gods weldadigheid bij hem doe:* Zie 1 Sam. 20;14,15,16,17.

6 *geslagen is aan beide voeten:* Gelijk boven, 2 Sam. 4:4; d.i. kreupel, gelijk onder, vs. 13.

– *b* 2 Sam. 4:4.

7 Gelegen over de Jordaan, in het land Gilead, niet ver van Mahanaïm. Zie onder, 2 Sam. 17:27.

8 *nam hem uit het huis van Machir:* Dit is, liet hem halen.

9 ik zal zekerlijk: Hebr.: עָשֹׂה, ik zal doende doen, enz.

10 En uw zoon, onder, vs. 9, 9:12.

11 *akkers van uw vader Saul:* Of: *al het veld, land*.

12 Omdat Isboseth en anderen van Sauls huis tegen David gekrijgd hadden, zo waren hun goederen aan de koning vervallen, die ze nu Mefiboseth wedergeeft.

13 *brood eten aan mijn tafel:* D.i. dagelijks bij mij eten en drinken, ter tafel bij mij gaan. Zie boven, 2 Sam. 3:35.

14 *doden hond:* Een spreekwoord bij de Joden, waarmee iemands nietigheid en verachtelijkheid wordt uitgedrukt. Zie 1 Sam. 24:15, en onder, 2 Sam. 16:9. Vgl. boven, 2 Sam. 3:8.

15 D.i. die Sauls knecht geweest was.

16 zoon uws heren gegeven: Te weten, Mefiboseth; of gelijk sommigen, Micha [vs. 12]?, als die daarvan zou leven; maar hiermede was de vader niet uitgesloten, gelijk vs. 7.

17 Ook zou Mefiboseth: Hij wil zeggen dat hij ook Mefiboseth zelf [als het de koning had beliefd] aan zijn tafel zo wel zou getrakteerd hebben, alsof hij aan het hof ware. Anderen nemen dit voor de woorden van de koning, aldus: Maar Mefiboseth [zei de koning] zal eten aan mijn tafel, als één van de zonen van de koning.

18 die in het huis van Ziba woonden: Hebr.: עֲבָדִים, alle, of, de gehele woning van het huis van Ziba.

19 en hij was kreupel aan beide zijn voeten: Of: hoewel hij, enz.

1 En het geschiedde daarna: Vgl. dit hoofdstuk met 1 Kron. 19.

– *a* 1 Kron. 19:1.

2 *koning van de kinderen Ammons:* Zie van deze 1 Sam. 11, waar hij genoemd wordt Nahas, gelijk ook hier in vs. 2.

3 Hebr.: *Chanun*.

4 Hebr.: *Nachasch*.

5 *gelijk als zijn vader weldadigheid aan mij gedaan heeft:* Wanneer en waarin dit geschied is, wordt in de Heilige Schrift niet vermeld. Het kan zijn dat hij gelijke weldadigheid aan David bewezen heeft ten tijde van zijn ballingschap, gelijk de koning van de Moabieten; 1 Sam. 22:4.

6 Hebr.: *hand*.

knechten [7]te troosten over [8]zijn vader. En de knechten van David kwamen in het land van de kinderen van Ammon.

3 Toen zeiden de vorsten van de kinderen van Ammon tot hun heer Hanun: Eer David uw vader [9]in uw ogen, omdat hij troosters tot u gezonden heeft? [10]Heeft David zijn knechten niet daarom tot u gezonden, dat hij deze stad doorzoeke, en die verspiede, en die omkere?

4 Toen nam Hanun Davids knechten, en schoor [11]hun baard half af, en sneed hun kleren [12]half af, tot aan hun billen; en hij liet hen gaan.

5 Als zij dit David lieten weten, zo zond hij hun tegemoet; want deze mannen waren zeer beschaamd. En de koning zei: Blijf te [13]Jericho, totdat uw baard weer [14]gegroeid zal zijn, komt dan weer.

6 Toen nu de kinderen van Ammon zagen, dat zij zich bij David [15]in kwade reuk gebracht hadden, zonden de kinderen van Ammon heen, en [16]huurden van [17]de Syriërs van Beth-Rechob, en van de Syriërs van Zoba, twintig duizend voetvolks, en van de koning van Maächa duizend man, en van de mannen van [18]Tob twaalf duizend man.

7 Als David dit hoorde, zond hij Joab heen, en het hele leger met de [19]helden.

8 En de kinderen van Ammon trokken uit, en stelden de slagorde voor de deur [20]van de poort; maar de Syriërs van Zoba, en Rechob, en de mannen van Tob en Maächa stonden afzonderlijk in het veld.

9 Als nu Joab zag, dat de [21]spits van de slagorde tegen hem was, van voren en van achteren, zo verkoos hij uit alle uitgelezenen van Israël, en stelde hen in orde [22]tegen de Syriërs aan;

10 En het overige van het volk gaf hij onder de hand van zijn broer Abisai, die het in orde stelde tegen de kinderen van Ammon aan.

11 En hij zei: Zo de Syriërs mij te sterk zullen zijn, zo zult u mij [23]komen verlossen; en zo de kinderen van Ammon u te sterk zullen zijn, zo zal ik komen om u te verlossen.

12 [24]Wees sterk, en laat ons sterk zijn voor ons volk, en voor de steden van onze God; YHWH nu [25]doe, wat [26]goed is in Zijn ogen.

13 Toen naderde Joab, en het volk, dat bij hem was, tot de strijd tegen de Syriërs; en zij vluchtten voor zijn aangezicht.

14 Als de kinderen van Ammon zagen, dat de Syriërs vluchtten, vluchtten zij ook voor het aangezicht van Abisai, en kwamen in de stad. En Joab keerde weer van de kinderen van Ammon, en kwam te Jeruzalem.

15 Toen nu de Syriërs zagen, dat zij voor Israëls aangezicht geslagen waren, zo verzamelden zij zich weer samen.

16 En Hadad-ezer zond heen, en deed de Syriërs uitkomen, die aan de overzijde van [27]de rivier zijn, en zij kwamen te [28]Helam; en [29]Sobach, Hadad-ezers krijgsoverste, trok voor hun aangezicht heen.

17 Als dat David werd aangezegd, verzamelde hij geheel Israël, en trok over de Jordaan, en kwam te Helam, en de Syriërs stelden [30]de slagorde tegen David aan, en streden met hem.

18 Maar de Syriërs vluchtten voor Israëls aangezicht, en David [31]versloeg van de Syriërs zevenhonderd [32]wagens, en veertig [33]duizend ruiteren; daartoe sloeg hij Sobach, hun krijgsoverste, dat hij daar stierf.

19 Toen nu al de koningen, die Hadad-ezers [34]knechten waren, zagen, dat zij voor Israëls aangezicht geslagen waren, maakten zij vrede met

7 D.i. zijn officieren, of hovelingen, die hij als gezanten tot hem schikte.

8 D.i. zijns vaders dood.

9 *in uw ogen:* D.i. naar uw mening. De zin is: Meent u, of, denkt u dat David dit doet om uw vader te eren?

10 *Heeft David zijn knechten niet daarom tot u gezonden:* Zij willen zeggen dat hij het zonder allen twijfel daarom gedaan heeft. Zie van zulk vragen Richt. 4:6.

11 *hun baard half af:* Hebr.: חֲצִי, *de helft huns baards*.

12 *half af:* Hebr.: חֲצִי, *in, of door de helft*.

13 Versta, ter plaatse, of omtrent waar Jericho voormaals gebouwd was, want Jericho is eerst weer opgebouwd ten tijde van Achab, 1 Kon. 16:34.

14 *gewassen zal zijn:* Hebr.: וְקִנְּ, *zal groenen*. Een gelijkenis, genomen van de uitspruitende en groenende kruiden.

15 stinkende gemaakt hadden: Zie Gen. 34:30.

16 *huurden van:* T.w. om hen als soldaten in deze krijg te dienen. Dat is de eerste historie van de Heilige Schrift in welke men leest van krijgslieden, die zich verhuurd hebben om geld andere heren in de krijg te dienen.

17 *Syriërs van Beth-Rechob:* Zie boven, 2 Sam. 8:5.

18 Zie Richt. 11:3.

19 Zie van Davids helden, onder, 2 Sam. 23:8, enz.

20 Van de stad Medeba, zie 1 Kron. 19:7. Dit deden zij mee om de stad te bewaren en bij nood daarin te mogen wijken; [onder, vs. 14], latende het overschot bijzonder in het veld, om van de andere zijde Joab aan te tasten.

21 *spits van de slagorde:* Hebr.: הֵיתָה, *het aangezicht*.

22 *tegen de Syriërs aan:* Hebr.: יַעֲרֶךְ, *in het gemoed van Syrië*; en zo in vs. 10, 10:17.

23 *komen verlossen:* Hebr.: יְשׁוּעָה, *tot verlossing zijn*.

24 *Wees sterk:* D.i. houd u dapper en mannelijk.

25 Of: *zal doen*.

26 *goed is in Zijn ogen:* D.i. wat hem behaagt.

27 *rivier zijn:* Nl. Eufraat.

28 Hebr.: *Chelam*. Deze plaats wordt in de Heilige Schrift nergens vermeld dan in deze historie.

29 Ook genoemd Schophach; 1 Kron. 19:16.

30 *tegen David aan:* Hebr.: יִלָּחֲמוּ, *in het gemoed, gelijk boven, vs.* 9, 10:10.

31 *versloeg van de Syriërs:* Hebr.: מֵאוֹת, *sloeg dood*.

32 Versta, met hun ruiters, die van de wagens, op welke zij gevoerd werden, vochten; en kan men hierdoor verstaan zeven honderd rotten van ruiters, makende tezamen zeven duizend; welk getal uitdrukkelijk staat 1 Kron. 19:18. Zie boven, 2 Sam. 8:4.

33 Hiervoor staat 1 Kron. 19:18 voetvolk, of te voet; dat zo kan worden vergeleken, dat boven de gemelde wagens en ruiters, het meeste leger, zo te paard als te voet, verslagen is, zodat hier de menigte van het paardenvolk, en 1 Kron. 19 een gelijke menigte van het voetvolk verhaald wordt. Dat deze volken met grote menigten plachten ten strijde te gaan [gelijk ook David zelf daarom met geheel Israël is uitgetogen] is uit de Heilige Schrift bekend. Anderen verstaan zeven honderd grote en uitstekende wagens in deze plaats, en het gehele getal van de wagens tezamen, groot en klein, zeven duizend, 1 Kron. 19:18.

34 *knechten waren:* D.i. die hem onderworpen, of onder zijn bescherming waren, of die hij tot zijn dienst in deze krijg gebruikt had.

Israël, en [35]dienden hen; en de Syriërs vreesden de kinderen van Ammon meer te [36]verlossen.

HOOFDSTUK XI

Terwijl Joab, op last van David, de stad Rabba belegert, vs. 1, pleegt David thuis overspel met Bathseba, 2. en als hij verneemt dat zij zwanger geworden was, ontbiedt hij haar man Uria uit het leger, om zijn schande te bedekken, 5. Wat niet lukt, en daarom zendt hij Uria terug naar het leger met een brief aan Joab, die hij beveelt te zorgen dat Uria door de hand van de vijand omkomt, 9. Wat zo geschiedt, en als Joab dit aan David bericht heeft, trouwt David deze Bathseba, 17.

David en Bathseba

EN het gebeurde bij het aanbreken van [1]het nieuwe jaar, ter tijde als de koningen uittrekken, dat David Joab, en zijn [2]knechten met hem, en geheel Israël heenzond, dat zij de kinderen van Ammon zouden vernietigen, en [3]Rabba belegeren zouden. Maar David bleef te Jeruzalem.

2 Zo gebeurde het tegen de avondtijd, dat David van zijn [4]leger opstond, en wandelde op het [5]dak van het koningshuis, en zag van het dak een vrouw, zich wassende; deze vrouw nu was heel knap om te zien.

3 En David zond heen, en ondervraagde naar deze vrouw; en [6]men zei: [7]Is dat niet [8]Bathseba, de dochter [9]van Eliam, de huisvrouw van Uria, de [10]Hethiet?

4 Toen [11]zond David boden heen, en [12]liet haar halen. En als zij tot hem ingekomen was, lag hij bij haar, (zij nu had zich [b]van haar [13]onreinheid gezuiverd), daarna keerde zij weer naar haar huis.

5 En die vrouw werd zwanger; zo [14]zond zij heen, en liet David weten, en [15]zei: Ik ben zwanger geworden.

6 Toen zond David tot Joab, zeggende: Zend Uria, de Hethiet, tot mij. En Joab zond Uria tot David.

7 Als nu Uria tot hem kwam, zo vraagde David naar de [16]welstand van Joab, en naar de welstand van het volk, en naar de welstand van de oorlog.

8 Daarna zei David tot Uria: Ga af naar uw huis, en [17]was uw voeten. En toen Uria uit het huis van de koning uitging, werd [18]hem een gerecht van de koning achternagebracht.

9 Maar Uria legde zich neer voor de deur van het huis van de koning, met al de knechten van zijn heer; en hij ging niet af in zijn huis.

10 En zij gaven het David te kennen, zeggende: Uria is niet afgegaan in zijn huis. Toen zei David tot Uria: Komt u niet van de [19]reis? Waarom bent u niet afgegaan in uw huis?

11 En Uria zei tot David: De [20]ark, en Israël, en Juda blijven in de tenten; en mijn heer Joab, en de knechten van mijn heer zijn gelegerd op het open [21]veld, en zou ik in mijn huis gaan, om te eten en te drinken, en bij mijn huisvrouw te liggen? [22]Zo waarachtig als u leeft en uw ziel leeft, [23]als ik deze zaak doen zal!

12 Toen zei David tot Uria: Blijf ook vandaag hier, zo zal ik u morgen afzenden. Zo bleef Uria te Jeruzalem, die dag en de andere dag.

13 En David nodigde hem, zodat hij [24]voor zijn aangezicht at en dronk, en [25]hij maakte hem dronken. Daarna ging [26]hij in de avond uit, om zich neer te leggen op zijn bed, met de knechten van zijn [27]heer, maar [28]ging niet af in zijn huis.

35 *dienden hen:* D.i. waren hun onderworpen en onderdanig. Vgl. 1 Sam. 4:9, en elders dikwijls.

36 Dit is, bij te staan, te hulp komen, om te verlossen.

– *a* 1 Kron. 20:1.

1 D.i. als het jaar om was en de zomertijd van het volgende jaar aankwam, wanneer de koningen plachten te velde te trekken om krijg te voeren; zijnde het weer alsdan bekwaam om voederingen en nooddruftige behoeften voor mensen en beesten te bekomen. Zie 1 Kon. 20:22, 20:26; 1 Kron. 20:1, en 2 Kron. 36:10.

2 *knechten met hem:* D.i. zijn krijgsoverste met de soldaten.

3 *Rabba belegeren zouden:* De hoofdstad van de Ammonieten, gelegen over de Jordaan aan het gebergte Gileads, bij de oorsprong van de beek Jabbok. Zie ook onder 2 Sam. 12:26, enz.

4 *leger opstond:* Waarop hij zijn middagrust genomen had. Vgl. boven, 2 Sam. 4:5, 4:7.

5 Zie van de gelegenheid van de daken Deut. 22:8.

6 men zei: Hebr.: וַיֹּאמֶר, hij zei. D.i. iemand van zijn hofgezin zei.

7 *Is dat niet:* Hij wil zeggen dat het zekerlijk Bathseba was. Zie van zulk vragen Richt. 4:6, en boven, 2 Sam. 10:3.

8 Anders genoemd Bathsua, 1 Kron. 3:5.

9 Anders genoemd Ammiël; 1 Kron. 3:5.

10 Maar bekeerd tot de ware religie, en daarin ijverende, gelijk te zien is onder, vs. 11. Vgl. 1 Sam. 26:6. Sommigen menen dat hij een Hethiet genoemd is, omdat hij bij de kinderen Heths gewoond had. Van dit volk, zie Gen. 23:3, enz.

11 *zond David boden heen:* Niettegenstaande dat hij verstaan had, dat zij een echten had.

12 *liet haar halen:* Hebr.: יִקָּחֶהָ, *nam haar*; d.i. liet haar nemen en brengen.

– *b* Lev. 15:19; Lev. 18:19.

13 Hebr.: *geheiligd*; d.i. gezuiverd, gereinigd. Zie hiervan Lev. 15:19, 15:20, 15:21, enz.

14 *zond zij heen:* Merkende dat zij zwanger geworden was van Davids bijligging.

15 D.i. liet hem zeggen.

16 *welstand van Joab:* Hebr.: שְׁלוֹם, *naar de vrede*; en zo in het volgende. Zie boven, 2 Sam. 8:10, en Gen. 43:27.

17 *was uw voeten:* Zie Gen. 18:4.

18 *volgde hem een gerecht van de koning achterna:* Hebr.: מָשָׂא, *ging een gerecht van de koning achter hem uit*. Versta een gerecht van de tafel van de koning, waardoor David Uria wilde verwekken om zich met zijn vrouw vrolijk te maken en bij haar te slapen, om daarna te doen geloven dat Uria de vader van het kind was, en zo zijn overspel voor de mensen te verbergen.

19 Hebr.: *weg*.

20 Die zij in zware oorlogen plachten mee te nemen, om, in de nood zijnde, de Heer raad te vragen, gelijk te zien is Num. 31:6, 1 Sam. 4:4, en 1 Sam. 14:18, hoewel dat ten aanzien van de huichelaars [die ongelovig zijnde, zich op de uiterlijke genadetekenen tevergeefs verlaten] vruchteloos was.

21 Hebr.: *aangezicht van het veld*.

22 *u leeft en uw ziel leeft:* Zie Gen. 42:16.

23 als ik deze zaak doen zal: Waarop te verstaan is: Zo doe mij God dit en dat. Van zulk een afgebroken manier van spreken, in het eedzweren gebruikelijk, zie Gen. 14:23. Deze ijverige en godvruchtige redenen van Uria behoorden David wel bewogen te hebben, om zich aan deze vromen man niet verder te bezondigen.

24 *voor zijn aangezicht:* D.i. in Davids aanwezigheid, aan zijn tafel.

25 hij maakte hem dronken: David maakte Uria dronken, strekkende dit al tot hetzelfde einde, waarvan vs. 8 gezegd is.

26 hij in de avond uit: Uria.

27 heren knechten: Davids.

28 *ging niet af in zijn huis:* Niettegenstaande dat hij dronken, of beschonken was, bleef hij bestendig bij zijn verklaring vs. 11 gedaan.

De dood van Uria

14 's Morgens nu gebeurde het, dat David [29]een brief schreef aan Joab; en hij zond die door de hand van Uria.

15 En hij schreef in die brief, [30]zeggende: [31]Stel Uria [32]vooraan tegenover de sterksten strijd, en keer van achter hem af, opdat hij geslagen wordt en sterve.

16 Zo gebeurde het, als Joab op de [33]stad [34]gelet had, dat hij Uria stelde aan de plaats, waarvan hij wist, dat daar strijdbare mannen waren.

17 Als nu de mannen van de stad uittrokken en met Joab streden, [35]vielen er van het volk, van Davids knechten, en Uria, de Hethiet, stierf ook.

18 Toen zond Joab heen, en liet David de gehele handel van deze strijd weten.

19 En hij beval de bode, zeggende: Als u zult geëindigd hebben de gehele handel van deze strijd tot de koning uit te spreken;

20 En het zal gebeuren, als de woede van de koning opkomt, en hij tot u zegt: Waarom bent u zo na aan de stad gekomen om te strijden? Wist u niet, dat zij van de muur zouden [36]schieten?

21 [c]Wie sloeg Abimelech, de zoon [37]van Jerubbeseth? Wierp niet een vrouw een stuk van een molensteen op hem van de muur, dat hij te Thebez stierf? Waarom bent u tot de muur genaderd? Dan zult u zeggen: Uw knecht, Uria, de Hethiet, is ook dood.

22 En de bode ging heen, en kwam in, en gaf David te kennen alles, waar hem Joab om uitgezonden had.

23 En de bode zei tot David: [38]Die mannen [39]zijn ons zeker te machtig geweest, en zijn tot ons uitgetogen in het veld; maar wij zijn tegen hen aan geweest tot aan de deur van de [40]poort.

24 Toen schoten de schutters van de muur af op uw knechten, dat er van de knechten van de koning dood gebleven zijn; en uw knecht, Uria, de Hethiet, is ook dood.

25 Toen zei David tot de bode: Zo zult u tot Joab zeggen: [41]Laat deze zaak niet kwaad zijn in uw ogen, want het zwaard verteert [42]zowel deze als anderen; versterk uw strijd tegen de stad, en verstoor [43]ze; versterk hem zo.

26 Als nu de huisvrouw van Uria hoorde, dat haar man Uria dood was, zo droeg zij leed over haar [44]heer.

27 En als de rouw was overgegaan, zond David heen, en [45]nam haar in zijn huis; en zij werd hem tot vrouw, en baarde hem een zoon. Maar deze zaak, die David gedaan had, [46]was kwaad in de ogen van YHWH.

HOOFDSTUK XII

De profeet Nathan stelt David, op Gods bevel, zijn grove zonden voor ogen door een gelijkenis, met scherpe bestraffing van zijn ondankbaarheid, en dreiging met zware straffen, vs. 1 enz. David belijdt zijn zonden, die God hem ook vergeeft, maar met de toevoeging van een scherpe kastijding, 13. David smeekt en vast streng voor het zieke kind terwijl het nog leeft, maar is goedsmoeds als het dood is, 15. Waarvan hij, gevraagd zijnde, reden geeft, 21. Krijgt daarna uit Bathseba de beloofde zoon, Salomo, die Jedidja genoemd wordt, 24. David wint Rabba, en straft de Ammonieten zwaar, 26.

Nathan ontmaskert David

EN YHWH zond [1]Nathan tot David. Als die tot hem inkwam, zei hij tot hem: [2]Er waren twee mannen in één stad, de één rijk en de ander arm.

2 De rijke had zeer veel schapen en runderen.

3 Maar de arme had geheel niet dan één enig klein ooilam, dat hij gekocht had, en had het gevoed, dat het groot geworden was bij hem, en bij zijn kinderen tegelijk; het at van zijn brood, en dronk van zijn beker, en sliep in zijn schoot, en het was hem als een dochter.

4 Toen nu de rijke man een wandelaar ontving, zag hij ervan af te nemen van zijn schapen en van zijn runderen, om voor de reizende man, die tot hem gekomen was, wat te bereiden; en hij nam het ooilam van de arme man, en bereidde dat voor de man, die tot hem gekomen was.

29 *een brief schreef aan Joab:* Toen hij merkte dat het eerste voornemen, om zijn overspel door Uria en Bathseba's bijslapen te verbergen, niet gelukt was, neemt hij voor, de goeden Uria op zulk een wijze te doen ombrengen, dat men het beleid en de praktijk [zo hij meende] niet zou merken; vallende zo door zijn vleselijke verblinding en de verleiding van de duivel, van de ene zware zonde in de andere.

30 D.i. aldus, in deze voege.

31 *Stel Uria:* Hebr.: הָבִו, *geef, breng*.

32 Hebr.: *tegenover het aangezicht van de sterkste strijd*; d.i. waar de kloekste en dapperste krijgslieden van de vijand zijn, gelijk in vs. 16 gezegd wordt, opdat hij, van u verlaten zijnde, zonder teil verslagen worde en omkome.

33 Nl. Rabba, die hij belegerd had; boven, vs. 1.

34 *gelet had:* Om te vernemen waar de belegerden hun kloekste krijgslieden mochten gebruiken, en om Uria tegen dezelfde vooraan te stellen. Anders: wacht tegen de stad gesteld had.

35 *vielen er van het volk:* D.i. en werden sommigen doodgeslagen.

36 Met pijlen of andere krijgswapenen, gelijk te die tijde gebruikelijk was. Zie vs. 24.

– *c* Richt. 9:52; idem v. 53.

37 Anders genoemd Jerubaäl; d.i. Gideon. Zie Richt. 7:1.

38 Die mannen: Van de belegerde stad Rabba.

39 *zijn ons zeker te machtig geweest:* Of: omdat de mannen [van de stad] zich mannelijk, of dapperlijk tegen ons gedroegen, en tot ons in het veld uitkwamen, zo zijn wij, enz.

40 D.i. tot aan de ingang van de stadspoort toe hebben wij hen teruggedreven, zodat wij, door de hitte van de strijd wat te na komende, sommigen van de onze verloren hebben.

41 *Laat deze zaak:* D.i. laat u dit niet mishagen, laat u het niet vreemd dunken.

42 *zowel deze als genen:* Hebr.: תֹאכַל, *na dat en na dit, of deze*; of zo en aldus.

43 *versterk hem zo:* David beveelt de bode, dat hij Joab aldus zal sterken en vanwege de koning goede moed geven. Deze historie wordt vervolgd 2 Sam. 12:26.

44 Of: *man*. Vgl. Gen. 20:3, en zie Ex. 21:3.

45 *nam haar in zijn huis:* Hebr.: תָּהִי, *verzamelde haar*. Zie Richt. 19:15.

46 *was kwaad in de ogen van YHWH:* D.i. deze gehele handelwijze van David mishaagde de Heer zeer.

1 *Nathan tot David:* De profeet, gelijk boven, 2 Sam. 7:2.

2 *Er waren twee mannen in een stad:* Door middel van deze gelijkenis en haar verklaring heeft het de genadige God beliefd zijn knecht David vooreerst daartoe te brengen, dat hij tegen zichzelven onwetend het vonnis zou uitspreken, en voorst door de krachtige werking van de Heilige Geest uit de slaap van zijn zonden ontwaken, derzelver gruwelijkheid behartigen, en een oprecht berouw bekomen en bewijzen, gelijk geschied is.

5 Toen ontstak Davids toorn zeer tegen [3]die man; en hij zei tot Nathan: Zo waarachtig als YHWH leeft, de man, die dat gedaan heeft, is een [4]kind van de dood!

6 En dat ooilam zal hij [5a]viervoudig wedergeven, daarom dat hij deze zaak gedaan, en omdat hij niet gespaard heeft.

7 Toen zei Nathan tot David: U [6]bent die man! Zo zegt YHWH, de God van Israël: Ik heb u tot koning [b]gezalfd over Israël, en Ik heb u uit Sauls hand gered;

8 En Ik heb u het huis [8]van uw [7]heer gegeven, daartoe de vrouwen van uw heer in uw [9]schoot, ja, Ik heb u het [10]huis van Israël en Juda gegeven; en [11]als het weinig is, Ik zou u zoveel en nog meer daartoe doen.

9 Waarom hebt u dan het [12]woord van YHWH veracht, doende wat kwaad is in Zijn ogen? U hebt Uria, de Hethiet, met het zwaard [13]verslagen, en de vrouw van Uria hebt u tot vrouw genomen; en hem hebt u met het zwaard van de kinderen [14]van Ammon doodgeslagen.

10 Nu dan, het zwaard zal van uw huis niet afwijken tot in [15]eeuwigheid; daarom dat u Mij veracht hebt, en de huisvrouw van Uria, de Hethiet, genomen hebt, dat zij u zijn vrouw wordt.

11 Zo zegt YHWH: Zie, Ik zal kwaad over u verwekken [16]uit uw huis, en zal uw vrouwen nemen [17]voor uw ogen, en [c]zal haar [18]aan uw naaste geven; die zal bij uw vrouwen liggen, voor de [19]ogen van deze zon.

12 Want u hebt het in het verborgen gedaan; maar Ik zal [20]deze zaak doen voor geheel Israël, en voor de zon.

13 Toen zei David tot Nathan: [21]Ik heb gezondigd tegen YHWH! En Nathan zei tot David: YHWH heeft ook uw [22]zonde weggenomen, u zult niet [23]sterven.

14 Toch, omdat u door deze zaak de vijanden van YHWH [24]enorm hebt doen lasteren, zal ook de zoon, die u geboren is, [25]de dood sterven.

De dood van het kind; geboorte van Salomo

15 Toen ging Nathan naar zijn huis. En YHWH sloeg het kind, dat de huisvrouw [26]van Uria David gebaard had, dat het zeer ziek werd.

3 die man: Versta, de rijke man.

4 *kind van de dood:* D.i. hij is van de dood schuldig, hij heeft de dood verdiend, ten aanzien van de omstandigheden van het bittere geweld, dat hij aan die arme man gepleegd had. Vgl. met deze manier van spreken, Gen. 20:3; Deut. 25:2; boven 2 Sam. 3:34, en Ef. 2:3.

5 *viervoudig wedergeven:* Naar de wet, Ex. 22:1.

– *a* Ex. 22:1.

6 *zijt die man:* D.i. u bent die man gelijk, hebbende zoveel te grover en gruwelijker feit bedreven, als het meerder is iemand zijn enige echte vrouw te ontnemen, dan een enig lam, en nog daarenboven de onschuldige man te doden.

– *b* 1 Sam. 16:13.

8 Niet dat God de veelheid van de vrouwen voor goed heeft gekend, maar in het Oude Testament verdragen zonder straf.

7 *heren huis gegeven:* Sauls. Hebr.: בֵּית, van uw heren; in het getal van velen, dat voor het getal van enen in de Heilige Schrift pleegt gebruikt te worden. Zie Gen. 39:2. Sommigen behouden, in de overzetting het getal van velen, aldus: uw heren; d.i. dergenen, die meerder en machtiger waren dan u, en zo in de volgende woorden; verstaande dat het huwelijk tussen David en Saul vrouwen [vanwege de zwagerschap] ongeoorloofd is geweest. Sommigen verstaan door de vrouwen van Saul niet zijn huisvrouwen, maar andere staatsvrouwen.

9 Zie Gen. 16:5; Deut. 13:6. Anderen verstaan, in uw schoot; d.i. in uw macht; zo nochtans dat hij haar tegen Gods wet niet mocht misbruiken. Vgl. 1 Sam. 24:11.

10 *huis van Israël en Juda gegeven:* D.i. het koninkrijk van mijn gehele volk.

11 als het weinig is: Of: als [u dit te] weinig [mocht hebben toegeschenen] ik zou u daarenboven zoveel en nog meer daartoe hebben gedaan. Hebr.: מְעַט, als, of, na die en na die dingen. God wil zeggen, dat Hij, die hem zoveel goeds gedaan had, machtig was hem verder van alles naar zijns harten wens te verzorgen, als hem iets mocht ontbreken. Zodat hij geheel geen reden had zijn zo goedigen God zo te vertoornen, en zijn boze lusten met zulke schandelijke middelen te voldoen.

12 *woord van YHWH veracht:* Het zesde, zevende en achtste gebod van de wet van de Heer.

13 Beschikkende door Joab dat hij van de Ammonieten is omgebracht, gelijk in het volgende wordt verklaard. Zie boven, 2 Sam. 11:14, 11:15, 11:16, 11:17.

14 *kinderen Ammons doodgeslagen:* Die onbesneden en vijanden van God en zijn volk waren.

15 D.i. een langen tijd, of uw levenlang; gelijk 1 Sam. 1:22. Zie ook Deut. 15:17.

16 *uit uw huis:* Versta, door Davids eigen zonen, Amnon, Absalom en Adonia, gelijk in 2 Sam. 13 en 1 Kon. 1 verhaald wordt. Door deze boosheid heeft God met een heilig en onstraffelijk oordeel David, om zijn zonden wil, scherpelijk getuchtigd en gekastijd. Zie vs. 12.

17 *voor uw ogen:* D.i. bij uw leven, dat u het met verdriet en hartzeer zult moeten horen en geloven, alsof u het met uw ogen hadt gezien, zowel als geheel Israël. Zie onder, 2 Sam. 16:22.

– *c* Deut. 28:30; 2 Sam. 16:22.

18 *naaste geven:* Nl. Absalom.

19 *ogen van deze zon:* D.i. bij lichten, hellen dag, bij de zonneschijn; zo wordt van zulke schepselen dikwijls gesproken alsof zij gehoor, gezicht en verstand hadden. Zie Deut. 32:1.

20 *deze zaak doen voor geheel Israël, en voor de zon:* Die in vs. 11 verhaald is, t.w. dat God Davids vrouwen zou nemen, en die Absalom geven enz. Is dan God een auteur van Absaloms gruwelijke zonden? Dat zij verre. Nochtans zegt Hij hier uitdrukkelijk dat Hij deze zaak doen zal, enz. Heeft Hij dan Absalom deze boosheid en zonde niet ingestort? In geen geval. Maar Hij heeft de moedwillige boosheid van Absalom, Achitofel en de duivel, [die zij van zichzelven hadden] door zijn heilige voorzienigheid zo geregeerd, dat zij die tot Davids verdriet hebben aangewend en gebruikt; dat de duivel, Absalom en Achitofel [die hun hart en boze lusten gezocht hebben te volbrengen] zo weinig verschoont, als Gods raad van zijn welbeminden Zoon tot onze zaligheid in de dood over te leveren, de verrader Judas, de Joden en Pilatus heeft kunnen verschonen. Het werk van Absalom enz. is boos en duivels, maar Gods werk is heilig en goed; want Hij heeft door boze instrumenten zijn knecht David tot zijn eer en Davids best willen kastijden. Absaloms en Achitofels boosheid ontdekken en tot eer van zijn rechtvaardigheid straffen. Van zulke exempelen van Gods voorzienigheid en regering over het kwaad is de Heilige Schrift overal vol. En dit heeft David zeer wel geweten en bekend, en deshalve zich voor God hartelijk verootmoedigd. Zie Gen. 45:5.

21 Ik heb gezondigd tegen YHWH: Zie de verklaring van deze bekentenis in Ps. 51.

22 Hebr.: *eigenlijk, doen overgaan, doorgaan, voorbijgaan*; d.i. vergeven, kwijtgescholden. Zo onder, 2 Sam. 24:10; Job 7:21. Vgl. 1 Kron. 21:8; Spreuk. 19:11; Amos 7:8; Micha 7:18, en Zach. 3:4.

23 D.i. Ik zal u om deze zonde met de dood noch tijdelijk noch eeuwig straffen, hoewel u het volgens uw eigen vonnis, vs. 5, en mijn rechtvaardigheid wel verdiend hadt.

24 Hebr.: *lasterende hebt doen lasteren*. Vooreerst, de Ammonieten, die, Uria en anderen van uw knechten doodgeslagen hebbende, hun goden, naar de wijze van de heidenen, hebben geroemd, en de God van Israël, als onmachtig, gelasterd, en ten tweede, in het algemeen alle omliggende vijanden, die kwalijk van God en zijn volk spreken, dat zij van zulk een koning veel meer werk maken, die zo lelijke stukken bedrijft aan zijn goede onderzaten. Of: u hebt hun oorzaak gegeven om lasterlijk te spreken, wanneer zij dit zullen vernemen. Vgl. Rom. 2:24, en elders.

25 *de dood sterven:* Hebr.: יָמוּת, *stervende sterven*.

26 *van Uria David gebaard had:* D.i. die Uria's huisvrouw geweest was. Vgl. boven, 2 Sam. 2:2.

16 En David [27]zocht God voor die jongen; en David vastte een vasten, en [28]ging in, en [29]lag de nacht over op de aarde.

17 Toen maakten zich de [30]oudsten van zijn huis op tot hem, om hem te doen opstaan van de aarde; maar hij wilde niet, en at geen [31]brood met hen.

18 En het gebeurde op de zevende dag, dat het kind stierf; en Davids knechten vreesden hem aan te zeggen, dat het kind dood was, want zij zeiden: Zie, als het kind nog levend was, spraken wij tot hem, maar hij hoorde naar onze stem niet, hoe zullen wij dan tot hem zeggen: Het kind is dood? Want het mocht [32]kwaad doen.

19 Maar David zag, dat zijn knechten [33]mompelden; zo merkte David, dat het kind dood was. Daarom zei David tot zijn knechten: Is het kind dood? En zij zeiden: Het is dood.

20 Toen stond David op van de aarde, en [34]waste en zalfde zich, en veranderde zijn kleding, en ging in het [35]huis van YHWH, en bad aan; daarna kwam hij in zijn huis, en eiste brood; en zij zetten hem [36]brood voor, en hij at.

21 Zo zeiden zijn knechten tot hem: Wat is dit voor een ding, dat u gedaan hebt? Vanwege het levende kind hebt u gevast en geweend; maar nadat het kind gestorven is, bent u opgestaan en hebt brood gegeten.

22 En hij zei: Als het kind nog leefde, heb ik gevast en geweend; want ik [37]zei: Wie weet, YHWH zou mij mogen genadig zijn, dat het kind levend bleve.

23 Maar nu is het dood, waarom zou ik nu vasten? Zal ik hem nog kunnen [38]wederhalen? Ik zal wel tot [39]hem gaan, maar hij zal tot mij niet [40]terugkeren.

24 Daarna troostte David zijn huisvrouw Bathseba, en ging tot haar in, en lag bij haar; en zij [d]baarde een zoon, [e]die zij Salomo [41]noemde; en YHWH had hem lief.

25 [42]En zond heen door de [43]hand van de profeet Nathan, en noemde zijn naam [44]Jedid-jah, [45]omwille van YHWH.

Inname van Rabba

26 [46][f]Joab nu streed tegen Rabba van de kinderen van Ammon; en hij nam de [47]koninklijke stad in.

27 Toen zond Joab boden tot David, en [48]zei: Ik heb gekrijgd tegen Rabba, ook heb ik de [49]waterstad ingenomen.

28 Zo verzamel u nu het overige van het volk, en beleger de stad, en neem ze in; opdat niet, zo ik de stad zou innemen, mijn naam [50]over haar uitgeroepen wordt.

29 Toen verzamelde David al [51]dat volk, en trok naar Rabba; en hij streed tegen haar, en nam ze in.

30 [g]En hij nam de kroon van haar koning van zijn hoofd af, waarvan het gewicht een talent goud was, [52][53]met edelgesteente, en zij werd op Davids hoofd gezet; ook voerde hij uit een zeer grote roof van de stad.

31 [h]Het [54]volk nu, dat daarin was, voerde hij uit, en [55]legde het onder [56]zagen, en onder ijze-

27 *zocht God:* Dat is hier te zeggen, hij bad God vuriglijk om de gezondheid van het kind. Zie 2 Kron. 20:3, 20:4; Ps. 27:8, en Ps. 34:5, en Ps. 77:3; Jes. 26:16, en Jes. 31:1; Jer. 50:4, enz.

28 *ging in:* In zijn binnenkamer, of kabinet.

29 *lag de nacht over op de aarde:* Hebr.: אָרְצָ, *hij overnachtte en lag op de aarde*.

30 *oudsten van zijn huis:* D.i. zijn voornaamste officieren of hovelingen, die in het volgende zijn knechten genoemd worden.

31 *brood met hen:* Zie boven, 2 Sam. 3:35, en elders dikwijls.

32 *kwaad doen:* D.i. dit mocht hem nog meer kwellen en bedroeven dan tevoren.

33 Binnensmonds en zachtjes, stillekens met elkaar spraken, opdat het David niet mocht horen.

34 *wies en zalfde zich:* Zie Ruth 3:3.

35 *huis van YHWH:* Versta, de tent, die David voor de ark had doen maken. Zie boven, 2 Sam. 6:17.

36 *brood voor:* Gelijk boven, vs. 17, en in vs. 22.

37 T.w. bij mijzelf, d.i. ik dacht.

38 T.w. in het leven.

39 *hem gaan:* T.w. tot het kind, naar het lichaam in het graf, naar de ziel in de hemel.

40 In dit leven.

– *d* Matt. 1:6.

– *e* 1 Kron. 22:9.

41 Hebr.: *Schelomoh*. Deze naam heeft David hem gegeven naar Gods bevel. Zie 1 Kron. 22:9.

42 En zond heen: Te weten, YHWH. Anders: hij [David] zond [hem] onder de hand van de profeet Nathan [d.i. om van Nathan geleerd en geregeerd te worden in de vreze van de Heer], die zijn naam noemde Jedid-Jah.

43 *hand van de profeet Nathan:* D.i. door de dienst.

44 D.i. beminde van de Heer. Hebr.: Jedijde-Jah.

45 *om de wil van YHWH:* D.i. omdat de Heer hem liefhad, gelijk vs. 24 gezegd is, en omdat hij een voorbeeld zou zijn van de Heer Christus, die de welbeminde Zoon van God, de stichter van Gods huis en de rechte koning van de vrede is. Zie boven 2 Sam. 7:13, enz. 1 Kron. 22:9, 22:10; Ps. 45; Hooglied doorgaans; Jes. 9:5, enz.; Matt. 3:17; Luk. 1:32, 1:33; Hebr.: 3:6.

46 *Joab nu krijgde:* Hier wordt nu vervolgd de historie, die begonnen is boven, 2 Sam. 11.

– *f* 1 Kron. 20:1.

47 *koninklijke stad in:* Hebr.: מְלוּכָה, *de stad van het koninkrijk*. Waardoor men verstaan kan dat deel van de stad, waar het koninklijke hof in was, dat aan het water gelegen of met wateren omsingeld mag geweest zijn. Zie vs. 27.

48 D.i. liet hem zeggen.

49 *waterstad ingenomen:* Zie vs. 26.

50 *over haar uitgeroepen worde:* Of: *daarover genoemd worde*; d.i. opdat u de eer daarvan mag hebben, en niet ik, die de eer zou hebben als men zei: Joab heeft Rabba gewonnen.

51 dat volk: Het overige volk, gelijk in vs. 28 gezegd is.

– *g* 1 Kron. 20:2.

52 *gewicht was:* Anders: *prijs, of, waardij*.

53 talent gouds: Zie Ex. 25:39. Een burgerlijk talent gouds zou bedragen twee en zestig pond en een half, het pond van twaalf onsen, dat is zes en veertig ponden [elk pond van zestien onsen] en veertien onsen.

– *h* 1 Kron. 20:3.

54 *volk nu:* Versta, zoveel van hen, als tot voorbeeldige straf nodig was. Onder, 2 Sam. 17:27, wordt verhaald van enen Sobi, die sommigen menen dat de zoon van de koning van Rabba was, en niet alleen in het leven behouden, maar ook van David in zijns broers Hanums plaats koning gemaakt is.

55 *legde het:* Deze harde straffen, in de oosterse landen [zo men meent] gebruikelijk, heeft David de Ammonieten aangedaan, omdat zij zijn vriendelijke intentie en daad zo bitterlijk misduid, en zijn gezanten, tegen alle volkenrecht, zo schandelijk behandeld hadden; zie boven, 2 Sam. 10:2, 10:3, 10:4, en daarenboven gruwelijke afgodendienaars, lasteraars en vijanden van God en zijn volk waren, die zonder twijfel zulke soorten van doden het volk van God tirannelijk hadden aangedaan. Vgl. boven 2 Sam. 8:2; Amos 1:3, en Hebr.: 11:37, en zie van de getakte dorswagens Deut. 25:4.

56 D.i. hij liet hen doorzagen, met ijzeren getakte dorswagens [gelijk koren] verpletteren, met bijlen doorhouwen en in tichelovens verbranden.

ren dorswagens, en onder ijzeren bijlen, en deed hen door de [57]kleioven doorgaan; en zo deed hij aan alle steden van de kinderen van Ammon. Daarna keerde David, en al het volk, weer naar Jeruzalem.

HOOFDSTUK XIII

Amnon bemint zijn zuster Thamar, en verkracht haar, met behulp van de arglistige raad van Jonadab, maar verstoot haar terstond weer, vs. 1 enz. Wat Absalom, de volle broer van Thamar, na verloop van twee jaar bitter wreekt, door zijn broer Amnon te laten vermoorden, 23. Deze zaken ontstellen en bedroeven David zeer, 21, 36. Absalom vlucht naar Gesur, 37.

Amnon onteert Tamar

EN het gebeurde daarna, zo Absalom, Davids [1]zoon, een knappe zus had, van wie de naam Thamar was, dat Amnon, Davids [2]zoon, haar lief kreeg.

2 En Amnon was benauwd tot ziek wordens toe, om zijn zus Thamars wil; want zij was een [3]maagd, zodat het in Amnons ogen [4]zwaar was, haar iets te doen.

3 Maar Amnon had een vriend, van wie de naam Jonadab was, een zoon van [5]Simea, Davids broer; en Jonadab was een zeer [6]wijs man.

4 Die zei tot hem: Waarom bent u [7]van morgen tot morgen zo [8]mager, u koningszoon, zult u het mij niet te kennen geven? Toen zei Amnon tot hem: Ik heb Thamar, de zus van mijn broer Absalom, lief.

5 En [9]Jonadab zei tot hem: Leg u op uw bed, en [10]maak u ziek; als dan uw vader zal komen om u te zien, zo zult u tot hem zeggen: Dat toch mijn zus Thamar kome, dat zij mij met [11]brood spijzige, en het voedsel voor mijn ogen toemake, opdat ik het aanzie, en van haar hand ete.

6 Amnon dan legde zich, en maakte zich ziek. Toen nu de koning kwam om hem te zien, zei Amnon tot de koning: Dat toch mijn zus Thamar kome, dat zij twee [12]koekjes voor mijn ogen toemake, en ik van haar hand ete.

7 Toen zond David heen tot Thamar in [13]het huis, zeggende: Ga toch heen in het huis van uw broer Amnon, en maak hem een voedsel.

8 En Thamar ging heen in het huis van haar broer Amnon, (hij nu was [14]neerliggende), en zij nam deeg, en kneedde het, en maakte koekjes toe voor zijn ogen, en bakte de koekjes.

9 En zij nam een pan, en [15]goot ze uit voor zijn aangezicht; maar hij weigerde te eten. En Amnon zei: Doe alle man van mij uitgaan. En alle man ging van hem uit.

10 Toen zei Amnon tot Thamar: Breng het voedsel in de kamer, dat ik van uw hand ete; zo nam Thamar de koekjes, die zij gemaakt had, en bracht ze haar broer Amnon in de kamer.

11 Als zij ze nu tot hem nabij bracht, dat hij ate, zo greep hij haar, en zei tot haar: Kom, lig bij mij, mijn zus!

12 Maar zij zei tot hem: Niet, mijn broer, verkracht [16]mij niet, want zo doet men niet in [17]Israël; doe deze dwaasheid niet.

13 Want ik, waarheen zou ik mijn schande brengen? En u, u zou zijn als een van de dwazen in Israël; zo spreek toch nu tot de koning, want hij zal mij van u [18]niet onthouden.

14 Maar hij wilde naar haar stem niet horen; maar sterker zijnde dan zij, zo verkrachtte hij haar, en lag bij haar.

Amnon verstoot Tamar

15 Daarna haatte haar Amnon met een zeer grote haat; want de haat, waarmee hij haar haatte, was groter dan de liefde, waarmee hij haar had liefgehad; en Amnon zei tot haar: Maak u op, ga weg.

16 Toen zei zij tot hem: [19]Er zijn geen redenen om mij uit te drijven; dit kwaad zou groter zijn dan het andere, dat u bij mij gedaan hebt; maar hij wilde naar haar niet horen.

57 ticheloven doorgaan: Anders: door de oven van Malchen, [d.i. Moloch] welke afgod zij hun kinderen gewoon waren te offeren, latende die passeren door het vuur. Zie 2 Kon. 16:3, en 2 Kon. 23:10; idem Lev. 18:21, en Lev. 20:2, enz.

1 *zoon, een schone zus had:* Uit Maächa, dochter van Thalmai, koning van Gesur, boven 2 Sam. 3:3; uit deze had David ook Thamar; zijnde zo Absalom en Thamar van één vader en ééne moeder geboren.

2 *zoon, haar lief kreeg:* Uit Ahinoam, boven 2 Sam. 3:3.

3 En dienvolgens zo nauw bewaard, dat het Amnon niet wel mogelijk scheen in het geheime met haar te spreken en haar machtig te worden. Vgl. Spreuk. 30:19.

4 *zwaar was:* Of: *onmogelijk*. Hebr.: עָשׂוֹת, eigenlijk, wonderlijk, verborgen. Vgl. Gen. 18:14.

5 Zie 1 Sam. 16:9, en onder 2 Sam. 21:21.

6 *wijs man:* Dat is hier, zeer listig en kloek om een kwade raad te vinden, gelijk hij hier gedaan heeft, inplaats dat hij Amnon behoorde bestraft en dit feit afgeraden te hebben, ja zelfs de koning, desnoods daarvan gewaarschuwd. Vgl. onder 2 Sam. 14:2; Ps. 58:6.

7 *van morgen tot morgen:* Hebr.: בֹּקֶר, *in de morgen, in de morgen, of 's morgens, 's morgens*; d.i. alle morgen, alle dagen, van dag tot dag. Hij wil zeggen: Wat schort u dat u er dagelijks zo mager uitziet?

8 Hebr.: *zo dun, uitgeteerd*.

9 *Jonadab zei:* Hebr.: יְאֹנָדָב, *Jehonadab*.

10 *maak u ziek:* Of: *stel u ziek*; d.i. houd u alsof u ziek was.

11 *brood spijzige:* D.i. gelijk volgt, wat voedsel of enig eten bereide.

12 *koekjes voor mijn ogen toemake:* Of: *stuifkens besla*. In het Hebr.: שְׁתֵּי, zijn twee woorden, die beide komen van een woord, dat het hart betekent; alsof men zei: Hartelijke [koekjes] hartelijk make, of bereide; d.i. enige koekjes [waarvoor het Hebreeuwse woord genomen wordt] zo bakke, dat mij het toebereiden en bakken zowel als het voedsel, mijn hart verkwikke en aangenaam zij.

13 D.i. hij liet haar zeggen.

14 Op zijn leger, of bed, gelijk boven vs. 5.

15 *goot ze uit:* Of: *schudde ze*.

16 *verkracht mij niet:* Zie Gen. 34:2.

17 Zijnde een heilig volk van God, en belijdenis doende van godvruchtigheid.

18 niet onthouden: Het is te vermoeden dat zij dit gesproken heeft, om Amnons hand op ditmaal te ontgaan, niet twijfelende of de koning zou daarna middel vinden om zulk een huwelijk te beletten, dat in Gods wet verboden was, Lev. 18:9, 18:11.

19 *Er zijn geen oorzaken:* Anders: *laat er geen oorzaak zijn*; d.i. geef toch geen oorzaak tot een nieuw kwaad, waaruit meer kwaad zou volgen dat uit het voorgaande; gemerkt de zaak nu nog zou kunnen verborgen blijven, maar zo u mij met schande openlijk van u verstoot, zal Gods naam bij de vijanden gelasterd, zijn volk geërgerd, u en ik openlijk onteerd, de koning verstoord, en mijn broer Absalom op u verbitterd worden en zich willen wreken. Op dit bidden van Thamar past het volgende bekwamelijk, waar Amnon haar bede afslaat.

17 En hij riep zijn jongen, die hem diende, en zei: Drijf nu [20]deze van mij uit naar buiten, en grendel de deur achter haar toe.

18 Zij nu had een [21]veelvervigen rok aan; want zo werden de dochters van de koning, die maagden waren, met mantels gekleed; en zijn dienaar bracht haar uit tot buiten, en grendelde de deur achter haar toe.

19 Toen [22]nam Thamar [23]as op haar hoofd, en [24]scheurde de veelvervigen rok, die zij aanhad; en zij legde haar hand op haar hoofd, en ging [25][26]vast heen en kreet.

20 En haar broer Absalom zei tot haar: Is uw [27]broer [28]Amnon bij u geweest? Nu dan, mijn zus, [29]zwijg stil, hij is uw broer; [30]zet uw hart niet op deze zaak. Zo bleef Thamar en was [31]eenzaam in het huis van haar broer Absalom.

21 Als de koning David al deze dingen hoorde, [32]zo ontstak hij zeer.

22 Maar Absalom sprak niet met Amnon, [33]noch kwaad noch goed; maar Absalom haatte Amnon, omdat hij zijn zus Thamar verkracht had.

Absalom doodt Amnon en vlucht

23 En het gebeurde, na [34]twee volle jaren, dat Absalom, schaapsscheerders had te [35]Baäl-Hazor, dat bij Efraïm is; [36]zo nodigde Absalom al de zonen van de koning.

24 En Absalom kwam tot de koning, en zei: Zie, nu heeft uw knecht schaapsscheerders; dat toch de koning en zijn [37]knechten met [38]uw knecht gaan.

25 Maar de koning zei tot Absalom: Niet, mijn zoon, laat ons toch niet al samen gaan, opdat wij u niet [39]moeilijk zijn; en [40]hij hield bij hem aan, maar [41]hij wilde niet gaan, maar [42]zegende hem.

26 Toen zei Absalom: Zo niet, laat toch mijn broer Amnon met ons gaan. Maar de koning zei tot hem: Waarom zou hij met u gaan?

27 Als Absalom bij hem aanhield, zo liet hij Amnon en al de zonen van de koning met hem gaan.

28 Absalom nu gebood zijn jongens, zeggende: Let er nu op, als Amnons hart [43]vrolijk is van de wijn, en ik tot u zal zeggen: Sla Amnon, dan zult u hem doden; vrees niet; [44]is het niet, omdat ik het u geboden heb? Wees sterk en wees [45]dapper.

29 En Absaloms jongens deden aan Amnon, zoals Absalom geboden had. Toen stonden alle zonen van de koning op, en reden ieder op zijn muildier, en vluchtten.

Het bericht bereikt David

30 En het gebeurde, als zij op de weg waren, dat het gerucht tot David kwam, dat men zei: Absalom heeft al de zonen van de koning geslagen, en er is niet één van hen overgelaten.

31 Toen stond de koning op, en [46a]scheurde zijn kleren, en [47]legde zich neer ter aarde; evenzo [48]stonden al zijn knechten met gescheurde kleren.

32 Maar [49]Jonadab, de zoon van Simea, Davids broer, [50]antwoordde en zei: Mijn heer [51]zegge niet, dat zij al de jongemannen, de zonen van de koning, gedood hebben; maar Amnon alleen is dood; want [52]bij Absalom [53]is er op toegeleid, van de dag af, dat hij zijn zus Thamar verkracht heeft.

33 Zo [54]neme nu mijn heer de koning de zaak niet in zijn [55]hart, denkende: al de zonen van de koning zijn dood; want Amnon alleen is dood.

20 *deze van mij uit naar buiten:* Hatelijk en verachtelijk gesproken.

21 *veelvervigen rok aan:* Zie Gen. 37:3.

22 *nam Thamar:* D.i. zij nam en wierp, of strooide.

23 *as op haar hoofd:* Vgl. boven, 2 Sam. 1:3.

24 *scheurde de veelvervigen rok:* Zie Gen. 37:29.

25 *hand op haar hoofd:* Naar de wijze van de rouwdragende vrouwen. Zie Jer. 2:37.

26 *vast heen en kreet:* Hebr.: וַיֵּלֶךְ, *ging gaande [t.*w. naar haar broer Absalom, gelijk volgt] en kreet; d.i. al gaande en krijtende. Vgl. onder, 2 Sam. 16:5.

27 D.i. halfbroer. Zie boven, vs. 1.

28 *Amnon bij u geweest:* Sommigen menen dat Absalom zijns broers naam hier zo verandert uit verachting; want zijn naam was Amnon.

29 *zwijg stil:* Om de eer onzes huises.

30 *zet uw hart niet op deze zaak:* D.i. neem het niet al te zeer ter harte, kwel u daar niet over.

31 *eenzaam in het huis van haar broer Absalom:* Als beschaamd zijnde, het gezelschap van de mensen mijdende en van niemand bezocht zijnde; of, verbaasd.

32 *ontstak hij zeer:* Hebr.: מָאַד, *hem ontstak zeer*; t.w. de toorn. Zie Gen. 4:5.

33 *noch kwaad noch goed:* Hebr.: טֹוב, *van het kwade af tot het goede toe*. Vgl. Gen. 24:50, en Gen. 31:24. De zin is dat Absalom, hoewel verbitterd zijnde, nochtans dit tegen Amnon geheel niet liet blijken, maar wachtte op gelegenheid van wraak.

34 *twee volle jaren:* Hebr.: יָמִים, *twee jaren van de dagen*.

35 Hebr.: *Baäl-Chatsor*. Anders in de effen, of pleinen van Hazor, zijnde gelegen aan de grenzen van Efraïm en Benjamin, waar de stad Efraïm ook ligt, anders genoemd Efrem, naar uitwijzen van de kaarten.

36 zo nodigde Absalom al de zonen van de koning: Gelijk men te die tijde gewoon was grote gastmalen te maken bij het scheren van de schapen. Zie Gen. 38:13, en 1 Sam. 25:2, 25:4, 25:6, 25:36.

37 D.i. officieren, hovelingen.

38 *uw knecht:* D.i. met mij.

39 *moeilijk zijn:* Want de aanwezigheid van de koning en van zijn officieren of hovelingen zou Absalom moeilijker en kostbaarder gevallen zijn.

40 hij hield bij hem aan: Absalom.

41 hij wilde niet gaan: De koning.

42 *zegende hem:* D.i. wenste hem alles goeds. Gelijk boven, 2 Sam. 6:20, enz.

43 *vrolijk is van de wijn:* Hebr.: יַּיִן, *goed*. Zie Richt. 16:25.

44 *is het niet:* Of: *is het niet [zo] dat ik het, enz.* D.i. u doet het toch niet van uzelven, maar door mijn bevel en last; daarom zal ik er voor instaan, en niet u. Zo vreest niet.

45 Hebr.: *tot kinderen, of, zonen van de kloekheid, of, dapperheid*. Zie boven, 2 Sam. 3:34.

46 *scheurde zijn kleren:* Gelijk boven, vs. 19.

– *a* 2 Sam. 1:11.

47 *legde zich neder ter aarde:* Gelijk boven, 2 Sam. 12:16.

48 Of: al zijn knechten, die er stonden, hadden gescheurde kleren, of, scheurden al zijn knechten, die daar stonden, de kleren. Hebr.: waren gescheurd, of, gescheurden van kleren.

49 Zie boven, vs. 3.

50 *antwoordde en zei:* D.i. nam het woord, begon te spreken. Zie Richt. 18:14.

51 *zegge niet:* T.w. bij zichzelven; d.i. denke niet, beelde zich niet in.

52 *bij Absalom:* Anders: *op Absaloms mond*; d.i. woord, zeggen of bevel.

53 *is er op toegelegd:* Of: *op Absaloms bevel is het geschied, dat besteld, of, opgezet was*; of, is het een opzet geweest.

54 *neme nu:* Hebr.: אַל, *legge, stelle*.

55 Hebr.: *zeggende*; t.w. bij zichzelven; d.i. denkende, gelijk vs. 32.

34 Absalom nu vluchtte; en de jongen, die de [56]wacht hield, hief zijn ogen op, en zag toe, en ziet, er kwam veel volk van de weg achter [57]hem, aan de zijde van het gebergte.

35 Toen zei Jonadab tot de koning: Zie, de zonen van de koning komen; naar het woord [58]van uw knecht, zo is het gebeurd.

36 En het gebeurde, als hij geëindigd had te spreken, ziet, zo kwamen de zonen van de koning, en hieven hun stemmen op en huilden; en de koning ook en al zijn knechten huilden met een zeer groot geween.

37 (Absalom dan vluchtte, en trok tot Thalmai, de zoon van [59]Ammihur, koning van [60]Gesur.) En [61]hij droeg rouw over zijn zoon, [62]al die dagen.

38 Zo vluchtte Absalom, en trok naar Gesur; en hij was daar drie jaar.

39 Toen [63]verlangde de ziel van de koning David zeer om naar Absalom [64]uit te trekken; want hij had zich [65]getroost over Amnon, dat hij dood was.

HOOFDSTUK XIV

Joab brengt Absalom, door middel van een schrandere vrouw uit Tekoa, weer in genade bij David, vs. 1 enz. die Joab toestemming geeft Absalom terug te halen, maar niet wil toestaan dat hij hem onder ogen komt, 21. Absaloms schoonheid, lange haar en kinderen, 25. Hij dwingt ten slotte Joab voor hem te verkrijgen dat hij bij zijn vader mag komen, zoals geschiedt, 29.

De wijze vrouw van Tekoa

ALS nu Joab, de zoon van Zeruja, merkte, dat het hart van de [1]koning over Absalom was;

2 Zo zond Joab heen naar [2]Thekoa, en nam van daar een [3]wijze vrouw; en hij zei tot haar: Stel u toch, alsof u rouw draagt, en trek nu rouwklederen aan, en zalf u niet met [4]olie, en wees als een vrouw, die nu vele dagen rouw gedragen heeft over een dode;

3 En ga in tot de koning, en spreek tot hem naar dit woord. En Joab [5]legde de woorden in haar mond.

4 En de Thekoietische vrouw zei tot de koning, als zij op haar [6]aangezicht ter aarde was gevallen, en zich [7]neergebogen had, zo zei zij: [8]Behoud, o koning!

5 En de koning zei tot haar: Wat is u? En zij zei: Zeker, ik ben een weduwvrouw, en mijn man is gestorven.

6 Nu had uw dienstmaagd twee zonen, en deze beiden twistten in het veld, en er was geen [9]scheider tussen hen; zo sloeg de één de ander, en doodde hem.

7 En zie, het hele [10]geslacht is opgestaan tegen uw dienstmaagd, en hebben gezegd: Geef die hier, die zijn broer geslagen heeft, dat wij hem voor de [11]ziel van zijn broer, die hij doodgeslagen heeft, doden, en ook de erfgenaam vernietigen; zo zullen zij mijn [12]kool, die overgebleven is, uitblussen, opdat zij mijn man geen [13]naam noch overblijfsel laten [14]op de aardbodem.

8 Toen zei de koning tot deze vrouw: Ga naar uw huis, en ik zal [15]voor u gebieden.

9 En de Thekoietische vrouw zei tot de koning: Mijn heer koning, de [16]ongerechtigheid zij op mij en op het huis van mijn vader; de koning daarentegen, en zijn stoel, zij onschuldig.

10 En de koning zei: Spreek iemand tegen u, zo breng hem tot mij; en hij zal u [17]voortaan niet meer aantasten.

11 En zij zei: De koning gedenke toch aan YHWH, [18][19]uw God, dat de bloedwrekers niet te

56 *wacht hield:* En, als hij wat vernam, daarvan een teken gaf met de bazuin, of kwam het aanzeggen, of, de vragenden aanzeide wat hij zag.

57 Nl. Absalom, die die weg heen getogen was naar Baäl-Hazor, en nu vandaar vluchtte naar Gesur.

58 uws knechts: D.i. gelijk ik gezegd heb, zo is het. Zie vs. 32.

59 Hebr.: *Ammichur*. Deze Thalmai was Absaloms grootvader van moeders wege. Zie boven, 2 Sam. 3:3.

60 Zie boven, 2 Sam. 3:3, en onder, 2 Sam. 15:8.

61 hij droeg rouw: David.

62 *al die dagen:* D.i. vele dagen, t.w. de drie jaren, die Absalom te Gesur geweest is, gelijk volgt; want daarna legde de koning de rouw af. Anders wordt dit gemeenlijk verstaan van al de dagen van het leven; welke woorden, van het leven, dikwijls daarbij worden gevoegd.

63 Of: *bezweek, werd verteerd;* idem, de begeerte, de lust verteerde David. Het Hebreeuwse woord is gesteld in het vrouwelijke geslacht, zodat het op David niet past, maar wel op zijne ziel, welk woord hier ingevoegd is uit Ps. 84:3, en Ps. 119:81; waar dergelijke manier van spreken zo voluit gevonden wordt. Zie ook Job 19:27.

64 *uit te trekken:* Dit kan men verstaan van te doen uittrekken; d.i. iemand uit de zenden om Absalom weer te halen.

65 *getroost over Amnon:* D.i. hij had de rouw over Amnons dood afgelegd. Zie Gen. 37:35, en Gen. 38:12.

1 Dat zijn hart zo over hem hing, dat hij hem graag zou zien wedergehaald, maar dat het hem ontbreken mocht aan bekwame gelegenheid of een eerlijk voorwendsel, zo bedenkt hij een behendig middel daartoe, dat in het volgende verhaald wordt.

2 Een stadje, gelegen op een berg, aan de noordelijke grenzen van Juda, niet ver van Jeruzalem. Zie 2 Kron. 11:6.

3 *wijze vrouw:* Vgl. boven, 2 Sam. 13:3.

4 Zie Ruth 3:3.

5 D.i. zei haar voor, zoals zij tot de koning nazeggen zou. Vgl. Ex. 4:15.

6 *aangezicht ter aarde was gevallen:* Tot een teken van ootmoedigen eerbied, gelijk Ruth 2:10; 1 Sam. 20:41, en 1 Sam. 25:23, 25:24, onder 2 Sam. 22; 1 Kon. 18:7, enz.

7 nedergebogen had: Zie Gen. 18:2.

8 *Behoud, o koning:* Of: *verlos, schaf heil.*

9 *scheider tussen hen:* Redder of verlosser. Daarom kon ook niemand van de gelegenheid van de misdaad getuigen. Zie Deut. 19:15, enz.

10 Om het recht van bloedwraak tegen de moordenaar uit te voeren. Zie Num. 35:19; Deut. 19:12.

11 D.i. het leven, of de persoon.

12 D.i. mijn enige overige zoon doden, door welke het geslacht zou kunnen worden voortgeplant en bewaard, gelijk van een kool een vuur kan gemaakt en bewaard worden.

13 Omdat deze zoon alleen zijns vaders naam zou dragen en erfgenaam zijn. Zie Deut. 25:6; Ruth 4:5, 4:10.

14 Hebr.: *stellen.*

15 *voor u gebieden:* Over u, of, om u, u aangaande. De zin is: Ik zal bevel geven dat uw zoon geen leed geschiede. Of: [gelijk sommigen] ik zal de zaak doen onderzoeken door rechters.

16 Als er enige mocht zijn in dit uw vonnis, die neem ik op mij, als verzekerd zijnde van mijns zoons onschuld, of de billijkheid van uw sententie.

17 *voortaan niet meer aantasten:* Hebr.: נָגַע, *niet toedoen, of, voortvaren om u aan te roeren, d.*i. u te kwellen, lastig te vallen.

18 Het schijnt dat zij ziet op de wet van God gegeven, Num. 35:11, 35:12. Sommigen verstaan dat zij door deze woorden van de koning een eed verzoekt. Anderen dat zij ziet op het exempel van Kaïn de broermoorder, welke God verschoond heeft.

19 *uw God:* D.i. zijn.

[20]vele worden om te verderven, dat zij mijn zoon niet vernietigen. Toen zei hij: [21]Zo waarachtig als YHWH leeft, als er [22]één van [23]de haren van uw zoon op de aarde zal vallen!

12 Toen zei deze vrouw: Laat toch uw dienstmaagd een woord tot mijn heer de koning spreken. En hij zei: Spreek.

13 En de vrouw zei: Waarom hebt u dan [24]zoiets tegen Gods [25]volk gedaan? Want daaruit, dat de koning [26]dit woord gesproken heeft, is hij als een schuldige, omdat de koning zijn [27]verstotene niet wederhaalt.

14 Want wij zullen [28]de dood sterven, en wezen als water, dat, ter aarde uitgestort zijnde, [29]niet verzameld wordt. [30]God dan zal de [31]ziel niet wegnemen, maar Hij zal [32]gedachten denken, dat Hij de [33]verstotene niet van [34]Zich verstote.

15 Nu dan, dat ik gekomen ben, om ditzelve woord tot de koning, mijn heer, te spreken, is omdat het [35]volk mij vreesachtig gemaakt heeft; zo [36]zei uw dienstmaagd: Ik zal nu tot de koning spreken; misschien zal de koning het [37]woord van zijn dienstmaagd doen.

16 Want de koning zal horen, om zijn dienstmaagd te [38]redden van de hand van de man, die voorheeft mij en mijn zoon samen van Gods [39]erfenis te vernietigen.

17 Verder [40]zei uw dienstmaagd: Het [41]woord van mijn heer, van de koning, [42]zij toch tot rust; want [43]zoals een Engel van God, zo is mijn heer de koning, om te [44]horen het goede en het kwade; en YHWH, uw God, [45]zal met u zijn.

18 Toen antwoordde de koning, en zei tot de vrouw: Verberg nu niet voor mij de zaak, die ik u vragen zal. En de vrouw zei: Mijn heer de koning spreke toch.

19 En de koning zei: Is Joabs [46]hand met u in dit alles? En de vrouw antwoordde en zei: Zo waarachtig als uw ziel leeft, mijn heer koning, als [47]iemand ter rechter- of ter linkerhand zou kunnen afwijken van alles, wat mijn heer de koning gesproken heeft; want uw knecht Joab heeft het mij geboden, en die heeft al deze woorden in de mond [48]van uw dienstmaagd gelegd;

20 Dat ik de [49]gestalte van deze zaak zo [50]omwenden zou, dat heeft uw knecht Joab gedaan; maar mijn heer is wijs, naar de wijsheid van een [51]Engel van God, om te merken alles, [52]wat op de aarde is.

Absalom keert terug naar Jeruzalem

21 Toen zei de koning tot Joab: Zie nu, [53]ik heb deze zaak gedaan; zo ga heen, haal de [54]jongeling Absalom weer.

22 Toen viel Joab op zijn aangezicht ter aarde, en boog zich, en [55]dankte de koning; en Joab zei: Vandaag heeft [56]uw knecht gemerkt, dat ik genade gevonden heb in uw ogen, mijn heer

20 *vele worden om te verderven:* De zin is: Omdat er veel bloedverwanten en veel bloedwrekers zijn, zo nodig zijn dat de koning niet één alleen, maar allen bevel geve, anders zou lichtelijk de één of de ander, geen bevel hebbende, mijn zoon mogen doden.

21 Zo waarachtig als: Versta hierop: Zal ik ook doen wat ik gezegd heb.

22 als er een: Versta hierop: Zo doe mij God dit en dat. Zie van zulk eedzweren Gen. 14:23.

23 de haren uws zoons: D.i. ik zal beschikken dat uw zoon in het minste niet zal beschadigd worden. Zie 1 Sam. 14:45; 1 Kon. 1:52; Hand. 27:34, en vgl. Matt. 10:30.

24 T.w. dat u in uw vonnis meteen veroordeeld hebt, als onbillijk en onbetamelijk zijnde.

25 *volk gedaan:* Dat naar Absaloms wederkomst verlangt, opdat hij in zijns ouden vaders plaats tot hun best zou mogen regeren.

26 dit woord gesproken heeft: D.i. de voorgaande sententie over de zaak mijns zoons.

27 Nl. Absalom, wiens zaak, zij wil zeggen, gelijk te zijn met de zaak van haar zoon; hoewel er groot onderscheid tussen was, omdat Absalom zijn broer niet in het gevecht of onverhoeds, maar verradelijk had doen vermoorden. Zie boven, 2 Sam. 13:28.

28 *de dood sterven:* Hebr.: מָוֹת, *stervende sterven*; t.w. als Absalom niet wederkomt. Anderen verstaan deze en de volgende woorden van de natuurlijke dood, alsof zij zei: Verhaast toch Absaloms dood niet, hij zal toch vroeg genoeg sterven, gelijk wij allen eens moeten sterven, en staan niet op vóór de jongste dag.

29 niet verzameld wordt: D.i. niet weer kan bijeengebracht worden, als het op aarde weggegoten is.

30 *God dan:* Om zijns volks wil, opdat wij niet, van Absalom beroofd zijnde, na uw dood, zonder hoofd en beschermer zouden zijn en een roof onzer vijanden worden.

31 *ziel niet wegnemen:* Of: *heeft [zijne] ziel niet weggenomen*; d.i. het leven van Absalom. Anders: en God zal geen persoon aannemen; t.w. dat iemand de dood zou ontgaan.

32 *gedachten denken:* D.i. en hij [t.w. de koning] zal gedachten denken, enz. middel beschikken, verschaffen, de zaak daarheen richten. Versta, opdat na zijn dood het rijk van een navolger mag voorzien zijn.

33 Absalom.

34 *Zich verstote:* Zodat hij niet weer tot Gods volk zou komen.

35 *volk mij vreesachtig gemaakt heeft:* Sprekende dagelijks, gelijk in vs. 14 verhaald is, uit vrees dat Absalom wel geheel mocht wegblijven.

36 *zei uw dienstmaagd:* T.w. bij zichzelven, d.i. dacht; zo vs. 17.

37 *woord van zijn dienstmaagd doen:* D.i. de raad, voorslag.

38 En dan verder van gelijken moeten doen aan zijn zoon Absalom, om de gelijkheid van deze beide zaken.

39 erve te verdelgen: D.i. uit Gods volk, zijnde hem zo lief als iemand zijn erfdeel wezen kan.

40 *zei uw dienstmaagd:* D.i. dacht, gelijk vs. 15.

41 woord mijns heren: D.i. de uitspraak, het vonnis.

42 zij toch tot rust: Wensender wijze gesproken. Of: zal nu tot rust zijn; d.i. zal dienen tot troost en gerustheid, niet alleen voor mij en mijn zoon, maar bijgevolg ook voor Absalom, de koning zelf en het gehele volk, dat naar Absalom verlangt.

43 *gelijk een Engel van God:* Zo wijs als enz. Zie vs. 20.

44 *horen het goede en het kwade:* D.i. om te verstaan, te oordelen wat goed of wat kwaad is. Zo onder 2 Sam. 19:27.

45 *zal met u zijn:* Of: *zij met u*.

46 *hand met u:* D.i. doet u dit alles niet door ingeven en beleid van Joab?

47 Anders: *als er ter rechter- of ter linkerhand is af te wijken, enz.* Zij wil zeggen: Men zou toch de koning met leugens niet kunnen bedriegen, zo hij meteen merkt wat van de zaak is.

48 Gelijk boven, vs. 3.

49 Hebr.: *het aangezicht*.

50 *omwenden zou:* Eerst spreken van mijn zaak, en het vonnis van de koning daarvan hebbende, alsdan de zaak wenden en toepassen op Absalom.

51 *Engel van God:* Gelijk vs. 17.

52 *wat op de aarde is:* Of: *wat in dat land [omgaat]*.

53 ik heb deze zaak gedaan: D.i. ik heb het verzoek, dat u door de Thekoïetische vrouw mij hebt doen voorstellen, toegestaan; of, u hebt deze zaak gedaan; d.i. zo beleid.

54 *jongeling Absalom weer:* Hebr.: נַעַר, *jongen*; hoewel hij een man was. Zie van het Hebreeuwse woord Gen. 22:5.

55 *dankte de koning:* Hebr.: מְבָרֵךְ, *zegende*.

56 *uw knecht gemerkt:* D.i. ik.

koning! Omdat de koning het [57]woord [58]van zijn knecht gedaan heeft.

23 Zo maakte zich Joab op, en trok naar [59]Gesur; en hij bracht Absalom te Jeruzalem.

24 En de koning zei: Dat [60]hij in zijn huis kere, en mijn [61]aangezicht niet zie. Zo keerde Absalom in zijn huis, en zag het aangezicht van de koning niet.

25 Nu was er in geheel Israël geen man zo schoon als Absalom, zeer te prijzen; van zijn voetzool af tot zijn hoofdschedel toe was er geen gebrek in hem.

26 En als hij zijn hoofd [62]schoor, (nu gebeurde het na verloop [63]van elk jaar, dat hij het schoor, omdat het hem te zwaar was, zo schoor hij het), zo woog het haar van zijn hoofd tweehonderd sikkels, naar [64]het gewicht van de koning.

27 Ook werden Absalom drie zonen geboren, en een dochter, van wie de naam Thamar was; deze was een vrouw, schoon van aanzien.

28 Zo bleef Absalom [65]twee volle jaren te Jeruzalem, dat hij het aangezicht van de koning niet zag.

29 Daarom zond Absalom tot Joab, dat hij hem tot de koning zond; maar hij wilde niet tot hem komen. Zo zond hij nog voor de tweede keer; evenwel wilde hij niet komen.

30 Zo zei hij [66]tot zijn knechten: Zie, de akker [67]van Joab is naast de mijne, en hij heeft gerst daarop; ga heen, en steek het aan met vuur, en Absaloms knechten staken die akker aan met vuur.

31 Toen maakte zich Joab op en kwam tot Absalom in het huis, en zei tot hem: Waarom hebben uw knechten het stuk akkers, dat van mij is, met vuur aangestoken?

32 En Absalom zei tot Joab: Zie, ik heb tot u gezonden, zeggende: Kom herwaarts, dat ik u tot de koning zend, om te zeggen: Waarom ben ik van Gesur gekomen? Het was mij goed, dat ik nog daar was; [68]nu dan, laat mij het aangezicht van de koning zien; is er dan nog [69]een misdaad in mij, zo dode hij mij.

33 Toen ging Joab in tot de koning, en [70]zei het hem aan. Toen riep hij Absalom, en hij kwam tot de koning in, en boog zich voor hem op zijn aangezicht ter aarde, voor het aangezicht van de koning; en de koning [71]kuste Absalom.

HOOFDSTUK XV

Nadat Absalom de harten van het volk door listige praktijken gestolen heeft, vs. 1 enz. gaat hij onder de schijn van een gelofte, met verlof van zijn vader, naar Hebron, maar maakt aldaar, met behulp van Achitofel, een grote samenzwering, en werpt zich op als koning, 7. David, dit horende, vlucht haastig met zijn volk uit Jeruzalem, en laat daar alleen enige van zijn bijvrouwen achter, 13.

Absaloms samenzwering

EN het gebeurde daarna, dat Absalom zich liet bereiden wagens en paarden, en vijftig mannen, [1]lopende voor zijn aangezicht heen.

2 Ook maakte zich Absalom 's morgens vroeg op, en stond aan de zijde van de weg van de [2]poort. En het gebeurde, dat Absalom iedereen, die een geschil had, om tot de koning ten gerichte te komen, tot zich riep, en zei: Uit welke stad bent u? Als hij dan zei: Uw knecht is uit [3]een van de stammen van Israël;

3 Zo zei Absalom tot hem: [4]Zie, uw zaken zijn goed en recht; maar u hebt geen [5]verhoorder vanwege de koning.

4 Verder zei Absalom: [6]Och, dat men mij tot rechter stelde in het land! Dat iedereen tot mij zou komen, die een geschil of rechtzaak heeft, dat ik hem recht sprake.

5 Het gebeurde ook, als iemand naderde, om zich voor hem te buigen, zo reikte hij zijn hand uit, en greep hem, en kuste hem.

6 [7]En naar die wijze deed Absalom aan geheel Israël, die tot de koning ten gerichte kwamen. Zo [8]stal Absalom het hart van de mannen van Israël.

57 D.i. het verzoek, de raad.

58 *van zijn knecht:* Anders: *uws knechts*.

59 Zie boven, 2 Sam. 3:3, en 2 Sam. 13:37.

60 hij in zijn huis kere: Absalom.

61 *aangezicht niet zie:* Zie Gen. 43:3. Dit diende eensdeels om Absalom te meer in betrachting van zijn misdaad op te houden; anderdeels om de ergernis en ongerustheid te vermijden, die bij de vromen en de kinderen van de koning had mogen ontstaan, als Absalom meteen in gelijken graad met zijne broers ware hersteld.

62 D.i. liet scheren, en zo in het volgende.

63 *van elk jaar:* Hebr.: יָמִים, *van dagen tot dagen*; d.i. van jaar tot jaar, of elk jaar. Zie Lev. 25:29.

64 *naar het gewicht van de koning:* D.i. naar het gewicht van de gemene burgerlijke sikkel, en niet de heilige. Zie Gen. 20:16. Hebr.: מֶלֶךְ, Naar de steen van de koning; d.i. naar het koninklijk gewicht. Zie Lev. 19:36, en Deut. 25:13.

65 *twee volle jaren te Jeruzalem:* Hebr.: יָמִים, *twee jaren van de dagen*. Zie Gen. 41:1.

66 hij tot zijn knechten: Absalom.

67 *zijde van het mijne:* Hebr.: שָׂם, *aan mijn hand*; d.i. zijde. De zin is: aan de zijde van mijn akker.

68 *nu dan:* Dit spreekt nu Absalom tot Joab.

69 *een misdaad in mij:* Zo stout spreekt hij, omdat hij de goedertierenheid van de koning wel wist.

70 *zei het hem aan:* Dat hij van Absalom in last had.

71 *kuste Absalom:* Tot een teken van volkomen genade en verzoening. Vgl. Gen. 27:26.

1 *lopende voor zijn aangezicht heen:* Versta, trawanten, lijfgarde, of lakeien, enz., gelijk 1 Kon. 1:5; zie ook 1 Sam. 8:11. Aldus heeft zich Absalom op een nieuwe manier willen voordoen, om het volk in te planten dat hij zich gedroeg als erfgenaam van de kroon: zijnde Amnon, de eerstgeborene, dood, en misschien ook Chilead, de tweede, of immers van geen betekenis. Het kan ook zijn dat hij hiermede Salomo heeft willen voorkomen, van wiens successie hij Gods raad en zijns vaders voornemen mag hebben vernomen.

2 Van het hof van de koning.

3 *één van de stammen van Israël:* D.i. uit deze of die stad, gelegen in deze of die stam.

4 Of: *let op uw zaken, zij zijn goed en recht*.

5 D.i. daar is niemand vanwege de koning, die uw zaken behoorlijk onderzoekt en u aan recht helpt.

6 Hebr.: *wie zal mij stellen*; enz. Een manier van wensen. Vgl. Richt. 9:29.

7 En naar die wijze: Hebr.: דְּבַר, naar dit woord, of naar deze zaak; d.i. aldus, op deze wijze.

8 *stal Absalom:* D.i. hij verwekte en trok tot zich de genegenheid van de Israëlieten. Vgl. Gen. 31:20.

7 Ten einde nu van [9]veertig jaren is het
gebeurd, dat Absalom tot de koning zei: Laat mij
toch heengaan, en mijn [10]gelofte, die ik YHWH
beloofd heb, te [11]Hebron betalen.
8 Want [12]uw knecht heeft een gelofte beloofd,
als ik te [13]Gesur in Syrië woonde, zeggende:
Als YHWH mij [14]zeker weer te Jeruzalem zal
brengen, zo zal ik YHWH [15]dienen.
9 Toen zei de koning tot hem: Ga in vrede. Zo
maakte hij zich op, en ging naar Hebron.
10 Absalom nu had [16]spionnen uitgezonden in
alle stammen van Israël, om te zeggen: Als u het
geluid van de bazuin zult horen, zo zult u zeggen:
Absalom [17]is koning te Hebron.
11 En er gingen met Absalom van Jeruzalem
tweehonderd mannen, [18]genodigd zijnde, maar
gaande in hun eenvoud, want zij wisten van geen
zaak.
12 Absalom zond ook om Achitofel, de
Giloniet, Davids raad, uit zijn stad, uit [19]Gilo te
halen, als hij offergaven offerde. En de samen-
zwering werd sterk, en het volk kwam toe en ver-
meerderde bij Absalom.

David vlucht uit Jeruzalem

13 Toen kwam er een boodschapper tot David,
zeggende: Het hart van ieder in Israël volgt Abs-
alom na.
14 Zo zei David tot al zijn knechten, die met
hem te Jeruzalem waren: Maak u op, en laat ons
vluchten, want er zou voor ons geen [20]ontkomen
zijn voor Absaloms aangezicht; haast u, om weg
te gaan, opdat hij niet misschien haaste, en ons
achterhale, en een kwaad over ons [21]drijve, en
deze [22]stad sla [23]met de scherpte van het zwaard.
15 Toen zeiden de knechten van de koning tot
de koning: Naar alles, wat mijn heer de koning
verkiezen zal, [24]ziet, hier zijn uw knechten.
16 En de koning ging uit met zijn hele huis [25]te
voet; maar de koning liet [26]tien bijvrouwen, om
het huis te bewaren.
17 Als nu de koning met al het volk te voet
was uitgegaan, zo bleven zij staan in een [27]verre
plaats.
18 En al zijn [28]knechten gingen aan zijn zijde
heen, ook al de [29a]Krethi en al de Plethi, en al
de Gethieten, zeshonderd man, die van [30]Gath
[31]te voet gekomen waren, gingen voor het aange-
zicht van de koning heen.
19 Zo zei de koning tot [32]Ithai, de Gethiet:
Waarom zou u ook met ons gaan? Keer weer, en
blijf bij de [33]koning; want u bent [34]vreemd, en ook
zult u weer vertrekken naar uw plaats.
20 [35]Gisteren bent u gekomen, en vandaag zou
ik u met ons omvoeren om te gaan? Zo ik toch
gaan moet, waarheen ik gaan kan, keer weer;
en breng uw broers terug; [36]goedertierenheid en
trouw zij met u.
21 Maar Ithai antwoordde de koning, en zei: Zo
waarachtig als YHWH leeft, en mijn heer de ko-
ning leeft, in de plaats, waar mijn heer de koning
zal zijn, hetzij ten dode, hetzij ten leven, daar zal
uw knecht voorzeker ook zijn!
22 Toen zei David tot Ithai: Zo kom, en ga [37]over.
Zo ging Ithai, de Gethiet, over, en al zijn mannen,
en al de kinderen die met hem waren.
23 En het hele [38]land huilde met [39]luide stem,
als al het volk [40]overging; ook ging de koning

9 *veertig jaren:* Waarvan af deze veertig jaren te rekenen zijn, is onzeker, zo de heilige Schrift dat niet vermeld en verscheiden gevoelen daarvan is.

10 Hij bedekt zijn heilloze samenzwering met een schijn van heiligheid, om zijn vader te bedriegen, en voor het gemene volk zijn regeerzucht te verbergen.

11 Hebron betalen: Een plaats, die door veel aanmerkelijke zaken zeer vermaard was in Israël. Zie Gen. 23:2, boven, 2 Sam. 2:3, en 2 Sam. 5:1, enz.

12 *uw knecht:* D.i. ik heb, enz.

13 *Gesur in Syrië woonde:* Zie boven, 2 Sam. 13:37, 13:38.

14 Hebr.: *wederbrengende zal wederbrengen*.

15 D.i. een bijzonderen godsdienst doen met offeranden te offeren, en de Heer zo voor zijn weldaad, aan mij bewezen, te danken, gelijk mijn gelofte medebrengt.

16 verspieders uitgezonden: Die het volk, al tot Absalom genegen zijnde, vs. 2, tot afval van David mochten bereiden en moedig maken, om Absalom te volgen.

17 *is koning te Hebron:* Of: *regeert*.

18 *genodigd zijnde:* Om Absaloms dankfeest bij te wonen, zonder in het minst te weten van zijn samenzwering, gelijk volgt.

19 *uit Gilo:* Een stad in Juda, Joz. 15:51.

20 *ontkomen zijn:* Als wij lang hier vertoefden, hij zou ons overvallen, wij zouden zijn hand niet kunnen ontkomen.

21 Hebr.: *aandrijve*.

22 D.i. de inwoners van Jeruzalem.

23 *met de scherpte van het zwaard:* Hebr.: חָרֶב, *aan de mond van het zwaard*.

24 *ziet, hier zijn uw knechten:* D.i. wij zijn bereid en willig om u te volgen, en te doen wat u belieft, wat u gebiedt. Vgl. onder, 2 Sam. 19:38, en Ps. 25:12. Zie ook Gen. 22:1.

25 *te voet:* Hebr.: יַעֲזֹב, *op, of met zijn voeten*; en zo in het volgende. Vgl. vs. 30. Anders: aan zijn voeten; d.i. achter hem, of hem volgende.

26 tien bijwijven: Hebr.: נָשִׁים, tien wijven, bijwijven.

27 *verre plaats:* Hebr.: מֶרְחָק, *in een huis [d.*i. plaats] van de verheid. De zin is: als zij een stuk wegs van de stad gekomen waren, hielden zij stil, om zich in orde te stellen en zo over de beek Kidron te gaan.

28 D.i. officieren en hovelingen, gelijk dikwijls.

29 D.i. zijn lijfgarde. Zie 1 Kon. 1:38.

– *a* 2 Sam. 8:18; 1 Kon. 1:38; 1 Kron. 18:17.

30 Zie boven, 2 Sam. 6:10, en 2 Sam. 8:1.

31 *te voet gekomen waren:* Hebr.: בְּגַת, *op zijn voeten*. Versta, dat een ieder van hen te voet gekomen was.

32 De overste van de zes honderd, die van Gath tot David gekomen waren, houdende garnizoen [gelijk sommigen menen] in de stad Gath, die David de Filistijnen afgenomen had. Zie boven, 2 Sam. 8:1. Deze is van David mee gebruikt als een krijgsoverste; onder, 2 Sam. 18:2.

33 T.w. Absalom, die nu van het volk voor koning gehouden wordt.

34 Zodat Absalom geen oorzaak kan hebben, om u suspect te houden; en dienvolgens zult u vrij met Absaloms verlof, weer naar Gath mogen trekken, daar u, bij mij blijvende, uw staat en bijhebbend volk in gevaar zoudt stellen.

35 *Gisteren bent u gekomen:* D.i. onlangs.

36 *weldadigheid en trouw zij met u:* D.i. gelijke weldadigheid en trouw moet u wedervaren als u aan mij bewezen hebt. Anders: vergeld uw broers, die met u zijn, weldadigheid en trouw.

37 Over, of door de beek Kidron, gelijk in het volgende verhaald wordt.

38 gehele land weende: D.i. alle inwoners van het land, omtrent Jeruzalem gelegen.

39 *luide stem:* Hebr.: גָּדוֹל, *groter*.

40 Of: *doorging*; zo sommigen menen dat er ondiepten geweest zijn, waar men te voet kon doorgaan.

over de [b]beek [41]Kidron, en al het volk ging over, recht [42]naar de weg van [43]de woestijn.

24 En ziet, [44]Zadok was ook daar, en al de Levieten met hem, dragende de ark van het verbond van God, en zij zetten de ark van God neer; en [45]Abjathar [46]klom op, totdat al het volk uit de stad geëindigd had over te gaan.

25 Toen zei de koning tot Zadok: Breng de ark van God weer in de stad; als ik genade zal vinden in de ogen van YHWH, zo zal Hij mij wederhalen, en zal ze mij laten zien, en ook [47]Zijn woning.

26 Maar als Hij zo zal [48]zeggen: Ik heb geen lust tot u; [49]zie, hier ben ik, Hij doe mij, [50]zo als het in Zijn ogen goed is.

27 Verder zei de koning tot de priester Zadok: [51]Bent u niet een ziener? Keer weer in de stad met vrede; ook uw beide zonen, Ahimaäz, uw zoon, en Jonathan, Abjathars zoon, met u.

28 Zie, ik zal verblijven in de vlakke velden van de woestijn, totdat er een [52]woord van u kome, dat men mij aanzegge.

29 Zo bracht Zadok, en Abjathar, de ark van God weer te Jeruzalem, en zij bleven daar.

David zendt Husai terug als spion

30 En David ging op door de opgang van [53]de olijven, opgaande en huilend, en het hoofd was hem [54]bewonden; en hij zelf ging barrevoets; ook had al het volk, dat met hem was, ieder zijn hoofd bedekt, en zij gingen op, opgaande en huilend.

31 [55]Toen gaf men David te kennen, zeggende: Achitofel is onder degenen, die zich met Absalom hebben verbonden. Daarom zei David: O, YHWH! [56]maak toch Achitofels raad tot zotheid.

32 En het gebeurde, als David tot op de [57]hoogte kwam, dat hij daar God aanbad; zie, toen ontmoette hem Husai, de Archiet, hebbende zijn rok [58]gescheurd, en aarde op zijn hoofd.

33 En David zei tot hem: Zo u met mij voortgaat, zo zult u [59]mij tot een last zijn;

34 Maar zo u weer in de stad gaat, en tot Absalom zegt: [60]Uw knecht, ik zal van de koning zijn; ik ben wel de knecht van uw vader [61]van te voren geweest, maar nu zal ik uw knecht zijn; zo zou u mij de raad van Achitofel te niet maken.

35 [62]En zijn niet Zadok en Abjathar, de priesters, daar met u? Zo zal het gebeuren, dat u alle ding, dat u uit het huis van de koning zult horen, de priesters, Zadok en Abjathar, zult te kennen geven.

36 Zie, hun beide zonen zijn daar bij hen, Ahimaäz, Zadoks, en Jonathan, Abjathars zoon; zo zult u door hun [63]hand tot mij zenden alle ding, dat u zult horen.

37 Zo kwam Husai, Davids vriend, in de stad; en Absalom kwam te Jeruzalem.

HOOFDSTUK XVI

Ziba verkrijgt van David, door geschenken en valse aangifte, al het goed van zijn heer Mefiboseth, vs. 1 enz. Simeï hoont en vervloekt David, 5. Abisaï wil het wreken, maar David neemt het zeer geduldig op, 9. Absalom komt met Achitofel te Jeruzalem, 15. Husai voegt zich behendig bij Absalom, 16. Absalom slaapt met de bijvrouwen van zijn vader in het openbaar, naar de raad van Achitofel, 20. die in die tijd hoog geacht was, 23.

Ziba's bedrog en Simeï's vervloeking

Als nu David een weinig van de [1]hoogte was voortgegaan, ziet, toen ontmoette hem Ziba, Mefiboseths [2]jongen, met een paar [3]gezadelde ezels, en daarop tweehonderd broden, met honderd stukken rozijnen, en honderd stukken zomervruchten, en een leren zak wijn.

– *b* Joh. 18:1.

41 Lopende oostwaarts voorbij Jeruzalem, langs de voet van de Olijfberg. Over deze beek ging ook onze Zaligmaker Jezus Christus, Joh. 18:1, als Hij voor ons zou gevangen worden en lijden.

42 *naar de weg:* Hebr.: מִדְבָּר, *naar het aangezicht van de weg, enz.*

43 Liggende tussen Jeruzalem en de Jordaan, anders ook genoemd het vlakke veld. Zie onder, vs. 28, en 2 Sam. 16:2, en 2 Sam. 17:16; idem boven, 2 Sam. 2:29.

44 Zie boven, 2 Sam. 8:17.

45 Zie van deze 1 Sam. 22:20, enz., en 1 Sam. 30:7, 30:8, onder, 2 Sam. 20:25; 1 Kon. 1:7, en 1 Kon. 2:26, 2:27.

46 *klom op:* Het kan zijn dat hij van de hoogte van de Olijfberg heeft willen toezien, wanneer al het volk, dat David uit Jeruzalem volgde, zou over de beek Kidron gegaan zijn, en dat er niemand meer was te verwachten. Vgl. Joz. 3:17.

47 *Zijn woning:* Anders: *haar woning*; nl. van de ark. Versta, de tabernakel, waar de ark te die tijde in gesteld en God dienvolgens daar op een bijzondere wijze met zijn genade tegenwoordig was. Zie boven, 2 Sam. 6:17.

48 Ik heb geen lust tot u: Alsof hij zei: Belieft het hem daarentegen mij verder te kastijden, ik ben bereid om mij zijn wil te onderwerpen.

49 zie, hier ben ik: Zie Gen. 22:1.

50 zo als het in Zijn ogen goed is: D.i. zoals het hem zal welgevallen, of goeddunken.

51 *Bent u niet een ziener:* D.i. een leraar, die op het volk moet toezien? Anders: u bent de ziener; d.i. gelijk als een profeet [zie 1 Sam. 9:9], omdat hij de Heer vraagde door urim en thummim, en van hem antwoord ontving. Hij mag ook daarenboven een profeet geweest zijn. Sommigen nemen het aldus: Ziet u niet? Te weten, hoe de zaken gaan en wat nodig is.

52 D.i. enig bescheid van wat te Jeruzalem passeert, of van Absalom wordt voorgenomen.

53 Die op de Olijfberg bij menigte stonden.

54 Dit waren tekenen van rouw, schaamte en vernedering. Zie ook van toedekken of verhullen van het hoofd, onder, 2 Sam. 19:4; Esth. 6:12; Jer. 14:3, 14:4; Ez. 31:15; en van barrevoets of ongeschoeid gaan, Jes. 20:2, 20:3, 20:4; Jer. 2:25.

55 *Toen gaf men David te kennen:* Anders: *toen verklaarde David, zeggende, enz.*

56 *maak toch:* Hebr.: עַצַּת, *maak zot, verdwaas.* Vgl. onder, 2 Sam. 16:23.

57 *hoogte kwam:* T.w. van de Olijfberg, vanwaar hij de stad en woning van de Heer, waarin de ark [een voorbeeld van de Messias Jezus Christus] haar verblijf had, en waarheen de gelovigen van het Oude Testament, absent of ballingen zijnde, hun aangezicht in het bidden plachten te richten, tot een teken dat zij hun gebeden fondeerden op de verdiensten van de Messias. Vgl. 1 Kon. 8:44, 8:48; Dan. 6:11.

58 Zie boven, 2 Sam. 1:2.

59 *mij tot een last zijn:* Hebr.: מַשָּׂא, *een last op mij zijn.*

60 *Uw knecht:* Een afgebroken rede, gelijk men nu ook spreekt, voor: ik ben uw knecht, ik zal uw knecht zijn. Anders: O koning, ik zal uw knecht zijn, gelijk ik uws vaders knecht tevoren geweest ben, zo zal ik nu uw knecht zijn.

61 *van te voren geweest:* Hebr.: אֶתְמוֹל, *van toen af.*

62 En zijn niet: D.i. die zijn voorzeker daar. Van zulk een manier van vragen, zie Richt. 4:6, en elders dikwijls.

63 D.i. dienst.

1 Van de Olijfberg.

2 D.i. knecht of dienaar. Zie van deze boven, 2 Sam. 9:2, enz.

3 gezadelde ezelen: Anders: gegorde, geladene.

2 En de koning zei tot Ziba: [4]Wat zult u
daarmee? En Ziba zei: De ezels zijn voor het [5]huis
van de koning, om op te rijden en het brood en
de zomervruchten, om te eten voor de jongens;
en de wijn, opdat de moeden in de [6]woestijn
drinken.

3 Toen zei de koning: Waar is dan de [7]zoon van
uw heer? [8]En Ziba [a]zei tot de koning: Zie, hij blijft
te Jeruzalem, want hij [9]zei: Vandaag zal mij het
huis van Israël het koninkrijk van mijn vader
wedergeven.

4 Zo zei de koning tot Ziba: Zie, [10]het zal het
uwe zijn alles wat Mefiboseth [11]heeft. En Ziba zei:
Ik [12]buig mij neer, laat mij genade vinden in uw
ogen, mijn heer koning!

5 Als nu de koning David tot aan [13]Bahurim
kwam, ziet, toen kwam van daar een man uit,
van het geslacht van het huis van Saul, van wie
de naam Simeï was, de zoon [14b]van Gera; hij
[15]ging steeds voort, en vloekte.

6 En hij wierp David met stenen, en ook alle
knechten van de koning [16]David, hoewel al het
volk en al de helden aan zijn rechter- en aan zijn
linkerhand waren.

7 Zo nu zei Simeï [17]in zijn vloeken: Ga uit, ga uit,
u, [18]man van het bloed, en u, [19]Belials man!

8 YHWH heeft [20]op u doen terugkomen al het
bloed van [21]Sauls huis, in plaats van wie u gere-
geerd hebt; nu heeft YHWH het koninkrijk gege-
ven in de hand van Absalom, uw zoon; zie nu, u
bent in uw ongeluk, omdat u [22]een man van het
bloed bent.

9 Toen zei Abisai, de zoon van Zeruja, tot de
koning: Waarom zou deze [23c]dode hond mijn
heer de koning vloeken? Laat mij toch overgaan
en zijn kop wegnemen.

10 Maar de koning zei: [24]Wat heb ik met u te
doen, u zonen van Zeruja? [25]Ja, laat hem vloeken;
want YHWH toch heeft tot hem [26]gezegd: Vloek
David; wie zou dan [27]zeggen: Waarom hebt u zo
gedaan?

11 Verder zei David tot Abisai en tot al zijn
knechten: Zie, mijn zoon, die van mijn lijf
is voortgekomen, [28]zoekt mijn ziel; hoeveel te
meer dan nu deze zoon van [29]Jemini? Laat hem
geworden, dat hij vloeke, want YHWH heeft het
hem [30]gezegd.

12 Misschien zal YHWH mijn [31]ellende aanzien;
en YHWH zal mij goed vergelden voor zijn
[32]vloek, te deze dage.

13 Zo ging David met zijn mensen op de weg; en
Simeï [33]ging al voort langs de zijde van de berg
tegen [34]hem over, en vloekte, en wierp met ste-
nen [35]van tegenover hem, en [36]stoof met stof.

14 En de koning kwam in, en al het volk, dat
met hem was, moe zijnde; en hij verkwikte zich
daar.

Husai en Achitofel bij Absalom

15 Absalom nu en al het volk, de mannen van
Israël, kwamen te Jeruzalem, en Achitofel met
[37]hem.

16 En het gebeurde, als Husai, de Archiet, Da-
vids vriend, tot Absalom kwam, dat Husai tot
Absalom zei: [38]De koning leve, de koning leve!

4 *Wat zult u daarmede:* Hebr.: מָה, *wat [zullen] u die?*

5 *huis van de koning:* Als daar waren enige vrouwen, en ook de vrienden en hovelingen van de koning, naast de koning zelf, die te voet ging; boven, 2 Sam. 15:16, 15:17, 15:30.

6 *woestijn drinken:* Zie boven, 2 Sam. 15:23, en onder, 2 Sam. 17:29.

7 Mefiboseth.

8 Jonathans.

– *a* 2 Sam. 19:27.

9 Een schandelijke ontrouw aan zijn heer, met een stoute leugen, die David, zonder onderzoek, al te haast geloofd heeft. Zie onder, 2 Sam. 19:26, 19:27.

10 *het zal het uwe zijn:* Een haastig oordeel van zo wijzen koning. Zie onder, 2 Sam. 19:27, enz.

11 Zie boven, 2 Sam. 9:7, 9:9.

12 *buig mij neder:* Tot teken van eerbied en dankbaarheid, gelijk boven, 2 Sam. 14:22. Hierom was het Ziba te doen, die deze gelegenheid waarnam om zijn particulier profijt te doen met Davids nood.

13 *Bahurim kwam:* Zie boven, 2 Sam. 3:16, en onder, 2 Sam. 19:16.

14 Hebr.: *Schimi*.

– *b* 1 Kon. 2:8.

15 *ging steeds voort:* Hebr.: יָצוֹא, *hij ging, of kwam uit, uitgaande, of, uitkomende, en vloekte*; d.i. hij ging algaande en vloekende.

16 Niettegenstaande dat deze allen aan Davids zijde gingen, bestond hij zulk een stout stuk.

17 *in zijn vloeken:* Of: *als, of terwijl hij hem [David] vloekte*.

18 *man van het bloed:* Hebr.: דָּמִים, *man van de bloeden*; d.i. u moordenaar, u bloeddorstige, bloedgierige; zie Ps. 5:7.

19 *Belials man:* Zie Deut. 13:13.

20 *op u:* Zie Richt. 9:24.

21 *Sauls huis:* Hij scheldt David als een auteur van Abners en Isboseths moord, waardoor hij wil zeggen dat David aan de kroon geraakt is van geheel Israël.

22 Hebr.: *kwaad*; d.i. ellende, straf van uw zonde.

23 *dode hond:* Zie boven, 2 Sam. 9:8.

– *c* 1 Sam. 24:15; 2 Sam. 9:8.

24 *Wat heb ik met u te doen:* Hebr.: בְּנֵי, *wat [is] mij en u? of wat hebben ik en u? t.*w. met elkaar te doen. Alsof hij zei: Wat bent u mij altijd lastig met uw toorn en hevigheid, waardoor u geneigd bent meteen met het zwaard gereed te zijn. Zo onder, 2 Sam. 19:22; Richt. 11:12, enz.

25 Of: *dat hij vloekte*.

26 Versta dit niet eigenlijk alsof God, òf uitwendiglijk door zijn woord, òf inwendiglijk door zijn Heilige Geest dat zou hebben bevolen; maar, door gelijkenis, van de geheime regering en voorzienigheid Gods, door welke Hij deze Simeï de satan en zijn eigen boze lusten heeft overgegeven, en zijn boosheid, die hij van zichzelven had, zo geregeerd, dat hij ze nu tegen David aanwendt, om die vaderlijk te kastijden en te vernederen, en de boosheid van Simeï daarna rechtvaardiglijk te straffen. Vgl. 1 Sam. 18:10, 18:11; 1 Kon. 22:21, 22:22; 1 Kron. 21:1, en boven, 2 Sam. 12:11, 12:12, onder, 2 Sam. 24:1.

27 T.w. tot de Heer. Alhoewel nu God David geen onrecht deed, zo beging nochtans Simeï een grote misdaad, die David oordeelde strafbaar te zijn. Zie 1 Kon. 2:9.

28 *zoekt mijn ziel:* D.i. staat naar mijn leven. Zie boven, 2 Sam. 4:8.

29 D.i. deze Benjaminiet, gelijk Richt. 19:16, Simeï was van Sauls geslacht, boven, vs. 5, en Saul was uit de stam Benjamin. Zie boven, 2 Sam. 3:19, en onder, 2 Sam. 19:16.

30 Zie op vs. 10.

31 *ellende aanzien:* Anders: *mijn oog*; d.i. mijn tranen.

32 D.i. waarmee Simeï mij op deze dag vloekt; of, God zal mij misschien, zelfs ook op deze dag, wat goeds bescheren voor deze vloek.

33 *ging al voort:* Hebr.: הֹלֵךְ, *ging gaande*.

34 *hem over:* David.

35 *van tegenover hem:* Of: *tegen hem aan*.

36 *stoof met stof:* D.i. hij verwekte stof en schopte, of wierp het op David en zijn volk; of hij wierp met aarden kluiten, zodat David en de zijnen van derzelver stof bestoven werden.

37 Absalom.

38 *De koning leve:* Dat is: Ik wens de koning geluk en heil met een lang leven.

17 Maar Absalom zei tot Husai: Is dit uw goedertierenheid aan uw vriend? Waarom bent u niet met uw vriend getrokken?

18 En Husai zei tot Absalom: Nee, maar die YHWH verkiest, en al dit volk, en alle mannen van Israël, diens zal ik zijn, en bij hem zal ik blijven.

19 En ten andere, wie zou ik dienen? Zou het niet zijn voor het aangezicht [39]van zijn zoon? Zoals ik voor het aangezicht van uw vader gediend heb, zo zal ik voor uw aangezicht zijn.

20 Toen zei Absalom tot Achitofel: Geef onder u raad, wat zullen wij doen?

21 En Achitofel zei tot Absalom: [40]Ga in tot de bijvrouwen van uw vader, die hij gelaten heeft om het huis te bewaren; zo zal geheel Israël [41]horen, dat u bij uw vader [42]in kwade reuk bent gekomen, en de handen van allen, die met u zijn, zullen [43]gesterkt worden.

22 Zo spanden zij Absalom een tent op het [44]dak; en Absalom ging in tot de bijvrouwen van zijn vader, voor [45]de ogen van het hele Israël.

23 En in die dagen was Achitofels raad, die hij raadde, [46]als of men naar Gods woord gevraagd had; zo was alle raad van Achitofel, zo bij David als bij Absalom.

HOOFDSTUK XVII

De raad van Achitofel om David in der haast te overvallen wordt door Gods beschikking verworpen, en de raad van Husai gevolgd, vs. 1 enz. Husai laat David dit weten, en raadt hem aan terstond verder te trekken, 15. Zo steekt David de Jordaan over, 22. Dit verdriet Achitofel zo zeer dat hij zichzelf ophangt, 23. David komt te Mahanaïm, en Absalom trekt over de Jordaan, en maakt Amasa tot krijgsoverste, 24. Davids goede vrienden voorzien hem te Mahanaïm van allerlei nooddruft, 27.

De raad van Achitofel verijdeld

VERDER zei Achitofel tot Absalom: Laat mij nu twaalf duizend mannen uitzoeken, dat ik mij opmake en David deze nacht achterna jage.

2 Zo zal ik over hem komen, daar hij moe en [1]slap van handen is, en zal hem verschrikken, en al het volk, dat met hem is, zal vluchten; dan zal ik de koning alleen slaan.

3 En ik zal al het volk tot u doen terugkeren; [2]de man, die u zoekt, is zoals het terugkeren van allen; zo zal al het volk in [3]vrede zijn.

4 Dit [4]woord nu was [5]recht in Absaloms ogen, en in de ogen van alle oudsten van Israël.

5 Maar Absalom zei: Roep toch ook Husai, de Archiet, en laat ons horen, [6]wat hij ook zegt.

6 En als Husai tot Absalom inkwam, zo sprak Absalom tot hem, zeggende: [7]Zo heeft Achitofel gesproken; zullen wij zijn woord doen? Zo niet, spreek [8]u.

7 Toen zei Husai tot Absalom: De raad, die Achitofel op [9]ditmaal geraden heeft, is niet goed.

8 Verder zei Husai: U kent uw vader en zijn mannen, dat zij helden zijn, dat zij bitter van [10]gemoed zijn, als een beer, die van de jongen beroofd is in het veld; daartoe is uw vader een soldaat, en zal niet overnachten [11]met het volk.

9 Zie, nu heeft hij zich verstopt in een van de holen, of in een van [12]de plaatsen. En het zal gebeuren, als er in het eerst [13]sommigen onder hen vallen, dat [14]een ieder, die het zal horen, dan zal zeggen: Er is een slag gebeurd onder het volk, dat Absalom [15]navolgt.

10 Zo zou hij, die ook een [16]dapper man is, van wie het hart is als een leeuwenhart, te [17]enen male smelten; want geheel Israël weet, dat uw

39 zijns zoons: Davids.

40 Ga in tot de bijwijven uws vaders: D.i. beslaap haar. Zie Gen. 6:4.

41 D.i. dat horende, zullen zij verstaan en merken dat u met ernst tegen uw vader gaat, en naar hem niet vraagt, zodat zij niet hebben te vrezen, dat u u met uw vader mocht verzoenen, en zij alsdan in perijkel van straf blijven.

42 stinkende zijt geworden: Zie Gen. 34:30.

43 *gesterkt worden:* D.i. zij zullen moed en courage nemen, om met u tegen uw vader dapperlijk en zonder schromen aan te gaan. Gelijk daarentegen, het slap worden van de handen betekent moed en courage te verliezen. Zie boven, 2 Sam. 4:1.

44 Zie Deut. 22:8, en boven, 2 Sam. 11:2.

45 *de ogen van het gehele Israël:* Zonder schroom en schaamte voor God en mensen volgde hij deze schandelijken raad, omdat hij van Achitofel kwam, wiens raad van zulke waarde was gelijk volgt. En zo wordt hier vervuld wat God door Nathan David had voorzegd, boven, 2 Sam. 12:11, 12:12.

46 als of men: D.i. zo veel en hoog geacht, alsof de raad van God zelven kwam. Zodat David wel reden had om te bidden tot God, gelijk te zien, boven, 2 Sam. 15:31. Hoe nu God David verhoord en Achitofel met zijn raad te schande gemaakt heeft, zie daarvan in 2 Sam. 17.

1 Zie boven, 2 Sam. 4:1.

2 *de man, die u zoekt, is gelijk het terugkeren van allen:* Hij wil zeggen: Het is u toch om David te doen; het volk zoudt u graag tot u trekken. Als ik nu David zal hebben omgebracht, daarmede zal het gedaan zijn, zo zal ik het volk lichtelijk tot u wenden, ja zijn dood is inderdaad de wederkering van al het volk, dat tevreden zal zijn en u voor koning aannemen, als maar David van kant is. Anders: als zij allen terugkeren hij is [toch] de man, die u zoekt [zo] zal al het volk tevreden zijn.

3 *vrede zijn:* Hebr.: שָׁלוֹם, *zal vrede zijn*. Vgl. 1 Sam. 25:6; onder 2 Sam. 20:8; Job 21:9, enz.

4 Dit woord: Of: deze zaak, deze raad.

5 D.i. beviel Absalom wel, docht hem recht en goed te zijn.

6 *wat hij ook zegt:* Hebr.: פִּי, *wat hij ook hebbe in zijn mond*.

7 Hebr.: *naar ditzelve woord*; dat is aldus, in deze manier heeft hij geraden.

8 Geef u ook uw raad.

9 *ditmaal geraden heeft:* Alsof hij zei: Hij is anders een kloek raadsheer, maar hierin heeft hij gefeild.

10 Hebr.: *ziel;* gelijk Richt. 18:25; d.i. bitterlijk vertoornd.

11 *met het volk:* Maar zich van hen afgeven, en ergens in een onbekende plaats versteken of verzekeren, gelijk hij in zijn ballingschap bij Sauls tijden dikwijls gedaan had.

12 Die hem van Sauls tijden af bekend zijn.

13 *onder hen:* Onder degenen, die David vervolgen. Anders: door hen; d.i. door Davids krijgslieden mochten geslagen worden.

14 *een ieder, die het zal horen, alsdan zal zeggen:* Hebr.: הַיִּתֹה, *de horende zal horen en zeggen*.

15 Hebr.: *achter Absalom is*.

16 *dapper man:* Hebr.: חַיִל, *een zoon, of, kind van de dapperheid, kloekheid*. Zie boven, 2 Sam. 3:34. Zo in het volgende.

17 Hebr.: *smeltende smelten*; d.i. geheel moedeloos en versaagd worden. Zie Deut. 1:28.

vader een held is, en het dappere mannen zijn, die met hem zijn.

11 Maar ik rade, dat [18]in alle haast tot u verzameld worde geheel Israël, van [19]Dan tot Ber-seba toe, als zand, dat aan de zee is, in menigte; en dat uw [20]persoon medega in de strijd.

12 Dan zullen wij tot hem komen, in een van de plaatsen, waar hij gevonden wordt, en hem [21]gemakkelijk overvallen, zoals de dauw op de aardbodem valt; en er zal van hem, en van al de mannen, die met hem zijn, ook niet één worden overgelaten.

13 En als hij zich in een stad zal begeven, zo zal geheel Israël koorden tot die stad aandragen, en wij zullen ze tot in de [22]beek neertrekken, totdat ook niet één steentje daar [23]gevonden worde.

14 Toen zei Absalom, en alle man van Israël: De raad van Husai, de Archiet, is beter dan Achitofels raad. Maar YHWH had [24]het geboden, om de [25]goede raad van Achitofel te vernietigen, opdat YHWH het [26]kwaad over Absalom bracht.

David gewaarschuwd; Achitofels einde

15 En Husai zei tot Zadok en tot Abjathar, de priesters: Zo en zo heeft Achitofel Absalom en de oudsten van Israël geraden, maar zo en zo heb ik geraden.

16 Nu dan, zendt haastig heen, en boodschapt David, zeggende: Overnacht deze nacht niet in de vlakke velden van de woestijn, en ook ga [27]spoedig [28]over; opdat de koning niet verslonden wordt, en al het volk, dat met hem is.

17 [29]Jonathan nu en Ahimaäz [30]stonden bij de fontein Rogel; en een [31]dienstmaagd ging heen en zei het hun aan; en zij gingen heen en zeiden het de koning David aan; want zij [32]mochten zich niet zien laten, dat zij in de stad kwamen.

18 Een jongen dan nog zag hen, en zei het Absalom aan; maar die beiden gingen haastig, en kwamen in het huis van een man te Bahurim, die een put had in zijn [33]voorhof, en zij daalden daarin.

19 En de vrouw nam en spreidde een deksel over [34]het opene van de put, en strooide gort daarop. Zo werd de zaak niet bekend.

20 Toen nu Absaloms knechten tot de vrouw in het huis kwamen, zeiden zij: Waar zijn Ahimaäz en Jonathan? En de vrouw zei tot hen: Zij zijn over dat [35]waterriviertje gegaan. En toen zij hen gezocht en niet gevonden hadden, keerden zij weer naar Jeruzalem.

21 En het gebeurde, nadat [36]zij weggegaan waren, zo klommen zij uit de put, en gingen heen en boodschapten het de koning David; en zij zeiden tot David: Maak u op, en gaat haastig over het [37]water, want [38]zo heeft Achitofel tegen u geraden.

22 Toen maakte zich David op, en al het volk, dat met hem was; en zij gingen over de Jordaan. Aan het morgenlicht [39]ontbrak er niet tot één toe, die niet over de Jordaan gegaan was.

23 Als nu Achitofel zag, dat zijn raad niet gedaan was, zadelde hij de ezel, en maakte zich op, en trok naar zijn huis in zijn [40]stad, en [41]gaf bevel aan zijn huis, en verhing zich. Zo stierf hij, en werd begraven in het graf van zijn vader.

24 David nu kwam te [42]Mahanaim, en Absalom trok over de Jordaan, hij en alle mannen van Israël met hem.

25 En Absalom had Amasa in Joabs plaats gesteld over het leger. Amasa nu was de zoon van een man, van wie [43]de naam Jethra was, de Israëliet, die [44]ingegaan was tot [45]Abigal, dochter van [46]Nahas, zus van Zeruja, Joabs moeder.

26 Israël nu en Absalom sloegen hun kamp op in het land [47]van Gilead.

18 *in alle haast:* Hebr.: יְאֻסַּף, *verzameld wordende verzameld worden.*

19 *van Dan tot Ber-Seba toe:* De twee uiterste gebieden in het noorden en zuiden.

20 *uw persoon:* Hebr.: פָּנֶיךָ, *uw aangezicht.*

21 Of: *belegeren, of tegen hem zijn.*

22 beek nedertrekken: D.i. in de gracht.

23 *gevonden worde:* T.w. op de anderen liggende; hij wil zeggen: Wij zullen de stad lichtelijk en geheellijk verwoesten of uitroeien.

24 D.i. zo gewild, verordineerd, en door zijn Goddelijke voorzienigheid ten beste van David geschikt. Vgl. boven, 2 Sam. 16:10, 16:11, 16:12, en zie Lev. 25:21; Amos 6:11, en Amos 9:3; Nah. 1:14; idem Ps. 33:9, en Ps. 111:9, en Ps. 148:5.

25 goeden raad: Dienstiger voor Absalom, om David te overvallen en geen tijd van rust te geven; hoewel deze raad in zichzelven onrechtvaardig was.

26 De welverdiende straf, waarvan in het volgende.

27 Hebr.: *overgaande gaat over.*

28 Over de Jordaan, gelijk in het volgende verklaard wordt.

29 Zie boven, 2 Sam. 15:27, 15:28.

30 *stonden bij:* D.i. zij verhielden zich daar, en verwachtten tijding, die zij David mochten overbrengen. Van de plaats, zie Joz. 15:7, en Joz. 18:16.

31 Die men zonder nadenken tot een fontein kon zenden, om iets te wassen of om water te halen.

32 *mochten zich niet zien laten:* D.i. zij durfden in de stad niet komen, en alsdan weer uitgaan naar David, om geen achterdenken te geven.

33 Versta, een open plaats aan zijn huis.

34 *het opene:* Hebr.: פְּנֵי, *het aangezicht.*

35 Of: *waterveer.*

36 Absaloms knechten.

37 De Jordaan, gelijk volgt.

38 Gelijk boven verhaald is.

39 *ontbrak er niet tot een toe:* Bij nacht gingen zij allen over, zodat er in de morgen niet een aan de andere zijde gebleven was.

40 Boven genoemd Gilo; 2 Sam. 15:12.

41 *gaf bevel aan zijn huis:* Of: *gaf, stelde orde, disponeerde over zijn huis*; d.i. huisgezin en goederen; dat zoveel is als: hij verklaarde zijn uitersten wil, en maakte zijn testament. Vgl. 2 Kon. 20:1; Jes. 38:1.

42 Zie boven, 2 Sam. 2:8.

43 Hebr.: *Jithra de Israëliet, anders genoemd Jether, 1 Kron.* 2:17, alwaar hij genoemd wordt een Ismaëliet; waaruit door sommigen wordt afgenomen dat hij van afkomst een Ismaëliet was, maar, bekeerd zijnde, het volk van God ingelijfd en ten aanzien van die een Israëliet genoemd. Anderen menen dat hij een Israëliet was van afkomst, maar onder de Ismaëlieten gewoond en verkeerd had, en daarvan ook zo genoemd.

44 *ingegaan was:* D.i. die bij haar gelegen had. Zie Gen. 6:4.

45 1 Kron. 2:16, 2:17 genoemd Abigaïl. Deze was Davids zus, gelijk Zeruja ook was.

46 Huisvrouw [gelijk sommigen menen] van Isaï, Davids vader. Anderen menen dat Isaï zelf anders Nahas genoemd is geweest. Hebr.: Nachasch.

47 Waar Manahaïm ook gelegen was, om David van alle kanten te omsingelen, volgens de raad van Husai.

27 En het gebeurde, als David te Mahanaim gekomen was, dat [48]Sobi, de zoon van Nahas, van Rabba van de kinderen van Ammon, en [49]Machir, de zoon van Ammiël, van Lodebar, en [50a]Barzillai, de Gileadiet, van Rogelim,

28 Beddewerk, en schalen, en [51]aarden voorwerpen, en tarwe, en gerst, en meel, en geroosterd koren, en bonen, en linzen, ook [52]geroosterd,

29 En honing, en boter, en schapen, en koeienkazen, brachten tot David, en tot het volk, dat met hem was, om te eten, want zij [53]zeiden: Dit volk is hongerig, en moe, en dorstig [54]in de woestijn.

HOOFDSTUK XVIII

David monstert zijn volk, en stelt orde op de strijd, maar blijft zelf, op verzoek van het volk, te Mahanaïm, vs. 1 enz. geeft bevel Absalom te sparen, 5. Het volk van Absalom wordt verslagen, en Absalom zelf, hangend met zijn lange haar aan een eik, door Joab doorstoken, en vervolgens in een kuil geworpen, met een grote steenhoop erop, 7. Over de pilaar van Absalom, die hij tijdens zijn leven tot zijn gedachtenis had laten oprichten, 18. Ahimaäz en Kuschi brengen David bericht, 19. die grote rouw bedrijft over Absalom, 33.

De strijd in het woud van Efraïm

EN David monsterde het volk, dat met hem was; en hij stelde over hen oversten van duizenden, en oversten van honderden.

2 Verder zond David het volk uit, een derde deel onder de hand van Joab, en een derde deel onder de hand van Abisai, de zoon van Zeruja, Joabs broer, en een derde deel onder de hand van [1]Ithai, de Gethiet. En de koning zei tot het volk: Ik zal ook zelf zeker met u uittrekken.

3 Maar het volk zei: U zult niet uittrekken; want of wij te enen male vluchtten, zij zullen [2]het hart op ons niet stellen; ja, of de helft van ons stierf, zij zullen het hart op ons niet stellen; [3]maar u bent nu als tien duizend van ons. Zo zal het nu beter zijn, dat u ons uit de [4]stad [5]ter hulpe bent.

4 Toen zei de koning tot hen: Ik zal doen, [6]wat goed is in uw ogen. De koning nu stond [7]aan de zijde van de poort, en al het volk trok uit bij honderden en bij duizenden.

5 En de koning gebood Joab, en Abisai, en Ithai, zeggende: Handel mij voorzichtig met de jongeling, met Absalom. En al het volk hoorde het, als de koning aan al de oversten van Absaloms zaak gebood.

6 Zo trok het volk uit in het veld, [8]Israël tegemoet, en de strijd gebeurde bij [9]Efraïms woud.

7 En het volk van Israël werd daar voor het aangezicht van Davids knechten geslagen; en daar gebeurde op die dag een grote slag, van [10]twintig duizend.

8 Want de strijd werd daar verspreid over al dat land. En het woud [11]verteerde [12]meer van het volk, dan die het zwaard verteerde, op die dag.

De dood van Absalom

9 Absalom nu ontmoette voor het aangezicht van de knechten van David; en Absalom reed op een muildier; en als het muildier kwam onder de [13]dichte takken van een grote eik, zo werd [14]zijn hoofd vast aan de eik, dat hij [15]hangen bleef tussen de hemel en tussen de aarde, en het muildier, dat onder hem was, ging door.

10 Als dat een man zag, zo gaf hij het Joab te kennen, en zei: Zie, ik heb Absalom zien hangen aan een eik.

11 Toen zei Joab tot de man, die het hem te kennen gaf: Zie toch, u hebt het gezien, waarom dan hebt u hem niet daar ter aarde geslagen, zo het aan mij stond om u tien [16]zilverlingen en een gordel te geven?

12 Maar die man zei tot Joab: En of ik al duizend zilverlingen op mijn handen mocht [17]wegen, zo zou ik mijn hand aan de zoon van de koning niet slaan; want de koning heeft u, en Abisai, en Ithai,

48 Hebr.: *Schobi*. Enige menen dat deze een broer was van Hanun, waarvan boven, 2 Sam. 10:1 enz., gesproken is, en dat David Hanun, toen hij Rabba innam boven 2 Sam. 12:30, 12:31 afgezet of ook gedood hebbende, deze broer in zijn plaats tot koning heeft gesteld, die overzulks hier zijn dankbaarheid zou hebben bewezen.

49 Zie boven, 2 Sam. 9:4, 9:5.

50 Zie onder, 2 Sam. 19:31, 19:32, enz.

– *a* 2 Sam. 19:31; idem v. 32; 1 Kon. 2:7.

51 aarden vaten: Hebr.: כְּלֵי, vaten van de formeerders; d.i. van de pottenbakker.

52 T.w. de bonen en linzen.

53 T.w. bij zichzelven; d.i. dachten, horende van Davids vluchten uit Jeruzalem, en haastig passeren door de woestijn, dat zij ontwijfelbaar daar aan alles gebrek zouden hebben geleden; daarom hadden zij deze provisie bereid om hen te verversen.

54 *in de woestijn:* Of: *van de woestijn*.

1 Zie boven, 2 Sam. 15:19.

2 *het hart op ons niet stellen:* D.i. zij zullen daarnaar niet vragen, zullen daarvan geen groot werk maken, want het is hun niet om ons, maar om uw persoon te doen.

3 maar u bent nu als tien duizend onzer: D.i. aan uw persoon is nu meer gelegen als aan vele duizenden van ons. Vgl. hiermede de woorden Achitofels, boven 2 Sam. 17:2, 17:3. Anders: Al [waren] onzer, naar dat wij nu [zijn,] tien duizend maal meer.

4 Mahanaïm; gelijk boven, 2 Sam. 17:24, 17:27.

5 *ter hulpe zijt:* Hebr.: עזיר, *om te helpen*; wanneer wij zouden mogen verlegen zijn.

6 *wat goed is in uw ogen:* D.i. wat u behaagt, of goeddunkt.

7 *aan de zijde van de poort:* Of: *op de plaats, tussen de twee poorten, onder vs.* 24. Hebr.: שַׁעַר, eigenlijk, hand, maar van zulk een gebruik van dit woord, zie Deut. 23:12, en onder vs. 18, en elders.

8 D.i. Absalom en zijn volk, die hier doorgaans Israël worden genoemd, ten aanzien dat verre het meeste deel van Israël bij hem was.

9 *Efraïms woud:* Dit woud was niet ver van Mahanaïm gelegen, aan de oostzijde van de Jordaan in Gilead, in de stam Gad; maar heeft de naam van Efraïms woud, [zoals enige menen] gekregen van Efraïms nederlaag, ten tijde van Jeftha de Gileadiet. Zie Richt. 12:14, 12:5. Efraïms land was aan de westzijde van de Jordaan, in het land Kanaän.

10 *twintig duizend:* Van de Israëlieten, die van Davids volk geslagen werden.

11 D.i. die in het woud vluchtende, of gedreven zijnde, daarin omkwamen, zich in het een en het ander verwarrende, verwondende en in kuilen vallende, misschien ook van beesten verscheurd zijnde, of van honger en dorst stervende.

12 *meer van het volk:* Hebr.: עָם, *het woud vermenigvuldigde te verteren, enz.*

13 *dichte takken:* Hebr.: תַּחַת, *de dichtheid*.

14 Vermits zijn lang haar [waarvan boven, 2 Sam. 14:26] om de dichte takken van de eik slingerde, en daaraan vastrukte.

15 *hangen bleef:* Hebr.: יִתֵּן, *gegeven werd*.

16 Zie Gen. 20:16.

17 D.i. mij toegewogen zijnde, in mijn handen ontvangen of tellen.

voor onze oren geboden, zeggende: [18]Hoed u, wie
u bent, van de jongeling, van Absalom.
13 [19]Of ik al vals tegen mijn ziel handelde, zo
zou toch geen ding voor de koning verborgen
worden; ook u zelf zou er u [20]van tegenover
stellen.
14 Toen zei Joab: [21]Ik zal [22]hier bij u zo niet
talmen; en hij nam drie [23]pijlen, en stak ze in Ab-
saloms [24]hart, daar hij nog levend was in [25]het
midden van de eik.
15 En tien jongens, wapendragers van Joab,
omringden hem, en zij sloegen Absalom, en
doodden hem.
16 Toen blies Joab met de bazuin, en al het volk
keerde af van Israël achterna te jagen, want Joab
hield het volk terug.
17 En zij namen Absalom, en wierpen hem in
het woud, in een grote kuil, en stelden op hem
een zeer grote [26]steenhoop; en geheel [27]Israël
vluchtte, ieder naar zijn [28]tent.
18 Absalom nu had genomen, en in zijn leven
voor zich opgericht een pilaar, die in het [29]ko-
ningsdal is; want hij zei: Ik heb [30]geen zoon, om
aan mijn naam te doen gedenken; en hij had die
pilaar genoemd naar zijn naam; daarom wordt
hij tot op deze dag genoemd: Absaloms [31]hand.

De boodschap aan David en zijn rouw

19 Toen zei Ahimaäz, Zadoks zoon: Laat mij
toch heenlopen, en de koning boodschappen,
dat YHWH hem [32]recht gedaan heeft van de hand
van zijn vijanden.
20 Maar Joab zei tot hem: U zult deze dag
[33]geen boodschapper zijn, maar op een andere
dag zult u boodschappen; deze dag nu zult u niet
boodschappen, [34]daarom dat de zoon van de ko-
ning dood is.
21 En Joab zei tot [35]Cuschi: Ga heen, en zeg de
koning aan, wat u gezien hebt; en Cuschi boog
zich voor Joab, en liep heen.
22 Maar Ahimaäz, Zadoks zoon, voer nog voort
en zei tot Joab: [36]Wat het ook zij, laat mij toch
ook Cuschi achterna lopen. En Joab zei: Waarom
zou u nu heenlopen, mijn [37]zoon! Zo u toch geen
[38]passende boodschap hebt?
23 Wat het ook zij, zei [40]hij, [39]laat mij heenlopen;
zo zei hij tot hem: Loop heen. En Ahimaäz liep de
weg van het effen veld, en kwam Cuschi voorbij.
24 David nu zat tussen de twee poorten; en de
wachter ging op het dak van de poort aan de
muur, en hief zijn ogen op, en zag, en ziet, er liep
een man alleen.
25 Zo riep de wachter, en zei het de koning aan;
en de koning zei: Als hij alleen is, zo is er een
boodschap in zijn mond; en [41]hij ging al voort en
naderde.
26 Toen zag de wachter een andere man
lopende, en de wachter riep tot de poortwachter
en zei: Zie, er loopt nog een man alleen. Toen zei
de koning: Die is ook een boodschapper.
27 Verder zei de wachter: Ik zie de manier van
lopen van de eerste aan, als die van Ahimaäz, Za-
doks zoon. Toen zei de koning: Dat is een goed
man, en hij zal met een goede boodschap komen.
28 Ahimaäz dan riep en zei tot de koning
[42]Vrede! En hij boog zich voor de koning met
het aangezicht ter aarde, en hij zei: [43]Geloofd
zij YHWH, uw God, Die de mannen, die hun
hand tegen mijn heer de koning ophieven, heeft
[44]overgegeven.

18 Hoedt u: Versta, aan te roeren, of leed te doen. Hebr.: אמר, eigenlijk, bezwaar, of let er op, neem waar, neem in acht, zie toe, gelijk wij zeggen wie aan, of tegen de jongeling, van Absalom. De zin is: wie hem leed doet, die zal ik, enz., het is een afgebroken rede bij ons ook gebruikelijk. Of: let er op dat hem niemand leed doe. Anders: een ieder lette op de jongeling, op Absalom.

19 Of ik: D.i. of ik, Absalom gedood hebbende, het valselijk mocht ontkennen, zo zou het toch niet verborgen blijven voor de koning, en dan zou ik gevaar mijns levens lopen. Anders: aan mijn ziel; d.i. aan, of tegen Absaloms leven of persoon.

20 *van tegenover stellen:* D.i. u zoudt mij verlaten en van verre blijven staan, zonder mij te helpen. Vgl. Ps. 38:12. Anders: tegenstellen.

21 Ik zal: Of hij zei: Het is geen tijd hier bij u lang te staan. Ik zal doen zo ik het versta.

22 hier bij u: Hebr.: אֹתְיִלָה, voor uw aangezicht.

23 Versta, werppijlen, kleine spiesjes, of enig dergelijk scherp geweer in de oorlog te die tijde gebruikelijk.

24 D.i. in het midden zijns lichaams, omtrent het hart; want het blijkt vs. 15, dat hij nog geleefd heeft.

25 *het midden van de eik:* Hebr.: אֵלָה, *in het hart van de eik*; zie Deut. 4:11.

26 Een geheel ander gedenkteken, door Gods rechtvaardig oordeel opgericht, dan wat hij zichzelven in zijn leven had doen stellen. Zie vs. 18.

27 *Israël vluchtte:* Die Absalom gevolgd hadden.

28 D.i. woonplaatsen.

29 *koningsdal is:* Zie Gen. 14:17.

30 *geen zoon:* Hieruit wordt afgenomen dat Absaloms zonen, [waarvan boven, 2 Sam. 14:27] in deze tijd gestorven waren.

31 D.i. gedenkteken, of hand; d.i. zijn werk. Sommigen menen dat het een pilaar geweest is, zo genoemd van de gedaante van een hand. Anders: plaats, of ruimte. Zie boven, vs. 4. Vgl. 1 Sam. 15:12.

32 *recht gedaan heeft:* D.i. recht doende verlost heeft. Zo onder vs. 31. Vgl. de aant. Richt. 2:16.

33 *geen boodschapper zijn:* Hebr.: יוֹם, *geen man van de boodschap, of van de tijding*. Vgl. boven, 2 Sam. 8:10.

34 *daarom dat de zoon van de koning dood is:* Hij wil zeggen: U zoudt een tijding brengen, die de koning niet aangenaam zou zijn. Anders: want het zou zijn van de dode zoon van de koning.

35 Of: *de Moriaan, of Arabier, [zie Num.* 12:1]; zijnde ook een van Davids knechten, gelijk af te nemen is uit vs. 31. Deze schijnt Joab gekozen te hebben omdat hij een vreemdeling was. Sommigen houden het voor een eigennaam.

36 *Wat het ook zij:* Of hij zei: Het zij zo het wil, daar kome van wat er van kome. Zo in vs. 23. Het schijnt dat hij zich wat beters liet voorstaan dan Joab gezegd had.

37 D.i. lieve jongeling, die ik als een zoon bemin. Zo plegen personen, die ouder en meerder zijn, de jongeren en minderen lieflijk aan te spreken. Zie Gen. 43:29.

38 *bekwame boodschap hebt:* Hebr.: מְצָאת, *vindende*; d.i. genoegzaam, bekwaam, wel passende, voegende. Vgl. Num. 11:22. Anders: omdat het u geen profijtelijke boodschap zou zijn, of, omdat zij u niets aanbrengen zou; d.i. geen bodenloon of gunst, maar het contrarie. Of aldus: omdat u toch geen goede boodschap voorkomt.

40 Joab.

39 Ahimaäz.

41 hij ging: Ahimaäz, die de wachter eerst zag. Hebr.: הָלוֹךְ, hij ging gaande.

42 D.i. alles is wel, ik breng wat goeds, wil hij zeggen.

43 *Geloofd zij YHWH:* Hebr.: *gezegend.*

44 Of: *besloten*; t.w. in de hand van Davids volk. Zo 1 Sam. 24:19, en 1 Sam. 26:8, en elders.

29 Toen zei de koning: [45]Is het wel met de jongeling, met Absalom? En Ahimaäz [46]zei: Ik zag een groot [47]rumoer, als Joab, de [48]knecht van de koning, en mij uw knecht afzond, maar ik weet niet wat.

30 En de koning zei: Ga om, stel u hier; zo ging hij om, en bleef staan.

31 En ziet, Cuschi kwam aan; en Cuschi zei: Mijn heer de koning wordt geboodschapt, dat u YHWH vandaag heeft [49]recht gedaan van de hand van al degenen, die tegen u opstonden.

32 Toen zei de koning tot Cuschi: [50]Is het wel met de jongeling, met Absalom? En Cuschi zei: De vijanden van mijn heer de koning, en allen, die tegen u ten kwade opstaan, moeten worden als die jongeling.

33 Toen werd de koning zeer beroerd, en ging op naar de opperzaal van de poort, en huilde; en in zijn gaan [51]zei hij zo: Mijn zoon Absalom, mijn zoon, mijn zoon Absalom! [52]Och, dat ik, ik voor u gestorven was, Absalom, mijn zoon, mijn zoon!

HOOFDSTUK XIX

Joab beweegt David door harde dreigementen ertoe zijn rouw over Absalom te verlaten, en zich aan het volk te vertonen, vs. 1 enz. David wordt weer in zijn koninkrijk hersteld, en maakt Amasa krijgsoverste in de plaats van Joab, 13. Simeï bidt David om genade en verkrijgt die, 16. David geeft Mefiboseth, na het betoog van zijn onschuld, de helft van zijn goed terug, 24. wil de goede oude Barzillai met zich aan het hof nemen, maar omdat deze zich verontschuldigt, neemt hij diens zoon Chimham in zijn plaats mee, 31. De andere stammen twisten met die van Juda, vanwege hun haastigheid in het terugbrengen en begeleiden van de koning, 41.

Joab berispt de treurende David

EN Joab werd aangezegd: Zie, de koning weent, en bedrijft rouw over Absalom.

2 Toen werd de [1]verlossing op die dag het hele volk tot rouw; want het volk had op die dag horen zeggen: [2]Het smart de koning over zijn zoon.

3 En het volk kwam op die dag [3]sluipend in de [4]stad, zoals het volk zich wegsteelt, dat beschaamd is, wanneer zij in de strijd gevlucht zijn.

4 De koning nu had zijn aangezicht [5]toegewonden, en de koning riep met luide stem: [6]Mijn zoon Absalom, Absalom, mijn zoon, mijn zoon!

5 Toen kwam Joab tot de koning in het huis, en zei: U hebt vandaag beschaamd het aangezicht van al uw knechten, die uw [7]ziel, en de ziel van uw zonen en van uw dochters, en de ziel van uw vrouwen, en de ziel van uw bijvrouwen vandaag hebben bevrijd;

6 Liefhebbende die u haten, en hatende die u liefhebben; want u geeft vandaag te kennen, dat oversten en knechten bij u niets zijn; want ik merk vandaag, dat zo Absalom leefde, en wij vandaag allen dood waren, dat het dan recht zou zijn in uw ogen.

7 Zo sta nu op, ga uit, en spreek [8]naar het hart van uw knechten; want ik zweer bij YHWH, als u niet uitgaat, zo [9]er een man deze nacht bij u zal overnachten! En dit zal u kwader zijn, dan al het kwaad, dat over u gekomen is van uw jeugd af tot nu toe.

Davids terugkeer naar Jeruzalem

8 Toen stond de koning op, en zette zich in de poort. En zij lieten al het volk weten, zeggende: Zie, de koning zit in de poort. Toen kwam al het volk voor het aangezicht van de koning, maar [10]Israël was gevlucht, ieder naar zijn [11]tenten.

9 En al het volk, in alle stammen van Israël, was onder zich [12]twistende, zeggende: De koning heeft ons gered van de hand van onze vijanden en hij heeft ons bevrijd van de hand van de Filistijnen, en nu is hij uit het land gevlucht voor Absalom;

10 En Absalom, die wij over ons [13]gezalfd hadden, is in de strijd gestorven; nu dan, waarom [14]zwijgt u van de [15]koning weer te halen?

11 Toen zond de koning David tot Zadok en tot Abjathar, de priesters, [16]zeggende: Spreek tot de oudsten van Juda, zeggende: Waarom zou u de laatsten zijn, om de koning weer te halen in zijn [17]huis? (Want de [18]rede van het hele Israël was tot de koning gekomen in zijn [19]huis.)

45 *Is het wel:* Hebr.: נָעַר, *heeft hij vrede? Zo onder, vs.* 32.

46 Hebbende zich op Joabs redenen nader bedacht, verzwijgt hij de tijding van Absalom.

47 Of: *een grote menigte.*

48 *knecht van de koning:* Cuschi.

49 *recht gedaan:* Gelijk boven, vs. 19.

50 *Is het wel:* Gelijk vs. 29.

51 *zei hij zo:* David heeft verscheidene oorzaken gehad om zich hartelijk te bedroeven over dit ongeval, in het bijzonder wanneer hij, boven zijns zoons tijdelijken dood, mocht vrezen zijn eeuwigen ondergang.

52 *Och, dat ik:* Hebr.: *wie zal geven, of, wie gave dat, enz.* Zie van zulk een manier van spreken in het wensen, Ex. 16:3; Deut. 5:29, enz.

1 Of: *heil, overwinning, victorie*; d.i. de vreugde, die het volk zou getoond hebben over de victorie, werd veranderd in rouw.

2 *Het smart de koning:* Of: *de koning is zeer bedroefd.*

3 Hebr.: *het volk stal zich om te komen, of, komende.*

4 Mahanaïm.

5 Of: *bedekt.* Tot een teken van grote rouw. Zie boven, 2 Sam. 15:30.

6 *Mijn zoon Absalom:* Zie boven, 2 Sam. 18:33.

7 *uw ziel:* Dat is hier, uw leven of persoon, gelijk elders dikwijls.

8 *naar het hart:* Zie Gen. 34:3.

9 zo er: Versta daarop, zo doe mij God dit en dat. Een manier van eedzweren, gelijk dikwijls.

10 *Israël was gevlucht:* Die Absalom gevolgd waren.

11 D.i. woonplaatsen.

12 Met berouw en schaamte zichzelven veroordelende.

13 *gezalfd hadden:* D.i. die wij tot koning hadden verkozen en meenden te doen zalven.

14 Of: *zijt stil.* Zie Richt. 18:9.

15 *de koning:* David, onze wettelijke en weldadige koning.

16 D.i. hij zond heen en liet hun zeggen.

17 In het koninklijke hof te Jeruzalem.

18 In de voorgaande verzen verhaald.

19 Te Mahanaïm.

12 U bent mijn broers; [20]mijn been en mijn vlees bent u; waarom zou u dan de laatsten zijn, om de koning weer te halen?

13 En tot [a]Amasa zult [21]u zeggen: Bent u niet mijn [22]been en mijn vlees? God [23]doe mij zo, en doe er zo toe, zo u niet krijgsoverste zult zijn voor mijn aangezicht, altijd, in [24]Joabs plaats.

14 Zo neigde [25]hij het hart aller mannen van Juda, [26]als van een enige man; en zij zonden heen tot de koning, zeggende: Keer weer, u en al uw knechten.

15 Toen keerde de koning weer, en kwam tot aan de Jordaan; en Juda kwam te Gilgal, om de koning tegemoet te gaan, dat zij de koning over de Jordaan voerden.

16 En [b]Simeï, de zoon van Gera, een [27]zoon van Jemini, die van [28]Bahurim was, haastte zich, en kwam af met de mannen van Juda, de koning David tegemoet;

17 En duizend man van Benjamin met hem; ook Ziba, de [29]knecht van Sauls huis, en zijn [30]vijftien zonen en zijn twintig knechten met hem; en zij [31]trokken vaardig over de Jordaan, [32]voor de koning.

18 Als men nu de [33]doorwaadbare plaats overstak, om [34]het huis van de koning over te halen, en te doen, wat goed was in zijn ogen, zo viel Simeï, de zoon van Gera, neer voor het aangezicht van de [35]koning, als hij over de Jordaan voer;

19 En hij zei tot de koning: Mijn heer rekene mij niet toe de misdaad, en gedenke niet, wat uw knecht verkeerd gedaan heeft, op die dag, als mijn heer de koning uit Jeruzalem uitging, dat het de koning [36]zich ter harte zou nemen.

20 Want [37]uw knecht weet het zeker, ik heb gezondigd; maar zie, ik ben vandaag gekomen, de eerste van het hele huis van Jozef, om mijn heer de koning [38]tegemoet af te komen.

21 Toen antwoordde Abisai, de zoon van Zeruja, en zei: Zou dan Simeï [39]hiervoor niet gedood worden? Zo hij toch de [40]gezalfde van YHWH gevloekt heeft.

22 Maar David zei: [41]Wat heb ik met u te doen, u zonen van Zeruja! Dat u mij vandaag ten [42]satan zou zijn? Zou vandaag iemand [43]gedood worden in Israël? Want weet ik niet, dat ik [44]vandaag koning geworden ben over Israël?

23 En de koning zei tot Simeï: U zult [45]niet sterven. En de koning zwoer hem.

David en Mefiboseth; afscheid van Barzillai

24 Mefiboseth, Sauls [46]zoon, kwam ook af de koning tegemoet; en hij had zijn [47]voeten niet schoon gemaakt, noch zijn knevelbaard beschoren, noch zijn kleren gewassen, van die dag af, dat de koning was [48]weggegaan, tot die dag toe, dat hij met vrede wederkwam.

25 En het gebeurde, als hij te [49]Jeruzalem de koning tegemoet kwam, dat de koning tot hem zei: Waarom bent u niet met mij getrokken, Mefiboseth?

26 En hij zei: Mijn heer koning, mijn [50]knecht heeft mij bedrogen; want uw knecht zei: Ik zal mij een ezel zadelen, en daarop rijden, en tot de koning trekken, want uw knecht is kreupel.

20 *mijn been:* Zie boven, 2 Sam. 5:1. Zo in vs. 13.

– *a* 2 Sam. 17:25.

21 Priesters, Zadok en Abjathar.

22 *mijn vlees:* Want hij was de zoon van Davids zus. Zie boven, 2 Sam. 17:25.

23 *doe mij zo:* Van zulk zweren, zie Ruth 1:17, en 1 Kon. 19:2.

24 *Joabs plaats:* Zie boven, 2 Sam. 3:39.

25 T.w. David. Sommigen duiden het op Amasa.

26 als van een enige man: Dat zij zo eendrachtig waren als een enig man. Zie Richt. 20:1.

– *b* 2 Sam. 16:5; 1 Kon. 2:8.

27 *zoon van Jemini:* D.i. een Benjaminiet. Zie boven, 2 Sam. 16:11.

28 Zie boven, 2 Sam. 3:16, en 2 Sam. 16:5.

29 Hebr.: *jongen*. Zie boven, 2 Sam. 9:2, en 2 Sam. 16:1, enz. Deze vreesde dat David gelijk ook geschied is zijn bedriegelijke ontrouw, aan Mefiboseth begaan, zou vernemen; daarom zoekt hij met deze gedienstigheid het hart van de koning daartegen te verzachten, dat hem ook gelukt is.

30 *vijftien zonen:* Gelijk boven, 2 Sam. 9:10.

31 togen vaardiglijk: Of: zij maakten de Jordaan vaardig; dat is zij maakten alles klaar en gereed voor de koning en zijn huis, om over te varen.

32 *voor de koning:* D.i. voordat de koning nog aan het veer van de Jordaan gekomen was om over te varen, zo waren zij al over, en hadden alles gereed gemaakt.

33 Of: *schouw, veerschuit, pleit*.

34 *huis van de koning:* D.i. de koning, met zijn hofgezin.

35 als hij over de Jordaan voer: Anders: als hij overgevaren was, of overvaren zou.

36 *zich ter harte zou nemen:* D.i. daarop letten, en mij naar mijn verdienste doen straffen. Hebr.: יָרַדְן, in, of aan zijn hart stellen.

37 *uw knecht weet:* D.i. ik weet.

38 *van Jozef:* Hierdoor verstaat hij niet alleen Efraïm en Manasse, maar ook Benjamin, (uit welke stam hij was, vs. 16) omdat Jozef en Benjamin volle broers waren van één vader en één moeder, zodat ook Benjamin onder de banier van Efraïm optoog, Num. 10:22, 10:23, 10:24. Sommigen verstaan dat hij wil zeggen: Hij is eerder gekomen dan iemand van de tien stammen, of Efraïm en Manasse, maar het schijnt dat hier door het huis van Jozef in het algemeen verstaan worden de Israëlieten, tegengesteld tegen de stam van Juda.

39 Omdat hij om genade bidt, en de koning aldus tegemoet gekomen is.

40 *gezalfde van YHWH:* Vgl. 1 Sam. 24:7. Van Davids zalving ten koning, 2 Sam. 5:2.

41 *Wat heb ik:* Zie boven, 2 Sam. 16:10.

42 *ten satan zoudt zijn:* D.i. wederpartijder; tegenstrijder, die mij hinderlijk is en tegenvalt in mijn voornemen, Matt. 16:23. Zie verder Job 1:6.

43 *gedood worden:* Vgl. 1 Sam. 11:13.

44 *heden koning geworden ben:* Hij wil zeggen, opnieuw als van nieuw, enz.

45 niet sterven: Versta, heden, en verder gedurende mijn regering zal ik u niet doen straffen. Omdat nochtans Simeï's misdaad zeer ergerlijk en grof was, ook het algemeen merkelijk rakende, zo heeft David niet gewild dat hij ten enenmale of voor altijd ongestraft zou blijven. Zie 1 Kon. 2:8, 2:9.

46 *Sauls zoon:* D.i. kindskind, want Mefiboseth was Jonathans zoon, bov. 2 Sam. 9:3, 6, etc.

47 *voeten niet schoongemaakt:* Hebr.: *had zijn voeten niet gemaakt, noch zijn knevelbaard gemaakt*; d.i. (gelijk dit woord dikwijls elders genomen wordt) toegemaakt, bereid, toegeschikt. Vgl. in het bijzonder Deut. 21:12. Dit waren alle tekenen van groot verdriet en rouw, die Mefiboseth had over Davids ongeluk, die hem zoveel goeds gedaan had. Vgl. boven, 2 Sam. 12:20.

48 Van Jeruzalem, vluchtende voor Absalom.

49 als hij te Jeruzalem: Nadat de koning binnen Jeruzalem gekomen was. Het schijnt dat hij onderweg geen gelegenheid gehad heeft, of zich ontzien heeft de koning aan te spreken. Anders: als Jeruzalem d.i. de inwoners van Jeruzalem de koning tegemoet kwam, waaronder zich Mefiboseth mee gevoegd heeft, om de koning aan de Jordaan te ontmoeten.

50 Ziba.

27 [c]Daartoe heeft hij uw knecht bij mijn heer de koning [51]vals aangedragen; maar mijn heer de koning is als een [52]engel van God; doe dan, wat goed is in uw ogen.

28 Want heel het huis van [53]mijn vader is niet geweest, [54]dan maar mensen van de dood voor mijn heer de koning; toch hebt u uw knecht gezet onder degenen, die aan [55]uw tafel eten; wat heb ik dan meer voor gerechtigheid, en meer [56]te roepen aan de koning?

29 Toen zei de koning tot hem: Waarom spreekt u meer van uw zaken? [57]Ik heb gezegd: U en Ziba, deelt het land.

30 En Mefiboseth zei tot de koning: Hij neme het ook geheel [58]weg, aangezien mijn heer de koning met vrede in zijn huis is gekomen.

31 [59]Barzillai, de Gileadiet, [60]kwam ook af van Rogelim; en hij trok met de koning over de Jordaan, om hem over de Jordaan te geleiden.

32 Barzillai nu was zeer oud, een [61]man van tachtig jaren; [d]en hij had de koning onderhouden, toen hij te Mahanaim zijn verblijf had; want hij was een zeer [62]groot man.

33 En de koning zei tot Barzillai: Trek u met mij over, en ik zal u bij mij te Jeruzalem onderhouden.

34 Maar Barzillai zei tot de koning: [63]Hoe veel zullen de dagen van de jaren van mijn leven zijn, dat ik met de koning zou optrekken naar Jeruzalem?

35 Ik ben vandaag [64]tachtig jaar oud; [65]zou ik kunnen onderscheiden tussen goed en kwaad? Zou uw knecht kunnen smaken, wat ik eet en wat ik drink? Zou ik meer kunnen horen naar de stem van de zangers en zangeressen? En waarom zou uw knecht mijn heer de koning verder tot een last zijn?

36 Uw knecht zal maar een weinig met de koning over de Jordaan gaan; waarom toch zou mij de koning [66]zulk een vergelding doen?

37 Laat toch uw knecht terugkeren, dat ik sterve in mijn stad, bij het graf van mijn vader en van mijn moeder; maar zie, daar is uw knecht [67]Chimham, laat die met mijn heer de koning overtrekken, en doe hem, wat goed is in uw ogen.

38 Toen zei de koning: Chimham zal met mij overtrekken, en ik zal hem doen, wat goed is in [68]uw ogen; ja, alles, wat u op mij [69]begeren zult, zal ik u doen.

39 Toen nu al het volk over de Jordaan gegaan was, en de koning ook was [70]overgegaan, [71]kuste de koning Barzillai, en zegende hem; zo keerde [72]hij weer naar zijn plaats.

40 En de koning trok voort naar Gilgal, en Chimham trok met hem voort; en al het volk van Juda [73]had de koning overgevoerd, als ook [74]een gedeelte van het [75]volk van Israël.

Twist tussen Juda en Israël

41 En ziet, alle mannen van Israël kwamen tot de koning; en zij zeiden tot de koning: Waarom hebben u onze broers, de mannen van Juda, [76]gestolen, en hebben de koning en zijn huis over de Jordaan [77]gevoerd, en alle mannen van David [78]met hem?

42 Toen antwoordden alle mannen van Juda tegen de mannen van Israël: Omdat de koning [79]ons na verwant is; en waarom bent u nu boos over deze zaak? [80]Hebben wij dan [81]enigszins gegeten van de kost van de [82]koning, of heeft hij ons een geschenk geschonken?

– *c* 2 Sam. 16:3.

51 valselijk aangedragen: Zie boven, 2 Sam. 16:3.

52 *engel van God:* Gelijk boven, 2 Sam. 14:17.

53 vaders huis: D.i. van mijn grootvader Saul.

54 *mensen van de dood:* D.i. die allen de dood verdiend hadden. Vgl. Gen. 20:3; 2 Sam. 12:5.

55 Zie boven, 2 Sam. 9:7, 9:10, 9:13.

56 *te roepen:* Te klagen over het onrecht, dat mij mijn knecht gedaan heeft.

57 Ik heb gezegd: Te weten, toen mij voorkwam dat Ziba u ongelijk had gedaan; of, ik zeg; d.i. verordineer en beveel. Zoveel had Ziba met zijn praktijken bij deze, anders zeer wijzen koning, uitgericht, dat hij een verering bekomt, inplaats dat hij vanwege zijn schandelijke ontrouw aan Mefiboseth bewezen, en leugentaal, waarmee hij de koning had bedrogen, verdiend had gestraft te worden.

58 *Alsof hij zei:* Het is mij genoeg, dat het gemeen wel gaat. Aan mijn particulier is weinig gelegen; of, die schade zal ik door overdenking van het algemene welvaren geduldiglijk opnemen.

59 Zie boven, 2 Sam. 17:27, en 1 Kon. 2:7.

60 *kwam ook af:* Voordat de koning over de Jordaan toog.

61 *man van tachtig jaren:* Hebr.: רֹגְלִים, *een zoon*.

– *d* 2 Sam. 17:27; 1 Kon. 2:7.

62 *groot man:* Van vermogen of middelen; gelijk 1 Sam. 25:2.

63 *Hoe veel:* Alsof hij zei: Ik heb toch maar weinig tijds te leven, waartoe dan de moeite?

64 *tachtig jaren oud:* Hebr.: יֹאמֵר, *een zoon van tachtig jaar*.

65 *zou ik kunnen onderscheiden:* Hij wil zeggen dat hij te oud is om in dat alles vermaak te nemen, dat het hem beter paste bij zijn graf te zijn en tot zijn sterfdag zich te bereiden.

66 *zulk een vergelding doen:* Voor een kleine weldaad zo grote vergelding.

67 Onder, vs. 40, genoemd Chimham, een van Barzillai's zonen, gelijk afgenomen wordt uit 1 Kon. 2:7.

68 *uw ogen:* Dat u aangenaam en welgevallig zal mogen zijn.

69 *begeren zult:* Hebr.: טוֹב, *verkiezen zult*; t.w. om van mij te begeren, of wat u believen, behagen zal, wat u lief en aangenaam zal zijn. Zie boven, 2 Sam. 15:15.

70 Met de schouw; gelijk vs. 18.

71 *kuste de koning Barzillai:* Nemende van hem afscheid, met dankzegging en wensing alles goeds. Zie Gen. 29:11.

72 hij weer naar zijn plaats: Barzillai keerde weer naar Rogelim.

73 *had de koning overgevoerd:* Of: *geleidde de koning*; en zo in vs. 41.

74 *een gedeelte:* Hebr.: יְבָרֵךְ, *de helft*; dat altemet voor een gedeelte genomen wordt.

75 D.i. van de andere stammen.

76 D.i. als steelsgewijze, zonder ons te ontbieden, alleen geleid.

77 Of: *gevoerd? Alle mannen Davids nu [waren] bij hem*; t.w. bij de koning, die al zijn officieren en krijgslieden bij zich had.

78 *met hem:* D.i. Davids officieren en krijgslieden waren allen met David, en hielden het met die van Juda, die David zelf daartoe bewogen had, boven vs. 11, 19:12, 19:14. Hierom spraken die van Juda te stouter.

79 *ons na verwant is:* Hebr.: מִדּוּעַ, *mij*; t.w. de stam van Juda.

80 *Hebben wij dan:* Zij willen zeggen: Meent u dat de koning ons daartoe gekocht heeft door goede beloften of geschenken?

81 *enigszins gegeten:* Hebr.: בֵּית, *etende gegeten*.

82 konings kost: Hebr.: יְרֻדֵּן, van de koning.

43 En de mannen van Israël antwoordden de mannen van Juda, en zeiden: [83]Wij hebben [84]tien delen aan de [85]koning, en ook aan David, wij, meer dan u; waarom hebt u ons dan gering geacht, dat [86]ons woord niet het eerste geweest is, om onze koning weer te halen? Maar het woord van de mannen van Juda was [87]harder dan het woord van de mannen van Israël.

HOOFDSTUK XX

De goddeloze Seba maakt Israël, bij gelegenheid van deze twist, oproerig en afvallig van David, vs. 1. Hoe David gehandeld heeft met de bijvrouwen die door Absalom misbruikt waren, 3. David zendt Amasa uit om Juda te verzamelen tegen Seba, 4. maar toen deze wat te lang uitbleef, stuurt hij Abisaï met krijgsvolk uit, 6. Amasa ontmoet hen onderweg, en wordt door Joab verraderlijk doorstoken, 8. Joab en Abisaï jagen Seba na, en belegeren hem in Abel Beth-Maächa, 13. waar de burgers, door de raad van een wijze vrouw, Seba het hoofd afhouwen en het tot Joab over de muur werpen; zo wordt dit oproer en deze oorlog beëindigd, 16. Register van de voornaamste ambtenaren en bevelhebbers in Davids koninkrijk, 23.

De opstand van Seba

TOEN was daar toevallig een [1]Belials man, van wie de naam Seba [2]was, een zoon van Bichri, een man van [3]Jemini; die blies met de bazuin, en zei: Wij hebben geen deel aan David, en wij hebben geen erfenis aan de zoon van Isaï, [4]ieder naar zijn tenten, o [5]Israël!

2 Toen trok alle man van Israël op [6]van achter David, Seba, de zoon van Bichri, achterna; maar de mannen van Juda [7]kleefden hun koning aan, van de Jordaan af tot aan Jeruzalem.

3 Toen nu David in zijn huis te Jeruzalem kwam, nam de koning de [8]tien vrouwen, zijn bijvrouwen, die hij gelaten had, om het huis te bewaren, en [9]deed ze in een huis van bewaring, en onderhield ze, maar [10]ging tot haar niet in. En zij waren [11]opgesloten tot op de dag van hun dood, [12]levende als weduwen.

4 Verder zei de koning tot Amasa: Roep mij de mannen van Juda samen, [13]tegen de derde dag; en u, [14]stel u dan hier.

5 En Amasa ging heen, om Juda bijeen te roepen; maar hij [15]bleef achter, boven de gezetten tijd, die [16]hij hem gezet had.

6 Toen zei David tot [17]Abisai: Nu zal ons Seba, de zoon van Bichri, meer kwaad doen, dan Absalom; neem u de knechten [18]van uw heer, en jaag hem achterna, opdat hij niet misschien versterkte steden voor zich vinde, en zich aan onze ogen onttrekke.

7 Toen trokken uit, hem achterna, de [19]mannen van Joab, en de [20]Krethi, en de Plethi, en al de helden. Deze trokken uit van Jeruzalem, om Seba, de zoon van Bichri, achterna te jagen.

8 Als zij nu waren bij de grote steen, die bij [21]Gibeon is, zo kwam Amasa [22]voor hun aangezicht. En Joab was omgord over zijn [23]kleed, [24]dat hij aan had, en daarop was een gordel, daar het zwaard aan vastgemaakt was op zijn middel in zijn schede; en als [25]hij voortging, zo [26]viel het uit.

9 En Joab zei tot Amasa: [27]Is het wel met u, mijn [28]broer? En [29]Joab vatte met de rechterhand de baard van Amasa, om hem te [30]kussen.

10 En Amasa hoedde zich niet voor het zwaard, dat in Joabs hand was; [a]zo [31]sloeg hij hem daarmee aan de [32]vijfde rib, en hij stortte zijn bin-

83 Wij hebben: Hebr.: אִישׁ, ik; t.w. Israël; en zo in het volgende.

84 *tien delen:* Hebr.: אִישִׁי, *handen*. Dit zeggen zij omdat zij tien stammen waren, en overzulks tien stemmen hadden.

85 D.i. aan de koning in het algemeen, of aan het koninkrijk, en ook aan deze koning David, die wij met onze algemene stemmen gekozen hebben; 2 Sam. 5:1.

86 *ons woord:* D.i. dat wij niet de voorstemming en de voortocht gehad hebben in deze zaak.

87 D.i. sterker, krachtiger, zodat die van Israël tegen hen niet konden opkomen, maar moesten aflaten.

1 *Belials man:* Zie Deut. 13:13.

2 Hebr.: *Scheba*.

3 Zie boven, 2 Sam. 16:11.

4 Versta hierop, vertrekke, begeve zich.

5 Hij spreekt die van Israël aan, die met Juda getwist en zich beklaagd hadden dat zij verongelijkt waren. Zie 2 Sam. 19:41, 19:43.

6 *van achter David:* D.i. zij verlieten David en volgden Seba na.

7 *kleefden hun koning aan:* Zij verlieten hem niet, gelijk de andere stammen, maar bleven bij hem, geleidende hem verder tot Jeruzalem toe.

8 *tien vrouwen:* Zie boven, 2 Sam. 15:16.

9 *deed ze:* De oorzaak, zie boven, 2 Sam. 16:22.

10 *ging tot haar niet in:* Zie Gen. 6:4.

11 Hebr.: *gebonden*; d.i. zo besloten, alsof zij gevangen en gebonden waren geweest; tenware dan, dat zij in Absaloms feit mochten hebben geconsenteerd.

12 *levende als weduwen:* [In] weduwschap van het leven; d.i. levende als weduwen, of als weduwen zijnde, haar leefdagen. Of: weduwen welker man nog leefde.

13 *tegen de derde dag:* Of: *binnen drie dagen*. Hebr.: שְׁלִשָׁת, de derde van de dagen.

14 *stel u dan hier:* D.i. stel u dan in en houd u bij mij, om last van mij te ontvangen; want David had hem generaal-krijgsoverste gemaakt in Joabs plaats; boven, 2 Sam. 19:13.

15 *bleef achter:* Anders: *hij liet [hen], nl.* die van Juda vertoeven; d.i. hij gaf hun langer tijd.

16 hij hem gezet had: David.

17 Joabs broer, zijnde mee een krijgsoverste. Zie boven, 2 Sam. 18:2, die David hierin gebruikt, om Joab [die anders de naaste zou geweest zijn] geen gelegenheid te geven, dat hij zich in de plaats van Amasa mocht indringen, met belediging van Amasa, die de koning het generaalschap met ede beloofd had.

18 uws heren: D.i. mijn officieren en soldaten. Sommigen verstaan hier Amasa, die nu, als generaal, Abisai's heer genoemd wordt.

19 *mannen van Joab:* D.i. Joabs soldaten, alsook Joab zelf.

20 Zie 1 Kon. 1:38.

21 *Gibeon is:* Zie Joz. 10.

22 *voor hun aangezicht:* D.i. hij kwam hun recht in het gemoet, wederkerende van de reis, waartoe hem de koning gezonden had, of, Hij kwam voor, of naast hen heen, langs de weg, daar zij mogen hebben vertoefd.

23 Of: *krijgsrok, kazak, krijgsmantel*; een kleed [gelijk enige menen] in de krijg gebruikelijk en te die tijd bekend.

24 dat hij aan had: Hebr.: מְדֹּ, zijn kleding.

25 hij voortging: Te weten, Joab, aftredende uit zijn orde, of de plaats, waar zij vertoefden om Amasa te groeten.

26 *viel het uit:* T.w. het zwaard; zodat Amasa, hebbende het zwaard zien vallen, daarop niet verdacht was, dat Joab het met de linkerhand opgenomen had, gelijk sommigen uit vs. 9 afnemen.

27 *Is het wel met u:* Hebr.: הֲשָׁלוֹם, *[bent] u vrede? Gelijk 1 Sam.* 25:6, en boven, 2 Sam. 17:3.

28 D.i. neef, bloedvriend. Zij waren twee zussenkinderen, 1 Kron. 2:16, 2:17. Zie ook boven, 2 Sam. 17:25.

29 *Joab vatte:* Hebr.: יָד, *Joabs rechterhand vatte de baard van Amasa.*

30 Gelijk in het groeten gebruikelijk was, Gen. 29:11.

– *a* 1 Kon. 2:5.

31 D.i. stak.

32 *vijfde rib:* Zie boven, 2 Sam. 2:23.

nenste ter aarde uit, en hij sloeg hem niet [33]voor de tweede keer, en hij stierf. Toen jaagden Joab en zijn broer Abisai, Seba, de zoon van Bichri, achterna.

11 Maar een man, van Joabs [34]jongens, bleef bij hem staan, en hij zei: [35]Wie is er, die lust heeft aan Joab, en wie is er, die voor David is, [36]die volge Joab na!

12 Amasa nu lag in het bloed gewenteld, midden op de straat. Als [37]die man zag, dat al [38]het volk staan bleef, zo deed hij Amasa weg van de straat in het veld, en wierp een kleed op hem, omdat hij zag, dat al wie bij hem kwam, bleef staan.

13 Toen hij nu van de straat weggenomen was, trok alle man voort, Joab na, om Seba, de zoon van Bichri, achterna te jagen.

Het beleg van Abel en de dood van Seba

14 En [39]hij trok heen door alle stammen van Israël, naar Abel, te weten, [40]Beth-Maächa, en het hele [41]Berim; en [42]zij verzamelden zich, en kwamen hem ook na.

15 En zij kwamen en belegerden [43]hem in Abel Beth-Maächa, en zij [44]wierpen een [45]wal op tegen de stad, dat hij aan de buitenmuur stond; en al het volk, dat met Joab was, [46]verdorven de muur, om die neer te vellen.

16 Toen riep een wijze vrouw [47]uit de stad: Hoor, hoort, zegt toch tot Joab: Nader tot hiertoe, dat ik tot u spreke.

17 Toen hij nu tot haar naderde, zei de vrouw: Bent u Joab? En hij zei: Ik ben het; en zij zei tot hem: Hoor de woorden van uw dienstmaagd; en hij zei: Ik hoor.

18 Toen sprak zij, zeggende: In voortijden spraken zij [48]gemeenlijk, zeggende: Zij zullen [49]zonder twijfel te Abel vragen; en [50]zo volbrachten zij het.

19 [51]Ik ben een van de vreedzamen, van de getrouwen in Israël, en u zoekt te doden een [52]stad, die een moeder is in Israël; waarom zou u het [53]erfdeel van YHWH verslinden?

20 Toen antwoordde Joab, en zei: Het zij verre, het zij verre van mij, [54]dat ik zou verslinden, en dat ik zou verderven!

21 [55]De zaak is niet zo; maar een man van het gebergte van Efraïm, van wie de naam Seba is, de zoon van Bichri, heeft zijn [56]hand opgeheven tegen de koning, tegen David; lever hem alleen, zo zal ik van deze stad aftrekken. Toen zei de vrouw tot Joab: Zie, zijn hoofd zal tot u over de muur geworpen worden.

22 En de vrouw kwam in tot al het [57]volk, met haar wijsheid; en zij hieuwen Seba, de zoon van Bichri, het hoofd af, en wierpen het tot Joab. Toen blies hij met de bazuin, en [58]zij verstrooiden zich van de stad, ieder naar zijn tenten; en Joab keerde weer naar Jeruzalem tot de koning.

23 [b]Joab nu was [59]over het hele leger van Israël; en Benaja, de zoon van Jojada, over de [60]Krethi en over de Plethi;

24 En Adoram was over de [61]belasting; en Josafat, de zoon van Ahilud, was [62]kanselier;

25 En [63]Seja was schrijver; en Zadok en Abjathar waren [64]priesters.

33 ten tweede male: Hebr.: יֵמֹת, hij verdubbelde, of wederhaalde niet aan hem; te weten de slag; d.i. hij stak hem niet ten tweede male, omdat hij van de eerste steek meteen stierf. Vgl. 1 Sam. 26:8; Job 29:22.

34 D.i. dienaren.

35 *Wie is er:* D.i. allen, die het met Joab en David houden, die volgen Joab na. Vgl. Deut. 20:5, enz. Zo dringt zich Joab bij het krijgsvolk meteen weer in het generaalschap, in de plaats van Amasa, die hij daarom vermoord had.

36 die volge Joab na: Hebr.: אַחֲרֵי, [zij] achter Joab; gelijk boven dikwijls, en in het volgende.

37 die man zag: In vs. 11 vermeld.

38 *het volk:* Dat die weg passeerde, gelijk in het einde van vs. 12 verklaard wordt.

39 hij toog heen: Joab, die de vluchtenden Seba door Efraïm, Manasse, Issaschar, Zebulon en Nafthali vervolgde tot aan Abel toe, waar hij nu was.

40 Met deze toenaam was deze stad Abel genoemd, tot onderscheiding van de andere van die naam. Deze stad lag in de stam van Nafthali, aan het noordelijke einde van Kanaän, tegen Syrië aan, waar een gedeelte van Syrië was, genoemd Maächa. Zie ook 2 Kon. 15:29, en hier, vs. 15.

41 Een landstreek bij Abel gelegen.

42 zij verzamelden zich: De Israëlieten van de gemelde plaatsen volgden ook Joab.

43 Seba, de rebel.

44 Hebr.: *zij stortten uit*.

45 *wal op:* Een opgehoogden aarden dijk; d.i. een bolwerk, of wal. Zo 2 Kon. 19:32; Jer. 32:24, en Jer. 33:4.

46 *verdorven de muur:* Hebr.: מַשְׁחִיתִם, *waren verdervende, om de muur neder te vellen*; d.i. houwende, stotende, brekende, misschien ook ondergravende; want van het Hebreeuwse woord dat hier gebruikt wordt, komt een ander, dat ook een groef betekent.

47 *uit de stad:* Van de stadsmuur af.

48 *spraken zij gemeenlijk:* Hebr.: רִאשֹׁנָה, *sprekende spraken zij*.

49 *zonder twijfel ... vragen:* Hebr.: *vragende zullen zij vragen, of raadvragende zullen zij raadvragen*. Het schijnt een oud spreekwoord geweest te zijn, tot eer van de inwoners van deze stad gebruikt, omdat daar kloeke en wijze mensen gevonden werden, blijkende alhier uit het exempel van deze vrouw.

50 zo volbrachten zij het: D.i. als men de raad van deze stad volgde, zo ging het wel. Of: zo eindigden zij het geschil. Anders: zo zullen zij het volbrengen, of eindigen.

51 Ik ben een: Zij spreekt in de naam van de stad Abel.

52 Hebr.: *een stad en een moeder*; enz.; d.i. een hoofdstad, hebbende onder haar andere steden en dorpen. Of: versta door de moeder de inwoners van een stad, die als ene moeder is van andere, die zij, als een moeder de kinderen, met wijzen en goeden raad pleegt voor te gaan.

53 *erfdeel van YHWH:* D.i. zijn volk, dat Hij bemint, als een mens zijn erfdeel.

54 dat ik zou verslinden: Hebr.: אַבְלַע, zo ik zal verslinden, enz. Versta hierop, zo doe mij God dit en dat, gelijk in het eedzweren gebruikelijk.

55 *De zaak is niet zo:* Hij wil zeggen: Ik ben daarom niet gekomen, maar om Seba te hebben.

56 Heeft zich opgeworpen en een rebellie gesticht.

57 *met haar wijsheid:* Met wijze redenen de inwoners bewegende om te doen wat zij Joab beloofd had.

58 *verstrooiden zich:* De belegeraars.

– *b* 2 Sam. 8:16.

59 *over de gehele legermacht van Israël:* Na de dood van Amasa was hij in zijn vorigen staat hersteld. Zie boven, vs. 4. Deze officieren worden hier andermaal opgenoemd, omdat David nu als opnieuw in zijn rijk was hersteld; boven, 2 Sam. 19:22, en omdat er enige verandering en ook bijvoeging schijnt gevallen te zijn. Vgl. boven, 2 Sam. 8:17, 8:18.

60 *Krethi en over de Plethi:* Zie boven, vs. 7.

61 Anders: *uitschot*. Zie 1 Kon. 4:6.

62 Zie 1 Kon. 4:3.

63 *Seja was schrijver:* Hebr.: סֹפֵר, *Scheja*. Boven, 2 Sam. 8:17 [naar sommiger gevoelen] genoemd Seraja.

64 Zie Num. 3:32, en 2 Kon. 23:4.

26 En ook was Ira, de Jaïriet, Davids [65]opperofficier.

HOOFDSTUK XXI

David vraagt God naar de oorzaak van de driejarige hongersnood, en als hij verneemt dat het was omdat Saul de Gibeonieten vervolgd en gedood had, levert hij de Gibeonieten, (maar met sparing van de zoon van Jonathan) volgens hun wens, zeven personen uit Sauls geslacht over, die zij ophangen, vs. 1 enz. Rizpa bewaakt de dode lichamen, 10. David laat de beenderen van Saul en Jonathan, alsook de beenderen van de opgehangenen, begraven in het graf van Saul, 12. Verhaal van vier oorlogen van David tegen de Filistijnen, waarin vier Filistijnse reuzen door Davids helden verslagen zijn, 15.

De Gibeonieten gewroken op Sauls huis

EN er was in Davids dagen een honger, drie jaar, jaar achter jaar; en David [1]zocht het aangezicht van YHWH. En YHWH zei: Het is om Saul en vanwege het bloedhuis, omdat hij de Gibeonieten [2]gedood heeft.

2 Toen riep de koning de Gibeonieten, en zei tot hen: (De Gibeonieten nu waren niet van de Israëlieten, maar van het [3]overblijfsel van de Amorieten; en de Israëlieten hadden hun gezworen, maar Saul zocht hen [a]te slaan in zijn [4]ijver voor de Israëlieten en Juda.)

3 David dan zei tot de Gibeonieten: Wat zal ik u doen, en waarmee zal ik verzoenen, dat [5]u het [6]erfdeel van YHWH zegent?

4 Toen zeiden de Gibeonieten tot hem: Het is ons niet te doen om zilver en goud met Saul en met zijn huis; ook is het ons niet om iemand te doden in [7]Israël. En [8]hij zei: Wat zegt u dan, dat ik u doen zal?

5 En zij zeiden tot de koning: [9]De man die ons te niet gemaakt, en tegen ons [10]gedacht heeft, dat wij zouden vernietigd worden, zonder te kunnen bestaan in enige grens van Israël;

6 Laat ons zeven mannen van zijn [11]zonen gegeven worden, dat wij [12]hen voor YHWH ophangen te Gibeä Sauls, [13]o, u verkorene van YHWH! En de koning zei: Ik zal hen geven.

7 Maar de koning spaarde Mefiboseth, de zoon van Jonathan, de zoon van [b]Saul, om de eed [14]van YHWH, die tussen hen was, tussen David en tussen Jonathan, Sauls zoon.

8 Maar de koning nam de twee zonen van [15]Rizpa, dochter van Aja, die zij Saul gebaard had, Armoni en Mefiboseth; daartoe de vijf zonen van Michals [16]zus, Sauls dochter, die zij Adriël, de zoon van Barzillai, de [17]Meholathiet, gebaard had;

9 En hij gaf hen in de hand van de Gibeonieten, die ze ophingen op de [18]berg voor het aangezicht van YHWH; en die zeven [19]vielen tegelijk; en zij werden gedood in de dagen van de oogst, in de eerste dagen, in het begin van de gersteoogst.

10 Toen nam Rizpa, de dochter van Aja, een [20]zak, en [21]spande die voor zich uit op een rotssteen, van het begin van de oogst, totdat er water op [22]hen drupte van de hemel; en zij liet het gevogelte van de [23]hemel op hen niet rusten overdag, noch het gedierte van het veld in de nacht.

11 En het werd David aangezegd, wat Rizpa, de dochter van Aja, Sauls bijvrouw, gedaan had.

12 Zo ging David heen, en nam de beenderen van Saul, en de beenderen van Jonathan, zijn

65 Hebr.: *Cohen*. Zie boven, 2 Sam. 8:18.

1 Om van God door urim en thummim de oorzaak van deze dure tijd t.w. en alsdan behoorlijke middelen te gebruiken tot stilling van Gods toorn. Zie Num. 27:21.

2 *gedood heeft:* Tegen de belofte, die hun met ede gedaan was, gelijk volgt. Zie Joz. 9:15, 9:18, enz.; om deze misdaad wordt het gehele land gestraft, omdat het volk Sauls verkeerden ijver geprezen, of immers [gelijk het dan dikwijls gebeurt] niet had belet, noch daarover enige vergoeding aan de Gibeonieten tot deze tijd toe gedaan was. Van deze daad Sauls heeft de Heilige Schrift tevoren niets vermeld.

3 *overblijfsel van de Amorieten:* D.i. overgebleven van de vorige heidense inwoners van het land Kanaän, die God bevolen had te verdelgen, en in het algemeen ook Amorieten genoemd worden. Anders waren zij Hevieten, Joz. 9:7, en Joz. 11:19.

– *a* Joz. 9:19.

4 Versta, een ongeregelden en geveinsden ijver, waardoor hij meende te verbeteren wat door Jozua en andere vrome regenten, naar zijn zin, verzuimd of kwalijk gedaan was. Maar het streed tegen de eed, die bij Gods naam, door zijn bijzondere voorzienigheid, gedaan was. Waarom ook God hierover nu vertoornd was, gelijk uit deze landplaag en Gods antwoord blijkt.

5 Hebr.: *dat zij*; t.w. uw landslieden.

6 *erfdeel van YHWH zegent:* D.i. dat u niet meer tot God klaagt, maar het volk van God [gelijk 2 Sam. 20:19] deze straf helpt afbidden, en alles goeds weer toebidden.

7 Uitgezonderd Sauls huis, gelijk volgt.

8 hij zei: De koning.

9 *De man die ons te niet gemaakt:* T.w. Saul; zo onwaardiglijk spreken zij van hem.

10 *gedacht heeft:* Voorgehad, voorgenomen, gepraktiseerd heeft.

11 *zonen gegeven worden:* D.i. van zijn nakomelingen, kinderen, of kleinkinderen, enz. behorende tot het bloedhuis Sauls, vermeld vs. 1.

12 *YHWH ophangen:* Tot zijn eer, bij wiens naam de eed gedaan is van ons te sparen; of om hem te bevredigen.

13 *o, u verkorene van YHWH:* Gelijk zij verachtelijk in vs. 5 gesproken hebben van Saul, zo spreken zij hier ter contrarie David zeer eerbiedig aan. Anders: van de verkorene van de Heer, verstaande dat van Saul; die zij zo zouden noemen om zijn misdaad aan hen begaan, tegen de eed Gods, te vergroten.

– *b* 1 Sam. 18:3; 1 Sam. 20:15; idem 20:42; 1 Sam. 23:18.

14 *van YHWH:* Zie 1 Sam. 20:15, 20:16, 20:17.

15 Sauls bijwijf, boven, 2 Sam. 3:7, en onder, vs. 11.

16 *zus:* Nl. Merab, die deze Adriël tot een man gehad heeft, 1 Sam. 18:19. Zo wordt het woord broer van sommigen ingevoerd, onder, vs. 19, en zoon, Jer. 32:12. Sommigen verstaan hier door Michals zonen de zonen van haar zus Merab, die Michal zou hebben opgevoed, en daarom genoemd geweest haar moeder. Vgl. Ruth 4:17.

17 Hebr.: *Mecholatiet*. Uit Manasse aan de westzijde van de Jordaan, waar Abel-Mehola lag. Zie Richt. 7:22, tot onderscheiding van Barzillai, de Gileadiet, Davids vriend, boven, 2 Sam. 19:31, enz.

18 Te Gibeä Sauls, gelijk boven, vs. 6, niet ver van Silo, Gibeon en Nobe, in welke plaatsen de tent van de samenkomst geweest is. Zie boven, 2 Sam. 6:17.

19 *vielen tegelijk:* D.i. kwamen om.

20 D.i. een grof kleed, als een tent, om daaronder in de nacht en overdag, uit moederlijke liefde bij de dode lichamen van haar kinderen te blijven, die men anders gewoonlijk naar de wet, Deut. 21:23, op denzelfden dag had moeten afnemen en begraven; maar het schijnt dat deze hebben moeten hangen, totdat God door de regen betoonde met het land verzoend te zijn, omdat God de duurte door droogte veroorzaakt had.

21 *spande die:* Anders: *spreidde*.

22 *hen drupte van de hemel:* De dode lichamen.

23 *op hen niet rusten overdag:* Om de dode lichamen ongeschonden te houden ter begrafenis.

zoon, van de burgers van Jabes in Gilead, [c]die ze [24]gestolen hadden van de straat Beth-san, alwaar de Filistijnen ze hadden opgehangen, op de dag als de Filistijnen Saul sloegen op [25]Gilboa.

13 En hij bracht van daar op de [26]beenderen van Saul, en de beenderen van Jonathan, zijn zoon; ook verzamelden zij de beenderen van de gehangenen.

14 En zij begroeven de beenderen van Saul en zijn zoon Jonathan in het land van Benjamin te [27]Zela, in het graf van zijn [28]vader Kis, en deden alles, wat de koning geboden had. Zo werd God na deze [29]voor het land verbeden.

Strijd tegen de reuzen van de Filistijnen

15 Verder [30]hadden de Filistijnen nog een strijd tegen Israël. En David trok af, en zijn knechten met hem, en streden tegen de Filistijnen, dat David moe werd.

16 En Isbi Benob, die van de [31]kinderen van Rafa was, en het gewicht [32]van zijn speer driehonderd [33]gewicht kopers, en hij was aangegord met een [34]nieuw zwaard; deze [35]dacht David te slaan.

17 Maar Abisai, de zoon van Zeruja, hielp hem, en sloeg de Filistijn, en doodde hem. Toen zwoeren hem de [36]mannen van David, zeggende: U zult niet meer met ons uittrekken ten strijde, opdat u de [37]lamp van Israël niet uitblust.

18 En het gebeurde daarna, dat er opnieuw een strijd was [d]te [38]Gob tegen de Filistijnen. Toen sloeg Sibbechai, de [39]Husathiet, [40]Saf, die van de kinderen van Rafa was.

19 Verder was er nog een strijd te Gob tegen de Filistijnen; en [41]Elhanan, de zoon van [42]Jaareoregim, sloeg Beth-halachmi, [43]die was met [44]Goliath, de Gethiet, van wie de speerschacht was als een weversboom.

20 Nog was er ook een strijd te [45]Gath; en er was een [46]zeer lang man, [47]die zes vingers had aan zijn handen, en zes tenen aan zijn voeten, vier en twintig in getal, en deze was ook aan Rafa geboren.

21 En hij [48]hoonde Israël; maar Jonathan, de zoon van [49]Simea, Davids broer, sloeg hem.

22 Deze vier waren aan Rafa geboren te Gath; en zij [50]vielen door de hand van David, en door de hand van zijn [51]knechten.

HOOFDSTUK XXII

Een zeer heerlijk lof- en danklied van David, waarin hij met alle kracht van zijn geest zijn God ten hoogste roemt, en zeer levendig zijn uiterste noden en gevaren afschildert, waarin hij geweest is vanwege de bittere vervolging van al zijn vijanden, die hem ten onrechte gehaat en steeds zijn verderf gezocht hebben; en daarnaast met zeer verheven woorden de onbegrijpelijke genade en almachtige hand van de HEERE beschrijft, die hem (terwijl hij onschuldig was en in alle oprechtheid voor Hem wandelde) zeer wonderbaar altijd verlost, verhoogd, al zijn vijanden gedempt en hem ten slotte tot rust gebracht heeft. Ondertussen wijst hij door de profetische Geest op het bestendige, eeuwige en onoverwinnelijke koninkrijk van onze Heiland Jezus Christus, van wie hij een voorafbeelding was, en betuigt de toekomstige roeping van de heidenen tot de gehoorzaamheid en gemeenschap van de Heere Christus en zijn kerk.

Davids danklied voor verlossing

EN David sprak de woorden van dit lied tot YHWH, op de dag als YHWH hem verlost had uit de hand van al zijn [1]vijanden, en uit de hand van Saul.

2 Hij zei dan: [2]YHWH is [a]mij mijn [3]Steenrots, en mijn Burg, en mijn Uithelper.

3 [4]God is mijn Rots, [b]ik zal op Hem [5]betrouwen; mijn Schild en de [6]Hoorn van mijn heil, mijn

– *c* 1 Sam. 31:10.

24 *gestolen hadden:* Zie de historie 1 Sam. 31:10, 31:11, 31:12, 31:13.

25 Het gebergte van Gilboa.

26 *beenderen van Saul:* Nadat de lichamen verbrand waren, gelijk afgenomen wordt uit 1 Sam. 31:12. Zie daar.

27 Zie Joz. 18:28.

28 Zie 1 Sam. 9:1, 9:2.

29 *voor het land verbeden:* D.i. de inwoners van het land, de Israëlieten, zodat Hij de plaag van de honger wegnam en weer regen gaf met vruchtbaarheid. Vgl. onder, 2 Sam. 24:25.

30 *hadden de Filistijnen:* Anders: *hadden gehad*; verstaande, dat deze krijgen tegen de Filistijnen hier wel tot een besluit van Davids victoriën worden verhaald, maar al tevoren zouden geschied zijn.

31 *Rafa was:* Anders: *van de reus, die te Gath woonde, onder vs.* 22. Zo in het volgende.

32 Of: *van het ijzer, scherp, of de spits van zijn spies.*

33 *gewicht kopers:* Zie 1 Sam. 17:5.

34 *nieuw zwaard:* Of: *opnieuw*; d.i. gewapend op een nieuwe wijze, tevoren in de krijg niet gebruikelijk.

35 *dacht David te slaan:* Hebr.: הֲכִוֹת, *zei*; t.w. bij zichzelven, d.i. dacht; gelijk elders.

36 *mannen van David:* De officieren en krijgslieden van David zwoeren David.

37 *lamp van Israël:* Of: *kaars, lantaarn*; d.i. opdat u, die Israël met raad en daad voorlicht, niet omkomt. Zie verder van deze schone gelijkenis 1 Kon. 11:36.

– *d* 1 Kron. 20:4.

38 Gelegen bij Gezer, waar dit geschied is, 1 Kron. 20:4, in Efraïm, bij Benjamins grenzen, naar het land van de Filistijnen toe.

39 Hebr.: *Chuschatiet.*

40 Ook genoemd Sippai, 1 Kron. 20:4.

41 Hebr.: *Elchanan.*

42 Jaïr genoemd, 1 Kron. 20:5.

43 Anders: *[broer] van Goliath.* Dat sommigen hier invoegen uit 1 Kron. 20:5, waar hij genoemd wordt Lachmi; welke plaats de lezer met deze kan vergelijken.

44 Die David verslagen had, 1 Sam. 17.

45 Een vermaarde stad van de Filistijnen, gelegen aan de Middellandse zee.

46 *zeer lang man:* Hebr.: אֶצְבְּעֹה, *een man van mate*; d.i. bovenmate groot. Vgl. Num. 13:33.

47 die zes vingeren had: Hebr.: אֶצְבְּעֹת, de vingers van zijn handen en de vingers van zijn voeten [waren] zes en zes, vier en twintig [in] getal.

48 *hoonde Israël:* Vgl. 1 Sam. 17:10.

49 Hebr.: *Schima, ook genoemd Schamma, 1 Sam.* 16:9.

50 Gelijk Goliath ook tevoren van David was omgebracht, 1 Sam. 17, die hier ook is geweest hun hoofd en voorganger, waarom hem mee toegeschreven wordt wat zijn knechten gedaan hebben. Anders: en; d.i. te weten.

51 D.i. zijn officieren en helden.

1 en uit de hand van Saul: D.i. voornamelijk uit Sauls hand, wiens vervolging de allergevaarlijkste voor David was. Vgl. Mark. 16:7. Marcus 16:7: Maar gaat heen, zegt Zijn discipelen, en Petrus, dat Hij u voorgaat naar Galilea; daar zult u Hem zien, gelijk Hij u gezegd heeft.

2 *YHWH is mij mijn:* Vgl. met dit lied Ps. 18.

– *a* Ps. 18:2.

3 Zie Deut. 32:4, 32:31. Zo onder, vs. 47.

4 *God is mijn Rots:* Hebr.: צוּר, *God mijn rotssteens.*

– *b* Hebr.: *2:13.*

5 Of: *tot Hem toevlucht nemen*; zo vs. 31. Vgl. Ruth 2:12.

6 Hoorn mijns heils: D.i. die mij met zijn sterkte voorvecht, beschermt en behoudt; een gelijkenis genomen van de beesten, die zich met de hoornen verweren en beschermen. Vgl. Num. 23:22, en Num. 24:8; Deut. 33:17.

[7]Vesting en mijn Toevlucht, mijn Verlosser! Van geweld hebt U mij verlost!

4 Ik [8]riep YHWH aan, [9]Die te prijzen is, en ik werd verlost van mijn vijanden.

5 Want [10]golven van de dood hadden mij omvangen; beken [11]van Belial verschrikten mij.

6 Banden van [12]het dodenrijk omringden mij; strikken van de dood bejegenden mij.

7 Als mij bange was, riep ik YHWH aan, en riep tot mijn God; en Hij hoorde mijn stem uit [13]Zijn paleis, en mijn geroep [14]kwam in Zijn oren.

YHWH daalt neer in vuur en donder

8 Toen [15]daverde en beefde de aarde; de fundamenten van de hemel beroerden zich, en daverden, omdat [16]Hij ontstoken was.

9 Rook ging op van Zijn neus, en een vuur uit Zijn mond verteerde; kolen werden [17]daarvan aangestoken.

10 En Hij boog de hemel, en [18]daalde neer; en donkerheid was onder Zijn voeten.

11 En Hij voer op een [19]cherub, en vloog, en werd gezien op de vleugels van de wind.

12 En Hij zette duisternis rondom Zich tot tenten, een [20]samenbinding van de wateren, wolken van de hemel.

13 [21]Van de glans voor Hem heen werden kolen van het vuur aangestoken.

14 YHWH donderde van de hemel, en de Allerhoogste gaf Zijn [22]stem.

15 En Hij zond pijlen uit en verstrooide ze; bliksemen en [23]verschrikte ze.

16 En de diepe [24]kolken van de zee werden gezien, de gronden van de wereld werden ontdekt, door de [25]bestraffing van YHWH, van het geblaas van de [26]wind van Zijn neus.

17 Hij [27]zond van de hoogte, Hij nam mij, Hij trok mij op uit [28]grote wateren.

18 Hij verloste mij van mijn sterke vijand, van mijn vijanden, omdat zij machtiger waren dan ik.

19 Zij hadden mij bejegend op de dag van [29]mijn ongeluk; maar YHWH was mij een Steun.

20 En Hij voerde mij uit in de ruimte, en rukte mij uit, want Hij had lust aan mij.

YHWH vergeldt naar gerechtigheid

21 YHWH vergold mij naar mijn gerechtigheid; Hij gaf mij weer naar de reinheid [30]van mijn [31]handen.

22 Want ik heb de wegen van YHWH gehouden, en ben van mijn God niet [32]goddeloos afgegaan.

23 Want al Zijn rechten waren voor mij, en Zijn voorschriften, daarvan week ik niet af.

24 Maar ik was oprecht voor Hem; en ik wachtte mij voor mijn [33]ongerechtigheid.

25 Zo gaf mij YHWH weer naar mijn gerechtigheid, naar mijn reinheid, [34]voor Zijn ogen.

7 *Vesting:* Hebr.: מִשְׂגָּב, *hoogte, hoge plaats*. Als een hoogte, waar ik mij berg en verzekerd ben. Deze en andere gelijkenissen zijn genomen van de middelen, die men toen gebruikte om zich voor het geweld van de vijanden te verbergen en te beschermen, als op rotsen, hoogten, torens, bergen, vestingen, enz.

8 *riep YHWH aan:* Hebr.: אֶקְרָא, *eigenlijk, zal aanroepen*; en telkens in het volgende. De Hebreën gebruiken veel in het verhalen van gepasseerde geschiedenissen woorden, die anders eigenlijk de toekomende tijd betekenen; gelijk zij ze somtijds ook gebruiken voor de tegenwoordige tijd, of iets, dat doorgaans en gewoonlijk geschiedt.

9 Die te prijzen is: Of: geprezen.

10 *baren van de dood:* Met deze zeer schone, hooggaande verbloemde redenen wil David zeggen dat zijn noden zodanig geweest zijn, dat hij zonder Gods wonderlijke en krachtige verlossing een verloren man ware geweest.

11 D.i. van heilloos en ondeugend gespuis, of van de duivel en zijn instrumenten. Zie Deut. 13:13.

12 *dodenrijk omringden mij:* Of: *van het graf*; d.i. benauwdheden, die de dood dreigden. Anders: smarten van het dodenrijk.

13 *Zijn paleis:* D.i. uit de hemel, vanwaar Hij de volgende wonderen tot Davids verlossing beschikte. Anders: tempel; d.i. tabernakel. Zie Ps. 5:8.

14 *kwam:* Dit woord is hier ingevoegd uit Ps. 18:7.

15 *daverde en beefde de aarde:* Dit is een figuurlijke beschrijving van aardbeving en schrikkelijke stormen, waardoor God, van David aangeroepen zijnde, voor hem en zijn volk tegen de vijanden gestreden heeft. Vgl. Richt. 5:20, 5:21; Ps. 29:5, 29:6, 29:7, enz., en Ps. 144:5, 144:6, 144:7; van fondamenten, pilaren en krachten van de hemel, zie Job 26:11.

16 Hij ontstoken was: Hebr.: חָרָה, omdat hem ontstoken was; t.w. de toorn.

17 *daarvan aangestoken:* Of: *van hem*; t.w. de Heer.

18 daalde neder: Menselijk van God gesproken, ten aanzien van zijn werkingen in de tucht, waardoor Hij zijn bijzondere aanwezigheid bewijst, met stormwinden, slagregen, donder, bliksem, hagel, enz., gelijk volgt.

19 D.i. engel. [Zie Gen. 3:24], waardoor legermachten van de engelen worden verstaan, die God tot zijn dienst gebruikt naar zijn believen.

20 *samenbinding van de wateren:* In de dikke zwarte wolken houdt God de wateren als samengebonden, ontbindende en nederstortende die als het hem belieft. Zie Job 26:8.

21 *Van de glans:* Beschrijving van de bliksem, gelijk vs. 9.

22 Het geluid van de donderslagen. Zie Ps. 29:3.

23 *verschrikte ze:* Of: *versloeg hen, verdeed hen*; t.w. de vijanden.

24 *kolken van de zee:* Van de schrikkelijke stormen, gelijk volgt.

25 *schelden van YHWH:* Zie Ps. 9:6.

26 *van Zijn neus:* Of: *zijns toorns*. Gods toorn wordt zo beschreven, bij gelijkenis van mensen genomen. Vgl. Job 4:9; Ps. 74:1.

27 T.w. zijn hulp, of zijn heilige engelen; of, Hij stak uit; t.w. zijn rechterhand, als wanneer men iemand van boven aangrijpt en uit watersnood optrekt.

28 *grote wateren:* Of: *vele geweldige wateren*; d.i. uit diepe noden en benauwdheden, in welke ik als verzonken was, die mij als een sterke watervloed overvielen en dreigden te versmoren of weg te rukken. Zie ook deze gelijkenis Job 22:11; Ps. 32:6, en Ps. 66:12, en Ps. 69:2, 69:3, en Ps. 124:4; Jes. 43:2; Ez. 26:19, enz.

29 Vgl. 1 Sam. 23:24, 23:25, 23:26. Het Hebreeuwse woord betekent verderf, ondergang, dodelijk gevaar. Zie Deut. 32:35. Het betekent anders damp, Gen. 2:6, waarbij [alsook bij duisternis] de ellenden en perijkelen niet kwalijk worden vergeleken.

30 D.i. onschuld, of gerechtigheid mijner zaak. Want Davids vijanden hadden ongelijk, hatende en vervolgende hem ten onrechte; waar hij ter contrarie bekommerd was om zich aan zijn allerbitterste vervolgers, of om hunnentwil, niet te bezondigen, als blijkbaar aan Saul gebleken is, en in het volgende verhaald wordt. Anders wist David zeer wel dat hij een zondaar was, en zijn zaligheid bij de Heer, uit genade, door het beloofde zaad, de Messias, moest verkrijgen, volgens zijn eigen veelvoudige bekentenissen, zelfs hier in vs. 24. Zie 2 Sam. 11:12, en Ps. 51, enz.

31 Zie Gen. 20:5.

32 Anders: *ik heb niet goddeloos gehandeld [mits afwijkende] van mijn God*.

33 Dat ik van de verdorvenheid en boosheid, die in mij is, niet mocht verleid worden, om iets onrechts te doen.

34 *voor Zijn ogen:* D.i. die Hij wel wist, die hem bekend was.

26 Bij de goedertierene houdt U Zich goedertieren; bij de oprechten held houdt U Zich oprecht.
27 Bij de reine houdt U Zich rein; maar bij de verkeerde houdt U Zich [35]verdraaid.
28 En U verlost het bedrukte volk; maar Uw ogen zijn tegen de [36]hogen, U zult hen vernederen.
29 Want U bent mijn [37]Lamp, o YHWH, en YHWH doet mijn [38]duisternis [39]opklaren.
30 Want [40]met U [41]loop ik door een bende; met mijn God spring ik over een muur.

Gods weg is volmaakt

31 [42][c]Gods [43]weg is volmaakt; [d]de rede van YHWH is [44]doorlouterd; [45]Hij is een Schild allen, die op Hem betrouwen.
32 Want [e]wie is God, behalve YHWH, en wie is een [46]rotssteen, behalve onze God?
33 God is mijn Sterkte [47]en Kracht; en Hij heeft mijn [48]weg volkomen [49]geopend.
34 Hij maakt mijn voeten [50]zoals van de hinden, en stelt mij op mijn [51]hoogten.
35 Hij [52]leert mijn handen ten strijde, zodat een [53]stalen boog met mijn armen verbroken is.
36 Ook hebt U mij gegeven [54]het schild van Uw heil, en door [55]Uw verootmoedigen hebt U mij groot gemaakt.
37 U hebt mijn [56]voetstap ruim gemaakt onder mij; en mijn enkelen hebben niet gewankeld.
38 Ik [57]vervolgde mijn vijanden, en vernietigde hen, en keerde niet weer, voordat ik ze verdaan had.
39 En ik verteerde hen, en doorstak ze, dat zij niet weer opstonden; maar zij vielen onder mijn voeten.
40 Want U omgordde mij met kracht ten strijde; U deed onder mij neerbuigen, die tegen mij opstonden.
41 En U gaf mij de [58]nek van mijn vijanden, van mijn vijanden, en ik vernielde hen.
42 Zij zagen uit, maar er was geen verlosser; naar YHWH, maar Hij antwoordde hun niet.
43 Toen vergruisde ik hen als stof van de aarde; ik stampte ze, ik breidde hen uit als slijk van de straten.
44 Ook hebt U mij uitgeholpen van de [59]twisten van mijn volk, U hebt mij [60]bewaard tot een hoofd van de heidenen; het volk, dat ik niet kende, heeft mij gediend.
45 [61]Vreemden hebben zich mij [62]geveinst onderworpen; [63]zo haast als hun oor van mij hoorde, hebben zij mij gehoorzaamd.
46 Vreemden zijn [64]vervallen, en hebben zich [65]aangegord uit hun sloten.

Slotlof voor YHWH, de Rotssteen

47 YHWH leeft, en [66]geloofd zij mijn Rotssteen; en [67]verhoogd zij God, de Rotssteen van mijn heil!
48 De God, Die mij [68]volkomen wraak geeft, en de volken onder mij neerwerpt;

35 Of: als een worstelaar, door wonderlijke, onverwachte en dikwijls onbegrijpelijke wegen verstrikkende, vangende, nedervellende, en zo rechtvaardiglijk straffende de goddeloze, die kromme en verkeerde wegen tegen U en de vromen ingaat. Anders: onsmakelijk; d.i. wederwillig, onlustig, naar het gevoelen dergenen, die verstaan dat hier een ander woord in het Hebr.: gebruikt wordt, gelijk Ps. 18:27. Vgl. verder Lev. 26:24, 26:27, 26:28.
36 D.i. hoogmoedige, hoogdragende.
37 Of: *kaars, lantaarn*; d.i. oorzaak en auteur van al mijn voorspoed, blijdschap en troost.
38 D.i. tegenspoed, droefenis, ellende. Zie Gen. 15:12.
39 Hebr.: *eigenlijk, Hij doet mijn duisternis blinken, Hij maakt haar blinkende.*
40 *met U:* D.i. door uw krachtige hulp.
41 *loop ik door een bende:* Anders: *verbreek, of doorbreek ik.*
42 Hebr.: *God, zijn weg is volmaakt.* Anders: God is volmaakt [in] zijn weg.
– *c* Deut. 32:4; Dan. 4:37; Openb. 15:3.
43 *weg is volmaakt:* Zie Gen. 18:19.
– *d* Ps. 12:7; Ps. 119:140; Spreuk. 30:5.
44 Als een metaal, dat van alle schuim en onzuiverheid door de kunst van de goudsmid gezuiverd is. Zie Ps. 12:7.
45 Hij is een Schild: YHWH.
– *e* Deut. 32:39; 1 Sam. 2:2; Ps. 86:8; Jes. 45:5.
46 Gelijk boven, vs. 2, 22:3.
47 en Kracht: Of: [in de] legermacht.
48 Mijn pas, dat ik in spijt mijner vijanden heb kunnen passeren waar ik scheen besloten te zijn.
49 Hebr.: *losgemaakt.*
50 *gelijk als van de hinden:* Snel en ligt in het lopen. Vgl. boven, 2 Sam. 1:23.
51 Waar ik mij op begaf, om tegen mijn vijanden verzekerd te zijn; gelijk hij ten tijde van Saul dikwijls heeft moeten doen. Anders kan men dit vergelijken met Deut. 32:13, en Deut. 33:29, verstaande dit van de vaste sloten en burchten, die God David heeft doen winnen.
52 D.i. maakt ze bekwaam.
53 *stalen boog:* Of: *koperen.*
54 het schild Uws heils: D.i. uw heilzaam, overwinnend, verlossend schild; of uw heil, dat mij als een schild geweest is.
55 D.i. door het kruis, dat mij anders zou hebben moeten verderven, hebt U mij wonderbaarlijk verhoogd, machtig en groot gemaakt. Anders: door uw verhoren; d.i. doordien U mijn bidden verhoord hebt. Hiervoor staat Ps. 18:36 door uw zachtmoedigheid.
56 Of: gang, tred, dat ik vrij en vastelijk in mijn weg voortging, om mijn vijanden te slaan en uw volk in zekerheid te stellen, gelijk in het volgende verklaard wordt.
57 Anders: *ik zal, enz.* en zo in vs. 39.
58 *nek mijner vijanden:* Dat zij voor mij vluchtten; of U hebt mij hun nek als toegehouden; dat ik die doorhieuw. Zie Gen. 49:8, Ex. 23:27.
59 twisten mijns volks: Die Israël had, eensdeels met de omliggende heidense vijanden, en nu door mijn overwinningen zijn geëindigd; anderdeels [waarop dit voornamelijk schijnt te zien] met mijzelf, ten tijde van Saul, Isboseth, Absalom en Seba, die allen ellendiglijk zijn omgekomen, en Israël is mij eendrachtiglijk onderworpen.
60 In zoveel perijkelen tot het koninkrijk.
61 Hebr.: *zonen, of kinderen eens vreemden*; zo in vs. 46; d.i. vreemde natiën, die van God en zijn volk vreemd zijn, hebben mij gehoorzaamheid en dienstbaarheid beloofd uit vrees, hoewel zij het van harte niet meenden.
62 Hebr.: hebben mij gelogen, gehuicheld, geveinsd, gelijk huichelaars bij de voorspoed van de vromen plegen te doen. Zie Deut. 33:29.
63 zo haast: Hebr.: שְׁמוֹעַ, ten gehore, of met het horen van de oren, zo haast zij hoorden wat God door mij gedaan had.
64 Gelijk bladeren en bloemen, die verwelken en afvallen.
65 Om mij te ontmoeten uit hun vastigheden, of zijn al bevende uit hun besloten plaatsen gewapend voortgekomen, zijnde versaagd en vertwijfelende. Anders: hebben gesidderd; gelijk Ps. 18:46; d.i. al sidderende verlopen.
66 Hebr.: *gezegend.*
67 *verhoogd zij God:* D.i. hooglijk geroemd.
68 Hebr.: *wraken*; d.i. volkomen wraak.

49 En Die mij uitvoert van mijn vijanden; en
U verhoogt mij boven degenen, die tegen mij
opstaan; U redt mij van de man van [69]geweld.
50 [70]Daarom zal ik U, o YHWH, loven onder de
[f]heidenen, en Uw Naam zal ik psalmzingen.
51 [71]Hij is een Toren van [72]de verlossingen van
Zijn [73]koning, en Hij doet goedertierenheid aan
Zijn [74]gezalfde, aan [75]David en aan zijn zaad, [76]tot
in eeuwigheid.

HOOFDSTUK XXIII

De laatste woorden van David, waarin hij getuigt van zijn goddelijke roeping tot het koninklijke en profetische ambt, vs. 1, 2. Profeteert over de Messias Jezus Christus, en de gelukzaligheid onder zijn regering, met een belijdenis van de fouten van zijn huis, en een belijdenis van zijn vertrouwen op Gods eeuwige genadeverbond, 3 enz. Verkondigt ten slotte de goddelozen het eeuwige verderf, 6. Verhaal van Davids helden en hun dapperheid, 8.

De laatste woorden van David

VERDER zijn dit de [1]laatste woorden van
David. David, de zoon van Isaï zegt, en de
man, die [2]hoog is opgericht, de gezalfde van Ja-
kobs God, en liefelijk [3]in psalmen van Israël,
zegt:

2 De Geest van YHWH heeft door mij
gesproken, en Zijn rede is op mijn tong geweest.
3 De God van Israël heeft gezegd, de [4]Rotssteen
van Israël heeft [5]tot mij gesproken: Er zal zijn een
[6]Heerser over de mensen, een [7]Rechtvaardige,
een Heerser [8]in de vrees voor God.
4 En Hij zal zijn [9]zoals het licht 's morgens, wan-
neer de zon opgaat, 's morgens zonder wolken,
wanneer van de glans na de regen de grasscheu-
tjes uit de aarde voortkomen.
5 [10]Hoewel mijn huis zo niet is bij God, toch
heeft Hij mij een eeuwig verbond gesteld, dat in
alles [11]wel bestemd en bewaard is; voorzeker is
daarin al mijn heil, en alle lust, hoewel Hij het
nog niet doet [12]uitspruiten.
6 Maar de [13]mannen Belials zullen allemaal zijn
als doornen, die weggeworpen worden, omdat
men ze met de hand niet kan vatten;
7 Maar een ieder die ze zal [14]aantasten, voorziet
zich met ijzer en het hout van een speer; en zij
zullen [15]geheel met vuur verbrand worden [16]ter
plekke.

69 alles gewelds: Hebr.: תְּצִיל, van de gewelden; t.w. van Saul, die mij met ongelijk en geweld geduriglijk heeft nagetracht, en anderen die met wrevelig opzet tegen mij zijn opgestaan. Zie Ps. 5:7, en Ps. 140:2, 140:5.

70 *Daarom zal ik U:* Hier profeteert David van de beroeping van de heidenen tot de gemeenschap van de Heer Christus, Rom. 15:9. Gelijk ontwijfelbaar meer andere dingen in deze lofpsalm mee zien op het koninkrijk onzes Heeren Jezus Christus, wiens voorbeeld David geweest is.

–*f* Rom. 15:9.

71 *een Toren:* Anders: *die groot maakt, gelijk Ps.* 18:51.

72 Of: *overwinningen*. Zie boven, 2 Sam. 8:6.

73 Davids.

74 Vgl. Ps. 2:2.

75 *David en aan zijn zaad:* Die een voorbeeld en voorvader was [naar het vlees] van onze Heer Jezus Christus, die ook genoemd is, David, Jer. 39:9; Ez. 34:23, 34:24; Hos. 3:5, en gesproten uit zijn zaad, Hand. 13:23; Rom. 1:3, hebbende ook zijn eigen geestelijk zaad, d.i. de kinderen, die hem God gegeven heeft, Hebr.: 2:13.

76 *tot in eeuwigheid:* Vgl. 2 Sam. 7:12, 7:13.

1 *laatste woorden van David:* Voor zijn dood, naar het exempel van Jakob, Gen. 49, en Mozes, Deut. 32, en Deut. 33.

2 *hoog is opgericht:* Verheven uit nederigen stand, en gezalfd tot koning over Gods volk.

3 *psalmen van Israël:* Die hij door ingeven van de Heilige Geest voor de kerk van God gedicht heeft.

4 *Rotssteen van Israël:* Gelijk boven, 2 Sam. 22:2. Vgl. 1 Kor. 10:4.

5 *tot mij gesproken:* Anders: *van mij*; verstaande dat David hier verhaalt de profetieën, die God aangaande zijn persoon, koninkrijk en huis geopenbaard had, eensdeels aan David zelven, anderdeels aan de profeten Samuël, Nathan, enz.

6 *Heerser over de mensen:* Versta, onze eeuwige geestelijke Koning en Heer Jezus Christus, wiens voorbeeld David, [alsook Salomo] geweest is, en van welke hem God geopenbaard had, dat hij uit zijn zaad [naar het vlees] zou voortkomen. Vgl. Ps. 2:8, en Ps. 72:8; Jer. 30:21; Micha 5:1. Anderen nemen het als een beschrijving van de deugden en schuldige plichten van de regenten, passende ook daarop de volgende gelijkenis, vs. 4, als waardoor beduid is de aangenaamheid en nuttigheid van zulke regenten, gelijk David en Salomo geweest zijn, hoewel gebrekkelijk in vele.

7 Zie Jes. 53:11; Jer. 23:5, 23:6, en Jer. 33:15, 33:16; Zach. 9:9 met de aant.

8 *vrees voor God:* Vgl. Jes. 11:2, 11:3.

9 *gelijk het licht van de morgen:* D.i. de komst van de Messias, en de verrichting van zijn zaligmakend ambt, zal zo lieflijk, aangenaam, nuttig en vruchtbaar zijn voor zijn kerk, als de zaken, in deze gelijkenis verhaald, voor de aarde en haar gewas zijn. Vgl. met vs. 4, Hos. 6:3; Ps. 110:3; idem Jes. 60:1, 60:2; Mal. 4:2; Luk. 1:78, en verder Jes. 44:3, 44:4, enz., en Jes. 55:10, 55:11, enz.

10 *Hoewel mijn huis:* David belijdt hier zijne en zijns huizes zonden en onwaardigheid. [Vgl. 2 Sam. 7:18, 7:19, enz, en zie 2 Sam. 11, 2 Sam. 12, 2 Sam. 13, 2 Sam. 15, enz.], en roemt daartegen Gods onverdiende weldadigheid, hem bewezen door het eeuwig en onveranderlijk genadeverbond, zijnde gegrond in de Messias, wiens dag David [gelijk Abraham] door het geloof ziende, daarop getroost en verheugd in de Heer ontslapen is. Vgl. 2 Sam. 22:51, en Ps. 72:20, met de aant.

11 *wel bestemd:* D.i. dat in Gods eeuwigen raad, tot zijn eer en zaligheid zijns volks, met alle middelen daartoe behorende, wijselijk besloten en voorgeschikt is, en tot de eindelijke vervulling toe zo vast bewaard is en gehouden zal worden, dat de poorten van het dodenrijk daartegen niet zullen vermogen. Vgl. Matt. 16:18; Hand. 13:23, 13:32, 13:33, enz.; Ef. 1:3, 1:4, enz.; 1 Petr. 1:5, 1:10, 1:11, enz.

12 D.i. hoewel de beloofde Scheut, of Spruit van Isaï en David, de Middelaar van het verbond, de Messias, nog niet is gekomen. Vgl. Jes. 4:2, en Jes. 11:1; Jer. 23:5, en Jer. 33:15; Zach. 3:8, en Zach. 6:12. Sommigen verstaan dat David in vs. 4, 23:5 tegen elkaar stelt de vergankelijkheid van de dingen, die in vs. 4 verhaald staan, en de eeuwigheid zijns koninkrijks en van zijn huis in de Messias, die uit zijn zaad voortkomen zou, en zetten deze verzen aldus over: 4 En gelijk een licht van de morgen, [wanneer] de zon opgaat; van de morgen zonder wolken zijnde, van de glans, van de regen, de grasscheutjes uit de aarde [uitspruiten]; 5 dat zo mijn huis bij God niet zal zijn; want Hij heeft mij een eeuwig verbond gesteld; in alles wel toegerust en bewaard; voorzeker al mijn heil en welgevallen is, dat Hij het niet zal doen uitspruiten. [Als dat nu reeds uitgesproten is, en in de eeuwigheid niet zal vergaan].

13 D.i. verworpenen, goddelozen, deugnieten, verachters en vijanden van het koninkrijk van Christus. Zie van dit woord Deut. 13:13.

14 *voorziet zich:* Hebr.: יִמָּלֵא, *wordt vervuld*; d.i. hij vult zijn hand, hij voorziet zich eerst met enig instrument, waarmee hij de doornen onbeschadigd kan behandelen.

15 Hebr.: *verbrandende verbrand worden*.

16 ter zelver plaats: Waar zij zijn gewassen, of heengeworpen waar zij liggen. Hebr.: שָׁבֶת, eigenlijk, in de zitplaats, of verblijfplaats, of stoel.

De helden van David

8 [a]Dit zijn de namen van [17]de helden, die David gehad heeft: [18]Joscheb Baschebeth, de [19]zoon van Tachkemoni, de voornaamste van de bevelhebbers. Deze was Adino, de Ezniet, [20]die zich stelde tegen achthonderd, [21]die van hem verslagen werden op eenmaal.

9 En na hem was Eleazar, de zoon van Dodo, zoon van [22]Ahohi, deze was onder de drie helden met David, toen zij de Filistijnen [23]beschimpten, die daar ten strijde verzameld waren, en de mannen van Israël waren opgetogen.

10 Deze stond op, en sloeg onder de Filistijnen, totdat zijn hand moe werd, ja, zijn hand aan het zwaard kleefde; en YHWH werkte een [24]groot heil ten zelf dage; en [25]het volk keerde opnieuw hem na, alleen om te plunderen.

11 Na hem nu was Samma, de zoon van Age, de Hararіet. Toen de Filistijnen verzameld waren in een [26]dorp, en daar een stuk akkers was vol [27]linzen, en het volk voor het aangezicht van de Filistijnen vluchtte;

12 Zo stelde hij zich in het midden van dat stuk, en [28]verloste dat, en sloeg de Filistijnen; en YHWH werkte een groot heil.

Het water uit Bethlehems bornput

13 Ook gingen af [29]drie van de dertig hoofden, en kwamen in de oogst tot David, in de grot [30]van Adullam; en de [31]hoop van de Filistijnen had zich gelegerd in het dal [32]Rafaim.

14 En David was toen in een [33]vesting; en de bezetting van de Filistijnen was toen te Bethlehem.

15 En David kreeg lust, en zei: [34]Wie zal mij water te drinken geven uit Bethlehems bornput, die in de poort is?

16 Toen braken die drie helden door het leger van de Filistijnen, en putten water uit Bethlehems bornput, die in de poort is, en droegen het, en kwamen tot David; maar hij wilde dat niet drinken, maar goot het uit voor YHWH.

17 En zei: Het zij verre van mij, o YHWH, dat ik dit zou doen; zou [35]ik drinken het bloed van de mannen, die heengegaan zijn [36]met gevaar van hun leven? En hij wilde het niet drinken. Dit deden die drie helden.

Abisai en Benaja

18 Abisai, Joabs broer, de zoon van Zeruja, die was ook een hoofd van [37]drieën; en die [38]hief zijn speer op tegen driehonderd, die van hem verslagen werden; en hij had een naam onder [39]die drie.

19 Was hij niet de heerlijkste van die drie? Daarom was hij hun tot een overste. Maar hij kwam niet tot aan die eerste drie.

20 Verder Benaja, de zoon van Jojada, de zoon van een dappere man, groot van daden, van [40]Kabzeël; die sloeg twee [41]sterke leeuwen van Moab; ook ging hij af, en sloeg een leeuw in het midden van een kuil in [42]de sneeuwtijd.

21 Daartoe sloeg hij een Egyptische man, een man van [43]aanzien; en in de hand van de Egyptenaar was een [44]speer, maar hij ging tot hem af met een staf; en hij rukte de speer uit de hand van de Egyptenaar, en doodde hem met zijn eigen speer.

22 Die dingen deed Benaja, de zoon van Jojada; daarom had hij een naam onder de drie helden.

23 Hij was de heerlijkste van de dertig, maar tot die drie eerste kwam hij niet; en David stelde hem over zijn [45]lijfwachten.

– *a* 1 Kron. 11:11.

17 Zo worden hier genoemd Davids voornaamste krijgsofficieren, vanwege hun bijzondere dapperheid, manhaftigheid en onversaagdheid in de oorlog. De orde, die onder hen naar hun dapperheid en verdienste van David is aangesteld, is zeer aanmerkelijk.

18 *Joscheb Baschebeth:* 1 Kron. 11:11 wordt hij genoemd Jaschobham; uit welke plaats het woord zoon hier ook is ingevoegd, gelijk ook daar Chachmoni wordt gesteld voor Tachkemoni.

19 *de voornaamste:* Hebr.: רֹאשׁ, *het hoofd*.

20 die zich stelde: Anders: [die de overhand had] over, of tegen, enz.

21 die van hem: Vgl. 1 Kron. 11:11. Sommigen menen dat van deze achthonderd maar driehonderd op de plaats zijn dood gebleven, omdat dit getal in het boek van de Kronieken alleen vermeld wordt. Anderen houden het voor twee verscheidene victoriën.

22 1 Kron. 11:12. De Ahohiet.

23 Of: *hoon, spijt aandeden, met uitdagen, enz.* Anders: toen zij zichzelven waagden, of [hun zielen] versmaadden, of, verachtten, tegen de Filistijnen; d.i. toen zij hun leven of personen waagden, in perijkel stelden. Zie Richt. 5:18, waar die manier van spreken zo volgehouden wordt.

24 *groot heil:* Of: *een grote overwinning*; zo vs. 12, en boven, 2 Sam. 22:51, zie daar.

25 *het volk:* Dat bereids opgetogen was, keerde weer terug en volgde hem, niet om te strijden [omdat hij de victorie bevochten had], maar om te roven.

26 Anders: *in één hoop [gelijk onder, vs.* 13], of, tot voedering, om fourage te halen.

27 Alsook gersten, 1 Kron. 11:13, welke de Filistijnen mogen hebben willen wegvoeren, of in de brand steken.

28 *verloste dat:* Of: *hield dat in*.

29 *drie van de dertig hoofden:* Of: *[deze] drie de voornaamste boven de dertig*.

30 Zie 1 Sam. 22:1.

31 Hiervoor 1 Kron. 11:15 leger. Van het Hebreeuwse woord, zie Ps. 68:11.

32 Of: *van de reuzen*. Zie boven, 2 Sam. 5:18.

33 Zie 1 Sam. 22:4, 22:5. Sommigen verstaan hier de burg Zion, waar vandaan David [hebbende die ingenomen] uitgetogen is naar Addullam tegen de Filistijnen.

34 *Wie zal mij:* Dat is: Och dat mij iemand, enz. Een manier van wensen bij de Hebreën, gelijk elders dikwijls.

35 *zou ik drinken:* Dit is hier ingevoegd uit 1 Kron. 11:19. Anders aldus: Is het [niet] het bloed, enz.

36 *met gevaar van hun leven:* Hebr.: אֲבֹת, *met, of, op hunne zielen*.

37 Of: *hoofdlieden*.

38 *hief zijn spies:* Of: *zwaaide, velde, drilde, enz.*

39 die drie: D.i. welker hoofd hij was, maar niet de drie eerste, die genoemd zijn vs. 8, 23:9, 23:11, en zo in het begin van vs. 19.

40 Hebr.: *Kabtseël*; een stad, gelegen in het zuideinde van Juda; Joz. 15:21.

41 *sterke leeuwen:* Hebr.: שְׁנֵי, *Ariël*; d.i. leeuw Gods. Sommigen verstaan door dit woord eigenlijk leeuwen, sommigen mannen als leeuwen. Anderen, twee sterke plaatsen, genoemd Ariël, die hij ingenomen, of het garnizoen daarvan geslagen heeft.

42 Als de wilde beesten allerhongerigst en wreed zijn.

43 Vanwege bijzondere lengte en anders uitstekende. Zie 1 Kron. 11:23.

44 Zie 1 Kron. 11:23.

45 Hebr.: *tot zijn horing, of, over zijn toeluistering, of, gehoorzaamheid*; d.i. over de mannen van zijn gehoorzaamheid. Versta, de trawanten, die steeds bij en om hem moesten zijn, om zijne bevelen te horen en te gehoorzamen. Sommigen verstaan hier de koninklijke garde, genoemd de Krethi en Plethi. Zie boven, 2 Sam. 8:18, en 2 Sam. 20:23. Vgl. 1 Sam. 22:14.

De namen van de dertig

24 Asahel, Joabs broer, was onder de dertig;
Elhanan, de zoon van Dodo, van Bethlehem;
25 Samma, de [46]Harodiet; Elika, de Harodiet;
26 Helez, de Paltiet; Ira, de zoon van Ikes, de [47]Thekoïet;
27 Abi-Ezer, de [48]Anetothiet; Mebunnai, de Husathiet;
28 Zalmon, de Ahohiet; Maharai, de Netofathiet;
29 Heleb, de zoon van Baëna, de Netofathiet;
Ithai, de zoon van Ribai, van [49]Gibeä van de kinderen Benjamins;
30 Benaja, de [50]Pirhathoniet; Hiddai, van de [51]beken [52]van Gaas;
31 Abi-Albon, de Arbathiet; Azmaveth, de Barhumiet;
32 Eljachba, de Saälboniet; van de zonen van Jazen, Jonathan;
33 Samma, de Hararіet; Ahiam, de zoon van Sarar, de Hararіet;
34 Elifelet, de zoon van Ahasbai, de zoon van een Maächathiet; Eliam, de zoon van [53]Achitofel, de Giloniet;
35 Hezrai, de Karmeliet; Paërai, de Arbiet;
36 Jig-Al, de zoon van Nathan, van Zoba; Bani, de Gadiet;
37 Zelek, de Ammoniet; Naharai, de [54]Beërothiet, de wapendrager van Joab, de zoon van Zeruja;
38 Ira, de Jethriet; Gareb, de Jethriet;
39 Uria, de Hethiet, [55]zeven en dertig in alles.

HOOFDSTUK XXIV

Door een rechtvaardig oordeel van God wordt David door hoogmoed aangedreven om het volk te tellen, vs. 1, 2. Joab en anderen raden het hem af, maar tevergeefs, 3. Daarna gevoelt en belijdt David zijn zonde, 10. God laat hem door de profeet Gad drie plagen voorstellen, om er een uit te kiezen, 11. waarover hij zeer benauwd is, en hij kiest de pest, die een groot aantal van het volk wegneemt, 14. God gebiedt de slaande engel dat hij ophoudt, en daarom bidt David ook, als hij de engel ziet, ootmoedig, 16. Gad beveelt David van Godswege dat hij een altaar zal oprichten en offeren op de dorsvloer van Arauna, 18. David koopt de dorsvloer en gereedschap voor de offerande van Arauna, en offert aldaar; zo houdt de plaag op, 19.

Davids volkstelling en zijn berouw

E [a]N de toorn van YHWH [1]voer voort te ontsteken tegen Israël; en [2]Hij porde David aan [3]tegen hen, [4]zeggende: Ga, tel Israël en Juda.
2 De koning dan zei tot Joab, de oorlogsoverste, die bij hem was: Trek nu om, door alle stammen van Israël, van [5]Dan tot Ber-Seba toe, en [6]tel het volk, [7]opdat ik het getal van het volk wete.
3 Toen zei Joab tot de koning: Nu doe YHWH, uw God, tot dit volk, zoals [8]deze en die nu zijn, honderdmaal meer, dat de ogen van mijn heer de koning het aanzien; maar waarom heeft mijn heer de koning lust tot deze zaak?
4 Maar het woord van de koning nam de overhand tegen Joab, en tegen de oversten van het leger. Zo trok Joab uit, met de oversten van het leger, van het aangezicht van de koning, om het volk Israël te tellen.
5 En zij gingen over de Jordaan, en sloegen hun kamp op bij Aroër, ter rechterhand van de stad, die [9]in het midden is van de beek van Gad, en aan [10]Jaëzer.
6 Verder kwamen zij in [11]Gilead, en in het [12]lage land Hodsi; ook kwamen zij tot [13]Dan-Jaän, en rondom bij [14]Sidon.
7 En zij kwamen tot de vesting van [15]Tyrus, en alle steden van de Hevieten en van de Kanaänieten; en zij kwamen uit aan het zuiden van Juda te Ber-Seba.

46 Zie Richt. 7:1.
47 Zie boven, 2 Sam. 14:2.
48 Zie Joz. 21:18; 1 Kon. 2:26; Jer. 1:1, en Jer. 11:21.
49 Zie Richt. 19, en Richt. 20.
50 Zie Richt. 12:13.
51 Of: *dalen, valleien.*
52 Een berg in Efraïm gelegen, alwaar Jozua begraven was, Richt. 2:9, en een of meer beken waren spruitende, die tot in de Middellandse zee liepen, naar uitwijzen van de kaarten.
53 *de Giloniet:* Zie boven, 2 Sam. 15:12.
54 Zie boven, 2 Sam. 4:2.
55 *zeven en dertig:* Joab die generaal krijgsoverste en de naaste na de koning was, onder dit getal [naar het algemeen gevoelen] mee begrepen zijnde, hoewel het de Heilige Geest niet beliefd heeft zijn naam daaronder te stellen. 1 Kron. 11 wordt een groter getal verhaald dan hier, omdat enige inplaats van de verstorvenen gesteld, of ook anders bijgevoegd mogen zijn.
– *a* 1 Kron. 21:1.
1 *voer voort:* Dit schijnt te zien op de voorgemelde driejarige honger, waarvan boven, 2 Sam. 21:1, enz.
2 Hij porde: Te weten, de Heer. Niet dat Hij dat zou hebben ingegeven, maar omdat Hij, naar zijn rechtvaardig oordeel, door zijn verborgen regering, de satan dat heeft willen toelaten, en hem gebruiken tot een verdiende straf van de Israëlieten, en tot kastijding en vernedering van David; uit vergelijking van 1 Kron. 21:1, waar deze historie wordt wederhaald.
3 tegen henlieden: Te weten, tegen de Israëlieten; d.i. tot straf van de Israëlieten. Anders: onder henlieden.
4 Zie boven, 2 Sam. 16:10, en vgl. 1 Sam. 26:19, en 1 Kon. 22:22.
5 Dan tot Ber-Seba toe: De twee uiterste landpalen van Kanaän. Dan in het noorden en Berseba in het zuiden.
6 *tel het volk:* U en uw gezelschap, dat u mee zult nemen, zullen tellen allen die tot de strijd bekwaam zijn, van twintig jaren af en daar boven. Zie Num. 1:3, en onder, vs. 9. Maar sommigen menen dat Davids zonde principalijk daarin bestaan heeft dat David ook bevolen heeft te tellen die onder de twintig jaar waren, ten strijde bekwaam. Waaruit ook [naar hun gevoelen] ontstaan zou de verscheidenheid van het getal verhaal hier vs. 9, en 1 Kron. 21:5.
7 *opdat ik:* Hiermede toont David dat hij door enkele nieuwsgierigheid en hoogmoed gedreven wordt; dat Joab en andere oversten merkende, gezocht hebben David dit te ontraden. Vgl. 1 Kron. 21:3, 21:6, en 1 Kron. 27:23.
8 Zoals elke stam nu is.
9 *in het midden:* Aroër was gelegen in de stam van Gad, midden tussen de beide beken Arnons, waarvan de ene afliep in de Jordaan, de andere tot in de Dode zee. Zie ook Deut. 2:36.
10 Gelegen aan de beek Arnon, waar zij van het noorden naar het zuiden loopt.
11 Strekkende van de beek Arnon tot aan de noordpalen van Kanaän.
12 *lage land Hodsi:* Hebr.: יְבַאּ, *het land Tachtim Chodschi*; dat sommigen vertalen, het land dergenen, die in de laagte wonen, nieuwelijks [bewoond, of verkregen], t.w. bij Sauls tijd, gelijk sommigen menen. Zie 1 Kron. 5:10. Anderen duiden het op het land van de Ammonieten en Moabieten, waarvan boven 2 Sam. 8:2, en 2 Sam. 12:29, 12:30, 12:31. Sommigen houden het voor een eigennaam van zekere streek.
13 Dit houdt men te wezen de stad Dan, de noordergrenzen van Kanaän, vermeld vs. 2, tevoren genoemd Laïs en Leschem, Joz. 19:47; Richt. 18:29.
14 Zie Richt. 18:7.
15 Zie Joz. 19:29.

8 Zo trokken zij om door het hele land; en na verloop van negen maanden en twintig dagen kwamen zij te Jeruzalem.

9 En Joab gaf het aantal [16]van het getelde volk aan de koning; en in Israël waren [17]achthonderd duizend strijdbare mannen, die het [18]zwaard uittrokken, en de mannen van Juda waren [19]vijfhonderd duizend man.

10 En [20]Davids hart sloeg hem, nadat hij het volk geteld had; en David zei tot YHWH: Ik heb zeer gezondigd in wat ik gedaan heb; maar nu, o YHWH, [21]neem toch de misdaad van Uw knecht weg, want ik heb zeer dwaas gedaan.

11 Als nu David 's morgens opstond, zo kwam het woord van YHWH tot de profeet [22]Gad, Davids [23]ziener, zeggende:

12 Ga heen, en spreek tot David: Zo zegt YHWH: Drie dingen [24]draag Ik u voor; verkies u één uit die, dat Ik u doe.

13 Zo kwam Gad tot David, en maakte het hem bekend, en zei tot hem: Zal u een honger van [25]zeven jaren in uw land komen? Of wilt u drie maanden vluchten voor het aangezicht van uw vijanden, [26]dat die u vervolgen? Of dat er drie dagen pest in uw land zij? Merk nu, en zie toe, wat antwoord ik Hem zal teruggeven, Die mij gezonden heeft.

14 Toen zei David tot Gad: Mij is zeer bange; laat ons toch in de [27]hand van YHWH vallen, want Zijn barmhartigheden zijn [28]vele, maar laat mij in de hand van [29]mensen niet vallen.

15 Toen gaf YHWH een pest in Israël, van de morgen af [30]tot de gezetten tijd toe; en er stierven van het volk, van [31]Dan tot Ber-seba toe, zeventig duizend mannen.

16 Toen nu de [32]engel zijn hand uitstrekte over Jeruzalem, om haar te [33]verderven, [34]berouwde YHWH over dat kwaad, en Hij zei tot de engel, die het verderf onder het volk maakte: Het is genoeg, trek uw hand nu af. De engel van YHWH nu was bij de dorsvloer van [35]Arauna, de [36]Jebusiet.

17 En David, als hij de engel [37]zag, die het volk sloeg, sprak tot YHWH, en zei: Zie ik, ik heb [38]gezondigd, en ik, ik heb onrecht gehandeld, maar wat hebben deze [39]schapen gedaan? Uw hand zij toch tegen mij en tegen het huis van mijn [40]vader.

Het altaar op de dorsvloer van Arauna

18 En Gad kwam tot David op die dag, en zei tot hem: Ga [41]op, richt voor YHWH een altaar op, op de dorsvloer van [42]Arauna, de Jebusiet.

19 Zo ging David op naar het woord van Gad, zoals YHWH [43]geboden had.

20 En Arauna zag toe, en zag de koning en zijn knechten tot zich overkomen; zo ging Arauna uit, en boog zich voor de koning met zijn aangezicht ter aarde.

21 En Arauna zei: Waarom komt mijn heer de koning tot [44]zijn knecht? En David zei: Om deze dorsvloer van u te kopen, om YHWH een altaar te bouwen, opdat deze plaag [45]opgehouden wordt van over het volk.

22 Toen zei Arauna tot David: Mijn heer de koning neme en offere, wat [46]goed is in zijn ogen;

16 *van het getelde volk:* Hebr.: עָם, *van de telling*.

17 *achthonderd duizend:* T.w. naar sommiger gevoelen, boven het ordinaire en bekende krijgsvolk, bedragende 288.000 met de oversten, hebbende onder zich 24.000, gelijk verhaald wordt 1 Kron. 27:1, enz. Deze onder dit getal mee gerekend zijnde, vindt men omtrent het grotere getal, dat 1 Kron. 21:5 staat. Zie wijder vs. 2.

18 *zwaard uittrokken:* Zie Richt. 8:10.

19 *vijfhonderd duizend:* Het ordinaire bestelde krijgsvolk van Juda, daaronder [naar sommiger gevoelen] mee gerekend zijnde, dat 1 Kron. 21:5 is uitgelaten [omdat zij daar al gerekend waren onder de elf honderd duizend] en waarvan de oversten verhaald zouden zijn boven, 2 Sam. 23:8, enz. Het is ook aanmerkelijk dat Joab de stammen van Levi en Benjamin niet heeft willen tellen, misschien ook niet de stad Jeruzalem. Zie 1 Kron. 21:6, en 1 Kron. 27:24.

20 *Davids hart sloeg hem:* Vanwege nadenken, droefenis, schrik en berouw over zijn begane zonde. Zie dezelfde manier van spreken 1 Sam. 24:6, met de aant.

21 *neem toch de misdaad:* Zie boven, 2 Sam. 12:13.

22 Zie van deze 1 Sam. 22:5; 1 Kron. 29:29.

23 Zie 1 Sam. 9:9.

24 *draag Ik u voor:* Of: *leg Ik u op*; d.i. Ik stel u drie plagen voor; welke u zult kiezen, die zal Ik u opleggen of toezenden.

25 *zeven jaren:* De voorgaande drie jaren [waarvan boven, 2 Sam. 21:1], en het vierde [waarin dit geschiedde] daarbij gerekend, zijn het zeven jaren; welverstaande de tijd hieronder gerekend, in welke de honger is opgehouden; anders maar drie, welk getal staat 1 Kron. 21:12. Sommigen nemen zeven jaren voor een langen tijd, waarvoor drie jaren staan in de Kronieken. Enige menen dat God in het handelen met David eerst wel zeven, en daarna, die verzachtende, minder [t.w. drie] heeft voorgesteld.

26 dat die u vervolgen: Hebr.: רֹדְפֶךָ, dat hij [te weten een ieder van uw vijanden] u vervolge; versta daarbij, en u achterhalende vijandiglijk handele. Zie 1 Kron. 21:12.

27 *hand van YHWH vallen:* Zo, dat Hij ons zelf zonder tussenkomen van mensen kastijde.

28 Of: *groot*.

29 *mensen niet vallen:* Hebr.: אֶפְלָה, *eens mensen*; t.w. mijner vijanden, bij welke ik geen barmhartigheid gevonden heb.

30 *tot de gezette tijd:* Die God door de profeet Gad had uitgedrukt, t.w. drie dagen lang. Sommigen verstaan door de gezette tijd de tijd van het avondoffer van de eerste dag, zodat de tijd door Davids berouw en gebeden [waarvan in het volgende] van God verkort is.

31 Dan tot Ber-Seba toe: D.i. door het gehele land, gelijk vs. 2.

32 Die God daartoe uitgezonden had; 1 Kron. 21:15.

33 Door de pestilentie.

34 Zie Gen. 6:6.

35 Onder, vs. 18, genoemd Aranja, en 1 Kron. 21:15 Ornan.

36 Maar bekeerd tot de ware religie. Jeruzalem was tevoren Jebus genoemd en van de heidense Jebusieten bewoond. Zie Richt. 1:21, en Richt. 19:10, 19:12 en boven, 2 Sam. 5:6.

37 Want de engel verscheen in mensengedaante, tussen hemel en aarde, hebbende een bloot zwaard in zijn hand; 1 Kron. 21:16.

38 In het tellen van het volk.

39 Hij verstaat het volk, dat wel aan deze zonde van David geen schuld had, maar anders deze straf verdiend had.

40 D.i. mijn bloedvrienden, die mij mee geraden of immers niet ontraden hebben.

41 Uit uw slot, naar het gebergte, genoemd Moria, daar de huizing van Arauna was, waar Abraham bevolen was zijn zoon te offeren, Gen. 22:2, 22:14, en naderhand de tempel gebouwd is. Zie 1 Kron. 22:1, enz., en 2 Kron. 3:1.

42 Boven en onder genoemd Arauna.

43 *geboden had:* Door de engel, die God bevel gegeven had de profeet Gad dat aan te dienen; 1 Kron. 21:18.

44 *zijn knecht:* D.i. tot mij.

45 opgehouden worde: Vgl. Num. 16:48.

46 *goed is in zijn ogen:* D.i. dat hem gelieft of behaagt.

zie, daar de [47]runderen als brandoffer, en de sleden en het rundertuig tot [48]hout.

23 Dit alles [49]gaf Arauna, de [50]koning, aan de koning. Verder zei Arauna tot de koning: YHWH uw God [51]neme een welgevallen in u!

24 Maar de koning zei tot Arauna: Nee, maar ik zal het [52]zeker van u kopen voor de prijs; want ik zal aan YHWH, mijn God, niet offeren brandoffers om [53]niet. Zo kocht David de dorsvloer en de runderen voor [54]vijftig zilveren sikkels.

25 En David bouwde daar voor YHWH een altaar, en offerde brandoffers en dankoffers. Zo werd YHWH voor het [55]land verbeden, en deze plaag van over Israël opgehouden.

47 Want Arauna was aan het dorsen, waartoe men gebruikte runderen of ossen, die de getakte dorswagen, of slede, over het koren omtrokken. Zie Deut. 25:4.

48 Om de offerande met vuur aan te steken.

49 *gaf Arauna:* Zoveel hem aanging; maar David wilde het niet aannemen.

50 *koning, aan de koning:* Sommigen menen dat hij een koning genoemd wordt, omdat hij zich zo liberaal hier gedroeg, alsof hij een koning geweest was. Anderen verstaan dat hij van de Jebusieten koning geweest is, eer David de burg Zion innam. Anderen menen dat koning zijn toenaam is geweest.

51 *neme een welgevallen in u:* D.i. tone dat Hij u, en ook uw gebeden en offeranden, genadiglijk in de Messias aanzie en aanneme; waarvan gebleken is door het vuur, dat God van de hemel zond op het brandofferaltaar; 1 Kron. 21:26.

52 Hebr.: *kopende kopen.*

53 Die mij van een ander omniet zouden gegeven zijn, maar van wat dat mijne is.

54 *vijftig zilveren sikkelen:* Dit wordt verstaan van de prijs van de runderen en van het andere gereedschap; want de gehele plaats heeft hij gekocht voor zeshonderd gouden sikkelen, 1 Kron. 21:25. Sommigen verstaan dat hier gesproken wordt van de koop van de dorsvloer en van de runderen; maar 1 Kron. 21:25 van de koop van de gehele plaats, waarop de tempel gebouwd is. Van gouden sikkelen, zie Gen. 24:22.

55 lande verbeden: D.i. de inwoners van het land verzoend, door het middel van de gebeden, die geschiedden in het geloof van de Messias en van zijn enig zoenoffer, waarvan deze offeranden een voorbeeld waren.

HET EERSTE BOEK VAN DE
KONINGEN

INHOUD VAN DIT BOEK

In dit boek en het volgende is de geschiedenis beschreven van de koningen die het volk van God geregeerd hebben, van David af tot aan de Babylonische ballingschap. Daarom worden zij het eerste en tweede boek der Koningen genoemd. Het eerste begint met het verhaal over de ziekte en het overlijden van koning David, waarop de regering van zijn zoon Salomo gevolgd is. Nadat deze van zijn vader een goede vermaning ontvangen had om zijn leven goed in te richten, en een wijze aanwijzing om zijn rijk te bevestigen, en nadat God hem geëerd had door hem aan te spreken, werd hij ook in zijn persoon gezegend met wijsheid, rijkdom en eer, en in zijn land met vrede, handel en overvloed van alle dingen. Nadat hij orde in zijn hof en huis gesteld had, bouwt en wijdt hij voor de HEERE een tempel, en richt hij daarnaast enkele koninklijke bouwwerken op. Hij wordt zo beroemd dat hij plechtig bezocht en geëerd wordt door de koningin van Scheba en door de omringende volken, met aanbieding van vriendschap en met geschenken. Maar nadat hij daarna door het nemen van veel heidense vrouwen tot afgoderij vervallen is, vertoornt hij God, die hem vijanden verwekt en door zijn profeet Ahia de verscheuring van zijn rijk laat aankondigen. Dit is nu gebeurd toen zijn zoon Rehabeam door onverstandige raad tien stammen van zich vervreemd heeft, die Jerobeam de zoon van Nebat tot hun koning aangenomen hebben. Rehabeam heeft niets dan Juda behouden, met een deel van Benjamin. Ook wordt hem door God verboden om de afgevallen stammen door wapengeweld, zoals hij van plan was, weer aan zich te onderwerpen. Vanwege zijn eigen zonden en die van het volk wordt de tempel van Jeruzalem door Sisak, de koning van Egypte, beroofd. Zijn zoon Abiam volgt hem op in zijn rijk en in zijn zonden; maar Asa en Josafat hervormden, omdat zij godvruchtig waren, de godsdienst. Wat betreft de koningen die na de verdeling van de stammen over Israël geregeerd hebben en over wie in dit eerste boek gesproken wordt: die zijn allen afgodendienaars geweest, die de ware godsdienst door afgodische gruwelen bedorven hebben. Want Jerobeam heeft, behalve het oprichten van twee gouden kalveren, bijna de hele godsdienst veranderd en naar zijn eigen inzicht priesters aangesteld, waardoor hij de tien stammen van de ware godsdienst en van de oprechte godsvrucht heeft afgekeerd. Zijn opvolgers traden in zijn voetstappen, maar Achab in het bijzonder. Want behalve de afgoderij, waarin hij de vorige koningen overtrof, heeft hij grote tirannie bedreven tegen de ware gelovigen die nog in zijn rijk overgebleven waren. Om die redenen is de scepter van Israël niet in één geslacht gebleven, zoals wel in Juda, maar door verschrikkelijke onlusten en wrede bloedvergieten van tijd tot tijd op anderen overgegaan. Hoewel het nu niet ontbrak aan de vermaningen van de profeten Ahia, Semaja, Iddo, Azaria, Jehu, Hanani, Elia en Micha, die door God uitgezonden waren om die afvallige Israëlieten tot bekering te roepen, zijn die toch bij de meerderheid vruchteloos geweest, zelfs toen zij door uitzonderlijke wonderen bekrachtigd werden. In Juda waren de waarheid van de leer en de zuiverheid van de godsdienst steviger geworteld, omdat de vrome koningen daarbij de profeten de hand boven het hoofd hielden en het vervallene met buitengewone ijver weer hebben opgericht. Daarom hebben wij in dit boek, evenals in het volgende, een zeer fraai tafereel, waarin ons levendig wordt afgeschilderd hoe wisselvallig de toestand is waaraan de zichtbare kerk in deze wereld onderworpen is, en welke onveranderlijke trouw God aan zijn uitverkoren overblijfsel, meestal onzichtbaar voor de ogen van de mensen, nooit opgehouden heeft te bewijzen. Dit boek omvat de geschiedenis van 118 jaar, waarvan er 40 behoren tot de regering van Salomo en 78 tot de regering van de volgende koningen van Juda en Israël, voor zover hun geschiedenis in dit boek beschreven wordt.

HOOFDSTUK I

David wordt oud en wordt verzorgd door Abisag, vs. 1 enz. Zijn zoon Adonia streeft naar het koninkrijk, 5. Dit wordt verhinderd door Bathseba, op raad van de profeet Nathan, 11. David vernieuwt zijn belofte om het koninkrijk aan zijn zoon Salomo na te laten, 28. die tot koning gezalfd wordt, 32. het bericht daarvan komt ter kennis van Adonia en zijn aanhangers, die hem verlaten, 41. Adonia vreest Salomo, die hem zijn misdaad vergeeft en zo naar huis zendt, 50.

De oude David en Abisag

De koning David nu [1]was oud, [2]op dagen gekomen; en zij dekten hem met kleren, maar [3]hij kreeg geen warmte.

2 Toen zeiden zijn [4]knechten tot hem: Laat ze mijn heer de koning een meisje, een maagd zoeken, dat [5]voor het aangezicht van de koning

1 *was oud:* T.w. omtrent zeventig jaren. Want met zijn dertigste jaar begon hij te regeren, en hij regeerde veertig jaren; zeven in Hebron en drie en dertig in Jeruzalem, 2 Sam. 5:5, en onder 1 Kon. 2:11.

2 wel bedaagd: Hebr.: בָּא, in dagen gekomen; d.i. was van goeden ouderdom. Zie Gen. 18:11.

3 hij kreeg geen warmte: Hebr.: יְחֻם, hem werd niet warm.

4 *knechten tot hem:* D.i. raadsheren, officieren, voornaamste hovelingen. Zie Gen. 20:8.

5 *voor het aangezicht van de koning sta:* D.i. diene. Zie deze manier van spreken Deut. 1:38, en Deut. 10:8; 1 Sam. 16:22; 1 Kon. 12:6, en vgl. onder vs. 4, 1:15.

sta, en hem koestere; en [6]zij slape in uw schoot, dat mijn heer de koning warm wordt.

3 Zo zochten zij een schoon meisje in alle gebied van Israël; en zij vonden Abisag, een [7]Sunamietische, en brachten ze tot de koning.

4 En het meisje was bovenmate schoon, en koesterde de koning, en diende hem; maar de koning had geen gemeenschap met [8]haar.

Adonia grijpt naar de troon

5 [9]Adonia nu, de zoon [10]van Haggith, verhief zich, zeggende: Ik zal koning zijn; [a]en [11]hij bereidde zich wagens en ruiteren, en vijftig mannen, lopende voor zijn aangezicht.

6 En zijn vader had hem [12]niet bedroefd [13]van zijn dagen, zeggende: Waarom hebt u zo gedaan? En ook was hij zeer [14]mooi van gestalte, en [b]Haggith had hem gebaard [15]na Absalom.

7 En [c]zijn [16]raadslagen [17]waren met Joab, de zoon van Zeruja, en met Abjathar, de priester; [18]die hielpen, volgende Adonia.

8 Maar Zadok, de priester, en Benaja, de zoon van Jojada, en Nathan, de profeet, en Simeï, en Reï, en de helden, die David had, waren met [19]Adonia niet.

9 En Adonia [20]slachtte [21]schapen en runderen, en gemest vee bij de steen Zoheleth, die bij de fontein [22]Rogel [d]is; en nodigde al zijn broers, de zonen van de koning, en alle mannen van Juda, de knechten van de koning.

10 Maar Nathan, de profeet, en Benaja, en de helden, en Salomo, zijn broer, nodigde hij niet uit.

Nathan en Bathseba waarschuwen David

11 Toen sprak Nathan tot Bathseba, de moeder van Salomo, zeggende: Hebt u niet gehoord, dat Adonia, de zoon van Haggith, koning is? En onze heer David weet dat niet.

12 Nu dan, kom, laat mij u toch een raad [23]geven, dat u uw ziel en de ziel van [24]uw zoon Salomo redt.

13 Ga heen, en treed in tot de koning David, en zeg tot hem: Heb u niet, mijn heer koning, [25]uw dienstmaagd gezworen, zeggende: Voorzeker, uw zoon Salomo zal na mij koning zijn, en hij zal [26]op mijn troon zitten! Waarom dan is Adonia koning?

14 Zie, als u daar nog met de koning spreken zult, zo zal ik na u inkomen, en zal uw woorden [27]vervullen.

15 En Bathseba ging in tot de koning in de binnenkamer; maar de koning was zeer oud, en Abisag, de Sunamietische, diende de koning.

16 En Bathseba [28]neigde het hoofd en [29]boog zich neer voor de koning; en de koning zei: Wat is u?

17 En zij zei tot hem: Mijn heer! u hebt uw dienstmaagd bij YHWH, [30]uw God, gezworen: Voorzeker Salomo, uw zoon, zal na mij koning zijn, en hij zal op mijn troon zitten!

18 En nu zie, Adonia is koning; en nu, mijn heer koning, u weet het niet.

19 En hij heeft ossen, en gemest vee, en schapen in menigte geslacht, en uitgenodigd al de zonen van de koning, en Abjathar, de priester, en Joab, de oorlogsoverste, maar uw knecht Salomo heeft hij niet uitgenodigd.

20 Maar u, mijn heer koning, [31]de ogen van het hele Israël zijn op u, dat u hun zou te kennen geven, wie op de troon van mijn heer de koning na hem zitten zal.

6 zij slape in uw schoot: Zie deze manier van spreken ook 2 Sam. 12:3, en Micha 7:5, en vgl. Deut. 13:6, en ook de aant. Men meent dat dit geschied is nadat hij haar getrouwd had.

7 Zo genoemd, omdat zij was van de stad Sunem, gelegen in de stam van Issaschar, aan de zuidzijde van het gebergte Gilboa. Zie Joz. 19:18, en 2 Kon. 4:8.

8 bekende ze niet: Zie Gen. 4:1.

9 Die nu de oudste was van Davids zonen. Want Amnon en Absalom waren dood, gelijk ook Chileab, zo men meent. Zie van deze 2 Sam. 3:3, 3:4, 3:5.

10 Zie van deze ook 2 Sam. 3:4.

– *a* 2 Sam. 15:1.

11 hij bereidde zich: Om een koninklijk gevolg en trein te hebben; gelijk ook Absalom gedaan had, 2 Sam. 15:1. Vgl. onder, de aant. op 1 Kon. 14:27.?

12 niet bedroefd: Te weten, om hem daarover te bestraffen.

13 *van zijn dagen:* D.i. binnen zijn leven.

14 schoon van gedaante: Zie Gen. 6:2.

– *b* 1 Kron. 3:2.

15 Die uit een andere vrouw, met name Maächa, geboren was; 2 Sam. 3:3.

– *c* 1 Kon. 2:22; idem v. 28.

16 Hebr.: *woorden*. Dat ook zo genomen wordt Num. 31:16; Ez. 38:10.

17 *waren met Joab:* D.i. hij hield raad met deze, om te beter tot zijn voornemen te geraken.

18 die hielpen: Hebr.: אַחֲרָי, en hielpen achter Adonia; d.i. hielpen en volgden Adonia. Zo 2 Sam. 2:10, en onder 1 Kon. 16:21, enz.

19 *Adonia niet:* Hebr.: עִם, *Adoniahu*. Zo onder vs. 9, enz.

20 T.w. om een statelijken maaltijd in zijn inhuldiging te houden. Het woord slachten wordt ook zo genomen Gen. 31:54; 1 Sam. 28:24.

21 *schapen en runderen:* D.i. klein en groot vee. Zie Gen. 26:14.

22 *Rogel is:* Of: *En-Rogel*. Zie van deze fontein Joz. 15:7, en Joz. 18:16.

– *d* Joz. 15:7; Joz. 18:16.

23 Hebr.: *raden*.

24 *ziel van uw zoon:* D.i. uw en uws zoons leven behoudt, dat in gevaar is als Adonia koning wordt. Vgl. onder, vs. 21. En van het woordje ziel in deze zin genomen, zie Gen. 19:17.

25 *uw dienstmaagd:* Zo noemt zij zichzelven uit ootmoedigheid van de harten en eerbied tot de koning. Anders was zij zijn huisvrouw, 2 Sam. 11:27.

26 *op mijn troon zitten:* D.i. koning worden en als koning regeren. Zie Ex. 11:5; Deut. 17:18, en onder, 1 Kon. 16:11,; 1 Kron. 29:23.

27 T.w. met daarbij wat toe te voegen zo u iets tekort verhaalt; of het verhaalde met mijn getuigenis waar te maken, en de koning te vermanen dat hij de wil van God behoort in het werk te stellen, waardoor Hij besloten heeft dat Salomo de kroon erven zou. Zie onder, vs. 17.

28 *neigde het hoofd:* Zie Gen. 24:26.

29 *boog zich neder:* Versta dat van een burgelijken eerbied, en zie Gen. 18:2; idem onder, vs. 23.

30 Die Salomo voor uw erfgenaam in het koninkrijk verklaard heeft, met bijvoeging van heerlijke beloften. Zie 2 Sam. 7:13; 1 Kron. 28:5, en 1 Kron. 29:1.

31 *de ogen:* D.i. het gehele Israël wacht en hoopt op u, dat u vóór uw dood uw navolger in het koninkrijk openlijk verklaren zult. Zie gelijke manier van spreken 2 Kron. 20:12; Ps. 145:15.

21 [32]Anders zal het gebeuren, als mijn heer de
koning met zijn vaders zal [33]ontslapen zijn, dat ik
en mijn zoon Salomo [34]als zondaars zullen zijn.
22 En ziet, zij sprak nog met de koning, als de
profeet Nathan inkwam.
23 En zij gaven de koning te kennen, zeggende:
Zie, de profeet Nathan is daar; en hij [35]kwam voor
het aangezicht van de koning, en boog zich voor
de koning op zijn aangezicht ter aarde.
24 En Nathan zei: Mijn heer koning! hebt u
gezegd: Adonia zal na mij koning zijn, en hij zal
op mijn troon zitten?
25 Want hij is vandaag [36]afgegaan, en heeft
geslacht ossen, en gemest vee, en schapen in
menigte, en heeft uitgenodigd al de zonen van
de koning, en de oversten van het leger, en
Abjathar, de priester; en zie, zij eten, en drinken
voor zijn aangezicht, en zeggen: [37]De koning Ado-
nia leve!
26 Maar mij, die uw knecht ben, en Zadok,
de priester, en Benaja, de zoon van Jojada, en
Salomo, uw knecht, heeft hij niet uitgenodigd.
27 Is deze zaak van mijn heer de koning
gebeurd? En hebt u uw knecht niet bekend
gemaakt, wie op de troon van mijn heer de ko-
ning na hem zitten zou?

David bevestigt Salomo als opvolger

28 En de koning David antwoordde en [38]zei:
Roep mij Bathseba; en [39]zij kwam voor het aan-
gezicht van de koning, en stond voor het aange-
zicht van de koning.
29 Toen [40]zwoer de koning, en zei: Zo waarach-
tig als YHWH leeft, die mijn ziel uit allen nood
verlost heeft;
30 Voorzeker, zoals ik u gezworen heb bij
YHWH, de God van Israël, zeggende: Voorzeker
zal uw zoon Salomo na mij koning zijn, en zal op
mijn troon in mijn plaats zitten; voorzeker, zo zal
ik op deze zelfde dag doen.
31 Toen neigde zich Bathseba met het aange-
zicht ter aarde, en boog zich neer voor de koning,
en zei: [41]Mijn heer de koning David leve [42]in
eeuwigheid!

Salomo tot koning gezalfd

32 En de koning David zei: Roep mij Zadok, de
priester, en Nathan, de profeet, en Benaja, de
zoon [43]van Jojada; en zij kwamen voor het aange-
zicht van de koning.
33 En de koning zei tot hen: Neem met u de
knechten [44]van uw heer, en doet mijn zoon Sa-
lomo [45]rijden op de muilezelin, die voor mij is;
en voert hem af naar [46]Gihon.
34 En dat Zadok, de priester, met Nathan, de
profeet, hem daar tot koning over Israël [47]zalven.
Daarna zult u met de bazuin blazen, en zeggen:
De koning Salomo leve!
35 Dan zult u achter hem optrekken, en hij zal
komen, en zal op mijn troon zitten, en hij zal ko-
ning zijn in mijn plaats; want ik heb geboden, dat
hij [48]een voorganger zou zijn over Israël en over
Juda.
36 Toen antwoordde Benaja, de zoon van
Jojada, de koning, en zei: Amen; zo [49]zegge
YHWH, de God van mijn heer de koning!
37 Zoals YHWH met mijn heer de koning ge-
weest is, zo zij Hij met Salomo; en Hij make zijn
troon groter dan de troon van mijn heer de ko-
ning David!
38 Toen ging Zadok, de priester, af, met
Nathan, de profeet, en Benaja, de zoon van

32 Anders zal het gebeuren: Hebr.: שָׁכַב, en het zal, of zou, enz.

33 *ontslapen zijn:* Hebr.: הָיִיתִי, *eigenlijk, nederliggen*; d.i. naar het lichaam gestorven en naar de ziel in de rust van de hemel opgenomen, om daar de zalige opstanding te verwachten. De dood wordt bij een slaap vergeleken, omdat hij geschiedt met het overblijven van het leven van de ziel en eindigt met de opstanding van het dode lichaam. Zie hiervan ook Deut. 31:16.

34 als zondaars zullen zijn: Of: als zondaars geacht worden; d.i. als schuldig en van de dood waard, als die iets kwaads bedreven, of ook naar de kroon ten onrechte zouden gestaan hebben. Zie Gen. 43:9; zo worden onschuldigen genoemd, die geen straf verdiend hebben, Gen. 44:10; Joz. 2:19.

35 *kwam voor het aangezicht van de koning:* T.w. nadat Bathseba uit de kamer gegaan was, gelijk men kan afnemen uit vs. 28.

36 Tot de steen Zoheleth bij de fontein Rogel. Zie boven, vs. 9.

37 *De koning Adonia leve:* D.i. wij wensen dat de koning een lang en gelukzalig leven in zijn regeren hebbe. Zo onder, vs. 34, 1:39; 2 Sam. 16:16.

38 Nl. tot de kamerdienaren.

39 zij kwam: Te weten, nadat de profeet Nathan uit de kamer vertrokken was; gelijk afgenomen kan worden uit vs. 32.

40 *zwoer de koning:* David vernieuwt de eed, die hij Bathseba gedaan had, niet uit lichtvaardigheid, maar: I. om door deze kloeke en ijverende gestadigheid het bedrijf en de aanslag van Adonia tegen te komen; II. om Bathseba te troosten; III. om alle mensen na zijn dood een zeker getuigenis na te laten dat hij zich, gelijk in deze zaak zo ook in alle andere, aan het woord en de wil van de Heer vastgehouden had tot het einde zijns levens toe.

41 *Mijn heer:* Dat is een manier van groeten, waarmee de koningen en prinsen toegesproken werden. Van welke zie ook Dan. 2:4, en Dan. 3:9, en Dan. 5:10, en Dan. 6:7.

42 *in eeuwigheid:* D.i. een zeer langen tijd. Zij wil zeggen dat zij niet wenste om de dood van de koning, als zij verzocht dat het recht van de successie op haar zoon bevestigd zou worden, maar bad God, niettegenstaande haar verzoek, om het lange leven van de koning. Zo wordt het woord olam (עוֹלָם) voor een langen en onbepaalden tijd genomen, onder, 1 Kon. 2:33; Dan. 2:4.

43 Hebr.: *Jehojada.*

44 uws heren: D.i. mijn knechten, die mij tot nu toe getrouwelijk gediend hebben. Anders: van uw heren, in het getal van velen; d.i. mijn en Salomo's knechten. Versta door deze de trawanten van de koning, lijfwacht, en die in de oorlog rondom zijn persoon vochten.

45 *rijden op de muilezelin:* Dit was een teken van de koninklijke waardigheid en eer, tot welke de koning iemand verheffen wilde. Vgl. Gen. 41:43; Esth. 6:8.

46 De naam van een fontein, vloeiende aan de westzijde van de berg Zion, 2 Kron. 32:30, en is te onderscheiden van een rivier van het paradijs, ook zo genoemd, Gen. 2:13.

47 Zo werden de koningen, welker verkiezing wat extraordinairs inhad, in hun ambt ingehuldigd, 1 Sam. 10:1, en 1 Sam. 16:12, 16:13; 1 Kon. 19:15, 19:16; 2 Kon. 9:3. Deze ceremonie van de zalving betekende dat zij tot hun ambt van God geroepen waren, en de nodige gaven daartoe van hem ontvangen zouden.

48 *een voorganger:* Of: *voorstander, leidsman, prins, zo onder, 1 Kon.* 14:7, en 1 Kon. 16:2.

49 zo zegge YHWH: D.i. wil en doe ook zo. Want het zeggen Gods is zijn doen. Zie Gen. 1:3.

Jojada, en [50]de Krethi en de Plethi, en zij deden Salomo rijden op de muilezelin van de koning David, en geleidden hem naar Gihon.

39 En Zadok, de priester, nam de oliehoorn uit [51]de tent, en [52]zalfde Salomo; en zij bliezen met de bazuin, en al het volk zei: [e]De koning Salomo leve!

40 En al het volk kwam op achter hem, en het volk pijpte met pijpen, en verblijdde zich met grote blijdschap, zodat de aarde van hun geluid [53]spleet.

Adonia's aanhang vlucht

41 En Adonia hoorde het, en al de genodigden, die met hem waren, die nu geëindigd hadden te eten; ook hoorde Joab het [54]geluid van de bazuinen, en zei: Waarom is het [55]geroep van die stad, die in roer is?

42 Als hij nog sprak, ziet, zo kwam Jonathan, de zoon van Abjathar, de priester; en Adonia zei: Kom in, want u bent [56]een kloek man, en zult het goede [57]boodschappen.

43 En Jonathan antwoordde en zei tot Adonia: Ja, maar onze heer, de koning David, heeft Salomo tot koning gemaakt.

44 En de koning heeft met hem gezonden Zadok, de priester, en Nathan, de profeet, en Benaja, de zoon van Jojada, en de Krethi en de Plethi; en zij hebben hem doen rijden op de muilezelin van de koning.

45 Daartoe hebben hem Zadok, de priester, en Nathan, de profeet, in Gihon tot koning gezalfd, en zijn van daar blij [58]opgetogen, zodat de stad in roer is; dat is het geroep, dat u gehoord hebt.

46 En ook [59]zit Salomo op de troon van het koninkrijk.

47 Zo zijn ook de knechten van de koning gekomen, om onze heer, de koning David, te [60]zegenen, zeggende: Uw God make de naam van Salomo [61]beter dan uw naam, en make zijn troon groter dan uw troon; en de koning heeft [62]aangebeden op de slaapstede.

48 Ja, ook heeft de koning zo gezegd: [63]Geloofd zij YHWH, de God van Israël, Die vandaag gegeven heeft één, zittende op mijn troon, dat het mijn [64]ogen gezien hebben!

49 Toen verschrikten en stonden op al de genodigden, die bij Adonia waren, en gingen ieder zijn eigen weg.

Salomo spaart Adonia

50 Maar Adonia vreesde voor Salomo, en hij stond op, en ging heen, en [65]vatte de hoornen [66]van het altaar.

51 En men maakte Salomo bekend, zeggende: Zie, Adonia vreest de koning Salomo, want zie, hij heeft de hoornen van het altaar gevat, zeggende: Dat de koning Salomo mij als heden zwere, [67]dat hij [68]zijn knecht met het zwaard niet doden zal!

52 En Salomo zei: Als hij een [69]vroom man zal zijn, [70]daar zal niet van zijn haar op de aarde vallen; maar als in hem kwaad bevonden zal worden, zo zal hij sterven.

53 En de koning Salomo zond heen, en zij deden hem afgaan van het altaar; en hij kwam, en boog zich neer voor de koning Salomo. En Salomo zei tot hem: [71]Ga heen naar uw huis.

HOOFDSTUK II

David, liggend op zijn sterfbed, vermaant Salomo tot een Godvruchtig leven en tot kloeke regering, vs. 1 enz. Hij draagt hem op Joab te straffen vanwege zijn moorden, 5. Barzillai zijn weldadigheid te vergelden, 7. en Simeï te straffen, 8. David sterft, 10. Salomo regeert, 12. Adonia verzoekt om Abisag, 13. wordt afgewezen en gedood, 22. Abjathar afgezet, 26. Joab gedood, 29. en Simeï, 36.

Davids laatste opdrachten aan Salomo

ALS nu de dagen van David nabij waren, dat hij sterven zou, zo gebood hij zijn zoon Salomo, zeggende:

50 *Krethi en de Plethi:* Versta, de trawanten en krijgslieden, die gewoonlijk in tijd van vrede of oorlog op de persoon van de koning achtnamen, welke boven, vs. 33, zijn knechten genaamd worden. Zie van deze ook 2 Sam. 8:18, en 2 Sam. 15:18.

51 *de tent:* T.w. in welke David de ark van YHWH gesteld had, 2 Sam. 6:17.

52 *zalfde Salomo:* Versta dit van de eerste zalving van Salomo, welke maar voor de Jeruzalemmers geschiedde; van de tweede, die daarna zeer plechtig voor het gehele Israël geschiedde, zie 1 Kron. 29:22. – *e* 1 Sam. 10:24.

53 Dit is een overtollige manier van spreken. Vgl. Gen. 13:16.

54 *geluid van de bazuinen:* Hebr.: קוֹל, *stem*.

55 *geroep dier stad:* Hebr.: קוֹל, *stem*; en zo in het volgende.

56 *een kloek man:* Hebr.: חַיִל, *een man van de kloekheid, of dapperheid*.

57 *goede boodschappen:* D.i. dat aangenaam, en welgevallig is. Zo onder, 1 Kon. 12:7, en 1 Kon. 22:8; 2 Kon. 25:28; 2 Kron. 10:7; Jer. 12:6, en Jer. 52:32.

58 T.w. in de stad David, welke was de burg Zions, 1 Kron. 11:5; 2 Kron. 5:2.

59 *zit Salomo:* Of: heeft gezeten, dat diende tot een openbaar bewijs dat hij koning was geworden. Zie boven, vs. 13.

60 D.i. om hem geluk toe te wensen over de inhuldiging zijns zoons Salomo in het koninklijk ambt.

61 *beter dan uw naam:* D.i. treffelijker, heerlijker, beroemder.

62 Versta dit van een religieuzen eerbied, die hij deed om God te danken, dat Hij zijn beloften aan Salomo vervuld had, en om hem te bidden dat Hij hem in zijn regering wilde zegenen. Vgl. Gen. 47:31, en zie Gen. 24:26.

63 *Geloofd zij YHWH:* Of: *gezegend*. Zie Gen. 14:20.

64 *gezien hebben:* Of: *zien*.

65 *vatte de hoornen:* Dit is een oud gebruik geweest, waardoor degenen, die in enige misdaad schuldig zijnde en vrezende met ter haast verdrukt te worden, hun toevlucht tot heilige plaatsen genomen hebben, om genade te bekomen en de straf van de dood te ontgaan. Dat somtijds gelukt is, gelijk hier in Adonia; somtijds mislukt, gelijk in Joab, onder, 1 Kon. 2:28, omdat tegen zekere zonden een wet daartegen was, Ex. 21:14.

66 *van het altaar:* Die te Gibeon was, waar toen de tent van de samenkomst was. Zie 2 Kron. 1:3, 1:5.

67 dat hij: Hebr.: מָלֵךְ, zo hij zijn knecht met het zwaard doden zal!

68 *zijn knecht:* Zo noemt Adonia zichzelven, om te verklaren dat hij nu zijn broer voor zijn heer erkende en bereid was hem te dienen en te gehoorzamen. Vgl. onder, 1 Kon. 18:12, 18:13, en 1 Kon. 20:32, en 2 Kon. 5:15, 5:17.

69 *vroom man zal zijn:* Hebr.: בֶּן, *tot een zoon van de vromigheid, of deugdzaamheid*. Het Hebreeuwse woord betekent niet alleen sterkte en vromigheid van het lichaam, maar ook deugd en vromigheid van de geest, gelijk vs. 52, en Ruth 3:11; Spreuk. 31:10.

70 *daar zal niet van zijn haar:* D.i. hem zal het minste leed niet gebeuren. Zie deze spreekwoordelijke manier van spreken 1 Sam. 14:45, en 2 Sam. 14:11.

71 *Ga heen naar uw huis:* D.i. leid een privaat leven, houd u bezig met uw eigen dingen, wees daarin stil, zonder in de regering enige moeite te maken.

2 [1]Ik ga heen in de weg van de hele aarde, zo
wees sterk, en [2]wees een man.
3 En [3]neem waar de wacht van YHWH, uw God,
om te wandelen in Zijn wegen, om te onderhouden Zijn [4]voorschriften, en Zijn geboden, en Zijn
rechten, en Zijn [5]getuigenissen, [a]zoals geschreven is in de wet van [b]Mozes; opdat u [6]verstandig
handelt in al wat u doen zult, en al waarheen u
zich wenden zult;
4 Opdat YHWH bevestige Zijn woord, dat Hij
over mij gesproken heeft, [c]zeggende: Als uw
zonen hun [7]weg bewaren, om [8]voor Mijn aangezicht trouw, met [9]hun hele hart en met hun hele
ziel te wandelen, zo zal geen man, zei Hij, [10]u afgesneden worden van de troon van Israël.
5 Zo weet u ook, wat Joab, de zoon van Zeruja,
[11]mij gedaan heeft, en wat hij gedaan heeft aan de
twee krijgsoversten van [d]Israël, Abner, de zoon
van Ner, en Amasa, de zoon van Jether, die hij
gedood heeft, en heeft [12]krijgsbloed vergoten in
vrede; en hij heeft krijgsbloed gedaan [13]aan zijn
gordel, die aan zijn lendenen was, en aan zijn
[14]schoenen, die aan zijn voeten waren.
6 Doe dan [15]naar uw wijsheid, dat u [16]zijn grijze
haar niet met vrede in het graf laat dalen.
7 Maar aan de zonen [e]van Barzillai, de
Gileadiet, zult u goedertierenheid bewijzen, en
zij zullen zijn [17]onder degenen, die aan uw
tafel eten; want zo [18]naderden zij tot mij, als
ik vluchtte voor het aangezicht van uw broer
Absalom.
8 En zie, bij u is Simeï, de zoon van Gera, [19]de
zoon van Jemini, uit Bahurim, die mij [f]vloekte
met een geweldige vloek, op de dag als ik ging
naar [20]Mahanaim; maar hij kwam af mij tegemoet aan de Jordaan, en ik [21]zwoer hem bij
YHWH, zeggende: [22]Zo ik hem met het zwaard
dode!
9 Maar nu, houd hem [23]niet onschuldig, omdat
u een wijs man bent; en u zult weten, [24]wat u hem
doen zult, opdat u zijn grijze haar met bloed in
het graf doet dalen.

Dood van David en bevestiging van Salomo

10 En David [25]ontsliep met zijn vaders, [g]en werd
begraven in de [26]stad van David.
11 De [27]dagen nu, die David geregeerd heeft
over Israël, zijn veertig jaren; [h]zeven jaren heeft
hij geregeerd in [28]Hebron, en in Jeruzalem heeft
hij drie en dertig jaren geregeerd.
12 [i]En Salomo zat op de troon van zijn vader
David; en zijn koninkrijk werd zeer bevestigd.

1 Ik ga heen: Deze manier van spreken hebben wij ook Joz. 23:14, en betekent de scheiding van de mensen uit deze wereld, door de lichamelijken dood, welke niemand kan ontgaan; Hebr.: 9:27.

2 *wees een man:* Hebr.: אִישׁ, *tot een man*; d.i. hoewel u nog jong bent; 1 Kron. 22:5 sta nochtans naar de deugden van een man, meest gelegen in verstand, kloeken moed en gestadigheid.

3 *neem waar de wacht van YHWH:* Deze manier van spreken wordt elders van de dienst van de tabernakel gebruikt, gelijk Lev. 8:35; Num. 3:7, maar hier en elders van de burgerlijke plichten, die de prinsen en andere oversten moesten waarnemen, achtervolgens de orde hun van God voorgeschreven. Zie Joz. 22:3; 2 Kon. 11:5. Maar het woord wacht wordt ook overgezet bevel, betekenende in het gemeen al wat de Heer ons voorgeschreven heeft te doen of te laten. Zie Gen. 26:5.

4 Deze eerste drie woorden worden zo onderscheiden, die het eerste genomen wordt voor de ceremoniëele wetten; het tweede voor de wetten van de zeden; het derde voor de burgerlijke rechten. Zie Gen. 26:5; Deut. 5:31.

5 Versta, de leer van de zaligheid, die van Gods wil tegen ons en van onze schuldigen plicht tegen hem volkomenlijk betuigen. Zie Deut. 4:45.

– *a* Deut. 17:18.

– *b* Deut. 29:9; Joz. 1:7.

6 verstandig handelt: Of: voorspoedig maakt alles, enz. Zie deze manier van spreken, Deut. 29:9.

– *c* 2 Sam. 7:12; Ps. 132:12.

7 *weg bewaren:* D.i. zich in genegenheden, voornemen, woorden en werken naar mijn wil schikken; zo onder, 1 Kon. 8:25; 2 Kon. 20:3; 2 Kron. 6:16. Dit noemt Mozes zijn ziel bewaren, Deut. 4:15.

8 *voor Mijn aangezicht:* D.i. oprecht als in de aanwezigheid Gods die het hart kent, naar alle geboden te leven. Zie 2 Kon. 20:2, en 2 Kron. 6:16.

9 *hun gehele hart:* D.i. God te gehoorzamen, oprecht, en zonder geveinsdheid, niet naar sommige maar naar al zijn geboden; welke gehoorzaamheid Hij aanziet niet in haar natuur, maar naar zijn genade in Christus, in denwelken zij volmaakt is; Kol. 2:10.

10 *u afgesneden worden:* De zin is, dat niemand van zijn nakomelingen ontbreken zou om te regeren; t.w. totdat de Messias komen zou, wiens koninkrijk eeuwig zou zijn.

11 *mij gedaan heeft:* T.w. altijd zeer trots tegen mij geweest zijnde, omdat hij de krijgslieden zeer aangenaam was. Zie 2 Sam. 3:39, en 2 Sam. 3:19.

– *d* 2 Sam. 3:27; 2 Sam. 20:10.

12 *krijgsbloed vergoten:* Hebr.: יְהָרֵג, *heeft bloeden van de krijgs gezet*; d.i. moorderijen aangericht. Nu heet krijgsbloed dat in de krijg vergoten wordt, maar Joab had bloed vergoten in tijd van vrede.

13 *aan zijn gordel:* T.w. stekende zijn bloedig zwaard in de schede nadat hij die twee mannen vermoord had.

14 Op welke van het bloed van de doorstekenen gevallen is.

15 *naar uw wijsheid:* T.w. naar welke u wel gelegenheid vinden zult om hem te straffen, zo hij een man is tot nieuwigheden en beroerten genegen.

16 *zijn grauwe haar:* Hebr.: תּוֹרֵד, *zijn grijzigheid, of grauwigheid*; d.i. zijn grauwe ouderdom. De zin is, dat Salomo Joab niet zou laten sterven zijn natuurlijken dood, maar een geweldigen hem aandoen. Zie de verklaring onder, vs. 8, en vgl. Gen. 42:38, en Gen. 44:29, 44:31.

– *e* 2 Sam. 17:27; 2 Sam. 19:31.

17 *onder degenen:* Hebr.: אֹכְלֵי, *onder uw tafeleters*; d.i. die van het voedsel van uw tafel eten.

18 T.w. mij toebrengende en voorstellende allerlei leeftocht, die ik in een dorre en woeste plaats wel van doen had. Zie 2 Sam. 17:27, 17:28, 17:29.

19 *zoon van Jemini:* Anders: *een Benjaminiet*. Zie Richt. 19:16 en 2 Sam. 16:11.

– *f* 2 Sam. 16:5; 2 Sam. 19:19.

20 Een stad gelegen over de Jordaan in het land Gilead, in de stam van Gad bij de beek Jabbok. Van de oorsprong van haar benaming, zie Gen. 32:2.

21 Zie 2 Sam. 19:23.

22 Zo ik hem met het zwaard dode: Hebr.: חֶרֶב, zo ik u met het zwaard dode, God straffe mij of doe mij dit of dat. Want de Hebreën plegen in het zweren de straf te verzwijgen. Zie Gen. 14:23.

23 niet onschuldig: D.i. laat hem niet ongestraft blijven. Zo Ex. 20:7, en Ex. 34:7, en Job 9:28.

24 *wat u hem doen zult:* Nl. naar de wijsheid, die u de Heer gegeven heeft, latende aan deze bevolen zijn de manier hoe u hem ter dood brengen zult. Vgl. boven, vs. 6.

25 Zie boven, 1 Kon. 1:21, en Deut. 31:16.

– *g* Hand. 2:29; Hand. 13:36.

26 *stad van David:* Versta, de burg, waar David zijn huis had. Zo onder, 1 Kon. 3:1. Zie 2 Sam. 5:7; 1 Kron. 11:5; 2 Kron. 5:2.

27 D.i. de tijd.

– *h* 1 Kron. 29:27.

28 De naam van een stad, van welke zie Gen. 23:2.

– *i* 1 Kron. 29:23; 2 Kron. 1:1.

Adonia's verzoek en zijn dood

13 Toen kwam Adonia, de zoon van Haggith, tot
Bathseba, de moeder van Salomo; en zij zei: [29]Is
uw komst vrede? En hij zei: Vrede.
14 Daarna zei hij: Ik heb een woord aan u. En
zij zei: Spreek.
15 Hij zei dan: U weet, dat het koninkrijk [30]van
mij was, en het hele Israël [31]zijn aangezicht op
mij gezet had, dat ik koning zijn zou; hoewel het
koninkrijk omgewend en van mijn broer gewor-
den is; [k 32]want het is hem van YHWH geworden.
16 En nu begeer ik van u één enige begeerte;
[33]wijs mijn aangezicht niet af. En zij zei tot hem:
Spreek.
17 En hij zei: Spreek toch tot de koning Salomo,
want hij zal uw aangezicht niet afwijzen, dat hij
mij Abisag, de Sunamietische, tot vrouw geve.
18 En Bathseba zei: Het is goed, ik zal de koning
voor u aanspreken.
19 Zo kwam Bathseba tot de koning Salomo, om
hem voor Adonia aan te spreken. En de koning
stond op, haar tegemoet, en boog zich voor haar;
daarna zat hij op zijn troon, en deed een stoel
voor de moeder [34]van de koning zetten; en [35]zij
zat aan zijn rechterhand.
20 Toen zei zij: Ik begeer van u één enige
[36]kleine begeerte, wijs mijn aangezicht niet af.
En de koning zei tot haar: Begeer, mijn moeder,
want ik zal uw aangezicht niet afwijzen.
21 En zij zei: Laat Abisag, de Sunamietische,
aan Adonia, uw broer, tot vrouw gegeven
worden.
22 Toen antwoordde de koning Salomo, en zei
tot zijn moeder: En waarom begeert u Abisag, de
Sunamietische, voor Adonia? [37]Begeer ook voor
hem het koninkrijk (want hij is mijn broer, die
[38]ouder is dan ik ben), ja, voor hem, en voor
[39]Abjathar, de priester, en voor Joab, de zoon van
Zeruja.
23 En de koning Salomo zwoer bij YHWH,
zeggende: Zo doe mij God, en zo doe Hij daartoe,
voorzeker Adonia zal dat woord tegen zijn
[40]leven gesproken hebben!
24 En nu, zo waarachtig als YHWH leeft, Die
mij bevestigd heeft, [l]en mij heeft [41]doen zitten op
de troon van mijn vader David, en Die mij [42]een
huis gemaakt heeft, zoals Hij gesproken had;
voorzeker, Adonia zal vandaag [43]gedood worden!
25 En de koning Salomo [44]zond door de hand
van Benaja, de zoon van Jojada; die [45]viel op hem
aan, dat hij stierf.

Afzetting van Abjathar

26 En tot Abjathar, de priester, zei de koning:
Ga naar [46]Anathoth, op uw akkers; want u bent
[47]een man van de dood; [48]maar op deze dag zal
ik u niet doden, [m]omdat u de ark van de Heere
YHWH voor het aangezicht van mijn vader
David gedragen hebt, en omdat u verdrukt bent
geweest, in alles, waarin mijn vader verdrukt
was.

29 *Is uw komst vrede:* Hebr.: בֹּאֲךָ, *is uw komen vrede? Zo 1 Sam.* 16:4. Zij spreekt uit vrees dat hij moeite maken zou, omdat hij naar het koninkrijk gestaan had. Het is zoveel alsof zij zei: Dient uw komst tot welstand van het koninkrijk en van het gemenebest? Wat vrede bij de Hebreën betekent, zie Gen. 37:14.

30 *van mij was:* T.w. omdat ik de oudste van de zonen van mijn vader ben. Zie boven, 1 Kon. 1:5.

31 *zijn aangezicht:* D.i. had zijn ogen op mij geworpen, hopende dat het koninkrijk mijne zou worden, en mij dat gunnende. Vgl. Jer. 42:15 met de aantekening.

– *k* 1 Kron. 22:9; 1 Kron. 28:5.

32 want het is: Hij gelaat zich dat hij zijn broer Salomo het koninkrijk gunde, misbruikende tot dit einde de naam van de Heer, en zeer listiglijk verbergende zijn voornemen, dat was door middel van de Sunamietische een aanhang te maken, en zo het koninkrijk tot zich te trekken, dat de koning Salomo meteen wel gemerkt heeft, gelijk blijkt uit vs. 22.

33 *wijs mijn aangezicht niet af:* D.i. wil mijn bede niet afslaan; zo vs. 17, 2:20; 2 Kron. 6:42; Ps. 132:10. Het tegendeel van deze manier van spreken is, iemands aangezicht opnemen. Zie Gen. 19:21.

34 *van de koning:* D.i. voor zijn moeder. Het is een manier van spreken van de Hebreën. Zo onder, 1 Kon. 8:1, en 1 Kon. 9:1, en 1 Kon. 11:9. Vgl. Gen. 5:1.

35 zij zat aan zijn rechterhand: Zijnde aldus vereerd met gelijke waardigheid en hoogheid als haar zoon, en dat naar de manier van doen van de grote heren, welke dengenen, wie zij gelijke eer of de eerste naast hen toestaan, plegen tot hun rechterhand te stellen. Vgl. Matt. 20:21.

36 *kleine begeerte:* T.w. kleine naar haar gevoelen, maar niet naar het oordeel van de koning, gelijk blijkt uit zijn antwoord.

37 *Begeer ook voor hem:* Salomo merkt waarheen de bede van Adonia strekte, nl. tot een nieuwe beroerte om, door middel van het verzochte huwelijk, te bekwamelijker tot het koninkrijk te geraken. Hierom, die zich begeerden groot te maken, hebben deze praktijk meermalen gebruikt. Zie 2 Sam. 3:7, en 2 Sam. 16:21.

38 Hebr.: *groter, of, meerder*; t.w. van ouderdom.

39 Die Adonia toegedaan waren, zonder twijfel opdat zij in hun ambten en staten zouden mogen blijven, en vrij van gevaar zijn.

40 *leven gesproken hebben:* Hebr.: דַּבֵּר, *tegen zijn ziel*; d.i. tot nadeel van zijn leven. Het woord ziel wordt voor het leven dikwijls genomen. Zie Gen. 19:17.

– *l* 2 Sam. 7:12; idem v. 13.

41 *doen zitten:* D.i. als koning doen regeren. Zo 2 Kon. 10:3, en 2 Kron. 23:20. Vgl. boven, 1 Kon. 1:13 de aant.

42 *een huis gemaakt heeft:* D.i. een huisgezin, en hof naar de staat en waardigheid van een koning; want het woord huis betekent dikwijls het gehele hof en de gansen trein van de hovelingen. Zie Gen. 34:19.

43 *gedood worden:* Als hebbende de koninklijke majesteit gekwetst.

44 D.i. zond Benaja, hem bevelende dat hij door zijn hand Adonia doden zou. Zie Gen. 12:15.

45 *viel op hem aan:* T.w. met wapen, bekwaam om hem te doden. Zo ook vs. 31, 2:32, 2:34, 2:46. vs. 32 spreekt van twee aanvallen, die met het zwaard geschiedden.

46 De naam van een priesterlijke stad, gelegen in de stam van Benjamin, waar Abjathar de prieser en Jeremia de profeet geboren zijn. Zie van deze Joz. 21:18; Jer. 1:1.

47 *een man van de dood:* D.i. van de dood schuldig, of die de dood waard is. Zo 2 Sam. 12:5; idem, zonen van de dood, 1 Sam. 26:16.

48 *deze dag:* Dat aldus kan verstaan worden, dat Salomo met een mindere straf zich voor deze tijd heeft laten genoegen, hem houdende ondertussen onder de doodsschuld, zo dat zo hij in toekomende tijden iets dergelijks kwam te bedrijven, hij het met de dood bezuren zou.

– *m* 1 Sam. 22:20; 2 Sam. 15:24.

27 Salomo dan [49]verdreef Abjathar, [50]dat hij priester van YHWH niet was, [51]om te [n]vervullen [52]het woord van YHWH, dat Hij over het huis van Eli te [53]Silo gesproken had.

De terechtstelling van Joab

28 Als het gerucht tot Joab kwam (want Joab had zich gewend achter Adonia, hoewel hij zich niet had gewend achter Absalom), zo vluchtte Joab tot de tent van YHWH, [o]en [54]vatte de hoornen van het altaar.

29 En het werd de koning Salomo aangezegd, dat Joab tot [55]de tent van YHWH gevlucht was, en zie, hij is bij het altaar. Toen zond Salomo Benaja, de zoon van Jojada, zeggende: Ga heen, val op hem aan.

30 En Benaja kwam tot de tent van YHWH, en zei tot hem: Zo zegt de koning: Kom uit. En hij zei: Nee, maar hier zal ik sterven! En Benaja bracht het antwoord weer aan de koning, zeggende: Zo heeft Joab gesproken, en zo heeft hij mij geantwoord.

31 En de koning zei tot hem: Doe zoals hij gesproken [56]heeft, en val op hem aan, en begraaf hem, opdat u wegdoet, van mij en van het huis van mijn vader, dat bloed, dat Joab zonder oorzaak vergoten heeft.

32 Zo zal YHWH [57]zijn bloed op zijn hoofd doen terugkeren, omdat hij op twee mannen, rechtvaardiger en beter dan hij, aangevallen is, en die met het zwaard gedood heeft, [58]daar het mijn vader David niet wist, Abner, de zoon van Ner, de oorlogsoverste van Israël, en Amasa, de zoon van Jether, de oorlogsoverste van Juda.

33 Zo zal hun [59]bloed terugkeren op het hoofd van Joab, en op het hoofd van zijn [60]zaad in eeuwigheid; maar David, en zijn zaad, en zijn huis, en zijn troon zal vrede hebben van YHWH tot in [61]eeuwigheid.

34 En Benaja, de zoon van Jojada, ging op, en viel op hem aan, en doodde hem; en hij werd begraven in zijn huis, in de woestijn.

35 En de koning zette Benaja, de zoon van Jojada, in zijn plaats over het leger; en [62][p]Zadok, de priester, zette de koning in de plaats van Abjathar.

Het einde van Simeï

36 Daarna zond de koning, en riep Simeï, en zei tot hem: Bouw u een huis in Jeruzalem, en woon daar; en ga van daar niet uit herwaarts of daarheen.

37 Want het zal gebeuren op de dag van uw uitgaan, als u over de beek [63]Kidron zult gaan, [64]weet voorzeker, dat u [65]de dood sterven zult; uw [66]bloed zal op uw hoofd zijn.

38 En Simeï zei tot de koning: Dat woord is goed; zoals mijn heer de koning gesproken heeft, zo zal uw knecht doen. En Simeï woonde te Jeruzalem vele dagen.

39 Maar het gebeurde met het einde van drie jaar, dat twee knechten van Simeï wegliepen tot [67]Achis, de zoon van [68]Maächa, de koning van [69]Gath; en men gaf het Simeï te kennen, zeggende: Zie, uw knechten zijn in Gath.

40 Toen maakte zich Simeï op, en zadelde zijn ezel, en trok heen naar Gath tot Achis, om zijn knechten te zoeken; zo trok Simeï heen, en bracht zijn knechten van Gath.

41 En het werd Salomo aangezegd, dat Simeï uit Jeruzalem naar Gath getogen, en wedergekomen was.

49 *verdreef Abjathar:* Niet dat Salomo hem van zijn priesterambt eigenlijk heeft afgezet, want hij was reeds bij het leven van David, om zijn misdaad tegen de koninklijke majesteit begaan, afgezet, toen Zadok in zijn plaats gezalfd werd, 1 Kron. 29:22, maar hij heeft hem verdreven, dat is gebannen in zijn huis te Anathoth, waaruit noodzakelijk moest volgen dat hij het priesterambt te Jeruzalem niet kon bedienen; zijnde ook als politiek dood.

50 dat hij priester van YHWH niet was: Hebr.: כֹּהֵן, van de Heer, of priester van de Heer te zijn.

51 *om te vervullen:* Dat wel aldus van Salomo geschied is, maar door het verborgen beleid van de heren, waarop Salomo misschien op die tijd niet heeft gedacht. Zie de voorzeggingen van deze vervulling 1 Sam. 2:33, en vgl. Matt. 13:35, en Matt. 27:9; Joh. 12:38, en Joh. 19:24, welke plaatsen aanwijzen dat de profetieën Gods zeer dikwijls door de mensen buiten hun weten vervuld worden.

– *n* 1 Sam. 2:31.

52 *het woord van YHWH:* Nl. dat het huis van Eli, dat van Ithamar afkomstig was, van het hogepriesterambt verstoten zou worden, en een ander huis in zijne plaats zou komen. Dat vervuld is in Zadok, die uit het geslacht van Eleazar voortkomstig was. Zie 1 Sam. 2:35, en vgl. Ez. 44:15.

53 *Silo gesproken had:* Een stad in de stam van Efraïm, waar de ark van de Heer langen tijd geweest is; Joz. 18:1; Richt. 21:19; Ps. 78:60.

– *o* 1 Kon. 1:50.

54 *vatte de hoornen van het altaar:* Zie boven, 1 Kon. 1:50.

55 *de tent van YHWH:* Welke met het altaar, door het bevel Gods in de woestijn gemaakt, Ex. 36:1, 36:2, 36:3, enz., en Ex. 38:1, enz., te deze tijde waren binnen Gibeon, 2 Kron. 1:3, 1:5.

56 hij gesproken heeft: Nl. Joab. En versta dit naar de wet, Ex. 21:14.

57 *zijn bloed:* T.w. dat hij met onrecht vergoten heeft. God keert het bloed van een ander op iemands hoofd, als Hij de dood, die hij een ander moedwilliglijk aangedaan heeft, opnieuw het met de dood vergeldt, of door hem zelven, Gen. 4:11, of door de mens, Gen. 9:6; zo onder, vs. 44; Richt. 9:24, 9:57; 2 Sam. 16:8.

58 *daar het mijn vader David niet wist:* D.i. waarvan mijn vader geen kennis had voordat het geschiedde, en dat hij niet toestond toen het geschied was. Zie 2 Sam. 3:28, 3:29, en boven, vs. 5.

59 Hebr.: *bloeden*. Het woord bloed wordt gesteld in het getal van velen, niet alleen omdat Joab twee mannen vermoord had, maar omdat dikwijls dit woord, zo gesteld zijnde, betekent de schuld en straf van de dood, die de moordenaars over zich brengen, Ex. 22:2, 22:3; Ps. 51:16, hoewel somtijds ook in het enkel getal, Gen. 42:22.

60 *in eeuwigheid:* D.i. een lange tijd, zolang als Joabs vaderlijk huis duren zal. Zie 2 Sam. 3:29, en vgl. boven, 1 Kon. 1:31, en de aant.

61 Versta ten aanzien van de uiterlijken welstand een langen tijd, gelijk recht tevoren, en ten aanzien van de geestelijken in Christus, een tijd zonder einde.

62 Die al tevoren bij het leven van David met toestemming van de gehele vergadering was gezalfd. Zie 1 Kron. 29:22, dat Salomo hier metterdaad goedkeurt.

– *p* 1 Sam. 2:35.

63 Is geweest een beek, vloeiende tussen Jeruzalem en de Olijfberg, door een duister dal oostwaarts van de stad. Zie van deze 2 Sam. 15:23; 2 Kon. 23:4; Joh. 18:1.

64 *weet voorzeker:* Hebr.: תֵּדָע, *wetende weet*; zo onder, vs. 42.

65 *de dood sterven zult:* Hebr.: תָּמוּת, *stervende zult sterven*; zo onder, vs. 42.

66 Zie Lev. 20:9.

67 Zie van deze, 1 Sam. 21:10.

68 Anders genoemd Maoch; 1 Sam. 27:1.

69 De naam van een stad in de stam van Dan, die bewoond was van reuzen, afkomstig uit de Filistijnen, Joz. 11:22, gelijk ook de reus Goliath van deze stad was, 1 Sam. 17:4.

42 Toen zond de koning, en riep Simeï, en zei
tot hem: Heb ik u niet beëdigd bij YHWH, en
tegen u betuigd, zeggende: Op de dag van uw
uitgaan, als u zult herwaarts of daarheen gaan,
weet voorzeker, dat u de dood zult sterven? En u
zei tot mij: Dat woord is goed, dat ik gehoord heb.
43 Waarom dan hebt u de [70]eed van YHWH niet
gehouden, en het gebod, dat ik over u geboden
had?
44 Verder zei de koning tot Simeï: [q]U weet al
de boosheid, die uw hart weet, die u aan mijn
vader David gedaan hebt; daarom heeft YHWH
uw boosheid [71]op uw hoofd doen terugkeren.
45 Maar de koning Salomo is gezegend; en de
troon van David zal bevestigd zijn voor het aan-
gezicht van YHWH tot in eeuwigheid.
46 En de koning gebood Benaja, de zoon van
Jojada; die ging uit, en viel op hem aan, dat hij
stierf. Zo [r]is het koninkrijk bevestigd in de hand
van Salomo.

HOOFDSTUK III

Salomo's huwelijk met de dochter van Farao, vs. 1 enz. zijn godsdienst, 2. de HEERE verschijnt hem in een droom, en hij bidt om wijsheid, 5. Hij verkrijgt die, met rijkdom en eer, 10. en bewijst zijn wijsheid door het oordeel dat hij geeft over twee vrouwen die om een kind twistten, 16.

Salomo's huwelijk en eredienst

EN Salomo verzwagerde zich met Farao, de ko-
ning van Egypte; [a]en [1]nam de dochter van
Farao, en bracht ze in de [2]stad van David tot-
dat hij voltooid zou hebben het bouwen van zijn
huis en [3]het huis van YHWH, [4]en de muur van Je-
ruzalem rondom.
2 [5]Alleen offerde het volk op [6]de hoogten,
want [b]geen huis was voor de Naam van YHWH
gebouwd, tot die dagen toe.
3 En Salomo had YHWH lief, wandelende [7]in
de voorschriften van zijn vader [8]David; alleen of-
ferde hij en rookte op de hoogten.
4 En [c]de koning ging naar [9]Gibeon, om daar te
offeren, omdat die hoogte [10]groot was; duizend
brandoffers offerde Salomo op dat altaar.

Salomo bidt om wijsheid

5 Te [d]Gibeon verscheen YHWH aan Salomo [11]in
een droom [12]in de nacht en God zei: Begeer wat
Ik u geven zal.
6 En Salomo zei: U hebt aan Uw knecht David,
mijn vader, grote goedertierenheid gedaan,
zoals hij voor Uw aangezicht gewandeld heeft,
[13]in waarheid, en in gerechtigheid, en in oprecht-
heid van het hart met U; en U hebt hem deze
grote goedertierenheid gehouden, dat U hem ge-
geven hebt een zoon, zittende op zijn troon, als
te deze dage.
7 [e]Nu dan, YHWH, mijn God! U hebt Uw knecht
koning gemaakt in de plaats van mijn vader
David; en ik ben een klein jongeling, ik weet niet
[14]uit te gaan noch in te gaan.
8 [f]En Uw knecht is in het midden van Uw volk,
dat U gekozen hebt, een [15]groot volk, dat niet
kan geteld noch gerekend worden, vanwege de
menigte.
9 Geef dan Uw knecht een [16]verstandig hart,
om Uw volk te richten, verstandig onderschei-
dende tussen goed en kwaad; want wie zou dit
Uw [17]machtig volk kunnen richten?

70 *eed van YHWH:* Versta, de eed bij de naam van de Heer gedaan, denwelken Salomo had gevoegd bij zijn dreigementen tegen Simeï uitgesproken. Zie het voorgaande vs. 42.
– *q* 2 Sam. 16:5; idem v. 6; idem v. 7.
71 *op uw hoofd:* Zie boven, vs. 32.
– *r* 2 Kron. 1:1.
– *a* 1 Kon. 7:8.
1 Nl. ter vrouwe.
2 *stad van David:* Zie boven, 1 Kon. 2:10. Hier had Salomo zijn koninklijke woonstede, uit welke hij verhuisd is, toen hij zich een andere woning binnen Jeruzalem gebouwd had. Zie onder, 1 Kon. 7:1, 7:8.
3 *huis van YHWH:* Zie onder 1 Kon. 6. Versta, een huis tot de uitwendigen godsdienst geëigend, in dat de ark, die een teken was van Gods aanwezigheid, haar plaats zou hebben, en waarin God door zijn Geest en woord zou wonen. Hierom wordt ook de tempel de woning van de Heer genoemd; 2 Kron. 6:2.
4 en de muur van Jeruzalem rondom: Zie onder, 1 Kon. 9:15, 9:19.
5 D.i. hoewel het wel toeging in de regering van Salomo, nochtans was er dit gebrek tegen de wettelijken godsdienst, dat men op de hoogten en vreemde altaren offerde; en niet alleen in de tent van de samenkomst en op het altaar van de Heer. Daardoor namen zij zich te grote vrijheid, nog andere plaatsen en altaren verkiezende om de Heer offerande te doen, dat hun uitdrukkelijk verboden was, Lev. 17:3, 17:4, waartegen op andere tijden ook dikwijls gezondigd werd. Zie onder, 1 Kon. 22:44; 2 Kon. 14:4; 2 Kron. 33:17.
6 *de hoogten:* Wat deze geweest zijn, zie Lev. 26:30, hoewel daar gesproken wordt van de hoogten, op welke men de afgoden offerde, maar hier van degenen, op welke men de Heer offerande deed; zo 2 Kron. 33:17.
– *b* Deut. 12:5.
7 *in de inzettingen:* D.i. naar het voorschrift en bericht, dat Hij hem gegeven had in zijn leven, en in het bijzonder recht voor zijn dood.
8 D.i. hij volgde het algemene misbruik zijns volks na; en hoewel dit God enigszins door de vingers zag, zolang als de tempel tot de uitwendigen godsdienst niet verordend was; nochtans leest men niet dat David dat gedaan heeft, die zonder twijfel bij de ark en op het altaar van Mozes geofferd heeft. Want dat hij offerande gedaan heeft in de schuur van Arauna, geschiedde door Gods extra-ordinair bevel, 2 Sam. 24:18.
– *c* 2 Kron. 1:3.
9 Een Levietische stad, gelegen in de stam Benjamins, Joz. 9:3, en Joz. 18:25, en Joz. 21:17, alwaar de tent van de samenkomst was, met het altaar, dat Bezaleël in de woestijn gemaakt had, 2 Kron. 1:3, 1:5, om welke oorzaak men daar enige hoogte gemaakt had, op welke men offerde. Zo hadden zij ook een hoogte te Jeruzalem, waar de ark van de Heer was, onder vs. 15; 2 Kron. 1:4.
10 *groot was:* Dat is van grote achting en zeer vermaard, omdat daar de tent van de samenkomst was en het brandofferaltaar.
– *d* 1 Kon. 9:2.
11 *in een droom:* Versta niet een natuurlijken maar een goddelijken droom, die hem vastelijk in het geheugen overbleef, met een verzekering dat hij van God extraordinairlijk veroorzaakt was; waarbij kwam een dadelijk gevoelen van de zonderlinge wijsheid, die God hem wonderbaarlijk ingestort had. Vgl. Gen. 28:12.
12 *van de nacht:* T.w. denzelfden nacht, nadat hij geofferd had. Vgl. 2 Kron. 1:7.
13 *in waarheid:* D.i. in het geloven, belijden en voorstaan van de ware leer, en in het volgen van de rechte vromigheid en deugdzaamheid van het leven, zowel in zijn persoon als in zijn ambt, en dit alles uit een oprechten ijver zonder geveinsdheid van de geest.
– *e* 2 Kron. 1:8.
14 *uit te gaan:* Zie Deut. 31:2.
– *f* 2 Kron. 1:9.
15 *groot volk:* Of: *menigvuldig*.
16 verstandig hart: Hebr.: שֹׁפֵט, een horend hart; d.i. dat wijsheid vatten kan. Zo is horen voor verstaan meermalen genomen. Zie Gen. 11:7, en de verklaring hieronder, vs. 11.
17 *zwaar volk kunnen richten:* D.i. vele in getal, en groot van vermogen, vgl. Gen. 50:9, en zie de aant.

10 Die zaak nu [18]was goed in de ogen van YHWH, dat Salomo deze zaak begeerd had.

11 [g]En God zei tot hem: Omdat u deze zaak begeerd hebt, en niet begeerd hebt, voor u [19]vele dagen, noch voor u begeerd hebt rijkdom, noch begeerd hebt de [20]ziel van uw vijanden; maar hebt begeerd verstand voor u, [21]om gerichtszaken te horen;

12 Zie, Ik heb gedaan naar uw woorden; [h]zie, Ik heb u [22]een wijs en verstandig hart gegeven, [23]dat uw gelijke voor u niet geweest is, en uw gelijke na u niet opstaan zal.

13 [i]Zelfs ook wat u niet begeerd hebt, heb Ik u gegeven, zowel rijkdom als eer; dat uw gelijke niemand onder de koningen [24]al uw dagen zijn zal.

14 En zo u in Mijn wegen wandelen zult, onderhoudende Mijn voorschriften en Mijn geboden, zoals uw vader David gewandeld heeft, zo zal Ik ook uw dagen verlengen.

15 En Salomo waakte op, en ziet, het was een droom. En hij kwam te Jeruzalem, en stond voor de [25]ark van het verbond van YHWH, en [26]offerde brandoffers, en bereidde dankoffers, en maakte een maaltijd voor al [27]zijn knechten.

Het wijze oordeel over twee vrouwen

16 Toen kwamen er twee vrouwen, die [28]hoeren waren, tot de koning; en zij stonden voor zijn aangezicht.

17 En de ene vrouw zei: [29]Och, mijn heer. Ik en deze vrouw wonen in één huis; en ik heb bij haar in dat huis gebaard.

18 Het is nu gebeurd op de derde dag na mijn baren dat deze vrouw ook gebaard heeft; en wij waren samen, geen vreemde was met ons in dat huis, behalve ons tweeën in het huis.

19 En de zoon van deze vrouw is in de nacht gestorven, omdat zij op hem [30]gelegen had.

20 En zij stond om middernacht op, en nam mijn zoon van bij mij, als uw dienstmaagd sliep, en legde hem in haar schoot, en haar dode zoon legde zij in mijn schoot.

21 En ik stond in de morgen op, om mijn zoon te zogen, en zie, hij was dood; maar ik [31]lette in de morgen op hem, en zie, het was mijn zoon niet, die ik gebaard had.

22 Toen zei de andere vrouw: Nee, maar die levende is mijn zoon, en de dode is uw zoon; de ander daarentegen zei: Nee, maar de dode is uw zoon, en de levende is mijn zoon! Zo spraken zij voor het aangezicht van de koning.

23 Toen zei de koning: Deze zegt: Dit is mijn zoon, die leeft, maar uw zoon is het, die dood is; en die zegt: Nee, maar de dode is uw zoon, en de levende mijn zoon.

24 Verder zei de koning: [32]Haal mij een zwaard; en zij brachten een zwaard voor het aangezicht van de koning.

25 En de koning zei: Doorsnijd dat levende kind in tweeën, en geeft de ene één helft, en de andere één helft.

26 Maar de vrouw, van wie de zoon de levende was, sprak tot de koning (want haar [33]moederhart brandde van medelijden om haar zoon), en zei: Och, mijn heer! Geef haar dat levende kind, en dood [34]het in geen geval; deze daarentegen zei: Het [35]zij noch het uwe noch het mijne, doorsnijdt het.

27 Toen antwoordde de koning, en zei: Geef aan die het levende kind, en doodt het in geen geval; die is zijn moeder.

28 En geheel Israël hoorde dat oordeel, dat de koning geoordeeld had, en vreesde voor het aangezicht van de koning; want zij zagen, dat de [36]wijsheid van God [37]in hem was, om recht te doen.

18 *was goed:* D.i. beviel de Heer wel. Zie Gen. 19:8.

– *g* 2 Kron. 1:11.

19 *vele dagen:* Zo onder, vs. 13, al uwe dagen, voor al uw leven. Zo wordt een lang leven genaamd verlenging van de dagen, onder, vs. 14, idem, vermenigvuldiging van de dagen, Job 29:18, enz.

20 *ziel uw vijanden:* D.i. hun leven, om hen daarvan te beroven.

21 *om gerichtszaken te horen:* D.i. om te kunnen onderscheiden tussen goed en kwaad, recht en onrecht, als hij de geschillen zou horen, die hem in het gericht zouden voorgebracht worden.

– *h* Pred. 1:16.

22 *een wijs en verstandig hart:* 2 Kron. 1:10, 1:12, wijsheid en wetenschap; versta hier, door de wijsheid een vaste en grondige kennis van alle goddelijke en menselijke rechten, naar welke een koning leven en regeren moet, om God te behagen en zijn volk te behouden. Wetenschap, of verstandigheid, is de kloekheid van de geest, hem van God extra-ordinairlijk ingestort, om de wijsheid recht te gebruiken en naar de rechten of wetten in het werk te stellen. Vgl. Job 12:12, en Job 28:12; Spreuk. 1:2.

23 dat uws gelijke: Versta dit ten aanzien: I. van koningen, prinsen en vorsten, onder welke hij in wijsheid zeer heeft uitgestoken; II. van natuurlijke, politieke en burgerlijke dingen; welker eigenschappen, werkingen en toevallen hij wonderlijk getroffen heeft; III. van de manier, waarop hij zijn grote wijsheid gekregen heeft, t.w. niet door menselijke onderwijzing en arbeid, maar door goddelijke ingeving, en de verborgen aanblazing van de Geest.

– *i* Matt. 6:33; Efez. 3:20.

24 *al uw dagen zijn zal:* D.i. uw leven lang.

25 Dewelke David in de burcht Zions gezet had, 2 Sam. 6:17.

26 offerde brandofferen: Te weten, om God te danken: I. voor die vriendelijke verschijning, in welke Hij hem aangeboden heeft de keuze van iets aan hem te verzoeken; II. voor de milde belofte, die Hij hem daar gedaan had; III. voor het gevoelen van de vervulling derzelve; IV. voor de gelukkige bevestiging van zijn koninkrijk.

27 Zie Gen. 20:8.

28 *hoeren waren:* Zie van het Hebreeuwse woord Joz. 2:1.

29 *Och, mijn heer:* Zo onder, vs. 26. Zie Gen. 43:20.

30 *gelegen had:* T.w. zo dat zij haar kind in de slaap doodgedrukt had.

31 *lette in de morgen op hem:* Het Hebreeuwse woord betekent dikwijls, iets zeer naarstiglijk waarnemen en aanmerken; Job 37:14; Ps. 119:95; Jes. 43:18.

32 *Haalt mij een zwaard:* Hebr.: חֶרֶב, *neemt mij een zwaard*; d.i. nemende [brengt] mij. Zie van deze manier van spreken Gen. 12:15.

33 Versta hierdoor, de natuurlijke beweging en beroering, die een moederlijk hart heeft als zij haar kind in enig ongemak en nood, of gevaar van zwarigheid ziet. Zie deze manier van spreken Gen. 43:30, en de aantekening.

34 *dood het in geen geval:* Hebr.: תְּמִיתֶן, *dodende dood het niet*. Zo in vs. 27.

35 zij noch het uwe noch het mijne: Hebr.: יִהְיֶה, ook mijne, ook uwe zij het niet.

36 *wijsheid van God:* D.i. een zeer overtreffelijke en extra-ordinaire wijsheid, die hem van God gegeven was.

37 *in hem was:* Hebr.: קִרְבּ, *in het midden van hem*. Zie Job 20:14.

HOOFDSTUK IV

De voornaamste vorsten en ambtenaren van Salomo, vs. 1 enz. de grootheid van zijn koninkrijk, 20, 24. Zijn dagelijkse voeding voor zijn hof, 22. zijn paardenstallen, 26. zijn grote wijsheid, 29.

Salomo's vorsten en ambtenaren

ZO was de koning Salomo koning [1]over geheel Israël.

2 En deze waren de [2]vorsten, die hij had: Azaria, de zoon van Zadok, was [3]opperambtman.

3 Elihoref, en Ahia, de zoon van Sisa, waren [4]schrijvers; Josafat, de zoon van Ahilud, was [5]kanselier.

4 En Benaja, de zoon van Jojada, was over het leger; en Zadok en [6]Abjathar waren priesters.

5 En Azaria, de zoon van Nathan, was over de [7]bestelmeesters; en Zabud, de zoon van Nathan, was [8]overambtman, de vriend van de koning.

6 En Ahisar was [9]hofmeester; en [a]Adoniram, de zoon van Abda, was [10]over de belasting.

7 En Salomo had twaalf bestelmeesters over geheel Israël, die [11]de koning en zijn huis [12]verzorgden; voor elk was één maand in het jaar om te verzorgen.

8 En dit zijn hun namen: de [13]zoon van Hur was in het gebergte van Efraïm.

9 De zoon van Deker in [14]Makaz, en in Saalbim, en [15]Beth-semes, en Elon-beth-hanan.

10 De zoon van Hesed in [16]Arubboth; hij had [17]daartoe Socho en het hele land [18]Hefer.

11 De zoon van Abinadab had de hele [19]landstreek van Dor; deze had Tafath, de dochter van Salomo, tot een vrouw.

12 Baäna, de zoon van Ahilud, had [20]Taanach, en Megiddo, en het hele Beth-sean, dat is bij [21]Zartana, beneden van [22]Jizreël, van [23]Beth-sean aan tot [24]Abel-mehola, tot aan de overzijde van [25]Jokmeam.

13 De zoon van Geber was te [26]Ramoth in [27]Gilead; hij had de [28]dorpen van Jaïr, de zoon van Manasse, die in Gilead zijn; ook had hij de [29]streek [30]van Argob, die is in Basan, zestig grote steden, met muren en koperen grendels.

14 Abinadab, de zoon van Iddo, was te [31]Mahanaim.

15 Ahimaäz was in Nafthali; deze nam ook Salomo's dochter, Basmath, tot vrouw.

16 Baäna, de zoon van Husai, was in Aser en in [32]Aloth.

17 Josafath, de zoon van Paruah, in Issaschar.

18 Simeï, de zoon van Ela, in Benjamin.

19 Geber, de zoon van Uri, was in het land Gilead, het land van Sihon, de koning [33]van de Amorieten, en van Og, de koning van Basan, en hij was de enige bestelmeester, die in dat land was.

De grootheid en wijsheid van Salomo

20 Juda nu en Israël waren velen, als zand, dat aan de zee is in menigte, etende, en drinkende, en blij zijnde.

1 *over geheel Israël:* D.i. over de twaalf stammen. Dat van Salomo gezegd wordt tot onderscheiding van de volgende koningen, van welke sommigen, nl. die na hem uit het huis van David afkomstig waren, maar over twee stammen, Juda en Benjamin, regeerden; de anderen over de tien andere.

2 Versta opperofficieren, of bevelhebbers.

3 Of: *stadhouder*; t.w. van de koning, in de gehele regering van het rijk. Men houdt deze Zadok niet voor de hogepriester in de voorgaande hoofdstukken vermeld, maar voor een anderen van die naam, uit een anderen stam gesproten, en dat hij overste-president geweest is in de regering van het gehele land naast de koning, en daarom eerst van allen genoemd. Want het Hebreeuwse woord betekent niet alleen een priester, maar ook een politiek overste. Zie Gen. 41:45, en onder vs. 5. Anderen menen dat hij was de neef van Zadok, of de zoon van diens zoon Achimaäs, van welke wordt gewag gemaakt, 2 Sam. 15:27, en dat de zoon van deze, genoemd Azaria, in het bijzonder een priester was om Salomo en zijn gezin in goddelijke zaken te dienen.

4 Of: *secretarissen*. Zie ook van zulke officieren, 2 Sam. 8:17; Esth. 3:12.

5 Of: *registermeester of gedenkmeester*. Zie van dit ambt, 2 Sam. 8:16.

6 Die de naam van priester bij zijn leven heeft behouden, zonder de daad of actuelen dienst. Zie boven, 1 Kon. 2:26, 2:27.

7 Hebr.: *bestellers, of bestelden*. Versta, de twaalf ambtlieden hierna genoemd van vs. 7 tot vs. 19, die daartoe besteld en verordend waren, dat zij elk op zijn maand de koning en zijn hofgezin de gezetten voorraad van voedsel en drank bestellen zouden. Het Hebreeuwse woord wordt elders genomen voor een konings stadhouder, die in de regering van het land zijn plaats bewaart, onder 1 Kon. 22:48; idem voor anderen overste, onder, 1 Kon. 5:16; 2 Kron. 8:10.

8 Of: *president*; t.w. in de geheimen raad van de koning, waarom hij dagelijks zijn vrijen toegang tot de koning had als diens gemeenzamen en bijzonderen vriend. Is te onderscheiden van de opper-ambtman, vs. 2. Vgl. de aantekening.

9 Hebr.: *was over het huis*; d.i. over het gehele hofgezin van de koning, gelijk het woordje huis zo is gebruikt geweest, boven 1 Kon. 2:24. Zie Gen. 34:19.

– *a* 1 Kon. 5:14; 1 Kon. 12:18.

10 *over de schatting:* D.i. over de finantiën, domeinen, jaarlijkse inkomsten, tollen, schatting, enz. van de koning. Zodat deze overste zou mogen genoemd worden generaal-ontvanger, thesaurier of schatmeester van de koning. Anderen verstaan hier de oversten over het uitschot van de keurlingen, die als een schatting aan de koning gegeven waren om hem te dienen. Zie onder, 1 Kon. 5:13, 5:14.

11 *de koning:* D.i. hem.

12 T.w. van voedsel en drank.

13 *zoon van Hur:* Anders: *Ben-Hur, en zo in het volgende*.

14 Deze waren meest steden in de stam van Dan. Zie Joz. 19:41, 19:42, 19:43.

15 Genaamd Joz. 19:41 Ir-Semes.

16 Dit was een deel van het land van Juda.

17 Zie van deze stad, Joz. 15:35.

18 Zie Joz. 12:17.

19 *landstreek van Dor:* Dewelke was in de stam van Manasse over de Jordaan; Joz. 17:11; Richt. 1:27.

20 Deze behoorden ook tot de stam van Manasse; Joz. 17:11.

21 Zie Joz. 17:11, en Richt. 1:27.

22 Zie van andere Zartans Joz. 3:16.

23 Een stad in de stam van Issaschar Joz. 19:18.

24 Zie Richt. 7:22.

25 Dewelke was in de stam van Zebulon; Joz. 19:11.

26 Zie Deut. 4:43, en 1 Kon. 22:20.

27 Zie Gen. 31:21.

28 *dorpen van Jaïr:* Zie van deze Num. 32:41.

29 Zie Deut. 3:4.

30 Zie Deut. 3:14.

31 Zie Gen. 32:2.

32 Dit woord nemen enige niet voor een eigennaam, maar vertalen het opperdelen, in of aan het gebergte liggende, en behorende meest tot de stammen van Dan en Aser.

33 Versta, het resterende deel lands, van wat hier tevoren is genoemd geweest, vs. 13.

21 [34]En Salomo was heersende over al de
koninkrijken, van de [35]rivier [36 37]tot het land van
de Filistijnen, en tot aan de [38]grens van Egypte;
die brachten geschenken, en dienden Salomo al
de dagen van zijn leven.
22 [39]Het voedsel nu van Salomo was voor een
dag, dertig [40]kor meelbloem, en zestig kor meel;
23 Tien vette runderen, en twintig
weiderunderen, en honderd schapen; uitgezonderd de herten, en reeën, en buffelen en gemeste
vogels.
24 Want hij had heerschappij over al wat op
deze zijde [41]van de rivier was van [42]Thifsah tot
aan [43]Gaza, over alle koningen op deze zijde van
de rivier; en hij had vrede van al [44]zijn zijden
rondom.
25 En Juda en Israël [b]woonden zeker, ieder
[45]onder zijn wijnstok en onder zijn vijgeboom,
[46]van Dan tot Ber-seba, al de dagen van Salomo.
26 [c]Salomo had ook veertig duizend [47]paardenstallen tot zijn [48]wagens, en twaalf duizend
ruiteren.
27 [49]Die bestelmeesters nu, een ieder op zijn
maand, verzorgden de koning Salomo, en al
degenen, die tot de tafel van de koning Salomo
naderden; zij lieten geen ding ontbreken.
28 De gerst nu en het stro voor de paarden,
en voor de [50]snelle kamelen, brachten zij aan de
plaats, waar [51]hij was, ieder naar zijn last.
29 En God gaf Salomo [52]wijsheid en zeer veel
verstand, en een [53]wijd begrip van het [54]hart,
zoals zand, dat aan de [55]oever van de zee is.
30 En de wijsheid van Salomo was groter dan
de wijsheid [56]van al die van het oosten, en dan
alle wijsheid van de Egyptenaren;
31 Ja, hij was wijzer dan alle mensen; dan
[57]Ethan, de Ezrahiet, en Heman, en Chalcol, en
Darda, de zonen van Mahol; en zijn naam was
onder alle heidenen rondom.
32 En hij sprak [58]drie duizend [59]spreuken; daartoe waren zijn liederen duizend en vijf.
33 Hij sprak ook [60]van de bomen, van de [61]cederboom af, die op de [62]Libanon is, tot op de
[63]hysop, die aan de wand uitwast; hij sprak ook
van het vee, en van het gevogelte, en van de kruipende dieren, en van de vissen.
34 En van alle volken kwamen er, om de wijsheid van Salomo te horen, van alle koningen van
de aarde, die van zijn wijsheid gehoord hadden.

HOOFDSTUK V

Hiram sluit vriendschap met Salomo, vs. 1 enz. die hem vraagt om materialen voor de bouw van de tempel, 2 enz. Hiram, die God dankt voor zo'n opvolger van David, zendt

34 En Salomo: Wij hebben hier de vervulling van de belofte dikwijls vóór deze gegeven, gelijk Gen. 15:18; Ex. 23:31; Deut. 11:24; Joz. 1:4.

35 Nl. Eufraat. Zie Gen. 2:14. Deze rivier was de landpale van de Israëlieten tegen het noordoosten.

36 *tot:* Dit is hier ingevoegd uit 2 Kron. 9:26.

37 *het land van de Filistijnen:* Dat hun pale was tegen het westen.

38 *landpale van Egypte:* Versta, de rivier Sichor, de zuidpale huns lands.

39 *Het voedsel:* Hebr.: *het brood*.

40 *kor meelbloem:* Versta door dit woord de grootste maat van de Hebreën van droge waren, 10 efa, een efa 432 gewone eierschalen, en dus een kor 4320 eierschalen. Deze maat wordt ook genoemd homer, Lev. 27:16.

41 *van de rivier was:* Nl. Eufraat. Zo boven, vs. 21. Zie de aantekening.

42 De naam van een stad, gelegen aan de noordoostpale van het Israëlietische koninkrijk. Zie van deze ook, 2 Kon. 15:16.

43 Hebr.: *Hazza*. Een stad, gelegen aan de zuidwestpale van het land van Kanaän, Gen. 10:19; Deut. 2:23.

44 *zijn zijden rondom:* Hebr.: *overgangen*.

– *b* Lev. 26:5.

45 *onder zijn wijnstok:* Een manier van spreken, betekenende de tijd van grote vrede, overvloed en welstand in alle dingen, niet alleen tijdelijke, gelijk hier, maar ook in geestelijke, gelijk Micha 4:4; Zach. 3:10.

46 *van Dan tot Ber-Seba:* D.i. van de noordpale van het land van Kanaän tot de zuidpale; zo Richt. 20:1. Van Dan, zie Gen. 14:14. Van Ber-Seba, Gen. 21:31.

– *c* 1 Kon. 10:26; 2 Kron. 1:14; 2 Kron. 9:25.

47 Versta dit van plaatsen voor één paard, in welke ieder een paard stond. Nu Salomo heeft gehad 4000 paardenstallen, 2 Kron. 9:25, waarvan elke stad had tien paardensteden, makende tezamen het getal van 40.000.

48 Het getal van deze was 1400, onder 1 Kon. 10:26.

49 Die bestelmeesters nu: Dewelke boven, vs. 7, enz. zijn genoemd geweest.

50 *snelle kamelen:* Genoemd drommedarissen. Anderen vertalen het Hebreeuwse woord postpaarden, snelle paarden, of muilen, die ook zeer snel waren in het lopen. Zie Esth. 8:10, 8:14.

51 hij was: Nl. de koning Salomo. Anders: in de plaats waar het [besteld] was, of waar een ieder was, naar zijn last.

52 Zie boven, 1 Kon. 3:12.

53 Hebr.: *wijdte, of breedheid van het hart*; welke somtijds in het kwade genomen werd, betekenende grootheid van het hart, Spreuk. 21:4; somtijds in het goede, gelijk hier, en betekent een groot begrip, niet alleen van wetenschap, onderscheiding en memorie, maar ook van moedigheid, courage en lust om in vele dingen alles treffelijk uit te richten.

54 gelijk zand: D.i. van de voorzegde dingen had hij zoveel als het zand, enz., een overtollige manier van spreken; gelijk boven, 1 Kon. 1:40.

55 *oever van de zee is:* Hebr.: *lip van de zee*.

56 *van al die van het oosten:* Hebr.: *kinderen van het oosten*. Zie Gen. 29:1. Deze, gelijk ook de Egyptenaars, waren beroemd van grote wijsheid in allerlei wetenschap, hoewel zij daarna tot ijdele en bijgelovige kunsten vervallen zijn, Jes. 2:6.

57 Zie van deze mannen, 1 Kron. 2:6.

58 *drie duizend:* Waarvan een deel zijn in de boeken van de Spreuken, in de Prediker en in het Hooglied.

59 Het Hebreeuwse woord betekent een rede, die om haar kortheid, wijze en diepzinnige lering boven andere uitsteekt, Spreuk. 1:1.

60 *van de bomen:* De schriften hiervan zijn nu niet voorhanden, en dat zonder vermindering van de Heilige Schrift of nadeel van onze zaligheid.

61 *cederboom af:* Zie Richt. 9:15.

62 *Libanon is:* Een kostelijk gebergte, gelegen aan de noordpale van Palestina. Zie Deut. 3:25, en Deut. 11:24; Joz. 9:1; Ps. 92:13; Jes. 35:2.

63 Het Hebreeuwse woord ezob hebben de Griekse overzetters hyssopus overgezet, welk woord de apostel behoudt, Hebr. 9:19, hoewel enige hetzelfde houden voor wilde majolein, anderen voor bonenkruid, of hofkumme, anderen voor rozemarijn of parietaria; d.i. muurkruid, glaskruid, mos. Zodat het onzeker is wat het bij de ouden voor een kruid geweest is. Zie Ex. 12:22.

ze hem toe, met afspraken over de voorwaarden, 7. Het getal van de arbeiders en werklieden aan de tempel, 13.

Verbond met Hiram voor de tempelbouw

EN [1]Hiram, de koning van [2]Tyrus, [3]zond zijn knechten tot Salomo (want hij had gehoord, dat zij Salomo tot koning gezalfd hadden in de plaats van zijn vader), [a]omdat Hiram [4]altijd [5]van David gehouden had.

2 Daarna zond Salomo tot Hiram, zeggende:

3 [b]U weet, dat mijn vader David voor de [6]Naam van YHWH, zijn God, geen [7]huis kon bouwen, vanwege de oorlogen, waarmee [8]zij hem omsingelden, totdat YHWH hen [9]onder zijn voetzolen gaf.

4 Maar nu heeft YHWH, mijn God, mij van rondom rust gegeven; er is geen tegenstander, en geen [10]bedreiging.

5 En zie, [11]ik [c]denk voor de Naam van YHWH, mijn God, een huis te bouwen; zoals YHWH gesproken heeft tot mijn vader David, zeggende: [d]Uw zoon, die Ik in uw plaats op uw troon zetten zal, die zal voor Mijn Naam dat huis bouwen.

6 Zo gebied nu, dat men [12]mij cederen uit de Libanon houwe, en mijn knechten zullen met uw knechten zijn, en het loon van uw knechten zal ik u geven, naar al wat u zeggen zult; want u weet, dat onder ons niemand is, die weet hout te houwen, zoals de [13]Sidoniërs.

7 En het gebeurde, als Hiram de woorden van Salomo gehoord had, dat hij zich zeer verblijdde, en zei: [14]Gezegend zij YHWH vandaag, Die David een wijze zoon gegeven heeft over dit grote volk!

8 En Hiram zond tot Salomo, zeggende: Ik heb gehoord, waarom u tot mij gezonden hebt; ik zal al uw wil doen met het cederhout, en met het [15]dennenhout.

9 Mijn knechten zullen het afbrengen van de [16]Libanon [17]aan de zee; en ik zal het op vlotten over de zee [18]doen voeren, tot die plaats, [19]die u aan mij ontbieden zult, en zal het daar [20]los maken, en u zult het wegnemen; u zult ook mijn wil doen, dat u mijn huis [21]voedsel geeft.

10 Zo gaf Hiram aan Salomo cederhout en dennenhout, naar al zijn wil.

11 En Salomo gaf Hiram twintig duizend [22]kor tarwe, tot voedsel van zijn huis, en twintig [23]kor gestoten olie; dat gaf Salomo aan Hiram jaar op jaar.

12 YHWH dan gaf Salomo wijsheid, zoals Hij tot hem [e]gesproken had; en er was vrede tussen Hiram en tussen Salomo, en zij beiden maakten een verbond.

De werklieden voor de tempel

13 En de koning Salomo legde heel Israël een [24]herendienst op; de herendienst bestond uit dertig duizend man.

14 En hij zond hen naar de Libanon, tien duizend per [25]maand bij beurten; een maand waren zij op de Libanon; twee maanden elk in zijn

1 Hij wordt ook Hirom genoemd, onder vs. 10, 5:18; idem Huram, 2 Kron. 2:3, en is te onderscheiden van een anderen Hiram, die een zeer kundig werkmeester was, de zoon van een weduwe; van wie zie onder 1 Kon. 7:13, 7:14, en 2 Kron. 2:13.

2 De hoofdstad van Fenicië, gelegen in de Middellandse zee, zevenhonderd treden van het vasteland, vóór de tijd van Alexander de Grote zeer rijk, machtig en vermaard door haar zeevaart en koophandel. Zie Jes. 23; idem Ez. 26, Ez. 27, en Ez. 28.

3 *zond zijn knechten:* Om zijn blijdschap te verklaren dat Salomo in zijns vaders plaats koning geworden was, om zijn vriendschap te bekomen en in een verbond met hem te treden; gelijk dit ook geschied is. Zie vs. 12.

– *a* 2 Sam. 5:11; 1 Kron. 14:1.

4 Hebr.: *al de dagen*.

5 bemind had: Of: Davids vriend geweest was.

– *b* 1 Kron. 28:3.

6 *Naam van YHWH:* D.i. YHWH zelf, die zich in zijn woord en werken geopenbaard heeft. Zo onder en Ps. 20:2, en Ps. 52:11, enz. Zie Deut. 28:58.

7 *geen huis kon bouwen:* Vgl. Gen. 28:17, 28:22.

8 zij hem omsingelden: Te weten, de vijanden, die hem oorlog aandeden.

9 *onder zijn voetzolen gaf:* D.i. onderwierp en onder zijne heerschappij bracht. Zie een gelijke manier van spreken, Ps. 8:7; 1 Kor. 15:27; Ef. 1:22.

10 bejegening van kwaad: Of kwaad toeval, t.w. die mij verhinderen zou voor de Heer een huis te bouwen.

11 ik denk: Hebr.: יְשָׂרְאֵל, ik zeg; t.w. in mijn hart, gelijk zulk zeggen verklaard wordt, Gen. 17:17; Ps. 14:1, en Ps. 36:2; Rom. 10:6. Zeggen in mijn hart is zoveel als denken, overleggen, gevoelen, voornemen, besluiten. Zie Gen. 20:11. De zin is hier dat Salomo niet alleen dacht, maar ook voornam en vastelijk besloot voor de Heer een huis te bouwen.

– *c* 2 Kron. 2:1.

– *d* 2 Sam. 7:13; 1 Kron. 22:10.

12 Zie boven, 1 Kon. 4:33.

13 Inboorlingen en burgers van de stad Sidon; van dewelke zie Gen. 10:15.

14 Zie Gen. 14:20.

15 Of: een soort van cederen, waarvan men pijlen, spiesen, kisten, muzikale instrumenten, enz. maakte. Anders: abelenhout. Zie van hetzelfde 2 Sam. 6:5; onder, 1 Kon. 6:15, 6:34; 2 Kon. 19:23; 2 Kron. 3:5.

16 Zie boven, 1 Kon. 4:33.

17 *aan de zee:* Nl. van Jaffo, of Joppe; 2 Kron. 2:16.

18 *doen voeren:* Hebr.: הֲרִבֵּה, *doen leggen*; d.i. ik zal het op vlotten leggen en over de zee doen voeren. Het is een Hebreeuwse manier van spreken, die dikwijls voorvalt. Zie Gen. 12:15.

19 die u: Hebr.: die u mij zenden zult; d.i. door zending laten weten.

20 *los maken:* Of: *ontdoen, ontbinden*. Het Hebreeuwse woord betekent eigenlijk iets verstrooien, verdelen, of losmaken van elkaar; gelijk dit ook met de vlotten geschiedt.

21 *voedsel geeft:* Hebr.: יָם, *brood*; waaronder ook ander voedsel begrepen is, gelijk vs. 11 uitwijst. Zie Gen. 3:19. Daarom, ofschoon Tyrus en Sidon door de zeevaart rijke steden waren, zo hadden zij nochtans een dor land, dat niet veel vruchten voortbracht; om welke oorzaak zij uit andere landen met voorraad van het voedsel moesten geholpen zijn, en voornamelijk uit het land van Israël; Hand. 12:20.

22 *kor tarwe:* Zie van deze maat boven, 1 Kon. 4:22.

23 *kor gestoten olie:* Uit deze plaats, alsook uit Ez. 45:14, blijkt dat deze maat ook in natte waren gebruikt is geweest, hoewel zij eigenlijk is geweest van droge waren. Er staat 2 Kron. 2:10 van 20.000 bathen olie; idem worden nog hierbij gevoegd 20.000 kor gerst en 20.000 bathen wijn. Maar men houdt dat hier en in 2 Kron. 2:10 van verscheidene leveringen gesproken wordt: hier, van hetgene dat tot jaarlijks onderhoud van Hirams huisgezin behoorde, en daar, van hetgene de werklieden behoefden.

– *e* 1 Kon. 3:12.

24 Hierdoor wordt verstaan een schatting niet van goed of geld, maar van personen en mannen, die gekozen en opgenomen werden om op het gebergte Libanon, tot de bouwing van de tempel, hout te houwen, enz. Vgl. onder, 1 Kon. 9:21, en de aant.

25 *bij beurten:* Hebr.: חֲכֻמַּת, *met veranderingen*.

huis; en Adoniram [26]had de leiding over deze herendienst.

15 Daartoe had Salomo [27]zeventig duizend, die last droegen, en tachtig duizend [28]houwers op het gebergte.

16 Behalve de oversten van Salomo's [29]bestelden, die over dat werk waren, drie duizend en [30]driehonderd, die heerschappij hadden over het volk, dat dat werk deed.

17 Als de koning het nu gebood, zo voerden zij grote stenen toe, [31]kostelijke stenen, gehouwen stenen, om de grond van dat huis te leggen.

18 En de bouwers van Salomo, en de bouwers van Hiram, en [32]de Giblieten behieuwen ze, en bereidden het hout toe, en de stenen, om dat huis te bouwen.

HOOFDSTUK VI

De tijd van de bouw van Salomo's tempel, vs. 1 enz. de vorm en grootte daarvan, 2. de vensters, kamers en materialen, 4. de belofte die God over de tempel uitspreekt, 11. de bekleding van de wanden en de vloer, 14. de Aanspraakplaats, 16. de cherubs, 23. verschillend sieraad, 28. deuren, 31. het binnenvoorhof, 36. de tijd hoe lang de bouw van de tempel geduurd heeft, 37.

De bouw van de tempel

HET gebeurde nu [1]in het vierhonderd en tachtigste jaar, na de uitgang van de Israëlieten uit Egypte, in [a]het vierde jaar van het koninkrijk van Salomo over Israël, in de maand [2]Ziv (deze is [3]de tweede maand), dat hij [b]het huis van YHWH [4]bouwde.

2 En dat huis, dat de koning Salomo voor YHWH bouwde, was van zestig [5]ellen in zijn [6]lengte, en van twintig in zijn [7]breedte, en van dertig ellen in zijn hoogte.

3 En [8]het voorhuis, vooraan de [c]tempel van dat huis, was in zijn lengte van twintig ellen, [9]naar de breedte van het huis, tien ellen in zijn [10]breedte, vooraan het huis.

4 En hij maakte vensters aan het huis van [11]gesloten uitzichten.

5 En [12]rondom [13]aan de wand van het huis bouwde hij [14]kamers, aan de wanden van het huis rondom, [15]zowel van de tempel als van [16]de aanspraakplaats. Zo maakte hij [17]zijkamers rondom.

6 [18]De onderste kamer was van vijf ellen in haar breedte, en de middelste van zes ellen in haar

26 was over dit uitschot: D.i. hij had last om dit uitschot op te nemen, of opzicht daarover te hebben nadat het opgenomen was; of beide was het hem toevertrouwd. Zie van deze Adoniram ook boven, 1 Kon. 4:6.

27 *zeventig duizend:* Deze waren vreemdelingen, gelijk te zien is 2 Kron. 2:17, 2:18.

28 Het Hebreeuwse woord betekent zowel steenhouwers, 1 Kron. 22:2, als houthouwers, Ezra 3:7.

29 D.i. ambtlieden, officieren, commiezen. Vgl. boven, 1 Kon. 4:5, en de aant.

30 2 Kron. 2:2 staat zeshonderd, dat aldus verstaan wordt, dat de driehonderd, hier nagelaten, de opzieners van deze oversten geweest zijn. Anderen menen dat er drieduizend en driehonderd waren over de lastdragende mannen en steenhouwers, en driehonderd over degenen, die in het gebergte Libanon bezig waren.

31 *kostelijke stenen:* Versta niet edelgesteenten, die ook aldus genoemd worden, onder, 1 Kon. 10:2, 10:10, maar die van fatsoen en grootte zeer uitnemend waren.

32 *de Giblieten:* Eniger gevoelen is, dat deze zijn geweest de inwoners van de stad Gebal, die bij Zidon lag in Fenicië; van dewelke zie Ps. 83:8 en Ez. 27:9. Men houdt ook dat Giblim de naam zij geweest van vermaarde konstenaren in steenwerken.

1 *in het vierhonderd en tachtigste jaar:* Sommigen rekenen deze jaren aldus: onder Mozes in de woestijn zijn de kinderen van Israël geweest veertig jaren, onder Jozua zeventien, onder de richters 299, onder Eli, Samuël en Saul tachtig, onder David veertig. Deze tezamen gerekend, met vier jaren van het koninkrijk Salomo's, maken 480 jaren.

– *a* 2 Kron. 3:2.

2 Meest overeenkomende met onze April, en ten dele met onze Mei. Zie van deze maand ook onder vs. 37; idem Num. 1:1.

3 *de tweede maand:* Naar de ordinantie van de Heer, Ex. 12:2.

– *b* Hand. 7:47.

4 D.i. begon te bouwen, zo Gen. 5:32. Zie hiervan breder onder vs. 37, 6:38; 2 Kron. 3:1.

5 *ellen in zijn:* T.w. heilige. Zie van deze maat, Gen. 6:15.

6 Deze strekt zich van het oosten tot het westen.

7 Deze was van het zuiden tot het noorden.

8 *het voorhuis:* Versta niet hierdoor een ruimte voor aan de ingang van het heilige.

– *c* Joh. 10:23; Hand. 3:11; Hand. 5:12.

9 *naar de breedte van het huis:* D.i. dit voorhof is zo lang geweest, als het huis van de Heer of de tempel breed was. Vgl. vs. 2.

10 Hier wordt maar gesproken van zijn lengte en breedte; maar 2 Kron. 3:4 vinden wij ook zijn hoogte, welke was van honderd twintig ellen.

11 *gesloten uitzichten:* D.i. die ten dele eng en als gesloten waren, tegen het inkijken en ongemak van het weer, ten dele breed, en zo bekwaam voor het vatten van de zonneschijn en het uitzicht. Aldus, naar eniger gevoelen, zijn de vensters in de muur, die zeer dik was, van buiten eng en van binnen wijd geweest. Anderen menen dat zij van buiten wijd en van binnen eng waren; anderen van buiten en van binnen wijd, maar allengskens van beide zijden nauw, ingaande tot het midden van de muur, alwaar zij met glas toegesloten waren, tegen het kwade weer. Anders: die men openen en sluiten kon.

12 T.w. aan de zuid- en west- en noordzijden van het huis, maar niet aan de oostzijde, welke met het portaal bezet was.

13 *aan de wand:* D.i. aan de muur van de tempel; en dat zo, dat de balken de kamers hier gemeld, niet waren gewrocht in de muur van de tempel, maar lagen op de neuten of balkstenen van denzelfden muur daar hij van buiten ingekort was. Deze inkorting geschiedde tot driemaal toe, telkens met het opbouwen van vijf ellen, en dan waren op die uitstekende neutstenen de balken van de kamers, die van drie verdiepingen waren, gelegd en gepast.

14 Hebr.: *vloeren*; d.i. kamergebouwen en vertrekken buiten aan de tempel ten gebruike van de priesters, als zij hun ambt bedienen zouden, en om daarin op te sluiten de eerstelingen, de tienden, de priesterlijke kleren, de offeranden en andere dingen behorende tot de godsdienst enz. Zie 2 Kon. 11:2, en 1 Kron. 28:12, en Ez. 42:13, 42:14.

15 *van de tempel:* Versta het voorste deel van de tempel, anders genoemd het heilige, waarin de priesters dagelijks gingen om te roken en de lampen toe te maken.

16 Of: *Antwoordplaats*. Het Hebreeuwse woord heeft zijn naam van aanspreken. Versta, de innerste plaats van de tempel, anders genoemd het heilige van de heiligen, vanwaar God zijn aanspraak en antwoord gaf. Vgl. onder, vs. 16, 6:20.

17 zijkameren rondom: Hebr.: סָבִיב, ribben. Versta, dezelfde kamer, van welke in het begin van vs. 5 gesproken is, of zekere gangen van galerijen, die vooraan langs de tweede en derde verdieping van deze kamers waren.

18 *De onderste kamer:* Zo de muur van de tempel drie inkortingen had, de onderste, de middelste en de opperste, zo was de onderste verdieping van de kamers een el nauwer dan de middelste, en de middelste weer zoveel nauwer dan de opperste.

breedte, en de derde van zeven ellen in haar breedte; want [19]hij had aan het huis rondom naar buiten inkortingen gemaakt, opdat zij [20]zich niet hielden [21]in de wanden van het huis.

7 Het huis nu, als het gebouwd werd, werd met [22]volmaakte steen, [23]zoals die toegevoerd was, gebouwd; zodat geen hameren, noch bijl of enig ijzeren gereedschap gehoord werd in het huis, als het gebouwd werd.

8 De deur [24]van de middelste zijkamer was aan de [25]rechterzijde van het huis; en door wenteltrappen ging men tot de middelste zijkamer, en van de middelste tot de [26]derde.

9 Zo bouwde hij het huis, en volmaakte het; en [27]bedekte dat huis met [28]gewelven en [29]rijen van cederen.

10 Hij bouwde ook de kamers aan het hele huis, van vijf ellen in haar hoogte; en [30]hij voegde ze vast aan dat huis met cederhout.

Gods belofte over de tempel

11 Toen kwam het woord van YHWH tot Salomo, zeggende:

12 Wat dit huis betreft, dat u bouwt, [d]zo u wandelt in Mijn [31]voorschriften, en doet Mijn rechten, en onderhoudt al Mijn geboden, door daarin te wandelen; zo zal Ik Mijn woord met u bevestigen, [e]dat Ik tot uw vader David gesproken heb;

13 En Ik zal [32]in het midden van de Israëlieten wonen; en Ik zal Mijn volk Israël niet verlaten.

De inrichting van de tempel

14 Zo [33]bouwde Salomo dat huis en volmaakte het.

15 Ook [34]bouwde hij de wanden van het huis van binnen met cederen [35]planken; van de vloer van het [36]huis tot aan het dak van de wanden, beschoot hij ze van binnen met hout; en overdekte de vloer van [37]het huis met dennen planken.

16 Daartoe [38]bouwde hij [39]twintig ellen met cederen planken aan de zijden van het huis, [40]van de vloer af tot de wanden; dit bouwde hij [41]Hem van binnen tot een aanspraakplaats, tot het heilige van de heiligen.

17 Dat huis nu was van veertig ellen, namelijk de [42]tempel, die vooraan was.

18 En het ceder aan het huis inwendig was gesneden met [43]knoppen en [44]open bloemen; het was al ceder, geen steen werd gezien.

19 En de aanspraakplaats bereidde hij [45]inwaarts in [46]het huis, om de ark van het verbond van YHWH daar te zetten.

20 En de aanspraakplaats [47]vooraan was van twintig ellen in lengte, en van twintig ellen in breedte, en van [48]twintig ellen in haar hoogte, en hij overtrok [49]ze met gesloten goud; ook overtrok hij het [50]cederen altaar.

19 hij had aan het huis: Hij had de dikte van de muur van de tempel telkens een el gesmald, om op de neutstenen de balken van de kamers te leggen. Deze smalling of inkorting was in de hoogte van de muur van vijf en tien en vijftien ellen.

20 *zich niet:* T.w. de kamers.

21 D.i. met hun balken in de muur van de tempel niet ingelaten werden met doorboring en verbreking van dezelfde. Vgl. Ez. 41:6.

22 *volmaakte steen:* D.i. die tevoren tot het werk volkomenlijk bereid was, dat ook van het hout is gezegd, boven, 1 Kon. 5:18.

23 *zoals dezelfde toegevoerd was:* Hebr.: מַקְבֻּוֹת, *van de toevoering*; d.i. met steen, zoals die daar aangevoerd kwam.

24 *van de middelste zijkamer:* D.i. door welke men opging naar de middelste zijkamer.

25 Hebr.: *schouder*. De rechterzijde van de tempel in het uitgaan was het zuiden. Want de ingang van de tempel stond in het oosten, en het allerheiligste in het westen.

26 T.w. zijkamers. Uit het getal van velen kan men hier verstaan dat elke verdieping verscheidene kamers en hoeken heeft gehad. Zie 2 Kon. 11:2.

27 T.w. van binnen aan zijn dak.

28 Hebr.: *naar sommiger gevoelen, ruggen*.

29 *rijen van cederen:* Hebr.: אֲרָזִים, *ordeningen in, of, met cederen*; d.i. met ordelijke samenhechting van cederen balken, planken, of berderen.

30 hij voegde: D.i. hij legde ze en paste ze op de inkorting van de muur van de tempel. Zie boven, vs. 6.

– *d* 1 Kon. 2:4; 1 Kon. 9:4.

31 Hoe deze drie woorden: inzettingen, rechten en geboden, onderscheiden worden, zie boven, 1 Kon. 2:3.

– *e* 2 Sam. 7:13; 1 Kron. 22:10; idem v. 19.

32 *in het midden:* Zie Lev. 26:12.

33 D.i. hij ging in de bouwing van de tempel voort, om die van binnen te volmaken en te versieren.

34 *bouwde hij:* D.i. hij beschoot de wanden met cederen planken enz. zo in vs. 16.

35 Hebr.: *zijden*; en zo in het volgende.

36 *tot aan het dak van de wanden:* Hebr.: קִירוֹת, *tot aan de wanden van het dak*; d.i. tot aan het opperste deel van de muur, waarop het dak rust.

37 *het huis:* Versta dit niet van het innerste deel van het huis, maar van het voorste, genaamd het heilige.

38 De zin is, dat hij de tusschenmuur, waardoor het heilige van het allerheiligste onderscheiden werd, met cederen planken beschoten heeft.

39 *twintig ellen:* De lengte van de tempel was zestig ellen, boven, vs. 2, waarvan het voorste had veertig, en vervolgens het innerste twintig.

40 *van de vloer af:* D.i. de hele vloer van de ene muur tot de andere.

41 Nl. de Heer, van wie recht tevoren in vs. 13 gesproken is.

42 Genaamd het heilige. Dit was dubbel zo lang als het heilige van de heiligen, dat maar twintig ellen in de lengte had, onder vs. 20.

43 Anders: *wilde kouwoerden, zo onder, 1 Kon*. 7:24.

44 *open bloemen:* Hebr.: צִצִּים, *opening van de bloem*. Zo in het volgende.

45 T.w. de plaats waar het allerheiligste was; in het uiterste van de tempel.

46 *het huis:* Hebr.: הַכֵּיִן, *in het midden van het huis*. Het woordje huis betekent hier het gehele gesticht van de tempel.

47 D.i. welke, als iemand inging van het oosten naar het westen, voor hem lag in het einde van het heilige. Anders: de ruimte, [of, de aangezichten] van de aanspraakplaats, was van, enz.

48 *twintig ellen in haar hoogte:* Boven, vs. 2, staat wel, van het gehele huis, dat het dertig ellen in zijn hoogte had, maar omdat men van het eerste voorhof tot het tweede, en van het tweede tot het heilige, en van dit tot het allerheiligste met trappen moest opklimmen, gelijk men kan afnemen, Ez. 40:6, zo is het geen wonder, dat de vloer enige ellen hoger, en nader aan het dak geweest is.

49 *met gesloten goud:* D.i. dicht fijn, rein. Zie 2 Kron. 3:4. Of: zo genoemd [gelijk anderen menen] omdat het van David tot de timmering van de tempel was opgesloten en bewaard geweest, 1 Kron. 29:3, 29:4, waar het ook goud van Ofir genoemd wordt, dat om zijn waardigheid altijd in grote achting geweest is, Job 22:24; maar het edelste en kostelijkste goud is in het algemeen ook zo genoemd geweest, omdat men dat zeer nauw pleegt op te sluiten, Job 28:15.

50 *cederen altaar:* Versta het reukaltaar, waarvan ook gesproken wordt onder, vs. 22, en 1 Kon. 9:25. Dit heeft Salomo ook met goud overtogen, en wordt daarom genoemd het gouden altaar, onder 1 Kon. 7:48.

21 En Salomo overtrok het [51]huis van binnen
met gesloten goud; en [52]hij trok voor de aan-
spraakplaats een voorhangsel heen door met
gouden ketenen, en overtrok dat met goud.
22 Zo overtrok hij het hele huis met goud, tot-
dat het hele huis volmaakt was; daartoe overtrok
hij met goud het hele altaar, dat voor [53]de aan-
spraakplaats was.
23 [f]In de aanspraakplaats nu maakte hij twee
[54]cherubs van [55]olieachtig hout; elks hoogte was
tien ellen.
24 En van vijf ellen was de ene vleugel van de
cherub, en van vijf ellen de andere vleugel van
de cherub; [56]van het einde van zijn ene vleugel,
tot aan het einde van zijn andere vleugel, waren
tien ellen.
25 Zo was de andere cherub van tien ellen;
beide cherubs hadden dezelfde maat, en de-
zelfde [57]snede.
26 De hoogte van de ene cherub was van tien
ellen, en zo van de andere cherub.
27 En hij zette deze cherubs in het midden van
het [58]binnenste huis; [g]en [59]de cherubs sprei-
den de vleugels uit, zodat de vleugel van de ene
raakte aan deze wand, en de vleugel van de an-
dere cherub raakte aan de andere wand; en hun
vleugels naar het midden van het huis raakten
vleugel aan vleugel.
28 En hij overtrok deze cherubs met goud.
29 En al de wanden van het huis, in het ronde,
graveerde hij met uitgesneden graveringen van
cherubs, en van palmbomen, en open bloemen,
van binnen en [60]van buiten.
30 Daartoe overtrok hij de vloer van het huis
met goud [61]van binnen en van buiten.
31 En aan de ingang van de aanspraakplaats
maakte hij deuren van olieachtig hout; de bo-
vendorpel met de posten [62]was het vijfde deel
van de wand.
32 De twee deuren ook waren van olieachtige
bomen; en hij graveerde daarop graveringen
van cherubs, en van palmbomen, en van open
bloemen, die hij met goud overtrok; [63]ook trok
hij goud over de cherubs en over de palmbomen.
33 En zo maakte hij aan de deuren van de
tempel posten van olieachtige bomen, uit [64]het
vierde deel van de wand.
34 En de twee deuren waren van [65]dennenhout;
de twee zijden van de ene deur waren
omdraaiende; zo waren de twee gegraveerde zij-
den van de andere deur omdraaiende.
35 En hij graveerde ze met cherubs, en
palmbomen, en open bloemen, die hij met goud
overtrok, gericht naar het uitgesnedene.
36 Daarna bouwde hij [66]het binnenste voorhof
van drie rijen gehouwen stenen, en een rij cede-
ren balken.
37 In het vierde jaar werd de grond van het
huis van YHWH gelegd, in de maand [67]Ziv;
38 En in het elfde jaar, in de maand Bul, [68]die is
de achtste maand, was dit huis volmaakt, naar al
zijn [69]stukken en naar al zijn behoren; zo heeft hij
zeven jaren daaraan gebouwd.

HOOFDSTUK VII

De bouw van Salomo's huis, vs. 1 enz. Van het Huis van Libanon, 2. Van het voorhuis van de pilaren, 6. van het voorhuis van het gericht, 7. van het huis van de dochter van Farao, 8. van Hiram, de kunstige werkmeester, 13. van de twee koperen pilaren, 15. de gegoten zee, 23. de tien koperen stellingen, 27. de tien koperen wasvaten, 38. kortom alle

51 *huis van binnen:* Versta, het heilige van de heiligen; gelijk in het einde van vs. 21 verklaard wordt.

52 hij toog: De zin is dat Salomo een voorhang heeft laten maken, welke hij langs heen aan het schutsel, dat het heilige van het allerheiligste onderscheidde, heeft opgetogen, hangende aan gouden ketenen. Zie van de voorhang Ex. 26:31, 26:32, 26:33.

53 gehele altaar: Zie boven, vs. 20.

– *f* Ex. 25:18.

54 Zie Gen. 3:24.

55 *olieachtig hout:* De cherubim, die Mozes liet maken, waren van louter goud, Ex. 25:18. Sommigen nu houden deze olieachtige bomen niet voor olijfbomen, maar voor andere bomen, die mee olie uitgeven, gelijk cederbomen en pijnbomen, enz., want de olijfbomen worden van de olieachtige onderscheiden, gelijk Neh. 8:16.

56 *van het einde van zijn ene vleugel:* Hebr.: אַמּוֹת, van de einden van zijn vleugelen tot aan de einden van zijn vleugelen.

57 D.i. maaksel.

58 *binnenste huis:* D.i. het heilige van de heiligen; zo wordt het heilige genoemd de tempel die vooraan was, boven vs. 17.

– *g* Ex. 25:20.

59 *cherubs spreidden de vleugelen uit:* De zin is, dat de twee cherubim, in het heilige van de heiligen staande, elk met zijn enen vleugel raakte de wand, de één die aan de zuidzijde, de andere die aan de noordzijde was, en dat zij dan met hun andere vleugelen elkaar raakten; zodat zij met dezelfde de gehele breedte van de plaats overreikten; want gelijk deze twintig ellen breed was, boven vs. 20, zo was elke vleugel vijf ellen lang, boven vs. 24; vervolgens stonden beide de cherubim van elkaar tien ellen, en elk van de wand van zijn zijde vijf ellen, makende tezamen twintig ellen. Vgl. 2 Kron. 3:11, enz.

60 *van buiten:* Hierdoor verstaan sommigen de wand, die het allerheiligste van het heilige onderscheidde, welke hij versierd heeft, niet alleen van binnen aan de zijde, die in het allerheiligste was, maar ook van buiten aan de zijde, die in het heilige stond. Anderen verstaan het in het algemeen van de wanden, zo van het allerheiligste als van het heilige.

61 *van binnen en van buiten:* D.i. in het allerheiligste en in het heilige.

62 D.i. hij was zo breed en hoog als het vijfde deel van de wand, t.w. vier ellen. Want de wand van de aanspraakplaats was twintig ellen breed en hoog. Zie boven, vs. 16. Anderen vertalen dit zo, dat de bovendorpel en de posten van vijf hoeken, of leden waren.

63 ook trok hij: Hierdoor kon het maaksel van het gegraveerde werk altijd gezien worden.

64 *het vierde deel:* Want de posten [de deur mee gerekend zijnde] waren vijf ellen breed en hoog, dat is het vierde deel van twintig. Andere verstaan dit zo van de posten, dat zij vierhoekig of vierledig waren. Vgl. boven, vs. 31, en de aant.

65 Zie boven, 1 Kon. 5:8.

66 *het binnenste voorhof:* Versta, het voorhof, dat naast de tempel was, en het voorhof van de priesters genoemd wordt, 2 Kron. 4:9, omdat niemand dan zij en de Levieten daarin mocht komen, en omdat de priesters daarop het brandoffer-altaar offeranden deden en de godsdienst waarnamen.

67 Zie boven, vs. 1.

68 welke is: Deze maand komt overeen ten dele met onze October, ten dele met onze November.

69 Hebr.: *dingen, of woorden*; d.i. naar alles wat daarvan gezegd en bestemd was.

werk, gereedschap en voorwerpen, koperen en gouden, 40. de geheiligde dingen worden in de tempel gebracht, 51.

De bouw van Salomo's paleis

MAAR [1a]aan zijn huis bouwde Salomo [2]dertien jaren, en hij volmaakte zijn hele huis.

2 Hij bouwde ook het huis [3]van [4]het woud van Libanon, van honderd ellen in zijn lengte, en vijftig ellen in zijn breedte, en dertig ellen in zijn hoogte, [5]op vier rijen van cederen pilaren, [6]en cederen balken op de pilaren.

3 En het was bedekt met [7]ceder van boven [8]op de ribben, [9]die op vijf en veertig pilaren waren, vijftien in een rij.

4 [10]Er waren drie rijen van uitzichten, dat het ene venster was over het andere venster, in drie orden.

5 Ook waren al de deuren en de posten vierkantig [11]van dezelfde uitzicht; en venster was tegenover venster, [12]in drie orden.

6 Daarna maakte hij [13]een voorhuis [14]van pilaren; [15]vijftig ellen was zijn lengte, en dertig ellen zijn breedte; en het voorhuis was tegenover [16]die, en de pilaren met de dikke balken daartegenover.

7 Ook maakte hij [17]een voorhuis voor de troon, alwaar hij richtte, tot een voorhuis van het gericht, dat met ceder bedekt was, [18]van vloer tot vloer.

8 En aan zijn huis, alwaar hij woonde, was een ander voorhof, [19]meer inwaarts dan dat voorhuis, dat aan hetzelfde werk gelijk was; ook maakte hij voor de dochter van [b]Farao, die Salomo tot vrouw genomen had, [20]een huis, aan [21]dat voorhuis gelijk.

9 [22]Al deze dingen waren van kostelijke stenen, [23]naar de maten gehouwen, van binnen en van buiten met de zaag gezaagd; en dat van de grondslag tot aan [24]de neutstenen een palm breed, en van buiten tot het grote [25]voorhof.

10 Het was ook gegrondvest met kostelijke stenen, grote stenen; met stenen van tien ellen, en stenen van acht ellen.

11 En [26]bovenop kostelijke stenen, naar de winkelmaten gehouwen, en [27]cederen.

12 En het [28]grote voorhof was rondom van drie rijen gehouwen stenen, met een rij van cederen balken. Zo was het met het [29]binnenste voorhof, van het huis van YHWH, en met het voorhuis van dat huis.

Hiram vervaardigt het koperwerk

13 En de koning Salomo zond heen, en [30]liet [31c]Hiram van [32]Tyrus halen.

14 Hij was de [33]zoon van een [34]weduwvrouw, uit de stam van Nafthali, en zijn vader was een

1 *aan zijn huis:* Dienende hem en zijn hofgezin tot een ordinaire woning. Zie onder, vs. 8.

– *a* 1 Kon. 9:10.

2 *dertien jaren:* Bijna nog eens zo lang als aan de tempel, boven, 1 Kon. 6:38, als die meer haast behoefde, om het bevel van YHWH, en om de wil van de heilige godsdienst, en tot denwelken meer werklieden gebruikt, en meer voorraad van materialen toebereid moesten worden.

3 *wouds van Libanon:* Zo genoemd [gelijk enige menen], omdat het in een lustige en verheven plaats in Jeruzalem, of daar buiten met veel schone en hoge bomen, gelijk het woud van Libanon versierd was, dienende de koning tot een huis van genoegen en vermaking. Vgl. onder, 1 Kon. 9:19.

4 *honderd ellen:* Versta, gemene ellen; en zie van deze lengte Gen. 6:15.

5 *op vier rijen:* Zo dit huis drie verdiepingen hoog was en drie woningen boven elkaar had, zo versta dit van de onderste.

6 en cederen balken: Die de vloer van de middelste woning maakten.

7 Waaruit de derde of opperste vloering ontstond.

8 *op de ribben:* Of: *balken, zolderingen, kamers.*

9 die op: Versta, het opperste deel van dit huis, dat [omdat het minder last had te dragen dan het onderste] maar drie rijen van pilaren had, daar de onderste vier hadden, boven, vs. 2, zijnde elke rij van vijftien pilaren.

10 *Er waren:* Gelijk het huis drie verdiepingen hoog was, zo heeft het ook drie rijen van vensters gehad, in elke verdieping een rij, waarvan de opperste recht tegenover de onderste kwamen.

11 *van enerlei uitzicht:* D.i. de vensters en de poorten van twee zijden waren in elke zoldering regelrecht de ene op de andere gericht, dat men van de ene tot de andere daar tegenover zijnde, zijn gezicht strekken kon. Anderen vertalen dit: Al de deuren en de posten waren vierkantig met de uitzichten, enz.

12 *in drie orden:* Hebr.: פְּעָמִים, *drie malen.*

13 *een voorhuis:* Hier wordt van drieërlei voorhuis gewag gemaakt, waarvan dit het eerste is, en was voor aan het huis van het woud Libanons. Zie van het tweede vs. 7, en van het derde vs. 8.

14 *van pilaren:* D.i. bestaande uit vele pilaren en uit het dak daarop rustende.

15 *vijftig ellen:* Naar de breedte van het huis. Vgl. boven, vs. 2.

16 T.w. deuren; van welke in vs. 5 gesproken is, of pilaren, van het huis van het woud; zodat de pilaren en balken, waaruit dit voorhuis bestond, recht over de deuren, en zo in het gezicht waren van het voorgemelde huis.

17 Nl. binnen Jeruzalem, voor aan zijn huis, zeer bekwaam voor het volk, dat ten gerichte verscheen, om daar tegen het ongemak van het weder bewaard te worden.

18 D.i. van het ene einde van de vloer tot het aan het andere. Enige verstaan dit van de muren of wanden, t.w. dat zij met ceder beschoten zijn geweest, van beneden aan de vloer tot boven aan de zoldering, die mee een vloer is.

19 Het derde voorhuis, dat was tussen het voorhuis van het gericht en het huis van de koning.

– *b* 1 Kon. 3:1.

20 *een huis:* Onderscheiden van de burg Davids, waar zij eerst haar woning gehad had. Zie boven, 1 Kon. 3:1, en 2 Kron. 8:11.

21 *voorhuis gelijk:* Versta, het derde voorhuis, dat inwaarts was, even tevoren genoemd; welk voorhuis het huis van de koningin gelijk gezegd wordt, ten aanzien niet zozeer van de vorm, als wel van de materie, gelijk af te nemen is uit het volgende.

22 *Al deze dingen:* Versta, al de gebouwen, die in 1 Kon. 7 en 1 Kon. 6 verhaald worden. Vgl. onder, vs. 12.

23 *naar de maten gehouwen:* D.i. naar de maten, die de kunstige steenhouwers volgen, om een werk in de allernetste en sierlijkste vorm te voltooien; zo onder, vs. 11.

24 D.i. de uitstekendste bakstenen, aan het opperste van de muur, op welke het verwuifsel van het dak rustte, en staken een palmbreed buiten de muur.

25 Alwaar het volk vergaderde.

26 T.w. op de grondstenen.

27 D.i. geschaafde planken van cederhout, waarmee de gesneden stenen bekleed waren.

28 *grote voorhof:* Zie boven, vs. 9.

29 *binnenste voorhof:* Zie boven, 1 Kon. 6:36.

30 Hebr.: *nam, of, nam aan.* Zie Gen. 12:15.

31 Zie boven, 1 Kon. 5:1.

– *c* 2 Kron. 2:13.

32 *Tyrus halen:* Zie op dezelfde plaats.

33 Dewelke was van afkomst uit de stam van Dan; 2 Kron. 2:14.

34 *uit de stam:* Versta dit van de zoon van de weduwe, die naar zijns vaders afkomst was uit de stam van Nafthali.

[35]man van Tyrus geweest, een koperwerker, die [d]vervuld was met wijsheid, en met verstand, en met wetenschap, om alle werk in het koper te maken; deze kwam tot de koning Salomo, en maakte al zijn werk.

15 Want hij [36]vormde [e]twee koperen pilaren; de hoogte van de ene pilaar was achttien [37]ellen, en een draad van twaalf ellen omving de [38]andere pilaar.

16 Hij maakte ook [39]twee [40]kapitelen, van gegoten koper, om op de hoofden van de pilaren te zetten; [41]vijf ellen was de hoogte van het ene kapiteel, en vijf ellen de hoogte van het andere kapiteel.

17 [42]De netten waren van [43]vlechtwerk, de banden van ketenwerk voor de kapitelen, die op het hoofd van de pilaren waren; [44]zeven waren voor het ene kapiteel, en zeven voor het andere kapiteel.

18 Zo maakte hij de pilaren, en ook twee [45]rijen rondom over het ene net, om [46]de kapitelen, die boven het hoofd van de granaatappels waren, te bedekken; zo deed hij ook aan het andere kapiteel.

19 En de kapitelen, die waren op het hoofd van de pilaren, [47]waren van leliewerk [48]in het voorhuis, [49]van vier ellen.

20 [50]De kapitelen nu waren op de twee pilaren, ja, daarboven tegenover de [51]buik, die was naast het net; en tweehonderd granaatappels waren in rijen rondom, ook over het andere kapiteel.

21 Daarna richtte hij de pilaren op in het voorhuis van de tempel; en de rechter pilaar opgericht hebbende, zo noemde hij zijn naam [52]Jachin, en de linker pilaar opgericht hebbende, zo noemde hij zijn naam [53]Boaz.

22 En op het hoofd van de pilaren was [54]het leliewerk; zo werd het werk van de pilaren volmaakt.

De koperen zee en de stellingen

23 Verder maakte [f]hij de [55]gegoten zee; van tien ellen was zij [56]van haar ene [57]rand tot haar andere rand, rondom rond, en van vijf ellen in haar hoogte, en een meetsnoer [58]van dertig ellen omving ze rondom.

24 En [59]onder haar rand waren [60]knoppen, haar [g]rondom omsingelende, [61]tien in een el, omringende die zee rondom; twee rijen van deze knoppen waren in [62]haar gieting gegoten.

35 *man van Tyrus:* T.w. ten aanzien van de stad van zijn woning, en niet van zijn geslacht, naar dat hij een Israëliet was. Anders kan dit ook verstaan worden, dat deze vader een Tyriër geweest is, ook van geslacht en afkomst, d.i. een heiden, maar zijn huisvrouw tezamen van Dan en Nafthali, t.w. van een stam uit haar vader, en van de andere uit haar moeder, dat kan geschied zijn door vermenging van de stammen, omdat de Israëlieten niet altijd gevolgd hebben de wet van God, die hun verbood buiten hun stam te trouwen. Zie breder 2 Kron. 2:14.

– *d* Ex. 31:3.

36 Of: *hij goot.*

– *e* Jer. 52:21; 2 Kon. 25:16; idem v. 17.

37 Gerekend naar de maat van het heiligdom, die nog eens zolang waren als de gemene ellen. Zie Gen. 6:15, en hierom worden 2 Kron. 3:15 naar de gemene maat van de ellen, deze pilaren vijf en dertig ellen toegeschreven, waarbij alsnog komt een el voor de voet òf het onderzetsel; zo is elke pilaar zes en dertig gemene ellen hoog geweest, d.i. achttien heilige.

38 anderen pilaar: Te weten, de omloop en de rondigheid van zijn stijl; versta hetzelfde ook van de eerste pilaar.

39 T.w. voor elke pilaar een.

40 Versta door het woord kapiteel alhier een sieraad, gemaakt boven op de top van de stijl eens pilaars, bestaande uit drie delen: de voet, het gevlochten werk van de granaatappelen, en de kroon.

41 *vijf ellen was de hoogte:* Welverstaande het gehele kapiteel tezamen met zijn drie delen gemeten zijnde. Want de voet was een el hoog, het granaatappelwerk ook een el en de kroon drie ellen. Zoveel ellen wordt de kroon alleen toegeschreven, 2 Kon. 25:17, en gerekend zijnde met de granaatappelen, vier ellen. Zie onder, vs. 19.

42 *De netten:* De zin is dat het opperste deel, of de kroon van het kapiteel bestond uit een zeer kunstige samenvlechting van loof, bloemen en vruchtenwerk in zekere orden door bandjes aan elkaar geheel sierlijk gehecht. Vgl. 2 Kron. 3:16.

43 Of: *van gevlochten, of van traliewerk.*

44 *zeven waren:* Dit getal verstaan enige van de orden van het lofwerk en van de snoertjes, die dat werk verbonden en tezamen begrepen; anderen van de snoertjes of bandjes alleen.

45 *rijen rondom:* T.w. van granaatappelen, die het middelste deel van de knoop omsingelden.

46 *de kapitelen:* D.i. de kronen, het opperste deel van de kapitelen. Zie boven, vs. 16.

47 *waren van leliewerk:* D.i. hadden het fatsoen, de gedaante en gelijkenis van leliën.

48 *in het voorhuis:* D.i. om in het voorhuis gesteld te worden.

49 *van vier ellen:* Versta dit van de twee delen van het kapiteel, het opperste en middelste, nl. de kroon en het granaatappelwerk tezamen begrepen. Zie boven, vs. 16.

50 *De kapitelen nu:* Het kapiteel betekent hier het opperste deel van een geheel kapiteel, genaamd de kroon, die rond was als een bol, of in het geheel als een bal, of in de lengte als een ei.

51 Versta, het middelste, of het ruimste en meest uitstekende deel van de bol. Anderen verstaan door de buik het hol, dat boven midden in de pilaar geweest zou zijn, waarin de kapitelen ingelaten werden om vast te staan.

52 D.i. Hij [nl. de Heer] zal bevestigen.

53 D.i. in hem is kracht. Deze twee namen geven te kennen dat de geestelijke tempel, welke is de gemeente van de ware gelovigen en uitverkorenen, rustende op de pilaar van de almogende kracht van de Heer, tegen alle uitwendig en inwendig geweld zou staande blijven, zodat de poorten van het dodenrijk daartegen niets zouden vermogen, Matt. 16:18.

54 *het leliewerk:* Zie hiervan boven, vs. 19.

– *f* 2 Kron. 4:2; Jer. 52:20.

55 gegotene zee: Zo ook genaamd 2 Kron. 4:2, maar 2 Kon. 25:13 een koperen zee. Versta een zeer groot vat of ketel, houdende grote overvloed van water, en in zulken aanzien een zee genaamd, naar de wijze van de Hebreën, die de vergaderingen van vele wateren zeeën heten. Dit water diende tot de afwasschingen van de priesters en Levieten. Vgl. Ex. 30:18, 30:19, 30:20, en Ex. 40:30, 40:31, 40:32; Lev. 8:11; 2 Kon. 16:17, en 2 Kron. 4:6.

56 *van haar:* D.i. dwars overgemeten in een rechte doorgaande linie, van de ene rand tot de andere.

57 Hebr.: *lip*; en zo in het volgende.

58 *van dertig ellen:* D.i. dit vat, in de rondte van buiten gemeten, was dertig ellen wijd. Want de rondte begrijpt driemaal zoveel lengte als de recht doorgaande linie. Vgl. 2 Kron. 4:2.

59 *onder haar rand:* T.w. aan de buitenzijde van deze gegoten zee.

60 Het Hebreeuwse woord betekent eigenlijk kolokwinthen, of wilde kouwoerden, of de figuren en afbeeldingen derzelve gelijk boven, 1 Kon. 6:18, en 2 Kon. 4:39; maar het schijnt dat het in het algemeen ook betekent allerlei figuren van loof, bloemen, vruchten en beesten, tot versiering ergens op of in gewrocht. Want 2 Kron. 4:3 wordt tot breder verklaring van deze plaats gesteld de gelijkenis, of beeltenissen van ossen.

– *g* 2 Kron. 4:3.

61 *tien in een el:* De zin is, dat in ieder kubiet, of el, geweest zijn tien knoppen. En zo nu in vs. 23 gezegd is dat een rij van deze knoppen dertig ellen in haar omgang had, zo volgt dat het getal van de knoppen in een rij geweest is driehonderd, en in de twee tezamen zeshonderd.

62 *haar gieting:* T.w. van de zee. Want zij waren niet gesneden of gegraveerd aan deze koperen zee, maar tezamen met dezelfde gegoten. Zo 2 Kon. 4:3.

25 Zij stond op twaalf runderen; drie ziende naar het noorden, en drie ziende naar het westen, en drie ziende naar het zuiden, en drie ziende naar het oosten; en de zee was daar bovenop; en al [63]hun achterdelen waren inwaarts.

26 Haar dikte nu was een hand breed, en haar rand als het werk van de rand van een beker of van een leliebloem; zij [64]hield twee duizend [65]bath.

27 Hij maakte ook tien koperen [66]stellingen; van vier ellen was de lengte van een stelling, en van vier ellen haar breedte, en van drie ellen haar hoogte.

28 En dit was het werk van het onderstel; zij hadden [67]lijsten, en de lijsten waren tussen [68]kransen.

29 En op de lijsten, die tussen de kransen waren, waren leeuwen, runderen en cherubs; en op de kransen was een [69]voet boven heen; en onder de leeuwen en runderen [70]bijvoegselen van uitgerekt werk.

30 En een onderstel had vier koperen wielen, en [71]koperen platen; en haar vier hoeken hadden [72]steunen; onder het [73]wasvat waren deze gegoten steunen ter zijde van ieders bijvoegselen.

31 En de [74]mond daarvan was van binnen de [75]krans, en daarboven van een el, en de mond hiervan was rond van voetwerk van [76]een [77]el en een halve el; en [78]op de mond daarvan waren ook graveringen, en de [79]lijsten daarvan waren vierkantig, niet rond.

32 De vier wielen nu waren onder de lijsten, en [80]de assen van de wielen aan het onderstel; en de hoogte van een rad was een el en een halve el.

33 En het werk van die wielen was als het werk van een wagenrad; hun assen, en hun naven, en hun randen, en hun spaken waren alle gegoten.

34 En er waren vier [81]steunen op de vier hoeken van een onderstel; haar steunen [82]waren uit het onderstel.

35 En op [83]het hoofd van een onderstel was een ronde hoogte van een halve el rondom; ook waren op het hoofd van het onderstel [84]haar handhaven, en haar lijsten daaruit.

36 Hij sneed nu op de platen van haar handhaven, en [85]op haar lijsten, cherubs, leeuwen, en palmbomen, naar elks lege plaats, en bijvoegselen rondom.

37 Aan deze gelijk maakte hij de tien onderstellen; dezelfde gieting, dezelfde maat, dezelfde snede hadden zij allen.

38 [h]Hij maakte ook tien koperen [86]wasvaten; een wasvat hield veertig [87]bath; een wasvat was van vier ellen; op elk onderstel van die tien onderstellen was een wasvat.

39 En hij zette vijf van die onderstellen aan de rechterzijde van [88]het huis, en vijf aan de linkerzijde van het huis; maar [89]de zee zette hij aan de

63 *hun achterdelen:* D.i. de achterste delen van deze runderen waren inwaarts onder deze koperen zee verborgen, dat zij niet wel konden gezien worden. Zo 2 Kron. 4:4.

64 *twee duizend:* Versta, dat men daarin gewoonlijk zoveel water deed; maar tot boven toe vol zijnde hield zij drie duizend bath, 2 Kron. 4:5.

65 Een grote maat van de Hebreën van natte waren, houdende zoveel als een efa in droge waren, Ez. 45:11. Een efa nu hield tien gomer, Ex. 16:36, en Lev. 5:11. Een gomer hield drie en veertig gemene eierschalen; zes van deze schalen houden de maat van een log. Zie Lev. 14:10. Twee en zeventig log maakt omtrent een bath.

66 Of: onderzetstelen, voeten, ondersteunselen, of pedestallen, die vierhoeking stonden, op welke boven een wasvat vast ingezet was, veel waters houdende, waarin de offeranden afgewassen werden; tot welke einde zij ook wielen hadden, waarmee zij van de ene plaats in de andere vervoerd werden.

67 *lijsten, en de lijsten:* Hebr.: בֵּין, *besluitingen*. Versta, ruimten tussen twee kransen besloten, in welke de figuren van beesten en cherubim tot versiering gemaakt waren. Zie vs. 29 en onder, vs. 36.

68 Hebr.: *trapjes*. Deze waren uitstekende boorden, of randen, rondom elk gestoelte gemaakt, die trapsgewijze elkaar volgden, en de voorgemelde lijsten of ruimten van boven en onder besloten. De opperste waren in figuren en afbeeldingen als een dak; de onderste als haar grond en bodem.

69 *voet boven heen:* Versta, een effen plaats of ruimte, dienende tot ondersteuning van het wasvat, dat daarop leunde.

70 D.i. bijgevoegde versierselen van doorvlochten en uitgetrokken werk, welke waren aan de hals van het wasvat, een halve el daaronder. Zie onder, vs. 35.

71 *koperen platen:* In welke de assen van de wielen staken, tot ondersteuning van de stellingen, die daarop lagen.

72 D.i. houvasten, als schouders die boven uit de holligheid aan de vier hoeken van de stelling uitkwamen; niet van buiten daaraan gemaakt, maar daaruit ontspringende, en daarmede gegoten zijnde, om het wasvat, dat daarop lag, vast te houden, opdat het in het vervoeren van de stelling niet zou waggelen. Vgl. onder, vs. 34.

73 Zie hiervan onder, vs. 38.

74 *mond daarvan:* Versta, een eenparige en gelijke holligheid in de plaat, die boven over de stelling was, en die het wasvat, daarin tot een halve el toe ingelaten zijnde, even vulde.

75 D.i. de omloop van de mond, of van de holligheid, waarin het wasvat ingelaten werd.

76 Gelijkvormig aan het werk, dat tot ondersteuning van enig ding gemaakt wordt, en op hetzelfde alleszins wel moet passen. Daarom, gelijk het wasvat rond was, zo moest ook deze holligheid van de mond rond wezen.

77 *van een el:* T.w. naar de maat van het wasvat, dat in het gestoelte ingelaten werd.

78 *op de mond:* D.i. op de plaat, of het deksel waarin de mond was, die het wasvat vatte.

79 *lijsten daarvan:* D.i. de uiterste omgangen of omlopen, die het opperste deksel van de stelling besloten.

80 *de assen van de raderen:* Hebr.: אַרְבָּעַת, *handen*.

81 *schouders op de vier hoeken:* Sommigen menen dat deze schouders van de voorgemelde, boven, vs. 30, zouden onderscheiden zijn geweest, zodat die kwamen uit de holligheid, waarin het wasvat ingelaten wordt, maar dat deze van buiten de holligheid van het wasvat het middelste deel daarvan onderstutten.

82 *waren uit de stelling:* D.i. zij waren niet van buiten daaraan gehecht, maar een werk uit de stelling voortkomende. Zie boven, vs. 30.

83 *het hoofd van een stelling:* T.w. boven de stelling en de schouders derzelve.

84 Hebr.: *handen*. Zo in vs. 36. Versta, het opperste van de schouders, waarmee, als met handen, het wasvat ondersteund werd. Of versta hierdoor, kleine pilaartjes, die boven uit de vier hoeken van de stelling doorgingen, hebbende vierkante lijsten, in welke sierlijke graveringen waren.

85 *op haar lijsten:* Zie boven, vs. 31.

– *h* 2 Kron. 4:6.

86 Staande op de koperen stellingen, die men vervoeren kon, beschreven in de voorgaande verzen vanaf vs. 27. Deze vaten werden gevuld met water, dat de priesters in hun dienst gebruiken moesten. Zie 2 Kron. 5:6, en vgl. Lev. 8:11 en de aant.

87 T.w. waters. Zie van deze maat boven, vs. 26.

88 *het huis:* TE weten, in het voorhof van de priesters, alwaar de offeranden bereid werden.

89 *de zee:* Zie boven, vs. 23.

rechterzijde van het huis, [90]naar het oosten tegen het zuiden.

Overzicht van het tempelgereedschap

40 Daartoe maakte [91]Hiram de wasvaten, en de scheppen, en de besprengbekkens; en Hiram voltooide al het werk te maken, dat hij voor de koning Salomo maakte voor het huis van YHWH;

41 Te weten de twee pilaren, en [92]bollen van de kapitelen, die op het hoofd van de twee pilaren waren, en de twee netten, om de twee bollen van de kapitelen te bedekken, die op het hoofd van de pilaren waren;

42 En [93]de vierhonderd granaatappels tot de twee netten, namelijk twee rijen van granaatappels tot het ene net, om de twee bollen van de kapitelen te bedekken, die boven op de pilaren waren;

43 En ook de tien [94]onderstellen, en de [95]tien wasvaten op de onderstellen;

44 Daartoe de [96]enige zee; en de [97]twaalf runderen onder die zee.

45 De [98]potten ook, en de scheppen, en de besprengbekkens, en al deze voorwerpen, die Hiram voor de koning Salomo tot het huis van YHWH maakte, alle van gepolijst koper.

46 In de vlakte van de Jordaan goot ze de koning, in [99]dichte aarde, tussen [100]Sukkoth en tussen [101]Zarthan.

47 En Salomo liet al deze voorwerpen ongewogen vanwege de zeer grote hoeveelheid; het gewicht van het [102]koper werd niet onderzocht.

48 Ook maakte Salomo al de voorwerpen, die voor het huis van YHWH waren; het [103k]gouden altaar, en de [l]gouden [104]tafel, waarop de toonbroden [105]waren;

49 En de kandelaren, vijf [106]aan de rechterhand, en vijf aan de linkerhand, voor [107]de aanspraakplaats, van [108]gesloten goud; en de [109]bloemen, en de lampen, en de snuiters van goud;

50 En ook de schalen, en de [110]messen, en de [111]sprengbekkens, en de [112]rookschalen, en de wierookvaten, van [113]gesloten goud; daartoe de scharnieren van de deuren van het binnenste huis, van het heilige van de heiligen, en van de deuren van het huis van de tempel, van goud.

51 Zo werd al het werk volbracht, dat de koning Salomo aan het huis van YHWH maakte. [m]Daarna bracht Salomo [114]de [n]geheiligde dingen van zijn vader David; het zilver en het goud, en de voorwerpen legde hij onder de schatten van het huis van YHWH.

HOOFDSTUK VIII

Salomo verzamelt de voornaamsten van de Israëlieten om de tempel in te wijden, vs. 1 enz. De ark van het verbond met het heilige gereedschap wordt daarin gebracht, 4. De HEERE geeft een teken van zijn tegenwoordigheid, 10. Salomo zegent de gemeente en dankt God, 14 en 54. hij doet een mooi gebet tot God, 22. hij offert met de gemeente, 62. zij houden het Loofhuttenfeest, 65.

De ark wordt in de tempel gebracht

TOEN [a]verzamelde Salomo [1]de oudsten van Israël, en al de [2]hoofden van de stammen, de oversten [3]van de vaders, onder de Israëlieten, [4]tot de koning Salomo te Jeruzalem, om de ark van het verbond van [5]YHWH op te brengen [b]uit [6]de stad van David, die is Sion.

90 Alwaar de ingang was van het huis.

91 Meteen in vs. 40 genoemd Hiram en elders ook Huram. Zie boven, vs. 13. Denzelfden naam had de koning van Tyrus.

92 Versta hierdoor kronen, die het opperste deel van het kapiteel waren, van welke zie boven, vs. 19, 7:20.

93 *de vierhonderd:* Zie boven, vs. 20.

94 Zie van deze boven, vs. 27.

95 *tien wasvaten:* Zie boven, vs. 38.

96 enige zee: Zie boven, vs. 23.

97 *twaalf runderen:* Zie boven, vs. 25.

98 *potten ook:* Om het vlees van enige offeranden, dat door de priesters en die de beesten ter offering brachten, gegeten werd, daarin te zieden. Enige potten waren ook om de as van de offeranden daarin te vergaderen en uit te dragen. Zie Ex. 27:3.

99 *dichte aarde:* D.i. kleiige, vette en taaie aarde. Zo 2 Kron. 4:17.

100 Gelegen in de stam van Gad over de Jordaan. Zie Gen. 33:17.

101 Zie Joz. 3:16.

102 *zeer grote menigte:* Hebr.: מְאֹד, *van de menigte zeer zeer*.

103 *gouden altaar:* D.i. overtrokken met goud, Ex. 30:3, maar anders gemaakt van cederenhout, boven, 1 Kon. 6:20, dat sittimhout genoemd wordt, Ex. 30:1.

– *k* Ex. 30:1.

– *l* Ex. 25:23.

104 Versta, tafelen in het getal van velen. Want in de tempel van Salomo zijn er tien geweest, 2 Kron. 4:8. Zij waren van goud, daarmede van buiten overtogen zijnde, maar van binnen waren zij van hout. Vgl. Ex. 25:23, 25:24.

105 *toonbroden waren:* Hebr.: וְהֶב, *broden van de aangezichten*; zo genoemd niet omdat zij aangezichten hadden, maar omdat zij voor het aangezicht van de Heer, dat is voor het heilige van de heiligen lagen. Zie Ex. 25:30.

106 *aan de rechterhand:* D.i. aan de noorden zuidzijde van het heilige.

107 *de aanspraakplaats:* Zie boven, 1 Kon. 6:5.

108 *gesloten goud:* Zie boven, 1 Kon. 6:20. Van zodanig goud waren deze kandelaars gemaakt, zijnde daarmede niet slechts overtrokken, maar daaruit geheel bestaande, gelijk de kandelaar van Mozes, in welke met zijn toebehoren een talent gouds gegaan is, Ex. 25:31, 25:39.

109 Zie van deze drie Ex. 25:31, 25:37, 25:38.

110 Of: *vorkjes, of snijmessen.* Anders: muzikale instrumenten.

111 Dewelke waren honderd in getal, 2 Kron. 4:8.

112 Anders: *lepels.*

113 *gesloten goud:* Zie boven, 1 Kon. 6:20.

– *m* 2 Sam. 8:7; idem v. 11.

114 *de geheiligde dingen:* D.i. die de Heer tot een heilig gebruik van David geëigend waren.

– *n* 2 Kron. 5:1.

– *a* 2 Kron. 5:2.

1 *de oudsten van Israël:* Zie Lev. 4:15.

2 *hoofden van de stammen:* Zie Num. 1:4, 1:16.

3 *van de vaderen:* Iedere stam van de Israëlieten bestond uit zekere huisgezinnen of geslachten, welk elk bijzonder hun opperste vaderen hadden. Naast deze waren in elke stam hoofdlieden over honderd, over duizend, enz., welker voornaamsten en principalen hier moeten verstaan worden. Vgl. Ex. 18:21; Num. 3:24, 3:30, 3:35; 1 Kron. 4:38.

4 *tot de koning:* D.i. tot hem, naar de manier van spreken van de Hebreën. Zie boven, 1 Kon. 2:19.

5 *op te brengen:* T.w. in de tempel; tot denwelken, omdat hij op de berg Moria gebouwd was, men met trappen opklimmen moest.

– *b* 2 Sam. 5:9; 2 Sam. 6:12; idem 6:17.

6 *de stad van David:* Die David gewonnen, betimmerd en bewoond had. Zie boven, 1 Kon. 2:10.

2 En alle mannen van Israël verzamelden zich
tot de koning Salomo, in de maand [7]Ethanim op
[8]het feest; die is [9]de zevende maand.
3 En al de oudsten van Israël kwamen; en de
priesters namen de [10]ark op.
4 En zij brachten de ark van YHWH [11]en de tent
van de samenkomst omhoog en ook al de [12]hei-
lige voorwerpen, die in de tent waren; en [13]de
priesters en de Levieten brachten die omhoog.
5 De koning Salomo nu en de hele gemeen-
schap van Israël, die bij hem verzameld waren,
waren [14]met hem voor de ark, offerende schapen
en runderen, die vanwege de menigte niet kon-
den geteld, noch gerekend worden.
6 Zo brachten de priesters de ark van het ver-
bond van YHWH tot haar plaats, tot de aan-
spraakplaats [15]van het huis, tot het heilige van
de heiligen, tot onder de vleugels van [16]de
cherubim.
7 Want de cherubim spreidden beide vleugels
over de plaats van de ark; en de cherubim over-
dekten de ark en haar [17]handbomen van boven.
8 Daarna [18]schoven zij de handbomen ver-
der uit, dat de [19]hoofden van de handbomen
gezien werden [20]uit het heiligdom voor aan
de aanspraakplaats, maar [21]buiten niet gezien
werden; en zij zijn daar [22]tot op deze dag.
9 [23]Er was niets in de ark, dan [24]alleen de twee
stenen tafelen, die Mozes bij Horeb daarin ge-
legd had, [c]als YHWH een [25]verbond maakte met
de Israëlieten, toen zij uit Egypteland vertrok-
ken waren.
10 En het gebeurde, als de priesters uit het
[26]heilige uitgingen, dat een wolk het huis van
YHWH vervulde.
11 [d]En de priesters konden niet staan om te
dienen, vanwege de wolk; want de [27]heerlijkheid
van YHWH had het huis van YHWH vervuld.

Salomo zegent en spreekt het volk toe

12 Toen zei Salomo: [e]YHWH [28]heeft gezegd, dat
Hij in donkerheid zou wonen.
13 Ik heb [29]immers een huis gebouwd, U ter
[30]woonstede, een [31]vaste plaats tot Uw [32]eeuwige
woning.
14 Daarna wendde de koning zijn aangezicht
om, en [33]zegende de hele gemeente van Israël; en
de hele gemeente van Israël stond.
15 En hij zei: Geloofd zij YHWH, de God van
Israël, Die [34]met Zijn mond tot mijn vader David
gesproken heeft, en heeft het met Zijn hand
vervuld, zeggende:

7 Deze maand komt meest overeen met onze September. Zij wordt Ethanim genoemd, d.i. van de sterken, of van de sterkten; omdat, [gelijk enige menen] in deze de vruchten van het land ingezameld werden, die als de kracht van de aarde zijn, van God verordend om het leven van de mens te onderhouden en te versterken.

8 *het feest:* Versta, het feest van de inwijding, gaande vóór het loofhuttenfeest. Zie onder, vs. 65, en van het feest van de loofhutten Lev. 23:24; Deut. 16:13; 2 Kron. 5:3.

9 *de zevende maand:* T.w. naar de rekening van de kerkelijke maanden van God verordend, Ex. 12:2. Anders: vóór de uittocht van de Israëlieten uit Egypte was deze maand de eerste, te weten van het burgerlijk jaar.

10 *ark op:* Die te deze tijde te Jeruzalem was, 2 Kron. 1:4.

11 en de tent: Die op deze tijd met het koperen altaar van Bezaleël, in de woestijn gemaakt, te Gibeon was, 2 Kron. 1:3, 1:5.

12 heilige vaten: Hebr.: כֵּלִי, vaten van de heiligheid; d.i. die tot een heilig gebruik verordend waren. Zie Lev. 16:4.

13 *de priesters en de Levieten:* T.w. met dit onderscheid, dat de priesters de ark en de heilige vaten droegen, maar de Levieten de tent van de samenkomst met haar toebehoren. Vgl. de aant. Num. 4:15.

14 *met hem voor de ark:* Nl. met de koning Salomo. Anders [gingen] met hem voor de ark. Versta, dat de offeranden, hier vermeld, op de weg, door denwelken de ark gedragen werd, hier en daar zouden geofferd zijn. Vgl. 2 Sam. 6:13.

15 *van het huis:* D.i. van de tempel.

16 Die Salomo had laten maken, en die veel groter waren dan de cherubim, die Mozes in de woestijn had laten maken. Zie Ex. 25:20, boven, 1 Kon. 6:27.

17 Waarmee de ark gedragen moest worden, Ex. 25:14.

18 *schoven zij:* Hebr.: בַּדִּים, *verlengden ze*; t.w. door die verder en langer uit te trekken. Want geheel uit te nemen, was van God verboden, Ex. 25:15. Zie Num. 4:6.

19 *hoofden van de handbomen:* D.i. de einden.

20 *uit het heiligdom:* D.i. van degenen, die in het deel van de tempel, dat meer uitwaarts was, [genoemd het heilige] waren; 2 Kron. 5:9 staat dat ze gezien werden uit de ark. Dat zo niet te nemen is, alsof men de ark gezien had; maar de zin is dat de uiterste einden van de handbomen, die uit de ark voortkwamen, zich in het heiligdom vertoonden, t.w. niet bloot maar bedekt met het voorhangsel.

21 *buiten niet gezien werden:* Nl. het heilige.

22 *tot op deze dag:* T.w. als dit boek geschreven werd.

23 *Er was niets in de ark:* Zie Deut. 10:5.

24 *alleen de twee stenen tafelen:* De woorden van de apostel, door welke hij schijnt te zeggen, Hebr.: 9:4, dat in de ark ook geweest is de gouden kruik met manna en de staf van Aäron, die gebloeid had, moet men aldus verstaan, dat ze in dezelfde plaats van de tabernakel, waar de ark was, ja bij deze geweest zijn, Ex. 16:34; Num. 17:10. Gelijk het woord in dikwijls voor bij genomen wordt, gelijk Joz. 5:13, en Joz. 10:10, enz., ja zelfs hier in vs. 9 in Horeb, voor, bij Horeb.

– *c* Ex. 34:27.

25 *een verbond:* Gelijke manier van spreken, in welke dit woord verzwegen wordt, vindt men 1 Sam. 20:16, en 1 Sam. 22:8; 2 Kron. 5:10.

26 *heilige uitgingen:* D.i. het voorste deel van de tempel, Ex. 26:33, en Ex. 28:43.

– *d* Ex. 40:34; idem v. 35; 2 Kron. 7:2.

27 *heerlijkheid van YHWH:* D.i. de wolk, in welke God de Israëlieten verscheen. Vgl. Ex. 16:10, en Ex. 24:16, en Ex. 40:34, 40:35; Num. 16:19; 2 Kron. 5:13, 5:14, en 2 Kron. 7:1, 7:2, 7:3.

– *e* Ex. 20:21; Lev. 16:2; Deut. 4:11; Deut. 5:22; 2 Kron. 6:1.

28 *heeft gezegd:* D.i. Hij heeft verklaard dat Hij door een zodanig zichtbaar teken, als de wolk of de donkerheid was, zijn aanwezigheid wilde openbaren. Zie Lev. 16:2; dat Hij ook dikwijls gedaan heeft. Zie de aant. op vs. 11; idem Ex. 13:22, en Ex. 14:19, en Ex. 19:16, en Ex. 20:21; Num. 9:15.

29 *immers een huis gebouwd:* Hebr.: בָּיִת, *bouwende gebouwd*; d.i. ik heb immers, of gewisselijk of ganselijk gebouwd, of ik heb volbouwd.

30 T.w. waarin U wonen zoudt bij uw volk, door uw woord en de zichtbare tekenen van uw genade. Zo 2 Kron. 6:2.

31 *vaste plaats:* Of: *bereide plaats*.

32 *eeuwige woning:* Versta deze eeuwigheid van de tijd van de wet, en zie Gen. 13:15. Daartoe is hierbij te voegen de conditie van gehoorzaamheid, die de Israëlieten God schuldig waren, opdat dit woord zou vast blijven. Zie boven, 1 Kon. 6:12, 6:13, en onder 1 Kon. 9:4; Ps. 89:29, 89:30, 89:31.

33 D.i. wenste de gemeente van de Heer toe alle welvaren naar ziel en lichaam. Zo onder, vs. 55. Vgl. Num. 6:23; Ps. 118:26. Anderen verstaan dit zo, dat de koning met de gehele gemeente God gezegend, d.i. gedankt en geloofd heeft; het woord God tot dit einde in de tekst inlatende.

34 *met Zijn mond:* D.i. door de profeet Nathan, 2 Sam. 7:6; 1 Kron. 17:4. De profeten zijn als de mond van God, omdat zijn woord in hun mond is; Ex. 4:12; 1 Kon. 17:24; Jes. 51:16; Jer. 5:14.

16 [f]Van die dag af, dat Ik Mijn volk Israël uit
Egypteland uitgevoerd [35]heb, heb Ik geen stad
gekozen uit alle stammen van Israël, om een
huis te bouwen, [36]dat Mijn Naam daar zou wezen;
maar Ik heb David gekozen, dat hij over Mijn
volk Israël wezen zou.
17 [37g]Het was ook in het hart van mijn vader
David, een huis voor de Naam van YHWH, de
God van Israël, te bouwen.
18 Maar YHWH zei tot David, mijn vader:
Omdat het in uw hart geweest is om voor Mijn
Naam een huis te bouwen, hebt u welgedaan, dat
het in uw hart geweest is.
19 Evenwel u zult dat huis niet bouwen; maar
uw zoon, die [38]uit uw lichaam voortkomen zal,
die zal voor Mijn Naam dat huis bouwen.
20 Zo heeft YHWH bevestigd Zijn woord, dat
Hij gesproken had; want ik ben opgestaan in de
plaats van mijn vader David, en ik zit op de troon
van Israël, zoals YHWH gesproken heeft; en ik
heb een huis gebouwd voor de Naam van YHWH,
de God van Israël.
21 En ik heb daar een plaats beschikt voor de
ark, waarin [39]het verbond van YHWH is, dat Hij
met onze vaders maakte, als Hij hen uit Egypte-
land uitvoerde.

Salomo's gebed bij de inwijding

22 [h]En Salomo [40]stond voor het altaar van
YHWH, tegenover de hele gemeente van Israël,
en [41]breidde zijn handen uit naar de hemel;
23 En hij zei: YHWH, God van Israël, er is geen
God, zoals U, boven in de hemel, noch beneden
op de aarde, houdende het verbond en de goe-
dertierenheid aan Uw knechten, die [42]voor Uw
aangezicht met hun [43]hele hart wandelen;
24 Die Uw knecht, mijn vader David, gehouden
hebt, wat U tot hem gesproken had; want met
Uw mond hebt U gesproken, en met Uw hand
[44]vervuld, zoals het te deze dage is.
25 En nu YHWH, God van Israël, houd Uw
knecht, mijn vader David, wat U tot hem ge-
sproken hebt, zeggende: [45i]Geen man zal u van
voor Mijn aangezicht afgesneden worden, die op
de troon van Israël zitte; alleen zo uw [46]zonen
hun weg bewaren, om te [47]wandelen voor Mijn
aangezicht, zoals u gewandeld hebt voor Mijn
aangezicht.
26 Nu dan, o God van Israël, laat toch Uw
woord waar worden, dat U gesproken hebt tot
Uw knecht, mijn vader David.
27 [48k]Maar werkelijk, [49]zou God op de aarde
wonen? Zie, de hemelen, ja, [50]de hemel van de he-
melen zouden U niet begrijpen, hoeveel te min
dit huis, dat ik gebouwd heb!
28 Wend U dan nog tot het gebed [51]van Uw
knecht, en tot zijn smeking, o YHWH, mijn God,
om te horen naar het geroep en naar het gebed,
dat Uw knecht vandaag voor Uw aangezicht bidt.
29 Dat Uw [52]ogen open zijn, nacht en dag, over
dit huis, over deze plaats, waarvan U [1]gezegd
hebt: [53]Mijn Naam zal daar zijn; om te horen naar
het gebed, dat Uw knecht bidden zal [54]in deze
plaats.
30 Hoor dan naar de smeking van Uw knecht,
en van Uw volk [55]Israël, die in deze plaats zullen
bidden; en U, hoor in de plaats van Uw woning,
in de hemel, ja, hoor, en vergeef.

– *f* 2 Sam. 7:6; 2 Kron. 6:5.

35 *heb Ik:* D.i. Ik heb mijn verkiezing niet geopenbaard, noch in het werk gesteld. Zo is het woord verkiezing genomen voor de uitvoering van de verkiezing, Deut. 12:11; 2 Kron. 6:5; Zach. 2:12, want voor God zijn al zijne werken van eeuwigheid aan bekend; Hand. 15:18.

36 dat Mijn Naam: D.i. dat mijn leer daar luidbaar zij, de godsdienst van mij ingesteld, bediend worde, het volk, dat naar mijn naam genoemd wordt, bijeenkome, mijn Geest ook daar krachtiglijk werke. Vgl. Deut. 12:11, onder vs. 29, en 1 Kon. 14:21; 2 Kon. 21:4; 2 Kron. 6:6; Ps. 132:13, 132:14.

37 *Het was ook:* D.i. hij had voorgenomen. Zie gelijke manier van spreken, 1 Sam. 14:7; 2 Sam. 7:3; 1 Kon. 10:2; 1 Kron. 17:2, en 1 Kron. 22:7, en vgl. boven de aant. op 1 Kon. 5:5.

– *g* 2 Sam. 7:2; 1 Kron. 17:1; 2 Kron. 6:7.

38 *uit uw lendenen:* Zie Gen. 35:11.

39 *het verbond:* D.i. de tafelen van het verbond, of van het getuigenis; versta de wetten van het verbond, naar dewelke het verbond is gemaakt geweest, die in twee stenen tafelen geschreven waren. Vgl. Deut. 31:26.

– *h* 2 Kron. 6:12.

40 T.w. op het koperen en verhe-
ven gestoelte, dat was in het voor-
hof van het volk, recht tegenover het brandofferaltaar, dat hij uit zijn stoel zien kon. Zie hiervan 2 Kon. 11:14, en 2 Kon. 23:3, en 2 Kron. 6:13.

41 Tot een bewijs, dat hij zijn hart tot God, die hij aanriep, opgeheven had, en van hem alleen alles goeds verwachtte. Van welke ceremonie, bij de ouden in het bidden gebruikt, zie ook Ezra 9:5; Job 11:13; Ps. 44:21, en Ps. 63:5; 1 Tim. 2:8.

42 *voor Uw aangezicht:* Zie Gen. 17:1.

43 *gehele hart wandelen:* Zie boven, 1 Kon. 2:4.

44 D.i. beginnen te vervullen.

45 *Geen man:* Anders: *geen man zal u van voor mijn aangezicht ontbreken*. De zin is dat er altijd iemand zou zijn in het geslacht Davids, die hem in het rijk opvolgen zou. Welke belofte ten volle vervuld is in Christus, wiens koninkrijk is zonder einde, Luk. 1:33.

– *i* 2 Sam. 7:12; idem v. 16; 1 Kon. 2:4; Ps. 132:12.

46 *hun weg bewaren:* Zie boven, 1 Kon. 2:4.

47 Zie Gen. 17:1.

48 Maar waarlijk: Het is alsof hij zei: Hoewel dit huis niet bekwaam is om U, die hemel en aarde vervult, te bevatten, laat het nochtans U welgevallen, daarin te wonen en de gebeden te verhoren.

– *k* 2 Kron. 2:6; Jes. 66:1; Jer. 23:24; Hand. 7:49.

49 *zou God:* Hij wil niet loochenen dat God op de aarde is, maar hij wil zeggen dat Hij daar niet besloten is, ten aanzien van zijn wezen, hoewel Hij in de tempel als een zichtbaar teken van zijn aanwezigheid zich openbaarde, ten aanzien van zijn genade.

50 *de hemel van de hemelen:* Zo Ps. 148:4. Versta, de opperste hemel, die de allerruimste is, van Paulus genaamd de derde hemel, 2 Kor. 12:2; en zie de manier van spreken Lev. 2:3, en in de aant.

51 *van Uw knecht:* D.i. tot mijn gebed.

52 Menselijkerwijze van God gesproken, wiens ogen gezegd worden open te zijn over de zijnen, als Hij zich over hen ontfermt, hen verhoort en hun goeddoet. Vgl. onder, vs. 52, en Ps. 33:18, en Ps. 34:16; Zach. 12:4.

– *l* Deut. 12:11.

53 *Mijn Naam:* Zie boven, vs. 16.

54 *in deze plaats:* Anders: *naar deze plaats*; t.w. zich wendende naar dit huis, en ziende op de beloften van uw aanwezigheid; zie Dan. 6:11.

55 die in deze plaats: Anders: dewelke zij, enz.

31 Wanneer iemand tegen zijn naaste zal gezondigd hebben, en [56]hij hem een [57]eed van de vloek opgelegd zal hebben, om zichzelf te vervloeken; en de eed van de vloek voor Uw altaar in dit huis komen zal;

32 Hoor U dan in de hemel, en doe, en richt Uw knechten, [58]veroordelende de ongerechtige, [59]door zijn weg op zijn hoofd te geven, en [60]rechtvaardigende de gerechtige, door hem naar zijn gerechtigheid te geven.

33 Wanneer Uw volk Israël zal geslagen worden voor het aangezicht van de vijand, omdat zij tegen U gezondigd zullen hebben, en zich tot U bekeren, en [61]Uw Naam belijden, en tot U in dit huis bidden en smeken zullen;

34 Hoor U dan in de hemel, en vergeef de zonde van Uw volk Israël, en breng hen weer in het land, dat U hun vaders gegeven hebt.

35 Als de hemel zal [62]gesloten zijn, dat er geen regen is, omdat zij tegen U gezondigd zullen hebben; en zij in deze plaats bidden, en Uw Naam belijden, en van hun zonden zich bekeren zullen, als U hen geplaagd [63]zult hebben;

36 Hoor U dan in de hemel, en vergeef de zonde van Uw knechten en van Uw volk Israël, als U hun zult geleerd hebben de [64]goede weg waarin zij wandelen zullen; en geef regen op Uw land, dat U Uw volk tot een erfenis gegeven hebt.

37 Als er honger in het land wezen zal, als er pest wezen zal, [65]als er brandkoren, honigdauw, sprinkhanen, kevers wezen zullen, als zijn vijand in het land van zijn poorten hem belegeren zal, of enige plaag, [66]of enige ziekte wezen zal;

38 Alle gebed, alle smeking, die [67]van enig mens, van al Uw volk Israël, gebeuren zal; als zij erkennen, een ieder [68]de plaag van zijn hart, en een ieder zijn handen [69]in dit huis uitbreiden zal;

39 Hoor U dan in de hemel, de vaste plaats van Uw woning, en vergeef, en doe, en geef ieder naar [70]al zijn wegen, zoals U zijn hart kent; want U alleen kent het hart van [71]alle kinderen van de mensen;

40 Opdat [72]zij U vrezen al de dagen, die zij leven zullen in het land, dat U onze vaders gegeven hebt.

41 Zelfs ook voor wat betreft de [73]vreemde, die van Uw volk Israël niet zal zijn, maar uit ver land [74]omwille van Uw Naam komen zal;

42 (Want zij zullen horen van Uw grote Naam, en van Uw sterke [75]hand, en van Uw [76]uitgestrekte arm) als hij komen en bidden zal in dit huis;

43 Hoor U in de hemel, de vaste plaats van Uw woning, en doe naar alles, waarom die vreemde tot U roepen zal; opdat alle volken van de aarde Uw Naam kennen, om U te vrezen, zoals Uw volk Israël, en om te weten, dat [77]Uw Naam genoemd wordt over dit huis, dat ik gebouwd heb.

44 Wanneer Uw volk in de oorlog tegen zijn vijand uittrekken [78]zal door de weg, die U hen heen zenden zult, en zullen tot YHWH bidden naar de weg [79]van deze stad, die U gekozen hebt, en naar dit huis, dat ik voor Uw Naam gebouwd heb;

45 Hoor dan in de hemel hun gebed en hun smeking, en [80]voer hun recht uit.

46 Wanneer zij gezondigd zullen hebben tegen U [m](want geen mens is er, die niet zondigt), en U tegen hen vertoornd zult zijn, en hen leveren zult voor het aangezicht van de vijand, dat degenen, die hen gevangen hebben, hen als ge-

56 hij hem: Te weten, de naaste, tegen denwelken gezondigd is.

57 *eed van de vloek:* Hebr.: אָלָה, *eigenlijk, vloek, of vervloeking*. Versta, een eed van de rechter opgelegd, die in gewichtige zaken geschiedde, met zijns zelfs vervloeking zo men valselijk zwoer, en dat zeer plechtig voor het altaar, om de zweerder te meer tot aandacht en vrees te verwekken. Vgl. Ex. 22:8; Num. 5:15, 5:16, 5:17, 5:18, enz.

58 Zie van dit woord Deut. 25:1.

59 *gevende zijn weg:* D.i. mits zijn zonden door de welverdiende straffen te plagen. Zie gelijke manier van spreken, 2 Kron. 6:23; Ez. 9:10, en vgl. onder, vs. 39.

60 *rechtvaardigende de gerechtige:* D.i. vrij achtende en rechtvaardig sprekende. Zie van dit woord Gen. 44:16; Deut. 25:1.

61 *Uw Naam belijden:* D.i. zichzelven de schuld van de straf en U de eer van de gerechtigheid toeschrijven zullen. Zo onder, vs. 35. Zie Joz. 7:19.

62 *gesloten zijn:* Zie Deut. 11:17. Dat anders geheten wordt de hemel als ijzer of als koper maken, Lev. 26:19; Deut. 28:23.

63 *U hen:* Anders: *omdat U tegen hen getuigd zult hebben*; t.w. door uw profeten of door de straf van de dorrigheid, zo 2 Kron. 6:26.

64 goeden weg: Zo mee genaamd 1 Sam. 12:23. Anders: de weg van de Heer, Ps. 27:11; van de waarheid, Ps. 119:30; van het verstand, Spreuk. 9:6; van de heiligheid, Jes. 36:8; van de gerechtigheid, 2 Petr. 2:21; van het leven, Spreuk. 6:23, enz.

65 *in het land:* D.i. in zijn eigen land en steden. Het woord poorten wordt hier voor steden genomen. Zie Gen. 22:17. Het land nu van zijn steden betekent de steden zijns lands. Zo 2 Kron. 6:28.

66 of enige ziekte: Dit woord is in de oorspronkelijke tekst uitgedrukt, 2 Kron. 6:28.

67 *van enig mens:* D.i. van elk een in zijn bijzonder, of van de vergadering van het volk in het algemeen.

68 de plage zijns harten: D.i. die hun ter harte gaat, en hen inwendiglijk zo smart, dat zij tot het gebed door het vertrouwen op God, met ware bekering van het hart gedrongen worden.

69 *in dit huis:* Of: *naar dit huis*. Zie onder, vs. 44.

70 *al zijn wegen:* Zie Gen. 6:12.

71 *alle kinderen van de mensen:* D.i. alle mensen. Zo Num. 23:19; Job 16:21; Ps. 8:5; Pred. 3:21.

72 zij U vrezen: D.i. wandelen in uw wegen, gelijk verklaard wordt 2 Kron. 6:31; want de vrees voor de Heer verwekt de mens om het kwade te laten en het goede te doen; Spreuk. 1:7, en Spreuk. 3:13, en Spreuk. 16:6.

73 Versta, degenen, die van hun afgoderij tot de ware God zouden bekeerd zijn.

74 Uws Naams: D.i. om de roem en lof, die U hebt, zo van de schepping, onderhouding en regering van alle dingen in het algemeen, als van de bezorging, bewaring en verlossing van uw kerk in het bijzonder. Zie vs. 42, en 2 Kron. 6:32.

75 D.i. kracht, vermogen, zo Deut. 3:24; Ps. 136:12. Zie Num. 11:23.

76 uitgestrekten arm: Zo Ps. 136:12; Jer. 32:17.

77 *Uw Naam:* D.i. dat zijn naam heeft van U. Vgl. boven de aant. op vs. 16.

78 *zal door de weg:* D.i. in een rechtvaardigen en wettelijken oorlog, die van U zal geboden zijn.

79 *naar de weg:* D.i. zich wendende in het bidden naar de plaats, tot een bewijs dat zij die God alleen voor de ware God bekenden en aanriepen, die in de tempel te Jeruzalem naar zijn woord gediend werd. Zo onder, vs. 48, en zie hiervan een exempel in Dan. 6:11.

80 *voer hun recht uit:* Of: *handhaaf hun recht*. Hebr.: מִשְׁפָּט, doe hun gericht, of recht. God nu doet zijn volk gericht of recht wanneer Hij gelijk een rechter het voorstaat, en zijn vijanden rechtvaardiglijk straft. Zo onder, vs. 49; 2 Kron. 6:35, 6:39; Ps. 9:5, en Ps. 140:13.

– *m* 2 Kron. 6:36; Spreuk. 20:9; Pred. 7:20; 1 Joh. 1:8; idem v. 10.

vangene wegvoeren in het land van de vijand, dat verre of nabij is.

47 En zij in het land, waar zij als gevangene weggevoerd zijn, weer aan [81]hun hart brengen zullen, dat zij zich bekeren, en tot U smeken in het land van degenen, die ze als gevangene weggevoerd hebben, zeggende: Wij hebben gezondigd, en verkeerd gedaan, wij hebben goddeloos gehandeld;

48 En zij zich tot U bekeren, met hun [82]hele hart, en met hun hele ziel, in het land van hun vijanden, die hen als gevangene weggevoerd zullen hebben; en tot U bidden zullen [83]naar de weg van hun land (dat U hun vaders gegeven hebt), naar deze stad, die U gekozen hebt, en naar dit huis, dat ik voor Uw Naam gebouwd heb;

49 Hoor dan in de hemel, de vaste plaats van Uw woning, hun gebed en hun smeking en [84]voer hun recht uit;

50 En vergeef aan Uw volk, dat zij tegen U gezondigd zullen hebben, en al hun overtredingen, waarmee zij tegen U zullen overtreden hebben; en [85]geef hun barmhartigheid voor het aangezicht van degenen, die ze gevangen houden, opdat zij zich over hen ontfermen;

51 Want zij zijn Uw volk en Uw erfdeel, die U uitgevoerd hebt uit Egypteland, uit het midden van de [86]ijzeren ovens;

52 Opdat Uw [87]ogen open zijn tot de smeking van Uw knecht, en tot de smeking van Uw volk Israël, om naar hen te horen, in al hun roepen tot U.

53 Want U hebt hen U tot een erfdeel afgezonderd, uit alle volken van de aarde; [n]zoals U gesproken hebt [88]door de dienst van Mozes, Uw knecht, als U onze vaders uit Egypte uitvoerde, Adonai YHWH!

54 Het gebeurde nu, als Salomo voltooid had dit hele gebed, en deze smeking tot YHWH te bidden, dat hij van voor het altaar van [89]YHWH opstond, van het knielen op zijn knieën, met zijn handen [90]uitgebreid naar de hemel;

55 Zo stond hij, en [91]zegende de hele gemeente van Israël, zeggende met [92]luide stem:

56 Geloofd zij YHWH, Die aan Zijn volk Israël rust gegeven heeft, naar alles, wat Hij gesproken heeft! [93][o]Niet één enig woord is er gevallen van [94]al Zijn goede woorden, die Hij gesproken heeft door [95]de dienst van Mozes, Zijn knecht.

57 YHWH, onze God, [96]zij met ons, zoals Hij geweest is met onze vaders; Hij verlate ons niet, en begeve ons niet;

58 Neigende tot Zich ons hart, om in al Zijn wegen te wandelen, en om te houden [97]Zijn geboden, en Zijn voorschriften, en Zijn rechten, die Hij onze vaders geboden heeft.

59 En dat deze mijn woorden, waarmee ik voor YHWH gesmeekt heb, mogen nabij zijn voor YHWH, onze God, dag en nacht; opdat Hij het recht van [98]Zijn knecht uitvoere, en het recht van Zijn volk [99]Israël, elk dagelijks op zijn dag.

60 Opdat alle volken van de aarde weten, [p]dat YHWH die God is, niemand meer;

61 En uw hart [100]volkomen zij met YHWH, onze God, om te wandelen in Zijn voorschriften, en Zijn geboden te houden, [101]zoals te deze dage.

Offers en het Loofhuttenfeest

62 En de koning, en geheel Israël met hem, offerden slachtoffers [102]voor het aangezicht van YHWH.

63 En [q]Salomo offerde als dankoffer, dat hij aan YHWH offerde, twee en twintig duizend runderen, en honderd en twintig duizend schapen. Zo hebben zij het huis van YHWH ingewijd, de koning en al de Israëlieten.

81 *hun hart:* D.i. uit een recht gevoel en berouw van hun zonden, een ongeveinsd voornemen hebben, om met een vast betrouwen op uw genade het kwaad te laten en het goede te doen. Zo 2 Kron. 6:37.

82 gehele hart: Zie 1 Kon. 2:4.

83 *naar de weg:* Zie boven, vs. 44.

84 *voer hun recht uit:* Hebr.: מִשְׁפָּט, *doe hun gericht*. Als vs. 45.

85 *geef hun:* Hebr.: נְתֹתָ, *stel hen, of geef hen ter barmhartigheden*; d.i. om ontfermd te worden, of om ontferming te verkrijgen. Zie een bijna gelijke manier van spreken Gen. 43:14. De zin is dat God de gevangen Israëlieten zou geven genade en medelijden te vinden in de ogen van hun vijanden, in de plaats van wrede mishandeling en verdrukking. Zie enige vervullingen hiervan Neh. 2:2, enz.; Esth. 10:2, 10:3; Dan. 1:9, 1:10, enz.

86 Het Hebreeuwse woord betekent eigenlijk een plaats, of een vat, waarin allerlei metaal door het vuur gesmolten wordt; waarbij Egypte vergeleken wordt, omdat zij daar vele verdrukkingen en zware beproevingen uitgestaan hadden. Zie Deut. 4:20, en vgl. Jes. 48:10.

87 *ogen open:* Zie boven, vs. 29.

– *n* Ex. 19:5; Deut. 4:20; Deut. 7:6; Deut. 9:26; idem 9:29; Deut. 14:2.

88 *door de dienst:* Hebr.: עַבְדֶּךָ, *door de hand*. Zo ook vs. 56.

89 *het knielen:* De ceremonie van de kniebuiging hebben de heiligen in het bidden gebruikt tot een teken van ootmoedigheid van de harten, met welke wij voor God verschijnen moeten. Zie 2 Kron. 6:13; Dan. 6:11; Luk. 22:41.

90 Zie boven, vs. 22.

91 Zie boven, vs. 14.

92 *luide stem:* Hebr.: אמֹר, *groter stem*.

93 Niet een enig woord is er gevallen: D.i. Hij heeft al zijn beloften vervuld en geen daarvan gebroken. Zo ook Joz. 21:45, en Joz. 23:14; 2 Kon. 10:10.

– *o* Joz. 21:45.

94 *al Zijn goede woorden:* Hebr.: דְּבָר, *van al zijn goed woord*.

95 *door de dienst:* Hebr.: יַד, *door de hand*. Zie Ex. 4:13.

96 zij met ons: Zie Gen. 21:22, en Gen. 26:24.

97 *Zijn geboden:* Zie het onderscheid van deze drie woorden, boven, 1 Kon. 2:3.

98 *knecht uitvoere:* Hij verstaat hiermede zichzelven, gelijk boven, vs. 28, 8:29, 8:30, 8:52.

99 Hebr.: *het woord, of het ding van de dag op zijn dag*; d.i. ten alle dage, naardat dagelijks enige nood mag voorvallen. Gelijke manier van spreken is, Ex. 5:13; Lev. 23:37.

– *p* Deut. 4:35; idem v. 39.

100 *volkomen zij:* Versta, de volkomenheid van dit leven, bestaande in al de leden van de godvruchtigheid, en niet in derzelver vollen wasdom, welke is de volkomenheid van het andere leven. Zo onder, 1 Kon. 11:4, en 1 Kon. 15:3, 15:14; 2 Kon. 20:3; 1 Kron. 28:9, en 1 Kron. 29:9, 29:19; 2 Kron. 15:17, en 2 Kron. 19:9. Vgl. Filip. 3:12,15.

101 *gelijk te deze dage:* Versta, voortaan altijd, gelijk U doet ten huidigen dage.

102 *voor het aangezicht:* Voor de tempel. Zie Lev. 1:3.

– *q* 2 Kron. 7:5.

64 Op diezelfde dag [103]heiligde de koning het middelste [104]van de voorhof, dat [105]voor het huis van YHWH was, omdat hij daar het brandoffer en het voedseloffer bereid had, en ook het vet van de dankoffers; want het koperen altaar, dat [106]voor het aangezicht van YHWH was, was [r]te klein, om de brandoffers, en de voedseloffers, en het vet van de dankoffers te bevatten.

65 Terzelfder tijd ook hield Salomo [107]het feest, en geheel Israël met hem, een grote gemeente, van de ingang af van [108]Hamath tot de [109]rivier van Egypte, voor het aangezicht van YHWH, onze God, zeven dagen en [110]zeven dagen, zijnde veertien dagen.

66 Op de [111]achtste dag liet hij het volk gaan, en zij zegenden de koning; daarna gingen zij naar hun tenten, blij en [112]goedsmoeds over al het goede, dat YHWH aan [113]David, Zijn knecht, en aan Israël, Zijn volk, gedaan had.

HOOFDSTUK IX

God verschijnt Salomo voor de tweede keer, vs. 1 enz. Salomo schenkt koning Hiram enkele steden voor zijn diensten, 10. Een verhaal van de gebouwen en versterkingen die Salomo gebouwd heeft, 15. van het onderscheid van zijn onderdanen, 20. van zijn jaarlijkse offers, 25. van zijn scheepsvloot naar Ofir, 26.

God verschijnt opnieuw aan Salomo

HET gebeurde nu, [a]als Salomo voltooid had te bouwen het huis van YHWH en het huis van de [b]koning, en [1]al de begeerte van Salomo, die [2]hem gelust had te maken;

2 Dat YHWH [3]voor de tweede keer aan Salomo verscheen, [c]zoals Hij hem in Gibeon verschenen was.

3 En YHWH zei tot hem: Ik heb uw gebed en uw smeking gehoord, die u voor Mijn aangezicht smekende gedaan hebt; Ik heb dat huis [4]geheiligd, dat u gebouwd hebt, [d 5]opdat Ik Mijn Naam daar tot [6]in eeuwigheid [7]zette; en Mijn ogen en Mijn hart zullen daar zijn altijd.

4 En zo u [8]voor Mijn aangezicht wandelen zult, zoals uw vader David gewandeld heeft, met [9]volkomenheid van het hart, en met oprechtheid, om te doen naar al wat Ik u geboden heb, en Mijn voorschriften en Mijn rechten houden zult;

5 Zo zal Ik de troon van uw koninkrijk over Israël bevestigen in eeuwigheid; [e]zoals Ik gesproken heb over uw vader David, zeggende: [10f]Geen man zal u afgesneden worden van de troon van Israël.

6 [g]Maar zo u [11]zich geheel afkeren zult, u en uw kinderen, [12]van Mij na te volgen, en niet houden zult Mijn geboden en Mijn voorschriften, die Ik voor uw aangezicht gegeven heb; maar heengaan, en andere goden dienen, en u daarvoor neerbuigen zult;

7 Zo zal Ik Israël uitroeien van het land, dat Ik hun gegeven heb, en dit huis, dat [h]Ik voor Mijn Naam geheiligd heb, zal Ik [13]van Mijn aangezicht wegwerpen; [i]en Israël zal tot een spreekwoord en spotrede zijn onder alle volken.

8 [k]En wat dit huis betreft, [14 15]dat verheven zal geweest zijn, al wie daar zal voorbijgaan, zal zich ontzetten en [16]fluiten; men zal zeggen: [l]Waarom

103 Zie Lev. 8:10.

104 *van de voorhof:* Versta dit van het voorhof van de priesters, welks middelste deel hij door de Geest van God geleid zijnde in dit extraordinaire werk gebruikt heeft om daar offeranden te offeren, en tot dat einde altaren op te richten, omdat het brandofferaltaar de offeranden, vanwege haar menigte, alle niet kon dragen.

105 *voor het huis:* D.i. dicht voor aan het voorste deel van de tempel, genoemd het heilige.

106 *voor het aangezicht:* Zie boven, vs. 62.
– *r* 2 Kron. 7:7.

107 *het feest:* Versta, het feest van de loofhutten, dat zeven dagen moest gehouden worden. Zie hiervan Lev. 23:34.

108 Zie hiervan Num. 13:21. Dit was de uiterste landpale van Kanaän tegen het noorden.

109 *rivier van Egypte:* Deze wordt Sichor genoemd, Joz. 13:3, en was de uiterste landpale tegen het zuiden. Zie Gen. 15:18.

110 *zeven dagen:* Versta, zeven dagen tot de inwijding van het altaar en van de tempel; en dan nog eens zeven dagen tot onderhouding van het feest van de loofhutten, 2 Kron. 7:9.

111 achtsten dag: Versta, dat hij het volk verlof gegeven heeft op de achtste dag, welke was de twee en twintigste van de zevende maand; maar omdat die dag ook moest gevierd worden, zijn zij vertrokken de volgende dag, zijnde de drie en twintigste. Zie 2 Kron. 7:10, en de aantekening.

112 Hebr.: *goed van harten*.

113 *aan David:* D.i. het huis van David en zijn nakomelingen in het koninkrijk.
– *a* 2 Kron. 7:11.
– *b* 2 Kron. 7:11.

1 *al de begeerten:* D.i. al zijn begeerte.

2 *hem gelust had:* D.i. al wat Salomo in het hart gekomen was om te maken, gelijk verklaard wordt 2 Kron. 7:11.

3 ten anderen male: Te weten, na de bouwing en inwijding van de tempel, maar niet na de bouwing van het koninklijke huis, welke dertien jaren daarna volbracht is. Enige verstaan dat deze verschijning geschied is nadat beide huizen voltrokken waren.
– *c* 1 Kon. 3:5.

4 D.i. tot een heilig gebruik afgezonderd; zo Gen. 2:3.
– *d* Deut. 12:11; 1 Kon. 8:29.

5 *opdat Ik Mijn Naam:* Zie boven, 1 Kon. 8:29.

6 *in eeuwigheid zette:* Zie boven, 1 Kon. 8:13.

7 *Mijn ogen en Mijn hart:* Versta door de ogen van de Heer zijn voorzienigheid in het bewaren van de tempel en in het voorstaan van de godsdienst, die daarin plaats moest hebben, welverstaande naar de conditie die hierbij gevoegd wordt; en versta door zijn hart, zijn genade en liefde tegen degenen, die hem in dit huis oprecht dienen zouden.

8 *voor Mijn aangezicht:* Zie Gen. 17:1, en boven, 1 Kon. 8:23.

9 *volkomenheid van het hart:* D.i. ongeveinsdheid, onvalsheid, eenvoudigheid. Zie Gen. 6:9.
– *e* 2 Sam. 7:12; idem v. 16; 1 Kon. 6:12; 1 Kron. 22:10; Ps. 132:12.

10 *Geen man:* Zie boven, 1 Kon. 2:4.
– *f* 1 Kon. 2:4.
– *g* 2 Sam. 7:14; Ps. 89:30; idem v. 31.

11 te enen male: Hebr.: תָּשֻׁבוּ, afkerende afkeren zult.

12 *van Mij:* Hebr.: אַחֲרָי, *van achter mij*; nl. te komen, of te volgen, d.i. van Mij, naar mijn woord te horen, te geloven, te vrezen en te dienen. Zo 1 Sam. 12:20; 2 Kon. 18:6. Vgl. 2 Sam. 2:21.
– *h* Jer. 7:15.

13 *van Mijn aangezicht:* D.i. uit mijn ogen en uit mijn hart. Zie boven, vs. 3.
– *i* Deut. 28:37.
– *k* 2 Kron. 7:21.

14 Dit woord is hier ingevoegd uit 2 Kron. 7:21.

15 T.w. door de verkondiging van mijn leer en mijn werken.

16 Als over degenen, die men bespottelijk wil smaden. Zie ook zulke manier van spreken Jer. 19:8, en Jer. 49:17, en Jer. 50:13. Somtijds wordt bij dit woord ook gevoegd het schudden van het hoofd, het kloppen en bewegen van de handen, welke alle uiterlijke tekenen en gebaren zijn van smadelijke bespotting. Zie Klaagl. 2:15; Zef. 2:15.
– *l* Deut. 29:24; Jer. 22:8.

heeft YHWH zo gedaan aan dit land en aan dit huis?

9 En men zal zeggen: Omdat zij YHWH, hun God, [17]verlaten hebben, Die hun vaders uit Egypteland uitgevoerd had, en hebben zich aan andere goden gehouden, en zich daarvoor neergebogen, en hen gediend; daarom heeft YHWH al dit kwaad over hen gebracht.

Salomo en Hiram, bouwwerken en arbeid

10 [m]En het gebeurde na verloop van twintig jaren, waarin Salomo die twee huizen gebouwd had, [18]het huis van YHWH en het huis van de koning;

11 (Waartoe Hiram, de koning van Tyrus, Salomo van cederbomen, en van dennenbomen, en van goud, naar al zijn lust opgebracht had), dat toen de koning Salomo aan Hiram [19]twintig steden gaf in het land van [20]Galilea.

12 En Hiram trok uit van Tyrus, om de steden te bekijken, die Salomo hem gegeven had, maar [21]zij waren niet recht in zijn ogen.

13 Daarom zei hij: Wat zijn dat voor steden, mijn broer, die u mij gegeven hebt? En hij noemde ze het land [22]Kabul, tot op deze dag.

14 En Hiram had de koning gezonden honderd en [23]twintig talenten goud.

15 Dit is de reden waarom [24]koning Salomo herendienst oplegde: om het huis van YHWH te bouwen, en zijn huis, en [25]Millo, en de muur van Jeruzalem, en ook [26]Hazor, en [27]Megiddo, en [28]Gezer.

16 Want Farao, de koning van Egypte, was opgekomen, en had Gezer ingenomen, en haar met vuur verbrand, en de Kanaänieten, die in de stad woonden, gedood, en had haar aan zijn dochter, de huisvrouw van Salomo, tot een geschenk gegeven.

17 Zo bouwde Salomo Gezer, en het [29]lage Bethhoron.

18 [n]En [30]Baälath, en [31]Tamor in de woestijn, in [32]dat land;

19 En al de [33]voorraadsteden, die Salomo had, en [34]de wagensteden, en de steden van de ruiteren, en wat de begeerte van Salomo begeerde te bouwen, [35]in Jeruzalem, en op de Libanon, en in het hele land van zijn heerschappij.

20 Voor wat betreft al het volk, dat overgebleven was van de Amorieten, Hethieten, Ferezieten, Hevieten, en Jebusieten, die niet waren van de Israëlieten;

21 Hun kinderen, die na hen in het land overgebleven waren, die de Israëlieten niet hadden kunnen [36]verbannen, die heeft Salomo tot [37]slavenarbeid verplicht tot op deze dag.

22 Maar van de Israëlieten maakte [o]Salomo geen slaaf; maar zij waren soldaten, en zijn knechten, en zijn vorsten, en zijn bevelhebbers, en de oversten van zijn wagens, en van zijn ruiteren.

23 Deze waren de oversten van de bestelden, die over het werk van Salomo waren, [38]vijfhon-

17 *verlaten hebben:* T.w. door een trouweloze snoodheid, over welke zich de heidenen zelf schamen, die hun gewaande goden niet veranderen willen; Jer. 2:10, 2:11.

– *m* 2 Kron. 8:1.

18 *het huis van YHWH:* T.w. het huis van de Heern in zeven jaren, boven, 1 Kon. 6:38; en de andere huizen in dertien jaren, boven, 1 Kon. 7:1.

19 *twintig steden:* Dewelke waren gelegen in de noordpale van het land Kanaän, omtrent de Syriërs en Sidoniërs, en grenzende aan de stam van Aser, maar [zo enige menen] daaronder niet behorende; omdat anders Salomo die niet had mogen weggeven. Anderen houden dat hij hem het gebruik alleen, en niet de eigendom derzelve gegeven heeft.

20 Dat westwaarts aan het landschap van Tyrus paalde. Want Galilea is een land, hebbende tegen het oosten de Jordaan, tegen het zuiden het land van Samaria, tegen het noorden het gebergte Libanon, tegen het westen Fenicië, waarin Tyrus gelegen is. Galilea wordt verdeeld in opper- en onder-Galilea. Van het opper-Gallilea, toegenaamd het Galilea van de heidenen, wordt hier gesproken en Matt. 4:15.

21 *waren niet recht:* D.i. zij behaagden hem niet. Zo Richt. 14:3; 1 Kron. 13:4; uit welke oorzaak Hiram ze de koning Salomo wedergegeven heeft, gelijk men afnemen kan uit 2 Kron. 8:2, want daar moet het woord geven voor wedergeven verstaan worden.

22 T.w. omdat het hem mishaagde; want dit woord in Fenicië, waaronder Tyrus behoorde, betekende dat, gelijk enige melden. Anderen vertalen dit woord slijkig, zandig, of moerassig.

23 *twintig talenten gouds:* Versta dit van gemene talenten; en zie van de waarde daarvan Ex. 25:39.

24 Zie hiervan boven, 1 Kon. 5:13. De zin is: Omdat Salomo zulk een voorraad van geld en ander gereedschap tot de bouw van de tempel had, zo heeft hij zeker uitschot van mannen opgenomen, die in dit werk zouden bezig zijn, om het met allen vlijt te bevorderen, totdat het volmaakt zou worden.

25 Men meent dat dit enig groot bolwerk is geweest, omtrent het paleis van de koning, waar het volk, eerst inkomende, ontvangen werd; dienende tot een vertrek of wachthuis voor de koninklijke wacht. Zie hiervan 2 Sam. 5:9; 1 Kon. 11:27.

26 Een stad, gelegen in de stam van Nafthali, aan de Jordaan. Zie Joz. 11:10, en Joz. 19:36.

27 Gelegen in de halven stam van Manasse op de zijde van de Jordaan. Zie Joz. 12:21, en Joz. 17:11; Richt. 1:27.

28 Gelegen in de stam van Efraïm. Zie Joz. 10:33.

29 *lage Beth-horon:* Gelegen in de stam van Benjamin. Voeg hierbij, uit 2 Kron. 8:5, het opper Beth-horon, gelegen in de stam van Efraïm; Joz. 21:22.

– *n* 2 Kron. 8:6.

30 Gelegen in de stam van Dan; Joz. 19:44.

31 Of: *Tadmor*. Sommigen houden deze plaats voor een stad, gelegen in de woestijn van Juda, niet ver van Engedi; anderen voor de stad Palmyra, gelegen in de woestijn van Syrië.

32 dat land: D.i. in het land van Israël.

33 In welke allen voorraad, tuig en gereedschap ten oorlog, of ook van lijftocht weggelegd wordt; anders genoemd ammunitie- en proviandhuizen. Vgl. Ex. 1:11.

34 *de wagensteden:* Alwaar de oorlogswagens, die men toen in de krijg gebruikte, bewaard werden.

35 *in Jeruzalem:* Zie boven, 1 Kon. 7:2, en 2 Kron. 8:6.

36 Zie Deut. 2:34.

37 op slaafsen uitschot: D.i. hij schatte hem als lijfeigenen. Zij woonden onder de Israëlieten, en worden genaamd de slaven, of knechten van Salomo, Ezra 2:55; Neh. 7:57, omdat Salomo de ordinantie wat deze slaven betreft gemaakt had. Deze hebben zich eerst moeten begeven tot de ware religie, anders zou Salomo hun deze weldaad niet hebben mogen doen, Deut. 7:2. Van het woord uitschot, zie ook boven, 1 Kon. 5:13.

– *o* Lev. 25:39.

38 2 Kron. 8:10 staat van twee honderd vijftig, maar versta dat deze in alles zijn geweest vijfhonderd, gelijk hier staat, maar dat zij, bij beurte het opzicht nemende, telkens waren twee honderd vijftig.

derd en [39]vijftig, die heerschappij hadden over het volk, dat in het werk doende was.

24 Maar [p]de dochter van Farao trok van de [40]stad van David op tot haar huis, dat [41]hij voor haar gebouwd had; toen bouwde hij [42]Millo.

25 En Salomo offerde [43]drie keer in het jaar brandoffers en dankoffers, op het altaar, dat hij voor YHWH gebouwd had, en rookte op dat, wat voor [44]het aangezicht van YHWH was, als hij het huis volmaakt had.

Salomo's vloot naar Ofir

26 De koning Salomo maakte ook schepen te [45]Ezeon-geber, dat bij [46]Eloth is, aan de oever van de Schelfzee, in het land van Edom.

27 En Hiram zond met die schepen zijn knechten, [47]scheepslieden, kenners van de zee, met de knechten van Salomo.

28 En zij kwamen te [48]Ofir, en haalden van daar aan [49]goud, vierhonderd en twintig talenten, en brachten het tot de koning Salomo.

HOOFDSTUK X

De koningin van Scheba komt naar Jeruzalem, vs. 1 enz. zij verwondert zich over Salomo's wijsheid en heerlijkheid, 3. dankt God, 9. geeft Salomo geschenken, 10. Salomo's rijkdom, 11. beukelaars en schilden, 16. ivoren troon, 18. voorwerpen, 21. geschenken die hij ontvangt, 24. wagens en paarden, 26. zilver, cederhout en de handel in paarden en waren, 27.

Het bezoek van de koningin van Scheba

EN toen de koningin van [1]Scheba het gerucht van Salomo hoorde, [2]aangaande de Naam van YHWH, kwam zij, om hem met [3]raadselen te verzoeken.

2 En [a]zij kwam te Jeruzalem, met een zeer [4]zwaar leger, met kamelen, dragende specerijen, en zeer veel goud, en kostelijk gesteente; en zij kwam tot Salomo, en sprak tot hem [5]al wat in haar hart was.

3 En Salomo verklaarde haar [6]al haar woorden; geen ding was er [7]verborgen voor de koning, dat hij haar niet verklaarde.

4 Als nu de koningin van Scheba zag al de wijsheid van Salomo, en het huis, dat hij gebouwd had,

5 En het voedsel van zijn tafel, en [8]het zitten van zijn knechten, en het staan van zijn dienaren, en hun kledingen, en zijn schenkers, en [9]zijn opgang, waardoor hij heen opging in het huis van [10]YHWH, zo was in haar geen geest meer.

6 En zij zei tot de koning: Het woord is waarheid geweest, dat ik in mijn land gehoord heb, van uw [11]zaken en van uw wijsheid.

7 Ik heb die woorden niet geloofd, voordat ik gekomen ben, en mijn ogen dat gezien hebben; en zie, de helft is mij niet aangezegd; [12]u hebt met wijsheid en goed overtroffen het gerucht, dat ik gehoord heb.

8 Welgelukzalig zijn uw [13]mannen, welgelukzalig deze uw knechten, die steeds [14]voor uw aangezicht staan, die uw wijsheid horen!

9 Geloofd zij YHWH, uw God, Die behagen in u heeft gehad, om u op de troon van Israël te zetten! Omdat YHWH in eeuwigheid van Israël

39 Die bij beurten bedienden het ambt van tien mannen, om de anderen tot het werk aan te drijven. Zie 1 Kon. 5:16, en de aantekening.

– *p* 2 Kron. 8:11.

40 *stad van David:* Zie boven, 1 Kon. 8:1.

41 hij voor haar: Nl. Salomo.

42 Zie boven, vs. 15.

43 *driemaal in het jaar:* T.w. op het paasch-, pinkster- en loofhuttenfeest; 2 Kron. 8:13.

44 *het aangezicht van YHWH:* D.i. in het heilige, recht voor het allerheiligste, waarin de ark was een teken van Gods aanwezigheid.

45 Dit is de twee en dertigste legerplaats van de Israëlieten geweest, Num. 33:35. Zij was een stad met een haven, liggende aan de Schelfzee of Rode zee.

46 *Eloth is:* Anders: *Elath genaamd, 2 Kon.* 14:22, een stad, gelegen in het land Edom aan de oever van de Schelfzee. Zie Deut. 2:8. Deze stad heeft Azaria, anders Uzzia genaamd, de koning van Juda, gewonnen en aan Juda wedergebracht, en haar herbouwd, 2 Kon. 14:22, maar onder Achaz, de koning van Juda, heeft haar Rezin, de koning van Syrië, de Joden weer afgenomen, 2 Kon. 16:6.

47 Hebr.: *mannen van de schepen*; d.i. die zich met de scheepvaart bezighouden.

48 Men houdt dit voor een eiland in Oost-Indië, en wordt van Jozefus, Lib. 8, Antiq. cap. 2, Aurea Chersonesus genaamd, dat wij nu Malakka noemen. Sommigen willen dat dit Peru is geweest in West-Indië.

49 *vierhonderd en twintig:* Vgl. dit met 2 Kron. 8:18, met de aant.

1 Een landschap, gelegen zuidwaarts van Kanaän, Matt. 12:42, en Luk. 11:31, hebbende zijn naam van Scheba, de zoon van Cus. Zie Gen. 10:7.

2 Of: *om, van de naam, enz.* Hiermede wordt aangewezen de oorzaak van de grote vermaardheid van Salomo, welke was niet alleen zijn hoge wijsheid, waarmee hij alle mensen overtrof, boven, 1 Kon. 4:30, 4:31, maar in het bijzonder de wonderbare wijze, zo hij die metterhaast door een ingestorte gave van de verlichting, zonder zijn arbeid en de onderwijzing van de mensen, van YHWH verkregen had.

3 Het Hebreeuwse woord betekent duistere redenen, in welke wat gevraagd of voorgesteld wordt, dat een verborgen verstand heeft. Zo Num. 12:8; Richt. 14:12, en het wordt Matt. 13:35, uit Ps. 78:2, overgezet verborgen dingen.

– *a* 2 Kron. 9:1; Matt. 12:42; Lukas 11:31.

4 zeer zware legermacht: D.i. met een zeer groot gevolg van statelijken trein. Zie Gen. 50:9.

5 *al wat in haar hart was:* D.i. al wat zij in haar hart voorgenomen had met hem te spreken. Zie boven, 1 Kon. 8:17.

6 *al haar woorden:* D.i. de duistere vragen en diepzinnige raadselen, die zij de koning voorstelde.

7 D.i. zo duister, scherpzinnig, of ingewikkeld, waarin zijn wijsheid tekort zou gekomen hebben, om het uit te leggen.

8 *het zitten zijn knechten:* Versta, de welgeschikte en heerlijke orde, naar welke zijn vorsten en raadsheren aan de tafel zaten; en de hofdienaren stonden om de tafel te dienen. Anderen verstaan dit van het zitten in de raad, of in het gericht bij de koning.

9 *zijn opgang:* Versta dit van de kunstige galerijen, waardoor de koning van zijn huis in het huis van de Heer opging, of ook van het statelijk gevolg, dat hem hierin vergezelschapte. Anderen vertalen dit: En zijn offerande, die hij in het huis van de Heer offerde.

10 zo was: Te weten, door de verslagenheid, die haar de overgrote verwondering toebracht.

11 Hebr.: *woorden.*

12 *u hebt met wijsheid, en goed:* Hebr.: טוּב, wijsheid, en goed hebt u toegedaan tot het gerucht dat ik gehoord heb. Versta door de wijsheid de gave van het verstand, waarmee de koning versierd was, en door het goed zijn deugden en treffelijke werken, waarmee hij zijn onderzaten weldeed.

13 T.w. die bij u wonen.

14 *gedurig voor uw aangezicht staan:* D.i. die u gewoonlijk dienen. Zie Deut. 1:38.

houdt, daarom heeft Hij u tot koning gesteld, [15]om recht en gerechtigheid te doen.

10 En zij gaf de koning honderd en twintig talenten goud, en zeer veel specerijen, en kostelijk gesteente; als deze specerij, die de koningin van Scheba de koning Salomo gaf, is er nooit meer in menigte gekomen.

11 Verder ook de schepen van Hiram, die goud uit Ofir voerden, brachten uit Ofir zeer veel [16]almuggimhout en kostelijk gesteente.

12 [b]En de koning maakte van dit almuggimhout [17]steunselen voor het huis van YHWH, en voor het huis van de koning, en ook harpen en luiten voor de zangers. [18]Het almuggimhout was zo [19]niet gekomen noch gezien geweest, tot op deze dag.

13 En de koning Salomo gaf de koningin van Scheba al haar behagen, wat zij begeerde; behalve dat hij haar gaf [20]naar het vermogen van [21]de koning Salomo; zo keerde zij en trok in haar land, zij en haar knechten.

De rijkdom en pracht van Salomo

14 Het gewicht nu van het goud, dat voor Salomo [22]op één jaar inkwam was zeshonderd zes en zestig [23]talenten goud;

15 Behalve dat van de [24]marskramers was, en van de handel van [25]de kruideniers, en van alle [26]koningen van Arabië, en van de landvoogden van dat land.

16 Ook [c]maakte de koning Salomo tweehonderd grote schilden van geslagen goud; zeshonderd sikkels [27]goud liet hij [28]opwegen tot elk groot schild.

17 Ook driehonderd schilden van geslagen goud; drie [29]pond goud liet hij opwegen tot elk schild; [d]en de koning legde [30]ze in het huis van het woud van Libanon.

18 Ook [e]maakte de koning een grote [31]ivoren troon, en hij overtrok die met [32]dicht goud.

19 Deze troon had zes trappen, en het hoofd van de troon was van achteren [33]rond, en [34]aan beide zijden waren [35]leuningen tot de zitplaats toe, en twee leeuwen stonden bij die leuningen.

20 En twaalf leeuwen stonden daar op de zes trappen aan beide zijden, zoiets is in geen enkel koninkrijk gemaakt geweest.

21 Ook waren alle drinkvaten van de koning Salomo van goud, en alle voorwerpen van het huis van het woud van Libanon waren van [36]gesloten goud; geen zilver was er aan; [37]want het werd in de dagen van Salomo niet voor enig ding geacht.

22 Want de koning had in zee schepen van [38]Tharsis, met de schepen van Hiram; deze schepen van Tharsis kwamen in, eenmaal in drie jaar, en brachten goud, en zilver, elpenbeen, en [39]apen, en [40]pauwen.

23 Zo werd de koning Salomo groter dan alle koningen van de aarde, [f]in rijkdom en in wijsheid.

24 En de [41]hele aarde zocht het aangezicht van Salomo, om zijn wijsheid te horen, die God in zijn hart gegeven had.

15 *om recht:* Deze manier van spreken de overheden toegeschreven zijnde, betekent zoveel als in het gericht de kwaden te veroordelen en te straffen, en de goeden vrij te spreken en te beschermen, of van de voorvallende zaken kennis te nemen, en recht oordelen, en daarnaar dat recht is uit te voeren door het straffen van de kwaden en het beschermen van de goeden; 2 Sam. 8:15.

16 Wat het Hebreeuwse woord voor een hout betekent is onzeker. Het wordt 2 Kron. 2:8, en 2 Kron. 9:10 algummimhout genaamd. Enige houden dat het thyinenhout geweest is, van dat gesproken wordt Openb. 18:12. Anderen nemen het voor Braziliënhout. Zoveel is zeker, dat het zeer kostelijk hout was, en zodanig, dat toen ter tijd in dat land onbekend was. Zie vs. 12, en 2 Kron. 9:11.

– *b* 2 Kron. 9:11.

17 Versta hiermede baliën, onderzettingen, of handleuningen aan de galerijen, door welke men ging van het huis van de koning tot in de tempel. Vgl. boven, 1 Kon. 9:5; 1 Kron. 26:16, 26:18; 2 Kron. 9:11.

18 T.w. zo kostelijk, of in zulk een overvloed.

19 niet gekomen: Te weten, voor deze tijd in het land van Juda, 2 Kron. 9:11.

20 *naar het vermogen:* Hebr.: נְתַן, *naar de hand van de, enz.*, d.i. vanzelf, naar zijn koninklijke macht en mildheid.

21 *koning Salomo:* D.i. naar zijn vermogen. Vgl. boven, 1 Kon. 8:1, en 1 Kon. 9:1.

22 *op een jaar:* D.i. op elk jaar. Zie Num. 28:13.

23 talenten gouds: Zie de waarde van een talent gouds, Ex. 25:39.

24 Of: *kraamlieden*. Hebr.: van de mannen die bespieden, doorzoeken, doorsnuffelen. Versta zulke, die van grote kooplieden in verscheidene landen uitgezonden worden, om hun waren ten duurste te verkopen, en andere tot de minsten prijs in te kopen, en dan die aan hun meesters over te zenden, of toe te brengen. Anderen verstaan dit van de tollenaars of pachters, die zeer nauw plegen toe te zien om de kooplieden te betrappen, die van hun goederen iets zouden mogen verstekken en verborgen houden.

25 Of: *drogisten*.

26 *koningen van Arabië:* Versta, degenen, die nabij gelegen waren, zowel oostwaarts als zuidwaarts.

– *c* 1 Kon. 14:26.

27 sikkelen: Versta, gemene sikkels, van welker waarde zie Gen. 24:22.

28 Hebr.: *deed hij opklimmen, of opgaan.*

29 pond gouds: Hebr.: שְׁלֹשֶׁת, Manim; een mina of pond; deed gewoonlijk honderd gemene sikkels; dienvolgens was elk schild waard drie honderd sikkelen gouds. Zie 2 Kron. 9:16.

– *d* 1 Kon. 7:2.

30 *in het huis:* Zie hiervan boven, 1 Kon. 7:2.

– *e* 2 Kron. 9:17.

31 elpenbenen troon: Hebr.: שֵׁן, een troon van de tand; t.w. van de olifanten, waarvan het ivoor of elpenbeen komt, waarvan men tot versiering vele dingen gemaakt heeft, gelijk te zien is hier en onder, 1 Kon. 22:39; Ps. 45:9; Amos 3:15, en Amos 6:4.

32 *dicht goud:* D.i. dat wel gezuiverd en gelouterd en daarom een zeer dicht en vast is.

33 D.i. boogsgewijze, of naar het fatsoen van een boog.

34 *aan beide zijden:* Hebr.: שֶׁבֶת, *van hier, en van daar, of, van ginds en van weer*. Zo in vs. 20.

35 *leuningen tot de zitplaats toe:* Hebr.: יָדֹת, *handen*.

36 *gesloten goud:* Zie boven, 1 Kon. 6:20.

37 T.w. het zilver. Een overtollige manier van spreken. Vgl. onder, vs. 27, en de aant. daarop.

38 Sommigen verstaan door dit woord de grote zee, genaamd Oceanus, en door de schepen van Tarsis, de schepen die in die zee voeren. Anderen nemen Tarsis voor Cilicië, welks hoofdstad, genaamd Tarsus, een zeer vermaarde haven had, in welke men gelegenheid vond om te varen naar Afrika, Indië en andere vergelegen landen. Vgl. Gen. 10:4. Anderen menen dat Tarsis is Afrika, en dat door de schepen van Tarsis te verstaan is een vloot, toegemaakt om te varen naar de Afrikaanse zee.

39 Of: *meerkatten*.

40 Of: *papegaaien*.

– *f* 1 Kon. 3:12; idem v. 13.

41 gehele aarde: Versta, niet alle mensen van de gehele wereld, maar de voornaamsten, als de prinsen, heren, vorsten, enz. van alle omliggende landen. Zie 2 Kron. 9:23.

25 En zij brachten een ieder zijn geschenk, zilveren voorwerpen, en gouden voorwerpen, en kleren, en harnas, en specerijen, paarden en muilezelen, [42]elk ding van jaar tot jaar.

26 [g]Daartoe verzamelde Salomo wagens en ruiteren, en hij had duizend en vierhonderd wagens, en twaalf duizend ruiteren, en legde ze in de wagensteden en [43]bij de koning in Jeruzalem.

27 En [h]de koning [44]maakte het zilver in Jeruzalem te zijn [45]als stenen, en de cederen maakte hij te zijn als de wilde [46]vijgebomen, die in de laagte zijn, in menigte.

28 En het [i]uitbrengen van [47]de paarden was wat Salomo uit Egypte had; en aangaande het [48]linnen garen, [k]de [49]kooplieden van de koning namen het [50]linnen garen voor [51]de prijs.

29 En [52]een wagen kwam op, en ging uit van Egypte, voor zeshonderd sikkels [53]zilver, en een paard voor honderd en vijftig; en [54]zo voerden ze die uit door [55]hun hand voor alle koningen van [56]de Hethieten, en voor de koningen van [57]Syrië.

HOOFDSTUK XI

Salomo's vrouwen en bijvrouwen, vs. 1 enz. die hem tot afgoderij verleiden, 4. waarover God vertoornd wordt en hem dreigt, 9. Salomo's tegenstanders zijn Hadad, een Edomiet, gevlucht naar Egypte, 14. Rezon, die in Damascus regeerde, 23. en Jerobeam, de Efrathiet, 26. aan wie de profeet Ahia het koninkrijk van Israël toezegt, 29. Salomo staat Jerobeam naar het leven, en sterft, 40.

Salomo's vrouwen en afgoderij

EN [1]de koning Salomo had [a]veel [2]buitenlandse vrouwen lief, en dat [3]naast de dochter van Farao: Moabietische, Ammonietische, Edomietische, Sidonische, Hethietische;

2 Van die volken, waarvan YHWH [4]gezegd had tot de Israëlieten: [b]U zult tot hen [5]niet ingaan, en zij zullen tot u niet inkomen; zij zouden zeker uw hart achter hun goden neigen; aan deze hing Salomo met liefde.

3 En hij had zevenhonderd vrouwen, vorstinnen, en driehonderd [6]bijvrouwen en zijn vrouwen [7]neigden zijn hart.

4 Want het gebeurde in de tijd van Salomo's ouderdom, dat zijn vrouwen zijn hart achter andere goden neigden; dat zijn hart niet [8]volkomen was met YHWH, zijn God, zoals het hart van zijn vader David.

5 Want Salomo [9]wandelde [10][c]Astoreth, de god van de Sidoniërs, na, en Milchom, [11][12]de gruwel van de Ammonieten.

6 Zo deed Salomo, [13]dat kwaad was in de ogen van YHWH; en [14]volhardde niet YHWH te volgen, zoals zijn vader David.

7 [d]Toen bouwde Salomo een [15]hoogte voor Kamos, de afschuwelijke afgod van de

42 *elk ding:* Hebr.: דְּבַר, *de zaak van het jaar in het jaar*; d.i. elk geschenk jaarlijks.

– *g* 1 Kon. 4:26; 2 Kron. 1:14; 2 Kron. 9:25.

43 *bij de koning:* D.i. bij hem. Vgl. boven, vs. 13.

– *h* 2 Kron. 1:15; 2 Kron. 9:27.

44 *maakte het zilver:* Hebr.: כֶּסֶף, *gaf*.

45 als stenen: Een overtollige manier van spreken, zeer grote overvloed te kennen gevende. Zie Gen. 13:16, en boven, vs. 21. Zo 2 Kron. 9:27.

46 Of: *als de sycomoren*; d.i. vijgmoerbeziënbomen.

– *i* 2 Kron. 9:28.

47 Egypte was zeer rijk aan schone paarden, fijn vlas en linnen, byssus genaamd, welke van de naburige landen zeer getrokken werden, maar mochten niet dan met betaling van de gezetten tol uitgelaten worden. Farao nu heeft aan Salomo, die zijn dochter getrouwd had, het recht van de tol overgezet, die hem door zijn kooplieden of pachters heeft vergaderd, en daarvan groot profijt ontvangen.

48 *linnen garen:* Zie Gen. 41:42.

– *k* 2 Kron. 1:16.

49 Versta, de tollenaars, of pachters van de tollen.

50 *linnen garen voor:* En ook de paarden.

51 *de prijs:* D.i. voor een zekeren gezetten prijs.

52 *een wagen:* Versta dit van een wagen, die met linnengaren of garenwerk geladen was, en ook van de geladen paarden, ja van de paarden zelf. Een wagen nu gaf viermaal zoveel als een paard, omdat men gewoon was vier paarden voor een wagen te spannen. De tol dan van een geladen wagen zes honderd sikkels zijnde, was de tol van een geladen paard honderd en vijftig sikkelen.

53 Zie van de waarde van de sikkel Gen. 20:16, en Gen. 23:15.

54 zo voerden ze: D.i. de goederen uit Egypte komende, belastte Salomo niet alleen als zij in zijn land kwamen, maar ook als zij gevoerd werden in de landen van de Hethieten en Syriërs, van welke Salomo door dit middel ook schatting heeft ontvangen, omdat de paarden en goederen door zijn land of gebied passeren moesten. Anderen verstaan dit zo, dat de koningen van de Hethieten en Syriërs ook tol getrokken hebben van de waren, die in hun landen gebracht werden.

55 *hun hand:* Nl. van de kooplieden en pachters in vs. 28 gemeld.

56 Oostwaarts van Palestina wonende.

57 Benoorden van Palestina.

1 *de koning Salomo:* T.w. naar sommiger gevoelen, nadat hij vijf of zes en twintig jaren geregeerd had. Men rekent deze jaren aldus: Drie jaren vóór de bouwing van de tempel, zeven jaren in die bouwing besteed; dertien jaren in de bouwing van zijn huis en andere gestichten; eindelijk nog twee of drie jaren in welke de koningin van Scheba hem bezocht heeft.

– *a* Deut. 17:17.

2 Of: *uitlandse*.

3 Zo wordt het Hebreeuwse woord genomen onder, vs. 25, en 2 Kron. 11:18.

4 *gezegd had:* Zie Ex. 34:16, en Deut. 7:3, 7:4.

– *b* Ex. 34:16; Deut. 7:3.

5 niet ingaan: D.i. door huwelijken u met hen verenigen. Zie Gen. 6:4.

6 Die van lageren staat waren dan de huisvrouwen, en in minder waarde gehouden. Zie Gen. 22:24.

7 *neigden zijn hart:* T.w. om van de waren God af te wijken en de afgoden aan te hangen, gelijk de volgende woorden uitwijzen.

8 Zie boven, 1 Kon. 8:61.

9 Achter de afgoden te gaan, of te wandelen, is, hen aan te hangen en na te volgen, in het geheel of ten dele, zelfs ook met toelating en bevordering; op welke laatste manier Salomo, om zijne vrouwen te behagen, zich aan deze zonde schuldig gemaakt heeft. Vgl. onder, 1 Kon. 18:18, en 1 Kon. 21:25, 21:26; Jer. 2:23.

10 Dit is de naam van een afgod, of afgodin van de Sidoniërs. Zie breder daarvan Richt. 2:13.

– *c* Richt. 2:13; 2 Kon. 23:13.

11 Een afgod, die ook Molech genaamd wordt, onder, vs. 7. Zie van deze Lev. 18:21.

12 het verfoeisel: D.i. dat zeer verfoeilijk en gruwelijk voor God en te verfoeien is van alle godvrezenden; zo onder, vs. 7.

13 dat kwaad was: Versta, bijzonderlijk de afgoderij en de valsen godsdienst. Vgl. hiermede Gen. 38:7.

14 Hebr.: *en vervulde niet achter de Heer*. Zie Num. 14:24.

– *d* 2 Kon. 23:13.

15 Zie Lev. 26:30.

[16]Moabieten, [17]op de [18]berg, die voor Jeruzalem is, en voor [19]Molech, de afschuwelijke afgod van de kinderen Ammons.

8 En zo deed hij voor al zijn vreemde vrouwen, die haar goden rookten en offerden.

Gods oordeel over Salomo

9 Daarom vertoornde Zich YHWH tegen Salomo, omdat hij zijn hart geneigd had [20]van YHWH, de God van Israël, [e]Die hem [21]tweemaal verschenen was.

10 [f]En hem van deze zaak geboden had, dat hij andere goden niet zou nawandelen; maar hij hield niet, wat YHWH geboden had.

11 Daarom [22]zei YHWH tot Salomo: Omdat dit bij u gebeurd is, dat u niet hebt gehouden Mijn verbond en Mijn voorschriften, die Ik u geboden heb; [g][23]Ik zal zeker dit koninkrijk van u scheuren, en het [24]uw knecht geven.

12 In uw dagen toch zal Ik dat niet doen, [25]omwille van uw vader David, van de hand van uw [26]zoon zal Ik het scheuren.

13 Maar Ik zal het hele koninkrijk niet afscheuren; één stam zal Ik uw zoon geven, omwille van Mijn knecht David, en omwille van [27]Jeruzalem, dat Ik gekozen heb.

Tegenstanders Hadad en Rezon

14 Zo verwekte YHWH Salomo een tegenstander, Hadad, de Edomiet; hij was van het zaad van de koning in Edom.

15 Want [h]het was gebeurd, als David [28]in Edom was, toen Joab, de oorlogsoverste, optoog, om de [29]verslagenen te begraven, dat hij al wat mannelijk was in Edom sloeg;

16 Want Joab bleef daar zes maanden, met het hele Israël, totdat hij al wat mannelijk was in Edom uitgeroeid had.

17 Maar Hadad was ontvlucht, hij en enige Edomietische mannen uit de knechten van zijn vader met hem, om in Egypte te komen; Hadad nu was een kleine jongen.

18 En zij maakten zich op van [30]Midian, en kwamen tot [31]Paran; en namen met zich mannen van Paran, en kwamen in Egypte tot Farao, de koning van Egypte, die hem een huis gaf, en hem [32]voeding toezeide, en hem een land gaf.

19 En Hadad [33]vond grote genade in de ogen van Farao, zodat hij hem tot een vrouw gaf de zus van zijn huisvrouw, de zus van Tachpenes, de [34]koningin.

20 En de zus van Tachpenes baarde hem zijn zoon Genubath, die Tachpenes [35]grootbracht [36]in het huis van Farao; zodat Genubath in het huis van Farao was, onder de zonen van Farao.

21 Toen nu Hadad in Egypte hoorde, dat David met zijn vaders ontslapen, en dat Joab, de oorlogsoverste, dood was, zei Hadad tot Farao: Laat mij gaan, dat ik in mijn land trekke.

22 Maar Farao zei: Maar wat ontbreekt u bij mij, dat, zie, u in uw land zoekt te trekken? En hij zei: Niets, maar [37]laat mij evenwel gaan.

23 [i]Ook verwekte God hem een tegenstander, Rezon, de zoon van Eljada, die [38]gevlucht was van zijn heer Hadad-ezer, de koning van [39]Zoba,

24 Tegen wie hij ook [40]mannen [41]verzameld had, en werd overste van een bende, [k]als David [42]die doodde; en getrokken zijnde naar

16 De naam van een afgod van de Moabieten en Ammonieten, van denwelken zie ook Num. 21:29; Richt. 11:24; Jer. 48:7. Deze met de twee afgoden, gemeld vs. 5, heeft de vrome koning Josia weggenomen; 2 Kon. 23:13.

17 *van de Moabieten:* Die daarom het volk van Chemos genaamd worden; Num. 21:29.

18 Nl. de Olijfberg. Van denwelken zie 2 Sam. 15:30, en wordt genaamd, 2 Kon. 23:13, de berg Maschith, d.i. van de verdervers, omdat de Joden zich daar door afgoderij verdierven.

19 Ook Milcom genaamd, boven, vs. 5.

20 *van YHWH:* D.i. van hem. Vgl. boven, 1 Kon. 8:1, en zie de aant.

– *e* 1 Kon. 3:5; 1 Kon. 9:2.

21 *tweemaal verschenen was:* T.w. de eerste maal te Gibeon, boven 1 Kon. 3:5, en de tweede maal te Jeruzalem na de inwijding van de tempel, 1 Kon. 9:2.

– *f* 1 Kon. 6:12.

22 *zei YHWH:* Of: Hij zelf, of door enige profeet, die Nathan kon zijn, zo hij nog leefde; of Ahia de Siloniet, van welke gewag wordt gemaakt onder, vs. 30.

– *g* 1 Kon. 12:15.

23 Ik zal gewisselijk: Hebr.: קָרֹעַ, scheurende scheuren; d.i. Ik zal zekerlijk een groot deel van het koninkrijk met geweld van u afrukken. Zie deze manier van spreken onder, vs. 12, 11:13, 11:31.

24 *uw knecht geven:* D.i. een van uw dienaren, nl. Jerobeam; van wie, zie onder, vs. 26, 11:27, 11:28, enz.

25 om uws vaders Davids wil: D.i. om de belofte, die Ik uw vader gedaan heb, 2 Sam. 7:13; 1 Kron. 28:5, 28:6, in welke belofte de Messias mee beloofd wordt, vanwege wie eigenlijk God de zijnen goeddoet.

26 Nl. van Rehabeam, zo ook vs. 35. Zie de vervulling van dit dreigement, onder, 1 Kon. 12, en 1 Sam. 15:28; de verklaring hebben wij onder, vs. 35.

27 Jeruzalems wil: D.i. om de belofte, die ik aan de stad Jeruzalem gegeven heb, 2 Kron. 6:6.

– *h* 2 Sam. 8:14; 1 Kron. 18:12; idem v. 13.

28 *in Edom was:* Daar oorlog voerende. Zie 2 Sam. 8:14; 1 Kron. 18:12, 18:13.

29 T.w. Israëlieten, die in de strijd, welke David tegen de Edomieten gehad had, omgekomen waren, of met welke David, na zijn victorie over de Edomieten, hun land bezet had, om het onder zijn gehoorzaamheid te behouden, maar die na zijn vertrek van de inwoners waren verslagen geweest.

30 Zie Gen. 25:2.

31 Zie Gen. 14:6.

32 *voeding toezeide:* Hebr.: אֲרֻחָה, *brood*; d.i. kost, voedsel, kleding. Zie Gen. 3:19.

33 *vond grote genade:* Hebr.: חֵן, *vond zeer genade*; wat het zij, genade in iemands ogen te vinden, zie Gen. 18:3.

34 Het Hebreeuwse woord betekent eigenlijk de oppervrouw van het huisgezin, alsof men zei, de herin; daarom, als van het huis of gezin van de koning verstaan zijn huisvrouw, of moeder, de koningin, gelijk hier en onder, 1 Kon. 15:13; 2 Kon. 10:13; Jer. 13:18, en Jer. 29:2.

35 Hebr.: *speende.*

36 *in het huis van Farao:* Hebr.: בְּבֵית, *in het midden van Farao's huis.*

37 *laat mij evenwel gaan:* Hebr.: תְּשַׁלְּחֵנִי, *latende gaan laat mij gaan.*

– *i* 2 Sam. 8:3; 2 Sam. 10:18.

38 T.w. als hij merkte dat David tegen Hadad-Ezer de overhand had in de strijd, waarvan te zien is 2 Sam. 8:3.

39 De naam van een landschap van Syrië, gelegen tussen Damascus en de Eufraat. Zie daarvan 1 Sam. 14:47, en 2 Kron. 8:3; Ps. 60:2.

40 Versta, krijgslieden, die de koning van Zoba gediend hadden, en nu onder het beleid van Rezon, die van zijn heer afgevallen was, zich lieten gebruiken om zijn land en het land daaromtrent gelegen af te lopen en te plunderen.

41 vergaderd had: Nl. zijn heer Hadad-Ezer.

– *k* 2 Sam. 8:3.

42 die doodde: Nl. Syriërs van Zoba.

[43]Damascus, woonden zij daar, en regeerden in Damascus.

25 En [44]hij was Israëls tegenstander [45]al de dagen van Salomo, en dat naast het kwaad, dat [46]Hadad deed; want [47]hij had een afkeer van Israël, en hij regeerde over Syrië.

Jerobeam en de profetie van Ahia

26 Daartoe [l]Jerobeam, de zoon van [48]Nebat, een Efrathiet van [49]Zereda, Salomo's knecht (wiens moeders naam was Zerua, een weduwvrouw), [50]hief ook de hand op tegen de koning.

27 Dit is nu de zaak, waarom hij de hand tegen de koning ophief. Salomo bouwde [51]Millo, en sloot [52]de breuk van de stad van zijn vader David toe.

28 [53]En de man Jerobeam was een dapper held. Toen Salomo deze [54]jongeling zag, dat hij [55]arbeidzaam was, zo stelde hij hem [56]over al de last van het huis van Jozef.

29 Het gebeurde nu in die tijd, als Jerobeam uit Jeruzalem uitging, dat de profeet [57]Ahia, de Siloniet, hem op de weg [58]vond, en hij [59]zich een nieuw kleed aangedaan had, en zij beiden alleen op het veld waren;

30 Zo vatte Ahia het nieuwe kleed, dat aan hem was, en scheurde het, in twaalf stukken.

31 En hij zei tot Jerobeam: Neem u tien stukken; want zo zegt YHWH, de God van Israël: [m]Zie, Ik zal het koninkrijk van de hand van Salomo scheuren, en u tien stammen geven.

32 Maar [60]één stam zal hij hebben, omwille van [61]Mijn knecht David, en omwille van Jeruzalem, de stad, die Ik gekozen heb uit alle stammen van Israël.

33 Omdat zij Mij verlaten, en zich [62]neergebogen hebben voor Astoreth, [63]de god van de Sidoniërs, Kamos, de god van de Moabieten, en Milchom, de god van de kinderen Ammons; en niet [64]gewandeld hebben in Mijn wegen, om te doen [65]wat recht is in Mijn ogen, te weten Mijn voorschriften en Mijn rechten; zoals zijn vader David.

34 Maar [66]niets van dit koninkrijk zal Ik uit zijn hand nemen; maar Ik stel hem tot een vorst al de dagen van zijn leven, omwille van Mijn knecht David, die Ik gekozen heb, die Mijn geboden en Mijn voorschriften gehouden heeft.

35 Maar uit de hand van zijn zoon zal Ik het koninkrijk nemen; en [67]Ik zal u daarvan tien stammen geven.

36 En zijn zoon [68]zal Ik één stam geven; [n]opdat Mijn knecht David [69]altijd een [70]lamp voor Mijn aangezicht hebbe in Jeruzalem, de stad, die Ik Mij gekozen heb, om [71]Mijn Naam daar te stellen.

37 Zo zal Ik u nemen, en u zult regeren [72]over al wat uw ziel zal begeren; en u zult koning zijn [73]over Israël.

38 En het zal gebeuren, zo u horen zult al wat Ik u zal gebieden, en in Mijn wegen zult wandelen, en doen wat recht in Mijn ogen is, houdende Mijn voorschriften en Mijn geboden, zoals Mijn

43 Zie van deze stad Gen. 14:15. Deze stad heeft Rezon overweldigd, en daaruit het garnizoen [van David daarin gelegd, om die onder zich te houden, 2 Sam. 8:6], uitgedreven, en zo het regiment daarvan ingenomen.

44 hij was: Nl. Rezon.

45 *al de dagen van Salomo:* T.w. als Salomo van de Heer afgeweken en tot afgoderij vervallen was. Zie 1 Kon. 5:4.

46 Versta, Hadad, van welke gesproken is boven, vs. 14.

47 hij had: Nl. Rezon.

– *l* 2 Kron. 13:6.

48 *een Efrathiet:* D.i. een Efraïmiet, of, die van de stam van Efraïm was; zo Richt. 12:5.

49 De naam van de stad van zijn geboorte, gelegen in de stam Efraïms. Zie Joz. 3:16.

50 *hief ook de hand op:* D.i. viel af van de koning, of maakte moeite en oproer tegen de koning; zo in vs. 27, en 2 Sam. 20:21, en vgl. onder, vs. 40.

51 Zie boven, 1 Kon. 9:15.

52 *de breuk:* T.w. die David gemaakt had als hij de Jebusieten daar uit verdreef, en de burg Zion won. Zie 2 Sam. 5:6, 5:7.

53 En de man Jerobeam: Te weten, in het werk van bouwing van grote gestichten en sterkten, waarover hem Salomo als opziener gesteld had. Want hier worden twee gelegenheden verhaald, door welke hij zijn koning ontrouw geworden is, inplaats van dankbaar te zijn. De eerste, dat hij tot het voorzegde ambt verheven was; de andere, dat hij daarna nog tot een hogere staat gekomen is, gelijk de volgende woorden verklaren.

54 *jongeling zag:* Dit woord wordt ook van mannen gebruikt, en voornamelijk als zij iemands dienaren zijn. Zie Gen. 22:5.

55 *arbeidzaam was:* D.i. naarstig, zeer toeziende, en bezig in het verzorgen en uitvoeren van het werk waarover hij van de koning gesteld was. Hebr.: עֹשֶׂה, doende werk.

56 *over al de last:* Versta, de stammen van Efraïm en Manasse.

57 Hij is te onderscheiden van anderen van deze naam, als van Ahia de priester, 1 Sam. 14:3, van Ahia de Leviet, die over de schatten van het huis van de Heer was, 1 Kron. 26:20, van Ahia de schrijver van Salomo, 1 Kon. 4:3, enz.

58 D.i. ontmoette.

59 Hebr.: *zich met een nieuw kleed bedekt had.*

– *m* 1 Sam. 15:28.

60 een stam: Versta, de stam van Juda; hoewel daarin de stam van Simeon enigszins vermengd was, en ook een deel van de stam van Benjamin. Nu in de tien stammen worden Efraïm en Manasse voor twee stammen gerekend, maar de stam van Levi, hebbende geen bijzonder land en zijnde onder de andere stammen verstrooid, komt niet in rekening.

61 Mijns knechts: Zie boven, vs. 12, 11:13.

62 T.w. om aan te bidden.

63 Of: *godin.*

64 *gewandeld hebben in Mijn wegen:* In de weg van de Heer te wandelen is te leven naar het voorschrift van zijn woord, gelijk de navolgende woorden verklaren. Zie 2 Kon. 21:22; Ps. 119:2, en Ps. 128:1.

65 *wat recht is in Mijn ogen:* Wat recht is in de ogen van de Heer verklaren de volgende woorden, nl. wat naar zijn heilig woord en ordinantie, niet naar menselijke instellingen geschiedt; zo onder, 1 Kon. 15:5, 15:11, en 1 Kon. 22:43.

66 *niets van dit koninkrijk:* Hebr.: אַךְ, *en dit gehele koninkrijk zal Ik uit zijn hand niet nemen*; d.i. niets daarvan. Deze manier van spreken, betekenende niet een particuliere of bijzondere, maar een generale of algemene afzegging en loochening, vindt men zeer dikwijls in de Heilige Schrift, gelijk Gen. 23:6; Joz. 11:14; Ps. 143:2; Matt. 24:22; Rom. 3:20. Zie ook Gen. 39:23.

67 Ik zal: Hebr.: עֹשֶׂרֶת, en Ik zal dat geven, [te weten] tien stammen.

68 *zal Ik een stam geven:* Zie boven, vs. 32.

– *n* 1 Kon. 15:4; Ps. 132:17.

69 Hebr.: *alle dagen.* Versta, in de stam van Juda, tot op de toekomst van de Messias. Want van David af tot de Babylonische gevangenis is de koninklijke regering in Juda gebleven; daarna de vorstelijke macht en het Sanhedrin, tot op Christus, wiens koninkrijk eeuwig is.

70 Of: *kaars, of licht*; d.i. navolgens in het koninkrijk, zijnde voorbeelden van de Heer Christus. Zo wordt dit woord ook genomen 2 Sam. 21:17. Zie mee onder, 1 Kon. 15:4; 2 Kron. 21:7; Ps. 132:17.

71 *Mijn Naam:* Zie boven, 1 Kon. 8:16.

72 *over al wat uw ziel zal begeren:* D.i. als een souverein vorst over een groot, machtig en welgezegend land; gelijk deze dingen gemeenlijk van koningen begeerd worden.

73 *over Israël:* D.i. over het merendeel van het volk.

knecht David gedaan heeft; dat Ik [74]met u zal zijn, en [75]u een bestendig huis bouwen, zoals Ik David gebouwd heb, en zal u Israël geven.

39 En Ik zal daarom het zaad van David verootmoedigen; toch [76]niet altijd.

40 Daarom zocht Salomo Jerobeam te doden; maar Jerobeam maakte zich op, en vluchtte in Egypte, tot Sisak, de koning van Egypte, en was in Egypte, totdat Salomo stierf.

Dood van Salomo

41 Het [o]overige nu [77]van de geschiedenissen van Salomo, en al wat hij gedaan heeft, en zijn wijsheid, is dat niet geschreven [78]in het boek van de geschiedenissen van Salomo?

42 [79]De tijd nu, die Salomo te Jeruzalem over het hele Israël regeerde, [p]was veertig jaar.

43 Daarna ontsliep Salomo met zijn vaders, en werd begraven in de stad van zijn vader David; en [80]Rehabeam, zijn zoon, werd koning in zijn plaats.

HOOFDSTUK XII

De Israëlieten verzoeken van Rehabeam verlichting van de opgelegde lasten, vs. 1 enz. daarover beraadt hij zich eerst met de ouden, 5. daarna met de jongen, wier raad hij volgt, 8. waardoor tien stammen van hem afvallen, 16. Hij probeert hen weer aan zich te binden, maar tevergeefs, 18. Ja, God verbiedt hem dat, 22. Jerobeam, koning van Israël, beveiligt zijn rijk door de bouw van enkele versterkingen, 25. en door het instellen van een nieuwe godsdienst, 26.

Rehabeam verwerpt het verzoek van het volk

EN Rehabeam [a]trok naar [1]Sichem, want het hele Israël was te Sichem gekomen, om hem koning te maken.

2 Het gebeurde nu, als Jerobeam, de zoon van Nebat, dit hoorde, [b]daar hij nog in Egypte was [2](want hij was van het aangezicht van de koning Salomo gevlucht; en Jerobeam [3]woonde in Egypte),

3 Dat zij heen zonden, en lieten hem roepen; en Jerobeam en de hele gemeente van Israël kwamen en spraken tot Rehabeam, zeggende:

4 [c]Uw vader heeft ons [4]juk [5]hard gemaakt; u dan nu, [6]maak de harde dienst van uw [7]vader, en zijn zwaar juk, dat hij [8]ons opgelegd heeft, lichter, en wij zullen [9]u dienen.

5 En hij zei tot hen: Ga heen tot aan de derde dag, komt dan weer tot mij. En het volk ging heen.

6 En de koning Rehabeam hield raad met de [10]oudsten, die [11]gestaan hadden voor het aangezicht van zijn vader Salomo, als hij leefde, zeggende: Hoe raadt u, dat men dit volk antwoorden zal?

7 En zij spraken tot hem, zeggende: Als u vandaag knecht [12]van dit volk wezen zult, en hen dienen, en hun antwoorden, en tot hen [13]goede woorden spreken zult, zo zullen zij altijd uw [14]knechten zijn.

8 Maar hij verliet de raad van de oudsten, die zij hem geraden hadden; en hij hield raad met de [15]jongemannen, die met hem [16]opgegroeid waren, [17]die voor zijn aangezicht stonden.

9 En hij zei tot hen: Wat raadt u, dat wij dit volk antwoorden zullen, dat tot mij gesproken heeft, zeggende: Maak het juk, dat uw vader ons opgelegd heeft, lichter.

10 En de jongemannen, die met hem opgegroeid waren, spraken tot hem, zeggende: Zo zult u zeggen tot dat volk, dat tot u gesproken heeft, zeggende: Uw vader heeft ons juk zwaar gemaakt, maar maakt u het over ons lichter; zo

74 *met u zal zijn:* Zie Gen. 21:22, en Gen. 26:24.

75 *u een bestendig huis bouwen:* D.i. uw koninkrijk zo bevestigen, dat het bij uw nakomelingen blijven zal. Vgl. 1 Sam. 2:35; 2 Sam. 7:16.

76 niet altijd: Hebr.: יָמִים, niet ten alle dage. Want de Messias, die uit het zaad van David naar het vlees voortkomen zou en in het koninkrijk op het geestelijke manier opvolgen, zou niet alleen over al de stammen van Israël, maar ook over de gehele wereld heerschappij hebben.

– *o* 2 Kron. 9:29.

77 *van de geschiedenissen van Salomo:* Hebr.: עִנְיַן, *van de woorden.*

78 *in het boek:* Hiermede moet men niet verstaan de twee boeken van de Kronieken, die lang daarna, zo men houdt, van Ezra eerst geschreven zijn, maar een ander boek, in dat de handelingen en geschiedenissen van Salomo in het lange verhaald waren, dat niet meer voorhanden is.

79 *De tijd nu:* Hebr.: מָלַךְ, *de dagen.*

– *p* 2 Kron. 9:30.

80 Genoemd, Matt. 1:7, Roboam.

– *a* 2 Kron. 10:1.

1 De naam van een stad gelegen in Efraïm, van welke zie breder Gen. 12:6. In deze stad, als in het midden van het land, was de vergadering belegd, in welke men van de huldiging van de nieuwe koning en van de zaken van het rijk handelen zou.

– *b* 1 Kon. 11:40.

2 want hij was van het aangezicht van de koning Salomo gevlucht: Zie boven, 1 Kon. 11:40.

3 *woonde in Egypte:* T.w. wachtende bekwame gelegenheid om tot het koninkrijk, hem van God door de profeet Ahia toegezegd, boven, 1 Kon. 11:31, te geraken.

– *c* 2 Kron. 10:4.

4 D.i. de dienstbaarheid en de last van de schatting, die hun Salomo opgelegd had. Zie boven, 1 Kon. 4:7, en 1 Kon. 5:13; zo is het woord juk gebruikt in het volgende; idem Gen. 27:40, en Lev. 26:13.

5 *hard gemaakt:* Hoewel Salomo de goederen zijns volks belast had met schattingen, tot onderhouding van zijn staat en hofgezin, boven, 1 Kon. 4:7, 4:22, nochtans hadden zij geen oorzaak om dus te klagen, omdat zij onder zijn regering, durende veertig jaren lang, 2 Kron. 9:30, naast de ware religie, grote vrede en rijkdom genoten hadden, boven 1 Kon. 4:24, 4:25, en 1 Kon. 10:27.

6 *maak … lichter:* Of: *minder van de harden dienst uws vaders, enz.*

7 vaders harden dienst: D.i. die uw vader ons opgelegd heeft. Zo, de last van de koning, Hos. 8:10, d.i. die de koning oplegt.

8 *ons opgelegd heeft:* Hebr.: נָתַן, *op ons gegeven heeft*; zo vs. 9.

9 *u dienen:* D.i. uw onderzaten zijn, en u voor onze koning aannemen, erkennen en u gehoorzamen. Dat heet onder, vs. 7, knechten zijn.

10 D.i. met de raadsheren van het rijk. Zie Gen. 50:7.

11 *gestaan hadden:* D.i. die hem met raad gediend hadden. Vgl. onder, vs. 8, en zie Deut. 1:38, en boven, 1 Kon. 1:2.

12 *knecht van dit volk wezen zult:* D.i. hen involgen zult, hun toestaande wat zij met beleefdheid aan u verzoeken. Vgl. hiermede 2 Kron. 10:7.

13 *goede woorden:* D.i. aangename, vriendelijke en troostrijke redenen. Zie boven, 1 Kon. 1:42.

14 *knechten zijn:* Zie boven, vs. 4.

15 Zie van het Hebreeuwse woord Gen. 44:20.

16 opgewassen waren: Of: opgevoed waren.

17 die voor zijn aangezicht stonden: D.i. die in zijn dienst waren, gelijk boven, vs. 6.

zult u tot hen spreken: [18]Mijn kleinste vinger zal dikker zijn dan het middel van mijn vader.

11 Als nu mijn vader een zwaar juk op u heeft doen laden, zo zal ik boven uw juk nog daartoe doen; mijn vader heeft u met geselen gestraft, maar ik zal u met [19]schorpioenen straffen.

12 Zo kwam Jerobeam en het hele volk tot Rehabeam op de derde dag, zoals de koning gesproken had, zeggende: Kom weer tot mij op de derde dag.

13 En de koning antwoordde het volk hardelijk; want hij verliet [20]de raad van de oudsten, die zij hem geraden hadden.

14 En hij sprak tot hen naar de [21]raad van de jongemannen, zeggende: Mijn vader heeft uw juk zwaar gemaakt, maar ik zal boven uw juk nog daartoe doen; mijn vader heeft u met geselen gestraft, maar ik zal u met schorpioenen straffen.

15 Zo hoorde de koning naar het volk niet; want deze [22]omwending was van YHWH, opdat Hij Zijn woord bevestigde, dat YHWH door de [23]dienst van Ahia, de Siloniet, [d]gesproken had tot Jerobeam, de zoon van Nebat.

De scheuring van het rijk

16 Toen geheel Israël zag, dat de koning naar hen niet hoorde, zo gaf het volk de koning weer antwoord, zeggende: [24e]Wat deel hebben wij aan David? Ja, geen erfenis hebben wij aan de zoon van Isaï; naar [25]uw tenten, o Israël! [26]Voorzie nu uw huis, o [27]David! Zo ging Israël naar zijn tenten.

17 Maar voor wat betreft [28]de kinderen van Israël, die in de steden van Juda woonden, over die regeerde Rehabeam ook.

18 Toen zond de koning Rehabeam [29f]Adoram, die over de belasting was; en het hele Israël stenigde hem met stenen, dat hij stierf; maar de koning Rehabeam [30]verkloekte zich om op een wagen te klimmen, dat hij naar Jeruzalem vluchtte.

19 [g]Zo [31]vielen de Israëlieten van het huis van David af, tot op deze dag.

20 En het gebeurde, als geheel Israël hoorde, dat Jerobeam wedergekomen was, dat zij heen zonden, en hem in de [32]vergadering riepen, en hem over geheel Israël koning [33]maakten; niemand volgde het huis van David, dan de stam [34]van Juda alleen.

21 Toen [h]nu Rehabeam te Jeruzalem gekomen was, verzamelde hij het hele huis van Juda en de [35]stam van Benjamin, honderd en tachtig duizend beste manschappen, [36]geoefend ten oorlog, om tegen het [37]huis van Israël te strijden, opdat hij het koninkrijk weer aan [38]Rehabeam, de zoon van Salomo, bracht.

22 [i]Maar het woord van God kwam tot [39]Semaja, de man van God, zeggende:

23 Zeg tot Rehabeam, de zoon van Salomo, de koning van Juda, en tot het hele huis van Juda en Benjamin, en het overige van het volk, [40]zeggende:

24 Zo zegt YHWH: U zult niet optrekken, noch strijden tegen uw broers, de Israëlieten; een

18 *Mijn kleinste vinger:* Of: *mijn kleinste [lid] enz.* Een algemeen spreekwoord, waardoor te kennen gegeven wordt dat hij meerder geweld zou gebruiken om zijn volk te verdrukken, dan zijn vader gedaan had.

19 schorpioenen kastijden: D.i. met geselen, welke scherpe haken aanhebben om te steken en te doorwonden, gelijk de scorpioenen doen. Anderen verstaan geselen van egelentier of andere doornen gemaakt, waarbij de dienstbaarheid vergeleken wordt, waarmee de koning geraden wordt zijn volk te dreigen.

20 *de raad van de oudsten:* Zie boven, vs. 7.

21 *raad van de jongelingen:* Zie boven, vs. 10, 12:11.

22 Of: *omgang, omkering*; idem, oorzaak. De zin is hier dat deze geschiedenis, of handel, waardoor de staat van het land dus omkeerde en omgewend werd, geschiedde naar het beleid van de voorzienigheid Gods, opdat Hij zijn straf, die Hij Salomo om zijn afwijking bedreigd had, uitvoeren zou, zonder nochtans dat God van het doen van de mensen enige besmetting heeft gekregen. Vgl. onder, vs. 24; idem Gen. 45:5, 45:7, 45:8, en Gen. 50:20; Ex. 9:16; 2 Sam. 12:12; 2 Kron. 25:20.

23 *dienst van Ahia:* Hebr.: יַד, *hand*. Zie Lev. 8:36.

– *d* 1 Kon. 11:11; idem v. 31.

24 *Wat deel hebben wij aan David:* Vgl. 2 Sam. 20:1. De zin is dat zij met het koninkrijk van David niet wilden te doen hebben, omdat zij, naar hun gevoelen, geen voordeel te verwachten hadden. Zij spreken vragenderwijze, om te sterker te loochenen. Zie Gen. 18:17.

– *e* 2 Sam. 20:1.

25 *uw tenten:* D.i. een iedere kere weer naar zijn huis en naar de zijnen.

26 *Voorzie nu uw huis:* D.i. dat hij zorg voor zichzelven drage, en niet voor ons, maar ons met vrede late.

27 Zij verstaan de nakomelingen Davids en die hem toegedaan waren; maar hebben hem genaamd, uit verachting, de zoon van Isaï.

28 *de kinderen van Israël:* Versta bij deze de stam van Simeon, die voor een deel onder de stam van Juda vermengd was, de Levieten en een deel van de stam van Benjamin, die noordwaarts aan de stam van Juda gelegen was. Zie boven, 1 Kon. 11:32, en vgl. onder, vs. 23.

29 Deze is die ook [naar eniger gevoelen] Adoniram genoemd werd, boven, 1 Kon. 4:6, en 1 Kon. 5:14, van wie daar gezegd wordt dat hij over de schatting van de koning was, gelijk ook hier van deze; welk ambt degenen, die het bedienen, placht bij het volk hatelijk te maken; zodat het onvoorzichtigheid was, zulk een te zenden om de Israëlieten tot vrede te brengen.

– *f* 1 Kon. 4:6; 1 Kon. 5:14.

30 *verkloekte zich:* T.w. zich haastende om het gevaar te ontkomen.

– *g* 2 Kon. 17:21.

31 *vielen de Israëlieten:* Anders: zo waren de Israëlieten opstandig, of, rebel, of, trouweloos tegen het huis van David. Zo wordt het oorspronkelijke woord in gelijke zaak gebruikt, 2 Kon. 1:1, en 2 Kon. 3:7, en 2 Kon. 8:22.

32 *vergadering riepen:* T.w. die de oversten van de stammen van Israël geleid hadden om te beraadslagen wat hun in deze verdeling van de stammen en gelegenheid huns lands te doen stond. Vgl. boven de aant. vs. 1.

33 Hebr.: *niemand was achter het huis van David.*

34 *Juda alleen:* Zie boven, vs. 17.

– *h* 2 Kron. 11:1.

35 *stam van Benjamin:* D.i. een deel van die stam, want Bethel en andere steden waren met Jerobeam.

36 *geoefend ten oorlog:* Hebr.: עֹשֵׂה, *doende krijg, of oorlog*; d.i. bekwaam om ten oorlog gebruikt te worden, of welbedreven in het stuk van de oorlog, of hanterende de oorlog. Zo 2 Kron. 11:1, en 2 Kron. 26:13.

37 *huis van Israël:* D.i. de tien stammen, die van Rehabeam en het huis van Juda afgeweken waren; boven, vs. 16, en 2 Kron. 10:16.

38 D.i. aan zichzelven. Zie boven, 1 Kon. 2:19.

– *i* 2 Kron. 11:2.

39 Zie van deze profeet ook 2 Kron. 12:5, 12:15, en is te onderscheiden van twee valse profeten van deze naam; de ene was de zoon van Delaja, Neh. 6:10, de andere toegenaamd de Nehelamiet; Jer. 29:31.

40 T.w. Israëls, dat in Juda en Benjamin was; 2 Kron. 11:3.

ieder kere weer tot zijn huis, want [41]deze zaak is van Mij gebeurd. En zij hoorden het woord van YHWH, en keerden weer, om weg te trekken naar het woord van YHWH.

Jerobeams afgodische eredienst

25 Jerobeam nu bouwde [42]Sichem op het gebergte van Efraïm, en woonde daarin, en trok van daar uit, en bouwde [43k]Penuël.

26 En Jerobeam [44]zei in zijn hart: Nu zal het koninkrijk weer tot het huis van David keren.

27 Zo dit volk opgaan zal om offergaven te doen in het huis van YHWH te Jeruzalem, zo zal het hart van dit volk tot hun heer, tot Rehabeam, de koning van Juda, terugkeren; ja, zij zullen mij doden, en tot Rehabeam, de koning van Juda, terugkeren.

28 Daarom hield de koning een raad, en [l]maakte twee gouden kalveren; en hij zei tot hen: Het is u [45]te veel om op te gaan naar Jeruzalem; [m]zie [46]uw goden, o Israël, die u uit Egypteland opgebracht hebben.

29 En hij zette het ene te [47]Beth-el, en het andere stelde hij te Dan.

30 En deze zaak [48]werd tot zonde; want het volk ging heen [49]voor het ene, tot Dan toe.

31 Hij maakte ook een [50]huis van de [n]hoogten; en maakte priesters van de [51]geringsten van het volk, die niet waren uit de [52]zonen van Levi.

32 En Jerobeam maakte [53]een feest in de achtste maand, op de vijftiende dag van de maand, zoals het feest, dat in Juda was, en [54]offerde op het altaar; zo deed hij te Beth-el, offerende aan de kalveren, die hij gemaakt had; hij stelde ook te Beth-el priesters van de hoogten, die hij gemaakt had.

33 En hij offerde op het altaar, dat hij te Beth-el gemaakt had, op de vijftiende dag van de achtste maand, van [55]de maand, die hij uit zijn hart verdacht had; zo maakte hij de Israëlieten een feest, en [56]offerde op dat altaar, [57]rokende.

HOOFDSTUK XIII

Een profeet van Juda profeteert tegen het altaar te Bethel, vs. 1 enz. de profetie wordt door wonderen bevestigd, 3. de profeet, uitgenodigd door Jerobeam om met hem te eten, weigert en vertrekt, 7. een oude profeet verleidt hem zodat hij terugkeert, 11. hij wordt daarover door God via de oude profeet bestraft, 20. en gedood door een leeuw, 23. de oude profeet begraaft hem als hij dat verneemt, 25. en bevestigt zijn profetie, 31. Jerobeams hardnekkigheid, 33.

Profetie tegen het altaar te Bethel

EN ziet, [1]een man van God kwam uit Juda, [2]door het woord van YHWH tot Beth-el; en Jerobeam stond bij het altaar, [3]om te roken.

2 En hij riep tegen het altaar, door het woord van YHWH, en zei: [4]Altaar, altaar, zo zegt YHWH: Zie, een [a]zoon zal aan het huis van David [5]geboren worden, wiens naam zal zijn Josia; [6]die zal op u offeren de priesters van de hoogten, die op u roken, en men zal mensenbeenderen op u verbranden.

3 En hij [7]gaf op diezelfde dag een wonderteken, zeggende: Dit is dat wonderteken, waarvan

41 *deze zaak:* Zie boven, vs. 15.

42 D.i. hij sterkte haar, en maakte haar vast. Zie van deze stad boven, vs. 1.

43 Een stad, gelegen over de Jordaan in de stam van Gad. Zie Gen. 32:30.

– *k* Gen. 32:30.

44 *zei in zijn hart:* D.i. dacht en oordeelde, zo Ps. 14:1, en Ps. 36:2. In zijn hart zeggen is ook bij zichzelven voornemen en besluiten, Ps. 74:8.

– *l* 2 Kon. 17:16.

45 *te veel:* D.i. het zou u te moeilijk en te kostelijk vallen. Anders: het zij u genoeg, dat u tot nog toe naar Jeruzalem getrokken bent, om daar uw offeranden te brengen. Het is voortaan niet nodig, vindende de gelegenheid daartoe in uw eigen land. Vgl. deze manier van spreken met Num. 16:2, 16:3.

– *m* Ex. 32:8.

46 *uw goden:* Hij wist wel dat deze gouden kalveren geen goden waren, en dat de Israëlieten dat ook wel verstaan zouden; maar hij wilde dat zij de waren God door deze beelden zouden eren en dienen, tegen het uitgedrukte gebod van de Heer; Ex. 20:4, 20:5; Deut. 4:14, 4:15, 4:16, 4:17, enz. Zie dergelijke misdaad, Ex. 32:4.

47 D.i. aan beide de uiterste palen zijns koninkrijks; want Beth-El was in de zuidpale gelegen, en Dan in de noordpale.

48 *werd tot zonde:* T.w. van de afgoderij, die met uitneming zonde genoemd wordt, omdat zij regelrecht gekant worden tegen de majesteit van God. Hierom wordt dikwijls van Jerobeam gezegd dat hij Israël zondigen deed; 1 Kon. 16:19, enz. Zie ook 2 Kon. 21:16.

49 *voor het ene:* T.w. om dat aan te bidden en offerande te doen. En het schijnt hieruit dat het ene kalf eerst te Dan, en het andere daarna te Beth-El is opgericht geweest. Zo het blijkt uit vs. 32.

50 *huis van de hoogten:* D.i. een tempel op een verheven plaats, alwaar altaren opgericht waren, om afgoderij daarop te bedrijven.

– *n* 2 Kron. 11:15; Num. 3:10; 1 Kon. 13:33; 2 Kon. 17:32.

51 Hebr.: uit de einden, of uiterste delen van het volk, dat is van de slechtsten en verachtsten van het volk, en niet van de aanzienlijken. Of versta dit van beide soorten van het volk; t.w. de hoge en de lage. Vgl. deze manier van spreken met Gen. 47:2, en zie de aant. daarop.

52 *zonen van Levi:* Uit welke, en nl. uit het geslacht Aärons, de priesters naar Gods instelling gekozen moesten worden.

53 *een feest in de achtste maand:* Nl. een loofhuttenfeest, om wat dat in Juda zo genoemd werd, na te bootsen; maar heeft dit feest verordend in de achtste maand, d.i. in October; daar nochtans het loofhuttenfeest naar Gods ordinantie gehouden moest worden in de zevende maand, d.i. in September, gelijk het in Juda gehouden werd; Lev. 23:34.

54 *offerde op het altaar:* Nl. hij zelf, vgl. 1 Kon. 13:1, 13:4, dat hem ongeoorloofd was, omdat dit het ambt was aan de priesters alleen van God opgelegd, Ex. 30:7, enz., en 2 Kron. 26:18.

55 *uit zijn hart:* D.i. naar zijn eigen goeddunken, aannemende de autoriteit om zulk een godsdienst in te stellen, gelijk het hem beliefde, tegen het uitgedrukte bevel van de Heer; Num. 15:39.

56 *offerde op dat altaar:* Nl. Jerobeam. Vgl. het eerste van 1 Kon. 13. Anders: en klom op dit altaar om te roken.

57 D.i. wat hij offerde was reukwerk; of, hij offerde en rookte tezamen.

1 *een man van God:* Zie van deze benaming Richt. 13:6.

2 *door het woord van YHWH:* D.i. door het bevel van de Heer, zo in vs. 2; of met het woord van de Heer; d.i. met zekeren last, die hij de koning Jerobeam aandienen moest.

3 *om te roken:* Vgl. boven, 1 Kon. 12:32, 12:33, en de aant. daarop; idem onder, vs. 4.

4 Hij spreekt het altaar toe, omdat de koning tot deze en dergelijke vermaningen geen gehoor gaf. Ondertussen de gehele uiterlijke afgodendienst wordt gedreigd door het woord altaar, dat somtijds voor de hele uitwendige godsdienst genomen wordt, gelijk Jes. 19:19; 1 Kor. 9:13.

– *a* 2 Kon. 23:15; idem v. 16; idem v. 17.

5 *geboren worden:* T.w. omtrent drie honderd en dertig jaren na deze.

6 die zal op u offeren: Waardoor het altaar verontreinigd en de priesters, die daarop offerden, gestraft zouden worden. Zie de vervulling hiervan 2 Kon. 23:15, enz.

7 gaf ten zelfden: D.i. hij verklaarde dat er dadelijk een wonder gebeuren zou, tot bevestiging van wat hij voorzeide. Zo onder, vs. 5, en zo spreekt ook Mozes, Deut. 13:1.

YHWH gesproken heeft; zie, het altaar [8]zal vaneen gescheurd, en de as, die daarop is, afgestort worden.

4 Het gebeurde nu, als de koning het woord van de man van God hoorde, dat hij tegen het altaar te Beth-el geroepen had, dat Jerobeam zijn [9]hand van op het altaar uitstrekte, zeggende: Grijp hem! Maar zijn hand, die hij tegen [10]hem uitgestrekt had, verdorde, dat hij ze niet weer tot zich trekken kon.

5 En het altaar werd vaneen gescheurd, en de as van het altaar afgestort, naar dat wonderteken, dat de man van God gegeven had, door het woord van YHWH.

6 Toen [11]antwoordde de koning, en zei tot de man van God: Aanbid [b]toch het aangezicht van YHWH, uw God, ernstig, en bid voor mij, dat mijn hand weer tot mij kome! Toen bad de man van God het aangezicht van YHWH ernstig; en de hand van de koning kwam weer tot hem, en werd zoals te voren.

7 En de koning sprak tot de man van God: Kom met mij naar huis, en [12]sterk u, en ik zal u een geschenk geven.

8 Maar de man van God zei tot de koning: [c]Al [13]gaf u mij de helft van uw huis, zo zou ik niet met u gaan, en ik zou in [14]deze plaats geen [15]brood eten, noch water drinken.

9 Want [16]zo heeft mij YHWH geboden door Zijn woord, zeggende: U zult geen [17]brood eten, noch water drinken; en u zult niet terugkeren door de weg, die u gegaan bent.

10 En hij ging door een andere weg, en keerde niet weer door de weg waarlangs hij te Beth-el gekomen was.

De oude profeet verleidt de man Gods

11 Een [18]oud profeet nu woonde te Beth-el; en zijn zoon kwam, en vertelde hem al het werk, dat de man van God op die dag in Beth-el gedaan had, met de woorden, die hij tot de koning gesproken had; deze vertelden [19]zij ook hun vader.

12 En hun vader sprak tot hen: Wat weg is hij gegaan? En zijn zonen hadden de weg [20]gezien, die de man van God was gegaan, die uit Juda gekomen was.

13 Toen zei hij tot zijn zonen: Zadel mij de ezel. En zij zadelden hem de ezel, en hij reed daarop.

14 En hij trok de man van God na, en vond hem zittende onder een [21]eik; en hij zei tot hem: Bent u de man van God, die uit Juda gekomen bent? En hij zei: Ik ben het.

15 Toen zei hij tot hem: Kom met mij naar huis, en eet brood.

16 Maar hij zei: Ik kan niet met u terugkeren, noch met u inkomen; ik zal ook geen brood eten, noch met u water drinken, in [22]deze plaats.

17 Want [23]een woord is tot mij gebeurd door het woord van YHWH: U zult daar noch brood eten, noch water drinken; u zult niet terugkeren, gaande door de weg, waarlangs u gegaan bent.

18 En hij zei tot hem: [d]Ik ben ook een profeet, zoals [24]u, en een engel heeft tot mij gesproken door het woord van YHWH, zeggende: Breng hem weer met u in uw huis, dat hij brood ete en water drinke. Maar hij loog hem.

19 En [25]hij keerde met hem terug, en at brood in zijn huis, en dronk water.

De man Gods door een leeuw gedood

20 En het gebeurde, als zij aan de tafel zaten, dat het woord van YHWH [26]kwam tot de [27]profeet, die [28]hem [29]had doen terugkeren;

8 *vaneen gescheurd:* T.w. vanzelf, zonder dat enig mens zijn hand daartoe brengen zal.

9 *hand van op:* Waarmee hij over en omtrent het altaar met offeren en roken bezig was.

10 *hem uitgestrekt had:* Hij meent de man van God, die het altaar gedreigd had.

11 Antwoorden heet hier, een rede of aanspraak beginnen. Zie Richt. 18:14.

– *b* Ex. 8:8; Ex. 9:28; Ex. 10:17; Num. 21:7; Hand. 8:24.

12 *sterk u:* Het Hebreeuwse woord betekent eigenlijk ondersteunen, dat hier zoveel is als het lichaam door nuttiging van voedsel en drank nieuwe sterkte toebrengen. Vgl. Gen. 18:5; Richt. 19:5, 19:8, en Ps. 104:15.

– *c* Num. 22:18.

13 *gaf u:* Gelijke manier van spreken gebruikt Bileam, Num. 22:13, maar niet met een oprecht hart.

14 *deze plaats:* D.i. hier te Beth-El; zo onder, 1 Kon. 12:16.

15 Dat is geen voedsel noch drank nuttigen; zo onder, vs. 9, 13:16, 13:17, enz. Vgl. 1 Sam. 30:11; 2 Kon. 6:22, 6:23.

16 zo heeft: Hebr.: צָוָה, zo heeft Hij mij geboden door het woord van YHWH; d.i. zo heeft Hij, te weten de Heer, mij geboden door zijn woord. Zie gelijke manier van spreken Gen. 1:27, en Gen. 5:1, en de aant.

17 *U zult geen:* Nl. te Beth-El. Vgl. het vs. 7. Want dit verbod, gelijk het persoonlijk was, zo was het ook te verstaan ten aanzien van de plaats, tot welke hij gezonden was, en zonder twijfel van de tijd van deze uitzending.

18 *oud profeet:* In dagen, en misschien ook in ambt, maar hierin niet altijd vroom en getrouw, want hoewel hij de gave van de profetie en enige vrees voor God gehad heeft, en een liefhebber van de ware profeten schijnt geweest te zijn, gelijk af te nemen is uit wat hierna verhaald wordt, vs. 20, 13:21, 13:22, 13:26, 13:27, 13:29, 13:30, 13:31, 13:32, nochtans wordt hij hier bevonden in leugentaal en valsheid, vs. 18, waardoor hij de vrome profeet bedrogen en in het lijden gebracht heeft, vs. 24.

19 zij ook hun vader: Nl. de voorgemelde zoon met zijn broers, die zijn verhaal met hun toestemming bevestigden.

20 D.i. zij hadden gelet, of vernomen wat weg hij ingegaan was, vertrekkende van Beth-El, en gaven hun vader dat te kennen.

21 Hier schijnt de profeet gerust te hebben uit vermoeidheid, met honger verenigd.

22 *deze plaats:* T.w. Beth-El, gelijk boven, vs. 8.

23 *een woord is:* D.i. een bevel en last is mij gegeven, door de aanspraak van de Heer.

– *d* Galat. 1:8.

24 gelijk u: Deze oude profeet zondigt hier driezins: I. omdat hij God tegen zichzelven stelt; II. omdat hij de profeet van Juda niet toelaat het bevel, hem van de Heer gegeven, te volbrengen; III. omdat hij een valse openbaring of aanspraak voortbrengt.

25 hij keerde: Hier zondigt ook deze profeet, verlatende het ware woord van God, waarvan hij zeker was, en aannemende het valse, waarvan hij niet zeker kon wezen.

26 geschiedde tot: Te weten, inwendiglijk door openbaring aan zijn gemoed.

27 Versta, de oude profeet, die te Beth-El woonde. En men kan hieruit afnemen, dat God deze ook als een profeet gebruikte.

28 T.w. de profeet van Juda.

29 *had doen terugkeren:* Nl. van de plaats, waar hij hem op de weg gevonden had, tot de stad Beth-El.

21 En hij [30]riep tot de man van God, die uit Juda gekomen was, zeggende: Zo zegt YHWH: Omdat u tegen [31]de mond van YHWH opstandig bent geweest, en niet gehouden hebt het gebod, dat u YHWH, uw God, geboden had,

22 Maar bent teruggekeerd, en hebt brood gegeten en water gedronken ter plaatse, waarvan Hij tot u gesproken had: U zult geen brood eten noch water drinken; [32]zo zal uw dood lichaam in het graf van uw vader niet komen.

23 En het gebeurde, nadat [33]hij brood gegeten, en nadat hij gedronken had, dat hij [34]hem de ezel zadelde, te weten voor de profeet, die hij had doen terugkeren.

24 Zo trok hij heen, [e]en een leeuw [35]vond hem op de weg, en doodde hem; en zijn dood lichaam lag geworpen op de weg, en de ezel [36]stond daarbij; ook [37]stond de leeuw bij het dode lichaam.

25 En ziet, er gingen mensen voorbij, en zagen het dode lichaam geworpen op de weg, en de leeuw, staande bij het dode lichaam; en zij kwamen en zeiden het in de stad, waarin de oude profeet woonde.

26 Als de profeet, die hem van de weg had doen terugkeren, dit hoorde, zo zei hij: Het is de man van God, die tegen [38]de mond van YHWH opstandig is geweest; daarom heeft YHWH hem de leeuw overgegeven, die hem gebroken, en hem gedood heeft, naar het woord van YHWH, dat Hij tot hem [39]gesproken had.

27 Verder sprak hij tot zijn zonen, zeggende: Zadel mij de ezel. En zij zadelden hem.

28 Toen trok hij heen, en vond zijn dood lichaam geworpen op de weg, en de ezel, en de leeuw, staande bij het dode lichaam; de leeuw had het dode lichaam niet gegeten, en de ezel [40]niet gebroken.

29 Toen nam de profeet het dode lichaam van de man van God op, en legde dat op de ezel, en voerde het terug; zo kwam de oude profeet in de stad om [41]rouw te bedrijven en hem te begraven.

30 En hij legde zijn dood lichaam [42]in zijn graf; en [43]zij bedreven rouw over hem: [44]Ach, mijn broeder!

31 Het gebeurde nu, nadat hij hem begraven had, dat hij sprak tot zijn zonen, zeggende: Als ik zal gestorven zijn, zo begraaft mij in dat graf, waarin de man van God begraven is, [45]en legt mijn beenderen bij zijn beenderen.

32 Want de zaak zal [46]zeker gebeuren, [f]die hij door het woord van YHWH uitgeroepen heeft tegen het altaar, dat te Beth-el is, en tegen al de huizen [47]van de hoogten, die in de steden [48]van Samaria zijn.

Jerobeams hardnekkigheid

33 Na [49]deze geschiedenis keerde zich Jerobeam niet van zijn boze weg; [g]maar maakte [50]opnieuw priesters van [51]de hoogten van de geringsten van [52]het volk; wie wilde, [53]diens hand vulde hij, en werd één van de priesters van de hoogten.

34 En [54]hij werd in deze zaak [55]het huis van [56]Jerobeam tot zonde, om het te doen afsnijden en te vernietigen van de aardbodem.

30 D.i. hij sprak hem toe, met een luide, klare en zeer verzekerde stem.

31 *de mond:* D.i. het gebod van YHWH, hier tevoren uitgedrukt vs. 9, 13:17, en in het volgende, vs. 22 opnieuw vernieuwd.

32 zo zal: Dat voor een straf geoordeeld wordt, niet omdat de plaats van de begrafenis de afgestorvene iets goeds of kwaads doen kan, maar omdat degenen, die tot de gewone plaats van hun begrafenis niet geraken kunnen, gemeenlijk meer ongemak hebben voordat zij sterven, en min burgerlijk eer als zij begraven worden, en sommigen enig openbaar kwaad gedaan hebben in hun leven. Zie onder, 1 Kon. 14:13; Jes. 14:19, 14:20; Jer. 22:19, en Jer. 26:23.

33 hij brood gegeten: Nl. de man van God, die van Juda gekomen was.

34 hij hem de ezel: Nl. de oude profeet van Bethel; dat hij gedaan heeft, of door zijn zonen, of door zichzelven, om door deze gedienstigheid, [gelijk sommigen menen] te bewijzen het leed, dat hij had van het kwaad, dat hij de profeet van Juda gedaan had, wensende in zijn vriendschap nog te mogen blijven.

– *e* 1 Kon. 20:36.

35 *vond hem:* D.i. ontmoette hem.

36 *stond daarbij:* Als door de hand van de goddelijke voorzienigheid daar gehouden, om het dode lichaam ter begrafenis te dragen.

37 *stond de leeuw:* Niet als een roofdier om dat te verslinden, maar als een wacht om dat ter begrafenis te bewaren.

38 *de mond:* Zie boven, vs. 21.

39 *gesproken had:* T.w. door mij. Zie boven, vs. 22.

40 niet gebroken: D.i. niet verscheurd noch enige leed gedaan, om hem te verslinden.

41 Zie van het gebruik, waardoor men de doden heeft beklaagd, Gen. 23:2.

42 *in zijn graf:* T.w. in zijn eigen graf, dat hij daar in het land van Israël had. En hiermede werd vervuld de voorzegging Gods, vermeld boven, vs. 22, want het lichaam van de dode profeet is niet gekomen in zijn vaderen graf, maar in het graf eens vreemden, nl. van deze oude profeet van Bethel.

43 zij maakten: Nl. niet alleen de oude profeet, maar ook zijn huisgezin, ja ook [zo enige menen] velen van de stad.

44 *Ach, mijn broer:* Sommiger gevoelen is dat dit de eerste woorden zijn geweest van een lijklied, dat over hem gezongen werd.

45 Sommigen menen dat hij dit expresselijk belast heeft, opdat zijn beenderen na zijn dood niet zouden geraken onder de beenderen, van welke gesproken is boven, vs. 2.

46 Hebr.: *geschiedende gebeuren, of zijnde zijn.*

– *f* 2 Kon. 23:16.

47 Wat de hoogten voor plaatsen geweest zijn, zie Lev. 26:30.

48 Hebr.: *Schomeron*; het is een landschap, alhier zo genoemd bij voorkoming, omdat het naderhand eerst deze naam kreeg van de koninklijke stad Schomeron [anders genaamd Samaria], daarin gelegen, en van een berg van denzelfden naam, waarop de koning Omri die stad gebouwd heeft. Anderen verstaan dit van de berg zelf, die door zijn wijdte, ruimte en grootte veel kleine stedekens op zich zou gehad hebben. Vgl. onder, vs. 16, de aant. vs. 24.

49 *deze geschiedenis:* T.w. na de wonderwerken, die God gedaan had aan zijn hand, die haastig dorde en weer gezond geworden was; aan het altaar, dat vanzelf, zonder toedoen van de mensen, spleet en scheurde, aan de profeet van Juda, die naar de goddelijke voorzegging in zijn vaderen graf niet gekomen was.

– *g* 1 Kon. 12:31; idem v. 32.

50 Zie boven, 1 Kon. 12:31, 12:32.

51 *van de geringsten:* Zie boven, 1 Kon. 12:31.

52 *wie wilde:* Anders: *wie hij wilde, enz.*

53 *diens hand:* D.i. die maakte hij priester. Zie Ex. 28:41, en Lev. 7:37.

54 hij werd: Nl. Jerobeam. Anders: en dit werd, enz.

55 *het huis:* D.i. zijn huis. Zie boven, 1 Kon. 2:19.

56 *tot zonde:* D.i. hij is met dit zijn doen oorzaak geweest, dat zijn nakomelingen tot gruwel en afgoderij vervallen zijn, en dat over hen gekomen is Gods straf, waardoor zij ten enenmale uitgeroeid zijn geweest, gelijk in de volgende hoofdstukken beschreven wordt.

HOOFDSTUK XIV

Jerobeam zendt zijn vrouw naar de profeet Ahia om te vragen hoe het zou aflopen met zijn zoon die ziek was, vs. 1 enz. die hem zijn ondergang voorzegt, vanwege zijn afgoderij, 7. evenals de dood van zijn kind, 12. en het verderf van Israël, 15. zijn zoon sterft, en hij ook, en zijn zoon Nadab regeert, 17. Rehabeam en Juda zondigen tegen de Heere, 21. zij worden gestraft door Sisak, de koning van Egypte, 25. Na de dood van Rehabeam regeert zijn zoon Abiam, 29.

Ahia voorzegt het einde van Jerobeams huis

IN [1]die tijd was Abia, de zoon van Jerobeam, ziek.

2 En Jerobeam zei tot zijn huisvrouw: Maak u nu op, en [2]verstel u, dat men niet merkte, dat u Jerobeams huisvrouw bent, en ga heen naar [3]Silo, zie, daar is de profeet Ahia, [a]die van mij gesproken heeft, dat ik koning zou zijn over dit volk.

3 En [4]neem in uw hand tien broden, en [5]koeken, en een [6]kruik honing, en ga tot hem; hij zal u te kennen geven, [7]wat deze jongen gebeuren zal.

4 En Jerobeams huisvrouw deed zo, en maakte zich op, en ging naar Silo, en kwam in het huis van Ahia. Ahia nu kon niet zien, want zijn ogen [8]stonden stijf vanwege zijn ouderdom.

5 Maar YHWH zei tot Ahia: Zie, Jerobeams huisvrouw komt, [9]om een zaak van u te vragen, inzake haar zoon, want hij is [10]ziek; zo en zo zult u tot haar spreken, en het zal zijn, als zij inkomt, dat zij zich [11]vreemd aanstellen zal.

6 En het gebeurde, als Ahia het geruis van haar voeten hoorde, toen zij ter deure inkwam, dat hij zei: Kom in, u huisvrouw van [12]Jerobeam! Waarom stelt u zich dus vreemd aan? Want ik ben tot u [13]gezonden met een [14]harde boodschap.

7 Ga heen, zeg Jerobeam: Zo zegt YHWH, de God van Israël: Daarom, [b]dat Ik u verheven heb uit het midden van het volk, en u tot een [15]voorganger over Mijn volk Israël gesteld heb;

8 En het koninkrijk van het huis van David gescheurd, en dat u gegeven heb, en u niet geweest bent, zoals Mijn knecht David, die Mijn geboden hield, en die Mij [16]met zijn hele hart navolgde, om te doen alleen wat recht is in Mijn ogen;

9 Maar kwaad gedaan hebt, doende meer dan allen, die voor u geweest zijn, en heengegaan bent, en hebt u andere goden en gegoten beelden gemaakt, om Mij tot toorn te verwekken, en hebt Mij [17]achter uw rug geworpen;

10 Daarom, [c]zie, Ik zal [18]kwaad over het [19]huis van Jerobeam brengen, en van Jerobeam uitroeien wat mannelijk is, de beslotene [20][21][d]en verlatene in Israël; en Ik zal de nakomelingen van het huis van Jerobeam wegdoen, zoals de mest weggedaan wordt, totdat het geheel vergaan zij.

11 [22]Die van Jerobeam in de stad sterft, zullen de honden eten; en die in het veld sterft, zullen de vogels van de hemel eten; want YHWH heeft het gesproken.

12 U dan maak u op, ga naar uw huis; als uw voeten in de stad [23]zullen gekomen zijn, zo zal het kind sterven.

13 En [24]geheel Israël zal hem [25]beklagen, en hem begraven; [26]want deze alleen van Jerobeam zal in het graf komen, omdat in hem [27]wat goeds voor YHWH, de God van Israël, in het huis van Jerobeam gevonden is.

1 dierzelfder tijd: Te weten, als Jerobeam voortging in de weg van zijn gruwelijke afgoderij, waarvan in het einde van 1 Kon. 13 gemeld wordt.

2 *verstel u:* Hebr.: יְדַעֵּו, *verander uzelve*; t.w. in uw kleren, sieraad, gang, woorden, gelaat en gebaren.

3 Een stad, gelegen in de stam van Efraïm, waar de tent van de samenkomst en de ark van God langen tijd geweest zijn, en de profeet Ahia geboren was en woonde. Zie Joz. 18:1; Richt. 21:21; 1 Sam. 1:3; boven, 1 Kon. 11:29.

– *a* 1 Kon. 11:31.

4 T.w. tot een geschenk voor de profeet, welk gebruik dan bij velen was, niet om de dienst van de profeten te belonen, maar hun personen te vereren. Zie Richt. 13:17; 1 Sam. 9:7, 9:8; 2 Kon. 5:15, en 2 Kon. 8:8.

5 Hebr.: *stipkoeken*; in welke enige stipjes, tekens, of merken ter versiering ingeprent waren. Anders: kranselingen, of beschuit.

6 kruik honig: Of: fles.

7 *wat deze jongen:* D.i. of hij van deze ziekte bekomen of sterven zal.

8 *stonden stijf:* Hebr.: קָמוּ, *stonden door, of van zijn grijsheid*; d.i. uit oorzaak van zijn grote ouderdom, [die gemeenlijk met grauwe haar, vergezelschapt is] was zijn gezicht dik en stijf, en vervolgens donker geworden.

9 *om een zaak:* T.w. hoe het met de ziekte van haar zoon vergaan zal.

10 zo en zo: Hebr.: חֹלָה, na dit en na dit zult u tot haar spreken. Versta hierdoor, wat de profeet is belast geweest te verkondigen en hierna verhaald wordt, vs. 7, enz.

11 *aanstellen zal:* Zie boven, vs. 2.

12 Of: *waartoe dit, dat u u vreemd aanstelt?*

13 Nl. van de Heer.

14 Dewelke, na het verhaal van de weldaden Gods aan Jerobeam bewezen, hem voorstelde zijn gruwelijke zonden, met een voorzegging van de rechtvaardige en vreeslijke straffen Gods, die daarop zouden volgen. Of: om wat hards.

– *b* 1 Kon. 12:15.

15 Vgl. boven, 1 Kon. 1:35; onder, 1 Kon. 16:2, en 2 Kon. 20:5; 2 Kron. 6:5, waar het Hebreeuwse woord ook zo overgezet wordt.

16 *met zijn gehele hart:* Zie boven, 1 Kon. 2:4.

17 D.i. smadelijk veracht en trouweloos verlaten. Zo spreekt de Heer ook Neh. 9:26; Ez. 23:35.

– *c* 1 Kon. 15:29.

18 D.i. ongeluk, straf, wraak. Zie Gen. 19:19.

19 *huis van:* D.i. geslacht. Zo in het volgende; idem 2 Sam. 3:10, en 2 Sam. 9:3, en onder, 1 Kon. 16:3.

20 *wat mannelijk is:* Versta hierdoor, een gehele en uiterste verstoring, waarin niemand gespaard wordt, zelfs ook niet een hond; zo 1 Sam. 25:22, 25:34, en onder, 1 Kon. 16:11, en 1 Kon. 21:21, en 2 Kon. 9:8.

21 *de beslotene:* Zie de verklaring van deze manier van spreken Deut. 32:36.

– *d* 1 Sam. 25:22; idem v. 34; 1 Kon. 16:11; 1 Kon. 21:21; 2 Kon. 9:8.

22 Die van Jerobeam: Een manier van spreken, betekenende een ongelukkigen dood, met de verliezing van het graf. Zie dezelfde ook onder, 1 Kon. 16:4, en 1 Kon. 21:24.

23 *zullen gekomen zijn:* T.w. tot op de dorpel van uw huis; gelijk af te nemen is uit de vervulling onder, vs. 17.

24 *geheel Israël:* Nl. de goeden in Israël, om de goede hoop, die zij van de jongeling gekregen hadden, de kwaden om de vader te behagen.

25 Van het klagen van de vromen over de doden, zie Gen. 23:2.

26 want deze alleen: De begrafenis is een weldaad Gods, omdat zij voor de afgestorvenen is de laatste burgerlijke eer van dit leven, en voor de levenden een geestelijke vermaning van het toekomende, door de vernieuwing van de hoop van de opstanding uit de doden. Zie Gen. 23:4.

27 *wat goeds:* D.i. enige beginselen van de vrees voor God en ware vromigheid, niet door de natuur, maar door Gods Geest in hem gewrocht, Joh. 1:13, en Joh. 3:6.

14 Maar [e]YHWH zal Zich [28]een koning verwekken over Israël, die het huis van [29]Jerobeam op diezelfde dag uitroeien zal; [30]maar wat zal het [31]ook nu zijn?

15 YHWH [f]zal ook Israël slaan, zoals een riet in het water [32]omgedreven wordt, en zal Israël uitrukken uit dit goede land, dat Hij hun vaders gegeven heeft, en zal hen verstrooien aan de overzijde van [33]de rivier; daarom dat zij hun [34]bossen gemaakt hebben, YHWH tot toorn verwekkende.

16 En Hij zal Israël [35]overgeven, om Jerobeams zonden wil, die [36]gezondigd heeft, en die Israël [37]heeft doen zondigen.

Dood van Jerobeam

17 Toen maakte zich Jerobeams vrouw op, en ging heen, en kwam te [38]Thirza; als zij nu op de dorpel van het huis kwam, [39]zo stierf de jongeling.

18 En zij begroeven hem, en geheel Israël beklaagde hem; naar het woord van YHWH, [40]dat Hij gesproken had door de [41]dienst van Zijn knecht Ahia, de profeet.

19 Het overige nu van de geschiedenissen van Jerobeam, hoe hij gevochten, en hoe hij geregeerd heeft, ziet, die zijn geschreven [42]in het boek van de kronieken van de koningen van Israël.

20 De dagen nu, die Jerobeam heeft geregeerd, zijn twee en twintig jaren; en hij ontsliep met zijn vaders, en Nadab, zijn zoon, regeerde in zijn plaats.

Rehabeam en de zonde van Juda

21 [g]Rehabeam nu, de zoon van Salomo, regeerde in Juda; een en veertig jaren was Rehabeam [43]oud, als hij koning werd, en regeerde zeventien jaren te Jeruzalem, in de stad, die YHWH gekozen had uit al de stammen van [44]Israël, om Zijn Naam daar te zetten; [45]en de naam van zijn moeder was Naäma, de [46]Ammonietische.

22 En Juda [47]deed, wat kwaad was in de ogen van YHWH, en zij verwekten Hem tot [48]ijver, meer dan al hun vaders gedaan hadden, met hun zonden, die zij zondigden.

23 Want [49]ook zij bouwden zich hoogten, en opgerichte beelden, en [50]bossen, op alle [51]hoge heuvel, en onder alle groene boom.

24 Er waren ook [52]schandjongens in het land; zij deden naar al de gruwelijke dingen van [53]de heidenen, die YHWH van het aangezicht van de Israëlieten uit de bezitting verdreven had.

Sisak plundert Jeruzalem

25 Het gebeurde nu in het vijfde jaar van de koning Rehabeam, [54h]dat Sisak, de koning van Egypte, optoog tegen Jeruzalem.

26 En hij nam de schatten van het huis van YHWH, en de schatten van het huis van de koning [55]weg, ja, hij nam alles weg; [i]hij nam ook al de gouden schilden weg, die Salomo gemaakt had.

– *e* 1 Kon. 15:28; idem v. 29.

28 *een koning:* Nl. Baësa; van wie zie onder, 1 Kon. 15:27.

29 ten zelfden: Te weten, als hij het koninkrijk innemen zal.

30 maar wat: D.i. wat zal er nu verder gebeuren; anders, waar wat? Te weten, zeg ik, dat God in het toekomende enen verwekken zou? Hij heeft ook nu; d.i. Hij heeft zich alreeds een verwekt, opdat Hij beginne deze bedreigde straf uit te voeren.

31 ook nu zijn: D.i. wat zal er nu verder gebeuren; anders, waar wat? Te weten, zeg ik, dat God in het toekomende enen verwekken zou? Hij heeft ook nu; d.i. Hij heeft zich alreeds een verwekt, opdat Hij beginne deze bedreigde straf uit te voeren.

– *f* 2 Kon. 17:18.

32 *omgedreven wordt:* T.w. herwaarts en daarheen, door allerlei winden, zo zou ook Israël door onenigheden van binnen en door oorlogen van buiten ontsteld en beroerd worden.

33 Nl. Eufraat. Zie Gen. 31:21. Hij voorzegt de vervoering van de Israëlieten in Assyrië, Mesopotamië en Medië; van welke vervulling, omtrent twee honderd en veertig jaren hierna geschied, wij kunnen lezen 2 Kon. 17:6.

34 Zie van deze Ex. 34:13; Deut. 7:5. Onder één soort van afgoderij verstaat God alle andere, ja alle valse godsdiensten. Anders: bosgoden, bosbeelden; zo vs. 23.

35 T.w. in de handen van zijn vijanden.

36 *gezondigd heeft:* Of: *waarmee hij zondigde, en waarmee hij Israël deed zondigen*; of, die hij zondigde, en die hij Israël deed zondigen. Versta, de zonde van de afgoderij, van welke zie boven, 1 Kon. 12:28, 12:29, enz., en 1 Kon. 13:33, 13:34.

37 *heeft doen zondigen:* T.w. met een gruwelijken afgodendienst op te richten, zijn onderzaten te bevelen, en door zijn exempel hardnekkiglijk na te volgen.

38 Een stad, gelegen in de stam van Manasse, waar het hof was van de koningen van Israël, voordat zij in Samaria woonden. Zij was zeer schoon en aangenaam, zodat de bruid van Christus daarbij vergeleken wordt, Hoogl. 6:4. Zie van dezelfde Joz. 12:24, en onder 1 Kon. 16:8.

39 zo stierf: Gelijk van de profeet Ahia voorzegd was, boven, vs. 12.

40 dat Hij: Boven, vs. 13.

41 Hebr.: *door de hand*. Zie Lev. 8:36.

42 *in het boek:* Hebr.: דִּבְרֵי, het boek van de woorden, of, geschiedenissen van de dagen van de koningen van Israël; zo onder, vs. 29, van de koningen van Juda. Men zal door deze niet verstaan de twee boeken van de kronieken, of, Paralipomenon, die wij in de Schrift van het Oude Testament hebben, en die men meent van Ezra, die langen tijd daarna geleefd heeft, eerst beschreven te zijn, ook niet alles hebben, wat gezegd wordt in die eerste kronieken van de koningen van Israël of van Juda nagelaten te zijn; maar men zal verstaan zekere schriften, inhoudende de historiën van de regering van de koningen, van beide koninkrijken, die, zonder nadeel van de zaligmakende leer, niet voorhanden zijn, en uit welke sommigen menen, dat de kronieken, ons in de Heilige Schrift nagelaten, van Ezra, door de ingeving van de Heilige Geest, samengesteld zijn. Vgl. boven de aant. op 1 Kon. 11:41.

– *g* 2 Kron. 12:13.

43 Hebr.: *een zoon van een en veertig jaar*.

44 *om Zijn Naam:* Zie boven, 1 Kon. 8:29.

45 en de naam van zijn moeder: Zo onder, vs. 31.

46 Onder andere heidense vrouwen, die Salomo van de Heer afleidden, worden ook genaamd de Ammonietische, boven, 1 Kon. 11:1, 11:2, enz., van welke deze zonder twijfel wel één van de voornaamste geweest is, die niet alleen haar man, maar ook haar zoon Rehabeam tot de afgoderij vervoerd heeft, nadat hij drie jaren de Heer gediend had, 2 Kron. 11:17.

47 *deed wat kwaad was:* T.w. nadat Rehabeam drie jaren geregeerd had. Zie 2 Kron. 11:17, en 2 Kron. 12:1.

48 Zie Deut. 4:24.

49 D.i. niet alleen de verblinde heidenen en de afvallige Israëlieten, maar ook deze Joden zelf, bij welke God het licht van de waarheid en de zuiverheid van de godsdienst behouden had.

50 Zie Deut. 12:3.

51 Zie Deut. 12:2.

52 Zie Deut. 23:17.

53 *al de gruwelen:* Zie enige soorten van deze gruwelen beschreven, Deut. 18:9, 18:10, 18:11, 18:12; 2 Kron. 33:2, 33:3, 33:4, enz.; Rom. 1:25, 1:26, enz.

54 Zie van deze ook boven, 1 Kon. 11:40, en 2 Kron. 12:2.

– *h* 2 Kron. 12:2.

55 *ja, hij nam:* T.w. alle goud en zilver, en dat van enige bijzondere waarde was, waarachter hij geraken kon, en dat voor zijn ogen niet verborgen was. Vgl. onder, 1 Kon. 15:18.

– *i* 1 Kon. 10:16; idem v. 17; 2 Kron. 9:15.

27 En de koning Rehabeam maakte, in plaats van die, koperen schilden; en hij beval die onder de hand van de oversten van [56]de lijfwachten, die de deur van het huis van de koning bewaarden.

28 En het gebeurde, zo wanneer de koning in het huis van YHWH ging, dat de lijfwachten [57]die droegen, en die terugbrachten in de wachtkamer van de [58]lijfwachten.

29 Het overige nu van de geschiedenissen van Rehabeam, en al wat hij gedaan heeft, zijn die niet geschreven [59]in het boek van de kronieken van de koningen van Juda?

30 En er was [60]strijd tussen Rehabeam en tussen Jerobeam, al [61]hun dagen.

31 En Rehabeam ontsliep met zijn vaders, en werd begraven bij zijn vaders in [62]de stad van David; [63]en de naam van zijn moeder was Naäma, de Ammonietische; en zijn zoon [64]Abiam regeerde in zijn plaats.

HOOFDSTUK XV

Abiam regeert en volgt de zonden van zijn vader, vs. 1 enz. Toch houdt God zijn belofte, 4. Abiam sterft, 7. Asa regeert in zijn plaats en hervormt de godsdienst en de zeden, 9. hij wordt bestreden door Baësa, 16. geholpen door Benhadad, 20. hij sterft en laat in zijn plaats zijn zoon Josafat na, 23. Nadab regeert over Israël, 25. Baësa doodt hem, roeit het huis van zijn vader uit, en regeert in zijn plaats, 27.

Het bewind van Abiam over Juda

IN [a]het achttiende jaar nu van de koning Jerobeam, de zoon van Nebat, werd [1]Abiam koning over Juda.

2 [b]Hij regeerde [2]drie jaar te Jeruzalem; en de naam van zijn moeder was [3]Maächa, een dochter [4]van Abisalom.

3 En hij wandelde in al de zonden van zijn vader, die hij voor hem gedaan had; en zijn hart was niet [5]volkomen met YHWH, zijn God, zoals het hart van zijn vader David.

4 Maar [6]omwille van David, gaf YHWH, zijn God, hem [c]een [7]lamp in Jeruzalem, verwekkende zijn zoon na hem, en [8]bevestigende Jeruzalem.

5 Omdat David gedaan had [9]wat recht was in de ogen van YHWH, en niet geweken was van alles, wat Hij hem geboden had, al de dagen van zijn leven, [10]dan alleen [d]in de zaak van Uria, de Hethiet.

6 En er was strijd geweest tussen Rehabeam en tussen Jerobeam, al de dagen [11]van zijn leven.

7 Het overige nu van de geschiedenissen van Abiam, en alles, wat hij gedaan heeft, is dat niet geschreven [12]in het boek van de kronieken van de koningen van Juda? Er was ook strijd tussen Abiam en tussen Jerobeam.

8 En Abiam [13]ontsliep met zijn vaders, en zij begroeven hem in de [14]stad van David; en [e]Asa, zijn zoon, regeerde in zijn plaats.

Asa's hervorming

9 In het [15]twintigste jaar van Jerobeam, de koning van Israël, werd Asa koning over Juda.

10 En hij regeerde een en veertig jaren te Jeruzalem, en de naam van zijn [16]moeder was Maächa, een dochter [17]van Abisalom.

11 En Asa deed wat [18]recht was in de ogen van YHWH, zoals zijn [19]vader David.

12 Want hij nam weg [f]de [20]schandjongens uit het land, en deed weg al de afgoden, [21]die zijn [22]vader gemaakt had.

56 Hebr.: *lopers*. Versta, pages, lakeien of lijfwachten, die grote heren plegen omtrent zich te hebben, zijnde in huis of daar buiten, 1 Sam. 22:17; 2 Kon. 11:19, zo genoemd omdat zij op de weg voor en omtrent hun heren liepen; 2 Sam. 15:1; 1 Kon. 1:5.

57 dezelfde droegen: Te weten, schilden. Deze droegen de trawanten, als zij de koning naar het huis van de Heer geleidden.

58 Versta, een bescheiden plaats, waar de trawanten zich gewoonlijk bijeenhielden.

59 *in het boek:* Zie boven, vs. 19.

60 Versta die van defensieven oorlog, welke Rehabeam gevoerd heeft om zijn eigen rijk te beschermen, en niet van offensieven om het rijk Israëls in te nemen. Want dit was hem verboden geweest door de profeet Semaja, boven, 1 Kon. 12:24.

61 *hun dagen:* Dit bijvoegsel is in gelijke zaak van de Heilige Geest uitgedrukt, onder, 1 Kon. 15:16, 15:32.

62 *stad van David:* Zie boven, 1 Kon. 2:10.

63 en de naam: Zo boven, vs. 21.

64 Anders genaamd Abia, 2 Kron. 12:16, en 2 Kron. 13:1.

– *a* 2 Kron. 13:1.

1 Anders: *Abia*; 2 Kron. 12:16, en 2 Kron. 13:1, enz.

– *b* 2 Kron. 13:2.

2 drie jaren: Beginnende van het achttiende jaar van het koninkrijk van Jerobeam, vs. 1, en eindigende met het twintigste. Zie onder, vs. 9.

3 Ook geheten Michaja; 2 Kron. 13:2.

4 Deze wordt ook Absalom genoemd, 2 Kron. 11:21. Enige houden hem geweest te zijn de zoon van David; vele anderen, een ander van denzelfden naam, die van Gibeä was, anders ook genoemd Uriël, 2 Kron. 13:2. Zie daar de aant.

5 Zie boven, 1 Kon. 8:61.

6 vanwege David: Zie boven, 1 Kon. 11:12.

– *c* 1 Kon. 11:36.

7 Zie boven, 1 Kon. 11:36.

8 T.w. in zijn voorgaanden staat van de politie en van de religie, behoudende nog daarin de koninklijke majesteit, met de overblijfselen van de rechte leer en de zuivere godsdienst.

9 *wat recht:* Zo onder, vs. 11. Zie boven, 1 Kon. 11:33.

10 dan alleen: Versta deze uitneming, ten aanzien van zeer grove zonden, die gebeuren met een zeker voorweten van wat God verboden heeft, zonder voorgaande onbedachtheid, vergetenheid, of misgrijping van het oordeel.

– *d* 2 Sam. 11:4; idem 11:15; 2 Sam. 12:9.

11 zijns levens: Nl. van Rehabeam. Van deze oorlog is ook gewag gemaakt boven, 1 Kon. 14:30. Hetzelfde wordt hier nu weer vernieuwd, om aan te wijzen dat zijn zoon Abiam in denzelfden oorlog volduurd heeft; gelijk te zien is in vs. 7 en 2 Kron. 13:2, 13:3.

12 *in het boek:* Zie boven, 1 Kon. 14:19.

13 Zie boven, 1 Kon. 1:21; Deut. 31:16.

14 *stad van David:* Zie boven, 1 Kon. 2:10.

– *e* 2 Kron. 14:1.

15 T.w. omtrent het einde van dit jaar.

16 Versta, grootmoeder, zo onder, vs. 13, want zij was de moeder van zijn vader Abiam, boven, vs. 2; zo worden bij de Hebreën vaders en moeders genaamd, niet alleen de naaste ouders uit welke men eigenlijk geboren is, maar ook die hoger in de rechte linie opgerekend worden. Zie de volgende verzen, enz.

17 Zie boven, vs. 2.

18 *recht was:* Zie boven, 1 Kon. 11:33.

19 *vader David:* Zijn grootvaders Rehabeams grootvader.

– *f* 1 Kon. 22:47.

20 Zie Deut. 23:17.

21 Zie Lev. 26:30.

22 Nl. zijn vader Abiam, zijn grootvader Rehabeam, en zijn oudgrootvader Salomo.

13 [g]Ja, zelfs zijn moeder Maächa zette hij ook af, dat zij [23]geen koningin was, omdat zij een [24]afgrijselijke afgod in een bos gemaakt had; ook roeide Asa uit haar afgrijselijke afgod, en [25]verbrandde hem aan de [26]beek Kidron.

14 De [27]hoogten werden wel niet weggenomen; toch was het hart van Asa [28]volkomen met YHWH, al zijn dagen.

15 En hij bracht in het huis van YHWH de [h]geheiligde dingen van zijn vader, en [29]zijn geheiligde dingen, zilver, en goud, en voorwerpen.

Oorlog tussen Asa en Baësa

16 En er was strijd tussen Asa en tussen Baësa, de koning van [30]Israël, al hun dagen.

17 Want [i]Baësa, de koning van Israël, trok op tegen Juda, en bouwde [31]Rama; [32]opdat hij niemand toeliet uit te gaan en in te komen tot Asa, de koning van Juda.

18 Toen nam Asa al het zilver en goud, dat [33]overgebleven was in de schatten van het huis van YHWH, en de schatten van het huis van de koning, en gaf ze in de hand [34]van zijn knechten; en de koning Asa zond [k]ze tot Benhadad, de zoon van [35]Tabrimmon, de zoon van Hezion, de koning van Syrië, die in [36]Damascus woonde, zeggende:

19 Er [37]is een verbond tussen mij en tussen u, tussen mijn vader en tussen uw vader; zie, ik zend u een geschenk, zilver en goud; ga heen, maak uw verbond te niet met Baësa, de koning van Israël, dat hij [38]aftrekke van tegen mij.

20 En Benhadad hoorde naar de koning Asa, en zond de oversten van de legers, die hij had, tegen de steden van Israël; en sloeg [39]Ijon, en [40]Dan, en [41]Abel Beth-Maächa, en het hele Cinneroth, met [42]het hele land Nafthali.

21 En het gebeurde, als Baësa dat hoorde, dat hij afliet van Rama te bouwen, en hij bleef te [43]Thirza.

22 Toen [44]liet de koning Asa door geheel Juda uitroepen (niemand was [45]vrij), dat zij de stenen van Rama, en het hout daarvan, zouden wegdragen, waarmee Baësa gebouwd had; en de koning Asa bouwde daarmee [46]Geba-benjamins, en [47]Mizpa.

23 Het overige nu van alle geschiedenissen van Asa, en al zijn macht, en al wat hij gedaan heeft, en de steden, die hij gebouwd heeft, zijn die niet geschreven in het boek van de kronieken van de koningen van Juda? Maar [48]in de tijd van zijn ouderdom werd hij [49]ziek aan zijn [50]voeten.

24 En [l]Asa ontsliep met zijn vaders, en werd begraven met zijn vaders, in [51]de stad van zijn vader David; en [m]zijn zoon Josafat werd koning in zijn plaats.

Nadab en Baësa over Israël

25 Nadab nu, de zoon van Jerobeam, werd koning over Israël, in het tweede jaar van Asa, de

– *g* 2 Kron. 15:16.

23 koningin ware: Zie van dit woord boven, 1 Kon. 11:19. Hebr.: גְּבִירָה, van heerin [namelijk] te zijn. De zin is, dat hij haar van het gebied, dat zij als weduwe van de koning Rehabeam en als moeder van zijn vader Abiam aangenomen had, afgezet heeft. Anders: heeft hij ook geweerd van de koningin; d.i. van de huisvrouw, opdat zij niet zou verdorven worden.

24 Het Hebreeuwse woord betekent beving van de leden en vrees van de harten. Zo wordt deze afgod genoemd, omdat hij door de gruwzaamheid zijns gelaats en schandelijke afgoderij de mensen zowel naar ziel als lijf verschrikte, en zij hem met beiderlei schrik dienden. Enige houden hem voor de afgod bij de heidenen genaamd Priapus, anderen voor Pan. Zie hiervan ook 2 Kron. 15:16.

25 T.w. nadat hij hem in stukken gebroken en vermorzeld had; 2 Kron. 15:16.

26 Zie boven, 1 Kon. 2:37.

27 Zie Lev. 26:30.

28 Zie boven, 1 Kon. 8:61. En versta deze volkomenheid en oprechtheid van de koning eigenlijk ten aanzien van zijn genegenheid, betrachting en ijver in en voor de zuivere godsdienst, hoewel hij in zijn volgend leven verscheidene gebreken gehad heeft.

– *h* Lev. 5:15.

29 *zijn:* Dit woord zijne wordt hier ingevoegd uit 2 Kron. 15:18.

30 *al hun dagen:* Welverstaande, uitgenomen de eerste jaren, die zij tezamen geregeerd hebben. Want Juda is de eerste tien jaren onder de regering van Asa in stilheid geweest, 2 Kron. 14:1; en Baësa begon te regeren over Israël in het derde jaar van de koning Asa, onder vs. 28. Of: men moet zeggen, dat in de eerste jaren van deze koningen van wederzijden wel uitvallen zijn geschied, maar geen volkomen oorlog. Vgl. de aant. 2 Kron. 14:1.

– *i* 2 Kron. 16:1.

31 Een stad, gelegen in de stam Benjamins, omtrent de grenzen van het koninkrijk Israëls, en op de weg naar Jeruzalem. Zie van deze stad breder Richt. 4:5.

32 *opdat hij:* Hebr.: רִמָּה, *om niet toe te laten de uitgaande en de komende tot Asa, enz.* Versta van Benjamin, Efraïm, Manasse en andere nabijgelegen stammen, uit welke, als velen zagen dat Asa de zuivere godsdienst behartigde, zijn tot hem overgekomen, om de Heer te Jeruzalem naar zijn woord te dienen, 2 Kron. 15:9; om dit te beletten heeft de koning Baësa zijn stad Rama laten sterk maken. Vgl. hierbij boven, 1 Kon. 12:26, 12:27, enz.

33 *overgebleven was:* T.w. van de tijden Rehabeams. Zie boven, 1 Kon. 14:26, en vgl. hiermede de aant. daarop.

34 Zie Gen. 20:8.

– *k* 1 Kon. 20:1; 2 Kron. 16:2.

35 Sommigen menen deze geweest te zijn dezelfde, die boven, 1 Kon. 11:23, genaamd wordt Rezon.

36 *Damascus woonde:* Zie Gen. 14:15.

37 *is een verbond:* Hoewel Rezon een vijand geweest was van Israël, zolang Salomo leefde, boven, 1 Kon. 11:25, nochtans schijnt uit deze woorden dat hij na de verdeling van het rijk met beide de koningen in vrede en verbintenis gestaan heeft.

38 Hebr.: *optrekke.*

39 Een stad, naar eniger gevoelen, in de stam van Aser gelegen, anderen stellen haar in de stam van Naftali. Zie van dezelfde ook 2 Kon. 15:29, en 2 Kron. 16:4.

40 Zie Gen. 14:14.

41 *Abel Beth-Maächa:* Anders genaamd, Abel-Maïm, 2 Kron. 16:4, gelegen, zo sommigen menen, in Manasse, of, zo enige kaarten uitwijzen, in Nafthali. Zie van deze stad ook 2 Sam. 20:15; 2 Kron. 16:4.

42 *het gehele land Nafthali:* Een landschap, gelegen in Nafthali omtrent de zee Gennesareth. Zie Joz. 11:2.

43 Zie van deze stad boven, 1 Kon. 14:17.

44 *liet de koning:* Hebr.: הִשְׁמִיעַ, *deed geheel Juda horen.*

45 Hebr.: *onnozel, onschuldig, zuiver*; d.i. niemand mocht enige ontschuldiging voortbrengen om te mogen achterblijven; welverstaande, geen bedaagde manschap, die in dit werk gebruikt kon worden, niet verhinderd zijnde door ziekte, ouderdom, uitlandigheid, of openbare ambten, waarover de gecommitteerden van de koning oordelen moesten.

46 Een stad in de stam van Benjamin, aan de grenzen van Efraïm op een heuvel gelegen, Joz. 18:24, de Levieten toegeëigend, Joz. 21:17, is ten tijde van de koning Josia de noordpale geweest van het koninkrijk Juda, 2 Kon. 23:8.

47 Zie van deze stad Richt. 11:11.

48 *in de tijd:* T.w. in de laatste drie jaren van zijn regering; gelijk dit af te nemen is uit 2 Kron. 16:12, 16:13.

49 In welke ziekte hij de medicijnen meer dan God gezocht heeft; 2 Kron. 16:12.

50 *zijn voeten:* Dewelke men houdt de jicht geweest te zijn.

– *l* 2 Kron. 16:13.

51 *stad van zijn vader:* Zie boven, 1 Kon. 2:10.

– *m* 2 Kron. 17:1.

koning van Juda; en hij regeerde [52]twee jaren over Israël.

26 En hij deed [53]wat kwaad was in de ogen van YHWH, en [54]wandelde in de weg van zijn vader, en in [55]zijn zonde, waarmee hij Israël had doen zondigen.

27 En Baësa, de zoon van [56]Ahia, van het [57]huis van [58]Issaschar, smeedde een samenzwering tegen hem, en Baësa sloeg hem te [59]Gibbethon, dat van de Filistijnen is, als Nadab en geheel Israël Gibbethon belegerden.

28 En Baësa doodde hem, in het derde jaar van Asa, de koning van Juda, en werd koning in zijn plaats.

29 Het gebeurde nu, als hij regeerde, dat hij het hele [60]huis van Jerobeam sloeg; [61]hij liet niets over van Jerobeam, wat adem had, voordat hij hem vernietigd had, naar het woord van YHWH, dat Hij [62][63]n gesproken had door de dienst van Zijn knecht Ahia, de Siloniet;

30 Om de zonden van [64]Jerobeam, die zondigde, en die Israël zondigen deed, en om zijn terging, waarmee hij YHWH, de God van Israël, getergd had.

31 Het overige nu van de geschiedenissen van Nadab, en al wat hij gedaan heeft, is dat niet geschreven [65]in het boek van de kronieken van de koningen van Israël?

32 En er was oorlog tussen Asa en tussen Baësa, de koning van Israël, al hun dagen.

33 In het derde jaar van Asa, koning van Juda, werd Baësa, de zoon van Ahia, koning over geheel Israël, te Thirza, [66]en regeerde vier en twintig jaren.

34 En hij deed wat kwaad was [67]in de ogen van YHWH, [68]en wandelde in de weg van Jerobeam, en in zijn zonde, waarmee hij Israël had doen zondigen.

HOOFDSTUK XVI

De profeet Jehu profeteert tegen Baësa, vs. 1 enz. zijn zoon Ela volgt hem op, 8. die Zimri doodt, en koning wordt, 9. door Omri belegerd, verbrandt Zimri zichzelf, 15. Omri, die de overhand heeft over Tibni, wordt koning, 21. hij bouwt Samaria, 24. volgt de zonden van Jerobeam, 25. en sterft, 28. zijn zoon Achab komt in zijn plaats, 29. die nog goddelozer is dan zijn voorgangers, 30. Hiël bouwt Jericho, 34.

Profetie tegen Baësa

TOEN kwam het woord van YHWH tot [1]Jehu, de zoon [2]van Hanani, tegen Baësa, zeggende:

2 Daarom, [a]dat Ik u [3]uit het stof verheven, en u tot een voorganger over Mijn volk Israël gesteld heb, en u [4]gewandeld hebt in de weg van Jerobeam, en Mijn volk Israël hebt [5]doen zondigen, Mij tot toorn verwekkende door hun zonden;

3 Zie, [6]zo zal Ik de nakomelingen van Baësa, en de nakomelingen van zijn [7]huis wegdoen; en Ik zal uw huis maken, [b]zoals het huis van Jerobeam, de zoon van Nebat.

4 [8]Die [c]van Baësa in de stad sterft, zullen de honden eten, en die van hem in het veld sterft, zullen de vogels van de hemel eten.

5 Het overige nu van de geschiedenissen van Baësa, en wat hij gedaan heeft, en zijn macht, zijn die niet geschreven in het boek van de kronieken van de koningen van Israël?

52 *twee jaren:* Versta niet ten volle; gelijk af te nemen is uit vs. 28, 15:33.

53 *wat kwaad was:* Zie boven, 1 Kon. 11:6.

54 In zijn vooruderen weg te wandelen, is hen na te volgen, òf in het goede, d.i. in hun geloof en goede werken, 1 Sam. 8:3; 2 Kon. 22:2; 2 Kron. 17:3; òf in het kwade, d.i. in hun ongeloof en zonden, gelijk hier en onder, vs. 34, en 1 Kon. 16:19, en 1 Kon. 22:53.

55 *zijn zonde:* Versta, de zonde van de afgoderij. Zie boven, 1 Kon. 14:16.

56 Een ander dan Ahia, de profeet van Silo, boven, 1 Kon. 11:29, en dan Ahia, de schrijver van Salomo, boven, 1 Kon. 4:2, en dan Ahia de priester, 1 Sam. 14:3, enz.

57 *huis van Issaschar:* D.i. van de stam van Issaschar; zo wordt gezegd het huis Efraïms, Richt. 10:9; het huis van Juda, Hos. 1:7; het huis van Levi, Ps. 135:20, enz.

58 maakte een verbintenis: Het Hebreeuwse woord betekent eigenlijk binden, aanbinden. Daarom als het van de gemoederen van de mensen gebruikt wordt, zo is het wel somtijds genomen in het goede, voor ene verbintenis van de liefde, gelijk Gen. 44:30, maar zeer dikwijls voor een verbintenis van de vijandschap, waardoor geheime samenspanningen tegen personen of staten gemaakt worden, gelijk hier en 1 Sam. 22:8, en onder, 1 Kon. 16:9, 16:20, en 2 Kon. 10:9, en 2 Kon. 12:20; Neh. 4:8; Amos 7:10.

59 Een stad, gelegen in de stam van Dan, Joz. 19:44, die de Levieten tot woning geëigend was, Joz. 21:23, maar van de Filistijnen overheerd en bewoond, en daarom van Nadab alsnu belegerd, maar niet gewonnen; en is de belegering naderhand van de Israëlieten hervat geworden. Zie onder, 1 Kon. 16:17.

60 *huis van Jerobeam:* D.i. geslacht. Zie boven, 1 Kon. 14:10.

61 *liet niets:* Hebr.: הִשְׁאִיר, *hij liet niet over allen adem van Jerobeam*; d.i. geen mens liet hij van de huize Jerobeams overblijven. Zo is het woord adem voor mens genomen, Deut. 20:16; Joz. 10:40, en Joz. 11:14.

62 *hem verdelgd had:* Nl. Jerobeam, of, totdat hij het verdelgde; t.w. huis, d.i. geslacht Jerobeams.

63 *het woord van YHWH:* Dit is niet te duiden op het voornemen van Baësa, alsof hij in het verdelgen van Jerobeams huis gezien zou hebben op de voorzegging van de Heer en de zonden Jerobeams; maar de zin is dat God door de wrede tirannie van Baësa het woord van zijn voorzegging vervuld en de zonden Jerobeams gestraft heeft. Zo onder, 1 Kon. 16:12.

– *n* 1 Kon. 14:10; idem v. 14.

64 die zondigde: Zo boven, 1 Kon. 14:16, zie de aant.

65 *in het boek:* Zie boven, 1 Kon. 14:19.

66 en regeerde: Dit is hier ingevoegd uit de volle manier van spreken, die wij hebben 2 Sam. 2:10, idem boven, vs. 8, 15:10, 15:25; onder, 1 Kon. 16:11, enz., en hier betekent het woord regeren hoelang de regering van een koning geduurd heeft. Wanneer het van het begin van de regering gebruikt werd, zo zetten wij het over, koning worden.

67 *in de ogen:* Zie boven, 1 Kon. 11:6.

68 en wandelde: Zie boven, vs. 26.

1 Van deze profeet leest men ook 2 Kron. 19:2, en 2 Kron. 20:34, en is te onderscheiden van Jehu, die koning van Israël geweest is, onder, 1 Kon. 19:16, en van anderen, die deze naam mee gehad hebben, 1 Kron. 2:38, en 1 Kron. 12:3.

2 Die mee te onderscheiden is van anderen, die denzelfden naam gehad hebben, 1 Kron. 25:4; Ezra 10:20.

– *a* 1 Kon. 14:7.

3 *uit het stof:* D.i. uit een zeer lagen en geringen staat. Vgl. 1 Sam. 2:8; Ps. 113:7. Het woordje stof is dikwijls genomen voor laagheid, verachting, onvermogen, verdriet, nietigheid, Job 16:15; Ps. 7:6, en Ps. 119:25; Jes. 26:5; Klaagl. 3:16.

4 *gewandeld hebt:* Zie boven, 1 Kon. 15:26.

5 *doen zondigen:* Zie boven, 1 Kon. 14:16.

6 zo zal Ik: Anders: zo zal Ik doen branden achter Baësa en achter zijn huis.

7 *huis wegdoen:* D.i. geslacht; zo in het volgende. Zie boven, 1 Kon. 14:10.

– *b* 1 Kon. 15:29.

8 Die van Baësa: Zie boven, 1 Kon. 14:11.

– *c* 1 Kon. 14:11; 1 Kon. 15:29; 1 Kon. 16:12.

6 En Baësa ontsliep met zijn vaders, en werd
begraven te [9]Thirza; en zijn zoon Ela regeerde in
zijn plaats.
7 [10]Zo kwam ook het woord van YHWH, door
[11]de dienst van de profeet Jehu, de zoon van
Hanani, tegen Baësa en tegen zijn huis; en dat om
al het kwaad, dat hij gedaan had [12]in de ogen van
YHWH, Hem tot toorn verwekkende door [13]het
werk van zijn handen, omdat hij was zoals het
huis van [d]Jerobeam, en omdat hij [14]het verslagen
had.

Ela en Zimri

8 In het zes en twintigste jaar van Asa, de ko-
ning van Juda, werd Ela, de zoon van Baësa, ko-
ning over Israël, te Thirza, [15]en regeerde twee
jaren.
9 En Zimri, zijn knecht, overste van de helft
van de wagens, smeedde een samenzwering
tegen hem, als hij te Thirza was, zich dronken
drinkende in het huis van Arza, de [16]hofmeester
te Thirza;
10 Zo kwam [e]Zimri in, en sloeg hem, en doodde
hem, in [17]het zeven en twintigste jaar van Asa,
de koning van Juda; en hij [18]werd koning in zijn
plaats.
11 En het gebeurde, als hij regeerde, als hij
op zijn [19]troon zat, dat hij het hele huis van
Baësa sloeg; hij liet hem niet over [20]die manne-
lijk was, noch zijn [21]bloedverwanten, noch [22]zijn
vrienden.
12 Zo vernietigde Zimri het hele huis van
Baësa, [f]naar het woord van YHWH, dat Hij over
Baësa gesproken had, door de dienst van de pro-
feet Jehu;
13 Om al de [23]zonden van Baësa, en de zon-
den van Ela, zijn zoon, waarmee zij gezondigd
hadden, en waarmee zij Israël hadden doen
zondigen, tot toorn verwekkende YHWH, de God
van Israël, door hun [24]zinloosheden.
14 Het overige nu van de geschiedenissen van
Ela, en al wat hij gedaan heeft, is dat niet ge-
schreven [25]in het boek van de kronieken van de
koningen van Israël?
15 In het zeven en twintigste jaar van Asa, de
koning van Juda, regeerde Zimri zeven dagen
te Thirza; en het volk had zich gelegerd tegen
[26]Gibbethon, dat van de Filistijnen is.
16 Het volk nu, dat zich [27]gelegerd had,
hoorde zeggen: Zimri heeft [28]een samenzwering
gemaakt, ja, heeft ook de koning verslagen;
daarom maakte het hele Israël op diezelfde dag
[29]Omri, de oorlogsoverste, koning over Israël, in
het leger.
17 En Omri trok op, en geheel Israël met hem
van Gibbethon, en belegerde Thirza.
18 En het gebeurde, als Zimri zag, dat de stad
ingenomen was, dat hij ging in het paleis van het
huis van de koning, en verbrandde [30]boven zich
het huis van de koning met vuur, en stierf;
19 Om zijn zonden, die hij gezondigd had,
doende wat kwaad was [31]in de ogen van YHWH,
[32]wandelende in de weg van Jerobeam, en in
[33]zijn zonde, die hij gedaan had, doende Israël
zondigen.
20 Het overige nu van de geschiedenissen van
Zimri, en zijn [34]samenzwering, die hij [35]gemaakt
heeft, zijn die niet geschreven in het [36]boek van
de kronieken van de koningen van Israël?

9 Zie van deze stad boven, 1 Kon. 14:17.
10 Zo geschiedde: De zin is: Gelijk tevoren het woord van de Heer geschied was door de profeet Ahia tegen Jerobeam, boven, 1 Kon. 14:7 dat ook zo hetzelfde geschied is door de profeet Jehu tegen Baësa en dat beide voorzeggingen elk op haar tijd vervuld zijn.
11 *de dienst:* Hebr.: נְבִיא, *door de hand*; zo onder, vs. 1. Zie Lev. 8:36.
12 *in de ogen:* Zo onder, vs. 19, 16:25, 16:30. Zie Gen. 38:7, en boven, 1 Kon. 11:6.
13 *het werk:* Dat meest tweeërlei was: I. afgoderij, in welke hij Jerobeam was gelijk geweest; II. moorddadigheid en tirannie tegen diens huis bedreven, gelijk de volgende woorden van vs. 7 uitwijzen. Vgl. Hos. 1:4.
– *d* 1 Kon. 15:29.
14 T.w. het huis van Jerobeam.
15 *twee jaren:* Versta, niet ten volle twee jaren; maar, tot in het tweede jaar. Want in het zes en twintigste jaar van de koning Aza is hij koning geworden, gelijk in vs. 8 gezegd is, en in het zeven en twintigste is hij omgebracht, onder, vs. 10. Het is de gewoonte van de Heilige Schrift, een effen getal te gebruiken voor een oneffen, en een volkomen voor een onvolkomen. Zie Gen. 15:13; idem boven, 1 Kon. 7:15, en 1 Kon. 15:25, 15:33, en vs. 10, enz.
16 Hebr.: *die over het huis was*; t.w. van de koning. Versta daardoor, het gehele hofgezin. Die nu daarover gesteld is, wordt bij ons hofmeester genoemd. Vgl. boven, 1 Kon. 4:6, en de aant. daarop.
– *e* 2 Kon. 9:31.
17 *zeven en twintigste jaar:* Zie boven, vs. 8.
18 *werd koning:* T.w. de tijd van zeven dagen. Zie onder, vs. 15.
19 *troon zat:* Op deze te zitten, is als koning te regeren; welk woord hier ook tot verklaring voorgaat, gelijk boven, 1 Kon. 1:13. Zie verder daar de aant.
20 die mannelijk was: Zo boven, 1 Kon. 14:10.
21 *zijn bloedverwanten:* Hebr.: גֹּאֲלָי, *zijn lossers*; wie het toekwam de wraak van de doodslag wettelijk te verzorgen, welke waren de naasten van de bloede; Num. 35:12.
22 *zijn vrienden:* D.i. zijn goede beminden en bekenden, ofschoon zij door familie hem niet bestonden.
– *f* boven, v. 1; idem v. 2.
23 *zonden van Baësa:* Op welke God gezien heeft, die aldus zijn gerechtige wraak uitvoerde, en niet Zimri, die alleen zijn ongerechtigen moedwil volgde, boven, vs. 7. Vgl. ook boven de aant. op 1 Kon. 15:29.
24 D.i. afgoden, die geheel niets zijn in de wereld; 1 Kor. 8:4, en 1 Kor. 10:19. Zie Lev. 19:4.
25 *in het boek:* Zie boven, 1 Kon. 14:19.
26 Zie boven, 1 Kon. 15:27.
27 *gelegerd had:* Nl. voor Gibbethon.
28 een verbintenis: Zie boven, 1 Kon. 15:27.
29 De vader van Achab, met welke hij in het stuk van valsen godsdienst, ijdele bijgelovigheden en kwade werken gevoegd wordt, Micha 6:16, en wordt in deze verklaard erger geweest te zijn dan al de koningen, die vóór hem geweest waren, onder, vs. 25.
30 *boven zich:* D.i. het huis waarin hij was, verbrandde hij met zichzelven. Een gelijke manier van spreken is Richt. 12:1.
31 *in de ogen:* Zie boven, 1 Kon. 11:6.
32 D.i. volgende de zonden van Jerobeam. Zie boven, 1 Kon. 15:26.
33 *zijn zonde:* Zie boven, 1 Kon. 14:16.
34 Zie boven, 1 Kon. 15:27.
35 *gemaakt heeft:* Hebr.: כָּתוּבִים, *verbonden heeft*.
36 *boek van de kronieken:* Hieruit blijkt dat dit boek niet te verstaan is van de twee boeken van de kronieken, die in de Bijbel achter de twee boeken van de koningen volgen; gelijk aangetekend is boven, 1 Kon. 14:19; omdat in deze kronieken niet geschreven is wat hier en onder, vs. 27, verhaald wordt.

Omri wordt koning

21 Toen werd het volk van Israël [37]verdeeld in
twee helften; de helft van het [38]volk volgde Tibni,
de zoon van Ginath, om hem koning te maken;
en de helft volgde Omri.
22 Maar het volk, dat Omri volgde, was ster-
ker dan het volk, dat Tibni, de zoon van Ginath,
volgde; en Tibni stierf, en Omri regeerde.
23 In het een en dertigste jaar van Asa, de ko-
ning van Juda, werd Omri koning over Israël,
[39]en regeerde twaalf jaren; te Thirza regeerde hij
zes jaren.
24 En hij kocht de berg [40]Samaria van Semer,
voor twee [41]talenten zilver, en bebouwde de
berg; en noemde de naam van de stad, die hij
bouwde, naar de naam van [42]Semer, de heer van
de [43]berg, Samaria.
25 En Omri deed wat kwaad was in de ogen van
YHWH; ja, hij deed erger dan allen, die voor hem
geweest waren.
26 En hij wandelde in alle wegen van
Jerobeam, de zoon van Nebat, en in zijn zonden,
waarmee hij Israël had doen zondigen, en ver-
wekte YHWH, de God van Israël, tot toorn, door
hun [44]zinloosheden.
27 Het overige nu van de geschiedenissen van
Omri, wat hij gedaan heeft, en zijn macht die
hij [45]gepleegd heeft, [46]zijn die niet geschreven in
het boek van de kronieken van de koningen van
Israël?
28 En Omri ontsliep met zijn vaders, en werd
begraven te Samaria; en zijn zoon Achab re-
geerde in zijn plaats.

Achab en zijn goddeloosheid

29 En Achab, de zoon van Omri, werd koning
over Israël, in het acht en dertigste jaar van Asa,
de koning van Juda; en Achab, de zoon van Omri,
regeerde over Israël, te Samaria, twee [47]en twin-
tig jaren.
30 En Achab, de zoon van Omri, deed wat
kwaad was in de ogen van YHWH, meer dan
allen, die voor hem geweest waren.
31 En het gebeurde [48](was het een lichte zaak,
dat hij wandelde in de zonden van Jerobeam, de
zoon van Nebat?), dat hij ook Izebel, de doch-
ter van Eth-baal, de koning van de Sidoniërs, tot
vrouw nam, en heenging, en diende Baäl, [49]en
boog zich voor hem.
32 En hij richtte voor Baäl een altaar op, in [50]het
huis van Baäl, dat hij te Samaria gebouwd had.
33 Ook maakte Achab een [51]bos, zodat Achab
[52]nog meer deed, om YHWH, de God van Israël,
tot toorn te verwekken, dan alle koningen van
Israël, die voor hem geweest waren.

Herbouw van Jericho

34 In zijn dagen bouwde Hiel, de Betheliet,
Jericho; [53]op Abiram, zijn eerstgeboren zoon,
heeft hij haar gegrondvest, en op Segub, zijn
jongste zoon, heeft hij haar poorten gesteld;
[g]naar het woord van YHWH, dat Hij door [54]de
dienst van Jozua, de zoon van Nun, gesproken
had.

HOOFDSTUK XVII

Elia voorzegt Achab grote droogte, vs. 1 enz. wordt door God gezonden naar de beek Krith, 2. daar wordt hij door de raven gevoed, 5. wordt gezonden naar Zarfath, naar een weduwe, 8. die hem voedt met meel en olie, waaraan niets ontbreekt, 11. Elia wekt de zoon van zijn gastvrouw op, 17. die Elia erkent als een profeet, 24.

Elia voorzegt de droogte

En Elia, de Thisbiet, van de inwoners [1]van
Gilead, zei tot Achab: Zo waarachtig als
YHWH, de God van Israël, leeft, [2]voor Wiens aan-

37 *in twee helften:* Hebr.: חֲצִי, *in de helft*.
38 *volgde Tibni:* Hebr.: אַחֲרֵי, *was achter Tibni*; zo in het volgende. Zie boven, 1 Kon. 1:7.
39 *twaalf jaren:* Zijnde daaronder begrepen de vier jaren, die hij met Tibni geregeerd had, beginnende van het zeven en twintigste jaar van het koninkrijk van Asa.
40 Hebr.: *Schomeron*. Is een berg, gelegen in de stam van Efraïm, omtrent de palen van de stam van Manasse; van welke de stad Samaria, daarop gebouwd, en het gehele omliggende landschap zijn naam gekregen heeft. Vgl. boven, de aant. 1 Kon. 13:32.
41 talenten zilvers: Zie van het gewicht eens talents, Ex. 25:39.
42 Onderscheiden van de anderen, die deze naam gehad hebben, 1 Kron. 6:46, en 1 Kron. 7:34.
43 Een stad, gebouwd op het voorgemelde gebergte; in welke de koningen van Israël, nadat zij Thirza verlaten hadden, hun hof en woning gehad hebben, meer dan twee honderd jaren eer Salmanasser deze stad ingenomen, het rijk Israëls uitgeroeid en de tien stammen gevankelijk in Assyrië vervoerd heeft, 2 Kon. 17:5, enz.
44 Zie boven, vs. 13.
45 *gepleegd heeft:* Hebr.: כְּתוּבִים, *gedaan heeft*. Anders: waardoor hij het gedaan heeft.
46 *zijn die niet:* Zie boven, vs. 20.
47 T.w. niet volkomen; want het eerste jaar heeft hij gemeen gehad met zijn vader, het laatste met zijn zoon. Zie boven, vs. 8.
48 *was het een lichte zaak:* D.i. was het een kleine en geringe zonde, dat hij de afgoderij en gruwelen van Jerobeam navolgde? versta, neen het, in geen geval; maar het was [wil de Heilige Geest zeggen] een afgrijslijke afwijking van de waren God. Want deze manier van vragen brengt zeer sterke loochening mee. Zie Gen. 18:17.
49 Zie Richt. 2:11.
50 *huis van Baäl:* D.i. in de tempel; zo 1 Sam. 5:2, en 1 Sam. 31:9, 31:10; boven, 1 Kon. 12:31; 2 Kon. 10:21.
51 T.w. ter ere van de afgod Baäl. Zie Deut. 7:5.
52 *nog meer deed:* Hebr.: עֲשׂוֹת, *toedeed, of, toevoegde te doen*. Zie Gen. 8:10.
53 *op Abiram:* De zin is, dat hij de bouwing begonnen heeft met het verlies van zijn eerstgeboren zoon, en voltooid met het verlies van zijn jongsten, waarmee vervuld werd de vervloeking van Jozua over de vijfhonderd jaren tegen de herbouwer van deze stad uitgesproken; Joz. 6:26.
– *g* Joz. 6:26.
54 *de dienst van Jozua:* Hebr.: יַד, *door de hand*. Vgl. Lev. 8:36, en de aant.
1 Een land, gelegen over de Jordaan. Zie Gen. 31:21. Sommigen verstaan een deel van datzelfde land, dat oostwaarts gelegen was, dat de Rubenieten, Gadieten en de halve stam van Manasse ten tijde van Saul de Hagarenen afgenomen, en daarna met nieuwe inwoners uit hun eigen volk bezet hadden, 1 Kron. 5:20, 5:21, 5:22, die van deze nieuwe inwoning de naam van Tisbieten zouden gekregen hebben; want Toschab betekent bij de Hebreën een inwoner.
2 *voor Wiens:* Dit is, welke ik dien. Zie Deut. 10:8.

gezicht ik [3a]sta, als [4]deze jaren dauw of regen zijn zal, tenzij [5]dan naar mijn woord!

Elia bij de beek Krith

2 Daarna kwam het woord van YHWH tot hem, zeggende:

3 Ga weg van hier, en wend u naar het oosten, en verberg u aan de beek [6]Krith, die voor aan de Jordaan is.

4 En het zal gebeuren, dat u uit de beek drinken zult; en Ik heb de [7]raven [8]geboden, dat zij u daar onderhouden zullen.

5 Hij ging dan heen, en deed naar het woord van YHWH; want hij ging en woonde bij de beek Krith, die voor aan de Jordaan is.

6 En de raven brachten hem 's morgens brood en vlees, evenzo brood en vlees 's avonds; en hij dronk uit de beek.

7 En het gebeurde [9]na verloop van vele dagen, dat de beek uitdroogde; want geen regen was in het land geweest.

Elia en de weduwe van Zarfath

8 Toen kwam het woord van YHWH tot [10]hem, zeggende:

9 Maak u op, ga heen [b]naar [11]Zarfath, dat bij Sidon is, en woon daar; zie, Ik heb daar een weduwvrouw [12]geboden, dat zij u onderhoude.

10 Toen maakte hij zich op, en ging naar Zarfath. Als hij nu aan de poort van de stad kwam, ziet, zo was daar een weduwvrouw, hout sprokkelende; en hij riep tot haar, en zei: [13]Haal mij toch een beetje water in deze kruik, dat ik drinke.

11 Toen zij nu heenging om te halen, zo riep hij tot haar, en zei: Haal mij toch ook een stuk brood in uw hand.

12 Maar zij zei: Zo waarachtig als YHWH, uw God, leeft, als ik een [14]koek heb, dan alleen een hand vol meel in de kruik, en een weinig olie in de fles! En zie, ik heb [15]een paar houten gelezen, en ik ga heen, en zal het voor mij en voor mijn zoon bereiden, dat wij het eten, [16]en sterven.

13 En Elia zei tot haar: Vrees niet, ga heen, doe naar uw woord; maar maak mij allereerst een kleine koek daarvan, en breng mij die hier uit; maar voor u en uw zoon zult u daarna wat maken.

14 Want zo zegt YHWH, de God van Israël: [17]Het meel van de kruik zal niet verteerd worden, en de olie van de fles zal niet ontbreken, tot op de dag, dat YHWH regen op de aardbodem geven zal.

15 En zij ging heen, [18]en deed naar het woord van Elia; zo at zij, en hij, en haar [19]huis, [20]vele dagen.

16 Het meel van de kruik werd niet verteerd, en de olie van de fles ontbrak niet, naar het woord van YHWH, dat Hij gesproken had door de [21]dienst van Elia.

Opwekking van de zoon van de weduwe

17 En het gebeurde na deze dingen, dat de zoon van deze vrouw, de waardin van het huis, ziek werd; en zijn ziekte werd zeer [22]sterk, totdat geen adem in hem overgebleven was.

18 En zij zei tot Elia: [23]Wat heb ik met u te doen, [24]u man van God? [25]Bent u bij mij ingekomen,

3 Dit is een manier van zweren van welke zie Gen. 14:23, en onder, vs. 12.

– *a* Jak. 5:17.

4 *deze jaren:* Versta, de aanstaande jaren, in getal drie en zes maanden, Luk. 4:25, en Jak. 5:17.

5 dan naar mijn woord: D.i. dan als ik het verkondigen zal, daartoe last en bevel van de Heer ontvangen hebbende; of als ik door mijn gebed de dauw en de regen van de Heer verkrijgen zal.

6 Die uit het gebergte Efraïms haar oorsprong nemende, in de Jordaan valt.

7 Dat God de dienst van deze beesten gebruikt heeft om de profeet te spijzigen, maakt zijn wonderwerk te meer wonderlijk, omdat deze vogel zo gulzig en voor zichzelven is, dat hij zijn eigen jongen verlaat, die van honger zouden sterven, als ze God niet wonderlijk spijzigde, Job 39:3; Ps. 147:9.

8 D.i. bij Mij voorgenomen door mijn voorzienige regering, die zo te gebruiken, dat zij u voedsel zullen toebrengen. Gebieden heet hier voornemen, waarop het uitvoeren is volgende. Zo vs. 9; Ps. 78:23; Jes. 5:6; Amos 9:3, 9:4.

9 ten einde: Hebr.: יָמִים, van het einde van de dagen; d.i. na het einde van vele dagen. Zo Gen. 4:3; Num. 9:22. Zie de aant. daar. Deze vele dagen nu schijnen zes maanden geweest te zijn, en dat uit vergelijking van 1 Kon. 16:1 van het volgende 1 Kon. 18. Zodat Elia zes maanden geweest zou zijn bij de beek Krith, en drie jaren bij de weduwe van Sarepta.

10 Nl. tot de profeet Elia.

– *b* Lukas 4:25; idem v. 26.

11 Anders genaamd Sarepta, Luk. 4:26, een stad, gelegen in de stam van Aser, tussen Tyrus en Sidon, van welke ook te zien is Obad. v. 20.

12 D.i. voorgenomen te verwekken en te gebruiken om u van voedsel te verzorgen. Vgl. boven, de aant. vs. 4.

13 *Haal mij toch:* Hebr.: נָא, *neem mij, enz.*; d.i. haal wat water, om mij daarna dat te geven. Zie Gen. 12:15. Zo in het volgende vs. 11: neem mij een bete, enz.; d.i. haal het, of breng het om mij te geven.

14 *koek heb:* Het woord betekent eigenlijk een brood, of koek, die onder, of op de kolen, en niet in de oven gebakken is. Zie Gen. 18:6. De zin is dat zij in haar huis geen gebakken brood ten beste had, zelfs niet een koekje op de heten haard met kolen gebakken.

15 *een paar houten:* D.i. weinige houtjes, en gelijk wij zeggen: een of twee.

16 en sterven: Alsof zij zei: Wanneer dit zal opgegeten zijn, wij hebben niets meer ten beste, zodat wij niet anders hebben te verwachten dan van honger te zullen moeten sterven.

17 *Het meel:* Hebr.: כַּד, *de kruik van het meel, enz.*, en de fles van de olie, enz. De zin is dat dit zekerlijk zou gebeuren, zo de vrouw Gods belofte geloofde en deed wat haar hier bevolen werd.

18 en deed: De gehoorzaamheid van dit werk kwam uit de vaste toestemming van haar geloof, waardoor zij de voorzegde beloftenis aannam.

19 D.i. huisgezin. Zie Gen. 7:1.

20 Enige menen de tijd van drie jaren. Vgl. de aant. boven, vs. 7, en onder, 1 Kon. 18:1.

21 Hebr.: *hand*.

22 *totdat geen adem:* D.i. dat hij zijn geest gegeven had en waarlijk gestorven was; want het Hebreeuwse woord nesama wordt dikwijls genomen voor de ziel of geest van de mensen, die van het lichaam onderscheiden is, en door de dood daar uitscheidt, gelijk Gen. 2:7; Job 27:3, enz.

23 *Wat heb ik:* Hebr.: מַה, *wat is mij en u? Zie van deze manier van spreken 2 Sam.* 16:10. Zij wil zeggen: Ik heb u graag geherbergd, verwachtende door middel van u de zegening van de Heer; maar nu door het overlijden mijns zoons word ik gewaar Gods straf, die over mij komt, omdat u misschien enige gebreken in mij gezien hebbende, God tegen mij gebeden hebt. Zou het zo zijn, tot mijn ongeluk zou ik u geherbergd hebben.

24 *u man van God:* Zie boven, 1 Kon. 13:1.

25 *Bent u:* Anders: *u bent bij mij ingekomen, enz.*, maar vragender wijze worden deze woorden meest overgezet.

om mijn ongerechtigheid [26]in herinnering te brengen, en om mijn zoon te doden?

19 En hij zei tot haar: Geef mij uw zoon. En hij nam hem van haar schoot, en droeg hem boven in de opperzaal, waar hij zelf woonde, en hij legde hem neer op zijn bed.

20 En hij riep YHWH aan, en zei: YHWH, mijn God, [27]hebt U dan [28]ook deze weduwe, bij wie ik herberge, zo kwalijk gedaan, dat U haar zoon gedood hebt?

21 En hij [29]mat zich drie keer uit over dat kind, en riep YHWH aan, en zei: YHWH, mijn God, laat toch de ziel van dit kind in [30]hem [31]terugkomen.

22 En YHWH verhoorde de stem van Elia; en de ziel van het kind kwam weer [32]in hem, dat het weer levend werd.

23 En Elia nam het kind, en bracht het af van de opperzaal in het huis, en gaf het aan zijn moeder; en Elia zei: Zie, uw zoon leeft.

24 Toen zei die vrouw tot Elia: Nu weet ik, dat u een man van God bent, en dat het woord van YHWH in uw mond waarheid is.

HOOFDSTUK XVIII

Elia wordt gezonden naar Achab, vs. 1 enz. ontmoet Obadja, 7. draagt hem op de koning van zijn komst op de hoogte te stellen, 8. spreekt Achab aan, 17. daarna de gemeente en de profeten van Baäl, 21. dezen staan beschaamd, 26. De HEERE maakt zich bekend met een teken aan het offer van Elia, 30. De profeten van Baäl worden gedood, 40. De regen wordt door Elia's gebed verkregen, 41.

Elia en Obadja

EN het gebeurde [1]na vele dagen, dat het woord van YHWH kwam tot Elia, [2]in het derde jaar, zeggende: Ga heen, [3]vertoon u aan Achab; want Ik zal regen geven op de aardbodem.

2 En Elia ging heen, om zich aan Achab te vertonen. En de honger was sterk [4]in Samaria.

3 En Achab had [5]Obadja, [6]de hofmeester, geroepen; en Obadja was YHWH zeer vrezende.

4 Want het gebeurde, als Izebel de profeten van YHWH uitroeide, dat Obadja honderd profeten nam, en verborg [7]ze bij vijftig man in een grot, en onderhield [8]hen met brood en water.

5 En Achab had gezegd tot Obadja: Trek door het land, tot alle waterfonteinen en tot alle rivieren; misschien zullen wij [9]gras vinden, opdat wij de paarden en de muilezelen in het leven behouden, en [10]niets uitroeien van de beesten.

6 En zij deelden het land onder zich, dat zij het doortogen; Achab ging bijzonder op één weg, en Obadja ging ook bijzonder op één weg.

7 Als nu Obadja op de weg was, ziet, zo was [11]hem Elia tegemoet; en hem kennende, zo [12]viel hij op zijn aangezicht, en zei: Bent u mijn heer Elia?

8 Hij zei: Ik ben het; ga heen, zeg uw heer: Zie, Elia is hier.

9 Maar hij zei: [13]Wat heb ik gezondigd, dat u uw knecht geeft in de hand van Achab, dat hij mij dode?

10 Zo waarachtig als YHWH, uw God, leeft, zo er een volk of koninkrijk is, waar mijn heer niet gezonden heeft, om u te [14]zoeken; en als zij zeiden: Hij is hier niet; zo nam hij [15]dat koninkrijk en dat volk een eed af; dat zij u niet hadden gevonden.

11 En nu zegt u: Ga heen, zeg uw heer: Zie, Elia is hier.

12 En het mocht gebeuren, wanneer ik van u zou weggegaan zijn, dat de [16]Geest van YHWH

26 in gedachtenis: Te weten, bij de Heer, en hem zo tot toorn tegen mij te verwekken?

27 *hebt U:* Hij spreekt aldus, niet om God te berispen dat Hij deze vrouw tehuis zocht, maar om te klagen dat hij hieruit vreesde de lastering van Gods naam en de verachting van zijn dienst, omdat hij dit huis de zegen Gods toegezegd had.

28 ook deze weduwe: Te weten, zowel als vele anderen, die door honger en dorst vergaan.

29 *mat zich:* D.i. hij strekt zich uit. Zie gelijke exempelen 2 Kon. 4:34; Hand. 20:10.

30 Hebr.: *in zijn midden, of innerste, binnenste*; zo in vs. 22. Anders: in zijn lijf.

31 Een schoon bewijs, tonende dat de ziel van de mensen is een onderscheiden wezen van het lichaam, door de dood daaruit scheidende en door de opstanding daarin wederkerende. Zie Gen. 35:18.

32 *in hem:* Hebr.: קִרְבּ, *in zijn binnenste*.

1 *vele dagen:* T.w. drie jaren en zes maanden; Luk. 4:25, en Jak. 5:17.

2 *in het derde jaar:* T.w. nadat hij bij de weduwe in Sarepta was geherbergd geweest. Zie 1 Kon. 17:7.

3 *vertoon u aan Achab:* Om hem van mijnentwege de regen te beloven en te gebieden, dat hij de priesters van Baäl op de berg Karmel doe vergaderen. Zie onder, vs. 19 en de volgende.

4 *in Samaria:* Versta dit niet alleen van de stad Samaria, maar van het gehele koninkrijk Israëls.

5 Hebr.: *Obadjahu*; die te onderscheiden is van anderen, die deze naam gehad hebben, 1 Kron. 27:19, en 2 Kron. 34:12, en van de profeet Obadja, Obad.:1, tenware hij dezelfde geweest was, gelijk enige gemeend hebben.

6 *de hofmeester:* Hebr.: בַּיִת, *die over zijn huis was*; d.i. zijn hofmeester. Zie boven, 1 Kon. 4:6, en 1 Kon. 16:9.

7 *bij vijftig man in een spelonk:* Hebr.: אִישׁ, *vijftig man in een spelonk*; t.w. en vijftig in een andere, d.i. bij, met, of elke vijftig samen.

8 *brood en water:* D.i. met voedsel en drank. Zie boven, 1 Kon. 13:8.

9 Het Hebreeuwse woord betekent allerlei kruid, dat de beesten tot voeder dient, groeiende in onbebouwde plaatsen, en dat met de zeisen afgemaaid en onder het hooi gerekend wordt. Vgl. Job 8:12, en Job 40:10; Ps. 104:14, en Ps. 129:6, en Ps. 147:8.

10 *niets uitroeien:* T.w. mits die door onachtzaamheid van voeder onverzorgd te laten.

11 Hebr.: *in zijn ontmoeting*.

12 *viel hij op zijn aangezicht:* T.w. om hem burgerlijke eer te bewijzen, naar de manier van het land. Zie Gen. 18:2.

13 *Wat heb ik gezondigd:* Hij wil zeggen dat Elia, hem bevelende wat in vs. 8 vermeld is, hem niets goeds scheen te gunnen, alsof hij zich ergens in misdaan had; want hij kon dat bevel niet wel volbrengen, zonder zijn leven in groot gevaar bij Achab te stellen. De reden hiervan verhaalt hij onder, vs. 12.

14 Voeg hierbij de straf, die in het eedzweren van de Hebreën verzwegen wordt, als: God doe mij dit of dat, enz. Zie Gen. 14:23.

15 dat koninkrijk: Achab had niet alleen in zijn land mannen uitgezonden, om Elia te zoeken, maar ook verzocht aan enige naburige koninkrijken en volken, die met hem in vriendschap stonden, hetzelfde onder hun gebied te willen doen; welke toen zij daarna zeiden, dat zij hem niet hadden kunnen vinden, begeerde hij dat zij de waarheid van hun zeggen met een eed bevestigen zouden.

16 *Geest van YHWH:* Versta dit van de Heilige Geest, die dit doen kon door zijn goddelijke kracht, of door middelen, naar zijn welgevallen.

[17]u wegnam, ik weet niet waarheen; en ik kwam, om [18]dat Achab aan te zeggen, en hij vond u niet, zo zou hij [19]mij doden; ik, uw [20]knecht, nu vrees YHWH van mijn jeugd af.

13 Is mijn heer niet aangezegd, wat ik gedaan heb, als Izebel de profeten van YHWH doodde? Dat ik van de profeten van YHWH honderd man heb verborgen, [21]elk vijftig man in een grot, en die met brood en water onderhouden heb?

14 En nu zegt u: Ga heen, zeg uw heer: Zie, Elia is hier, en hij zou mij doodslaan.

15 En Elia zei: [22]Zo waarachtig als YHWH van de legermachten leeft, [23]voor Wiens aangezicht ik sta, [24]ik zal voorzeker mij vandaag aan hem vertonen!

16 Toen ging Obadja Achab tegemoet, en [25]zei het hem aan; en Achab [26]ging Elia tegemoet.

Elia daagt de Baälsprofeten uit

17 En het gebeurde, als Achab Elia zag, dat Achab tot hem zei: [a]Bent u die [27]beroerder van Israël?

18 Toen zei hij: Ik heb Israël niet in het ongeluk gestort, maar u en het huis van uw vader, daarmee, dat u de geboden van YHWH verlaten hebt en de [28]Baäls nagevolgd bent.

19 [29]Nu dan, zend heen, verzamel tot mij het hele Israël op de berg [30]Karmel, en de vierhonderd en vijftig profeten van Baäl, en de vierhonderd profeten [31]van het bos, die [32]van de tafel van Izebel eten.

20 Zo zond Achab onder alle Israëlieten, en verzamelde de profeten op de berg Karmel.

21 Toen naderde Elia tot het hele volk, en zei: Hoe lang hinkt u [33]op twee gedachten? Zo God [b]YHWH is, [34]volgt Hem na, en zo het Baäl is, volgt hem na! Maar het volk antwoordde hem niet één woord.

22 Toen zei Elia tot het volk: Ik ben [35]alleen een profeet van YHWH overgebleven, en de profeten van Baäl zijn [36]vierhonderd en vijftig mannen.

23 Dat men ons dan twee stieren geve, en dat zij voor zich de ene stier kiezen, en die in stukken delen, en op het hout leggen, maar geen vuur daaraan leggen; en ik zal de andere stier bereiden, en op het hout [37]leggen, en geen vuur daaraan leggen.

24 Roep u daarna de naam van uw god aan, en ik zal de Naam van YHWH aanroepen; en de God, Die [38]door vuur antwoorden zal, Die zal [39]God zijn. En het hele volk antwoordde en zei: [40]Dat woord is goed.

25 En Elia zei tot de profeten van Baäl: Kies u voor u de ene stier, en bereidt u hem eerst, want u bent velen; en roept de naam van uw god aan, en legt geen vuur daaraan.

26 En zij namen de stier, [41]die hij hun gegeven had, en bereidden hem, en riepen de naam

17 Dat dit gebeuren kon en somtijds geschied is, kan men afnemen uit 2 Kon. 2:16; Hand. 8:39.

18 dat: Te weten, dat u hier tegenwoordig bent, en bereid om met hem te spreken.

19 *mij doden:* T.w. als een die hem door leugentaal zou bedrogen en bespot hebben.

20 ik, uw knecht: D.i. ik die tot uw dienst genegen en bereid ben; zo in vs. 13. Vgl. boven, 1 Kon. 1:51.

21 *elk vijftig man:* Hebr.: חֲמִשִּׁים, *een vijftig een vijftig man*; d.i. in een spelonk vijftig, en in een andere vijftig; of elke vijftig in een spelonk. Zie Gen. 7:2.

22 *YHWH van de legermachten:* Versta, door de legermachten, alle schepselen, hemelse en aardse, zichtbare en onzichtbare, redelijke en redeloze, levende en levenloze. De redenen om welke zij heiren genoemd worden, zie Gen. 2:1. De opperste Heer van deze allen is God; niet alleen, omdat Hij hen allen geschapen heeft en nog onderhoudt, zodat zij eigenlijk hem alleen toebehoren, maar ook omdat Hij hen zo regeert, dat zij hem steeds in het uitvoeren van zijn heiligen wil in grote menigte ten dienste staan; en werd deze naam aan God dikwijls toegeschreven gelijk 1 Sam. 1:3, en 1 Sam. 4:4; 2 Sam. 5:10; Ps. 24:10; Jes. 1:9, enz.

23 *voor Wiens aangezicht:* Zo boven, 1 Kon. 17:1. Zie Deut. 10:8.

24 ik zal voorzeker: D.i. zo waar is het dat ik heden voor Achab zal verschijnen, als het waarachtig is dat de Heer leeft.

25 *zei het hem aan:* T.w. dat Elia kwam en begeerde voor hem te verschijnen.

26 *ging Elia tegemoet:* Niet om hem met vriendelijke eerbieding, maar met smadige scheldwoorden te onthalen, en te beschuldigen over de langdurige droogte.

– *a* Amos 7:10.

27 *beroerder van Israël:* Het Hebreeuwse woord betekent eigenlijk beroerte, moeite, en onrust verenigd met kommer, en ontstelling van het hart door woorden en werken aanrichten. Vergel. Gen. 34:30, Joz. 7:25, Richt. 11:35, Spreuk. 15:27. Hierover wordt Elia door Achab beschuldigd, niet alleen omdat hij de afgoderij geheel tegen was, maar ook omdat hij hem meende te zijn de oorzaak van de droogte, en van de honger waarmee het land nu lang was geplaagd geweest.

28 Zie boven, 1 Kon. 16:31.

29 *Nu dan:* T.w. opdat u van deze droogte verlost wordt. Want in dat bevel is de belofte begrepen, dat God het land van die verlossen zou, als hij dit nakwam.

30 *berg Karmel:* Gelegen in de stam van Issaschar bij de Middellandse zee, Joz. 19:26; Jer. 46:18. Deze berg was zeer hoog, Amos 9:3, wel bewassen met bomen, wijngaarden en welriekende kruiden; in somma, zeer vruchtbaar, Jes. 35:2; op deze berg heeft zich ook de profeet Elisa onthouden, 2 Kon. 4:25, en is te onderscheiden van de berg Karmel, gelegen in de stam van Juda, in de woestijn Maon, waar Nabal woonde; 1 Sam. 25:2.

31 *van het bos:* T.w. het afgodische bos, waarvan te zien is boven, 1 Kon. 16:33. Van zulke bossen, zie Ex. 34:13; Deut. 7:5, met de aant. Anders: bosgod, of, boomgod.

32 *van de tafel:* Of: *aan de tafel.*

33 *hinkt u op twee gedachten:* Anders: *springende op twee takken*; want het Hebreeuwse woord betekent ook een tak, gelijk Jes. 17:6, maar voor gedachten wordt het genomen Job 4:13, en Job 20:2. Hij beschuldigt hen van twee dingen: I. Dat zij God en Baäl tezamen wilden dienen; II. Dat zij niet besloten, wie van beiden alleen zij zouden aanhangen, omdat zij wel behoorden geweten te hebben, dat er maar één God is.

– *b* Joz. 24:15.

34 Zo YHWH God is: D.i. die enige en ware God, wie men alleen de godsdienstige eer schuldig is.

35 *alleen een profeet van YHWH overgebleven:* T.w. die de waarheid van de leer en de zuiverheid van de godsdienst in Israël openlijk verdedige en voorsta, zijnde de andere profeten of gestorven, of vermoord, of verjaagd en in spelonken schuilende.

36 *vierhonderd en vijftig mannen:* Men houdt dat onder deze niet begrepen zijn enige van de vierhonderd profeten van de afgodische boschaadje, die Elia mee tot deze verzameling had laten roepen, boven, vs. 19, maar dat Izebel die zou achtergehouden hebben, en geboden niet te verschijnen, dat wordt afgenomen uit wat verhaald wordt onder, 1 Kon. 22:6. Zie daar de aant.

37 Hebr.: *eigenlijk, geven.*

38 *door vuur antwoorden zal:* Versta, met het zenden van het vuur van de hemel, om door hetzelfde de offerande aan te steken en te verteren, tot een bewijs wie de ware God, welke de rechte leer en zuivere godsdienst was.

39 Die zal God zijn: Gelijk boven, vs. 21.

40 Dat woord: Of: die zaak.

41 die hij hun: D.i. die Elia recht tevoren hun toegelaten had te kiezen. Zie boven, vs. 23.

van Baäl aan, van de morgen tot op de middag, zeggende: O Baäl, antwoord ons! Maar er was geen stem en geen antwoorder. En [42]zij sprongen [43]tegen het altaar, dat men gemaakt had.

27 En het gebeurde op de middag, dat Elia met hen spotte, en zei: Roep met luide stem, want hij is een god; omdat hij in gepeins is, of [44]omdat hij [45]wat te doen heeft, of omdat hij een reize heeft; misschien slaapt hij [46]en zal wakker worden.

28 En zij riepen met luide stem, en zij sneden zichzelf met messen en met priemen, naar [47]hun [48]wijze, totdat zij bloed over zich uitstortten.

29 Het gebeurde nu, als de middag voorbij was, dat [49]zij profeteerden totdat men het [50]voedseloffer zou offeren; maar er was geen stem, en geen antwoorder, en geen opmerking.

Het vuur op de Karmel

30 Toen zei Elia tot het hele volk: Nader tot mij. En al het volk naderde tot hem; en hij herstelde het [51]altaar van YHWH, dat verbroken was.

31 En [52]Elia nam [c]twaalf stenen, naar het getal van de stammen van de kinderen van Jakob, tot wie het woord van YHWH gebeurd was, zeggende: [d]Israël zal uw naam zijn.

32 En [53]hij bouwde met die stenen het altaar in de Naam [54]van YHWH; daarna maakte hij een [55]groeve rondom het altaar, naar de wijdte [56]van twee [57]maten zaads.

33 En hij stelde het hout op, en deelde de stier in stukken, en legde hem op het hout.

34 En hij zei: Vul vier [58]kruiken [59]met water, en giet het op het brandoffer en op het hout. En hij zei: Doet het voor de tweede keer. En zij deden het voor de tweede keer. Verder zei hij: Doet het voor de derde keer. En zij deden het voor de derde keer;

35 Dat het water rondom het altaar liep; daartoe vulde hij ook de [60]groeve met water.

36 Het gebeurde nu, [61]als men het voedseloffer offerde, dat de profeet Elia [62]naderde, en zei: YHWH, [e]God [63]van Abraham, Izak en Israël, dat het vandaag bekend worde, dat U God in Israël bent, en ik Uw knecht; en dat ik [64]al deze dingen naar Uw woord gedaan heb.

37 [65]Antwoord mij, YHWH, antwoord mij; opdat dit volk erkenne, dat U, o YHWH, die God bent, en dat U hun hart [66]achteruit omgewend hebt.

38 [67]Toen viel het vuur van YHWH, en verteerde dat brandoffer, en dat hout, en die stenen, en dat stof, ja, lekte dat water op, dat in de groeve was.

39 Als nu het hele volk dat zag, [68]zo vielen zij op hun aangezichten, en zeiden: YHWH is [69]God, YHWH is God!

40 En Elia zei tot hen: Grijp de profeten van Baäl, dat niemand van hen ontkome. En zij gre-

42 zij sprongen: Versta dit van het altaar, dat Elia gemaakt had, dat zij uit enkele kwaadheid met hun bespringen zochten om te stoten, hen gelatende door de ijver van een profetischen geest hiertoe gedreven te zijn. Zie onder, vs. 29, 18:30.

43 Of: *op, over*.

44 *omdat hij in gepeins is:* D.i. omdat hij wat heeft te denken, en met zijn zinnen te overleggen; of omdat hij met iemand heeft te spreken. Want het Hebreeuwse woord betekent zowel met de mond spreken als met het hart iets bedenken.

45 *wat te doen heeft:* Anders: *vervolg heeft*; t.w. waardoor hij wordt aangezocht van anderen of hij zelf anderen zoekt en najaagt als mensen of beesten.

46 *zal wakker worden:* T.w. als u luide genoeg roept.

47 *naar hun wijze:* Met welke zij de ijdele heidenen navolgen, Deut. 14:1, gelijk degenen, die zichzelven uit schijnheiligheid geselen, dat zij hun eigen bloed storten, navolgers van beiden zijn.

48 *totdat zij bloed over zich uitstortten:* Anders: *totdat zij met bloed overgoten waren*.

49 D.i. met hun uitwendig gelaat en gebaren zich zo aanstellen, alsof zij door de geest van de profetie in vertrekking van de zinnen geweest waren. Zie 1 Sam. 18:10.

50 *spijsoffer zou offeren:* Dat binnen Jeruzalem geschiedde in het laatste kwartier van de dag, of, gelijk de Schriftuur spreekt, tussen twee avonden. Zie Ex. 29:41; Hand. 3:1. Zo werd ook dagelijks een spijsoffer geofferd 's morgens; Ex. 29:39; 2 Kon. 3:20.

51 *altaar van YHWH:* Dat hij tevoren gemaakt, en de profeten Baäls met hun springen verbroken hadden. Zie boven, vs. 26.

52 En Elia nam twaalf stenen: Hij wilde tonen met deze daad dat de twaalf stammen, niettegenstaande hun scheuring in de politie, evenwel behoorden tezamen verenigd te zijn in de godsdienst, om de Heer gelijkelijk met vermijding van alle afgoderij en ijdele superstitie naar zijn woord de schuldigen dienst en eer te bewijzen.

– *c* Joz. 4:5; idem v. 20.

– *d* Gen. 32:28; 2 Kon. 17:34.

53 hij bouwde: Dit is een extraordinair werk geweest, komende van een speciaal en bijzonder bevel Gods, en daarom uit te nemen van de algemenen regel; Lev. 17:3; Deut. 12:13, 12:14.

54 *in de Naam van YHWH:* D.i. uit last en bevel van God en tot zijn eer. Zie onder, vs. 36.

55 Of: *een waterloop*.

56 *naar de wijdte:* Hebr.: סְאָתַיִם, *naar het huis van twee maten zaads*; d.i. naar de wijdte. Sommigen verstaan dat de groef zo wijd was als een zak, waar men twee maten zaads in deed; of twee maten zaads in konden gaan. Anderen verstaan dit van de wijdte niet van de groef, maar van de ruimte, die tussen de groef en het altaar is, begrijpende zoveel plaats als met twee maten zaads kan bezaaid worden.

57 Zie van deze maat Gen. 18:6.

58 Of: *emmers*.

59 De profeet heeft dit water willen gebruiken, en dat in grote overvloed, om alle kwaad nadenken te benemen, en het wonderwerk, dat gebeuren zou, te beter openbaar te maken.

60 Van welke boven, vs. 32 gesproken is.

61 als men het spijsoffer offerde: Zie boven, vs. 29.

62 T.w. tot het altaar.

– *e* Ex. 3:6; Matt. 22:32; Mark. 12:26; Lukas 20:37; Hand. 7:32.

63 *van Abraham, Izak en Israël:* Deze naam van God moest de Israëlieten indachtig maken dat zij en de Joden niet alleen dezelfde vleselijke afkomst hadden, die hen tot enigheid moest vermanen; maar ook in de gemeenschap van de heilige leer en godsdienst, door middel van deze vaderen van God ontvangen, behoorden te volharden. Vgl. de aant. op Gen. 26:24.

64 *al deze dingen:* Versta, niet alleen van wat alreeds voor hem gedaan was, maar ook nog gedaan zou worden.

65 *Antwoord mij:* D.i. verhoor mij, en openbaar door een zichtbaar teken, dat U mij verhoord hebt, doende vuur uit de hemel vallen om mijn offerande te verteren, gelijk ik het volk naar uw bevel dit teken gegeven heb, boven, vs. 24.

66 achterwaarts omgewend: Van de afgoderij, waarin zij verzopen liggen. Want één van de bedoelingen zijns gebeds was, opdat degenen, die uit het volk bekeerd zouden worden, aan God de eer van hun bekering zouden toeschrijven.

67 *Toen viel:* Zie gelijke exempelen Lev. 9:24; Richt. 6:21; 2 Kron. 7:1.

68 zo vielen zij op hun aangezichten: Tot een teken dat zij de Heer voor de waren God kenden en aanriepen. Zie Gen. 24:26.

69 Zie boven, vs. 24.

pen ze; en Elia voerde hen af naar de beek [70]Kison, en [71]slachtte hen daar.

De regen keert terug

41 Daarna zei Elia tot Achab: Trek op, eet en drink; want er is [72]een geruis van een overvloedige regen.

42 Zo trok Achab op, om te eten en te drinken; maar Elia ging op naar de hoogte van Karmel, [73]en breidde zich uit vooruit ter aarde; daarna legde hij zijn aangezicht tussen zijn knieën.

43 En hij zei tot zijn jongen: Ga nu op, en zie uit [74]naar de zee. Toen ging hij op, en zag uit, en zei: Er is niets. Toen zei hij: Ga weer heen, zevenmaal.

44 En het gebeurde op de zevende maal, dat hij zei: Zie, een kleine wolk, als de hand van een man, gaat op van de zee. En hij zei: Ga op, zeg tot Achab: Span aan, en kom af, dat u de regen niet [75]ophoude.

45 En het gebeurde [76]ondertussen, dat de hemel van wolken en wind zwart werd; en er [77]kwam een grote regen; en Achab reed weg, en trok naar [78]Jizreël.

46 En [79]de hand van YHWH was over Elia, en hij [80]gordde zijn middel, en liep voor het aangezicht van Achab heen, tot [81]daar men te Jizreël komt.

HOOFDSTUK XIX

Elia vlucht voor Izebel, vs. 1 enz. wordt door een engel gevoed en gedrenkt, 5. en komt na veertig dagen en veertig nachten vasten bij de berg Horeb, 8. waar hij, zijn nood bij de Heere klagend, door een bijzondere openbaring van Hem versterkt wordt, 9. hij krijgt van God bevel om Hazaël en Jehu tot koningen, en Elisa tot profeet te zalven, 15. waaraan God ook vertroosting toevoegt, 17. Elisa wordt geroepen, 19.

Elia's vlucht voor Izebel

EN Achab zei Izebel aan al wat Elia gedaan had, en [1]allen, die hij gedood had, te [2]weten al de profeten, met het zwaard.

2 Toen zond Izebel een bode tot Elia, om te zeggen: [3]Zo doen mij de goden, en doen zo daartoe, voorzeker, ik zal morgen om deze tijd uw [4]ziel stellen, als de ziel van één van hen.

3 Toen hij dat zag, maakte hij zich op, en ging heen, vanwege zijn [5]leven, en kwam te [6]Ber-seba, [7]dat in Juda is, en liet zijn jongen daar.

4 Maar hij zelf ging heen in de woestijn één dagreis, en kwam, en zat onder een [8]jeneverboom; en bad, dat [9]zijn ziel stierve, en zei: [10]Het is [11]genoeg; neem nu, YHWH, mijn ziel, want ik ben niet [12]beter dan mijn vaders.

5 En hij legde zich neer, en sliep onder een jeneverboom; en ziet, toen roerde hem een engel aan, en zei tot hem: Sta op, eet;

6 En hij zag om, en ziet, aan zijn hoofdeinde was een [13]koek op de kolen gebakken, en een fles met water; zo at hij, en dronk, [14]en legde zich opnieuw neer.

7 En de engel van YHWH kwam voor de tweede keer, en roerde hem aan, en zei: Sta op, eet, want [15]de weg zou te veel voor u zijn.

8 Zo stond hij op, en at, en dronk; en hij ging, door [16]de kracht van dat voedsel, [a]veertig dagen en veertig nachten, tot aan [17]de berg van God, Horeb.

70 *beek Kison:* Zie van deze beek Richt. 4:7.

71 *slachtte hen:* Of: *keelde hen*; d.i. hij doodde hen met het zwaard, onder, 1 Kon. 19:1. Dit is ook begrepen geweest in het bevel Gods, waarvan Elia gewag maakt, boven, vs. 36; want hij heeft hierin niets gedaan door eigen beweging, maar door de aanspraak Gods en het beleid zijns Geestes; zodat dit werk geheel particulier is, en niet door navolging moet misbruikt worden. Zie een gelijke daad in Samuël, 1 Sam. 15:33.

72 Hebr.: *een stem van geruis, of van overvloed van de regen*.

73 en breidde zich uit: Met deze gestalte zijns lichaams, zijn gebed vuriglijk tot God doende, en biddende om regen; hoewel hij uit de belofte van God wel wist dat er regen komen zou.

74 *naar de zee:* Hebr.: יָם, *de weg van de zee*.

75 niet ophoude: Of: niet besluite; d.i. zo verrasse en belette, dat u niet kunt tehuis geraken.

76 Hebr.: *tot hier en tot hier*; d.i. ondertussen, en terwijl Achab zich gereed maakte om naar huis te rijden. Of: d.i. hier en daar, of overal werd de hemel zwart.

77 Hebr.: *was, of, werd*.

78 Een stad, gelegen in de palen van de stammen van Manasse en Issaschar, Joz. 19:18, en te onderscheiden van een andere stad van deze naam, gelegen in de stam van Juda; Joz. 15:56.

79 *hand van YHWH:* D.i. de Heer gaf hem een extraordinaire kracht, dat hij met lopen de ingespannen wagen van Achab kon voorkomen, zodat hij vóór hem te Jizreël kwam.

80 *gordde zijn lenden:* T.w. om te vaardiger te gaan, omdat zij lange kleren droegen; zo 2 Kon. 4:29, en 2 Kon. 9:1.

81 *tot daar men:* Hebr.: בֹּאֲ, *totdat u, enz*.

1 Versta, de hele handel, die hij met de profeten Baäls gehouden had, om te bewijzen dat de Heer alleen de ware God was, en om die profeten in zijn naam met de dood te straffen.

2 *al de profeten:* D.i. de vier honderd en vijftig mannen, die profeten Baäls genoemd worden, boven, 1 Kon. 18:19, 18:22, en niet de vier honderd profeten van het afgodische woud. Zie de aant. boven, 1 Kon. 18;22, en vgl. onder, 1 Kon. 22:6.

3 Zo doen mij: Zie van deze manier van zweren, Ruth 1:17.

4 *ziel stellen:* D.i. leven; en zo in het volgende. Zie Gen. 19:17.

5 levens wil: Hebr.: שֶׁבַע, ziel. Anders: naar zijn ziel d.i. naar zijn goeddunken.

6 Zie van deze stad, Gen. 21:31.

7 dat in Juda is: Hebr.: נַעַר, die van de Juda is; d.i. die onder de stam van Juda gelegen is, eigenlijk tot Simeon behorende.

8 Anders: *bremstruik*. Zie van deze struik ook Job 30:4; Ps. 120:4.

9 *zijn ziel:* D.i. zijn persoon, of hij zelf; zo Num. 23:10; Richt. 16:30. Vgl. de aant. Gen. 12:5. Anders: bad voor zichzelven, of bij zichzelven, of in zijn gemoed, dat hij stierf.

10 Het is genoeg: Te weten, geleefd en geleden. Hebr.: עַתָּה, veel; welk woord zo genomen wordt, Deut. 2:3, en Deut. 3:26.

11 *neem nu, YHWH, mijn ziel:* D.i. laat mij niet langer leven, scheidende mijn ziel van dit lichaam, opdat zij bij U woont; zo Jona 4:3. Vgl. de aant. Gen. 35:18.

12 Versta, om langer te leven dan zij geleefd hebben.

13 Hebr.: *een koek van de kolen*; d.i. een koek op de kolen gebakken, of gebraden. Zie Gen. 18:6.

14 en legde: Hebr.: en hij keerde opnieuw, en legde zich neder; d.i. hij legde zich opnieuw neder. Zie Num. 11:4.

15 *de weg:* Of: *de reis zou voor u te groot zijn*; t.w. om door uw eigen kracht af te doen.

16 *de kracht:* Versta, die God in dat voedsel gegeven had, om Elia door middel derzelve op die lange en moeilijke reis met nodige sterkte te voorzien.

– *a* Ex. 34:28; Matt. 4:2.

17 *de berg van God:* Zie Num. 10:33.

God verschijnt aan Elia bij Horeb

9 En hij kwam daar in een grot, en overnachtte daar; en ziet, het woord van YHWH kwam tot hem, en zei tot hem: [18]Wat maakt u hier, Elia?

10 En hij zei: Ik heb [19]zeer geijverd voor YHWH, [20]de God van de legermachten; want de Israëlieten hebben Uw verbond verlaten, Uw [21]altaren afgebroken en Uw profeten met het zwaard gedood; [b]en ik alleen ben overgebleven, en zij zoeken mijn [22]ziel, om die weg te nemen.

11 En [23]Hij zei: Ga uit, en sta op deze berg, voor het aangezicht van [24]YHWH. En zie, YHWH ging voorbij, en een grote en sterke wind, scheurende de bergen, en brekende de steenrotsen, voor YHWH heen; maar [25]YHWH was in de wind niet; en na deze wind een aardbeving; YHWH was ook in de aardbeving niet;

12 En na de aardbeving een vuur; YHWH was ook in het vuur niet; en na het vuur [26]het suizen van een zachte stilte.

13 En het gebeurde, als Elia dat hoorde, [27]dat hij zijn aangezicht bewond met zijn [28]mantel, en uitging, en stond in de ingang van de grot. En ziet, een stem kwam tot hem, die zei: [29]Wat maakt u hier, Elia?

14 En hij zei: [30]Ik heb zeer geijverd voor YHWH, de God van de legermachten; want de Israëlieten hebben Uw verbond verlaten, Uw altaren afgebroken en Uw profeten met het zwaard gedood; en ik alleen ben overgebleven, en zij zoeken mijn ziel, om die weg te nemen.

15 En YHWH zei tot hem: Ga, keer weer op uw weg, naar de woestijn van [31]Damascus; en ga daar in, en [32]zalf Hazaël tot koning over Syrië.

16 Daartoe zult u Jehu, de zoon van Nimsi, [33]zalven tot koning over Israël; en [34]Elisa, de zoon van [35]Safat, van Abel-mehola, zult u tot profeet [36]zalven in uw plaats.

17 En [c]het zal gebeuren, dat Jehu hem, die van het zwaard [37]van Hazaël ontkomt, [38]doden zal; en die van het zwaard van Jehu ontkomt, die zal Elisa [39]doden.

18 [d]Ook [40]heb Ik in Israël doen overblijven [41]zeven duizend, knieën, die zich niet gebogen hebben voor Baäl, en elke mond, die hem [42]niet gekust heeft.

De roeping van Elisa

19 Zo ging hij van daar, en vond Elisa, de zoon van Safat; die ploegde met twaalf juk [43]runderen voor zich heen, en hij was bij het twaalfde; en Elia ging over tot hem, en [44]wierp zijn mantel op hem.

20 En hij [45]verliet de runderen, en liep Elia na, en zei: [46]Dat ik toch mijn vader en mijn moeder kusse, daarna zal ik u [47]navolgen. En hij zei tot hem: Ga, keer weer; [48]want wat heb ik u gedaan?

21 Zo keerde hij weer van achter hem af, en nam een juk runderen, en [49]slachtte het, en met [50]het gereedschap van de runderen kookte hij hun vlees, dat hij aan het volk gaf; en zij aten. Daarna stond hij op, en volgde Elia na, en diende hem.

18 *Wat maakt u hier:* Hebr.: פֹּה, *Wat is u hier, Elia?*

19 *zeer geijverd:* Hebr.: יהוָה, *ijverende heb ik geijverd.* Versta door deze ijver een heilige beweging van het hart, welke iemand heeft als hij merkt dat de naam van de Heer, leer, geboden en godsdienst verworpen en vervolgd, en daarentegen de afgoderij en goddeloosheid gevolgd en voorgestaan worden. Zie gelijke exempelen Num. 25:11; 2 Kon. 10:16; Ps. 69:10; Joh. 2:17.

20 *de God:* Zie boven, 1 Kon. 18:15; zo onder, vs. 14.

21 Versta door deze de uiterlijke ceremoniële godsdienst van God door Mozes ingesteld. Of men kan verstaan zodanige altaren, die extra-ordinairlijk van enige profeten door Gods ingeven zijn gebouwd.

– *b* Rom. 11:3.

22 D.i. leven. Zie Gen. 19:17.

23 Hij zei: Nl. de Heer.

24 *YHWH:* De Heer is aldus Elia verschenen, om hem te verzekeren van zijn aanwezigheid, te onderwijzen van zijn goddelijke eigenschappen, en te versterken in zijn dienst, opdat hij overwonnen hebbende de vrees van de mensen in zijn roeping standvastiglijk zou voortgaan.

25 *YHWH was in de wind niet:* De Heer is wel overal, maar niet op allerlei manier. Hij is in de wind, in de aardbeving en in het vuur niet geweest ten aanzien van zijn goddelijke aanspraak, maar alleen ten aanzien van de openbaring van enige goddelijke eigenschappen.

26 *het suizen:* T.w. waarin het geruis niet was, als van een sterken wind, of geweldige aardbeving, of aangestoken vuur.

27 dat hij zijn aangezicht: Te weten, uit eerbied en vrees. Zie Ex. 3:6, en vgl. de aant. Gen. 16:13.

28 Of: *overkleed*. Zie Jona 3:6.

29 *Wat maakt u hier:* Hebr.: פֹּה, *wat is u hier, enz.*

30 Ik heb zeer: Hebr.: קִנֵּאתִי, ik heb ijverende geijverd; zo boven, vs. 10.

31 Zie van deze stad Gen. 14:15.

32 *zalf Hazaël:* Hoe en wanneer dit geschied is vindt men niet. Wel heeft Elisa hem het koninkrijk voorzegd. Zie 2 Kon. 8:12, enz.

33 *zalven ten koning:* Dit heeft Elisa in het werk gesteld door één uit de discipelen van de profeten, 2 Kon. 9:1, 9:2, enz.

34 In het Nieuwe Testament genoemd Eliza.

35 Zie van deze stad Richt. 7:22.

36 *in uw plaats:* D.i. om de voorgemelde dingen en andere, in mijn naam, als een profeet uit te voeren.

– *c* 2 Kon. 9:14; idem v. 15.

37 T.w. in de oorlog tegen de koning Joram, 2 Kon. 8:12, 8:13, 8:28, en 2 Kon. 10:32, en 2 Kon. 13:3.

38 *doden zal:* Zie hiervan 2 Kon. 9:14, enz.

39 T.w. door profetieën, dreigementen, vervloekingen, enz. Zie een exempel 2 Kon. 2:24.

– *d* Rom. 11:4.

40 *heb Ik:* Anders: *Ik zal doen, enz.*

41 *zeven duizend:* D.i. zeer vele. Zie Lev. 26:8.

42 niet gekust heeft: D.i. geen eerbied noch onderdanigheid bewezen heeft, waarvan het kussen een uitwendig teken was. Zie Gen. 41:40. Dat nog heden de afgodendienaars hun beelden en versierd heiligdom bewijzen. Zie van de ongeoorloofde religieuze kussing, Job 31:27, en Hos. 13:2.

43 *runderen:* Dit woord is hier ingevoegd uit vs. 21.

44 Dit was een uiterlijk teken, dat God hem gekozen had tot het ambt van de profeten, die zulk een mantel droegen. Zie 2 Kon. 1:8; Zach. 13:4.

45 Vgl. Matt. 4:20, 4:22.

46 Dat ik toch: D.i. laat mij toe, dat ik eerlijk mijn afscheid van hen neme. Zie Gen. 29:11.

47 Hebr.: *gaan achter u.*

48 want wat heb ik u gedaan: D.i. bedenk wat ik nu straks aan u gedaan heb. Want het is niet tevergeefs geschied, dat ik mijn mantel op u geworpen heb, en dat God u de genegenheid ingestort heeft om zijn roeping te volgen. Vgl. Matt. 8:22; Luk. 9:62.

49 *slachtte het:* Hiermede gaf hij te verstaan dat hij zijn voorgaande beroep van het land te bouwen verliet, nemende met deze maaltijd tegelijk zijn afscheid van zijn vrienden en familie.

50 *het gereedschap:* Versta, het hout van de ploeg, het juk, de eg, de schoppen en ander werktuig, waarmee hij zijn akkerwerk gedaan had, van welke hij vuur gemaakt heeft, om daarmede het vlees te koken.

HOOFDSTUK XX

Benhadad belegert Samaria, en zijn eerste verlangen wordt hem ingewilligd, vs. 1 enz. het tweede wordt hem afgewezen, 5. daarom maakt hij zich gereed om de stad te bestormen, 10. Achab biedt tegenweer op raad en belofte van een profeet, en behaalt twee keer de overwinning, 13. Benhadad moet zich verbergen, 30. Achab sluit vrede met hem, 33. Een profeet, die zich eerst laat slaan, 35. bestraft Achab, 39.

Benhadad belegert Samaria

EN Benhadad, de koning van [1]Syrië, verzamelde al zijn macht; en [2]twee en dertig koningen waren met hem, en paarden en wagens; en hij trok op, en belegerde Samaria en streed tegen haar.

2 En hij zond boden tot Achab, de koning van Israël, in de stad.

3 En hij zei hem aan: Zo zegt Benhadad: Uw zilver en uw goud, dat is van mij, daartoe uw vrouwen en uw beste kinderen, [3]die zijn van mij.

4 En de koning van Israël antwoordde en zei: Naar uw woord, mijn heer de koning, ik ben [4]uwe, en al wat ik heb.

5 Daarna kwamen de boden weer, en zeiden: Zo spreekt Benhadad, zeggende: [5]Ik heb wel tot u gezonden, zeggende: Uw zilver, en uw goud, en uw vrouwen, en uw kinderen zult u mij geven;

6 Maar morgen om deze tijd zal ik mijn knechten tot u zenden, dat zij uw huis en [6]de huizen van uw knechten bezoeken; en het zal gebeuren, dat zij [7]al het begeerlijke van uw ogen in hun handen leggen en wegnemen zullen.

7 Toen riep de koning van Israël alle [8]oudsten van het land, en zei: Merk toch en ziet, dat deze [9]het kwade zoekt; want hij had tot mij gezonden, om mijn vrouwen, en om mijn kinderen, en om mijn zilver, en om mijn goud, en ik heb het hem [10]niet geweigerd.

8 Maar al de oudsten, en het hele volk, zeiden tot hem: Hoor niet, en bewillig niet.

9 Daarom zei hij tot de boden van Benhadad: Zeg mijn heer de koning: Alles, [11]waarom u in het eerst tot uw knecht gezonden hebt, zal ik doen; maar deze zaak kan ik niet doen. Zo gingen de boden heen en brachten [12]hem bescheid weer.

10 En Benhadad zond tot hem en zei: [13]De goden doen mij zo, en doen zo daartoe, [14]als het stof van Samaria genoeg zal zijn tot handvollen voor al het volk, [15]dat mijn voetstappen volgt!

11 Maar de koning van Israël antwoordde en zei: Spreek [16]tot hem: Die zich aangordt, beroeme zich niet, als die zich los maakt.

12 En het gebeurde, als hij dit woord hoorde, daar hij was drinkende, hij en de koningen in de tenten, dat hij zei tot zijn knechten: [17]Leg aan! En zij legden aan tegen de stad.

Achab verslaat de Syriërs tweemaal

13 En ziet, een profeet trad tot Achab, de koning van Israël, en zei: Zo zegt YHWH: Hebt u gezien al deze grote menigte? Zie, Ik zal ze vandaag in uw hand geven, [18]opdat u weet, dat Ik YHWH ben.

14 En Achab zei: Door wie? En hij zei: Zo zegt YHWH: [19]Door de jongens van de oversten van de gewesten. En hij zei: Wie zal de strijd [20]aanbinden? En hij zei: U.

15 Toen telde hij de jongens van de oversten van de gewesten, en zij waren tweehonderd twee en dertig; en na hen telde hij al het volk, al de Israëlieten, zeven duizend.

16 En zij trokken uit op de middag. Benhadad nu dronk zich dronken in de tenten, hij en de koningen, de twee en dertig koningen, die hem hielpen.

1 Hebr.: *Aram*; d.i. Syrië, en zo in het volgende. Zie Gen. 10:22, en Gen. 22:21.

2 *twee en dertig koningen:* Zonder twijfel niet zo grote koningen, als wel Benhadad was. Vgl. de aant. Gen. 14:1.

3 die zijn mijn: D.i. behoren mij toe in eigendom, en zult ze daarom mij ten eerste toezenden, zo u vrede van mij begeert en wilt dat ik aflate uwe stad te belegeren. Dat dit zijn mening geweest is, nemen enige af, onder, uit vs. 5, 20:6. Hoewel Achab de woorden van Benhadad alleen schijnt uitgelegd te hebben van de souvereiniteit en opperheid, die hij over hem, zijn vrouwen, zijn kinderen en zijn goed door deze belegering scheen te zoeken; gelijk te zien is vs. 4, 20:7, 20:9.

4 D.i. uw vazal of leenman, die u als mijn souverein en leenheer erken.

5 Ik heb wel: Alsof hij zei: Het is gewis zo, gelijk ik ontboden heb en u mee hebt moeten bekennen, dat het uwe mij toebehoort, maar met deze verstande, dat u dat mij met de eerste zonder uitstel dadelijk zoudt toeschikken; dat nadien u niet gedaan hebt, zo zal ik morgen omtrent deze tijd, enz.

6 *uw knechten:* Sommigen menen dat hij hiermede zijn eerste eis verzwaart, merkende de kleinhartigheid van Achab uit zijn antwoord, vermeld boven, vs. 4, want hij begeert nu niet alleen Achabs, maar ook de goederen van zijn knechten.

7 *het begeerlijke:* D.i. al wat u graag ziet, met begeerte van dat te mogen behouden.

8 Zie Lev. 4:15.

9 *het kwade:* D.i. mijn en mijns koninkrijks verderf; niet zijnde tevreden met redelijke conditiën, die ik hem aangeboden heb.

10 niet geweigerd: Te weten, mits de mijnen en mijn goed hem als souverein en beschermheer te onderwerpen; hoewel niet eigendom over te geven.

11 *waarom u:* Dat Achab verstond van de souvereiniteit of opperheid in het burgerlijk gebied, en niet van het eigendom en het gebruik. Zie boven, de aant. vs. 3.

12 *hem bescheid:* Nl. de koning Benhadad.

13 *De goden:* Zie boven, 1 Kon. 19:2.

14 De zin is, dat hij zoveel volk in zijn leger had, dat in Samaria geen stof genoeg was, zo elk van de zijnen een handvol daarvan wilde nemen.

15 dat mijn voetstappen: Hebr.: רַגְלַי, dat aan mijn voeten is. Zie Ex. 11:8, en Richt. 4:10, met de aantekening.

16 Die zich aangordt: D.i. die zich wapent ten strijde voordat hij de overwinning heeft, houde zich niet gelijk dengene, die zich ontwapent als hij overwinning heeft. Het is een spreekwoord van gelijken zin als wanneer zij zeggen: Men moet geen triomflied zingen vóór de victorie.

17 Legt aan: Te weten, uw geweer en alle krijgsgereedschap, om u in orde te zetten, de stad te bestormen en met geweld in te nemen.

18 *opdat u weet:* Zo onder, vs. 28. Dit is het einde van alle weldaden Gods, dat Hij recht bekend, ernstiglijk gedankt en trouwelijk gediend worde.

19 *Door de jongens:* Versta door deze de dienaren en pages van de oversten van de provinciën en stammen, of de jonge edelieden, zonen van de heren van het land, die bij de koning woonden en in de wapenen geoefend werden.

20 D.i. zoals enige overzetten, in orde stellen, of, gelijk anderen, wie zal de strijd beginnen; t.w. wij Israëlieten; of zullen wij de Syriërs verwachten, dat zij ons aanvallen? Dezelfde manier van spreken is ook 2 Kron. 13:3.

17 En de jongens van de oversten van de gewesten trokken eerst uit. [21]Maar Benhadad zond enige uit, en zij boodschapten hem, zeggende: Uit Samaria zijn mannen uitgetogen.

18 En hij zei: Hetzij dat zij tot vrede uitgetogen zijn, grijpt hen levend; hetzij ook, dat zij ten strijde uitgetogen zijn, grijpt hen levend.

19 Zo trokken deze jongens van de oversten van de gewesten uit de stad, en het leger, [22]dat hen navolgde.

20 En [23]een ieder sloeg zijn man, zodat de Syriërs vluchtten, en Israël jaagde hen na. Maar Benhadad, de koning van Syrië, ontkwam op een paard, met enige ruiteren.

21 En de koning van Israël trok uit, en sloeg paarden en wagens, dat hij een grote slag aan de Syriërs sloeg.

22 Toen trad [24]die profeet tot de koning van Israël, en zei tot hem: Ga heen, sterk u; en bemerk, en zie, wat u [25]doen zult; want [26]met de wederkomst van het jaar zal de koning van Syrië tegen u optrekken.

23 [27]Want de knechten van de koning van Syrië hadden tot [28]hem gezegd: Hun goden zijn [29]berggoden, daarom zijn zij sterker geweest dan wij; maar zeker, laat ons tegen hen op het effen veld strijden, [30]zo wij niet sterker zijn dan zij!

24 Daarom doe deze zaak: Doe de [31]koningen weg, elk [32]uit zijn plaats, en stel [33]landvoogden in hun plaats.

25 En u, tel u een leger, als dat leger, dat [34]van [35]u gevallen is, en paarden, als die paarden, en wagens, als die wagens; en laat ons tegen hen op het effen veld strijden, [36]zo wij niet sterker zijn dan zij! En hij hoorde naar hun stem, en deed zo.

26 Het gebeurde nu met de wederkomst van het jaar, dat Benhadad de Syriërs monsterde; en hij trok op naar [37]Afek, ten strijde tegen Israël.

27 De Israëlieten werden ook gemonsterd, en waren [38]verzorgd van leeftocht, en trokken hun tegemoet; en de Israëlieten sloegen hun kamp op tegenover hen, als [39]twee blote geitenkudden, maar de Syriërs vervulden het land.

28 En [40]de man van God trad toe, en sprak tot de koning van Israël, en zei: Zo zegt YHWH: Omdat de Syriërs gezegd hebben: YHWH is een God van de bergen, en Hij is niet een God van de laagten; zo zal Ik al deze grote menigte in uw hand geven, [41]opdat u weet, dat Ik YHWH ben.

29 En deze waren gelegerd tegenover die, zeven dagen; het gebeurde nu op de zevende dag, dat de strijd aanging; en de Israëlieten sloegen van de Syriërs honderd duizend voetvolks op één dag.

Achab spaart Benhadad

30 En de overgeblevenen vluchtten naar [42]Afek in de stad, en de muur viel op zeven en twintig duizend mannen, die overgebleven waren; ook vluchtte Benhadad, en kwam in de stad [43]van kamer in kamer.

31 Toen zeiden de knechten tot hem: Zie toch, wij hebben gehoord, dat de koningen van het huis van Israël [44]goedertierene koningen zijn; laat ons toch zakken [45]om ons middel leggen, en [46]koorden om onze hoofden, en uitgaan tot de koning van Israël; mogelijk zal [47]hij uw ziel in het leven behouden.

32 Toen gordden zij zakken om hun middel, en koorden om hun hoofden, en kwamen tot de koning van Israël, en zeiden: Uw knecht Benhadad

21 Maar Benhadad: De zin is, dat hij, verstaan hebbende van zijn wacht dat enige mannen zich omtrent de stad vertoonden, gezonden heeft om te vernemen, wat zij voor mensen waren. Het rapport was dat zij waren mannen, uit de stad getogen.

22 dat hen navolgde: Hebr.: אַחֲרָיו, dat achter hen was.

23 *een ieder:* T.w. van de Israëlieten, van welke ieder één van de Syriërs versloeg, die aankwamen om de Israëlieten levend te grijpen.

24 die profeet: Van denwelken gesproken is boven, vs. 13.

25 *doen zult:* T.w. niet alleen met menselijke middelen te gebruiken, maar voornamelijk de goddelijke hulp te verkrijgen door ware bekering.

26 *met de wederkomst van het jaar:* D.i. met de aankomst van de zomer, als de legers, om de bekwaamheid van de leeftocht en voeder te genieten, plegen te velde te komen. Zo onder, vs. 26. Vgl. 2 Sam. 11:1; 1 Kron. 20:1; 2 Kron. 36:10.

27 Want de knechten: Dit was de profeet bekend geworden, òf door enig gerucht, dat tot hem gekomen was, òf door de openbaring van God, van welke een schoon exempel te zien is 2 Kon. 6:8.

28 *hem gezegd:* Nl. tot hun koning.

29 D.i. op bergen [zo zij hielden] wonende, die hun volk daar alleen kunnen helpen, en niet op het effen veld.

30 zo wij niet: Voeg hierbij de verzwegen vloek of straf; als, vergaan moeten wij, of eerloos worden; of, of wij, enz. T.w. laat zien, of wat geldt het! Anders: zullen wij niet sterker zijn? zo onder, vs. 25. Zie Gen. 14:23.

31 *koningen weg:* T.w. welker hulp hij tevoren gebruikt had, boven, vs. 1, 20:16.

32 *uit zijn plaats:* D.i. uit het gebied, dat zij in uw heirleger gehad hebben.

33 D.i. heren en vorsten van uw eigen land, die u beter kent en die u getrouwer zullen wezen.

34 van de uwen: Hebr.: נִפֹּל, van, of uit u; d.i. die, in uw dienst zijnde, van de Israëlieten hier tevoren zijn verslagen. Zie boven, vs. 20, 20:21.

35 *gevallen is:* D.i. in de strijd omgekomen. Zie Gen. 14:10.

36 zo wij niet: Zie boven, vs. 23.

37 Een stad, gelegen in de stam van Aser, die de Syriërs in deze krijgstocht schijnen, uit vs. 30, in hun geweld gekregen te hebben. Zie van dezelfde Joz. 13:4, en Joz. 19:30; Richt. 1:31.

38 Anders: *waren in vollen getale gevonden.*

39 *twee blote:* Hierbij wordt de legermacht van de Israëlieten, die in tweeën gedeeld was, vergeleken; om te kennen te geven, niet alleen dat zij weinig in getal, maar ook zwak in krijgsrusting en wapenen, ten aanzien van de Syriërs waren.

40 *de man van God:* T.w. de profeet, van denwelken gesproken is vs. 13, 20:22, of een andere.

41 *opdat u:* Zie boven, vs. 13.

42 Zie boven, vs. 26. Het schijnt hieruit, dat de Syriërs deze stad ingenomen hadden.

43 *van kamer:* Zo onder, 1 Kon. 22:25. De zin is, dat Benhadad, zeer verslagen zijnde door zijn grote nederlagen en vrezende voor zijn persoon, van de ene kamer in de andere gevlucht is, niet wetende waar hij zich bergen zou. Anders: tot ener kamer, binnenkamer. Versta, een geheim vertrek, of verborgen plaats, die in enige kamer tot verzekering gemaakt is.

44 Hebr.: *koningen van de goedertierenheid, of, weldadigheid.*

45 *om onze lenden:* Zij wilden met dit teken te kennen geven dat zij de dood verdiend hadden, en riepen om genade, als met groot leedwezen en deemoedigheid van het hart. Zie Gen. 37:34.

46 Dewelke ook heden de misdadigers aan de hals somtijds hebben moeten, tot een teken dat zij de dood waard zijn.

47 *uw ziel:* D.i. persoon; zo in het volgende. Zie boven, 1 Kon. 19:4.

zegt: Laat toch mijn ziel leven. En hij zei: Leeft hij dan nog? Hij is mijn [48]broeder.

33 De mannen nu namen ijverig waar, [49]en vatten het haastig, [50]of het van hem was, en zeiden: Uw broer Benhadad leeft. En hij zei: Kom, [51]brengt hem. Toen kwam Benhadad tot hem uit, en hij deed hem op de wagen klimmen.

34 En [52]hij zei tot hem: [53]De steden, die mijn vader van uw vader genomen heeft, zal ik wedergeven, en maak u [54]straten in Damascus, zoals mijn vader in Samaria gemaakt heeft. En ik, antwoordde Achab, zal u met dit verbond dan laten gaan. Zo maakte hij een verbond met hem, en liet hem gaan.

Een profeet bestraft Achab

35 Toen zei een man uit de [55]zonen van de profeten tot zijn naaste, [56]door het woord van YHWH: [57]Sla mij toch. En de man [58]weigerde hem te slaan.

36 En hij zei tot hem: Omdat u de stem van YHWH niet gehoorzaam bent geweest, zie, als u van mij weggegaan bent, zo zal u een leeuw [59]slaan. En als hij van bij hem weggegaan was, zo vond hem een leeuw, die hem sloeg.

37 Daarna vond hij een andere man, en zei: Sla mij toch. En die man sloeg hem, [60]slaande en wondende.

38 Toen ging de profeet heen, en stond voor de koning op de weg; en hij [61]verstelde zich met [62]as [63]boven zijn ogen.

39 En het gebeurde, als de koning voorbijging, dat hij tot de koning [64]riep, en zei: Uw knecht was uitgegaan in het midden van de strijd; en zie, een [65]man was afgeweken, en bracht tot mij een man, en zei: Bewaar deze man, als hij [66]enigszins gemist wordt, zo zal uw [67]ziel in de plaats van zijn ziel zijn, of u zult een [68]talent zilver [69]opwegen.

40 Het gebeurde nu, als uw knecht hier en daar doende was, dat [70]hij er niet was. Toen zei de koning van Israël tot hem: Zo is uw [71]oordeel; u hebt zelf het geveld.

41 Toen haastte hij zich, en [72]deed de as af van zijn ogen; en de koning van Israël kende hem, dat hij één van de profeten was.

42 En hij zei tot hem: Zo zegt YHWH: Omdat u [73]de man, die Ik verbannen heb, uit de hand hebt laten gaan, [a]zo zal uw ziel in de plaats van zijn ziel zijn, en uw volk in de plaats van zijn volk.

43 En de koning van Israël trok heen, [74]somber gestemd en boos, naar zijn huis, en kwam te Samaria.

HOOFDSTUK XXI

Achab verlangt de wijngaard van Naboth te kopen, vs. 1 enz. wat Naboth hem weigert, 3. Izebel belooft Achab die te leveren, 7. zorgt dat Naboth gestenigd wordt, 8. Achab neemt de wijngaard in bezit, 15. Hierop wordt aan hem en de zijnen door Elia hun ondergang voorzegd, 17. die, omdat Achab een uiterlijk teken van leedwezen geeft, 27. wordt uitgesteld, 29.

Naboth weigert zijn wijngaard

HET gebeurde nu na deze dingen, dat Naboth, een Jizreëliet, een wijngaard had, die te [1]Jizreël was, bij het paleis van Achab, de koning van Samaria.

2 Dat Achab sprak tot Naboth, zeggende: Geef mij uw wijngaard, opdat hij mij zij tot een [2]kruidhof, omdat hij nabij mijn huis is; en ik zal u daarvoor geven een wijngaard, die beter is dan

48 D.i. die ik als een broer vriendschap te bewijzen bereid ben.

49 en vatten het haastig: Hebr.: יְאַמְּרוּ, en zij haastten en vatten het; t.w. dat de koning van Israël hun koning Benhadad zijn broer genoemd had, houdende dat voor een teken van zijn goede genegenheid tot Benhadad. Anders: raapten het op, sneden het af; t.w. van Achabs woorden.

50 of het van hem ware: D.i. of het woord broer uit een oprecht hart gekomen was, en of hij de broederschap meende, dan of zijn zeggen alleen een bedriegelijke veinzing van de mond geweest was.

51 *brengt hem:* Hebr.: יְצֵא, *neemt hem*; d.i. neemt en brengt hem. Zie Gen. 12:15.

52 hij zei: Nl. Benhadad.

53 *De steden:* Zie van deze boven, 1 Kon. 15:20.

54 *straten in Damascus:* Versta, markten, uit welk Achab enige schatting zou trekken; of richtplaatsen, in welke het opperste oordeel hem zou toekomen; of enige aankomsten en grenzen van het land, die in zijn geweld zouden wezen.

55 Welke waren jonge mensen, onderricht door de profeten in de ware leer, bestuurd tot de zuivere godsdienst, en vermaand tot de oprechtheid van het leven. Zij hadden hun collegiën, in welke de profeten waren als hunne kinderen; gelijk zij ook zo genoemd worden vs. 35, 1 Sam. 10:12; 2 Kon. 2:3, 2:5, en Jes. 8:18. Vgl. Richt. 17:10.

56 *door het woord:* D.i. door Gods bevel, dat hij deze zijn naaste te kennen gaf.

57 *Sla mij toch:* Het woor slaan betekent hier niet doden, gelijk in vs. 36, maar smijten, als met vuisten, stokken, touwen, enz., zonder dat de dood daarna volgt, gelijk Ex. 21:15, 21:18; Spreuk. 23:13, en onder, vs. 37.

58 *weigerde hem:* Waarin hij kwalijk deed, omdat hij verstaan had dat dat van God bevolen was.

59 D.i. doden. Zo Gen. 32:11; Lev. 24:21, en boven, vs. 20, enz. Zie Gen. 8:21.

60 *slaande en wondende:* D.i. sloeg hem lang en veel, zodat hij hem kwetste.

61 Het Hebreeuwse woord betekent zich veranderen om niet bekend te worden; dat deze profeet gedaan heeft met as op zijn aangezicht te strooien, of [gelijk anderen overzetten] met een deksel op zijn ogen te doen. Onder, 1 Kon. 22:30, betekent het, zich veranderen en vermommen door verandering van kleren. Vgl. boven, 1 Kon. 14:2.

62 Anders: *sluier, of deksel.*

63 *boven zijn ogen:* D.i. op het hoofd, en verder in het aangezicht.

64 Als hebbende enige zaak hem aan te dienen.

65 *man was afgeweken:* Versta, een gevangene om die te bewaren dat hij niet ontliep.

66 Hebr.: *missende gemist wordt.*

67 *ziel in de plaats:* D.i. uw leven voor zijn leven; d.i. u zult voor hem sterven. Zo onder, vs. 42; idem Ex. 21:23.

68 talent zilvers: Zie van deze waarde, boven, 1 Kon. 16:24.

69 D.i. betalen.

70 hij er niet was: Te weten, de gevangen man.

71 D.i. zodanig is uw eigen oordeel. Versta, het oordeel van de verwijzing, waardoor iemand schuldig en strafwaardig verklaard wordt. Zo is ook het woord oordelen genomen, Luk. 19:22; Joh. 12:48; 1 Kor. 6:2. De zin is: U brengt uw eigen vonnis mee, omdat u aangenomen hebt de man te bewaren, met de conditie van u verhaald.

72 *deed de as af:* Zie boven, vs. 38, en de aant. daarop.

73 *de man:* Nl. Benhadad. Hebr.: אִישׁ, de man mijner verbanning; d.i. die ik wilde gedood en geheel uitgeroeid hebben. Zie Deut. 2:34.

– *a* 1 Kon. 22:37; idem v. 38.

74 Of: *afkerig, verdrietig, ongezind, korzel.*

1 *Jizreël was:* Zie van deze stad boven, 1 Kon. 18:45.

2 Of: *groenselhof*. Hebr.: een hof van de groente, of, van het groensel. Het Hebreeuwse woord betekent allerlei groen kruid, voornamelijk dat gezaaid en tot voedsel gebruikt wordt. Vgl. Deut. 11:10.

die; of, zo [3]het goed in uw ogen is, zal ik u in geld de waarde daarvan geven.

3 Maar Naboth zei tot Achab: [4]Dat late YHWH verre van mij zijn, dat ik u de erfenis van mijn vaders geven zou!

4 Toen kwam Achab in zijn huis, [5]geïrriteerd en boos over het woord, dat Naboth, de Jizreëliet, tot hem gesproken had, en gezegd: Ik zal de erfenis van mijn vaders niet geven. En hij legde zich neer op zijn bed, en [6]keerde zijn aangezicht om, en at geen [7]brood.

5 Maar Izebel, zijn huisvrouw, kwam tot hem, en sprak tot hem: Wat is dit, dat uw geest dus gemelijk is, en dat u geen brood eet?

6 En hij sprak tot haar: Omdat ik tot Naboth, de Jizreëliet, gesproken en hem gezegd heb: Geef mij uw wijngaard om geld, of, zo het u behaagt, zal ik u een wijngaard in zijn plaats geven; maar hij heeft gezegd: Ik zal u mijn wijngaard niet geven.

Izebels list en de dood van Naboth

7 Toen zei Izebel, zijn huisvrouw, tot hem: Zou u nu het koninkrijk over Israël [8]regeren? Sta op, eet brood, en uw hart zij [9]vrolijk; ik zal u de wijngaard van Naboth, de Jizreëliet, geven.

8 Zij dan schreef brieven in de naam van Achab, en verzegelde ze met zijn signet; en zond de brieven tot [10]de oudsten en tot de [11]edelen, die in [12]zijn stad waren, [13]wonende met Naboth.

9 En zij schreef in die brieven, zeggende: [14]Roep een vasten uit, en zet Naboth [15]in de hoogste plaats van het volk;

10 En zet tegenover hem twee mannen, [16]zonen van Belial, die tegen hem getuigen, zeggende: U hebt God en de koning [17]vaarwel gezegd; en [18]voert hem uit, en [19]stenigt hem, dat hij sterve.

11 En de mannen [20]van zijn stad, [21]die oudsten en die edelen, die in zijn stad woonden, deden zoals Izebel tot hen [22]gezonden had; zoals geschreven was in de brieven, die zij tot hen gezonden had.

12 Zij riepen een vasten uit; en zij zetten Naboth [23]in de hoogste plaats van het volk.

13 Toen kwamen de twee mannen, [24]zonen van Belial, en zetten zich tegenover hem; en de mannen Belials getuigden tegen hem, tegen Naboth, voor het volk, zeggende: Naboth heeft God en de koning vaarwel [25]gezegd. En zij voerden hem buiten de stad, en stenigden hem met stenen, dat hij stierf.

14 Daarna zonden zij tot Izebel, zeggende: Naboth is gestenigd en is dood.

15 Het gebeurde nu, toen Izebel hoorde, dat Naboth gestenigd en dood was, dat Izebel tot Achab zei: Sta op, bezit de wijngaard van Naboth, de [26]Jizreëliet, erfelijk, die hij u weigerde om geld te geven; want Naboth leeft niet, maar is dood.

16 En het gebeurde, als Achab hoorde, dat Naboth dood was, dat Achab opstond, om naar de

3 *goed in uw ogen is:* Zie van deze manier van spreken Gen. 19:8; voor dezelfde is onder, vs. 6, zo het u behaagt.

4 Dat late YHWH verre van mij zijn: Hebr.: יהוָה, dat zij mij verre vanwege, of om de Heer. De reden van deze weigering was, omdat God in zijn wet verboden had de erfgoederen van de stammen en huisgezinnen in eigendom te vervreemden; Lev. 25:23; Num. 36:7, enz.

5 Zo onder, vs. 5. Zie boven, 1 Kon. 20:43.

6 *keerde zijn aangezicht:* T.w. naar de wand, van de mensen af, niet willende iemand spraak leveren, of met iemand te doen hebben.

7 D.i. geen voedsel. Zie Gen. 3:19; zo in het volgende.

8 Hebr.: *doen*; d.i. regeren, bedienen, handhaven. De zin is dat hij niet waard zou zijn koning over Israël te wezen, als hij zoveel verstand of courage niet had, waarmee men een Naboth bedwingen en hem zijn wijnberg afhandig kon maken.

9 Hebr.: *zij goed*; d.i. vrolijk. Zie goed, voor vrolijk, Richt. 16:25, en Richt. 18:20; 1 Sam. 25:8, 25:36.

10 *de oudsten:* D.i. magistraat, raad en overste van de stad. Zo Deut. 21:2; Richt. 8:14; Ruth 4:2.

11 Het Hebreeuwse woord betekent eigenlijk witte, door welke men verstaan moet de edele, voornaamste en aanzienlijkste mensen, omdat die gemeenlijk met witte kleren gekleed gingen. Zie de aant. Gen. 41:42; idem Esth. 8:15, en onder, vs. 11.

12 *zijn stad waren:* Zo onder, vs. 11. Versta Jizreël, welke Naboths stad genoemd wordt [gelijk ook hij zelf een Jizreëliet, boven, vs. 1, 21:7], omdat hij daarin woonde, of misschien ook daarin geboren was. Zie dezelfde manier van spreken, Gen. 23:10, en Gen. 24:10, en de aant. daarop.

13 *wonende met Naboth:* D.i. die zijn medeburgers waren.

14 Dit beveelt zij, opdat men kennis zou nemen van het leven en de wandel van Naboth. Want de vastendagen werden onderhouden om, onder andere redenen, ook onderzoek te doen naar enige grove zonden, die openbaar geworden waren, en die naar behoren te straffen, ten einde zo de toorn van God van de gehele gemeente afgekeerd mocht worden.

15 *in de hoogste plaats:* Hebr.: רֹאשׁ, *in het hoofd van het volk, zo onder, vs.* 12. Versta hierdoor, een verheven plaats van de vergadering, in welke de beschuldigden gesteld werden, opdat zij te beter van het volk zouden gezien en gehoord worden. Of: versta, een verheven en waardig gestoelte, waarin de voornaamsten van de stad [onder welke men meent, dat Naboth een geweest is] plachten te zitten, en dat Naboth daar, in zijn gewoonlijke plaats te zitten, toegelaten werd, om hem alle nadenken te benemen van het kwaad, dat tegen hem gestookt werd.

16 zonen Belials: Versta door deze ondeugende mensen, die, het juk van de goddelijke vreze en van de menselijke eerbaarheid afgeworpen hebbende, slechts genegen zijn om zonder enige consciëntie kwaad te doen. Zie Deut. 13:13.

17 Zegenen heet hier vloeken. Want dit is zo afgrijslijk gehouden geweest, dat men het kwalijk durfde noemen, zodat in de plaats daarvan het tegendeel bedekter wijze gezegd wordt. Zo onder, vs. 13, en Job 1:5, 1:11, en Job 2:9.

18 *voert hem uit:* T.w. buiten de stad. Want hier in voortijden was het een gebruik, dat de misdadigers buiten de steden en plaatsen van de gemene woningen gestraft werden, als onwaardig zijnde onder het gewoonlijke gezelschap van de mensen hun geest te geven. Zie Lev. 24:14, 24:23; Joz. 7:24, en Mark. 15:20.

19 *stenigt hem:* Naar uitwijzen van de wet, die daarvan gegeven was door Mozes, Lev. 24:15, 24:16, enz.

20 *zijn stad:* Zie boven, vs. 8.

21 die oudsten: Zie boven, vs. 8.

22 *gezonden had:* D.i. door brieven ontboden had.

23 *in de hoogste:* Zie boven, vs. 9.

24 *zonen Belials:* Zie boven, vs. 10.

25 Zie boven, vs. 10.

26 Het schijnt hieruit dat de goederen van Naboth ten profijte van de koning zijn geconfisceerd geweest, zijnde Naboths zonen mee gedood, 2 Kon. 9:26, en dat onder een vals deksel van religie, even alsof zij hierin hadden willen volgen het exempel van de goddelijke straffen, in vorige tijden zo uitgevoerd over Dathan en Abiram, Num. 16:32, en Achan, Joz. 7:24, 7:25, dat ook hun kinderen niet gespaard werden. En zo zouden deze rechters verkeerd gevolgd hebben de exempelen van de extraordinaire wraak Gods, die wel enigszins ons verborgen, maar nochtans rechtvaardig is, en niet de ordinaire wet voor de mensen gesteld, welke verbiedt de kinderen om de misdaad van hun ouderen te straffen; Deut. 24:16.

wijngaard van Naboth, de Jizreëliet, af te gaan, om die erfelijk te bezitten.

Elia kondigt Achabs ondergang aan

17 Maar het woord van YHWH kwam tot Elia, de [27]Thisbiet, zeggende:

18 Maak u op, ga heen af, Achab, de koning van Israël, tegemoet, [28]die in Samaria is; zie hij is in de wijngaard van Naboth, waarheen hij afgegaan is, om die erfelijk te bezitten.

19 En u zult tot hem spreken, zeggende: Zo zegt YHWH: [29]Hebt u doodgeslagen, en ook een erfelijke bezitting ingenomen? Daartoe zult u tot hem spreken, zeggende: Zo zegt YHWH: In [30]plaats dat de honden het bloed van Naboth gelikt hebben, zullen de honden uw bloed likken, ja het uwe!

20 En Achab zei tot Elia: [31]Hebt u mij gevonden, o, mijn vijand? En hij zei: Ik heb u gevonden, omdat u uzelf [32]verkocht hebt, om te doen dat kwaad is in de ogen van YHWH.

21 [a]Zie, Ik zal kwaad over u brengen, en uw nakomelingen wegdoen; en Ik zal van Achab uitroeien [33]wat mannelijk is, en ook [34]de beslotene en verlatene in Israël.

22 En Ik zal uw huis maken [b]zoals het huis van Jerobeam, de zoon van Nebat, en [c]zoals het huis van Baësa, de zoon van Ahia; om de terging, waarmee u Mij getergd hebt, en dat u Israël hebt doen zondigen.

23 Verder ook over Izebel sprak YHWH, zeggende: [35]De honden zullen Izebel eten, aan de voorwal van Jizreël.

24 [36]Die van Achab sterft in de [d]stad, zullen de honden eten; en die in het veld sterft, zullen de vogels van de hemel eten.

25 Maar [e]er was niemand geweest zoals Achab, die [37]zichzelf verkocht had, om [38]te doen dat kwaad is in de ogen van YHWH, omdat Izebel, zijn huisvrouw, hem ophitste.

26 En hij deed zeer gruwelijk, wandelende achter de [39]afgoden; naar alles, wat de [40]Amorieten gedaan hadden, die God voor het aangezicht van de Israëlieten uit de bezitting verdreven had.

Uitstel vanwege Achabs verootmoediging

27 Het gebeurde nu, als Achab deze woorden hoorde, [41]dat hij zijn [42]kleren scheurde, en een zak om zijn [43]vlees legde, en vastte; hij [44]lag ook neer in de zak, en ging [45]langzaam.

28 En het woord van YHWH kwam tot Elia, de Thisbiet, zeggende:

29 Hebt u gezien, dat Achab zich vernedert voor Mijn aangezicht? Omdat hij zich vernedert voor Mijn aangezicht, [46]zo zal Ik dat kwaad in zijn dagen niet brengen; [47]in de dagen van zijn zoon zal Ik dat kwaad over zijn huis brengen.

HOOFDSTUK XXII

Achab wil oorlog voeren tegen de Syriërs, vs. 1 enz. wordt door Josafat geraden dat men God eerst via zijn profeten om raad zou vragen, 5. Achabs profeten raden daartoe, 6. vooral Zedekia, 11. Micha, een profeet van de Heere, raadt het af, 13. wordt daarover door Zedekia geslagen, 24. en door Achab in de gevangenis gezet, 26. Achab trekt ten strijde, wordt geschoten en sterft, 29. de honden likken zijn bloed, 38. Josafats regering over Juda, 41. Ahazia, de zoon van Achab, regeert in de plaats van zijn vader, 52.

Achab raadpleegt de profeten

EN [1]zij zaten [2]drie jaar stil, dat er geen strijd was tussen Syrië en tussen Israël.

27 Zie boven, 1 Kon. 17:1.

28 die in Samaria is: Versta, waar Achab woonde, en waar hij op die tijd, als God deze woorden met Elia sprak, ook persoonlijk was, maar staande op zijn vertrek naar Naboths wijngaard, waar hem Elia zou vinden, ten welke aanzien in de volgende woorden gezegd wordt dat Achab in de wijngaard was; omdat hij daar zou zijn als Elia te Jizreël aankomen zou.

29 *Hebt u doodgeslagen:* Dit te vragen wordt Elia gelast, niet om Achabs zonde als een onbekende daad te onderzoeken, maar om Achab daarover te bestraffen en hem Gods rechtvaardige wraak voor te houden; omdat hij niet alleen Naboth gedood, maar ook de erfenis van diens erfgenamen tot zich genomen had, tegen Gods wet.

30 *In plaats dat:* D.i. voor dat de honden, of gelijk als de honden het bloed van Naboth gelikt hebben, zullen de honden ook uw bloed likken; zo in het Hebreeuwse woord genomen Zef. 2:10. Anderen verstaan dit van dezelfde plaats niet in het bijzonder van het veld buiten Jizreël, maar in het algemeen van het land van Israël. Want Jizreël, waar buiten Naboths bloed gestort is, was in de stam van Issaschar gelegen, en Samaria [alwaar de honden Achabs bloed gelikt hebben, onder, 1 Kon. 22:38] in de stam van Efraïm. Of: zo men het neemt van denzelfden akker, zo zie de vervulling in Achabs zoon, 2 Kon. 9:26.

31 *Hebt u mij:* Dit is zoveel alsof hij zei: Bent u zo stout dat u onder mijn ogen durft komen? en behoorde u niet uit mijn gezicht te blijven, omdat u wel merken kunt dat ik u haat, omdat u nimmermeer ophoudt mij met uw dreigementen vijandelijk te bejegenen?

32 *verkocht hebt:* D.i. overgegeven tot de slavernij van de zonde. Want gelijk degenen, die zich als een lijfeigene aan iemand verkoopt, zijn wil en gebied in alles begeert te volgen; zo wordt die gezegd zich te verkopen om kwaad te doen, die zich aan de zonde, om haar in alles te gehoorzamen, overgeeft. Deze manier van spreken is ook 2 Kon. 17:17; Jes. 50:1.

– *a* 2 Kon. 9:7; idem v. 8; idem v. 9.

33 *wat mannelijk is:* Zie boven, 1 Kon. 14:10.

34 *de beslotene:* Zie Deut. 32:36.

– *b* 1 Kon. 15:29.

– *c* 1 Kon. 16:3; idem v. 11.

35 *De honden:* Zie de vervulling 2 Kon. 9:33, 9:34, enz.

36 Die van Achab: Zie boven, 1 Kon. 14:11.

– *d* 2 Kon. 9:35; idem v. 36; idem v. 37.

– *e* 1 Kon. 16:33.

37 Zie boven, vs. 20.

38 *te doen:* Zie boven, 1 Kon. 11:6.

39 Zie Lev. 26:30.

40 Versta onder een soort van de Kanaänieten, al de anderen mee. Zie Gen. 15:16, en Gen. 48:22.

41 dat hij zijn: Een exempel van slechts uiterlijk en tijdelijk berouw; dat niet voortkwam uit een hart, dat door het geloof gezuiverd en recht bekeerd was; gelijk te zien is onder, 1 Kon. 22:8.

42 Zie Gen. 37:29.

43 *vlees legde:* Zie Gen. 37:34.

44 *lag ook neder:* T.w. om te slapen.

45 Of: *zachtkens, tragelijk, lamachtig*.

46 zo zal Ik: Een exempel van Gods goedheid, waardoor Hij de welverdiende straf uitstelt om een geveinsde vernedering.

47 *in de dagen:* Zie de vervulling hiervan, 2 Kon. 9:23.

1 zij zaten: Nl. de Syriërs en de Israëlieten, tussen welke tevoren oorlog was geweest. Zie boven, 1 Kon. 20.

2 drie jaren: Deze jaren zijn te rekenen van de tweede nederlaag, die de Syriërs in de oorlog tegen de Israëlieten gekregen hadden, waarvan te zien is boven, 1 Kon. 20:29, enz.

2 Maar het gebeurde in het derde jaar, als [a]Josafat, de koning van Juda, tot [3]de koning van
Israël afgekomen was,
3 Dat de koning van Israël tot zijn [4]knechten
zei: Weet u, dat [5]Ramoth in Gilead [6]onze is? En wij
[7]zijn stil, zonder dat te nemen uit de hand van de
koning van Syrië.
4 Daarna zei hij tot Josafat: Zult u met mij trekken in de strijd naar Ramoth in Gilead? En Josafat zei tot de koning van [8]Israël: Zo zal ik zijn
zoals u bent, zo mijn volk als uw volk, zo mijn
paarden als uw paarden.
5 Verder zei Josafat tot de koning van [9]Israël:
Vraag toch als heden naar het woord van YHWH.
6 Toen verzamelde de koning van [10]Israël de
profeten, ongeveer vierhonderd man, en hij zei
tot hen: Zal ik tegen Ramoth in Gilead ten strijde
trekken, of zal ik het nalaten? En zij zeiden: Trek
op, want YHWH zal ze in de hand van de koning
geven.
7 Maar Josafat zei: Is hier niet [11]nog een profeet van YHWH, dat wij het van hem vragen
mochten?
8 Toen zei de koning van Israël tot Josafat: Er is
nog één man, om door hem [12]YHWH te vragen;
maar ik haat hem, omdat hij over mij [13]niets
goeds profeteert, maar kwaad: [14]Micha, de zoon
van Jimla. En Josafat zei: De koning [15]zegge niet
zo!
9 Toen riep de koning van Israël een
[16]kamerling, en hij zei: Haal haastig Micha, de
zoon van Jimla.
10 [b]De koning van Israël nu, en Josafat, de koning van Juda, zaten elk op zijn troon, bekleed
met [17]hun kleren, op het plein, aan de [18]deur van
de poort van Samaria; en al [19]de profeten profeteerden in hun aanwezigheid.
11 En [20]Zedekia, de zoon van Kenaana, had
zich [21]ijzeren horens gemaakt; en hij zei: Zo zegt
YHWH: [22][23]Met deze zult u de Syriërs stoten, totdat u hen geheel verdaan zult hebben.
12 En al de profeten profeteerden zo, zeggende:
Trek op naar Ramoth in Gilead, en [24]u zult voorspoedig zijn; want YHWH zal hen in de hand van
de koning geven.

Micha voorzegt de nederlaag

13 De bode nu, die heengegaan was, om Micha
te roepen, sprak tot hem, zeggende: Zie toch,
de woorden van de profeten zijn [25]uit één mond
goed tot de koning; dat toch uw woord zij, zoals
het woord van één uit hen, en spreek [26]het goede.
14 Maar Micha zei: Zo waarachtig als YHWH
leeft, wat YHWH tot mij zeggen zal, dat zal ik
spreken.
15 Als hij tot de koning gekomen was, zo zei de
koning tot hem: Micha, zullen wij naar Ramoth
in Gilead ten strijde trekken, of zullen wij het

– *a* 2 Kron. 18:1; idem v. 2.

3 *de koning van Israël:* Nl. Achab, met welke hij niet alleen in vrede stond, onder, vs. 45, maar ook in zwagerschap getreden was, door het huwelijk van zijn zoon Joram met Athalia, de dochter van Achab, 2 Kon. 8:18, en 2 Kron. 18:1.

4 *knechten zei:* Zie Gen. 20:8.

5 Zie van deze stad Deut. 4:43, en boven, 1 Kon. 4:13.

6 *onze is:* Want deze stad behoorde tot het land van de Israëlieten, zijnde gelegen in de stam van Gad, en Benhadad, wiens vader haar de Israëlieten afgenomen had, had ze beloofd hun weer te geven; boven, 1 Kon. 20:34.

7 *zijn stil:* Hebr.: אֲנַחְנוּ, *zwijgen*; maar het Hebreeuwse woord betekent nalating, niet alleen van spreken, maar ook van iets te doen, gelijk Ex. 14:14; Richt. 18:9; Jes. 64:12.

8 Zo zal ik zijn: Hebr.: כָּמֹנִי, gelijk mij, gelijk u, gelijk mijn volk, gelijk uw volk, gelijk mijn paarden, gelijk uw paarden; zo 2 Kon. 3:7, en 2 Kron. 18:3. D.i. ik zal met u in deze strijd trekken, en zo getrouw zijn dat u mag steunen op mijn persoon als op de uwe, op mijn volk als op het uwe, enz.

9 *Vraag toch:* D.i. verneem door enige profeet van de Heer of het ook zijn wil is dat wij deze oorlog aannemen, en of Hij ons daarin voorspoed en victorie geven zal.

10 *de profeten:* Het schijnt dat deze zouden mogen geweest zijn de vierhonderd profeten van het afgodische woud, van dat gesproken is boven, 1 Kon. 18:19, en niet verschenen voor Elia, op de berg Karmel, met de vier honderd en vijftig profeten Baäls. Zie in 1 Kon. 18:22 de aant.

11 *nog een profeet:* Versta, boven deze vierhonderd profeten, van welke de koning Josafat begon een kwaad nadenken te krijgen. Of: boven veel anderen profeten, die tevoren in Israël geweest waren.

12 *YHWH:* Merk dat deze afgodendienaars nog willen schijnen de ware God recht te kennen en te zoeken, om hem te gehoorzamen.

13 D.i. dat mij aangenaam is. Zie boven, 1 Kon. 1:42.

14 Die te onderscheiden is van de profeet Micha, toegenaamd de Morasthiet, omdat hij in de stad Morasa geboren was, Micha 1:1, die geleefd heeft ten tijde van de koningen van Juda, Jotham, Achaz en Hizkia.

15 *zegge niet zo:* D.i. haat de persoon niet vanwege het woord, en versmaad het woord niet vanwege de persoon.

16 Het Hebreeuwse woord betekent in het algemeen een hoveling, hofjonker, hofofficier. Zie Gen. 37:36.

– *b* 2 Kron. 18:9.

17 *hun kleren:* T.w. met bijzondere koninklijke kleren, in welke zij hun majesteit, staat en heerlijkheid vertoonden. Anders: [hun] wapenen aanhebbende.

18 Versta, een effen, onbetimmerde en ledige plaats. Zie Gen. 50:10. Zulke meent men voor aan de poorten van de steden in vorige tijden geweest te zijn voor marktplaatsen, of ruimten, om daar een menigte van krijgslieden in slagorde te stellen, zo wanneer men de inval van enige vijanden vreesde.

19 *de profeten:* Nl. van welke gesproken is boven, vs. 6; zo ook onder, vs. 12.

20 Één van de voorgemelde profeten, die te onderscheiden is van een anderen valsen profeet van deze naam, de zoon van Maäseja, Jer. 29:21.

21 *ijzeren horens:* Om daarmede, als met een teken, zijn profetie voor te stellen, en daarna met het woord te verklaren, gelijk vele profeten gewoon waren te doen.

22 Hij wendt de naam YHWH van de enige en waarachtige God, en niet de namen van zijn afgoden voor; gelijk ook onder, vs. 12, 22:24. Niet alleen om aldus zijn voorzegging voor de koning Josafat te aangenamer te maken, maar ook om voor een ieder te betuigen dat hun gehele religie en profetering kwanswijs daarheen gericht was, om de God van die naam eer en dienst te bewijzen. Vgl. Ex. 32:4, 32:5; Richt. 17:3; 1 Kon. 12:28.

23 *Met deze ...:* De zin is dat hij hen lichtelijk zou overwinnen en vernielen. Want gelijk de gehoornde beesten de andere, die zonder hoornen zijn, licht beschadigen en verdrukken, zo zou het hem niet zwaar zijn de Syriërs als zwakker dan hij was, tenonder te brengen.

24 *u zult voorspoedig zijn:* Hebr.: הַצְלֵחַ, *zijt voorspoedig*; d.i. u zult voorspoedig zijn, zo onder, vs. 15. Vgl. Ps. 37:3, en Spreuk. 3:25.

25 *uit een mond:* Hebr.: פֶּה, *één mond, of met één mond.*

26 *het goede:* D.i. de overwinning over de Syriërs en de verovering van Ramoth in Gilead. Vgl. boven, vs. 8, en de aant. en onder, vs. 18.

nalaten? En hij zei tot hem: [27]Trek op, en u zult voorspoedig zijn, want YHWH zal ze in de hand van de koning geven.

16 En de koning zei tot hem: Tot hoe vele reizen zal ik u bezweren, opdat u tot mij niet spreekt, dan alleen de waarheid, [28]in de Naam van YHWH?

17 En hij zei: [29]Ik zag het hele Israël verstrooid op de bergen, zoals schapen, die geen herder hebben; en YHWH zei: [30]Deze hebben geen heer; ieder kere weer naar zijn huis in vrede.

18 Toen zei de koning van Israël tot Josafat: [31]Heb ik tot u niet gezegd: Hij zal over mij niets goeds, maar kwaad profeteren?

19 Verder zei hij: [32]Daarom hoort het woord van YHWH: [c]Ik [33]zag YHWH, zittende op [34]Zijn troon, en al het [35]hemelse leger staande naast Hem, aan Zijn rechterhand en aan Zijn linkerhand.

20 En YHWH zei: Wie zal Achab overreden, dat hij optrekke en valle te Ramoth in Gilead? [36]De een nu zei zo, en de andere zei zo.

21 Toen ging [37]een geest uit, en stond voor het aangezicht van YHWH, en zei: Ik zal hem overreden.

22 En YHWH zei tot hem: Waarmee? En hij zei: Ik zal uitgaan, en een [38]leugengeest zijn in de mond [39]van al zijn profeten. En Hij zei: [40]U zult overreden, en zult er ook in slagen; ga uit en [41]doe zo.

23 Nu dan, zie, YHWH heeft een leugengeest in de mond van al deze uw profeten gegeven; en YHWH heeft [42]kwaad over u gesproken.

24 Toen trad [43]Zedekia, de zoon van Kenaana, toe, en [44]sloeg Micha op de kaak; en hij zei: Door wat [45]weg is de geest van YHWH van mij doorgegaan, om u aan te spreken?

25 En Micha zei: Zie, u zult het [46]zien, op die dag, als u zult gaan [47]van kamer in kamer, om u te [48]verbergen.

26 De koning van Israël nu [49]zei: Neem Micha, en breng hem weer tot Amon, de overste van de stad, en tot Joas, de zoon van de koning;

27 En u zult zeggen: Zo zegt de koning: Zet deze [50]in de gevangenis, en spijst hem met brood [51]van de bedruktheid, en [52]met water van de bedruktheid, totdat ik [53]met vrede [54]wederkom.

28 En Micha zei: Als u [55]enigszins met vrede wederkomt, zo heeft YHWH [56]door mij niet

27 *Trek op:* De profeet zegt dit niet met ernst, maar bespottende het antwoord en de voorzegging van de valse profeten, welker woorden hij daarom ook gebruikt, gelijk die verhaald staan boven, vs. 12 [want de Heer had die hem geopenbaard]. Waarom Achab uit zijn manier van spreken, wezen en gebaren merkende dat hij het niet meende wat hij zei, beveelt hem een ernsthaftig antwoord te geven, in vs. 16. Het is dan een bevel of raad, spottenderwijze gegeven. Vgl. Richt. 10:14; Pred. 11:9; Ez. 20:39; Amos 4:4, 4:5; Matt. 23:32.

28 *in de Naam van YHWH:* D.i. door het bevel en de ingeving van de Heer. Zie 2 Kon. 2:24.

29 Ik zag het gehele Israël: Te weten, in een profetisch gezicht, dat aan mijn geest geschied is. Zie van deze gezichten Gen. 15:1. In dit gezicht zijn hem drie dingen geopenbaard: I. Dat de Israëlieten geen victorie zouden bevechten, maar voor de Syriërs vluchten; II. Dat Achab zou omkomen en sterven; III. Dat het volk ditmaal niet in de strijd zou omkomen, maar naar huis terugkeren.

30 *Deze hebben geen heer:* Anders: *deze zullen geen heer hebben.*

31 *Heb ik tot u niet gezegd:* Zie boven, vs. 9.

32 Nl. de profeet Micha.

– *c* 2 Kron. 18:18; Job 1:6; Job 2:1.

33 *zag YHWH:* T.w. niet in zijn wezen, maar in de tekenen van zijn openbaring, welke de profeten zijn vertoond geweest, somtijds lichamelijk aan de ogen van het lichaam, somtijds alleen geestelijk aan het verstand. Zie Gen. 32:30, en Num. 12:8.

34 God wordt ons aldus voorgesteld bij gelijkenis van een aards monarch, die met vele dienaren omsingeld zijnde, gezeten is om te richten. Het doel is om ons te onderwijzen van de heerlijkheid van zijn majesteit, van de wijsheid van zijn oordelen, en van de almogendheid van zijn werken.

35 hemelse legermacht: Versta, de engelen, of hemelse geesten. Zie Gen. 2:1, en boven, 1 Kon. 18:15, en vgl. Ps. 103:21, en Ps. 148:2; Jes. 45:12.

36 *De een nu zei:* Hebr.: כֹּה, *deze zei in, of, met zo, en deze zei in, of, met zo*; d.i. de één zei op deze manier, en de andere zei op die manier.

37 *een geest uit:* Deze is één van de boze geesten geweest, die God naar zijn oneindelijke wijsheid, zonder met hun doen besmet te worden, weet te gebruiken, niet alleen om zijn kinderen te beproeven, Job 1:12, en Job 2:6, en te verootmoedigen, 2 Kor. 12:7, maar ook om de goddelozen te straffen en te verderven, gelijk te zien is vs. 21 en 1 Sam. 16:14; 2 Thess. 2:9, 2:10, 2:11.

38 *leugengeest zijn:* Hebr.: נְבִיאֵי, *een geest van de valsheid, of van de leugen*; zo in vs. 23, d.i. die onwaarheid en leugentaal uit zich voortbrengt en anderen wijsmaakt. Vgl. Joh. 8:44; Openb. 12:9.

39 *zijn profeten:* Nl. van Achab, welverstaande dergenen, die hem in zijn afgoderij toegedaan zijn.

40 *U zult overreden:* D.i. uw leugen zal macht hebben om de valse profeten, en door deze Achab te bedriegen. Vgl. 2 Thess. 2:11.

41 *doe zo:* God wordt gezegd het kwade de redelijke schepselen te bevelen, als Hij hen gebruikt om zijn heilig voornemen daardoor uit te voeren. Dat Hij doet, niet door hun enige zonde in te geven, of met het woord te belasten, maar door hun eigen boosheid niet alleen niet te beletten, maar ook buiten hun weten en wil naar zijn oneindelijke wijsheid te besturen tot een heilig einde, overeenkomende met zijn goedheid aan degenen, die behouden worden, en rechtvaardigheid tegen degenen, die verloren gaan. Vgl. 2 Sam. 16:10.

42 *kwaad over u:* Versta, het kwaad van de straf. Zie Gen. 19:19.

43 Zie boven, vs. 11.

44 *sloeg Micha:* Tot een bewijs van grote vijandschap en verachting. Zie Job 16:10; Ps. 3:8; Jer. 20:2; Mark. 14:65; Hand. 23:2; 2 Kor. 12:7.

45 *weg:* Dit woord is hier ingevoegd uit 2 Kron. 18:23.

46 D.i. bevinden en gewaar worden dat de Geest van God niet door u, maar door mij gesproken heeft. Zien, voor bevinden, Gen. 26:28; Matt. 2:16; Rom. 7:23.

47 *van:* Zie boven, 1 Kon. 20:30.

48 T.w. vrezende gevangen en gestraft te worden, omdat u door uw valse profetie de dood van de koning zult veroorzaakt hebben.

49 Nl. tot een van zijn dienaren.

50 in het gevangenhuis: Hebr.: בֵּית, het huis van de bedwinging, of besluiting. Zo 2 Kon. 17:4, en 2 Kon. 25:27; Jes. 42:7; Jer. 37:15.

51 *van de bedruktheid:* Dit is, dat men de bedrukten en gevangenen placht te geven; of dat met grote spaarzaamheid, niet tot vermaking, maar alleen tot nodige onderhouding van het lichaam gegeven, en in kommer, verdriet en benauwdheid van de geest genuttigd wordt. Hierom wordt ook brood en drank van de tranen, van de smarte en van de benauwdheid voor de staat zelven van de ellende en verdrukking genomen; Ps. 80:6, en Ps. 127:2; Jes. 30:20.

52 *met water:* Voeg daarbij, drenk hem.

53 *met vrede:* D.i. met overwinning van de vijanden, met verovering van de stad en met welstand mijns persoons.

54 weer kom: Dit woord [weer, red.] is hier ingevoegd uit vs. 28, en uit 2 Kron. 18:26.

55 *enigszins ... wederkomt:* Hebr.: *wederkomende wederkomt.*

56 Vgl. Num. 16:29.

gesproken! Verder zei hij: Hoor, [57]u volken altegaar!

De dood van Achab

29 Zo trok de koning van Israël en Josafat, de koning van Juda, op naar Ramoth in Gilead.

30 En de koning van Israël zei tot Josafat: Als ik [58]mij vermomd heb, zal ik in de strijd komen; maar u, trek [59]uw kleren aan. Zo vermomde zich de koning van Israël, en kwam in de strijd.

31 De koning nu van Syrië had geboden aan de oversten van de wagens, van [60]wie hij er twee en dertig had, zeggende: U zult noch [61]kleinen noch groten bestrijden, maar de koning van Israël alleen.

32 Het gebeurde dan, als de oversten van de wagens Josafat zagen, dat zij zeiden: Zeker, die is de koning van Israël, en [62]zij keerden zich naar hem, om te strijden; maar Josafat [63]riep uit.

33 En het gebeurde, als de oversten van de wagens zagen, dat hij de koning van Israël niet was, dat zij [64]zich van achter hem afkeerden.

34 Toen [65]spande een man de boog in zijn [66]eenvoud, en [67]schoot de koning van Israël tussen de gespen en tussen het pantsier. Toen zei [68]hij tot zijn voerman: Keer uw hand, en voer mij uit het leger, want ik ben zeer [69]verwond.

35 En de strijd nam op dezelfde dag toe, en de [70]koning werd [71]met de wagen staande gehouden tegenover de Syriërs; maar hij stierf 's avonds, en het bloed van de wonde vloeide in de [72]bak van de wagen.

36 En er ging [73]een uitroeping door het leger, als de zon onderging, zeggende: Een ieder kere naar zijn stad, en een ieder naar zijn land!

37 Zo stierf de koning, en [74]werd naar Samaria gebracht; en zij begroeven de koning te Samaria.

38 Als men nu de wagen in de vijver van Samaria spoelde, lekten de honden zijn bloed, [75]waar de hoeren zich wasten, [76]naar het woord van YHWH, dat Hij gesproken had.

39 Het overige nu van de geschiedenissen van Achab, en al wat hij gedaan heeft, en het [77]ivoren huis, dat hij gebouwd heeft, en al de steden, die hij gebouwd heeft, zijn die niet geschreven [78]in het boek van de kronieken van de koningen van Israël?

40 Zo ontsliep Achab met zijn vaders; en zijn zoon Ahazia werd koning in zijn plaats.

Josafat koning van Juda

41 [d]Josafat nu, de zoon van Asa, werd koning over Juda, in het vierde jaar van Achab, de koning van Israël.

42 Josafat was [79]vijf en dertig jaar oud, als hij koning werd, en regeerde [80]vijf en twintig jaren te Jeruzalem; en de naam van zijn moeder was Azuba, de dochter van Silchi.

43 En hij [81]wandelde in al de weg van zijn vader Asa; hij week niet daarvan, doende dat recht was in de ogen van YHWH.

44 Evenwel werden [82]de hoogten niet weggenomen; het volk offerde en rookte nog op de hoogten.

45 En Josafat maakte vrede [83]met de koning van Israël.

46 Het overige nu van de geschiedenissen van Josafat, en zijn macht, die hij bewezen heeft, en hoe hij geoorloogd heeft, zijn die niet geschreven [84]in het boek van de kronieken van de koningen van Juda?

47 Ook deed hij uit het land weg de overige [85]schandjongens, die in de dagen van zijn vader Asa overgebleven waren.

57 Hebr.: *hoort u volken, zij allen.* Zo Micha 1:2, enz. Of: hoort volken al deze dingen. Hij neemt hen allen tot getuigen, zowel van zijn profetie, als van wat hij nu laatst de koning Achab geantwoord had.

58 *mij versteld heb:* D.i. mijn kleren veranderd, om niet te tonen wie ik ben, opdat ik niet bekend worde. Zie boven, 1 Kon. 20:38, want hij vreesde de dood, die hem van Micha voorzegd was, hoewel hij wilde schijnen zijn woorden te verachten.

59 *uw kleren:* Zie boven, vs. 10.

60 hij twee en dertig had: Nl. de oversten.

61 D.i. noch de slechtste, noch de voornaamste onder de krijgslieden. Zo worden door de woorden van grote en kleine in de Heilige Schriftuur verstaan allerlei soorten van mensen, oude en jonge, hoge en lage, rijke en arme, enz., Gen. 19:11; Esth. 1:5; Jer. 16:6.

62 zij keerden: Te weten, zich zo van elkaar delende en uitspreidende dat zij de koning Josafat omsingelden. Zie 2 Kron. 18:31.

63 *riep uit:* T.w. tot de Heer, biddende om zijn tegenwoordige hulp, welke hij ook verkreeg. Zie 2 Kron. 18:31.

64 *van achter hem:* D.i. van hem te vervolgen.

65 *spande ... de boog:* Hebr.: *trok met de boog*.

66 D.i. zonder enig voornemen of gedachten te hebben van de koning Achab met zijn schot te treffen. Zo wordt het Hebreeuwse woord ook genomen 2 Sam. 15:11; 2 Kron. 18:33.

67 *schoot de koning:* Hebr.: מָלַךְ, *sloeg*. Zie Gen. 8:21.

68 hij tot zijn voerman: Nl. de koning Achab.

69 Hebr.: *ziek gemaakt, of, verzwakt*.

70 Nl. Israëls; 2 Kron. 18:34.

71 *met de wagen:* Of: *in de wagen*; te weten om zijn leger, dat tot de vlucht scheen genegen te zijn, door zijn aanwezigheid bijeen te houden en de nederlaag daarvan zo te verhinderen. Vgl. 2 Kron. 18:34.

72 *bak van de wagen:* Hebr.: רֶכֶב, *in de schoot van de wagen*.

73 *een uitroeping:* Of: *[de stem] ener uitroeping, of, [de man] eens uitroepens*; d.i. een man die uitriep, welke de heraut pleegt genaamd te worden.

74 *werd naar Samaria:* Hebr.: יִקְבְּרוּ, *kwam*; t.w. dood op zijn wagen gebracht zijnde.

75 *waar de hoeren wiesen:* Anders: *als men de wapenen wies, of, en zij wiesen de wapenen*.

76 *naar het woord:* Zie boven, 1 Kon. 21:19.

77 elpenbenen huis: Hebr.: בֵּית, het huis van de tand; d.i. van de olifantentanden. Zie boven, 1 Kon. 10:18.

78 *in het boek:* Zie boven, 1 Kon. 14:19; idem vgl. de aant. 1 Kon. 16:20.

– *d* 2 Kron. 20:31.

79 *vijf en dertig:* Hebr.: שְׁלֹשִׁים, *een zoon van vijf en dertig jaar*.

80 *vijf en twintig:* Zijnde hierin begrepen de jaren, in welke zijn zoon Joram enige regering van het koninkrijk gehad heeft, beginnende in het zeventiende jaar van zijns vaders regering, als de vader in de oorlog tegen de Syriërs zich met Achab vervoegde. Want de koningen in gevaar trekkende, plachten de staat van het land, met de verklaring van hun opvolger of navolger te verzekeren. Vgl. 2 Kon. 1:17, en 2 Kon. 8:16, en de aant.

81 Zie boven, 1 Kon. 15:26.

82 *de hoogten:* Zie Lev. 26:30.

83 *met de koning van Israël:* Nl. met Achab en zijn zoon, boven, vs. 4, en 2 Kon. 3:7, waarover hij van de profeet Jehu gestraft wordt, 2 Kron. 19:2.

84 *in het boek:* Zie boven, 1 Kon. 14:29.

85 Vgl. boven, 1 Kon. 15:12, en de aant. daarop.

48 [86]Toen was er geen koning in Edom, maar een stadhouder [87]van de koning.

49 En [88]Josafat maakte schepen van [89]Tharsis, om naar [90]Ofir te gaan om goud; maar zij gingen niet, want de schepen werden gebroken te [91]Ezeon-geber.

50 Toen zei Ahazia, de zoon van Achab, tot Josafat: Laat mijn knechten met uw knechten op de schepen varen; maar Josafat [92]wilde niet.

51 En Josafat ontsliep met zijn vaders, en werd bij zijn vaders begraven in de stad van zijn vader David; en zijn zoon Joram werd koning in zijn plaats.

Ahazia koning van Israël

52 Ahazia, de zoon van Achab, werd koning over Israël te Samaria, in het zeventiende jaar van Josafat, de koning van Juda, en regeerde [93]twee jaren over Israël.

53 En hij deed dat kwaad was in de ogen van YHWH; want hij [94]wandelde in de weg van zijn vader, en in de weg van zijn moeder, en in de weg van Jerobeam, de zoon van Nebat, die Israël zondigen deed.

54 En hij diende [95]Baäl, en boog zich voor hem, en vertoornde YHWH, de God van Israël, naar alles, wat zijn vader gedaan had.

86 *Toen was:* Dat zo geweest was van de tijden Davids af. Vgl. 2 Sam. 8:14.
87 Of: *bestelde*. Versta, een die van de koning van Juda ingesteld was om in zijn naam te regeren.
88 *maakte schepen:* Of: *had tien schepen*.
89 Zie boven, 1 Kon. 10:22. Anders: schepen [om te gaan naar] Tarsis. Zie 2 Kron. 20:36, 20:37.
90 Zie boven, 1 Kon. 9:28.
91 Zie boven, 1 Kon. 9:26.
92 *wilde niet:* T.w. nadat hij van de profeet was bestraft en schade geleden had. Zie 2 Kron. 20:35, 20:36, 20:37.
93 *twee jaren:* Maar niet ten volle. Want het eerste jaar had hij gemeen met zijn vader Achab, en het tweede met zijn broer Joram.
94 Zie boven, 1 Kon. 15:26.
95 Zie Richt. 2:11.

HET TWEEDE BOEK VAN DE
KONINGEN

INHOUD VAN DIT BOEK

De geschiedenis van de koningen van Israël en Juda, die in het vorige boek begonnen was, wordt nu in dit boek voltooid. Wat betreft de koningen van Israël: die zijn met hun onderdanen hardnekkig in hun afgoderij gebleven, hoewel de een gruwelijker was dan de ander. Daarom heeft de HEERE hen niet alleen door de dienst van zijn profeten, maar ook door zeer zware straffen voortdurend tot bekering geroepen. Ja, als een voorspel van hun volledige ondergang als zij zich niet zouden bekeren, heeft hij de stam Naftali door Tiglat-Pileser naar Assyrië laten wegvoeren. Maar het heeft niets geholpen. Het is wel zo dat God voor zichzelf altijd een uitverkoren overblijfsel van ware gelovigen behouden heeft, waaraan de scholen en gemeenschappen van de profeten veel goeds gedaan hebben; maar omdat de afvalligen geen einde aan hun goddeloosheid maakten, heeft God hen ten slotte, na een rechtvaardig oordeel, van zijn aangezicht weggeworpen. Want Salmanassar, de koning van Assyrië, die met een grote legermacht het land Israël binnengevallen was, heeft na een driejarig beleg de stad Samaria ingenomen en de Israëlieten in gevangenschap weggevoerd naar Assyrië, zijn land, waarmee dit koninkrijk een einde genomen heeft, na, volgens sommige berekeningen, vanaf de verdeling van de stammen ongeveer 262 jaar geduurd te hebben. Een niet veel mildere straf is het koninkrijk Juda ten slotte overkomen. Want hoewel de wettige godsdienst bij de Joden meestal in stand bleef, vooral wanneer godvruchtige koningen en flinke hogepriesters alle ijver aanwendden om de afgoderij te weren en het vervallene in de godsdienst trouw weer op te richten, heeft het volk toch de wettige godsdienst met veel afgodisch bijgeloof vermengd, of die in elk geval niet oprecht gemeend. En ook al hielden de ernstige vermaningen van de profeten en de werkelijke kastijdingen van de HEERE, waardoor zij tot bekering geroepen werden, niet op, toch zijn de gruwelen in de godsdienst en de overtredingen in het dagelijks leven zo groot en talrijk geworden dat God dit volk overgegeven heeft in de hand van Nebukadnezar, de koning van Babel, die het land verwoest, de stad Jeruzalem ingenomen, de tempel verbrand en de Joden in gevangenschap naar Babel weggevoerd heeft. Dit is gebeurd toen dit rijk van Juda, nadat de tien stammen ervan afgescheurd waren, ongeveer 395 jaar (naar de mening van sommigen) bestaan had. Maar God heeft zijn toorn zo gematigd dat hij trouw gebleven is aan zijn woord en beloften, omdat hij altijd een uitverkoren volk en het geslacht van David, waaruit de Messias naar het vlees moest voortkomen, met een geheel vaderlijke zorg bewaard heeft tot de tijd van zijn komst. De geschiedenis van dit boek omvat de tijd van ongeveer 320 jaar.

HOOFDSTUK I

Moab valt van Israël af, vs. 1, enz. Ahazia tracht uit de afgod Baäl-Zebub te vernemen de afloop van zijn ziekte, 2. maar Elia voorzegt zijn dood, 3. dat wordt Ahazia aangezegd, 5. Deze zendt twee hoofdmannen, de een na de ander, elk met vijftig mannen, om Elia tot hem te brengen, die door vuur uit de hemel verslonden worden, 9. met de derde gaat Elia tot de koning, 13. en voorzegt hem zijn dood, 16. hij sterft, en Joram regeert in zijn plaats, 17.

Ahazia's afgoderij en Elia's oordeel

EN [1]Moab [2]viel van Israël af, [a]na Achabs dood.

2 En Ahazia [3]viel door een tralie in zijn opperzaal, die te Samaria was, en werd ziek. En hij zond boden, en zei tot hen: Ga heen, vraagt [4]Baäl-zebub, de god van [5]Ekron, of ik van deze ziekte [6]genezen zal.

3 Maar de Engel van YHWH sprak tot Elia, de Thisbiet: Maak u op, ga op, de boden van de koning van Samaria tegemoet, en spreek tot hen: Is het, omdat [7]er geen God in Israël is, dat u heengaat, om Baäl-zebub, de god van Ekron, [8]te vragen?

4 Daarom nu zegt YHWH zo: U zult niet afkomen van dat bed, waarop u geklommen bent, maar u zult [9]de dood sterven. En Elia ging weg.

1 Die David onder het geweld van de Israëlieten door macht van wapenen gebracht had, 2 Sam. 8:2. Zie van deze afval breder onder, 2 Kon. 3:4, 3:5.

2 *viel van Israël af:* Anders: *overtrad tegen Israël.* Zie van het Hebreeuwse woord 1 Kon. 12:19.

– *a* 2 Kon. 3:5.

3 T.w. wandelende op het dak van zijn huis, waarin een tralievenster was om de opperkamer licht te geven.

4 De naam van een afgod, betekenende een heer, of meester van de vliegen. Zo is hij genoemd geweest [gelijk men meent] omdat hij aangeroepen werd tot verdrijving van zekere schadelijke vliegen, waarmee de inwoners van Palestina geplaagd waren; of omdat in zijn tempel altijd veel vliegen waren, zittende op de offeranden van de beesten, die hem ter ere in grote menigte geslacht werden; of ook, omdat deze afgod de gedaante ener vlieg [gelijk enige schrijven] gehad heeft. Deze naam hebben de Joden de overste van de duivelen gegeven, Matt. 12:24; Mark. 3:22, zo uit haat en verfoeiing van de afgod, als tot verkleining en versmading van de macht van de duivel.

5 Zie van deze stad, Joz. 15:45, en Joz. 19:43; Richt. 1:18.

6 *genezen zal:* Hebr.: חָלָי, *leven zal*; zo Num. 21:8, 21:9.

7 *geen God:* T.w. die zo wijs zou mogen zijn dat Hij toekomende dingen zou weten; zo goed dat Hij die de zijnen zou willen openbaren; zo machtig dat Hij hen in hun nood zou kunnen helpen. Versta dit naar het dwaas gevoelen en ongelovig hart van de koning Ahazia. Zo in het volgende. Of: is het niet daarom, dat u dit gedaan hebt, omdat u dwaselijk meent dat er geen God, enz.

8 *te vragen:* T.w. of hij van zijn ziekte opstaan zou; gelijk in vs. 2.

9 *de dood sterven:* Hebr.: תָּמוּת, *stervende sterven.* Zo onder, vs. 6, 1:16.

5 Zo kwamen de boden weer tot [10]hem; en hij
zei tot hen: [11]Wat is dit, dat u wederkomt?
6 En zij zeiden tot hem: Een man kwam op, ons
tegemoet, en zei tot ons: Ga heen, keert weer tot
de koning die u gezonden heeft, en spreekt tot
hem: Zo zegt YHWH: [12]Is het, omdat er geen God
in Israël is, dat u zendt, om Baäl-zebub, de god
van Ekron, te vragen? Daarom zult u van dat bed,
waarop u geklommen bent, niet afkomen, maar
u zult de dood sterven.
7 En hij sprak tot hen: Hoe was [13]de gestalte van
de man, die u tegemoet opgekomen is, en deze
woorden tot u gesproken heeft?
8 En zij zeiden tot hem: Hij was een [14]man met
een harig kleed, en met een leren gordel ge-
gord om zijn middel. Toen zei hij: Het is Elia, de
Thisbiet.

Vuur over de hoofdmannen van vijftig

9 En hij zond tot hem een hoofdman van vijftig
met [15]zijn vijftigen. En als hij tot hem opkwam
(want ziet, hij zat op de hoogte van een berg), zo
sprak hij tot hem: U, [16]man van God! de koning
zegt: Kom af.
10 Maar Elia antwoordde en sprak tot de hoofd-
man van vijftigen: [17]Als ik dan een man van God
ben, zo [b]dale [18]vuur van de hemel, en vertere u
en uw vijftigen. Toen daalde vuur van de hemel,
en verteerde hem en zijn vijftigen.
11 En [19]hij zond opnieuw tot hem een andere
hoofdman van vijftig met zijn vijftigen. Deze
[20]antwoordde en sprak tot hem: U, man van God!
zo zegt de koning: Kom haastig af.
12 En Elia antwoordde en sprak tot hem: Ben ik
een man van God, zo dale vuur van de hemel, en
vertere u en uw vijftigen. Toen daalde vuur Gods
van de hemel en verteerde hem en zijn vijftigen.
13 En [21]opnieuw zond hij een hoofdman van
de derde vijftigen met zijn vijftigen. Zo ging de
derde hoofdman van vijftigen op, en kwam en
[22]boog zich op zijn knieën, voor Elia, en smeekte
hem, en sprak tot hem: U, man van God, laat toch
mijn [23]ziel en de ziel [24]van uw knechten, van deze
vijftigen, [25]dierbaar zijn in uw ogen!
14 Zie, het vuur is van de hemel gedaald, en
heeft die twee eerste hoofdmannen van vijftigen
met hun vijftigen verteerd; maar nu, laat mijn
ziel dierbaar zijn in uw ogen!
15 Toen [26]sprak de Engel van YHWH tot Elia: Ga
af met hem; vrees niet voor zijn aangezicht. En
hij stond op, en ging met hem af tot de koning.
16 En hij sprak tot hem: Zo zegt YHWH:
Daarom, dat u boden gezonden hebt, om Baäl-
zebub, de god van Ekron, te vragen [27](is het,
omdat er geen God in Israël is, om Zijn woord
te vragen?); daarom, van dat bed, waarop u ge-
klommen bent, zult u niet afkomen, maar u zult
[28]de dood sterven.
17 Zo stierf hij, naar het woord van YHWH, dat
Elia gesproken had; en [29]Joram werd koning in
zijn plaats, in het [30]tweede jaar van Joram, de
zoon van Josafat, de koning van Juda; want hij
had geen zoon.
18 Het overige nu van de zaken van Ahazia,
die hij gedaan heeft, is dat niet geschreven in
[31]het boek van de kronieken van de koningen van
Israël?

HOOFDSTUK II

Elia deelt de Jordaan, vs. 1, enz. Hij vergunt Elisa zijn bede onder zekere voorwaarde, en vaart ten hemel in een vurige wagen, 9. Elisa deelt ook de Jordaan, 13. wordt erkend als een profeet door de kinderen van de profeten, 15. dezen zoeken Elia, maar tevergeefs, 16. Elisa maakt de wateren te Jericho

10 Nl. de koning Ahazia.

11 *Wat is dit:* Hij vraagt dit, omdat hij uit de haastigheid van hun wederkomst kon oordelen dat zij te Ekron bij de afgod niet geweest waren.

12 *Is het:* Zie boven, vs. 3.

13 *de gestalte:* Hebr.: אִישׁ, *het oordeel*. Welk woord hier van velen genomen wordt voor de hoedanigheid en gestalte van de kleren; van anderen, voor de vorm of gedaante van het lichaam. Uit het antwoord van de boden in vs. 8 schijnt het dat de vraag te verstaan is van de gestalte en het fatsoen van de kleding. Hetzelfde woord is Ex. 26:30 gebruikt van de gestalte, vorm en fatsoen van de tabernakel; waarvoor het woord voorbeeld gesteld wordt, Ex. 25:40. Dat Hand. 7:44 en Hebr. 8:5, met het Griekse woord typus uitgedrukt wordt.

14 *een man met een harig kleed:* Hebr.: אַזוֹר, *een man heer van het haar*; d.i. een man, die veel van haar aanhad. Zie van zulk een manier van spreken Gen. 14:13, en versta dit van het opperste kleed van de profeet van haar gemaakt. Dat men houdt geweest te zijn de mantel, waarvan gesproken is 1 Kon. 19:19. Zie de aantekening, en vgl. Zach. 13:4; Matt. 3:4. Anderen duiden dit op de langheid van het haar en de baard van de profeet.

15 *zijn vijftigen:* Die onder het gebied van de hoofdman stonden. Deze alleen waren niet gezonden om de profeet met eerbieding te geleiden, maar met vijandschap te dwingen en gevangen te nemen, als hij zou weigeren met hem te trekken.

16 *man van God:* Zie Richt. 13:6. Zo heeft hij Elia genaamd, niet uit eerbieding, maar uit trotse wijze, bereid zijnde om tegen hem geweld te gebruiken.

17 Als ik: Het is zoveel alsof hij zei: Met een trotse tong noemt u mij een man van God; maar ik bid God dat Hij dadelijk bewijze met het teken, dat ik nu begeer, dat ik zodanig in waarheid ben.

– *b* Lukas 9:54.

18 T.w. dat God extraordinairlijk door zijn wonderbare kracht uit de lucht gezonden heeft. Vgl. Num. 11:1, en zie de aantekening.

19 hij zond opnieuw: Nl. de koning. Hebr.: יִשְׁלַח, hij keerde weer en zond; d.i. hij zond opnieuw. Zo vs. 13. Zie Num. 11:4.

20 D.i. hij ving aan uit te spreken dat hij vanwege de koning de profeet Elia had aan te zeggen. Zie 1 Kon. 13:6.

21 Hebr.: *hij keerde weer en zond*. Zie boven, vs. 11.

22 *boog zich:* Hebr.: בֵּרַכְיָ, *kromde zich op zijn knieën*.

23 *ziel en de ziel:* D.i. leven, en zo in het volgende. Zie Gen. 19:17.

24 *van uw knechten:* D.i. die u toegedaan zijn, om u te erkennen en eer te bewijzen als onze heer.

25 *dierbaar zijn:* D.i. verschoon ons leven, dat het ons niet ontnomen worde, gelijk de twee voorgaande vijftigen.

26 T.w. door inwendige aanspraak en ingeving, of door verschijning, die wel de profeet zichtbaar was maar niet de hoofdman. Zo werd de engel van de Heere wel gezien van de ezelin van Bileam, maar in het begin niet van Bileam zelf; Num. 22:25, 22:31.

27 *is het:* Zie boven, vs. 3.

28 *de dood sterven:* Hebr.: תָּמוּת, *stervende sterven*.

29 T.w. zijn broer, de zoon van Achab; onder, 2 Kon. 3:1.

30 *tweede jaar van Joram:* T.w. nadat hij als stadhouder zijns vaders begonnen had te regeren; dat was in het zeventiende jaar van het koninkrijk zijns vaders. Zie 1 Kon. 22:42.

31 *het boek:* Zie 1 Kon. 14:19.

gezond, 19. Hij vervloekt enige kinderen die hem spottend nariepen, en zij worden door twee beren verscheurd, 23.

Elia ten hemel gevaren

HET gebeurde nu, als YHWH Elia met een onweer ten hemel opnemen zou, dat Elia met Elisa ging van [1]Gilgal.

2 En Elia zei tot Elisa: [2]Blijf toch hier, want YHWH heeft mij naar [3]Beth-el gezonden. Maar Elisa zei: [4]Zo waarachtig als YHWH leeft en uw ziel leeft, [5]ik zal u niet verlaten! Zo gingen zij af naar Beth-el.

3 Toen gingen de [6]zonen van de profeten, die te Beth-el waren, tot Elisa uit, en zeiden tot hem: [7]Weet u, dat YHWH vandaag [8]uw heer van [9]uw hoofd wegnemen zal? En hij zei: Ik weet het ook wel, zwijgt u stil.

4 En Elia zei tot hem: Elisa, blijf toch hier, want YHWH heeft mij naar [10]Jericho gezonden. Maar hij zei: Zo waarachtig als YHWH leeft en uw ziel leeft, ik zal u niet verlaten! Zo kwamen zij te Jericho.

5 Toen traden de zonen van de profeten, [11]die te Jericho waren, naar Elisa toe, en zeiden tot hem: Weet u, dat YHWH vandaag uw heer van uw hoofd wegnemen zal? En hij zei: Ik weet het ook wel, zwijgt u stil.

6 En Elia zei tot hem: Blijf toch hier, want YHWH heeft mij naar de Jordaan gezonden. Maar hij zei: Zo waarachtig als YHWH leeft en uw ziel leeft, ik zal u niet verlaten! En zij beiden gingen heen.

7 En vijftig mannen van de zonen van de profeten gingen heen, en [12]stonden tegenover van verre; en die beiden stonden aan de Jordaan.

8 Toen nam Elia zijn mantel, en wond hem samen, en sloeg het water, en het werd herwaarts en daarheen verdeeld; en zij beiden gingen er door op het droge.

9 Het gebeurde nu, als zij overgekomen waren, dat Elia zei tot Elisa: Begeer wat ik u doen zal, voordat ik van bij u weggenomen word. En Elisa zei: Dat toch [13]twee delen van uw geest op mij zijn!

10 En hij zei: U hebt een [14]harde zaak begeerd; [15]als u mij [16]zult zien, als ik van bij u weggenomen word, het zal u zo gebeuren; maar zo niet, het zal niet gebeuren.

11 En het gebeurde, als zij voortgingen, gaande en sprekende, ziet, zo was er een vurige [17]wagen met vurige paarden, die tussen hen beiden scheiding maakten. Zo voer Elia met een onweer ten hemel.

12 En Elisa zag het, en hij riep: [18a]Mijn vader, mijn vader, [19]wagen van Israël en zijn ruiteren! En hij zag hem niet meer; en hij vatte zijn kleren [20]en scheurde ze in twee [21]stukken.

Elisa erft Elia's geest

13 Hij hief ook Elia's mantel op, die van hem afgevallen was, en keerde weer, en stond aan de oever van de Jordaan.

14 En hij nam de mantel van Elia, die van hem afgevallen was, en sloeg het water, en zei: Waar is YHWH, [22]de God van Elia? Ja, Dezelfde? En hij

1 Zie van deze plaats Deut. 11:30; Joz. 4:19, en Joz. 5:9.

2 *Blijf toch hier:* Dit beveelt hij om Elisa te beproeven, of om de wijze van zijn opneming uit een heilige nederigheid te verbergen, zijnde hem niet geopenbaard dat Elisa daarbij moest wezen.

3 Zie van deze stad, Gen. 12:8.

4 Zo waarachtig: D.i. zo waar het is, dat de Heer leeft en dat u leeft, zo waar is het ook, dat ik van u niet zal scheiden. Dit is hier eigenlijk geen eed, ten aanzien van het tweede lid, maar een verzekering van wat men zegt door vergelijking daarvan met iets anders, dat buiten twijfel is. Zo in het volgende, en 1 Sam. 1:26, en 1 Sam. 25:26, en onder, 2 Kon. 4:30, enz.

5 ik zal u niet verlaten: Hebr.: אֶעֱזָבֶךָּ, zo ik u verlaten zal! zo 2 Kon. 1:4, 1:6.

6 Zie 1 Kon. 20:35.

7 *Weet u:* Zij en Elisa hebben dit geweten zonder twijfel door Gods openbaring en de geest van de profetie.

8 *uw heer:* Nl. Elia, wiens discipel en dienaar Elisa was.

9 *uw hoofd:* Hebr.: אֲדֹנֶיךָ, *van op, of, over uw hoofd*; d.i. van u. Zo 2 Kon. 1:5. Zij spreken aldus, ziende op de wijze van het zitten in de hogescholen, waar de meester, of leraar, in een verheven plaats zittende, de hoofden van zijn discipelen aan zijn voeten heeft gehad, zodat hij van hen scheidende, als wegging van hun hoofden. Vgl. Deut. 33:3; onder, 2 Kon. 4:38; Hand. 22:3.

10 Een stad, gelegen in de stam van Benjamin, niet ver van de Jordaan. Zij werd toegenaamd de Palmstad; Deut. 34:3, zie de aantekening.

11 die te Jericho: Hieruit blijkt dat de profeten in veel steden hun scholen gehad hebben, in welke jonge profeten en leraars tot bekering van het afvallige Israël opgekweekt werden.

12 T.w. om waar te nemen wat de profeet Elia wedervaren zou.

13 *twee delen:* Hebr.: פִּי, *de mond van twee, in, of van uw geest op, of tot mij*; d.i. het deel van twee; dat is twee delen. Het woord mond is voor het deel van enige zaak genomen, Deut. 21:17; Zach. 13:8. De zin is, alsof hij zei: Omdat u, o mijn vader, veel kinderen, dat is jonge profeten, nalaat, die allen een deel van uw gaven zullen behoeven, zo is mijn bede dat ik twee delen heb; d.i. dat mijn deel nog eens zo groot zij als het hunne, zijnde gelijk uw eerstgeboren en voornaamste discipel, die in uw plaats opvolgen moet. Anderen nemen de dubbele portie ten aanzien en in vergelijking van Elia, zodat Elisa zou begeerd hebben nog eens zoveel van de profetische gaven als Elia daarvan had. Ook kan men de begeerte van Elisa eenvoudig aldus verstaan, dat hij begeerd heeft de tweeërlei profetische gaven, in welke Elia onder andere profeten zeer heeft uitgestoken, welke waren: I. het voorzeggen van toekomende dingen; II. het doen van grote wonderwerken. Of hij verstaat het deel van de profetie, dat Elia had gehad, dat tweevoudig, dat is zeer groot was geweest, ten aanzien van veel andere profeten.

14 *harde zaak:* Hebr.: הִקְשִׁיתָ, *u hebt het hard gemaakt met bidden*. Hard wordt hier genoemd dat de mensen niet geven kunnen, maar God alleen geeft, en dat zeer zelden.

15 Dit wordt hem als een teken voorgesteld van wat God, rakende zijne begeerte, doen zou, opdat hij hier intussen, naar de vervulling van het teken met vurige gebeden verlangen zou, en dat ontvangen hebbende, van nieuws in het beroep van zijn profetisch ambt gesterkt mocht worden.

16 *zult zien:* Hebr.: יִרְאֶה, *zult zien van bij u weggenomen worden*.

17 Geregeerd en bestuurd van de heilige engelen. Vgl. onder, 2 Kon. 6:17.

18 *Mijn vader:* Zo noemt hij zijn meester uit liefde en eerbied, gelijk ter andere zijde de discipelen zonen van hun meesters genoemd worden. Zie 1 Kon. 20:35, en de aantekening daarop.

– *a* 2 Kon. 13:14.

19 wagen Israëls: D.i. de macht en de sterkte Israëls, welke ten oorlog meest in wagens en ruiters was gelegen. De zin is, dat Elia's leer, gebeden en werken meerdere kracht tot bescherming van het land was dan in het geweld van de oorlog. Vgl. onder, 2 Kon. 13:14.

20 en scheurde ze: Tot een teken van treurigheid, die hij maakte over de wegneming van zijn meester. Zie Gen. 37:29.

21 Hebr.: *scheuringen*.

22 T.w. die in een gelijke daad door Elia zijn kracht in het verdelen van de wateren recht tevoren bewezen had. Zie boven, vs. 8.

sloeg het water, en het werd herwaarts en daarheen verdeeld, en Elisa ging er door.

15 Als nu de kinderen van de profeten, die tegenover te Jericho waren, hem zagen, zo zeiden zij: De geest van Elia rust op Elisa; en zij kwamen hem tegemoet, en [23]bogen zich voor hem neer ter aarde.

16 En zij zeiden tot hem: Zie nu, er zijn bij [24]uw knechten vijftig [25]dappere mannen; laat hen toch heengaan, en uw heer zoeken, of [27]niet misschien de Geest van YHWH hem opgenomen, [26]en op één van de bergen, of in één van de dalen hem geworpen heeft. Maar hij zei: Zend niet.

17 Maar zij hielden bij hem aan [28]tot schamens toe; en hij zei: Zend. En zij zonden vijftig mannen, die drie dagen zochten, maar hem niet vonden.

18 Toen kwamen zij weer tot hem, daar hij te Jericho gebleven was; en hij zei tot hen: Heb ik tot u niet gezegd: Ga niet?

Het water van Jericho gezond gemaakt

19 En de mannen van de stad zeiden tot Elisa: Zie toch, de woning van deze stad is goed, zoals mijn heer ziet; maar het water is kwaad, en het land [29]onvruchtbaar.

20 En hij zei: [30]Breng mij een nieuwe schaal, en legt er zout in. En zij brachten ze tot hem.

21 Toen ging hij uit tot de waterwel, en wierp het zout daarin, en zei: Zo zegt YHWH: Ik heb dit water gezond gemaakt, er zal geen [31]dood noch [32]onvruchtbaarheid meer van worden.

22 Zo werd dat water gezond, tot op deze dag, naar het woord van Elisa, dat hij gesproken had.

De jongens en de beren bij Bethel

23 En hij ging van daar op naar Beth-el. Als hij nu de weg opging, zo kwamen kleine jongens uit de stad; [33]die bespotten hem, en zeiden tot hem: [34]Kaalkop, ga op, kaalkop, ga op!

24 En hij keerde zich achterom, en hij zag ze, en [35]vloekte [36]hen, in de Naam van YHWH. Toen kwamen twee beren uit het woud, en verscheurden daarvan twee en veertig kinderen.

25 En hij ging van daar naar de berg [37]Karmel; en van daar keerde hij weer naar Samaria.

HOOFDSTUK III

Joram regeert en volgt de zonde van Jerobeam, vs. 1, enz. trekt ten strijde tegen de Moabieten, met Josafat en met de koning van Edom, 4. als zij gebrek aan water krijgen, wordt God om raad gevraagd door de profeet Elisa, 10. God belooft water en overwinning over de vijanden, 16. en volbrengt Zijn belofte, 20.

De veldtocht tegen Moab

JORAM nu, de zoon van Achab, werd koning over Israël te Samaria, in het [1]achttiende jaar van Josafat, de koning van Juda, en hij regeerde twaalf jaren.

2 En hij deed dat kwaad was in de ogen van YHWH, maar niet zoals zijn vader en zoals zijn moeder; [a]want hij deed [2]dat opgerichte beeld van Baäl weg, dat zijn vader gemaakt had.

3 Evenwel hing hij [3]de zonden van Jerobeam, de zoon van Nebat, aan, die Israël deed zondigen; hij week daarvan niet af.

4 Mesa nu, de koning van de Moabieten, was een [4]veehandelaar, en bracht op aan de koning van Israël honderd duizend lammeren, en honderd duizend rammen met de wol.

23 Hem burgerlijke eer bewijzende, als een profeet, gekomen in Elia's plaats en rijk met zijn profetische gaven voorzien. Zie Gen. 18:2.

24 *uw knechten:* D.i. bij ons, die bereid zijn u te dienen.

25 Of: *sterke*. Hebr.: mannen, zonen van de dapperheid, sterkte, of kloekheid. Versta zulken, die bekwaam waren om deze reis en dit werk aan te nemen.

27 Zendt niet: Want hij wist voorzeker dat hij naar lijf en ziel tot God in de hemel opgenomen was.

26 Zij meenden dat hij hun niet voor altijd, maar alleen voor zekere dagen ontnomen was. Vgl. de aantekening op 1 Kon. 18:12.

28 *tot schamens toe:* Dit kan bekwamelijk verstaan worden van Elisa, omdat hij zolang moest gebeden worden, hoewel men het ook zou kunnen verstaan van de zonen van de profeten, omdat zij zolang en veel moesten bidden.

29 D.i. het land laat de vruchten van de aarde niet tot haar vollen wasdom en rijpheid komen; ja ook is het leven van de mensen en van de beesten, en ook huns lijfs dracht en vrucht, schadelijk, waardoor het land van inwoners beroofd wordt. Waarop het Hebreeuwse woord ziet, betekenende beroven van kinderen, mensen, of wat de mens lief is.

30 Hebr.: *neemt mij*; d.i. neemt en brengt mij. Zie Gen. 12:15.

31 Aan mensen en beesten.

32 T.w. niet alleen aan mensen en beesten, maar ook aan het land en het gewas van de aarde. Zie boven, vs. 19.

33 die bespotten hem: Uit verachting niet alleen zijns persoons, omdat hij kaal was, maar ook zijns ambts, omdat hij een profeet van de Heere was en dienvolgens een gedurig bestraffer van de afgoderij, die deze jongens van de jeugd af ingedronken hadden, en die daar binnen Behtel zo afgrijslijk gepleegd werd, dat de profeten deze stad Bethaven, dat is een huis van de ijdelheid en goddeloosheid genoemd hebben, Hos. 4:15; Amos 5:5.

34 Hebr.: *kaal*; d.i. die kaal is.

35 *vloekte hen:* Niet uit haat van hun personen, maar van de afgoderij, die zij zozeer beminden, dat zij de ware God en zijn trouwe dienaren, van de tijd dat zij enig verstand gehad hadden, geleerd en gewend waren vijandelijk te haten.

36 *in de Naam van YHWH:* D.i. door bevel en ingeving van de Heere; of met aanroeping zijns naams. In de naam van de Heere iets doen, is dat te doen: I. door bevel, last en drijving Gods, Deut. 18:19; 2 Kron. 33:18; Joh. 5:43; II. met het vertrouwen op Gods hulp en de aanroeping zijns naams, Ps. 44:6, en Ps. 63:5; III. om Godswil, of ter oorzaak van hem, Matt. 18:5; ter ere Gods, Kol. 3:17.

37 Zie 1 Kon. 18:19.

1 Dat het tweede jaar was van Ahazia's regering. Vgl. hiermede boven, 2 Kon. 1:17, en de aantekening.

– *a* 1 Kon. 16:32.

2 dat opgerichte: Versta, het opgerichte beeld van de afgod van de Sidoniërs, door Achab te Samaria opgericht. Zie 1 Kon. 16:32.

3 *de zonden:* Want hij diende de gouden kalven, die Jerobeam had laten maken; 1 Kon. 12:28, 12:29, enz.

4 D.i. hij had grote handel en rijkdom in vee en beesten, waarvan hij schatting moest geven, van die tijd af dat David hem onder zijn geweld gebracht had, 2 Sam. 8:12; nu, na de scheiding van de tien stammen van het huis Juda, hebben de koningen van Israël dit gebied over de Moabieten aan zich getrokken, gelijk de koningen van Juda ter andere zijde het gebied over de Edomieten behouden hebben, die onder Joram, de zoon van Josafat, zijn afvallig geworden, onder, 2 Kon. 8:20, gelijk de Moabieten van Israël onder Joram, de zoon van Achab, in vs. 5 en boven, 2 Kon. 1:1.

5 Maar het gebeurde, als Achab gestorven was, [b]dat de koning van de Moabieten [5]van de koning van Israël afviel.

6 Zo trok de koning Joram in die tijd uit Samaria, en monsterde geheel Israël.

7 En hij ging heen, en zond tot Josafat, de koning van Juda, zeggende: De koning van de Moabieten is van [6]mij afgevallen, zult u met mij trekken in de oorlog tegen de Moabieten? En hij zei: Ik zal opkomen; [c]zo [7]zal ik zijn, zoals u bent, zo mijn volk als uw volk, zo mijn paarden als uw paarden.

8 En [8]hij zei: Door welke weg zullen wij optrekken? Hij dan zei: [9]Door de weg van de woestijn van Edom.

9 Zo trok de koning van Israël heen, en de koning van Juda, en de [10]koning van Edom; en als zij zeven dagreizen rondgetrokken waren, zo had het leger en het vee, [11]dat hen navolgde, geen water.

10 Toen zei de koning van Israël: Ach, dat YHWH deze drie koningen geroepen heeft, om die in de hand van de Moabieten te geven!

Elisa voorspelt water en overwinning

11 En Josafat zei: [d]Is hier geen profeet van YHWH, dat wij door hem YHWH mochten vragen? Toen antwoordde één van de knechten van de koning van Israël, en zei: Hier is Elisa, de zoon van [12]Safat, die water op Elia's handen goot.

12 En Josafat zei: [13]Het woord van YHWH is bij hem. Zo trokken [14]tot hem af de koning van Israël, en Josafat, en de koning van Edom.

13 Maar Elisa zei tot de koning van [15]Israël: Wat heb ik met u te doen? [e]Ga heen tot de [16]profeten van uw vader, en tot de profeten van uw moeder. Maar de koning van Israël zei tot hem: [17]Nee, want YHWH [18]heeft deze drie koningen geroepen, om die in de hand van de Moabieten te geven.

14 En Elisa zei: Zo waarachtig als YHWH van de legermachten leeft, [19]voor [f]Wiens aangezicht ik sta, [20]zo ik niet het aangezicht van Josafat, de [21]koning van Juda, opnam, ik zou u niet aanschouwen, noch u aanzien!

15 Nu dan, [22]brengt mij een [23]speelman. En het gebeurde, als de speelman op de snaren speelde, dat [24]de hand van YHWH op hem [25]kwam.

16 En hij zei: Zo zegt YHWH: Maak in dit dal vele [26]grachten.

17 Want zo zegt YHWH: U zult geen wind zien, en u zult geen regen zien; toch zal dit dal met water vervuld worden, zodat u zult drinken, u en [27]uw vee, en uw beesten.

18 Daartoe is dat [28]slecht in de ogen van YHWH, Hij zal ook de Moabieten in uw hand geven.

19 [29]En u zult alle versterkte steden, en alle uitgelezen steden slaan, en zult alle [30]goede bomen vellen, en zult alle waterfonteinen stoppen; en alle goede stukken lands zult u [31]met stenen [32]verderven.

– *b* 2 Kon. 1:1.

5 *van de koning:* Hebr.: מֶלֶךְ, *tegen de koning van Israël overtrad*; zo in het volgende. Deze afval was geschied onder de regering van zijn broer Ahazia, na de dood zijns vaders Achab; boven, 2 Kon. 1:1.

6 *mij afgevallen:* Die ik ben de wettelijk opvolger in het koninkrijk van mijn vader, en daarom zulk een afval mij moest aantrekken, hoewel hij hier tevoren geschied is. Zie boven, 2 Kon. 1:1.

– *c* 1 Kon. 22:4.

7 *zal ik zijn:* Vgl. 1 Kon. 22;4, en zie de aantekening.

8 hij zei: Nl. Josafat, die dit vroeg, omdat hij de koning van Edom wilde meenemen. Men kan het ook verstaan van Joram, als zich willende beraden met Josafat.

9 *Door de weg:* T.w. om de Moabieten van achteren te bespringen.

10 *koning van Edom:* Die in deze tijd nog de stadhouder was van de koning van Juda, 1 Kon. 22:48. Vgl. hiermede de aantekening boven, vs. 4. Hij wordt hier een koning genoemd, omdat hij de plaats van een koning bewaarde; gelijk dit woord elders ook voor een gouverneur of regeerder genomen wordt. Zie Richt. 17:6.

11 dat hen navolgde: Hebr.: רַגְלֵי, dat in, of aan hun voeten was. Zie Richt. 4:10.

– *d* 1 Kon. 22:7.

12 die water: D.i. die Elia diende. Want dit is één van de diensten, die de knechten of dienaren hun heren plegen te doen.

13 *Het woord van YHWH:* Hij wil zeggen dat hij een trouw profeet van de ware God was, en vervolgens vanwege de Heer hun goeden raad zou kunnen geven.

14 *tot hem:* Nl. tot Elisa, denwelken men meent door Gods drijving het leger gevolgd en niet ver vandaar buiten het leger geweest te zijn.

15 *Wat heb ik:* Hebr.: מַה, *wat mij en u is? zo 2 Sam.* 16:10; Mark. 1:24; Luk. 4:34; Joh. 2:4.

– *e* 1 Kon. 18:19.

16 profeten uws vaders: Versta, tot de overige profeten Baäls, van het afgodische woud, en de kalveren Jerobeams. Van zodanigen zie 1 Kon. 18:19.

17 D.i. roer die dingen niet aan, of rep daar niet van.

18 want YHWH: Hij wil zeggen dat de reden, om welke zij zijn raad verzochten, zeer gewichtig was, zijnde door de tegenwoordige nood niet alleen zijn leven, maar ook van de twee andere koningen in het uiterste gevaar gebracht.

19 *voor Wiens:* D.i. die ik dien. Zie Deut. 10:8.

– *f* 1 Kon. 17:1.

20 zo ik niet: D.i. zo ik zijn persoon om zijn godzaligheid en vromigheid wil, met toegenegenheid en eerbieding niet aanzag, enz. Zie Gen. 32:20.

21 ik zou u niet: Hebr.: אַבִּיט, zo ik u zou aanschouwen, of, zo ik u zou aanzien!

22 *brengt mij:* Hebr.: קְחוּ, *neemt mij*; zo boven, 2 Kon. 2:20.

23 Het Hebreeuwse woord betekent eigenlijk een, die op muzikale instrumenten speelt, als harp, cither, luit, enz. Zodanig spel schijnt de profeet begeerd te hebben, om zijn hart eensdeels te stillen over de ongezindheid, die hij tegen de koning Joram had, anderdeels door lofzangen en gebeden, die men speelde, tot God op te heffen, en zo zich te bereiden om wat hem God openbaren zou in een welbereid hart te ontvangen. Vgl. 1 Sam. 10:5.

24 *de hand van YHWH:* Versta door deze de kracht van profeteren, om deze koningen raad te geven en te voorzeggen wat er gebeuren zou. Zulke krachten hadden de profeten niet ten allen tijde, maar als het de Heer beliefde die hun te verlenen. Zie onder, 2 Kon. 4:27; Ez. 1:3. Hoewel zij met vasten, zingen, bidden en lezen van de Heilige Schrift zich bereiden moesten, om die te ontvangen; Dan. 2:17, 2:18.

25 Hebr.: *was, of, werd.*

26 Hebr.: *grachten, grachten*; d.i. vele grachten, hier en daar. Zie van deze verdubbeling eens woords Gen. 14:10.

27 *uw vee:* Zie Gen. 36:6.

28 Hebr.: *licht*; d.i. boven de weldaad die u begeerd hebt, te weten overvloed van water, zal u de Heer nog geven dat u niet begeerd hebt; victorie over uw vijanden.

29 En u: Dat is niet alleen een bevel van wat zij doen moesten, maar ook een belofte van wat zij daarmede uitrichten zouden tot hun profijt en afbreuk van de vijanden.

30 *goede bomen:* D.i. een speciaal bevel, uitgenomen van de gemene regel, Deut. 20:19, of, deze regel is te verstaan alleen van de langdurige belegering van enige stad en niet van de haastige verwoesting van een land.

31 *met stenen:* D.i. door stenen daarop te werpen onvruchtbaar en onbruikbaar maken, zodat het door deze verwoesting daarmede zal zijn als met een mens, die van allen beschadigd en verlaten zijnde, treurt en kwijnt.

32 Hebr.: *doen treuren, of weedoen.*

20 En het gebeurde 's morgens, [33]als men het voedseloffer offert, dat er, ziet, water door de weg van Edom kwam, en het land met water vervuld werd.

21 Toen nu al de Moabieten hoorden, dat koningen opgetrokken waren, om tegen hen te strijden, zo werden zij samen geroepen, van al degenen af, die [34]de gordel aangordden en daarboven, en zij stonden aan [35]de grens.

22 En toen zij zich 's morgens vroeg opmaakten, en de zon over dat water oprees, zagen de Moabieten dat water tegenover [36]rood, zoals bloed.

23 En zij zeiden: Dit is bloed; de koningen [37]hebben voorzeker zich met het zwaard verdorven, en hebben de één de ander verslagen; nu dan aan de buit, u Moabieten!

24 Maar als zij aan het leger van Israël kwamen, maakten zich de Israëlieten op, en sloegen de Moabieten; en zij vluchtten van hun aangezicht; ja, [38]zij kwamen [39]in het land, slaande ook de Moabieten.

25 De steden nu braken zij af, en ieder wierp zijn steen op alle goede stukken lands, en zij vulden ze, en stopten alle waterfonteinen, en velden alle goede bomen, totdat zij in [40]Kir-hareseth [41]alleen de stenen daarvan lieten overblijven; en de [42]slingeraars omsingelden en sloegen hen.

26 Maar als de koning van de Moabieten zag, dat hem de strijd te sterk was, nam hij tot zich zevenhonderd mannen, die het [43]zwaard uittrokken, om door te breken [44]tegen de koning van Edom; maar zij konden niet.

27 Toen nam [45]hij zijn eerstgeboren zoon, die in zijn plaats koning zou worden, en offerde hem als brandoffer op de muur. [46]Daaruit werd een zeer grote toorn in Israël; daarom trokken zij van hem af, en keerden weer in hun [47]land.

HOOFDSTUK IV

Elisa vermenigvuldigt door een wonder de olie van een arme weduwe, vs. 1, enz. Hij wordt door de Sunamitische geherbergd, 8. hij belooft haar een zoon, 12. die zij krijgt, 17. de zoon sterft, 18. die Elisa weer levend maakt, 29. hij ontneemt de kolokwinten hun giftigheid, 38. en spijst honderd mannen met twintig gerstebroden en groene aren, 42.

De olie van de weduwe vermeerderd

EEN vrouw nu uit de vrouwen van de [1]zonen van de profeten riep tot Elisa, zeggende: Uw knecht, mijn man, is gestorven, en u weet, dat uw knecht YHWH was vrezende; nu is de [2]schuldheer gekomen, [a]om mijn beide kinderen voor zich [3]tot knechten te nemen.

2 En Elisa zei tot haar: Wat zal ik u doen? Geef mij te kennen, wat u in het huis hebt. En zij zei: Uw dienstmaagd heeft niet met al in het huis, dan een [4]kruik met olie.

3 Toen zei hij: Ga, eis voor u kruiken van buiten, van al uw buren lege kruiken; maak er niet [5]weinig te hebben.

4 Kom dan in, en [6]sluit de deur [7]voor u en voor uw zonen toe; daarna [8]giet in al die kruiken, en zet weg, dat vol is.

5 Zo ging zij van hem, en sloot de deur voor zich en voor haar zonen toe; die brachten haar de kruiken toe, en zij goot in.

6 En het gebeurde, als die kruiken vol waren, dat zij tot haar zoon zei: Breng mij nog een kruik

33 als men: Zie 1 Kon. 18:29.

34 *de gordel:* T.w. een krijgsgordel met het geweer, en dat voor hun eerste reis. D.i. die nu eerst bekwaam bevonden werden om de wapenen te gebruiken en in de krijg te trekken.

35 de landpale: Versta, van hun land, te weten om hun vijanden daaruit te houden.

36 Deze roodheid was veroorzaakt door de stralen van de zon, die nu eerst begon zich aan de aardbodem te vertonen.

37 *hebben voorzeker:* Hebr.: נָחֳרֹבוּ, *verdervende zich verdorven*; d.i. zekerlijk of gansel̈ijk verdorven, verdaan, of vernield. Het Hebreeuwse woord betekent eigenlijk verwoesten, waarvan het woord zwaard bij de Hebreën zijn benaming heeft, omdat het verwoesting maakt. De zin dan is dat zij zich door onderlinge moorderij verdaan en zo het leger verwoest hebben.

38 zij kwamen: Nl. de Israëlieten, die hun victorie vervolgende, de Moabieten tot in hun land verjaagd en daar ook verslagen en gedempt hebben.

39 *in het land:* Hebr.: הַכּוֹת, *in hun*. Versta, het land van de Moabieten, waaruit deze meenden de Israëlieten uit te keren, boven, vs. 21. Anders worden deze woorden aldus vertaald: En zij sloegen hen in hun [land], slaande ook [het land] van de Moabieten. De zin is enerlei.

40 Één van de voornaamste en sterkste steden van de Moabieten, hebbende een stenen muur, waarvan zij schijnt haar naam gekregen te hebben. Zie daarvan ook Jes. 16:7.

41 *de stenen:* Versta, de stenen muur van de genoemde stad, denwelken de Israëlieten onverbroken gelaten hebbende, nadat zij alle andere steden afgebroken en het platteland afgelopen en verwoest hadden.

42 D.i. met hun slingers en ander krijgsgereedschap bedreven zij zoveel geweld, dat de burgers hun stadsmuren niet beschermen konden en vele van hen verslagen werden.

43 Zie de betekenis van deze manier van spreken, Richt. 8:10.

44 Of: *tot, of door het leger van de koning*.

45 Nl. de koning van de Moabieten, die om de hulp zijns afgods Chamos in deze nood te verkrijgen, zijn eerstgeboren zoon op de stadsmuur, in het aanzien van de belegeraars ten brandoffer heeft geofferd. Want door zodanige offerande meenden de afgodendienaars hun afgoden de allermeeste dienst en eer te bewijzen, zich zinloos wijsmakende dat zij hierin Abrahams navolgers waren. Anderen menen dat hij geofferd heeft niet zijn zoon, maar de zoon van de koning van Edom, die hij [gelijk zij zeggen] zou gevangen hebben in de uitval, als hij met zevenhonderd mannen poogde door het leger van de koning van Edom door te breken; in vs. 26. Tot bewijs van dit gevoelen wordt voorgebracht Amos 2:1. Zie exempelen dergenen, die hun kinderen aan de afgoden geofferd hebben, Ps. 106:37; Ez. 20:31, dat God op lijfstraf verboden had, Lev. 20:2.

46 T.w. omdat zij door deze harde belegering en onverzoenlijken oorlog de koning van de Moabieten tot deze desperate en wrede daad gebracht hadden.

47 Anders: *tegen;* verstaande deze toorn specialijk van de koning van Edom en zijn leger, om de gruwelijke moord zijns zoons.

1 *zonen van de profeten:* Zie 1 Kon. 20:35.

2 D.i. die ik schuldig ben van geleend geld, of gekocht goed, of anders.

– *a* Lev. 25:39.

3 *tot knechten:* D.i. tot lijfeigenen, t.w. opdat hij die als zulke, òf zelf gebruike, òf aan anderen verkope voor wat ik hem schuldig ben en niet kan betalen. Zie van deze soort van de dienstbaarheid de wet van God, Lev. 25:39.

4 T.w. die vol olie was, of immers waar enige olie nog in was.

5 Zowel uit uw eigen huis als van anderen geleend, en tezamen bijeengebracht.

6 T.w. opdat niemand u hinderlijk zij, noch in het werk, dat ik u beveel, noch in de aandacht, die u daarover tot YHWH hebben moet.

7 *voor u:* Of: *over, of, naast u*.

8 *giet in:* T.w. olie uit uw kruik.

aan; maar hij zei tot haar: Er is geen kruik meer. En de olie [9]stond stil.

7 Toen kwam zij, en gaf [10]het de man van God te kennen; en hij zei: Ga heen, verkoop de olie, en betaal uw schuldheer; u dan met uw zonen, leef bij het [11]overige.

De Sunamitische vrouw en haar zoon

8 Het gebeurde ook op een dag, als Elisa naar [12]Sunem doortrok, dat daar een [13]grote vrouw was, die hem aanhield om [14]brood te eten. Verder gebeurde het, telkens hij doortrok, week hij daarin, om brood te eten.

9 En zij zei tot haar man: Zie nu, ik heb gemerkt, dat deze man van God [15]heilig is, die bij ons altijd doortrekt.

10 Laat ons toch een kleine [16]opperkamer van een wand maken, en laat ons daar voor hem zetten een bed, en tafel, en stoel, en kandelaar; zo zal het gebeuren, wanneer hij tot ons komt, dat hij daar inwijke.

11 En het gebeurde op een dag, dat hij daar kwam; en hij week in die opperkamer, en legde zich daar neer.

12 Toen zei hij tot zijn [17]jongen Gehazi: Roep deze Sunamietische. En als hij ze geroepen had, stond zij voor [18]zijn aangezicht.

13 (Want hij had [19]hem gezegd: Zeg nu tot haar: Zie, u bent zorgvuldig voor ons geweest, met al [20]deze zorgvuldigheid; wat is er voor u te doen? Is er iets om voor u te spreken tot de koning, of tot de oorlogsoverste? En zij had gezegd: [21]Ik woon in het midden van mijn volk.

14 Toen had [22]hij gezegd: Wat is er dan voor haar te doen? En Gehazi had gezegd: Zij heeft toch geen zoon, en haar man is oud.

15 Daarom had [23]hij gezegd: Roep haar. En als hij ze geroepen had, stond zij [24]in de deur.)

16 En hij zei: [25]Op deze vastgestelde [b]tijd, ongeveer deze [26]tijd van het leven zult u een zoon omhelzen. En zij zei: Nee, mijn heer, u, man van God, [27]lieg tegen uw dienstmaagd niet.

17 En de vrouw werd zwanger, en baarde een zoon op die vastgestelde tijd, ongeveer de tijd van het leven, die Elisa tot haar gesproken had.

Elisa wekt het gestorven kind op

18 Toen nu het kind groot werd, gebeurde het op een dag, dat het uitging tot zijn vader, tot de maaiers.

19 En het zei tot zijn vader: [28]Mijn hoofd, mijn hoofd! [29]Hij dan zei tot een jongen: Draag hem tot zijn moeder.

20 En hij droeg hem, en bracht hem tot zijn moeder. En hij zat op haar knieën tot aan de middag toe; toen stierf hij.

21 En zij ging [30]op, en legde hem op het bed van de man van God; daarna sloot zij [31]voor hem [32]toe, en ging uit.

22 En zij riep om haar man, [33]en zei: Zend mij toch één van de jongens, en één van de ezelinnen, dat ik tot de man van God lope, en wederkome.

23 En hij zei: Waarom gaat u vandaag tot hem? Het is [34]geen nieuwe maan, noch sabbat. En zij zei: [35]Het zal wel zijn.

24 Toen zadelde zij de ezelin, en zei tot haar jongen: Drijf, en ga voort; [36]houd mij niet op voort te rijden, tenzij dan dat ik het u zeg.

25 Zo trok zij heen, en kwam tot de man van God, tot de berg [37]Karmel. En het gebeurde, als de man van God haar van tegenover zag, dat hij tot Gehazi, zijn jongen, zei: Zie, daar is de Sunamietische.

9 *stond stil:* D.i. werd niet meer vermenigvuldigd, omdat de kruik, waaruit zij gegoten had, niet meer olie uitgaf.

10 *de man van God:* Nl. Elisa. Zie Richt. 13:6.

11 T.w. van de olie, of van het geld, dat u van de olie boven uw schuld gemaakt zult hebben.

12 Zie 1 Kon. 1:3.

13 *grote vrouw:* Van afkomst, van naam en van middelen. Zie Gen. 24:35 en de aantekening. Idem, vgl. 1 Sam. 25:2.

14 D.i. zijn maal bij haar te houden. Zie Gen. 31:54, zo in het volgende.

15 *heilig is:* Zie Lev. 19:2.

16 Hebr.: *opperkamer van de wand;* d.i. een kamertje, dat met een wand afgeschut was. Het Hebreeuwse woord is gebruikt van stenen muren, boven, 2 Kon. 3:25, en van houten wanden, Lev. 1:15, waar van de wand van het altaar gesproken wordt, die van hout gemaakt was, Ex. 27:1. Anders: van, of met wanden.

17 Of: *knecht, of dienaar*. Het Hebreeuwse woord wordt niet alleen van jongelingen gezegd, maar ook van volwassen mannen. Zie Gen. 22:5 hoedanig een Gehazi schijnt geweest te zijn, uit wat verhaald wordt onder, 2 Kon. 5:27.

18 *zijn aangezicht:* D.i. voor Elisa.

19 *hem gezegd:* Nl. zijn dienaar Gehazi.

20 Het woord betekent zodanige zorg, die met vrees en bevinding verenigd is, waardoor men bezorgd is iets noodzakelijks na te laten, of naar behoren niet te verrichten. Vgl. Luk. 10:40, 10:41.

21 Ik woon: D.i. ik heb vrede en vriendschap met het volk, waaronder ik woon, zodat ik met niemand iets uitstaande heb, uit welke oorzaak ik de koning of zijn krijgsoverste zou behoeven lastig te vallen.

22 hij gezegd: Nl. Elisa tot zijn dienaar Gehazi, als hij zijn heer Elisa het antwoord van de vrouw aangediend had.

23 hij gezegd: Nl. Elisa tot zijn dienaar Gehazi.

24 *in de deur:* T.w. van het kamertje van de profeet. Vgl. dit met vs. 12 waarop het gepast moet worden, na het verhaal van de tussenrede, begrepen in vs. 13, 4:14, 4:15.

25 *Op deze:* D.i. op deze tijd van het jaar; zo in vs. 17. Zie deze zelfde woorden Gen. 18:14.

– *b* Gen. 18:10; idem v. 14.

26 Zie Gen. 18:10.

27 D.i. geef mij niet de belofte van enig goed, waarvan de vervulling niet zou volgen.

28 *Mijn hoofd:* Zo geeft het kind te kennen de pijn, die het in zijn hoofd gevoelde.

29 Hij dan zei: Te weten, de vader.

30 *op, en legde hem:* T.w. naar de opperkamer, die zij voor Elisa had laten maken. Zie boven, vs. 10.

31 *voor hem:* Zie boven, vs. 4.

32 T.w. de deur.

33 en zei: D.i. liet hem aanzeggen.

34 *geen nieuwe maan:* Dit zegt hij, omdat de vromen, die nog in Israël overgebleven waren, de nieuwe maanden, sabbaten en andere vierdagen besteedden in godsdienstige werken, en tot dat einde de profeten van de Heere verzochten, die vergadering hielden tot bewaring van de rechte leer en de zuivere godsdienst.

35 *Het zal wel zijn:* Hebr.: שָׁלוֹם, *vrede*. Zie Gen. 37:14. Zij wil zeggen dat alle dingen wel zouden wezen, omdat zij tot een goed einde deze reis deed; ondertussen verzwijgt zij voor haar man de dood haars zoons, zowel om hem niet plotseling te bedroeven, alsook opdat haar reis niet zou belet worden.

36 *houd mij niet op:* D.i. wil om mijns gemaks wil de reis niet verachteren of vertragen.

37 Zie 1 Kon. 18:19.

26 Nu loop toch haar tegemoet, en zeg tot haar: [38]Is het wel met u? Is het wel met uw man? Is het wel met uw kind? En zij zei: Het is wel.

27 Toen zij nu tot de man van God op de berg kwam, [39]vatte zij zijn voeten. Maar Gehazi trad toe, om haar [40]af te stoten. Maar de man van God zei: Laat ze geworden; want haar ziel [41]is in haar bitter bedroefd, en YHWH heeft het voor mij verborgen, en mij niet verkondigd.

28 En zij zei: [42]Heb ik een zoon van mijn heer begeerd? [c]Zei ik niet: [43]Bedrieg mij niet?

29 En hij zei tot Gehazi: [44]Gord uw middel, en neem mijn staf in uw hand, en ga heen; zo [d]u iemand vindt, [45]groet hem niet; en zo u iemand groet, antwoord hem niet; en [46]leg mijn staf op het aangezicht van de jongen.

30 Maar de moeder van de jongen zei: [47]Zo waarachtig als YHWH leeft en uw ziel leeft, [48]ik zal u niet verlaten! Hij stond dan op, en volgde haar na.

31 Gehazi nu was voor hun aangezicht doorgegaan; en hij legde de staf op het aangezicht van de jongen; maar er was [49]geen stem, noch opmerking. [50]Zo keerde hij weer hem tegemoet, en bracht hem boodschap, zeggende: De jongen is niet [51]ontwaakt.

32 En toen Elisa in het [52]huis kwam, ziet, zo was de jongen dood, zijnde gelegd op [53]zijn bed.

33 Zo [54]ging hij in, en [e]sloot de deur voor [55]hen beiden toe, en bad tot YHWH.

34 En hij [56]klom op, en [57]legde zich neer op het kind, en leggende zijn mond op zijn mond, en zijn ogen op zijn ogen, en zijn handen op zijn handen, breidde zich over hem uit. En het vlees van het kind werd warm.

35 Daarna kwam hij weer, en wandelde in het huis eens herwaarts, en eens daarheen, [58]en klom weer op, en breidde zich over hem uit; [f]en de jongen niesde tot zevenmaal toe; daarna deed de jongen zijn ogen open.

36 En hij riep Gehazi, en zei: Roep deze Sunamietische. En hij riep ze, en zij kwam tot hem; en hij zei: Neem uw zoon op.

37 Zo kwam zij, [59]en viel voor zijn voeten, en boog zich ter aarde, en zij nam haar zoon op, en ging uit.

De dood in de pot en de spijziging

38 Als nu Elisa weer te [60]Gilgal kwam, zo was er honger in dat land, en de zonen van de profeten [61]zaten voor zijn aangezicht; en hij zei tot zijn jongen: [62]Zet de grote pot aan, en kook moes voor de zonen van de profeten.

39 Toen ging er één uit in het veld, om moeskruiden te lezen, en hij vond een [63]wilde wijnstok, en las daarvan, zijn kleed vol [64]wilde kolokwinten, en kwam, en sneed ze in de moespot; want zij kenden [65]ze niet.

38 *Is het wel met u:* Hebr.: שָׁלוֹם, *hebt u vrede? heeft uw man vrede? enz.* Zie Gen. 29:6.

39 *vatte zij:* Dit deed zij niet alleen uit ootmoedige eerbieding, maar ook uit ijverige genegenheid om wat van Elisa te verzoeken, begerende dat hij zich niet verroeren zou uit zijn plaats, voordat hij haar gehoord zou hebben. Vgl. Matt. 28:9.

40 *af te stoten:* T.w. opdat zij zijn heer niet moeilijk zou vallen. Vgl. Mark. 10:13. Marcus 10:13: En zij brachten kinderen tot Hem, opdat Hij ze aanraken zou; en de discipelen bestraften degenen, die ze tot Hem brachten.

41 *is in haar:* Hebr.: מָרָה, *is haar bitter*; d.i. met enig verdriet, dat haar zeer ter harte gaat, bevangen. Bitterheid wordt voor droefenis en kwelling van het hart genomen; Gen. 26:35; Ruth 1:20; 1 Sam. 1:10, en 1 Sam. 22:2; Job 3:20, en Job 7:11, en Job 9:18; Spreuk. 14:10.

42 *Heb ik een zoon:* Zij wil zeggen dat zij die van Elisa niet begeerd had maar dat hij vanzelf haar die beloofd had, en daarom nu met zijn gebeden behoorde te maken dat zij hem wederkrijgen mocht.

– *c* 2 Kon. 4:16.

43 *Bedrieg mij niet:* Anders: *zeg mij geen geluk toe.*

44 *Gord uw lenden:* T.w. om de reis, die hem hier belast wordt, te vaardiger af te doen, waartoe de langheid van de kleren, die de mannen droegen, hinderlijk was. Vgl. 1 Kon. 18:46; 2 Kon. 9:1; Jer. 1:17.

– *d* Lukas 10:4.

45 *groet hem niet:* Hebr.: תְּבָרֵךְ, *zegen hem niet*. Zie Gen. 31:55. Het is een manier van spreken, te kennen gevende dat hij zijn reis moest bespoedigen en daarin geen voorvallende verachtering aannemen, maar van zich afweren. Vgl. Luk. 10:4.

46 *leg mijn staf:* Tot een teken van het wonderwerk, dat God doen zal. Zo heeft God gewrocht door de staf van Mozes, Ex. 14:16; door de mantel van Elisa, 2kon. 2:8; door de zweetdoeken en gordel van Paulus, Hand. 19:12. Dat kwam alleen van de kracht van God, waarvan deze dingen maar middelen en tekenen waren, als het God beliefde daardoor te werken.

47 Zo waarachtig: Zie boven, 2 Kon. 2:2.

48 ik zal u niet: Hebr.: אֶעֱזָבֶךָּ, zo ik u verlate!

49 D.i. geen teken van het leven. De reden was, omdat Elisa zijn gebed tot God nog niet gedaan had, waarzonder de oplegging van de staf vruchteloos was. Nu had hij zijn gebed niet gedaan, omdat hij door het ernstig aanhouden van de moeder vanzins geworden was, zelf tot het kind te gaan en daar zijn gebed tot de Heer uit te storten, dat hij anders in zijn eigen huis gedaan zou hebben.

50 D.i. gehoor, of toeluistering.

51 T.w. van de slaap van de dood. Vgl. Jes. 26:19; Dan. 12:2.

52 *huis kwam:* T.w. van de Sunamietische vrouw.

53 *zijn bed:* T.w. van de man van God, boven, vs. 21, welk bed was op de kamer, die de Sunamietische voor de profeet in haar huis had laten maken, boven, vs. 10.

54 *ging hij in:* Versta, in de kamer, waarin hij somtijds was geherbergd geweest en waar het dode lichaam op het bed lag.

– *e* Matt. 6:6.

55 *hen beiden toe:* Nl. voor hem en voor het kind.

56 *klom op:* T.w. op het bed, waar het dode kind op lag, zo in vs. 35.

57 *legde zich:* Zie gelijk exempelen 1 Kon. 17:21; Hand. 20:10.

58 en klom weer op: De mirakelen worden volmaakt tweezins: I. straks en op staanden voet, als 1 Kon. 18:37, 18:38; Joh. 11:43, 11:44, en onder, vs. 41, enz.; II. somtijds allengskens, gelijk hier, 1 Kon. 18:44, 18:45; Mark. 8:24, 8:25.

– *f* 1 Kon. 17:21; 2 Kon. 8:1; Hand. 20:10.

59 en viel: Om hem met burgerlijke eerbieding te bedanken voor de weldaad, die God door zijn dienst aan haar bewezen had.

60 Zie boven, 2 Kon. 2:1.

61 T.w. als discipelen voor zijn voeten, om van hem als van hun meester en leraar onderwezen te worden. Zie boven, 2 Kon. 2:3.

62 *Zet de grote pot aan:* Of: *schik, of maak de grote pot toe.*

63 wilden wijnstok: Hebr.: פַּקֻּעַת, wijnstok van het veld; d.i. die in het veld, of in het wild wast; zo meteen, kolokwinten van het veld; d.i. wilde kolokwinten; gewoonlijk genoemd kouwoerden over zee, of kwintappels.

64 *wilde kolokwinten:* Welks ranken men schrijft de ranken van de wijnstok niet ongelijk te zijn. Het kan wezen dat zij bij deze wilde wijnstok opgelopen en met de ranken daarvan en bladeren vermengd zijn geweest, gelijk de wilde kouwoerden plegen te doen; of dat de namen van wilden wijnstok en wilde kolokwinten vermits de gelijkheid van de bladeren en ranken verwisseld zijn.

65 *kenden ze niet:* Nl. dat zijne vrucht zo bitter en schadelijk was.

40 Daarna [66]schepten zij voor de [67]mannen op
om te eten; en het gebeurde, als zij aten van dat
moes, dat zij riepen en zeiden: Man van God, de
[68]dood is in de pot! En zij konden [69]het niet eten.
41 Maar hij zei: [70]Breng dan meel; en hij wierp
[g]het in de pot; en hij zei: Schep voor het volk op,
dat zij eten. Toen was er [71]niets kwaads in de pot.
42 En er kwam een man van [72]Baäl-salisa,
en bracht de man van God broden van de
eerstelingen, twintig gerstebroden, en groene
aren in haar [73]hulzen; en hij zei: Geef aan [74]het
volk, dat zij eten.
43 Maar zijn dienaar zei: [75h]Wat zou ik dat aan
honderd mannen voorzetten? En hij zei: Geef
aan het volk, dat zij eten; want zo zegt YHWH:
Men [i]zal eten en overhouden.
44 Zo zette hij het hun voor, en zij aten, en zij
hielden over, naar het woord van YHWH.

HOOFDSTUK V

Naäman komt tot Elisa om van zijn melaatsheid genezen te worden, vs. 1, enz. Gelast zijnde zich in de Jordaan te wassen, neemt hij dat eerst smadelijk op, 10. daarna doet hij het, 14. hij wordt genezen, 14. neemt afscheid van Elisa, die zijn geschenken weigert aan te nemen, en laat hem gaan in vrede, 15. Zijn knecht Gehazi neemt geschenken van hem aan, 20. waarover hij met Naämans melaatsheid gestraft wordt, 25.

Naäman van zijn melaatsheid genezen

NAÄMAN nu, de oorlogsoverste van de koning
van Syrië, was een [1]groot man voor het aan-
gezicht van zijn [2]heer, [3]en van hoog aanzien;
want door hem had YHWH de Syriërs verlossing
[4]gegeven; zo was deze man een strijdbaar held,
maar melaats.
2 [5]En er waren [6]benden uit Syrië getrokken, en
hadden een klein meisje uit het land van Israël
als gevangene gebracht, die [7]in de dienst van de
huisvrouw van Naäman was.
3 Deze zei tot haar vrouw: Och, of mijn heer
was voor het aangezicht van de profeet, die te Sa-
maria is, dan zou hij hem van zijn melaatsheid
[8]ontledigen.
4 Toen ging [9]hij [10]in en gaf het zijn heer te
kennen, zeggende: Zo en zo heeft het meisje
gesproken, dat uit het land van Israël is.
5 Toen zei de koning van Syrië: Ga heen, kom,
en ik zal een brief aan de koning van Israël
zenden. En hij ging heen, en [11]nam [12]in zijn hand
[13]tien talenten zilver, en zes duizend [14]sikkels
goud, en tien [15]wisselklederen.
6 En hij bracht de brief tot de koning van Israël,
zeggende: Zo wanneer nu deze brief tot u zal
gekomen zijn, zie, ik heb mijn knecht Naäman
tot u gezonden, dat u hem [16]ontledigt van zijn
melaatsheid.
7 En het gebeurde, als de koning van Israël de
brief gelezen had, dat hij zijn kleren scheurde,
en zei: [a]Ben ik dan God, om te doden en levend te
maken, dat deze tot mij zendt, om een man van
zijn melaatsheid te ontledigen? Want werkelijk,
merkt toch, en ziet, dat hij oorzaak tegen mij
[17]zoekt.
8 Maar het gebeurde, als Elisa, de man van God,
gehoord had, dat de koning van Israël zijn kleren
gescheurd had, dat hij tot de koning zond, om te
zeggen: [18]Waarom hebt u uw kleren gescheurd?
Laat hem nu tot mij komen, zo zal hij weten, dat
er een profeet in Israël is.

66 Hebr.: *goten zij uit*; d.i. schepten op en goten in, t.w. in de vaten waaruit zij eten zouden.
67 Nl. de zonen van de profeten.
68 D.i. een voedsel, waaraan men de dood zou kunnen eten. Vgl. Ex. 10:17.
69 T.w. om de grote bitterheid wil.
70 *Brengt dan meel:* Hebr.: קְחוּ־קֶמַח, *neemt*; d.i. neemt en brengt. Zie Gen. 12:15.
– *g* Ex. 15:25.
71 *niets kwaads:* Hebr.: רָע, *geen kwaad ding*. Dit had het meel niet weggenomen, maar de kracht van God, waarvan het meel alleen een teken en middel was.
72 Een landschap in Benjamin. Zie 1 Sam. 9:4.
73 Of: *in hun huisjes*; versta, dat zij in hun kaf nog staken, niet uitgedorst zijnde. Anders: in zijn kleed.
74 *het volk:* D.i. de zonen van de profeten.
75 *Wat zou ik:* Hebr.: אֶתֵּן, *voor hun aangezicht zetten*. Hij acht de broden weinig, vergelijkende de veelheid van het volk, die honderd in getal waren, bij de kleinheid van de broden, van welke een man [zo men houdt] gemakkelijk twintig dragen kon. Vgl. Joh. 6:9.
– *h* Joh. 6:9.
– *i* Joh. 6:11.
1 *groot man:* D.i. van groot vermogen, uit oorzaak van zijn goede deugden en grote daden. Vgl. Ex. 11:3.
2 Nl. van de koning van Syrië. Zo onder, vs. 4, 5:18.
3 en van hoog aanzien: Hebr.: פָּנִים, verheven van aangezicht; d.i. zeer groot geacht en gezien bij allen. Anders: aangenaam; naar een manier van spreken, van welke zie Gen. 32:30.
4 T.w. in krijgsnoden en algemene gevaren van het land, door zijn wijzen raad en mannelijke daden.
5 En er waren: Of: de Syriërs waren uitgetogen bij benden.
6 Het Hebreeuwse woord betekent hopen en vergaderingen van krijgslieden, die in het land tot roven en plunderen uitvallen. Zo 1 Sam. 30:8, onder, 2 Kon. 13:21, en 2 Kon. 24:2.
7 *in de dienst:* Hebr.: פְּנֵי, *voor het aangezicht van de huisvrouw van Naäman d.*i. die Naämans huisvrouw diende. Zo, voor iemands aangezicht staan, is hem dienen. Zie Deut. 1:38; 1 Kon. 1:2. Anders: die voor het aangezicht van de huisvrouw van Naäman was; d.i. in haar aanwezigheid.
8 Sommigen menen dat dit ziet op de afzondering van de melaatsen en hunne vergadering tot het volk, wanneer zij genezen waren. Zie Num. 12:14. Zo onder, vs. 6, 5:7, 5:11. Hebr.: verzamelen. Welke manier van spreken, iemand van zijn melaatsheid verzamelen, zoveel is als de melaatsheid van iemand verzamelen; d.i. wegnemen; omdat wat, dat men verzamelt, weggenomen wordt van de plaats, vanwaar men het verzamelt. Zie Ps. 26:9.
9 Nl. Naäman de Syriër, als men hem de woorden van de Israëlietische dochter aangezegd had.
10 T.w. tot de koning, zijn heer.
11 T.w. tot een vrijwillig geschenk om de profeet daarmede te vereren. Zie 1 Kon. 14:3.
12 *in zijn hand:* D.i. met hem. Vgl. 1 Sam. 9:8; 2 Sam. 8:10; 1 Kon. 14:3; onder, 2 Kon. 8:8.
13 *tien talenten:* Zie van een talent Ex. 25:39.
14 sikkelen gouds: Zie van de waarde eens gemenen gouden sikkels Gen. 24:22; Num. 7:14.
15 Zie Gen. 45:22.
16 T.w. door middel van uw profeet Elisa, gelijk men kan oordelen dit zijn mening geweest te zijn, uit wat boven, vs. 4, verhaald is; maar de koning van Israël heeft dit zo verstaan, alsof hij in eigen persoon door de brief belast geweest was, de vorst Naäman van zijn melaatsheid te genezen, gelijk blijkt uit vs. 7.
– *a* Deut. 32:39; 1 Sam. 2:6.
17 T.w. om mij oorlog aan te doen als ik deze Naäman niet genees, want hij weet wel dat dit in mijn vermogen niet is.
18 *Waarom hebt u:* Hij wil zeggen dat hij om deze oorzaak zijn kleren niet behoorde gescheurd, maar wel de Heer door hem raad gevraagd te hebben. Vgl. boven, 2 Kon. 1:6, 1:16.

9 Zo kwam Naäman met zijn paarden en met [19]zijn wagen, en stond voor de deur van het huis van Elisa.

10 Toen zond Elisa tot hem een bode, zeggende: Ga heen en was u [20]zevenmaal in de Jordaan, en uw vlees zal u [21]terugkomen, en [22]u zult rein zijn.

11 Maar Naäman werd zeer boos, en trok weg, en zei: Zie, [23]ik zei bij mij zelf: Hij [24]zal zeker uitkomen, en staan, en de Naam van YHWH, Zijn God, aanroepen, en zijn hand over de plaats [25]strijken, en [26]de melaatse ontledigen.

12 Zijn niet [27]Abana [28]en Farpar, de rivieren van Damascus, beter dan alle wateren van [29]Israël; zou ik mij in die niet kunnen wassen en rein worden? Zo wendde hij zich, en trok weg met woede.

13 Toen traden zijn knechten toe, en spraken tot hem, en zeiden: [30]Mijn vader, zo die profeet tot u een [31]grote zaak gesproken had, zou u ze niet gedaan hebben? Hoeveel te meer, aangezien hij tot u gezegd heeft: Was u, en u zult rein zijn?

14 Zo klom hij af, en doopte zich in de Jordaan zevenmaal, naar het woord van de man van God; [b]en zijn vlees kwam weer, zoals het vlees van een kleine jongen; en hij werd rein.

15 Toen keerde hij weer tot de man van God, hij en [32]zijn hele leger, en kwam, en stond voor zijn aangezicht en zei: Zie, nu weet ik, dat er geen God is op de hele aarde, dan in Israël! Nu dan, neem toch een [33]zegen van uw knecht.

16 Maar hij zei: Zo waarachtig als YHWH leeft, [34]voor Wiens aangezicht ik sta, [35]als ik het neme! En hij hield bij hem aan, opdat hij het nam, maar hij weigerde het.

17 En Naäman zei: [36]Zo niet; laat toch [37]uw knecht [38]gegeven worden een last aarde [39]van een juk muildieren; want uw knecht zal niet meer brandoffer of slachtoffer aan andere goden doen, maar YHWH.

18 In deze zaak vergeve YHWH uw knecht: wanneer [40]mijn heer in het huis [41]van Rimmon zal gaan, om zich daar neer te [42]buigen, en hij op mijn hand leunen zal en ik mij in het huis van [43]Rimmon neerbuigen zal; als ik mij zo neerbuigen zal in het huis van Rimmon, YHWH [44]vergeve toch uw knecht in deze zaak.

19 En hij zei tot hem: [45]Ga in vrede. En hij ging van hem een [46]kleine streek lands.

Gehazi door melaatsheid getroffen

20 Gehazi nu, de jongen van Elisa, de man van God, [47]zei: Zie, mijn heer heeft Naäman, die Syriër belet, dat men uit zijn hand niet genomen heeft, wat hij gebracht had; maar zo waarachtig als YHWH leeft, ik zal hem nalopen, en zal wat van hem nemen!

21 Zo volgde Gehazi Naäman achterna. En toen Naäman zag, dat hij hem naliep, [48]viel hij van de wagen af, hem tegemoet, en hij zei: [49]Is het wel?

22 En hij zei: Het is wel; mijn heer heeft mij gezonden, om te zeggen: Zie, nu straks zijn tot mij twee jongemannen uit de zonen

19 *zijn wagen:* Of: *zijn wagens*. Want het getal van één wordt met dit woord in zulk een zaak dikwijls voor het getal van velen genomen, gelijk Gen. 50:9; 1 Kon. 1:5, en 1 Kon. 10:26; Jes. 37:24.

20 Noch de Jordaan noch de zevenvoudige wassing hadden het vermogen om de melaatsheid te genezen, maar alleen de kracht van God, die daardoor wilde werken.

21 T.w. dat door de melaatsheid u afgenomen en afgeteerd is.

22 *u zult rein zijn:* Hebr.: טָהֹר, *word rein*; d.i. u zult zekerlijk rein worden. Zo vs. 13.

23 ik zei: Anders: ik zei: Tot mij zal hij zekerlijk uitkomen, enz.

24 zal zekerlijk: Hebr.: יָצוֹא, uitkomende uitkomen.

25 *plaats strijken:* Hebr.: אָסַף, *bewegen*.

26 *de melaatse:* D.i. mij van mijn melaatsheid genezen. Anders: het melaatse; d.i. de melaatsheid wegnemen. Zie boven, vs. 3.

27 Anders genaamd Amana, en bij de historieschrijvers Adonis.

28 In de historiën genaamd Orontes.

29 *zou ik:* Hij meende dat de kracht van het water hem zou kunnen genezen, daar het maar een teken en middel was van de beloofde genezing.

30 *Mijn vader:* Dit is een benaming van eerbied, liefde en vreze, die de onderzaten plegen hun oversten te geven, wanneer deze zich als vaders met de daad vertonen. Vgl. de aantekening Gen. 41:43.

31 *grote zaak:* D.i. u wat zwaars geboden had.

– *b* Lukas 4:27.

32 zijn gehele legermacht: Hebr.: zijn gehele leger. Versta hierdoor al degenen, die hij met zich in deze reis genomen had, en die in menigte als een heirleger waren.

33 D.i. geschenk. Zie Gen. 33:11.

34 *voor Wiens:* D.i. denwelken ik dien. Zie Deut. 10:8.

35 Versta daarop, de Heer straffe mij. Want in het eedzweren hebben de Hebreën gemeenlijk de straf verzwegen. Zie Gen. 14:23.

36 Zo niet: D.i. als u mijne giften niet wilt ontvangen, gun mij slechts één andere bede, die ik u nu ga voorstellen. Zie een gelijke manier van spreken 2 Sam. 13:26.

37 *uw knecht:* D.i. mij die u dienst schuldig ben.

38 Hij verzoekt van de profeet twee dingen: I. van het land aarde met zich in Syrië te voeren, om daarvan een altaar te maken, waarop hij de Heer offerande doen zou; II. dat het hem vergeven zou worden, als hij in het huis van de afgod Rimmon zijn heer ten dienste wezen zou. Waarmee hij wel toont een goed voornemen om de ware God te dienen, maar niet naar wetenschap, menende dat de ene aarde heiliger was dan de andere, en dat men God ergens elders offeranden mocht doen dan in Jeruzalem, en biddende om vergiffenis van wat hij doen zou met kwetsing van zijn eigen consciëntie en ergernis van anderen.

39 *van een juk muildieren:* D.i. zoveel als twee muilen tevens dragen kunnen.

40 *mijn heer:* T.w. de koning van Syrië zo boven, vs. 1, 5:4.

41 De naam van een afgod, die de Syriërs dienden.

42 T.w. met aanbidding.

43 Niet om de afgod te aanbidden, of enige godsdienstige eer te bewijzen, maar om zijn koning te dienen, die op zijn hand leunde, wanneer hij zich voor zijn afgod nederboog; waarom ook Naäman genoodzaakt werd zich te buigen.

44 *vergeve toch:* Zo verstond hij dan wel dat de nederbuiging voor de afgoden, ofschoon die ter ere niets gedaan wordt, zonder zonde niet kan gebeuren.

45 *Ga in vrede:* De profeet, zonder hiermede te antwoorden op zijn verzoek of hem hetzelfde toe te staan, wenst hem alleen de zegen van de Heer. vs. 18 kan ook aldus bekwamelijk naar Hebreeuwsen tekst worden overgezet: In deze zaak vergeve YHWH uw knecht; wanneer mijn heer in het huis Rimmons is ingegaan om zich daar neder te buigen, en hij zich op mijn hand geleund heeft, en ik mij in het huis Rimmons heb nedergebogen; als ik mij [zo] heb nedergebogen in het huis Rimmons, YHWH vergeve toch uw knecht in deze zaak; sprekende zo niet van het toekomende, maar van het vroegere, waarvan hij vergiffenis begeert. Zie een gelijk antwoord 1 Sam. 1:17.

46 *kleine streek lands:* Zie Gen. 35:16.

47 T.w. bij zichzelven, gelijk boven, vs. 11, en Gen. 20:11.

48 *viel hij:* D.i. trad metterhaast daarvan. Vgl. Gen. 24:64; idem Joh. 15:18, en Richt. 1:14.

49 *Is het wel:* Hebr.: שָׁלוֹם, *is het vrede? Zie boven, 2 Kon.* 4:26, en zo in het volgende.

van de profeten, van het gebergte van Efraïm gekomen; geef hun toch een talent zilver en twee wisselklederen.

23 En Naäman zei: Belieft het u, neem twee talenten. En hij hield aan bij hem, en bond twee talenten zilver in twee beurzen, met twee wisselklederen, en hij legde ze op twee van zijn jongens, die ze voor zijn aangezicht droegen.

24 Als hij nu [50]op de hoogte kwam, nam hij ze van hun hand, en [51]bestelde ze in een huis; en hij liet de mannen gaan, en zij trokken heen.

25 Daarna kwam hij in, en stond voor zijn heer. En Elisa zei tot hem: Vanwaar, Gehazi? En hij zei: Uw knecht is noch herwaarts noch daarheen gegaan.

26 Maar hij zei tot hem: [52]Ging niet mijn hart mee, als die man zich omkeerde van op zijn wagen u tegemoet? Was het tijd, om dat zilver te nemen, en om kleren te nemen, [53]en olijfbomen, en wijngaarden, en schapen, en runderen, en knechten, en dienaressen?

27 Daarom zal u [54]de melaatsheid van Naäman aankleven, en uw zaad in eeuwigheid! Toen ging hij uit van voor zijn aangezicht, melaats, [55]wit als de [k]sneeuw.

HOOFDSTUK VI

Elisa doet het ijzer drijven, vs. 1, enz. Hij ontdekt de lagen van de koning van Syrië, 8. die hem tracht te vangen binnen Dothan, 11. maar hij wordt bewaard door de engelen, 17. de Syriërs worden met blindheid geslagen, binnen Samaria gebracht en vandaar in vrede weggelaten, 18. Samaria wordt belegerd en komt tot zulk een hongersnood dat twee vrouwen het kind van de een opeten, 19. De koning tracht Elisa te vermoorden, 31.

Het drijvende ijzer

EN de kinderen van de profeten zeiden tot Elisa: Zie nu, de plaats, waar wij [1]wonen voor uw aangezicht, is voor ons te nauw.

2 Laat ons toch tot aan de Jordaan gaan, en elk van daar een [2]timmerhout [3]halen, dat wij ons daar een plaats maken, om er te wonen. En hij zei: Ga heen.

3 En er zei één: Het believe u toch te gaan met uw knechten. En hij zei: Ik zal gaan.

4 Zo ging hij met hen. Als zij nu aan de Jordaan gekomen waren, hieuwen zij hout af.

5 En het gebeurde, als één het timmerhout velde, dat het [4]ijzer in het water viel; en hij riep, en zei: Ach, mijn heer, want het was geleend.

6 En de man van God zei: Waar is het gevallen? En toen [5]hij hem de plaats gewezen had, sneed [6]hij een hout af, en wierp het daarheen, [7]en deed het ijzer boven zwemmen.

7 En hij zei: Neem het tot u op. Toen stak hij zijn hand uit, en nam het,

De verblinde Syriërs te Samaria

8 En de koning van Syrië voerde oorlog tegen Israël, en beraadslaagde zich met zijn knechten, zeggende: Mijn legering zal zijn in [8]de plaats van zulk een.

9 Maar de man van God zond heen tot de koning van Israël, zeggende: Pas op dat u door die plaats niet trekt, want de Syriërs [9]zijn daarheen afgekomen.

10 Daarom [10]zond de koning van Israël heen aan die plaats, waarvan hem de man van God gezegd en hem gewaarschuwd had, en [11]wachtte zich daar, [12]niet eenmaal, noch tweemaal.

11 Toen werd het hart van de koning van Syrië [13]onstuimig over deze handel; en hij riep zijn knechten, en zei tot hen: Zult u mij dan niet te kennen geven, wie van de onzen zij voor de koning van Israël?

12 En één van zijn knechten zei: [14]Nee, mijn heer koning! Maar Elisa, de profeet, die in Israël is, geeft de koning van Israël te kennen de woorden, die u in uw binnenste slaapkamer spreekt.

13 En hij zei: Ga heen, en ziet, waar hij is, dat ik zend en hem halen late. En hem werd te kennen gegeven, zeggende: Zie, hij is te [15]Dothan.

50 *op de hoogte:* Een hoogte of heuvel, gelegen niet ver van Samaria, waar Elisa nu woonde.

51 *bestelde ze:* Of: *legde ze weg, of gaf ze te bewaren.*

52 *Ging niet:* Hij wil zeggen: Heeft mij de Heer in de geest niet te kennen gegeven en in een gezicht vertoond waar u bent gegaan, wat u gesproken en gedaan en ontvangen hebt, als of ik zelf in persoon daarbij geweest was en alles met mijne ogen gezien had?

53 en olijfbomen: D.i. met welk zilver u voorgenomen hebt deze dingen te kopen.

54 *de melaatsheid:* D.i. de melaatsheid, die Naäman gehad heeft, zal op u en uw kinderen komen, tot een exempel van de rechtvaardige straf Gods over gierigheid, simonie en leugentaal.

55 als de sneeuw: D.i. van melaatsheid zo wit als sneeuw. Zie Num. 12:10.

– *k* Num. 12:10; 2 Kron. 26:19; idem v. 20.

1 Of: *zitten*; t.w. als leerjongens, om van u als onze leermeester onderwezen te worden. Zie boven, 2 Kon. 2:3, en 2 Kon. 4:38, en hier in vs. 2.

2 Versta, om daarvan balken of iets anders te maken.

3 Hebr.: *nemen*; d.i. nemen en brengen; dat is halen. Zie Gen. 12:15.

4 Versta, de bijl, die van ijzer gemaakt was. Of: het ijzer van de bijl, dat van de steel in het water viel.

5 T.w. zijn discipel, die dat ijzer ontvallen was.

6 Nl. Elisa.

7 en deed het ijzer boven zwemmen: Anders: toen zwom het ijzer.

8 *de plaats:* Hier zijn twee woorden: Peloni, Almoni, die de Hebreën gebruiken als zij zekeren persoon of iemands plaats betekenen, die zij met name niet noemen of willen uitdrukken, en van ons met de letter N in gelijke gevallen plegen aangewezen te worden. Zie Ruth 4:1; 1 Sam. 21:2.

9 *zijn daarheen:* Of: zijn daar loerende, of, afgekomen om lagen te leggen, en te loeren op het volk, dat zou mogen uitkomen.

10 T.w. om te vernemen of het zo was, gelijk de profeet hem gewaarschuwd had, en dat zo bevindende, op zijn hoede en voorbaat te wezen.

11 D.i. hij was daar op zijn hoede om alle schade af te keren.

12 niet eenmaal: D.i. dikwijls, tot verscheidene malen.

13 Het Hebreeuwse woord betekent eigenlijk de onstuimigheid van de zee, als zij door winden en stormen beroerd wordt. Bij deze wordt alhier vergeleken de ongezindheid en ontsteltenis, die in het hart van de koning van Syrië geweest is.

14 De zin is, dat het zo niet was, gelijk de koning vermoedde.

15 Een stad, gelegen in de stam van Manasse, niet ver van Sichem en Samaria. Zie Gen. 37:17.

14 Toen zond hij daarheen paarden, en wagens, en een [16]zwaar leger; die in de nacht kwamen, en omsingelden de stad.

15 En de dienaar van de man van God [17]stond zeer vroeg op, en ging uit; en ziet, een leger omringde de stad met paarden en wagens. Toen zei zijn jongen tot hem: Ach, mijn heer, hoe zullen wij doen.

16 En hij zei: Vrees niet; want die bij ons zijn, zijn meer, dan die bij hen zijn.

17 En Elisa bad, en zei: YHWH, [18]open toch zijn ogen, dat hij zie! En YHWH opende de ogen van de jongen, dat hij zag; en ziet, de berg was vol [19]vurige paarden en wagens rondom Elisa.

18 Als [20]zij nu tot hem afkwamen, bad Elisa tot YHWH, en zei: Sla [a]toch dit volk met [21]verblindheden. En Hij sloeg hen met verblindheden, naar het woord van Elisa.

19 Toen zei Elisa tot hen: [22]Dit is de weg niet, en dit is de stad niet; volg mij na, en ik zal u leiden tot de man, die u zoekt; en hij leidde hen naar Samaria.

20 En het gebeurde, als zij te Samaria gekomen waren, dat Elisa zei: YHWH, open de ogen van deze, dat zij zien! En YHWH opende hun ogen, dat zij zagen; en ziet, zij waren in het midden van Samaria.

21 En de koning van Israël zei tot Elisa, als hij hen zag: Zal ik hen slaan? Zal ik hen [23]slaan, mijn vader?

22 Maar hij zei: U zult hen niet slaan; [24]zou u ook slaan, die u met uw zwaard en met uw boog gevangen had? Zet hun [25]brood en water voor, dat zij eten en drinken, en tot hun heer trekken.

23 En hij bereidde hun een grote maaltijd, dat zij aten en dronken; daarna liet hij hen gaan, en zij trokken tot hun [26]heer. Zo kwamen de benden van de Syriërs niet meer in het land van Israël.

Hongersnood tijdens het beleg van Samaria

24 En het gebeurde daarna, dat Benhadad, de koning van Syrië, zijn hele leger verzamelde, en optoog, en Samaria belegerde.

25 En er werd grote honger in Samaria; want ziet, zij belegerden ze, totdat een ezelskop voor tachtig [27]zilverlingen was verkocht, en een vierendeel van een [28]kab [29]duivenmest voor vijf zilverlingen.

26 En het gebeurde, als de koning op de muur voorbijging, dat een vrouw tot hem riep, zeggende: Help mij, heer koning!

27 En hij zei: [30]YHWH helpt u niet; waarvan zou ik u helpen? [31]Van de dorsvloer of van de wijnpers?

28 Verder zei de koning tot haar: Wat is u? En zij zei: Deze vrouw heeft tot mij gezegd: Geef uw zoon, dat wij hem vandaag eten, en morgen zullen wij mijn zoon eten.

29 Zo [b]hebben wij mijn zoon gekookt, en hebben hem gegeten; maar als ik op de andere dag tot haar zei: Geef uw zoon, dat wij hem eten, zo heeft zij haar zoon verstopt.

30 En het gebeurde, als de koning de woorden van deze vrouw gehoord had, dat hij zijn kleren [32]scheurde, zo hij op de muur voortging; en [33]het volk zag, dat, ziet, een zak van binnen over zijn vlees was.

16 zwaar legermacht: D.i. menigen in getal en groot van macht. Vgl. 1 Kon. 3:9, en 1 Kon. 10:2, en zie Gen. 50:9.

17 *stond zeer vroeg op:* Hebr.: יַּשְׁכֵּם, *maakte zich vroeg op om op te staan*.

18 *open toch zijn ogen:* D.i. geef hem met zijn lichamelijke ogen te aanschouwen de uiterlijke gedaanten, waarin uw hemelse heirkrachten verschenen zijn, om met de geestelijke te begrijpen uw grote macht en de tegenwoordige hulp, die U voor ons bereid hebt.

19 *vurige paarden en wagens:* Hebr.: סְבִיבֹת, *paarden en wagens van het vuur*. Versta hierdoor een grote menigte van engelen, die van God tot bescherming van de profeet gezonden waren. Vgl. boven, 2 Kon. 2:11.

20 Nl. de Syriërs.

– *a* Gen. 19:11.

21 Versta zodanige blindheid niet, waardoor zij geheel niet zagen, maar waardoor zij niet recht konden onderscheiden, noch kennen wat zij zagen. Vgl. Gen. 19:11, en zie de aantekening.

22 Dit is de weg niet: Versta dit ten aanzien van de uitkomst van de zaken. Want op deze weg en in deze stad Dothan hebben zij de profeet niet gevonden, maar door de weg, in welke hij hen leidde, en in de stad Samaria, toen hij hen daarin gebracht had, en zij van hun blindheid genezen waren.

23 *mijn vader:* Vgl. boven, 2 Kon. 2:12.

24 zoudt u: De zin is, aangezien het niet betaamt dat men allen, die in de oorlog gevangen zijn, doden zal, dat het de koning Joram, nog veel minder betaamde deze te doden, die hij in de oorlog niet gevangen had.

25 *brood en water:* D.i. voedsel en drank. Vgl. Ezra 10:6.

26 Zo kwamen de benden van de Syriërs niet: De zin is, dat de Syriërs in die tijd niet meer met benden van rovende en plunderende krijgslieden in het land van Israël uitvielen, maar wel openbaren oorlog daartegen voerden; gelijk blijkt uit vs. 24.

27 D.i. twintig rijksdaalders. Zie Gen. 20:16.

28 Een korenmaat, houdende zoveel als in vier en twintig gewone hoeneierschalen kon gaan. Het vierde deel derzelve van natte waren werd genoemd log; van welke maat zie Lev. 14:10.

29 Sommigen verstaan hierdoor de granen, die de duiven in haar krop uit het veld vergaderd hadden; anderen het ingewand derzelve; enige ook enkel duivenmest, welke de Samaritanen in deze belegering zouden gebruikt hebben voor hout om daarmede vuur te stoken, hebbende daarvan veel voorraad in de stad om anders het land en de hoven daarmede te mesten; mogelijk hebben zij het ook gegeten. Josefus meent dat deze mest de belegerden inplaats van zout is geweest; in het negende boek van de Joodse oudheden, hst. 2.

30 *YHWH:* D.i. omdat de Heer, die alleen alle mensen helpen kan, u niet helpt, zo weet ik niet hoe of waarmee ik u zou kunnen helpen. Anders: de Heer helpe u niet; als de woorden van een goddeloos en toornig mens. Vgl. vs. 31. Het kan ook aldus vertaald worden: Niet. De Heer helpe u; d.i. spreekt zo niet, enz.

31 *Van de dorsvloer:* D.i. met u koren te leveren uit de dorsvloer, of u te voorzien van wijn en olie uit de pers?

– *b* Deut. 28:53.

32 Tot een teken kwanswijs van droefenis, die hij uit het verhaal van de vrouw gekregen had, maar de rechte oorzaak was zijn bittere en felle toornigheid, waarmee zijn gemoed tegen de profeet Elisa ontstoken was. Zie het volgende.

33 *het volk:* De zin is dat het volk, als de koning zijn opperkleed gescheurd had, gemerkt heeft dat hij aan zijn naakte lijf een zak of ruwig kleed aanhad, en dat mogelijk om boete te doen en zich zo met God te verzoenen, blijvende nochtans een huichelaar en zonder bekering. Vgl. 1 Kon. 21:27; Jes. 58:5.

31 En hij zei: [34c]Zo doe mij God, en doe zo daartoe, [35]als het hoofd van Elisa de zoon van Safat, vandaag op hem zal blijven staan!

32 (Elisa nu zat in zijn huis, en de [36]oudsten zaten bij [37]hem.) En hij zond [38]een man van voor zijn aangezicht; maar voordat de bode tot hem gekomen was, had hij gezegd tot de oudsten: Hebt u [39]gezien, hoe die zoon [40]van de moordenaar gezonden heeft, om mijn hoofd af te nemen? Zie toe, als die bode komt, sluit de deur toe, [41]en dringt hem uit met de deur; [42]is niet het [43]geruis van de voeten van zijn heer achter hem?

33 Als hij nog met [44]hen sprak, ziet, zo kwam de bode tot hem af; en [45]hij zei: Zie, dat [46]kwaad is van YHWH; wat [47]zou ik verder op YHWH wachten?

HOOFDSTUK VII

Elisa voorzegt de Samaritanen grote overvloed, en de dood van een hoofdman die hem niet geloofde, vs. 1, enz. Vier melaatsen bezoeken het leger, waar zij niemand vinden, 3. de Syriërs zijn door God verjaagd, 6. de melaatsen brengen dit bericht in de stad, 8. de waarheid daarvan wordt onderzocht, 12. nu de zaak blijkt, wordt de profetie van Elisa vervuld, 16.

Elisa voorspelt overvloed in Samaria

TOEN [1]zei Elisa: Hoort het woord van YHWH; zo zegt YHWH: Morgen ongeveer deze tijd zal een [2]maat meelbloem verkocht worden voor een [3]sikkel, en twee maten gerst voor een sikkel, in de poort van Samaria.

2 Maar een [4]hoofdman, op wiens hand de koning [5]leunde, antwoordde de man van God, en zei: Zie, zo YHWH vensters [6]in de hemel maakte, [7]zou die zaak kunnen gebeuren? En hij zei: Zie, u zult het met uw ogen zien, maar daarvan niet eten.

De vier melaatsen ontdekken het verlaten legerkamp

3 Er waren nu vier melaatse mannen [a]voor de [8]deur van de poort; die zeiden, de één tot de ander: Wat blijven wij hier, totdat wij sterven?

4 Als wij [9]zeggen: Laat ons in de stad komen, zo is de honger in de stad, en wij zullen daar sterven, en als wij hier blijven, wij zullen ook sterven; nu dan, komt, en laat ons in het leger van de Syriërs vallen; als zij ons laten leven, wij zullen leven; en als zij ons doden, wij zullen maar sterven.

5 En zij stonden op in [10]de schemering, om in het leger van de Syriërs te komen. Toen zij aan het [11]uiterste van het leger van de Syriërs kwamen, ziet, toen was er niemand.

6 Want YHWH had het leger van de Syriërs doen horen een [b12]geluid van wagens, en een geluid van paarden, het geluid van een grote legermacht; zodat zij zeiden [13]de één tot de ander: Zie, de koning van Israël heeft tegen ons gehuurd de koningen [14]van de Hethieten, en de

34 Zo doe mij God: Zie van deze manier van zweren 1 Kon. 19:2.

– *c* 1 Kon. 19:2.

35 Hij was vergramd op Elisa, omdat hij de vijand van de stad niet afkeerde, gelijk hij tevoren gedaan had, boven, vs. 18, of omdat hij de honger niet wegnam, naar het exempel van Elia, 1 Kon. 17:1, en 1 Kon. 18:42. Het schijnt ook onder uit vs. 33, dat de profeet hem de goddelijke hulp toegezegd had, welke nog niet verschenen zijnde, hij mocht denken van hem bedrogen te zijn.

36 Men houdt deze geweest te zijn, òf enige van de voornaamsten van het volk, die bij Elisa gekomen waren om bij hem troost te halen, òf enige profeten of zonen van de profeten en godvrezenden onder het volk, die de voorgangers waren van de gelovigen in Israël, nog overgebleven. Zij worden de oudsten genoemd, niet omdat zij allen oud van jaren geweest zijn, maar alle oud in gaven van het verstand, in waardigheid huns werks en in vromigheid van het leven, hoewel enige jong van jaren.

37 In deze zwaren en benauwden tijd bezig zijnde met leren, vermanen, troosten en bidden voor Gods volk en het gemenebest.

38 *een man:* Wie deze geweest is, zie onder, 2 Kon. 7:2.

39 T.w. in een profetisch gezicht, dat de Heer mij nu vertoond heeft. Van een gelijk gezicht, zie boven, 2 Kon. 5:26.

40 *van de moordenaars:* Nl. van Achab, door wiens toedoen de bewilliging Naboth en de profeten van de Heer vermoord waren, 1 Kon. 18:4, en 1 Kon. 21:9.

41 en dringt hem: D.i. houdt hem, nl. de bode, met kracht buiten het huis, opdat hij niet inkome en mij verhindere het woord te spreken, dat YHWH mij bevolen heeft te spreken.

42 *is niet:* D.i. volgt hem de koning Joram, die hem gezonden heeft, niet straks op de hielen? Hij wil zeggen, zekerlijk ja. Zie Gen. 13:9.

43 Zie dergelijke manier van spreken 1 Kon. 14:6.

44 *hen sprak:* T.w. met de oudsten.

45 hij zei: Te weten, de bode, in de naam en uit last van de koning. Anderen menen dat de koning zelf dit zou gesproken hebben, zijnde vóór de bode tot het huis van de profeet gekomen, omdat hij zich gehaast zou hebben om de bode voor te komen en de dood van de profeet, waarvan hij berouw had, te verhinderen.

46 Versta, de kindermoord, veroorzaakt door de honger.

47 *zou ik:* Woorden van een goddeloos en ongelovig mens, die de beloften van de goddelijke hulp, verkondigd door de profeet Elisa, smadelijk verwerpt.

1 *zei Elisa:* T.w. tot de oudsten, die bij hem verzameld waren, tot de bode, die van de koning gezonden was, en tot de koning zelf, die straks na zijn bode volgde. Zie 2 Kon. 6:32, 6:33 en onder, vs. 17, 7:18.

2 *maat meelbloem:* Bij de Hebreën genaamd seah. Zie van deze maat Gen. 18:6.

3 De gemene zilveren sikkel, waarvan hier gesproken wordt, deed ruim of een weinig meer dan het vierde deel eens rijksdaalders. Zie Gen. 23:15.

4 Deze meent men geweest te zijn de man, die van de koning uitgezonden was om de profeet het hoofd af te slaan; boven, 2 Kon. 6:32.

5 Naar de gewoonte van de koningen en grote prinsen. Zie boven, 2 Kon. 5:18.

6 T.w. om daardoor meel of koren met grote overvloed als een regen uit te storten. Zie van het Hebreeuwse woord Gen. 7:11.

7 *zou die zaak:* Hij loochent aldus sterkelijk dat het mogelijk was. Zie Gen. 18:17.

– *a* Lev. 13:46.

8 *deur van de poort:* De melaatsen moesten in het leger en in de steden niet wonen, maar daarbuiten, afgezonderd van het gezelschap van de mensen, Lev. 13:46. Deze nu waren genaderd, tot aan de poort van de stad gevlucht zijnde om het leger van de Syriërs, dat voor dezelfde lag.

9 D.i. denken, of voornemen bij onszelven in de stad te gaan. Zie Gen. 20:11.

10 Het Hebreeuwse woord betekent de tijd van de morgen, of van de avond, als het is tussen licht en donker. Hier wordt het voor de avondschemering genomen, gelijk af te nemen is uit vs. 9, evenals de Syriërs weggevloden waren, vs. 7. Zo Spreuk. 7:9. Voor de morgenschemering is het genomen Ps. 119:147. Zie ook 1 Sam. 30:17.

11 Versta het voorste einde van het leger, dat naast de plaats, waar de melaatsen aankwamen, gelegen was. Zo onder, vs. 8.

– *b* Jes. 13:4.

12 *geluid van wagens:* Dat was, òf in hun oren, alleen, òf ook in de lucht van God door zijn heilige engelen gemaakt.

13 *de één tot de ander:* Hebr.: שְׁכֵר, *de man tot zijn broer*.

14 *van de Hethieten:* Door deze worden verstaan niet de Hethieten, afkomstig van Heth, Gen. 10:15, die lang vóór deze uitgeroeid waren, maar [gelijk sommigen menen] de koningen van de eilanden Cyprus, Creta, enz.

koningen van de Egyptenaren, om tegen ons te komen.

7 Daarom hadden zij zich opgemaakt, en waren in [15]de schemering gevlucht, en hadden hun tenten gelaten, en hun paarden, en hun ezels, het leger zoals [16]het was; en waren gevlucht vanwege hun [17]leven.

8 Als nu deze melaatsen aan het uiterste van het leger kwamen, zo gingen zij in een tent, en aten en dronken, en namen van daar zilver, en goud, en kleren, en gingen heen, en verborgen het; daarna keerden zij weer, en kwamen in een andere tent, namen van daar ook, en gingen heen, en verborgen het.

9 Toen zeiden zij, [18]de één tot de ander: Wij doen niet recht; deze dag is een dag van goede boodschap, en wij zwijgen stil. Als wij talmen tot de lichte morgen, zo zal ons [19]de ongerechtigheid vinden; daarom nu, komt, laat ons gaan, en dit aan het huis van de koning boodschappen.

10 Zo kwamen zij, en riepen tot [20]de poortwachter van de stad, en boodschapten [21]hun, zeggende: Wij zijn gekomen tot het leger van de Syriërs, en ziet, niemand was daar, noch de stem van een mens; maar paarden aangebonden, en ezels aangebonden, en tenten, zoals zij waren.

11 En [22]hij riep [23]de poortwachters; en zij deden de boodschap binnen in het huis van de koning.

12 En de koning stond op in de nacht, en zei tot zijn [24]knechten: Ik zal u nu te kennen geven, wat de Syriërs ons gedaan hebben; zij weten, dat wij hongerig zijn; daarom zijn zij uit het leger gegaan, om zich in het veld te versteken, zeggende: Als zij uit de stad gegaan zullen zijn, dan zullen wij hen levend grijpen, en wij zullen in de stad komen.

13 Toen antwoordde één van zijn knechten, en zei: Dat men toch neme vijf van de overige paarden, die [25]hierbinnen overgebleven zijn (zie, [26]zij zijn als de hele menigte van de Israëlieten, die hierbinnen overgebleven zijn; zie, zij zijn als de hele menigte van de Israëlieten, die vergaan zijn), laat ons die zenden, en zien.

14 Zij namen dan twee [27]wagenpaarden. En de koning zond het leger van de Syriërs achterna, zeggende: Ga heen, en ziet.

15 En zij volgden hen na tot de Jordaan toe; en ziet, de hele weg was vol van kleren en [28]gereedschap, die de Syriërs in hun [29]verhaasten weggeworpen hadden. De boden nu keerden weer, en boodschapten het de koning.

16 Toen ging het volk uit, en beroofde het leger van de Syriërs; en een maat meelbloem werd verkocht voor een sikkel, en twee maten gerst voor een sikkel, naar het woord van YHWH.

17 De koning nu had de hoofdman, [30]op wiens hand hij leunde, over [31]die poort gesteld; en het [32]volk vertrad hem in de poort, dat hij stierf, zoals de man van God gesproken had, die het sprak, als de koning tot hem afgekomen was.

18 Want het was gebeurd, zoals de man van God gesproken had tot de koning, zeggende: [33]Morgen ongeveer deze tijd zullen twee maten gerst voor een sikkel, en een maat meelbloem voor een sikkel verkocht worden, in de poort van Samaria.

19 En die hoofdman had de man van God geantwoord en gezegd: Zie, zo YHWH [34]vensters in de hemel maakte, [35]zou het ook naar dit woord gebeuren kunnen? En [36]hij had gezegd: Zie, u zult het met uw ogen zien, maar daarvan niet eten.

20 Even zo gebeurde hem, want het volk vertrad hem in de poort, dat hij stierf.

HOOFDSTUK VIII

De Sunamitische vrouw, die om zekere duurte het land op raad van Elisa verlaten had, keert terug, vs. 1, enz. en krijgt al haar goed terug, op last van de koning, 4. Elisa voorzegt de dood van Benhadad, 7. en de regering van Hazaël over Syrië, 12. Joram wordt koning na Josafat, 16. verlaat de HEERE, 18. daarom vallen de Edomieten van hem af, en die van Libna, 20. hij sterft, en Ahazia wordt koning in zijn plaats, 24. hij houdt vriendschap met Joram, de koning van Israël, 28.

De Sunamitische krijgt haar bezit terug

ELISA nu had gesproken tot die vrouw, van wie [a]de zoon hij levend gemaakt had, zeggende:

15 T.w. recht, voordat de melaatsen aan het leger gekomen waren. Zie boven, vs. 5.

16 als het was: Te weten, toen zij nog daarin waren voor hun vlucht, die hun zo onvoorziens en met zulke verschrikking overkomen is, dat zij, nergens naar omziende, alles gelaten hebben zo het was, om slechts hun leven daarvan te brengen. Vgl. vs. 5 met onder, vs. 10.

17 levens wil: Hebr.: נֶפֶשׁ, ziel. Zie Gen. 19:17.

18 *de één tot de ander:* Hebr.: אִישׁ, *de man tot zijn naaste, of metgezel*. Vgl. boven, de aantekening vs. 6.

19 *de ongerechtigheid:* D.i. de straf van de zonde. Want de zonde wordt ons gezegd te vinden, niet alleen als wij in dezelfde bevonden en achterhaald, maar ook daarom gestraft worden. Zie Num. 32:23, en de aantekening daarop.

20 *de poortwachter:* Anders: *tot de portiers*.

21 Nl. de portier en dengenen, die met hem aan de poort de wacht hielden.

22 hij riep: Te weten de stadsportier, die de voorwacht had.

23 *de poortwachters:* T.w. zijn metgezellen, die met hem de wacht aan de poort hielden; of de portiers van het huis van de koning. Anders: de portiers riepen uit.

24 D.i. raadsheren en voornaamste officieren. Zie Gen. 20:8.

25 D.i. in deze stad.

26 zij zijn: Hij wil zeggen dat deze paarden niet meer te achten waren dan de belegerde Israëlieten, die toch moeten sterven, gelijk de anderen, die al gestorven zijn, zo er geen ontzet komt.

27 Hebr.: *twee wagens van paarden*; d.i. twee paarden van wagens. Versta, die men aan de wagen placht te spannen. Anders: twee ruiters te paard; t.w. denwelken de koning bevolen had het leger van de Syriërs te bezichtigen en te vernemen hoe het daarmede gelegen was.

28 Of: *vaten*.

29 Het Hebreeuwse woord betekent eigenlijk een verhaasting, die met vrees voor het aanstaande gevaar verenigd is. Vgl. 2 Sam. 4:4; Ps. 48:6.

30 *op wiens hand:* Zie boven, vs. 2.

31 die poort: Door welke men ging naar het leger van de Syriërs.

32 T.w. dat met grote menigte en in haast ten dele uit de stad zocht te wezen, zeer begerig naar het voedsel en de buit, die in het leger en daar buiten met overvloed te bekomen waren, ten dele inkwam, geladen met voedsel, drank, kleren, wapens, enz., en medebrengende veel beesten.

33 Zie boven, vs. 1.

34 Zie boven, vs. 2.

35 *zou het ook:* Of: *zou ook zulk een zaak gebeuren kunnen?*

36 hij had gezegd: Nl. de profeet Elisa.

– *a* 2 Kon. 4:34.

Maak u op, en ga heen, u en uw [1]huisgezin, en verkeer als vreemdeling, waar u verkeren kunt; want YHWH [2]heeft een honger geroepen, die ook in het land zeven jaren komen zal.

2 En de vrouw had zich opgemaakt, en had gedaan naar het woord van de man van God; want zij was gegaan met haar huisgezin, en had als vreemdeling verkeerd in het land van de Filistijnen, zeven jaren.

3 En het gebeurde met het einde van de zeven jaren, dat de vrouw uit het land van de Filistijnen terugkeerde; en zij ging uit, dat zij tot de koning [3]riep, om haar huis en om haar akker.

4 De koning nu sprak tot [4]Gehazi, de jongen van de man van God, zeggende: Vertel mij toch al [5]de grote dingen, die Elisa gedaan heeft.

5 En het gebeurde, als hij de koning vertelde, hoe hij een dode had levend gemaakt, ziet, zo riep de vrouw, van wie de zoon hij levend gemaakt had, tot de koning, om haar huis en om haar akker. Toen zei Gehazi: Mijn heer koning! Dit is de vrouw, en dit is haar zoon, die Elisa heeft levend gemaakt.

6 En de koning [6]ondervraagde de vrouw, en zij vertelde het hem. Toen gaf de koning haar een [7]kamerling, zeggende: Doe haar wederhebben alles, wat het hare was, daartoe alle inkomsten van de akker, van de dag af, dat zij het land verlaten heeft, tot nu toe.

Hazaël en de dood van Benhadad

7 Daarna kwam Elisa in [8]Damascus, als Benhadad, de koning van Syrië, ziek was; en men boodschapte hem, zeggende: De man van God is herwaarts gekomen.

8 Toen zei de koning tot Hazaël: [9]Neem een geschenk [10]in uw hand, [b]en ga de man van God tegemoet; en vraag door hem YHWH, zeggende: Zal ik van deze ziekte [11]genezen?

9 Zo ging Hazaël hem tegemoet, en nam een geschenk in zijn hand, te weten, [12]alle goed van Damascus, een last van veertig kamelen; en hij kwam, en stond voor zijn aangezicht, en zei: [13]Uw zoon Benhadad, de koning van Syrië, heeft mij tot u gezonden, om te zeggen: Zal ik van deze ziekte genezen?

10 En Elisa zei tot hem: Ga, [14]zeg, u zult geheel niet genezen; want YHWH heeft mij getoond, dat hij [15]de dood sterven zal.

11 En [16]hij hield zijn gezicht staande, en zette het vast [17]tot schamens toe; en de man van God [18]huilde.

12 Toen zei Hazaël: Waarom weent mijn heer? En hij zei: [c]omdat ik weet, wat kwaad u de Israëlieten doen zult; u zult hun vestingen in het vuur zetten, en hun jonge manschap met het zwaard doden, en hun jonge kinderen verpletteren, en hun zwangere vrouwen opensnijden.

13 En Hazaël zei: Maar wat is uw knecht, die [19]een hond is, dat hij deze grote zaak doen zou? En Elisa zei: [20]YHWH heeft mij getoond, dat u koning zijn zult over Syrië.

14 Zo ging hij weg van Elisa, en kwam tot zijn [21]heer, die tot hem zei: Wat heeft Elisa tot u gezegd? En hij zei: Hij heeft tot mij gezegd: [22]U zult zeker genezen.

15 En het gebeurde op de andere dag, dat hij een deken nam, en in het water doopte, en over

1 Hebr.: *huis*. Zie Gen. 7:1.

2 *heeft een honger:* D.i. heeft naar zijn gerechtigheid een duren tijd over het land gezonden, als zijn dienaar en scherprechter om zijne straffen uit te voeren. Zie mee Ps. 105:16. Zo wordt ook God gezegd andere plagen te roepen, even alsof zij levende en redelijke schepselen waren, bekwaam om te verstaan en gewillig om te gehoorzamen; Jer. 25:29; Hagg. 1:11.

3 D.i. ernstiglijk en met aanhouding verzocht, om haar huis en land, dat enige in haar afwezen bezeten hadden weer te krijgen. Vgl. vs. 6.

4 Het schijnt dat dit geschied is vóór de historie van Naäman de Syriër en de melaatsheid van Gehazi, waarvan men zien kan boven, 2 Kon. 5, omdat niemand lichtelijk sprak met de melaatsen, die van het gezelschap van de mensen door Gods wet afgezonderd waren, Lev. 13:46. Anderen menen dat deze wet de samenwoning alleen verbood, en niet de aanspraak, die de Israëlieten zowel, boven, 2 Kon. 7:10, als de heidenen, boven, 2 Kon. 5:4, 5:5, toegelaten hebben.

5 *de grote dingen:* D.i. mirakelen en wonderwerken, die deze afgodische koning niet uit waar geloof, maar uit ijdele nieuwsgierigheid zocht te horen.

6 T.w. of haar zoon door Elisa van de dood opgewekt was geweest.

7 Zie Gen. 37:36.

8 Zie Gen. 14:15.

9 *Neem een geschenk:* Zie 1 Kon. 14:3.

10 *in uw hand:* D.i. met u. Zie boven, 2 Kon. 5:5. Zo in vs. 9.

– *b* 1 Kon. 14:2; idem v. 3; 2 Kon. 1:2.

11 Hebr.: *leven*. Zo Num. 21:8, en Joz. 5:8, en onder, vs. 9, 8:10, 8:14; Joh. 4:50.

12 *alle goed:* D.i. allerlei.

13 *Uw zoon Benhadad:* D.i. die u eert als zijn vader. Zo heeft de koning Joram deze profeet zijn vader genoemd, boven, 2 Kon. 6:21.

14 *u zult:* Hebr.: אֲמֹר, *u zult levende niet leven*. Anders aldus: Zeg hem, u zult levende leven. Verstaande dit spottenderwijze gesproken. Vgl. 1 Kon. 22:15. De woorden worden ook vertaald aldus: U zoudt kunnen zekerlijk genezen. En de zin is dan dat de ziekte van Benhadad wel uit haar natuur niet was ter dood, zo dat hij daarvan zou hebben kunnen opstaan, maar dat hij evenwel sterven zou door een andere manier, voordat de ziekte een einde zou nemen. Zie onder, vs. 15.

15 *de dood:* Hebr.: מָוֹת, *stervende sterven*.

16 hij hield: Te weten, de profeet, die zijn ogen op Hazaël geslagen hebbende, dezelfde zolang op hem hield, totdat hij zich schaamde langer op hem te zien of totdat Hazaël beschaamd werd zolang bezien te worden. Anderen verstaan dit aldus, dat de profeet zijn aangezicht niet op Hazaël maar op iets anders vastgehouden heeft, zijnde in de aanmerking van de wreedheid, die Hazaël tegen Israël bedrijven zou, totdat hem, ofschoon hij zich poogde in te houden, daarover de tranen ontgaan zijn. Naar de andere overzetting nemen het sommigen van Hazaël, dat hij zijn aangezicht op de profeet gesteld zou hebben, verwonderd zijnde waarom hij hem strijdende dingen scheen te belasten, om die zijn heer Benhadad aan te dienen.

17 *tot schamens toe:* Zie van deze manier van spreken ook Richt. 3:25, en boven, 2 Kon. 2:17. Anders: langen tijd, of tot vertraging.

18 Uit oorzaak van het kwaad, dat hij door Gods openbaring voorzag de kinderen van Israël door middel van Hazaël te zullen overkomen. Vgl. Jer. 14:17, en Luk. 19:41.

– *c* 2 Kon. 10:32; 2 Kon. 12:17; 2 Kon. 13:7.

19 *een hond is:* D.i. geheel onwaardig, veracht en onvermogend. Vgl. 1 Sam. 24:15; 2 Sam. 3:8, en 2 Sam. 9:8; Job 30:1. Anders: wat is uw knecht? een hond? D.i. zo wreed, fel, moorddadig en onbarmhartig als een hond. Zo worden de wreden en bloeddorstigen bij honden vergeleken; Ps. 22:17, 22:21, en Ps. 59:7.

20 *YHWH:* Vgl. 1 Kon. 19:15.

21 De koning van Syrië.

22 Hebr.: *levend zijnde zult u leven*; d.i. zekerlijk genezen. Hij verhaalt het tegendeel van wat Elisa hem gezegd had, volgens de overzetting van vs. 10.

[23]zijn aangezicht uitspreidde, dat hij stierf; en Hazaël werd koning in zijn plaats.

Jehoram, koning van Juda

16 [d]In het [24]vijfde jaar nu van Joram, de zoon van Achab, de koning van [25]Israël, toen Josafat koning was van Juda, begon Jehoram, de zoon van Josafat, de koning van Juda, te regeren.

17 Hij was twee en dertig jaar oud, toen hij koning werd, en hij regeerde acht jaren te Jeruzalem.

18 En hij wandelde op de weg van de koningen van Israël, zoals het huis van Achab deed; want de [26]dochter van Achab was hem tot vrouw geworden; en [27]hij deed dat kwaad was in de ogen van YHWH.

19 Maar YHWH wilde Juda niet verderven, [28]omwille van David, Zijn knecht; [e]zoals Hij hem gezegd had, dat Hij hem [29]altijd voor zijn zonen een [30]lamp zou geven.

20 [f]In zijn dagen [31]vielen de Edomieten van onder [32]het gebied van Juda af, en maakten een [33]koning over zich.

21 Daarom trok Joram over naar [34]Zair, en al de wagens met hem; en hij maakte zich in de nacht op, en sloeg de Edomieten, die rondom hem waren, daartoe de oversten van de wagens; en het volk vluchtte in zijn hutten.

22 De Edomieten evenwel vielen van onder het gebied van Juda af, [35]tot op deze dag; toen viel [36]Libna af in deze tijd.

23 Het overige nu van de geschiedenissen van Joram, en alles wat hij gedaan heeft, is dat niet geschreven [37]in het boek van de kronieken van de koningen van Juda?

24 En [g]Joram [38]ontsliep met zijn vaders, en werd [39]begraven bij zijn vaders, in de stad van David; en Ahazia, zijn zoon, werd koning in zijn plaats.

Ahazia, koning van Juda

25 In het twaalfde jaar van Joram, de zoon van Achab, de koning van Israël, [h]begon Ahazia, de zoon van Jeroham, [40]de koning van Juda, te regeren.

26 Twee en twintig jaren was Ahazia [41]oud, als hij koning werd, [i]en regeerde één jaar te Jeruzalem; en de naam van zijn moeder was Athalia, de [42]dochter van Omri, de koning van Israël.

27 En hij [43]wandelde in de weg van het huis van Achab, en deed [44]dat kwaad was in de ogen van YHWH, zoals het huis van Achab; want hij was een [45]schoonzoon van het huis van Achab.

28 En hij trok met Joram, de zoon van Achab, naar de strijd, te Ramoth in Gilead, tegen Hazaël, de koning van Syrië; en de Syriërs [46]sloegen Joram.

29 Toen [k]keerde Joram, de koning, terug, opdat hij zich te Jizreël helen liet van de slagen, die hem de Syriërs te Rama geslagen hadden, als hij streed tegen Hazaël, de koning van Syrië; en [1]Ahazia, de zoon van Jehoram, de koning van Juda, kwam af, om Joram, de zoon van Achab, te Jizreël te bekijken, want hij was ziek.

HOOFDSTUK IX

Een profeet zalft, op last van Elisa, Jehu tot koning over Israël, vs. 1, enz. die hij gelast het huis van Achab uit te roeien, 7. Jehu wordt door de krijgsoversten als koning erkend en uitgeroepen, 11. hij maakt een verbond tegen Joram, 14. trekt naar hem toe te Jizreël, 15. doorschiet hem, 24. doodt ook Ahazia, de koning van Juda, 27. en laat Izebel uit het venster werpen, 30. die door de honden gegeten wordt, 34.

Jehu tot koning gezalfd

TOEN riep de profeet Elisa één van de [1]zonen van de profeten, en hij zei tot hem: [a][2]Gord uw

23 *zijn aangezicht:* Nl. van de koning Benhadad. Dit heeft Hazaël gedaan met voorbedachten rade, om hem de dood aan te brengen.
– *d* 2 Kron. 21:4; idem v. 5.
24 *vijfde jaar:* Dat was het twee en twintigste jaar van het koninkrijk van Josafat. Vgl. boven, 2 Kon. 3:1.
25 *toen Josafat:* Want nog in het leven zijnde en het recht van de koninklijke stoel behoudende, had hij zijn zoon stadhouder gemaakt en met hem enige jaren geregeerd. Vgl. hiermede de aantekening 1 Kon. 22:42, en boven, 2 Kon. 1:17.
26 Genaamd Athalia, onder, vs. 26, alwaar zij wordt gezegd de dochter van Omri, omdat deze Achabs vader was, en dus haar grootvader.
27 hij deed: Zie 1 Kon. 11:6.
28 om Davids: Zie 1 Kon. 11:12.
– *e* 2 Sam. 7:13; 1 Kon. 11:36; 1 Kon. 15:4; Ps. 132:17.
29 te alle tijde: Hebr.: נֵיר, alle dagen. Zie 1 Kon. 11:36.
30 *lamp zou geven:* Zie 1 Kon. 11:36.
– *f* Gen. 27:40; 2 Kron. 21:8.
31 Aldus werd vervuld de voorzegging van Izak, Gen. 27:40.
32 *het gebied:* Hebr.: יָד, *hand*; d.i. macht en gebied. Zo onder, vs. 22. Zie Gen. 16:6.
33 Want van de tijd van David af was er geen koning onder hen geweest, maar een konings stadhouder, ingezet door de koning van Juda. Zie 1 Kon. 22:48, en de aantekening daarop.
34 Hebr.: *Tsair*. De naam van een stad of plaats in Idumea gelegen.
35 *tot op deze dag:* D.i. welke afval duurt tot op deze dag, in welke dit boek is geschreven geweest.
36 Een stad, gelegen in de stam van Juda, Joz. 15:42, en de priesters te bewonen gegeven, Joz. 21:13; de oorzaak van haar afval was, omdat Joram de Heer, de God van zijn vaderen, verlaten had, 2 Kron. 21:10. Door deze afval werd Joram verhinderd zijn victorie tegen de Edomieten te vervolgen, waardoor zij in hun afval gebleven zijn.
37 *in het boek:* Zie 1 Kon. 14:29.
– *g* 2 Kron. 21:19.
38 Zie Deut. 31:16; 1 Kon. 1:21.
39 Maar niet in de graven van de koningen, maar in een gewoon graf, afgezonderd van de andere en zonder de gewoonlijke verering. Zie 2 Kron. 21:19, 21:20.
– *h* 2 Kron. 22:1.
40 *te regeren:* Hebr.: מָלַךְ, *regeerde*.
41 Hebr.: *een zoon van twee en twintig jaar*.
– *i* 2 Kron. 22:2.
42 *dochter van Omri:* Versta, zijns zoons dochter. Want deze Athalia was de dochter van Achab, boven, vs. 18, en Achab de zoon van Omri, 1 Kon. 16:28, 16:29.
43 Zie 1 Kon. 15:26.
44 dat kwaad was: Zie 1 Kon. 11:6.
45 T.w. door het huwelijk van Athalia, de dochter van Achab, met Joram, de zoon van Josafat, de koning van Juda.
46 *sloegen Joram:* D.i. wondden, of, kwetsten.
– *k* 2 Kron. 9:15.
– *l* 2 Kron. 22:6; idem v. 7.
1 Zie 1 Kon. 20:35.
– *a* 1 Kon. 19:16.
2 *Gord uw lenden:* Zie 1 Kon. 18:46, en boven, 2 Kon. 4:29.

middel, en neem deze oliekruik in uw hand, en ga heen naar [3]Ramoth in Gilead.

2 Als u daar zult gekomen zijn, zo zie, waar Jehu, [4]de zoon van Josafat, de zoon van Nimsi, is; en ga in, en doe hem opstaan uit het midden van zijn [5]broers, en breng hem in een [6]binnenste kamer.

3 En neem de oliekruik, en giet ze uit op zijn hoofd, en zeg: Zo zegt YHWH: Ik [b]heb u tot koning [7]gezalfd over Israël. Doe daarna de deur open, en vlucht, en wacht niet langer.

4 Zo ging de jongeling, die jongeling [8]van de profeet, naar Ramoth in Gilead.

5 En toen hij inkwam, ziet, daar zaten de hoofdmannen van het leger, en hij zei: [9]Ik heb een woord aan u, o hoofdman! En Jehu zei: Tot wie van ons allen? En hij zei: Tot u, o hoofdman!

6 Toen stond [10]hij op, en ging [11]in huis; [12]hij dan goot de olie op zijn hoofd, en hij zei tot hem: Zo zegt YHWH, de God van Israël: Ik heb u gezalfd tot koning over het volk van YHWH, over Israël.

7 En u zult het [13]huis van Achab, uw [14]heer, slaan, opdat Ik het bloed van Mijn knechten, de profeten, en het bloed van alle knechten van YHWH, wreke [15]van de hand van Izebel.

8 En [c]het hele huis van Achab zal [16]omkomen; en Ik zal van Achab uitroeien, wat mannelijk is, ook de beslotene [17]en verlatene in Israël.

9 Want Ik zal het huis van Achab maken als [d]het huis van Jerobeam, de zoon van Nebat, en als [e]het huis van Baësa, de zoon van Ahia.

10 [f]Ook zullen de honden Izebel eten op [18]het stuk [19]lands van Jizreël, en er zal niemand zijn, die haar begrave. Toen deed hij de deur open en vluchtte.

11 En als Jehu uitging tot de knechten van zijn heer, zei men tot hem: [20]Is het al wel? Waarom is deze [21]krankzinnige tot u gekomen? En hij zei tot hen: [22]U kent de man en zijn spraak.

12 Maar zij zeiden: Het is leugen; geef het ons nu te kennen. En hij zei: [23]Zo en zo heeft hij tot mij gesproken, zeggende: Zo zegt YHWH: Ik heb u gezalfd tot koning over Israël.

13 Toen haastten zij zich, en ieder nam zijn kleed, en [24]legde het onder hem, [25]op de hoogste trap; en zij bliezen met de bazuin, en zeiden: Jehu is koning geworden!

Jehu doodt Joram en Ahazia

14 Zo maakte Jehu, de zoon van Josafat, de zoon van Nimsi, [26]een samenzwering tegen Joram. (Joram nu had Ramoth in Gilead [27]bewaard, hij en geheel Israël, wegens Hazaël, de koning van Syrië;

15 Maar [g]de koning Joram was teruggekeerd, opdat hij zich [28]te Jizreël helen liet van de slagen, die hem de Syriërs geslagen hadden, als hij streed tegen Hazaël, de koning van Syrië.) En Jehu zei: Zo het uw [29]wil is, laat niemand van de stad uittrekken, die ontkome, om dit in [30]Jizreël te [31]gaan verkondigen.

16 Toen reed Jehu, en trok naar Jizreël; want Joram [32]lag daar; en Ahazia, de koning van Juda, was afgekomen, om Joram te bekijken.

17 De wachter nu stond op de toren te Jizreël, en zag de hoop van Jehu, als hij aankwam, en zei: Ik zie één hoop. Toen zei Joram: Neem een ruiter, en zend die hun tegemoet, en dat hij zegt: Is het vrede?

18 En de ruiter te paard trok heen hem tegemoet, en zei: Zo zegt de koning: [33]Is het

3 *Ramoth in Gilead:* Zie Deut. 4:43. Het blijkt uit dit verhaal dat de Israëlieten deze stad weer van de Syriërs aan hun zijde gekregen hadden. Zie onder, vs. 14, en de aant.

4 *de zoon van Josafat:* En is vervolgens te onderscheiden van een Jehu, die een profeet en de zoon van Hanani was. Zie 1 Kon. 16:1.

5 D.i. zijn metgezellen, de andere krijgsofficieren en kapiteinen. Zie onder, vs. 5.

6 *binnenste kamer:* Hebr.: חֶדֶר, *kamer in kamer*.

– *b* 2 Kron. 22:7.

7 Zie 1 Kon. 1:34.

8 *van de profeet:* Anders: *de jongeling, de profeet*.

9 Ik heb een woord: D.i. ik heb u alleen in het geheime wat aan te zeggen. Daarom zal het u believen op te staan en mij in het bijzonder te horen.

10 hij op: Nl. Jehu.

11 *in huis:* In de binnenste kamer, gelijk boven, vs. 2.

12 hij dan goot: Nl. de jongeling van de profeet.

13 *huis van Achab:* D.i. het geslacht. Zie 1 Kon. 14:10.

14 D.i. ombrengen en uitroeien. Zie Gen. 8:21.

15 *van de hand:* D.i. dat door last en bevel van Izebel vergoten is.

– *c* 1 Kon. 21:21.

16 *wat mannelijk is:* Zie 1 Kon. 14:10.

17 *de beslotene:* D.i. ik zal niemand laten overblijven. Zie Deut. 32:36.

– *d* 1 Kon. 14:10; 1 Kon. 15:29.

– *e* 1 Kon. 16:3; idem v. 11.

– *f* 1 Kon. 21:23.

18 *het stuk:* Hebr.: כְּלָבִים, *deel, of bezitting*. Zo onder, vs. 21, 9:25, 9:26, enz. Versta het stuk lands, of akkers, dat de vrome Naboth door de valse beschuldigingen en loze praktijken van Izebel ontweldigd was. Zie 1 Kon. 21:23, en onder, vs. 21, 9:25.

19 *lands:* Dit woord is hier ingevoegd uit vs. 25.

20 *Is het al wel:* Hebr.: בָּא, *Is het vrede? Zo onder, vs.* 17. Zie Gen. 29:6.

21 Zo worden de profeten en de dienaren van God genoemd van de wereldse en goddeloze mensen, omdat zij hun leer niet begrijpen en hun doen niet verdragen kunnen, Joh. 10:20; Hand. 26:24. Mogelijk hebben zij de profeten deze naam gegeven, omdat zij enige extraordinaire gebaren of manieren van doen over zich hadden, als de Geest van de Heer met kracht over hen kwam. Zie 1 Sam. 18:10.

22 *U kent de man:* D.i. u kunt merken dat hij een profeet is, en omdat hij zulk een is, kunt u oordelen wat hij pleegt te spreken, te weten een ieder tot zijn schuldigen plicht te vermanen, gelijk hij aan mij gedaan heeft.

23 Zo en zo: Hebr.: אֶמֶר, na dit en na dit.

24 *legde het:* T.w. tot een teken dat zij zich Jehu als hun heer en koning onderwierpen. Vgl. Matt. 21:7.

25 *op de hoogste:* Hebr.: גֶּרֶם, *op de hoogte van de trappen*. Versta [naar het meeste gevoelen van de geleerden], een hoge en verheven plaats, verspreid met de opperklederen van de kapiteinen, die inplaats van tapijten waren, op welke zij Jehu gezet hebben.

26 een verbintenis: Zie van de betekenis van het Hebreeuwse woord 1 Kon. 15:27.

27 D.i. voorzien, verzekerd en gesterkt met krijgsvolk.

– *g* 2 Kon. 8:29.

28 *te Jizreël:* Zie hiervan boven, 2 Kon. 8:29.

29 *wil is:* Hebr.: נֶפֶשׁ, *ziel*. Zie Gen. 23:8. D.i. zo u het goedvindt, zo het u behaagt.

30 Waar de koning Joram was.

31 *gaan verkondigen:* T.w. dat ik koning geworden ben.

32 *lag daar:* T.w. ziek van de wonden, die hem de Syriërs geslagen hadden. Zie vs. 15.

33 *Is het vrede:* D.i. gaat het wel? Is er geen zwarigheid of onraad? zo onder, vs. 19, 9:22. Zie Gen. 29:6.

vrede? En Jehu zei: [34]Wat hebt u met de vrede te doen? Keer om naar achter mij. En de wachter gaf het te kennen, zeggende: De bode is tot hen gekomen, maar hij komt niet weer.

19 Toen zond hij een andere ruiter te paard; en als deze tot hen gekomen was, zei hij: Zo zegt de koning: Is het vrede? En Jehu zei: Wat hebt u met de vrede te doen? Keer om naar achter mij.

20 En de wachter gaf dit te kennen, zeggende: Hij is tot aan hen gekomen, maar hij komt niet weer; en het drijven is als het drijven van Jehu, de zoon van Nimsi, want hij drijft [35]als een razende.

21 Toen zei Joram: Span aan. En men spande zijn wagen aan. Zo trok Joram, de koning van Israël, uit, en Ahazia, de koning van Juda, een ieder op zijn wagen; en zij trokken uit Jehu tegemoet, en vonden hem op het stuk [36]lands van Naboth, de Jizreëliet.

22 Het gebeurde nu, als Joram Jehu zag, dat hij zei: Is het ook vrede, Jehu? Maar hij zei: Wat vrede, zo lang als de [37]hoererijen van uw moeder Izebel, en haar [38]toverijen zo vele zijn?

23 Toen keerde Joram [39]zijn hand, en vluchtte, en zei tot Ahazia: [40]Het is bedrog, Ahazia!

24 Maar Jehu [41]spande de boog met volle kracht, en [42]schoot Joram tussen zijn armen, dat de pijl door zijn hart uitging; en hij [43]kromde zich in zijn wagen.

25 Toen zei Jehu tot Bidkar, zijn hoofdman: Neem, werp hem op dat stuk lands van Naboth, de Jizreëliet; want [44]gedenk, als ik en u naast elkaar achter zijn vader Achab reden, dat hem YHWH deze [45]last oplegde, zeggende:

26 [h]Zo [46]Ik gisteravond niet gezien heb het bloed van Naboth, en het bloed [47]van zijn zonen, zegt YHWH, en Ik u dat niet vergelde op dit stuk [48 49]lands, zegt YHWH. Nu dan, neem, werp hem op dat stuk lands, naar het woord van YHWH.

27 Als Ahazia, de koning van Juda, dat zag, zo vluchtte hij door de weg [50]van het huis van de hof; maar Jehu vervolgde hem achterna, en zei: [51]Sla hem ook op de wagen, aan de opgang [52]naar Gur, die bij [53]Jibleam is; en hij vluchtte naar [54]Megiddo, en stierf daar.

28 En zijn knechten voerden hem naar Jeruzalem, en zij begroeven hem in zijn graf, bij zijn vaders in de [55]stad van David.

29 In het [56]elfde jaar nu van Joram, de zoon van Achab, was Ahazia koning geworden over Juda.

De dood van Izebel

30 En Jehu kwam te Jizreël. Als Izebel dat hoorde, zo [57]verfde zij haar aangezicht, en versierde haar hoofd, en keek ten venster uit.

31 Toen nu Jehu ter [58]poorte inkwam, zei zij: Is het wel, [59i]o Zimri, moordenaar van zijn heer?

34 *Wat hebt u:* Hebr.: מָה, *wat is u en de vrede? D.*i. wat hebt u met de vrede te doen? Zo in vs. 19. Zie 2 Sam. 16:10.

35 Hebr.: *in onzinnigheid, of met onzinnigheid*; dat is met zulke snelheid en onstuimigheid, alsof hij onzinnig was en de paarden zocht de hals af te rijden.

36 *lands:* Zie boven, vs. 10.

37 Versta, geestelijke, welke is afgoderij. Zie Lev. 17:7, en Lev. 20:5.

38 Versta, de bedriegelijke praktijken, door welke Izebel de mensen tot de afgoderij aanlokte en vervolgde. Vgl. Nah. 3:4.

39 *zijn hand:* T.w. waarmee hij zichzelven omkeerde in de wagen, of zijn voerman de weet gaf, of ook zelf aan de strengen vatte, om de wagen af te wenden en de vlucht te nemen. Vgl. 1 Kon. 22:34.

40 Het is bedrog: D.i. Jehu is bedriegelijk en verraderlijk hier gekomen om mij te overvallen en te vermoorden.

41 *spande de boog:* Hebr.: יָדַךְ, *vulde zijn hand met de boog*. Versta, dat hij al de kracht zijns arms bijbracht om de boog ten volle te spannen, uit te rekken en daarmede een geweldig schot te geven.

42 Hebr.: *sloeg*.

43 *kromde zich:* D.i. zonk neder in zijn wagen.

44 Het schijnt dat Achab, als hij na de dood van Naboth, ging om zijn wijnberg in te nemen, bij zich gehad heeft enige hovelingen en krijgsofficieren, en dat onder deze geweest zijn Jehu en Bidkar, en gehoord hebben de woorden, in vs. 26 gesteld, van Elia tegen Achab uitgesproken.

45 *last oplegde:* D.i. dit profetisch dreigement, of deze voorzegde straf. Zo wordt het woord last veel bij de profeten genomen, omdat de straffen zwaar zijn, zowel in het horen als zij verkondigd worden, als in het gevoelen, wanneer zij de mens dadelijk treffen; Jes. 13:1, en Jes. 15:1; Jer. 23:33, 23:34; Nah. 1:1; Hab. 1:1; Zach. 9:1.

– *h* 1 Kon. 21:19.

46 Ik gisteravond: Dit zijn de woorden van de Heer met een eed tegen Achab uitgesproken.

47 *zijn zonen:* Hieruit kan afgenomen worden, dat niet alleen Naboth is vermoord geweest, maar ook zijne kinderen, opdat Achab te geruster het goed van Naboth bezitten mocht.

48 *lands:* Zie boven, vs. 10.

49 *zegt YHWH:* D.i. Ik heb het zekerlijk gezien, en Ik zal het u zekerlijk op dit stuk land vergelden. Zie van deze manier van zweren, ook aan God toegeschreven, Num. 14:23.

50 *weg van het huis van de hof:* D.i. die met bomen beplant was, zodat men in het vluchten daar beter dan elders verborgen kon zijn, om zekerlijk weg te komen.

51 *Slaat hem ook:* D.i. brengt hem om, want hij was ook van het geslacht van Achab, t.w. van de zijde zijn moeder, die Achabs dochter was. Zie boven, 2 Kon. 8:18.

52 Dit schijnt een plaats geweest te zijn op de weg naar Samaria, door welke Ahazia vluchtte, als Jehu bezig was met Joram om te brengen. Jehu nu ziende dat Ahazia hem ontgaan was, heeft zijn krijgslieden hem nagezonden. Deze, naar sommiger mening, zijn hem in deze plaats zo nabij gekomen, dat zij hem daar gekwetst hebben, maar niet dodelijk, zodat hij te Samaria ontkomen is, waar hij zich verstopt heeft, 2 Kron. 22:9, totdat hij daar ook vervolgd zijnde om tot Jehu gebracht te worden, dodelijk gewond is geworden, maar ontkomen te Megiddo, waar hij gestorven is.

53 *Jibleam is:* Zie Joz. 17:11.

54 Zie 1 Kon. 9:15.

55 Zie 1 Kon. 2:10.

56 *elfde jaar:* D.i. in het einde van het elfde en begin van het twaalfde jaar. Zie boven, 2 Kon. 8:25.

57 Hebr.: *zette haar ogen in het blanketsel*; d.i. heeft haar aangezicht met blanketsel bestreken. Het schijnt dat zij zich stoutelijk toegemaakt en opgepronkt heeft, om Jehu, als door een koninklijke majesteit, schrik en bedwelmheid aan te brengen.

58 T.w. van het koninklijk paleis, waaruit Izebel keek.

59 *o Zimri:* Zij noemt Jehu een anderen Zimri, die zijn heer Ela, de koning van Israël, vermoord had, 1 Kon. 16:9, 16:10, welke moord aan Zimri een gruwelijk einde door middel van Omri genomen had. Dit werpt nu Izebel Jehu voor, om hem te beschrikken, maar tevergeefs, omdat hem van God bevolen was te doen dat hij deed. Anders: Is het Zimri wel gegaan, die zijn heer doodsloeg?

– *i* 1 Kon. 16:18.

32 En hij hief zijn aangezicht op naar het venster, en zei: [60]Wie is met mij? Wie? Toen zagen op hem twee, drie [61]kamerlingen.

33 En [62]hij zei: Stoot ze van boven neer. En [63]zij stootten haar van boven neer, zodat van haar bloed aan de wand en aan de paarden gesprengd werd; en [64]hij vertrad haar.

34 Als hij nu [65]ingekomen was, en gegeten en gedronken had, zei hij: Zie nu naar die vervloekte, en begraaf ze; want [k]zij is de dochter van een [66]koning.

35 En zij gingen heen om haar te begraven; maar zij vonden niet van haar, dan de schedel, en de voeten, en de palmen van haar handen.

36 Toen kwamen zij weer, en gaven het hem te kennen, en hij zei: Dit is het woord van YHWH, dat Hij gesproken heeft door [67]de dienst van Zijn knecht Elia, de Thisbiet, zeggende: [168]Op het stuk lands van Jizreël zullen de honden het vlees van Izebel eten.

37 En het dode lichaam van Izebel zal zijn zoals mest op [69]het veld, in het stuk lands van Jizreël, dat men niet zal kunnen zeggen: Dit is Izebel.

HOOFDSTUK X

Jehu doodt zeventig zonen van Achab, vs. 1, enz. en de verwanten van koning Ahazia, 12. komt met Jonadab de Rechabiet te Samaria, 15. waar hij alle priesters en profeten van Achab doodt, zijn beelden en tempel afbreekt, 18. maar hij hangt de zonde van Jerobeam aan, 29. wordt verdrukt door Hazaël, de koning van Syrië, 32. sterft, zijn zoon Joahaz regeert, 35.

De uitroeiing van het huis van Achab

ACHAB nu had [1]zeventig zonen te Samaria; en Jehu schreef brieven, die hij zond naar Samaria, tot [2]de oversten van Jizreël, de [3]oudsten, en tot de [4]verzorgers van Achab, zeggende:

2 [5]Zo wanneer nu deze brief tot u zal gekomen zijn, omdat de zonen van uw heer bij u zijn, ook de wagens en de paarden bij u zijn, en ook een [6]versterkte stad, en wapenen;

3 Zo ziet naar de [7]beste en gerechtigste van de zonen [8]van uw [9]heer, zet die op de troon van zijn vader; en strijdt voor het huis van uw heer.

4 Maar zij vreesden [10]heel erg, en zeiden: Zie, [11]twee koningen bestonden niet voor zijn aangezicht, hoe zouden wij dan bestaan?

5 Die dan over het huis was, en die over de stad was, en de oudsten, en de voedsterheren zonden tot Jehu, zeggende: Wij zijn uw knechten, en al wat u tot ons zeggen zult, zullen wij doen; wij zullen niemand koning maken; doe wat goed is in uw ogen.

6 Toen schreef hij voor de tweede keer tot hen een brief, zeggende: Zo u van mij bent, en u naar mijn stem hoort, neemt de hoofden van [12]de mannen, de zonen van uw heer, en komt tot mij morgen ongeveer deze tijd naar Jizreël. (De zonen nu van de koning, zeventig mannen, waren bij de [13]grote stad, die hen [14]opvoedden.)

7 Het gebeurde dan, als die brief tot hen kwam, dat zij de zonen van de koning namen, en zeventig mannen [15]sloegen; en zij legden hun hoofden in manden, die zij tot hem zonden naar Jizreël.

8 En er kwam een bode, en boodschapte hem, zeggende: Zij hebben de hoofden van de zonen van de koning gebracht. En hij zei: Leg ze in twee hopen, aan de deur [16]van de poort, tot morgen.

9 En het gebeurde 's morgens, toen hij uitging, dat hij stil stond, en tot al het volk zei: [17]U

60 *Wie is met mij:* Dit sprak Jehu tot degenen, die bij Izebel waren, vragende of iemand van hen zijn zaak toegedaan was.

61 D.i. jonkers, edellieden, hofofficieren, die in het gezelschap van Izebel waren, waar zij uit het venster keek. Het Hebreeuwse woord betekent eigenlijk gesnedenen, hoedanig de kamerlingen van de koninginnen en prinsessen in die tijden meest waren, en zulken mogen deze geweest zijn. Zie Gen. 37:36.

62 hij zei: Nl. Jehu.

63 zij stieten haar: Te weten, de kamerlingen.

64 hij vertrad haar: Nl. Jehu.

65 *ingekomen was:* T.w. in het paleis.

– *k* 1 Kon. 16:31.

66 konings dochter: Nl. van de koning van de Sidoniërs, genoemd Eth-Baäl; 1 Kon. 16:31.

67 *de dienst van Zijn knecht Elia:* Hebr.: תִּשְׁבִּי, *door de hand*.

– *l* 1 Kon. 21:23.

68 *Op het stuk lands:* Zie boven, vs. 10, en van deze profetie, zie 1 Kon. 21:23, waar, hoewel zoveel woorden niet staan, nochtans de zin van deze voorzegde vervulling te vinden is.

69 *het veld:* Hebr.: שְׂדֵה, *op het aangezicht van het veld*.

1 Die hem zonder twijfel uit verscheidene vrouwen geboren waren; zijnde ook onder hen begrepen de zonen van zijn zoon Joram en van andere kinderen, van welke Achab grootvader was. Zie onder, vs. 3.

2 Versta, enige voortreffelijke hovelingen, welke, ofschoon zij hun ordinaire woning te Jizreël hadden, waren nochtans van Joram naar Samaria gezonden, om acht te nemen op de koninklijke kinderen, terwijl hij in de oorlog tegen de Syriërs bezig was.

3 Zo genoemd, òf vanwege hun ambt, omdat zij raadsheren waren, òf uit oorzaak van hun ouderdom, omdat zij niet bekwaam zijnde tot de oorlog, nochtans de gemeente met raad en de jeugd met autoriteit voorgaan.

4 Die als voogden of leermeesters zorg droegen voor de opvoeding en onderwijzing van deze jonge heren.

5 Zo wanneer: Zo begint ook de brief van de koning van Syrië aan de koning van Israël, boven, 2 Kon. 5:6.

6 Nl. Samaria.

7 *beste en gerechtigste:* Hebr.: בְּנֵי, *die goed en recht is*; d.i. die bekwaamst is om te regeren.

8 Nl. van Achab, of Joram.

9 *zet die op zijns vaders troon:* Dit meent hij niet, maar hij wil de oversten van de Samaritanen beproeven, om te weten hoe zij gezind waren, en met wie zij het hielden. Iemand op de stoel zijns vaders zetten, is hem in de plaats zijns vaders koning te maken. Zie 1 Kon. 2:24, en vgl. onder, vs. 5.

10 geheel zeer: Hebr.: מְאֹד, zeer zeer.

11 *twee koningen:* Nl. Joram de koning van Israël, en Ahazia de koning van Juda, boven, 2 Kon. 9:24, 9:27.

12 Men oordeelt uit het Hebreeuwse woord dat enige van deze zonen of nakomelingen van Achab tot redelijken ouderdom gekomen waren, welke, gelijk zij navolgers van Achabs boosheid konden zijn, ook deelachtig zijn geworden van zijn straffen, naar het rechtvaardig dreigement Gods; Ex. 20:5; Deut. 5:9.

13 *grote stad:* D.i. de voornaamsten van staat en waardigheid. Vgl. onder, 2 Kon. 25:9, en zie de aant.

14 Hebr.: *groot maakten*.

15 Hebr.: *slachtten, keelden*; zo vs. 14.

16 Waar men gewoon was recht te doen. Zie Gen. 22:17.

17 *U bent rechtvaardig:* D.i. ik verklaar u onschuldig over de dood van deze zonen van Achab, denkt niet dat ik gekomen ben om u daarover te beschuldigen; maar zo u iemand de schuld daarvan zoudt willen opleggen, ziet op mij, die een verbond tegen mijn heer de koning Joram gemaakt, ja ook hem gedood heb; maar niet uit mijn eigen vermeten, maar naar het voornemen van de Heer en uitgedrukt bevel. Daarom, gelijk u onschuldig bent omdat u gevolgd hebt mijn last, zo ik mee omdat ik gevolgd heb Gods last.

bent rechtvaardig. Zie, ik heb een samenzwering gemaakt tegen mijn heer, en heb hem doodgeslagen; [18]en wie heeft alle deze geslagen?

10 Weet nu, [19]dat niets van het woord van YHWH, dat YHWH tegen het huis van Achab gesproken heeft, [20]zal op de aarde vallen; want YHWH heeft gedaan, [a]wat Hij door [21]de dienst van Zijn knecht Elia gesproken heeft.

11 Daartoe sloeg Jehu al de overgeblevenen van het huis van Achab te Jizreël, en al zijn [22]groten, en zijn [23]bekenden, en zijn priesters; totdat hij hem geen overigen liet overblijven.

Jehu doodt de broers van Ahazia

12 En hij maakte zich op, en trok heen en ging naar Samaria; en zijnde te [24]Beth-Heked van de herders, op de weg,

13 [b]Vond Jehu [25]de broers van Ahazia, de koning van Juda, en hij zei: Wie bent u? En zij zeiden: Wij zijn de broers van Ahazia, en zijn afgekomen, [26]om de zonen van de koning [27]en de zonen van de koningin te groeten.

14 Toen zei hij: Grijp hen levend. En zij grepen hen levend; en zij sloegen hen bij de bornput van Beth-Heked, twee en veertig mannen, en hij liet niet één van hen over.

15 En van daar gegaan zijnde, zo vond hij Jonadab, de zoon [28]van Rechab, hem tegemoet; die [29]hem [30]groette; en hij zei tot hem: [31]Is uw hart recht, zoals mijn hart met uw hart is? En Jonadab zei: Het is, ja, het is; [32]geef uw hand. En hij gaf zijn hand, en hij deed hem tot zich op de wagen klimmen.

16 En hij zei: Ga met mij, en zie mijn [33]ijver aan voor YHWH. Zo deden [34]zij hem rijden op zijn wagen.

17 En toen hij te Samaria kwam, [c]sloeg hij allen, die aan Achab te Samaria overgebleven waren, totdat hij hem vernietigd had, naar het woord van YHWH, dat Hij [35]tot [36]Elia gesproken had.

Jehu roeit de Baäldienst uit

18 En Jehu verzamelde al het volk, en zei tot hen: Achab heeft [37]Baäl een beetje gediend; Jehu zal hem [38]veel dienen.

19 Nu daarom roept alle profeten van Baäl, al zijn dienaren, en al zijn priesters tot mij, dat niemand gemist worde; want ik heb [39]een grote offergave aan Baäl; al wie gemist wordt, zal niet leven. Maar Jehu deed dat door list, opdat hij de dienaren van Baäl ombracht.

20 Verder zei Jehu: Roep een [40]dag van samenkomst voor Baäl af. En zij riepen die uit.

21 Ook zond Jehu in het hele Israël; en alle Baälsdienaren kwamen, dat niet één man overbleef, die niet kwam; en zij kwamen in het [41]huis van Baäl, dat het huis van Baäl vervuld werd [42]van het ene einde tot het andere einde.

22 Toen zei hij tot degene, die over het [43]klederhuis was: Breng voor alle dienaren van [44]Baäl de kleding uit. En hij bracht voor hen de kleding uit.

23 En Jehu kwam met Jonadab, de zoon van Rechab, in het huis van Baäl; en hij zei tot de dienaren van Baäl: Onderzoek, en ziet toe, dat hier misschien bij u niemand zij van [45]de dienaren van YHWH, maar van de dienaren van Baäl alleen.

24 Toen zij nu inkwamen, om slachtoffers en brandoffers te doen, bestelde zich Jehu daarbuiten tachtig mannen, en hij zei: Zo iemand van

18 en wie: Deze waren geslagen van de oudsten van Samaria uit last van Jehu; beide door besturing van de Heer, gelijk volgt.

19 Hij betuigt hiermede openlijk, ofschoon zijn doen kwalijk zou mogen geduid worden, dat hij nochtans anders niet dan naar het woord van de Heer gedaan had. Zie boven, 2 Kon. 9:7, 9:8.

20 *zal op de aarde vallen:* Zie 1 Kon. 8:56.

– *a* 1 Kon. 21:19; idem v. 21; idem v. 29.

21 *door de dienst:* Hebr.: דֶּבֶר, *door de hand*. Zie Lev. 8:36.

22 Zonder twijfel, die door Achab groot en vermogend geworden waren in staat, rijkdom en naam.

23 Of: *bloedverwanten*; gelijk Ruth 2:1.

24 *Beth-Heked van de herderen:* D.i. het huis van de binding van de herderen. Sommigen menen dat dit een dorp is geweest bij Samaria aan de weg gelegen, hebbende zijn naam van binden, omdat de herderen er hun schapen bonden om geschoren te worden.

– *b* 2 Kron. 22:8.

25 *de broers van Ahazia:* Versta, de zonen van zijn broers, 2 Kron. 22:8. Zie Gen. 13:8, waar het woord broers zo genomen wordt.

26 *om de zonen:* Hebr.: שְׁלוֹם, tot de vrede van de zonen van de koning en van de zonen van de koningin; d.i. opdat wij hun vrede en welstand zouden toewensen. Dat wij noemen groeten.

27 Nl. van Joram en van zijn huisvrouw. Het schijnt dat zij niet wisten dat Ahazia door Jehu omgebracht was.

28 Van een vermaarden man uit het geslacht van de Kenieten, en afkomstig van Jethro, de schoonvader van Mozes, 1 Kron. 2:55; Jer. 35:6.

29 Nl. Jehu.

30 Hebr.: *zegende*. Zie Gen. 31:55.

31 *Is uw hart recht:* D.i. bent u mij van harte toegedaan, gelijk ik u toegedaan ben met al mijn hart?

32 Dit kan men nemen als woorden van Jonadab, of, als anderen, van Jehu.

33 Wat ijver eigenlijk is, zie 1 Kon. 19:10.

34 T.w. zijn dienaren, trawanten, of lakeien.

– *c* 2 Kron. 22:8.

35 *hem verdelgd had:* D.i. zijn huisgezin en geslacht.

36 Zie 1 Kon. 21:21.

37 Zie 1 Kon. 16:31.

38 *veel dienen:* Zie de aant. op vs. 19.

39 *een grote offerande:* Hij spreekt met leugen en dubbelzinnigheid welke middelen niet te prijzen zijn, menende Baäl al zijn priesters en profeten en dienaren te slachten of te doden, en zo zijn grote offerande te volbrengen.

40 verbods dag: D.i. een grote vierdag, op denwelke alle dienstelijke werken verboden waren. Zie Lev. 23:36.

41 *huis van Baäl:* D.i. de tempel Baäls.

42 *van het ene einde tot het andere einde:* Hebr.: פֶּה, *mond aan mond*. Zo onder, 2 Kon. 21:16.

43 Of: *klederkamer*; versta, een kamer, in welke de kleren opgesloten waren, die de Baälpriesters in hun dienst gebruiken moesten. Anders: de klederkast, of, de kleren.

44 *breng de kleding uit:* Omdat God in het Oude Testament zijn priesters een bijzondere kleding die in het Nieuwe Testament niet het priesterdom opgehouden heeft voorgeschreven had, zo heeft de duivel dat in zijn priesters willen nabootsen.

45 *dienaren van YHWH:* Deze wilde hij bij dit werk niet hebben, kwansuis [red.: schijnbaar, quasi] met deze schijn, opdat ze het door hun aanwezigheid niet zouden ontheiligen, zijnde van een andere religie; maar in waarheid, opdat ze onder de dienaren Baäls niet zouden onwetens omgebracht worden.

de mannen, die ik in uw handen gebracht heb, ontkomt, [46]zijn ziel zal voor [47]diens ziel zijn.

25 En het gebeurde, als [48]hij voltooid had het brandoffer te doen, dat Jehu zei tot de [49]lijfwachten en tot de officieren: Kom in, slaat hen, dat niemand uitkome. En zij sloegen hen met de scherpte van het zwaard; en de lijfwachten en officieren [50]wierpen hen weg; daarna kwamen zij tot de stad in het [51]huis van Baäl;

26 En zij brachten de opgerichte beelden uit het huis van Baäl, en verbrandden ze.

27 Zij braken ook het opgerichte beeld van Baäl af; daartoe braken zij het huis van Baäl af, en maakten dat tot [52]geheime gemakken, tot op deze dag.

28 Zo vernietigde Jehu Baäl uit Israël.

Het oordeel over Jehu's regering

29 Maar van de zonden van Jerobeam, de zoon van Nebat, die Israël zondigen deed, na te volgen, week Jehu niet af, [d]te weten, van de gouden kalveren, [53]die te Beth-El en die te Dan waren.

30 YHWH dan zei [54]tot Jehu: Daarom dat u welgedaan hebt, doende wat recht is in Mijn ogen, en hebt aan het huis van Achab gedaan, naar alles, wat in Mijn hart was, [e]zullen u [55]zonen tot het vierde gelid op de troon van Israël zitten.

31 Maar Jehu nam niet waar te wandelen in de wet van YHWH, van de God van Israël, met zijn hele hart; hij week niet van [56]de zonden van Jerobeam, die Israël zondigen deed.

32 In die dagen begon YHWH Israël [57]af te korten, want [58]Hazaël sloeg ze in alle gebied van Israël:

33 Van de Jordaan [59]af, tegen de opgang van de zon, het hele land [60]van Gilead, van de Gadieten, en van de Rubenieten, en van [61]de Manassieten; [62]van Aroer, dat aan de beek van Arnon is, en [63]Gilead, en Basan.

34 Het overige nu van de geschiedenissen van Jehu, en al wat hij gedaan heeft, en al zijn macht, zijn die niet geschreven [64]in het boek van de kronieken van de koningen van Israël?

35 En Jehu ontsliep met zijn vaders, en zij begroeven hem te Samaria, en zijn zoon Joahaz werd koning in zijn plaats.

36 En de dagen, die Jehu over Israël geregeerd heeft in Samaria, zijn acht en twintig jaren.

HOOFDSTUK XI

Athalia doodt het hele koninklijke geslacht, vs. 1, enz. uitgezonderd Joas, 2. die, zeven jaar oud zijnde, door het beleid van Jojada koning wordt van Juda, 4. Athalia, die het bewind aan zich getrokken had, wordt gedood, 13. Het verbond wordt vernieuwd tussen God, de koning en het volk, 15. de Baälsdienst uitgeroeid, 18. en de koning op zijn koninklijke troon gezet, 19.

Athalia's heerschappij en de redding van Joas

TOEN nu [1]Athalia, [a]de moeder van [2]Ahazia, zag, dat haar zoon dood was, zo maakte zij zich op, en bracht [3]het hele koninklijke nageslacht om.

2 Maar [4]Joseba, de dochter van de koning Joram, de zus van Ahazia, nam [5]Joas, de zoon van Ahazia, en stal hem uit het midden van de zonen van de koning, die gedood werden, [6]zettende hem en zijn voedster in [7]een slaapkamer; en [8]zij verborgen hem [9]voor Athalia, dat hij niet gedood werd.

46 *zijn ziel:* D.i. de ziel van degene, die een zal laten ontkomen, zonder hem te doden. Het woord ziel is hier voor het leven genomen. Zie Gen. 19:17.

47 *diens ziel:* D.i. van degene die ontkomt. De zin is, als iemand van de bestelde mannen een liet ontlopen, dat hij zelf zou moeten sterven.

48 als hij voltooid had: Te weten, de overste priester van de Baälieten. Of toen men voltooid had, enz.

49 *tot de trawanten:* D.i. tot die tachtig mannen, van welke in vs. 24 gesproken is.

50 Versta, de dode lichamen van de omgebrachten, die buiten de stad weggeworpen werden.

51 *het huis van Baäl:* Dit kan men verstaan van die stad, of van elke stad waar een huis van Baäl was. Zo in vs. 26. Zie vs. 28.

52 *geheime gemakken:* D.i. tot privaten of secreten, waar de mensen hun gevoeg maakten, dat zij gedaan hebben tot versmading en verachting van de afgod en de afgodendienst, die daarin gepleegd was geweest. Vgl. Jes. 36:12. In denzelfden zin worden de afgoden in de Heilige Schrift drekgoden genaamd. Zie Lev. 26:30, en de aant. daarop.

– *d* 1 Kon. 12:28.

53 die te Beth-El en die te Dan waren: Te weten, in elke plaats één.

54 Nl. door iemand van de profeten; gelijk hij ook door een van hen de last ontvangen had, om deze goddelijke wraak uit te voeren; boven, 2 Kon. 9:7.

– *e* 2 Kon. 15:12.

55 *zonen tot het vierde gelid:* Hebr.: יֹשְׁבִ֥ים, *zonen van de vierden*; de vervulling hiervan, zie eerst in Joahaz, onder, vs. 35, en daarin in Joas, 2 Kon. 13:10, ten derde in Jerobeam, 2 Kon. 14:23, ten vierde in Zacharia, 2 Kon. 15:8.

56 *zonden van Jerobeam:* Deze zonden worden uitgedrukt boven, vs. 29.

57 *af te korten:* Of: *af te snijden*; d.i. zijn gebied in te trekken en te verminderen. Zie vs. 33. En dit is geschied achtervolgens de profetie van Elisa; boven, 2 Kon. 8:12.

58 De koning van Syrië.

59 Versta, ten aanzien van de gelegenheid van het land van Kanaän.

60 *land van Gilead:* Zie Gen. 31:21.

61 Een stad, gelegen over de Jordaan in de stam van Gad, van welke zie Num. 32:34; Joz. 12:2.

62 *de beek van Arnon:* Zie Num. 21:14; Deut. 2:36.

63 Vgl. dit met Deut. 3:12, 3:13, 3:14, enz., en de aant. daarop.

64 *boek van de kronieken van de koningen van Israël:* Zie 1 Kon. 14:19.

1 Welke was Achabs dochter, de huisvrouw van Joram en moeder van Ahazia, Zie boven, 2 Kon. 9:27. die Jehu gedood had, boven, 2 Kon. 8:18, en 2 Kon. 9:27.

– *a* 2 Kron. 22:10.

2 Zie boven, 2 Kon. 9:27.

3 al het koninklijke zaad: Hebr.: זֶ֫רַע, al het zaad van het koninkrijk, dat is alle prinsen van den bloede, op dewelke de successie van de kroon mocht komen. Versta dit van Athalia's voornemen, niet van de volle daad: want één is ontkomen, gelijk het volgende vers uitwijst.

4 Hebr.: *Jehoschebah*. Anders: Jehoschabbath, 2 Kron. 22:11, alwaar ook staat dat zij was de huisvrouw van de hogepriester Jojada, maar men meent dat zij uit een andere huisvrouw van Joram dan uit de afgodische Athalia geboren was.

5 Hebr.: *Joasch;* anders, Jehoasch, onder, 2 Kon. 12:2.

6 *zettende:* Dit woord is hier ingevoegd uit 2 Kron. 22:11.

7 *een slaapkamer:* Hebr.: מִטָּוֹת, *een kamer van de bedden*; d.i. in één van de kamers, die aan de tempel getimmerd waren, waarin de bedden van de priesters waren, waarop zij sliepen, als zij op hun beurt de godsdienst moesten waarnemen. Zie Jer. 35:2.

8 T.w. Jojada en Joseba.

9 *voor Athalia:* Hebr.: פְּנֵי, *voor het aangezicht van Athalia*.

3 En hij was met haar verstopt in het huis van YHWH zes jaren; en Athalia regeerde over het land.

Joas tot koning uitgeroepen; Athalia gedood

4 In [b]het zevende jaar nu zond [10]Jojada, en nam de [11]oversten van honderd met de hoofdmannen, en met de lijfwachten, en hij bracht hen tot zich, in het huis van YHWH; en [12]hij maakte een verbond met hen, en hij beëdigde hen in het huis van YHWH, en hij toonde hun de zoon van de koning.

5 En hij gebood hun, zeggende: Dit is de zaak, die u doen zult: een derde deel van [13]u, die op de sabbat [14]ingaan, zullen de wacht waarnemen van het [15]huis van de koning;

6 En een derde deel zal zijn aan de poort [16]Sur; en een derde deel aan de poort [17]achter de lijfwachten; zo zult u waarnemen de taak van dit huis, [18]tegen inbreking.

7 En de twee [19]delen van u, allen, die op de sabbat [20]uitgaan, zullen de taak van het huis van YHWH waarnemen bij de koning.

8 En u zult de koning rondom omsingelen, een ieder met zijn wapenen in zijn hand, en hij, die [21]tussen de ordeningen intreedt, zal gedood worden; en bent u bij de koning, als hij uitgaat, en als hij inkomt.

9 [c]De oversten dan van honderd deden naar al wat de priester Jojada geboden had, en namen ieder zijn mannen, die op de sabbat ingingen, met degenen, die op de sabbat uitgingen; en zij kwamen tot de priester Jojada.

10 En de priester gaf aan de oversten van honderd de speren en de schilden, [22]die van de koning David geweest waren, die in het huis van YHWH geweest waren.

11 En de lijfwachten stonden, ieder met zijn wapenen in zijn hand, van de [23]rechterzijde van het huis, tot de [24]linkerzijde van het huis, naar het altaar en naar het huis [25]toe, bij de koning [26]rondom.

12 Daarna bracht [27]hij de zoon van de koning voor, en zette hem de kroon op, en gaf [28]hem de getuigenis; en zij maakten hem koning, en [29]zalfden hem; daartoe klapten [30]zij met de handen, en zeiden: De koning leve!

13 Toen Athalia hoorde de stem van de lijfwachten en van het volk, zo kwam zij tot het volk in het huis van YHWH.

14 En zij zag toe, en ziet, de koning stond bij de [31]pilaar, [32]naar de wijze, en de oversten en de trompetten bij de koning; en al het volk van het land was blij, en blies met trompetten. Toen [33]verscheurde Athalia haar kleren, en zij riep: Verraad, verraad!

15 Maar de priester Jojada gebood aan de oversten van honderd, die over het leger gesteld waren, en zei tot hen: Breng haar uit tot buiten [34]de ordeningen, en doodt, wie haar volgt, met het zwaard; want de priester had gezegd: Laat ze in het huis van YHWH niet gedood worden.

– *b* 2 Kron. 23:1.

10 Hebr.: Jehojadah, de zoon van Ahimaäz, de zoon van Zadok, hogepriester en onderscheiden van Jojada, de vader van Benaja, die leefde ten tijde van David, 2 Sam. 8:18.

11 *oversten van honderd:* Deze waren vijf in getal, en worden genoemd 2 Kron. 23:1. Zij schijnen priesters geweest te zijn, gelijk men mag afnemen vs. 5, 11:7, 11:9.

12 hij maakte: Te weten, om Athalia te doden, Joas in het koninkrijk te stellen, de afgoderij te weren, en de zuivere godsdienst weer op te richten.

13 Versta, priesters en Levieten; 2 Kron. 23:4.

14 T.w. in de tempel. De priesters en de Levieten waren verdeeld in vier en twintig beurten, 1 Kron. 24, naar welke verdeling zij bij beurte alle week in de tempel kwamen, om de godsdienst naar de gestelde orde te verzorgen; dat wordt genoemd ingaan, t.w. in de tempel, om de wacht waar te nemen. Anders: die in de week ingaan.

15 D.i. aan de kamer in de tempel, waar de jonge koning werd verborgen gehouden.

16 Dit was de poort tegen het oosten, en was de grootste poort van de tempel, daarom wordt zij ook genoemd de hoge poort, onder, 2 Kon. 15:35; ook de fondament-poort, 2 Kron. 23:5; idem de nieuwe poort, Jer. 26:10, omdat zij van de koning Jotham is vernieuwd, 2 Kron. 27:3.

17 *achter de trawanten:* Deze poort was aan het zuiden, naar de voorhof van de priesters, die anders [gelijk enige menen] genaamd werd Sippim, d.i. de dorpelpoort; 2 Kron. 23:4.

18 *tegen inbreking:* Of: *tegen afrukking, of wegneming*; d.i. u zult de tempel zo bewaren, dat daaraan niet gebroken worde, en dat de koning met geweld daar niet uit genomen noch weggevoerd worde.

19 Hebr.: *handen*.

20 Versta, degenen, die uit de tempel naar huis zouden keren, hebbende voor die week hun dienst op hun beurt volbracht. Want op elke sabbat moesten nieuwe in hun plaats treden.

21 *tussen de ordeningen:* Of: *tussen de gelederen, die in orde gesteld zijn*; d.i. in uw wacht, als u zult optrekken, of rondom de koning zijn, om hem te bewaren.

– *c* 2 Kron. 23:8.

22 die van de koning David: D.i. die David van zijn vijanden had genomen, en mogelijk de Heer in de tabernakel tot een gedachtenis geheiligd had; gelijk het zwaard van Goliath, 1 Sam. 21:9, en de schilden van de Syriërs, 2 Sam. 8:7, die daarna schijnen van Salomo in de tempel gebracht te zijn, 1 Kon. 7:51.

23 D.i. de zuidzijde.

24 D.i. de noordzijde.

25 T.w. van de brandoffers; welke was bij de oostpoort van de tempel.

26 *het huis:* D.i. de tempel, die van het altaar westwaarts stond.

27 Nl. Jojada.

28 Dat hij hem in de hand gaf, en was het wetboek, waarin God getuigt hoe hij zich in zijne regering moest gedragen. Zie Deut. 17:18.

29 *zalfden hem:* Die hun vader naar de gewoonlijke orde in het rijk opvolgden, werden naar sommiger mening, niet gezalfd, maar alleen, die na enige verandering in het regiment of buiten de ordinaire wet, of uit vrees van toekomende zwarigheid, koning werden, gelijk Saul, 1 Sam. 10:1; David, 1 Sam. 16:13; Salomo, 1 Kon. 1:34; Jehu, 2 Kon. 9:6; Joahaz, 2 Kon. 23:30; en hier Joas, die zijn vader opgevolgd is, nadat Athalia het rijk geweldiglijk en tirannelijk aan zich getrokken had.

30 *klapten zij met de handen:* Tot een teken en bewijs van de vreugde. Zo wordt de klapping van de handen genomen, Ps. 98:8; Ez. 25:6; elders voor een teken van verdriet, Ez. 6:11.

31 Of: *gestoelte*; d.i. op het koninklijk gestoelte, dat Salomo van koper gemaakt had, en stond in het voorhof van het volk aan een pilaar. Zie onder, 2 Kon. 23:3, en 2 Kron. 6:13.

32 *naar de wijze:* D.i. naar de manier van doen; of, gelijk de koning gewoon was, aan die kolom te staan als hij in de tempel kwam om God te dienen, of het volk aan te spreken. Vgl. onder, 2 Kon. 23:3.

33 Een teken van spijt, verdriet en grote beroering van de geest. Zie Gen. 37:29.

34 *de ordeningen:* Zie boven, vs. 8.

16 En [35]zij legden de handen aan haar; en zij
ging [36]de weg van de ingang van de paarden naar
het huis van de koning, en zij werd daar gedood.

Het verbondsherstel en de val van de Baäldienst

17 [d]En Jojada maakte [37]een verbond tussen
YHWH en tussen de koning, en tussen het volk,
[38]dat YHWH tot een volk zou zijn; en ook tussen
de koning en tussen het volk.

18 Daarna ging al het volk van het land in het
huis van Baäl, en braken dat af; zijn altaren en
zijn beelden verbraken zij volkomen; en Mattan,
de priester van Baäl, sloegen zij dood voor de
altaren. De priester nu [39]bestelde de ambten in
het huis van YHWH.

19 En hij nam de oversten van honderd, en de
hoofdmannen, en de lijfwachten, en al het volk
van het land; en zij brachten de koning af uit het
huis van YHWH, en kwamen door de weg van
[40]de poort van de lijfwachten tot het huis van de
koning, en [41]hij zat op de troon van de koningen.

20 En al het volk van het land was blij, en de
stad werd stil, nadat zij Athalia met het zwaard
gedood hadden bij het huis van de [42]koning.

21 Joas was [43]zeven jaar oud, toen hij koning
werd.

HOOFDSTUK XII

Joas regeert vroom, zolang als Jojada leefde, vs. 1, enz. hij stelt orde dat de tempel hersteld wordt, 4. hij keert Hazaël van Jeruzalem af, door hem de schatten van de tempel te geven, 17. hij wordt door zijn knechten gedood, en zijn zoon Amazia wordt koning in zijn plaats, 20.

Joas en het herstel van de tempel

IN het [a]zevende jaar van [1]Jehu werd
[2]Joas koning, en regeerde veertig jaren te
Jeruzalem; en de naam van zijn moeder was
[3]Zibja van [4]Ber-Seba.

2 En Joas deed dat recht was in de ogen van
YHWH, al zijn dagen, [5]waarin de priester Jojada
hem onderwees.

3 Alleen werden de hoogten niet weggenomen;
het volk offerde en rookte nog op de hoogten.

4 En Joas zei tot de priesters: [b]Al het geld [6]van
de gewijde gaven, dat gebracht zal worden in
het huis van YHWH, te weten het geld [7]van
degene, die overgaat tot de [98]ingeschrevenen,
het geld van een ieder [10]van de personen naar
zijn schatting, [11]en al het geld, dat in ieders hart
[12]komt, om dat te brengen in het huis van YHWH,

5 Zullen de priesters tot zich nemen, een ieder
van zijn bekende; en zij zullen de bouwvalligheden van het huis [13]herstellen, naar alles wat er
[14]aan bouwvalligheden gevonden zal worden.

6 Maar het gebeurde in het drie en twintigste
jaar van de koning Joas, dat de priesters de breuken van het huis niet gebeterd hadden.

7 Toen riep de koning Joas de priester Jojada
en de andere priesters, en zei tot hen: Waarom
betert u niet de breuken van het huis? Nu dan,
[15]neemt geen geld van uw bekenden, [16]dat u het
zou geven voor de breuken van het huis.

35 zij legden: Anders: zij bestelden aan haar zijdwacht, of, zij gaven, of, maakten haar plaats; t.w. om uit de tempel te gaan. Hebr.: zij zetten haar handen, of zijden, of ruimten, of plaatsen.

36 *de weg:* D.i. de weg van de stadspoort Davids, die zo genoemd was en noordwaarts stond; vanwaar men ging naar de poort van Efraïm. Zie onder, 2 Kon. 14:13. Sommigen menen dat deze weg de naam heeft van de ingang van de paarden, omdat men daardoor bekwamelijk tot het huis van de koning te paard kon rijden.

– *d* 2 Kron. 23:16.

37 *een verbond:* T.w. eerst een kerkelijk verbond tussen God en de koning met het volk, aangaande de oprichting en handhaving van de zuivere en ware godsdienst; daarna ook een politiek verbond, aangaande het ambt van de koning tegen zijn volk, in zijn regering, en de schuldige plicht van het volk tegen de koning, in politieke gehoorzaamheid.

38 *YHWH tot een volk:* D.i. dat het de Heer alleen voor de ware God kennen en naar zijn woord dienen zou, verwerpende alle afgoderij en valsen godsdienst, welke verklaring bevestigd wordt met hun volgende daad, vs. 18.

39 Of: *herstelde*; omdat de zuiverheid van de godsdienst door de verkeerdheid van de tijd zeer vervallen was. Zie breder en meer bijzonder hiervan 2 Kron. 23:18, 23:19.

40 *poort van de trawanten:* Genaamd anders de hoge poort, 2 Kron. 23:20. Zie daar de aantekening.

41 hij zat: Zie 1 Kon. 1:46.

42 *bij:* Anders: *in*.

43 zeven jaren: Men kan hieruit afnemen dat Joas maar een jaar oud was, als Athalia hem zocht te doden en hij in de tempel met zijn voedstervrouw verborgen werd, want is hij daar zes jaren bewaard geweest, boven, vs. 3.

– *a* 2 Kron. 24:1.

1 De koning van Israël; van welke zie boven, 2 Kon. 9:10.

2 Hebr.: *Jehoasch*.

3 Hebr.: *Tsibia*.

4 Zie van deze stad Gen. 21:31.

5 in dewelke: Maar na de dood van Jojada de hogepriester, wiens goede leer hij heeft vergeten, is tot valsen godsdienst vervallen, en daarom ook gestraft geweest. Zie 2 Kron. 24:17, 24:18.

– *b* 2 Kon. 22:3.

6 van de geheiligde dingen: Hebr.: בָּמוֹת, heiligheden; d.i. die aan de Heer geheiligd en tot zijn dienst toegeëigend waren; en nu tot de bouw en de vermaking van de tempel moesten aangelegd worden. Van deze worden hier zekere soorten vermeld, naar uitwijzen van de volgende woorden.

7 Hebr.: *van de voorbijgaanden of van de overgaanden*; t.w. onder, of tot de getelden; d.i. die gerekend werd onder degenen, die geschat moesten worden. Deze nu waren al degenen, die twintig jaren en daarboven oud waren, die, wanneer de telling geschiedde, moesten elk een halven sikkel voor hun hoofd geven, Ex. 30:13. Dit was de eerste soort van de geheiligde dingen.

9 *het geld:* Hebr.: בֶּמֶף, *van de man geld van de zielen van zijn schatting*; d.i. het geld, waarmee de priester een persoon, die zijn gelofte aan de Heer gedaan had, geschat heeft, opdat hij zich zou lossen en vrijmaken. Zie de wet hiervan Lev. 27:2. Dit was de tweede soort van de geheiligde dingen.

8 Dit woord is hier ingevoegd uit Ex. 30:13.

10 *van de personen:* Hebr.: עָם, *zielen*. Dit woord is hier voor personen of mensen genomen. Zie Gen. 12:5.

11 *al het geld:* De derde soort van de geheiligde dingen was, die iemand geheel vrijwilliglijk aan de Heer offerde, zonder daartoe door enige wet genoodzaakt te zijn, maar wel opgewekt zijnde door vermaning, 2 Kron. 24:5, 24:6. Vgl. Ex. 35:5.

12 Hebr.: *opkomt, of klimt*.

13 Hebr.: *versterken*. En zo in het volgende.

14 voor breuk: Versta, dat gescheurd, gespleten, gereten, of vervallen was door de ouderdom van het gebouw; of geschonden en verwoest door de goddeloze Athalia. Zie 2 Kron. 24:7.

15 *neemt geen geld:* Gelijk u tevoren gedaan hebt. Zie vs. 4, 12:5.

16 dat u: Gelijk u tevoren wel beloofd, maar niet gedaan hebt.

8 En de priesters bewilligden van het volk geen
geld te nemen, noch de breuken van het huis te
verbeteren.
9 Maar de priester Jojada [17]nam een kist, en
boorde een gat in haar [18]deksel, en zette die bij
het altaar [19]ter rechterhand, als iemand inkwam
in het huis van YHWH; en de priesters, die de
[20]dorpel bewaarden, staken daarin al het geld,
dat in het huis van YHWH gebracht werd.
10 Het gebeurde nu, als zij zagen, dat veel geld
in de kist was, dat de schrijver van de [21]koning
met de hogepriester opkwam, en [22]zij bonden het
samen, en telden het geld, dat in het huis van
YHWH gevonden werd.
11 En zij gaven het geld wel gewogen in han-
den van [23]de verzorgers van dat werk, die ge-
steld waren over het huis van YHWH; en zij be-
steedden het uit aan de [24]timmerlieden en aan de
bouwers, die het huis van YHWH vermaakten;
12 En aan de [25]metselaren, en aan de
steenhouwers, en om hout en [26]gehouwen stenen
te kopen, om de breuken van het huis van YHWH
te verbeteren, en voor al wat [27]uitgegeven werd
voor het huis, om dat te beteren.
13 Echter [28]werden niet gemaakt voor het
huis van YHWH [29]zilveren schalen, messen,
sprengbekkens, trompetten, noch enig gouden
voorwerp, of zilveren voorwerp, van het geld,
dat in het huis van YHWH gebracht werd.
14 Maar zij gaven dat aan degenen, die het werk
deden; en zij verbeterden daarmee het huis van
YHWH.
15 Daartoe [30]eisten zij geen rekening van de
mannen, wie zij dat geld in hun handen gaven,
om aan degenen, die het werk deden, te geven;
want zij handelden [31]trouw.
16 Het geld van schuldoffer, en het geld van
zondoffers werd in het huis van YHWH niet
gebracht; het was voor de priesters.

Hazaëls bedreiging en de dood van Joas

17 [32c]Toen trok Hazaël, de koning van Syrië op,
en voerde strijd tegen [33]Gath, en nam haar in;
[d]daarna [34]stelde Hazaël zijn aangezicht, om tegen
Jeruzalem op te trekken.
18 [e]Maar Joas, de koning van Juda, nam al de
gewijde gaven, die Josafat, en Joram, en Ahazia,
zijn vaders, de koningen van Juda, geheiligd
hadden, en zijn [35]gewijde gaven, en al het goud,
dat gevonden werd in de schatten van het huis
van YHWH, en van het huis van de koning, en
zond het tot Hazaël, de koning van Syrië; toen
trok hij op van Jeruzalem.
19 Het overige nu van de geschiedenissen van
Joas, en al wat hij gedaan heeft, is dat niet ge-
schreven in het boek van de kronieken van de
koningen van Juda?
20 [f]En zijn knechten stonden op, en maakten
een samenzwering, en sloegen Joas, [36]in het huis
van Millo, dat afgaat naar [37]Silla;
21 Want [38]Jozacar, de zoon van [39]Simeath, en
[40]Jozabad, de zoon van [41]Somer, zijn knechten,
sloegen hem, dat hij stierf; en zij begroeven
hem met zijn vaders in [42]de stad van David; en
Amazia, zijn zoon, werd koning in zijn plaats.

HOOFDSTUK XIII

Joahaz, de koning van Israël, volgt de zonde van Jerobeam, vs. 1, enz. wordt verdrukt door Hazaël, 3. geholpen door zijn gebed, 4. sterft, en zijn zoon Joas regeert, die zijn vader gelijk is in afgoderij, 9. hij sterft; Elisa wordt ziek, profeteert tegen de Syriërs, sterft, 14. De Moabieten vallen in het land, 20. Een dode man, geworpen zijnde in het graf van Elisa, wordt

17 *nam een kist:* Met toestemming ja door bevel van de koning; 2 Kron. 24:8.
18 Hebr.: *in haar deur*.
19 *ter rechterhand:* Versta, aan de post, of ter zijde van de deur, waar men inging in het voorhof van de priesters, alwaar het brandofferaltaar stond, aan het einde van het grote voorhof; want zover mocht geheel Israël komen, gelijk de Levieten daar aan de dorpel van deze deur de wacht hielden, Num. 18:4. Zulk een offerkist was ook nog in de tempel ten tijde van Jezus Christus. Zie Mark. 12:41; Luk. 21:1.
20 T.w. van de poort van het voorhof van de priesters; en dat naar het voorschrift van de Heer; Num. 18:4.
21 D.i. griffier, of secretaris. Zo onder, 2 Kon. 19:2, en 2 Kon. 22:3; idem 2 Sam. 8:17.
22 zij bonden het: Te weten, in buidels, of zakken.
23 Hebr.: *doeners van dat werk*. Zo onder, 2 Kon. 22:5. D.i. die als opzieners over dit werk van de tempel gesteld waren.
24 Hebr.: *werknemers van het hout*.
25 Het Hebreeuwse woord betekent in het algemeen degenen, die stenen muren en houten wanden en heiningen maken. Zo onder, 2 Kon. 22:6; Jes. 58:12; Ez. 22:30. Hier is het voor metselaars genomen.
26 Hebr.: *stenen van de uithouwing, of, snijding*; d.i. die uit de aarde gehouwen worden, en daarna ook door houwing of snijding tot zeker gebruik moeten gefatsoeneerd worden.
27 Hebr.: *dat uitging*; d.i. dat uitgelegd werd van geld, of anders uitbesteed, tot behoefte van de vermaking van de tempel.
28 D.i. zij bevorderden zozeer de bouw van de tempel dat zij de vaten, tot de godsdienst behorende, niet maakten voordat het bouwwerk volbracht was; maar daarna hebben zij ook van het overschot van het geld allerlei vaten gemaakt. Zie 2 Kron. 24:14.
29 *zilveren schalen:* Zie van deze vaten 1 Kon. 7:50.
30 Of: *deden de mannen geen rekening doen*; of rekenden niet met de mannen.
31 Hebr.: *in waarheid, of trouw*; d.i. op geloof. De zin is: Gelijk het geld hun vromigheid toevertrouwd was, zo hebben zij ook hetzelfde trouwelijk aangelegd en besteed.
32 *Toen trok Hazaël:* Nl. nadat Jojada nu gestorven was en Joas zijn wegen verdorven had, 2 Kron. 24:22, 24:23.
– *c* 2 Kon. 13:25.
33 Zie 1 Kon. 2:39.
– *d* 2 Kon. 8:12; 2 Kron. 24:23.
34 *stelde Hazaël:* Zijn aangezicht ergens naar stellen, is iets ernstiglijk voornemen en aangrijpen. Zie 2 Kron. 20:3; Jer. 42:15; Ez. 21:2; Dan. 9:3; Luk. 9:51.
– *e* 2 Kon. 18:15.
35 geheiligde dingen: Hebr.: מָקְדָּשׁ, heiligheden. Als boven, vs. 4. Zie Lev. 5:15.
– *f* 2 Kon. 14:5.
36 *in het huis van Millo:* Anders: *Bethmillo*. Zie Richt. 9:6.
37 De naam ener plaats. Uit de eigenschap van het woord menen sommigen dat dit is een zekere gehoogde weg geweest, die Salomo zou gemaakt hebben om van de stad van David in de tempel te gaan, 2 Kron. 9:11. Anderen menen dat Silla is geweest de naam van een stad, niet ver van het huis van Millo gelegen.
38 Anders genaamd Zabad, 2 Kron. 24:26.
39 De naam van een Ammonietische vrouw, 2 Kron. 24:26.
40 Hebr.: *Jehozabad*.
41 Anders: *van Simrith*. Deze was een Moabietische vrouw, 2 Kron. 24:26.
42 *stad van David:* Maar niet in het graf van de koningen van Juda, 2 Kron. 24:25.

levend, 21. Joas nam de steden weer in die de Syriërs zijn vader afgenomen hadden, 22.

Joahaz, koning van Israël

IN het drie en twintigste jaar van Joas, de zoon van Ahazia, de koning van Juda, werd [1]Joahaz, de zoon van Jehu, koning over Israël, te Samaria, [23]en regeerde zeventien jaren.

2 En hij deed dat kwaad was in de ogen van YHWH; want hij wandelde [4]na de zonden van Jerobeam, de zoon van Nebat, die Israël zondigen deed; hij [5]week daarvan niet af.

3 Daarom ontstak de toorn van YHWH tegen Israël; en Hij [6]gaf hen in de hand van Hazaël, de koning van Syrië, en in de hand van Benhadad, de zoon van [7]Hazaël, al die dagen.

4 Maar Joahaz bad het aangezicht van YHWH ernstig aan; en YHWH verhoorde hem; want [8]Hij zag de verdrukking van Israël, dat de koning van Syrië hen verdrukte.

5 (Zo gaf YHWH Israël een [9]verlosser, dat zij van onder [10]de hand van de Syriërs uitkwamen; en de Israëlieten woonden [11]in hun tenten, [12]als te voren.

6 Toch weken zij niet af van de zonden van het huis van Jerobeam, die Israël zondigen deed; [13]maar hij wandelde [14]daarin; en [15]het bos bleef ook staan te Samaria.)

7 Want hij had Joahaz geen volk laten overblijven dan vijftig ruiteren en tien wagens, en tien duizend voetvolks; want de koning van Syrië had hen omgebracht, en had hen dorsende [16]gemaakt als stof.

8 Het overige nu van de geschiedenissen van Joahaz, en al wat hij gedaan heeft, en zijn macht, zijn die niet geschreven in het boek van de kronieken van de koningen van Israël?

9 En Joahaz ontsliep met zijn vaders, en zij begroeven hem te Samaria; en Joas, zijn zoon, regeerde in zijn plaats.

Joas, koning van Israël

10 In [17]het zeven en dertigste jaar van Joas, de koning van Juda, werd Joas, de zoon van Joahaz, koning over Israël, te Samaria, en regeerde zestien jaren.

11 En hij deed dat kwaad was in de ogen van YHWH; hij week niet af van al [18]de zonden van Jerobeam, de zoon van Nebat, die Israël zondigen deed, maar hij wandelde [19]daarin.

12 Het overige nu van de geschiedenissen van Joas, en al wat hij gedaan heeft, en zijn macht, waarmee hij gestreden heeft tegen Amazia, de koning van Juda, zijn die niet geschreven in het boek van de kronieken van de koningen van Israël?

13 En Joas ontsliep met zijn vaders, en Jerobeam [20]zat op zijn troon. En Joas werd begraven te Samaria, bij de koningen van Israël.

Elisa's laatste profetie en zijn dood

14 Elisa nu was ziek geweest van zijn ziekte, waarvan hij stierf; en Joas, de koning van Israël, was tot hem afgekomen, en had geweend over zijn aangezicht, en gezegd: [21a]Mijn vader, mijn vader, [22]wagen van Israël en zijn ruiteren!

15 En Elisa zei tot hem: Neem een boog en pijlen. En hij nam tot zich een boog en pijlen.

16 En hij zei tot de koning van [23]Israël: Leg uw hand aan de boog, en hij legde zijn hand daaraan; en [24]Elisa legde zijn handen op de handen van de koning.

17 En hij zei: Doe het venster open [25]tegen het oosten. En hij deed het open. Toen zei Elisa: Schiet. En hij schoot. En hij zei: [26]Het is een pijl van de verlossing van YHWH, en een pijl van de

1 Hebr.: *Jehoachaz.*

2 en regeerde: Dit woord is hier ingevoegd, gelijk ook onder, vs. 10, uit 2 Kon. 3:1, en 2 Kon. 8:17, 26, en 2 Kon. 12:1. Zie ook 1 Kon. 15:33.

3 *zeventien jaren:* Waarvan de laatste twee hem met zijn zoon gemeen zijn. Zie onder, vs. 10, 13:22.

4 *na de zonden:* Versta, voornamelijk de afgoderij van hem ingesteld, die de Israëlieten, naast zijn bevel en exempel, met de gouden kalven bedreven. Zie 1 Kon. 12:26, enz., en boven, 2 Kon. 10:29. Zo onder, vs. 6, 13:11.

5 *daarvan niet af:* Of: *van geen derzelve*; t.w. zonden.

6 *gaf hen:* T.w. de Israëlieten, die God zo overgaf in het geweld van de Syriërs, dat zij van dezelfde verslagen en verdrukt werden, met verlies van een deel huns lands.

7 *al die dagen:* T.w. van Joahaz, de koning van Israël; nl. zolang als hij alleen regeerde. Zo ook onder, vs. 22.

8 Hij zag: Dit is menselijkerwijze van God gesproken, en betekent zijn vaderlijke zorg en weldadigheid over degenen, die verdrukt zijn en met bekering van het hart hun toevlucht tot hem nemen. Zie Gen. 31:42.

9 Nl. Joas, de zoon van Joahaz. Zie onder, vs. 25.

10 *de hand:* D.i. gebied. Zie Gen. 16:6; Num. 31:49.

11 *in hun tenten:* D.i. in hun huizen en woningen. De Heilige Schriftuur houdt deze manier van spreken, ziende op de wijze van doen van de patriarchen en van de Israëlieten in de woestijn, waar zij in tenten woonden. Zie Deut. 16:7.

12 als te voren: Hebr.: שִׁלְשׁוֹם, gelijk gisteren en eergisteren.

13 hij wandelde: Nl. Joahaz.

14 Of: *in elk een derzelve, t.*w. zonden. Vgl. boven, vs. 2.

15 *het bos:* Versta, het afgodische bos, dat Achab had laten planten, 1 Kon. 16:33. Van de afgodische bossen, zie Deut. 7:5.

16 als stof: D.i. had hen door vele nederlagen verdrukt en als onder de voeten getreden, gelijk de ossen in die landen, dorsende met hun voeten, de aren vertraden.

17 *het zeven en dertigste jaar:* Dat was omtrent het vijftiende jaar van de regering van Joahaz. Vgl. boven, de aantekening vs. 1.

18 *de zonden:* Zie boven, vs. 2.

19 Of: *in elk derzelve.*

20 *zat op zijn troon:* D.i. werd koning. Zie 1 Kon. 1:13.

21 *Mijn vader, mijn vader:* Zo noemt hij hem uit liefde en eerbied.

– *a* 2 Kon. 2:12.

22 wagen Israëls: Zie boven, de aantekening op 2 Kon. 2:12.

23 *Leg uw hand:* Hebr.: קֶשֶׁת, *doe uw hand rijden op de boog*. Dit was voor de koning Joas tot een teken, dat hij oorlog zou moeten aannemen.

24 T.w. om de koning te beduiden, dat God met hem strijden zou, en dat ons doen van God moet komen, zou het goed zijn, en van hem gezegend zijn, zou het wel gelukken.

25 *tegen het oosten:* Dat was naar Syrië.

26 Het is een pijl: D.i. deze pijl is een teken om u te verzekeren, dat God u zal victorie over uw vijanden geven en uw volk van hun geweld bevrijden.

verlossing tegen de Syriërs; want u zult de Syriërs slaan [b]in [27]Afek, tot hun vernietiging.

18 Daarna zei hij: Neem de pijlen. En hij nam ze. Toen zei hij tot de koning van [28]Israël: Sla tegen de aarde. En hij sloeg drie keer; daarna stond hij stil.

19 Toen werd de man van God zeer boos op hem, en zei: U zou vijf maal of zesmaal geslagen hebben; dan zou u de Syriërs tot verdoens toe geslagen hebben; maar nu zult u de Syriërs drie keer slaan.

20 Daarna stierf Elisa, en zij begroeven hem. [29]De benden nu van de Moabieten kwamen in het land met het ingaan van het jaar.

21 En het gebeurde, als zij een man begroeven, dat zij, ziet, een bende zagen; zo wierpen zij de man in het graf van Elisa; en toen de man daarin kwam, en het gebeente van Elisa aanroerde, werd hij levend, en rees op zijn voeten.

De oorlogen met Syrië

22 Hazaël nu, de koning van Syrië, verdrukte Israël, [30]al de dagen van Joahaz.

23 Maar YHWH was hun genadig, en ontfermde Zich over hen, en wendde Zich tot hen, [31]omwille van Zijn verbond met Abraham, Izak en Jakob; en Hij wilde hen niet verderven, en heeft hen niet verworpen van Zijn aangezicht, tot nu toe.

24 En Hazaël, de koning van Syrië, stierf, en zijn zoon Benhadad werd koning in zijn plaats.

25 Joas nu, de zoon van Joahaz, [32]nam de steden weer in, uit de hand van Benhadad, de zoon van Hazaël, die hij uit de hand van Joahaz, zijn vader, met strijd genomen had; Joas sloeg hem drie keer, en bracht de steden aan [33]Israël weer.

HOOFDSTUK XIV

Amazia is in het begin van zijn regering vroom, vs. 1, enz. hij straft de moordenaars van zijn vader, 5. overwint de Edomieten, 7. biedt de koning van Israël de oorlog aan, 8. wordt door hem verslagen, 12. door zijn eigen volk verjaagd, gedood, begraven, 19. Zijn zoon Azaria regeert, 21. Jerobeam is koning over Israël, 23. zijn daden, 25. hij sterft, en zijn zoon Zacharia regeert na hem, 29.

Amazia, koning van Juda

IN het tweede jaar van Joas, de zoon van Joahaz, de koning van Israël, werd [1]Amazia koning, de zoon van Joas, de koning van Juda.

2 [2a]Vijf en twintig jaren was hij oud, toen hij koning werd, en regeerde [3]negen en twintig jaren te Jeruzalem; en de naam van zijn moeder was [4]Joaddan van Jeruzalem.

3 En hij deed dat recht was in de ogen van YHWH, toch [5]niet als zijn vader David; hij deed naar alles, wat zijn vader [6]Joas gedaan had.

4 [7]Alleen werden de hoogten niet weggenomen; het volk offerde en rookte nog op de hoogten.

5 Het gebeurde nu, als het koninkrijk in zijn hand versterkt was, dat hij zijn knechten [8]sloeg, [9]die de koning, zijn vader, geslagen hadden,

6 Maar de kinderen van de moordenaars doodde hij niet; [10]zoals geschreven is in het wetboek van Mozes, waar YHWH geboden heeft, zeggende: [11b]De vaders zullen voor de kinderen niet gedood worden, en de kinderen zullen voor de vaders niet gedood worden; maar een ieder zal om zijn zonde gedood worden.

7 Hij sloeg de Edomieten in het [12]Zoutdal tien duizend, en nam [13]Sela in met strijd, en noemde haar naam [14]Jokteel, [15]tot op deze dag.

Amazia verslagen door Joas van Israël

8 Toen zond Amazia boden tot Joas, de zoon van Joahaz, de zoon van Jehu, de koning van

– *b* 1 Kon. 20:30.

27 Zie van deze stad, 1 Sam. 4:1, en 1 Sam. 29:1, en 1 Kon. 20:26. Anderen nemen dit woord niet voor een eigen naam, maar zetten het over: sterkelijk, geweldiglijk.

28 *Sla tegen de aarde:* God heeft Joas hiermede betekend dat hij ook zijn schuldigen plicht daartoe brengen zou. Dat hij nu maar driemaal sloeg, gaf enige nalatigheid en fout te kennen, die hij in het uitvoeren van deze straf over de Syriërs begaan zou; zodat hij hen ook maar driemaal heeft geslagen. Zie onder, vs. 25.

29 D.i. enige rotten, of hopen van rovende en stropende krijgslieden. Zie boven, 2 Kon. 5:2.

30 *al de dagen:* D.i. zolang hij regeerde; wel verstaan alleen, en voordat hij zijn zoon Joas tot de regering mee toegelaten had. Want van die tijd af begon God door Joas zijn volk te verlossen.

31 *vanwege Zijn verbond:* Waarin God beloofd had, niet alleen hun, maar ook huns zaads God te willen zijn, Gen. 17:7.

32 *nam de steden weer in:* Hebr.: עָרִים, *keerde weer, en nam in.* Zie Num. 11:4.

33 T.w. aan het koninkrijk Israëls. De volle manier van spreken is onder, 2 Kon. 14:28.

1 Hebr.: *Amatsiahu.*

2 *Vijf en twintig jaren:* Hebr.: עֶשְׂרִים, *een zoon van twintig en vijf jaar.*

– *a* 2 Kron. 25:1.

3 *negen en twintig jaren:* In dit getal zijn begrepen twaalf jaren, in welke hij balling is geweest te Lachis, zijnde van zijn eigen onderzaten verdreven, onder, vs. 19.

4 Hebr.: *Jehohaddan.*

5 niet als zijn vader David: D.i. niet met een oprecht hart; 2 Kron. 25:2.

6 *Joas gedaan had:* Want gelijk Joas in de eerste jaren van zijn regering, zolang de priester Jojada leefde, zich wel gedragen had, hebbende de zuiveren godsdienst, die vervallen was, opgericht en gehandhaafd, maar daarna door de raad van de vorsten tot afgoderij geweken was, boven, 2 Kon. 12:3; 2 Kron. 24:17, 24:18, zo heeft Amazia zich in het eerst wel gedragen, maar is daarna tot afgoderij vervallen; 2 Kron. 25:7, enz., en vs. 14, enz.

7 Vgl. 1 Kon. 3:2, en de aantekening; idem boven, 2 Kon. 12:3.

8 D.i. met de dood strafte. Zie Gen. 8:21.

9 die de koning: Zie boven, 2 Kon. 12:20, 12:21.

10 *gelijk geschreven is:* Zie Deut. 24:16.

11 *De vaders:* Zie Deut. 24:16.

– *b* Deut. 24:16; Ez. 18:20.

12 Dat was in Idumea. Zie breder van hetzelfde 2 Sam. 8:13, en Ps. 60:2.

13 *Sela in:* D.i. rotssteen. De hoofdstad van het steenachtig Arabië; welke op een steenrots gelegen zijnde, van die en van het land haar naam had. Vgl. 2 Kron. 25:12.

14 Deze naam kan overgezet worden de gehoorzaamheid Gods; d.i. de gehoorzaamheid aan God bewezen. Amazia schijnt deze stad zo genaamd te hebben, omdat hij al de verovering derzelve gehouden heeft voor een loon van de gehoorzaamheid, die hij God bewees als hij de Israëlieten op het gebod van de profeet heeft afgedankt, die hij voor honderd talenten had aangenomen, enz. Zie 2 Kron. 25:8, 25:9.

15 *tot op deze dag:* D.i. tot op deze tijd, in welke dit boek geschreven is, blijft deze naam.

Israël, [16]zeggende: Kom, laat ons elkaars aangezicht zien.

9 Maar Joas, de koning van Israël, zond tot Amazia, de koning van Juda, zeggende: [17]De distel, die op de [18]Libanon is, zond tot de ceder, die op de Libanon is, zeggende: Geef uw dochter mijn zoon tot vrouw; maar het gedierte van het veld, dat op de Libanon is, ging voorbij, en vertrad de distel.

10 U hebt de Edomieten [19]dapper geslagen, daarom heeft uw hart u verheven; heb de eer, en blijf in uw huis; want waarom zou u zich in [20]het kwade mengen, dat u vallen zou, u en Juda met u?

11 Maar Amazia hoorde niet; daarom [21]trok Joas, de koning van Israël, op, zodat hij en Amazia, de koning van Juda, [22]elkaars aangezicht zagen te [23]Beth-semes, dat in Juda is.

12 En Juda werd geslagen voor het aangezicht van Israël, en zij vluchtten, ieder in zijn [24]tenten.

13 En Joas, de koning van Israël, greep Amazia, de koning van Juda, de zoon van Joas, de zoon van Ahazia, te Beth-semes, en kwam te Jeruzalem; en hij brak aan de muur van Jeruzalem, van [25]de poort van Efraïm tot aan [26]de Hoekpoort, vierhonderd [27]ellen.

14 En hij nam al het goud, en het zilver, en al de voorwerpen, die gevonden werden in het huis van YHWH, en in de schatten van het huis van de koning, en ook [28]gijzelaars; en hij keerde weer naar Samaria.

15 Het overige nu van de geschiedenissen van Joas, wat hij gedaan heeft, en zijn macht, en hoe hij gestreden heeft tegen Amazia, de koning van Juda, zijn die niet geschreven in het boek van de kronieken van de koningen van Israël?

16 En Joas ontsliep met zijn vaders, en werd te Samaria begraven bij de koningen van Israël; en zijn zoon Jerobeam werd koning in zijn plaats.

17 Amazia nu, de zoon van Joas, koning van Juda, leefde na de dood van Joas, de zoon van Joahaz, de koning van Israël, vijftien jaren.

18 Het overige nu van de geschiedenissen van Amazia, is dat niet geschreven in het boek van de kronieken van de koningen van Juda?

19 En [c]zij [29]maakten een samenzwering tegen hem te Jeruzalem, dat hij vluchtte naar Lachis; maar zij zonden hem na tot [30]Lachis, en doodden hem daar.

20 En zij brachten hem [31]op paarden; en hij werd te Jeruzalem begraven, bij zijn vaders, in de stad van David.

21 [d]En [32]het hele volk van Juda nam [33]Azaria (die nu zestien jaar oud was), en maakten hem koning in plaats van zijn vader Amazia.

22 Die bouwde [34]Elath, en bracht haar weer aan Juda, nadat [35]de koning met zijn vaders ontslapen was.

Jerobeam II, koning van Israël

23 In het vijftiende jaar van Amazia, de zoon van Joas, de koning van Juda, werd te Samaria koning, Jerobeam, de zoon van Joas, koning van Israël, en [36]regeerde een en veertig jaren.

24 En hij deed dat kwaad was in de ogen van YHWH; hij week niet van alle zonden van Jerobeam, de zoon van Nebat, die Israël zondigen deed.

25 Hij [37]bracht ook weer de grens van Israël van de ingang [38]van Hamath, tot aan [39]de zee van het vlakke veld; naar het woord van YHWH, van de God van Israël, dat Hij gesproken had door

16 *laat ons:* D.i. laat ons tegen elkaar strijden. Zo onder, vs. 11; idem 2 Kon. 23:29; 2 Kron. 25:17, 25:21. Het schijnt dat hij de dood van zijn vrienden door deze aangenomen krijg heeft willen wreken, waarvan te zien is boven, 2 Kon. 9:27, en 2 Kon. 10:14, of immers de moedwilligheid en roverij van de afgedankte Israëlieten, in zijn land geschied; zie daarvan 2 Kron. 25:13.

17 *De distel:* De koning van Israël vergelijkt alhier de koning van Juda bij een distel of doornstruik, en zichzelven bij een cederboom, zijn krijgslieden bij het wild gedierte van de Libanon, en de schade, die de koning van Juda te verwachten had, bij de vertreding van de distel. Het is zoveel alsof hij zei: Als u, die in macht van volk en heerlijkheid van het koninkrijk bij mij niet meer bent te vergelijken, dan een verachte distel bij een verheven cederboom, tot mij om vrede en vriendschap gezonden had, het zou u niet gelukt hebben; hoeveel minder zal u deze vijandige vermetelheid wel bekomen? daarom als u wijs bent, doe afstand, u wachtende voor schade.

18 *Libanon is:* Zie 1 Kon. 4:33.

19 *dapper geslagen:* Hebr.: הִכִּיתָ, *slaande geslagen*. Zie boven, vs. 7.

20 *het kwade:* T.w. van de oorlog. Of: waarom zoudt u u mengen, of, inlaten [in de strijd] met schade?

21 toog Joas: Omdat hij de inval van Amazia niet wilde verwachten in zijn eigen land, maar liever hem bejegenen in het zijne.

22 D.i. streden tegen elkaar. Zie boven, vs. 8.

23 Een stad, gelegen aan de landpale van de stam van Juda, Joz. 15:10, de Levieten toegeëigend, Joz. 21:16, ingenomen van de Filistijnen onder Achaz, 2 Kron. 28:18, en te onderscheiden van een ander Beth-Semes, gelegen in de stam van Nafthali, Richt. 1:33.

24 D.i. in hun woningen. Zie boven, 2 Kon. 13:5.

25 *poort van Efraïm:* Zo genaamd, omdat men door dezelfde ging naar het land Efraïms.

26 Hebr.: *de poort van de hoek*. Anders genaamd de poort van de hoeken, Zach. 14:10; idem, de uitziende; d.i. als een hoek uitstekende poort. Zie 2 Kron. 25:23, en de aantekening. Zij was zo genoemd omdat zij stond aan een hoek van de stad.

27 Zie Gen. 6:15.

28 Hebr.: *zonen van de borgtochten, of verpandingen*. Versta, personen van zonderlinge afkomst en waarde, die de koning Joas uit Juda meenam, tot verzekering van toekomenden vrede.

– *c* 2 Kron. 25:27.

29 T.w. in het vierde jaar na de dood van Joas, of van de regering zijns zoons Jerobeam.

30 Een stad, gelegen in de westpale van de stam van Juda. Zie van deze Joz. 10:31, en Joz. 15:39.

31 *op paarden:* D.i. op een wagen of koets, die van paarden getrokken of gedragen werd. Vgl. boven, 2 Kon. 9:28.

– *d* 2 Kron. 26:1.

32 *het gehele volk:* T.w. als Amazia vluchtte naar Lachis; en hieruit komt dat de elf volgende jaren van de regering niet alleen Amazia, maar ook zijn zoon Azaria toegeschreven worden.

33 Anders genaamd Uzzia, onder, 2 Kon. 15:13, 15:30; 2 Kron. 26. Onder denzelfden koning begon Jesaja te profeteren, Jes. 1:1.

34 Zie van deze stad ook Deut. 2:8. Azaria nu wordt gezegd die gebouwd te hebben, niet ten aanzien van de eerste grondlegging van deze stad, maar van de herbouwing derzelve, omdat zij vervallen was.

35 *de koning:* Nl. Amazia zijn vader.

36 en regeerde: Zie van deze ingevoegde woorden, boven, 2 Kon. 13:1.

37 *bracht ook weer:* T.w. onder het gebied van de koningen van Israël. Zie boven, 2 Kon. 13:25.

38 Zie hiervan Num. 13:21, en Num. 34:8.

39 *de zee:* Zie ook van deze zee Deut. 3:17.

[40]de dienst van Zijn knecht [41e]Jona, de zoon van Amitthai, de profeet, die van [42]Gath-hefer was.

26 Want YHWH zag, dat de ellende van Israël [43]zeer bitter was, en dat er [44]geen opgeslotenen noch verlatenen waren, en dat Israël geen helper had.

27 En YHWH had niet gesproken, [45]dat Hij de naam van Israël van onder de hemel vernietigen zou; maar Hij verloste hen door de hand van Jerobeam, de zoon van Joas.

28 Het overige nu van de geschiedenissen van Jerobeam, en al wat hij gedaan heeft, en zijn macht, hoe hij oorlog gevoerd heeft, en hoe hij [46]Damascus en Hamath, tot Juda behorende, aan Israël teruggebracht heeft, zijn die niet geschreven in het boek van de kronieken van de koningen van Israël?

29 En Jerobeam ontsliep met zijn vaders, met de koningen van Israël; en zijn zoon Zacharia werd koning in zijn plaats.

HOOFDSTUK XV

Azaria hangt de HEERE aan, vs. 1, enz. wordt met melaatsheid gestraft en sterft, 5. Zacharia wordt koning over Israël, 8. door Sallum gedood, 10. die regeert en door Menahem gedood wordt, 13. Menahems regering, 16. Hij wordt door Pul in zijn rijk bekrachtigd, 19. sterft, en Pekahia wordt koning in zijn plaats, 23. wordt gedood door Pekah, die in zijn plaats komt, 25. In wiens tijd een deel van de Israëlieten door Tiglath-Pileser naar Assyrië gevoerd wordt, 29. Hosea doodt Pekah en komt in zijn plaats, 30. Jotham regeert over Juda, 32. na hem regeert Achaz, 38.

Azaria, koning van Juda

IN het zeven en [1]twintigste jaar van Jerobeam, de koning van [2]Israël, werd [a]koning [3]Azaria, de zoon van Amazia, de koning van Juda.

2 Hij was [b]zestien jaar oud, toen hij koning werd, en hij regeerde twee en vijftig jaren te Jeruzalem; en de naam van zijn moeder was [c]Jecholia van Jeruzalem.

3 En [4]hij deed dat recht was in de ogen van YHWH, naar al wat zijn vader Amazia gedaan had.

4 Alleen werden de hoogten niet weggenomen; het volk offerde en rookte nog op de hoogten.

5 En YHWH plaagde de koning, [5]dat hij melaats werd tot de dag van zijn dood; en hij woonde in een [6]afgezonderd huis; maar Jotham, de zoon van de koning, was over [7]het huis, [8]richtende het volk van het land.

6 Het overige nu van de geschiedenissen van Azaria, en al wat hij gedaan heeft, zijn die niet geschreven in het boek van de kronieken van de koningen van Juda?

7 En Azaria ontsliep met zijn vaders, en zij begroeven hem [9]bij zijn vaders, in de stad van David; en zijn zoon Jotham werd koning in zijn plaats.

Koningswisselingen in Israël: Zacharia en Sallum

8 In het acht en dertigste jaar van Azaria, de koning van Juda, regeerde Zacharia, de zoon van Jerobeam, over Israël te Samaria, zes maanden.

9 En hij deed dat kwaad was in de ogen van YHWH, zoals zijn vaders gedaan hadden; hij week niet af van de zonden van Jerobeam, de zoon van Nebat, die Israël zondigen deed.

10 En [10]Sallum, de zoon van Jabes, maakte een samenzwering tegen hem, en sloeg hem [11]voor het volk, en doodde hem; en hij werd koning in zijn plaats.

11 Het overige nu van de geschiedenissen van Zacharia, ziet, dat is geschreven in het boek van de kronieken van de koningen van Israël.

12 Dit was het woord van YHWH, [d]dat Hij gesproken had tot Jehu, zeggende: [12]U zullen zonen van het vierde gelid op de troon van Israël zitten; en het is zo gebeurd.

40 *de dienst:* Hebr.: עַבָּדוֹ, *door de hand.*

41 Deze is dezelfde, die van de Heer naar Ninevé gezonden werd, en wiens profetie wij bij de andere profeten in de Bijbel hebben.

– *e* Jona 1:1; Matt. 12:39; idem v. 40.

42 *Gath-hefer was:* Een stad, gelegen in de stam van Zebulon; Joh. 19:13.

43 *bitter was:* Of: *opstandig*; d.i. zeer hard en zwaar, welke opstandigheid sommigen ook duiden op Israël, als die zeer opstandig geweest was, en daarom gestraft.

44 Zie van deze manier van spreken Deut. 32:36; idem 1 Kon. 14:10; en 1 Kon. 21:21.

45 dat Hij de naam: De Heer heeft wel kort daarna door de profeet Hosea laten voorzeggen de ondergang van het huis van Israël en de eindelijke verstoting van dit volk, gelijk men zien mag Hos. 1:5, 1:6, 1:9; en heeft dat ook dadelijk uitgevoerd, 2 Kon. 17:18. Maar Hij heeft dat nog op deze tijd niet willen doen, maar door zijn grondeloze barmhartigheid Israël nog verschoond, vanwege het verbond, dat Hij met hun vaderen gemaakt had. Zie ook 2 Kon. 13:23.

46 *Damascus en Hamath:* Deze twee steden zijn door David en Salomo gewonnen, 2 Sam. 8:6; en 2 Kron. 8:3, en daarom behoorden zij aan de koningen van Juda, als zij nog koningen waren over geheel Israël. Maar als die daarna verloren en door de Syriërs hem afgenomen waren, 1 Kon. 11:24, zo heeft deze Jerobeam ze in zijn tijd weer gewonnen, niet voor de koningen van Juda, maar voor de koningen van Israël.

1 Nl. van de tweede van die naam, de zoon van Joas, boven, 2 Kon. 14:23.

2 *werd koning:* T.w. om met volle macht als koning alleen te regeren. Anders was hij ook tevoren ettelijke jaren in enige regering geweest, of tenminste als koning gehouden. Zie boven, 2 Kon. 14:21.

– *a* 2 Kon. 14:21; 2 Kron. 26:3.

3 Anders genaamd Uzzia, onder, vs. 13, 15:30; 2 Kron. 26:1.

– *b* 2 Kron. 26:1; idem v. 3.

– *c* 2 Kron. 26:3.

4 hij deed: Te weten, zolang als de profeet Zacharia leefde; 2 Kron. 26:5.

5 *plaagde de koning:* De oorzaak hiervan was, omdat hij door grote vermetelheid zich aantrok het ambt van de priesters, gaande in de tempel om te roken, 2 Kron. 26:16.

6 *afgezonderd huis:* Hebr.: חָפְשִׁית, *een huis van de vrijheid*; d.i. in een huis dat vrij, of afgezonderd was van andere huizen en alleen stond, naar het voorschrift van de wet, die God van de melaatsen gegeven had; Lev. 13:46.

7 *het huis:* T.w. van de koning; d.i. hij was als hofmeester, en had het opperste bevel over het gehele huis en hof van de koning.

8 D.i. regerende het gehele land, en opzicht hebbende over de bediening van het recht en de onderhouding van alle goede wetten. Vgl. 2 Kron. 26:21.

9 *bij zijn vaderen:* D.i. wel in de akker, of het stuk velds, verordend tot de begraving van de koningen, maar wat bezijden af van hunne graven, om zijn melaatsheid wil, 2 Kron. 26:23.

10 Een van de oversten.

11 *voor het volk:* D.i. in het openbaar; waaruit schijnt dat de daad van Sallum het volk niet mishaagde en dat Zacharia in de haat van de gemeente was.

– *d* 2 Kon. 10:30.

12 *U zullen zonen:* Zie boven, 2 Kon. 10:30, en de aantekening daarop.

13 Sallum, de zoon van Jabes, werd koning, in
het negen en dertigste jaar [13]van Uzzia, de koning
van Juda; en hij regeerde [14]een volle maand te
Samaria.
14 Want Menahem, de zoon van Gadi, trok
op van [15]Thirza, en kwam te Samaria, en sloeg
Sallum, de zoon van Jabes, te Samaria, en doodde
hem, en werd koning in zijn plaats.
15 Het overige nu van de geschiedenissen van
Sallum, en zijn samenzwering, die hij maakte,
ziet, die zijn geschreven in het boek van de kro-
nieken van de koningen van Israël.
16 Toen sloeg Menahem [16]Tifsah, met allen, die
daarin waren, ook haar gebied van Thirza af;
omdat men niet voor hem [17]had opengedaan, zo
sloeg hij hen; al haar zwangere vrouwen hieuw
hij in stukken.

Menahem en Pekahia, koningen van Israël

17 In het negen en dertigste jaar van Azaria, de
koning van Juda, werd Menahem, de zoon van
Gadi, koning over Israël, [18]en regeerde tien jaren
te Samaria.
18 En hij deed dat kwaad was in de ogen van
YHWH; hij week al zijn dagen niet af van de zon-
den van Jerobeam, de zoon van Nebat, die Israël
zondigen deed.
19 [e]Toen [19]kwam Pul, de koning van Assyrië,
tegen het land; en Menahem gaf aan Pul [20]dui-
zend talenten zilver, [21]opdat zijn hand met hem
zou zijn, om het koninkrijk in zijn hand te
sterken.
20 Menahem nu bracht dit geld op van Israël,
van alle geweldigen van vermogen, om de ko-
ning van Assyrië te geven, [22]voor elk man vijftig
zilveren sikkels; zo keerde de koning van Assy-
rië weer, en bleef daar niet in het land.
21 Het overige nu van de geschiedenissen van
Menahem, en al wat hij gedaan heeft, is dat niet
geschreven in het boek van de kronieken van de
koningen van Israël?
22 Daarna ontsliep Menahem met zijn vaders;
en zijn zoon Pekahia werd koning in zijn plaats.
23 In het vijftigste jaar van Azaria, de koning
van Juda, werd Pekahia, de zoon van Menahem,
koning over Israël, en regeerde twee jaren te
Samaria.
24 En hij deed dat kwaad was in de ogen van
YHWH; hij week niet af van de zonden van
Jerobeam, de zoon van Nebat, die Israël zondi-
gen deed.
25 En Pekah, de zoon van Remalia, zijn
hoofdman, maakte een samenzwering tegen
hem, en sloeg hem te Samaria, in het paleis
van het huis van de koning, met [23]Argob en met
[24]Arje, en met hem vijftig mannen van de kinde-
ren van de Gileadieten; zo doodde hij hem, en
werd koning in zijn plaats.
26 Het overige nu van de geschiedenissen van
Pekahia, en al wat hij gedaan heeft, ziet, dat is
geschreven in het boek van de kronieken van de
koningen van Israël.

Pekah van Israël en de Assyrische deportatie

27 In het twee en vijftigste jaar van Azaria,
de koning van Juda, werd Pekah, de zoon van
Remalia, koning over Israël, en regeerde twintig
jaren te Samaria.
28 En hij deed dat kwaad was in de ogen van
YHWH; hij week niet af van de zonden van
Jerobeam, de zoon van Nebat, die Israël zondi-
gen deed.
29 In de dagen Pekah, de koning van Israël,
[25]kwam Tiglath-Pilezer, de koning van Assyrië,
en [f]nam [26]Ijon in, en Abel-Beth-Maächa, en
[27]Janoah, en [28]Kedes, en [29]Hazor, en [30]Gilead,
en [31]Galilea, het hele land van Nafthali; en hij
[32]voerde hen weg naar Assyrië.
30 En Hosea, de zoon van Ela, maakte een sa-
menzwering tegen Pekah, de zoon van Remalia,
en sloeg hem, en doodde hem, en werd koning
in zijn plaats; [33]in het twintigste jaar van Jotham,
de zoon van Uzzia.
31 Het overige nu van de geschiedenissen van
Pekah, en al wat hij gedaan heeft, ziet, dat is ge-
schreven in het boek van de kronieken van de
koningen van Israël.

13 Matt. 1:9, genaamd Ozias. Anders: boven, 2 Kon. 14:21, en in vs. 1, 15:6, 15:7, 15:8, Azaria.

14 *een volle maand:* Hebr.: יָמִים, *een maand van de dagen*; d.i. ene maand tijds, een volle en gehele maand, hebbende al haar dagen. Zo Gen. 29:14. Zie de aantekening.

15 Zie 1 Kon. 14:17.

16 Zie van deze stad 1 Kon. 4:24.

17 T.w. de poorten van de stad, als hij op de reis was om Sallum te overvallen.

18 en regeerde: Van dit ingevoegde, zie boven, 2 Kon. 13:1. Zo onder, vs. 23, 15:27. – *e* 1 Kron. 5:26.

19 Genoemd in de historiën, naar sommiger mening, Phulbelochus.

20 *duizend talenten:* Zie van het gewicht eens talents Ex. 25:39.

21 *opdat zijn hand:* D.i. om met deze som de vrede van de Assyriërs te kopen en zich in zijn koninkrijk te verzekeren.

22 *voor elk man:* D.i. om aan elke Assyrischen soldaat [zo enige menen] zoveel te tellen. Zie van het gewicht van de zilveren sikkel, Gen. 23:15. Anderen vertalen, van elk man; verstaande dit niet van de Assyriërs, die het geld ontvingen, maar van de geweldigen van de Israëlieten, die het betalen moesten.

23 Die hem vergezelschapten, om zijn verraad te helpen uitvoeren; daartoe dienden ook de Gileadieten hier vermeld.

24 Het Hebreeuwse woord betekent die leeuw, gelijk het ook van sommigen zo overgezet wordt, menende dat een zeker persoon zo is toegenaamd geweest.

25 Ook genaamd Tillgat-Pilneser, 2 Kron. 28:20, in de wereldse historiën Phulaser, de zoon van Phulbelochus; van denwelken, zie boven, vs. 19. – *f* Jes. 8:23.

26 Zie van deze stad en de naastvolgende 1 Kon. 15:20.

27 Een stad, gelegen in de oostpale van de stam van Efraïm bij de Jordaan. Zie van deze Joz. 16:6.

28 Zie van deze stad Richt. 4:6.

29 Eertijds een vermaarde koninklijke hoofdstad, Joz. 11:10, daarna aan de stam van Nafthali ten erfdeel gevallen, Joz. 19:36.

30 Zie Gen. 31:21.

31 Zie 1 Kon. 9:11.

32 *voerde hen:* Nl. de inwoners van de voorgenoemde landen en steden.

33 *in het twintigste jaar:* D.i. na twintig jaren van het begin van de regering van Jotham; dat is geweest het vierde jaar van de regering van Achaz, omdat Jotham maar zestien jaren regeerde, onder, vs. 33. Anderen menen dat Jotham enige jaren tevoren met zijn vader, uit oorzaak van zijn melaatsheid, gemeen zijn geweest, die hem hier bij de zestien jaren van zijn regering zouden toegevoegd zijn.

Jotham, koning van Juda

32 In het tweede jaar van Pekah, de zoon van
Remalia, de koning van [g]Israël, werd Jotham
koning, de zoon van Uzzia, de koning van Juda.
33 [34h]Vijf en twintig jaren was hij oud, als
hij koning werd, en regeerde zestien jaren te
Jeruzalem; en de naam van zijn moeder was
Jerusa, de dochter van Zadok.
34 En hij deed dat recht was in de ogen van
YHWH; naar alles, wat zijn vader Uzzia gedaan
had, deed hij.
35 [35]Alleen werden de hoogten niet
weggenomen; het volk offerde en rookte nog op
de hoogten; dezelfde bouwde de [36]hoge poort aan
het huis van YHWH.
36 Het overige nu van de geschiedenissen van
Jotham, en al wat hij gedaan heeft, is dat niet ge-
schreven in het boek van de kronieken van de
koningen van Juda?
37 [37]In die dagen begon YHWH in Juda [i]te zen-
den [38]Rezin, de koning van Syrië, en Pekah, de
zoon van Remalia.
38 En Jotham ontsliep met zijn vaders, en werd
begraven bij zijn vaders in de stad van zijn vader
David; en zijn zoon Achaz werd koning in zijn
plaats.

HOOFDSTUK XVI

Achaz is een gruwelijk afgodendienaar, vs. 1, enz. bestreden zijnde door Rezin en Pekah, huurt hij tegen hen Tiglath-Pileser, 5. Hij reist naar Damascus en laat te Jeruzalem een altaar maken naar het model van het altaar dat hij te Damascus zag, 10. waarop hij offert, de zuivere godsdienst bedervend, 12. hij sterft, en Hizkia regeert, 20.

Achaz, de goddeloze koning van Juda

IN [1]het [a]zeventiende jaar van Pekah, de zoon
van Remalia, werd Achaz koning, de zoon van
Jotham, de koning van Juda.
2 Twintig jaren was Achaz oud, toen hij koning
werd, en hij regeerde zestien jaren te Jeruzalem;
en hij deed niet dat recht was in de ogen van
YHWH van zijn God, als zijn vader David.
3 Want hij wandelde in de weg van de konin-
gen van [b]Israël; ja, hij deed ook zijn zoon [2]door
het vuur gaan, naar de gruweldaden van de
heidenen, die YHWH voor de Israëlieten verdre-
ven had.
4 Hij offerde ook en rookte op de [3]hoogten en
op de [4]heuvelen, ook onder alle groen geboomte.
5 [c]Toen trok Rezin, de koning van Syrië, op,
met Pekah, de zoon van Remalia, de koning van
Israël, naar Jeruzalem ten strijde; en zij belegerden Achaz, [5]maar zij konden hem niet verslaan.
6 In die tijd bracht Rezin, de koning van Syrië,
[6]Elath weer aan Syrië, en wierp de Joden uit
[7]Elath; en de [8]Syriërs kwamen te Elath, en heb-
ben daar gewoond tot op deze dag.
7 Achaz nu zond boden tot [9]Tiglath-pilezer,
de koning van Assyrië, zeggende: [10]Ik ben uw
knecht en uw zoon; kom op, en verlos mij uit de
hand van de koning van Syrië, en uit de hand
van de koning van Israël, die zich tegen mij
opmaken.
8 En [d]Achaz nam het zilver en het goud, dat in
het huis van YHWH, en in de schatten van het
huis van de koning gevonden werd, en hij zond
de koning van Assyrië een geschenk.
9 Zo hoorde de koning van Assyrië naar hem;
want de koning van Assyrië trok op tegen
Damascus, en nam haar in, en [11]voerde hen als
gevangene [12]naar Kir, en hij doodde Rezin.

Achaz en het heidense altaar in de tempel

10 Toen trok de koning Achaz Tiglath-pilezer,
de koning van Assyrië, [13]tegemoet, naar
Damascus; en gezien hebbende [14]een altaar, dat
in Damascus was, zo zond de koning Achaz aan
de priester Uria de gelijkenis van het altaar, en
zijn afbeelding, met zijn volledige vormgeving.
11 En Uria, de priester, bouwde een altaar, naar
alles, wat de koning Achaz van Damascus ontbo-
den had; zo deed de priester Uria, tegen dat de
koning Achaz van Damascus kwam.

– *g* 2 Kron. 27:1.

34 *Vijf en twintig jaren:* Hebr.: עֶשְׂרִים, *een zoon van vijf en twintig jaar*.

– *h* 2 Kron. 27:1.

35 Vgl. 2 Kron. 27:2, en de aantekening.

36 *hoge poort:* Anders genaamd de poort Sur, en de poort van het fondament. Zie boven, 2 Kon. 11:6, en 2 Kron. 23:5, en de aantekening daarop.

37 *In die dagen:* Omtrent het einde van de regering van Jotham.

– *i* 2 Kon. 16:5; Jes. 7:1.

38 Hebr.: *Retsin.*

1 *het zeventiende jaar:* Hebr.: שְׁבַע, *in het jaar van het zeventiende jaar*. Zie Gen. 5:5, en de aantekening daarop.

– *a* 2 Kron. 28:1.

– *b* Lev. 18:21; Lev. 20:2; idem 20:3; 2 Kon. 17:31.

2 *door het vuur gaan:* Wat dit is, zie Lev. 18:21, en vgl. 2 Kron. 28:3, en zie daar de aantekening.

3 Zie Lev. 26:30.

4 Zie van dit afgodisch gebruik Deut. 12:2, en vgl. onder, 2 Kon. 17:10; 2 Kron. 28:4; Jer. 2:20; Hos. 4:13.

– *c* Jes. 7:1.

5 maar zij vermochten niet: Zij zijn verhinderd geweest door God, die niet alleen lang tevoren beloofd had Jeruzalem te beschermen, 1 Kon. 11:36; 2 Kron. 17:16, maar ook in deze tegenwoordigen tijd; Jes. 7:4, enz.

6 Deze stad had Azaria, de grootvader van Achaz, tevoren gewonnen en onder het gebied van het koninkrijk Juda gebracht, 2 Kon. 14:22. Zie van dezelfde 1 Kon. 9:26.

7 *uit Elath:* D.i. uit het gehele landsressort van Elath.

8 Anders: *Edomieten.*

9 Zie boven, 2 Kon. 15:29.

10 Ik ben uw knecht: Anders: laat mij uw knecht en zoon zijn; d.i. laat mij uw onderzaat wezen, dat ik mij onder uw bescherming mag verlaten; in welk geval ik u beloof vrees, als een knecht, en gehoorzaamheid, als een zoon.

– *d* 2 Kron. 28:21.

11 *voerde hen:* T.w. Damascus; d.i. de inwoners van de stad Damascus voerde hij, enz.

12 Versta hier, een landschap in Medië, waarheen deze Syriërs zijn vervoerd geweest, gelijk Amos voorzegd had, Amos 1:5. En onderscheid dit Kir van een ander, dat genaamd wordt het Kir van de Moabieten; Jes. 15:1.

13 T.w. om hem te danken voor de bewezen hulp, geluk te wensen over zijn verkregen victorie en te verzoeken voor het toekomende zijn goede toegenegenheid, en nl. zijn bijstand tegen de Filistijnen, om weer te veroveren wat zij hem afgenomen hadden. Zie 2 Kron. 28:18.

14 *een altaar:* Waarop de Syriërs in Damascus aan hun afgoden offeranden offerden.

12 Als nu de koning van Damascus gekomen
was, zag de koning het altaar en de koning na-
derde tot het altaar, en [15]offerde daarop.
13 En hij stak zijn brandoffer aan, en
zijn voedseloffer, en goot zijn drankoffer en
sprengde het bloed [16]van zijn dankoffers op [17]dat
altaar.
14 Maar het [18]koperen altaar, dat [19]voor het
aangezicht van YHWH was, dat bracht hij [20]van
het voorste deel van het huis, van tussen zijn
altaar, en van tussen het huis van YHWH, en hij
zette het aan de zijde van zijn [21]altaar naar het
noorden.
15 En de koning Achaz gebood Uria, de
priester, zeggende: Steek op het [22]grote altaar aan
het morgenbrandoffer, en het avondspijsoffer,
en het brandoffer van de koning, en zijn
voedseloffer, en het brandoffer van al het volk
van het land, en hun voedseloffer, en hun
drankoffers; en spreng daarop al het bloed
van het brandoffer, en al het bloed van het
slachtoffer; maar het koperen altaar zal mij zijn,
[23]om te onderzoeken.
16 En Uria, de priester, [24]deed naar alles, wat de
koning Achaz geboden had.
17 En de koning Achaz sneed [e]de [25]lijsten van
[26]de stellingen af, en nam die van boven het
[27]wasvat weg, en deed de [28]zee af van de [29]kope-
ren runderen, die daaronder waren; en hij zette
die op een stenen vloer.
18 Daartoe het [30]deksel van de sabbat, dat zij in
het huis gebouwd hadden, en de [31]buitenste [32]in-
gang van de koning nam hij [33]weg van het huis
van YHWH, vanwege de koning van Assyrië.
19 Het overige nu van de geschiedenissen van
Achaz, wat hij gedaan heeft, is dat niet geschre-
ven in het boek van de kronieken van de konin-
gen van Juda?
20 En Achaz ontsliep met zijn vaders, en werd
begraven bij zijn vaders, [34]in de stad van David;
en Hizkia, zijn zoon, werd koning in zijn plaats.

HOOFDSTUK XVII

Hosea wordt koning van Israël, vs. 1, enz. wordt aan de koning van Assyrië onderworpen, daarna door hem belegerd, gevangen en met het hele volk naar Assyrië gevoerd, 3. dit alles om hun zonden, 7. De vreemde volken, waarmee hun land bezet werd, worden door de leeuwen geplaagd, 24. daarom wordt hun een Israëlitische priester toegezonden, 27. waaruit een vermenging van godsdienst volgt, 29.

Hosea van Israël en de val van Samaria

IN het [1]twaalfde jaar van Achaz, de koning van
Juda, werd Hosea, de zoon van Ela, koning
over Israël te Samaria, [2]en regeerde negen jaren.
2 En hij deed dat kwaad was in de ogen van
YHWH; evenwel [3]niet, als de koningen van
Israël, die voor hem geweest waren.

15 *offerde daarop:* Hij is niet tevreden met zijn koninklijke majesteit, maar trekt zich ook aan het priesterlijk ambt, niet vrezende de straf, die zijn grootvader Uzzia dieshalve overkomen was; 2 Kron. 26:19.

16 zijn dankofferen: Hebr.: מִזְבְּחָ, die zijne waren, of, die hij had.

17 dat altaar: Dat hij naar het fatsoen van het Syrische altaar had laten maken, boven, vs. 10.

18 *koperen altaar:* Versta, het brandofferaltaar, dat Salomo had laten maken, 2 Kron. 4:1.

19 *voor het aangezicht:* Zie Lev. 1:3.

20 *van het voorste:* D.i. van de plaats van het voorhof, dat voor aan de tempel was, waar dat altaar, naar de wet van de Heer, staan moest.

21 D.i. aan de rechterzijde, zo men in de tempel kwam; daarheen verschoof hij het altaar van de Heer, als onwaardig zijnde om zijn vorige plaats te behouden, opdat het zijne, dat naar de Syrischen vorm gemaakt was, allernaast de tempel staan zou.

22 *grote altaar:* Versta, het nieuwe altaar, naar het Syrisch patroon gemaakt, dat hij groot noemt, omdat zijn vorm meerder was dan die van het koperen altaar, of, omdat het naar zijn gevoelen, waardiger was dan dat.

23 *om te onderzoeken:* Men kan de woorden ook aldus overzetten: aangaande het koperen altaar, het zal bij mij zijn, of, staan, [dat] te bezoeken; d.i. naar dat het mij belieft, zal ik het gebruiken om daarop te offeren. Of: ik zal [daarop] te onderzoeken, of, te letten hebben.

24 *deed naar alles:* Als een goddeloos en afgodisch huichelaar.

– *e* 1 Kon. 7:23.

25 Hebr.: *besluitingen, of omsluitingen*; versta, de omlopen van de stellingen, in welke de vaten, die daarop stonden, ingepast en besloten waren. Zie van deze 1 Kon. 7:28.

26 *stellingen af:* Wat deze stellingen geweest zijn, zie 1 Kon. 7:27.

27 *wasvat weg:* Zie hiervan 1 Kon. 7:38.

28 Zie van deze 1 Kon. 7:23.

29 *koperen runderen:* Zie 1 Kon. 7:25.

30 *deksel van de sabbats:* Dit schijnt een hut of logies geweest te zijn, in welke de priesters, als zij hun wekelijkse beurt in de waarneming van de godsdienst, afgedaan hadden, zich op de sabbat gehouden hebben, totdat zij weer naar huis keerden. Anderen houden dit deksel van de sabbat een vertrekplaats geweest te zijn voor de wachters, die op de sabbat en de gehele week de wacht voor de tempel moesten houden. Deze nu te weren, was zoveel als de tempel toe te sluiten, dat Achaz gedaan heeft, 2 Kron. 28:24. Enige verstaan dit van een deksel, waarmee het voorhof van het volk bedekt was tegen regen en wind. Daar zijn er ook die menen dat het een plaats geweest is, waar de koning op hoge dagen gezeten, of zijn aalmoezen gedaan heeft.

31 Door welke de koning van de burg Zion naar de tempel ging. Zie 1 Kon. 10:5, en de aantekening; idem de aantekening vs. 12.

32 *nam hij weg:* Hebr.: הֵסֵב, *wendde hij af*.

33 *vanwege de koning:* D.i. eensdeels om de koning van Assyrië te behagen, tonende aldus dat hij zijn religie verliet en de heidense aannam; anderdeels uit vrees dat de koning van Assyrië door deze ingang te eniger tijd de burg Zion en het koninklijke huis zou mogen innemen.

34 *in de stad van David:* Maar niet in de graven van de koningen. Zie 2 Kron. 28:27, en vgl. 2 Kron. 24:25.

1 *twaalfde jaar:* Hij had het koninkrijk Israëls in het vierde jaar van Achaz, dat is acht jaren tevoren, wel ingenomen, boven, 2 Kon. 15:30, maar zo het land vol twisten en beroerten om de kroon was, schijnt noch hij, noch iemand de acht jaren een bevestigd koning geweest te zijn; of, als hij nog voor koning gehouden is geweest, zo was hij onder het tribuut van de koning van Assyrië, ja ook [zo enige menen] als zijn gevangene; zodat de voorgemelde acht jaren hier niet komen in rekening van zijn koninkrijk; anders heeft hij zeventien jaren geregeerd. Vgl. boven, 2 Kon. 15:30; onder, 2 Kon. 18:9. Anderen menen dat hij de eerste acht jaren onafhankelijk als souverein heeft geregeerd, en de andere negen als schatplichtige, en dat de Heilige Schriftuur van deze laatste alleen hier gewag maakt.

2 en regeerde: Van deze ingevoegde woorden zie 1 Kon. 15:33.

3 D.i. niet met zulke grote afgoderij; want de vorigen hadden meest niet alleen de gouden kalven, maar ook Baäl en andere gruwelen van de heidenen gediend. Sommigen verstaan ook dat hij zijn volk heeft laten gaan naar Jeruzalem om daar te offeren, dat tevoren verboden was; 1 Kon. 12:27.

3 Tegen hem trok op [4]Salmaneser, koning van Assyrië; en Hosea werd zijn knecht, dat hij hem [5]een geschenk gaf.

4 Maar de koning van Assyrië [6]ontdekte dat Hosea samenzwoer: hij had tot [7]So, de koning van Egypte, boden gezonden had, en het geschenk aan de koning van Assyrië niet als te voren van jaar tot jaar opbracht; daarom nam de koning van Assyrië hem gevangen en zette hem vast in de [8]gevangenis.

5 Want [a]de koning van Assyrië trok op in het hele land; ja, hij kwam op naar Samaria, en hij belegerde haar drie jaar.

6 In [b]het negende jaar van Hosea, nam de koning van Assyrië Samaria in, en voerde Israël weg in Assyrië, en deed ze wonen in [9]Halah, en in [10]Habor, aan de [11]rivier Gozan, en in de steden van [12]de Meden.

De oorzaken van Israëls ondergang

7 Want het was gebeurd, dat de Israëlieten gezondigd hadden tegen YHWH, hun God, Die hen uit Egypteland opgebracht had, van onder de hand van Farao, de koning van Egypte; en hadden [13]andere goden gevreesd;

8 En [c]hadden gewandeld in de voorschriften van de heidenen, die YHWH voor het aangezicht van de Israëlieten verdreven had, en van de koningen van [14]Israël, die ze gemaakt hadden.

9 En de Israëlieten hadden de zaken, die niet recht zijn, [15]tegen YHWH, hun God, [16]bemanteld; en hadden zich hoogten gebouwd in al hun steden, [17]van de wachttoren af tot de versterkte steden toe.

10 En zij hadden zich [18]staande beelden opgericht en [19]bossen, [20]op elke hoge heuvel en onder alle groen geboomte.

11 En zij hadden daar gerookt op alle hoogten, zoals de heidenen, die YHWH van hun aangezichten weggevoerd had; en zij hadden kwade dingen gedaan, om YHWH tot toorn te verwekken.

12 En zij hadden de [21]afgoden gediend, waarvan YHWH tot hen gezegd [d]had: U zult deze zaak niet doen.

13 Als nu YHWH tegen Israël en tegen Juda, door de [22]dienst van alle profeten, [23]van alle zieners, betuigd had, [e]zeggende: Bekeer u van uw boze wegen en houdt Mijn geboden, en Mijn voorschriften, naar al de wet, die Ik uw vaders geboden heb, en die Ik tot u door de hand van Mijn knechten, de profeten, gezonden heb;

14 Zo hoorden zij niet, maar zij [24f]verhardden hun nek, zoals de nek van hun vaders geweest was, die [25]aan YHWH, hun God, niet geloofd hadden.

15 Daartoe verwierpen zij Zijn voorschriften, en Zijn verbond, dat Hij met hun vaders gemaakt had, en Zijn getuigenissen, die Hij tegen hen betuigd had, en wandelden de [26]zinloosheid na, dat zij ijdel werden, en achter de heidenen, die rondom hen waren, van wie YHWH hun geboden had, dat zij niet zouden doen zoals die.

16 Ja, zij verlieten al de geboden van YHWH, van hun God, [g]en maakten zich gegoten beelden, twee kalveren; en maakten bossen, en bogen zich voor [27]alle leger van de hemel, en dienden [28]Baäl.

17 Ook [h]deden zij hun zonen en hun dochters [29]door het vuur gaan, en [30]gebruikten waarzeggerijen, en [31]gaven op vogelgeschrei

4 Anders ook genaamd in sommige historiën Nabonassar. Hoewel anderen menen dat zij onderscheiden zijn.

5 *een geschenk gaf:* D.i. jaarlijks tribuut of schatting.

6 Nl. omtrent het vijfde of zesde jaar van deze regering van Hosea. Vgl. onder, 2 Kon. 18:9.

7 Anders in de historiën genoemd Sabachos, die zijn voorganger Asychis verdreven hebbende, vele jaren over Egypte geregeerd heeft. Diens hulp heeft Hosea verzocht tegen de Assyriërs.

8 Hebr.: *het huis van de besluiting, of, van het bedwang*. Dit is geschied in het negende jaar van de regering van de koning Hosea, vermeld in vs. 1.

– *a* 2 Kon. 18:9.

– *b* 2 Kon. 18:10; Jes. 8:4.

9 Enige houden het voor Calacine van Assyrië, gelegen boven Adiabene. Zie hiervan ook onder, 2 Kon. 18:11; 1 Kron. 5:26.

10 Dat men meent te zijn een bergachtig land van Assyrië, palende aan Medië. Zie onder, 2 Kon. 18:11.

11 *rivier Gozan:* Een rivier in Mesopotamië, onder, 2 Kon. 18:11; 1 Kron. 5:26. Anders: Nehar-Gozan, een landschap [naar sommiger gevoelen] in Medië.

12 Zie Gen. 10:2.

13 *andere goden:* Zie Gen. 35:2.

– *c* Lev. 18:3.

14 die ze gemaakt hadden: Versta, de inzettingen, die de koningen van Israël gemaakt hadden. Zo onder, vs. 19; of van de koningen van Israël, die zij, te weten de kinderen van Israël, opgeworpen hadden.

15 *tegen YHWH:* Anders: *met YHWH*; d.i. met de naam of dekmantel van de dienst van de Heer.

16 Hebr.: *eigenlijk, bedekt*; d.i. zij hebben hun afgoderij verschoond en bekleed met de naam en schijn van godsdienstigheid, heiligheid en goede mening, willende God dienen, niet naar zijn woord, maar naar hun goeddunken tegen het uitgedrukte bevel Gods; Num. 15:39.

17 *van de wachttoren af:* D.i. overal, door het gehele land, zowel in kleine en onbewoonde plaatsen en in het veld, als in grote en volkrijke plaatsen en in steden. De wachttorens waren hier en daar in het land, om het volk voor de vijanden te waarschuwen, of om het vee en de vruchten te bewaren.

18 *staande beelden:* Zie Lev. 26:1.

19 Zie Ex. 34:13, en Deut. 7:5, met de aant. Anders: bosgoden, bosbeelden.

20 op allen hogen heuvel: Zie Deut. 12:2.

21 Zie Lev. 26:30.

– *d* Ex. 20:3; idem v. 4; idem v. 5; Deut. 5:7; idem v. 8; idem v. 9.

22 Hebr.: *door de hand*.

23 T.w. die God zijn wil verklaard had op allerlei manieren, die God in die tijden gebruikte om de mensen te onderwijzen, als door aanspraken, gezichten, of dromen. Zie Num. 12:6.

– *e* Jer. 18:11; Jer. 25:5; Jer. 35:15.

24 D.i. zij waren ten uiterste toe ongehoorzaam en opstandig, niet willende zich naar de vermaningen van de Heer neigen. Zie Ex. 32:9.

– *f* Deut. 31:27; Mal. 3:7.

25 *aan YHWH:* D.i. zijn dreigementen niet geloofd hadden.

26 ijdelheid na: De afgoderij werd ijdelheid genaamd, zowel omdat de afgoden een nietig ding zijn, als omdat het vertrouwen, daarop gesteld, tevergeefs is, ja ook omdat de afgodendienaars van het rechte verstand en oordeel beroofd zijn.

– *g* Ex. 32:8; 1 Kon. 12:28.

27 *alle legermacht van de hemel:* Zie Deut. 4:19.

28 Zie Richt. 2:11.

– *h* Lev. 20:3; idem v. 4; Deut. 18:10; 2 Kon. 16:3.

29 *door het vuur gaan:* Zie Lev. 18:21.

30 Hebr.: *waarzeiden, waarzeggingen*.

31 Zie Lev. 19:26.

acht, en [32]verkochten zich, om te doen dat kwaad was in de ogen van YHWH, om Hem tot toorn te verwekken.

18 Daarom vertoornde zich YHWH zeer over Israël, dat [i]Hij hen wegdeed van [33]Zijn aangezicht; er bleef niets over, behalve [34]de stam van Juda alleen.

19 Zelfs hield [35]Juda de geboden van YHWH, van hun God, niet; maar [k]zij wandelden in de voorschriften van [36]Israël, die zij gemaakt hadden.

20 Zo verwierp YHWH het hele zaad van Israël, en bedrukte hen, en gaf ze in de hand [37]van de rovers, totdat Hij hen van Zijn aangezicht weggeworpen had.

21 Want [38]Hij [l]scheurde Israël van het huis van David af, en zij maakten Jerobeam, de zoon van Nebat, koning; en Jerobeam dreef Israël af van achter YHWH, en hij deed [39]ze een grote zonde zondigen.

22 Zo wandelden de Israëlieten in alle zonden van [40]Jerobeam die hij gedaan had; zij weken daarvan niet af;

23 Totdat YHWH Israël van Zijn aangezicht wegdeed, zoals Hij gesproken had door [41]de dienst van al Zijn knechten, de profeten; zo werd Israël weggevoerd uit zijn land naar Assyrië, [42]tot op deze dag.

De gemengde godsdienst van de nieuwe bewoners

24 De koning nu van Assyrië bracht volk van Babel, en van [43]Chuta, en van [44]Avva, en van [45]Hamath, en [46]Sefarvaim, en deed hen wonen in de steden van Samaria, in de plaats van de Israëlieten; en zij namen Samaria erfelijk in, en woonden in haar steden.

25 En het gebeurde in het begin van hun woning daar, dat zij YHWH [47]niet vreesden; zo zond YHWH leeuwen onder hen, die enige van hen doodden.

26 Daarom [48]spraken zij tot de koning van Assyrië, zeggende: De volken, die u vervoerd hebt, en hebt doen wonen in de steden van Samaria, weten de wijze van de God van het land niet; daarom heeft Hij leeuwen onder hen gezonden, en ziet, zij doden hen, omdat zij niet weten de wijze van de God van het land.

27 Toen gebood de koning van Assyrië, zeggende: Breng één [49]van de priesters daarheen, die u van daar weggevoerd hebt, [50]dat zij henentrekken, en wonen daar; en dat hij hun lere de wijze van de God van het land.

28 Zo kwam één uit de priesters, die zij van Samaria weggevoerd hadden, en woonde te Bethel; en hij leerde hun, hoe zij YHWH [51]vrezen zouden.

29 Maar [52]elk volk maakte zijn goden; en zij stelden ze in de huizen van de hoogten, die de Samaritanen gemaakt hadden, elk volk in hun steden, waarin zij woonachtig waren.

30 Want de mensen van Babel maakten [53]Sukkoth Benoth, en de mensen van Chut maakten Nergal, en de mensen van Hamath maakten Asima,

31 En de Avieten maakten [54]Nibhaz en Tartak, en de Sefarvieten [55]verbrandden hun zonen voor Adramelech en Anamelech, de goden van Sefarvaim, met vuur.

32 Ook vreesden zij YHWH, en maakten zich van hun geringsten priesters van de hoogten, [56m]die voor hen dienst deden in de huizen van de hoogten.

33 [n]Zij vreesden YHWH, en [57]dienden ook hun goden, naar de wijze [58]van de volken, van wie zij die weggevoerd hadden.

32 *verkochten zich:* Zie de zin van deze manier van spreken 1 Kon. 21:20.

– *i* Hosea 1:6.

33 *Zijn aangezicht:* D.i. uit het land Kanaän, dat Hij hem tot een woning geheiligd had, hebbende daarin zijn kerk, in welker midden Hij woonde, en in deze de uiterlijke tekenen van zijn aanwezigheid vertoonde. Zo onder, vs. 20, 17:23, en 2 Kon. 23:27, en 2 Kon. 24:3.

34 *de stam van Juda:* Zijnde hieronder begrepen de Levieten, die in de stam van Juda woonden, en de Simeonieten, die daaronder gemengd waren, met een deel van Benjamin. Zie 1 Kon. 11:32.

35 Dit heeft de zonde van de Israëlieten vermeerderd, dat zij door hun kwaad exempel ook die van Juda deden zondigen en tot afgoderij verwekten. Zie Hos. 4:15.

– *k* Lev. 18:3.

36 die zij gemaakt hadden: Te weten, de Israëlieten.

37 gehele zaad: Te weten, de tien stammen, die Israël genaamd worden tot een onderscheid van Juda, gelijk af te nemen is uit vs. 21.

38 Hij scheurde: Nl. de Heer, 1 Kon. 12:24. Of: Israël scheurde zich van het huis van David af.

– *l* 1 Kon. 12:16; idem v. 17; idem v. 26.

39 *een grote zonde:* Zie 1 Kon. 12:30.

40 die hij gedaan had: Zie 1 Kon. 14:16.

41 *de dienst:* Hebr.: דְּבָר, *door de hand.*

42 *tot op deze dag:* D.i. welke vervoering maakt dat zij tot heden, als dit geschreven is, uitlandig zijn en in ballingschap blijven.

43 Een landschap [zo men meent] van woest Arabië, bewoond van de Citaniërs, die aan Syrië grenzen; of van Perzië, hebbende de naam van de rivier Cuta.

44 Zie Deut. 2:23, ook Ivva genoemd, onder, 2 Kon. 18:34.

45 Zie Num. 13:21.

46 Het land van de stad Sefora, gelegen in Mesopotamië aan de Eufraat.

47 niet vreesden: D.i. zij dienden hem niet naar de wettelijke wijze door Mozes voorgeschreven.

48 *spraken zij:* Nl. de nieuwe inwoners door gezanten, die zij tot de koning afvaardigden om hem deze zwarigheid bekend te maken.

49 *van de priesters:* Dewelke waren, niet de Levietische priesters, maar die de koningen van Israël uit de geringsten van het volk gemaakt hadden, 1 Kon. 12:31.

50 dat zij henentrekken: Nl. de priester met zijn gevolg, dienaren en huisgezin; of met degenen, die hem geleidden.

51 *vrezen zouden:* D.i. dienen; hoewel zonder twijfel meer in de afgodische wijze van de voorgaande koningen van Israël dan naar de wet van God, door Mozes gegeven. Zo onder, vs. 32, 17:33, 17:41.

52 *elk volk:* Hebr.: עַמִּים, *volk, volk*; zo in het volgende van vs. 29. Zie Gen. 7:2.

53 *Sukkoth Benoth:* Deze naam, met de volgende in vs. 30, 17:31, worden meestendeel gehouden voor namen van afgoden, die de Samaritanen dienden; maar hiervan is verscheiden gevoelen onder de geleerden.

54 *Nibhaz en Tartak:* Anders: *Nibhan.*

55 Zie Lev. 18:21.

56 *van hun geringsten:* Hebr.: קְצוֹתָם, *van hun einden, of van hun uiterste delen.* Zie 1 Kon. 12:31.

– *m* 1 Kon. 12:31.

– *n* Zefan. 1:5.

57 T.w. elk zijn afgod, naar de wijze zijns lands, waaruit ieder daar van de Assyriërs gebracht was.

58 *van dewelke zij:* Hebr.: הֵנָּלוּ, *van waar.*

34 Tot op deze dag toe doen [59]die naar de eerste wijzen; zij vrezen YHWH niet, en zij doen niet naar hun voorschriften, en naar hun rechten, en naar de wet, en naar het gebod, dat YHWH geboden heeft aan de kinderen van [60]Jakob, [o]die Hij de naam Israël gaf.

35 Toch had YHWH [61]een verbond met hen gemaakt, en had hun geboden, zeggende: [p]U zult geen andere goden vrezen, noch u voor hen neerbuigen, noch hen dienen, noch hun offergave doen.

36 Maar YHWH, Die u uit Egypteland met grote kracht en met [62]een uitgestrekte arm opgevoerd heeft, Die zult u vrezen, en voor Hem zult u zich buigen, en Hem zult u offergave doen;

37 En de [63]voorschriften, en de rechten, en de wet, en het gebod, die Hij u geschreven heeft, zult u waarnemen te doen te allen dag; en u zult andere goden niet vrezen.

38 En het verbond, dat Ik met u gemaakt heb, zult u niet vergeten; en u zult andere goden niet vrezen.

39 Maar YHWH, uw God, zult u vrezen; en Hij zal u redden uit de hand van al uw vijanden.

40 Maar zij hoorden niet, maar zij deden naar hun [64]eerste wijze.

41 Maar [65]deze volken [66]vreesden YHWH, en dienden hun gesneden beelden; ook doen hun kinderen en hun kleinkinderen, zoals hun vaders gedaan hebben, tot op deze dag.

HOOFDSTUK XVIII

Hizkia wordt koning over Juda, vs. 1, enz. is zeer godvrezend, en vreest de koning van Assyrië niet, en overwint de Filistijnen, 3. Salmanasser wint Samaria, en Israël wordt gevankelijk naar Assyrië gevoerd, 9. Sanherib valt in het land van Juda, en Hizkia betaalt hem schatting, 13. evenwel eist hij Jeruzalem op, 17. Rabsake hitst het volk op en lastert God, 19. wat de koning aangezegd wordt, 37.

Hizkia, de getrouwe koning van Juda

HET gebeurde nu in het [1]derde jaar van Hosea, de zoon van Ela, de koning van Israël, [2a]dat Hizkia koning werd, de zoon van Achaz, koning van Juda.

2 [3]Vijf en twintig jaren was hij oud, toen hij koning werd, en hij regeerde negen en twintig jaren te Jeruzalem, en de naam van zijn moeder was [4]Abi, een dochter van [5]Zacharia.

3 En hij deed dat recht was in de ogen van YHWH, naar alles, wat zijn vader David gedaan had.

4 Hij [b]nam de hoogten weg, en brak de opgerichte beelden, en roeide de bossen uit; en hij verbrijzelde de [6]koperen slang, die Mozes gemaakt had, omdat de Israëlieten tot die dagen toe haar gerookt hadden; en hij noemde [7]haar Nehustan.

5 Hij betrouwde op YHWH, de God van Israël, zodat na hem [8]zijn gelijke niet was onder alle koningen van Juda, noch die voor hem geweest waren.

6 Want hij kleefde YHWH aan; hij week niet [9]van Hem na te volgen, en hij hield Zijn geboden, die YHWH aan Mozes geboden had.

7 Zo [10]was YHWH met hem; overal, waar hij heen uittrok, handelde hij moedig; daartoe [11]viel hij af van de koning van Assyrië, dat hij hem [12]niet diende.

8 Hij [c]sloeg de [13]Filistijnen tot Gaza toe, en haar gebied, [14]van de wachttoren af tot de versterkte steden toe.

9 Het [d]gebeurde nu in het vierde jaar van de koning Hizkia (dat was het [15]zevende jaar van

59 die naar de eerste wijzen: Versta, de Israëlieten, van welke zie, boven, vs. 23; want hier wordt een tegenstelling gemaakt tussen de hardnekkigheid van de Israëlieten, die in Assyrië weggevoerd waren, omdat zij hun oude afgoderij niet wilden verlaten; en de veranderlijkheid van de Assyriërs om de Heer naar de afgodische manier van de Israëlieten te dienen, hoewel zij dat nooit tevoren gedaan hadden.

60 die Hij: Dit wordt hierbij gevoegd om de Israëlieten te verwijten dat zij vergeten hadden de zeer grote weldaden, die God hun vader Jakob en meteen hun bewezen had, omtrent die tijd, als Hij hem de naam Israël gegeven had, dat hen behoorde bewogen te hebben om die God alleen zuiverlijk te dienen en trouwelijk aan te hangen.

– *o* Gen. 32:28; Gen. 35:10; 1 Kon. 18:31.

61 *een verbond:* Zie Gen. 17:7; Ex. 19:5, enz., en Ex. 24:7, enz.

– *p* Richt. 6:10.

62 *een uitgestrekten arm:* Zie Ex. 6:5.

63 Versta door deze vier woorden: I. de wet van de ceremonie; II. de burgerlijke rechten; III. de ware leer; IV. de wet van de zeden. Zie Gen. 26:5.

64 *eerste wijze:* Die van Jerobeam en andere afgodische koningen ingesteld was.

65 *deze volken:* Nl. de heidenen, die uit Assyrië in Samaria en het land van de Israëlieten waren komen wonen.

66 *vreesden YHWH:* T.w. naar de afgodische wijze van de Israëlieten. Zie boven, vs. 28.

1 *derde jaar:* T.w. van de laatste negen jaren, waarvan gesproken is boven, 2 Kon. 17:1.

2 Genoemd, Ezikias, Matt. 1:9.

– *a* 2 Kron. 28:27; 2 Kron. 29:1.

3 *Vijf en twintig:* Hebr.: עֶשְׂרִים, *een zoon van vijf en twintig jaar*.

4 Zij wordt ook genoemd Abia, 2 Kron. 29:1.

5 Sommigen houden deze voor de koning van Israël, waarvan te zien is boven, 2 Kon. 14:29.

– *b* 2 Kron. 31:1.

6 *koperen slang:* Zie van deze Num. 2:8, 2:9, enz.

7 D.i. koperwerk, of een stuk koper, of iets dat van koper is. Zo heeft de koning de koperen slang genoemd, om te tonen dat er niets goddelijks in haar was, en vervolgens geen reden om haar door offeranden en aanbiddingen goddelijke eer te bewijzen. Anders: men noemde ze, enz., d.i. het volk had haar, als hun afgod, die naam gegeven.

8 zijns gelijke: Te weten, in het reformeren en herstellen van de zuivere godsdienst; welverstaande meteen in de aanvang van zijn regering. Anders is dit te verstaan met uitneming van David en Josia; van David, aan wie hij gelijk gemaakt wordt, en niet overtreffelijker, boven, vs. 3; van Josia, aan wie deze lof ook gegeven wordt, dat voor en na hem geen koning zijns gelijks is geweest, onder, 2 Kon. 23:25.

9 *van Hem:* Hebr.: אַחֲרָיו, *van achter hem*. Zie 1 Kon. 9:6.

10 *was YHWH:* Zie Gen. 21:22, en Gen. 26:24; Num. 14:9.

11 *viel hij af:* Dit wordt gezegd ten aanzien van zijn vader Achaz, die zich aan de koning van Assyrië onderworpen had, als een leenman en schatplichtige. Zie boven, 2 Kon. 16:7.

12 niet diende: D.i. geen tribuut noch schatting gaf.

– *c* Jes. 14:30.

13 Die zijn vader vele steden en land afgenomen hadden. Zie 2 Kron. 28:18.

14 *van de wachttoren af:* D.i. overal en in verscheidene plaatsen. Zie boven, 2 Kon. 17:9.

– *d* 2 Kon. 17:3.

15 *zevende jaar:* Gerekend van het begin van de negen jaren, vermeld boven, 2 Kon. 17:1.

Hosea, de zoon van Ela, de koning van Israël) dat Salmaneser, de koning van Assyrië, opkwam tegen Samaria, en haar belegerde.

10 En zij namen haar in [e]na verloop van [16]drie jaar, in het zesde jaar van Hizkia; het was het negende jaar van Hosea, de koning van Israël, als Samaria ingenomen werd.

11 En de koning van Assyrië voerde Israël weg naar Assyrië, en deed hen leiden in [17]Halah, en in Habor, bij de rivier Gozan, en in de steden van de Meden.

12 Daarom dat zij de stem van YHWH, van hun God, niet waren gehoorzaam geweest, maar Zijn verbond overtreden hadden; en al wat Mozes, de knecht van YHWH, geboden had, dat hadden zij [18]niet gehoord, noch gedaan.

Sanheribs inval en Hizkia's schatting

13 Maar [f]in het veertiende jaar van de koning Hizkia kwam Sanherib, de koning van Assyrië, op tegen alle versterkte steden van Juda, en nam [19]ze in.

14 Toen zond Hizkia, de koning van Juda, tot de koning van Assyrië, naar [20]Lachis, zeggende: Ik heb gezondigd, keer af van mij, wat u mij oplegt zult, zal ik dragen. Toen legde de koning van Assyrië Hizkia, de koning van Juda, driehonderd [21]talenten zilver, en dertig talenten goud op.

15 Zo gaf Hizkia al het zilver, dat gevonden werd in het huis van YHWH, en in de schatten van het huis van de koning.

16 In die tijd [22]sneed Hizkia het goud af van de deuren van de tempel van YHWH, en van de posten, die Hizkia, de koning van Juda, had laten overtrekken, en gaf [23]dat aan de koning van Assyrië.

De smaadrede van de Rabsake

17 Evenwel [24]zond de koning van Assyrië Tartan, en [25]Rabsaris, en Rabsake, van Lachis tot de koning Hizkia, met een zwaar leger naar Jeruzalem; en zij trokken op, en kwamen naar Jeruzalem. En als zij optrokken en gekomen waren, bleven zij staan bij de [26]watergang van [27]de bovenste vijver, die is bij de [28]hoge weg van [29]het veld van de bleker.

18 En zij riepen tot de koning; zo ging tot hen uit [30]Eljakim, de zoon van Hilkia, de hofmeester, en Sebna, de [31]schrijver, en Joah, de zoon van Asaf, de [32]kanselier.

19 En Rabsake zei tot hen: Zeg nu tot Hizkia: Zo zegt de grote koning, de koning van Assyrië: Wat vertrouwen is dit, waarmee u vertrouwt?

20 U zegt (maar het is [33]een woord van de lippen): Er is raad en macht tot de oorlog; op wie vertrouwt u nu, dat u tegen mij rebelleert?

21 Zie nu, vertrouwt u zich op [34]die gebroken rietstaf, op Egypte, waarop zo iemand leunt, zo zal hij in zijn hand gaan, en die doorboren; zo is Farao, de koning van Egypte, voor al degenen, die op hem vertrouwen.

22 Maar zo u tot mij zegt: Wij vertrouwen op YHWH, onze God; is Hij die niet, Wiens hoogten en Wiens altaren Hizkia weggenomen heeft, en tot Juda en tot Jeruzalem gezegd heeft: Voor [35]dit altaar zult u zich buigen te Jeruzalem?

23 Nu dan, [36]wed toch met mijn heer, de koning van Assyrië; en ik zal u twee duizend paarden geven, zo u voor u de ruiters daarop zult kunnen geven.

24 Hoe zou u dan het aangezicht van één enige vorst van de geringste knechten van mijn heer [37]afkeren? Maar u vertrouwt op Egypte, om de wagens en om de ruiteren.

25 Nu, ben ik zonder YHWH opgetrokken tegen deze plaats, om die te verderven? YHWH [38]heeft tot mij gezegd: Trek op tegen dat land, en verderf het.

26 Toen zei Eljakim, de zoon van Hilkia, en Sebna, en Joah tot Rabsake: Spreek toch tot uw

– *e* 2 Kon. 17:6.

16 drie jaren: Te weten, van de belegering.

17 Zie van deze landen boven, 2 Kon. 17:6.

18 niet gehoord: D.i. niet willen horen.

– *f* 2 Kron. 32:1; Jes. 36:1.

19 T.w. enige derzelve.

20 Welke stad hij toen belegerde en bestreed.

21 talenten zilvers: Zie Ex. 25:39.

22 *sneed Hizkia het goud:* De zin is dat hij de gouden platen heeft afgetrokken, met welke hij tevoren de deuren en posten van de tempel overtogen had, als hij de tempel, die zijn vader toegesloten had, weer opende; 2 Kron. 29:3.

23 dat aan de koning van Assyrië: Hebr.: מֶלֶךְ, die; t.w. deuren en posten; d.i. het goud, waarmee die waren overtogen geweest.

24 Zijn woord niet houdende als hij het geld ontvangen had.

25 Het woord betekent de overste hoveling, of kamerling, gelijk het van enige overgezet wordt.

26 Hiermede verstaan velen een waterloop buiten Jeruzalem, in welke uit een vijver, die daarbij was, water af gelaten werd, waarin de vollers hun lakentuig wiesen. Vgl. Jes. 7:3.

27 oppersten vijvers: Zo toegenaamd tot onderscheiding van de vijver, gezegd de onderste; Jes. 22:9.

28 hogen weg: Versta, een hogen en gebaanden weg, die, naar eniger gevoelen, met stenen geplaveid was.

29 *veld van de voller:* Waar de vollers hun wollengoed uitspreidden.

30 Zie van deze vrome en godvruchtige hofmeester, Jes. 22:20, enz. Van zulk ambt, zie 1 Kon. 4:6. Hebr.: die over het huis was.

31 Anders: *griffier, of secretaris*; t.w. van de koning. Zie 1 Kon. 4:3.

32 Hebr.: *memoriemaker*. Zo ook vs. 37; idem 1 Kon. 4:3. Zie de aantekening.

33 *een woord van de lippen:* D.i. ijdel, vergeefs, vruchteloos, geheel nietig, waar niet van worden noch komen zal; of versta een woord, dat slechts in de mond is, en niet uit het hart komt; d.i. dat niet gemeend wordt noch bevestigd zal worden. Anders: u spreekt; maar het zijn niet dan woorden; raad en macht [zijn vereist] tot de oorlog. Anders: u zegt maar een woord van de lippen, maar [daar moet] raad en kracht ten oorlog zijn; spottende zo met de gebeden en vertroostingen, die Hizkia gebruikte.

34 die gebroken rietstaf: Of: gekrookten. Versta door deze gelijkenis, een hulp, die zwak, trouweloos en ongestadig is. Zo Jes. 36:6; Ez. 29:6, 29:7.

35 dit altaar: Te weten, deze enige; gelijk er staat 2 Kron. 32:12. D.i. voor geen anderen.

36 *wed toch met mijn heer:* Of: *stel toch mijn heer, enz.* borg.

37 D.i. wederstaan en verdrijven.

38 *heeft tot mij gezegd:* Dit spreekt hij valselijk door vermetelheid, om Gods volk verschrikt en verbaasd te maken. Hoewel het anders door Gods verborgen voorzienigheid geschied is, dat hem nochtans onbekend was. Zie onder, 2 Kon. 19:25; Jes. 10:5, 10:6, 10:7.

knechten in het Syrisch, want wij [39]verstaan het wel; en spreek met ons niet in het Joods, voor de oren van het volk, dat op de muur is.

27 Maar Rabsake zei tot hen: Heeft mijn heer mij tot uw heer en tot u gezonden, om deze woorden te spreken? Is het niet tot de mannen, die op de muur zitten, [40]dat zij met u hun mest eten, en hun water drinken zullen?

28 Zo stond Rabsake, en riep met [41]luide stem in het Joods; en hij sprak en zei: Hoort het woord van de grote koning, van de koning van Assyrië!

29 Zo zegt de koning: Dat Hizkia u niet bedriege: want hij zal u niet kunnen redden uit zijn hand.

30 Daartoe dat Hizkia u niet doe vertrouwen op YHWH, zeggende: YHWH zal ons [42]zeker redden, en deze stad zal niet in de hand van de koning van Assyrië gegeven worden.

31 Hoor naar Hizkia niet; want zo zegt de koning van Assyrië: Handel met mij door een [43]geschenk, en komt tot mij uit, en eet, een ieder van zijn wijnstok, en een ieder van zijn vijgeboom; en drinkt een ieder het water van zijn bornput;

32 Totdat ik kom, en u haal in een land, als uw land, een land [44]van koren en van nieuwe wijn, een land van brood en van wijngaarden, een land van olijven, van olie en van honing; zo zult u leven en niet sterven; en hoort niet naar Hizkia, [45]want hij hitst u op, zeggende: YHWH zal ons redden.

33 Hebben de goden van [46]de volken, ieder zijn land, enigszins gered uit de hand van de koning van Assyrië?

34 Waar zijn de goden van [47]Hamath, en van Arpad? Waar zijn de goden van Sefarvaim, [48]Hena en Ivva? Ja, hebben zij Samaria uit mijn hand gered?

35 Welke zijn ze onder alle goden van de landen, die hun land uit mijn hand gered hebben, dat YHWH Jeruzalem uit mijn hand redden zou?

36 Maar het volk zweeg stil en antwoordde hem niet één woord; want het gebod van de koning was, zeggende: U zult hem niet antwoorden.

37 Toen kwam Eljakim, de zoon van Hilkia, de [49]hofmeester, en Sebna, de schrijver, en Joah, de zoon van Asaf, de kanselier, tot Hizkia, met [50]gescheurde kleren; en zij gaven hem de woorden van Rabsake te kennen.

HOOFDSTUK XIX

Hizkia laat de profeet Jesaja de lasteringen van Rabsake aanzeggen, vs. 1, enz. Jesaja belooft van de HEERE verlossing, 6. Sanherib wordt gedwongen op te trekken tegen de Moren, 8. zendt weer boden aan Hizkia met godslasterlijke brieven, 10. Hizkia bidt de HEERE om hulp, 14. die Jesaja hem andermaal toezegt, 20. In diezelfde nacht wordt het Assyrische leger door de engel van God verslagen, en Sanherib, te Ninevé gekomen zijnde, wordt door zijn zonen vermoord, 35.

Hizkia raadpleegt de profeet Jesaja

EN [a]het gebeurde, als de koning Hizkia dat hoorde, zo [1]scheurde hij zijn kleren, en [2]bedekte zich met een zak, en ging in het huis van YHWH.

2 Daarna zond hij Eljakim, [3]de hofmeester, en Sebna, [4]de schrijver, en de oudsten van de priesters, met zakken bedekt, tot [5]Jesaja, de profeet, [b]de zoon van Amoz;

3 En zij zeiden tot hem: Zo zegt Hizkia: Deze dag is een dag [6]van de benauwdheid, en van de schelding, en van de lastering; want de [7]kinderen zijn gekomen tot aan de geboorte, en er is geen kracht om te baren.

4 [8]Misschien zal YHWH, uw God, horen al de woorden van Rabsake, die zijn heer, de koning van Assyrië, gezonden heeft, om de levende God te honen, [9]en te schelden, met woorden, die YHWH, uw God, gehoord heeft; hef dan een

39 verstaan het wel: Hebr.: שֹׁמְעִים, want wij zijn horende; d.i. wij verstaan en kennen die taal wel. Zie Gen. 11:7.

40 dat zij met u: D.i. dat zij gewaarschuwd zouden worden, dat door een strenge belegering hun gruwelijke ellenden zullen overkomen, ja zelfs dat zij gedwongen zullen worden hun eigen mest te eten, enz., om hun honger en dorst te verzadigen, zo zij zich niet willen overgeven.

41 *luide stem:* Hebr.: קוֹל, *grote stem.*

42 zekerlijk redden: Hebr.: יַצֵּיל, reddende redden.

43 Het Hebreeuwse woord betekent eigenlijk zegening, maar het wordt ook voor een geschenk genomen. Zie Gen. 33:11, met de aantekening. De zin is dat hij de Joden aanbiedt de vredehandeling, opdat zij zijn geweld en harde belegering met het gevolg van die niet zouden hebben te verwachten.

44 *van koren:* Versta door deze dingen alle tijdelijke goederen, waarmee God een land zegent. Zie Ex. 3:9; Deut. 32:13, 32:14; Job 20:17, en ook de aantekening.

45 want hij hitst u op: Anders: als hij u verleidt, of ophitst, of overreedt.

46 *enigszins gered:* Hebr.: אֵרֵצ, *reddende gered.*

47 Zie van deze twee steden ook samengevoegd Jer. 49:23. Wij hebben hier de namen van de steden en landen, die de koning van Assyrië ingenomen had. Zie boven, 2 Kon. 17:24, en Jes. 37:13.

48 *Hena en Ivva:* Dit houden sommigen voor eigennamen van landen. [Vgl. boven, 2 Kon. 17:31]. Anderen zetten het aldus over: Hij heeft hen weggedreven en omgekeerd. Jes. 36:19 worden deze woorden uitgelaten.

49 Hebr.: *die over het huis was.* Zie van deze boven, vs. 18, zo onder, 2 Kon. 19:2.

50 *gescheurde kleren:* Zie Gen. 37:29. Hebr.: קְרוּעֵי, gescheurde van de kleren.

– *a* Jes. 37:1.

1 *scheurde hij:* Om daarmede het verdriet zijns harten te betuigen. Zo boven, 2 Kon. 18:37.

2 *bedekte zich:* Zie van deze ceremonie Gen. 37:34.

3 *de hofmeester:* Hebr.: בַּיִת, *die over het huis was.* Zie boven, 2 Kon. 18:18.

4 *de schrijver:* Zie boven, 2 Kon. 12:10.

5 Wiens profetisch boek onder de boeken van de grote profeten het eerste is.

– *b* Jes. 1:1.

6 *van de benauwdheid:* T.w. die ons overkomen is van de vijanden, die mij en mijn volk schelden en dreigen en de levende God lasteren.

7 Het is een gelijkenis, waarin de koning zich vergelijkt bij een barende vrouw, zijn volk bij de vrucht, en de tegenwoordige nood bij de benauwdheid en het gevaar, waarin een vrouw met haar vrucht is, die geen kracht heeft om deze, als zij in de geboorte staat [vgl. Hos. 13:13] ter wereld te brengen. Hij wil zeggen dat zij in het uiterste gevaar waren en zonder vermogen om zich daaruit te helpen.

8 *Misschien zal YHWH:* D.i. in achting nemen; dit is hier geen woord van twijfeling, maar van goede hoop. Vgl. Num. 23:3; Joz. 14:12, enz.

9 en te schelden: Anders: en zal straffen de woorden, die YHWH uw God gehoord heeft.

gebed op voor het overblijfsel, [10]dat gevonden wordt.

5 En de knechten van de koning Hizkia kwamen tot Jesaja.

6 En Jesaja zei tot hen: Zo zult u tot uw heer zeggen: Zo zegt YHWH: Vrees niet voor de woorden, die u gehoord hebt, waarmee Mij de [11]dienaren van de koning van Assyrië gelasterd hebben.

7 Zie, Ik zal een [12]geest in hem geven, dat hij een [13]gerucht horen zal, en weer in zijn land keren; en Ik zal hem door het zwaard in zijn land vellen.

Sanheribs dreigbrief en Hizkia's gebed

8 Zo kwam Rabsake weer, en vond de koning van Assyrië, strijdende tegen [14]Libna; want hij had gehoord, dat hij van Lachis vertrokken was.

9 Als [15]hij nu hoorde van Tirhaka, de [16]koning van Cusch, zeggen: Zie, hij is uitgetrokken om tegen u te strijden, [17]zond hij weer boden tot Hizkia, zeggende:

10 Zo zult u spreken tot Hizkia, de koning van Juda, zeggende: Laat u uw God niet bedriegen, op Wie u vertrouwt, zeggende: Jeruzalem zal in de hand van de koning van Assyrië niet gegeven worden.

11 Zie, u hebt gehoord, wat de koningen van Assyrië aan alle landen gedaan hebben, die [18]verbannende; en [19]zou u gered worden?

12 Hebben de goden van de volken, die mijn vaders verdorven hebben, dezelfde gered, als [20]Gozan, en [21]Haran, en [22]Rezef, en de kinderen [23]van Eden, die in [24]Telasser waren?

13 Waar is de koning van Hamath, en de koning van [25]Arpad, en de koning van de stad [26]Sefarvaim, Hena en Ivva?

14 Als nu Hizkia de brieven uit de hand van de boden ontvangen, en die gelezen had, ging hij op in het [27]huis van YHWH, en Hizkia breidde die uit [28]voor het aangezicht van YHWH.

15 En Hizkia bad voor het aangezicht van YHWH, en zei: O YHWH, God van Israël, Die tussen [29]de cherubim [30]woont! U zelf, U alleen bent de God van alle koninkrijken van de aarde, U hebt de hemel en de aarde gemaakt.

16 O, YHWH! neig Uw oor en hoor, doe, YHWH! Uw ogen open en zie, en hoor de woorden van Sanherib, die [31]deze gezonden heeft, om de levende God te honen.

17 Werkelijk, YHWH, hebben de koningen van Assyrië die heidenen en hun land verwoest;

18 En hebben hun goden in het vuur [32]geworpen; want zij waren geen goden, maar het werk van mensenhanden, hout en steen; daarom hebben zij die verdorven.

19 Nu dan, YHWH, onze God, verlos ons toch uit zijn hand; zo zullen alle koninkrijken van de aarde weten, dat U, YHWH, alleen God bent.

Gods antwoord en de val van Sanherib

20 Toen zond Jesaja, de zoon van Amoz, tot Hizkia, zeggende: Zo spreekt YHWH, de God van Israël: Dat u tot Mij gebeden hebt tegen Sanherib, de koning van Assyrië, heb Ik gehoord.

21 Dit is het [33]woord, dat YHWH over hem gesproken heeft: [34]De jonkvrouw, de [35]dochter van Sion, veracht u, zij bespot u, de dochter van [36]Jeruzalem schudt het hoofd achter u.

22 Wie hebt u gehoond en gelasterd? en tegen Wie hebt u de stem verheven, [37]en uw ogen omhoog opgeheven? Tegen de [38]Heilige van Israël!

10 dat gevonden wordt: D.i. dat tegenwoordig en voorhanden en in wezen is. Versta door dit overblijfsel de stam van Juda, die de rechte godsdienst behouden had en nog uit zijn land niet verdreven was.

11 Hebr.: *jongelingen*; d.i. dienaren, of officieren, in getal drie, hier tevoren genaamd boven, 2 Kon. 18:17. Van het Hebreeuwse woord, zie Gen. 22:5.

12 *geest in hem geven:* D.i. wil, voornemen, ijver, genegenheid, beweging. Zo wordt het woord geest genomen in het goede, 2 Kron. 36:22; Ezra 1:1; Hagg. 1:14; en in het kwade, Richt. 8:3; Job 15:13; Spreuk. 16:32, en Spreuk. 25:28. Anderen nemen het woord geest voor geblaas, wind, gedruis.

13 *gerucht horen zal:* Nl. van Tirgaka, de koning van Cusch, die uitkomen zou om hem te bestrijden. Zie onder, vs. 9.

14 Een stad in de stam van Juda, van welke zie Joz. 10:29, en Joz. 15:42, en Joz. 21:13.

15 hij nu hoorde: Nl. de koning van Assyrië.

16 *koning van Cusch:* D.i. van de Arabieren, of van de Moren. Zie Num. 12:1.

17 *zond hij:* Hebr.: מַלְאָכִים, *hij keerde weer en zond*; d.i. hij zond opnieuw. Zie Num. 11:4.

18 Zie Deut. 2:34.

19 *zoudt u gered worden:* D.i. u zult ganselijk niet gered worden. Het is een manier van vragen, die zeer sterkelijk loochent. Zie Gen. 18:17.

20 Zie boven, 2 Kon. 17:6, en de aantekening.

21 Een stad in Mesopotamië. Zie Gen. 11:31.

22 Hebr.: *Retsef, gelegen in Mesopotamië.*

23 Dit was een landschap, gelegen in Chaldea of Babylonië. Zie daarvan Gen. 2:8; Ez. 27:23.

24 *Telasser waren:* De naam, naar eniger gevoelen, ener sterkte, gelegen in het midden van de Eufraat. Anderen nemen het voor een landschap.

25 Zie boven, 2 Kon. 18:34.

26 *Hena en Ivva:* Zie boven, 2 Kon. 18:34.

27 *huis van YHWH:* D.i. de tempel.

28 *voor het aangezicht van YHWH:* D.i. in het voorhof, tegenover de ark van het verbond, welke was in het heilige van de heiligen, tot een teken van Gods tegenwoordige bijwoning. Zie Lev. 1:3, en Lev. 9:24.

29 *de cherubim:* Versta, de twee cherubim, die aan beide de einden van het verzoendeksel van de ark stonden, Ex. 25:18, enz. Deze benaming Godes is ook 1 Sam. 4:4. Zie Num. 7:89, met de aantekening.

30 Of: *zit.*

31 *deze gezonden heeft:* Nl. Rabsake. Zie boven, 2 Kon. 18:17, enz.

32 Hebr.: *gegeven.*

33 Versta, de zaak, die de Heer de profeet Jesaja geopenbaard had, rakende de koning van Assyrië.

34 *De jonkvrouw:* Versta, de staat of het koninkrijk van het Joodse volk, of de stad Jeruzalem, welke men oordeelt aldus genaamd te zijn, omdat zij nog van niemand ten enenmaal overweldigd en ingenomen was geweest.

35 *dochter van Sion:* Gelijk het woord dochters, na de naam van een stad gesteld zijnde, betekent de dorpen en kleine steden daaronder sorterende, Num. 21:15; Richt. 1:27; zo het woord dochter voor de naam van een stad of van een land gesteld zijnde, betekent de inwoners daarvan, gelijk 1 Kon. 19:21; Ps. 45:13, en Ps. 137:8; Jes. 23:12, en Jes. 47:1.

36 *schudt het hoofd:* Het hoofd schudden achter, of over iemand, is, hem verachten en bespotten; Job 16:4; Ps. 22:8, en Ps. 44:15; Jes. 37:22; Jer. 18:16; Klaagl. 2:15.

37 en uw ogen: Anders: ja u hebt uw ogen omhoog opgeheven tegen de Heilige van Israël.

38 *Heilige van Israël:* God is zo genaamd, niet alleen omdat Hij heilig is, ja de heiligheid zelve, maar ook omdat Hij zich een volk afzondert, dat Hij door het bloed en de Geest van Christus heiligt. Zie deze benaming ook Jes. 5:24; Jer. 51:5, enz.

23 [39]Door middel [40]van uw boden hebt u YHWH gehoond, en gezegd: Ik heb met de menigte van mijn wagens beklommen de hoogten van de bergen, de zijden [41]van de Libanon; en ik zal zijn [42]hoge cederbomen, en zijn uitgelezen dennebomen afhouwen; en zal komen in [43]zijn uiterste herberg, in het woud van zijn [44]schone veld.

24 [45]Ik heb gegraven en heb gedronken [46]vreemde wateren; [47]en ik heb met mijn voetzolen alle [48]rivieren van de belegerde plaatsen verdroogd.

25 [49]Hebt u niet gehoord, dat Ik dat lang te voren gedaan heb en dat [50]van oude dagen af gevormd heb? Nu heb Ik dat doen komen, dat u zou zijn, om de versterkte steden te verstoren tot woeste hopen.

26 [51]Daarom waren haar inwoners [52]handeloos; zij waren verslagen en beschaamd; zij waren als het gras van het veld, en de [53]groene grasscheutjes, het hooi van de daken, en het brandkoren, voordat het overeind staat.

27 Maar Ik weet uw [54]zitten, en uw uitgaan, en uw inkomen, en uw woeden tegen Mij.

28 Om uw woeden tegen Mij, en dat uw woeling voor Mijn oren opgekomen is, [55]zo zal Ik Mijn haak in uw neus leggen, en [56]Mijn gebit [57]in uw lippen, en Ik zal u doen terugkeren door die weg, waardoor u gekomen bent.

29 [58]En dat zij u een teken, dat men in dit jaar [59]eten zal, wat van zelf gewassen is; en in het tweede jaar, [60]wat daarvan weer uitspruit; maar zaait in het derde jaar, en maait, en plant wijngaarden, en eet hun vruchten.

30 Want het [61]ontkomene, dat overgebleven is van het huis van Juda, [62]zal opnieuw [63]naar beneden wortelen, en zal omhoog [64]vrucht dragen.

31 Want van Jeruzalem zal het [65]overblijfsel uitgaan, en het ontkomene van de berg Sion; [66]de ijver van YHWH van de legermachten zal dit doen.

32 Daarom zo zegt YHWH van de koning van Assyrië: Hij zal in deze stad niet komen, noch daar een pijl inschieten; ook zal hij met geen schild daarvoor komen, en zal geen wal daartegen opwerpen.

33 Door de weg, die hij gekomen is, door die zal hij terugkeren; maar in deze stad zal hij niet komen, zegt YHWH.

34 Want [c]Ik zal deze stad beschermen, om die te verlossen, [67]om Mijnentwil, en [68]omwille van David, Mijn knecht.

35 Het [d]gebeurde dan in die nacht, dat de Engel van YHWH uitvoer, en sloeg in het [69]leger van Assyrië honderd vijf en tachtig duizend. En toen

39 *Door middel:* Hebr.: יָד, *door de hand*.

40 *uw boden:* Nl. Tartan, Rabsaris en Rabsake; boven, 2 Kon. 18:17.

41 Zie van dit gebergte 1 Kon. 4:33.

42 *zijn hoge cederbomen:* Hebr.: קוֹמָה, *de hoogte van zijn cederbomen, en de keur van zijn dennebomen*. Sommigen verstaan hiermede de schone en sterke steden van Juda, die de koning van Assyrië ingenomen had; boven, 2 Kon. 18:13.

43 *zijn uiterste herberg:* Hebr.: מָלוֹן, *de herberg van zijn einde, of uiterste*. Versta, al de plaatsen van Judea, in wat uiterste einden of hoeken van het land dezelfde zouden mogen gelegen zijn. De zin is dat de koning van Assyrië voorgenomen had geen plaats vrij te laten, maar het gehele land af te lopen, in te nemen en te verwoesten.

44 schonen velds: Anders: Karmels. De naam van een aangenaam en vruchtbaar gebergte, gelegen in de stam van Issaschar, waarvan zie 1 Kon. 18:19; het woord schijnt hier genomen te worden voor een schone, lieflijke en vruchtbare plaats. Zo Jes. 10:18; Jer. 2:7, en Jer. 4:26, enz.

45 Ik heb gegraven: D.i. hoewel ik met mijn leger door dorre en waterloze landen gekomen ben, en dat men mij gezocht heeft alle water te benemen, opdat ik genoodzaakt zou zijn dit land te ruimen, 2 Kron. 32:3, 32:4, nochtans heb ik, door mijn wijsheid en macht, water genoeg bekomen, zelfs in plaatsen, waar het tevoren niet was.

46 *vreemde wateren:* D.i. nieuwe en nooit tevoren gevonden of bekende wateren.

47 en ik heb met mijn voetzolen: Hij wil zeggen dat hij niet alleen zijn legermacht kon verzorgen van water, maar ook zijn vijanden, die hij belegerde, daarvan beroven, en dat door de grote menigte van krijgslieden, die hem volgden.

48 Hebr.: *rivieren, of beken van de belegering*.

49 *Hebt u niet gehoord:* Tot hiertoe zijn verhaald de woorden van de koning van Assyrië. Nu volgen hier weer de woorden van God, waarmee Hij de koning toespreekt. Hij wil zeggen, U hebt u niet te beroemen op uw victoriën, want zij zijn mijn werk, tot straf van de volken, door de verwoesting van hun steden en landen.

50 *van oude dagen af:* Hebr.: קֶדֶם, *van dagen van de oudheid*.

51 De zin is: Gelijk de overwinning van God komt, zo ook de vrees en verslagenheid en de zwakheid, waardoor men overwonnen wordt.

52 Hebr.: *kort van hand*; d.i. van kleine kracht, van ziek vermogen. Zo Jes. 37:27.

53 *groene grasscheutjes:* Hebr.: יֶרֶק עֵשֶׂב, *de groente van het grasje, of kruidje*. Anders: het moeskruid van de kruidjes; d.i. het kleine moeskruidje.

54 D.i. als uw voornemen, raad, aanslagen en bedrijf. Vgl. hiermede de aantekening Deut. 31:2.

55 zo zal Ik: Dit is een gelijkenis, genomen van degenen, die met wrede beesten omgaan; om daarmede te verklaren de kracht van God, die Hij gebruikt om de razende tirannen te bedwingen.

56 *Mijn gebit:* Een andere gelijkenis genomen van degenen, die een wild paard te regeren hebben.

57 *in uw lippen:* D.i. in uw mond.

58 En dat zij u een teken: Dit wordt gesproken tot de koning Hizkia, om hem en zijn volk te verzekeren, dat zij van het geweld van de koning van Assyrië verlost zouden worden.

59 *wat van zelf gewassen is:* Het Hebreeuwse woord betekent wat na de oogst van de uitgevallen zaden vanzelf wast zonder de arbeid van de mensen.

60 *wat daarvan weer uitspruit:* Het teken was, dat zij niet alleen in het eerste jaar, als het land van de Assyriërs afgelopen was, maar ook in het volgende daarna genoeg leeftocht, vanzelf opgewassen, in het veld vinden zouden. Zie verder Jes. 37:30.

61 Hebr.: *de ontkoming*; d.i. die ontkomen zullen zijn. Zo in vs. 31.

62 Hebr.: *zal wortel toedoen*.

63 nederwaarts wortelen, ...: Een gelijkenis, genomen van de planten, met welke betekend wordt dat die van Juda geheel grote voorspoed en welstand zouden hebben.

64 *vrucht dragen:* Hebr.: עָשָׂה פְּרִי, *vrucht maken*. Het Hebreeuwse woord peri betekent hier niet alleen de vruchten, maar ook de struiken, die de vruchten dragen. Zo Lev. 23:40. Zie de aantekening.

65 *overblijfsel uitgaan:* T.w. dat aan de handen van de vijanden ontkomen zal, zijnde bewaard en verzekerd geweest in de stad Jeruzalem, die in het veld van de Assyriërs niet vallen zal.

66 *de ijver:* D.i. de brandende liefde van God voor zijn volk en zijn heftige toorn tegen de vijanden zullen deze verlossing teweegbrengen. Vgl. Jes. 9:6.

– *c* 2 Kon. 20:6.

67 *om Mijnentwil:* D.i. opdat mijn naam bekend, geprezen, geëerd en gevreesd worde. Vgl. Spreuk. 16:4; Jes. 48:9, 48:11; Ez. 36:21, 36:22, 36:23.

68 om Davids: Zie 1 Kon. 11:12.

– *d* Jes. 37:36.

69 *leger van Assyrië:* Versta, Sanheribs leger, dat voor Libna lag, [of naar sommiger gevoelen, in optocht was naar Jeruzalem], boven, vs. 8, waar Rabsake weer tot hem kwam, zonder Jeruzalem te belegeren, gelijk God beloofd had, vs. 32. Vgl. Jes. 37:33, 37:36.

[70]zij zich 's morgens vroeg opmaakten, ziet, [71]die allen waren dode lichamen.

36 Zo vertrok Sanherib, de koning van Assyrië, en trok heen, en keerde weer; en hij bleef te [72]Nineve.

37 Het gebeurde nu, als hij in het huis van [73]Nisroch, zijn god, zich [74]neerboog, [e]dat Adramelech en Sarezer, zijn [75]zonen, hem met het zwaard versloegen; maar zij ontkwamen in het land van [76]Ararat; en [77]Esar-haddon, zijn zoon, werd koning in zijn plaats.

HOOFDSTUK XX

Hizkia, ziek zijnde, wordt door God via Jesaja met de dood bedreigd, vs. 1, enz. maar nadat hij de HEERE gebeden heeft, verkrijgt hij nog vijftien jaren levens, 2. Daarvan wordt hij verzekerd door een wonder, 8. Berodach-Baladan bezoekt Hizkia door gezanten, aan wie hij al zijn schatten toont, 12. Daarop voorzegt Jesaja hem de Babylonische gevangenschap, 14. hij sterft, en Manasse wordt koning, 20.

Hizkia's ziekte en genezing

IN [1]die dagen [a]werd Hizkia ziek tot stervens toe; en de profeet Jesaja, de zoon van Amoz, kwam tot hem, en zei tot hem: Zo zegt YHWH: [2]Geef bevel aan uw huis, want [3]u zult sterven, en niet leven.

2 Toen [4]keerde hij zijn aangezicht om naar de wand, en hij bad tot YHWH, zeggende:

3 Och, YHWH, gedenk toch, dat ik voor Uw aangezicht [5]in waarheid en met een [6]volkomen hart gewandeld, en wat goed in Uw ogen is, gedaan heb. En Hizkia [7]huilde heel erg.

4 Het gebeurde nu, als Jesaja uit het [8]middelvoorhof nog niet gegaan was, dat het woord van YHWH tot hem kwam, zeggende:

5 Keer weer en zeg tot Hizkia, de voorganger van Mijn volk: Zo zegt YHWH, de God van uw vader David: Ik heb uw gebed gehoord, Ik heb uw tranen gezien; zie, Ik zal u gezond maken; aan de derde dag zult u opgaan in het huis van YHWH;

6 En Ik zal vijftien jaren tot uw dagen [9]toedoen, en [10]zal u uit de hand van de koning van Assyrië verlossen, en ook deze stad; en Ik zal deze stad beschermen [11]om Mijnentwil, en [12]omwille van Mijn knecht David.

7 Daarna zei Jesaja: Neem een klomp vijgen; en zij namen ze, en legden ze op de zweer, en hij werd [13]genezen.

8 Hizkia nu [14]had gezegd tot Jesaja: Welk is het teken, dat YHWH mij gezond maken zal, en dat ik de derde dag in het huis van YHWH zal opgaan?

9 En Jesaja zei: Dit zal u een teken van YHWH zijn, dat YHWH het woord, dat Hij gesproken heeft, doen zal: [15]Zal de [16]schaduw tien [17]graden [18]vooruit gaan, of tien graden [19]achteruit keren?

10 Toen zei Hizkia: Het is voor de schaduw [20]licht, tien graden naar beneden te gaan; neen, maar dat de schaduw tien graden achteruit kere.

11 En Jesaja, de profeet, riep YHWH aan; en Hij deed de schaduw tien graden achteruit keren in de graden, die zij naar beneden gegaan was, in de [21]graden van Achaz' zonnewijzer.

70 Nl. de koning van Assyrië en zijn raadsheren.

71 die allen waren dode lichamen: Te weten, die van de engel geslagen waren.

72 Zie Gen. 10:11, 10:12.

73 De naam van de afgod van de Ninevieten.

74 T.w. om hem aan te bidden en godsdienstiglijk te eren.

– *e* 2 Kron. 32:21; Jes. 37:38.

75 *hem met het zwaard:* Gelijk voorzegd was, boven, vs. 7.

76 Zie Gen. 8:4.

77 Hij regeerde [zoals enige schrijven] tien jaren in Ninevé. Na deze is de monarchie van de Assyriërs op de Babyloniërs gekomen.

1 die dagen: Te weten, nadat de legermacht van de Assyriërs verslagen en Judea daarvan verlost was, dat men houdt geweest te zijn in het veertiende jaar van Hizkia's regering.

– *a* 2 Kron. 32:24; Jes. 38:1.

2 *Geef bevel:* D.i. stel orde rakende uw uitersten wil, over wat u begeert, dat van uwentwege na uw dood gedaan zal worden. Dat is zoveel als: maak uw testament. Zo 2 Sam. 17:23; Jes. 38:1.

3 *u zult sterven:* Hebr.: מֵת, *u bent dood, of stervende*; d.i. u zult haast sterven. Zie Gen. 20:3. Versta deze dreiging, met een verzwegen conditie; zo hij zich niet vernederde en God bad om genade. Vgl. Jona 3:4, 3:10.

4 *keerde hij:* T.w. opdat hij zijn ogen afgekeerd hebbende van de mensen, zijn gemoed te beter keren zou tot God, om ernstiglijk te bidden.

5 *in waarheid:* Of: *in trouwe, trouwelijkheid.*

6 *volkomen hart:* Zie 1 Kon. 8:61.

7 weende geheel zeer: Hebr.: בָּכוֹ, weende een groot geween, of met een groot geween. Hij weende niet zozeer uit vrees van de dood, als omdat hij bekommerd was over Gods volk, de zuivere godsdienst en de staat van het rijk.

8 T.w. van het huis van de koning, welk voorhof het andere voorhof genaamd wordt, 1 Kon. 7:8. Anders: uit de middelstad; d.i. uit het middelste deel van de stad, dat was tussen de burg en het uiterste deel van de stad. Men meent dat de stad Jeruzalem drie delen heeft gehad: I. de stad van David op de berg Zion, waar de koninklijke burg was; II. het middelste deel van de stad; III. het resterende en uiterste deel derzelve. Vgl. onder, 2 Kon. 22:14; 2 Kron. 34:22; Zef. 1:10.

9 Versta dit ten aanzien van de natuur van de ziekte, die met de dood vermengd was, en niet ten aanzien van het voornemen Gods, die besloten had door zijn almogende kracht de ziekte te genezen en de koning nog vijftien jaren in het leven te behouden.

10 *zal u:* T.w. door de Assyriërs van het hervatten van de oorlog te verhinderen.

11 *om Mijnentwil:* Zie boven, 2 Kon. 19:34.

12 om Mijns knechts: Zie 1 Kon. 11:12.

13 Hebr.: *leefde.* Zo boven, 2 Kon. 8:8. D.i. hij werd gezond, t.w. niet zozeer door de natuurlijke kracht van de vijgen [die daartoe wel een dienstig middel zijn] als wel voornamelijk door de bijzondere en overnatuurlijke kracht en zegen van de Almogende.

14 *had gezegd:* Niet uit ongeloof, gelijk de schriftgeleerden en farizeën een teken begeerden, Matt. 12:38, maar uit een oprechte genegenheid om zijn geloof te versterken, omdat deze belofte van het leven regelrecht scheen te strijden tegen het voorgegaan dreigement van de dood. Vgl. Richt. 6:17.

15 *Zal de:* Of: *de schaduw is tien graden voortgegaan, zal zij tien graden terugkeren?*

16 T.w. die door het schijnen van de zon van de wijzer over het uurwerk gemaakt werd.

17 Hebr.: *opklimmingen, trappen.* Versta, de tekenen of streken, of liniën in het uurwerk, door welke de uren onderscheiden en van de wijzer afgetekend waren. Dit is een groot wonderwerk Gods geweest. Aangaande de graden of liniën, of ze halve of gehele uren betekenen, en dergelijke omstandigheden meer, daarvan is verscheiden gevoelen.

18 voorwaarts gaan: D.i. haastiglijk en als in één ogenblik op een extraordinaire wijze, naar het westen.

19 achterwaarts keren: D.i. naar het oosten.

20 Als met de ordinaire loop van de zon meer overeenkomende, hoewel ook mirakuleus.

21 *graden van Achaz:* D.i. in de zonnewijzer, die zijn vader Achaz had laten maken.

De gezanten uit Babel

12 In die tijd [22]zond Berodach [23]Baladan de zoon van Baladan, de koning van Babel, brieven en een geschenk aan Hizkia; want hij had gehoord, dat Hizkia ziek geweest was.

13 En Hizkia [24]hoorde naar [25]hen, en hij toonde hun zijn hele [26]schathuis, het zilver, en het goud, en de specerijen, en de beste olie, en zijn [27]wapenhuis, en al wat gevonden werd in zijn schatten; er was geen ding in zijn huis, noch in zijn hele heerschappij, dat hij hun niet toonde.

14 Toen kwam de profeet Jesaja tot de koning Hizkia, en zei tot hem: Wat hebben die mannen gezegd, en vanwaar zijn zij tot u gekomen? En Hizkia zei: Zij zijn uit ver land gekomen, uit Babel.

15 En hij zei: Wat hebben zij gezien in uw huis? En Hizkia zei: Zij hebben alles gezien, wat in mijn huis is; geen ding is er in mijn schatten, dat ik hun niet getoond heb.

16 Toen zei Jesaja tot Hizkia: Hoor [28]het woord van YHWH.

17 Zie, de dagen komen, [29]dat al wat in uw huis is, en wat uw vaders tot deze dage toe opgelegd hebben, naar Babel weggevoerd zal worden; er zal niets overgelaten worden, zegt YHWH.

18 Daartoe [30]zullen zij van uw zonen, die uit u zullen voortkomen, die u winnen zult, nemen, dat [31]zij hovelingen zijn in het paleis van de koning van Babel.

19 Maar Hizkia zei tot Jesaja: Het woord van YHWH, dat u gesproken hebt, is goed. Ook zei hij: Zou [32]het niet, aangezien vrede en waarheid in mijn dagen wezen zal?

20 Het overige nu van de geschiedenissen van Hizkia, en al zijn macht, en hoe hij de [33]vijver en de watergang gemaakt heeft, en water in de [34]stad gebracht heeft, zijn die niet geschreven in het boek van de kronieken van de koningen van Juda?

21 En Hizkia ontsliep met zijn vaders; en zijn zoon Manasse werd koning in zijn plaats.

HOOFDSTUK XXI

Manasse is een gruwelijk afgodendienaar, vs. 1, enz. Hierom worden zeer zware straffen gedreigd, 10. Manasse vergiet ook veel onschuldig bloed, en sterft, 16. zijn zoon Amon komt in zijn plaats en volgt de voetstappen van zijn vader, 19. hij wordt omgebracht door zijn knechten, 23. zijn zoon Josia wordt koning, 26.

Manasse, de goddeloze koning, en het aangekondigde oordeel

[a]MANASSE [1]was twaalf jaar oud, toen hij koning werd, en hij regeerde [2]vijf en vijftig jaren te Jeruzalem; en de naam van zijn moeder was [3]Hefzi-bah.

2 En hij deed dat [4]kwaad was in de ogen van YHWH, naar de gruwelijke dingen van de heidenen, die YHWH voor het aangezicht van de Israëlieten uit de bezitting verdreven had.

3 Want hij [5]bouwde de [6]hoogten weer op, [b]die Hizkia, zijn vader, vernietigd had; en hij richtte [7]Baäl altaren op, en maakte een [8]bos, [c]zoals Achab, de koning van Israël, gemaakt had, en boog zich neer voor het [9]leger van de hemel, en diende ze.

4 En hij [d]bouwde altaren in het huis van YHWH, waarvan YHWH gezegd [e]had: Te Jeruzalem zal Ik [10]Mijn Naam zetten.

5 Daartoe bouwde hij altaren voor al het leger van de hemel, in [11]beide de voorhoven van het huis van YHWH.

6 Ja, hij deed zijn zoon [12]door het vuur gaan, en pleegde [13]bezwering en gaf op vogelge-

22 *zond Berodach:* T.w. om Hizkia geluk te bieden over zijn verkregen gezondheid en om te vernemen naar het mirakel, dat in de zon geschied, [Jes. 38:8], en in Chaldea mee aangemerkt was; 2 Kron. 32:31.

23 De koning van Babylonië, ook genoemd Merodach, Jes. 39:1, en in de wereldse historiën.

24 T.w. met blijdschap. Zie Jes. 39:2.

25 Versta, de boden, of heren, die de voorgemelde brieven met het geschenk gebracht hadden. Deze heeft Hizkia vlijtiglijk toegeluisterd over wat zij hem aandienden of vraagden.

26 Of: *specerijhuis*. Versta, een huis, waarin allerlei lieflijke reukwerken en kostelijke goederen opgesloten waren.

27 Hebr.: *een huis van de vaten, of, instrumenten*. Versta, wapenen, of zilveren en gouden juwelen, en allerlei kostelijk getuig van kleinodiën.

28 *het woord van YHWH:* T.w. dat de Heer op zijn tijd uitvoeren zal, omdat u u verhovaardigd hebt met het trotsig vertonen van uw schatten en rijkdommen.

29 dat al wat in uw huis is: Zie de vervulling hiervan onder, 2 Kon. 24:13, en 2 Kon. 25:13; Jer. 52:17.

30 *zullen zij van uw zonen:* Zie de vervulling hiervan de hst. 2 Kon. 24 en 2 Kon. 25.

31 *hovelingen zijn:* D.i. hofdienaars. Zie Gen. 37:36.

32 *Zou het niet:* T.w. goed zijn? Of: is het niet [zo?] Zie gelijke manier van spreken 1 Sam. 10:1. Goed is hier genoemd, dat tezamen rechtvaardig en genadig is; rechtvaardig, omdat hij en het land straffen verdiend hadden; genadig, omdat God aan hem en zijn volk, hoewel onwaardig, nog weldadig was.

33 Zie van deze vijver boven, 2 Kon. 18:17; Neh. 3:16.

34 *gebracht heeft:* T.w. om het de vijand te benemen. Zie 2 Kron. 32:3, 32:4, 32:30.

– *a* 2 Kron. 33:1.

1 *was twaalf jaren oud:* Hebr.: עֶשְׂרֵה, *een zoon van twaalf jaar*.

2 *vijf en vijftig jaren:* Begrijp hierin de tijd, in denwelken hij te Babel is gevangen geweest; 2 Kron. 33:11.

3 Hebr.: *Chephts-Ba*.

4 *kwaad was:* Zie 1 Kon. 11:6.

5 Hebr.: *hij keerde weer en bouwde*; d.i. hij bouwde weer. Zie Num. 11:4.

6 *hoogten weer op:* Zie Lev. 26:30.

– *b* 2 Kon. 18:4.

7 *Baäl altaren op:* Zie Richt. 2:11.

8 Zie van de afgodische bossen Deut. 7:5, welke te maken God uitdrukkelijk verboden had; Deut. 16:21.

– *c* 1 Kon. 16:31; idem v. 32; idem v. 33.

9 *de legermacht van de hemel:* Versta, de zon en de maan, met de andere planeten en sterren. Zie Deut. 4:19, en de aantekening.

– *d* Jer. 32:34.

– *e* Deut. 12:5; idem v. 11; 2 Sam. 7:13; 1 Kon. 8:29; 1 Kon. 9:3; 2 Kron. 7:12; Ps. 132:13; idem v. 14; Jer. 32:34.

10 *Mijn Naam zetten:* Versta, de naam van de Heer alleen, en niet mee van de afgoden. Zie de zin van deze woorden 1 Kon. 8:29.

11 Waarvan het eerste of binnenste was van de priesters, staande naast de tempel; het andere van het volk buiten aan het eerste. Zie van beide 1 Kon. 6:3, 6:36.

12 *door het vuur gaan:* T.w. in het dal van de zoon van Hinnom, 2 Kron. 33:6, de afgod Molech ter ere. Zie Lev. 18:21.

13 Zie van de betekenis van het Hebreeuwse woord, als ook van het volgende, dat wij overzetten, op vogelgeschrei acht geven, Lev. 19:26.

schrei acht; en hij [14]stelde waarzeggers en duivelskunstenaren; hij deed zeer veel kwaads in de ogen van YHWH, om [15]Hem tot toorn te verwekken.

7 Hij stelde ook [16]een gesneden beeld van het [17]bos, dat hij gemaakt had, in het huis, waarvan YHWH gezegd had tot David, en tot zijn zoon Salomo: [f]In dit huis, en in Jeruzalem, die Ik uit [18]alle stammen van Israël gekozen heb, zal Ik [19]Mijn Naam zetten [20]in eeuwigheid.

8 En Ik zal niet voortvaren de voet van [21]Israël te bewegen uit dit land, dat Ik hun vaders gegeven heb; alleen, zo zij waarnemen te doen, naar alles, wat Ik hun geboden heb, en naar de [22]hele wet, die Mijn knecht Mozes hun geboden heeft.

9 Maar zij hoorden niet; want Manasse deed hen dwalen, dat [23]zij erger deden dan de heidenen, die YHWH voor het aangezicht van de Israëlieten vernietigd had.

10 Toen sprak YHWH [24]door de dienst van Zijn knechten, de profeten, zeggende:

11 Omdat [g]Manasse, de koning van Juda, deze gruwelijke dingen gedaan heeft, erger doende dan al wat de [25]Amorieten gedaan hebben, die voor hem geweest zijn, ja, ook Juda door zijn [26]afgoden heeft doen zondigen;

12 Daarom, zo zegt YHWH, de God van Israël: Zie, Ik zal een kwaad over Jeruzalem en Juda brengen, [27]dat een ieder, die het hoort, beide zijn oren klinken zullen.

13 En Ik zal over Jeruzalem het [28]meetsnoer van Samaria trekken, en ook het [29]paslood van het huis van Achab; en [30]Ik zal Jeruzalem uitwissen, zoals men een schotel uitwist; men wist die uit, en men keert hem om [31]op zijn holligheid.

14 En Ik zal het [32]overblijfsel van Mijn erfdeel verlaten, en zal ze in de hand van hun vijanden geven; en zij zullen tot een roof en plundering worden al hun vijanden.

15 Daarom, dat zij gedaan hebben dat kwaad was in Mijn ogen, en Mij tot toorn verwekt hebben, van die dag, dat hun vaders van Egypte uitgegaan zijn, ook tot op deze dag toe.

16 Daartoe vergoot Manasse ook zeer veel onschuldig [33]bloed, totdat hij Jeruzalem [34]van het ene einde tot het andere vervuld had; afgezien van zijn [35]zonde, die hij Juda zondigen deed, doende wat kwaad was in de ogen van YHWH.

17 Het overige van de geschiedenissen van Manasse, en al wat hij gedaan heeft, en zijn [36]zonde, die hij gezondigd heeft, [37]zijn die niet geschreven in het boek van de kronieken van de koningen van Juda?

18 En [h]Manasse ontsliep met zijn vaders, en werd begraven in de hof van zijn huis, in de hof van Uzza; en zijn zoon Amon werd koning in zijn plaats.

Amon, koning van Juda

19 Amon was [38]twee en twintig jaar oud, toen hij koning werd, en hij regeerde twee jaren te

14 *stelde waarzeggers en duivelskunstenaren:* Hebr.: יִדְּעֹנִים, *maakte*. Zie van dit woord waarzeggers en het volgende, Lev. 19:31. Deze wordt Manasse gezegd gemaakt te hebben, omdat hij hen openbaarlijk heeft verordineerd en voorgesteld, opdat zij alle mensen met hun duivelarij ten dienste zouden staan.

15 *Hem:* Dit woord is hier ingevoegd uit 2 Kron. 33:6.

16 *een gesneden beeld:* Of: het gesneden beeld, met aanwijzing van een zeker beeld van het afgodische bos.

17 dat hij gemaakt had: Zie boven, vs. 3.

– *f* 2 Sam. 7:10; 1 Kon. 8:16; idem 8:29; 1 Kon. 9:3; onder, 2 Kon. 23:27.

18 *alle stammen:* D.i. uit alle plaatsen en steden, die van de stammen bewoond worden.

19 *Mijn Naam:* Zie boven, vs. 4.

20 *in eeuwigheid:* D.i. gedurende de tijd van de wet. Zie Gen. 13:15.

21 *te bewegen:* Of: *gelijk staat 2 Kron*. 33:8, te doen wijken, of, weg te nemen; d.i. de Israëlieten te doen verhuizen; dwalen en sukkelen uit dit land, gelijk de tien stammen wedervaren was; boven, 2 Kon. 18:11.

22 gehele wet: Versta, de wet van de zeden, van de ceremoniën en van de burgerlijke rechten. Zie de aantekening 2 Kron. 33:8.

23 *erger deden:* T.w. omdat zij het licht van de ware kennis van God en het voorschrift van de zuivere godsdienst, dat de heidenen niet hadden, geheel trouweloos verwierpen, en in de gruwel van de afgoderij de heidenen teboven gingen, die zoveel vreemde afgoden niet dienden, zich meest met hun eigene tevreden houdende. Anders: erger doende, dat ook kan verstaan worden van de koning Manasse, gelijk onder, vs. 11.

24 *door de dienst:* Hebr.: בְּ, *door de hand*.

– *g* Jer. 15:4.

25 *Amorieten gedaan hebben:* Onder de naam van dit ééne volk worden meermalen al de ongelovige en heidense volken van het land van Kanaän begrepen. Zie Gen. 15:16.

26 Zie Lev. 26:30.

27 dat een ieder: Versta, zulk een kwaad, dat zo grote verwondering, vrees en verschrikking in het hart van alle mensen maken zal, dat hun zinnen zullen ontzet en bedwelmd worden, gelijk het gehoor van de mens door een geweldig gedeun en stijf geklank, recht voor de oren gemaakt, pleegt verdoofd te worden. Zie dezelfde gelijkenis 1 Sam. 3:11; Jer. 19:3.

28 *meetsnoer van Samaria:* Versta, de maat, of regel; dat is de hoedanigheid en gelijkheid van de straf. De zin is, zulke straf, als Ik over de tien stammen en hun hoofdstad Samaria gezonden heb, zal Ik ook zenden over Juda en Jeruzalem, dat het land overheerd, de stad ingenomen en de inwoners gevankelijk zullen weggevoerd worden. Het is een gelijkenis, genomen van de timmerlieden en metselaars, die naar zekere maat hun werken zo afbreken als maken. Vgl. Jes. 34:11; Amos 7:7, 7:8; Zach. 1:16.

29 De voorgaande gelijkenis wordt behouden om te verklaren dat Jeruzalem gelijke straf overkomen zou, als het huis Achabs overkomen was.

30 Ik zal: De zin is, gelijk men de schotels, die tot een rein gebruik geheiligd worden, van alle vuiligheid uitwist of schuurt, en daarna omkeert opdat geen onreinigheid daarin valle; zo zal Jeruzalem van de boze inwoners door wegvoering gezuiverd en hun regering zo omgekeerd worden, dat het opperste onder liggen zal.

31 *op zijn holligheid:* Of: *randen*. Hebr.: פָּנָיו, op zijn aangezicht.

32 Versta, de stam van Juda, of de Joden die alleen met degenen, die zich aan deze hielden, uit de Israëlieten overig waren, de naam van Gods volk voerende. Dit noemt God zijn erfdeel, omdat het Hem zo lief was als iemand zijn erfdeel is.

33 T.w. dergenen, die zijne gruwelen niet wilden navolgen.

34 *van het ene einde:* Hebr.: מִלֶּא, *mond aan mond*. Zie boven, 2 Kon. 10:21.

35 Versta, de afgoderij, welke met zonderlinge uitneming zonde genoemd wordt, omdat zij regelrecht gaat tegen de majesteit van God, van Hem ten hoogste gehaat en verboden wordt en niet wordt ongestraft gelaten. Zie 1 Kon. 11:6, en 1 Kon. 12:30.

36 Versta, in het bijzonder zijn afgoderij tegen God en zijn tirannie tegen de mensen.

37 *zijn die niet geschreven:* Begrijp hieronder ook zijn gevangenis, berouw en bekering, en zijn daden daarop gevolgd; waarvan men ook zien kan 2 Kron. 33:11, 33:12, enz.

– *h* 2 Kron. 33:20.

38 *twee en twintig:* Hebr.: שְׁתַּיִם, *een zoon van twee en twintig jaar*.

Jeruzalem; en de naam van zijn moeder was Mesullemet, een dochter van Haruz van [39]Jotba.

20 En hij deed dat kwaad was in de ogen van YHWH; zoals zijn vader Manasse gedaan had.

21 Want hij wandelde in [40]al de weg, die zijn vader gewandeld had, en hij diende de afgoden, die zijn vader gediend had, en hij boog zich voor die neer.

22 Zo verliet hij YHWH, de God van zijn vaders, en hij [41]wandelde niet in de weg van YHWH.

23 En de knechten van Amon smeedden een samenzwering tegen hem, en zij doodden de koning in zijn huis.

24 Maar het volk van het land versloeg allen, die tegen de koning Amon een samenzwering gemaakt hadden; en het volk van het land maakte zijn zoon Josia koning in zijn plaats.

25 Het overige nu van de geschiedenissen van Amon, wat hij gedaan heeft, zijn die niet geschreven in het boek van de kronieken van de koningen van Juda?

26 En men begroef hem in zijn graf, in de hof van Uzza; en [i]zijn zoon Josia werd koning in zijn plaats.

HOOFDSTUK XXII

Josia's vrome regering, vs. 1, enz. hij draagt zorg dat de tempel hersteld wordt, 3. het wetboek wordt door Hilkia in de tempel gevonden en door Safan aan de koning overhandigd, 8. de koning, vernomen hebbende wat God daarin de afvalligen dreigt, laat door de profetes Hulda de HEERE om raad vragen, 11. de profetes geeft antwoord, 15.

Josia en de vondst van het wetboek

JOSIA [a]was acht jaar oud, toen hij koning werd, en regeerde een en dertig jaren te Jeruzalem; en de naam van zijn moeder was Jedida, een dochter van Adaja, van [1]Bozkath.

2 En hij deed [2]dat recht was in de ogen van YHWH; en hij [3]wandelde in al de weg van zijn vader David, en week [4]niet af ter rechterhand noch ter linkerhand.

3 Het gebeurde nu in het [5]achttiende jaar van de koning Josia, dat de koning de [6]schrijver Safan, de zoon van Azalia, de zoon van Mesullam, zond in het huis van YHWH, zeggende:

4 Ga op tot Hilkia, de [7]hogepriester, opdat hij [8]het geld opsomme, dat in het huis van YHWH gebracht is, dat de [9]wachters van [10]de dorpel van het volk verzameld hebben;

5 En dat zij dat geven in de hand van [11]de verzorgers van het werk, die besteld zijn over het huis van YHWH; opdat zij het geven aan [12]degenen, die het werk doen, [13]dat in het huis van YHWH is, om de breuken van het huis te beteren;

6 Aan de timmerlieden en de bouwers, en de [14]metselaars, en om hout en [15]gehouwen stenen te kopen, om het huis te beteren.

7 Maar er werd met hen [16]geen rekening gehouden van het geld, dat in hun hand geleverd was, want zij handelden [17]trouw.

8 Toen zei de hogepriester Hilkia tot Safan, de schrijver: Ik heb het [18]wetboek in het huis van YHWH gevonden; en Hilkia gaf dat boek aan Safan, die las het.

9 Daarna kwam Safan, de schrijver, tot de koning, en bracht de koning bescheid weer, en hij zei: [19]Uw knechten hebben het geld, dat in het [20]huis gevonden was, [21]samengebracht, en hebben het gegeven in de hand van de verzorgers van het werk, die besteld waren over het huis van YHWH.

10 Ook gaf Safan, de schrijver, de koning te kennen, zeggende: De priester Hilkia heeft mij een [22]boek gegeven. En Safan las dat voor het aangezicht van de koning.

39 Sommigen menen dat dit Jotbath zou mogen geweest zijn, waar de Israëlieten een legerplaats gehad hebben, toen zij uit Egypte naar het beloofde land door de woestijn reisden; Num. 33:33; Deut. 10:7.

40 *al de weg:* T.w. de kwade weg van de afgoderij, ongelovigheid en velerlei snode werken. Zie 1 Kon. 15:26.

41 hij wandelde niet: Zie 1 Kon. 11:33.

– *i* Matt. 1:10.

– *a* 2 Kron. 34:1.

1 De naam van een stad, gelegen in de stam van Juda; Joz. 15:39.

2 dat recht was: Zie 1 Kon. 11:32.

3 Zie 1 Kon. 15:26.

4 *week niet af:* Zie Deut. 5:32.

5 *achttiende jaar:* T.w. van zijn koninkrijk, niet van zijn ouderdom, 2 Kron. 34:8. Aangaande zijn ouderdom, hij was nu zes en twintig jaren oud. Wat hij nu in de voorgaande jaren zijns levens koning zijnde gedaan heeft, zie 2 Kron. 34:3, 34:4, enz.

6 *schrijver Safan:* D.i. de secretaris van de koning, of griffier. Zie boven, 2 Kon. 12:10.

7 Hebr.: *de grote priester*. Zo ook onder, vs. 8.

8 *het geld opsomme:* Hebr.: יִתֻּם, *voleinde het geld*. Anders: de som van het geld, of, de collecte van het geld opneme, of, ten volle aanwende. De zin is dat hij de volle som van het geld, dat vergaderd was, van de collecteurs opnemen zou en aanleggen tot de vermaking en herbouwing van de tempel. Vgl. 2 Kon. 12:5, 12:9, 12:10, 12:11.

9 Deze waren Levieten. Zie boven, 2 Kon. 12:9, 12:10; 2 Kron. 8:14, en 2 Kron. 34:9.

10 Nl. van het huis van de Heer, of de tempel. Anders: van de vaten.

11 Deze waren Levieten, gelijk te zien is 2 Kron. 34:12.

12 In het Hebr.: is wel hetzelfde woord, dat recht tevoren in vs. 5 is overgezet verzorgers, die opzicht hadden op het gehele werk van de reparatie maar het betekent hier degenen, die het werk zelf maakten, gelijk dit blijkt uit vs. 6, alwaar deze werklieden met onderscheid uitgedrukt worden.

13 dat in het huis van YHWH is: Anders: die in het huis van de Heer zijn.

14 Zie boven, 2 Kon. 12:12.

15 *gehouwen stenen te kopen:* D.i. die uit de bergen gehouwen waren, en weer van de steenhouwers gehouwen en tot het bouwwerk moesten bekwaam gemaakt worden. Vgl. 2 Kron. 34:11.

16 *geen rekening gehouden:* T.w. van de besteding en uitgave van het geld.

17 Hebr.: *in waarheid, of trouw*. Zo boven, 2 Kon. 12:15. Zie de aantekening.

18 Versta, het originele wetboek, dat Mozes zelf geschreven had, en dat aan de zijde van de ark gelegd was. Zie Deut. 31:24, 31:26.

19 *Uw knechten:* Nl. Hilkia en ik.

20 *huis gevonden was:* Nl. van de Heer; d.i. in de tempel.

21 Hebr.: *gegoten*.

22 *boek gegeven:* Het wetboek, waarvan boven, vs. 8, en onder, vs. 11, vermeld wordt.

De profetes Hulda raadpleegt

11 Het gebeurde nu, als de koning de woorden van het wetboek hoorde, dat hij [23]zijn kleren scheurde.

12 En de koning gebood Hilkia, de priester, en Ahikam, de zoon van Safan, en [24]Achbor, de zoon van Michaja, en Safan, de schrijver, en Asaja, [25]de knecht van de koning, zeggende:

13 Ga heen, vraagt YHWH voor mij, en voor het volk, en voor het hele Juda, over de woorden van dit boek, dat gevonden is; want de woede van YHWH is groot, die tegen ons aangestoken is, omdat onze vaders niet gehoord hebben naar de woorden van dit boek, om te doen naar al wat [26]voor ons geschreven is.

14 Toen ging de priester Hilkia, en Ahikam, en Achbor, en Safan, en Asaja heen tot de profetes Hulda, de huisvrouw van Sallum, de zoon van [27]Tikva, de zoon van Harhas, de [28]klederbewaarder (zij nu woonde te Jeruzalem, [29]in het tweede deel), en zij spraken tot haar.

15 En zij zei tot hen: Zo zegt YHWH, de God van Israël: Zeg tot de man, die u tot mij gezonden heeft:

16 Zo zegt YHWH: Zie, Ik zal [30]kwaad over deze plaats brengen, en over haar inwoners, namelijk al de woorden van het boek, dat de koning van Juda gelezen heeft.

17 Daarom dat zij Mij verlaten, en [31]andere goden gerookt hebben, opdat zij Mij tot toorn verwekten met al [32]het werk van hun handen, zo zal Mijn woede aangestoken worden, tegen deze plaats, en niet uitgeblust worden.

18 Maar tot de koning van Juda, die u gezonden heeft, om YHWH te vragen, zo zult u tot hem zeggen: Zo zegt YHWH, de God van Israël: Voor wat betreft [33]de woorden, die u gehoord hebt;

19 Omdat uw hart week geworden is, en u zich voor het aangezicht van YHWH vernederd hebt, als u hoorde, wat Ik gesproken heb tegen deze plaats en haar inwoners, dat zij tot een verwoesting en vloek zullen worden, en dat u uw kleren gescheurd en voor Mijn aangezicht geweend hebt; zo heb Ik u ook verhoord, spreekt YHWH.

20 Daarom zie, Ik zal u [34]verzamelen tot uw vaders, en u zult met [35]vrede in uw [36]graf verzameld worden, en uw ogen zullen al het kwaad niet zien, dat Ik over deze plaats brengen zal. En [37]zij brachten de koning het antwoord weer.

HOOFDSTUK XXIII

Josia laat het wetboek voorlezen en vernieuwt het verbond met de HEERE, vs. 1, enz. reinigt de tempel en roeit alle afgoderij uit, 4. breekt het altaar te Bethel en verbrandt daarop mensenbeenderen, 15. hij houdt het Paasfeest, 21. Verhaal van nog andere bewijzen van zijn godsvrucht, 24. hoewel Gods toorn tegen het land niet ophield, 26. hij trekt ten strijde tegen Farao Necho, wordt gewond en sterft, 29. zijn zoon Joahaz wordt koning, 31. die Farao Necho afzet en in zijn plaats Eljakim tot koning maakt, die hij Jojakim noemt, 33. zijn regering, 35.

Josia's verbondsvernieuwing en reformatie

TOEN [1a]zond de koning heen, en tot hem verzamelden al die [2]oudsten van Juda en Jeruzalem.

2 En de koning ging op in het huis van YHWH, en met hem [3]alle man van Juda, en alle inwoners van Jeruzalem, en de priesters en [4]de profeten, en al het volk, van de minste tot de meeste; en hij las voor hun oren al de woorden van het boek van het [b]verbond, dat in het huis van YHWH gevonden was.

3 De koning nu stond aan de [5]pilaar, en maakte een verbond [6]voor het aangezicht van YHWH, om [7]YHWH na te wandelen, en Zijn geboden, en Zijn getuigenissen, en Zijn voorschriften [8]met heel zijn hart en met heel zijn ziel te houden, [9]bevestigende de woorden van dit verbond, die in dit boek geschreven zijn. En het hele volk [10]stond in dit verbond.

23 *zijn kleren scheurde:* Tot een bewijs en getuigenis, zo van zijn droefenis over de zonden van het gehele land, begaan tegen de wet van God, als van de vrees voor de straffen, die in het wetboek gedreigd waren. Zie van de verscheuring van de kleren in droevige gevallen, de aantekening Gen. 37:29.

24 Anders: *Abdon genoemd*; 2 Kron. 34:20.

25 *de knecht van de koning:* D.i. die hem voor alle anderen, in voorname of bijzondere zaken ten dienste stond en als bij de hand was. Zo Matt. 8:9.

26 *voor ons geschreven is:* D.i. tot ons onderwijs en vermaning.

27 Anders: *Thokath de zoon van Hasra*; 2 Kron. 34:22.

28 Versta, van de heilige kleren, die in de dienst van de Heer gebruikt werden.

29 *in het tweede deel:* T.w. van de stad. Zie boven, 2 Kon. 20:4. Sommigen verstaan deze plaats van een college of huis van de lering, waarin de profeten en hun discipelen vergaderden om van Gods woord te spreken.

30 T.w. kwaad van de straf. Zie Gen. 19:19.

31 *andere goden gerookt hebben:* Zie Gen. 35:2.

32 *het werk:* Versta, de afgoden en beelden, die zo uit verachting genaamd worden. Deut. 31:29; Ps. 115:4, en Ps. 135:15; Jes. 2:8; Jer. 1:16; Micha 5:12.

33 *de woorden:* T.w. die hij uit het wetboek van de schrijver Safan had horen lezen, boven, vs. 10, inhoudende zeer zware dreigementen, die God tegen de overtreders van zijn wet en verbrekers zijns verbonds daarin uitgesproken heeft.

34 Zie Gen. 25:8.

35 Versta dit ten aanzien van de algemene plagen, die van de Chaldeën over het gehele koninkrijk komen zouden, die Josia niet beleefd heeft.

36 Hebr.: *graven*. Zo 2 Kron. 16:14, en 2 Kron. 35:24. D.i. in een van uw graven. Zo wordt in het onzekere gelaten, welk van zijn graven dit graf was. Vgl. Richt. 12:7.

37 zij brachten: Te weten, de mannen van Josia uitgezonden, en genaamd boven, vs. 14.

1 *zond de koning heen:* T.w. boden; welke hij last gaf de oudsten bijeen te roepen.

– *a* 2 Kron. 34:29.

2 Versta degenen, die in de regering en in het leerambt boven anderen gesteld waren. Zie Ex. 3:16; Lev. 4:15.

3 *alle man van Juda:* Versta, de voornaamsten.

4 Sommigen verstaan door deze: Jeremia, Zefanja en Uria; die in deze tijd geleefd hebben. Anderen de discipelen van de profeten, of de schriftgeleerden en ervarenen in de wet van de Heer.

– *b* 2 Kon. 22:8.

5 Zie boven, 2 Kon. 11:14.

6 *voor het aangezicht van YHWH:* D.i. in het voorhof van het volk, dat voor het voorhof van de priesters, voor aan de tempel van de Heer was, waarin de ark van het verbond was, boven welke zich de Heer openbaarde. Zie Lev. 1:3.

7 *YHWH na te wandelen:* D.i. in de wegen van de Heer te wandelen. Wat dit is, zie 1 Kon. 11:33, en de woorden hier volgende.

8 *met ganser hart:* Zie Deut. 6:5.

9 Zie Deut. 27:26.

10 *stond in dit verbond:* D.i. hield zich daaraan, en was daarmede tevreden. Zo is ons verboden te staan in een kwade zaak, Pred. 8:3. D.i. zich daaraan te houden en dezelfde toe te staan.

4 En de koning gebood de hogepriester Hilkia, en de priesters van [11]de tweede ordening, en de [12]dorpelbewaarders, dat zij uit de tempel van YHWH alle gereedschap, dat voor Baäl, en voor het beeld van het bos, en voor al het leger van de hemel gemaakt was, uitbrengen zouden; en hij verbrandde dat buiten Jeruzalem in de velden [13]van Kidron, en liet het stof daarvan naar [14]Bethel dragen.

5 Daartoe schafte hij de [15]Chemarim af, die de koningen van Juda gesteld hadden, opdat men roken zou op de hoogten, in de steden van Juda, en rondom Jeruzalem, en ook, die voor Baäl, de zon, en de maan, en de andere planeten, en al het leger van de hemel rookten.

6 Hij bracht ook het [16]beeld van het bos uit het huis van YHWH weg, buiten Jeruzalem, tot [17]de beek Kidron, en verbrandde het aan de beek Kidron, en vergruisde het tot stof; en hij [18]wierp het stof daarvan op de graven van [19]de kinderen van het volk.

7 Daartoe brak hij de huizen van [20]de schandjongens af, die aan [21]het huis van YHWH waren, alwaar de vrouwen [22]huisjes voor het beeld van het bos weefden.

8 En hij bracht al de [23]priesters uit de steden van Juda, en [24]verontreinigde de hoogten, alwaar die priesters gerookt hadden, van [25]Geba af tot [26]Ber-seba toe; en hij brak de hoogten [27]van de poorten af, ook die aan de deur [28]van de poort van Jozua, de overste van de stad, was, die aan iemands [29]linkerhand was, in de stadspoort gaande.

9 Maar de [30]priesters van de hoogten offerden niet op het altaar van YHWH te Jeruzalem; maar zij aten ongezuurde broden in het midden van hun broers.

10 Hij [31]verontreinigde ook [32]Thofeth, dat in het dal van de kinderen [33]van Hinnom is, opdat niemand zijn zoon of zijn dochter voor de [34]Molech door het vuur deed gaan.

11 En hij schafte de [35]paarden af, die de koningen van Juda voor de [36]zon gesteld hadden, van de ingang van het huis van YHWH, tot de [37]kamer van Nathan-melech, de hoveling, die in [38]Parvarim was; en de wagens van [39]de zon verbrandde hij met vuur.

11 *tweede ordening:* Deze priesters zijn onder de overpriester de voornaamste geweest.

12 T.w. van de tempel van de Heer. Zo boven, 2 Kon. 22:4. Zie de aantekening.

13 Zie 1 Kon. 2:37.

14 Één van de steden, waar Jerobeam een gouden kalf had opgericht, 1 Kon. 12:29, en daardoor een poel van afgoderij; uit welke oorzaak zij Bethaven, d.i. een huis van de boosheid, genoemd wordt, Hos. 4:15, en Hos. 10:5, en hier van Josia smadelijk onteerd wordt met de as van de verbrande afgodische vaten daar uit te werpen.

15 Een soort van de afgodische priesters van Baäl; van welke zie ook Hos. 10:5, en Zef. 1:4. De naam chemarim komt van een woord, betekenende warm zijn, branden; idem, zwart worden; ook tezamen getrokken, gerimpeld en ingerold, dat door de brand veroorzaakt wordt; vanwaar ook is bij de Chaldeën de betekenis van insluiten. Hieruit is het gevoelen van de geleerden van deze benaming verscheiden. Velen menen dat deze Baälspapen zo geheten werden, omdat hun orde was zwarte kleding te dragen; enige omdat zij zwart en berookt uitzagen, vermits zij altijd met roken en offeren bezig waren; anderen, omdat zij zich in hun afgodendienst gelieten zeer vurig en brandend van ijver te wezen. Sommigen omdat zij zich uit een schijn van de heiligheid opsloten, om zich van de wereld af te zonderen en alleen te leven, enz.

16 *beeld van het bos:* Dat van de koning Manasse in de tempel gesteld was, boven, 2 Kon. 21:7.

17 *de beek Kidron:* Anders: *tot het dal Kidron*. Zo onder hier in vs. 6.

18 *wierp het stof:* T.w. tot verfoeiing aller gestorven afgodisten, en voorbeeldige waarschuwing van de levenden.

19 *kinderen van het volk:* D.i. van de inwoners van het land, die afgodendienaars geweest waren. Vgl. 2 Kron. 34:4, of van de gemene mensen.

20 Zie Deut. 23:17.

21 *het huis van YHWH waren:* Versta, in het voorhof van het volk, waar de afgodendienaars [zo men meent] hun woonplaatsjes hadden.

22 *huisjes voor het:* Versta, kapelletjes, of kabinetten en kasten, gemaakt van geweven, of genaaid en gestikt werk, waarin de afgodenbeeldjes stonden. Anderen verstaan zulke tenten, waarin de afgodendienaars hun schandelijke vuiligheden ter ere van hun afgoden tezamen bedreven.

23 Nl. de afgodische.

24 T.w. mits die onbekwaam en onwaardig tot hun afgodendienst te maken.

25 Een stad in Benjamin, de noordpale van het koninkrijk van Juda. Zie 1 Kon. 15:22.

26 Gelegen in Juda, en de zuidpale van het gehele land Kanaän. Zie Gen. 21:31.

27 *van de poorten:* D.i. die aan de poorten waren.

28 *van Jozua:* D.i. hij heeft zowel van de geweldigen en oversten, als van de armen en geringen afgoderij verhinderd.

29 Hebr.: *de linkerhand van een man*; nl. van degene, die ter stadspoort inkwam.

30 *offerden niet:* Of: *kwamen niet op tot het altaar, enz.* De zin is dat deze priesters, omdat zij aan de afgoden geofferd hadden, met hun nakomelingen verstoken waren van het priesterambt, als onwaardig daarvan zijnde, Ez. 44:13, hoewel zij nochtans, omdat zij zich bekeerden, hun onderhoud hadden van de ongedesemde koeken, die de priesters alleen mochten eten, Lev. 2:4, 2:10, zijnde daarin aan de gebrekkelijke nakomelingen Aärons gelijk gemaakt; Lev. 21:17, 21:22.

31 T.w. met daar mest, drek, dode en verrotte lichamen en alle vuiligheid te doen werpen.

32 Een plaats bij de stad van Jeruzalem, in een schone en vermakelijke landouw gelegen, zo genaamd van het woord Toph, trommel; waar de afgodendienaars hun kinderen aan de afgod Molech offerden, doende hen door het vuur gaan, of ook geheel verbranden; tot welk einde zij gelegd werden in de armen van een gloeiend beeld, dat van binnen hol en vol vuur was. Zo nu de kinderen door de pijn van de brand groot getier maakten, zo heeft men een groot geluid met trommels gemaakt, opdat het geschrei derzelve van de ouders of vrienden niet zou gehoord worden. Vgl. Lev. 18:21; Jer. 7:31.

33 De naam van een man, wiens kinderen deze plaats eertijds toebehoord had, zodat zij daarvan heet het Ge-Bene Hinnom, Joz. 15:8, d.i. het dal van de kinderen van Hinnom, of, Gehinnom, d.i. het dal van Hinnom, Neh. 11:30. Van de zeer gruwelijke pijn van het vuur, die de kinderen van de afgodendienaars daar geleden hebben, is het dodenrijk genoemd Gehenna, Matt. 5:22, welke is een onuitblusselijk vuur, Mark. 9:43.

34 Onder, 2 Kon. 13, genaamd Milkom. Zie Lev. 18:21.

35 Sommigen verstaan dit van levende paarden, die ter ere van de zon gehouden en gebruikt werden; want zekere mannen [zo enige menen] waren bestemd om 's morgens de opgaande zon met deze paarden van het huis van de Heer tot het huis van Nathan Melech in het gemoet te rijden, en die te groeten, te aanbidden en godsdienstiglijk te vereren. Anderen verstaan niet dan de beeltenissen van deze paarden en wagens.

36 *gesteld hadden:* Of: *gegeven hadden*.

37 D.i. tot het huis.

38 Of: *in de voorsteden*; t.w. van de stad van David, niet ver van de tempel gelegen. Het Hebreeuwse woord Parvarim nemen sommigen voor de naam ener plaats bij de tempel; maar wat het voor een plaats geweest is, is onbekend.

39 *zon verbrandde:* D.i. ter ere van de zon, naar de wijze van de heidenen gemaakt.

12 Verder de altaren die op het [40]dak van de opperzaal van Achaz waren, die de koningen van Juda gemaakt hadden, en ook de altaren, [a]die Manasse in de twee voorhoven van het huis van YHWH gemaakt had, brak de koning af; en hij verbrijzelde ze van daar, [41]en wierp het stof daarvan in de beek Kidron.

13 De hoogten ook, die vooraan Jeruzalem waren, die waren ter rechterhand van de [42]berg Mashith, die Salomo, de koning van Israël, voor Astoreth, de gruwel van de [43]Sidoniërs, en voor Kamos, de gruwel van de Moabieten, en voor Milchom, de [44]gruwel van de [45]kinderen Ammons, gebouwd had, verontreinigde de koning.

14 Ook brak hij de [b]opgerichte beelden, en roeide de bossen uit; en hij vervulde hun plaats met [46]mensenbeenderen.

15 Daartoe ook het altaar, dat te Beth-el was, en de [c]hoogte, die Jerobeam, de zoon van Nebat, die Israël zondigen deed, gemaakt had; samen dat altaar en die hoogte brak hij af; ja, hij verbrandde de hoogte, hij vergruisde ze tot stof, en hij verbrandde het bos.

16 En als Josia zich omkeerde, zag hij de graven, die daar op de berg waren, en zond heen, en nam de beenderen uit de graven, en verbrandde ze op [47]dat altaar, en verontreinigde dat; [d]naar het woord van YHWH, dat de man van God uitgeroepen had, die deze woorden [48]uitriep.

17 Verder zei hij: Wat is dat voor een grafteken, dat ik zie? En de mensen van de stad zeiden tot hem: Het is het graf van de man van God, die uit Juda kwam, en deze dingen, die u tegen dit altaar van Beth-el gedaan hebt, uitgeroepen heeft.

18 En hij zei: Laat hem liggen, dat niemand zijn beenderen verroere. Zo [49]bevrijdden zij zijn beenderen, met de beenderen van [50]de profeet, die uit [51]Samaria gekomen was.

19 Daartoe nam Josia ook weg al de huizen van de [e]hoogten, die in [52]de steden van Samaria waren, die de koningen van Israël gemaakt hadden, om YHWH tot toorn te verwekken; en hij deed daarmee naar al de daden, die hij te Beth-el gedaan had.

20 En hij [53]slachtte al de priesters van de hoogten, die daar waren, op de altaren, en verbrandde mensenbeenderen daarop. Daarna keerde hij weer naar Jeruzalem.

Het pascha en het wegdoen van de afgoden

21 En de koning gebood het hele volk, zeggende: [f]Houd YHWH, uw God, pascha, [g]zoals in dit [54]boek van het verbond geschreven is.

22 [55]Want zoals dit pascha was er geen gehouden, [56]van de dagen van de richteren af, die Israël gericht hadden, noch in al de dagen van de koningen van Israël, noch van de koningen van Juda.

23 Maar in het achttiende jaar van de koning Josia, werd dit pascha voor YHWH te Jeruzalem gehouden.

24 En ook deed Josia [h]weg de [57]waarzeggers, en de dodenbezweerders, en de [58]terafim, en de [59]afgoden, en alle gruwelijke dingen, die in het land van Juda en in Jeruzalem gezien werden; opdat hij bevestigde de woorden van de wet, die geschreven waren in het boek, dat de priester Hilkia in het huis van YHWH gevonden had.

40 *dak van de opperzaal:* Zijnde daar gemaakt ter ere van de legermacht van de hemel. Zie Jer. 19:13; Zef. 1:5.

– *a* 2 Kon. 21:5.

41 en wierp het stof: Dat geschiedde, eensdeels tot openbare versmading van deze afgodische overblijfselen, en anderdeels tot volkomen uitroeiing daarvan, opdat van dezelfde niets zou overgelaten worden.

42 Anders: *van de verderver*. Versta, de Olijfberg, gelegen bij Jeruzalem, hier genaamd de berg van Mashith; d.i. van de verdervende, of van de verderver, omdat de Joden zich daar door afgoderij verdierven. Anders heet hij de berg Mischah, d.i. van de zalving, omdat daarop vele olijven wiessen, van welke de zalfolie gemaakt werd; zodat tussen beide de namen kleine ongelijkheid is in de letters, maar groot in de betekenis. Zie 1 Kon. 11:7.

43 Deze naam met de twee volgende, Kamos en Milkom, zijn namen van afgodische beelden. Zie van Astoreth Richt. 2:13.

44 Zie 1 Kon. 11:7.

45 Zie Lev. 18:21.

– *b* Ex. 23:24; Ex. 34:13; Num. 33:52; Deut. 7:5; idem 7:25; Deut. 12:3.

46 Die hij uit de graven van de afgodendienaars liet halen, om daarmede de afgodische plaatsen te verontreinigen en afschuwelijk te maken. Vgl. onder, vs. 16, 23:20; idem, Ez. 6:5.

– *c* 1 Kon. 12:32; idem v. 33.

47 dat altaar: Te weten, die te Bethel van Jerobeam opgericht was, vs. 15.

– *d* 1 Kon. 13:2.

48 D.i. voorzeide; te weten meer dan drie honderd jaren tevoren. Zie 1 Kon. 13:2, en vgl. daarmede wat hier staat en onder, vs. 20.

49 *bevrijdden zij:* Dat zij nl. niet verbrand werden op het altaar te Bethel, met de andere beenderen.

50 Die begeerd had dat men hem bij de profeet van Juda begraven zou; 1 Kon. 13:31.

51 Versta, niet de stad, maar het land van Samaria, waarin de stad Bethel gelegen was en deze profeet woonde, toen hij naar de profeet van Juda kwam, 1 Kon. 13:11; zo is ook de naam Samaria voor het land genomen in vs. 19.

– *e* 2 Kron. 34:6.

52 Nl. die onder het gebied van het koninkrijk Juda gebracht waren.

53 Anders: *offerde*; d.i. hij doodde hen op de altaren; tot een bewijs dat hij niet alleen de afgoderij ten allerhoogste haatte, maar zelfs de plaatsen, waar zij gepleegd werd; die verontreinigende met daarop mensenbloed te vergieten en hun beenderen te verbranden. Versta dit van de priesters, die, naar Jerobeams instelling, uit het volk gemaakt waren, en in hun afgoderij verhard bleven. Zie 1 Kon. 12:31.

– *f* 2 Kron. 35:1.

– *g* Ex. 12:3; Deut. 16:2.

54 *boek van het verbond:* Versta, het wetboek; waarvan zie, boven, 2 Kon. 22:8, enz. en hier vs. 2, enz.

55 Want gelijk: Anders: zekerlijk. Hier wordt reden gegeven, bewijzende dat het gebod van de koning zeer wel is achtervolgd geweest.

56 *van de dagen van de richteren af:* Welverstaande, die daarin niet gerekend zijn. Want 2 Kron. 35:18 staat, van de dagen Samuëls, die de laatste van de richters is geweest. De zin is dat van de aanvang van de koningen, die op de richters gevolgd zijn, geen pasen met zo grote toebereiding, vergadering, reinigheid, aandacht en devotie, als dit gehouden is geweest.

– *h* Lev. 19:31; Lev. 20:27; Deut. 18:11; Jes. 8:19.

57 Zie van deze en de duivelskunstenaars, Lev. 19:31.

58 Zie Gen. 31:19.

59 Zie Lev. 26:30.

25 En voor hem was geen koning zijn [60]gelijke, die zich tot YHWH, met zijn [61]hele hart, en met zijn hele ziel, en met zijn hele kracht, naar al de wet van Mozes, bekeerd had; en na hem stond zijn gelijke niet op.

26 Toch [62]keerde zich YHWH van de brand van Zijn grote toorn niet af, waarmee Zijn toorn brandde tegen Juda, om al de tergingen, [63]waarmee Manasse Hem getergd had.

27 En YHWH zei: Ik zal Juda ook [64]van Mijn aangezicht wegdoen, [i65]zoals Ik Israël weggedaan heb; en Ik zal deze stad Jeruzalem verwerpen, die Ik gekozen heb, en het huis, waarvan Ik gezegd heb: Mijn Naam zal daar [66]wezen.

28 Het overige nu van de geschiedenissen van Josia, en al wat hij gedaan heeft, zijn die niet geschreven in het boek van de kronieken van de koningen van Juda?

De dood van Josia en Joahaz' korte regering

29 In [67]zijn dagen trok Farao [68]Necho, de koning van Egypte, op tegen de koning van Assyrië, [69]naar de rivier Frath; en de koning Josia [70]trok hem tegemoet, en hij [71]doodde hem te [72]Megiddo, als hij [73]hem gezien had.

30 En zijn knechten voerden hem [74]dood op een wagen van Megiddo, en brachten hem te Jeruzalem, en begroeven hem in zijn graf; [k]en het volk van het land nam [75]Joahaz, de zoon van Josia, en [76]zalfden hem, en maakten hem koning in de plaats van zijn vader.

31 Drie en twintig jaren was Joahaz oud, toen hij koning werd, en hij regeerde drie maanden te Jeruzalem; en de naam van zijn moeder was Hamutal, de dochter van [77]Jeremia, van Libna.

32 En hij deed dat kwaad was in de ogen van YHWH, naar alles, wat [78]zijn vaders gedaan hadden.

33 Maar Farao Necho [79]liet hem binden te [80]Ribla in het land van Hamath, [81]opdat hij te Jeruzalem niet regeren zou; en hij legde het land een boete op van honderd [82]talenten zilver en een talent goud.

34 Ook maakte Farao Necho Eljakim, de zoon van Josia, koning, in de plaats van zijn vader Josia, en [83]veranderde zijn naam in [l]Jojakim; maar Joahaz nam hij mee, en hij kwam in Egypte, en stierf [84]daar.

35 En Jojakim gaf dat zilver en dat goud aan Farao; maar hij [85]schatte het land, om dat geld naar het [86]bevel van Farao te geven; een ieder [87]naar zijn schatting eiste hij het zilver en goud af van het volk van het land, om aan Farao Necho te geven.

60 Versta dit eigenlijk ten aanzien van de vurigheid zijns ijvers in het weren van alle gruwelen, die in zijn tijd zeer de overhand genomen hadden, en van de onnozelheid zijns levens, door de naarstige betrachting van de wet van de Heer, gelijk de volgende woorden van vs. 25 medebrengen. Vgl. boven, vs. 18, de aantekingen vs. 5.

61 gehele hart: Zie 1 Kon. 2:4.

62 *keerde zich ... niet af:* Niet omdat de koning zijn God niet behaagde, maar omdat het volk zijn koning niet volgde, noch in de ongeveinsde aanneming van zijn zuiveren godsdienst, noch in de oprechte bekering van het leven, gelijk dat zeer haast naar de dood van de koning gebleken is.

63 *waarmee Manasse Hem getergd had:* T.w. omdat Juda dezelfde de koning Manasse nadeed, hem volgende in zijn gruwelen, maar niet in zijn bekering.

64 *van Mijn aangezicht wegdoen:* Zie boven, 2 Kon. 17:18.

– *i* 2 Kon. 17:18; idem 17:20; 2 Kon. 24:3.

65 gelijk als Ik: Te weten, door wegvoering uit zijn land, hoewel die niet voor altijd zou zijn, als van de Israëlieten. Zie boven, 2 Kon. 17:18, 17:20, en 2 Kon. 18:11, en 2 Kon. 21:13, met de aantekening.

66 *Mijn Naam zal daar wezen:* Zie 1 Kon. 8:29, en 1 Kon. 9:3; idem boven, 2 Kon. 21:4.

67 *zijn dagen:* T.w. gelijk Josia het vermaken van het huis van de Heer voltooid had. Zie 2 Kron. 35:20.

68 Zie van denzelfden ook onder, vs. 33; Jer. 46:2.

69 *naar de rivier Frath:* Naar de stad Karchemis, gelegen aan de Eufraat, die de koning van Assyrië de Syriërs afgenomen had; waarover hij de roem draagt, Jes. 10:9.

70 *toog hem tegemoet:* T.w. om hem af te keren en te verhinderen, dat hij met zijn leger door zijn land niet zou trekken, vrezende schade voor zijn eigen koninkrijk, of willende daarmede de koning van Assyrië vriendschap doen.

71 *doodde hem:* D.i. de schutters van de koning Necho wondden hem dodelijk; zodat hij, naar Jeruzalem gevoerd zijnde, stierf op de weg, of binnen Jeruzalem, hebbende bij Megiddo de doodwond gekregen; 2 Kron. 35:23, 35:24.

72 Een stad, in de stam van Manasse gelegen. Zie 1 Kon. 9:15.

73 *hem gezien had:* D.i. als Josia gekomen was om hem onder de ogen te zien en tegen hem streed. Zie boven, 2 Kon. 14:8, en de aantekening.

74 D.i. dodelijk gewond en als voor dood gehouden. Zo zeggen wij: Hij is een dood man, van dengene die sterft of haast sterven moet. Zo is bijna het woord dood genomen Gen. 20:3.

– *k* 2 Kron. 36:1.

75 Anders ook genoemd [zo enige oordelen] Johanan, 1 Kron. 3:15, en Sallum, Jer. 22:11.

76 *zalfden hem:* Zo naar sommiger gevoelen, openlijk verklarende dat zij hem in deze gemene nood metterhaast tot koning begeerden, om door hem tegen de koning Necho beschermd te worden, en het land met het rijk te behouden.

77 Die te onderscheiden is van Jeremia de profeet; want de profeet was van Anatoth in Benjamin, Jer. 1:1, maar deze van Libna in Juda.

78 zijn vaderen: Nl. zijn grootvader Amon en zijn oudgrootvaders Manasse, Achaz, enz.

79 *liet hem binden:* D.i. legde hem in gevangenis. Dit geschiedde terwijl hij bezig was met de oorlog tegen de stad Karchemis; waarvan zie 2 Kron. 35:20; Jer. 46:2.

80 *te Ribla:* Een stad, gelegen in Syrië, van sommigen voor Apamia gehouden, van anderen voor Antiochië.

81 *opdat hij:* Anders: *als hij regeerde te Jeruzalem.*

82 talenten zilvers: Zie Ex. 25:39.

83 Hebr.: *wendde, of keerde om.* Hij wilde daarmede bewijzen dat hij macht en gebied over hem had. Zie gelijke exempelen onder, 2 Kon. 24:17; Dan. 1:7.

– *l* Matt. 1:11.

84 T.w. gelijk Jeremia voorzegd had, 2 Kon. 22:12, waar hij vs. 11 Sallum, naar veler gevoelen, genoemd wordt.

85 *schatte het land:* D.i. Jojakim schatte of waardeerde de middelen van alle ingezetenen van het land, en deed hen daarnaar hun aandeel opbrengen.

86 *bevel van Farao:* Hebr.: פִּי, *mond.*

87 *naar zijn schatting:* D.i. naar dat hij van de koning geschat was.

Jojakim, koning van Juda

36 Vijf en twintig jaren was Jojakim oud, toen hij [88]koning werd, en regeerde [89]elf jaren te Jeruzalem; en de naam van zijn moeder was Zebudda, een dochter van Pedaja, van Ruma.

37 En hij deed dat kwaad was in de ogen van YHWH, naar alles, wat zijn [90]vaders gedaan hadden.

HOOFDSTUK XXIV

Jojakim wordt de knecht van koning Nebukadnezar, maar valt van hem af, vs. 1, enz. Zijn land wordt door de vijanden afgelopen, 2. Hij sterft, en zijn zoon Jojachin komt in zijn plaats, 6. de koning van Egypte wordt veel land afgenomen door de koning van Babel, 7. Jojachins regering, 8. Jeruzalem wordt door de Chaldeeën belegerd en beroofd, 10. Jojachin met vele Joden gevankelijk weggevoerd naar Babel, 14. Mattanja, anders genaamd Zedekia, wordt koning en valt van de koning van Babel af, 17.

Jojakims opstand en het oordeel over Juda

IN [1a]zijn dagen trok Nebukadnezar, de koning van Babel, op, en Jojakim werd [2]zijn knecht drie jaar; daarna keerde hij zich om, en rebelleerde tegen hem.

2 En YHWH zond tegen hem de [3]benden van [4]de Chaldeeën, en de benden van de Syriërs, en de benden van de Moabieten, en de benden van de kinderen Ammons, en zond hen tegen Juda, om dat te verderven, [b]naar het woord van YHWH, dat Hij gesproken had door [5]de dienst van Zijn knechten, [6]de profeten.

3 Zeker gebeurde dit naar het [7]bevel van YHWH tegen Juda, dat Hij [8]hen van Zijn aangezicht wegdeed, om de [9]zonden van Manasse, naar alles, wat hij gedaan had;

4 Als ook om het onschuldig bloed, dat hij [10]vergoten had, zodat hij Jeruzalem met onschuldig bloed vervuld had; daarom wilde YHWH niet vergeven.

5 Het overige nu van de geschiedenissen van Jojakim, en al wat hij gedaan heeft, is dat niet geschreven in het boek van de kronieken van de koningen van Juda?

6 En Jojakim [11]ontsliep met zijn vaders; en zijn zoon [12]Jojachin werd koning in zijn plaats.

7 [13]De koning nu van Egypte trok voortaan niet meer uit zijn land; want de koning van Babel had, [14]van de rivier van Egypte af tot aan de rivier [15]Frath, ingenomen al wat van de koning van Egypte was.

Jojachin weggevoerd naar Babel

8 Jojachin was [16]achttien jaar oud, toen hij [17]koning werd, en regeerde [18]drie maanden te Jeruzalem; en de naam van zijn moeder was Nehusta, een dochter van Elnathan, van Jeruzalem.

9 En hij deed dat kwaad was in de ogen van YHWH, naar alles, wat zijn vader gedaan had.

10 In [19c]die tijd trokken de knechten van Nebukadnezar, de koning van Babel, naar Jeruzalem; en de stad [20]werd belegerd.

11 Zelfs kwam Nebukadnezar, de koning van Babel, tegen de stad, als zijn knechten die belegerden.

88 *koning werd:* T.w. alleen en volmachtig, na de dood van zijn broer Joahaz, die, gevangen zijnde, nog voor koning gehouden werd, hoewel hij, nl. Jojakim, het koninkrijk bediende. Anderen menen dat Jojakim vijf en twintig jaren oud was, als zijn broer Joahaz afgezet en gevankelijk naar Egypte weggevoerd werd, en volgens dat hij de oudste van de zonen van Josia was; verklarende de plaats 1 Kron. 3:15 van de eerstgeboorte, niet van de natuurlijke voortteling, maar van de koninklijke regering, en dat Joahaz daarom in zijn huldiging gezalfd zou zijn geweest, om zijn verkiezing te beter te verzekeren tegen de wederspreking van zijn oudsten broer Jojakim, gelijk Salomo om zulk een oorzaak gezalfd werd, 1 Kon. 1:34, 1:39.

89 *elf jaren:* Welverstaande, zo men zijn regering berekent van die tijd af, dat hij de plaats zijns broers bewaard heeft; dat was meteen nadat zijn broer in Egypte gevankelijk gevoerd was.

90 Zie boven, vs. 32.

1 *zijn dagen:* T.w. in het vierde jaar van zijn regering, dat was het eerste jaar van de regering van Nebukadnezar, Jer. 25:1.

– *a* 2 Kron. 36:6.

2 *zijn knecht:* D.i. hem dienstbaar, zijn gebied onderworpen, schatplichtig, gehouden hem schatting te betalen. Zo 2 Sam. 8:2, 8:6.

3 D.i. hopen van krijgslieden. Zie boven, 2 Kon. 5:2. Deze waren in de dienst van de koning van Babel, makende tezamen zijn leger.

4 Een volk, bewonende het land van Chaldea, waarvan de hoofdstad is Babel. Vgl. Ez. 23:15.

– *b* 2 Kon. 20:17; 2 Kon. 23:27.

5 *de dienst van Zijn knechten:* Hebr.: עַבְדֵי, *door de hand*.

6 *de profeten:* T.w. niet alleen in het algemeen door Mozes, Lev. 26:17; Deut. 28:25, 28:36, 28:68, enz. maar ook in het bijzonder door de profetes Hulda, boven, 2 Kon. 22:16, en de profeet Jeremia, Jer. 25:9.

7 Hebr.: *mond*.

8 *van Zijn aangezicht:* Vgl. boven, 2 Kon. 17:18.

9 *zonden van Manasse:* Zie van deze boven, 2 Kon. 21, onder welke de afgoderij wel de voornaamste geweest is, die het volk zo nagevolgd heeft, dat het van die, noch door de bekering van Manasse, noch door het goed exempel van Josia, en de goede reformatie bij hem gedaan, niet heeft afgelaten. Waarom ook gezegd wordt dat hij Juda zondigen deed, boven, 2 Kon. 21:16.

10 *vergoten had:* Zie boven, 2 Kon. 21:16, en de aantekening.

11 T.w. in Babel, of op de weg, zo hij gebonden naar Babel gevoerd werd, 2 Kron. 36:6, en zonder begrafenis te krijgen; gelijk door Jeremia voorzegd was; Jer. 22:18, 22:19.

12 Ook genaamd Jechonia, 1 Kron. 3:16, en uit verachting Chonia; Jer. 22:24.

13 *De koning nu:* Dit verhaal is om aan te wijzen dat de koning van Juda uit Egypte geen hulp tegen de koning van Babel had te verwachten. Wel is waar, dat hij ten tijde van Zedekia poogde wat te doen, maar tevergeefs, zijnde door de Chaldeën gestuit; Jer. 37:6, 37:7.

14 *rivier van Egypte:* Genaamd Sichor. Zie Joz. 13:3.

15 Anders: *Eufraat*. Zie Gen. 2:14.

16 *achttien jaren oud:* Hebr.: עֶשְׂרֵה, *een zoon van achttien jaar*.

17 *koning werd:* T.w. alleen [gelijk enige geleerden oordelen] en volmachtig koning na de dood zijns vaders. Anders: acht jaren oud zijnde, had de vader hem koning gemaakt, om in zoveel beroerten het koninkrijk in zijn huis te verzekeren, en was zo tien jaren lang, d.i. totdat zijn vader stierf, koning geweest, uit welke oorzaak gezegd wordt dat hij acht jaren oud was toen hij koning werd; 2 Kron. 36:9.

18 *drie maanden:* En tien dagen, 2 Kron. 36:9. Zo wordt dikwijls een even getal gesteld voor een oneven. Zie Gen. 15:13, en 1 Kon. 16:8, met de aantekening.

19 dier tijd: Te weten, met de wederkomst van het jaar, 2 Kron. 36:10. D.i. met de aankomst van de zomer. Zie 1 Kon. 20:22.

– *c* Dan. 1:1.

20 *werd belegerd:* Hebr.: מָצוֹר, *kwam in belegering*; d.i. kwam belegerd te worden. Zo onder, 2 Kon. 25:2.

12 Toen [21]ging Jojachin, de koning van Juda, uit tot de koning van Babel, hij, en zijn moeder, en zijn knechten, en zijn vorsten, en zijn hovelingen; en de koning van Babel [22]nam hem gevangen in het achtste jaar [23]van zijn regering.

13 [d]En [24]hij bracht [25]van daar uit al de schatten van het huis van YHWH, en de schatten van het huis van de koning; en hij [26]hieuw [27]alle gouden voorwerpen af, die Salomo, de koning van Israël, in de tempel van YHWH gemaakt had, [28]zoals YHWH gesproken had.

14 En hij voerde [29]geheel Jeruzalem weg, en ook al de vorsten, en alle [30]strijdbare helden, [31]tien duizend gevangenen, en alle timmerlieden en [32]smeden; niemand werd overgelaten, dan het [33]arme volk van het land.

15 [e]Zo voerde hij Jojachin weg naar Babel, en ook de moeder van de koning, en de vrouwen van de koning, en zijn hovelingen; daartoe de machtigen van het land bracht hij als gevangene van Jeruzalem naar Babel;

16 En [f]alle kloeke mannen tot zeven duizend, en timmerlieden en smeden tot een duizend, en alle helden, die [34]ten oorlog geoefend waren; deze bracht de koning van Babel als gevangene naar Babel.

Zedekia, de laatste koning van Juda

17 En de [g]koning van Babel maakte Mattanja, [35]zijn oom, koning in plaats van hem, en [36]veranderde zijn naam in [37]Zedekia.

18 Zedekia was een en twintig jaar oud, als hij koning werd, en hij regeerde elf jaren te Jeruzalem; en de naam van zijn moeder was [38]Hamutal, een dochter van Jeremia, van Libna.

19 En hij deed dat kwaad was in de ogen van YHWH, naar alles, wat [39]Jojakim gedaan had.

20 Want het gebeurde, [40]om de toorn van YHWH tegen Jeruzalem en tegen Juda, totdat Hij hen [41]van Zijn aangezicht weggeworpen had. En Zedekia rebelleerde tegen de koning van Babel.

HOOFDSTUK XXV

Jeruzalem wordt belegerd, vs. 1, enz. Zedekia gevangen, blind gemaakt en naar Babel gevoerd, 5. Nebuzaradan verbrandt Jeruzalem en de tempel, en breekt de stadsmuren af, 8. Hij voert veel volk weg, 11. evenzo vele schatten, 14. Voert enige voornaamsten naar Ribla, waar zij gedood worden, 18. Gedalja wordt overste van Juda, 22. omgebracht, 25. de Joden vluchten naar Egypte, 26. De koning Jojachin wordt door Evil-Merodach verlost en verheven, 27.

Het beleg en de val van Jeruzalem

EN [a]het gebeurde in het negende jaar [1]van zijn regering, in de tiende maand, op de tiende van de maand, dat Nebukadnezar, de koning van Babel, kwam tegen Jeruzalem, hij en zijn hele leger, en sloeg zijn kamp op tegen haar; en zij bouwden tegen haar [2]schansen rondom.

2 Zo [3]kwam de stad in belegering, tot in het elfde jaar van de koning Zedekia.

3 Op de negende van [4]de vierde [b]maand, als de honger in de stad sterk werd, en het volk van het land geen brood had,

4 Toen werd de stad [5]doorgebroken, en al de soldaten [6]vluchtten in de nacht door de weg van [7]de poort, tussen de twee muren, die aan de hof van de koning [8]waren (de Chaldeeën nu waren tegen de stad rondom), en de koning trok door de weg van het vlakke veld.

5 Maar het leger van de Chaldeeën jaagde de koning na, en zij achterhaalden hem in de vlakke

21 *ging Jojachin:* Men meent dat hij dit gedaan heeft door de raad van de profeet Jeremia, opdat de tempel en het volk niet geheel uitgeroeid zouden worden.

22 *nam hem gevangen:* T.w. om hem gevangen te houden. Zie onder, 2 Kon. 25:27.

23 *zijn regering:* Nl. van de koning Nebukadnezar, en niet van Jojachin. Want Jojachin regeerde in volle macht maar drie maanden en tien dagen. Zie boven, vs. 8. Vgl. ook onder, 2 Kon. 25:8.

– *d* 2 Kon. 20:17; Jes. 39:6.

24 hij bracht: Nl. Nebukadnezar.

25 *van daar uit:* Van Jeruzalem.

26 Het Hebreeuwse woord betekent wel eigenlijk afsnijden, of afkorten; maar wordt ook verder genomen voor wegnemen. De zin is dat hij die vaten heeft weggenomen en de tempel daarvan beroofd. Dat hij enige geheel gelaten heeft, blijkt uit Dan. 5:2, 5:3.

27 *alle gouden vaten af:* D.i. allerlei, bijna alle, een goed deel; gelijk af te nemen is onder, 2 Kon. 25:15.

28 gelijk als: Zie boven, 2 Kon. 20:17, en Jer. 20:5.

29 *geheel Jeruzalem weg:* D.i. het merendeel van de inwoners en van de voornaamsten. Vgl. Matt. 3:5.

30 *strijdbare helden:* Zo Richt. 6:12, en boven, 2 Kon. 5:1. De Hebreeuwse woorden kan men ook verstaan van degenen, die machtig zijn van middelen, gelijk Ruth 2:1.

31 *tien duizend gevangen:* D.i. de gehele som van de gevangenen, die hierna, vs. 16, onderscheidenlijk wordt aangetekend.

32 Of: *slotenmakers*. Zie verder Jer. 24:1.

33 *arme volk van het land:* Hebr.: אֶרֶץ, *de dunheid van het volk van het land*. Zo onder, 2 Kon. 25:12; Jer. 40:7, en Jer. 52:16. D.i. van het schamele, geringe, slechte en uitgeteerde volkje van het land.

– *e* 2 Kron. 36:10; Esth. 2:6.

– *f* Jer. 52:28.

34 *ten oorlog:* Hebr.: עָשִׂי, *de oorlog deden*; d.i. die de krijg volgden. Zie 1 Kon. 12:21.

– *g* Jer. 37:1; Jer. 52:1.

35 daarvan oom: Zijn vaders broer.

36 Hebr.: *wendde, of keerde om*. Zo boven, 2 Kon. 23:34, en 2 Kron. 36:4.

37 Hebr.: *Tsidkiahu*.

38 Gelijk boven, 2 Kon. 23:31. Anders: Hamital, de moeder van Joahaz; zodat Zedekia en Joahaz broers zijn geweest van volle bed, d.i. van één vader en één moeder.

39 Deze was Zedekia's broer, alleen van halven bed, nl. van één vader, en niet van één moeder. Zie 2 Kon. 23:36.

40 *om de toorn:* De Heer, willende de zonden van het Joodse volk straffen, heeft Zedekia de geest van de ware bekering niet gegeven, maar heeft hem daartoe laten vervallen, dat hij door kwade raad en zijn eigen moedwil meinedig is geworden en van de koning Nebukadnezar afvallig.

41 *van Zijn aangezicht:* Vgl. boven, 2 Kon. 17:18.

– *a* 2 Kron. 36:17; Jer. 32:2; Jer. 39:1; Jer. 52:4.

1 *zijn regering:* Nl. van Zedekia.

2 sterkten rondom: Het Hebreeuwse woord [zoals velen menen] betekent een krijgsgebouw in vorm van een toren, of hoge stelling van hout gemaakt, dat buiten de stad tegenover de muren opgericht werd, om vandaar pijlen en stenen tegen de muren en in de stad te schieten. Hetzelfde woord wordt gevonden, Jer. 52:4; Ez. 4:2, en Ez. 17:17, enz.

3 *kwam de stad:* Zo boven, 2 Kon. 24:10.

4 *vierde:* Dit woord is hier ingevoegd uit Jer. 39:2, en Jer. 52:6.

– *b* Jer. 52:6.

5 T.w. van de Chaldeën, die de stad belegerden en nu de middelpoort ingenomen hadden; Jer. 39:2, 39:3.

6 vloden: Dit woord is hier ook ingevoegd, tot aanvulling van de zin, uit Jer. 39:4. Zie deze geheime vlucht afgebeeld Ez. 12:6.

7 Versta, een geheime poort of uitgang, die tussen twee muren van de stad gemaakt was.

8 Of: *was, t.*w. poort, of weg.

velden van [9]Jericho, en al zijn leger werd van bij hem verstrooid.

6 Zij dan grepen de koning, en voerden hem omhoog tot de koning van Babel, naar [10]Ribla; en zij spraken een [11]oordeel tegen hem.

7 En zij slachtten de zonen van Zedekia voor zijn ogen, en [12]men verblindde Zedekia's ogen, en zij bonden hem met twee koperen ketenen, en voerden hem naar Babel.

De verwoesting van de tempel en de wegvoering

8 Daarna in [13]de vijfde maand, op de zevende van de maand (dit was het negentiende jaar van Nebukadnezar, de koning van Babel) kwam Nebuzaradan, de [14]overste van de lijfwachten, de knecht van de koning van Babel, te Jeruzalem.

9 En hij verbrandde het huis van YHWH, en het huis van de koning, en ook alle huizen van Jeruzalem; en alle [15]huizen van de groten verbrandde hij met vuur.

10 En het hele leger van de Chaldeeën, dat met de overste van de lijfwachten was, brak de muren van Jeruzalem rondom af.

11 Het overige nu van het volk, die in de stad overgelaten waren, en de afvalligen, die tot de koning van Babel gevallen waren, en het overige van de menigte, voerde Nebuzaradan, de overste van de lijfwachten, als gevangene weg.

12 Maar van [16]de armsten van het land liet de overste van de lijfwachten enige overig tot wijngaardeniers en tot akkerlieden.

13 Verder braken de Chaldeeën [c]de [17]koperen pilaren, die in het huis van YHWH waren, en de [18]stellingen, en de [19]koperen zee, die in het huis van YHWH was; en zij voerden het koper daarvan naar Babel.

14 Zij namen ook [20]de potten, en de scheppen, en de messen, en de rookschalen, en al de koperen voorwerpen, daar men de dienst mee deed.

15 En de overste van de lijfwachten nam weg de [21]wierookvaten en de sprengbekkens, wat [22]geheel goud en wat geheel zilver was.

16 De twee pilaren, de ene zee, en de stellingen, die Salomo voor het huis van YHWH gemaakt had; het koper van al deze voorwerpen [23]was zonder gewicht.

17 [d]De hoogte van [24]een pilaar was achttien ellen, en het kapiteel daarop was koper; en de hoogte van het kapiteel was drie ellen; en het net, en de granaatappels op het kapiteel rondom, waren alle van koper; en gelijk aan deze had de andere pilaar, met het net.

18 Ook nam de overste van de [25]lijfwachten Seraja, de [26]hoofdpriester, en [27]Zefanja, de [28]tweede priester, en de drie dorpelbewaarders.

19 En uit de stad nam hij een hoveling, die over de soldaten gesteld was, en [29]vijf mannen uit degenen, die het aangezicht van de koning [30]zagen, die in de stad gevonden werden, en ook de opperschrijver van het leger, die het volk van het [31]land ten oorlog opschreef, en zestig mannen van het volk van het land, die in de stad gevonden werden.

20 Als Nebuzaradan, de overste van de lijfwachten, deze genomen had, zo bracht hij hen tot de koning van Babel, naar Ribla.

21 En de koning van Babel [32]sloeg hen, en doodde hen te Ribla, in het land van Hamath. [33]Zo werd Juda uit zijn land als gevangene weggevoerd.

9 Zie 2 Kon. 2:4.

10 Zie boven, 2 Kon. 23:33. In deze stad heeft Nebukadnezar zijn hof willen houden, totdat hij Jeruzalem veroverd zou hebben, voornamelijk omdat de belegering lang duurde.

11 *oordeel tegen hem:* Want zij beschuldigden hem van ontrouw en valsheid, omdat hij zijn belofte en eed gebroken had; en van ondankbaarheid tegen de koning Nebukadnezar, die hem koning gemaakt had, boven, 2 Kon. 24:17, 24:20. Anders: zij spraken een oordeel met hem; t.w. met de koning van Babel over de koning van Juda.

12 men verblindde: Zie Jer. 39:7.

13 *vijfde maand:* Komende overeen ten dele met onze Juli, ten dele met Augustus. Zie Num. 33:38.

14 Zie Gen. 37:36. Hebr.: de meester van de trawanten.

15 *huizen van de groten:* Anders: *grote huizen*. Versta, de huizen van de rijken en machtigen, die van grote middelen of staat geweest waren. Deze moesten voornamelijk lijden. Waaruit het schijnt dat enige kleine huizen van schamele en slechte mensen zijn verschoond geweest. Groten worden voor rijken genomen, Gen. 24:35, en Gen. 26:13; 1 Sam. 25:2; idem voor mensen van staat, 2 Kon. 10:6; Jona 3:7, van beiden kan het woord hier genomen worden, als ook Lev. 19:15.

16 *armsten van het land:* Hebr.: אֶרֶץ, *van de dunheid van het land*; zie boven, 2 Kon. 24:14.

– *c* 2 Kon. 20:17; Jer. 20:5; Jer. 27:19.

17 *koperen pilaren:* Zie van deze 1 Kon. 7:15.

18 D.i. de voeten, gestoelten, of pedestallen, op welke de wasvaten of ketels stonden, die Salomo in het voorhof van de priesters gesteld had. Zie 1 Kon. 7:27.

19 *koperen zee:* Zie 1 Kon. 7:23.

20 *de potten:* Van al dit gereedschap van de tempel is ook te zien 1 Kon. 7:45, enz.

21 Of: *koolpannen*. Zie Lev. 10:1.

22 *geheel goud:* Hebr.: כֶּסֶף, *goud goud, en zilver zilver*; d.i. louter en massief goud, of zilver; of geheel van goud en zilver, en bloot verguld, of verzilverd. Anders: die [t.w. sprengbekkens] geheel goud en die geheel zilver waren.

23 *was zonder gewicht:* D.i. van het koper was zoveel, dat men het niet kon of wilde wegen.

– *d* 1 Kon. 7:15; 2 Kron. 3:15; Jer. 52:21.

24 *pilaar was achttien ellen:* Zie van deze dingen alle 1 Kon. 7:15, 7:16, 7:17, enz.

25 Deze is geweest de zoon van Azaria, die de zoon was van Hilkia, 2 Kron. 6:13, 6:14, die het wetboek in de tempel vond, boven, 2 Kon. 22:8. Seraja's zoon was Ezra, wiens boek wij onder de boeken van het Oude Testament hebben, Ezra 7:1.

26 Hebr.: *de priester het hoofd, of die het hoofd was*; d.i. de eerste, of de voornaamste en opperste, t.w. van de priesters. Zo 2 Kron. 26:20, en 2 Kron. 31:10; Ezra 7:5.

27 De zoon van Maäseja, Jer. 21:1, een ander dan Zefanja de profeet, die was de zoon van Chusi, Zef. 1:1.

28 *tweede priester:* Zie Num. 3:32, en 1 Kon. 4:4.

29 *vijf mannen:* Die de voornaamste en vermaardste waren van de zeven, van welke Jeremia spreekt, Jer. 52:25.

30 die het aangezicht van de koning zagen: D.i. die ordinairlijk in de aanwezigheid van de koning en hem bij de hand waren om hem ten dienste te staan; zo Esth. 1:14.

31 *ten oorlog opschreef:* Of: *tot de oorlog aannam, of monsterde, of oefende in de wapenen*. Zie van deze ook Jer. 52:25.

32 *sloeg hen:* Sommigen menen dat deze waren degenen, die zich tegen de profeet Jeremia gesteld hadden, roepende: De tempel van de Heer, de tempel van de Heer, Jer. 7:4. Van het woord slaan, zie Gen. 8:21.

33 Zo werd Juda: Dit is de vervulling van de profetie, waarvan te zien is boven, 2 Kon. 23:27; Jer. 25:9, enz.

Gedalia als stadhouder en zijn moord

22 [e]Maar voor wat betreft het volk, dat in het land van Juda overgebleven was, dat Nebukadnezar, de koning van Babel, had laten overblijven, daarover stelde hij [34]Gedalia, de zoon [35]van Ahikam, de zoon [36]van Safan.

23 [f]Toen nu al de oversten van de legers, zij en hun mannen, hoorden, dat de koning van Babel Gedalia tot overste gesteld had, kwamen zij tot Gedalia naar [37]Mizpa; namelijk, [38]Ismaël, de zoon van Nethanja, en Johanan, de zoon van Kareah, en Seraja, de zoon van Tanhumeth, de Netofathiet, en Jaäzanja, de zoon van de Maächathiet, zij en hun mannen.

24 En Gedalia zwoer hun en hun mannen, en zei tot hen: Vrees niet van te zijn knechten van de Chaldeeën, blijft in het land, en dient de koning van Babel, zo zal het u wel gaan.

25 Maar het gebeurde in [39]de zevende maand, dat Ismaël, de zoon [40]van Nethanja, de zoon van Elisama, van koninklijk zaad, kwam, en tien mannen met hem; [g]en [41]zij sloegen Gedalia, dat hij stierf; en ook de Joden en de Chaldeeën, die met hem te Mizpa waren.

26 Toen maakte zich al het volk op, van de minste tot de meeste, en de oversten van de legers, en kwamen in Egypte; want zij vreesden voor de Chaldeeën.

Jojachin in ere hersteld te Babel

27 Het gebeurde daarna in het zeven en dertigste jaar van de wegvoering van Jojachin, de koning van Juda, in de twaalfde maand, op de zeven en twintigste van de maand, dat [42]Evilmerodach, de koning van Babel, in het jaar, als hij koning werd, het hoofd van Jojachin, [43]de koning van Juda, uit de gevangenis, verhief.

28 En hij sprak [44]vriendelijk met hem, en stelde zijn stoel boven de stoel van de koningen, die bij hem te Babel waren.

29 En hij veranderde [45]de kleren van zijn gevangenis, en hij at voortdurend brood voor zijn aangezicht, al de dagen van zijn leven.

30 En wat [46]zijn levensonderhoud betreft, kreeg hij voortdurend een door de koning vastgesteld [47]dagelijks deel, alle dagen van zijn leven.

– *e* Jer. 40:5; idem v. 9.

34 Een vroom en oprecht man, de profeet Jeremia zeer toegedaan, en zijn raad in alles volgende. Zie van dezelfde ook Jer. 40:5, en is te onderscheiden van een anderen Gedalia, die de grootvader was van de profeet Zefanja, Zef. 1:1.

35 Mede een vriend en voorstander van de profeet Jeremia. Zie Jer. 26:24.

36 Die schrijver was van de koning Josia, 2 Kon. 22:3.

– *f* Jer. 40:7.

37 Zie van deze stad Richt. 11:11.

38 Zie van deze mannen ook Jer. 40:7, 40:8. Sommigen oordelen dat deze de krijgsoversten en kapiteinen geweest zijn, die met hun volk bij de koning Zedekia waren, toen hij bij Jericho gevangen werd, en daar van hem verstrooid werden, boven, vs. 5.

39 *zevende maand:* Zie Jer. 41:1.

40 *van koninklijk zaad:* Hebr.: מִלּוּכָה, *van het zaad van het koninkrijk*; dat is van het geslacht van David en Salomo. Men noemt die bij ons en in Frankrijk, prinsen van de bloede.

– *g* Jer. 41:2.

41 *sloegen Gedalia:* Of: *omdat zij Gedalia deze zijn hoogheid benijdden*; òf omdat zij de koning van Babel haatten; òf om beide oorzaken.

42 De zoon van Nebukadnezar, die zijn vader in de monarchie gevolgd is, en heeft geregeerd omtrent acht en twintig jaren. Sommigen menen dat hij enige kennis gehad heeft van de ware God, en daarom van de ongelovigen is genaamd geweest Evilmerodach, d.i. de zotte Merodach.

43 *uit het gevangenhuis:* Hebr.: בֵּיתִ, *uit het huis van het bedwang, of besluiting*; dat is zonder twijfel geschied, eensdeels uit medelijden met zijn ouderdom en zeer langdurige gevangenis, anderdeels uit aanmerking dat hij zich gewillig in de handen van Nebukadnezar had overgegeven. Zie boven, 2 Kon. 24:12.

44 *vriendelijk met hem:* Hebr.: טֹבוֹת, *hij sprak goede dingen*. Zie 1 Kon. 12:7, en Jer. 12:6.

45 *de kleren:* T.w. die hij placht te gebruiken in de gevangenis. Vgl. hiermede Gen. 41:14, en de aantekening daarop.

46 zijn tering: Te weten, van de tering en onderhouding van Jojachins huisgezin. Want van de tering en lijfkost, Jojachins persoon aangaande, is in vs. 29 gesproken. Anders: want zijn tering was een gedurige tering, hem van de koning gegeven.

47 elk dagelijks: D.i. zoveel als voor elke dag verordineerd was. Zie gelijke manier van spreken Ex. 5:13; Lev. 23:37; 1 Kon. 8:59.

HET EERSTE BOEK VAN DE
KRONIEKEN

INHOUD VAN DIT BOEK

Dit eerste boek en het volgende vormen bij de Hebreeën maar één boek, maar het is van oudsher in twee boeken verdeeld. Bij de Hebreeën wordt het genoemd "De woorden van de dagen", bij de Grieken "Paralipomena", en bij ons "De boeken van de Kronieken". "De woorden van de dagen", dat is van de tijden, betekent: dat wat er van tijd tot tijd in de Kerk van God, in de landen en steden van Israël, gedenkwaardigs gebeurd is. De Grieken noemen deze boeken "Paralipomena", dat is: voorbijgegane of nagelaten dingen, omdat erin verschillende dingen verteld worden die in de voorgaande boeken van de Heilige Schrift om bepaalde redenen voorbijgegaan of weggelaten waren, maar toch waard zijn beschreven en aan de gemeente van God meegedeeld te worden. Wij noemen ze "De boeken van de Kronieken", zoals ze ook bij de Latijnen en andere volken genoemd worden, dat is: beschrijvingen van de tijden, omdat erin in het kort verschillende gedenkwaardige zaken verteld worden die in de oude tijden gebeurd zijn. Wie het materiaal dat in deze boeken staat verzameld of bijeengebracht heeft, weet men niet met zekerheid, maar men houdt het ervoor dat Ezra het zelf geschreven en aan de gemeente van God nagelaten heeft. Daarbij gebruikte hij niet alleen de vijf boeken van Mozes, maar ook de boeken en nagelaten geschriften van verschillende profeten die voor hem geleefd hadden en de gedenkwaardigste geschiedenissen van hun tijd uitvoerig op schrift gesteld hadden, maar die niet tot onze noch tot onze voorvaderen handen gekomen zijn. Dat deze Bijbelse kronieken uit de geschriften van andere profeten verzameld zijn, blijkt eruit dat er in deze boeken telkens staat: "Het overige van de woorden of daden staat beschreven in het boek van Gad, van Iddo, Jesaja" enz. Wat dit eerste boek van de Kronieken betreft: in de eerste negen hoofdstukken worden de afstammingen en geslachtsregisters van vele voorvaderen beschreven, van Adam af tot Abraham, en daarna de afstammelingen van Abraham uit Jakob, verdeeld over verschillende stammen, wat in geen van de voorgaande boeken zo uitvoerig of volledig gebeurd is. Daarna wordt in dit eerste boek de regering van koning David beschreven, en hoe hij voor zijn dood, door het ingeven van de Heilige Geest, alles zeer doelmatig geordend heeft, zowel in de kerk als in het bestuur. Ook wordt de grote voorraad beschreven die hij heeft nagelaten voor de bouw van de tempel, die zijn zoon Salomo in Jeruzalem zou bouwen, ter ere en tot de zuivere dienst van de enige ware God van Israël. Zodat dit eerste boek van de Kronieken, volgens de berekening van sommigen, een tijdvak van tweeduizend negenhonderdvijfentachtig jaar beslaat.

HOOFDSTUK I

In dit hoofdstuk worden verhaald de nakomelingen van Adam tot aan Noach, vs. 1 enz. Daarna de nakomelingen van Noach: van Jafeth, 4. van Cham, 8. en van Sem, tot aan Abraham, 17. Ook de nakomelingen van Abraham: eerst die van Ismaël afkomstig zijn, 28. Daarna die van Ketura geboren zijn, 32. Daarna van Izak en van zijn zoon Ezau, 34. samen met de koningen die in het land Edom geregeerd hebben, 43. en de vorsten in Edom, 51.

Van Adam tot Abraham

A [a]dam, [1]Seth, Enos,

2 Kenan, Mahalal-el, Jered,

3 Henoch, Methusalah, Lamech,

4 Noach, [2]Sem, Cham en Jafeth.

5 De [b]kinderen van Jafeth waren Gomer, en Magog, en Madai, en Javan, en Tubal, en Mesech, en Tiras.

6 En de kinderen van Gomer waren Askenaz, en [3]Difath, en Thogarma.

7 En de kinderen van Javan waren Elisa en [4]Tharsisa, de Chittieten en [5]Dodanieten.

8 De kinderen [c]van Cham waren Cusch en Mitsraim, Put, en Kanaän.

9 En de kinderen van Cusch waren Seba, en Havila, en Sabta, en Raema, en Sabtecha; en de kinderen van Raema waren Scheba en Dedan.

10 Cusch nu verwekte Nimrod; [6]die begon geweldig te zijn op aarde.

11 En Mitsraim verwekte de Ludieten, en de Anamieten, en de Lehabieten, en de Naftuchieten,

12 En de Pathrusieten, en de Casluchieten, (van [d]wie de Filistijnen zijn voortgekomen) en de Cafthorieten.

13 Kanaän nu verwekte Sidon, zijn eerstgeborene, en Heth,

14 En de Jebusiet, en de Amoriet, en de Girgasiet,

– *a* Gen. 5:3; idem v. 4.

1 Kortheidshalve worden in deze eerste vier verzen alleen gesteld de blote namen van dertien oudvaders die vóór de zondvloed geleefd hebben. En men moet de woorden van deze verzen aldus nemen en verstaan, van Adam is geboren Seth, van Seth is Enos geboren, enz.

2 *Sem, Cham en Jafeth:* Uit en door deze drie zonen van Noach is de wereld als vernieuwd en met mensen beplant. Zie de aantekening Gen. 10:1.

– *b* Gen. 10:2.

3 Gen. 10:3 staat Rifat: de R en de D worden op meer plaatsen de één voor de ander gesteld, vanwege de gelijkheid derzelve. Zie 2 Kron. 1:7.

4 Zie de aantekening Gen. 10:4.

5 Zo staat er ook Gen. 10:4, maar hier lezen sommigen Rodanim.

– *c* Gen. 10:6.

6 die begon geweldig te zijn: Hij is de eerste na de zondvloed geweest, die met geweld steden en landen onder zijn gehoorzaamheid gebracht heeft. Zie van Nimrod breder Gen. 10:9.

– *d* Gen. 10:14.

15 En de Heviet, en de Arkiet, en de Siniet,
16 En de Arvadiet, en de Zemariet, en de Hamathiet.
17 De [e]kinderen van Sem waren Elam, en Assur, en Arfachsad, en Lud, en Aram, en [7]Uz, en Hul, en Gether, en Mesech.
18 Arfachsad nu verwekte Selah, en Selah verwekte Heber.
19 Aan Heber nu zijn twee zonen geboren; de naam van de een was Peleg, omdat in zijn dagen [8]de aarde verdeeld is, en de naam van zijn broer was Joktan.
20 En Joktan verwekte Almodad, en Selef, en Hazarmaveth, en Jerah,
21 En Hadoram, en Uzal, en Dikla,
22 En Ebal, en Abimaël, en Scheba,
23 En Ofir, en Havila, en Jobab. Alle deze waren zonen van Joktan.
24 [9][f]Sem, Arfachsad, Selah,
25 Heber, Peleg, Rehu,
26 Serug, Nahor, Terah,
27 [10]Abram; die is Abraham.

Nakomelingen van Abraham en Ismaël

28 [g]De kinderen van Abraham waren Izak en Ismaël.
29 Dit zijn hun afstammelingen: [h]de eerstgeborene van Ismaël was Nebajoth, en Kedar, en Adbeel, en Mibsam,
30 Misma en Duma, Massa, Hadad en Thema,
31 Jetur, Nafis, en Kedma; deze zijn de kinderen van Ismaël.
32 De [i]kinderen nu van Ketura, Abrahams bijvrouw: die baarde Zimram, en Joksan, en Medan, en Midian, en Isbak, en Suah. En de kinderen van Joksan waren Scheba en Dedan.
33 De kinderen van Midian nu waren Efa, en Efer, en Henoch, en Abida, en Eldaa. Die allen waren zonen van Ketura.

Nakomelingen van Ezau en de koningen van Edom

34 Abraham nu verwekte Izak. De [k]zonen van Izak waren Ezau en Israël.
35 En [l]de kinderen van Ezau: Elifaz, Rehuël, en Jehus, en Jaëlam, en Korah.
36 De kinderen van Elifaz waren Theman, en Omar, [11]Zefi, en Gaetham, Kenaz, en [12]Timna, en Amalek.
37 De kinderen van Rehuël waren Nahath, Zerah, Samma en Mizza.
38 [13]De kinderen van Seïr nu waren Lotan, en Sobal, en Zibeon, en Ana, en Dison, en Ezer, en Disan.
39 De kinderen van Lotan nu waren Hori en [14]Homam; en de zus van Lotan was Timna.
40 De kinderen van Sobal waren [15]Aljan, en Manahath, en Ebal, [16]Sefi en Onam; en de kinderen van Zibeon waren Aja en Ana.
41 De kinderen van Ana waren Dison; en de zonen van Dison waren [17]Hamram, en Esban, en Jithran, en Cheran.
42 De kinderen van Ezer waren Bilhan, en Zaavan, [18]en Jaäkan. De kinderen [19]van Disan waren Uz en Aran.
43 Dit nu zijn de [20]koningen, die geregeerd hebben in het land van Edom, voordat er een koning regeerde over de Israëlieten: Bela, de zoon van Beor; en de naam van zijn stad was Dinhaba.
44 En Bela stierf, en Jobab regeerde in zijn plaats, een zoon van Zerah, van [21]Bozra.
45 En Jobab stierf, en Husam, uit het land van de Themanieten, regeerde in zijn plaats.
46 En Husam stierf, en Hadad, de zoon van Bedad, regeerde in zijn plaats, die de Midianieten in het veld van Moab versloeg; en de naam van zijn stad was Avith.
47 En Hadad stierf, en Samla, van Masreka, regeerde in zijn plaats.
48 En Samla stierf, en Saul, van Rehoboth aan de rivier, regeerde in zijn plaats.
49 En Saul stierf, en Baäl-hanan, de zoon van Achbor, regeerde in zijn plaats.
50 Als Baäl-hanan stierf, zo regeerde [22]Hadad in zijn plaats, en de naam van zijn stad was [23]Pahi, en de naam van zijn huisvrouw was Mehetabeel, de dochter van [24]Matred, [25]dochter van Mee-sahab.

– *e* Gen. 10:22.
7 Uz, Hul, Gether en Mesech [Gen. 10:23, genoemd Mas] zijn Arams zonen geweest, en Sem was hun grootvader. Zie Gen. 10:23. Daarom stellen enige hier van deze [t.w. Arams] zonen waren Uz; en onthoud dit eens vooral, dat de Hebreën een en denzelfden persoon, alsook een en dezelfde plaats, dikwijls verscheiden namen geven, gelijk in de naamregisters van dit boek en elders meer dikwijls wordt bevonden.
8 *de aarde:* Versta dat de inwoners van de aarde zijn verdeeld en van elkaar gescheiden geworden, als God hunne spraken verward heeft in het bouwen van de toren te Babel, Gen. 11:9, 11:16. Peleg wordt vertaald, een verdeling.
9 Versta, na deze naam, alsook na de volgende het woord verwekte, aldus, Sem verwekte Arfachsad, Arfachsad verwekte Selah, enzovoorts.
– *f* Gen. 11:10; Lukas 3:34.
10 Waarom de naam Abram is veranderd in Abraham, zie Gen. 17:5, en vervolgens, want daar wordt dit geslachtsregister verhaald.
– *g* Gen. 16:15; Gen. 21:2.
– *h* Gen. 25:13.
– *i* Gen. 25:2.
– *k* Gen. 25:21; idem v. 24.
– *l* Gen. 36:10;.
11 Zefo, Gen. 36:11.
12 Dit schijnt hier te zijn een van Elifaz' kinderen. Gen. 36:12 wordt ook Elifaz' bijwijf, die hem Amalek gebaard heeft, Timna genoemd.
13 *De kinderen van Seïr:* Zie Gen. 36:20.
14 Hemam, Gen. 36:22.
15 Aluan, Gen. 36:23.
16 *Sefi en Onam:* Anders: *Sefa, Gen.* 36:23.
17 Anders: *Hemdan, Gen.* 36:26.
18 Anders: *Acan, Gen.* 36:27.
19 Of: *Disons.*
20 Zie Gen. 36:31, 36:32, enz.
21 Zie van deze stad de aantekening Gen. 36:33.
22 Hadar, Gen. 36:39. Zie boven, 2 Kron. 1:6.
23 Anders: *Pahu, Gen.* 36:39.
24 Matred is een mansnaam.
25 *dochter van Mee-Sahab:* Anders: *nicht.* Zij was een zoons- of dochtersdochter van Mezahab. Dikwijls worden kleinkinderen, dat is nichten en neven, in de Heilige Schrift genoemd zonen en dochters, gelijk Ex. 2:20, 2:21.

51 Toen Hadad stierf, zo werden vorsten in Edom: de vorst Timna, de vorst [26]Alja, de vorst Jetheth,
52 De vorst Aholi-bama, de vorst Ela, de vorst Pinon,
53 De vorst Kenaz, de vorst Theman, de vorst Mibzar,
54 De vorst Magdiel, de vorst Iram. Deze waren de vorsten van Edom.

HOOFDSTUK II

De nakomelingen van Jakob, vs. 1 enz. en van Juda uit Thamar, 4. van Isaï, 13. van Kaleb, de zoon van Hezron, 18. van Hezron uit de dochter van Machir, 21. van Jerahmeël, 25. van Sesan, 34. Een andere tak van Kalebs nakomelingen, 42. De nakomelingen van Kaleb, de zoon van Hur, 50.

De stammen van Israël en het geslacht van Juda

DEZE [a]zijn de kinderen van Israël: Ruben, Simeon, Levi en Juda, Issaschar en Zebulon,
2 Dan, Jozef en Benjamin, Nafthali, Gad en Aser.
3 De [1b]kinderen van Juda zijn: Er, en Onan, en Sela; drie zijn er hem geboren van de dochter van Sua, de Kanaänietische; en Er, de eerstgeborene van Juda, was kwaad in de ogen van YHWH; daarom doodde Hij hem.
4 [c]Maar Thamar, zijn schoondochter, baarde hem Perez en Zerah. Al de zonen van Juda waren vijf.
5 De [d]kinderen van Perez waren Hezron en Hamul.
6 En de kinderen van Zerah waren [2]Zimri, en Ethan, en Heman, en Chalcol, [3]en Dara. Deze allen zijn vijf.
7 En de kinderen van Charmi waren [4]Achar, [5e]de beroerder van Israël, die zich aan het verbannene vergreep.
8 [6]De kinderen van Ethan nu waren Azaria.

Van Hezron tot David

9 En de kinderen van Hezron, die hem geboren zijn, waren Jerahmeël, en [7]Ram, en [8]Chelubai.
10 Ram [f]nu verwekte Amminadab, en Amminadab verwekte Nahesson, de [g]vorst van de kinderen van Juda;
11 En Nahesson verwekte [9]Salma, en Salma verwekte Boaz,
12 En Boaz verwekte Obed, en Obed verwekte Isaï,
13 En Isaï verwekte [10]Eliab, zijn eerstgeborene, en Abinadab, de tweede, en [11]Simea, de derde,
14 Nethaneël, de vierde, Raddai, de vijfde,
15 Ozem, de zesde, David, [12]de zevende.
16 En hun zussen waren Zeruja en [13]Abigaïl. De kinderen nu van Zeruja waren [14]Abisai, en Joab, en Asa-El; drie.
17 En Abigaïl baarde Amasa; en de vader van Amasa was [15]Jether, een Ismaëliet.

Nakomelingen van Hezron en Kaleb

18 [16]Kaleb nu, de zoon van Hezron, verwekte kinderen uit Azuba, zijn vrouw, en uit Jerioth. En [17]de zonen van deze zijn: Jeser, en Sobab, en Ardon.
19 Als nu Azuba gestorven was, zo nam zich Kaleb Efrath, die baarde hem Hur.
20 En [h]Hur verwekte Uri, en Uri verwekte Bezaleël.
21 Daarna [18]ging Hezron in tot de dochter [19]van Machir, [20]de vader van Gilead, en hij nam [21]ze, toen hij zestig jaar oud was; en zij baarde hem Segub.
22 Segub nu verwekte [22]Jaïr; en hij had drie en twintig steden in het land van Gilead.
23 En hij nam Gesur en Aram, met de plaatsen van Jaïr, daarvan, met [23]Kenath en haar [24]bijbe-

26 Ook Alua genoemd, Gen. 36:40.
– *a* Gen. 29:32; Gen. 30:5; Gen. 35:18; idem 35:22; Gen. 46:8.
1 *kinderen van Juda:* Ofschoon Juda de oudste onder de kinderen van Jakob niet is geweest, nochtans begint de schrijver van dit boek de beschrijving van het geslachtsregister van de kinderen van Jakob van Juda af, zo ten aanzien van de koninklijke waardigheid, die zijn nakomelingen wordt beloofd, Gen. 49:8, alsook daarom, omdat Christus uit de stam van Juda zou geboren worden.
– *b* Gen. 38:3; Gen. 46:12; Num. 26:19.
– *c* Gen. 38:28; idem v. 29; Matt. 1:3.
– *d* Gen. 46:12.
2 Joz. 7:1 wordt hij Zabdi genoemd, en was de vader van Charmi, van denwelken vs. 7 gesproken wordt.
3 Hij wordt Darda genoemd, 1 Kon. 4:31.
4 Joz. 7:1 wordt hij Achan genoemd, maar hier Achar, d.i. beroerder, of verstoorder, zie Joz. 7:25.
5 Of: *verstoorder*.
– *e* Joz. 7:25.
6 *De kinderen:* Hier staat kinderen, of zonen in het getal van velen, daar nochtans maar één genoemd wordt, zo ook Gen. 46:23.
7 Hij wordt Aram genoemd, Matt. 1:3; Luk. 3:33.
8 Anders: *Kaleb, vs.* 18, 2:42.
– *f* Ruth 4:19; Matt. 1:3; idem v. 4.
– *g* Num. 1:7; Num. 2:3.
9 Ruth 4:21, en Matt. 1:4, wordt hij Salmon genoemd.
10 Anders: *Elihu, 1 Kron.* 27:18.
11 Ook Samma, 1 Sam. 16:9, genoemd.
12 1 Sam. 16:10, 16:11, en 1 Sam. 17:12, worden acht zonen van Isaï geteld. Het kan zijn, dat één zonder kinderen na te laten gestorven mag zijn, of dat hij hier is uitgelaten om nadere redenen, ons onbekend.
13 Abigal, 2 Sam. 17:25.
14 Of: *Abisai.*
15 Anders: Jethro, hij wordt hier een Ismaëliet genoemd, omdat hij van het geslacht Ismaëls was, maar 2 Sam. 17:25, wordt hij een Israëliet genoemd, omdat hij de Israëlietische religie had aangenomen.
16 Hij is die Kaleb niet, die Mozes heeft uitgezonden om het land Kanaän te verspieden, Num. 13:6, want die was de zoon van Jefunne, van welke hierna 1 Kron. 4:15 zal gesproken worden; maar in vs. 18 wordt gesproken van Kaleb, de zoon van Hezron, en hij wordt vs. 9 genoemd Chelubai.
17 *zonen van deze:* T.w. die hij bij Jerioth gewonnen heeft; want de kinderen, die hij bij Azuba gewonnen heeft, worden hierna vs. 42 verhaald.
– *h* Ex. 31:2.
18 *ging Hezron in:* D.i. hij besliep haar, of hij bekende haar, gelijk de Heilige Schrift spreekt, Gen. 4:1, en Gen. 6:4.
19 Hij is geweest een zoon van Manasse.
20 D.i. naar sommiger gevoelen, zoveel als hoofd, overste, regent. Zo in verscheidene volgende plaatsen. Anderen verstaan hier door Gilead de eigenlijke zoon van Machir. Zie Num. 26:29, 26:30, zo onder, 1 Kron. 7:14.
21 *toen hij zestig jaren oud was:* Hebr.: חָלָד, *toen hij een zoon was van zestig jaar*.
22 Die een zoon van Manasse genoemd wordt, Num. 32:41, omdat zijn grootmoeder van de stam van Manasse was, te weten een dochter van Machir, vs. 21. Maar Machir was een zoon van Manasse; Num. 26:29.
23 Een Nobach heeft deze stad ingenomen, Num. 32:42. Dit is eertijds een machtige stad geweest, gelijk daaraan blijkt, dat zij zestig steden onder haar gebied gehad heeft.
24 Hebr.: *dochters, gelijk elders dikwijls.*

horende plaatsen, zestig steden. [25]Deze allen zijn [26]zonen van Machir, de vader van Gilead.

24 En na de dood van Hezron, in Kaleb-Efratha, heeft Abia, Hezrons [27]huisvrouw, [28]hem ook gebaard Asschur, de vader van [29]Thekoa.

De nakomelingen van Jerahmeël

25 De kinderen van Jerahmeël nu, de eerstgeborene van Hezron, waren deze: de eerstgeborene was Ram, daartoe Buna, en Oren, en Ozem [30]en Ahia.

26 Jerahmeël had nog een andere vrouw, van wie de naam Atara was; zij was de moeder van Onam.

27 En de kinderen van Ram, de eerstgeborene van Jerahmeël waren Maäz, en Jamin, en Eker.

28 En de kinderen van Onam waren Sammai en Jada. En de kinderen van Sammai: Nadab en Abisur.

29 De naam nu van de huisvrouw van Abisur was Abihaïl: die baarde hem Achban en Molid.

30 En de kinderen van Nadab waren Seled en Appaïm; en Seled stierf zonder kinderen.

31 En de kinderen van Appaïm waren Jisei; en de kinderen van Jisei waren Sesan; en de [31]kinderen van Sesan, [32]Achlai.

32 En de kinderen van Jada, de broer van Sammai, waren Jether en Jonathan; en Jether is gestorven zonder kinderen.

33 De kinderen van Jonathan nu waren Peleth en Zaza. Dit waren de kinderen van Jerahmeël.

34 En Sesan had geen zonen, maar [33]dochters. En Sesan had een Egyptische knecht, van wie de naam Jarha was.

35 Sesan nu gaf zijn [34]dochter aan zijn knecht Jarha tot een vrouw; en zij baarde hem Attai.

36 Attai nu verwekte Nathan, en Nathan verwekte [35]Zabad,

37 En Zabad verwekte Eflal, en Eflal verwekte Obed,

38 En Obed verwekte Jehu, en Jehu verwekte Azaria,

39 En Azaria verwekte Helez, en Helez verwekte Elasa,

40 En Elasa verwekte Sismai, en Sismai verwekte Sallum,

41 En Sallum verwekte Jekamja, en Jekamja verwekte Elisama.

De geslachten van Kaleb en hun steden

42 De [36]kinderen van Kaleb nu, de broer van Jerahmeël, zijn Mesa, zijn eerstgeborene (die is de [37]vader van Zif), en de kinderen van Maresa, de vader van Hebron.

43 De kinderen van Hebron nu waren Korah, en Tappuah, en Rekem, en Sema.

44 Sema nu verwekte Raham, de vader van Jorkeam, en Rekem verwekte Sammai.

45 De kinderen van Sammai nu waren Maon; en Maon was de vader van [38]Beth-Zur.

46 En Efa, de bijvrouw van Kaleb, baarde Haran, en Moza, en Gazez; en Haran verwekte Gazez.

47 [39]De kinderen van Jochdai nu waren Regem, en Jotham, en Gesan, en Pelet, en Efa, en Saäf.

48 [40]Uit de bijvrouw Maächa verwekte Kaleb: Seber en Tirhana.

49 En de huisvrouw van [41]Saäf, de vader van Madmanna, baarde Seva, de vader van Machbena, en de vader van Gibeä; en de dochter van Kaleb was [42]Achsa.

50 Dit waren de kinderen [43]van Kaleb, de zoon van Hur, de eerstgeborene van Efratha: Sobal, [44]de vader van Kirjath-jearim;

51 Salma, de [45]vader van de [46]Bethlehemieten; Haref, de vader van Beth-Gader.

25 T.w. de zonen van Hezron, die straks genoemd zijn, t.w. Segub, Jaïr, alsook Nobach, die genoemd wordt Num. 32:42.

26 Zij waren zonen van Machir van hun moeders zijde, want hun moeder was een dochter van Machir, maar van huns vaders zijde waren zij van de stam van Juda.

27 Anders: *als Kaleb Efrata had, of getrouwd of genomen had*.

28 Dit schijnt een plaats geweest te zijn door Kaleb genoemd naar hem en zijn huisvrouw.

29 D.i. van welke de inwoners van Thekoa gesproten zijn. Zie van de stad Thekoa 2 Sam. 14:2, in de aantekening. Het schijnt dat deze Asschur geboren is na de dood van zijn vader Hezron.

30 Anders: uit, of van Ahia, houdende dat deze was moeder van de straks genoemde kinderen. Zie het volgende.

31 Hier en elders meer wordt het woord kinderen in het getal van velen gesteld, daar nochtans maar één zoon of dochter gemeend wordt, gelijk boven, vs. 8, en onder, vs. 34. Zo wordt ook Gen. 21:7, en Gen. 46:23 kinderen of zonen, in het getal van velen gesteld voor een kind of zoon.

32 Dit was een dochter, gelijk uit vs. 34, 2:35 is af te nemen.

33 D.i. een dochter, Achlai genoemd, vs. 31.

34 Genoemd Achlai, vs. 31.

35 1 Kron. 11:41, wordt opnieuw zijn gedacht.

36 *kinderen van Kaleb:* T.w. die hij bij Hazuba gewonnen heeft; want die hij bij Jerioth gewonnen heeft, zijn verhaald vs. 18, en die hij bij Efrath gewonnen heeft, worden verhaald vs. 19, 2:20.

37 *vader van Zif:* D.i. van welke de inwoners van Zif hun oorsprong genomen hebben; welke stad gelegen was in de stam van Juda, Joz. 15:55. Zie de aantekening op 1 Sam. 23:19.

38 D.i. van de Bethzurieten, of van de inwoners van Bethzur, een stad gelegen in de stam van Juda; Joz. 15:58.

39 *De kinderen van Jochdai:* Anders: *en de kinderen [van Moza] waren Jochdai, welks kinderen zijn Regem*.

40 Uit het bijwijf Maächa: Anders: Maächa, Kalebs bijwijf, baarde Seber, enz.

41 *vader van Madmanna:* Madmanna, Machbena en Gibeä zijn namen van steden in de stam van Juda, zodat men door vader in vs. 49 moet verstaan de eerste inwoner en voorplanter van deze steden, van welke de inwoners dier steden voortgekomen zijn, gelijk vs. 42, 2:45, 2:51, 2:52.

42 Deze was de oudste dochter van de eerste Kaleb.

43 Deze Kaleb is de tweede van die naam, een zoon van Hur, die Kaleb, de eerste van die naam, had gewonnen bij zijn bijwijf Efrath, vs. 19. Zodat deze Kaleb, van welke in vs. 50 gesproken wordt, was een zoonszoon van de eerste Kaleb.

44 *de vader van Kirjath-Jearim:* D.i. van de Israëlieten, die in Kiriath-Jearim gewoond hebben.

45 *vader van de Bethlehemieten:* Versta dit zo, dat deze Salma maar ten dele vader van de inwoners van Bethlehem geweest is; want Boas de Bethlehemiet was van een anderen Salma, die de zoon van Nahesson was. Zie vs. 11.

46 Onder, 1 Kron. 4:4, wordt hij Penuël genoemd.

52 De kinderen van Sobal, de vader van Kirjath-jearim, waren Haroe [47]en Hazihammenuchoth.

53 En de geslachten van Kirjath-jearim waren de [48]Jithrieten, en de Futhieten, en de Sumathieten, en de Misraïeten; van deze zijn uitgegaan de Zoraïeten en de Esthaolieten.

54 [49]De kinderen van Salma waren de Bethlehemieten, en de Netofathieten, [50]Atroth, Beth-Joab, en de helft van de Manathieten, en de Zorieten.

55 En de huisgezinnen [51]van de schrijvers, die te Jabes woonden, de Tirathieten, de Simeathieten, de Suchathieten; deze zijn de [52]Kenieten, die gekomen zijn van [53]Hammath, de vader van het huis van [54]Rechab.

HOOFDSTUK III

De zonen van David, vs. 1 enz. De koningen van Juda van Salomo tot aan Zedekia, 10. De nakomelingen van Jechonia, ook wel Jojachin genoemd, 17.

De zonen van David

DEZE nu waren de kinderen van David, die [a]hem te Hebron geboren zijn: de eerstgeborene Amnon, van Ahinoam, de [1]Jizreëlietische; de tweede [2]Daniël, van Abigaïl, de [3]Karmelietische;

2 De derde Absalom, de zoon van Maächa, de dochter van Thalmai, de koning te Gesur; de vierde Adonia, de zoon van Haggith;

3 De vijfde Sefatja, van Abital; de zesde Jithream, van zijn [4]huisvrouw Egla.

4 Zes zijn hem te Hebron geboren; want hij regeerde daar zeven jaren en zes maanden; en drie en dertig jaren regeerde hij te Jeruzalem.

5 [b]Deze nu zijn hem te Jeruzalem geboren: [5]Simea, en Sobab, en Nathan, en Salomo; deze vier zijn van [6]Bath-sua, de dochter [7]van Ammiël;

6 Daartoe Jibchar, en [8]Elisama, en Elifelet,

7 En Nogah, en Nefeg, en Jafia,

8 En Elisama, en [9]Eljada, en Elifelet, negen.

9 Deze allen zijn zonen van David, afgezien van de kinderen van de bijvrouwen, en [10]Thamar hun zus.

De koningen van Juda en het geslacht na de ballingschap

10 [11]Salomo's zoon nu was [c]Rehabeam; zijn zoon was Abia; zijn zoon was Asa; zijn zoon was Josafat;

11 Zijn zoon was [d]Joram; zijn zoon was [12]Ahazia; zijn zoon was Joas;

12 Zijn zoon was [13e]Amazia; zijn zoon was [14]Azaria; zijn zoon was Jotham;

13 [f]Zijn zoon was Achaz; zijn zoon was [15]Hizkia; zijn zoon was Manasse;

14 [g]Zijn zoon was Amon; zijn zoon was [16]Josia.

15 De [h]zonen van Josia nu waren deze: de eerstgeborene [17]Johanan, de tweede [18]Jojakim, de derde [19]Zedekia, de vierde Sallum.

16 De kinderen van Jojakim nu waren: [20i]Jechonia zijn zoon, [21]Zedekia zijn zoon.

47 Anders: *de helft van Menuchoth*; dat is van diegenen, die de helft van het land Menuchoth bewoonden. Dat Menuchot een zeker landschap geweest is, nemen enige af uit 1 Kron. 8:6, waar het genoemd wordt Manahath. Het was gelegen aan de grenzen van Juda, Benjamin en Dan.

48 Deze en de navolgende schijnen geslachten of huizen geweest te zijn in de stad Kiriath-Jearim, die van Sobal zijn voortgekomen.

49 *De kinderen van Salma:* D.i. de nakomelingen.

50 Zie Joz. 16:2, 16:5, 16:7.

51 *van de schrijvers:* Deze schrijvers waren afkomstig van Jethro, de schoonvader van Mozes, en zij woonden als vreemdelingen onder het volk van God. En opdat zij ook enige dienst het volk van God deden, zo waren zij gesteld tot schrijvers, d.i. als publieke notarissen, die contracten en dergelijke acten stelden en daarvan boek hielden. Zij worden hier verhaald, omdat zij onder de stam van Juda woonden. Zie Richt. 1:16.

52 D.i. de nakomelingen van Jethro, Richt. 1:16.

53 Deze Hamath schijnt geweest te zijn één van de voornaamsten onder de Kenieten, en een vader van de Rechabieten, die hun woning in de stam van Juda genomen hadden. Zie Jer. 35:2. En worden zo deze Kenieten onderscheiden van de Kenieten, die van Theber afkomstig waren en hadden hun woning genomen bij Kedes in de stam van Nafthali of van Manasse. Zie Richt. 4:11.

54 Van Rechab of de Rechabieten, zie Jer. 35:2.

– *a* 2 Sam. 3:2.

1 Jizreël was een stad in de stam van Juda; Joz. 15:56.

2 Hij wordt Chiliab genoemd 2 Sam. 3:3.

3 D.i. die geboortig waren van Karmel, een stad in Juda gelegen, Joz. 15:55, en 1 Sam. 27:3.

4 *huisvrouw Egla:* Het woord huisvrouw, of het wel alleen hier staat, zo past het nochtans ook op de vrouwen in de naast voorgaande verzen genoemd.

– *b* 2 Sam. 5:14.

5 Anders: *Schammua genoemd, 2 Sam.* 5:14.

6 Deze wordt ook Bathseba genoemd, een dochter van Eliham, 2 Sam. 11:3.

7 Anders: *van Eliham*; 2 Sam. 11:3.

8 Anders: *Elisua*; 2 Sam. 5:15.

9 Hij wordt Beëliada genoemd, 1 Kron. 14:7.

10 Dit was de zus van Absalom; 2 Sam. 13:1.

11 *Salomo's zoon:* Hier worden voortaan de koningen van Juda gesteld, die van Salomo gekomen zijn, tot op Jechonia.

– *c* 1 Kon. 11:43; 1 Kon. 14:31; 1 Kon. 15:8; idem 15:24.

– *d* 2 Kon. 8:16; 2 Kon. 8:25; 2 Kon. 11:2.

12 Hebr.: *Achazjahu.*

13 Hebr.: *Amatsiahu.*

– *e* 2 Kon. 12:21; 2 Kon. 14:21; 2 Kon. 15:7.

14 Anders: *Uzzija*; 2 Kon. 15:30, 15:34.

– *f* 2 Kon. 15:38; 2 Kon. 16:20; 2 Kon. 20:21; 2 Kon. 21:18.

15 Hebr.: *Chizkiahu.*

– *g* 2 Kon. 22:1.

16 Hebr.: *Josijahu.*

– *h* 2 Kon. 23:30; idem v. 34.

17 Hij wordt Joahaz genoemd, 2 Kon. 23:30; ook Salium, Jer. 22:11.

18 Hij wordt ook Eljakim genoemd, 2 Kon. 23:34.

19 Hebr.: *Tsidkijahu.* Hij wordt Mathania genoemd, 2 Kon. 24:17.

20 Hij wordt ook Jojachin genoemd, 2 Kon. 24:6, en door kleinachting Chonia; Jer. 22:24, 22:28.

– *i* 2 Kon. 24:6; idem v. 17.

21 Deze zou, naar sommiger gevoelen, dezelfde Zedekia zijn, die in vs. 15 genoemd is de zoon van Josia en oom van Jechonia, 2 Kon. 24:17; maar hier genoemd een zoon van Jechonia, omdat hij hem in het koninkrijk gevolgd is, gelijk de kinderen hun vader in de erfgoederen volgen. Zo zou ook Sealthiël een zoon van Jechonia genoemd worden, omdat hij hem in de vorstelijke regering als naaste erfgenaam, gevolgd is. En Jechonia zou te Babel zonder kinderen gestorven zijn, uit Jer. 22:30; en Sealthiël eigenlijk een zoon geweest zijn van Neri, van de nakomelingen van Nathan, de zoon van David, de broer van Salomo, Luk. 3:27, 3:31. Anderen zeggen dat deze Zedekia vs. 16 een ander is dan vs. 15 staat. Ten eerste, omdat in geen geslachtsregister aan een zoon twee vaders uitdrukkelijk worden toegeschreven; ten tweede, omdat de oom niet kan wezen de zoon van zijn neef, en dat [naar hun gevoelen] nog geen exempel in enig geslachtsregister is bevonden, waar het woord zoon [hoewel het anders verscheidenlijk gebruikt wordt] een navolger in de rege-

17 En de [k]kinderen van Jechonia waren [22]Assir;
zijn zoon was Sealthiël;
18 [23]Van deze zonen waren Malchiram, en
Pedaja, en Senazar, Jekamja, Hosama en
Nedabja.
19 De kinderen van Pedaja nu waren Zerubba-
bel en Simeï; en de kinderen van Zerubbabel
waren Mesullam en Hananja; en Selomith was
hun zus;
20 En Hasuba, en Ohel, en Berechja, en
Hasadja, Jusabhesed; [24]vijf.
21 De kinderen van Hananja nu waren Pelatja
en Jesaja. De kinderen van Refaja, de kinderen
van Arnan, de kinderen van Obadja, de kinderen
van Sechanja.
22 De kinderen nu van Sechanja waren Semaja;
en de kinderen van Semaja waren Hattus, en
Jigeal, en Bariah, en Nearja, en Safat; [25]zes.
23 En de kinderen van Nearja waren Eljoënai,
en Hizkia, en Azrikam; drie.
24 En de kinderen van Eljoënai waren
[26]Hodajeva, en Eljasib, en Pelaja, en Akkub, en
Johanan, en Delaja, en Anani; zeven.

HOOFDSTUK IV

De zonen en nakomelingen van Juda, van Kaleb de zoon van Hur, vs. 1 enz. van Assur, 5. van Jabez, en van zijn gebed, 9. De nakomelingen van Selah, 21. De nakomelingen, steden en dorpen van Simeon, 24. Ook hoe zij Gedor en de weidelanden daaromheen innamen, 39. en de overgebleven Amalekieten versloegen en het gebergte Seïr innamen, 42.

Verdere geslachten van Juda

DE [a]kinderen van Juda waren [1]Perez, Hezron
en [2]Charmi, en [3]Hur, en Sobal.
2 En [4]Reaja, de zoon van Sobal, verwekte
Jahath, en Jahath verwekte Ahumai en Lahad; dit
zijn de huisgezinnen van [5]de Zorathieten;
3 En deze zijn van de vader [6]Etam: Jizreël, en
Isma, en Idbas; en de naam van hun zus was
Hazelelponi.
4 En [7]Pnuël was de vader van Gedor, en Ezer
de vader van [8]Husah. Dit zijn de kinderen van
[9]Hur, de eerstgeborene van [10]Efratha, de vader
van Bethlehem.
5 [11]Asschur nu, de vader van Thekoa, had twee
vrouwen, Hela en Naära.
6 En Naära baarde hem Ahuzzam, en Hefer, en
Temeni, en Haähastari. Dit zijn de kinderen van
Naära.
7 En de kinderen van Hela waren Zereth,
Jezohar, en Ethnan.
8 En Koz verwekte Anub en Hazobeba, en de
[12]huisgezinnen van Aharlel, de zoon van Harum.

Jabez en zijn gebed

9 [13]Jabez nu was heerlijker dan zijn broers;
en zijn moeder had zijn naam Jabez genoemd,
zeggende: Want [14]ik heb hem met smarten
gebaard.
10 [15]Want Jabez riep de God van Israël aan,
zeggende: Als U mij [16]rijk zegenen, en mijn ge-
bied vermeerderen zult, en Uw hand met mij zijn
zal, en met het kwade zo maakt, dat het mij niet
smarte! En God liet komen, wat hij begeerde.
11 En Chelub, de broer van [17]Suha, verwekte
Mechir; hij is de vader van Eston.
12 Eston nu verwekte Beth-rafa, en Pasea, en
Tehinna, [18]de vader van Ir-nahas; dit zijn de man-
nen van Recha.

ring zou betekenen. Want Sealthiël, vs. 17, de zoon van Jechonia eigenlijk genoemd wordt, omdat hij van hem gegenereerd is, Matt. 1:12, en verscheiden is van een anderen Sealthiël, Luk. 3, die gegenereerd is van Neri, Luk. 3:27, zodat dezelfde namen geen zeker teken zijn van dezelfde personen, gelijk te zien is Luk. 3:24, vgl. met Luk. 3:29, en 1 Kron. 6:7, 6:9, vgl. met vs. 11, 3:12. Gelijk ook Jer. 22 aan Jechonia zaad wordt toegeschreven, Jer. 22:28, 22:30, waartegen het Hebreeuwse woord Ariri [daar gebruikt] niet strijdt, dat betekent ontbloot, somwijlen ten aanzien van kinderen, somwijlen ten aanzien van land en goed, d.i. uitgeworpen, dat met Jer. 22:28 overeenkomt. Van deze beide gevoelens zal de verstandige lezer mogen oordelen.

– *k* Matt. 1:11; idem v. 12.

22 Anders: *van de gevangene*; hij is gevankelijk naar Babylon gevoerd; 2 Kon. 24:15.

23 *Van deze zonen:* T.w. Sealthiëls.

24 Hij wil niet zeggen dat deze vijf zijn geweest Zerubbabels zonen, zij zijn Mesullams zonen geweest, en Zerubbabel is hun bestevader geweest.

25 Onder deze zes moet Semaja zelf mee gerekend worden; Semaja was, eigenlijk te spreken, de zoon van Sechanja, de anderen waren zijn neven.

26 Hebr.: *Hodojevahu*. Behalve de bovenverhaalde eigennamen, die bij de Hebreën in hu uitgaan, zijn er nog vele in de Bijbelse historiën, welke allemaal aan te tekenen, te lang en de lezer verdrietig vallen zou.

– *a* Gen. 38:29; Gen. 46:12; 1 Kron. 2:4.

1 Perez is, eigenlijk te spreken, de zoon van Juda geweest, maar die na hem hier genoemd zijn, zijn uit Perez gesproten.

2 Hij wordt Chelubai genoemd, 1 Kron. 2:9, en ook Kaleb, 1 Kron. 2:18.

3 Hur is Sobals grootvader geweest, boven, 1 Kron. 2:50, zodat Kaleb, de zoon van Hur, hier wordt uitgelaten.

4 Hij wordt Haroë genaamd, een zoon Sobals, 1 Kron. 2:52.

5 Deze hebben gewoond te Zora, gelegen in de stam van Juda; Joz. 15:33.

6 D.i. die te Etam gewoond heeft. Zie 2 Kron. 11:6.

7 1 Kron. 2:51 wordt hij Haref genoemd.

8 Hij wordt vs. 11, door een verzetting van de letters, Suha genoemd.

9 Is t.w. dat deze Hur maar ten dele vader van de Bethlemieten geweest is, want dit wordt ook aan Salma toegeschreven, 1 Kron. 2:51, 2:54. Zie de aantekening daar.

10 Zie 1 Kron. 2:19.

11 Hij is geboren na de dood van Hezron, zijn vader. Zie 1 Kron. 2:24.

12 En Koz: Versta hierbij: En Koz, [uit vs. 8] die een zoon van Hela was. Of men kan het begin van vs. 8 aldus overzetten, en Koz, [die] verwekte Anub. Zie gelijke verzetting 1 Kron. 2:47, en hieronder, vs. 14.

13 Hij is één van de voornaamsten, van welke de geslachten Aharhels gekomen zijn, waar vs. 8 van staat.

14 ik heb hem met smarten gebaard: Jabez, omgekeerd uit Jazeb, wordt vertaald, een smartenmaker.

15 Want Jabez: Dit wordt hier bijgevoegd om te kennen te geven waarom Jabez heerlijker en treffelijker was geworden dan zijn broers, nl. omdat hij door het gebed tot God de zegen Gods overvloediger over zijn huis gekregen had.

16 *rijk zegenen:* Hebr.: בָּרֵךְ, *zegenende mij zegent*. Dit is een afgekorte en onvolmaakte manier van spreken, waarin de belofte verzwegen wordt, die deze man aan God gedaan heeft, zo hij de zegening verwierf, waar hij God om bad; gelijk de Hebreën in het eedzweren de straf verzwijgen, die zij zichzelven toewensen zo zij valselijk zweren; zo verzwijgen zij somtijds de beloften in hun wensen. Gen. 28:20, 28:21, 28:22 staat het in zijn geheel.

17 vs. 4 Husa.

18 *de vader van:* Anders: *de vader van de stad Nahas*.

13 En de [b]kinderen [19]van Kenaz waren Othniël en Seraja; en de kinderen van Othniël, [20]Hathath.
14 En Meonothai verwekte Ofra; en Seraja verwekte Joab, de [21]vader van het dal van [22]de werkmeesters; want [23]zij [24]waren werkmeesters.
15 De [25]kinderen van Kaleb nu, de zoon van Jefunne, waren Iru, Ela en Naäm; en de kinderen van Ela, te [26]weten Kenaz.
16 En de kinderen van Jehalelel waren Zif en Zifa, Thirea en Asareël.
17 En de kinderen van Ezra waren Jether, en Mered, en Efer, en Jalon; en [27]zij baarde Mirjam, en Sammai, en Isbah, de vader van Esthemoa.
18 En zijn [28]Joodse huisvrouw baarde Jered, de vader van Gedor, en Heber, de vader van Socho, en Jekuthiël, de vader van Zanoah; en [29]die zijn kinderen van Bitja, de dochter van Farao, die Mered genomen had.
19 En de kinderen van de [30]huisvrouw Hodija, de zus van Naham, waren Abi-kehila, de Garmiet, en Esthemoa, de Maächathiet.
20 En de kinderen van Simon nu waren Amnon en Rinna, Ben-hanan en [31]Tilon; en de kinderen van Iseï waren Zoheth en Ben-zoheth.
21 [c]De kinderen van Sela, de zoon van Juda, waren Er, de vader van Lecha, en Lada, de vader van Maresa; en de huisgezinnen van het huis van [32]de linnenwerkers in het huis Asbea.
22 Daartoe Jokim, en de mannen van [33]Chozeba, en Joas, en Saraf [34](die over de Moabieten geheerst hebben) en de Jasubilehem; [35]maar deze dingen zijn oud.
23 Deze waren pottenbakkers, wonend bij plantages en [36]tuinen; zij zijn daar gebleven [37]bij de koning [38]in zijn werk.

De nakomelingen van Simeon

24 De kinderen van Simeon waren [39]Nemuël en Jamin, [40]Jarib, [41]Zerah, Saul.
25 Sallum was zijn zoon; [42]Mibsam was zijn zoon; Misma was zijn zoon.
26 De kinderen van Misma waren deze: Hammuël zijn zoon, Zaccur zijn zoon, Simeï zijn zoon.
27 Simeï nu had zestien zonen en zes dochters; maar zijn broers hadden niet veel kinderen; en hun hele huisgezin werd [43]zo zeer niet vermenigvuldigd, als van de kinderen van Juda.
28 En [44]zij woonden te Ber-seba, en te Molada, en te Hazar-sual,
29 En te Bilha, en te Ezem, en te Tholad,
30 En te Bethuël, en te Horma, en te Ziklag,
31 En te Beth-markaboth, en te Hazar-susim, en te Beth-biri, en te Saäraim. Dit waren hun steden, [45]totdat David koning werd.
32 En hun dorpen waren Etam en Ain, Rimmon en Tochen, en Asan; vijf [46]steden.
33 En al haar dorpen, die in de omloop van deze steden waren, tot Baäl toe. Dit zijn hun woningen en hun geslachtsrekening voor hen.
34 Maar Mesobab, en Jamlech, en Josa, de zoon van Amazia,
35 En Joël, en Jehu, de zoon van Jesibja, de zoon van Seraja, de zoon van Asiël,
36 En Eljoënai, en Jaäkoba, en Jesohaja, en Asaja, en Adiël, en Jesimeël, en Benaja,

– *b* Joz. 15:17.
19 Hij was de vader van Jefunne, wiens zoon was Kaleb, die daarom ook een Keniziet genoemd wordt; Num. 32:12.
20 Versta hierbij: Hathath, en Meonothai [uit vs. 14], welke naam in het Hebr.: niet staat, maar hij moet er noodzakelijk bij verstaan worden.
21 *vader van het dal:* D.i. overste dergenen, die in het dal van de werkmeesters woonden. Zie boven, 1 Kron. 2:21; dit dal is gelegen aan het gebied van Juda en Benjamin, zodat het tweeherig was, Neh. 11:35.
22 Of: *van de smeden.* Enige zetten het over ambachtslieden, of handwerklieden, gelijk Neh. 11:35.
23 T.w. de nakomelingen van Joab.
24 *waren werkmeesters:* De zin van deze woorden is: Daarom is dit dal genoemd geworden het dal van de timmerlieden, omdat diegenen, die dat bewoonden, timmerlieden waren.
25 *kinderen van Kaleb:* Zie Num. 32:12.
26 Anders: *Ukenaz*.
27 zij baarde: Te weten, Bitja, Farao's dochter, Mereds vrouw. Zie vs. 18.
28 *Joodse huisvrouw:* Deze wordt aldus onderscheiden van Mereds andere huisvrouw, nl. van Bitja, die vreemd was, zijnde een dochter van Farao uit Egypte. Enige menen dat dit, t.w. Jehudijah, dat is Joodse of jodin, haar eigen naam geweest is; of immers Hodijah, gelijk zij vs. 19 genoemd wordt, dat ook een Jodin betekent. Anderen menen dat Hodijah een derde vrouw van Mereb is geweest, en dat hij zo drieërlei kinderen heeft gehad.
29 die zijn: Te weten, die vs. 17 genoemd staan.
30 *huisvrouw Hodija:* Anders: *de Joodse*.
31 Anders: *Tulon*.
– *c* Gen. 38:5.
32 D.i. dergenen, die daar arbeiden in kostelijk fijn lijnwaad, dat men van fijn Egyptisch vlas maakte. Dit vlas was zo fijn als zijde, en daarom vertalen enige hier, handwerkers in zijde, of zijdewerkers.
33 Deze stad wordt Chezib genoemd, Gen. 38:5. Zie de aantekening daar.
34 die over de Moabieten: D.i. die in de plaats van de koning over de Moabieten geheerst hebben.
35 maar deze dingen: Alsof hij zei: Het is onnodig veel van deze dingen te zeggen of te schrijven, want ofschoon wel velen van deze in hun tijd treffelijke mannen geweest zijn, zo zijn hun nakomelingen zulke slechte en kleinhartige personen geweest, dat zij liever pottenbakkers, hoveniers, enz. geworden zijn, dan dat zij, in hun land wederkerende, hun vaderlijke vrijheid zouden behouden hebben, gelijk vs. 23 verhaald wordt.
36 Of: *heggen, heiningen*.
37 *bij de koning:* Sommigen verstaan hier de koning van de Moabieten, uit vs. 22; anderen de koning van Babylonië, in dit verstand, dat de nakomelingen van Sela liever in Babylonië zijn gebleven dienende, dan dat zij tehuis komende hun vrijheid zouden genoten hebben; en daaruit besluiten die, dat dit boek van Ezra geschreven is na de Babylonische gevangenis. Anderen verstaan hier door het woord koning, de koning van Juda, welke de nakomelingen van Selah die dienst zouden gedaan hebben, dat zij de hoven van de koningen van Juda en hun tuinbouw hebben waargenomen en verzorgd.
38 *in zijn werk:* T.w. in het beplanten van zijn hoven.
39 *Nemuël en Jamin:* Anders: *Jemuël*.
40 Anders: *Jakin*.
41 Anders: *Tsohar*. Zie van deze drie Gen. 46:10.
42 Zie Gen. 25:13.
43 zo zeer: Hebr.: מִשְׁפָּחָה, niet vermenigvuldigd tot de kinderen van Juda toe.
44 zij woonden: Zie Joz. 19:2, waar deze steden ook genoemd staan, alhoewel in de namen derzelver wat verandering valt.
45 *totdat David:* Anders: *zolang als David regeerde*. Versta dit zo, t.w. zolang als David en zijn nakomelingen regeerden, en het koninkrijk Juda nog stond, nl. tot de Babylonische wegvoering; maar als dat is verstoord geworden, zo zijn ook de nakomelingen van Simeon [die in de stam van Juda woonden] uit hun woningen verstoord en verdreven.
46 T.w. onbemuurde. Anders kan men het voorgaande dus nemen: En naast haar dorpen waren Etham en, enz. vijf steden.

37 En Ziza, de zoon van Sifeï, de zoon van Allon,
de zoon van Jedaja, de zoon van Simri, de zoon
van Semaja;
38 [47]Deze [48]kwamen tot namen, waren vorsten
in hun huisgezinnen, en de [49]huisgezinnen van
hun vaders braken uit in menigte.
39 En zij gingen tot aan de ingang van [50]Gedor
tot het oosten [51]van het dal, om weide te zoeken
voor hun schapen.
40 En zij vonden vette en goede weide, en een
land, [52]wijd van begrip, en stil, en gerust; want
[53]die van Cham woonden daar te voren.
41 Deze nu, die met namen beschreven zijn,
kwamen in de dagen van Hizkia, de koning van
Juda, en zij sloegen [54]de tenten en woningen van
degenen, die daar gevonden werden; en zij [55]ver-
banden [56]hen, tot op deze dag; en zij woonden
aan hun plaats, want daar was weide voor hun
schapen.
42 Ook gingen uit hen, te weten uit de kinde-
ren van Simeon, vijfhonderd mannen, tot het ge-
bergte van Seïr; en Pelatja, en Nearja, en Refaja,
en Uzziël, de zonen van Iseï, waren hun tot
hoofden.
43 En zij sloegen [57]de overigen van de ontkome-
nen onder de Amalekieten, en zij woonden daar
tot op deze dag.

HOOFDSTUK V

De zonen en nakomelingen van Ruben, tot aan de Babylonische gevangenschap, vs. 1 enz. Hun oorlogen tegen de Hagarenen, 10. De woningen en de voornaamste mannen van de stam Gad, 11. Het getal van de Rubenieten, Gadieten en de halve stam Manasse, die ten strijde trokken, 18. Hun oorlogen tegen de Hagarenen, 19. Hun overwinning over hen, 20. Woonplaatsen van de halve stam Manasse, 23. hun voortreffelijkste mannen, 24. Die drie stammen worden gevankelijk naar Assyrië weggevoerd vanwege hun zonden, 25.

De stam Ruben

DE kinderen van Ruben nu, de eerstgeborene
van Israël; (want hij was de eerstgeborene;
maar omdat hij het bed van zijn vader [1]ontheiligd had, werd zijn [2]eerstgeboorte gegeven aan
de kinderen van Jozef, de zoon van Israël; maar
niet zo, dat hij zich in het geslachtsregister naar
de eerstgeboorte rekenen mocht;
2 Want [3]Juda werd machtig onder zijn broers,
en die tot een voorganger was, was [4]uit hem;
maar [5]de eerstgeboorte was van Jozef.)
3 De kinderen van Ruben, de eerstgeborene
van Israël, zijn [a]Hanoch en Pallu, Hezron en
Charmi.
4 De kinderen van Joël: zijn zoon Semaja; zijn
zoon Gog; zijn zoon Simeï;
5 Zijn zoon Micha; zijn zoon Reaja; zijn zoon
Baäl;
6 Zijn zoon Beera, die [6]Tiglath-Pilneser, de ko-
ning van Assyrië, als gevangene wegvoerde; [7]hij
was de vorst van de Rubenieten.
7 Voor wat betreft [8]zijn broers in hun
huisgezinnen, als zij naar hun afstamming in de
geslachtsregisters [9]gesteld werden; de hoofden
zijn geweest Jehiël en Zecharja,
8 En Bela, de zoon van Azaz, de zoon van Sema,
de zoon van [10]Joël, die woonde te Aroër, en tot
aan Nebo, en Baäl-Meon,
9 En hij woonde tegen het oosten, tot [11]de in-
gang van de woestijn, van de rivier Frath af;
want [12]hun vee was veel geworden in het land
van Gilead.
10 En in de dagen van [13]Saul voerden zij strijd
tegen de [14]Hagarenen, [15]die vielen door hun

47 T.w. die vanaf vs. 34 af tot vs. 38 genoemd staan.

48 *kwamen tot namen:* D.i. zij zijn vermaarde mannen geworden.

49 *huisgezinnen van hun vaderen:* D.i. zij werden grotelijks vermenigvuldigd.

50 Anders: *Gedera, of, Giderothaïm*; Joz. 15:36.

51 *van het dal:* Versta hier, dat dal, dat van Efes Dammin reikte tot Ekron toe; gelijk af te nemen is uit 1 Sam. 17:1, 17:52.

52 *wijd van begrip:* Hebr.: שְׁטֻטַת, *wijd van handen.*

53 die van Cham: Dit woord hier bij gezet, om te tonen dat de Israëlieten recht en reden hadden deze steden in te nemen en de oude inwoners daaruit te drijven, t.w. omdat de nakomelingen van de vervloekte Cham die hadden ingenomen. Zie van Cham Gen. 9:25.

54 T.w. de tenten van de Chamieten, en versta hier de inwoners van de tenten en van de woningen.

55 *verbanden hen:* D.i. zij roeiden hen uit, als wat van God verbannen is.

56 *tot op deze dag:* T.w. in welke dit beschreven is; versta, tot de tijden van Ezra, die dit boek beschreven heeft, omtrent welke tijd het rijk van David en zijn nakomelingen een einde genomen heeft. Zie de aantekening boven, vs. 31.

57 *de overigen:* T.w. die, die overgebleven en ontslopen waren, toen hen Saul uitroeide, 1 Sam. 14:48. En die daarna ook Davids handen ontkomen waren, 2 Sam. 8:12.

1 *ontheiligd had:* T.w. beslapende Bilha zijn vaders bijwijf, Gen. 35:22. Zie Gen. 49:4.

2 D.i. het recht, dat de eerstgeborene had boven zijn broers, genietende dubbele portie of deel in het erfgoed, Deut. 21:17. Dit werd Jozef en zijn zonen gegeven, want in de uitdeling van het land Kanaän zijn Efraïm en Manasse naast de andere stammen in het lot gesteld, om hun deel te hebben. Zie van Jozef Gen. 48:22, en van zijn zonen, Gen. 48:5.

3 Van de heerlijkheid en treffelijkheid van Juda, zie Gen. 49:8, enz.

4 *uit hem:* Anders: *hij werd tot een voorganger voor, of, boven hem*; t.w. boven Jozef. Of: aangaande de voorganger was hij meer dan hij; t.w. dan Jozef. Eerst zijn de koningen, daarna de vorsten of regenten van het land, uit de stam van Juda, uit de huize Davids geweest, tot de tijden van Herodes, als de Silo gekomen is; Gen. 49:10.

5 *de eerstgeboorte:* T.w. zoveel de dubbele portie van de goederen aanging, gelijk vs. 1 gezegd is. Zie Gen. 48:5, en Gen. 49:22, enz.

– *a* Gen. 46:9; Ex. 6:13; Num. 26:5.

6 Hij wordt ook Tiglath-Pileser genoemd 2 Kon. 15:29, en 2 Kon. 16:7.

7 hij was de vorst: Te weten, Joël, die de zoon Hanoch, de eerstgeborene van Ruben, schijnt geweest te zijn, en daarom vorst van de Rubenieten.

8 *zijn broers:* T.w. Hanochs broers, die vs. 3 uitgedrukt werden.

9 Zie onder, vs. 17.

10 die woonde: Versta dit van Bela, of van zijn geslacht, of in het algemeen van Ruben en zijn nakomelingen. Zie Joz. 13:15, 13:16, waar Rubens erfdeel ook beschreven wordt.

11 *de ingang:* D.i. van de rivier Eufraat tot aan de Jordaan.

12 *hun vee:* T.w. van de broers van Joël, waarvan vs. 7 gesproken is.

13 Hebr.: *maakten, of, deden.*

14 Deze zijn Ismaëlieten geweest, en worden Hagarenen genoemd omdat zij van Hagar de dienstmaagd van Abraham, Ismaëls moeder, afkomstig waren.

15 die vielen: Te weten, de Hagarenen.

hand; en [16]zij woonden in hun tenten tegen de hele oostzijde van Gilead.

De stammen Gad en half Manasse

11 De kinderen van Gad nu woonden tegen hen over, in [b]het land van Basan, tot Salcha toe.

12 Joël was het hoofd; en Safam de tweede; maar Jaenai en Safat [17]bleven in Basan.

13 Hun broers nu, naar hun vaderlijke huizen, waren Michaël, en Mesullam, en Seba, en Jorai, en Jachan, en Zia, en Heber: zeven.

14 [18]Deze zijn de kinderen van Abihaïl, de zoon van Huri, de zoon van Jaroah, de zoon van Gilead, de zoon van Michaël, de zoon van Jesisai, de zoon van Jahdo, de zoon van Buz.

15 Ahi, de zoon van Abdiël, de zoon van Guni, was het hoofd van het huis van hun vaders.

16 En zij woonden in Gilead, in Basan, en [19]in haar bijbehorende plaatsen, en in al de voorsteden van [20]Saron, tot aan hun uitgangen.

17 Deze allen zijn naar hun geslachtsregisters geteld, in de dagen [21]van Jotham, de koning van Juda, en in de dagen [22]van Jerobeam, de koning van Israël.

18 Van de kinderen van Ruben, en van de Gadieten, en van de halve stam van Manasse, van de strijdbaarste mannen, schild en zwaard dragende, en de [23]boog spannende, en ervaren in de oorlog, waren vier en veertig duizend zevenhonderd en zestig, uitgaande in het leger.

19 En zij voerden strijd tegen de Hagarenen, en [24]tegen Jethur, en Nafis, en Nodab.

20 Maar zij [25]werden geholpen [26]tegen hen, en de Hagarenen werden in hun hand gegeven, en allen, die met hen waren; omdat zij tot God riepen in de oorlog, zo liet Hij Zich van hen verbidden, omdat zij op Hem vertrouwden.

21 En zij voerden hun vee als gevangene weg; van hun kamelen vijftig duizend, en tweehonderd en vijftig duizend schapen, en twee duizend ezels, en honderd duizend zielen van de mensen.

22 Want er vielen vele [27]verwonden, omdat de strijd [28]van God was; en zij woonden in hun plaats, totdat zij [29]als gevangene weggevoerd werden.

23 De kinderen nu van de halve stam van Manasse woonden in dat land. Zij werden vermenigvuldigd van Basan tot aan Baäl-Hermon, en Senir, [30]en de berg Hermon.

24 Deze nu waren de hoofden van hun vaderlijke huizen, te weten: Hefer, en Jisei, en Eliël, en Azriël, en Jeremia, en Hodavja, en Jahdiël; mannen sterk van kracht, mannen van naam, hoofden van de huizen van hun vaders.

De wegvoering van de Overjordaanse stammen

25 Maar zij hebben tegen de God van hun vaders overtreden, en de goden van de volken van het [31]land nagehoereerd, die God voor hun aangezichten had vernietigd.

26 [32]Zo verwekte de God van Israël de geest van Pul, de koning van Assyrië, en de geest van Tiglath-Pilneser, de koning van Assyrië, die voerde hen als gevangene weg, te weten de Rubenieten, en de Gadieten, en de halve stam van Manasse; en [33]hij bracht hen te Halah, en Habor, en Hara, en aan de rivier Gozan, [34]tot op deze dag.

HOOFDSTUK VI

De zonen van Levi, vs. 1 enz. de nakomelingen van de hogepriesters van Aäron tot de wegvoering naar Babylon, 3. De nakomelingen van Gerson, Merari en Kahath, 16. De zangers, naar de ordening van David, 31. De bedieningen van Aäron en zijn nakomelingen tot aan Ahimaäz, 49. De woningen van de nakomelingen van Aäron, 54. De steden van de Kahathieten, 66. en van de Gersonieten, 71. en van de Merarieten, 77.

De zonen van Levi en de hogepriesters

D[a]E kinderen van Levi waren [1]Gerson, Kahath en Merari.

2 De kinderen van Kahath nu waren Amram, [2]Jizhar, en Hebron, en Uzziël.

3 En de kinderen van Amram waren Aäron, en Mozes en Mirjam; en de kinderen van Aäron waren [3]Nadab en Abihu, [4]Eleazar en [5]Ithamar.

4 En Eleazar verwekte Pinehas, Pinehas verwekte Abisua;

16 zij woonden: Te weten, de Israëlieten. – *b* Joz. 13:24.

17 *bleven:* T.w. om hun eigen gebied te beschermen, terwijl hun broers de krijg voerden.

18 *Deze zijn de kinderen van Abihail:* T.w. die, van welke straks gesproken is, vs. 13.

19 *in haar onderhorige:* D.i. in de kleine steden, dorpen en vlekken, behorende onder de grote steden. Hebr.: בְּנֹתֶיהָ, dochters.

20 Waar goede weide was. Dit Saron was in Gilead gelegen. Zie van een ander Saron in Efraïm, Hoogl. 2:1.

21 Toen hij het koninkrijk als stadhouder van zijn vader bediende, omdat zijn vader van melaatsheid geslagen was; 2 Kon. 15:5.

22 Versta hier, Jerobeam, de tweede van die naam, de zoon van Joas, 2 Kon. 13:13, en 2 Kon. 14:23; want Jerobeam, de zoon van Nebat, was al lang dood.

23 *boog spannende:* Zie de aantekening onder, 1 Kron. 8:40.

24 *Jethur, en Nafis, en Nodab:* Zie van deze Gen. 25:15, waar te zien is dat zij Ismaëlieten geweest zijn.

25 *werden geholpen:* T.w. van God, vs. 22.

26 *tegen hen:* T.w. tegen de Hagarenen.

27 D.i. die dodelijk verwond zijnde, van de kwetsuur stierven.

28 *van God was:* D.i. God streed voor hen tegen hun vijanden.

29 T.w. naar Assyrië. Zie 2 Kon. 17:6, en 2 Kon. 15:29.

30 en de berg Hermon: Zie Deut. 3:9.

31 T.w. met menigerlei schrikkelijke afgoderij, gelijk verhaald wordt 2 Kon. 17:7, enz.

32 Zo verwekte: Zie 2 Kon. 15:19.

33 hij bracht hen te Halah: Versta dit van de eerste wegvoering, waarvan 2 Kon. 15:29; maar 2 Kon. 17:6 wordt verhaald de laatste wegvoering door Salmanasser.

34 *tot op deze dag:* D.i. daar zijn zij tot op deze dag. Versta, dat deze wegvoering duurde tot op die dag, of dat zij daar woonden tot op die dag, in welke dit geschreven is.

– *a* Gen. 46:11; Ex. 6:15; Num. 26:57; 1 Kron. 23:6.

1 Hij wordt vs. 16 en elders Gersom genoemd.

2 Onder, vs. 22, wordt hij Amminadab genoemd.

3 Deze twee werden door de Heer gedood, omdat zij vreemd vuur in hun reukpannen gebruikten; Lev. 10:1.

4 Deze twee werden door de Heer gedood, omdat zij vreemd vuur in hun reukpannen gebruikten; Lev. 10:1.

5 Eleazar is zijn vader Aäron in het hogepriesterambt gevolgd.

5 En Abisua verwekte Bukki, en Bukki verwekte Uzzi;
6 En Uzzi verwekte Zerahja, en Zerahja verwekte Merajoth;
7 En Merajoth verwekte Amarja, en Amarja verwekte Ahitub;
8 En Ahitub verwekte [b]Zadok, en Zadok verwekte Ahimaäz;
9 En Ahimaäz verwekte Azarja, en Azarja verwekte Johanan;
10 En Johanan verwekte [6]Azarja. [7]Hij is het, die het priesterambt bediende [8 9]in het huis, dat Salomo te Jeruzalem gebouwd had.
11 En Azarja verwekte Amarja, en Amarja verwekte Ahitub;
12 En Ahitub verwekte Zadok, en Zadok verwekte [10]Sallum;
13 En Sallum verwekte Hilkia, en Hilkia verwekte [11]Azarja;
14 En Azarja verwekte Seraja, en Seraja verwekte [12]Jozadak;
15 En Jozadak ging mee, als YHWH Juda en Jeruzalem als gevangene wegvoerde door de hand van [13]Nebukadnezar.

De huisgezinnen van Gerson, Kahath en Merari

16 Zo zijn dan de kinderen van Levi: [c]Gerson, Kahath en Merari.
17 En dit [14]zijn de namen van de zonen van Gerson: Libni en Simeï.
18 En de kinderen van Kahath waren Amram, en Jizhar, en Hebron, en Uzziël.
19 De kinderen van Merari waren Maheli en Musi. En dit zijn de huisgezinnen van de Levieten, naar hun vaders.
20 Van Gerson: zijn zoon was Libni; zijn zoon Jahath; zijn zoon [15 16]Zimma;
21 Zijn zoon Joah; zijn [17]zoon Iddo; zijn zoon Zerah; zijn [18]zoon [19 20]Jeathrai.
22 De kinderen van Kahath waren: zijn zoon Amminadab; zijn zoon Korah; zijn zoon [d 21]Assir;
23 Zijn zoon Elkana; en zijn zoon Ebjasaf; en zijn zoon Assir;
24 Zijn zoon Tahath; zijn zoon Uriël; zijn [22]zoon Uzzia, en [23]zijn zoon [24]Saul.
25 De kinderen van Elkana nu waren Amasia en [25]Ahimoth.
26 Elkana; diens zoon was Elkana; [26]zijn zoon was Zofai; en [27]zijn zoon was [28]Nahath;
27 Zijn zoon Eliab; zijn zoon Jeroham; zijn zoon [29]Elkana.
28 De zonen van Samuël nu waren deze: zijn eerstgeborene was [30]Vasni, daarna [31]Abia.
29 De kinderen van Merari waren Maheli; zijn zoon Libni; zijn zoon Simeï; zijn zoon Uzza;
30 Zijn zoon Simea; zijn zoon Haggija; zijn zoon Asaja.

De zangers en hun ambt

31 Deze nu zijn het, die David gesteld heeft tot het ambt van het gezang in het huis van YHWH, [33]nadat de ark tot [32]rust gekomen was.
32 En zij dienden voor de tabernakel van de tent van de samenkomst met gezangen, totdat Salomo het huis van YHWH te Jeruzalem bouwde; en zij stonden [34]naar hun wijze in hun ambt.
33 Deze nu zijn ze, die daar stonden met hun zonen; [35]van de zonen van de Kahathieten, Heman [36 37]de zanger, de zoon van Joël, de zoon van Samuël,
34 De zoon van Elkana, de zoon van Jeroham, de zoon van Eliël, de zoon van Toah,
35 De zoon van Zuf, de zoon van Elkana, de zoon van Mahath, de zoon van Amasai,
36 De zoon van Elkana, de zoon van Joël, de zoon van Azarja, de zoon van Zefanja,
37 De zoon van Tahath, de zoon van Assir, de zoon van Ebjasaf, de zoon van [38]Korah,
38 De zoon van Jizhar, de zoon van Kahath, de zoon van Levi, de zoon van Israël.

– *b* 2 Sam. 8:17; 2 Sam. 15:27.
6 Enige menen dat hij is dezelfde man, die 2 Kron. 11:4 genoemd wordt de hogepriester Jojada. Zie van de grote ijver van deze man, 2 Kon. 11:17.
7 Deze houden sommigen dezelfde geweest te zijn, die zich de koning Uzia tegenstelde; 2 Kron. 26:17.
8 Hij is het: Dit verstaan enige van Johanan, anderen van Azaria, tot zijn eer, omdat hij zich tegen de koning Uzia stelde.
9 *in het huis:* T.w. in het huis van YHWH; d.i. in de tempel.
10 Anders genoemd Mesullam; 1 Kron. 9:11.
11 Zie 2 Kon. 22:4.
12 Seraja was hogepriester toen Nebukadnezar Jeruzalem innam, vanwaar hij gevankelijk weggevoerd is naar Ribla, waar Nebukadnezar hem deed doden, 2 Kon. 25:18, 25:21; Jer. 52:24, 52:27. Ezra de schriftgeleerde [die men meent dat deze boeken geschreven heeft] was zijn zoon. Zie Ezra 7:1.
13 D.i. de inwoners van Juda en Jeruzalem.
– *c* Ex. 6:16; idem v. 17.
14 *zijn de namen:* Zie Ex. 6:16.
15 *Van Gerson:* Anders: *aangaande Gersom.*
16 Hij is geweest zoonszoon van Jahath, want Simeï was vader van Zamma, vs. 42.
17 Hij wordt Ethan genoemd, vs. 42.
18 vs. 41 wordt hij Adaja genoemd.
19 Hij wordt onder, vs. 41, Ethni genoemd.
20 D.i. neef; hij was eigenlijk te spreken de zoon van Simeï; onder, vs. 42.
– *d* Ex. 6:23.
21 Dit was die Korach, die met Dathan en Abiram tegen Mozes rebelleerde.
22 Onder, vs. 36, wordt hij Zefanja genoemd, of Zofonja.
23 Anders: *Azaria, vs.* 36.
24 Anders: *Joël*; onder, vs. 36.
25 T.w. van de zoon van Saul.
26 Versta hierop: Die zoon van Amasai was.
27 Anders: *Zuf, vs.* 35, en 1 Sam. 1:1.
28 Toah, vs. 34, en Tochu, 1 Sam. 1:1.
29 vs. 34, Eliël.
30 Versta hierbij: Zijn zoon was Samuël; waarvan in vs. 28.
31 Joël genoemd, vs. 33, en 1 Sam. 8:2.
33 *nadat de ark:* Hebr.: בָּן, *na de rust van de ark*; d.i. nadat de ark van het verbond in Davids huis gebracht was, 2 Sam. 6:17, want tevoren werd zij van de ene plaats in de andere gebracht.
32 *tot het ambt:* Hebr.: בָּן, *aan de hand van de zang van het huis van YHWH.*
34 *naar hun wijze:* D.i. naar de order, die hun verordineerd was.
35 *Deze nu zijn ze:* T.w. Heman, Asaf en Jeduthun, die als opperzangmeesters gesteld waren over de andere zangers, die in vier en twintig orden of beurten door David zijn onderscheiden; 1 Kron. 25:9, enz.
36 *van de zonen van de Kahathieten:* D.i. van de nakomelingen.
37 *de zanger:* D.i. opperzangmeester.
38 Hij wordt, Ex. 6:23, Abiasaf genoemd.

39 En zijn broer Asaf stond aan zijn
rechterzijde; Asaf was de zoon [39]van Berechja, de
zoon van [40]Simea,
40 De zoon van Michaël, de zoon van Baeseja,
de zoon van Malchija,
41 De zoon van Ethni, de zoon van Zerah, de
zoon van Adaja,
42 De zoon van Ethan, de zoon van Zimma, de
zoon van Simeï,
43 De zoon van Jahath, de zoon van Gerson, de
zoon van Levi.
44 Hun broers nu, de kinderen van Merari,
stonden aan de linkerzijde, namelijk [41]Ethan, de
zoon van Kisi, de zoon van Abdi, de zoon van
[42]Malluch,
45 De zoon van Hasabja, de zoon van Amazia,
de zoon van Hilkia,
46 De zoon van Amzi, de zoon van Bani, de zoon
van Semer,
47 De zoon van Maheli, de zoon van Musi, de
zoon van Merari, de zoon van Levi.

De dienst van de Levieten en de priesters

48 Hun broers nu, [43]de Levieten, waren [44]gege-
ven tot allerlei dienst van de tabernakel van het
huis van [45]God.
49 [e]Aäron nu en zijn zonen rookten op het al-
taar van het brandoffer, en op het reukaltaar,
zijnde besteld tot al [46]het werk van het heilige
van de heiligen, en om over [47]Israël verzoening
te doen, naar alles wat Mozes, de knecht van
God, geboden [48]had.
50 Dit nu zijn de kinderen van Aäron: Eleazar,
was zijn zoon; [49]Pinehas zijn zoon; Abisua zijn
zoon;
51 Bukki zijn zoon; Uzzi zijn zoon; Serahja zijn
zoon;
52 Merajoth zijn zoon; Amarja zijn zoon; Ahi-
tub zijn zoon;
53 Zadok zijn zoon; Ahimaäz zijn zoon.

De woonsteden van de Levieten

54 En dit waren hun woningen, naar hun
kastelen, in hun gebied, namelijk van de
zonen van Aäron, van het huisgezin van de
Kahathieten, want dat [50]lot [51 52]was voor hen.
55 En zij gaven hun Hebron, in het land van
Juda, en [53 54]haar voorsteden daaromheen.
56 Maar het veld van de stad, en haar dorpen,
[f]gaven zij Kaleb, de zoon van Jefunne.
57 En de kinderen van Aäron gaven zij ste-
den van Juda, de vrijstad Hebron, en Libna en
haar voorsteden, en Jattir en [55]Esthemoa, en haar
[56]voorsteden,
58 En Hilen en haar voorsteden, en Debir en
haar [57]voorsteden,
59 En Asan en haar voorsteden, en Beth-Semes
en haar [58]voorsteden.
60 Van de stam van Benjamin nu: Geba en haar
voorsteden, en Allemeth en haar voorsteden, en
Anathoth en haar voorsteden. Al hun steden, in
hun huisgezinnen, waren [59 60]dertien steden.
61 Maar de kinderen van Kahath, die overge-
bleven waren, hadden van het huisgezin van de
stam, uit de halve stam van half Manasse, bij het
lot, tien steden.
62 En de kinderen van Gerson, naar hun
huisgezinnen, hadden van de stam van
Issaschar, en van de stam van Aser, en van de
stam van Nafthali, en van de stam van Manasse
in Basan, dertien steden.
63 De kinderen van Merari, naar hun
huisgezinnen, hadden van de stam van Ruben,
en van de stam van Gad, en van de stam van
Zebulon, bij het lot, twaalf steden.
64 Zo gaven de Israëlieten aan de Levieten deze
steden en haar voorsteden.
65 En zij gaven ze bij het lot, van de stam van
de kinderen van Juda, en van de stam van de kin-
deren van Simeon, en van de stam van de kinde-
ren van Benjamin, deze steden, die zij bij namen
noemden.

De steden van de overige Levietengeslachten

66 Aan de overigen nu, uit de huisgezinnen van
de kinderen van Kahath, vielen steden van [61]hun
gebied ten deel, van de stam van Efraïm.

39 *Asaf stond:* Versta dit zo, dat deze Asaf geweest is de broer, d.i. de bloedverwant van Heman, waarvan vs. 33 gesproken wordt, en wiens voorouders tot hiertoe verhaald zijn. Deze Heman nu stond met de zijnen, als hij zijn ambt bediende, in het midden. Asaf stond aan de rechterhand van Heman in de bediening van zijn ambt, gelijk de nakomelingen van Merari tot zijn linkerhand stonden, vs. 44.

40 Hebr.: *Berechijahu.*

41 *broers nu:* D.i. neven.

42 Hij wordt Jeduthun genoemd, 1 Kron. 9:16, en 1 Kron. 25:6, en 2 Kron. 35:15; Ps. 62:1, en Ps. 77:1.

43 D.i. neven, verwanten, gelijk boven, vs. 44, enz.

44 *de Levieten:* T.w. de overige Levieten, die geen zangers waren.

45 D.i. besteld of verordineerd.

– *e* Ex. 30:7; idem v. 8; idem v. 10; Num. 4:16; Num. 7:10; Num. 18:1.

46 *zijn zonen:* En ook degenen, die van de huize Aärons hun in het priesterambt gevolgd zijn. En daarom worden in de volgende verzen gesteld de hogepriesters van Aäron af tot op Zadok, die ten tijde van David en Salomo hogepriester werd; 1 Kron. 29:22.

47 *het werk:* D.i. dat in het heilige van de heiligen moest gedaan worden, dat was het binnenste van de tabernakel, waar niemand mocht ingaan dan alleen de hogepriester. Hier stond de ark van het verbond.

48 D.i. het volk van Israël. Zie Lev. 16.

49 *Pinehas zijn zoon:* T.w. Eleazars, die naast voorgaat, en versta dit ook zo van de volgende, tot op de tijden Davids toe.

50 *hun woningen:* Zie Joz. 21:13. Daar worden de steden genoemd, die hun tot woningen gegeven zijn, hoewel de namen wat veranderd zijn, gelijk zulks door langheid van tijden meermalen gebeurt.

51 dat lot: D.i. de woning, bij het lot hun toegevallen, was daar. Anders: die loten; t.w. die in de volgende verzen beschreven worden.

52 *was voor hen:* Hebr.: מִגְרָשָׁי, *was hun.*

53 zij gaven: Te weten, de kinderen van Israël. Anders: men gaf hun.

54 *haar voorsteden:* Versta hierbij, met de akkers en weiden daar rondom naast gelegen, om zichzelven en hun beesten te voeden. En zo in het volgende.

– *f* Joz. 21:12.

55 Anders genoemd Kiriath-Arba, Joz. 21:11.

56 Anders: *Estemo, Joz.* 15:50.

57 Anders: *Holon, Joz.* 21:15.

58 Anders: *Ain, Joz.* 21:16.

59 Anders: *Almon, Joz.* 21:18.

60 *dertien steden:* Hier worden er maar elf genoemd, daar ontbreken er twee, nl. Jutta en Gibeon, die Joz. 21:16, 21:17 genoemd staan.

61 hun landpale: Die tot hun landpale behoorden.

67 Want zij gaven [62]hun van de vrijsteden, Sichem en haar voorsteden op het gebergte van Efraïm, en Gezer en haar [63]voorsteden,
68 En Jokmeam en haar voorsteden, en Beth-Horon en haar [64]voorsteden,
69 En Ajalon en haar voorsteden, en Gath-Rimmon en haar [65]voorsteden.
70 En uit de halve stam van Manasse: Aner en haar voorsteden, en [66]Bileam en haar voorsteden. De huisgezinnen van de overige kinderen van Kahath hadden deze [67]steden:
71 De kinderen van Gerson hadden van de huisgezinnen van de halve stam van Manasse: Golan in Basan en haar voorsteden, en Astharoth, en haar [68]voorsteden.
72 En van de stam van Issaschar: Kedes en haar voorsteden, Dobrath en haar [69]voorsteden,
73 En Ramoth en haar voorsteden, en [70]Anem en haar [71]voorsteden.
74 En van de stam van Aser: Masal en haar voorsteden, en Abdon en haar [72]voorsteden,
75 En Hukok en haar voorsteden, en Rehob en haar [73]voorsteden.
76 En van de stam van Nafthali: Kedes in Galilea, en haar voorsteden, en Hammon en haar voorsteden, en [74]Kirjathaim en haar [75]voorsteden.
77 De overige kinderen van Merari hadden van de stam van Zebulon: Rimmono en haar voorsteden, Thabor en haar [76]voorsteden;
78 En aan de overzijde van de Jordaan tegen Jericho, tegen het oosten aan de Jordaan, van de stam van Ruben: Bezer in de woestijn, en haar voorsteden, en Jahza en haar voorsteden,
79 En Kedemoth en haar voorsteden, en Mefaath en haar voorsteden;
80 En van de stam van Gad: Ramoth in Gilead, en haar voorsteden, en Mahanaim en haar voorsteden,
81 En Hesbon en haar voorsteden, en Jaëzer en haar voorsteden.

HOOFDSTUK VII

Geslachtsregister van Issaschar, vs. 1 enz. van Benjamin, 6. van Naftali, 13. van Manasse, 14. van Efraïm, 20. van Aser, 30.

Geslachtsregisters van de noordelijke stammen

DE kinderen [a]van Issaschar waren Thola en Pua, [1]Jasib en Simron; vier.
2 De kinderen van Thola nu waren Uzzi, en Refaja, en Jeriël, en Jachmai, en Jibsam, en Samuël; hoofden van de huizen van hun vaders, van Thola, strijdbare helden in hun generaties; hun getal was [2]in de dagen van David twee en twintig duizend en zeshonderd.
3 En de kinderen van Uzzi waren Jizrahja; en de kinderen van Jizrahja waren Michaël, en Obadja, en Joël, en Jisia; deze vijf waren al samen hoofden.
4 En met hen naar hun geslachten, naar hun vaderlijke huizen, waren de hopen van de legers zes en dertig duizend; want zij [3]hadden vele vrouwen en kinderen.
5 En hun broers, in alle huisgezinnen van Issaschar, strijdbare helden, waren zeven en tachtig duizend, zij allen in geslachtsregisters gesteld zijnde.

De zonen van Benjamin

6 [b]De kinderen van Benjamin waren Bela, en Becher, en Jediael; drie.
7 En de kinderen van Bela waren Ezbon, en Uzzi, en Uzziël, en Jerimoth, en Iri; vijf hoofden in de huizen van de vaders, strijdbare helden; die, in geslachtsregisters gesteld zijnde, waren twee en twintig duizend en vier en dertig.
8 De kinderen van Becher nu waren Zemira, en Joas, en Eliëzer, en Eljoënai, en Omri, en Jeremoth, en Abija, en Anathoth, en Alemeth; deze allen waren kinderen van Becher.
9 Deze nu in geslachtsregisters gesteld zijnde, naar hun geslachten, hoofden van de huizen van hun vaders, strijdbare helden, waren twintig duizend en tweehonderd.
10 De kinderen van Jediael nu waren Bilhan; en de kinderen van Bilhan waren Jeüs en Benjamin, en Ehud, en Chenaäna, en Zethan, en Tharsis, en Ahi-sahar.
11 Alle deze waren kinderen van Jediael, tot familiehoofden, [4]strijdbare helden, zeventien duizend en tweehonderd, uitgaande in het leger ten strijde.

62 zij gaven: Te weten, de Efraïmieten.
63 T.w. de overige huisgezinnen van de kinderen van Kehath.
64 Enige menen dat zij Joh. 21:22, Kibzaïm genoemd wordt.
65 Ajalon behoorde tot de stam van Dan. Boven de twee steden, in vs. 69 genoemd, gaf men hun nog twee steden van de stam van Dan, t.w. Elteke en Gibeton, Joz. 21:23.
66 Enige menen dat dit dezelfde stad is, die Joz. 21:25 genoemd wordt Taënach.
67 Anders: *Gath-Rimmon, Joz.* 21:25, en Ibleam, Joz. 17:11.
68 Anders Beëstera, Joz. 21:27.
69 Anders: *Kisjon*; Joz. 21:28.
70 Anders: *Remeth, Joz.* 19:21, en Jarmuth, Joz. 21:29.
71 Enige menen dat dit dezelfde stad is, die En-Gannim genoemd wordt; Joz. 21:29.
72 Anders: *Miseal*; Joz. 21:30.
73 Anders: *Helkath*; Joz. 21:31.
74 Anders: *Hammoth-Dor*; Joz. 21:32.
75 Anders: *Kartan*; Joz. 21:32, zo enige menen.
76 En nog twee andere steden van de stam Zebulons, gelijk te zien is Joz. 21:34, 21:35.
– *a* Gen. 46:13; Num. 26:23.
1 Hij wordt Job genoemd, Gen. 46:13.
2 *in de dagen van David:* T.w. als David het volk door Joab deed tellen, 2 Sam. 24:1. Anderen verstaan dit van de ordening, die ten tijde van David over het gehele leger van de Israëlieten gemaakt is geweest, 1 Kron. 27:1.
3 *hadden vele vrouwen en kinderen:* Hebr.: בָּנִים, *zij vermenigvuldigden de vrouwen en de kinderen.*
– *b* Gen. 46:21; Num. 26:38; 1 Kron. 8:1.
4 van de vaderen: D.i. van de vaderlijke geslachten.

12 Daartoe [5]Suppim en Huppim [6]waren kinderen van Ir, en Husim, kinderen van [7]Aher.

De zonen van Nafthali

13 De kinderen van Nafthali waren Jahziël, en Guni, en Jezer, en Sallum, kinderen van [8]Bilha.

De zonen van Manasse

14 De [9]kinderen van Manasse waren Asriël, die de vrouw van Gilead baarde; maar zijn bijvrouw, de Syrische, baarde [10]Machir, de vader van Gilead.

15 Machir nu nam tot een vrouw de zus van Huppim en Suppim, en haar naam was Maächa; en de naam van de tweede was Zelafead. Zelafead nu had [11]dochters.

16 En Maächa, de huisvrouw van Machir, baarde een zoon, en zij noemde zijn naam Peres, en de naam van zijn broer was Seres, en zijn zonen waren Ulam en Rekem.

17 De [12]kinderen van Ulam nu waren [13]Bedan; deze zijn de kinderen van Gilead, de zoon van Machir, de zoon van Manasse.

18 Wat betreft nu [14]zijn zus Molecheth, zij baarde Ishod, en Abiëzer, en [15]Mahela.

19 De kinderen van Semida nu waren Ahjan, en Sechem, en Likhi, en Aniam.

De zonen van Efraïm

20 En de [c]kinderen van Efraïm waren Suthelah; en zijn zoon was Bered; en zijn zoon Tahath; en zijn zoon Elada; en zijn zoon Tahath;

21 En zijn zoon was Zabad; en zijn zoon Suthelah, en Ezer, en Elad. En de [16]mannen van Gath, die in het land geboren waren, doodden [17]hen, omdat zij afgekomen waren om hun vee te nemen.

22 [18]Daarom droeg Efraïm, hun vader, vele dagen leed; en zijn [19]broers kwamen om hem te troosten.

23 Daarna [20]ging hij in tot zijn huisvrouw, en zij werd zwanger, en baarde een zoon; en hij noemde zijn naam [21]Beria, omdat [22]zij in ellende was in zijn huis.

24 [23]Zijn dochter nu was Seëra, die bouwde het lage en het hoge Beth-horon, en Uzzen-Seëra.

25 En Refah was [24]zijn zoon, en Resef; en zijn zoon was [25]Telah; en zijn zoon Tahan;

26 [26]Zijn zoon was Ladan; zijn zoon Ammihud; zijn zoon Elisama;

27 [27]Zijn zoon was Non; zijn zoon Jozua.

28 En [28 d]hun bezitting en hun woning was Bethel, en haar [29]bijbehorende plaatsen; en tegen het oosten [30]Naäran, en tegen het westen Gezer en haar bijbehorende plaatsen; en Sichem en haar bijbehorende plaatsen, tot [31]Gaza toe, en haar bijbehorende plaatsen.

29 En aan de [32]zijden van de kinderen van Manasse was Beth-sean en haar bijbehorende plaatsen, Thaänach en haar bijbehorende plaatsen, Megiddo en haar bijbehorende plaatsen, Dor en haar bijbehorende plaatsen. In deze hebben de kinderen van Jozef, de zoon van Israël, gewoond.

De zonen van Aser

30 [e]De kinderen van Aser waren Jimna, en Jisva, en Jisvi, en Beria, en Sera, hun zus.

31 De kinderen van Beria nu waren Heber en Malchiël; hij is de vader van Birzavith.

32 En Heber verwekte Jaflet, en Somer, en Hotham, en Sua, hun zus.

33 De kinderen van Jaflet nu waren Pasach, en Bimhal, en Asvath; dit waren de kinderen van Jaflet.

34 En de zonen [33]van Semer waren Ahi en Rohega, Jehubba en [34]Aram.

35 En de kinderen van zijn broer Helem waren Zofah, en Jimna, en Seles, en Amal.

36 De kinderen van Zofah waren Suah, en Harnefer, en Sual, en Beri, en Jimra,

5 Zij worden Muppim en Huppim genoemd, Gen. 46:21. Ook Sefufam en Hufam, Num. 26:39.

6 Anders: *kinderen van de stad*; [dat is die in de stad woonden] maar Husim in een ander land, dat zo te verstaan is dat de twee eerste in een stad geboren zijn, maar de twee anderen ergens in een ander land. Hebr.: kinderen Ahers, of een zoon eens anderen [persoons, te weten Dan, Gen. 46:23, of lands]. Hoe hij bij de kinderen Benjamins hier komt geteld te worden, is onzeker.

7 Eigenlijk, neven, want Bilha was de moeder van Nafthali, die zij Jakob gebaard heeft, Gen. 30:7, 30:8.

8 Rachels maagd, Gen. 30:3, 30:4.

9 *kinderen van Manasse:* D.i. de nakomelingen van Manasse, want Asriël was eigenlijk de zoon van Gilead, de zoon van Manasse; Num. 26:29, 26:30.

10 Machir was de eerstgeboren zoon van Manasse, Joz. 17:1. Aangaande het woord vader, zie boven, 1 Kron. 2:21.

11 T.w. dochters alleen, geen zonen, Num. 27:1.

12 *kinderen van Ulam:* Hier staat kinderen, maar daar wordt maar één kind genoemd, zo ook boven, 1 Kron. 2:31, 2:34.

13 Zie de aantekening 1 Sam. 12:11.

14 *zijn zus Molecheth:* T.w. van Gilead.

15 Versta hierbij, ook Semida, uit vs. 19. Zie Num. 26:32.

– *c* Num. 26:35.

16 *mannen van Gath:* Deze waren Filistijnen, en wat hier geschreven staat, is geschied als de kinderen van Israël nog in Egypte woonden, want Efraïm, die in die tijd nog leefde, [gelijk te zien is vs. 22] is in Egypte gestorven. Zie Hand. 7:15, 7:16.

17 *omdat zij:* Anders: *als zij, t.*w. de Gethieten.

18 T.w. omdat zijn kinderen gedood waren.

19 D.i. zijn bloedvrienden, of familie, want Efraïm had maar één broer, te weten Manasse.

20 hij in tot zijn huisvrouw: Te weten, opdat hij opnieuw kinderen mocht krijgen in de plaats van de gedoden.

21 Of: *Bria, d.*i. in het kwaad, of in het ongeluk, of in jammer.

22 zij in ellende was: Te weten, omdat de Filistijnen van Gath hun zonen hadden doodgeslagen.

23 *Zijn dochter:* T.w. Beria's dochter.

24 *zijn zoon:* T.w. Beria's zoon.

25 *zijn zoon:* T.w. Refahs zoon.

26 Hij was de overste of vorst van de stam Efraïms, als de Israëlieten in de woestijn door Mozes gemonsterd werden, in het begin van het tweede jaar nadat zij uit Egypte getogen waren. Zie Num. 1:1, 1:10.

27 *Zijn zoon was Non:* Anders: *Nun, Num.* 13:16.

28 *hun bezitting:* T.w. van de Efraïmieten.

– *d* Joz. 16:1.

29 Hebr.: *dochters*; en zo in het volgende.

30 Anders: *Naära, Joz.* 16:7.

31 Hebr.: *Hazzah*.

32 Hebr.: *handen*. Hij wil zeggen dat Beth-Sean, enz. aan het gebied van de kinderen van Manasse lag. Zie Joz. 17:11.

– *e* Gen. 46:17; Num. 26:44.

33 Hij wordt Somer genoemd, vs. 32.

34 en Aram: Versta hier, en Aram, en Helem, uit het volgende vers.

37 Bezer, en Hod, en Samma, en Silsa, en Jithran, en Beëra.
38 De kinderen [35]van Jether nu waren Jefunne, en Pispa, en [36]Ara.
39 En de kinderen van Ulla waren Arah, en Hanniël, en Rizja.
40 Deze allen waren kinderen van Aser, hoofden van de vaderlijke [37]huizen, uitgelezen strijdbare helden, hoofden van de vorsten; en zij werden in geslachtsregisters geteld ten strijde in de oorlog; hun getal was zes en twintig duizend mannen.

HOOFDSTUK VIII

Geslachtsregister van de stam Benjamin, vs. 1 enz. en in het bijzonder de voorouders van Saul, die uit deze stam was, en zijn nakomelingen, 33.

Het geslacht van Benjamin

BENJAMIN [1]nu verwekte Bela, zijn eerstgeborene, Asbel, de tweede, en Ahrah, de derde,
2 Naho, de vierde, en Rafa, de vijfde,
3 Bela nu had deze kinderen: Addar, en Gera, en Abihud,
4 En Abisua, en Naäman, en Ahoah,
5 En Gera, en Sefufan, en Huram.
6 Deze nu zijn de kinderen van Ehud; deze waren familiehoofden van [2]de inwoners te [3]Geba, en [4]hij voerde hen over naar Manahath;
7 En Naäman, en Ahia, en Gera; deze voerde [5]hij weg; en hij verwekte Uzza en [6]Ahihud.
8 En [7]Saharaim verwekte kinderen in het land van Moab [8](nadat [9]hij hen weggezonden had) uit Husim en Baära, zijn vrouwen;
9 En uit [10]Hodes, zijn huisvrouw, verwekte hij Jobab, en Zibja, en Mesa, en Malcham,
10 En Jeüz, en Sochja, en Mirma; deze zijn zijn zonen, familiehoofden.
11 En uit Husim verwekte hij Abitub en Elpaäl.
12 De kinderen van Elpaäl nu waren Eber, en Misam, en Semed; deze heeft [11]Ono gebouwd, en Lod en haar [12]bijbehorende [13]plaatsen;
13 En Beria, en Sema; deze waren familiehoofden van de [14]inwoners te Ajalon; deze hebben [15][16]de inwoners van Gath verdreven.
14 En Ahjo, Sasak en Jeremoth,
15 En Zebadja, en Arad, en Eder,
16 En Michaël, en Jispa, en Joha waren kinderen van Beria.
17 En Zebadja, en Mesullam, en Hizki, en Heber,
18 En Jismerai, en Jizlia en Jobab, de kinderen van Elpaäl.
19 En Jakim, en Zichri, en Zabdi,
20 En Eljoënai, en Zillethai, en Eliël,
21 En Adaja, en Beraja, en Simrath waren kinderen van [17]Simeï.
22 En Jispan, en Eber, en Eliël,
23 En Abdon, en Zichri, en Hanan,
24 En Hananja, en Elam, en Antothija,
25 En Jifdeja, en Pnuël waren zonen van Sasak.
26 En Samserai, en Seharja, en Athalja,
27 En Jaäresja, en Elia, en Zichri waren zonen van Jeroham.
28 Deze waren de [18]familiehoofden, hoofden naar hun geslachten; deze woonden te [19]Jeruzalem.
29 En te Gibeon woonde [20]de vader van Gibeon; en de naam van zijn huisvrouw was Maächa.
30 En zijn eerstgeboren zoon was Abdon, daarna Zur, en Kis, en Baäl, en Nadab,
31 En Gedor, en Ahio, en Zecher.
32 En Mikloth verwekte Simea; en [21]deze woonden ook tegenover hun broers te Jeruzalem, met hun broers.

De voorouders en het huis van Saul

33 Ner nu verwekte Kis, en Kis verwekte Saul, en Saul verwekte Jonathan, en Malchi-sua, Abinadab, [22]en [23][24]Esbaäl.

35 Hij wordt vs. 36 Itran genoemd.
36 en Ara: Versta hier, en Ara, en Ulta, uit het volgende vers.
37 uitgelezene kloeke helden: Anders: pure kloeke mannen.
1 *nu verwekte Bela:* Gen. 46:21; Num. 26:38 en boven, 1 Kron. 7:6 wordt dit geslachtsregister ook verhaald, maar daar is groot onderscheid in verscheidene namen, hetzij dat verscheidenen van hen twee namen hebben gehad, gelijk in de voorgaande hoofdstukken van dit boek, en elders meer, is aangewezen; hetzij dat hier enige nakomelingen beschreven worden, die in de boven verhaalde plaatsen niet staan.
2 D.i. van de vaderlijke huizen.
3 Anders: *Gibeä-Sauls, 1 Sam.* 11:4.
4 hij voerde: Versta, dat hij alleen sommigen van deze, of alleen deze, die hier genoemd worden, heeft weggevoerd, omdat hun zoveel is geworden, dat zij niet allen te Geba konden wonen. Wanneer en door wie dit geschied is, lezen wij nergens in de Heilige Schrift.
5 T.w. Ehud.
6 en Ahihud: Versta hier, en Ahihud, en Saharaim, uit het volgende vers.
7 Deze historie wordt nergens meer in de Heilige Schrift verhaald, dan hier alleen; daarom is dit verhaal hier wat duister.
8 T.w. Ehud.
9 T.w. de nakomelingen van Naäman, en Ahija, en Tera, die vs. 7 genoemd staan.
10 vs. 8 wordt zij Baära genoemd.
11 Neh. 11:35 worden deze steden ook aan de stam van Benjamin toegeschreven.
12 Neh. 11:35 worden deze steden ook aan de stam van Benjamin toegeschreven.
13 onderhorige plaatsen: Hebr.: בְּנֹתֶי, dochters.
14 *van de vaderen:* D.i. van de vaderlijke huizen, gelijk vs. 6, en elders meer.
15 *te Ajalon:* Versta dit van het land omtrent Ajalon gelegen, want de stad Ajalon behoorde tot de stam van Dan, Joz. 19:42; tenzij men zeggen wil, dat na de Babylonische gevangenis [gelijk Ezra dit geschreven heeft] de Benjaminieten hun woning zo uitgebreid hebben, dat zij ook in de steden van Dan gewoond hebben.
16 *de inwoners van Gath:* D.i. die in het land van de Filistijnen bij Gath woonden.
17 Hij wordt vs. 13 Sema genoemd.
18 T.w. van welke gesproken is van vs. 14 tot vs. 28.
19 D.i. hoofden van de vaderlijke huizen of geslachten, gelijk vs. 6 en elders meer.
20 *de vader:* D.i. de eerste inwoner van de stad Gibeon onder de Israëlieten. Gibeon wordt Jeiël genoemd, 1 Kron. 9:35.
21 *deze woonden:* T.w. enige hoofden van deze geslachten woonden te Jeruzalem met andere Benjaminieten, tegenover die Benjaminieten, die in de landpale van Gibeon woonden.
22 Anders: *Abiël, 1 Sam.* 9:1.
23 Anders: *Ischvi, 1 Sam.* 14:49.
24 Anders: *Isboseth, 2 Sam.* 2:8.

34 En Jonathans zoon was Merib-baäl, en [a]Merib-baäl verwekte [25]Micha.
35 De kinderen van Micha nu waren Pithon, en Melech, en Thaärea, en Achaz.
36 En Achaz verwekte Jehoadda, en Jehoadda verwekte Alemeth, en Azmaveth, en Zimri; Zimri nu verwekte Moza;
37 En Moza verwekte Bina; zijn zoon was Rafa; zijn zoon was Elasa; zijn zoon was Azel.
38 Azel nu had zes zonen, en dit zijn hun namen; Azrikam, Bochru, en Ismaël, en Searja, en Obadja, en Hanan. Al deze waren zonen van Azel.
39 En de zonen van Esek, zijn broer, waren Ulam, zijn eerstgeborene, Jeus, de tweede, en Elifelet, de derde.
40 En de zonen van Ulam waren mannen, strijdbare helden, de boog spannende, en [26]zij hadden vele zonen, en zoons zonen, honderd en vijftig. Al deze waren van de kinderen van [27]Benjamin.

HOOFDSTUK IX

Hier worden verhaald de voornaamsten uit de stam Juda, Benjamin, Efraïm en Manasse, die na de Babylonische wegvoering teruggekeerd zijn en in Jeruzalem zijn komen wonen, vs. 1 enz. evenals de priesters en Levieten, en hoe zij hun ambt bedienden in de tempel te Jeruzalem, 10. Daarbij wordt dan tenslotte het geslacht van Saul verhaald, 35.

Bewoners van Jeruzalem na de ballingschap

EN geheel Israël werd in geslachtsregisters geteld, en ziet, zij zijn geschreven in het boek van de koningen van Israël. En die van Juda waren weggevoerd naar Babel, vanwege hun overtredingen.
2 De [1]eerste inwoners nu, die in hun bezitting, in hun steden kwamen, waren [2]de Israëlieten, de priesters, de Levieten, en de [3]tempelknechten.
3 Maar te Jeruzalem [4]woonden van de kinderen van Juda, en van de kinderen van Benjamin, en [5]van de kinderen van Efraïm en Manasse;
4 Uthai, de zoon van Ammihud, de zoon van Omri, de zoon van Imri, de zoon van Bani, van [6]de kinderen van Perez, de zoon van Juda.
5 En [7]van de Silonieten was Asaja, de eerstgeborene, en zijn kinderen.
6 En van de kinderen van Zerah was Jeüel, en van [8]hun broers waren zeshonderd en negentig.
7 En van de kinderen van Benjamin waren Sallu, de zoon van Mesullam, de zoon van Hodavia, de zoon van Hassenua;
8 En Jibnea, de zoon van Jeroham, en Ela, de zoon van Uzzi, de zoon van Michri; en Mesullam, de zoon van Sefatja, de zoon van Reüel, de zoon van Jibnija;
9 En hun broers naar hun geslachten, negenhonderd zes en vijftig; al deze mannen waren familiehoofden in de huizen van hun vaders.

De priesters en Levieten in hun ambt

10 Van de priesters nu, Jedaja, en Jojarib, en Jachin,
11 En [9]Azarja, de zoon [10]van Hilkija, de zoon van Mesullam, de zoon van Zadok, de zoon van Merajoth, de zoon van Ahitub, [11]overste [12]van het huis van God;
12 En Adaja, de zoon van [13]Jeroham, de zoon van Pashur, de zoon van Malchija; en Massi, de zoon van Adiël, de zoon van Jahzera, de zoon van Mesullam, de zoon van Mesillemith, de zoon van Immer.
13 Daartoe hun broers, hoofden in de huizen van hun vaders, duizend zevenhonderd en zestig, strijdbare helden aan het werk van de dienst van het huis van God.
14 Van de Levieten nu waren Semaja, de zoon van Hasub, de zoon van Azrikam, de zoon van Hasabja, van de kinderen van Merari;
15 En Bakbakkar, Heres, en Galal, en Mattanja, de zoon van Micha, de zoon van Zichri, de zoon van Asaf;
16 En Obadja, de zoon van Semaja, de zoon van Galal, de zoon van Jeduthun; en Berechja, de zoon van Asa, de zoon van Elkana, woonachtig in de [14]dorpen van de Netofathieten.

– *a* 2 Sam. 9:12.

25 Anders: *Mefiboseth, 2 Sam.* 9:6, 9:10. Hieruit blijkt dat de naam Baäl en Boseth verwisseld worden. Baäl betekent heer of meester, en is een bekende naam van afgoden. Boscheth betekent schaamte, schande. Vgl. Jer. 3:24.

26 *de boog:* Hebr.: חַיִל, *de boog tredende*; d.i. die de boog konden spannen en wel daarmede schieten. De stalen bogen moet men met kracht en alle geweld spannen. Daarom treden de schutters met de voeten op die, en trekken de pees opwaarts met kracht. Daarom noemen wij die de voetboog, tot onderscheiding van de handboog. Zij worden in van de koningen boven archiërs genoemd, die daarmede omgaan.

27 zij hadden vele zonen, en zoons zonen: Hebr.: בָּנִים, zij vermenigvuldigden zonen en zoonszonen.

1 *De eerste inwoners:* Van hier af begint het register dergenen, die na de Babylonische gevangenis weer in hun land gekomen zijn.

2 T.w. het gemene volk onder de Israëlieten.

3 D.i. overgegevenen. Deze waren Gibeonieten, die zich vrijwillig aan de Israëlieten hadden overgegeven, tot eeuwige dienstbaarheid, Joz. 9:21. Zie ook Ezra 8:20; Neh. 11:3.

4 *woonden van de kinderen van Juda:* T.w. nadat zij uit de Babylonische gevangenis waren teruggekeerd, met bewilliging van de koning Cyrus.

5 *van de kinderen van Efraïm en Manasse:* D.i. van de tien stammen, die zich van Juda afgescheiden hadden. Gelijk ook velen van deze stam zich bij Juda gevoegd, om de zuivere godsdienst te mogen oefenen. Zie 2 Kron. 34:6, 34:32.

6 *van de kinderen van Perez:* Neh. 11:4 worden deze en velen van de navolgenden ook gesteld, maar sommigen met andere namen.

7 *van de Silonieten:* Hebr.: שִׁילֹנִי, *van Siloni*; d.i. uit het geslacht van de Silonieten.

8 D.i. bloedverwanten, zo ook onder, vs. 9, 9:25, en elders.

9 Anders: *Seraja, Neh.* 11:11, waar deze priesters en Levieten opnieuw worden verhaald, met verandering van sommiger namen.

10 Zie van deze 2 Kon. 22:8. Hij is het, die het wetboek gevonden heeft.

11 Hij was de eerste onder de priesters na de hogepriester.

12 *van het huis van God:* D.i. in de tempel, gelijk vs. 13.

13 *de zoon:* D.i. van de bloedverwant, of neef, gelijk te zien is Neh. 11:12.

14 *dorpen van de Netofathieten:* Deze dorpen waren in de stam van Juda gelegen, gelijk af te nemen is uit 1 Kron. 2:54.

17 De [15]poortwachters nu waren: Sallum, en
Akkub, en Talmon, en Ahiman, en hun [16]broers;
Sallum was het hoofd.
18 Ook tot nog toe, aan de [17]poort van de koning
naar het oosten, waren [18]deze de [19]poortwachters
onder de legers van de kinderen van Levi.
19 En Sallum, de zoon van Kore, de zoon van
Ebjasaf, de zoon van Korah, en zijn [20]broers van
het huis van zijn vader, de Korahieten, waren
over het werk van de dienst, wachters van de
dorpelen van de tabernakel; zoals [21]hun vaders
in [22]het leger van YHWH geweest waren bewaar-
ders van de [23]ingang;
20 Als Pinehas, de zoon van Eleazar, te voren
voorganger bij hen was, met wie [24]YHWH was.
21 [25]Zacharja, de zoon van Meselemja, was
poortwachter aan de deur van de tent van de
samenkomst.
22 Allen, die uitgekozen waren tot poortwach-
ters aan de dorpelen, waren tweehonderd en
twaalf. Deze waren in het geslachtsregister ge-
steld naar hun dorpen. [26]David en [27]Samuël, [28]de
ziener, hadden hen in hun [29]ambt bevestigd.
23 Zij dan en hun zonen waren aan de poor-
ten [30]van het huis van YHWH, in het huis van de
[31]tent, aan de wachten.
24 Die poortwachters waren [32]aan de vier
winden, tegen het oosten, tegen [33]het westen,
tegen het noorden, en tegen het zuiden.
25 En hun [34]broers waren op hun dorpen, [35]in-
komende op de zevende dag van tijd tot tijd, [36]om
met hen te dienen;
26 Want [37]in dat ambt waren vier overste
poortwachters, die Levieten waren; en zij
[38]waren over de kamers en over de schatten van
het huis van God.
27 En [39]zij bleven over nacht rondom het huis
van God; want op hen was de wacht, en zij waren
over de [40]opening, [41]en dat elke morgen.
28 En enige van hen waren over de voorwerpen
[42]van de dienst; want bij getal droegen zij ze in,
en bij getal droegen zij ze uit.
29 Want daaruit zijn er besteld over de
voorwerpen, en over al de heilige voorwerpen,
en over de meelbloem, en wijn, en olie, en
wierook, en specerij.
30 En uit de zonen van de priesters waren [43]de
bereiders van [44]het reukwerk van de specerijen.
31 En Mattithja uit de Levieten, die was de
eerstgeborene [45]van Sallum, de Korahiet, was in
het ambt over het werk, [46]dat in pannen gekookt
wordt.
32 En uit de kinderen van de Kahathieten, uit
hun broers, waren enige over [47]de broden van de
toerichting, om [48]die alle sabbatten te bereiden.
33 [49]Uit deze zijn ook de zangers, familie-
hoofden [50]onder de Levieten in de [51]kamers,
[52]dienstvrij; [53]want dag en nacht was het op hen,
in dat werk te zijn.
34 Dit zijn de familiehoofden onder de
Levieten, hoofden in hun generaties; deze woon-
den te Jeruzalem.

15 Hun ambt was de tempel dagelijks open en toe te doen, en wel toe te zien dat daar niemand inkwam van hen, die naar orde van de wet daar buitengesloten waren.

16 D.i. bloedverwanten.

17 *poort van de koning:* Dit was een poort van de tempel, door welke de koning in de tempel ging, 2 Kon. 16:18.

18 T.w. die vs. 17 genoemd staan.

19 D.i. zij waren de voornaamsten, die hun beurt hielden onder de Levietische portiers. Zie onder, vs. 22, enz.

20 D.i. bloedverwanten.

21 T.w. de Kehathieten, Num. 4:4.

22 D.i. in de woestijn, waar God de Levieten als een heirleger gevoerd heeft, en zelfs rondom de ark legerde.

23 T.w. tot het heilige van de allerheiligste in de tent van YHWH.

24 Zie Num. 25:11, enz.

25 Versta dit zo, dat deze Zacharia was overste van de wachters, want daar zijn veel wachters geweest, vs. 19, 9:22.

26 Zie hiervan onder, 1 Kron. 16, 1 Kron. 23, 1 Kron. 26.

27 Wanneer Samuël dit heeft gedaan, zegt de Heilige Schrift nergens. Enige menen dat het geschied is als de ark uit het land van de Filistijnen gebracht was, 1 Sam. 7.

28 D.i. profeet. Zie de aantekening 1 Sam. 9:9.

29 *in hun ambt bevestigd:* Hebr.: אֱמוּנָתָ֖ן, *eigenlijk: In hun waarheid, getrouwheid*; zo ook onder, vs. 26. D.i. in het ambt, dat hun toevertrouwd was; en het wordt zo genoemd omdat in de bediening van zulk een ambt trouw en geloof vereist wordt, 1 Kor. 4:2.

30 *huis van YHWH:* Sommigen onderscheiden hier het huis van YHWH van het huis van de tent; zo, dat bij het huis van YHWH te verstaan is de tent, die David bij zijn huis gespannen had, waar de ark van het verbond stond; en bij het huis van de tent te verstaan is de tabernakel te Gibeon, 2 Kron. 1:3, 1:5, en 1 Kon. 3:2, enz.

31 T.w. een ieder op zijn beurt, alle zeven dagen elkaar aflossende. Zie vs. 25.

32 *aan de vier winden:* D.i. aan de vier hoeken van de wereld.

33 *tegen het westen:* Hebr.: מִזְרָ֑ח, *tegen de zee*; die aan het land Kanaän tegen het westen ligt.

34 D.i. familie, bloedverwanten.

35 T.w. binnen Jeruzalem, om de godsdienst waar te nemen in de tempel, als de één afging, zo kwam de ander aan, altijd van zeven dagen tot zeven dagen.

36 *met hen:* T.w. de oversten, van wie in vs. 17 en 21 gesproken is. Deze oversten bleven altijd te Jeruzalem, wonende in de tempel.

37 Zie vs. 22.

38 *waren over de kamers en over de schatten:* Zie de ordening en verdeling, die David hierover gemaakt heeft, 1 Kron. 26:1.

39 zij bleven: D.i. zij hadden hun nachtrust in de kamers, die rondom de tempel gebouwd waren. Zie 1 Kon. 6:5.

40 T.w. van de tempel.

41 en dat elke morgen: Hebr.: בָּקֶר, en tot morgen, morgen; d.i. telken morgen.

42 *van de dienst:* T.w. van de heilige dienst.

43 *de bereiders:* D.i. die het reukwerk bereiden, waren kinderen van de priesters, met gemene Levieten.

44 *het reukwerk:* Hoe deze specerijen toebereid werden en wat daar al in gedaan werd, zie Ex. 30:34.

45 Zie boven, vs. 17, 9:19.

46 dat in pannen: Hebr.: מַעֲשֶׂה, het werk van de pannen. Zie Lev. 2:5, en Lev. 24:5.

47 *de broden:* Hebr.: לֶ֫חֶם, *over het brood van de ordening*; verstaande de toonbroden, welke twaalf waren; Ex. 35:13. Zodat hier het getal van één gesteld is voor het getal van vele.

48 *alle sabbatten:* Hebr.: שַׁבָּת, *op sabbaten, op sabbaten*. Zie Ex. 25:30; Lev. 24:5, enz.

49 *deze zijn ook:* T.w. Levieten.

50 van de vaderen: D.i. van de vaderlijke huizen.

51 Versta hier, de kamers van de priesters, die aan de tempel waren.

52 T.w. van andere diensten.

53 want dag en nacht: Hij wil zeggen, omdat zij met zingen en met gezangen te stellen altijd moesten bezig zijn, naar de orde van David gemaakt, 1 Kron. 25:1, zo waren zij ook vrij van alle andere lasten.

Het geslacht van Saul

35 Maar te Gibeon [54]hadden gewoond Jeiël, de vader van [55]Gibeon; de naam van zijn zus nu was Maächa.

36 En Abdon was zijn eerstgeboren zoon, daarna Zur, en Kis, en Baäl, en [56]Ner, en Nadab.

37 En Gedor, en Ahio, en Zacharja, en Mikloth.

38 Mikloth nu verwekte Simeam; deze [57]woonden ook te Jeruzalem, tegenover hun broers, met hun broers.

39 En Ner verwekte Kis, en Kis verwekte Saul, en Saul verwekte Jonathan, en Malchi-sua, en Abinadab, en Esbaäl.

40 En Jonathans zoon van Merib-Baäl, en Merib-Baäl verwekte Micha.

41 De kinderen van Micha nu waren Pithon, en Melech, en [58]Thaerea.

42 En [59]Achaz verwekte Jaera, en Jaera verwekte Alemeth, en Azmaveth, en Zimri; en Zimri verwekte Moza;

43 En Moza verwekte Bina; wiens zoon was Refaja; wiens zoon was Elasa; wiens zoon was Azel.

44 Azel nu had zes zonen, en dit zijn hun namen: Azrikam, Bochru, en Ismaël, en Searja, en Obadja, en Hanan; deze zijn Azels zonen.

HOOFDSTUK X

De Filistijnen verslaan het leger van de Israëlieten, vs. 1 enz. Sauls drie zonen worden verslagen, 2. Saul verlangt van zijn wapendrager dat hij hem doorsteekt; als die dat weigert, doorsteekt Saul zichzelf, 4. De wapendrager doorsteekt ook zichzelf, 5. Het hele huis van Saul komt om, 6. De Israëlieten verlaten hun steden uit vrees voor de Filistijnen, die deze innemen, 7. Zij vinden Saul en zijn zonen dood liggen op het gebergte Gilboa, 8. Zij houwen zijn hoofd af en zenden dat met zijn wapens overal rond in hun land, 9. Daarna stellen zij die op in het huis van hun goden, en zijn schedel hechten zij in het huis van Dagon, 10. Die van Jabes in Gilead nemen de lichamen van Saul en zijn zonen, begraven hun beenderen daar, en vasten zeven dagen, 11. waarom God Saul aldus heeft laten omkomen, 13.

De dood van Saul en zijn zonen

EN [1]de Filistijnen streden tegen Israël, en de mannen van Israël vluchtten voor het aangezicht van de Filistijnen, en zij vielen verslagen op het [2]gebergte Gilboa.

2 En de Filistijnen hielden dicht achter Saul aan en achter zijn zonen; en de Filistijnen sloegen Jonathan, en Abinadab, en Malchi-sua, de zonen van Saul.

3 En de strijd werd zwaar tegen Saul, en de schutters met de bogen troffen hem aan; en [3]hij vreesde zeer voor de schutters.

4 Toen zei Saul tot zijn wapendrager: Trek uw zwaard uit en doorsteek mij daarmee, dat misschien deze onbesnedenen niet komen, en [4]met mij de spot drijven. Maar zijn wapendrager wilde niet, want hij vreesde zeer. Toen nam Saul het zwaard, en viel daarin.

5 Toen zijn wapendrager zag, dat Saul dood was, zo viel hij ook in het zwaard en stierf.

6 Zo stierf Saul en zijn drie zonen; ook [5]zijn hele huis is tegelijk gestorven.

7 Als al de mannen van Israël, die in het dal waren, zagen, dat zij gevlucht waren, en dat Saul en zijn zonen dood waren, zo verlieten zij hun steden, en zij vluchtten. Toen kwamen de Filistijnen en woonden daarin.

De Filistijnen en de begrafenis te Jabes

8 Het gebeurde nu op de andere dag, als de Filistijnen kwamen om de verslagenen te plunderen, zo vonden zij Saul en zijn zonen, liggende op het gebergte Gilboa.

9 En zij plunderden hem, en zij namen zijn hoofd en zijn wapenen, en zij zonden ze in het land van de Filistijnen rondom, om dit te boodschappen aan hun afgoden, en aan het volk.

10 [a]En zij leiden zijn wapenen in het huis van hun god; en [6]zijn hoofd hechtten zij in het huis van Dagon.

11 Als geheel [7]Jabes in Gilead hoorde alles, wat de Filistijnen Saul gedaan hadden,

12 Zo maakten zich alle strijdbare mannen op, en zij namen het lichaam van Saul, en de lichamen van zijn zonen, en zij brachten ze te Jabes; en [8]zij begroeven hun beenderen onder een eikenboom te Jabes, en [9]zij vastten [10]zeven dagen.

Waarom Saul omkwam

13 Zo stierf Saul, [11]in zijn overtreding, waarmee hij overtreden had [12]tegen YHWH, tegen het woord van YHWH dat hij niet gehouden had; en

54 *hadden gewoond:* T.w. ten tijde van Saul. En zo komt de schrijver van dit boek hier opnieuw tot het verhaal van de afkomst en het geslacht van Saul en zijn nakomelingen, waarvan hij boven, 1 Kron. 8:29, begonnen is te spreken.

55 *zijn zus:* Boven, 1 Kron. 8:29, staat zijn huisvrouw. Dat men kan nemen in zulken zin, als Abraham zei, Gen. 20:2, 20:5, 20:12, dat Sara zijn zus was.

56 Niet de vader van Abner, maar een anderen Ner, want deze is niet geweest de vader van Kis, maar zijn broer; 1 Sam. 14:50, 14:51.

57 *woonden ook te Jeruzalem:* Zie boven, 1 Kron. 8:32, 8:33, 8:34.

58 Versta hierbij, en Achaz, uit vs. 42. Zie 1 Kron. 8:35.

59 Deze Achaz is ook een zoon van Micha geweest.

1 Zie de verklaring van 1 Kron. 10, 1 Sam. 31, dat bijna van woord tot woord met 1 Kron. 10 overeenkomt.

2 Zie de aantekening, 1 Sam. 28:4.

3 en hij vreesde zeer: Zie de aantekening 1 Sam. 31:3.

4 T.w. als ik levend in hun handen kwam te vervallen.

5 *zijn gehele huis:* Versta, allen die bij hem waren; want Isboseth is niet verslagen, gelijk uit 2 Sam. 2 af te nemen is. Zie ook 1 Sam. 31:6. Ook zo is Mefiboseth de zoon van Jonathan, overgebleven, van wiens nakomelingen zie boven, 1 Kron. 8:34, en 1 Kron. 9:40.

– *a* 1 Sam. 31:10.

6 Maar het dode lichaam hechtten zij aan de muur te Beth-Sean, 1 Sam. 31:10.

7 Zie de aantekening Richt. 21:8.

8 T.w. nadat zij eerst de lichamen verbrand hadden, 1 Sam. 31:12.

9 Aldus betonende hun droefenis.

10 *zeven dagen:* Versta dit zo niet, alsof zij zeven dagen en nachten aaneen gevast hadden, maar zeven na elkaar komende dagen, telkens tot de avond toe.

11 *in zijn overtreding:* Anders: *om zijn misdaad wil.* Vgl. Num. 27:3.

12 Als nl. God Saul duidelijk geboden had de Amalekieten geheel uit te roeien en te verbannen, 1 Sam. 15:18. Hier wordt de vervulling van het dreigement, daar gedaan, beschreven.

ook omdat [b]hij [13]de waarzegster gevraagd had, haar zoekende,

14 En YHWH niet gezocht had; daarom doodde Hij hem, en keerde het koninkrijk tot David, de zoon van Isaï.

HOOFDSTUK XI

Alle Israëlieten verzamelen zich te Hebron, vs. 1 enz. en zalven David tot koning over hen, 3. Daarna trekken zij samen naar Jeruzalem, 4. David overwint die stad, 5. door Joab, 6. David gaat op de burcht te Jeruzalem wonen, 7. Die stad wordt vernieuwd, 8. David wordt dagelijks groter, 9. Verder worden verhaald de helden en voornaamste oversten van David en hun kloeke daden, 10. Zoals Jasobam, 11. Eleazar, 12. Davids verlangen om water te mogen drinken uit de welput onder de poort van Bethlehem, 17. dat die drie helden hem halen, maar hij wilde het niet drinken, 18. Abisai is de derde onder die helden, 20. Benaja verslaat twee leeuwen, 22. en een grote Egyptische man, 23. Helden onder het krijgsvolk, 26.

David tot koning over heel Israël gezalfd

T[a]OEN verzamelde zich [1]geheel Israël tot David naar Hebron, zeggende: Zie, [2]wij zijn uw gebeente en uw vlees.

2 Zelfs ook [3]te voren, toen Saul nog koning was, [b]hebt u Israël uitgeleid en ingeleid; ook heeft YHWH, uw God, tot u gezegd: U zult Mijn volk Israël [4]weiden, en u zult voorganger zijn van Mijn volk Israël.

3 Ook kwamen alle oudsten in Israël tot de koning naar Hebron, en David maakte een verbond met hen te Hebron, voor het aangezicht van YHWH; en zij zalfden David tot koning over Israël, [c]naar het woord van YHWH, [5]door de dienst van Samuël.

Inname van Jeruzalem

4 En David trok heen, en [6]geheel Israël, naar Jeruzalem, die is Jebus; [d]want daar waren de Jebusieten, de inwoners van het land.

5 En de inwoners van Jebus zeiden tot David: U zult hier niet inkomen. David dan nog won [7]de burg Sion, die is de stad van David.

6 Want David zei: Al wie de Jebusieten het eerst slaat, zal tot [8]een hoofd, en tot een overste worden. Toen beklom Joab, de zoon van Zeruja, die het eerst; daarom werd hij tot een hoofd.

7 David nu woonde op de burg; daarom heet men die de stad van David.

8 En hij bouwde de stad rondom, van Millo af, en rondom heen; en Joab [9]vernieuwde het overige van de stad.

9 En David [10]ging steeds voort, en werd groot, want YHWH van de legermachten was met hem.

De helden van David

10 Deze [e]nu waren de hoofden van de helden, die David had, die zich dapper bij hem gedragen hebben [11]in zijn koninkrijk bij geheel Israël, [12]om hem koning te maken, [f]naar het woord van YHWH over Israël.

11 [13]Deze nu zijn van het getal van de helden, die David had: [14]Jasobam, de zoon van Hachmoni, was het hoofd van de dertigen, die zijn speer tegen driehonderd opheffende, hen op eenmaal versloeg.

12 En na hem was Eleazar, de zoon van Dodo, de Ahohiet; hij was [15]onder die drie helden.

13 Hij was met David te [16]Pas-Dammim, [g]als de Filistijnen daar ten strijde verzameld waren, en het stuk van de akker vol gerst was, en het volk voor het aangezicht van de Filistijnen vluchtte;

14 En [17]zij stelden zich in het midden van dat stuk, en beschermden het, en zij sloegen de Filistijnen; en YHWH verloste hen door een grote verlossing.

Het water uit de bron van Bethlehem

15 En [h]drie uit de dertig hoofden trokken af naar de rotssteen tot David in de grot van Adullam; en het leger van de Filistijnen had zich gelegerd in het dal Refaim.

16 En David was toen in de vesting en de bezetting van de Filistijnen was toen te Bethlehem.

17 En David kreeg lust, en zei: [18]Wie zal mij water te drinken geven uit Bethlehems bornput, die onder de poort is?

18 Toen braken die drie door het leger van de Filistijnen, en [19]putten water uit Bethlehems

– *b* 1 Sam. 28:8.

13 Zie de aantekening Lev. 19:31.

– *a* 2 Sam. 5:1.

1 *geheel Israël:* Niet dat alle en elk persoon van het gehele Israël is vergaderd geweest, maar naast een grote menigte van de gemeente, ook de oudsten van het volk en de hoofden van de stammen, vs. 3. Zie onder, 1 Kron. 12:23. Zodat dit als een vergadering van Staten geweest is, na de dood van Isboseth.

2 wij zijn uw gebeente en uw vlees: D.i. uw familie en bloedverwanten. Zie de aantekening Gen. 29:14.

3 ook te voren: Hebr.: שִׁלְשֹׁם, ook gisteren, ook eergisteren, ook toen Saul nog koning was, enz.

– *b* 1 Sam. 19:8.

4 T.w. gelijk een herder zijn schapen weidt. Zie Ps. 78:71. De koningen worden dikwijls herders van het volk genoemd.

– *c* 1 Sam. 16.

5 *door de dienst:* Hebr.: בְּ, *door de hand*.

6 *geheel Israël:* D.i. enige van het krijgsvolk uit alle stammen van Israël. Zie onder, 1 Kron. 12:23.

– *d* 2 Sam. 5:6.

7 T.w. de burg die op de berg Zion lag.

8 *een hoofd:* Een hoofd is hier te zeggen, een generaal over al het krijgsvolk.

9 Hebr.: *hij maakte levend*; d.i. hij vernieuwde, of hij heelde, repareerde of verbeterde het vervallene. Anders: liet leven.

10 *ging geduriglijk voort:* Hebr.: הָלוֹךְ, *ging gaande, groot wordende*.

– *e* 2 Sam. 23:8.

11 *in zijn koninkrijk:* D.i. in de handel, wat betreft het koninkrijk. Daarin hebben zich die mannen bij al de Israëlieten dapperlijk en kloekelijk gedragen, in het bijzonder in het innemen van Jebus.

12 *om hem koning te maken:* D.i. dat hij, die tevoren door Samuël tot koning gezalfd was, na de dood van Saul in het koninkrijk gesteld en bevestigd mocht worden. Daartoe hebben hem deze helden geholpen tegen zijn vijanden.

– *f* 1 Sam. 16:1; idem v. 12.

13 *Deze nu:* Uit deze heeft David gekozen de oversten, die ordinairlijk bij hem in het leger waren.

14 Vgl. dit met 2 Sam. 23:8.

15 *onder die drie helden:* Versta Jasobam, die de eerste was, Eleazar de tweede en Samma de derde, die hier wordt voorbijgegaan, maar hij wordt uitgedrukt, 2 Sam. 23:11. Deze drie zijn het, die het water uit de bornput te Bethlehem voor David haalden.

16 Anders: *Dammin, 1 Sam.* 17:1.

– *g* 2 Sam. 5:17; 2 Sam. 23:11.

17 T.w. die voorgemelde helden. Zie 2 Sam. 23:11.

– *h* 2 Sam. 23:13.

18 *Wie zal:* D.i. ik wens dat er iemand ware, die mij te drinken gaf uit die bornput, enz.

19 Anders: *schepten*.

bornput, die onder de poort is, en zij droegen het en brachten het tot David. Maar David wilde het niet drinken, maar hij goot het uit [20]voor YHWH;

19 En hij zei: [21]Dat late mijn God verre van mij zijn, van dat te doen! [22]Zou ik het bloed van deze mannen drinken? [23]Met gevaar van hun leven, ja, [24]met gevaar van hun leven hebben zij dat gebracht. En hij wilde het niet drinken. Dit deden de drie helden.

Verdere heldendaden

20 Abisai nu, de broer van Joab, was ook het hoofd van [25]drie; en hij, verheffende zijn speer tegen driehonderd, versloeg hen; zo [26]had hij een naam onder die drie.

21 Uit die drie was hij geëerd boven de twee; daarom werd hij hun tot een overste; [27]maar hij kwam tot aan de eerste drie niet.

22 Benaja, de zoon van Jojada, de zoon van een dappere man van [28]Kabzeël, was groot van daden; [29]hij versloeg twee sterke [30]leeuwen van Moab; ook ging hij af, en versloeg een leeuw [31]in het midden van de [32]kuil, in de sneeuwtijd.

23 Hij versloeg ook een Egyptische man, [33]een man van grote lengte, van [34]vijf ellen; en die Egyptenaar had een speer in de hand, als [35]een weversboom; maar hij ging tot hem af met [36]een staf, en rukte de speer uit de hand van de Egyptenaar, en [37]hij doodde hem met zijn eigen speer.

24 Deze dingen deed Benaja, de zoon van Jojada; daarom had [38]hij een naam onder [39]die drie helden.

25 Zie, hij was de heerlijkste van [40]die dertig; toch kwam hij tot aan [41]de drie niet. En David stelde hem over [42]zijn lijfwachten.

26 [i]De helden nu van de legers waren: Asahel, de broer van [43]Joab; Elhanan, de zoon van Dodo, van Bethlehem;

27 Sammoth, de Harodiet; Helez, de Peloniet;

28 Ira, de zoon van Ikkes, de Thekoïet; Abiëzer, de Anathothiet;

29 Sibbechai, de Husathiet; Ilai, de Ahohiet;

30 Maharai, de Netofathiet; Heled, de zoon van Baäna, de Netofathiet;

31 Ithai, de zoon van Ribai, van Gibeä van de kinderen Benjamins; Benaja, de Pirhathoniet;

32 Hurai, [44]van de beken van Gaäs; Abiël; de Arbathiet;

33 Azmaveth, de Baharumiet; Eljahba, de Saälboniet;

34 Van de kinderen van Hasem, de Gizoniet, was Jonathan, de zoon van Sage, de Hararіet;

35 Ahiam, de zoon van Sachar, de Hararіet; Elifal, de zoon van Ur;

36 Hefer, de Mecherathiet; Ahia, de Peloniet;

37 Hezro, de Karmeliet; Naäri, de zoon van Ezbai;

38 Joël, de broer van Nathan; Mibhar, de zoon van Geri;

39 Zelek, de Ammoniet; Nahrai, de Berothiet, wapendrager van Joab, de zoon van Zeruja;

40 Ira, de Jithriet; Gareb, de Jithriet;

41 Uria, de Hethiet; Zabad, de zoon van Ahlai;

42 Adina, de zoon van Siza, de Rubeniet, was het hoofd van de [45]Rubenieten; toch waren er dertig boven hem;

43 Hanan, de zoon van Maächa, en Josafat, de Mithniet;

44 Uzzia, de Asterathiet; Sama, en Jeiël, de zoon van Hotham, de Aroëriet;

45 Jediael, de zoon van Simri, en Joha, zijn broer, de Tiziet;

46 Eliël, Hammahavim en Jeribai, en Josavia, de zonen van Elnaäm; en Jithma, de Moabiet;

47 Eliël en Obed, en Jaäziël van Mezobaja.

HOOFDSTUK XII

Hier worden nog enkele helden van David genoemd die tot hem gekomen zijn toen hij nog door Saul vervolgd werd, vs. 1 enz. Eerst uit het geslacht van Saul zelf, 2. daarna uit de stam Gad, 14. ook uit de stammen Benjamin en Juda, 16. en van Manasse, 19. Tenslotte worden verhaald de oversten van de krijgslieden die tot David te Hebron gekomen zijn om hem koning te maken, samen met het getal uit elke stam, 23.

20 D.i. God ter ere.

21 Dat late mijn God: Hebr.: אֱלֹהַ, dat zij mij van mijn God verre.

22 *Zou ik:* Zie 2 Sam. 23:17.

23 *Met gevaar:* Hebr.: נַפְשׁוֹתָ, *met, of, op hun zielen*; d.i. met gevaar van hun leven.

24 met gevaar huns levens: David herhaalt zijn vorige woorden, uit grote verwondering. Zie gelijke manier van spreken Gen. 49:4.

25 T.w. van welke straks zal gesproken worden, van Abisai, in vs. 20 van Benaja, vs. 22, en van Asahel, vs. 26, naar sommiger mening.

26 *had hij een naam:* Anders: *maar hij had geen naam onder die drie*. De verscheidenheid van de uitlegging ontstaat uit de verscheidenheid van het schrijven en lezen van de Hebreeuwse tekst.

27 De mening is, dat hij in sterkte en in kloeke daden bij de voorgaande andere drie, van welke vs. 15 gesproken is, niet was te vergelijken.

28 Dit was een stad in de stam van Juda gelegen; Joz. 15:21.

29 hij versloeg: Zie 2 Sam. 23:20.

30 Enigen verstaan hier door leeuwen sterke mannen als leeuwen.

31 *in het midden:* D.i. in een put of gracht.

32 *in de sneeuwtijd:* Hebr.: שֶׁלֶג, *in de dag van de sneeuw, of op een sneeuwdag*.

33 *een man van grote lengte:* Hebr.: מִצְרִי, *een man van de mate*; d.i. een man van grote maat en lengte. Zie 2 Sam. 23:21.

34 *vijf ellen:* Goliath was zes ellen en een span lang, 1 Sam. 17:4.

35 *een weversboom:* D.i. zo dik als een weversboom. Zo dik was ook Goliaths spies.

36 *een staf:* Een stok en slinger waren ook Davids wapen, toen hij met Goliath ging strijden.

37 hij doodde hem: Dit had David ook gedaan, 1 Sam. 17:51.

38 hij een naam: D.i. hij was vermaard; t.w. vanwege zijn sterkte en kracht.

39 die drie helden: Deze drie helden zijn geweest in de tweede ordening, en waren: Abisai, Benaja en Asahel.

40 die dertig: Zie 2 Sam. 23:24, daar worden deze dertig en anderen meer genoemd.

41 *de drie:* T.w. van welke vs. 18 gesproken is.

42 zijn trawanten: Hebr.: מִשְׁמַעְתּ, over zijn gehoorzaamheid; dat is over zijn gehoorzamen; verstaande daarbij zijn trawanten of lijfwacht, die altijd bij en omtrent de koning waren om zijn bevelen te gehoorzamen.

– *i* 2 Sam. 23:24.

43 Anders: *Elchanan, de zoon van zijn oom, van Bethlehem*.

44 *van de beken:* Anders: *uit één van de valleien, of, laagten*; d.i. uit een derzelve.

45 D.i. de dertig helden, van welke tevoren gesproken is, waren in kracht en in daden treffelijker dan Hadina en degenen, die hierna genoemd worden.

Heel Israël is het eens om David koning over hen te maken,
38. Zij maken het goed met elkaar, drie dagen lang, 39.

Strijders die zich bij David voegden

DEZE nu zijn het, die tot David kwamen naar [1]Ziklag, [2]toen hij nog besloten was voor het aangezicht van Saul, de zoon van Kis; zij waren ook onder [3]de helden, die tot die strijd hielpen.

2 Gewapend met bogen, [4]rechts en links met stenen werpende, en met pijlen schietende uit de boog; zij waren [5]van de broers van Saul, uit Benjamin.

3 Het hoofd was Ahiëzer, en Joas, zonen van Semaa, de Gibeathiet; daarna Jeziel en Pelet, zonen van Azmaveth, en Beracha, en Jehu, de Anathothiet.

4 En Jismaja, de Gibeoniet, was een held onder de dertig, en over dertig gesteld; en Jirmeja, en Jahaziel, en Johanan, en Jozabad, de Gederathiet;

5 Eluzai, en Jerimoth, en Bealja, en Semarja, en Sefatja, de Harufiet;

6 Elkana, en Jissia, en Azareël, en Joëzer, en Jasobam, de Korahieten;

7 En Joëla en Zebadja, de zonen van Jeroham, van Gedor.

8 [6]Ook scheidden zich van de Gadieten af tot David, in [7]die vesting naar de woestijn, strijdbare helden, soldaten ten oorlog, [8]toegerust met groot schild en schild; en hun gezichten [9]waren gezichten van de leeuwen; en zij waren [10]als de reeën op de bergen in snelheid.

9 Ezer was het hoofd; Obadja de tweede; Eliab de derde;

10 Mismanna de vierde; Jirmeja de vijfde;

11 Attai de zesde; Eliël de zevende;

12 Johanan de achtste; Elzabad de negende;

13 Jormeja de tiende; Machbannai de elfde.

14 Deze waren van de kinderen van Gad, hoofden van het leger; één van de kleinsten was over honderd, en de grootste over duizend.

15 Deze zelfden zijn het, die over de Jordaan gingen in de eerste maand, toen [11]zij vol was aan al haar oevers; en zij verdreven al [12]de inwoners van de laagten, tegen het oosten en tegen het westen.

16 Er kwamen ook van de kinderen van Benjamin en Juda op de vesting tot David.

17 En David ging [13]uit hun tegemoet, en antwoordde, en zei tot hen: Als u [14]ten vrede tot mij gekomen bent, om mij te helpen, zo zal mijn hart één met u zijn; maar als het is, om mij aan mijn vijanden bedriegelijk over te leveren, [15]daar toch geen wrevel in mijn handen is, de God van onze vaders zie het, en straffe het!

18 En de Geest [16]trok Amasai aan, de overste [18]van [17]de bevelhebbers, en hij zei: Wij zijn uw, o David, en met u zijn wij, u, zoon van Isaï. Vrede, vrede zij u, en vrede uw helperen; want uw God helpt u. Toen nam David hen aan, en stelde hen tot hoofden van de benden.

19 Er [a]vielen ook van Manasse tot David, toen hij met de Filistijnen kwam, om tegen Saul te strijden, [19]alhoewel zij hen niet hielpen; want de vorsten van de Filistijnen verlieten hem [20]met raad, zeggende: [21]Met gevaar van onze hoofden [22]zou hij tot Saul, zijn heer, vallen.

20 Toen hij [23]naar [24]Ziklag trok, vielen tot hem uit Manasse: Adnah, en Jozabad, en Jediael, en Michaël, en Jozabad, en Elihu, en Zillethai; hoofden van de duizenden, die in Manasse waren.

21 En deze hielpen David mee tegen [25]die benden; want alle deze waren strijdbare helden; en zij waren oversten [26]in het leger.

1 Zie van deze stad de aantekening 1 Sam. 27:6.

2 *toen hij nog besloten was:* T.w. toen hij uit vrees voor Saul zich moest verbergen in holen, spelonken en rotsstenen en op de bergen. Anders: [uitgesloten;] t.w. uit de publieke bijeenkomsten van het volk van God, ja uit het gehele land van de Israëlieten, vanwege Sauls tirannie.

3 *de helden:* T.w. die in 1 Kron. 11 genoemd staan.

4 *rechts en links:* D.i. zij waren zo behendig in het werpen met hun linker- als met hun rechterhand. Zie dergelijke Richt. 20:16.

5 *van de broers:* D.i. van zijn familie, of bloedverwanten. Dit hebben die mannen gedaan, bezijden stellende de familie, en ziende op de rechtvaardige zaak Davids in het ongelijk, dat Saul hem aandeed. Aldus heeft zelfs Jonathan, de zoon van Saul, de zaak van David voorgestaan, hoewel hij bij zijn vader gebleven is.

6 Ook scheidden: Hij wil zeggen, zij zonderden zich af van de andere Israëlieten, die Saul nog aanhingen, en zij vervoegden zich bij David.

7 die vesting: Sommigen verstaan dit van de burg te Ziklag; anderen van de spelonk Adullam: anderen van Engedi.

8 Hebr.: *ordinerende*.

9 *waren aangezichten van de leeuwen:* T.w. verschrikkelijk aan te zien, alsof zij leeuwen waren.

10 als de reeën: Deze lof wordt ook Asahel, de broer van Joab, gegeven; 2 Sam. 2:18.

11 *dezelfde vol was:* Zie Joz. 3:15.

12 *van de laagten:* Welverstaande, die bij de Jordaan waren.

13 *hun tegemoet:* Hebr.: יבֹאוּ, *voor hun aangezicht*.

14 *ten vrede:* D.i. vredeshalve.

15 *daar toch:* D.i. daar ik toch niet schuldig ben van iemand geweld, of moedwillig kwaad of onrecht gedaan te hebben.

16 *toog Amasai aan:* D.i. de Geest van YHWH, nl. de geest van de kloekmoedigheid en vrijmoedigheid kwam over Amasai, dat hij daarmede als met een kleed versierd werd, zo dat hij een extraordinaire vrijmoedigheid had om David aldus aan te spreken. Zie deze manier van spreken Richt. 6:34, en elders.

18 *van de hoofdlieden:* Anders: *van dertig*.

17 Hebr.: *het hoofd*.

– *a* 1 Sam. 29:1.

19 Versta, dat David met zijn mannen de Filistijnen niet heeft geholpen in deze strijd tegen Saul en de Israëlieten.

20 *met raad:* D.i. nadat zij, met elkaar hierover raad gehouden hebbende, niet raadzaam gevonden hadden dat David bij hen in het leger blijven zou.

21 *Met gevaar van:* Hebr.: אֱלֹהֵי, *met onze hoofden zou het tot Saul zijn heer vallen*. Zie dergelijke manier van spreken boven, 1 Kron. 11:19.

22 *zou hij tot Saul:* Anders: *zal hij tot Saul zijn heer vallen*; t.w. als hem toegelaten werd met ons ten strijde te trekken.

23 T.w. nadat hij van de koning van de Filistijnen was afgedankt; 1 Sam. 29:10, 29:11.

24 Deze stad had de koning van de Filistijnen David gegeven; 1 Sam. 27:6.

25 Versta hier, de hopen, of rotten dier Amalekieten, die Ziklag hadden ingenomen en verbrand, terwijl David vandaar getrokken was; 1 Sam. 30:1.

26 in de legermacht: Te weten, in de legermacht Davids.

22 Want er kwamen er in die tijd dag bij dag tot
David, om hem te helpen, tot een groot leger toe,
als [27]een leger van God.

De legers te Hebron en de vreugde

23 En dit zijn de getallen van de hoofden van
degenen, die toegerust waren ten strijde, die tot
David te Hebron kwamen, om [28]het koninkrijk
van Saul tot hem te wenden, [29]naar de mond van
YHWH:

24 Van de kinderen van Juda, die grote schilden
en speren droegen, waren zes duizend en acht-
honderd toegerust ten strijde;

25 Van de kinderen van Simeon, strijdbare hel-
den ten strijde, zeven duizend en honderd;

26 Van de kinderen van Levi, vier duizend en
zeshonderd;

27 En Jehojada [30]was overste van de
Aäronieten; en met hem waren er drie duizend
en zevenhonderd.

28 En Zadok was een jongeling, een kloek held;
en uit het huis van zijn vader [31]waren twee en
twintig oversten;

29 En van de kinderen van [32]Benjamin, de
broers van Saul, drie [33]duizend; want tot nog toe
waren er velen van hen, [34]die het met het huis
van Saul hielden;

30 En van de kinderen van Efraïm, twintig dui-
zend en achthonderd, strijdbare helden, [35]man-
nen van naam in het huis van hun vaders;

31 En [36]van de halve stam van Manasse achttien
duizend, die met namen uitgedrukt zijn, dat zij
kwamen, om David koning te maken;

32 En van de kinderen van Issaschar, die [37]er-
varen waren in het verstand van de tijden, om
te weten wat Israël doen moest; hun hoofden
waren tweehonderd, en alle hun broers pasten
op hun [38]woord;

33 Uit Zebulon, uitgaande in het leger, toege-
rust ten strijde met alle krijgswapenen, vijftig
duizend; [39]en om een slagorde te houden met een
[40]onwankelbaar hart;

34 En uit Nafthali, duizend oversten, en bij
hen met groot schild en speer, zeven en dertig
duizend.

35 En uit de Danieten, ten strijde toegerust,
acht en twintig duizend en zeshonderd;

36 En uit Aser, uitgaande in het leger, om
krijgsorde te houden, waren veertig duizend;

37 En van de overzijde van de Jordaan, van
de Rubenieten, en Gadieten, en de halve stam
van Manasse, met allerlei krijgsgereedschap ten
oorlog, honderd en twintigduizend.

38 Al deze soldaten, die zich in slagorde kon-
den houden, [41]kwamen met een volkomen hart
te Hebron, om David koning te maken over ge-
heel Israël. En ook was al het overige van Israël
een hart, om David tot koning te maken.

39 En zij waren [42]daar bij David drie dagen lang,
[43]etende en drinkende; [44]want [45]hun broers had-
den voor hen wat toebereid.

40 En ook de [46]naasten aan hen, tot aan
Issaschar, en Zebulon, en Nafthali, brachten
brood op ezels, en op kamelen, en op muildieren,
en op runderen, meelspijs, stukken vijgen, en
stukken rozijnen, en wijn, en olie, en runderen,
en [47]klein vee in menigte; want er was blijdschap
in Israël.

HOOFDSTUK XIII

David houdt raad met de oversten van het volk, vs. 1 enz. over een algemene vergadering, 2. en het halen van de ark van Kirjath-Jearim naar Sion, 3. dit behaagt de hele gemeente goed, 4. Tot dit doel trekt David zelf op met de hele gemeente, 6. zij zetten de ark op een nieuwe wagen, 7. David en het hele volk bedrijven grote vreugde met gezang en muziekinstrumenten, 8. Uza steekt zijn hand uit om de ark vast te houden, 9. Daarom slaat God hem, zodat hij sterft, 10. David noemt de plaats waar dit gebeurt Perez-Uza, 11. en hij is bevreesd de ark naar zich toe te laten brengen, 12. Maar laat haar in het huis van Obed-Edom brengen, 14.

Plan om de ark op te halen

EN [1]David hield raad met de oversten van de duizenden en van de honderden, en met alle vorsten.

27 *een leger Gods:* D.i. een zeer groot en treffelijk leger. Zo staat er Ps. 36:7 bergen Gods, en Ps. 80:11 cederen Gods; d.i. hoge. En Nineve een stad van God; d.i. een zeer grote stad. Zie de aantekening Gen. 13:10.

28 *het koninkrijk:* Zie boven op het einde van 1 Kron. 10, en in het begin van 1 Kron. 11.

29 *naar de mond:* D.i. gelijk de Heer bevolen had, toen Hij David tot koning deed zalven door Samuël, 1 Sam. 16.

30 *was overste:* Versta dit zo, dat hij de overste van de priesters was, onder de hogepriester Abjathar. Zie 1 Sam. 23:9, of overste van de priesters, die hier gezegd worden tot David gekomen te zijn.

31 *huis waren:* D.i. geslacht.

32 *de broers van Saul:* D.i. bloedverwanten.

33 want tot nog toe: Dat is de reden, waarom dat er maar drie duizend Benjaminieten tot David gekomen waren.

34 die het met het huis: Hebr.: עֲשׂוֹרִים, die de wacht van het huis Sauls wachtten. De Benjaminieten hielden lang de zijde van Saul, omdat hij uit hun stam gesproten was. Zie 2 Sam. 2.

35 *mannen van naam:* Zie de aantekening Gen. 6:4.

36 *van de halve stam:* T.w. die op deze zijde van de Jordaan in het land Kanaän woonden, want de andere helft, die op gene zijde van de Jordaan woonde, is met de Rubenieten en Gadieten tot David gekomen, vs. 37.

37 *ervaren waren:* D.i. verstandige en ervaren mannen, die goeden raad konden geven, op welke tijd men allerbest wat zou mogen of kunnen doen of laten, hetzij in de krijg en politie, gelijk Esth. 1:13, of ook in de landbouwerij.

38 Hebr.: *mond.*

39 *een slagorde:* Versta hierbij, zij waren bekwaam, of ervaren; of kwamen, gelijk vs. 38.

40 *onwankelbaar hart:* Hebr.: פִּי, *met niet hart en hart*; d.i. niet meer met een gedeeld of dubbel hart, maar oprecht en bestendig.

41 *kwamen met een volkomen hart:* D.i. nadat zij tevoren zich wel bedacht hadden, kwamen zij met een oprecht eenvoudig hart.

42 *daar bij David:* T.w. te Hebron.

43 *etende en drinkende:* D.i. goede sier makende.

44 Hij wil zeggen dat de Hebronieten zich voorzien hadden met voedsel en drank, om hun broers te trakteren.

45 *hun broers:* T.w. de Israëlieten, die te Hebron woonden.

46 *naasten aan hen:* D.i. die daarbij of daaromtrent, rondom heen woonden.

47 *klein vee:* D.i. schapen en geiten.

1 En David hield raad: Te weten, nadat hij Jeruzalem had ingenomen en meester geworden was van de burg Zion, op welke hij de ark van YHWH wilde laten brengen.

2 En David zei tot de hele gemeente van [2]Israël: Als het u goeddunkt, en van YHWH, onze God, te zijn, laat [3]ons ons uitbreiden, laat ons zenden aan onze overige broeders, in alle landen van Israël, en de priesters en Levieten, die met hen zijn in de steden, [4]met haar voorsteden, opdat zij tot ons verzameld worden.

3 En laat ons de ark van onze God tot ons wederhalen, want [5]wij hebben ze in de dagen van Saul niet gezocht.

4 Toen zei de hele gemeente, dat men zo doen zou; want [6]die zaak was recht in de ogen van het hele volk.

5 [a]David dan verzamelde geheel Israël van het Egyptische [7]Sichor af, tot daar men komt te Hamath, om [8]de ark van God te brengen [9]van Kirjath-jearim.

6 Toen trok David op met het hele Israël naar [10]Baäla, dat is, Kirjath-jearim, dat in Juda is, dat hij van daar ophaalde de ark van God, van YHWH, Die tussen de [11]cherubim woont, waar de Naam wordt aangeroepen.

7 En [12]zij voerden de ark van God op een nieuwe wagen uit het huis van Abinadab. Uza nu en Ahio leidden de wagen.

8 En David en geheel Israël speelden voor het aangezicht [13]van God met alle macht, zo met liederen, als met harpen, en met luiten, en met trommelen, en met cimbalen, en met trompetten.

De dood van Uza

9 Toen zij aan de dorsvloer van [14]Chidon gekomen waren, zo strekte Uza zijn hand uit, om de ark te houden, want de runderen [15]struikelden.

10 Toen [16]ontstak de toorn van YHWH over Uza, en Hij sloeg hem, omdat hij zijn hand had uitgestrekt aan de ark; en hij stierf daar voor het aangezicht van God.

11 En David [17]ontstak, dat YHWH een scheur gescheurd had aan Uza; daarom noemde [18]hij die plaats [19]Perez-uza, [20]tot op deze dag.

12 En David vreesde YHWH op die dag, zeggende: Hoe zal ik de ark van God tot mij brengen?

13 Daarom [b]liet David de ark niet tot zich brengen in de stad van David, maar deed ze afwijken in het huis [21]van Obed-edom, de Gethiet.

14 Zo bleef de ark van God bij het huisgezin van Obed-edom, in zijn huis, drie maanden; en YHWH zegende het huis van Obed-edom, en alles, wat hij had.

HOOFDSTUK XIV

Koning Hiram zendt boden naar David, met timmerlieden en cederhout, vs. 1. David neemt toe in macht, 2. hij neemt meer vrouwen en krijgt veel kinderen, 3. hun namen, 4. De Filistijnen trekken op ten strijde tegen David, en David tegen hen, 8. David vraagt God wat hij doen zal; die beveelt hem op te trekken, met belofte van overwinning, 10. David verslaat hen en noemt die plaats Baäl-Perazim, 11. David laat hun afgoden verbranden, 12. De Filistijnen hervatten de strijd, 13. David vraagt opnieuw de Heere, die hem zegt wat hij doen zou, 14. en hem tegelijk zijn hulp toezegt, 15. David verslaat de Filistijnen voor de tweede keer, 16. waardoor hij een grote naam krijgt en overal gevreesd wordt, 17.

Davids huis en gezin

TOEN [a]zond Hiram, de koning van Tyrus, boden tot David, en cederhout, en metselaars, en timmerlieden, dat zij hem een huis bouwden.

2 En David merkte, dat hem YHWH tot koning bevestigd had over Israël; want zijn koninkrijk werd ten hoogste verheven, omwille van Zijn volk Israël.

3 En David nam meer vrouwen te Jeruzalem, en David verwekte meer zonen en dochters.

4 Dit [b]nu zijn de namen [1]van de kinderen, die hij te Jeruzalem had: [2]Sammua, en Sobab, Nathan en Salomo,

5 En Jibchar, en Elisua, en Elpelet,

6 En Nogah, en Nefeg, en Jafia,

7 En Elisama, en [3]Beëljada, en Elifelet.

Overwinningen op de Filistijnen

8 Toen de Filistijnen hoorden, dat David tot koning gezalfd was over het hele Israël, [4]zo trok-

2 Hebr.: *zo het aan, of bij u goed [is]*.

3 *ons ons uitbreiden:* Hebr.: אֱלֹהֵינוּ, *laat ons uitbarsten, of uitbreken, en laat ons zenden*; d.i. wijd en zijd aan alle plaatsen in Israël uitzenden. Het is een verbloemde manier van spreken, genomen van de overvloeiende wateren.

4 *met haar voorsteden:* Hebr.: עָרֶיהָ, *haar voorsteden*.

5 wij hebben: D.i. wij hebben niet veel daarop gepast, noch grote achting op dezelfde gegeven; want omdat de ark te Kiriath-Jearim was, en de tabernakel met het altaar, waar men de offeranden op offerde, te Gibeon stond, zo maakten velen onder de Israëlieten geen groot werk van de ark, maar zij deden hun godsdienst in de tabernakel, die zonder ark was.

6 die zaak: D.i. deze voorstelling van de koning beviel het gehele volk wel, en het vond zulks al goed.

– *a* 2 Sam. 6:1.

7 *Sichor af:* Zie van deze rivier Joz. 13:3, 13:5. Dit was de uiterste grens van het land Kanaän tegen het zuiden, gelijk Hamath de uiterste grens was tegen het noorden. Zodat hier de gehele lengte van het land Kanaäns te kennen wordt gegeven.

8 *de ark van God:* Deze historie wordt eerst beschreven 2 Sam. 6:2, enz.

9 Daar was zij gebracht toen zij uit het land van de Filistijnen kwam, 1 Sam. 6:21, en 1 Sam. 7:1.

10 Baäla en Kiriath-Jearim was een en dezelfde stad, Joz. 15:9, 15:60.

11 Zie de aantekening 1 Sam. 4:4.

12 zij voerden: Dit was tegen het uitgedrukte bevel Gods, Num. 4:15, waar de Heer beveelt dat de priesters de ark op hun schouders dragen zullen. Zie onder, 1 Kron. 15:2, 15:13.

13 Die zijn aanwezigheid boven de ark openbaarde. Zo vs. 10. Zie 2 Sam. 6:2.

14 Anders: *Nachon, 2 Sam.* 6:6.

15 Zie 2 Sam. 6:6.

16 Niemand mocht de ark met de hand aanroeren, dan alleen de priesters, Num. 4:15, van welk geslacht Uza niet was, hoewel hij een Leviet was.

17 Zie 2 Sam. 6:8.

18 hij diezelve plaats: Te weten, David, gelijk 2 Sam. 5:20.

19 D.i. scheur, of reet van Uzoe.

20 *tot op deze dag:* De reden zou aldus vol zijn: Welke zo heet tot op deze dag.

– *b* 2 Sam. 6:10.

21 Deze Obed-Edom is een Leviet geweest.

– *a* 2 Sam. 5:11.

– *b* 1 Kron. 3:5.

1 Anders: *dergenen, die hem geboren zijn te Jeruzalem*.

2 Boven, 1 Kron. 3, is enige verandering in deze namen.

3 El-jada; 2 Sam. 5:16.

4 zo togen: Te weten, met heirkracht, om hem de krijg aan te doen.

ken al de Filistijnen op om David te zoeken. Toen David dat hoorde [5]zo trok hij uit tegen hen.

9 Toen de Filistijnen kwamen, zo spreidden zij zich uit [6]in de laagte van Refaim.

10 Toen [7]vroeg David God, zeggende: Zal ik optrekken tegen de Filistijnen, en zult U hen in mijn hand geven? En YHWH zei tot hem: Trek op, want Ik zal hen in uw hand geven.

11 Toen [8]zij nu optogen naar [9]Baäl-perazim, zo sloeg hen David daar; en David zei: [10]God heeft mijn vijanden door mijn hand gescheurd, als een scheur van de wateren; daarom noemden zij de naam van die plaats Baäl-perazim.

12 En daar lieten zij hun [11]goden; en David [12]gebood, en zij werden met vuur verbrand.

13 Maar de Filistijnen voeren nog voort, en zij verspreidden zich [13]in dat dal.

14 En David vraagde God nog eens; en God zei tot hem: U zult niet optrekken achter hen heen; [14]maar omsingel hen van boven, en kom tot hen tegenover de moerbeziënbomen.

15 En het zal gebeuren, als u hoort [15]het geruis van een gang in [16]de toppen van de moerbeziënbomen, kom dan uit ten strijde; want God zal voor uw aangezicht uitgegaan zijn, om het leger van de Filistijnen te slaan.

16 David nu deed, zoals hem God geboden had; en zij sloegen het leger van de Filistijnen van Gibeon af tot aan Gezer.

17 Zo ging Davids naam uit in al die landen; en [17]YHWH [18]gaf Zijn verschrikking over al die heidenen.

HOOFDSTUK XV

David bereidt voor de ark van God een plaats, vs. 1. En hij beveelt dat de Levieten de ark van God dragen zullen, 2. Heel Israël komt te Jeruzalem om de ark daar op te halen, 3. Namen van de Levieten die tot dit doel daar kwamen, 4. David beveelt hun oversten wat en hoe zij doen zullen, 11. Zij gehoorzamen David, 14. Dit is gebeurd met grote viering van muziek, 16. Michal, de dochter van Saul, veracht koning David als zij hem voor de ark ziet springen en spelen, 29.

De Levieten dragen de ark

EN David maakte zich huizen [1]in zijn stad; en hij bereidde van de ark van God een plaats, en [2]spande een tent voor haar.

2 Toen zei David: Niemand mag de ark van God dragen, dan de Levieten; want die [a]heeft YHWH gekozen, om de ark van God te dragen, en om Hem te dienen tot in de eeuwigheid.

3 Ook verzamelde David geheel Israël te Jeruzalem, om de ark van YHWH op te halen aan haar plaats, die hij haar bereid had.

4 En David [b]verzamelde [3]de kinderen van Aäron en de Levieten.

5 Van de kinderen van Kehath was Uriël overste, en van [4]zijn broers waren honderd en twintig.

6 Van de kinderen van Merari was Asaja overste, en van zijn broers waren tweehonderd en twintig.

7 Van de kinderen van Gersom was Joël overste, en van zijn broers waren honderd en dertig.

8 Uit de kinderen [5]van Elizafan was overste Semaja, en van [6]zijn broers waren tweehonderd.

9 Uit de kinderen [7]van Hebron was Eliël overste, en zijn broers waren tachtig.

10 Uit de kinderen [8]van Uzziël was Amminadab overste, en zijn broers waren honderd en twaalf.

11 En David riep de priesters Zadok en [9]Abjathar, en de Levieten Uriël, Asaja en Joël, Semaja, en Eliël, en Amminadab.

12 En hij zei tot hen: U bent familiehoofden onder de Levieten; [10]heilig u, u en uw broers, dat u de ark van YHWH, van de God van Israël, [11]opbrengt, ter plaatse, die ik voor haar bereid heb.

13 Want omdat u ten [12]eerste [13]dit niet deedt, [14]heeft YHWH, onze God, onder ons een straf

5 zo toog: D.i. hij en wachtte niet, dat zij hem de oorlog in zijn eigen land zouden komen aandoen, maar last van God gekregen hebbende, trok ze zelf tegemoet. Vgl. 2 Sam. 5:17, 5:19.

6 *laagte van Refaim:* Zie Joz. 15:8; 2 Sam. 5:18; zij lag in de stam van Juda.

7 T.w. door de hogepriester Abjathar, die de lijfrok aandeed, enz. Zie 1 Sam. 23:9, en 1 Sam. 30:7.

8 T.w. de Israëlieten.

9 D.i. scheurplaatsen, of, retenpleinen, of, de Heer van de scheuringen, of, van de reten.

10 Zie 2 Sam. 5:20.

11 2 Sam. 5:21 worden zij afgoden genoemd.

12 Hebr.: *zei*.

13 Versta, het dal Refaim, waar zij vijandelijk in gevallen waren, vs. 9.

14 *omsingel hen:* Of: *trek om van hen af*. Vgl. 2 Sam. 5:23.

15 D.i. een geruis alsof iemand op de toppen van de bomen wandelde. Zie 2 Sam. 5:24. Sommigen verstaan dit van het gezang van de engelen, die voor de Israëlieten strijden zouden.

16 *in de toppen:* Hebr.: בְּכָאִים, *in de hoofden*.

17 D.i. God maakte dat veel heidense natiën een schrik en vrees van David hadden.

18 Anders: *bracht*.

1 Dit was het bovenste deel van de stad Jeruzalem, dat David van de Jebusieten met geweld gewonnen had. Zij werd de stad van David genoemd, omdat David daar zijn woonplaats genomen had. Hebr.: En hij maakte zich huizen in Davids stad.

2 *spande een tent:* Zie 2 Sam. 6:17.

– *a* Num. 4:15.

– *b* 1 Kron. 6:1; idem v. 2.

3 D.i. de nakomelingen.

4 D.i. bloedverwanten; en zo doorgaans in de volgende hoofdstukken.

5 Hij was de zoon van Uzziël, de zoon van Kehath; Ex. 6:21.

6 D.i. bloedverwanten.

7 Hij was een zoon van Kehath; Ex. 6:17.

8 Hij was ook een zoon van Kehath, Ex. 6:17, maar dit zijn andere nakomelingen van Uzziël geweest dan vs. 8 genoemd staan, maar zij hebben ook Uzziël hun grootvader genoemd.

9 Of: *Ebjathar*; hij was hogepriester, en Zadok was de tweede na hem, achtervolgens de orde van God gesteld; Num. 3:32.

10 heiligt u: D.i. bereidt u tot dit heilig werk met uiterlijke ceremoniële reiniging, maar in het bijzonder met reinigheid van het hart. Zie Ex. 19:10, 19:15.

11 *plaatse,:* Zie boven, vs. 1.

12 *ten eerste:* T.w. toen ik de ark in mijn huis wilde laten brengen; 1 Kron. 13:10.

13 niet deedt,: Versta hierbij, maar hebt de ark op een wagen gezet, boven, 1 Kron. 13:7.

14 Versta dit, van de dood van Uza, boven, 1 Kron. 13:10; 2 Sam. 6:6.

gegeven, omdat wij Hem niet gezocht hebben
15 naar het recht.

14 Zo heiligden zich dan de priesters en
Levieten, om de ark van YHWH, van de God van
Israël, op te brengen.

15 En 16 de kinderen van de Levieten droe-
gen de ark van God op hun schouders, met de
draagbomen, die op hen waren, [c]zoals Mozes ge-
boden had naar het woord van YHWH.

De ark binnengebracht met muziek

16 En David zei tot de oversten van de Levieten,
dat zij hun broers, de zangers, stellen zou-
den met muziekinstrumenten, met luiten, en
harpen, en cimbalen, dat zij zich zouden doen
horen, verheffende de stem met blijdschap.

17 Zo stelden dan de Levieten [d]Heman, de
zoon van Joël, en uit zijn broers Asaf, de zoon
van Berechja; en uit de zonen van Merari, hun
broers, 17 Ethan, de zoon van Kusaja;

18 En met hen hun broers 18 van de tweede
orde: Zecharja, Ben en Jaäziel, en Semiramoth,
en Jehiël, en Unni, Eliab, en Benaja, en Maäseja,
en Mattithja, en Elifele, en Mikneja, en Obed-
Edom, en Jeiël, de poortwachters.

19 De zangers nu, Heman, Asaf en 19 Ethan, lie-
ten zich horen met koperen cimbalen;

20 En Zecharja, en 20 Aziël, en Semiramoth, en
Jehiël, en Unni, en Eliab, en Maäseja, en Benaja,
met luiten 21 op Alamoth.

21 En Mattithja, en Elifele, en Mikneja, en
Obed-Edom, en Jeiël, en Azazja, met harpen 22 op
de Scheminith, om de toon te versterken.

22 En Chenanja, de overste van de Levieten,
was over het 23 opheffen; hij 24 onderwees hen in
het opheffen; want hij was verstandig.

23 En Berechja en Elkana waren 25 poortwach-
ters van de ark.

24 En Sebanja, en Josafat, en Nethaneël, en
Amasai, en Zecharja, en Benaja, en Eliëzer, de
priesters, trompetten met trompetten voor de
ark van God; en Obed-Edom en Jehia waren
poortwachters van de ark.

25 Het gebeurde nu, dat David en de oudsten
van Israël, en de oversten van de duizenden,
heengingen, om de ark van het verbond van
YHWH op te halen, uit het huis van Obed-Edom,
met vreugde;

26 Zo gebeurde het, doordien dat God de Levie-
ten hielp, die de ark van het verbond van YHWH
droegen, dat zij zeven stieren en zeven rammen
offerden.

27 David nu was gekleed met een mantel van
fijn linnen; ook al de Levieten, die de ark
droegen, en de zangers, en Chenanja, de overste
van het opheffen 26 van de zangers; ook had David
27 een lijfrok aan van linnen.

28 Zo bracht geheel Israël de ark van het ver-
bond van YHWH op, met gejuich, en met ge-
luid van de bazuin, en met trompetten, en met
cimbalen, makende geluid met luiten en met
harpen.

29 [e]Het gebeurde nu, toen de ark van het ver-
bond van YHWH tot aan de stad van David geko-
men was, dat Michal, de dochter van Saul, door
een venster keek, en de koning David zag, sprin-
gende en spelende; zo verachtte zij hem in haar
hart.

HOOFDSTUK XVI

David en het volk offeren brandoffer en dankoffer als zij de ark brengen in de tent die David daartoe verordend had, vs. 1 enz. en hij zegent het volk, 2. en geeft ieder brood, vlees en wijn, 3. en hij stelt Levieten aan ten dienste van de ark, en om de God van Israël te loven, 4. Wie de hoofden waren over hen die met muziekinstrumenten God loofden, 5. daar wordt een psalm beschreven die David aan Asaf en zijn broers gegeven heeft, om de Heere daarmee te loven en te prijzen, 7. nadat deze gezongen is, zegt het hele volk: Amen, terwijl het de Heere looft, 36. David stelt zangers aan, 37. poortwachters, 38. priesters om brandoffers te offeren, ten dienste van de ark, 39. als dit gedaan is, trekt ieder naar huis, 43.

Offers en zegen bij de ark

TOEN [a]zij de 1 ark van God inbrachten, zo stel-
den zij ze in het midden van de tent, die
David voor haar gespannen had; en 2 zij offerden
brandoffers en dankoffers 3 voor het aangezicht
van God.

15 *naar het recht:* Of: *naar de wijze*; d.i. gelijk het recht en behoorlijk is; Num. 4:15.

16 T.w. die van het geslacht van Kehath waren. Zie Num. 4:4.

– *c* Ex. 25:14; Num. 4:15; Num. 7:9.

– *d* boven, 1 Kron. 6:33; idem v. 39; idem v. 44.

17 Anders genoemd Jeduthun.

18 *van de tweede orde:* Deze waren een trap lager dan de voorgaande drie eerste.

19 Anders: *jeduthum*; zijn vader wordt Kisi genoemd 1 Kron. 6:44.

20 Jaäziël, vs. 18; Ben, vermeld vs. 18, wordt hier uitgelaten. Sommigen menen dat hier Azazia is, waarvan vs. 21; anderen dat het een gedeelte is van de naam Zacharia.

21 D.i. met een maagdelijke of vrouwelijke stem, welke de muzikanten de superius of bovenzang noemen; of de altus en contratenor, welke met een vrouwelijke stem gezongen moeten worden. Anders: met fijne, of klare stemmen. Anders: op het virginaal. Versta dit, naar het gevoelen van sommigen. En zo in het volgende.

22 Zo noemt hij de bassus of tenor, die wel een octaaf of acht noten verschilt van de superius of contratenor. Zie Ps. 6:1, met de aantekening.

23 T.w. van de stemmen, of van de zang, gelijk vs. 27. D.i. hij was zangmeester, die orde stelde op de tonen en stemmen, en wanneer de zangers zouden opheffen, of beginnen te zingen; zie vs. 27. Anderen verstaan dat hij de voornaamste geweest is in het opheffen van de ark, d.i. het beleid daarvan gehad heeft.

24 Anders: *hij was overste in, enz.*

25 Deze gingen, zo men meent, naast voor de ark heen, en droegen zorg dat niemand daartoe lopen of die genaken zou, gelijk men de deur wacht of bewaart. vs. 24 worden er nog twee portiers genoemd, die tot hetzelfde einde naast achter de ark van het verbond volgden.

26 *van de zangers:* Anders: *van de zang*. Of aldus, met de zangers.

27 *een lijfrok aan:* Waarmee hij zijn koninklijke waardigheid en grootheid als bedekte voor de grote waardigheid en majesteit van God, zich houdende als de andere dienaren in de dienst van God. Hebr.: אֵפוֹד, en op David was een efod.

– *e* 2 Sam. 6:16.

– *a* 2 Sam. 6:17.

1 *ark van God:* D.i. de ark van het verbond, ter ere Gods gemaakt.

2 Versta dit, van extraordinaire en bijzondere offeranden, die David en het volk van Israël in deze tijd gedaan hebben.

3 *voor het aangezicht van God:* Zie boven, 1 Kron. 13:8.

2 Als David het brandoffer en de dankoffers geëindigd had te offeren, zo [4]zegende hij het volk in de Naam van YHWH.

3 En [b]hij deelde ieder in Israël, van de man tot de vrouw, ieder een rond brood, en [5]een schoon stuk vlees, en een fles wijn.

4 En hij stelde voor de ark van YHWH sommigen uit de Levieten tot dienaren, en dat, om YHWH, de God van Israël, te vermelden, en te loven, en te prijzen.

5 Asaf was het hoofd, en Zecharja [6]de tweede na hem; Jeiël, en Semiramoth, en Jehiël, en Mattithja, en Eliab, en Benaja, en Obed-Edom, en Jeiël, met instrumenten van de luiten en met harpen; en Asaf liet zich horen met cimbalen;

6 Maar Benaja en Jahaziël, de priesters, [7]steeds met trompetten voor de ark van het verbond van God.

Davids loflied

7 Op die dag gaf David [8]ten eerste deze psalm, om YHWH te loven, [9]door de dienst van Asaf, en zijn [10]broers.

8 [11]Loof YHWH, [12]roep Zijn Naam aan, maak Zijn daden bekend onder de volken.

9 Zing Hem, psalmzing Hem, spreek aandachtig van al Zijn wonderwerken.

10 [13]Roem u in de Naam van Zijn heiligheid; dat zich het hart van degenen, die YHWH zoeken, verblijde.

11 Vraag naar YHWH en Zijn [14]sterkte, zoek [15]Zijn aangezicht steeds.

12 Gedenk van Zijn wonderwerken, die Hij gedaan heeft, Zijn wondertekenen, en de [16]oordelen van Zijn mond;

13 U, zaad van Israël, Zijn dienaar, u, kinderen van Jakob, Zijn uitverkorenen!

14 Hij is YHWH, onze God; [17]Zijn oordelen zijn over de hele aarde.

15 [c]Gedenk tot in de eeuwigheid van Zijn verbond, van het woord, dat [18]Hij ingesteld heeft tot in het duizendste geslacht;

16 [d]Van het verbond, dat Hij [19]met Abraham heeft gemaakt, en Zijn eed aan Izak;

17 Die [e]Hij ook aan Jakob heeft gesteld tot een inzetting, aan Israël tot een eeuwig verbond;

18 Zeggende: Ik zal u het land Kanaän geven, [20]een snoer van uw erfdeel;

19 Als u [21]weinig mensen in getal was; ja, [22]weinigen en vreemdelingen daarin.

20 En [23]zij wandelden [24]van volk tot volk, en van het ene koninkrijk tot een ander volk.

21 Hij [f]liet niemand toe hen te [25]onderdrukken; ook [26]bestrafte Hij [27]koningen om hunnentwil, zeggende:

22 Raak [28]Mijn [29]gezalfde niet aan, en doe Mijn profeten geen kwaad.

23 [30]Zing YHWH, [31]u, hele aarde, boodschap [32]Zijn heil van dag tot dag.

24 Vertel Zijn eer onder de heidenen, Zijn wonderwerken onder alle volken.

4 *zegende hij:* D.i. hij liet het volk opnieuw naar huis gaan, God de Heer voor hen biddende.

– *b* 2 Sam. 6:19.

5 *een schoon stuk vlees:* T.w. een stuk rundvlees bij het vuur gebraden, gelijk het Hebreeuwse woord van enige wordt uitgelegd. Zie 2 Sam. 6:19.

6 *de tweede na hem:* Hebr.: שְׁמִירָמוֹת, *zijn tweede*.

7 D.i. alle dagen op zekere uren.

8 *ten eerste:* Hebr.: נָתָן, *in de hoofde*; d.i. in de beginne, of eerste maal. En dit is zo te verstaan dat David deze psalm eerst de Levieten heeft gegeven, om God daarmede te loven in de openlijke godsdienst; daarna heeft David nog meer psalmen gedicht en de Levieten gegeven, om te zingen. Zie 2 Sam. 23:1.

9 *door de dienst:* Hebr.: בְּ, *door de hand*.

10 D.i. verwanten.

11 Looft YHWH: vs. 8 en de veertien naastvolgende zijn een deel van Ps. 105, vgl. zij met elkaar.

12 *roept Zijn Naam aan:* Anders: *predikt*.

13 Roemt u: Alsof hij zei: Gedenkt dat dit een zonderlinge genade van God is, dat het u gegeven is de Heer te zoeken, daarin mag u u wel verheugen.

14 D.i. naar de sterke en almachtige God. Zie 2 Kron. 6:41.

15 *Zijn aangezicht:* T.w. van YHWH, die zijn aanwezigheid boven de ark openbaarde, tussen de cherubim. Zie Joz. 4:13, enz.

16 D.i. aan de straffen en plagen, die Hij Mozes bevolen heeft uit te spreken tegen Farao en de Egyptenaars, welke beschreven staan Ex. 7, Ex. 8, Ex. 9, Ex. 10, Ex. 11, Ex. 12.

17 *Zijn oordelen:* D.i. hoewel Hij een regeerder is over de gehele wereld, is nochtans Israël zijn eigendom uit genade. Of: zijn gerichten; d.i. zijn straffen, die Hij over de vijanden van zijn volk heeft laten komen, zijn bekend en ruchtbaar geworden over de gehele wereld.

– *c* Gen. 17:9.

18 Zie Ps. 105:8.

– *d* Gen. 26:3.

19 *met Abraham:* Zie Gen. 15:18 in de verklaring.

– *e* Gen. 28:13; Gen. 35:11.

20 *een snoer:* D.i. het land met het snoer afgemeten en verdeeld. Zie van deze manier van spreken, Deut. 32:9.

21 weinige mensen: Hebr.: מְתֵי, mensen of mensen van het getal; d.i. mensen die men lichtelijk kon tellen, omdat zij weinig waren. Zie Gen. 34:30: Deut. 4:27, en Deut. 33:6.

22 *weinigen en vreemdelingen:* T.w. ten aanzien van het groot getal van de Kanaänieten.

23 zij wandelden: Te weten, uw vader Abram, Izak en Jakob, gelijk daarvan te lezen is in het boek Genesis vanaf Gen. 11 tot Gen. 50.

24 *van volk tot volk:* D.i. van het ene volk tot het andere.

– *f* Gen. 12:20; Ex. 7; Ex. 8:9; idem 8:10; idem 8:11.

25 Of: *onrecht doen*.

26 *bestrafte Hij:* Of: *schold Hij, berispte Hij*.

27 T.w. de koning van Egypte, Gen. 12:17, en de koning te Gerar, Gen. 20:3.

28 Welverstaande niet ten kwade, d.i. kwetst mijne gezalfden niet.

29 D.i. mijn profeten, gelijk straks volgt. Want de profeten waren begaafd met de zalving van de Heilige Geest; gelijk God ook belast heeft Elisa uiterlijk te zalven. En hier worden vooreerst verstaan Abraham, Izak en Jakob, die profeten mogen genoemd worden, omdat zich de Heer hun heeft geopenbaard en aangesproken, opdat zij ook anderen van de wil van God zouden onderrichten. Gen. 20:7 wordt Abraham een profeet genoemd; van Izak, zie Gen. 27:4, 27:28, 27:29, 27:39, 27:40, en van Jakob, Gen. 49. Wat de zalving van de Heilige Geest betreft, dan kan ook van alle uitverkorenen en gelovigen verstaan worden, die de zalving van de Heilige Geest ontvangen hebben, 1 Joh. 2:27.

30 vs. 23 en de tien naastvolgende staan in Ps. 96.

31 *u, gehele aarde:* D.i. u inwoners van het gehele land, of u Israëlieten altegaar.

32 *Zijn heil:* T.w. dat Hij ons doet en bewijst.

25 Want YHWH is groot, en zeer te prijzen, en
[33]Hij is vreselijk boven alle goden.
26 Want al de goden van de volken zijn
[34]afgoden; maar YHWH heeft de hemelen
gemaakt.
27 [35]Majesteit en heerlijkheid zijn voor Zijn
aangezicht, [36]sterkte en vrolijkheid zijn [37]in Zijn
plaats.
28 [38]Geef YHWH, u, geslachten van de volken,
[39]geef YHWH eer en sterkte.
29 Geef YHWH de eer [40]van Zijn Naam, [41]breng
offer, en kom voor Zijn [42]aangezicht; aanbid
YHWH [43]in de heerlijkheid van het heiligdom.
30 Schrik voor Zijn aangezicht, [44]u, hele aarde!
Ook zal de wereld bevestigd worden, dat zij niet
bewogen wordt.
31 Dat [45]de hemelen zich verblijden, en [46]de
aarde verheuge zich, en dat men onder de heide-
nen [47]zegge: YHWH regeert.
32 Dat de zee [48]bruise met haar [49]volheid, dat
het veld huppele van vreugde, met al wat daarin
is.
33 Dan zullen de bomen van het woud juichen
voor het aangezicht van YHWH, omdat Hij komt,
om de [50]aarde te richten.
34 [g]Loof YHWH, want [51]Hij is goed, [h]want Zijn
goedertierenheid is tot in eeuwigheid.
35 En zeg: Verlos ons, o God van ons heil, en
[52]verzamel ons, en red ons van de heidenen, dat
wij Uw heilige Naam loven, en [53]dat wij ons van
Uw lof roemen.
36 Geloofd zij YHWH, de God van Israël, van
eeuwigheid tot eeuwigheid! En [54]al het volk zei:
Amen! [55]en het loofde YHWH.

De aanstelling van zangers en priesters

37 Zo liet [56]hij daar, voor de ark van het ver-
bond van YHWH, Asaf en [57]zijn broers, om steeds
te dienen voor de ark, [58]naardat op elke dag be-
steld was.
38 Obed-edom nu, met [59]hun [60]broers, waren
acht en zestig; en hij stelde Obed-edom, de zoon
[61]van Jeduthun, en Hosa, tot poortwachters;
39 En de priester Zadok, en zijn broers, de
priesters, voor de tabernakel van YHWH op de
hoogte, die [62]te Gibeon is;
40 Om YHWH de brandoffers steeds te offeren
op het brandofferaltaar, 's morgens en 's avonds;
en dat naar alles, wat er geschreven staat in de
wet van YHWH, die Hij Israël geboden had.
41 En met hen Heman en Jeduthun, en de ove-
rige [63]uitgelezenen, die met namen uitgedrukt
zijn om YHWH te loven; want Zijn goedertieren-
heid is tot in de eeuwigheid.
42 [64]Met hen dan waren Heman en Jeduthun,
met trompetten en cimbalen voor degenen, die
zich lieten horen, en met instrumenten van de
muziek Gods; [65]maar de zonen van Jeduthun
waren aan de poort.
43 Zo trok het hele volk heen, ieder in zijn
huis; en David keerde zich, [66]om zijn huis te gaan
zegenen.

33 Hij is vreselijk: D.i. Hij is meer te vrezen en te ontzien dan de goden van de heidenen. De mening is, men moet hem vrezen en voor hem schrikken, en niet voor de afgoden; want hier worden deze dingen zo niet tegen elkaar in vergelijking gesteld, alsof men de ware God zou vrezen moeten, en de afgoden ook; alleen dat men de ware God meer zou vrezen dan de afgoden. Maar door een absolute tegenstelling, aldus, dat men voor God moet schrikken en beven, en niet voor de afgoden, die helpen noch schaden kunnen. Zie dergelijke tegenstelling Luk. 18:14, waar de mening is dat de tollenaar gerechtvaardigd in zijn huis gegaan is, en niet de Farizeër.

34 Hebr.: *Elilim*; d.i. ijdelheden, nietigheden. De apostel Paulus zegt, 1 Kor. 8:4: Wij weten dat de afgod niets is. Zie Lev. 19:4.

35 Anders: *glorie, of sieraad*.

36 D.i. Hij is een oorzaak van sterkte en van vrolijkheid, of vreugde van de geest, dengene in wie Hij woont door zijn Geest.

37 *in Zijn plaats:* D.i. bij hem, t.w. in de hemel, of in zijn heiligdom waar Hij zich openbaart. Zie Ps. 96:6.

38 Geeft YHWH: D.i. kent en prijst de eer en macht van YHWH.

39 *geeft YHWH eer en sterkte:* D.i. erkent zijn eer en sterkte, hem gevende de eer, die hem toekomt.

40 *de eer van Zijn Naam:* D.i. de eer, die u hem schuldig bent.

41 brengt offer: Of: brengt hiertoe het spijsoffer, of een gave. Door een deel van de godsdienst verstaat hij de hele godsdienst.

42 Zie Gen. 22:5.

43 *in de heerlijkheid:* D.i. in het heerlijke heiligdom.

44 *u, gehele aarde:* D.i. al u inwoners van de aarde.

45 *de hemelen:* D.i. de engelen in de hemel.

46 *de aarde:* D.i. de inwoners van de aarde.

47 *YHWH regeert:* D.i. Hij betoont en doet met de daad blijken dat Hij een koning is, die het al regeert.

48 Hebr.: *dondere*; d.i. geluid geve, gelijk de donder doet, d.i. ruise, tiere, bruise.

49 D.i. al wat daarin is, t.w. vissen en monsters die daarin zijn.

50 *aarde te richten:* D.i. de mensen op de aarde.

– *g* Ps. 107:1; Ps. 118:1; Ps. 136:1.

51 Hij is goed: Anders: want het is goed.

– *h* Ps. 136:1.

52 *verzamel ons:* D.i. nu we met elkaar verenigd zijn, houd ons tezamen bij elkaar, dat wij niet opnieuw van elkaar scheuren, gelijk wij vóór deze zijn gescheurd en verdeeld geweest. Zie hiervan boven, 1 Kron. 12:29. Maar dit kan men verder verstaan van alle toekomende zwarigheid en nood van de kerk van God.

53 dat wij ons Uws lofs roemen: Te weten, daarvan en daarover, dat wij oorzaak en vrijheid hebben om U te loven.

54 *al het volk:* D.i. al het volk gaf te kennen dat zij zulk een lof toestemden en prezen, en dat wat er gezongen werd, ook huns harten wens was. Zie Deut. 27:15.

55 en het loofde YHWH: Anders: ook lovende YHWH.

56 De koning David.

57 *zijn broers:* Dit is bloedverwanten, nakomelingen.

58 Of: *naar de eis van elke dag*. Hebr.: naar het woord of de zaak van de dag in zijn dag.

59 T.w. van hem en Hosa, waarvan in het vervolg.

60 D.i. bloedverwanten, nakomelingen.

61 Anders: *Jeduthun*.

62 *te Gibeon is:* Hier was de tabernakel gevoerd en opgericht, nadat Saul de priesters te Nob gedood had, 1 Sam. 22:19. Zie ook 1 Kron. 21:29; 2 Kron. 1:3.

63 T.w. tot het zangersambt.

64 *Met hen dan:* Anders: *en met hen, [te weten] Heman en Jeduthun, waren trompetten*.

65 *met instrumenten:* Of: *met muzikale instrumenten Gods*; d.i. waarmee men God loofde, heilige gezangen daarop zingende en spelende.

66 *om zijn huis te gaan zegenen:* D.i. om God de Heer voor de welstand daarvan te bidden, gelijk boven, vs. 2.

HOOFDSTUK XVII

Zie de inhoud van dit hoofdstuk in 2 Samuël 7.

Davids voornemen een tempel te bouwen

H[1]ET gebeurde nu, [2]als David in zijn huis woonde, dat David tot Nathan, de profeet, zei: Zie, ik woon in een cederen huis, maar de ark van het verbond van YHWH onder gordijnen.

2 Toen zei Nathan tot David: Doe alles, wat in uw hart is, want God is met u.

3 Maar het gebeurde in dezelfde nacht, dat het woord van God tot Nathan kwam, zeggende:

4 Ga heen en zeg tot David, Mijn knecht: Zo zegt YHWH: U zult Mij geen huis bouwen, om in te wonen.

5 Want Ik heb in geen huis gewoond van die dag af, dat Ik Israël heb [3]opgevoerd tot deze dag toe; maar [4]Ik ben [5]gegaan [6]van tent tot tent, en van tabernakel tot tabernakel.

6 [7]Overal, waar Ik gewandeld heb met geheel Israël, heb Ik wel een woord gesproken tot één van de richters van Israël, die Ik gebood Mijn volk te weiden, zeggende: Waarom bouwt u Mij geen cederen huis?

7 Nu dan, zo zult u zeggen tot Mijn knecht, tot David: Zo zegt YHWH van de legermachten: Ik [a]heb u van de schaapskooi genomen, van achter de schapen, opdat u een voorganger over Mijn volk Israël zou zijn;

8 En Ik ben met u geweest overal, waar u heengegaan bent, en Ik heb al uw vijanden uitgeroeid van voor uw aangezicht; en Ik heb u een naam gemaakt, zoals de naam is van de groten, die op de aarde zijn.

9 En Ik heb voor Mijn volk Israël een plaats besteld, en hem geplant, dat hij aan zijn plaats woon, en [8]niet meer heen en weer gedreven wordt; en de [9]kinderen van de verkeerdheid zullen hem niet meer krenken, zoals in het eerst.

10 En van die dagen af, dat Ik geboden heb richters te wezen over Mijn volk Israël; en heb al uw vijanden [10]vernederd; ook heb Ik u te kennen gegeven, [11]dat u [12]YHWH een huis bouwen zal.

11 En het zal gebeuren, als [13]uw dagen zullen vervuld zijn, [14]dat u heengaat tot uw vaders, zo [15]zal Ik uw zaad na u doen opstaan, dat uit uw zonen zijn zal, en Ik zal [16]zijn koninkrijk bevestigen.

12 [17]Die zal [b]Mij een huis bouwen, en Ik zal zijn stoel bevestigen [18]tot in de eeuwigheid.

13 [c]Ik zal hem tot een Vader zijn, en hij zal Mij tot een zoon zijn; en Mijn goedertierenheid zal Ik van hem niet wenden, zoals Ik die weggenomen heb van die, [19]die voor u geweest is;

14 Maar [d]Ik zal hem in Mijn huis bestendig maken, en [20]in Mijn Koninkrijk tot in eeuwigheid; en zijn stoel zal vast zijn tot in eeuwigheid.

15 [21]Naar al deze woorden, en naar dit hele visioen, zo sprak Nathan tot David.

Davids dankgebed

16 Toen kwam de koning David in, en [22]bleef [23]voor het aangezicht van YHWH, en hij zei: [24]Wie ben ik, YHWH God, en wat is mijn huis, dat U mij [25]tot hiertoe gebracht hebt?

17 En dit is klein in Uw ogen geweest, o God! daarom hebt U van het huis van Uw knecht [26]tot van verre heen gesproken, en [27]U hebt mij [28]naar menselijke wijze voorzien met deze [29]verhoging, o YHWH God!

18 [30]Wat zal David meer bij U daartoe voegen, vanwege de eer [31]aan Uw knecht? Maar U kent Uw knecht wel.

1 Deze historie wordt ook beschreven 2 Sam. 7, bijna met dezelfde woorden; zie daar breder verklaring van de duistere plaatsen.

2 als David: D.i. toen hij tot rust en vrede gekomen was.

3 2 Sam. 7:6 staat hierbij, uit Egypte.

4 Ik ben: Dit wordt gezegd ten aanzien dat de tabernakel in geen vaste plaats is gebleven, zowel toen Israël in de woestijn was, als toen het in het land Kanaän is geweest.

5 Hebr.: *geweest*.

6 *van tent tot tent:* Hebr.: אֹהֶל, *uit de tent in de tent*.

7 D.i. waarheen de ark van het verbond gebracht werd, boven welke Ik mijne aanwezigheid betoon.

– *a* 1 Sam. 16:11; Ps. 78:70.

8 niet meer: D.i. het zal van de ene plaats tot de andere niet vervoerd worden.

9 D.i. de boze mensen, die geheel ter ongerechtigheid overgegeven zijn.

10 D.i. gedempt, tenonder gebracht.

11 dat u: D.i. dat Hij u nakomelingen geven zou, die uw koninkrijk zouden beërven. Zie onder, vs. 25, 17:27.

12 *YHWH:* D.i. Ik, want de Heer spreekt hier.

13 *uw dagen:* T.w. de dagen van uw leven.

14 dat u heengaat: D.i. dat u sterven zult.

15 *zal Ik:* Vgl. 2 Sam. 7:12 met de aantekening.

16 *zijn koninkrijk:* Versta hier, niet alleen Salomo en andere nakomelingen van David, maar ook Christus zelf; want Salomo's rijk heeft niet altijd geduurd, maar het rijk van Christus duurt in eeuwigheid. Vgl. Luk. 1:32, 1:33.

17 Salomo heeft een huis van hout en steen getimmerd, maar Christus een geestelijk huis, dat is zijn kerk.

– *b* 1 Kon. 5:5; 1 Kon. 6:12.

18 *tot in eeuwigheid:* Dat past alleen op Christus, niet op Salomo.

– *c* Ps. 89:27; idem v. 29; Hebr.: 1:5; idem v. 6.

19 die voor u: Hierbij verstaat hij Saul, die vanwege zijn ongehoorzaamheid van het koninkrijk afgestoten is.

– *d* Lukas 1:33.

20 *in Mijn Koninkrijk:* D.i. in mijn kerk.

21 *Naar al deze:* D.i. naar al deze woorden door gezichten geopenbaard en bevolen.

22 T.w. zolang totdat hij zijn gebed geëindigd had, dat hier volgt.

23 *voor het aangezicht:* Versta dit zo, dat David voor de ark van het verbond gezeten heeft, die een teken was van de aanwezigheid van YHWH.

24 *Wie ben ik:* Zie Gen. 32:10.

25 *tot hiertoe:* T.w. tot de koninklijke waardigheid.

26 *tot van verre:* D.i. van zaken, die nog ver zijn, en die eerst lang na mijn tijd zouden gebeuren.

27 *U hebt mij:* Zie 2 Sam. 7:19. Of aldus: U hebt mij aangezien naar de wijze eens mensen van hogen staat, [t.w. daar ik maar een schaapsherder was].

28 *naar menselijke wijze:* T.w. mij door Nathan zeer goedertierenlijk aansprekende. Hebr.: אָדָם, naar de wijze [of orde] eens mensen.

29 Of: *voortreffelijkheid, of uitnemendheid*.

30 *Wat zal David:* Alsof hij zei: Mij ontbreken woorden om uw weldaden naar behoren te roemen.

31 *aan U knecht:* T.w. bewezen.

19 YHWH, [32]omwille van uw knecht, en [33]naar
Uw hart, hebt U al deze grote dingen gedaan, om
al deze grote dingen bekend te maken.
20 [e]YHWH, er is niemand zoals U, en er is geen
God behalve U, [34]naar alles, wat wij met onze
oren gehoord hebben.
21 [f]En wie is als Uw volk Israël, één enig volk
op de aarde, [35]dat God heengegaan is Zich tot een
volk te verlossen, dat U Zich een Naam maak-
tet van grote en verschrikkelijke dingen, met de
heidenen uit te stoten van het aangezicht van Uw
volk, dat U uit Egypte verlost hebt?
22 En U hebt Uw volk Israël U tot volk gemaakt
tot in de eeuwigheid; en U, YHWH, bent hun tot
een God geworden.
23 Nu dan, YHWH, het woord, dat U over Uw
knecht gesproken hebt, en over zijn huis, dat
worde waar tot in eeuwigheid; en doe, zoals U ge-
sproken hebt.
24 Ja, [36]het worde waar, en Uw Naam worde
groot gemaakt tot in eeuwigheid, dat men zegge:
YHWH van de legermachten, de God van Israël,
is Israëls God; en het huis van David, Uw knecht,
zij bestendig voor Uw aangezicht.
25 Want U, mijn God, [37]hebt voor het oor van
Uw knecht geopenbaard, dat U hem een huis
bouwen zou; daarom heeft Uw knecht [38]in zijn
hart gevonden, om voor Uw aangezicht [39]te
bidden.
26 Nu dan, YHWH, U bent die God; en U hebt
dit goede over Uw knecht gesproken.
27 Nu dan, het heeft U beliefd te zegenen
het huis van Uw knecht, dat het in eeuwig-
heid voor Uw aangezicht zij; want U, YHWH,
hebt het gezegend, en het zal gezegend zijn in
eeuwigheid.

HOOFDSTUK XVIII

In dit hoofdstuk wordt precies hetzelfde behandeld als in 2 Samuël 8 staat.

Davids overwinningen

H[1]ET gebeurde nu na deze, dat David de Filis-
tijnen sloeg, en hen ten onder bracht; en hij
nam Gath, en haar bijbehorende plaatsen, uit de
hand van de Filistijnen.
2 Hij sloeg ook de Moabieten, zo dat de Mo-
abieten Davids knechten werden, [2]en brachten
geschenken.
3 David sloeg ook [3]Hadar-ezer, de koning van
Zoba, naar Hamath toe, toen [4]hij heentoog, om
[5]zijn hand te stellen aan de rivier Frath.
4 En David nam hem duizend wagens af,
en zeven [6]duizend ruiters, en twintig dui-
zend man te voet; en David ontzenuwde al de
wagenpaarden; maar [7]hij behield honderd wa-
gens daarvan over.
5 En de Syriërs van [8]Damascus kwamen, om
Hadar-ezer, de koning van Zoba, te helpen; maar
David sloeg van de Syriërs twee en twintig dui-
zend man.
6 En David legde [9]bezetting in Syrië van
Damascus, zo dat de Syriërs Davids [10]knech-
ten werden, en brachten geschenken. En YHWH
[11]behoedde David overal, waar hij heenging.
7 En David nam de gouden schilden, [12]die bij
Hadar-ezers knechten waren, en hij bracht ze te
Jeruzalem.
8 Ook nam David zeer veel koper uit [13]Tibchath,
en uit Chun, steden van Hadar-ezer; daarvan
heeft Salomo de koperen [14]zee, en de pilaren, en
de koperen voorwerpen gemaakt.
9 Toen Thou, de koning van Hamath, hoorde,
dat David de hele legermacht van Hadar-ezer, de
koning van Zoba, geslagen had;
10 Zo zond hij zijn zoon [15]Hadoram tot de ko-
ning David, [16]om hem naar zijn welstand te
vragen, en om hem te zegenen, vanwege dat

32 *vanwege Uw knecht:* Door de knecht van YHWH verstaan hier sommigen Jezus Christus de Zaligmaker, de vaderen beloofd, gelijk Jes. 49:6, en elders.

33 *naar Uw hart:* D.i. naar uw goedgunstigheid.

– *e* Deut. 3:24; Deut. 4:35; Deut. 6:4; 1 Kon. 8:23; idem v. 60; Ps. 86:8; Jes. 37:16; idem v. 20; Dan. 3:29; Hosea 13:4.

34 *naar alles:* Dat blijkt en bewezen wordt met al de wonderwerken en daden, die U van de aanbeginne van de wereld hebt gedaan, in het bijzonder aan onze vaderen, gelijk wij van hen gehoord hebben.

– *f* Deut. 4:7; Deut. 33:29; Ps. 147:20.

35 dat God: Israël heeft God niet gezocht, maar God heeft Israël gezocht en zich tot een volk gekozen, om zich toe te eigenen en te heiligen. Dit is ook te verstaan van het geestelijke Israël, dat is de uitverkoren kinderen van God; want niemand komt tot Christus, de fontein van het leven, tenzij dat de Vader hem trekke.

36 *het worde waar:* T.w. dat U tot uw knecht gesproken hebt.

37 *hebt voor het oor:* T.w. door de profeet Nathan, hem te kennen gevende wat U in uw raad over hem besloten hebt.

38 *in zijn hart:* Dit is hier ingevoegd uit 2 Sam. 7:27.

39 *te bidden:* Wat David op dit moment gebeden heeft, wordt breder beschreven 2 Sam. 7.

1 *Het geschiedde nu:* Wat tot breder verklaring van 1 Kron. 18 dient, zult u vinden 2 Sam. 8.

2 brengende geschenken: Te weten, jaarlijks, tot een teken van onderdanigheid.

3 Anders: *Hadad-Ezer, 2 Sam.* 8:3, 8:5.

4 hij heentoog: Enige verstaan hier David; anderen Hadarezer.

5 *zijn hand:* D.i. zijn leger. Vgl. 2 Sam. 8:3.

6 *duizend ruiters:* Zie de verklaring of vergelijking van deze woorden met wat 2 Sam. 8:4 staat, in de verklaring daar.

7 hij behield: Te weten, David.

8 Anders: *Darmaskus, of, Damascos.* Zo vs. 6.

9 *bezetting:* Dit wordt hierbij gevoegd uit 2 Sam. 8:6.

10 *knechten werden:* Versta, dat zij schatplichtig gemaakt zijn.

11 *behoedde David:* Of: *gaf heil, overwinning aan David.*

12 die bij: Hebr.: זֻהָב, die op, of aan Hadar-Ezers knechten waren.

13 *Tibchath, en uit Chun:* Deze steden worden Betach en Berothai genoemd 2 Sam. 8:8.

14 *de koperen zee,:* Versta hier door de zee een heel groot vat van metaal of koper gegoten, een zee genoemd, vanwege de veelheid van het water, dat daarin ging.

15 Hij wordt Joram genoemd, 2 Sam. 8:10.

16 *om hem:* D.i. om hem te bezoeken en geluk te wensen vanwege de victorie, die hij bevochten had.

hij met Hadar-ezer gestreden, en hem verslagen had [17](want Hadar-ezer voerde oorlog tegen Thou), en [18]alle gouden, en zilveren, en koperen voorwerpen;

11 [19]Deze heiligde de koning David ook YHWH, met het zilver en het goud, dat hij medegebracht had van al de heidenen: van de Edomieten, en van de Moabieten, en van de kinderen Ammons, en van de Filistijnen, en van de Amalekieten.

12 Ook sloeg [20]Abisai, de zoon [21]van Zeruja, [22]de Edomieten in het Zoutdal, achttien duizend.

13 En hij legde bezetting in Edom, zodat al de Edomieten Davids knechten werden; en YHWH behoedde David overal, waar hij heenging.

Davids ambtenaren

14 Zo regeerde David over geheel Israël, en hij deed zijn hele volk [23]recht en gerechtigheid.

15 Joab nu, de zoon van Zeruja, was over het leger; en Josafat, de zoon van Ahilud, was [24]kanselier;

16 En Zadok, de zoon van Ahitub, en [25]Abimelech, de zoon van Abjathar, waren priesters, en [26]Sausa schrijver;

17 En Benaja, de zoon van Jojada, was over de Krethi en Plethi; maar de zonen van David waren [27]de eerste aan de hand van de koning.

HOOFDSTUK XIX

Zie de inhoud in 2 Samuël hoofdstuk 10.

De smaad van de Ammonieten

E[1]N het gebeurde na deze, dat Nahas, de koning van de kinderen Ammons, stierf, en zijn zoon werd koning in zijn plaats.

2 Toen zei David: Ik zal goedertierenheid doen aan Hanun, de zoon van Nahas; want zijn vader heeft goedertierenheid aan mij gedaan. Daarom zond David boden, om hem te troosten over zijn vader. Toen de knechten van David in het land van de kinderen Ammons tot Hanun kwamen, om hem te troosten,

3 Zo zeiden de vorsten van de kinderen Ammons tot Hanun: Eer David uw vader in uw ogen, omdat hij troosters tot u gezonden heeft? Zijn niet zijn knechten tot u gekomen, om te doorzoeken, [2]en om om te keren, en om het land te bespioneren?

4 Daarom nam Hanun de knechten van David, en hij [3]schoor hen, en sneed hun kleren half af tot aan [4]de heupen, en liet hen heengaan.

5 [5]Zij nu gingen heen, en men boodschapte David van deze mannen; en hij zond hun tegemoet; want die mannen [6]waren zeer beschaamd. De koning dan zei: Blijf te Jericho, totdat uw baard weer gegroeid is; kom dan opnieuw.

Oorlog tegen de Ammonieten en Syriërs

6 Toen de kinderen Ammons zagen, dat zij zich in kwade reuk gebracht hadden bij David, zo zond Hanun en de kinderen Ammons duizend talenten zilver, om zich wagens en ruiters te huren uit [7]Mesopotamië, en uit Syrië-Maächa, en uit Zoba;

7 Zodat zij zich huurden twee [8]en dertig duizend wagens; en de koning van Maächa en zijn volk kwamen en sloegen hun kamp op voor Medeba; ook verzamelden de kinderen Ammons uit hun steden, en zij kwamen ten strijde.

8 Toen het David hoorde, zo zond hij Joab en het hele leger met de helden.

9 Als de kinderen Ammons uitgetogen waren, zo stelden zij de slagorde voor de poort [9]van de stad; maar de koningen, die gekomen waren, die waren bijzonder in het veld.

10 Toen Joab zag, dat de spits van de slagorde van voren en van achteren tegen hem was, zo verkoos hij enige uit alle uitgelezenen in Israël, en hij stelde hen in orde tegen de Syriërs aan.

11 En het overige van het volk gaf hij in de hand van zijn [10]broer Abisai, en zij stelden hen in orde tegen de kinderen Ammons aan.

17 want Hadar-Ezer: Hebr.: הֲיָה, want Hadar-Ezer was een man van de oorlog tegen Thoü.

18 *alle gouden:* D.i. allerlei.

19 *Deze heiligde:* Hij wil zeggen dat David al de geschenken, die Thoü hem zond, zowel voor God geheiligd heeft, als wat hij uit de overwinning over zijn vijanden verkregen had.

20 Hij was de broer van Joab, en wordt gemeenlijk Abisai genoemd. Dit feit, dat hier verhaald wordt, dat wordt 2 Sam. 8:13 David zelven toegeschreven, zo wat de oversten in de krijg doen, de koningen gemeenlijk toegeschreven wordt.

21 Zij was Davids zus, gelijk te zien is boven, 1 Kron. 2:16.

22 2 Sam. 8:13 worden de Syriërs genoemd, niet de Edomieten. Deze twee volken spanden samen, en het leger van de ene is zowel verslagen geworden als dat van de andere. Zie verder Ps. 60:2.

23 Zie deze manier van spreken Gen. 18:19.

24 Zie de aant. 2 Sam. 18:16, en 1 Kon. 4:3.

25 Hij wordt Abimelech genoemd, 2 Sam. 8:17.

26 *Sausa schrijver:* Hij wordt Seraja genoemd, 2 Sam. 8:17. Of het kan wezen dat Seraja, gestorven zijnde, deze Sausa in zijn plaats schrijver of griffier geworden is.

27 *de eerste:* D.i. zij waren de voornaamste bevelhebbers, of officieren, die de koning gebruikte in de voornaamste zaken van de regering, opdat hij hen zo zou geschikt maken en bereiden tot het handelen van de zaken van het koninkrijk, en in manier van staat. Zie 2 Sam. 8:18.

1 het geschiedde: Wat in 1 Kron. 19 geschreven staat, is eerst verhaald 2 Sam. 10. Zie de verdere verklaring van de duistere plaatsen daar.

2 en om om te keren: D.i. om het land te verderven en te verwoesten, nadat zij het zullen doorwandeld en verspied hebben.

3 beschoor hen: D.i. hij liet hen scheren, t.w. hun baard half af, of aan de ene zijde; de gezanten Davids zo beschimpende. Zie 2 Sam. 10:4.

4 *de heupen:* Anders: *de billen.*

5 Zij nu gingen heen: Anders: en men ging en boodschapte David door mannen, enz.

6 D.i. hun was grote schande en smaadheid aangedaan.

7 Hebr.: *Aram, of Syrië van de twee rivieren.* Zie de aantekening Gen. 24:10.

8 *twee en dertig duizend:* Dit kan men verstaan van zoveel krijgsvolk, die op de wagens streden.

9 *van de stad:* T.w. voor Medeba, van welke stad vs. 7 gesproken wordt. Maar anderen menen dat zij zich voor hun stad Rabba gelegerd hebben, welke de hoofdstad van de Ammonieten was, van wier belegering en inneming onder, 1 Kron. 20, gesproken wordt.

10 Anders: *Abisai*; 2 Sam. 10:10.

12 En hij [11]zei: Als mij de Syriërs te sterk
worden, zo zult u mij [12]komen verlossen; en als
de kinderen Ammons u te sterk worden, zo zal ik
u verlossen.
13 Wees sterk, en laat ons sterk zijn voor ons
volk, en voor de steden van onze God; YHWH nu
doe, wat goed is in Zijn ogen.
14 Toen naderde Joab en het volk, dat bij hem
was, ten strijde voor het aangezicht van de
Syriërs; en [13]zij vluchtten voor zijn aangezicht.
15 Toen de kinderen Ammons zagen, dat de Sy-
riërs vluchtten, zo vluchtten zij ook voor het aan-
gezicht van Abisai, zijn broer, en zij kwamen [14]in
de stad; en Joab kwam te Jeruzalem.
16 Als de Syriërs zagen, dat zij voor het aan-
gezicht van Israël geslagen waren, zo zonden zij
boden, en brachten de Syriërs uit, die aan de
overzijde [15]van de rivier woonden; en [16]Sofach,
de oorlogsoverste [17]van Hadar-ezer, trok voor
hun aangezicht heen.
17 Toen het David werd aangezegd, zo ver-
zamelde hij geheel Israël, en hij trok over de
Jordaan, en hij kwam tot hen, en hij stelde de
slagorde tegen hen. Als David de slagorde tegen
de Syriërs gesteld had, zo streden zij met hem.
18 Maar de Syriërs vluchtten voor het aange-
zicht van Israël, en David versloeg van de Syri-
ërs [18]zeven duizend wagens, en veertig duizend
mannen te voet; daartoe doodde hij Sofach, de
oorlogsoverste.
19 Toen de knechten van Hadar-ezer zagen,
dat zij geslagen waren, voor het aangezicht van
Israël, zo maakten zij vrede met David, en [19]dien-
den hem; en de Syriërs wilden de kinderen Am-
mons niet meer verlossen.

HOOFDSTUK XX

Zie de inhoud van dit hoofdstuk in 2 Samuël 11:1, en hoofd-
stuk 12:26, en hoofdstuk 21.

Inname van Rabba

H[1]ET gebeurde nu ten tijde van het aan-
breken van het nieuwe jaar, ten tijde als
de koningen [2]uittrokken, zo voerde Joab de
legermacht, en hij verdierf het land van de
kinderen Ammons; en hij kwam, en belegerde
[3]Rabba; maar David bleef te Jeruzalem. En Joab
sloeg Rabba, en [4]verwoestte ze.
2 [5]En David nam de kroon van hun koning van
zijn hoofd, en hij bevond haar in gewicht een ta-
lent goud, en daar was edelgesteente aan; en zij
werd op Davids hoofd gezet, [6]en hij voerde zeer
veel roof uit de stad.
3 Hij voerde ook al het volk uit, dat daarin was,
en [a]hij zaagde ze met de zaag, en met ijzeren
dorswagens, [7]en met bijlen; en zo deed David
aan al de steden van de kinderen Ammons.
Toen keerde David opnieuw met al het volk naar
Jeruzalem.

Strijd tegen de reuzen van de Filistijnen

4 En het gebeurde daarna, als de oorlog met de
Filistijnen te [8]Gezer opstond, toen sloeg Sibchai,
de Husathiet, [9]Sippai, die van de kinderen [10]van
Rafa was; en [11]zij werden ten onder gebracht.
5 Daarna was er nog een strijd tegen de
Filistijnen, en Elhanan, de zoon [12]van Jaïr, ver-
sloeg Lachmi, de broer van Goliath, de Gethiet,
wiens spieshout was als een weversboom.
6 Daarna was er nog een strijd te Gath; en daar
was [13]een zeer lang man, en [14]zijn vingers waren
zes en zes, vier en twintig, en hij was ook van
Rafa geboren;
7 En [15]hij hoonde Israël, maar Jonathan, de
zoon [16]van Simea, de broer van David, versloeg
hem.
8 Deze waren van Rafa geboren te Gath; en [17]zij
vielen door de hand van David, en door de hand
van zijn knechten.

HOOFDSTUK XXI

In dit hoofdstuk wordt herhaald wat geschreven staat in 2
Samuël hoofdstuk 24.

Davids volkstelling

T[1]OEN stond de satan op tegen Israël, en [2]hij
porde David aan, dat hij Israël telde.
2 En David zei tot Joab en tot de oversten van
het volk: Ga heen, tel Israël [3]van Ber-seba tot Dan
toe, en breng hen tot mij, dat ik hun getal wete.

11 T.w. tot Absai.
12 *komen verlossen:* Hebr.: תְּשׁוּעָה, *tot ver-
lossing zijn.*
13 zij vloden: Te weten, de Syriërs.
14 *in de stad:* T.w. in de stad Medeba, welke de Ammonieten toen-
maals inhadden.
15 *van de rivier:* Versta hier de rivier Eufraat.
16 Hij wordt Sobach genoemd, 2 Sam. 10:16.
17 Zie boven, 1 Kron. 18:5.
18 *zeven duizend wagens:* Zie de aantekening 2 Sam. 10:18.
19 *dienden hem:* D.i. zij werden hem onderdanig, en zij gaven hem tribuut.
1 Zie de nadere verklaring van verscheidene duistere plaatsen van 1 Kron. 20, 2 Sam. 11:1, enz., en 2 Sam. 12:26, enz.
2 T.w. te veld, met hun heirlegers.
3 De hoofdstad van de Ammonieten. Zie 2 Sam. 12:26, 12:29.
4 *verwoestte ze:* D.i. hij vernielde de stad en wierp haar te gronde.
5 En David: Zie 2 Sam. 12:27, enz.
6 en hij voerde: Hebr.: שָׁלָל, en de roof van de stad voerde hij uit, geheel veel, of die zeer veel was.
– *a* 2 Sam. 12:31.
7 en met bijlen: Anders: ja met zagen.
8 Zie 2 Sam. 5:25, en 2 Sam. 21:18.
9 Hij wordt Saf genoemd, 2 Sam. 21:18.
10 *Rafa was:* Zie Deut. 2:11.
11 zij werden: Te weten, de Filistijnen.
12 Hij wordt Jaäre Oregim genoemd, 2 Sam. 21:19.
13 *een zeer lang man:* Hebr.: אִישׁ מִדָּה, *een man van mate*; d.i. waar veel aan te meten was, d.i. een zeer groot of lang man, gelijk Num. 13:31; 2 Sam. 21:20.
14 zijn vingeren: D.i. hij had aan iedere hand zes vingers en aan iedereen voet zes tenen, makende tezamen vier en twintig, zo vingers als tenen.
15 hij hoonde Israël: Zie 1 Sam. 17:10.
16 Anders: *Samma, 1 Sam.* 16:9.
17 zij vielen: Zie 2 Sam. 21:22.
1 *stond de satan op:* Zie de verdere aantekening over dit hst. 2 Sam. 24.
2 hij porde David aan: Anders: verwekte, bewoog, hitste op.
3 *van Ber-Seba:* T.w. van het zuiden tot het noorden, van het ene einde van het koninkrijk tot het andere. Zo ook Richt. 20:1, en elders meer.

3 Toen zei Joab: YHWH doe tot Zijn volk, zoals
zij nu zijn, honderdmaal meer; zijn zij niet allen,
o mijn heer koning, mijn heer tot knechten?
Waarom verzoekt [4]mijn heer dit? Waarom zou
het Israël tot schuld worden?
4 Maar het woord van de koning nam de over-
hand tegen Joab; daarom trok Joab uit, en [5]hij
doorwandelde geheel Israël; daarna kwam hij
weer te Jeruzalem.
5 En Joab gaf David het aantal van het getelde
volk; en [6]geheel Israël was [7]elfhonderd duizend
man, die het zwaard uittrokken, en Juda vier-
honderd duizend, en zeventig duizend man, die
het zwaard uittrokken.
6 Maar Levi en Benjamin telde hij [8]daaronder
niet; want het woord van de koning was Joab een
gruwel.
7 En [9]deze zaak was kwaad in de ogen van God;
daarom [10]sloeg Hij Israël.
8 Toen zei David tot God: Ik heb zeer
gezondigd, dat ik deze zaak gedaan heb; [11]maar
neem toch nu de misdaad [12]van Uw knecht weg,
want ik heb zeer dwaas gehandeld.

De pest als straf

9 YHWH nu sprak tot Gad, de [13]ziener van
David, zeggende:
10 Ga heen, en spreek tot David, zeggende: Zo
zegt YHWH: Drie dingen leg Ik u voor; kies u één
uit die, dat Ik u doe.
11 En Gad kwam tot David, en zei tot hem: Zo
zegt YHWH: Neem u uit:
12 Of drie jaar honger, of drie maanden ver-
teerd te worden voor het aangezicht van uw
tegenstander, en dat het zwaard van uw vijan-
den u achterhale; of drie dagen [14]het zwaard van
YHWH, dat is, de pest in het land, en een [15]ver-
dervende engel van YHWH in al het gebied van
Israël? Zo zie nu toe, wat antwoord ik Die zal
wedergeven, Die mij gezonden heeft.
13 Toen zei David tot Gad: Mij is zeer bange;
[16]laat mij toch in de hand van YHWH vallen;
want Zijn barmhartigheden zijn zeer vele, maar
laat mij in de hand van de mensen niet vallen.
14 YHWH dan gaf pest in Israël; en er vielen
van Israël zeventig duizend man.
15 En God zond een engel naar Jeruzalem,
om die te verderven; en als hij haar verdierf,
zag YHWH, en [17]het berouwde Hem over dat
kwaad; en Hij zei tot de verdervende engel: Het
is genoeg, trek nu uw hand af. De engel van
YHWH nu stond bij de dorsvloer van [18]Ornan, de
Jebusiet.
16 Als David zijn ogen ophief, zo zag hij de
engel van YHWH, staande tussen de aarde en
tussen de hemel, met zijn uitgetrokken zwaard
in zijn hand, uitgestrekt over Jeruzalem; toen
viel David, en de oudsten, bedekt [19]met zakken,
op hun aangezichten.
17 En David zei tot God: Ben ik het niet, die [20]ge-
zegd heb, dat men het volk tellen zou? Ja, ik zelf
ben het, die gezondigd en [21]zeer kwalijk gehan-
deld heb; maar deze schapen, [22]wat hebben die
gedaan? O YHWH, mijn God, [23]dat toch Uw hand
tegen mij, en tegen het huis van mijn vader zij,
maar niet tegen Uw volk ter plaag.

Het altaar op de dorsvloer van Ornan

18 Toen zei de engel van YHWH tot Gad, dat
hij David zeggen zou, dat David zou opgaan, om
YHWH een altaar op te richten op de dorsvloer
van Ornan, de Jebusiet.
19 Zo ging dan David op naar het woord van
Gad, dat hij in de Naam van YHWH gesproken
had.
20 Toen zich Ornan wendde, zo zag hij de engel;
en zijn vier zonen, die bij hem waren, verborgen
zich; en Ornan dorste tarwe.
21 En David kwam tot Ornan; en Ornan zag toe,
en zag David; zo ging hij uit de dorsvloer, en
boog zich neer voor David, met het aangezicht
ter aarde.
22 En David zei tot Ornan: [24]Geef mij de plaats
van de dorsvloer, dat ik daarop YHWH een altaar
bouwe; geef ze [25]mij voor het volle geld, opdat
deze plaag opgehouden wordt van over het volk.
23 Toen zei Ornan tot David: [26]Neem ze maar
heen, en mijn heer de koning doe wat goed is
in zijn ogen; zie, ik geef [27]deze runderen tot
brandoffers, en deze sleden tot hout, en de tarwe
tot voedseloffer; ik geef het al.

4 *mijn heer dit:* D.i. u heer koning.

5 hij doorwandelde: Joab heeft op deze reis doorgebracht negen maanden en twintig dagen, gelijk te lezen is 2 Sam. 24:8.

6 *geheel Israël was:* Zie 2 Sam. 24:9.

7 *elfhonderd duizend man:* Hebr.: אֶלֶף, *duizend duizenden, en honderd duizend.*

8 onder dezelfde niet: Hebr.: נִתְעַב, in het midden derzelven niet.

9 *deze zaak:* T.w. dat David het volk had doen tellen.

10 T.w. met de pestilentie.

11 maar neem toch nu: Zie 2 Sam. 12:13.

12 Uws knechts weg: D.i. mijne.

13 D.i. profeet en leraar, die bij David was waar hij heenging. Van het woord ziener, zie 1 Sam. 9:9.

14 *het zwaard van YHWH:* De engel van YHWH heeft de Israëlieten met de pestilentie als met een zwaard geslagen en gedood. Zie onder, vs. 16, 21:27.

15 D.i. die met de pestilentie velen van de inwoners van het land doden zal.

16 *laat mij toch:* Dat is: Ik kies de pest en niet de krijg. Laat mij alleen in de hand van YHWH vallen.

17 *het berouwde Hem:* D.i. Hij hield op van met de pest te verderven; menselijkerwijze van God gesproken. Zie Gen. 6:6.

18 Anders: *Arauna en Arania, 2 Sam.* 24:16, 24:18, waar ook aangewezen is waarom hij een Jebusiet genoemd werd.

19 *met zakken:* D.i. met rouwklederen. Zie de aantekening Gen. 37:34.

20 *gezegd heb:* D.i. bevolen heb.

21 *zeer kwalijk:* Hebr.: הֵרַע, *kwalijk doende, kwalijk gedaan heb.*

22 *wat hebben die gedaan:* Het is wel waar dat de onderzaten niet misdaan hadden met het tellen van het volk, maar evenwel zijn zij van God rechtvaardiglijk gestraft vanwege andere zonden.

23 dat toch Uw hand: David wil zeggen: Dood met de pest mij en het huis van mijn vader, d.i. mijn vrienden en bloedverwanten.

24 *Geef mij:* D.i. verkoop mij; gelijk straks volgt.

25 *voor het volle:* Gelijk Gen. 23:9.

26 *Neem ze maar:* Hebr.: קַח, *neem ze u, of, voor u.*

27 *deze runderen:* T.w. met welke ik bezig ben te dorsen; want men placht in die tijden de ossen het koren te doen uittreden.

24 En de koning David zei tot Ornan: [28]Nee,
[29]maar ik zal het zeker kopen voor het volle geld;
want ik zal [30]voor YHWH niet nemen wat uw is,
dat ik een brandoffer om niet offere.
25 En David gaf aan Ornan voor die plaats [31]zeshonderd gouden sikkels van gewicht.
26 Toen bouwde David daar YHWH een altaar,
en hij offerde brandoffers en dankoffers. Als hij
YHWH aanriep, [32]zo antwoordde Hij hem door
vuur uit de hemel, op het brandofferaltaar.
27 En YHWH zei tot de engel, dat hij zijn
zwaard weer in zijn schede steken zou.
28 In die tijd, toen David zag, dat YHWH hem
geantwoord had op de dorsvloer van Ornan, de
Jebusiet, zo offerde hij daar;
29 Want de tabernakel van YHWH, die Mozes
in de woestijn gemaakt had, en het altaar van
het brandoffer, was in die tijd op de hoogte [33]te
Gibeon.
30 David nu kon niet voor [34]dat altaar
heengaan, om God te zoeken; want hij was verschrikt voor het zwaard van de engel van YHWH.

HOOFDSTUK XXII

David verzorgt voorraad voor de bouw van de tempel, vs. 2 enz. hij vermaant Salomo dat hij, de Heere vrezend, ijverig zou zijn in het opbouwen daarvan, 6. En hij gebiedt de vorsten dat zij Salomo hierin trouw de hand zouden bieden, 17.

Davids voorbereiding voor de tempelbouw

EN David zei: [1]Hier zal het huis van God van
YHWH zijn, en hier zal het altaar van het
brandoffer voor Israël zijn.
2 En David zei, dat men verzamelen zou de
[2]vreemdelingen, die in het land van Israël
waren; en hij bestelde steenhouwers, om uit te
houwen stenen, [3]die men behouwen zou, om het
huis van God te bouwen.
3 En David bereidde ijzer in menigte, tot nagelen aan de deuren van de poorten, en tot de
samenvoegingen; ook koper in menigte, [4]zonder
gewicht;
4 En cederhout zonder getal; want de Sidoniërs
en de Tyriërs brachten tot David cederhout in
menigte.
5 Want David zei: Mijn zoon Salomo is [5]een jongeling en zwak; en het huis, dat men YHWH
bouwen zal, zal men ten hoogste groot maken,
[6]tot een Naam en tot heerlijkheid in alle landen;
ik zal hem nu voorraad bereiden. Zo bereidde
David voorraad in menigte voor zijn dood.

David draagt de bouw op aan Salomo

6 Toen riep hij zijn zoon Salomo, en gebood
hem YHWH, de God van Israël, een huis te
bouwen.
7 En David zei tot Salomo: Mijn zoon, wat mij
betreft, [7]het was in mijn hart de Naam van
YHWH, van mijn God, een huis te bouwen;
8 Maar het woord van YHWH [8]kwam tot mij,
zeggende: [9]U hebt bloed in menigte vergoten,
want u hebt grote krijgen gevoerd; u zult Mijn
Naam geen huis bouwen, [a]omdat u veel bloed op
de aarde voor Mijn aangezicht vergoten hebt.
9 Zie, de zoon, die u geboren zal worden, die zal
een man van de rust zijn, want Ik zal hem rust
geven van al zijn vijanden rondom heen; want
zijn naam zal [10]Salomo zijn, en Ik zal vrede en
stilte over Israël geven in zijn dagen.
10 [b]Die zal Mijn Naam een huis bouwen, en die
zal Mij tot een zoon zijn, en Ik hem tot een Vader;
en Ik zal de troon van zijn rijk over Israël bevestigen [11]tot in eeuwigheid.
11 Nu, mijn zoon, [12]YHWH zal met u zijn, en
u zult voorspoedig zijn, en zult het huis van
YHWH, van uw God, bouwen, zoals Hij van u gesproken heeft.
12 Alleen YHWH geve u [13]kloekheid en
verstand, en geve u bevel over Israël, en dat om
te onderhouden de wet van YHWH, van uw God.
13 Dan zult u voorspoedig zijn, als u waarnemen zult te doen de voorschriften en de rechten,
die YHWH aan Mozes geboden heeft over Israël.

28 *Alsof David zei:* Ik wil in geen geval om niet aannemen wat u mij presenteert.
29 maar ik zal: Hebr.: קָנֹה, kopende zal ik kopen.
30 *voor YHWH:* D.i. om de Heer te geven.
31 *zeshonderd gouden sikkelen:* Als dit gemene sikkels geweest zijn, zo weegt elke sikkel twee drachmen of Franse kronen. Zodat David voor die plaats gegeven heeft duizend twee honderd Franse kronen. Voor de ossen en het andere gereedschap gaf hij vijftig zilveren sikkels. Zie verder de aantekening Gen. 24:22, en 2 Sam. 24:24.
32 zo antwoordde Hij: D.i. God liet vuur van de hemel vallen op het brandoffer, daarmede betuigende dat Hij Davids gebed verhoord had. Vgl. hiermede wat Lev. 9:24; 1 Kon. 18:38, en 2 Kron. 7:1 staat.
33 *te Gibeon:* Zie boven, 1 Kron. 16:39; 2 Kron. 1:3.
34 T.w. brandofferaltaar; of tabernakel die te Gibeon was.
1 Hier zal het huis: Anders: hier is het huis; t.w. waar de dorsvloer van Ornan de Jebusiet was. Alsof David zei: Nu zie ik dat God deze plaats heeft uitverkoren, dat Hij daar wil wonen, en dat wij Hem daar ordinairlijk dienen zullen, nu Hij mij door het vuur uit de hemel geantwoord heeft; boven, 1 Kron. 21:26. Zie Deut. 12:5, 12:6, 12:7.
2 Dit waren mensen, die onder het volk van Israël woonden en als huurlingen dienden. Zie 2 Kron. 2:17, en 2 Kron. 8:7.
3 welke men: Hebr.: אַבְנֵי, stenen van de behouwing; d.i. die geschikt zijn om behouwen en gesneden te worden.
4 *zonder gewicht:* D.i. zoveel dat men het niet wegen of berekenen kon. Zo vs. 4.
5 *een jongeling:* D.i. nog een jong man; hij had in die tijd een huisvrouw, gelijk men berekenen kan uit de ouderdom van Rehabeam, 2 Kron. 12:13.
6 *tot een Naam:* D.i. dat hij vanwege zijn sieraad en kostelijkheid in de gehele wereld zal beroemd en befaamd wezen.
7 *het was in mijn hart:* D.i. ik had voorgenomen.
8 T.w. door de profeet Nathan; 2 Sam. 7:17.
9 *U hebt bloed:* Dit zullen wij zo niet verstaan, alsof rechtmatige krijgen van God verboden waren; maar omdat de tempel zou zijn een voorbeeld van de kerk, van welke Christus het hoofd is, die een vredevorst is en de vrede tussen God en ons gemaakt heeft. Daarom is ook zijn rijk, dat een rijk van de vrede is, door Salomo afgebeeld geworden, die in vrede geregeerd heeft.
– *a* 1 Kron. 28:3.
10 *Salomo zijn:* D.i. vredig, of vreedzaam.
– *b* 2 Sam. 7:13; 1 Kon. 5:5.
11 *tot in eeuwigheid:* Deze belofte van een eeuwig koninkrijk is eigenlijk vervuld in Christus Jezus, Luk. 1:33, waarvan Salomo's vergankelijk koninkrijk een voorbeeld geweest is.
12 *YHWH:* Anders: *de Heer zij met u, enz.*
13 Of: *verstand en vernuft.*

[c]Wees sterk en heb goede moed, vrees niet, en wees niet verslagen!

14 Zie daar, ik heb [14]in mijn verdrukking voor het huis van YHWH bereid honderd duizend [15]talenten goud, en duizend maal duizend talenten zilver; en van het koper en van het ijzer is geen gewicht, want het is er in menigte; ik heb ook hout en stenen bereid; doe u er nog meer bij.

15 Ook zijn er bij u in menigte, [16]die het werk kunnen doen, houwers, en werkmeesters in steen en hout, en allerlei wijze mensen in allerlei werk.

16 Van het goud, van het zilver, en van het koper, en van het ijzer is geen getal; maak u op, en doe het, en [17]YHWH zal met u zijn.

Opdracht aan de vorsten

17 Ook gebood David aan alle vorsten van Israël, dat zij zijn zoon Salomo helpen zouden, zeggende:

18 Is niet YHWH, uw God, met u, en heeft u rust gegeven rondom heen? Want Hij heeft de inwoners van het land in mijn hand gegeven, en dit land is onderworpen geworden [18]voor het aangezicht van YHWH, en voor het aangezicht van Zijn volk.

19 Zo begeeft dan nu uw hart en uw ziel, om te zoeken YHWH, uw God, en maakt u op, en bouwt het heiligdom van God van YHWH; dat men de ark van het verbond van YHWH en de heilige voorwerpen Gods in dit huis brenge, dat voor de Naam van YHWH zal gebouwd worden.

HOOFDSTUK XXIII

David heeft kort voor zijn dood zijn zoon Salomo tot koning verklaard, vs. 1 enz. En hij heeft de Levieten, van dertig jaar en ouder, laten tellen, die 38.000 man sterk bleken te zijn, 3. Zij worden verdeeld over verschillende ambten, naar hun families, 4 enz.

De indeling van de Levieten

TOEN nu David oud was en verzadigd van dagen, maakte hij zijn zoon Salomo tot koning over Israël.

2 En [1]hij verzamelde al de vorsten van Israël, ook de priesters en de Levieten.

3 En de Levieten werden geteld, [2]van dertig jaren af en daarboven; en hun getal was, [3]naar hun [4]hoofden, aan mannen, acht en dertig duizend.

4 Uit deze waren er vier en twintig duizend om het werk van het huis van YHWH aan te drijven; en zes duizend [5]voormannen en rechters;

5 En vier duizend poortwachters, en [6]vier duizend [7]lofzangers van YHWH, met instrumenten, die ik gemaakt heb, zei [8]David, om lof te zingen.

6 En [9]David verdeelde hen in [10]verdelingen, naar de kinderen van Levi, [11]Gerson, Kehath en Merari.

De Gersonieten

7 Uit de Gersonieten waren [12]Ladan en [13]Simeï.

8 [14]De kinderen van Ladan waren deze: Jehiël, het [15]hoofd, en Zetham, en Joël; drie.

9 De kinderen [16]van Simeï waren Selomith, en Haziël, en Haran, drie; deze waren de familiehoofden [17]van Ladan.

10 De kinderen [18]van Simeï nu waren Jahath, [19]Zina, en Jeus, en Beria; deze waren de kinderen van Simeï; vier.

11 En Jahath was het hoofd, en Zizza de tweede; maar Jeus en Beria hadden [20]niet vele kinderen; daarom [21]waren zij in het vaderlijke huis maar van één telling.

De Kehathieten

12 De kinderen van Kehath waren Amram, Jizhar, Hebron en Uzziël; vier.

13 [a]De kinderen van Amram waren Aäron en Mozes. [b]Aäron nu werd afgezonderd, [22]dat hij heiligde [23]de allerheiligste dingen, hij en zijn

– *c* Deut. 31:7; idem v. 8; Joz. 1:7.

14 *in mijn verdrukking:* D.i. gedurende de moeiten en zwarigheden van de krijgen en oorlogen, die ik gevoerd heb.

15 talenten gouds: Zie Ex. 25:39.

16 die het werk: Hebr.: חֹצְבִים, doeners van het werk.

17 *YHWH:* Anders: *de Heer zij met u.*

18 *voor het aangezicht van YHWH:* D.i. ten dienste Gods en tot gebruik van het volk van Israël.

1 hij vergaderde: Te weten, voordat hij Salomo koning verklaarde, gelijk af te nemen is onder, uit 1 Kron. 28, 1 Kron. 29.

2 *van dertig jaren af:* Hebr.: שְׁנָה, *van de zoon van dertig jaar*; d.i. van zulken die dertig jaren oud waren. Zie hiervan een wet Num. 3:15, en Num. 4:23, en Num. 8:24.

3 D.i. naar het getal hun hoofden.

4 Of: *koppen*. Hebr.: hersenbekkens. Zo ook onder, vs. 24.

5 *ambtlieden en rechters:* Zie onder, 1 Kron. 26:29; Deut. 16:18.

6 *vier duizend:* Hieronder zijn begrepen de voorzangers, of zangmeesters, die in getal waren twee honderd acht en tachtig, onder, 1 Kron. 25:1, 25:7, enz.

7 Hebr.: *lovende de Heer*.

8 *om lof te zingen:* Hebr.: לְהַלֵּל, *om te loven*.

9 *David verdeelde hen:* Als een profeet, 2 Kron. 8:14, en uit Gods bevel door Gad en Nathan; 2 Kron. 29:25.

10 Of: *hopen, klassen*.

11 Zie Gen. 46:11; Ex. 6:15; Num. 26:57; 1 Kron. 6:1.

12 Anders Libni genoemd; Num. 3:18; 1 Kron. 6:17.

13 Zie van deze vs. 10.

14 *De kinderen:* D.i. de nakomelingen, die ten tijde Davids geleefd hebben en hoofden huns geslachts geweest zijn. Aldus wordt ook het woord kinderen genomen, vs. 9.

15 D.i. de voornaamste. En zo voortaan.

16 Deze Simeï is de zoon van Gerson niet geweest, maar de zoon van Ladan. Van de nakomelingen van Simeï, de zoon van Gerson, wordt gesproken vs. 10.

17 *van de vaderen:* D.i. van de vaderlijke geslachten.

18 Van de broer van Ladan, boven, vs. 7.

19 Anders: *Ziza, vs.* 11.

20 Hebr.: *en vermenigvuldigden de kinderen niet*.

21 *waren zij in het vaderlijke huis:* D.i. zij werden voor een vaders huis gerekend, te weten in het huis van hun vader Simeï.

– *a* Ex. 6:19.

– *b* Ex. 28:1; Hebr.: 5:4.

22 dat hij heiligde: Te weten, om de heilige dingen heiliglijk te mogen behandelen en bedienen, waartoe die van God geheiligd en verordineerd waren; onder deze heilige dingen kan men verstaan de beide altaren, de tafel, de gouden kandelaar, de ark van het verbond, enz.; wanneer iemand anders dan de priesters deze dingen aanroerde, zo wordt gezegd dat die dingen veronreinigd of ontheiligd werden.

23 *de allerheiligste:* Hebr.: הַקֳּדָשִׁים, *de heiligheid van de heiligheden*.

zonen, tot in eeuwigheid, om te roken voor het aangezicht van YHWH, om Hem te dienen en om in Zijn Naam tot in eeuwigheid [24]te zegenen.

14 Voor wat betreft Mozes, de man van God, [25]zijn kinderen werden genoemd onder de stam van Levi.

15 [c]De kinderen van Mozes waren Gersom en Eliëzer.

16 Van de kinderen van Gersom was Sebuël het hoofd.

17 [26]De kinderen van Eliëzer nu waren deze: Rehabja het hoofd; en Eliëzer had geen andere kinderen, maar de kinderen van Rehabja vermeerderden ten hoogste.

18 Van de kinderen van Jizhar was Selomith het hoofd.

19 Voor wat betreft de kinderen van Hebron: Jeria was het hoofd, Amarja de tweede, Jahaziel de derde, en Jekameam de vierde.

20 Voor wat betreft de kinderen van Uzziël: Micha was het hoofd, en Jissia de tweede.

De Merarieten

21 De kinderen van Merari waren Maheli en Musi; de kinderen van Maheli waren Eleazar en Kis.

22 En Eleazar stierf, en hij had geen zonen, maar dochters; en de kinderen van Kis, haar [27]broers, [28]namen ze.

23 De kinderen van Musi waren Maheli, en Eder, en Jeremoth; drie.

De taak van de Levieten in het huis van YHWH

24 Dit zijn de kinderen van Levi, naar het huis van hun vaders, de familiehoofden, naar hun gerekenden in het getal van de namen naar hun hoofden, doende het werk van de dienst van het huis [29]van YHWH van twintig jaar oud en daarboven.

25 Want David [30]had gezegd: YHWH, de God van Israël, heeft Zijn volk rust gegeven, en Hij zal te Jeruzalem wonen tot in eeuwigheid.

26 En ook [31]voor wat betreft de Levieten, [32]dat zij de tabernakel, noch enig van zijn gereedschap, tot zijn dienst behorende, niet meer zouden dragen.

27 Want naar de laatste [33]woorden van [34]David werden de kinderen van Levi geteld, van twintig jaar oud en daarboven;

28 Omdat hun standplaats was [35]aan de hand [36]van de zonen van Aäron in de dienst van het huis van YHWH, over de voorhoven, en over de kamers, en over de reiniging [37]van alle heilige dingen, en het werk van de dienst van het huis van God;

29 Te weten [38]tot het brood van de toerichting, en tot [39]de meelbloem als voedseloffer, en tot ongezuurde platte koeken, en [40]tot de pannen, en tot [41]het gerooste, en [42]tot alle mate en [43]afmeting;

30 En om [44]elke morgen te staan, om YHWH te loven en te prijzen; en evenzo 's avonds;

31 En tot al het offeren van de brandoffers van YHWH, op de sabbatten, op de nieuwe maanden, en op de vastgestelde [45]hoogtijden in getal, naar de wijze onder hen, steeds, voor het aangezicht van YHWH;

32 En dat zij de taak van de tent van de samenkomst zouden waarnemen, en de taak van het heiligdom, en de taak van de zonen van [46]Aäron, hun broers, in de dienst van het huis van YHWH.

HOOFDSTUK XXIV

David deelt de priesters in 24 groepen of klassen, voor de bediening van hun ambten, vs. 1. En hij geeft hun dienaren uit

24 *te zegenen:* Zie de vorm van zegening, Num. 6:24.

25 *zijn kinderen:* Hij wil zeggen dat de zonen van Mozes in de bediening van de geestelijke zaken de andere Levieten of Kehathieten gelijk zijn gebleven, die van het priesterlijke huis van Aäron niets waren; alhoewel hun vader een politiek regent was. Zie verder onder, 1 Kron. 26:29.

– *c* Ex. 2:22; Ex. 18:3.

26 *De kinderen:* Hier staat kinderen voor kind, gelijk Gen. 46:23, en 1 Kron. 2:8, 2:31. En hij wordt het hoofd genaamd, dat is de eerste, alhoewel daar geen tweede wordt uitgedrukt, omdat hij de eerstegeborene zijn vader was. Zo staat er Matt. 1:25, dat Jezus de eerstgeboren zoon van Maria was, waaruit in geen geval bewezen kan worden dat de heilige maagd Maria daarna meer zonen of kinderen gehad heeft.

27 D.i. neven; t.w. huns vaders broers zonen.

28 *namen ze:* T.w. ten huwelijk.

29 *van twintig jaren oud:* Hebr.: שְׁנָה, *van de zoon twintig jaar*.

30 *had gezegd:* Of: *zei*; t.w. nadat hij de ark van het verbond tot zich genomen en op de berg Zions had laten brengen.

31 T.w. had David gezegd.

32 dat zij de tabernakel: Deze last was hun opgelegd, Num. 4, maar niet langer dan de tabernakel van de ene plaats tot de andere moest verzet en verdragen worden. Hier geeft dan David reden, waarom hij de Levieten anderen last heeft opgelegd in of omtrent de tempel dan zij hadden omtrent de tabernakel, die somtijds verplaatst werd; dat niet geschiedde nadat God een zekere plaats gekozen had, waar Hij voortaan gestadig wilde gediend wezen. En omdat de Levieten nu omtrent de tempel zwaarderen last en dienst zouden hebben, dan toen de tabernakel er nog was, zo heeft men tot die bediening meer personen moeten gebruiken, en daarom tot deze dienst laten komen, die twintig jaren oud waren en daarboven, vs. 24.

33 *woorden van David:* D.i. bevel, ordinantie, die hij gemaakt heeft door ingeving van de Heilige Geest, of naar het aanzeggen van de profeten.

34 *werden de kinderen ... geteld:* Hebr.: *waren deze het getal van de, enz.*

35 *aan de hand:* Zie Num. 3:6, 3:9, en Num. 18:2, 18:3.

36 *van de zonen van Aäron:* D.i. van de priesters. Zo ook vs. 32.

37 *alle heilige dingen:* Hebr.: מְעֲשֵׂה, *aller heiligheid*.

38 *tot het brood van de toerichting:* Dat ordelijk in twee rijen gelegd werd op de tafel voor de voorhang van het allerheiligste.

39 de meelbloem ten spijsoffer: Zie Lev. 2:1.

40 *tot de pannen:* D.i. tot het gebakkene in de pannen.

41 *het gerooste:* Anders: *gebradene, gefruite, gefrikasseerde*.

42 *tot alle mate:* Versta dit zo, dat de Levieten daarop moesten achtgeven, dat het spijsoffer zijn rechte en behoorlijke maat had van meelbloem, olie en wijn.

43 D.i. zij moesten ook de plaatsen in de tempel recht afmeten, in welke dit of dat deel van de godsdienst verricht zou worden, of waar iets gebeuren of niet gebeuren mocht.

44 *elke morgen:* Hebr.: בֹּקֶר, *in morgen, in morgen*.

45 Ja zij moesten ook achtgeven op de dagelijkse avond- en morgenoffers, ook op die, welke voor particuliere personen door de priesters geofferd werden.

46 *hun broers:* D.i. hun bloedverwanten.

de Levieten, uit de stam van de Kahathieten en Merarieten, 20.

De afdelingen van de priesters

VOOR[a] wat betreft de kinderen van Aäron, dit waren hun verdelingen. De zonen van Aäron waren Nadab, en Abihu, Eleazar en Ithamar.

2 Maar [b]Nadab stierf, en Abihu, [1]voor het aangezicht van hun vader, en zij hadden geen kinderen. En Eleazar en Ithamar bedienden het priesterambt.

3 David nu verdeelde hen, en [2]Zadok uit de kinderen van Eleazar, en Abimelech uit de kinderen van [3]Ithamar, [4]naar hun ambt in hun dienst.

4 En van de kinderen van Eleazar werden [5]meer gevonden tot hoofden van de mannen, dan van [6]de kinderen van Ithamar, als zij hen afdeelden; van de kinderen van Eleazar waren zestien hoofden van de vaderlijke huizen, maar van de kinderen van Ithamar, naar hun vaderlijke huizen, [7]acht.

5 En zij deelden hen door loten af, deze met anderen; want de oversten van het heiligdom en [8 10]de oversten Gods waren uit [11]de [9]kinderen van Eleazar en van de kinderen van Ithamar.

6 En Semaja, de zoon van Nethaneël, de schrijver, uit de Levieten, schreef hen op, voor het aangezicht van de koning, en van de vorsten, en van de priester Zadok, en van Achimelech, de zoon van Abjathar, en van de familiehoofden onder de priesters en onder de Levieten; één vaderlijk huis werd genomen voor Eleazar, en evenzo werd genomen voor [12 13]Ithamar.

7 Het eerste lot nu [14]ging uit voor Jojarib, het tweede voor Jedaja,

8 Het derde voor Harim, het vierde voor Seorim,

9 Het vijfde voor Malchia, het zesde voor Mijamin,

10 Het zevende voor Hakkoz, het achtste voor [15 16]Abia,

11 Het negende voor Jesua, het tiende voor Sechanja,

12 Het elfde voor Eljasib, het twaalfde voor Jakim,

13 Het dertiende voor Huppa, het veertiende voor Jesebeab,

14 Het vijftiende voor Bilga, het zestiende voor Immer,

15 Het zeventiende voor Hezir, het achttiende voor [17]Happizzes,

16 Het negentiende voor Petahja, het twintigste voor Jehezkel,

17 Het een en twintigste voor Jachin, het twee en twintigste voor Gamul,

18 Het drie en twintigste voor Delaja, het vier en twintigste voor Maäzja.

19 Het ambt van deze in hun dienst was te gaan in het huis van YHWH, naar hun ordening [19]door de hand van Aäron, van hun vader; zoals [18]hem YHWH, de God van Israël, geboden [20]had.

De overige Levieten

20 [21]Van de overige kinderen van Levi nu, was van de kinderen van Amram Subael, van de kinderen van Subael was [22]Jechdeja.

21 Voor wat betreft Rehabja: van de kinderen van Rehabja was Jissia het hoofd.

22 Van de Jizharieten was Selomoth; van de kinderen van Selomoth was Jahath.

23 En van de kinderen van Hebron was Jeria de eerste, Amarja de tweede, Jahaziël de derde, Jekameam de [23]vierde.

24 Van de kinderen van Uzziël was Micha; van de kinderen van Micha was Samir;

25 De broer van Micha was Jissia; van de kinderen van Jissia was Zecharja.

26 De [24]kinderen van Merari waren Maheli en Musi. De kinderen van Jaazia waren [25]Beno.

27 De kinderen van Merari van Jaazia waren Beno, en Soham, en Zakkur, en Hibri.

– *a* Lev. 10.

– *b* Lev. 10:2; Num. 3:4; Num. 26:61.

1 *voor het aangezicht huns vaders:* D.i. in de aanwezigheid huns vaders; of bij het leven huns vaders. Zie Gen. 11:28.

2 Vgl. hiermede onder, vs. 6, 24:31, waar gezegd wordt dat zij opgeschreven en dat de loten geworpen zijn voor het aangezicht van David, en Zadok, en Ahimelech, enz.

3 Vgl. hiermede onder, vs. 6, 24:31, waar gezegd wordt dat zij opgeschreven en dat de loten geworpen zijn voor het aangezicht van David, en Zadok, en Ahimelech, enz.

4 *naar hun ambt:* Of: *naar hun opzicht, of orde.*

5 *van de kinderen:* D.i. van de nakomelingen. En zo in het volgende.

6 *meer gevonden:* T.w. nog eens zoveel, gelijk straks volgt.

7 T.w. die genoemd zijn vs. 3.

8 T.w. die genoemd zijn vs. 3.

10 *de oversten Gods:* D.i. die van God gesteld waren over allen, die in het heiligdom dienden.

11 *de kinderen:* Dat is nakomelingen.

9 D.i. wat de orden of het onderscheid onder hen aanging, dat bevallen zij aan God, die het lot regeert.

12 T.w. door het lot.

13 en evenzo werd genomen voor Ithamar: Hebr.: אִיתָמָר, en genomen, genomen voor Ithamar. Hetwelke sommigen zo verstaan, dat voor Ithamar dubbel genomen zij, anderen, dat hetgene te voren voor hem genomen was, voor hem nu genomen bleef.

14 *ging uit:* Men trok het lot uit emmers, of uit enig ander vat.

15 Of: *Koz.*

16 Van deze Abia -dagordening of beurt en van diens nakomelingen was Zacharias, de vader van Johannes de Doper, Luk. 1:5.

17 Anders: *Pitses.*

19 *door de hand van Aäron:* D.i. zoals hetzelfde recht door Aäron was onderhouden, volgens de ordinantie Gods, gelijk volgt. Anders: onder de hand van Aäron, d.i. onder het beleid Aärons. Verstaande van één van de nakomelingen Aärons, die het ambt van de hogepriester bediende, en Aäron daarin gevolgd was.

18 *te gaan in het huis van YHWH:* T.w. op de sabbat, en zij bleven daar de gehele week door, tot aan de andere sabbat, en dat ging zo met beurten onder hen om. Zie 2 Kon. 11:5, en 1 Kron. 9:25.

20 T.w. Aäron.

21 *Van de overige:* Boven, 1 Kron. 23 zijn de Gersonieten beschreven; nu worden hier beschreven de Kahathieten en Merarieten, die de twee andere geslachten van de Levieten waren.

22 Hij wordt 1 Kron. 23:16 Sebuël genoemd; hij is geweest Mozes' zoonszoon, en zo van de nakomelingen van Amram.

23 En van de kinderen: Dit vers wordt hier zo aangevuld uit 1 Kron. 23:19, en 1 Kron. 26:31.

24 *kinderen van Merari:* Van hier voort stelt hij de overige zonen van de Levieten van het huis Merari.

25 Anders: *en de zoon van Jaäzia zijn te weten van Merari zoons.*

28 Van Maheli was Eleazar; en die had geen kinderen.

29 Voor wat betreft Kis: de kinderen van Kis waren Jerahmeël.

30 En de kinderen van Musi waren Maheli, en Eder, en Jeremoth. Deze zijn de kinderen van de Levieten, naar hun vaderlijke huizen.

31 En zij wierpen ook loten, naast hun broers, de zonen van Aäron, voor [28]het aangezicht van de koning David, en Zadok, en Achimelech, en van de familiehoofden onder de priesters en onder de Levieten; [26]het hoofd van de vaders tegen zijn kleinste [27]broer.

HOOFDSTUK XXV

Ordening van de zangers uit de kinderen van Asaf, Heman en Jeduthun, vs. 1 enz. in vierentwintig groepen ingedeeld, 31.

De afdelingen van de zangers

EN David, en ook [1]de oversten van het leger, scheidde af tot de dienst, van de kinderen van Asaf, en van Heman, en van Jeduthun, die met harpen, met luiten en met cimbalen profeteren zouden; en [2]die onder hen geteld werden, waren mannen, bekwaam tot het werk van hun dienst.

2 Van de kinderen van Asaf waren Zakkur, en Jozef, en Nethanja, en [3]Asarela, kinderen van [4]Asaf; aan de hand van Asaf, die [5]aan de handen van de koning [6]profeteerde.

3 Voor wat betreft Jeduthun: de kinderen van Jeduthun waren Gedalja, en [7]Zeri, en Jesaja, Hasabja en Mattithja, [8]zes; aan de handen van hun vader Jeduthun, op harpen profeterende met YHWH te danken en te loven.

4 Voor wat betreft Heman: de kinderen van Heman waren Bukkia, Mattanja, [9]Uzziël, [10]Sebuël, en Jerimoth, Hananja, Hanani, Eliatha, Giddalti, en Romamthi-ezer, Josbekasa, Mallothi, Hothir, Mahazioth.

5 Deze allen waren kinderen van [11]Heman, de ziener van de [12]koning, in de woorden van God, [13]om de hoorn te verheffen; want God had Heman [14]veertien zonen gegeven, en drie dochters.

6 Deze waren allemaal aan de handen van hun vader gesteld tot het gezang van het huis van YHWH, op cimbalen, luiten, en harpen, tot de dienst van het huis van God, aan [15]de handen van de koning, van Asaf, Jeduthun, en van Heman.

7 En hun getal met hun broers, die geleerd waren in het gezang van YHWH, allen [16]meesters, was [17]tweehonderd acht en tachtig.

De vierentwintig loten voor de wacht

8 En [18]zij wierpen de loten over de wacht, tegen elkaar, [19]zo de kleinen, als de groten, de meester met de leerling.

9 Het eerste lot nu ging uit voor [20]Asaf, namelijk voor [21]Jozef. Het tweede voor Gedalja; hij en zijn broers, en zijn zonen, waren twaalf.

10 Het derde voor Zakkur; zijn zonen en zijn broers, twaalf.

11 Het vierde voor Jizri; zijn zonen en zijn broers, twaalf.

12 Het vijfde voor Nethanja; zijn zonen en zijn broers, twaalf.

28 *het hoofd van de vaderen:* D.i. de kleinste broer even zowel als de oversten onder de vaderen. Anders: Aboth het hoofd, houdende dit voor een eigennaam.

26 En zij wierpen: De zin van deze woorden is, dat er zoveel hopen en beurten van deze Levieten waren, als er beurten van de priesters waren, opdat elke beurt van de priesters hun eigen hoop of beurt van de Levieten had, om hen te dienen in het uitvoeren huns priesterambts. En zo er vier en twintig beurten van de priesters waren, zo zijn er ook vier en twintig beurten van deze Levieten geweest waarvan de meesten hier, en de rest in vs. 8, 24:9, 24:10 verhaald worden.

27 Of: *tegenover, gelijkvormig*.

1 *de oversten:* D.i. de overste van de Levieten, want in de wet werden de Levieten in hun menigten en geestelijke bedieningen ook een legermacht genoemd, Num. 4:23, maar versta zulk een legermacht, dat de godsdienst en de geestelijke zaken moest bezorgen; daarom hadden zij hun leger in de woestijn bij de tabernakel, Num. 3. De oversten nu, of de hoofden van deze geestelijke legermacht waren de priesters, en onder de gemene Levieten de hoofden van de vaderlijke huizen van Gerson, Kehath en Merari, met van wie raad, en ten overstaan van welke David, als mee een profeet zijnde, deze kerkelijke orde gemaakt heeft.

2 die onder hen geteld werden: Hebr.: מִסְפָּרָ֔ם, En hun getal was mannen van het werk tot hun dienst, [mannen van het werk] d.i. mannen die bekwaam waren tot het werk.

3 Hij wordt Jesarela genoemd; onder, vs. 14.

4 *aan de hand van Asaf:* D.i. naar het beleid, instructie, ordinantie, enz.

5 *aan de handen van de koning:* De koning maakte en dichtte de psalmen en geestelijke liederen, die de zangers zongen, die hierin als een profeet gehandeld heeft. Zie boven, 1 Kron. 23:6.

6 D.i. God loofden met het zingen van psalmen en geestelijke gezangen, door David en andere profeten gemaakt, die ook op muzikale instrumenten spelende. Aldus wordt het woord profeteren ook genomen, vs. 3, enz., 1 Sam. 19:20 en elders meer.

7 Hij wordt Jizri genoemd, vs. 11.

8 Versta hierbij, ook Semeï, uit vs. 17. Hij moet er noodzakelijk bij zijn, anders zouden er hier maar vijf genoemd worden.

9 Hij wordt Azareël genoemd, vs. 18.

10 Subaël, vs. 20.

11 *de ziener:* D.i. van de profeet. Zie 1 Sam. 9:9.

12 *in de woorden:* Of: *in de zaken Gods*.

13 *om de hoorn:* D.i. naar sommiger gevoelen, om te zingen de psalmen, welke bevatten de beloften van God, aangaande het koninkrijk Davids en Jezus Christus, wiens macht en heerlijkheid door de hoorn betekend worden.

14 *veertien zonen:* De namen van deze staan vs. 4.

15 *aan de handen:* Zie boven, vs. 2.

16 *allen meesters:* Hebr.: מֵבִ֔ין, *verstandigen, of, verstand gevende*; d.i. leraars, die anderen [nl. hun leerjongens] leerden de psalmen zingen en verstaan.

17 *tweehonderd acht en tachtig:* Deze twee honderd acht en tachtig, gevoegd zijnde bij hunne discipelen, vermeld, boven, 1 Kron. 23:5, maken samen vier duizend.

18 zij wierpen: Te weten, opdat zij weten zouden wat orde zij in het bedienen van hun ambt houden zouden.

19 zo de kleinen: Hebr.: גָּד֥וֹל, zo de kleine, gelijk de grote, gelijk de leraar, zo die geleerd wordt. De zin is dat het lot geworpen is tussen de vier en twintig zangmeesters, die hierna genoemd worden, en hadden elk hun discipelen onder zich. In het loten werd niet gezien op de grootheid of kleinheid van de één of de andere zangmeester, maar men heeft de één door de ander geloot. Enige menen dat dit te verstaan is van de kleinheid of grootheid van de stammen.

20 D.i. Asafs geslacht.

21 Deze Jozef was voor het huis Asafs. En hoewel het getal dergenen, die onder Jozef waren, hier niet wordt uitgedrukt, zo is het gelooflijk, omdat van alle anderen gezegd wordt, dat zij met hun zonen en broers, d.i. bloedverwanten, twaalf waren, dat hetzelfde ook van Jozef te verstaan is.

13 Het zesde voor Bukkia; zijn zonen en zijn broers, twaalf.
14 Het zevende voor Jesarela; zijn zonen en zijn broers, twaalf.
15 Het achtste voor Jesaja; zijn zonen en zijn broers, twaalf.
16 Het negende voor Mattanja; zijn zonen en zijn broers, twaalf.
17 Het tiende voor Simeï; zijn zonen en zijn broers, twaalf.
18 Het elfde voor Azareël; zijn zonen en zijn broers, twaalf.
19 Het twaalfde voor Hasabja; zijn zonen en zijn broers, twaalf.
20 Het dertiende voor Subael; zijn zonen en zijn broers, twaalf.
21 Het veertiende voor Mattithja; zijn zonen en zijn broers, twaalf.
22 Het vijftiende voor Jeremoth; zijn zonen en zijn broers, twaalf.
23 Het zestiende voor Hananja; zijn zonen en zijn broers, twaalf.
24 Het zeventiende voor Josbekasa; zijn zonen en zijn broers, twaalf.
25 Het achttiende voor Hanani; zijn zonen en zijn broers, twaalf.
26 Het negentiende voor Mallothi; zijn zonen en zijn broers; twaalf.
27 Het twintigste voor Eliatha; zijn zonen en zijn broers; twaalf.
28 Het een en twintigste voor Hothir; zijn zonen en zijn broers, twaalf.
29 Het twee en twintigste voor Giddalti; zijn zonen en zijn broers, twaalf.
30 Het drie en twintigste voor Mahazioth; zijn zonen en zijn broers, twaalf.
31 Het vier en twintigste voor Romamthi-ezer; zijn zonen en zijn broers, twaalf.

HOOFDSTUK XXVI

Orde en indeling van de deurwachters van de tempel, vs. 1 enz. En van de schatmeesters over de schatten van de tempel, 20. Evenals van de Levitische ambtsdragers en rechters, 29.

De poortwachters

VOOR[1] wat betreft de verdelingen van [2]de poortwachters: van de Korahieten was [3]Meselemja, de zoon van Kore, van de kinderen [4]van Asaf.

2 Meselemja nu had kinderen; Zecharja was [5]de eerstgeborene, Jediael de tweede, Zebadja de derde, Jathniël de vierde,
3 Elam de vijfde, Johanan de zesde, Eljeöenai de zevende.
4 Obed-Edom had ook kinderen: Semaja was de eerstgeborene, Jozabad de tweede, Joah de derde, en Sachar de vierde, en Nethaneël de vijfde.
5 Ammiël de zesde, Issaschar de zevende, Peüllethai de achtste; want God had [6]hem gezegend.
6 Ook werden zijn zoon Semaja kinderen geboren, heersende over het huis van hun vader; want zij waren [7]strijdbare helden.
7 De kinderen van Semaja waren Othni, en Refael, en [8]Obed, en Elzabad, zijn broers, [9]kloeke mensen; Elihu, en Semachja.
8 Deze allen waren uit de kinderen van Obed-Edom; zij, en hun kinderen, en hun broers, kloeke mannen in kracht tot de dienst; daar waren er twee en zestig van Obed-Edom.
9 Meselemja nu had kinderen en broers, kloeke mensen, achttien.
10 En Hosa, uit de kinderen van Merari, had zonen; Simri was het hoofd; (alhoewel hij de eerstgeborene niet was, toch [10]stelde hem zijn vader tot een hoofd).
11 Hilkia was de tweede, Tebalja de derde, Zecharja de vierde; al de kinderen en broers van Hosa waren dertien.
12 [11]Uit deze waren de verdelingen van de poortwachters onder de hoofden van de mannen, tot de wachten [12]tegen hun broers, om te dienen in het huis van YHWH.
13 En zij wierpen de loten, [13]zo de kleinen als de groten, naar hun vaderlijke huizen, [14]tot elke poort.

1 *de verdelingen:* Hier staat aan te merken dat er drie geslachten tot het portiersambt besteld waren: 1. het geslacht van Meselemja; 2. het geslacht van Obed-Edom, vs. 4; 3. het geslacht van Hosa, vs. 10.
2 T.w. van de tempel.
3 vs. 14 Selemja.
4 Dit is een andere Asaf geweest dan die vermaarde voorzanger, van wie in 1 Kron. 25 gesproken is.
5 *de eerstgeborene:* Voor eerstgeborene staat boven dikwijls het hoofd; zie 1 Kron. 23:8, 23:9, 23:11, 23:18, 23:19, enz.
6 *hem gezegend:* T.w. Obed-Edom; wie God vele kinderen en kleinkinderen gegeven heeft. Zie onder, vs. 8. Deze manier van spreken wordt ook gebruikt Gen. 1:22, 1:28, en elders.
7 kloeke helden: D.i. geweldige mensen, die kloek en dapper waren in de bediening van hun ambt, t.w. in het houden van hun wacht en in het weren van alle geweld en wanorde van de deuren van de tempel.
8 Enige maken van Obed en Elzabad maar één man. Anderen voegen het woord en hier tussen in. En dan zijn hier vier en twintig hoofden, gelijk in de andere beurten.
9 *kloeke mensen:* Hebr.: חַיִל, *kinderen, of zonen van de kloekheid.*
10 *stelde hem:* De vader heeft deze zijn zoon het eerstgeboorterecht niet mogen geven, en de eerstgeborene, zonder merkelijke reden uitsluiten, die hier mag geweest zijn. Zie de wet Deut. 21:16, 21:17.
11 *Uit deze waren:* De zin van deze woorden is dat deze portiers of deurwachters ook in vier en twintig beurten zijn gedeeld geweest, gelijk de andere Levieten, elk in hun bediening, en dat zij ook zo in hun wacht aan en afgingen op hun beurt, gelijk de anderen, op alle sabbaten veranderende.
12 *tegen hun broers:* Zie 1 Kron. 24:31.
13 zo de kleinen als de groten: Hebr.: בַּיִת, gelijk de kleine, zo de grote, gelijk 1 Kron. 25:8.
14 *tot elke poort:* Versta, dat zij het lot wierpen of trokken naardat de poorten van de tempel of andere plaatsen gelegen waren, daar zij de wacht moesten houden; ook naar het getal van de personen, die op elke plaats de wacht moesten houden. Hebr.: שַׁעַר, tot poort en poort.

14 Het lot nu [15]tegen het oosten viel op Salemja;
maar voor zijn zoon Zecharja, die een verstandig
raadsman was, wierp men de loten, en zijn lot is
uitgekomen tegen het noorden;
15 [16]Obed-Edom tegen het zuiden; en voor zijn
kinderen [17]het huis van de schatkameren.
16 Suppim en [18]Hosa tegen het westen, [19]met
de poort Schallechet, bij de opgaande hoge weg,
[20]wacht tegenover wacht.
17 Tegen het oosten waren zes Levieten; tegen
het noorden overdag vier; tegen het zuiden over-
dag vier; maar bij de schatkameren twee en
twee.
18 Aan [21]Parbar tegen het westen waren er vier
bij de hoge weg, twee bij Parbar.
19 Dit zijn de verdelingen van de poortwach-
ters van de kinderen van de Korahieten, en van
de kinderen van Merari.

De schatbewaarders en ambtenaren

20 Ook was, van de Levieten, Ahia over de
schatten van het huis [22]van God, en [23]over de
schatten van de geheiligde dingen.
21 Van de kinderen [24]van Ladan, kinderen van
de Gersoniet [25]Ladan; van Ladan, de Gersoniet,
waren familiehoofden Jehiëli.
22 De kinderen van Jehiëli waren Zetham en
Joël, zijn broer; deze waren over de schatten van
het huis van YHWH.
23 Voor de Amramieten, van de Jizharieten,
van de Hebronieten, van de Uzziëlieten,
24 En Sebuël, [26]de zoon van Gersom, de zoon
van [27]Mozes, was overste over de schatten.
25 Maar zijn [28]broers [29]van Eliëzer waren deze:
Rehabja was zijn zoon, en Jesaja zijn zoon, en
Joram zijn zoon, en Zichri zijn zoon, en Selomith
zijn zoon.
26 Deze Selomith en zijn [30]broers waren over al
de schatten van de heilige dingen, die de koning
David [31]geheiligd had, en ook de familiehoofden,
de oversten over duizenden en honderden, en de
oversten van het leger;
27 [32]Van de oorlogen en van de buit hadden
zij het geheiligd, om het huis van YHWH [33]te
onderhouden.
28 Ook alles, wat Samuël, [34]de ziener, geheiligd
had, en Saul, de zoon van Kis, en Abner, de zoon
van Ner, en Joab, de zoon van Zeruja; al wat ie-
mand geheiligd had, was onder de hand van Se-
lomith en zijn broers.
29 Van de Jizharieten waren Chenanja en zijn
zonen [35]tot het buitenwerk in Israël, tot voor-
mannen en tot rechters.
30 Van de Hebronieten was Hasabja, en
zijn broers, kloeke mannen, duizend en
zevenhonderd, over de ambten van Israël op
deze zijde van de Jordaan tegen het westen, over

15 *tegen het oosten:* D.i. de poort, die tegen het oosten lag, en zo vervolgens.

16 Hij wil zeggen dat enige van de kinderen van Obed-Edom de wacht hielden aan de zuidpoort van de tempel, en enige aan de schatkamers.

17 *het huis van de schatkameren:* Hebr.: בֵּית, *het huis van de verzamelingen*; d.i. waar verzameld en bewaard werden de gaven, die van het volk tot de bouw en de reparatie van de tempel gegeven werden, en ook de tienden, eerstelingen, enz. Zie 2 Kron. 25:24. Maar enige menen dat dit geweest is een huis of gebouw bij of aan de tempel, waar de leraars van de wet, profeten en zangmeesters hun vergaderingen en samenkomsten hielden, om met elkaar te spreken van de wetten en geboden van YHWH. Anderen houden hier het Hebreeuwse woord Asuppim, als zijnde de naam ener zekere plaats.

18 Versta, het huis van Hosa, de zoon van Suppim, van het geslacht van Merari. Enige menen dat Suppim en Hosa broers geweest zijn, en dat zij in het lot tezamen onder één hoofd zijn gevoegd geweest.

19 *met de poort Schallechet:* De zin van deze woorden is dat Suppim en Hosa de wacht niet alleen aan de westpoort hadden [die de achterste poort genaamd wordt, omdat zij stond achter de poort van het heiligdom, waar de ark van het verbond stond], maar ook aan een andere poort, die daarbij stond, bij de opgaande gang of galerij, die Salomo gemaakt had, om uit de stad van David in de tempel te gaan. Zie van deze gang 1 Kon. 10:12, en 2 Kron. 9:11.

20 *wacht tegenover wacht:* D.i. zij waren zo bestemd dat als de één afging van de dienst in het huis van YHWH, zo trad de ander aan. Of: zij hielden wacht elk op zijn plaats tegen elkaar over; of, zij waren elkaar gelijk, elk in zijn wacht.

21 Parbar is een Chald. woord, en beduidt een uiterste deel, of een deel dat uitwaarts komt.

22 Anders: *d.*i. of t.w. gelijk de letter van genomen wordt Richt. 7:24, en 1 Sam. 28:3, enz.

23 *over de schatten:* Hier staat aan te merken dat er verscheidene schatten in het huis van YHWH geweest zijn; want vooreerst werd daar verzameld wat tot onderhoud van de priesters en van de Levieten gegeven werd, als, daar waren de eerstelingen en de tienden, of de waarde derzelve; daarna, wat de Heer geheiligd werd, als vrijwillig offer, beloften, het losgeld voor de eerstgeborenen en dergelijke, waarvan de onkomsten genomen werden tot het dagelijkse offer, idem, tot de offeranden op de sabbaten, nieuwe maanden en jaarlijkse feestdagen, enz. Ten derde, zo werd er ook geld vergaderd tot de bouw van de tempel en de onderhouding daarvan. Zie onder, vs. 26, 26:27, 26:28.

24 Anders: *Libni.*

25 *van Ladan, de Gersoniet:* Boven, 1 Kron. 23:8 worden Zetham en Joël genoemd kinderen van Ladan, òf omdat het zijn kleinkinderen waren, òf dat zij waarlijk zijn kinderen en broers van Jehiëli zijn geweest, en dat hier Zetham en Joël kinderen van Jehiëli zijn genaamd geweest, naar de namen van hun oom.

26 *de zoon van Gersom:* D.i. nakomeling. Zie boven, 1 Kron. 23:16.

27 *was overste:* Wij zouden hem noemen oppersten rekenmeester; of president in de rekenkamer.

28 D.i. bloedverwanten.

29 *van Eliëzer:* D.i. die van Eliëzer gesproten waren. Eliëzer was de tweede zoon van Mozes, wiens nakomelingen hier tot wachters over de schatten gesteld werden.

30 D.i. bloedverwanten.

31 *geheiligd had:* D.i. in de tempel tot de godsdienst geschonken had.

32 *Van de krijgen:* D.i. van de buit in de krijg verkregen.

33 *te onderhouden:* T.w. nadat het huis gebouwd zijnde, mettertijd verbetering zou nodig hebben.

34 *de ziener:* Zie 1 Sam. 9:9.

35 *tot het buitenwerk:* D.i. over zulke zaken, die buiten Jeruzalem te doen waren, verstaande daardoor dat zij het ambt van de rechters en ambtlieden in het land mee bediend hebben. Want alhoewel de Levieten ordinaire kerkelijke dienaren waren en bleven, nochtans zijn sommigen onder hen ook wel mee in politieke zaken en diensten gebruikt, niet alleen in hun eigen steden, die hun van de stammen, naar Gods ordinantie waren gegeven, maar ook elders daartoe geroepen zijnde: [gelijk afgenomen wordt uit deze plaats, vs. 29, 26:30, 26:31, 26:32,; idem boven, 1 Kron. 23:4. Vgl. 2 Kron. 19:11] omdat Levi mee één van de stammen van Israël was, en de rechten van de politie Israëls beschreven waren in het wetboek Gods, dat aan de Levieten specialijk was toebetrouwd. Zie 2 Kron. 17:8, 17:9, enz. Anderen menen dat het buitenwerk van deze Levieten is geweest, dat zij in het land rondom her hebben vergaderd en verzorgd, wat tot de bouw van de tempel en de godsdienst nodig was. Zie 2 Kron. 34:13; Neh. 11:16.

al het werk van YHWH, en tot de dienst van de koning.

31 Van de Hebronieten was Jeria het hoofd, van de Hebronieten van zijn geslachten onder de vaders; [36]in het veertigste jaar van het koninkrijk van David zijn er gezocht en onder hen gevonden strijdbare helden in [37]Jaëzer in Gilead.

32 En [38]zijn [39]broers waren [40]kloeke mensen, twee duizend en zevenhonderd familiehoofden; en de koning David stelde hen over de Rubenieten, en Gadieten, en de halve stam van de Manassieten, tot alle zaken Gods [41]en de zaken van de koning.

HOOFDSTUK XXVII

Orde van de krijgslieden, vs. 1 enz. Vorsten van de stammen, 16. Oppertoezichthouders over de goederen van David, 25. Zijn voornaamste raadsheren en vrienden, 32.

De legerafdelingen en stamvorsten

DIT nu zijn de Israëlieten naar hun getal, de familiehoofden, en de oversten van de duizenden en van de honderden, met hun voormannen, de koning dienende in alle zaken [1]van de verdelingen, aangaande en afgaande [2]van maand tot maand in al de maanden van het jaar; elke verdeling was vier en twintig duizend.

2 Over de eerste verdeling in de eerste maand was [3]Jasobam, de zoon van Zabdiël; en in zijn verdeling waren er vier en twintig duizend.

3 [4]Hij was uit de kinderen van Perez, het hoofd van al de oversten van de legers in de eerste maand.

4 En over de verdeling in de tweede maand was [5]Dodai, de Ahohiet, en [6]over zijn verdeling was Mikloth ook voorganger; in zijn verdeling waren er ook vier en twintig duizend.

5 De derde overste van het leger in de derde maand was Benaja, de zoon van [7]Jojada, de opperambtman; die was het hoofd; in zijn verdeling waren er ook vier en twintig duizend.

6 Deze Benaja was een held [8]van de dertig, en over de dertig; [9]en over zijn verdeling was Ammizabad, zijn zoon.

7 [10]De vierde, in de vierde maand, was Asahel, de broer van Joab, en [11]na hem Zebadja, zijn zoon; in zijn verdeling waren er ook vier en twintig duizend.

8 De vijfde, in de vijfde maand, was [12]Samhuth, de Jizrahiet, de overste; in zijn verdeling waren er ook vier en twintig duizend.

9 De zesde, in de zesde maand, was Ira, de zoon van Ikkes, de Thekoiet; in zijn verdeling waren er ook vier en twintig duizend.

10 De zevende, in de zevende maand, was Helez, [13]de Peloniet, uit de kinderen van Efraïm; in zijn verdeling waren er ook vier en twintig duizend.

11 De achtste, in de achtste maand, was Sibbechai, de Husathiet, [14]van de Zerahieten; in zijn verdeling waren er ook vier en twintig duizend.

12 De negende, in de negende maand, was Abiezer, de Anathothiet; van de Benjaminieten; in zijn verdeling waren er ook vier en twintig duizend.

13 De tiende, in de tiende maand, was Maharai, de Nethofathiet, van de Zerahieten; in zijn verdeling waren er ook vier en twintig duizend.

14 De elfde, in de elfde maand, was Benaja, de Pirhathoniet, van de kinderen van Efraïm; in zijn verdeling waren er ook vier en twintig duizend.

15 De twaalfde, in de twaalfde maand, was [15]Heldai, de Nethofathiet, van Othniël; in zijn verdeling waren er ook vier en twintig duizend.

16 Maar over de stammen van Israël waren deze: over de Rubenieten was Eliëzer, de zoon van Zichri, voorganger; over de Simeonieten was Sefatja, de zoon van Maächa;

17 Over de Levieten was Hasabja, de zoon van [16]Kemuël; over de Aäronieten was Zadok;

36 *in het veertigste jaar:* Dit was het laatste jaar van de regering van David, in dat hij de bovenverhaalde orde gemaakt heeft, voordat hij Salomo tot koning in zijn plaats stelde, houdende deshalve een grote bijeenkomst van het volk; onder 1 Kron. 28, 1 Kron. 29.

37 *Jaëzer in Gilead:* Dit was een stad in het land Gilead, die de Merarieten tot woning gegeven was; Joz. 21:39.

38 T.w. Jeria's broers.

39 D.i. verwanten.

40 *kloeke mensen:* Zie boven, vs. 7.

41 en de zaken van de koning: Vgl. vs. 30.

1 *van de verdelingen:* D.i. van de orden, in welke David het krijgsvolk verdeeld had.

2 *van maand tot maand:* Versta, dat naar de verdeling bij David gemaakt, de twaalf kolonellen met hun krijgsvolk een maand lang hun wachten en tochten doen moesten, veranderende hun beurten alle maanden. En wat er voor zaken of zwarigheden voorvielen, waar krijgsmacht toe nodig was, daartoe moesten deze vaardig wezen, van wie maand en beurt het was. Zodat deze waren als legiones, of benden van ordinantie, die ten dienste van de koning en van het land altijd moesten vaardig zijn.

3 Zie van deze overste 2 Sam. 23:8, waar hij genoemd wordt Joschebbaschebeth.

4 Hij was uit de kinderen van Perez: Anders: hij was uit de kinderen van Peret [en] hij was de overste, over alle oversten van de heiren, enz.

5 Anders: *Dodo, 2 Sam.* 23:9.

6 *over zijn verdeling:* Anders: *daarna werd Mikloth overste over zijn verdeling.* Daarna, te weten als Dodai gestorven was. Maar anderen verstaan dit zo, dat Mikloth is geweest luitenant-kolonel van Dodai.

7 *de opperambtman:* Hebr.: כֹּהֵן, *Cohen*; dat betekent een persoon, die een aanzienlijk ambt bedient, in de kerk of politie.

8 *van de dertig:* Deze dertig helden werden met namen uitgedrukt, 2 Sam. 23, 2 Sam. 24, enz.; 1 Kron. 11:26.

9 en over zijn verdeling: Enige verstaan dit zo, dat deze Hammizabad is geweest overste luitenant van zijn vaders regiment, die ook overste was over de Krethi en Plethi, 2 Sam. 8:18.

10 *De vierde:* T.w. overste; en zo in het volgende.

11 *na hem Zebadja:* T.w. na zijn dood, nadat hij van Abner verslagen was; 2 Sam. 2:23.

12 Samma genoemd, 2 Sam. 23:25, en Sammoth, 1 Kron. 11:27.

13 *de Peloniet:* Anders: *de Paltiet, 2 Sam.* 23:26.

14 *van de Zerahieten:* Deze waren nakomelingen van Zerah, de zoon van Juda; Gen. 46:12.

15 Anders: *Helad genoemd, 1 Kron.* 11:30, en Heleb, 2 Sam. 23:29.

16 *over de Aäronieten:* Hebr.: אַהֲרֹן, *over Aäron*; d.i. over het hogepriesterlijke huis, dat in Aärons geslacht moest blijven.

18 Over Juda was [17]Elihu, uit de broers van
David; over Issaschar was Omri, de zoon van
Michaël;
19 Over Zebulon was Jismaja, de zoon van
Obadja; over Nafthali was Jerimoth, de zoon van
Azriël;
20 Over de [18]kinderen van Efraïm was Hosea,
de zoon van Azazja; over de halve stam van Ma-
nasse was Joël, de zoon van Pedaja;
21 Over half Manasse, in Gilead, was Jiddo, de
zoon van Zecharja; over Benjamin was Jaäsiël, de
zoon van Abner;
22 Over Dan was Azarel, de zoon van [19]Jeroham.
Deze waren de oversten van de stammen van
Israël.
23 Maar David nam het getal van die niet op,
[20]die twintig jaar oud en daar beneden waren;
[21]omdat YHWH gezegd had, dat Hij Israël verme-
nigvuldigen zou als de sterren van de hemel.
24 Joab, de zoon van Zeruja, [22]had begonnen
te tellen, maar [23]hij voltooide het niet, omdat er
deshalve [24]een grote toorn over Israël gekomen
was; daarom is [25]het getal niet opgebracht [26]in de
rekening van de kronieken van de koning David.

De beheerders en raadslieden van David

25 En over [27]de schatten van de koning was
Azmaveth, de zoon van Adiël; en over de schat-
ten op het land, in de steden, en in de dorpen, en
in [28]de torens, was Jonathan, de zoon van Uzzia.
26 En over die, [29]die het akkerwerk deden, in de
landbouwing, was Ezri, de zoon van Chelub.
27 En [30]over de wijngaarden was Simeï, de
Ramathiet; maar over [31]wat dat van de wijn-
stokken kwam tot de schatten van de wijn, was
Zabdi, de Sifmiet.
28 En over de olijfgaarden en de wilde
vijgebomen, die in de laagte waren, was Baäl-
Hanan, de Gederiet; maar Joas was [32]over de
schatten van de olie.
29 En over de runderen, die in [33]Saron
weidden, was Sitrai, de Saroniet; maar over de
runderen in de laagten, was Safat, de zoon van
Adlai.
30 En over de kamelen was Obil, de Ismaëliet;
en over de ezelinnen was Jechdeja, de
Meronothiet.
31 En over [34]het kleine vee was Jaziz, de
Hageriet. Alle deze waren oversten over de
bezittingen, die de koning David had.
32 En [35]Jonathan, Davids oom, was raad, een
verstandig man; hij was ook [36]schrijver; Jehiël
nu, de zoon van Hachmoni, was [37]bij de zonen
van de koning.
33 En Achitofel was raad van de koning; en
Husai, de Archiet, was de vriend van de koning.
34 En na Achitofel was Jojada, de zoon van
Benaja, en Abjathar; maar Joab was de krijgs-
overste van de koning.

HOOFDSTUK XXVIII

Davids laatste bevel aan de vorsten, vs. 1 enz. En aan Salomo, over het onderhouden van alle geboden van God, en met name over de opbouw van de tempel, 9. Hij geeft Salomo een voorbeeld van het hele gebouw, samen met alle voorwerpen die daarbij horen, 14. Korte herhaling van Davids vermaning aan Salomo, 20.

Davids laatste bevel aan de vorsten

T[1]OEN verzamelde David te Jeruzalem alle
oversten van Israël, de oversten van de
stammen, en [2]de oversten van de verdelingen,
de koning dienende, en de oversten van de
duizenden, en de oversten van de honderden, en
de oversten van alle bezittingen en vee van de
koning en [3]van zijn zonen, met [4]de kamerlingen,
en de helden, ja, elke kloeke held.

17 Eliab genoemd, 1 Sam. 16:6.

18 *kinderen van Efraïm:* D.i. nakomelingen.

19 *Deze waren:* T.w. die straks uitdrukkelijk genoemd zijn. Aser en Gad met hun kolonellen worden in dit register niet genoemd; waarom zij voorbijgegaan of verzwegen zijn, is onzeker.

20 die twintig jaren oud: Hebr.: שְׁנָה, van de zoon van twintig jaar.

21 *omdat YHWH gezegd had:* Versta dit zo, dat David deze niet heeft willen tellen, opdat het niet schijnen zou dat hij twijfelde aan de belofte van God Abraham gedaan, Gen. 22:17, en Gen. 26:4. Sommigen verstaan dit zo dat David het getal van het volk niet heeft willen opnemen, nadat hij van de Heer gekastijd en bestraft was geweest, omdat hij het volk door Joab deed tellen.

22 *had begonnen te tellen:* T.w. al de Israëlieten, die boven de twintig jaren oud waren, 2 Sam. 24.

23 hij voltooide het niet: Want hij telde Benjamin en Levi niet, omdat hij deze telling niet graag maar tegen zijn dank deed. Zie 1 Kron. 21:6.

24 *een grote toorn:* Versta, de brandende toorn van God, d.i. de hittige pestilentie; 2 Sam. 24:13.

25 *het getal:* T.w. het volle getal, want Joab heeft Levi en Benjamin niet geteld, 1 Kron. 21:6. Anderen verstaan dit zo, dat David, leedwezen hebbende, niet gewild heeft dat men dit in de stadsboeken zou aantekenen; maar God heeft gewild dat het in de boeken van de Heilige Schriftuur zou aangetekend worden.

26 *in de rekening:* Hebr.: דִּבְרֵי, *in het getal.*

27 *de schatten van de koning:* Versta, die schatten, die in het huis van de koning of binnen Jeruzalem waren; gelijk Jonathan was over de schatten en inkomsten van de koning, die buiten ontvangen en vergaderd werden.

28 *de torens:* D.i. kastelen, sloten, vaste huizen.

29 die het akkerwerk: Versta hier die, welke de landbouwerij van de koning deden.

30 *over de wijngaarden:* D.i. over de wijngaardeniers, die de wijngaarden van de koning moesten bouwen. En zo was het ambt van deze onderscheiden van het ambt van Zabdi.

31 *wat dat van de wijnstokken kwam:* D.i. over de wijnkelders.

32 *over de schatten van de olie:* D.i. over de olie, die tot voorraad in de kelders vergaderd werd.

33 Zie Hoogl. 2:1.

34 *het kleine vee:* Als daar zijn rammen, schapen, bokken en geiten.

35 Sommigen menen dat deze Jonathan is geweest Davids neef, zoon van Samma, Davids broer, waarvan 2 Sam. 21:21 staat. En zo zou David zelf over hem oom geweest zijn.

36 Of: *secretaris*.

37 *bij de zonen van de koning:* T.w. om hen te leren, en in alle goede zeden, als tuchtmeester, te onderwijzen en te vormen.

1 vergaderde David: Hier keert de schrijver van dit boek opnieuw tot de historie, die hij begonnen had boven, 1 Kron. 22.

2 *de oversten van de verdelingen:* Van welke zie, ook boven, 1 Kron. 27:1, enz.

3 *zijn zonen:* Anders: *zijn zonen*.

4 *de kamerlingen:* Zie de aantekening Gen. 37:36.

2 En de koning David [5]stond op zijn voeten, en hij zei: Hoor mij, mijn broers, en mijn volk! Ik had in mijn hart [6]een huis van de rust voor de ark van het verbond van YHWH te bouwen, en voor de [7]voetbank van de voeten van onze God, en ik heb gereedschap gemaakt om te bouwen.

3 [a]Maar God heeft tot mij gezegd: U zult Mijn Naam geen huis bouwen, want u bent een soldaat, en u hebt [8]veel bloed vergoten.

4 Nu heeft mij YHWH, de God van Israël, gekozen uit heel het huis van mijn vader, dat ik tot koning over Israël wezen zou [9]in eeuwigheid; want Hij heeft [10]Juda tot een voorganger gekozen, en het huis van mijn vader in het huis van Juda; en onder de zonen van mijn vader heeft Hij een welgevallen aan mij gehad, [b]dat Hij mij tot koning maakte over geheel Israël.

5 En uit al mijn zonen (want YHWH heeft mij vele zonen gegeven) zo heeft Hij mijn zoon Salomo gekozen, dat hij zitten zou op de stoel van het koninkrijk van YHWH over Israël.

6 En [c]Hij heeft tot mij gezegd: Uw zoon Salomo, die zal Mijn huis en Mijn voorhoven bouwen; want Ik heb hem Mij uitverkoren tot een zoon, en [d]Ik zal hem tot een Vader zijn.

7 En Ik zal zijn koninkrijk bevestigen tot [11]in eeuwigheid, als hij sterk wezen zal, om Mijn geboden en Mijn rechten te doen, [12]zoals te deze dage.

8 Nu dan, voor de ogen van het hele Israël, de gemeente van YHWH, en voor de oren van onze God, [13]houdt en zoekt al de geboden van YHWH, van uw God; opdat u dit goede land erfelijk bezit, en uw kinderen na u tot in eeuwigheid doet erven.

Davids opdracht aan Salomo

9 En u, mijn zoon Salomo, ken [14]de God van uw vader, en dien Hem met een volkomen hart en met een willige ziel; want [e]YHWH doorzoekt alle harten, en Hij verstaat [15]al het maaksel van de gedachten; als u Hem zoekt, Hij zal van u gevonden worden; maar als u Hem verlaat, Hij zal u tot in eeuwigheid verstoten.

10 Zie nu toe, want YHWH heeft u gekozen, dat u een huis ten heiligdom bouwt; wees sterk, [16]en doe het.

11 En David gaf zijn zoon Salomo een [17]ontwerp van het voorhuis, met zijn behuizingen, en zijn schatkameren, en zijn opperzalen, en zijn binnenkameren, en van het huis [18]van het verzoendeksel;

12 En een ontwerp van alles, wat [19]bij hem [20]door de Geest was, namelijk van de voorhoven van het huis van YHWH, en van alle kamers rondom; [21]tot de schatten van het huis van God, en tot de schatten van de heilige dingen;

13 En [22]van de verdelingen van de priesters en van de Levieten, en van alle werk van de dienst van het huis van YHWH, en van alle voorwerpen van de dienst van het huis van YHWH.

14 [23]Het goud gaf hij naar het goudgewicht, tot alle voorwerpen [24][25]van elke dienst; ook zilver tot alle zilveren voorwerpen bij gewicht, tot al de voorwerpen van elke dienst;

15 En het gewicht tot de gouden kandelaars, en hun gouden lampen, naar het gewicht [26]van elke kandelaar en zijn lampen; ook tot de zilveren kandelaars, naar het gewicht van een kandelaar en zijn lampen, naar de dienst van elke kandelaar.

5 *stond op zijn voeten:* Met dit opstaan gaf hij te kennen de eer, die hij het woord van God toedroeg, dat hij van God ontvangen had en aan de vergadering wilde voordragen. Vgl. Richt. 3:20.

6 *een huis van de rust:* T.w. de tempel, in welke de ark zekerlijk mocht rusten, zonder voortaan van de ene plaats tot de andere te moeten verdragen worden, gelijk vóór deze dikwijls geschied was. Zie 2 Sam. 7:1.

7 *voetbank van de voeten:* Aldus wordt de ark van het verbond genoemd, ten aanzien dat de Heer daarop tussen de cherubim zat, 2 Sam. 6:2, en antwoord gaf.

– *a* 2 Sam. 7:5; 1 Kon. 5:3; 1 Kron. 22:8.

8 *veel bloed vergoten:* Hebr.: שֹׁפְכְתָּ, *bloeden*.

9 *in eeuwigheid:* D.i. mijn levenlang, want dat is de eeuw van de mensen. Maar ten aanzien van onze Heer Jezus Christus, de zoon van David, is het een eeuwigblijvend koninkrijk, dat nimmermeer einden zal; Luk. 1:33. Zie 2 Sam. 7:13.

10 D.i. de stam van Juda. Zie Gen. 49:8, en 1 Kron. 5:2.

– *b* 1 Sam. 16:12.

– *c* 2 Sam. 7:13; 2 Kron. 1:9.

– *d* 2 Sam. 7:14.

11 *in eeuwigheid:* Zie vs. 4.

12 *gelijk te deze dage:* D.i. gelijk hij tot op deze dag onderwezen is, en totnogtoe, achtervolgens de goede onderwijzing, zich bevlijtigd heeft wel te doen, met het onderhouden van mijne geboden.

13 *houdt en zoekt:* Voor, zoek en onderhoud; d.i. benaarstig u te zoeken en te onderhouden.

14 *de God van uw vader:* D.i. die God, die een welgevallen aan mij gehad heeft [gelijk vs. 4], en die ik getrouwelijk gediend heb.

– *e* 1 Sam. 16:7; onder, 1 Kron. 29:17; Ps. 7:10; Jer. 11:20; Jer. 17:10; Jer. 20:12; Openb. 2:23.

15 *al het maaksel:* D.i. al wat de mensen denken of versieren.

16 en doe het: Dit is, volmaak het, breng het ten einde.

17 Vgl. Ex. 25:40.

18 *van het verzoendeksel:* Dit was het deksel, dat op de ark van het verbond lag, waarop de cherubim stonden, en was als de troon of zitstoel Gods. Maar door het verzoendeksel verstaat hij de ark van het verbond zelf, die in het allerheiligst van de tempel moest gesteld worden.

19 *bij hem:* D.i. in zijn gemoed.

20 *door de Geest was:* Versta, door de Heilige Geest, die David heeft geopenbaard hoe al deze dingen moesten gemaakt zijn in de tempel, vs. 19, gelijk eertijds God Mozes ook geopenbaard heeft het voorbeeld van de tabernakel, en alles wat hij meer moest maken, en heeft hem zulks op de berg vertoond en verklaard. Zie Ex. 31:3.

21 *tot de schatten van het huis van God:* T.w. om de schatten daarin te bewaren. Anders: van de schatten, verstaande een voorbeeld van de plaatsen, waarin de schatten van het huis zouden bewaard worden, of de schatten zelf.

22 *van de verdelingen:* Zie van deze verdelingen boven, 1 Kron. 24, 1 Kron. 25, en 1 Kron. 26.

23 *Het goud:* De gouden vaten en het gereedschap werden gebruikt in de tempel ter plaatse, die het heilige genaamd werd; maar de zilveren vaten of gereedschap in het voorhof van de priesters. Anders: van goud naar het goudgewicht. Verstaande, dat hier vervolgd wordt het voorbeeld van alles.

24 *van elke dienst:* Hebr.: עֲבוֹדָה, *de dienst, en de dienst*; d.i. zowel de dienst, die men in het heilige deed, als die men in het voorhof deed.

25 *van elke dienst:* Hebr.: עֲבוֹדָה, *de dienst, en de dienst*; d.i. zowel de dienst, die men in het heilige deed, als die men in het voorhof deed.

26 *van elke kandelaar:* Hebr.: מְנוֹרָה, *van de kandelaar, van de kandelaar*. En zo hier onder.

16 Ook gaf hij het goud naar het gewicht tot de
tafelen van de [27]toerichting, [28]tot elke tafel, en het
zilver tot de zilveren tafelen;
17 En louter goud tot de vleeshaken, en tot de
sprengbekkens, en tot de schotelen, en tot gou-
den bekers, het [29]gewicht [30]tot elke beker, evenzo
tot zilveren bekers, tot elke beker het gewicht;
18 En tot het reukaltaar gelouterd goud in
gewicht; en goud tot het voorbeeld [31]van de
wagen, te weten van de cherubim, die de vleu-
gels zouden uitbreiden, en de ark van het ver-
bond van YHWH overdekken.
19 Dit alles heeft men [32]mij, zei David, [33]bij ge-
schrift te verstaan gegeven van de hand van
YHWH, te weten al de werken van dit voorbeeld.
20 En David zei tot zijn zoon Salomo: [f]Wees
sterk, en heb goede moed, en doe het, vrees niet,
en wees niet verslagen; want God YHWH, mijn
God, zal met u zijn; Hij zal u niet begeven, en
Hij zal u niet verlaten, voordat u al het werk tot
de dienst van het huis van YHWH zult volbracht
hebben.
21 En zie, daar zijn de verdelingen van de prie-
sters en van de Levieten, tot alle dienst van het
huis van God; en bij u zijn tot alle werk aller-
lei vrijwilligen, met wijsheid tot alle dienst, ook
de vorsten, en het hele volk, bereid tot al uw
[34]bevelen.

HOOFDSTUK XXIX

David verhaalt voor de hele gemeente de grote voorraad van allerlei materialen die hij gereed had voor de bouw van de tempel, vs. 1 enz. En hij vermaant hen, zowel de vorsten als het volk, tot een vrijwillige gave daarvoor, 5. die zij mild geven, 6. Waarvoor David de Heere dankt, 10. En hij bidt de Heere voor het hele volk, 18. En voor de koning, 19. Dankzegging en offer van het volk, 20. Salomo wordt tot koning gezalfd, en Zadok tot hogepriester, 22. God maakt Salomo zeer voortreffelijk en groot, 25. Hoe lang David geregeerd heeft, 26, 27. Hij sterft, 28.

Vrijwillige gaven voor de tempel

VERDER zei de koning David [1]tot de hele
gemeente: God heeft mijn zoon Salomo [2]al-
leen gekozen, [3]een jongeling en zwak; [4]dit werk
daarentegen is groot, want het is geen paleis
voor een mens, maar voor God, YHWH.
2 Ik heb nu uit al mijn kracht bereid tot het
huis van mijn God, goud tot gouden, en zil-
ver tot zilveren, en koper tot koperen, ijzer tot
ijzeren, en hout tot houten werken; sardonixste-
nen en vervullende stenen, [5]versierstenen en
borduursel, en allerlei kostelijke stenen, en mar-
merstenen in menigte.
3 En daartoe, [6]uit mijn welgevallen tot het huis
van mijn God, geef [7]ik het bijzonder goud en
zilver, dat ik heb, tot het huis van mijn God
daarenboven, naast al wat ik in het huis van het
heiligdom bereid heb;
4 Drie duizend [8]talenten goud, van het goud
van Ofir, en zeven duizend talenten gelou-
terd zilver, [9]om de wanden van de huizen te
overtrekken;
5 Goud tot de gouden, en zilver tot de zilve-
ren voorwerpen, en tot alle werk, door de hand
van de werkmeesteren te maken. En [10]wie is er
gewillig, vandaag [11]zijn hand YHWH te vullen?
6 Toen gaven vrijwillig de oversten van de
vaders, en de oversten van de stammen van
Israël, en de oversten van de duizenden en van
de honderden, en de oversten van het werk van
de koning;
7 En zij gaven, [12]tot de dienst van het huis van
God, vijf duizend talenten goud, en tien duizend
[13]drachmen, en tien duizend talenten zilver, en
[14]achttien duizend talenten kopers, en honderd
duizend talenten ijzers.

27 *tot de tafelen:* T.w. op welke de toonbroden in orde zijn gesteld geworden, naar het bevel Gods door Mozes gegeven.

28 *tot elke tafel:* Hebr.: שֻׁלְחָן, *tot tafel en tafel.*

29 *de sprengbekkens:* In welke men het bloed van de offeranden ontving, en waarmee men het altaar in de offeranden besprengde. Zie Ex. 24:6.

30 *tot elke beker:* Hebr.: כַּפּוֹר, *tot beker en beker.*

31 *van de wagen:* Aldus noemt hij de cherubim, omdat de Heer met bijzonder tekenen zijn aanwezigheid wordt gezegd te zitten tussen de cherubim. Zie 1 Sam. 4:4. En zij worden gezegd zijn wagen te zijn. Zie Ps. 18:11; Ez. 1:24, 1:25, 1:26, en Ez. 10:13, 10:16.

32 *heeft men mij:* Of: *heeft Hij [t.*w. de Heer] te verstaan gegeven, enz.

33 *bij geschrift:* Zo heeft dan David hierin niet gehandeld uit volkomen koninklijke macht, ordinerende de godsdienst naar zijn eigen goeddunken; maar hij heeft dit gedaan als een profeet van God, 2 Kron. 8:14, door de ingeving van de Heilige Geest, gelijk hier vs. 12, en ook door Gad en Nathan, 2 Kron. 29:25. Aldus heeft ook God de Heer Mozes een voorbeeld of model aangewezen van alles wat hij maken zou; Ex. 25:40, en Ex. 26:30, Hebr.: 8:5.

– *f* Deut. 31:7; idem v. 8; Joz. 1:7.

34 Of: *woorden, of werken.*

1 *tot de gehele gemeente:* Zie boven, 1 Kron. 28:1.

2 *alleen gekozen:* Hebr.: בָּחַר, *een*; t.w. uit al mijn zonen. Hierom heeft hem David nog tijdens zijn leven tot koning laten kronen, en de andere zonen van David hebben met handslag beloofd Salomo te gehoorzamen, vs. 24.

3 *een jongeling:* Salomo had toen ter tijd een vrouw getrouwd, gelijk uit de ouderdom van zijn zoon Rehabeam is af te nemen, 2 Kron. 12:13, want hij heeft veertig jaren geregeerd, 2 Kron. 9:30, en zijn zoon Rehabeam was een en veertig jaren oud toen hij koning werd na Salomo's dood; waaruit dan blijkt dat Rehabeam een jaar oud was toen Salomo als koning gekroond is; maar David noemt hem hier, met reden, jong omdat hij toentertijd naar sommiger rekening, maar omtrent achttien of negentien jaren oud was en broers had, die ouder waren dan hij.

4 dit werk daarentegen: Te weten, de bouw van de tempel, welke Salomo moest uitvoeren.

5 Anders: *stenen van het versiersel en borduursel.* Of: tot versiersel en borduursel.

6 *uit mijn welgevallen:* D.i. uit zonderlinge liefde tot het huis mijns Gods.

7 *het bijzonder:* D.i. van mijn eigen juwelen en andere kostelijkheden, die ik gespaard en hiertoe bewaard heb.

8 talenten gouds: Zie Ex. 25:39.

9 *om de wanden:* T.w. het goud om de wanden van de tempel te overtrekken; en het zilver om de andere huizen en kamers, tot de tempel behorende, te overtrekken.

10 *wie is er willig:* T.w. onder u.

11 *zijn hand:* D.i. zijn dienst de Heer te heiligen en hem een vrijwillige offerande te doen. Zie Ex. 32:29; Lev. 8:33.

12 *de dienst:* D.i. tot de timmering van de tempel.

13 Een drachma weegt zoveel als een Franse kroon.

14 *achttien duizend:* Hebr.: אֲלָפִים, *tien duizend, en acht duizend talenten kopers.*

8 En bij wie [15]stenen gevonden werden, die gaven zij in de schat van het huis van YHWH, onder de hand [16]van Jehiël, de Gersoniet.

9 En het volk was verblijd over hun vrijwillig geven; want zij gaven met een volkomen hart YHWH vrijwillig; en de koning David verblijdde zich ook met grote blijdschap.

Davids lofgebed

10 Daarom loofde David YHWH voor de ogen van de hele gemeente; en David zei: Geloofd bent U, YHWH, God van onze vader Israël, van eeuwigheid tot in eeuwigheid!

11 [a]Uw, o YHWH, is de grootheid, en de macht, en de heerlijkheid, en de overwinning, en de majesteit; want alles, wat in de hemel en op aarde is, is Uw: Uw, o YHWH, is het Koninkrijk, en U hebt U verhoogd tot een Hoofd boven alles.

12 En rijkdom en eer zijn voor Uw aangezicht, en U heerst [17]over alles; en in Uw hand is kracht en macht; ook staat het in Uw hand alles groot te maken en sterk te maken.

13 Nu dan, onze God, wij danken U, en loven [18]de Naam van Uw heerlijkheid.

14 Want wie ben ik, en wat is mijn volk, dat wij de macht zouden verkregen hebben, om vrijwillig te geven [19]als dit is? Want het is alles van U, en [20]wij geven het U uit Uw hand.

15 [21]Want wij zijn vreemdelingen en bijwoners voor Uw aangezicht, zoals al onze vaders; onze dagen op aarde zijn [b]als een schaduw, en er [22]is geen verwachting.

16 YHWH, onze God, al deze menigte, die wij bereid hebben om U een huis te bouwen, de Naam van Uw heiligheid, dat is van Uw hand, en het is alles Uw.

17 En ik weet, mijn God, dat U [c]het hart proeft, en dat U een welgevallen hebt aan oprechtigheden. Ik heb in oprechtheid van mijn hart al deze dingen vrijwillig gegeven, en ik heb nu met vreugde Uw volk, dat hier bevonden wordt, gezien, dat het zich tegenover U vrijwillig gedragen heeft.

18 O YHWH, U, God van onze vaders, Abraham, Izak en Israël, bewaar dit in de eeuwigheid in [23]de zin van de gedachten van het hart van Uw volk, en richt hun hart tot U.

19 En geef mijn zoon Salomo een volkomen hart, om te houden Uw geboden, Uw getuigenissen en Uw voorschriften; en om alles te doen, en om dit paleis te bouwen, [24]dat ik bereid heb.

Salomo tot koning gezalfd

20 Daarna zei David tot de hele gemeente: Loof nu YHWH, uw God! Toen loofde de hele gemeente YHWH, de God van hun vaders; en zij neigden het hoofd, en zij bogen zich neer [25]voor YHWH, en voor de koning.

21 En zij offerden YHWH slachtoffers; ook offerden zij YHWH brandoffers, op de andere morgen van die dag, duizend stieren, duizend rammen, duizend lammeren, met hun drankoffers; en slachtoffers in menigte, voor geheel Israël.

22 En zij aten en dronken op diezelfde dag voor het aangezicht van YHWH met grote vreugde; en zij maakten Salomo, de zoon van [26]David, voor de tweede keer koning, en zij zalfden hem [27]YHWH tot voorganger, en Zadok [28]tot priester.

23 Zo zat Salomo [29]op de troon van YHWH, als koning in de plaats van zijn vader David, en hij was voorspoedig; en geheel Israël hoorde naar hem.

24 En al de vorsten, en helden, ja, ook al de zonen van de koning David, gaven de hand, [30]dat zij onder de koning Salomo zijn zouden.

25 En YHWH maakte Salomo groot ten hoogste voor de ogen van geheel Israël; en Hij gaf aan hem [31]een koninklijke majesteit, zoals aan geen [32]koning van Israël voor hem geweest is.

15 T.w. edele of kostelijke stenen.

16 Deze is geweest de generale bewaarder van al de schatten van het heiligdom, die wij zouden mogen noemen een ontvanger-generaal; maar Selomith was gesteld over de schatten, die gecollecteerd werden tot de bouw van de tempel; 1 Kron. 26:26.

– *a* Matt. 6:13; 1 Tim. 1:17; Openb. 5:13.

17 *over alles:* Of: *over alle.*

18 *de Naam:* Of: *uw heerlijken naam.*

19 als dit is: D.i. al deze dingen.

20 wij geven het U: D.i. gelijk wij dit eerst van U ontvangen hebben, zo geven wij het U weer.

21 Want wij zijn vreemdelingen: Dit is Davids argument. Omdat wij mensen hier op aarde maar vreemdelingen en pelgrims zijn, die voorzeker van hier moeten scheiden, Ps. 39:13, en wij kunnen onze goederen na onze dood niet behouden; zo kunnen wij dezelfde niet beter aanleggen dan aan de dienst van God, die het in eeuwigheid uit genade belonen zal.

– *b* Ps. 90:9; Ps. 102:12.

22 *is geen verwachting:* Hij wil zeggen dat er niets vast, zeker, of gestadig is in dit leven; het is al ijdelheid en gelijk een schaduw; en niemand behoeft te vermoeden dat hij de dood zal ontlopen. Anders: die [t.w. schaduw] niet verzameld wordt.

– *c* 1 Kron. 28:9.

23 de zin: Of: de genegenheid. Hebr.: עוֹלָם, formeersel, maaksel.

24 dat ik: D.i. waartoe ik allen voorraad bijeengebracht en gereed gemaakt heb. Ja, waartoe ik zelfs de plaats gekocht heb, 1 Kron. 21:25, en 2 Kron. 3:1, en een model of ontwerp daarvan gemaakt heb.

25 *voor YHWH:* Voor de Heer met godsdienstigen eerbied, voor de koning met burgerlijken eerbied.

26 ten andere male: Dit was een andere zalving dan die, waarvan men leest 1 Kon. 1:33. Want de eerste geschiedde alleen in haast, daar die van Jeruzalem alleen bij waren, om het oproerig voornemen van Adonia te beletten; maar deze tweede zalving is ook bij het leven Davids [gelijk blijkt uit het begin van vs. 22] maar met meerdere plechtigheid geschied, in aanwezigheid van al de vorsten en oversten van het volk, ja ook van de andere zonen van David.

27 *YHWH tot voorganger:* Dat is tot dienst van YHWH, tot handhaving van de beide tafelen van de wet.

28 *tot priester:* Versta, tot hogepriester; en Abjathar werd afgezet, omdat hij mee geweest was in het oproer van Adonia, 1 Kon. 1:7.

29 *op de troon van YHWH:* D.i. de troon, welke hem de Heer gegeven had, en waarop hij als een stadhouder de plaats van YHWH bewaarde.

30 dat zij: D.i. dat zij Salomo voor hun koning en overheer kenden en aannamen. Hebr.: יָד, gaven de hand onder de koning Salomo.

31 *een koninklijke majesteit:* Hebr.: הֲיָה, *een majesteit van het koninkrijk.*

32 *koning van Israël:* Noch rechter, noch regent, onder de Israëlieten. Zie 1 Kon. 3:13, en 2 Kron. 1:12.

Dood van David

26 Zo heeft dan David, de zoon van Isaï, geregeerd over geheel Israël.

27 De dagen nu, die hij geregeerd heeft over Israël, zijn [d]veertig jaren; te [e]Hebron regeerde hij zeven jaren, en te Jeruzalem regeerde hij drie en dertig.

28 En hij stierf in goede [33]ouderdom, verzadigd van dagen, rijkdom en eer; en zijn zoon Salomo regeerde in zijn plaats.

29 De geschiedenissen nu van de koning David, de eerste en de laatste, ziet, die zijn geschreven [34]in de [35]geschiedenissen van Samuël, de ziener, en in de geschiedenissen van de profeet Nathan, en in de geschiedenissen van Gad, de ziener;

30 [36]Met al zijn koninkrijk, en zijn macht, en [37]de tijden, die over hem verlopen zijn, en over Israël, en over al de koninkrijken van de landen.

– *d* 1 Kon. 2:11.
– *e* 2 Sam. 5:5.

33 Hebr.: *grijsheid, of grauwigheid, gelijk Gen.* 25:8.

34 *in de:* Dit kan verstaan worden van de twee boeken door Samuël, waarvan de voornaamste delen van de profeten, die hier genoemd worden, beschreven zijn, t.w. door Samuël, Nathan en Gad, die hier zieners genoemd worden.

35 Hebr.: *woorden, zaken (3x).*

36 *Met al zijn koninkrijk:* D.i. met de gehele regering van zijn koninkrijk.

37 Dat is met wat op zijn tijd hem, Israël en de omliggende koninkrijken is overkomen en gebeurd.

HET TWEEDE BOEK VAN DE
KRONIEKEN

INHOUD VAN DIT BOEK

VOOR de benamingen van dit boek en van het voorgaande kan de lezer de inleiding raadplegen die bij het eerste boek van de Kronieken staat. In dit tweede boek wordt de geschiedenis van het volk van God en zijn koningen, zoals die in het voorgaande boek was afgebroken, voortgezet tot aan de Babylonische gevangenschap. Hoewel hier ook gesproken wordt over de koningen van Israël, die in het bijzonder zo genoemd werden nadat de tien stammen zich van het huis van David hadden afgescheiden, is in dit boek toch vooral de geschiedenis van de koningen van Juda beschreven, naar men meent door Ezra. Daarvoor waren goede redenen. Want behalve dat Juda de ware leer en de zuivere godsdienst nog enigszins behouden had, waarvan de tien stammen zozeer afgeweken waren dat God hen ten slotte door Salmanasser, de koning van Assyrië, uit hun land gevankelijk had laten wegvoeren zonder hoop op verlossing, was Juda daarna eigenlijk alleen nog Gods volk, en juist die geschiedenis had Ezra op het oog; zo moest ook de Messias uit diezelfde stam, ja uit het koninklijke geslacht van David naar het vlees voortkomen. Daarom moest de geschiedenis van zijn koninklijke voorvaderen van het begin af tot aan zijn komst toe zorgvuldig opgetekend worden, opdat Gods beloften waarachtig bevonden zouden worden. En aangezien in het voorgaande boek de geschiedenis van David beschreven is, wordt dit tweede boek nu begonnen met het verhaal van de regering van Salomo, die in de plaats van zijn vader gekomen is. Hij wordt buitengewoon begiftigd met grote wijsheid, die hij van God begeerd had, waarbij ook rijkdom kwam, die hij besteed heeft aan de bouw van de tempel en andere gebouwen, evenals eer die hij ontving van de omliggende volken. Maar vanwege zijn zonden is zijn rijk verdeeld geworden, toen zijn zoon Rehabeam in zijn plaats zou komen. Tien stammen weken van Juda af en kozen Jerobeam tot hun koning. Vanaf Rehabeam zijn verder in de opvolging van het koninkrijk Juda gekomen, in deze volgorde: Abia, Asa, Josafat, Joram, Ahazia, Joas, Amazia, Uzzia, Jotham, Achaz, Hizkia, Manasse, Amon, Josia, Joahaz, Jojakim, Jojachin, Zedekia; van wie velen afgodendienaars geweest zijn, terwijl sommigen de ware godsdienst en de zuivere dienst van God voorstonden, zoals Asa, Josafat, Joas, Amazia, Uzzia, Jotham, Hizkia en Josia, hoewel zij in goede ijver en oprechte godsvrucht niet aan elkaar gelijk waren. Ook hebben sommigen zich van het goede tot het kwade gekeerd, zoals Joas en Amazia, of zich van het kwade tot het goede bekeerd, zoals Manasse. Ondertussen heeft de HEERE nooit opgehouden zowel de koningen als de hele gemeente tot bekering te roepen, en gebruikte daartoe de dienst van de profeten, die in deze tijd elkaar in groten getale opvolgden, van Elia en Elisa af tot Ezechiël en Daniël. Maar omdat zij door de meerderheid niet gehoord, ja veracht en bespot werden, heeft de HEERE dit koninkrijk Juda ten slotte laten overheersen door Nebukadnezar, de koning van Babel, die de Joden gevankelijk naar zijn land heeft weggevoerd, waar zij zeventig jaar gebleven zijn, totdat Cyrus, die het rijk van de Babyloniërs aan de Perzen gebracht heeft, hun de vrijheid gaf om weer naar huis terug te keren, zoals uitvoeriger te zien is in de volgende boeken van Ezra en Nehemia. Zo omvat dit boek, volgens de berekening van sommigen, de geschiedenis van 424 jaar.

HOOFDSTUK I

Nadat Salomo bevestigd is in zijn rijk, offert hij te Gibeon, vs. 1 enz. Daar hij van God de keuze krijgt om iets van Hem te begeren, bidt hij om wijsheid, 7. Deze verkrijgt hij, met de belofte van rijkdom en eer, 11. Hij keert terug van Gibeon, 13. Zijn macht en grote middelen, 14.

Salomo bidt om wijsheid

EN Salomo, de zoon van [a]David, [1]werd versterkt in zijn koninkrijk, want YHWH, zijn God, [2]was met hem, en maakte hem [3]ten hoogste groot.

2 En Salomo sprak tot het hele Israël, tot de oversten van de duizenden en van de honderden, en tot de richteren, en tot [4]alle oversten in geheel Israël, de [5]familiehoofden;

3 En zij [b]gingen heen, Salomo en de hele gemeente met hem, [6]naar de hoogte, die te [7]Gibeon was; [c]want daar was [8]de tent van de samenkomst Gods, die Mozes, de knecht van YHWH, in de woestijn gemaakt had.

4 (Maar de ark van God [d]had David van [9]Kirjathjearim opgebracht, ter plaatse, die David voor

– *a* 1 Kon. 2:46.

1 *werd versterkt:* D.i. nam een moed, aanmerkende zijn wettelijke verkiezing tot de kroon, de eenparige toestemming van het volk, de algemene vrede van het land, en wegneming van alle beletselen van dezelfde.

2 *was met hem:* Zie Gen. 21:22.

3 *ten hoogste:* Hebr.: מְעָל, *opwaarts*. Zo 1 Kron. 22:5, en 1 Kron. 23:17, en 1 Kron. 29:25. De zin is dat Hij hem als omhoog verheven heeft door grootheid van staat, eer, vrede en rijkdom.

4 alle vorsten: Versta onder deze naam, die onder anderen uitsteken in adel, vermaardheid en hoge ambten.

5 Zie 1 Kon. 8:1, waar zij genoemd worden de oversten van de vaderen.

– *b* 1 Kon. 3:4.

6 *naar de hoogte:* Genoemd een grote hoogte; 1 Kon. 3:4. Zie de aantekening.

7 Een stad in de stam van Benjamin. Zie 1 Kon. 3:4.

– *c* 1 Kron. 16:39; 1 Kron. 21:29.

8 *de tent:* D.i. de heilige tabernakel van denwelken zie Ex. 26; idem Lev. 1:1.

– *d* 2 Sam. 6:2; idem v. 17; 1 Kron. 16:1.

9 Een stad in de stam van Juda. Zie Joz. 9:17; Richt. 18:12; 1 Sam. 7:1, het vaderland van de profeet Uria; Jer. 26:20.

haar bereid had; want hij had voor haar een tent te Jeruzalem gespannen.)

5 Ook was het koperen altaar, dat [e]Bezaleël, de zoon van Uri, de zoon van Hur, gemaakt had, [10]daar voor de tabernakel van YHWH; Salomo nu en de gemeente [11]bezochten hetzelfde.

6 En Salomo offerde daar, [12]voor het aangezicht van YHWH, op het koperen altaar, dat aan de tent van [13]de samenkomst was; en hij offerde daarop duizend brandoffers.

7 In die nacht [14]verscheen God aan Salomo; en Hij zei tot hem: Begeer, wat Ik u geven zal.

8 En Salomo zei tot God: U hebt aan mijn vader David grote goedertierenheid gedaan; [f]en U hebt mij koning gemaakt in zijn plaats;

9 Nu, YHWH God, laat Uw woord waar worden, gedaan aan mijn vader David; [g]want U hebt mij koning gemaakt over een volk, veelvuldig [15]als het stof van de aarde;

10 [h]Geef mij nu [16]wijsheid en wetenschap, dat ik voor het aangezicht van dit [17]volk uitga en inga; want wie zou dit Uw groot volk [18 19]kunnen richten?

11 Toen zei God tot Salomo: Daarom, dat dit in uw [20]hart geweest is, en u niet begeerd hebt rijkdom, goederen, noch eer, noch de ziel van uw vijanden, noch ook vele dagen begeerd hebt; maar wijsheid en wetenschap voor u begeerd hebt, opdat u Mijn volk mocht richten, waarover Ik u koning gemaakt heb;

12 De wijsheid, en de wetenschap is u gegeven; daartoe zal Ik u rijkdom, en goederen, en eer geven, [21]dergelijke [i]geen koningen, die voor u geweest zijn, gehad hebben, en na u zal dergelijke niet zijn.

13 Zo kwam Salomo te Jeruzalem, van de hoogte, die te Gibeon is, van voor de tent van de samenkomst; en hij regeerde over Israël.

Salomo's rijkdom en handel

14 En Salomo [k]verzamelde wagens en ruiteren, zodat hij duizend en vierhonderd wagens, en twaalf duizend ruiteren had; en hij legde ze in [22]de wagensteden, en bij de koning te Jeruzalem.

15 [23]En de koning maakte het zilver en het goud in Jeruzalem te zijn als stenen, en de cederen maakte hij te zijn als wilde vijgebomen, die in de laagten zijn, in menigte.

16 [24]En [l]het uitbrengen van de paarden was wat Salomo uit Egypte had; en aangaande het linnengaren, de kooplieden van de koning namen het linnengaren voor de prijs.

17 En zij brachten op, en voerden een wagen uit van Egypte voor zeshonderd sikkels zilver, en een paard voor eenhonderd en vijftig; en zo voerden zij die door hun hand uit, voor alle koningen van de Hethieten, en voor de koningen van Syrië.

HOOFDSTUK II

Salomo stelt werklieden aan om de tempel te bouwen, vs. 1 enz. Hij verzoekt ook van Hiram, de koning van Tyrus, werklieden en hout, 3. met de belofte hen van voedsel te voorzien, 10. Huram is bereidwillig, en zendt een uitnemende bouwmeester, 11. Salomo telt en verdeelt zijn werklieden, 17.

Voorbereidingen voor de tempelbouw

SALOMO nu [1]dacht voor [2]de Naam van YHWH een [3]huis te bouwen, en een [4]huis voor zijn koninkrijk.

2 En Salomo telde zeventig duizend lastdragende mannen, en tachtig duizend mannen, [5]die houwen zouden in [6]het [a]gebergte; en ook drie duizend en [7]zeshonderd [8]opzichters daarover.

Salomo's verzoek aan Huram van Tyrus

3 En Salomo [b]zond tot [9]Huram, de koning van Tyrus, zeggende: Zoals u met mijn vader David gedaan hebt, en hebt hem cederen gezonden, om voor hem een huis te bouwen, om daarin te wonen, zo doe ook met mij.

4 Zie, ik zal een huis voor de Naam van YHWH, van mijn God, bouwen, om [10]Hem te heiligen, om reukwerk van de geurende specerijen voor Zijn aangezicht aan te steken, en voor de toe-

– *e* Ex. 38:1.

10 Niet te Jeruzalem, waar de ark was, maar te Gibeon, waar de tabernakel stond.

11 T.w. het koperen altaar, om daarop te offeren, naar Gods bevel; Lev. 17:3, 17:4. Anders: zochten hem, t.w. de Heer.

12 *voor het aangezicht:* Zie Lev. 1:3.

13 *aan de tent:* Zo Lev. 1:5.

14 T.w. in een droom, 1 Kon. 3:5. Van de verschijning Gods, door middel van dromen, zie Gen. 20:3, en Gen. 28:12.

– *f* 1 Kron. 28:5.

– *g* 1 Kon. 3:7.

15 als het stof: Zie Gen. 13:16.

– *h* 1 Kon. 3:9; idem v. 11; idem v. 12.

16 *wijsheid en wetenschap:* Zie van het onderscheid van deze twee gaven, 1 Kon. 3:13.

17 *uitga en inga:* Zie de verklaring van deze manier van spreken, Num. 27:17; Deut. 31:2.

18 *kunnen:* Dit woord is hier ingevoegd uit 1 Kon. 3:9. Hoewel het ook anders dikwijls in de zin is ingesloten, en, wie zou richten? zoveel is als: wie zou kunnen richten?

19 D.i. regeren; zo in vs. 11. Zie Richt. 2:16.

20 D.i. de begeerte en het voornemen van uw hart.

21 Vgl. hiermede 1 Kon. 3:12 en de aantekening daarop. Anders: dat de koningen, die voor u geweest zijn, zo niet is geschied, en na u zo niet gebeuren zal.

– *i* 1 Kon. 3:13; 1 Kron. 29:25; 2 Kron. 9:22.

– *k* 1 Kon. 4:26; 1 Kon. 10:26; 2 Kron. 9:25.

22 D.i. in welke de wagens geplaatst waren, en die goede weiden voor de paarden hadden.

23 En de koning: Zie 1 Kon. 10:27; 2 Kron. 9:27.

24 En het uitbrengen: Zie de verklaring van vs. 16 en vs. 17, 1 Kon. 10:28, 10:29.

– *l* 1 Kon. 10:28; 2 Kron. 9:28.

1 Hebr.: *zei*; t.w. bij zichzelven, schikte, nam voor, was bedacht, had besloten. Zie 1 Kon. 5:3 en de aantekening daarop.

2 *de Naam van YHWH:* D.i. de Heer. Zie 1 Kon. 5:3; idem Deut. 28:58.

3 *huis te bouwen:* D.i. een tempel. Vgl. Gen. 28:17, 28:22.

4 *huis voor zijn koninkrijk:* D.i. een koninklijk paleis, waarin hij, en die hem in het rijk zouden navolgen, wonen zouden. Zo onder, vs. 12.

5 die houwen: Zie 1 Kon. 5:15.

6 Nl. Libanon. Zie 1 Kon. 4:33.

– *a* 1 Kon. 5:16.

7 Zie 1 Kon. 5:16.

8 Of: *bevelhebbers of aandrijvers*. Deze waren als provoosten, die over die werklieden opzicht hadden om het werk voort te drijven. Zie vs. 18.

– *b* 1 Kon. 5:2.

9 Zie van deze koning ook 1 Kon. 5:1, waar hij Hiram genoemd wordt.

10 D.i. hem ter ere en de mensen ter zaligheid wijde tot de openbare en plechtige werken van de heiligen godsdienst. Vgl. Lev. 8:10.

richting van [11]het voortdurende brood, en voor de [c]brandoffers 's morgens en 's avonds, op de sabbatten, en op de nieuwe maanden, en op de vastgestelde hoogtijden van YHWH, van onze God; dat [12]voor eeuwig is in Israël.

5 En het huis, dat ik zal bouwen, zal groot zijn; want onze God is groter dan alle goden.

6 Maar wie zou de kracht hebben, om voor Hem een huis te bouwen, [d]omdat de hemelen, [13]ja, de hemel van de hemelen, Hem niet bevatten zouden? En wie ben ik, dat ik voor Hem een huis zou bouwen, [14]tenzij om reukwerk voor Zijn aangezicht aan te steken?

7 Zo zend mij nu een [15]wijze man, om te werken in goud, en in zilver, en in koper, en in ijzer, en in purper, en karmozijn, en hemelsblauw, en die weet graveerselen te graveren, met de wijzen, die bij mij zijn in Juda en in Jeruzalem, die mijn vader David beschikt heeft.

8 Zend mij ook cederen, dennen, en [16]algummimhout uit Libanon; want ik weet, dat uw knechten het hout van Libanon weten te houwen; en zie, mijn knechten zullen met uw knechten zijn.

9 En dat om mij hout in menigte te bereiden; want het huis, dat ik zal bouwen, zal groot en wonderlijk zijn.

10 En zie, ik zal uw knechten, de houwers, die het hout houwen, twintig duizend [17]kor uitgeslagen tarwe, en twintig duizend kor gerst [18]geven; daartoe twintig duizend [19]bath wijn, en twintig duizend bath olie.

Het antwoord van Huram

11 Huram nu, de koning van Tyrus, [20]antwoordde door schrift, en zond tot Salomo: Daarom dat YHWH Zijn volk lief heeft, heeft Hij u over hen tot koning gesteld.

12 Verder zei Huram: Geloofd zij YHWH, de God van Israël, [e]Die de hemel en de aarde gemaakt heeft, dat Hij de koning David een wijze zoon, [21]kloek in voorzichtigheid en verstand, gegeven heeft, die een huis voor YHWH, en een huis voor zijn koninkrijk bouwe!

13 Zo zend ik nu een wijze man, kloek van verstand, [22]Huram Abi;

14 De zoon van een [23]vrouw uit de [24]dochters van Dan, en wiens vader een man geweest is van Tyrus, die weet te werken in goud, en in zilver, in koper, in ijzer, in stenen, en in hout, in purper, in hemelsblauw, en in fijn linnen, en in karmozijn, en om alle graveersels te graveren, en om te bedenken allen [25]vernuftigen vond, [26]die hem zal voorgesteld worden, met uw wijzen, en de wijzen van mijn heer, uw vader David.

15 Zo zend nu mijn heer zijn knechten de tarwe en de gerst, de olie en de wijn, die hij [f]gezegd heeft.

16 En wij zullen hout houwen uit de Libanon, naar al uw behoefte, en zullen het tot u met vlotten, over de zee, naar [27]Jafo brengen; en u zult het laten ophalen naar Jeruzalem.

17 En [g]Salomo telde al de [28]vreemde mannen, die in het land van Israël waren, achtervolgens de telling, [h]waarmee zijn vader David die geteld had; en er werden gevonden honderd drie en vijftig duizend en zeshonderd.

18 En hij maakte daaruit zeventig duizend [29]lastdragers, en tachtig duizend houwers in het [30]gebergte, en ook drie duizend en zeshonderd [31]opzichters, om het volk te doen arbeiden.

11 Versta, de twaalf toonbroden, genoemd een gedurig brood, Num. 4:7, omdat zij altijd op de heilige tafel moesten liggen, zijnde tot zulk een einde daarop vernieuwd telken sabbatdag; Ex. 25:30; Lev. 24:8.

– *c* Num. 28:9; idem v. 10; idem v. 11.

12 *voor eeuwig:* Hebr.: אֱלֹהִים, *in eeuwigheid*; d.i. gedurende de tijd van de wet. Zie Gen. 13:15.

– *d* 1 Kon. 8:27; 2 Kron. 6:18; Job 11:7; idem v. 8; idem v. 9; Jes. 66:1; Jer. 23:24; Matt. 5:34; idem v. 35; Hand. 7:49; Hand. 17:24.

13 Zie 1 Kon. 8:27.

14 ten ware: De zin is, dat hij dat huis niet wilde bouwen opdat God naar zijn wezen, dat oneindig is, daarin besloten, maar naar zijn geopenbaarden wil gediend zou worden.

15 *wijzen man:* Kunstigen werkmeester, en zo in het volgende.

16 Zie van dit hout 1 Kon. 10:11, waar het genaamd wordt almuggimhout.

17 Zie van deze maat 1 Kon. 4:22, en vgl. deze plaats met 1 Kon. 5:11, en met de aantekening daarop.

18 Hebr.: *ik heb gegeven*; d.i. vastelijk verordend te geven.

19 *bath wijn:* Zie van deze maat 1 Kon. 7:26.

20 Hebr.: *zei*.

– *e* Gen. 1; Gen. 2; Ex. 20:11; Ps. 33:6; Ps. 96:5; Ps. 102:26; Ps. 124:8; Ps. 136:5; idem 136:6; Hand. 4:24; Hand. 14:15; Openb. 10:6.

21 Hebr.: *wetende voorzichtigheid en verstand, zo in het volgende*.

22 *Huram Abi:* Anders: Huram mijn vader, of Huram van mijn vader, of die van mijn vader Huram geweest is, anders genoemd Huram Abiu, onder, 2 Kron. 4:16. D.i. Huram zijn vader, of van zijn vader.

23 Die weduwe was, 1 Kon. 7:14.

24 *dochters van Dan:* D.i. één van de vrouwen, die uit de stam van Dan waren. Enige menen dat zij gezegd werd, 1 Kon. 7:14, van de stam van Nafthali geweest te zijn; maar dat de koning Hiram haar hier rekent tot de stam van Dan, uit onwetendheid deze stam noemende voor de stam van Nafthali; gelijk somtijds in de Heilige Schriftuur enige worden ingevoerd te spreken, niet naar de waarheid, maar naar hun mening, welke woorden de Heilige Geest wel verhaalt, maar daarom niet toestemt; gelijk 1 Sam. 4:8; Mark. 6:1; Joh. 1:45, enz. Zie nog andere verklaring van deze plaats, 1 Kon. 7:14.

25 Hebr.: *bedenking*; d.i. allerlei kunstig werk, dat een vernuftig kunstenaar met rijpe zinnen zou mogen uitvinden.

26 die hem zal voorgesteld worden: Of: gelijk als, of naar dat hem zal voorgesteld worden.

– *f* boven, v. 10.

27 Anders genaamd, Joppe, Hand. 10:32, een stad, gelegen in de pale van de stam van Dan, aan de Middellandse zee. Zie Joz. 19:46; Ezra 3:7; Jona 1:3.

– *g* 1 Kon. 5:15.

28 *vreemde mannen:* Deze vreemdelingen waren Kanaänieten, die nog in het land waren overgebleven, van wie de vaderen de Israëlieten niet hadden uitgeroeid, gelijk God nochtans hun zulks geboden had. Zie 2 Kron. 8:7.

– *h* 1 Kron. 22:2.

29 Zo wordt het Hebreeuwse woord genomen, onder, 2 Kron. 34:13; Neh. 4:10.

30 T.w. Libanons.

31 Zie boven, vs. 2.

HOOFDSTUK III

De plaats waar en de tijd wanneer de tempel gebouwd is, vs. 1 enz. De maat en het sieraad ervan, 3. De cherubs, 11. De voorhang en de pilaren, 14.

De bouw van de tempel

EN Salomo begon het huis van YHWH te bouwen te Jeruzalem, op de berg [1]Moria, die [a]zijn vader David [2]gewezen was, in de plaats, die David toebereid had, op de dorsvloer [3]van Ornan, de Jebusiet.

2 Hij [b]begon nu te bouwen in [4]de tweede maand, op de tweede dag, in het vierde jaar van zijn koninkrijk.

3 En deze zijn [5]de grondleggingen van Salomo, om het huis van God te bouwen: de lengte in ellen, naar [6]de eerste mate, was zestig ellen, en de breedte twintig ellen.

4 [7]En het voorhuis, dat [8]vooraan was, was in [9]de lengte, naar de breedte van het huis, twintig ellen, en [10]de hoogte honderd en twintig; dat hij van binnen overtrok met louter goud.

5 Het [11]grote huis nu [12]overdekte hij met dennenhout; daarna overtrok hij dat met goed goud; en hij maakte daarop palmen en [13]ketenwerk.

6 Hij overtrok ook [14]het huis met [15]kostelijke stenen tot versiering; het goud nu was goud van [16]Parvaim.

7 Daartoe overdekte hij aan het huis de balken, de posten en de wanden daarvan, en de deuren daarvan met goud; en hij graveerde cherubs aan de wanden.

Het heilige van de heiligen en de cherubim

8 Verder maakte hij het huis van [17]het heilige van de heiligen, waarvan de lengte, naar de breedte van het huis, twintig ellen was, [18]en de breedte daarvan twintig ellen; en hij overtrok dat met goed goud, tot zeshonderd [19]talenten.

9 En het gewicht van de nagelen was tot vijftig [20]sikkels goud; en hij overtrok de [21]opperzalen met goud.

10 Ook maakte hij, in het huis van het heilige van de heiligen, twee [22]cherubim van [23]uittrekkend werk, en hij overtrok die met goud.

11 Voor wat betreft de vleugels van de cherubim, hun lengte was twintig ellen; [24]de vleugel van de ene was van vijf ellen, rakende aan de wand van het huis, en de andere vleugel van vijf ellen, rakende aan de vleugel van de andere cherub.

12 Ook was de vleugel van de andere cherub van vijf ellen, rakende aan de wand van het huis; en de andere vleugel was van vijf ellen, klevende aan de vleugel van de andere cherub.

13 De vleugels van deze cherubim spreidden zich uit twintig ellen; en zij stonden op hun voeten, en hun aangezichten waren [25]huiswaarts.

14 Hij maakte ook [c]het [26]voorhangsel van hemelsblauw, en purper, en karmozijn, en fijn linnen; en hij maakte cherubs daarop.

De pilaren Jachin en Boaz

15 Nog maakte hij voor het huis [d]twee pilaren, van [27]vijf en dertig ellen in lengte; en het

1 D.i. de berg van het gezicht, op welke Abraham wat minder dan negen honderd jaren tevoren was bevolen geweest zijn zoon Izak te offeren. Van de reden en de oorsprong van deze benaming, zie Gen. 22:2, 22:8, 22:14, en de aantekening daarop.

– *a* 1 Kron. 21:24; idem v. 26.

2 *gewezen was:* Nl. van de profeet Gad, 2 Sam. 24:18; 1 Kron. 21:18, enz. Anders: waar [YHWH] zijn vader David verschenen was, t.w. door het vuur, dat uit de hemel gevallen was op het altaar en het offer, waarvan te zien is 1 Kron. 21:26.

3 Van welke David deze plaats gekocht had om de tempel daarop te bouwen; 2 Sam. 24:24; 1 Kron. 21:24, 21:25.

– *b* 1 Kon. 6:1.

4 *tweede maand:* Genaamd Zin. Zie van deze maand 1 Kon. 6:1.

5 *de grondleggingen:* D.i. naar dewelke Salomo de grond van de tempel gelegd heeft.

6 *eerste mate:* Deze verstaan sommigen van de maat die in heilige gebouwen gebruikt wordt; anderen van de maat van de tempel, die David zijn zoon Salomo in geschrift nagelaten had; enige omdat de maten somtijds door langheid van de tijd veranderd worden, menen de eerste maat te zijn, die ten tijde van Mozes gebruikt was. Sommigen ook verstaan de eerste maat van de eerste delineatie of afmeting van de grond van de tempel, t.w. van zijn lengte en breedte, zonder de onderscheiding van de delen en aanbouwing dier voorhoven en kamers, die daarna eerst beschreven en gemaakt zijn. Hier wordt geen gewag gemaakt van de hoogte, omdat hier alleen van de grond gesproken wordt. Zie van de hoogte 1 Kon. 6:2.

7 En het voorhuis: Anders: en het voorhuis, dat voor aan de lengte was, was, enz.

8 *vooraan was:* T.w. van het huis van YHWH. Zie 1 Kon. 6:3.

9 *de lengte:* D.i. het was zo lang als de tempel breed was.

10 *de hoogte:* Van de breedte, die tien ellen was, zie 1 Kon. 6:2.

11 *grote huis:* D.i. het voorste deel van de tempel, genaamd het heilige; dat hier groot gezegd wordt, ten aanzien van het heilige van de heiligen. Zie 1 Kon. 6:17.

12 *overdekte hij:* T.w. de vloer daarvan; maar de wanden werden met cederhout beschoten, 1 Kon. 6:15.

13 Hebr.: *ketenen*.

14 *het huis:* T.w. het overige van de vloer van de tempel, dat met dennenhout nog niet overdekt was.

15 Als marmer, of enig ander gesteente, bekwaam om plaveisel te maken.

16 Van Havila, zo men meent, waar het goud zeer kostelijk was, Gen. 2:12, dat David gekregen had van de roof van de koningen, die daaromtrent woonden, en weggelegd had tot de bouwing van de tempel, en ook genoemd wordt gesloten goud, 1 Kon. 6:20; zie daar de aantekening. Anderen verstaan dit goud van het goud uit Ofir, of Peru.

17 *het heilige van de heiligen:* Hebr.: אֲרֻנָּ, *heiligheid van de heiligheden*; d.i. het allerheiligste van de tempel, dat was het achterste en innerste deel daarvan; waar de ark van het verbond en de cherubim stonden, anders genoemd de aanspraakplaats, omdat God daar sprak en antwoord gaf; 1 Kon. 6:5, 6:19, 6:20.

18 *huis, was:* T.w. van het grote huis, recht tevoren vermeld, vs. 5.

19 Van het gewicht eens gouden talents, zie Ex. 25:39.

20 Van deze waarde zie Gen. 24:22.

21 Deze stonden omhoog, op het voorhuis; van welke zie 1 Kron. 28:11.

22 Zie Gen. 3:24, en 1 Kon. 6:23.

23 Hebr.: *een werk van uittrekking, of uitheffing*; d.i. naar sommiger mening, een werk, welks delen of stukken of leden men uit elkaar kon nemen, of uittrekken, dat om de grootheid en zwaarheid van het werk noodzakelijk was. Anders: één werk [naar de gestalte] van jongelingen, of van beeldenwerk.

24 *van de ene vleugel:* Zie de verklaring hiervan 1 Kon. 6:27.

25 Anders: *inwaarts*. Vgl. Ex. 25:20.

– *c* Matt. 27:51.

26 Die het heilige van het allerheiligste onderscheidde. Zie hiervan Ex. 26:31; 1 Kon. 6:21, en de aantekening daarop.

– *d* 1 Kon. 7:15; Jer. 52:21.

27 *vijf en dertig ellen:* Zie 1 Kon. 7:15.

kapiteel, dat op hun hoofd was, was van vijf ellen.

16 Ook maakte hij [28]ketenen, als [29]in de aanspraakplaats, en hij zette ze op de hoofden van de pilaren; daartoe maakte hij [30]honderd granaatappels, en zette ze tussen de ketenen.

17 En hij richtte de pilaren op voor aan de tempel, één ter rechterhand, en één ter linkerhand; en hij noemde de naam van de [31]rechter Jachin, en de naam van de linker Boaz.

HOOFDSTUK IV

Beschrijving van het koperen altaar voor het brandoffer, vs. 1 enz. Van de gegoten zee, 2. Van de wasvaten, 6. Van de kandelaars, 7. Van de tafels, 8. En de voorhoven, 9. Met een verhaal van alle voorwerpen die Hiram voor het gebruik van de tempel gemaakt heeft, die van koper waren, 11. of van goud, 19.

Het tempelgereedschap van koper en goud

HIJ maakte ook een [1]koperen altaar, van twintig ellen in zijn lengte, en twintig ellen in zijn breedte, en tien ellen in zijn hoogte.

2 Daartoe maakte hij de [2]gegoten zee; van tien ellen was zij, van haar ene [3]rand tot haar andere rand, rondom rond, en van vijf ellen in haar hoogte, en een meetsnoer van dertig ellen omving ze rondom.

3 Daaronder [4]nu was de [5]gelijkenis van runderen, rondom heen, die omsingelende, tien in een el, omringende de zee rondom; twee rijen van deze runderen waren in haar [6]gieting gegoten.

4 Zij stond op twaalf runderen, drie ziende naar het noorden, en drie ziende naar het westen, en drie ziende naar het zuiden, en drie ziende naar het oosten; en de zee was boven daarop; en al [7]hun achterdelen waren inwaarts.

5 Haar dikte nu was een [8]hand breed, en haar rand als het werk van de rand van een beker of van een [9]leliebloem, bevattende vele bathen; zij hield drie duizend.

6 En hij maakte [10]tien wasvaten, en stelde vijf ter [11]rechterhand en vijf ter linkerhand, om daarin te [12]wassen; [13]wat ten brandoffer behoort, [14]staken zij daarin; maar de zee was, opdat de priesters zich daarin zouden wassen.

7 Hij maakte ook [a]tien gouden kandelaren, [15]naar hun wijze, en hij stelde ze in de tempel, vijf aan de rechterhand, en vijf aan de linkerhand.

8 Ook maakte hij tien tafelen, en hij zette ze in de tempel, vijf aan de rechterhand, en vijf aan de linkerhand; en hij maakte honderd gouden sprengbekkens.

9 Verder maakte hij het [16]voorhof van de priesters, en het [17]grote voorhof, en ook de deuren voor het voorhof, en overtrok hun deuren met koper.

10 De zee nu zette hij aan de rechterzijde, naar het oosten, tegenover het zuiden.

Huram voltooit zijn werk

11 Daartoe maakte [18]Huram de potten, en de scheppen, en de sprengbekkens; zo voltooide Huram het werk te maken, dat hij voor de koning Salomo aan het huis van God maakte.

12 De twee pilaren, en de bollen, en de twee kapitelen, op het hoofd van de pilaren; en de twee netten, om de twee bollen van de kapitelen te bedekken, die op het hoofd van de pilaren waren;

13 En de vierhonderd granaatappels tot de twee netten: twee rijen van granaatappels tot elk net, om de twee bollen van de kapitelen te bedekken, die [19]boven op de pilaren waren.

14 Hij maakte ook de stellingen; en wasvaten maakte hij op de stellingen;

15 [20]Één zee, en de twaalf runderen daaronder.

28 Versta, gouden ketenen, of snoeren. Zie van datgene, waaraan de voorhang hing, 1 Kon. 6:21, en de aantekening daarop.

29 Zie 1 Kon. 6:5.

30 T.w. in elke rij. En zo er twee rijen waren, zo wordt gezegd 1 Kon. 7:20, dat er twee honderd granaatappelen waren.

31 Zie de verklaring hiervan 1 Kon. 7:21.

1 *koperen altaar:* Dit altaar is het altaar, van Mozes in de woestijn gemaakt, wel gelijk geweest in fatsoen, omdat het vierkant was, en in het overdeksel, dat van koper was, maar niet in de grootte, omdat deze veel meerder was; daartoe was dat bekwaam om vervoerd te mogen worden, maar dit was gemaakt om te blijven staan. Vgl. Ex. 27:1, 27:2.

2 *gegoten zee:* Zie van deze 1 Kon. 7:23, waar ook is de verklaring van deze tekst.

3 Hebr.: *lip*.

4 T.w. zee; welverstaande onder haar rand, 1 Kon. 7:24.

5 Versta dit van de kleine beeltenissen van de runderen, die onder de rand aan de buik van de zee waren, niet van de grote runderen waar de zee op stond, gelijk volgt. Vgl. verder 1 Kon. 7:24.

6 *gieting gegoten:* D.i. die tezamen in een vorm met dit grote koperen vat gegoten waren, als het gegoten werd.

7 *hun achterdelen:* Zie 1 Kon. 7:25.

8 *hand breed:* D.i. vier vingers. Zo groot is een handbreed, bij de Latijnen genaamd Palmus minor, en te onderscheiden van een andere maat van deze naam, geheten Palmus major, driemaal zo breed, d.i. een span.

9 Vgl. hiermede de aantekening 1 Kon. 7:26.

10 *tien wasvaten:* Zie van deze 1 Kon. 7:38, en de aantekening.

11 ter rechter hand: Nl. van het voorhof.

12 T.w. het vlees van de offeranden.

13 *wat ten brandoffer:* Hebr.: מַעֲשֵׂה, *het werk van het brandoffer*.

14 T.w. om te spoelen en af te wassen. Het Hebreeuwse woord betekent eigenlijk een zulke insteking, welke dient tot afwassing, waardoor de vuiligheid en het slijm afgedreven worden. Vgl. Jes. 4:4; Ez. 40:38.

– *a* 1 Kon. 7:48; idem v. 49.

15 *naar hun wijze:* D.i. naar het voorschrift van God gegeven, Ex. 25:31, of van David overgeleverd aan Salomo; 1 Kron. 28:15.

16 *voorhof van de priesters:* Zie hiervan 1 Kon. 6:36.

17 *grote voorhof:* Versta, het uiterste voorhof, waarin het volk verzamelde tot de oefening van de godsdienst en om Gods hulp te verzoeken; dat, als het oprecht geschiedde naar het bevel van YHWH en ordinantie, zo werd men de hulp van God gewaar. En hiervan heeft de Hebreeuwse benaming haar oorsprong; alsof men zei: een hulp, of hulpplaats. Zie 1 Kon. 7:9, 7:12 en de aantekening.

18 De werkmeester, die de koning van Tyrus tot Salomo gezonden had, van welke zie 1 Kon. 7:13, 7:14, en boven, 2 Kron. 2:13, 2:14 en onder, vs. 16.

19 *boven op de pilaren:* Hebr.: פְּנֵי, *op het aangezicht*.

20 Een zee: Versta, een zee, omdat er maar een was, waarin de priesters zich wiesen, en die te onderscheiden is van de wasvaten, waarin het vlees van de offeranden en wat daartoe behoorde, gewassen werd, boven, vs. 6.

16 Ook de potten, en de scheppen, en de vleeshaken, en al hun voorwerpen maakte Huram [21]Abi voor de koning Salomo, voor het huis van YHWH, van gepolijst koper.

17 [22]In de vlakte van de Jordaan goot ze de koning, in dichte aarde, tussen Sukkoth, en tussen Zeredatha.

18 En Salomo maakte al deze voorwerpen, in grote menigte; want het gewicht van het koper werd niet onderzocht.

De gouden voorwerpen van de tempel

19 [b]Ook maakte Salomo alle voorwerpen, die voor het huis van God waren, en het gouden altaar, en de tafelen, waarop de toonbroden zijn;

20 En de kandelaren met hun lampen, van [23]gesloten goud, om die naar de [24]wijze aan te steken, voor de aanspraakplaats;

21 En de bloemen, en de lampen, en de snuiters, van goud; het was [25]het volmaaktste goud;

22 En ook de [26]messen, en de sprengbekkens, en de rookschalen, en de wierookvaten, van gesloten goud; aangaande de ingang van het huis, zijn binnenste deuren, van het heilige van de heiligen, en de deuren van het huis van de tempel waren [27]van goud.

HOOFDSTUK V

Salomo laat al het geheiligde van zijn vader, vs. 1 enz. en de ark van God met ander gereedschap in de tempel brengen, 2. Wat er in de ark geweest is, 10. God wordt door de Levieten lof en prijs gezongen, 11. Waarop de HEERE in een wolk verschijnt, die het huis vervult, 13.

De ark in de tempel gebracht

ZO werd al het werk volbracht, dat Salomo aan het huis van YHWH maakte. Daarna bracht Salomo de [1]geheiligde dingen van zijn vader David; en het zilver, en het goud, en al de voorwerpen legde hij onder de schatten van het huis van God.

2 [2]Toen verzamelde Salomo de oudsten van Israël, en al de hoofden van de stammen, de oversten van de vaders onder de Israëlieten, te Jeruzalem, om de ark van [3]het verbond van [4]YHWH op te brengen uit de stad van David, die is Sion.

3 En alle mannen van Israël verzamelden zich tot de koning op het feest, dat was in de [5]zevende maand.

4 En al de oudsten van Israël kwamen, en de [6]Levieten namen de ark op.

5 En zij brachten de ark, en de tent van de samenkomst omhoog, en ook al de [7]heilige voorwerpen, die in de tent waren; deze brachten de priesters en Levieten omhoog.

6 De koning Salomo nu, en de hele vergadering van Israël, die bij hem verzameld waren voor de ark, offerden [8]schapen en runderen, die vanwege de menigte niet konden geteld noch gerekend worden.

7 Zo brachten de priesters de ark van het verbond van YHWH tot haar plaats, tot de [9]aanspraakplaats van het huis, tot het heilige van de heiligen, tot onder [10]de vleugels van de cherubim.

8 Want de cherubim spreidden de beide vleugels over de plaats van de ark; en de cherubim overdekten de ark en haar [11]handbomen van boven.

9 Daarna schoven zij de handbomen verder uit, dat de [12]hoofden van de handbomen gezien werden [13]uit de ark, voor aan de aanspraakplaats, maar buiten niet gezien werden; en zij was daar [14]tot op deze dag.

10 [15]Er was niets in de ark, dan alleen de twee tafelen, die Mozes bij [16]Horeb daarin gedaan had als YHWH een verbond maakte met de Israëlieten, toen zij uit Egypte vertrokken waren.

Gods heerlijkheid vervult het huis

11 En het gebeurde, als de priesters uit het [17]heilige uitgingen; (want al de priesters, die ge-

21 Anders: *zijn vader, of van zijn vader*. Zie boven, 2 Kron. 2:13.

22 *In de vlakte:* Zie de verklaring van vs. 17, 1 Kon. 7:36.

– *b* 1 Kon. 7:48.

23 *gesloten goud:* Zie van dit goud, 1 Kon. 6:20.

24 D.i. naar de wet van God gegeven; Ex. 25:31, enz. en Ex. 37:17, enz.

25 *het volmaaktste goud:* Hebr.: זָהָב, *de volmaaktheden van het goud*; d.i. het beste, fijnste en gelouterdste goud.

26 Zie 1 Kon. 7:50.

27 *van goud:* D.i. met goud overtogen; want het binnenste van de deuren was van hout; 1 Kon. 6:31, 6:32, 6:35.

1 Hebr.: *heiligheden*; d.i. die de Heer geheiligd waren. Zie 1 Kon. 7:51.

2 Toen vergaderde: Vgl. dit verhaal met 1 Kon. 8:1, enz, en zie daar de aant, die tot deze plaats mee behoren.

3 De reden van deze benaming, zie Num. 10:33.

4 *op te brengen:* T.w. in de tempel, in welke men met trappen moest opklimmen.

5 *zevende maand:* Genoemd 1 Kon. 8:2 Ethanim, meest overeenkomende met onze September. Zie daar de aantekening.

6 Nl. de priesters uit het geslacht van Levi. Vgl. 1 Kon. 8:3, en onder, vs. 5, 5:7; idem zie Num. 4:15.

7 heilige vaten: Hebr.: כְּלֵי, vaten van de heiligheid; d.i. heilige vaten, zo genoemd omdat zij tot een heilig gebruik verordend waren. Zie Lev. 16:4.

8 *schapen en runderen:* Zie van de eigen betekenis van deze woorden Gen. 12:16.

9 D.i. het innerste deel van de tempel, meteen in het volgende genaamd het heilige van de heiligen. Waarom het de aanspraakplaats heet, is te zien 1 Kon. 6:5.

10 de vleugelen: Zie de aantekening 1 Kon. 6:27, en 1 Kon. 8:6.

11 Zie van deze Ex. 25:13, 25:14, 25:15.

12 D.i. de uiterste einden.

13 *uit de ark:* T.w. zo de einden van de handbomen, welke daaruit voortgetrokken en uitgeschoven waren. Zie hiervan breder 1 Kon. 8:8.

14 *tot op deze dag:* D.i. tot de verbranding van de tempel, geschied door de Babyloniërs.

15 *Er was:* Zie de verklaring hiervan 1 Kon. 8:9.

16 In de woestijn, in het leger van de Israëlieten, waar de ark met haar toebehoren is gemaakt geweest. Zie van deze berg ook Num. 10:33.

17 Zie 1 Kon. 8:10.

vonden werden, [18]hadden zich geheiligd, zonder de [19]verdelingen te houden;

12 En de Levieten, die zangers waren van hen allen, van [20]Asaf, van Heman, van Jeduthun, en van hun zonen, en van hun broers, in fijn linnen gekleed, met cimbalen, en met luiten, [21]en harpen, stonden tegen het oosten van het altaar, en met hen tot honderd en twintig priesters toe, trompettende met trompetten.)

13 Het gebeurde dan, als zij [22]eenparig trompetten en zongen, om een eenparige stem te laten horen, prijzende en lovende YHWH; en als zij de stem verhieven met trompetten, en met cimbalen, en andere muzikale instrumenten, en als zij YHWH prezen, [23]dat Hij goed is, dat Zijn goedertierenheid is tot in eeuwigheid; dat het huis met een wolk vervuld werd, namelijk het huis van YHWH.

14 En de priesters konden, vanwege die wolk, niet staan, om te dienen; want de [24]heerlijkheid van YHWH had het huis van God vervuld.

HOOFDSTUK VI

Salomo, die het teken van de goddelijke tegenwoordigheid in de tempel ziet, looft en dankt de HEERE dat Hij zijn belofte aan zijn vader David gedaan, vervuld had, 4. Doet een heerlijk gebed, waarin hij het rechte gebruik van de tempel toont, 12.

Salomo's toespraak tot het volk

TOEN zei Salomo: [1]YHWH heeft gezegd, dat Hij in de donkerheid zou wonen.

2 En ik heb U een huis ter woonstede gebouwd, en een vaste plaats tot Uw [2]eeuwige woning.

3 [a]Daarna wendde de koning zijn aangezicht [3]om, en [4]zegende de hele gemeente van Israël; en de hele gemeente van [5]Israël stond.

4 En hij zei: Geloofd zij YHWH, de God van Israël, Die met Zijn mond tot mijn vader David gesproken heeft, en heeft het met Zijn handen [6]vervuld, zeggende:

5 Van die dag af, dat Ik Mijn volk uit Egypteland uitgevoerd heb, heb Ik geen stad [7]gekozen uit alle stammen van Israël, om een huis te bouwen, [8]dat Mijn Naam daar zou wezen; [9]en geen man gekozen om een voorganger te zijn over Mijn volk Israël.

6 Maar Ik heb Jeruzalem gekozen, dat Mijn Naam daar zou wezen; en Ik heb David gekozen, dat hij over Mijn volk Israël wezen zou.

7 [b]Het [10]was ook in het hart van mijn vader David, een huis te bouwen [11]voor de Naam van YHWH, van de God van Israël.

8 Maar YHWH zei tot mijn vader David: Omdat dat in uw hart geweest is, Mijn Naam een huis te bouwen, u hebt welgedaan, dat het in uw hart geweest is.

9 Evenwel, u zult dat huis niet bouwen, maar uw zoon, die [12]uit uw middel voortkomen zal, die zal Mijn Naam dat huis bouwen.

10 Zo heeft YHWH Zijn woord bevestigd, dat Hij gesproken had; want ik ben opgestaan in de plaats van mijn vader David, en ik zit op de troon van Israël, zoals YHWH gesproken heeft; en ik heb een huis gebouwd voor de Naam van YHWH, van de God van Israël.

11 En ik heb daar de ark gesteld, waarin [13]het verbond van YHWH is, dat Hij maakte met de Israëlieten.

Salomo's inwijdingsgebed

12 En hij stond voor het altaar van YHWH, tegenover de hele gemeente van Israël; en hij breidde zijn handen uit;

13 (Want Salomo had een [14]koperen gestoelte gemaakt, en had het gesteld in het midden [15]van de voorhof; zijnde vijf ellen in zijn lengte en vijf ellen in zijn breedte, en drie ellen in zijn hoogte;

18 *hadden zich geheiligd:* D.i. hadden zich naar de ordinantie van de wet gereinigd en bereid tegen deze plechtige handeling van het inwijden van de tempel, dat geschied was door gebeden, vasten, wasschint van de kleren, onthouding van huwelijksgemeenschap. Vgl. Gen. 35:2, en zie de aantekening; idem Ex. 19:10, en de aantekening.

19 Versta, de onderscheiding van de beurten, die de priesters in het bedienen huns ambts onderhouden moesten, achtervolgens de orde van David gesteld, 1 Kron. 24. Deze konden zij nu niet volgen in dit extraordinaire werk, waaraan zij allen moesten bezig zijn.

20 Deze zijn opperzangmeesters geweest, en zeer wijze mensen uit de stam van Levi, hebbende onder hen veel andere zangers, en onder deze hun zonen, enz. Zie van dezelfde 1 Kron. 25:1, 25:2, enz.

21 en harpen: Anders: cithers.

22 Hebr.: *als een*; t.w. mens.

23 dat Hij goed is: Men meent dat zij zongen en speelden op de muzikale instrumenten de 136 Psalm, in welke de verzen met deze woorden geëindigd worden. Het kan ook zijn dat zij nog enige andere psalmen gezongen en daarbij deze woorden gevoegd hebben, als Ps. 96, en Ps. 105, enz. Vgl. 1 Kron. 16:7, 16:8, enz.

24 Zie Num. 14:10.

1 *YHWH heeft gezegd:* Zie de verklaring hiervan en van de volgende verzen, 1 Kon. 8:12, en de volgende.

2 *eeuwige woning:* D.i. zolang als de wet duren zou. Zie Gen. 13:15. Hebr.: עוֹלָמִים, tot uw wonen [in] eeuwigheden.

– *a* 1 Kon. 8:14; idem v. 15.

3 T.w. naar het volk.

4 Anders: *loofde [God] met de gehele gemeente.*

5 T.w. in het grote voorhof, om de aanspraak van de koning en gebed te horen. Zie onder, vs. 13 en de aantekening.

6 D.i. dadelijk volbracht, gelijk Hij gesproken en beloofd heeft zo onder, vs. 15.

7 Zie 1 Kon. 8:16.

8 dat Mijn Naam: Zie 1 Kon. 8:16.

9 en geen man: De Heer heeft tevoren zijn volk wel vorsten, richters en leidsmannen toegeschikt, maar niet als David, bij wiens nakomelingen de opperheid van de regering, tot de toekomst van de Messias [van wiens eeuwig koninkrijk hij een voorbeeld was], blijven moest.

– *b* 2 Sam. 7:2; 1 Kon. 8:17; 1 Kron. 17:1; 1 Kron. 28:2.

10 *was ook:* D.i. hij had goedgevonden en voorgenomen. Zo in het volgende; idem, 1 Sam. 14:7; 2 Sam. 7:3; 1 Kron. 17:2. Hebr.: עִם, het was ook met het hart.

11 *de Naam van YHWH:* D.i. YHWH zelf; zo in het volgende. Zie 1 Kon. 5:3.

12 *uit uw lenden:* D.i. uit uw vlees en bloed geboren zal worden. Zie Gen. 35:11.

13 *het verbond:* Versta, de twee stenen tafelen, in welke de tien geboden geschreven waren, als zijnde de wetten van het verbond, dat God met de Israëlieten gemaakt had. Zie 1 Kon. 8:21.

14 Versta, een zodanig gestoelte, gelijk het hier beschreven is van fijne stof, en grootte, en de plaats waar het stond, hiertoe verordend, opdat de koning daaruit God bidden en het volk aanspreken zou. Zie hiervan ook 2 Kon. 11:14.

15 *van het voorhof:* D.i. van het voorhof van het volk, genaamd anders het grote voorhof; 1 Kon. 7:9, 7:12. Zie ook boven, 2 Kron. 4:9.

en hij stond daarop, en [16]knielde op zijn knieën voor de hele gemeente van Israël, en [17]breidde zijn handen uit naar de hemel).

14 En hij zei: YHWH, God van Israël, er is [c]geen God zoals U, in de hemel noch op de aarde, houdende het verbond en de goedertierenheid aan Uw knechten, die voor Uw aangezicht [d]met hun hele hart wandelen;

15 Die Uw knecht, mijn vader David, gehouden hebt, [e]wat U tot hem gesproken had; want met Uw mond hebt U gesproken, en met Uw hand vervuld, zoals het [18]te deze dage is.

16 En nu, YHWH, God van Israël, houd Uw knecht, mijn vader David, wat U tot hem gesproken hebt, zeggende: [19][f]Geen man zal u van voor Mijn aangezicht afgesneden worden, die zitte op de troon van Israël; alleen zo uw [20]zonen hun weg bewaren, om te wandelen [21]in Mijn wet, zoals u gewandeld hebt voor Mijn aangezicht.

17 Nu dan, o YHWH, God van Israël! Laat Uw woord waar worden, dat U gesproken hebt tot Uw knecht, tot David.

18 Maar werkelijk, zou God bij de mensen op de aarde wonen? [g]Zie de hemelen, ja, de hemel van de hemelen, zouden U niet begrijpen, hoeveel te min dit huis, dat ik gebouwd heb?

19 Wend U dan nog [22]tot het gebed van Uw knecht, en tot zijn smeking, o YHWH, mijn God, om te horen naar het geroep en naar het gebed, dat Uw knecht voor Uw aangezicht bidt.

20 Dat Uw ogen open zijn, dag en nacht, over dit huis, over de plaats, waarvan U gezegd hebt, Uw [23]Naam daar te zullen zetten; om te horen naar het gebed, dat Uw knecht bidden zal in deze plaats.

21 Hoor dan naar de smekingen van Uw knecht, en van Uw volk [24]Israël, die in deze plaats zullen bidden; en hoor U uit de plaats van Uw woning, uit de hemel, ja, hoor, en vergeef.

Beden om verhoring in allerlei nood

22 [h]Wanneer iemand tegen zijn naaste zal gezondigd hebben, en die hem een eed van de vloek opgelegd zal hebben, om zichzelf te vervloeken, en de eed van de vloek voor Uw altaar in dit huis komen zal;

23 Hoor U dan uit de hemel, en [25]doe, en richt Uw knechten, vergeldende de goddeloze, door zijn weg op zijn hoofd te geven, en rechtvaardigende de rechtvaardige, door hem [26]naar zijn gerechtigheid te geven.

24 [i]Wanneer ook Uw volk Israël voor het aangezicht van de vijand zal geslagen worden, omdat zij tegen U gezondigd zullen hebben, en zich bekeren, en Uw Naam belijden, en voor Uw aangezicht in dit huis bidden en smeken zullen,

25 Hoor U dan uit de hemel, en vergeef de zonden van Uw volk Israël, en breng hen weer in het land, dat U hun en hun vaders gegeven hebt.

26 [k]Als de [27]hemel zal gesloten zijn, dat er geen regen is, omdat zij tegen U gezondigd zullen hebben; en zij in deze plaats bidden, en Uw Naam belijden, en van hun zonden zich bekeren zullen, als U hen geplaagd [28]zult hebben;

27 Hoor U dan in de hemel, en vergeef de zonden van Uw knechten en van Uw volk Israël, als U hun zult geleerd hebben de goede weg, waarin zij wandelen zullen; en geef regen op Uw land, dat U Uw volk tot een erfenis gegeven hebt.

28 [l]Als er honger in het land wezen zal, als er pest wezen zal, als er brandkoren of honigdauw, sprinkhanen en kevers wezen zullen, als iemand van zijn vijanden [29]in het land van zijn poorten hem belegeren zal, of enige plaag, of enige ziekte wezen zal;

29 [m]Alle gebed, alle smeking, die van enig mens, of van al Uw volk Israël gebeuren zal, als zij erkennen, een ieder zijn plaag en zijn smarte, en een ieder zijn handen [30]in dit huis uitbreiden zal;

30 Hoor U dan uit de hemel, de vaste plaats van Uw woning, en vergeef, en geef ieder naar al zijn wegen, zoals U zijn hart kent; want U alleen kent het hart [31]van de kinderen van de mensen.

31 Opdat zij U vrezen, om [32]te wandelen in Uw wegen, al de dagen, die zij leven zullen op het land, dat U onze vaders gegeven hebt.

16 Deze ceremonie is in het bidden gebruikt geweest als een teken van de ootmoed onzes harten, waarin wij overtuigd zijn dat wij voor de goddelijke majesteit niet bestaan kunnen; Ps. 130:3. Zie van dezelfde ceremonie Ezra 9:5; Luk. 22:41; Hand. 20:36; Ef. 3:14.

17 Zie van deze ceremonie, die de ouden in het bidden gebruikt hebben, 1 Kon. 8:22.

– *c* Ex. 15:11; Deut. 4:39; Deut. 7:9.

– *d* 1 Kon. 2:4.

– *e* 1 Kron. 22:9.

18 *te deze dage is:* Hebr.: כַּיּוֹם, *na deze dag*; d.i. gelijk het ten huidigen dage blijkt, of gelijk deze dag betuigt.

19 *Geen man:* Zie 1kon. 8:25.

– *f* 2 Sam. 7:12; idem v. 16; Ps. 132:12.

20 *hun weg:* Zie 1 Kon. 2:4.

21 *in Mijn wet:* D.i. om te geloven en te leven met alle oprechtheid, naar het geopenbaarde woord van God. Zo ps. 26:3, en Ps. 119:1. Vgl. 1 Kon. 8:25, waar dit geheten wordt voor het aangezicht van YHWH wandelen. Zie de aantekening daar.

– *g* 1 Kon. 8:27; 2 Kron. 2:6; Jes. 66:1; Hand. 7:49.

22 *tot het gebed:* D.i. tot mijn gebed, die uw knecht ben; zo in het volgende.

23 D.i. te maken dat daar zijn woord geleerd, zijn naam aangeroepen, zijn godsdienst uitgericht en zijn volk tot de heilige oefeningen vergaderd worden, en waar zijn Geest ook krachtig is. Vgl. de aantekening 1 Kon. 8:16.

24 die in deze: Anders: welke zij, enz.

– *h* 1 Kon. 8:31.

25 T.w. naardat uw gerechtigheid ten aanzien van zijn eed en de zaak vereist. Zie 1 Kon. 8:31, en in dat hoofdstuk de verklaring van enige dingen hier volgende.

26 *naar zijn gerechtigheid:* Versta, naar de gerechtigheid van zijn zaak, die hij met de mensen heeft uitstaande, en niet naar de gerechtigheid van zijn persoon, die niemand zo heeft dat hij voor God zou bestaan kunnen, Ps. 130:3, en Ps. 143:2.

– *i* 1 Kon. 8:33.

– *k* 1 Kon. 8:35.

27 Versta, de onderste hemel, dat is de lucht, waarin de wolken zijn, van welke de regen voortkomt. Vgl. Gen. 2:6, en 1 Kon. 18:45.

28 als U: Anders: omdat u tegen hen getuigd zult hebben. Zie 1 Kon. 8:35.

– *l* 2 Kron. 20:9.

29 *in het land:* Zie 1 Kon. 8:37.

– *m* 1 Kon. 8:38.

30 *in dit huis:* Of: *naar dit huis*. Zie 1 Kon. 8:44, en onder, vs. 34, 6:38.

31 *van de kinderen:* Versta dit, in het algemeen van alle mensen; want het woord alle wordt hier bijgevoegd; 1 Kon. 8:39.

32 *te wandelen:* Zie 1 Kon. 11:33.

32 [n]Zelfs ook voor wat betreft de vreemde, die van Uw volk Israël niet zijn zal, maar uit ver land, omwille van Uw grote Naam, en van Uw sterke hand, en [33]van Uw uitgestrekte arm, komen zal; als zij komen, en bidden zullen in dit huis;

33 Hoor U dan uit de hemel, uit de vaste plaats van Uw woning, en doe naar alles, waarom die vreemde tot U roepen zal; opdat alle volken van de aarde Uw Naam [34]kennen, zo om U te vrezen, zoals [35]Uw volk Israël, als om te weten, dat Uw [36]Naam genoemd wordt over dit huis, dat ik gebouwd heb.

34 [o]Wanneer Uw volk in de oorlog tegen zijn vijanden uittrekken zal door de weg, die U hen heenzenden zult, en zullen tot U bidden naar de weg van deze stad, die U gekozen hebt, en naar dit huis, dat ik Uw Naam gebouwd heb;

35 Hoor dan uit de hemel hun gebed en hun smeking, en voer hun recht uit.

Gebed voor het volk in ballingschap

36 Wanneer zij gezondigd zullen hebben tegen U [p](want geen mens is er, die niet zondigt), en U tegen hen vertoornd zult zijn, en hen leveren zult voor het aangezicht van de vijand, dat degenen, die hen gevangen hebben, hen als gevangene wegvoeren in een land, dat verre of nabij is;

37 En zij in het land, waar zij als gevangene weggevoerd zijn, weer aan hun hart brengen zullen, dat zij zich bekeren, en tot U smeken in het land van hun gevangenis, zeggende: Wij hebben gezondigd, verkeerd gedaan, en goddeloos gehandeld;

38 En zij zich tot U bekeren, met hun hele hart en met hun hele ziel, in het land van hun gevangenis, waar [37]zij hen als gevangene weggevoerd hebben, en bidden zullen [38]naar de weg van hun land, dat U hun vaders gegeven hebt, en naar deze stad, die U gekozen hebt, en naar dit huis, dat ik Uw Naam gebouwd heb;

39 Hoor dan uit de hemel, uit de vaste plaats van Uw woning, hun gebed en hun smekingen, en voer hun recht uit, en vergeef Uw volk, [39]wat zij tegen U gezondigd zullen hebben.

40 Nu, mijn God, laat toch [40]Uw ogen open en Uw oren opmerkende zijn tot het gebed [41]van deze plaats.

41 En nu, YHWH God, maak U op [42]tot Uw rust, U en de ark [43]van Uw kracht; laat Uw priesters, YHWH God, met [44]heil bekleed worden, en laat Uw [45]gunstgenoten [46]over het goede blij zijn.

42 O YHWH God! wend [47][48]het aangezicht van Uw gezalfde niet af; gedenk aan de [49]goedertierenheden van David, Uw knecht.

HOOFDSTUK VII

Het vuur valt uit de hemel, verteert de offers, en de heerlijkheid van de HEERE vervult de tempel, vs. 1 enz. Beschrijving van de plechtigheden waarmee Salomo de tempel inwijdde, 4. Het Loofhuttenfeest wordt gehouden, 8. De HEERE verschijnt aan Salomo, 12. belooft hem zijn gunst, op voorwaarde van gehoorzaamheid, 17. Anders dreigt Hij met zware straffen, 19.

Het vuur uit de hemel en de inwijdingsfeesten

Als nu Salomo voltooid had te bidden, [1]zo daalde het vuur van de hemel, en verteerde het brandoffer en de slachtoffers; [a]en de [2]heerlijkheid van YHWH vervulde het huis.

2 En de priesters konden niet ingaan in het huis van YHWH; want de heerlijkheid van YHWH had het huis van YHWH vervuld.

3 En als al de Israëlieten dat vuur zagen afdalen, en de heerlijkheid van YHWH over het huis, zo bukten zij met hun aangezichten ter aarde op de vloer, en aanbaden en loofden YHWH, [3]dat Hij goedig is, dat Zijn goedertierenheid is tot in eeuwigheid.

4 De koning nu en al het volk offerden slachtoffers voor het aangezicht van YHWH.

– *n* 1 Kon. 8:41.

33 Uws uitgestrekten arms wil: Zie Ex. 6:5; 1 Kon. 8:42.

34 Merk hier, dat uit de ware kennis van God de rechte vrees voor God voortkomt; gelijk uit de vrees voor God is de wandeling in zijn heilige wegen; boven, vs. 31.

35 *Uw volk Israël:* T.w. uw naam bekent en U vreest.

36 *Naam genoemd wordt:* Zie 1 Kon. 8:43.

– *o* 1 Kon. 8:44.

– *p* 1 Kon. 8:46; Spreuk. 20:9; Pred. 7:20; Jak. 3:2; 1 Joh. 1:8.

37 zij hen: Te weten, hun vijanden; 1 Kon. 8:48.

38 *naar de weg:* Nl. tot U, o Heer; 1 Kon. 8:48.

39 *wat zij tegen:* Anders: *wat het tegen U gezondigd heeft.*

40 *Uw ogen:* Menselijker wijze van God gesproken, om te tonen dat God achtgeeft op de ellende en de gebeden van de zijnen; Ps. 34:16.

41 *van deze plaats:* D.i. dat op deze plaats of in deze tempel gedaan zal worden, òf dergenen, die het in deze plaats doen zullen. Zo onder, 2 Kron. 7:15.

42 *tot Uw rust:* D.i. tot de plaats, in welke U voorgenomen hebt te rusten en stil te blijven, en niet meer vervoerd te worden met de tabernakel, van de ene plaats in de andere, gelijk geschied was in de woestijn, als de Israëlieten hun legerplaatsen veranderden. Dit is menselijkerwijze van God gesproken, ten aanzien van de ark, boven welke God zich openbaarde. Zie 2 Sam. 7:6; Ps. 132:8.

43 *Van Uw kracht:* Zo Ps. 132:8. D.i. bij welke U uw antwoord gewoonlijk geeft van uw genade en hulp, die U krachtiglijk aan uw volk bewijst.

44 D.i. met uw gunst, zegen en weldadigheid bewaard en versierd zijn, als met een kleding; zo Ps. 132:16. Het tegendeel is, bekleed te worden met schande; in dezelfde plaats, vs. 18.

45 Of: *godvruchtigen.* Het Hebreeuwse woord is aan God toegeschreven en aan de mensen; aan God toegeschreven zijnde, betekent het de goedgunstige, goedertierene, of weldadige, gelijk Ps. 145:17; Jer. 3:12. De vromen mensen wordt het toegeëigend, omdat zij goeddoen, of omdat hun wordt goedgedaan van God. Naar de eerste zin kan men het overzetten heiligen, goedertierenen, weldadigen, godvruchtigen, naar de tweede, gunstgenoten, gelijk hier.

46 *over het goede:* T.w. dat U hun bewijst.

47 D.i. sla niet af, of weiger niet mijn gebed. Vgl. 1 Kon. 2:20.

48 *het aangezicht:* D.i. mijn aangezicht, die U tot een koning gezalfd hebt.

49 D.i. aan David bewezen, en ten aanzien van zijn nakomelingen beloofd.

1 zo daalde het vuur: Tot een openbaar bewijs dat God Salomo's gebed verhoord had. Zie gelijke exemplaren van het vallen van het vuur uit de hemel, Lev. 9:24; Richt. 6:21; 1 Kon. 18:38; 1 Kron. 21:26.

– *a* 1 Kon. 8:10; idem v. 11; 2 Kron. 5:13; idem v. 14.

2 *heerlijkheid van YHWH:* Versta dit van de wolk, die een teken was van de bijzondere aanwezigheid Gods. Zie Num. 14:10, en boven, 2 Kron. 5:13, 5:14.

3 dat Hij goedig is: Zie boven, 2 Kron. 5:13, en vgl. vs. 6.

5 En de koning Salomo offerde [4]slachtoffers van runderen, twee en twintig duizend, en van [5]schapen, honderd en twintig duizend. Zo hebben de koning en het hele volk het huis van God ingewijd.

6 Ook stonden de priesters in [6]hun wachten, en de Levieten met de muzikale instrumenten [7]van YHWH, die de koning David gemaakt had, om YHWH te loven, dat Zijn goedertierenheid is in eeuwigheid, [8]als David door [9]hun dienst Hem prees; en de priesters trompetten tegen hen over, en geheel Israël [10]stond.

7 En [11]Salomo heiligde het middelste van de voorhof, dat voor het huis van YHWH was, omdat hij daar de brandoffers en het vette van de dankoffers bereid had; want het koperen altaar, dat Salomo gemaakt had, kon het brandoffer, en het voedseloffer, en het [12]vette niet vatten.

8 Salomo hield ook in die tijd het [13]feest zeven dagen, en geheel Israël met hem, een zeer grote gemeente, [14]van de ingang af van Hamath, tot de rivier van Egypte.

9 En op de [15]achtste dag hielden zij een [16]verbodsdag; [b]want zij hielden de [17]inwijding van het [18]altaar zeven dagen, en het feest zeven dagen.

10 Maar op de drie [19]en twintigste dag van de zevende [c]maand liet hij het volk gaan tot hun hutten, blij en [20]goedsmoeds over het goede, dat YHWH aan David en Salomo, en Zijn volk Israël gedaan had.

Gods verschijning en belofte aan Salomo

11 [d]Zo volbracht Salomo het huis van YHWH, en het huis van de koning; en al wat in Salomo's hart gekomen was, om in het huis van YHWH en in zijn huis te maken, richtte hij voorspoedig uit.

12 En YHWH verscheen Salomo [22][21]in de nacht, en Hij zei tot hem: Ik heb uw gebed verhoord, en heb Mij deze plaats gekozen tot een offerhuis.

13 Zo Ik de hemel toesluite, dat er geen regen zij, of zo Ik de sprinkhaan [23]gebiede, [24]het land te verteren, of zo Ik pest onder Mijn volk zend;

14 En Mijn volk, [25]over wie Mijn Naam genoemd wordt, zich verootmoedigt en bidt, en [26]zij Mijn aangezicht zoeken, en zich bekeren van hun boze wegen; zo zal Ik uit de hemel horen, en hun zonden vergeven, en hun land [27]genezen.

15 Nu zullen [e]Mijn ogen open zijn, en Mijn oren opmerkende op het gebed [28]van deze plaats.

16 Want [29]Ik heb nu dit huis gekozen en geheiligd, opdat Mijn Naam daar zij tot in eeuwigheid en Mijn ogen en Mijn hart zullen daar altijd zijn.

17 En wat u betreft, zo u voor Mijn aangezicht wandelen zult, zoals uw vader David gewandeld heeft, en doen naar alles, wat Ik u geboden heb, en Mijn voorschriften en Mijn rechten houden zult;

18 Zo zal Ik de troon van uw koninkrijk bevestigen, zoals Ik een verbond met uw vader David gemaakt heb, zeggende: Geen man zal u afgesneden worden, die in Israël heerse.

19 Maar zo u zich afkeren zult, en Mijn voorschriften en Mijn geboden, die Ik voor uw aangezicht gegeven heb, verlaten, en heengaan, en andere goden dienen, en u voor die nederbuigen zult;

20 Zo zal Ik hen uitrukken uit Mijn land, dat Ik hun gegeven heb, en dit huis, dat Ik Mijn Naam geheiligd heb, zal Ik van Mijn aangezicht wegwerpen, en zal het tot een spreekwoord en spotrede onder alle volken maken.

4 *slachtofferen van runderen:* Nl. ten dankoffer, gelijk verklaard wordt 1 Kon. 8:63; van welke offer zie Lev. 3:1.

5 Het Hebreeuwse woord betekent ook geiten, hoewel het meest van schapen gebruikt wordt. Zie Gen. 12:16, en Lev. 1:2.

6 *hun wachten:* T.w. naar de verdeling van hun beurten, die zij tevoren in de inwijding van de tempel niet hadden kunnen onderhouden; boven, 2 Kron. 5:11.

7 *van YHWH:* D.i. die ter ere Gods gemaakt waren, om hem daarmede naar de wijze, die onder de wet van God verordend en in gebruik was, te loven en te danken.

8 als David: Anders: door de lofzangen Davids in hun hand. Of: als David [hem] prees door hen; t.w. de muzikale instrumenten.

9 *hun dienst:* Hebr.: יָדָם, *hun hand*.

10 T.w. in het grote, of uiterste voorhof, genaamd het voorhof van het volk, afgezonderd van het innerste voorhof, waarin de priesters stonden.

11 *Salomo heiligde:* Zie de verklaring van vs. 7 in de aantekening van 1 Kon. 8:64.

12 *het vette:* Versta, van de dankoffers. Zie 1 Kon. 8:64.

13 *feest zeven dagen:* T.w. van de looftenten. Zie 1 Kon. 8:65.

14 *van de ingang af:* D.i. van de noordpale tot de zuidpale van het land van Kanaän. Vgl. Gen. 15:18, en Joz. 13:3, 13:4, 13:5. Van de stad Hamath, zie Num. 13:21, en van de rivier van Egypte, genaamd Sichor, Joz. 13:3.

15 achtsten dage: Te weten, van het feest, dat zeven dagen geduurd had.

16 D.i. een vierdag, op welke alle dagelijks werk verboden was. Zie Lev. 23:36. Deze dag wordt genoemd de grote dag van het feest, Joh. 7:37.

– *b* 1 Kon. 8:65.

17 Zie de betekenis van dit woord Num. 7:10.

18 *zeven dagen:* Die de dagen van het feest voorafgegaan waren.

19 *dag van de zevende maand:* De dag na de verbodsdag. Want dit feest begon met de vijftiende dag van de zevende maand, en eindigde met de twee en twintigste derzelfde maand, Lev. 23:34.

– *c* 1 Kon. 8:66.

20 Hebr.: *goed van hart*.

– *d* 1 Kon. 9:1.

22 *van de nacht:* T.w. in de droom. Vgl. 1 Kon. 3:5, en 1 Kon. 9:2. Zie van zulk een goddelijke verschijning Gen. 20:2, en Gen. 28:12, en ook de aantekening.

21 T.w. meteen na de voltimmering en inwijding van de tempel, en na het gebed, dat Salomo dan uitgesproken heeft; waarop dan gevolgd is de bouwing van het koninklijke huis. Zie 1 Kon. 9:2.

23 God wordt gezegd de onredelijke dieren te gebieden omdat Hij dezelfde verordent, voortbrengt en gebruikt, om de mensen, of te straffen, als hier, Amos 9:3, of te helpen en goed te doen, als 1 Kon. 17:4.

24 *het land te verteren:* D.i. zijn gewas en vruchten.

25 *over wie:* D.i. die van Mij hun naam hebben, of naar Mij genaamd worden; want de vromen worden Gods kinderen, het erfdeel van YHWH en zijn eigendom genaamd. Dezelfde manier van spreken is Deut. 28:10; Amos 9:12.

26 *Mijn aangezicht:* Het aangezicht van YHWH te zoeken, is hem te leren kennen, zo Hij zich geopenbaard heeft in zijn Woord, zijn werken en tekenen van zijn genade, onder welke in het Oude Testament ook geweest is de ark van het verbond. Zie Ps. 24:6, en Ps. 27:8.

27 D.i. vrij maken van alle ongedierte, van onvruchtbaarheid, van pest, enz.

– *e* 2 Kron. 6:40.

28 *van deze plaats:* Zie boven, 2 Kron. 6:40.

29 Ik heb nu: Zie de aantekening, dienende tot verklaring hiervan, en het volgende, 1 Kon. 9:3, enz.

21 En dit huis, dat verheven zal geweest zijn, daarover zal zich een ieder, die voorbijgaat, ontzetten, dat hij zal zeggen: Waarom heeft YHWH aan dit land en aan dit huis zo gedaan?

22 En men zal zeggen: Omdat zij YHWH, de God van hun vaders, verlaten hebben, Die hen uit Egypteland uitgevoerd had, en hebben zich aan andere goden gehouden, en zich daarvoor neergebogen, en hen gediend; daarom heeft Hij al dat kwaad over hen gebracht.

HOOFDSTUK VIII

Salomo bouwt steden en vestingen, vs. 1 enz. maakt de heidenen die nog in het land overgebleven waren, dienstbaar, 7. De eervolle ambten geeft hij alleen aan de Israëlieten, 9. Zijn vrouw, de dochter van Farao, komt in haar woning, 11. zijn vaste en gewone offers, 12. zijn zorg voor de godsdienst, 14. zijn vloot naar Ofir, 17.

Salomo's bouwwerken en organisatie

HET [a]gebeurde nu na verloop [1]van twintig jaren, waarin Salomo het huis van YHWH en zijn huis gebouwd had,

2 Dat Salomo de steden, die Huram [2]hem [3]gegeven had, bouwde, en de Israëlieten daar deed wonen.

3 Daarna trok Salomo naar [4][5]Hamath-zoba, en hij overweldigde het.

4 Hij bouwde ook [6]Thadmor in de woestijn, en al de [7]voorraadsteden, die hij bouwde in [8]Hamath.

5 Ook bouwde hij het [9]hoge Beth-horon en het lage Beth-horon, versterkte steden met muren, deuren en grendels;

6 En ook [10]Baälath, en al de voorraadsteden, die Salomo had, en alle wagensteden, [11]en de steden van de [b]ruiteren, en wat de begeerte van Salomo begeerd had te bouwen, in Jeruzalem, [12]en in de Libanon, en in het hele land van zijn heerschappij.

7 Voor wat betreft al het volk, dat overgebleven was van [13]de Hethieten, en de Amorieten, en de Ferezieten, en de Hevieten, en de Jebusieten, die niet uit Israël waren;

8 Uit [14]hun kinderen, die na hen in het land overgebleven waren, die de Israëlieten niet verdaan hadden, die verplichtte Salomo tot slavenarbeid [15]tot op deze dag.

9 Maar uit de Israëlieten, [c]die Salomo niet maakte tot slaven in zijn werk; (want zij waren soldaten, en oversten van zijn bevelhebbers, en oversten van zijn wagens en van zijn ruiteren;)

10 Uit deze dan waren oversten van [16]de bestelden, die de koning Salomo had, [17]tweehonderd en vijftig, die over het volk heerschappij hadden.

11 [d]Salomo nu deed de dochter van Farao opkomen uit de stad van David, tot het huis, dat hij voor haar gebouwd had; want hij zei: Mijn vrouw zal in het huis van David, de koning van Israël, niet wonen, omdat de [18]plaatsen heilig zijn, waartoe de ark van YHWH gekomen is.

Salomo's offers en de tempeldienst

12 Toen offerde Salomo YHWH brandoffers op het altaar van YHWH, dat hij voor [19]het voorhuis gebouwd had;

13 Zelfs [20]naar de eis van elke dag, offerende, naar het gebod van Mozes, op de sabbatten, en op de nieuwe maanden, en op de vastgestelde hoogtijden, [e]drie keer in het jaar; op het feest van de ongezuurde broden, en op het wekenfeest, en op het feest van de loofhutten.

14 Hij stelde ook, naar de wijze [21]van zijn vader David, de [22]verdelingen van de priesters over hun dienst, en van de Levieten over hun wachten, om God te prijzen, en voor de priesters te dienen, naar de eis van elke dag; en de [f]poortwachters in hun verdelingen, [23]aan elke poort;

– *a* 1 Kon. 9:10.

1 *van twintig jaren:* Van welke hij zeven overgebracht had in het bouwen van het huis van YHWH, en dertien in het maken van zijn paleis.

2 Hebr.: *Salomo*.

3 *gegeven had:* D.i. wedergegeven. Want Salomo had deze steden de koning Huram geschonken tot een erkentenis van de diensten, die hij van hem ontvangen had; maar Huram daarin geen behagen hebbende, heeft ze Salomo wedergegeven, die daarna derzelve herbouwd heeft, en van de Israëlieten heeft laten bewonen. Zie 1 Kon. 9:11, 9:12, 9:13.

4 Zie Num. 13:21.

5 Een landschap, zich strekkende van Batanea tot de Eufraat. Zie daarvan 1 Sam. 14:47; 2 Sam. 8:3.

6 Zie 1 Kon. 9:18, waar de naam is Tamor.

7 Of: *ammunitiesteden*; zo onder, vs. 6. Zie 1 Kon. 9:19.

8 Het land van Hamath; 1 Kron. 18:3.

9 *hoge Beth-Horon:* Zie 1 Kon. 9:17.

10 Zie 1 Kon. 9:18.

11 Zie 1 Kon. 9:19.

– *b* 1 Kon. 9:1.

12 en in de Libanon: Zie 1 Kon. 7:2.

13 Zie van deze volken Gen. 10:15, 10:16, enz. en Gen. 15:19, 15:20, 15:21.

14 *hun kinderen:* T.w. van de voorgemelde volken.

15 Versta, slaafse uitschot, 1 Kon. 9:21, en zie de aantekening. De zin is, dat zij de koning in zijn werken als lijfeigenen moesten dienen. Zie ook 1 Kon. 5:13, 5:14. Anders: deed Salomo komen op tribuut; d.i. dwong hen schatting te betalen.

– *c* 1 Kon. 9:22.

16 Versta, degenen, die over de werklieden gesteld waren, om over hun doen en arbeiden opzicht te nemen. Het Hebreeuwse woord is ook van andere oversten gebruikt. Zie 1 Kon. 4:5. Anders: bezettingen, of garnizoenen.

17 *tweehonderd en vijftig:* Zie 1 Kon. 9:23.

– *d* 1 Kon. 3:1; 1 Kon. 7:8; 1 Kon. 9:24.

18 *heilig zijn:* D.i. tot een rein, bijzonder en heilig gebruik moeten dienen, en niet tot de ordinaire bewoning van de mensen die ze lichtelijk met hunne zowel morele als ceremoniele besmettingen zouden hebben kunnen ontheiligen.

19 *het voorhuis:* Dat was tussen de tempel en het voorhof van de priesters, d.i. voor aan de tempel. Zie 1 Kon. 6:3.

20 *naar de eis:* D.i. in de offeranden, die naar de wet op zekere dagen gedaan moesten worden, elke dag derzelve onderhoudende. Hebr.: יוֹם, in het woord, of, de zaak, van de dag op de dag, of, op zijn dag; gelijk in vs. 14. Vgl. Ex. 5:13; 1 Kon. 10:25. De zin is dat hij de vastgestelde dagen, in welke zekere offeranden geofferd moesten worden, naarstiglijk waargenomen en onderhouden heeft.

– *e* Ex. 23:14; idem v. 15; Deut. 16:16.

21 *zijn vader Davids:* D.i. die David door de ingeving van de Heilige Geest ingesteld had, 1 Kron. 28:19, en ook door het beleid van de profeten, onder, 2 Kron. 29:25.

22 *verdelingen van de priesters over hun dienst:* D.i. onderscheidene hopen en beurten. Zie van deze 1 Kron. 24, 1 Kron. 25, 1 Kron. 26. Zij waren van de priesters en Levieten. De priesters waren overpriesters, of gemene priesters. De Levieten dienden de priesters, of waren zangers, of deurwaarders, of schatbewaarders, of verzorgers van enige ordinaire of extraordinaire zaken.

– *f* 1 Kron. 9:17.

23 *aan elke poort:* Hebr.: שַׁעַר, *aan de poort, en poort*; d.i. aan elke poort. Zie Gen. 7:2.

want zo was het gebod van David, de [24]man van God.

15 En [25]men week niet van [26]het gebod van de koning [27]aan de priesters en de Levieten, aangaande [28]alle zaken, en aangaande [29]de schatten.

16 Zo werd al het werk van Salomo [30]bereid tot de dag van de grondlegging van het huis van YHWH, en tot het volbrengen daarvan, dat het huis van YHWH volmaakt werd.

De vaart naar Ofir

17 Toen trok Salomo naar [31]Ezeon-geber, en naar [32]Eloth, aan [33]de oever van [34]de zee, [35]in het land Edom.

18 En Huram zond hem, door de hand van zijn knechten, [36]schepen, en ook knechten, kenners van de zee; en zij gingen met Salomo's knechten naar [37]Ofir, en zij haalden van daar [38]vierhonderd en vijftig [39]talenten goud, die zij brachten tot de koning Salomo.

HOOFDSTUK IX

De koningin van Scheba bezoekt Salomo, om zijn wijsheid te horen, vs. 1 enz. waarover zij zich zeer verwondert, 3. en zij vereert hem met geschenken, 9. ontvangt ook geschenken van Salomo, en keert terug naar huis, 12. Salomo's goud en inkomen, 13. Zijn rondassen en schilden, 15. de ivoren troon, 17. de gouden vaten, 20. hoe hij door de naburige koningen vereerd wordt, 23. Zijn macht en rijkdom, 25. zijn regering en dood, 30.

Het bezoek van de koningin van Scheba

EN [1]toen de koningin van Scheba het gerucht van Salomo hoorde, kwam zij, om Salomo met raadselen te verzoeken, te Jeruzalem, met een zeer zwaar leger, en kamelen, dragende specerijen en goud in menigte, en kostelijk gesteente; en zij kwam tot Salomo, en sprak met hem al wat in haar hart was.

2 En Salomo verklaarde haar al haar woorden; en geen ding was er verborgen voor Salomo, dat hij haar niet verklaarde.

3 Als nu de koningin van Scheba zag de wijsheid van Salomo, en het huis, dat hij gebouwd had,

4 En het voedsel van zijn tafel, en het [2]zitten van zijn knechten, en het [3]staan van zijn dienaren, en hun kledingen, en zijn schenkers, en hun kledingen, en zijn opgang, waardoor hij opging in het huis van [4]YHWH, zo was in haar geen geest meer.

5 En zij zei tot de koning: Het is een waarachtig woord geweest, dat ik in mijn land gehoord heb, van uw [5]zaken en van uw wijsheid.

6 En ik heb hun woorden niet geloofd, voordat ik gekomen ben, en mijn ogen dat gezien hebben; en zie, de helft van de grootheid van uw wijsheid is mij niet aangezegd; [6]u hebt overtroffen het gerucht, dat ik gehoord heb.

7 Welgelukzalig zijn uw mannen, en welgelukzalig deze uw knechten, die steeds voor uw aangezicht staan, en uw wijsheid horen.

8 Geloofd zij YHWH, uw God, Die behagen in u gehad heeft, om u op [7]Zijn [8]troon, voor YHWH, uw God, tot een koning te zetten; omdat uw God van Israël houdt, om het tot in eeuwigheid [9]op te richten, zo heeft Hij u tot een koning over hen gesteld, om recht en gerechtigheid te doen.

9 En zij gaf de koning honderd en twintig [10]talenten goud, en specerijen in grote menigte, en kostelijk gesteente; en er was [11]zoals deze specerij, die de koningin van Scheba de koning Salomo gaf, geen geweest.

10 Verder ook Hurams knechten, en Salomo's knechten, die goud brachten uit [12]Ofir, brachten [13]algummimhout en edelgesteente.

24 *de man van God:* Zie Richt. 13:6.

25 men week niet: Of: daar werd niet geweken. Hebr.: סָרוּ, zij weken niet. Zie Job 4:19.

26 *van de koning:* Nl. Salomo's, die de ordinantie van God, door zijn vader David en andere profeten gegeven, juist wilde onderhouden hebben.

27 *aan de priesters:* D.i. dat aan de priesters en Levieten gegeven en opgelegd was.

28 *alle zaken:* Rakende meest de personen en ambten van de godsdienst.

29 *de schatten:* T.w. van de tempel.

30 *tot de dag:* Anders: *van de dag van de grondlegging, enz.*, tot het volbrengen, enz.

31 Een haven, gelegen aan de Schelfzee, of Rode zee. Zie 1 Kon. 9:26.

32 Ook genaamd Elach, Deut. 2:8, en 2 Kon. 14:22. Zie daar de aant.

33 Hebr.: *lip*.

34 Nl. van de Schelfzee, of Rode zee, welverstaande aan derzelver inham, van de landbeschrijvers genaamd Sinus Elaniticus, of Arabicus.

35 *in het land:* D.i. omtrent de palen van het land van Edom, omdat de koning van de Edomieten tot hiertoe zijn heerschappij heeft uitgestrekt.

36 Hierdoor kan men verstaan de materialen, bereid tot schepen. Omdat men van Tyrus in de Rode zee met schepen niet kan komen dan door een zeer lange reis. Vgl. 1 Kon. 9:26, 9:27. Anderen verstaan dat hij wel schepen gezonden heeft met knechten naar Joppe, maar geen schepen om naar de Rode zee en naar Ofir te gaan.

37 Zie 1 Kon. 9:28.

38 *vierhonderd en vijftig:* Zijnde hieronder begrepen dertig talenten, die de uitreeding van de schepen gekost had. Anders was de zuivere winst maar vier honderd twintig talenten; 1 Kon. 9:28.

39 talenten gouds: Zie van het gewicht van deze Ex. 25:39.

– *a* 1 Kon. 10:1; Matt. 12:42; Lukas 11:31.

1 *toen de koningin:* Zie de bredere verklaring van dit hoofdstuk op 1 Kon. 10, alwaar deze historie eerst beschreven is.

2 Zie 1 Kon. 10:5.

3 Versta, de welgeschikte, waarde en vaardige dienst, die hem zittende aan de tafel van zijn hofdienaren gedaan werd. Het kan ook verstaan worden van zijn dienaren in het algemeen, die omtrent hem stonden, of bij de hand waren, bereid om op zijn bevelen te wachten.

4 zo was in haar geen geest meer: Zie 1 Kon. 10:5.

5 Hebr.: *van uwe woorden*.

6 *u hebt overtroffen:* Hebr.: שָׁמוּעָה, *u hebt toegedaan tot, of boven het gerucht, enz.*

7 *Zijn troon:* 1 Kon. 10:9 staat, op de troon van Israël. Zij verstaat dat de Israëlieten Gods bijzonder volk en de koningen stadhouders van God waren, vervolgens dat hij God in zijn regering voor zijn overste moest kennen en in zijn naam zijn volk rechtdoen.

8 *YHWH:* D.i. om hem in zulken koninklijken staat zo te dienen dat zijn naam daardoor groot gemaakt werd.

9 *op te richten:* Of: *te bevestigen, of staande gehouden.*

10 talenten gouds: Zie Ex. 25:39.

11 *gelijk deze specerij:* T.w. in zulke menigte. Vgl. 1 Kon. 10:10.

12 Zie 1 Kon. 9:28.

13 Ook genaamd almuggimhout, 1 Kon. 10:11. Zie daar de aantekening.

11 [b]En de koning maakte van dat algummimhout [14]hoge gangen tot het huis van YHWH en tot het huis van de koning, en ook harpen en luiten voor de zangers; [15]zoiets was ook te voren in het land van Juda niet geweest.

12 En de koning Salomo gaf de koningin van Scheba al haar behagen, wat zij begeerde, [16]behalve wat zij tot de koning gebracht had; zo keerde zij, en trok naar haar land, zij en haar knechten.

Salomo's rijkdom en roem

13 Het gewicht nu van het goud, dat voor Salomo op één jaar inkwam, was zeshonderd zes en zestig talenten goud;

14 Behalve dat zij van de [17]marskramers en de kooplieden inbrachten; ook [18]brachten alle koningen van Arabië, en de vorsten van dat land, goud en zilver aan Salomo.

15 Daartoe maakte de koning Salomo tweehonderd grote schilden van geslagen goud; zeshonderd sikkels [19]van geslagen goud liet hij opwegen tot elk groot schild.

16 Ook driehonderd schilden van geslagen goud; [20]driehonderd sikkels goud liet hij opwegen tot elk schild; en de koning legde ze in [21]het huis van het woud van de Libanon.

17 Nog maakte de koning een grote ivoren troon, en hij overtrok die met [22]louter goud.

18 En de troon had zes trappen en een voetbank van goud, aan de troon vast zijnde, en [23]leuningen [24]aan beide zijden, tot de zitplaats toe; en twee leeuwen stonden bij de leuningen.

19 En twaalf leeuwen stonden daar aan beide zijden, op de zes trappen; zoiets is in geen koninkrijk gemaakt geweest.

20 Ook waren alle drinkvaten van de koning Salomo van goud, en alle voorwerpen van het huis van het woud van de Libanon waren van [25]gesloten goud; het [26]zilver was in de dagen van Salomo niet voor iets geacht.

21 Want de schepen van de koning voeren naar Tharsis, met de knechten van [27]Huram; eens in drie jaar kwamen de schepen van [28]Tharsis in, en brachten goud, en zilver, elpenbeen, en apen, en pauwen.

22 Zo werd de koning Salomo groter dan alle koningen van de aarde in rijkdom en wijsheid.

23 En [29]alle koningen van de aarde zochten Salomo's aangezicht, om zijn wijsheid te horen, die God in zijn hart gegeven had.

24 En zij brachten een ieder zijn geschenk, zilveren voorwerpen, en gouden voorwerpen, en kleren, harnas, en specerijen, paarden, en muilezelen, [30]van elk van jaar tot jaar.

25 Ook had [c]Salomo [31]vier duizend paardenstallen, en [32]wagens, en twaalf duizend ruiteren; en hij legde ze in [33]de wagensteden, en bij de koning te Jeruzalem.

26 En hij heerste over alle koningen, van [34]de [35]rivier tot aan het land van de Filistijnen, en tot aan de grens van Egypte.

27 [d]Ook maakte de koning het zilver in Jeruzalem te zijn als stenen, en de cederen maakte hij te zijn als de wilde vijgebomen, die in de laagte zijn, in menigte.

28 En zij brachten voor Salomo [36]paarden uit Egypte, en uit al die landen.

Dood van Salomo

29 Het overige nu van [37]de geschiedenissen van Salomo, van de eerste en van de laatste, zijn die niet geschreven in de [38]woorden [39]van Nathan, de profeet, en in de profetie van [40]Ahia, de Siloniet,

– *b* 1 Kon. 10:12.

14 *hoge gangen:* Hebbende aan beide zijden handleuningen en ondersteunsels, waarom zij ook steunsels genaamd zijn, 1 Kon. 10:12; door deze gangen ging men van het huis van de koning tot het huis van YHWH. Zie 1 Kon. 10:12.

15 T.w. algummimhout.

16 *behalve wat:* D.i. zonder wat hij haar gaf voor wat zij hem geschonken had.

17 Zie van deze 1 Kon. 10:15.

18 T.w. om hun jaarlijkse schatting te betalen.

19 sikkelen: Van de gemene gouden sikkel, zie Gen. 24:22.

20 driehonderd sikkelen: Of drie ponden, of minen gouds, gelijk er staat 1 Kon. 10:17, doende elk pond honderd sikkelen. Zie daar de aantekening.

21 *het huis van het woud:* Zie van dit huis 1 Kon. 7:2, enz., en de aantekening.

22 *louter goud:* Ja met het allergelouterdste. Zie 1 Kon. 10:18, waar het dicht goud genaamd wordt.

23 Hebr.: *handen*.

24 *aan beide zijden:* Hebr.: שֹׁבֶת, *van hier, van van daar, of, van ginds, en van weer*; zo in vs. 19.

25 *gesloten goud:* Zie 1 Kon. 6:20.

26 Deze woorden met de volgende van vs. 20 worden ook aldus vertaald: Geen zilver was er aan; [want] het was in de dagen van Salomo [niet] voor enig ding geacht.

27 *eens in drie jaren:* Het oorspronkelijke woord, dat anders betekent ene, wordt dus voor eens, of eenmaal ook genomen; Ex. 30:10; Joz. 6:3; 2 Kon. 4:35, en 2 Kon. 6:10; Job 33:14, en Job 39:38.

28 *Tharsis in:* Zie 1 Kon. 10:22.

29 *alle koningen:* T.w. tot welke het gerucht van Salomo's wijsheid en rijkdom gekomen was.

30 *elk van jaar tot jaar:* Hebr.: שָׁנָה, *de zaak van het jaar in het jaar*; d.i. elk geschenk jaarlijks; zo 1 Kon. 10:25.

– *c* 1 Kon. 4:26; 1 Kon. 10:26; 2 Kron. 1:14.

31 *vier duizend paardenstallen:* Hoe dit te vergelijken is met 1 Kon. 4:26, waar het getal is van veertig duizend, zie daar de aantekening.

32 Versta niet van deze wagens, dat zij mee vier duizend zouden geweest zijn; maar het getal derzelve is hier verzwegen, en wordt uitgedrukt 1 Kon. 10:26.

33 Zie 1 Kon. 9:19.

34 Nl. Eufraat, die door uitnemendheid, de rivier genoemd wordt. Zie Gen. 31:21. Hier is de vervulling van de beloften aan Abraham gedaan, Gen. 15:18. Zie ook 1 Kon. 4:21, en de aantekening.

35 *tot aan het land van de Filistijnen:* Merk hier het gebied van Palestina; de rivier Eufraat was zijn pale oosten noordwaarts, het land van de Filistijnen westwaarts, en Egypte zuidwaarts. Vgl. Gen. 15:18.

– *d* 2 Kron. 1:15.

36 *paarden uit Egypte:* Van de tol van de paarden en andere waren uit Egypte komende, die Salomo trok, zie 1 Kon. 10:28, en de aantekening, en boven, 2 Kron. 1:16.

37 Hebr.: *woorden*.

38 D.i. boeken of schriften. Deze nu hielden in de geschiedenissen van Salomo en Jerobeam, en zijn niet overgebleven, maar zonder nadeel van Gods kerk, zijnde de kanonieke Schrift, zo zij ons van God nagelaten is, geheel volkomen om ons volmaaktelijk te onderwijzen van al wat ons nodig is te geloven en te doen ter zaligheid.

39 Zie van deze profeet 2 Sam. 7:2.

40 Zie van deze ook 1 Kon. 11:29.

en [41]in de visioenen van [42]Jedi, de [43]ziener, [44]aangaande Jerobeam, de zoon van [c]Nebat?

30 En Salomo regeerde te Jeruzalem over geheel Israël, veertig jaren.

31 En Salomo ontsliep met zijn vaders, en zij begroeven hem in de [45]stad van zijn vader David; en zijn zoon Rehabeam werd koning in zijn plaats.

HOOFDSTUK X

Rehabeam trekt naar Sichem, om door het volk dat aldaar verzameld was, tot koning gemaakt te worden, vs. 1 enz. Het volk vraagt door Jerobeam om verlichting van de zware lasten, 2. Rehabeam, die niet de raad van de ouden, maar van de jonge heren volgt, geeft het volk een hard antwoord, 6. Daarom vallen tien stammen van hem af, 16. en stenigen zijn opzichter Hadoram, maar hij vlucht naar Jeruzalem, 18.

De scheuring van het rijk

EN [a]1Rehabeam trok naar 2Sichem; want het hele Israël was te Sichem gekomen, om hem koning te maken.

2 Het gebeurde nu, als Jerobeam, de zoon van Nebat, dat hoorde [b](hij nu was in Egypte, alwaar hij [3]van het aangezicht van de koning Salomo gevlucht was), dat Jerobeam uit Egypte [4]terugkeerde;

3 Want zij [5]zonden heen, en lieten hem roepen; zo kwam Jerobeam met het hele Israël, en zij spraken tot Rehabeam, zeggende:

4 Uw vader heeft ons juk [6]hard gemaakt, nu dan, [7]maak u de harde dienst van uw vader, en zijn zwaar juk, dat hij ons opgelegd heeft, lichter, en wij zullen u dienen.

5 En hij zei tot hen: Kom over drie dagen weer tot mij. En het volk ging heen.

Rehabeam verwerpt de raad van de oudsten

6 En de koning Rehabeam hield raad met de oudsten, die gestaan hadden voor het aangezicht van zijn vader Salomo, als hij leefde, zeggende: Hoe raadt u, dat men dit volk antwoorden zal?

7 En zij spraken tot hem, zeggende: Als u dit volk [8]goedertieren en tegenover hen goedwillig wezen zult, en tot hen goede woorden spreken, zo zullen zij [9]altijd uw knechten zijn.

8 Maar hij verliet de raad van de oudsten, die zij hem geraden hadden; en hij hield raad met [10]de jongemannen, die met hem opgegroeid waren, die voor zijn aangezicht stonden.

9 En hij zei tot hen: Wat raadt u, dat wij dit volk antwoorden zullen, die tot mij gesproken hebben, zeggende: Maak het juk, dat uw vader ons opgelegd heeft, lichter?

10 En de jongemannen die met hem opgegroeid waren, spraken tot hem, zeggende: Zo zult u zeggen tot dat volk, dat tot u gesproken heeft, zeggende: Uw vader heeft ons juk zwaar gemaakt, maar maak u het over ons lichter; zo zult u tot hen spreken: [11]Mijn kleinste vinger zal dikker zijn dan het middel van mijn vader.

11 Als nu mijn vader een zwaar juk op u heeft doen laden, zo zal ik boven uw juk nog daartoe doen; [12]mijn vader heeft u met geselen gestraft, maar ik zal [13]u met [14]schorpioenen straffen.

12 Zo kwam Jerobeam en al het volk tot Rehabeam, op de derde dag, zoals de koning gesproken had, zeggende: Kom weer tot mij op de derde dag.

13 En de koning antwoordde [15]hun hard; want de koning Rehabeam verliet [16]de raad van de oudsten.

14 En hij sprak tot hen naar de raad van de jongemannen, zeggende: Mijn vader heeft uw juk zwaar gemaakt, maar ik zal nog daarboven toedoen; mijn vader heeft u met geselen gestraft, maar ik zal u met schorpioenen straffen.

15 Zo hoorde de koning naar het volk niet; want deze [17]omwending was van God, opdat YHWH Zijn woord bevestigde, dat Hij [c]door de

41 *in de gezichten:* Van de profetische gezichten, zie Gen. 15:1.

42 Zie van deze onder, 2 Kron. 12:15, waar hij Iddo genaamd wordt, en 2 Kron. 15:1, waar hij heet Oded.

43 Versta, een profeet, aan wie God verborgen dingen door gezichten openbaart. Zie Num. 12:6, en Num. 24:4; 1 Sam. 9:9.

44 Anders: *van, of tegen.*

– *c* 1 Kon. 11:41.

45 *stad zijn vader Davids:* Zie 1 Kon. 2:10.

– *a* 1 Kon. 12:1.

1 De bredere verklaring van dit hoofdstuk is te vinden 1 Kon. 12, waar deze historie eerst beschreven is.

2 Zie Gen. 12:6.

– *b* 1 Kon. 11:40.

3 *van het aangezicht:* Uit vrees van Salomo, die hem zocht te doden, misschien vernomen hebbende de profetie van Ahia; 1 Kon. 11:40.

4 Welverstaande niet meteen, als hij hoorde dat Salomo overleden was, maar als hij van de Israëlieten ontboden was. Zie 1 Kon. 12:2, 12:3, en hier het volgende vers.

5 *zonden heen:* T.w. boden.

6 *hard gemaakt:* Versta dit van de burgerlijke lasten. Want zij moesten Salomo zijn onderhoud opbrengen, die zeer kostelijk hof hield. Zie 1 Kon. 4:7, enz. en voornamelijk, 1 Kon. 4:22, 4:23.

7 *maak u:* Hebr.: הָקֵל, verlicht, of licht van uw vaders harde dienst en van zijn zwaar juk. Zo onder, vs. 9. Men kan dit aldus overzetten: minder van de harde dienst van uw vader; en zo in het volgende.

8 Hebr.: *voor goed, of ten goede*; d.i. genegen tot goedertierenheid, vriendschap en weldadigheid. Vgl. Neh. 5:19; Ps. 86:17.

9 te alle dage: D.i. zolang als u leeft.

10 de jongelingen: Zie van het Hebreeuwse woord Gen. 44:20. Deze jonge heren moeten redelijk bedaagd geweest zijn, omdat Rehabeam, met wie zij opgewassen waren, een en veertig jaren oud was toen hij aan de regering kwam; 1 Kon. 14:21, en onder 2 Kron. 12:13.

11 *Mijn kleinste vinger:* Zie de verklaring 1 Kon. 12:10.

12 *mijn vader heeft u met geselen gekastijd:* Zie 1 Kon. 12:11.

13 *zal u:* Deze woorden zijn hier, en in vs. 14 ingevoegd uit 1 Kon. 12:11, 12:14. Zie ook daar op vs. 11 de verklaring derzelver.

14 *met schorpioenen kastijden:* D.i. met geselen, die scherpe en kromme haken hebben, om het vlees ijselijk te verscheuren, gelijk de scorpioenen met hun kromme en scherpe staarten dodelijke wonden geven.

15 D.i. het volk, dat met Jerobeam tot de koning gekomen was; 1 Kon. 12:13.

16 *de raad van de oudsten:* Nl. die zij hem geraden hadden; gelijk staat 1 Kon. 12:13, en zie de raad, boven, vs. 7.

17 Het Hebreeuwse woord nesibhah, dat wij hier hebben, is, naar sommiger gevoelen, vast van enerlei betekenis met sibbah, dat 1 Kon. 12:15 staat; gelijk zij ook zijn van enerlei oorsprong. Zij betekenen beide omwending, omgang, omkering; idem, oorzaak. Versta dan door deze omwending het werk, dat alhier geschiedde, waardoor de Israëlieten zich omgekeerd hebben van het huis Davids, voorzover de oorzaak daarvan geweest is in Gods rechtvaardig oordeel, straffende de zonden van de mensen. Zie hiervan breder de verklaring 1 Kon. 12:15.

– *c* 1 Kon. 11:31.

[18]dienst van Ahia, de Siloniet, gesproken had tot Jerobeam, de zoon van Nebat.

Israël valt van David af

16 Toen het [19]hele volk Israël zag, dat de koning naar hen niet hoorde, zo [20]antwoordde het volk de koning, zeggende: Wat deel hebben wij aan David? Ja, geen erfenis hebben wij aan de zoon van Isaï; een ieder naar uw tenten, o Israël! Voorzie nu uw huis, o David! Zo ging het hele Israël naar zijn tenten.

17 Maar voor wat betreft de kinderen van Israël, die in de steden van Juda woonden, over die regeerde Rehabeam ook.

18 Toen [21]zond de koning Rehabeam [22]Hadoram, die over de [23]belasting was; en de Israëlieten stenigden hem met stenen, dat hij stierf; maar de koning Rehabeam verkloekte zich, om op een wagen te klimmen, dat hij naar Jeruzalem vluchtte.

19 Zo vielen de Israëlieten van het huis van David af, [24]tot op deze dag.

HOOFDSTUK XI

Rehabeam tracht de Israëlieten oorlog aan te doen, vs. 1 enz. maar het wordt hem door God verboden door de profeet Semaja, 2. Hij bouwt vestingen, die hij voorziet van allerlei voorraad, 5. ontvangt en herbergt de priesters en Levieten, die Israël verlaten vanwege de afgoderij van Jerobeam, 13. neemt vele vrouwen en bijvrouwen, bij wie hij vele kinderen krijgt, 18. die hij tot bestuurders van zijn sterke steden maakt, 23.

Rehabeam versterkt Juda

T[1a]OEN nu Rehabeam te Jeruzalem gekomen was, verzamelde hij het [2]huis van Juda en [3]Benjamin, eenhonderd en tachtig duizend uitgelezenen, [4]geoefend ten oorlog, om tegen Israël te strijden, opdat hij het koninkrijk weer aan Rehabeam bracht.

2 Maar het woord van YHWH kwam tot Semaja, [5]de man van God, zeggende:

3 Zeg tot Rehabeam, de zoon van Salomo, de koning van Juda, en tot het hele Israël [6]in Juda en Benjamin, zeggende:

4 Zo zegt YHWH: U zult [b]niet optrekken, noch strijden tegen [7]uw broers; een ieder kere weer tot zijn huis, want deze zaak is [8]van Mij gebeurd. En zij hoorden de woorden van YHWH, en zij keerden weer van tegen Jerobeam te trekken.

De versterkte steden van Juda

5 Rehabeam nu woonde te [9]Jeruzalem; en hij [10]bouwde steden tot vestingen in [11]Juda.

6 Hij bouwde nu [12]Bethlehem, en [13]Etham, en [14]Thekoa,

7 En Beth-Zur, en Socho, en Adullam,

8 En [15]Gath, en [16]Maresa, en Zif,

9 En Adoraim, en Lachis, en Azeka,

10 En [17]Zora, en [18]Ajalon, en [19]Hebron; die in Juda en in Benjamin de versterkte steden waren.

11 En hij sterkte deze vestingen, en legde [20]oversten daarin, en schatten van voedsel, en olie, en wijn;

12 En in [21]elke stad [22]grote schilden en speren, en sterkte ze geheel zeer; zo was Juda, en Benjamin zijne.

Priesters en getrouwen trekken naar Juda

13 Daartoe de priesters en de Levieten, [23]die in het hele Israël waren, stelden zich bij hem uit al hun gebied.

14 Want de Levieten verlieten hun voorsteden en hun bezitting, en kwamen in Juda en in Jeruzalem; want [c]Jerobeam en zijn zonen hadden

18 Hebr.: *de hand*.

19 *gehele volk Israël:* Welverstaande, uitgenomen de stam Juda, en de Israëlieten die daaronder sorteerden; van dewelke gesproken wordt in het volgende vers.

20 Het Hebreeuwse woord is ook voor antwoorden genomen, zonder het woord dabar bij zich te hebben, Job 13:22, en Job 33:32, maar het wordt er bij gevonden 1 Kon. 12:16.

21 T.w. om de verstoorde Israëlieten tevreden te stellen en tot de gehoorzaamheid van het huis van David weer te brengen.

22 Ook genaamd Adoram, 1 Kon. 12:18; idem [naar eniger gevoelen] Adoniram, 1 Kon. 4:6.

23 Versta, de persoonlijke schatting, waarvan zie 1 Kon. 5:13, 5:14.

24 *tot op deze dag:* D.i. welke afvallige en ontrouwe mishandeling nog duurt tot op deze dag, t.w. als dit geschreven werd.

1 *Toen nu:* Zie de bredere verklaring van 1 Kron. 11, 1 Kon. 12:21, enz.

– *a* 1 Kon. 12:21.

2 *huis van Juda:* D.i. de stam van Juda. Zie 1 Kon. 15:27.

3 Versta, het deel van deze stam, dat de stam van Juda volgde.

4 Of: *bedreven in de oorlog*. Hebr.: doende krijg, of oorlog.

5 *de man van God:* D.i. profeet; zie Richt. 13:6.

6 *in Juda en Benjamin:* D.i. die in Juda en Benjamin woonden en Rehabeams onderzaten waren, genaamd 1 Kon. 12:23 het overige van het volk.

– *b* 1 Kon. 12:24.

7 *uw broers:* Nl. de kinderen van Israël; welke verklaring uitgedrukt is 1 Kon. 12:24. Broederen worden genaamd, die van één natie en volk zijn, Ex. 2:11; Lev. 10:6; Deut. 15:12; Rom. 9:3.

8 *van Mij geschied:* Zie 1 Kon. 12:15.

9 De hoofdstad van zijn koninkrijk.

10 *bouwde steden:* Versta dit meest van de versterking van deze steden, die tevoren gebouwd waren; zo onder, 2 Kron. 14:6, en 2 Kron. 16:1, 16:5.

11 D.i. in dat deel van het land, dat nog met hem hield en onder zijn gebied stond, als voornamelijk de stam van Juda; daaronder dat ook kwam een deel van Simeon en van Benjamin.

12 Gelegen in de stam van Juda, en daarom genaamd Bethlehem-Juda, Joz. 19:15; zie Gen. 35:19, waar dit Bethlehem in Juda ook genaamd wordt Efrata.

13 Een stad in Simeon, omtrent de westpale van de stam van Juda, 1 Kron. 4:31, 4:32.

14 Deze stad en de drie volgende zijn in Juda gelegen. Zie van deze vier Joz. 12:15, en Joz. 15:35, 15:58; 2 Sam. 14:2; 1 Kron. 2:24, 2:25.

15 Zie van deze stad 1 Kon. 2:39.

16 Deze stad en de vier volgende waren in Juda gelegen. Zie van dezelfde Joz. 10:10, en Joz. 15:24; 2 Kon. 14:19; 1 Kron. 2:42, en 1 Kron. 4:21; Jer. 34:7.

17 Men leest van een Zora in de stam van Juda, Joz. 15:33, en van een ander in Dan, Joz. 19:41.

18 Daar waren ook meer steden van deze naam; maar versta hier een Ajalon in Benjamin; en onder het rijk van Juda sorterende. Vgl. Joz. 19:42; 1 Kron. 8:13.

19 Zie Gen. 23:2.

20 Versta, gouverneurs en bevelhebbers, welke hij de bewaring van die steden en van het land, daaronder en daaromtrent gelegen, tegen allen vijandelijken inval heeft bevolen. Hiertoe heeft zijn zonen gekozen. Zie onder, vs. 23.

21 *elke stad:* Hebr.: עִיר, *alle stad en stad*. Zie Gen. 7:2.

22 Versta, allerlei wapentuig, zowel tot beschadiging van zijn vijand, als tot zijn eigen bescherming dienende.

23 die in het gehele Israël waren: D.i. die door het gehele gebied en koninkrijk Jerobeams met hun woningen verspreid waren.

– *c* 2 Kron. 13:9.

hen verstoten, van het [24]priesterdom van YHWH te mogen bedienen.

15 En hij [d]had zich priesters gesteld voor de [25]hoogte, en voor de [26]demonen, en voor de [27]kalveren, die hij gemaakt had.

16 Na [28]die kwamen ook uit alle stammen van Israël te Jeruzalem, die hun hart begaven, om YHWH, de God van Israël, te [29]zoeken, dat zij YHWH, de God van hun vaders, offergave deden.

17 Zo sterkten zij het koninkrijk van Juda, en bekrachtigden Rehabeam, de zoon van Salomo, drie jaar; want [30]drie jaar [31]wandelden zij in de weg van David, en [32]Salomo.

Rehabeams vrouwen en zonen

18 En Rehabeam nam [33]naast Mahalath, de dochter van Jerimoth, de zoon van David, ook Abihaïl, de dochter [34]van Eliab, de zoon van Isaï, tot vrouw,

19 Die hem zonen baarde, Jeus, en Semaria, en Zaham.

20 En na haar nam hij [35e]Maächa, de dochter [36]van Absalom; deze baarde hem Abia, en Attai, en Ziza, en Selomith.

21 En Rehabeam had Maächa, Absaloms dochter, liever dan al zijn vrouwen en zijn [37]bijvrouwen; want hij had achttien vrouwen genomen, en zestig bijvrouwen; en hij verwekte acht en twintig zonen en zestig dochters.

22 En Rehabeam stelde Abia, de zoon van Maächa, [38]tot een hoofd, om een overste te zijn onder zijn broers; want het was om hem koning te maken.

23 En [39]hij handelde verstandig, dat hij van al zijn zonen, door alle landen van Juda en Benjamin, in alle versterkte steden verspreidde, [40]die hij voedsel gaf in overvloed; en hij [41]begeerde de veelheid van vrouwen.

HOOFDSTUK XII

Omdat Rehabeam de wet van de HEERE verlaat, wordt hij beoorloogd door Sisak, de koning van Egypte, vs. 1 enz. en doordat hij zich met zijn vorsten verootmoedigt, wordt hij in zijn koninkrijk behouden, 5. maar beroofd van de schatten van de tempel en van zijn koninklijk huis, 9. Hij laat koperen schilden maken in de plaats van de gouden, die Sisak geroofd had, 10. Om welke reden God Juda en Jeruzalem nog enigszins gespaard heeft, 12. Rehabeams regering en dood, 13. Abia, zijn zoon, wordt koning, 16.

Sisaks veldtocht en Rehabeams verootmoediging

H[a]ET gebeurde nu, [1]als Rehabeam het koninkrijk bevestigd had, en hij sterk geworden was, dat hij [2]de wet van YHWH verliet, en [3]geheel Israël met hem.

2 Daarom gebeurde het, in [b]het vijfde jaar van de koning Rehabeam, dat [4]Sisak, de koning van Egypte, tegen Jeruzalem optoog (want zij [5]hadden overtreden tegen YHWH),

3 Met duizend en tweehonderd wagens, en met zestig duizend ruiteren; en van het volk was geen getal, dat met hem kwam uit Egypte, [6]Libyers, [7]Suchieten en [8]Moren;

4 En hij nam de [9]versterkte steden in, die Juda had, en hij kwam tot Jeruzalem toe.

5 Toen kwam [10]Semaja, de profeet, tot Rehabeam en de oversten van Juda, die te Jeruzalem verzameld waren, [11]uit oorzaak van Sisak, en hij zei tot hen: Zo zegt YHWH: U hebt Mij verlaten, daarom heb Ik u ook verlaten in de hand van Sisak.

24 Vgl. 1 Kon. 12:27, enz.
– *d* 1 Kon. 12:31.
25 T.w. die hij de afgoden ter ere en ten dienste had laten oprichten, 1 Kon. 12:31; van de hoogten, zie Lev. 26:30.
26 Zie Lev. 17:7.
27 Zie 1 Kon. 12:28, 12:29, en de aantekening.
28 Nl. Levieten; van wie in vs. 14 gesproken is.
29 D.i. recht te leren kennen, zuiverlijk te dienen, vuriglijk aan te roepen, trouwelijk te gehoorzamen, en in al deze gestadiglijk te volharden, om hierna in eeuwigheid met Hem te leven. Zo onder, 2 Kron. 15:2, 15:12, 15:15; Ps. 69:33; Jer. 50:4; Amos 5:4.
30 drie jaren: Daarna verlieten zij de Heer. Zie onder, 2 Kron. 12:1.
31 Zie 1 Kon. 15:26.
32 Salomo wordt alhier de lof van de godvruchtigheid toegeschreven, ten aanzien van de eerste jaren zijn regering, of ook ten aanzien van het einde, omdat men houdt dat hij zich vóór zijn dood van zijn zonden en ijdelheden bekeerd heeft, en tot bewijs daarvan het boek, genaamd Ecclesiastes, of de Prediker, in zijn ouderdom schijnt geschreven te hebben. Overweeg in het bijzonder 2 Kron. 36:22, 36:23.
33 Van dit woord zie 1 Kon. 11:1.
34 Ook genaamd Elihu; 1 Kron. 27:18.
35 Ook genaamd Michaja; onder, 2 Kron. 13:2.
– *e* 1 Kon. 15:2.
36 Versta, niet de zoon van de koning David, want die was zonder kinderen na te laten gestorven, maar een van Gibeä, anders Uriël genaamd; onder, 2 Kron. 13:2.
37 Zie Gen. 22:24.
38 *tot een hoofd:* Waarin hij zondigde tegen de wet, Deut. 21:15, 21:16. Als Abia de eerstgeborene niet was, gelijk hij uit vs. 19 niet schijnt geweest te zijn; ten ware, dat hij om dit te doen een speciaal bevel door enige profeet van God gehad had, waarvan niet geschreven staat.
39 hij handelde verstandig: Hebr.: יִפְרֹץ, hij verstond en verspreidde, enz.; t.w. vrezende voor verderen afval.
40 T.w. zijn zoon, om het volk niet te belasten.
41 *begeerde de veelheid van vrouwen:* Versta, dat hij vele vrouwen van derzelver ouders voor zijn zonen heeft verzocht, of dat hij voor zichzelven tot veelheid van de vrouwen genegen was.
– *a* 1 Kon. 14:22.
1 als Rehabeam het koninkrijk bevestigd had: Te weten, na drie jaren, in welke hij David en Salomo nagewandeld had. Zie boven, 2 Kron. 11:17.
2 *de wet van YHWH verliet:* D.i. verviel van de ware leer, de zuivere godsdienst en oprechte wandel, van de wet van God voorgeschreven. Vgl. Deut. 32:15; 1 Kon. 18:18; boven, 2 Kron. 7:19, en onder, 2 Kron. 13:11; Job 6:14; Spreuk. 2:13; Jes. 1:4; Jer. 2:13, enz.
3 *geheel Israël:* D.i. Juda, en de Israëlieten die onder Juda vielen, zie 1 Kon. 12:17. Want de andere stammen waren te voren door Jerobeam tot afwijking gebracht. Versta evenwel deze afval zo dat God zijn uitverkoren overblijfsel heeft gehad, bestaande uit de profeten, als Ahia, Semaja, Iddo, en enige priesters, Levieten en van de gemeente, die de profeten gehoor gevende zich van de besmettingen van de afgoderij zuiver gehouden hebben. Zie onder, vs. 12.
– *b* 1 Kon. 14:25.
4 Zie 1 Kon. 14:25.
5 *hadden overtreden:* Zie van hun gruwelijke zonden tegen de eerste en de tweede tafel bedreven, 1 Kon. 14:23, 14:24.
6 Een volk in Afrika, palende aan Egypte. Zie hiervan ook Dan. 11:43, Nah. 3:9.
7 Anders genoemd Troglodieten, ook een volk in Afrika.
8 Hebr.: *Kuschim*; de Kusieten, d.i. de Moren en Arabieren. Zie Gen. 10:6.
9 Vgl. boven, 2 Kron. 11:5.
10 Zie van deze profeet ook 1 Kon. 12:22 en de aantekening.
11 *uit oorzaak:* Of: *vanwege*. Hebr.: פְּנֵי, van het aangezicht. Anders: uit vrees.

6 Toen [12]verootmoedigden zich de oversten
[13]van Israël en de koning, en zij zeiden: YHWH is
rechtvaardig.
7 Als nu YHWH zag, dat zij zich
verootmoedigden, kwam het woord van
YHWH tot Semaja, zeggende: Zij hebben zich
verootmoedigd, Ik zal hen niet verderven; maar
Ik zal hun [14]in kort [15]ontkoming geven, dat Mijn
woede over Jeruzalem door de hand van Sisak
[16]niet zal uitgegoten worden.
8 Maar zij zullen [17]hem tot knechten zijn,
[18]opdat zij onderkennen Mijn dienst, en de dienst
van [19]de koninkrijken van de landen.

Sisak plundert de tempelschatten

9 Zo trok Sisak, de koning van Egypte, op tegen
Jeruzalem; en hij nam de [20]schatten van het huis
van YHWH en de schatten van het huis van de
koning [21]weg; hij nam alles weg; hij nam ook al
de gouden schilden weg, die Salomo [c]gemaakt
had.
10 En de koning Rehabeam maakte, in plaats
van die, koperen schilden; en hij beval die onder
de hand van de [22]oversten van de lijfwachten, die
de deur van het huis van de koning bewaarden.
11 En het gebeurde, zo wanneer de koning in
het huis van YHWH ging, dat de lijfwachten
kwamen, en [23]die droegen, en die wederbrachten
in de [24]wachtkamer van de lijfwachten.
12 En als [25]hij zich verootmoedigde, keerde de
toorn van YHWH van hem af, opdat Hij hem niet
ten uiterste toe verdierf; ook waren in Juda nog
[26]goede dingen.

Slot van Rehabeams regering

13 Zo versterkte zich de koning Rehabeam in
Jeruzalem, en regeerde; [d]want Rehabeam was
een en veertig jaar oud, als hij koning werd,
en hij regeerde zeventien jaren in Jeruzalem,
de stad, die YHWH uit alle stammen van [e]Is-
raël gekozen had, om [27]Zijn Naam daar te zetten;
en de naam van zijn moeder was Naäma, een
Ammonietische.
14 En hij deed dat kwaad was, omdat hij [28]zijn
hart niet richtte, om YHWH [29]te zoeken.
15 De geschiedenissen nu van Rehabeam, de
eerste en de laatste, zijn die niet geschreven in
[30]de woorden van [31]Semaja, de profeet, en [32]Iddo,
de ziener, [33]verhalende de geslachtsregisters;
[34]daartoe de oorlogen van Rehabeam en Jero-
beam [35]in al hun dagen?
16 En Rehabeam ontsliep met zijn vaders, en
werd begraven in de stad van David; en zijn zoon
[36]Abia werd koning in zijn plaats.

HOOFDSTUK XIII

Abia voert oorlog tegen Jerobeam, de koning van Israël, vs. 1 enz. verklaart de rechtvaardigheid van zijn zaak, 4. en doordat hij op God vertrouwt, behaalt hij de overwinning, 13. De vrouwen en kinderen van Abia, 21.

Abia overwint Jerobeam

IN [a]het achttiende jaar van de koning Jerobeam,
zo werd Abia koning over Juda.
2 Hij regeerde drie jaar te Jeruzalem; en de
naam van zijn moeder was [1]Michaja, de dochter
[2]van Uriël, van [3]Gibeä; en er was strijd tussen
Abia en tussen Jerobeam.

12 T.w. bekennende met het hart en belijdende met de mond de goddeloosheid en ongerechtigheid van hun zonden en de rechtvaardigheid van Gods straf.

13 D.i. van de Israëlieten, die onder het gebied van Rehabeam stonden.

14 *in kort:* Of: *na weinig, t.*w. tijds, zo Job 32:22; Ps. 2:12, en Ps. 81:15; of, een kleine verlossing, of, wat weinigs ter verlossing.

15 D.i. verlossing.

16 niet zal uitgegoten worden: D.i. mijn toorn zal zover niet gaan, dat Jeruzalem zou uitgeroeid en het volk gevankelijk weggevoerd worden; gelijk eindelijk geschied is door Nebukadnezer, de koning van Babel, 2 Kon. 25, en onder, 2 Kron. 36; Jer. 52. Anders: zal niet druipen; d.i. niet lang duren.

17 *hem tot knechten zijn:* D.i. zij zullen hem de stad moeten overgeven, rantsoen betalen, laten wegnemen wat hij hebben wil, en zulke conditiën van de vrede ontvangen, als het hem believen zal te geven.

18 *opdat zij onderkennen:* T.w. hoe gelukzalig de staat is dergenen, die Mij dienen en gehoorzamen naar mijn woord; en daarentegen hoe zwaar en rampzalig het is, de afgodische, en tirannische koningen van de aarde, naar hun gierigen en hoogmoedigen lust te dienen.

19 Of: *aardse koninkrijken*.

20 T.w. hem [zo het schijnt] van de koning en het volk te nemen toegelaten als het rantsoen van de stad, om niet met geweld van wapenen overvallen en geplunderd te worden.

21 hij nam alles weg: Zie 1 Kon. 14:26.

– *c* 1 Kon. 10:16; 2 Kron. 9:15.

22 *van de trawanten:* Zie 1 Kon. 14:27.

23 T.w. schilden.

24 Zie 1 Kon. 14:28.

25 hij zich verootmoedigde: Nl. de koning, met bewijs van leedschap en bekering.

26 *goede dingen:* Als eerstelijk de wet van Mozes; II. het woord van de profeten; III. de besnijdenis; IV. nog wat van de zuiveren godsdienst; V. enige ware gelovigen en godvruchtigen, die hun weg niet bedorven hadden; om welke dingen alle God de stad nog verschoonde; gelijk Hij met Sodom zou gedaan hebben, zo zelfs maar tien rechtvaardigen daarin waren geweest, Gen. 18:32. Vgl. hiermede boven, de aantekening vs. 1.

– *d* 1 Kon. 14:21.

– *e* 2 Kron. 6:6.

27 *Zijn Naam:* Zie 1 Kon. 8:29.

28 *zijn hart niet richtte:* Hoewel de mens dit niet kan doen door de kracht van zijn natuur, maar alleen door de genade van de wedergeboorte, Jer. 31:18; Matt. 7:18; Joh. 15:5, zo is hij nochtans verbonden dat te doen, en strafbaar als hij het niet doet, omdat de schuld bij hem is dat hij het niet doet en niet kan doen.

29 *YHWH te zoeken:* Zie boven, 2 Kron. 11:16.

30 Anders: *in de boeken, of in het boek*. Zie boven, 2 Kron. 9:29.

31 Zie 1 Kon. 12:22.

32 Zie boven, 2 Kron. 9:29.

33 Anders: *in het verhaal van de geslachtsregisters*; of, in de geslachtsregisters; d.i. in het boek, beschrijvende de geslachten van de koningen, genaamd de historie van de profeet Iddo, onder, 2 Kron. 13:22.

34 D.i. zijn ook in dezelfde woorden niet beschreven de krijgen, enz.

35 *in al hun dagen:* D.i. die hun levenlang geduurd hebben. Of: en de krijgen Rehabeams en Jerobeams waren al [hun] dagen; d.i. zolang als zij leefden.

36 Anders genaamd Abiam, 1 Kon. 14:31, en 1 Kon. 15:1, enz.

– *a* 1 Kon. 15:1.

1 Boven, 2 Kron. 11:20 genoemd Maächa.

2 Deze was ook Absalom genaamd, boven, 2 Kron. 11:20; zie daar de aantekening; en onderscheid deze Uriël van een anderen van denzelfden naam, die een Leviet was; 1 Kron. 15:11.

3 Verscheidene steden hebben deze naam gehad, en dat van de hoogte van de plaats, waarop zij gebouwd waren, want Gibeä, Hebr.: Gibbah, betekent een heuvel; maar hier menen enige dat gesproken wordt van Gibeä in Benjamin; van dat zie Richt. 20:4, 20:5, 20:10, 20:20.

3 En Abia [4]bond de strijd aan met een leger van
strijdbare helden, vierhonderd duizend uitgelezen mannen; en Jerobeam stelde tegen hem de
slagorde, met achthonderd duizend uitgelezen
mannen, strijdbare helden.

Abia's toespraak op de berg Zemaraim

4 En Abia [5]maakte zich op van boven de berg
[6]Zemaraim, die is in het gebergte van Efraïm; en
hij zei: Hoor mij toe, Jerobeam, en geheel Israël!

5 Staat het u niet toe te weten, dat YHWH, de
God van Israël, het koninkrijk over Israël aan
David gegeven heeft, tot in [7]eeuwigheid, hem en
zijn zonen, met een [8]zoutverbond?

6 [b]Evenwel is Jerobeam, de zoon van Nebat,
de knecht van Salomo, de zoon van David,
opgestaan, en heeft gerebelleerd tegen zijn heer.

7 Daartoe hebben zich [9]ijdele mannen, [10]kinderen Belials, tot hem verzameld, en hebben
zich sterk gemaakt tegen Rehabeam, de zoon van
Salomo, als Rehabeam [11]jong was en zwak van
hart, dat hij zich tegen hen niet kon versterken.

8 En nu, [12]u denkt u te versterken tegen het [13]koninkrijk van YHWH, dat in de hand is van de
zonen van David; u bent wel een grote menigte,
maar u [14]hebt gouden kalveren bij u, [c]die u Jerobeam tot goden gemaakt heeft.

9 Hebt [d]u niet de priesters van YHWH, de zonen
van Aäron, en de Levieten uitgedreven, en hebt
u priesters gemaakt, zoals de volken van de
landen? Een ieder die komt [15]om zijn hand te vullen [16]met een jong rund en zeven rammen, die
wordt priester van degenen, die geen goden zijn.

10 Maar wat ons betreft, YHWH is onze God, en
wij hebben Hem niet verlaten; en de priesters,
die YHWH dienen, zijn de zonen van Aäron, en
de Levieten zijn [17]in het werk.

11 [e]En [18]zij steken aan voor YHWH brandoffers,
[19]op elke morgen en op elke avond, ook reukwerk
van [20]geurende specerijen, naast de toerichting
van [21]het brood op de [22]reine tafel, en de gouden [23]kandelaar en zijn lampen, om die op elke
avond [24]te doen branden; want wij [25]nemen waar
de wacht van YHWH, van onze God; maar u hebt
[26]Hem verlaten.

12 Daarom ziet, God is met ons [27]aan de spitse,
en Zijn priesters met [28]de trompetten van het
geklank, om tegen u alarmgeklank te maken; o
Israëlieten, strijdt niet tegen YHWH, de [29]God
van uw vaders, want u zult geen voorspoed
hebben.

Jerobeams hinderlaag en Juda's overwinning

13 Maar Jerobeam deed [30]een achterlage
omwenden, om van achter [31]hen te komen; zo
waren [32]zij voor het aangezicht van Juda, en de
achterlage was achter [33]hen.

14 Toen nu Juda omzag, ziet, zo hadden zij de
strijd voor en achter; en zij riepen tot YHWH, en
de priesters [34]trompetten met de trompetten.

15 En de mannen van Juda maakten een
alarmgeschrei; en het gebeurde, als de mannen
van Juda een alarmgeschrei maakten, dat God Jerobeam en het hele Israël [35]sloeg voor Abia en
Juda.

16 En de Israëlieten vluchtten voor het aangezicht van Juda; en God gaf hen in hun hand.

4 *bond de strijd aan:* Zie van de betekenis van dit woord 1 Kon. 20:14.

5 *maakte zich op:* De zin schijnt deze: dat hij, boven op de berg zijnde, wat lager afgekomen is, om van Jerobeam en zijn volk beter gehoord en verstaan te mogen worden.

6 Men meent dat hij gelegen is geweest aan de zuidpale van Efraïm, waar het grenst aan Benjamin; en zijn naam heeft van een stad van deze naam, tenware dat de stad van de berg haar naam mocht hebben. Zie Joz. 18:22.

7 Zie 2 Sam. 7:13.

8 D.i. een eeuwig en onvergankelijk verbond, dat niet verderft; gelijk wat met zout besprengd en doorwreven is, niet lichtelijk vergaat. Zie Num. 18:19, en de aantekening.

– *b* 1 Kon. 11:26.

9 *ijdele mannen:* Zie Richt. 9:4.

10 *kinderen Belials:* D.i. heilloze boeven, ongeschikte en ongebonden deugnieten, die niet alleen geen mens deugd doen, maar ook onder geen wetten staan willen. Zie Deut. 13:13.

11 *jong was:* T.w. van moed, hart en courage, gelijk de volgende woorden verklaren. De zin is dat hij geen krijgsman of ervaren man was. Vgl. Pred. 10:16; anders, van ouderdoms halve was hij een en veertig jaren oud als hij tot de regering kwam, boven, 2 Kron. 12:13.

12 *u denkt:* Hebr.: אֹמְרִים, *u bent zeggende*; t.w. bij uzelven. Zie Gen. 20:11; 1 Kon. 5:5.

13 *koninkrijk van YHWH:* Versta, het koninkrijk van Juda, waarvan de Heer de auteur en beschermer was.

14 *hebt gouden kalveren bij u:* Het zou mogen schijnen uit deze woorden dat zij de gouden kalveren met zich in het leger gebracht hadden, gelijk eertijds de ark van het verbond in het leger werd gebracht, 1 Sam. 4:3, 4:4, 4:5, enz.

– *c* 1 Kon. 12:28.

– *d* 1 Kon. 12:31; 2 Kron. 11:14; idem v. 15.

15 *om zijn hand te vullen:* D.i. om zichzelven in het priesterambt in te stellen en in te wijden. Zie Lev. 7:37.

16 *met een jong rund:* Hebr.: בֶּקָר, *met een zoon van het rund*; d.i. op een wijze, die van u verzonnen is en niet van God ingesteld.

17 *in het werk:* T.w. in dat werk, dat hun in de wet van God voorgeschreven is.

– *e* 2 Kron. 2:4.

18 T.w. de priesters.

19 *op elke morgen en op elke avond:* Hebr.: קְטֹרֶת, *in morgen in morgen, in avond in avond*; zo in het volgende; d.i. op elke morgen en op elke avond. Zie deze manier van spreken Gen. 7:2, en in de aantekening.

20 welriekende specerijen: Zie hiervan Ex. 30:34, enz.

21 Versta, de toonbroden; van welke zie Lev. 24:5, enz.

22 *reine tafel:* Zie van deze tafel Ex. 25:23, enz. Zij wordt rein genoemd, omdat zij met louter goud overtrokken was, Ex. 25:24.

23 Zie van deze Ex. 25:31, enz.

24 *te doen branden:* Achtervolgens de wet; Lev. 24:2, 24:3, enz.

25 *nemen waar de wacht van YHWH:* Zie Lev. 8:35.

26 *Hem verlaten:* Zie boven, 2 Kron. 12:1.

27 *aan de spitse:* Hebr.: אֱלֹהִים, *in, of aan het hoofd*; d.i. vooraan in de slagordening; zie Deut. 20:9; Micha 2:13. Anders: ten hoofde; d.i. voor kapitein en voorvechter.

28 Zie van het gebruik van deze trompetten in de oorlog, Num. 10:9.

29 *de God van uw vaderen:* Zie Gen. 26:24; zo onder, vs. 18.

30 Bestaande uit een deel van zijn krijgsvolk, dat zich in het veld in het geheim verstopt had, om die van Juda onvoorzien van achteren te overvallen.

31 Nl. die van Juda.

32 Nl. het leger van de Israëlieten.

33 Nl. die van Juda.

34 *trompetten met de trompetten:* T.w. om die van Juda goedsmoeds te maken en tot mannelijke courage op te wekken.

35 *sloeg voor Abia:* D.i. de nederlaag gaf. Zo 1 Sam. 4:3; onder, 2 Kron. 14:12. Of: plaagde hen met schrik, verbaasdheid, verwarring, of anders.

17 Abia dan, en zijn volk, sloeg [36]hen met een grote slag; want uit Israël vielen verslagen vijfhonderd duizend uitgelezen mannen.

18 Zo werden de Israëlieten [37]vernederd in die tijd; maar de kinderen van Juda werden machtig, omdat zij op YHWH, de God van hun vaders, gesteund hadden.

19 En Abia jaagde Jerobeam achterna, en nam van hem de steden, [38]Beth-el met [39]haar bijbehorende plaatsen, en Jesana met haar bijbehorende plaatsen, en [40]Efron met haar bijbehorende plaatsen.

Slot van Abia's regering

20 En Jerobeam behield [41]geen kracht meer in de dagen van Abia; maar YHWH [42]sloeg hem, dat hij stierf.

21 Zo versterkte zich Abia; en hij nam zich [43]veertien vrouwen, en verwekte twee en twintig zonen en zestien dochters.

22 Het overige nu van de geschiedenissen van Abia, zo zijn [44]wegen als zijn woorden, zijn beschreven in de historie van de profeet [45]Iddo.

HOOFDSTUK XIV

Na de dood van Abia wordt zijn zoon Asa koning, vs. 1 enz. die de afgoderij uitroeit en de zuivere godsdienst herstelt, 2. Doordat hij vrede heeft, maakt hij zijn steden sterk en voorziet zich van krijgsvolk, 6. In oorlogsnood tegen Zerah, de Moor, roept hij tot God, en verslaat een geweldig leger, met vele steden, 9.

Asa's hervormingen

Zo ontsliep Abia met zijn vaders, en zij begroeven hem in de stad van David, en [a]zijn zoon Asa werd koning in zijn plaats. In zijn dagen was het land [1]tien jaren stil.

2 En Asa deed [2]dat goed en dat recht was in de ogen van YHWH, van zijn God.

3 Want [b]hij nam de altaren van [3]de vreemden, en de hoogten weg, en brak de opgerichte beelden, en hieuw de bossen af.

4 En hij [4]zei tot Juda, dat zij YHWH, de God van hun vaders, zoeken, en dat [5]zij de wet en het gebod doen zouden.

5 Hij nam ook weg uit alle steden van Juda [6]de hoogten en de [7]zonnebeelden; en het koninkrijk was [8]voor hem stil.

Asa bouwt versterkte steden

6 Daartoe bouwde hij [9]versterkte steden in Juda; want het land was stil, en er was geen oorlog in die jaren tegen hem, omdat YHWH hem rust gaf.

7 Want hij zei tot Juda: Laat ons [10]deze steden bouwen, en muren daarom trekken, en torens, deuren en grendels, [11]terwijl het land nog is voor ons aangezicht; want wij hebben YHWH, onze God, gezocht, wij hebben Hem gezocht, en Hij heeft ons rondom heen rust gegeven. Zo bouwden zij en hadden voorspoed.

8 Asa nu had een leger van driehonderd duizend uit Juda, groot schild en speer dragende, en tweehonderd en tachtig duizend uit Benjamin, het schild dragende en de [12]boog spannende; al deze waren [13]strijdbare helden.

Asa verslaat de Moren

9 [c]En Zerah, de [14]Moor, kwam tegen hen uit, met een leger van duizend maal duizend, en driehonderd wagens; en hij kwam tot [15]Maresa toe.

10 Toen trok Asa tegen hem uit; en zij stelden de slagorde in het dal [16]Zefatha bij Maresa.

36 *met een grote slag:* D.i. met een grote nederlaag van hen. Zo Joz. 10:10; 1 Kon. 20:21. Deze manier van spreken wordt ook gebruikt van andere zware plagen, waardoor God buiten nood van oorlog vele mensen tevens ombrengt, gelijk Num. 11:33; 1 Sam. 6:19.

37 D.i. nedergedrukt en tenonder gebracht. Zo Richt. 8:28; Ps. 106:42, enz.

38 *haar onderhorige plaatsen:* Hebr.: בְּנוֹתֶיהָ, *dochters*. Zo Num. 21:25, 21:32, en in het volgende.

39 Hebr.: *dochters*. Zo Num. 21:25, 21:32, en in het volgende.

40 Gelegen in de stam van Benjamin, ook genaamd Ofra, Joz. 18:23.

41 *geen kracht:* T.w. om tegen Abia te krijgen.

42 *sloeg hem:* Het schijnt dat Jerobeam na deze nederlaag een langdurige ziekte gehad heeft, van welke hij eindelijk zou gestorven zijn in het tweede jaar van de regering van de koning Asa. Anderen verstaan dit van Abia, die maar drie jaren geregeerd heeft, boven, vs. 2; zodat hij niet lang na deze victorie geleefd heeft, onder, 2 Kron. 14:1.

43 *veertien vrouwen:* T.w. sommige als hij koning was, en enige tevoren, als zijn vader nog leefde.

44 D.i. zijn daden en werken.

45 Zie 2 Kron. 9:29.

– *a* 1 Kon. 15:8.

1 *tien jaren stil:* Versta dit van de eerste jaren van de regering van deze koning, in welke hij van de heidense volken met vrede gelaten is geweest, hoewel tussen hem en Baësa, de koning van Israël, vijandschap was, die wel van wederzijden uitvallen mocht veroorzaken, maar niet in een geregelden oorlog uitgebroken is. Zie onder, vs. 6, en vgl. de aantekening 1 Kon. 15:16.

2 dat goed: Zie 1 Kon. 11:33. Maar versta deze lof alhier meest van de oprichting van de vervallen godsdienst; zo onder, 2 Kron. 25:2, en 2 Kron. 26:4.

– *b* 1 Kon. 15:13.

3 T.w. òf volken, die de afgoden dienden, welke die van Juda navolgden; òf goden, die zij naar de wijze van de heidenen dienden, en die drekgoden genaamd worden; 1 Kon. 15:12.

4 *zei tot Juda:* D.i. hij liet aanzeggen en gebieden aan al de onderzaten van zijn koninkrijk.

5 *de wet:* Dat is dat zij wat in de wet geboden was, onderhouden en in het werk stellen zouden. Vgl. Joz. 22:5, en onder, 2 Kron. 31:21.

6 *de hoogten:* Zie Lev. 26:30.

7 Zie Lev. 26:30.

8 *voor hem stil:* Hebr.: הַנִיחַ, *voor zijn aangezicht*; d.i. onder zijn beleid, of, tot zijn eigen best en welvaren; of, als hij dus regeerde; want hij had de zuivere godsdienst [die de stoel van de koningen verzekert] in zijn land hersteld en vernieuwd.

9 vaste steden: Hebr.: עָרֵי, steden van de vesting, of vastheid. De zin is dat hij enige open steden besloten heeft en zwak gesterkt. Vgl. boven, 2 Kron. 11:5.

10 *deze steden bouwen:* Het woord deze geeft te verstaan dat de steden van welke hier gesproken wordt, nog waren, en dat vervolgens de bouwing derzelve te verstaan is van haar versterking, gelijk ook de volgende woorden medebrengen.

11 D.i. terwijl wij het land nog met vrede bezitten en gebruiken mogen. Vgl. Gen. 13:9.

12 *boog spannende:* Hebr.: יֹבֵא, *de boog tredende*; te weten met de voet; welk wapen wij nog heden de voetboog noemen. Zie 1 Kron. 5:18, en 1 Kron. 8:40.

13 kloeke helden: D.i. strijdbare en dappere krijgslieden. Het schijnt dat Asa deze heirkracht vergaderd en toegerust heeft, als hij vernomen had dat de koning van de Moren hem overvallen wilde.

– *c* 2 Kron. 16:8.

14 Of: *Arabier*. Hebr.: Chuschi. Zie Num. 12:1.

15 *Maresa toe:* Een stad, gelegen in de stam van Juda. Zie boven, 2 Kron. 11:8.

16 Anders: *naar Zefat toe*. Zie Richt. 1:17.

11 En Asa riep tot YHWH, zijn God, en zei: YHWH, [17]het is niets bij U, te helpen [18d]hetzij de machtige, hetzij de krachteloze; help ons, o YHWH, onze God! Want wij steunen op U, en [19]in Uw Naam zijn wij gekomen tegen deze menigte; o YHWH! U bent onze God; laat de sterfelijke mens [20]tegen U niets [21]uitrichten.

12 En YHWH plaagde de Moren voor Asa en voor Juda; en de Moren vluchtten.

13 Asa nu en het volk, dat met hem was, jaagden hen na tot [22]Gerar toe; en zo velen vielen er van de Moren, dat er voor hen geen [23]hervatting was; want zij waren verbroken voor YHWH en voor Zijn leger; en [24]zij droegen zeer veel buit daarvan.

14 En zij sloegen alle steden rondom Gerar; want [25]de verschrikking van YHWH was over hen; en zij beroofden al de steden, omdat veel buit daarin was.

15 En zij sloegen ook de [26]tenten van het vee, en voerden weg schapen in menigte, en kamelen; en kwamen weer te Jeruzalem.

HOOFDSTUK XV

De profeet Azaria vermaant Asa en het volk verder te gaan in de begonnen hervorming van de godsdienst, vs. 1 enz. welke vermaning zij gehoorzaam zijn, 8. en zij vernieuwen het verbond met de HEERE, 12. Asa zet Maächa, zijn moeder, af van haar staat, vanwege haar afgoderij, 16. brengt de geheiligde dingen weer in de tempel, 18. het land heeft rust, 19.

Azaria's profetie en Asa's verbond

TOEN [1]kwam de Geest van God op Azaria, de zoon [2]van Oded.

2 En hij ging [3]uit, [4]Asa tegen, en hij zei tot hem: Hoor mij, Asa, en geheel Juda, en Benjamin! YHWH [5]is met u, terwijl u [6]met Hem bent; en [a]zo u Hem [7]zoekt, Hij zal [8]van u gevonden worden; [b]maar zo u Hem [9]verlaat, Hij [10]zal u verlaten.

3 [11c]Israël nu is vele dagen geweest zonder de [12]ware God, en zonder een lerenden priester, en zonder de wet.

4 [d]Maar als zij zich in hun nood bekeerden tot YHWH, de God van Israël, en Hem zochten, zo werd Hij van hen gevonden.

5 En in die tijden [13]was er geen vrede voor degene, [14]die uitging, en degene, die inkwam; maar vele [15]onlusten waren over al de inwoners van [16]die landen;

6 [17]Dat volk tegen volk, en stad tegen stad in stukken gestoten werden; want God had [18]hen met alle angst verschrikt.

7 Daarom [19]wees u sterk, en laat [20]uw handen niet verslappen; want er is [21]loon naar uw werk.

8 Als nu Asa deze woorden hoorde, en de profetie van de [22]profeet Oded, sterkte hij zich, en

17 het is niets bij U: Of: het verschilt bij U niet te helpen de machtige, of dengene, die zonder kracht is; of, het is niets bij U, de krachtloze te helpen, komende tussen dengene, die machtig is; d.i. U tegen hem stellende. Of aldus: is het niet bij U te helpen, enz.

18 *hetzij de machtige:* Hebr.: כּוֹשִׁים, *tussen de machtige, dengene, die geen kracht heeft.*

– *d* 1 Sam. 14:6.

19 *in Uw Naam:* D.i. naar uw wil, onder uw beleid in het vertrouwen op uw hulp, tot uw eer. Zie 2 Kon. 2:24.

20 *tegen U:* D.i. tegen uw volk. Het kwaad, Gods volk aangedaan, is Hem aangedaan, Zach. 2:8; Hand. 9:5.

21 Of: *overhand hebben.*

22 *Gerar toe:* Zie van deze stad, Gen. 20:1.

23 *hervatting was:* Hebr.: יְבוּאָה, *geen levendmaking, of levendheid, d.*i. geen kracht om zichzelven weer op te helpen en bijeen te vergaderen, dat zij de slag zouden hebben mogen hervatten. Zo wordt gezegd: En Joab maakte het overige van de stad levend, 1 Kron. 11:8, zie de aantekening daar.

24 zij droegen: Nl. die van Juda.

25 *de verschrikking:* D.i. een zeer grote verschrikking van God toegezonden. Vgl. Gen. 35:5, en zie de aantekening daarop. Zo onder, 2 Kron. 17:10, en 2 Kron. 20:29.

26 *tenten van het vee:* D.i. de inwoners van de tenten. Versta, de Arabieren, die in tenten woonden aan de palen van de Edomieten en Filistijnen, waarheen de Moren, geslagen zijnde, mogen gevlucht zijn; of men kan het verstaan van de Arabieren zelf; 1 Kron. 4:41.

1 *Toen kwam:* In het Hebr.: עֲזַרְיָהוּ, staan de woorden aldus: En Azaria de zoon van Oded, de Geest van God was op hem.

2 Een profeet, hier tevoren, naar het algemeen gevoelen, genaamd Jedi, boven, 2 Kron. 9:29, en Iddo, boven, 2 Kron. 12:15, en is te onderscheiden van een anderen profeet genaamd Oded, die ten tijde van de koning Hizkia geleefd heeft, onder, 2 Kron. 28:9.

3 T.w. uit Jeruzalem.

4 *Asa tegen:* Hebr.: יֹאמֶר, *voor het aangezicht van Asa*; d.i. Asa tegen, of tegemoet; zo 1 Kron. 12:17, en onder, 2 Kron. 28:9. Hij ging de koning tegemoet, toen hij terugkeerde naar Jeruzalem van de slag van de Moren.

5 *is met u:* D.i. Hij helpt u en geeft u victorie tegen uw vijanden. Zie boven, 2 Kron. 14:12, 14:13, 14:14, en vgl. Deut. 20:1; Joz. 1:5; Ps. 118:6; Jer. 20:11, enz. Men kan dit ook in de toekomende tijd vertalen: De Heer zal met u zijn, enz. Of in de verledene: De Heer is met u geweest.

6 *met Hem zijt:* D.i. zijn zuiveren godsdienst voorstaat en de afgoderij uitroeit.

– *a* 1 Kron. 28:9; 2 Kron. 33:12; Matt. 7:7.

7 Zie boven, 2 Kron. 11:16.

8 *van u gevonden:* Hebr.: יִמָּצֵא, *u, of, voor u gevonden worden.* Zo onder, vs. 4, 15:15. D.i. u dadelijk bijwezen met zijn genade, troost en hulp. Zo Deut. 4:29; Spreuk. 8:17; Jes. 55:6; Jer. 29:13, 29:14.

– *b* 2 Kron. 24:20.

9 Zie boven, 2 Kron. 12:1.

10 *zal u verlaten:* D.i. dadelijk u zijn genade, troost en hulp onttrekken. Zo onder, 2 Kron. 24:20; Ps. 71:9, 71:11.

11 Sommigen nemen dit van de twaalf stammen in het algemeen, ten tijde van de richters, enz. Anderen duiden het op de tien stammen en hun staat en gelegenheid, waarin zij geweest zijn van die tijd af, dat zij van de huize Davids afgeweken waren. Zie 1 Kon. 12:28, 12:29, 12:30, enz.

– *c* Hosea 3:4.

12 waren God: Hebr.: אֱמֶת, de God van de waarheid; d.i. zonder openbaren reinen godsdienst.

– *d* Deut. 4:29.

13 *was er geen:* D.i. het ging niet wel in Israël.

14 die uitging: Versta, degenen, die in Israël wonende, van de ene plaats in de andere moesten trekken, en die van buiten inkwamen om daar voor een tijd te verkeren en te handelen.

15 Zie het boek van de Richteren, en verder 1 Kon. 14:10, 14:11, en 1 Kon. 15:27, 15:29, en 1 Kon. 16.

16 die landen: Te weten, die onder Israël waren.

17 Dat volk: D.i. dat zij door verscheiden vijanden zijn verdrukt geweest ten tijde van de richters en door inlandse onenigheden de één de ander versmeten, verbraken en verdierven, nadat zij van Juda waren afgezonderd. Anderen nemen 2 Kron. 15:3-6 als een profetie van het toekomende, vgl. met Hos. 3:4, 3:5, enz.

18 *met allen angst:* T.w. de Israëlieten; zie 1 Kon. 16:21.

19 *weest u sterk:* D.i. gaat kloekmoediglijk voort in het herstellen en reformeren van de rechte en zuivere godsdienst, u spiegelende aan de voorverhaalde exempelen.

20 *uw handen:* Zie de verklaring van deze manier van spreken 2 Sam. 4:1.

21 T.w. niet uit waarde van hun werk, dat zij God schuldig waren, maar uit de genade en gunst van God, die de goede werken van de zijnen beloofd heeft, om Christus' wil, loon te geven.

22 Boven, vs. 1, wordt deze profetie toegeschreven aan Azaria, de zoon van Oded; daarom, deze profeet moet òf twee namen gehad hebben, òf zijn profetie is niet alleen de zijne geweest, maar ook van zijn vader, die sommigen menen dat in die tijd nog geleefd heeft.

hij deed weg de [23]gruwelijke dingen uit het hele land van Juda en Benjamin, en uit de [24]steden, die hij van het gebergte van Efraïm genomen had, en vernieuwde het [25]altaar van YHWH, dat voor het [26]voorhuis van YHWH was.

9 En hij verzamelde [27]het hele Juda en Benjamin, en de vreemdelingen met hen uit Efraïm, en Manasse, en uit Simeon; want uit Israël [28]vielen zij tot hem in menigte, als zij zagen, dat YHWH, zijn God, met hem was.

10 En zij verzamelden zich te Jeruzalem, in [29]de derde maand, in het vijftiende jaar van het koninkrijk van Asa.

11 En zij offerden YHWH op diezelfde dag van de roof, die [30]zij gebracht hadden, zevenhonderd runderen en zeven duizend schapen.

12 En [31]zij [e]traden in een verbond, dat zij YHWH, de God van hun vaders, zoeken zouden [32]met hun hele hart en met hun hele ziel.

13 En al wie YHWH, de God van Israël, niet zou zoeken, [f]zou gedood worden, van de kleine tot de grote, en van de man tot de vrouw toe.

14 En zij zwoeren YHWH met [33]luide stem en met [34]gejuich, evenzo met trompetten en met bazuinen.

15 En geheel Juda was verblijd over deze eed; want zij hadden [35]met hun hele hart gezworen, en met hun hele wil Hem gezocht; en [36]Hij werd van hen gevonden, en YHWH gaf hun rust rondom heen.

Asa zet zijn moeder Maächa af

16 Voor wat betreft Maächa, de [37]moeder van de koning Asa, [38]hij zette haar af, dat zij geen [g]koningin was, omdat zij een [39]afgrijselijke afgod in een bos gemaakt had; ook roeide Asa haar afgrijselijke afgod uit, en verbrijzelde en verbrandde hem aan de beek [40]Kidron.

17 [41]De hoogten werden wel niet weggenomen uit [42]Israël, het hart van Asa toch was [43]volkomen al zijn dagen.

18 En hij bracht in het huis van God [44]de geheiligde dingen van zijn vader, en zijn geheiligde dingen, zilver en goud, en voorwerpen.

19 En er was [45]geen oorlog tot in het vijf en [46]dertigste jaar van het koninkrijk van Asa.

HOOFDSTUK XVI

Asa verzoekt hulp aan de koning van Syrië tegen Baësa, de koning van Israël, vs. 1 enz. en verkrijgt die, 4. waarover hij door de profeet Hanani bestraft wordt, 7. die hij daarom in de gevangenis werpt, 10. Doordat hij ziek geworden is, steunt hij meer op de geneesheren dan op de HEERE, 12. sterft ten slotte, en wordt met grote kostbaarheid begraven, 13.

Asa's verbond met Syrië en zijn einde

IN [a]het zes en dertigste jaar [1]van het koninkrijk van Asa, trok Baësa, de koning van Israël, op tegen Juda, en [2]bouwde [3]Rama, opdat hij [4]niemand toeliet [5]uit te gaan en [6]in te komen tot Asa, de koning van Juda.

2 Toen bracht Asa het zilver en het goud voort, uit de schatten van het huis van YHWH en van het huis van de koning, en zond tot Benhadad, de koning van Syrië, die in [7]Damascus woonde, zeggende:

3 [8]Er is een verbond tussen mij en tussen u, en tussen mijn vader en tussen uw vader; zie, ik

23 D.i. de gruwelen van de beelden, die nog ergens in het openbaar of in geheime plaatsen en huizen overgebleven waren. Zie van enige van deze gruwelen 1 Kon. 11:7, en 2 Kon. 23:13.

24 Zie boven, 2 Kron. 13:19.

25 En ook, gelijk men meent, het voorhof van de priesters, waarin het altaar stond; welk voorhof daarom het nieuwe voorhof genoemd wordt onder, 2 Kron. 20:5.

26 Zie 1 Kon. 6:3; idem, boven, 2 Kron. 3:4, en onder, 2 Kron. 29:7.

27 het gehele: D.i. al degenen, die tot deze twee stammen behoorden.

28 T.w. van de koningen van Israël, met wie zij uit haat tegen hun afgoderij geen gemeenschap wilden hebben.

29 *derde maand:* Genaamd Sivan, Esth. 8:9, meest overeenkomende met onze Mei. In deze maand viel het pinksterfeest, waarvan het bevel Gods te zien is Ex. 23:16, en Ex. 34:22; Deut. 16:9.

30 T.w. uit de slag van de Moren. Zie boven, 2 Kron. 14:13, 14:14, 14:15.

31 Deze manier van spreken schijnt te wijzen op het gebruik, dat men eertijds in het maken van verbonden gehad heeft. Daar werden enige beesten geslacht, en deze daarna in stukken gedeeld, door welke de bondgenoten midden door traden, enz. Zie hiervan breder Gen. 15:17.

– *e* Joz. 24:15; Neh. 10:29.

32 *met hun gehele hart:* Zie 1 Kon. 2:4.

– *f* Deut. 13:9.

33 *luide stem:* Hebr.: קוֹל, *groter*.

34 D.i. vreugdegeluid; zo 1 Sam. 4:6; 2 Sam. 6:15; Ezra 3:11.

35 *met hun gehele hart:* Zie 1 Kon. 2:4.

36 Hij werd: Zie boven, vs. 2.

37 Versta, zijn grootmoeder, zijn vader Abia's moeder, weduwe van Rehabeam, 1 Kon. 15:2, en boven, 2 Kron. 13:2, waar zij Michaja genoemd wordt.

38 hij zette: Nl. Asa.

– *g* 1 Kon. 15:13.

39 Hebr.: *Miflezeth*. Zie van deze afgod 1 Kon. 15:13.

40 Zie 1 Kon. 2:37.

41 *De hoogten:* De hoogten waren ten meesten dele uit Juda wel weggedaan, boven, 2 Kron. 14:5, maar niet uit Israël, d.i. uit het land van Israël, dat onder de koning Asa was.

42 Versta, de landschappen, steden en mensen, die van het koninkrijk Israëls onder Juda waren; van welke zie boven, 2 Kron. 13:19, en vs. 8, 15:9, en vgl. onder, 2 Kron. 17:2, en 2 Kron. 19:4, en 2 Kron. 21:2, 21:4.

43 Hoe deze volkomenheid te verstaan is, zie 1 Kon. 15:14.

44 *de geheiligde:* Zie Lev. 5:15.

45 *geen oorlog:* T.w. tussen Asa en het koninkrijk Israëls.

46 *van het koninkrijk:* D.i. van het koninkrijk van Juda, zo het verdeeld was van het koninkrijk Israëls, waarvan Asa nu koning was; want hier worden niet uitgedrukt de jaren, in welke Asa geregeerd heeft, maar in welke het koninkrijk van Juda geduurd heeft, nadat de tien stammen daarvan afgeweken waren. De jaren worden aldus gerekend: Rehabeam heeft geregeerd zeventien jaren, boven, 2 Kron. 12:13; zijn zoon Abia drie jaren, boven, 2 Kron. 13:2; hier bijgevoegd vijftien jaren van Asa's regering, boven, vs. 10, maken tezamen vijf en dertig jaren.

– *a* 1 Kon. 15:17.

1 *van het koninkrijk:* Zie boven, 2 Kron. 15:19.

2 D.i. sterkte, zo boven, 2 Kron. 11:5, en 2 Kron. 14:6, en onder, vs. 5.

3 Een stad, gelegen op een hoogte in de stam Benjamin, niet ver van Silo; Joz. 18:25.

4 *niemand toeliet:* T.w. van de tien stammen, waarover hij koning was; want omdat velen zagen dat de oprechte godsdienst onder Asa opgericht was en dat de Heer met hem was, zijn er velen tot Asa naar Juda overgelopen. Velen kwamen ook naar Jeruzalem om op de feesten en anders God te dienen. Dit heeft Baësa hiermede willen beletten. Zie boven, 2 Kron. 15:9. Hebr.: רַמָּה, om niet toe te laten de uitganger en inganger.

5 *uit te gaan:* T.w. uit zijn koninkrijk naar Juda.

6 *in te komen:* T.w. van Juda in zijn land.

7 Hebr.: *Darmesek*.

8 *Er is een verbond:* Anders: *daar zij een verbond, enz.*, als tussen, enz.

zend u zilver en goud, ga heen, [9]maak uw verbond te niet met Baësa, de koning van Israël, dat hij van tegen mij [10]aftrekke.

4 En Benhadad hoorde naar de koning Asa, en zond de oversten van de legers, die hij had, tegen de steden van Israël, en zij sloegen [11]Ijon, en Dan, en Abel-maim, en alle [12]voorraadsteden van Nafthali.

5 En het gebeurde, als Baësa dat hoorde, dat hij afliet van Rama te bouwen, en zijn werk staakte.

6 Toen nam de koning Asa [13]geheel Juda, en zij droegen weg de stenen [14]van Rama, en het hout daarvan, waarmee Baësa gebouwd had; en [15]hij bouwde daarmee [16]Geba en [17]Mizpa.

De ziener Hanani bestraft Asa

7 En in deze tijd kwam de [18]ziener [19]Hanani tot Asa, de koning van Juda, en hij zei tot hem: Omdat u gesteund hebt op de koning van Syrië, en niet gesteund hebt op YHWH, uw God, daarom is het leger van de koning van Syrië [20]uit uw hand ontkomen.

8 Waren niet de Moren en de Libyers [21]een groot leger [22]met zeer veel wagens en ruiteren? Toen u toch op YHWH steunde, heeft Hij hen in uw hand gegeven.

9 Want voor wat betreft YHWH, Zijn ogen doorlopen de hele [23b]aarde, om Zich sterk te bewijzen aan degenen, van wie het hart volkomen is tot Hem; [24]u hebt hierin dwaas gedaan; want van nu af zullen oorlogen [25]tegen u zijn.

10 Maar Asa werd boos tegen de ziener, en leidde hem in [26]de gevangenis; want hij was hierover tegen hem [27]ontsteld; daartoe [28]onderdrukte Asa enige uit het volk in die tijd.

Slot van Asa's regering

11 En ziet, de geschiedenissen van Asa, de [29]eerste met de laatste, ziet, zij zijn beschreven in het boek van de koningen van Juda en Israël.

12 Asa nu werd, in het negen en dertigste jaar van zijn koninkrijk, ziek aan zijn voeten; tot op het hoogste toe was zijn ziekte; daartoe ook [30]zocht hij YHWH niet in zijn ziekte, maar de [31]dokters.

13 Zo ontsliep Asa met zijn vaders; en hij stierf in het een en veertigste jaar van zijn regering.

14 En zij begroeven hem in zijn [32]graf, dat hij voor zich gegraven had in de stad van David, en legden hem op het bed, dat hij gevuld had met specerijen, en dat van verscheidene soorten, naar apothekerskunst toebereid; en zij [33]brandden over hem een heel groot vuur.

HOOFDSTUK XVII

Josafat, die in de plaats van zijn vader Asa komt, versterkt zijn koninkrijk, vs. 1 enz. en omdat hij godvrezend was, wordt hij door God gezegend, 3. roeit de afgoderij uit, 6. laat overal zijn volk uit het wetboek onderwijzen, 7. wordt gevreesd en geëerd door de omliggende volken, 10. de namen van zijn krijgsoversten en het aantal van zijn krijgsvolk, 14.

Josafats godvrezend bewind

EN [a]zijn zoon Josafat werd koning in zijn plaats, en hij [1]sterkte zich tegen Israël.

2 En hij legde [2]oorlogsvolk in alle versterkte steden van Juda, en legde [3]bezettingen in het

9 *maak uw verbond:* D.i. breek de vrede, die u met hem hebt, en doe hem oorlog aan, opdat hij mij met vrede late.

10 Hebr.: *optrekke*.

11 Zie van deze stad en de volgende, 1 Kon. 15:20.

12 D.i. ammunitiesteden, zie 1 Kon. 9:19. Hebr.: schathuizen van de steden.

13 *geheel Juda:* D.i. die tot de stam van Juda behoorden. Zie 1 Kon. 15:22.

14 *van Rama:* D.i. met welke de koning van Israël Rama sterken wilde. Zo in het volgende, het hout daarvan.

15 hij bouwde: Nl. de koning Asa; 1 Kon. 15:22.

16 Nl. Geba Benjamins, 1 Kon. 15:22; zie daar de aantekening.

17 Zie Richt. 11:11.

18 Zie van deze naam boven, 2 Kron. 9:29.

19 Deze was de vader van de profeet Jehu, onder, 2 Kron. 19:2.

20 *uit uw hand:* Want anders zoudt u beiden, zowel de koning van Syrië als van Israël, overwonnen hebben, gelijk u de Moren gedaan hebt. Anders: ontgaan, onttrokken. Waarvan de zin zou zijn: U hebt verloren moeite en kosten gedaan, met de Syriërs tot uw hulp te roepen. Want ofschoon zij nu met hun inval de koning Baësa verhinderd hebben, in zijn fortificatie voort te gaan, nochtans, als zij zullen vertrokken zijn, zullen zij u niet helpen in de oorlog, die Baësa tegen u hervatten zal. Zie het einde van vs. 9.

21 *een groot leger:* Hebr.: *tot een leger, tot, of in menigte*.

22 *met zeer veel:* Zie boven, 2 Kron. 14:9.

23 Versta, zijn voorzienigheid, waardoor Hij ziet en weet wat in alle landen geschiedt, niet alleen in het algemeen, maar ook in het bijzonder, achtnemende op een iegelijks doen. Zie gelijke spreuk Zach. 4:10.

– *b* Job 34:21; Spreuk. 5:21; Spreuk. 15:3; Jer. 16:17; Jer. 32:19.

24 Hoedanig de volmaaktheid van de vromen in dit leven is, zie 1 Kon. 8:61. Hiermede nu schijnt gezegd te zijn dat Asa's hart niet oprecht noch volkomen tot de Heer was, tegen wat wij lezen 1 Kon. 15:14, en boven, 2 Kron. 15:17. Maar zie de vergelijking 1 Kon. 15:14.

25 *tegen u zijn:* T.w. van de koning Baësa. Zie 1 Kon. 15:16.

26 het gevangenhuis: Hebr.: וְצָרָף, in het huis van het omkeren, of uitroeien; d.i. in de kerker, waar men die insloot, die uitgeroeid of gedood zouden worden. Hij achtte dat de profeet zijn koninklijke majesteit tekortgedaan en daarom de hals verbeurd had. Sommigen vertalen uit het stokhuis, waar men de gevangenen in de stok of boeien sloot. Hetzelfde woord staat ook Jer. 20:2, en Jer. 29:26.

27 Hebr.: *in ontsteltenis*; t.w. door toornigheid. Zie van de eigen betekenis van dit woord, Gen. 40:6.

28 Het Hebreeuwse woord betekent eigenlijk, iets of iemand in stukken stoten, te gronde werpen, vertrappen, verdrukken.

29 De eerste zijn goed geweest en prijswaardig; de laatste hadden grote gebreken en waren daarom berispelijk. In het voorstaan van de zuiveren godsdienst was hij wel trouw en gestadig, maar zijn vertrouwen was klein op God, en zijn strafheid tegen enige onder het volk groot.

30 *zocht hij:* D.i. hij vraagde de Heer niet om raad door enige profeet; hij verneederde zich niet door bekentenis van zijn zonden, hij steunde op de Heer niet en riep Hem niet aan naar behoren; maar hij verliet zich slechts op de dokters en menselijke hulp.

31 Hebr.: *in, of van de dokters*.

32 Hebr.: *graven*. Vgl. 2 Kon. 22:20, en zie de aantekening.

33 D.i. zij vereerden hem in zijn begrafenis met het branden van kostelijke en welriekende specerijen. Vgl. onder, 2 Kron. 21:19; Jer. 34:5.

– *a* 1 Kon. 15:24.

1 D.i. hij voorzag zich van allerlei krijgstoerusting, om zijn macht te bewijzen tegen de tien stammen, die te wederstaan en hun geweld af te keren. Anders: hij sterkte zich over Israël; d.i. hij bevestigde zich in het koninkrijk, dat hij had over Juda, Benjamin en de vreemdelingen uit Israël en de steden van Efraïm, die zijn vader ingenomen had. Zie vs. 2.

2 Of: *heirkracht*.

3 D.i. krijgsvolk, of garnizoen, onder het beleid van hun oversten, om het land tegen de inval van de vijand te verzekeren. Het Hebreeuwse woord is zo genomen 1 Sam. 13:3; 2 Sam. 8:6.

land van Juda, en [b]in de steden van Efraïm, die zijn vader Asa ingenomen had.

3 En YHWH was met Josafat; want hij wandelde in [4]de vorige wegen van zijn vader David, en zocht [5]de Baäls niet.

4 Maar hij zocht de God van zijn vader, en wandelde in Zijn geboden, en niet [6]naar het doen van Israël.

5 En YHWH bevestigde het koninkrijk in zijn hand, en geheel Juda gaf Josafat [7]geschenken; en hij had rijkdom en eer in menigte.

6 En zijn hart [8]verhief zich in de wegen van YHWH; en hij nam verder de [9]hoogten en de bossen uit Juda weg.

Onderwijs uit het wetboek in Juda

7 In het derde jaar nu van zijn regering zond hij tot zijn vorsten, tot Ben-chail, en tot Obadja, en tot Zecharja, en tot Nathaneel, en tot Michaja, [10]opdat men zou leren in de steden van Juda.

8 En met hen de Levieten, Semaja en Nethanja, en Zebadja, en Asaël, en Semiramoth, en Jonathan, en Adonia, en Tobia, en Tob-adonia, de Levieten, en met hen de priesters Elisama en Joram.

9 En [11]zij leerden in Juda, en het wetboek van YHWH was bij hen; en zij gingen rondom in alle steden van Juda, en leerden onder het volk.

10 En een [12]verschrikking van YHWH werd over alle koninkrijken van de landen, die rondom Juda waren, dat zij niet streden tegen Josafat.

11 En van de Filistijnen brachten zij Josafat geschenken [13]met het opgelegde geld; ook brachten hem de Arabieren klein vee, zeven duizend en zevenhonderd rammen, en zeven duizend en zevenhonderd bokken.

12 Zo nam Josafat toe, en werd ten hoogste [14]groot; daartoe bouwde hij in Juda [15]burchten en voorraadsteden.

13 En hij had [16]veel werk in de steden van Juda, en soldaten, strijdbare helden in Jeruzalem.

De legermacht van Josafat

14 Dit nu is hun [17]telling, naar de huizen van hun vaders. In Juda waren oversten van de duizenden: Adna de overste, en met hem waren driehonderd duizend strijdbare helden.

15 [18]Naast hem nu was de overste Johanan; en met hem waren tweehonderd en tachtig duizend;

16 Naast hem was Amasia, de zoon van Zichri, [19]die zich vrijwillig aan YHWH overgegeven had; en met hem waren tweehonderd duizend strijdbare helden.

17 En uit Benjamin was Eljada, een kloek held; en met hem tweehonderd duizend, die met boog en schild gewapend waren.

18 En naast hem was Jozabad; en met hem waren honderd en tachtig duizend, voor de oorlog toegerust.

19 Deze [20]waren in de dienst van de koning; afgezien van degenen, die de koning in de versterkte steden door geheel Juda gezet had.

HOOFDSTUK XVIII

Josafat, die met Achab door huwelijk verzwagerd is, stemt ermee in met hem oorlog te voeren tegen Ramoth in Gilead, vs. 1 enz. maar verzoekt dat daarover het woord van de HEERE gehoord zou worden, 4. De profeten van Achab raden ertoe, 5. Micha, een profeet van de HEERE, wordt daarover ook ontboden, 6. de profeten van Achab blijven bij hun mening, 10. Micha daarentegen ontraadt die oorlog, 12. wordt daarom geslagen door Zedekia, 23. en in de ge-

– *b* boven, 2 Kron. 15:8.

4 *vorige wegen:* D.i. in welke zijn voorvader David gewandeld had. Anders: eerste. Verstaande, voordat David overspel had begaan en Uria doen doden en het volk doen tellen, 2 Sam. 11:4, 11:14, en 1 Sam. 24:2.

5 *zocht de Baäls niet:* D.i. hij bewees hun geen godsdienstige eer om hulp daarvan te hebben, hield hen van geen waarde. Versta door de Baälim allerlei afgoden; en zie van dit woord Richt. 2:11.

6 *naar het doen van Israël:* Hebr.: מַעֲשֵׂה, *naar het werk*; d.i. naar de afgoderij van de afvallige Israëlieten, die de gouden kalven en andere afgoden dienden.

7 De koningenen prinsen werden vereerd met geschenken, òf van hun eigen onderzaten, tot een teken van gewillige onderdanigheid, waardoor zij zich aan hun gebied en regering onderwierpen, gelijk 1 Sam. 10:27, en vs. 5; òf van vreemde volken, tot eerbieding en onderhouding van vriendschap en vrede, gelijk 1 Kon. 10:25, en boven, 2 Kron. 9:24.

8 *verhief zich:* T.w. niet door waan van deugden, rijkdom en eer, maar door en tot een kloek voornemen om de afgoderij uit te roeien, de zuivere godsdienst te herstellen, alle goede orde naar de wet van YHWH in te voeren en zich tegen de beletselen, die hem bejegenden, vast te maken. Sommigen nemen het zo, dat hij het hield voor zijn hoogste eer in de wegen van YHWH te wandelen.

9 Die nog van Asa's tijd overgebleven, of in het einde van zijn leven geplant waren van de Joden, die zo tot de afgoderij genegen waren dat zij ook, niettegenstaande Josafats ijver, niet geheel zijn uitgeroeid; onder, 2 Kron. 20:33.

10 *opdat men:* De zin is dat zij van koningswege het Joodse volk overal zouden vermanen en bevelen, de wet van YHWH uit de mond van de priesters en Levieten aan te horen en zich daarnaar te voegen, en alle verhindering met publieke autoriteit te beletten.

11 zij leerden: Te weten, de priesters en Levieten.

12 D.i. een zeer grote verschrikking. Zie boven, 2 Kron. 14:14; idem vgl. Gen. 13:10.

13 *met het opgelegde:* Hebr.: עֶרְבִיאִים, *en, of, met het zilver van de last*; d.i. met het vastgestelde geld, dat hun opgelegd was jaarlijks als een tribuut of belasting de koningen van Juda te betalen.

14 Te weten: I. in rijkdom, boven, vs. 5, en onder, 2 Kron. 18:1; II. in macht van krijgslieden, onder, vs. 14, 17:15, enz.; III. in eer en vermaardheid, boven, vs. 5,10, en onder, 2 Kron. 18:1. Hebr.: hij was, of, werd, gaande, en groot wordende.

15 *burchten en schatsteden:* Of: *kastelen, sloten*. Anders: paleizen.

16 veel werks: Versta dit werk, niet alleen van gereedschap, middelen en voorraad, die hij tot de oorlog en andere zaken gereed had [gelijk sommigen het Hebreeuwse woord hier nemen], maar ook van de arbeid, het bedrijf en gewoel, dat hij overal daarin had, om alles wel te verzorgen, te beschikken, te maken en in het werk te stellen.

17 Anders: *getal, of, overste, bevelhebber, of, bevelhebberschap*.

18 *Naast hem:* Hebr.: יָדוֹ, *aan zijn hand*; en zo in het volgende.

19 die zich vrijwillig: Te weten, om de oorlog van YHWH te voeren tegen de vijanden van het land.

20 Of: *dienden de koning*. Anderen, wachtten op de koning. Versta, dat zij altijd gereed waren om voor hem in de oorlog gebruikt te worden, zo wanneer zij daartoe van hem gelast zouden worden.

vangenis geworpen door Achab, 25. Josafat wordt door God geholpen, 28. Achab wordt neergeschoten, 33.

Josafat en Achab; de profeet Micha

JOSAFAT nu had rijkdom en eer in overvloed;
en hij [1]verzwagerde zich aan Achab.
2 En [a]na verloop van [2]enige jaren trok hij af tot
Achab naar Samaria; en Achab [3]slachtte schapen
en runderen voor hem in menigte, en voor het
volk, dat met hem was; en hij porde hem aan, om
op te trekken naar [4]Ramoth in [5]Gilead.
3 Want Achab, de koning van Israël, zei tot
Josafat, de koning van Juda: Zult u met mij gaan
naar Ramoth in Gilead? En hij zei tot hem: [6b]Zo
zal ik zijn, zoals u bent, en zoals uw volk is, zal
mijn volk zijn, en wij zullen met u zijn in deze
strijd.

Josafat vraagt naar het woord van YHWH

4 Verder zei Josafat tot de koning van [c]Israël:
Vraag toch als heden naar het woord van YHWH.
5 Toen verzamelde de koning van Israël de
[7]profeten, vierhonderd mannen, en hij zei tot
hen: Zullen wij tegen Ramoth in Gilead ten
strijde trekken, of zal ik het nalaten? En zij
zeiden: Trek op, want God [8]zal hen in de hand
van de koning geven.
6 Maar Josafat zei: Is hier niet nog een profeet
van YHWH, dat wij van hem vragen mochten?
7 Toen zei de koning van Israël tot Josafat: Er
is nog één man, om door hem YHWH te vragen;
maar ik haat hem, want hij profeteert over mij
[9]niets goeds, maar [10]altijd kwaad; deze is Micha,
de zoon van Jimla. En Josafat zei: de koning
zegge niet zo.
8 Toen riep de koning van Israël een
kamerling, en hij zei: Haal haastig Micha, de
zoon van Jimla.
9 De koning van Israël nu en Josafat, de koning
van Juda, zaten elk op zijn troon, bekleed met
[11]hun kleren, en zij zaten op het plein, aan de
deur van de poort van Samaria; en al de profeten
profeteerden [12]in hun aanwezigheid.
10 En Zedekia, de zoon van Kenaana, had zich
ijzeren hoornen gemaakt, en hij zei: Zo zegt
YHWH: [13]Met deze zult u de Syriërs stoten, totdat
u hen geheel verdaan zult hebben.
11 En al de profeten profeteerden zo, zeggende:
Trek op naar Ramoth in Gilead, en [14]u zult voor-
spoedig zijn, want YHWH zal hen in de hand van
de koning geven.
12 De bode nu, die heengegaan was, om Micha
te roepen, sprak tot hem, zeggende: Zie, de woor-
den van de profeten zijn, uit één mond, [15]goed tot
de koning; dat nu toch uw woord zij, zoals van
één uit hen, en spreek het goede.
13 Maar Micha zei: Zo waarachtig als YHWH
leeft, wat mijn God zeggen zal, dat zal ik spreken!
14 Als hij tot de koning gekomen was, zo zei
de koning tot hem: Micha, zullen wij naar Ra-
moth in Gilead ten strijde trekken, of zal ik het
nalaten? En hij zei: [16]Trek op, en u zult voorspoe-
dig zijn, want [17]zij zullen in uw hand [18]gegeven
worden.
15 En de koning zei tot hem: [19]Tot hoevele rei-
zen zal ik u bezweren, opdat u tot mij niet
spreekt, dan de waarheid, in de Naam van
YHWH?
16 En hij zei: [20]Ik zag het hele Israël verstrooid
op de bergen, zoals schapen, die geen herder
hebben; en YHWH zei: Deze hebben geen heer;
ieder kere weer naar zijn huis in vrede.
17 Toen zei de koning van Israël tot Josafat: Heb
ik tot u niet gezegd: Hij zal over mij niets goeds,
[21]maar kwaad profeteren?

Micha's visioen van de leugengeest

18 Verder zei hij: [22]Daarom hoort het woord van
YHWH: Ik zag YHWH, zittende op Zijn troon, en
al het hemelse leger, staande aan Zijn rechter-
hand en Zijn linkerhand.

1 Hebbende zijn zoon Joram laten trouwen met Athalia, de dochter van Achab en Izebel, 2 Kon. 8:18.

– *a* 1 Kon. 22:2.

2 Zo wordt het woord dagen, alleen gesteld zijnde, voor enige dagen, genomen, Gen. 4:3. Zie de aantekening daar. Men houdt dat dit geschied is omtrent het zeventiende jaar van de regering van Josafat, zo is af te nemen uit 1 Kon. 22:52.

3 *slachtte schapen en runderen:* D.i. vereerde hem met een grote maaltijd. Zie Gen. 31:54.

4 Een stad van de stam van Gad, de Levieten gegeven, 1 Kron. 6:80; zie daarvan ook 1 Kon. 4:13, enz.

5 D.i. gelegen in het land van Gilead, van dat zie Gen. 31:21, waarom deze stad ook genoemd wordt Ramoth in Gilead, Deut. 4:43; 1 Kron. 6:80, tot een onderscheid van een ander Ramoth, gelegen in Issaschar; 1 Kron. 6:73.

6 Zo zal ik zijn: Zie de verklaring hiervan 1 Kon. 22:4, in welk hoofdstuk deze historie bijna van woord tot woord verhaald wordt; daarom is daar ook de meeste verklaring van dit hoofdstuk te vinden.

– *b* 1 Kon. 22:4.

– *c* 1 Sam. 23:2; 2 Sam. 2:1.

7 Zij worden de profeten Achabs genoemd, onder, vs. 21, die gesteld worden tegen de profeten van YHWH, welke Josafat zocht te horen in vs. 6.

8 Nl. de Syriërs, gelijk onder, vs. 14, of de stad, of beide.

9 *niets goeds:* Zo 1 Kon. 22:8. Hebr.: יְמֵי, niet ten goede, maar ten kwade. Welk evenveel is alsof hij zei: Hij profeteert mij niets, dat mij tot eer, vermaak, of profijt strekken mocht, maar al wat dient tot mijn schande, ongenoegen en schade. Zo oordeelt deze afgodendienaar van al wat de profeet hem tot nalating van zijn valsen godsdienst en zondig leven voorgedragen had.

10 *altijd kwaad:* Hebr.: רַע, *al zijn dagen*; d.i. zo lang en dikwijls als hij in zijn leven mij iets geprofeteerd heeft.

11 *hun kleren:* T.w. die boven hun gewoonlijke uitstaken, en vertoonden hun koninklijke majesteit. Zie 1 Kon. 22:10.

12 *in hun aanwezigheid:* Hebr.: פָּנָיו, *voor hun aangezichten*.

13 *Met deze:* Het is zoveel alsof hij zei: Met deze hoornen verklaar en betuig ik u, dat u de Syriërs zo gemakkelijk zult stoten, slaan en verdrijven, als de gehoornde beesten zulks aan de ongehoornden doen kunnen. Hij wil de ware profeten nabootsen, die bij hun woorden enige tekenen gewoon waren te voegen, gelijk te zien is 1 Kon. 11:30; 2 Kon. 13:15, 13:16, enz.

14 *u zult:* Zie 1 Kon. 22:12.

15 *goed tot de koning:* Zie 1 Kon. 1:42, en boven, vs. 7.

16 Trekt op: Zie 1 Kon. 22:15.

17 Nl. de Syriërs.

18 *gegeven worden:* T.w. van de Heer; 1 Kon. 22:15.

19 *Tot hoevele:* Dit zijn woorden van een grimmig mens, die zo door haastigen toorn uitvaart, dat hij valsheid spreekt. Want hij had Micha niet bezworen, maar alleen blotelijk gevraagd wat hij in de oorlog, die hij tegen de Syriërs voorgenomen had, doen of laten zou, vs. 14.

20 Ik zag het gehele: Zie 1 Kon. 22:17.

21 maar kwaad: Hebr.: רַע, ten kwade. 1 Kon. 22:18 staat alleen het woord kwaad. Zie boven, vs. 7.

22 Nl. Micha.

19 En YHWH zei: Wie zal Achab, de koning van
Israël, overreden, dat hij optrekke, en valle te Ra-
moth in Gilead? [23]Daarna zei Hij: Deze zegt zo, en
die zegt zo.
20 Toen kwam een [24]dgeest voort, en stond voor
het aangezicht van YHWH, en zei: Ik zal hem
overreden. En YHWH zei tot hem: Waarmee?
21 En Hij zei: Ik zal uitgaan, en een [25]leugen-
geest zijn in de mond van al zijn profeten. En Hij
zei: U zult overreden, en zult er ook in slagen; ga
uit, en [26]doe zo.
22 Nu dan, zie, YHWH heeft een leugengeest
in de mond [27]van deze uw profeten gegeven, en
YHWH heeft kwaad over u [c]gesproken.
23 Toen trad Zedekia, de zoon van Kenaana,
toe, en [f]sloeg Micha op de kaak, en hij zei:
Door wat weg is de Geest van YHWH van mij
doorgegaan, om u aan te spreken?
24 En Micha zei: Zie, u zult het zien op die dag,
als u zult gaan [28]van kamer in kamer, om u te
versteken.
25 De koning van Israël nu zei: Neem Micha, en
brengt hem weer tot Amon, de overste van de
stad, en tot Joas, de zoon van de koning;
26 En u zult zeggen: Zo zegt de koning: Zet deze
in de gevangenis, en spijst hem met brood van de
bedruktheid, en met water van de bedruktheid,
[29]totdat ik met vrede wederkom.
27 En Micha zei: Als u [30]enigszins met vrede
wederkomt, zo heeft YHWH door mij niet
gesproken. Verder zei hij: [31]Hoor, u volken
altegaar!

De dood van Achab bij Ramoth

28 Zo trok de koning van Israël, en Josafat, de
koning van Juda, op naar Ramoth in Gilead.
29 En de koning van Israël zei tot Josafat: [32]Als
ik mij versteld heb, zal ik in de strijd komen;
maar u, trek uw kleren aan. Zo verstelde zich de
koning van Israël, en zij kwamen in de strijd.
30 De koning nu van Syrië had geboden aan de
oversten [33]van de wagens, die hij had, zeggende:
U zult niet strijden tegen kleinen noch groten,
maar tegen de koning van Israël alleen.
31 Het gebeurde dan, als de oversten van de
wagens Josafat zagen, dat zij zeiden: Die is de ko-
ning van Israël; en zij trokken rondom hem, om
te strijden; maar Josafat [34]riep, en YHWH hielp
hem, en God wendde hen van hem af.
32 Want het gebeurde, als de oversten van de
wagens zagen, dat het de koning van Israël niet
was, dat zij van achter hem afkeerden.
33 Toen spande een man de boog in zijn
[35]eenvoud, en [36]schoot de koning van Israël tus-
sen de gespen en tussen het pantsier. Toen zei
[37]hij tot de voerman: [38]Keer uw hand en voer mij
uit het leger, want ik ben verwond.
34 En de strijd nam op die dag toe, en de koning
van Israël deed zich met de wagen staande hou-
den tegenover de Syriërs, tot de avond toe; en hij
stierf [39]ter tijd, als de zon onderging.

HOOFDSTUK XIX

Josafat wordt door de profeet Jehu berispt, vs. 1 enz. Hij blijft te Jeruzalem, en stelt daarna overal in zijn land rechters aan, die hij vermaant tot trouwe bediening van hun ambt, 4. Eveneens in Jeruzalem kerkelijke en burgerlijke rechters, 8.

Josafat stelt rechters aan

EN Josafat, de koning van Juda, keerde met
vrede weer naar zijn huis te Jeruzalem.
2 En [1]Jehu, de zoon van [2]Hanani, de [3]ziener,
ging uit, hem tegen, en zei tot de koning Josafat:
Zou u [4]de goddeloze helpen, en die YHWH haten,
liefhebben? Nu is daarom over u [5]van het aange-
zicht van YHWH grote [6]boosheid.
3 Evenwel goede dingen zijn [7]bij u gevonden;
[a]want u hebt de bossen uit het land [8]weggedaan,
en uw hart [9]gericht om God te zoeken.

23 *Daarna zei Hij:* T.w. de Heer. Wiens woorden ok zijn, die in vs. 19 voorgaan. Anders: en hij zei, t.w. Micha; zulks dat de volgende woorden van vs. 19 aldus zouden moeten overgezet worden: De een zei aldus en de ander zei zo.

24 *geest voort:* Versta, een boze geest, die in vs. 21 zichzelven een leugengeest noemt; gelijk hij ook geheten wordt een leugenaar, en vader van de leugen; Joh. 8:44.

– *d* Job 1:6.

25 Hebr.: *een geest van de valsheid, of, van de leugen*; d.i. die de mens valsheid en leugen ingeeft. Zo wordt genaamd de geest van de hoererij, die de mens tot het geestelijke hoerdom, dat is tot afgoderij verleidt, Hos. 4:12; de geest van de onreinheid, die tot geestelijke onreinheid verwekt, Zach. 13:2; de geest van de dwaling, die dwaling voortbrengt, 1 Joh. 4:6.

26 *doe zo:* Zie 1 Kon. 22:22.

27 *van deze uw profeten:* Versta, aller; welk woord uitgedrukt is 1 Kon. 22:23.

– *c* Job 12:16; idem v. 20; Jes. 19:14; Ez. 14:9.

– *f* Jer. 20:2; Mark. 14:65; Hand. 23:2.

28 *van kamer in kamer:* Vgl. 1 Kon. 20:30, en de aantekening.

29 *totdat ik met vrede wederkom:* Hebr.: שָׁלוֹם, *tot mijn wederkomen in vrede*.

30 *enigszins ... wederkomt:* Hebr.: *wederkomende wederkomt*.

31 Hij spreekt zonder twijfel de omstanders toe, die daar uit vele stammen bijeen waren, om hen tot getuigen te nemen van wat hij daar straks gesproken had.

32 Als ik mij versteld heb: Anders: ik zal mij verstellen en in de strijd komen; of als hij zich verstelde en verkleedde, en in de strijd wilde komen. Zie de verklaring van deze woorden 1 Kon. 22:30.

33 *van de wagens, die hij had:* T.w. in getal twee en dertig; 1 Kon. 22:31.

34 T.w. tot de Heer om hulp, gelijk uit de volgende woorden af te nemen is.

35 Zie 1 Kon. 22:34.

36 Hebr.: *sloeg*; zie Gen. 8:21.

37 Nl. de koning Achab.

38 *Keer uw hand:* Vgl. 2 Kon. 9:23.

39 *ter tijd, als de zon onderging:* Zo staat 1 Kon. 22:25, dat hij 's avonds gestorven is.

1 Zie van deze profeet 1 Kon. 16:1.

2 Zie van deze ook boven, 2 Kron. 16:7.

3 D.i. profeet. Zie 1 Sam. 9:9, en boven, 2 Kron. 9:29.

4 Nl. Achab, die hij geholpen had tegen de Syriërs, boven, 2 Kron. 18:3, enz.

5 *van het aangezicht van YHWH:* Hebr.: פָּנַי, *van voor het aangezicht van YHWH*.

6 Die Josafat enigszins gevoeld had, boven, 2 Kron. 18:31 en naderhand nog gevoeld heeft, onder, 2 Kron. 20:1.

7 *bij u gevonden:* T.w. niet die uit zijn natuur, maar uit de genade van de wedergeboorte waren, want God onderhoudt en beloont uit genade zijn eigen gaven; zo Neh. 9:8; Luk. 12:43; Hand. 13:22.

– *a* 2 Kron. 17:4; idem v. 6.

8 Het Hebreeuwse woord betekent ook aansteken, verbranden; Ex. 35:3; Lev. 6:12; boven, 2 Kron. 4:20. Voor wegdoen is het genomen 2 Sam. 4:11; 1 Kon. 21:21; 2 Kon. 23:24.

9 T.w. door de kracht van de genade van God, die hem tot dit werk voorgekomen was, hem daartoe gevende verstand, wil en vermogen, Ef. 2:10; Filipp. 2:13. Vgl. boven de aantekening, 2 Kron. 12:14.

4 Josafat nu woonde in Jeruzalem; en hij [10]trok
opnieuw uit door het volk, [11]van Ber-seba af tot
het gebergte van Efraïm toe, en [12]deed hen terug-
keren tot YHWH, de God van hun vaders.

5 En hij stelde richters in het land, in alle ver-
sterkte steden van Juda, [13]van stad tot stad.

6 En hij zei tot de richters: Zie wat u doet, want
[14]u houdt het gericht niet voor de mens, maar
voor YHWH; en Hij is bij u [15]in de zaak van het
gericht.

7 Nu dan, de verschrikking van YHWH zij op u;
neem [16]waar, en doet het; [b]want bij YHWH, onze
God, is geen onrecht, [c]noch [17]aanneming van
personen, noch ontvanging van [18]geschenken.

Het gerecht te Jeruzalem ingesteld

8 Daartoe stelde Josafat ook te Jeruzalem enige
van de Levieten, en van de priesters, en van de
familiehoofden [19]van Israël, over [20]het gericht
van YHWH, en over rechtsgeschillen, als [21]zij
weer te Jeruzalem gekomen waren.

9 En hij gebood hun, zeggende: Doe zo in de
vrees voor YHWH, met getrouwheid en met [22]een
volkomen hart.

10 En in alle geschil, dat van uw broers, die
in hun steden wonen, tot u zal komen, [23]tussen
bloed en bloed, [24]tussen wet en gebod, en voor-
schriften en rechten, zo vermaant hen, dat zij
niet schuldig worden aan YHWH, en een grote
boosheid [25]over u en over uw broers zij; doe zo,
en u zult niet schuldig worden.

11 En ziet, [26]Amarja, de hoofdpriester, is over u
in alle zaak van YHWH; en Zebadja, de zoon van
Ismaël, de vorst van het huis van Juda, in alle
zaak van de koning; ook zijn [27]de voormannen,
de Levieten, [28]voor uw aangezicht; wees sterk en
doet het, en YHWH zal met [29]de goede zijn.

HOOFDSTUK XX

Josafat roept in oorlogsnood een vasten uit, vs. 1 enz. doet zelf een gebed tot God, 5. hij wordt getroost door de profeet Jahaziël, door de toezegging van Gods hulp, 14. die hij op wonderbaarlijke wijze verkrijgt, 20. behaalt grote buit, en komt met dankzegging tot God terug naar Jeruzalem, 25. zijn regering, 31. zijn vloot mislukt, 34.

Josafats overwinning door gebed

HET gebeurde nu na deze, dat de kinderen
Moabs, en de kinderen Ammons, en met hen
[12]anderen naast de Ammonieten, kwamen tegen
Josafat ten strijde.

2 Toen kwamen er, die Josafat boodschapten,
zeggende: Daar komt een grote menigte tegen u
van de overzijde [3]van de zee, uit Syrië; en zie, zij
zijn te [4]Hazezon-Thamar, dat is Engedi.

3 Josafat nu vreesde, en [5]stelde zijn aangezicht,
om [6]YHWH te zoeken; en hij [7]riep een vasten uit
in geheel Juda.

10 *toog opnieuw uit:* Hebr.: יָצָא, *hij kwam weer en ging uit*. Anders: bekeerd zijnde, t.w. door de vermaning van de profeet toog hij uit.

11 *van Ber-Seba af:* D.i. van het Zuideinde zijn koninkrijk, dat was de stad Berseba, tot het noordeinde, dat was het gebergte Efraïms.

12 *deed hen terugkeren:* T.w. van de afgoderij, valse godsdiensten en goddeloosheid van het leven.

13 *van stad tot stad:* Hebr.: עִיר, *voor stad en stad*; d.i. in elke stad.

14 *u houdt het gericht niet:* D.i. u bedient dit rechterschap niet eigenlijk in de naam en uit last van een mens, maar in de naam en uit last van God, welke het gericht toebehoort, en die u daarin gesteld heeft om zijn plaats te bewaren.

15 *in de zaak van het gericht:* D.i. in de rechtshandelingen, geschillen en processen, die u zullen mogen voorkomen. Zie Ps. 82:1.

16 neemt waar: Te weten, uw ambt, ten einde dat u het behoorlijk uitvoert.

– *b* Deut. 32:4; Rom. 9:14.

– *c* Deut. 10:17; Job 34:19; Hand. 10:34; Rom. 2:11; Galat. 2:6; Efez. 6:9; Kolos. 3:25; 1 Petr. 1:17.

17 *aanneming van personen:* Hebr.: פָּנִים, *opnemingen van het aangezicht*. Zie Lev. 19:15, en Deut. 1:17, met de aantekening.

18 Hebr.: *geschenk*; d.i. enig geschenk of geschenken.

19 *van de vaderen van Israël:* D.i. van de vaderlijke huisgezinnen, die onder het gebied van Josafat stonden.

20 *het gericht van YHWH:* Versta, door het gericht van YHWH en van de echtgeschillen, kerkelijke en politieke zaken, en vgl. hiermede vs. 11.

21 zij weer te Jeruzalem gekomen waren: Hebr.: יָשֻׁבוּ, eigenlijk, en zij kwamen weer, of, waren wedergekomen te Jeruzalem; d.i. als zij wedergekomen waren, nl. Josafat en die met hem door het gehele land getrokken waren, om overal in kerkelijke en burgerlijke zaken de goddelijke ordinantiën in te voeren. Anderen vertalen dit aldus: Over de gerichtszaken of rechtshandelingen, als die wederkwamen te Jeruzalem; t.w. als die daar bij vorm van appel gebracht waren; met dit verstand, dat deze rechters te Jeruzalem gesteld werden om de geschillen af te handelen, als die van de partijen door appèl te Jeruzalem kwamen; of als de onderrechters in enige donkere zaak te Jeruzalem verschenen om daar raad te vragen, en verklaring te hebben over wat zij niet verstonden.

22 *een volkomen hart:* D.i. met een oprecht, onvervalst en onstraffelijk gemoed. Vgl. 1 Kon. 8:61.

23 *tussen bloed en bloed:* D.i. aangaande het onderscheid en oordeel over enige doodslag of kwetsuur. Zie Deut. 17:8.

24 *tussen wet en gebod:* D.i. rakende het oordeel over de onderhouding of overtreding van de wetten en geboden en wat daaraan kleeft. Zie van het onderscheid van deze vier woorden Gen. 26:5; idem Deut. 5:31, en 1 Kon. 2:3.

25 D.i. straf van de Heer. Vgl. onder, 2 Kron. 28:13, en de aantekening.

26 *Amarja, de hoofdpriester:* Hieruit verstaat men dat te Jeruzalem twee onderscheidene opperste rechterstoelen geweest zijn; de ene die over geestelijke zaken, en de andere die over politieke geschillen oordelen moest; tot welke men van alle andere gerichten uit het gehele land appelleren mocht. Vgl. Deut. 17:18, enz.; idem Ex. 18:26; Deut. 1:15.

27 de ambtlieden: Zie 1 Kron. 26:29, en het volgende met de aantekening.

28 *voor uw aangezicht:* D.i. tot uw best, bereid om u te dienen. Zie gelijke manier van spreken Gen. 13:9.

29 *met de goede zijn:* T.w. mensen, of personen, die het goede voorhebben en pogen voor te staan; of met de goede zaken.

1 anderen: Nl. de Syriërs, vs. 2, en de Edomieten, die op het gebergte Seïr woonden, vs. 10.

2 Of: *buiten af van de Ammonieten*. Anders: over, of bezijden. Anders: want met hen, nl. de Moabieten, waren van de Ammonieten; te weten enige. Anderen verstaan dat Ammonim vs. 1 en 2 Kron. 26:8 een bijzonder volk is, onderscheiden van de kinderen Ammons.

3 *van de zee:* Versta, de Zoutzee of Dode zee, welke was de oostpale van het Joodse land, Joz. 15:5. Zie van deze zee Gen. 14:3.

4 Zie Gen. 14:7.

5 *stelde zijn aangezicht:* D.i. had een vast voornemen in zijn hart. Gelijk men het aangezicht van het lichaam wendt naar de plaats waar men wezen wil, zo keert men en zet men de gedachten van de geest op het werk, dat men doen wil. Zie 2 Kon. 12:17.

6 *YHWH:* Anders: *van de Heer [hulp] te zoeken*. De Heer te zoeken, is hier zoveel als Hem vuriglijk aan te roepen. Zo Ps. 34:5, en Ps. 78:34, enz. Elders wordt deze manier van spreken meer in het algemeen genomen. Zie boven, 2 Kron. 11:16.

7 T.w. opdat een ieder te bekwamer zou zijn om God te bidden voor de welstand van het land en de afkering van de vijanden, en om een openbaar getuigenis te geven van ootmoed en berouw over hun voorgaande zonden, en van een oprecht voornemen om in het toekomende zich te beteren. Vgl. Richt. 20:26; 1 Sam. 7:6, en 1 Sam. 31:13; 2 Sam. 1:12; 1 Kon. 21:9 en de aantekening, Neh. 9:1; Esth. 4:16; Joël 2:15.

4 En Juda werd verzameld, om de hulp van YHWH [8]te zoeken; ook kwamen zij uit alle steden van Juda, om YHWH te zoeken.

5 En Josafat [9]stond in de gemeente van Juda en Jeruzalem, in het huis van YHWH, voor het [10]nieuwe voorhof.

6 En hij zei: O, YHWH, God van onze vaders, bent U niet de God in de hemel? Ja, U bent de Heerser over alle koninkrijken van de heidenen; en [a]in Uw hand is kracht en sterkte, [11]zodat niemand zich tegen U stellen kan.

7 Hebt U niet, onze God, de inwoners van dit land van voor het aangezicht van Uw volk Israël verdreven, en dat aan [12]het zaad van Abraham, Uw [13]liefhebber, tot in eeuwigheid gegeven?

8 Zij nu hebben daarin gewoond, en zij hebben U daarin een [14]heiligdom gebouwd [15]voor Uw Naam, zeggende:

9 [b]Als over ons enig kwaad komt, het [16]zwaard van het oordeel, of pest, of honger, wij zullen voor dit huis, en voor Uw aangezicht staan, omdat [17]Uw Naam in dit huis is; en wij zullen uit onze benauwdheid tot U roepen, en U zult verhoren en verlossen.

10 En nu, zie de kinderen Ammons, en Moab, en [18]die van het gebergte Seïr, door wie U Israël niet toeliet [19]te trekken, als zij uit Egypteland trokken, maar zij weken van hen, en vernietigden hen niet;

11 Zie dan, zij [20]vergelden het ons, komende om ons uit Uw erfenis, die U ons te erven gegeven hebt, te verdrijven.

12 O, onze God, zult U geen [21]recht tegen hen oefenen? want in ons is geen kracht tegen deze grote menigte, die tegen ons komt, en wij weten niet, wat wij doen zullen; maar [22]onze ogen zijn op U.

13 En geheel Juda stond [23]voor het aangezicht van YHWH, ook hun kinderen, hun vrouwen en hun zonen.

Jahaziël voorzegt de verlossing

14 Toen [24]kwam [25]de Geest van YHWH in het midden van de gemeente, op [26]Jahaziël, de zoon van Zecharja, de zoon van Benaja, de zoon van Jehiël, de zoon van Matthanja, de Leviet, uit de zonen van Asaf;

15 En hij zei: Merk op, geheel Juda, en u, inwoners van Jeruzalem, en u, koning Josafat! Zo zegt YHWH tot u: [c]Vrees u niet, en wordt niet ontzet vanwege deze grote menigte; want [27]de strijd is niet uwe, maar Gods.

16 Trek morgen [28]tot hen af; zie, zij komen op bij de opgang van [29]Ziz; en u zult hen vinden in het [30]einde van het dal, voor aan de woestijn van Jeruël.

17 U zult in deze strijd niet te strijden hebben; stel uzelf, staat en ziet het heil [31]van YHWH met u, o Juda en Jeruzalem! Vrees niet, en ontzet u niet, gaat morgen uit, hun tegen, want YHWH [32]zal met u wezen.

18 Toen [33]neigde zich Josafat met het aangezicht ter aarde; en geheel Juda en de inwoners van Jeruzalem vielen neer voor het aangezicht van YHWH, aanbiddende YHWH.

19 En de Levieten uit de kinderen van [34]de Kahathieten, en uit de kinderen van de

8 Of: *antwoord*.

9 T.w. in het uiterste en grote voorhof, genaamd het voorhof van het volk, in het koninklijk gestoelte; van dat zie boven, 2 Kron. 6:13.

10 *nieuwe voorhof:* Versta, het innerste voorhof, dat was van de priesters, hier genaamd het nieuwe, zo men meent omdat Asa het had laten vernieuwen, als hij het brandofferaltaar vernieuwde; boven, 2 Kron. 15:8.

– *a* 1 Kron. 29:12; Matt. 6:13.

11 *zodat niemand:* Of: *zodat niemand met, of bij, of tegen U is, om zich te stellen*; d.i. dat niemand met U in macht te vergelijken is, die zich tegen U zou kunnen stellen.

12 *zaad van Abraham:* D.i. de nakomelingen; zie Gen. 9:9.

13 *tot in eeuwigheid:* D.i. tot de toekomst van de Messias en de vervulling van de wet; zie Gen. 13:15.

14 D.i. een tempel. Zo wordt de tempel genaamd, Ps. 74:7; Ez. 45:4; idem de tabernakel van Mozes, Ex. 25:8; Lev. 20:3.

15 *voor Uw Naam:* D.i. voor U; zie 1 Kon. 5:3; zo in het volgende.

– *b* 1 Kon. 8:33; idem v. 34; idem v. 35; boven, 2 Kron. 6:28; boven, 2 Kron. 7:13.

16 *zwaard van het oordeel:* Versta, de oorlog, waarmee God pleegt zijn rechtvaardige oordelen en straffen over de mensen uit te voeren. Zwaard, voor oorlog, zie Lev. 26:6, en, oordeel, voor straf, of wraak, Ex. 7:4; Jer. 48:47; Ez. 14:21; 1 Petr. 4:17, enz.; daarom wordt dit zwaard van de oorlog ook een wrekend zwaard genoemd, Lev. 26:25.

17 *Uw Naam:* D.i. U, o Heer, door de tekenen uw aanwezigheid en de werkingen uw genade.

18 die van het gebergte Seïr: Hebr.: נְתִתָה, de berg, of, het gebergte Seïrs; d.i. de inwoners van dat gebergte, welke waren de Edomieten; Deut. 2:5.

19 *te trekken:* T.w. als vijanden, om het volk te beschadigen, of het land in te nemen; maar als vrienden hadden zij wel mogen trekken, als de Edomieten hun dat niet geweigerd hadden; Num. 20:17, 20:20, 20:21; Deut. 2:4, 2:8, 2:18.

20 T.w. het goed, dat wij hun gedaan hebben met het kwaad, dat zij, ons nu aandoen willen. Het Hebreeuwse woord is hier voor kwade vergelding genomen; zo 2 Kron. 32:25; Ps. 7:5, enz.; elders ook voor goede, Richt. 9:16; 2 Sam. 19:36; voor beide, 1 Sam. 24:18; Spreuk. 31:12.

21 *geen recht:* D.i. zult U hen niet straffen? Zo richten voor straffen, 1 Sam. 3:13; Ps. 51:6; Ez. 24:14. Vgl. Gen. 15:14. Aldus vragende, bidt hij dat God straffe.

22 *onze ogen:* D.i. wij vertrouwen op U en verwachten uwe hulp. Zo Ps. 25:15, en Ps. 123:2, en Ps. 141:8, en vgl. 1 Kon. 1:20.

23 *voor het aangezicht:* T.w. in het grote voorhof, voor aan het voorhof van de priesters, en de tempel. Vgl. Lev. 1:3.

24 Hebr.: *werd op Jehaziël*. Zo Richt. 11:29, en zie de aantekening.

25 *de Geest van YHWH:* Versta dit van de Geest van de profetie. Zo Num. 24:2; onder, 2 Kron. 24:20.

26 Die te onderscheiden is van anderen van deze naam; 1 Kron. 12:4, en 1 Kron. 16:6, en 1 Kron. 23:19.

– *c* Ex. 14:13.

27 *de strijd:* D.i. u zult niet strijden tegen deze hoop, maar God, die zij bestrijden als zij tegen u opkomen. Zie onder, vs. 17.

28 *tot hen af:* Dit wordt zo gezegd ten aanzien van de gelegenheid van de stad Jeruzalem, die in een hoge plaats gelegen was. Zie Gen. 46:4.

29 De naam ener plaats, hebbende de woestijn Engedi oostwaarts, en de woestijn Jeruel, van welke in het einde van vs. 16 gesproken wordt, westwaarts.

30 *van het dal:* Anders: *beek*.

31 *van YHWH:* D.i. dat de Heer u toezenden zal.

32 *zal met u wezen:* Zie Num. 14:9.

33 T.w. verklarende zo dat hij de belofte van God geloofde en Hem daarvoor dankte.

34 Afkomstig van Kahath door Korach. Zij waren wel voortgekomen van Kahatht, 1 Kron. 6:22, maar niet van het priesterlijke huis, maar waren zangers in de tempel.

Korahieten, stonden op, om YHWH, de God van Israël, met [35]luide stem [36]ten hoogste te prijzen.

Juda trekt uit met lofzang

20 En zij maakten zich 's morgens vroeg op, en trokken uit naar de [37]woestijn van Thekoa; en als zij uittrokken, stond Josafat en zei: Hoor mij, o Juda, en u, inwoners van Jeruzalem! Geloof in YHWH, uw God, zo zult u bevestigd worden; geloof aan [38]Zijn profeten, en u zult voorspoedig zijn.

21 [39]Hij nu beraadslaagde zich met het volk, en hij stelde voor YHWH zangers, die de [40]heilige Majesteit prijzen zouden, [41]voor de toegerusten uitgaande en zeggende: [42]Loof YHWH, want Zijn goedertierenheid is tot in eeuwigheid!

22 Ter tijd nu, als zij aanhieven met een vreugdegeroep en lofzang, [d]stelde YHWH [43]achterlagen tegen de kinderen Ammons, Moab, en die van het gebergte Seïr, die tegen Juda gekomen waren; en [44]zij werden geslagen.

23 Want de kinderen Ammons en Moab [45]stonden op tegen de inwoners van het gebergte Seïr, om te verbannen en te vernietigen; en als zij met de inwoners van Seïr een einde gemaakt hadden, hielpen zij [46]de één de ander ten verderve.

24 Als nu Juda tot de [47]wachttoren in de woestijn gekomen was, wendden zij zich naar de menigte; en ziet, het waren dode lichamen, liggende op de aarde, en [48]niemand was ontkomen.

25 Josafat nu en zijn volk kwamen, om hun buit te roven, en zij vonden bij hen in menigte, zowel bezittingen [49]en dode lichamen, als [50]kostelijk gereedschap, en namen voor zich [51]weg, totdat zij niet meer dragen konden; en zij roofden de buit drie dagen, want daarvan was veel.

26 En op de vierde dag verzamelden zij zich in het dal [52]van Beracha, want daar loofden zij YHWH; daarom noemden zij de naam van die plaats het dal van Beracha, [53]tot op deze dag.

27 Daarna keerden alle mannen van Juda en Jeruzalem weer, en Josafat in [54]de voorspitse van hen, om opnieuw met blijdschap tot Jeruzalem te komen; want YHWH had hen verblijd over hun vijanden.

28 En zij kwamen te Jeruzalem, met luiten, en met harpen, en met trompetten, [55]tot het huis van YHWH.

29 En er werd een [56]verschrikking Gods over alle koninkrijken van die landen, als zij hoorden, dat YHWH tegen de vijanden van Israël gestreden had.

30 Zo was het koninkrijk van Josafat stil; en zijn God gaf hem rust rondom heen.

Slot van Josafats regering

31 Zo regeerde Josafat over Juda; [57]hij was [e]vijf en dertig jaar oud, als hij koning werd, en hij regeerde vijf en twintig jaren te Jeruzalem; en de naam van zijn moeder was Azuba, een dochter van Silhi.

32 En hij [58]wandelde in de weg van zijn vader Asa, en hij week daarvan niet af, doende dat recht was in de ogen van YHWH.

33 Evenwel werden de hoogten [59]niet weggenomen; want het volk had nog [60]zijn hart niet geschikt tot de God van zijn vaders.

34 Het overige nu van de geschiedenissen van Josafat, de eerste en de laatste, ziet, die zijn geschreven in de geschiedenissen van [61]Jehu, de zoon van [62]Hanani, [63]die men hem optekenen deed in het [64]boek van de koningen van Israël.

35 *luide stem:* Hebr.: קוֹל, *grote*.

36 *ten hoogste:* Zo is het Hebreeuwse woord genomen, 1 Kron. 14:2, en 1 Kron. 23:17, en 1 Kron. 29:25, en 2 Kron. 1:1. Anders: naar boven, of in de hoogte.

37 *woestijn van Thekoa:* Zuidoostwaarts gelegen van Jeruzalem, in de stam van Juda.

38 *Zijn profeten:* D.i. aan de beloften van God, door de profeten in het algemeen verkondigd en in het bijzonder door de profeet Jahaziël; zie Ex. 14:31.

39 Hij nu: Nl. Josafat.

40 *heilige Majesteit:* Hebr.: צָאת, *de majesteit, of de heerlijkheid van de heiligheid*; d.i. de heilige en heerlijke God, de heilige goddelijke majesteit. Het is een omschrijving van de allerhoogste God.

41 *voor de toegerusten:* D.i. voor aan het krijgsvolk, dat met zijn wapenen in orde uittrok.

42 Looft YHWH: Dit is het begin van Ps. 136, die zij mogelijk geheel uitgezonden hebben.

– *d* Richt. 7:22; 1 Sam. 14:20.

43 Het Hebreeuwse woord betekent enig verstopt volk, in het geheim loerende om de vijanden te overvallen. Versta hier dat God een geest van de verwarring onder hen gezonden heeft, zodat zij, de één de ander voor vijand houdende, elkaar lagen gelegd en vernield hebben, gelijk volgt. Sommigen verstaan hier de heilige engelen, van wie dienst God gebruikt voor zijn volk tegen zijn vijanden; 2 Kon. 6:17, en 2 Kon. 19:35.

44 zij werden geslagen: Te weten, in dier voege als in de voorgaande aantekening is gezegd. Waarmee de profetie van Jehaziël vervuld werd; boven, vs. 15, 20:17. Anders: zij versloegen zich; d.i. elkaar.

45 *stonden op:* Zie een exempel van gelijke verwarring Richt. 7:22.

46 *de één de ander:* Hebr.: רֵעֵ, *de man zijn naaste, of zijn metgezel*.

47 Staande op de hoogte van Ziz. Van welke plaats, zie boven, vs. 16. Anders: Mizpa.

48 Hebr.: *daar was geen ontkoming geweest*; d.i. niemand was ontkomen.

49 en dode lichamen: Anders: en kleren.

50 *kostelijk gereedschap:* Hebr.: יְנָצְלוֹ, *vaten, of gereedschap van de begeerten*; dat is dingen die om hun kostelijkheid en schoonheid zeer begeerd worden.

51 *totdat zij:* Hebr.: יְהִי, *tot geen draging, of opneming toe*.

52 *van Beracha:* D.i. van de zegening, of van de lof. Dit dal is gelegen geweest tussen de woestijn Jeruel en de woestijn van Thekoa, in de stam van Juda.

53 *tot op deze dag:* D.i. de naam duurt nog tot op de tijd, als dit boek geschreven werd.

54 Hebr.: *in hun hoofd*; d.i. vooraan van de gehele legermacht.

55 *tot het huis van YHWH:* T.w. in het grote voorhof; om daarmede God te danken voor verkregen victorie.

56 D.i. die van God toegezonden en zeer groot was. Zie boven, 2 Kron. 14:14, en Gen. 35:5.

57 hij was vijf en dertig jaren oud: Hebr.: שְׁלֹשִׁים, een zoon van vijf en dertig jaar.

– *e* 1 Kon. 22:42.

58 D.i. hij volgde de voetstappen van zijn vader, in het voorstaan van de zuivere godsdienst en in de regering van het koninkrijk. Zie 1 Kon. 15:26.

59 niet weggenomen: Te weten, niet ganselijk noch alom. Evenwel, een groot deel derzelve had hij weggenomen, boven, 2 Kron. 17:6.

60 *zijn hart:* Zie boven, 2 Kron. 12:14, en 2 Kron. 19:3.

61 Zie van deze profeet 1 Kon. 16:1.

62 Zie ook van deze, boven, 2 Kron. 16:7.

63 die men hem: Hebr.: הָעֲלָה, gemaakt is te doen opgaan op het boek, enz.

64 *boek van de koningen van Israël:* Dat inhield de historiën, daden en geschiedenissen van de koningen van Israël.

Josafats schepen naar Tharsis vergaan

35 Maar na deze vergezelschapte zich Josafat,
de koning van Juda, met Ahazia, de koning van
Israël; die handelde goddeloos in zijn doen.

36 En hij vergezelschapte zich met hem, [f]om
schepen te maken, om naar [65]Tharsis te gaan; en
zij maakten de schepen te [66]Ezeon-geber.

37 Maar Eliëzer, de zoon van Dodava, van
Maresa, profeteerde tegen Josafat, zeggende:
Omdat u zich met Ahazia vergezelschapt hebt,
heeft YHWH uw werken verscheurd. Zo werden
de schepen verbroken, dat zij niet konden naar
Tharsis gaan.

HOOFDSTUK XXI

Josafat sterft, en zijn zoon Joram regeert, vs. 1 enz. die zijn broers vermoordt, 2. zijn goddeloze regering, 5. De Edomieten en Libna vallen van hem af, 8. en overeenkomstig een geschrift van Elia, 12. wordt hij door de Filistijnen en Arabieren gekweld, die zijn huis plunderen, en zijn zonen en vrouwen wegnemen, 16. Daarbij wordt hij met een ongeneeslijke ziekte geplaagd, waaraan hij sterft, 18. en hij wordt begraven zonder de gewone eer, 19.

Jorams goddeloze bewind en einde

D[a]AARNA [1]ontsliep Josafat met zijn vaders, en
werd begraven bij zijn vaders in [2]de stad van
David; en zijn zoon Joram werd koning in zijn
plaats.

2 En hij had broers, Josafats zonen, Azarja, en
Jehiël, en Zecharja, en Azarjahu, en Michaël, en
Sefatja; deze allen waren zonen van Josafat, de
koning [3]van Israël.

3 En hun vader had hun vele gaven gegeven
van zilver, en van goud, en van [4]kostbaarheden,
met versterkte steden in Juda; maar het koninkrijk gaf hij Joram, omdat hij de [5]eerstgeborene
was.

4 Als Joram tot het koninkrijk van zijn vader
opgekomen was, en zich versterkt had, zo
doodde hij al zijn broers met het zwaard, en ook
enige van de vorsten [6]van Israël.

5 [7b]Twee en dertig jaar was Joram oud, toen
hij koning werd, en hij regeerde [8]acht jaren te
Jeruzalem.

6 En hij [9]wandelde in de weg van de koningen
van Israël, zoals het huis van Achab deed; want
hij had [10]de dochter van Achab tot een vrouw; en
hij deed [11]dat kwaad was in de ogen van YHWH.

7 Maar YHWH wilde het [12]huis van David niet
verderven, omwille van het verbond, [c]dat Hij
met David gemaakt had; en zoals Hij [d]gezegd
had, hem en zijn zonen [13]altijd een [14]lamp te zullen geven.

Edom en Libna vallen af

8 [e]In zijn dagen [15]vielen de Edomieten af van
onder [16]het gebied van Juda, en zij maakten over
zich een koning.

9 Daarom trok Joram [17]voort met zijn oversten,
en al de wagens met hem; [18]en hij maakte zich in
de nacht op, [f]en sloeg de Edomieten, die rondom
hem waren, en de oversten van de wagens.

10 [g]Evenwel vielen de Edomieten af van onder
het gebied van Juda, [19]tot op deze dag; toen in
die tijd [20]viel Libna af, van onder zijn gebied,
want hij had YHWH, de God van zijn vaders,
[21]verlaten.

11 Ook maakte hij [22]hoogten op de bergen van
Juda; en hij deed de inwoners van Jeruzalem
[23]ontucht plegen, ja, hij dreef Juda daartoe.

De brief van de profeet Elia

12 Zo kwam [24]een schrift tot hem van de profeet Elia, zeggende: Zo zegt YHWH, de God van

– *f* 1 Kon. 22:49.

65 Zie 1 Kon. 10:22.

66 Zie van deze stad en haven, 1 Kon. 9:26.

– *a* 1 Kon. 22:51; 2 Kon. 8:16.

1 *ontsliep Josafat:* D.i. stierf. Breder verklaring van deze manier van spreken, zie Deut. 31:16, en 1 Kon. 1:21.

2 *stad van David:* Zie 1 Kon. 2:10.

3 D.i. van de twee stammen van Israël, Juda en Benjamin, en van de steden, die van het koninkrijk Israëls onder Juda sorteerden, van welke zie boven, 2 Kron. 13:19, en 2 Kron. 15:9, en 2 Kron. 19:4; zo worden Josafats heren genaamd vorsten van Israël, onder, vs. 4; zie ook boven, 2 Kron. 15:17, en onder, 2 Kron. 23:2.

4 Zie van het Hebreeuwse woord Gen. 24:53.

5 Want tot het recht van de eerstgeboorte behoorde ook de heerschappij over zijn broers. Zie Gen. 25:31. En hieruit is af te nemen dat Josafat in het verkiezen van zijn opvolger meer gezien heeft op de wet van God, Deut. 21:15, dan op de bekwaamheid van de persoon, die goddeloos was door zijn goddeloze huisvrouw, onder, vs. 9, en niet zo goed als zijn broers, vs. 13.

6 Zie boven, vs. 2.

7 *Twee en dertig jaar:* Hebr.: שְׁלֹשִׁים, *een zoon van twee en dertig jaar*.

– *b* 2 Kon. 8:17.

8 *acht jaren:* T.w. daarin gerekend zijnde de jaren, dat hij met zijn vader geregeerd heeft. Want hij heeft een tijdlang de plaats van zijn vader bewaard. Zie 1 Kon. 22:42, en 2 Kon. 8:16.

9 D.i. hij volgde hen na in hun afgoderij en goddeloosheid. Zo 2 Kon. 16:3, en onder, 2 Kron. 28:2, enz.

10 *de dochter van Achab:* Genaamd Athalia, onder, 2 Kron. 22:2, van wie afgodische goddeloosheid, boosheid en tirannie, zie in hetzelfde 2 Kron. 22:3, 22:10, en 2 Kron. 24:7.

11 dat kwaad was: Versta, voornamelijk afgoderij en tirannie. Zie 1 Kon. 11:6.

12 *huis van David:* D.i. het geslacht en de nakomelingen van David. Zie 1 Kon. 14:10.

– *c* 2 Sam. 7:12; 1 Kon. 11:36; Ps. 132:11; idem v. 17.

– *d* 1 Kon. 11:36.

13 te alle dage: Zie 2 Sam. 7:13.

14 Zie 1 Kon. 11:36.

– *e* 2 Kon. 8:20.

15 En zo werd vervuld de profetie van Izak; Gen. 27:40.

16 *het gebied:* Hebr.: יָד, *hand*; d.i. gebied, geweld; waaronder David hen gebracht had; 2 Sam. 8:14.

17 *voort met zijn oversten:* T.w. naar Seïr, een plaats in Idumea gelegen; 2 Kon. 8:21.

18 en hij maakte zich: Hebr.: קָם, hij was zich opmakende, of hij was opstaande.

– *f* 2 Kon. 8:21.

– *g* 2 Kon. 8:22.

19 *tot op deze dag:* D.i. welke afval duurt tot op deze dag. Versta, de tijd van de Babylonische wegvoering. Zo 1 Kron. 4:41.

20 *viel Libna af:* Zie 2 Kon. 8:22.

21 T.w. door gruwelijke afgoderij, die hij niet alleen zelf pleegde, maar waartoe hij ook zijn onderzaten openbaarlijk en met geweld dwong. Zie vs. 11.

22 Zie Lev. 26:30.

23 D.i. afgoderij bedrijven, welke is de geestelijke hoererij; zo onder, vs. 13. Zie Lev. 17:7, en Lev. 20:5.

24 *een schrift:* Versta, een geschrift, geschreven van de profeet Elia als Josafat nog leefde, vóór wiens dood Elia al in de hemel opgenomen was, gelijk af te nemen is uit 2 Kon. 3:11. Hierin had Elia geprofeteerd van de staat van het rijk van Juda onder Joram, gelijk de man van God, die te Bethel kwam, langen tijd tevoren van de koning Josia geprofeteerd heeft, 1 Kon. 13:2, en Jesaja van Cyrus, Jes. 44, Jes. 45, en Daniël van de morarchiën en koninkrijken van de aarde, Dan. 2, Dan. 7, enz. Tenware men meende dat dit een andere Elia is geweest dan de Thisbiet.

uw vader David: Omdat u [25]in de wegen van uw vader Josafat, en in de wegen van Asa, de koning van Juda, niet gewandeld hebt;

13 Maar hebt gewandeld in de weg van de koningen van Israël, en hebt Juda en de inwoners van Jeruzalem doen ontucht plegen, [26]achtervolgens het ontucht plegen van het huis van Achab; en ook uw broers, uit het huis van uw vader, gedood hebt, die beter waren dan u;

14 [27]Zie, YHWH zal [28]u plagen met een grote plaag aan uw volk, en aan uw kinderen, en aan uw vrouwen, en aan al uw bezittingen.

15 U zult ook in [29]grote ziekten zijn, door de ziekte van uw ingewanden, totdat uw ingewanden uitgaan vanwege de ziekte, [30]jaar op jaar.

Filistijnen en Arabieren plunderen Juda

16 Zo verwekte YHWH tegen Joram de [31]geest van de Filistijnen en van [32]de Arabieren, die aan [33]de zijde van de Moren zijn.

17 Die trokken op in Juda, en [34]braken daarin, en voerden alle bezittingen weg, die in het huis van de koning gevonden werden, zelfs ook zijn kinderen, en zijn vrouwen; zodat hem geen zoon overgelaten werd, dan [35]Joahaz, de kleinste van zijn zonen.

18 En na dit alles plaagde hem YHWH in zijn binnenste met [36]een ziekte, daar geen genezen aan was.

19 Dit gebeurde [37]van jaar tot jaar, zodat, wanneer [38]de tijd van het einde van de twee jaren uitging, zijn ingewanden met de ziekte uitgingen, dat hij stierf van boze ziekten; en zijn volk maakte hem [39]geen vuur, als het vuur van zijn vaders.

20 Hij was twee en dertig jaar oud, als hij koning werd, en regeerde acht jaren te Jeruzalem; en [40]hij ging heen zonder begeerd te zijn; en zij begroeven hem in de stad van David, maar niet in de graven van de koningen.

HOOFDSTUK XXII

Ahazia wordt koning in de plaats van zijn vader, vs. 1 enz. volgt de zonden van het huis van Achab, 3. bezoekt Joram, de koning van Israël, die ziek was, 6. wordt bij deze gelegenheid omgebracht door Jehu, 8. Athalia, nadat zij al het koninklijke zaad van het huis Juda gedood heeft, behalve Joas, die zijn tante Josabath verborgen had, eigent zich de regering toe, 10.

Ahazia's korte regering

EN [a]de inwoners van Jeruzalem maakten [1]Ahazia, zijn [2]kleinste zoon, koning in zijn plaats; want [3]een bende, die met de Arabieren in het leger gekomen was, had al de [4]eersten gedood. Ahazia dan, de zoon van Joram, de koning van Juda, regeerde.

2 [5]Twee en veertig jaar was Ahazia oud, toen hij koning werd, en hij regeerde [6]één jaar te Jeruzalem; en de naam van zijn moeder was Athalia, een [7]dochter van Omri.

3 Hij wandelde [8]ook in de wegen van het huis van Achab; want zijn moeder was zijn raadgeefster, om goddeloos te handelen.

4 En hij deed dat kwaad was in de ogen van YHWH, zoals het [9]huis van Achab; want zij waren zijn raadgevers, na de dood van zijn vader, hem ten [10]verderve.

5 Hij wandelde [11]ook in hun raad, [b]en trok heen met Joram, de zoon van Achab, de koning van Israël, tot de strijd tegen Hazaël, de koning van Syrië, bij [12]Ramoth in Gilead; en de Syriërs sloegen Joram.

25 *in de wegen van uw vader Josafat:* Zie 1 Kon. 15:26.

26 Of: *gelijk het huis Achabs [Israël] heeft doen hoereren.*

27 Zie de vervulling van dit dreigemen, onder, vs. 16, enz.

28 *zal u plagen:* Deze manier van spreken wordt vol en zonder invoegsel gevonden onder, vs. 19. Anders: de Heer zal uw volk en uw kinderen, enz., met een grote plaag plagen.

29 *grote ziekten zijn:* Of: *vele*.

30 *jaar op jaar:* Hebr.: יָמִים, *dagen op dagen*; d.i. jaar op jaar, t.w. twee jaren. Want deze waren de vastgestelde tijd van deze ziekte, onder, vs. 19. Het woord dagen is somtijds voor een vol jaar genomen, hebbende al zijn dagen. Zo onder, vs. 19. Zie Lev. 25:29. Anderen verstaan dit zo, dat deze ziekte hem dagelijks overvallen zou.

31 D.i. zin, wil, voornemen, moed. Zie 2 Kon. 19:7.

32 Versta, de inwoners van het steenachtig en rijk Arabië.

33 *aan de zijde:* Hebr.: יַד, *aan de hand*. Het woord hand betekent somtijds de zijde ergens van, gelijk Job 1:14.

34 *braken daarin:* T.w. door geweld van wapenen alles doorlopende en doordringende tot Jeruzalem toe; ja ook de stad innemende en die plunderende, gelijk uit het volgende blijkt.

35 Ook genoemd Ahazia, onder, 2 Kron. 22:1, en Azarai, onder, 2 Kron. 22:6.

36 *een ziekte:* T.w. welke Elia hem gedreigd had, boven, vs. 15.

37 *van jaar tot jaar:* D.i. van het eerste jaar tot het tweede.

38 *de tijd:* Welken Elia in dat schrift gesteld had.

39 gene branding: Te weten, van welriekende, of kostelijke specerijen. Zie boven, 2 Kron. 16:14.

40 hij ging heen: Te weten, de weg van de gehele aarde, gelijk staat Joz. 23:14; 1 Kon. 2:2. D.i. hij stierf. Of: hij ging heen zonder begeerd te zijn; d.i. hij leefde ongeëerd, of in onlust en smart.

– *a* 2 Kon. 8:24; idem v. 25.

1 Zie boven, 2 Kron. 21:17.

2 kleinsten zoon: D.i. de jongste van jaren. Vgl. Gen. 19:31.

3 *een bende:* Zie hiervan boven, 2 Kron. 21:16, 21:17.

4 eerste gedood: D.i. de oudste zonen van Joram. Boven, 2 Kron. 21:17, wordt alleen gezegd dat deze krijgslieden de zonen van Joram weggevoerd hadden; maar hier wordt nu bijgevoegd dat zij hen ook gedood hebben.

5 *Twee en veertig jaar:* Hebr.: אַרְבָּעִים, *een zoon van twee en veertig jaar*.

6 *een jaar:* T.w. alleen. Gelijk sommigen afnemen uit 2 Kon. 8:26. Verstaande dat hij ook lang tevoren voor koning is erkend geweest, terwijl zijn vader tot de regering ongeschikt was. Maar hoe deze beide plaatsen eigenlijk zijn te vergelijken, is zeer duister.

7 *dochter van Omri:* Zo wordt zij ook genoemd; 2 Kon. 8:26. Versta, de dochter van Omri's zoon, nl. Achab; zie de aantekening op 2 Kon. 8:26. De kleinkinderen worden zonen en dochters genaamd van hun grootvaders. Zie Gen. 36:2, ja ook van al hun voorouders in de rechte linie opwaarts gerekend; gelijk te zien is Matt. 1:1; Luk. 13:16.

8 ook in de wegen: Te weten, gelijk zijn vader Joram, boven, 2 Kron. 21:6.

9 *huis van Achab:* T.w. die van het huis Achabs waren.

10 Zo is het Hebreeuwse woord genomen Ex. 12:13; Ez. 25:15; Dan. 10:8.

11 ook in hun raad: D.i. hij hoorde niet alleen hun afgodischen raad, maar hij deed ook daarnaar.

– *b* 2 Kon. 8:28.

12 Ook genaamd Rama, in vs. 6, en 2 Kon. 8:29. Zie ook van deze stad 1 Kon. 4:13.

6 En hij keerde weer om zich te laten genezen te [13]Jizreël; want [14]hij had wonden, die men hem bij Rama geslagen had, als hij streed tegen Hazaël, de koning van Syrië; en [15]Azarja, de zoon van Joram, de koning van Juda, kwam af, om Joram, de zoon van Achab, te Jizreël te bekijken, want hij was ziek.

Ahazia komt om door Jehu

7 De [16]vertreding nu van Ahazia was [17]van God, [18]dat hij tot Joram kwam; want als hij gekomen was, trok hij met Joram uit tot Jehu, de zoon van Nimsi, die YHWH gezalfd [19]had, om het huis van Achab uit te roeien.

8 Zo gebeurde het, als Jehu [20]het oordeel uitvoerde tegen het huis van Achab, dat hij de vorsten van Juda en de [21]zonen van de broers van Ahazia, die Ahazia dienden, vond, [c]en die doodde.

9 [d]Daarna [22]zocht hij Ahazia, en zij kregen hem (want hij was verstopt in Samaria), en zij brachten hem tot Jehu, en zij doodden hem, en [23]begroeven hem; want zij zeiden: Hij is de zoon van Josafat, die YHWH [24]met zijn hele hart gezocht heeft. Zo had het huis van Ahazia niemand, [25]die kracht behield tot het koninkrijk.

Athalia grijpt de macht

10 [26]Toen Athalia, de moeder van Ahazia, zag, dat haar zoon dood was, zo maakte zij zich op, en bracht al [27]het koninklijke zaad van het huis van Juda om.

11 Maar [28]Jozabath, de dochter [29]van de koning, nam [30]Joas, de zoon van Ahazia, en stal hem uit het midden van de zonen van de koning, die gedood werden, en zette hem en zijn [31]voedster in een [32]slaapkamer; zo verborg hem Jozabath, de dochter van de koning Joram, de huisvrouw van [33]de priester Jojada (want zij was de zus van Ahazia), voor Athalia, dat zij hem niet doodde.

12 En hij was bij [34]hen verstopt in het huis van God zes jaren; en Athalia regeerde over [35]het land.

HOOFDSTUK XXIII

Joas, zeven jaar oud zijnde, wordt door de beschikking van Jojada koning, vs. 1 enz. Athalia wordt gedood, 12. Het verbond tussen de HEERE en de koning met zijn volk wordt vernieuwd, 16. de afgoderij geweerd, 17. de kerkelijke orde hersteld, 18. en de koning met vreugde in zijn huis gebracht, 20.

Jojada kroont Joas en doodt Athalia

M[1]AAR in het [2]zevende jaar versterkte zich Jojada, en nam de oversten van de honderden, Azarja, de zoon van Jeroham en Ismaël, de zoon van Johanan, en Azarja, de zoon van Obed, en Maaseja, de zoon van Adaja, en Elisafat, de zoon van Zichri, met zich in een verbond.

2 Die trokken om in Juda, en verzamelden [3]de Levieten uit alle steden van Juda, en de familiehoofden [4]van Israël, en zij kwamen naar Jeruzalem.

3 En die hele gemeente maakte een verbond in het huis van God, met de koning; en [5]hij zei tot hen: Zie, de zoon van de koning zal koning zijn, [a]zoals YHWH van de zonen van David gesproken heeft.

4 [b]Dit is de zaak, die u doen zult: een derde deel van u, die op de sabbat ingaan, van de priesters en van de Levieten, zullen tot poortwachters [6]van de dorpelen zijn;

13 Een stad in de stam van Issaschar; van welke zie Joz. 19:18, en 1 Kon. 4:12, enz.

14 hij had wonden: Of: daar waren slagers geweest, die hem bij Rama geslagen hadden, enz. Versta door deze de Syriërs; 2 Kon. 9:15.

15 Anders genaamd Ahazia, boven, vs. 1, 22:2; idem Joahaz, boven, 2 Kron. 21:17.

16 Of: *vertrapping*; d.i. de ombrenging van Ahazia, waardoor hij tenondergebracht en gelijk vertrapt was; van welke zie onder, vs. 9.

17 *van God:* T.w. als van een rechtvaardig rechter, die de zonden van de mensen, door hun eigen, vrijwillig en onbedwongen bedrijf, pleegt te straffen. Vgl. hiermede 1 Kon. 12:15, en de aantekening daarop.

18 dat hij tot Joram kwam: D.i. welke vertreding, of ombrenging geschied is doordien Ahazia tot Joram gekomen en niet tehuis gebleven was.

19 *gezalfd had:* T.w. door het bevel, dat Hij de profeet Elia gegeven had, 1 Kon. 19:16, en Elia door Elisa uitgevoerd heeft; 2 Kon. 9:6.

20 *oordeel uitvoerde:* D.i. straf, die God Jehu over het huis Achabs uit te voeren belast had. Zo boven, 2 Kron. 20:9, zie de aantekening.

21 *zonen van de broers:* Zij worden 2 Kon. 10:13 de broers van Ahazia genoemd; zie daar de aantekening.

– *c* 2 Kon. 10:14.

– *d* 2 Kon. 9:27.

22 *zocht hij Ahazia:* Zie de verklaring van vs. 9, 2 Kon. 9:27.

23 *begroeven hem:* D.i. zij lieten toe dat men hem naar Jeruzalem zou voeren, om daar begraven te worden.

24 *met zijn gehele hart:* Vgl. boven, 2 Kron. 15:12.

25 die kracht: Misschien omdat zij te jong waren, wie het koninkrijk van opvolging wege toekwam, of omdat de macht van Athalia te groot was.

26 *Toen Athalia:* Zie de verklaring hiervan en van de volgende verzen, 2 Kon. 11:1, 11:2, 11:3.

27 *het koninklijke zaad:* Hebr.: זֶרַע, *het zaad van het koninkrijk*.

28 Hebr.: *Jehoschabath*; anders ook genaamd Jehoscheba; 2 Kon. 11:2.

29 *van de koning:* Nl. van Joram, de zoon van Josafat, en dienovereenkomstig de zus van Ahazia; 2 Kon. 11:2.

30 Anders: *Jehoasch*; 2 Kon. 12:2.

31 Die hem gezoogd had, of nog zoogde; want hij was maar één jaar oud. Vgl. onder, de aantekening 2 Kron. 23:1.

32 Hebr.: *een kamer van de bedden*. Zie de aantekening 2 Kon. 11:2.

33 Hebr.: *Jehojada*. Zie van deze 2 Kon. 11:4.

34 *hen verstopt:* Versta, dat Joas met zijn voedster bij de hogepriester en zijn vrouw, in één van de kamers, die aan de tempel stonden, in het geheim is bewaard en opgevoed geweest.

35 *het land:* Nl. van Juda.

1 Maar in het: Zie deze historie ook met enige verklaring 2 Kon. 11:4, enz. alwaar zij eerst beschreven is.

2 *zevende jaar:* T.w. nadat Joas, de zoon van de koning, van Josabath zijn moei was verstopt geweest, opdat hij van zijn grootmoeder Athalia niet vermoord zou worden. Want hij was zes jaren verborgen in de tempel, boven, 2 Kron. 22:12, het jaar daarna is dit geschied, waarin Joas ook zeven jaren oud was; onder, 2 Kron. 24:1.

3 *de Levieten:* Merk dat tweeërlei personen vergaderd werden: I. de Levieten, die in de dienst van de kerk waren; II. de familiehoofden, d.i. de hoofden van de vaderlijke huisgezinnen. Versta, de voornaamsten en oudsten van de gemeente.

4 D.i. van Juda en Benjamin, en ook van de steden van Israël daaronder sorterende. Vgl. vs. 2 met boven, 2 Kron. 15:17, en 2 Kron. 21:2, en de aantekening.

5 hij zei tot hen: Nl. de overpriester Jojada.

– *a* 2 Sam. 7:13; 2 Kron. 21:7.

– *b* 2 Kon. 11:5.

6 *van de dorpelen zijn:* Anders: *Sippim*. Houdende het voor de naam van een poort. Zie 2 Kon. 11:6.

5 En een derde deel zal zijn aan het huis van de koning; en een derde deel aan de [7]Fundamentpoort; en [8]al het volk zal in [9]de voorhoven zijn van het huis van YHWH.

6 Maar dat niemand kome in [10]het huis van YHWH, dan de priesters en de Levieten, die dienen; die zullen ingaan, want zij zijn [11]heilig; maar al het volk zal [12]de wacht van YHWH waarnemen.

7 De [13]Levieten nu zullen de koning rondom omsingelen, een ieder met zijn wapenen in zijn hand; en die [14]tot het huis inkomt, zal gedood worden; maar wees u bij de koning, [15]als hij inkomt en [16]uitgaat.

8 En de Levieten en geheel Juda deden naar alles, wat de priester Jojada geboden had; en [17]zij namen een ieder [18]zijn mannen, die op de sabbat inkwamen, met degenen, die op de sabbat uitgingen; want de priester Jojada had aan de [19]verdelingen geen verlof gegeven.

9 Verder gaf de priester Jojada aan de oversten van de honderden de speren, en de grote schilden, en de schilden, [20]die van de koning David geweest waren, die in het huis van God waren.

10 En hij [21]stelde al het volk, en een ieder met zijn [22]geweer in zijn hand, van de rechterzijde van het huis tot de linkerzijde van het huis, naar het altaar, en naar het huis, bij de [23]koning [24]rondom.

11 Toen brachten zij de zoon van de koning [25]voor, en zetten hem de [26]kroon op, en gaven [27]hem de getuigenis, en zij maakten hem koning; en Jojada en zijn zonen zalfden hem, en zeiden: [28]De koning leve!

12 Toen nu Athalia hoorde de stem van het volk, dat toeliep en de koning roemde, kwam zij tot het volk in het huis van YHWH.

13 En zij zag toe; en ziet, de koning stond [29]bij zijn pilaar, aan [30]de ingang; en de [31]oversten en [32]de trompetten waren bij de koning; en al het volk van het land was blij, en [33]blies met de trompetten; en de zangers [34]waren er met muzikale instrumenten, en gaven te kennen, dat [35]men lofzingen zou; toen verscheurde Athalia haar kleren, en zij riep: Verraad, verraad!

14 Maar de priester Jojada bracht de oversten van de honderden, die over het leger gesteld waren, uit, en zei tot hen: Breng ze uit tot buiten [36]de ordeningen, en die haar volgt, zal met het zwaard gedood worden; want de priester had gezegd: U zult ze in het huis van YHWH niet doden.

15 En [37]zij legden de handen aan haar, en zij ging [38]naar de ingang van de Paardenpoort, naar het huis van de koning; en zij doodden ze daar.

Het verbond en de val van Baäl

16 En Jojada maakte een verbond tussen [39]Hem, en tussen al het volk, en tussen de koning, dat zij YHWH tot een volk zouden zijn.

17 [c]Daarna ging al het volk in het huis van Baäl, en braken dat af; en zijn altaren en zijn beelden verbraken zij, en Matthan, de priester van [d]Baäl, sloegen zij dood voor de altaren.

7 De voornaamste poort van de tempel, staande tegen het oosten, en genaamd de poort van het Fundament, omdat zij de onderste was, staande op de grondvesting van de tempel, aan het grootste en onderste voorhof. Zij wordt ook geheten de poort Sur, 2 Kon. 11:6, en de Hoge poort, 2 Kon. 15:35; idem, de Schone poort, Hand. 3:2.

8 *al het volk:* Versta, de andere Levieten, die alsdan de ordinaire wacht niet hadden, en ook het gemene volk.

9 *voorhoven zijn:* D.i. in het uiterste en grote voorhof, genaamd het voorhof van het volk, omdat de gemeente daarin vergaderde; en wordt hier gesteld in het getal van velen om de verscheidene delen, die het had. Zo wordt ook de tempel heiligdommen genoemd, omdat hij bestond uit verscheidene delen; Lev. 26:31.

10 *het huis van YHWH:* Versta, het voorste deel van het huis van YHWH, genaamd het heilige; 1 Kon. 8:10.

11 Hebr.: *heiligheid*; d.i. tot een heiligen dienst afgezonderd. Zo Num. 16:5, en Ezra 8:28.

12 *de wacht:* T.w. om degenen, die met geweld zouden willen inbreken, met geweld uit te houden. Of zal de wacht van YHWH waarnemen; d.i. het bevel van YHWH, blijvende in het voorhof zonder in het heilige te komen.

13 Nl. die, welke op de sabbat uitgingen; d.i. die hun werkdienst geëindigd hadden; 2 Kon. 11:7.

14 *tot het huis inkomt:* D.i. in de tempel, tussen de ordeningen en gelederen van de gestelde wacht; 2 Kon. 11:8.

15 als hij inkomt: Te weten, in de tempel, onder, vs. 11.

16 T.w. uit de tempel, onder, vs. 20.

17 zij namen: Nl. de oversten van de honderden, van welke zie, boven, vs. 1, en vgl. 2 Kon. 11:9.

18 *zijn mannen:* T.w. die hun uit de Levieten van de overpriester Jojada toebesteld waren.

19 Zie van deze verdelingen 1 Kron. 23, 1 Kron. 24, 1 Kron. 25, 1 Kron. 26; uit deze mocht niemand scheiden, dan zijn afscheid en verlof hebbende; dat Jojada nu de afgaanden niet heeft gegeven, opdat er dubbel wacht zou zijn om deze zaak uit te voeren.

20 die van de koning: Zie 2 Kon. 11:10.

21 T.w. opdat niemand in het voorhof van de priesters of in het heilige met geweld inbreken zou. Vgl. hiermede boven het einde van vs. 6.

22 Het woord in het oorspronkelijke betekent eigenlijk zulk geweer, dat men uit de hand naar iemand werpt om hem daarmede te beschadigen.

23 Versta, het brandofferaltaar, dat in het voorhof van de priesters stond.

24 *huis, bij de koning:* Het heilige.

25 T.w. uit zijn kamer, waarin hij nu zes jaren was verstopt geweest, boven, 2 Kron. 22:11.

26 *kroon op:* Een hoofdsieraad van de koningen; 2 Sam. 1:10; Ps. 89:40, en Ps. 132:18.

27 Zie 2 Kon. 11:12.

28 *De koning leve:* Vgl. 1 Sam. 10:24; 1 Kon. 1:39.

29 *bij zijn pilaar:* Alwaar het koninklijk gestoelte was; van dat zie ook 2 Kon. 11:14, en boven, 2 Kron. 6:13.

30 T.w. van het binnenste voorhof, genoemd het voorhof van de priesters, boven, 2 Kron. 4:9; idem het nieuwe voorhof, boven, 2 Kron. 20:5. Zie van hetzelfve breder 1 Kon. 6:36.

31 Nl. van het Joodse volk.

32 *de trompetten:* D.i. de trompetters.

33 T.w. door de priesters, wie dat werk eigenlijk toekwam, gelijk dit blijkt uit de wet, Num. 10:8, en uit de exempelen; 1 Kron. 15:24, en boven, 2 Kron. 5:12, en 2 Kron. 7:6.

34 *waren er:* Of: [waren blij] welk woord voorgaat en nu weer opnieuw kan ingepast worden.

35 *lofzingen zou:* Nl. de Heer.

36 *de ordeningen:* Zie 2 Kon. 11:8.

37 zij legden: Anders: zij maakten haar plaats. Of: zij bestelden aan haar zijdwacht. Of: zij gaven haar plaats; t.w. om uit de tempel te gaan.

38 *naar de ingang:* Zie 2 Kon. 11:16.

39 Nl. de Heer; gelijk dit af te nemen is uit 2 Kon. 11:17, en hier uit het einde van vs. 16. Anders: tussen zich, of zichzelven, enz., verstaande dat Jojada, het volk en de koning tezamen zich verbonden hebben, dat zij de Heer tot een volk zouden zijn. Zie dergelijk Joz. 24:25.

– *c* 2 Kon. 11:18.

– *d* Deut. 13:9.

Jojada herstelt de dienst van YHWH

18 Jojada nu bestelde de ambten in het huis van YHWH, onder de hand van de Levietische priesters, [e]die David in het huis van YHWH afgedeeld had, om de brandoffers van YHWH te offeren, zoals in de [f]wet van Mozes geschreven is, met blijdschap en met gezang, [40]naar de instelling van David.

19 En hij stelde de poortwachters aan de poorten van het huis van YHWH, opdat niemand, in enig ding onrein zijnde, inkwame.

20 En hij nam de oversten van de honderden, en de [41]machtigen, en die heerschappij hadden onder het volk, en al het volk van het land, en bracht de koning van het huis van YHWH af, en zij kwamen door het midden [42]van de hoge poort in het huis van de koning; en zij zetten de koning op de troon van het koninkrijk.

21 En al het volk van het land was blij, en de stad werd stil, nadat zij Athalia met het zwaard gedood hadden.

HOOFDSTUK XXIV

Joas is vroom, zolang Jojada leeft, vs. 1 enz. trouwt twee vrouwen, 3. laat de tempel repareren, 4. Jojada sterft, 15. wordt zeer eervol begraven, 16. Joas wordt een afgodendienaar, 17. laat Zacharia, de zoon van Jojada, doden omdat hij de afgoderij bestrafte, 20. hij wordt door de Syriërs beroofd en verslagen, 23. en door zijn knechten vermoord, 25. Zijn zoon Amazia wordt koning, 27.

Joas herstelt de tempel

J[a]OAS was [1]zeven jaar oud, toen hij koning werd, en hij regeerde veertig jaren te Jeruzalem; en de naam van zijn moeder was Zibja, van Ber-seba.

2 En Joas deed dat recht was in de ogen van [2]YHWH, al de dagen van de priester Jojada.

3 En Jojada [3]nam voor hem twee vrouwen; en hij verwekte zonen en dochters.

4 Het gebeurde nu na deze, [4]dat het in het hart van Joas was, het huis van YHWH te [5]vernieuwen.

5 Zo verzamelde hij de priesters en de Levieten, en zei tot hen: Trek uit tot de steden van Juda, en verzamelt geld van het hele [6]Israël, om het huis van uw God te [7]beteren [8]van jaar tot jaar; en u, haast [9]tot deze zaak; maar de Levieten haastten niet.

6 En de koning riep Jojada, [10]het hoofd, en zei tot hem: Waarom hebt u geen onderzoek gedaan bij de Levieten, dat zij uit Juda en uit [11]Jeruzalem inbrengen zouden de schatting [12]van [b]Mozes, de knecht van YHWH, en van de gemeente van Israël, voor de [13]tent van het getuigenis?

7 Want [14]als Athalia goddeloos handelde, hadden haar [15]zonen het huis van God opengebroken, ja, zelfs [16]alle [17]geheiligde dingen van het huis van YHWH besteed aan de [18]Baäls.

8 En de koning [19]gebood, en zij maakten een kist, en stelden die buiten [20]aan de poort van het huis van YHWH.

9 En [21]men deed uitroeping in Juda en in Jeruzalem, dat men voor YHWH inbrengen zou de schatting van Mozes, de [22]knecht van God, [23]over Israël in de woestijn.

10 Toen verblijdden zich alle oversten en al het volk, en zij brachten in, en wierpen in de kist, totdat [24]men voltooid had.

11 Het gebeurde nu ter tijd, als [25]hij de kist, naar het bevel van de koning, door de hand van

– *e* 1 Kron. 23; 1 Kron. 24; 1 Kron. 25; 1 Kron. 26.

– *f* Lev. 1:3.

40 *naar de instelling:* Hebr.: יְדֵי, *naar de handen Davids*; d.i. gelijk David door de ingeving van Gods Geest ingesteld en aan de gemeente van God overgegeven en nagelaten had. Zo onder, 2 Kron. 29:27, en Ezra 3:10.

41 Of: *heerlijke, aanzienlijke, voortreffelijke*.

42 *van de hoge poort:* Sommigen verstaan hierdoor, de eerste en voornaamste poort van het koninklijke huis, aan welke de trawanten van de koning de wacht hielden, en die daarom de poort van de trawanten genoemd wordt; 2 Kon. 11:19. In deze zin moet deze poort onderscheiden worden van de poort van de tempel, waarvan boven, vs. 5. Zie de aantekening daar.

– *a* 2 Kon. 12:1.

1 *zeven jaren oud:* Hebr.: שֶׁבַע שָׁנִים, *een zoon van zeven jaren*. Zie boven, 2 Kron. 23:1.

2 *al de dagen:* D.i. zolang Jojada leefde, die niet ophield hem in de wegen van YHWH te onderwijzen; 2 Kon. 12:2.

3 *nam voor hem:* D.i. hij verkoos voor hem twee vrouwen, die hij behoorlijk verzocht en hem in de echte staat bijvoegde.

4 dat het in het hart: D.i. dat Joas van zin was, of voorgenomen had. Zo 1 Kon. 8:17, 8:18. Zie de aantekening.

5 D.i. te vermaken, of te beteren, dat daarin verbroken, of vervallen, of gespleten, gescheurd en gereten was.

6 Versta, de Israëlieten, die onder het gebied van Juda stonden. Zie boven, 2 Kron. 15:17, en 2 Kron. 21:2.

7 Hebr.: *sterken;* dat is vernieuwen, gelijk vs. 4. Zo 2 Kon. 12:5, 12:6, en onder, vs. 12.

8 *van jaar tot jaar:* Omdat het in één jaar niet kon vermaakt worden; of dat de reparatie alle jaar moest gebeuren.

9 *tot deze zaak:* Hebr.: דְּבָר, *tot dit woord*.

10 *het hoofd:* T.w. van de priesters, dat is de overpriester. Het woord priester wordt onder, vs. 11 daarbij gevoegd. Zie ook Neh. 12:7.

11 *geen onderzoek:* Of: *niet afgevorderd*.

12 Of: *heffing, collecte, belasting*. Versta, een zulke, gelijk Mozes beval, tot de making van de tabernakel in de woestijn, Ex. 30:12, 30:13, en Ex. 38:24, 38:25, welke niet jaarlijks geschiedde, maar naar eis van de nood. Vgl. de aantekening Ex. 30:12. Anderen menen dat deze collecte ordinair zou geweest zijn, en jaarlijks geschied tot onderhouding van de godsdienst en zijn toebehoren.

– *b* Ex. 30:11; idem v. 12; idem v. 13.

13 *tent van het getuigenis:* Zie Num. 1:50.

14 als Athalia: Anders: de zonen van Athalia, die goddeloze vrouwen hadden, enz. Hebr.: מְרִשְׁעַת, want Athalia goddeloos handelende, hadden haar zonen, enz.

15 Nl. Ahazia met enige van zijn naaste bloedverwanten. Zie boven, 2 Kron. 21:16, 21:17. Want haar andere zonen waren in het leven van Joram gevankelijk weggevoerd geweest. Anders zou het veelvoudig getal hier gebruikt zijn voor het enkelvoudige, gelijk Gen. 21:7, tenware men zei dat Athalia's zonen vóór hun gevangenneming dit gedaan hadden.

16 D.i. allerlei, of meestendeel.

17 *geheiligde dingen:* Zie Lev. 16:4.

18 D.i. afgoden. Zie Richt. 2:11.

19 Hebr.: *zei;* dat is hier, hij beval, te weten met de raad van de overpriester Jojada; gelijk dit af te nemen is uit 2 Kon. 12:9.

20 *aan de poort:* T.w. van het voorhof van het volk, ter rechterhand, zo men inging in de tempel van YHWH; zie 2 Kon. 12:9, en de aantekening daarop.

21 men deed: Hebr.: יִתְּנוּ, en zij gaven, of men gaf een stem in Juda; d.i. men liet uitroepen. Stem, voor uitroeping. Zie Ex. 36:6, en de aantekening; idem Ezra 1:1.

22 Zie boven, vs. 6.

23 *over Israël:* D.i. Israël van God bevolen en opgelegd door Mozes.

24 *voltooid had:* T.w. het huis van YHWH te vermaken. Zie vs. 14. Anders: tot vol wordens toe.

25 hij de kist: Nl. de overpriester Jojada.

de [26]Levieten, inbracht, en als zij zagen, dat er veel gelds was, dat de schrijver van de koning kwam, en [27]de bestelde van de hoofdpriester, en de kist leeg maakten, en die opnamen, en die wederbrachten aan [28]haar plaats; zo deden [29]zij van dag tot dag, en verzamelden geld in menigte;

12 Dat de koning en Jojada gaven aan degenen, die het werk van de dienst van het huis van YHWH [30]verzorgden; en zij huurden [31]houwers en [32]timmerlieden, om het huis van YHWH te vernieuwen, en ook werkmeesters in ijzer en koper, om het huis van YHWH te beteren.

13 Zo deden de verzorgers van het werk, dat de [33]betering van het werk door hun hand toenam; en zij herstelden het huis van God in zijn [34]gestalte, en maakten het vast.

14 Als zij nu [35]voltooid hadden, brachten [36]zij voor de koning en Jojada het overige van [37]het geld, waarvan hij voorwerpen maakte voor het huis van YHWH, voorwerpen om te dienen en [38]te offeren, en rookschalen, en gouden en zilveren voorwerpen; [39]en zij offerden steeds brandoffers in het huis van YHWH [40]al de dagen van Jojada.

De dood van Jojada

15 En Jojada werd oud en [41]verzadigd van dagen, en stierf; hij [42]was honderd en dertig jaar oud, toen hij stierf.

16 En zij begroeven hem in de stad van David, bij de koningen; want hij had [43]goed gedaan in [44]Israël, zowel [45]aan God als [46]zijn huize.

Joas vervalt en wordt vermoord

17 Maar na de dood van Jojada kwamen de vorsten van Juda, en [47]bogen zich neer voor de koning; toen [48]hoorde de koning naar hen.

18 Zo verlieten zij het huis van YHWH, van de God van hun vaders, en dienden de bossen en de [49]afgoden; toen was een grote [50]boosheid over Juda en Jeruzalem, om deze hun schuld.

19 Maar Hij zond profeten onder hen, om hen tot YHWH te doen terugkeren; die [51]betuigden tegen hen, maar zij neigden de oren niet.

20 En de Geest van God trok [52]Zacharia aan, de zoon van Jojada, de priester, die [53]boven het volk stond, en hij zei tot hen: Zo zegt God: Waarom overtreedt u de geboden van YHWH? [c]Daarom zult u niet voorspoedig zijn; omdat u YHWH verlaten hebt, zo zal Hij u verlaten.

21 En zij maakten een samenzwering tegen hem, en [d]stenigden hem met stenen door het gebod van de koning, in het [54]voorhof van het huis van YHWH.

22 Zo gedacht de koning Joas niet aan [55]de goedertierenheid, die zijn vader Jojada aan hem gedaan had, maar doodde zijn zoon; die, als hij stierf, zei: YHWH zal het zien en [56]zoeken!

De inval van de Syriërs

23 Daarom gebeurde het met de wisseling van het jaar, dat de legermacht van Syrië tegen hem optoog, en zij kwamen tot Juda en Jeruzalem, en verdierven uit het volk al de vorsten van het

26 T.w. uit de plaats waar zij gestaan had in één van de kamers, die aan de tempel stonden, om daar het geld uit te nemen, in buidels te binden en te tellen. Vgl. 2 Kon. 12:10, en de aantekening.

27 *de bestelde:* D.i. die van de overpriester tot dit werk gelast waren. In deze plaats wordt de overpriester zelf gemeld, 2 Kon. 12:10, want men wordt gezegd te doen wat men door een ander doet. Zie Gen. 40:22.

28 *haar plaats:* Zie van deze boven, vs. 8.

29 *van dag tot dag:* Of: *dag op dag*; d.i. zo wanneer de kist vol was.

30 Hebr.: *deed*; d.i. verzorgde. En versta daardoor de voornaamste opzieners over het werk, om door hen aan de werklieden gegeven te worden. Want er is meer dan een opziener geweest; zie 2 Kon. 12:11.

31 Het Hebreeuwse woord betekent zowel steenhouwers als houtbouwers. Zie 1 Kon. 5:15.

32 Het woord, dat in het oorspronkelijke staat, is wel velerlei handwerkers toegeschreven, gelijk te zien is Ex. 35:35, en Ex. 38:23; 1 Kron. 22:15; Jes. 45:16, enz., en hier in het volgende van vs. 12, maar dat het hier van timmerlieden te verstaan is, kan hier uit de voorgaande en volgende woorden wel afgenomen worden.

33 Hebr.: *gezondheid*. De zin is dat het werk van het gebouw door de naarstige zorg van de opzieners tot een goeden stand en vorm geraakte. Het Hebreeuwse woord is zo ook genomen 1 Kon. 18:30; Neh. 4:7.

34 Het Hebreeuwse woord betekent hier een welgeschikten vorm, of rechtmatig maaksel, hebbende zijn proportie, gestalte en maat naar behoren.

35 *voltooid hadden:* T.w. de herbouwing en verbetering van de tempel.

36 T.w. de verzorgers en opzieners van het werk, wie dit geld recht te besteden van de koning en Jojada toevertrouwd was, boven, vs. 12.

37 T.w. de koning.

38 *te offeren:* Anders: *mortieren*.

39 en zij offerden geduriglijk: Nadat de tempel hersteld was, is daarin ook de zuivere godsdienst naar de wet van Mozes hersteld en onderhouden geweest.

40 *al de dagen van Jojada:* D.i. zolang hij leefde, zo boven, vs. 2.

41 *zat van dagen:* Zie Gen. 25:8, en de aantekening; idem Gen. 35:29; 1 Kron. 23:1, en 1 Kron. 29:28.

42 *was honderd en dertig jaren oud:* Hebr.: שְׁנָה, *een zoon van honderd en dertig jaar*.

43 *goed gedaan:* T.w. de jonge koning bewaard voor de moorddadige Athalia, wel opgevoed en onderwezen, op de koninklijke stoel gesteld, de goddeloze Athalia gedood, de tempel gerepareerd en de zuivere godsdienst hersteld.

44 D.i. in het land van Juda en dat daartoe behoorde, dat een deel was van Israël, deze naam in het algemeen genomen zijnde. Zie boven, 2 Kron. 21:2.

45 *aan God:* Door zijn godsdienst te herstellen; boven, 2 Kron. 23:18, en hier, vs. 14.

46 *zijn huize:* Versta, zijn tempel, die door de raad en het beleid van Jojada gerepareerd was.

47 *bogen zich:* T.w. verzoekende van hem, dat zij de afgoderij weer in het land mochten invoeren; gelijk af te nemen is uit vs. 18.

48 *hoorde de koning:* D.i. hij heeft hun verzoek ingewilligd.

49 Hebr.: *smarten*. Zie 1 Sam. 31:9.

50 Nl. Gods. Zie onder, 2 Kron. 28:13.

51 D.i. riepen hemel en aarde tegen hen tot getuigen.

52 *toog Zacharia aan:* Of: *bekleedde*; d.i. de Geest van YHWH is over hem gekomen en heeft hem als een kleed aangedaan. Zie Richt. 6:34.

53 die boven: D.i. in een plaats, die hoger was dan de plaats waarin het volk vergaderd was; uit welke Zacharia gesproken heeft opdat hij te beter zou mogen gehoord worden.

– *c* 2 Kron. 15:2.

– *d* Matt. 23:35.

54 T.w. van het volk, zo enige menen. Anderen verstaan dit van het voorhof van de priesters, zodat deze moord tussen het altaar en het portaal van de tempel zou geschied zijn; t.w. als voor het aangezicht van YHWH. Het gevoelen van velen is dat de Heer Jezus Christus op deze historie ziet, Matt. 23:35, en dat daar Jojada werd genaamd Barachia.

55 Van welke zie boven, 2 Kron. 23.

56 Nl. mijn bloed van de handen van deze moordenaars en van de hand van degene die de moord gebiedt; d.i. God zal straf en wraak hierover doen. Zie Gen. 9:5, en Gen. 42:22, en de aantekening. Anders: de Heer ziet het en zal het zoeken. Of: zie het en zoeke het.

volk; en zij zonden al hun roof tot de koning van [57]Damascus.

24 Hoewel de legermacht van Syrië met weinig mannen kwam, evenwel gaf YHWH in hun hand een legermacht van grote menigte, omdat zij YHWH, de God van hun vaders, [58]verlaten hadden; zo voerden [59]zij de [60]oordelen uit tegen Joas.

25 En toen zij van hem weggetrokken waren (want zij lieten hem in grote ziekten), maakten zijn knechten, om het [61]bloed [62]van de zonen van de priester Jojada, [63]een samenzwering tegen hem, en zij sloegen hem dood op zijn bed, dat hij stierf; en zij begroeven hem in de stad van David, maar zij begroeven hem niet in de graven van de koningen.

26 [e]Deze nu zijn, die een samenzwering tegen hem maakten: [64]Zabad, de zoon van Simeath, de Ammonietische, en Jozabad, de zoon van [65]Simrith, de Moabietische.

27 Voor wat betreft zijn [66]zonen, en de grootheid [67]van de last, hem opgelegd, en [68]het gebouw van het huis van God, ziet, zij zijn geschreven in [69]de historie van het boek van de koningen; en zijn zoon Amazia werd koning in zijn plaats.

HOOFDSTUK XXV

Amazia regeert in het begin goed, vs. 1 enz. wreekt de dood van zijn vader, 3. hij rust zich ten strijde tegen Edom, niet alleen met zijn eigen volk, maar ook met gehuurde Israëlieten, 5. deze gehuurden zendt hij weg, op raad van een profeet, 7. met de zijnen overwint hij de Edomieten, 11. lijdt schade van de weggezonden Israëlieten, 13. vervalt tot afgoderij, 14. daagt vermetel de koning van Israël tot de strijd uit, 17. wordt door hem verslagen, 22. verdreven en vermoord door zijn eigen volk, 27.

Amazia's overwinning op Edom

[a]AMAZIA, vijf en [1]twintig jaar oud zijnde, werd koning, en regeerde negen en twintig jaren te Jeruzalem; en de naam van zijn moeder was Joaddan, van Jeruzalem.

2 En hij deed dat recht was in de ogen van YHWH, maar [2]niet met een volkomen hart.

3 Het gebeurde nu, als het koninkrijk aan hem gesterkt was, dat hij [3]zijn knechten, die de koning, zijn vader, [4]geslagen hadden, doodde.

4 Maar hun kinderen [5]doodde hij niet, maar hij deed, zoals in de wet, [b]in het boek van Mozes, geschreven is, waar YHWH geboden heeft, zeggende: [6]De vaders zullen niet sterven om de kinderen, en de kinderen zullen niet sterven om de vaders; maar een ieder zal om zijn zonde sterven.

5 En Amazia verzamelde Juda, en stelde hen, [7]naar de huizen van de vaders, tot oversten van duizenden en tot oversten van honderden, door geheel Juda en Benjamin; en hij monsterde [8]hen, van twintig jaar oud en daarboven, en vond hen driehonderd duizend uitgelezenen, uittrekkende ten strijde, handelende [9]speer en groot schild.

6 Daartoe huurde hij [10]uit Israël honderd duizend strijdbare helden, voor honderd [11]talenten zilver.

7 Maar er kwam een [12]man van God tot hem, zeggende: O, koning! laat het leger van Israël met u niet gaan; want YHWH [13]is niet met Israël, met alle [14]kinderen van Efraïm.

8 Maar zo u gaat, [15]doe het, wees sterk ten strijde; God zal u doen vallen voor de vijand;

57 Hebr.: *Darmesek*. Versta, de hoofdstad van Syrië. Zie Gen. 14:15.

58 *verlaten hadden:* Vgl. boven, de aantekening 2 Kron. 12:1.

59 Nl. de Syriërs.

60 D.i. de straffen Gods, die hij verdiend had met de zuivere godsdienst te verlaten en Zacharia te vermoorden. Want uit vs. 25 schijnt het ook dat de Syriërs hem gewond hadden.

61 Hebr.: *bloeden*; d.i. om de moord begaan aan Zacharia. Zie 1 Kon. 2:33.

62 *van de zonen:* D.i. van de zoon van Zacharia, nl. van Jojada de priester; een veelvoudig getal voor het enkelvoudig. Zie boven, vs. 7, en de aantekening. Tenware men zei dat Jojada meer zonen gehad had, die gedood waren; of immers Zacharia, omdat de kinderen met hun vaders somtijds schijnen uitgeroeid geweest te zijn. Vgl. 2 Kon. 9:26, en onder, 2 Kron. 25:4.

63 Zie de aantekening 1 Kon. 15:27.

– *e* 2 Kon. 12:21.

64 Ook genoemd Jozachar; 2 Kon. 12:21.

65 Anders genoemd Somer; 2 Kon. 12:21.

66 Die hij gehad, of ook nagelaten heeft.

67 *van de last:* Dat is van de schatting, waar hij mee belast was om de plundering en het beroven van Jeruzalem van Hazaël af te kopen; 2 Kon. 12:18. Anderen verstaan dit van de collecten, of schattingen, die hij het volk oplegde tot bouw en reparatie van de tempel.

68 *het gebouw:* Hebr.: בִּירָה, *de grond, of grondvesting*; d.i. de bouwing aan het huis van God.

69 Het Hebreeuwse woord midras heeft de naam van zoeken, omdat daarin de acten de daden van de koningen zeer naarstiglijk opgezocht, bijeenvergaderd en opgetekend waren. Zo boven, 2 Kron. 13:22.

– *a* 2 Kon. 14:1.

1 *oud zijnde:* Hebr.: שְׁנָה, *een zoon van vijf en twintig jaar*.

2 niet met een volkomen: Hij had wel de zuivere godsdienst, die ten tijde van zijn vader na de dood van Jojada vervallen was, weer opgericht, maar hij is daarna een afgodendienaar geworden en een verwerper van profetische vermaning, en ook een lichtvaardig, vermetel en ongelukkig oorloger.

3 *zijn knechten:* Van welke zie, boven, 2 Kron. 24:26.

4 *geslagen hadden:* D.i. omgebracht hadden; boven, 2 Kron. 24:25. Van het woord slaan, zie Gen. 8:21.

5 *doodde hij niet:* Dat somtijds wel schijnt geschied te zijn. Zie boven de aantekening 2 Kron. 24:25.

– *b* Deut. 24:16; 2 Kon. 14:6; Jer. 31:30; Ez. 18:20.

6 *De vaders zullen niet:* Deze wet gaat eigenlijk de magistraten en overheden aan.

7 *de huizen:* D.i. de huisgezinnen van de voornaamsten. Vgl. Ex. 6:13.

8 *van twintig jaren oud:* Hebr.: יְמֵצָא, *van de zoon van twintig jaar*.

9 spies en rondas: Zie boven, 2 Kron. 11:12.

10 *uit Israël:* D.i. uit de tien stammen.

11 talenten zilvers: Van deze waarde, zie Ex. 25:39.

12 *man van God:* D.i. een profeet. Zie Richt. 13:6.

13 *is niet met Israël:* T.w. omdat zij van de Heer tot de afgoden geweken waren.

14 *kinderen van Efraïm:* Versta door deze Israël, gelijk voorgaat; d.i. de tien stammen, welke zo genaamd worden, omdat Efraïm wel de voornaamste van die stammen was, en Jerobeam hun eerste koning uit de stam van Efraïm afkomstig; zo Efraïm voor Israël, Jes. 17:3, en Jes. 28:1, enz.

15 *doe het:* Hij spreekt spottenderwijze, zo te verstaan gevende, als hij de aangenomen Israëlieten gebruikte, dat het hem niet wel vergaan zou. Zulke geboden spottenderwijze gegeven, dienen om de mensen te berispen en te dreigen. Zie 1 Kon. 22:15.

want in God is kracht, om te helpen en om te doen vallen.

9 En Amazia zei tot de man van God: Maar wat zal men doen met de [16]honderd talenten, die ik aan de benden van Israël gegeven heb? En de man van God zei: YHWH heeft meer dan dit, om u te geven.

10 Toen scheidde Amazia die af, te weten de benden, die uit [17]Efraïm tot hem gekomen waren, dat zij naar hun plaats gingen; daarom ontstak hun toorn zeer tegen Juda, en zij keerden weer tot hun plaats in hitte van de toorn.

11 Amazia nu sterkte zich, en leidde [18]zijn volk uit, en trok in het [19]Zoutdal, en sloeg van [20]de kinderen van Seïr tien duizend.

12 Daartoe vingen de kinderen van Juda [21]tien duizend levend, en brachten ze op de hoogte van [22]de steenrots, en stootten hen van de spits van de steenrots af, dat zij allen barstten.

13 Maar de [23]mannen van de benden, die Amazia had doen terugkeren, dat zij met hem in de strijd niet zouden trekken, die deden een inval in de [24]steden van [25]Juda, van Samaria af tot [26]Beth-horon toe, en sloegen van hen drie duizend, en roofden veel buit.

Amazia's afgoderij en nederlaag

14 Het gebeurde nu, nadat Amazia van het slaan van de Edomieten gekomen was, en dat hij de [27]goden van de kinderen van Seïr medegebracht had, dat hij die zich tot goden stelde, en zich daarvoor neer boog en die rookte.

15 Toen ontstak de toorn van YHWH tegen Amazia; en Hij zond tot hem een profeet, die zei tot hem: [28]Waarom hebt u de goden van dat volk gezocht, die hun volk niet gered hebben uit uw hand?

16 En het gebeurde, als hij tot hem sprak, dat hij hem zei: Heeft men u tot raadgever van de koning gesteld? [29]Houd u op; waarom zouden [30]zij u slaan? Toen hield de profeet op, en zei: Ik merk, dat God [31]besloten heeft u te verderven, omdat u dit gedaan, en naar mijn raad niet gehoord hebt.

Amazia daagt Joas van Israël uit

17 [c]En Amazia, de koning van Juda, werd te rade, dat hij [32]zond tot Joas, de zoon van Joahaz, de zoon van Jehu, de koning van Israël, om te zeggen: Kom, laat ons [33]elkaars aangezicht zien.

18 Maar Joas, de koning van Israël, zond tot Amazia, de koning van Juda, om te zeggen: [34]De [d]distel, die op de Libanon is, zond tot de ceder, die op de Libanon is, om te zeggen: Geef uw dochter mijn zoon tot vrouw; maar het gedierte van het veld, dat op de Libanon is, ging voorbij, en vertrad de distel.

19 U zegt: Zie, u hebt de Edomieten [35]geslagen; daarom heeft uw hart u verheven, om te roemen; nu, blijf in uw huis; waarom zou u zich in het kwaad mengen, dat u vallen zou; u en Juda met u?

20 Maar Amazia hoorde niet, want [36]het was van God, opdat Hij hen in hun hand gave, omdat zij de goden van de Edomieten gezocht hadden.

21 Zo trok Joas, de koning van Israël, op, en hij en Amazia, de koning van Juda, [37]zagen elkaars gezichten te Beth-semes, dat in [38]Juda is.

22 En Juda werd geslagen voor het aangezicht van Israël; en zij vluchtten ieder in zijn tenten.

23 En Joas, de koning van Israël, greep Amazia, de koning van Juda, de zoon van Joas, de zoon [39]van Joahaz, te Beth-semes; en hij bracht hem te Jeruzalem, en [e]hij brak aan de muur van Jeruzalem, van [40]de poort van Efraïm tot aan [41]de Hoekpoort, vierhonderd ellen.

24 Daartoe nam hij al het goud, en het zilver, en al de voorwerpen, die in het huis van God gevonden werden, [42]bij Obed-edom, en de schatten van

16 *honderd talenten:* Waarvan gemeld is, boven, vs. 6, voor welke hij honderdduizend krijgslieden uit Israël in zijn dienst aangenomen had.

17 D.i. uit Israël, of de tien stammen, gelijk boven, vs. 7.

18 *zijn volk uit:* T.w. dat hij uit zijn eigen onderzaten aangenomen had.

19 Zie 2 Sam. 8:13, en 2 Kon. 14:7.

20 *kinderen van Seïr:* Van de Edomieten, 2 Kon. 14:7, die in het landschap Seïr woonden; Gen. 36:8; Deut. 2:4.

21 *tien duizend levend:* Gelijk zij tien duizend doodgeslagen hadden; in vs. 11.

22 T.w. waarop de stad Selah gelegen was; van welke zie, 2 Kon. 14:7.

23 *mannen van de benden:* Hebr.: גְּדוּד, *de zonen van de bende*; d.i. de honderdduizend Israëlieten, die Amazia aangenomen had, om die in de krijg tegen de Edomieten te gebruiken, boven, vs. 6.

24 Welke waren de grenssteden van het koninkrijk van Juda, langs in de breedte daarvan palende aan het koninkrijk Israëls.

25 D.i. behorende tot het koninkrijk van Juda.

26 *Beth-Horon toe:* Zie van tweeërlei Beth-Horon, het lage, en het opper, 1 Kon. 9:17; hier schijnt van het lage gesproken te zijn; dat in de stam van Benjamin gelegen was.

27 *goden van de kinderen:* Versta, de beelden van de afgoden van de Edomieten.

28 *Waarom hebt u:* Deze vraag berispt de koning en dreigt hem dat hij niet meer door deze afgoden geholpen zou worden dan de Edomieten daardoor waren geholpen geweest.

29 *Houd u op:* Hebr.: מֶה, *houd op voor u*; d.i. tot uw best, of dat voor u het beste wezen zal; zie Gen. 12:1.

30 zij u slaan: Versta, zijn trawanten, die daar tegenwoordig waren. Hij dreigt de profeet, als hij niet ophield hem te berispen, dat hij zijn trawanten last zou geven hem dood te slaan, of immers aan zijn lichaam leed te doen.

31 *besloten heeft:* Hebr.: אֱלֹהִים, *beraadslaagd, raad genomen, of in zijn raad besloten*.

– *c* 2 Kon. 14:8.

32 *zond tot Joas:* T.w. boden, of gezanten; 2 Kon. 14:8.

33 D.i. tegen elkaar uittrekken te velde, om tezamen te vechten en elkaar met gewapende hand te bejegenen, en zo onder de ogen te zien. Zie 2 Kon. 14:8.

34 *De distel:* Zie de verklaring van deze gelijkenis 2 Kon. 14:9.

– *d* Richt. 9:8.

35 Ja, slaande geslagen; gelijk er staat 2 Kon. 14:10, d.i. dapper en geweldiglijk geslagen.

36 *het was van God:* Zie 1 Kon. 12:15, en de aantekening daarop.

37 zagen elkanders: Zie boven, vs. 17.

38 *Juda is:* En is daarom te onderscheiden van een ander van deze naam, gelegen in Nafthali; Joz. 19:38; Richt. 1:33.

39 Anders genoemd Ahazia en Azaria. Zie boven, 2 Kron. 21:17, en 2 Kron. 22:1, 22:6, met de aantekening.

– *e* 2 Kron. 32:5.

40 *poort van Efraïm:* Zie 2 Kron. 14:13.

41 *de Hoekpoort:* Hebr.: מְאוּת, *die uitziende was, of tot de uitziende poort*. Zo wordt zij genaamd, omdat zij uitstak aan een hoek van de stad; waarom zij ook de hoekpoort genaamd werd, vs. 23 en 2 Kon. 14:13.

42 *bij Obed-edom:* D.i. bij de nakomelingen van Obed-Edom, die deurwachters en schatbewaarders in het huis van God waren; 1 Kron. 26:15.

het huis van de koning, en ook [43]gijzelaars, en hij keerde weer naar Samaria.

Slot van Amazia's regering

25 Amazia nu, de zoon van Joas, de koning van Juda, leefde na de dood van Joas, de zoon van Joahaz, de koning van Israël, vijftien jaren.

26 [f]Het overige nu van de geschiedenissen van Amazia, de eerste en de laatste, ziet, zijn die niet geschreven in het boek van de koningen van Juda en Israël?

27 Van de tijd nu af, dat Amazia afgeweken was [44]van achter YHWH, zo maakten [45]zij in Jeruzalem een samenzwering tegen hem; maar hij vluchtte naar [46]Lachis. Toen zonden zij hem na tot Lachis, en doodden hem daar.

28 En zij brachten hem op paarden, en begroeven hem bij zijn vaders [47]in de stad van Juda.

HOOFDSTUK XXVI

Uzzia komt in de plaats van zijn vader Amazia, vs. 1 enz. regeert goed in de dagen van Zacharia, 4. behaalt grote overwinningen op zijn vijanden, 6. Voorziet de stad Jeruzalem en zijn huis, 9. versterkt zijn rijk met krijgsvolk, wapenen en kunstige oorlogswerktuigen, 11. hij vergrijpt zich door zelf voor de HEERE te willen offeren, 16. waarover hij met melaatsheid gestraft wordt, 19. hij sterft, en zijn zoon Jotham regeert, 23.

Uzzia's voorspoed

T[1a]OEN nam het hele volk van Juda [2]Uzzia (die nu [3]zestien jaar oud was), en maakte hem koning in de plaats van zijn vader Amazia.

2 [b]Die bouwde [4]Eloth, en bracht ze weer aan Juda, nadat de koning met zijn vaders ontslapen was.

3 [c]Zestien jaar was Uzzia oud, toen hij koning werd, en hij regeerde twee en vijftig jaar te Jeruzalem; en de naam van zijn moeder was Jecholia, van Jeruzalem.

4 En hij [5]deed dat recht was in de ogen van [6]YHWH, naar alles, wat zijn vader Amazia gedaan had.

5 Want [7]hij begaf zich om God te zoeken, in de dagen van Zacharia, [8]die verstandig was [9]in de visioenen Gods; in de dagen nu, dat hij YHWH zocht, maakte hem God voorspoedig.

6 Want hij trok uit, en streed tegen de Filistijnen, en brak de muur van [10]Gath, en de muur van [11]Jabne, en de muur van [12]Asdod; daartoe bouwde hij steden [13]in Asdod, en onder de Filistijnen.

7 En God hielp hem tegen de Filistijnen, en tegen de Arabieren, die te [14]Gur-baal woonden, en tegen de [15]Meunieten.

8 En de [16]Ammonieten gaven Uzzia geschenken; en [17]zijn naam ging tot de ingang van Egypte, want hij sterkte zich [18]ten hoogste.

9 Daartoe bouwde Uzzia [19]torens te Jeruzalem, aan de [20]Hoekpoort en aan de [21]Dalpoort, en aan [22]de hoeken; en hij sterkte ze.

10 Hij bouwde ook torens in [23]de woestijn, en hieuw vele [24]putten uit, omdat hij veel vee had, zowel in de laagten als in de effene velden; akkerlieden en wijngaardeniers op de bergen en op

43 Hebr.: *zonen van de borgtochten, of van de verpandingen*. Zie 2 Kon. 14:14.

– *f* 2 Kon. 14:18.

44 *van achter YHWH:* D.i. van de Heer te volgen.

45 *maakten zij:* Zie 1 Kon. 15:27.

46 Zie van deze stad 2 Kon. 14:19.

47 *in de stad:* D.i. in Jeruzalem; welke stad, hoewel zij ten dele lag in de palen Benjamins, ten dele in Juda, zo werd zij nochtans voornamelijk een stad van Juda genoemd, omdat zij de hoofdstad was, waar de koningen van Juda hun hof hielden; zie 2 Kon. 14:20.

1 *nam het gehele volk:* T.w. als zijn vader Amazia vluchtte naar Lachis. Zie 2 Kon. 14:21.

– *a* 2 Kon. 14:21.

2 Ook genaamd Azaria; 2 Kon. 14:21.

3 *zestien jaren oud:* Hebr.: בֶּן, *een zoon van zestien jaar, en zo in het volgende*.

– *b* 2 Kon. 14:22.

4 Ook genaamd Elath; 2 Kon. 14:22. Zie van deze stad 1 Kon. 9:26.

– *c* 2 Kon. 15:2.

5 *deed dat:* D.i. hij heeft de zuivere godsdienst, die onder de laatste regering van Amazia vervallen was, opgericht en gehandhaafd.

6 *naar alles:* In de regering van zijn rijk heeft hij niet alleen de eerste voetstappen van zijn vader gevolgd, maar is ook in het laatst zijn vader enigszins gelijk geworden. Want gelijk zijn vader Amazia, nadat hij de Edomieten overwonnen had, tot afgoderij vervallen was, boven, 2 Kron. 25:14, zo is Uzzia, nadat hij machtig en voorspoedig geworden was, tot deze vermetelheid vervallen, dat hij zich het priesterambt heeft willen aantrekken; onder, vs. 16.

7 hij begaf zich: Hebr.: דָּרַשׁ, hij was om God te zoeken. Wat het is, God te zoeken, zie boven, 2 Kron. 11:16; versta, dat hij bezig was met God te zoeken.

8 die verstandig was: Anders: die [hem] verstandig maakte; d.i. die hem leerde en onderwees; want het Hebreeuwse woord betekent niet alleen verstand hebben en verstandig zijn, maar ook somtijds door goed onderwijs en lering iemand verstandig maken.

9 *in de gezichten van God:* Anders: *in de vrezen Gods*. Versta, door de gezichten de gehele leer van wat men geloven en doen moest ter zaligheid, geopenbaard door Mozes en de andere profeten, en door hen dagelijks het volk ingescherpt, verklaard en toegeëigend.

10 Zie van deze stad 1 Kon. 2:39.

11 Een stad van de Filistijnen aan de Middellandse zee.

12 Ook een stad in het land van de Filistijnen, waarvan zie Joz. 11:22, en Joz. 15:46; 1 Sam. 5:1.

13 *in Asdod:* Versta, het land, sorterende onder de stad Asdod.

14 Een plaats, zuidwaarts gelegen van Judea, gelijk de Filistijnen westwaarts daarvan waren, en de Ammonieten oostwaarts.

15 De naam van een zeker landschap en volk.

16 Zie boven, 2 Kron. 20:1.

17 *zijn naam:* D.i. hij werd zeer beroemd en vermaard. Vgl. 1 Kron. 14:17, en onder, vs. 15; Ez. 16:14.

18 *ten hoogste:* Het woord in het oorspronkelijke is ook zo genomen 1 Kron. 14:2, en 1 Kron. 23:17, en 1 Kron. 29:25; 2 Kron. 1:1.

19 T.w. aan de muren, die Joas de koning van Israël, ten tijde van Amazia gebroken had; boven, 2 Kron. 25:23.

20 Hebr.: *de poort van de hoek*; zie 2 Kon. 14:13.

21 Hebr.: *de poort van het dal*. Zie van deze Neh. 2:12, en Neh. 3:13.

22 Of: *wendingen, of keringen*; t.w. van de muur. Anderen behouden het woord Mikzoa, als de eigennaam eens torens of sterkte, staande in het hoogste van de stad van David; zie hiervan ook Neh. 3:19, 3:24.

23 Nl. van Arabië, om de invallen vandaar te beletten, die ten tijde van Joram geschied waren; boven, 2 Kron. 21:16.

24 *putten uit:* In welke men het water vergaderde en bewaarde, ten gebruike van de mensen en van het vee.

[25]de vruchtbare velden; want hij was een liefhebber van de landbouw.

Uzzia's legermacht en wapenrusting

11 Verder had Uzzia een [26]legermacht van geoefenden ten oorlog, uittrekkende ten strijde bij benden, naar het getal van hun monstering, [27]door de hand van Jeiël, de schrijver, en Mahaseja, de ambtman; onder [28]de hand van Hananja, één van de vorsten van de koning.

12 Het hele getal van [29]de familiehoofden, van de strijdbare helden, was twee duizend en zeshonderd.

13 En onder hun hand was een leger van driehonderd zeven duizend en vijfhonderd, die met strijdbare kracht [30]zich ten oorlog oefenden, om de koning tegen de vijand te helpen.

14 En Uzzia bereidde voor hen, voor het hele leger, schilden, en speren, en helmen, en pantsieren, en bogen, zelfs tot de [31]slingerstenen toe.

15 Hij maakte ook te Jeruzalem [32]kunstige werken, bedenking van kunstige werkmeesters, dat zij op de torens en op de hoeken zijn zouden, om met pijlen en met grote stenen, te schieten; [33]zo ging zijn naam tot verre toe uit, want hij werd [34]wonderlijk geholpen, totdat hij [35]sterk was.

Uzzia's hoogmoed en melaatsheid

16 Maar als hij sterk geworden was, verhief zich zijn hart tot verdervens toe, en hij overtrad tegen YHWH, zijn God; want hij ging [36]in de tempel van YHWH, om te roken op het reukaltaar.

17 Maar Azaria, de [37]priester, ging hem na, en met hem priesters van YHWH, tachtig kloeke mannen.

18 En zij wederstonden de koning Uzzia, en zeiden tot hem: [38]Het komt u niet toe, Uzzia, voor YHWH te roken, maar de priesters, Aärons zonen, die geheiligd zijn, om te roken; ga uit het [39]heiligdom, want u hebt overtreden, en het zal u niet tot eer zijn [40]van YHWH God.

19 [41]Toen werd Uzzia [42]boos, en het reukwerk was in zijn hand, om te roken; als hij nu boos werd tegen de priesters, rees de melaatsheid op aan zijn voorhoofd, voor het aangezicht van de priesters [43]in het huis van YHWH, van boven het reukaltaar.

20 Toen zag de [44]hoofdpriester Azaria op hem, en al de priesters en ziet, hij was melaats aan zijn voorhoofd, en zij verdreven hem haastig vandaar, ja hij zelf [45]werd ook gedreven uit te gaan, omdat YHWH hem geplaagd had.

21 [d]Zo was de koning Uzzia melaats tot aan de dag van zijn dood; en melaats zijnde, woonde [46]hij in een afgezonderd huis, want hij was van het huis van YHWH [47]afgesneden; Jotham nu, zijn zoon, was over het huis van de [48]koning, richtende het volk van het land.

22 Het overige nu van de geschiedenissen van Uzzia, de eerste en de laatste, heeft de profeet Jesaja, de zoon van Amos, beschreven.

23 En Uzzia ontsliep met zijn vaders, en zij begroeven hem bij zijn vaders, [49]in het veld van de begrafenis, die van de koningen was; want zij zeiden: hij is melaats; en zijn zoon Jotham werd koning in zijn plaats.

HOOFDSTUK XXVII

Jotham regeert goed, vs. 1 enz. laat velerlei gebouwen maken, 3. hij maakt de Ammonieten hem schatplichtig, 5.

25 *de vruchtbare velden:* Anders: *Karmel*; d.i. in de landouw, of het landschap van de stad Karmel, gelegen aan de woestijn Maon, in de stam van Juda, zeer vruchtbaar en overvloedig van schone vruchten en wijngaarden. Elders is Karmel een gebergte, gelegen in de stam van Issaschar, zeer wel beplant, bezaaid en vruchtbaar. Zie 1 Kon. 18:19, vanwaar het komt dat de vruchtbare akkers een Karmel genoemd worden. Zie 2 Kon. 19:23.

26 Versta, enige ordinaire benden van krijgsvolk, die de koning tegen allen nood gereed had. Vgl. 1 Kron. 27, en boven, 2 Kron. 17:14.

27 *door de hand van Jeiël:* D.i. welke monstering gedaan was door middel van Jeïël, enz.

28 *de hand van Hananja:* D.i. het beleid. Zo vs. 13.

29 *familiehoofden:* Zo boven, 2 Kron. 23:2.

30 *zich ten oorlog:* Hebr.: מְלֻחָמָה, *doende oorlog*; d.i. die de oorlog hanteerden, daartoe bekwaam waren en zich gebruiken lieten. Zie 1 Kon. 12:21.

31 *slingerstenen toe:* D.i. stenen, die zij met de slinger naar de vijand moesten werpen. Met zulk slingerwerk heeft David de reus Goliath zo in het voorhoofd getroffen, dat hij hem neervelde; 1 Sam. 17:49. Vgl. Job 41:19.

32 *kunstige werken:* Hebr.: מְחֻשָּׁבֶת, *bedenkingen door de bedenking van de bedenker*; d.i. kunstige en wel uitgevonden werken, door de vernuftige bedenking, of de vond van een kundig of nuttig werkmeester en ingenieur bedacht.

33 zo ging zijn naam: Zie boven, vs. 8.

34 Hebr.: *hij maakte het wonderlijk met, of om geholpen te worden*; t.w. van God, die een schild is allen, die op hem betrouwen, Ps. 18:31.

35 *sterk was:* Of: *gesterkt*; t.w. in zijn rijk.

36 *in de tempel:* Versta, in het heilige, waar het reukaltaar stond en waar niemand mocht inkomen, veel min reukwerk offeren, dan de priesters alleen. Deze plaats is onder, vs. 18, genoemd het heiligdom.

37 Versta, hogepriester. Zie 1 Kron. 6:10, en onder, vs. 20.

38 *Het komt u niet toe:* Vgl. Ex. 30:7, enz.

39 Zie boven, vs. 16, waar dit heiligdom de tempel genaamd wordt. Vgl. 1 Kon. 8:10, en de aantekening.

40 *van YHWH God:* T.w. omdat Hij het niet voor goed zal aanzien, maar zekerlijk straffen.

41 *Toen werd Uzzia:* Enige menen dat alstoen de aardbeving geschied is, van welke te zien is Amos 1:1; Zach. 14:5, als een openbaar bewijs van de toorn van God tegen deze koning.

42 Van het Hebreeuwse woord, zie Gen. 40:6.

43 *in het huis van YHWH:* T.w. van de Heer, die van boven, of van bij dit altaar iets tegen het aangezicht van de koning schijnt uitgeschoten te hebben, dat deze melaatsheid heeft veroorzaakt.

44 Hebr.: *de priester het hoofd*; t.w. van de priesters, d.i. de overpriester.

45 *werd ook gedreven:* Vgl. Esth. 6:12.

– *d* 2 Kon. 15:5.

46 *in een afgezonderd huis:* Lev. 13:46; Num. 5:2, en Num. 12:14. Zie verder 2 Kon. 15:5.

47 D.i. hij werd verklaard onrein te zijn en alleen te moeten wonen, en niet in het voorhof van het volk tot de algemene vergadering te mogen verschijnen; en dat naar de wet; Lev. 13:46.

48 D.i. regerende en recht doende. Zie 2 Kon. 15:5.

49 *in het veld van de begrafenis:* D.i. op welk veld de graven van de koningen waren; hoewel zij zijn lichaam, vanwege de melaatsheid, niet in, of onder die graven, maar verscheiden en in een afgezonderde plaats begraven hebben.

hij volhardt in het goede, 6. sterft, en zijn zoon Achaz wordt koning, 9.

Jotham, de godvrezende koning

Jotham[a] was [1]vijf en twintig jaar oud, toen hij koning werd, en hij regeerde zestien jaren te Jeruzalem; en de naam van zijn moeder was Jerusa, een dochter van Zadok.

2 En hij [2]deed dat recht was in de ogen van YHWH, naar alles, wat zijn vader Uzzia gedaan had, behalve dat hij [3]in de tempel van YHWH niet ging; en het volk [4]verdierf zich nog.

Jothams bouwwerken en oorlog met Ammon

3 Die [5]bouwde [6]de hoge poorten aan het huis van YHWH; hij bouwde ook veel aan de muur [7]van Ofel.

4 Daartoe bouwde hij steden op het gebergte van Juda; en in de wouden bouwde hij [8]burchten en torens.

5 Hij streed ook tegen de koning van de kinderen Ammons, en had de overhand over hen, zodat de kinderen Ammons in dat jaar hem gaven honderd [9]talenten zilver, en tien duizend [10]kor tarwe, en tien duizend gerst; dit brachten hem de kinderen Ammons opnieuw, ook in het tweede en in het derde jaar.

6 Zo versterkte zich Jotham; want hij [11]richtte zijn [12]wegen voor het aangezicht van YHWH, van zijn God.

7 Het overige nu van de geschiedenissen van Jotham, en al zijn [13]krijgen, en zijn wegen, ziet, zij zijn geschreven in het boek van de koningen van Israël en Juda.

8 Hij [14]was vijf en twintig jaar oud, toen hij koning werd; en hij regeerde zestien jaren te Jeruzalem.

9 En Jotham ontsliep met zijn vaders, en zij begroeven hem in [15]de stad van David; en zijn zoon Achaz werd koning in zijn plaats.

HOOFDSTUK XXVIII

Achaz is een gruwelijk afgodendienaar, vs. 1 enz. hij wordt verslagen door de Syriërs en door de Israëlieten, 5. De Israëlieten voeren vele Joden gevangen met zich weg, 8. die zij op raad van de profeet Oded weer in hun gebied terugbrengen, 9. Achaz verzoekt hulp aan de Assyriër, 16. wordt bestreden door de Edomieten en Filistijnen, 17. wordt niet geholpen door de koning van Assyrië, 20. gaat voort in zijn goddeloosheid, 22. hij sterft, en zijn zoon Hizkia regeert, 27.

Achaz' goddeloosheid en nederlagen

Achaz[a] was [1]twintig jaar oud, toen hij koning werd, en regeerde zestien jaren te Jeruzalem; en [2]hij deed niet dat recht was in de ogen van YHWH, zoals zijn vader David;

2 Maar hij [3]wandelde in de wegen van de koningen van Israël; daartoe maakte hij ook gegoten beelden [4]voor de Baäls.

3 Die rookte ook in het [5]dal van de zoon van Hinnom; en [b]hij [6]brandde zijn zonen in het vuur, naar de gruwelijke dingen van de heidenen, die YHWH voor het aangezicht van de Israëlieten uit de bezitting verdreven had.

4 Ook offerde hij en rookte op de [7]hoogten [8]en op de heuvelen, en ook onder alle groen geboomte.

5 Daarom [c]gaf hem YHWH, zijn God, in de hand [10][9]van de koning van Syrië, dat zij hem sloegen, en van hem als gevangene wegvoerden een grote menigte van gevangenen, die zij in [11]Damascus brachten. En hij werd ook gegeven in de hand van [12]de koning van Israël, die hem [13]sloeg met een grote slag.

6 Want Pekah, de zoon van Remalia, sloeg in Juda honderd en twintig duizend dood op

– *a* 2 Kon. 15:33.

1 *vijf en twintig jaren oud:* Hebr.: שָׁנָה, *een zoon van vijf en twintig jaar*.

2 *deed dat recht was:* T.w. in het voorstaan van de zuivere godsdienst. Vgl. boven, 2 Kron. 26:4, en zie de aantekening.

3 *in de tempel van YHWH:* T.w. [naar sommiger gevoelen] om zich daar naast andere gelovigen in de heilige godsdienst te oefenen; dat aldus kan verstaan worden, dat hij het niet liet uit verachting, maar uit enige menselijke zwakheid, omdat zijn vader daar melaats geworden was. Sommigen verstaan dat dit hier tot zijn lof gesproken wordt, dat hij niet in de tempel van YHWH ging om te roken, gelijk zijn vader gedaan had. Zie boven, 2 Kron. 26:16.

4 *verdierf zich nog:* T.w. door afgoderij, mits te offeren en te roken op de hoogte, gelijk verklaard wordt 2 Kon. 15:35.

5 D.i. vernieuwde, vermaakte, sterkte, beterde. Vgl. boven, 2 Kron. 11:5, en de aantekening.

6 *de hoge poorten:* Zie 2 Kon. 15:35.

7 *van Ofel:* Versta, een deel van de muren van Jeruzalem, zo genoemd omdat het op een heuvel of hoogte stond. Zie onder, 2 Kron. 33:14, en Neh. 3:26, en Neh. 11:21.

8 *burchten en torens:* Vgl. boven, 2 Kron. 17:12.

9 talenten zilvers: Zie 1 Kon. 16:24.

10 *kor tarwe:* Zie van deze maat Lev. 27:16, waar zij een homer genoemd wordt; 1 Kon. 4:22, waar zij een kor geheten wordt, gelijk hier.

11 Zie boven, 2 Kron. 19:3.

12 D.i. aanslagen, voornemen, woorden, daden, manieren van leven. Zie Gen. 6:12, en 1 Kon. 2:4, zo hier in vs. 7.

13 T.w. die de koning van Syrië en de koning van Israël tegen hem gevoerd hebben.

14 *was vijf en twintig jaren oud:* Hebr.: שָׁנָה, *een zoon van vijf en twintig jaar*.

15 *stad van David:* Zie 1 Kon. 2:10.

– *a* 2 Kon. 16:2.

1 *twintig jaren:* Hebr.: עֶשְׂרִים, *een zoon van twintig jaar*.

2 hij deed niet: Vgl. de aantekening 1 Kon. 11:6.

3 Zie boven, 2 Kron. 21:6.

4 *voor de Baäls:* D.i. ter ere van de afgoden, die zij Baälim noemden, omdat zij dezelfde voor hun heren hielden; zie Richt. 2:11.

5 Zie 2 Kon. 23:10.

– *b* Deut. 18:10; 2 Kon. 21:6; Jer. 7:31; Jer. 19:5.

6 2 Kon. 16:3 staat dat hij zijn zoon door het vuur deed gaan. Deze koning Achaz heeft enige van zijn zonen laten verbranden, gelijk hier gezegd wordt, het kan zijn dat hij maar een door het vuur heeft laten gaan, gelijk geschreven staat 2 Kon. 16:3; zie van deze heidense gruwel Lev. 18:21. Vgl. onder de aantekening 2 Kron. 33:6.

7 Zie Lev. 26:30.

8 en op de heuvelen: Zie Deut. 12:2.

– *c* Jes. 7:1.

10 *konings van Syrië:* Genaamd Rezin; 2 Kon. 16:5.

9 *zijn God:* T.w. naar het verbond van de genade, dat God met Abraham en zijn nakomelingen gemaakt had, of, ook naar de geveinsde belijdenis, die Achaz deed, zich gelatende YHWH, de God van zijn vaderen, mee voor zijn God te houden, gelijk gemeenlijk de afgodendienaars op beide zijden hinken; 1 Kon. 18:21.

11 Hebr.: *Darmesek*. Zo boven, 2 Kron. 16:2.

12 *konings van Israël:* Genaamd Pekah, in vs. 6, en 2 Kon. 16:5.

13 Vgl. boven, 2 Kron. 13:17.

één dag, allen [14]strijdbare mannen, [15]omdat zij YHWH, de God van hun vaders, verlaten hadden.

7 En Zichri, een geweldig man van Efraïm, sloeg Maaseja, de zoon van [16]de koning, dood, en Azrikam, [17]de huisoverste, en ook Elkana, de tweede na de koning.

8 En de Israëlieten voerden van hun [18]broers als gevangene weg tweehonderd duizend, vrouwen, zonen en dochters, en plunderden ook veel buit van hen; en zij brachten de roof te Samaria.

De profeet Oded en de teruggave van gevangenen

9 Daar nu was een profeet van YHWH, van wie de naam [19]Oded was; die ging uit, het leger tegen, dat naar Samaria kwam, en zei tot hen: Zie, door de woede van YHWH, van de God van uw vaders, over Juda, heeft Hij hen in uw hand gegeven, en u hebt hen doodgeslagen in boosheid, [21 20]die tot aan de hemel raakt.

10 Daartoe [22]denkt u nu de kinderen van Juda en Jeruzalem u tot slaven en slavinnen te onderwerpen; [23]bent u het niet alleen? Bij u zijn [24]schulden tegen YHWH, uw God.

11 Nu dan, hoort mij, en brengt [25]de gevangenen weer, die u van uw broers als gevangene weggevoerd hebt; want de hitte van de toorn van YHWH is over u.

12 Toen maakten zich [26]mannen op van de hoofden van de kinderen van Efraïm, Azaria, de zoon van Johanan, Berechja, de zoon van Mesillemoth en Jehizkia, de zoon van Sallum, en Amasa, de zoon van Hadlai, tegen degenen, die uit het leger kwamen.

13 En zij zeiden tot hen: U zult deze gevangenen [27]hier niet inbrengen, tot een schuld over ons [28]tegen YHWH; [29]denkt u toe te doen tot onze zonden en tot onze schulden, hoewel wij vele schulden hebben, en de hitte van [30]de toorn over Israël is?

14 Toen lieten de [31]toegerusten de gevangenen en de roof voor het aangezicht van de oversten en van de hele gemeente.

15 De mannen nu, [32]die met namen uitgedrukt zijn, maakten zich op, en grepen de gevangenen, en kleedden van de roof al hun naakten; en zij kleedden hen, en schoeiden hen, en spijsden hen, en drenkten hen, en [33]zalfden hen, en voerden ze op ezels, allen die [34]zwak waren, en brachten hen te Jericho, [35]de Palmstad, bij hun broers; daarna keerden zij weer naar Samaria.

Achaz roept Assyrië te hulp

16 [36]Ter zelfder tijd zond de koning Achaz tot [37]de koningen van Assyrië, dat zij hem helpen zouden.

17 Daarenboven waren ook de Edomieten gekomen, en hadden Juda geslagen en gevangenen als gevangene weggevoerd.

18 Daartoe waren de Filistijnen in de steden van de laagte en het zuiden van Juda ingevallen, en hadden ingenomen [38]Beth-semes, en [39]Ajalon, en [40]Gederoth, en [41]Socho en haar [42]bijbehorende plaatsen, en [43]Timna en haar bijbehorende plaatsen, en Gimzo en haar bijbehorende plaatsen; en zij woonden daar.

19 Want YHWH vernederde Juda, omwille van Achaz, de koning van Israël; want hij had Juda

14 *strijdbare mannen:* Hebr.: בְּנֵי, *zonen van de strijd, heirs, of sterkte*. Van de betekenissen van het Hebreeuwse woord Haïl, mag men zien Gen. 47:6.

15 *omdat zij:* Vgl. de aantekening 1 Kon. 9:9.

16 Nl. Achaz.

17 *de huisoverste:* Of: de voorganger van het huis, die als een groot hofmeester het opperste bevel over het hofgezin van de koning had; zo de overste over de schatten, voor opperrekenmeester; 1 Kron. 26:24.

18 D.i. van de Joden, die met de Israëlieten van één vader Jakob afkomstig waren. Zie boven, 2 Kron. 11:4. Zo onder, vs. 11, 28:15.

19 Een profeet, te onderscheiden van een anderen van deze naam, die ten tijde van de koning Asa leefde; boven, 2 Kron. 15:1.

21 *tot aan de hemel raakt:* Een manier van spreken, betekenende zonderlinge vergroting, van datgene waarvan gesproken wordt, en medebrengende een dreigement en wraak Gods uit de hemel. Vgl. Gen. 11:4, en Ezra 9:6.

20 die: Of: dat; d.i. welke daad.

22 *denkt u:* Hebr.: אֹמְרִים, *zegt, of zijt zeggende*. Zie Gen. 20:11, en 1 Kon. 5:5; zo onder, vs. 13.

23 *bent u het niet:* T.w. die uwe broers tot slaven zoekt te maken? of, bent u niet buitendien enkel vol schulden?

24 D.i. enkele zonden. Het is zoveel alsof hij zei: Zoveel u betreft, die de roede zijt van Gods straf tegen de Joden, die hem vertoornd hebben, bent u beter dan zij? Wat zijn er anders bij u, dan enkel zonden en overtredingen, waarmee u doorgaans totnutoe God getergd hebt, dat u anders niet dan zijn straffen hebt te verwachten? Anders: zijn dan niet bij u, ja u aangaande schulden? enz.

25 *de gevangenen weer:* Hebr.: שִׁבְיָה, *gevangenis*. Zie Num. 31:12; zo onder, vs. 13, 28:14, 28:15, 28:17.

26 *mannen op:* Versta, de oversten van Samaria; oversten, of vorsten worden zij genaamd onder, vs. 14.

27 hier niet inbrengen: Te weten, in Samaria.

28 *tegen YHWH:* Hebr.: *schuld van YHWH*; d.i. tegen de Heer, gelijk vs. 10.

29 *denkt u toe:* Hebr.: אֹמְרִים, *u bent zeggende*; d.i. in uw hart voornemende. Zie boven, vs. 10. Het is zoveel alsof zij zeiden: Dat u voorhebt, is een nieuwe zonde, waarmee u onze voorgaande zonden verzwaren zoudt, daar wij toch daarvan al maar te veel hebben.

30 Nl. van YHWH, waarmee Hij tegen onze zonden vertoornd is. Het woord toorn wordt zonder bijvoeging van het woord van God dikwijls verstaan van Gods toorn, omdat Hij vanwege zijn grootheid eigenlijk de toorn mag geheten worden. Zo Num. 1:53, en Num. 18:5; Joz. 22:20; 1 Kron. 27:24; boven, 2 Kron. 24:18.

31 D.i. de gewapenden, of krijgslieden.

32 die met namen: Te weten, boven, vs. 12. Versta, die met namen daartoe gelast waren, dat zij de gevangenen zouden geleiden en met nooddruft verzorgen.

33 *zalfden hen:* T.w. om deze gevangenen, naar het gebruik van die oosterse landen, te verkwikken en te vermaken. Zie Ruth 3:3.

34 *zwak waren:* Hebr.: יְבִיאֵו, *alle struikelenden*; d.i. die door ouderdom, of jonkheid, of ziekte, of kwetsuur, of vermoeidheid, niet wel ter been waren, dat zij de menigte niet konden te voet bijhouden.

35 *de Palmstad:* Zie Deut. 34:3.

36 *Ter zelfder tijd:* T.w. als Rezin, de koning van Syrië, en Pekah, de koning van Israël, hem de oorlog aandeden. Zie boven, vs. 5, en 2 Kon. 16:5, 16:7.

37 *de koningen:* D.i. tot de vermaarde en grote koning van Assyrië, genaamd Tiglath-Pileser, 2 Kon. 16:7, of het getal van velen staat voor het getal van een. Zie Gen. 19:29.

38 Zie 2 Kon. 14:11.

39 Zie boven, 2 Kron. 11:10.

40 Een stad in de stam van Juda; Joz. 15:41.

41 Zie boven, 2 Kron. 11:6, 11:7.

42 onderhorige plaatsen: Hebr.: בְּנוֹתֶיהָ, dochters; d.i. plaatsen daaronder sorterende. Zie Num. 21:25.

43 Een stad, gelegen in Juda; Joz. 15:10.

[44]afgetrokken, dat [45]het geheel zeer overtrad tegen YHWH.

20 En [46]Tiglath-pilneser, [47]de koning van Assyrië, kwam tot hem; maar hij [48]benauwde hem, en sterkte hem niet.

21 Want Achaz [49]nam een deel van het huis van YHWH, en van het huis van de koning en van de vorsten, dat hij de koning van Assyrië gaf; maar [50]hij hielp hem niet.

Achaz sluit het huis van YHWH

22 Ja, ter tijd, als men hem benauwde, zo maakte hij van het overtreden tegen YHWH nog meer; [51]dit was de koning Achaz.

23 Want hij offerde aan de goden van [52]Damascus, [53]die hem geslagen hadden, en zei: Omdat [d]de goden van de koningen van Syrië hen helpen, zal ik hun offeren, opdat zij mij ook helpen; maar zij waren hem [54]tot zijn val, en ook aan geheel Israël.

24 En Achaz verzamelde de voorwerpen van het huis van God, en hieuw de voorwerpen van het huis van God in stukken, [55]en sloot de deuren [56]van het huis van YHWH toe; daartoe maakte hij zich altaren in alle hoeken te Jeruzalem.

25 Ook maakte hij [57]in elke stad van Juda hoogten, om [58]andere goden te roken; zo verwekte hij YHWH, de God van zijn vaders, tot toorn.

26 Het overige nu van de geschiedenissen, en al [59]zijn wegen, de eerste en de laatste, ziet, zij zijn geschreven in het boek van de koningen van Juda en Israël.

27 En Achaz ontsliep met zijn vaders, en zij begroeven hem in [60]de stad te Jeruzalem; maar zij brachten hem niet in de graven van de [61]koningen van Israël; en zijn zoon Jehizkia werd koning in zijn plaats.

HOOFDSTUK XXIX

Hizkia, een godvrezend koning, neemt zich voor de godsdienst te herstellen, vs. 1 enz. verzamelt daartoe de priesters en Levieten, 4. tot wie hij met dit doel een voortreffelijke vermaning doet, 5. die zij opvolgen, 12. wat zij de koning te kennen geven, 18. die, om God te danken, vele offers offert, met lofzangen, 20. De gemeente voegt haar offers daaraan toe, 31. om deze te offeren, worden de priesters geholpen door de Levieten, die naarstiger waren geweest om zich te heiligen dan de priesters, 34.

Hizkia reinigt de tempel

J[1a]EHIZKIA werd koning, [2]vijf en twintig jaar oud zijnde, en regeerde negen en twintig jaren te Jeruzalem; en de naam van zijn moeder was Abia, een dochter van Zacharia.

2 En hij deed dat recht was in de ogen van YHWH, naar alles, wat zijn vader David gedaan had.

3 Die deed in het eerste jaar van zijn regering, [3]in de eerste maand, [b]de [4]deuren van het huis van YHWH open, en [5]beterde ze.

4 En hij bracht de priesters en de Levieten in, en hij verzamelde ze in [6]de Ooststraat.

5 En hij zei tot hen: Hoor mij, o Levieten; [7]heilig nu uzelf, en [8]heiligt het huis van YHWH, van de God van uw vaders, en brengt de [9]onreinheid uit van het [10]heiligdom.

44 T.w. van de ware God tot de afgoden, van de zuivere godsdienst tot de valse en bijgelovige afgodendiensten. Gelijk betekenis heeft het Hebreeuwse woord Ex. 5:4. Anderen, want hij ontblootte Juda; t.w. van de hulp en bescherming van YHWH, doende het zondigen.

45 *geheel zeer overtrad:* Hebr.: מָעֹול, *overtreding, overtrad*.

46 Ook genaamd Tiglath-Pileser; 2 Kon. 15:29, enz. Zie daar de aantekening.

47 *de koning van Assyrië:* Wiens hulp Achaz verzocht had, boven, vs. 16.

48 *benauwde hem:* Of: *hij deed hem benauwdheid aan*; veroorzakende dat hij met een grote som gelds dit gehuurde scheermes [zoals hem Jesaja noemt, Jes. 7:20] moest op zijn zijde kopen; en het Achaz zeer moeilijk viel zulk een som gelds op te brengen.

49 *nam een deel:* D.i. nam het zilver en goud weg, dat in de tempel was, en in de schatten van het koninklijk huis, enz. en schonk het de koning van Assyrië. Zie 2 Kon. 16:8.

50 hij hielp hem niet: Hebr.: עֻזָּרָה, hij was hem niet tot hulp; nl. de koning Achaz.

51 dit was de koning Achaz: D.i. zulk een was de koning Achaz, t.w. altijd dezelfde man, dat hij zich niet beterde, maar zelfs dat hij het hoe langer hoe erger maakte, hoezeer ook YHWH hem strafte en plaagde.

52 Hebr.: *Darmesek*.

53 die hem geslagen hadden: Sommigen brengen deze woorden, die hem geslagen hadden, op het volk van de stad Damascus; maar anderen tot de goden van Damascus, zo dat Achaz' mening zou zijn dat het de goden van Damascus waren, die hem geslagen hadden.

– *d* Richt. 16:23; Habak. 1:11.

54 *tot zijn val:* Hebr.: הַכְשִׁיל, *om hem te doen vallen*.

55 en sloot de deuren: Vgl. onder, 2 Kron. 29:3.

56 *van het huis van YHWH toe:* Nl. van het woonhuis en van het heilige, onder, 2 Kron. 29:7, waarmee deze goddeloze koning de gehele godsdienst heeft doen ophouden.

57 *in elke stad:* Hebr.: עִיר, *in alle stad en stad*.

58 anderen goden: Versta, anderen dan de ware God, die zich aan zijn volk geopenbaard had, en daarom ook vreemde goden genaamd worden. Zie Gen. 35:2, en de aantekening daarop.

59 *zijn wegen:* Zie boven, 2 Kron. 27:6.

60 D.i. in de stad van David, welke was een deel van de stad Jeruzalem; zie 2 Kon. 16:20.

61 *van Israël:* D.i. Juda. Zie boven, 2 Kron. 21:2.

1 Anders: *Hizkia*; onder, vs. 18, 29:27.

– *a* 2 Kon. 18:1.

2 *vijf en twintig jaren:* Hebr.: עֶשְׂרִים, *een zoon van vijf en twintig jaar*.

3 *in de eerste maand:* Ja op de eerste dag van deze eerste maand, gelijk te zien is onder, vs. 17.

– *b* 2 Kron. 28:24.

4 T.w. die zijn vader Achaz toegesloten had, opdat men de Heer in zijn tempel niet dienen zou. Zie boven, 2 Kron. 28:24, en onder, vs. 7, en vgl. 2 Kon. 16:15, enz.

5 *beterde ze:* T.w. de deuren. Anders: versterkte hen; nl. de priesters, te weten in hun ambt.

6 Versta, het plein, dat was aan het oosteinde van de tempel, voor aan de poort van het voorhof van het volk, welke poort de voornaamste was.

7 *heiligt nu uzelven:* D.i. reinig u van alle besmettingen, welke zijn tegen de wet van de zeden en van de ceremoniën, en dat naar het bevel en voorschrift, dat u de Heer in zijn wet gegeven heeft. Vgl. Gen. 35:2; idem Ex. 19:10, en de aantekening.

8 *heiligt het huis:* D.i. reinigt. Zo onder, vs. 17, 29:19.

9 Hebr.: *afzondering*. Zo wordt de onreinheid genaamd, omdat zij moet afgezonderd en weggedaan worden. Ook wordt de tijd van de onreinheid ener kraamvrouw geheten een tijd van de afzondering, omdat zij gedurende die tijd moest afgezonderd zijn van het gezelschap van de mensen. Zie Lev. 12:2. Versta hier, door de onreinheid, al wat de tempel door de afgodendienaren en de afgodendienst verontreinigd had.

10 Versta, het heilige; d.i. het voorste deel van de tempel, onder, vs. 16, of ook het voorhof van de priesters, dat mee een heiligdom genaamd wordt. Zie onder, vs. 7, en de aantekening.

6 Want [11]onze vaders hebben overtreden, en
gedaan dat kwaad was in de ogen van YHWH,
van onze God, en hebben Hem verlaten, en
zij hebben hun aangezichten van de taber-
nakel van YHWH omgewend, en [12]hebben de nek
[13]toegekeerd.
7 Ook hebben zij de deuren van het voorhuis
toegesloten, en de lampen uitgeblust en het
reukwerk niet gerookt; en het brandoffer heb-
ben zij in [14]het heiligdom aan de God van Israël
niet geofferd.
8 Daarom is een grote toorn van YHWH over
Juda en Jeruzalem geweest; en Hij heeft hen
overgegeven ter [15]beroering, ter verwoesting en
[16]ter aanfluiting, zoals u ziet met uw ogen.
9 Want ziet, onze vaders [c]zijn [17]door het zwaard
gevallen; daartoe onze zonen, en onze dochters,
en onze vrouwen [18]zijn daarom in gevangenis
geweest.
10 Nu [19]is het in mijn hart een verbond te
maken met YHWH, de God van Israël, opdat de
hitte van Zijn toorn van ons afkere.
11 [20]Mijn [21]zonen, weest [22]nu niet traag; [d]want
YHWH heeft u gekozen, dat u [23]voor Zijn aange-
zicht staan zou, om Hem te dienen; en opdat u
Hem dienaren en wierokers zou wezen.

De Levieten reinigen de tempel

12 Toen maakten zich de Levieten op, Mahath,
de zoon van Amasai, en Joël, de zoon van Azarja,
van de kinderen van de Kahathieten; en van
de kinderen van Merari, Kis, de zoon van Abdi,
en Azarja, de zoon van Jehaleël; en van de
Gersonieten, Joah, de zoon van Zimma, en Eden,
de zoon van Joah;
13 En [24]van de kinderen [25]van Elizafan, Simri en
Jeiël; en van de kinderen van Asaf, Zecharja en
Mattanja;
14 En van de kinderen van Heman, Jehiël en
Simeï; en van de kinderen van Jeduthun, Semaja
en Uzziël.
15 En zij verzamelden hun broers, en [26]heilig-
den zich, en kwamen, naar het gebod van de
[27]koning, door de woorden van YHWH, om het
huis van YHWH te reinigen.
16 Maar de [28]priesters gingen binnen in het
huis van YHWH, om dat te reinigen, en zij brach-
ten uit in het [29]voorhof van het huis van YHWH al
de onreinheid, die zij in [30]de tempel van YHWH
vonden; en de Levieten namen ze op, om naar
buiten uit te brengen, in de [31]beek Kidron.
17 Zij begonnen nu [32]te heiligen op de [33]eer-
ste van [34]de eerste maand, en op de achtste dag
van de maand kwamen zij in het voorhuis van
YHWH, en heiligden het huis van YHWH in acht
dagen; en op de zestiende dag van de eerste
maand maakten zij een einde.
18 Daarna kwamen zij binnen tot de koning
Hizkia, en zeiden: Wij hebben het hele huis van
YHWH gereinigd, en ook het brandofferaltaar
met al zijn gereedschap, en [35]de tafel van de toe-
richting met al haar gereedschap.
19 Alle gereedschap ook, dat de koning Achaz,
onder zijn koninkrijk, door zijn overtreding
weggeworpen had, hebben wij [36]bereid en
geheiligd; en zie, zij zijn voor het altaar van
YHWH.

Het herstel van de eredienst

20 Toen maakte zich de koning Jehizkia vroeg
op, en verzamelde [37]de oversten van de stad, en
hij ging op in het huis van YHWH.

11 *onze vaders:* Nl. mijn vader Achaz en uw vaderen, die zijn afgoderij nagevolgd hebben.

12 *hebben de nek:* D.i. zij hebben de rug getoond, weigerende de Heer gehoor te geven en naar zijn wet te dienen.

13 Of: *geboden*. Hebr.: gegeven.

14 Versta, het voorhof van de priesters, waarin het brandofferaltaar stond, 1 Kon. 8:64, en dat een heilige plaats genoemd wordt, Lev. 6:16, en Lev. 10:13, en Lev. 14:13, en het heiligdom, gelijk vs. 7 en Num. 28:7, en onder, 2 Kron. 35:5, omdat het voor God geheiligd was.

15 Of: *verstrooiing*; zie Deut. 28:25.

16 *ter aanfluiting:* Zie 1 Kon. 9:8.

– *c* 2 Kron. 28:6.

17 *door het zwaard gevallen:* D.i. door oorlog omgekomen; zie Lev. 26:7.

18 *zijn daarom:* Zie boven, 2 Kron. 28:5, 28:8.

19 *is het in mijn hart:* D.i. ik ben van zin en heb voorgenomen. Zie 1 Kon. 8:17.

20 *Mijn zonen:* Hij noemt de priesters en Levieten zonen, niet om zijn grote ouderdom, want hij was maar tot de vijf en twintig jaren gekomen, boven, vs. 1, maar omdat hij hen als zijn zonen beminde.

21 Of: *houdt u niet stil, nalatig gerust*. Anders: dwaalt nu niet; t.w. dat u u niet zoudt kwijten in het ambt, waartoe God u gekozen en geroepen heeft.

22 T.w. gelijk tevoren, als u de rechte en zuivere godsdienst nagelaten hebt.

– *d* Ex. 28:1; Num. 3:6; Num. 8:14; Num. 18:2.

23 *voor Zijn aangezicht staan:* Zie Deut. 10:8.

24 Deze was ten tijde van Mozes een overste geweest in het geslacht van de Kahathieten; Num. 3:30.

25 Zie van Asaf, Heman en Jeduthun, en van hun kinderen, 1 Kron. 25:1, 25:2, enz., en onder, 2 Kron. 35:15, en de aantekening.

26 *heiligden zich:* Zie boven, vs. 5.

27 *door de woorden:* D.i. welk gebod de koning gegeven had, geroerd zijnde door de woorden van de wet van YHWH, die zulks medebrachten, waarmee hij zijn doen bevestigde.

28 Want deze alleen was het geoorloofd te gaan in het heilige, en niet de Levieten.

29 Versta, het voorhof van de priesters, waar het brandofferaltaar stond.

30 *tempel van YHWH:* D.i. in het heilige, en ook, naar eniger gevoelen, in het allerheiligste.

31 Zie 1 Kon. 2:37.

32 D.i. het huis van YHWH te reinigen.

33 Hebr.: *een*. Zie Gen. 1:5.

34 *eerste maand:* Versta, de eerste maand van het eerste jaar van de regering van de koning Hizkia, gelijk boven, vs. 3. Anderen verstaan dit van de eerste maand van het jaar genaamd Nisan.

35 *tafel van de toerichting:* Versta, de heilige met goud overtrokken tafel, staande in het heilige, waarop de toonbroden telken sabbatdag moesten gereedgemaakt, dat is in orde voorgesteld en gelegd zijn, Ex. 25:30; Lev. 24:5, 24:6, enz., welk werk wordt genaamd de toerichting van het gedurige brood; boven, 2 Kron. 2:4.

36 *bereid en geheiligd:* T.w. tot zijn wettelijk gebruik, waartoe zij verordend waren.

37 *de oversten van de stad:* Versta, de magistraat, raad en officieren van de stad, die ook de oudsten van de stad genaamd worden. Zie 1 Kon. 21:8, en de aantekening.

21 En zij brachten [38]zeven stieren, en zeven rammen, en zeven lammeren, en zeven geitenbokken als [e]zondoffer voor het koninkrijk, en voor het heiligdom, en voor Juda; en hij zei tot de zonen van Aäron, de priesters, dat zij die op het altaar van YHWH zouden offeren.

22 Zo slachtten zij de runderen, en de priesters ontvingen het bloed, en [f]sprengden het op het altaar; zij slachtten ook de rammen, en sprengden het bloed op het altaar; ook slachtten zij de lammeren, en sprengden het bloed op het altaar.

23 Daarna brachten zij de bokken bij, als zondoffer, voor het aangezicht van de koning en van de gemeente, en zij [39]legden hun [g]handen daarop.

24 En de priesters slachtten ze, en [40]ontzondigden met hun bloed op het altaar, om verzoening te doen voor het hele [41]Israël; want de koning had dat brandoffer en dat zondoffer voor geheel Israël [42]bevolen.

25 En [h]hij stelde de Levieten in het huis van YHWH, met cimbalen, met luiten en harpen, [i]naar het gebod van David, en van Gad, [43]de ziener van de koning, en van Nathan, de profeet; want dit gebod was van de hand van YHWH, door de hand van Zijn profeten.

26 De Levieten nu stonden met de [44]instrumenten [45]van David, en de priesters met de trompetten.

27 En Hizkia beval, dat men het brandoffer op het altaar zou offeren; ten tijde nu, als dat brandoffer begon, begon het gezang van YHWH met [46]de trompetten en [47]met de instrumenten van David, de koning van Israël.

28 De hele gemeente nu [48]boog zich neer, als men het gezang zong, en met trompetten trompette; dit alles totdat het brandoffer voltooid was.

29 Als men nu geëindigd had te [49]offeren, bukten de koning en allen, die bij hem [50]gevonden waren, en bogen zich neer.

30 Daarna zei de koning Jehizkia, en de oversten, tot de Levieten, dat zij YHWH loven zouden, met de woorden van David en van Asaf, de ziener; en zij loofden tot blijdschap toe; en neigden hun hoofden, en bogen zich neer.

De offers van de gemeente

31 En Jehizkia [51]antwoordde en zei: Nu hebt u [52]uw handen voor YHWH gevuld, treedt toe, en brengt [53]slachtoffers en [54]lofoffers tot het huis van YHWH; en de gemeente bracht slachtoffers en lofoffers en alle vrijwilligen van harte [55]brandoffers.

32 En het getal van de brandoffers, die de gemeente bracht, was zeventig runderen, honderd rammen, tweehonderd lammeren; deze alle voor YHWH als brandoffer.

33 [56]Nog waren van de geheiligde dingen zeshonderd runderen en drie duizend [57]schapen.

34 Maar van de priesters waren [58]er te weinig, en zij konden al de brandoffers de huid niet aftrekken; daarom [59]hielpen hen hun broers, de Levieten, totdat het werk geëindigd was, en totdat de andere priesters [60]zich geheiligd hadden; want de Levieten waren [61]rechter van hart, om zich te heiligen, dan de priesters.

35 En ook waren de brandoffers in menigte, met het vet van [62]de dankoffers, en met de [63]drankoffers, [64]voor de brandoffers; zo werd de dienst van het huis van YHWH besteld.

38 zeven varren: Hier worden genoemd alle soorten van reine viervoetige dieren, die tot de offeranden geschikt waren, en die geofferd werden: I. voor het koninkrijk, d.i. voor de koning, zijn raadsheren en officieren; II. voor het heiligdom, d.i. voor de zonde en onreinheden, die in de tempel door afgoderij, valse godsdienst, geweld en anders begaan waren; III. voor Juda, d.i. voor de zonden van de gehele gemeente.

– *e* Lev. 4:14.

– *f* Lev. 8:14; idem v. 15; Hebr.: 9:21.

39 Nl. de koning en de gemeente, of, degenen, die uit de naam van de gemeente daar verschenen. Zij verklaarden nu met deze ceremonie, dat ze hun zonden bekenden, en God baden om vergiffenis, uit kracht van de offerande, die eenmaal door de Messias gebeuren zou, en door deze afgebeeld was. Zie Lev. 1:4, 4:15, 4:24 en 8:18; idem de aant. bij Lev. 1:4.

– *g* Lev. 4:15.

40 T.w. het koninkrijk, het heiligdom en de gemeente, als boven, vs. 21; d.i. geheel Israël, bestaande uit de koning, zijn hofgezin en zijn officieren; uit de kerkelijke personen, en uit alle andere inwoners van het land en burgers van de steden.

41 gehele Israël: Zie boven, 2 Kron. 21:2.

42 Hebr.: *gezegd*. Zo onder, vs. 27; Job 9:7.

– *h* 1 Kron. 16:4; 1 Kron. 25:6.

– *i* 1 Kron. 6:31; 1 Kron. 23:5; 1 Kron. 25:1; 2 Kron. 8:14.

43 *ziener van de koning:* D.i. van de profeet. Zie 1 Sam. 9:9, en boven, 2 Kron. 9:29.

44 Versta, muziekinstrumenten.

45 *van David:* D.i. gelijk David, door de Geest van YHWH geleerd en geleid zijnde, had voorgeschreven en laten maken.

46 Achtervolgens het bevel van YHWH, waarvan wij lezen Num. 10:10.

47 *met de instrumenten van David:* Hebr.: מְלֶךְ, *door de handen van de instrumenten Davids*. Anders: naar de handen; d.i. naar de instelling, die David door Gods bevel verordend had. Zie boven, 2 Kron. 23:12, en hier, vs. 25.

48 *boog zich neder:* T.w. tot een teken van eerbieding, smeking en dankzegging tot God. Vgl. boven, 2 Kron. 20:18, en hier vs. 29, 29:30.

49 T.w. het brandoffer, gemeld in vs. 27, 29:28.

50 *gevonden waren:* Of: *voorhanden waren, gelijk Gen.* 19:15.

51 D.i. begon, of ving aan opnieuw te spreken. Zie Richt. 18:14.

52 *uw handen YHWH gevuld:* D.i. uw dienst geheiligd. Zie van deze manier van spreken Lev. 7:37, op het woord vuloffers.

53 Versta, allerlei offer van geslachte beesten; Ex. 12:27; Lev. 3:6; Deut. 32:38.

54 Door welke men Gods weldaden bekende en Hem daarover loofde en dankte. Hoedanige waren enige geloften, vrijwillige offers en spijsoffers. Zie van deze lofoffers Lev. 7:12.

55 Zie van deze Gen. 8:20.

56 *Nog waren:* D.i. boven de voorgaande beesten aan de Heer toegeheiligd, zijn deze nog daarbij te voegen.

57 Of: *klein vee*; d.i. schapen en geiten. Zie Gen. 12:16.

58 *te weinig:* T.w. om al die offeranden te bereiden, d.i. te slachten, de huid af te trekken, in stukken te delen. Dat eigenlijk was het werk van de priesters, Lev. 1:5, 1:6, hoewel daarin gebruikt mocht worden de dienst van de Levieten, die de priesters tot hulp bijgevoegd waren.

59 Hebr.: *sterkten*.

60 *geheiligd hadden:* Zie boven, vs. 5.

61 *rechter van hart:* Zie Ps. 7:11.

62 Zie Lev. 3:1.

63 Zie Gen. 35:14; Lev. 23:13.

64 *voor de brandofferen:* Anders: *van het brandoffer, of tot of met de brandoffers*; d.i. welke drankoffers bij de brandoffers gevoegd werden en daartoe behoorden. Vgl. Num. 28:7.

36 Jehizkia nu en al het volk verblijdden zich over [65]wat God het volk voorbereid had; want deze zaak gebeurde [66]haastig.

HOOFDSTUK XXX

Hizkia vermaant heel Israël om naar Jeruzalem te komen en het Pascha van de HEERE te houden, vs. 1 enz. de vermaning wordt door velen bespot, door anderen aangenomen, die naar Jeruzalem komen, 10. waar zij de afgoderij verstoren, 14. en het Paasfeest houden, 15. Hizkia bidt God voor hen die zich tevoren niet naar behoren gereinigd hadden, 17. het feest wordt verlengd, 23. De priesters en Levieten zegenen het volk, 27.

Hizkia roept op tot het pascha

DAARNA [1]zond Jehizkia tot het [2]hele Israël en Juda, en schreef ook brieven tot [3]Efraïm en Manasse, dat zij zouden komen tot het huis van YHWH te Jeruzalem, om voor YHWH, de God van Israël, [4]pascha te houden.

2 Want de koning had raad gehouden met zijn [5]oversten en de [6]hele gemeente te Jeruzalem, om het pascha te houden, [7]in [a]de tweede maand.

3 Want zij hadden het niet kunnen houden [8]in die tijd, [9]omdat de priesters zich niet genoeg geheiligd hadden, en het volk zich niet verzameld had te Jeruzalem.

4 En deze zaak was recht in de ogen van de koning, en in de ogen van de hele gemeente.

5 Zo [10]stelden zij dat, dat men [11]een stem door geheel Israël, [12]van Ber-seba tot Dan, zou laten doorgaan, opdat zij zouden komen om het pascha voor YHWH, de God van Israël, te houden in Jeruzalem; want zij hadden het in lang niet gehouden, [13]zoals het geschreven was.

6 De [14]lopers dan gingen heen met de brieven van de hand van de koning en van zijn vorsten, door geheel Israël en Juda, en naar het gebod van de koning, zeggende: U, Israëlieten, bekeert u tot YHWH, de God van Abraham, Izak en Israël, zo zal Hij [15]Zich keren tot de [16]ontkomenen, die u overgebleven zijn uit de hand [17]van de koningen van Assyrië.

7 En weest niet als uw vaders en als uw broers, die tegen YHWH, de God van hun vaders, overtreden hebben; waarom Hij [18]hen tot verwoesting overgegeven heeft, zoals u ziet.

8 Verhard nu uw nek niet, zoals uw vaders; geef YHWH de hand, en [19]komt [20]tot [21]Zijn heiligdom, dat Hij [22]geheiligd heeft tot in [23]eeuwigheid, en dient YHWH, uw God; zo zal de hitte van Zijn toorn van u afkeren.

9 Want als u zich bekeert tot YHWH, zullen [24]uw broers en uw kinderen barmhartigheid [25]vinden voor het aangezicht van degenen, die hen gevangen hebben, zodat zij in dit land zullen terugkomen; [b]want YHWH, uw God, is genadig en barmhartig, en zal het aangezicht van u niet afwenden, zo u zich tot Hem bekeert.

10 Zo gingen de lopers door, van stad tot stad, door het land van Efraïm en Manasse, tot Zebulon toe; maar [26]zij belachten hen, en bespotten hen.

11 Evenwel verootmoedigden [27]zich sommigen van Aser, en Manasse, en van Zebulon, en kwamen te Jeruzalem.

65 *wat God het volk voorbereid had:* Versta, de goede genegenheid, die God in het hart van het volk gegeven had, waardoor het geheel gewillig en genegen was tot het werk van deze reformatie, zodat het zeer spoediglijk, naar wens, ja buiten alle verwachting voortging. Anders: omdat God het volk voorbereid had.

66 T.w. met het eerste begin van Hizkia's regering, en zonder enige tegenstand van het volk; ja met zijn grote genegenheid daartoe, zijnde nochtans kort tevoren onder de regering van Achaz geheel zeer tot de afgoderij vervallen en van de zuivere godsdienst afgekeerd.

1 *zond Jehizkia:* T.w. boden of gezanten.

2 *gehele Israël en Juda:* T.w. dat onder zijn gebied stond. Zie boven, 2 Kron. 15:17, en 2 Kron. 21:2.

3 *Efraïm en Manasse:* En de anderen van de tien stammen, onder, vs. 5, die nog in het land overgebleven waren, en van hem meer door vriendschap genodigd, dan, gelijk de anderen door autoriteit tot dit feest te verschijnen gelast werden.

4 *pascha te houden:* Zie Lev. 23:5.

5 D.i. raadsheren.

6 *gehele gemeente te Jeruzalem:* D.i. die de gehele gemeente representeerden als de gecommitteerden van de priesters en de vaders van de huisgezinnen, die te Jeruzalem woonden. Zie boven, 2 Kron. 19:8.

7 *in de tweede maand:* De ordinaire tijd van het paasfeest was de veertiende dag van de eerste maand; Ex. 12:6; Num. 9:5; maar als er wettelijke verhindering voorviel, waardoor men het pasen niet kon houden op die dag, zo moest men het houden een maand daarna d.i. op de veertiende van de tweede maand, Num. 9:11. Omdat nu de priesters en Levieten in de eerste maand waren bezig geweest met de reiniging van de tempel, die zij niet volbrachten dan op de zestiende dag derzelve maand, boven, 2 Kron. 29:17, zo hadden zij de ordinaire tijd niet kunnen onderhouden, en hebben daarom de extra-ordinaire gekozen, die een maand daarna verscheen.

– *a* Num. 9:10.

8 *in die tijd:* T.w. als zij bezig waren met de tempel te reinigen; welke tijd de ordinaire tijd was om het pasen te houden.

9 *omdat de priesters:* Twee oorzaken worden hier nog bij gesteld, om welke het pasen op de ordinaire tijd niet had kunnen gehouden zijn: I. omdat de priesters zelf in de tijd van de reiniging van de tempel niet allen geheiligd, of de geheiligde niet ten volle geheiligd waren; II. omdat het volk alstoen van alle plaatsen, boven, vs. 1 vermeld, nog niet verzameld was.

10 Of: *besloten zij*. Hebr.: deden het woord, of de zaak slaan.

11 T.w. van de uitroeping, of proclamatie. Zo Ex. 36:6. In de plaats van het woord stem wordt uitroeping gesteld, 1 Kon. 22:36.

12 *van Ber-Seba tot Dan:* D.i. van het zuideinde van het land Kanaän tot het noordeinde. Zie Richt. 20:1; 1 Kon. 4:25.

13 gelijk het: Of: voorgeschreven was, d.i. gelijk de Heer dat in zijn wet verordend en bevolen had; zo onder, vs. 18.

14 D.i. de posten, of boden; zo onder, vs. 10.

15 *Zich keren:* God zo wordt gezegd zich te keren tot de mensen, als Hij hun genadig is, tot hen komende met zijn weldaden, van welke Hij scheen gescheiden te zijn door zijn straffen; Ps. 90:13; Zach. 1:3.

16 Hebr.: *ontkoming*. Zo 2 Kon. 19:30, 19:31; zie de aantekening.

17 *van de koningen:* Nl. van Phul; 2 Kon. 15:19; 1 Kron. 5:26, en Tiglath-Pileser

18 *tot verwoesting:* Vgl. boven, 2 Kron. 29:8.

19 Zie van deze manier van spreken Ex. 32:9.

20 geeft YHWH: D.i. weest hem gehoorzaam en getrouw; bij gelijkenis gesproken, gelijk handgeving bij de mensen zo gebruikt wordt. Zo 1 Kron. 29:24; Ezra 10:19; Jer. 50:15. Sommigen nemen het in deze zin: Geeft YHWH de hand; d.i. geeft Hem de eer van zijn macht.

21 *Zijn heiligdom:* D.i. tot zijn tempel, waar zij moesten verschijnen in het voorhof van het volk.

22 Zie Lev. 8:10.

23 Zie Gen. 13:15.

24 *uw broers:* Zie boven op het einde van vs. 6.

25 Hebr.: *ter barmhartigheid zijn*.

– *b* Ex. 34:6.

26 zij belachten hen: Nl. de Israëlieten.

27 *van Aser:* D.i. van de stammen van Aser en Manasse, enz.

12 Ook was [28]de hand van God in Juda, hun dezelfde [29]hart gevende, dat zij het gebod van de koning en van de vorsten deden, naar [30]het woord van YHWH.

Het grote paasfeest te Jeruzalem

13 En te Jeruzalem verzamelde zich veel volk, om het feest van de ongezuurde broden te houden, in [31]de tweede maand, een [32]zeer grote gemeente.

14 En zij maakten zich op, en namen de [33]altaren weg, die te Jeruzalem waren; daartoe namen zij alle [34]rooktuig weg, dat zij in de beek Kidron wierpen.

15 Toen slachtten zij het [35]pascha, op de veertiende van de tweede maand; en [36]de priesters en de Levieten waren [37]beschaamd geworden, en hadden zich [38]geheiligd, en hadden brandoffers gebracht in het huis van YHWH.

16 En zij stonden [39]in hun stand, naar hun wijze, naar de wet van Mozes, de man van God; de priesters sprengden het bloed, dat nemende uit de hand van de Levieten.

17 Want een menigte was in die gemeente, die zich niet geheiligd hadden; [40]daarom waren de Levieten over de slachting [41]van de paaslammeren, voor iedereen, die niet rein was, om die voor YHWH te heiligen.

18 Want een menigte van het volk, velen van Efraïm en Manasse, Issaschar en Zebulon, hadden zich niet gereinigd, maar aten het pascha, [42]niet zoals geschreven is. Maar Jehizkia bad voor hen, zeggende: YHWH, die goed is, [43]make verzoening voor die.

19 Die zijn hele [44]hart gericht heeft, om God YHWH, de God van zijn vaders, te zoeken, hoewel niet naar de [45]reinigheid van het heiligdom.

20 En YHWH verhoorde Jehizkia, en [46]heelde het volk.

21 Zo hielden de Israëlieten, die te Jeruzalem [47]gevonden werden, het feest van de ongezuurde broden, zeven dagen, met grote blijdschap. De Levieten nu en de priesters prezen YHWH, [48]dag op dag, [49]met sterk luidende instrumenten van YHWH.

22 En Jehizkia sprak [50]naar het hart van alle [51]Levieten, die verstand hadden in de goede kennis van YHWH; en [52]zij aten de offergaven van de vastgestelde hoogtijd zeven dagen, offerende dankoffers, en lovende YHWH, de God van hun vaders.

Het feest zeven dagen verlengd

23 Als nu de hele gemeente raad gehouden had, om andere zeven dagen te houden, hielden zij nog zeven dagen met blijdschap.

24 [c]Want Jehizkia, de koning van Juda, [53]gaf de gemeente duizend stieren en zeven duizend schapen; en de vorsten gaven de gemeente duizend stieren en tien duizend schapen; de priesters nu [54]hadden zich in menigte geheiligd.

25 En de hele gemeente van Juda verblijdde zich, en ook de priesters en de Levieten, en de hele gemeente van degenen, die uit [55]Israël gekomen waren; ook [56]de vreemdelingen, die uit het land van Israël gekomen waren, en die in Juda woonden.

28 *de hand van God:* D.i. de krachtige werking Gods. De zin is dat God door zijn Geest in hun harten krachtiglijk gewrocht heeft een goede genegenheid om dit godvruchtig bevel van de koning te gehoorzamen.

29 *hart gevende:* D.i. genegenheid, wil, voornemen. Vgl. 1 Kron. 12:17; Jer. 32:39; Hand. 4:32.

30 *het woord:* T.w. waardoor geboden was dat men het paasfeest onderhouden zou; Ex. 12:6; Lev. 23:5; Num. 9:5.

31 *tweede maand:* Zie boven, vs. 2.

32 *zeer grote:* Hebr.: רַב, *in, of tot menigte zeer*.

33 Versta, de afgodische altaren, die Achaz, tegen het woord van God, hier en daar op de straten te Jeruzalem opgericht had, om daarop de afgoden beesten te offeren; 2 Kron. 28:24.

34 Als rookvaten, pannen, schalen. Anders: rookaltaren; of rookplaatsen.

35 D.i. het paaslam. Zie Ex. 12:21.

36 *de priesters:* Nl. die zich tevoren niet gereinigd hadden. Zie boven, 2 Kron. 29:34, en vs. 3.

37 T.w. over hun onachtzaamheid, ziende dat de ijver niet alleen van hun metgezellen, maar ook van de gemeente meerder in deze zaak was dan de hunne.

38 Zie boven, 2 Kron. 29:5.

39 *in hun stand:* D.i. in hun behoorlijke plaatsen, die hun van God verordend waren. Vgl. onder, 2 Kron. 35:10.

40 De zin is, zo elk vader van het huisgezin zijn paaslam in zijn huis moest slachten, Ex. 12:3, en dat velen daartoe zich niet geheiligd hadden, dat de Levieten dit werk in hun plaats hebben moeten doen.

41 *van de paaslammeren:* Hebr.: פְּסָחִים, *Pesachim*; d.i. van de voorbijgangen, of van de overschreden. Versta, de lammeren, die tot gedachtenis van het voorbijgaan, of overschrijden van de engel geslacht werden; Ex. 12:13.

42 niet gelijk: Zie boven, vs. 5.

43 Hij bidt dat de Heer hun hunne onreinheid vergeve, en dat Hij de geestelijke heiligmaking, door zijn Geest in hen werke. Anders: verzoene in eeuwigheid allen die zijn hart, enz.

44 *gericht heeft:* Zie boven, 2 Kron. 19:3.

45 Versta, de ceremoniëele, welke hier onderscheiden wordt van de morele, bestaande in een vast voornemen van het hart om God te zoeken.

46 *heelde het volk:* D.i. Hij vergaf het zijn zonden, en heiligde door zijn Geest, en strafte niet om zijn ceremoniëele onreinheid. Anderen verstaan dit van de genezing ener lichamelijke ziekte, die God het volk zou toegezonden hebben omdat het zich niet gereinigd had. Vgl. 1 Kor. 11:30.

47 *gevonden werden:* D.i. voorhanden en tot dit feest gekomen waren.

48 *dag op dag:* D.i. zolang als het feest duurde. Zo onder, 2 Kron. 31:1.

49 *met sterk:* Hebr.: כֵּלִי, *met instrumenten van de sterkte*; d.i. die een groot geluid gaven, hoedanig is het geklank van de trompetten. Anders: [lovende] met instrumenten de kracht van YHWH.

50 *naar het hart:* D.i. dat hun aangenaam en lief om te horen was. Zie Gen. 34:3.

51 die verstand: D.i. van de zaken, die tot de dienst van YHWH behoorden. Anders: die de goede kennis van YHWH onderwezen, of die op de goede kennis van YHWH acht gaven.

52 zij aten: Te weten, die het paasfeest hielden. Hebr.: מוֹעֵד, zij aten de gezette hoogtijd; d.i. de offeranden, die op de feestdag gegeten moesten worden. Zo 2 Kron. 18:31, zijn wijnstok en zijn vijgeboom eten, is de vrucht daarvan eten.

– *c* 2 Kron. 35:7.

53 *gaf de gemeente:* Hebr.: קִהֵל, *hief op voor de gemeente*; zo in het volgende; d.i. gaf, of schonk aan de gemeente om geofferd te worden; zo Num. 31:28; 2 Kron. 35:7, 35:8,. De zin is dat deze beesten van de koning en zijn vorsten aan de gemeente geschonken worden, tot dankoffers voor dezelfde, waarvan zij dan ook hun deel hadden, om dat met vrolijkheid voor de Heer te eten.

54 *hadden zich:* T.w. omdat zij mochten bekwaam zijn om de voorgemelde beesten aan de Heer te offeren.

55 Uit de tien stammen. Zie boven, vs. 11, 30:18.

56 *de vreemdelingen:* Die van afkomst geen Israëlieten noch Joden waren, maar evenwel tot de ware God bekeerd en besneden waren, en zo het volk van God ingelijfd. Anders hadden zij van het pascha niet mogen eten; Ex. 12:48.

26 Zo was er grote blijdschap te Jeruzalem; want [57]van de dagen van Salomo, de zoon van David, de koning van Israël, was zoiets in Jeruzalem niet geweest.

27 Toen stonden de [58]Levietische priesters op, en [59]zegenden het volk; en hun stem [60]werd gehoord; want hun gebed kwam [61]tot Zijn heilige woning in de hemel.

HOOFDSTUK XXXI

Hizkia laat alle afgodische werken afbreken, vs. 1 enz. stelt de priesters en Levieten in hun ambt, 2. en eveneens orde voor hun onderhoud, 4. laat kamers maken om hun inkomen daarin te verzamelen, en stelt uit de Levieten personen aan tot ontvangers en schatbewaarders, 11. Hizkia blijft godvrezend en gezegend, 20.

Hizkia regelt de bijdragen voor de priesters

ALS zij nu [1]dit alles voltooid hadden, trokken alle Israëlieten, die er gevonden werden, uit, tot de steden van Juda, en [a]braken de [2]opgerichte beelden, en hieuwen [3]de bossen af, en wierpen de hoogten en de altaren af, uit geheel Juda en Benjamin, ook [4]in Efraïm en Manasse, [5]totdat zij alles te niet gemaakt hadden; daarna keerden al de Israëlieten weer, een ieder tot zijn bezitting in hun steden.

2 En Hizkia bestelde de [6]verdelingen van de priesters en van de Levieten, naar hun verdelingen, een ieder naar zijn dienst, de priesters en de Levieten tot het brandoffer en tot de dankoffers, om te dienen, en om te loven, en om te [7]prijzen in [8]de poort van de legers van YHWH;

3 [9]Ook het deel van de koning van zijn bezittingen tot de [10]brandoffers, tot de brandoffers 's morgens en 's avonds, en de brandoffers [11]van de sabbatten, en van [12]de nieuwe maanden, en van [13]de vastgestelde [b]hoogtijden; zoals geschreven is in de wet van YHWH.

4 En hij zei tot het volk, tot de inwoners van Jeruzalem, dat zij [14]het deel van de priesters en Levieten geven zouden, opdat zij [15]versterkt mochten worden [16]in de wet van YHWH.

Het volk brengt de tienden

5 [17]Toen nu dat woord uitbrak, [18]brachten de Israëlieten vele [19]eerstelingen van koren, nieuwe wijn, en olie, en [20]honing, en van al de inkomsten van het veld; ook brachten zij [21]de tienden van alles in met menigte.

6 En de kinderen van Israël en Juda, die in de steden van Juda woonden, brachten ook tienden van de runderen en van de schapen, en tienden van de heilige dingen, die aan YHWH, hun God, geheiligd waren, en maakten [22]vele hopen.

7 In [23]de derde maand begonnen zij de [24]grond van die hopen te leggen, en in de [25]zevende maand voltooiden zij.

8 Toen nu Jehizkia en de vorsten kwamen en die hopen [26]zagen, zegenden zij YHWH [27]en Zijn volk Israël.

9 En Jehizkia ondervraagde de priesters en de Levieten aangaande die hopen.

10 En Azaria, de [28]hoofdpriester, van het huis van Zadok, sprak tot hem en zei: Van dat [29]men dit hefoffer begonnen heeft tot het huis van

57 *van de dagen:* Welverstaande, die uitgesloten zijnde, d.i. van de tijd van Rehabeam af, in welke Israël zich van Juda afgescheurd en geen zulk paasfeest daarmede gehouden had.

58 D.i. afkomstig van Levi.

59 Naar uitwijzen van de last aan de priesters gegeven; Num. 6:23.

60 *werd gehoord:* T.w. van God, en dat volgens zijn beloften; Num. 6:27.

61 *tot Zijn heilige woning:* Hebr.: שְׁמַיִם, *tot de woning van zijn heiligheid*; t.w. van YHWH, d.i. tot zijn heilige woning.

1 dit alles: Te weten, wat de onderhouding van het hoge paasfeest aanging, in 2 Kron. 20 beschreven.

– *a* 2 Kon. 18:4.

2 *opgerichte beelden:* Zie Lev. 26:1.

3 *de bossen af:* Zie van de bossen en hoogten ter ere en ten dienste van de afgoden gemaakt, Lev. 26:30.

4 *in Efraïm:* T.w. in de steden, welke die van Juda het koninkrijk Israëls afgenomen hadden. Zie boven, 2 Kron. 13:19, en 2 Kron. 15:8.

5 *totdat zij:* Anders: *totdat zij voltooid hadden.*

6 Zie boven, 2 Kron. 8:14.

7 T.w. de Heer.

8 *de poort:* T.w. van de tempel, alwaar de priesters en de Levieten in hun orden en verdelingen elk zijn dienst moesten waarnemen, als in een leger. Vgl. hiermede de aantekening Num. 4:3.

9 Ook het deel: Te weten, bestelde Hizkia. Alsof hij zei: De koning heeft zo de diensten en ambten van de tempel geschikt en in orde gesteld, ten einde een ieder zijn last wel zou waarnemen, dat hij zichzelven ook in deze niet onbelast heeft gelaten, ordinerende dat de offeranden hier in de tekst vermeld, uit zijn eigen inkomen genomen zouden worden. Waaruit het schijnt dat zij tevoren bekostigd en gevonden werden uit de schatten van de tempel; van welke zie 1 Kron. 26:20.

10 Zie van deze Ex. 29:38, 29:39, enz., en Num. 28:3, 28:4, enz.

11 *van de sabbatten:* Zie Num. 28:9, 28:10.

12 *nieuwe maanden:* Zie Num. 28:11, 28:12, enz.

13 *vastgestelde hoogtijden:* Zie Lev. 23.

– *b* Num. 28; Num. 29.

14 *het deel van de priesters:* T.w. die hun naar Gods ordinantie tot hun onderhoud toekwam; Num. 18:8, enz.

15 D.i. tijd en moed zouden hebben om hun dienst wel waar te nemen, zonder daarvan afgetrokken te worden om anders hun voedsel te winnen.

16 *in de wet:* D.i. in het onderzoeken, overleggen en verklaren van de wet van YHWH; en ook in het bedienen van de godsdienst in de wet bevolen.

17 *Toen nu:* D.i. toen nu dat bevel van de koning bekend werd.

18 Hebr.: *vermenigvuldigen.*

19 Zie van deze de wetten en ordinantiën Gods Ex. 23:19, en Ex. 34:26; Lev. 2:14, enz.; Num. 15:17, 15:18, 15:19, enz.; Deut. 26:1, 26:2, enz.

20 Anders: *dadels.* Het Hebreeuwse woord betekent honig; maar wordt hier van de Hebreën voor dadels, of vruchten van bomen, die zoete vruchten droegen, genomen, welke vanwege haar zoetigheid aan de honig gelijk zijn. Want God had nergens in zijn wet bevolen de eerstelingen van honig te geven, maar van boomvruchten van de aarde en van beesten.

21 *de tienden:* Zie van deze Lev. 27:30.

22 *vele hopen:* Hebr.: עֲרֵמוֹת, *hopen, hopen.* Zie Gen. 14:10.

23 *derde maand:* T.w. van het heilige, of kerkelijke jaar. Zie boven, 2 Kron. 15:10, en Ex. 12:2. In deze maand begon de oogst in Kanaän.

24 Dit is, het eerste begin van die hopen te maken.

25 *zevende maand:* Zie van deze maand Lev. 23:24. Zij kwam zeer overeen met onze September, als de vruchten van dat land in de schuren gevoerd waren.

26 D.i. loofden en dankten de Heer, omdat Hij het volk in het hart gegeven had, zo vrijwilliglijk zijn gaven op te brengen. Zie Gen. 14:20, en de aantekening.

27 en Zijn volk: De mensen te zegenen is hun alles goeds en welvaart toe te wensen. Vgl. Gen. 31:55, en de aantekening.

28 Hebr.: *de priester het hoofd, of, die het hoofd was.* Zo 2 Kon. 25:18. Boven, 2 Kron. 24:6, wordt hij alleen het hoofd genaamd, nl. van de priesters.

29 deze heffing: D.i. deze gaven en offeranden. Want het woord heffing wordt hier in het algemeen genomen. Zie Num. 5:9.

YHWH te brengen, is er te eten geweest en verzadigd te worden, ja, over te houden tot overvloed toe; want YHWH heeft Zijn [30]volk [31]gezegend, zodat deze veelheid overgebleven is.

De voorraadkamers en de uitdeling

11 Toen zei Jehizkia, dat men kamers aan het huis van YHWH [32]bereiden zou; en zij bereidden ze.

12 Daarin brachten zij die hefoffer, en de tienden, en de geheiligde dingen, in getrouwigheid; en daarover was Chonanja, de Leviet, [33]overste, en Simeï, zijn broer, de tweede.

13 Maar Jehiël, en Azazja, en Nahath, en Asahel, en Jerimoth, en Jozabad, en Eliël, en Jismachja, en Mahath, en Benaja, waren opzichters, onder de hand van Chonanja en Simeï, zijn broer; door het bevel van de koning Jehizkia en van Azaria, de [34]overste van het huis van God.

14 En Kore, de zoon van Jimna, de Leviet, de poortwachter [35]tegen het oosten, was over de vrijwillige gaven Gods, om het hefoffer van YHWH en het [36]allerheiligste uit te [37]delen.

15 En [38]aan zijn hand waren Eden, en Minjamin, en Jesua, en Semaja, Amarja en Sechanja, [c]in de steden van de priesters, met getrouwigheid, om aan hun broers in [39]de verdelingen, zowel aan de kleinen als de groten, uit te delen:

16 [40](Naast die gesteld waren in het geslachtsregister van de mannen, drie jaar oud en daarboven) [41]allen, die in het huis van YHWH gingen, [42]tot het dagelijkse werk op elke dag, voor hun dienst, in hun wachten, naar hun verdelingen.

17 En met [43]die gesteld waren in het geslachtsregister van de priesters naar het huis van hun vaders, ook de Levieten [d]van twintig jaar oud en daarboven, in hun wachten, naar hun verdelingen;

18 Ook tot de geslachtsrekening met al hun kinderen, hun vrouwen, en hun zonen, en hun dochters, [44]door de hele gemeente; want zij hadden zich [45]in hun ambt [46]in heiligheid geheiligd.

19 Ook waren onder de kinderen van Aäron, de priesters, op de velden van de voorsteden van hun steden, [47]in elke stad, mannen, die met namen [48]uitgedrukt waren, om aan alle mannen onder de priesters en [49]aan allen, die in het geslachtsregister onder de Levieten gesteld waren, delen te geven.

20 En zo deed Jehizkia in geheel Juda; en hij deed dat goed, en recht, en [50]waarachtig was, voor het aangezicht van YHWH, van zijn God.

21 En in alle werk, dat hij begon in de dienst van het huis van God, en [51]in de wet en in het gebod, om zijn God te zoeken, deed hij met zijn hele hart, en had voorspoed.

HOOFDSTUK XXXII

Doordat Sanherib, de koning van Assyrië, Juda binnenvalt, versterkt Hizkia de stad Jeruzalem, vs. 1 enz. troost en vermaant het volk, 7. Sanherib tart Hizkia en lastert God, 9. Hizkia en de profeet Jesaja roepen de HEERE aan, 20. De Assyriërs worden door een engel verslagen, 21. Hizkia wordt ziek, 24. en doordat hij genezen is, vertoornt hij God, maar met daaropvolgend berouw, 25. hij blijft gezegend, 27. vergrijpt zich door te onderhandelen met de gezanten van Babel, 31. hij sterft, en zijn zoon Manasse wordt koning, 33.

Sanherib bedreigt Jeruzalem

NA [1]deze geschiedenissen en de [2]bevestiging daarvan, [a]kwam Sanherib, de koning van Assyrië, en trok in Juda, en sloeg zijn kamp op tegen de versterkte steden, en [3]dacht [4]ze tot zich af te scheuren.

30 D.i. goed gedaan. Zie Gen. 12:2.

31 *zodat deze:* Of: *zodat het over geblevene is deze veelheid*; t.w. die nog voorhanden is en die u ziet.

32 *bereiden zou:* D.i. gereed maken. Zie van deze kamers 1 Kon. 6:5, en de aantekening.

33 D.i. de voornaamste thesaurier die over deze schatten van de tempel gesteld was. Naast hem was Simeï zijn broer, als een ondercommies, onder deze de andere ontvangers, die in vs. 13 genoemd worden. Zie de ordinantie hiervan 1 Kron. 26:20, 26:21.

34 Of: *voorganger*; d.i. de overpriester, boven, vs. 10.

35 *tegen het oosten:* D.i. aan de oostpoort van de tempel. Zie van deze boven, 2 Kron. 23:5.

36 Hebr.: *de heiligheden van de heiligheden*. Versta, het overige van het vrijwillige spijsoffer, Lev. 2:3, 2:10, en de zondoffers, Lev. 6:17, 6:25, de schuldoffers, Lev. 7:1, de toonbroden, Lev. 24:9. Zie ook Num. 18:9.

37 Hebr.: *te geven*.

38 *aan zijn hand:* Versta, zijn bijgevoegde medehelpers, die onder zijn opzicht, zorg en beleid waren.

– *c* Joz. 21:9.

39 Naar de wet; Deut. 18:8.

40 Hebr.: *naast hun rekenen, of hun rekening van de geslachten*; d.i. en ook degenen, die in hun geslachtsregisters geschreven waren van al wat mannelijk was. De zin is dat zij niet alleen de priesters, die de dienst in de tempel deden, hun deel gegeven hebben, maar ook hun zonen.

41 D.i. die in de dienst van de tempel gebruikt konden worden, en vervolgens van de kerkelijke goederen hun onderhoud moesten hebben.

42 *tot het dagelijkse:* Hebr.: דְּבַר, *om de zaken van de dag op zijn dag, d.*i. om daar te doen wat op elke dag gedaan moest wezen. Zie gelijke manier van spreken Ex. 5:13. Anders: hun dagelijkse portie voor hun dienst.

43 die gesteld: D.i. die in het geslachtsregister van de priesters geschreven stonden; aan welke niet alleen hun onderhoud gegeven werd, maar ook aan de Levieten.

– *d* 1 Kron. 23:27.

44 *door de gehele:* Versta, de vergadering van de priesters en van de Levieten, die in de tempel de godsdienst moesten verzorgen; zodat niet alleen zij voor hun personen onderhouden werden, maar er werd ook zorggedragen voor hun vrouwen en kinderen.

45 *in hun ambt:* Zie van het Hebreeuwse woord 1 Kron. 9:22. Anders: in, of naar hun getrouwheid, of, op derzelver trouw; d.i. zich verlatende op de getrouwheid van de uitdelers [van welke gesproken is vs. 15], dat hun het tijdelijke onderhoud van dezelven zou verzorgd worden.

46 D.i. zeer naarstiglijk en vlijtiglijk geheiligd. Anders: tot de heilige dingen geheiligd.

47 *in elke stad:* Hebr.: עִיר, *in alle stad en stad*.

48 Gelijk boven, vs. 15.

49 Hebr.: *alle telling, of rekening bij geslachten*.

50 Hebr.: *waarheid, of trouw*.

51 *in de wet:* Zie boven, 2 Kron. 14:4.

1 *deze geschiedenissen:* Van welke zie ook 2 Kon. 18:13, en Jes. 36:1.

2 Of: *waarheid, trouw, vastheid, verzekering*; d.i. nadat de godsdienst, volgens Gods woord, trouwelijk bevestigd en verzekerd was.

– *a* 2 Kon. 18:13; Jes. 36:1.

3 *dacht ze:* Hebr.: בָּצְרוֹת, *zei*; dat is dacht, en had een voornemen, die tot hem, enz.; zie 1 Kon. 5:5.

4 *tot zich:* D.i. de koning Hizkia af te nemen, en onder zijn eigen gebied te brengen.

2 Jehizkia nu ziende, dat Sanherib kwam,
en [5]zijn aangezicht was tot de oorlog tegen
Jeruzalem;
3 Zo hield hij raad met zijn vorsten en zijn
helden, om de fonteinwateren te stoppen, die
buiten de stad waren; en zij hielpen hem.
4 Want veel volk werd verzameld, dat al de
fonteinen stopte, en ook de [6]beek, die door het
midden van het land henenvloeide, zeggende:
Waarom zouden de [7]koningen van Assyrië
komen, en veel water vinden?
5 Zo [8]versterkte hij zich, en bouwde de hele
muur op, die [9]gebroken was, die hij optrok
tot aan de [10]torens, met [11]een andere muur
daarbuiten, en hij versterkte [12]Millo in de stad
van David; en hij maakte geweer en schilden in
menigte.
6 En hij stelde oorlogsoversten over het volk,
en hij verzamelde hen tot zich in de straat
[13]van de stadspoort, en sprak [14]naar hun hart,
zeggende:
7 Weest sterk, en hebt een goede moed, vreest
niet, en ontzet u niet, voor het aangezicht van
de koning van Assyrië, noch voor het aangezicht
van de hele menigte, die met hem is; [b]want met
ons is er meer, dan met hem.
8 Met hem is [c]een [15]vleselijke arm, maar met
ons is YHWH, onze God, om ons te helpen, en om
onze [16]krijgen te krijgen. En het volk [17]steunde op
de woorden van Jehizkia, de koning van Juda.

Sanheribs boden honen YHWH

9 [d]Na deze zond Sanherib, de koning van
Assyrië, zijn [18]knechten naar Jeruzalem, (maar
hij zelf was voor Lachis, en [19]al zijn heerschappij
met hem) tot Jehizkia, de koning van Juda, en tot
het hele Juda, dat te Jeruzalem was, zeggende:
10 Zo zegt Sanherib, de koning van Assyrië:
Waarom vertrouwt u, dat u te Jeruzalem [20]blijft
in [21]de vesting?
11 [e]Ruit u Jehizkia niet op, dat hij u overgeve,
om door honger en door dorst te sterven,
zeggende: YHWH, onze God, zal ons uit de hand
van de koning van Assyrië [22]redden?
12 [f]Heeft niet dezelfde Jehizkia [23]Zijn hoogten
en Zijn altaren weggenomen, en tot Juda en tot
Jeruzalem gesproken, zeggende: Voor [24]het enige
altaar zult u zich nederbuigen, en daarop roken?
13 Weet u niet, wat ik gedaan heb, en mijn [25]va-
ders aan [26]alle volken van de landen? Hebben de
goden van de natiën van die landen hun land
[27]enigszins kunnen redden uit mijn hand?
14 Wie is er onder alle goden van die natiën, die
mijn vaders [28]verbannen hebben, die zijn volk
heeft kunnen redden uit mijn hand, dat uw God
u uit mijn hand zou kunnen redden?
15 Nu dan, [g]dat Jehizkia u niet bedriege, en dat
hij u op zulk een wijze niet opruie, en gelooft
hem niet; want geen god van enige natie en ko-
ninkrijk heeft zijn volk uit mijn hand en uit de
hand van mijn vaders kunnen redden; [29]hoeveel
te min zal [30]uw God u uit mijn hand kunnen
redden?
16 [h]Daartoe spraken zijn knechten [31]nog meer
tegen God, YHWH, en tegen Zijn knecht Jehizkia.
17 [i]Ook schreef hij [32]brieven, [k]om YHWH de
God van Israël, te honen en om tegen Hem te
spreken, zeggende: Zoals de goden van de natiën
van de landen, die hun volk uit mijn hand niet

5 *zijn aangezicht:* D.i. hij had een vast voornemen om Jeruzalem te bekrijgen. Vgl. 2 Kon. 12:17, en zie de aantekening daarop.

6 Onder, vs. 30, genaamd Gihon. Zie ook van dezelfde 1 Kon. 1:33, en de aantekening.

7 Versta, Sanherib, de koning van Assyrië, met de vorsten, die bij hem waren, van welke, zie onder, vs. 21, waarvan misschien ook enige koningen waren, staande onder het gebied van Sanherib.

8 D.i. hij greep moed, ziende de ontrouwheid van de koning van Assyrië; wiens vriendschap hij recht tevoren met een som gelds tevergeefs afgekocht had; 2 Kon. 18:14, enz.

9 *gebroken was:* Nl. van Joas, de koning van Israël, als hij Amazia, de koning van Juda, geslagen en Jeruzalem ingenomen had. Zie boven, 2 Kron. 25:23.

10 Die schijnen geweest te zijn op de hoekpoort en de poort van Efraïm; van welke zie ook boven, 2 Kron. 25:23.

11 een anderen: Zie van deze onder, 2 Kron. 33:14.

12 Zie 1 Kon. 9:15.

13 *van de stadspoort:* D.i. die bij de stadspoort was.

14 *naar hun hart:* Hebr.: לִבָּם, *op hun hart*; d.i. vriendelijk en troostelijk, en dat hun aangenaam was om te horen. Zie Gen. 34:3.

– *b* 2 Kon. 6:16.

– *c* Jer. 17:5; 1 Joh. 4:4.

15 *vleselijke arm:* Hebr.: בְּשַׂר, *arm van het vlees*; d.i. een vleselijke en zwakke macht, waarop men zich niet kan verlaten. Zie Jer. 17:5; zo arm voor sterkte, Ps. 10:15, en Ps. 44:4; Jer. 48:25; Ez. 30:22, en vlees voor wat zwak, broos en sterflijk is; Ps. 78:39; Jes. 31:3.

16 *krijgen te krijgen:* D.i. oorlogen te voeren; zo 1 Sam. 8:20.

17 D.i. hield zich tevreden, zijnde getroost en zich verlatende op de macht en hulp van YHWH, van welke de koning hen in zijn voorgaande woorden verzekerd had.

– *d* 2 Kon. 18:17.

18 Versta, heren, oversten, of officieren, die onder zijn gebied stonden. Zie Gen. 20:8.

19 *al zijn heerschappij:* D.i. macht. Versta, al de vorsten en prinsen, vergezelschapt met hun volk, die onder het gebied van de koning van Assyrië stonden.

20 Hebr.: *zittende zijt*. Zitten voor blijven; Gen. 49:24; Joz. 1:14; 2 Sam. 2:13, enz.

21 Of: *sterkte*. Anders: belegering.

– *e* 2 Kon. 18:30.

22 Of: *uitrukken, verlossen*.

– *f* 2 Kon. 18:22.

23 *Zijn hoogten:* Hij meent van de Heer en ware God, even alsof de beelden van de afgoden niet konden afgebroken worden, dan met omkering en uitroeiing van de rechte godsdienst.

24 *het enige altaar:* T.w. die van de ware God is, en niet voor de altaren van de afgoden. Vgl. 2 Kon. 18:22, en de aantekening.

25 Versta, zijn voorgangers in de Assyrische monarchie, gelijk Salmanasser, die men schrijft zijn vader geweest te zijn; idem Tiglath-Pilezer, Phul Beloches, enz.; zo in vs. 14, 32:15.

26 *volken van de landen:* Zie van enige van deze volken 2 Kon. 18:34, en 2 Kon. 19:12, 19:13.

27 Hebr.: *kunnende kunnen*; d.i. op enigerlei manier, of door enige middelen kunnen redden.

28 Zie van dit woord Deut. 2:34.

– *g* 2 Kon. 18:30.

29 *hoeveel te min:* Hebr.: אַף, hoeveel te meer zullen uwe goden u niet uit mijn hand kunnen redden.

30 *uw God:* Anders: *uw goden*.

– *h* 2 Kon. 19:10.

31 *nog meer:* Want zij waren tweemaal van hem gezonden, om de Heer te lasteren en Hizkia te beschimpen: I. als hij met zijn leger lag voor Lachis, 2 Kon. 18:17; II. als hij voor Libna lag en zich bereidde om de koning van de Moren tegemoet te gaan; 2 Kon. 19:8, 19:9.

– *i* 2 Kon. 19:14.

32 Welke hij in de tweede zending zijn gezanten medegegeven heeft. Zie 2 Kon. 19:14.

– *k* 2 Kon. 19:16.

gered hebben, zo zal de God van Jehizkia Zijn volk uit mijn hand niet redden.

18 En zij riepen met luide stem, [l]in het Joods, tegen het volk van Jeruzalem, dat op de muur was, om die bevreesd te maken en die te beroeren, opdat zij de stad mochten innemen.

19 En zij spraken [33]van de [34]God van Jeruzalem, als van de goden van de volkeren van de aarde, een werk van mensenhanden.

God verlost Jeruzalem

20 Maar [m]de koning Jehizkia en de profeet Jesaja, de zoon van Amoz, [35]baden [36]daartegen, en zij riepen naar de hemel.

21 [n]En YHWH zond een engel, die alle strijdbare helden, en vorsten, en oversten [37]in het leger van de koning van Assyrië vernietigde. Zo is hij met schaamte van het aangezicht in zijn land teruggekeerd; [o]en als hij in het huis [38]van zijn [39]god ingegaan was, zo velden hem daar met het zwaard, [40]die uit zijn lijf voortgekomen waren.

22 Zo verloste YHWH Jehizkia en de inwoners van Jeruzalem, uit de hand van Sanherib, de koning van Assyrië, en uit [41]de hand van allen; en Hij [42]geleidde hen rondom heen.

23 En velen brachten geschenken tot YHWH te Jeruzalem, en kostbaarheden tot Jehizkia, de koning van Juda, zodat hij daarna voor de ogen van alle [43]heidenen verheven werd.

Hizkia's ziekte, rijkdom en dood

24 [p]In die dagen [44]werd Jehizkia ziek tot stervens toe, en hij [45]bad tot YHWH, Die [46]sprak tot hem, en Hij gaf hem een [47]wonderteken.

25 Maar [48]Jehizkia deed geen vergelding, naar de weldaad aan hem gebeurd, omdat zijn hart verheven werd; daarom werd over hem, en over Juda en Jeruzalem, een grote [49]boosheid.

26 [q]Maar Jehizkia [50]verootmoedigde zich om de verheffing van zijn hart, hij en de inwoners van Jeruzalem, zodat de grote boosheid van YHWH over hen niet kwam in de dagen van Jehizkia.

27 Jehizkia nu had zeer veel rijkdom en eer; en hij maakte zich schatkameren voor zilver en voor goud, en voor kostelijk gesteente, en voor specerijen, en voor schilden, en voor alle [51]begeerlijk gereedschap;

28 Ook schathuizen voor de inkomsten van koren, en nieuwe wijn, en olie; en stallen [52]voor allerlei beesten, en [53]kooien voor de kudden.

29 Daartoe had hij zich steden gemaakt, en ook bezitting van schapen en runderen in menigte; want God gaf hem zeer grote bezittingen.

30 Maar Jehizkia stopte ook de opperuitgang van de wateren [54]van [55]Gihon, en [56]leidde ze recht af beneden naar het westen [57]van de stad van David; want Jehizkia had voorspoed in al zijn werk.

31 Maar het is zo, als de gezanten van [58]de vorsten van Babel, die tot hem gezonden hadden, om te vragen naar [59]dat wonderteken, dat in het land gebeurd was, [60]bij hem waren, verliet hem

– *l* 2 Kon. 18:26; idem v. 28.

33 Anders: *tegen*; zo in het volgende.

34 *God van Jeruzalem:* D.i. de ware God, die de Israëlieten uit zonderlinge genade tot zijn volk en eigendom uit de volken van de aarde gekozen en aangenomen had, en beloofd daaronder te wonen, maar bepaald te Jeruzalem in de tempel, waar de ark was, een teken van zijn aanwezigheid.

– *m* 2 Kon. 19:15.

35 Zie het gebed van Hizkia beschreven, 2 Kon. 19:15, 19:16.

36 Anders: *daarom*.

– *n* 2 Kon. 19:35.

37 *in het leger:* Zie 2 Kon. 19:35; Jes. 37:36.

– *o* 2 Kon. 19:37.

38 Genaamd Nisroch; 2 Kon. 19:37.

39 *ingegaan was:* T.w. om aan te bidden. Zie de voorgemelde plaats.

40 die uit zijn lijf: Hebr.: הִפִּיל, de uitgekomenen, of de voortkomingen van zijn ingewanden of [enige] uit de voortgekomenen van zijn ingewanden. Versta, twee van zijn zonen, genaamd Adramelech en Sareser; 2 Kon. 19:37. Vgl. de manier van spreken met anderen, die gelijken zin hebben, Gen. 35:11, en Gen. 46:26.

41 *hand van allen:* D.i. van alle vorsten, krijgsoversten en krijgslieden, die met Sanherib gekomen waren.

42 T.w. gelijk een herder zijn schapen; hen regerende, onderhoudende en beschermende van alle zijden.

43 *verheven werd:* Anders: *zich verhief*. Zie vs. 25.

– *p* 2 Kon. 20:1; Jes. 38:1.

44 Zie hiervan breder, met de verklaring hier behorende; 2 Kon. 20:1, enz.; idem Jes. 38:1.

45 *bad tot YHWH:* Zie zijn gebed 2 Kon. 20:3.

46 *sprak tot hem:* Door de profeet Jesaja.

47 Zie hiervan 2 Kon. 20:9.

48 *deed gene vergelding:* D.i. hij gedroeg zich niet tegen de Heer gelijk het betaamde, die hem zoveel weldaden had gedaan, opdat hij zich in alle ootmoedigheid gedragen zou onder zijn hand, niet opdat hij zich door hoogmoed opsteken zou, gelijk hij deed met al zijn schatten de gezanten van Babel te vertonen.

49 T.w. van YHWH; versta, de inneming van de stad Jeruzalem en de Babylonische gevangenis, die God, naar zijn rechtvaardige toorn, over de Joden heeft laten komen, 2 Kon. 20:17, 20:18.

– *q* 2 Kon. 20:19.

50 Zie deze verootmoediging 2 Kon. 20:19.

51 *begeerlijk gereedschap:* Hebr.: חֶמְדָּה, gereedschap, of vaten van de begeerlijkheid, of kostelijke vaten of gereedschap, want het kostelijke pleegt zeer met lust begeerd te worden. Zo onder, 2 Kron. 36:10, 36:19.

52 *voor allerlei beesten:* Hebr.: בְּהֵמָה, *voor beesten en beesten*.

53 *kooien voor de kudden:* Gelijk de stallen waren voor de grote beesten, zo de kooien voor het kleine vee. Anders: en stallen voor de kudden; t.w. van de schapen en geiten; of, en kudden in de stallen.

54 Of: *watergang, waterloop, fonteinader van het water van Gihon*.

55 Zie 1 Kon. 1:33, en de aantekening daarop.

56 T.w. die wateren.

57 *van de stad van David:* Zie 1 Kon. 2:10.

58 *vorsten van Babel:* Versta, de raadsheren van de koning van Babel, die met zijn goedvinden deze gezanten afgezonden hebben; om welke oorzaak gezegd wordt dat zij hun gezanten waren, die 2 Kon. 20:12 de gezanten van de koning worden geheten. De zending geschiedt door de koning en zijn raadsheren. Zie Jes. 37:14.

59 dat wonderteken: Dat nl. aan de zon geschied was, om Hizkia's wil; 2 Kon. 20:10, 20:11.

60 *verliet hem God:* Versta, een zulke verlating, waardoor God de zijnen niet voor altijd verlaat noch ten enenmale, maar alleen hun voor een zekeren tijd enige hulp en versterking onthoudt, niet om hen te doen vergaan, maar te beproeven, te vernederen en op te wekken tot hun schuldigen plicht, en andere mensen door hun exempel te onderwijzen.

God, om hem [61]te verzoeken, om [62]te weten al wat in zijn hart was.

32 Het overige nu van de geschiedenissen van Jehizkia, en zijn [63]goeddadigheden, ziet, die zijn geschreven in [64]het visioen van de profeet Jesaja, de zoon van Amoz, en in het boek van de koningen van Juda en Israël.

33 En [r]Jehizkia ontsliep met zijn vaders, en zij begroeven hem in het [65]hoogste van de graven van de zonen van David; daartoe deden geheel Juda en de inwoners van Jeruzalem hem eer aan in zijn dood; en zijn zoon Manasse werd koning in zijn plaats.

HOOFDSTUK XXXIII

Manasse is een gruwelijk afgodendienaar, vs. 1 enz. daarom dreigt en straft God hem, zodat hij gevankelijk naar Babel weggevoerd wordt, 10. Daar bekeert hij zich, zodat hij weer in zijn rijk hersteld wordt, 12. wat hij daarna gedaan heeft, 14. hij sterft, 20. zijn zoon Amon is een goddeloos koning na hem, 21. wordt door zijn knechten vermoord, 24. Josia, zijn zoon, komt in zijn plaats, 26.

Manasses goddeloosheid en bekering

M[1]ANASSE was [2]twaalf jaar oud, als hij koning werd, en regeerde vijf en vijftig jaren te Jeruzalem.

2 En hij deed dat kwaad was in de ogen van YHWH, naar [3]de gruwelijke dingen van de heidenen, die YHWH voor het aangezicht van de Israëlieten uit de bezitting verdreven had.

3 Want [4]hij bouwde de hoogten weer op, [a]die zijn vader Jehizkia [5]afgebroken had, en [6]richtte voor de [7]Baäls altaren op, en maakte bossen, en boog zich neer voor al het [8]leger van de hemel, en diende ze;

4 [b]En bouwde altaren in het huis van YHWH, waarvan YHWH gezegd had: [c]Te Jeruzalem zal [9]Mijn Naam zijn tot in [10]eeuwigheid.

5 Daartoe bouwde hij altaren voor al het leger van de hemel, in [11]beide de voorhoven van het huis van YHWH.

6 En hij deed [12]zijn zonen [d]door het vuur gaan, in het dal van de zoon van Hinnom, en pleegde bezwering, en gaf op vogelgeschrei acht, en toverde, en hij stelde waarzeggers en duivelskunstenaren; [13]en hij deed zeer veel kwaads in de ogen van YHWH, om Hem tot toorn te verwekken.

7 [14]Hij stelde ook de [15]gelijkenis van een gesneden beeld, die hij gemaakt had, in het huis van God, waarvan God gezegd had [16]tot David en tot zijn zoon Salomo: In dit huis, en te Jeruzalem, dat Ik uit alle stammen van Israël gekozen heb, zal Ik Mijn Naam zetten tot in eeuwigheid.

8 En Ik zal de voet van Israël niet meer [17]doen wijken van het land, dat Ik uw vaders besteld heb; alleen zo zij waarnemen te doen, al wat Ik hun geboden heb, naar de hele [18]wet, en voorschriften, en rechten, [19]door de hand van Mozes.

9 Zo deed Manasse Juda en de inwoners te Jeruzalem dwalen, dat zij [20]erger deden dan de heidenen, die YHWH voor het aangezicht van de Israëlieten vernietigd had.

Manasse in Babel verootmoedigd

10 YHWH [21]sprak wel tot Manasse en tot zijn volk; maar zij merkten daar niet op.

61 *te verzoeken:* Van de verzoeking Gods, zie Gen. 22:1.

62 te weten: D.i. opdat God aan Hizkia en de gehele kerk bekendmaakte. Want God heeft met de voorgemelde verlating hem voor een wijle beproefd, opdat hij zichzelven zou kennen, en uit het gevoel van zijn zwakheid en onvermogen oorzaak hebben om zich te vernederen; en dat in hem alle gelovigen hun zwakheid ziende, in vrees en beving hun zaligheid zouden werken. Vgl. Deut. 8:2, en Gen. 22:12 met de aantekening.

63 T.w. dat hij het volk van God bewezen heeft, met alle afgoderij weg te nemen, de zuivere godsdienst voor te staan, enz. Vgl. onder, 2 Kron. 35:26.

64 D.i. profetie. Versta, het boek van zijn profetie; en zie daarin van het 36e hoofdstuk tot het 40e.

– *r* 2 Kon. 20:21.

65 Versta, een plaats, die wat meer verheven was, en daarom de waardigste onder de andere.

1 *Manasse was:* Zie bredere verklaring, tot 2 Kron. 33 behorende, 2 Kon. 21:1, 21:2, enz. alwaar deze historie eerst beschreven is.

2 *twaalf jaren oud:* Hebr.: עֶשְׂרֵה, *een zoon van twaalf jaar*.

3 de gruwelen: Zie van deze Deut. 18:9, 18:10, enz.

4 hij bouwde: Hebr.: וַיָּשָׁב, hij keerde weer en bouwde; d.i. hij bouwde weer. Zie Num. 11:4.

– *a* 2 Kon. 18:4; 2 Kron. 31:1; 2 Kron. 32:12.

5 *afgebroken had:* En dat naar Gods uitgedrukt bevel; Ex. 34:13; Num. 33:53; Deut. 12:3.

6 Hij wordt 2 Kon. 21:3 in afgoderij bij Achab vergeleken; van wiens gruwelijke afgoderij, zie 1 Kon. 16:31, 16:32, 16:33.

7 Zie Richt. 2:11.

8 *legermacht van de hemel:* Zie Deut. 4:19, en 2 Kon. 21:3, zo onder, vs. 5.

– *b* 2 Kon. 21:4.

– *c* Deut. 12:5; idem v. 11; 2 Sam. 7:13; 1 Kon. 8:29; 1 Kon. 9:3; 2 Kron. 7:16; Ps. 132:13; idem v. 14; Jer. 32:34.

9 *Mijn Naam:* Zie 1 Kon. 8:16.

10 D.i. gedurende de tijd van de wet. Zie Gen. 13:15.

11 Nl. in het voorhof van de priesters en het voorhof van het volk. Zie van deze 1 Kon. 6:36, en 1 Kon. 7:9.

12 *zijn zonen:* 2 Kon. 21:6 staat maar van een zoon, die hij door het vuur deed gaan. Dat zal men verstaan van een bijzonderlijk, of deze plaats van een zijn zonen; gelijk het veelvoudig getal voor het enkele aldus meermalen genomen wordt. Zie Gen. 19:29.

– *d* Lev. 18:21; Deut. 18:10; 2 Kon. 16:3; 2 Kron. 28:3.

13 en hij deed: Hebr.: הֶעֱבִיר, hij vermenigvuldigde kwaad te doen; zo Ex. 36:5; het volk vermenigvuldigt te brengen; d.i. brengt zeer veel; 1 Sam. 1:12; vermenigvuldigde te bidden; d.i. bad zeer veel; 2 Kron. 36:14; vermenigvuldigde met overtreding te overtreden; d.i. maakte van de overtreding zeer veel; Jes. 55:7; hij vermenigvuldigt te vergeven; d.i. vergeeft veel en dikwijls; Amos 4:4; vermenigvuldigt te overtreden; d.i. maakt van de overtreding veel.

14 Hij stelde ook: Tegen Gods bevel; Ex. 20:4; Lev. 26:1; Deut. 5:8, en Deut. 16:22, enz.

15 *gesneden beeld:* Dit beeld wordt 2 Kon. 21:7 genaamd het beeld van het bos, of bosgod, omdat het gestaan had in een afgodisch bos, dat Manasse de afgoden ter ere gemaakt had. Zie boven, vs. 3.

16 *tot David:* Zie boven, vs. 4.

17 *doen wijken:* D.i. uit hun land doen ruimen en wegvoeren gelijk de tien stammen door Salmanasser, de koning van Assyrië, geschied was; 2 Kron. 18:11. Vgl. 2 Kon. 21:8.

18 Versta door het woord wet, de wet van de zeden; door de inzettingen de wet van de ceremoniën; door de rechten, de burgerlijke rechten; d.i. al wat God geboden had, gelijk er staat 2 Kon. 21:8. Vgl. de aantekening Gen. 26:5; Deut. 5:31; 1 Kon. 2:3.

19 *door de hand:* D.i. die Ik door de dienst van Mozes gegeven en geboden heb. Vgl. 2 Kon. 21:8.

20 Zie 2 Kon. 21:9.

21 T.w. door zijn knechten de profeten; 2 Kon. 21:10.

11 Daarom [e]bracht YHWH over hen de
oorlogsoversten, die de koning van Assyrië
had, die Manasse gevangen namen onder [22]de
doornen; en zij bonden hem met twee koperen
ketenen, en voerden hem naar Babel.
12 En als [23]hij hem benauwde, bad hij het aan-
gezicht van YHWH, van zijn God, ernstig aan,
[24]en vernederde zich zeer voor het aangezicht
van de God van zijn vaders,
13 En bad [25]Hem; en [26]Hij liet Zich van
hem verbidden, en hoorde zijn smeking, en
Hij bracht hem weer te Jeruzalem, in zijn
koninkrijk. Toen [27]erkende Manasse, dat God
YHWH is.

Manasse bouwt en zuivert Jeruzalem

14 En na deze [28]bouwde hij de buitenmuur aan
de stad van David, aan de westzijde van [29]Gihon
in het dal, en tot de ingang van de [30]Vispoort, en
omsingelde [31]Ofel, en verhief [32]die zeer; hij legde
ook krijgsoversten in alle versterkte steden in
Juda.
15 En hij nam de [33]vreemde goden en [34]die ge-
lijkenis uit het huis van YHWH weg, en ook al de
altaren, die hij gebouwd had op de [35]berg van het
huis van YHWH, en te Jeruzalem; en hij wierp ze
buiten de stad.
16 En [36]hij richtte het altaar van YHWH toe, en
offerde daarop dankoffers en lofoffers, en zei tot
Juda, dat zij YHWH, de God van Israël, dienen
zouden.
17 Maar het volk offerde nog op de hoogten,
[37]hoewel aan YHWH, hun God.
18 Het overige nu van de geschiedenissen van
Manasse, en zijn gebed tot zijn God, ook de woor-
den van [38]de zieners, die tot hem gesproken heb-
ben [39]in de Naam van YHWH, de God van Israël,
ziet, die zijn in [40]de geschiedenissen van de ko-
ningen van Israël;
19 En [41]zijn gebed, en hoe God Zich van hem
heeft laten verbidden, ook al zijn zonde, en zijn
overtreding, en de plaatsen, waarop hij hoog-
ten gebouwd, en bossen en gesneden beelden ge-
steld heeft, voordat hij vernederd werd, ziet, dat
is beschreven in de woorden [42]van de zieners.
20 En Manasse ontsliep met zijn vaders, en zij
begroeven hem [43]in zijn huis; en zijn zoon Amon
werd koning in zijn plaats.

De korte regering van Amon

21 [f]Amon was [44]twee en twintig jaar oud, als
hij koning werd, en regeerde twee jaren te
Jeruzalem.
22 En hij deed dat kwaad was in de ogen van
YHWH, zoals zijn vader Manasse gedaan had;
want Amon offerde al de gesneden beelden, die
zijn vader Manasse gemaakt had, en diende ze.
23 Maar hij vernederde zich niet voor het aan-
gezicht van YHWH, zoals Manasse, zijn vader,
zich vernederd had; maar deze Amon [45]verme-
nigvuldigde de schuld.
24 En zijn knechten maakten een samenzwe-
ring tegen hem, en doodden hem in zijn huis.
25 Maar het volk van het [46]land sloeg hen allen,
die de samenzwering tegen de koning Amon ge-
maakt hadden; en het volk van het land maakte
zijn zoon Josia koning in zijn plaats.

HOOFDSTUK XXXIV

Josia is godvrezend, vs. 1 enz. roeit alle afgoderij uit, 4. repa-
reert de tempel, 8. De hogepriester Hilkia vindt het wetboek
in de tempel, 14. De koning laat daarover de HEERE raadple-
gen door de profetes Hulda, 20. die profeteert dat het konink-
rijk Juda zou ten ondergaan, 23. maar niet tijdens het leven
van Josia, 26. die daarover de gemeente laat verzamelen en
het wetboek voorlezen, en het verbond met God vernieuwt,
29.

Josia's hervormingen

JOSIA [1]was [2]acht jaar oud, toen hij koning werd,
en regeerde een en dertig jaren te Jeruzalem.
2 En hij deed dat recht was in de ogen van
YHWH, en [3]wandelde in de wegen van zijn vader

– *e* Deut. 28:36; Job 36:8.
22 *de doornen:* Waarin hij zich verstopt had, als hij op het veld door deze rovers is verrast geworden. Vgl. 1sam. 13:6.
23 hij hem benauwde: Nl. de heer, of de koning van Assyrië. Anders: als hij in benauwdheid was.
24 en vernederde: Te weten, met bewijs van berouw over zijn voorgaand leven en belofte van betering in het toekomende.
25 Nl. de Heer.
26 Hij liet Zich: Zie gelijke manier van spreken Gen. 25:21.
27 *erkende Manasse:* D.i. werd gewaar, en bevond metterdaad, en werd overtuigd in zijn consciëntie dat de Heer alleen de ware God was en niet de afgoden. Zo is het Hebreeuwse woord genomen Gen. 3:7, en boven, 2 Kron. 32:31.
28 *bouwde hij:* D.i. volbouwde de muur, die Hizkia begonnen had, boven, 2 Kron. 32:5, of beterde en vermaakte de muur, die misschien enige schade geleden had.
29 Zie 1 Kon. 1:33, en boven, 2 Kron. 32:4, 32:30.
30 Zie Neh. 3:3.
31 Zie boven, 2 Kron. 27:3.
32 die zeer: Te weten, muur.
33 *vreemde goden:* Zie Gen. 35:2.
34 die gelijkenis: Van welke gesproken is boven, vs. 7; zie de aantekening daarop.
35 D.i. de berg waarop het huis van YHWH stond, genaamd Moria; zie boven, 2 Kron. 3:1.
36 hij richtte: Of: herbouwde het altaar; t.w. opdat hij bekwaam mocht zijn om daarop te offeren.
37 Vgl. 1 Kon. 3:2, 3:3.
38 D.i. van de profeten; zie boven, 2 Kron. 9:29.
39 *in de Naam:* D.i. door de last van YHWH en bevel; zo Deut. 18:19, 18:20, en 2 Kon. 2:24. Zie in deze laatste plaats de aantekening.
40 D.i. in de memorie van de geschiedenissen van de koningen van Israël.
41 *zijn gebed:* Dat sommigen menen te zijn dat in de Apocriefe boeken gelezen wordt.
42 *van de zieners:* D.i. van de profeten, gelijk boven, vs. 18, zodat hier Hosai zou zijn voor Hosim. De profeten hebben dan meest de historiën en memoriën van de dingen, die geschiedden, gesteld en uitgegeven, opdat zij van de gemeente tot vermaningen en waarschuwingen mochten dienen. Anders: in de geschiedenissen van Hosai, houdende dit woord de naam geweest te zijn van een profeet, van wie men nergens leest.
43 *in zijn huis:* D.i. in de hof van zijn huis; 2 Kon. 21:18.
– *f* 2 Kon. 21:19.
44 *twee en twintig:* Hebr.: שְׁתַּיִם, *een zoon van twee en twintig jaar*.
45 Of: *vermeerderde*. Vgl. boven, vs. 6, en in de aantekening een bijna gelijke manier van spreken.
46 *sloeg hen allen:* D.i. doodde hen. Zie Gen. 8:21.
1 *Josia was:* Zie bredere verklaring van 2 Kron. 34, 2 Kon. 22, en 2 Kon. 23, waar deze historie eerst beschreven is.
2 *acht jaren oud:* Hebr.: שְׁנָיִם, *een zoon van acht jaren*. Zie Gen. 5:32.
3 Zie 1 Kon. 15:26.

David, en week [4]niet af ter rechterhand, noch ter linkerhand.

3 Want in het achtste jaar van zijn regering, toen hij nog [5]een jongeling was, begon hij de God van zijn vader David te [6]zoeken; en in het [7]twaalfde jaar begon hij Juda en Jeruzalem [a]van de hoogten en de bossen, en de gesneden en de gegoten beelden te reinigen.

4 En men brak [8]voor zijn aangezicht af de altaren [9]van de Baäls; en de [10]zonnebeelden, die omhoog daarboven [11]waren, hieuw hij af; de [12]bossen ook, en de gesneden en gegoten beelden verbrak, en vergruisde, en [13]strooide hij op de graven van degenen, die hun geofferd hadden.

5 En [14]de beenderen van de priesters verbrandde hij op [15]hun altaren; en hij reinigde Juda en Jeruzalem.

6 Daartoe in de steden van Manasse, en Efraïm, en Simeon, ja, tot Nafthali toe, [16]in haar woeste plaatsen rondom,

7 Brak hij ook de altaren af en de bossen, en de gesneden beelden [17]stampte hij, die vergruizende, en al de zonnebeelden hieuw hij af in het hele land van Israël; daarna keerde hij weer naar Jeruzalem.

Het huis van YHWH hersteld

8 In [b]het achttiende jaar nu van zijn regering, als hij het land en het [18]huis [19]gereinigd had, zond hij Safan, de zoon van Azalia, en Maaseja, de [20]overste van de stad, en Joha, de zoon van Joahaz, de kanselier, [21]om het huis van YHWH, van zijn God, te verbeteren.

9 En zij kwamen [22]tot Hilkia, de [23]hogepriester, en [24]zij gaven het geld, dat in het huis van God gebracht was, dat de Levieten, die de [25]dorpel bewaarden, verzameld hadden uit de hand [26]van Manasse en Efraïm, en uit [27]het hele overblijfsel van Israël, en uit geheel Juda en Benjamin, en te Jeruzalem wedergekomen [28]waren;

10 [29]Zij nu gaven het in de hand [30]van de verzorgers van het werk, die besteld waren over het huis van YHWH, en deze gaven dat aan degenen, die het werk deden, die arbeidden aan het huis van YHWH, om het huis te [31]vermaken en te verbeteren.

11 [c]Want zij gaven het de werkmeesters en de bouwers, om [32]gehouwen stenen te kopen, en hout tot de [33]samenvoegingen, en om de [34]huizen te zolderen, die [35]de koningen van Juda verdorven hadden.

12 En die mannen handelden [36]trouw in dit werk; en de [37]bestelden daarover waren Jahath en Obadja, Levieten van de kinderen van Merari, en ook Zacharia en Mesullam, van de kinderen van de Kahathieten, om het werk voort te drijven; [38]en die Levieten waren allen verstandig op instrumenten van muziek.

13 Zij waren ook over de lastdragers, en de voortdrijvers van allen, die in [39]enig werk arbeidden; want uit de Levieten waren schrijvers, en [40]voormannen, en poortwachters.

Het wetboek gevonden

14 En als zij het geld uitnamen, dat in het huis van YHWH gebracht was, vond de priester Hil-

4 *week niet af:* D.i. verliet de rechte weg niet op enigerlei manier. Zie Deut. 5:32.

5 *een jongeling was:* T.w. van zestien jaren oud.

6 Zie boven, 2 Kron. 15:2.

7 *twaalfde jaar:* T.w. zijn regering toen hij twintig jaren oud was.

– *a* 1 Kon. 13:2.

8 *voor zijn aangezicht:* D.i. door zijn bevel, in zijn aanwezigheid daar hij het aanzag.

9 Zie Richt. 2:11.

10 Zie van deze Lev. 26:30.

11 *daarboven waren:* T.w. altaren, over welke zij omhoog waren gesteld.

12 *bossen ook:* D.i. beelden van het bos; zo vs. 7.

13 Zie 2 Kron. 23:6.

14 *de beenderen:* Vgl. dit met 2 Kon. 23:20, en de aantekening daarop.

15 *hun altaren:* T.w. van de beelden, en dat tot meerdere verfoeiing en verontreiniging van hun altaren, zijnde die dingen voor onrein geacht, welke van dode lichamen of beenderen aangeroerd waren. Vgl. 2 Kon. 23:20.

16 *in haar woeste:* D.i. in het land van Israël, dat verwoest was door de vervoering van de tien stammen in Assyrië. Anders: met hun bijlen, of houwmessen of hamers, of spaden, of scheppen; t.w. waarmee zij de afgodische bossen, beelden, altaren, huizen, hoogten, enz., uitroeiden en afwierpen. Het Hebreeuwse woord, dat hier gevonden wordt, is Ez. 26:9 gebruikt voor instrumenten, waarmee iets afgeworpen, verdelgd en uitgeroeid wordt.

17 *stampte hij:* D.i. hij stiet ze zo, alsof zij in een mortier of door enig molenwerk waren verbrijzeld geweest. Vgl. Deut. 9:21.

– *b* 2 Kon. 22:3.

18 T.w. Gods, d.i. de tempel.

19 T.w. van de vuiligheden en smetten van de afgoderij.

20 Vgl. 1 Kon. 22:26, en 2 Kon. 23:8.

21 *om het huis ... te verbeteren:* Versta, dat hij deze gezonden heeft tot de hogepriester Hilkia, opdat hij de collecten zou opnemen, en leveren, en die laten besteden tot de reparatie en vermaking van de tempel; 2 Kon. 22:4. Zie een gelijk voorbeeld in Joas, boven 2 Kron. 24:4, etc.

22 *tot Hilkia:* T.w. om het bevel van de koning hem aan te dienen, rakende de voorgemelde vermaking van de tempel en het opbrengen van het geld, daartoe dienende.

23 Hebr.: *de grote priester*.

24 zij gaven: Nl. Hilkia en zijn metgezellen. Zij gaven het in de hand van de verzorgers of bestelden over de werklieden, onder, vs. 17.

25 Nl. van de tempel. Anders: de vaten.

26 D.i. van de Manassieten en Efraïmieten.

27 het gehele: Te weten, dat onder het gebied van de koning van Juda stond, of hem toegedaan was. Zie boven, 2 Kron. 21:2.

28 Nl. de Levieten, die het geld vergaderd hadden.

29 Zij nu gaven: Nl. Hilkia en zijn medehelpers, gelijk in de aantekening van het begin van vs. 9. Vgl. ook het einde van vs. 16, 34:17.

30 *van de verzorgers:* Versta, schaffers, voogden, voortdrijvers, die zorg droegen dat het werk wel gedaan werd, onderscheiden van degenen, die met hun hand het werk zelf deden. Zie 2 Kon. 22:5.

31 Anders: *te onderzoeken, of te bezichtigen*; t.w. om te vernemen waar het enige betering of vermaking van doen had.

– *c* 2 Kon. 22:6.

32 *gehouwen stenen:* Zie 2 Kon. 22:6.

33 Versta, de balken, door welke de wanden of de muren aan elkaar samengevoegd en gehecht worden.

34 Versta, de kamers, die aan de tempel waren voor de priesters en Levieten.

35 *de koningen:* T.w. de afgodische koningen, als Achaz, Manasse en Amon.

36 Hebr.: *in waarheid, of trouw*. Zo 2 Kon. 12:15, en 2 Kon. 22:7.

37 T.w. de verzorgers, van welke gesproken is vs. 10.

38 en die Levieten: Of: en ook een ieder van de Levieten, die verstandig was op muzikale instrumenten.

39 *enig werk:* Hebr.: עֲבוֹדָה, *in dienst en dienst*; d.i. in welke dienst of werk. Zie Gen. 7:2.

40 Genaamd boven, vs. 10, verzorgers. Zie daar de aantekening.

kia [41]het wetboek van YHWH, gegeven door de hand van Mozes.

15 En Hilkia [42]antwoordde en zei tot Safan, de schrijver: Ik heb het wetboek gevonden in het huis van YHWH. En Hilkia gaf Safan dat boek.

16 En Safan droeg dat boek tot de koning; daarbij bracht hij nog de koning [43]bescheid weer, zeggende: [44]Al wat in de hand van uw knechten gegeven is, dat doen zij;

17 En zij hebben het geld samengestort, [45]dat in het huis van YHWH gevonden is, en hebben het gegeven in de hand van de bestelden, en in de hand van degenen, die het werk [46]maakten.

18 Verder gaf Safan, de schrijver, de koning te kennen, zeggende: Hilkia, de priester, heeft mij een boek gegeven. En Safan las daarin voor het aangezicht van de koning.

19 Het gebeurde nu, als de koning de woorden van de wet hoorde, dat [47]hij zijn kleren scheurde.

20 En de koning gebood Hilkia, en Ahikam, de zoon van Safan, en [48]Abdon, de zoon van Micha, en Safan, de schrijver, en Asaja, de knecht van de koning, zeggende:

21 Ga heen, vraagt YHWH voor mij, en voor [49]het overgeblevene in Israël en in Juda, over de woorden van dit boek, dat gevonden is; want de woede van YHWH is groot, die over ons [50]uitgegoten is, omdat onze vaders niet hebben gehouden het woord van YHWH, om te doen naar al wat in dat boek geschreven is.

Het woord van de profetes Hulda

22 Toen ging Hilkia heen, en die [51]van de koning waren, tot de profetes Hulda, de huisvrouw van Sallum, de zoon [52]van Tokhath, de zoon van Hasra, de [53]klederbewaarder. Zij nu woonde te Jeruzalem in het [54]tweede deel; en zij spraken [55]dat tot haar.

23 En zij zei tot hen: Zo zegt YHWH, de God van Israël: Zeg de man, die u tot mij gezonden heeft:

24 Zo zegt YHWH: Zie, Ik zal [56]kwaad over deze plaats en over haar inwoners brengen; al de vloeken, die geschreven zijn in het boek, [57]dat men voor het aangezicht van de koning van Juda gelezen heeft.

25 Omdat zij [58]Mij verlaten, en andere goden gerookt hebben, opdat zij Mij tot toorn verwekten met alle [59]werken van hun handen; zo zal Mijn woede uitgegoten worden tegen deze plaats, en niet uitgeblust worden.

26 Maar tot de koning van Juda, die u gezonden heeft, om YHWH te vragen, tot hem zult u zo zeggen: Zo zegt YHWH, de God van Israël: Voor wat betreft de woorden, [60]die u hebt gehoord;

27 Omdat uw hart [61]week geworden is, en u zich voor het aangezicht van God vernederd hebt, als u Zijn woorden hoorde tegen deze plaats en tegen haar inwoners, en hebt u vernederd voor Mijn aangezicht, en uw kleren gescheurd, en geweend voor Mijn aangezicht, zo heb Ik u ook verhoord, spreekt YHWH.

28 Zie, Ik zal u verzamelen tot uw vaders, en u zult [62]met vrede in uw [63]graf verzameld worden, en uw ogen zullen al dat kwaad niet zien, dat Ik over deze plaats en over haar inwoners brengen zal. En zij brachten de koning dit antwoord weer.

Josia vernieuwt het verbond

29 [d]Toen zond de koning heen, en verzamelde alle [64]oudsten van Juda en Jeruzalem.

30 En de koning ging op in het huis van YHWH, en al de mannen van Juda en de inwoners van Jeruzalem, en ook de priesters en de Levieten, en al het volk, van de grote tot de kleine toe; en [65]men las voor hun oren al de woorden van het boek van het verbond, dat in het huis van YHWH gevonden was.

41 *het wetboek:* T.w. het originele wetboek door Mozes zelven geschreven en nagelaten. Zie 2 Kon. 22:8.

42 D.i. ving aan te spreken. Zie Richt. 18:14.

43 Hebr.: *woord*; d.i. bescheid, rapport, antwoord van wat de koning gelast had, boven, vs. 8.

44 *Al wat in de hand:* D.i. al wat de Levieten belast en aan hun zorg overgegeven is.

45 Hebr.: *gegoten, of gesmolten*. Zie 2 Kon. 22:9.

46 Of: *deden*; d.i. de arbeidslieden of werklieden.

47 hij zijn kleren: Zie de aantekening 2 Kon. 22:11.

48 Die ook Achbor benaamd wordt; 2 Kon. 22:12.

49 *het overgeblevene:* T.w. die door de vijanden niet waren vermoord of gevankelijk weggevoerd.

50 *uitgegoten is:* En dat met hevigen brand en aansteking; want 2 Kon. 22:13 staat voor uitgegoten het woord aangestoken.

51 *van de koning:* T.w. dienaren, van wie de namen, zie boven, vs. 20.

52 Ook genaamd Tikva, de zoon van Harhas; 2 Kon. 22:14.

53 Versta dit van de kleren van het heiligdom, die deze Sallum in bewaring gegeven waren.

54 *tweede deel:* T.w. van de stad. Zie 2 Kon. 20:4. Anderen verstaan deze plaats van een vergadering van de profeten. Zie de aantekening 2 Kon. 22:14.

55 *zulks tot haar:* Hebr.: זֹאת, *naar zulks*; d.i. naar wat de koning hun geboden had.

56 Versta, de inval van de Babyloniërs in het land van Juda, de belegering van de stad Jeruzalem, de hongersnood, de vermoording van de inwoners, de verstoring van de tempel, de gevangenis en wegvoering van het volk naar Babel, en eindelijk de ondergang van de stad en het verderf van het hele land.

57 dat men voor: Hebr.: סֶּפֶר, dat zij voor het aangezicht van de koning, enz. gelezen hebben. Zie Job 4:19.

58 *Mij verlaten:* Zie boven, 2 Kron. 12:1.

59 D.i. afgoden en beelden. Zie 2 Kon. 22:17.

60 die u hebt gehoord: Te weten, uit het lezen van het wetboek, inhoudende zeer zware dreigementen, uitgesproken tegen de overtreders van de wet. Zie 2 Kon. 22:18.

61 *week geworden:* Het Hebreeuwse woord, van het hart van de mens gezegd zijnde, betekent meest een zwakheid, slapheid en vervalling daarvan, welke uit vrees komt; gelijk af te nemen is uit Deut. 20:3, 20:8; 2 Kon. 22:19; 2 Kron. 13:7; Jes. 7:4; Jer. 51:46.

62 *met vrede:* D.i. zo, dat het kwaad, dat over deze stad en dit land komen zal, niet bij uw leven gebeuren zal, maar wel bij het leven van uw kinderen. Zie hiervan breder 2 Kon. 22:20. Daarenboven is hij ook binnen Jeruzalem in zijn graf met alle ceremoniën vredelijk begraven. Vgl. Jer. 34:5.

63 Hebr.: *in uwe graven*; d.i. in een uw graven. Zie Gen. 19:29, en vgl. onder, 2 Kron. 35:24.

– *d* 2 Kon. 23:1.

64 Zie 2 Kon. 23:1.

65 men las: Of: hij las; nl. de koning, maar versta dat hij iemand heeft doen lezen, gelijk iemand van de priesters of Levieten.

31 En de koning stond in zijn [66]standplaats, en [e]maakte een verbond voor het aangezicht van YHWH, om YHWH na te wandelen, en om Zijn geboden, en Zijn [67]getuigenissen, en Zijn voorschriften, [68]met zijn hele hart en met zijn hele ziel, te onderhouden, doende de woorden van het verbond, die in dat boek geschreven zijn.

32 En hij [69]deed allen, die te Jeruzalem en in Benjamin gevonden werden, staan; en de inwoners van Jeruzalem [70]deden naar het verbond van God, de God van hun vaders.

33 Josia dan deed alle [71]gruwelijke dingen weg uit alle landen, die van de Israëlieten waren, en [72]maakte allen, die in Israël gevonden werden, te dienen; te dienen YHWH, hun God; [73]al zijn dagen [74]weken zij niet af [75]van YHWH, de God van hun vaders, na te volgen.

HOOFDSTUK XXXV

Josia, die de godsdienst op orde stelt, houdt het Paasfeest met grote plechtigheid, vs. 1 enz. begint een onnodige strijd tegen Farao Necho, 20. waarin hij dodelijk gewond wordt, en sterft, 23. hij wordt zeer beklaagd, 24. het besluit van zijn geschiedenis, 26.

Josia's grote paasfeest

DAARNA [a]hield Josia [1]het pascha voor YHWH te Jeruzalem; en zij slachtten het [2]pascha [3]op de veertiende van [4]de eerste maand.

2 En hij stelde de priesters op hun wachten; en hij [5]sterkte hen tot de dienst van het huis van YHWH.

3 En hij zei tot de Levieten, die geheel Israël onderwezen, die voor YHWH [6]heilig waren: [7]Zet de [8]heilige ark in het huis, dat Salomo, de zoon van David, de koning van Israël, gebouwd heeft; u hebt [9]geen last op de schouders; dient nu YHWH, uw God, en Zijn volk Israël;

4 En bereidt u naar de huizen van uw vaders, naar uw verdelingen, [b]naar het voorschrift van David, de koning van Israël, en naar de beschrijving van zijn zoon Salomo;

5 En staat [10]in het heiligdom, naar de onderscheiding van de vaderlijke huizen, voor uw broers, [11]het volk, en naar de afdeling van de vaderlijke huizen van de Levieten;

6 En slacht [12]het pascha, en heiligt u, en bereidt dat voor uw broers, doende naar het woord van YHWH, door de hand van Mozes.

Gaven voor de paasofferen

7 [c]En Josia [13]gaf voor het volk, van klein vee, lammeren en [14]jonge geitenbokken, die alle tot paasoffers, [15]naar al wat er gevonden werd, in getal dertig duizend; maar van [16]runderen drie duizend; dit was van de bezittingen van de koning.

8 Ook gaven zijn [17]vorsten tot [18]een vrijwillig offer voor het volk, voor de priesters, en voor de Levieten; [19]Hilkia, en Zacharia, en Jehiël, de

66 D.i. aan de pilaar, waar de koning zijn stoel had; 2 Kon. 23:3. Zie van deze plaats breder in 2 Kon. 11:14.

– *e* Joz. 24:25.

67 Zie 1 Kon. 2:3.

68 *met zijn gehele hart:* Zie 1 Kon. 2:4.

69 *deed allen:* T.w. opdat zij zo overeind staande met plechtigen eed beloven zouden, dat zij de zuivere godsdienst, welke hij nu opgericht had, zouden onderhouden. Of: hij deed staan; d.i. hij bevestigde hen in het gemaakte verbond. Anders: hij bevestigde [het] t.w. [verbond] met allen, enz.

70 T.w. ten aanzien van de uiterlijke godsdienst.

71 D.i. alle afgoden, beelden, hoogten, altaren en afgodisch tuig.

72 *maakte allen:* Het Hebreeuwse woord brengt mee dat hij hen enigszins noodzaakte tot de zuivere godsdienst, gelijk men een knecht dwingt tot zijn werk. De zin is dat hij hen door zijn autoriteit en koninklijke macht, heeft in orde gehouden, verbiedende de afgoderij, en bevelende dat men God niet zou dienen dan naar zijn woord.

73 *al zijn dagen:* Vgl. Joz. 24:31; Richt. 2:7.

74 *weken zij:* T.w. van de uiterlijke zuivere godsdienst. Niettemin, dat het hart van het merendeel van dit volk niet oprecht is geweest, blijkt zowel uit de menigvuldige bestraffingen van de profeten, welke in die tijd geleefd hebben, als uit de zware oordelen en plagen Gods, die na de dood van Josia over de Joden gekomen zijn.

75 *van YHWH:* Hebr.: *van achter de Heer*. Zie 1 Kon. 9:6.

– *a* 2 Kon. 23:21.

1 *het pascha:* Zie van dit feest Ex. 12:3, en Ex. 34:18; Lev. 23:5; Num. 9:2, en Num. 28:16.

2 *het pascha:* D.i. het lam, dat op het feest moest geslacht worden. Zie Num. 9:11.

3 *op de veertiende:* Naar de ordinantie van de wet; Ex. 12:6.

4 *eerste maand:* T.w. van het heilige of kerkelijke jaar, welke maand was genaamd Nisan, of Abib. Zie Ex. 12:2, en Num. 9:1.

5 D.i. vermaande hen tot hun schuldigen plicht en gaf hun goede moed.

6 Zie boven, 2 Kron. 23:6.

7 *Zet de:* Hieruit is af te nemen dat de ark op deze tijd in de tempel niet is geweest, of tenminste niet in het heilige van de heiligen, waar zij behoorde; zijnde daaruit door enige afgodische koning tevoren weggenomen.

8 *heilige ark:* Hebr.: בַּיִת, *de ark van de heiligheid*. Zie Lev. 16:4.

9 *geen last:* T.w. om die ark gewoonlijk te dragen, gelijk hun voorouders tevoren in de woestijn en zolang als de tabernakel stond, gedaan hadden, Num. 7:9. De zin is: Omdat zij van die eerste doorgaande last en het toebehoren daarvan ontslagen waren, zo moesten zij op de andere delen van hun ambt te meer achtgeven. Zie 1 Kron. 23:27, 23:28, enz.

– *b* 1 Kron. 23; 1 Kron. 24; 1 Kron. 25; 1 Kron. 26.

10 *in het heiligdom:* Anders: *in de heilige plaats*; d.i. bij de tempel aan het voorhof van de priesters, om daar de paaslammeren dergenen, die niet zijn van de stam van Levi, te ontvangen en die te slachten, omdat de priesters anders genoeg te doen hadden met de offeranden en besprenging van het bloed, enz. Zie van deze plaats Lev. 6:16, en Num. 28:7, waar zij ook het heiligdom genaamd wordt.

11 *het volk:* Hebr.: בְּנֵי, *de zonen, of kinderen van het volk*; d.i. het volk. Versta, die van de stam van Levi niet waren, maar behoorden tot de andere stammen en tot het werk van de godsdienst niet geheiligd waren.

12 *het pascha:* D.i. de paaslammeren. Zie van deze manier van spreken Num. 9:11, zo onder, vs. 11.

– *c* 2 Kron. 30:24.

13 *gaf voor het volk:* Of: *hief, of gaf een heffing*; d.i. een offer of geschenk. Het woord heffen wordt voor offeren of schenken genomen, gelijk boven, 2 Kron. 30:24; zie de aantekening; gelijk het woord heffing voor offer. Zie Num. 5:9, en boven, 2 Kron. 30:24, met de aantekening, idem hier in het volgende.

14 *jonge geitenbokken:* Hebr.: בְּנֵי, *zonen van de geiten*. Zie Lev. 1:14.

15 *naar al wat:* D.i. tegenwoordig, of voorhanden was onder het klein vee van de koning, dat geschikt was om op dit feest geslacht te worden, naar de wet, Ex. 12:5. Anders: naar al degenen, die daar gevonden werden; d.i. naar dat genoeg was voor het volk, dat te Jeruzalem tot het paasfeest gekomen was.

16 Deze dienden tot brandoffers en dankoffers, die men op dit feest ook offeren moest. Zie Num. 28:19.

17 Vgl. boven, 2 Kron. 30:24, waar te zien is wat zij gegeven hebben.

18 Zie Lev. 7:16.

19 D.i. de overpriester en de twee priesters van de tweede ordening, die medehelpers van de overpriester waren, maar onder hem stonden. Zie Num. 3:32, en 2 Kon. 23:4.

oversten van het huis van God, gaven de priesters tot paasoffers, twee duizend en zeshonderd klein vee, en driehonderd runderen.

9 Daartoe Chonanja, en Semaja, en Nethaneël, zijn broers, en ook Hasabja, en Jeiël, en Jozabad, de oversten van de Levieten, gaven de Levieten tot paasoffers, vijf duizend [20]klein vee en vijfhonderd runderen.

De viering van het pascha

10 Zo werd de dienst toebereid; en de priesters stonden in hun standplaats, en de Levieten in hun verdelingen, naar het gebod van de koning.

11 Daarna slachtte men het pascha, en de priesters [21]sprengden [22]het bloed uit hun handen, en de Levieten trokken de huiden af.

12 En [23]zij namen het [24]brandoffer daar af, opdat zij [25]die naar de verdelingen van [26]de vaderlijke huizen, aan het volk geven mochten, om aan YHWH te offeren, zoals geschreven is in het boek van Mozes; en [27]zo met de runderen.

13 [d]En zij [28]kookten het pascha bij het vuur, naar het recht; maar [29]de andere heilige dingen [30]kookten zij in potten, en in ketels, en in pannen; en [31]zij deelden het haastig onder al het volk.

14 Daarna [32]bereidden zij ook voor zichzelf en voor de priesters; want de priesters, de zonen van [33]Aäron, waren tot aan de nacht in het offeren van de brandoffers en van het vet; [34]daarom bereidden de Levieten voor zichzelf, en voor de priesters, de zonen van Aäron.

15 En de zangers, de zonen van Asaf, waren in hun standplaats, naar het gebod [35]van David, en Asaf, en Heman, en Jeduthun, de ziener van de [36]koning, en ook de poortwachters [37]aan elke poort; zij behoefden niet te wijken van hun dienst, omdat hun broers, de Levieten, voor hen bereidden.

16 Zo werd de hele dienst van YHWH op deze dag beschikt, om pascha te houden, en [38]brandoffers op het altaar van YHWH te offeren, naar het gebod van de koning Josia.

17 En de Israëlieten, die er gevonden werden, hielden het pascha in die tijd, en het feest van de ongezuurde broden, zeven dagen.

18 [39]Daar was ook geen pascha als dat in Israël gehouden, van de dagen van Samuël, de profeet, af; en geen koningen van Israël hadden zulk een pascha gehouden, zoals dat Josia hield met de priesters en de Levieten, en geheel Juda en Israël, dat er gevonden werd, en de inwoners van Jeruzalem.

19 In het [e]achttiende jaar van het koninkrijk van Josia, werd dit pascha gehouden.

De dood van Josia

20 Na dit alles, toen Josia [40]het huis toebereid had, [f]trok [41]Necho, de koning van Egypte, op, om te strijden tegen Karchemis, aan de Frath; en Josia trok uit hem tegemoet.

21 Toen zond [42]hij boden tot hem, zeggende: [43]Wat heb ik met u te doen, u, koning van Juda? Wat u betreft, ik ben vandaag tegen u niet, maar tegen [44]een huis, dat oorlog voert tegen mij; en God heeft gezegd, dat ik mij haasten zou; houd u af [45]van God, Die met mij is, opdat Hij u niet verderve.

22 Maar Josia keerde zijn aangezicht niet van hem; maar [46]hij verstelde zich, om tegen hem te strijden, en hoorde niet naar de woorden van Necho uit de mond van God; maar hij kwam om te strijden in het [47]dal Megiddo.

20 *klein vee:* Met dit invoegsel wordt hier de zin aangevuld uit vs. 6.; hetzelfde wordt gedaan in vs. 9.

21 T.w. op het altaar. Zie boven, 2 Kron. 29:22.

22 *uit hun handen:* D.i. dat zij uit de hand van de slachters namen; want het woord sprengen bevat hier in zich ook de betekenis van het woord nemen. Zie Gen. 12:15, en boven, 2 Kron. 30:16.

23 zij namen: Te weten, van de lammeren of geitenbokken, die zij geslacht en de huis afgetrokken hadden.

24 D.i. het deel, dat ten brandoffer de Heer geofferd moest worden; als het vette, [zie vs. 14] de staart, de nieren, het net, welke alle met vuur verbrand moesten worden; Lev. 3:9, 3:10, 3:11. Sommigen verstaan dat zij enige lammeren hebben afgezonderd, om die het volk te geven, naar de vaderlijke huizen, om die te laten offeren.

25 T.w. paaschoffers, lammeren of geiten.

26 *het volk:* Hebr.: בְּנֵי, *de zonen, of kinderen van het volk, gelijk boven, vs.* 5, 35:7, en onder, vs. 13.

27 zo met de runderen: Te weten, deden zij.

– *d* Ex. 12:8; idem v. 9.

28 D.i. zij brandden het aan het vuur, gelijk blijkt uit de tegenstelling, die straks daarbij gevoegd werd, van wat dat in potten, enz. gekookt werd. Want God had geboden dat men het paaslam braden zou, Ex. 12:8, 12:9. Het Hebreeuwse woord wordt ook voor braden genomen Deut. 16:7.

29 *de andere heilige dingen:* Versta, de stukken en delen van het dankoffer, welke dengenen, die ze geofferd hadden, toekwamen.

30 D.i. zoden.

31 Hebr.: *zij deden het lopen tot al de kinderen van het volk*; d.i. zij deelden een ieder onder het volk, met zonderlinge haast en vaardigheid, zijn deel van de offerande uit.

32 T.w. de paaslammeren, die hun en de priesters toekwamen.

33 *waren tot:* T.w. bezig.

34 De zin is, omdat de priesters met de brandoffers, van welke boven, vs. 12 gesproken is, zoveel te doen hadden, dat zij de paaslammeren, die hun toekwamen, niet voor zich ter voedsel konden bereiden, dat de Levieten zulks voor hen gedaan hebben.

35 *naar het gebod:* Zie van deze orde, die David naar het bevel Gods ingesteld had, maar die de mannen in de tekst nagenoemd, vernieuwd en hun zonen ingescherpt hadden, 1 Kron. 25, en 1 Kron. 26.

36 *de ziener:* D.i. van de profeet. Zie 1 Sam. 9:9, en de aantekening.

37 *aan elke poort:* Hebr.: סוּר, *aan poort en poort*.

38 Zie boven, vs. 12.

39 *Daar was ook:* Zie de verklaring hiervan 2 Kon. 23:22.

– *e* 2 Kon. 23:23.

40 *het huis toebereid had:* T.w. Gods; d.i. de tempel, en vervolgens de ganse godsdienst.

– *f* 2 Kon. 23:29.

41 Zie hiervan en van Karchemis 2 Kon. 23:29.

42 hij: Te weten, Necho, de koning van Egypte.

43 *Wat heb ik:* Hebr.: מַה, *wat is mij, en u? VergelijK 2 Sam*. 16:10, en de aantekening.

44 *een huis:* Hebr.: יוֹם, *een huis van mijn oorlog, of krijg*; d.i. dat mij de oorlog aandoet, en waar ik oorlog tegen heb; hij verstaat de Assyriërs, die Karchemis ingenomen hadden, waarover hun koning zich beroemt; Jes. 10:9. Zie 2 Kon. 23:29. Vgl. ook 2 Sam. 8:10, de 23e aantekening.

45 *van God:* D.i. van tegen hem te komen en zijn voornemen, dat Hij door mij begeert uit te voeren, te willen verhinderen.

46 hij verstelde zich: D.i. hij verkleedde zich opdat men hem niet kennen zou, gelijk Achab eertijds gedaan had; 1 Kon. 22:30.

47 *dal Megiddo:* Zie 1 Kon. 9:15; Zach. 12:11.

23 En de schutters schoten de koning Josia. Toen zei de koning tot zijn knechten: Voer mij weg, want ik ben zeer [48]gewond.

24 En zijn knechten namen hem weg van de wagen, en voerden hem op de tweede wagen, die hij had, en brachten hem te Jeruzalem; en hij stierf, en werd begraven in de [49]graven van zijn vaders; en geheel Juda en Jeruzalem [50]bedreven rouw over Josia.

25 En Jeremia maakte [51]een klaaglied over Josia; evenzo alle zangers en zangeressen spraken in hun klaagliederen van Josia, [52]tot op deze dag; want zij gaven [53]ze tot een inzetting in Israël; en ziet, zij zijn geschreven [54]in [55]de klaagliederen.

26 Het overige nu van de geschiedenissen van Josia, en zijn [56]goeddadigheden, [57]naar dat geschreven is in de wet van YHWH;

27 Zijn geschiedenissen dan, de eerste en de laatste, ziet, die zijn geschreven in het boek van de koningen van Israël en van Juda.

HOOFDSTUK XXXVI

Joahaz wordt koning in de plaats van zijn vader, vs. 1, 2. wordt afgezet door de koning van Egypte, en daarheen weggevoerd, 3. die in zijn plaats zijn broer Eljakim aanstelt, en hem Jojakim noemt, 4. deze is goddeloos, en wordt door Nebukadnezar gevankelijk naar Babel gevoerd, 5. Zijn zoon Jojachin volgt hem op in zijn rijk, goddeloosheid en gevangenschap, 9. Zedekia, die hem opvolgt, is hem gelijk, 11. Vanwege diens en het volks zonden wordt Jeruzalem door de Chaldeeën verwoest, en de Joden gevankelijk weggevoerd naar Babel, 14. waar zij blijven tot de regering van Cyrus, die hun verlossing en vrijheid geeft, 22.

De laatste koningen van Juda

T[a]OEN nam het volk van het [1]land Joahaz, de zoon van Josia, en [2]zij maakten hem koning, in de plaats van zijn vader, te Jeruzalem.

2 [3]Drie en twintig jaren was Joahaz oud, als hij koning werd, en hij regeerde drie maanden te Jeruzalem.

3 Want de koning van Egypte [4]zette hem af te Jeruzalem; [5]en hij legde het land een boete op van honderd talenten zilver en een talent goud.

4 En de koning van Egypte maakte [6]zijn broer Eljakim koning over Juda en Jeruzalem, en [7]veranderde zijn naam in Jojakim; maar zijn broer Joahaz nam Necho, en bracht hem [8]in Egypte.

Jojakim geboeid door Nebukadnezar

5 [9]Vijf en twintig jaren was Jojakim oud, als hij koning werd, en regeerde elf jaren te Jeruzalem; en hij deed dat kwaad was in de ogen van YHWH, van zijn God.

6 [b]Nebukadnezar, de koning van Babel, trok tegen hem op, en bond hem met twee koperen ketenen, [10]om hem te voeren naar Babel.

7 Nebukadnezar bracht ook van de voorwerpen van het huis van YHWH naar Babel, en stelde ze in zijn tempel te Babel.

8 Het overige nu van de geschiedenissen van Jojakim, en zijn gruwelijke dingen, die hij deed, en [11]wat aan hem gevonden werd, ziet, dat is geschreven in het boek van de koningen van Israël en Juda; en [12]Jojachin, zijn zoon, werd koning in zijn plaats.

Jojachin weggevoerd naar Babel

9 [13c]Acht jaren was Jojachin oud, als hij koning werd, en regeerde drie maanden en tien dagen te Jeruzalem, en deed dat kwaad was in de ogen van YHWH.

48 Hebr.: *ziek geworden*; d.i. zo verwond dat ik daarvan geheel ziek en flauw geworden ben. Zie dezelfde manier van spreken 1 Kon. 22:34.

49 *graven zijn vaderen:* D.i. in een derzelve. Zie Gen. 19:29. Of: onder de graven zijn vaderen.

50 Vgl. Gen. 23:2, en de aantekening.

51 *een klaaglied:* Dat beschreven is geweest; opdat de mensen, dat lezende, zich gewennen zouden de ellendige en zeer droevige staat van dat koninkrijk te overleggen en de oorzaak daarvan te beklagen, zich te beteren en God om genade te bidden.

52 *tot op deze dag:* D.i. welke duren tot op deze dag, in welke dit geschreven is.

53 *tot een inzetting:* T.w. opdat zij jaarlijks zouden gezongen worden.

54 Zie van dit klagen ook Zach. 12:11.

55 Sommigen verstaan hiervan de Klaagliederen van Jeremia, in dewelke niet alleen de finale verwoesting van Jeruzalem wordt beklaagd maar ook al het verdriet en ellendigheden die over de stad en over het land gekomen zijn; waarvan het begin was de dood van deze godvruchtige koning.

56 Versta, de werken zijn godvruchtigheid in het uitroeien van alle afgoderij en reformeren van de godsdienst en het onderhouden van Gods ordinantiën. Het Hebreeuwse woord is ook genomen boven, 2 Kron. 32:32; Neh. 13:14.

57 *naar dat geschreven is:* D.i. welke overeenkomen met wat in de wet van YHWH geschreven is.

– *a* 2 Kon. 23:30.

1 Ook genoemd, naar eniger gevoelen, Johanan 1 Kron. 3:15, en Sallum, Jer. 22:11, en Joahaz, vs. 1 en in vs. 2.

2 Tot welk einde zij hem ook zalfden, 2 Kon. 23:30. Van de reden hiervan, zie daar in de aantekening. Zie ook 2 Kon. 11:12.

3 *Drie en twintig jaren:* Hebr.: שָׁלוֹשׁ, *een zoon van drie en twintig jaar*.

4 *zette hem af:* En voerde hem gevankelijk weg naar Ribla. Zie 2 Kon. 23:33, en de aantekening daarop.

5 en hij legde: Zie van deze schatting ook 2 Kon. 23:33.

6 *zijn broer:* De broer van Joahaz, gelijk straks in vs. 4 volgt.

7 Hebr.: *hij wendde, of keerde om*. Hij toonde daarmede de macht en het gebied, dat hij over hem verklaarde te hebben. Zie 2 Kon. 23:34.

8 *in Egypte:* En is ook daar gestorven, 2 Kon. 23:34, gelijk van Jeremia was voorzegd geweest, Jer. 22:12; waar hij, naar sommiger gevoelen, Sallum geheten wordt.

9 *Vijf en twintig:* Hebr.: עֶשְׂרִים, *een zoon van vijf en twintig jaar*. Zie de verklaring van Kron. 36:5, 2 Kon. 23:36.

– *b* 2 Kon. 24:1.

10 *om hem te voeren:* Maar naar sommiger gevoelen zou hij te Babel niet gekomen zijn, maar onderweg gestorven, volgens de profetie van Jeremia; Jer. 22:18, 22:19.

11 *wat aan hem:* Versta, zijn andere gruwelijke, zo openbare als geheime zonden; of versta, zijn afval en rebellie tegen de koning Nebukadnezar, die hij in het geheim voorgenomen had, en om welker wil Nebukadnezar zijn krijgsvolk tegen hem gezonden had; 2 Kon. 24:1, 24:2.

12 Anders genaamd, Jechonia, 1 Kron. 3:16, en uit verachting Conia Jer. 22:24.

13 *Acht jaren:* Hebr.: בֶּן, *een zoon van acht jaren*. Er staat 2 Kon. 24:8, dat hij achttien jaar oud was, toen hij koning werd. Dat te verstaan is van de tijd, in welke hij alleen en met volle macht geregeerd heeft. Maar wat hier staat is te verstaan van de tijd, in welke hij met en onder zijn vader in de regering geweest is. Zie van deze vergelijking ook 2 Kon. 24:8.

– *c* 2 Kon. 24:8.

10 [d]En met de wederkomst [14]van het jaar zond de koning Nebukadnezar heen, en liet hem naar Babel halen, met [15]de kostelijke voorwerpen van het huis van YHWH; en [e]hij maakte [16]zijn broer [17]Zedekia koning over Juda en Jeruzalem.

Zedekia verhardt zijn hart

11 [18]Een en twintig jaren was Zedekia oud, als hij koning werd, en regeerde elf jaren te Jeruzalem.

12 [f]En hij deed dat kwaad was in de ogen van YHWH, van zijn God; hij verootmoedigde zich niet voor het aangezicht van [19]de profeet Jeremia, sprekende uit de mond van YHWH.

13 Daartoe werd hij ook afvallig tegen de koning Nebukadnezar, die [20]hem beëdigd had bij God; en verhardde zijn nek, en [21]verstokte zijn hart, dat hij zich niet bekeerde tot YHWH, de God van Israël.

14 Ook [22]maakten alle oversten van de priesters, en het volk, van de overtredingen zeer veel, naar alle gruwelijke dingen van de heidenen; en zij verontreinigden het huis van YHWH, dat Hij [23]geheiligd had te Jeruzalem.

De val van Jeruzalem en de ballingschap

15 En YHWH, de God van hun vaders, zond tot hen, door de hand van Zijn [24]boden, [25]vroeg op zijnde, om die te zenden; want [26]Hij spaarde Zijn volk en Zijn woning.

16 Maar zij spotten met de boden Gods, en verachtten Zijn woorden; zij verleidden zichzelf [27]tegen Zijn profeten; totdat de woede van YHWH tegen Zijn volk opging, dat er geen [28]helen aan was.

17 Want Hij deed tegen hen opkomen [29]de koning van [30]de Chaldeeën, die hun jongemannen met het zwaard in het huis van hun [31]heiligdom doodde, en [32]hij spaarde de [33]jongemannen niet, noch de maagden, de ouden noch de stokouden; [34]Hij gaf hen allen in [35]zijn hand.

18 En alle voorwerpen van het huis van God, de grote en de kleine, en de schatten van het huis van YHWH, en de schatten van de koning en van zijn vorsten, dit alles voerde [36]hij naar Babel.

19 En [37]zij verbrandden het huis van God, en zij braken de muur van Jeruzalem af, en al de paleizen daarvan verbrandden zij met vuur, verdervende ook alle kostelijke [38][39]voorwerpen daarvan.

20 En [40]wie overgebleven was van het zwaard, voerde hij weg naar Babel, en zij werden hem en [41]zijn zonen tot knechten, [42]tot het regeren van het koninkrijk van Perzië;

21 Opdat het woord van YHWH vervuld werd, [43]door de mond van Jeremia, totdat het land aan zijn sabbatten [44]een welgevallen had; het rustte

– *d* Dan. 1:1; idem v. 2.

14 *van het jaar:* Niet zijn regering, want hij heeft geen jaar geregeerd, dan alleen drie wintermaanden, en tien dagen; maar van het lopende jaar, dat nu om was, als de lente begon met de gelijkheid van de dagen en nachten. Vgl. 2 Sam. 11:1, en de aantekening.

15 *de kostelijke:* Hebr.: חֶמְדָּת, *vaten van de begeerlijkheid*. Want de kostelijke dingen worden zeer begeerd; zo onder, vs. 19, en boven, 2 Kron. 32:27.

– *e* 2 Kon. 24:17; Jer. 37:1.

16 D.i. zijn bloedverwant, t.w. zijn oom, zijn vaders broer, zoon van Josia; 2 Kon. 24:17; 1 Kron. 3:15; Jer. 1:3. Vgl. Gen. 13:8, en de aantekening.

17 Hebr.: *Tsidkia, ook genaamd Mathanja*; 2 Kon. 24:17.

18 *Een en twintig:* Hebr.: עֶשְׂרִים, *een zoon van een en twintig jaar*.

– *f* Jer. 52:2; idem v. 3.

19 *uit de mond:* D.i. uit het bevel, dat hij van God ontvangen had; Jer. 1:7, enz.

20 *hem beëdigd:* D.i. een eed van de opgelegde en beloofde trouw hem afgenomen.

21 *verstokte zijn hart:* Zie van dit woord Deut. 2:30.

22 Hebr.: *vermenigvuldigden overtreding te overtreden*; of, door overtreding te overtreden; dat is hier, geheel zeer te overtreden. Zo dienst dienen, is met grote zorg en arbeid dienen, Gen. 30:26. Zo ook lust lusten, of met lust belust, of bevangen te zijn, is zeer belust te zijn, Num. 11:4; idem, ijver ijveren, of met ijver ijveren, is zeer ijveren, Num. 25:11, met begeerte begeren, zeer begeren; Luk. 22:15, enz.

23 *geheiligd had:* D.i. bescheiden en verordend had, opdat daarin het teken van zijn heilige aanwezigheid en de oefening van zijn heiligen godsdienst plaats zou hebben. Vgl. Lev. 8:10, en de aantekening.

24 D.i. zijn profeten, die in de tijd van de historie van dit boek geleefd hebben, van welke de voornaamste waren: Ahia de Siloniet, Semaja, Iddo, anders, Oded, Azaria, Jehu, Elia, Micha, Elisa, Jona, Hosea, Amos, Jesaja, Micha de Morastiet, Joël, Nahum, Habakuk, Jeremia, de profetes Hulda, Zefanja, Abdias, Ezechiël.

25 *vroeg op:* Hebr.: שֹׁלֵחַ, *vroeg opstaande en zendende*; d.i. met grote zorgvuldigheid, naarstigheid en aanhouding zendende, ja met het allereerste, zo haast als zij begonnen tot afgoderij te vervallen.

26 Hij verschoonde: D.i. Hij wilde zijn straf niet verhaasten, zijnde lankmoedig en traag tot toorn, en daarom zijn profeten doorgaans tot hen zendende, opdat zij zich bekeren en zo de gedreigde straf ontgaan mochten.

27 *tegen Zijn profeten:* D.i. zo dat zij zich tegen de profeten stelden en die vervolgden; of, tegen de profeten; d.i. tegen de vermaning en waarschuwing van de profeten. Anders: zij hielden zich verleid door de profeten; d.i. zij maakten zichzelven wijs en gaven voor dat de profeten met bedrog en valsheid omgingen; of, zij wilden verleid worden door zijn profeten; d.i. zij wilden niet dat de profeten hen dreigen of straffen zouden, maar dat zij hun alles goeds toezeggen zouden, gelijk hierover de profeten dikwijls klagen; of, zij sprongen met de profeten om; d.i. zij beschimpten hen, en bespotten hen, en lieten hen lopen, en vraagden naar hun zeggen niet, dat zij daarop zouden acht genomen hebben.

28 *helen aan was:* D.i. geen helpen, en dat, omdat het volk zich ter ener zijde niet beterde, en ter andere zijde Gods rechtvaardigheid vereiste dat hun onbekeerlijkheid gestraft zou worden. Het is een gelijkenis, genomen van de zieke lichamen, die niet geneeslijk zijn. Vgl. boven, 2 Kron. 21:18.

29 *de koning:* Nl. Nebukadnezar.

30 Zie 2 Kon. 24:2.

31 Versta, de tempel, die zij ontreinigd hadden, boven, vs. 14.

32 hij verschoonde: Te weten, de koning van Babel, of ook wel, de Heer verschoonde niet, gelijk Hij gedreigd had in zijn wet. Zie een samenvatting hiervan Deut. 32:22, 32:23, 32:24.

33 In het Hebr.: staan deze woorden in het enkelvoudig getal, jongeling, maagd, enz.

34 Hij gaf: Nl. God de Heer.

35 *zijn hand:* Nl. van de koning van Babel.

36 hij naar Babel: Nl. de koning Nebukadnezar.

37 zij verbrandden: Nl. de Chaldeën.

38 *daarvan verbrandden:* T.w. van de stad Jeruzalem.

39 Of kostelijk gereedschap. Hebr.: vaten van de begeerte; gelijk boven, vs. 10.

40 *wie overgebleven:* Hebr.: שְׁאֵרִית, *het overgeblevene, of overblijfsel van het zwaard*; d.i. die in de oorlog door het geweer niet omgekomen waren.

41 *zijn zonen:* Nl. Nebukadnezars zonen; versta, zijn zoon Evilmerodach, en diens nakomeling Belsazar; Jer. 27:7.

42 *tot het regeren:* D.i. totdat Cyrus Babel ingenomen en zo de monarchie van de Chaldeën tot de Perzen gebracht had; dat geschied is, naar sommiger rekening, omtrent het jaar van de schepping 3434.

43 *door de mond:* Zie 2 Kron. 25:11, enz. in zijn profetie.

44 *een welgevallen had:* Zie Lev. 26:34, 26:35, en de aantekening.

[45]al de dagen van de [g]verwoesting, totdat de zeventig jaren vervuld waren.

Het bevel van Kores tot terugkeer

22 [46]Maar in het [47]eerste jaar van Kores, koning van Perzië, opdat volbracht werd het [h]woord van YHWH, door de mond van Jeremia, verwekte YHWH de [48]geest van Kores, koning van Perzië, dat hij een [49]stem liet doorgaan door zijn hele koninkrijk, zelfs ook in geschrift, zeggende:

23 Zo zegt Kores, koning van Perzië: YHWH, de God van de hemel, heeft mij alle koninkrijken van de aarde gegeven; en Hij heeft mij [50]bevolen Hem een huis te bouwen te Jeruzalem, dat in Juda is; wie is onder u van al Zijn volk? YHWH, zijn God, zij met hem, en hij trekke op.

45 *al de dagen:* D.i. de gehele tijd, die de Joden in Babel gevangen werden gehouden, nl. zeventig jaren, gelijk Jeremia voorzegd had; Jer. 25:11, 25:12, en Jer. 29:10.
– *g* Jer. 25:12; Jer. 29:10.
46 Dit vers en het navolgende, worden vast van woord tot woord herhaald in het begin van het boek Ezra; waaruit sommigen besluiten dat het Ezra is geweest, die, door ingeving van de Heilige Geest, deze twee boeken van de Kronieken zou geschreven hebben.
47 *eerste jaar:* T.w. van zijn monarchie. Zie Ezra 1:1.
– *h* Ezra 1:1; Jer. 25:12; Jer. 29:10.
48 *geest van Kores:* Zie 2 Kon. 19:7.
49 D.i. uitroeping; zo Ex. 36:6; Ezra 1:1.
50 Zie Ezra 1:2.

HET BOEK
EZRA

INHOUD VAN DIT BOEK

Om het vervolg van de geschiedenis van Gods Kerk aan te geven, heeft het de Heilige Geest behaagd het voorgaande tweede boek van de Kronieken te eindigen met dezelfde woorden waarmee dit boek begint. Hierin heeft de Heilige Geest ons door de priester en Schriftgeleerde Ezra laten beschrijven hoe God zijn volk uit de zeventigjarige Babylonische gevangenschap, overeenkomstig zijn beloften, wonderbaarlijk verlost heeft door de Perzische koning Kores (gewoonlijk Cyrus genoemd). Nadat deze het Babylonische rijk onder zich gebracht had, kondigt hij, door Gods ingeven, de vrijheid voor de Joden af om naar hun land terug te keren en de tempel te bouwen, met allerlei gunstige hulp die daartoe diende. Daarop zijn velen van het volk, wier geest God opgewekt had, onder leiding van de vorst Zerubbabel en de hogepriester Jesua opgetrokken, en zij hebben het altaar van de HEERE gebouwd, God geofferd en het Loofhuttenfeest gehouden, enz. Daarna hebben zij ook het fundament van de tempel gelegd, maar konden het gebouw voorlopig niet voltooien, omdat hun omliggende vijanden, nadat hun listige verzoek om samen te bouwen en een gemeenschappelijke godsdienst te hebben afgewezen was, door slechte praktijken aan het hof zoveel hebben bereikt dat het bouwen werd belemmerd in de volgende jaren van de regering van Kores, Ahasveros en Arthahsasta (gewoonlijk Artaxerxes genoemd), tot in het tweede jaar van koning Darius. Toen hebben zij, opgewekt en versterkt door de profeten Haggai en Zacharia, de bouw van de tempel hervat, en hem door een zeer gunstig en ernstig bevel van Darius, die hierover door zijn landvoogd was ingelicht, ten slotte voltooid, de tempel ingewijd en hun godsdienst daarin uitgeoefend. Een tijd later, toen de zaken onder Gods volk weer vervallen waren, is de priester Ezra door Gods bijzondere beschikking, op zijn verzoek, door koning Arthahsasta in het zevende jaar van zijn koningschap met een flink aantal mensen naar Jeruzalem gezonden, met zeer royale toekenning van alle benodigdheden en volledige opdracht om alles te herstellen en te regelen naar Gods wet, wat Ezra met grote ijver en trouw heeft volbracht. Daarom draagt dit boek (mede omdat hij het beschreven heeft) zijn naam. Wat de tijdrekening betreft, daarover bestaat geen eensgezindheid bij de geleerden die zich daarmee hebben beziggehouden, doordat de koningen en jaren van het Perzische rijk niet op één manier berekend worden, en er onder hen verschil van mening is over deze vier koningen die na Kores of Cyrus gevolgd zijn, namelijk Ahasveros en de eerste Arthahsasta, onder wier regering de tempelbouw belemmerd is; verder wie die Darius geweest is onder wie de tempel voltooid is, en welke de tweede Arthahsasta is die Ezra gezonden heeft om alles te herstellen, en ook naderhand Nehemia om de muren, poorten en stad van Jeruzalem op te bouwen, waarover op de juiste plaats het een en ander is aangetekend, opdat de verstandige lezer kan kiezen wat hem het beste lijkt. Dit blijft echter altijd zeker en vast, dat al deze zaken gebeurd zijn onder het Perzische rijk, dat zijn begin genomen heeft bij deze Kores of Cyrus. Deze geschiedenis begint bij zijn eerste regeringsjaar te Babel en strekt zich uit tot in het zevende jaar van de tweede koning Arthahsasta, en nog enige tijd daarna, zoals ook de volgende geschiedenis van Nehemia begint bij het twintigste jaar van diezelfde koning.

HOOFDSTUK I

Kores (ook Cyrus genoemd), koning van Perzië, laat door Gods ingeven vrijheid afkondigen voor de Joden, om uit de Babylonische gevangenschap weer naar hun land te trekken en Gods tempel te bouwen, vs. 1 enz. met bevel aan zijn onderdanen dat zij hen in alles zullen bevorderen en een vrijwillige gave geven tot de bouw van de tempel, 4. Hierop maken velen van het volk zich gereed voor de reis, en de onderdanen doen overeenkomstig het bevel van de koning, 5. Kores laat hun bovendien de heilige vaten van de tempel uitreiken, die Nebukadnezar had weggevoerd, 7.

Het bevel van Kores tot terugkeer

I[a]N [1]het eerste jaar nu van [2]Kores, koning van Perzië, opdat volbracht werd het [b]woord van YHWH, uit de mond van [3]Jeremia, [4]verwekte YHWH de geest van Kores, koning van Perzië, dat hij een [5]stem liet doorgaan door zijn hele koninkrijk, zelfs ook in geschrift, zeggende:

2 Zo zegt Kores, koning van Perzië: YHWH, de God van de hemel, heeft mij alle koninkrijken van de aarde gegeven; en Hij heeft mij [6]bevolen

– *a* 2 Kron. 36:22.

1 *eerste jaar:* Hebr.: אַחַת, *in het ene jaar*; dat is in het eerste, t.w. zijn regering te Babel, of van de monarchie, want hij had al tevoren in Perzië over de twintig jaren geregeerd.

2 Hebr.: *Coresch.* Anders gemeenlijk genoemd Cyrus. Zie ook van deze Jes. 44:28, en Jes. 45:1, 45:13.

– *b* Jer. 25:12; Jer. 29:10.

3 Zie Jer. 25:12, en Jer. 29:10; waar God uitdrukkelijk belooft zijn volk uit de gevangenis van Babel te verlossen, als die zeventig jaren zou hebben geduurd, die nu juist verlopen waren, naar sommiger rekening, in het jaar van de schepping van de wereld omtrent 3434, want de gevangenis was, naar hun gevoelen, begonnen in het jaar 3364.

4 Of: *wekte op, maakte wakker*.

5 Gelijk Ex. 36:6. Zie daar, en 2 Kron. 36:22, en Neh. 8:16, enz.

6 Of: *heeft mij opgelegd*; te weten door het woord van zijn profeten, [dat mij is bekend gemaakt] en door verwekking mijns geestes. Zie vs. 1, en Jes. 44:28, en Jes. 45:1, 45:13. Anders: heeft van mij bevolen.

Hem een huis te bouwen te Jeruzalem, dat in [7]Juda is.

3 [8]Wie is onder u van al Zijn volk? Zijn God zij met hem, en hij trekke op naar Jeruzalem, dat in Juda is, en hij bouwe het huis van YHWH, van de God van Israël; Hij is de God, Die te [9]Jeruzalem woont.

4 En al wie [10]achterblijven zou [11]in enige plaatsen, waar hij als vreemdeling verkeert, die zullen de mensen van zijn plaats [12]bevorderlijk zijn met zilver, en met goud, en met bezittingen, en met beesten; naast een vrijwillige gave, voor het huis van God, Die te Jeruzalem woont.

5 Toen maakten zich op de familiehoofden van [13]Juda en Benjamin, en de priesters en de Levieten, naast een ieder wiens geest God verwekte, dat zij optrokken om te bouwen het huis van YHWH, die te Jeruzalem woont.

6 Allen nu, die rondom hen waren, sterkten hun handen met zilveren voorwerpen, met goud, met bezittingen, en met beesten, en met [14]kostbaarheden; naast [15]alles, wat vrijwillig gegeven werd.

De teruggave van de tempelvoorwerpen

7 Ook bracht de koning Kores uit, de voorwerpen van het huis van YHWH, die [c]Nebukadnezar uit Jeruzalem had uitgevoerd, en had gesteld in het huis van zijn god.

8 En Kores, de koning van Perzië, bracht ze uit door de hand van Mithredath, de schatmeester, die [16]ze aan Sesbazar, de vorst van Juda, [d]toetelde.

9 En dit is hun getal: dertig gouden bekkens, duizend zilveren bekkens, negen en twintig messen;

10 Dertig gouden bekers, vierhonderd en tien [17]andere zilveren bekers; andere voorwerpen, [18]duizend.

11 Alle voorwerpen van goud en van zilver waren vijf duizend en vierhonderd; deze alle voerde Sesbazar op, [19]met degenen, die van de gevangenis opgevoerd werden, van Babel naar Jeruzalem.

HOOFDSTUK II

Register van de gevangen Joden, die met de vorst Zerubbabel en andere hoofden naar Jeruzalem zijn opgetrokken, vs. 1 enz. De vrijwillige gaven van de Joodse vorsten (toen zij te Jeruzalem gekomen waren) tot de bouw van de tempel, 68.

De lijst van teruggekeerde ballingen

DIT zijn de [1]kinderen van dat gewest, die optogen uit de gevangenis, [2]van de weggevoerden, die Nebukadnezar, koning van Babel, weggevoerd had naar Babel, die naar Jeruzalem en Juda zijn teruggekeerd, ieder naar zijn stad;

2 Zij kwamen met [3]Zerubbabel, Jesua, Nehemia, Seraja, Reëlaja, Mordechai, Bilsan, Mizpar, Bigvai, Rehum en Baëna. Dit is het getal van de mannen van [4]het volk van Israël.

3 De [5]kinderen van Paros, twee duizend honderd twee en zeventig.

4 De kinderen van Sefatja, driehonderd twee en zeventig.

5 De kinderen van Arach, zevenhonderd vijf en zeventig.

6 De kinderen van Pahath-Moab, van de kinderen van [6]Jesua-Joab, twee duizend achthonderd en twaalf.

7 De kinderen van Elam, duizend tweehonderd vier en vijftig.

8 De kinderen van Zatthu, negenhonderd vijf en zestig.

9 De kinderen van Zakkai, zevenhonderd zestig.

10 De kinderen van Bani, zeshonderd twee en veertig.

11 De kinderen van Bebai, zeshonderd drie en twintig.

7 D.i. het land van Juda.

8 *Wie is:* D.i. is er iemand onder u wonende, die van Gods volk is, zijnde een Jood, of Israëliet. Vgl. Deut. 20:5.

9 D.i. die deze plaats gekozen heeft om daar op een bijzondere wijze tegenwoordig te zijn, zijn naam te openbaren, en naar zijn voorschrift gediend te zijn. Vgl. onder, Ezra 6:12, en Ezra 7:15. Anderen aldus: [Hij is de God] dat [t.w. huis] te Jeruzalem is; zo vs. 4, 1:5.

10 Door gebrek van middelen, of anders.

11 *in enige plaatsen:* Hebr.: נְשְׁאָר, *uit, van.*

12 Hebr.: *opheffen, oplichten.*

13 *Juda en Benjamin:* Hieronder worden begrepen die van andere stammen mee opgetogen zijn; 1 Kron. 9:2, 9:3, enz.

14 Zie Gen. 24:53.

15 Vgl. vs. 4.

– *c* 2 Kon. 24:13; 2 Kron. 36:7.

16 Deze wordt gehouden voor Zerubbabel, die in Chaldea zo vernoemd is. Zie onder, Ezra 3:2, en Ezra 5:2, 5:14, 5:16.

– *d* Ezra 5:14.

17 *andere zilveren bekers:* Of: *daaraan*; t.w. volgende. Of: van de tweede soort, of dubbele, d.i. overdekte.

18 Dat is [zo het sommigen verklaren], zij werden geteld en geleverd bij het duizend, of, bij duizenden, als zijnde kleiner en van mindere waardij. Vgl. Ps. 50:10. Sommigen verstaan het van andere grote vaten, die duizend zouden geweest zijn en, gevoegd bij andere kleine vaten, die niet genoemd worden, het navolgende getal zouden uitmaken.

19 *met degenen:* Hebr.: הָעֳלָה, *met het opgevoerd worden van de gevangenis*; d.i. dergenen, die uit het Joodse land gevankelijk waren weggevoerd.

1 D.i. die in Babylonië of Chaldea als gevangenen een langen tijd gewoond hadden, daar andere Israëlieten in verscheidene landen verstrooid waren. Anders: kinderen van de provincie, òf, van het landschap, d.i. geboren in het Joodse land, òf die van daar afkomstig waren; zo deze manier van spreken beide kan betekenen; inwoning of geboorte. Vgl. Neh. 7:6.

2 *van de weggevoerden:* Hebr.: הַגּוֹלָה, *van de wegvoering, of ballingschap, verhuizing.*

3 Zie boven, Ezra 1:8. Deze wordt Sorobabel genoemd, Matt. 1:13. Jesua [anders Jozua] was priester. Zie onder, Ezra 3:2, 3:9; Hagg. 1:1. Deze waren hoofden en leidslieden van het volk, met de andere oversten hierbij genoemd. Vgl. dit register [dat sommigen menen in Babylonië gesteld te zijn] met het andere. Neh. 7:6, 7:7, enz., dat gesteld, of immers overzien, schijnt te wezen in Juda, enige tijd na de aankomst; er is enige verscheidenheid van namen en getal, omdat enige opgetekenden mogen achtergebleven of onderweg gestorven zijn, en andere naderhand aangekomen en bijgevoegd, gelijk in zulke optochten pleegt te gebeuren. Ook worden sommige namen verscheidenlijk in beide plaatsen gesteld, gelijk de lezer uit de vergelijking zal vernemen.

4 *volks van Israël:* Van het gemene volk, die onder het beleid van de voorgenoemde hoofden optogen.

5 *kinderen van Paros:* D.i. nakomelingen, en zo in het volgende.

6 Anders: *[en] Joabs.*

12 De kinderen van Azgad, duizend tweehonderd twee en twintig.
13 De kinderen van Adonikam, zeshonderd zes en zestig.
14 De kinderen van Bigvai, twee duizend zes en vijftig.
15 De kinderen van Adin, vierhonderd vier en vijftig.
16 De kinderen van Ater, van Hizkia, acht en negentig.
17 De kinderen van Bezai, driehonderd drie en twintig.
18 De kinderen van Jora, honderd en twaalf.
19 De kinderen van Hasum, tweehonderd drie en twintig.
20 De kinderen van Gibbar, vijf en negentig.
21 De kinderen van [7]Bethlehem, honderd drie en twintig.
22 De mannen van Netofa, zes en vijftig.
23 De mannen van Anathoth, honderd acht en twintig.
24 De kinderen van Azmaveth, twee en veertig.
25 De kinderen van Kirjath-Arim, Cefira en Beëroth, zevenhonderd drie en veertig.
26 De kinderen van Rama en Gaba, zeshonderd een en twintig.
27 De mannen van Michmas, honderd twee en twintig.
28 De mannen van Beth-El en Ai, tweehonderd drie en twintig.
29 De kinderen van [8]Nebo, twee en vijftig.
30 De kinderen van Magbis, honderd zes en vijftig.
31 De kinderen van [9]de andere Elam, duizend tweehonderd vier en vijftig.
32 De kinderen van Harim, driehonderd en twintig.
33 De kinderen van Lod, Hadid en Ono, zevenhonderd vijf en twintig.
34 De kinderen van Jericho, driehonderd vijf en veertig.
35 De kinderen van Senaä, drie duizend zeshonderd en dertig.

De priesters

36 De priesters. [10]De kinderen van Jedaja, van het huis van Jesua, negenhonderd drie en zeventig.
37 De kinderen [11]van Immer, duizend twee en vijftig.
38 De kinderen [12]van Pashur, duizend tweehonderd zeven en veertig.
39 De kinderen [13]van Harim, duizend en zeventien.

De Levieten, de zangers en de poortwachters

40 De Levieten. De kinderen van Jesua en Kadmiël, van de kinderen van Hodavja, vier en zeventig.
41 De zangers. De kinderen van Asaf honderd acht en twintig.
42 De kinderen van de poortwachters. De kinderen van Sallum, de kinderen van Ater, de kinderen van Talmon, de kinderen van Akkub, de kinderen van Hatita, de kinderen van Sobai; deze allen waren honderd negen en dertig.

De tempelknechten en de knechten van Salomo

43 De [14]tempelknechten. De kinderen van Ziha, de kinderen van Hasufa, de kinderen van Tabbaoth;
44 De kinderen van Keros, de kinderen van Siaha, de kinderen van Padon;
45 De kinderen van Lebana, de kinderen van Hagaba, de kinderen van Akkub;
46 De kinderen van Hagab, de kinderen van Samlai, de kinderen van Hanan;
47 De kinderen van Giddel, de kinderen van Gahar, de kinderen van Reaja;
48 De kinderen van Rezin, de kinderen van Nekoda, de kinderen van Gazzam;
49 De kinderen van Uza, de zonen van Paseah, de kinderen van Bezai;
50 De kinderen van Asna, de kinderen van de Mehunim, de kinderen van de Nefusim;
51 De kinderen van Bakbuk, de kinderen van Hakufa, de kinderen van Harhur;
52 De kinderen van Bazluth, de kinderen van Mehida, de kinderen van Harsa;
53 De kinderen van Barkos, de kinderen van Sisera, de kinderen van Thamah;
54 De kinderen van Neziah, de kinderen van Hatifa.
55 De kinderen van [15]de knechten van Salomo. De kinderen van Sotai, de kinderen van Sofereth, de kinderen van Peruda;
56 De kinderen van Jaala, de kinderen van Darkon, de kinderen van Giddel;
57 De kinderen van Sefatja, de kinderen van Hattil, de kinderen van Pocheret-Hazebaim, de kinderen van Ami.

7 D.i. inwoners of geboortig van Bethlehem; zo in sommige volgende verzen, mannen, of mensen van deze of gene plaats; idem vs. 25, enz., kinderen van deze en die plaatsen. Vgl. boven, vs. 1.
8 Anders doorgaans in de Schriftuur genoemd Nob, een stad van de priesters, gelegen in Benjamin; zie 1 Sam. 21:1; Neh. 11:32. Een andere van die naam was er in de stam van Ruben, Num. 32:37, 32:38; waarom deze genoemd wordt de andere Nebo; Neh. 7:33.
9 anderen Elam: Van een anderen dan die boven, vs. 7, vermeld is.
10 *De kinderen van Jedaja:* Zie 1 Kron. 24:7.
11 Zie 1 Kron. 24:14.
12 Die de voornaamste was onder de nakomelingen van Malkia. Zie 1 Kron. 9:12, en 1 Kron. 24:9.
13 Zie 1 Kron. 24:8. Het is aanmerkelijk dat hier van de vier en twintig ordeningen, in Davids tijd ingesteld, niet meer dan vier worden verhaald, waarbij sommigen de vijfde voegen, het huis van Jejua, Josadaks zoon. Van enige herstelling van de ordeningen, zie Neh. 12.
14 D.i. gegevenen. Versta, de Gibeonieten, die, hun leven door list behouden hebbende, Israël en de huize Gods tot knechtelijke diensten zijn overgegeven; zie Joz. 9:21, 9:23.
15 *knechten van Salomo:* Die van de heidense volken overgebleven zijnde, door de koning Salomo dienstbaar zijn gemaakt; zie 1 Kon. 9:20, 9:21.

58 Al de tempelknechten, en de kinderen van de knechten van Salomo, waren driehonderd twee en negentig.

Wie hun geslachtsregister niet konden tonen

59 Deze trokken ook op van [16]Tel-Melah, Tel-Harsa, [17]Cherub, Addan en Immer; maar zij konden van hun vaders huis en hun [18]zaad niet bewijzen, of zij uit Israël waren.

60 De kinderen van Delaja, de kinderen van Tobia, de kinderen van Nekoda, zeshonderd twee en vijftig.

61 En van de kinderen van de priesters, de kinderen van Habaja, de kinderen van Koz, de kinderen van Barzillai, die van de dochters van Barzillai, de Gileadiet, een vrouw genomen had, en naar hun naam genoemd was.

62 Deze zochten hun [19]register, [20]onder degenen, die in het geslachtsregister gesteld waren, maar [21]zij werden niet gevonden; daarom werden zij [22]als onreinen van het priesterdom geweerd.

63 En [23]Hattirsatha zei tot hen, dat zij van de [24]heiligste dingen niet zouden eten, voordat er een [25]priester stond met urim en met thummim.

Het getal van de hele gemeente

64 Deze hele gemeente [26]samen was [27]twee en veertig duizend driehonderd en zestig.

65 Behalve hun knechten en hun maagden, die waren zeven duizend driehonderd zeven en dertig; en zij hadden tweehonderd [28]zangers en zangeressen.

66 Hun paarden waren zevenhonderd zes en dertig; hun muildieren, tweehonderd vijf en veertig;

67 Hun kamelen, vierhonderd vijf en dertig; de ezels, zes duizend zevenhonderd en twintig.

Vrijwillige gaven voor de tempelbouw

68 En sommigen van de familiehoofden, als zij kwamen [29]in het huis van YHWH, die te Jeruzalem woont, gaven vrijwillig in het huis van God, om dat te zetten op zijn vaste plaats.

69 Zij gaven naar hun vermogen tot [30]de schat van het werk, aan goud, een en zestig duizend [31]drachmen, en aan zilver, vijf duizend [32]ponden, en honderd priesterrokken.

70 En de priesters en de Levieten, en sommigen uit het volk, zo de [33]zangers als de poortwachters, en de [34]tempelknechten woonden in hun steden, en geheel Israël in zijn steden.

HOOFDSTUK III

De priester Jesua en de vorst Zerubbabel bouwen het altaar van de HEERE en offeren daarop de eerste offers, vs. 1 enz. zij houden ook het Loofhuttenfeest, 4. zij stellen alles in orde wat tot de verdere godsdienst en de bouw nodig was, 5. De grondslag van de tempel wordt gelegd, met grote vreugde en dankzegging tot God, 8. doch ook met groot geween van velen die de vorige tempel gezien hadden, 12.

Herbouw van het altaar en het loofhuttenfeest

TOEN nu de [1]zevende maand [2]aankwam, en de Israëlieten in de steden waren, verzamelde zich het [3]volk, als één enig man, te Jeruzalem.

2 En [4]Jesua, de zoon van Jozadak, maakte zich op, en zijn [5]broers, de priesters en Zerubbabel, de [6]zoon van Sealthiël, en zijn broers, en zij bouwden het altaar van de God van Israël, om daarop brandoffers te offeren, zoals [a]geschreven is in de wet van Mozes, [7]de man van God.

3 En zij vestigden het altaar op zijn stelling, [8]maar met verschrikking, die over hen was, van-

16 Deze twee Thelmelah en Thelharsa, worden gehouden voor namen van plaatsen, waar zij gewoond hadden, in Babylonië en Mesopotamië.

17 Versta, met hun huisgezinnen. Sommigen menen dat deze drie volgende namen zijn van personen, die met hun huisgezinnen zijn opgetogen. Anderen houden het mee voor namen van plaatsen, en dat de personen in vs. 60 verhaald worden.

18 *zaad niet bewijzen:* D.i. hun geslacht, afkomst.

19 Hebr.: *geschrift*. Versta, de geslachtsregisters, die God in die tijd heeft willen bewaard hebben, opdat men mocht weten uit welke familie de Messias zou voortkomen, en opdat het priesterdom tot op de komst van Christus bij Aärons linie mocht blijven.

20 *onder degenen:* Of: *willende hun geslacht bewijzen*.

21 zij werden niet gevonden: Te weten, hun namen, of personen, of voorouders.

22 als onreinen: Hebr.: כְּהֻנָּה, zij werden verontreinigd van het priesterdom; d.i. zij werden ongeschikt en niet gerechtigd verklaard tot het priesterdom, en vervolgens daarvan geweerd.

23 Dit houden sommigen voor een Perzischen naam van zeker ambt of dienst, als gezant, commissaris, stadhouder, of gouverneur van de koning, t.w. Sesbazar; zie boven, Ezra 1:8. Zo wordt Nehemia ook genaamd; Neh. 8:10, en Neh. 10:1.

24 *heiligste dingen:* Hebr.: יֹאכְלוּ, *heiligheid van de heiligheden*. Versta, wat de priester ten deel viel van de offeranden.

25 Versta, de hogepriester, bekleed met urim en thummim, om de Heer in zware en duistere zaken raad te vragen. Zie Num. 27:21.

26 te zamen: Hebr.: אֶחָד, als een.

27 Daaronder mee gerekend degenen, die niet konden bewijzen of zij uit Israël waren. Hebr.: vier millioenen, twee duizend, enz.

28 *zangers en zangeressen:* Die zij meegenomen hadden om God voor zijn weldaad te danken en zich in de heilige muziek te oefenen, die in de gevangenis was nagelaten.

29 ten huize: D.i. ter plaatse waar het huis van YHWH geweest was en weer gebouwd zou worden.

30 *schat van het werk:* Om in de schatkamer van het heiligdom bewaard te worden voor het bouwen van de tempel. Zie 1 Kron. 26:20, 26:26.

31 Een drachma was [naar het gevoelen van de geleerden] het gewicht van een vierendeel van een sikkel, of van een Franse kroon. Zie 1 Kron. 29:7. Zo bedroeg deze som een en zestig duizend Franse kronen.

32 Hebr.: *manim*; d.i. mijnen. Zie 1 Kon. 10:17; 2 Kron. 9:16; Neh. 7:71, 7:72. Van Ezechiëls mina, zie Ez. 45:12.

33 Van de Levieten, t.w. de zangers, enz., en ook anderen van de gemeente, als de knechten van Salomo, enz. Zie Neh. 10:28, en Neh. 11:3; 2 Kron. 23:5.

34 Zie van deze boven, vs. 43.

1 *zevende maand:* Genoemd Thisri, passende eensdeels op onze September, eensdeels op October. In deze maand werd het loofhuttenfeest gehouden; Lev. 23:24; Num. 29:12.

2 Hebr.: *aanraakte*.

3 als een enig man: Zie Richt. 20:1.

4 Zie boven, Ezra 2:2.

5 D.i. verwanten, bloedvrienden, en zo in het volgende.

6 *zoon van Sealthiël:* D.i. kindskind; want hij was een zoon van Pedaja, die Sealthiëls zoon was; 1 Kron. 3:17, 3:18, 3:19. Hij wordt Matt. 1:12 Salathiël genoemd.

– *a* Deut. 12:5; idem v. 6.

7 *man van God:* Zie Richt. 13:6.

8 maar met verschrikking: D.i. zij lieten de godsdienst niet na, hoewel bevreest zijnde, enz. Anders: want vrees was op hen van, enz.; d.i. zij zochten door de oefening van de waren godsdienst zich te verzekeren tegen hun vijanden.

wege de volken van de landen; [9]en zij offerden daarop brandoffers voor YHWH, brandoffers 's [10b]morgens en 's avonds.

4 En zij hielden het feest van de loofhutten, zoals geschreven is; en zij offerden brandoffers dag bij dag in getal, naar het [11c]recht, [12]van elk dagelijks op zijn dag.

5 Daarna ook het [13]voortdurende brandoffer, en van [d]de nieuwe maanden, en van alle vastgestelde hoogtijden van YHWH, die [14]geheiligd waren; ook van een ieder, die een vrijwillige offergave aan YHWH vrijwillig offerde.

6 Van de eerste dag af van de zevende maand begonnen zij YHWH brandoffers te offeren; maar de grond van de tempel van YHWH was niet gelegd.

7 Zo gaven zij geld aan de [15]houwers en werkmeesters, ook [16]voedsel en drank, en olie aan de Sidoniërs en aan de Tyriërs, om cederhout van de [17]Libanon te brengen aan de zee naar [18]Jafo, naar de vergunning van Kores, koning van Perzië, aan hen.

De grondlegging van de tempel

8 In het tweede jaar nu van hun aankomst in het huis van God te Jeruzalem, in de [19]tweede maand, begonnen Zerubbabel, de zoon van Sealthiël, en Jesua, de zoon van Jozadak, en de overige hun broers, de priesters en de Levieten, en allen, die uit de gevangenis te Jeruzalem gekomen waren; en zij stelden de Levieten, [20]van twintig jaar oud en daarboven, om de wacht te houden over het werk van het huis van YHWH.

9 Toen stond Jesua, zijn zonen en zijn broers, en Kadmiel met zijn zonen, kinderen van [21]Juda, als één man, om de wacht te houden over degenen, die het werk deden aan het huis van God, met de zonen van Henadad, hun zonen en hun broers, de Levieten.

10 Als nu de bouwers de grond van de tempel van YHWH legden, zo stelden zij de priesters, [22]aangekleed zijnde, met trompetten, en de Levieten, Asafs zonen, met cimbalen, om YHWH te loven, naar de [23]instelling van David, de koning van Israël.

11 En zij zongen bij beurten, met YHWH te loven en te danken, dat Hij goed is, dat Zijn goedertierenheid tot in eeuwigheid is over Israël. En al het volk juichte met groot gejuich, als men YHWH loofde over de grondlegging van het huis van YHWH.

12 Maar velen van de priesters, en de Levieten, en familiehoofden, die oud waren, die het eerste huis gezien hadden, dit [24]huis in zijn grondlegging voor hun ogen zijnde, huilden met luide stem; maar velen verhieven de stem met gejuich en met vreugde.

13 Zodat het volk niet onderkende de stem van het gejuich van de vreugde, van de stem van het geween van het volk; want het volk juichte met groot gejuich, dat de stem tot van verre gehoord werd.

HOOFDSTUK IV

De tegenstanders van Gods volk begeren listig de tempel mee te bouwen en gemeenschappelijke godsdienst te hebben, vs. 1 enz. Toen hun dit geweigerd werd, brengen zij door geld en valse schriftelijke aanklachten aan het hof zoveel teweeg, dat het bouwen van de tempel, de stad en de muren verboden en verhinderd wordt, tot in het tweede jaar van het koninkrijk van Darius, 4, enz.

Tegenstand van de vijanden bij de bouw

TOEN nu de [1]tegenstanders van Juda en Benjamin hoorden, dat de kinderen van [2]de gevangenis YHWH, de God van Israël, de tempel bouwden;

2 Zo kwamen zij aan tot Zerubbabel, en tot de familiehoofden, en zeiden tot hen: [3]Laat ons met u bouwen, want wij zullen uw God zoeken, zoals u; ook hebben wij [4]Hem geofferd sinds de dagen [5a]van Esar-haddon, de koning van Assur, die ons herwaarts heeft doen optrekken.

3 Maar Zerubbabel, en Jesua, en de overige familiehoofden van Israël zeiden tot hen: Het [6]past niet, dat u en wij onze God een huis bouwen;

9 Versta, de omliggende omstreken, waarin hun vijanden woonden. Zie onder, Ezra 4:7, 4:8, 4:9, 4:10, enz.

10 Zie Num. 28:3, 28:4, enz. met de aantekening.

– *b* Num. 28:3.

11 Zie Num. 29:12, enz.

– *c* Lev. 23:34; Num. 29:12.

12 Hebr.: *het woord, of, de zaak eens dags op zijn dag*.

13 Zie Num. 28:6.

– *d* Num. 28:11; Neh. 10:33.

14 *geheiligd waren:* Zie Lev. 8:10.

15 *houwers en werkmeesters:* Houthouwers en steenhouwers, die hout uit de bossen en stenen uit de rotsen zouden houwen. Het Hebreeuwse woord begrijpt beiden, en beiden waren tot het bouwen van de tempel nodig.

16 *voedsel en drank:* Naar het exempel van Salomo; 1 Kon. 5:6, 5:9, 5:11.

17 Zie 1 Kon. 4:33.

18 Anders genaamd Joppe; Hand. 9:36. Zie 2 Kron. 2:16.

19 *tweede maand:* Genoemd Jiar, passende eensdeels op April, anderdeels op Mei.

20 *van twintig jaren:* Hebr.: עֶשְׂרִים, *een zoon van twintig jaar*.

21 Boven, Ezra 2:40 genoemd Hodavja, en Neh. 7:43 Hodeva.

22 *aangekleed zijnde:* T.w. met de priesterlijke kleren.

23 *instelling van David:* Hebr.: מִלֶּךָ, *naar de handen*; dat is [gelijk sommigen verstaan], met psalmen, die David gemaakt en daartoe verordineerd had. Zie 2 Kron. 5:13, en 2 Kron. 29:27, en vgl. 1 Kron. 16:7, enz.

24 *huis in zijn grondlegging:* Sommigen aldus: die het eerste huis op zijn grondvesting gezien hadden, dit huis [nu] voor hun ogen zijnde, enz. De zin is dat zij, de grondlegging van deze tempel met hun ogen nu aanschouwende en die met de grond van de eerste tempel vergelijkende, daaruit lichtelijk konden afnemen hoeveel het gebouw van het voorgaande zou verschillen. Zie Hagg. 2:3.

1 Zie van deze vs. 7, 4:8, 4:9.

2 Hebr.: *vervaring, of, vervoering, wegvoering, ballingschap*; d.i. die weggevoerd en gevangen geweest waren in Babel; telkens in het volgende.

3 *Laat ons:* Veinzende vriendschap en gemeenschap van de religie maar zoekende onder die dekmantel het goede werk te beletten, of hun afgoderij in de tempel in te voeren, of met de reinen godsdienst te vermengen. Zie 2 Kon. 17:29, 17:30, 17:31, 17:32, 17:33, 17:34. Daarom is dit huichelachtig verzoek hun afgeslagen.

4 *Hem geofferd:* Anders: *wij hebben niet geofferd*.

5 Die Sanheribs zoon was, en na hem geregeerd had; 2 Kon. 19:37.

– *a* 2 Kon. 17:29.

6 betaamt niet: Hebr.: לָנוּ, u en ons niet; of, u en wij hebben niet; t.w. met elkaar te doen in deze zaak.

maar wij [7]alleen zullen YHWH, de God van Israël, bouwen, [b]zoals de koning Kores, koning van Perzië, ons geboden heeft.

4 Evenwel [8]maakte het [9]volk van het land de handen van het volk van Juda slap, en verstoorde hen in het bouwen;

5 En zij huurden tegen hen raadslieden, om [10]hun raad te vernietigen, al de dagen van Kores, koning van Perzië, tot aan het koninkrijk [11]van Darius, de koning van Perzië.

6 En onder het koninkrijk van [12]Ahasveros, in het begin van zijn koninkrijk, schreven zij een aanklacht tegen de inwoners van Juda en Jeruzalem.

De aanklachtbrief aan koning Arthahsasta

7 En in de dagen van [13]Arthahsasta schreef [14]Bislam, Mithredath, Tabeël, en de [15]overigen van [16]zijn gezelschap, aan Arthahsasta, koning van Perzië; en de tekst van de brief was in het Syrisch geschreven, en in het Syrisch [17]uitgelegd.

8 Rehum, de [18]kanselier, en Simsai, de [19]schrijver, schreven een brief tegen Jeruzalem, aan de koning Arthahsasta, [20]op deze manier:

9 [21]Toen Rehum, de kanselier, en Simsai, de schrijver, en de overigen van hun gezelschap, de [22]Dinaieten, de Afarsathchieten, de Tarpelieten, de Afarsieten, de Archevieten, de Babyloniërs, de Susanchieten, de Dehavieten, de Elamieten,

10 En de overige volkeren, die de grote en beroemde [23]Asnappar heeft vervoerd, en doen wonen in de [24]stad van Samaria, ook de overigen, aan deze zijde van [25]de rivier, [26]enzovoorts.

11 Dit is een afschrift van de brief, die zij aan hem, aan de koning Arthahsasta, zonden: Uw knechten, de [27]mannen aan deze zijde van de rivier, enzovoorts.

12 De koning zij bekend, dat de Joden, die van u zijn opgetogen, tot ons gekomen zijn te Jeruzalem, bouwende die rebelle en die boze stad, waarvan zij de muren voltooien, en de fundamenten [28]samenvoegen.

13 Zo zij nu de koning bekend, als die stad zal worden opgebouwd, en de muren voltrokken, dat zij de [29]belasting, [30]vanouds gevestigde accijns, en [31]tol niet zullen geven, en [32]u zult aan de [33]inkomsten van de koningen schade aanbrengen.

14 Nu, omdat wij [34]salaris uit het paleis trekken, en het ons niet past de oneer van de koning te zien, daarom hebben wij gezonden, en dit [35]de koning bekend gemaakt;

15 Opdat men zoeke in het boek van [36]de kronieken van uw vaders, zo zult u vinden in het boek van de kronieken, en [37]weten, dat die stad een rebelle stad geweest is, en de koningen en gewesten schade aanbrengende, en dat zij daarbinnen afval [38]gesticht hebben, [39]van oude tijden af; daarom is die stad verwoest.

16 Wij maken dan de koning bekend, dat, zo die stad zal worden opgebouwd, en haar muren

7 Aldus kan het Hebreeuwse woord Jachad [dat dikwijls tezamen, tegelijk, met elkaar, bijeen, ineen betekent] hier bekwamelijk genomen worden, gelijk Jachis ook een enige, eenlijken, eenzamen betekent. Zie van gelijke Job 34:29; Hos. 11:7; idem Ps. 33:15. Anders: wij [die hier] tezamen [zijn,] zullen, enz. Of: wij [alleen] zullen tezamen, enz.

– *b* Ezra 1:1; idem v. 2; idem v. 3.

8 D.i. braken de lust en ijver van Gods volk, en maakten hen flauw en trager in het bouwen.

9 *volk van het land:* Gelijk boven, Ezra 3:3.

10 *hun raad te vernietigen:* T.w. het goede voornemen van de Joden.

11 Hebr.: *Darjavesch*; zie onder, vs. 24.

12 Hebr.: *Achaschverosch, anders genoemd Assuerus*. Wie deze geweest is, daarvan is verscheiden gevoelen. Sommigen verstaan Cambyses, de zoon van Cyrus, anderen de vermaarden Xerxes.

13 Hebr.: Artach-Schaschtha, anders genoemd Artaxerxes, die sommigen menen geweest te zijn Artaxerxes Longimanus; dat is Langhand.

14 Anders: *in vrede*; d.i. in tijd van vrede, stilzwijgende, als de Joden daarop niet dachten. Of: vredelijk; d.i. met toewensing van vrede aan de koning.

15 Chald.: *het overige, en zo in het volgende, d.*i. de ander, de rest.

16 *zijn gezelschap:* Versta, de andere leden van de Raad, die de koningen van Perzië in deze omstreken, over de rivier Eufraat gelegen, gesteld hadden.

17 D.i. geschreven niet alleen met Syrische letters, maar ook met Syrische woorden, zoals enige dat verklaren. Syrisch, d.i. Chald.: welke spraak de Joden in Babylonië mee geleerd hebben.

18 Chald.: *heer, of, meester van de raad*; d.i. president van de Raad, of kanselier.

19 Of: *secretaris*.

20 *op deze manier:* Of: *aldus, als volgt, gelijk wij zullen zeggen, enz.*

21 T.w. is dit geschreven.

22 Dit zijn alle namen van verscheidene heidense volken, die de koning van Assyrië overgezonden had, om in de plaats van de tien stammen van Israël te gaan wonen, uit welke alle een Raad van de koning tot zijn dienst in deze streken was opgericht.

23 Boven, vs. 2, genoemd Esarhaddon.

24 *stad van Samaria:* Anders: *steden van de Samaritanen*.

25 Eufraat.

26 *enzovoorts:* Of: *op [dienzelven] tijd*. Chald.: Cheheneth. Dit schijnt te wezen de datum van de brief, voor of bovenaan gesteld zijnde, gelijk hedendaags nog velen gewoon zijn te doen; zo onder, vs. 11, 4:17, in het antwoord van de koning, en Ezra 7:12. Uit welke plaatsen afgenomen wordt, dat Cheheneth geen naam is van een zeker volk, gelijk sommigen menen.

27 Chald.: *de man, of de mens*; d.i. een ieder.

28 Chald. eigenlijk, aan elkaar naaien, of lappen.

29 Het Chaldeeuwse woord betekent eigenlijk maat enzovoorts belasting, tribuut, schatting, of schat; die een ieder naar de mate van zijn goederen de koning moest geven; Neh. 5:4. Zie ook onder, vs. 20, en Ezra 7:24.

30 *vanouds gevestigde accijns:* Accijns, die men vanouds gewoon was op allerlei koophandel te stellen. Anders: hoofdschatting.

31 Op de havens en in het passeren van de heirwegen, rivieren, enz. Sommigen maken van deze drie soorten maar twee, en zetten het aldus over: Zij zullen de ouden schot en tol niet geven.

32 *u zult:* Zo u [koning] hun voornemen niet belet. Anders: zij zal; t.w. Jeruzalem.

33 *inkomsten van de koningen:* Of: *de schatkamer*.

34 Chald.: *het zout van het paleis hebben gezouten, of met het zout, enz.*; dat is omdat wij in het paleis van de koning zijn opgevoed en onze traktementen vandaar hebben, of met soldij bezoldigd worden. Zo worden salaris [dat van zout komt], idem sold, maand zouts en meer andere manieren van spreken hedendaags gebruikt, omdat het zout nodig is tot het onderhoud van de mens; gelijk het woord brood ook voor het onderhoud van de mens in het algemeen genomen wordt.

35 *oneer te zien:* Chald. eigenlijk, naaktheid, blootheid, ontbloting; dat sommigen verstaan van de beroving van zijn middelen, uit vs. 13.

36 *kronieken van uw vaderen:* Chald.: *van de gedachtenissen*.

37 D.i. bevinden.

38 *gesticht hebben:* Chald.: *gemaakt*. Zo vs. 19.

39 *van oude tijden af:* Chald.: *van de dagen van de eeuwigheid*. Zo vs. 19.

[40]voltrokken, u daardoor geen deel zult hebben aan deze zijde van de rivier.

Het bevel van de koning om de bouw te staken

17 De koning zond antwoord aan Rehum, de kanselier, en Simsai, de schrijver, en de overigen van hun [41]gezelschappen, die te Samaria woonden; en ook aan de overigen van deze zijde van de rivier [42]zo: Vrede, enzovoorts.

18 De brief, die u aan ons geschikt hebt, is duidelijk voor mij gelezen.

19 En als van mij bevel [43]gegeven was, hebben zij gezocht en gevonden, dat die stad zich [44]van oude tijden af tegen de koningen heeft verheven, en rebellie en afval daarin gesticht is.

20 Ook zijn er machtige koningen geweest over Jeruzalem, die geheerst hebben overal aan de overzijde van de rivier; en hun is belasting, vanouds gevestigde accijns en tol gegeven.

21 Geef dan nu bevel, om [45]die mannen te beletten, dat die stad niet opgebouwd worde, voordat van mij bevel zal worden gegeven.

22 Wees gewaarschuwd, van fout in deze te begaan; waarom zou het verderf tot schade van de koningen aanwassen?

23 Toen, van dat het afschrift van de brief van de koning Arthahsasta voor Rehum, en Simsai, de schrijver, en hun gezelschappen gelezen was, trokken zij in haast naar Jeruzalem tot de Joden, en beletten hen met [46]geweld en macht.

24 Toen hield het werk op van het huis van God, Die te Jeruzalem woont, ja, het hield op tot in het tweede jaar [47]van het koninkrijk van Darius, de koning van Perzië.

HOOFDSTUK V

Zerubbabel en Jesua, gesterkt zijnde door de profeten Haggaï en Zacharia, beginnen weer de tempel te bouwen, vs. 1, 2. waarvan de koninklijke landvoogd rekenschap van hen eist, die zij geven, en die hij aan koning Darius overschrijft, met het verzoek dat de koning naar de waarheid daarvan onderzoek gelieve te laten doen en zijn goedvinden zou toezenden, 3, enz.

Hervatting van de bouw onder Haggai en Zacharia

H[a]AGGAI nu, de profeet, en Zacharia, de [1]zoon van Iddo, profeteerden [2]tot de Joden, die in Juda en te Jeruzalem waren; in de [3]naam van God van Israël profeteerden [4]zij tot hen.

2 Toen maakten zich op [5]Zerubbabel, de zoon van Sealthiël, en Jesua, de zoon van Jozadak, en begonnen te bouwen het huis van God, Die te Jeruzalem woont; en met hen de profeten van God, die hen [6]ondersteunden.

3 In die tijd kwam tot hen Thathnai, de landvoogd aan deze zijde van de rivier, en [7]Sthar-Boznai, en hun gezelschap, en zeiden zo tot hen: Wie heeft u bevel gegeven dit huis te bouwen, en deze muur te voltooien?

4 Toen zeiden wij [8]zo tot hen, en welke de [9]namen waren van de mannen, die dit gebouw bouwden.

5 Maar het [10]oog van hun God was over de oudsten van de Joden, dat zij hun niet beletten, voordat de zaak aan Darius kwam, en zij dan daarover een brief wederbrachten.

De brief van Thathnai aan Darius

6 Afschrift van de brief, die Thathnai, de landvoogd aan deze zijde van de rivier, met Sthar-Boznai, en zijn gezelschap, de Afarsechaïeten, die aan deze zijde van de rivier waren, aan de koning Darius zond.

7 Zij zonden een verhaal aan hem; en daarin was zo geschreven: De koning Darius zij alle vrede.

8 De koning zij bekend, dat wij getogen zijn naar het gewest Juda, naar het huis van de grote God, dat gebouwd wordt met [11]grote stenen, en het [12]hout wordt geleid in de wanden; en dat werk wordt haastig gedaan, en gaat voorspoedig door hun handen voort.

40 *u daardoor:* D.i. zij zullen u alles, wat u aan deze zijde van de Eufraat bezit, ontwenden en afvallig maken.

41 D.i. collegiën, of metgezellen.

42 Chald.: *Schelam en Chebet*. Vgl. boven, vs. 10. Anderen nemen beide voor namen van de plaatsen, waar Rehum en Simsai woonden.

43 *gegeven was:* Chald.: *gesteld*. En telkens in het volgende.

44 *van oude tijden:* Gelijk boven, vs. 15.

45 diezelve mannen: De Joden.

46 *arm en geweld:* D.i. niet gewapende hand.

47 Door deze verstaan enige Darius, de zoon van Hystaspis, die na Cambyses heeft geregeerd. Anderen menen, het is Darius Nothus geweest, die geregeerd heeft na Artaxerxes Longimanus en vóór Artaxerxes Mnemon. De aandachtige lezer zal van deze zelf kunnen oordelen.

– *a* Hagg. 1:1; Zach. 1:1. Haggai 1:1: In het tweede jaar van de koning Darius, in de zesde maand, op de eerste dag van de maand, geschiedde het woord van YHWH, door de dienst van Haggai, de profeet, tot Zerubbabel, de zoon van Sealthiël, de vorst van Juda, en tot Josua, de zoon van Jozadak, de hogepriester, zeggende:

1 *zoon van Iddo:* D.i. zoonszoon; want hij was een zoon van Barechja, die een zoon was van Iddo; Zach. 1:1.

2 In het tweede jaar van de koning Darius. Zie Hagg. 1:1; Zach. 1:1. Haggai 1:1: In het tweede jaar van de koning Darius, in de zesde maand, op de eerste dag van de maand, geschiedde het woord van YHWH, door de dienst van Haggai, de profeet, tot Zerubbabel, de zoon van Sealthiël, de vorst van Juda, en tot Josua, de zoon van Jozadak, de hogepriester, zeggende:

3 *in de naam:* D.i. door bevel.

4 *profeteerden zij:* Bevelende hun het bouwen van de tempel te hervatten.

5 Die de gevangenen uit Babel hadden opgevoerd. Zie boven, Ezra 2:2, en Ezra 3:2, en Ezra 4:2, 4:3.

6 De ijverigen door het woord van YHWH sterkende en de tragen bestraffende. Zie Hagg. 1:2; Zach. 1:16, enz. Haggai 1:2: Zo spreekt YHWH van de legermachten zeggende: Dit volk zegt: De tijd is niet gekomen, de tijd, dat van YHWH huis gebouwd worde.

7 Chald.: *Schethar-Boznai*.

8 *aldus tot hen:* Gelijk onder, vs. 11, enz. verhaald wordt.

9 *namen waren van de mannen:* Omdat zij dit mee gevraagd hadden, onder, vs. 10. Anderen nemen deze woorden aldus: [verder zeiden zij] welke zijn de namen van de mannen, die dit gebouw bouwen?

10 oog huns Gods: D.i. God waakte en droeg zorg voor hen.

11 *grote stenen:* Chald.: *steen van de wenteling, of rolling*; d.i. die men niet kon dragen, maar met instrumenten moest wentelen. Anders: marmersteen.

12 *hout wordt gelegd:* Zij willen zeggen dat het werk reeds zover is gebracht, dat de balken tot zolderingen gelegd werden.

9 Toen hebben wij dezelfde oudsten gevraagd,
en zo tot hen gezegd: Wie heeft u bevel gegeven
dit huis te bouwen, en deze muur te voltooien?
10 Verder hebben wij hun ook hun namen
afgevraagd, dat wij ze u bekend maakten; dat
wij mochten overschrijven de namen van de
mannen, die hoofden onder hen zijn.
11 En zij hebben ons dusdanig antwoord
wedergegeven, zeggende: Wij zijn knechten van
de God van de hemel en van de aarde, en bouwen
het huis, dat vele jaren voor deze is gebouwd
geweest; want een groot [13]koning van Israël had
het gebouwd en voltrokken.
12 Maar [b]nadat onze vaders de God van de
hemel hadden vertoornd, heeft Hij hen gegeven
in de hand van Nebukadnezar, de koning van
Babel, de Chaldeer; die dat huis heeft vernield,
en het volk naar Babel weggevoerd.
13 [c]Maar in het eerste jaar van Kores, koning
van Babel, heeft de koning Kores bevel gegeven
dit huis van God te bouwen.
14 Ja, de voorwerpen van Gods huis, die van
goud en zilver waren, die Nebukadnezar uit de
tempel, die te Jeruzalem was, had weggenomen
en dezelfde gebracht in de tempel van Babel, die
heeft de koning Kores uitgehaald uit de tempel
van Babel, en zij zijn [d]gegeven aan een, wiens
naam was [14]Sesbazar, die [15]hij tot een landvoogd
had gesteld.
15 En hij zei tot hem: Neem deze voorwerpen,
ga ze afvoeren in de tempel, die te Jeruzalem is,
en laat het huis van God gebouwd worden op zijn
plaats.
16 Toen kwam dezelfde Sesbazar; [16]hij legde de
fundamenten van het huis van God, [17]Die te Je-
ruzalem woont; en er is van toen af tot nu toe
gebouwd, maar niet volbracht.
17 Zo het dan nu [18]de koning goeddunkt, laat
er gezocht worden in het schathuis van de [19]ko-
ning daar, dat te Babel is, of het zij, dat een bevel
van de koning Kores gegeven zij, om dit huis van
God te Jeruzalem te bouwen; en [20]dat men ons het
goeddunken van de koning hierover toezende.

HOOFDSTUK VI

Koning Darius laat zoeken naar het bevel van koning Kores, vs. 1. en toen dit gevonden was, zendt de koning een zeer krachtig bevel aan zijn landvoogd en de gehele landraad, dat zij niet alleen de Joden niet zullen verhinderen, maar hun op alle manieren behulpzaam zijn, zowel bij de bouw van de tempel als bij de benodigdheden voor de godsdienst, vs. 2 enz. De landvoogd voert dit bevel uit, en zo wordt de tempel voltooid en ingewijd, 13. Voorts wordt ook het Paasfeest met vreugde gehouden, 19.

Darius vindt het bevel van Kores terug

T[1]OEN gaf de koning Darius bevel; en zij zoch-
ten in de [2]kanselarij, waar de [3]schatten waren
weggelegd, in [4]Babel.
2 En te [5]Achmetha, in de burcht, die in het ge-
west Medië is, werd een [6]rol gevonden; en daarin
was zo geschreven: [7]GEDACHTENIS;
3 In het eerste jaar van de koning Kores, gaf
de koning Kores dit bevel: Het huis van God te
Jeruzalem, dat huis zal gebouwd worden, [8]ter
plaatse, waar zij offergaven offeren, en de fun-
damenten daarvan zullen zwaar zijn; zijn hoogte
van zestig [109]ellen, en zijn breedte van zestig
ellen;
4 Met drie rijen van [11]grote steen, en een rij van
nieuw hout; en de onkosten zullen uit het huis
van de koning gegeven worden.
5 Daartoe zal men ook de gouden en zilve-
ren voorwerpen van het huis van God, die Ne-
bukadnezar uit de tempel, die te Jeruzalem
was, heeft weggevoerd, en naar Babel gebracht,
wedergeven, dat zij gaan naar de tempel, die te
Jeruzalem [12]is, aan [13]zijn plaats, en [14]men zal ze
afvoeren in het huis van God.

13 *koning van Israël:* Salomo.
– *b* 2 Kron. 36:16; idem v. 17.
– *c* 2 Kron. 36:22; Ezra 1.
– *d* Ezra 1:8.
14 Zie boven, Ezra 1:8.
15 Cores, of Cyrus.
16 hij legde de fondamenten: Chald.: hij gaf.
17 Die te Jeruzalem woont: Of: dat te Jeruzalem is.
18 *de koning goeddunkt:* Chald.: *bij de koning goed [is]*; d.i. zo het de koning goedvindt, of zo het hem aangenaam is.
19 D.i. in de kanselarij van de koning, waar alle gedenkwaardige schriften heengelegd en bewaard werden. Zo onder, Ezra 6:1.
20 dat men van de koning: Of: dat de koning zijn believen hiervan tot ons zendt. Chald.: dat hij het believen van de koning; [d.i. dat de koning zijn believen] hiervan tot ons zendt.
1 *gaf de koning:* Nadat men de last van de koning Cyrus opgezocht en gevonden had, gaf Darius bevel om de tempel op te bouwen. De woorden van dit bevel volgen vs. 6.
2 Chald.: *in het huis van de boeken.*
3 Zie boven, Ezra 5:17.
4 Versta, niet de stad Babel, maar het landschap, of gebied van Babylonië in het brede genomen, en Medië daaronder medegerekend.
5 Dit houden sommigen voor Ecbatana, waar de koningen van Medië 's zomers hun hof hielden, waarvan zij menen dat deze plaats de naam van Achmetha gekregen heeft, gelijk hun hof 's winters gehouden werd te Seleucia, aan de rivier Tigris. Anders: in een koffer, of kast.
6 *rol gevonden:* Alsof men zei: samengerold, deel van een boek, volumen in het Latijn; omdat de boeken oudtijds op lange rollen van basten van de bomen werden geschreven, en samen gewonden. Ps. 40:8; Jer. 36:2, en Ez. 2:9, vindt men een rol van het boek; en Ez. 2:10; Openb. 5:1, een boek van binnen en buiten beschreven; dat men houdt een rol geweest te zijn. Zo hebben de Joden nog hedendaags in hun synagogen het wetboek van Mozes geschreven op een lange grote rol van perkament.
7 Dit schijnt het opschrift geweest te zijn van de volgende memorie, of gedenkcedel.
8 *ter plaatse:* Of: *tot een plaats, enz.*
10 *zestig ellen:* Dit wordt door sommigen verstaan van consent of toelating, dat men de tempel zo hoog zou mogen optrekken, daar Salomo's tempel maar dertig ellen hoog was, 1 Kon. 6:2; nu blijkt uit Hagg. 2:3, dat dit gebouw bij Salomo's tempel niet was te vergelijken. Zie ook boven, Ezra 3:12.
9 *zwaar zijn:* Chald. eigenlijk, dragende, d.i. zo zwaar en sterk, dat zij het gebouw kunnen dragen.
11 *grote steen:* Gelijk boven, Ezra 5:8, zie daar.
12 *is, aan:* Of: *zal wezen.*
13 *zijn plaats:* T.w. van de tempel, of elk aan zijn plaats; verstaande dit van de vaten.
14 men zal ze afvoeren: Anders: u zult ze afvoeren, of, voert ze af.

Het bevel van Darius om de bouw te steunen

6 Nu, u Thathnai, landvoogd aan de overzijde van [15]de rivier, u Sthar-Boznai, met [16]uw gezelschap, u Afarsechaïeten, die aan de overzijde van de rivier bent, [17]wees verre van daar!

7 [18]Laat hen aan de arbeid van dit huis van God; dat de landvoogd van de Joden en de oudsten van de Joden dit huis van God bouwen aan zijn plaats.

8 Ook wordt van mij bevel gegeven, wat u doen zult aan de oudsten van deze Joden, om dit huis van God te bouwen; te weten, dat uit de goederen van de koning, van de belasting aan de overzijde van de rivier, de onkosten deze mannen spoedig gegeven worden, opdat men hen niet [19]belette.

9 En wat [20]nodig is, als [21]jonge runderen, en rammen, en lammeren, tot brandoffers aan de God van de hemel, tarwe, zout, wijn en olie, naar het zeggen van de priesters, die te Jeruzalem zijn, dat het hun dag bij dag gegeven worde, dat er geen fout zij;

10 Opdat zij offergaven van [22]liefelijke reuk aan de God van de hemel offeren, en bidden voor het leven van de koning en van zijn kinderen.

11 Verder wordt bevel van mij gegeven, dat al degene, die dit [23]woord zal veranderen, een hout uit zijn huis zal gerukt en opgericht worden, waaraan hij zal worden [24]opgehangen; en zijn huis zal om diens wille tot een [25]mesthoop gemaakt worden.

12 De God nu, die Zijn Naam daar heeft doen wonen, werpe ter neer alle koningen en volken, die hun hand zullen uitstrekken, om te veranderen en te verderven dit huis van God, dat te Jeruzalem is. Ik, Darius, heb het bevel gegeven, dat het spoedig gedaan worde.

De voltooiing en inwijding van de tempel

13 Toen deden Thathnai, de landvoogd aan de overzijde van de rivier, Sthar-Boznai, en hun gezelschap, spoedig zo, naar [26]wat de koning Darius gezonden had.

14 En de oudsten van de Joden bouwden en gingen voorspoedig voort, door de profetie van de profeet Haggai en Zacharia, de zoon van Iddo; en zij bouwden en voltrokken het, naar het bevel van de God van Israël, en naar het bevel van [27]Kores, en [28]Darius, en [29]Arthahsasta, koning van Perzië.

15 En dit huis werd volbracht op de derde dag van de [30]maand Adar; dat was het zesde jaar van het koninkrijk van de koning Darius.

16 En de Israëlieten, de priesters en Levieten, en de overige kinderen van de gevangenis deden de [31]inwijding van dit huis van God met vreugde.

17 En zij offerden, ter inwijding van dit huis van God, honderd runderen, tweehonderd rammen, vierhonderd lammeren en twaalf geitenbokken, als zondoffer voor geheel Israël, naar het getal van de stammen van Israël.

18 En zij stelden de priesters in hun [32]onderscheidingen, en de Levieten in hun verdelingen, tot de dienst van God, Die te Jeruzalem is, [33a]naar het voorschrift van het boek van Mozes.

Viering van het pascha

19 Ook hielden de kinderen van de gevangenis het [b]pascha, op de veertienden van [34]de eerste maand.

20 Want de priesters en de Levieten hadden zich gereinigd als één enig man; zij waren allen rein; en [35]zij slachtten het pascha voor alle kinderen van de gevangenis, en voor hun broers, de priesters, en voor zichzelf.

21 Zo [36]aten de Israëlieten, die uit de gevangenis wedergekomen waren, en ook [37]al wie zich van de onreinheid van de heidenen van het land tot hen afgezonderd had, om YHWH, de God van Israël, te [38]zoeken.

22 En zij hielden het feest van de ongezuurde broden zeven dagen, met blijdschap; want YHWH had hen verblijd, en het hart van de koning van [39]Assur tot hen gewend, om hun

15 Eufraat.

16 ulieder gezelschap: Chald.: en hunlieder gezelschap.

17 *weest verre van daar:* D.i. wacht u, dat u niet enigszins nadert, om dit werk te beletten.

18 *Laat hen aan de arbeid:* D.i. laat hen onverhinderd voortgaan in de arbeid, of in het werk.

19 Chald.: *doe ophouden.*

20 *nodig is:* Of: *wat zij nodig hebben.*

21 *jonge runderen:* Chald.: *zonen, of kinderen van de ossen.*

22 liefelijken reuk: Zie Gen. 8:21.

23 *woord zal veranderen:* D.i. dit mijn bevel overtreden, of enigszins daartegen doen. Zo in vs. 12; idem Dan. 3:28, en Dan. 6:9, 6:16.

24 Chald.: *uitgedelgd.*

25 Zo Dan. 2:5, en Dan. 3:29.

26 Naar het bevel, dat de koning had overgezonden.

27 Zie boven, Ezra 1:1, en Ezra 5:13, en in vs. 3, enz.

28 Zie boven, Ezra 4:24.

29 Die door Darius de zoon van Hystaspis verstaan, houden deze voor Artaxerxes Longimanus, d.i. Langhand; maar die Darius houden voor Darius Nothus, verstaan door deze Artaxerxes Mnemon, d.i. de Gedachtige, die een langen tijd met zijn vader heeft geregeerd en daarna nog een langen tijd alleen, zulks dat enige hem twee en zestig jaren in alles toeschrijven.

30 Passende voor het merendeel op Februari, voor een deel ook op Maart.

31 Vgl. Ex. 40; Num. 7:10; 1 Kon. 8:63; Neh. 12:27.

32 Een ieder in zijn orde, beurt en op zijn dienst.

33 *naar het voorschrift:* Zie Num. 3:6, 3:7, enz; idem Num. 3:32, en Num. 8:9, enz. Versta hierbij, dat zij vernieuwd hebben de ordening door David gemaakt; 1 Kron. 24:3, 24:4, 24:5, enz.

– *a* Num. 3:6; idem 3:32; Num. 8:11; 1 Kron. 24:1.

– *b* Ex. 12:1; Lev. 23:5; Num. 28:16; Deut. 16:2.

34 *eerste maand:* Genoemd Abib. Zie Ex. 12:2, 12:6, en Ex. 13:4, 13:5.

35 zij slachtten: Vgl. 2 Kron. 29:24, 29:25, en 2 Kron. 30:17, en 2 Kron. 35:3, 35:6.

36 *aten de kinderen van Israël:* T.w. het pascha.

37 *al wie zich:* Volgens de wet; Ex. 12:48, en Num. 9:14.

38 Dat is hier, van harte te dienen en in zijn wegen te wandelen.

39 Hij was eigenlijk koning van Perzië, maar nu waren Assyrië en Chaldea [die Israël tevoren geplaagd hadden] onder zijn gebied. Misschien heeft hij ook op deze tijd zijn hof in Assyrië gehouden. Want sommigen schrijven dat Darius, de regering met zijn zoon gedeeld hebbende, Assyrië mee voor zich gehouden heeft.

[40]handen te sterken in het werk van het huis van God, van de God van Israël.

HOOFDSTUK VII

De priester en schriftgeleerde Ezra (van wie het geslachtsregister hier verhaald wordt) trekt in het zevende jaar van koning Arthahsasta (ook Artaxerxes) met velen van het volk uit Babel naar Jeruzalem, vs. 1 enz. Afschrift van de gunstige en krachtige opdracht die de koning hem meegaf, 11. waarvoor Ezra God hartelijk dankt, 27.

De komst van Ezra naar Jeruzalem

NA deze geschiedenissen nu, in het koninkrijk van [1]Arthahsasta, koning van Perzië: Ezra, [2]de zoon van Seraja, de zoon van Azarja, de zoon van Hilkia,

2 De zoon van Sallum, de zoon van Zadok, de zoon van Ahitub,

3 De zoon van Amarja, de zoon van Azarja, de zoon van Merajoth,

4 De zoon van Zerahja, de zoon van Uzzi, de zoon van Bukki,

5 De zoon van Abisua, de zoon van Pinehas, de zoon van Eleazar, de zoon van Aäron, [3]de hoofdpriester.

6 Deze Ezra trok op uit Babel; en hij was een bekwaam [4]schriftgeleerde in de wet van Mozes, die YHWH, de God van Israël, gegeven heeft; en de koning gaf hem, [5]naar de hand van YHWH, van zijn God, over hem, al zijn verzoek.

7 Ook sommigen van de Israëlieten, en van de priesters en de [6]Levieten, en de zangers, en de poortwachters, en de [7]tempelknechten, trokken op naar Jeruzalem, in het zevende jaar van de koning Arthahsasta.

8 En hij kwam te Jeruzalem in de [8]vijfde maand; dat was het zevende jaar van deze koning.

9 Want op de eerste van [9]de eerste maand was het [10]begin van de optocht uit Babel, en op de eerste van de vijfde maand kwam hij te Jeruzalem, [11]naar de goede hand van zijn God over hem.

10 Want Ezra had zijn hart gericht, om de wet van YHWH te zoeken en te doen, en om in Israël te leren de [12]voorschriften en de rechten.

De volmachtbrief van Arthahsasta aan Ezra

11 Dit is nu het afschrift van de brief, die de koning Arthahsasta gaf aan Ezra, de priester, de schriftgeleerde; de schriftgeleerde van de woorden van de geboden van YHWH, en Zijn voorschriften over Israël:

12 Arthahsasta koning van de koningen, aan Ezra, de priester, de schriftgeleerde van de wet van de God van de hemel, [13]volkomen vrede [14]enzovoorts.

13 Van mij wordt bevel gegeven, dat al wie vrijwillig is in mijn koninkrijk, van het volk van Israël, en van zijn priesters en Levieten, om te gaan naar Jeruzalem, dat hij met u ga.

14 Omdat u van voor de koning en zijn [15]zeven raadsheren gezonden bent, [16]om onderzoek te doen in Judea, en te Jeruzalem, naar de wet van uw God, [17]die in uw hand is;

15 En om heen te brengen het [a]zilver en goud, dat de koning en zijn raadsheren vrijwillig gegeven hebben aan de God van Israël, Wiens woning te Jeruzalem is;

16 En ook al het zilver en goud, dat u [18]vinden zult in het hele gewest van Babel, met de vrijwillige gave van het volk en van de priesters, die vrijwillig geven, in het huis van hun God, dat te Jeruzalem is;

17 [19]Opdat u spoedig voor dat geld koopt runderen, rammen, lammeren, met hun voedseloffers, en hun drankoffers, en die offert op het altaar van het huis van uw God, dat te Jeruzalem is.

18 Daartoe, wat u en uw broers goed dunken zal, met het overige zilver en goud te doen, zult u doen naar het welgevallen van uw God.

19 En geef de voorwerpen, die u gegeven zijn tot de dienst van het huis van uw God, weer voor de God van Jeruzalem.

20 Het overige nu, dat nodig zal zijn voor het huis van uw God, dat u voorvallen zal uit te geven, zult u geven uit het schathuis van de koning.

21 En van mij, mij, koning Arthahsasta, wordt bevel gegeven aan alle schatmeesters, die aan de overzijde van de rivier bent, dat alles, wat Ezra, de priester, de schriftgeleerde van de wet van de God van de hemel, van u zal begeren, spoedig gedaan worde;

40 *handen te sterken:* D.i. om hen moedig en lustig te maken tot dit werk. Vgl. boven, Ezra 1:6.

1 Zie boven, Ezra 6:14.

2 *de zoon van Seraja:* Vgl. 1 Kron. 6:4, enz., waar de voorouders van Ezra in meerder getal verhaald worden, enige kortheidshalve hier uitgelaten zijnde.

3 Zie 2 Kon. 25:18.

4 Hebr.: *schrijver*; waardoor verstaan wordt een, die in de Heilige Schrift zeer geoefend en een leraar of meester is, of geacht wordt. Hetzelfde woord wordt ook dikwijls in het Nieuwe Testament gebruikt; zie onder, vs. 11, 7:21; Jer. 8:8. Vgl. Ps. 45:2.

5 *naar de hand:* D.i. omdat de Heer met hem was en zijn voornemen zegende, besturende de zaken door zijn goddelijke voorzienigheid, naar zijn wens. Vgl. vs. 9.

6 Dit wordt hier vooraf in het algemeen gezegd, maar hoe de Levieten onderweg bij Ezra gekomen en mee opgetogen zijn, zie daarvan onder, Ezra 8:15, enz.

7 Zie boven, Ezra 2:43.

8 *vijfde maand:* Genoemd Ab, passende voor een deel op Juli, voor een deel op Augustus.

9 *eerste maand:* Genoemd Abib, of, Nisan.

10 *het begin van de optocht:* Hebr.: *de grondlegging, of fondatie*. Sommigen nemen het voor de raadslag, of berading.

11 *naar de goede hand:* Vgl. boven, vs. 6 met de aantekening daar, en onder, vs. 28.

12 Hebr.: *inzetting en recht*.

13 Anders: *de volkomen [schriftgeleerde]*.

14 *enzovoorts:* Zie boven, Ezra 4:10.

15 *zeven raadsheren:* Vgl. Esth. 1:14.

16 *om onderzoek:* Om u te informeren of de wet van God wel wordt onderhouden, of niet, en alles, dat vervallen is, naar de wet weer op te richten en te verbeteren.

17 die in uw hand is: D.i. die u steeds bij u hebt, of meeneemt, waar u mee omgaat, en die u vaardiglijk weet te gebruiken. Zo onder, vs. 25.

– *a* Ezra 8:25.

18 *vinden zult:* D.i. bekomen, of verkrijgen kunt.

19 *Opdat u:* Of: *daarom koop, enz.*

22 Tot honderd [20]talenten zilver toe, en tot honderd [21]kor tarwe, en tot honderd bath wijn, en tot honderd bath olie, en zout [22]zonder voorschrift.

23 Al wat naar het bevel van de God van de hemel is, dat het vlijtig gedaan worde, voor het huis van de God van de hemel; want waartoe zou er [23]grote toorn zijn over het koninkrijk van de koning en van zijn kinderen?

24 Ook laten wij u weten, aangaande alle priesters en Levieten, zangers, poortwachters, tempelknechten en dienaren van het huis van deze God, dat [24]men de belasting, vanouds gevestigde accijns en tol hun niet zal vermogen op te leggen.

25 En u, Ezra, naar de wijsheid [25]van uw God, die in uw hand is, stel [26]regeerders en richters, die al het volk richten, dat aan de overzijde van de rivier is, allen, die de wetten Gods weten, en die ze niet weet, zult u die bekend maken.

26 En al wie de wet van uw God en de wet van de koning niet zal doen, over die laat spoedig recht worden gedaan, hetzij ter dood, of tot [27]uitbanning, of tot boete van goederen, of tot de banden.

Ezra's lofzegging aan God

27 [28]Geloofd zij YHWH, de God van onze vaders, Die zoiets in het hart van de koning gegeven heeft, om te versieren het huis van YHWH, dat te Jeruzalem is.

28 En heeft tot mij [29]goedertierenheid geneigd, voor het aangezicht van de koning en van zijn raadsheren, en aller geweldige vorsten van de koning! Zo heb ik mij [30]gesterkt, [31]naar de hand van YHWH, van mijn God, over mij, en de hoofden uit Israël verzameld, om met mij op te trekken.

HOOFDSTUK VIII

Register van hen die met Ezra zijn opgetrokken, vs. 1 enz. Ezra, het volk onderweg bij Ahava overziende en geen Levieten vindende, zendt naar Kasifja en verkrijgt vandaar enige bekwame Levieten en tempelknechten, 15. Hij roept een vasten uit, dat men God bidt om een voorspoedige reis, 21. Hij geeft de oversten van de priesters en Levieten alle schatten die zij moesten bewaren en aan het huis van de HEERE moesten afleveren, 24. Hij breekt op en komt voorspoedig te Jeruzalem, 31. De schatten worden getrouw afgeleverd waar het behoorde, en de bevelen van de koning worden aan zijn stadhouders en landvoogden gegeven en door hen opgevolgd, 33.

De lijst van Ezra's metgezellen

DIT nu zijn de familiehoofden, met hun geslachtsrekening, die met mij uit Babel optogen, onder het koninkrijk van de koning Arthahsasta.

2 Van de [1]kinderen van Pinehas, Gersom; van de kinderen van Ithamar, Daniël; van de kinderen van David, Hattus.

3 Van de kinderen van Sechanja, van de kinderen van Paros, Zacharja; en met hem werden bij geslachtsregisters gerekend, aan mannen, honderd en vijftig.

4 Van de kinderen van Pahath-moab, Eljehoenai, de zoon van Zerahja; en met hem tweehonderd mannen.

5 Van de kinderen van Sechanja, de zoon van Jahaziël; en met hem driehonderd mannen.

6 En van de kinderen van Adin, Ebed, de zoon van Jonathan; en met hem vijftig mannen.

7 En van de kinderen van Elam, Jesaja, de zoon van Athalja; en met hem zeventig mannen.

8 En van de kinderen van Sefatja, Zebadja, de zoon van Michaël; en met hem tachtig mannen.

9 En van de kinderen van Joab, Obadja, de zoon van Jehiël; en met hem tweehonderd en achttien mannen.

10 En van de kinderen van Selomith, de zoon van Josifja; en met hem honderd en zestig mannen.

11 En van de kinderen van Babai, Zacharja, de zoon van Bebai; en met hem acht en twintig mannen.

12 En van de kinderen van Azgad, Johanan, de zoon van Katan; en met hem honderd en tien mannen.

13 En van de [2]laatste kinderen van Adonikam, van wie de namen deze waren: Elifelet, Jehiël, en Semaja; en met hen zestig mannen.

14 En van de kinderen van Bigvai, Uthai en Zabbud; en met hen zeventig mannen.

Vasten en gebed bij de rivier Ahava

15 En ik verzamelde hen aan de rivier, gaande [3]naar [4]Ahava, en wij legerden ons daar drie dagen; toen lette ik op het volk en de priesters, en vond daar geen van de [5]kinderen van Levi.

20 talenten zilvers: Van een talent, zie Ex. 25:39.

21 *kor tarwe:* Van deze maten kor en bath, zie 1 Kon. 4:22, en 1 Kon. 7:26.

22 *zonder voorschrift:* D.i. zonder daarvan maat voor te schrijven, of, zoveel men nodig zal hebben.

23 *grote toorn:* Hij wil zeggen dat hij Gods toorn en straf op zich, zijn rijk en kinderen zekerlijk zou laden, als hij anders deed.

24 *de belasting:* Zie boven, Ezra 4:13.

25 *uw Gods:* D.i. die uw God u gegeven, of in u gewrocht heeft; of versta, de wet van God in welke Gods wijsheid is geopenbaard, gelijk boven vs. 14.

26 *regeerders en richters:* Anders: *richters en onderzoekers van zaken*.

27 Chald.: *uitworteling*; omdat eens mensen vaderland of geboorteplaats is als een akker, waarin hij geplant en geworteld is, en de verdrijving daaruit is als een uitworteling.

28 *Geloofd zij YHWH:* Dit zijn nu de woorden van Ezra. Hebr.: gezegend.

29 Of: *goedertierenheid, goedgunstigheid*.

30 D.i. ik heb een moed gegrepen.

31 *naar de hand:* Vgl. boven, vs. 6.

1 Of: *zonen, d.*i. nakomelingen, en zo in het volgende.

2 *laatste kinderen:* D.i. laatstgeborenen, gelijk sommigen verstaan; of dit wordt gezegd ten aanzien van de anderen, die eerst met Zerubbabel opgetogen zijn.

3 Anders: *aan, of, in*.

4 Hierdoor verstaan sommigen Adiabena, of, Adiavena, een landschap van Assyrië, zo naar hun gevoelen, genoemd van de voornaamste rivier Adiava. Anderen verstaan door de rivier de Eufraat en door Ahava een andere rivier, die in de Eufraat loopt, of die, de Eufraat voorbij lopende, ontvangt; zie onder, vs. 21, 8:31.

5 *kinderen van Levi:* Versta, Levieten. Want van de priesterlijke linie die ook uit de stam van Levi waren zijn er enige geweest; zie boven, vs. 2, en verder boven, Ezra 7:7, met de aantekening.

16 Zo zond ik [6]tot Eliëzer, tot Ariël, tot Semaja, en tot Elnathan, en tot Jarib, en tot Elnathan, en tot Nathan, en tot Zacharja, en tot Mesullam, de hoofden; en tot Jojarib en tot Elnathan, de [7]leraars;

17 En ik gaf hun bevel aan Iddo, het [8]hoofd in de plaats [9]Chasifja; en ik [10]legde de woorden in hun mond, om te zeggen tot Iddo, [11]zijn broer, en de [12]tempelknechten, in de plaats Chasifja, dat zij ons brachten dienaren voor het huis van onze God.

18 En zij brachten ons, [13]naar de goede hand van onze God over ons, een man van verstand, van de kinderen van Mahli, de zoon van Levi, de zoon van [14]Israël; namelijk Serebja, met zijn zonen en broers, achttien;

19 En Hasabja, en met hem Jesaja, van de kinderen van Merari, met zijn broers, en hun zonen, twintig;

20 En van tempelknechten, die [15]David en de vorsten ten dienste van de Levieten gegeven hadden, tweehonderd en twintig tempelknechten, die allen bij namen genoemd werden.

21 Toen riep ik daar een vasten uit aan de rivier [16]Ahava, opdat wij ons [17]verootmoedigden voor het aangezicht van onze God, om van Hem te verzoeken [18]een rechte weg, voor ons, en voor onze kinderen, en voor al onze bezittingen.

22 Want ik schaamde mij van de koning een leger en ruiters te begeren, om ons te helpen van de vijand, op de weg; omdat wij tot de koning hadden gesproken, zeggende: De hand van onze God is [19]ten goede over allen, die Hem zoeken, maar Zijn [20]sterkte en Zijn toorn over allen, die Hem verlaten.

23 Zo vastten wij; en verzochten dat van onze God; en Hij [21]liet zich van ons verbidden.

Het toewegen van zilver en goud

24 Toen scheidde ik twaalf uit van de oversten van de priesters: Serebja, Hasabja, en tien van hun broers met hen.

25 En ik woog hun toe het [a]zilver, en het goud, en de voorwerpen, zijnde de offering van het huis van onze God die de koning en zijn raadsheren, en zijn vorsten, en geheel Israël, die er gevonden werden, geofferd hadden;

26 Ik woog dan aan hun hand zeshonderd en vijftig [22]talenten zilver, en honderd zilveren voorwerpen [23]in talenten; aan goud, honderd talenten;

27 En twintig gouden bekers, tot duizend [24]drachmen; en twee voorwerpen van blinkend [25]goed koper, begeerlijk als goud.

28 En ik zei tot hen: U bent [26]heilig YHWH, en deze voorwerpen zijn heilig; ook dit zilver en dit goud, de vrijwillige gave, YHWH, de God van uw vaders.

29 Waak en bewaart het, totdat u het [27]opweegt, in aanwezigheid van de oversten van de priesters en Levieten, en van de vorsten van de vaders van Israël, te Jeruzalem, in [28]de kamers van het huis van YHWH.

30 Toen ontvingen de priesters en de Levieten het gewicht van het zilver en van het goud, en van de voorwerpen, om te brengen te Jeruzalem, in het huis van onze God.

De behouden aankomst te Jeruzalem

31 Zo verreisden wij van de rivier Ahava, op de twaalfden van [29]de eerste maand, om te gaan naar Jeruzalem; en de [30]hand van onze God was over ons, en redde ons van de hand van de vijand, en van degene, die ons hinderlagen legde op de weg.

32 En wij kwamen te Jeruzalem; en wij [31]bleven daar drie dagen.

33 Op de vierde dag nu werd gewogen het zilver, en het goud, en de voorwerpen, in het huis van onze God, aan de hand van Meremoth, de zoon van Uria, de priester, en met hem Eleazar, de zoon van Pinehas; en met hem Jozabad, de zoon van Jesua, en Noadja, de zoon van Binnui, de Levieten.

34 Naar het getal en naar het gewicht van dat alles; en het hele gewicht werd in die tijd opgeschreven.

6 *zond ik tot:* T.w. om tot mij te komen en bevel te ontvangen aan Iddo, gelijk volgt.

7 Hebr.: *eigenlijk, verstandig makende, verstand gevende*; d.i. onderwijzende lerende; of, verstandigen, omdat het Hebreeuwse woord op beide wijzen gebruikt wordt. Zo Dan. 11:33, en Dan. 12:3.

8 Deze schijnt geweest te zijn de opperste leermeester van de Levieten, die daar waren.

9 Dit wordt gehouden voor het land van de Kaspiërs, waar het grote meer was, genoemd Mare Caspium of Hyrcanum, tussen de Kaspische en Hyrcanische bergen; vanwaar [hoewel het ver vandaar was] zij nochtans, door Gods zegen, hulp van het bevel van de koning en de gewoonlijk overal bestelde Perzische postpaarden, spoediglijk zijn overgekomen.

10 *legde de woorden:* Gelijk 2 Sam. 14:3, enz.

11 *zijn broer:* Hebr.: אֲחִיו, *Achiu*; dat sommigen nemen voor een eigennaam.

12 Zie boven, Ezra 2:43. Anders: gestelden. Hebr.: gegevenen.

13 *naar de goede:* Gelijk boven, Ezra 7:9, en onder, vs. 31.

14 Hebr.: *en*.

15 Toen hij de ordeningen van de Levieten bestelde, 1 Kron. 25, 1 Kron. 26. Zie ook Joz. 9:21, en 1 Kron. 9:2.

16 Anders: *van Ahava*. Zo onder, vs. 31.

17 Vgl. Lev. 16:29.

18 *een rechte weg:* Dat hij ons wilde geleiden, beschermen, en voorspoedig te Jeruzalem brengen.

19 *ten goede:* Om hen te beschermen.

20 Om die met zijn almachtige en straffende hand te bedwingen, of te verdelgen.

21 Hij liet zich van ons verbidden: Of: Hij werd ons verbeden. Zie Gen. 25:21.

– *a* Ezra 7:14; idem v. 15.

22 talenten zilvers: Zie Ex. 25:39.

23 Of: *aan talenten*. Dat men zo kan verstaan, dat elk stuk een talent gewogen heeft.

24 Zie boven, Ezra 2:69.

25 *blinkend goed koper:* Sommigen; zeer blinkende.

26 *heilig YHWH:* Hebr.: *een heiligheid*.

27 *in aanwezigheid:* Hebr.: לִפְנֵי, *voor het aangezicht*.

28 *de kamers:* Zie 1 Kon. 6:5, Neh. 10:39; 12:44; 13:4, 13:5, 13:9.

29 *eerste maand:* Zie boven, Ezra 7:9.

30 hand onzes Gods: Gelijk vs. 18.

31 *bleven daar:* D.i. wij hielden ons zolang stil, en rustten ons uit.

35 [32]En de weggevoerden, die uit de gevangenis gekomen waren, offerden de God van Israël brandoffers; twaalf stieren voor geheel Israël, zes en negentig rammen, zeven en zeventig lammeren, twaalf bokken als zondoffer; alles als brandoffer voor YHWH.

36 Daarna gaven zij de [33]wetten van de koning aan de stadhouders van de koning en landvoogden aan deze zijde van [34]de rivier; en zij [35]bevorderden het volk en het huis van God.

HOOFDSTUK IX

Ezra wordt bericht dat het volk zich zwaar in heidense huwelijken had vergrepen, vs. 1. Daarom bedrijft hij grote rouw, en doet in het openbaar een zeer klagend en vurig gebed tot God, 3, enz.

De zonde van de gemengde huwelijken

ALS nu deze dingen voltooid waren, traden de vorsten tot mij toe, zeggende: Het volk van Israël, en de priesters, en de Levieten, zijn niet afgezonderd van de [1]volken van deze landen, naar hun gruwelijke dingen, namelijk van de Kanaänieten, de Hethieten, de Ferezieten, de Jebusieten, de Ammonieten, de Moabieten, de Egyptenaren en de Amorieten.

2 Want zij hebben van hun dochters genomen voor zichzelf en voor hun zonen, zodat zich vermengd hebben het [2]heilig zaad met de volken van deze landen; ja, de hand van de vorsten en [3]overheden is de [4]eerste geweest in deze overtreding.

3 Als ik nu deze zaak hoorde, [5]scheurde ik mijn kleed en mijn mantel; en ik [6]trok van het haar van mijn hoofd en van mijn baard uit, en zat verbaasd [7]neer.

4 Toen verzamelden zich tot mij allen, [8]die voor de woorden van de God van Israël beefden, om de overtreding van [9]de weggevoerden; maar ik bleef verbaasd zitten tot aan het [10]avondoffer.

Het schuldgebed van Ezra

5 En ongeveer het avondoffer stond ik op uit mijn bedruktheid, als ik nu mijn kleed en mijn mantel gescheurd had; en ik boog mij op mijn knieën, en breidde mijn handen uit tot YHWH, mijn God;

6 En ik zei: Mijn God, ik ben beschaamd en schaamrood, om mijn aangezicht tot U op te heffen, mijn God; want onze ongerechtigheden zijn [a]vermenigvuldigd tot boven ons hoofd, en onze schuld is groot geworden [11]tot aan de hemel.

7 Van de dagen van onze vaders af zijn wij in grote schuld tot op deze dag; en wij zijn om onze ongerechtigheden overgegeven, wij, onze koningen en onze priesters, in de hand van de koningen van de landen, in zwaard, in gevangenis, en in roof, en in schaamte van het aangezicht, zoals het is te deze dage.

8 En nu is er, als een klein ogenblik, een genade gebeurd van YHWH, onze God, om ons een [12]ontkoming over te laten, en ons een [13]nagel te geven in Zijn [14]heilige plaats, om onze [15]ogen te verlichten, o onze God, en om ons een weinig [16]levens te geven in onze dienstbaarheid.

9 Want wij zijn knechten; maar in onze dienstbaarheid heeft ons onze God niet verlaten; maar Hij heeft goedertierenheid tot ons [17]geneigd voor het aangezicht van de koningen van Perzië, dat Hij ons een weinig levens gave, om het huis van onze God te verhogen, en de [18]woestigheden van hetzelfde op te richten, en om ons een [19]tuin te geven in Juda en te Jeruzalem.

10 En nu, wat zullen wij zeggen, o onze God! na deze? Want wij hebben Uw geboden verlaten,

11 Die U geboden had door de [20]dienst van Uw knechten, de profeten, zeggende: [b]Het land, waar u inkomt, om dat te erven, is een [21]vuil land, door de vuiligheid van de volken van de landen, om hun gruwelijke dingen, waarmee zij dat vervuld hebben, [22]van het ene einde tot het andere einde, met hun onreinheid.

12 Zo zult u nu uw dochters niet geven aan hun zonen, en hun dochters niet nemen voor

32 *de weggevoerden:* Hebr.: שִׁבְיִ, *de kinderen van de wegvoering, of gevangenis*; gelijk boven dikwijls.

33 *wetten van de koning:* D.i. bevelen, ordinantiën.

34 Eufraat.

35 Hebr.: *zij hieven op, lichtten op, d.*i. zij hielpen en waren hun bevorderlijk in alles, volgens het bevel van de koning. Zie boven, Ezra 1:4.

1 *volken van deze landen:* Die in de heidense gruwelen van de afgoderij bleven steken, aan welke God, Deut. 7:2, 7:3, enz. en elders, zijn volk uitdrukkelijk verboden had te huwelijken.

2 *heilig zaad:* D.i. heilig geslacht, dat Israël was vanwege het verbond, dat God met Abraham en zijn zaad gemaakt had. Vgl. Gen. 6:2; 1 Kor. 7:14.

3 Of: *regenten, magistraten, voorstanders.*

4 *eerste geweest:* Hebbende zo anderen een kwaad exempel gegeven.

5 *scheurde ik:* Zie Gen. 37:29.

6 Niet uit vertwijfeling of superstitie [verboden Lev. 19:27] maar uit overgrote droefenis en onststeldheid over deze gruwel.

7 Of: *eenzaam.*

8 die voor de woorden: D.i. die de Heer en zijn woord van harte vreesden; vgl. Jes. 66:2, 66:5.

9 Hebr.: *van de wegvoering*; als boven, en elders dikwijls.

10 Zie Ex. 29:39, 29:41; Num. 28:4.

– *a* Ps. 38:5.

11 *tot aan de hemel:* Vgl. 2 Kron. 28:9.

12 D.i. enige die ontkomen zijn, zo vs. 13, 9:14, 9:15.

13 D.i. enige vastheid van onze staat. Vgl. Jes. 22:23.

14 *heilige plaats:* Hebr.: יְתֵד, *in de plaats van zijn heiligheid.*

15 *ogen te verlichten:* D.i. om ons te verkwikken. Vgl. 1 Sam. 14:27, 14:29.

16 D.i. herstelling, verkwikking, dat wij [om zo te zeggen] onze adem wat mogen halen, een weinig oponthoud.

17 Gelijk boven, Ezra 7:28.

18 Om het vervallen huis van God en de godsdienst te herstellen.

19 Of: muur, als om de wijngaarden van losse stenen pleegt opgehoopt te worden; hij wil zeggen: dat God hen enigszins begonnen had te verzekeren tegen de omliggende vijanden.

20 *dienst van Uw knechten:* Hebr.: עַבְדֶּיךָ, *hand.*

– *b* Lev. 18:25; idem v. 27; Deut. 7:3.

21 *vuil land:* Hebr.: אֶרֶץ, *een land van de afzondering*; een gelijkenis van een vrouw, of iemand anders, die om enige onreinheid van het gezelschap van de mensen wordt afgezonderd; zie Lev. 12:2; Num. 19:9, enz.

22 *van het ene einde:* Hebr.: פֶּה, *van mond tot mond*; d.i. overal, van het ene einde tot het andere, of zo, dat de ene onreinheid op de andere geduriglijk gevolgd is. Vgl. 2 Kon. 10:21, en 2 Kon. 21:16.

uw zonen, en zult hun [23]vrede en hun [24]best niet zoeken, tot in eeuwigheid; opdat u sterk wordt, en het goede van het land eet, en uw kinderen doet erven tot in [25]eeuwigheid.

13 En na alles, wat over ons gekomen is, om onze boze werken, en om onze grote schuld, omdat U, o onze God! belet hebt, dat wij niet te [26]onder zijn vanwege onze ongerechtigheid, en hebt ons een ontkoming gegeven, als deze is;

14 Zullen wij nu terugkeren, om Uw geboden te vernietigen, en ons te verzwageren met de volken van deze gruwelijke dingen? Zou U niet tegen ons toornen tot verterens toe, dat er geen overblijfsel noch ontkoming zij?

15 O YHWH, God van Israël! U bent [27]rechtvaardig; want wij zijn overgelaten ter ontkoming, als het is te deze dage. Zie, wij zijn voor Uw aangezicht in onze schuld; want er is niemand, die voor Uw aangezicht zou kunnen bestaan, [28]om dat.

HOOFDSTUK X

Het volk weent met Ezra, vs. 1 enz. Sechanja troost Ezra en geeft hem een goede raad, 2. die hij opvolgt, door van de oversten van de priesters, Levieten en het gehele volk een eed te nemen dat zij naar Gods wet zouden handelen, 5. Al het volk wordt door een strenge afkondiging naar Jeruzalem verzameld, waar Ezra hen overtuigt en met goede orde alles naar Gods wet verricht, 7. De namen van de priesters en Levieten die ook uitlandse vrouwen genomen hadden en daarvan gescheiden zijn, 18.

Het verbond om de vreemde vrouwen weg te zenden

ALS Ezra zo bad, en als hij [1]deze belijdenis deed, huilend en zich voor Gods huis nederwerpende, verzamelde zich tot hem uit Israël een zeer grote gemeente van mannen, en vrouwen, en kinderen; want het volk huilde met groot geween.

2 Toen [2]antwoordde Sechanja, de zoon van Jehiël, één van de zonen van Elam, en zei tot Ezra: Wij hebben overtreden tegen onze God, en wij hebben vreemde vrouwen van de volken van het land bij ons [3]doen wonen; maar wat dit betreft, er is [4]nu hoop voor Israël.

3 Laat ons dan nu een verbond maken met onze God, dat wij al die vrouwen, en wat van haar geboren is, zullen doen uitgaan, naar de raad van YHWH, en van degenen, die [5]beven voor het gebod van onze God; en laat er gedaan worden naar de wet.

4 Sta op, want deze zaak [6]komt u toe; en wij zullen met u zijn; wees sterk en doe het.

5 Toen stond Ezra op, en deed de oversten van de priesters, de Levieten en geheel Israël zweren, te zullen doen naar dit woord; en zij zwoeren.

6 En Ezra stond op van [7]voor Gods huis, en [8]ging in de kamer van Johanan, de zoon van Eljasib; als hij daar kwam, at hij geen brood, en dronk [9]geen water, want hij bedreef rouw over de overtreding [10]van de weggevoerden.

7 En zij lieten een [11]stem doorgaan door Juda en Jeruzalem, aan al de kinderen van de gevangenis, dat zij zich te Jeruzalem zouden verzamelen.

8 En al wie niet kwam in drie dagen, naar de raad van de vorsten en van de oudsten, al zijn bezittingen zou verbannen zijn; en hij zelf zou [12]afgezonderd wezen van de gemeente van [13]de weggevoerden.

9 Toen verzamelden zich alle mannen van Juda en Benjamin te Jeruzalem in drie dagen; het was de [14]negende maand op de twintigsten in de maand; en al het volk zat op de [15]straat van Gods huis, [16]sidderende om deze zaak, en vanwege de plasregenen.

10 Toen stond Ezra, de priester, op en zei tot hen: U hebt overtreden, en vreemde vrouwen bij u doen wonen, om [17]Israëls schuld te vermeerderen.

11 Nu dan, [18]doet YHWH, uw vaders God, belijdenis en doet Zijn welgevallen, en scheidt u af van de volken van het land, en van de vreemde vrouwen.

23 D.i. hun welstand; zie Deut. 23:6.

24 Hebr.: *goed*.

25 Zie Gen. 17:1.

26 *te onder:* Gelijk U ons hadt gedreigd Deut. 28:43. Anders: U hebt [U, of uw toorn, uw roede] teruggehouden beneden onze ongerechtigheid; d.i. U hebt ons minder gestraft dan wij wel verdiend hadden met onze zonden.

27 Die zijn verbondsbeloften houdt, om de Messias' wil, die uw rechtvaardigheid voor de zonden van het volk zal voldoen, blijkende zulks daaruit, dat wij ontkomen zijn, hoewel beladen met een grote schuld, ten aanzien van welke wij voor U niet zouden kunnen bestaan, zo U met ons naar onze verdienste wilde handelen. Vgl. Neh. 9:8, enz.

28 om zulks: Anders: met zulks.

1 *belijdenis deed:* Van de zonden van het gehele volk in het algemeen, en de grove zonde van de huwelijken met de afgodische heidenen in het bijzonder.

2 *antwoordde Sechanja:* D.i. hij nam het woord, begon te spreken. Zie Richt. 18:14.

3 *doen wonen:* D.i. getrouwd, of tot echtelijke gemeenschap en bijwoning aangenomen; zo vs. 10, 10:14, 10:17, 10:18; Neh. 13:23, 13:27.

4 *hope voor Israël:* T.w. deze: dat men, door ware bekering, Gods straf zoeke te ontgaan; waarvan in het volgende.

5 Gelijk boven, Ezra 9:4.

6 *komt u toe:* Of: *ligt op u*; d.i. het betaamt u, het is uw ambt, uw plicht, als priester zijnde en last hebbende van de koning van Perzië.

7 *voor Gods huis:* Uit de plaats van het voorhof van het volk.

8 *ging in de kamer van Johanan:* Om daar een gewissen voet en orde van executie te beramen, die in het volgende verhaald wordt.

9 *at hij geen brood, en dronk geen water:* D.i. hij nuttigde geen voedsel of drank.

10 *van de weggevoerden:* Zie boven, Ezra 9:4, zo in het volgende.

11 *stem doorgaan:* D.i. gebod publiceren, uitroepingen doen, gelijk boven, Ezra 1:1.

12 *afgezonderd wezen:* D.i. gehouden voor geëxcommuniceerd, afgesneden, of gebannen uit de gemeente.

13 Hebr.: *wegvoering*.

14 *negende maand:* Genoemd Chisleu, passende voor een deel op November, voor een deel op December.

15 *straat van Gods huis:* Zie Neh. 2:8. Waaruit sommigen afnemen dat hier verstaan wordt de plaats van het voorhof van de tempel, die in die tijd nog open en onbemuurd geweest is.

16 Uit consciëntie van hun misdaad en vrees van Gods straf.

17 *Israëls schuld te vermeerderen:* Hebr.: אַשְׁמַת, *tot Israëls schuld toe te doen.*

18 Hebr.: *geeft*.

12 En de hele gemeente antwoordde en zei met [19]luide stem: Naar uw woorden, zo [20]komt het ons toe te doen.

13 Maar van het volk is veel, en het is een tijd van plasregen, dat men hier buiten [21]niet staan kan; en het is geen werk van één dag noch van twee; want [22]velen van onze hebben overtreden in deze zaak.

14 Laat toch onze vorsten van de hele gemeente [23]hierover staan, en allen, die in onze steden zijn, die vreemde vrouwen bij zich hebben doen wonen, op vastgestelde tijden komen, en met hen de [24]oudsten [25]van elke stad en van die rechters; totdat wij van ons afwenden de hitte van de toorn van onze [26]God, vanwege deze zaken.

15 [27]Alleen Jonathan, de zoon van Asahel, en Jehazia, de zoon van Tikva, stonden hierover; en Mesullam, en Sabbethai, de Leviet, hielpen hen.

16 En de kinderen van de gevangenis deden zo; en Ezra, de priester, met de mannen, de familiehoofden, naar het huis van hun vaders, en zij allen, bij namen genoemd, scheidden zich af, en zij zaten op de eerste dag van [28]de tiende maand, om deze zaak te onderzoeken.

17 En zij voltooiden het met alle mannen, die vreemde vrouwen bij zich hadden doen wonen, tot op de eerste dag van [29]de eerste maand.

De lijst van wie vreemde vrouwen hadden

18 En er werden gevonden van de zonen van de priesters, die vreemde vrouwen bij zich hadden doen wonen; van de zonen van Jesua, de zoon van Jozadak, en zijn broers, Maäseja, en Eliëzer, en Jarib, en Gedalja.

19 En zij [30]gaven hun hand, dat zij hun vrouwen zouden doen uitgaan; en schuldig zijnde, offerden zij een ram van de kudde [31]voor hun schuld.

20 En van de kinderen van Immer: Hanani en Zebadja.

21 En van de kinderen van Harim: Maäseja, en Elia, en Semaja, en Jehiël, en Uzia,

22 En van de kinderen van Pashur: Eljoënai, Maäseja, Ismaël, Nethaneël, Jozabad en Elasa.

23 En van de Levieten: Jozabad, en Simeï, en Kelaja (deze is Kelita), Pethahja, Juda en Eliëzer.

24 En van de zangers: Eljasib; en van de poortwachters: Sallum, en Telem, en Uri.

25 En van [32]Israël: van de kinderen van Paros: Ramja, en Jezia, en Malchia, en Mijamin, en Eleazar, en Malchia, en Benaja.

26 En van de kinderen van Elam: Mattanja, Zacharja, en Jehiël, en Abdi, en Jeremoth, en Elia.

27 En van de kinderen van Zatthu: Eljoënai, Eljasib, Mattanja, en Jeremoth, en Zabad, Aziza.

28 En van de kinderen van Bebai: Johanan, Hananja, Sabbai, en Athlai.

29 En van de kinderen van Bani: Mesullam, Malluch en Adaja, Jasub en Seal, Jeramoth.

30 En van de kinderen van Pahath-moab: Adna, en Chelal, Benaja, Maäseja, Mattanja, Bezaleël, en Binnuï, en Manasse.

31 En van de kinderen van Harim: Eliëzer, Jissia, Malchia, Semaja, Simeon.

32 Benjamin, Malluch, Semarja.

33 Van de kinderen van Hasum: Mathnai, Mattata, Zabad, Elifelet, Jeremai, Manasse, Simeï.

34 Van de kinderen van Bani: Maädai, Amram, en Uël,

35 Benaja, Bedeja, [33]Cheluhu,

36 Vanja, Meremoth, Eljasib,

37 Mattanja, Mathnai, en Jaäsai,

38 En Bani, en Binnuï, Simeï,

39 En Selemja, en Nathan, en Adaja,

40 [34]Machnadbai, Sasai, Saraï,

41 Azareël, Selemja, Semarja,

42 Sallum, Amarja, Jozef.

43 Van de kinderen van Nebo: Jeiël, Mattithja, Zabad, Zebina, [35]Jaddai, en Joël, Benaja.

44 Alle deze hadden vreemde vrouwen genomen; en sommigen van hen hadden vrouwen, [36]waarbij zij kinderen gekregen hadden.

19 Hebr.: *groter*.

20 *komt het ons toe:* Vgl. boven, vs. 4.

21 niet staan kan: Hebr.: מְלֹאכָה, geen kracht is om te staan.

22 *velen onzer hebben overtreden:* Hebr.: פָּשַׁעְ, *wij hebben vermenigvuldigd te overtreden.*

23 *hierover:* Dit is aldus aangevuld uit vs. 15.

24 Als hebbende speciale kennis van de inwoners van hun plaatsen, en kunnende van alle gelegenheid de grote raad te Jeruzalem berichten.

25 *van elke stad:* Hebr.: שׁוֹפְטֵי, *van stad en stad.*

26 *om van deze zaken wil:* Anders: *gedurende deze zaak*; of, totdat de zaak zij afgedaan; idem; deze zaak aangaande.

27 *Alleen Jonathan, ...:* Het schijnt dat deze alleen onder de priesters onschuldig geweest zijn aan deze misdaad. Vgl. het volgende.

28 *tiende maand:* Genoemd Thebet, passende voor een deel op December, voor een deel op Januari.

29 *eerste maand:* Abib, of Nisan; passende voor een deel op Maart, voor een deel op April.

30 *gaven hun hand:* D.i. zij beloofden bij handtasting. Vgl. 2 Kon. 10:15.

31 *voor hun schuld:* Zie Lev. 4:3, enz., waar de priesters zowel als de gemene man bevolen wordt, naast de schuldbekentenis, hun offerande te brengen.

32 En van Israël: Tot hier zijn verhaald de schuldigen in de kerkelijke stand, die tot de tempeldienst gehoorden; volgen nu die daarbuiten waren onder het volk.

33 Of: *Cheluhi.*

34 Of: *Mabnadbai.*

35 Of: *Jaddau.*

36 *waarbij zij kinderen:* Hebr.: יָשִׁימוּ, *en zij hadden zonen, of, kinderen gesteld.* Hij wil zeggen dat zij de heidense vrouwen verlaten hebben, zowel die kinderen hadden, als die gene hadden, gelijk boven, vs. 3 gezegd is. Anders: en daaronder waren vrouwen, die kinderen voortgebracht hadden.

HET BOEK
NEHEMIA

INHOUD VAN DIT BOEK

TOEN Nehemia (die de schenker was van de Perzische koning Arthahsasta, de tweede die met die naam in Gods woord vermeld wordt) vernomen had in welke ellendige toestand zijn volk verkeerde, evenals de stad, de muren en de poorten van Jeruzalem, verootmoedigt hij zich daarover met vasten en bidden voor de HEERE. Daarop verzoekt hij bij een goede gelegenheid en verkrijgt van de koning dat deze hem als zijn stadhouder of landvoogd naar Jeruzalem zendt, met opdracht en volmacht om daar een bepaalde tijd te verblijven en alles weer op te bouwen en op orde te brengen. Dat voert Nehemia, gedreven door een bijzondere ijver voor Gods eer, zeer trouw, wijs, godvruchtig en standvastig uit, terwijl hij veel moeilijkheden en belemmeringen overwint die hem door de satan in dit heilige werk in de weg gelegd zijn, zowel door de omringende vijanden van buiten als door de valse broeders en huichelaars van binnen, die met de vijand samenspanden. Hij verlost ook de gemeente van de zware last die door de rijken werd opgelegd; en hij verricht de openbare godsdienst met bijzondere toewijding, vasten en bidden, en nadat opnieuw een sterk verbond met God gesloten was, voorziet hij de stad Jeruzalem van een voldoende aantal inwoners, terwijl hij de rest van het volk over hun woonplaatsen verdeelt. En nadat hij zijn bestuur twaalf jaar lang lofwaardig waargenomen had, keert hij weer terug naar koning Arthahsasta, in het drieëndertigste jaar van diens regering, en wordt na enige tijd door de koning weer naar Jeruzalem gezonden, waar hij verschillende misbruiken die tijdens zijn afwezigheid waren binnengeslopen met grote vastberadenheid afschaft en alles hervormt. Dit boek draagt de naam van Nehemia, omdat daarin beschreven staat wat onder zijn bestuur in het Joodse land gebeurd is, en omdat het door hemzelf, door ingeving van Gods Geest, beschreven is, zoals op verschillende plaatsen in dit boek duidelijk te zien is.

HOOFDSTUK I

Nehemia (de schenker van de koning, vs. 11) ontvangt te Susan bericht van de droevige toestand van zijn volk, alsook van de muren en poorten van Jeruzalem, vs. 1, enz. Hij bedrijft daarover grote rouw, vast, bidt en smeekt tot God om genade, en in het bijzonder dat Hij zijn voornemen bij de koning wil zegenen, 4.

Nehemia hoort van Jeruzalems nood

DE [1]geschiedenissen van Nehemia, zoon van Hachalja. En het gebeurde in de maand [2]Chisleu, in het [3]twintigste jaar, als ik te [4]Susan in het paleis was;

2 Zo kwam Hanani, één van mijn [5]broers, hij en sommige mannen uit Juda, en ik vroeg hen naar de Joden, [6]die ontkomen waren (die overgebleven waren van de gevangenis), en naar Jeruzalem.

3 En zij zeiden tot mij: De overgeblevenen, die van de gevangenis daar in het [7]gewest zijn overgebleven, zijn in grote [8]ellende en in versmaadheid; en Jeruzalems muur is verscheurd, en haar poorten zijn met vuur verbrand.

Het gebed van Nehemia

4 En het gebeurde, als ik deze woorden hoorde, zo zat ik neer, en huilde, en bedreef rouw, enige dagen; en ik was vastende en biddende voor het aangezicht van de God van de hemel.

5 En ik zei: Och, [a]YHWH, God van de hemel, U, grote en vreselijke God! [b]Die het verbond en de goedertierenheid houdt aan degenen, die Hem liefhebben, en Zijn geboden houden.

6 Laat toch Uw [9]oor opmerkende, en Uw [10]ogen open zijn, om te horen naar het gebed van Uw knecht, dat ik [11]vandaag voor Uw aangezicht bid, dag en nacht, voor de Israëlieten, Uw knechten; en ik doe belijdenis over de zonden van de Israëlieten, die wij tegen U gezondigd hebben; ook ik en het huis van mijn vader, wij hebben gezondigd.

7 Wij hebben [12]het geheel tegen U verdorven; en wij hebben niet gehouden de [13]geboden, noch de voorschriften, noch de rechten, die U Uw knecht Mozes geboden hebt.

1 Of: *woorden.*

2 Zie Ezra 10:9. Naar het heilig of kerkelijk jaar van de Joden, was het de negende maand; maar naar de rekening van de Chaldeën, die het jaar in September begonnen, was het de derde maand.

3 *twintigste jaar:* Van de koning Arthasasta, gelijk onder, Neh. 2:1; zie daar.

4 De hoofdstad van Susiana, gebouwd [zo enigen schrijven] door Darius Histaspis.

5 D.i. bloedverwanten, of landslieden, Joden.

6 die ontkomen waren: Hebr.: נִשְׁאָרִו, de ontkoming.

7 Of: provincie, zoals het land Kanaän genoemd wordt, omdat het nu was onder het gebied van de Perzische monarchie.

8 Hebr.: *in groot kwaad*; d.i. ellende en treurigheid.

– *a* Dan. 9:4.

– *b* Ex. 20:6; Ex. 34:7; Num. 14:18; Deut. 5:10; Ps. 86:15; Ps. 103:8; Ps. 145:8.

9 D.i. verhoor toch; menselijker wijze van God gesproken.

10 Zie 1 Kon. 8:29.

11 D.i. op dit moment.

12 ganselijk … verdorven: Hebr.: wij hebben met verderving, of verdervende verdorven; d.i. wij hebben geheel verdorvenlijk tegen U gehandeld en ons in alle manieren aan U schuldig gemaakt, door onze zonden.

13 Zie van deze drie volgende woorden Deut. 5:31.

8 Gedenk toch aan het [c]woord, dat U Uw
knecht Mozes [14]geboden hebt, zeggende: U zult
overtreden, Ik zal u onder de volken verstrooien.
9 En u zult zich tot Mij bekeren, en Mijn gebo-
den houden, en die doen; al waren uw verdreve-
nen aan het einde van de hemel, Ik zal hen van-
daar verzamelen, en zal ze brengen tot de plaats,
die Ik gekozen heb, om Mijn Naam daar te doen
wonen.
10 Zij zijn toch Uw knechten en Uw volk, dat
U verlost hebt door Uw grote kracht en door Uw
sterke hand.
11 Och, YHWH, laat toch Uw oor opmerkende
zijn op het gebed van Uw knecht, en op het gebed
van Uw knechten, die lust hebben Uw Naam te
vrezen; en doe het toch Uw knecht vandaag wel
gelukken, en [15]geef hem barmhartigheid voor
het aangezicht van deze [16]man. Ik nu was de
schenker van de koning.

HOOFDSTUK II

Nehemia verzoekt, bij goede gelegenheid, en verkrijgt van koning Arthahsasta, dat hij hem naar Jeruzalem zendt, met opdracht om alles te herstellen, en met brieven aan zijn houtvester en landvoogden, vs. 1, enz. Nehemia komt bij de landvoogden, en te Jeruzalem; wat de vijanden van Gods volk verdriet, 9. Hij bezichtigt 's nachts de gebroken muren en verbrande poorten van Jeruzalem, 12. Hij maakt de opdracht van de koning bekend aan de voornaamsten van het volk, en maakt hen bereid tot bouwen, tot spot en spijt van de vijanden, 17.

De koning zendt Nehemia naar Juda

TOEN gebeurde het in de maand [1]Nisan, in het
twintigste jaar van de koning [2]Arthahsasta,
als er wijn voor zijn aangezicht was, dat [3]ik de
wijn opnam, en gaf hem de koning; nu was ik
nooit [4]treurig geweest [5]voor zijn aangezicht.
2 Zo zei de koning tot mij: Waarom is uw aan-
gezicht treurig, zo u toch niet ziek bent? Dit is
niet dan treurigheid van het hart. Toen [6]vreesde
ik geheel zeer.
3 En ik zei tot de koning: [7]De koning leve in
[8]eeuwigheid! [9]Hoe zou mijn aangezicht niet treu-
rig zijn, daar de [10]stad, de [11]plaats van de begra-
fenissen van mijn vaders, woest is, en haar poor-
ten met vuur verteerd zijn?
4 En de koning zei tot mij: [12]Wat verzoekt u nu?
Toen [13]bad ik tot God van de hemel.
5 En ik zei tot de koning: [14]Zo het de koning
goeddunkt, en zo uw knecht voor uw aangezicht
[15]aangenaam is, [16]dat u mij zendt naar Juda, naar
de stad van de begrafenissen van mijn vaders,
dat ik ze bouwe.
6 Toen zei de koning tot mij, [17]daar de [18]koning-
gin naast hem zat: Hoe lang zal uw reis wezen, en
wanneer zult u terugkomen? En het [19]behaagde
de koning, dat hij mij zond, als ik hem zekere
[20]tijd gesteld had.
7 Verder zei ik tot de koning: Zo het de koning
goeddunkt, dat men mij brieven geve aan de
landvoogden aan de overzijde van de [21]rivier, dat
zij mij overgeleiden, totdat ik in Juda zal geko-
men zijn;
8 Ook een brief aan Asaf, de [22]bewaarder van de
lusthof, die de koning heeft, dat hij mij hout geve
om te zolderen de poorten van het paleis, dat aan
het [23]huis is, en tot de stadsmuur, en tot het huis,
waar ik intrekken zal. En de koning gaf ze [24]mij,
naar de goede hand van mijn God over mij.
9 Toen kwam ik tot de landvoogden aan de
overzijde van de rivier, en gaf hun de brieven
van de koning. En de koning had oversten van
het leger en ruiters met mij gezonden.
10 Toen nu Sanballat, de [25]Horoniet, en Tobia,
de Ammonietische [26]knecht dat hoorden, [27]mis-
haagde het hun met groot mishagen, dat er een

– *c* Deut. 4:25; idem 4:26; idem 4:27; Deut. 30:2; idem 30:3; idem 30:4.

14 *geboden hebt:* Zie Deut. 30:2, 30:3, 30:4 met de aantekening.

15 Hebr.: *geef hem ter barmhartigheden, of ontfermingen, d.*i. werk nu in het hart van de koning, dat hij zich mijns en mijns volks ontferme, en mijn verzoek gunstiglijk toesta; zie Jer. 42:12.

16 Nl. van de koning Arthasasta, gelijk de volgende woorden en het begin van Neh. 2 uitwijzen.

1 Anders genoemd Abib; Ex. 13:4.

2 Zie Ezra 6:14.

3 ik de wijn: Tot wie de beurt nu weer gekomen was om de koning van de opgedragen wijn te schenken. Hiermede wordt te kennen gegeven de oorzaak, waarom Nehemia dus lang getoefd heeft.

4 *treurig geweest:* Hebr.: רַע, *kwaad*; dat is hier, droevig, treurig van gelaat, en zo in het volgende; zie Gen. 40:7.

5 *voor zijn aangezicht:* Als ik voor de koning placht te verschijnen; maar nu [wil hij zeggen] was het anders met mij gesteld.

6 *vreesde ik:* Uit ontzag voor de koning, want men moest voor de Perzische koningen met geen tekenen van rouw en droefenis verschijnen, Esth. 4:2; en mee uit bekommernis over de uitkomst van deze zaak, die zeer gewichtig was.

7 *De koning leve:* Manier van gelukwensen in die landen gebruikelijk. Zie Dan. 2:4, en Dan. 3:9, en Dan. 5:10, en Dan. 6:22.

8 D.i. lang.

9 *Hoe zou mijn:* Hebr.: יַרְעוּ, *waarom.*

10 Nl. Jeruzalem, die hij aldus beschrijft om zijn droefenis te excuseren, en de koning te meer te bewegen.

11 Hebr.: *huis*; dat somtijds voor plaats genomen wordt. Zie Ex. 25:27; 2 Sam. 15:17; Spreuk. 8:2 met de aantekening.

12 *Wat verzoekt u:* Hebr.: מַה, *waarover bent u nu verzoekende.*

13 *bad ik:* T.w. bij mijzelf, in mijn hart.

14 Zo het de koning: Hebr.: אִם־עַל־הַמֶּלֶךְ, zo bij de koning goed [is], zo vs. 7; zie Ezra 5:17.

15 *aangenaam is:* Hebr.: פָּנַי, *goed.*

16 dat u: Versta hierop, zo verzoek ik.

17 Anders: *en de koningin, die naast hem zat.*

18 Anders: *vrouw, bedgenoot.*

19 Hebr.: *was goed voor het aangezicht van de koning.*

20 T.w. van twaalf jaren; zie onder Neh. 5:14, en Neh. 13:6.

21 Eufraat, en zo in het volgende.

22 D.i. de houtvester of bosbewaarder. Zie 1 Kon. 5:6, Lusthof. Hebr.: Pardesch; d.i. paradijs, waardoor sommigen verstaan de streek van het gebergte Libanon tot Anti-Libanon toe, zo genoemd vanwege de zonderlinge lustigheid van deze plaats, zodat er ook een stadje geweest is, genoemd het Paradijs.

23 *huis is:* Versta, het huis van God, d.i. de tempel, welks voorhof [hier, gelijk enige menen, het paleis genoemd] tot deze tijd toe open heeft gelegen. Vgl. Ezra 10:9; 1 Kron. 29:1.

24 *naar de goede hand:* Gelijk Ezra 7:6, 7:9, 7:28, enz.

25 Zo genoemd van Horonaim, één van de voornaamste steden van de Moabieten, gelijk te zien is Jes. 15:5; Jer. 48:3, 48:5, 48:34.

26 D.i. van de Perzische koning, vazal, officier, of stadhouder. Deze beiden waren vijanden van de Israëlieten. Zie 2 Sam. 8:2, en 2 Sam. 12:31, en hadden hun residentie te deze tijde binnen Samaria, gelijk afgenomen wordt uit Neh. 4:2.

27 Hebr.: *het was [of maar] hun kwaad, [met, of, ja] een groot kwaad*; d.i. het mishaagde hen met groot mishagen.

mens gekomen was, om wat goeds te zoeken voor de Israëlieten.

Nehemia bezichtigt de muren bij nacht

11 En ik kwam te Jeruzalem, [28]en was daar drie dagen.

12 Daarna maakte ik mij in de nacht op, ik en weinig mannen met mij, en ik gaf geen mens te kennen, wat mijn God in mijn hart gegeven had, om aan Jeruzalem te doen; en er was geen dier met mij, dan het dier, waarop ik reed.

13 En ik trok uit bij nacht door de [29]Dalpoort, en voorbij de [30]Drakenfontein, en naar de [31]Mistpoort, en ik [32]brak aan de muren van Jeruzalem, die verscheurd waren, en [33]haar poorten met vuur verteerd.

14 En ik ging voort naar de [34]Fonteinpoort, en naar de vijver van de [35]koning; maar daar was [36]geen plaats voor het dier, om onder mij voort te gaan.

15 Toen ging ik op, in de [37]nacht, door de [38]beek, en ik [39]brak aan de muur; en ik keerde weer, en kwam in door de Dalpoort; zo keerde ik opnieuw.

16 En de overheden wisten niet, waar ik heengegaan was, en wat ik deed; want ik had tot nog toe de Joden, en de priesters, en de [40]edelen, en overheden, en de [41]anderen, [42]die het werk deden, niets te kennen gegeven.

Oproep tot herbouw en spot van de vijanden

17 Toen zei ik tot hen: U ziet de ellende, waarin wij zijn, dat Jeruzalem woest is, en haar poorten met vuur verbrand zijn; kom, en laat ons Jeruzalems muur opbouwen; opdat wij niet meer een versmaadheid zijn.

18 En ik gaf hun te kennen [43]de hand van mijn God, Die goed over mij geweest was, als ook de woorden van de koning, die hij tot mij gesproken had. Toen zeiden zij: Laat ons op zijn, dat wij bouwen; en zij [44]sterkten hun handen ten goede.

19 Als nu Sanballat, de Horoniet, en Tobia, de Ammonietische knecht, en Gesem, de Arabier, dit hoorden, zo bespotten zij ons, en verachtten ons; en zij zeiden: Wat is dit voor een ding, dat u doet? Wilt u tegen de koning rebelleren?

20 Toen gaf ik hun tot antwoord, en zei tot hen: God van de hemel, Die zal het ons doen gelukken, en wij, Zijn knechten, zullen ons opmaken en bouwen; maar [45]u hebt geen deel, noch gerechtigheid, noch herinnering in Jeruzalem.

HOOFDSTUK III

Door welke personen, en in welke volgorde, de muren en poorten van Jeruzalem gebouwd zijn.

De bouwers aan de muur en de poorten

EN [1]Eljasib, de hogepriester, maakte zich op met zijn [2]broers, de priesters, en zij bouwden de [3]Schaapspoort; zij [4]heiligden ze, en [5]richtten haar deuren op; ja, zij heiligden ze tot aan de toren [6]Mea, tot aan de toren [7]Hananeël.

2 En aan zijn [8]hand bouwden de mannen van Jericho; ook bouwde aan zijn hand Zacchur, de zoon van Imri.

De Vispoort

3 De Vispoort nu bouwden de kinderen van [9]Senaä; zij zolderden die, en [10]richtten haar deuren op, met haar sloten en haar grendels.

4 En aan hun hand [11]verbeterde Meremoth, de zoon van Uria, de zoon [12]van Koz; en aan [13]hun hand verbeterde Mesullam, de zoon van

28 en was daar: Vgl. Ezra 8:32.

29 D.i. waar deze poort tevoren geweest was en naderhand weer opgebouwd is; zie Neh. 3:13, zo van de volgende.

30 Of: *Slangenfontein*. Hierdoor wordt door sommigen verstaan de fontein van het water Siloa, als gaande zeer stillekens en zachtjes, gelijk of een slang kroop. Zie Jes. 8:6, en onder, Neh. 3:15.

31 Waar men de vuiligheden uitbracht naar de beek Kidron, zo enige menen.

32 Om eigenlijk te weten wat er aan schortte, en wat er aan te doen was. Anders: ik lette op de muren, enz., hoe ze gescheurd waren, enz., zo ook vs. 15.

33 *haar poorten:* T.w. van Jeruzalem.

34 Waar men ging naar de fontein van het water Siloa, gelijk enige afnemen uit Neh. 3:15.

35 Zie onder, Neh. 3:15, 3:16; 2 Kon. 18:17, en 2 Kon. 20:20.

36 *geen plaats:* Vanwege de steenhopen van de vervallen en gebroken muur, zodat hij te voet moest gaan.

37 *door de:* Anders: *bij*.

38 Kidron; zie daarvan 2 Sam. 15:23, of Gihon, zo anderen menen. Zie daarvan 2 Kron. 32:30, en 2 Kron. 33:14.

39 *brak aan de muur:* Zie vs. 13.

40 Hebr.: *de witten*; d.i. die witte sierlijke kleren droegen, gelijk grote heren in de hoven van de koningen; zie Esth. 8:15. Zo onder, Neh. 5:7, en Neh. 6:17, en Neh. 7:5, en Neh. 13:17.

41 Hebr.: *het overige*.

42 die het werk deden: Stadsbouwmeester, of wie het opzicht daarvan bevolen was, die het bewind daarvan hadden.

43 de hand mijns Gods: Vgl. boven, vs. 8.

44 D.i. zij grepen moed om dit goed en prijzenswaardig werk onbeschroomd bij de hand te nemen.

45 Als ongelovigen en afgodendienaars vanouds af, hebt u geheel geen gemeenschap met Gods kerk, maar zijt vreemd van haar, ja haar vijanden, zodat wij ons aan u niet hebben te keren.

1 Vgl. deze beschrijving van Jeruzalems omgang en gelegenheid, met onder, Neh. 12:31, enz.

2 Kindskind van Jesua, onder, Neh. 12:10.

3 D.i. bloedverwanten, van Aärons linie.

4 Of: Veepoort, tegen het voorste deel van de tempel, zo, naar sommiger gevoelen, genoemd omdat daar de veemarkt geweest is, tot gerief om offerbeesten bij de hand te hebben, als zijnde nabij de tempel gelegen. Hier was ook [gelijk sommigen menen] de vijver Bethesda, waarvan Joh. 5:2; zie ook onder, vs. 32, en Neh. 12:39.

5 D.i. deden gebeden, offeranden, enz., nadat de poort gemaakt was, voordat zij tot het algemene gebruik kwam. Vgl. Deut. 20:5. Of: heiligden; d.i. verordenden deze plaats tot zaken, die tot de dienst van de tempel behoorden, als offervee te kopen, en te wassen door het gerief van de bijliggende vijver, die God ook daarom kan hebben gezegend met het mirakel van de genezing, Joh. 5:4; idem, specerijen, reukwerk en kruideniers woonden hier; onder, vs. 32. Anders: heiligden; d.i. bereidden, rustten toe. Vgl. Jer. 51:27, enz.

6 Zie vs. 3.

7 Of: *Honderd toren, staande tussen de Schaapspoort en de toren Hananeël*; misschien zo genoemd, omdat deze toren honderd ellen van beiden afstond.

8 Zie Jer. 31:38.

9 *hand bouwden:* Of: *zijde, d.*i. naast hem; en zo in het volgende.

10 Anders: *Hassenaä*.

11 Of: *zetten op*. Wanneer de deuren in de stadspoorten eigenlijk opgezet en gehangen zijn, zie daarvan onder, Neh. 6:1, en Neh. 7:1, hoewel het gehele werk hier meteen verhaald wordt; tenware, dat de deuren op deze tijd wel gereed en opgezet zijnde, naderhand ten volle door de last van Nehemia geschikt en opgehangen mochten zijn.

12 Of: *versterkte, herstelde, t.*w. de vervallen muur; en zo in het volgende.

13 Of: *Hakkoz*.

14 *hun hand:* Dergenen die in vs. 4, en vs. 3 genoemd zijn.

Berechja, de zoon van Mesezabeël; en aan hun hand verbeterde Zadok, zoon van Baëna.

5 Verder aan hun hand verbeterden de [15]Thekoieten; maar hun voortreffelijken [16]brachten hun hals niet tot [17]de [18]dienst van hun Heere.

De Oude poort

6 En de Oude poort verbeterden Jojada, de zoon van Paseah, en Mesullam, de zoon van Besodja; deze zolderden zij, en richtten haar deuren op, met haar sloten en haar grendels.

7 En aan hun hand verbeterden Melatja, de Gibeoniet, en Jadon, de Meronothiet, de mannen van [19]Gibeon en van Mizpa; tot aan de [20]stoel van de landvoogd aan deze zijde [21]van de rivier.

8 Aan zijn hand verbeterde Uzziël, de zoon van Harhoja, één van de goudsmeden, en aan zijn hand verbeterde Hananja, de zoon [22]van één van de apothekers; en zij [23]lieten Jeruzalem tot aan de brede muur.

9 En aan hun hand verbeterde Refaja, de zoon van Hur, overste van [24]het halve deel van Jeruzalem.

10 Verder aan hun hand verbeterde Jedaja, de zoon van Harumaf, en tegenover zijn huis; en aan zijn hand verbeterde Hattus, de zoon van Hasabneja.

11 [25]De andere mate verbeterden Malchia, de zoon van Harim, en Hassub, de zoon van Pahath-moab; daartoe de [26]Bakoventoren.

12 En aan zijn hand verbeterde Sallum, de zoon van [27]Lohes, overste van het andere halve deel van Jeruzalem, hij en zijn dochters.

De Dalpoort en de Mistpoort

13 De Dalpoort verbeterden Hanun, en de inwoners van Zanoah; zij bouwden die, en richtten haar deuren op, met haar sloten en haar grendels; daartoe duizend ellen aan de muur, tot aan de [28]Mistpoort.

14 De Mistpoort nu verbeterde Malchia, de zoon van Rechab, overste van het [29]deel Bethcherem; hij bouwde ze, en richtte haar deuren op, met haar sloten en haar grendels.

De Fonteinpoort

15 En de Fonteinpoort verbeterde Sallum, de zoon van Kol-hoze, overste van het deel van Mizpa; hij bouwde ze, en overdekte ze, en richtte haar deuren op, met haar sloten en haar grendels; daartoe de muur van de vijver [30]Schelah bij de hof van de koning, en tot aan de [31]trappen, die afgaan van Davids stad.

16 Na hem verbeterde Nehemia, de zoon van Azbuk, overste van het halve deel van Bethzur, tot tegenover Davids graven, en tot aan de [32]gemaakte vijver, en tot aan het huis van [33]de helden.

17 Na hem verbeterden de Levieten, Rehum, de zoon van Bani; aan zijn hand verbeterde Hasabja, de overste van het [34]halve deel van Kehila, in zijn deel.

18 Na hem herstelden hun broers, Bavai, de zoon van Henadad, de overste van het andere halve deel van Kehila.

19 Aan zijn hand verbeterde Ezer, de zoon van Jesua, de overste van Mizpa, een [35]andere maat; tegenover de opgang naar het [36]wapenhuis, aan de hoek.

20 Na hem verbeterde zeer [37]vurig Baruch, de zoon van [38]Zabbai, een andere maat; van de hoek tot aan de deur van het huis van Eljasib, de hogepriester.

21 Na hem verbeterde Meremoth, de zoon van Uria, de zoon [39]van Koz, een andere maat; van de huisdeur van Eljasib af, tot aan het einde van Eljasibs huis.

15 Zie 2 Sam. 14:2.

16 *brachten hun hals niet:* D.i. de groten of aanzienlijken en machtigen van Thekoa wilden zich niet buigen noch begeven, om dit werk van hun God mee te helpen bevorderen. Deze onwilligheid en hoogmoed wordt tot hunne schande van de Heilige Geest bestraft.

17 Of: *tot het werk*.

18 *van hun Heere:* Anders: *hun heren*; verstaande daardoor de commissarissen, die gesteld waren om opzicht te nemen en orde op alles te stellen.

19 Zie van Gibeon, Joz. 10, en van Mizpa, Richt. 10:17.

20 D.i. het huis, waar de landvoogd of stadhouder van de koning in Judea zijn hof hield, en waar Nehemia nu misschien zelf intrekken zou. Vgl. boven, Neh. 2:8.

21 *van de rivier:* Eufraat; in de Schriftuur Frath genoemd.

22 *van één van de apothekers:* Hebr.: רַקָּחִים, een zoon van de apothekers: dat sommigen verstaan zoveel te zijn als apotheker.

23 D.i. zij lieten het volgende deel van de muur zo het was, omdat het nog goed en sterk genoeg gebleven was. Anderen verstaan dat er een binnenmuur was, de bovenstad van de benedenstad afscheidende, die zij, als voor het eerst niet nodig, oversloegen, om het nodigste werk te bevorderen. Anders: zij richtten op. Vgl. Ex. 23:5.

24 halven deels: Jeruzalem was in verscheidene delen of kwartieren afgedeeld; deze was overste van de helft van de stad. Sommigen menen dat er naast het voornaamste deel, vanwege de uitnemendheid Jeruzalems deel of kwartier genoemd, andere mindere kwartieren geweest zijn, als van Bethcherem, Mizpa, Bethzur en Kegila, hoewel er zijn, die het daarvoor houden dat deze kwartieren of omstreken, in het volgende vermeld, buiten Jeruzalem gelegen waren, gelijk van Bethcherem vermeld onder, vs. 14; te zien is Jer. 6:1. Anders: de helft van een deel.

25 *De andere mate:* D.i. het volgende deel, liggende naast aan het deel van Hattus; of, [gelijk anderen] even zulk deel of maat van de muur, gelijk Hattus hersteld had.

26 Zie onder, Neh. 12:38.

27 Of: *Hallohes*.

28 Zie boven, Neh. 2:13.

29 Zie van dit en enige andere kwartieren, in het volgende vermeld, de aantekening op vs. 9 en vgl. Jer. 6:1.

30 Dit wordt bij sommigen genomen voor Siloam, waarvan Joh. 9:7. Vgl. boven, Neh. 2:13; hier begint Nehemia te vertellen het verbouwen van wat tot het paleis en de tempel behoorde.

31 Zie onder, Neh. 12:37.

32 gemaakten vijver: Zie 2 Kon. 18:17, en 2 Kon. 20:20, zo, naar eniger gevoelen, genoemd, tot onderscheiding van de andere, vs. 15, die een natuurlijke vijver of poel geweest is.

33 Waar de dapperste krijgslieden, die steeds omtrent de koning waren, hun logement plachten te hebben.

34 *in zijn deel:* Of: *voor, met zijn deel*; d.i. voor, of met die inwoners van zijn kwartier.

35 *andere maat:* Zie vs. 11.

36 *aan de hoek:* Zie 2 Kron. 26:9.

37 Hebr.: *ontstak, sterkte*; d.i. hij verbeterde of herstelde en verbouwde zijn deel met een zonderlingen ijver; zie Ps. 45:5.

38 Anders: *Zakkai*.

39 Of: *Hakkoz, gelijk boven*.

De bouwers tegenover hun eigen huis

22 En na hem verbeterden de priesters, wonende in de [40]vlakke velden.

23 [41]Daarna verbeterden Benjamin, en Hassub, tegenover hun huis; na hem verbeterde Azaria, de zoon van Maaseja, de zoon van Hananja, bij zijn huis.

24 Na hem verbeterde Binnuï, de zoon van Henadad, een andere maat; van het huis van Azaria tot aan de hoek en tot aan [42]de punt;

25 Palal, de zoon van Uzai, [43]tegenover de hoek, en de hoge toren over, die uit het huis van de koning [44]uitsteekt, die bij de voorhof van [45]de gevangenis is; na hem Pedaja, de zoon van Paros;

26 De [46]tempelknechten nu, die in [47]Ofel woonden, [48]tot tegenover de Waterpoort aan het oosten, en de uitstekende toren.

27 Daarna verbeterden de [49]Thekoieten een andere maat; tegenover de grote uitstekende toren, en tot aan de muur van Ofel.

Van de Paardenpoort tot de Schaapspoort

28 [50]Van boven de Paardenpoort verbeterden de priesters, ieder tegenover zijn huis.

29 Daarna verbeterde Zadok, de zoon van Immer, tegenover zijn huis. En na hem verbeterde Semaja, de zoon van Sechanja, de bewaarder van de [51]Oostpoort.

30 Na [52]hem verbeterden Hananja, de zoon van Selemja, en Hanun, de zoon van Zalaf, de [53]zesde, [54]een andere maat. Na hem verbeterde Mesullam, de zoon van Berechja, tegenover zijn kamer.

31 Na hem verbeterde Malchia, de zoon van een goudsmid, tot aan het huis van de tempelknechten en van de kruideniers, tegenover de poort van [55]Mifkad, en tot de opperzaal van het punt.

32 En tussen de opperzaal van het punt tot de Schaapspoort toe, verbeterden de goudsmeden en de kruideniers.

HOOFDSTUK IV

Terwijl de vijanden met Gods volk spotten, bidt Nehemia tot God, en bevordert het werk, vs. 1, enz. De vijanden, die de voorspoedige voortgang bemerken, verbinden zich samen om Jeruzalem te bestrijden en het werk te verstoren, eer zij het zouden weten, 7, enz., ook vs. 11. Maar wanneer Nehemia hiervan op de hoogte gebracht is, stelt hij daartegen goede wacht, geeft het volk moed, en breekt zo de aanslag van de vijanden, 12. Hij keert terug tot de arbeid, en regelt zowel voor zijn dienaren als voor alle arbeiders dat zij met de ene hand werken, en met de andere het wapen vasthouden, en geeft verscheidene krijgsbevelen, 16.

Spot en bedreiging van de tegenstanders

MAAR het gebeurde, als [1]Sanballat gehoord had, dat wij de muur bouwden, zo [2]ontstak hij, en werd [3]zeer boos; en hij bespotte de Joden.

2 En sprak in de [4]aanwezigheid van zijn broers en van [5]het leger van Samaria, en zei: Wat doen deze zwakke Joden? [6]Zal men hen laten geworden? Zullen zij offeren? Zullen zij [7]het in één dag voltooien? Zullen zij de steentjes uit de stofhopen [8]levend maken, daar zij verbrand zijn?

3 En Tobia, de Ammoniet, was bij hem, en zei: Al is het, dat zij bouwen, zo er een vos opkwame, hij zou [9]hun stenen muur wel verscheuren.

4 Hoor, o onze God! [10]dat wij [11]zeer veracht zijn, en keer [12]hun versmaadheid weer op hun hoofd, en geef hen over tot een roof in een [13]land van de gevangenis.

5 En dek hun ongerechtigheid niet toe; en hun zonde worde niet uitgewist [14]van voor Uw aangezicht, want zij hebben U getergd, staande [15]tegenover de [16]bouwers.

Wacht houden tegen de vijanden

6 Maar wij bouwden de muur, zodat de hele muur samengevoegd werd tot zijn [17]helft toe; want het hart van het volk was om te werken.

40 *vlakke velden:* Hebr.: כִּכָּר, *mannen van het plein*; dat is wonende in de vlakke velden, tussen Jeruzalem en Jericho gelegen. Zie 2 Sam. 2:29, enz.

41 Anders: *na hen.* Hebr.: eigenlijk, na hem, dat sommigen verstaan hier genomen te zijn voor het getal van velen; en zo vs. 27, 3:29.

42 *de punt:* Het uiterste van de hoek.

43 Versta, verbeterde de muur tegenover de hoek.

44 Hebr.: *uitgaat*; en zo vs. 26.

45 *gevangenis is:* Zie onder, Neh. 12:39, en Jer. 32:2.

46 Zie Ezra 2:48.

47 Of: *op de hoogte*; zie 2 Kron. 27:3, en 2 Kron. 33:14.

48 Hierop kan men verstaan, verbeterden.

49 Zie vs. 5.

50 *Van boven:* Of: *van de Paardenpoort aan*; zie 2 Kon. 11:16.

51 Vgl. Jer. 19:2.

52 *hem verbeterden:* Anders: *naast mij, en zo in vs.* 31, verstaande, dat Nehemia hier verhaalt wie aan zijn beide zijden gewerkt hebben, zonder uit te drukken wat hij gedaan heeft om anderen met zijn exempel voor te gaan; tonende zo zijn nederigheid. Zie onder, Neh. 4:16, 4:23, en Neh. 5:16.

53 T.w. zoon van Zalaf, of, hij zelf de zesde.

54 *een andere maat:* Zie vs. 11.

55 D.i. bevel, opzicht, monstering, of telling. Sommigen menen dat de grote Raad hier bijeenkwam om op de voorkomende zwarigheden te letten en bevelen uit te geven of te publiceren.

1 Zie boven, Neh. 2:10.

2 *ontstak hij:* Hebr.: חֲמָוֹת, *hem ontstak*; t.w. de toorn, zo vs. 7.

3 zeer toornig: Hebr.: פְּרָצִים, veel, grotelijks.

4 Hebr.: *voor het aangezicht*.

5 Om het krijgsvolk tegen de Joden op te hitsen en gaande te maken.

6 *Zal men hen:* Anders: *zullen zij het oprichten, of opbouwen?*

7 *in een dag:* Of: in deze dag, alsof hij zei: Menen zij het op die dag te voltooien, op welke zij het hebben begonnen of besloten? Het zal hun mislukken.

8 *levend maken:* D.i. in vorigen stand herstellen.

9 *hun stenen muur:* Hebr.: פִּנֵי, *de muur van hun stenen*.

10 dat wij: Of: want zij zijn veracht.

11 *zeer veracht:* Hebr.: כְּשֹׁל, *een verachting*.

12 *hun versmaadheid:* Dat zij ons aandoen.

13 *land van de gevangenis:* Waarheen U hen zult mogen verstoten. Dit wenst Nehemia uit een heiligen ijver tot Gods eer, en tegen de bittere vijanden van God en van zijn volk.

14 *van voor:* D.i. zo, dat U daarop niet zoudt letten om die te straffen; gelijk Jer. 18:23.

15 *U getergd:* Hebr.: הִשְׁבֶּחָנוּ, zij hebben getergd, of, tot toorn verwekt tegenover de bouwers. Anders: zij hebben de bouwers getergd, [staande] tegen [hen] over; t.w. als vijanden, die iemand als onder de ogen staan tergen.

16 Die op uw bevel en door uw genade zijn bouwende.

17 *helft toe:* Versta, de helft van de hoogte, de halve hoogte.

7 En het gebeurde, als Sanballat, en Tobia, en de Arabieren, en de [18]Ammonieten, en de Asdodieten hoorden, dat de [19]verbetering aan de muren van [20]Jeruzalem toenam, dat de scheuren begonnen gestopt te worden, zo ontstaken zij zeer;

8 En zij maakten allen samen een samenzwering, dat zij zouden komen om tegen Jeruzalem te strijden, en een [21]verbijstering daarin te maken.

9 Maar wij baden tot onze God, en zetten wacht [22]tegen hen, dag en nacht, [23]aangaande hen.

10 Toen zei Juda: [24]De kracht [26]van de dragers is [25]afgenomen, en er is veel puin, zodat wij aan de muur [27]niet zullen kunnen bouwen.

11 Nu hadden onze vijanden [28]gezegd: Zij zullen het niet weten, noch zien, voordat wij in het midden van hen komen, en slaan hen dood; zo zullen wij het werk doen ophouden.

12 En het gebeurde, als de Joden, die bij hen woonden, kwamen, dat zij het ons [29]wel tienmaal zeiden, uit al de plaatsen, [30]waardoor u tot ons terugkeert.

13 Daarom zette ik [31]in de benedenste plaatsen achter de muur, en op de [32]hoogten, en ik zette het volk naar de geslachten, met hun zwaarden, hun speren en hun bogen.

14 En ik zag toe, en maakte mij op, en zei tot de [33]edelen, en tot de overheden, en tot het overige van het volk: Vrees [a]niet voor hun aangezicht; denk aan die grote en vreselijke YHWH, en strijdt voor uw broers, uw zonen en uw dochters, uw vrouwen en uw huizen.

Bouwen met wapen in de hand

15 Daarna gebeurde het, als onze vijanden hoorden, dat het ons bekend was geworden, en God hun raad te niet gemaakt had, zo keerden wij allen weer tot de muur, ieder tot zijn werk.

16 En het gebeurde van die dag af, dat de helft van mijn [34]jongens doende waren aan het werk, en de helft van hen hielden de speren, en de schilden, en de bogen, en de pantsiers; en de oversten waren [35]achter het hele huis van Juda.

17 Die aan de muur bouwden, en die de last droegen, en die oplaadden, waren [36]een ieder met zijn [37]ene hand doende aan het werk, en de andere hield het [38]geweer.

18 En de bouwers hadden ieder zijn zwaard aan zijn middel gegord, en bouwden; maar die met de bazuin blies, was bij mij.

19 En ik zei tot de edelen, en tot de overheden, en tot het overige van het volk: Het werk is groot en wijd; en wij zijn op de muur afgezonderd, [39]de één ver van de ander;

20 Ter plaatse, waar u het geluid van de bazuin zult horen, daarheen zult u zich tot ons verzamelen; [b]onze God zal voor ons strijden.

21 Zo waren wij doende aan het werk; en de helft van hen hielden de speren, van [40]het opgaan van de dageraad tot het voortkomen van de sterren toe.

22 Ook zei ik in die tijd tot het volk: Ieder overnachte met zijn jongen [41]binnen Jeruzalem, opdat zij ons in de nacht ter wacht zijn, en overdag aan het werk.

23 Verder noch ik, noch mijn broers, noch mijn jongemannen, noch de mannen van de wacht, die [42]achter mij waren, wij trokken onze kleren niet uit; ieder had zijn werpspies en [43][44]water.

HOOFDSTUK V

Het volk klaagt over de last van woeker en pandgeving, vs. 1, enz. Nehemia wordt daarover zeer verstoord, bestraft de aanzienlijken, overtuigt hen, en laat hen beloven en zweren dat zij daarvan zullen afzien, 6. Hij verhaalt zijn eigen voorbeeld, en hoe hij, ondanks zijn zware hofhouding, het

18 Zie 2 Kron. 20:1.

19 Hebr.: *gezondheid, heling, genezing, pleistering, pleister*. Zo 2 Kron. 24:13. Vgl. ook Jer. 8:22.

20 Hebr.: *opklom, opkwam, opging*; gelijk men van de gezondheid zou mogen zeggen dat zij opkomt, klimt, of opgaat, wanneer zij toeneemt en de mens meer en meer betert; idem, van een pleister, dat die op gedaan, of op gelegd wordt, en dat er een roof, of litteken op de wonde komt.

21 *daarin te maken:* Of: *hem, [nl.* Nehemia] te verbijsteren.

22 *tegen hen:* Anders: *over, of naast hen, t.*w. over de werklieden.

23 T.w. vanwege de vijanden.

24 D.i. de Joden, het volk van Juda.

26 van het stof: Daar resteert nog veel te dragen, van zand, steengruis en aarde, van de gebroken en vervallen muur.

25 Zodat zij niet bekwaam zullen zijn om te strijden.

27 niet zullen: Als zullende moeten staan in de wapenen tegen de vijand. Zie vs. 15. Anders: bouwende aan de muren, zullen wij de overhand niet hebben; als niet kunnende beide naar behoren doen.

28 Zij zullen: D.i. wij zullen de aanslag zo beleiden, dat zij het niet wijs worden eer, enz.

29 *tienmaal zeiden:* D.i. veelmalen, dikwijls gewaarschuwd. Zie Gen. 31:7.

30 D.i. door welke men gewoon is heen en weer te gaan, d.i. door alle wegen en passen, waar men vandaar tot hier, en van hier tot daar kan komen.

31 *in de benedenste:* Hebr.: סְגֻנִּים, van de benedenste, of onderste delen van de plaats, van achter, enz.

32 Of: uitstekende, spitse plaatsen van rotsstenen en rotsen, die zo vanwege de wittigheid, blankheid, of, gladdigheid mogen genoemd zijn.

33 Hebr.: *witten*; zie boven, Neh. 2:16.

– *a* Num. 14:9; Deut. 1:21; Deut. 20:3.

34 D.i. knechten, hovelingen, officieren, en telkens in het volgende.

35 *achter het:* Een ieder bij die van zijn huis, om met hun aanwezigheid en opzicht het volk moed te geven en het werk te bevorderen.

36 *een ieder:* Van dragers en opladers.

37 *ene hand:* Met dit hun doen zeer levendig afbeeldende de toestand van de strijdende kerk op aarde, die steeds als met de ene hand moet bouwen aan het werk van de Heere, met de andere gereed zijnde tot afwering van de geestelijke en lichamelijke vijanden.

38 Versta, een werpgeweer, een werppijl, halve lans, enz.

39 *de één ver:* Hebr.: *de man van zijn broer*.

– *b* Ex. 14:25; Deut. 1:30; Deut. 28:7.

40 *het opgaan:* D.i. van de vroege morgen tot de late avond.

41 Hebr.: *in het midden van, enz.*

42 *achter mij:* D.i. die mij volgden.

43 Vanwege het gevaar.

44 Voor de dorst, omdat het in die landen heet was; zie 1 Sam. 26:11. Anders: een ieder [ging met] zijn geweer [om] water, of, een ieder trok zich uit ter bading.

recht van de landvoogd nooit opgeëist heeft, om de gemeente niet te bezwaren, 14.

Klacht over woeker onder broeders

MAAR het geroep van het volk en van hun vrouwen was groot, tegen hun [1]broers, de Joden.

2 Want er waren, die zeiden: Onze zonen, en onze dochters, wij zijn velen; [2]daarom hebben wij koren opgenomen, opdat wij eten en leven.

3 Ook waren er, die zeiden: Wij verpanden onze akkers, en onze wijngaarden, en onze huizen, opdat wij in deze [3]honger koren mogen opnemen.

4 Evenzo waren er, die zeiden: Wij hebben geld ontleend [4]tot de belasting van de koning, op onze akkers en onze wijngaarden.

5 Nu is toch ons [5]vlees als het vlees van onze broers, onze kinderen zijn als hun kinderen; en ziet, wij onderwerpen onze zonen en onze dochters tot [6]dienaren; ja, er zijn enige van onze dochters onderworpen, [7]dat zij in de macht van onze handen niet zijn; en anderen hebben onze akkers en onze wijngaarden.

Nehemia bestraft de uitbuiting

6 Toen ik nu hun geroep en deze woorden hoorde, [8]ontstak ik zeer.

7 En mijn hart beraadslaagde in mij; daarna twistte ik met de [9]edelen, en met de overheden, en zei tot hen: U [10]vordert [11]een last, ieder van zijn broer. Verder [12]belegde ik een grote vergadering tegen hen.

8 En ik zei tot hen: Wij hebben onze broers, de Joden, die aan de heidenen [13]verkocht waren, [14]naar ons vermogen [15]wedergekocht; en zou u ook uw broers verkopen, of zouden zij aan ons verkocht worden? Toen zwegen zij, en vonden geen antwoord.

9 Verder zei ik: De zaak is niet goed, die u doet; zou u niet wandelen in de vrees van onze God, om [16]de versmading van de heidenen, onze vijanden?

10 Ik, mijn broers, en mijn jongens, [17]vorderen wij ook geld en koren van hen? Laat ons toch deze [18]last nalaten.

11 Geef hun toch als heden weer hun akkers, hun wijngaarden, hun olijfgaarden en hun huizen; en het [19]honderdste deel van het geld, en van het koren, de nieuwe wijn en de olie, [20]die u hun hebt afgevorderd.

12 Toen zeiden zij: Wij zullen het teruggeven, en van hen niets zoeken; wij zullen zo doen, als u zegt. En ik riep de [21]priesters, en deed hen zweren, dat zij doen zouden naar dit woord.

13 Ook [22]schudde ik mijn [23]boezem uit, en zei: Zo schudde God uit allen man, die dit woord niet zal bevestigen, uit zijn huis en uit zijn [24]arbeid, en hij zij zo uitgeschud en leeg. En de hele gemeente zei: [25]Amen! En zij prezen YHWH. En het volk deed naar dit woord.

Nehemia's onbaatzuchtig bestuur

14 Ook van die dag af, dat [26]hij mij bevolen heeft hun landvoogd te zijn in het land Juda, van het twintigste jaar af, tot het twee en dertigste jaar van de [27]koning Arthahsasta, zijnde twaalf jaren, heb ik, met mijn broers, het [28]brood van de landvoogd niet gegeten.

15 En de vorige landvoogden, die voor mij geweest zijn, hebben het volk bezwaard, en van hen genomen aan brood en wijn, [29]daarna veertig zilveren [30]sikkels; ook heersten hun jongens over het volk; maar ik heb zo niet gedaan, omwille van de vrees voor God.

16 Daartoe heb ik ook aan het werk aan deze [31]muur verbeterd, en wij hebben geen land

1 Versta, voor het merendeel de rijken en machtigen, die met woekeren en panden de gemeente uitzogen en verdrukten, gelijk volgt.

2 Anders: *laat ons dan koren opnemen, enz.*

3 Deze duurte en nood van het volk kan eendeels daaruit gesproten zijn, dat zij, gedurende dit bouwen, hun huiszorg hebben moeten nalaten; anderdeels, omdat zij uit vrees van de vijand van buiten niet konden inhalen.

4 *tot de belasting van de koning:* Om die te mogen betalen; zie daarvan Ezra 4:13; hiervan waren alleen de priesters, Levieten en andere bedienaars van de tempel vrij, Ezra 7:24.

5 *vlees als het vlees:* D.i. wij gelden voor God zoveel als zij, want wij, zowel als zij, zijn Abrahams zaad en Gods bondgenoten.

6 Versta daarbij, en dienstmaagden.

7 dat zij in de macht: Anders: en het is in de macht onzer handen niet [die te lossen], want, enz.

8 *ontstak ik zeer:* Hebr.: אָלָּה, *mij ontstak zeer*; t.w. de toorn.

9 Hebr.: *witten*; zie boven, Neh. 2:16.

10 Of: *legt op, perst af, overdringt*. Anders: u leent, een ieder zijn broer, [met] last; en zo in het volgende.

11 *een last:* Versta door deze last de woeker en de verzetting of verpanding van goederen en mensen.

12 *belegde ik:* Hebr.: אֶתֵּן, *eigenlijk, ik gaf*; d.i. ik stelde een grote bijeenkomst aan.

13 *verkocht waren:* Dit was, vermoedelijk, van de Babyloniërs gedaan.

14 *naar ons vermogen:* Hebr.: דֵּי, *naar de genoegzaamheid in, of bij, of, onder ons, d.*i. zoveel, ons mogelijk was.

15 Zie Lev. 25:47, 25:48, 25:49.

16 D.i. om de heidenen, die Gods en onze vijanden zijn, geen oorzaak te geven van Gods naam te lasteren, en ons smadelijk te verwijten dat wij aan elkaar doen wat wij in hun misprezen en gehaat hebben.

17 Zie vs. 7. Nehemia wil zeggen dat hij de gemeente in alle manieren verschoonde en dat zij evenzo behoorden te doen.

18 *last nalaten:* Gelijk boven, vs. 7.

19 Dit hadden zij genomen van hun broers, tegen de wet; Ex. 22:25; Lev. 25:36; Deut. 23:19.

20 die u: Anders: die u hun geleend hebt.

21 Om de eed hun af te nemen, of om getuigen daarvan te zijn, en door hun aanwezigheid de conscientiën te meer voor God te verplichten; zie 1 Kon. 8:31, 8:32; Num. 5:19.

22 Ene ceremonie bij de eed en vervloeking in die tijd gebruikt.

23 Anders: *mijn arm*; d.i. mijn mouw; of, ik schudde mijn mantel uit, mijn arm meteen uitstrekkende.

24 D.i. uit zijn goed en bezittingen, die hij met zijn arbeid mag hebben verkregen.

25 Zie Num. 5:22.

26 De koning Arthasasta, of, God door de koning.

27 Zie Ezra 6:14.

28 *brood van de landvoogd:* D.i. het onderhoud, dat de koning de landvoogden heeft toegelegd, en ik zowel als mijn voorzaten had mogen genieten.

29 Of: *naast, behalve*.

30 T.w. voor elke dag. Van sikkelen, zie Gen. 20:16.

31 Gelijk boven, Neh. 4 doorgaans.

gekocht; en al mijn jongens zijn daar [32]verzameld geweest tot het werk.

17 Ook zijn van de Joden en van de overheden honderd en vijftig man, en die van de heidenen, die rondom ons zijn, tot ons [33]kwamen, aan mijn tafel geweest.

18 En wat voor één dag bereid werd, was een os en zes [34]uitgelezen schapen; ook werden mij vogels bereid, en binnen tien dagen [35]van [36]alle wijn zeer veel; nog heb ik [37]bij deze het [38]brood van de landvoogd niet gezocht, omdat de dienstbaarheid zwaar was over dit volk.

19 [a]Denk aan mij, mijn God, ten goede, [39]alles, wat ik aan dit volk gedaan heb.

HOOFDSTUK VI

De vijanden, die horen dat het werk bijna voltooid was, nodigen Nehemia meermalen uit tot een bedrieglijk gesprek met hem buiten de stad, om hem zo in handen te krijgen, vs. 1, enz. En wanneer hij dat wijselijk afslaat, proberen zij hem van het werk af te schrikken door verzonnen leugens en valse geruchten over zijn opstand tegen de koning, maar tevergeefs, 5. Ook wordt hij van binnenuit in verzoeking gebracht door gehuurde en valse profeten, maar hij blijft onversaagd, 10. Verraderlijke verstandhouding van sommige aanzienlijken met de vijand, 17.

Pogingen om Nehemia te lokken

VERDER is het gebeurd, als van Sanballat, en Tobia, en van Gesem, de Arabier, en van [1]onze andere vijanden gehoord was, dat ik de muur gebouwd had, en dat geen scheur daarin was overgelaten; ook had ik tot deze tijd toe de deuren [2]niet opgezet in de poorten;

2 Zo zond Sanballat, en Gesem, tot mij, om te zeggen: Kom en laat ons samenkomen in de [3]dorpen, in het [4]dal Ono. Maar zij dachten mij [5]kwaad te doen.

3 En ik zond boden tot hen, om te zeggen: Ik doe een groot werk, zodat ik niet zal kunnen afkomen; waarom zou dit werk ophouden, terwijl ik het zou nalaten, en tot u afkomen?

4 Zij zonden nu wel viermaal tot mij, [6]op dezelfde wijze. En ik antwoordde hun op dezelfde wijze.

5 Toen zond Sanballat tot mij op dezelfde wijze, voor de vijfde keer, zijn jongen, met een open brief in zijn hand.

6 Daarin was geschreven: Het is onder de volken gehoord, en [7]Gasmu zegt: U en de Joden denkt te rebelleren, daarom bouwt u de muur, en u zult hun tot koning zijn; [8]naar dat deze zaken zijn.

7 Dat u ook profeten hebt besteld, om van u te Jeruzalem uit te roepen, zeggende: [9]Hij is koning in Juda. Nu zal het van de koning gehoord worden, [10]naar dat deze zaken zijn; kom dan nu, en laat ons samen [11]raadslaan.

8 Maar ik zond tot hem, om te zeggen: Er is van al zulke zaken, als u zegt, niets gebeurd; maar u versiert ze uit uw hart.

9 Want zij allen [12]zochten ons vreesachtig te maken, [13]zeggende: Hun handen zullen van het werk aflaten, dat het niet zal gedaan worden; nu dan, [14]sterk mijn handen!

De ingehuurde valse profeet

10 [15]Als ik nu kwam in het huis van Semaja, de zoon [16]van Delaja, de zoon van Mehetabeel (hij nu was [17]besloten), zo zei hij: Laat ons samenkomen in het huis van God, [18]in het midden van de tempel, en laat ons de deuren van de tempel toesluiten; want zij zullen komen om u te doden, ja, bij nacht zullen zij komen, om u te doden.

32 De ene helft om te arbeiden, de andere helft om wacht te houden in de wapenen. Zie boven, Neh. 4:16.

33 Om de godsdienst bij te wonen, of nodige berichten over te brengen.

34 Geiten daaronder begrepen.

35 Versta, daarbij werd er provisie gedaan; of, men schonk om de tiende dag wijn, zonder maat, daar men anders die gewoonlijk bij zekere maat gaf.

36 allen wijn: D.i. allerlei.

37 *bij deze:* D.i. aldus doende, niettegenstaande ik zulke onkosten deed.

38 Gelijk boven, vs. 14.

– *a* Neh. 13:22.

39 Niet omdat ik daarmede iets verdiend heb, maar omdat U genadiglijk en zeer mildelijk beloofd hebt te belonen wat men goeds aan uw volk doet. Vgl. Neh. 13:22.

1 *onze andere:* Hebr.: יֶתֶר, *het overige onzer vijanden.*

2 niet opgezet: Vgl. boven, Neh. 3:3.

3 D.i. in één van de dorpen; zie Richt. 12:7. Anderen Cefirim, houdende het voor een eigennaam van een plaats; gelijk Cefira is, onder, Neh. 7:29.

4 Gelegen in Benjamin, onder, Neh. 11:35.

5 *kwaad te doen:* D.i. om te brengen.

6 *op dezelfde wijze:* Hebr.: כַּדָּבָר הַזֶּה, *naar ditzelfde woord*; en zo in vs. 4 en het volgende meteen opnieuw.

7 Boven, vs. 1, genoemd Gesem, de Arabier.

8 *naar dat deze zaken zijn:* D.i. naardat deze zaken zich laten inzien. Anders: volgens deze woorden, of naardat men hiervan spreekt. Hebr.: אֵלֶּה, naar deze woorden, of zaken, dingen.

9 Hij is koning: Hebr.: מֶלֶךְ, een koning in Juda; d.i. wij hebben nu een eigen koning onder ons.

10 *naar dat deze zaken zijn:* D.i. zoals deze zaken gepasseerd zijn. Anders: achtervolgens deze woorden.

11 Hoe wij zullen voorkomen dat de koning van Perzië, dit horende, vertoornd wordt en een groot kwaad tegen u en ons allen voorneemt.

12 Hebr.: *maakten ons vreesachtig*; t.w. zoveel in hen was, het was hun oogmerk in dit alles dat zij ons vrees zochten aan te jagen. Zo onder, vs. 14. Vgl. Ps. 56:2; Jer. 2:3.

13 T.w. bij zichzelven, dat is denkende.

14 *sterk mijn handen:* Dit wordt van velen genomen als een gebed van Nehemia tot God, tegen de aanslagen van zijn vijanden. Sommigen nemen het aldus: Maar nu, ik zal mijn handen sterken. Of: het is om mijn handen te sterken; d.i. ik zal niet dan te wakkerder en moediger daartegen zijn.

15 Als ik nu: Het voorgaande hadden de vijanden van buiten gedaan. Hier verhaalt Nehemia wat hem van zijn valse broers is wedervaren van binnen.

16 1 Kron. 24:18 wordt vermeld van een Delaja, dat hij de voornaamste priester van de drie en twintigste beurt geweest is, van welke sommigen menen dat deze Semaja een nakomeling geweest is.

17 Veinzende dat hij zich in zijn kamer aan de tempel [gelijk te vermoeden is, omdat de priesters daar hun kamers hadden] in eenzaamheid hield, vanwege devotie of enige religieuze gelofte, om zo Nehemia onder schijn van heiligheid met zijn profetie [alsof zij van God kwam] te bekwamer te bedriegen, waarvan in het volgende. Vgl. 1 Sam. 21:7.

18 *in het midden:* D.i. in de tempel.

11 Maar ik zei: Zou een man, [19]als ik, vluchten? En wie is er, zijnde als ik, die in de tempel zou gaan, dat hij [20]levend bleve? Ik zal er niet ingaan.

12 Want ik merkte, en ziet, God had hem niet gezonden; maar hij sprak deze profetie [21]tegen mij, omdat Tobia en Sanballat hem gehuurd hadden.

13 Daarom was hij gehuurd, opdat ik zou vrezen, en zo doen, en [22]zondigen; opdat zij iets zouden hebben [23]tot een kwade naam, opdat zij mij zouden honen.

14 Gedenk, mijn God, aan Tobia en aan Sanballat, naar deze [24]zijn werken; en ook aan de [25]profetes Noadja, en aan [26]de andere profeten, die mij [27]gezocht hebben vreesachtig te maken.

De muur voltooid

15 De muur nu werd volbracht, op de vijf en twintigste van [28]Elul, [29]in twee en vijftig dagen.

16 En het gebeurde, als al onze vijanden dit hoorden, zo vreesden al de heidenen, die rondom ons waren, en zij [30]vervielen zeer in hun ogen; want zij merkten, dat dit werk van onze God gedaan was.

17 Ook [31]schreven in die dagen [32]edelen van Juda vele brieven, die naar Tobia gingen; en [33]die van Tobia kwamen tot hen.

18 Want velen in Juda hadden hem [34]gezworen, omdat hij was een [35]schoonzoon van Sechanja, de zoon van Arah; en zijn zoon Johanan had genomen de dochter van Mesullam, de zoon van Berechja.

19 Ook [36]verhaalden zij zijn [37]goeddadigheden voor mijn aangezicht, en mijn woorden brachten zij uit tot hem. [38]Tobia dan zond brieven, om mij [39]bang te maken.

HOOFDSTUK VII

Nehemia hangt de deuren van de stadspoorten op, stelt de dienaren van de tempel aan, en goede wacht bij de stadspoorten en door de hele stad, vs. 1, enz. Door Gods ingeven bedenkt hij een middel om Jeruzalem van voldoende inwoners te voorzien en in goede orde te brengen, waartoe hij het goed vindt eerst al het volk te verzamelen, en het geslachtsregister te bezien van hen die met Zerubbabel uit de gevangenschap opgetrokken waren, dat hij vindt, en hier herhaalt, 4. Vrijwillige gaven van de oversten en het volk, 70.

Bewaking van de stad ingesteld

VERDER gebeurde het, als de muur gebouwd was, dat ik de [1]deuren oprichtte, en de poortwachters, en de zangers, en de Levieten werden [2]besteld.

2 En ik gaf bevel aan mijn broer Hanani, en aan Hananja, de overste van de burg [3]te Jeruzalem, want hij was [4]als een man van getrouwheid, en godvrezende boven velen.

3 En ik zei tot hen: Laat de poorten van Jeruzalem niet geopend worden, voordat de [5]zon heet wordt, en terwijl [6]zij daarbij staan, laat hen de deuren [7]sluiten, betast u ze dan; en dat men wachten zette, inwoners van Jeruzalem, ieder op zijn wacht, en ieder tegenover zijn huis.

4 De stad nu was wijd van [8]ruimte en groot; maar er was weinig [9]volk daarbinnen; en de huizen waren [10]niet gebouwd.

Het register van de teruggekeerden

5 Zo gaf mijn God in mijn hart, dat ik de [11]edelen, en de overheden, en het volk [12]verzamelde, om de [13]geslachten te rekenen; en

19 als ik: Die een goede consciëntie heb, en ten volle verzekerd ben dat mijn beroep en werk van God is. Hieruit kon Nehemia ook afnemen dat zijn profetie niet van God was.

20 *levend bleve:* Gelijk somtijds de misdadigers zich zoeken te behouden in het huis van God. Zie Ex. 21:14; 1 Kon. 1:51, en 1 Kon. 2:28. Ook waren de deuren in de poorten nog niet opgehangen, onder Neh. 7:1, zulks dat er mogelijkheid van gevaar bij nacht voor Nehemia zijnde, deze Semaja veinst, alsof hij Nehemia uit goede genegenheid in de tempel wil bergen. Maar het was bedrog. Anders: en leven, of levend blijven, alsof hij zei: Ik zou toch de dood hebben te vrezen of te verwachten, zo ik tegen Gods bevel in de tempel ging.

21 *tegen mij:* Niet tot mijn best, gelijk hij zich geliet, maar door ingeven mijner vijanden, om mij vreesachtig te maken en in schande te brengen; gelijk volgt.

22 Tegen Gods wet en mijn beroep. Zie boven, vs. 11.

23 *tot een kwade naam:* D.i. om mij een kwade naam te maken; of een kwaad gerucht van mij te strooien. Vgl. Pred. 7:1.

24 *zijn werken:* Anders: *hunne*. Hebr.: אֵלֶּה, zijn; dat men kan duiden op een of elk van deze, of op Semaja, die zich van hen tot deze boze werken had laten huren.

25 *profetes Noadja:* Die deze titel valselijk aannam.

26 *de andere profeten:* Hebr.: הַיּוּ, *het overige van de profeten*.

27 *gezocht hebben:* Gelijk boven, vs. 9; zie daar.

28 De zesde maand van de Joden, passende eensdeels op onze Augustus, anderdeels op September.

29 *in twee en vijftig dagen:* Nadat zij begonnen hadden te bouwen. Deze omstandigheid dient tot vergroting van Gods genade, in spijt van de vijanden zijn volk bewezen.

30 D.i. hun gelaat verviel van mismoedigheid, of zij dachten dat zij na deze geen macht meer zouden hebben om de Joden te bestrijden. Vgl. Job 12:3 met de aantekening.

31 Hebr.: *vermenigvuldigden hun brieven*.

32 *edelen van Juda:* Hebr.: חֹרֵי, *witte*; zie boven, Neh. 2:16.

33 die van Tobia kwamen: Te weten, de brieven, die Tobia weer schreef.

34 Hebr.: *heren, of meesters van de eed*; d.i. eedgenoten, met ede aan hem verplicht. Dit waren de vruchten van de verboden huwelijken, die hier verhaald worden.

35 Anders: *zwager*.

36 Hebr.: *zij waren zeggende*.

37 Hebr.: *goedheden*.

38 *Tobia dan:* Anders: *dat Tobia brieven gezonden had, enz.* nemende het voor de woorden, die Nehemia tot hen gesproken had.

39 *vreesachtig te maken:* Gelijk vs. 9.

1 In de stadspoorten. Vgl. boven, Neh. 6:1, en Neh. 3:3.

2 Om op hun diensten te passen.

3 *te Jeruzalem:* Anders: *over, of aangaande Jeruzalem, t.*w. gaf hij hem bevel.

4 als een man: Dat is hier, hij was inderdaad en waarheid een getrouw man. Zie van gelijke betekenis van dit woord, Gen. 22:12, en de aantekening daar.

5 *zon heet wordt:* D.i. dat het hoog dag is.

6 zij daarbij staan: De portiers, of wie het openen en sluiten van de poorten bevolen is, of aldus: Wanneer zij, die daarbij staan, de poorten zullen hebben gesloten, betast u ze dan, om te zien of zij wel gesloten zijn, en dat om de veelheid van de vijanden van buiten en van binnen. Anders: terwijl zij nog op zijn; t.w. het volk.

7 T.w. aan de avond.

8 Of: *begrip, (omvang)*. Hebr.: handen; zie Gen. 34:21; Richt. 18:10; Jes. 22:18, met de aantekening.

9 Hebr.: *in het midden van hen*.

10 niet gebouwd: Versta, niet overal, noch ten volle.

11 Hebr.: *de witten*; zie boven, Neh. 2:16.

12 D.i. uit alle plaatsen tegen de eerste van de zevende maand deed opkomen, om te doen wat in de vijf volgende hoofdstukken, Neh. 8, Neh. 9, Neh. 10, Neh. 11, Neh. 12, verhaald wordt.

13 Om door dat middel t.w. welke geslachten vanouds tot Jeruzalem behoorden, opdat het getal van de inwoners mocht worden vermeerderd, en anderen, desnoods, daar bijgevoegd worden.

ik vond het [14]geslachtsregister van degenen, die in [15]het eerst waren opgetrokken, en vond daarin geschreven zo:

6 [16a]Dit zijn de kinderen van dat gewest, die optrokken uit de gevangenis van de weggevoerden, die Nebukadnezar, koning van Babel, weggevoerd had, en die teruggekeerd zijn naar Jeruzalem en naar Juda, ieder tot zijn stad;

7 Die kwamen met Zerubbabel, Jesua, Nehemia, Azaria, Raämja, Nahamani, Mordechai, Bilsan, Mispereth, Bigvai, Nehum en Baëna. Dit is het getal van de mannen van het volk van Israël.

8 De kinderen van Parhos waren twee duizend, honderd twee en zeventig;

9 De kinderen van Sefatja, driehonderd twee en zeventig;

10 De kinderen van Arach, zeshonderd twee en vijftig;

11 De kinderen van Pahath-Moab, van de kinderen van Jesua en Joab, twee duizend, achthonderd en achttien;

12 De kinderen van Elam, duizend, tweehonderd vier en vijftig;

13 De kinderen van Zatthu, achthonderd vijf en veertig;

14 De kinderen van Zakkai, zevenhonderd en zestig;

15 De kinderen van Binnuï, zeshonderd acht en veertig;

16 De kinderen van Bebai, zeshonderd acht en twintig;

17 De kinderen van Azgad, twee duizend, driehonderd twee en twintig;

18 De kinderen van Adonikam, zeshonderd zeven en zestig;

19 De kinderen van Bigvai, twee duizend, zeven en zestig;

20 De kinderen van Adin, zeshonderd vijf en vijftig;

21 De kinderen van Ater, van Hizkia, acht en negentig;

22 De kinderen van Hassum, driehonderd acht en twintig;

23 De kinderen van Bezai, driehonderd vier en twintig;

24 De kinderen van Harif, honderd en twaalf;

25 De kinderen van Gibeon, vijf en negentig;

26 De mannen van Bethlehem en Netofa, honderd acht en tachtig;

27 De mannen van Anathoth, honderd acht en twintig;

28 De mannen van Beth-Azmaveth, twee en veertig;

29 De mannen van Kirjath-Jearim, Cefira en Beëroth, zevenhonderd drie en veertig;

30 De mannen van Rama en Gaba, zeshonderd en twintig;

31 De mannen van Michmas, honderd twee en twintig;

32 De mannen van Beth-El en Ai, honderd drie en twintig;

33 De mannen van het andere Nebo, twee en vijftig;

34 De kinderen van de andere Elam, duizend, tweehonderd vier en vijftig;

35 De kinderen van Harim, driehonderd en twintig;

36 De kinderen van Jericho, driehonderd vijf en veertig;

37 De kinderen van Lod, Hadid en Ono, zevenhonderd een en twintig;

38 De kinderen van Senaä, drie duizend, negenhonderd en dertig;

39 De priesters: de kinderen van Jedaja, van het huis van Jesua, negenhonderd drie en zeventig;

40 De kinderen van Immer, duizend twee en vijftig;

41 De kinderen van Pashur, duizend, tweehonderd zeven en veertig;

42 De kinderen van Harim, duizend en zeventien;

43 De Levieten: de kinderen van Jesua, van Kadmiël, van de kinderen van Hodeva, vier en zeventig;

44 De zangers: de kinderen van Asaf, honderd acht en veertig;

45 De poortwachters: de kinderen van Sallum, de kinderen van Ater, de kinderen van Talmon, de kinderen van Akkub, de kinderen van Hatita, de kinderen van Sobai, honderd acht en dertig;

46 De tempelknechten: de kinderen van Ziha, de kinderen van Hasufa, de kinderen van Tabbaoth;

47 De kinderen van Keros, de kinderen van Sia, de kinderen van Padon;

48 De kinderen van Lebana, de kinderen van Hagaba, de kinderen van Salmai;

49 De kinderen van Hanan, de kinderen van Giddel, de kinderen van Gahar;

50 De kinderen van Reaja, de kinderen van Rezin, de kinderen van Nekoda;

51 De kinderen van Gazzam, de kinderen van Uzza, de kinderen van Paseah;

52 De kinderen van Bezai, de kinderen van Meünim, de kinderen van [17]Nefussim;

53 De kinderen van Bakbuk, de kinderen van Hakufa, de kinderen van Harhur;

54 De kinderen van Bazlith, de kinderen van Mehida, de kinderen van Harsa;

55 De kinderen van Barkos, de kinderen van Sisera, de kinderen van Thamah;

14 Hebr.: *het boek van de geslachtsrekening*.
15 *eerst waren:* Die met de vorst Zerubbabel uit de gevangenis waren opgetogen onder de koning Cores, of Cyrus.
16 Dit zijn de kinderen: Zie van dit register, Ezra 2:2, en de andere aanteke-ning daar op dat gehele hoofdstuk.
– *a* Ezra 2:1.
17 Anders: *Nefischesim*.

56 De kinderen van Neziah, de kinderen van Hatifa;
57 De kinderen van de knechten van Salomo; de kinderen van Sotai, de kinderen van Sofereth, de kinderen van Perida;
58 De kinderen van Jaëla, de kinderen van Darkon, de kinderen van Giddel;
59 De kinderen van Sefatja, de kinderen van Hattil, de kinderen van Pochereth van Zebaim, de kinderen van Amon;
60 Al de tempelknechten, en de kinderen van de knechten van Salomo, waren driehonderd twee en negentig.
61 Ook trokken deze op van Thel-Melah, Thel-Harsa, Cherub, Addon en Immer; maar zij konden het huis van hun vaders, en hun zaad niet tonen, of zij uit Israël waren;
62 De kinderen van Delaja, de kinderen van Tobia, de kinderen van Nekoda, zeshonderd twee en veertig.
63 En van de priesters, de kinderen van Habaja, de kinderen van Koz, de kinderen van Barzillai, die een vrouw van de dochters van Barzillai, de Gileadiet, genomen had, en naar hun naam genoemd was.
64 Deze zochten hun geschrift, willende hun geslacht rekenen, maar het werd niet gevonden; daarom werden zij als onreinen van het priesterdom geweerd.
65 En Hattirsatha zei tot hen, dat zij van de [18]heiligste dingen niet zouden eten, voordat er een priester stond met urim en thummim.
66 Deze hele gemeente samen was twee en veertig duizend, driehonderd en zestig;
67 Behalve hun knechten en hun maagden, die waren zeven duizend, driehonderd zeven en dertig; en zij hadden tweehonderd vijf en veertig zangers en zangeressen.
68 Hun paarden, zevenhonderd zes en dertig; hun muildieren, tweehonderd vijf en veertig;
69 Kamelen, vierhonderd vijf en dertig; ezels, zes duizend, zevenhonderd en twintig.

Giften voor het werk

70 [19]Een deel nu van de familiehoofden gaven tot het werk. [20]Hattirsatha gaf tot de schat, aan goud, [21]duizend drachmen, vijftig sprengbekkens, vijfhonderd en dertig priesterrokken.
71 En anderen van de familiehoofden gaven tot de schat van het werk, aan goud, twintig duizend drachmen, en aan zilver, twee duizend en tweehonderd ponden.
72 En wat de overigen van het volk gaven, was aan goud, twintig duizend drachmen, en aan zilver, twee duizend mijn, en zeven en zestig priesterrokken.
73 En de priesters, en de Levieten, en de poortwachters, en de zangers, en sommigen van [22]het volk, en de tempelknechten, en geheel [23]Israël, woonden in hun steden.

HOOFDSTUK VIII

Verhaal van de godsdienstige orde en wijze die door Ezra en de Levieten in acht genomen is bij het voorlezen en verklaren, en door het volk bij het aanhoren van Gods woord, vs. 1, enz. Wanneer het volk door de woorden van het wetboek verschrikt en bekommerd is, wordt het door Nehemia, Ezra en de Levieten getroost, en vermaand tot vreugde over Gods vroegere en tegenwoordige weldaden, 9. De oversten van het volk gaan vervolgens bij Ezra na wat de inhoud van Gods woord is, en wanneer zij de wet van het Loofhuttenfeest vinden, wordt dat met grote ijver en blijdschap gehouden, 13.

Ezra leest de wet voor het volk

ALS nu de [1]zevende maand aankwam, en de Israëlieten in hun steden waren,
2 Zo [2]verzamelde zich al het volk als één [3]enig man op de straat voor de [4]Waterpoort; en zij zeiden tot Ezra, de schriftgeleerde, dat hij het boek van de wet [5]van Mozes zou halen, die YHWH Israël geboden had.
3 En Ezra, de priester, bracht de wet voor de gemeente, [6]zowel mannen als vrouwen, en allen, die verstandig waren om te horen, op de eerste dag van de zevende maand.
4 En hij las daarin voor de straat, die voor de Waterpoort is, van het morgenlicht aan tot op de middag, voor de mannen en vrouwen, en de verstandigen; en de [7]oren van het hele volk waren naar het wetboek.
5 En Ezra, de schriftgeleerde, stond op een [8]hoge houten stoel, die zij tot die zaak gemaakt hadden, en naast hem stond Mattithja, en Sema, en Anaja, en Uria, en Hilkia, en Maäseja, aan zijn rechterhand; en aan zijn linkerhand Pedaja, en Misael, en Malchia, en Hasum, en [9]Hasbaddana, Zacharja en Mesullam.
6 En Ezra opende het boek voor de ogen van het hele volk, want hij was [10]boven al het volk; en als hij het opende, stond al het volk.

18 *heiligste dingen:* Hebr.: יֹאכְלוּ, *heiligheid van de heiligheden*.
19 *Een deel:* Tot hiertoe is het register [waarvan Ezra 2:2] wederhaald. Nu volgt wat onder Nehemia tot bevordering van de godsdienst, naar het goede exempel van Ezra, Ezra 2:68, enz. gedaan is.
20 D.i. Nehemia zelf, gelijk onder, Neh. 8:10, en Neh. 10:1. Zie verder Ezra 2:63.
21 Van drachmen en minen, zie Ezra 2:69.
22 *het volk:* Zie Ezra 2:70.
23 Dat uit de Babylonische gevangenis was teruggekeerd.
1 *zevende maand:* Zie Ezra 3:1.
2 Zie boven, Neh. 7:5.
3 *enig man:* Zie Richt. 20:1.
4 Zie boven, Neh. 3:26.
5 Van Mozes door Gods bevel beschreven, overgeleverd en weggelegd zijnde, om op zekeren tijd het gehele volk voorgelezen te worden. Zie Deut. 31:9, enz., en Deut. 31:24, enz.
6 *zowel mannen als vrouwen:* Hebr.: עַד, *van de man aan tot de vrouw toe*.
7 *oren van het ganse volk:* D.i. zij luisterden die ganse tijd over naarstiglijk toe, zonder verdrietig te worden.
8 *hogen houten stoel:* Hebr.: סִפָּר, *op een toren van het hout*; d.i. op een houten toren, zo wordt die predikstoel genoemd, omdat hij vanwege rondte en hoogte enig gelijkheid had met een toren.
9 Of: *Hasbedana*.
10 *boven al het volk:* D.i. hij stond hoog, zodat zij hem allen konden zien.

7 En Ezra [11]loofde YHWH, de grote God; en al het volk [12]antwoordde: Amen, amen! met opheffing van hun handen, en neigden zich, en [13]aanbaden YHWH, met de aangezichten ter aarde.

8 Jesua nu, en Bani, en Serebja, Jamin, Akkub, Sabbethai, Hodia, Maäseja, Kelita, Azaria, Jozabad, Hanan, Pelaja, en de [14]Levieten onderwezen het volk in de wet. En het volk [15]stond op zijn standplaats.

De vreugde des Heeren is uw sterkte

9 En zij lazen in het boek, in de wet van God, duidelijk; en de zin [16]verklarende, [17]zo maakten zij, dat men het [18]verstond in het lezen.

10 En Nehemia (deze is [19]Hattirsatha) en Ezra, de priester, de schriftgeleerde, en de Levieten, die het volk onderwezen, zeiden tot al het volk: Deze dag is YHWH, uw God, heilig; bedrijft dan [20]geen rouw, en weent niet; want al het volk huilde, [21]als zij de woorden van de wet hoorden.

11 Verder zei hij tot hen: Ga, eet het vette, en drinkt het zoete, en zendt delen aan degenen, [22]voor welke niets bereid is, want deze dag is onze Heere heilig; zo bedroeft u niet, want de blijdschap van YHWH, die is [23]uw sterkte.

12 En de Levieten stilden al het volk, zeggende: Zwijg, want deze dag is heilig, daarom bedroeft u niet.

Het loofhuttenfeest hersteld

13 Toen ging al het volk heen om te eten, en om te drinken, en om [24]delen te zenden, en om grote blijdschap te maken; want zij hadden de woorden verstaan, die men hun had bekend gemaakt.

14 En op de andere dag verzamelden zich de familiehoofden van het hele volk, de priesters en de Levieten, tot Ezra, de schriftgeleerde, en dat, [25]om verstand te bekomen in de woorden van de wet.

15 En zij vonden in de wet [a]geschreven, dat YHWH door de [26]hand van Mozes geboden had, dat de Israëlieten in loofhutten zouden wonen, op het feest in de zevende maand;

16 En dat zij het zouden [27]luidbaar maken, en een [28]stem laten doorgaan door al hun steden, en te Jeruzalem, zeggende: Ga uit op het gebergte, en haalt [29]takken van olijfbomen, en takken van [30]andere olieachtige bomen, en takken van mirtebomen, en takken van palmbomen, en takken van [31]andere dichte bomen, om loofhutten te maken, als er geschreven is.

17 Zo ging het volk uit en haalden ze, en maakten zich loofhutten, ieder op zijn [32]dak, en in hun voorhoven, en in de [33]voorhoven van Gods huis, en op de straat van de Waterpoort, en op de straat van Efraïmspoort.

18 En de hele gemeente van degenen, die uit de gevangenis waren teruggekomen, maakten loofhutten, en woonden in die loofhutten; want de Israëlieten hadden [34]zo niet gedaan sinds de dagen [35]van Jesua, de zoon van Nun, tot op deze dag toe; en er was zeer grote blijdschap.

19 En men las in het wetboek Gods dag bij dag, van de [36]eerste dag tot de laatste dag. En zij hielden het feest zeven dagen, en op de achtste dag de [37]verbodsdag, naar het recht.

HOOFDSTUK IX

Gods volk houdt een plechtige vasten- en biddag, waarop de Levieten een vierde deel van de dag het volk voorlezen uit Gods wetboek, en een ander vierde deel van de dag hun zonden voor de HEERE belijden, vs. 1, enz., met een zeer indrukwekkend en heilig gebed, waarin zij God roemen, zijn weldaden, aan Abraham en zijn nageslacht tot deze tijd toe bewezen, verhalen, en de veelvuldige ondankbaarheid van het volk belijden, en hun tegenwoordige kommervolle toestand God deemoedig voordragen, en voorts een verbond sluiten en opstellen, waarmee zij zich opnieuw tot gehoor-

11 Hebr.: *zegende.*

12 *Amen, amen:* Zie Num. 5:22.

13 Of: *bogen zich voor de Heer*; gelijk onder, Neh. 9:3.

14 Hebbende ook hun stoelen of stellingen om de gemeente, in verscheidene partijen verdeeld zijnde, te onderwijzen; gelijk afgenomen wordt uit Neh. 9:4.

15 *stond op zijn standplaats:* Hebr.: מְקֹמָם, *waren op hun staan*; d.i. bleven al staan op hun plaatsen, toeluisterende.

16 Hebr.: *stellende, of leggende.* Anders: het verstand daarop leggende. Verstaande zulks sommigen van de leraars, en sommigen van het volk.

17 zo maakten zij: Anders: zo verstonden zij de lezing; d.i. wat gelezen werd.

18 *in het lezen:* Anders: *in, of door de Schriftuur*. Omdat het Hebreeuwse woord ook de Heilige Schrift kan betekenen, omdat zij behoort gelezen te worden. Sommigen zetten het over: in de vergadering; gelijk het Hebreeuwse woord elders gebruikt wordt.

19 Zie Ezra 2:63.

20 Want de heilige feesten waren van God verordineerd tot een heilige blijdschap over Gods weldaden. Zie Num. 10:10; Deut. 16:11.

21 als zij de woorden van de wet: Verstaande uit de wet, hoe veelvoudiglijk zij die hadden overtreden en Gods rechtvaardigen toorn verwekt.

22 *voor welke:* T.w. de armen, weduwen en wezen; volgens de wet, Deut. 16:11, 16:14; zie ook Esth. 9:10; Openb. 11:10.

23 *uw sterkte:* D.i. de oorzaak, die u God geeft om blij te zijn over zijn voorgaande en tegenwoordige weldaden, moet uwe conscientiën troosten en u een goede moed geven.

24 Gelijk vs. 11.

25 *om verstand te bekomen:* Of: *opdat hij hen onderrichtte, of onderwees*; t.w. van hun schuldigen plicht naar Gods wet.

– *a* Ex. 23:16; Lev. 23:34; Num. 29:12; Deut. 16:13; idem v. 14; idem v. 15.

26 *door de hand:* Dat is door de dienst.

27 Hebr.: *doen horen.* Zie van dit uitroepen of publiceren van de feesten, Gods bevel, Lev. 23:4.

28 Zie van deze manier van spreken Ezra 1:1.

29 Hebr.: *bladen*; d.i. takken met bladen, en zo in het volgende. Vgl. Lev. 23:40.

30 *olieachtige bomen:* Anders: *pijnbomen.*

31 *dichte bomen:* Die vol takken en bladen zijn.

32 Want de daken waren daar plat. Zie Deut. 22:8.

33 *voorhoven van Gods huis:* Zie 2 Kron. 33:5.

34 Met zulk een ijver en vreugde, gelijk vs. 19 verklaart.

35 Deze is Jozua, die Israël in het beloofde land eerst had ingevoerd. Zie het boek Jozua.

36 *eerste dag:* Houdende zo dagelijks heilige vergaderingen, dat anders op de eerste en laatste dag voornamelijk placht te gebeuren. Dit was een teken van hun bijzonderen ijver en vreugde over Gods bijzondere genade en weldadigheid. Zie Lev. 23:35, 23:36, en vgl. Deut. 31:10, 31:11, 31:12, 31:13.

37 Zie Lev. 23:36.

zaamheid aan God verplichten, om alle welverdiende straffen in de toekomst af te wenden, 6, enz.

Volk vast en belijdt de zonden

VERDER op de vier en twintigste dag [1]van deze maand verzamelden zich de Israëlieten met vasten en met [2]zakken, en [3]aarde was op hen.

2 En het zaad van Israël scheidde zich af van alle [4]vreemden. En zij stonden, en deden belijdenis van hun zonden en van de ongerechtigheden van hun vaders.

3 Want als zij opgestaan waren op hun standplaats, zo [5]lazen zij in het wetboek van YHWH, van hun God, een [6]vierde deel van de dag; en op een ander vierde deel deden zij belijdenis, en aanbaden YHWH, hun God.

4 Jesua nu, en Bani, Kadmiël, Sebanja, Bunni, Serebja, Bani en Chenani, stonden op [7]het hoge gestoelte van de Levieten, en riepen met [8]luide stem tot YHWH, hun God;

Het grote schuldbelijdenisgebed

5 En de Levieten, Jesua, en Kadmiël, Bani, Hasabneja; Serebja, Hodia, Sebanja, Petahja, zeiden: Sta op, [9]looft YHWH, uw God, van eeuwigheid tot in eeuwigheid; en [10]men love de Naam [11]van Uw heerlijkheid, die verhoogd is boven allen [12]lof en prijs!

6 U bent die YHWH alleen, [a]U hebt gemaakt de hemel, de [13]hemel van de hemelen, en [14]al hun leger, de aarde en al wat daarop is, de zeeën en al wat daarin is, en U maakt die allen [15]levend; en het [16]leger van de hemelen [17]aanbidt U.

7 U bent die YHWH, de God, Die Abram hebt gekozen, en hem [b]uit Ur van de Chaldeeën uitgevoerd; en U hebt zijn [c]naam gesteld Abraham.

8 [d]En U hebt zijn hart getrouw gevonden voor Uw aangezicht, en hebt een verbond met hem gemaakt, [e]dat U zou geven het land van de Kanaänieten, van de Hethieten, van de Amorieten, en van de Ferezieten, en van de Jebusieten, en van de Girgasieten, dat U het aan zijn zaad zou geven; en U hebt Uw woorden bevestigd, omdat U [18]rechtvaardig bent.

9 [f]En U hebt aangezien de ellende van onze vaders in Egypte, en U hebt hun geroep gehoord aan de Schelfzee;

10 [g]En U hebt tekenen en wonderen [19]gedaan aan Farao, en aan al zijn knechten, en aan al het volk van zijn land; want U wist, dat zij trots tegen hen handelden; en U hebt U een Naam gemaakt, zoals het op deze dag is.

11 [h]En U hebt de zee voor hun aangezicht gespleten, dat zij in het midden van de zee op het droge zijn doorgegaan; en hun vervolgers hebt U in de diepten geworpen, als een steen in sterke wateren.

12 [i]En U hebt ze overdag geleid met een wolkkolom, en in de nacht met een vuurkolom, om hen te lichten op de weg, waarin zij zouden wandelen.

13 [k]En U bent neergedaald op de berg Sinaï, en hebt met hen gesproken uit de [20]hemel; en U hebt hun gegeven rechtmatige rechten, en [21]getrouwe wetten, goede voorschriften en geboden.

14 En U hebt Uw heilige sabbat bekend gemaakt; en U hebt hun geboden, en voorschriften en een wet bevolen, door de [22]hand van Uw knecht Mozes.

15 [l]En U hebt hun brood uit de [23]hemel gegeven voor hun honger, en hun [m]water uit de steenrots voortgebracht voor hun dorst; en U hebt tot hen gezegd, dat zij zouden ingaan om te erven het land, waarover [24]U Uw hand ophieft, dat U het hun zou geven.

16 Maar zij en onze vaders hebben trots gehandeld, en zij hebben hun [25]nek verhard, en niet gehoord naar Uw geboden;

17 En zij hebben geweigerd te horen, en niet gedacht aan Uw wonderen, die U bij hen gedaan had, en hebben hun nek verhard, en in

1 *van deze maand:* T.w. van de zevende maand, gelijk boven, Neh. 8:1, als het vreugdefeest van de loofhutten met de twee en twintigste derzelfde maand besloten was.

2 Zie Gen. 37:34.

3 Tot een teken van hun nietigheid en onwaardigheid, en ook vernedering voor de Heer en berouw over hun zonden. Vgl. 2 Sam. 1:2.

4 D.i. uitlandse heidenen, die tot de heilige gemeenschap Israëls niet behoorden. Hebr.: kinderen van de vreemde. Vgl. onder, Neh. 13:3.

5 *lazen zij:* T.w. de Levieten. Vgl. vs. 7, 9:8.

6 D.i. drie uren; want de dag was in twaalf uren afgedeeld, Joh. 11:9. Het is te vermoeden dat zij drie uren na de middag zijn verzameld geweest. Anders: viermaal van de dag, en zo in het volgende.

7 *het hoge gestoelte:* Hebr.: יְזַעֲקוּ, *hoogte, verheven plaats, hoge stoel*; niet dat zij allen tezamen op één gestoelte of stellage bij elkaar hebben gestaan en geroepen [dat een zeer ongerijmd en verward werk zou geweest zijn] maar een ieder van hen op zijn stoel voor een bijzondere partij van de gemeente, om elkaar niet te beletten, en alle gedeelten van het volk wel te bedienen; vgl. boven, Neh. 8:8.

8 *luide stem:* Hebr.: גָּדוֹל, *groter*.

9 *looft YHWH:* Hebr.: בָּרְכוּ, *zegent*.

10 men love: Hebr.: עוֹלָם, dat zij zegenen.

11 *Van Uw heerlijkheid:* D.i. uw heerlijken naam. Vgl. Hand. 7:2; 1 Kor. 2:8.

12 *lof en prijs:* Hebr.: תְּהִלָּה, *zegening*; d.i. die zo hoog en heerlijk is, dat men die niet genoeg kan loven en prijzen.

– *a* Gen. 1; Ps. 146:6; Hand. 14:15; Hand. 17:24; Openb. 14:7.

13 *hemel van de hemelen:* De derde of allerhoogste hemel. Zie 1 Kon. 8:27; 2 Kor. 12:2.

14 *al hun legermacht:* Zie Gen. 2:1.

15 D.i. U onderhoudt hen in hun wezen, dat U hun gegeven hebt.

16 *legermacht van de hemelen:* Zie Gen. 2:1.

17 *aanbidt U:* D.i. eert, gehoorzaamt en dient U, elk naar zijn aard en naar uw heiligen wil.

– *b* Gen. 11:31; idem 11:32; Gen. 12:1.

– *c* Gen. 17:5.

– *d* Gen. 15:6.

– *e* Gen. 12:7; Gen. 13:15; Gen. 15:18; Gen. 17:8; Gen. 26:4.

18 rechtvaardig zijt: Houdende uwe beloften aan uw volk, en de goddelozen rechtvaardiglijk straffende.

– *f* Ex. 3:7; Ex. 14:10.

– *g* Ex. 7; Ex. 8; Ex. 9; Ex. 10; Ex. 11; Ex. 12; Ex. 14.

19 *gedaan aan Farao:* Hebr.: פַּרְעֹה, *gegeven, gesteld*.

– *h* Ex. 14:22.

– *i* Ex. 13:21; Ex. 14:19; Ex. 40:38; Ps. 105:39.

– *k* Ex. 19:20; Ex. 20:1.

20 D.i. uit de lucht.

21 *getrouwe wetten:* Hebr.: חֻקִּים, *wetten van de getrouwheid, of waarheid*.

22 *hand van Uw knecht Mozes:* D.i. dienst.

– *l* Ex. 16:14.

23 D.i. uit de lucht.

– *m* Ex. 17:6; Num. 20:9.

24 *Uw hand:* D.i. dat U gezworen hebt hun te zullen geven. Zie Gen. 14:22.

25 Zie Ex. 32:9.

hun opstandigheid een [n]hoofd gesteld, om weer te keren tot hun dienstbaarheid. Maar U, [o]een God van [26]vergevingen, genadig en barmhartig, geduldig, en groot van [27]goedertierenheid, hebt hen evenwel niet verlaten.

18 [p]Zelfs, als zij zich een gegoten kalf gemaakt hadden, en gezegd: Dit is uw God, Die u uit Egypte heeft opgevoerd; en grote lasteren gedaan hadden;

19 Heb U hen toch door Uw [28]grote barmhartigheid niet verlaten in de woestijn; de [q]wolkkolom week niet van hen overdag, om hen op de weg te leiden, noch de vuurkolom in de nacht, om hen te lichten, en [29]dat, op de weg, waarin zij zouden wandelen.

20 [r]En U hebt Uw goede Geest gegeven om hen te onderwijzen; en [s]Uw Manna hebt U niet geweerd van hun mond, en water hebt U hun gegeven voor hun dorst.

21 [t]Zo hebt U hen veertig jaren onderhouden in de woestijn; zij hebben geen gebrek gehad; hun kleren zijn niet versleten, en hun voeten niet gezwollen.

22 Verder hebt U hun koninkrijken en volken gegeven, en hebt hen verdeeld in [30]hoeken. Zo hebben zij erfelijk bezeten het land van [v]Sihon, te weten, het land van de koning van [31]Hesbon, en het land van Og, koning van Basan.

23 U hebt ook hun kinderen vermenigvuldigd, als de sterren van de hemel; en U hebt hen gebracht in het land, waarvan U tot hun vaders had gezegd, dat zij zouden ingaan om het erfelijk te [x]bezitten.

24 Zo zijn de kinderen daarin gekomen, en hebben dat land erfelijk ingenomen; en U hebt de inwoners van het land, de Kanaänieten, voor hun aangezicht ten ondergebracht, en hebt hen in hun hand gegeven, en ook hun koningen en de volken van het land, om daarmee te doen naar hun [y]welgevallen.

25 En zij hebben versterkte steden en een vet land ingenomen, en erfelijk bezeten, huizen, vol van [32]alle goed, uitgehouwen bornputten, wijngaarden, olijfgaarden en bomen [33]van voedsel, in menigte; en zij hebben gegeten, en zijn verzadigd en vet geworden, en [34]hebben in hartstocht geleefd, door Uw grote goedheid.

26 Maar zij zijn opstandig geworden, en hebben tegen U gerebelleerd, en Uw wet [35]achter hun rug geworpen, en Uw profeten gedood die [36]tegen hen betuigden, om hen te doen terugkeren tot U; zo hebben zij grote lasteren [z]gedaan.

27 Daarom hebt U hen gegeven in de hand van hun benauwers, die hen benauwd hebben; maar als zij in de tijd van hun benauwdheid tot U riepen, hebt U van de hemel gehoord, en hun naar Uw grote barmhartigheden verlossers gegeven, die hen uit de hand van hun benauwers [a]verlosten.

28 Maar als zij rust hadden, keerden zij weer om kwaad te doen voor Uw aangezicht; zo verliet U hen in de hand van hun vijanden, dat zij over hen heersten; als zij zich dan bekeerden, en U aanriepen, zo hebt U hen van de hemel gehoord, en hebt hen naar Uw barmhartigheden tot vele tijden uitgerukt.

29 En U hebt tegen hen betuigd, om hen te doen terugkeren tot Uw wet; maar zij hebben trots gehandeld, en niet gehoord naar Uw geboden, en tegen Uw rechten, daartegen hebben zij gezondigd, waardoor een mens, die ze doet, leven zal; en [37]zij hebben hun schouder teruggetrokken, en hun [38]nek verhard, en niet [b]gehoord.

30 Maar U [39]verdroeg het [40]vele jaren over hen, en betuigde tegen hen door Uw Geest, door [41]de dienst van Uw profeten, maar zij neigden het oor niet; daarom hebt U hen gegeven in de hand van de volken van de [c]landen.

31 Maar door Uw grote barmhartigheden [42]hebt U hen niet vernield, noch hen verlaten; want U bent een genadig en barmhartig God.

32 Nu dan, o onze God, U grote, U machtige, en U vreselijke God, Die het verbond en de goedertierenheid houdt; laat voor Uw aangezicht niet gering zijn al de [43]moeite, die ons [44]getroffen heeft, onze koningen, onze vorsten, en onze priesters; en onze profeten, en onze vaders, en

– *n* Num. 14:4.
– *o* Ex. 34:7; Num. 14:18; Ps. 86:5.
26 D.i. die vele en grote zonden vergeeft.
27 Of: *goedertierenheid, goedgunstigheid*; zo vs. 32.
– *p* Ex. 32:1.
28 Of vele. Zo vs. 27, 9:31.
– *q* Ex. 13:22; Ex. 40:38.
29 dat, op de weg: Of: hen, en de weg, enz.
– *r* Num. 11:17.
– *s* Joz. 5:12.
– *t* Deut. 2:7; Deut. 8:4; Deut. 29:5.
30 Of: *omstreken*. Sommigen verstaan dit van de kinderen van Israël, wie God de ingenomen landen uitgedeeld heeft, een ieder zijn erfdeel. Anderen verstaan het van de overwonnen vijanden, die God hier en daar in hoeken heeft verstoten, zodat zijn volk het land vrij ingenomen heeft, en in erfelijk bezit ervan gebleven is.
– *v* Num. 21:21; idem v. 33.
31 Versta, het land, dat de koning van de Moabieten eertijds bezeten had en door de koning Sihon hem ontnomen was. Zie Num. 21:26, 21:27.
– *x* Gen. 22:17.
– *y* Joz. 1; Joz. 2; Joz. 3.
32 *alle goed:* D.i. allerlei.
33 *van voedsel:* D.i. dragende eetbare vruchten.
34 *hebben in wellust:* Of: *hebben zich verlustigd over uw groot goed*; d.i. grote en vele goederen, die U hun gaf.
35 *achter hun rug:* Vgl. Ps. 50:17; Ez. 23:35, enz.
36 *tegen hen:* Of: *onder hen*; zo vs. 29, 9:30, 9:34.
– *z* 1 Kon. 18:4; 1 Kon. 19:10; 2 Kron. 24:20.
– *a* Richt. 2:14.
37 zij hebben hun schouder: Hebr.: סוֹרֶרֶת, een afwijkenden schouder gegeven. Een gelijkenis, genomen van de beesten, die niet aan het juk of lastdragen willen.
38 Zie Ex. 32:9.
– *b* Lev. 18:5; Ez. 20:11; Rom. 10:5; Galat. 3:12.
39 U hadt geduld met hen en verschoonde hen, de straf uitstellende.
40 *vele jaren:* Zolang als de koninkrijken van Juda en Israël geduurd hebben.
41 Hebr.: *hand*.
– *c* 2 Kon. 17:13; 2 Kron. 36:15.
42 *hebt U:* Hebr.: עָשִׂיתָ, *hebt U hun geen voleinding of vernieling gemaakt*. Vgl. Jer. 4:27 met de aantekening.
43 D.i. alle straffen en ellenden, die ons zijn overkomen.
44 *getroffen heeft:* Hebr.: מְצָאָתְנוּ, *gevonden*.

Uw hele volk, van de dagen van de koningen van [45]Assur af tot op deze dag.

33 Maar U bent rechtvaardig, in alles, wat ons overkomen is; want U hebt [46]trouw gehandeld, maar wij hebben goddeloos [d]gehandeld.

34 En onze koningen, onze vorsten, onze priesters en onze vaders hebben Uw wet niet gedaan; en zij hebben niet geluisterd naar Uw geboden, en naar Uw getuigenissen, die U tegen hen betuigde.

35 Want zij hebben U niet gediend in hun koninkrijk, en in Uw veelvuldig goed, dat U hun gaf, en in dat wijde en dat vette land, dat U voor hun [47]aangezicht gegeven had; en zij hebben zich niet bekeerd van hun boze werken.

36 Zie, wij zijn vandaag knechten; ja, het land, dat U onze vaders gegeven hebt, om de vrucht daarvan, en het goede daarvan te eten, zie, daarin zijn wij knechten.

37 En [48]het vermenigvuldigt zijn opbrengst voor de koningen, die U over ons gesteld hebt, vanwege onze zonden; en zij heersen over onze lichamen en over onze beesten, naar hun welgevallen; zo zijn wij in grote benauwdheid.

Het volk sluit een vast verbond

38 En [49]in dit alles [50]maken wij een [51]vast verbond en schrijven het; en onze vorsten, onze Levieten en onze priesters zullen [52]het verzegelen.

HOOFDSTUK X

Namen van hen die dit verbond met God, voor zichzelf en namens de hele gemeente, verzegeld hebben, vs. 1, enz. Verhaal van de algemene inhoud van dit verbond, met eed en vervloeking bekrachtigd, en van enige bepalingen in het bijzonder, 29.

De namen van wie verzegelden

TOT [1]de verzegelingen nu waren: Nehemia [2]Hattirsatha, zoon van Hachalja, en Zidkia,
2 [3]Seraja, Azarja, Jeremia,
3 Pashur, Amarja, Malchia,
4 Hattus, Sebanja, Malluch,
5 Harim, Meremoth, Obadja,
6 Daniël, Ginnethon, Baruch,
7 Mesullam, Abia, Mijamin,
8 Maäzia, Bilgai, Semaja. Dit waren de [4]priesters.

9 En de Levieten, namelijk: Jesua, zoon van Azanja, Binnui; van de zonen van Henadad, Kadmiel;
10 En hun broers: Sebanja, Hodia, Kelita, Pelaja, Hanan,
11 Micha, Rehob, Hasabja,
12 Zakkur, Serebja, Sebanja,
13 Hodia, Bani, Beninu;
14 De [5]hoofden van het volk: Parhos, Pahath-moab, Elam, Zatthu, Bani,
15 Bunni, Azgad, Bebai,
16 Adonia, Bigvai, Adin,
17 Ater, Hizkia, Azzur,
18 Hodia, Hasum, Bezai,
19 Harif, Anathoth, Nebai,
20 Magpias, Mesullam, Hezir,
21 Mesezabeel, Zadok, Jaddua,
22 Pelatja, Hanan, Anaja,
23 Hosea, Hananja, Hassub,
24 Hallohes, Pilha, Sobek,
25 Rehum, Hasabna, Maaseja,
26 En Ahia, Hanan, Anan,
27 Malluch, Harim, Baäna.

De verplichtingen van het verbond

28 En het overige van [6]het volk, de priesters, de Levieten, de poortwachters, de zangers, de [7]tempelknechten, en al wie zich van de volken van de landen had [8]afgescheiden tot Gods wet, hun vrouwen, hun zonen en hun dochters, al wie wetenschap en verstand had;

29 Die hielden zich aan hun broers, hun [9]voortreffelijken, en kwamen in [10]de vloek en in de eed, dat zij zouden wandelen in de wet van God, die gegeven is door de hand van de knecht van God, Mozes; en dat zij zouden houden, en dat zij zouden doen al de geboden van YHWH, van onze Heere, en Zijn rechten en Zijn voorschriften;

30 [a]En dat wij onze dochters niet zouden [11]geven aan de volken van het land, noch hun dochters nemen voor onze zonen.

45 D.i. Assyrië.
46 Hebr.: *waarheid, of trouw gedaan.*
– *d* Deut. 32:4; Dan. 9:14.
47 D.i. hun opengesteld en overgegeven hadt, om het in te nemen en te bezitten. Zo elders dikwijls.
48 *het vermenigvuldigt:* T.w. het land. Anders: zijn inkomst, of opkomst is groot, of menigvuldig; maar [willen zij zeggen] die is voor vreemde koningen en niet voor ons.
49 *in dit alles:* Of: *om dit alles*; t.w. al dit kwaad, dat ons is overkomen en nog tegenwoordig drukt; of van dit alles, dat is om te betuigen, dat wij dit alles oprecht menen en ons verplichten tot ware bekering, om uw rechtvaardigen toorn af te wenden en uw zegen te ontvangen. Zie onder Neh. 10:29.
50 Zie Gen. 15:17, 15:18.
51 Hebr.: *een vastheid.*
52 Hebr.: *[zijn, of zullen zijn] tot, of over de zegeling, of het gezegelde*; t.w. uit onzer aller naam. Anders: tot, of over de verzegeling [waren], enz. Verstaande dat de belijdenis met vs. 37 nu verder verhaald wordt wat zij na de belijdenis gedaan hebben tot haar bekrachtiging. Daarom hechten zij vs. 38 aan Neh. 10, en zetten het aldus over: Van dit alles nu maakten wij een vast verbond en schreven het, enz.
1 *Tot de verzegelingen:* Hebr.: חֹתְמִים, *tot de verzegelden, of, verzegelingen*. Versta, die het verbond, waarvan in het einde van Neh. 9 uit naam van de gehele gemeente, met hun zegelen bevestigd hebben.
2 Zie Ezra 2:63.
3 Vgl. dit register met wat volgt, onder, Neh. 12:1, enz.
4 Nehemia [boven, vs. 1 vermeld,] daarin niet begrepen zijnde die van de stam van Levi niet was, naar sommiger mening.
5 *hoofden van het volk:* Vgl. boven, Neh. 7:8, enz.; Ezra 2:3, enz., en Ezra 8:3, enz.
6 Vgl. 2 Kron. 23:5, en Ezra 2:70.
7 Zie Ezra 2:43.
8 Gelijk boven, Neh. 9:2.
9 Of: aanzienlijken, groten, die gesteld waren om dit verbond te zegelen uit naam van de gemeente; zie Ps. 8:2.
10 D.i. begaven zich mee in dit verbond, dat bevestigd werd met een eed en vervloeking van hun personen, als zij dit verbond zouden komen te overtreden. Zie Deut. 29:12, 29:14, 29:19, en vgl. Joz. 24:25; 2 Kon. 23:3; 2 Kron. 15:12.
– *a* Ex. 34:16; Deut. 7:3.
11 T.w. ten huwelijk aan de heidenen.

31 [b]Ook als de volken van het land waren
en [12]alle koren op de sabbatdag ten verkoop
brengen, dat wij op de sabbat, of op een andere
heilige dag van hen niet zouden nemen; [c]en dat
wij het [13]zevende jaar zouden vrij laten, en ook
[14]allerhande bezwaarnis.

32 Verder zetten wij ons [15]geboden op, ons op-
leggende een derde deel van een [16]sikkel in het
jaar, tot de dienst van het huis van onze God;

33 Tot het [17]brood van de toerichting, en
het voortdurende [18]voedseloffer, en tot het
voortdurende brandoffer, van [d]de sabbatten,
van de nieuwe maanden, tot de vastgestelde
hoogtijden, en tot de [19]heilige dingen, en tot de
zondoffers, om verzoening te doen over Israël;
en tot alle werk van het huis van onze God.

34 Ook wierpen wij de loten, onder de
priesters, de Levieten en het volk, over het offer
van het hout, dat men brengen zou in het huis
van onze God, naar het [20]huis van onze vaders,
op bestemde tijden, jaar op jaar, om te branden
op het altaar van YHWH, van onze God, zoals het
in de wet geschreven is;

35 Dat wij ook de [e]eerstelingen van ons [21]land
en de eerstelingen van alle vrucht van [22]al het
geboomte, jaar op jaar, zouden brengen in het
huis van YHWH;

36 En de [23]eerstgeborenen van onze zonen en
van onze beesten, [f]zoals het in de wet geschreven
is; en dat wij de eerstgeborenen van onze [24]run-
deren en van onze schapen zouden brengen in
het huis van onze God, tot de priesters, die in het
huis van onze God dienen.

37 [g]En dat wij de eerstelingen van ons deeg,
en onze [25]hefoffers, en de vrucht aller bomen,
nieuwe wijn en olie, zouden brengen tot de
priesters, in de kamers van het huis van onze
God, en de [h]tienden van ons land tot de Levieten;
[26]en dat dezelfde Levieten de tienden zouden
hebben in alle steden van onze landbouwerij;

38 En dat er een priester, een zoon van Aäron,
bij de Levieten zou zijn, als de Levieten de tien-
den [27]ontvangen; en dat de Levieten de [i]tienden
zouden opbrengen in het huis van onze God, in
de kamers van het schathuis.

39 Want de Israëlieten en de kinderen van Levi
moeten hefoffer van koren, nieuwe wijn en olie
in die kamers brengen, [28]omdat daar de voor-
werpen van het heiligdom zijn, en de priesters,
die dienen, en de poortwachters, en de zangers;
dat wij zo het huis van onze God niet zouden
verlaten.

HOOFDSTUK XI

Register van hen die hun woonplaats volgens zekere orde-
ning binnen Jeruzalem genomen hebben, vs. 1, enz. De rest
van het volk wordt verdeeld over de andere steden, dorpen
en vlekken van Juda en Benjamin, 25.

De bewoners van Jeruzalem

VERDER [1]woonden de oversten van het volk
te Jeruzalem; maar het overige van het volk
wierpen loten, om uit tien één uit te brengen,
die in de [2]heilige stad Jeruzalem zou wonen, en
negen [3]delen in de andere steden.

2 En het volk [4]zegende al de mannen, die vrij-
willig aanboden te Jeruzalem te wonen.

3 En dit zijn de hoofden van [5]het gewest, die
te Jeruzalem woonden; (maar in de steden van
Juda woonden, ieder op zijn bezitting, in hun
steden, [6]Israël, de priesters, en de Levieten, en de
[7]tempelknechten, en de kinderen van [8]de knech-
ten van Salomo).

4 Te Jeruzalem dan woonden sommigen van
de kinderen van Juda, en van de kinderen van

– *b* Ex. 20:10; Ex. 34:21; Lev. 23:2; Deut. 5:12; idem v. 13; idem v. 14.

12 *alle koren:* D.i. allerlei koren, als rogge, tarwe, gerst. Zie Gen. 42:1.

– *c* Ex. 23:10; Lev. 25:2; Deut. 15:1.

13 *zevende jaar:* Zijnde een vrijjaar, waarin God de akkerbouw en invordering van schulden bevolen had na te laten. Zie Ex. 23:10, 23:11; Lev. 25:4; Deut. 15:1, 15:2, enz.

14 *allerhande bezwaarnis:* Hebr.: מַשָּׂא, *de last, of bezwaarnis aller hand*; dat is allerlei schuld, die wij anders macht hadden in te vorderen; of de invordering, inmaning aller schuld. Zie Deut. 15:2, en boven, Neh. 5:7, 5:10.

15 Of: *ordinantiën, die in het volgende verhaald worden.*

16 Versta hier, sikkel van het heiligdom, doende dubbel zoveel als de gemene of burgerlijke sikkel, te weten omtrent een halven rijksdaalder. Dit was een vrijwillige contributie tot onderhoud van de godsdienst, vanwege de tegenwoordige nood opgesteld. Vgl. 1 Kron. 26:26, 26:27, en 2 Kron. 31:3. Van de bevolen ordinaire schatting, zie Ex. 30:12.

17 *brood van de toerichting:* D.i. toonbrood; zie Lev. 24:6, enz.; 2 Kron. 2:4, en 2 Kron. 29:18.

18 Zie Ex. 29:40; Num. 28:5.

– *d* Num. 28; Num. 29.

19 *heilige dingen:* Die geheiligd zouden worden tot dankoffers voor het volk.

20 *naar het huis onzer vaderen:* D.i. naar de geslachten en huisgezinnen, om te weten hoeveel hout een ieder zou hebben te leveren tot de brand van de offeranden.

– *e* Ex. 23:19; Lev. 19:23.

21 D.i. van de landvruchten, als rogge, tarwe, gerst, enz.

22 *al het geboomte:* D.i. allerlei.

23 Versta, zekeren prijs, waarmee zij de eerstgeborenen zonen en het onreine vee, als paarden, ezels, kamelen, enz. moesten aflossen. Zie Ex. 13:13; Lev. 27:11, 27:12, 27:13, 27:26, 27:27.

– *f* Ex. 13:2; Num. 3:13; Num. 8:17.

24 *onzer runderen en onzer schapen:* Runderen en schapen, d.i. van groot en klein vee.

– *g* Lev. 23:17; Num. 15:19; Num. 18:12; Deut. 18:4.

25 Of: *heffingen.*

– *h* Num. 18:24; idem v. 25.

26 en dat dezelfde Levieten: Anders: opdat deze Levieten de tienden mochten geven, t.w. aan de hogepriester, waarvan in het volgende. Hebr.: כֹּהֲנִים, de vertienende. Zie Gen. 28:22; Deut. 14:22, en Deut. 26:12.

27 Of: *geven*; gelijk in vs. 37.

– *i* Num. 18:26.

28 *omdat daar:* Of: *waar ook, enz.*

1 Zie boven, Neh. 7:4, 7:5.

2 *heilige stad:* Hebr.: יְרוּשָׁלִַם, *stad van de heiligheid*; zo onder, vs. 18.

3 Hebr.: *handen.*

4 D.i. roemde hen en wenste hun de zegen van YHWH, omdat zij vanzelf, zonder het lot te verwachten, aanboden te Jeruzalem te wonen; omdat deze stad als hun aller moeder en behoudenis was, en zonder kloeke en hartige inwoners tegen de list en het geweld van de vijanden niet kon bewaard worden, en die bewaard zijnde, hadden de andere plaatsen, waar de vijanden niet op zagen, geen nood.

5 *van het landschap:* Of: *van de provincie*; versta Judea, zijnde in die tijd als een provincie onder het Perzische gebied.

6 Hiervoor verstaan sommigen die van Juda, als 2 Kron. 21:2. Anderen verstaan sommige van de tien stammen, die zich vanwege de religie bij Juda gevoegd hadden; zie 1 Kron. 9:3.

7 Zie Ezra 2:43.

8 Zie Ezra 2:55.

Benjamin. Van de kinderen van Juda: Athaja, de zoon van Uzzia, de zoon van Zacharja, de zoon van Amarja, de zoon van Sefatja, de zoon van Mahalaleël, van de kinderen van Perez;

5 En Maäseja, de zoon van Baruch, de zoon van Kol-hose, de zoon van Hazaja, de zoon van Adaja, de zoon van Jojarib, de zoon van Zacharja, de zoon van Siloni.

6 Alle kinderen van Perez, die te Jeruzalem woonden, waren vierhonderd acht en [9]zestig dappere mannen.

7 En dit zijn de kinderen van Benjamin: Sallu, de zoon van Mesullam, de zoon van Joëd, de zoon van Pedaja, de zoon van Kolaja, de zoon van Maaseja, de zoon van Ithiël, de zoon van Jesaja;

8 En na hem Gabbai, Sallai; negenhonderd acht en twintig.

9 En Joël, de zoon van Zichri, was opzichter over hen; en Juda, de zoon van Senua, was de tweede over de stad.

10 Van de priesters: Jedaja, de zoon van Jojarib, Jachin;

11 Seraja, de zoon van Hilkia, de zoon van Mesullam, de zoon van Zadok, de zoon van Merajoth, de zoon van Ahitub, was [10]voorganger van Gods huis;

12 En hun broers, die het werk [11]in het huis deden, waren achthonderd twee en twintig. En Adaja, de zoon van Jeroham, de zoon van Pelalja, de zoon van Amzi, de zoon van Zacharja, de zoon van Pashur, de zoon van Malchia;

13 En zijn broers, familiehoofden, waren tweehonderd twee en veertig. En Amassai, de zoon van Azareël, de zoon van Achzai, de zoon van Mesillemoth, de zoon van Immer;

14 En hun broers, dappere helden, waren honderd acht en twintig; en opzichter over hen was Zabdiël, de zoon van [12]Gedolim.

15 En van de Levieten: Semaja, de zoon van Hassub, de zoon van Azrikam, de zoon van Hasabja, de zoon van Buni.

16 En Sabbethai, en Jozabad, van de hoofden van de Levieten, waren over het [13]buitenwerk van het huis van God.

17 En Matthanja, de zoon van Micha, de zoon van Zabdi, de zoon van Asaf, was het hoofd, [14]die de dankzegging begon in het gebed, en Bakbukja was de tweede van zijn broers; en Abda, de zoon van Sammua, de zoon van Galal, de zoon van Jeduthun.

18 Al de Levieten in de [15]heilige stad waren tweehonderd vier en tachtig.

19 En de poortwachters: Akkub, Talmon, met hun broers, [16]die wacht hielden in de poorten, waren honderd twee en zeventig.

20 Het overige nu van [17]Israël, van de priesters en de Levieten, was in alle steden van Juda, ieder in zijn [18]erfdeel.

21 En de tempelknechten woonden in [19]Ofel; en Ziha en Gispa waren over de tempelknechten.

22 En de opzichter van de Levieten te Jeruzalem was Uzzi, de zoon van Bani, de zoon van Hasabja, de zoon van Matthanja, de zoon van Micha; van de kinderen van Asaf waren de zangers [20]tegenover het werk van Gods huis.

23 Want er was een gebod van de koning van hen, te weten, een [21]zeker onderhoud voor de zangers, van elk dagelijks op zijn dag.

24 En Petahja, de zoon van Mesezabeel, van de kinderen van Zerah, de zoon van Juda, was [22]aan de hand van de koning, [23]in alle zaken tot het volk.

De andere woonplaatsen van het volk

25 In de dorpen nu op hun akkers woonden sommigen van de kinderen van Juda, in [24]Kirjath-arba en haar [25]bijbehorende plaatsen, en in Dibon en haar bijbehorende plaatsen, en in Jekabzeel en haar dorpen;

26 En te Jesua, en te Molada, en te Beth-pelet,

27 En te Hazar-sual, en in Ber-seba, en haar bijbehorende plaatsen,

28 En te Ziklag, en in Mechona en haar bijbehorende plaatsen,

29 En te En-rimmon, en te Zora, en te Jarmuth,

30 Zanoah, Adullam en haar dorpen, Lachis en haar akkers, Azeka en haar bijbehorende plaatsen; en zij [26]sloegen hun kamp op van Berseba af tot aan het [27]dal Hinnom.

9 *dappere mannen:* Of: *vermogenden, rijken.* Hebr.: חַיִל, mannen van kloekheid, of vermogen.

10 Of: *leidsman, hertog*; zie 1 Kron. 9:11.

11 *in het huis deden:* In het huis van God, dat is de tempel, verzorgende wat tot de godsdienst vereist werd.

12 Hebr.: *Haggedolim.* Anders: van [een] van de groten.

13 Versta, om te besturen wat buiten de tempel tot bevordering van de godsdienst nodig was, en het geld te eisen, dat de gemeente vrijwilliglijk aangenomen had te contribueren tot zulk einde, gelijk verhaald is boven, Neh. 10:32, 10:33. Vgl. 1 Kron. 26:29.

14 die de dankzegging: Als zangmeester, voorzanger van de psalmen en lofzangen.

15 *heilige stad:* Jeruzalem.

16 die wacht hielden: Of de wachters.

17 Zie vs. 3.

18 Zie onder, vs. 36.

19 Gelijk boven, Neh. 3:26.

20 D.i. deze moesten bij de hand en in de tempel tegenwoordig zijn, om te letten op de dagelijkse behoeften van de godsdienst, gelijk anderen op het buitenwerk letten; boven, vs. 16; zie onder, Neh. 12:9.

21 *zeker onderhoud:* Hebr.: מְשֻׂרִים, *vastheid, getrouwheid, zekerheid*; [gelijk boven, Neh. 9:38], dat is hier, zekere rente, of een gewis onderhoud uit het schathuis van de koning. Anders: een vaste rente voor de zangers. Dat zij zo verstaan, dat hun van de koning was toevertrouwd geld van zijn commissaris te ontvangen en uit te geven tot dagelijkse behoeften van de godsdienst. Zie Ezra 6:8, 6:9, en Ezra 7:20, 7:21, 7:22.

22 *aan de hand van de koning:* D.i. de commissaris van de koning, vgl. 1 Kron. 18:17.

23 *in alle zaken:* Of: *in allen woord tot het volk, of van het volk*; d.i. in wat het volk vanwege de koning was voor te dragen, of het volk met de koning te doen had; idem, het inkomen van de koning te vorderen en volgens zijn last te doen besteden. Zie Ezra 6:8.

24 Van deze en al de volgende plaatsen, zie Joz. 15:13, 15:21, enz., en Joz. 18:22, enz., en Joz. 19:2, enz.

25 onderhorige plaatsen: Hebr.: בְּנוֹתֶיהָ, dochters. Zo in het volgende, en elders dikwijls.

26 legerden zich: D.i. zij bewoonden die gehele landstreek, zich daar onthoudende zo zij best konden, de vervallen plaatsen allengskens opbouwende, enz.

27 *dal Hinnom:* Zie Joz. 15:8; 2 Kon. 23:10.

31 De kinderen van Benjamin nu van Geba
woonden in Michmas, en Aja, en Beth-el, en haar
bijbehorende plaatsen,
32 Anathoth, Nob, Ananja,
33 Hazor, Rama, Gitthaim,
34 Hadid, Zeboim, Neballat,
35 Lod, en Ono, in het dal van [28]de
werkmeesters.
36 Van de Levieten nu, woonden sommigen in
de [29]verdelingen van Juda, en van Benjamin.

HOOFDSTUK XII

Register van priesters en Levieten die met Zerubbabel uit de gevangenschap gekomen waren, vs. 1, enz. Opvolging van de hogepriesters van Jesua tot op Jaddua, 10. Register van de overste priesters die in de plaats van de eerdergenoemde opgevolgd zijn, 12. Beschrijving van de overste Levieten, 22. Verhaal van de inwijding van de muren van Jeruzalem, 27. Aanstelling van schatmeesters over de goederen van de priesters en Levieten, 44.

Priesters en Levieten der terugkeer

DIT nu zijn de [1]priesters en de Levieten, die
met [2]Zerubbabel, de zoon van Sealthiël, en
[3]Jesua, optrokken: Seraja, Jeremia, Ezra,
2 Amarja, [4]Malluch, Hattus,
3 Sechanja, Rehum, Meremoth,
4 Iddo, Ginnethoi, Abia,
5 Mijamin, Maädja, Bilga,
6 Semaja, en Jojarib, Jedaja,
7 Sallu, Amok, Hilkia, Jedaja; dat waren de
hoofden van de priesters, en hun broers, in de
dagen van Jesua.
8 En de Levieten waren: Jesua, Binnuï,
Kadmiël, Serebja, Juda, Matthanja; [5]hij en zijn
broers waren over de [6]dankzeggingen.
9 En Bakbukja, en Unni, hun broers, waren
[7]tegen hen over in de wachten.
10 Jesua nu verwekte Jojakim, en Jojakim ver-
wekte Eljasib, en Eljasib verwekte Jojada,
11 En Jojada verwekte Jonathan, en Jonathan
verwekte [8]Jaddua.
12 En in de dagen [9]van Jojakim waren priesters,
[10]familiehoofden: [11]van Seraja was Meraja; van
Jeremia, Hananja;
13 Van Ezra, Mesullam; van Amarja, Johanan;
14 Van Melichu, Jonathan; van Sebanja, Jozef;
15 Van Harim, Adna; van Merajoth, Helkai;
16 Van Iddo, Zacharia; van Ginnethon,
Mesullam;
17 Van Abia, Zichri; van Minjamin, van
Moadja, Piltai;
18 Van Bilga, Sammua; van Semaja, Jonathan;
19 En van Jojarib, Matthenai; van Jedaja, Uzzi;
20 Van Sallai, Kallai; van Amok, Heber;
21 Van Hilkia, Hasabja; van Jedaja, Nethaneël.
22 Van de Levieten werden in de dagen van
Eljasib, Jojada, en Johanan, en Jaddua, de fami-
liehoofden beschreven; en ook de priesters, tot
het koninkrijk van [12]Darius, de Perziaan.
23 De kinderen van Levi, de familiehoofden,
werden beschreven in het boek van [a]de
kronieken, tot de dagen [13]van Johanan, [14]de zoon
van Eljasib, toe.
24 De hoofden dan van de Levieten waren
Hasabja, Serebja, en Jesua, de zoon van Kadmiël,
en hun broers tegen hen over, om te prijzen en
te danken, naar het gebod van David, [15]de man
[16]van God, wacht tegen wacht.
25 Matthanja en Bakbukja, Obadja, Mesullam,
Talmon en Akkub, waren poortwachters, de
wacht waarnemende bij de [17]schatkamers van de
poorten.
26 Deze waren in de dagen van Jojakim, de
zoon van Jesua, de zoon van Jozadak, en in de
dagen van Nehemia, de landvoogd, en van de
priester Ezra, de schriftgeleerde.

28 D.i. timmerlieden en smeden; zie 1 Kron. 4:14.

29 De plaatsen, die de Levieten van die beide stammen volgens Gods ordinantie waren toegedeeld.

1 Versta, de voornaamsten en oversten van de priesters en Levieten; gelijk uit vs. 7, 12:22, 12:23, 12:24 wordt afgenomen.

2 Zie Ezra 2:2.

3 Die hogepriester was.

4 Deze en enige anderen worden anders genoemd onder, vs. 14, tot vs. 21, naar de wijze van de Hebreën.

5 hij en zijn broers: Nl. Matthanja; zie boven, Neh. 11:17.

6 D.i. zij waren zangmeesters, in het zingen van de dank- en lofpsalmen; gelijk boven, Neh. 11:17.

7 *tegen hen over:* D.i. bij en omtrent de zangers tegenwoordig, om hun dienst waar te nemen; zie boven, Neh. 11:22, en van de beurten van de zangers, Davids ordinantie, 1 Kron. 25:9, enz., maar nu ter tijd waren zij minder in getal. Zie Ezra 2:39.

8 Deze houdt men geweest te zijn de hogepriester Jaddus, van welke Josefus schrijft dat hij Alexander de Grote, komende om Jeruzalem vijandiglijk aan te tasten, in de kleding van de hogepriester buiten de stad tegemoet is gegaan en zijn gemoed verzacht heeft. Waaruit enigen afnemen dat Nehemia tot het einde van de Perzische monarchie geleefd heeft, en over zulks dit register van de opvolging van de hogepriesters tot die tijd heeft kunnen beschrijven, zijnde nog geen zestig jaar verlopen in de tijd van Artaxerxes Memor [onder welke enigen menen dat Nehemia gediend heeft] tot het einde van de Perzische en het begin van de Griekse monarchie. Anderen menen dat Nehemia [die naar hun gevoelen geleefd heeft onder Artaxerxes Longimanus] dood zijnde, dit register door een anderen man van God door ingeven van de Heilige Geest, hier ingevoegd heeft, om de opvolging van de hogepriesters in Gods kerk te bewaren.

9 Die hogepriester was na zijn vader Jesua, vs. 10.

10 *familiehoofden:* D.i. de voornaamste onder de priesters; gelijk vs. 1 is aangewezen.

11 *van Seraja:* D.i. van Seraja was geboren of afkomstig, Meraja opvolgend in zijn plaats; waarom anderen dit overzetten, voor Seraja, d.i. in zijn plaats, en zo in het volgende.

12 Van de laatste koning van de Perzen, genaamd Codomannus, die Alexander de Grote overwon; waarmee de Perzische monarchie een einde had, in het jaar van de schepping omtrent 3642; voor Christus' menswording 329, naar de rekening van sommige tijdrekenaars.

– *a* 1 Kron. 9:10.

13 Boven, vs. 11, genoemd Jonathan, de vader van Jaddua.

14 *zoon van Eljasib:* D.i. zoonszoon.

15 *de man van God:* Zie Richt. 13:6.

16 *wacht tegen wacht:* D.i. zij deden hun dienst bij beurten, de een om de ander, naar Davids ordinantie. Zie 1 Kron. 25 zo boven, vs. 8.

17 Zie onder, vs. 44, en Neh. 13:5; idem, 1 Kron. 26:17. Hebr.: Asuppim.

De inwijding van de muur

27 In [18]de inwijding nu van Jeruzalems muur, zochten zij de Levieten uit al hun [19]plaatsen, dat zij hen te Jeruzalem brachten, om de inwijding te doen met vreugde, en met dankzeggingen, en met gezang, cimbalen, luiten, en met harpen.

28 Zo werden de kinderen van de zangers verzameld, zo uit het vlakke veld rondom Jeruzalem, als uit de [20]dorpen van [21]de Netofathieten;

29 En uit het [22]huis van Gilgal, en uit de velden van [23]Geba en [24]Asmaveth; want de zangers hadden zich dorpen [25]gebouwd rondom Jeruzalem.

30 En de priesters en de Levieten [26]reinigden zichzelf; daarna reinigden zij het volk, en de poorten, en de muur.

31 Toen deed ik de vorsten van Juda opgaan op de muur; en ik stelde twee grote dankkoren en omgangen, [27]een ter rechterhand op de muur, naar de [28]Mistpoort toe.

32 En achter hen ging Hosaja, en de helft van de vorsten van Juda.

33 En Azarja, Ezra, en Mesullam,

34 Juda, en Benjamin, en Semaja, en Jeremia;

35 En van de kinderen van de priesters met trompetten: Zacharja, de zoon van Jonathan, de zoon van Semaja, de zoon van Matthanja, de zoon van Michaja, de zoon van Zakkur, de zoon van Asaf;

36 En zijn broers, Semaja, en Azareël, Milalai, Gilalai, Maäi, Nethaneël, en Juda, Hanani, met muziekinstrumenten van [29]David, de [30]man van God; en Ezra, de schriftgeleerde, ging voor hun aangezicht heen.

37 Verder naar de Fonteinpoort, en tegen hen over, gingen zij op bij de trappen van Davids stad, [31]door de opgang van de muur, boven Davids huis, tot aan de Waterpoort, tegen het oosten.

38 Het tweede dankkoor nu ging tegenover, en ik daarachter, met de helft van het volk, op de muur, van boven de Bakoventoren, tot aan de brede muur;

39 En van boven de poort van Efraïm, en [32]boven de Oude poort, en boven de Vispoort, en de toren Hananeël, en de toren Mea, tot aan de Schaapspoort, en zij [33]bleven staan in de Gevangenpoort.

40 Daarna stonden de beide dankkoren in Gods huis; ook ik en de helft van de overheden met mij.

41 En de priesters, Eljakim, Maäseja, Minjamin, Michaja, Eljoënai, Zacharja, Hananja, met trompetten;

42 Verder Maäseja, en Semaja, en Eleazar, en Uzzi, en Johanan, en Malchia, en Elam, en Ezer; ook lieten zich de zangers horen, met Jizrahja, de opzichter.

43 En zij offerden op diezelfde dag grote slachtoffers, en waren vrolijk; want God had hen vrolijk gemaakt met grote vrolijkheid; en ook waren de vrouwen en de kinderen vrolijk; zodat de vrolijkheid van Jeruzalem tot van verre gehoord werd.

Verzorging van priesters en Levieten

44 Ook werden op diezelfde dag mannen gesteld over de [34]kamers, tot de schatten, tot de hefoffers, tot de eerstelingen en tot de tienden, om daarin uit de akkers [35]van de steden te verzamelen de delen [36]van de wet, voor de priesters en voor de Levieten; want Juda [37]was vrolijk over de priesters en over de Levieten, die daar [38]stonden.

45 En [39]de wacht van hun [40]God [41]waarnamen, en de wacht van de reiniging, ook de zangers, en de poortwachters, naar het [b]gebod van David en zijn zoon Salomo.

46 Want in de dagen van David en [42]Asaf, van ouds, waren [43]er hoofden van de zangers, en van het lofgezang, en van de dankzeggingen tot God.

18 Welke geschiedde door gebeden, dankzeggingen, offeranden en uiterlijke tekenen van geestelijke vreugde voor de Heer, gelijk volgt. Vgl. Ex. 40, Num. 7, Deut. 20:5; 1 Kon. 8:63; Ezra 6:17, enz.; Joh. 10:22.

19 Waarheen zij naast anderen weer getogen waren naar de grote vergadering, waarvan boven, Neh. 9, Neh. 10.

20 Of: *hoeven*. Zo vs. 29.

21 Of: *van de Netofathieten*.

22 *huis van Gilgal:* Of: *plaats*. Hebr.: שְׁדֵוֹת, Beth-gilgal; van Gilgal zie Deut. 11:30; Joz. 5:9.

23 Zie Joz. 21:17.

24 Boven, Neh. 7:28, is vermeld Beth-Azmaveth.

25 Omdat alles door de Babylonische oorlogen zeer verwoest was, en opdat zij bij de hand mochten zijn om hun dienst; zie boven, Neh. 11:20, 11:30.

26 Vgl. Gen. 35:2; Ex. 19:10, 19:15; Num. 19:2; 2 Kron. 29:5, 29:15, 29:16, enz.; Ezra 6:20, 6:21.

27 *een ter rechterhand:* Van de andere hoop van de dankzeggenden, zie vs. 38.

28 Vgl. deze beschrijving van de muur met boven, Neh. 2:13, 2:14, 2:15, en Neh. 3, en zie de aantekening daar.

29 Die van David gevonden, of bestemd en overgeleverd waren.

30 *man van God:* D.i. van de profeet, gelijk boven, vs. 24.

31 *tegen hen over:* Aan de andere zijde van de stad, opdat beide hopen eindelijk elkaar mochten ontmoeten en tezamen naar de tempel gaan. Zie vs. 40.

32 Anders: *naar, en zo in het volgende*.

33 *bleven staan:* Hebr.: עָמְדוּ, *stonden in, of bij de poort van de bewaring*; dat is gevangenis; gelijk Jer. 32:2.

34 Vgl. onder, Neh. 13:5, 13:12, 13:13, en boven, Neh. 10:37, 10:38.

35 *van de steden:* D.i. die rondom de steden lagen.

36 *van de wet:* D.i. die in de wet verordineerd waren voor, enz. Tot de opbrenging waarvan zij zich opnieuw verbonden hadden, boven, Neh. 10:35, enz.

37 *was vrolijk:* Hebr.: שָׂמְחָה, *[daar was] blijdschap, of vrolijkheid van Juda*; of, de vrolijkheid van Juda [was] over, enz.

38 D.i. hun dienst vlijtiglijk en getrouwelijk waarnamen, en daarin zo zouden voortgaan, daar zij tevoren in het land verstrooid waren door gebrek aan onderhoud, dat men nu gewillig en met vreugde opbracht. Vgl. onder, Neh. 13:10.

39 Bezorgende dat de godsdienst in alles wel verricht mocht worden; zie Lev. 8:35.

40 Gelijk boven, vs. 30.

41 ook de zangers: Versta, dat die hun beurten vlijtiglijk waarnamen. Anders: en de zangers en de portiers wachtten, enz.

– *b* 1 Kron. 25.

42 Hieronder mee begrepen Heman en Jeduthun; 1 Kron. 25:1, enz.

43 *hoofden van de zangers:* D.i. zangmeesters, voorzangers en opzieners, van de voornaamsten, die daarop letten, dat de dienst en alle beurten van de zangers wel werden waargenomen, enz.; zie boven, vs. 42, en Neh. 11:17, en 1 Kron. 25:2, 25:3, 25:6.

47 Daarom gaf geheel Israël, in de dagen van Zerubbabel, en in de dagen van Nehemia, de [44]delen van de zangers en van de poortwachters, [45]van elk dagelijks op zijn dag; en [46]zij [47]heiligden voor de Levieten, en de Levieten [48]heiligden voor de kinderen van Aäron.

HOOFDSTUK XIII

Bij het voorlezen van Gods wet wordt alle vermenging met de vreemde volken van Israël afgescheiden, vs. 1, enz. Terwijl Nehemia weer naar de koning vertrokken was, waren verscheidene grove misbruiken in Gods kerk binnengeslopen, waarvan hij die, na zijn terugkomst, zuivert, door de kamers aan Gods huis te reinigen, die Eljasib verontreinigd had, 4; door de priesters en Levieten te herstellen in hun ambt en onderhoud, waarover hij schatmeesters aanstelt, 10, 30; door alle ontheiliging van de sabbat af te schaffen, 15; alsook alle huwelijken met de heidense volken gesloten, 23.

Afzondering van de vreemdelingen

OP [1]die dag werd er gelezen in het boek van Mozes, voor de oren van het volk; en daarin werd [a]geschreven gevonden, dat de [2]Ammonieten en Moabieten niet zouden komen in de [3]gemeente van God, tot in eeuwigheid;

2 Omdat zij de Israëlieten niet waren tegengekomen met [4]brood en met water, [b]ja, Bileam tegen [5]hen gehuurd hadden, om hen te vloeken, hoewel onze God de vloek omkeerde in een zegen.

3 Zo gebeurde het, als zij deze wet hoorden, dat zij alle [6]vermengeling van Israël afscheidden.

Nehemia verdrijft Tobia uit de tempel

4 Eljasib nu, de priester, die gesteld was over de [7]kamer van het huis van onze God, was te voren [8]nabestaande van Tobia geworden.

5 En hij had [9]hem een [10]grote kamer gemaakt, alwaar zij te voren wegbrachten het voedseloffer, de wierook en de voorwerpen, en de tienden van koren, van nieuwe wijn en van olie, [11]die bevolen waren voor de Levieten, en de zangers, en de poortwachters, en ook [12]het hefoffer van de priesters.

6 Maar in [13]dit alles was ik niet te Jeruzalem; want in het [14]twee en dertigste jaar van [15]Arthahsasta, koning van [16]Babel, kwam ik tot de koning; maar na [17]verloop van sommige dagen [18]verkreeg ik weer verlof van de koning.

7 En ik kwam te Jeruzalem, en verstond van het kwaad, dat Eljasib voor Tobia gedaan had, makende hem een kamer in [19]de voorhoven van Gods huis.

8 En het [20]mishaagde mij zeer; zo wierp ik [21]al het huisraad van Tobia buiten, uit de kamer.

9 Verder [22]gaf ik bevel, en zij reinigden de kamers; en ik bracht daar weer in de voorwerpen van Gods huis, met het voedseloffer en de wierook.

Herstel van de tienden voor de Levieten

10 Ook vernam ik, dat het deel van de [23]Levieten hun niet gegeven was; zodat de Levieten en de zangers, die het [24]werk deden, gevlucht waren, ieder naar zijn akker.

44 *delen van de zangers:* Gelijk boven, vs. 44.

45 *elk dagelijks:* Hebr.: דְּבַר, *het woord, of de zaak, van een dag op zijn dag*.

46 T.w. het volk, of geheel Israël.

47 *heiligden voor de Levieten:* D.i. zij zonderden af en gaven de Levieten de tienden, enz., die daartoe geheiligd waren, en waardoor de gehele rest, die zij behielden, voor hun particulier gebruik geheiligd werd. Zie Num. 18:21, 18:26.

48 *heiligden voor de kinderen van Aäron:* D.i. zij zonderden af en gaven de hogepriester tienden van de tienden, die zij hadden ontvangen, naar de wet van God; Num. 18:26, enz. Zie ook daar Num. 18:8.

1 die dage: Dit verstaan sommigen geschied te zijn, nadat Nehemia ten tweede male van de koning Artaxerxes weer te Jeruzalem gekomen was. Zie vs. 4, 13:6.

– *a* Deut. 23:3; idem v. 4; idem v. 5.

2 *Ammonieten en de Moabieten:* Hebr.: עַמֹּנִי, *Ammoniet en Moabiet*.

3 *gemeente van God:* Zie Deut. 23:1.

4 *brood en met water:* D.i. voedsel en drank.

– *b* Num. 22:5; Joz. 24:9.

5 *hen gehuurd hadden:* Versta, Israël; dat is het volk van Israël.

6 D.i. allen die van vreemde afgodische, heidense volken waren, en niet van Israël. Vgl. boven, Neh. 9:2.

7 D.i. kamers; zie onder, vs. 9, en Ezra 8:29.

8 D.i. hij had zich met hem bevriend, of aan hem verzwagerd, niettegenstaande dat hij een bitter vijand van Gods volk was. Zie boven, Neh. 6:1, 6:14, 6:17, 6:19, en vgl. onder, vs. 28.

9 Tobia.

10 *grote kamer:* De wanden van enige kamers doorbrekende, had hij voor Tobia een grote ruime kamer daarvan gemaakt, om zijn huisraad daarin te stellen. Zie vs. 8.

11 die bevolen: Hebr.: תִּירֹוֹשׁ, het bevel, of gebod van de Levieten, enz.; d.i. waarvan God bevolen had, dat men ze de Levieten, enz. geven zou, of het bevolen of verordineerd [deel] van de Levieten, enz. Zie Num. 18:24.

12 *het hefoffer:* D.i. wat zij de priesters moesten geven, t.w. de tienden van de tienden van de Levieten, enz.; zie Num. 18:8, 18:26.

13 dit alles: Nehemia wil zeggen dat alles in zijn afwezen binnen korte tijd weer vervallen was.

14 *twee en dertigste jaar:* Als ik twaalf jaren met toestemming van de koning te Jeruzalem geweest was.

15 Zie Ezra 6:14.

16 Dat nu was onder de Perzische monarchie.

17 D.i. na enige tijd, of [gelijk anderen] na een vol jaar, dat door dagen somtijds wordt verstaan.

18 *verkreeg ik:* Of: *mij werd verlof verkregen*. Het Hebreeuwse woord zou eigenlijk betekenen: Ik werd geëist, verzocht, of, ontboden. Het kan zijn dat Nehemia, zich ontziende om zelf weer verlof te begeren, hetzelfde door anderen heeft laten verzoeken, en dat de koning hem daarop ontboden en verlof gegeven heeft. Zonder twijfel hebben ook godvruchtige Joden Nehemia laten weten de vervallen staat van Gods volk en zijn overkomst ernstiglijk verzocht, enz.

19 Gelijk boven, Neh. 8:17.

20 Hebr.: *het was mij zeer kwaad*; d.i. [gelijk de Schrift elders spreekt] het was zeer kwaad in mijn ogen; d.i. het misviel mij zeer.

21 *al het huisraad:* Hebr.: בֵּית, *alle vaten, of, alle gereedschap van het huis van Tobia*.

22 *gaf ik bevel:* Hebr.: יְטַהֲרוּ, *ik zei*; zie 2 Kron. 29:24, 29:27; Job 9:7; Esth. 9:25, en vgl. Gen. 1:3; Jona 2:10 met de aantekening. Of: ik zei dat zij de kamers zouden reinigen. Zo onder, vs. 19.

23 D.i. het onderhoud, dat men hun naar Gods wet schuldig was te geven; en waartoe het volk zich met ede verplicht had, boven, Neh. 10:37.

24 *werk deden:* T.w. van YHWH, d.i. de gewoonlijke godsdienst.

11 En ik [25]twistte met de overheden, en zei: Waarom is het huis van God verlaten? Maar ik verzamelde [26]hen, en herstelde [27]ze in hun stand.

12 Toen bracht geheel Juda de tienden van het koren, en van de nieuwe wijn, en van de olie, in de [28]schatten.

13 En ik stelde tot schatmeesters [29]over de schatten, Selemja, de priester, en Zadok, de schrijver, en Pedaja, uit de Levieten; en [30]aan hun hand Hanan, de zoon van Zakkur, de zoon van Matthanja; want zij werden [31]getrouw geacht, en [32]hun werd opgelegd aan hun broers uit te delen.

14 [33]Denk aan mij, mijn God, [34]in deze; en wis mijn goedertierenheden niet uit, die ik aan het huis van mijn God en aan [35]Zijn [36]wachten gedaan heb.

Handhaving van de sabbat

15 In dezelfde dagen zag ik in Juda, die [37]persen traden op de sabbat, en die graanschoven inbrachten, die zij op ezels laadden; als ook wijn, druiven en vijgen, en [38]allen last, die zij te Jeruzalem inbrachten op de sabbatdag; en ik [39]betuigde tegen [40]hen op de dag als zij eetwaren verkochten.

16 Daar waren ook [41]Tyriërs [42]binnen, die vis aanbrachten, en [43]alle koopwaren, die zij op de sabbat verkochten aan de kinderen van Juda en te Jeruzalem.

17 Zo twistte ik met de [44]edelen van Juda, en zei tot hen: Wat voor een boos ding is dit, dat u doet, en [c]ontheiligt de sabbatdag?

18 Deden niet uw vaders zo, en onze God bracht al dit [45]kwaad over ons en over deze stad? En u [46]maakt de hittige [47]toorn nog meer over Israël, ontheiligende de sabbat.

19 Het gebeurde nu, als de poorten van Jeruzalem [48]schaduw gaven, voor de sabbat, dat ik [49]bevel gaf, en de deuren werden gesloten; en ik beval, dat zij ze niet zouden opendoen tot na de sabbat; en ik stelde van mijn jongens aan de poorten, opdat er geen last zou inkomen op de sabbatdag.

20 Toen overnachtten de marskramers, en de verkopers van [50]alle koopwaren, buiten voor Jeruzalem, eens of tweemaal.

21 Zo betuigde ik tegen hen, en zei tot hen: Waarom overnacht u tegenover de muur? Zo u het weer doet, zal ik de hand aan u slaan. Van die tijd af kwamen zij niet op de sabbat.

22 Verder zei ik tot de Levieten, dat zij zich zouden reinigen, en de [51]poorten komen wachten, om de sabbatdag te heiligen. Denk aan mij ook in deze, mijn God! en spaar mij naar de [52]veelheid van Uw [53]goedertierenheid.

Optreden tegen gemengde huwelijken

23 Ook zag ik in die dagen Joden, die [54]Asdodische, Ammonietische en Moabietische vrouwen bij zich hadden [55]doen wonen.

24 En hun kinderen spraken [56]half Asdodisch, en zij [57]konden geen Joods spreken, maar naar de taal van ieder [58]volk.

25 Zo twistte ik met hen, en [59]vloekte hen, en [60]sloeg sommige mannen van hen, en plukte hun het haar uit; en ik deed hen zweren bij God: [61]Als u uw dochters hun zonen zult geven, en als u van hun dochters voor uw zonen of voor u zult [62]nemen!

26 [d]Heeft niet Salomo, de koning van Israël, daarin gezondigd, [e]hoewel er onder vele heidenen geen koning was, zoals hij, en hij zijn God lief was, en God hem tot koning over geheel Israël gesteld had? Ook hem deden de vreemde vrouwen zondigen.

25 D.i. ik bestrafte hen, bekeef hen scherpelijk; zo vs. 17, 13:25.

26 vergaderde hen: Uit de plaatsen, waar zij heen gevlucht en verstrooid waren.

27 *in hun stand:* Om de godsdienst, gelijk tevoren, weer waar te nemen.

28 D.i. schatkamers. Zie boven, vs. 5.

29 *over de schatten:* Gelijk boven, Neh. 12:44, en 1 Kron. 26:20, enz.; 2 Kron. 31:12, enz.

30 *aan hun hand Hanan:* D.i. tot hun dienst of hulp.

31 *getrouw geacht:* Vgl. boven, Neh. 7:2.

32 *hun werd opgelegd:* Hebr.: נֶחְשְׁבוּ, *[het was] op hen*; d.i. het was hun plicht, hun last.

33 Gedenk mijner: Vgl. Gen. 8:1; Hebr.: 6:10, en onder, vs. 22, 13:31, en zie boven, Neh. 5:19.

34 *in deze:* Of: *wat dit betreft*.

35 Gelijk 2 Kron. 32:32, en 2 Kron. 35:26.

36 Bezorgende dat de godsdienst in uw tempel van een ieder, volgens zijn ambt, wel mocht worden waargenomen; zie Num. 3:7.

37 Wijnpersen en oliepersen.

38 *allen last:* D.i. allerlei last.

39 Verklarende bij de Heer dat ik het niet meer zou lijden.

40 *tegen hen:* Gelijk onder, vs. 21.

41 Geboortig uit de vermaarde stad Tyrus; zie Joz. 19:29.

42 Binnen Jeruzalem.

43 *alle koopwaren:* D.i. allerlei.

44 *edelen van Juda:* Hebr.: אֲמָךְ, *witte*; zie boven, Neh. 2:16.

– *c* Ex. 20:8; Lev. 19:30.

45 Al deze plagen en straffen.

46 Hebr.: *doet hittige toorn toe*.

47 Van YHWH.

48 *schaduw gaven:* Of: *overschaduwd waren*; d.i. tegen de avond, als de zon begon onder te gaan.

49 *bevel gaf:* Hebr.: אָמַר, *zei*; gelijk boven, vs. 9.

50 D.i. allerlei.

51 Versta, van de tempel, passende op alles, wat tot de heiliging van de sabbat diende, zonder iets anders op de sabbat te doen, en in het bijzonder toeziende dat er geen onreinen mochten inkomen; zie Num. 3:7; 2 Kron. 23:19.

52 Of: *grootheid*.

53 Of: *weldadigheid*.

54 D.i. heidense vrouwen van allerlei vreemde volken. Asdod was een stad en streek van de Filistijnen. Zie 1 Sam. 5:1, 5:2, enz.

55 *doen wonen:* D.i. getrouwd. [Zie Ezra 10:2] niettegenstaande de reformatie tevoren bij Ezra gedaan, Ezra 9, en Ezra 10, en hun eigen belofte [boven, Neh. 10:30] met ede verzegeld. Zo vs. 27.

56 *half Asdodisch:* Anders: *de helft van hun kinderen, of een deel*.

57 Hebr.: *zij onderkenden niet, of onderscheidden niet*.

58 eens iegelijken volks: Hebr.: עַם, van volk en volk; d.i. van het ene en het andere volk, elk zo hij van zijn moeder geleerd had, hebbende zo een verbasterde taal met een verbasterde religie.

59 *vloekte hen:* Uit ijver en justitie verklarende dat zij als meinedige verbondbrekers de vloek op zich geladen hadden, en waard waren verbannen of van Gods volk afgesneden te worden.

60 Tot een openbare straf en versmaadheid. Vgl. Deut. 25:2; 2 Sam. 10:4.

61 *zweren bij God:* Deze eed, die hij hun voorzegt, moesten zij op zich nemen, opdat zij, door deze middelen opgewekt zijnde, hierna in zulke gruwelen niet weer mochten vervallen.

62 Een afgebroken rede, in het eedzweren gebruikelijk, waarop men verstaan kan: Zo zult u vervloekt zijn, of zo straffe u God. Zie Gen. 14:23.

– *d* 1 Kon. 11:4.

– *e* 1 Kon. 3:13; 2 Kron. 1:12.

27 [63]Zouden wij dan naar u horen, dat u al dit grote kwaad zou doen, overtredende tegen onze God, doende vreemde vrouwen [64]bij u wonen?

28 Ook was er [65]één van de kinderen van Jojada, de zoon van Eljasib, de hogepriester, schoonzoon geworden van [66]Sanballat, de Horoniet; daarom jaagde ik hem van mij weg.

29 [67]Gedenk aan hen, mijn God, omdat zij het priesterdom hebben [68]verontreinigd, ja, het [69]verbond van het priesterdom en van de Levieten.

30 Zo reinigde ik hen van [70]alle vreemden; en ik bestelde de [71]wachten van de priesters en van de Levieten, elk op zijn werk;

31 Ook tot het [72]offer van het hout, op bestemde tijden, en tot de eerstelingen. [73]Denk aan mij, mijn God, ten goede.

63 *Zouden wij dan:* D.i. zouden wij dan u zulks toelaten, daar u veel meer de verleiding onderworpen bent dan die grote, wijze en van God beminde koning Salomo?

64 *bij u wonen:* Zie vs. 23.

65 *één van de kinderen:* Josefus beschrijft dat dit geweest is Manasse, de broer van de hogepriester Jaddua, of Jaddus, van welke zie, boven, Neh. 12:11.

66 Zie boven, Neh. 2:10, en Neh. 4:1, en Neh. 6:1, enz.

67 *Gedenk aan hen:* Gelijk boven, Neh. 6:14.

68 Begaande zulke gruwelen, gelijk boven verhaald is.

69 Versta, het bijzonder en nader verbond, dat God met Aäron en zijn zaad, en ook de Levieten, aangaande hun heilige ambten gemaakt had.

70 *alle vreemden:* Hebr.: נֵכָר, *allen vreemde*; in het enkelvoudig getal. Versta de heidense vrouwen en kinderen, met de aanklevende onreinheid van het heidendom.

71 Gelijk boven, vs. 14.

72 *offer van het hout:* Zie boven, Neh. 10:34.

73 Gedenk mijner: Vgl. boven, Neh. 5:19, en in vs. 14, 13:22.

HET BOEK
ESTHER

INHOUD VAN DIT BOEK

DIT boek wordt het boek Esther genoemd, omdat het vooral over haar gaat: namelijk hoe de machtige koning Ahasveros in hevige toorn zijn vrouw Vasthi verstootte (omdat zij op zijn bevel niet wilde verschijnen voor alle vorsten en machtige heren van de Perzen en de Meden), en in haar plaats Esther uitkoos tot zijn vrouw. Zij was uit een groot aantal mooie jonge vrouwen te Susan bijeengebracht. Hij verhief haar tot de koninklijke waardigheid en gaf haar ter ere een groot en voortreffelijk bruiloftsfeest. Tijdens dit huwelijk van Esther met Ahasveros nam de hooggeplaatste en hoogmoedige Haman zich voor (vooral uit haat tegen Mordechai, die hem niet wilde aanbidden zoals alle groten aan het hof van de koning deden) om niet alleen Mordechai, maar ook alle Joden die in de honderdzevenentwintig provincies van Ahasveros woonden, op één dag te doden. Daartoe had hij de toestemming van de koning al verkregen. Maar toen alle Joden, ja, koningin Esther zelf, met haar hofdames, zich met vasten en bidden tot de HEERE wendden, heeft God de HEERE hun roepen en bidden genadig verhoord. Hij heeft de boze aanslag en het bloeddorstige voornemen van Haman niet alleen verhinderd, maar zo gekeerd dat het tegendeel van Hamans plan gebeurde. Want op bevel van de koning moest hij Mordechai juist die grote eer bewijzen die hij voor zichzelf bedacht had; ja, Haman werd opgehangen aan de galg van vijftig el hoog die hij had laten maken om er de Jood Mordechai, de opvoeder van koningin Esther, aan op te hangen. Maar Mordechai komt bij de koning in groot aanzien en wordt tot hoge posten verheven. En de Joden krijgen toestemming hun leven te verdedigen en zich op hun vijanden te wreken. Toen dat gedaan was, hielden de Joden overal grote vreugdefeesten, en dat niet alleen één keer, maar Esther en Mordechai hebben ingesteld dat dit ieder jaar zou gebeuren, op de dagen van Purim, ter gedachtenis aan deze wonderbaarlijke en onverwachte verlossing die de HEERE zijn volk heeft gegeven, toen hij hen verloste uit de handen van hun vijanden, terwijl het scheen dat er geen hulp meer voor hen te verwachten was. Wat in dit boek wordt verhaald, is volgens sommigen gebeurd in een tijd van ongeveer twintig jaar, hoewel sommigen er minder rekenen.

HOOFDSTUK I

Koning Ahasveros geeft al zijn landvorsten een schitterend feestmaal, vs. 1 enz. Ook het hele volk te Susan, 4. Koningin Vasthi houdt ook een maaltijd voor de vrouwen, 9. De koning beveelt koningin Vasthi voor hem, de vorsten, en al het volk te verschijnen, 10. wat zij weigert te doen, 12. Daarom verstoot hij haar, 13. opdat andere vrouwen zich daaraan zouden spiegelen, 17. Daaruit wordt een wet gemaakt, dat iedere man heer zou zijn in zijn huis, 22.

Het feestmaal van Ahasveros

HET gebeurde nu in de dagen van [1]Ahasveros, (hij is die Ahasveros, die regeerde [2]van Indië af tot aan Morenland toe, honderd zeven en twintig gewesten).

2 In die dagen, als de koning Ahasveros op de troon van zijn koninkrijk zat, die [3]op de burg Susan was;

3 In het derde jaar van zijn regering maakte hij een maaltijd voor al zijn vorsten en zijn knechten; de macht van Perzië en Medië, de [4]grootste heren en de oversten van de gewesten waren voor zijn aangezicht;

4 Als hij vertoonde [5]de rijkdom van de heerlijkheid van zijn rijk, en de kostbaarheid van het sieraad van zijn grootheid, vele dagen lang, honderd en tachtig dagen.

5 Toen nu die dagen vervuld waren, maakte de koning een maaltijd voor al het volk, [6]dat gevonden werd op de burg Susan, van de grootste tot de kleinste, zeven dagen lang, in het voorhof van het hof van het koninklijk paleis.

6 Er waren witte, groene en hemelsblauwe bekleding, gevat aan fijn linnen en purperen banden, in zilveren ringen, en aan marmeren pilaren; [7]de bedsteden waren van goud en zilver, op een vloer van [8]porfiersteen, en van marmer, en albast, en [9]kostelijke stenen.

7 En men gaf te drinken in bekers van goud, en [10]de ene beker was anders dan de andere beker; en er was veel [11]koninklijke wijn, [12]naar het vermogen van de [13]koning.

1 Hij wordt in de Griekse geschiedschrijving (naar sommiger mening) Xerxes genoemd, de zoon van Darius Hystaspes, over wie gesproken wordt in Ezra 4:6.

2 Hebr.: *van Hodu tot aan Chus*.

3 Of: *in het paleis*. Of: in de hoofdstad Susan. Het lijkt erop dat de stad en de burcht, of het paleis, dezelfde naam hadden. Zie onder 3:15 en 4:6.

4 Zie Dan. 1 op vs. 3.

5 Dat wil zeggen: de rijkdom van zijn voortreffelijk koninkrijk.

6 Dit zegt meer dan wanneer er stond: die te Susan woonden, want er waren er velen op dit feestmaal die niet in Susan woonden.

7 Of: *rustbedden*. Nl. die waarop men aan tafel lag en at, naar het gebruik van de Perzen en andere volken; zie onder hst. 7, de aantekening op vs. 8.

8 Hebr.: *Bahat, dat is porfier of marmer, rood als purper*; anders: rood marmer.

9 Hebr.: *Sochereth, dit is de naam van een kostbare steen, ons onbekend*. Anderen nemen het voor gespikkeld marmer van verschillende kleuren.

10 Hebr.: *en de bekers waren van de bekers onderscheiden, verscheiden, of anders*.

11 Hebr.: *wijn van het koninkrijk*.

12 Dat wil zeggen: zoals zulks een zo machtige koning betaamde.

13 Hebr.: *hand*.

8 En het drinken gebeurde naar de wet, dat [14]niemand dwong; want zo had de koning [15]nadrukkelijk bevolen [16]aan alle groten van zijn huis, dat zij doen zouden naar de wil [17]van ieder.

9 De koningin Vasthi maakte ook [18]een maaltijd voor de vrouwen [19]in het koninklijk huis, dat de koning Ahasveros had.

Koningin Vasthi geweigerd

10 Op [20]de zevende dag, toen het hart van de koning [21]vrolijk was van de wijn, [22]zei hij tot Mehuman, Biztha, Charbona, Bigtha en Abagtha, Zethar en Charchas, de zeven [23]kamerlingen, dienende voor het aangezicht van de koning Ahasveros,

11 [24]Dat zij Vasthi, de koningin, zouden brengen voor het aangezicht van de [25]koning, met de koninklijke kroon, om [26]de volken en de vorsten haar schoonheid te tonen; want zij was [27]knap qua uiterlijk.

12 Maar de koningin Vasthi weigerde te komen op het woord van de koning, dat door [28]de dienst van de kamerlingen haar aangezegd was. Toen werd de koning zeer toornig, en zijn woede ontstak in hem.

Vasthi verstoten

13 Toen zei de koning tot de wijzen, die [29]de tijden verstonden [30](want zo moest de zaak van de koning [31]gebeuren, in de aanwezigheid van al degenen, die de wet en het recht wisten;

14 De [32]naasten nu bij hem waren Carsena, Sethar, Admatha, Tharsis, Meres, Marsena, Memuchan, [33]zeven vorsten van de Perzen en van de Meden, [34]die het aangezicht van de koning zagen, die [35]vooraan zaten in het koninkrijk),

15 Wat [36]men naar de wet met de koningin Vasthi doen zou, [37]omdat zij niet gedaan had [38]het woord van de koning Ahasveros, door de dienst van de kamerlingen?

16 [39]Toen zei Memuchan voor het aangezicht van de koning en van de vorsten: De koningin Vasthi heeft niet alleen [40]tegen de koning misdaan, maar ook tegen al de vorsten, en tegen al de volken, die in al de gewesten van de koning Ahasveros zijn.

17 Want [41]deze daad van de koningin zal uitkomen tot alle vrouwen, [42]zodat zij haar mannen verachten zullen in haar ogen, als men zeggen zal: De koning Ahasveros zei, dat men de koningin Vasthi voor zijn aangezicht brengen zou; maar zij kwam niet.

18 Op deze zelfde dag zullen de vorstinnen van Perzië en Medië ook zo zeggen tot al de vorsten van de koning, als zij [43]deze daad van de koningin zullen horen, en [44]er zal verachting en toorn genoeg wezen.

19 [45]Als het de koning goeddunkt, dat een koninklijk gebod [46]van hem [47]uitga, dat geschreven worde in de wetten van de Perzen en Meden, en [48]dat men het niet overtrede: dat Vasthi niet inga voor het aangezicht van de koning Ahasveros, en de koning geve haar [49]koninkrijk [50]aan haar naaste, die beter is dan zij.

20 Als het bevel van de koning, dat hij doen zal in zijn hele koninkrijk, [51](want het is groot) gehoord zal worden, zo zullen alle vrouwen aan

14 Anders: *niemand dwinge*. De betekenis is dat men aan iedereen zoveel wijn zou inschenken als hij begeerde, maar dat de één de ander niet zou dwingen de bekers leeg te drinken, maar dat ieder zou drinken en anderen laten drinken, zoveel als het ieder behaagde.

15 Hebr.: *gegrond, gegrondvest*.

16 Hebr.: *aan allen meester of overste van zijn huis*.

17 Hebr.: *van de man en van de man*. De betekenis is dat men aan iedereen zou inschenken en laten drinken, zoveel wijn als hij begeerde, en niet meer.

18 Hebr.: *een feestmaal van de vrouwen, nl.* voor die vrouwen van wie mannen bij de koning aten. Het was bij de Perzen niet gebruikelijk dat vrouwen bij gastmalen naast de mannen zaten en aten.

19 Hebr.: *in het huis van het koninkrijk*.

20 Dit was de laatste dag van dat voortreffelijke feestmaal.

21 Hebr.: *goed*.

22 Dat wil zeggen: hij beval, of hij gelastte.

23 Of: *hovelingen*; en zo ook in het vervolg; zie Gen. 37 op vs. 36.

24 Om dit te bevelen werd de koning meer door dronkenschap bewogen dan door gegronde redenen.

25 Hebr.: *met de kroon van het koninkrijk*.

26 Nl. die te Susan waren.

27 Hebr.: *goed*.

28 Hebr.: *door de hand, dat wil zeggen door de dienst, zoals in Ex.* 9:35. Zie de aantekening daar.

29 Dat wil zeggen: die in de geschiedenis van vroegere tijden en het behandelen van zaken goed bedreven waren. Vgl. 1 Kron. 12:32.

30 Hij wil zeggen dat de koningen in Perzië in gewichtige zaken niets deden dan met raad en goedvinden van de vorsten van het rijk.

31 Dat wil zeggen: beraadslaagd worden.

32 Of: *nl.* de naastbijzijnden bij hem, Carsena enz. Men verstaat dat deze vorsten het dichtst bij de koning zaten; of dat zij de hoogst geachten bij de koning waren.

33 Ezra 7:14 noemt hen de zeven raadsheren van de koning.

34 Dat wil zeggen: die dagelijks bij en rondom de koning waren. Zie de aantekening 2 Kon. 25:19 en Ezra 7:14. Als de koning op iemand vertoornd was, mocht die zijn aangezicht niet aanschouwen, zoals blijkt uit 7:8.

35 Of: *bovenaan*.

36 Nl. naar de wetten van de Perzen en de Meden.

37 Dat wil zeggen: omdat zij geroepen zijnde niet gekomen was.

38 Dat wil zeggen: mijn woord en bevel; hij spreekt van zichzelf in de derde persoon.

39 Het lijkt erop dat Memuchan, nog aan tafel bij de koning, dit oordeel heeft geveld. Want de Perzen plachten vaak, dronken zijnde, met elkaar over gewichtige zaken te beraadslagen.

40 Memuchan wil zeggen dat Vasthi tegen de koning gezondigd had met haar daad, en tegen de vorsten en het volk met een slecht voorbeeld.

41 Of: *dit woord, dat wil zeggen het antwoord van de koningin*. Hij wil zeggen: het gerucht van deze daad of dit antwoord zal zich verspreiden en alle vrouwen ter ore komen. Zie vs. 18.

42 Memuchan wil zeggen: het zal aanleiding geven dat ook onze en andere vrouwen hun mannen zullen minachten.

43 Zie vs. 17.

44 Hij wil zeggen: hieruit zal voortkomen dat vrouwen hun mannen zullen minachten, waarover de mannen op hen toornig zullen worden, en zo zal er voortdurend twist en onvrede zijn tussen man en vrouw.

45 Hebr.: *als het goed is bij de koning*.

46 Dat wil zeggen: op zijn naam. Hebr.: van zijn aanwezigheid, of van voor zijn aangezicht.

47 Dat wil zeggen: gepubliceerd of openlijk verkondigd worde.

48 Of: *dat het niet herroepen worde*; zo ook onder hst. 3 vs. 3; of: dat het onherroepelijk zij.

49 Dat wil zeggen: haar koninklijke waardigheid.

50 Of: *aan haar gezellin, dat wil zeggen aan een andere*.

51 Of: *hoewel het groot is*.

haar mannen [52]eer geven, van de grootste tot de kleinste toe.

21 [23][53]Dit woord nu was goed in de ogen van de koning en van de vorsten; en de koning deed naar het woord van Memuchan.

22 En [54]hij zond brieven aan al de gewesten van de [55]koning, aan ieder gewest naar zijn schrift, en [56]aan elk volk naar zijn taal, dat elk man heerser in zijn huis wezen zou, en [57]spreken naar de taal van zijn volk.

HOOFDSTUK II

Ahasveros denkt aan Vasthi, vs. 1. Er worden veel mooie jonge vrouwen bijeenverzameld, 2. opdat de koning uit hen een koningin kiest in plaats van Vasthi, 4. Mordechai brengt Esther mee onder die jonge vrouwen, 8. Zij vindt gunst bij Hegai, de bewaarder van de jonge vrouwen, 9. Hegai geeft haar haar versieringen, 12. Zij wordt tot de koning gebracht, 16. Hij zet haar de kroon op het hoofd en maakt haar koningin, 17. En hij houdt ter ere van haar een groot bruiloftsfeest, 18. Twee kamerlingen proberen Ahasveros om te brengen, 21. Dit ontdekt Mordechai, 22. Het wordt in de Kroniek geschreven, 23.

Zoektocht naar een nieuwe koningin

NA deze geschiedenissen, toen [1]de woede van de koning Ahasveros gestild was, [2]gedacht hij aan Vasthi, en wat zij gedaan had, en wat over haar besloten was.

2 Toen zeiden [3]de jongemannen van de koning, die hem dienden: Men zoeke voor de koning meisjes, maagden, [4]knap qua uiterlijk.

3 En de koning bestelle opzichters in al de gewesten van zijn koninkrijk, dat zij [5]verzamelen alle meisjes, maagden, knap qua uiterlijk, tot de burg Susan, tot het huis [6]van de vrouwen, onder [7]de hand van [8]Hegai, de kamerling van de koning, bewaarder van de vrouwen; en men geve haar [9]haar versierselen.

4 En het meisje, dat in het oog van de koning [10]schoon wezen zal, worde koningin in stede van Vasthi. Deze zaak nu was goed in de ogen van de koning, en hij deed zo.

Mordechai en Esther

5 Er was een Joods man op de burg Susan, van wie de naam Mordechai was, een zoon van Jaïr, de zoon van Simeï, de zoon van Kis, [11]een man van Jemini;

6 Die weggevoerd was van Jeruzalem [a]met de [12]weggevoerden, die weggevoerd waren met [13]Jechonia, de koning van Juda, [14]die Nebukadnezar, de koning [15]van Babel, had weggevoerd.

7 En hij was het, die Hadassa opvoedde (deze is [16]Esther, [17]de dochter van zijn oom); want zij had geen vader noch moeder; en zij was een meisje, mooi van gestalte, en knap qua uiterlijk; en als haar vader en haar moeder stierven, had Mordechai ze zich tot een dochter aangenomen.

8 Het gebeurde nu, toen het woord van de koning en zijn wet bekend was, en toen [18]vele meisjes samenvergaderd werden op de burg Susan, onder de hand van Hegai, werd Esther ook genomen in het huis van de koning, onder de hand van Hegai, de bewaarder van de vrouwen.

9 En dat meisje was schoon in zijn ogen, en zij verkreeg gunst voor zijn aangezicht; daarom haastte hij [19]met haar versierselen en [20]met haar delen haar te geven, en zeven [21]aanzienlijke meisjes [22]haar te geven uit het huis van de koning; en hij [23]verplaatste haar en haar meisjes naar het beste van het huis van de vrouwen.

10 Esther had haar volk en haar familie niet te kennen gegeven; want Mordechai [24]had haar geboden, dat zij het niet zou te kennen geven.

11 Mordechai nu wandelde [25]allen dag voor het voorhof van het huis van de vrouwen, [26]om

52 Of: *eer doen, dat wil zeggen in ere houden.*

23[53] Dat wil zeggen: dit advies of voorstel.

54 Nl. de koning. Of: er werden brieven gezonden aan, enz.

55 Hebr.: *aan provincie en provincie*. Dat wil zeggen: aan alle hoge ambtenaren van elk afzonderlijk land.

56 Hebr.: *en aan volk tot volk*.

57 Verstaat hierbij: en niet de taal van zijn vrouw. Het is een teken van gezag dat men zijn eigen taal spreekt en niet gedwongen wordt zijn taal te veranderen ter wille van een ander. Zie Dan. 1:4. Of: dit nu sprak men in de taal van elk volk, zodat ieder het kon verstaan.

1 Nl. tegen koningin Vasthi.

2 Hij werd er door zijn hovelingen aan herinnerd; wellicht berouwde het hem nu dat hij haar zo lichtvaardig had verstoten.

3 Dat wil zeggen: de vorsten die Vasthi veroordeeld hadden, hst. 1:16 enz. Dezen, bevreesd dat de koning spijt zou krijgen en Vasthi zou terugnemen, en dat zij zich dan aan hen zou wreken, kwamen dit voor en stelden de koning een middel voor om zijn wensen te bevredigen en Vasthi mettertijd te vergeten.

4 Hebr.: *goed van aanzien*.

5 Verstaat hierbij: en brengen.

6 Dat wil zeggen: van de jonkvrouwen. Zo ook direct hierna. En Gal. 4:4 wordt de heilige Maagd Maria een vrouw genoemd.

6 Dat wil zeggen: van de jonkvrouwen. Zo ook direct hierna.

7 Dat wil zeggen: zorg, bewaring, toezicht, zoals in vs. 8.

8 In vs. 8: Hegai.

9 Verstaat hieronder alles wat tot de opschik en verfraaiing van de jonkvrouwen behoort: zowel kleding als sieraden en juwelen, alsook parfum en welriekende zalven, olie of reukballen. Zie onder de vs. 13 en 14; zie ook over de opschik en het sieraad van de jonkvrouwen Jes. 3:18.

10 Hebr.: *goed zal zijn*. Zo ook in vs. 9.

11 Dat wil zeggen: een Benjaminiet. Zie Richt. 3:15.

– *a* 2 Kon. 24:14.

12 Hebr.: *wegvoering*.

13 Ook genaamd Jojachin, 2 Kon. 24:6, en bij wijze van minachting Konja, Jer. 22:24.

14 Nl. Jechonia. Of: die, nl. de weggevoerden.

15 Anders: *Nabuchodonosor*.

16 Zij werd Esther genoemd toen zij de vrouw van koning Ahasveros werd. Herodotus noemt de vrouw van Xerxes Amestris, wat sommigen op Esther willen toepassen.

17 Nl. de dochter van zijn vaders broer, genaamd Abichail, vs. 15. Zodat Mordechai en Esther neef en nicht waren.

18 Josephus schrijft dat er vierhonderd jonkvrouwen bijeen werden gebracht.

19 Zie boven vs. 3.

20 Dat wil zeggen: met alles wat haar toekwam om naar behoren getooid te worden.

21 Of: *uitgelezene, of bekwaam en waard om gegeven te worden.*

22 Nl. als hofdames.

23 Hebr.: *hij verplaatste haar naar het goede van het huis*. Dat wil zeggen: hij gaf haar een betere en passender kamer dan hij haar eerst had gegeven.

24 Nl. omdat de Joden in die tijd in grote minachting stonden.

25 Hebr.: *op elke dag en dag*.

26 Dat wil zeggen: van de jonkvrouwen, en zo doorlopend in dit boek.

te vernemen [27]naar de welstand van Esther, en [28]wat met haar gebeuren zou.

12 Als nu [29]de beurt [30]van elk meisje naderde, om tot de koning Ahasveros te komen, [31]nadat haar twaalf maanden lang naar de wet van de vrouwen gebeurd was; want [32]zo werden vervuld de dagen van haar versieringen, zes maanden met mirreolie, en zes maanden met specerijen, en met andere versierselen van de vrouwen;

13 [33]Daarmee kwam dan het meisje tot de koning; [34]al wat zij zei, werd haar gegeven, [35]dat zij daarmee ging uit het huis van de vrouwen [36]tot het huis van de koning.

14 's Avonds ging zij daarin, en 's morgens ging zij weer naar [37]het tweede huis van de vrouwen, onder [38]de hand van Saasgaz, de kamerling van de koning, bewaarder van de bijvrouwen, zij kwam niet weer tot de koning, tenzij de koning lust tot haar had, en zij bij name geroepen werd.

Esther wordt koningin

15 Als de beurt van Esther, de dochter van Abichaïl, de oom van Mordechai, (die [39]hij zich ter dochter genomen had) naderde, dat zij tot de koning komen zou, [40]begeerde zij niet met al, dan wat Hegai, de kamerling van de koning, de bewaarder van de vrouwen, [41]zei; en Esther verkreeg [42]genade in de ogen van allen, die haar zagen.

16 Zo werd Esther [43]genomen tot de koning Ahasveros, tot zijn koninklijk huis, in de tiende maand, die is de maand [44]Tebeth, in het zevende jaar van zijn rijk.

17 En de koning hield van Esther boven alle [45]vrouwen, en zij verkreeg genade en gunst voor zijn aangezicht, boven alle maagden; en hij zette [46]de koninklijke kroon op haar hoofd, en hij maakte haar koningin in de plaats van Vasthi.

18 [47]Toen maakte de koning een grote maaltijd voor al zijn vorsten en zijn knechten, [48]de maaltijd van Esther; en [49]hij gaf de gewesten rust, en [50]hij gaf geschenken [51]naar het vermogen van de koning.

19 Toen [52]voor de tweede keer maagden verzameld werden, [53]zo zat Mordechai in de poort van de koning.

20 Esther nu had haar familie en haar volk niet te kennen gegeven, zoals Mordechai [54]haar geboden had; want Esther deed het bevel van Mordechai, zoals [55]toen zij bij hem opgevoed werd.

Mordechai ontdekt een samenzwering

21 In die dagen, als Mordechai in de poort van de koning zat, werden [56]Bigthan en Theres, twee kamerlingen van de koning [57]van de dorpelwachters, zeer boos, en zij zochten de hand te slaan aan de koning Ahasveros.

22 En deze zaak werd Mordechai bekend gemaakt, en hij gaf ze de koningin Esther te kennen; en Esther zei het de koning in Mordechai's naam.

23 Als men de zaak onderzocht, is het zo bevonden, en zij beiden werden aan [58]een galg gehangen; en het werd [59]in de kronieken geschreven [60]voor het aangezicht van de koning.

HOOFDSTUK III

Haman wordt zeer hoog verheven door de koning, vs. 1. Alle hovelingen buigen zich voor hem neer, behalve Mordechai, 2. Hierover is Haman zeer vertoornd, 5. Hij zoekt niet alleen Mordechai, maar alle Joden uit te roeien, 6. En hij laat het lot hierover werpen, 7. Hij klaagt de Joden aan bij de koning, 8. En verzoekt dat alle Joden verdelgd mogen worden, 9. wat de koning hem toestaat, 10. Dit wordt geschreven aan alle vorsten in alle gewesten, 12. En er worden boden afgezon-

27 Hebr.: *naar de vrede*.
28 Of: *wat haar zou overkomen, of: wat men haar zou doen*.
29 Of: *de bepaalde tijd, de volgorde*.
30 Hebr.: *van meisje en meisje*.
31 Hebr.: *van, of na het einde te gebeuren, enz*.
32 Dat wil zeggen: zoveel tijd moesten zij hebben om zich te reinigen en te tooien.
33 Nl. zo opgetooid, verfraaid en geparfumeerd.
34 Dat wil zeggen: alles wat zij begeerde, nl. aan sieraden, kleding, tooi, parfum, enz.
35 Of: *dat het met haar ging*.
36 Dat wil zeggen: naar de slaapkamer van de koning.
37 In dit tweede huis werden de bijvrouwen en de bijslaapsters, of die bij de koning hadden geslapen, bewaard. Maar in het eerste huis, waarvan in vs. 3 gesproken wordt, waren alleen jonkvrouwen.
38 Dat wil zeggen: zorg, toezicht.
39 Nl. Mordechai, boven vs. 7.
40 Hiermee blijkend dat zij zich overgaf en vertrouwde op Gods voorzienigheid.
41 Dat wil zeggen: haar gaf, bepaalde. Dat wil zeggen: zij was tevreden met de tooi die Hegai haar gaf, hoe die ook was.
42 Dat wil zeggen: hier: aanvalligheid. Zoals in Spr. 1:9 en elders.
43 Dat wil zeggen: genomen en gebracht; in het Hebr. is het maar één woord dat soms nemen, soms brengen, soms beide tegelijk betekent, zoals hier en in Matt. 4:5. Vgl. Gen. 12:15 met de aantekening.
44 Deze maand valt ten dele in onze december, ten dele in januari. Dit was de vierde maand van het jaar naar de berekening van de Chaldeeën, die het jaar in september beginnen; maar het was de tiende maand naar de berekening van de Hebreeën, die het kerkelijk jaar beginnen in maart. Deze berekening van de Hebreeën wordt in dit boek gevolgd.
45 Dat wil zeggen: jonkvrouwen, of vrouwspersonen.
46 Hebr.: *de kroon van het koninkrijk*.
47 Zie Esther 1 op vs. 3 enz.
48 Het woord feestmaal betekent hier zoveel als bruiloft, of het koninklijke banket dat ter ere van Esther werd gegeven, toen de koning haar tot vrouw nam.
49 Hebr.: *hij maakte*. Dat wil zeggen: hij verminderde de lasten en belastingen van zijn onderdanen.
50 Zo aan de koningin als aan de groten, ja wellicht ook aan het volk.
51 Hebr.: *naar de hand van de koning*.
52 Sommigen menen dat men voor de tweede maal jonkvrouwen had bijeengebracht, niet om de koning een vrouw te kiezen — waarvoor zij de eerste keer bijeengebracht waren — maar om uit hen bijvrouwen voor de koning te kiezen.
53 Dat wil zeggen: hij liet zich doorgaans in het hof van de koning vinden, zoals hij gewoon was te doen en ook verplicht was te doen, alsmede (zo het lijkt) een hofdienaar zijnde die op de dienst van de koning paste.
54 Bevreesd dat zij vanwege haar geslacht en afkomst in minachting zou komen.
55 Of: *toen zij een pleegkind bij hem was*.
56 Onder hst. 6 vs. 2: Bigthana.
57 Nl. op de koning.
58 Of: *aan een boom, of aan een paal*.
59 Hebr.: in het boek van de woorden van de dagen, dat wil zeggen in de kroniek, nl. van de Perzen.
60 Dat wil zeggen: in de aanwezigheid van de koning; of: in het boek van de kroniek dat dagelijks voor de koning lag, opdat hij daarin zou lezen; daarin werden de gedenkwaardigste zaken opgetekend die dagelijks voorvielen.

den met dit bevel, 13. De koning en Haman zitten en drinken, maar de stad Susan is verbaasd, 15.

Hamans haat tegen Mordechai

NA deze geschiedenissen [1]maakte de koning Ahasveros Haman groot, de zoon van Hammedatha, de [2]Agagiet, en hij verhoogde hem, en hij zette zijn stoel [3]boven al de vorsten, die bij hem waren.

2 En [4]al de knechten van de koning, die in de poort van de koning waren, [5]neigden en bogen zich neer voor Haman; want de koning had zo [6]van hem bevolen; maar Mordechai neigde zich niet, en boog zich niet neer.

3 Toen zeiden de knechten van de koning, die in de poort van de koning waren, tot Mordechai: [7]Waarom overtreedt u het gebod van de koning?

4 Het gebeurde nu, toen zij dit van dag tot dag tot hem zeiden, en hij [8]naar hen niet hoorde, zo gaven zij het Haman te kennen, opdat zij zagen, [9]of de woorden van Mordechai bestaan zouden; want [10]hij had hun te kennen gegeven, [11]dat hij een Jood was.

5 Toen Haman zag, dat Mordechai niet knielde, noch zich voor hem nederboog, zo werd Haman vervuld met woede.

6 Maar [12]hij verachtte in zijn ogen, dat hij aan Mordechai alleen [13]de hand zou slaan (want men had hem het [14]volk van Mordechai aangewezen); maar Haman zocht al de Joden, die in het hele koninkrijk van Ahasveros waren, namelijk het volk van Mordechai, te vernietigen.

Het bevel om de Joden uit te roeien

7 In de eerste maand (deze is de maand [15]Nisan) in het twaalfde jaar van de koning Ahasveros, wierp [16]men het Pur, dat is, het lot, voor Hamans aangezicht, [17]van dag tot dag, en van maand tot [18]maand, tot de twaalfde maand toe; deze is de maand [19]Adar.

8 Want Haman [20]had tot de koning Ahasveros gezegd: Er is een volk, verstrooid en verdeeld onder de volken in al de gewesten van uw koninkrijk; en hun wetten zijn verscheiden van de wetten van alle volken; ook [21]doen zij de wetten van de koning niet; daarom is het de koning niet raadzaam [22]hen te laten blijven.

9 Als het de koning goeddunkt, laat er geschreven worden, [23]dat men hen verdoe; [24]zo zal ik tien duizend talenten zilver opwegen in de handen van degenen, [25]die het werk doen, om in de schatten van de [26]koning te brengen.

10 Toen trok de koning [27]zijn ring van zijn hand, en hij gaf hem aan Haman, de zoon van Hammedatha, de Agagiet, de tegenstander van de Joden.

11 En de koning zei tot Haman: Dat [28]zilver zij u geschonken, [29]ook dat volk, om daarmee te doen, naar dat het goed is in uw ogen.

12 Toen werden de schrijvers van de koning geroepen, [30]in de eerste maand, op de dertiende dag daarvan, en er werd geschreven [31]naar alles, wat Haman beval, aan de stadhouders van de koning, en aan de landvoogden, [32]die over elk gewest waren, en aan de vorsten van elk volk, elk gewest naar zijn schrift, en elk volk naar zijn taal; er werd geschreven in de naam van de koning Ahasveros, en het werd met de ring van de koning verzegeld.

13 De brieven nu werden gezonden door de hand van de lopers tot al de gewesten van de koning, dat men zou vernietigen, doden en ver-

1 Dat wil zeggen: hij verhief hem boven alle andere vorsten en groten van zijn rijk.

2 Sommigen menen dat Haman afstamde van Agag, de koning van de Amalekieten, over wie te lezen is in 1 Sam. 15:8. Zie ook Ex. 17:14 en Num. 24:7 en 2 Kon. 25:28.

3 Dat wil zeggen: boven de zetels van alle vorsten.

4 Verstaat hier: alle hovelingen, of die van de lijfwacht van de koning waren.

5 Hem een onbetamelijke, ongeoorloofde Perzische eerbewijzing bewijzend, waarover Mordechai gewetensbezwaar had. Te meer, naar sommiger mening, omdat hem bekend was dat deze Haman een Amalekiet was.

6 Dat wil zeggen: hem betreffende.

7 Zie boven vs. 2.

8 Dat wil zeggen: hen niet gehoorzaamde, noch zich liet bewegen door hun aanspreken en vermanen.

9 Dat wil zeggen: of hij standvastig zou blijven in zijn geloof, en of hij daarom voortaan zou weigeren voor Haman te buigen.

10 Nl. toen zij hem vroegen waarom hij het gebod van de koning niet gehoorzaamde door voor Haman te buigen.

11 Wie het niet was geoorloofd een mens aan te bidden, want God heeft verboden schepselen te aanbidden. Deut. 6:13 en 10:12,20 en 17:3; Matt. 4:10; Luk. 4:8.

12 Dat wil zeggen: hij achtte het te gering en de moeite niet waard dat hij Mordechai alleen zou doden.

13 Nl. om hem te doden. Zo ook boven 2 vs. 21.

14 Dat wil zeggen: de landgenoten; of: van welk volk en natie Mordechai afkomstig was.

15 Komend overeen ten dele met onze maart, ten dele met onze april.

16 Pur, of Phur, is een Perzisch woord dat het lot betekent, zie onder 9:24.

17 De betekenis van deze woorden is dat men volgens het heidense Perzische bijgeloof het lot wierp, om te weten op welke dag en maand het het meest geschikt zou zijn de Joden overal op één en dezelfde dag te verdelgen.

18 Dat wil zeggen: in de twaalfde maand viel pas het lot, dat de dag aanwees waarop men de Joden zou ombrengen.

19 Dit is een Syrisch of Chald. woord, zoals ook geschreven staat in 2 Makk. 15:37. En deze maand viel ten dele in onze februari, ten dele in maart.

20 Nl. voordat hij het lot wierp. Want dit zou vergeefse moeite geweest zijn, als hij niet eerst toestemming van de koning had gehad om de Joden uit te roeien.

21 Dit zegt hij omdat Mordechai de koning niet gehoorzaamde in het aanbidden van Haman. En wat Mordechai hem alleen had misdaan, legt Haman hier alle Joden ten laste, en beschuldigt hen alsof zij allen alle wetten van de koning verachtten.

22 Nl. in het koninkrijk; of: in leven; maar zij dienen uitgeroeid te worden.

23 Nl. alle Joden die in het gebied van de koning te vinden zijn.

24 Deze grote schat belooft hij de koning te leveren, opdat hij hem te eerder beweegt toe te staan dat hij de Joden zou mogen ombrengen.

25 Hij bedoelt de schatbewaarders van de koning, die opdracht zouden hebben dit geld te ontvangen.

26 Of: *schatkisten, of schatkamers.*

27 Nl. zijn zegelring, zoals af te leiden is uit hst. 8:8. Dit deed de koning als teken van de macht die hij Haman gaf. Zie Gen. 41, de aantekening op vs. 42, en hier onder vs. 12.

28 Nl. die tienduizend talenten die u hebt aangeboden in mijn schatkamer te leveren.

29 Nl. de Joden die u wilt laten ombrengen.

30 Genaamd Nisan, vs. 7.

31 Dit was dat men op zodanige dag als Haman het goeddacht, het gebod van de koning betreffende het ombrengen van alle Joden, ten uitvoer zou brengen.

32 Hebr.: *die over provincie en provincie, en volk en volk waren.* Zo ook meerdere malen hierna.

doen al de Joden, van de jonge tot de oude toe, de kleine kinderen en de vrouwen, op één dag, op de dertiende van de twaalfde maand (deze is de maand Adar), en dat [33]men hun buit zou roven.

14 De [34]inhoud van het schrift was, dat er een wet [35]zou gegeven worden [36]in alle gewesten, openbaar aan alle volken, dat [37]zij tegen deze dag [38]zouden gereed zijn.

15 De lopers gingen uit, voortgedrongen zijnde [39]door het woord van de koning, en de wet werd uitgegeven in de burg Susan. En de koning en Haman [40]zaten en dronken, maar [41]de stad Susan was [42]verward.

HOOFDSTUK IV

Mordechai treurt en huilt, met een rouwgewaad bekleed, vs. 1. En zo komt hij voor de poort van de koning, 2. De Joden treuren en huilen overal waar dat wrede plakkaat werd aangeplakt, 3. Esther zendt Mordechai kleren, maar hij wil ze niet aannemen, 4. Zij laat door Hatach navragen waarom hij zo bedroefd is, 5. wat hij Hatach te kennen geeft, 7. met de kopie van het uitschrift, om die aan Esther te tonen, en haar te vermanen naar de koning te gaan en voor de Joden te pleiten, 8. waarin Esther wel grote bezwaren ziet, 11. maar Mordechai brengt zulke redenen bij, 13. dat zij hem belooft naar de koning te zullen gaan, nadat de Joden te Susan drie dagen zouden gevast en gebeden hebben, zoals zij en haar hofdames dat ook zouden doen, 16.

Rouw onder de Joden

Als Mordechai [1]wist [2]al wat er gebeurd was, zo verscheurde Mordechai zijn kleren, en hij trok [3]een zak aan met as; en hij ging uit door het midden [4]van de stad, en hij riep met een groot en bitter geroep.

2 En hij kwam [5]tot voor de poort van de koning; want niemand mocht in de poort van de koning [6]inkomen, bekleed met een zak.

3 En [7]in alle en een ieder gewest en plaats, [8]waar het woord van de koning en zijn wet aankwam, was een grote rouw onder de Joden, met vasten, en geween, en luid weeklagen; [9]vele lagen in zakken en as.

4 Toen kwamen Esthers [10]meisjes en haar kamerlingen, en zij gaven het haar [11]te kennen; en het deed de koningin zeer wee; en zij zond kleren om Mordechai aan te doen, [12]en zijn zak van hem af te doen; maar hij nam ze niet aan.

5 Toen riep Esther Hatach, één van de [13]kamerlingen van de [14]koning, die [15]hij voor haar gesteld had, en zij gaf hem bevel aan Mordechai, om te weten [16]wat dit, en waarom dit was.

6 Als Hatach uitging tot Mordechai, op de straat van de stad, die voor de poort van de koning was,

7 Zo gaf Mordechai hem te kennen [17]al wat hem overkomen was, en de [18]verklaring van het zilver, dat Haman gezegd had te zullen wegen in de schatten van de [19]koning, voor de Joden, om hen om te brengen.

8 En hij gaf hem [20]het afschrift van de geschreven wet, die te Susan [21]gegeven was, om hen te vernietigen, dat hij het Esther liet zien, en haar te kennen gaf, en [22]haar gebood, dat zij tot de koning ging, om hem te smeken, en [23]van hem te verzoeken voor haar volk.

Mordechai roept Esther op

9 Hatach nu kwam en gaf Esther de woorden van Mordechai te kennen.

10 Toen zei Esther tot Hatach, en [24]gaf hem bevel aan Mordechai:

11 [25]Alle knechten van de koning, en [26]het volk, van de gewesten van de koning, weten wel [27]dat al wie tot de koning ingaat [28]in het binnenste voorhof, die niet geroepen is, hij zij man of

33 Dat wil zeggen: hun goederen, die hier de buit van de Joden worden genoemd; wat niet zo te verstaan is alsof zij die aan anderen hadden ontnomen of geroofd, maar omdat anderen (nl. Haman met de zijnen) hen die wilden ontnemen en hen daarvan beroven.

34 Of: *kopie*.

35 Nl. van de vorsten en landvoogden, elk in zijn gebied.

36 Hebr.: *in alle provincie en provincie*.

37 Nl. op de dertiende dag van de twaalfde maand.

38 Nl. om de Joden te overvallen, te doden en te vernietigen, en hun goederen te plunderen, vs. 13.

39 Dat wil zeggen: door het plakkaat van de koning, dat over het ombrengen van de Joden eerst op de burcht Susan was aangeslagen.

40 Hebr.: *zaten om te drinken, of drinkend*.

41 Dat wil zeggen: de inwoners van de stad Susan; maar in het bijzonder de Joden die daarin woonden, van wie bezit en leven er bij betrokken waren. Zie onder 8 op vs. 15.

42 Of: *in verwarring, zoals men nu zegt*.

1 Uit de aangeslagen plakkaten van de koning. Zie vs. 8.

2 Nl. betreffende het ombrengen van de Joden.

3 Dat wil zeggen: een rouwkleed dat hij met as bestrooide. Zie Joz. 7:6.

4 Nl. Susan.

5 Dat wil zeggen: op de straat die voor de poort van het paleis van de koning was, zoals in vs. 6.

6 Hebr.: *in een kleed van het rouwgewaad*.

7 Hebr.: *en in alle provincie en provincie*.

8 Dat wil zeggen: het plakkaat.

9 Hebr.: *rouwgewaad en as was velen ondergelegd of uitgespreid*. Dat wil zeggen: velen die een rouwgewaad aanhadden, lagen in de as, zoals in Jona 3:6.

10 Verstaat hier: hofdames.

11 Nl. hoe Mordechai zich gedroeg, de vs. 1 en 2.

12 Nl. opdat hij weer naar het hof zou kunnen komen en zij des te gemakkelijker met hem over alles zou kunnen spreken en zich beraden.

13 Hebr.: *gesnedene*. Of: ontmande.

14 Of: *welke*.

15 Hebr.: voor haar aangezicht had gesteld, dat wil zeggen: die op haar dienst zou passen.

16 Dat wil zeggen: zij vroeg waarom hij zo bedroefd was en een rouwgewaad had aangetrokken.

16 D.i. Zij vraechde waarom hij dus bedroefd was, en een sak aangetrokken had?

17 Nl. wat in hst. 3 beschreven staat.

18 Zie boven 3:9.

19 Of: tegen de Joden, dat wil zeggen: opdat het hem geoorloofd zou zijn de Joden te verdelgen, zoals hier volgt.

20 Of: *uittreksel, of kopie*.

21 Dat wil zeggen: gepubliceerd, aangeslagen, of aangeplakt was.

22 Nl. in de naam van Mordechai, haar opvoeder, die in dat opzicht nog enig gezag over haar had, ook al was Esther nu koningin. Zie boven 2:20.

23 Hebr.: *van zijn aangezicht*; dat wil zeggen: dat zij zelf in eigen persoon zulks deed, zonder iemand anders daartoe te gebruiken.

24 Dat wil zeggen: zij gaf hem antwoord dat zij hem opdroeg aan Mordechai over te brengen.

25 Dit zijn de eigen woorden die Hathach van Esther aan Mordechai zou zeggen.

26 Alsof zij zeggen wilde: alle man weet het wel, zelfs die ver van het hof en deze stad wonen.

27 Zie Herodotus in Thalia.

28 Deze plaats was voor dat deel van het koninklijk paleis waar de koning zich ophield. Zie onder 5 vs. 1.

vrouw, [29]zijn [30]enig vonnis zij, dat men hem dode, tenzij dat de koning de gouden scepter hem [31]toereike, opdat hij [32]levend blijve; ik nu ben deze dertig dagen niet geroepen om tot de koning in te komen.

12 En zij [33]gaven de woorden van Esther aan Mordechai te kennen.

13 Zo zei Mordechai, [34]dat men Esther opnieuw zeggen zou: Beeld u niet in, [35]in uw ziel, dat u zult ontkomen [36]in het huis van de koning, meer dan al de andere Joden.

14 Want als u [37]enigszins zwijgen zult [38]in deze tijd, zo zal aan de Joden [39]verkwikking en verlossing uit een andere plaats ontstaan; [40]maar u en het huis van uw vader zult omkomen; en wie weet, of u [41]niet om zulk een tijd als deze is, tot dit koninkrijk geraakt bent.

Esthers besluit voor de koning te gaan

15 Toen zei Esther, dat men Mordechai weer aanzeggen zou:

16 Ga, vergader al de Joden, die te Susan gevonden worden, en [42]vast voor mij, en eet of drinkt niet, [43]in drie dagen, nacht noch dag; ik en mijn meisjes zullen ook zo vasten, en zo zal ik tot de koning ingaan, dat niet [44]naar de wet is. [45]Wanneer ik dan omkome, zo kom ik om.

17 Toen ging Mordechai heen en hij deed naar alles wat Esther hem geboden had.

HOOFDSTUK V

Koningin Esther trekt een koninklijk gewaad aan en gaat naar de koning, vs. 1. Die haar de gouden scepter toereikt, 2. En hij belooft haar te geven wat zij vraagt, 3. Zij nodigt de koning en Haman uit voor een maaltijd, 4. De koning komt met Haman bij Esther op die maaltijd, 5. en belooft opnieuw haar te geven wat zij vraagt, 6. Zij nodigt de koning en Haman voor de tweede keer uit, 7. Haman verblijdt zich hierover zeer, maar wordt uiterst vertoornd als hij ziet dat Mordechai hem niet eert, 9. Dit alles vertelt hij zijn vrouw en vrienden, 10. Die hem raden een galg van vijftig el hoog te laten maken, om Mordechai daaraan te hangen; welke raad hij volgt, 14.

Esther nodigt de koning en Haman

HET gebeurde nu aan [1]de derde dag, dat Esther [2]een koninklijk kleed aantrok, en stond in het binnenste voorhof van het huis van de koning, tegenover [3]het huis van de koning; de koning nu zat op zijn koninklijke troon, in het koninklijke huis, tegenover de deur van het huis.

2 En het gebeurde, toen de koning de koningin Esther zag, staande [4]in het voorhof, verkreeg zij genade in zijn ogen, zodat de koning de gouden scepter, die in zijn hand was, [5]Esther toereikte; en Esther naderde, en [6]roerde de [7]spits van de scepter aan.

3 Toen zei de koning tot haar: Wat is u, koningin Esther! of wat is uw verzoek? Het zal u gegeven worden, [8]ook tot de helft van het koninkrijk.

4 Esther nu zei: Als het de koning goeddunkt, zo kome de koning met Haman vandaag tot de maaltijd, die ik [9]hem bereid heb.

5 Toen zei de koning: Doe Haman spoeden, dat hij [10]het bevel van Esther doe. Als nu de koning met Haman tot de maaltijd, die Esther bereid had, gekomen was,

6 Zo zei de koning tot Esther [11]op de maaltijd van de wijn: Wat is uw bede? en zij zal u gegeven worden; en wat is uw verzoek? Het zal gebeuren, ook tot de helft van het koninkrijk.

7 Toen antwoordde Esther, en zei: Mijn bede en verzoek is:

8 Als ik genade gevonden heb in de ogen van de koning, en als het de koning goeddunkt, mij te geven mijn bede, en mijn verzoek te doen, zo kome de koning met Haman tot de maaltijd, die ik hem bereiden zal; [12]zo zal ik morgen doen [13]naar het bevel van de koning.

29 Dat wil zeggen: de onherroepelijke wet van de koning. Of zo: één enkel vonnis zij van diegene. Nl. man of vrouw die zulks doet. Vgl. Dan. 2:9.

30 Zie onder 5 vs. 2.

31 Hebr.: *uitstrekke*.

32 Hebr.: *leve*.

33 Dat wil zeggen: men gaf.

34 Mordochai: zo staat het hier, maar doorgaans Mordechai.

35 Dat wil zeggen: bij uzelf.

36 Dat wil zeggen: omdat u in het huis van de koning bent.

37 Hebr.: *zwijgend zult zwijgen*.

38 Nl. nu de Joden in zo een bedroefde toestand zijn.

39 Hebr.: *ademtocht*. Vgl. Ex. 8:15; 1 Sam. 16:23.

40 Hij wil zeggen: als u in deze uiterste nood geen medeleven zult bewijzen en geen hulp doen aan uw landgenoten en bloedverwanten, zal de Heer deze uw kleinmoedigheid zeker straffen.

41 Hij wil zeggen: vermoedelijk zoudt u tot deze koninklijke waardigheid niet zijn gekomen, tenzij God u had willen gebruiken om zijn volk op dit moment te verlossen.

42 Zij wil zeggen: in uw vasten en bidden zult u mij bij God gedenken, opdat hij zijn zegen geve aan de voorbede die ik de koning zal doen.

43 Dit vasten heeft maar geduurd twee nachten, een volle dag en twee delen van dagen. Want op de derde dag is Esther tot de koning gegaan, hst. 5:1. Zie een vergelijkbare spreekwijze Matt. 12:40, over het verblijf van Jona in de buik van de walvis en van Christus in het graf.

44 Waarvan boven vs. 11 gesproken wordt.

45 Het is zoveel alsof Esther zegt: ik ben bereid mijn leven in levensgevaar te stellen voor mijn volk, en af te wachten wat God zal geven. Zo spreekt ook Jakob in Gen. 43:14. Zie de aantekening daar.

1 Nl. op de derde dag van het vasten, hst. 4:16.

2 Hebr.: *zij kleedde zich met het koninkrijk*. Dat wil zeggen: met het gewaad van het koninkrijk, zoals het voluit staat onder 6:8. Zie daar met de aantekening.

3 Dat wil zeggen: dat deel van het paleis waar de koning zich ophield.

4 Verstaat hier de binnenzaal van het paleis, waar de koning zijn kamers had.

5 Dit was een teken dat hij haar verlof gaf tot hem te naderen, en dat hij bereid was te horen wat zij van hem zou begeren.

6 Als teken van gehoorzaamheid en eerbiediging.

7 Hebr.: *het hoofd*.

8 Zo ook in vs. 6. De volledige uitdrukking zou zijn: al zou u de helft van het koninkrijk begeren, het zou u gegeven worden. Zie een dergelijke belofte van Herodes in Mark. 6:23.

9 Of: *voor hem, nl.* voor de koning.

10 Hebr.: *het woord*.

11 Dat wil zeggen: toen men de wijn had opgediend, of men vrolijk bij de wijn begon te worden. Men placht, zo sommigen schrijven, bij de Perzen dan pas wijn op tafel te brengen wanneer men het banket en het fruit opdroeg, want anders dronken zij water. Des konings drank was gekookt water uit de rivier Choaspe.

12 Dat wil zeggen: ik zal morgen mijn bede de koning voorleggen en hem meedelen wat het is dat ik van hem begeer.

13 Hebr.: *naar het woord van de koning*.

Haman laat een galg oprichten

9 Toen ging Haman op diezelfde dag uit, [14]vrolijk en [15]goedsmoeds; maar toen Haman Mordechai zag in de poort [16]van de koning, en dat hij niet opstond, noch [17]zich voor hem bewoog, zo werd Haman vervuld met woede op Mordechai.

10 Maar Haman [18]bedwong zich, en hij kwam tot zijn huis; en hij zond heen, en liet zijn vrienden komen, en Zeres, zijn huisvrouw.

11 En Haman vertelde hun de heerlijkheid van zijn rijkdom, en [19]de veelheid van zijn zonen, en alles, waarin de koning hem groot gemaakt had, en [20]waarin hij hem verheven had boven de vorsten en knechten van de koning.

12 Verder zei Haman: Ook heeft de koningin Esther niemand met de koning doen komen tot de maaltijd, die zij bereid heeft, dan mij; en [21]ik ben ook tegen morgen [22]van haar met de koning genodigd.

13 Maar dit alles [23]baat mij niet, zolang ik de Jood Mordechai zie zitten in de poort van de koning.

14 Toen zei zijn huisvrouw Zeres tot hem, en ook al zijn vrienden: Men make [24]een galg, vijftig ellen hoog, en zeg morgen aan de koning, dat men Mordechai daaraan hange; ga dan vrolijk met de koning tot die maaltijd. [25]Deze raad nu dacht Haman goed, en [26]hij deed de galg maken.

HOOFDSTUK VI

De koning kan niet slapen en laat het boek der Kronieken brengen, vs. 1. Daarin vindt men het boze voornemen van Bigthana en Theres, door Mordechai ontdekt, 2. De koning vraagt welke eer Mordechai hiervoor is aangedaan; zijn dienaren zeggen: geen, 3. Haman is in de voorhof, 4. en wordt binnengeroepen, 5. En de koning vraagt hem wat men behoort te doen voor de man die de koning wil eren, 6. Hamans antwoord hierop, 7. De koning beveelt Haman dat hij Mordechai alle eer zou aandoen die hij had gezegd, 10. wat hij doet, 11. Daarna gaat hij treurend naar huis, 12. en vertelt heel zijn wedervaren aan zijn vrouw en vrienden, die hem zijn verdere val voorzeggen, 13. Hij wordt naar de maaltijd van Esther gebracht, 14.

Mordechai door de koning geëerd

IN deze nacht [1]was de slaap van de koning geweken, en hij zei, dat [2]men het boek van de gedachtenissen, [3]de kronieken, brengen zou; en zij werden [4]in de aanwezigheid van de [5]koning gelezen.

2 En men vond geschreven, [6]dat Mordechai had te kennen gegeven van [7]Bigthana en Theres, twee kamerlingen van de koning, uit de dorpelwachters, die de hand zochten te leggen aan de koning Ahasveros.

3 Toen zei de koning: Wat eer en [8]verhoging is Mordechai [9]hierover gedaan? En de jongemannen van de koning, zijn dienaren, zeiden: Aan [10]hem is [11]niets gedaan.

4 Toen zei de koning: Wie is [12]in het voorhof? (Haman nu was gekomen in het buitenvoorhof van het huis van de koning, [13]om de koning te zeggen, dat men Mordechai zou hangen aan de galg, die hij hem had doen bereiden.)

5 En de jongemannen van de koning zeiden tot hem: Zie, Haman staat in het voorhof. Toen zei de koning: Dat hij inkome.

6 Als Haman ingekomen was, zo zei de koning tot hem: Wat zal men met die man doen, tot wie de koning een welbehagen heeft? Toen zei Haman [14]in zijn hart: Tot wie heeft de koning een welbehagen, om hem eer te doen, [15]meer dan tot mij?

7 Daarom zei Haman tot de koning: De man, tot wie de koning een welbehagen heeft,

8 Zal [16]men het koninklijke kleed brengen, dat de koning pleegt aan te trekken, en het paard, waarop de koning pleegt te rijden; en dat de [17]koninklijke kroon op zijn hoofd gezet worde.

9 En men zal dat kleed en dat paard geven in de hand van één uit de vorsten van de koning, van de grootste heren, en men zal het die man aantrekken, tot wie de koning een welbehagen heeft; en men zal hem [18]op dat paard doen rijden door de straten van de stad, en men zal voor hem

14 Nl. omdat hij de eer had dat hij alleen tot het banket van de koningin was uitgenodigd.

15 Hebr.: *goed aan het hart, of goed van hart*.

16 Dat wil zeggen: van het huis van de koning.

17 Zie boven hst. 3 vs. 2.

18 Dat wil zeggen: hij bedwong zijn toorn, zodat hij zichzelf niet onmiddellijk en op staande voet aan Mordechai heeft gewroken.

19 Hij had tien zonen, hst. 9:10. Van zijn dochters wordt nergens melding gemaakt. Of: grootheid.

20 Zie boven 3:1.

21 Hebr.: *ik ben ook morgen haar geroepene, of genodigde*.

22 Of: *tot haar*.

23 Dat wil zeggen: het kan mij niet echt vrolijk maken.

24 Hebr.: *een hout*. En zo ook in het volgende.

25 Hebr.: *dit woord, d.*w.z. dit voorstel.

26 Hebr.: *hij maakte het hout, d.*w.z. hij liet het bereiden tot een galg.

1 Hebr.: *de slaap van de koning was weggevlucht*. Dat wil zeggen: de koning kon niet slapen. Dit is zo door Gods beschikking geschied.

2 Dat wil zeggen: waarin de gedenkwaardige zaken van de koningen in Perzië en Medië waren opgeschreven en bewaard. Of: het gedenkboek.

3 Hebr.: *de woorden van de dagen*.

4 Hebr.: *voor het aangezicht van de koning*.

5 Deze koning wilde zijn tijd niet nutteloos doorbrengen, maar omdat hij niet slapen kon, liet hij zich iets nuttigs voorlezen.

6 Zie boven hst. 2 vs. 21.

7 Genaamd Bigthan, boven hst. 2:21.

8 Hebr.: *grootheid*.

9 Nl. vanwege het ontdekken van de samenzweerders.

10 Dat wil zeggen: hij heeft helemaal geen beloning of verering ontvangen voor het ontdekken en aanmelden van deze moordaanslag op de koning.

11 Hebr.: *geen woord, of zaak*.

12 Verstaat hier de buitenste voorhof, waar de dienaren van de koning waren en op zijn dienst pasten.

13 Dat wil zeggen: om met de koning te spreken dat men, enz.

14 Dat wil zeggen: bij zichzelf.

15 Dit besloot hij uit de veelheid van weldaden die hij reeds van de koning had genoten.

16 Hebr.: *het gewaad van het koninkrijk*.

17 Hebr.: *kroon van het koninkrijk*.

18 Dit is vroeger geweest één van de grootste eerbewijzingen die de koningen hun liefste en meest geëerde vrienden deden. Zie iets dergelijks in Gen. 41:43 en 1 Kon. 1:33.

roepen: Zo zal men die man doen, tot wie de koning een welbehagen heeft!

10 Toen zei de koning tot Haman: Haast u, neem dat kleed, en dat paard, zoals u gesproken hebt, en doe zo aan Mordechai, de Jood, die aan de poort van de koning zit; en laat niet één woord vallen van alles, wat u gesproken hebt.

11 En Haman nam dat kleed en dat paard, en trok het kleed Mordechai aan, en deed hem rijden door de straten van de stad, en hij riep voor hem: Zo zal men die man doen, tot wie de koning een welbehagen heeft!

12 Daarna keerde Mordechai opnieuw tot de poort van de koning; maar Haman [19]werd voortgedreven naar zijn huis, treurig en [20]met bedekt hoofd.

13 En Haman vertelde aan zijn huisvrouw Zeres en al zijn vrienden al wat hem overkomen was. Toen zeiden hem [21]zijn wijzen, en Zeres, zijn huisvrouw: [22]Als Mordechai, voor wie u hebt begonnen te vallen, van het zaad van de Joden is, zo zult u tegen hem niets uitrichten; [23]maar u zult zeker voor zijn aangezicht vallen.

14 Toen zij nog met hem spraken, zo kwamen de kamerlingen van de koning nabij, en zij haastten Haman tot de maaltijd te brengen, die Esther bereid had.

HOOFDSTUK VII

De koning belooft Esther opnieuw haar alles te geven wat zij verlangt, vs. 1 enz. Zij bidt om haar en haar volks leven, 3. en ontdekt Hamans boze voornemen, 4. Die Esther om zijn leven smeekt, als hij ziet dat de koning zeer op hem vertoornd is, 7. Zijn gezicht wordt bedekt, zodat hij de koning niet meer mocht zien, 8. Charbona zegt de koning dat Haman een galg van vijftig el hoog had laten maken om Mordechai daaraan te hangen; de koning gebiedt dat men Haman aan diezelfde galg zou hangen, 9. wat geschiedde, 10.

Esthers aanklacht tegen Haman

TOEN de koning met Haman gekomen was, [1]om te drinken met de koningin Esther;

2 Zo zei de koning tot Esther, ook [23]op de tweede dag, op de maaltijd van de wijn: Wat is uw bede, koningin Esther! en zij zal u gegeven worden; en wat is uw verzoek? Het zal gebeuren, ook tot de helft van het koninkrijk.

3 Toen antwoordde de koningin Esther, en zei: Als ik, o koning, genade in uw ogen gevonden heb, en als het de koning goeddunkt, men geve mij [4]mijn leven, omwille van mijn bede, en [5]mijn volk, omwille van mijn verzoek.

4 Want [6]wij zijn verkocht, ik en mijn volk, dat men ons vernietige, dode en ombrenge. [7]Als wij nog tot knechten en tot dienaressen [8]waren verkocht geweest, ik zou gezwegen hebben, hoewel [9]de onderdrukker [10]de schade van de koning in geen geval zou kunnen vergoeden.

5 Toen sprak de koning Ahasveros, en zei tot de koningin Esther: Wie is die, en waar is die, die zijn [11]hart vervuld heeft, om zo te doen?

6 En Esther zei: De man, de onderdrukker en vijand, is deze slechte Haman! Toen verschrikte Haman voor het aangezicht van de koning en van de koningin.

Haman aan de galg gehangen

7 En de koning stond op in zijn woede van de maaltijd van de wijn, [12]en ging naar de hof van het paleis. En Haman bleef staan, om van de koningin Esther, aangaande [13]zijn leven verzoek te doen; want [14]hij zag, dat het kwaad van de koning over hem [15]ten volle besloten was.

8 Toen de koning wederkwam uit de hof van het paleis in het huis van de maaltijd van de wijn, zo was Haman [16]gevallen [17]op het bed, waarop Esther was. Toen zei de koning: Zou hij ook wel de koningin [18]verkrachten [19]bij [20]mij in het [21]huis? Het woord ging uit de mond van de koning, en zij [22]bedekten Hamans aangezicht.

9 En [a]Charbona, één van de kamerlingen, voor het aangezicht van de koning staande, zei: Ook zie, de galg, die Haman gemaakt heeft [23]voor

19 Of: *dreef zichzelf voort, nl.* door hartzeer en verdriet. Vgl. 2 Kron. 26:20.

20 Hebr.: *bedekt van hoofd*. Een teken van verdriet. Zie 2 Sam. 15:30; Jer. 14:4.

21 Dat wil zeggen: zijn raadsheren, van wie hij de raad gewoon was te gebruiken in gewichtige zaken. Anderen verstaan hier de tovenaars en waarzeggers, met wie Haman zich in deze zaak beraadde.

22 Of: *aangezien*.

23 Hebr.: *u zult vallend vallen voor zijn aangezicht*.

1 Dat wil zeggen: om feestmalen te houden en vrolijk te zijn, zoals in Gen. 43:34.

2 Dat wil zeggen: op de dag van het tweede feestmaal, waarvan boven 5:8 melding wordt gemaakt.

3 Zie boven 5:6. Zo ook in vs. 7.

4 Hebr.: *mijn ziel*.

5 Nl. de Joden, uit wie ik ben voortgekomen. Of: en mijn volk. Nl. ziel, of leven.

6 Nl. door Haman aan u, voor een grote som geld. Het lijkt erop dat Esther doelt op de presentatie van het geld die Haman had gedaan. Zie boven 3:9 en 4:7.

7 Of: *ach, waren wij slechts tot, enz.*

8 Nl. ten voordele van de koning.

9 Of: *de onderdrukking (d.*w.z. het voordeel dat van de onderdrukking zou komen) niet te vergelijken zou zijn met de schade van de koning.

10 Esther geeft hiermee te verstaan dat de koning groot voordeel genoot van de Joden, nl. vanwege de belastingen die zij moesten betalen; en zij zegt dat de schade die de koning door het verdelgen van de Joden in al zijn koninkrijken zou lijden, zo groot zou zijn dat Haman met zijn tienduizend talenten zilver (boven 3:9) die niet zou kunnen vergoeden.

11 Dat wil zeggen: die vast in zijn hart heeft voorgenomen zulks te doen. Hebr.: die zijn hart heeft vervuld. Zie een dergelijke spreekwijze in Hand. 5:3.

12 Dat wil zeggen: in de tuin die aan, of bij het paleis was.

13 Hebr.: *zijn ziel, zoals in vs.* 3.

14 Zie Spr. 16:14 en 20:2.

15 Hebr.: *volbracht was*.

16 Nl. om Esther te smeken en te bidden dat zij de koning voor hem zou willen bidden, zodat hij zijn leven mocht behouden.

17 Verstaat hier zo een rustbed, of divan, als boven 1:6, gemaakt om aan tafel te liggen als men at. Zo heeft ook Christus en zijn discipelen aan tafel gelegen, niet gezeten, Matt. 26:20, want dit vroeger bij de Perzen, Romeinen en andere volken gebruikelijk was.

18 Of: *geweld aandoen, overweldigen.*

19 Dat wil zeggen: in mijn bijzijn en aanwezigheid.

20 Nl. in dit huis van het feestmaal.

21 Of: *een woord*. Dat wil zeggen: bevel.

22 Wie bij de Perzen in de ongenade van de koning was gevallen, diens gezicht werd bedekt, als niet waard zijnde de koning aan te schouwen. Zie Job 9:24.

– *a* Esther 1:10.

23 Nl. om hem daaraan te hangen. Dit heeft Charbona wellicht van iemand uit Hamans huisgezin vernomen, toen hij was gegaan om Haman naar het tweede banket te halen, en hij daarbij deze galg zag opgericht.

Mordechai, [24]die goed voor de koning gesproken heeft, staat bij Hamans huis, vijftig ellen hoog. Toen zei de koning: Hang hem daaraan.

10 Zo hingen zij Haman aan de galg, die hij voor Mordechai had doen bereiden; en de woede van de koning werd gestild.

HOOFDSTUK VIII

De koning geeft Esther het huis van Haman, vs. 1 enz. Mordechai komt voor de koning, die hem de ring geeft die hij eerder aan Haman had gegeven, 2. Koningin Esther smeekt de koning opnieuw dat de boze aanslagen van Haman tegen de Joden nog verder tenietgedaan mogen worden, 3. Zij vindt genade bij de koning, 4. En zij draagt hem haar verzoek verder voor, 5. De koning staat haar alles toe wat zij verlangt, 7. En dit wordt aan de landvoogden in alle provincies geschreven, 9. Het wordt in des konings naam en met boden overal verzonden, 10. Samenvatting van het plakkaat, 11. Mordechais heerlijkheid en sieraad, 15. Bij de Joden is grote vreugde, en vele volken voegen zich bij de Joden, 17.

Mordechai verhoogd

OP dezelfde dag gaf de koning Ahasveros aan [1]de koningin Esther [2]het huis van Haman, de vijand van de Joden; en Mordechai [3]kwam voor het aangezicht van de koning, want Esther [4]had te kennen gegeven, [5]wat hij voor haar was.

2 En de koning trok zijn ring af, [6]die hij van Haman genomen had, en [7]gaf hem aan Mordechai; en Esther stelde Mordechai over het huis van Haman.

Een nieuw bevel ten gunste van de Joden

3 En Esther [8]sprak verder voor het aangezicht van de koning, en zij viel [9]voor zijn voeten, en zij huilde, en zij smeekte hem, dat hij [10]de boosheid van Haman, de Agagiet, en zijn gedachte, die hij tegen de Joden gedacht had, zou wegnemen.

4 De koning nu [11]reikte de gouden scepter Esther toe. Toen rees Esther op, en zij stond voor het aangezicht van de koning.

5 En zij zei: Als het de koning goeddunkt, en als ik genade voor zijn aangezicht gevonden heb, en [12]deze zaak [13]voor de koning recht is, en ik in zijn ogen [14]aangenaam ben, [15]dat er geschreven worde, dat de brieven [16]en de gedachte van Haman, de zoon van Hammedatha, de Agagiet, herroepen worden, die hij geschreven heeft, om de Joden om te brengen, die in al de gewesten van de koning zijn.

6 Want [17]hoe zal ik vermogen, dat ik aanzie het kwaad, dat mijn volk [18]treffen zal? En hoe zal ik vermogen, dat ik aanzie het verderf van mijn geslacht?

7 Toen zei de koning Ahasveros tot de koningin Esther en tot Mordechai, de Jood: Zie, [19]het huis van Haman heb ik Esther gegeven, en hem heeft men aan [20]de galg gehangen, omdat hij zijn hand aan de Joden [21]geslagen had.

8 [22]Schrijf u dan voor de Joden, zoals het goed is in uw ogen, [23]in de naam van de koning, en verzegelt het [24]met de ring van de koning; [25]want het schrift, dat in de naam van de koning geschreven, en met de ring van de koning verzegeld is, [26]is niet te herroepen.

9 Toen werden de schrijvers van de koning geroepen, in die tijd, in de derde maand (zij is [27]de maand Sivan), op de drie en twintigste daarvan, en er werd geschreven naar alles, wat Mordechai gebood, aan de Joden, en aan de [28]stadhouders, en landvoogden, en oversten van de gewesten, die [29]van Indië af tot aan Morenland strekken, honderd zeven en twintig gewesten, [30]een ieder gewest naar zijn schrift, een ieder volk naar zijn taal; ook aan de Joden naar hun schrift [31]en naar hun taal.

10 En men schreef in de naam van de koning Ahasveros, en men verzegelde het met de ring van de koning; en men zond de brieven door de hand van [32]de lopers te paard, rijdende [33]op snelle kamelen, [34]op muildieren, van merriën geteeld;

11 Dat de koning de Joden [35]toeliet, die [36]in elke stad waren, zich te verzamelen, en [37]voor hun

24 Nl. door de samenzwering van de kamerlingen tegen de koning te ontdekken, waarmee hij de koning de grootste dienst bewees die men hem kon bewijzen, nl. hem het leven reddend. Zie boven 2 vs. 21 en 22.

1 Nl. toen Haman gehangen was.

2 Nl. met zijn toebehoren.

3 Dat wil zeggen: hij werd opgenomen in het getal van de vorsten die dagelijks bij de koning kwamen en zijn aangezicht mochten aanschouwen. Zie boven 1:14.

4 Nl. de koning.

5 Dat wil zeggen: hoe nauw zij elkaar bestonden. Zie hst. 2:7.

6 Zie boven 3:10 en de aantekening op Gen. 41:42.

7 Indachtig aan de trouw die Mordechai hem had bewezen. Zie boven 6:2.

8 Nl. toen Haman gehangen was. Zie boven 7:9.

9 Hebr.: *voor het aangezicht van zijn voeten*.

10 Dat wil zeggen: het plakkaat over het uitroeien van de Joden, dat op raad en kwade ingeving van Haman was gepubliceerd.

11 Daarmee zijn genade en gunst tegenover haar te kennen gevende. Zie boven 4:11 en 5:2. Het lijkt erop dat de koning Esther tegelijk te kennen gaf dat zij moest opstaan en zeggen wat haar begeerte was.

12 Of: *dit woord*.

13 Hebr.: *voor het aangezicht van de koning*.

14 Hebr.: *goed*.

15 Nl. aan de vorsten en oversten.

16 Dat wil zeggen: het boze voornemen van Haman. Zie vs. 3.

17 Hebr.: *hoe zal ik kunnen en zien in het onheil, en zo direct daarna ook*; alsof zij zegt: ik zal het van hartzeer niet kunnen aanzien.

18 Hebr.: *vinden*.

19 Zie boven vs. 1 en vs. 2.

20 Nl. aan die galg die hij had laten oprichten om Mordechai daaraan te hangen.

21 Dat wil zeggen: van plan was te slaan. De wil wordt voor de daad genomen.

22 Nl. aan de oversten en vorsten van de provincies.

23 Dat wil zeggen: in mijn naam.

24 Dat wil zeggen: met mijn ring.

25 Of: *maar*.

26 Vgl. Dan. 6:9, 13, 16.

27 Deze maand komt ten dele overeen met onze mei, ten dele met juni.

28 Zoals boven 3:12.

29 Zie boven 1 vs. 1.

30 Hebr.: *provincie en provincie*.

31 Hebr.: *en volk en volk*.

32 Hebr.: *van lopers op paarden*.

33 Of: *op dromedarissen, een soort zeer snelle kamelen*. Zie 1 Kon. 4:28.

34 Of: *nl.* de koninklijke postboden die van postboden geboren waren. Het lijkt erop dat het postambt van ouders op kinderen overging.

35 Hebr.: *gaf, d.*w.z. toestond, zoals Ps. 16:10.

36 Hebr.: *in alle stad en stad*; zo ook in vs. 17.

37 Dat wil zeggen: hun leven te verdedigen en voor hun leven te strijden, zoals Ps. 94:16.

leven te staan, om te vernietigen, om te doden en om om te brengen alle macht van het volk en van het gewest, die hen [38]benauwen zou, de kleine kinderen en de vrouwen, en [39]hun buit te roven;

12 [40]Op één dag in al de gewesten van de koning Ahasveros, op de dertiende van de twaalfde maand; deze is [41]de maand Adar.

13 [42]De inhoud van dit geschrift was: dat een wet zou gegeven worden in alle gewesten, openbaar aan alle volken; en dat de Joden [43]gereed zouden zijn tegen die dag, om zich te wreken aan hun vijanden.

14 [44]De lopers, die op snelle kamelen reden en op muildieren, trokken snel uit, aangedreven zijnde door het woord van de koning. Deze wet nu [45]werd gegeven op de burg Susan.

Blijdschap onder de Joden

15 En Mordechai ging uit van voor het aangezicht van de koning in een hemelsblauw en wit koninklijk [46]kleed, en met een grote gouden kroon, en met een opperkleed van fijn linnen en purper; en [47]de stad Susan juichte en was vrolijk.

16 Bij de Joden was [48]licht, en blijdschap, en vreugde, en eer;

17 Ook [49]in alle en een ieder gewest, en in alle en een iedere stad, ter plaatse, waar het woord van de koning en zijn wet aankwam, daar was bij de Joden blijdschap en vreugde, maaltijden en [50]vrolijke dagen; en velen [51]uit de volken van het [52]land werden Joden, want [53]de vrees voor de Joden was op hen gevallen.

HOOFDSTUK IX

Volgens het schrijven van de koning verzamelen de Joden zich tegen hun vijanden om hen te doden, vs. 1 enz. De landvoogden helpen hen, uit vrees voor Mordechai, 3. Die groot was bij de koning, 4. De Joden verslaan velen van hun vijanden, 5. onder anderen ook de tien zonen van Haman, 7. De koning vraagt Esther wat zij nog meer verlangt, 12. Zij verlangt dat hetzelfde de volgende dag gedaan mag worden, en dat de zonen van Haman mogen worden opgehangen, 13. wat de koning beveelt te doen, 14. De Joden doden in Susan nog driehonderd man, 15. In de andere gewesten doden zij 75.000 van hun vijanden, maar slaan hun hand niet aan de buit, 16. De Joden houden feest en dagen van vreugde, 17. Die Mordechai bevestigt, 21. en verordent dat ze door de nakomelingen nauwkeurig onderhouden zouden worden, 22. wat de Joden aannemen te doen, 23. En die dagen worden de dagen Purim genoemd, 26. Dit alles wordt door Esther en Mordechai geschreven, 29. en aan allen bekendgemaakt, 30. En in een boek geschreven, 32.

De Joden verslaan hun vijanden

IN de twaalfde maand nu (die is de maand [1]Adar), op de dertiende dag daarvan, [2]toen het woord van de koning en [3]zijn wet nabij gekomen was, dat men het doen zou, op de dag als de vijanden van de Joden hoopten over hen te heersen, [4]zo is het omgekeerd, want de Joden heersten zelf over hun vijanden.

2 Want de Joden verzamelden zich in hun steden, in al de gewesten van de koning Ahasveros, om de hand te slaan aan degenen, die [5]hun verderf zochten; en niemand [6]bestond voor hen, want [7]hun schrik was op al die volken gevallen.

3 En al de oversten van de gewesten, en de stadhouders, en landvoogden, en [8]die het werk van de koning deden, [9]verhieven de Joden; want [10]de vrees voor Mordechai was op hen gevallen.

4 Want Mordechai was [11]groot in het huis van de koning, en zijn gerucht ging uit door alle gewesten; want die man, Mordechai, [12]werd doorgaans groter.

5 De Joden nu sloegen op al hun vijanden, [13]met de slag van het zwaard, en van de doding, en van de verderving; en zij deden met hun vijanden naar hun welbehagen.

6 En in de burg Susan hebben de Joden gedood en omgebracht [14]vijfhonderd mannen.

7 En [15]Parsandatha, en Dalfon, en Asfata,

8 En Poratha, en Adalia, en Aridatha,

9 En Parmastha, en Arisai, en Aridai, en Vaizatha,

38 Of: *vijandig zouden aanvallen*.

39 Dat wil zeggen: hun goederen, die de Joden als buit werden gegeven. Zie boven 3:13.

40 Nl. op dezelfde dag waarop Haman had voorgenomen de Joden uit te roeien. Zie boven 3:13.

41 Zie boven 3:7.

42 Of: *kopie*.

43 Of: *uitgerust en gereed zouden zijn*.

44 Nl. de koninklijke postboden, zie vs. 10.

45 Dat wil zeggen: aangeslagen, of gepubliceerd.

46 Zoals de grote heren bij de Perzen gewoon waren te dragen.

47 Verstaat hier in het bijzonder de Joden die te Susan waren; maar ook wel verscheidenen onder de Perzen en Meden, die geen welgevallen hadden in die gruwelijke bloedvergieting die Haman voor had.

48 Zoals het licht van de zon de ogen van de mensen verlicht en hun hart verlicht, verheugt en verblijdt, zo verlichtte en verheugde dat plakkaat van de koning de harten van de Joden. Zie Job 18 op de vs. 5 en 6 en Ps. 27 op vs. 1.

49 Hebr.: *in alle provincie en provincie, en in alle stad en stad*.

50 Hebr.: *goede*.

51 Dat wil zeggen: uit het gewone volk.

52 Dat wil zeggen: zij namen de Joodse godsdienst aan, lieten zich besnijden, en voegden zich bij de Joden, zodat zij Jodengenoten werden.

53 Dat wil zeggen: zij waren bang voor de Joden.

1 Zie boven 3:7.

2 Dat wil zeggen: toen de tijd aankwam dat men de Joden zou uitroeien.

3 Dat wil zeggen: zijn plakkaat.

4 Nl. door de rechtvaardige regering van God, die Hamans bloeddorstig voornemen te schande had gemaakt, en de vijanden van Gods volk had gedaan zoals zij anderen meenden te doen.

5 Hebr.: *hun onheil*.

6 Of: *stond hen tegen*. Hebr.: voor hun aangezicht.

7 Verstaat hier een vrees en schrik waarmee de Joden door anderen werden gevreesd. Zo ook in vs. 3.

8 Zie boven 3 op vs. 9.

9 Dat wil zeggen: zij eerden hen en deden hun alle hulp.

10 Dat wil zeggen: zij vreesden hem te vertoornen, nu zij zagen dat hij in zo groot aanzien bij de koning stond.

11 Dat wil zeggen: in groot aanzien en gezag.

12 Dat wil zeggen: hij werd elke dag groter. Zie deze spreekwijze in Gen. 26:13 met de aantekening. Hebr.: gaande en groot wordende.

13 Dat wil zeggen: zij sloegen, doodden en brachten om met het zwaard, al hun vijanden.

14 Sommigen menen dat deze vijfhonderd mannen vrienden en bondgenoten van Haman waren, waardoor de koning er des te minder moeite mee had, vermoed hebbend dat zij iets tegen hem konden ondernemen om de dood van Haman te wreken.

15 Zie Ex. 17:14 en Deut. 25:17, waar geboden wordt Amalek uit te roeien.

10 De tien zonen van Haman, de zoon van Hammedatha, de vijand van de [16]Joden, doodden zij; [17]maar zij sloegen hun handen niet aan de roof.

De wraak in Susan

11 Op diezelfde dag kwam voor de koning het getal van de gedoden op de burg Susan.

12 En de koning zei tot de koningin Esther: Te Susan op de burg hebben de Joden gedood en omgebracht vijfhonderd mannen en de tien zonen van [18]Haman; wat hebben zij in al de andere gewesten van de koning gedaan? Wat is nu uw bede? en het zal u gegeven worden; of wat is verder uw verzoek? het zal gebeuren.

13 Toen zei Esther: Denkt [19]het de koning goed, [20]men late ook morgen de Joden, die te Susan zijn, toe, te doen naar het gebod van vandaag; en men hange de tien zonen van [21]Haman aan de galg.

14 Toen zei de koning dat men zo doen zou; en [22]er werd een gebod gegeven te Susan, en men hing de tien zonen van Haman op.

15 En de Joden die te Susan waren, verzamelden zich ook op de veertiende dag van de maand Adar, en zij doodden te Susan driehonderd mannen; maar zij sloegen hun hand niet aan de roof.

16 De overige Joden nu, die in de gewesten van de koning waren, [23]verzamelden zich, opdat zij stonden voor hun [24]leven, en rust hadden van hun vijanden, en zij doodden onder hun vijanden vijf [25]en zeventig duizend; maar zij sloegen hun hand niet aan de roof.

17 Dit gebeurde op de dertiende dag van de maand Adar; en op de veertiende daarvan rustten zij, en zij maakten die tot een dag van de maaltijden en van de vreugde.

18 En de Joden, die [26]te Susan waren, verzamelden [27]zich op de dertiende daarvan, en op de veertiende daarvan; en zij rustten op de vijftiende daarvan, en zij maakten die tot een dag van de maaltijden en van de vreugde.

19 [28]Daarom maakten de Joden van de dorpen, die in de dorpsteden woonden, de veertiende dag van de maand Adar [29]ter vreugde en maaltijden, en een [30]vrolijke dag, en een dag van [31]de [32]zending van delen aan elkaar.

Instelling van het Purimfeest

20 En Mordechai beschreef deze geschiedenissen; en hij zond brieven aan al de Joden, die in al de gewesten van de koning Ahasveros waren, die, die nabij, en die, die verre waren,

21 Om over hen te bevestigen, dat zij zouden onderhouden de veertiende dag van de maand Adar, en de vijftiende dag daarvan, in [33]alle en in ieder jaar;

22 [34]Naar de dagen, in die de Joden tot rust gekomen waren van hun vijanden, en de maand, die hun veranderd was van droefenis in blijdschap, en van rouw in een [35]vrolijke dag; dat zij die dagen maken zouden tot dagen van de maaltijden, en van de vreugde, en van de zending van delen aan elkaar, en van de gaven aan de armen.

23 En de Joden namen aan te doen, [36]wat zij begonnen hadden, en [37]dat Mordechai aan hen geschreven had.

24 Omdat Haman, de zoon van Hammedatha, de Agagiet, de vijand van alle Joden, tegen de Joden gedacht had hen om te brengen; en dat hij het Pur, dat is, het [38]lot had geworpen, om hen te verslaan, en om hen om te brengen.

25 Maar als [39]zij [40]voor de koning gekomen was, heeft [41]hij [a]door brieven [42]bevolen, dat [43]zijn boze gedachte, die hij gedacht had over de Joden, op zijn hoofd zou terugkeren; en men heeft hem en zijn zonen aan de galg gehangen.

16 Niet alleen vanwege het boze voornemen van hun vader, maar ook vanwege het gebod van God, Ex. 17:14.

17 Dat wil zeggen: zij namen de goederen van de verslagenen niet voor zich (ook al had de koning hun dit toegestaan). Waarom? Om de schatkamer van de koning niet tekort te doen; ook opdat zij zouden doen blijken dat zij hun vijanden niet hadden gedood uit vuile winzucht en eigen voordeel, maar alleen om hun leven en goederen te beschermen, en omdat de nood het vereiste, want anders kon het plakkaat van de koning niet worden tenietgedaan.

18 Alsof hij zegt: aangezien het getal van de gedoden op de burcht Susan zo groot is, hoe groot moet dan het getal zijn van allen die in alle provincies van mijn rijk zijn gedood?

19 Hebr.: *is het goed bij de koning*.

20 Dat wil zeggen: laat hen morgen in de stad Susan doen wat heden op de burcht Susan is geschied. Anderen verstaan dit zo dat er te Susan nog enige waren die zich tegen de Joden stelden, die ook noodzakelijk moesten worden uitgeroeid.

21 Hier is op te merken dat de zonen van Haman werden gehangen nadat zij gedood waren. Zie vs. 10.

22 Dat wil zeggen: er werd een bevel uitgevaardigd namens de koning, waardoor de Joden te Susan werd toegestaan hun vijanden de volgende dag ook te doden, zoals Esther in vs. 13 had verzocht.

23 Hij wil zeggen: zij vergaderden om hun leven te beschermen en in vrede te kunnen leven, zonder hun vijanden te vrezen.

24 Hebr.: *ziel*. Of: en stonden voor hun leven, en hadden rust, enz.

25 Zie boven vs. 10.

26 Nl. in de stad Susan.

27 Nl. op de dertiende dag van de maand Adar.

28 Nl. vanwege de overwinning die zij op die dag op hun vijanden hadden behaald.

29 Zie Deut. 16:11,14; Neh. 8:10,11.

30 Hebr.: *goede dag*.

31 Of: *gerechten, nl.* tafelgerechten. Zie 1 Sam. 1:4,5; Neh. 8:11,13.

32 Hebr.: *de man aan zijn naaste*.

33 Hebr.: *in alle jaar en jaar*.

34 Verstaat: hij bepaalde dat men die feestdagen elk jaar met zulke vreugde zou onderhouden als zij die dagen hadden onderhouden waarop zij rust en vrede hadden verkregen; en dat zij zulks zouden doen in die maand die voor hen was veranderd van smart in blijdschap.

35 Hebr.: *goede dag*.

36 Nl. dat zij elk jaar de veertiende dag van de maand Adar met vreugde zouden vieren en onderhouden.

37 Nl. dat zij ook de vijftiende dag van de maand Adar jaarlijks zouden onderhouden.

38 Zie boven 3:7.

39 Nl. Esther.

40 Verstaat hierbij alles wat Esther verder heeft gedaan toen zij tot de koning was gekomen.

41 Nl. de koning.

– *a* Esther hst. 8:8.

42 Hebr.: *gezegd*.

43 Nl. Hamans.

26 Daarom noemt [44]men die dagen Purim, van de naam [45]van dat Pur. Hierom, vanwege al de woorden van [46]die brief, en wat zij zelf daarvan gezien hadden, en wat tot hen [47]overgekomen was,

27 Bevestigden de Joden, en namen op zich en [48]op hun zaad, en op allen, die zich tot hen [49]vervoegen zouden, dat men het niet zou overtreden, dat zij [50]deze twee dagen zouden houden, naar het voorschrift ervan, en naar de bestemde tijd ervan, in [51]alle en ieder jaar;

28 Dat deze dagen gedacht zouden worden en onderhouden, in alle en elk geslacht, elk huisgezin, elk gewest en elke stad; en dat deze dagen van Purim niet zouden overtreden worden [52]onder de Joden, en dat de herinnering ervan geen einde nemen zou [53]bij hun zaad.

29 [54]Daarna schreef de koningin Esther, de dochter van Abichaïl, en Mordechai, de Jood, [55]met alle macht, om [56]deze brief van Purim [57]voor de tweede keer te bevestigen.

30 En [58]hij zond de brieven aan al de Joden, in de honderd zeven en twintig gewesten van het koninkrijk van Ahasveros, [59]met woorden van vrede en trouw;

31 Dat zij deze dagen van Purim bevestigen zouden op hun bestemde tijden, zoals Mordechai, de Jood, over hen bevestigd had, en Esther, de koningin, en zoals zij het bevestigd hadden [60]voor zichzelf en voor [61]hun zaad; de [62]zaken van het vasten en hun geroep.

32 En het bevel van [63]Esther bevestigde de geschiedenissen van deze Purim, en het werd in een boek geschreven.

HOOFDSTUK X

Ahasveros legt een schatting op het land, vs. 1 enz. Mordechais hoge staat en bemindheid bij de Joden, wier welzijn hij zoekt, 3.

De grootheid van Mordechai

DAARNA legde de koning [1]Ahasveros [2]belasting [3]op het land, en de [4]eilanden van de zee.

2 [5]Al de werken nu van zijn macht en van zijn geweld, en de verklaring van de grootheid van Mordechai, [6]die de koning groot gemaakt heeft, [7]zijn die niet geschreven in het boek [8]van [9]de kronieken van de koningen van Medië en Perzië?

3 Want de Jood Mordechai [10]was de tweede bij de koning Ahasveros, en groot bij de Joden, en aangenaam bij de menigte van zijn broers, zoekende [11]het beste voor zijn volk, en [12]sprekende voor [13]de welstand van zijn hele [14]nageslacht.

44 Nl. de veertiende en de vijftiende van de maand Adar.
45 Waarvan boven 3:7 gesproken wordt.
46 Waarover zie boven de vs. 20, 21.
47 Nl. door het gerucht, of door brieven.
48 Dat wil zeggen: op hun nakomelingen.
49 Nl. uit de heidenen, die de Joodse godsdienst aannamen. Zie boven 8:17.
50 Nl. de veertiende en de vijftiende dag van de maand Adar, vs. 21.
51 Hebr.: *in alle jaar en jaar, zoals vs.* 21.
52 Hebr.: *uit het midden*. Of: vergaan uit het midden van de Joden.
53 Dat wil zeggen: bij hun nakomelingen.
54 Nl. in het volgende jaar, zo men meent, dat was het dertiende jaar van het koninkrijk van Ahasveros.
55 Dat wil zeggen: zij schreven deze brieven zo sterk, en met zulke ernstige woorden en bevelen als zij maar konden.
56 Waarover gesproken wordt boven de vs. 20, 21 en 22.
57 Eerst had Mordechai de dagen van Purim bevestigd in vs. 20. Maar om het nauwkeurig onderhouden daarvan te bevorderen, heeft Esther (van wie het gezag groot was bij de Joden) het bevel tot het onderhouden van deze dagen opnieuw door haar brieven vernieuwd en bekrachtigd, opdat de herinnering aan hun verlossing toch niet in vergetelheid zou geraken.
58 Nl. Mordechai.
59 Dat wil zeggen: hun vrede en trouw toewensend.
60 Hebr.: *op hun ziel*.
61 Dat wil zeggen: hun nakomelingen.
62 Dat wil zeggen: de gedachtenis van hun nood, vasten, bidden en de gevolgde verlossing.
63 Zoals boven vs. 31.
1 Hebr.: *Achasres*.
2 Of: *belasting*.
3 Verstaat hier de vaste hoge landen.
4 Zie Ps. 72 op vs. 10.
5 Dat wil zeggen: al zijn kloeke daden.
6 Of: *waarmee hem de koning groot heeft gemaakt*.
7 Zie een vergelijkbare spreekwijze in 1 Kon. 11:41 en elders dikwijls.
8 Hebr.: *van de woorden van de dagen*.
9 Gewoonlijk staat Perzen voor Meden; hier is het omgekeerd.
10 Dat wil zeggen: naast de koning had hij het hoogste gezag.
11 Hebr.: *het goede*.
12 Dat wil zeggen: die bij de koning altijd ten beste sprak voor de Joden.
13 Hebr.: *de vrede*.
14 Dat wil zeggen: volk, landgenoten, nl. de Joden, van wie nog velen in Babylonië en elders in de vreemde waren, die met Zerubbabel naar hun land niet waren teruggekeerd, zoals te zien is in de boeken van Ezra en Nehemia.